

HATÂYÎ DİVÂNİ SÖZLÜĞÜ
(BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK)

Yüksek Lisans Tezi

Esmâ GÜDER

ESKİŞEHİR 2020

**HATÂYÎ DİVÂNİ SÖZLÜĞÜ
(BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK)**

Esmâ GÜDER

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Muhsin MACİT**

**Eskişehir
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Temmuz 2020**

ÖZET

HATÂYÎ DÎVÂNİ SÖZLÜĞÜ (BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK)

Esmâ GÜDER

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temmuz 2020
Danışman: Prof. Dr. Muhsin MACİT

16. yüzyılda Türk tarihinin akışını değiştiren bir isim olarak Şah İsmail Hatâyî, *Dîvân*'ı ile Azerbaycan sahasında Türk dilinin önemli örneklerinden birisini miras bırakmıştır. Şah İsmail Hatâyî, bugün bir hükümdar olarak anılsa da onun bırakmış olduğu edebî eserlerinin kıymeti yadsınamaz. Çünkü bu eserler, bir devlet adamının sanat ve dil hakkındaki fikrini tespit etmede birincil kaynaklardır. Bunun bir adım ötesinde, yani sanat metninin ikinci katmanında, tarihî olayların hükümdarın nazarında nasıl algılandığını gösteren deliller *Dîvân*'ın satır aralarında işlenmiştir. Bu tarihî katmanı zenginleştiren ise Hatâyî'nin kendisi ile Türkmen tebaasının dini-mistik fikir ve hislerinin nazmedilmiş olmasıdır. Bu nazımların araştırmacılar için bir vasfı da dini-mistik fikirlerin nasıl siyasî bir suret kazanıp tarihe yön verdiğidir. *Dîvân*, bugünkü klasik Türk edebiyatı ve tarih araştırmaları için ilk elden kaynak olmasıyla Prof. Dr. Muhsin Macit'in yeni tenkitli neşri sayesinde taze bakış açılarının ve yorumların temeli olacaktır. Bu tezde ise, Macit'in tenkitli neşri esas alınarak, *Dîvân* üzerindeki araştırmaları kolaylaştırmak adına TEBDİZ Projesi kapsamında *Dîvân*'ın sözlüğü ve dizini hazırlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: 1. Hatâyî, 2. Bağlamlı dizin, 3. İşlevsel sözlük, 4. Klasik Türk edebiyatı, 5. TEBDİZ

ABSTRACT
DICTIONARY OF KHATAYI'S DIVAN
(CONTEXTUAL INDEX AND FUNCTIONAL DICTIONARY)

Esma GÜDER
Department of Turkish Language and Literature
Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, July, 2020

Supervisor: Prof. Muhsin MACİT

In the 16th century, as a sovereign who changed the course of history, Shah Ismail Hatâyî legated his *Dîvân* that is essential specimen of Turkish language and poetry in the Azarbaijan region. However at first sight Shah Ismail Hatâyî was a ruler, his poetry's value cannot be disclaimed. Because his poetry is the first source to detect the perspective of a Turkish ruler about art and language. In addition, the second layer of his poems in the *Dîvân* indicates the own perception of a ruler about historical events. It is possible to observe the marks of historical events between the lines of ghazals and qasidas. This layer is enriched by the religious and mystical ideas of Shah Ismail Hatâyî and his Turcoman people. The forth importance of his poetry for a researcher is demonstrating the conversion of religious and mystical ideas into political ideas. The new criticised publication of Shah Ismail Hatâyî's *Dîvân* by Prof. Muhsin Macit will be the fundament for new perspectives and interpretations as the firsthand source. In this postgraduate thesis, by grounding Macit's publication on, it is prepeared the contextual index and functional dictionary to ease the new studies on the *Dîvân* within the Project of TEBDIZ.

Keywords: 1. Khatayi, 2. Contextual index, 3. Functional dictionary, 4. Classical Turkish poetry, 5. TEBDIZ

TEŞEKKÜR

Bu tezin hazırlanması aşamasında akademik desteklerinden dolayı danışman hocam Prof. Dr. Muhsin Macit'e, lisans dönemimde akademiye teşvik eden ve yüksek lisans tez yazım dönemimde de alanı ile ilgili sorularımı cevaplayan Prof. Dr. Fatih Usluer'e, sonsuz sabırları için anneme ve babama, yakınımnda olmasalar da maddi ve manevi desteklerini her zaman hissettiğim iki ablama, neşe ve sevgileriyle kalbimi doldurup teskin eden yeğenlerim Ahmet, Reyhan ve Akif'e, Fars dili hususunda hiçbir vakit yardımını esirgemeyen değerli arkadaşlarım Saba ve Amir Hossein'e, 2210-A Genel Yurt İçi Yüksek Lisans Burs Programı 2018/2 kapsamında desteğinden dolayı TÜBİTAK'a teşekkür ederim.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığımı ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

(İmza)

Esmâ GÜDER

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	vi
TEŞEKKÜR	V
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	x
KISALTMALAR.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Yöntem.....	1
2. TARİHÎ ZEMİN	4
2.1. Şah İsmail'e Kadar	4
2.2. Şah İsmail	9
2.3. Sınırların Genişlemesi ve Bağdat'ın Alınması	13
2.4. Çaldıran Savaşı	16
2.5. Çaldıran Savaşı Sonrası	26
2.6. Sonuç.....	27
3. DİNÎ ZEMİN	28
3.1. Mevâlî.....	28
3.2. Ca'feriyye'nin İzleri	33
3.2.1. Tevhid.....	33
3.2.2. Nübüvvet	36
3.2.3. İmamet	37
3.2.3.1. Velayet ve vesayet.....	39
3.2.4. Adalet	41
3.2.5. Meâd	41
3.3. Safeviyye'nin Kızılbaşlığa Dönüşümü	47
3.3.1. Hurufiliğin etkileri	57
3.3.2. İslam öncesi inanç motifleri.....	67
3.4. Sonuç.....	74
4. DİVANDAKİ EDEBİYAT VE DİL VERİLERİ	75
4.1. Nazım Türleri ve Vezin Tablosu	75
4.2. Ayetler.....	78

4.3. Hadisler.....	86
4.4. Atasözleri (İrsal-i Mesel) ve Deyimler	88
4.5. Kişi İsimleri	89
4.5.1. Dinî karakterler.....	90
4.5.1.1. Peygamberler	90
4.5.1.1.1. Hz. Âdem	90
4.6.1.1.2. Hz. Eyyûb	94
4.6.1.1.3. Hz. Hızır	96
4.6.1.1.4. Hz. İbrahim	96
4.6.1.1.5. Hz. İlyas.....	98
4.6.1.1.6. Hz. İsa (İsî, Mesih).....	98
4.6.1.1.7. Hz. Muhammed.....	100
4.6.1.1.8. Hz. Musa	102
4.6.1.1.9. Hz. Nuh	104
4.6.1.1.10. Hz. Süleyman	105
4.6.1.1.11. Hz. Ya‘kub ve Hz. Yusuf.....	107
4.6.1.1.12. Hz. Yunus	109
4.6.1.2. Ehl-i beyt ve sahabe	110
4.6.1.2.1. Hz. Hatice.....	110
4.6.1.2.2. Hz. Ali.....	110
4.6.1.2.3. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin.....	119
4.6.1.2.4. Dokuz İmam	120
4.6.1.2.5. Selman-ı Farisi, Ebu Zer, Veys-i Karen, Kanber ..	121
4.6.1.3. Mutasavvıflar ve şairler	121
4.6.1.4. Şah İsmail’in ataları.....	122
4.6.1.5. Kur’an-ı Kerim’de rastlanan isimler	122
4.6.1.6. Diğer	123
4.6.2. Mitolojik kahramanlar	124
4.6.3. Halk hikâyesi kahramanları.....	127
4.7. Şah İsmail Hatâyî’nin Kendi Şiirini Değerlendirmesi	127
5. SONUÇ	131
KAYNAKÇA.....	133

ÖZGEÇMİŞ

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 4.1. <i>Dîvân</i> 'daki vezinler.....	74

KISALTMALAR

- ATO : Ahmet Talat Onay Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü
- FSK : Fatma Sabiha Kutlar (*Klasik Dönem Metinlerinde Değerli Taşlar ve Risale-i Cevahir-Name*)
- İA : TDV İslam Ansiklopedisi
- İP : İskender Pala Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü
- G. : Gazel
- K. : Kaside
- KT : Kamus-u Türki
- LEZ : Lügat-ı Ebuzziya
- LR : Lügat-ı Remzi
- M. : Mesnevi
- Mus. : Musammat
- NY : Nimet Yıldırım (*Fars Mitolojisi Sözlüğü*)
- ÖD : Özkan Daşdemir ("Alevi-Bektaşî Geleneğinde Elma")
- T. : Tuyuğ
- bkz. : Bakınız
- ç. : Çoğul
- d. : Dize

1. GİRİŞ

Bu tez, yüksek lisans derecesi mezuniyet koşulunu sağlamak için hazırlansa da kapsamlı bir sözlük çalışmasına katkıda bulunmayı da amaçlamıştır. Bu teze katkıda bulunulmaya çalışılan sözlük projesi TEBDİZ (Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü), katkıda bulunanların sorumlu oldukları metinleri oluşturan tüm kelimelerin anlamlarını sistemin veri tabanına işlemesi esasına dayanır. Kelimelerin anlam girişi sırasında metinde, müellifin ilgili kelimeyi ne anlamda kullandığı yani metnin bağlamı da dikkate alınır. Bu nedenle yaygın sözlüklerin aksine kısıtlı bir anlam bilgisi yerine çeşitli anlamlara ulaşabilmek mümkün olur. Bu yönüyle, klasik Türk edebiyatının kültürel arka planının zengin olması nedeniyle karşılaşılan okuma ve anlamlandırma zorluklarını aşmak için önemli bir çalışmadır. Ayrıca seyrek rastlanan kelimelerin daha önce başka bir müellif tarafından kullanılmış olup olmadığını göstermesi bakımından da diğer sözlük çalışmalarından farklılık arz etmektedir. Proje eski metinlerin dijitalleştirilmesi suretiyle korunmasına katkıda da bulunur. Gelişen teknoloji ile edebiyat ve tarih metinlerinin dijital verilere dönüştürülmesi, onları çeşitli yönlerden incelemeyi kolaylaştırmaktadır. TEBDİZ de bu yönde atılmış bir adımdır. İnternet üzerinden herkese açık ve ücretsiz olması da bilimsel çalışmaların erişilebilir olması bakımından dikkate değerdir. Öte yandan belirtilmelidir ki anlamları dar olan bazı kelimelere veya bağlaç, edat gibi gramer parçalarına çok sayıdaki kullanıcı tarafından farklı anlamlar veriliyor olması, projenin kontrol altına alınması gereken yönüdür.

1.1. Yöntem

Sözlüğün hazırlanmasında esas alınan eser, Hatâyî dîvânının tenkitli neşri olan ve Prof. Dr. Muhsin Macit tarafından hazırlanan *Hatâyî Dîvânı*'dır. Öncelikle tez çalışmasının ortaya çıkabilmesi için işlenen verilerin TEBDİZ internet sayfasından indirmesi gerekmektedir. TEBDİZ, sözlük düzeni olarak kullanıcıya üç alternatif sunar. Ancak bu tez çalışmasında bu düzenlerden herhangi biri tercih edilmemiştir. Bu tezde, tekrarları önlemek ve anlam birliğini sağlamak için öncelikle altı çizili ve kalın karakterlerle anlamı girilecek kelime verildikten sonra anlam verilmiştir. Altında ise en küçük numaralı olan şiirden büyük olanına doğru, kelimelerin bulunduğu beyitler sıralanmıştır. *Dîvân*'da gazel sayısının diğer nazım biçimlerinden fazla olması dolayısıyla da öncelikle ilgili kelimenin mevcut olduğu gazeller daha sonra kaside, mesnevi, müseddes, kıt'a ve tuyuğlar sıralanmıştır. Anlamlandırma, açıklanacak olan kelimenin

yanına muhtelif anlamlarının yazılması sureti ile yapılmış olup her anlam için madde başlığı açılmamıştır. Ancak eş sesli kelimeler için ayrı başlıklar açılmıştır. Ayrıca anlamı verilen kelimeler, kullanıldığı beyit içinde kalın karakterlerle yazılmıştır. Kelimelerin kök-ek tahliline gidilmemiştir. Fakat yapım ekleri ile çeşitlenen her yeni kelime için madde başlığı açılmıştır. Terim, mazmun, kişi adları gibi kelimeler detaylı olarak açıklanmaya çalışılmıştır. Böyle kelimeler açıklanırken hangi kaynaktan yararlanıldığı kısaltılarak parantez içinde anlam açıklamasının sonuna eklenmiştir. Mecazî ve tasavvufî anlamlar da mümkün mertebe işlenmeye çalışılmıştır. Türkçe ve Farsça telaffuz farklılıklarından dolayı çeşitli yazımları olan kelimeler veya eş anlamlı kelimeler hakkında, açıklanan diğer kelimeye “bkz.” ibaresi ile atıf yapılmıştır. Ayetler, Diyanet İşleri Başkanlığı’nın mealine göre açıklanmıştır. Anadolu Üniversitesi’nin tez yazım kılavuzunda kanun maddelerinde kaynağa atıf yapılmamasına kıyasen her ayet için tek tek atıf yapılmamıştır. Hazırlanmış olan sözlükle, çeşitli dil açıklamaları bakımından eksiklikler olsa da *Dîvân*’ın edebî bağlamda incelenmesini kolaylaştırılmaya çalışılmıştır. Özellikle açıklanan kelimenin geçtiği beyitlerin alt alta dizilmesiyle, sözlüğün diğer TEBDİZ sözlüklerinden daha işlevsel olduğu düşünülmektedir. Zira bu yöntemle tüm mahlas beyitleri veya aranan kelimenin geçtiği tüm beyitler bir araya geldiğinden *Dîvân* üzerinde inceleme yapılması daha da kolaylaşmış olmaktadır. Aşağıda sözlükten bir kesit verilmiştir:

esri-: Sarhoş olmak, kendinden geçmek, coşmak, vecde gelmek

G. 131/3: Esrimiş hûn-ı dilümden şanemüñ hûni gözi / Ger sen inanmaz iseñ gör ki ne mestâne gelür

G. 371/2: Bize sâkî dolu sundı kadehni / İçüben **esriyüp** olduñ divâne

esrük: Sarhoş

G. 369/5: Ele girmez hani ol **esrük** ü dîvâne ‘âşık / Derdi ol ma‘şûkanuñ rāhat-ı cāndur bilene

Klasik Türk edebiyatı metinlerini okurken sözlüklerin işlevi yadsınamaz. Çünkü evvela kelimelerin görünür anlamları tespit edildiği vakit metnin ne türlü iletileri bulunduğu anlaşılacaktır. Ne var ki metni daha iyi anlayabilmek için müellifini, yazıldığı dönemi, eserin esasını oluşturan konuların da açıklanıp anlaşılması gerekmektedir. Bu nedenle, bu tezde muhtelif başlıklar altında açıklamalar yapılma yoluna gidilmiştir. Dolayısıyla bu bölümler de sözlüğün bir parçasını oluşturmaktadır. Böylece kapsamlı bir “Hatâyî Dîvânı Sözlüğü” hazırlanmaya çalışılmıştır. Neticede Türk dili ve edebiyatı anabilim dalının farklı kürsüleri olan hem dil hem de edebiyat alanına katkıda bulunacak

bir tez çalışması meydana getirilmiştir. Bu yapılırken bilimin bütüncül yapısı göz ardı edilmemiş, mümkün olduğunca daha önce tespit edilen bilimsel veriler kısır tekrarlar olarak değil, *Hatâyî Dîvânı*'na adapte edilmiş olarak sunulmaya çalışılmıştır. Bu sayede *Dîvân* hakkında yeni tespitler de yapılabilmektedir.

2. TARİHÎ ZEMİN

Safeviyye tarikatının şeyhi ve Safevi devletinin resmî kurucusu Şah İsmail Hatâyî (ö. 1524), İran ile Anadolu’da siyasî ve dinî-kültürel hayata yön veren önemli bir isimdir. Zira onun yaşadığı yüzyıldan günümüze kadar etkisini sürdüren fikir ve faaliyetleri, edebî eseri olan *Dîvân*’ını anlamak bakımından yüksek önemi haiz olduğu gibi, yaşadığımız coğrafyadaki kültürel ilişkiler bakımından da dikkate değerdir. Bunun nedeni, bugün, bu tez çalışmasında, onun anıldığı isimde aşikârdır: Şah İsmail Hatâyî; şeyhlikden şahlığa evrilen bir unvan¹, iki manalı mahlası Hatâyî ve İsmail. Kendisi ve kurmuş olduğu Safevi devleti hakkında birincil kaynaklara dayanan azımsanmayacak sayıda bilimsel eser vardır. Aynı bilgilerin tekrarının bilimsel açıdan bir faydası olmayacağı gerçeğine dayanmak bir zorunluluktur. Öte yandan klasik edebiyat araştırması ile tarih birbirini tamamlayan disiplinlerdir. Edebî metni aydınlatacak tarih bilgisine olan ihtiyaç doğrultusunda Safevi devleti tarihinin ana çizgileri yol gösterici olacaktır. Bu bölümde Şah İsmail’den önceki ve onun dönemindeki siyasî olayların seyri ağırlıklı olarak incelenecektir.

2.1. Şah İsmail’e Kadar

Safevi tarihinde, edebiyat araştırmasına ışık tutacak birinci husus; Safevi devletinin kökünü Safeviyye tarikatının oluşturmasıdır. Bu tarihî olgu, *Hatâyî Dîvânı*’nındaki bazı şiirlere hangi perspektiflerden bakılması gerektiğini gösterir ki bunlardan biri tasavvufî gelenektir. Erdebil’de kurulan Safeviyye tekkesinin ilk şeyhi Şeyh Ebu’l Feth İshak Safiyyü’l-din el-Erdebilî el-Hüseynî’dir. Şah İsmail, atasını şiirinde Safî ismi ile anar. Şeyh Safiyyüddin, mutasavvıf İbrâhim Zâhid-i Geylânî’nin mürididir. Zâhid-i Geylânî’nin kızı ile evlenir ve onun vefatından sonra Safiyyüddin’in şeyhliği başlar. Tarikat artık Safeviyye olarak anılır. Şeyh Safiyyüddin’in Azerbaycan’dan Hicaz ve Rumeli’ye kadar geniş bir sahada müritleri olmuştur. Zâhid-i Geylânî’nin ve Safeviyye tarikatının başlangıçta Ehl-i sünnetten ve Şafiî mezhebine mensup oldukları hakkındaki görüş genel olarak kabul görmüştür. Fakat tarikatın Kızılbaşlığa evrilmesinden sonra, aslında 1358’de tamamlanan ve onun hakkında ilk bilgilerin bulunduğu kitap olan *Safvetü’s-safa*² isimli eserde değişiklik yapılmış ve Şeyh Safiyyüddin

¹ *Hatâyî Dîvânı*’nda genellikle Şah unvanı kullanılmaktadır. Hükümdar anlamında kullanıldığı gibi mürşit yerine de kullanılmıştır.

² Safeviyye tarikatı müridi Tevekkülî b. İsmail b. Hâc Muhammed el-Erdebilî (İbn Bezzaz) tarafından yazılmıştır. Şeyh Safiyyüddin’in kerametlerini anlatır.

ile birlikte mürşidi de Şîî olarak gösterilmiştir (Bahadıroğlu, 2000, s. 360). *Safvetü's-safa*'daki değişiklikler Şah İsmail'in oğlu I. Tahmasb döneminde yapılmıştır. Fakat zaten bundan önce Şah İsmail kendi şiirlerinde seyyid olduğunu söylemiştir. Ancak büyük dedesi Şeyh Safiyüddin'in seyyid olduğu bilgisi sahih olmamakla beraber anne tarafından da Akkoyunlu Türkmen Uzun Hasan'ın torunudur. Bugün tarihî bir gerçeklik olarak onların seyyid olmadığı hakkında ittifak vardır (Kılıç, 2005, s. 54). Fakat bu bilinçli kimlik değişimi, Şah İsmail'in edebî yönünü belirleyen önemli bir özelliktir. Elbette onun edebî yönünün, siyasî fikriyatı etrafında teşkil ettiğini de belirtmek gerekir.

Anamdur Fāṭıma atam 'Alīdür

Bu on iki imāmuñ peyreviyem (G. 257/2)

Ulu babam Şaḫ atam Cüneyddür

Şecā'at ehlinüñ ḫaḫ Ca'feriyem (G. 257/8)

Şeyh Safi'den sonra İsmail'e kadar sırayla Sadreddin Musa, Hoca Ali, İbrahim, Cüneyd ve İsmail'in babası Haydar tarikatın başına geçer. Tarikatta, bir devlete dönüşmeden evvel, Şiîleşme görülmüştür. Fakat bunun hangi şeyh döneminden itibaren başladığı hakkında muhtelif görüşler vardır³: Hüseyin Mircaferi'ye (1972, s. 10) göre Hoca Ali döneminde bu eğilim görülür ve Şeyh Cüneyd döneminde de siyasî karaktere bürünmeye başlarken Tufan Gündüz'e (2010, s. 24) göre bu süreç Şeyh Cüneyd döneminde başlamıştır; zira dönemin Sünnî hükümdarları Hoca Ali'den övgüyle söz etmiştir. Cevad Meşkûr (2011, s. 523) ise Şeyh İbrahim'in⁴ dervişlik postunu saltanata değiştirmeye niyetlendiğini, eli silah tutan müritler topladığını, Anadolu'da göçebe Türkler arasında Şia'nın yaygın olduğunu⁵ öğrenince onları getirtmek için Şia'ya geçtiğini söyler. Bu nedenle, Şeyh Cüneyd'in Anadolu'ya geldiğinde zaten Şîî olduğu söylenecektir, ancak aşırı fikirleri nasıl edindiği tam tespit edilememiştir. Sonuçta İsmail'e kadar olan dönemde en önemli dinî ve siyasî hareketliliğin Şeyh Cüneyd döneminde yaşandığı, kurulacak olan devletin kaderini de onun belirlemiş olduğunu söylemek mümkündür. O

³ Ayrıca bakınız Rıza Yıldırım, *Aleviliğin Doğuşu Kızılbaş Sufiliğinin Toplumsal ve Siyasal Kökenleri*, İletişim Yayınları, 2018, s. 152.

⁴ “Şeyh-Şah” unvanı ile meşhur olması dikkat çekicidir (Yıldırım, 2018, s. 156).

⁵ Şîî etkiler bulunan, pîrleri Selman-ı Farisi olan ahîler kastediliyor olmalıdır. Genişleyen mürit çevresinin bunda etkisi olmuştur. Bu bağlamda her ne kadar dönüşümün Cüneyd döneminde olduğu kabul edilse de, bu dönüşümün temellerine değinmek aydınlatıcı olacaktır. Bu konuya detaylı olarak “Safeviyye'nin Kızılbaşlığa dönüşümü” bölümünde değinilecektir. Oluşan kanaat Şîî tesirlerin Hoca Ali döneminde belirgin bir şekilde ortaya çıktığı, bunun öncesinde de Sadreddin Musa döneminde seyyidlik fikrinin bunu güçlendirdiği ve Claude Cahen'in tabiri ile Sünniliğin Şiîleşmeye başladığının görüldüğüdür.

halde Şah İsmail'in şiirlerinde Şeyh Safi, Cüneyd ve Haydar'ın isimleri zikredilirken, ara dönemdeki Safeviye şeyhlerini anmaması da dikkate değerdir. Zira onun fikir ve hedefleri önceki iki atası Cüneyd ile Haydar'ın mirasıdır.

Şeyh Cüneyd dönemi, Safeviye tarikatı için oldukça önemlidir. Çünkü bundan sonra tarikatın kimliği ve amacı değiştirmiştir; dinî bir cemaatken kesin olarak dinî-siyasî bir yapıya bürünmüştür. Bunda Akkoyunlu ve Karakoyunlu devlet adamları ile olan münasebetler belirleyici olmuştur. Bu değişimi tetikleyen tarihî olay, Karakoyunlu hükümdarı Cihanşah'ın, Cüneyd'in etrafında çoğalan müritlerinden endişelenerek onu tarikatın merkezi olan Erdebil'i terk etmeye zorlamasıdır. Ancak Anadolu'ya gelen Cüneyd, buradaki Türkmenleri de kendi etrafında toplamayı başarır. Bu konu, Faruk Sümer'in *Safevi Devletinin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü* kitabında detaylı olarak incelenmiştir. Onun dönemi hakkında İran kaynaklarında yeterli bilgi bulunmadığı, *Âşıkpaşazade Tarihi*'nde ondan bahsedildiği görülmektedir (Gündüz, 2010, s. 25; Eraydın, 1997, s. 415). Öyle görülüyor ki sürgün gibi geldiği Anadolu topraklarındaki Türkmen kabilelerini kendi etrafında toplayarak daha da güçlenmiş ve Safevi devletinin esas unsurunu bir araya getirmiştir.

Cüneyd'in etrafındaki Safeviye tarikatının müritleri “sufi” ismi ile çağrılıyordu. Bu müritler silahlıdır. Daha sonraki dönemde, Şah İsmail'in ordusunun adı da “Sufiyan”dır. Avrupalı seyyahlar da hükümdarları “sufi” olarak anlatır (Mircaferi, 1972, s. 6). Şah İsmail Hatâyî'nin şiirlerinde sufilikten övgü ile bahsedilmiştir.

Şeyh Cüneyd'in Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın kızı ile evliliğinden olan Haydar da, babasını takip ederek, Anadolu Türkmen kabilelerinden müteşekkil sufiler topluluğunu teşkilatlandırır; onlara Türkmen külahı yerine on iki dilimli kırmızı başlık⁶ taktırır ki ona tac derler. Bu tacdaki on iki dilim İsmâşeriyye Şia'sındaki on iki imamı temsil eder. Böylelikle artık tarikatın dinî ve siyasî dönüşümü şeklen de tamamlanmaya başlamıştır. Aşağıdaki beyitlerde ise tac, sufî ve başını yola koyup canına kıymak Kızılbaşların dini-askeri bir cemaat olduğunun edebî bir ifadesidir.

Tâc geyeni gezer isen şûfiyem diye revân

Şûfî oldur Hâk yolına göstere dînden beyân (G. 316/1)

⁶ Kızıl tacın kökeni ile ilgili olarak İslam Ansiklopedisi'ndeki bilgi şudur: “Önceleri bütün Türkmen oymakları kızıl börk giydiği halde yaygın İslâmî anlayışa mensup kesimlerin zamanla kızıl börkü terk etmesi üzerine sonraları Alevî adıyla anılacak zümrelere Kızılbaş denilmeye başlandığı ifade edilmektedir (Üzüm, 2002, s. 546). Buna göre kızıl tac Şeyh Haydar tarafından icad olunmamıştır.

Degmenüñ haqqı degüldür *şūflık* da' vī kıla

Başını yolda koyuban cānına gelsin kıyan (G. 316/2)

Tarikatın bir sembolü olarak kızıl tac Şah İsmail Hatâyî'nin *Dîvân*'ında önemli bir motiftir. Çünkü bu tac onların alamet-i farikası haline dönüşmüştür ve Kızılbaş olarak çağrılmaya başlamışlardır. Yukarıda kısaca akışı verilen tarihî olaylardan sonra, denilebilir ki İsmail'in şeyhlik ile beraber şahlığını da ilan etmesi için pek çok şart hazırlanmıştı. Burada belirtmek gerekir ki Safeviyye hala bir tarikat olduğundan dolayı etrafındaki devletler tarafından kontrol altında tutulmak istenmiştir. Akrabalık ilişkileri başlangıçta tarikatın büyümesini kolaylaştırıp maddi bakımdan kuvvetlenmesini sağlasa da zamanla bu büyüme ve gelişme bir tehlike unsuruna dönüştüğünden Akkoyunlu ve Karakoyunlu devlet adamları Safeviyye şeyhlerinin yerlerini değiştirmişler, oğullarını ise hapsedmişlerdir. Örneğin Cüneyd'in Erdebil'den Anadolu'ya gönderilmesi, Haydar'ın Erdebil'den Tebriz'e getirilmesi gibi.

Haydar da babası Cüneyd de Gürcüler üzerine cihat, gaza adına ganimet toplamak için sefere çıkınca Şirvan şahı tarafından öldürülmüştür. Burada gazanın ne amaçla yapıldığı konusu, Şah İsmail'in de şiirlerinde bunu işlemiş olması bakımından önemlidir. R. Yıldırım bu konuyu şu şekilde açıklamaktadır:

Tarikattan devlete dönüşüm sürecinde, gazâ Safevi hareketine iki uçlu yarar sağlıyordu. Öncelikle, kutsal bir misyonla bezenmiş yağmacılık Türkmen kültüründe derin kökleri olan bir gelenektir; o yüzden Cüneyd ve Haydar'ın gazaları tarikatın konar-göçer tabandaki cazibesini daha da artırıyor ve yeni obaların davaya kazanılmasında en etkili bir faktör oluyordu. İkinci olarak, kâfirler üzerine yapılan akınlar bir taraftan bu şeyhlere askerî tecrübe kazandırırken diğer taraftan politik hedefleri için meşruiyet zemini sağlıyordu (2018, s. 199).

Bu alıntı, Safevilerin gaza politikasının tespiti için önemlidir. Ancak belirtmek gerekir ki gaza ve gazılık Şah İsmail için kâfirlerle yani Müslüman olmadığı aşıkâr olanlarla sınırlı değildir. Öte yandan gazi olan mürit-askerleri gözünde Şah ne kadar ulu ise, Şah için de onlar uludur; zira kendisi de bir gazidir.

Ey Haţâyî çün senüñ ceddüñ çoğ itmişdür *gazâ*

Sen dağı başla *gazânı* ol *gazānuñ* 'ışkına (G. 360/7)

Menüm *gāzilerüme* hürmet eyleñ

Göñül evinde anlaruñ biriyem (G. 256/3)

Cihāngir *gāziler* meydāna girse

Havâricler ayağda pây-i serdür (G. 50/8)⁷

Gaza ve gaziliğin tarihî seyrinin Safeviler bakımından nasıl olduğu şöyle özetlenebilir: Gaza kelimesi zamanla anlam değişikliklerine uğrasa da eylem bakımından aynı anlamın korunduğu Safeviler için rahatlıkla söylenebilecektir. Bu doğrultuda Şah İsmail'in ataları Cüneyd ile Haydar'ın Gürcüler üzerine sefere çıkmaları gaza olarak adlandırılacaktır. Burada kelimenin “düşmanla savaş eden ve onu kendi ülkesinde talan eden” (Tekin, 2001, s. 154) anlamı yeterlidir. Ayrıca kelimenin belli bir dönemde olumsuz anlama bürünmesi ve Anadolu'da kelimenin itibarının tekrar kazandığını gösteren muteber bir kaynak olan Ahmedî'nin *İskendernâme*'sinin 15. yüzyılda yazıldığı da dikkate alındığında (Tekin, 2001, 195) buna paralel olarak aynı yüzyılda Cüneyd ve Haydar'ın faaliyetlerine gaza deniliyor olması kelimenin Azerbaycan coğrafyasında da olumlu anlam kazanmış olduğunu göstermektedir. Fakat kelimenin yukarıdaki kısa tanımlamasında, düşmanın kim olduğu, Safevilerin gaza politikası bakımından daha belirleyici olacağı gibi Şah İsmail tarafından da devam ettirilen gaza anlayışının *Dîvân*'a nasıl yansdığına tespiti bakımından da önemlidir.

Kronolojik olarak ilk önce Cüneyd ve Haydar'ın faaliyetlerine bakılacak olursa onların kastının Müslüman olmayan Gürcüler ve Çerkezler olduğu görülmektedir. Bu sebeple kafirlere karşı savaşıldığı için gazanın kutsal savaş anlamının da korunduğu açıktır. Bununla birlikte Şah İsmail'in yukarıdaki beyitleri ile birlikte düşünüldüğünde onun tahta çıkmasından 128 yıl sonra tamamlanmış Safevi kroniği *Tarih-i Âlem-ârâ-yı Abbasi*'deki anlatımlar, gaza edilecek düşman kitlesinin daha geniş olduğunu göstermektedir. Zira Gürcüler üzerine sefere çıkılırken ülkesinden geçmeye müsaade etmediği için aslında Müslüman olan Şirvanşahi da din yolundan azmış ve yolkesen olarak nitelendirilmiştir (Münşi, 2010, s. 68). O halde Şirvanşahi ile savaşan askerler de gaza yapmışlar ve dolayısıyla da gazi sıfatını almışlardır. Şah İsmail'in beyitlerine bakılacak olduğunda Havaric, Yezid gibi isimler ile bunların takipçileri Hz. Ali'nin velayet ve vesayetini tanımadıkları için din yolundan azmışlar olarak kabul edilmiştir. Burada velayet ve vesayetin Ca'feriyye'de bir iman esası olarak kabul edildiğini eklemek gerekir. Dolayısıyla iman esaslarından birini kabul etmeyenler din yolundan azmış olarak nitelendirilmiştir. O halde bunlara karşı da savaşmak gaza olarak isimlendirilecektir.

⁷ Diğer beyitler için bakınız. Ek 1: *Hatâyî Dîvânı Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük* “gâzî” maddesi.

Burada, şimdiye kadar tarihî süreç içinde atalarından bahsedilse de onlarla benzer yönlerinden dolayı Şah İsmail'in kendisinden de bahsedilmiştir. Ancak onun tarih sahnesine nasıl çıktığı, dönemindeki siyasî vakıalar ve *Dîvân*'ındaki yansımaları bundan sonra anlatılacaktır:

2.2. Şah İsmail

Haydar'ın ölümünden sonra, geride üç oğlu kalmıştı. Müritler en büyük oğlu Ali'nin etrafında toplandı. Fakat müritler, Haydar'ın intikamını almak niyetinde olduklarından dolayı Akkoyunlu hükümdarı Yakup, Haydar'ın üç oğlunu anneleri ile birlikte İstahr Kalesi'nde hapseder. Sultan Yakup'un ölümünden sonra Akkoyunlu şehzedeleri arasında çekişmeler yaşanmıştır. Bu taht kavgaları sırasında Uzun Hasan'ın torunu olan Rüstem, çok sayıdaki Safevi müritlerinin de desteğini sağlayabilmek için Haydar'ın üç oğlu ile eşini serbest bırakır. Müritler öncelikle Haydar'ın büyük oğlu Sultan Ali'nin etrafında toplanırlar. Ancak kalabalık Kızılbaş ordusu, Rüstem'in gözünde bir tehlide dönüştüğünden dolayı Sultan Ali de öldürülür. Ataları gibi Sultan Ali de öldürüldüğü için Kızılbaşlar artık İsmail'i koruma altına almak isterler ve Gilan hakimi Hasan Han'ın yanında saklarlar. Gilan'a bağlı Lahican'da bulunduğu zaman zarfında, savaş teknikleri ile birlikte Kur'an ve İsnaaşeriyye Şiası'nı da öğrenir. Kendi ifadesi ile:

Ca'fer yüzünüñ harfine yüz ders oğudum men

Her şüret ile sûre-i Raḥmān 'Alīdür (K. 8/10)

Akkoyunlu Rüstem beyin ölümünün ardından meydana gelen karışıklıklardan istifadeyle ve Kızılbaş müritlerin desteği sayesinde İsmail Gilan'dan çıkar. İlk önce geldiği Erdebil'den gönderilse de daha sonra Akkoyunlu Elvend beyi mağlup ederek Tebriz'i alır ve on dört yaşında hükümdarlığını ilan eder (Gündüz, 2008, s. 452; R. Yıldırım, 2018, s. 223-226).

Şah İsmail'in tahta çıkmadan evvel kaleye hapsedilmesi, Hz. Yusuf'un zindandaki mahkumluğuna da benzetilmiştir. Safevi tarihçisi İskender Bey Münşi, onun bu durumunu nisan yağmurunun inciye dönüşebilemesi için sadefin içinde hapsolmasına benzetir ve şöyle der: Zindan şan-şerefdir cömerd insana / Yusif bu sebebden düşdü zindana (Münşi, 2010, s. 74-75).

Şah İsmail'in hayatının yukarıda anlatılan dönemi ile ilgili kendi *Dîvân*'ındaki şu beyti de dikkate değerdir:

Sefer kıl dur oturma ey Haṭāyī

Ki şehir-i *Erdebilde* hānedān var (G. 124/11)

Bu beytin bulunduğu gazel olasılıkla Şah İsmail Gilan'da bulunduğu sırada nazmedilmiştir. Görülmektedir ki Şah İsmail, sefer arzusundadır. Bu arzusun nedeni ise gazelin dördüncü beytinde izhar edilmiştir: Babası Şah Haydar'ın intikamını almak. Esasında 124 numaralı gazel özünde, yukarıda özetlenen tarihî vakıaların edebî bir ifadesidir demek yanlış olmaz.

Çoğ eglendün *Gilānda* ey Hâtâyî

Meger saña bu yirler mesken oldu (G. 426/7)

Aslında bu beytin bulunduğu gazel, dîvân edebiyatında klasikleşmiş olduğu üzere bahar mevsiminden ve sevgiliden söz eder. Ancak mahlas beytinde, Şah İsmail Hâtâyî'nin kendi hayatından bir dönemin açıkça dillendirdiği bu beyit, gazelin ne zaman yazılmış olduğu hakkında ipucu vermektedir. Öte yandan *çok eglendün* ibaresi ile artık Gilan'da kalmak istemediğini ancak zaruretten dolayı orada bulunduğu da açıkça söylemiştir.⁸ Onun hayatının bu dönemi, gizlenme dönemidir. Zira yukarıda özetle anlatıldığı üzere, siyasî çekişmelerden dolayı Safeviyye tarikatının Kızılbaşlığa dönüşümünden sonra, dedesi, babası ve ağabeyi öldürülmüştür. Kızılbaş reislerinde İsmail'in de öldürülme endişesi bulunmaktadır. Ayrıca İsnâaşeriyye Şiasî'nda on ikinci imam Mehdi'nin gaybubetine inanılır. Şah İsmail Hâtâyî'nin de çocukluğundaki gizlilik dönemi dolayısıyla Mehdi'ye benzetilmesi ve Mehdi gibi ortaya çıkacağına inanılması mümkündür. Vladimir Minorsky'nin Şah İsmail Hâtâyî'nin bazı şiirlerinden hareketle onun Mehdilik ileri sürdüğünü iddia eden makalesine⁹ bugün bazı eleştiriler¹⁰ gelse de, mecaz yahut gerçek,¹¹ Hâtâyî'nin edebî söyleminde bu yönde kuvvetli ifadeler mevcuttur. Sonuçta İsmail'in Gilan'dan çıkıp Safeviyye postuna oturması ve Tebriz'i alması gaybubet/gizlilik

⁸ Benzer hissiyatı dile getiren bir başka beyit:

Vaţandan ayru düşdüm dād u feryād / Ğarībüm ğam-güsārum anda n'eyler (G. 129/4)

⁹ Vladimir Minorsky, "The Poetry of Shah Ismail I", *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, X (1938-42), s. 1006a-1053a.

¹⁰ Rıza Yıldırım, Şah İsmail Hâtâyî'nin *Dîvân*'ında kendisine atfen Allah, Ali, Mehdi gibi isimler kullanmasının tanrılık ya da Mehdilik iddiası olarak değil, tasavvuftaki *vahdet-i vücud* anlayışı bağlamında anlamlandırılması gerektiğini söyler (2018, s. 241); Ferenc Csirkés ise Minorsky'nin Hâtâyî'nin ilk dönem şiirlerinde Mehdilik iddiası bulunduğu fakat Çaldıran savaşında mağlup olduktan sonraki şiirlerinin saray edebiyatı örnekleri olduğu ve Hâtâyî'nin ilk şiirlerindeki aşırı (gulat) söylemlerin, sonraki dönemlerde tasfiye edildiği tezine karşılık; *Dîvân*'ın sonraki tarihli nüshalarında da aşırı (gulat) söylemlerin ve Mehdilikle özdeşirmelerin bulunduğunu, bu nedenle de *Dîvân*'ın tarihî seyrinin Minorsky'nin söylediği gibi doğrusal olmadığını, aksine karmaşık olduğunu söyler. (Csirkés, 2019, s. 339-395). Mehdi kelimesinin terminolojiden başka anlamının "hidayet eden" olmasının şiir dilini, amaca ulaşmada kolaylaştırdığını ve tevriye sanatına müsaade ettiğini de eklemek gerekir.

¹¹ Ambiguity: İki anlamlılık (anlam bulanıklığı)

döneminin sonudur. O da Mehdi gibi bir kurtarıcı olarak görülür. “*Şimdi geldüm*” redifli 265 numaralı gazel de bu gizlilik döneminin sona erdiğini anlatır:

Ezelden gelmişem şāh emri ilen
Sağınmagil cihāna *şimdi geldüm* (G. 265/5)

Muhibbem on iki şāha ezelden
Velikīn bu dükāna *şimdi geldüm* (G. 265/6)

R. Yıldırım’ın *Alevîliğin Doğuşu Kızılbaş Sufiliğinin Toplumsal Temelleri 1300-1500* (2018, s. 242-246) isimli kitabında Şah İsmail’in hurucu ile ilgili sonradan uydurma olabileceği söylenen bir hikâye anlatılmaktadır. Bu hikâyeye göre on iki yaşlarında olan İsmail, Kızılbaş askerleri ile ormanda avlanırken, bir iki saat kadar bir ormana giderek kaybolur. Bu kayboluşu sırasında aslında manevi âleme geçmiştir. Orada şu an gaip olduğuna inanılan on ikinci imam sahib-zaman Muhammed Mehdi ona şahlık için icazet verir, kılıç kuşandırır ki adı Zülfikar’dır, kızıl tacını havaya kaldırıp kutsarlar. Sonra İsmail, Mehdi’den aldığı şahlık alametleri ile askerlerinin arasına döner. İsmail’in şahlığı ve hurucu ile ilgili alametler hakkındaki hikâyeyi destekleyici olarak, yukarıda zikredilen 265 numaralı gazeldeki şu beyit de dikkati çeker. Burada “Muhammed” ismi, hem Hz. Peygamber’in hem de on ikinci imam Muhammed Mehdi’nin ismidir:

Muhammed mu‘cizi şāh *Zü’l-feķārı*
Elümdedür nişāne *şimdi geldüm* (G. 265/8)

Başka beyitlerde de sahib-zaman imam Muhammed Mehdi anıldıktan sonra kılıç kelimesinin de kullanılıyor olması bu hikâye ile örtüşmektedir. Dolayısıyla bu beyitlerin edebî şerhi yapılırken Mehdi ve kılıç kelimeleri arasında tenasüp bulunduğu kabul edilebilir:

Yine Döldüle mindi şāh *Mehdi*
Elinde *Zü’l-feķār-ı* Murtażādur (K. 3/9)

Ey Mevāliler bilün *şāhib-zamānuñ* vaktidür
Çalaram men *kılıcı şāhib-zamānuñ* ‘ışkına (G. 360/5)

Şah İsmail’in hükümdarlık dönemi hakkında ise kısaca şunlar söylenebilir: Safevi tarikatının postuna geçtiğinde etrafında ataları Cüneyd ve Haydar’dan miras pek çok Türkmen Kızılbaş mürit vardı. Şah İsmail’in yönetimine geçen Kızılbaş müritler, Safevi devletinin askerî gücünü oluşturmuştur. Devleti kurmadan önce, Kızılbaş askerleri ile

birlikte önce dedesi ve babasının intikamını almak için Şirvan'a sefere çıkar. Şah İsmail bu ilk savaşıdan galip ayrılır. Şah İsmail'in babasının intikamını almak istediği daha önce bir beyit tanıklığında ifade edilmişti. İşte Şirvan seferinin ardından Bakü Kalesi'ni aldıktan sonra, 1500 yılında, ganimetleri paylaşırması için görevlendirilen Hulefa Bey, kırk beş yıl önce Şeyh Cüneyd'i öldüren Şirvanşah Halil'in kemiklerini topraktan çıkarttırarak yaktırır (R. Yıldırım, 2018, s. 276). Bu vakıa, babası Haydar'ın değil de Cüneyd'in intikamı alınmış olsa da, sefere çıkmaktaki motivasyonunu gösteren bir örnektir. Şeyh Haydar'ın intikamı ise 1506 yılında Şeyh Haydar'a karşı savaşanların tespiti için bir soruşturma sonuncunda çeşitli Türkmen kabilelerinden insanların öldürülmesi ile alınmıştır (Gündüz, 2010, s. 83).

Henüz Şāh Haydaruñ kanı kalıpdur

Yezīde bir dahı küllī kıran var (G.124/4)

Müslüman Türk devletlerinde, sultanın tahta geçişini resmileştiren çeşitli hükümdarlık alametleri vardır. Tahta yeni çıkan hükümdar adına hutbe okunur, para basılır. İsmail de Akkoyunluların boşalan Tebriz tahtını ele geçirdiğinde hutbe okutur ve para bastırır. Okunan hutbe İsnâaşerriyye hutbesidir. Paraların üzerinde ise *La ilahe illallah Muhammed resulullah ve Ali veliyyullah* yazar (Münşi, 2010, s. 84). Böylece Şah İsmail, tahta çıkışı ile beraber Safevi devletini kurduğunu ve mezhebinin de resmî olarak İsnâaşeriye Şiası yani Ca'feriyye olduğunu ilan eder.

Şah İsmail'in tahta geçtikten sonra, Ca'feriyye'yi resmi mezhep olarak zorla yayma faaliyetleri tarihî kaynaklarda yazılıdır. Onun Ca'feriyye'ye geçmek için insanları neden zorladığını şu sözleri açıklar: "Allah ve On iki imamlar benimle birlikte. Kimseden korkmuyorum. Allah'ın yardımıyla eğer insanlar tek bir protesto sözü söylerse kılıcımı çekecek ve hiçbirini canlı bırakmayacağım" (R. Yıldırım, 2018, s. 282). Aşağıdaki beyitler onun bu fikriyatını yansıtır:

Taḥalluş *Ca'ferī* kıldum anuñ çün

Ḥavāric gözlerinüñ ḥançeriyem (K. 6/9)

Kır Yezīd ile ḥavārici tüket kalmaya hıç

Nişe kim *Ca'feri* mezhebe taleb-kār degül (G. 213/6)

Cihānı *tīg* ile kıldum musaḥḥar

'Aliyyü'l-Murtaẓānuñ ḥançeriyem (G. 257/7)

2.3. Sınırların Genişlemesi ve Bağdat'ın Alınması

Tarihî seyir içinde, Şah İsmail tahta çıkıp atalarının intikamını alıp Ca'feriyye'yi de resmi mezhep ilan ettikten sonra, 1514 yılındaki Çaldıran savaşına kadar, girdiği savaşlarda hep muvaffak olmuştur.

Bunların başında Akkoyunlu Sultan Murat ile çarpışması gelir. Bu karşılaşma neticesinde Irak-ı Acem, Fars ve Kirman alınır. Şiraz da Fars eyaletinin merkezi konumunda olduğundan, orası da ele geçirilmiştir. Hatâyî'nin *Dîvân*'ında Irak, Fars ve Kirman'ın bir arada kullanılmış olması dikkat çekicidir. Bu nedenle buraların Safeviler tarafından alınması olayına telmih olduğunu söylemek mümkündür:

Hıţây u Mısr ilen Çîn ü Hôrāsân

Irak u Fars u hem Kirmân anuñdur (G. 58/9)

Bu beytin bulunduğu gazelin tasavvufî şerhi de yapılabilir. Beyitler anlam bütünlüğü içinde olduğundan yek-ahenk gazeldir. Son beyitte “Cihânda cümle cism ü cân anuñdur” denilmekle *vahdet-i vücüt* anlayışının dile getirildiği görülmektedir. Bu nedenle, zahirde bu yerleri kazanan Şah İsmail ise de aslında bütün mülk Allah'a aittir.

Bundan sonra, Dulkadiroğulları ile birtakım siyasî çekişmeler olmuştur. Böylece Diyarbekir de Safevi devleti topraklarına dâhil edilmiştir. Ardından Bağdat da alınmıştır (1508). Burası alınırken aşağıdaki beyitlerde ifade edildiği gibi davranıldığını gösteren tarihî kayıtlar vardır. Burada pek çok kan akıtılmıştır (Gündüz, 2010, s. 88).

Kır Yezîd ile havârici tüket kalmaya hîç

Nişe kim Ca'feri mezhebe taleb-kâr degül (G. 213/6)

Bu beytin bulunduğu gazel tasavvufî okumaya elverişlidir. Gazelin üçüncü beytinde zâhid ile âşık karşılaştırması yapılarak ibadet yerinden maksadın duvara olarak görünen cismî Kâbe olmadığı, “didar” yani Allah'ın tecelligâhı olduğu söylenmektedir. Gazelin bundan sonraki beyitlerinin bir hükümdarın kaleminden çıktığı açıkça anlaşılmaktadır. Beşinci beytin birinci dizesinin sentaksında, birinci tekil şahıs iyelik zamiri kullanılması buna delildir. Ayrıca ikinci dizede açıkça söylendiği gibi hükümdarın, kullarından canlarını feda etmelerini istemesi karşı durulamayacak emirdir:

Leşkerüm gâzîlerüm şûfilerüm pîrelerüm

Cân ile başı bu yolda maña inkâr degül (G. 213/5)

Öyleyse denilebilir ki bu gazelde Şah İsmail, hükümdarlığı ile sufiliğini yani kimliğini izhar etmiştir. Bu doğrultuda Bağdat'ın alınması sırasındaki vakıaların fikrî zemini de ifade edilmiştir.

Aşağıdaki beyitler de Şah İsmail'in dinî-siyasî politikasını yansıtmaktadır. Bu beytin bulunduğu 220 numaralı gazelin İsmail'in, hükümdarlık kaleminden çıkmış olduğunu söylemek eksik bir ifade olur. Bu dizeleri “Şah” kimliği daha iyi açıklar. Zira “Şah” hem devletin hem tarikatın başı olan *mürşid-i kâmil* ifade eder. Sufilik ise mürşide tâbi olup onun emirlerini yerine getirmeyi gerektirir. Gazelin sözdizimindeki emir kipi bunu destekler.

Muhibb-i hânedân olmak dilerseñ

Hüseyn-i Kerbelâya var *dâhil ol* (G. 220/6)

İskender Bey Münşi'nin tarifine (2010, s. 68) göre gazi, “kâmil mürşidin yolunda ölmeyi özlerine sadakat mertebesi bilen sufiyye”lerdir. Mürşid-i kâmil ve sufiyye, gaza kavramının kutsallığını belirleyen kelimelerdir. Fakat bu kutsallık sonradan kazanılmış değildir, zira Safeviler için siyasî kimlik, dinî kimlikten çok daha sonra oluşmuştur. Erken modern çağ devletlerinde belirleyici olan dinî kimliğin, tarikatın devlete dönüştürülmesi suretinde güçlenerek varlığını devam ettirdiği görülmektedir. Bu güçlenmenin en belirgin tezahürlerinden birisi ise “şah” sıfatıdır. Şah İsmail Hatayî'nin şiirlerinde şah kelimesinin anlamı zaman zaman bulanıklaşmaktadır. Ancak yine de bir hükümdar olarak isminin başında şah unvanının bulunuyor olması, kadim Sasanî devletindeki hakimiyet anlayışının canlandırıldığını göstermektedir. Zira Sasanîlerde de hükümdar Tanrı'nın bir gölgesi olarak kabul edilirken dinin de koruyucusudur (Gündüz, 2010, s. 248). Şah İsmail'in kendisine bu unvanı seçerken kadim geleneği canlandırarak devam ettirdiği görülmektedir. Fakat onun şah kimliği altında dinin koruyucusu olması, kurduğu devlet Safeviyye tarikatından dönüşmüş olduğu için tasavvufi gelenekten gelen mürşid-i kâmil sıfatı ile de bütünleşmiştir. Bu sebeple İsmail'in kimliğinde şahlık ve mürşitlik bir arada bulunmaktadır. Bu bütünleşme şiirlerde bazen şah bazen mürşid isimleri kullanılarak ifade edilmiştir. Şiirlerde bazen şahın kim olduğu kolay anlaşılmamaktadır. Çünkü bu sıfat zaman zaman Hz. Ali için de kullanılmıştır. Ona bu ismin veriliyor olması halife unvanıyla devleti yönetmesinin esas kaynağının velayet ve vesayetten kaynaklandığına inanılıyor olmasındandır. Şahlık dinin koruyuculuğu görevini ifade ettiğine göre, Hz. Muhammed'in zahiren tebliğ etmekle yükümlü olduğu dinin ondan sonraki koruyucusu ise Hz. Ali'dir. Şah İsmail'in Hz. Ali'de tenasüh ettiğine inanıldığını da eklemek gerekir.

Aşağıdaki beyitte de *Kerbela'ya dâhil ol* dizesinin hemen ardından da *Amân virme* emrinin kullanılması da Bağdat'ın alınmasını hatırlatmaktadır. Kerbela'ya dâhil olmak hem orayı devletin sınırlarına katmak hem de dinî manada Hz. Hüseyin'i ziyaret için

onun makamına varmak anlamlarına geldiği gibi hanedan yani Ehl-i Beyt dergahında mürit olmak manasına da gelir:

Haṭāyī ḥanda görseñ sen Yezīdi

Amān virme cānın al ‘Azra’īl ol (G. 220/7)

Dîvânda bulunan 266 numaralı gazel de Bağdat’ın alınmasını hatırlatır. İskender Bey Münşi’nin *Tarih-i Âlem-ârâ-yı Abbasi*’de tarihî olayları anlatışına paralel olarak *Dîvân*’da Şah İsmail’in kendi dilinden bu olayların edebî ifadesi okunmaktadır:

Hüseyn bey Bağdadın fethinin şah dergâhı sayesinde mümkün olduğunu arz etti. Azametli ordu av ede-edele telesmeden gidip zafer ve kamranlıkla darüsselama (Bağdada-Ş.F.)¹² çatdı. Ahali şadlıklarını izhar ederek onları istikbal etdi, dua merasimine başladı. [...] Şah oradan çıkarak öz ihtiyat ve sadakat yüzünü pak Kerbela toprağına taraf tuttu, Ebi Abdullah el-Hüseyn’in ve Kerbela çölü şehidlerinin nurlu kabirlerini ziyaret etmekle müşerref oldu, behişt ihtiramlı o ravzanın güzelleşmesine ve mücavirlere enamlar verilmesine büyük dikkat gösterdi. Oradan çıkarak park, nurlu veleyetpenah (İmam Ali’nin-Ş.F.)¹³ yani “o pak nurun, Allah velisinin” cennet menzilli tavaf ihramını giyindi. Hille’den Necef-i Eşref’e gitti, bu büyük saadete yetişip hoşbaht (fayez) oldu, sehavet elini oranın hizmetçilerine ihsan vermek için açtı (Münşi, 2010, s. 94):

Avlaḥda bugün avlar iken yāra yoluḥdum

Bir aydan arı gün kimi dīdāra yoluḥdum (G. 266/1)

Şāh işigüñe secde kılupdur bu Haṭāyī

Baḥr-ı Necefe irdüm ü şeh-vāra yoluḥdum (G. 266/5)

Ayrıca aşağıdaki beyitte de Irak-ı Arap yani Bağdat’ın alınmasına açık bir telmih vardır:

Yitdükçe tükenür ‘*Arabuñ* kūyı meskeni

Bağdād içinde her nice kim *Türkmān* kıpar (G. 126/3)

1508’de Bağdat’ın alınmasından sonraki önemli olaylardan biri 1510’da Şirvan’ın alınmasıdır. Yukarıdaki beytin bulunduğu gazelde Şirvan’ın alınmasına da telmih vardır:

372 numaralı gazel de Şah İsmail’in Safevi devleti sınırları içine kattığı yerlerin isimleri sayılmıştır. Buralardaki halkın yani Şah İsmail’in kendisine tâbi olup dinine intisap edenlerin onu andıklarından söz edilmiştir. Bu yerlerin isimlerinin sayılması, artık Şah İsmail’in adının geniş bir coğrafyada duyulduğunu söylemektir.

¹² Çevirenin notudur. Farsça aslından çeviren Prof. Dr. Şahin Fazıl. Ayrıca bu kısım, gerekli yerlerin Azerbaycan Türkçesinden Türkiye Türkçesine çevrilmesi sureti ile aktarılmıştır.

¹³ Çevirenin notudur.

Menem *sulṭān-ı ‘ālem cān* içinde
Yirüm vardur kamu cānān içinde (G. 372/1)

Ohurlar üñümi baḥr ile berde
Irāk u Rüm u hem *Şirvān* içinde (G. 372/2)

Gelüñ cānlar meni bilüñ *ganīmet*
Menüm tek gelmeye devrān içinde (G. 372/3)

Kaynaklarda Şah İsmail’in basit bir yaşantısı ve mütevazı ve cömert bir şahsiyeti olduğundan söz edilmektedir. Tebriz Akkoyunlulardan alındıktan sonra, Elvend Mirza’nın hazinesini ele geçirmiştir ve derhal bu hazineyi Kızılbaş müritlerine dağıtmıştır (Yousefjamali, 1981, s. 135). Hazinesinin her zaman boş olduğu ve gönderilen hediyeleri etrafındakilere dağıttığı söylenmiştir (Gündüz, 2010, s. 155)¹⁴. Bu doğrultuda yukarıdaki beytin zihni arka planını açıklamak da mümkün olacaktır. Önemli olanın maddi ganimet olmadığı söylenmekle beraber, Şah veya mürşid-i kâmil olarak asıl manevi ganimet kendisidir ki yolunda can feda olunacak olan da odur.

Tüm bu beyitlerden hareketle denilebilir ki Safevi devletinin sınırlarının genişlemesi ve sırayla devlete katılan topraklar Şah İsmail’in hükümdar bir şair olarak şiirlerine konu olmuştur. Ancak bu şiirlerde hamasetle sufiliğin iç içe bulunduğunu da belirtmek gerekir.

Safevi devleti pek çok savaşta muvaffak olup sınırlarını genişletmiş; Horasan, Semerkand, Bedehşan da devlete dahil edilmiştir. Şah İsmail için de yenilmez bir hükümdar imajı oluşmuştur. Fakat 1514’te Çaldıran savaşı bu ilerleyişi durdurmuştur. Şah İsmail hakkındaki yenilmezlik fikri de değişmiştir. Fakat etrafındaki sadık Kızılbaşlar sayesinde devlet yine kontrol altında tutulabilmiştir (Gündüz, 2010, s. 143-144).

2.4. Çaldıran Savaşı

¹⁴ Gündüz’ün atıfta bulunduğu ve müellifi Ebu’l Hasan Kazvini olan *Fevayidü’s Safeviye* isimli eserde ayrıca şu anekdota yer verilmiştir: Müferreh denilen bir ilaç vardır ki değerli taşların zerreleri onun içine dökülürse neşe verdiği inanılır. Şah İsmail’in de bir vakit değerli bir lal’i kırılmıştır. O da bunun zerreleri bir içeceğe katarak serdarlarına ikram etmiştir. Bu anekdottan sonra, Türkçe çevirisi şu olan bir beyit yazılıdır: *Eğer onun varlığından faydalandıysan artık fakirliğin zorluğunu görmezsin / Onun lütfundan zengin ve fakir hoşnud; gazabından ise sitemkârlar azaptadır* (Mirahmedi, 1988, s. 14-15). Özellikle bu beyit, Şah İsmail’in etrafındaki insanlar tarafından nasıl tanındığını göstermektedir.

Çaldıran Savaşı vâki olmadan önce Osmanlı hükümdarı Sultan Selim (ö. 1520) ile Şah İsmail arasında mektuplaşma olmuştur. Bu mektuplaşmadaki dil ve üslubun tuttuğu ışık yönünde, *Dîvân*'da yer alan ikinci mesnevinin bu savaş nedeniyle yazılmış olduğu ileri sürülebilir. Bunu daha anlaşılır kılmak için öncelikle Sultan Selim ile Şah İsmail arasındaki mektupların tetkiki yerinde olacaktır.

Evvela, burada savaşın ne sebeple -ki bu sebep Osmanlı ve Safevi kaynaklarında birbirinden farklıdır¹⁵- yapılmış olduğuna bakmadan belirtilmelidir ki ilk mektup Sultan Selim tarafından sefer yolunda gönderilmiştir. Sultan Selim tarafından dört mektuba cevaben Şah İsmail'den bir cevap gelir. Doğrusu Şah İsmail'in bu dört mektuba binaen gönderdiği tek mektubundaki söyleyiş, *Dîvân*'ındaki mesnevinin Çaldıran Savaşı dolayısıyla yazılmış olabileceğini; hatta bir nev'i Sultan Selim'in mektuplarına cevap olabileceğini düşündürmüştür. Yine de mesnevinin ne zaman yazıldığı kesin olarak bilinmediği için yalnızca bir edebî metin üzerinden böyle bir hükme varmak temkinli olmayı gerektirir.

Sultan Selim'in ilk mektubunun içeriği şudur: Mektup, Allah katında dinin İslam olduğu ve başka bir dine tâbi olanın dininin kabul edilmeyeceği ile ilgili ayetle başladıktan sonra Şah İsmail'e hitaben Fermande-i Acem, Sipehsalar-i azam, Serdar-ı Muazzam, Dahhak-ı rüzgâr, Darab-ı girudar, Afrasiyab-ı ahd Emir İsmail denilerek devam eder. Safevilerin dinî fikriyatının doğru olmadığı söylenerek küfre karşı savaşılacağı da yazılır ve İslam'a davet edilir (Gündüz, 2010, s. 124). Bu mektuba cevap gelmeden benzer içerikte ikinci bir mektup daha gönderilir. Erzincan yakınlarına gelindiğinde hala Safevilerden bir ize rastlanmadığı için üçüncü mektup gönderilir. Bu mektupta Sultan Selim tarafından, Şah İsmail'i kışkırtmak amacı ile korkup saklandığı söylenmektedir. Ayrıca mektupla birlikte, İsmail'in şahlık yerine dervişlik yapması gerektiğini ima edilerek asa, aba, hırka ve kadın giysileri gönderilir (Gündüz, 2010, s. 125-126).

Bu üç mektuba Şah İsmail'in tek cevabı nispeten mutedil denilebilecek niteliktedir. Mektup Sultan Selim'e övgülerle başlar. Babası II. Bayezid döneminde dostluk kurdukları ve benzer düşünceleri paylaştıklarını söyler. Ancak gönderdiği mektupların afyon kıtlığı çeken askerleri tarafından yazılmış olması gerektiğini iddia eder

¹⁵ Edebî bağlamda elzem olmasa da tarih bilgisi olarak; bu sebep Osmanlı kaynaklarında dinî tehdidin bertaraf edilmesi, Safevi kaynaklarında ise Osmanlıların yeni topraklar ele geçirme hırsı olarak kaydedilmiştir. (Genç, 2019, s. 45). Yine de bu bilgi mesneviye bakış açısını etkileyecektir.

ve mektupla birlikte afyon da gönderir. Sultan Selim'den gönderilen dördüncü mektuptaki şu sözler şimdi açıklanacak olan cevabî mesnevi bakımından önemlidir: “Padişahların hakimiyetindeki topraklar, onun nikahlı karısı gibidir. Erkeklikten ve delikanlılıktan azıcık pay almış, en azından cesareti olan kişilerin, başka birileri tarafından ona taarruz edildiğinde tahammül etme ihtimalleri yoktur”; “Öyle bir gizlenmişsin ki varlığınla yokluğun birbirine eşit”; “Eğer bundan sonra da korkudan saklanmaya devam edersen erlik sana haramdır. Miğfer yerine başörtüsü, zırh yerine çarşaf giyip kumandanlık sevdasından vazgeç” (Gündüz, 2010, s. 126-128).

Dîvân'daki ikinci mesneviye bakıldığında ise Sultan Selim'e cevap niteliğinde sayılabilecek beyitler sıralanmıştır: Mesnevi gelenekteki gibi Allah'a sena ile başlar. Devamında gelen iki beyitte, Allah'ın kudretinin kâinattaki nişanelerinden bahsedilir. Üçüncü beyitten on üçüncü beyte kadar tekrar eden sentaksla yazılmış beyitler Allah'ın *el-Hâfid* (Alçaltan) ve *er-Rafî* (Yükselten) isimlerinin çeşitli örneklerle zikridir. Bu iki esma sayesinde art arda tezatlı anlatım yapılmıştır. On üçüncü beyitte ise her şeyi yaratanın Allah olduğu ve onun her şeyden haberdar olduğu söylenir, ardından da insanları da birbirinden farklı yarattığı söylenerek *tevhid* bölümü kapatılmıştır.

Mesnevinin on dördüncü beytinden itibaren asıl konuya geçilir. Bu bölümün ilk beyitlerinde Şah İsmail, Sultan Selim'e gönderdiği mektubundaki eski yardımlaşmasını ve benzer düşünceleri paylaştıklarını hatırlattığı gibi birbirlerinden de yer ile gök kadar farklı ve uzak olduklarını söyler:

Eger cümle 'âlem berâber ola

Haçan 'âlem işi müyesser ola (M. 2/15)

Çü erden ere fark vardır yakîn

Berâber imez âsumân u zemin (M. 2/16)

Sonra gelen iki beyitte ise, yukarıdakilerin aksine daha alçaltıcı bir dil kullanılmıştır. Her iki beyitte de irsal-i mesel yoluyla kişinin kendisini tanıyıp ona göre davranması gerektiği söylenmiştir. Şah İsmail, bu sözlerle, rakibini nasıl gördüğünü ifade eder. Özellikle on sekizinci beyitte Sultan Selim ve Osmanlı ordusunun başkentten uzak, yabancı topraklarda savaşa çıkmış olmasına binaen, onların ne yaptıklarını bilmeden hareket ettikleri iddia edilir. Ayrıca Sultan Selim tahta çıktıktan iki sene kadar kısa bir süre sonra Çaldıran Savaşı için hazırlanır. Dolayısıyla bu dönemde, aslında Şah İsmail, her ikisi de genç olsa da, Sultan Selim'e göre daha tecrübeli bir hükümdardır. Bu nedenle

Şah İsmail'in, Sultan Selim'e karşı küçümser tavrı aşağıdaki beyitlere de yansımıştır. Sultan Selim'e karşı bu tavrı savaş sırasındaki hareket tarzında da mevcuttur. Şöyle ki şimdiye kadar hiçbir savaşta yenilmediği için rahat ve soğukkanlı davrandığını hatta bıldırcın avına çıktığı, bu nedenle de ordu bile toplamadan yalnızca yanında bulunan askerleri ile savaşa yürüdüğü Safevi kaynaklarında yazılıdır (Genç, 2019, s. 45):

Kişi öz kemâlini bilmağ gerek
Elinden gelür işi kıлмаğ gerek (M. 2/17)

Yabanda sıçan dir ki şîrem velî
Berâber olanda itürür yolu (M. 2/18)

Bu beyitlerdeki istihfaf, takip eden beyitte de devam eder. Fakat Safevi tarafında herkes savaşa girmek konusunda aynı görüşte değildir. Kızılbaş beyleri arasında Diyarbakır beylerbeyi Han Muhammed Ustaclu, Osmanlı ordusunun daha önce savaştıkları ordulara göre daha kuvvetli olduğunu ve bu nedenle yüz yüze savaşmak yerine Osmanlı ordusuna geri dönerken saldırılması gerektiğini söyler. Durmuş Han ise daha önce girmiş oldukları bütün savaşları kazanmış olduklarından dolayı bu savaşı da kazanabileceklerini bu nedenle de geri dönmemeleri gerektiğini savunmuştur (Gündüz, 2010, s. 130). Aşağıdaki ilk beyitte de daha önce savaşmadıkları bir ordu ile karşı karşıya oldukları edebî biçimde söylenmiştir. Fakat rakibini tanımazlık Şah İsmail'e korku, çekinme duygusu yerine cesaret vermiştir. Muhannes korkak, namert anlamına gelir ki yukarıda aktarılan tarihî delilde Han Muhammed Ustaclu, Osmanlı ordusunun kuvveti karşısında yüz yüze savaşılması gerektiğini söylemesi ile daha manidardır. Zira Ustaclu'nun bu önerisine karşılık Durmuş Han'ın tepkisi ise "Han korkmuş" olmuştur (Gündüz, 2010, s. 130). Sonuç olarak savaşa girilmesi yönünde karar verilmiştir. Aşağıdaki beyitlerden de Şah İsmail'in Durmuş Han'la aynı kanaatte olduğu görülmektedir. Yirminci beyitte kendilerinde böyle zor bir günde Allah'ın yardımcı olacağı inancı dile getirilmiştir. Yirmi birinci beyitte ise, bir önceki beyitte Allah'ın yardımına istinaden, bir yiğidin -ki Şah İsmail'in kendisidir- Anadolu, Çin, Horasan ve Şam'ın kapılarını açacağı, buraları fethedeceği dile getirilir. Bu yerler arasında Anadolu yani Rum topraklarında Şah İsmail'in pek çok müridi bulunmaktadır. Horasan ise zaten daha önceki savaşlarda alınmıştır. Çin ve Şam topraklarının kapılarını açmak, Şah İsmail'in de yayılmacı bir politika güttüğünü göstermektedir. Bu bölgelerin eski dünyanın İpekyolu üzerindeki önemli merkezleri olduğunu da ifade etmek gerekir.

Bularnı sinamadın inanmagil
Muḥannes dīvārına dayanmagil (M. 2/19)

Ki Ḥaḫdur cihānda meded-kār olan
Ḳulına yaman günde ğam-ḥ̣ār olan (M. 2/20)

Ḳamu Rūm u Çīn ü Horāsān u Şām¹⁶

Açar bir beg igit bularnı tamam (M. 2/21)

Bu savaş hakkında Safevi tarihlerinde yazılı olup Şah'ı yüceltmek maksadı taşıyan iddialardan biri de Şah İsmail'in bizzat bir asker gibi savaş meydanına inmesi; buna karşılık Sultan Selim'in ise savaşı meydana inmeden yönetmesidir. Safevi tarih kitaplarında yazılı olan bu düşünce ile Şah İsmail'in aşağıdaki beyti arasında paralellik vardır. Er yani yiğit olan kişinin karşısına kendisi çıkan değil de askerini gönderen kişinin, yiğit olmadığı düşüncesi dile getirilmiştir; düşmanı mağlup edecek olan kişinin askerler değil bizzat yiğit olan hükümdarın olması gerektiği söylenmiştir:

Ere¹⁷ leşker ilen varan er midür

Ġanīmi başanlar o leşker midür (M.2/22)

Sonraki beyitte ise Şah İsmail'in bu hamasi duygularını sufilik ile birleştirdiği görülür. Onun askerlerinin sadece maddi anlamda dövüşen insanlar olmadığını, onların erenler olduğu dile getirilir:

Erenler başarlar savaşda eri

Çerīde beg olur bir er serveri (M. 2/23)

Takip eden üç beyitte de yine Şah İsmail bizzat savaş meydanına iner. Kendisinin yiğit bir savaşçı olduğunu göstermek için bir timsah ile cenk edebileceğini, kaplanla dövüşebileceğini söyler. Ayrıca Fars mitolojisindeki önemli kahramanlardan Turan hükümdarı olan Efrâsyâb'ın ismi de anılır. Efrâsyâb Fars edebiyatında yarı pehlivan olarak anlatılırken nadiren de İranlıların eski düşmanı olarak anılır (N. Yıldırım, 2008, s.

¹⁶ Eskiden Arapça kaynaklarda sadece Dimaşk (Damascus) olarak bilinen (bugün Türkçede Şam) şehri değil, bütün Suriye bölgesini ifade etmek için kullanılırdı (Tomar, 2010, s. 311).

¹⁷ Er kelimesi, yalın haliyle yiğit, kahraman kişi anlamına gelmektedir. Bununla birlikte hemen bir sonraki beyitte “eren” kelimesinin de kullanılıyor olması tesadüfi değildir. Eren kelimesi velî, mürşit anlamlarına geldiği gibi Şah İsmail'in askerlerini de ifade eder. Çünkü onlara sufi de denilmektedir. Sufi ismi ile Şah İsmail'in askerlerine dinî-tasavvufi bir sıfat yüklenmiştir. Aynı zamanda savaşçılık, yiğitlik anlamını da içeren bu kelime, Farsça'daki civanmerdin karşılığıdır. Maddi ve manevi yönden olgunlaşmış olma manasını bir arada bulundurur.

271). Ya Şah İsmail kendisi Efrâsiyâb ile uğraşacak yani savaşacak ve onu gürzü ile sersemleştirecektir ya da Efrâsiyab Şah İsmail'e saldıracaktır. Her ikisinin de Türk hükümdarı olmasına karşılık, Şah İsmail'in Fars edebiyatında nadiren de olsa düşman olarak anılan Efrâsiyâb'ı kendisine de düşman olarak görmesi onun İran toprakları üzerinde kurmak istediği siyasî hâkimiyet ve birlik olarak açıklanabilir; bu nedenle üzerinde yaşadığı toprakların kültürel mirasını kullanır. Öte yandan Sultan Selim'in de bir Türk hükümdarı olduğu bu nedenle Efrâsiyâb'ın¹⁸ yerine konulabileceği söylenebilir. Bu doğrultuda aşağıdaki beyitlerde görüldüğü gibi Şah İsmail'in Sultan Selim'le birebir çarpışmak istediği anlaşılmaktadır:

Men olam neheng ile ceng eylerem
Neberdi be-bebr ü peleng eylerem (M. 2/24)

Men olam kim uğraşa Efrâsiyâb
Başına urup gürzi deng eylerem (M. 2/25)

Men olam ganîme varup qorhusuz
Sağınma ki baḥup direng eylerem (M. 2/26)

Yousefjamali'nin *Cihan-ı İran Şinasi* isimli esere atfen şu açıklamaları, sonraki beyitlerinde de *Şehnâme* kahramanlarına yapılan telmihler nedeniyle, bu mesnevinin zihnî arka planını açıklayıp daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır:

Şehnâme ve diğer hamasi destanlar, ordugâhın bütün bölümlerindeki Kızılbaş askerlerini eğlendirmek için sesli okunurdu. Bu, aşiret üyelerini memnun eder ve onları müthiş bir vaziyette gururlandırır. Şah İsmail'in kumandanlarından Han Muhammed Ustaclu, Kızılbaş askerlerin damarlarındaki kanı kaynatıp onları eğlendirmek için *Şehnâme*'yi ezberinden okurdu ki onlar kolayca şehitlik fikrini benimsesinler. Bazen Kızılbaş askerler de gönül hoşluğu ile Han Muhammed'e eşlik ederlerdi.

Çaldıran savaşında, destanların İran-Turan savaşlarını anlatan en önemli kısımları Kızılbaş askerlerini, yine Türk olan Osmanlı askerlerine karşı kıskırtmak için özellikle seçilmiştir. Bu kıskırtma, Kızılbaş ve Osmanlı güçleri arasında şiddetli savaşlara neden oldu (1981, s. 167-168).

Yukarıdaki yirmi altıncı beyit ise Sultan Selim'in göndermiş olduğu mektuplardaki Şah İsmail'in saklanıp oyalandığı yönündeki sözlerine karşılık yazılmış gibidir. Zira Sultan

¹⁸ Sultan Selim, Şah İsmail'e gönderdiği ilk mektuptaki hitaplar hatırlanmalıdır. O da Şah'ı Efrasiyab ve Dahhak ile özdeşleştirir. Efrasiyab'da hem Türklük hem de düşman olma, Dahhak'ta sadece düşman olma anlamları hakimdir. Sultan da Şah'ın Türklüğünden dolayı Efrasiyab hitabını kullanmış olmalıdır.

Selim göndermiş olduğu son mektubunda şöyle diyordu: “Eğer bundan sonra korkudan saklanmaya devam edersen erlik adı sana haramdır” (Gündüz, 2010, s. 128). Şah İsmail ise bu dizelerde korkusuzca hasmının üzerine varabileceğini, korkup oyalanmadığını söylemektedir.

Yirmi yedinci beyit de bu mesnevinin Çaldıran savaşı hakkında yazılmış olabileceği ihtimalini kuvvetlendiren bir delildir. Zira *top* ve *tüfeng* ipucu kelimelerdir:

Yıham kal’a-i Hayberi muşt ilen

Çi pervā-yı top u tüfeng eylerem (M. 2/27)

Safevi devletinin askerî gücü, askerlerinin fizikî gücüne dayanmaktadır. Çaldıran Savaşı’nda henüz ateşli silahları yoktur. Osmanlı ordusu ise ateşli silahlara sahip olup daha güçlü bir yapıya sahiptir. Han Muhammed Ustaclu’nun da savaştan çekinme nedenlerinden biri bu olsa gerektir. Zira o, Osmanlı ordusunun şimdiye kadar savaşmış oldukları Akkoyunlu ordusundan daha farklı bir sisteme sahip olduğunu da söyler. Fakat buna rağmen Şah İsmail ve etrafındaki çoğunluk Kızılbaş beyi yüz yüze çarpışma kararı almışlardır. Çünkü onlar askerlerinin Şah’a olan bağlılıklarına ve *Şehnâme* okuyarak kaynayan kanlarına güveniyorlardı. Bu nedenle yukarıdaki beyitte dile getirdiği toptan ve tüfekten korkmaması, şimdi özetlenmiş olan tarihî vakıa ile zaman bakımından örtüşmektedir. Hatta Hz. Ali’nin Hayber’deki kahramanlığına telmihte bulunularak hamasi duygular daha da güçlendirilmektedir. Zira, Hz. Ali ile özdeşleme ve zaman zaman Mehdileşme savaşa nasıl bir motivasyonla girildiğini göstermesi bakımından dikkate değerdir. Savaşın bitişi hakkında şu dikkat çeker ki Kızılbaş ordusu, Han Muhammed Ustaclu’nun açılan top ateşiyle parçalanması ile üstünlüğünü kaybeder, halbuki Kızılbaş beylerini de başta uyaran odur. Sonuçta Osmanlı ordusu bundan cesaret alarak Kızılbaş ordusunun sol kanadını yok eder ve savaş sona erer (Genç, 2019, s. 46). Savaşın akışı hakkında iddia edilen şu anekdot da dikkate değerdir:

Hatta bazı [Safevi] kaynaklara göre savaş öncesinde Şah İsmail, Sultan Selim’e bir elçi vasıtasıyla ateşli silahlar kullanılmasının hiçbir şekilde mertliğe yakışmayacağını söyler ve daha adil bir karşılaşma için onu mertliğe davet eder. Sultan Selim ise Şah’ın sözlerini kabul edip ateşli silah kullanmayacağına söz verirse de sonradan bu sözünde durmaz (Genç, 2019, s. 47).

Mesnevinin yirmi sekizinci ve otuz birinci beyitleri arasında ise yine şiirin Çaldıran Savaşı hakkında yazılmış olabileceğini gösteren ifadeler mevcuttur:

Alup Şām u Rūmı musahhar kılup

Pes andan hevā-yı Fireng eylerem (M. 2/28)

Bu beytin ilk dizesinde söylendiği üzere Şah İsmail'in şimdiye kadar Şam ve Rum bölgelerinde zaten hükmünü kurduğu açıktır. Fakat ikinci dizenin açıklanmaya ihtiyacı vardır. Her ne kadar Şah İsmail'in arzusunun Avrupa topraklarına ulaşma arzusu olduğu okunuyor olsa da bunu nasıl bir evveliyatı olduğunu tespit mesneviyi de aydınlatacaktır. Bu hususu Osmanlı sultanı ile Safevi şahı arasında hâmilik tercihi yapmak zorunda kalmış olan İdris-i Bitlisî'nin¹⁹ Şah İsmail'le mektuplaşmaları açıklığa kavuşturacaktır. İdris-i Bitlisî Şah İsmail'in himayesine girmek için gönderdiği mektuplarda ona pek çok metihte bulunur. Bu övgüler arasında İstanbul'u alması ve Rum kayserinin tahtına ve tacına sahip olması gerektiği de vardır. (Genç, 2015, s. 53). Şah İsmail de bu övgülerden memnun kalır ve onu Tebriz'e davet eder (s. 57). Dolayısıyla İstanbul'u alıp Avrupa topraklarına ulaşma fikri daha önceden de Şah İsmail için arzulanan bir olaydır. Bu, muhataplarının onu teşvikinin yanı sıra kendi içinde de olan bir arzudur ki mesnevisinde dile getirilmiştir.

Bir sonraki beyitte ise Şah İsmail, hasmı bir Türk hükümdar olan Efrâsiyâb ile çarpışarak şöhret kazanacağını söyler. Daha önce de belirtildiği gibi Efrasiyab'ın Sultan Selim'i kasten kullanıldığı düşünülebilir. Pek çok *Şehnâme* kahramanı arasından hasım olarak Efrâsiyâb'ın seçilmesi -özellikle Dahhak yerine- ve bunun mesnevinin üç yerinde tekrar edilmiş olması bu fikri desteklemektedir.

Sultan Selim'in son cevap mektubundaki "[...] gelmekte acele ediniz, biz de beklemekten kurtulalım demişsiniz" sözlerine binaen; mesnevinin otuz birinci ve otuz yedinci beyitleri arasındaki ifadelerin Şah İsmail'in Sultan Selim'e göndermiş olduğu tek mektup ile aynı motivasyonla yazılmış olduğunu söylemek mümkündür. Öte yandan daha önce bahsedildiği gibi *Şehnâme* okuyarak cesaretlenmelerinin bir yansıması bu beyitler arasında da okunur:

Dirîgâ ger olsaydı Rüstem diri
Göreydi özünden o yigrek eri (M. 2/31)

Dirîgâ bu dem olsa İsfendiyâr
Ne tahtın koyaydum ne mülk ü diyar (M. 2/32)

Dirîgâ bugün olsa Efrâsyâb

¹⁹ İdris-i Bitlisî, Tebriz'in Şah İsmail tarafından ele geçirilmesinin ardından yeni hami arayışıyla Osmanlı topraklarına gelir. Fakat burada memnun olmayarak tekrar Şah İsmail'in himayesine girmeye çalışır. Bu vesile ile aralarında bir müddet süregelen mektuplaşma olur (Genç, 2015, 43-75).

Ƙılıc ile vireydüm aña cevāb (M. 2/33)

Dirīgā ger olsa bu devrānda Gīv

Görineydüm aña çü bir nerre dīv (M. 2/34)

Dirīgā bu demde diri olsa Zāl

Göreydi niçükdür ğanīmliĝda hāl (M. 2/35)

Dirīgā bu dem olsa Suhrāb yel

Dahı urmayaydı kılıç ile el (M. 2/36)

Bu beyitlerde tekrar eden “Dirīgā” ünlemi ile Sultan Selim’e söylemiş olduĝu “acele ediniz” çağrısı aynı fikrin dile yansımalarıdır. Ayrıca kahramanlıkları ile meşhur *Şehnâme* karakterleri ile vuruşabileceğini söyleyip kendi gücünü onlarla kıyaslar. “Bugün”, “bu demde” zarfları da bu çarpışmaların derhal gerçekleşmesi arzunu dile getirir.

Savaş öncesi bu mektuplaşmalar sırasında Sultan Selim tarafından Şah İsmail’e sufi eşyaları olan asa, aba, hırka ile onun korkak olduğunu ifade etmek için kadın giysisi, peçe ve çember gönderilir (Gündüz, 2010, s. 126). O dönemde, kadın giysisi göndermek veya zorla giydirmek bir kişinin korkaklığını alenen göstermek için yapıldı. Benzer bir olay ise şudur: Kızılbaş beylerinden Merv beyi Dede Abdal Bey’in Özbeklerden korkup kaçması üzerine; ona da kadın giysileri giydirmişler ve eşeğe bindirdikten sonra da ordugâhta ve çarşıda dolaştırmışlardır (Gündüz, 2010, s. 106). Bu davranış biçimi, Sultan Selim’in mektubundaki “Padişahların altındaki topraklar, onun nikâhlı karısı gibidir” fikri ile koşuttur. Dolayısıyla bu, döneminin geçerli davranışlarından biri olup küçümseme ve namertlik, korkaklık iddiası için ifa edilir. Şah İsmail’in söz konusu mesnevisinin otuz yedinci ve takip eden iki beytinde de bu düşünce mevcuttur:

Dirīgā ki bend oldum avratlara

Yoluĝdum muĝannesle nā-merdlere (M. 2/37)

Dirīgā ki kalmadı er kıymeti

Yel-i sâf-şiken şîr-i ner kıymeti (M. 2/38)

Menem Rüstem olmazdı Bîcen maña

Hükümet kılur oldu bir zen maña (M. 2/39)

Şah İsmail'in bu dizelerinde kendisine gönderilmiş olan kadın eşyalarına bir cevap vermiş olduğu görülmektedir. Bu üç beyitten önceki dizelerde onun arzusunun *Şehnâme* kahramanları ile savaşmak olduğu belirtilmişti. Ancak ona göre (dirîgâ) yazık ki korkak ve namertlerle karşılaşmıştır. Bu nedenle düşman saflarını bozan erkek aslanın, yiğitliğin bir kıymeti kalmamıştır. Otuz dokuzuncu beyitte ise *Şehnâme*'de anlatılan Bijen ve Menîje efsanesine telmih vardır. Menîje, Turan hükümdarı Efrâsiyâb'ın kızıdır. Birbirlerine âşık olurlar; fakat Efrâsiyâb bunu öğrendiğinde Bijen'i kuyuya atar. Onu kuyudan kurtaran ise Rüstem'dir (N. Yıldırım, 2008, s. 173). Şah İsmail ise kendisinin esasında İran'ın en ünlü kahramanı Rüstem gibi olduğunu, fakat Turan hükümdarının kızı Menîje'ye âşık olan Bijen gibi bir kadının hükmüne tâbi olmadığını söyler. Diğer beyitlerde tekrar ettiği "dirîgâ" bu beyitte mevcut olmasa da anlamının bu beyte de taşınmış olduğu görülmektedir.

Kırkinci beyitte de Sultan Selim'in, Şah İsmail'in korkup saklandığına yönelik iddiasına bir cevap vardır. Ulu, yüce bir savaş meydanında düşmanı ile birebir savaşmak istediğini söyler. Sultan Selim ile arasındaki farkı tekrar dile getirir. Zira o savaş meydanına bizzat inen bir hükümdardır, öte yandan Sultan Selim ise savaş meydanına inmeden orduyu yönetir. Şah İsmail'in savaş tekniği birebir dövüşmektir. Fakat Sultan Selim'in ordusu teknik bakımdan daha gelişmiş olup ateşli silahlara sahiptir:

N'olaydı olaydı bir ulu savaş

Çıhaydum ganîm ile men başa baş (M. 2/40)

Kırk birinci ve kırk beşinci beyitler arasında da yine yiğitlikten söz edilir. Er olan kişinin hiçbir zaman savaştan kaçmayacağı söylenir. Bunların hepsinin Sultan Selim'in korkaklık iddiasına cevap olduğu görülmektedir.

Kırk beşinci beyitten itibaren mesnevinin *dua* kısmı başlar. Kendisinin ve erenler diye çağırdığı askerlerinin ölümden korkmadığını söylemekte, şayet cenk etmekten kaçacak olursa ömrünün kısa olmasını, karşısına çıkacak her düşman askerinin ise Rüstem kadar güçlü olmasını dilemektedir. Kılıcının keskin olmasını, Rüstem kadar kuvvetli olan düşman askerlerinin her birini kendisinin kılıçtan geçirmek istediğini söyler. Ayrıca korkakların da onun yanından ayrılmasını zira kadının bir yiğide savaş meydanında yoldaş olamayacağını söyler. Bu dualarının Hz. Resul ile İmam Ali hakkına kabul edilmesini diler.

Kısaca, Şah İsmail'in *Dîvân*'ında bulunan iki numaralı mesnevi, Çaldıran Savaşı'ndan hemen evvel Sultan Selim'e yazılmış bir cevap mektubu gibidir. Bugün tarihî belgeler içinde Sultan Selim'e ait dört mektup, Şah İsmail'e ait bir mektuptan söz edilmektedir. Hatta öyle ki Safevi kaynakları Sultan Selim'in ilk iki mektubundan da bahsetmemişlerdir (Gündüz, 2010, s. 126). Ancak yukarıda detaylı olarak açıklandığı gibi, her ne kadar tarihi tespit edilemese de, bu mesnevinin Çaldıran Savaşı öncesi Sultan Selim'e bir cevap mektubu gibi yazılmış olduğu kuvvetle muhtemeldir. Burada iddia edilen bu mesnevinin Sultan Selim'e mesnevi tarzında yazılmış bir mektup olduğu değildir. Zira bunu destekleyen başka tarihî delile henüz rastlanılmamıştır. Ancak Şah İsmail'in Sultan Selim'e gönderdiği kaydedilen tek cevap mektubu ile bu mesnevi örtüşmektedir. Hatta öyle ki bu mesnevinin ne zaman yazılmış olduğunu tespit edebilmek de mümkün görünmektedir. Savaş öncesi Kızılbaş beylerinin yaptığı toplantıdan az sonra yazılmış olmalıdır. Zira on dokuzuncu beyitteki "muhanne" ifadesi ile daha tedbirli olunması gerektiğini söyleyen Han Muhammed Ustaclu'nun kastedildiği düşünülmektedir. Halbuki Şah İsmail tek mektuptan ibaret olan cevabını ise bu toplantıdan önce göndermiştir (Gündüz, 2010, s. 127-129) ve "Gelmekte acele ediniz" veya Sultan Selim'e eski ittifaklarını anma gibi cevapları taarruzu değil savunmayı ifade eder. Ayrıca top, tüfek gibi ip ucu kelimelerle Kızılbaş askerleri hırslandırmak için okunan *Şehnâme* kahramanlarına telmihte bulunulurken özellikle Turan hükümdarı Efrâsiyâb'ın rakip olarak görülmesi bu mesnevinin Çaldıran Savaşı'ndan hemen önce yazıldığı savını kuvvetlendiren delillerdendir.

2.5. Çaldıran Savaşı Sonrası

Çaldıran Savaşı'ndan sonra Şah İsmail'in yenilmezlik itibarı sarsılmıştır. Kendisi de bu tarihten sonra devlet ve yönetim işlerinden uzaklaşmıştır. Bu nedenle *Dîvân*'da bundan sonra siyasî gelişmelerle ilgili edebî söylemleri takip etmek de zorlaşmaktadır. Fakat bu onun artık şiir yazmadığı anlamına gelmez. Çaldıran'dan sonra günlerini avlanarak ve eğlence içinde geçirmiş olması onun Fars şiiri geleneğinde söylediği bazı şiirleri savaş sonrası yazmış olabileceğini gösterir.

Öte yandan gerçek bir vakiya dayanarak olay örgüsü gelişen bir halk hikâyesi olan Şah İsmail ve Taçlı Hanım hikâyesinde, savaşın hemen ardından Şah İsmail'e halk tarafından nasıl şiir söyletildiğine de tanık olunmaktadır (Macit, 2018, s. 8-15). Hikâyedeki manzum parçalar kurmaca ve anonim oldukları için Şah İsmail'in şairliğinin

nasıl olduğu hakkında bir delil olarak kullanılamasa da halkın nazarında onun şairliğinin nasıl algılandığına dair bir örnek teşkil eder.

2.6. Sonuç

Şah İsmail Hatâyî'nin şiirleri şimdiye kadar çeşitli araştırmalara konu olmuştur. Bu araştırma konularının en kapsamlısı, onun şiirlerinin tasavvufi gelenekten geliyor olmasıdır. Zira Alevî-Bektaşî kültüründe yedi büyük şairin başında o anılır. Ancak Şah İsmail'in şair kimliğini yalnızca bu geleneğin oluşturmadığı malumdur. Bu nedenle onun şiirlerinde hem hükümdarlık hem de sufilik belirtisi olan ve gulât (aşırı) olarak nitelendirilebilecek sözleri de dikkatleri çekmiş ve incelenmiştir. Ancak tasavvuf da edebiyat da her zaman tarih ile iç içedir ve bazı edebî eserler bu konuda kendilerini açıkça okuyucuya sunarlar. Şah İsmail'in hamaseti seven karakteri de okuyucuya onun şiirlerinde tarihin izlerini sürme imkânı tanımaktadır. Bu bölümde incelenmiş olan beyitler göstermektedir ki Şah İsmail bir hükümdar olarak kim olduğunu ve neler yaptığını anlatan ilk elden bir kaynak miras bırakmıştır. Bu, hem tarih hem de edebiyat araştırmaları için oldukça heyecanlandırıcıdır. Ancak edebiyat başlangıcından itibaren kurmaca olması yönüyle belki de her zaman tarih ilminin yaramaz çocuğuydu. Bu nedenle tarih ilmi bakımından ona ihtiyatlı yaklaşmakta fayda vardır.

3. DİNÎ ZEMİN

Hatâyî Dîvânı'nın karakteristik özelliklerinden biri dinî-tasavvufî içerikli şiirlerin bulunmasıdır. Alevî-Bektaşî çevrelerinde, özellikle *ayin-i cemlere* onun nefesleri ile başlanıyor olması, her ne kadar Hatâyî kimliği zaman zaman bulanıklaşsa da, *Dîvân*'ındaki gazellerinin içeriğine yönelik bir ipucudur²⁰. Ancak Ca'feriyye'yi resmi mezhep ilan etmesi hadisesinin detaylandırılması gerekecektir.

3.1. Mevâlî

Önceki bölümde Şah İsmail'in Tebriz'i ele geçirdiğinde Ca'feriyye'yi Safevi devletinin resmi mezhebi ilan ettiğinden bahsedilmişti. *Dîvân*'da da bunu dile getirdiği beyitler mevcuttur. Toplam altı beyitte Ca'ferilik mezhebine mensup olduğunu söyler:

Münezzeh mezhebinden her gürûhuñ

Mevâlî mezhebem hak Ca'ferîyem (G. 6/5)

Bu beyte istinaden, Şah İsmail Hatâyî ve Ca'ferilik hakkında açıklanması gereken ilk kavram “mevâlî”dir. Zira *Dîvân*'da mevâlî kelimesi dikkate değer sayıda kullanılmıştır. Bu kavram, *Hatâyî Dîvânı*'nın hem dinî ve tasavvufî hem de milli unsurlar bakımından merkez noktasını oluşturacaktır. Çünkü mevâlî, mezheplerin oluşumunu açıklayan bir unsurdur. Ayrıca Türkmen göçebe kültürü ile İslamiyet'in kaynaşması neticesinde oluşan Kızılbaş ya da sufi kimliği de mevâlî kavramına tasavvuf yönünden bakılması gerektiğini de gösterir. Esasen mevâlî, dinî bir kavramdan ziyade İslam dünyası içindeki bölünmelerle ilişkili siyasî bir kavramdır. Fakat din, yaşamın her alanına tesir eden bir sistem olduğu için mevâlî kavramı ya da kimliği; dinî, siyasî ve kültürel yönleri bulunan bir terim olarak kabul edilmelidir. Neticede Şah İsmail'in kimliğini ifade eden Türkmen, Ca'feri ve Kızılbaş kelimelerinin tek kelime ile ifadesi mevâlîdir. Mevâlî üst bir kavram olup altındaki isimler değişebilir. Zira zamanla mevâlî kavramı yerini Fars veya Türk kelimelerine bırakmıştır (Aydınlı, 2003, s. 13). Dolayısıyla en yaygın ve kısa tanımı ile mevâlînin Arap olmayan Müslümanları ifade etmesi görünüşte yeterlidir, ancak bir edebî eser olan *Hatâyî Dîvânı*'nı anlamak için detaylandırılması gerekmektedir.

Mevâlî kavramı ile ilgili en önemli nokta; kelimenin yerini Fars ve Türk kelimelerine bırakması ile birlikte “etnik yapının, İslam ile gelen Arap kültürü etkisine

²⁰ “Kızılbaşlığın etkisi, daima Hatâyî'nin üç nefesinin ilahi şeklinde söylenmesi ile başlayan Ayin-i Cem töreninde hala kendisini hissettirir” (Mélakoff, 2014, s.96). Bu konuyla ilgili ayrıca Amelia Gallagher'in *The Fallible Master of Perfection: Shah Ismail in the Alevi-Bektashi Tradition* adlı doktora tezinde, Alevi-Bektaşî ayinlerinde Hatâyî'nin okunan şiirleri ayrıca incelenmiştir (Gallagher, 2004, s. 202-223).

boyun eğmedikleri ve geliştirdikleri yeni kimlik ve din anlayışıyla, eski din ve kültürlerden gelen nitelikleri koru[malarıdır]” (Aydınlı, 2003, s. 13). Görülmektedir ki mezhepler tarihindeki mevâlî terimi ile Türk tarihi araştırmalarındaki Alevî-Bektaşî inançlarının İslamiyet’ten önceki temellerinin açıklanması, aynı mantık ve tarihî gerçeklikten neş’et etmektedir. Bu iki teorinin bir araya geldiği bir örnek olarak *Ebu Müslim* destanı dikkate değerdir.

Ebu Müslim (ö. 755), Emevi devletini yıkarak Abbasi devletinin kurulmasına öncülük eden isimdir. Malum olduğu üzere, Emeviler döneminde Arap olmayan Müslümanlar yani mevâlîler hakkında dışlayıcı bir politika izlenerek Arap ırkçılığı yapılmıştır. Hatta yeni fetihlerle ele geçirilen coğrafyalarda Arap olmayan Müslüman olan halkı; köleleştirmeyip serbest bırakmak sureti ile lütufta bulunduklarını düşünüyorlar ve ikinci sınıf vatandaş olarak muamele ediyorlardı. Halbuki Hz. Peygamber ve hulefâ-yı râşidîn döneminde hukuken Araplar ile eşittirler. Emevi ve mevâlî arasındaki çekişmenin temeli budur. Emevilere karşı isyan hareketini tetikleyicisi olan husus ise Müslüman olmalarına rağmen mevâlîden, gayrimüslimlerden alınan cizyenin alınmasıdır (Yiğit, 2004, s. 424-425). Ebu Müslim’in tarih sahnesine çıkmasından önce, onun ihtilal hareketine zemin hazırlayacak birtakım vakalar meydana gelmiştir. Fakat Emevi devletinin yıkılıp Abbasi devletinin kurulması onun ihtilal hareketi neticesinde gerçekleşmiştir. Ebu Müslim’in etrafındakilerin çoğunluğu İranlılardan oluşmaktaydı. Bu nedenle yeni kurulmuş olan Abbasi devleti; Arap Emevi devletine karşı, İranlı mevâlînin zaferi olarak algılanmıştır (Yiğit, 2004, s. 425). İşte bu süreçte esasen ırkı bilinmeyen ancak Türk veya Fars olma ihtimali yüksek olan bir mevâlî olan Ebu Müslim, yiğitliği ile bir destan kahramanına dönüşmüştür. *Ebu Müslim* destanında Hint masallarından, binbir gece hikâyelerinden, İran ve Türk destanlarından, Türk hayatından izler bulunması ve Dede Korkut hikâyeleri geleneğine ait olması (Albayrak, 2004, s. 196) nedeniyle mevâlî kavramı ile Alevî-Bektaşî inançlarını İslamiyet’ten önceki temellerinin açıklanmasının aynı temel üzerinde olduğu ileri sürülmüştür.

Ebu Müslim destanı ile ilgili en detaylı araştırma ve inceleme Irène Mélikoff tarafından yapılmıştır.²¹ Eski Türk ve İran destanlarından izler barındıran *Ebu Müslim*

²¹ Bakınız Irène Melikoff, *Türk-İran Epik Geleneği İçinde Horasan Teberdarı Ebu Müslim*, (çev. Armağan Sarı), Elips Yayınları, Ankara, 2012.

destanının ahîler ve Bektaşîler için de ayrı bir yeri vardır. Mélikoff’un şu ifadesi mevâlî, Şah İsmail ve Ebu Müslim üçgenine açıklık getirir:

Oğlu Hüseyin’in İranlı bir kadınla evlenmesinden dolayı Ali, Şîî geleneğine göre “Arapların dışında İslam’a dönenlerin”, dolayısıyla “zayıfların ve ezilenlerin” ilk ve en önemli koruyucusudur. Bu özelliği ile *Ebu Müslim* romanının da ait olduğu lonca edebiyatının kahramanlık timsalini temsil eder” (Mélikoff, 2012, s. 34)

İşte tam bu noktada Şah İsmail’in aşağıdaki beyti, sözü edilen üçgeni “gazi” ve özellikle “ahî” kelimesi ile somutlaştırmakla beraber *Dîvân*’ın da Ebu Müslim geleneğinden izler taşıdığını göstermektedir:

Şehûñ evlâdına ikrâr idenler

Ahîler gâziler âbdâllar oldu (K. 10/10)

Bu beyit bağlamından koparılmadan, önceki beyitlerle birlikte okunduğunda; Emevi-mevâlî çatışmasına açıkça telmihte bulunulduğu da görülmektedir.²² “Şeh” Hz. Ali, “Şehûñ evladı” ise İran hükümdarının kızı ile evlenen Hz. Hüseyin’dir. Gerçekten de bu beyit Mélikoff’un açıklaması ile örtüşmektedir.²³ Bu beyitte sözü edilen ahîlerin, gazilerin ve abdalların Safevi devletinin kuruluşunda rol alan Türkmenler olmadığı bağlamdan anlaşılrsa da bu unsurların Şah İsmail’in hala çağdaşı olduğunu ve hedef kitle olarak kendisini onlardan kabul ettiği de alt katmanda okuyucuya sunulur. Zira *Dîvân*’da “ahî” kelimesi sadece bu beyitte geçse de “gazi” kelimesine pek çok beyitte rastlanmaktadır ve bazen Şah İsmail’in Kızılbaş mürit-askerlerini ifade eder. O halde Şah İsmail’in mevâlîlik ve gazilik anlayışları bakımından Ebu Müslim geleneğine mensup olduğunu söylemek mümkündür.

Mélikoff’un vurguladığı nokta, *Ebu Müslim* destanının Bektaşîlerce çok itibar görüyor olmasıdır. Ancak onun tesirinin bir Kızılbaş olan Şah İsmail’de de bulunduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Böylelikle Mélikof’un şu bulgusu ve sorusu durumu daha da aydın kılacaktır:

Safevi Hükümdarı Şah İsmail (1487-1524)’in soyağacı ile Ebu Müslim’e epik gelenek atfedilen şecere arasında bir yakınlık kurmak çok ilginç olacaktır: İsmail, Şeyh Haydar’ın oğlu, Şeyh Cüneyd’in torunudur; Ebu Müslim ise efsanede, Esed’in oğlu, Cüneyd’in

²² İmâm Zeynû’l-‘ibâd u Bâkırî bil / Mevâlîler imâmı Ca’fer oldu (K. 10/5)

Zuhûr itdi tecellîsi imâmuñ / Münâfık görmedi kör ü ker oldu (K. 10/8)

Olar ki tâbi’-i Mervânilerdür / Sürildi çıhdı dînden ebter oldu (K. 10/9)

Şehûñ evlâdına ikrâr idenler / Ahîler gâziler âbdâllar oldu (K. 10/10)

²³ Hz. Hüseyin’in mevâlî ile birlikte anıldığı diğer beyitler ise şunlardır (*tenasüp*):

Hüseynî mezhebem men dîn içinde / *Mevâlî* olanuñ men reh-beriyem (G. 256/2)

Mevâlî leşkeri geldi cihana / *Hüseyn-i Kerbelâ* ser-dâr olupdur (G. 145/5)

torunudur. Sadece dedelerinin isimleri aynı değildir, zira Esed ve Haydar, Ali'nin aynı anlama gelen iki lakabıdır: “Aslan”. Kendimizi, acaba bu soyağacının esere Safevi propagandası döneminde eklenip eklenmediği konusunda sorgulamamız gerekmez mi? (Mélíoff, 2012, s. 88).

Açıkçası *Hatâyî Dîvânı*'nda Ebu Müslim'e açık bir telmih de yoktur. Fakat pek çok beyitte mevâlî²⁴ olduğunu söylemesi ve gazilikten övgü ile söz etmesi yukarıda gerekçelendirilen kanaati oluşturmuştur. Aynı zamanda Mélíoff'un bu sorusuna müspet bir cevap varsayımında Anadolu'daki Ahîler ile Alevî ve Bektaşîler arasındaki ilişki bir delile dayandırılmış olacaktır. Ahîlerin Safeviler için potansiyel bir kitle olarak kabul edildiği de düşünülebilecektir.

Mevâlî kavramının mezheplerin oluşumunda etkili olduğu söylenmişti. Örneğin Sünnî mezhep imamlarından Ebu Hanife bir mevâlîdir. Esasen Şia'nın doğuşuna Araplar öncülük etse de mevâlînin de rolü vardır. Bunu açıklayan olay Muhtar es-Sakafî²⁵ (ö. 687) olayıdır. Onun etrafında toplanan kişilerin bir kısmı Hz. Hüseyin'in intikamının alınmasını isteyen Araplar ve bir kısmı da Emevilerin baskısı altındaki mevâlîydi (Aydınlı, 2003, s. 18). Mevâlî, Ali evladına beslemiş olduğu sevgiden dolayı da Muhtar'ı destekliyordu. Onun öncülük ettiği isyanda mevâlînin rolü büyüktü. Ayrıca o, mevâlî ile Arap Müslümanların eşit olduğunu söylüyordu (Yiğit, 2006, s. 54). Görüldüğü üzere Emevi yönetimi altındaki mevâlî olgusu ile Ali oğullarına duyulan aşırı muhabbet Şah İsmail'in temsilcisi olduğu “Şîî mevâlî” kesimini oluşturmuştur. Muhtar es-Sekafi ve bu çalışmanın konusu olmayan birtakım olaylar, az önce anlatılmış olan Ebu Müslim'in liderliğini yaptığı ihtilal hareketinin öncüsüdür.

Burada Havaric kesimine de değinmek *Hatâyî*'nin bazı beyitlerini okurken yardımcı olacaktır: Sıffin savaşı sırasında Muaviye ve askerleri mızraklarının ucuna Mushaf sayfalarını takarak bir savaş hilesi yaptılar ve hakem tayin edilmesi gerektiğini söylediler. Hz. Ali, askerlerine savaşa devam etme konusunda emir verip bu işin bir hile olduğunu anlatsa da çoğunluğun isteği nedeni ile hakem tayin edilmesini kabul eder. Hz. Ali istemediği halde hakem tayin edilen Ebu Musa el-Eşari ile Muaviye tarafının hakemi Amr b. el-As arasında tahkim anlaşması imzalanır. İmzalanan bu anlaşma zayıf karakterli birisi tarafında Hz. Ali'nin askerleri arasında okununca bir kısmı “Hüküm ancak

²⁴ Bakınız Ek 1: *Hatâyî Dîvânı Bağlamalı Dizin ve İşlevsel Sözlük* “mevâlî” maddesi

²⁵Keysaniye olarak bilinen ilk Şîî-gulat fırkalarından birinin öncüsüdür. Cevad Meşkûr, onun faaliyetlerinin Ehl-i Beyt'e saygısından değil, siyasi çıkarlarından dolayı olduğunu bildirir. Abbasiler ise onun isyanından faydalanıp kendilerini “imamın gizli taraftarı” olarak nitelendirmiştir. Muhtar, secili sözler söyleyip vahiy iddiasında bulunuyordu (Meşkûr, 2011, s. 290; 344-345).

Allah'ındır" diyerek tahkime karşı çıkarlar. Onlar en başta tahkime gidilmesi gerektiğini düşünüp sonra da anlaşma hükmünü kabul etmemişlerdir. Bu kesim isyan edip halife ile birlikte Kûfe'ye dönmedikleri için Haricîler veya Havaric olarak isimlendirilir (Fığlalı, 2014, s. 127). Ayrıca Hz. Ali, Abdurrahman b. Mülcem el-Muradî tarafından şehit edilir ki o bir Haricî'dir. Hatâyî, *Dîvân*'ında mevâlî-mezhep olduğunu söylerken hem Havaric'den hem de Emevi İslamı'ndan olmadığını söylemektedir.²⁶ Aşağıdaki beyitler, özetle verilen tarihî olaylar çerçevesinde Hatâyî'nin dinî profilini tespit etmeye yardımcı olur²⁷:

Bu şurâhîden *mevâlî* dolduranda *dost-kām*
Kayğudan düşmen *havāric* yüregi pür kan durur (G. 115/7)

Şâf olupdur kalbümüz her mezheb-i nâ-pâkdan
Kim *mevâlî-mezhebüz* dilden İmâm-ı Ca'ferî (K. 19/5)

Buraya kadar mevâlî kelimesinin Emevilere göre diğer ırklardan olan Müslümanların sosyo-politik konumunu açıkladığı görülmektedir. Bununla birlikte kelimenin diğer manası Hz. Peygamber'in Gadirihum'da Hz. Ali'yi yanına alarak "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır" sözüne binaen mevâlîlikten kastedilenin Hz. Ali'nin bendeleri olarak kabul edildiğini de eklemek gerekir (Gölpınarlı, 2004, s. 215). Böylece kelimenin anlamının değiştiği görülmektedir. Kelimenin Şah İsmail Hatâyî tarafından benimsenerek sıklıkla kullanılması, ikinci anlamının da benimsendiğini gösterir. Kelimenin sosyo-politik manasından uzaklaştırılarak olumlu bir anlam kazandırıldığı ve genellikle de bu anlamın kastedildiği görülmektedir. Dolayısıyla mevâlî kelimesi ile tevriye sanatının da örnekleri verilmiştir (*ambiguity yani iki anlamlılık*).

Şah İsmail'in *Dîvân*'ındaki dinî düşüncenin tarihî kökenleri açıklandıktan sonra, Hatâyî'nin mensup olduğu Ca'feriyye mezhebinin iman esaslarının *Dîvân*'da ne suretle yer aldığı tespit edilmeye çalışılacaktır.

²⁶ Bu konuda R. Yıldırım'ın (2014, s. 110) bir tespitine değinmek faydalı olacaktır. Onun ileri sürdüğüne göre Anadolu'daki destan dönemi edebiyatında "Haricî" kelimesi ıstılahtan ayrı bir kullanıma sahiptir. Bu dönem metinlerinde "Harici" kelimesi ile birlikte "Yezidî" ve "Mervanî" kelimeleri Kerbela hadisesinden sonra Emevi sülalesi ve takipçileri için kullanılmaktayken Hz. Peygamber'in soyunu destekleyenler için ise Sünnî kelimesi kullanılmaktadır.

²⁷ Şah İsmail Hatâyî'nin *Dîvân*'ında seyyidlik iddiasında bulunmasına karşılık şiirlerde mevâlî-mezhep olduğunu da tekraren söylemesi dikkate değerdir.

3.2. Ca'feriyye'nin İzleri

Ca'feriyye'de imanın şartları şunlardır: 1. Tevhid, 2. Nübüvvet, 3. İmamet, 4. Adalet, 5. Meâd

Önemle belirtmek gerekir ki Şah İsmail ilan ettiği Ca'ferilik ya da Şia, klasik ya da standart denilebilecek müteşerri Ca'feriyye'den çok farklıydı. Zira, On iki imamın tanınması dışında Kızılbaş inancının bir Şiî gulüvvü olarak, Ca'feriyye ile ortak yönleri oldukça azdır.²⁸ Hatta Şah İsmail, Tebriz'de Ca'feriyye'yi resmi mezhep olarak ilan ettiğinde, Tebriz halkının çoğu Sünnî idi ve Şiîliğin eski merkezlerinden biri olan Kaşan'da bile yetenekli Şiî fıkıhçı yoktur (Arjomand, 2016 s. 161-162)²⁹. R. Yıldırım'ın *Hanivaldanus Anonimi*'ne atfen şu ifadeleri Arjomand'ı destekler: “Şah İsmail ibadeti yeniden düzenlemişti ancak bu yeniden düzenleme şeriatla çelişiyordu. Kızılbaşlar onun talimatlarına uyarak şeriat kurallarına saygı göstermiyordu (2018, s. 255)”. Kızılbaşlığa ileride değinilecek olsa da kökenlerinin Türkmen kültüründe olması ile birlikte onunla birleşen İslam'ın Şia olduğu gerçeğine binaen, Hatâyî'nin şiirlerinde hala Ca'feriyye unsurlarını bulabilmek mümkün olacaktır. Ayrıca Ca'feriyye'nin yukarıda sayılan itikad esasları ile Kızılbaşlıkta bunların nasıl algılandığına da burada değinilerek Arjomand'ın şimdiye kadar bu farklar hakkında değerlendirmelerin yaygın olmadığı tespitine üzerine, *Hatâyî Dîvânı* çerçevesinde bu alana katkıda bulunulmaya çalışılacaktır:

3.2.1. Tevhid

Tevhid, Allah'ın tek olmasıdır. Üçe ayrılır: 1. Tevhid-i Zat, 2. Tevhid-i Fiil, 3. Tevhid-i İbadet.

Tevhid-i zat; esasen Allah'ın eşi ve benzerinin olmaması, zatının her türlü noksanlıktan münezzeh olmasıdır. Ayrıca Allah'ın cisim, şekil ve mekanının olmamasını da ifade eder. Şia itikadına göre Allah, ahirette de insanlar tarafından görülemeyecektir (Fığlalı, 1984 s. 204; Gölpınarlı, 1987, s. 240-241). Bu doğrultuda Allah'ın yüzü, eli, gözü gibi Kur'an-ı Kerim'de mevcut olan bazı ifadelerin de mecaz olduğu ileri sürülmüştür. Şia'daki bu itikadî kabulün aksine, Kızılbaşlıkta ve Hatâyî'nin şiirlerindeki tevhid-i zatın farklı algılandığı görülmektedir. Esasen Hatâyî'nin şiirindeki tevhid

²⁸ Aynı yöndeki başka bir tespit için; Hamidreza Sohrabiabad ve Bülent Akın, “Tarihi Bulgular ve Hakiki'nin Bilinmeyen Şiirlerinden Hareketle Karakoyunluların Mezhebi Eğilimleri Üzerine Yeni Tespit ve Görüşler”, *Alevilik-Bektaşılık Araştırmaları Dergisi*, 2019, sayı 19, s. 179-224.

²⁹ Bu konu hakkında R. Yıldırım'ın diğer koşut tespitleri için; A.g.e, s. 283.

anlayışına birbirine zıt iki farklı açıdan bakılmıştır. Bunun ilki, onun şiirlerinin tasavvufi şiirler olduğu ve *vahdet-i vücud* anlayışını yansıttığıdır. Diğer bakış açısı ise Kızılbaşlığın Şii-gulat fırkalarından olduğu dolayısıyla da onun şiirlerinde aşırı söylemler bulunduğuudur. Bu karşıt durum tasavvufi şiirdeki âşık-zahid çatışmasının somutlaşmış bir örneği gibi görünmektedir. Zira o, zaman zaman Hallac-ı Mansur'u ve Nesimî'yi de anarak onların yolundan gittiğini ifade etmiştir.³⁰ Ancak birtakım tarihî hadiseler onun ve Kızılbaş mürit-askerlerinin Şii-gulat bir fırkanın mensubu olduklarını, aşırı inançlara sahip olduklarını göstermektedir. Ayrıca onun şiirlerindeki bazı İslam öncesi inançlar ve Mehdilik iddiası ileri süren dizeler de gulat olarak kabul edilmesinin delilleri olmuştur. Müteşerri Ca'feriyye'de de tasavvuftaki *vahdet-i vücud* anlayışı eleştirilmiş ve kabul görmemiştir. Dolayısıyla hangi açıdan bakılırsa bakılsın; Hatâyî'nin şiirlerindeki tevhid anlayışı klasik Ca'feriyye'deki gibi değildir. Zira onun şiirlerinde Allah'ın hulûl ettiği inancı ve bazen de *Ene'l Hak* düşüncesini ifade ettiği görülmektedir. Bu konuda aşağıdaki beyitler örnek gösterilebilir:

Ey Hatâyî ehl-i tevhiidûn katında bilmiş ol

Vâ'izin bî-hûde güftârı kamu efsânedür (G. 139/5)

Dünye vü 'uqbâda sen tek yâr-ı gam-ıhâr isterem

Halk ider dîvâre secde men de dîdâr isterem (G. 241/1)

Özellikle G. 241/1 numaralı beyitte, Hatâyî kendisinin ibadet edeceği yönün Kabe olmadığını, bir yüz olduğunu söylemesi, Ca'feriyye'deki Allah'ın cisminin olmadığı inancı ile örtüşmediği açıktır. Belirtmek gerekir tasavvufi anlayış, mezhep gözetmeksizin, bazı hususlarda şeriattan ayrılır. Dolayısıyla Sünnî mutasavvıflar olduğu gibi, Şii mutasavvıflar da vardır ve onların birleştiği nokta *vahdet-i vücud* düşüncesidir. Fakat Şah İsmail'in sufilik anlayışının, Nesimî'yi anmasından hareketle Hurufiliğin etkilerini taşıdığını ve Hurufiliğin de batınî İsmailî bir boyutu olduğunu da eklemek gerekir. Bu nedenle Hatâyî'nin bu ve benzer beyitlerinin Şii-gulat olarak değerlendirmek indirgemeci bir yaklaşım olacağı gibi yaygın tasavvuf anlayışı ile yazılmış olduklarını söylemek de tam gerçekliği yansıtmaz. Pek çok etkileşimin neticesi olan Şah İsmail Hatâyî'nin siyasî tavrının ve dolayısıyla propaganda amacı olan edebî söyleyişinin kaynaklarını tespit etmek burada önemli bir noktadır. Nitekim mühtelif mehdici hareketlerin ardından

³⁰ Gâh Hüseynî vü Nesimî gibi soydî kâdılar / Gâh Manşûr donına girdüm ene'l-Hak dâr idüm (G. 253/3)

kendisi de Mehdi sıfatı ile huruç eden Şah İsmail'in İbn-i Arabi'nin *vahdet-i vücüt* anlayışını salt olarak benimsediğini söylemek mümkün olmaz. Onun *vahdet-i vücüt* anlayışı, bu fikri dönüştüren muhtelif mehdici sufi akımları etkisinde kalmıştır. Elbette bunun en önemlisi Hurufîliktir. Fakat yine mehdici bir hareket olan Nurbahşiyye'nin ve Şah İsmail'in hocasının da Nurbahşiyye şeyhi olma ihtimalinden dolayı onun *vahdet-i vücüt* anlayışının etkisi olduğunu da düşünmek mümkündür. Buna ileride değinilecektir.

İkinci olarak tevhid-i fiil; Allah'ın yaratmada şeriki olmamasıdır. Tevhid-i fiil konusunda *Hatâyî Dîvânı*'nda da aynı inanış vardır. Bazı beyitlerde hulûl inancı dile getirilse de yaratma hususunda tek bir ilaha inanılır.

Şamunı yaradan bir Allâhdur

Cemî'ûñ işinden ol âgâhdur (M. 2/13)

Üçüncü olarak tevhid-i ibadet; ibadet edilecek olanın yalnızca Allah olmasıdır. Allah'tan başka mabud yoktur. Fakat şefaathak olduğu için Hz. Peygamber ve Ehl-i Beyt hakkına, Kur'an hakkına Allah'a dua edilebilir ve kabirleri ziyaret etmekte mahzur yoktur. İmamların kabirlerini ziyaret de şirk değildir (Fığlalı, 1984, s. 205). Aşağıdaki beyitler bu çerçevede incelenecektir. *Vahdet-i vücüt* fikrine göre, Allah, insan yüzünde tecelli etmiş ve insanı Rahman ismi suretinde yaratmıştır. Bu nedenle, bazen ibadetin Kabe'ye doğru değil de didara ya da cemale doğru yapılmasını söyleyen beyitler, ilk başta ibadetin başka birine yapıldığı gibi anlaşılabilir da tecelli ve hulûl inançlarından dolayı yine bir olan Allah'a ibadet edildiğini söylerler. Hatâyî'nin şiirinde bunun gerekçesi ise Allah'ın meleklerle Hz. Âdem'e secde etmelerini emretmesidir. Bu nedenle bunlar sufi şiirleridir fakat bu sufilik ve fikirler Hurufilik kaynaklıdır. Hulûl veya don değiştirme³¹ gibi birtakım inançların İslam öncesinden taşınması dolayısıyla bunlar gulât olarak da nitelendirilmiştir. Dolayısıyla bu noktada Şah İsmail, resmi mezhebi olan Ca'feriyye'den ayrılır.

Âdeme cümle melâyikler ki secde kıldılar

Bildiler ki Âdemin cisminde cânı şâhdur (G. 161/3)

Cemâlûñ göricek kim secde kılmaz

Ne kâfir ol Yezîd-i Hayberîdür (G. 159/4)³²

³¹ Metamorfoz veya teşbih; metamorfoz olarak reenkarnasyonu, teşbih olarak ise Allah'ın insana veya insanın Allah'a benzediğini ifade eder. Öte yandan ilahi ruhun insan suretinde görünmesi için kullanıldığında hulûl de söz konusu olacaktır; bu nedenle karmaşık bir yapı arz eder.

³² Bakınız Ek-1: *Hatâyî Dîvânı Bağlamalı Dizin ve İşlevsel Sözlük* "secde" maddesi

Kabirleri ziyaret ve Hz. Peygamber, Hz. Ali veya imamlar hakkına dua etme örneklerine de Hatâyî'nin şiirlerinde rastlanılmaktadır:

Günāhum çoḥ Ḥudā için bağışla
Muḥammed Muştafā için bağışla (G. 373/1)

Şāh işigüne secde kılupdur bu Ḥatāyī
Bahır-ı Necefe³³ irdüm ü şeh-vāra yoluḥdum (G. 266/5)

Be-ḥaḳḳ-ı enbiyā-yı nūr-ı dīde
Be-ḥaḳḳ-ı evliyā-yı ber-güzīde (M. 1/17)

Be-ḥaḳḳ-ı ‘ārifān-ı zāt-ı pākest
Be-ḥaḳḳ-ı ‘āşıkān-ı derd-nākest (M. 1/18)

Be-ḥaḳḳ-ı Resūlī ki āyet-i kelam
Be-ḥaḳḳ-ı ‘Aliyy-i imām-ı tamam (M. 2/58)

3.2.2. Nübüvvet

“Peygamberlik, Allah’ın seçtiği kullarını, Cebrail vasıtası ve vahiy yoluyla ilahi bir vazife ile mükellef kılmasıdır (Fıḡlalı, 1984, s. 205)”. Hz. Âdem ilk peygamber ve sonuncusu Hz. Muhammed (s.a.v)’dir. Peygamberler insanlardan üstün ve masum yani günahsızdırlar. Hz. Muhammed, peygamberlerin en üstünüdür. Aşağıdaki beyitler *Dîvân*’da nübüvvet inancını ve Hz. Peygamber’in nasıl anıldığını gösterir.

Nice kim enbiyā geldi cihāna
Kamusından güzīde Muştafādur (K. 13/2)

Geldi Cebrā’ıl saña her dem getürdi Ḥaḳ sözün
Ba‘zı peygamberlere gelen nidādur yā Resūl (G. 215/2)

Te‘ālā şānuhū ekber ki bir nūr-ı Ḥudā geldi
Cemī‘-i enbiyā ḥatmi Muḥammed Muştafā geldi (K. 16/1)

³³ Hz. Ali’nin kabrinin burada bulunduğu inanılan ve bu sebeple Şiilerce kutsal sayılan Irak şehri.

Hatâyî Dîvân'ında zaman zaman Kur'an-ı Kerim'de ismi geçen peygamberlere de telmihte bulunulmuştur. Bu konu hakkında ayrı bir bölüm tezde mevcuttur. Ancak onun *Dîvân*'ında dikkati çeken husus, Hz. Ali'nin peygamberlere göre konumdur. Zira Kızılbaşlığın neden Şîi-gulat olarak kabul edildiği de bu noktadadır. Aşağıdaki beyitler nübüvvet ve Hz. Ali'nin konumunu açıklayıcı niteliktedir. Görülmektedir ki Hz. Ali'nin peygamberlerden daha üstün olduğu inancı dile getirilmiş; ilahi vasıflar yüklenmiştir. Öte yandan şiirlerde isimleri geçen peygamberlere genellikle klasik edebiyatta birlikte anıldıkları mucizeleri ya da kıssaları ile telmihte bulunulmuştur. Fakat bunların hepsi olmasa da bazıları Hatâyî'nin nübüvvetle ilgili karakteristik inancını yansıtmaktadır. Bu inancın dayanağı da yukarıda yer yer değinildiği gibi hulûl ve tenasühtür. Dolayısıyla burada esas belirleyici olan Hz. Ali ile ilgili beyitler olacaktır:

Enbiyâlar evliyâlar çoğ durur ammâ ki sen
Cümleden a'lâ imişsin yâ 'Alî senden meded (G. 40/4)

Ol 'Alîsin kim hamu peygambere sensin şeft'
Cümle bu ümmîd ilen kapuña gelür hâş u 'âm (G. 251/4)

Gevher-i zât-ı kadîm-i kibriyâsın yâ 'Alî
Enbiyâya evliyâyâ pîşvâsın (G. 438/1)

Ger ezelden olmasaydı lutf u ihsânun senün
Nûh bulmazdı necât ez-hevl-i tûfân yâ 'Alî (K. 18/13)

Hâk bilür kim gevher-i baħr-ı hâkîkât sendedür
Mu'cizât-ı enbiyâ vü sırr-ı bürhân yâ 'Alî (K. 18/22)

3.2.3. İmamet

İmamet, her asırda Peygamberin vazifesi ile vazifelenmiş, insanların irşadı görevini üstlenmiş bir imamın mevcudiyetine inanmaktır. İmamet, nübüvvetin devamıdır; bu nedenle de imam insanlar tarafından seçilemez, nass ile tayin olunur (Fığlalı, 1984, s. 209). Şîa'da imamet hususunda üç büyük farklı fırka vardır. Bunlar Zeydiyye, İsmailiyye ve İsnâaşeriyye'dir. Burada bunlar arasındaki farklılığa değinmeden, Şah İsmail Hatâyî'nin İsnâaşeriyye Şîa'sına mensup olduğunu belirtmek yeterlidir.

İsnaaşeriyye, Hz. Ali oğulları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin ile Hz. Hüseyin'in ardından gelen dokuz kişinin imam olduğunu ifade eder. Bu bir iman esasıdır.

Hatâyî Dîvânî'nda pek çok defa imamların isimleri sayılmak sureti ile On iki imam inancı vurgulanmıştır. Özellikle kasidelerde onların isminin sıra ile anıldığı görülmektedir. Bununla birlikte, On iki imamın isimleri sayılmadan önce Hz. Peygamber ve Hz. Fatıma'nın da anıldığı görülmektedir. Böylece on iki değil, on dört masum zikredilmiş olur ki bunun adı "*çârdeh ma'sûm-i pâk*"tır. Ca'feriyye'de peygamberler gibi imamların da günahsız olduklarına inanıldığından masum olarak nitelendirilirler. Örneğin sekiz numaralı kaside, önce Hz. Ali'ye övgü ile başlar. Hz. Peygamber Mi'rac sebebi ile anılmış ardından da Hz. Fatıma'ya Hz. Ali'nin hanımı olduğu için yer verilmiştir. Yani beyitlerde herkes kendi nitelikleri ile değil, Hz. Ali ile olan ilişkisi bağlamında anılmıştır. Daha sonra anılan On iki imam da Hz. Ali onların cisminde zuhur etmiş gibi anlatılmıştır. Özellikle aşağıdaki iki beyit bunu gösterir:

Halk içre zühûr itdi Muhammed şîfât ilen

Bâkır didi cism oldı velî cân 'Alîdür (K. 8/9)

Sultân-ı ser-â-perde zühûr oldı çü Mehdi

Fâş oldı şehenşâh ki devrân 'Alîdür (K. 8/16)

Dinî zemin başlığı altında Ca'feriyye'nin iman esaslarına değinilmesinin sebebi Said Amir Arjomand'in³⁴ Kızılbaşlık ile Şia'nın zaten az olan ortak unsurları arasında On iki imamın tanınması dışında, diğer ortak tarafların değerlendirilmemiş olmasıydı. Gerçekten de ilk kasideden itibaren *Hatâyî Dîvânî*'nda imamet inancı açık bir şekilde dile getirilmiştir. Özellikle de altıncı ve yedinci kasidede On iki imamın isimlerinin ardından Ca'feri-mezhep olduğunu söylemesi de dikkate değerdir. Fakat sekizinci kasidede imamların aslında Hz. Ali'nin cisimleşmiş hali olduğu söylenmesinden hareketle; bu ifadelerin, gulât olan tenasüh inancını yansıttığı söylenebilecektir. Ayrıca Hurufiliğin tesirleri nedeniyle Şah İsmail dinî yönünü kendisi zahiren Ca'feriyye olarak açıklasa da mistik kabulleri nedeniyle batınîliğe dolayısıyla da İsmaililiğe daha yakındır. Çünkü İsnaaşeriyye Şiası sufiliği şeriata aykırı olarak kabul etmiştir. Bu nedenle sufi tesirler taşıyan hulûl, tecessüm gibi inançlar batıl sayıldığından dolayı, Hz. Ali'nin sonraki imamlarda görünür olması da kabul edilmez. Bir ileri daha adım olarak Hz. Ali'nin

³⁴ Said Amir Arjomand "Safevi Dönemi İran'ında Dinî Taşkınlık (Gulüvv), Sufilik ve Sünnilik", (çev. Namiq Musalı), Cappadocia Journal of History & Social Sciences. Vol. 7. Ahlen, 2016, s. 160-195.

İlahlaştırılarak imamlar suretinde görüldüğü fikri de Ca'feriyye şeriatına aykırıdır. Çünkü Hz. Ali, nübüvvetin devamı olduğuna inanılan velayet göreviyle görevlendirilmiştir; Allah'ın velisidir, kendisi olarak görülmez.

Hatâyî Dîvân'ında On iki imamın isimlerinin sayılması (*düvazdeler*)³⁵ ve dolayısıyla imamet, dinî bir inancın dile getirilmesinden daha önemli bir işleve de sahiptir. Esasında bu husus siyasî tarihle ilgilidir. Bu doğrultuda edebî bir metnin bir propaganda aracı olarak kullanıldığını söylemek mümkündür. Zira Şah İsmail ve ataları kendi dinî ve siyasî iktidarlarını meşru bir zemine dayandırmak için seyyid olduklarını söylemişlerdi. Seyyidlik, On iki imam neslinin devamını ifade eder. Şah İsmail'in soyu ise On iki imamın yedincisi olan Musa el-Kâzım'a oradan da Hz. Peygamber'e dayandırılmıştır. Safevilerce benimsenen bu iddia, Anadolu'daki Türkmen kitlelerin onları desteklemesini de sağlıyor ve mücadelelerini meşru göstermeye yarıyordu (Kılıç, 2005, s. 54). Aşağıdaki beyit hem İmam Ca'fer-i Sadık'tan sonra oğlu İsmail'in değil de Musa el-Kazım'ın imam olduğunu söylemesi ile İsmailiyye'ye değil; İsnâaşeriyye Şiası'na mensubiyetini ifade ettiği gibi Şah Haydar oğlu ve kendini imam olarak nitelendirmesi bakımından önemli bir beyittir. Aynı zamanda bu beyit bir soy ağacı açıklaması olarak da okunabilir:

İmām Şāh Haydar oğluna dil ü cāndan rızā virgil

İmām Ca'fer-i Şādık'dan imām Mūşā Rızā geldi (K. 16/14)

Aşağıdaki beyitte de Şah İsmail yine imam kimliği ve rehber oluşu ile kendisini tanıtmaktadır:

Uyanğıl olmağıl gāfil ki geldi Şāh İsmā'ıl

Yolında cān fedā kıl kim imām-ı reh-nümā geldi (K. 15/8)

3.2.3.1. Velayet ve Vesayet

İsnâaşeriyye Şiası'nın önemli konularından biri Hz. Ali'nin Allah'ın velisi ve Hz. Peygamber'in vasisi olduğuna inanılmasıdır. Bu husus imamet inancının da aydınlatır. Velayetin esası ise şudur: İslam yepyeni bir din değildir, aynı ilahi mesaj önceki peygamberler vasıtası ile insanlığa bildirilmiştir. Buna göre peygamberler, insanlığa ilahi emirleri insanlığa taşıyan elçiler olduklarından aynı zamanda rehberdirler. İnsanların kendilerine emredilen bu hükümlerin nasıl uygulanacağını gösterecek bir rehber ihtiyaçları vardır. Bu bağlamda velayet, peygamberlik sona erdikten sonra, insanların

³⁵ Muhsin Macit'in tenkitli neşrinde 3, 6, 8, 9, 10, 13, 15, 17, 19 numaralı kasideler.

yine rehber ihtiyacı olacağını ifade eder. Bu rehber, peygamberler gibi vahiy almaz; ancak nass ile veya bir önceki imamın tayini sureti ile belirlenir. Hz. Ali'nin velayeti konusunda ise, Şia Hz. Peygamber'in risaletinin ilk yıllarındaki ve vefatından hemen önceki iki olayı Hz. Ali'nin velayetinin izharı olarak kabul eder. Özellikle Hz. Peygamber'in veda haccından dönerken Gadirihum denilen mevkide gerçekleşen hadise, bu konuda daha belirleyici olmuştur. Vesayet ise Hz. Ali'nin Hz. Peygamber'in vasisi olarak Allah'ın sırlarına vakıf olmasını ifade eder. Böylelikle velayet ve vesayet birlikte, Hz. Ali'nin Hz. Peygamber'in halefi olacağını anlatır (Sachedina, 2014, s. 6-10).

Hatâyi Dîvânî'nda kelime olarak *vesayet* ve *vasî* kelimeleri mevcut olmasa da pek çok kez *velayet* kelimesine rastlanır. *Veli* ve *veliyullah* kelimeleri ise birer defa kullanılmıştır. Kızılbaşlıkta velayet ve vesayetin Hak-Muhammed-Ali anlayışına dönüşmüş olabileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla Ca'feriliğin Kızılbaşlıkta dönüşen inanç esaslarından biri de budur. Bu bağlamda, özellikle Hz. Ali'nin Hz. Peygamber'in sırrı olduğuna inanılması ile ilgili de aşağıdaki beyitler dikkate değerdir. Ayrıca Kızılbaş inancında Hz. Peygamber'in Mirac'a yükseldiği vakit, Hz. Ali'nin aslan suretinde Hz. Peygamber'den yüzüğü alması, Kırklar ceminde aynı yüzüğü üzümü ezen elde gördükten sonra Mirac dönüşü Hz. Ali'nin yüzüğü çıkarıp geri kendisine vermesi olayları Ali'nin sırrı olarak kabul edilir. Bu sırlar üzerine Hz. Peygamber müminlerden Hz. Ali'ye talip olmalarının isteyince Hak-Muhammed-Ali yolu da kurulmuş olur (Sivri ve Kuşça, 2014, s. 191). Hz. Peygamber'in Allah ile doksan bin kelam edip bunlarının otuz bininin Hz. Ali'de sır olmasına binaen aşağıdaki beyitte de dile getirildiği gibi bu sırlardan biri de velayettir. Ayrıca Kızılbaş inancında velayetin müteşerri Şia'daki Hz. Peygamber'e halef olarak yöneticilik anlamına ilaveten irfan veya sufilik bağlamında algılandığını da eklemek gerekir. Zira Hz. Peygamber'in Mirac dönüşünde rastladığı Kırklar'ın halleri sufiliğe/veliliğe işaret eder:

Nübüvvet mendedür sırr-ı velāyet

Muhammed ümmetinüñ *reh-beriyem* (G. 257/6)

Olardan özge kim vardur maña di

Hudādur Muştafādur Murtazādur (G. 118/3)

Bazı beyitlerde velayetin savaş için meşruiyet sağlamak gayesiyle de kullanıldığı da görülmektedir:

Yezîdün leşkeri yüz miñ olursa

Velāyet leşkerinden bir yeterdür (G. 50/3)

Takīdūr bā-Nakī Şāh ‘Askerī hem

Velī Mehdī *velāyet leşkeriyüz* (K. 7/8)

3.2.4. Adalet

Ca‘feriyye’de imanın dördüncü şartı olan adalet, Allah’ın adil olduğu ve insanın irade ile fiillerinde hür olmasını ifade eder (Fığlalı, 1984, s. 217). Aynı zamanda Allah’ın hayır irade ettiğini, şer dilemediğini, Allah’ın kullarına zulmetmediğini de anlatır. İnsanlar imtihan edilmektedir, akıl sahibi olup sorumsuz değildir, herkese yaptığı davranışın karşılığı verilecektir (Gölpınarlı, 1987, s. 259). Buna göre adalet, ahiret inancını da gerektirir. Adalet inancı bazı beyitlerde dile getirilmiştir:

Eyā sulţān-ı ‘ādil kim işüm sensiz geçer müşkil

Budur senden murādum kim gedādan kesme ihsānuñ (G. 205/4)

Qurulur ‘adl içün mīzān terāzū

‘Ameller tartılasıdur meded hey (G. 422/4)

‘Azāzīl adlu şeytānuñ yeter taklīdine uyma

Elin dut *Hak yolın görset* imām-ı reh-nümā geldi (K. 16/10)

3.2.5. Meâd

Meâd, kısaca ahiret inancını ifade eder. Kulların öldükten sonra tekrar dirilip Allah’a dünyadaki davranışlarının hesabını vermesidir. Meâd ile ilgili Ca‘feriyye’ye has inanışlardan birisi ba’s yani ölümden sonraki diriliş gününde Kevser havuzu suyunu Hz. Ali’nin dağıtacak olmasıdır (Fığlalı, 1984, s. 219) ki bu nedenle Hz. Ali’ye sâki-yi Kevser derler. Dolayısıyla onun Kevser sâkisi olması, Kızılbaş/Alevî mitolojisinden doğmuş değildir. Ayrıca sırat da imamlara denir. Sıratla Hz. Ali’nin velayetine inananlar geçebilecektir (Fığlalı, 1984, s. 220). Şefaathaktır. Cennet ve cehennem vardır. *Hatâyi Dîvânı*’nda bu konuda farklı bir ifade yoktur. Ancak daha önce bahsedildiği gibi yer yer tenasühün de ifade edildiği beyitler de vardır.

Kim ıalır rüz-ı kıyāmet hevl-i maşşerde susız

Anda sensin sâki-i ebrār u kevser yā ‘Alī (K. 11/8)

Yirde gökde Haydar-ı Kerrār sensin yā ‘Alī
Rūz-ı mahşer sākī-i ebrār sensin yā ‘Alī (K. 14/1)

İsmüñi zıkr eyleyen mahşer gününde ğam yimez
Vāy kıyāmet aña kim senden cüdādur yā Resül (G. 215/3)

Özetle; Ca‘feriyye’yi resmi mezhebi ilan eden Şah İsmail Hatâyî’nin *Dîvân*’ında itikad esaslarında özellikle tevhid, nübüvvet ve imamet (kendini imam iddia etmesi) konusunda farklılar olduğu; ancak adalet ve meâd³⁶ hususlarında radikal değişimler olmadığı, imametın ayrıca velayet ve vesayet noktalarında Kızılbaş/Alevilikteki Hak-Muhammed-Ali inancına dönüşümünün izlerinin bulunduğu görülmektedir. Ayrıca Şah İsmail’in seyyid olmamasına rağmen kendi imamlığını iddia etmesi ve yer yer tenasüh ifadeleri Ca‘feriyye’nin özünden ayrılan noktalardır.

Ancak görülmektedir ki Şah İsmail Hatâyî’nin bazı şiirleri de Ca‘feriyye esasına aykırı düşen fikirler içermemektedir. Hatta denilebilir ki Şii-gulat izleri taşımayan şiirleri, her ne kadar Erdebil tekkesinin eğitiminden geçmese de Şeyh Cüneyd öncesi Safeviyye tarikatına mensup gibidir. Bununla birlikte şiirlerinin çoğunluğu Ca‘feriyye şeriatına uymaz.

Bu bağlamda, Şah İsmail’in bir nevi kendisini tanıttığı 418 numaralı gazel³⁷ dikkat çekicidir. Gazelin anlam bütünlüğü mensubiyet y’si (ع)/(i) ile sağlanmıştır. (ع)/(i) harfi bir kimseye veya şeye ait, mensup olmayı ifade eder. Dolayısıyla bu gazelde Hatâyî, zikrettiği kimselerin kendisi olduğunu iddia etmeden yani tenasüh söz konusu olmadan, gerçekçi bir mensubiyet bildirmiştir. Öte yandan bu mensubiyetin seyyidlik iddiasını kuvvetlendirdiği de göz ardı edilemez. Ancak önemli nokta şudur ki kendisini tanıtmış olduğu bu gazel gulat ifadeler barındırmamakla birlikte Şah İsmail’in ilan ettiği resmi mezhebi Ca‘feriliğe de ayrılıklar içermemektedir. Ayrıca *Dîvân*’daki iki mesneviden

³⁶ İslam Ansiklopedisi’nin “Kızılbaş” maddesinde de İslam’daki iman esaslarının Kızılbaş inancında nasıl tezahür ettiğine değinilmiştir. Ahirete, meleklerle, ilahi kitaplara ve peygamberlere iman ile ilgili olarak müphem ve çelişkili bir inancın olduğu tespit edilmiştir. Tahtacılarıdaki tenasüh inancının yanı sıra Şah İsmail Hatâyî’nin bazı şiirlerinin ve *Buyruk*’un İslam’ın inanç esaslarına uygun olduğu için örnek gösterilmiş olması da bu tezde ileri sürülen görüş ile örtüşmektedir (Üzüm, 2002, s. 553).

³⁷ Yakın bil kim Hüdâidür Hatâyî / Muhammed Muştafâidür Hatâyî
Şafî nesli Cüneyd ü Haydar oğlu / ‘Aliyyü’l-Murtażâidür Hatâyî
Hasan ‘ışkına meydâna gelüpdür / Hüseyin-i Kerbelâidür Hatâyî
İmâm Zeynü’l-‘ibâd Bâkır u Ca‘fer / Kâzım Mūsâ Rızâidür Hatâyî
Muhammed Takîdür ‘Alî Nakî hem / Hasan ‘Asker likâidür Hatâyî
Muhammed Mehdî-i şâhib-zamānuñ / İşigünde gedâidür Hatâyî
Velikîn ad ile Şâh İsma’ildür / Tahalluşı Hatâyîdür Hatâyî

birincisi münacaat niteliği taşır ve Hatâyî hakir bir kul olduğunu dile getirip Allah'tan af diler. Bunları dile getirirken hiçbir gultat ifadeye yer verilmediği görülür. Bir başka örnek olarak 86 numaralı gazel Hz. Peygamber'e hitaben yazılmış olup tasavvufi mazmunlarla örülüdür.

Bu doğrultuda *Dîvân*'daki Şiî-gulat sayılabilecek şiirlerin pek çoğunun siyasî propagandist niteliği aşikârdır. Zira Allah'ın aslanı olarak Haydar sıfatı ile Hz. Ali, Hayber savaşındaki kahramanlığından mütevellid bir manevî komutan olarak görülmekteydi. Onun bu kahramanlığına ilahî sıfatlar ve mitoloji de eklenince Kızılbaş askerleri ikna etmek çok zor olmasa gerektir. Öte yandan bir İtalyan tacirin seyahat notlarında Şah İsmail'in kendisine askerleri tarafından tanrı veya peygamber olarak görülmesinden hoşlanmadığını aktarması (R. Yıldırım, 2018, s. 279); Çaldıran savaşından sonra devlet yönetiminden uzaklaşmış olması, tebaasının gözünde mürşitlik ve kurtarıcılık bakımından itibarını kaybetmesi bir yana *Dîvân*'da gulât ifadeler barındırmayan beyitlerin de bulunması; gultat içerikli şiirlerin siyasî amaçla yazılmış olduğu düşüncesini kuvvetlendirmektedir. Bu durum; gultat olarak kabul edilen Kızılbaşlığın liderleri için dinî bir inanıştan çok askerlerini cûşa getirecek siyasî bir araç olduğunu düşündürmektedir.

Eklemek gerekir ki aşırılıkçı fırkaların ortaya çıkış sebebinin de siyasî olduğu açıktır. Bunlar; mevâlîlik, ezilmiş ve dışlanan gayri-Arap toplulukların kendilerine bir lider arayışı, hadis-i şeriflerde geleceği bildirilen Mehdi inancı ile kökenlerin muhafazası ve savaşçı kimliğin bir araya geldiği formülün doğal sonucudur. Bu süreçte özellikle Mehdilikle ilgili hadislerin siyasî amaçlar bakımından kullanıldığı aşikârdır. Mehdilik iddialarında bulunanların; kendilerinin Allah, Peygamber, Ali veya Mehdi olmadıklarını bilip bilmedikleri, bu hususun hem psikolojik hem de sosyolojik yönünü teşkil eder. Bugün tarihî kişilerin psikolojisini etraflıca tespit etmek mümkün değildir. Fakat Şah İsmail Hatâyî hakkında hem kendisinin diğer şiirlerinden hem de çağdaşı İtalyan tacirin söylediklerinden hareketle denilebilir ki Allah, Peygamber, Ali ve Mehdi olmadığını biliyordu fakat öyle olduğuna müritleri inansın diye kendisi de inanıyordu; esasında yalnızca tarikatının mürşidi ve devletinin yöneticisi idi ve bu şiirler açık bir zihnin ürünüydü.³⁸ Bu fikir, *vahdet-i vücud* ekolü ile seyyidlik iddiasının bir araya gelmesi

³⁸ Irène Mélikoff da aynı soruyu sormuş ve şöyle cevaplamıştır: “Şah İsmail, özünün Tanrı olduğuna gerçekten inanıyor muydu? Onun coşkulu şiirlerini okurken ve genç yaşını keza, fanatik taraftarlarının ona tapmasını göz önüne aldığımızda, kendisinin gerçekten Ali'nin cisimlenmiş (enkarnasyon'u) olarak

neticesinde oluşmuş olmalıdır. Şah İsmail'in *vahdet-i vücud* ve uluhiyet fikirleri Hurufiliğin tesirlerini de barındırmaktadır. Zira biliniyor ki onun küçüklük devresi Kızılbaş beylerinin kontrolü altında geçse de mutasavvıf çevrelerle de alakalar mevcuttur. Şah İsmail'in Safeviyye'si değil de bir başka tarikat da devletleşme yoluna girseydi, onun lideri tasavvufi fikirleri itibariyle ne kadar ihtimalle Şah İsmail'den farklı bir konumda olacaktı, bunun tespiti Şah İsmail hakkında daha objektif bakış açısı sağlar. Öte yandan tebaada da bir Mehdi arzusu çoktan uyanmıştır. Şah İsmail ise bu misyonu üstlenip benimsemiştir. Neticede kendisinden önceki başarısız mesiyenik huruçların aksine İran'ın siyasi birliğini sağlayan Safevi devletini kurmuştur.

Dîvân'daki bir numaralı mesnevinin onuncu ve on birinci beyitlerine bakıldıktan sonra Şah Tahmasb'ın *Tezkire*'sinde Kızılbaş askerlerinin Çaldıran Savaşı'ndaki hali ve babasının hüküm sürdüğü dönem hakkında yazdıkları; araştırmacıların tarihin karmaşık ve çeşitli yorumlara açık bir dönemi üzerine çalıştığını göstermektedir. Çünkü Kızılbaş inancı yerine müteşerri Şia arzusunu dile getiren aşağıdaki beyitler dışında pek çok mesiyenik beyitler de Şah İsmail Hatâyî'ye ait kabul edilmektedir. Şayet şiirlerin hangi yıllarda yazıldığı bilinebilseydi Şah İsmail'de fikri dönüşüm gerçekleşmiş miydi, gerçekleştiyse bunun zamanı nedir ve Çaldıran Savaşı ile alakası var mıydı gibi sorulara cevap vermek de mümkün olacaktı.

Şerî'atdan meni dönderme zinhar

Haṭā üste meni gönderme zinhar (M. 1/10)

Şerî'at yolına cānum fedā kıl

Hevā-yı cānı cānumdan cüdā kıl (M. 1/11):

“Babamın (Şah İsmail) sizin babanızla (Selim) savaştığı gün Şamlû Durmuş Han ile çeşitli beğler, hatta ordunun tamamı sarhoştı. Akşamdan sabaha dek şarap içip savaşa yönelmişlerdi. Bu olay son derece akıldışı ve kötü olmuşdu ... Durmuş Han'a beddua ediyorum ... Gereksiz yere savaşmak ... için ya deli ya da sarhoş olmak lazım. Allah'a şükr olsun, benim ülkemin askeri şaraptan ve fisktan, hatta bütün kötü işlerden tövbe etmiş; memleketin tamamında meyhâneler, bozahâneler ve çeşitli Şeriat dışı yerler bertaraf edilmiştir ...” (İnalcık, 2018, s. 41).

Neticede görülüyor ki Şah İsmail'in sistemleştirmiş olduğu Kızılbaşlığın Ca'feriyye'den uzak olmasının nedeni, Kızılbaşlığın senkretik yani bağdaştırmacı bir

gördüğüne inanabiliriz. Bu kuruntu, kendisi 1514'te Çaldıran'da bozguna uğrayıncaya kadar sürecekti (Mélíkoff, 2014, s. 96)”

yapısının olmasıdır. Kızılbaşlıktan daha önce de Orta Doğu coğrafyasında temel İslam şeriatına aykırı dinî yorum ve sistemler ortaya çıkmış ve dönemin siyasetini etkilemiştir. Türk tarih ilmi bakımından önemli olan, benzerlerinden ayrı olarak Kızılbaş inancında eski Türk inançlarının korunmuş olmasıdır. Yani Kızılbaşlık diğer senkretik inançlar ile ortak özelliklere sahiptir, fakat onlardan temel farkı bir Türkmen sistemi olmasıdır.

Yukarıda Şah Tahmasb'dan aktarılan alıntı, işte bu senkretik inanç sisteminin Safevi devleti topraklarından tedricen lağvedileceğinin erken dönem göstergelerindendir. Hatta bu tasfiyenin öncüsü de Şah İsmail'in kendisidir. Daha fazla sosyal desteğe sahip olmak adına İran soyluların Safevi bürokrasisine dahil olması Kızılbaş inancının ortadan kaldırılacağına bir işaretidir (Arjomand, 2016, s. 163). Dolayısıyla İsnâaşeriyyeci Ca'feriyye fıkıhı Şah İsmail'den sonra gerçek manada nüfuz etmiştir. Çünkü artık Kızılbaş sufiler yerine Şîî din adamlarının etkisi hissedilir olmaya başlamıştır. İsnâaşeriyye Şiası'nın fıkıhı olan Ca'feriyye alimlerine göre ise Kızılbaşlık, Hurufilik gibi Şia temelli gulat fırkalar şeriata aykırı sayıldığı gibi aslen Sünnî İslam altında teşekkül edip gelişen tasavvufa da genellikle olumsuz bakılır. Çünkü mutasavvıfların şeriatı önemsemedikleri³⁹, imametsiz velayeti ileri sürerek Hz. Ali'ye dayandırdıkları gibi gerekçeler ileri sürerler (Altunkaya, 2016, s. 7-10). Dolayısıyla Şah İsmail'den sonraki Safevi hükümdarları tarafından bastırılan Kızılbaşlığın istenmemesinin nedeni onun senkretik yapısıdır. Bu konuda Ahmet Yaşar Ocak'ın (1996, s. 204) Anadolu Alevîliğinin kökenlerini gösteren “Kerbela olmasaydı da Alevîlik⁴⁰ olacaktı” tezinin açıklaması yol gösterici olacaktır:

Bizce Alevîlik ve Bektaşîliği yalnızca bu tez açıklayabilir. Çünkü Alevîlik ve Bektaşîliği doğuran Türk heterodoksisi, gerçekten de Orta Asya'daki eski Türk inançları ile başladı. Şamanizm ve Budizm ile mistik bir niteliğe büründü. Zerdüştilik ve Maniheizm ile beslendi. Yesevîlik ile İslam'ın ve İslam sufiliğinin damgasını yedi. Buna Horasan Melametiliğinin Kalederâne tavrı eklendi. Böylece Anadolu'ya gelindi. Néo-platonizm'in, eski Payen ve Hristiyanlık dönemi yerel kültürlerinin belli unsurlarıyla tanıştı. 15. yüzyılda İran Hurufiliğinin, 16. yüzyıl başında Safevi Şîiliği'nin motifleri ile bildiğimiz çehresini kazandı. İşte çok kısa ve kaba hatlarıyla Alevîlik ve Bektaşîliğin inanç kökenlerinin gerçek hikâyesi budur (Ocak, 1996, s. 210-211).

³⁹ Klasik edebiyatta âşık-zahid çatışmasının zahid bakış açısından dile getirilmesidir.

⁴⁰ Bu tezde Alevî terimi yerine Kızılbaş terimi tercih edilmiştir. Bunun nedeni tezin hakkında yazıldığı dönem ve kişilerdir. Alevîliğin ve Kızılbaşlığın esasen aynı şeyler olduğu fakat Kızılbaş ifadesinin zamanla küçük düşürücü bir anlam kazandığı ve bu nedenle Hz. Ali'ye dayanılarak yüceltildiği konusu daha önce kaynaklarda tartışılmıştır. Bu konuda bakınız: Ahmet Yaşar Ocak. "Babailer isyanından Kızılbaşlığa: Anadolu'da İslam heterodoksisinin doğuş ve gelişim tarihine kısa bir bakış." *Belleten* 64.239, 2000, s. 133; Irène Mélikoff, *Uyur İdik Uyandırdılar*, Cem Yayınevi, 1993, s. 53

Alıntılanan bu paragraf Anadolu’da Şah İsmail’in teşkilatlandırmış olduğu Alevîliğinin temelini açıklamaktadır. Dolayısıyla Şah İsmail’in şiirlerini anlamak da bu sürecin nasıl geliştiğinin tespitine bağlıdır. Oluşumu yüzyıllara yayılan bu inanç sisteminin merkezinde, aynı coğrafyadaki diğer senkretik inanç sistemlerinde olduğu gibi Şîî İslam vardır. Şîî İslam, merkezi oluşturan bir nokta olarak düşünülürse, paragraftaki her bir aşama ise bu noktayı çevreleyen ve genişleyebilen bir çemberi oluşturur. Dolayısıyla senkretik inanç çemberindeki bu unsurlar çoğalabilir, azalabilir veya değişebilir; çemberlerden biri diğerine dahil olabilir. Böylece çözümlenmesi daha zor bir senkretik sistem oluşur. Ancak bunlar, birbirlerine benzer bir yapıya sahiptirler, çünkü hepsi kendisinden önceki semavî dinlerle aynı ilahi mesajı dile getiren İslam’ın imamcı Şîî formunu çevreler. Örneğin Kızılbaş inancında Horasan sufiliğinin önemli bir tesiri vardır. Buna karşılık Nusayrilikte, bugünkü adıyla Arap Alevîliğinde, sufi akımların tesiri yerine Hristiyanlığın tesirleri daha belirgindir. Bu inanç sistemlerinin en önemli ortak özelliklerinden biri de batınî olmalarıdır. Batınîlik ise imamcı Şia’nın İsmailîlik kolunun temel niteliklerindendir ve bu yönüyle aslen On iki imamcı olan Kızılbaşlıkta tesirleri olduğu gibi diğer senkretik inançları da etkilemiştir.

Alıntılanan paragraftaki tarihî seyir çizgisinde yönlendirici olayın İslam sufiliği olduğu düşünülmektedir. *Hatâyî Dîvânı*’nın belirgin özelliği sufi şiirler barındırmasıdır. Sufilik de batınî niteliktedir ve Şah İsmail’in sufiliği büyük ölçüde bir başka sufi ekol olan Hurufilikten etkilenmiştir. Dolayısıyla Kızılbaşlığın karakteristik özelliği, eski Türkmen inançları temelinde Hurufî sufiliğinden beslenmesidir. Buna göre başlangıcında Sünnî bir tarikat olan Safeviyye’nin nasıl Şia’nın ve Hurufiliğin etkisinde kaldığını açıklamak gerekir.

Bu sürecin başlangıcı 1256’da İran’daki Moğolların Nizarî İsmailîlerin kalelerini yıkması üzerine İsmailîlerin takiyye uygulayarak farklı suretlerde varlığını devam ettirmesine dayanır. Nizarîler Safevîlerin 1501’de devlet kurmasına kadar İran’da yaygın olan Sünnî sufiliğin ardına gizlenmişlerdir; nihayetinde bu iki batınî İslam geleneği arasında bir kaynaşma olmuştur ki her ikisi de *insan-ı kâmil* olarak Hz. Ali’yi benimser. Bu yönüyle bu sufi tarikatlar Hz. Ali bağlılığının ve popüler Şiiliğin yaygınlaşmasını kolaylaştırmıştır (Daftari, 2014, s. 73). Öte yandan Müslüman olarak Hudabende ismini alan Moğol hükümdar Olcaytu’nun da dönemin siyasî ismi olarak 1309’da Sünnîlikten İsmâaşeriyye Şiası’na geçmesi İran coğrafyasında Şiiliğin popüler halinin üst düzey kesimde de bir karşılığının olduğunu dolayısıyla yaygınlaşmaya başladığını gösterir.

Olcaytu'nun temas kurduğu sufiler arasında Safeviyye şeyhi Safiyüddin Erdebili'nin yanı sıra Kalenderî şeyhi Barak Baba ve Şîi alim el-Hillî gibi isimlerin bulunması dikkate değerdir (Özgüdenli, 2007, s. 346). O halde Hz. Ali bağlılığının yayılmasında etkili olan popüler sufi tarikatlarından biri de Sünnî Şafîi Safeviyye tarikatıdır. Zamanla diğer sufi tarikatlar gibi Safeviyye de Şîileşmiş ve senkretik bir yapı arz eden Kızılbaşlığa dönüşmüştür. Diğer sufi tarikatlerden kasıt, Nurbahşiyye, Nimetullahiye gibi tarikatlardır. Nurbahşiyye'nin mürşidi Muhammed Nurbahş'ın Mehdi olduğunu ileri sürmesi gibi, Şîileşen Safeviyye'nin şeyhi Şah İsmail de Mehdi olduğunu söyleyip huruç ederek Safevi devletini kurar. Şah İsmail'in şiirlerindeki Hurufiliğin mürşidi Fazlullah Esterabadî de Mehdiliğini iddia eder. Fazlullah'ın öğretisi, İslam sufiliğinin *vahdet-i vücud* ekolü ile batınî İsmaililiğin kaynaştığı bir öğretilerdir. Böylelikle Kızılbaşlığın senkretik yapısına sufi batınîlik yanında Hurufilik kanalıyla Şîi İsmaililiğin batınîliği de dahil olmuştur. Kızılbaşların siyasî teşkilatlanmalarında da İsmaililiğin tesirleri bugünkü tarih araştırmalarında incelenmektedir.⁴¹ Öte yandan Ca'feriyye fıkının ismine atfedildiği altıncı imam Cafer es-Sadık'ın cifr ilmine vakıf olduğuna inanılması Kızılbaş inancının Ca'feriyye'ye dayandırılmasında batınîlik bakımından etkisi olabileceğini de eklemek gerekir.

3.3. Safeviyye'nin Kızılbaşlığa Dönüşümü

Safeviyye tarikatının dinî yönüne koşut olarak siyasî-militan bir yapıya büründüğü dönemin Şeyh Cüneyd zamanı olduğu genellikle kabul edilir. Fakat ondan önce tarikatın Şîiliğe döndüğüne ilişkin birtakım tarihî kayıtlar mevcut olduğu gibi siyasî hareketlerin de Şeyh Cüneyd'den önce görüldüğü kaydedilmiştir. Dolayısıyla kesin olan şudur ki tarikatın Şîileşmeye başlaması tedricen olmuş ve Şeyh Cüneyd döneminde ise alenileşmiştir.

Şîiliğin benimsenmesindeki önemli unsurlardan biri sufi tarikatlardaki yoğun Ehl-i Beyt sevgisidir. Tarikatların pek çoğu silsilesini Hz. Ali'ye dayandırır ve onu pir olarak kabul eder. Dolayısıyla Moğol istilasından sonra güçlenen sufi akımların Şîileşmesi ve Hz. Ali'nin velayeti ile Şîilikteki iman esaslarından olan imametinin bir araya gelmesi neticesinde tarikatların mürşitlerinin Mehdiliklerini ilan edebilmeleri için bir zemin

⁴¹ Bakınız Zahide Ay (2016), 13. Yüzyılda Anadolu'nun İslamlaşma Sürecindeki İsmailî Etkiler ve Bu Etkilerdeki Vefailik Boyutu. Akademik İncelemeler Dergisi. 11 (2): 1-22

hazırlanmış olduğu görülür. Safevi tarikatının tarihinde ise tarikatın ilk mürşidinin Sünnî Şafîî olduğu ve onun siyasî bir girişimde bulunmadığı genellikle kabul edilir. Ancak tarikatın bir sonraki şeyhi Sadreddin Musa döneminden itibaren birtakım siyasî hareketlerin başladığı ileri sürülür. Bunlardan birincisi seyyidlik iddiasıdır. Bu iddianın tarihî seyri şudur: “Safevi Hanedanı’nın seyyidliği meselesi Şeyh Sadreddin tarafından müphem delillerle gündeme getirilmiş, Şeyh Cüneyd zamanında açıktan söylenmiş ve Şah İsmail’e sıra geldiğinde ise kalbi bir inanca dönüşmüştür (Karadeniz, 2015, s. 20)”. Sadrettin Musa ile ilgili ikinci önemli husus ise Nur Allah el-Tusteri’den aktarıldığına göre, onun Türk Ahîler ile olan ilişkisi olmasıdır (Moosa, 1988, s. 27). Anadolu’da Safevi propagandasından önce siyasî Şiîliğin bulunmadığı bilinmektedir. Dolayısıyla Anadolu’daki Ahîler de Şiî değillerdir; fakat baş feta olarak Hz. Ali’nin kabul edilmesi ve ilk pir olması Şiî tesirlerine bir kapı aralamaktadır. Ayrıca başlangıcında Şafîî olan Safevilerin müsamahakâr tutumlarını siyasî bir gayelerle birleştirerek Şiî fikirlerin daha önceden yayılmasına zemin hazırlaması, sonraki Şiî propagandası için kolaylaştırıcı olacaktır (Cahen, 1982, s. 310- 311)⁴². Ayrıca eklemek gerekir ki Cahen’in de açıkladığı gibi seyyid olmak siyasî anlamda da Şiîlik manasına gelmemektedir, fakat bu soyluluk siyasî iktidar karşısında saygınlık sağlar ve seyyidlerin yüksek mevkilere gelmesini kolaylaştırır (1982, s. 311). Sadreddin Musa’dan itibaren seyyidliğin ileri sürülmesi, Safevilerin hem siyasîlerin hem de halkın nazarında yükselmesini sağlamıştır. Sonuç olarak Sadreddin Musa dönemi, her ne kadar seyyidlik iddiası dolayısıyla yüksek önemi haizse de kesin olarak Şiîliğe dönüşü göstermez fakat Anadolu Ahîleri ile olan temaslara birlikte düşünüldüğünde Şia tesirine oldukça açık bir dönemden geçildiğini gösterir. Zira Sadreddin Musa’nın ardından posta geçen Hoca Ali’nin Şiîliği benimsediği bazı tarihî kaynaklarda yazılıdır. Zahidî’nin *Silsile*’sinde Hoca Ali’nin rüyasında dokuzuncu imam Muhammed et-Taki’yi gördüğü ve bu rüya üzerine Huzistan’daki Dizful şehrini Şiîleştirdiği anlatılır (Moosa, 1988, s. 26).⁴³ Matti Moosa, Hoca Ali döneminde belirgin Şiîleşmeye birkaç delil daha sıralar. Bunların ilki *fedaiyyin* denilen dinî-militan grubun ortaya çıkmasıdır ki bunlar muhtemelen Ahî teşkilatı ile alakalıydı; ikincisi Portekizli

⁴² 1982’den sonra da Anadolu’da Osmanlılardan önce Şiîlik olup olmadığı tartışılmıştır ve Cahen’den farklı bir sonuca ulaşılmamıştır. Tartışmaların özetlendiği makaleler için bakınız: Seyfullah Kara, “Türkiye Selçukluları Döneminde Anadolu’da Şiîlik Sorunu”, *Marife* 3 (2008): 155-181; R. Yıldırım, “Anadolu’da İslamiyet: Gaziler Çağında (XII.-XIV. Asırlar) Türkmen İslam Yorumunun Sünnî-Alevî Niteliği Üzerine Bazı Değerlendirmeler”, *Osmanlı Araştırmaları* 43 (2014): 93-124; Şaban Banaz, “Safevi Etkisi Öncesinde Anadolu’da Ca’ferilik”, *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* VI (2018): 63-92.

⁴³ Tahsin Yazıcı’nın yazdığı *İslam Ansiklopedisi*’ndeki “Dizful” maddesinde de şehrin Hoca Ali tarafından Şiîleştirildiği yazılıdır.

Joao de Barros'un (ö. 1570) anlattığına göre On iki imamı temsilen on iki dilimli tacın takılmasıdır; bu tacın rengi hakkında bilgi verilmez; üçüncü delil ise Hoca Ali ile Timur arasında Anadolu savaşı esirlerinin serbest bırakılması için buluşmaları sırasında Hoca Ali'nin zehir içmesine rağmen zehirlenmeyerek gösterdiği keramet karşısında esirlerin serbest bırakılması ve bunların daha sonra Sufiyan-ı Rumlu adı altında tarikatın sadık müritleri olması sıralanır (1988, s. 27-26). Hüseyin Mircaferi de Hoca Ali'nin müritlerinin şeyhin hac dönüşü Filistin'de vefatının ardından Şia'yı benimsediklerini ve Hoca Ali kendisi sıkı bir Şî olmasına rağmen müritlerinin onun ilahi bir yansıma olduğunu ve Allah'ın sıfatlarını sergilediği düşündüklerini aktarır (Mircaferi, 2012, s. 106). Şeyh unvanının yanına Şah unvanını da ekleyen İbrahim'in döneminde ise tarikat güçlü bir yapıya kavuşmuştur. Onun döneminde Erdebil ve Gilan halkının Kerbela ve Necef'e gidip Ehl-i Beyt imamlarının mezarlarını ziyaret edip öptüklerine dair Timurlu hükümdar Şahrüh'un divânına ait resmi bir belgenin bulunması, tarikat propagandasının artırılması, Safeviyye'nin Sünnî olmayan kesimlerde de yayılması, aynı zamanda bir Ermeni kaynağına göre Karakoyunlu hükümdarı Cihanşah ile iyi ilişkiler kurularak birlikte Gürcistan üzerine bir akın düzenlenmesi (Musalı, 2016, s. 15-16-19) gibi tarihî olaylar da tarikatın hem siyasî hem de dinî alanını genişlettiğini gösterdiği gibi Sünnî kesim dışında müritlerin de görülüyor olması Hoca Ali döneminde görülmeye başlayan Şiîliğin de tarikat içinde etkinliğini artırdığını gösterir. Şeyhşah İbrahim'in babası Hoca Ali'ye duyduğu muhabbet neticesinde onun peşi sıra gittiği hacdan dönerken tercih ettiği Anadolu güzergahında Safevi müritleri ile de görüştüğü ve bu müritlerin Şeyh Cüneyd Akkoyunlu hükümdarının kız kardeşi ile evlendiği vakit onu tebrik ettikleri de tarih kaynaklarında yazılıdır (Musalı, 2016, s. 14). Tüm bunlardan sonuç olarak tarikatın başlangıcında Şî etkilenmelere açık bir yapısının olduğunu, Hoca Ali döneminde muhtemelen Şiîleşmeye başladığı, Şeyhşah İbrahim döneminde siyasî karakterin de belirginleşerek sürecin devam ettiği ve nihayetinde Şeyh Cüneyd döneminde Gürcüler üzerine iki kez düzenlenen sefer ile siyasî arzuların devam ettiği bununla birlikte Cüneyd'in Şiîliğin gulat biçimini açığa vurduğu görülmektedir. Tarikat Hoca Ali döneminde Şî olduysa bile onların seyyidlik iddiası dolayısıyla Osmanlı sultanları tarafından her yıl Erdebil tekkesine "çerağ akçesi" adı altında hediyeler gönderilmiştir. Fakat Cüneyd döneminde Osmanlı sultanı II. Mehmed tarafından bu hediyeler gönderilmez. Osmanlı sultanın "Vallahi tekkenin kocası ölmüştür" sözü ile Şeyh İbrahim'in vefatının ardından onun yerine geçen Cüneyd'in bu şeyhlik makamına layık

olmadığı ima edilmiştir (R. Yıldırım, 2018, s. 175). Çünkü Şeyh Cüneyd'in fikirleri kendisinden önceki Safeviyye şeyhlerinin aksine aşırılıklar içeriyordu, dolayısıyla onlardan daha farklı bir Şia anlayışı vardı. Şeyh Cüneyd'den önce Sünnî Osmanlı sultanlarının Hoca Ali'den itibaren Şîî olan Erdebil tekkesine hediye göndermeye devam etmeleri, aşırılıkçı fırkalar dışında dönemin dinî ilişkilerine ışık tutar. Zira Şeyhşah İbrahim döneminden itibaren Sünnî dışındaki kesimden de müritlerin tekkeye bağlanması, Şîî Nurbahşiyye şeyhi Esirî mahlaslı Şemseddin Lahicî ile Sünnî Molla Cami arasındaki ilişkiler ya da Sünnî Celaleddin Rumî ile Şîî Şemseddin Tebrizî arasındaki bağlantılar mutasavvıflar arasında mezhep farklılıklarının çekişme düzeyinde olmadığını ve aşırı inançlardan da uzak olduğunu gösterir. Ancak Safeviyye tarikatının yeni postnişinliğini amcasına karşı ileri süren Şeyh Cüneyd'in seleflerinden oldukça farklı dinî fikirleri siyasî amaçlarla da birleşince Şah İsmail'in şahlığına giden yol açılmış oldu. Özetle Cüneyd'e kadar olan dönemdeki Şîîleşme, Claude Cahen'in deyimi ile Sünniliğin Şîîleştirilmesidir (1982, s. 316). Fakat Cüneyd'den itibaren Şîîliğin aşırı fırkalarından birine dönüşmüştür.⁴⁴

Şeyh Cüneyd'in nasıl olup da Şîî gulat fikirler edindiği hakkında tarih araştırmalarında Faruk Sümer ve Aubin tarafından ileri sürülen görüş; Erdebil'den kovulduktan sonra Anadolu'daki göçebe Türkmen müritlerinden Alevî yorumları benimsediğidir (Yıldırım, 2018, s. 181). Karakoyunlu hükümdarı Cihanşah Şeyh Cafer'in yanında durur ve Cüneyd'in davranışlarından ve onu destekleyen geniş mürit kitlesinden rahatsızlık duyduğundan dolayı onu Erdebil'den gitmeye zorlar. Cüneyd'in Cihanşah için bir tehdit olarak görülme nedeni ikisinin siyasî çıkarlarının çatışmasıdır. Zira Cihanşah'ın dinî kimliği sorgulandığında, birtakım aşırı Şîî etkilerle birlikte şiirlerindeki Hurufî motifler de düşünüldüğünde (Arayancan, 2018, s. 145) Cüneyd'e karşı tavrının nedeninin siyasî olduğu açıktır. Cafer'in ise siyasî bir iddiasının olmadığı bilinmektedir. Öte yandan Cüneyd ile amcası Cafer'in de aralarındaki çekişmelerin ne hakkında olduğu önem arz eder. İki arasındaki çekişme iktidar çekişmesi midir yoksa Cüneyd'in henüz Erdebil'de

⁴⁴ Michel Mazzaoui, Erdebil tekkesinde Şeyh Cüneyd'e kadar olan dönemde ne müteşerri İsnâaşeriyye Şiası ne de onun halk arasındaki gulat yansımalarının bulunduğunu kabul eder (1972, s. 56). Ancak daha sonraki tarih araştırmalarında incelenen bir Ermeni tarihçinin yazdıkları ile Timurlulara ait resmî belge Safevilerin erken dönemde hem siyasî hayatta etkin olduklarını hem de Şia etkilerinin bulunduğunu göstermektedir. Cüneyd öncesindeki olaylar ister kesin Şîîleşme ister Şîîlik temayülleri olarak değerlendirilsin, galiye fikirlerin Cüneyd'de oluşması için kendisinden önceki olayların etkisi yadsınamaz; yani Cüneyd'in Şia'yı itikad olarak benimserken kimden etkilendiği net bir şekilde ortaya konamıyorsa, bu değişim Safeviyye'nin tedrici olarak Şîîleştiği ve Cüneyd döneminde ise bu Şîîliğin aşırılaştığı şeklinde yorumlanabilir.

iken aşırı fikirler benimsemesi midir, bu sorunun cevabı net olarak verilememiştir. Bununla koşt olarak Cüneyd'in henüz Erdebil'de iken aşırı fikirlere sahip olup olmadığı da net olarak bilinmemektedir. Eğer Cüneyd, Erdebil'den ayrılmadan önce aşırı Şii fikirlere sahipse, paragrafın başındaki hipotez geçerliliğini kaybedecektir. Zira karşıt görüş olarak Cüneyd'in henüz Erdebil'de iken müritlerinin onu Mehdi'nin yardımcı olarak gördükleri de iddia edilmiştir (Şibi, 1369'dan aktaran Karadeniz 2015, s. 23). Neticede Şeyh Cüneyd, aşırı fikirleri ile tarikatın Kızılbaş hareketine dönüşümünü başlatmıştır.

Bununla birlikte değerlendirilmesi gereken bir nokta da Anadolu'da tutunamayan Şeyh Cüneyd'in buradan Halep'e geçmiş ve burada da gulat fikirlerini sürdürmüş olmasıdır. Fazlullah Huncî'den aktarıldığına göre kendisinin Tanrı olduğunu ve kendisinden başka ilah olmadığını iddia eden Şeyh Cüneyd'in bir başka gulat fırka olan Muşa'şaların lideri Muhammed İbn Fallah'tan etkilenmiş olma ihtimali de dikkate değer bir konudur. (Moosa, 1988, s. 30). Muşa'şa hareketi de On iki imam Şiiliğini benimsemiş ve onların lideri de Mehdi olduğunu iddia etmiştir. Bu durum, coğrafyada ortaya çıkan diğer mesiyani hırucularla Şah İsmail'in hırucu arasında bir ilinti olduğunu ve Şah İsmail'in hırucunun diğer mesiyani iddialardan, Türkmen etkisi nedeni ile, tedric edilmemesi gerektiğini gösterir.

Cüneyd'in dinî ve siyasi fikirlerinin şekillenmesinde Şia'nın imamet esasının esas rolü oynadığı bellidir. Seyyidliğin iktidara giden yolda bir araç olarak kullanılması da buna dayanır. Öte yandan aşırı fikirleri ile önemli bir kitleyi etkilemeyi başarabilmiş olan Cüneyd'in müritleri bakımından da seyyidliğin ne ifade ettiği önem arz eder. Safevi propagandası öncesinde Anadolu'da Şia'nın bir mezhep olarak bulunmadığına değinilmişti. Ayrıca Halk İslamı'ndaki Hz. Ali sevgisinin mezhep olarak Şia temayülü ve Şiileşme olmadığını bununla birlikte Şia nüfuzuna açık bir yapı oluşturduğunu da hatırlamak gerekir. Bu doğrultuda Cüneyd'in mürit kitlesinin fikirleri bakımından Ahmet T. Karamustafa'nın şu yorumu açıklayıcı olacaktır:

Burada dikkat edilmesi gereken nokta Kızılbaşlığın popüler bir 12 imamcı Şilik hareketi olarak değil de yukarıda sözünü ettiğimiz gibi Ali'yi, onun soyunu, ayrıca soylarını Ali'ye bağlayan birçok mutasavvıf, derviş ve gaziye kutsayarak velileştiren bir Türkmen ve geniş bir halk kitlesi Müslümanlığının 15. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Safevi silsilesine bağlanan biçimi olarak algılanması gereğidir. Yani Kızılbaşlık 15. yüzyıl ortalarından itibaren Safevi propagandasıyla birdenbire türeyen bir halk Şiiliği olarak değil de en az 13.,

belki de 12. yüzyıldan beri şekillenen halk Müslümanlığının Safevi soyuna bağlanarak yeni bir renk kazanan bir türü olarak görülmelidir (2015, s. 51-52).

Buna göre Cüneyd'in yaptığı, İsnâaşeriyye itikad sistemindeki imamet ve gelmesi beklenen Mehdi inancını seçip alarak bunu siyasî emellerine tatbik etmektir. Gürcüler üzerine gaza adına yaptığı ikinci seferden rahatsız olan Şirvanşah tarafından öldürülünce bu kez gittikçe artan sayıdaki müritleri aynı motivasyonla beşikteki oğlu Haydar'a bağlandılar.

Müritlerin tavsifine göre, Cüneyd Tanrı ise, Haydar da Tanrı'nın oğlu idi. Haydar yaklaşık on yaşına kadar kaldığı Uzun Hasan'ın sarayında neredeyse hiç dinî eğitim almadı, özellikle Şia ile ilgili bir şey öğrenmediyse de Erdebil'e geldiğinde büyük amcası Şeyh Cafer'den dinî eğitim aldı (Roemer, 1986, s. 208). Ancak müritlerde Cüneyd'in tesis ettiği aşırı fikirler Haydar döneminde de çoğalarak devam etmiş ve o da tıpkı babası gibi Gürcüler üzerine gazaya çıktığında babası ile aynı kaderi paylaşarak Şirvanşahı Yakup tarafından öldürülmüştür. Haydar'ın dönemi hakkında önemli olan daha önce değinildiği gibi onların artık kızıl tac takıp "Kızılbaş" olarak çağrılmaya başlamasıdır. Cüneyd'in müritlerinin zihinlerindeki etkisi oldukça büyüktü ki bu müritler, yeni mürşitleri henüz beşikte de olsa onu kutsayıp korumayı görev bilmiş ve Cüneyd'den öğrendiklerini ona telkin etmişlerdir. Esasında yetişkin bir mürşidin iyi bir eğitim alarak müritlerini irşat etmesi gerekirken Safevilerde tam tersi bir durum söz konusu olmuştur. Cüneyd'in yerleştirdiği aşırı dinî fikirlerle hareket eden müritler, irsî mürşitliği kendi tesirleri altında bırakmışlar ve artan sayı ile fiziksel güçleri sayesinde de arzuladıkları Mehdi'nin misyonunu küçük yaşta İsmail Mirza'ya vermişlerdir. Babası Haydar'da Cüneyd'in intikamını almak duygusu hakimken İsmail'in gayesi hem dedesi Cüneyd'in hem de babası Haydar'ın intikamını almaktır. İntikam fikri siyasî saiklerle bütünleşip imamet inancına dayanan beklenen Mehdi arzusu ile birleştiğinde Cüneyd ile Haydar'ın miras bıraktığı misyon ile mürit kitlesi amacına ulaşmıştır.

Haydar her ne kadar Erdebil tekkesinin gelenekselliğini temsil eden amcası Şeyh Cafer'den bir miktar dinî eğitim alsada esas eğitim ve yönlendirme gücü Akkoyunlu hükümdarının siyasî desteğini sağlayan Cüneyd'in aşırı inançlara sahip müritlerindedir. Bu nedenle Şeyh Cafer de Uzun Hasan'ın desteği ile tekkenin yönetiminden uzaklaştırıldığında kontrol adeta Cüneyd'in yetiştirdiği tecrübeli müritlere yani Kızılbaş beylerine geçmiştir. Bu arada kendisi kurulmak aşamasındaki ikinci dönem Safevi tekkesi, dönemin diğer akımlarından doğal olarak etkilenmiş ve bazılarını da kendi

bünyesine dahil etmiştir. Cüneyd, mesiyane oluşumlarından olan Muş'a hareketinden etkilenmiş olabileceği gibi Karakoyunlu sarayında etkili olmuş Hurufililiğe de Şah İsmail'de açık bir şekilde rastlanmaktadır.

Haydar'ın miras bıraktığı geniş Kızılbaş mürit kitlesinin önde gelen beylerinin İsmail'i Gilan'da saklanmak üzere Şemseddin Lahicî isminde dönemin ileri gelen dinî şahsiyetlerinden birinin yanına bıraktıklarını ve ondan Kur'an-ı Kerim, İsnâşeriyye fıkıhı ve Arapça öğrendiğini pek çok tarih kaynağı yazar. Bu kişinin kim olduğu kesin olarak tespit edilememiştir ve bazı kaynaklarda bu kişinin Şiraz'da hangahı bulunan Nurbahşiyye şeyhi Şemsüddîn Muhammed b. Yahyâ b. Alî-yî Gilânî el-Lâhîcî (ö. 1506) olduğu düşünülmüştür. Aşağıdaki paragraf durumu özetlemektedir:

Şah İsmail'in Lahican'daki gizlenme döneminde Şemseddin Lahicî'nin onun hocası olduğunu söyleyen kaynak *Cihan-guşa-i Hakan* yazarıdır. Ancak Safevi tarihi ile ilgili diğer kaynaklar bunu büyük ihtimalle yazarın uydurduğunu söyler ve bunu reddederler. Ama bu konu, Şah İsmail'i tanıtan bugünkü tarihçilerin ilgisini çekmiş ve onlar bunu kabul etmekle kalmayıp bazıları kendi tahlilleriyle Şemseddin Gilanî'yi, Nurbahşi şeyhi Şemseddin Lahicî ile aynı kişi olduğunu söylemişlerdir. Halbuki bu kesinlik kazanmış değildir. Böylece Şemseddin Lahicî'nin hocalığı gibi müphem bir konuyu kesin olarak kabul edip onu Nurbahşi şeyhi Şemseddin Lahicî ile aynı kişi olduğunu söylerler ki bu garip bir durumdur (Shadi, 2013, s. 162).

Gerçekten de bu kişinin İsmail Mirza'nın hocası olduğu varsayımında birtakım tarih boşlukları bulunmaktadır. Örneğin Şah İsmail Gilan'da iken Nurbahşi şeyhinin nerede olduğuna ulaşamamıştır, ancak muhtemeldir ki mürşidi Muhammed Nurbahş'ın vefatından sonra gittiği Şiraz'da bulunmaktadır.⁴⁵ Yukarıda alıntılanan makalede, Şah İsmail'in hocasının kim olduğu hakkındaki tarih kitaplarındaki tutarsızlıklar etraflıca tartışılmıştır. Ancak her iki şahsın birleştiği noktalar; aynı yere nispet edilmeleri, aynı dönemde yaşamaları ve aynı zamanda her ikisini de tarih kitaplarında dinî bir otorite olarak kabul edilmeleri Şiraz'da bulunan şeyhin İsmail Mirza'nın hocası olabileceği fikrini doğurmuştur. Nurbahşiyye tarikatı ile Safeviler arasında gerçekten bir ilişki mevcuttur. Fakat bu bağlantı, Şiraz şeyhi Şemseddin Lahicî ile değil Rey bölgesinde tarikatı yaymaya devam eden Nurbahş'ın oğlu Kasım Feyzbahş vasıtası ile kurulmuştur

⁴⁵ Muhammed Nurbahş 1464'te vefat etmiştir. Bu tarihten sonra Şemseddin Lahicî Şiraz'a gitmiş olmalı (Bashir, 2003, s. 173).⁶ Bu tarihler arasında Şemseddin Lahicî'nin Tebriz'de altı kaldıktan sonra hac ve Yemen, en son Şiraz'a vardığı güzargahta Gilan bulunmaz (Kurtuluş, 2003, s. 53). Şah İsmail ise 1499'da Gilan'dan ayrılmıştır.

(Bashir, 2003s. 186). Dolayısıyla Şiraz şeyhinin Şah İsmail'in hocası olmadığı daha kuvvetli bir ihtimaldir.

Bununla birlikte Nurbahşiyye şeyhinin tasavvuf anlayışının Şah İsmail ile örtüşen yönleri dikkat çekmektedir. Bu benzerlik, mesiyaniğe iddialarla huruç etmiş olan Şah İsmail'in ve yine aynı iddia ile huruç eden Muhammed Nurbahş'ın müridinin Şemseddin Lahicî'nin⁴⁶ Hz. Ali algısının nasıl olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Zira benzer saiklerle hareket eden kişilerin⁴⁷ dinî ve fikrî alemlerini aydınlatması ve Şîlik ile tasavvufun Şah İsmail'den önce nasıl bütünleştirildiği bakımından dikkate değerdir. Burada Lahicî'nin aşağıdaki şiiri de Şah İsmail Hatâyî'nin şiirleri ile Alevî-Bektaşî edebiyatının da önemli bir kaynağına işaret etmesi bakımından dikkat çekicidir. Lahicî'nin Hz. Ali'ye olan muhabbetinin, özellikle ikinci beyitten hareketle, aşırı denebilecek seviyede olduğu görülür. Elbette burada Lahicî'nin İbn-i Arabî'nin *vahdet-i vücud* fikrini benimsediğini de belirtmek gerekir. Şah İsmail'in mesiyaniğe şiirlerinin de *vahdet-i vücud* esasına göre yorumlanması gerektiğini söyleyen görüşler vardır. Fakat tarihî belgelerde anlatılanların gerçekliğinin edebî esere nasıl yansıdığına "Tarihî Zemin" bölümünde değinilmişti. Dolayısıyla Şah İsmail'in şiirleri Hurufilik etkisi de düşünüldüğünde *vahdet-i vücud*dan öte bir anlam taşımaktadır. Aşağıda Lahicî'ye ait şiirde Şah İsmail'in Hz. Ali tavsifinden çok da farklı olmadığı görüldüğünden Şah İsmail'in Kızılbaş hareketi dönemin tüm mesiyaniğe hareketlerinin/senkretik yapılarının bir kombinasyonu idi, yorumunu yapmak yanlış olmasa gerektir. Çünkü onun şiirlerinde Hurufiliğin de etkisi açık olarak görülüyordu. Cüneyd'in ise Müşâ'şâ hareketinden etkilenmiş olma ihtimalini de hatırlamak gerekir.

Ayîne-i Hüda, Hüda'ya Murtaza Ali'dir

Genc-i bekâ vü nûr-ı likâ Murtaza Ali'dir

⁴⁶ İslam Ansiklopedisi'nde Şemseddin Lahicî'ye hasredilen maddede, onun Şia'ya aşırı derecede bağlı ancak Sünnî mezheplere hoşgörülü olduğu kaydedilmiştir (Kurtuluş, 2003, s. 53). Ayrıca eserini Molla Camî'ye göndermesi, şeyhi olduğu tarikatın geçmişinde her ne kadar mesiyaniğe bir vakıya olsa da onun müfrit olmadığını aksine mutedil olduğunu gösterir. Shahzad Bashir'in verdiği bilgiye göre de Muhammed Nurbahş'ın ölümünün ardından müritlerinin bir kısmı onun hidayet eden anlamında mehdi olduğunu bir kısmı da ıstılahtaki gibi Mehdi olduğu iddia etmiştir. Şemseddin Lahicî ise ilk gruptandır. Muhammed Nurbahş sağken onun hakkında yazdıklarında Lahicî, onu hem *mehdi-yi devran* hem de *mehdi ve hadi* olarak niteler. Fakat Nurbahş'ın ölümünden sonra onun mehdiliğini onaylamaz (2003, s. 174), ancak yine de o bir Nurbahşiyye şeyhi olarak irşad faaliyetlerine devam eder.

⁴⁷ Burada kastedilen Şemseddin Lahicî değil, mürşidi Muhammed Nurbahş'tır. Fakat Lahicî'nin Nurbahş'ın en önemli müritlerinden olduğu bilinmektedir ve tarikatının devamlılığını sağlaması bakımından önemlidir. Ayrıca tasavvuf anlayışının da mürşidinden elbette etkilendiği düşünülmektedir.

Ol kâmil der ki “Ene el-levhü ve’l kalem”⁴⁸

Hem ‘arş ü hem zemîn ü semâ Murtaza Ali’dir

Ol ki kelâm-ı nâtık⁴⁹ ü sırrdır kimse bilmez

Çün ü çerâdan⁵⁰ ârî vü âlâ Murtaza Ali’dir

Eğer şâh-ı evliyaya hem imam-ı dine talipsen

İşit Esirîyâ billah o Murtaza Ali’dir⁵¹

Bu gazelde Şîî bir mutasavvıfın nazarında Hz. Ali tasavvurunun nasıl olduğu okunmaktadır. Hem Şah İsmail Hatâyî’nin şiirleri ile pek çok Alevî edebiyatı ürününün ve Şemseddin Lahicî’nin şiirinin kapılarını açan anahtar, bu gazelin ikinci beytinde geçen Arapça cümledir. Bu cümle “Ben levh ve kalemim” demektir. Levh’den kasıt Levh-i mahfuzdur ki o Allah’ın takdir ettiği tüm şeylerin yazılı olduğu levha ve kalem de bunun yazıldığı araçtır. Bu cümle, “Ol kâmil der ki” ibaresinden anlaşılabileceği üzere Hz. Ali’ye atfedilir. Hz. Ali’nin bu ve buna benzer pek çok cümleyi dile getirdiği ve kim tarafından yazıya geçirildiği bilinmeyen; sahihliği de şüpheli olan *Hutbetü’l Beyan*, bu gazelin kaynağı olduğu gibi Şah İsmail Hatâyî’nin de pek çok şiirinin kaynağını teşkil eder ve anlaşılmasını sağlar. Ayrıca *Hutbetü’l Beyan*’ın işaret ettiği üzere; Hz. Ali’ye isnad edilen pek çok olağanüstü sıfatın kaynağının Türkmen heterodoksisinden farklı ve daha güçlü bir kaynaktan beslendiğine işaret eder. İşte bu husus, Şah İsmail’in Safeviyye’si ile İran coğrafyasında ortaya çıkan önceki ve onunla çağdaş Şîî-gulat fırkalar (senkretik inançlar) ile kesişen noktalarından biridir. Bununla birlikte *Hutbetü’l Beyan* bazen tasavvuftaki *vahdet-i vücüt* ekolü etrafında yorumlanmış bazen de gulat fırkaların açıklanmasına yardımcı bir metin olmuştur. Bu durum, Kızılbaşlığın oluşum sürecinin Türkmen heterodoks tabandan üste doğru doğrusal bir etkileşim şeklinde değil daha karmaşık ilişkiler sonucu ortaya çıktına işaret eder. Dolayısıyla bu hususta Anadolu’daki sufiliğin oluşum ve yayılım sürecinde Ahmed-i Yesevî, Hacı Bektaş-ı Veli ve fütüvvet teşkilatı ile

⁴⁸ Bu söz Hz. Ali’ye isnad edilen, sahih olup olmadığı tartışmalı olan *Hutbetü’l Beyan*’da geçer.

⁴⁹ *Hutbetü’l Beyan*’da geçer. Yani “konuşan Kelâm (Kur’an)”. Hz. Ali’ye nispeten.

⁵⁰ “Çün ü çera” tartışma, münazara, niza

⁵¹ آنینه خدا، به خدا مرتضی علیست / گنج بقا و نور لقا مرتضی علیست
آن کاملی گفت انا اللوح و القلم / هم عرش و هم زمین و هم سما مرتضی علیست
آن کو کلام ناطق و سرّی است کسی مدان / برتر شده ز چون و چرا مرتضی علیست
گر شاه اولیا طلبی و امام دین / بشنو اسیریا به خدا مرتضی علیست (Efrasiyabpur ve Muhammedî, 2013, s. 38)

Türkmen heterodoksisi ne kadar tesirli ise İran coğrafyasında teşekkül etmiş tarikatlar da Kızılbaş sufiliği bakımından bir o kadar etkilidir.

Bu bağlamda *Hutbetü'l Beyan*'ın biraz daha detaylandırılması yerinde olacaktır: Hutbenin sahih olup olmadığının şüpheli olduğuna değinilmişti. Şiîlerin önde gelen alimlerinden *Biharü'l Envar* müellifi Alleme Meclisî'nin bu eserini yazarken nakillerin doğruluğuna bakmadan ne duyduysa yazdığı bilgisini dikkate alarak (Sadrinia, 2018, s. 368), bu hutbenin sahih olmadığını söylemesi oldukça önemlidir ki Şiî literatürde bu metnin nasıl algılandığını gösterir. Ayrıca *Hutbetü'l Beyan*'dan bahseden ilk kişi Recep Hafız el-Bursî'nin (ö. 813) başka abartılı eserlerinin de bulunması ve Bursî'nin aşırıcılığının Muşa'şiyân ve Nurbahşî müritlerle beraber Safeviyye'de görüldüğünü aktaran Sadrinia'nın ayrıca İbn-i Arabî'nin Şiî takipçilerinin de bu metne dayandığını söylemesi hem Şah İsmail Hatâyî'nin hem de Esirî mahlaslı Şemseddin Lahicî'nin şiirleri hakkındaki bakış açısının belirleyecektir (2018, 361).

Hutbetü'l Beyan'ın içeriğini ise Şeyh Seyyid Hüseyin'in Türkçe şerhi aydınlatmaktır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu şerhin tarihi kesin olarak bilinemese de 15. yüzyılın ikinci yarısında yazıldığı tahmin edilmiştir (Sarıkaya, 2004, s. 2). 1447'de ise Safeviyye postnişini Şeyhşah İbrahim ölmüş ve yerine geçmek üzere kardeşi Cafer ve oğlu Cüneyd arasında çekişmeler vâki olmuştur. Bu şerhin Anadolu'da yazılması ve yaklaşık aynı dönemde Cüneyd'in Karakoyunlu hükümdarı Cihanşah tarafından kovulması üzerine Azerbaycan topraklarından ayrılıp Anadolu'ya gelmesi ile arasında bağlantılar olabileceği düşünülmektedir. Çünkü şârihin Safeviyye müridi olma ihtimali vardır.

Seyyid Hüseyin'in şerhinde Hz. Ali'nin mezkûr metnin içeriğini oluşturan ve kendisini *beyan* ettiği sözleri Kızılbaş-Alevî edebiyatının da önemli bir kaynağı olmuştur ki bunun izleri Şah İsmail Hatâyî'nin şiirlerinde açık bir şekilde görünmektedir. Hz. Ali'nin kendisini yetmiş sözle açıkladığı pek çok sıfat Hatâyî'nin şiirlerinde de okunur. Örneğin Hz. Ali kendisinin Hz. Nuh'dan önce var olduğunu ve onun kurtuluş sebebi olduğunu söyler (Sarıkaya, 2004, s. 5). Hatâyî ise şunu söyler:

Ger ezelden olmasaydı luṭf u iḥsānuñ senüñ

Nūḥ bulmazdı necât ez-hevl-i tūfân yâ 'Alî (K. 18/13)

Hz. Ali içinde şek ve şüphe olmayan Kur'an-ı Kerim olduğunu der. Hatâyî'nin tavsifi ise şudur (Sarıkaya, 2004, s. 5):

Ol 'Alisin kim senüñ şānuña geldi Hel etā

Vaşfuñ oldı ma'nî-i Qur'ân ser-â-ser yâ 'Alî (K. 11/6)

Hiz. Ali der: "Ben, mü'minlerin namazıyım, zekatıyım, oruçlarıyım, haclarıyım, cihadlarıyım (Sarıkaya, 2004, s. 6)". Hatâyî der:

Gel ey 'ârif saña her dem tavâf-ı hacc-ı ekberdür

Ki kıble nûr-ı peygamber imâmı nağd-ı Haydardur (K. 12/1)

Hiz. Ali der: "Ben, Rabbimin nûruyla gökleri ve yeri kaldıranım" [...] Ben, gökleri kaldıran ve yüce kılanım. [...] Ben, zelzele ve râcife sahibiyim, ki yer titremesi ve yer gümlemesidir. Allah'ın görevlendirdiği melekler, benim iznim olmadan depremi yapamazlar (Sarıkaya, 2004, 5-6). Hatâyî der:

Adı miñ sıfâtı hezârân hezâr

Döner hükmi birlen bu leyl ü nehâr

Kim ismi 'Alîdür özi Kirdgâr

Dutupdur sözinden yir ü gök karar

'Alîdür 'Alîdür 'Alîdür 'Alî

'Aliyyü'l-'azîmü's-şefî'ü'l-velî (Mus. 1/b. 9)

Dîvân'da bulunmayıp da *Silsiletü'n Neseb-i Safeviyye*'de bulunan ve Şah İsmail'e atfedilen bir mesnevi de Hiz. Ali'nin *Hutbetü'l Beyan*'daki sıfatları ile yazılmıştır (Macit, 2017, s. 143).

Hutbenin, Seyyid Hüseyin'in Türkçe şerhinin Şah İsmail'den daha önce, Cüneyd ve Haydar dönemlerinde, Kızılbaş müritler tarafından öğrenilmiş olabileceği mümkün görünmektedir. Çünkü bu metin propagandist bir yapıya dönüşmeye oldukça müsaittir. Öte yandan metin zaten İran coğrafyasında bilinmektedir. Bu nedenle, şimdilik, Şah İsmail Hatâyî'nin metni nasıl öğrendiği -hocası dahi bilinemediğinden- tespit edilememiştir.

3.3.1. Hurufiliğin Etkileri

Hatâyî'nin *Dîvân*'daki otuz şiirinin Nesimî'ninkilerle aynı olması (Macit, 2017, s. 272) göstermektedir ki Hurufî bir şairi kendisine örnek olarak kabul eden şairin diğer şiirlerinde de Hurufiliğin tesirlerini bulmak mümkündür. Nazire geleneği ile yazdığı şiirler zaten bunun başta gelen örnekleridir. Hatâyî'nin şiirlerinde Osmanlı coğrafyasındaki Ahmet Paşa, Şeyhî; Çağatay sahasından Ali Şir Nevaî ve Azerbaycan edebiyatından Fuzulî'nin etkileri, hatta bazı şiirlerin aynı olması (2017, s. 272) onun şiirinin diğer edebî kaynaklarını gösterir. Fakat bunların arasında en fazla Nesimî ile

ortaklık ve benzerliklerin bulunması ve dinî-mistik düşüncelerine de etkisinden dolayı Hurufiliğe de ayrıca değinmek gerekir.

Buraya kadarki açıklamalarda, *Hutbetü'l Beyan*'ın Şah İsmail'in şiirinin kaynaklarından biri olduğu tespit edildi. *Hutbetü'l Beyan*'dan açılan diğer kapı ise Hurufiliktir. Zira hutbe metninden iktibas edilen *kelam-ı natık* ibaresine Hurufî şiirlerde de rastlanır. Şah İsmail'in esas esin kaynağı İmadeddin Nesimî'dir (ö. 1417?). Hurufilik fırkasının kurucusu Fazlullah Esterabadî'nin (ö. 1394) isminin de bir beyitte zikrediliyor olması Şah İsmail Hatâyî'nin *Dîvân*'ında önemli ölçüde Hurufî tesirlerin olduğunu gösterir.⁵²

Bugün İsmailîliğin sufi kisvesine bürünerek İran ve Anadolu'da inanç esaslarına tesirleri bulunduğu bilinmektedir. Farhad Daftari'ye göre (2007, s. 421) Hurufî öğretisi İran sufiliği ile İsmailîlikten türemiştir; Fazlullah da İsmailîler gibi döngüsel tarih anlayışını benimsemiştir. Fakat Hurufilik eklektik bir yapı arz etmez, özgün bir ekoldür; ancak pek çok dinî ve fikri ekol gibi kendisinden önceki ve kendisi ile çağdaş fikirlerden de etkilenmiştir. Onların ayetler ile hadisleri yorumlama biçimleri, harfler üzerinde yeniden kurdukları vahdet-i vücud sistemi, harfler hakkında getirdikleri sistem Hurufiliği özgün olarak kabul etmeye yeterlidir (Usluer, 2009, s. 177-178). O halde, Hurufiliğin İsmailî etkiler barındırdığını söylemek mümkündür.

Buradan itibaren Hatâyî'nin şiirlerindeki Hurufilik ile *Hutbetü'l Beyan* arasında nasıl bir ilişki olabileceği detaylandırılacaktır. Birinci husus; hutbe ile adı anılan Hafız Recep Bursî'nin (ö. 813?) kim olabileceğidir. Bu nokta Sadirinia'nın makalesinde incelenmiştir. Önemli olanlar, onun aşırı inançlarından dolayı alimlerin huzurundan kovulması, sayı ve harflerin sırlarını bilmesidir. O Kufe yakınlarındaki Bursi köyünde doğmuştur (2018, s. 362-363). Bir diğer önemli vakıa neredeyse aynı yıllarda, Kufe ve Samarra'da yaşayan, Nusayrîlerin lideri olan Muhammed b. Nusayr'ın (ö. 833)'ın

⁵² Fazlullah ile Şah İsmail'in, müritlerinin nazarındaki konumu birbirine çok benzer; muhtemelen Şah İsmail, Fazlullah'ın bazı fikirlerinden haberdardı. Onun bazı beyitleri doğrudan Fazlullah ve onun doktrinine referansta bulunur. Ondan oldukça fazla etkilenmiştir. Fakat İsmail kendi dinî ve politik fikirleri doğrultusunda farklı bir ekol kurduğu için Fazlullah'ın bir takipçisi olarak değerlendirilemez. (Bashir, 2005, s. 112). Usluer de Gölpınarlı'ya atıfta bulunarak Hurufî şairlerle Hurufî temalarını kullananların ayrı tutulması gerekliliğine değinir. Çünkü Hurufilikte 28 ve 32 harf, varlık, ibadetler, dinî unsurlar ile Fazlullah'tan bahsedilir ve özel Hurufî şifrelerin bulunması gibi belirleyici özellikler taşır ve bu yüzden de Hurufî fikirlere gönderme yapanlardan kolayca ayırt edileceğini söyler (Usluer, 2009, s. 177-178). Buna göre, Köprülü'nün ileri sürdüğü gibi Şah İsmail Hatâyî'yi Hurufî bir şair (Köprülü, 1924'ten aktaran Macit, 2017, s. 46.) saymak yerine Hurufî etkiler bulunan/Hurufî temalar kullanan bir şair olarak görmek gerekir. Hatâyî'nin şiirlerinde Hurufiliğin harfçiliğinden ziyade tenasüh, hulûl gibi inanç etkilerinin bulunması da bu sebebe dayanıyor olmalıdır.

peygamberliğini ilan etmesidir. Hafız Recep Bursî hakkında detaylı bilgi olmadığı gibi Muhammed b. Nusayr'ın müritlerinin de sıkı bir şekilde takiyye uygulaması (Daftari, 2016, s. 228-229) Bursî'nin Nusayrîliği konusunda kesin hüküm vermeyi engellese de inançlarının birbirinden aşırıcılık noktasında çok farklı olmadığı kesindir. Zira *Hutbetü'l Beyan* metninin Nusayrîlere ait olma ihtimali vardır ve bu konu hakkındaki değerlendirmelere Sadrinia'nın makalesinde yer verilmiştir. Ayrıca Türkçe şerhte de Nusayrîlerin aşırı inançlarının Seyyid Hüseyin tarafından eleştirilmesi de dikkate alındığında metnin gulat fırkalardan -özellikle Nusayriler- biri tarafından ortaya çıkarıldığı bellidir. En azından Nusayrilerin akaid kitaplarında *Hutbetü'l Beyan*'a atıf yapıldığı bilinmektedir. *Kitabu Ta'limi Diyânetü'n-Nusayriyye* isimli yazma kitapta müminlerin emiri Ali ibn Ebi Talib'in rab olduğunun nasıl bilineceğine dair sorulan soruya verilen cevap şudur: "Kendi şehadetinden bütün yerli halkın ve idrak sahibi, basiretli, mümtaz insanların karşısında minberden verdiği meşhur hutbede kendi vasıflarını tasvirinden." denilerek *Hutbetü'l Beyan*'a atıfta bulunulur (Olsson, 1999, s. 219-220). Bu demek oluyor ki Hz. Ali'ye nispet edilen olağanüstü sıfatların ilk kaynağı *Hutbetü'l Beyan*'dır. Ayrıca Fatimî İsmailî bir vaiz el-Müeyyed fi'd Din eş-Şirazi *Mecalis* isimli eserinde imamet hususu tartışılırken *Hutbetü'l Beyan*'ı esas alır ve İsmailîlerin bu hutbenin varlığını kabul etmekle beraber dengeli bir yorumu benimsediklerini söyler. Bunları aktaran Tord Olsson'un da hemen ardından Alevî-Bektaşî edebiyatında yaygın olarak rastlanan yalnızca Allah'a mahsus sıfatların Hz. Ali'ye atfedilmesine değinmesi ve Hatâyî'nin nefeslerini örnek olarak göstermesi (1999, s. 233-234), Alevî-Bektaşî şiirinin ilk kaynağının *Hutbetü'l Beyan* olduğunu ifade eden bu çalışmanın tezini desteklemektedir.

İkinci husus; İsmailî vaizin söylediklerine ek olarak, Nusayrîlerin takiyye yapmaları, kendilerini gizlemeleridir. Onlar çoğunlukla İsmailîlerin gölgesinde kaldı. Dolayısıyla metin gerçekten İsmailîlere ait olabileceği gibi, onların gölgesinde kalmış olan Nusayrîlere de ait olma ihtimali hala mevcuttur. Fakat sonuçta bu metnin içeriğinin gulat fırkalar arasında yayıldığı görülmekle beraber, ilk hangi grup tarafından ortaya atıldığı bilinmese de İsmailîlerin de bu metni bildikleri sonucuna ulaşmayı engellemeyecektir. İsmailîlerin (Nizarî) bu metni bilmesi hatta onlara atfedilebiliyor olması, Nusayrilerle Nizarî İsmailîlerin Suriye'de birlikte yaşamalarından dolayı dinî ve fikrî yapılarının benzerliğine de bir delildir.

Konu İsmailîlere geldiğine göre, onların fikirlerinin sufi tarikatlara nasıl dahil ve Hurufiliğe etkilerinin neler olduğunu tespit edebilmek bakımından şu hususlara değinmekte fayda vardır. Ayrıca bu, Şah İsmail'in propagandist şiirlerinin sufilikle nasıl bütünleştiğini de gösterecektir. Bu sufilik tarzı hakkında Shahzad Bashir'in tespitleri yol gösterici olacaktır. Bashir, mesiyanik hareketlerin sufilikle alakası hakkında özetle şöyle demektedir: Moğol egemenliği döneminde Nizârî İsmailîlik etkisini kaybetmeye ve sufi karaktere bürünerek asimile olmaya başlamıştır (2003, s. 38). Benzer fikir olarak Ahmet Yaşar Ocak ve Zahide Ay tarafından da Anadolu'nun İslamlaşması sürecinde İsmailîlerin sufi tarikatler içine karıştığı, özellikle de Vefailik ile alakadar olduğu söylenir (Ay, 2016 s. 8). Bashir (2003, s. 39) devamında, Nizârî İsmailîliğin bu dönemde sufi bir renge boyandığını ve Abbasi hakimiyeti sonrasındaki dönemde gulat doktrinlerin oluştuğunu söyler. Onun bu tespitinde önemli olan husus Nizârî İsmailîliğin görünürde ortadan kalkmasının peşi sıra Mehdi iddiaları ile gulat fırkaların ortaya çıkmasıdır. Zira Moğollar hem Abbasi hakimiyetini hem de İsmailîliği ortadan kaldırmaya çalışmıştır; birincisinde başarılı olmuştur, ikincisi ise suret değiştirerek varlığını sürdürmüştür. Ayrıca Moğol hakimiyeti İsnâaşeriyye, İsmailîyye ve gulat fırkalar arasındaki sınırların netliğini kaybetmesine ve sufi fikirlerin benimsenmesine yol açmıştır. İşte Hurufilik⁵³, Müşâ'şaiyye ve Nurbahşiyye, bu yeni Şîi-sufi oluşumlardır (Bashir, 2003, s. 39-40). Bunların oluşturduğu temel üzerine de Türkmen kimliğine mahsus Kızılbaş inancı tesis edilmiştir.

Hurufiliğin özgün yapısına binaen etkilenmiş olabileceği unsurlar bakımından, yazılı kaynaklarda ilk defa Recep Bursî gibi harfçilik yönü olduğu bilinen bir kişi ile anılan *Hutbetü'l Beyan*, yazarının harfçi fikirleri dolayısıyla İsmailîlere uzanmaktadır. Zira İsmailîlikte de harfçilik vardır: "[...] alfabenin harfleri Allah tarafından yaratılmış şeylerdir. Tecelli etmemiş (Zat) ile tecelli arasındaki yerdedir (Usluer, 2009, s. 111)". Esasen işaret edilen fikir Hurufilikte özgünleşip farklılaşmıştır; ancak bu durum, Fazlullah Esterabadi'nin hocasının İsmailî olması (Mélakoff, 2014, s. 84) ile birlikte düşünüldüğünde Hurufiliğin etkilendiği kaynaklardan birine işaret eder. Bu husus önemlidir, zira Kızılbaş inancı da Hurufilikten etkilenmiştir. İsmailîlerle benzer olan

⁵³ Ahmet Yaşar Ocak'a göre (2010, 11-26), Şah İsmail'in Anadolu'daki Safevi-Şîi propagandası teşkilatlanma bakımından İsmailîğe benzediği söylenir. Bunun edebiyat bakımından Şah İsmail Hatâyî'nin *Dîvân*'ına yansımaları Hurufilik üzerinden olduğu düşünülebilir. Fakat bunun için öncelikle Hurufiliğin İsmailîlikle ilişkili olduğunun kabulü gerekir.

unsurları detaylandırmadan önce, Hallac-ı Mansur ve vahdet-i vücüt ekolünün başı İbn-i Arabî'nin de harfî fikirlerinin bulunduğunu eklemek gerekir.

Hutbetü'l Beyan'daki *kelam-ı nâtık* ibaresi, İsmailîlerin inanç sistemine götürmektedir. İsmailîler ile Nusayrîlerin aşağıda özetlenecek olan inanç sistemi hakkında benzerliklerinin bulunduğunu, bu sebeple de hutbe metninin kime ait olabileceğinin şu an net olmadığı da belirtilmelidir.

İsmailîlere göre insanlık tarihi yedi devirden oluşur, bu devirlerin uzunlukları birbirinden farklıdır. Her devir, şeriati da barındıran ilahi mesajı bildiren *nâtık* ile başlar. Ulu'l azm peygamberler bu devirlerin nâtlarıdır ve fakat onlar *sâmit*ler yani suskundur; şariat onlar vasıtası ile insanlığa bildirilir, fakat vasiler tarafından açıklanır. Buna göre ilk altı devrin nâtları ve vasileri şu isimlerdir: Âdem-Şit; Nuh-Sam; İbrahim-İsmail; Musa-Harun; İsa-Şam'ün el-Sefa. Son devrin nâtık ve vasisi ise Hz. Muhammed ile Hz. Ali'dir (Daftari, 2014, s. 61-62).

Hurufî doktrin ve şiirlerde ise *kelam-ı nâtık* çeşitli manalarda kullanılmıştır. Örneğin insan, Hz. Ali veya Mehdi-Mesih Fazlullah manalarına gelebilir. *Kelam-ı sâmit* ise Kur'an'ın kendisine dönüşmüştür (Usluer, 2009, s. 264). Fakat Zülkarneyn (İskender)'e telmihle birlikte kullanıldığında, “iki boynuz sahibi” demek olduğundan *kelam-ı sâmit* ve *kelam-ı nâtık* olan Hatem ve Âdem'e işaret eder, ki onlar Hz. Muhammed ile Hz. Ali'dir. Hz. Ali kendisinin hem *kelam-ı nâtık* hem hem *kelam-ı sâmit* olduğunu söylerken ayrıca ilk Âdem olduğunu da ifade ettiğinden dolayı Hurufilikte Fazlullah'ın kaim-i makam olduğu kabul edilmiştir (Usluer, 2009, s. 546). Aşağıdaki beyitte ise Şah İsmail Hatâyî'nin bu sistemi kendisine uyarlamış olduğu görülmektedir. Yalnız Zülkarneyn ismi değil de İskender ismi kullanılmıştır:

Hızır zinde ile İsi-i Meryem

Zamâne ehlinüñ İskenderiyem (G. 257/4)

Nübüvvet mendedür sırr-ı velayet

Muhammed ümmetinün reh-beriyem (G. 257/6)

Aşağıdaki beytin bulunduğu gazelde ise *kelamullah-ı nâtık* terkiбинin Hz. Ali'yi telmih için kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca “şerh” kelimesi ile *Hutbetü'l Beyan*'ın yazılı haline açık bir atıfta bulunulduğu düşünülmektedir. Böylelikle Hatâyî, Hz. Ali'nin vasıflarını şiirlerinde şerh etmiş olur.

Yazmağa Hâkdan kelâmu'llâh-ı nâtık şerhini

Rûh-ı kıudsî şûret-i insâna gelmişlerdenüz (G. 168/2)

Hatâyî Dîvânı'nda Hurufiliğin inanç esaslarından örnek olarak verilen bu kısa incelemenin ardından, Fazlullah'a ve Nesimî'ye telmihlerin bulunduğu beyitlere değinilmelidir. Fazlullah ile Nesimî'ye telmihte bulunulan iki beyit vardır. Bu telmihlerden biri Nesimî'nin *gör* redifli gazeline nazire olarak yazılan gazelde bulunur.⁵⁴

Ey haķ ehli sen senüñ cismünde beytu'llāhi gör
Ĥancaru 'azm eyleseñ levhinde 'arşu'llāhi gör

Ādemüñ şānında kerremnā didi nuķ-ı İlāh
Ehl-i ma'niyseñ haķıķat semme vechu'llāhi gör

*Zākirem*⁵⁵ *zıkr eylerem gönümde Ĥaķdan özge yoķ*
Nāṭıķam nuķ-ı hidāyet gel ḥabıbu'llāhi gör

Hāzihi cennātü 'adnin defterin şerḥ eyleyen
İblis olma gel sücüd eyle bu bābu'llāhi gör

Levh-i mahfūzuñ Ĥatāyî ebcedin kıldı beyan

Dîv degülseñ ḥātemüñ ḥatminde Fazlu'llāhi gör (G. 61)

Gazelin Nesimî'ye nazire olması dolayısıyla Hurufî düşüncenin dayanağı olan bazı ayetlerden yapılan iktibaslar ve terkiplere yer verilmiş olduğu aşıkardır. Nesimî'nin şiiri ile Hatâyî'nin şiirinde Hurufiliğe mahsus kelimeler italik olarak verilmiştir. Buna göre gazelin kısaca açıklaması şöyle yapılabilir:

Gazel Nesimî'ye nazire olarak yazıldığı için Hurufilik öğretisinin kitapları şiirin şerhinde birincil kaynak olmalıdır. O halde, birinci beyitte denildiği üzere insanın kendi cisminde Beytullah'ı yani Kabe'yi görmesinin dayanağı Hurufî kaynaklara göre Âdem'in

⁵⁴ Her neye bakdınsa anda Allah'ı gör / Kancaru kim azm kılsan *semme vechullahı* gör
Bu ikilik perdesinden geç hicabı ref' kıl / Gel bu birlik vahdetinden bak bu *sırrullahı* gör
Geç enaniyet sözünden gönlünü virane kıl / Nicesin tizcek bilürsin *küntü kenzullahı* gör
Hacc-ı ekber kılmak istersen gel ey zahid berü / Âşıkın kalbi içinde sen bu *beytullahı* gör
Can gözüyle bahdın ise kâinatın 'aynına / Andan özge nesne var mı *hasbeten lillahi* gör
Münkir-i rü'yet değilsen suret-i Hak görmeğe / Bakduğunca her nazarda *'ayn-ı zatullahı* gör
Levh-i ihlas eyledinse gönlünü ey müttaki / Kürsi-i rahmana ağdın (uşta?) *arşullahı* gör
Ölmedin nefsi öldürsen cismine bulur necât / Nefha-yı ruhul'ı küdsden *mahz-ı ruhullahı* gör
İlm-i hikmetden bilürsen gel berü gel ey hakîm / Sen Nesimî mantıkından dinle *Fazlullahı* gör (Nesimi, 1845, s. 36)

⁵⁵ Alevilikte On iki hizmet sahiplerinden nefesleri söyleyen âşık için de zakir ismi kullanılır.

başının toprağının Kabe’den alındığını bildiren hadistir (Usluer, 2009, s. 508). Bu nedenle yönelip secde edilecek yer cisim olarak Kâbe değil, Âdem yani insandır. Çünkü bir hadise göre de Allah, Âdem’i kendi suretinde yaratmıştır; Taha suresinin de Rahman’ın arşa istiva ettiğinin söylendiği beşinci ayeti ile birlikte düşünülür ve neticede Hurufilere göre da Arşullah insanı ifade eder (2009, 273). Nesimî’nin gazelinin birinci beytinde yer alan *semme vechullah* Bakara suresinin 115. ayetinden⁵⁶ iktibastır, “Allah’ın yüzü oradadır” anlamına gelir. Ayetin tam meali ise şudur: “Doğu da batı da (tüm yeryüzü) Allah’ındır. Nereye dönerseniz Allah’ın yüzü işte oradadır. Şüphesiz Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir”. Hatâyî’nin gazelinde ise bu iktibas ikinci beyte taşınmıştır. Fakat ondan önce *kerremna* fiilinin iktibas edildiği İsra suresinin 70. ayetine⁵⁷ de bakıldığında, birinci beyitte henüz ismi anılmamış olan Âdem’in ikinci beyitte adı açıkça söylenmiş ve ayetle de kuvvetlendirilmiştir. Allah, Âdem’i kendi suretinde yarattıktan sonra onu yarattığı diğer varlıklardan üstün kılarak aziz eylemiştir. O halde insan diğer varlıklardan da üstün olduğuna göre Beytullah gibi yönelip secde edilmeye layık olan da odur. Yalnız bunu anlayacak olanlar sadece ehl-i manadır. Yani zahire bakan insan Allah’ın Âdem’de tecelli ettiğini görüp bilemez, hakiki mana bâtındadır. Üçüncü beyitte geçen natık ifadesine daha önce değinilmişti. Natık, İsmailîlerde peygamberlere verilen bir isimlendirme idiye de *Hutbetü’l Beyan*’da Hz. Ali’nin kendisini hem kelam-ı natık hem kelam-ı samit olarak nitelendirmesi dolayısıyla -habibullah kelimesi Hz. Peygamber için kullanılsa da Hz. Ali’nin Hz. Peygamber ile aynı nurdan yaratıldığını söyleyen hadise binaen- insanlara hidayeti nutk eyleyip açıklayan kişi Hz. Ali olmalıdır. Ancak beyitte birinci tekil şahıs çekimi ile Hatâyî kendi cisminde Hz. Ali ve dolayısıyla Hz. Peygamber’in zuhur ettiğini ifade etmiştir. İlk iki beyitte dile getirilmiş olan Allah’ın insan suretine tecellisi, seyyid olması nedeni ile Hatâyî’ye ulaşmış ve o da bir hidayet edici olmuştur.

Dördüncü beyitte görülen *hâzihi cennâtü ‘adnin* ibaresi genellikle devamında *fe’dhuluha halidin* ibaresi ile birlikte kullanılır. İki terkip Kur’an-ı Kerim’in farklı surelerinden iktibas yapılarak bir araya getirilmiştir⁵⁸ ve klasik şiirde de yaygın olarak bu şekilde kullanılmıştır. Manası ise “Bu Adn cennetine ebedi kalmak üzere girin”dir. Ancak Hatâyî’nin gazelinde sadece *hâzihi cennâtü ‘adnin* cümlesi kullanılmıştır. Cennetin

⁵⁶ وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُولُوا فَهَهُ وَجْهُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

⁵⁷ وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْوَرْدِ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا

⁵⁸ Taha suresi 76. ayet ile Zümer suresi 73 ayet

Hurufilerce nasıl algılandığı konusunda; Nesimî'nin Hadid suresinin 21. ayetini⁵⁹ harfleri ile birlikte yorumlayarak cennetin ne olduğu hakkında vardığı neticenin Âdem olması (Usluer, 2009, s. 557) beytin ikinci mısraını anlaşılır kılmaktadır. Allah'ın diğer varlıklardan üstün olarak yaratmış olduğu Âdem'e meleklerinden secde etmesini istediğinde İblis'in secde etmeyi reddetmesi olayına telmihle *babullaha*⁶⁰ yani imama -ki Hatâyî'de zuhur etmiştir- secde etmek ve ona tabi olmak gerektiği söylenmiştir ki İblis'e uyanlardan olunmasın.

Son beyit ise Hurufiliği tesis eden Fazlullah'ın isminin geçmesi bakımından önem arz eder. Esasen gazelin Nesimî'ye nazire yazılmış olmasından dolayı Fazlullah'ın isminin bu beyitte korunduğu düşünülmektedir. Zira daha önce de belirtildiği gibi Şah İsmail Hatâyî, Fazlullah'ın düşüncelerinden haberdar olabilir ancak bu onun Fazlullah'ın müridi olarak kabul edilmesini sağlamaz. Zira o kendisi Kızılbaşlığı tesis etmiştir. Fazlullah'ın mehdiliği yerine kendi mehdiliğini savunmaktadır. Hurufilik için özgün olduğu fakat birtakım etkilenmeler barındırabileceği kabul edildiği gibi Kızılbaşlığın da kendine özgü olduğu fakat Hurufilikten etkilenmiş olduğu düşünülmektedir. Beytin kısaca açıklaması ise şudur: Bu beyte kadar Hatâyî, levh-i mahfuzun elifbasını yani girişini anlatmıştır. Ehl-i hak olan kişi ise hatemin hatminde yani velayetin kendisinde tamamlandığı kişi olarak Fazlullah'ı kabul etmelidir; çünkü Fazlullah bütün sırları anlatmıştır.

Nesimî'nin gazelleri ile Hurufilik öğretisini yayan en önemli isimlerden olduğu bilinmektedir. Hatâyî'nin nazire yazdığı gazelinde Nesimî Fazlullah'ı anlattığını söylemiştir. Hatâyî'nin gazelinde ise Fazlullah'ın konumunun hatemin hatmi olduğu dile getirilirken, onun velayetin kendisinde tamamlandığı kişi olduğunu söylemesine ek olarak şu da düşünülebilir: Hatem kelimesi son peygamber Hz. Muhammed'in sıfatıdır. O nübüvvetin mührüdür. Hatem kelimesinin hatmi yani son harfi olan mim (م) harfi de Hz. Peygamber'in isminin baş harfidir. (م)'de görünür olan ise Fazlullah'tır. Zira Hurufi şiirlerde Hz. Muhammed ile Fazlullah'ın bir hakikat olduğundan söz edilmiştir (Usluer, 2009, s. 418).

⁵⁹ سَابِقُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أُعِدَّتْ لِلَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ “Genişliği gökle yerin genişliği gibi olup Allah’a ve peygamberlerine iman edenler için hazırlanmış bulunan cennete ve rabbinizin bağışlamasına erişebilmek için yarışın. Bu, Allah’ın lutfudur ki onu dilediğine verir. Allah büyük lutuf sahibidir”.

⁶⁰ Hz. Resul ve On iki imam için kullanılan unvan ve sıfat:

<https://dictionary.abadis.ir/?lntype=fatoen,dehkhoda,fatofa,moeen,amid,name,wiki,wikiislamic&word=%D8%A8%D8%A7%D8%A8%20%D8%A7%D9%84%D9%84%D9%87&from=ac>

Aşağıdaki beytin bulunduğu gazel de Hurufî öğretisinin etkilerini barındırır. Zaten Hatâyî'nin kendisini Nesimî ile özdeşleştirmesi, şiirinin ondan etkilendiğine işaret ettiği gibi fikirlerinin de ondan beslendiğini gösterir. Bu beytin bulunduğu gazelin tümünde Hurufî öğretinin etkisi vardır.

Gâh Hüseynî vü Nesimî gibi soydî kâdılar

Gâh Manşûr donına girdüm *ene'l-Hak* dâr idüm (G. 253/3)⁶¹

Alıntılanan bu beyitte Hüseynî, Nesimî'nin kullandığı pek çok mahlastan biri olmalıdır. Öte yandan Hallac-ı Mansur'un ismi de Hüseynî'dir. Hem Nesimî hem de Mansur insanda Hakk'ı gördüklerini dile getirdikleri için dönemin din alimleri ile siyasîleri tarafından birer tehlike olarak görülmüş ve neticede katledilmişlerdir.⁶² Şah İsmail Hatâyî de onların açmış olduğu yolu takip ettiğini bildirmektedir. İsmail'den önce siyasîlerin tepkisi ile karşılaşan *Ene'l Hak* düşüncesi, onun şeyhlikten şahlığa dönüşen hakimiyetinde siyasî olarak da destekçisini bulmuş olur.

Gazelin tümünde *Ene'l Hak* fikrinin yansımaları okunmaktadır. Tüm varlıktan önce var olan ezeli Zat, tüm âlemi yarattıktan sonra insanı yaratıp ona kendi suretini verdi ve onda zuhur etti. Nesimî ve Mansur donına girerek yani onların suretine girerek *Ene'l Hak* dediğinde de bâtındaki hakikati bilemeyen kadılar onları idam etti. Ezeli olan Allah'ın Âdem'in cismine girip onda zuhur etmesi bir sırdır ve insanların pek çoğu bunu bilmezler. Ancak bu sırra erişenlerden biri de Nesimî ve Mansur gibi Hatâyî'dir. Gevherin yek-danesi, bahr-i rahmet, lü'lü-i şehvar gibi terkipler de *Küntü kenzen mahfiyyen fe-ahbebtü enu'rafe fe-halaktü'l-halka li-u'rafe* yani *Ben bir gizli hazine idim; bilinip tanınmak istedim ve bilineyim diye mahlukatı yarattım* manasında rivayet edilen hadise işaret eder. Neticede Şah İsmail Hatâyî de Allah'ın kendisinde zuhur ettiğini keşfedip sırra erenlerden olmuştur. Hurufî şiirlerde de *vahdet-i vücud* fikri yaygındır. Hatâyî Nesimî'ye yapmış olduğu telmih ile kendi şiirinin etkilendiği bir kaynak olarak

⁶¹ Yolı idi bu yir ü gökler men ezelden var idüm / Gevherüñ yek-dânesinden ileri pergâr idüm
Gevheri âb eyledüm dutdı cihâni ser-be-ser / Yiri gögi 'arş u kürsi yaradan Settâr idüm
Gâh Hüseynî vü Nesimî gibi soydî kâdılar / Gâh Manşûr donına girdüm ene'l-Hak dâr idüm
Girdüm âdem cismine kimsene bilmez sırrımı / Men bu beytu'llâh içinde tâ ezelden var idüm
On sekiz miñ 'âleme men gerdiş ile gelmişem / Ol sebebdan Hak ile sırdâr idüm serdâr idüm
Dünyesinden men anuñ sırrın bilürdüm ol meni / Bañr-ı rahmet içre men bir lü'lü'-i şehvâr idüm
Men Hâşâyîyem Hâkî hak tanımışam bî-gümân / Anuñ içün ol yaratdı men aña der-kâr idüm

⁶² Ehl-i Hak inancının birinci temeli kozmik hiyerarşiyi ve bu hiyerarşinin insan soyu içinde tecelli etmesini bilmek; ikincisi ise eskiden bir sır olarak kabul edilen ve bu sırrı açıklayanların ölümüne kadar gidebildiği birbirini takip eden hayatlar (*dûn be dûn*) öğretisine göre Hurufî şair Nesimi, Ehl-i Hakk'ın sırrını alenen açıkladığı ve bir molla ile tartıştığı için pir tarafından şehadete gönderilmiştir (During, 1999, s. 145).

Hurufiliğe de işaret eder. Nesimî'nin *küntü kenzen* hadisine telmih suretinde söylediği *sığmazam* redifli meşhur gazeli de Hatâyî'nin bu şiirini aydınlatır.

Hatâyî'nin Hurufî etkilenmeler barındıran şiirlerinden biri de *er-Rahman 'ale'l-arş isteva* ayetini iktibasla başlayan 17 numaralı gazelidir. Bu ayet Taha suresinin beşinci ayetidir ve *Rahman arşa istiva etmiştir* manasındadır. Allah'ın arşa istiva ettiği ile ilgili Kur'an-ı Kerim'de başka ayetler de vardır. İstiva kelimesinin çeşitli anlamları vardır. Hurufilerin kabulüne göre istiva “eşit olmak” anlamındadır ve Arş da Âdem yani insandır (Usluer, 2009, s. 273). Zira Allah insanı kendi suretinde yarattığından insanda tecelli etmiştir. Hatâyî'nin gazelinde de bu fikir hakimdir. Çünkü o da Rahman'ın Arş'a istivasını, insanın yüzünde tecelli etmesi olarak kabul etmiştir:

Tā ki ruh-sārından *er-Rahman 'ale'l-'arş istevā*

Hem anuñ şânında münzel āyet-i *şemsü'd-duḥā* (G. 17/1)

İkinci mısra da *āyet-i şemsü'd-duḥā* Şems suresinin ilk ayetine atıftır. Şems suresinin Hz. Peygamber'e nazil olduğundan hareketle şiirde “anun” denilen kişinin Hz. Peygamber olduğu anlaşılmaktadır. Fazlullah'a göre de güneş peygamberleri ifade eder (Usluer, 2009, s. 549). Ayrıca Hz. Peygamber de duha vaktinde zuhur ermiştir (2009, s. 373). Dolayısıyla beyte göre Allah, Hz. Peygamber'in yüzünde zuhur etmiştir.

Sonraki beyitte ise Taha ve Yasin sureleri anılır:

Süre-i *Ṭāhā vü Yāsīn ü Tebārek* ḥüsnüñe

Gör ne taḥsīn eylemişdür Ḥaḳ te'ālā *Rabbenā* (G. 17/2)

Taha ve Yasin sureleri de Hz. Peygamber'i anlatmak için kullanılır. Taha suresi ta (ط) ve (ة) harfleri ile başlar; (طه) haruf-u mukattadır. Hz. Peygamber'e neden Taha denildiği Hurufilikte harflerin ebced değeri ile belirlenmiştir. Taha'nın ebcedinin 14 olduğu mahalleri ile birlikte 28 ederek Hz. Peygamber'in nutkundaki ve Kur'an'ın aslı olan 28 harfin sayısına eşit olması dolayısıyla Hz. Peygamber'e işaret eder. Yasin'deki (ی) ise ünlemdir; (س) ise ebced değeri itibari ile Hz. Peygamber'in adıdır. (س) harfinin ebcedi 60 olup 32 tane olan bütün harfler ile Kur'an'daki 28 harfin toplamıdır; o halde Hz. Peygamber'in vücudu tüm harflerin mazharıdır (2009, s. 392). Allah'ın Arş'a istiva ettiğini bildiren ayet ile başlayan gazel esasında Allah'ın Hz. Peygamber'in yüzünde tecelli ettiğini ifade etmek için Taha ve Yasin surelerinin ilk ayetlerinden iktibasla devam eder. Allah'ın yüzde tecelli etmesi dolayısıyla da Yasin genellikle yüz güzelliğini kasden kullanılmıştır:

‘İzāruñ nūrıdur Yāsīn anuñ şānuñdadur el-ḥamd

Lebüñ yâķüt-ı aķmerdür dişüñ lü' lü' -i gevherden (291/3)

Sonuç olarak *Hatâyî Dîvânı*'ndan alınan bu örnekler, onun Nesimî kanalı ile Hurufiliğe aşına olduğunu göstermektedir. Hatâyî'nin Hurufî temalar kullanıyor olması onun Hurufî bir şair olduğunu doğrudan söylemek için yeterli değildir. Çünkü daha önce bahsedildiği gibi o henüz yerleşik olmayan Türkmen kültürünün unsurlarını da taşıyan özgün bir fikir olan Kızılbaşlığı tesis etmiştir. Hurufiliğin bir tarikat olmaması ve bu nedenle de farklı tarikatlardaki şairler üzerinde etkileri bulunması da bunu destekler (Usluer, 2019, s. 81). Bununla birlikte incelenen beyitlerde görülen hulûl düşüncesinin Hurufî tesir olduğunu hatırlamak gerekir. Şah İsmail'in seyyidliğine dayanarak Mehdi olduğunu açıklarken *Ene'l Hak* da demesi hitap ettiği kitle olan Türkmen müritleri tarafından sorgulanmadan kabul edilmiştir. Esasında Şah İsmail'in Mehdiliğini ilan eden diğer isimlere nispeten başarılı olmasının sebebi, Türkmen tebaanın bu inanç sistemini kolayca benimsemesi olmalıdır. Bu durum da Safevi propagandası başlamadan evvel İslam'daki Mehdi fikrinden ayrı olarak, eski Türklerde mesiyaniğin huruçların ortaya çıkmasına hazır bir fikri zemin olduğunu göstermektedir. İslam'ın bazı ibadet ve inanç esaslarından önce ve kuvvetle Mehdi fikrinin benimsenmesinde siyasî vakıaların rolü olduğu bellidir.

3.3.2. İslam Öncesi İnanç Motifleri

Türklerin İslamiyet'ten önce benimsemiş olduğu dinlerden bazı motifleri Müslüman olduktan sonra da korudukları tarih araştırmalarında ortaya konmuştur. Bugün Anadolu Aleviliğinin oluşmasında kaynak olarak kabul edilen Orta Asya fikrine karşılık Vefaîlerin İsmailîlerle temaslarının bulunmasından dolayı yeni öneriler sunulmaya başlanmıştır. Bununla birlikte yeni bir dinin kabulü, kökenleri tamamen terk edip unutturmadığından Türklerin eskiden benimsemiş olduğu dinlerin etkinliğini koruduğu hala söylenebilecektir.

Anadolu Aleviliğinin kökenlerini Orta Asya'da arayan ve Fuat Köprülü'nün takipçisi olan Iréne Mélikoff'a göre Babaîler ayaklanmasının öncüsü Baba İlyas eski kam-ozanların bir takipçisi olup tenasühe inanıyordu ve ondan sonra Türkmenlerin manevi lideri olan Şeyh Cüneyd ile Şeyh Haydar'ın inançları da Baba İshak'ın inancından çok da farklı olmamakla birlikte bu Halk İslamı'na gulat inançları dahil edip tenasühü de Hz. Ali ile özdeşleştirmişlerdir (1997, s. 13). Bugün bu köken açıklamasına yukarıda değinildiği gibi İsmailîlerle temaslardan dolayı yeni bir bakış açısı daha sunulmaktadır.

Şah İsmail’de eski Türk inançlarının bir izi olarak şu örnek dikkate değerdir: Sünnî alimlerinin mezarını açtırıp yaktırması da Şamanizm’deki kemiklerden dirilme inancından kalma bir davranıştır. Çünkü eski Türkler ve Moğollar düşmanın tekrar dirilip güçlenmesinin engellenmesinin kemiklerin yakılması ile mümkün olacağına inanıyorlardı. Dolayısıyla Şah İsmail’in davranışı bir hakaret değil, bir inancın tezahürüdür (Ocak, 2012, s. 173-174). Bunda Moğol istilasının yıkıcı etkileri ile birlikte Safevilerden önce İran’a hâkim olan İlhanlı ve Timurluların da siyasî geleneklerinin de etkisi olabilir. Ancak, tezin ilk bölümünde bahsedildiği üzere, Şah İsmail’in dedesi ile babasının intikamını almak için sefere çıkması ve şiirinde *Şah Haydarun kanı kaluptur* diyerek dedesi Cüneyd’in öldüren Şirvan Şahı Halil’in kemiklerini yaktırması hala intikam duygusunu taşıdığını gösterir.

İkinci önemli örnek ise *Ayin-i cem*dir. Bu törenin, Türklerin Şamanist dönemlerde kadın erkek karışık törenlerinin bir devamı olduğu düşünülmektedir. Ayrıca Türklerin kabul ettiği inançlardan olan Maniheizm’de de benzer törenlerin bulunması, Türklerin bu geleneğini devam ettirmesine olanak sağlamıştır. Menkıbelerde kadınların da ayinlerde bulunduğu dair deliller mevcuttur (Ocak, 2012, s. 176-177). Mélikoff’un Şeyh Cüneyd ile Şeyh Haydar’ı Baba İlyas’ın inancının takipçisi olarak değerlendirmesine binaen, Safeviler muhtemelen Cüneyd döneminde *ayin-i cemin* eski formu ile tanıştılar. Daha sonra Kızılbaş inanç sisteminin temel ritüeli olan *ayin-i cem* Şah İsmail tarafından düzenlenmiş ve böylece Türkmen müritlerin İslam öncesi inançları senkretik yapıdaki Kızılbaşlığın en önemli ritüeli olmuştur. Bu surette Şah İsmail’in arkaik Türk inançlarını yenileyerek tekerrür ettirdiği düşünülmüştür (Gallagher, 2004 s. 180). *Ayin-i cem*lerde Şah İsmail Hatâyî’nin nefeslerinin okunuyor olması ise edebiyat araştırması bakımından esas önemli olandır. Ne var ki bu ritüelin arkaik olması, okunan nefeslerin de tamamen arkaik içeriğe sahip olduğunu göstermemektir. Zira ritüelin yenilenerek tekerrür ettiği söylenirken yenilenen unsurlardan biri de İslami öğeler barındıran şiirdir. Bu nedenle şiirlerdeki arkaik öğeleri tespit etmek, ritüelin arkaikliğini tespit etmekten daha zor bir iştir. Yine de *ayin-i ceme* mahsus terminoloji ile birtakım tespitlerde bulunulmaya çalışılacaktır. Böylelikle Şah İsmail’in kendi tesis ettiği Alevî ritüellerine *Dîvân*’da nasıl yer verdiğine dair örnekler de görülecektir.

Ayin-i cem Hz. Peygamber’in Mirac’dan dönerken rastladığı Kırklar meclisinin tekrarlanmasıdır (Dönmez ve Çelik, 2018, s. 9). Esasen bu konuda Mircea Eliade’nin arkaik ontoloji açıklaması cemlerin işlevinin ne olduğu ve ayin sırasında okunan

nefeslerin neden kutsal sayıldığı konusunda aydınlatıcı olacaktır. Eliade'ye göre arkaik ontolojinin işlevlerinden biri şudur: Bir eylem veya bir nesne belirli paradigmatic jestlerin tekrar edilmesiyle belirli bir gerçeklik kazandıkça din dışı zaman, sürem, tarih örtülü bir biçimde yok edilmektedir. Buna göre paradigmayı yeniden üreten kişi, böylece o paradigmanın vahyedildiği mitsel çağa aktarılmış olur. Tıpkı kurban ritüelinde olduğu gibi *ayin-i cem* süresinde kişi, ölümlülerin dünyasını terk eder, Kırkların dünyasına geçer. Bu, kısaca zamanın ilga edilmesidir. Burada ilga edilen yani dışına çıkılan zaman, din dışı olan zamandır. Din dışı zamanın ilgası ile kişi mitsel zamana -Kırkların arasına- dahil olur. Bu mitsel süreç kutsaldır. Din dışı zaman ise ayinler ve önemli eylemler sırasında yaşamın geri kalan kısmı, anlamı olmayan zamandır. Bu nedenle cemde okunan nefesler, ilahi kaynaktan gelmese de, zamanı ilga etmesi işlevinden dolayı kutsal metinlerdir (1994, s. 48).

Ayin-i cemin ontolojik işlevini yerine getirmesinde etkili olan parça, yani atmosferi oluşturan unsurlardan biri de saz eşliğinde söylenen şiiirdir. Fakat bu çalışmanın konusu nefesler değil, klasik edebiyat ürünü olan kaside, gazel gibi türlerdir. *Ayin-i cem*deki Kırklar meclisi, gazel konusu olmaya uygun bir yapıya sahiptir. Özellikle Kırklar mitinde üzüm suyunun Kırklar arasında içilmesi gazel için elverişli bir konudur. İslamiyet'ten önceki yaşantı ile kesişen yer ise bu üzüm suyu (şarap) noktasıdır. Zira İslam'ın gelmesi ile sarhoşluk verici içkiler yasaklanmıştır. Bu doğrultuda *ayin-i cemin* İslam öncesine dayanan kaynağının açıklandığı teorilerden biri de Fars mitolojisi kahramanı Cemşid'in şarabın mucidi ve İran'ın eski Zerdüşt dininde bu padişahı anmak, ona saygı göstermek için içkili, çalgılı, söyleşili toplantılar düzenlenmesi ve bu toplantılara da ayin-i cem deniliyor olması (Çıblak Coşkun, 2014, s. 65) *Dîvân*'daki 115 numaralı gazele bir bakış açısı sunacaktır:

Meclis-i 'uşşâkı pür-nûr itse ol her şeb n'ola

Kim melâyik şem'i gökde kevkeb-i rahşân durur (G. 115/2)

Câm-ı Cemşîd ü Cemûn devrânı hatm oldı tamam

Devr-i cām imdi anuñdur kim şeh-i devrân durur (G. 115/5)

Bu şurâhîden mevâlî dolduranda dost-kām

Kayğudan düşmen havâric yüregi pür kıan durur (G. 115/7)

Yirde ‘aks-ı çarh pür-kevkeb düzülmüş âşikâr
Nass-ı zeyyennâ semâdan âyet-i bürhân durur (G. 115/9)

Secde-i şükr eyleyüp her dem ayağa baş için
Çün görür yanında her dem sâye-i Sübhân durur (G. 115/11)

Bu Hatâyî içdi andan der-ezel bir cür‘a mey
Tâ ebed hüşyâr olmaz mest-i cāvīdân durur (G. 115/12)

Bu beyitlerin bir *ayin-i cem* tasviri olarak okunması mümkün görünmektedir. Gazel, bu seçilen beyitlerinin haricinde klasik şiirde yaygın olarak rastlanabilecek bezm ve sevgili motifleri ile tamamlanmıştır. Bu nedenle burada sıralanmış olan beyitler *ayin-i cem* tasvirini tamamlamak için yeterlidir. Evvela gazelin ikinci beytinde bir aşıklar meclisinin toplandığı açıkça söylenmiştir. Meclisin toplanma vakti ise gecedir. Gerçekten de *ayin-i cem* perşembeyi cumaya bağlayan akşam icra edilir. Burada cemnin haftada bir değil akşam gerçekleşmesi önemlidir. Meclis aydınlatan ise melayik şem’idir. Bu da ayin sırasında چراغ uyandırılmasına delalet eder. Melayik ise müritlerden kinayedir, onlar melayik olmakla nitelendirilmişlerdir. Çünkü *ayin-i cem* bir işlevi de manevi arınmadır (Çıblak Coşkun, 2014, s. 178). Beşinci beyitte ise Cem’e telmihte bulunularak, cam’ın mecliste bir kere döndükten sonra sıranın şaha yani Hatâyî’ye geldiği söylenmektedir. *Şah-ı devran* terkibi ile tevriye yapıldığını da belirtmek gerekir. Zira hem mecliste halka halinde (devr) bulunan müritlerin hem de zamanın şahı olduğunu ifade etmiştir. Kızılbaş müritlerin meclislerinde şarap içtikleri malumdur. “Şâha bağlı Kızılbaşlar arasında içki, cem âyînin vazgeçilmez parçasıdır. Bu bir yandan kâdîm İran *bazm*, öbür yandan Türk toy âdetinin devamı bir gelenektir (İnalcık, 2018, s. 41)”.⁶³

Yedinci beyte gelindiğinde *mevâlî* kelimesinden ötürü, toplanan bu meclistekilerin gerçekten Kızılbaş müritler olduğu, törenin de *ayin-i cem* ritüeli olduğu somut olarak görülmektedir. Demek oluyor ki bu gazelde tasvir edilen, klasik edebiyat geleneğinde genel geçer olan *bezm*den farklı vasıfları haizdir, bu da onun *ayin-i cem* olduğunu gösterir. Dokuzuncu ve on birinci beyitler bu tabloyu tamamlamaktadır. Bu beyitlerde halka halinde toplanmış olan Kızılbaş müritlerin gökteki yıldızların bir

⁶³ İnalcık’ın bu yaklaşımı, özellikle Şah İsmail’in klasik edebiyat geleneğine göre ürettiği şiirleri bakımından şaman geleneği teorisine göre daha açıklayıcıdır. Zira o, bu yaklaşımında hem coğrafyayı hem de etnik kökeni bir araya getirerek değerlendirmiştir.

yansıması olduğu dile getirilmiş ve bu hallerine Mülk suresinin beşinci ayeti⁶⁴ delil olarak gösterilmiştir. Bu ayetten iktibas yapılmış olması, oldukça manidardır. Çünkü gazelin ikinci beytinde parlak yıldızlar olarak melayik yani arınmış, temiz olarak nitelendirilen müritlere bu ayet ile bir vasıf daha yüklenmiştir ki o da Kızılbaş müritlerin savaşçı kimliğine işaret eder. Zira ayet şu mealdedir: “Gerçek şu ki biz yakın göğü kandillerle süsledik. Ayrıca bunlarla şeytanların taşlanması sağladık ve onlara alevli ateş azabını hazırladık”.

Bu tasviri tamamlamak adına şu bilgi aydınlatıcı olacaktır: “[...] Alevî cemlerinde bir araya gelen cemaat, halka şeklinde birbirine yüz yüze bakacak şekilde oturmakta ve cemaatin oturuş şekli nedeniyle “halka namazı” adı verilen ibadetle yere secde etmektedir. Bu şekilde cemde bulunan bütün canlar karşısındakinin kıblesini oluşturmaktadır (Çıblak Coşkun, 2014, s. 85)”. Gazelin on birinci beytinde meclisin bu düzen üzere olduğu açıkça görülmektedir. Müritlerin birbirinin kıblesi olup secde etmeleri ise onların *saye-yi Sübhan* olarak kabul edilmesidir. Yani secde edilenin Allah’tan başka bir kişi olmadığı söylenmek istenmiştir. Bu da Kızılbaşların Hurufilik süzgecinden geçmiş *vahdet-i vücud* anlayışlarını sergiler. *Ayak* kelimesinin kadeh anlamını da eklemek gerekir. Fakat kelimenin bu anlamı sadece bağlamın bezm/meclis olması ile uyushmaktadır, bu yüzden beyit kelimenin ilk anlamına göre okunmalıdır.

Gazelin son beytinde ise Eliade’nin teorisinin edebî ifadesine rastlanılır. Paradigmayı yeniden üreten kişinin, mitsel çağa geçmiş ve bunun edebî ifadesinin de Hatâyî’nin şiirinde “Tâ ebed hüşyâr olmaz mest-i cāvîdân” ibaresi olduğu görülmektedir.

Genel isimlendirme olan *Ayin-i cem* ritüelinin türleri vardır. Bunlardan ikrar ayini ceminin Maniheizm’den izler taşıdığı ve onların inisiyasyon yani cemaate giriş törenlerine çok benzediği düşünülmektedir (Aydın, 1997, s. 18). Hatâyî’nin *Dîvân*’ında ikrar ile ilgili şu beyitler dikkati çekmektedir:

Cümlenüñ hâlin bilen sensin yine bildürmeyen

Dime her nâ-maḥreme ger kılmasa ikrâr bir (G. 146/3)

Olmadı bu sırra maḥrem her ḥasîs-i kec-sülḥan

Derdümüñ dermânı doğru yâr bir ‘attâr bir (G. 146/4)

⁶⁴ وَقَدْ رَزَيْنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحٍ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ

Pîr birdür sırr bir ikrâr bir güftâr bir

İkilik sığmaz bu yolda sırr ile sır-dâr bir (G. 146/5)

İkrar; kabul etmek, tasdik etmek anlamındadır. Ancak alıntılanan bu beyitlerden ikrarın Alevî-Bektaşî literatüründeki anlamıyla kullanıldığı bellidir. İkrarın Alevîlik yoluna girmek için bir şart olduğu, ikrar etmediği için bu yolda olmayan kimse ile dost olunmaması gerektiği, zaten doğru sözlü olmayanların ikrar edip yola girenlerin eriştiği sırra nail olamadıkları söylenmiştir. İkrarın pirin önünde yapıldığına da işaret edildiğinden, bu beyitlerin ikrar cemini anlattığı düşünülmektedir. Sonra sıralanan dizeleri ise adeta Pir önünde söylenen ikrar sözleri olarak okumak mümkündür. Pir, Şah İsmail Hatâyî'nin kendisi olduğuna göre müritlerin de bu sözleri söylemesi gerekir. Didaktik üslup Hatâyî'nin kendisini örnek göstermesi suretiyle sağlanmıştır:

Şad hezârân zulm idersen dönmezem döndermezem

Yüzümi yâ sözümi yâ gözümi gam-h'âr bir (G. 146/8)

Câna minnetdür ne gelse gam yimen şükr eylerem

Cânı virdüm başı koydum olmuşam bîmâr bir (G. 146/9)

Maniheizmdeki “uç tamga/mühür” olarak isimlendirilen ahlaki ilkelerden biri olan ve kötü sözden uzak durulmasını ifade eden ağız mührü (Kıyak, 2017, s. 2856), inisiyasyon ayinini yani ikrar cemini anlatan Hatâyî'nin bu beyitlerinde “Olmadı bu sırra mahrem her hasîs-i kec-sühan” denilerek edebîsöyleme kavuşturulmuştur.

Dîvân'da 299 numaralı *gelmesün* redifli gazelde de ikrar ehlinin cem olması yani bir *ayin-i cem* anlatılmıştır. Gazelin üçüncü beyti haricindeki beyitler, klasik edebiyatta rastlanan bezmin düzeninin bozulmaması arzusu ile istenmeyen şeylere *gelmesün* denilmektedir. Üçüncü beyitte ise *ayin-i ceme* ikrar etmemiş olanların gelemeyeceği söylenerek cemin bir kuralı belirlenmiştir. Hatâyî'nin ayin-i cemleri tesis ettiği düşünüldüğünde *Dîvân*'ındaki didaktik üslup da bu sebebe dayandırılabilir:

Bir haremür bu ki ikrâr ehliür mahrem aña

Munda nâ-mahrem düşer inkâra söyleñ gelmesün (G. 299/3)

Bunlar dışında şuna da değinilmelidir: Ahmet Yaşar Ocak'ın *Alevî ve Bektaşî İnançlarının İslam Öncesi Temelleri* kitabındaki menkıbeler üzerinden yapılan tasnife göre, tabiat kültlerine *Dîvân*'da rastlanılamamıştır. Dağ, taş, ağaç gibi doğa unsurlarına *Dîvân*'da yer verilse de bu motiflere kutsallık atfedilmediğinden inanç motifi olarak değerlendirilemezler.

Öte yandan Hz. Ali'ye yüklenen vasıfların *Hutbetü'l Beyan*'dan kaynaklandığına değinilmişti. Bu hutbenin sahih olmadığı hakkındaki kanıya dayanarak yazarının kendisinin İslam'dan önceki inanç motiflerinin aktardığı söylenebilecektir. Benzer inanç motiflerine Türklerin eski inançlarından Şamanizm'de de rastlanılmaktadır. Örneğin doğa kuvvetlerine hükmetme gibi niteliklerin Hz. Ali'yi tavsif için kullanıldığına örnek beyitlere tezin önceki bölümünde yer verilmişti. Ayrıca Ocak'ın tasnifinde Uzak Doğu ve İran dinleri kaynaklı inanç motifleri altında sıralanan tenasüh, hulûl gibi inançlara *Hatâyî Dîvânî*'nda sık sık rastlanılmaktadır. Bu beyitlerin Hurufiliğin *vahdet-i vücüt* anlayışı doğrultusunda değerlendirilmesi gerekir. Hurufiliğin ise İran coğrafyasında ortaya çıktığı ve birtakım İsmailî etkiler barındırdığı bilinmektedir. Bu durum okuyucuyu, yine İsmailîlerin de kabul edip sahih olduğuna inandığı *Hutbetü'l Beyan* metnine ve onun etrafında oluşan inançlara götürmektedir. Esasen sorun, hutbenin kimin tarafından ortaya çıkarıldığı ve eskiden hangi inanca mensup olduğunun tespiti ile çözüleceğe benzemektedir. Hulûl, tenasüh ve don değiştirme ile ilgili örnek beyitler şunlardır:

Tenasüh, insan ruhunun başka bir bedene geçerek yaşamaya devam etmesi:

Halk içre zühûr itdi Muhammed şîfât ilen

Bâkır didi cism oldı velî cân 'Alîdür (K. 8/9)

İsmi İsmâ 'îl ü hem zâti emîrül-mü'minîn

Yüzini görgeç havâric râzıdur daş olmağa (G. 365/4)

Emîrül-mü'minîn unvanı devlet başkanları için kullanılan genel bir unvan olsa da bu unvan anılınca ilk akla gelen kişi Hz. Ali'dir. Dolayısıyla *Hatâyî* tevriyeli bir söyleyişle tenasühü dile getirir.

Hulûl, Allah'ın insan bedenine girmesi inancı:

Ehl-i 'ışkuñ ma'ni-i zât u şîfâtı bir durur

Âdeme kıl secde zâhid olmagil inkâr bir (G. 146/2)

Don değiştirmeye *Hatâyî Dîvânî*'nda pek çok kez rastlanılmaktadır. Fakat *Dîvân*'da don değiştirme bir hayvan kılığına girme şeklinde özgün bir söyleyişle yer almaz. Allah'ın Âdem donuna girmesi olarak işlendiğinden dolayı don değiştirmenin geçtiği beyitler hulûl veya değişen özne ve fiiline göre tenasüh olarak değerlendirilebilecektir:

Tenasüh:

Halîlu'llâh donın giymiş virilmiş adı İsmâ 'îl

Aña qurbân oluñ cânlar ki Allâhdan nidâ geldi (K. 16/8)

Hulül:

Hağa mazhar durur Ādem sücūd it uyma şeytāna

Ki *ādem donına girmiş Hudā geldi* Hudā geldi (K. 16/5)

Aslan suretine girerek don değiştirme motifi ise Hz. Ali'nin Mirac'ta aslan suretinde görüldüğünü anlatan menkıbelerden iktibastır:

Mi' rāca Muḥammed ki 'urūc itdi zi-suflā

Ber-der-geh-i Haḡ gördi ki *aşlan 'Alīdür* (K. 8/4)

Burada son olarak değinilecek husus ise Orta ve Uzak Doğu'da rastlanan ejderha ile mücadele motifidir. Ocak'ın tespitine göre bu motife özellikle Bektaşî menkıbelerinde rastlanılmaktadır (Ocak, 2012, s. 226). Hatâyî'nin *Dîvân*'ında da benzer bir motif işlenmiştir. Aşağıdaki beyitte ejdarha değilse de güçlü hayvanlar ile savaşma arzusu görülmektedir:

Men olam *neheng* ile ceng eylerem

Neberdi be-*bebr* ü *peleng* eylerem (M. 2/24)

Neheng timsah, peleng kaplan, bebr ise benekli ve yırtıcı bir hayvandır.

3.4. Sonuç

Bu bölümde *Hatâyî Dîvânı*'nın dinî-mistik karakterinin hangi konular etrafında şekillendiğinin tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda temel çizgiyi oluşturan İslam inancının *Hatâyî Dîvânı*'nda nasıl kendine özgü bir inanca dönüştüğü takip edilebilmektedir. Bunların birincisi ve en eski oluşumlu olduğu düşünülen ve mezheplerinde ortaya çıkmasına etkisi olan mevâlî kavramıdır. Mevâlîlik fikrinin, oluşmasında etkisi bulunan Şia'nın Caferiyye fihkını benimsediğini kendisi dile getiren Şah İsmail'in mistik karakterini belirleyen faktörün ise Moğol hakimiyetinin İsmailîliğin sufi karaktere bürünmesine neden olması sonucu Şiileşmeye başlayan tarikatlar olduğu da açıklanmıştır. Özellikle de Hurufiliğin güçlü tesirleri bulunduğu değinilmiştir. Bununla birlikte, bu bölümde esasen vurgulanmaya çalışılan Hz. Ali ile ilgili aşırı inançların ortaya çıktığı dokuzuncu yüzyılda doğan gulat firkaların sonraki dönemlerde de etkili olmaya devam ettiği ve Hatâyî'nin şiirlerinde de bu etkinin görüldüğüdür. Bunda yalnızca Kızılbaşlığın değil diğer gulat firkalarında da önemli bir metni olan *Hutbetü'l Beyan* baş rolü oynar.

4. DİVANDAKİ EDEBİYAT VE DİL VERİLERİ

4.1. Nazım Türleri ve Vezin Tablosu

Hatâyi Dîvânı'nda; 440 gazel; 19 kaside; 10 tuyuğ; 2 mesnevi; 1 müseddes; 1 kıt'a; 1 matla bulunmaktadır.

Bu eserde toplamda 17 vezin kullanılmıştır. Söz konusu vezinlerden *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* vezini %57.17 oran ile 271 kez kullanılmış en fazla vezindir. Vezinler, hangi şiirlerde olduğu, kaç defa geçtiği ve tüm vezinler içindeki oranı aşağıdadır.

Tablo 4.1. *Dîvân'daki vezinler*

Vezin Adı	Kullanım Sayısı	Eserde Oranı (%)	Geçtiği Yerler
Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	271	57.17	G1, G2, G3, G4, G7, G8, G10, G11, G13, G14, G15, G17, G19, G20, G21, G23, G24, G25, G27, G31, G34, G35, G36, G37, G39, G40, G41, G42, G43, G44, G45, G46, G49, G51, G55, G56, G57, G61, G64, G67, G68, G70, G73, G74, G75, G76, G77, G78, G79, G81, G82, G84, G85, G86, G87, G88, G91, G92, G93, G94, G95, G96, G97, G98, G101, G104, G105, G106, G107, G108, G111, G112, G113, G115, G123, G127, G128, G132, G133, G134, G137, G139, G140, G142, G146, G147, G148, G151, G152, G153, G155, G156, G160, G161, G162, G163, G164, G165, G167, G168, G172, G174, G175, G176, G177, G178, G179, G183, G184, G185, G188, G189, G190, G191, G192, G195, G196, G197, G198, G200, G202, G203, G204, G208, G209, G210, G211, G212, G213, G214, G215, G216, G217, G219, G221, G222, G224, G225, G226, G227, G228, G229, G230, G231, G232, G233, G234, G237, G238, G239, G241, G243, G247, G248, G249, G250, G251, G252, G253, G254, G255, G260, G262, G263, G267, G268, G269, G275, G276, G277, G280, G281, G282, G283, G284, G285, G286, G287, G288, G289, G290, G292, G293, G294, G296, G298, G299, G300, G301, G303, G304, G307, G310, G311, G312, G313, G314, G315, G316, G318, G319, G320, G325, G328, G335, G336, G337, G338, G339, G340, G341, G342, G343, G344, G346, G347, G348, G350, G351, G354, G355, G356, G357, G360, G362, G364, G365, G368, G374, G376, G378, G379, G384, G385, G387, G388, G389, G390, G391, G392, G395, G396, G398, G399, G400, G401, G402, G403, G404, G405, G407, G409, G414, G415, G416, G420, G421, G427, G428, G430, G431, G432, G433, G436, G438, G439, K1, K2, K11, K14, K19

Mefā'īlūn mefā'īlūn fe'ūlūn	92	19.41	G29, G38, G48, G50, G52, G54, G58, G59, G60, G62, G65, G69, G71, G72, G83, G90, G102, G103, G118, G119, G120, G121, G124, G129, G130, G143, G144, G145, G150, G154, G159, G173, G181, G187, G201, G206, G207, G220, G240, G242, G245, G246, G256, G257, G258, G261, G264, G265, G271, G273, G279, G295, G305, G306, G308, G309, G322, G329, G330, G331, G332, G333, G349, G352, G353, G358, G363, G366, G367, G371, G372, G373, G382, G386, G406, G410, G411, G412, G413, G417, G418, G419, G422, G423, G424, G425, G426, K5, K6, K7, K9, K13
Mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn mefā'īlūn	25	5.27	G33, G63, G80, G109, G110, G116, G135, G141, G186, G205, G223, G291, G317, G321, G323, G327, G361, G380, G381, G429, K12, K15, K16, K17, K18
Mef'ūlū fā'īlātū mefā'īlū fā'īlūn	19	4.01	G5, G6, G9, G22, G28, G32, G53, G100, G136, G138, G149, G244, G259, G326, G334, G359, G375, G393, G394
Mef'ūlū Fā'īlātū Mefā'īlū Fā'īlūn	16	3.38	G12, G26, G30, G66, G99, G126, G166, G171, G194, G199, G235, G272, G278, G383, G437, K4
Mef'ūlū Fā'īlātū Mefā'īlū Fā'īlūn	16	3.38	G16, G89, G117, G157, G170, G182, G193, G218, G236, G270, G297, G302, G324, G397, G408, G440
Fā'īlātūn fā'īlātūn fā'īlūn	12	2.53	K1, T1, T2, T3, T4, T5, T6, T7, T8, T9, T10, M1
Fe'īlātūn fe'īlātūn fe'īlātūn fe'īlūn	5	1.05	G114, G125, G131, G158, G369
Mef'ūlū Mefā'īlū Mefā'īlū Fe'ūlūn	4	0.84	G266, G345, G434, K8

Mef'ülü mefā'ilün fe'ülün	4	0.84	G47, K3, K10, M1
Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün	2	0.42	G169, G370
Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün	2	0.42	G180, G435
Fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ül	2	0.42	M2, M1
Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün	1	0.21	G122
Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün	1	0.21	G18
Fā'ilātün fā'ilün fā'ilātün fā'ilün	1	0.21	G274
Mef'ülü mefā'ilün mef'ülü mefā'ilün	1	0.21	G377

4.2. Ayetler

Bismi 'llāhi raḥmānirraḥīm: Defter-i hüsnünde şol ḥarf-i ḥaṭ ü ḥālūñ senüñ

Satr-ı *bismi 'llāhi raḥmānirraḥīm* olmuş durur (G. 80/4)

ale'l insan: İnsan/1 هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ شَيْئاً مَّذْكُوراً

“Gerçek şu ki, insanın yaratılış tarihinde onun henüz anılan bir şey olmadığı bir dönem gelip geçmiştir”. Esasen şiirlerde yalnızca birinci ayet değil, surenin tümü kastedilmiştir.⁶⁵ Çünkü İnsan suresinin Ehl-i Beyt hakkında nazil olduğu rivayet edilmiştir. Nüzul sebebi ile ilgili rivayetlerden biri ise şudur: Hz. Ali ve Hz. Fatıma kendi yemekleri olan helvayı miskin, yetim ve esire yedirip kendileri bundan yemeyip infak etmişlerdir. Bunun üzerine Cebrail, onların üç günlük bu durumundan sonradan haberdar olan Hz. Peygamber’e “Hel eta...” suresini okur: Şüphesiz ki, iyiler karışımı kafur olan bir kadehten içerler ve onu yerden fışkırtarak akıtırılar (Abid, 2018, s. 139). G. 251/3 bu ayete dayanır. Fakat ilk ayetteki “insanın henüz anılan bir şey olmadığı bir dönem”in yani beyitteki *hîn-i dehr*’in insan yaratılmadan evvel Hz. Peygamber ile Hz. Ali’nin nurlarının yaratılmış olduğuna telmih olarak anlaşılabilir. Bu sebeple de “Hel eta” suresinin Hz. Ali’yi beyan ettiği söylenmiştir:

Bildüñ ne ma’niden *‘ale’l-insān hîn-i dehr*

Qur’ānda çünki kıldı beyān *Hel etā* seni (K. 4/17)

hel etā: Bakınız ale’l insan

Hüsnüñ beyānı sūre-i Yāsīn ü *Hel etā*

Ey Ka’be-i mübārek v’ey Merve vü Şafā (G. 16/1)

Hel etāda Ḥaḫ saña çün sāḫi-i muṭlaḫ didi

Āb-ı kevserden senüñ destüñdedür yāḫūt u cām (G. 251/3)

Ol ‘Alīsin kim senüñ şānuña geldi *Hel etā*

Vaşfuñ oldı ma’nī-i Qur’ān ser-ā-ser yā ‘Alī (K. 11/6)

cāhidū: “Cihad edin” demektir. Muhtelif ayetlerde geçer. Beyitte ise *cāhidū* kelimesinin emir kipi ile çekimlenmiş olmasına binaen, ana babanın sözünü tutmaya karşılık Allah’ın

⁶⁵ Onlar, kendileri sevip istedikleri halde yoksula, yetime ve esire de yemek verirler. (8. Ayet)
(Ve şöyle derler:) "Biz sizi Allah rızası için doyuruyoruz; sizden ne bir karşılık ne de bir teşekkür bekliyoruz. (9. ayet)
Biz, öfkeli, çetin bir günde rabbimizden (azabından) korkarız." (10. ayet)

cihad edin emrini yok saymanın manası nedir (yoktur) denilerek tecahü'l arif sanatı yapılmıştır:

Vālideynüñ ma'nisin yād eyleyüp her dem-be-dem

Cāhidū lafzında ifnā kıldıguñ ya'ni ki ne (G. 356/21)

elestü rabbiküm: Araf/172

وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ

“Rabbin Âdemoğulları’ndan -onların sırtlarından- zürriyetlerini alıp bunları kendileri hakkındaki şu sözleşmeye şahit tutmuştu: Ben sizin rabbiniz değil miyim? "Elbette öyle! Tanıklık ederiz" dediler. Böyle yaptık ki kıyamet gününde, "Bizim bundan haberimiz yoktu" demeyesiniz”. Beyitte “Rabbiniz değil miyim?” diye sonra kişi Hz. Ali olarak kabul edilmiştir. Benzer motif Nusayri kozmogonisinde de vardır.

Elestü Rabbiküm tā haşr olunca

Yakīn bil kim ‘Aliyy-i Murtażādur (K. 13/3)

er-raḥman ‘ale’l-‘arş istevā: Taha/5 Bu ayetle ilgili açıklamalar Hurufî Etkiler bölümündedir.

Tā ki ruh-sārından *er-Raḥman ‘ale’l-‘arş istevā*

Hem anuñ şānında münzel āyet-i şemsü’ḍ-ḍuḥā (G. 17/1)

fedḥulū fihā: Taha/76 Bu ayetle ilgili açıklamalar Hurufî Etkiler bölümündedir.

Cemālūñ hazihi cennet didi Hāk *fedḥulū fihā*

Te‘ālā şānuhū ekber yañağuñ verd-i aḥmerden (G. 291/2)

Cennetü’l-me’vā imiş çün ey Haṭāyī kūy-ı dost

Daḥı niçündür ta‘allül *fedḥulūhā ḥālidīn* (G. 314/6)

hāzihi cennātü ‘adnin/hazihi cennet: Zümer/73 Bu ayetle ilgili açıklamalar Hurufî Etkiler bölümündedir.

Hāzihi cennātü ‘adnin defterin şerḥ eyleyen

İblis olma gel sücūd eyle bu bâbu’llāhı gör (G. 61/4)

Ḳāmetüñ tūbī durur nūn ve’l-ḳalemdür ḳaşlaruñ

Hāzihi cennātü ‘adni la’l-i şekker-bāruñuz (G. 163/2)

Cemālūñ hazihi cennet didi Hāk *fedḥulū fihā*

Te‘ālā şānuhū ekber yañağuñ verd-i aḥmerden (G. 291/2)

emhilhüm rüveydā: Tarık/17 فَمَهْلٍ الْكَافِرِينَ أَمْهَلُهُمْ رُوَيْدًا “Sen o inkârcılara süre ver, onlara biraz zaman tanı”. Beyitte *kafirine* kelimesi kullanılmadığından “mehil vermek, süre tanımak” veya “kendi haline bırakmak” anlamı alınarak olarak okunmalıdır. Âşıklar tarafından istenmeyen bir durum olarak söz edilmiştir.

İstedüm kûyuñda cān virem şehā te’hîr idüp

İnne *emhilhüm rüveydā* kıldıguñ ya’ni ki ne (G. 356/8)

kābe kavseyn: Necm/9 فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ “Öyle ki, iki yay kadar hatta daha yakın oldu”. Kur’an’da Hz. Peygamber’in Mi’rac’da Cebrâil’e veya Allah’a çok yaklaştığını anlatan ifadedir. Tasavvufta Hak ile ittihad ve aynü’l-cem makamı için kullanılır (Yavuz, 2005, s. 134).

Rûz-ı mi’râc-ı Nebî vaşluñ günidür ey melek

Kābe kavseyn ol dü-ebrü-yı hilâlüñdür senüñ (G.198/2)

Kaşuñdur *kābe kavseyn* ü saçuñ zıll-ı İlâhîdür

Ziyād olmuş durur cānā cemālüñ şem’-i hāverden (G.291/4)

Ey Haṭâyî bil ‘Alîdür bî-gümân

Kābe kavseynüñ hem rumûzı mahremi (T. 2/2)

kāf v’el-kur’ân: Kaf/1 ق وَالْقُرْآنَ الْمَجِيدِ “Kaf. Şerefli Kur’an’a andolsun”.

Özi Yâsîn dili Ṭāhā yañağı *Kāf v’el-Kur’ân*

Kaşı nûn u saçı ve’l-leyl yüzi şemsü’ḍ-ḍuḥā geldi (K. 16/13)

kālū bela: Araf/172 Elest bezminde Allah ile kulları arasındaki ahitleşmeye telmih vardır.

Bu Haṭâyî yâr ilen *kālū belāda* kıldı ‘ahd

Hak bilür kim ber-ser-i ān ‘ahd ü ikrāram henüz (G.164/5)

kerremnā: İsra/70

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَىٰ كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا

“Andolsun, biz insanoğlunu şerefli kıldık. Onları karada ve denizde taşıdık. Kendilerini en güzel ve temiz şeylerden rızıklandırdık ve onları yarattıklarımızın birçoğundan üstün kıldık”.

Âdemüñ şânında *kerremnā* didi nuṭk-ı İlâh

Ehl-i ma’niyseñ ḥaḳîkat semme vechu’llāhı gör (G.61/2)

kul huva’llāh: İhlas/1 قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ “De ki: "O, Allah’tır, tektir”.

Budur ‘arş-ı mecîd *kul huva’llāh*

Kişi kim bilmeye hayvān degül mi (G. 413/2)

kul kefā bi'llāh: İsra/96 قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا “De ki: "Sizinle benim aramda şahit olarak Allah yeter. Çünkü O, kullarından hakkıyla haberdardır, onları hakkıyla görendir”.

Kul kefā bi'llāh durur zikri Haṭāyī hastenüñ

Haḫ bilür kim semme vechu'llāh durur dīdāruñuz (G.163/5)

kün fe-kān: Kur'an-ı Kerim'de birden çok ayette zikredilir. “Ol, der ve olur” manasındadır.

Saṇa bu *kün fe-kān* vālih bolupdur

Ki hüsñüñ şüret-i Raḥmāndur ey dost (G.29/4)

Böyle kıymetlü cevāhir ḥansı ma‘denden çıḥar

Kün-fe-kān mülkün bahā virseñ henüz erzān durur (G.115/10)

Gerçi dirler māh-tābı nūr alur hūrşīdden

Nūr-ı hüsñüñ āfītābı *kün fe-kān* üstindedür (G.123/4)

Ey şecā‘at ma‘deni sen hışm ile ḥükm eyleseñ

Kün fe-kān bir almadur destine yek-ser yā ‘Alī (K. 11/4)

Küntü kenzen āyeti vaşfuñda olmışdur nüzül

Varlığına *kün fe-kān* ikrār iden Perverdīgār (K. 1/2)

Ayaḡuñ topraḡınuñ ḳadrin ne bilür her kişi

Kün fe-kān topraḡına kemter bahādur yā Nebī (K. 2/2)

len terānī: Araf/7

وَلَمَّا جَاءَ مُوسَىٰ لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ أَرِنِي وَلَٰكِنِ انْظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرَانِي فَلَمَّا تَجَلَّىٰ رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَىٰ صَعِقًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ “Mûsâ, belirlediğimiz yere (Tûr’a) gelip Rabbi de ona konuşunca, “Rabbim! Bana (kendini) göster, sana bakayım” dedi. Allah da “Beni (dünyada) katiyen göremezsın. Fakat (şu) dağa bak, eğer o yerinde durursa sen de beni görebilirsin.” dedi. Rabbi, dağa tecelli edince onu darmadağın ediverdi. Mûsâ da baygın düştü. Ayılınca, “Seni eksikliklerden uzak tutarım Allah’ım! Sana tövbe ettim. Ben inananların ilkiyim” dedi”.

Men didüm yüzüñi göster didi tākāt yoh saña

Bu su'āline cevāb-ı *len terānī* ḥandadır (G. 78/5)

mā evhā: Necm/10 فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ “Böylece Allah kuluna vahyedeceğini vahyetti”.

Beyitte Hz. Ali'nin vahyin sırrına eriştiği dile getirilmiştir.

‘İşk oḥurlar aduñı rāh-ı ḥaḳīḳatda senüñ

Sırr-ı *mā evhā* imişsin yā ‘Alī senden meded (G. 40/6)

naşrun min allāh: Saff/13 وَأُخْرَىٰ تُجِبُونَهَا نَصْرٌ مِّنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِيرٌ الْمُؤْمِنِينَ

“Seveceğiniz başka bir kazanç daha var: Allah'tan bir yardım ve yakın bir fetih (Mekke'nin fethi). (Ey Muhammed!) Mü'minleri müjdele!”

Āyet-i *naşrun min Allāhdan* maña oldu nüzül

Kim yedi iklīmi fetḥ idem Rızānuñ ‘ışkına (G. 360/4)

nūn ve'l-ḳalem: Kalem/1 ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ “Nun kaleme ve yazdıklarına and olsun”.

Ḳāmetüñ ṭūbī durur *nūn ve'l-ḳalemdür* ḳaşlaruñ

Hāzihī cennātü ‘adnī la‘l-i şekker-bāruñuz (G. 163/2)

semme vechu'llāh: Bakara/115 وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُولُوا فَتَمَّ وَجْهُهُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

“Doğu da Batı da (tüm yeryüzü) Allah'ındır. Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü işte oradadır. Şüphesiz Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir.”

Ādemüñ şānında kerremnā didi nuṭḳ-ı İlāh

Ehl-i ma‘niyseñ ḥaḳīḳat *semme vechu'llāhı* gör (G. 61/2)

Ḳul kefā bi'llāh durur zikri Ḥaṭāyī ḥastenüñ

Ḥaḳ bilür kim *semme vechu'llāh* durur dīdāruñuz (G. 163/5)

Ey münāfıḳ *sümme vechüñ* ma‘ninin fehm itmedüñ

Yoldaşını cān u başdan sevmeyen bizden degül (G. 217/4)

sübḥāne'l-lezī esrā bi-'abdiḥ: İsrā/1

سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَىٰ بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

“Kendisine ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya götüren Allah'ın şanı yücedir. Hiç şüphesiz O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir”. Beyitlerde Hz. Peygamber'in Mirac'a çıkmasına telmih vardır.

Süre-i ve'l-leyl zülfüñ gözlerüñ ni‘me'l-başar

Lîk *sübhāne 'l-lezī esrā* durur esrāruñuz (G. 163/3)

Geldi *sübhāne 'l-lezī esrā bi- 'abdiḥ* şānuña

Levh-i maḥfūz üste ol ḥüsnüñ beyānı ḥandadır (G. 78/3)

şemsü 'd-ḍuḥā: Şems/1 وَالشَّمْسُ وَضُحَاهَا “Yemin olsun, güneşe ve kuşluğuna”. Yüz, aydınlığı nedeni ile güneşe benzetildiği için bu ayetten iktibas edilerek teşbih yapılır.

Tā ki ruḥ-sārından er-Raḥman ‘ale’l-‘arş istevā

Hem anuñ şānında münzel āyet-i *şemsü 'd-ḍuḥā* (G. 17/1)

Vechüñde peydādur senüñ envār-ı zāt-ı kibriyā

Ol nūra karşı dāyimā şermendedür *şemsü 'd-ḍuḥā* (G. 18/1)

Dil-berā *şemsü 'd-ḍuḥā*dur āyet-i ruḥ-sāruñuz

Āyet-i Tāhā vü Yāsīn şüret-i dīdāruñuz (G. 163/1)

Te ‘ālā şānuhū ekber ki bir nūr-ı Ḥudā gördüm

Kaşuñı kıble-gāh itdüm yüzüñ *şemsü 'd-ḍuḥā* gördüm (G. 223/1)

Özi Yāsīn dili Tāhā yañağı Kāf v’el-Ḳur’ān

Kaşı nūn u saçı ve’l-leyl yüzi *şemsü 'd-ḍuḥā* geldi (K. 16/13)

tebarek: Mülk/1 تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ “Hükümlerlik elinde olan Allah, yücedir. O, her şeye hakkıyla gücü yetendir”. *Tebarek* “ne mübarektir” anlamındadır.

Budur fażl-ı *tebarek* şun ‘-ı kudret

Yine faşl-ı zemistān eyleyen şāh (G. 353/3)

Süre-i Tāhā vü Yāsīn ü *Tebarek* ḥüsnüñe

Gör ne taḥsīn eylemişdür Ḥaḳ te ‘ālā Rabbenā (G. 17/2)

tecridi taḥteha 'l-enhār: Beyyine/8

جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ

“Rableri katında onların mükafatı, içlerinden ırmaklar akan, içlerinde ebedi kalacakları Adn cennetleridir. Allah onlardan razı olmuştur, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. İşte bu mükafat Rablerine derin saygı duyanlara mahsustur”.

Ruħuñ cennāti ‘Adn olmuş ki *tecridi taḥteha*’l-*enhār*

Revān Ceyḥūn teki ‘aynen tüsem mā selsebīl andan (G. 317/3)

ve’ṭ-ṭūr-ı sinā: Tin/2 وَطُورِ سِينِينَ “Sina dağına yemin olsun”. Hz. Musa Allah’ı görmek istediğinde Allah suretini değil kudretini göstermiştir. Buna dahi Hz. Musa dayanamamıştır. Beyitte de mübalağa sureti ile Allah ile Hz. Musa arasındaki olaya telmih vardır.

Sidre birlen müntehāya ḳaddūñi teşbīh idüp

Ḳadrini *ve’ṭ-ṭūr-ı Sinā* ḳıldıḡuñ ya’ni ki ne (G. 356/23)

yā leytenī turāb: Nebe/40

إِنَّا أَنْذَرْنَاكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَا لَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا

“Şüphesiz biz sizi, kişinin önceden elleriyle yaptıklarına bakacağı ve inkarcının, "Keşke toprak olaydım!" diyeceği günde gerçekleşecek olan yakın bir azaba karşı uyardık”. İktibas yapılan kısım “Keşke toprak olaydım” manasındadır.

Bir yirde kim otura Ḥaṭāyī o ḥūr-veş

Gökde melāyik oḡıya *yā leytenī turāb* (G. 26/7)

yuhyi’l- ‘*izām*: Yasin/78 وَصَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ

“Bir de kendi yaratılışını unutarak bize bir örnek getirdi. Dedi ki: "Çürümüşlerken kemikleri kim diriltecek?”. Alıntılan kısım “kemikleri diriltecek” anlamına gelir.

Cismümde cān u dil bu cihetden dutar ḳarār

Şīrīn ḥadīsūñ āyeti *yuhyi*’l- ‘*izāmıdır* (G. 157/3)

zeyyennā sema: Bu tabir Kur’an-ı Kerim’de tekrar etmiştir. “Göğü süsledik” anlamına gelir.

Yirde ‘aks-ı çarḡ pür-kevkeb düzülmüş āşikār

Nass-ı *zeyyennā semādan* āyet-i bürhān durur (G. 115/9)

men senūñ rāzuñdan āgāh olmuşam: Nahl/19 وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ

“Allah, gizlediğinizi de açığa vurduğunuzu da bilir”.

Ey Ḥaṭāyī ebsem ol sen rāzuñı fāş eyleme

Ḥālḳ eydür men senūñ rāzuñdan āgāh olmuşam (G. 239/7)

4.3. Sure İsimleri ve Harf-i Mukatta

En ‘ām: Yüzüñi sūre-i *En ‘ām* oḡıdı ḳudretu’llāhdan

Ḥaṭāyī bolmadı bir dem ḥālāş Allāhu ekberden (G.291/5)

el-ḥamdu: Fatıha suresi

- Şüretüñ *el-ḥamdudur* vaşf-ı cemālüñ ve'd-ḍuḥā
Çün şifātuñ sūre-i Kūr'ānda kāf olmuş durur (G. 105/3)
- el-kehf*: Delīl oldı *el-kehf* bürhānına
Be-coz Ḥaḳ kes irmez hem iḥsānına (Mus. 1/14)
- elif-lām*: Sıfātı *Elif-lām* ü Yāsīn velī
Kim oldı anuñ lā-mekān menzili (Mus. 1/28)
- Tāhā*: Sūre-i *Tāhā* vü Yāsīn ü Tebārek ḥüsnüñe
Gör ne taḥsīn eylemişdür Ḥaḳ te'ālā Rabbenā (G. 17/2)
- Ḥaṭāyī sırrıdır *Tāhā* vü Yāsīn
Durupdur ortada mīzān degül mi (G. 413/5)
- Dil-berā şemsü'd-ḍuḥādur āyet-i ruḥ-sāruñuz
Āyet-i *Tāhā* vü Yāsīn şüret-i dīdāruñuz (G. 163/1)
- O *Tāhā* vü Yāsīn gelen şānına
Yır ü gök yetişmez hem eyvānına (Mus. 1/13)
- ve'd-ḍuḥā*: Şüretüñ *el-ḥamdudur* vaşf-ı cemālüñ *ve'd-ḍuḥā*
Çün şifātuñ sūre-i Kūr'ānda kāf olmuş durur (G. 105/3)
- Men şı'r ilen ḥaçan yetem evşāf-ı zātuña
Kūr'ānda çünki vaşfin ider *ve'd-ḍuḥā* seni (K. 4/11)
- ve'l-leyl*: Sūre-i *ve'l-leyl* zülfüñ gözlerüñ ni'me'l-başar
Līk sübhāne'l-lezī esrā durur esrāruñuz (G. 163/3)
- Özi Yāsīn dili *Tāhā* yañağı Kāf v'el-Kūr'ān
Kaşı nūn u saçı *ve'l-leyl* yüzi şemsü'd-ḍuḥā geldi (K. 16/13)
- ve's-şems*: Yüzi *ve's-şems* imiş bezm ehli içre
Te'ālā şānuhū ehl-i likādur (G. 48/5)
- Yāsīn*: Ḥüsnüñ beyānı *sūre-i Yāsīn* ü Hel etā
Ey Ka'be-i mübārek v'ey Merve vü Şafā (G. 16/1)

Hak kelâmı sevmişem *sûre-i Yâsînden* meded
Kim maña İncîl ü Furkânı du‘âsından meded (G. 36/1)

‘İzârıñ nûrîdur *Yâsîn* anıñ şânuñdadur el-ḥamd
Lebüñ yâķût-ı aḥmerdür dişüñ lü’lü’-i gevherden (G. 291/3)

Özi *Yâsîn* dili Tâhâ yañağı Kâf v’el-Ḳur’ân
Kaşı nûn u saçı ve’l-leyl yüzi şemsü’ḍ-ḍuḥâ geldi (K. 16/13)

Sıfâtı Elif-lâm ü *Yâsîn* velî
Kim oldı anıñ lâ-mekân menzili (Mus. 1/28)

ümmü’l-kitâb: Fatıha suresi

Ey cemâlüñ âyetidür ma‘nî-i *ümmü’l-kitâb*
Ol kitâbuñ oḥıram şerḥ ü beyânın bî-ḥisâb (G. 27/1)

Cânâ senüñ cemâlüñi cân âfitâb oḥur
Ḥüsñüñ kitâbı şerḥini *ümmü’l-kitâb* oḥur (G. 89/1)

Hâfız-ı Ḳur’ân teki ‘uşşâķ ezber kılmaga
Hak cemâlüñ âyetin *ümmü’l-kitâb* itmiş durur (G. 64/4)

Ey Ḥaṭâyî ser-be-ser Ḳur’ân-ı muṭlaķdur sözüñ
Ma‘ni-i *ümmü’l-kitâbuñ* şerḥine teşnîd imiş (G. 175/5)

4.3. Hadisler

el-fakru fahri: الفقر فخري “Fakirlik benim övünç kaynağımdır”. Mutasavvıflarca iktibas yapılan bir hadistir.

Didi çün Muştafâ *el-fakru fahri*

Ḥakîķat ḥânedân ferzendleriyüz (K. 7/2)

küntü kenzen: كنت كنزاً مخفياً فأحببت أن أعرف فخلقت الخلق لكي أعرف “Ben gizli bir hazineydim. Bilinmeyi sevdim, bilinmek için halkı yarattım”. Kudsi hadis olduğu rivayet edilse de sahih olmadığı kabul edilir. Fakat mutasavvıflara göre keşfen sahihtir.

Men câhil ü nâ-dānıyam ol ḥüsñ içün ḥayrānıyam

Tā genc iken pinhān idüm şimdi göründüm zāhirā (G. 18/5)

Handadur ol bī-misālūñ ibtidāsı handadur

Kim bilür ol *küntü kenzūñ* intihāsı handadur (G.153/1)

Küntü kenzūñ sırrı devrinde Muhammed nūrıdur

Kırmızı tāk ile geldi ‘āleme fāş olmağa (G. 365/3)

Küntü kenzen āyeti vaşfuñda olmışdur nüzül

Varlığına kün fekān ikrār iden Perverdigār (K. 1/2)

lā fetā illā ‘alī lā seyfe illā zū’l-feḳār: لا فتى الا على لا سيف الا ذو الفقار “Zülfikar’dan başka kılıç, Ali’den başka yiğit yoktur.

Açaram dīn-i Muhammed mezheb-i Ca‘fer yakīn

Lā fetā illā ‘Alī bu sırr-ı pinhān mendedür (G. 57/9)

Handa varsañ ey Haṭāyī sen bu lafzı söylegil

Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā zū’l-feḳār (G. 73/5)

*Lā fetā illā ‘Alī*dür ol erenler serveri

Seyfe illā zū’l-feḳār bilinde tūğ-ı Hayderī (G. 432/1)

zū’l-feḳār ile kamu kılduñ musahḫar ‘ālemi

Bilmişem taḥḳīḳ ile kim *lā-fetāsın* yā ‘Alī (G. 438/6)

Hîç kim senūñ teki yaradılmışda görmedi

Lā seyfe anıñca söyledi hem *lā fetā* seni (K. 4/6)

Lā fetā illā ‘Alī şānuña olmışdur nüzül

Ḍarb içinde sikke-i dīnār sensin yā ‘Alī (K. 14/7)

Zāt-ı ḥaḳ mefhūm-ı naşş-ı *lā-fetā*

Ḳullara senden gerek luṭf u ‘atā (T. 3/1)

lahmüke lahmi: لحمك لحمي ”Etin etimdir”. Hz. Peygamber’in Hz. Ali hakkında söylediği rivayet olunur. Aynı nurdan yaratılmalarına telmih vardır.

Lahmüke lahmi rumûzının beyânı sendedür

Hem-dem ü hem-sırr u hem-râz-ı peyamber yâ ‘Alî (K. 11/14)

Şefâ ‘at ol eyler bu ‘âlemlere

Olan *lahmüke lahmi* peygambere (Mus. 1/23)

Muştafâ fahr-ı cihân sen hem-demi

Zâtuñuz hem lahmı anuñ hem demi (T. 2/1)

Göñül mülkinde hoş mihmân olupsan:

Hadîs-i Muştafâdur ekremü’z-zayf

Göñül mülkinde hoş mihmân olupsan (G. 279/2)

Ölüp miñ yıl yatanlar câna gelsün:

Rivâyetdür hadîs-i Muştafâdan

Ölüp miñ yıl yatanlar câna gelsün (G. 305/8)

Ben ilmin şehriyim, Ali ise kapısıdır:

‘Alî oldur ki peygamber didi ‘ilmüm kapısıdur

İşidgil bu diyenlerden haber sorgil bilenlerden (G. 327/6)

4.4. Atasözleri (İrsal-i Mesel) ve Deyimler

Şah İsmail *Hatâyî Dîvânı*’ndaki atasözleri ve deyimler daha önceki bilimsel araştırmalarda tespit edilmiştir.⁶⁶ Esasen bir sözlük oluşturmayı amaçlayan bu tezde, kelime ve terkipler baz alınarak sıralama yapıldığı için, atasözleri ve deyimlere bağlamli dizin ve işlevsel sözlük kısmında yer verilmediğinden burada örnek beyitlerle yetinilecektir.

Bil kim diyerler *gencüñ üste mâr olur*

Zülf içinde hüsnüñ ol genc-i nihân olmuş durur (G. 49/3)

⁶⁶ Bakınız Adile Yılmaz (2001). Şah İsmail Hatâî Dîvânı’nda Dinî-Tasavvûfî Unsurlar. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Mehmet Temizkan (2001). Hatâyî’nin Şiir Dünyası. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Beyitte *diyerler* kelimesiyle yaygın bir söz olduğu belirtilen *Gencün üste mar olur* ibaresi dîvân edebiyatında yaygın olarak rastlanan bir hayalin ifadesidir. Sevgilinin la'l dudaklarının bulunduğu yüzünü, yılan gibi kıvrım kıvrım saçları örtüp muhafaza eder.

Sabr kıl cevrine katlan bu meseldür didiler

Bir arıha su ahupdur yine hem ahasıdur (G. 158/4)

Bu beyitteki meselin çağdaş Türkiye Türkçesindeki karşılığı ise “Su aktığı yere akar” atasözüdür. Önceki mısradaki sabır telkini, atasözü ile kuvvetlendirilmiş ve ümitvâr olmak gerektiği söylenmiştir. Diğer örnekler şunlardır:

Baykunuñ meskenini vîrānede dirler olur

Bülbül-i hoş-h̃ânı gör bâğ-ı cinān küncindedür (160/4)

Sonki pîşmān aşşı kılmaz ey gönül yār istegil

Hansı hoş gün geldi gitdi soñı ğam āh olmadı (G. 415/5)

Men-i bî-çāre dili ‘ışkı anuñ yaahasıdur

Rûz-ı mahşerde menüm *elüm anuñ yaahasıdur* (G. 158/1)

Çoh miñnet ü *cefāsını çekdüm* vefā hani

Ġam haddeden ötdi dil-ber-i ğam-h̃āre söyleñüz (G. 166/4)

Kapuñda n’ola meh ü mihre *baş egmez* isem

Ferāz-ı küngüre-i ‘arşdur şehā yirümüz (G. 169/2)

Dil-berüñ vaşl-ı kemālin *çoh görüpsen* ey rakīb

Ey kemāle yetmemiş şimdi zevālüñdür senüñ (G.198/3)

Yolından azana şāh sen delīl ol

Aña *yol gösterüp* ağızına dil ol (G. 220/1)

4.5. Kişi İsimleri

Hatâyî Dîvânı’nda toplam yetmiş dokuz kişinin ismi vardır. Dîvân şairlerinin oldukça yaygın bir şekilde şiirlerinde zikrettikleri isimlere *Hatâyî Dîvânı*’nda da rastlanır. Örneğin bazı peygamberler belli özellikleri ile oldukça sık zikredilir. Hz. Muhammed’in

son peygamber olması; Hz. İbrahim'in diri vaziyette ateşe atılması; Hz. Yakub'un oğlu Yusuf peygambere duyduğu hasret dolayısı ile görme yetisini kaybedecek kadar çok ağlaması; Hz. Eyyub'un çektiği elemelere karşılık sabrı gibi peygamber kıssalarına telmihte bulunmak dîvân edebiyatının klasik içeriklerinden biridir. Aynı zamanda yaygın olarak rastlanan Fars mitolojisi kahramanları da *Hatâyî Dîvânı*'nda kendine yer bulur; Cemşîd, Rüstem, Zâl gibi. Bunlarla birlikte Ca'feriliğin önemli esaslarından birini oluşturan On iki imamın isimleri de özellikle kasidelerde zikredilir.

Bu doğrultuda şu basit tasnifi yapmak mümkündür: **4.5.1.** Dinî karakterler; **4.5.2.** Mitolojik karakterler; **4.5.3.** Halk hikâyesi kahramanları. Dinî karakterler de bir alt tasnife tâbi tutulabilir: **4.5.1.1.** Peygamberler, **4.5.1. 2.** Hz. Peygamberin ailesi ve sahabe, **4.5.1. 3.** Mutasavvıflar ve şairler, **4.5.1.5.** Şah İsmail'in ataları, **4.5.1.6.** Kur'an-ı Kerim'de rastlanan isimler, **4.5.1.6.7.** Diğer şeklinde bir tasnif daha yapılabilir.

4.5.1. Dinî karakterler

4.5.1.1. Peygamberler

4.5.1.1.1. Hz. Âdem

Hz. Âdem on üç gazel, dört kaside, bir mesnevi ve bir müseddeste zikredilir. Hz. Âdem, bu şiirlerde hem ilk insan hem de ilk peygamber olma özellikleri ile anılır. Ayrıca "insan, beşer" anlamında kullanıldığı yerler de olmuştur.

Âdemün şânında *kerremnâ* didi nuṭṭ-ı İlâh

Ehl-i ma'niysey ḥaḳîḳat *semme vechu 'llâhı* gör (G. 61/2)

Daha önce ayetler ve Hurufilik bağlamında okunmuş olan bu beyitte yaratılmış ilk insan olarak diğer tüm varlıklardan üstün kılınması ve meleklerin de Allah'ın emretmesiyle Âdem'e secde etmesi vakiasına telmih vardır.

Hatâyî'nin şiirlerinde Hurufiliğin tesirleri olduğundan bahsedilmişti. Hurufiliğin de kendine özgü bir *vahdet-i vücud* anlayışı vardır. Hallac-ı Mansur'da da *Ene'l Hak* diye aşikâr olan *vahdet-i vücud* fikri Muhyiddin-i Arabi tarafından olgunlaştırılmıştır. Bu nedenle Muhyiddin Arabi'nin fikirlerine bakmak da Hatâyî'nin şiirleri anlamakta yardımcı olacaktır.

Muhyiddîn-i Arabî'nin *Fusûs'l Hikem*'inde Allah'ın Âdem ismindeki hikmeti açıklanmıştır. Burada ayrıca Allah'ın insana neden beyitte iktibas edildiği üzere neden *kerremna* yani *mübarek (şerefli) kıldık dediği* de açıklanmıştır:

Allah önce âlemleri yarattı. Ama yaratmış olduğu âlemler, kendisini tam olarak yansıtmadı. Âlemler sanki cilasız bir ayna gibiydi. Bunun nedeni; akıl, duygu, düşünce

ve düşündüğünü yapabilme irâdesinden yoksun olmalarıdır. İşte bu noktada, Âdem'in yaratılması zorunlu hale geldi. Çünkü Âdem akıl, duygu, düşünce ve düşündüklerini yapabilme gücüyle yaratılmıştır. Bütün bunlar da Yüce Allah'ın isimlerindeki aktif manalardır (Arabi, 2014, s. 18).

Ehl-i 'ışkuñ ma'ni-i zāt u şıfâtı bir durur

Âdeme kııl secde zâhid olmagil inkâr bir (G. 146/2)

Bu beyitte de ilk insan Âdem yaratıldığı zaman Allah'ın, meleklerden Âdem'e secde etmelerini emretmesine telmih vardır. Bakara suresinin 34. ayetinde “Hani meleklerle, ‘Âdem için saygı ile eğilin’ demiştik de İblis hariç bütün melekler hemen saygı ile eğilmişler, İblis bundan kaçınmış, büyüklük taslamış ve kafirlerden olmuştu” buyrulmaktadır. Başka ayetlerde de bunun delilleri vardır. Bu ayetler, ilk beytin ikinci dizesine açıklık getirir. İlk dizede ise aşk ehlinin fikrindeki, yani tasavvufi düşüncedeki, Allah'ın zâtı ile sıfatlarının birliği vurgulanmıştır. Buna *ehadiyyet* denir. Böylelikle ilk beyitteki *semme vechullah* ayetini de aşağıdaki paragraf açıklamaktadır.

Varlıklardaki sonsuz, bitmez tükenmez çoklukta olan isim ve sıfatların tümü Mutlak Zât'a aittir. Hiçbir varlık bu isim ve sıfatların kendisinden kaynaklandığını, dolayısıyla kendilerine ait olduğunu iddia edemez (Arabi, 2014, s. 139).

Meleklerin Âdem'e secde etmeleri, Allah'ın emrine uymalarından dolayıdır. Melekler Âdem'e secde etmekle Allah'ın kendisine de secde etmişlerdir. Çünkü tüm varlıklarda olduğu gibi Âdem'deki isim ve sıfatlar da Allah'a aittir. Beyitte zahide seslenilmiştir. Zahid Allah'a ibadet eder, ancak onun ibadeti görünüştedir. Taş, toprak üzerine secde eder. İbadetinin manasından bîhaberdir. Ancak tıpkı melekler gibi Âdem'e secde ettiğinde inkardan kurtulmuş olacaktır, İblis'in taklitçisi olmaktan kurtulacaktır. Öyleyse insan, zahitlikten soyunup tıpkı Mansur gibi varlıklardaki isim ve sıfatlarla birlikte eşref-i mahlukat olarak kendisinin de Allah'a ait olduğunu fark ettiğinde gerçek mü'min olabilecektir.

Hiz. Âdem'e secde etmeyi söyleyen bir başka beyit ise şudur:

Hağa mazhar durur Âdem *sücūd it* uyma şeytāna

Ki âdem donına girmiş Hudā geldi Hudā geldi (K. 16/5)

İlk dize yukarıdaki açıklamalar ile örtüşmektedir. Fakat ikinci dizede *geldi* fiili Allah'ın insan suretinde dünyada bulunup kullarında görüldüğü yani Hurufilik konusunda açıklandığı gibi hulûl ettiği söylenmiştir. Beyit bağlamından koparılmadan okunduğunda, bu beyte gelene kadar Hiz. Peygamber'e atfedilebilecek vakıa ve sıfatlarla yazılmıştır. O halde Allah, Hiz. Peygamber'de hulûl etti. Ancak hemen ardındaki beyitte Havaric ve

Yezid isimlerine, henüz Hz. Peygamber'in döneminde rastlanılmadığı bu nedenle de *imam-ı reh-nüma* olarak Allah'ın Hatâyî'de hulûl, Hz. Peygamber'in de tenasüh ettiği anlamlandırmasına izin veren beyitler bulunmaktadır. Dolayısıyla kaside insan yaradılışının başından yani Hz. Âdem'den başlayarak imamlık görevinin kendisine ulaştığını söylediğinden mesiyaniyet iddiaların açıkça dile getirildiği bir kasidedir.

161. gazelin iki, üç ve dördüncü beyitlerinde de Âdem ismi ardı ardına anılmıştır. Bu beyitlerin manası da yukarıdaki açıklamalar ile aynı doğrultudadır.

Mazhar-ı sırr-ı Hudānuñ cāvidānı şahdur
Zāhir ü bāṭın 'Alī kudret mekānı şahdur (G. 161/1)

Girdi Âdem donına özini bildürmeklige
Âdemün cismindeki ruh-ı revanı şahdur (G. 161/2)

Âdeme cümle melāyikler ki secde kıldılar
Bildiler ki Âdemin cisminde cānı şahdur (G. 161/3)

Giydi Âdem donını döndi cihānı ser-be-ser
Bilgil ey ibn-i fülānı kim fülānı şahdur (G. 161/4)

Şāh İsmā'īl-i gāzi şāh Hüseyn-i tāk-baḥş
Haydar-ı leşker-şiken 'ilmüñ beyānı şahdur (G. 161/5)

Fakat bu beyitlerin bulunduğu gazel “şah” redifli olup birinci beyitte şahın kim olduğu açıklanmıştır. Şah, Hz. Ali'dir. Gazel de bütünüyle Hz. Ali methiyesidir. Bu beyitlerde Allah'ın Hz. Ali suretinde hulûl ettiği dile getirilmiştir. Fakat takip eden beşinci beyitte, Hatâyî kendisinden Şah İsmail olarak bahsedip *şah* redifini kendisi için kullanır. Böylelikle Hz. Âdem'den Hz. Peygamber ve Hz. Ali'ye intikal eden nur Şah İsmail'e de ulaşmıştır. Böylelikle Hz. Ali, nasıl Allah'ın Âdem donına girip cihānı dolaşmış hali ise ondan intikal eden nur dolayısıyla hulûl Şah İsmail'de de mümkün olacaktır. Çünkü İsmail de Hz. Ali gibi Haydar ve ilim beyanı olma vasıflarına sahiptir. Önceki beyitte rastlanıldığı gibi, bu gazel de mesiyaniyet bir söylemle nazmedilmiştir.

Aşağıdaki beytin alıntılандığı gazel de koşut motif ve fikirler içermektedir:

Girdüm Âdem cismine kimsene bilmez sırrımı
Men bu beytu'llāh içinde tā ezelden var idüm (G. 253/4)

Men Hataîyem Haka hak tanımişam bî-gümân

Anuñ içün ol yaratdı men aña der-kâr idüm (G. 253/7)

der-kâr zuhur etmek manasında olduğundan hulûlün Hatâyî’de gerçekleştiği bir kez daha tekrar edilmiştir.

Otuz bin üç yüz ıl âdemden öñdin

Be-ğudret dîvi bend iden ‘Alîdür (G. 119/12)

Âdem-i hâkî henüz olmamış idi mâ u tîn

Bu cihân ehli yoñ iken var sensin yâ ‘Alî (K. 14/10)

Beyitlerinde de ilk insan olarak Âdem ismi zikredilmiştir. Hz. Ali’nin, Hz. Âdem yaratılmadan yani insanlıktan otuz bin üç yüz yıl önce var olduğundan söz edilir. Hz. Ali’nin nasıl Hz. Âdem’den önce var olduğu ile ilgili hususa Hz. Ali bahsinde değinilecektir.

Hatâyî Hz. Âdem’in ilk insan olarak cennetten dünyaya gönderildikten sonra tövbe etmesi olayına telmihte de bulunmaktadır:

Odur tevbe ber-ğalb-i Âdem viren (Mus. 1/d. 73)

Aşağıdaki beyitlerde ise Hz. Âdem ilk peygamber olması ile anılmıştır:

Gerçi çoñ geldi *nebî bu devr-i Âdemden berü*

Hatmi cümle enbiyānuñ Muştafâdur bilmiş ol (G. 210/4)

Senün tek gelmedi hergiz cihana

Zi rûz-ı Âdem ü tâ devr-i Hâtem (G. 271/5)

‘Alî oldur ki ‘ifrîtün iki elini bend itdi

Âdemden Hâteme degin o bendi kaldı ber-gerden (G. 372/2)

Vücūd-ı Muştafâdan oldu Âdem

Risālet kapusı Qur’ân degül mi (G. 413/3)

Gazeller içinde yalnızca bir beyitte “insan/adam” anlamı ile kullanılan Âdem ismi, bir kaside, bir mesnevi ve müseddeste de bu anlamı ile kullanılmıştır.

Âdem eger ‘âkil isen dünyeye virme gönül

Dünyeye viren gönül bu yolda nādāndur bugün (G. 311/2)

Hāk-i kūyuḡdan muḡammer oldı ādem tıynetı

Ey ser-i kūyuḡ nesīmi rūḡ-ı insān yā ‘Alī (K. 18/2)

Kimini zeber-dest iden ‘āleme

Kimini penāh eyleyen ādeme (M. 2/6)

Sen anı Ḥudā bilgil ādem dime (Mus. 1/d. 32)

Odur tevbe ber-ḡalb-i Ādem viren (Mus. 1/d. 73)

Aşağıdaki beyitlerde ise Âdem ismi, Hz. Âdem’in ilk insan, dolayısıyla insanlığın atası olduğunu ifade eder. Türk dilinde yaygın olarak kullanılan “âdemoğlu” veya bu beyitlerde geçtiği gibi “Âdem evladı” ifadeleri anlam genişlemesi suretiyle tüm insanlığı ifade etmek için kullanılır. İlk beyitte Haydar lakabıyla anılan Hz. Ali’nin insanlığa bir önder olarak gönderildiği anlatılmaktadır. İkinci beyitte ise on iki imamdan olan *Zeynü’l İbad* yani Hz. Hüseyin’in soyundan gelen biri olduğu söylenerek tenasüh inancı dile getirilmiştir.

Ezelden tā ebed Ḥaydar gelüpdür

Ādem evlādına server gelüpdür (G. 62/1)

İmām ol seyyid-i evlād-ı ādem

Ḥaḡīḡat bil yakīn Zeynü’l-‘ibādur (K. 13/6)

4.6.1.1.2. Hz. Eyyûb

Hz. Eyyûb Kur’an-ı Kerim’de sabrı ile insanlara örnek gösterilmiş bir peygamberdir. Klasik edebiyatta da onun uzun süren hastalık ve birtakım musibetlere karşı sabretmesi şiirlere konu olmuştur. Kur’an’da Enbiya suresi ile Sâd suresinde onunla ilgili ayetler şunlardır: Enbiya suresi 83 ve 84. ayetlerinde “Eyyûb’u da hatırla. Hani o rabbine, ‘Şüphesiz ki ben derde uğradım, sen ise merhametlilerin en merhametlisisin’ diye niyaz etmişti. Biz de onun duasını kabul edip kendisinde derd namına ne varsa gidermiştik. Tarafımızdan bir rahmet ve kullukta bulunanlar için de bir ibret olmak üzere ona ailesini ve onlarla beraber bir mislini daha vermiştik” buyrulur. Hz. Eyyûb’un nasıl şifaya kavuştuğu ise Sâd suresinin 42. ayetinde anlatılır: “Biz de ona ‘Ayağımı yere vur! İşte yıkanacak ve içecek soğuk su’ dedik”. Böylece Hz. Eyyûb yerden çıkan su ile tekrar

sağlığına kavuşur ve Allah'ın lütfetmesiyle de eski mal ve eşyası misliyle kendisine verilir. *Hatâyî Dîvânı*'nda ondan beş yerde bahsedilir. Hepsisi de onun dert ve sıkıntı karşısında gösterdiği sabırla ilgilidir.

Eyyuba çekdürdi çoğ derd ü belâ vü miñneti

Gel meni isteş vireyüm derde dermân mendedür (G. 57/6)

Yukarıdaki beytin alındığı gazelin makta beytinde “Men Hatâyî’yem şehün vasfını dâyim söyleyem” denilmektedir. Dolayısıyla önceki beyitlerin hepsinde şehin vasıfları sıralanmıştır. Şehin kim olduğu ise gazelin sekiz ve dokuzuncu beyitlerinden anlaşıldığı üzere Şah İsmail’in kendisidir. Zira “Açaram dîn-i Muhammed mezheb-i Ca‘fer yakîn” denilmektedir. Şah İsmail de Caferiliği Safevi devletinin resmi mezhebi yapmıştı. Beytin bulunduğu gazel *mendedür* redifi ile hulûl fikrini ve mesiyani söylemi devam ettirir.

Aşağıdaki beyit ise şimdiye kadar incelenen pek çok beyitten farklıdır. Çünkü gazelin birinci katmandaki anlam örüntüsü aşk üzerine kurulmuştur:

Sabr-ı Eyyûb eyledüm şâhâ ‘inâyet vahtidür

Dem-be-dem men intizâr-ı luğf-ı Allâh olmuşam (G. 239/4)

Bu beyitte sevgiliye duyulan hasret karşısında aşığın Hz. Eyyûb gibi sabrettiğini ve Allah'ın ona bir lütuf vermesini beklediği dile getirilmiştir. Peygamberin sabrı sonunda şifaya kavuşması âşık için örnek olmaktadır. Zira sonunda kavuşma vardır, bu nedenle âşık da ümitvârdır.

Allah, gönderdiği su ile Hz. Eyyûb'un yaralarını örtüp iyileştirmekle ona bir lütufta bulunmuştur. Böylece ona Allah tarafından bir hil'at giydirildiğini söylenebilir. Çünkü hil'at padişah tarafından iltifat amacı ile verilen kaftana denir. Sabrına iltifat olarak onun yaralarının örtülmesi gibi, Hatâyî de eğer aşk derdine sabrederse, o da kusurları ve günahları örten Allah'ın lütfuna mazhar olacaktır; mecazen ondan bir hil'at giyecektir:

Eyûb tek şabr ile sulţân Hâtâyî

Giyessin hil'atı Settâr elinden (G. 322/5)

Ders vermek amacıyla da Hz. Eyyûb'ın kıssası hatırlatılmakta, yedi yıl sabrederek hiçbir şikâyet ve isyanda bulunmadığı yalnızca bir kere Allah'a niyazda bulunmasına telmihte bulunulur:

İrmiş idi Eyyûba ol yedi yıl derd ü bela

Andan özge hergiz aña bir dağı âh olmadı (G. 415/7)

Bu beytin bulunduğu gazelde hikemî üslup hakimdir. Hatâyî'nin *ayin-i cemleri* tertip ettiğini ve cemlerde onun nefeslerinin okunduğundan söz edilmişti. Bu nedenle de şiirlerin bir kısmında öğütleyici bir dili vardır; böylece mürşit olarak müritlerine seslenir ve Kızılbaşlığın nasıl olması gerektiğini anlatır. Aynı gazelin altıncı beyti bu durumu örnekler. Şaha kul ve *talib-i rah* olanlar Kızılbaş müritlerdir:

Ey şāha kulum diyenler da'vīye ma'nī gerek

Ma'nisini bilmeyenler tālib-i rāh olmadı (G. 415/6)

Dîvân'da yer alan tek müseddeste diğer peygamberlerle birlikte Hz. Eyyûb'un da adı anılır. Yukarıdaki beyitlerde olduğu gibi derdi ve sabrı ile anılmıştır. Müseddesin Hz. Ali'ye medhiye olduğunu ifade etmek gerekir:

Hem Eyyûba derd ü şifā gösteren

Dem-i gâmda Ya'kûba feryād iren (Mus. 1/d. 75-76)

4.6.1.1.3. Hz. Hızır

Hızır, klasik edebiyatta ab-ı hayatı bulmasıyla en çok telmihte bulunulan kişilerdendir. *Hatâyî Dîvânı*'nda da 22 beyitte onun ismi geçer. Bunların çoğunda ab-ı hayatı bulması ile anılmıştır. Sevgilinin güzellik unsurlarından dudaklar, can-bahş olmasıyla Hızır'a benzetilmiş hatta ondan üstün tutulmuştur. Bir beyitte de Hz. İlyas ile birlikte anılarak ab-ı hayatı bulmalarına rağmen Hz. Ali'nin çakeri olduğu söylenmiştir:

Nutq-ı enfās-ı Mesîhūñ dem-be-dem cāndur maña

Çünkü men Hızram dudağūñ āb-ı hayvāndur maña (G. 19/1)

Satma rāygān şanemā Hızra dudağūñ suynı

Hızr eger su isteye çeşme-i hayvāne gelür (G. 131/2)

4.6.1.1.4. Hz. İbrahim

Hz. İbrahim, üç semavî dinin atasıdır. Hz. Muhammed'in soyu da ona dayanmaktadır. Klasik Türk şiirinde de göstermiş olduğu mucizeler ile ona telmihte bulunulur. *Hatâyî Dîvânı*'nda da ondan dört defa bahsedilmiştir. Fakat yalnızca bir beyitte İbrahim adı ile anılmış, diğer üç beyitte ise Halîl ve Halîlu'llah adları ile anılmıştır. Halîl, samimi dost anlamına gelir; Halîlu'llah ise Allah'ın samimi dostudur. Hz. İbrahim, *Dîvân*'da iki kere ateşe atılması olayı ile zikredilmiştir. Bu olay Kur'an-ı Kerim'de bulunmaktadır. Enbiya suresinin 57. ve 69. ayetleri arasında, putperest kavminin putlarını kırdıktan sonra Nemrut'un onu ateşe attığı anlatılmıştır. Fakat ateş Hz.

İbrahim'i yakmamıştır. Çünkü 69. ayette şöyle buyrulur: “Ey ateş! İbrahim'e karşı serin ve esenlik ol dedik”. Ankebut suresinin yirmi dördüncü ayetinde de bu mucize anlatılmıştır.

‘Ârızuñ bāğında bir murğ-i harīm olmış Halīl

Ol sebebdan Hāḡ añā odı gül-istān eylemiş (G. 174/6)

Bu beytin bulunduğu gazel, dîvân şiirindeki klasik sevgiliden bahseder. Bu beyte gelene kadar Hz. Süleyman ve Hızır'dan da bahsedilmiştir. Ayrıca gazelin kurgusu *hüsn-i ta'lil* sanatı üzerinedir. Beyit şu şekilde şerh edilebilir: Gazelin bütününde sevgilinin güzellik unsurları şu şekilde sıralanmıştır: Leb, kâmet, dehan, zülfün karalığı ve amber kokusu ve ârız yani yanak. Ârız, klasik şiirde genellikle al olması yönüyle güle benzetilir. Beyitte ise yanak, bağa yani gül bahçesine benzetilmiştir. Bahçede kuşun da bulunması gerekir. İşte bu kuş da Halīl'dir; yani ateşe atılan Hz. İbrahim'dir. Harīm; korunan, mukaddes olan demektir. Hz. İbrahim'de harīmdir; ateşten korunmuştur. Sevgilinin güzellik unsurlarından biri de ben (hal)dir. Bu beyitte de gül bahçesindeki murg, sevgilinin güle benzeyen yanağındaki bene benzetilebilir. Beytin ikinci dizesinde de güzel sebebe bağlamanın sonucu gösterilmiştir. Kısacası Halil, sevgilinin güle benzeyen yanağında korunmuş bir kuşa benzeyen ben olduğu için, gerçekte de ateş onu yakmamış, harīm olmuştur.

Yūnusı deryā içinde yudduran bir balığa

Âteşi İbrahīme gül-zār iden Perverdigār (K. 1/8)

Yukarıdaki beyit ise *Dîvân*'ın ilk kasidesindendir. Bu kaside bir münacaattır. Makta beytine gelene kadar Allah'ın bazı sıfatları anılarak övülmüştür. Bu beyitte de kullarının akıl erdiremediği ve peygamberlerine tecrübe ettirdiği mucizelerden bahsedilmiştir. Daha önce açıklandığı üzere ateşin Hz. İbrahim'i yakmaması mucizesine telmih vardır.

Aşağıdaki beyitte Halilullah ve İsmail isimleri arasında baba-oğul ilişkisi ve kurban kelimesi nedeniyle tenasüp bulunsa da İsmail ile asıl kastedilen Şah İsmail'in kendisidir. Böylece İsmail ismi tevriye yapılarak kullanılmıştır. Ayrıca Halilullah yani Allah'ın dostu sıfatı da yine Şah İsmail'in kendisi ile ilişkilendirilmiştir:

Halīlu'llāh donın giymiş virilmiş adı İsmā'ıl

Añā ḡurbān oluñ cānlar ki Allāhdan nidā geldi (K. 16/8)

Hz. İbrahim ile ilgili bir başka beyit olarak;

Ger Ḥalīle olmasaydı luṭf u mihrüñ hem-nişīn

Âteş-i sūzānı olmazdı gül-istān yā ‘Alī (K. 18/12)

beyti yukarıdakilerden farklı bir yorumlama gerektirmektedir. Hatâyî’nin bu beytinin açıklaması yapılırken, Ca‘ferilikte Hz. İbrahim’in nasıl tanındığına bakılması daha doğru yorum yapmayı sağlar. Çünkü bu beyitlerde Hz. İbrahim’in adı, Hz. Ali ile birlikte geçer. Hz. Muhammed’in dolayısıyla Hz. Ali’nin de soyu Hz. İbrahim’e dayanır. Zira Hz. Ali, Hz. Peygamber’in amcasının oğludur. Şia’nın en önemli hadis kitaplarından olan el-Meclisî’nin *Bihârü’l Envâr*’ında şu rivayete yer verilmiştir: “Kıyamet günü, Allah’ın emriyle Hz. Resûlullah Arş’ın sağında, Hz. İbrahim solunda, Hz. Ali ve Ehl-i Beyt ise bu iki peygamberin ortasında yer alacaklardır. Allah, Hz. Peygamber’e ‘Baba, baban İbrahim; kardeş, kardeşin Ali’dir’ diye hitap edecek ve sonra da bu grup herkesten önce Cennet’e girecektir” (Büyükkara, 2001, s. 166). Dolayısıyla bu beyitte Hz. İbrahim ile Hz. Ali’nin lütuf ve ihsanının hem-nişîn olması bu hadisle de örtüşmektedir.

4.6.1.1.5. Hz. İlyas

Hz. İlyas’ın ismi *Dîvân*’da bir kez Hz. Hızır ile birlikte anılır. Hızır’ın arkadaşıdır. Ab-ı hayatı bulmuş olmalarına rağmen, *Dîvân*’da Hz. Ali’nin çakeri olarak anılmışlardır.

Kemîne çâkeridür Hızır ü İlyās

Emîr-i Kanber ü Selmân ‘Alîdür (G. 119/15)

4.6.1.1.6. Hz. İsa (İsî, Mesih)

Hatâyî Dîvânı’nda Hz. İsa, klasik Türk şiirinde rastlanan özellikleri ile anılmıştır. Hz. İsa’nın gösterdiği mucizeler klasik şiirde oldukça sık işlenir. Bazen de sevgilinin bazı özellikleri Hz. İsa’dan alınır. Hz. İsa’nın kısaca zikredildiği hususlar şunlardır: Hastalara şifa vermesi ve ölüleri diriltmesi. Hz. İsa’ya ait bu mucizeler Kur’an-ı Kerim’de anlatılmıştır. Özellikle Âl-i İmrân suresinin 49. ayetinde, onun gösterdiği ve peygamberliğinin delilleri olan mucizeleri sıralanmıştır. “Allah, onu İsrailoğullarına bir peygamber olarak gönderecek ve o da onlara şöyle diyecek: ‘Şüphesiz ben siz Rabbinizden bir mucize getirdim. Ben çamurdan kuş şeklinde bir şey yapar, ona üflerim. O da Allah’ın izniyle hemen kuş oluverir. Körü ve alacalıyı iyileştiririm ve Allah’ın izniyle ölüleri diriltirim. Evlerinizde ne yiyip biriktirdiğinizi size haber veririm. Eğer mü’minler iseniz bunda sizin için elbette bir ibret vardır”. Kur’an-ı Kerim’den başka Hristiyan kaynaklarda da onu şifa verme ve ölüleri diriltme mucizeleri anlatılır (Okumuş ve Kalkışım, 2008, s. 536-537). Bu nedenle Hz. İsa, nefesinin can veren, bağışlayan olması mucizesi ile anılagelmıştır. Klasik şiirde sevgili de bu özellikleri dolayısıyla Hz.

İsa'ya benzetilmiştir. Ayrıca can bağışlama özelliği daha çok Hızır ile birlikte anılmıştır. Sevgilinin dudakları ab-ı hayatın kaynağı olup can bağışlar ve ölümsüzlüğe kavuşturur. Aşağıdaki ikinci beyitte ise Hz. İsa'nın bu mucizesi gibi sevgilinin de dudağının can bağışlayıcı olmasına şaşırılmaz; çünkü sevgili de tıpkı Hz. İsa gibidir. Ayrıca hem Hz. İsa'nın hem de Hızır'ın ölmediğine inanıldığından da birlikte anılırlar:

Nuṭḡ-ı enfās-ı Mesīḥiñ dem-be-dem cāndur maña
Çünkü men Hızram dudağıñ āb-ı ḥayvāndur maña (G. 19/1)

Cān-baḥş imiş memāta lebüñ ey Mesīḥ-dem
‘İsilerüñ ‘aceb mi deminden bu mu‘ cizāt (G. 30/3)

Ey Mesīḥā bendeñi kūyında yād it bir nefes
Bu Ḥatāyīñ yirin hecrüñde toprağ itmegil (G. 208/5)

Gel ki derd-i bī-devā dermāna gelsün yeñiden
Ten Mesīḥā leblerüñden cāna gelsün yeñiden (G. 284/1)

Derd-i ‘ışkuñ dil-berā tā geldi bu cān üstine
Şanasın kim geldi ‘İsā cism-i bī-cān üstine (G. 342/1)

Allah'ın yaratmasının oldukça güzel olduğu, sevgilinin de yaratılanlar arasında en güzellerden olduğunu söylemek için mübalağa yoluna gidilmiştir ve ölümsüz oldukları halde ne Hızır'ın ne de İsa'nın gazelde bahsedilen sevgili kadar güzel birine rastladıklarından söz edilmiştir:

Ne Hızır anı görüpdür ne Mesīḥā
‘Acāyib ḥalkı vardır Zü'l-celālüñ (G. 206/2)

Aşağıdaki beytin bulunduğu 167 numaralı gazelde, beyitlerin ortak noktası âşığın hasretinin sona erdiğini göstermeleridir. Çünkü ikinci beyitte denildiğine göre âşık, sevgilinin yüzüne erişmiştir. Aşağıdaki beyitte de hasretin sona erdiği, visalin de sonsuza kadar olduğunu söylemek için Hızır ve İsa isimleri kullanılmıştır.

Hızr-ı cāvidān elinden içmişem āb-ı ḥayāt
‘İsī-i Meryem katında kırmışuz ḥar-gāhumuz (G. 167/4)

Bazen de Hz. Ali, insanlığı diriltici olarak Hz. İsa'ya benzetildiği gibi Hatâyî kendisinin de geçmiş zamanın kahramanlarını sayarak, yaşadığı devrin kahramanı

olduğunu söyler, yüklendiği vasıflardan biri de Hz. İsa ve Hızır gibi diri olmasıdır (tenasüh):

Ey yüz ıl mürdesi sen Allāha şükr it dur yüri
‘İsi-i dem-sāz geldi nefha-i cān devridür (G. 162/4)

Hızır zinde ile İsi-i Meryem
Zamāne ehlinüñ İskenderiyem (G. 257/4)

Dîvân’daki müseddeste Hz. İsa herhangi bir edebî sanata başvurulmadan, doğrudan Allah’ın kudretini göstermek için anılmıştır. Zira bu dizenin geçtiği bentte diğer peygamberlerin adları da gösterdikleri mucizeler ile kullanılmıştır.

Mesîhe yetüren dem-i cān-fezā
Varan bā-Muhammed be-bezm-i Hudā (Mus. 1/d. 81-82)

4.6.1.1.7. Hz. Muhammed

Hz. Muhammed (sav), İslam dininin peygamberi olup tüm peygamberlerin de sonuncusudur. Klasik edebiyatta Hz. Peygamber’i anlatan çeşitli türler vardır. *Hatâyî Dîvânı*’nda da na’t türünde olduğu söylenebilecek olan iki numaralı kasidedir. Bu kasideden başka diğer kasidelerde Hz. Peygamber anılsa da bunlar yalnızca Hz. Peygamber’e hasredilmemiştir. 17 numaralı gazelde ise mistik bir dille Hz. Peygamber anlatılmaktadır. Allah’ın Hz. Peygamber’in yüzünde tecelli ettiği söylenir. Bu gazelde Hz. Peygamber’in ismi açıkça zikredilmese de Taha ve Yasin surelerinin hürmetine nazil olduğu kişi olarak Hz. Peygamber anlaşılmaktadır. 215 numaralı gazelin de redifi “ya Resul” olup bu şiirde Hz. Peygamber’in risaletinden ve ona salavat getirmenin öneminden bahsedilmektedir. Ayrıca Hz. Peygamber’in anıldığı şiirlerde onun Muhammed ismi sıkça kullanılsa da Mustafa ismi daha fazla kullanılmıştır. En fazla kullanılan bu isimlerinin dışında çeşitli isim ve sıfatları ile de anılmıştır. Örneğin mezkûr iki numaralı kasidede sadece “Nebi” unvanı kullanılmıştır. Bazen de Resul unvanı ile zikredilmiştir. Hz. Peygamber’in *Dîvân*’da rastlanan bir diğer ismi de Ahmed’dir. Ayrıca Muhammed ve Mustafa isimleri ayrı ayrı kullanıldığı gibi birlikte “Muhammed Mustafa” şeklinde de kullanılır.

İki numaralı kaside on beyitten müteşekkil olup makta beytine kadar methiye bölümünden oluşmaktadır. Makta beytinde ise dua vardır. Hatâyî, Hz. Peygamber’i çeşitli vasıfları ile methettikten sonra ondan mahşer gününde şefaât diler. Kasidenin matla ve makta beyitleri şunlardır:

Şol mübârek zâtuña işüm şenâdur yâ Nebî
‘Âsılığ bîmârına aduñ şifâdur yâ Nebî (K. 2/1)

Bu Hâtâyî hasteye kılğil şefâ‘at rûz-ı haşr
Çünkü aşlından senünlen âşinâdur yâ Nebî (K. 2/10)

Kasidenin aradaki beyitlerinde ise Hz. Peygamber’in ayağının toprağının kıymet biçilemeyecek kadar değerli olduğu, onun kıymetinin herkes tarafından bilinemeyeceği, sidretü’l muntahadan geçtiği, Hz. Peygamber’i hak bilip onun peygamberliğini kabul etmeyenlerin mahşer günü yüzlerinin kara olacağı ve cehennemde sonsuza kadar yanacakları, Allah’ın âlemleri onun muhabbetinden yarattığı ve gösterdiği mucizeler önünde, Firavun karşısında asası ejderhaya dönüşen Hz. Musa’nın bile küçüleceği anlatılır. Ayrıca Hz. Ali’nin nurunun da Hz. Peygamber ile birlikte insanlıktan önce yaratıldığını söyleyen hadis-i şerife de telmih vardır.

Bu kasideden başka on sekiz şiirde Muhammed ve Muhammed Mustafa ismi, yirmi yedi şiirde sadece Mustafa ismi ile anılmıştır. Bu beyitlerde Hz. Peygamber’in genellikle Hz. Ali ile birlikte zikredildiği görülür. Ancak gazellerden biri de sadece Hz. Peygamber’e hasredilmiştir. Bu yirmi dördüncü gazelin redifi “yâ Mustafâ”dır. Beş beyitlik bu gazel Hz. Peygamber’e selam ile başlar; âlemlerin övücü, peygamberlerin en güzeli ve sultanı olduğu söylenir ve onun merkadine selam gönderilir.

Dem-be-dem yüz miñ selâm olsun saña yâ Muştafâ
Cümle dillerde şafâ senden durur yâ Muştafâ (G. 24/1)

Ey Hâtâyînüñ ümîdi bu cihānuñ serveri
Cümle peygamberlerin sultānısın yâ Muştafâ (G. 24/5)

Hz. Peygamber’in diğer şiirlerde hangi yönleri ile anıldığı şu şekilde özetlenebilir: İslam dininin peygamberi ve önderi olması; son peygamber olması, Mirac’a çıkması; Ahiret günü şefaatçi olması, kâinatın övünç kaynağı olması; Allah’ın en sevgilisi ve hem-demi olması; Hz. Ali ile birlikte anılarak onun Allah’ın aslanı ve Murtaza olması Hz. Peygamber’in de din sahibi ve Mustafa olması⁶⁷. Ayrıca Hz. Peygamber için kullanılan sıfatlar da bu konu hakkında aydınlatıcı olur: Şāhib-likā, Muḳtedā, Hūrşîd, Şefî‘ü’l-

⁶⁷ Bakınız Ek-1: Hâtâyî Dîvânı Bağlamalı Dizin ve İşlevsel Sözlük

müznibîn, cemî‘-i enbiyâ hatmi, kân-ı gevher, muhtâr, ber-güzîde, güzide, fahr-ı cihan, resûl-i âhirât, Hâşimî.

Bunlara ek olarak bazı beyitlere tasavvufî yorum yapılması gerekir:

Muhammed giydi kudret hırkasını

Aña ümmet olan insân degül mi (G. 412/3)

Bu beyitte, Hz. Peygamber’in kudret hırkasını giydiği söylenmiştir. Bilindiği üzere hırka; abâ demektir ki bu dervişlerin giysisidir. Hz. Peygamber ve tabiin döneminde tasavvufun adı yoksa da kendisinin var olduğu kabul edilir (Lings, 1986, s. 51). Dolayısıyla tasavvuf, Hz. Muhammed’in yoludur. Bu nedenle, takip eden beyitte Hz. Ali de tarikatların piri olması ile Hz. Peygamber’in halefi olarak anılır:

‘Alîdür evliyâlar sırrı içre

Mevâlilere ol îmân degül mi (G. 412/4)

Hz. Peygamber’in “nur” olarak anılması da tasavvufî arka plana sahiptir. O, Kur’an-ı Kerim’de de “nur saçan bir kandil” olarak anılmıştır. Allah bu nuru vasıtasıyla, mevcudatı yokluk karanlığından kurtarır (Döner, 2007, s. 6).

Muhammed nûrdandır ‘Alî sırdan

Hakîkat bahri içre gevherem men (G. 306/6)

Bize şem‘-i tecellî Muştafâdur

Anuñcün server-i âl-i ‘abâdur (K. 3/1)

Te‘âlâ şānuhū ekber ki bir nūr-ı Hūdā geldi

Cemî‘-i enbiyâ hatmi Muhammed Muştafâ geldi (K. 16/1)

4.6.1.1.8. Hz. Musa

Hz. Musa, İsrailoğullarına gönderilmiş ulu’l azm peygamberlerdendir. Kur’an-ı Kerim’de ondan sıkça bahsedilir. Onun göstermiş olduğu mucizeler de klasik edebiyatın önemli mazmunlarından olmuştur. Klasik kullanıma uygun bir şekilde *Hatâyî Divân*’ında altı beyitte zikredilir. Şiirlerde Hz. Musa’ya, genel olarak da peygamberlere telmihte bulunulmasının başlıca işlevi, delil gösterme sureti ile anlamı güçlendirmektir. Bu yapılırken, telmih sanatının başka sanatlarla bir arada kullanılması da edebîliği artıran bir yöntemdir. Tıpkı sevgilinin dudağının ab-ı hayat kaynağı olduğu söylenirken Hz. İsa ve Hızır’a telmihte bulunulması gibi. Böyle beyitlerde telmih, teşbih ve zaman zaman da

mübalağa ile birlikte edebî dilin zenginleştirildiğini söylemek mümkündür. Örneğin aşağıdaki beyitte Hz. Musa büyük ve din getiren peygamberlerden olsa da Hz. Muhammed (sav)’ın mucizeleri karşısında küçük kalmaktadır.

Mu‘cizātuñ katına Mūsī misāl-i mürçe

Gerçi Fir‘avna ‘asāsı ejdehādur yā Nebī (K. 2/9)

H. Musa, *Hatâyî Dîvânı*’nda biri üstteki beyit olmak üzere dört beyitte mucize göstermiş olduğu asası ile anılır. *geldüm* redifli bu gazel, Şah İsmail’in mesiyani şiiirlerinden biridir:

Muhibbem on iki şāha ezelden

Velīkīn bu dükāna şimdi geldüm (G. 265/6)

Süleymān hātemi Mūsī ‘asāsı

Cihāna Nūh tufāna şimdi geldüm (G. 265/7)

H. Musa’nın asası ile anıldığı diğer beyit şudur:

Ey be-ḥaḳḳ-ı mu‘cizātı virdüñ ol Mūsāya sen

Kim maña Mūsī-i ‘İmrānuñ ‘aşāsından meded (G. 36/2)

“meded” redifli bu gazelde beyit beyit bazı dinî isimler anılarak onlardan yardım beklenir. H. Musa’nın asası mucizevi olduğu için ondan da medet umulmuştur. Zira bu mucizevî asa ile H. Musa, Kızıldeniz’i yararak kendisine tâbi olanların kurtulmasını, Firavun ve ordusunun da mağlup olmasını sağlar. Dolayısıyla asa, bir kurtuluş vesilesidir. Aşağıdaki beyitte Kızıldeniz’in yarılması olayına telmih vardır:

Yüri sen bir il ol yola ki ola maḳṣaduñ ḥāşıl

Nice Fir‘avn ğarḳ itdi geçürdi Mūsī’yi Nîl’den (G. 321/2)

H. Musa’nın Kızıldeniz’i ortadan yarıp Firavun’u boğması her ne kadar mucize de olsa, Allah katında zor ve imkânsız bir olay değildir. Tıpkı bunun gibi Hak yolunda sebatla yürüyen de zor görünen bu yolda maksuduna hasıl olur.

Aşağıdaki beyitlerde de H. Musa’nın asası “sihr” ile birlikte anılmıştır.

Dü zülfüñ mu‘ciz-i Mūsā vü sihr-i Sāmīrī ‘aynuñ

Hezārān men teki Hārūt aşupdur çāh-ı Bābilden (G. 323/2)

Cihānı sihr ilen Fir‘avn özine tâbi‘ itmişdi

Oları yutmağa Mūsā ‘aşāsı ejdehā geldi (K. 16/11)

İlk beyitte Sâmirî'den söz edilmiştir. Sâmirî'nin adı Kur'an'da da geçer. Hz. Musa, Tur dağına Allah ile konuşmaya gittiği vakit; onun halkını, Mısır'dan getirdikleri altın ziynet eşyalarından yaptığı altın buzağı ile doğru yoldan saptırır (Salihoğlu, 2009, s. 78). Sâmirî edebiyatta “sihr-i Sâmirî” terkibi içinde kullanılmıştır ve genellikle de sevgilinin gözü ile karşılaştırılır. Sihir ve büyü bağlamında Harut ve Marut'la da birlikte kullanılır. Fars edebiyatında sihir, büyücülük, yalan ve inançsızlığı ile meşhurdur ve özellikle de onun buzağısı aldatma ve cehaletin sembolü olarak kabul edilir (Seif, 2004, s. 28). Yaptığı altından buzağı öyle bir biçimdedir ki rüzgâr estiğinde bir boğa gibi ses çıkarır. Beyitte de sevgilinin gözleri Sâmirî'nin sihrine benzetilmiş ve Hz. Musa'nın mucizesi ile birleştirilmiştir. Burada Hz. Musa'nın esasının sihirbazlar önünde yılanı dönüşmesi mucizesini anımsamak gerekir. Çünkü klasik edebiyatta sevgilinin saçları da yılanı benzetilir. Beyitte ismi geçmese de sevgilinin Zühre kadar güzel olup kendine âşık ettiği anlaşılmaktadır. Zira yüzlerce Harut yani âşık, Hatâyî gibi âşklarının yüzünden Babil kuyusuna asılmıştır. Ayrıca klasik bir kullanım olduğu üzere âşıklar sevgilinin saçlarının ucunda asılı vaziyette bulunur; sevgilinin çene çukuru da Babil'de Harut ile Marut'un asılı bulunduğu kuyuya benzer. Dolayısıyla beyitte Harut gibi sihirbaz olsalar da sevgilinin güzellik sihri, âşıkların sihrinden daha kuvvetlidir.

İkinci beyit bir kasidede bulunmaktadır. Kelimeler gerçek anlamı ile kullanılmıştır. Firavun sihirbazları ile insanları kandırıp iman etmezken, Allah'ın mucizesi ile Hz. Musa'nın da asası o sihirbazların önünde yılanı dönüşmüş ve sihirbazların sahte yılanlarını yutmuştur. Bu olay Kur'an-ı Kerim'de anlatılmaktadır.

4.6.1.1.9. Hz. Nuh

Hz. Nuh, Kur'an-ı Kerim'de adı geçen büyük peygamberlerdendir. Onunla ilgili en önemli olay tufan hadisesidir. Klasik Türk edebiyatında da genellikle tufan ile birlikte anılır. Ancak o aynı zamanda oldukça uzun da yaşamış bir peygamberdir. Onun kıssası Kur'an-ı Kerim'de şu şekilde anlatılmıştır. Peygamberlik görevi ile gönderildiği kavminin arasında dokuz yüz elli yıl kalmış ve onları imana davet etmiştir. Allah'a kulluk etmemeleri karşılığında bir azapla karşılaşacaklarını da haber vermiştir. Fakat kavmi ona inanmamıştır. Onu yalancılıkla da itham etmişlerdir. Sonunda Hz. Nuh, onları cezalandırması için Allah'a dua eder. Allah, onun duasını kabul eder ve kavmini bir tufan ile helak edeceğini, kendisinin ve inananların Hz. Nuh'un kendisinin yaptığı bir gemi ile kurtulacağını bildirmiştir. İşte ona tâbi olmayıp gemiye binmeyenler bu tufanda helak

olmuşlardır. Bu gemiye binenler ve binmeyenler önemlidir. Zira peygamberin eşi ve oğulları dahi iman edip de gemiye binmediklerinden boğularak helak olmuşlardır. Ayrıca gemiye her hayvan çiftinden birer tane alınır. Fakat hayvanlar gemiye alınırken İblis de gemiye biner. O bir eşeğin kuyruğuna tutunarak gemiye binmiştir. Eşek gemiye binmek istediği sırada İblis onu binmekten alıkoyar. Fakat peygamber “Ya melun girsene” deyince içeri girer. Peygamber geminin içinde İblis’i de görünce onun nasıl içeri girebildiğine şaşırır. İblis de “Eşeğe gir dediğin zaman ‘Ya melun’ diye hitap ettin [...] Allah’ın kulları içinde benden başka melun olmadığından bu emir bana aitti. Ben de girdim” der (Levend, 1984, s. 109-110).

Hiz. Nuh, *Hatâyî Dîvânı*’nda dört yerde anılmıştır. Hepsinde de tufan olayına telmih vardır. Aşağıdaki ilk beytin bulunduğu gazelin ilk dört beytinde sayılan vakıaların ardından Hatâyî kendisinin bunları önceden bildiğini, zira açık alametlerini görüp anlayabildiğini söyler. Tıpkı Hiz. Nuh’un halkına tufan olacağını açıkça bildirmesi gibi. Fakat açıkça bildirmesine rağmen herkes Hiz. Nuh’a inanmamıştı. Hatâyî de bu inanıp kurtulan az sayıdaki insanlardan biri gibidir.

Görmüşdi tâ Hâtâyî ezelden yakîn mını

Nûhuñ ‘alâmeti gelür andan tufân kıpar (G. 126/5)

Aşağıdaki beyitte ise Hiz. Ali’ye nispet edilen *Hutbetu’l Beyan*’daki sözlerine binaen Nuh’u tufandan kurtaranın o olduğu söylenmiştir:

Ger ezelden olmasaydı lutf u ihsânıñ senüñ

Nûh bulmazdı necât ez-hevl-i tûfân yâ ‘Alî (K. 18/13)

Hiz. Musa’dan bahsedilirken incelenen aşağıdaki beyitte ise Nuh tufanı ile Mûsî esasî aynı işlevdedir. Bunlar peygamberlerin hem sırandıkları hem de mucize gösterdikleri hadiselerdir.

Süleymân hâtemi Mûsî ‘asası

Cihâna Nûh tufâna şimdi geldüm (G. 265/7)

Müseddeste Hiz. Âdem’in cennetten çıkarıldıktan sonra tevbe etmesini, Nuh tufanının sonra ermesini de sağlayanın Hiz. Ali olduğu söylenir.

Odur tevbe ber-ķalb-i Âdem viren

Zî-ğark-âb-ı Nûhı çeküp kırtaran (Mus. 1/d. 71-72)

4.6.1.1.10. Hiz. Süleyman

Hiz. Süleyman hem bir peygamber hem de bir hükümdardır. İsrailoğullarına hükmetmiştir. Onun saltanatı boyunca barış hüküm sürmüştür. Klasik edebiyatta

kendisine sıkça telmihte bulunulur. Onun daha çok hükümranlığı ve devleti, yüzüğü, hayvanlara ve cinlere de hükmedip onlarla konuşması, Sebe melikesi Belkıs'ın hediyesi ile birlikte anılır. *Hatâyî Dîvânı*'nda da geleneksel kullanıma uygun olarak on iki beyitte ona telmihte bulunulur. Aşağıdaki beyitlerde onun hükümdarlığına ve yüzüğüne telmihler vardır: Sevgili bir hükümdara benzetilirken Hz. Süleyman'a benzetilmiştir. Onun devletinde huzur hakimdir. Dolayısıyla sevgilinin ayağının toprağında da âşık için huzur vardır ve oldukça kıymetlidir, bütün cihana değer:

Āsitānuñ hākini virmen cemī'-i 'āleme

Her ayağın toprağı mülk-i Süleymāndur maña (G. 11/3)

Ayrıca Hz. Süleyman'ın yüzüğü de önemli bir mazmundur. Ona Mühr-ü Süleyman da denir. Bu yüzüğün üzerinde İsm-i Azam duası bulunduğu söylenir. Bu yüzük üzerinde İsm-i Azam bulunduğu için dünyaya, bütün mahlukata hükmetmiştir. Bir gün yüzüğünü eşi Amine'ye emanet eder. O da peygamberin suretine giren bir dev'e yüzüğü verince hükümdarlığını kaybeder, uzun zaman sonra tekrar hükümdarlığına kavuşur. Aşağıdaki beyitte, Süleyman gibi gümüşten bir tahta kurulmuş olan sevgilinin elinde altından bir kadeh bulunur. Bu kadeh de tıpkı Süleyman'ın yüzüğü gibidir. Onunla tüm mahlukata hükmeder:

Taht-ı sīmīn üste oturmuş Süleymān hükm için

Elde bir zerrīn ayağ engüşterī nisbetlüdür (G. 75/4)

Süleymān hātemi Mūsī 'asāsı

Cihāna Nūh tufāna şimdi geldüm (G. 265/7)

Nişānumdur menüm tēc-ı sa'ādet

Süleymān eline engüşterem men (G. 306/5)

Hz. Ali de Zülfikar isimli kılıcı ile doğuda ve batıda savaşlarda düşmanı mağlup etmiştir. Bu yönüyle o da Hz. Süleyman'a benzer. *Hatâyî* de onların yolunu takip eder:

'Alīnūñ Zū'l-feķārı şarkā garba

Yüridi çün Süleymāndur Hātāyi (G. 419/3)

Aşağıdaki beyte göre Hz. Süleyman'ın yüzüğü üzerinde Hz. Ali'nin ismi yazılı olduğundan dolayı Süleyman büyük bir hükümdar olmuştur.

Olmasaydı hātemi üstinde ism-i a'zamuñ

Handan alurdu bu ta'zîmi Süleymân yâ 'Alî (K. 18/11)

Hız. Süleyman'ın karınca ile olan kıssası da oldukça yaygın kullanılan bir mazmundur. Hız. Süleyman bir gün sefere giderken bir dere de karıncalara rastlar. Bu karıncaların beyinin sözünü işitir ve tebessüm eder. Karıncaların beyi Hız. Süleyman ve ordusuna bir but ikram eder. Bu butun yarısı ile, bereketlendiği için, ordu doyar ve yarısı tekrar karıncaya iade edilir. Edebiyatta da sevgili yine hükümdar olur, âşık ise karınca gibi küçücük ve acizdir.

Ayağ uñ basdığı yir ey dil-ārām

Bu mūr için Süleymân menzildir (G. 90/2)

Ey zemîn altında pinhân mūr-ı pā-māl-i hâkîr

Çık bu 'işret dânesin vir kim Süleymân devridür (G. 162/2)

Ey Süleymân-ı zamâne 'âşıkun sor hâli ne

Kim kapuñda mūr nisbet pây-mâlûndür senûñ (G. 198/5)

Bir mūr-ı hastenûñ ki kapuñda makâmı var

Men ol makâma mülk-i Süleymân disem yiri (G. 408/4)

Kimini Süleymân kimin itdi mūr

Kimini muhakkar kimin ehl-i zûr (M. 2/5)

Aşağıdaki beytin bulunduğ u kaside Hız. Ali'ye methiyedir. Eğer lanetlenmiş cinler Süleyman'ın aslında Ali olduğunu bilselerdi iman edip küfrü terk ederlerdi, denir. Burada da Hız. Ali'nin nurunun ezelden yaratıldığı inancı dile getirilmiştir.

Terk eyler idi küfrini bî-şekk Hâtâyî

Her dîv-i la'în bilse Süleymân 'Alîdür (K. 8/17)

4.6.1.1.11. Hız. Ya'kub ve Hız. Yusuf

Hız. Yak'ub ve oğ lu Hız. Yusuf İsrailoğ ullarına gönderilmiş peygamberlerdir. Klasik edebiyatta Hız. Yak'up oğ lu Yusuf'a çektiğ i hasretle ve bu hasret neticesinde ağ lamaktan gözlerini kaybetmesi ve kulübesi ile anılır (külbe-i ahzan). Hız. Yusuf'a ise daha çok güzelliğ i ile telmihte bulunulur. Ayrıca yaşamış olduğ u Kenan ilinden dolayı "Yusuf-ı Kenan" olarak anılır. Aşağıdaki beyitlerde genellikle oğ ullarının hilesinden

dolayı Yusuf'tan yıllarca ayrı kalan Hz. Ya'kub'un çektiği elemenden bahsedilir. Aşık, Ya'kub gibi Yusuf kadar güzel sevgilisinden ayrı kaldığı için inleye inleye ağlar:

Men ol Ya'ķūba nisbet zār boldum
Cemālūñ Yūsuf-ı Ken'āndur ey dost (G. 29/2)

Ya'ķūbı gör zār u giryān Yūsuf-ı Ken'ān için
Men ki künc-i ḥalvetem uş Mısr-ı sulṭān mendedür (G. 57/7)

Gerçi Ya'ķūbı za'īf itdi firākı Yūsufuñ
Zā'f içinde ol dahı men nā-tüvāndan yahşıdur (G. 127/2)

Yūsuf cemāli gelmedi yār tek Ḥaṭāyīye
Ya'ķūb-ı ḥaste çekmedi gönlüm melāli tek (G. 182/5)

Hasretem Ya'ķūb tek Yūsuf yüzine ey şabā
Tañruñ için bir ḥaber algi nigārumdan menüm (G. 230/4)

Ya'ķūb-ı ḥaste-dil kimi giryān u derd-mend
Pür-iştiyāk Yūsuf-ı Ken'āna yanaram (G. 272/3)

Hem Eyyūba derd ü şifā gösteren
Dem-i gamda Ya'ķūba feryād iren (Mus. 1/d. 74-75)

Dün ü gün hecrüñ ile gönlüm perīşāndur menüm
Tāli'üm Ya'ķūba beñzer Yūsuf-ı çāh olmışam (G. 239/6)

Külbe-i Ya'ķūba nisbet meskenüm boldı ḥarāb
Tā ki senden ayru düşdüm Yūsuf-ı Ken'ān kimi (G. 389/4)

Hz. Ya'kub oğlunun hasretini duyarken, Yusuf Mısır'da sultan olmuştur. İkisinin bu durumu tezat oluşturmaktadır. Bu da beyitlerde dile getirilmiştir. Mecazen âşık da hasretinden ağlayıp dururken sevgili bir sultan gibi rahat içindedir.

Gönlüm çü Mısr-ı Yūsuf-ı Ken'ān içindedür
Gözüm yaşı firāk ile çün rüd-ı Nıl durur (G. 149/3)

Mısr içinde Yūsufı bir k̄ul iken sulṭān iden

Derd ilen Ya‘kūbını bīmār iden Perverdigār (K. 1/7)

Hız. Yusuf gūzelliđi ile meşhurdur. Efendisi Potifar’ın eşı de ona aşık olmuştur. Klasik şiirdeki sevgilinin gūzelliđi de Yusuf’un gūzelliđi gibidir.

Hūsnūñi men Yūsuf-ı Ken‘āna nisbet kılmışam

Kılmışam nisbet velī şāhāna nisbet kılmışam (G. 263/1)

Hatāyî, bazen de kendisini Hız. Ya‘kub’a benzetir. Yusuf ise Hız. Ali’dir.

Menem Ya‘kūb kimi Yūsufdan ayru

Menüm Yūsuf-ı Ken‘ānum ‘Alīdür (G. 59/4)

Menem Ya‘kūb-ı ser-geşte cihanda

Menüm Yūsuf-ı Ken‘ānum ‘Alīdür (G. 60/4)

4.6.1.1.12. Hız. Yunus

Hız. Yunus, Ninova halkına peygamber olarak gönderilmiştir. Klasik şiirde kendisine bir balığın yutması ile telmihte bulunulur. *Hâtâyî Dîvânı*’nda da üç yerde Hız. Yunus’tan bahsedilmiştir. Onun da halkı kendisine tâbi olup Allah’a iman etmediğinden dolayı halkından kaçır ve bir gemiye biner. Fakat gemide bir kaçkın olduğunu anlayınca gemidekiler onu indirmek ister. Çekilen üç kur’ada da o çıkınca gemiden atılmak zorundadır. Gemiden atılınca bir balık onu yutar. Üç gün veya kırk gün balığın karnında kalır. O sırada pişmanlık duyup Allah’a niyaz eder. Balık da onu karaya bırakır. Yine halkına tebliğde bulunmuş ve bu sefer onlar da iman etmiştir. Aşağıda kasideden alınan beyitte Allah’ın kudretine delil göstermek amacıyla Yunus’u balığın yutup da onu tekrar sağ olarak karaya bırakması olayına telmih vardır.

Yūnusı deryā içinde yudduran bir balığa

Āteşi İbrahīme gül-zār iden Perverdigār (K. 1/8)

Aşağıdaki beyitlerde de Hız. Ali’nin *Hutbetü’l Beyan*’daki sözlerine telmih vardır:

Yūnusı sensin salan deryāda balıđ karnına

Sen çıharduñ Yūsufı ez-çāh-ı Ken‘ān yā ‘Alī (K. 18/14)

Kılan Yūnusı hem balıđdan reha

Kelīmūñ ‘asāsın kılan ejdehā (Mus. 1/40)

4.6.1.2. Ehl-i Beyt ve Sahabe

Hız. Peygamber'in ailesini ifade etmek için "Ehl-i Beyt" ismi kullanılır. *Dîvân*'da isimleri anılan aile mensupları alfabetik olarak şunlardır: Hız. Ali, Hız. Fatıma, Hız. Hatice, Hız. Hasan, Hız. Hüseyin. Ehl-i Beyt'in kimlerden oluştuğu konusundaki tartışmalar ise Hız. Peygamber'in eşleri ve Hız. Hasan ve Hüseyin'den sonraki dokuz imamın da Ehl-i Beyt'e dahil olup olmadığı hususundadır. Şah İsmail Hatâyî'nin devletinin resmi mezhebi yaptığı Caferiliğe göre Hız. Peygamber'in eşleri Ehl-i Beyt'e dahil değilken, dokuz imam Ehl-i Beyt'e dahildir (Okumuş, 2004, s. 205). Dolayısıyla şiirlerinin şerhi de bu çerçevede yapılmalıdır. Kişi kadrosunda Hız. Hatice de bulunduğundan dolayı Ehl-i Beyt'in kimler olduğunun tespiti önemlidir. Hız. Ali'nin soyundan gelen imamlar da bu bölümde incelenecektir.

Sahabe ise Hız. Peygamber'in sohbetine katılanları ifade eder. Tekili sahabîdir. Sahabînin kim olduğu hakkında da çeşitli görüşler ileri sürülmüştür (Efendioğlu, 2008, s. 491). *Hatâyî Dîvânı*'nda isimleri geçen üç kişi; Ebu Zer el-Gıfârî, Selman-ı Fârisî ve Veys el-Karanî bu bölümde incelenecektir. Fakat Veys el-Karanî, Hız. Peygamberle bizzat görüşmemiş olduğundan sahabî olarak kabul edilmez. Tâbiinden sayılır.

4.6.1.2.2. Hız. Hatice

Hız. Hatice, Hız. Peygamber'in ilk hanımıdır. *Dîvân*'da ona şu beyitte telmihte bulunulmuştur:

Hadice mahrem oldu çün Resûle

Yakîn bil Fâtıma hayru'n-nisâdur (K. 3/3)

Beyitte, Hız. Hatice'nin Hız. Peygamber'e mahrem yani eş olduğu söylenirken bu evliliğin neticesinde Hız. Fatıma'nın dünyaya geldiği dile getirilir. Hız. Hatice'nin Hız. Peygamber'e eş olsa da kadınların en hayırlısının kızları Hız. Fatıma olduğu söylenmektedir.

4.6.1.2.2. Hız. Ali

Hatâyî Dîvânı'nın eksenini Hız. Ali'nin oluşturur. Pek çok şiirde adının anılmasının yanı sıra birden fazla şiirde redif olarak kullanılmıştır. 8, 11, 14, 18 numaralı kasidelerin; 40, 59, 60, 119, 438 numaralı gazellerin; 6, 7, 8, 10 numaralı tuyuğların rediflerinde "Ali" ismi bulunur. Aynı zamanda *Dîvân*'daki tek müseddes-i mütekerrirde her bent sonunda tekrar eden dizeler de Hız. Ali'nin isminden ve onu öven sıfatlardan oluşmaktadır.

Hutbetü'l Beyan'la ilgili açıklamalar doğrultusunda Hz. Ali ilgili aktarılanlara ek olarak burada başka hangi vasıflarla anıldığına yer verilecektir. Özellikle menkıbelerde rastlanan vakıalara *Hatâyî Dîvânı*'nda da yer verilmiştir. Onun gösterdiği kerametlerin şiirde nasıl yer edindiği bu bölümde tespit edilecektir.

Onun menkıbevi kişiliği hakkında detaya girmeden tarihî kişiliğinden kısaca söz etmek gerekir. Hz. Ali, Hz. Peygamber'e ilk iman edenlerdendir. Amcasının oğlu ve kızı Fatıma'nın da eşidir. Hz. Peygamber'in vefatından sonra dördüncü halife olup dört sene halifelik yapmıştır. Abdullah İbn-i Mülcem isimli bir Harici tarafından şehit edilmiştir. Onun ilk halife olması, soyundan gelenlerin de bunu devam ettirmeleri gerektiği fikri Şia'nın siyasî oluşum nedenidir. Hz. Ali'yi savunanların yanı sıra ona muhabbette aşırıya gidenler Şia'nın gulat fırkalarını oluşturmuş; bu fırkalar ona ilahlık atfetmiştir. Bazen bu fikirler tasavvufî akımlarla da kaynaşmıştır.

Hatâyî'nin şiirlerinin büyük bir kısmı ise Hz. Ali'nin menkıbevi kişiliğine telmihte bulunur. Bu nedenle şiirlerin anlaşılabilmesi de Hz. Ali'nin tarihî kimliğinden çok menkıbevi kimliğinin tespitine bağlıdır. *Dîvân*'da onun menkıbevi niteliklerinden beslenen beyitler şunlardır:

Hz. Ali'nin çoğunlukla vurgulandığı vasıflarından olan kahramanlığı ile ilgili olarak nazmedilmiş olan beyitlerin bir kısmı Hayber savaşı ile ilgilidir. Rivayetlere göre Hayber savaşı şöyle gelişir: Hayber kalesinin önündeki kırk arşın genişliğinde olan hendeği Hz. Ali bir defada atlar. Düşmanlar ise bulundukları kaleden Hz. Ali'nin üzerine yağ döküp kaya atarlar. Fakat Hz. Ali'ye okuduğu dua vesilesi ile hiçbir şey olmaz. Sonrasında ise nara koparıp kalenin kapısını tek seferde çeker. O anda yer, büyük bir deprem olmuşçasına sarsılır. Hz. Ali yerinden söktüğü bu büyük kapıyı, kırk adım uzağa atar. (Ünlüsoy, 2011, s. 184). Hâtayî, Hz. Ali'nin kalenin kapısını kendisine kalkan olarak kullandığını söyler, bu da menkıbelerde anlatılmıştır. Aşağıdaki beyitlerde bu vakıaya telmih vardır:

‘Alî hışm ile doğradı Bu Cehli

Hamîr tek destine Hayber gelüpdür (G. 62/5)

‘Alî oldur ki üç yüz miñ dürüst tapmayile fülâd

Yasanmışdı kapusunda kopardı bâb-ı Hayberden (G. 327/7)

‘Anterüñ başın kesen Hayber kapusın koparan

Ceng içinde kâtil-i küffâr sensin yâ ‘Alî (K. 14/6)

Ol ‘Alisin kim şehâdet barmağın kullâb idüp

Kopdı yirden kuvvetüñle bâb-ı Haydar yâ ‘Alî (K. 11/10)

Hezârân kâfiri çün ‘Amr u ‘Anter

Tüketdi vermeyüp amân ‘Alîdür (G. 119/6)

Anter ve Amr Hayber’deki iki Yahudi’dir. Yeminî’nin *Faziletname*’sinde de onlardan bahsedilir. “Hayber’in fethi esnasında nara atarak Anter’i yüz üstü yere düşürmüş, göğsüne çöküp yedi defa imana davet etmiş, Anter daveti reddedince Zülfikar’la onu öldürmüştür (Güfta, 2015, s. 204)”. Amr ise kaçmakta iken Hz. Ali tarafından kuşağından yakalanıp yere çalınır; Amr beline kadar yere girer ve ölür (2015, s. 203).

Hz. Ali ile ilgili bir diğer menkıbevi vasıf, Hz. Peygamber’in Mirac’ta onunla aslan suretinde karşılaşmasıdır:

Muştafâ gördi seni aşlan şıfâtlı der-felek

Şâhib-i mi‘râc u hem-tâc u livâsın yâ ‘Alî (G. 438/5)

Mi‘râca Muḥammed ki ‘urûc itdi zi-suflâ

Ber-der-geh-i Hâk gördi ki aşlan ‘Alîdür (K. 8/4)

Çıhdı mi‘râca Muḥammed didi doksan miñ kelam

Sırr-ı Hâk hem mahrem-i esrâr sensin yâ ‘Alî (K. 14/3)

Hâk te‘âlâ ḥazretinden leyletü’l-esrâ yakîn

Cebra’îl indürdi ismüñ şâh-ı merdân yâ ‘Alî (K. 18/8)

Muştafâ mi‘râca çıhgeç leyletü’l-esrâda hem

Nâgehân gördi seni ber-şekl-i aşlan yâ ‘Alî (K. 18/20)

Ey Ḥatâyî giymiş aşlan kisvetin

Lâ-mekân kaşırında der-bândur ‘Alî (T. 7/d. 4)

Mirac hadisesi ile ilgili Yeminî’nin menkıbevi anlatımı şudur:

Hız. Peygamber, Burak'a binip semâya çıkar. Cebrâil'le semânın katlarını gezerken, önlerine bir aslan çıkar. Hız. Peygamber parmağındaki yüzüğü onun ağzına verir ve yollarına devam ederler. Hız. Peygamber semâda kimsenin ulaşamadığı bir noktaya ulaştığında Hak'la söyleşirken orada sırlarını dinleyen bir genci görür. Bu genç Hız. Ali'dir. Miraç'tan döndükten sonra sabah namazının sonunda Hız. Ali gelir, Hız. Peygamber'in Miraç'ını kutlar ve onun Miraç'ta aslanın ağzına attığı yüzüğü önüne koyar (Ünlüsoy, 2011, s. 221).

Dîvân'da 327. gazel Hız. Ali'nin birbiri ardınca kerametlerine yer vermesi bakımından önemlidir. Hız. Ali'ye nispet edilen menkıbevi olaylar farklı şiirlerde dağınık olarak işlense de 327. gazelde ardı ardına onun kerametleri dile getirilmiştir. Bunlardan birincisi, ifritin ellerini bağlamasıdır. Hız. Ali'nin dev ve ifritler ile savaştığını anlatan birden fazla destansı hikâye vardır. Bunlar genellikle *cenknameler*de anlatılmıştır. Ünlüsoy'un *Gazavat-ı Bahr-i Umman*'dan aktardığına göre, Hız. Ali içi şeytan ve ifritlerle dolu bir kuyuda Sanduk ve Sencigil'in Kaf dağından getirdiği otuz bin ifrit ile savaştığı (2011, s. 188). Ayrıca Hız. Ali'nin dev ile savaştığı hikâyelerden biri de Kesikbaş destanına konu olmuştur. Hız. Ali girdiği her mücadelede muvaffaktır. Aşağıdaki beyitte de tövbe eden ifritin bendini çözmesi işlenmiştir.

‘Alî oldur ki ‘ifrîtüñ iki elini bend itdi

Âdemden Hâteme degin o bendi kaldı ber-gerden (G. 327/2)

Beyitteki keramet, Yeminî'nin *Faziletname*'sinde anlatılmaktadır. Buna göre bir gün Hız. Peygamber ve ashabı mescidin suffesinde oturlurken bir dev çıkagelir. Bu devin eli ensesine bağlı, bağı ise dağlanmıştır. Dev, Hız. Peygamber'i görünce onun ayağına kapanıp ağlar ve elindeki benden kurtarmasını ve hidayet etmesini ister. Hız. Peygamber, onu bu hale koyanın kim olduğunu sorar. Dev, ins ü cinlere hükmeden Hız. Süleyman döneminde yaşamış olduğunu söyledikten sonra hikâyesini anlatmaya başlar: Bir gün Hız. Süleyman ins ve cinlere emrinden çıkan var mıdır diye sorar. Onlar da Umman ile Kaf'ın arasında iki kardeşin bölgeye hükmettiklerini ve Süleyman'a tabi olmadıklarını söyler. Keyman adlı bir dev, onların dirisinin veya başının Süleyman'a getirilmesi için görevlendirilir. Yakalanacak olan devlerden biri işte Hız. Peygamber'in huzuruna gelip kıssasını anlatan bu devdir. Keyman Süleyman'ın huzuruna bu iki devı getiremez. Sonra devlerden oluşan bir ordu üzerlerine salınır. Ordunun başında Anuş adlı bir dev vardır. Yedi yüz gün savaşır. Ağaç darbeleri ile Süleyman'ın ordusunu geri gönderirler. Bu kez Süleyman kendisi devlerin karşısına gelir. Üç gün üç gece savaşır ve devin kardeşi Süleyman'ın tahtını da yere vurur. O an bir gürültü kopar ve şaşakalırlar. Bir atlı görünür ve bu devin karşısına dikilir kardeşini ise iki parça eder. Bu devin ellerini de saçıyla

ensesine bağlar. Süleyman bu erin kim olduğunu sorsa da cevap alamaz. Dev ise Kaf dağını aşp kaçır. Ama ellerindeki bendi çözemez. Kurtulmak için Süleyman'ın huzuruna çıkar. Hz. Süleyman da bu işi kim yaptıysa onun çözebileceğini, ahir zamanda bir peygamber geleceğini onun huzuruna varıp iman ederse kurtulabileceğini söyler. Dev Hz. Peygamber'in huzuruna çıktığında Hz. Ali'nin yüzünü görünce sararıp yüzü üste düşer, bayılır. Hz. Peygamber neden sararıp solduğunu, Ali'yi önceden tanıyıp tanımadığını sorar. Dev ise kardeşini öldürüp Süleyman'a yardım edenin Ali olduğunu söyler ve tövbe edip af diler. Hz. Peygamber ise Hz. Ali'ye kan-ı keramet diye hitap edip velayetini göstermesini ister. Hz. Ali, devin bendini çözer. Dev ile ona tabi yedi bin ifrit de Müslüman olur (Tepeli, 1994, s. 198-213).

Aynı gazelin bir sonraki beytinde ise Hz. Ali ile Selman-ı Farisi arasında geçen bir menkıbevi olaya telmih vardır. Bu olay Deşt-i Erjen (Erzen)⁶⁸ denilen yerde gerçekleşmiştir. Farklı yerlerdeki beyitler aynı olayı anlatmaktadırlar ve olay örgüsü bakımından birbirinin devamı niteliğindedir:

‘Alî oldur ki Selmāna ‘aceb bir deste nergisni
Hemān-dem tāze gösterdi üç üz yıl dirdüğü yirden (G. 327/3)

Üç yüz ıldan soñra Selmān itdi senden imtiḥān
Virdüñ anuñ destine gül tāze vü ter yā ‘Alî (K. 11/12)

Beyte konu vakıa kısaca şudur: Selman-ı Farisi bir gün bir göle girip yıkanır. Geri döndüğünde ise elbisesinin üzerinde bir aslan yatmaktadır. O an “Ya Ali yetiş!” diyerek medet umar. Sonra aslan kaybolur, elbiselerinin üzerine ise nergis bırakır. Bir gün Hz. Ali yedi yaşlarında bir çocuk, Selman-ı Farisi ise yetmiş yaşlarında iken Hz. Ali yediği hurmanın çekirdeğini Selman-ı Farisi'nin üzerine atınca, ona neden attığını sorar. Hz. Ali de kerametini gösterir ve elbisesinin üzerine nergisi bırakan aslanın kendisi olduğunu söyler (Yakıcı ve Özdemir, 2012, s. 251). Hikâyenin başka versiyonunda ise Selman-ı Pak suyun kenarında biten nergisten koparır ve aslana verir. Aslan da nergisi alır ve elbisenin üzerinden gider. Selman-ı Pak, bir gün Hz. Ali'nin evinde bir tas suyun içinde o kopardığı nergisi görür (Koçoğlu, 2012, s. 96). Bu beyitte telmih olunan menkıbeler hem Hz. Ali'nin keramet gösterdiğine hem de nurunun insandan önce yaratılmış olduğuna delil olarak sunulmuştur. Ayrıca İslam öncesi inançlarda bulunan don değiştirme motifi,

⁶⁸ Deşt-i Erjen, Şiraz yakınlarında havası güzel bir sahra.

menkıbelerde anlatılan bu vakiya telmih suretiyle *Dîvân*'da tekrar edilmiştir. Yeminî'nin *Faziletnâme*'sinin dokuzuncu faziletinde ise Selman-ı Farisî ile Deşt-i Erjen'deki bu hadiseler daha detaylı anlatılır. Bu keramet Hatâyî tarafından şöyle dile getirilir:

Bendin alduñ 'ifrîtûñ üç yüz ılda sonra şāh

Deşt-i Erjende geçen Kerrār sensin yā 'Alî (K. 14/4)

Esasen Hz. Ali'ye nispet edilen bu keramet, yukarıda anlatılan nergis hikâyesinin bir diğer varyantıdır. Anlatılana göre Selman-ı Farisî Müslüman olup puta tapmadığı için diyar-ı Fars'ta hükümdar olan babası tarafından öldürülmek ister. Fakat babasının veziri âlemde kötü olarak anılmaması için oğlunu bizzat öldürmek yerine aslanların gezindiği Deşt-i Erjen denilen yere bırakmasını tavsiye eder. Bunun üzerine Selman-ı Farisî Deşt-i Erjen'e gelir. Orada uyur, uyandıktan sonra suya girer ve yıkanır. O yıkanmakta iken elbisesinin üzerine bir aslan yerleşir. O anda Hz. Peygamber'i anar. Sonra başında imamesi ile kızıl giyinmiş bir atlı belirir. Bu er elindeki kılıç ile aslanın başını gövdesinden ayırır. Selman ise sudan dönerken toplamış olduğu nesrin benefşe destesini o civana verir. Verdiği çiçekler üç çeşittir: Benefşe, nergis ve nesrin. O civan elinden nergisi alır ve kaybolur. Bundan üç yüz otuz yıl sonra Selman hurma çekirdeğini kendisi üzerine atınca ona neden böyle davrandığının sırrını sorduğunda Hz. Ali işte bu olayı hatırlatır.

327. gazelin takip eden beytinde Hz. Ali'nin beşikte iken ejderha ile dövüşmesi kerameti anlatılır.

'Alî oldur ki mehd içre aña bir ejdehā geldi

Anı dutdı dehānından iki yardı ser-ā-serden (G. 327/4)

Ünlüsoy'un Yeminî'den aktardığına göre Hz. Ali henüz beşikteyken Mağrut isimli bir büyücüyü öldürmüştür. Ebu Cehil, gelecekte Hz. Ali'nin gücünden endişelendiği için Hz. Peygamber ile Hz. Ali'yi yok etmek için büyücüye gider. Büyücü de ejderha suretinde Ebu Talib'in evine gider. O sırada Hz. Ali beşikte yatmakta annesi ise oturmaktadır ve onu fark etmemiştir. Ejderha Hz. Ali'yi öldürmek için yaklaşır. Hz. Ali ise beşikten elini çıkararak ejderhanın iki çenesini kavrar ve kuyruğuna kadar onu iki parçaya böler (Ünlüsoy, 2011, s. 209).

Hz. Ali'nin kahramanlıkları ile kerametini göstermekte onun yardımcıları atı Düldül ile kılıcı Zülfikar'dır. Gazelin devam eden beytinde bu ikisi anılarak Hz. Ali'nin kahramanlığı tekrar dile getirilmiştir:

'Alî oldur ki Düldül Zü'l-feķār virildi ķudretden

Birin mindi birin çaldı dîn açdı cümle kâferden (G. 327/5)

Beyitte Döldül ile Zülfikar'ın ona kudretten verildiği söylenmiştir. Alevî-Bektaşî inancında Döldül'ü doğuran katır, Hz. Fatıma'ya cennetten gelen elmanın kabuklarını yiyerek hamile kalmıştır. Aynen Zülfikar'ın da elmadan yaratıldığına inanılır. Yahya b. Bahşi'nin *Maktel-i Hüseyin*'inde anlatılana göre; Hz. Ali, Hayber'i Zülfikar ile fethettiğini söylemesine karşılık Hz. Fatıma da bunu bildiğini, cennette babası Hz. Peygamber ile birlikte otururken Zülfikar'ı bir elma ağacının altında mahzun bir halde gördüğünü ve üzerinde Hz. Ali ile kendisinin adının yazılı olduğunu söyler (Daşdemir, 2015, s. 89).⁶⁹

Aşağıdaki beyitte ise güneşin geri çevrilmesi kerametine telmih vardır:

‘Alî oldur ki üç yüz miñ ağaç yol var idi geldi

Yarım günden gün ötmışdi günü dönderdi ahterden (G. 327/9)

Hz. Ali, yanındakiler ile birlikte Babil'e sefer sırasında, ikinci vaktinde kfiledekilerin bir kısmı Fırat nehrinden hayvanlarını atlatmaya çalışırken namaz vakti geçer. Hz. Ali de dua ederek Allah'tan güneşin geri dönmesini ister. Duası kabul olunur ve namazlarının kıllarlar (Ünlüsoy, 2011, s. 215). Bu hadiseden başka Fırat'taki bir başka keramet ise bir sonraki beyitte nazmedilmiştir:

‘Alî oldur ki Cümcümden Furātuñ yolını sordı

Yedi arħadan ün geldi ki Cümcüm ibn-i Gergerden (G. 327/10)

Bu beyitte nazmedilen vakıaya yine Yeminî'nin *Faziletnâme*'sinde rastlanılmaktadır. *Faziletnâme*'nin sekizinci faziletinde olay şöyle anlatılır: Nusayr, Hz. Ali'ye muhabbette aşırıya gittiği için İbn-i Sem'an'dan sonra öldürülen ikinci kişidir. Bir gün Hz. Ali yanında Kamber, Ammar, Selman, Amr b. Ümeyye, Cabir, Nusayr-ı Tusi olmak üzere sefere çıkar. Yolda susayınca Hz. Ali, Nusayr'a bir mağaradan su alıp getirmesini ister. Nusayr, mağaraya vardığında ona su veren Hz. Ali olduğunu görür. Geri döndüğünde ise Hz. Ali'yi yine yerinde görür. Kfiledeki herkese sırayla su getirmek için mağaraya vardığında her seferinde suyu veren kişi Hz. Ali'dir. Böyle olunca Nusayr, Hz. Ali'nin ilah olduğunu düşünmeye başlar. Yedi kere Nusayr su getirmeye gider, her seferinde Hz. Ali'yi hem suyun başında hem de kendi yerinde görür. En sonunda da suyu Hz. Ali'ye sunar ve o da içer. Oradan ayrıldıktan sonra Fırat nehrine varırlar. Nehrin suyu taşkın olduğundan karşıya geçemezler. Bir geçit var mıdır diye sormak için etrafta kimse de yoktur. Hz. Ali, Döldül'den inip Nusayr'ı bir geçit olup olmadığını sordurmaya

⁶⁹ Ayrıca: Biri Fâtma biri Döldül ol çehâr-pärenüñ / Biri oldı Zü'l-fekâr biri 'Alînüñ Kamberi (G. 432/5)

gönderir. İlk sefer kimseye rastlamaz. İkincisinde Hz. Ali ona, Cimecime’den sor diye emreder. Nusayr da Cimecime kimdir, nerededir diye sorar. Hz. Ali, Fırat üzerinde bir şah olduğunu ve onu çağırması gerektiğini söyleyerek onu gönderir. Nusayr nehre varınca “Cimecime” diye bağıır. Karşılığında nereden geldiğini bilmediği “Lebbeyk” diyen bin avaz işitir. Nusayr’ın aklı başından gider. Hz. Ali’nin yanına döner. Bin tane ses geldiğini, hangisinin Cimecime olduğunu bilemediğini söyler. Hz. Ali Cimecime bin Kerkere diye çağırması gerektiğini ona söyler. Nusayr seslendiğinde, bu sefer kırk ses gelir. Nusayr yine şaşırır ve geri döner. Üçüncü kez gideceği vakit Hz. Ali ona Cimecime bin Kerkere’den sonra bir de Kerkere bin Mermere diye seslenmesini emreder. O zaman nehirden “Lebbeyk eyâ şah-ı velayet” diye tek bir ses gelir. Nusayr Şah-ı velayetin kendisi ile beraber olduğunu, adını onun öğrettiğini ve geçit sormak için geldiğini söyler. Cimecime ona kim olduğunu anlatır. Daha insan yaratılmadan otuz bin yıl önce ateşten yaratılmış bir kavmin şahı olduğunu söyler ve atasını tanıyan bir kişinin geçide ihtiyacı olmayacak kadar ulu bir kişi olduğunu da ekler. Bunları duyunca Nusayr aklını kaybeder ve Hz. Ali’nin Allah olduğunu söyler (Tepeli, 1992, s. 319-326). 119. gazelde ise bu vakıanın devamı olarak Nusayr’ın uluhiyet iddiasına karşılık Hz. Ali tarafından öldürölüp tekrar diriltilmesine telmih vardır:

Naşiri kıldı yetmiş iki pâre

Yine dirgüzdi cân viren ‘Alîdür (G. 119/13)

Görölldüğü üzere, Yeminî’nin *Faziletnâme*’sinde Hz. Ali’ye nispet edilen pek çok keramete Hatâyî’nin *Dîvân*’ında da rastlanılmaktadır. *Faziletnâme*’nin aynı isimli Farsça bir eserin tercümesi olduğı müellifi tarafından söylenmektedir. Dolayısıyla *Faziletnâme* yine Orta Doğı coğrafyasında ortaya çıkmış fikirlerin ürünüdür. Bir önceki yüzyılda Anadolu’ya gelen Hz. Ali’nin kendi ağzından hadisleri, bir sonraki 16. yüzyılda efsanevi karakterle Anadolu’ya taşınmıştır. Bu dönemde, bu eserlerin Safevi propagandası ile alakalı olup olmadığı ayrı bir sorudur.

Dîvân’da ayrıca bir vakaya telmihte bulunulmadan Hz. Ali’nin keramet kaynağı olduğunu söyleyen beyitler de mevcuttur:

Kırşanan cân u gönöllden sen şehe Kânber-şifat

Eksük olmaz ol kuluñdan hem kerâmet yâ ‘Alî (G. 439/5)

Ol kerâmet kânısın kim Hâk te‘âlâdan saña

Şark u ğarb u ‘arş u kürs oldu musahhar yâ ‘Alî (K. 11/11)

Sensin ol Haydar ki dest-i mu‘cizātuñı görüp

Hükmüñe rām oldu Şām u Rūm u Berber yā ‘Alī (K. 11/9)

Hız. Ali’nin bu menkıbevi kişiliğini güçlendiren kaynaklardan biri de onun hakkında rivayet edilen hadis-i şeriflerdir. Bu hadislerin *Hatâyî Dîvânı*’nda da etkileri okunmaktadır. Onunla ilgili en önemli hadis-i şerif Hız. Peygamber ile Hız. Ali’nin bir nurdan yaratılmış olduğunu söyleyen hadistir. Zira Selmân-ı Farisî ile ilgili olan beyitlerde üç yüz yıl önce gerçekleşmiş vakianın Hız. Ali’nin kerametlerinden sayılması da buna dayanır. Ayrıca bu nurun Hız. Ali’nin soyundan devam etmesi ve seyyidliği dolayısıyla da Şah İsmail’e geçmesi, hadisin *Hatâyî Dîvânı* bakımından önemli olduğunu göstermektedir. Bu hadisin bir rivayet biçimi şöyledir: “Ben ve Ali, Allah’ın kudret elinde muallak olarak onu teşbih eden bir nur idik”. Hadisin temellendirilmesi ise Allah’tan başka hiçbir şey yokken Allah kendi öz cevherinden nübüvvet ve velayet nuru olan Hız. Muhammed ile Hız. Ali’nin nurunu yaratmış olmasıdır (Çiftçi, 2005, s. 74). *Dîvân*’da bu hadise dayanan beyitlerden örnekler şunlardır. Bu beyitler aynı zamanda ilahi nurun devam edip Şah İsmail’e ulaştığını da içerir:

Hem senüñ ta‘rîfüñ itdi hem ‘Alîñüñ ol İlâh

Nişe kim sen Muştafâ ol Murtażâdur yâ Nebî (K. 2/8)

Eşyâda iki nûr ki meşhûr olupdur

Hûrşîd Muhammed meh-i tâbân ‘Alîdür (K. 8/2)

Didiler kim bu cihânın nûrı kimdür kim ola

Mîr Hasandur şâh Hüseynüñ âlî oldu yadigâr (G. 73/3)

‘Âşık iseñ gel berü kim cân-ı cânân mendedür

Zâhidâ pes hândasın kim nûr-ı îmân mendedür (G. 57/1)

Hız. Ali ile ilgili nakledilen diğer hadis şiirde *lahmike lahmi* olarak iktibas edilen “Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Ali’nin eti etimdir, kanı kanımdır, cismi cismimdir, ruhu ruhumdur. Kim Ali’yi incitirse beni incitmiş olur, beni inciten Allah’ı incitmiş olur (Çiftçi, 2005, s. 93)” hadisidir. Bu beyte hadisler bölümünde yer verilmiştir.

Ayrıca Hız. Ali, pek çok beyitte Haydar ismi ile de anılmıştır. Bu beyitlerde de yine Hız. Ali’nin kahramanlığı vurgulanır.

4.6.1.2.3. Hz. Fatıma

Hz. Fatıma, Hz. Peygamber'in Hz. Hatice'den doğan kızı ve Hz. Ali'nin hanımı olması nedeniyle kadınların en hayırlısı sayılmıştır. Hz. Peygamber'in soyunun onunla birlikte Hz. Ali'den devam ediyor olması nedeniyle İslam tarihindeki mevkii oldukça önemlidir. Ümmetin annesi olarak kabul edilir. Hatâyî'nin *Dîvân*'ında onun ismi dört yerde zikredilir. Bunlar arasında Hz. Fatıma'nın Hz. Ali'ye verilen dört parçadan biri olması olarak anlatılması dikkati çeker:

Biri Fâtıma biri Düldül ol çehâr-pârenüñ

Biri oldı Zü'l-fekâr biri 'Alînüñ Kânberi (G. 432/5)

Daşdemir'in aktardığına göre, Alevî edebiyatının önemli yazılı kaynaklarından olan *Menakıb ül-errar Behçet ül-ahrar*'da Cebrail'in Cennet'ten bir elma getirdiğini söyleyen rivayetten sonra Hatâyî'nin alıntılanan bu beytinin bulunduğu şiir yazılıdır (2015, s. 89). Bu inanca göre Hz. Ali'ye bahşedilen dört nimet elmadan yaratılmıştır.

Hz. Fatıma'nın anıldığı beyitlerden biri Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin evliliğinden doğmasıdır. Ayrıca kadınların en hayırlısı olarak ve anne olması ile de zikredilmiştir:

Anamdur Fâtıma atam 'Alîdür

Bu on iki imāmuñ peyreviyem (G. 257/2)

İslāma ayā Fâtıma çün hayr-ı nisādur

Zerrāta velî dîn ile îmān 'Alîdür (K. 8/5)

4.6.1.2.4. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin

Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin, Hz. Peygamber'in soyunu sürdüren iki torunu ve Hz. Ali ile Hz. Fatıma'nın çocuklarıdır. Hz. Hasan zehirlenerek, Hz. Hüseyin ise Kerbela'da şehit olmuştur. *Hatâyî Dîvânı*'nda Hz. Hasan'ın adı on beş, Hz. Hüseyin'in adı yirmi dört defa geçer. Beyitlerin pek çoğunda ikisi birlikte anılmıştır. Onların şehit oluşu şu beyitte nazmedilmiştir:

Hasan içdi ağuyı zehr-i kâtil

Şehîd-i dîn Hüseyin-i Kerbelâdur (K. 13/5)

Aşağıdaki beyitte ise Hz. Peygamber'in gözbebeği oldukları dile getirilirken müminler için ise fazilet deryasında birer gevher oldukları edebî bir söyleyişle aktarılmıştır. Beyitte gözbebeği ile incinin şeklen birbirine benzemesi suretiyle teşbih yapılmıştır:

Ḳurretü'l-‘ayn-ı resûl oldu Ḥasan birle Ḥüseyn

Faẓl deryâsında dür bulduḡ biz ol gevherleri (K. 19/3)

Hız. Ḥüseyn Kербela’da şehit edilmesi nedeniyle daha fazla anılır. Bu duruma binaen, Hatâyî mezhebinin Ḥüseynî olduğunu söylemiştir:

Ḥüseynî mezhebem men dîn içinde

Mevālî olanuñ men reh-beriyem (G. 256/2)

Ayrıca Şepper ü Şeppir isimleri de Hız. Hasan ve Ḥüseyn için kullanılmıştır. Şepper ve Şeppir, Hasan ve Ḥüseyn isimlerinin Süryanice karşılığıdır.

Ḥānedān-ı Muştafā vü Murtaẓā sevdüḡiçün

Bu Ḥatâyî şepper ü şeppîre cāndan müşteri (K. 19/12)

4.6.1.2.4. Dokuz İmam

İsnaaşeriyye Şiası’nda Hız. Ḥüseyn’den sonra gelen dokuz imamın isimleri, *Ḥatâyî Dîvânı*’nda genellikle kasidelerde anılmıştır. Bu nedenle kasidelerin bazıları *dîvazde* olarak kabul edilebilecektir. Hız. Ḥüseyn’den sonraki imamların isimleri sırayla şunlardır: Zeyn el-Abidin, Muhammed el-Bakır, Cafer es-Sadık, Musa Kazım, Ali er-Rıza, Muhammed Cevad Taki, Ali en-Naki, Hasanü’l Askeri, Muhammed Mehdi. Kasidelerde imamların isimleri sıralama suretiyle anılır. 13. kasidede kullanılan sıfatlar şunlardır: Muhammed Bakır pakize-gevher, Cafer es-Sadık vücut şehrine kimya, Musa Kazım hadi-i din, Horasan şahı Ali er-Rıza, takva ehline pişva Muhammed Taki, tac u liva sahibi Naki, Mehdi-i sahib-zaman tabib ve hadi-i daru’ş-şifa. İmamların isimlerinin bu şekilde sayılması silsilenin sonunda Şah İsmail’in kendisine yer vermesini kolaylaştırmıştır. Bu nedenle sahib-i zaman olması, İmam Muhammed Mehdi’yi ayrı bir yere koyar zira o Şah İsmail’de tenasüh etmiştir:

Muḥammed Mehdidür *bugün* ki sırr-ı evliyā bî-şek

Ṭarîḡ-i dîn-i İslāma bize ol reh-nümā geldi (K. 17/13)

17. kaside de *geldi* redifi ile imamların isimleri sıralanmıştır. İmamlar arasında altıncı imam Cafer es-Sadık da Caferiyye’nin fihki esaslarını tesis etmesi bakımından ayrıca önemlidir:

İmām Ca’fer *tarîḡin* koyma elden

Vücūduñ şehrine ol kîmiyādur (K. 13/8)

4.6.1.2.4. Selman-ı Farisî, Ebu Zer, Veys-i Karen, Kanber

Selman-ı Farisî, *Dîvân*'da dört beyitte anılmıştır. Bunların ikisinden Hz. Ali'nin Deşt-i Erjen'deki kerameti nedeniyle daha önce bahsedilmiştir. Alevî-Bektaşî kültüründe önemli bir yere sahip olan Selman-ı Farisi *Hatâyî Dîvânı*'nda Hz. Ali'nin yakınındaki kişilerden biri olarak anılmış ve Hz. Ali'nin çakeri olarak nitelendirilmiştir. Aşağıdaki beyitte Bu Zer olarak anılan sahabe ise Ebu Zer el-Gıfari'dir. Hz. Peygamber'in vefatından sonra halifelğe Hz. Ali'nin daha layık olduğu kanaatini taşıdığı için önemli bir isimdir:

Kemîne çâkeridür Hızr ü İlyās

Emîr-i Kanber ü Selmân 'Alîdür (G. 119/15)

Nûr-ı çeşmüm âl-i Hâşim seyyid-i 'âlî-neseb

Şâh-ı Kanber mîr-i Bû Zer cân-ı Selmân yâ 'Alî (K. 18/16)

Veys-i Karen'in ismi ise sahabilerden farklı bir bağlamda anılmıştır. Gazelin teması aşktır. Veys-i Karen, Hz. Peygamber'i çok görmek istemesine rağmen yaşlı annesini yalnız bırakmamak için Hz. Peygamber'i göremeden memleketine geri döner. Bu nedenle Peygamber sevgisinde örnek gösterilen bir isimdir. Aşağıdaki beyitte ise Hz. Peygamber'in Veys-i Karen hakkında söylediği rivayet olunan hadise telmih vardır. Bu hadis "Ben Rahman'ın kokusunu Yemen'den alıyorum"dur (Öztürk, 2018, s. 260).

Sînemi karşı dutaram kûyına ol dil-berüñ

Sağınuram dem-be-dem Veys-i Karenden bû gelür (G. 56/2)

Kanber ise Hz. Ali'nin kölesidir. Kanber'in elmadan yaratılarak Hz. Ali'ye verilen dört nimetten biri olduğu inancı vardır. Kanber'in köle olmasına dayanarak Şah İsmail kendisinin Hz. Ali'nin kölesi olmakla beraber Kanber'in dahi kölesi olduğunu dile getirir.

4.6.1.3. Mutasavvıflar ve şairler

Dîvân'da ismi zikredilen mutasavvıfların ilki Şah İsmail'in kendi atası Şeyh Safiyüddin ile Hallac-ı Mansur'dur. Şeyh Safiyüddin, Safî ismi ile zikredilir:

Ulu babam Şafî atam Cüneyddür

Şecâ'at ehlinüñ haķ Ca'feriyem (G. 257/8)

Diğer mutasavvıf Hallac-ı Mansur'un ismi altı beyitte geçer. *Ene'l Hak* sözü nedeni ile idam edilen Mansur *Dîvân*'da da bu vakıa ile anılır. Hatâyî onun yolunun takipçisi olarak telmihte bulunur:

‘Işk içinde vālih u ser-mest ü hayrānam velī

Gör nice Manşūr teki men dāra muhtāc olmışam (G. 262/4)

Mansur ile birlikte ilk sufilerden olan Ebu Bekir Şiblî’ye de telmih yapılmıştır:

Leblerüñ peymānesinden Şiblî vü Manşūr mest

Kim ki içdi şol şarābı şāhib-i temcīd (G. 175/3)

Ebu Bekir Şiblî, Hallac-ı Mansur’un dostlarından. Hallac idam edilmesine rağmen Şiblî onun gibi idama gitmemiştir. Kendisinin söylediğine göre ilahi sırları halka göstermemek konusunda Mansur’u uyarmıştır (Gürer, 2010, s. 126).

Nesimî ve Fazlullah ise *Dîvân*’da ismi geçen bir diğer isimdir. Onlarla ilgili değerlendirmeler tezin Hurufî Etkiler kısmında bulunmaktadır.

Ayrıca Fars edebiyatının büyük şairlerinden olan Sa‘di-i Şiraz’ın da *Dîvân*’da ismi geçer. Şah İsmail Hatâyî, kendi şiirinin onun şiirleri ile denk olduğunu ifade etmektedir:

Ey Hâtâyî âferīn kılmak gerek idrākūne

Böyle ter sözler meger kim Sa‘di-i Şīrāz ider (G. 134/5)

Bir diğer isim ise Şeyh-i San‘an’dır. Üç beyitte onun adı geçer. Şeyh San‘an aşkından dolayı beline zünnar dolaması ile meşhurdur, şiirlerde de bu yönüyle telmihte bulunulmuştur:

‘Işkuña her kim giriftār oldı ey kāfir-beçe

Şeyh-i San‘ānuñ beline bağlayan zünnār ola (G. 384/7)

4.6.1.4. Şah İsmail’in Ataları

Büyük atası Şeyh Safi’den sonra dedesi Cüneyd ile Haydar’ı da Şah İsmail şiirlerinde anmıştır. Onlarla ilgili değerlendirmeler tezin ilk bölümünde yapıldığı için burada tekrar detaylandırılmayacaktır. İlgili beyitler için Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük’e bakılabilir. Şah İsmail’in kendisini Haydaroglı olarak da isimlendirdiğini eklemek gerekir.

4.6.1.5. Kur’an-ı Kerim’de rastlanan isimler

Bunlar alfabetik olarak Fir‘avn, Habil, İmran, Kabil, Lokman ve Samiri’dır.

Fir‘avn’ın isminin geçtiği beyitlerde Hz. Musa’nın da adı geçmektedir ve toplam üç tane olan bu beyitlerde Hz. Musa’nın asasının yılanı dönüşmesi olayına telmih vardır:

Cihānı sihr ilen Fir‘avn özine tābi‘ itmişdi

Oları yutmağa Mūsā ‘aşāsı ejdehā geldi (K. 16/11)

Habil ile Kabil *Dîvân*'da tek bir beyitte birlikte anılır. Beyitte Habil'in ağabeyi Kabil'den gelecek olan zarardan habersiz olduğu söylenmiştir. Beytin bulunduğu gazelin konusu aşktır:

Yüzüñ şem'inde rüşendür 'Aliyyü'l-Murtażā nûrî

Ne bilsün bî-ḥaber Hābîl ki ne gelürdi Qābîlden (G. 323/5)

İmran, bir beyitte Hz. Musa'nın babası olması dolayısıyla geçer:

Ey be-ḥaḳḳ-ı mu'cizātı virdüñ ol Mūsāya sen

Kim maña Mūsî-i 'İmrānuñ 'aşāsından meded (G. 36/2)

Lokman, *Dîvân*'da bir kere anılır. Derman ve hikmet sahibi olmak bakımından Hz. Ali'nin üstünlüğü vurgulanmıştır:

Ḥaḳ bilür ki her devāsız derde dermān sendedür

Hikmeti hem senden ḥāşıl kıldı Loḳmān yā 'Alî (K. 18/5)

Sâmirî ise Hz. Musa'nın kavmini tekrar purperestliğe sürükleyen kişidir. Yaptığı buzağı ile insanları kandırır ve sihirbazlığı ile anılır. Sâmirî ile ilgili gerekli bilgiler Hz. Musa kısmında verilmiştir. *Dîvân*'da iki yerde ismi geçer:

Dü zülfüñ mu'ciz-i Mūsā vü siḥr-i Sâmirî 'aynuñ

Hezārān men teki Hārût aşupdur çāh-ı Bābilden (G. 323/2)

4.6.1.6. Diğer

Bu gruptaki isimler Anter, Amr, Bu Cehl, Mervan ve Şemr'dir. Amr ve Anter Hayber savaşında Hz. Ali'nin savaşıp öldürdüğü iki Yahudi'dir. Onlarla ilgili Hz. Ali bölümüne bakılabilir.

Bu Cehl yani Ebu Cehl ise İslam'ın baş düşmanlarındandır. Sonra da Müslüman olmamış ve hakkında cehenemme gideceğine dair Tebbet suresi nazil olmuştur. Ebu Cehil, Bedir savaşında öldürülmüştür. Aşağıdaki beyitte ise Hz. Ali'nin kerametlerinden birine telmih vasıtasıyla nazmedilmiştir:

'Alî ḥışm ile doğradı Bu Cehli

Ḥamîr tek destine Ḥayber gelüpdü (G. 62/5:)

Ebu Cehil ile Hz. Ali arasında gerçekleşen olay ise şudur: Hz. Peygamber henüz küçük bir çocukken Hz. Ali'den övgü ile söz eder ve onun ileride heybetli bir er olacağını söyler. Ebu Cehil bundan rahatsız olur ve Hz. Peygamber'in bu şekilde konuşmasını hoş karşılamadığını söyler. Bunun üzerine henüz küçük olan Hz. Ali, Ebu Cehil'e bir tokat atar. Ebu Cehil yere düşer ve ölene kadar da yüzünden o tokadın izi gitmez (Ünlüsoy, 2011, s. 208).

Mervan, Emevî halifelerindendir. Hz. Ali'nin halifeliğine biat etmemiştir. *Dîvân*'da onun ismi dört gazelde geçer. Bir beyitte ise mensubiyet y'si ile Mervanî kelimesi kullanılmıştır:

Yezîd ü Şemr u Mervānuñ elinden
Yüküş gâzîlerüm efgâr olupdur (G. 145/4)

Olar ki tâbi '-i Mervânilerdür
Sürildi çıldı dînden ebter oldu (K. 10/9)

Şemr ise Kerbela'da Hz. Hüseyin'i şehit eden kişidir. *Dîvân*'da iki yerde adı geçer:

İşâret kılduğınca bir nazar şâh
Öñinde Şemr ü Mervân der-be-derdür (G. 50/5)

4.6.2. Mitolojik kahramanlar

Hatâyî Dîvânı'ndaki Fars mitolojisi kahramanlarının isimleri alfabetik olarak şunlardır: Bicen, Cemşid, Efrasyab, Dahhak, Feridun, Hüsrev, İsfendiyar, İskender, Nuşirevan, Rüstem, Suhrab, Zal.

Bicen'in ismi sadece bir kere ikinci mesnevide geçer. Onunla ilgili açıklamalar için, tekrara düşmemek adına, tezin Çaldıran Savaşı bölümüne bakılmalıdır.

Cemşid, klasik edebiyatın en önemli mitolojik kahramanlarından olup genellikle şarabın mucidi olması ile anılır. *Hatâyî Dîvânı*'nda Cem veya Cemşid olarak beş yerde telmihte bulunulmuştur. Cam-ı Cemşid terkibi içinde ise dört gazelde geçer.

Cām-ı Cemşîd ü Cemüñ devrânı hâtm oldu tamam
Devr-i cām imdi anuñdur kim şeh-i devrân durur (G. 115/5)

Haṭāyî bendeye sākî içürmiş cām-ı Cemhādan
Görüñ mey-hāne küncinde 'aceb mestāne düşmişdür (G. 135/5)

Diğer beyitler onun hükümdarlığı ile alakalıdır. Yedi yüz yıl hükümdarlık yapan Cemşid Hz. Ali'nin eşiğinde köle gibidir. Bazen de Şah İsmail kendisini Cemşid'in de dahil olduğu mitolojik kahramanlarla özdeşleştirir. Burada Eliade'nin tarih ve mitoslar arasındaki ilişkiyi nasıl açıkladığına değinmek gerekir. Zira Şah İsmail, hamasî şiirlerinde, özellikle ikinci mesnevide, bu kahramanların isimlerini sırayla anar. Eliade'nin teorisine göre, insan gerçek tarihe katlanamaz, zira tarih insanı yok etmeye çalışmaktadır. Fakat insan tekerrür yolu ile eylemleri arketipe dönüştürerek bu yok

olmaya karşı bir mekanizma geliştirmiştir. Bu doğrultuda büyük hükümdarlar kendilerinin ilk kahramanların taklitçileri olarak görürler. Klasik Türk edebiyatının mitolojik kahramanlarından kabul edilen Dara bile Thraetona isimli başka bir mitolojik kahramanın taklitçisidir. Buna göre Dara'dan, Cemşid'den de önceki ilk kahraman Thraetona'dır. Bu kahramanların bilinen paradigmatik mitosa dayanan özellikleri ise dev yılanla veya deniz canavarı ile dövüşmektir. Şah İsmail'de ise kaplana dönüşür. Ama nihayet insanın dövüşemeyeceği bir varlıkla karşı karşıya gelip galibiyet elde etmeye çalışır. İşte bu şekilde Şah İsmail veya Osmanlı sultanları gibi tarihî kahramanlar kendilerini mitolojik kahramanlara dayandırarak -veya saray şairleri tarafından dayandırılarak- onlarla özdeşleştirerek/özdeşleştirilerek tarihi kendileri için katlanabilir kılmaktadırlar. Eliade burada İbrani şairlerini örnek vermektedir. Onlar yaşadıkları olumsuz olayları dövüştükleri ejderin o anlık zaferi olarak kabul etseler de bir kral-Mesih tarafından yok edileceğine inanırlar ve böylece askeri yenilgileri yani tarihi mitoslar sayesinde katlanabilir kılarlar (1994, s. 47-58). Şah İsmail'in hem mitolojik kahramanlarla kendini özdeşleştirmesi hem de Mehdi olarak geldiğini söylemesi de bu yorum çerçevesinde okunabilir:

Ferīdūn Husrev ü Cemşīd ü Dahhāk

Ki Rüstem Zāl u hem İskenderem men (G. 306/2)

Dahhak da sadece yukarıdaki beyitte geçer. Dahhak kötü hükümdarlardandır. Ancak çok güçlü bir dev olması nedeni ile Şah İsmail onu kendisi ile özdeşleştirmiş olmalıdır.

Efrasiyab, Fars mitolojisindeki Turan hükümdarıdır. Onun adı sadece ikinci mesnevide üç defa tekrar edilmiştir. Efrasiyab'ın Çaldıran Savaşı nedeni ile Sultan Selim ile özdeşleştirilmesi mümkündür. Bu konudaki açıklamalar Çaldıran Savaşı bölümünde yapılmıştır.

Feridun da sadece yukarıdaki beyitte geçer. O adaletli olması ile anılır.

Giv, sadece mesnevide bir kere anılır. O, Rüstem'in damadı; Bijen'in babasıdır:

Dirīgā ger olsa bu devrānda Gīv

Görineydüm aña çü bir nerre dīv (M. 2/34)

Hüsrev, İran padişahlarının en meşhurlarındandır. İki beyitte ona telmih vardır. Bir beyitte diğer kuvvetli hükümdarlarla gibi sevgilinin kölesi olarak anılır. Şiir tasavvufi bağlamda yorumlanabilecek bir şiirdir:

Āsitānuñ çākeridür kayşer ü fağfūr-ı Çīn

Rüstem ü İsfendiyār u Husrev ü Cemşîd imiş (G. 175/2)

İsfendiyar ise Rüstem’le yaptığı savaşta ölmüş olan bir Fars mitolojisi kahramanıdır. Hatâyî kendisini Rüstem’e benzetirken düşmanını ise İsfendiyar’a benzetmektedir ki bu muhtemelen Efrasiyab gibi Sultan Selim’dir. *Dîvân*’da üç kere ismi geçer:

Hem İsfendiyāra kılam yiri teng

Ki dārbuma durmaz hizebr ü peleng (M. 2/55)

İskender ismi *Dîvân*’da iki kere geçer. Bunlardan biri G. 306/2 numaralı yukarıdaki beyittir. Diğerisi ise İskender-i Zülkarneyn’e telmihtir. Bu beyit Hurufî Etkiler bölümünde açıklanmıştır:

Hızır zinde ile İśi-i Meryem

Zamāne ehlinüñ İskenderiyem (G. 257/4)

Rüstem, kahramanlığın ve yiğitliğin sembolüdür. G. 306/2 numaralı gazelin haricinde ikinci mesnevinin beş beytinde ona telmih yapılmıştır. Şah İsmail, gazelde kendisinin Rüstem olduğunu söylerken mesnevide Rüstem’den de güçlü olduğunu ve savaşacağı erlerin Rüstem gibi olduğunu söylemektedir:

Ġanīm eyle maña otuz miñ eri

Ki Rüstem tek ola anuñ her biri (M. 2/48)

Nuşirevan ise adaleti ile meşhur İran hükümdarıdır, *Dîvân*’da bir kere ismi geçer. Hatâyî kendi adaletinin Nuşirevan’dan daha üstün olduğunu söyler:

Ne beñzer ‘adli Nūşrevān-ı ‘adle

Ki devr içinde devrāndur Haṭāyī (G. 419/4)

Suhrāb, Rüstem’in kendi oğlu olduğunu bilmeden öldürdüğü yiğit bir karakterdir. Tek bir beyitte, mesnevide, ona telmih vardır:

Dirīgā bu dem olsa Suhrāb yel

Daḥı urmayaydı kılıç ile el (M. 2/36)

Zal iki kere anılır. Biri yukarıdaki G. 306/2 numaralı beyit diğeri ise ikinci mesnevinin 35. beyittir. Zal, İran pehlivanı Rüstem’in babasıdır. Beyitte bir kahraman babasına hitaben Şah İsmail’in devrinde dövülecek kahraman kalmadığı anlatılmıştır:

Dirīgā bu demde diri olsa Zāl

Göreydi niçükdür ġanīmılgda ḥāl (M. 2/35)

4.6.3. Halk hikâyesi kahramanları

Bunlar Leyla, Mecnun; Ferhad, Şirin; Ayaz ve Mahmud'dur. Leyla, Leyli olarak 11 gazelde kullanılmıştır. Leyla gece ve karanlık anlamlarından dolayı sevgilinin saçları ile tenasüp yapılarak da kullanılmıştır. Hatâyî kendisini Mecnun'a benzetir. *Dîvân*'da 21 gazelde de Mecnun'un adı geçer. *Mecnun tek, Mecnun misali, Mecnun olmuşam* gibi ibareler ile Hatâyî aşkının ne derece olduğunu anlatmaktadır:

Leylî cemâlünden cüdâ ser-geşteyem Mecnûn kimi

Ferhâd-vâr ister gönül şîrîn dudağından şifâ (G. 18/2)

Görelî Şîrîn lebûñ 'ışkında Ferhâd olmuşam

Olmuşam Mecnûn kimi ol Leylinûñ âvâresi (G. 416/3)

Hatâyî aşkları ile meşhur olan bu kahramanları bir araya getirerek telmih etmiştir. Şirin'in ismi genellikle tevriyeli olarak kullanılır. Ferhad ve Şirin isimleri, Leyla ile Mecnun'a göre daha az kullanılmıştır. Mahmud ile Ayaz'ın hikâyesine ise sadece bir beyitte telmih vardır:

Sen ki Maḥmūd olduñ ey sultân-ı ḥübân ḥüsnile

Bes revâdur bu Ḥatâyî çün Ayâz olmuş durur (G. 155/5)

Gazneli Mahmut'un has gulamlarından Ayaz, akıl, feraset, bilgi, sadakatte mümtaz olduğu için padişah kendisini çok sever ve ona itimat ederdi. Onun Ayaz'a aşkı, Doğu edebiyatlarında Leylâ ve Mecnûn, Ferhad u Şîrîn efsaneleri gibi mühim mevzulardan olmuştur.

4.7. Şah İsmail Hatâyî'nin Kendi Şiirini Değerlendirmesi

Klasik Türk edebiyatı araştırmalarında, bu gelenek içinde eserlerini vermiş olan hükümdarların edebiyat tarihi bakımından tek talihsizlikleri onların hükümdar yani siyasî kimliklerinin baskın olmasıdır. Fakat siyasî tarihin yanında, birincil ve biricik kaynaklar olması dolayısıyla hükümdarların *Dîvân*ları onların gerçekçi portrelerini tasvir edebilmek için edebiyat tarihindeki en önemli kaynaklardandır. Bilinmektedir ki Hatâyî'nin *dîvân* şiirleri hem Anadolu hem de Harezmi-Çağatay sahası şiir dünyasından izler barındırmaktadır. Geniş bir edebiyat ve kültür sahasının ortasında, Azerbaycan'da, Türk dilini yetkinlikle kullandığı ve şairliğinin de kuvvetli olduğu rahatlıkla söylenebilecektir. Ancak Şah İsmail Hatâyî'nin *dîvân* şairliğinin önüne de Alevî-Bektaşî edebiyatı ürünleri olan nefesleri geçmiştir. Elbette bunda tesis ettiği yeni dinî-mistik sistemin nüfus gücünü

oluşturan Türkmen tebaanın kültürel düzeyi belirleyicidir. Zira nefesler hece vezni ve halkın dili ile nazmedildikleri için anlaşılabilirliği daha kolaydır ve bugün Anadolu’da onun adının anılmasını sağlayan da nefesleridir. Türk hükümdarlar arasında nazmı en çok bilinen şair de bu nedenle Şah İsmail Hatâyî olmalıdır. Fakat Fars şiirinden beslenen klasik Türk şiiri, dil yetkinliğini ve hayal dünyasının zenginliğini göstermek için daha elverişli bir alana dönmüştür. Şah İsmail Hatâyî de bu alandaki yetkinliğini zaman zaman dile getirmiştir. O halde *Dîvân*’daki birinci kişi bakış açısıyla yazılmış beyitlere bakılmalıdır. Birinci şahıs zamirlerinin ve fiil çekimlerinin *Dîvân*’da dikkati celbedecek oranda kullanılması, klasik gazel temalarının dışında, Hatâyî’nin fikrine sıkı sıkıya bağlı olduğunu gösterdiğini ve fikirlerini telkin için de hikemî üslubun belirgin olduğunu eklemek gerekir. Bu konuda asıl yardımcı olacak kaynak ise mahlas beyitleridir. Esasen Şah İsmail’in kendi şiiri ile ilgili bir beytine daha önce değinilmiştir. Şah İsmail kendi şiirini Sa’di-i Şirâzî’nin şiiri ile denk görmekte ve onun gibi yeni sözler söylediğini nazmetmektedir:

Ey Hatâyî âferîn kılmak gerek idrâkûne

Böyle ter sözler meger kim Sa’di-i Şirâz ider (G. 134/5)

Hatâyî’nin bu gazeli aşk temalıdır ve dili yalındır. Sa’di’nin gazelleri de âşıkâne ve yaygın kelimelerle nazmedilmiştir (Çiçekler, 2008, s. 406). Gazelin birinci beytinde, sevgilinin yanağındaki beni görünce gönül kuşunun kanat çırpıma başlamasıyla saklı halde olan mana sırlarının ortaya çıkacağı söylenmektedir:

Dâne-i hâlûn görende murğ-ı dil pervâz ider

Gayb iken ol demde *esrâr-ı ma’ânî* bâz ider (G. 134/1)

Dane, kuşu avlamak için bir tuzaktır. İşte onu gördüğü an gönül kuşu *esrar-ı ma’ani* olan *dasitan-ı hüsn* yani sevgilinin güzellik destanını okumaya başlar. Hatâyî’nin şiirleri işte bu *dasitan-ı hüsn*dür.

Hatâyî’nin kendi şiirinden övgü ile bahsettiği beyit yalnızca bu değildir. Fakat kendisini şairlik bakımından karşılaştırdığı tek şair Sa’di’dir. Buna göre Sa’di nasıl Fars şiirinin büyüklerindense Hatâyî de Türk şiirinde aynı konumdadır. Yaşadığı dönemde de kendisine denk bir şair yoktur:

Zamâne şâ’irinde *görmedüm* hiç

Hatâyî bülbül-i güyâ *senûn tek* (G. 187/5)

Onun özgün söyleyişe sahip olduğunu dillendirdiği bir başka beyti de şudur:

Ey Hatâyî fikr-i bîkrûn eyledün eş’âra şarf

Dutdı ‘irfān meclisin defterle dīvān şimdiden (G. 289/5)

Böyle yeni hayal ve söyleyişi olan bir şairin sözleri inci kıymetindedir ve kulaklara küpe olmalıdır:

Haṭāyī sözlerin sem ‘ itsün ol māh

Ki *şehirler gūşına lü ‘lū ‘ gerekdür* (G. 83/5)

Nazm-ı eş ‘āruñ Haṭāyī her biri dūr-dānedür

Söylegil tā *şāhlaruñ gūşında olsun gūş-vār* (G. 132/6)

Ey Haṭāyī şî ‘rūñi ol yār ister diñleye

Dil-rubālar gūşına dūr-dāne hoş gelmek gerek (G. 188/9)

Bu beyitler aynı zamanda Türk yöneticilerinde küpe takmak adetine de bir telmihtir.

Hatâî’nin kendi şiirlerinden övgü ile bahsettiği diğer beyitleri ise şunlardır:

Haṭāyī nazm-ı eş ‘āruña yüz miñ āferīn gelsün

Ki ‘ākıller hayālinden degül dīvānelerdendür (G. 141/5)

Ey Haṭāyī gevheri ḥarc eyleme nādāna sen

Gevheruñ kadrini bilmez kim ḥarīdār olmasa (G. 374/6)

Bu Haṭāyīnün kelāmını işitse her zamān

Ol Hıṭāylan Çīn ili her dem-be-dem berhem düşer (G. 82/5)

‘Ārif gerek Haṭāyīni idrāk eyleye

Güftāruñ be-merdüm-i nādān ne söyliyem (G. 270/5)

Bu dizeler Hatâî’nin kendi nazarında şiirinin kıymetini göstermektedir. Öte yandan o, şiirinin kaynaklarını ve içeriğini de mahlas beyitlerinde nazmeder:

Bu söz ‘Alī sözidür ey Haṭāyī

Menüm bu sözde üstādum ‘Alīdür (G. 60/5)

Ey Haṭāyī ser-be-ser Qur’ān-ı muṭlaḳdur sözün

Ma ‘ni-i ümmü’l-kitābuñ şerḥine teşnīd imiş (G. 175/5)

Hayli demdür kim Haṭāyī yārınuñ vaşfin yazar

Birine miñdür anun dīdārı ḥālī sevmişem (G. 260/5)

Men Hataîyem şehûn vaşfını dāyim söylerem

‘Işk ile bel bağlaram defterle dīvān mendedür (G. 57/11)

Bunlarla birlikte Hatâyî kendisini şairlik konusunda ne kadar yetkin de görse vasfını anlattığı kişiler için kendisini yeterli görmez:

Yetmez Hataîy zıkr-i İlāhuñ nü ‘ūtına

Bir zāt imiş ki irmez aña zāt ilen şıfāt (G. 30/7)

Afv eyle bu Hataîy günāhın eyā peri

Bahş ide şāh nice ki kıldan hata gelür (G. 66/5)

Çün senüñ evşāfına yetmez Hataîynüñ sözi

Uş bu ebyāt üste hatm oldı kelāmum ve’s-selām (G. 251/5)

Ayrıca aşağıdaki iki beyitte Hatâyî’nin üstada atıfta bulunması dikkati çeker:

Sağınmañuz Hataîy derdini söz

Ki söyler söyledür üstādı vardır (G. 144/9)

Bu Hataîy sözine dağ dutma ey zāhir-perest

Tā ezel ta’līm alupdur ol hakīm üstāddan (G. 287/5)

İlk beyitte söylediği, onun şiir konusunda bir üstadı bulunduğu, derdinin sıradan sözler olmadığıdır. İkinci beyte göre ise şairlik ona ezelden verilmiş bir kabiliyettir, yani şairlik yaradılışında vardır. *Menüm bu sözde üstādum ‘Alīdür* (G. 60/5) dizesinde de söz söylemede üstadının Hz. Ali olduğunu ifade eder.

Bunların dışında şu beyitlerde de Hatâyî’nin kendi nazmı hakkındaki fikirlerini okumak mümkündür: G. 47/5, G. 68/6, G. 71/7, G. 73/5, G. 74/5, G. 95/5, G. 100/5, G. 101/5, G. 227/5, G. 262/5, G. 285/5, G. 379/5, G. 358/9, G. 419/6.

5. SONUÇ

Bu yüksek lisans tezinin amacı *Hatâyî Dîvânı*'nın bağlamlı dizini ve işlevsel sözlüğünü hazırlamaktır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle TEBDİZ internet sayfasında *Hatâyî Dîvânı*'ndaki bütün nazımlarda kullanılan kelimeler bağlama göre anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Kelimelerin anlamları ile geçtiği beyitler bir araya toplandıktan sonra *Dîvân*'ın içeriğini tespit edebilmek de daha kolay olmuştur. Böylelikle Hatâyî'nin şiirlerinde kelimeleri hangi manaları ile kullandığı bilgisine ulaştıktan sonra nazımların manalarını tespit etmek mümkün olmuştur. Örneğin ikrar kelimesi sözlük anlamı ile kabul ve tasdik anlamına gelse de Hatâyî'nin şiirlerinde bu kelimenin Alevî-Bektaşî kültüründeki ikrar cemine nispeten hangi beyitlerde kullanıldığı, sözlükte ikrar kelimesinin altında toplanmıştır. Yani Hatâyî'nin kelimeleri hangi bağlamlarda kullandığı dizin vasıtası ile tespit edilmiştir.

Dizinin sunduğu bu imkân ile bazı anahtar kelimeler tespit edildikten sonra *Dîvân*'ın tarihî ve dinî zemini tespit edilmiştir. Bu tespitler yapılırken *Dîvân*'ı anlamak için genel bir perspektif sunulmaya çalışılmıştır. Öyle ki dizin sayesinde tespit edilen bazı beyitler, Şah İsmail Hatâyî hakkında hiçbir tarih bilgisine sahip olunmasa da onun tarihî kişiliği ve faaliyetleri hakkında fikir verecek düzeydedir. Çünkü beyitlerden onun atalarının kim olduğu, tahta çıkmadan önce nerede bulunduğu, nereleri savaşıp aldığı açıkça okunabilmektedir. Bu tarih bilgilerinin yanı sıra *Dîvân*'ın esas karakterini oluşturan dini-mistik çizgi tespit edilmesi gereken bir diğer önemli noktadır. Bu doğrultuda yine dizin sayesinde tespit edilmiş olan anahtar kelimelerden yola çıkılarak bir çerçeve çizilmiştir. Bu çerçevenin baş köşesini mevâlî kavramı oluşturmaktadır. *Dîvân*'da sıkça tekrar edilen bu kimlik terimi ile Şah İsmail Hatâyî kendi profilini tasvir etmiştir. Bu tasvir sırasında ikinci gelen kavram ise Ca'feri-mezhep olmaktır. Fakat tarihî belgeler ortaya koymuştur ki Safeviyye tarikatı ilk dönemlerinde Sünnî-mezheptir. Şah İsmail'in *Dîvân*'da Ca'feri olduğuna sık sık vurgu yapması, yeni mezhebi halka benimsetmek amaçlıdır. Öte yandan Şah İsmail her ne kadar bunu dile getirse de bilimsel araştırmalar ortaya çıkarmıştır ki onun Ca'feriliği ile müteşerri Caferilik örtüşmemekteydi. Çünkü Şeyh Cüneyd ile Haydar'ın misyon ve vizyonunu yani Kızılbaş inancını sürdürüp geliştirdi. Başlangıcında Sünnî Şafî mezhep olan Safeviyye'nin Kızılbaş inancına dönüşmesinde başat faktör ise dönemin siyasî vakıaları, özellikle Moğol istilasının hazırlamış olduğu zemindir. Siyasî vakıaların, teşekkülünde etkili olduğu Hurufilik üzerinden ise tarikatın nasıl Kızılbaşlığa dönüştüğünü edebîbağlamda

okumak mümkündür. Hurufiliğin izleri *Dîvân*'da açıktır, zira Şah İsmail'in esas esin kaynaklarından birisi İmadeddin Nesimî'dir. Bu tarihî dönüşüm içinde elbette eski inançların etkisini koruduğunu ve *Dîvân*'da da bunun yeni formlarla işlendiğini eklemek gerekir. Örneğin esasen İslam öncesi bir tören olan *ayin-i cem* yeni hali ile *Dîvân*'da nazmedilmiştir. Bu tarihî ve dinî-mistik çerçeveyi çizmeyi sağlayan en önemli dil verileri ise *Dîvân*'da zikredilen ayetler, hadisler ve kişi isimleridir. Dizin sayesinde tespit edilen bu veriler, araştırmacı için *Dîvân*'a bakış açısı sağlamıştır. Ayrıca yine dizinde bir araya gelen mahlas beyitleri sayesinde Hatâyî'nin kendi kendisini nasıl anlattığı çok daha kolay tespit edilebilmiştir. Bunun gibi, dizin sayesinde *Dîvân*'daki çeşitli bağlamları rahat bir şekilde tespit edebilmek mümkün olmuştur. Böylelikle dikkati çeken anahtar kelimelerle *Hatâyî Dîvânı* hakkındaki araştırmalarda yeni fikirler ileri sürülebilecek, bağlam tespitleri yapılabilecektir.

KAYNAKÇA

- Abid, S. Abdullah. (2018). İnsan Suresi'nin Ehlibeyt'in Fazileti Hakkında Olduğunu Nakleden Rivayetlerin İncelenmesi. *Misbah*. 14: 129-152.
- Albayrak, N. (1994). Ebû Müslim Destanı. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları 10: 195-196.
- Altunkaya, M. (2016). Bazı Şîî Kaynaklarda Tasavvuf. *Turkish Studies*. 11(5): 1-16.
- Arayancan, A. Atıcı (2018). Karakoyunlu Hanedan Üyelerinin Dini Eğilimleri. A. Atıcı Arayancan (Ed.), *Orta Çağ'da Din ve Devlet Doğu Batı Ekseninde* içinde (s. 135-152). İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Arjomand, S. Amir (2016). Safevi Dönemi İran'ında Dinî Taşkınılık (Gulüvv), Sufilik ve Sünnilik (1501-1722). (Çev: Namiq Musalı), *Cappadocia Journal of History and Social Sciences*. 7: 160-195.
- Ay, Z. (2016). 13. Yüzyılda Anadolu'nun İslamlaşma Sürecindeki İsmailî Etkiler ve Bu Etkilerdeki Vefailik Boyutu. *Akademik İncelemeler Dergisi*. 11 (2): 1-22.
- Aydın, A. (1997). Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak ile Alevîlik-Bektaşîlik Üzerine. *Milli Folklor*. 33: 9-19.
- Aydınlı, O. (2003). Mezheplerin Oluşum Sürecinde Mevâlî'nin Rolü. *Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 2 (3): 1-26.
- Bahardıroğlu, M. (2000). İbrâhim Zâhid-i Geylânî. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları 21: 359-360.
- Bashir, S. (2003). *Messianic Hopes and Mystical Visions The Nurbakhshiya Between Medieval and Modern Islam*. Columbia: University of South Carolina Press.
- Bashir, S. (2005). *Fazlallah Astarabadi and The Hurufîs*. Oxford: Oneworld Publications.
- Büyükkara, M. Ali. (2001). İmami-Şîî Rivayetlerde Hz. İbrahim. *İslami Araştırmalar*, 14(1): 164-170.
- Cahen, C. (1982). Osmanlılardan Önce Anadolu'da Şîîlik Problemi. (Çev: Sabri Hizmetli). *İslam İlimleri Enstitüsü Dergisi*, V: 305-319.
- Csirkés, F. (2019). A Messiah Untamed: Notes on the Philology of Shah Ismâ'îl's *Dîvân*. *Iranian Studies*. 52 (3-4), 339-395.
- Coşkun, Nilgün Ç. (2014). *Alevî Cemlerinde Nefesler*. İstanbul: Otorite Yayınları.
- Çiçekler, M. (2008). Sa'di-i Şirazi. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları 35: 405-407.
- Çiftçi, Ş. (2005). *Günümüz Alevî-Bektaşî Kültüründe Hadis*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Daşdemir, Ö. (2015). Alevî-Bektaşî Geleneğinde Elma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 8(37): 83-97.
- Daftari, F. (2007). *The Isma'ilis Their History and Doctrines*. New York: Cambridge University Press.
- Daftari, F. (2014). Klasik İsmailî İnancında Hz. Ali'nin Yeri. A. Yaşar Ocak (Ed.), *Tarihten Teolojiye İslam İnançlarında Hz. Ali içinde* (s. 53-75). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Daftari, F. (2016). *Şîî İslam Tarihi*. İstanbul: Alfa Basım Yayım.
- Devellioğlu, F. (2011). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*. Ankara: Aydın Kitapevi
- Döner, N. (2007). *Tasavvuf Kültüründe Hz. Peygamber Tasavvuru*. Doktora Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dönmez, M. ve Çelik, H. (2018). Alevîlikte Cem İbadetine Yüklenen Anlamlar ve Cem İbadetinin Manevi Makamları. *Milli Kültür Araştırmaları Dergisi*. 2(2): 1-21.
- During, J. (1999). Avrupa ve İran'daki Ehl-i Hak Araştırmalarının Eleştirel Bir Değerlendirmesi. T. Olsson, E. Özdalga ve C. Raudvere (Editörler). *Alevî Kimliği içinde* (s. 127-159). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Ebu'lhasan b. İbrahim Kazvinî (1988). *Fevayidü'l Safeviyye: Tarih-i Selâtin u Ümera-yı Safevi Pes Ez Sukut-u Devlet-i Safeviyye* (Neşr. Maryam Mirahmadi). Tahran: Müessese-i Mütalaat ü Tahkikat-ı Ferhengi.
- Efendioğlu, M. (2008). Sahabe. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları 35: 491-500.
- Efrasiyabpur, A. ve Muhammedî, C. (2013). "Vahdet-i Vücut" Ez Dide-gâh-ı Esirî Lahicî. *Faselnâme-yi Tahsisi-ye İrfan-e İslami*, 39(93), 35-51.
- Eliade, M. (1994). *Ebedi Dönüş Mitosu*. (Çev: Ümit Altuğ), İstanbul: İmge Kitabevi.
- Eraydın, S. (1997). *Tasavvuf ve Tarikatlar*. İstanbul: M. Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Fırlalı, E. (1984). *İmamiyye Şiası: Caferiyye Mezhebi, Doğuşu, Gelişmesi ve Görüşleri*. Ankara: Selçuk Yayınları.
- Fırlalı, E. (2014). Sünnî Tarih ve İlâhiyat Geleneğinde Hz. Ali. A. Ocak (Ed.), *Tarihten Teolojiye İslam İnançlarında Hz. Ali içinde* (s. 99-131). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Gallagher, A. (2004). *The Fallible Master of Perfection: Shah Ismail in the Alevî-Bektaşî Tradition*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Montreal: McGill University, Institute of Islamic Studies.
- Genç, V. (2019). Safevi Kroniklerinde Çaldıran Savaşı. *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*. 5(8), 41-50.
- Gölpınarlı, A. (1987). *Tarih Boyunca İslam Mezhepleri ve Şîîlik*. İstanbul: Der Yayınları.

- Gölpınarlı, A. (2004). *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*. İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- Gündüz, T. (2008). Safeviler. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları 35: 451-457.
- Gündüz, T. (2010). *Son Kızılbaş Şah İsmail*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Gündüz, T. (2010). Şah. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları 38: 248-250
- Güfta, H. (2015). Dervîş Muhammed Yemînî'nin Faziletnâme Adlı Eserinde Hz. Ali Sevgisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 8(38): 199-207.
- Gürer, D. (2010). Şiblî, Ebû Bekir. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları 39: 125-126.
- İnalcık, H. (2018). *Has-bağçede 'Ayş u Tarab Nedîmler Şâîrler Mutrîbler*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- İskender Bey Münşi Türkman (2010). *Dünyanı Bezeyen Abbasın Tarihi (Tarihe-âlemaraye-Abbasi)* (Çev: Ş. Fazıl). Bakü: Şark-Garb Neşriyyat Evi.
- Karadeniz, Y. (2015). Safevi Tarikatının Seyidliği ve Şîliği Meselesi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*. 75: 15-28.
- Karamustafa, Ahmet T. (2015). Anadolu'nun İslamlaşması Bağlamında Alevîliğin Oluşumu. Y. Çakmak ve İ. Gürtaş (Ed.), *Kızılbaşlık, Alevîlik, Bektaşîlik* içinde (s. 43-54). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kılıç, R. (2005). *Osmanlıda Seyyidler ve Şerifler*. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Kıyak, A. (2017). Anadolu Alevîliğindeki “Düşkünlük” Cezasının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*. 6(4): 2847-2864.
- Koçoğlu, K. (2012). Türkiye Diyanet Vakfı Tarafından Yayımlanan Alevî-Bektaşî Klâsiklerinde Hz. Ali, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 12 (1), 57-100.
- Kurtuluş, R. (2003). Lâhîcî, Muhammed b. Yahyâ. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları 27: 53.
- Kutlar, F. Sabiha (2005) *Klâsik Dönem Metinlerinde Değerli Taşlar ve Risâle-i Cevâhîr-nâme*. Ankara: Öncü Kitap.
- Levend, A. Sırrı. (1984). *Dîvân Edebiyatı*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Lings, M. (1986). *Tasavvuf Nedir?* İstanbul: Akabe Yayın.
- Macit, M. (2017). Şah İsmail'in Şairliği. M. Macit (Neşr.), *Hatâyî Dîvânı* içinde (27-58). İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı.
- Macit, M. (2017). Şah İsmail Ahmet Paşa Divanı'nı Okudu mu? *Bilig*. 80: 265-278.
- Macit, M. (2018). Şah Hatâyî ile Taçlı Hanım Hikâyesi. *Milli Folklor*. 117: 5-18.

- Mazzaoui, M. (1972). *The Origins Of The Safawids Shi'ism, Sufism and the Ghulat*. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag GMBH.
- Mélikoff, I. (1993). *Uyur İdik Uyardılar*. (Çev: T. Alptekin). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Mélikoff, I. (1997). Anadolu İslam Gizemciliğinin Orta Asya Kökenleri. (Çev: İ. Cem Arseven). *Tuttum Aynayı Yüzüme Ali Göründü Gözüme* içinde (s. 11-29). İstanbul: Ant Yayınları.
- Mélikoff, I. (2012). *Türk-İran Epik Geleneği İçinde Horasan Teberdarı Ebu Müslim*, (Çev: Armağan Sarı), Ankara: Elips Yayınları.
- Mélikoff, I. (2014). Bektaşî-Alevîlerde Ali'nin Tanrılaştırılması. A. Yaşar Ocak (Ed.), *Tarihten Teolojiye İslam İnançlarında Hz. Ali* içinde (s. 77-98). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Meşkûr, C. (2011). *Mezhepler Tarihi Sözlüğü*. (Çev: M. Söylemez, M. Ümit ve C. Hakyemez). Ankara: Ankara Okulu Yayınları.
- Mircaferi, H. (1972). *Şîilik ve Safevi Şîiliği*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Matbaası.
- Mircaferi, H. (2012). Tasavvuf ve Safeviler Döneminde Sûfî Kelimesinin Anlamındaki Aşamalı Değişim. (Çev: Sagıp Atlı). *Sûfî Araştırmaları*, 3(5): 107-114.
- Mousa, M. (1988). *Extremist Shiites The Ghulat Sects*. New York: Syracuse University Press.
- Nesimî (1845). *Dîvân-ı Nesimî*. Yayın yeri yok.
- Muhyiddin-i Arabi (2014). *Fususü'l Hikem*. (Haz. H. Kılıç). İstanbul: İnsan Yayınları.
- Ocak, A. Yaşar. (1996). *Türk Sufiliğine Bakışlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ocak, A. Yaşar. (2000). Babaîler İsyanından Kızılbaşlığa: Anadolu'da İslâm Heterodoksisinin Doğuş ve Gelişim Tarihine Kısa Bir Bakış. *Belleken*, LXIV (239): 129-159.
- Ocak, A. Yaşar (2010). Islam's Second Aspect in Turkey's History: Rethinking the Shî'a Element in Anatolia, or Some Comments on the Isma'îlî Influences. *Hoca, Allame, Puits de Science: Essays in Honour of Kemal H. Karpat* (Ed. Kaan Durukan, Robert W Zens & Akile Zorlu-Durukan). İstanbul: The Isis Press.
- Ocak, A. Yaşar. (2012). *Alevî ve Bektaşî İnançlarının İslâm Öncesi Temelleri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Okumuş, M. (2004). Şîî ve Sünnî Müfessirlerin Ehl-i Beyt'le İlgili Bazı Ayetlere Yaklaşımı Üzerine. *Marife*. 3: 203-224.
- Okumuş, Ö. ve Kalkışım, M (2008). Klasik Türk Şiirinde Hazret-i İsa Kavramı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 1(5): 534-546.
- Olsson, T. (1999). Dağlıların ve Şehirlilerin "İrfan"ı Suriyeli Alevîlerin ya da Nusayrilerin Mezhebi. T. Olsson, E. Özdalga ve C. Raudvere (Editörler). *Alevî Kimliği* içinde (s. 215-237). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

- Onay, A. Talat (2013). *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü*. Ankara: Kurgan Edebiyat
- Özgüdenli, O. Gazi (2007). Olcaytu Han. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları 33: 345-347.
- Öztürk, N. (2018). Farklı İki Mesnevide Hz. Muhammed'in Veysel Karani Övgüsü. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*. 3(2): 254-280.
- Pala, İ (1989). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*. Ankara: Kültür Bakanlığı
- Roemer, H. (1986). The Safavîd Period. In P. Jackson & L. Lockhart (Editörler), *The Cambridge History of Iran* içinde (s. 189-350). Cambridge: Cambridge University Press.
- Sachedina, A. (2014). Allah'ın Velisi ve Peygamberin Vasisi: Oniki İmamcı Şîî İnancında Ali Bin Ebi Talib. A. Yaşar Ocak (Ed.), *Tarihten Teolojiye İslam İnançlarında Hz. Ali* içinde (s. 3-23). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Sadrinia, B. (2018). Hutbetü'l Beyan, Belgeler, Kaynaklar ve Açıklamalar. IV. *Uluslararası Alevîlik ve Bektaşîlik Sempozyumu*, Ankara: Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Kültürü Açısından Hacı Bektaş-ı Velî Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, s. 357-369.
- Salihoğlu, M. (2009). Sâmirî. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları 36: 78-79.
- Shadi, A. (2013). Şemseddin Gilanî Muallim-i Şah İsmail Safevi Vagıyyet ya Efsane. *Do Faselname-yi İlmî Peşuheşi Tarikhname-yi İran Ba'd Ez İslam*. 5: 123-142.
- Seif, A. (2004). Musa (a) ve Peyamberân-ı Hemasr ve Beni İsrail der Mesnevi-i Manevi. *Mecelle-i Danişgede-i Edebiyyat ve Ulum-u İnsani Danişgah-ı Tahran*. 3(595): 15-35.
- Sivri, M. ve Kuşça, S. (2014). Şah İsmail Hatai ve Pir Sultan Abdal Değiş ve Nefeslerinden Alevî-Bektaşî Kozmogonisi ve Kırklar Meclisi'ne. *Folklor/Edebiyat* 20(78): 179-202.
- Steingass, F. (2005). *Persian-English Dictionary*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Şah İsmail Hatâyî (2017). *Dîvân-ı Hatâyî*. (Neşr: Muhsin Macit). İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı.
- Tekin, Ş. (2001). *İştikakçının Köşesi Türk Dilinde Kelimelerin ve Eklerin Hayatı Üzerine Denemeler*. İstanbul: Simurg Yayınları.
- Tepeli, Y. (1994). *Yemini'nin Faziletnamesi (İnceleme-Metin-Gramatikal İndeks)*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tomar, C. (2010). Şam. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları 38: 311-315.

- Usluer, F. (2009). *Hurufilik İlk Elden Kaynaklarla Doğuşundan İtibaren*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Usluer, F. (2019). Dîvân Şairleri ve Hurufilik. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*. 29 (1): 80-104.
- Ünlüsoy, K. (2011). *Tarihi Şahsiyeti ve Anadolu İnanç Kültüründeki Tasavvuruyla Hz. Ali (XIII.-XVI. Yüzyıllar)*. Doktora Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Üzüm, İ. (2002). Kızılbaş. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları 25: 546-557.
- Yavuz, S. Sabri (2005). Mi'rac. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları 30: 132-135.
- Yakıcı, A. ve Özdemir, N. (2012). Çorum Alevîlerinde Kamberlik Geleneği. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*. 64: 249-27.
- Yıldırım, N. (2008). *Fars Mitolojisi Sözlüğü*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Yıldırım, R. (2014). Anadolu'da İslâmiyet: Gaziler Çağında (XII.-XIV. Asırlar) Türkmen İslâm Yorumunun Sünnî-Alevî Niteliği Üzerine Bazı Değerlendirmeler. *Osmanlı Araştırmaları*, XLIII (2014): 93-124.
- Yıldırım, R. (2018). *Alevîliğin Doğuşu Kızılbaş Sufiliğinin Toplumsal ve Siyasal Temelleri 1300-1501*. (Çev: B. Yıldırım). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yiğit, İ. (2004). Mevâlî. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları 29: 424-426.
- Yiğit, İ. (2006). Muhtâr es-Sekâfî. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları 31: 54-55.
- Yousefjamali, M. (1981). *The Life and Personality Of Shah Ismâ'îl I (1487-1524)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Edinburgh: University of Edinburgh.
- http-1: <http://www.msaffets.com/wp-content/uploads/SEYDMAK.pdf> (Erişim tarihi: 09.04.2020)
- http-2: <http://lugatim.com/> (Erişim tarihi: 09.04.2020)
- http-3: <https://ebuzziya.cagdassozluk.com/> (Erişim tarihi: 12.04.2020)
- http-4: <https://remzi.cagdassozluk.com/> (Erişim tarihi: 19.04.2020)
- http-5: <https://obastan.com/> (Erişim tarihi: 20.04.2020)
- http-6: <https://www.vajehyab.com/> (Erişim tarihi: 20.04.2020)
- http-7: <https://dictionary.abadis.ir/> (Erişim tarihi: 20.04.2020)

EK-1: BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK

A; Ā; ‘Ā

a: “O” Üçüncü tekil şahıs zamiri.

- G. 1/1: Hüsn-i ruhsârûn kim oldı cān u dil hayrān **aña** / Va‘de-i devr-i kāmerni dapşurur devrān **aña**
G. 1/2: Çün senüñ hüsnüñ mişālî Yūsuf-ı Ken‘ānīdür / Yüzüñi her kim ki görmez yoñ durur imān **aña**
G. 1/3: Āteş-i ‘ışkuñda ey hūn-h‘āre gözlü dil-berüm / Öyle yanmışdur bu bağrum yoñ durur dermān **aña**
G. 1/4: Gül yañağūñ dil-berā bes tāze terdür her zamān / Kānlu yaşumdan töker her dem gözüm bārān **aña**
G. 1/5: Zūlmet-i zūlfūñde gönli bu Hātāyī hastenüñ / Hızra beñzer kim görünmez çeşme-i hayvān **aña**
G. 3/4: Ger nihān oldı gözümnden ol perī-peyker şanem / Gökde meh **anuñ** yüzinden bir nişān kaldı maña
G. 4/3: Tā kim ol hürşid-ruñ gitdi gözümnden su teki / Gözyaşum **anuñ** yüzinden āşinā kaldı maña
G. 7/2: Mescide varmak ne hācet didüm ey zāhid saña / Rüy ilen zūlfı **anuñ** küfr ile imāndur maña
G. 12/2: ‘İşkuñ senüñ ki mahzen-i genc-i ilāhīdür / Andan durur ki mesken olupdur hārāb **aña**
G. 14/3: Öyle sultāndur ki yoñdur misl ü hem hemtā **aña** / Buyruğından kim anuñ çıñmaz şeh ü mīr ü geda
G. 14/4: Kim ki Hākka münkir oldı koy cezāsıdur **anuñ** / Zerrece rahm itmegil sen tā kim ol hālın duya
G. 17/1: Tā ki ruh-sārından *er-Rahman ‘ale’l-‘arş istevā* / Hem **anuñ** şānında münzel āyet-i *şemsü’l-duhā*
G. 22/1: Mīn ba‘d eger menümle habīb olsa āşinā / Men cānumı yolında **anuñ** eylerem feda
G. 23/6: Ey Hātāyī zūlfünñ zencirine kayd itme dil/ Dānedür hālī **anuñ** hem zūlfidür dāmı maña
G. 25/5: Bu Hātāyī hākka dāyım dutupdur çoñ ümīd / ‘Ākıbet rahm eyle aña sā‘at-i yevmü’l-hisāb
G. 30/2: Bākīdür ol ki dirler anı vācibü’l-vücūd / Fermāndur **aña** mümteni‘āt ile mümkināt
G. 30/4: Mehd-i zemīn içinde ki tıfl-ı nebāt irür / **Aña** hemīşe dāye-i lūtf emzirür nebat
G. 30/7: Yetmez Hātāyī zıkr-i İlāhuñ nü‘ütına / Bir zāt imiş ki irmez **aña** zāt ilen şıfāt
G. 31/5: Ādemī oldur ki anda hüsn-i hūlk u lūtf ola / Ādemī dimeñ aña kim cübbe vü destār mest
G. 35/2: Gice gündüz men **anuñ** hecrinde yanmağdur işüm / Neyleyem kim ol mehūñ menden yaña pervāsı yoñ
G. 35/3: Ögme ey zāhid maña rızvān u cennet bağını / Kim **anuñ** yārum yüzi tek bir gül-i hāmrası yoñ
G. 42/5: Çılmaya miskīn Hātāyī gönli zūlfünden n’ola / İşi seyr olur **anuñ** her hānda var seyyāreler
G. 45/2: Nice kim cevri cefā kılsañ men-i dil-hasteye / Eylemen andan şikāyet kim vefā-dārum durur
G. 55/5: Çin-i zūlfün bendine düşdi **Hātāyī** haste-dil / Şerbet-i la‘lūñdür aña kand ilen ‘unnāblar
G. 58/1: Menem bir ten velīkin cān **anuñdur** / Ki her kim cān kıyar cānān **anuñdur**
G. 58/2: Tabībūmdür menüm rūhum revānum / Zā‘ifem hasteyem dermān **anuñdur**
G. 58/3: İşiginde **anuñ** men bir gedāyam / Ne kim lūtf eylese ihsān **anuñdur**
G. 58/4: Sa‘ādet burcınñ dil-h‘āhıdur ol / Yir ile gök ile Keyvān **anuñdur**
G. 58/5: Lebün yanında hātūñ Hızra beñzer / Kenār-ı çeşme-i hayvān **anuñdur**
G. 58/6: Ser-i zūlf ü leb-i la‘lūñı gördüm / Tamāmı Türk ü Hindistān **anuñdur**
G. 58/7: Seni sevmen diyenler kāfir oldı / Yüzün kim sever imān **anuñdur**
G. 58/8: Meger meşşāta zūlfün şāne kılmış / Bu gelen nūkhet-i reyhān **anuñdur**
G. 58/9: Hūtāy u Mısr ilen Çin ü Horāsān / Irak u Fars u hem Kirmān **anuñdur**
G. 58/10: Başuñ top ideğör dil-ber yolında / Çalınsun top ile çevgān **anuñdur**
G. 58/11: Hātāyī cān fedā şol yāre kıl kim / Cihānda cümle cism ü cān **anuñdur**
G. 60/3: Menem bir katre su anuñ yanında / Menüm deryā-yı ‘ummānum ‘Alīdür
G. 63/6: Hātāyī tā **anı** gördi özinden el yudı külli / **Anuñ** çengāl-i çinūñden şikār olmuş göğercindür
G. 67/2: Devr-i hüsninde **anuñ** ey yaşlu çeşmüm uymagil / Kim şeb-i zūlfünden **anuñ** rüz h‘āb almış gider
G. 69/8: Ezelden **anı** sevdim cān ü dilden / Sağınmasun ki ‘ışkum serserīdür
G. 80/5: Bugün ihlāş u sıdk ile Hātāyī vālih olmışdur / Ki yüzi şem‘-i envārī saçı **anuñ** mu‘anberdür
G. 81/6: Çün cemālūñ gördi düşmen kılmaduñ **aña** nigāh / Müdde‘lernün maķāmı bend ü çāh olmuş durur
G. 81/5: Hüsnün her kim ki gördi vālih ü hayrān olup / İşi **anuñ** dünyede feryād ü āh olmuş durur
G. 93/5: Çünki derd-i ‘ışkını olmaz nihān itmek **anuñ** / Ey Hātāyī derd ilen feryād kılsañ vaktidür
G. 95/1: Ol şanem kim gice gündüz cān **anuñ** hayrānıdur / ‘Akl ü fehm **andan** berü ‘ışk ile ser-gerdānıdur
G. 95/5: Bu Hātāyī şı‘rine ‘ayb itme ey nākes hasūd / Cümle ‘uşşāk ehline hem-dem **anuñ** dīvānıdur
G. 96/2: Dün didi zāhid maña niçün gönül virdün **aña** / N’eyleyim görgeç yüzini ihtiyār elden gider
G. 99/3: Hem bahr-ı kāmı küy-i velāyetdür ol ‘Alī / Düşmen **anuñ** katında kāmı berg-i kāhdur
G. 99/5: Her kim **anı** severse Yezīdden ne fikri var / Çün kullarına havf ü hātārdan penāhdur
G. 99/6: Ol ma‘den-i velāyet **anuñ** āsitānıdur / Kim işigün de ins ü melek dād-h‘āhdur
G. 99/7: Ger burc-ı ‘arşuñ üste melek **anı** sevmese / Hārūt teki maķāmı **anuñ** ka‘r-ı çāhdur
G. 99/9: Maşşer güninde lūtfı **anuñ** dest-gır ola / Miskīn **Hātāyī** hasteye kim pür-günāhdur
G. 116/2: Pend ü naşīhat dutmaduñ niçün gönül virdün **aña** / Bi’llāh cezādur ey gönül hicrān odında yanadur
G. 113/4: Haste-hāl oldum firāk u derd-i hecrinden **anuñ** / Lebleri derde tabīb ü gözleri bīmāra var
G. 118/1: Menüm şāhum ‘Aliyyü’l-Murtażādur / Yüzüm dünyā vü ‘uķbāda **añadur**
G. 118/4: ‘Alīdür şāh-ı merdān şir-i Yezdān / **Anı** Hāk bilmeyen miñ kez hātādur
G. 119/7: Kim **anuñ** tiginuñ dārbından oldı / Zemīn ü āsumān lertzān ‘Alīdür

- G. 121/3: Zâhidün giydüğü şûf u sıkarlât / Fakîrün giydüğü şâl anda n'eyler
G. 121/4: Kimün kim mâlî mülki genci çoğdur / Bu munca mülk ile mâl **anda** n'eyler
G. 122/3: Mihr ü kahrından **anuç** âzürde gönlüm gam yime / Kim maña cevr ü cefası lutf ile ihsânıdır
G. 127/5: Bu Hâtâyî cü kenârında ne bahsun serve kim / Kadd-ı dil-cüyü **anuç** serv-i revândan yahşıdır
G. 132/1: Dil-berâ mihrün ezelden şıdk ile cânımda var / **Andan** özge kimse yoğdur kim bilür Perverdigâr
G. 133/5: Her kişi almış gelür **anuñ** gamundan bir naşib / Bu Hâtâyî çeşm-i pür-hûn dil kebâb almış gelür
G. 135/3: Kaşuñ yayını kurmuşsin bize ez-gamze her sâ'at / Eyâ dil-ber anuç sehmi yakîn kim câna düşmişdür
G. 140/3: Gitdi 'ömrüm hiç diñlenmen vişâlınden **anuç** / Şol meh-i nâ-mihribânüñ meylî çün hicrânedür
G. 141/2: Menüm tek âşinâyı yâd kılduñ ey terahhumsuz / Felekden görmezem **anı** kamu bîgânelerdendür
G. 141/4: Haber dutmaz hakikatden riyâyî zâhidün fehmi / **Anuç** fikri 'acâyib kıssa-i efsânelerdendür
G. 142/2: **Anuç** fikri 'acâyib kıssa-i efsânelerdendür / Ol menüm rûh-ı revânüm yâ nigârumdur gider
G. 142/3: Cânüm **anđan** ayru tende bir dem eglenmez menüm / Gam meni eyler helâk ol gam-güsârumdur gider
G. 142/4: Kalmadı hiç kâr u bârı bu Hâtâyî hastenün / **Anuç** ile kâr u bârum her çî varumdur gider
G. 144/8: Zuhûr oldı oyunçı rind ü kallâş / Vilâyetden **anuç** irşadı vardır
G. 148/2: Çün **anuç** kavli hañadur hem kararî bî-vefâ / Ey göñül nâ-ehl ile kavî ü karar itmek nedür
G. 148/4: Handa kim bir ehl-i 'irfân görseñ olgil hâk-i pâ / Ey göñül nâ-ehl olup **andan** kenâr itmek nedür
G. 148/5: Bir niçe gün yâr olup bir kimsenün hâlin duyup / Sonra **anuç** gizlû sırrın âşikâr itmek nedür
G. 150/2: Mâlm başın bu yola koymayanlar/Şûfî dimeñ siz anı serseridür
G. 151/2: Var yakîn ehlî bir erden iste bul maşşudunı / Düş **anuç** ayağına bil kim bu nâmûs 'ârdur
G. 151/6: Olsa bir yol ehlî cân nâdân katında vâh yazık / Hak **anı** göstermesün ol kimseye düşvârdur
G. 151/7: Var cihân düşmen ola yüz miñ eger kâr eylemez / Ey Hâtâyî **aña** kim fazl-ı İlâhî yârdur
G. 157/1: Yâ Rab ne dânedür ki **anuç** zülfi dâmıdır / Hâl-i siyeh ki pîş-i leb-i la'l-fâmıdır
G. 158/1: Men-i bî-çâre dili 'ışkı **anuç** yahasıdır / Rûz-ı mahşerde menüm elüm **anuç** yahasıdır
G. 158/3: Cân u dilden men **anı** sevdüğümü cümle bilür / Hûr-ı cennet mi diyem ol güzeli yâ hasıdır
G. 159/1: Menüm bu göñlüm alan dil-beridür / Sağınmagil kim **andan** dil beridür
G. 159/2: Şehâ her kim göñül virmez cihanda / **Aña** insân dimeñ dîv ü peridür
G. 161/8: Ey Hâtâyî gam yime çün şâhdur yârıñ senün / **Aña** ne gam kim **anuç** gam-h'âr olanı şâhdur
G. 174/2: Kâmeti tek gül kimi tarhın götürmiş bağbân / Bağda 'aksinden **anuç** serv-i hıramân eylemiş
G. 174/6: 'Arızuñ bağında bir murğ-i harîm olmuş Halîl / Ol sebebdan Hak **aña** odı gül-istan eylemiş
G. 175/4: Ol ki idrâk eyledi yârıñ şıfât u zâtını / Dâyimâ kirdarı **anuç** dîd ile vâdîd imiş
G. 178/2: Gülşen-i meclisde bir şûh-ı peridür dil-rubâ / Şanasın bir lâledür bağında anuç dürlü dağ
G. 178/4: Müşk ü 'anber micmeridür yoğsa câm-ı Cem durur / Büy-ı hübuñdan **anuç** dâyim mu'atbardur dimâğ
G. 178/5: Sen perî-veş hecriden ger bu Hâtâyî itse âh / Kim **anuç** feryâdın işitse gelür feryâda dağ
G. 180/2: Egerçi 'ışkı güneş söyler ise kâdî-i şehîr / Yüzine bahma **anuç** çün kılur kinâyet-i 'ışk
G. 182/4: Miñ yıl yazarsa kâtib-i takdîr-i lem-yezel / Bir harf ü nokta yazmaz **anuç** hañt ü hâlî tek
G. 184/5: Ey Hâtâyî gülşene var hâk-i pâyın gör **anuç** / Ger saña ol âhü gözlü müşg-bü yârıñ gerek
G. 191/6: Ey Hâtâyî **andan** özge kimseye yoğdur ümîd / Nâle-i zârüm menüm ol yâra göndermek gerek
G. 196/1: Ol güneş bir zerredür nûr-ı cemâlınden **anuç** / Utanupdur serv ü ar'ar kadd ü bâlinden **anuç**
G. 196/2: Ol zamândan berlü kim yüzün görüpdür gökde mâh / Gizlenüpdür yeñi ay kaş-ı hilâlınden **anuç**
G. 196/3: Gül yânağından kıvardı dâyim oldı şerm-sâr / Rû siyehdûr müşk ü 'anber hañt u hâlinden **anuç**
G. 196/4: Yirde bir ay nûr yüzün 'âlem **aña** hayrân olup / Ay ü gün bir lem'âdur hüsn-i kemâlınden **anuç**
G. 196/5: Bu Hâtâyî haste-dil kim derdinün dermânı yoğ / Bir meded ola meger kim zû'l-celâlınden **anuç**
G. 196/7: Geldi Hâtâyî kapuñ virgil murâd **aña** / Hüsnün hakına zikri du'âdur Hâtâyînün
G. 199/5: Göñlün alup bahâsını virsen vişâl **aña** / Mürvet senün bu işde rızâdur Hâtâyînün
G. 211/1: Âh u vâveylâ ki ol gül ruñ perî yârüm degül / Men **aña** yâr oldum ol yâr-ı vefâ-dârüm degül
G. 211/3: Nâsih aydur dün maña terk eyle **anuç** 'ışkını / Veh nidem kim ol menüm hem-râz-ı esrârüm degül
G. 213/1: Kim ki ser-mest oluban 'aşık-ı dîdâr degül / Sen **aña** yâr dime yâr degül yâr degül
G. 214/2: Başa çizginsem velîkin gam degüldür dil-berüm / Ol sa'âdet ehlidür **andan** külâh eksük degül
G. 215/3: İsmünî zikr eyleyen mahşer gününde gam yimez / Vây kıyâmet **aña** kim senden cüdâdur yâ Resûl
G. 220/1: Yolından azana şâh sen delîl ol / **Aña** yol gösterüp ağızına dil ol
G. 220/3: Görürsen düşmüşî dutgil elini / Sen **aña** gökden inmiş Cebra'l ol
G. 223/5: Görenden berlü dîdârıñ Hâtâyî hastedür hayrân / Anuç kim âsitânında salâtinler gedâ gördüm
G. 233/3: Ey rakîbâ orta yirde her dem olmagil hicâb / Hüsnî **anuç** dünyede bir âfitâbumdur menüm
G. 235/3: Vakt-i ecel gelürse melek cân için maña / Yüzünî görmedin **aña** cânüm haçan virem
G. 235/4: Her kim ki gün yüzün haberini getürse yâr / Men **aña** müjde yir ü gök ü âsumân virem
G. 252/2: Sâkiyâ ol câmı sen doldur tamâmet sun bize / 'Ömri nokşân olsun **anuç** kim didi anı harâm
G. 252/4: Hüsnî gül-zâr-ı muşaffâ bezmi eyler pür-şafâ / Ol bize eyler tevâzu' biz **aña** her dem selam
G. 252/5: Zikr ü fikrüm her dem ol sultân-ı 'âlemdür menüm / Bu Hâtâyî haste **anuç** Kanberine bir gulâm
G. 253/6: Dünyesinden men anuç sırrın bilürdüm ol meni / Bahr-ı rahmet içre men bir lû'lü'-i şehvâr idüm

- G. 253/7: Men Hataiyem Haki hak tanimismam bi-gumān / **Anuḡ** için ol yarattı men **aḡa** der-kār idüm
- G. 260/5: Hayli demdür kim Hataiy yarinuḡ vaşfin yazar / Birine miḡdür **anun** didarı hāli sevmişem
- G. 261/4: Vişālūḡden doynca almadum kām / **Anuḡ** rüz-ı cezāsın bilmez idüm
- G. 268/3: N'eyleyem bi-ihtiyār ayrıldum **andan** vā dirîḡ / Ol menümlen hem-dem ü serdārı gıtdüm görmedüm
- G. 279/4: Göñül tā gül yaḡaḡın gördi **anuḡ** / Oḡı kim bülbül-i hoş-h̄'ān olupsan
- G. 283/7: Kaḡuḡa geldi gedā tek bu Hataiy dil-berā / Sen **aḡa** kıl ey şanem bir luṭf u iḡsān yeḡiden
- G. 290/5: Tā seni sevdi Hataiy boldı destān 'āleme / Kimsene **anuḡ** teki 'ışkuḡda meşhūr olmasun
- G. 297/5: Tā kim Hataiy gördi **anuḡ** çeşm-i mestini / Hayrān durur ki göz de bilemez zamanesin
- G. 299/3: Bir ḡaremdür bu ki ikrār ehlidür mahrem **aḡa** / Munda nā-mahrem düşer inkāra söyleḡ gelmesün
- G. 312/8: Keşretūḡ endişesinden bulmadı göñlüm feraḡ / Bulmadum vaḡdet **anuḡ** şerr ile ḡavḡāsında men
- G. 321/5: Haki ol Haki bir bil yapışma bātıla zinhār / **Aḡa** 'arîf direm dāyim ki seçe ḡakkı bātıldan
- G. 327/4: 'Alî oldur ki mehd içre **aḡa** bir ejdehā geldi / **Anı** dutdı deḡānından iki yarı ser-ā-serden
- G. 327/8: 'Alî oldur ki Fazlı kurtaruban küfr dāmından / Anuḡ borcun edā kıldı aluban şāh-ı şepperden
- G. 327/12: 'Aliyyu'llāh veliyyu'llāh esedu'llāh 'ibādu'llāh / İnüpdür on yedi āyet **aḡa** Allāhu ekberden
- G. 327/13: 'Alî şāh-ı velāyetdür **aḡa** münkir olan kâfir / Koyuḡ taḡlîd ile olsun geḡūben dîn-i ebterden
- G. 336/2: Men ölerden sonra kaḡrüm üste ger 'azm itse yār / Kaḡr içinden dura anuḡlan imānum söyleşe
- G. 337/1: Ger menümlen bir gün ol şāh-ı cihānum söyleşe / Dilde nuṭkum ḡalmaya **anuḡla** cānum söyleşe
- G. 347/5: Bu **Hataiy** çeşmi yolında anuḡ topraḡ olur / Tā ayaḡın başa ol dil-ber bu topraḡ üstine
- G. 363/3: Vücüdüm beyt-i Allāhdur yaḡın bil / Sücüdüm **aḡadur** şām u şehir-gāh
- G. 365/3: Bir perî peykerni gördüm cān fedā kıldum **aḡa** / Öyle nāzūkdür ki dutmuş rengi bā-çîn üstine
- G. 374/3: Dünyede 'aşıḡ olan giydi melāmet donını / Her yeten 'aşıḡ olur mı derd aḡa kār olmasa
- G. 374/4: Doğrı vargil bu yola kim doğrılık dost kapısı / Egri dīvānda utanur **anda** ikrār olmasa
- G. 397/3: Hayrān u vālih oldı bu göñlüm 'ale'd-devām / Bir katla tā ki gördi **anuḡ** ḡüb liḡāsını
- G. 404/5: Bu Hataiy oldı Mecnūn daḡa düşdi āhū tek / Nāşihā daḡdan **anı** ürkütme kılma ḡūy u ḡāy
- G. 412/3: Muḡammed giydi kudret ḡırkasını / **Aḡa** ümmet olan insān degül mi
- G. 415/7: İrmiş idi Eyyūba ol yedi yıl derd ü bela / Andan özge hergiz **aḡa** bir daḡı āh olmadı
- G. 415/3: Gözḡüsü pāk olmayanuḡ çāre yoḡdur pasına / ḡaldı mahrūm tā ebed faẓl **aḡa** hem-rāh olmadı
- G. 425/2: Taẓarru' eylegil dergāḡuḡa çoḡ / Bes **andan** yüzine kılḡil nigāhı
- G. 429/2: Bu sırrı saḡla yā şūfi ki oldur şūfi-i şāfi / Revādur kim **aḡa** diseḡ zihî şāḡib-naẓar şūfi
- G. 430/4: Müdde'ini koymaḡil kaḡuḡa nā-mahrem durur / Cānına her demde yüz la'net **anuḡ** şeyṭān kimi
- G. 439/6: Vaşfuḡı söyler Hataiy şükr idüp eyler niyaz / Ol zamāndan kim **aḡa** kılduḡ işāret yā 'Alî
- K. 2/5: Ey güneş yüzlü seni her kimse kim ḡak bilmedi / Daḡla maḡşerde **anuḡ** yüzi ḡaradur yā Nebî
- K. 5/9: Senūḡ yolında her kim oldı kec-rev / Cehennem oldı **anuḡ** cāy-gāhı
- K. 8/3: Ma'būd-ı dü 'ālem çü **anuḡ** ḡükmine ferman / Cān içre 'ıyān oldı vü pinhān 'Alîdür
- K. 9/3: Şeh-i Merdān 'Alî vü ḡavz-ı kevser / **Anuḡdur** kim 'Aliyyü'l-Murtaẓādur
- K. 9/10: Ki her kim on iki imāmı bildi / **Aḡa** kırmızı tāt giymek revādur
- K. 10/1: ḡaḡīḡat baḡr-ı zāt-ı ekber oldı / Şifātından **anuḡ** bir gevhər oldı
- K. 10/3: ḡasandur mülk-i 'ışkuḡ doğrı yarı / **Anuḡ** ḡüsnine Yūsuf çāker old
- K. 10/4: ḡüseyn-i Kerbelādur şāh-ı ma'nî / **Aḡa** münkir olanlar kāfer oldı
- K. 11/12: Üç yüz ıldan soḡra Selmān itdi senden imtiḡān / Virdūḡ **anuḡ** destine gül taze vü ter yā 'Alî
- K. 12/11: Hataiyünūḡ degül ḡaddi şehā kulum diye biḡil / Eger ḡidmet ḡabül olsa **anuḡ** mevlāsı ḡanberdür
- K. 13/18: Yeẓîd ikrārına inkār olupdur / **Aḡa** lāyık be-neft ü būriyādur
- K. 13/19: Du'ācidur saḡa şāḡā Hataiy / Kim **anuḡ** rüz u şeb virdi du'ādur
- K. 16/8: ḡalîlu'llāh donın giymiş virilmiş adı İsmā'il / **Aḡa** ḡurbān oluḡ cānlar ki Allāhdan nidā geldi
- K. 17/1: Şefî'ü'l-müznibîn ḡaḡdan Muḡammed Muṣṭafā geldi / Cihān ehline faḡr olsun anuḡ tek müctebā geldi
- K. 17/5: Meger dārü's-şifā geldi ki Zeynü'l-'ābidîn ḡaḡdan / Ki her a'mā **aḡa** gitdi gözine rüşenā geldi
- K. 17/7: Ki Ca'fer Sādık olandur şirāt-ı müstakīm üste / **Anuḡ** medḡ ü denāsından göñüllere ḡıdā geldi
- K. 17/8: İlāḡuḡ emrine meşḡül dün ü gün Müsi-i Kāzım / **Anuḡ** cānı için ḡalanlara luṭf u 'atā geldi
- K. 17/10: Muḡammed Taḡidür hoş-h̄'ān göñüller aydını cānum / Melek rızvān semālardan **ana** çoḡ merḡabā geldi
- K. 17/11: 'Alî Nakî durur şāfi ḡamu derdine bīmāruḡ / **Anuḡ** şol ḡāk-i pāyinden ḡekîme tūtiyā geldi
- K. 17/12: ḡasan 'Askerini cāndan sevenler ḡaḡḡa vāşıldur / **Anuḡ** eḡnine raḡmetden niçe dürlü ḡabā geldi
- K. 18/24: Kemterîn ḡuluḡ **Hataiy**dür **aḡa** eyle naẓar / 'Āleme çün sen idersin luṭf u iḡsān yā 'Alî
- K. 19/6: Çün İmām-ı Ca'fere cāndan muḡibb-i sādıkuz / Lā-cerem **anuḡla** olduḡ ḡayri mezhebden beri
- K. 19/8: Ol Muḡammed ki Taḡidür vaşf aḡa taḡvā ile / Rāstî bilūḡ **anı** cūd u 'ināyet mazḡarı
- K. 19/9: Ol 'Alî kim hem laḡab geldi Nakî gökden **aḡa** / Menba'-ı eltāf u iḡsāndur ḡalāyık reh-beri
- M. 2/29: Menümlen ḡanīm olup Efrāsyāb / Anunlan uruşmaḡa
- M. 2/33: Dirîḡā bugün olsa bu devrānda Giv / Görineydüm **aḡa** çü bir nerre dīv
- M. 2/34: Dirîḡā ger olsa bu devrānda Giv / Görineydüm **aḡa** çü bir nerre dīv
- M. 2/48: ḡanīm eyle maḡa otuz miḡ eri / Ki Rüstem tek ola **anuḡ** her biri

M. 2/49: Çü meydān hevāsına āheng idem / Olar gelse yalguz aḡa ceng idem
M. 2/50: Kılıcdan geçürüm **anuy** cümlesin / Ne āheng bile ne hūd ḡamlesin neng eylerem
Mus. 1/d.39: Anuyḡan şerīf oldı Beytū'l-ḡarem
Mus. 1/d. 22: **Anuy** hem-demi çün Ḥaḡ idi meḡer (ḡayru'l-beşer Ali)
Mus. 1/d. 37: Var imdi **aḡa** eyle sırrı behem
Mus. 1/d. 39: **Anuyḡan** şerīf oldı Beytū'l-ḡarem (Ali)
Mus. 1/d. 57: Burak u kerāmet **anuy** maḡmili (Ali)
T. 2/d. 2: Zātuyuz hem laḡmı **anuy** hem demi (Ali)

a: "O" İşaret zamiri.

G. 1/1: Hüsn-i ruḡ-sāruḡ kim oldı cān u dil ḡayrān **aḡa** / Va 'de-i devr-i ḡamerni dapşurur devrān **aḡa**
G. 12/1: Rüşen yüzün ki zülfün olupdur niḡāb **aḡa** / Nisbetdür ebr içinde meh ü āfitāb **aḡa**
G. 12/2: İşkuḡ senüḡ ki maḡzen-i genc-i ilāhīdür / Andan durur ki mesken olupdur ḡarāb **aḡa**
G. 12/3: Hüsnüḡ nedür cihānda senüḡ ey perī-şifāt / Ḥayrān durur felekde gün ü māh-tāb **aḡa**
G. 12/4: Uyḡuda gözlerüm nice görsün cemālünü / 'İşkuḡda çünki gelmedi bir zerre ḡāb **aḡa**
G. 22/3: Dārū'ş-şifāya gitmedüḡüm **andan** ötrüdür / Ey cismümün ḡayātı lebündür maḡa şifa
G. 35/4: Kılma ey nāşih maḡa zülfün seversin diye ta'n / Ḥansı 'āşıkdur kim **andan** başda bir sevdāsı yoḡ
G. 45/5: Bu Ḥatāyī āfitāba eyledi gökde nazar / Yār aydur kim **aḡa** baḡma 'aks-i ruḡ-sārum durur
G. 47/3: Cān devletini bilür tamāmet / Saḡınma **anı** ki bī-zebāndur
G. 47/4: Devridür **anuy** çü meh-i müdevver / Ser-püşü çü şekl-i āsumāndur
G. 47/5: Vaşında **anuy** Ḥatāyī ḡayrān / Ger san'at ise budur hemāndur
G. 48/1: Bu tebşı kim yiri der-zīr-i pādur / Felekler çarḡı **anuy** reh-nümādur
G. 48/4: Anuy mir'ātına baḡ Ḥaḡḡı gör kim / Kim ol āyine-i ḡitī-nümādur
G. 48/6: Anuyçün olmış **anuy** şerbeti pāk / Ki ḡayvān söyleyen yüz ten nevādur
G. 50/4: Münāfik leşkeri bir ḡāzi görse / Koyun kim gördi ḡurd **andan** beterdür
G. 50/7: Olar kim çihl tendür sırr-ı ḡudret / **Anı** 'ārif bilür ince ḡaberdür
G. 50/13: Nefes gevherdür **anı** bir bilenler / Sözin bir söyleyenler gerçek erdür
G. 51/1: Ḥār boldı yüregüm hecrün den ey gül yüzlü yār / Yār baḡrum yarasın gör kim nice ḡār anda var
G. 56/5: Ey Ḥatāyī sen vücūdın cūyını pāk eylegil / Cū ki pāk ola **aḡa** ser-çeşmeden bir su gelür
G. 57/3: Ḥaḡ te'ālā dōrt kitābı gökden indürdi yire / Men **anı** istemez çün küll-i Furḡān mendedür
G. 63/2: Ḥatūndur āyet-i Raḡmān ki Ḥaḡdan münzel olmışdur / **Aḡa** dirler kim ol sūnbül sevād-ı nāfe-i Çindür
G. 65/2: Göḡül pend almadı sevdi yüzünü / **Aḡa** bu derd ü miḡnetler sezādur
G. 67/1: Māhumı gördüm ki yüzünden niḡāb almış gider / Pertev-i nūrından **anuy** āfitāb almış gider
G. 68/5: Kanda kim Leylī olursa **anda** bir Mecnūn gerek / Kanda kim ḡallāş olursa çoḡ durur ḡalmaşlar
G. 69/6: Kim **anuy** vaşlına bir dem irişse / Cemī'-i mülk-i 'ālemden berīdür
G. 70/7: Uḡraşanda tā ki 'işkuḡ zerre kılur daḡları / Bu **Ḥatāyī** haste **andan** nā-tüvān olmış durur
G. 72/5: Melāyik ḡürinüḡ ger ḡüsnü ḡübdur / Yüzüḡ **andan** daḡı zībāya beḡzer
G. 73/2: Hem saḡīdür hem seḡādur kāyinatın 'aynıdur / Kimse ne bilür **anuy** sırrın bilür Perverdigār
G. 74/3: Ger maḡa nefrīn ider düşmen men **andan** ḡam yimen / Kim münāfikdan gelen ḡarḡış du'ā nisbetlüdür
G. 74/4: Āb-ı çeşmümden ḡayālūḡ bir zamān eksilmesün / Kim **anuy** 'aksi gözümde tütüyā nisbetlüdür
G. 75/6: Şıdk ilen bel baḡlamış durmuş fütūḡ-ı rezm için / Ġāziler yanūda **anuy** leşkeri nisbetlüdür
G. 75/8: Yoḡsa doḡmış ortada bir āfitāb-ı şem'-i bezm / Çeşm-i merdüm **aḡa** her sū müşterī nisbetlüdür
G. 79/2: 'Arızūḡ ḡülşen durur cānum **aḡa** bülbul kimi / Ruḡḡların çün şem'dür göḡlüm **aḡa** pervānedür
G. 79/4: Gerçi zulmetdür saḡuḡ yüzüḡ **aḡa** ḡürşid-var / Leblerüḡ tu'mı ne nisbet çeşme-i ḡayvānadur
G. 80/4: Ne burcuḡ kevkebisen sen eyā mihr-i cihān tā kim / Cemālūḡ āfitābından **aḡa** 'ālem münnevverdür
G. 84/3: Şıdkumuz ol vechedür kim ḡaḡ olur **andan** zuḡūr / Kim ḡarīḡatda şırāt-ı müstakīm olmış durur
G. 95/1: Ol şanem kim gice gündüz cān **anuy** ḡayrānıdur / 'Aḡl ü fehmi andan berü 'ışk ile ser-gerdānıdur
G. 100/1: Kūyuḡ senüḡ ki ravza-i dārū's-selāmdur / Miḡrāb ḡaşların **aḡa** çeşmüḡ imāmdur
G. 100/4: Yār meclisinde bāde vü cām istemen müdām / Kim gerdeni şurāḡı **anuy** la'li cāmdur
G. 102/4: Virürmen ḡam dile ümmīd-i vaşluḡ / Bu resm ilen **anı** şād eylemekdür
G. 105/2: Göḡlümü 'işkun ne itdi kim ḡalāş olmaz müdām / 'Āleme **andan** ki emr-i nūn u kāf olmış durur
G. 107/1: Gerçi gün ḡoşdur velī ruḡ-sāruḡ **andan** yaḡşıdur / Ay daḡı tābān durur dīdaruḡ **andan** yaḡşıdur
G. 107/2: Nāfe-i müşk-i Ḥoten gerçi mu'attardur velī / Ey şanem ol ḡāl-i 'anber-bāruḡ **andan** yaḡşıdur
G. 107/3: Nakş-ı tāvus istemen **andan** cemālūḡ yeg durur / Lafz-ı tūḡı dīnlemen ḡüḡtāruḡ **andan** yaḡşıdur
G. 107/4: İstemen Firdevs baḡınūḡ gül-i ḡoş-būsını / Dūnye baḡında gül-i ruḡ-sāruḡ **andan** yaḡşıdur
G. 107/5: Bu Ḥatāyī ḡatına kim kıldılar ta'rīf-i müşk / Çīn-be-çīn ol zülf-i müşḡin-bāruḡ **andan** yaḡşıdur
G. 110/4: Çoḡ ki kişi savaş güninde cān u başından geçer / **Anı** başında girev devrānda ḡolbaş oynadur
G. 111/1: Ey güneş ḡüsnüḡ ḡayālī tā ki göḡlümünden geçer / Kanlu yaşum yem teki dolmışdur **andan** ser-be-ser
G. 111/2: Nāleler kim giceler tā şubḡ olınca eylerem / Kōḡḡaram hecrinden **anuy** rāz-ı pinḡānum açar

- G. 111/3: Nice ser-hoş olmasun devrinden **anuy** dil-berüm / Nergis-i mestâneñüz kim su kimi kanum içer
- G. 113/2: Söyle kim ol Türk-i mestî nice tîr-endâz imiş / Kim menüm bağrumda andan şad hezârân yara var
- G. 115/1: Bu şurâhî fi'l-meşel bir dil-ber-i cânân durur / Râh-ı rûh-efzâ **anuy** içinde nâzûk cân durur
- G. 115/3: Sebze-hatt sâkîler **andan** doldurun peymâneler / Hızır câmı tek pür âb-ı çeşme-i hayvân durur
- G. 115/5: Câm-ı Cemşîd ü Cemün devrânı hatm oldu tamam / Devr-i câm imdi **anuydur** kim şeh-i devrân durur
- G. 115/12: Bu Hattâyî içdi **andan** der-ezel bir cür'a mey / Tâ ebed hüşyâr olmaz mest-i câvîdân durur
- G. 121/1: Dudağın kâd imiş bal **anda** n'eyler / Ne nâzûk hatt imiş hâl **anda** n'eyler
- G. 121/2: Elife nisbet itdüm kâdd-i dâlün / Elif üste elif dâl **anda** n'eyler
- G. 121/5: Hattâyî kâl evinden hâle yitdi / Bu bir hâl evidür kâl **anda** n'eyler
- G. 124/1: Hakun nüshalarında bir beyân var / Muğarrer bil ki **ağa** kana kan var
- G. 124/6: Sağa münkir direm görmezsin **anı** / Güneşden ehl-i hak katna 'ayân var
- G. 126/5: Görmüşdi tâ Hattâyî ezelden yakîn muni / Nühun 'alâmeti gelür **andan** tufân kopar
- G. 128/5: Teşne-dildür bu Hattâyî cân virüpdür la'lüne / Nice kim la'lün 'aseldür dil **ağa** zenbûr olur
- G. 129/1: Bugün men munda yârum **anda** n'eyler / Yüzi şu'le nigârum **anda** n'eyler
- G. 129/2: Apardı 'aql ile şabr u qarârum / Menüm şabr u qarârum **anda** n'eyler
- G. 129/3: Katı müştâk idüm şîrîn lebüne / Gözi mest ü humârum **anda** n'eyler
- G. 129/4: Vaftandan ayru düşdüm dâd u feryâd / Garîbüm gam-güsârum **anda** n'eyler
- G. 129/5: Hattâyî haste düşdüm yârdan ayru / Tabîb ile tîmârum **anda** n'eyler
- G. 136/1: Ez kıl ü kâl-i medrese hoşdur ki olsa dür / Ey dil hâzer kıl **anda** ki yoğdur sağa kuşur
- G. 143/5: İnanna zülfi 'ahdine Hattâyî / Ki **anun** bir başı vü miñ dili var
- G. 144/5: Ne yirde bir gözi âhû olursa / Muğarrerdür **anuy** şayyâdı vardır
- G. 152/7: Ey Hattâyî Tanrı sorsun bu şikeste gönün / Zerd olupdur 'arîzun **andan** meger kan ayrılır (SEBEP)
- G. 153/2: Gel beyân itgil şîfât-ı zâtını şerh eyle kim / Men su'âl itdüm **ağa** 'ayn-ı likâsı handadur
- G. 167/3: Dün sağınur kim ki görse zulfünün şeb rengini / Kim karaya boyayupdur **anı** dūd-ı âhumuz
- G. 174/1: Hak lebünden gonceni gülşende handân eylemiş / Lîk yüz nâzûklük ilen **anı** handân eylemiş
- G. 174/3: Dîv uğurlamışdı bir zerre dehânuñ nakşını / Varmış **andan** hâtem-i mühr-i Süleymân eylemiş
- G. 174/7: Bu Hattâyî kanını tökmekde iken tökmedün / **Anda** her müftî ki men' itmiş besi kan eylemiş
- G. 178/3: Düşdüğün gül yüzünden ayru bülbül gam yimez / Korhısı **andan** durur kim yirini bekleye zâğ
- G. 178/4: Nice bulsun bu gönül murğî rehâ hâlün görüp / Çeşm-i fettânuñ anuy râhında kurmuşdur duzağ
- G. 180/3: Şahîfe şadrdâ müstağnidür kelâm-ı kadîm / Men **andan** oğmuşam pür-hakîkat âyet-i 'ışk
- G. 203/2: Hattârum mecmû' iken âşûfte kıldun ey peri / Sen **anı** zulfün kimi gamdan perişân eyledün
- G. 203/4: Dil ara 'âşıklıkum pinhân iken sen ey peri / Halk ara sen **anı** yüz dillerde destân eyledün
- G. 205/1: Hat u hâlünle zulfündür delîli ehl-i 'irfanun / Ki **andan** âşikâr oldu beyânı 'ilm-i Kur'an'un
- G. 205/3: Ruğun yâ Rab ne güldür kim figâna düşdi bülbüller / Ki şevkinden anuy her dem huzûrı var gül-istânun
- G. 206/2: Ne Hızır **anı** görüpdür ne Mesîhâ / 'Acâyib halkı vardır Zül'celâlün
- G. 207/4: İçer ol kanımı dirsem inanmaz / Ne diyem men **ağa** inana çeşmün
- G. 220/4: Nerede yaramaz söz işidürsen / Kulağa alma sen **anı** katil ol
- G. 221/5: 'İşkunuz gönünde yâ dutmış Hattâyînün makâm / Men **anı** vîrân içinde genc-i pinhânım direm
- G. 224/3: Dünye vü 'ukbâda men evşâf-ı hüsnün söylerem / Bağçada **andan** berü kâdd-i şemâlün görmişem
- G. 230/3: Ey perî-peyker seni **andan** berü kim görmişem / Hüsnün ayırdı karar u ihtiyârumdan menüm
- G. 234/4: Serve benzetdün boyını ey rakîb-i kec-nazar / Nice dîrsin serv **anı** 'ömr-i cevânumdur menü
- G. 252/2: Sâkiyâ ol câmı sen doldur tamâmet sun bize / 'Ömri nokşân olsun anuy kim didi **anı** harâm
- G. 253/7: Men Hattâyîyem Hâkî hak tanımışam bî-gümân / **Anuy** için ol yarattı men **ağa** der-kâr idüm
- G. 284/3: Gam ki dün meydân-ı 'ışkunda menümlen kıldı rezm / **Anda** ma'lûm olmadı meydâna gelsün yeniden
- G. 284/6: Aytıdum ey dil-ber dimişdün gösterem şem'-i ruhum / Dir kabûl itmen **anı** pervâne gelsün yeniden
- G. 285/3: İsterem küyünde âvâz itmeye nâkes rakîb / Öz ünümden özge **anda** nâle vü zâr istemen
- G. 290/3: Ebr-i nîsân tâ cemâlün gülşenine su virür / Kağre-i eşkümden özge **anda** yağmur olmasun
- G. 291/3: 'İzârun nûridur Yâsîn **anuy** şânuñdadur el-hamd / Lebün yakût-ı aḥmerdür dişün lü'lü'-i gevherden
- G. 297/2: La'line cân bahâ didi virdüm revân **aña** / Ol bî-vefâyı gör ki gidermez bahânesin
- G. 300/4: Tâ ki 'ışkun dutdı bu gönüm evinde meskeni / Üns dutmuşam **ağa** mihmânım elden gitmesün
- G. 310/1: [Çün] vücûdum şehride buldum dür ü dür-dâne men / Men **anı** 'arz etmenem her câhil ü nâdâna men
- G. 310/2: Küfr ü imân sırrını bildüm ki ma'nide nedür / Yüzümü döndermişem **andan** berü Rahmâna men
- G. 314/5: Şafha-i sinemde 'ışkun bir kitâbet yazdı kim / Yazamaz bir harfin **anuy** miñ kirâmen kâtibin
- G. 315/2: Hâzır olgil ol serâya gayr dâhl itmesün / Bezegil her ziynet ile tahtunı sultân için
- G. 317/1: Yüzündür 'arş-ı er-Rahmân ki her dem Cebra'ıl andan / Kelâmu'llâh indürürdi bürhân u delîl **andan**
- G. 317/2: Ne mîşbâh-ı kadîmîdür mübarek tal'atun nûrı / Melâhat ehlinün gör kim cemâlidür cemîl **andan**
- G. 317/3: Ruğun *cennâti* 'Adn olmuş ki *tecirî tahteha* 'l-enhâr / Revân Ceyhün teki *'aynen tüsemme selsebil* **andan**
- G. 317/4: Vişâlün iştiyâkından hezârân guşşalar çekdüm / Dirîğâ bî-devâ derdüm ki artar ıl-be-ıl **andan**
- G. 317/5: Zihî bülbül ki şevkinden ne şabrı var ne ârâmı / Düşüpdür gülşen içinde hezârân kâl u kıl **andan**

G. 317/6: Egerçi mûra beñzerdüm bi-hamdi'llâh ki kurtuldum / Senün bār-ı ğamuñ çekmekden oldum zinde bil **andan**

G. 317/7: Dilerseñ ğitmeye kuluñ Haṭâyî âsitānuñdan / Maña mihr ü vefâ göster gözüm yaşı sebîl **andan**

G. 362/6: Nesne kim Haḫdan gelendür **andan** olgil bî-günâh / Ey gönül var şād-kām olgil Haḫuñ cefasına

G. 339/2: Haḫalanmış zülfünüz ruḥ-sāruñ üste ey şanem / Gence beñzer kim **anuñ** yatmış durur mār üstine

G. 340/7: Kāmetünlen baḥḍ iderdi dāyimā ol serv-i bāğ / Gör ḥacāletden **aña** menzil kenār oldı yine

G. 345/1: Aytđum kaşuna 'işve kıl aydur ki göz üste / Baḫdum ki ğorebilmez **anı** çeşmünüz üste

G. 345/3: Ey dil yüzünî ḥāk ideğör yār işigünde / Tā dāmen-i dil-berden **anuñ** dūşe toz üste

G. 346/4: Şādam **andan** berlü kim hecründe olmışmen muḫîm / Yüz melāmet bu dil-i şeydāya şalmışdur yine

G. 351/5: Ey Haṭâyî yār yolına cânunuñ itgil feda / Geç bu dünyā şöhretinden sen **anı** var isteme

G. 355/10: Dil kuşına dāne-i ḥāl üste dām itmiş saçuñ / Yā Rab **anı** bend-i zindān itdigün ya'ni ki ne

G. 355/23: Seyr iderken murğ-i dil bāğ-ı ruḥunda bend idüp / **Anı** der-çāh-ı zenaḫdān itdigün ya'ni ki ne

G. 355/25: Çünki zulmetden çıḫarmaz göñlümi şem'-i ruḥuñ / Sen **anı** şem'-i şebistān itdigün ya'ni ki ne

G. 356/12: Çünki raḫmuñ yoḫ mezārüm üstine bir daş idüp / Ey vefāsız **anı** tuğrā kıldıguñ ya'ni ki ne

G. 356/18: Kudretidür sānî'-i pākün **aña** insān dime / Sen anı mānend-i eşyā kıldıguñ ya'ni ki ne

G. 361/4: Gözi yağmacılar geldi meni yağmaladı külli / Elümden varlıgum aldı götürdi **anı** şahrāya

G. 362/7: Ey Haṭâyî gel bu fānî dünyenün terkini kıl / Geç **anuñ** kāl u kılinden şāh digil şafāsına

G. 363/5: Velāyet bağınun bir meyvesidür / Haçan yüze **anı** her dest-i kütāh

G. 374/1: N'eyleyem men cenneti içinde dīdār olmasa / Koy **anı** vīrāne ḫalsun bāğçada yār olmasa

G. 380/6: Vişālünden ba'ıd olmuş **anuñ** derdi cedīd olmuş / Özinden nā-ümīd olmuş seni ister hemān söyle

G. 402/3: La'l ü cevherdür muraşşa' kılmış **anı** Haḫ tamam / Bu sa'adetden müdāmî kimsenün yoḫ minneti

G. 402/5: Ey Haṭâyî dimegil **anuñ** şarābın sen ḥarām / Sīnesine nūr tek dolmuş İlāhuñ raḫmeti (sürahi)

G. 409/4: Hānda kim ma'suk ola kūyında vardur çoḫ raḫîb / Hānsı güldür kim **anuñ** yanında bir ḥār olmadı

G. 414/5: Eylemez miskīn Haṭâyî sırr-ı Haḫkî ḫalka fāş / Çünki birdür ḫaḫkî **anuñ** şaḫlamaz serdār iki

G. 415/7: İrmış idi Eyyūba ol yedi yıl derd ü bela / **Andan** özge hergiz aña bir daḫı āh olmadı

G. 420/1: Ey boyuñ Tübā dudağun āb-ı ḫayvān nisbeti / Āb-ı ḫayvān dimen **anı** çeşme-i cān nisbeti

K. 11/8: Kim ḫalır rüz-ı kıyāmet hevl-i maḫşerde susız / **Anda** sensin sāḫi-i ebrār u kevser yā 'Alī

M. 1/6: Lā-cerem anuñla olduḫ ḡayri mezhebden beri / Ümīdüm **andan** artukdur katunḫda

M. 1/15: Bedā'atdur **anuñ** rüy-ı menāhi / Menüm başuma koy devlet külāhi

M. 1/20: Maña cennetde virgil yaḫşı yirler / Ki ḫamı yirden **anı** yaḫşı dirler

M. 2/28: Alup Şām u Rūmı musaḫḫar kılup / Pes **andan** hevā-yı Fireng eyleyem

Mus. 1/d. 32: Sen anı Ḥudā bilgil ādem dime

Mus. 1/d. 69: Felekler **anuñ** çün nūh evyān olan

āb: Su; anāsır-ı erbaanın bir unsuru *mecazen* bol; deniz, akarsu gibi her yeri kaplayan.

G. 57/2: Mendedür yir ile gögün ḫikmeti hem kudreti / **Āb** u âteş ḥāk u bād ser-cümle erkān mendedür

G. 253/2: Gevheri **āb** eyledüm dutdı cihānı ser-be-ser / Yiri gögi 'arş u kürsi yaradan Settār idüm

āb-ı hayat, āb-ı hayvan: ilm-i ledünîden kinayedir. Yahut bir sudur ki nûş edene hayat-ı ebedîye baḫş eder. Nerede olduḫ meḫuldür. Gûya Hz. Hızır'ın henüz hayatta olması bu sudan içtiḫi içindir. (Lugat-ı Cûdî); Türkçe adı bengisudur. Kaynaḫı karanlıklar demek olan zulmât, zulümât, zulmet denilen ve menbaı meḫul diyarlarda bulunan sudur ki içen ölmez, dünya durdukça yaşarmış. Şark rivayetlerindedir. Bu suyu ibtidâ Hızır ve İlyas peygamberler bulup içmişler, sonra Allah bu suyu insanların gözünden sakladığından İskender Zulümât'a kadar gittiḫi halde suyu bulamamıştır (ATO). āb-ı Hızır, āb-ı hayvanî, āb-ı beka, āb-ı cāvidānî, āb-ı zindeḫânî, āb-ı İskender de bu suya verilen isimlerdendir. Mecazen sevgilinin dudakları.

G. 115/3: Sebz-ḫaṭṭ sāḫîler andan doldurun peymāneler / Hızır cāmı tek pür **āb-ı çeşme-i ḫayvān** durur

G. 174/4: Zulmet-i zülfünde içmiş leblerün **ābını** Hızır / Ḥayy-ı bākî bulmuş adın **āb-ı ḫayvān** eylemiş

G. 244/2: Zülfün şebinde teşneyem ol **āb-ı** la'lünce / Zulmât içinde çeşme-i ḫayvāna gelmişem

G. 274/1: Çeşme-i la'lünden ey cān teşneyem **āb** isterem / Ḥasteyem hecrün beyābânında 'unnāb isterem

G. 393/2: Ḳandur menüm susızlıgum ey **āb-ı** la'-i yār / Girmez elüme dünyede bir su senün kimi

'abâ: Dervişlerin giydikleri kaba ve değersiz elbise; sūfîler, muhtemelen Şîlik'teki Ehl-i abâ anlayışının tesiriyle, abaya mânevî bir değer verip onu bir zühd ve fakr sembolü haline getirmişlerdir (İA).

G. 431/7: Ey Haṭâyî fakr evinde kim ki buldı genc-i şabr / Ḳayluḫa virmez ele ol köhne-i 'abāsını

ābād: mâmur, şen, bayındır.

G. 93/1: Dil-berā ḡam-gîn göñlüni şād kılsañ vaḫtidür / Bu yıḫılmış göñlümi **ābād** kılsañ vaḫtidür

G. 93/2: Ḥaylı müddetdür ki göñlüm 'ışık ilen vīrānedür / Şimdi ol vīrāneni ābād kılsañ vaḫtidür

G. 102/2: Ḥarāb itdi dimen 'ışkuñ göñlüni / Besî vīrānı **ābād** eylemekdür

- G. 232/4: Ey şanem bu miñnet ü hecr ü firâkuñdan senüñ / Ger harâb idüm velî vaşluñdan **âbâd** olmışam
 G. 319/1: Sen maña cevır ü cefânı bî-hisâb itmekdesin / Göñlümi **âbâd** iken dâyim harâb itmekdesin
 G. 400/3: 'İşkuña düşen göñüller şanma kim **âbâd** ola / Anlaruñ şehrin harâb itdi firâkuñ leşkeri

abdâl: Tasavvufta aslı ebdâldır ve bedelin cem'idir. Dünya ile ilişkisini kesip Allah'a bağlanmış olan derviş.

K. 7/9: Bugün abdalları âzâde-i şâh / Cihânuñ kâl ü kılinden beriyüz

K. 10/10: Şehün evlâdına ikrâr idenler / Añiler gâziler abdallar oldu

'âbid: İbadet (kulluk) eden.

K. 17/6: Muhammed Bâkır-ı 'âbid kim oldur gözlerüm nûrî / Târîk ehline ol 'âbid 'aceb şâhib-vefâ geldi

'acâyib: Taaccüb olunan, hayret verici ve şaşırtıcı derecede güzel.

G. 82/2: Sen ey Türk-i perî-dil-ber 'acâyib şun '-ı Yezdânsın / Görelden berlü ruñ-sârıñ sözüm Allâhu ekberdür

G. 141/4: Haber dutmaz hakikatden riyâyî zâhidüñ fehmi / Anuñ fikri 'acâyib kışsa-i efsânelerdendür

G. 206/2: Ne Hızır anı görüpdür ne Mesîhâ / 'Acâyib halkı vardur Zü'l-celâlün

G. 340/1: Mevsim-i kış gitdi devr-i nev-bahâr oldu yine / Meclis-i geşte 'acâyib rûzgâr oldu yine

G. 410/2: Yazılmış hâtt ü hâlün bî-mürekkab / 'Acâyib şüret-i Rahmân degül mi

'aceb: Hoş ve latif görüldüğünden veya nadir olduğundan bir şey için istiğrab etmek; taacüb olunacak şey (LR); şaşılır mı manasında.

G. 30/3: Cân-bahş imiş memâta lebün ey Mesîh-dem / 'İsilerün 'aceb mi deminden bu mu 'cizât

G. 109/2: Gözüm yüzün görür her dem zihî nâzır zihî manzûr / Mu'anber kâkülün cânâ 'aceb âşüfte sevdâdur

G. 109/3: Huceste kâmetün gördüm senüñ ey server-i hûbân / Belâdan dil halâş olmaz 'aceb himmetlü bâlâdur

G. 135/5: Hâfâyî bendeye sâkî içürmüş câm-ı Cemhâdan / Görün mey-hâne küncinde 'aceb mestâne düşmüşdür

G. 151/3: Cân u başdan geçmeyen irmez bu 'ışkuñ remzine / Girmesün her serserî bu bir 'aceb bâzârdur

G. 169/3: Hüdâya şükr 'aceb râhat u şafâmız var / Bir oldu dost gamuñdan derün u zâhirümüz

G. 173/1: 'Aceb dil-ber bugün hândân oturmuş / Yañağı gülüne reyhân oturmuş

G. 186/4: 'Aceb mi olsa ey dil-ber vücûdum 'ışkuña mahkûm / Oturmuş hükm ider dâyim göñül tahtında sultân tek

G. 307/3: Her kimünlen oynadıñ çekdüñ çevirdüñ çarhını / Hîç 'ârif nakşuñı duymaz 'aceb nerrâdsın

G. 315/1: Hak te'âlâ hûb yaratdı bu teni ol cân için / Bir 'aceb halvet-serây açmışdur ol mihmân için

G. 327/3: 'Alî oldur ki Selmâna 'aceb bir deste nergisni / Hemân-dem tâze gösterdi üç üz yıl dirdüğü yirden

G. 370/1: Eyâ göñül kuşu dirler bahâr imiş maña ne / Bisât-ı 'ıyş 'aceb rûzgâr imiş maña ne

G. 377/1: Çekdüm yed-i kudretten cân şafhasına hâme / Yazdum hâtt ü hâlünğden vaşfuñı 'aceb nâme

G. 377/7: Uş bende Hâfâyîñüñ mahbûbı 'aceb cândur / Cibrîl-i emîn kuldur küyındaki huddâma

G. 410/7: Günüñi hoş geçür miskîn Hâfâyî / Gelen devrân 'aceb devrân degül mi

K. 3/2: Tamâmet hâricî 'aceb ki bilmez / Emîrül-mü'mînîn şîr-i Hüdâdur

K. 17/6: Muhammed Bâkır-ı 'âbid kim oldur gözlerüm nûrî / Târîk ehline ol 'âbid 'aceb şâhib-vefâ geldi

'acib: Tuhaf, şaşılacak şey.

G. 87/2: Gün teki yüzün cihânda zâhir olmuşdur velî / Bu 'acib kim bendeden dâyim hicâb üstindedür

aç-: Bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek; sarılmış, katlanmış, örtülmüş veya iliklenmiş olan şeyleri bu durumdan kurtarma mecazen çiçeklenmek; savaşla almak, fethetmek; söylemek, açığa vurmak, ayırmak, tahsis etmek; ferahlık vermek; yol açmak, yol göstermek.

G. 111/2: Nâleler kim giceler tâ şubh olunca eylerem / Korharam hecrinden anuñ râz-ı pinhânım açar

G. 116/4: Yüz gösterüben 'âleme niçün açarsın vechüñi / Dil-ber yüzi fitne degül sen ey gül-i hamrâ nedür

G. 148/6: Her kim öz 'aybı ile şübhânına dutmuş yüzün / Kimsenüñ 'aybın açuban şerm-sâr itmek nedür

G. 176/3: Tâ dehânuñ şâdefin açduñ sen ez-luñt u kerem / Şekker elfâzuñdan ey cân dürr-i pinhân oldu fâş

G. 224/1: Dil saña hayrân olupdur tâ cemâlün görmişem / Tâ göz açup ol ruñ-ı ferhunde-fâlün görmişem

G. 273/7: Menüm bu âb-ı dîdem oldu 'ummân / Henüz çeşümü açmazam yumaram

G. 280/3: Düşmedüm sevdâ elinden bülbül-i cân oldu lâl / Vakt-i güldür çehreñ açup nev-bahâr olmaz mısın

G. 315/1: Hak te'âlâ hûb yaratdı bu teni ol cân için / Bir 'aceb halvet-serây açmışdur ol mihmân için

G. 327/5: 'Alî oldur ki Döldül Zü'l-fekâr virildi kudretten / Birin mindi birin çaldı dîn açdı cümle kâferden

G. 358/6: Cihânı açdı sultân Haydaroglı / İrişdi gâziler kevn ü mekâna

G. 417/4: Götürgil ağ yüzünden kara zülfün / Nîkâbuñ aç likâ ister Hâfâyî

G. 426/1: Bahâr oldu ki 'âlem gülşen oldu / Gözüñ aç gör cihân tâ rüşen oldu

K. 10/11: Velâyet bağçesinüñ bağbânı / Yüzün açdı cihânı enver oldu

M. 2/21: Kamu Rûm u Çin ü Horâsân u Şâm / Açar bir beg igit bularnı tamam

Mus. 1/d. 31: Bu İslâm kapusun açan 'âleme

Mus. 1/d.58: Açıp rüşen iden kamu müşkili

açıl-: Bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek; çiçeklenmek; yeşermek; bahtın açılması; bir konuda şansı yaver gitmek, talih yüzüne gülmek.

- G. 39/5: Her yaña 'azm eyler olsañ süre-i feth' oldı feth / **Açılur** bağılu kapu devletlü derbānum meded
G. 299/1: Uş yine güller **açıldı** hāra söyleñ gelmesün / Şoñbet-i hāşdur bugün ağıyāra söyleñ gelmesün
G. 318/2: Tā şāne kıldı zülfünı meşşāta-i ezel / Tābindan **açılur** ki cihān müşk-bār olur
G. 332/4: Boyuñ serv ağacı bustān içinde / Kızıl güller **açılmış** hāra karşı
G. 426/3: **Açıldı** yazılar bitdi çiçekler / Gül ilen şol benefşe bürhen oldı
K. 16/2: Sevindi cān-ı 'aşıklar **açıldı** baht-ı şādıklar / Uyandı rüh-ı mü'minler şafā geldi şafā geldi

açın-: Açılmak, görünmek.

- G. 364/4: Ger dilerseñ Leylî tek yüzün gören Mecnūn ola / Ay teki kıldur niķābuñ gün tek **açın** üstine

'aciz: Zayıf; güçsüz.

- G. 14/2: 'Aciz olma ey göñül münkir gerekmez ehl-i dil / Hāq te'ālā buyruğıdur mūr olanda ejdehā

ad: Bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz, isim, nam.

- G. 40/6: 'İşk oñurlar **aduñı** rāh-ı hāķīkatda senün / Sırr-ı *mā evhā* imişsin yā 'Alî senden meded
G. 84/4: Şer' üñüz yolında biz kılsağ hatā sen kıl kerem / Miñ bir **aduñdan** senün biri kerim olmuş durur
G. 100/3: Bed-nām kılma göñlümi 'aşık diyüp hasūd / 'Älemde 'ışk **adı** bile ol nīk-nāmdur
G. 144/1: Cihānda 'aşıkūñ çoñ **adı** vardur / Ki her birisinün bir dadı vardur
G. 174/4: Zulmet-i zülfünde içmiş leblerün ābını Hızır / Hayy-ı bākī bulmuş **adin** āb-ı hayvān eylemiş
G. 207/1: Sataşdı tā maña mestāne çeşmün / Yazupdur **adumı** destāne çeşmün
G. 215/4: Her kavim **adını** işidüp şalavāt virmedi / Anlaruñ yiri hemİşe damudadır yā Resül
G. 256/1: **Adum** İsmā'il ibn-i Haydarİyem / 'Alīnün çākerinün çākeriyem
G. 257/1: **Adum** Şāh İsmā'il Hāķuñ sırrıyem / Bu cümle gāzilerün serveriyem
G. 313/4: Ağzuñuz bir zerredür her yirde dirler kim dehān / Belünüz bir kılcadır **adı** miyān olmuş neden
G. 348/3: Çün menüm üstüme doğdı āfītābum ey kamer / Gezme her evc-i felekde **aduñı** māh eyleme
G. 354/6: Ölmüşem hecründe kecden çürimişdür üstüh'ān / Dirligi de maña bir **ad** itdigün ya'ni ki ne
G. 418/7: Velīkīn **ad** ile Şāh İsmā'ildür / Tahalluşı Hatāyīdür Hatāyī
K. 1/3: Cümle-i 'ālemde sen günden dahı zāhir velī / Dilde dāyim **adını** settār iden Perverdigār
K. 2/1: Şol mübārek zātuña işüm senādur yā Nebī / 'Asılığ bīmārına **aduñ** şifādur yā Nebī
K. 14/2: Hāmsetü'l-eşbāh oñurlar **aduñı** yā Bu'l-Hasan / İbn-i 'amm-i Ahmed-i Muhtār sensin yā 'Alī
K. 16/8: Hālīlū'llāh donın giymiş virilmiş **adı** İsmā'il / Aña kurbān oluñ cānlar ki Allāhdan nidā geldi
K. 16/10: 'Azāzīl **adlu** şeytānuñ yeter taklīdine uyma / Elin dut Hāq yolın görset imām-ı reh-nümā geldi
Müs. 1/d. 49: **Adı** miñ şıfātı hezārān hezār

Ādem: 1. Semavî kitaplara göre ilk insan ve ilk peygamber. Rivayetlere ve mukaddes kitapların beyanlarına göre Cenab-ı Allah Adem'i topraktan, eşi Havva'yı da Adem'in kürek kemiğinden yarattı. Melekler gibi hayat geçirmelerini, ibadet etmelerini ve yalnız memnu meyvelerden yememelerini ferman etti. Hatta Adem'in zatını tebcil için bütün meleklerle Adem'e secde etmelerini ferman buyurdu. Yalnız meleklerin hocası bulunan şeytan -ki adı Azâzil'dir- Âdem'in topraktan, kendisinin ateşten yaratıldığını, ateşin ulvî, toprağın süflî olduğunu söyleyerek secde etmedi; âsi oldu (ATO). Hz. Âdem'in yaratıldığı madde, çeşitli âyetlerde değişik terimlerle ifade edilmektedir. Fahreddin er-Râzî bu âyetlerde onun yaratılış keyfiyetinin muhtelif şekillerde tasvir edildiğini belirterek bunları şöyle sıralamaktadır: Toprak (türâb), su (mâ'), çamur (tîn), akışkan veya süzme çamur (sülâle min tîn), yapışkan çamur (tîn lâzib), kurumuş çamur (salsâl) (İA); adam, insan.

- G. 61/2: **Ādemün** şānında *kerremnā* didi nuķ-ı İlāh / Ehl-i ma'niyeñ hāķīkat *semme vechu'llāhı* gör
G. 62/1: Ezelden tā ebed Haydar gelüpdür / **Ādem** evlādına server gelüpdür
G. 119/12: Otuz biñ üç yüz ıl **ādemden** öğdin / Be-ķudret dīvi bend iden 'Alīdür
G. 146/2: Ehl-i 'ışkuñ ma'ni-i zāt u şıfātı bir durur / **Ādeme** kıl secde zāhid olmagil inkār bir
G. 161/2: Girdi **Ādem** donına özini bildürmeklige / **Ādemün** cismindeki ruh-ı revanı şahdur
G. 161/3: **Ādeme** cümle melāyıklar ki secde kıldılar / Bildiler ki **Ādemin** cisminde cānı şahdur
G. 161/4: Giydi **Ādem** donını döndi cihānı ser-be-ser / Bilgil ey ibn-i fülānı kim fülānı şahdur
G. 210/4: Gerçi çoñ geldi nebī bu devr-i **Ādemden** berü / Hatmi cümle enbiyānuñ Muştāfādur bilmiş ol
G. 253/4: Girdüm **ādem** cismine kimsene bilmez sırrımı / Men bu beytu'llāh içinde tā ezelden var idüm
G. 271/5: Senün tek gelmedi hergiz cihana / Zi rüz-ı **Ādem** ü tā devr-i Hātem
G. 311/2: **Ādem** eger 'āķil isen dünyeye virme göñül / Dünyeye viren göñül bu yolda nādāndur bugün

G. 327/2: ‘Alī oldur ki ‘ifrītün iki elini bend itdi / **Âdemden** Hâteme degin o bendi kaldı ber-gerden
G. 413/3: Vücüd-ı Muştâfâdan oldı **Âdem** / Risâlet kapısı Kur’ân degül mi
K. 13/6: İmâm ol seyyid-i evlâd-ı **âdem** / Hâkîkât bil yakîn Zeynû’l-‘ibâdur
K. 14/10: **Âdem**-i hâkî henüz olmamış idi mâ u tîn / Bu cihân ehli yoğ iken var sensin yâ ‘Alī
K. 16/5: Hâka mazhar durur **Âdem** sücûd it uyma şeytâna / Ki âdem donına girmiş Hudâ geldi Hudâ geldi
K. 18/2: Hâk-i küyün dan muhammer oldı **Âdem** tıynet / Ey ser-i küyün nesîmi rûh-ı insân yâ ‘Alī
Mus. 1/d. 2: Melâyik hem **âdem** dîv ilen perî
Mus. 1/d. 73: Odur tevbe ber-çalb-i **Âdem** viren

âdemî: Ademoğlu.

G. 31/5: **Âdemî** oldur ki anda hüsni hulk u lutf ola / **Âdemî** dimeş aña kim cübbe vü destâr mest
G. 399/1: Ey meni hayrân iden der-h’âb gördüm men seni / Ne perî ne **âdemî** mehtâb gördüm men seni

âdet: Alışkanlık.

G. 102/3: Bu gönlüm **âdeti** her şeb gamuñda / Figân ü nâle bünyâd eylemekdür

âdil: Adalet sahibi, icra-yı adl eden, ihkâk-ı hak eden; amir-i âdil, hükümet-i âdile (KT).

G. 162/1: Şâh-ı Kânber sâye-i pür-nûr Sübhân devridür / Fahr-ı âlem şâh-ı **âdil** hân bin hân devridür
G. 205/4: Eyâ sultân-ı **âdil** kim işüm sensiz geçer müşkil / Budur senden murâdum kim gedâdan kesme ihsânun
G. 321/4: Hâfâyî bir gedâyıñdur n’ola virseñ muradını / Ki sâyil bî-nevâ gitmez senün tek şâh-ı **âdilden**

âdl: Adl, “doğru olmak, doğru davranmak, adaletle hükmetmek; eşitlemek” vb. mânalara gelen bir masdardır. Ayrıca “doğruluk, hakkaniyet ve adalet” anlamlarıyla isim olarak kullanıldığı gibi, “çok âdil” anlamında sıfat olarak da kullanılır (İA).

G. 419/4: Ne beşzer **âdli** Nüşrevân-ı **âdle** / Ki devr içinde ‘Ameller tartılasıdur meded hey devrândur Hâfâyî
G. 422/4: Kırulur **âdl** için mîzân terâzû / ‘Ameller tartılasıdur meded hey

Adn: Cennetin en yüksek mevkiine veya değişik yerlerinin tamamına verilen ad. Adn Kur’an’da cennât kelimesiyle birlikte zikredilerek insanın aslının (Âdem’in) yaratıldığı ve âhirette müminlerin sonsuza kadar kalacağı çeşitli cennetleri tasvir etmek üzere kullanılır. Kur’an’da on bir yerde bahis konusu edilen adn cennetleri, “içinde güzel meskenlerin, tahtların, altın ve incilerle süslenmiş ince ipekten yeşil elbiselerin, sabah akşam ikram edilen türlü yiyeceklerin, gözleri başkasını görmeyecek kadar eşlerine bağlı hûrilerin ve çeşitli ırmakların bulunduğu ebedî bir yurt” olarak tasvir edilir. Boş sözlerin işitilmeyeceği, yorgunluk ve bıkkınlığın hissedilmeyeceği bu yere, sadece, iman edip amel-i sâlih işleyen, Allah’a karşı ahdini yerine getiren, rablerinin rızasını gözeterek sabreden, namaz kılan, kendilerine verilen rızıklardan gizlice ve açıkça dağıtan, kötülüğe iyilikle karşılık vererek onu ortadan kaldıran, günahlardan tövbe edip temizlenen, hayırda yarışan, Allah yolundan ayrılmayıp bu uğurda malları ve canlarıyla cihad eden müttaki müminlerin (erkek-kadın) gireceği vaad edilmektedir. (İA), mecazen sevgilinin yüzü, yanağı gibi güzelliğini yansıtan uzuvları.
G. 176/4: Dürr-i **Adn** yâkût-ı ahmer kıymetin sındurmağa / Bal dudağıñdan ‘akîk ü la’l ü mercân oldı fâş
G. 317/3: Ruḥun cennâti **Adn** olmış ki tecri taḥteha’l-enhâr / Revân Ceyḥûn teki ‘aynen tûsem mâ selsebîl andan

adû: Düşman, yağı.

K. 6/6: İmâm Kâzım ‘Alī Mûsî Rızânuñ / Muḥibbiyem **adûsından** berîyem

âfâk: Ufk’un çoğulu, ufuklar, gök kenarları, gökle yerin birleşir gibi görüldüğü yerler.

G. 108/2: Her şehir ki ‘âlem ü **âfâkı** pür-nûr eyleyen / Gün degül ey dil-berüm ol hüsni dîdârıñ durur
G. 157/5: Tâbende âfitâb kimi eyleyen zuhûr / **Âfâk** içinde uşbu Hâfâyî kelâmıdur

âferîn: Bir fiilin makbuliyeti hakkında ilâmen fâil-i hâzır veya gaib hakkında îrad olunur. Takdir ve övgü sözü (LEZ).

G. 28/4: Ey sâki-i muhabbet-i cân **âferîn** saña / Peymâne-i lebünden içen istemez şarâb
G. 91/2: **Âferîn** ol gül yâğlı dil-ber-i ra’ nâya kim / Hüsni bağında boyı serv-i revân itmiş durur
G. 110/2: Şâh-ı Merdânıñ yolında çoğ kişi vardur velî / **Âferîn** ol başa kim miñ başa bir baş oynadur
G. 134/5: Ey Hâfâyî **âferîn** kılmak gerek idrâküne / Böyle ter sözler meger kim Sa’di-i Şîrâz ider
G. 141/5: Hâfâyî nazm-ı eş’ârıña yüz miñ **âferîn** gelsün / Ki ‘âkîller ḥayâlinden degül dîvânelerdendür
G. 271/3: Hezârân **âferîn** ey kudretü’llâh / Saña devrân-ı hüsni oldı müselleme
G. 314/2: Büy-ı zülfünden şabâ kıldı mu’aṭṭar ‘âlemi / Şad hezârân **âferîn** bād **âferîn** bād **âferîn**

G. 392/5: Āferīn ol dil-rubā-yı nāzenīn dil-dāra kim / Bu Ḥaṭāyīye viṣālin luṭf u iḥsān eyledi

āfet: Bela, musibet; mecazen insanı-ı derd-i aşka giriftar eden dilbere itlak olunur (LEZ).

G. 330/1: Yüzün gördüm senün ey yār-ı meh-rū / Göñüller āfeti yā nūr mıdır bu

āfitāb: Güneş, güneşin ışığı; mecazen sevgilinin yüzü.

- G. 12/1: Rūşen yüzün ki zūlfün olupdur niḳāb aña / Nisbetdür ebr içinde meh ü āfitāb aña
G. 25/1: Zerreyem mihrün de dāyim ey cemālī āfitāb / Ebri yüzünden götürgil dutmagil menden niḳāb
G. 28/1: Gördi utandı ḥüsn-i cemālünden āfitāb / Ağzuñ katında gelmeye bir zerre der-hisāb
G. 45/5: Bu Ḥaṭāyī āfitāba eyledi gökde nazar / Yār aydur kim aña baḥma 'aks-i ruḥ-sārum durur
G. 64/1: Dil-berā ḥüsnünī ṣānī' āfitāb itmiş durur / Bilmezem niçün gözüm den der-ḥicāb itmiş durur
G. 67/1: Māhumı gördüm ki yüzünden niḳāb almış gider / Pertev-i nūrından anuñ āfitāb almış gider
G. 75/8: Yoḥsa doğmış ortada bir āfitāb-ı şem'-i bezm / Çeşm-i merdüm aña her sū müştērī nisbetlüdür
G. 80/4: Ne burcuñ kevkebisen sen eyā mihr-i cihān tā kim / Cemālün āfitābından aña 'ālem münevverdür
G. 86/1: 'Arızuñ kim ol ruḥ-ı pūr-nūr u tāb üstindedür / Şevke beñzer kim hemişe āfitāb üstindedür
G. 86/3: 'Ālemün rūşenligi gerçi güneşdendür veli/Pertev-i mihr-i cemālün āfitāb üstindedür
G. 87/1: Tā kim ol zūlfün niḳābı māhtāb üstindedür / Bir bulut nisbetdür ol kim āfitāb üstindedür
G. 88/2: N'ola ger ḥüsnünden alsa zerre nūr-ı āfitāb / Kim belī dāyim ḡanilerden nevā muhtāc alur
G. 89/1: Cānā senün cemālünī cān āfitāb oḥur / Ḥüsnün kitābı şerḥini ümmü'l-kitāb oḥur
G. 101/1: Gökdeki māhuñ liḳāsı dost dīdārındadır / Āfitābın yüzü ol ḥürşid-i ruḥ-sārındadır
G. 123/4: Gerçi dirler māh-tābı nūr alur ḥürşiddin / Nūr-ı ḥüsnün āfitābı kūn fekān üstindedür
G. 133/1: Bād-ı şubḥ ez sū-yı maşrık āfitāb almış gelür / Ġālibā yāruñ cemālünden niḳāb almış gelür
G. 157/5: Tābende āfitāb kimi eyleyen zuḥūr / Āfāk içinde uşbu Ḥaṭāyī kelāmıdır
G. 170/5: Bende Ḥaṭāyī cānını saña fedā kılar / Ey āfitāb-ı ṭal'at u şun'-i İlahumuz
G. 233/3: Ey raḳībā orta yirde her dem olmagil ḥicāb / Ḥüsnü anuñ dünyede bir āfitābumdur menüm
G. 314/1: Merḥabā ey āfitāb-ı 'ālem ü dünyā vü dīn / Revnāk-ı bağ u bahār u zīnet-i rüy-ı zemin
G. 348/3: Çün menüm üstüme doğdı āfitābum ey kamer / Gezme her evc-i felekte aduñı māh eyleme
G. 389/2: Öyle kim zūlmāt içinde āfitāb olur 'ıyān / Küfr-i zūlfün arasında ruḥların imān kimi

'afv: Suçunu bağışlama, özür dileme.

- G. 146/12: Hic günāhsız bende olmaz hic ḥaṭāsız kimse yoḥ / Sen günāhın göregörgil 'afv iden Ġaffār bir
G. 66/5: 'Afv eyle bu Ḥaṭāyī günāhın eyā perī / Baḥş ide şāh nice ki ḳuldan ḥaṭā gelür

ağ: Beyaz, kara ve siyah karşıtı; temiz; dürüst; sevgilinin yüzü.

- G. 57/4: Kātībā ağ u ḳaraya baḥma seni azdurur / Aç ḳulağ dinle sözüñ āvāz-ı Ḳur'an mendedür
G. 90/6: Götürme ağ yüzünden ḳara zūlfı / Ki 'akreb māh-ı tābān menziledür
G. 199/6: Tā ağ yüzünde çin-i saçuñdur maḳām-ı dil / İklim-i Rūm u Çin ü Ḥıṭāyduḥ Ḥaṭāyīnün
G. 341/5: Bu Ḥaṭāyī ḥastenün ḳılma müşevveş ḥatırın / Ağ yüz üste ol ḳara zūlfün perişān eyleme
G. 343/2: Zūlf ü rüyün ḥaṭṭı tek hic kimse defter yazmadı / Tā ki 'ālemde yazılmışdur ḳara ağ üstine
G. 343/4: Ağ yüzün üstinde ol zūlf-i siyāhuñı götür Bilmezem ḥamrā gülün niçün ḳonar zāğ üstine
G. 347/3: Yüzün üste zūlfünı gördükçe muşḥafdur direm / Bu ne ḥikmetdür ki yazılmış ḳara ağ üstine
G. 382/4: Götürgil ağ yüzünden ḳara zūlfı / Arada bu ḥicāb olsun mı böyle
G. 355/2: Ḳara zūlfün ağ yüzün üstinde efşān eyleyüp / Göñlümi ḡamdan perişān itdigün ya'ni ki ne
G. 417/4: Götürgil ağ yüzünden ḳara zūlfün/ Niḳābuñ aç liḳā ister Ḥaṭāyī

ağaç: Gövdesi kuvvetli, büyük; dalları sert fidan mecazen sevgilinin uzun boyu.

- G. 332/4: Boyuñ serv ağacı bustān içinde / Ḳızıl güller açılmış ḥāra ḳarşu
G. 365/1: Gül ağaçdan bitdi geldi şāha yoldaş olmağa / Sırr-ı şāh idi ezelden geldi sırdaş olmağa
G. 423/3: Tuṭı yārum durup bağçaya gezer / Utandı serv ağacı indi düşdi
G. 426/2: Bezendi her bir ağaç bir gül ile / Ağaçlar cümle gül pīrāhen oldı

āḡāh: Bilgili, haberli, uyanık.

- G. 348/1: Ey göñül 'ışkında yāruñ nāle vü āh eyleme / Degme her nā-maḥremi sırruñdan āḡāh eyleme
G. 415/1: Sırr-ı 'ışḳuñdan senün her kim ki āḡāh olmadı / Ḳaldı maḥrūm tā ebed maḳbūl-ı dergāh olmadı
G. 239/7: Ey Ḥaṭāyī ebsem ol sen rāzuñı fāş eyleme / Ḥālik eydür men senün rāzuñdan āḡāh olmuşam
M. 2/13: Ḳamunı yaradan bir Allāhdur / Cemī'ün işinden ol āḡāhdur

ağar-: Rengi solmak, feri gitmek.

G. 182/3: Çeşmi ağardı nüh felegün kıddi oldı ham / Devr-i ruḥunḡa görmedi kaşun hilâli tek

ağız: İnsan ve hayvanatın yüzlerinin alt kısmında olup yemeye ve ses çıkarmaya yarayan delik, fem, dehan. Mecazen ağız küçük ve kapalı olarak kabul edilir. Böylelikle içindeki mücevherleri (dişleri) saklar. Kapalı oluşu ve gizliliği bir goncayı andırır. Cömertlik sözleri sarf etmesi bakımından ab-ı hayat; küçük olması bakımından nokta; mücevher ve inci sakladığı için sade ve hokkaya benzetilmiştir (İP).

G. 28/1: Gördi utandı ḥüsn-i cemālünden âfîṭâb / Ağzuḡ katında gelmeye bir zerre der-ḥisâb

G. 71/5: Gülende dişlerün ağzında ey cân / Şadef içindeki dürdânemizdür

G. 113/3: Ol zamândan berlû kim gitdi veh ol şîrîn-zebân / Tûṭinün telḡ oldı ağzı la'l-i şekker-bâra var

G. 165/2: Tâ şadef ağzında yâruḡ görmişem dürr dişlerin / İşkı baḡrinde göḡl ol ma'nide ḡarḡ-âbsız

G. 173/2: Yüzine karşı ḡonce güldiḡiçün / Seher ağzına urmuş ḡan oturmuş

G. 176/1: ḡonce ağzuḡdan senün uş sırr-ı pinḡân oldı fâş / La'l-i nâbuḡ lezzetinden âb-ı ḡayvân oldı fâş

G. 198/4: Ağzumı telḡ eyledi hecrün tekellüm kıl maḡa / Tûṭi-i şekker-şiken şîrîn-maḡâlündür senün

G. 220/1: Yolından azana şâḡ sen delîl ol / Aḡa yol gösterüp ağzına dil ol

G. 234/2: Sorsam ağzuḡ zerre mi yâ ḡonce mıdur yâ dehan / Bu sözüm yoḡsa ḡayâlüm yâ ḡümânumdur menüm

G. 241/2: Tûṭi tek telḡ oldı ağzum isterem şekker lebün / Bülbül-i ser-ḡeşteyem her günde gül-zâr isterem

G. 249/4: Şerbet-i hecrünle kılma dil-berâ ağzumı telḡ / Tûṭiyem la'lün durur ḡand u nebât u şekkerüm

G. 250/3: Mû teki bilün ḡayâli ince fîkrümdür müdâm / Zerrece ağzuḡ sözi râz-ı nihânumdur menüm

G. 254/2: Dil-berün ağzı şadefdür didiler hey dil-berâ / Dişleri dürdâneldür dürdâneye göndermişem

G. 260/2: Sevmişem bir lâle-ruḡ bir câdu gözlü dil-beri / Ḥokḡa-i mercân tek ağzı ḡaṭṭ ü ḡâlî sevmişem

G. 313/4: Ağzuḡuz bir zerredür her yirde dirler kim dehan / Belünüz bir kılcadır adı miyân olmuş neden

G. 392/3: Tâ ki dün gül-zâr içinde bir tebessüm kıldı yâr / Ağzı beste ḡonceni gülşende ḡandân eyledi

G. 435/7: Tılsım-ı a'zamı ağzuḡ beyân kılmak için / Nigîn-i mühr-i Süleymân içinde yir dutdı

M. 2/43: Yigit dâyimâ ceng 'azmindeldür / Her ekmek bir ejdernün ağzındadır

M. 2/44: Yüri ejdeḡâyı aradan götür / Ol ekmekni ağzından alup getür

agla(-s): Üzüntü, acı, sevinç, pişmanlık vb.nin etkisiyle gözyaşı dökmek; akmak, dökülmek.

G. 10/2: Yüzün üste zülfünî tā gördüm ey ruh-ı revan / Gice gündüz ağlamaḡ 'ışḡunḡa ḡoş-ḡüdur maḡa

G. 45/3: Gicelerde uyḡu gelmez gözüme ḡan ağlaram / Gökdeki kevkeb degül şol çeşm-i bîdârum durur

G. 51/2: Varma yanumdan menüm ey hecr-i dil-süzân dost / Dost u düşmen ḡamusu ağlar menümçün zâr zâr

G. 51/3: Zâr zâr ağlar çü bülbül gül yüzün çün murg-ı cân / Cândan itmişdür meni cevri ile devr-i rüzḡâr

G. 79/1: Tâ menüm göḡlümde cânâ ḡasret-i cânânedür / Ḥaḡ bilür kim ağlamaḡdan gözlerüm peymânedür

G. 125/1: Leblerün yâdı bile dîdelerüm ḡan doludur / Ağlamaḡdan etegüm la'l ile mercân doludur

G. 152/6: Dost vedâ' eyler menümlen ağlaram men zâr zâr / Gözlerümden her zamân gör baḡr-ı 'ummân ayrılır

G. 137/2: Sînemün süzândan ey dil-ber yanar 'arş ile ferş / Ağlaram bülbül kimi bî-vaşl-ı gül-zâr uşta gör

G. 184/3: Baḡr-ı çeşmüm ağlamaḡdan ebr tek barân töker / Bu perîşân göḡlüme lafz-ı ḡüher-bâruḡ gerek

G. 267/1: Dil-rubânun fîrḡatünden gözlerüm nemdür menüm / Gice gündüz ağlaram ḡiç bilmezem nemdür menüm

G. 322/4: 'Âşıklık bülbülün ḡaḡḡı degüldür / Bu ma'niden ki ağlar ḡâr elinden

G. 398/3: Tâ ki dün meclisde ney feryâd ü nâlem dinledi / Ağlaşur baḡrın delüp bu nâle vü zârum kimi

G. 421/1: Sen büt-i Leylî elinden olmuşam Mecnûn kimi / İştîyâḡunḡan dem-â-dem ağlaram maḡzûn kimi

G. 424/5: Ḥaṭâyî fîrḡatünden ağlamaḡdan / Dü çeşmün çaya beḡzer beḡzemez mi

G. 427/1: Gel ki cânâ senden ayrı gözlerüm ḡan ağladı / Cigerüm yandı tutuşdı cân için cân ağladı

G. 427/2: Fîrḡat ü hicrân elinden şöyle âḡ itdümm bugün / Gökdeki cümle melâyik yirde insân ağladı

G. 427/3: Kim ki 'âşık olmadı aḡvâl-i 'aşkı bilmedi / Dil-berün şîrîn lebinden âb-ı ḡayvân ağladı

G. 427/5: Âteş-i 'ışḡa düşen pervâne tek yanmaḡ gerek / Şöyle kim tersâ için ol Şeyḡ-i Şan'an ağladı

G. 427/5: Her zamân zârî kıılır miskîn Ḥaṭâyî yâr için / Öyle kim Yûsuf için ol pîr-i Ken'an ağladı

aglu(-lu): Zehir(-li).

G. 209/4: Gözümün yaşın ki şaldum içdigüm sudur maḡa / Baḡrumun ḡanın ki gördüm agulu aşumdur ol

K. 13/5: Ḥasan içdi aguyı zehr-i kâtil / Şehîd-i dîn Ḥüseyn-i Kerbelâdur

agýâr: Gayrılar, başkalar, yabancılar; aşkın rakibi, engeli, gözçüsü, hasmı manasına ıstılahtır. Allah'a gönül veren aşıklar için Allah yâr, mâsiva agýardır (İA).

G. 38/4: Yaḡam yırtam gidem agýâr elinden / Maḡa ḡiç rahmı yoḡdur dâd u feryâd

G. 108/5: Dünye vü 'uḡbâda herḡiz ḡam yime agýârdan / Ey Ḥaṭâyî çün senün luṭf-ı Ḥudâ yâruḡ durur

G. 137/4: 'Aḡd ü peymânun menden ey perî sindirmagil / Kim maḡa zulm eylemişdür cevri-i agýâr uşta gör

G. 138/5: Yâruḡ Ḥaṭâyî küyna cân vir be-şıdḡ-ı dil / Yâram diyen saḡa ḡaçan agýâra yâr olur

G. 268/1: Âḡ kim ol dil-ber ü dil-dârı gitdüm görmedüm / Gördüm agýârı velîkin yârı gitdüm görmedüm

G. 299/1: Uş yine güller açıldı ḡâra söyleḡ gelmesün / Şoḡbet-i ḡâşdur bugün agýâra söyleḡ gelmesün

G. 301/1: Men saña dāyim çü yāram sen maña **ag̃yārsın** / Menden özge cümle-i 'uşşāka sen dil-dārsın
G. 331/8: Menüm çündür eger kılsañ beşaret / Hemîşe gonce nāz **ag̃yāra** karşı

āh: Âşğın, aşk ateşiyle ortaya çıkan keder ve hüznünün neticesinde feryat ve figân etmesi; bu duyguyu aktaran ünlem; *mecazen* aşğın yanıp yakılma ve ümitsizlik gibi psikolojik hâllerinin ateş, duman vb. benzetmelerle sembolü.

G. 6/1: Her dem gamuñda nāle vü **āhum** yeter maña / Dünyā yüzinde ol yüzi māhum yeter maña
G. 27/6: Yār ilen hālvette muṭribsiz içerken nāgehān / Kāmetüm çeng oldı feryādum ney ü āhum rebāb
G. 27/9: Uş Ḥaṭāyī gamdan inceldi bu **āh** u derd ile / Var iken bülbül neden bustāna girmişdür gurāb
G. 33/2: Eger **āh** eylesem toprağ olur der-laḥza ahumdan / Düşer her pāresi bir yirde kūh-ı bī-sütün görgeç
G. 33/3: Anuñçün eylemez āhı bu cānum reh-güzārūnda / Ḥarāmiler çaparlar kārwanı çün tütün görgeç
G. 41/7: Bu Ḥaṭāyī leblerün 'ışkında ger āh eyleye / **Āhinuñ** sūzından olur ḥāk ol kūh-ı Sehend
G. 42/3: Zāhidā sen fāriğ ol **āhumdan** ikrāh eyleme / Kim menüm bağrumda çoḥdur gamzelerden yāreler
G. 49/1: Tā cemālūñ nūri çeşmümden nihān olmuş durur / Gice gündüz işüm **āh** ile figān olmuş durur
G. 68/1: Tā ki düşdüm hecrüñe göñlüm figāna başlar / Geldi **āhumdan** menüm feryāda dağ u daşlar
G. 76/9: Dūd-ı **āhuñdur** Ḥaṭāyī gökde bulutlar kamu / Durmayup tök gözyaşın kim ebr-i bārān devridür
G. 96/5: Ey **Ḥaṭāyī** çünki yārūñ eyledi 'azm-i sefer / Rüz u şeb **āh** it ki yār-ı gam-güsār elden gider
G. 97/4: **Āhum** odından kim oldı yir ü gök zır ü zeber / İhtiyāt it kim zemīn ü āsumān elden gider
G. 116/5: Ol dil-berün ruḥ-sārına virdi **Ḥaṭāyī** göñlüni / **Āh** ile tāb oldı işüm ol şem'a yā pervānedür
G. 134/3: Görmedi bir kez günāh ol şāh-ı ḥübān **āh** kim / Öğrenüpdür kim maña her laḥza yüz miñ nāz ider
G. 158/2: Cevr ile derd ü gam u miḥnet ü endüh u firāk / Ḥasret ü **āh** u nedāmet mi diyem yā ḥasidur
G. 178/5: Sen perī-veş hecriden ger bu Ḥaṭāyī itse **āh** / Kim anuñ feryādın işitse gelür feryāda dağ
G. 211/1: **Āh** u vāveylā ki ol gül ruḥ perī yārum degül / Men aña yār oldum ol yār-ı vefā-dārum degül
G. 229/4: Çeşm-i mestün giceler niçün uyanmaz ḥ'ābdan / Kim işüm her şubḥ u şām **āh** ile efgāndur menüm
G. 239/2: Āteş-i endüh ile bağrum olupdur çün kebāb / Hem-demüm gamdur nigārā peyrev-i āh olmuşam
G. 245/5: Ḥaṭāyī 'ömri ḥatm oldı henüz **āh** / Cemālūñ görmek için intizāram
G. 268/1: **Āh** kim ol dil-ber ü dil-dārı gitdüm görmedüm / Gördüm ag̃yārı velīkin yārı gitdüm görmedüm
G. 287/2: Tā ki düşdüm ey perī-peyker firāknuñ derdine / Tutdı āvāzum cihānı **āh** ilen feryāddan
G. 322/3: Qarınca çekebilmez fil yükini / Nice **āh** itmesün ol bār elinden
G. 344/3: Tā gözüm ol fitnelü kaş u gözün gördi senün / Geçdi 'ömrüm **āh** idüp ol çeşm ü ebrūlar bile
G. 254/5: Seng-dil yārūñ elinden **āh** idüben dem-be-dem / Yaḥa yırtup baş açup dād itdigün ya'ni ki ne
G. 348/1: Ey gönül 'ışkında yārūñ nāle vü **āh** eyleme / Degme her nā-maḥremi sırūndan āgāh eyleme
G. 367/4: Menüm vāyemi tā virmezsin ey dost / Şalupsan 'āşıkı **āh** ile vāya
G. 381/1: Senün rüy-ı sefidün den cüdā tā mübtelā boldum / Karaldı kubbe-i ḥaḍrā bu göñlüm **āhı** yanında
G. 415/5: Sonki pīşmān aşşı kılmaz ey gönül yār istegil / Ḥansı hoş gün geldi gitdi sonı gam **āh** olmadı
G. 415/7: İrmış idi Eyyūba ol yedi yıl derd ü bela / Andan özge hergiz aña bir daḥı **āh** olmadı
G. 425/1: Günüzin aluben göñlini ḥalkuñ / Gicesi eksük itme **āh** u vāhı
G. 435/2: Bu göñlüm āyīnesi **āh** ilen dutulmuş iken / Çerāğ-ı şem'-i şebistān içinde yir dutdı

āh-: Akmak, dökülmek; (Sıvılar veya ufak taneli maddeler için) Bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek, yukarıdan aşağıya doğru düşmek. *sıfat-fil akan; ettirgen aḥıt-*

G. 68/2: Ḥüsnün yād eylesem ey serv boylu dil-berüm / Firakatūñden çeşme tek **ahar** gözümden yaşlar
G. 81/4: Bağçede ḥüsnün gezerken bülbül-i şeydā görüp / **Aḥdı** yaşı dāne dāne beñzi gāh olmuş durur
G. 158/4: Şabr kıl cevrine katlan bu meseldür didiler / Bir ariḥa **su ahupdur** yine hem **ahasıdur**
G. 189/4: Ḥālīş oldum tā ki men kan yaş **ahıtdum** dideden / Yumayınca kan ilen olur mı merdüm yüzi pāk
G. 281/1: Dil-berā derd-i firākūñ koymadı cismümde cān / Anca **ahdı** kanlu yaşum ḳalmadı bağrumda kan
G. 330/2: Dudağūñ ḥasretinden ḥaste-ḥālem / **Aḥıtdı** gözlerüm yaşın be-her sū
G. 344/4: Anca aḥdı gözlerümden kanlu yaşum sū-be-sū / **Aḥdı** çeşmüm zevraḳı her sūya ol sular bile
G. 370/3: **Aḥıtdı** yaşumı devrān baturdı kanuma el / Raḳīb elindeki dest-i nigār imiş maña ne
G. 388/4: Gözyaşum rūd-ḥānesi **ahdı** gamuñdan oldı baḥr / Vaşl ilen dutğıl elüm kurtar bu deryādan meni
G. 7/1: Dil-berā ol ay yüzün ḥürşid-i tābāndur maña / Bağçañ içinde **ahān** su āb-ı ḥayvāndur maña
G. 209/1: **Aḥān** ol servün yanında su degül yaşumdur ol / Ayağ altında yatan başmağ degül başumdur ol
G. 305/7: **Aḥān** çaylar **ahān** arḥlar bulahlar / Yirinden mevc urup 'ummāna gelsün
G. 357/2: Anca efgān itdüm ey dürr-i melāḥat sensizin / Çeşme-i çeşmümden **ahān** baḥr-ı 'ummāndur yine

'**ahd:** Söz verme, and, yemin.

G. 82/2: Men senünlen dil-berā bir 'ahd ü peymān eylesem / Müdde'ilerün içine dem-be-dem mātem düşer
G. 137/4: 'Ahd ü peymānuñı menden ey perī sındırmagil / Kim maña zulm eylemişdür cevri-ı ag̃yār uşta gör
G. 143/5: İnanma zülfi 'ahdine Ḥaṭāyī / Ki anun bir başı vü miñ dili var

G. 152/4: Zârı kıl bülbül kimi çāk it yaķanı gül kimi / Şol ezelden yâr-ı hem-dem ‘**ahd** ü peymân ayrılır
G. 164/5: Bu Hâtâyî yâr ilen *ķālū belāda* kıldı ‘**ahd** / Hāk bilür kim ber-ser-i ān ‘**ahd** ü iķrāram henüz
G. 204/5: Bu Hâtâyîni çıharduñ mı göñülden ey habîb / Di meger özgeler ilen ‘**ahd** ü peymân eyledüñ
G. 308/7: Eger yatsam miñ ıl toprağ içinde / Dürüstdür ‘**ahd** ü peymānum ne dirsın
G. 328/4: Tā senüñ rüz-ı ezelden ‘ışķuñ didüm beli / ‘**Ahdi** bozman ber-ser-i peymānam ol demden berü
G. 378/3: Senden oldı ikilik bāzârı ey nā-mihribān / Durmuşam men çün ezelden ‘**ahd** ile peymānuma

āhen: Demir, sert, katı.

G. 202/4: Ölürem bu derd ilen kim göñlüm āhenden degül / Bu cānumda ķalmadı cismümde perrān oñlaruñ

āheng: Kulağa hoş gelen ses uygunluğu, hoş seda, nağme; kasıt, niyet, teşebbüs etme, yönelme.

G. 197/3: Dinlemen **āheng**-i kumrî bülbülün şavtın ki var / Güş u dilde her dem-ā-dem ķıl ü ķālūndır senüñ
G. 304/5: ‘İşķınuñ ser-bāzları çoñdur veli yoñdur dañı / Bu Hâtâyî haste tek **āheng**-i meydān eyleyen
G. 348/5: Menzil-i rahmānilerdür āsitāni dil-berüñ / Gitgil ey şeytān rakîb **āheng**-i dergāh eyleme
M. 2/50: Kılıcdan geçürem anuñ cümlesin / Ne āheng bile ne hūd ħamlesin

āheste: Yavaş bir biçimde, ağır ağır.

G. 45/4: Tañrı içün yola gelseñ bir ķadem **āheste** baş / Ayağuñ altında toprağ cism-i bīmārum durur

āhi: Kardeş.

K. 10/10: Şehüñ evlādına iķrār idenler / **Añiler** gāziler ābdāllar oldı

āhir: Son; sonunda, ākıbet, nihāyet.

G. 415/4: Her ne kılsañ nîk ü bed **āñir** saña ol tuş olur / Çekmedi şermendelik her kim ki bed-ñāñ olmadı
G. 21/2: Şol büt-i nā-mihribān hergiz menî yād itmedi / Bir muħabbet kılmadı **āñir** ser-encāmı maña
G. 239/3: Bilmenem niçük ola **āñir** ser-encāmum menüm / Kısmetüm ħālîķ yazupdur yoñsa güm-rāñ olmuşam
G. 277/3: Bir yañadan ÷a’ n-ı düşmen bir yañadan cev-r-i yār / Bilmezem n’olasıdur **āñir** ser-encāmum menüm
G. 307/4: Dünyenüñ mālî vü genci zerķine aldanma kim / Evvelî zerķ u neşātdur **āñiri** şehmātsın
G. 325/3: Hiç peygamber saña yetmez melāyikler dañı / Çünki sensin zāt-ı pāk-i evvelin ü **āñir**
G. 376/3: Gözüme uyñu yürünmez göñlüme düşdi ħayāl / Bilmezem **āñir** ħayālün ne belādur göñlüme
G. 432/2: Evvel ü **āñir** ‘Alīdür zāñir ü bāñın ‘Alī / Hükim idüp şaldı ayağa Rüm u Şām u Berberi
K. 14/5: Evvel ü **āñirde** İslām dīnini fāş eyleyen / Dīn-i ħaķķı eyleyen izħār sensin yā ‘Alī
K. 14/8: Evvel ü **āñirde** sensin bāñın u zāñirde sen / ‘Aķl-ı kāmîl dāñiş-i bisyār sensin yā ‘Alī
Mus. 1/d. 10: Hem evvel hem **āñirde** ħātem olan

āñirāt: Ahir zaman, kıyametin yakın olduğı dönem.

G. 36/3: Ey yaradan ‘ālemi ol şāñ-ı ħübān ‘ışķına / Ol resül-i **āñirātuñ** mu‘cizasından meded

ahmak: Ahmak, budala, akılsız.

G. 50/12: Velāyet baħrine yol bulmayanlar / Gözi a’ mā vü **añmak** bî-ħaberdür

Ahmed: Hz. Peygamber’in isimlerinden biri. Ahmed, hamd kökünden ism-i tafdîl olup “herkesten daha çok öven (hamdeden) ve herkesten daha çok övülen” anlamlarına gelir. Bazı İslām âlimleri, başka hiç kimseye nasip olmayan bir makamda ve sadece kendine mahsus ifadelerle herkesten daha fazla Allah’a hamdettiğı, Cenâb-ı Hakk’ın da onu bütün insanlardan daha çok övdüğü için Hz. Peygamber’e Ahmed adının verildiğini söylerler. Ahmed, aynı kökten türemiş olmakla beraber onun diğerk adları olan Muhammed ve Mahmud’dan daha anlamlı ve daha beliğdir. Çünkü her ikisi de yalnızca “övlümüş olma”yı ifade ettikleri halde ahmedde hem “övlüm”, hem de “övm” anlamı vardır (İA).

K. 6/2: Ėulām-ı ħānedān-ı **Añmedem** hem / ‘Alīnün Ėanberinün Ėanberiyem

añmer(i): Kırmızı, kızıl; verd-i ahmer kızıl gül mecazen sevgilinin al yanaklı yüzü.

G. 69/2: Boyı bağ içre serv-i nāza beñzer / Yañağı hemçü verd-i **añmeridür**
G. 176/4: Dürr-i ‘Adn yāķūt-ı añmer kıymetin sındurmağa / Bal dudağundān ‘aķıķ ü la’l ü mercān oldı fāş
G. 226/3: Bes ki bülbül tek cihānda ‘ışķ ilen feryād idem / ‘Arızuñ bağ-ı güli çün verd-i **añmer** görmişem
G. 249/2: Bülbül-i zāram yüzündēn ayru tākāt kılmazam / Kim yüzündür bu cihān bağında verd-i **añmerüm**
G. 355/16: Perdesinden keşf idüp ey verd-i **añmer** yüzünü / Bülbülü ‘ālemde destān itdiğün ya’ni ki ne
G. 396/4: Yā Rab ol çihreñ ne tāze verd-i **añmerdür** senüñ / Gül kızarmış ħacletinden lāl idüpdür süseni
G. 400/2: Şanma ancağ müşge virdi bu siyeh-rüliğ saçuñ / Meh yüzün kıldı ħacîl bağlarda verd-i **añmeri**

G. 407/6: Kāmetüñ pest eyledi servi çemende ey şanem / 'Arızuñ kıldı hacıl bağlarda verd-i **aḥmeri**
G. 432/3: Cebra'lı tercümāna çekdi şāh-ı evliya / Tercümāna Cebra'lı getürdi sīb-i **aḥmeri**

aḥşam: Akşam, güneşin batmasına yakın zamandan gecenin başlamasına kadar olan vakit, akşam vakti.
Gurub-u şems vakti, mesā, şām.

G. 396/1: Tā ki **aḥşam** vakti gördüm ey büt-i meh-rū seni / Gündüzün tā şām olunca isterem her sū seni

aḥsen: "hüsn"den sıfat daha güzel, pek güzel.

G. 393/3: **Aḥsen** cemāl-i ḥüsnine kim bağbān-ı ḥüsn / Gülşende görmedi büt-i gül-rū senüñ kimi

aḥter: Yıldız, sitare, necm, kevkeb; aşağıdaki beyitte *Reddū's Şems* hadisesine telmih vardır: Hz. Ali (a.s) ahabı ile Fırat nehrinden Babil'e doğru hareket etmek istediği zaman, ikinci namazını beraberindekilerin bir kısmı ile birlikte eda etti. Ama atları Fırat nehrinden geçirmekle meşgul olan bir grup asker namazı vaktinde kılmayı başaramadılar. Bunun üzerine İmam Ali de (a.s) o askerlerin namazlarını eda etmeleri için Allah'tan güneşi geri döndürmesini talep etti.

G. 327/9: 'Alī oldur ki üç yüz min ağaç yol var idi geldi / Yarım günden gün ötmüştü günü dönderdi **aḥterden**

āhū: Güzel gözlü, güzel kokulu ve ürkek ceylan; mecazen sevgili. Avlanan bir hayvan olduğu için sayyad kelimesi ile birlikte kullanılır. Ayrıca bazen ayrılık acısı nedeniyle sahraya düşen aşık yerine de kullanılmıştır.

G. 53/5: Miskīn Ḥaṭāyī görmedi çeşmüñ kimi senüñ / Şahrā-yı Çine munca ki **āhū** gelür gider
G. 56/3: Ḥasretinden dil-berüñ düşdüm Serendīb kūhına / 'Aşık-ı dil-ḥasteni her dem sorar **āhū** gelür
G. 83/2: Göñüldeñ gitmez ol çeşmüñ ḥayālī / Belī mecnūnlara **āhū** gerekdür
G. 88/1: Tā kim ol **āhū** gözün mülk-i Ḥotenden bāc alur / Şol ḥümāyūn zülfüñüz Fağfür-ı Çinden tāc alur
G. 91/5: Ey Ḥaṭāyī **āhū**-yı göñlüñ şikār itmeklige / Dest-i kudret kim seni ebrū-kemān itmiş durur
G. 101/3: **Āhu** tek 'aşıklarūñ göñlin niçük şayd itmesün / Ol kadar kirpük oḥı kim çeşm-i ḥün-ḥ'ārındadır
G. 144/5: Ne yirde bir gözi **āhū** olursa / Muḥarrerdür anuñ sayyadı vardır
G. 147/4: Gerçi **āhū** gözlerüñ aşanları şayd eylemiş / Ey müselmān āhūlar şīri şikār itmek m'olur
G. 166/5: Şahrāya şaldı **āhū**-yı çeşmüñ Ḥaṭāyīni / Ol bü-yi zülfi nāfe-i Tatara söyleñüz
G. 184/5: Ey **Ḥaṭāyī** gülşene var ḥāk-i pāyın gör anuñ / Ger sağa ol **āhū** gözlü müşğ-bū yāruñ gerek
G. 234/3: Görelī **āhū** gözün 'ışk ile mecnūn olmışam / Ol sebebdēñ kūh u şahrā ḥānūmānumdur menüm
G. 234/6: Göz midür yā çeşm-i **āhū** yoḥsa nergis mestidür / Yüz midür ol yoḥsa mäh-i āsumānumdur menüm
G. 236/2: Dil **āhusına** itmege peyveste ey peri / Kirpüklerüñ oḥına kaşuñı kemān direm
G. 330/4: Gözüñden **āhū** tek dağlara düşdüm / Ne sihr itdi maña ol iki cadū
G. 334/5: Tā kim **Ḥaṭāyī** **āhu** teki düşdi bendüñe / Şahrāda derd-i 'ışk ile dīvāneyem yine
G. 344/1: Ey ki hecrüñ bendeni zār itdi kayğular bile / Çeşm-i fettānuñ görüp ḥayrānam **āhūlar** bile
G. 346/3: Çeşmüñe ḥayrān olaldan berlū göñlüm ey peri / **Āhu** nisbet 'aqlumı şahrāya şalmışdur yine
G. 404/5: Bu Ḥaṭāyī oldı Mecnūn dağa düşdi **āhū** tek / Nāşihā dağdan anı ürkütme kılma ḥüy u ḥay
G. 436/4: Şaldı **āhū** tek meni şahrāya hem şayd eyledi / Dām-ı zülfüñ ḡamze-i 'ayn-ı ḡazālūñ bir daḥı

aḥvāl: "Hal"ın cem'idir. Haller, durumlar, vaziyetler.

G. 166/2: **Aḥvālūmi** sorarsa menüm ol cefālu yār / Zār ü nizār ü ḥaste vü āvāre söyleñüz
G. 191/1: Yazmışam bu ruḥ'anı ol yāra göndermek gerek / Rāz-ı **aḥvālūm** menüm dil-dāra göndermek gerek
G. 247/3: Ḥānūmān **aḥvālīni** menden firākuñ sormasun / Geçmişem senden cüdā öz ḥānūmānumdan menüm
G. 379/1: Ey şabā **aḥvālūmi** 'arz eylegil cānāneye / 'Aşika her dem cefā gösterdügüñ cānā neye
G. 398/4: Ebr-i nīsāndan soruñ **aḥvālūmi** kim ol daḥı / Kaṭre kaṭre yaş töker bu çeşm-i ḥün-ḥ'ārūm kimi
G. 427/3: Kim ki 'aşık olmadı **aḥvāl-i** 'aşkı bilmedi / Dil-berüñ şīrin lebinden āb-ı ḥayvān ağladı
K. 1/12: Luṭf ile **aḥvālīne** kılğil Ḥaṭāyīnūñ nazar / 'İşk içinde vālih-i dīdār iden Perverdigār

'ākıbet: Nihayet, son.

G. 25/5: Bu Ḥaṭāyī ḥakkına dāyım dutupdur çoḥ ümīd / 'Ā**ķıbet** rahm eyle aña sā'at-i yevmü'l-ḥisāb
G. 23/4: Çoḥ cefā ḥāşıl olur senden maña ey bī-vefā / 'Ā**ķıbet** eyler ḥayālūñ resm-i bed-nāmı maña
G. 32/1: Oldum firāk u derd ile bī-çāre 'ā**ķıbet** / Gördi ṭabīb eylemedi çāre 'ā**ķıbet**
G. 32/2: Tīr-i cefādan oldı eager pāre yār için / Bildürmedüm bu yarını deyyāre 'ā**ķıbet**
G. 32/3: Ömrüm hebāya gitdi zi-endūh-ı rüzgār / Vā ḥasretā ki aydamazam yāre 'ā**ķıbet**
G. 32/4: Miñ mekr ü al ü şu'bede-i bī-ḥisāb ile / Kanumnu tökdi ḡamze-i ḥün-ḥ'āre 'ā**ķıbet**
G. 32/5: Şol dil-ber-i ḥuceste-liḡānuñ yolında kim / Şaldı Ḥaṭāyī cānını bāzāra 'ā**ķıbet**
G. 377/2: Ey murğ-ı dil-i tāmī' fehm eylemedüñ dāmı / Bir dāne için düşdüñ sen 'ā**ķıbeti** dama
G. 385/4: Ey göñül cehd eylegil doğru olagör şāha sen / 'Ā**ķıbet** ḡalbi çıḡar her kimse kim ḡalmaş ola

G. 360/6: Toḥm-ı Mervān u Yezīdūn kökünü men ‘**ākıbet** / Yiryüzinden kazuram āl-i ‘ābānuñ ‘ışkına
G. 32/1: Oldum firāk u derd ile bī-çāre ‘**ākıbet** / Gördi tabīb eylemedi çāre ‘**ākıbet**
G. 101/4: ‘**Ākıbet** tufān kopar bir gün cihānı garķ ider / Seyl-i bārān kim bu ‘āşık çeşm-i hūn-bārındadır
G. 203/1: ‘**Ākıbet** ey meh meni ‘ālemde hayrān eyledūn / Çeşmümi giryān kılup bağrumı büryān eyledūn
G. 362/3: Cān ile başdan geçen bu bahırda gavvāş olur / ‘**Ākıbet** bir gün tumar ol gevherūn deryasına
G. 385/5: Ey Ḥaṭāyī şıdk ile bu şāh ayağına gelen / ‘**Ākıbet** bir gün gümānsız ḥalk içinde baş ola

‘akik: Kızıl, bakır, sarı vb. çeşitli renkleri olan, en iyisi Yemen’den elde edilen bu taş üzerinde bulundurunmanın mutluluk getireceği ve yoksulluğu önleyeceğine dair bir de hadis rivayet edilir. Şairler akiki dudaktan şaraba varıncaya kadar birçok şeyi anlatmak için kullanırlar (FSK). Dudak renk bakımından akike benzer. O içinde inciler (dişler) saklayan saf akikten bir kutucuktur (İP).

G. 176/4: Dürr-i ‘Adn yāķūt-ı aḥmer kıymetin sındırmağa / Bal dudağından ‘**akik** ü la’l ü mercān oldu fāş

‘akıl: Akıl sahibi kimse; irfan sahibi ve olgun insan.

G. 46/5: ‘**Ākıl** aydur ey Ḥaṭāyī ihtiyār elden koma / ‘Āşıkam pür-derd elinde ihtiyārum yoḥ durur
G. 131/1: ‘Āşıkun ‘**ākile** dāyım sözi dīvāne gelür / ‘Āşıkun her dem anuñçün sözi dīvāne gelür
G. 141/5: Ḥaṭāyī nazm-ı eş’aruña yüz miñ āferīn gelsün / Ki ‘**ākiller** ḥayālinden degül dīvānelerdendür
G. 188/1: Ey diyen kim ‘**ākilem** dīvāna hoş gelmek gerek / Kim kılur lāf-ı hüner meydāna hoş gelmek gerek
G. 244/4: Hoş ‘**ākilem** ki dünyede işbāt-ı ‘ışk içün / Dīvāne gelmişem veli dīvāne gelmişem
G. 311/2: Ādem eger ‘**ākıl** isen dünyeye virme gönül / Dünyeye viren gönül bu yolda nādāndur bugün
G. 321/1: Gönül sen ihtirāz eyle özüñi saḥla cāhilden / Bu ma’niden ki tālibsens alursın ism-i ‘**ākilden**
G. 338/3: ‘**Ākıl** idüm dünyede Leylī cemālūn görmedin / ‘ışk ilen Mecnūn teki bī-ḥānümān oldum yine
G. 386/2: Cihān içinde bir ‘**ākıl** meni bil / Men ol şıdk u şafāyam geldüm imdi

‘akl: Us, insanı diğer canlılardan ayıran ve onu sorumlu kılan temyiz gücü, düşünme ve anlama melekesi; **akl ehli** akıllı kimseler.

G. 85/2: Ey gönül ‘**akl** ehli iseñ sevmi ḥūblar yüzini / Ḥūbların derdine ancaḥ bu dil-i şeydā düşer
G. 95/1: Ol şanem kim gice gündüz cān anuñ hayrānıdır / ‘**Ākl** ü fehm andan berü ‘ışk ile ser-gerdānıdır
G. 111/4: Leyl-i zūlfūñun ḡamı kıldı perīşān ‘**aklumu** / Öyle mecnūnam ki Mecnūn görse hem menden kaçır
G. 127/4: ‘Āşık-ı dīvāneden men’ itme ey ‘**akl** ehli kim / Ḥaste-dil Mecnūna şahrā ḥānümāndan yaḥşıdır
G. 129/2: Apardı ‘**akl** ile şabr u kararum / Menüm şabr u kararum anda n’eyler
G. 152/1: Ey müselmānlar bugün ol yār pinhān ayrılır / Uçdı rūḥum gitdi ‘**aklum** gövdeden cān ayrılır
G. 235/2: Bir şemme ger getürse şabā bñy-ı zūlf-i yār / Baş ile cān u ‘**akl** u gönül tercemān virem
G. 346/3: Çeşmüne hayrān olaldan berlü gönüm ey perī / Āhu nisbet ‘**aklumu** şahrāya şalmışdır yine
G. 384/1: Her kime kim sencileyin bir perī-veş yār ola / ‘**Ākl** u hñş u ḥānümānından daḥı avar ola
G. 394/1: Tā gördi gözlerüm seni ey ḥñs ilen ḡanī / Mecnūn mişālī ‘**aklum** ilen görmedüm seni

‘akreb: Akreb burcu, semanın kuzey yarımküresinde görülebilen büyük bir burç; aşağıdaki beyitlerde saç, zūlūf; aya benzeyen yüzün üzerindeki saçlar şekil itibarıyla akrebe benzer.

G. 90/6: Götürme ağ yüzünden kara zūlfı / Ki ‘**akreb** mäh-ı tābān menzildir
G. 91/1: Ārızında sünbülün ‘anber-feşān itmiş durur / Şanasın kim ‘**akreb** ilen meh kırān itmiş durur

‘aks: Ziya veya suretin bir yere varıp geri dönmesi veya orada görünmesi, yansıma.

G. 45/5: Bu Ḥaṭāyī āfitāba eyledi gökde nazar / Yār aydur kim aña baḥma ‘**aks-i** ruḥ-sārum durur
G. 74/4: Āb-ı çeşmünden ḥayālün bir zamān eksilmesün / Kim anuñ ‘**aksi** gözümde tūtiyā nisbetlür
G. 115/9: Yirde ‘**aks-i** çarḥ pür-kevkab düzülmüş āşıkār / Nass-ı zeyyennā semādan āyet-i bürhān durur
G. 174/2: Kāmeti tek gül kimi tarḥın götürmüş bağbān / Bağda ‘**aksinden** anuñ serv-i ḥırāmān eylemiş
G. 212/2: Gül gül oldu ‘ārızun şevkin görüben şem’-i dil / Düşse zūlfün ‘**aksi** şol gül yağlıg üste dāl dāl
G. 228/3: ‘**Aks-i** sāyeñdür vücūdum ey boyı serv-i revān / Gitmesün sāyeñ senün bir lahza yanumdan menüm
G. 349/2: Gözüm içinde ol ‘**aks-i** cemālūn / Güher nisbetlür ‘ummān içinde
G. 393/5: Gitme Ḥaṭāyī çeşmidin ey ‘**aks-i** kadd-i yār / Nem-nāk yirde bitmeye karḡu senün kimi
G. 404/1: ‘**Aks-i** sāyeñdür vücūdum ey saçı zıll-ı hümāy / Nişe kim sen pādīşāhsın men kapuñda bir gedāy
G. 411/2: Yüz ü zūlfün menüm imānum aldı / Zihī dñn düşmeni kāfer degül mi
G. 421/3: Çün cemālūn ‘**aksini** gördi felek evcinde gün / Şol ḥacāletden kızardı ḡayretinden hūn kimi
G. 436/6: Mäh-ı nev tek kāmētüm inceldi oldum çün hilāl / Ez-ḡam-ı ‘**aks-i** dü-ebrü-yı hilālün bir daḥı

al-: Eline almak, tutmak; kazanmak, ele geçirmek, zaptetmek; nasiplenmek; kendine ulaştırılmak, iletilmek; haber almak; aşık etmek; gönlnü almak; dinlemek, tenezzül etmek; bürümek, sarmak, kaplamak; öldürmek, canını almak; satın almak; (bir şeyi) kullanmak veya gerekeni yapmak üzere yanında

bulundurmak; çekip almak, kaldırmak; (Bir şeyi) Kullanmak üzere tutup yerinden ayırarak elinde veya yanında bulundurmak.

- G. 17/3: Münfa 'ıldır täl 'atuñdan der-felek hürşid ü mäh / Şol cihetden kim yüzün nürından **almışdur** ziyā
G. 21/4: Göñlüm **alduñ** bî-tekellüf cânımı **almaq** durur / Güldürür 'ışkında dāyim hās ilen 'āmı maña
G. 45/1: Göñlümi **alan** menüm ol dil-rubā yārum durur / Gerçi göñlümni **alur** ammā ki gam-h'ārum durur
G. 36/4: Kim ki kāmın **almadı** dünyāda oldur bî-nevā / Bî-nevānuñ virgilen yā Rab nevāsından meded
G. 62/6: Ala gözler menüm imānum **aldı** / İki zülfün yine 'anber gelüpdür
G. 65/2: Göñül pend **almadı** sevdi yüzünü / Aña bu derd ü miñnetler sezādur
G. 67/1: Māhumı gördüm ki yüzinden niķāb **almış** gider / Pertev-i nürından anuñ āfitāb **almış** gider
G. 67/2: Devr-i hüsniinde anuñ ey yaşlu çeşmüm uymagil / Kim şeb-i zülfünden anuñ rüz h'āb **almış** gider
G. 67/3: Dil-berüm cām-ı şarāb içmiş işitdim nuķl için / 'Āşık-ı dil-haste bağırından kebāb **almış** gider
G. 67/4: Ol perī gidende 'ālem nice hayrān olmasun / 'İşve vü kirişme vü nāz u 'itāb **almış** gider
G. 67/5: Ol şanem ra'nā gider yir üste çekmiş dāmenin / Bu Haṭāyī haste ol yirden turāb **almış** gider
G. 78/4: Dün didüm bir büse vir dir cān virüp **almağ** gerek / Bu mekān içre metā'-ı rāygānī ḥandadır
G. 88/1: Tā kim ol āhū gözün mülk-i Ḥotenden bāc **alur** / Şol hümāyūn zülfünüz Fağfūr-ı Çinden tāc **alur**
G. 88/2: N'ola ger hüsnuñden **alsa** zerre nūr-ı āfitāb / Kim belī dāyim ganīlerden nevā muḥtāc **alur**
G. 323/1: Ruḥ u zülfün ki bāc **almış** bugün Keşmīr ü Kābilden / Getürmiş 'anberin būyı Hıṭā vü Çin ü Zābilden
G. 88/4: Tā ayağūñ tozı tek kapuñda mesken dutmuşam / Bu sa'adetden menüm baḥtūmğa baḥdum tāc **alur**
G. 88/5: Bu Haṭāyī Ka'be-i kūyuñda dapmışdur şeref / Hācı tek göñlüm ṭavāf-ı kūyuñuzdan hāc **alur**
G. 106/3: Dün didi hem-dem maña kimdür senūñ göñlün **alan** / Men didüm bilmez misin ol gözleri hūn-h'ārdur
G. 123/4: Gerçi dirler mäh-tābı nūr **alur** hürşiddin / Nūr-ı hüsnuñ āfitābı kün fekān üstindedür
G. 133/1: Bād-ı şubḥ ez sū-yı maşrıķ āfitāb **almış** gelür / Ğālibā yāruñ cemālünden niķāb **almış** gelür
G. 133/2: 'Āşık-ı dil-hasteden def'-i şudā' itmek diler / Sünbülinden dil-berūñ bū-yı gül-āb **almış** gelür
G. 133/3: Gözleri devrinde mest oldı dudağı bādeden / Zāhidi mey-hāneden gördüm şarāb **almış** gelür
G. 133/4: Süfi-i bî-çāre hem ḥālın görüp ol zāhidūñ / Şoḥbetin germ itmege çeng ü rubāb **almış** gelür
G. 133/5: Her kişi **almış** gelür anuñ ğamundan bir naşīb / Bu Haṭāyī çeşm-i pür-hūn dil kebāb **almış** gelür
G. 145/3: **Aluram** 'ilm oḥıyandan ḥisābı / Nice Maşşūrlarum ber-dār olupdur
G. 179/1: Ol perī-peyker maña yār olmadı hayf oldı hayf / **Aldı** göñlümni vefādār olmadı hayf oldı hayf
G. 199/5: Göñlün **alup** bahāsını vırsen vişāl aña / Mürvet senūñ bu işde rızādur Haṭāyīnūñ
G. 214/3: Çengi **aldum** men be-kef bir dem ferāgat kılmadum / Haṭretinden Ḥālıkuñ hiç rü-siyāh eksük degül
G. 219/1: Lāle tek gülgün niķābı ey şanem yüzünden **al** / 'Āşık-ı bî-çāreni ancaķ ğam-ı hicrāna şāl
G. 220/4: Nerede yaramaz söz işidürsen / Kulağa **alma** sen anı katıl ol
G. 230/4: Haşretem Ya'ķūb tek Yūsuf yüzine ey şabā / Tañruñ için bir ḥaber **algil** nigārumdan menüm
G. 273/8: Didüm **al** cânımı bir kanla bārī / Didı öldürmezem seni sınaram
G. 279/5: Haṭāyī göñlin **alduñ** ḥande birlen / Eyā gül bergi sen ḥandān olupsan
G. 281/4: Dün dimişsin kim saña yüz gösterüben cān alam / Yüzünü göstermedün **alduñ** revānumdan revān
G. 288/3: Hüsni-rūyuñdan kim ol hürşid-i 'ālem nūr **alur** / Hayf ola nisbet kılam mihr-i ruḥuñı aya men
G. 299/5: Çünki şarrāfuz bu bāzār içre gevher görmeñüz / **Almazuz** her mūhreden bāzāra söyleñ gelmesün
G. 302/7: **Alduñ** şikeste göñlini miskīn Haṭāyīnūñ / Çindür vefālu bolmağı hūb-ı Hıṭāy olan
G. 321/1: Göñül sen ihtirāz eyle özüñi saḥla cāhilden / Bu ma'niden ki ṭālibsın **alursın** ism-i 'ākilden
G. 327: 'Alī oldur ki Fazlı kırtaruban küfr dāmından / Anuñ borcun edā kıldı **aluban** şāh-ı şepperden
G. 355/29: Aldı zemzem Ka'be-i vaşluñ şafāsından gözüm / Tarf-ı dil derdine dermān itdigün ya'ni ki ne
G. 361/4: Gözi yağmacılar geldi meni yağmaladı külli / Elümden varlığum **aldı** götürdi anı şahrāya
G. 372/7: Bugün çevgān-ı 'ışık **aldum** elüme / Gelüben top çalam meydān içinde
G. 380/5: Digil göñlin telāş **almış** gözi nūrını yaş **almış** / Döğer gögsine daş **almış** şanem dir her zamān söyle
G. 391/3: Al ilen **aldı** menüm göñlümni menden duymadum / Siḥr içinde görmedüm ol çeşm-i mekkāruñ kimi
G. 433/4: Göñlümi şayd itmek için ğonce tek ol serv-i nāz / Bî-ḥicāb **aldı** yüzünden perdeyi bāz eyledi
K. 17/2: Dinūñ 'ışkına koyan başı 'ālem serveri şāhā / Eline Zū'l-feķār **almış** 'Aliyyü'l-Murtażā geldi
K. 18/11: Göñül sen ihtirāz eyle özüñi saḥla cāhilden / Bu ma'niden ki ṭālibsın **alursın** ism-i 'ākilden
K. 14/4: Bendin **alduñ** 'ifrītūñ üç yüz ıldan sonra şāh / Deşt-i Erjende geçen Kerrār sensin yā 'Alī
M. 2/28: **Alup** Şām u Rūmı musaḥḥar kılop / Pes andan hevā-yı Fireng eyleyem
M. 2/44: Yüri ejdeḥāyı aradan götür / Ol ekmekni ağızından **alup** getir

al: Hile, düzen, kurnazlık, desise.

- G. 32/4: Miñ mekr ü **al** ü şu'bede-i bî-ḥisāb ile / Kañumnuñ tökdi ğamze-i hūn-h'āre 'ākıbet
G. 205/6: Kaşuñla kiprigün 'aynuñ ne siḥr-i Sāmīridür kim / Olaruñ mekr ü **alından** cihānı dutdı destānuñ
G. 324/1: Nergislerūñ ki yıldı meni mekr ü **alden** / Devrinde hiç kırtulabilmen zevālden
G. 391/3: **Al** ilen aldı menüm göñlümni menden duymadum / Siḥr içinde görmedüm ol çeşm-i mekkāruñ kimi

al: Aile, evlat, sülale. *Âl-i 'abâ* Peygamberimizin kendisi ile birlikte kızı Fatıma, damadı Ali ve torunları Hasan ve Hüseyin'den mürekkep ailesi Sünnî ve Şîî hadis kitaplarında yer alan bir rivayete göre, Hz. Peygamber Ümmü Seleme'nin evinde iken, "Ey Ehl-i beyt! Allah kusurlarınızı giderip sizi tertemiz yapmak ister" (el-Ahzâb 33/33) meâlindeki âyet nâzil olmuş, bunun üzerine Hz. Peygamber Hz. Ali'yi, Fâtıma'ya, Hasan ve Hüseyin'i abasının altına alarak, "Allahım, benim ehl-i beytim işte bunlardır; bunların kusurlarını gider, kendilerini tertemiz yap!" diye dua etmiştir. Hz. Peygamber'le birlikte abaya bürünenlerin sayısı beş olduğundan bunlar hamse-i Âl-i abâ, pençe-i Âl-i abâ diye de anılmışlardır. Şîa telakkisine göre Âl-i abâ'ya dahil olan fertler aynı zamanda Ehl-i beyt'i teşkil etmektedir (İA).

G. 57/8: Server-i Merdân 'Alînüñ âliyem evlâdıyam / Zü'l-fekâr u tâc u Döldül Kanberem şân mendedür

G. 73/3: Didiler kim bu cihânın nûrı kimdür kim ola / Mîr Hasandur şâh Hüseynüñ âhı oldu yadigâr

K. 3/1: Bize şem'-i tecellî Muştâfâdur / Anuñcün server-i âl-i 'abâdur

K. 9/5: Emîrüm Mîr Muhsîndür yakîn bil / Ki Zeynü'l-'âbidin âl-i 'abâdur

K. 18/16: Nûr-ı çeşmüm âl-i Hâşim seyyid-i 'âlî-neseb / Şâh-ı Kanber mîr-i Bû Zer cân-ı Selmân yâ 'Alî

al: Kırmızı, kızıl.

G. 219/4: Zülf ü ruh-sâruñ katında şol haţ u hâlün senün / Hoş melâhatdur düşüpdür al yañağ üstinde hâl

a'lâ: Pek yüce, en yüce.

G. 40/4: Enbiyâlar evliyâlar çoğ durur ammâ ki sen / Cümleden a'lâ imişsin yâ 'Alî senden meded

G. 109/1: Te'âlâ şânuhü ekber bu ne hüsn-i dil-ârâdur / Cemâlün hüriden yigrek boyuñ tûbiden a'lâdur

G. 312/5: Ger maña 'arz-ı cemâl olmazsa dil-berden naşîb / Durmazam bir lahza hiç firdevs-i a'lâsında men

G. 356/9: Hâk-i pâyuñda meni ednâdan ednâ eyleyüp / Özüñi a'lâdan a'lâ kıldığuñ ya'ni ki ne

G. 361/1: Yine 'azm eyledi göñlüm gider ol şâh-ı a'lâyâ / Vücûdum 'ışka mahv oldu semek tek düşdi deryaya

K. 1/10: Enbiyâlar bahşine yazduran a'lâ mertebe / Muştâfânı cümleden muhtâr iden Perverdigâr

ala: Açık kahverengi, ela.

G. 52/6: Ala gözler menüm îmânım aldı / İki zülfün yine 'anber gelüpdür

'alâmet: Belirti, işaret, iz, delil.

G. 126/5: Görmüşdi tâ Hâtâyî ezelden yakîn muni / Nûhuñ 'alâmeti gelür andan tufân kıpar

aldan-: Avunmak, oylanmak.

G. 307/4: Dünyenün mâlı vü genci zerğine aldanma kim / Evvelî zerğ u neşâtdur âhîri şehmâtsın

G. 431/6: Bu fenâ mülkine her kim aldanur 'ârif degül / 'Ârif oldur terk ide işbu cihân gavğâsını

'ale'd-devâm: Daimî surette, boyuna, sürekli olarak.

G. 397/3: Hayrân u vâlih oldu bu göñlüm 'ale'd-devâm / Bir katla tâ ki gördi anuñ hûb lîkâsını

'ale'l-insân: İnsan suresinde geçer. "insan üzerine/üzerinden" anlamındadır. "Hel eta ale'l insani hıynüm dehiri lem yekun şey'en mezkura". Ayetin meali şudur: İnsanın üzerinden, henüz kendisinin anılan bir şey olmadığı uzun bir süre geçmedi mi?

K. 4/17: Bildün ne ma'niden 'ale'l-insân hîn-i dehr / Qur'ânda çünki kıldı beyân Hel etâ seni

'âlem: Kâinat, evren; fani dünya, dünyadaki bütün insanlar, herkes.

G. 6/3: 'Âlem hâlâyıkı maña cümle hasûd ola / Ol âsitânüñ iti penâhum yeter maña

G. 7/4: Men senünle söyleşende ger zemistân ger bahâr / Her ne çağ görsem seni 'âlem gül-istândur maña

G. 11/3: Âsitânüñ hâkîni virmen cemî'-i 'âleme / Her ayağın toprağı mülk-i Süleymândur maña

G. 17/4: Vâlih ü ser-geştedür 'âlemde ehl-i ma'rîfet / Vechüñe ey gevher-i pâkîze-i arz u sema

G. 19/2: Bilmezem 'âlemde yâ Rab gerdiş-i eyyâm-ı gam / Luţf u ihsânüñ midur yâ cevri-i hicrândur maña

G. 24/2: Cümle 'âlem fâhri sen kâfir münâfîk kahrı sen / Enbiyâlar içre sensin bihterîn yâ Muştâfâ

G. 27/4: Görmemişdür merdüm-i şâhib-nazarlar dünyede / Sen teki 'âlemde bir şeh-zâde-i 'âlî-cenâb

G. 29/1: Bu 'âlem hüsnüñe hayrândur ey dost / Saña bu gönçe-leb hândândur ey dost

G. 36/3: Ey yaradan 'âlemi ol şâh-ı hûbân 'ışkına / Ol resûl-i âhîrâtüñ mu'cizasından meded

G. 37/5: Ey Hâtâyî dil-berün çün kim cefâ eyler saña / Bî-vefâ 'âlemde böyle zindegânlığdan ne sūd

G. 39/3: Mest ü mecnûn olmuşam men firkatüñden yâ habîb / Ey haqîkat 'âleminde ince erkânım meded

- G. 43/5: Tā Ḥaṭāyī gördi ol ḥüsn-i cemālūñ ey güneş / Gör nice 'âlem dilinde dāsītān olmuş durur
- G. 47/3: İçi doludur zi-âb-ı hayvān / 'Âlemde nişānı bī-nişāndur
- G. 55/2: Zerre iken gün teki 'âlemde meşhūr olmışam / Tā maña düşdi senūñ mihr-i ruḥūñdan tāblar
- G. 67/4: Ol perī gidende 'âlem nice hayrān olmasun / İşve vü kirişme vü nāz u 'itāb almış gider
- G. 68/3: Mihr-i rüyūñ ser-be-ser sihr ile dutdı 'âlemi / Fitne vü gavgāya şaldı ol göz ilen kaşlar
- G. 69/6: Kim anuñ vaşlına bir dem irişse / Cemi'-i mülk-i 'âlemden beridür
- G. 69/9: Baḥup hayrān olur ḥüsnine 'âlem / Ḥaṭāyī hastenūñ ol dil-beridür
- G. 76/8: Gezmegil 'âlemde ser-gerdān gönül pervāne tek / Uş münevverdür cihān şem'-i şebistān devridür
- G. 80/4: Ne burcuñ kevkebisen sen eyā mihr-i cihān tā kim / Cemālūñ āfitābından aña 'âlem münevverdür
- G. 82/3: 'Âlemi gezdüm tamāmet görmedüm ḥüsnūñ teki / Dünyeni gezseñ ḥamu ḥüsn ile sen tek kem düşer
- G. 100/3: Bed-nām kılma gönölümü 'aşık diyüp ḥasūd / 'Âlemde 'ışk adı bile ol nīk-nāmdur
- G. 105/2: Gönölümü 'ışkun ne itdi kim ḥalāş olmaz müdām / 'Âleme andan ki emr-i nūn u kāf olmuş durur
- G. 108/2: Her seher ki 'âlem ü āfākı pür-nūr eyleyen / Gün degül ey dil-berüm ol ḥüsn-i dīdāruñ durur
- G. 116/4: Yüz gösterüben 'âleme niçün açarsın vechūñi / Dil-ber yüzi fitne degül sen ey gül-i ḥamrā nedür
- G. 132/4: Gelmemişdür sen teki 'âlemde ey sultān-ı ḥüsn / Şāhib-i faẓl u kemāl ü 'izzet-i bi'l-iftihār
- G. 135/2: Meger ḥürşid imiş ḥüsnūñ ki kıldı 'âlemi rüşen / Kim ol raḥşende envārı meh-i tābāna düşmişdür
- G. 137/1: Yandum 'ışkuñdan eyā gül-yüzlü dil-dār uşta gör / Sensiziñ 'âlemde gezmek oldı düşvār uşta gör
- G. 140/4: Her gice tā şubḥ ḥüsnün şem'ine pervāne tek / Cümle 'âlemler fiğānumdan tutuşup yanadur
- G. 151/5: Her kimūñ 'âlemde bir dil-ḥāhı vardur dostdan / Zāhidūñ ārzūsı cennet 'aşikuñ dīdārdur
- G. 153/3: Kendü lutfūñdan yaratdı 'âlemūñ mevcūdını / Cümleñün maqşūdı şāhdur üstüvāsı ḥandadur
- G. 158/5: Ey Ḥaṭāyī rāzını kendü vücūdūñda yaşur / Yoḥsa bu 'ışk seni 'âleme hep çaḥasıdur
- G. 162/3: Şāh-ı 'âlem zāhir oldı çekdi leşker harb için / Esb ü şemşir gürz ü nīze merd-i meydān devridür
- G. 183/5: Yāra ger 'âlem nazar kılsa Ḥaṭāyī ḡam yime / Baḥmaḡ olmaz yüzine ḥürşid-i 'âlem-tāb tek
- G. 186/1: Yüzündür 'âlemūñ içre felekde mäh-ı tābān tek / Bitüpdür ḥüsn bağında boyuñ serv-i ḥurāmān tek
- G. 187/1: Cihānda görmedüm zībā senūñ tek / Bu 'âlem içre ḥüsn-ārā senūñ tek
- G. 196/4: Yirde bir ay nūr yüzün 'âlem aña hayrān olup / Ay ü gün bir lem'adur ḥüsn-i kemālinden anuñ
- G. 203/1: 'Ākıbet ey meh meni 'âlemde hayrān eyledüñ / Çeşmümi giryān kılup bağrumı büryān eyledüñ
- G. 206/4: Muḳadderdür maña rüz-ı ezelden / Diyem 'âlemde dāyim vaşf-ı ḥālūñ
- G. 209/3: Men didüm kim çeşm ü ḡamzen sihrı dutdı 'âlemi / Anlaruñ ser-fitnesi kimdür didi kaşumdur ol
- G. 210/3: Yoḡ durur eşyā içinde kimsene Ḥaḳdan cüdā / Cilve kılan 'âleme nūr-ı Ḥudādur bilmiş ol
- G. 232/1: Ey perī şirīn lebūñ 'ışkıñda Ferhād olmışam / Tā saña kul olmışam 'âlemde āzād olmışam
- G. 237/1: Tā ki gördüm men seni 'âlemde hayrān olmışam / Nāle vü efgān idermen dīde-giryān olmışam
- G. 238/5: Tā Ḥaṭāyīyem bugün ḥüsnūñ şıfātın söylerem / Cümle 'uşşāk içre men 'âlemde destān olmışam
- G. 263/3: Ey şeh-i ḥübān-ı 'âlem bağ içinde men senūñ / Boyuñı serve saçuñ reyḥāna nisbet kılmışam
- G. 267/5: Ḥaḳ bilür kim ḥüsn içinde bu Ḥaṭāyī dil-beri / Cümle ḥüblar arada 'âlemde görkemdür menüm
- G. 268/4: Ol perī-ruḥ-sār için 'âlemleri terk eyledüm / Koydum elden cümle-i pür-kārı gitdüm görmedüm
- G. 269/5: Mu'cizātum āşikār olmazdı 'âlem ḥalkına / Her gice bir vechile ḥābımda şāhı görmişem
- G. 282/2: Ger 'ilāç eyler maña 'âlem ṭabībı ser-be-ser / Şerbet-i la'lünden özge derde dermān istemen
- G. 286/4: Gerçi bülbüller kamu gül-zār ister zār zār / Senden özge gönölüme 'âlemde gül-zār olmasun
- G. 290/5: Tā seni sevdi Ḥaṭāyī boldı destān 'âleme / Kimsene anuñ teki 'ışkuñda meşhūr olmasun
- G. 292/1: 'Āşık-ı dil-ḥaste gör dil-dāra döndermiş yüzün / 'Âlemi tarḥ eylemiş sen yāra döndermiş yüzün
- G. 298/2: Dünyede her kim ki yüzüñ gördi 'âlem şāhidur / Tā yüzüñi görmişem men daḥı sultānam bugün
- G. 311/1: Şol menüm çoḡ sevdüğüm 'âlemde sultāndur bugün / Yār eger qabül ider cānumnı kurbāndur bugün
- G. 312/1: Cānumı ḡarḳ eyledüm çün 'ışk deryāsında men / Olmazam 'âlem ḥarāb olursa pervāsında men
- G. 312/6: Şeş cihetden 'âleme çün ol şanemdür secde-ḡāh / Ger sücüd itsem n'ola Ḥaḳkuñ kilīsāsında men
- G. 312/9: Ol Ḥaṭāyīyem ki şüret 'âlemin kıldum qabül / Pādişāh-ı vaḳtam uş bu gönölüm eşyāsında men
- G. 314/1: Merḥabā ey āfitāb-ı 'âlem ü dünyā vü dīn / Revnaḳ-ı bağ u bahār u zīnet-i rüy-ı zemin
- G. 314/2: Būy-ı zülfünden şabā kıldı mu'aṭtar 'âlemi / Şad hezārān āferin bād āferin bād āferin
- G. 325/2: Söyle mest oldum ki pervā kılmazam 'âlemlere / Cümle-i ins ü melek oldı menümle hem-nişin
- G. 328/3: Zerre idüm gün yüzüñ mihrine düşdüm nāgehān / 'Âlem içre şöhre-i devrānam ol demden berü
- G. 338/5: Bu Ḥaṭāyīñün dilinde 'ışkuñuz pinḥān iken / Cümle-i 'âlem dilinde dāsītān oldum yine
- G. 343/2: Zülf ü rüyūñ ḥaṭṭı tek ḥiç kimse defter yazmadı / Tā ki 'âlemde yazılmışdur ḳara aḡ üstine
- G. 343/3: Gerçi güller çoḡ biter 'âlem gül-istānında līk / Gül yüzüñ tek bitmemiş ḥiç gülşen ü bağ üstine
- G. 355/16: Perdesinden keşf idüp ey verd-i aḥmer yüzüñi / Bülbülü 'âlemde destān itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 362/1: Ḥaḳ te'ālā çaldı bir şayḳal bu gözgüm pasına / Gönölümün sevdāsı yoḡdur 'âlemūñ gavḡāsına

- G. 365/3: Küntü kenzüñ sırrı devrinde Muhammed nûridur / Kırmızı tãc ile geldi 'âleme fâş olmağa
 G. 372/1: Menem sulţân-ı 'âlem cân içinde / Yirüm vardur kamu cânân içinde
 G. 375/5: Dâr ağacı tikilmiş ü 'âlem nezârede / Aydur ki gelsün imdi şalâdur
 G. 384/3: Sen teki 'âlemde olmaz ger olursa dil-berâ / Bu gözi cādū-şifat hem kaşları mekkâr ola
 G. 395/4: Nûr-ı 'ışkuñ dil-berâ gönüme tâ kim düşmedi / Zulmet-i gönüm evi 'âlemde pür-nûr olmadı
 G. 398/1: Yoğ durur 'âlemde bir dağ hüsn ilen yârum kimi / Yâ cemâl ehlinde kim var ol cefâ-kârum kimi
 G. 398/5: Ey Haţâyî gerçi hüblar çoğ durur 'âlemde lîk / Olmaya bir dil-ber ol şüh-ı sitem-kârum kimi
 G. 400/1: Ey melek şüretlü insân ey güneş yüzlü perî / Görmedi 'âlemde merdüm bir senüñ tek dil-beri
 G. 411/5: Haţâyî şâh-ı 'âlem işigünde / Gulâm-ı kemter ez-Şanber degül mi
 G. 401/1: Ey şanem yolunda bu 'âlem fedâdur cân dağı / Belki kuldur hüsnüne 'âlemde her sulţân dağı
 G. 412/1: Bu 'âlem hüsnüne hayrân degül mi / İki 'âlemde şâh sulţân degül mi
 G. 415/2: Bilmeyen kendü vücûdın Haqqı bilmez lâ-cerem / Kim ki ol bildi yakîn 'âlemde güm-râh olmadı
 G. 419/1: Bugün 'âlemde sulţândur Haţâyî / Haţâyîni bilün cândur Haţâyî
 G. 421/2: Çeşme-i çeşmüm suyundan seyl dutupdur 'âlemi / Munca gelmişdür Fırât u Dicle vü Ceyhün kimi
 G. 426/1: Bahâr oldı ki 'âlem gülşen oldı / Gözüñ aç gör cihân tâ rüşen oldı
 G. 431/3: 'Âlem-i ma'nide ol mü'min degüldür mutlakâ / Her şey ol 'aynında mevcûd görmese Mevlâsını
 G. 435/8: Yazıldı 'âleme yâruñ hikâyeti mevzûn / Beyâz-ı defter ü dîvân içinde yir dutdı
 G. 438/6: Zü'l-fekâr ile kamu kılduñ musahhar 'âlemi / Bilmişem tahkîk ile kim lâ-fetâsın yâ 'Alî
 K. 1/3: Cümle-i 'âlemde sen günden dağı zâhir velî / Dilde dâyim adını settâr iden Perverdigâr
 K. 2/6: Çün senüñ hoşluğuna yaratdı sâni' 'âlemi / Ayağuş toprağına cânım fedâdur yâ Nebî
 K. 4/2: Güm-râh olaydı ehl-i cihân ser-be-ser kamu / Ger kılmısaydı 'âleme Haq reh-nümâ seni
 K. 5/11: Cemâlündür senüñ nûr-ı İlâhî / Yüzündür 'âlemün hürşid ü mâhı
 K. 15/2: Münâfıklar helâk oldı Yezîdler zahm-nâk oldı / Yine 'âlemlerün şâhı 'Aliyyü'l-Murtażâ geldi
 K. 16/15: Haţâyî haste ol şâhuñ cemâlin vaşlını ister / Revân vir cân şatun algil ki 'âlem-i cân-bahâ geldi
 K. 17/2: Dinün 'ışkına koyan başı 'âlem serveri şâhâ / Eline Zü'l-fekâr almış 'Aliyyü'l-Murtażâ geldi
 K. 18/21: Cümle mevcûdât-ı 'âlem ins ü cin hükmündedür / Şark u garb u tûl u arz u şer'-i dîvân yâ 'Alî
 K. 18/24: Kemterin kuluñ Haţâyîdür aña eyle nazar / 'Âleme çün sen idersin lutf u ihsân yâ 'Alî
 K. 19/11: Hüccetü'l-kâyim Muhammed Mehdi-i şâhib-zamân / Gizlûdür ammâ olupdur 'âlemün rüşengeri
 M. 2/6: Kimini zeber-dest iden 'âleme / Kimini penâh eyleyen âdeme
 M. 2/7: Kimin 'âlem içre iden şehriyar / Kimin gül kıluban kimin itdi hâr
 M. 2/15: Eger cümle 'âlem berâber ola / Haçan 'âlem işi müyesser ola
 Mus. 1/ d. 31: Bu İslâm kapusın açan 'âleme / Sen anı Hudâ bilgil âdem dime
 Mus. 1/d. 14: Velâyet sırnı zühûr eyleyen / Bu 'âlem zünûbın gafûr eyleyen
 T. 8/1: Ol 'Alîdür 'âleme ümmîd olan / Ol 'Alîdür dünyeden tecrid olan

'âlem-tâb: Cihanı aydınlatan mecazen güneş yüzlü sevgili.

- G. 183/5: Yâra ger 'âlem nazar kılsa Haţâyî gam yime / Bağmağ olmaz yüzine hürşid-i 'âlem-tâb tek
 G. 399/2: Görelî mihr-i ruhuñ çeşmüm münevverdür menüm / Dünyede hürşid-i 'âlem-tâb gördüm men seni

'âlem: Hal, halet, ortam.

- G. 199/5: Şüfîlik 'âleminden kim berîdür / Cehennem güşesi ilün yiridür

'âlem: İşâret, alâmet, nişan, sembol; sancak, bayrak.

- G. 50/14: Kızıl 'âlem kızıl bayrağ kızıl tãc / Giyinse gâziler ol gün hâzerdür

alın: Yüzün, kaşların üstünden saçlara kadar olan ve şakaklar arasında kalan kısmı; alın yazısı, kader yerine kullanılır.

- K. 17/4: Yazıldı yazı kısmetden Hüseyñün alına ol dem / Bağup hikmet yazusından ki gönüne şafâ geldi

alt: Bir şeyin yere bakan yanı, zir, üst karşıtı; birkaç şeyden aşağıda olan.

- G. 45/4: Tañrı için yola gelseñ bir kadem âheste baş / Ayağuş altında toprağ cism-i bîmârum durur
 G. 162/2: Ey zemîn altında pinhân mûr-ı pâ-mâl-i haqîr / Çık bu 'işret dânesin vir kim Süleymân devridür
 G. 345/2: Bir târ-ı müyündür kemerün alta miyânun / Nâzûklük ile kim diye bir söz bu söz üste
 G. 401/3: Ey güneş hüsnün senün bir evce yetmişdür bugün / Ayağuş altında toprağ kimidür keyvân dağı
 K. 2/3: Ol maqâmuñ kim melek yetmez şufûf-ı na'line / Ayağuş altında ol bir hâk-i pâdur yâ Nebî

‘Alî: Ebû’l-Hasen Alî b. Ebî Tâlib el-Kureşî el-Hâşimî (ö. 40/661) İlk müslümanlardan, Hz. Peygamber’in damadı. Hz. Ali’nin hicretten önceki hayatı hakkında kaynaklarda fazla bilgi yoktur. Ancak hayatı, menkıbevî ve efsanevî rivayetlerle örülü Şîî kaynaklarda doğumundan itibaren en ince teferruatına kadar ve zengin kerametlerle dolu olarak anlatılır. Hicretin beşinci ayında muhacirler ile ensar arasında yakınlık ve dayanışma sağlamak amacıyla kurulan muâhât* sırasında Hz. Peygamber Ali’yi kendisine kardeş olarak seçmiş, hicretin 2. yılının son ayında da onu kızı Fâtıma ile evlendirmiştir. Bu evlilikten Hasan, Hüseyin ve ölü doğan Muhsin adlı erkek çocukları ile Zeyneb ve Ümmü Külsûm adlı kız çocukları olmuştur. Hz. Ali Hz. Fâtıma’nın sağlığında başka evlilik yapmamıştır. Fâtıma’nın vefatından sonra ise birçok defa evlenmiş ve çok sayıda çocuğu dünyaya gelmiştir. Hz. Ali Bedir, Uhud, Hendek ve Hayber başta olmak üzere hemen hemen bütün gazve ve seriyelere katılmış, bu savaşlarda Resûl-i Ekrem’in sancaktarlığını yapmış ve daha sonraları menkıbevî bir üslûpla rivayet edilen büyük kahramanlıklar göstermiştir. Uhud’da ve Huneyn’de çeşitli yerlerinden yara almasına rağmen Hz. Peygamber’i bütün gücüyle korumuş, Hayber’de ağır bir demir kapıyı kalkan olarak kullanmış ve bu seferin zaferle sonuçlanarak yahudilere galebe çalınmasında büyük payı olmuştur. İntikam arzusu ile yanıp tutuşan Hâricî Abdurrahman b. Mülcem tarafından zehirli bir hançerle sabah namazında yaralanmış, aldığı yaranın tesiriyle iki gün sonra 19 veya 21 Ramazan 40’ta (26 veya 28 Ocak 661) vefat etmiş ve Kûfe’ye (bugünkü Necef) defnedilmiştir. Kendisine Hz. Peygamber tarafından verilen “Ebû Tûrâb” lakabından başka “el-Murtazâ” ve “Esedullâhi’l-gâlib” gibi lakapları da vardır. Çocukluğunda puta tapmadığı için daha sonraları “Kerremallahu vecheh” dua cümlesiyle anılmıştır. Onun, İslâm’ın yayılış tarihinde ve müslümanlar arasındaki ilim, takvâ, ihlâs, samimiyet, fedakârlık, şefkat, kahramanlık ve şecaat gibi yüksek ahlâkî ve insanî vasıflar bakımından müstesna bir mevkie sahip bulunduğunu, Kur’an ve Sünnet’i en iyi bilenlerden biri olduğunu hemen hemen bütün Sünnî ve Şîî kaynaklar ittifakla belirtirler (İA).

- G. 40/1: Hüsine zîbâ imişsin yâ ‘Alî senden meded / Gökyüzünde ay imişsin yâ ‘Alî senden meded
G. 40/2: ‘İşk ile ma’şûk u ‘âşık senden olmuşdur zuhûr / ‘İşk ile şeydâ imişsin yâ ‘Alî senden meded
G. 40/3: Anca kim fıkı eyledüm gezdüm vücûdum şehrini / Misl-i bî-hemtâ imişsin yâ ‘Alî senden meded
G. 40/4: Enbiyâlar evliyâlar çoğ durur ammâ ki sen / Cümleden a’lâ imişsin yâ ‘Alî senden meded
G. 40/5: Mü’mine irşâd idersin lutf u ihsân u kerem / Kâfire gavgâ imişsin yâ ‘Alî senden meded
G. 40/6: ‘İşk oğurlar aduñı râh-ı hâkîkatda senûñ / Sırr-ı mâ evhâ imişsin yâ ‘Alî senden meded
G. 40/7: Yirde gökde isteyen şol kör münâfıklar seni / Zâhir ü peydâ imişsin yâ ‘Alî senden meded
G. 40/8: On sekiz miñ ‘âlemûñ sırdaşısın sırûñdadur / Mürşid-i bînâ imişsin yâ ‘Alî senden meded
G. 40/9: Kismetî rûz-ı ezelden hem mu’ayyen Muşafâ / Nergis-i şehlâ imişsin yâ ‘Alî senden meded
G. 40/10: Bu Hâfâyî haste-dil birliğüne ikrâr ider / Vâhid ü yektâ imişsin yâ ‘Alî senden meded
G. 50/11: ‘Alî bañr-ı hâkîkatdûr yakîn bil / Hayât-ı câvidânî mu’teberdür
G. 57/8: Server-i Merdân ‘Alînüñ âliyem evlâdıyam / Zû’l-fekâr u tâc u Dûldül Kanberem şân mendedür
G. 59/1: Menüm bu tendeki cânüm ‘Alîdür / Menüm hem dîn ü imânum ‘Alîdür
G. 59/2: Gice gündüz gezerem ravzasında / Menüm ravza-i rîzvânüm ‘Alîdür
G. 59/3: Meni dîvâne dirler hâzretinde / Menem dîvâne dîvânüm ‘Alîdür
G. 59/4: Menem Ya’kûb kimi Yûsufdan ayru / Menüm Yûsuf-ı Ken’ânüm ‘Alîdür
G. 59/5: Yüzüñ muşhafına bende Hâfâyî / Beyân-ı hatm-i Qur’ânüm ‘Alîdür
G. 60/1: Menem bir ten velî cânüm ‘Alîdür / Damarumda gezen kanum ‘Alîdür
G. 60/2: Maña bu defter ü dîvân gerekmez / Menüm defterle dîvânüm ‘Alîdür
G. 60/3: Menem bir kañre su anuñ yanında / Menüm deryâ-yı ummânüm ‘Alîdür
G. 60/4: Menem Ya’kûb-ı ser-geşte cihânda / Menüm Yûsuf-ı Ken’ânüm
G. 60/5: Bu söz ‘Alî sözidür ey Hâfâyî / Menüm bu sözde üstâdum ‘Alîdür
G. 62/2: ‘Alî şîr-i Hudâdur Şâh-ı Merdân / Muhammed Hâkka peygamber gelüpdür
G. 62/4: Ki Hâkdan Zû’l-fekâr oldı ‘Alîye / ‘Alî kulluğına Kanber gelüpdür
G. 62/5: ‘Alî hışm ile doğradı Bu Cehli / Hamîr tek destine Hayber gelüpdür
G. 73/1: Dîn Muhammed dînidür şallu a’lâ şâhib-vañâr / Kevşerüñ şuyın viren ‘Alîdür
G. 75/9: Bezl ider bezmin Hâfâyî âb-ı kevşerden müdâm / Şâh-ı merdân ‘Alînüñ Kanberi nisbetlûdür
G. 99/3: Hem bañr-ı kânî kûy-i velâyetdûr ol ‘Alî / Düşmen anuñ katında kamu berg-i kâhdur
G. 103/6: Sen ey Seyyid ‘Alî zulmet içinde / Bu rûşen rûzgârüm geldi hoşdur
G. 118/2: ‘Alîni bilmeyen mel’ûn münâfık / Havâricdûr iki gözi ‘amâdur
G. 118/4: ‘Alîdür şâh-ı merdân şîr-i Yezdân / Anı Hâk bilmeyen miñ kez hâfâdur
G. 118/5: Ayağı tozına şâhum ‘Alînüñ / Mevâliler gözine tütüyâdur

- G. 118/6: 'Alidür gâziler şâh u şehenshâh / Muhammed Muştâfâ şâhib-liqâdur
- G. 118/7: Hâtâyî cân u dilden şâha kuldur / 'Alinüñ işiginde bir gedâdur
- G. 119/1: Çü şâh-ı cümle-i merdân 'Alidür / Enis ü hemdem ü Rahmân 'Alidür
- G. 119/2: Cihân ehline ser-tâ-ser yakîn bil / Delîl ü hâdi vü bürhân 'Alidür
- G. 119/3: Niçe kim enbiyâ vü evliyâ var / Kamusı kaçredür 'ummân 'Alidür
- G. 119/4: Be-rüz-ı rezm ân dergâh-ı merdî / Mişâl-i şîr-i der-cevlân 'Alidür
- G. 119/5: Zi behr-i dîn ü İslâm ol ki kıldı / Niçe Hayber teki vîrân 'Alidür
- G. 119/6: Hezârân kâfiri çün 'Amr u 'Anter / Tüketdi vermeyüp amân 'Alidür
- G. 119/7: Kim anuñ tîğinuñ darbindan oldı / Zemîn ü âsumân lertzân 'Alidür
- G. 119/8: 'Alidür kâdî-i bâz u kebüter / Haq için cân kılan kurbân 'Alidür
- G. 119/9: Viren dervîşe bir çörekden ötrü / Kaţâr-ı uşturân yeksân 'Alidür
- G. 119/10: Gine sâ'il için kâfir elinde / Hasan Hüseyin girev koyan 'Alidür
- G. 119/11: Özin şatup durur kullar yirine / Berâ-yı hâtîr-ı mihmân 'Alidür
- G. 119/13: Naşîri kıldı yetmiş iki pâre / Yine dirgüzdi cân viren 'Alidür
- G. 119/14: Üç yüz ıldan soñı kim ser-güzeşti / Be-deşt-i Erjene Selmân 'Alidür
- G. 119/15: Kemîne çâkeridür Hızır ü İlyâs / Emîr-i Kanber ü Selmân 'Alidür
- G. 119/16: Hâtâyî yirde gökde şîr-i Cebbâr / Diyerler hayy-ı câvidân 'Alidür
- G. 150/5: Velî kim ism ile Şâh İsmâ'ıldür / Hâtâyîdür 'Alinüñ çâkeridür
- G. 161/1: Maşhar-ı sırr-ı Hudânuñ câvidânı şâhdur / Zâhir ü bâtın 'Alî kudret mekânı şâhdur
- G. 251/4: Ol 'Alisin kim hamu peygambere sensin şefî / Cümle bu ümmîd ilen kapuña gelür hâş u 'âm
- G. 256/1: Adum İsmâ'il ibn-i Haydarîyem / 'Alinüñ çâkerinüñ çâkeriyem
- G. 257/2: Anamdur Fâtıma atam 'Alidür / Bu on iki imâmuñ peyreviyem
- G. 257/9: Hüseyinîyem Yezîde la'netüm var / Hâtâyîyem 'Alinüñ çâkeriyem
- G. 306/6: Muhammed nûrdandur 'Alî sırdan / Haqîkat bahri içre gevherem men
- G. 311/3: 'Alini haq bilmeyenler kâfir-i muţlak durur / Dîni yoñ imânı yoñ ol nâ-müselmândur bugün
- G. 327/2: 'Alî oldur ki 'ifritüñ iki elini bend itdi / Âdemden Hâteme degin o bendi kaldı ber-gerden
- G. 327/3: 'Alî oldur ki Selmâna 'aceb bir deste nergisni / Hemân-dem tâze gösterdi üç üz yıl dirdügi yirden
- G. 327/4: 'Alî oldur ki mehd içre aña bir ejdehâ geldi / Anı dutdı dehânından iki yardı ser-â-serden
- G. 327/5: 'Alî oldur ki Döldül Zü'l-fekâr virildi kudretten / Birin mindi birin çaldı dîn açdı cümle kâferden
- G. 327/6: 'Alî oldur ki peygamber didi 'ilmüm kapusıdur / İşidgil bu diyenlerden haber sorgil bilenlerden
- G. 327/7: 'Alî oldur ki üç yüz miñ dürüst tapmayile fülâd / Yasanmışdı kapusunda kopardı bâb-ı Hayberden
- G. 327/8: 'Alî oldur ki Fazlı kırtaruban küfr dâmından / Anuñ borcun edâ kıldı aluban şâh-ı şepperden
- G. 327/9: 'Alî oldur ki üç yüz miñ ağaç yol var idi geldi / Yarım günden gün ötmışdi günü dönderdi ahterden
- G. 327/10: 'Alî oldur ki Cümcümden Furâtuñ yolını sordı / Yedi arhadan ün geldi ki Cümcüm ibn-i Gergerden
- G. 327/11: 'Alî oldur ki bir sayıl temennâ kıldı bir teh nân / Hem ol sa'at revân geçdi kaţâr u mâl-ı Kanberden
- G. 327/13: 'Alî şâh-ı velâyetdür aña münkir olan kâfir / Koyuñ taklîd ile olsun geçübden dîn-i ebterden
- G. 358/8: Sürer Döldül çalar şâh Zü'l-fekârı / 'Aliden kaldı bu darb u nişâne
- G. 412/4: 'Alidür evliyâlar sırrı içre / Mevâlilere ol imân degül mi
- G. 413/4: 'Alî sırrın ne bilsün her münâfık / Münâfık kıblesi şeytân degül mi
- G. 417/7: Muhammed ü 'Alinüñ hürmeti'çün / Yakîn bil kim Hudâ ister Hâtâyî
- G. 419/3: 'Alinüñ Zü'l-fekârı şarka garba / Yüridi çün Süleymândur Hâtâyî
- G. 432/2: Evvel ü âhir 'Alidür zâhir ü bâtın 'Alî / Hüküm idüp şaldı ayağa Rûm u Şâm u Berberi
- G. 432/5: Biri Fâtıma biri Döldül ol çehâr-pärenüñ / Biri oldı Zü'l-fekâr biri 'Alinüñ Kanberi
- G. 432/6: Şâh-ı merdân 'Alinüñ kulları çokdur velî / Bu Hâtâyî cümlesinüñ kemterinüñ kemteri
- G. 438/1: Gevher-i zât-ı kadîm-i kibriyâsın yâ 'Alî / Enbiyâya evliyâya pîşvâsın
- G. 438/2: Kimse bilmez ma'nî-i zât u sıfâtunuñ senüñ / Lâ-mekân bahrında dürr-i muntehâsın yâ 'Alî
- G. 438/3: Kâbiliyyet sende görmışdi resûl-i Hâşimî / Şükrü li'llâh hem-dem-i hayrû'n-nisâsın yâ 'Alî
- G. 438/4: Her havâric sırruña bildüm ki idrâk eylemez / Zâhir ü bâtında sen mu'ciz-nümâsın yâ 'Alî
- G. 438/5: Muştâfâ gördi seni aşlan sıfatlu der-felek / Şâhib-i mi'râc u hem-tâc u livâsın yâ 'Alî
- G. 438/6: Zü'l-fekâr ile kamu kılduñ musaḥḥar 'âlemi / Bilmişem tahkîk ile kim lâ-fetâsın yâ 'Alî
- G. 438/7: Bu Hâtâyî dîn ü imânı ki sendendür dürüst / Nûr-ı çeşm-i hânedân-ı Muştâfâsın yâ 'Alî
- G. 439/1: Senden ister her velî himmet hidâyet yâ 'Alî / Sendedür 'ayne'l-yakîn 'ayn-ı 'inâyet yâ 'Alî
- G. 439/2: Olmuşam ihlâş ile bir bende-i çâker saña / Dutmuşam âstânuña sıdık u irâdet yâ 'Alî
- G. 439/3: Sen bilürsin senden özge yok hekîmüm reh-berüm / Bir fakîrem lutf idüp kılil 'inâyet yâ 'Alî
- G. 439/4: Menzile irdi olar kim yoluña bağı kadem / Çünkü sensin vâli-i mülk-i velâyet yâ 'Alî

G. 439/5: Kırşanan cân u gönülden sen şehe Kanber-sıfat / Eksük olmaz ol kuluñdan hem kerâmet yâ 'Alî
G. 439/6: Vaşfuñ söyler Haţâyî şükr idüp eyler niyâz / Ol zamândan kim aña kılduñ işâret yâ 'Alî
G. 440/1: Ey şâhbâz-ı her dü-cihân Murtażâ 'Alî / Ey şâhib-i şecâ'at u kân-ı sehâ 'Alî
G. 440/2: Bî-keslerüñ ümîdisin ey şâh-ı lâ-mekân / Mü'min olan getürdi saña ilticâ 'Alî
G. 440/3: Men kim olam ki kulluğına laf uram saña / Kanber gulâmı hâk-i pâyuña cânım fedâ 'Alî
G. 440/4: Zûlmât içindeyüz bizi kırtar zi-rüy-ı lutf / Çün senden özge yok dañı müşkil-güşâ 'Alî
K. 2/8: Hem senüñ ta'rîfün itdi hem 'Alîñ ol İllâh / Nişe kim sen Muştafâ ol Murtażâdur yâ Nebî
K. 3/6: İmânum serverüm Mûsî-i Kâzım / Ki sultân-ı 'Alî Mûsî Rızâdur
K. 6/2: Gulâm-ı hânedân-ı Aḥmedem hem / 'Alîñ Kanberinüñ Kanberiyem
K. 7/3: 'Alîdür 'aynumuzda 'ayn-ı maẓhar / Zemîn ü âsumânüñ enveriyüz
K. 7/10: Haţâyiyem mevâlî ehl-i tevḥîd / 'Alîñ Kanberinüñ Kanberiyüz
K. 8/1: Deryâ-yı Necef gevherine kân 'Alîdür / Ol lâm-ı leb-i la'l-i Bedaḥşân
K. 8/2: Eşyâda iki nûr ki meşhûr olupdur / Hûrşîd Muḥammed meh-i tâbân 'Alîdür
K. 8/3: Ma'bûd-ı dü 'âlem çü anuñ hükmine fermân / Cân içre 'ıyân oldı vü pinhân 'Alîdür
K. 8/4: Mi'râca Muḥammed ki 'urûc itdi zi-suflâ / Ber-der-geh-i Haḳ gördi ki aşlan 'Alîdür
K. 8/5: İslâma ayâ Fâtıma çün ḥayr-ı nisâdur / Zerrâta velî dîn ile imân 'Alîdür
K. 8/6: Men çâkerem ol şâh Ḥasan pâdişeh-i vaḳt / Haḳdur ki gönül taḥtına sultân 'Alîdür
K. 8/7: Vir başı Hüseyñ 'ışkına şüfî vü şehîd ol / Gel şübheden arın şeh-i merdân 'Alîdür
K. 8/8: Git Zeyn-i 'ibâd küçesine söyle ene'l-Haḳ / Taḥḳîk perest it velî Yezdân 'Alîdür
K. 8/9: Halk içre zuhûr itdi Muḥammed şıfât ilen / Bâkır didi cism oldı velî cân 'Alîdür
K. 8/10: Ca'fer yüzünüñ harfine yüz ders oḥıdum men / Her şüret ile sûre-i Raḥmân 'Alîdür
K. 8/11: Heft âyet ile Mûsî-i Kâzım ki be-taḥḳîk / Deryâ-yı muḥîṭ oldı vü 'ummân 'Alîdür
K. 8/12: Sekkiz kapısı cennet-i 'adnün be-velâyet / Mûsî vü Rızâ Şâh-ı Ḥorasân 'Alîdür
K. 8/13: Fehmeyle yûri aḥsen-i taḳvîmî Taḳî bil / Taḳvâya ḥariş olma ki 'irfân 'Alîdür
K. 8/14: Bağdâd-ı vücûdumda imâm uşta Naḳîdür / Bir gerdiş ile künbed-i gerdân 'Alîdür
K. 8/15: Bâ-dest-i tevekkül dutagör dâmen-i 'Asker / Yek-reng olanuñ derdine dermân 'Alîdür
K. 8/16: Sultân-ı ser-â-perde zuhûr oldı çü Mehdi / Fâş oldı şehenshâh ki devrân 'Alîdür
K. 8/17: Terk eyler idi küfrini bî-şekk Haţâyî / Her dîv-i la'în bilse Süleymân 'Alîdür
K. 9/3: Şeh-i Merdân 'Alî vü ḥavz-ı kevşer / Anuñdur kim 'Aliyyü'l-Murtażâdur
K. 9/11: Şeh-i Merdân 'Alî şâh-ı velâyet / Haţâyîye meded kıl bî-nevâdur
K. 11/1: Ey iki 'âlem penâhı şâh u server yâ 'Alî / Şâhib-i faẓl-ı velâyet şîr-i Ḥaydar yâ 'Alî
K. 11/2: Geldi destüñ şânına ism-i yedu'llâh bî-gümân / Oldı zât-ı bî-mişâlün Haḳḳa maẓhar yâ 'Alî
K. 11/3: Rûz-ı heycâ sâ'idün ber-farḳ-ı a'da bes durur / Kabzuña ḥâcet degül şemşîr ü ḥançer yâ 'Alî
K. 11/4: Ey şecâ'at ma'deni sen ḥısm ile hüküm eyleseñ / Kün fe-kân bir almadur destine yek-ser yâ 'Alî
K. 11/5: Faẓl u iḥsân u mürüvvat hem sehâvet kânısın / Luṭfuña hâk ile cevherdür berâber yâ 'Alî
K. 11/6: Ol 'Alîsin kim senüñ şânına geldi Hel etâ / Vaşfuñ oldı ma'nî-i Qur'ân ser-â-ser yâ 'Alî
K. 11/7: Senden özge gelmedi er kılıcuñdan özge tiğ / Bu söz evşâfuña Haḳdandur muḳarrer yâ 'Alî
K. 11/8: Kim ḳalır rûz-ı kıyâmet hevl-i maḥşerde susız / Anda sensin sâki-i ebrâr u kevşer yâ 'Alî
K. 11/9: Sensin ol Ḥaydar ki dest-i mu'cizâtuñ görüp / Hükümüñe râm oldı Şâm u Rûm u Berber yâ 'Alî
K. 11/10: Ol 'Alîsin kim şehâdet barmağın kullâb idüp / Ḳopdı yirden kuvvetünle bâb-ı Ḥaydar yâ 'Alî
K. 11/11: Ol kerâmet kânısın kim Haḳ te'âlâdan saña / Şarḳ u ğarb u arş u kürs oldı musaḥḥar yâ 'Alî
K. 11/12: Üç yüz ıldan soñra Selmân itdi senden imtiḥân / Virdün anuñ destine gül tâze vü ter yâ 'Alî
K. 11/13: Şadr-ı dîvân-ı ezelsin pîşvâ-yı enbiyâ / Kutb-ı dîn ü kıble-i miḥrâb u minber yâ 'Alî
K. 11/14: Laḥmüke laḥmi rumûzunuñ beyânı sendeldür / Hem-dem ü hem-sırr u hem-râz-ı peyamber yâ 'Alî
K. 11/15: Bu Haţâyî ḥasteye hem-râh kılgil himmetün / Kim saña şıdḳ ilen oldı bende çâker yâ 'Alî
K. 12/2: 'Alî oldur ki cennetde olupdur sâki-i kevşer / Budur cennet budur sâki şarâbı âb-ı kevşerdür
K. 12/4: Şecâ'at bu kerâmet bu velâyet bu mürüvvat bu / 'Alîni görmeyen ḥâzır Yezîd ü gebr ü kâferdür
K. 14/1: Yirde gökde Ḥaydar-ı Kerrâr sensin yâ 'Alî / Rûz-ı maḥşer sâki-i ebrâr sensin yâ 'Alî
K. 14/2: Ḥamsetü'l-eşbâh oḥurlar aduñı yâ Bu'l-Ḥasan / İbn-i 'amm-i Aḥmed-i Muḥtâr sensin yâ 'Alî
K. 14/3: Çıḥdı mı'râca Muḥammed didi doksan miñ kelâm / Sırr-ı Haḳ hem maḥrem-i esrâr sensin yâ 'Alî
K. 14/4: Bendin alduñ 'ifrîtüñ üç yüz ıldan sonra şâh / Deşt-i Erjende geçen Kerrâr sensin yâ 'Alî
K. 14/5: Evvel ü âḥirde İslâm dînini fâş eyleyen / Dîn-i ḥaḳḳı eyleyen izḥâr sensin yâ 'Alî
K. 14/6: 'Anterün başın kesen Ḥayber kapusın ḳoparan / Ceng içinde ḳâtil-i küffâr sensin yâ 'Alî
K. 14/8: Evvel ü âḥirde sensin bâtın u zâhirde sen / 'Aḳl-ı kâmil dâniş-i bisyâr sensin yâ 'Alî
K. 14/9: Enbiyâlar maḥremisin evliyâlar bihteri / Gâzilerün serveri ser-dâr sensin yâ 'Alî
K. 14/10: Âdem-i ḥâkî henüz olmamış idi mâ u tîn / Bu cihân ehli yol iken var sensin yâ 'Alî
K. 14/11: Bu Haţâyî ḥastenüñ sensin murâd u maḳşadı / Ḥanda baḥsam görünen didâr sensin yâ 'Alî

K. 15/3: ‘Alī şāh-ı velāyetdür ‘Alī sırr-ı hidāyetdür / ‘Alī şol ma’niden peydā ki sırr-ı evliyā geldi
K. 18/1: Ey rumūz-ı haţţ u hālūñ şerh-i Qur’ān yā ‘Alī / V’ey ruh-ı ferhunde-fālūñ mäh-ı tábān yā ‘Alī
K. 18/2: Hāk-i kūyuñdan muhammer oldı Ādem tıynetı / Ey ser-i kūyuñ nesımı rūh-ı insān yā ‘Alī
K. 18/3: Hāk te’ālā emri ilen ey şeh-i kevn ü mekân / İns ü cinne luţf ile sensin viren cân yā ‘Alī
K. 18/4: Cümle-i mü’minlerüñ gönlinde rüşendür yaķın / ‘Anberin zülfüñ sevādı nūr-ı imān yā ‘Alī
K. 18/5: Zü’l-feķāruñ heybetinden titreşür arz u semā / Murğ u mähī korhudan çün bīd-i lertzān yā ‘Alī
K. 18/6: Menba’-ı mihr ü vefā vü dürr-i deryā-yı kerem / Ma’den-i cūd u sehā vü luţf u ihsān yā ‘Alī
K. 18/7: Sāyebān-ı çarh-ı gerdün sāyesinde gelmemiş / Bir senüñ tek şeh-süvār-ı mīr-i meydān yā ‘Alī
K. 18/8: Hāk te’ālā hāzretinden leyletü’l-esrā yaķın / Cebra’ıl indürdi ismüñ şāh-ı merdān yā ‘Alī
K. 18/9: Āsitānuñ toprağına ay u gün eyler sücūd / Miñ şenā oħur saña bu çarh-ı keyvān yā ‘Alī
K. 18/10: Hāk-i rāhuñ nūr-ı çeşmümdür hayālūñ münisüm / Fıkr ü zıkrüm göñlüm içre rāhat-ı cân yā ‘Alī
K. 18/11: Olmasaydı hātemi üstinde ism-i a’zamuñ / Ĥandan alurdı bu ta’zīmi Süleymān yā ‘Alī
K. 18/12: Ger ezelden olmasaydı luţf u ihsānuñ senüñ / Nüh bulmazdı necāt ez-hevl-i tūfān yā ‘Alī
K. 18/14: Yūnusı sensin salan deryāda balıĥ karına / Sen çıharduñ Yūsufı ez-çāh-ı Ken’ān yā ‘Alī
K. 18/15: Hāk bilür ki her devāsız derde dermān sendedür / Ĥikmeti hem senden hāşıl kıldı Loķmān yā ‘Alī
K. 18/16: Nūr-ı çeşmüm āl-i Hāşim seyyid-i ‘ālī-neseb / Şāh-ı Qanber mīr-i Bū Zer cân-ı Selmān yā ‘Alī
K. 18/17: Od u yel topraĥ u sudan hoş müretteb eyledüñ / Gice gündüz ra’d u berķ ü āb u bārān yā ‘Alī
K. 18/18: Dīde-i bīnā içinde rüşen olmuş āşıkār / Lem’a-i nūr-ı ruħuñ hūrşīd-i tábān yā ‘Alī
K. 18/19: Dostlaruñ menzili olmuş durur çarh-ı berin / Düşmenüñ olmuş kara topraĥa yeksān yā ‘Alī
K. 18/20: Muştafā mi’rāca çıĥgeç leyletü’l-esrāda hem / Nāgehān gördi seni ber-şekl-i aşlan yā ‘Alī
K. 18/21: Cümle mevcūdāt-ı ‘ālem ins ü cin hükmüñdedür / Şarķ u ĥarb u tūl u arz u şer’-i dīvān yā ‘Alī
K. 18/22: Hāk bilür kim gevher-i baħr-ı hākīkat sendedür / Mu’cizāt-ı enbiyā vü sırr-ı bürhān yā ‘Alī
K. 18/23: Rūz u şeb tekrār iderler hāmd ü şükrüñi senüñ / ‘Andelīb ü kumri vü tūṭı-i hoş-ḥ’ān yā ‘Alī
K. 18/24: Kemterin kuluñ Ḥaṭāyīdür aña eyle naẓar / ‘Āleme çün sen idersin luţf u ihsān yā ‘Alī
K. 19/9: Ol ‘Alī kim hem laķab geldi Naķī gökden aña / Menba’-ı eltāf u ihsāndur ḥalāyık reh-beri
Mus 1 (her bend sonunda): ‘Alīdür ‘Alīdür ‘Alīdür ‘Alī / ‘Aliyyü’l-‘azīmü’ş-şefi’ü’l-velī
T. 1/d. 1: Yā ‘Alī cānum saña olsun fedā / Kūl kefādur şānuña Ḥaķdan nida
T. 2/d. 3: Ey Ḥaṭāyī bil ‘Alīdür bī-gümān / Kābe kavseynüñ hem rumūzı mahremi
T. 6/d. 1-2: Zātuñ Allāh maẓharıdur yā ‘Alī / Kibr ü kīn senden berīdür yā ‘Alī
T. 6/d. 4: Bu Ḥaṭāyī Kayser ü Hākān u Cem / Qanberinüñ kanberidür yā ‘Alī
T. 7/d. 1-2: Sāye-i hūrşīd-i şübḥāndur ‘Alī / Ehl-i faķra şāh-ı Merdāndur ‘Alī
T. 7/d. 4: Ey Ḥaṭāyī giymiş aşlan kisvetin / Lā-mekān kaşırında der-bāndur ‘Alī
T. 8/d. 1-2: Ol ‘Alīdür ‘āleme ümmīd olan / Ol ‘Alīdür dünyeden tecrīd olan
T. 8/d. 3: Ol ‘Alīdür ey Ḥaṭāyī bī-ḥaṭā / Dūnye ilen ‘uķbāda cavīd olan
T. 9/d. 1: Ger ‘Alīnūñ mülk-i insāndur yiri / Der-ḥaķīkat ‘arş-ı Raḥmāndur yiri
T. 10/d. 1-2: Men Mevālī mezhebem rāhum ‘Alī / Ḥācetüm zıkrüm naẓar-gāhum ‘Alī
T. 10/d. 4: Oldı ‘ankā tek Ḥaṭāyī bī-vücūd / Qāf-ı kudret sırrı li’llāhum ‘Alī

‘ālī-cenāb: Cömert, şerefli, haysiyetli kimse.

G. 27/4: Görmemişdür merdüm-i şāhib-naẓarlar dünyede / Sen teki ‘ālemde bir şeh-zāde-i ‘ālī-cenāb

‘ālī-himmet: Himmeti yüksek olan.

G. 31/6: Dāyimā ister Ḥaṭāyī şāh cemālın görmegi / Şol gedā-yı ‘ālī-himmet tālib-i dīdār mest

‘Alīm: Çok bilen, dānā, habîr, vākıf; “İlmi ezeli ve ebedi olan” mânâsında esmâ-i hüsnâdan; çok okumuş, bilgin; ilm ile iştigal edenler.

M. 1/1: Ya İlähe’l-‘ālemîn sen ĥafırsun / ‘Alīm ü hem şekür u hem şabırsun

K. 9/4: Ḥasandur ‘ālīm ü şāh-ı şerī’at / Hüseyin şāh-ı şehīd-i Kerbelādur

‘ālī-neseb: Soylu, soyu yüce olan.

K. 18/16: Nūr-ı çeşmüm āl-i Hāşim seyyid-i ‘ālī-neseb / Şāh-ı Qanber mīr-i Bū Zer cân-ı Selmān yā ‘Alī

M. 2/58: Be-ḥaķķ-ı Resūlī ki āyet-i kelam / Be-ḥaķķ-ı ‘Aliyy-i imām-ı tamam

‘Aliyyü’l-‘azīmü’ş-şefi’ü’l-velī: Ulu, şefâat eden ve Allah’ın dostu ve sevgili kulu olan Ali.

Müs. 1/ (her bent sonunda): ‘Alīdür ‘Alīdür ‘Alīdür ‘Alī / ‘Aliyyü’l-‘azīmü’ş-şefi’ü’l-velī

‘Aliyyu’llāh: Hz. Ali; Allah’ın Ali’si.

G. 327/12: ‘Aliyyu’llāh veliyyu’llāh esedu’llāh ‘ibādu’llāh / İnüpdür on yedi āyet aña Allāhu ekberden

‘Aliyyü’l-Murtażā: Hz. Ali’nin Hz. Peygamber tarafından verilen “kendisinden razı olunmuş” manasına gelen unvanı.

G. 14/1: Eyledüm bünyād evvel ben de ez-nām-ı Hudā / Ol yaratmış sırr-ı merdānı ‘Aliyyü’l-Murtażā

G. 36/5: Bu Haṭāyī dir ezelden men imāmuñ kuluşam / Ey imām-ı Haḫ ‘Aliyyü’l-Murtażā senden meded

G. 39/4: Bu elümdür dāmenüñüz yā ‘Aliyyü’l-Murtażā / Būy-ı vaşluñdur senüñ her derde dermānum meded

G. 118/1: Menüm şāhum ‘Aliyyü’l-Murtażādur / Yüzüm dünyā vü ‘uḫbāda anadur

G. 145/1: Bize zātuñ ezelden var olupdur / ‘Aliyyü’l-Murtażāya yār olupdur

G. 257/7: Cihānı tığ ile kıldum musahḫar / ‘Aliyyü’l-Murtażānuñ ḫançeriyem

G. 323/5: Yüzüñ şem‘inde rüşendür ‘Aliyyü’l-Murtażā nūrı / Ne bilsün bī-ḫaber Hābıl ki ne gelürdi Ḳābilden

G. 360/1: Sākiyā ol bāde-i şāfī şafānuñ ‘ışkına / Doldurup virgil ‘Aliyyü’l-Murtażānuñ ‘ışkına

G. 373/2: Bilürdüm ḫadden aşupdur günāhum / ‘Aliyyü’l-Murtażā içün bağışla

G. 418/2: Şafī nesli Cüneyd ü Ḥaydar oğlu / ‘Aliyyü’l-Murtażādır Haṭāyī

K. 9/3: Şeh-i Merdān ‘Alī vü ḫavz-ı kevşer / Anūñdur kim ‘Aliyyü’l-Murtażādur

K. 15/2: Münāfıklar helāk oldı Yezīdler zaḫm-nāk oldı / Yine ‘ālemlerüñ şāhı ‘Aliyyü’l-Murtażā geldi

K. 17/2: Dinüñ ‘ışkına koyan başı ‘ālem serveri şāhā / Eline Zü’l-feḫār almış ‘Aliyyü’l-Murtażā geldi

K. 19/2: Ehl-i Haḫ cānına düşdi ḫānedānuñ sevgüsü / Her yaña gitdi ‘Aliyyü’l-Murtażānuñ defteri

Allah: Kâinatı yaratan ve idare eden yüce varlık.

G. 103/7: Haṭāyī şükr kıl Allāha dāyim / Giden şabr u karārum geldi hoşdur

G. 122/2: Nāşihā virme nāşihāt ‘ışkı terk itgil deyü / ‘Āşıkuñ Allāh bilür kim sevgüsü rahmānidür

G. 136/2: Mey-ḫāne küncin iste diyer sāki-i laṭif / Öz vahdetünde ol ki çü Allāh imiş ḡafūr

G. 162/4: Ey yüz ıl mürdesi sen Allāha şükr it dur yürü / ‘İsi-i dem-sāz geldi nefḫa-i cān devridür

G. 239/4: Sabr-ı Eyyüb eyledüm şāhā ‘ināyet vaḫtidür / Dem-be-dem men intizār-ı luṭf-ı Allāh olmışam

G. 259/1: Yüzüñ görende ey şanem Allāha şükr idem / Sürtdüm yüzümni toprağa dergāha şükr idem

G. 301/2: Göreyim Allāh seni bād-ı fenādan şaḫlasun / Kim cihān bağında sen bir serv-i hoş-reftārsın

G. 363/3: Vücüdüm beyt-i Allāhdur yakīn bil / Sücüdüm añadur şām u seḫer-gāh

G. 167/1: Ey senüñ yüzüne baḫduk kıble oldı māhumuz / Ne ‘aceb şüret yaratdı şun‘ ile Allāhumuz

M. 2/13: Ḳamunı yaradan bir Allāhdur / Cemī‘üñ işinden ol āḡāhdur

K. 16/8: Ḥalīlu’llāh donın giymiş virilmiş adı İsmā‘ıl / Aña ḫurbān oluñ cānlar ki Allāhdan nidā geldi

T. 5/d.2: Men Ḥüseynī mezhebem şāhuñ kulu / Ya‘ni ki ma‘nide Allāhuñ kulu

T. 6/d. 1: Zātuñ Allāh mazḫarıdur yā ‘Alī / Kibr ü kīn senden berīdür yā ‘Alī

alma: Elma. Elma Alevilikte önemli bir meyvedir. Elma hakkındaki bir hikaye şöyledir: “Allah Teala’nın kudretiyle, Cebrail’in Cennet’ten getirdiği kırmızı renkli elma dört parçaya ayrılır. Elmanın her bir parçasından Hz. Ali’ye hizmet etmeleri için Fatıma (Hz. Ali’nin eşi), Düldül (Hz. Ali’nin atı), Zülfikar (Hz. Ali’nin kılıcı) ve Kanber (Hz. Ali’nin kölesi) yaratılır” (ÖD).

G. 432/4: Almanı çār-pāre kıldı pīrini gördi ḫabīb / Uçıvardı ḫazrete çağırdı Allāh ekberi

K. 11/4: Ey şecā‘at ma‘deni sen ḫışm ile ḫükm eyleseñ / Kün fe-kān bir almadur destine yek-ser yā ‘Alī

‘ām: Avam, umuma yani herkese ait; havasa mahsus olmayıp umum için olmakla müntehab ve güzide olmayan.

G. 21/4: Göñlüm alduñ bī-tekellüf cānumı almaḫ durur / Güldürür ‘ışkında dāyim ḫās ilen ‘āmı maña

G. 251/4: Ol ‘Alisin kim ḫamu peygambere sensin şefī‘ / Cümle bu ümmīd ilen ḫapuña gelür ḫāş u ‘ām

‘amā: Gözü görmeyen; cahil ve nadan olan.

G. 50/12: Velāyet baḫrine yol bulmayanlar / Gözi a‘mā vü aḫmaḫ bī-ḫaberdür

G. 149/6: Her kim ki a‘ma ola bu dergāha yüz duta / Şāhuñ ayağı tozı gözine keḫil durur

G. 188/2: ‘Alini bilmeyen mel‘ün münāfık / Ḥavāricdür iki gözi ‘amādur

K. 17/5: Meger dārü‘ş-şifā geldi ki Zeynü’l-‘ābidin Ḥaḫdan / Ki her a‘mā aña gitdi gözine rüşenā geldi

a‘māl: Ameller, işler; yapılan hayırlar.

T. 4/d. 4: Pür-günāhum ṭa‘ne ḫılma zāhidā / Bendesinüñ Haḫ bilür a‘mālını

āmān: Havf, rica ve niyaza delalet eder; af talebini bildirir.

K. 16/4: İrişdi mürşid-i kâmil kamu ehl-i amān oldu / Sevindi gâziler cümle ki hatm-i enbiyâ geldi

‘amel: İş, kar, fiil. Dünya ve ahirette ceza veya mükafat konusu olan her türlü iş ve davranışı ifade eden bir terim (İA).

G. 422/4: Kurulur ‘adl için mîzân terâzû / ‘Ameller tartılasıdır meded hey

K. 12/5: Şirâtuñ köprüsin geçdüm ‘amel mîzânını çekdüm / Bu yoldan azanuñ bi’llâh maķâmı nâr-ı maḥşerdür

āmennâ: ünlem “İnandık, kabul ederiz” anlamına gelir.

G. 168/4: Bir mu‘anber tırranuñ küfrine āmennâ diyüp / Haķķa teslim olmışuz İmāna gelmişlerdenüz

‘amm: Amca.

K. 14/2: Ḥamsetü’l-eşbâh oḥurlar aduñı yâ Bu’l-Ḥasan / İbn-i ‘amm-i Aḥmed-i Muḥtâr sensin yâ ‘Alî

ammâ: Ama, fakat, lakin, şu kadar ki.

G. 40/4: Enbiyâlar evliyâlar çoḥ durur ammâ ki sen / Cümleden a’lâ imişsin yâ ‘Alî senden meded

G. 45/1: Göñlümi alan menüm ol dil-rubâ yârum durur / Gerçi göñlümni alur ammâ ki ğam-ḥ’ârum durur

G. 211/4: Sevgülü yâruñ vişâli hoşdur ammâ n’eyleyim / Mihnet-i hicrân güninde bir meded-kârum degül

G. 259/2: Gerçi yüzünden ayruyam ammâ hayâlüne / Hicrân şebinde göge baḥup mâha şükr idem

G. 266/3: Dün varmış idüm bağçaya gül dirmege ammâ / Sundum elümi bir güle şad ḥâra yoluḥdum

G. 291/1: Yüzündür süre-i Yûsuf dudağuñ âb-ı kevserden / Boyuñ tûbâ durur ammâ saçuñdur sünbül-i terden

G. 383/3: Miḥrâbı var o zâhidüñ ammâ ki ‘âşıkâ / Ma’sûķınuñ ayağı izi kıblegâḥ ola

K. 19/11: Hüccetü’l-kâyim Muḥammed Mehdi-i şâḥib-zamân / Gizlüdür ammâ olupdur ‘âlemüñ rûşengeri

‘Amr: Hayber gazasında Hayber kalesinin savunan kafirlerden biri.

G. 119/6: Hezârân kâfiri çün ‘Amr u ‘Anter / Tüketdi vermeyüp amân ‘Alîdür

ân-: Adını söylemek, zikretmek.

K. 4/6: Hiç kim senüñ teki yaradılmışda görmedi / Lâ seyf anıñca söyledi hem lâ fetâ seni

ân: Farsça “o” zamiri.

G. 117/5: Mihr ilen yâri ki gelmişdür zi-gülşen yâdigâr / Bu Ḥaṭâyî ḥaste-dildür ḥâk-i ân meh-rû-yı bağ

K. 119/4: Be-rüz-ı rezem ân dergâḥ-ı merdî / Mişâl-i şîr-i der-cevlân ‘Alîdür

G. 164/5: Bu Ḥaṭâyî yâr ilen kâlû belâda kıldı ‘ahd / Haķķ bilür kim ber-ser-i ân ‘ahd ü iķrâram henüz

aña: Anne, çocuk doğuran kadın.

G. 217/2: Ana ata kavm u kardeş ehl-i ‘ışķ kayda imiş / Nâm u neng ü cân u başdan geçmeyen bizden degül

G. 257/2: Anamdur Fâtıma atam ‘Alîdür / Bu on iki imâmuñ peyreviyem

M. 2/41: Bileler ki doğmış anadan bir er / Duya her kişi erdeminden ḥaber

‘anâdil: Bülbüller.

G. 148/3: Ehl-i Haķķa cân fedâ kııl cehl ile olma refîķ / Çün ‘anâdil var iken zâğı şikâr itmek nedür

anber: Hind denizlerinde yaşayan bir çeşit ada balığından elde edilen yumuşak, yapışkan ve kara renkte, güzel kokulu bir maddedir. Amber bir ur olup balık tarafından dışa atılır. Bunun için su üzerinde parça parça yüzer vaziyette veya sahile vurmuş olarak bulunur. Divan şairleri anberden, kokusu ve rengi münasebetiyle bahsederler. Sevgilinin saçı daima misk ve amber kokar. Anber bazen sevgilinin ayak toprağı olarak kendini gösterir, bazen de baharın kokusu olur (İP).

G. 62/6: Ala gözler menüm imânum aldı / İki zülfün yine ‘anber gelüpdür

G. 69/5: Yüzi şaḥn-ı gül-istân içre güldür / Saçınuñ büyü müşķ ü ‘anberîdür

G. 80/3: Göñül şaḥrâ-yı hicrânda dilenmez nâfe-i âḥû / Ayağuñ toprağı cânâ maña çün müşķ ü anberdür

G. 177/4: Müşķ ü ‘anber micmeridür yoḥsa câm-ı Cem durur / Büy-ı ḥûbuñdan anuñ dâyim mu‘aṭṭardur dimâğ

G. 393/4: Ey zülf-i dost dünyede derhem oturma kim / Düşmez dimâğa anber-i hoş-bü senüñ kimi

G. 405/6: Ey Ḥaṭâyî şol Ḥoten Türkî saçınuñ şemmesi / Nâfe-i şaḥrâya şaldı belki müşķ ü ‘anberi

K. 12/6: Ḥiṭây ilen Ḥoten mülki şehâ feth oldu Çîni bil / Ki meclis nâfe-i ḥüsnüñ ser-â-ser müşķ ü ‘anberdür

'anber-bār: Anber yağdıran, güzel koku saçan.

G. 107/2: Nāfe-i müşk-i Hoten gerçi mu'atırdur veli / Ey şanem ol hāl-i 'anber-bāruñ andan yahşıdır

'anber-efşān/feşān: Anber saçan, güzel koku saçan.

G. 3/5: Tā ki senden ayru düşdi bu Hataī haste-dil / Būy u müyuñ müşk ile 'anber-feşān kaldı maña

G. 91/1: 'Arızında sünbūlin 'anber-feşān itmiş durur / Şanasın kim 'akreb ilen meh kırān itmiş durur

G. 174/5: Şāneden meşşāta şalmış bir saçun kılın yire / Ser-be-ser hāk-i cihānı 'anber-efşān eylemiş

G. 355/18: Vargil ey bād-ı şabā ol 'anber-efşān zülfe di / Bu kamer devrinde devrān itdigün ya'ni ki ne

G. 367/3: Düşüpdür 'anber-efşān kākülinden / Senün tā ol gül-i hamrāya saye

'anberī, 'anberīn: Anber kokulu.

G. 75/2: Oturur meclisde bir zerrīn-külāh sīm-ten / Asılı zülf-i müselsel 'anberī nisbetlödür

G. 108/1: 'Anberīn zülfün midür yā müşk-i Tataruñ durur / Gökde kevkeb 'ıkdı hem lü'lü'-i şehvāruñ durur

G. 323/1: Ruḥ u zülfün ki bāç almış bugün Keşmīr ü Kābilden / Getürmiş 'anberīn būyı Hıta vü Çin ü Zābilden

G. 364/1: Çiy düşüpdür çin saçuñdan yüz tümen çin üstine / 'Anberīn çin çin düzetmiş müşk-i pür-çin üstine

K. 18/4: Cümle-i mü'minleruñ gönlinde rüşendür yaḫtın / 'Anberīn zülfün sevādı nūr-ı imān yā 'Alī

anca: O kadar çok, onca.

G. 2/4: Anca kevkeb kimi yaş tökdi ğamından gözlerüm / Yir ile gök ile keyvān da be-cā kaldı maña

G. 4/4: Sen gidenen berlü anca zār u efgān itmişem / Yir ü gök ins ü melek cümle baḫaḫaldı maña

G. 10/5: Anca yaş tökdi Hataī fırkatūnden ey şanem / Hancaru baḫsam gözümde yiryüzi sudur maña

G. 40/3: Anca kim fık eyledüm gezdüm vücūdum şehrini / Mişl-i bī-hemtā imişsin yā 'Alī senden meded

G. 43/4: Anca çekdüm miḫnet ü hecrūn ğamın ey bī-vefā / Cevr-i 'ışkuñdan vücūdum nā-tüvān olmuş durur

G. 115/4: Defter ü evrāka sıgmaz anca kim şerḥ eyledüm / Kışsa-i zülfün beyānı kim dirāz olmuş durur

G. 281/1: Dil-berā derd-i firākuñ koymadı cismümde cān / Anca aḫdı kanlu yaşum ḫalmadı bağrumda ḫan

G. 357/6: Anca çekdüm fırkatūn bārını ey gül yüzlü yār / Yüregümdür ğonce-nisbet dopdolu ḫandur yine

G. 344/4: Anca aḫdı gözlerümden kanlu yaşum sū-be-sū / Aḫdı çeşmüm zevraḫı her sūya ol sular bile

G. 357/2: Anca efgān itdüm ey dürr-i melāḫat sensizin / Çeşme-i çeşmümden aḫan baḫr-ı 'ummāndur yine

ancaḫ, ancaḫ: Ancaḫ, sadece, yalnız.

G. 9/2: Ancaḫ yüzün görende senün cān degül melül / Zülfün kimi gönül daḫı berhem durur maña

G. 83/1: Dü zülfüñden maña bir bū gerekdür / Senün vaşluñdan ancaḫ bu gerekdür

G. 85/1: Görelî ol meh yüzün başuma yüz sevdā düşer / Ruḫlaruñ mānendi ancaḫ bir gül-i hamrā düşer

G. 85/2: Ey gönül 'aḫl ehli iseñ sevme ḫūblar yüzini / Ḫūbların derdine ancaḫ bu dil-i şeydā düşer

G. 127/1: Ey perī ḫüsnüñ senün cismümde cāndan yahşıdır / Bil ki ancaḫ cān degül cān u cihāndan yahşıdır

G. 400/2: Şanma ancaḫ müşge virdi bu siyeh-rūlğ saçun / Meh yüzün kıldı hacīl bağlarda verd-i aḫmeri

G. 20/5: Bu Hataīden götürgil miḫnet-i hicrānuñı / Ey perī-rū Tañrı için ancaḫ ilzām it maña

G. 136/4: Bolsun bu māl ü mülk ve ger hīç bolmasın / Niçün ki vaşl-i yārdur ancaḫ maña zarūr

G. 181/1: Menüm cān u cihānum sensin ancaḫ / Meni öldürmegil hecrūnde elḫaḫ

G. 219/1: Lāle tek gülgün niḫābı ey şanem yüzüñden al / 'Aşık-ı bī-çāreni ancaḫ ğam-ı hicrāna şal

G. 426/6: Maña ol dost bolsa dost ancaḫ / Çi ğam ger cümle ālem düşmen oldı

andan: Bu nedenle, ondan dolayı.

G. 12/5: 'Aşık durur yañaḫuñ zülfün Hataī tek / Andan düşer bu vech ile bu pīç ü tāb aña

G. 24/4: Yiryüzi andan münevver kıble de pür-nürdür / Şol mübārek merḫada menden selām yā Muştafā

'andelīb: bkz. bülbul.

G. 18/23: Rüz u şeb tekrār iderler ḫamd ü şükrüñi senün / 'Andelīb ü kumri vü tūtī-i ḫoş-ḫān yā 'Alī

G. 143/3: Ne güleşdür yüzün kim çevresinde / Hezārān 'andelīb ü bülbuli var

G. 244/3: Bir 'andelīb-i kūy-ı firāḫ idüm ey şanem / Yüzüñi görmege bu gül-istāna gelmişem

G. 282/3: Görelî ḫüsnüñ gülünü olmuşam çün 'andelīb / Bağçalarda senden ayru verd-i ḫandān istemen

G. 403/5: Hastedür miskīn Hataī bir mişāl-i 'andelīb / Ḫüsn bağında cemālî gül-izārum gelmedi

‘ankā: İsmi olup cismi olmayan efsanevi bir kuş; Simurg, Zümrüd-ü anka. Yüzü insan yüzüne benzermiş, boynu çok uzunmuş, tüyleri renk renk imiş. Vücudunda otuz kuşun renk ve alameti varmış. İnsan ve hayvanlardan kapıldığını parçalamış.

T. 10/d. 3: Oldı ‘ankā tek Ḥaṭāyī bī-vücūd / Ḳāf-ı kudret sırrı li’l-lāhum ‘Alī

‘ankebūt: Örümcek.

G. 321/6: Asıldum ‘ankebūt tek ey dil-ārām / Mu‘anber ṭurra-i ṭarrāra karşı

anlar: Üçüncü çoğul şahıs zamiri.

G. 82/4: Yüzünü ‘ışk ehli ger görürse ey hūb-ı Ḥoten / **Anlaruñ** gönlünde gam kaygı gider hürrem düşer

G. 209/3: Men didüm kim çeşm ü gamzen sihrı dutdı ‘ālemi / **Anlaruñ** ser-fitnesi kimdür didi kaçumdur ol

G. 215/4: Her kavim adını işidüp şalavāt virmedi / **Anlaruñ** yiri hemîşe damudadır yâ Resûl

G. 256/3: Menüm gâzilerüme hürmet eyleñ / Göñül evinde **anlaruñ** biriyem

G. 256/4: Meni anlardan ayrı şanmañuz siz / Velikîn **anlaruñ** men serveriyem

G. 371/5: Ḥaṭāyīnün nefesin işidenler / Sa‘adet **anlaradur** bī-kerāne

G. 384/4: Derd ü gam geldükçe senden şād olurmen dil-berā / Göreyüm **anlar** menüm göñlümde ber-hürdār ola

G. 400/3: ‘İşkuña düşen göñüller şanma kim ābād ola / **Anlaruñ** şehrin ḥarāb itdi firākuñ leşkeri

‘Anter: Hayber gazası sırasındaki kaleyi savunan kafirlerden biri.

K. 14/6: ‘Anterün başın kesen Ḥayber kapusun kıparan / Ceng içinde kâtil-i küffār sensin yâ ‘Alī

anuñçün: Bu sebepten dolayı, bu nedenle.

G. 20/4: İstemem zâhirde fâş olmak **anuñçün** gözlerem / Mihr-i ‘ışkuñ rāzını ey yār ilhām it maña

G. 33/3: Anuñçün eylemez āhi bu cānum reh-güzāruñda / Ḥarāmīler çaparlar kārvanı çün tütün görgeç

G. 48/2: Hemîşe hāke şalmışdur özini / **Anuñçün** gözler içre tütüyādur

G. 48/6: Anuñçün olmuş anuñ şerbeti pāk / Ki ḥayvān söyleyen yüz ten nevādur

G. 69/3: Yüzidür nisbet-i hürşid-i tābān / Felekde māh **anuñçün** Müşteridür

G. 131/1: ‘Āşıkuñ ‘ākile dāyim sözi dīvāne gelür / ‘Āşıkuñ her dem **anuñçün** sözi dīvāne gelür

G. 322/2: Menümlen hem-dem olmazsa ḥabībüm / **Anuñçün** kırşanam zünnār elinden

K.3/1: Bize şem ‘-i tecellī Muştāfādur / **Anuñçün** server-i āl-i ‘abādur

apar-: Alıp götürmek; çalıp yağmalayıp kaçmak.

G. 15/5: Ey Ḥaṭāyī sen şehid-i gamze-i dil-dārsın / Ḥaşrde reşk **aparur** yitmiş iki millet saña

G. 129/2: **Apardı** ‘aql ile şabr u qarārüm / Menüm şabr u qarārüm anda n’eyler

G. 332/2: Firāk-çin gözlerün göñlüm **aparadı** / Ṭabībüm bahğilen bīmāra karşı

Kıt’a 1/d. 2: ‘İşk deryāsında gāvvaş olasın merdane-vār / Geçme nā-merd köprüsünden koy **aparsın** su seni

‘ār: Haya, kınanma endişesi ile kurallara aykırı davranmaktan kaçınma ve bunu sağlayan duygu için kullanılan ahlak terimi.

G. 31/1: Ser-ḥoş-i cām-ı elestem tā ebed huşyār mest / Mest-i lāya‘kıl gezermen şehir içinde ‘ār mest

G. 151/2: Var yakīn ehli bir erden iste bul maḳşūduñı / Düş anuñ ayağına bil kim bu nāmūs ‘ārdur

G. 192/2: Her kimün cānında hūblar ḥasreti vardur müdām / Dünyede ‘ār itmesün dīdāra göndermek gerek

ara-: Birini veya bir şeyi bulmaya çalışmak.

G. 273/4: Arardum geh o yanı geh bu yanı / Fiğān u āh idüp seni **araram**

ara: ilişki; iki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, aralık, boşluk, mesafe; kişilerin veya toplulukların birbirine karşı olan durumu veya ilgisi, içinde (-de/-da), (söz konusu olan iki şeyde) orta, beyn, mâbeyn.

G. 76/3: Lāl oturma söyle ey cān murğı geldi nev-bahār / Gitdi kış vakti **aradan** uş gül-istān devridür

G. 125/2: Ser-i küyuñda ne gam nāle kılursa dil ü cān / Yüzi gül gülşen **ara** bülbul-i ḥoş-h‘ān doludur

G. 170/1: Sensin hemîşe şüret ü ma‘nāda şāhumuz / Bilgil yakīn ki **arada** Ḥaḳdur güvāhumuz

G. 178/2: Lāle görmüş gül yüzün Mecnūn kimi şeydā olup / Dağ **ara** mesken dutup koymış durur gögsine dāğ

G. 212/3: Dem-be-dem yağlıg **arasında** ḥabībüm kaşlaruñ / Şanasın kim görünür gözine gökden hilāl

G. 203/4: Dil **ara** ‘āşıklıkum pinhān iken sen ey perī / Halk **ara** sen anı yüz dillerde destān eyledün

G. 267/5: Ḥaḳ bilür kim ḥüsn içinde bu Ḥaṭāyī dil-beri / Cümle hūblar **arada** ‘ālemdе görkemdür menüm

G. 283/4: Gel vefā resmin **aradan** sen götürme men dağı / Kılalı pür-sıdık ilen bir ‘ahd ü peymān yeniden

G. 256/17: Çünkü devr itmez ayağı meclis-i ‘uşşāk **ara** / Leblerün cām-ı muşaffā kıldıguñ ya‘ni ki ne

G. 355/24: Çalmağ için başımı top eyleyüp meydān **ara** / Hāv idüp zülfüñi çevgān itdigün ya‘ni ki ne

G. 382/4: Götürgil ağ yüzünden kara zülf / **Arada** bu ḥicāb olsun mı böyle

G. 389/2: Öyle kim zulmât içinde âfîtab olur 'ıyân / Küfr-i zülfûn **arasında** ruhların îmân kimi
G. 416/5: Ey Hâtâyî firkatûn çek tâ vişâlûn bulasın / Bes yavuk kılmış vişâlûn birle hicrân **arası**
M. 2/44: Yüri ejdehayı **aradan** götür / Ol ekmekni ağzından alup getir

'Arab: Tarihin en eski, büyük ve bugün de varlığını devam ettiren milletlerinden biri; Arap ırkına mensup kimse.

G. 126/3: Yitdükçe tükenür 'Arabuñ küyü meskeni / Bağdâd içinde her nice kim Türkmân kıpar

'arak: Ter; sevgilinin yanağından süzülen ter.

G. 138/1: Bir katre-i 'arak ki yüzünden nişâr olur / Şahn-ı zemîn bahâr u gül ü lâle-zâr olur

G. 335/2: 'Arızuñ üste düşüpdür katre katre şol 'arak / Şanasın şebnem durur düşmüş gül-istân üstine

aralıq: Orta, beyn.

G. 76/4: 'Aşıka mihr etdi dil-ber kalmadı devr-i rakîb / Küfr **aralıqdan** arındı şimdi îmân devridür

G. 305/5: **Aralıqdan** küdûretler arındı / Sürülsün la'net ol şeytâna gelsün

ârâm: Rahat, huzur, sükûn,istirâhat.

G. 20/3: Çün gönül hâlûn ucından düşdi zülfûn kaydına / Bî-günâh öldürmegil bir lahza **ârâm** it maña

G. 21/3: Cevr-i hicrân çekdügümden kalmayupdur tākātum / Yâ naşîb itseñ n'olaydı şabr u **ârâmı** maña

G. 23/3: Şabr u **ârāmum** gidüpdür görmezem 'aynumda h'âb / Firkatûn bir eylemişdür şubh ile şâmı maña

G. 51/4: Rûzgârum tîredür sensiz eyâ ârâm-ı dil / Dil niçük **ârām** dutsun hâdden ötdi intizâr

G. 51/6: Bî-karâr oldum saçuñ tek ruhlarıñdan ayru men / Men niçük **ârām** idem sensiz ki oldum dil-figâr

G. 277/1: Ey dirîgâ gitdi gelmez ol gül-endāmum menüm / Ne kararum var ne şabrum u ne **ârāmum** menüm

G. 308/2: Karâr u şabr u **ârāmum** tükendi / Kesildi külli fermānum ne dirsın

G. 317/5: Zihî bülbül ki şevkinden ne şabrı var ne **ârāmı** / Düşüpdür gülşen içinde hezârân kâl u kıl andan

G. 336/3: Bu kararı yoñ gönül bilmen haçan **ârām** ide / Yâ meger bir gün menümlen dil-sitānum söyleşe

ar'ar: Dikenli ardıc ağacı, dağ servisi *mecazen* sevgilinin zarif endâmı, ince ve uzun boyu.

G. 41/1: Kāmetüñden münfa'ıldür sāye-i serv-i bülend / Hasretüñden 'ar'ar u şimşād olupdur derd-mend

G. 155/2: Ravza-i hüsnüñ gül-istānında kaddüñ nahli gör / 'Ar'ar u şimşād ucından ser-firāz olmuş durur

G. 196/1: Ol güneş bir zerredür nūr-ı cemālinden anuñ / Utanupdur serv ü **ar'ar** kadd ü bālinden anuñ

arh, arıh: Ark, içinden su akıtmak için toprak kazılarak yapılan açık oluk, arık, dren, karık.

G. 158/4: Şabr kıl cevrine katlan bu meşeldür didiler / Bir **arıha** su aşıpdur yine hem ahasıdur

G. 305/7: Ahan çaylar ahan **arhlar** bulahlar / Yirinden mevc urup 'ummāna gelsün

arha: Arka, art, geri.

G. 327/10: 'Alî oldur ki Cümcümden Furātuñ yolını sordı / Yedi **arhadan** ün geldi ki Cümcüm ibn-i Gergerden

arı: Güzel, parlak; iyice, güzelce.

G. 198/6: **Arı** yüzün şafhasıdur āyet-i fethün karîb / Harf u nokta ol yüz üste hatt u hālûndür senüñ

G. 266/1: Avlağda bugün avlar iken yāra yoluğdum / Bir aydan **arı** gün kimi didāra yoluğdum

arılıq: Arılık; temizlik, saffet, günahsızlık.

G. 46/3: **Arılıq** bi'llāh severmen men seni ey dil-rubā / Tā tamāmı sevmişem būs u kenārum yoñ durur

arın-: Temizlenmek.

G. 2/5: Ey Hâtâyî zülfî tek **arındı** yüzden zengibār / Dil-ber-i Çîn ü Hoten hūb-ı Hıfây kaldı maña

G. 76/4: 'Aşıka mihr etdi dil-ber kalmadı devr-i rakîb / Küfr aralıqdan **arındı** şimdi îmân devridür

G. 305/5: Aralıqdan küdûretler **arındı** / Sürülsün la'net ol şeytâna gelsün

K. 8/7: Vir başı Hüseyin 'ışkına şüfî vü şehîd ol / Gel şübheden **arın** şeh-i merdān 'Alîdür

'arız: Yanak.

G. 41/2: 'Arızuñ bağında zülfûn tārına bend eylegil / İster iseñ nāle-i bülbülde olmak behre-mend

G. 79/2: 'Arızuñ gülşen durur cānum aña bülbül kimi / Ruhlarıñ çün şem'dür gönlüm aña pervānedür

G. 86/1: 'Arızuñ kim ol ruh-ı pür-nūr u tāb üstindedür / Şevke beñzer kim hemîşe âfîtab üstindedür

G. 91/1: 'Arızında sünbülün 'anber-feşān itmiş durur / Şanasın kim 'akreb ilen meh kıran itmiş durur

G. 152/7: Ey Hataîyî Taîrî sorsun bu şikeste gönlünü / Zerd olupdur 'arızuñ andan meger kan ayrılır
G. 174/6: 'Arızuñ bağında bir murğ-i harîm olmuş Halîl / Ol sebebdan Hâk aña odı gül-istân eylemiş
G. 176/2: 'Arızuñı görelî âyîne oldı gönlümüz / Küfr-i zülfünü götürdüñ nûr-ı îmân oldı fâş
G. 204/1: Sünbülünü 'arızuñ devrinde efşân eyledüñ / Hâtır-ı mecmu'umı gamdan perîşân eyledüñ
G. 212/2: Gül gül oldı 'arızuñ şevkin görüben şem'-i dil / Düşse zülfün 'aksi şol gül yağlıg üste dâl dâl
G. 221/4: Bülbül-i bağ-ı vişâlam ey gül-endânum menüm / 'Arız u ruh-sâruñı görsem gül-istânım direm
G. 226/3: Bes ki bülbül tek cihânda 'ışk ile feryâd idem / 'Arızuñ bağ-ı gülî çün verd-i ahmer görmişem
G. 274/3: Nev-bahâr-ı haţ u reyhânundan ayru düşmüşem / 'Arızuñ tek lâl-i gül-berg-i sır-âb isterem
G. 335/2: 'Arızuñ üste düşüpdür kaţre kaţre şol 'arâz / Şanasın şebnem durur düşmüş gül-istân üstine
G. 335/3: Zülfî çîn olmuş durur her dem düşer şol 'arîza / Zulmet-i devrânı gör kim düşmüş îmân üstine
G. 355/12: 'Arızuñı zülfünüz birlen hicâb idüp müdâm / Ey güneş yüzünü pinhân itdigün ya'ni ki ne
G. 355/15: Gönce gül handân olup nergisle süsen bitmege / 'Arızuñ bağın gül-istân itdigün ya'ni ki ne
G. 346/1: Tâ yüzün üstine zülfün saye şalmışdur yine / 'Arızuñ rengi gül-i hamrâya şalmışdur yine
G. 389/3: 'Arızuñ nisbetin vaşfın cihânda söylerem / Gülşen-i cennetde bitmiş şol gül-i handân kimi
G. 401/5: Nice yanmasun Hataîyî 'arızuñ hecride kim / Ğarka-i hûn oldı cevrenden gül-i handân dağı
G. 407/6: Kâmetün pest eyledi servi cemende ey şanem / 'Arızuñ kıldı hacil bağlarda verd-i ahmeri
G. 409/3: Gül gül-istânda bugündür nâzûk ü ra'nâ velî / 'Arızuñ tek ey şanem hiç gülde ruh-sâr olmadı
G. 414/3: Murğ-ı dil gâhî ruhuñ geh 'arızuñ mesken dutar / Bülbül-i dil-haste birdür n'eylesün gül-zâr iki
G. 421/4: Dest-i kudret tâ ki çekdi 'arızuñ levhinde haţ / Hânsı kâtib yazabildi şol haţ-ı mevzûn kimi

'arif, 'arifân (c.): Mânevî tecrübeyle mârifet ve hakikat mertebesine ulaşan sûfî.

G. 50/7: Olar kim çihl tendür sırr-ı kudret / Anı 'arif bilür ince haberdür
G. 132/5: 'Arif iseñ koymagil elden haqîkat menzilin / Ğâfil olma düny-e-i Ğaddâra virme ihtiyâr
G. 149/5: Her kim ki 'arif oldı cihân terkin eyledi / Bu dünyenün metâ'ı katında kelîl durur
G. 270/5: 'Arif gerek Hataîyîni idrâk eyleye / Güftârûñı be-merdüm-i nâdân ne söyliyem
G. 307/3: Her kimünlen oynaduñ çekdüñ çevirdüñ çarhını / Hiç 'arif nakşuñı duymaz 'aceb nerrâdsın
G. 321/3: Haqıla ol Haqı bir bil yapışma bâtıla zinhâr / Aña 'arif direm dâyim ki seçe haqqı bâtıldan
G. 377/6: Beş gün özüñi hoş gör çün dünye bekasızdur / Ger 'arifiseñ ey dil şûkr eyle bu eyyama
G. 429/5: Hataîyî pîr ü mürşidsin elüñi dutsa bir şûfî / Gel ey 'arif sen insân ol kerem kıl olma hâr şûfî
G. 431/6: Bu fenâ mülkine her kim aldanur 'arif degül / 'Arif oldur terk ide işbu cihân Ğavġasını
K. 12/1: Gel ey 'arif saña her dem tavâf-ı hacc-ı ekberdür / Ki kıble nûr-ı peygamber imâmı nağd-ı Haydardur
K. 12/9: Behişt isterseñ ey 'arif be-yâd it meclis-i rindân / Haquñ dîdârı ey zâhid ne cennâta müyesserdür
K. 13/17: Gel ey 'arif sen öz nefsuñı tanı / Ki nefsin bilmeyen dür ez-Hudâdur

'arş: İslâm inancına göre göğün en yüksek katı, âlem tasavvurunda en yüksek nokta.

G. 99/7: Ger burc-ı 'arşuñ üste melek anı sevmese / Hârût teki maġâmı anuñ ka'r-ı çâhdur
G. 167/7: Bu Hataîyî ka'be-i 'ışkuña ihrâm bağladı / Ol sa'atde 'arşa çıldı zıkr-i illâ'llâhumuz
G. 169/2: Kapuñda n'ola meh ü mihre baş egmez isem / Ferâz-ı küngüre-i 'arşdur şehâ yirümüz
G. 317/1: Yüzündür 'arş-ı er-Rahmân ki her dem Cebra'îl andan / Kelâmu'llâh indürürdi bürhân u delîl andan
K. 11/11: Ol kerâmet kânısın kim Hâk te'âlâdan saña / Şark u Ğarb u 'arş u kürs oldı musahhar yâ 'Alî

'arşu'llâh: Allah'a ait olan göğün en yüksek katı; Hurufilikte insan yüzü.

G. 61/1: Ey haq ehli sen senün cismünde beytu'llâhı gör / Hancaru 'azm eyleseñ levhinde 'arşu'llâhı gör

art-: Fazlalaşmak, çoğalmak.

G. 317/4: Vişâlün iştiyâkıñdan hezârân Ğuşşalar çekdüm / Dirîġâ bî-devâ derdüm ki artar ıl-be-ıl andan
G. 331/1: Kim olam gönderem sen yâre karşı / Ki artar hasret ile yâre karşı
G. 340/8: Gül yüzini görelî artdı fiġânı kuşlaruñ / Lâl iken bülbüllerün şavtı hezâr oldı yine
G. 402/1: Bu şurâhî dil-ber-i ra'nâ kimidür kâmeti / Rûh tek her kim ki râhın içir artar râhâtı

artuh, artuk: Fazla; -den başka.

G. 206/3: Ne cânsan sen menüm cânımdan artuh / Gönülden gitmedi bir dem hayâlün
M. 1/6: Eger çoğdur günâhum hazretünde / Ümidüm andan artukdur katuñda
M. 1/7: Şad oldı gerçi şeytân menden artuk / Ki bir dirmin seni yoğ senden artuk

'arz et-: Göstermek, sunmak, takdim.

G. 39/1: 'Arza yazdum men saña ey şâh-ı hûbânım meded / 'Arz-ı hâlüm sen bilürsün dîn ü îmânım meded
G. 312/5: Ger maña 'arz-ı cemâl olmazsa dil-berden naşîb / Durmazam bir lahza hiç firdevs-i a'lâsında men

G. 379/1: Ey şabā aḥvālūmi ‘arz eylegil cānāneye / ‘Āşıka her dem cefā gösterdiğün cānā neye
G. 140/1: Sensiziñ gönlüm şehā bir külbe-i vīrānedür / Kimseye ‘arz itmezem kim bir yıhılmış ḥānedür

arz: Yer, küre-i zemin.

G. 17/4: Vālih ü ser-geştüdür ‘ālemde ehl-i ma‘rifet / Vechūñe ey gevher-i pākīze-i arz u sema

ârzû: Heves, şevk, özlem.

G. 151/5: Her kimün ‘ālemde bir dil-ḥ‘āhı vardur dostdan / Zāhidün ârzûsı cennet ‘āşıkuñ dīdārdur

G. 263/2: Bülbül-i mestem şehā bīmār u zāram rüz u şeb / Ârzû-yı gül gamından hāra muḥtāc olmışam

arzula-: Bir şeyi candan ve yürekten istemek, arzu etmek.

G. 156/1: Tā ki gönlüm ğamze-i ol çeşm-i fettān ârzular / Derd-mend olmuş durur her laḥza dermān ârzular

G. 156/2: Cān-ı şīrīnüm fīrāk u hecr ile bolmış za‘īf / Şimdi yüz miñ ḥasret ile vaşl-ı cānān ârzular

G. 156/3: Sen ki mün‘imsin bugün ḥüsn-i cemāl ehline kim / Sāyil-i dil ḥazretünñden luṭf u iḥsān ârzular

G. 156/4: Tā ki düşmişdür cihānda gül vişālünñden ırağ / Bülbül-i ḥayrān hevā-yı bağ u bustān ârzular

G. 156/5: Bu Ḥaṭāyī ârzular yārūñ cemālın ey raḳīb / Nişe kim Yūsuf-liḳāsın pīr-i Ken‘ān ârzular

aş-: Asmak, bir yere tutturmak.

G. 323/2: Dü zülfün mu‘ciz-i Mūsā vü siḥr-i Sāmīrī ‘aynuñ / Hezārān men teki Hārūt aşupdur çāh-ı Bābilden

G. 356/14: Asmağ içün cānumı bir kıl ilen ey nev-nihal / Serv tek ḳaddūñi peydā ḳıldığüñ ya‘ni ki ne

G. 388/1: Aşdı zülfün tek ğamuñ şol ḳadd ü bālādan meni / Rüy göster māh-ı men ḳurtar bu sevdādan meni

as-: Bir şeyin sınırını geçmek.

G. 373/2: Bilürdüm ḥadden aşupdur günāhum / ‘Aliyyü’l-Murtaḫā içün bağışla

aş: Yemek.

G. 209/4: Gözüümün yaşın ki şaldum içdigüm sudur maña / Bağrumuñ ḳanın ki gördüm ağulu aşumdur ol

‘asā: Çeşitli din ve kültürlerde kudret ve otorite ile dinî-sihrî gücün sembolü sayılan sopa, değnek; Hz. Musa’nın mucizeli değneği.

G. 16/2: Ey be-ḥaḳḳ-ı mu‘cizātı virdün ol Mūsāya sen / Kim maña Mūsī-i ‘İmrānuñ ‘aşāsından meded

G. 256/7: Süleymān ḥātemi Mūsī ‘asāsı / Cihāna Nūḥ tufāna şimdi geldüm

K. 2/9: Mu‘cizātuñ ḳatına Mūsī mişāl-i mürçe / Gerçi Fir‘avna ‘asāsı ejdeḥādur yā Nebī

K.16/11: Cihānı siḥr ilen Fir‘avn özine tābī‘ itmişdi / Oları yutmağa Mūsā ‘aşāsı ejdeḥā geldi

Mus. 1/d. 48: Kelīmūñ ‘asāsın ḳılan ejdeḥā

āsān: Kolay, zahmetsiz.

G. 203/5: Cevr-i ‘ışkuñ ey ḥabībüm öyle ḥadden ötdi kim / Bu Ḥaṭāyī ḥasteye mātemni āsān eyledün

G. 355/9: Ayağūñ tozında dirlik istedüm men ol didün / Müşkilümni böyle āsān itdigün ya‘ni ki ne

G. 412/5: Ḥaṭāyī cümlesinün kemteridür / Özin bilene yol āsān degül mi

‘asel: Bal

G.128/5: Teşne-dildür bu Ḥaṭāyī cān virüpdür la‘lūñe / Nice kim la‘lūñ ‘aseldür dil aña zenbūr olur

āsīb: Bela, felaket, musibet, zarar.

G. 338/4: Tā ki āsīb-i felekden görmeye ḥüsnün zevāl / İşigünde gice gündüz pāsban oldum yine

asıl-: Bir yere tutunup sarmak, boynuna ip geçirilip sallandırılarak öldürülmek.

G. 146/13: Bu dükān yüz miñ dükāndur Ḥaḳ dükānidur velī / Şehr birdür kār birdür asılırsan dār bir

G. 181/3: Yüzün devrinde ey gül-çehre gökden / Meh ü ḥürşid aşılmışdur mu‘allak

G. 264/2: Sözün her biri gevher olduğu‘çün / Asılmışdur hemişe güşda gördüm

G. 331/6: Asıldum ‘ankebüt tek ey dil-ārām / Mu‘anber ṭurra-i ṭarrāra ḳarşu

G. 333/3: Aşılmış zülfinün her bir telinde / Menüm tek mübtelālar dürlü dürlü

āsītān, āstān, āstāne: Kapı eşiği, dergah; aşık daima bu āsitanda yüz suyu ve gözyaşı döker, oraya erişebilmek için, yüz sürebilmek için yalvarır. Tasavvufta şeyhin kapısıdır, oradan himmet umulur.

G. 6/3: ‘Ālem ḥalāyıkı maña cümle ḥasūd ola / Ol āsitānuñ iti penāhum yeter maña

G. 11/3: Āsitānuñ ḥākini virmen cemī‘-i ‘āleme / Her ayağūñ toprağı mülk-i Süleymāndur maña

G. 78/7: Hānda kim yatsam cihānda uyhu gelmez çeşmüme / Bu Hāṭāyī yatmağa yār **āsītānī** hāndadır
G. 99/6: Ol ma'den-i velāyet anuñ **āsītānıdır** / Kim işigüñde ins ü melek dād-h'āhdur
G. 123/5: Devlet-i vaşluñ diler miskīn Hāṭāyī her zamān / Hāk-i pāyuñ tek maḳāmı **āsītān** üstindedür
G. 109/5: Hāṭāyī hastenüñ virgil murādın hasbeten li'llāh / Ki hāk-i **āsītānuñda** işi dāyim temennādur
G. 175/2: Āsitānuñ çākeridür kayşer ü fağfūr-ı Çīn / Rüstem ü İsfendiyār u Husrev ü Cemşīd imiş
G. 189/2: Tā ola her dem menüm baş üste kāyim devletüm / **Āsitānuñda** yaturmen dāyimā ber-rüy-ı hāk
G. 205/5: Cenāb-ı **āsītānuñda** dirīgā kıymetüm yoḥdur / Vişālūñ özgeler gördi meni yandurdı hicrānuñ
G. 222/3: Tende cān olduğca gitmen **āsītānuñdan** senüñ / Ayağūñ toprağını baş üste devlet bilmişem
G. 223/5: Görenden berlü dīdāruñ Hāṭāyī ḥastedür ḥayrān / Anuñ kim **āsītānında** salāfīnler gedā gördüm
G. 226/5: Bu Hāṭāyīnūñ maḳāmı **āsītānuñdur** müdām / Çün seni şāh-ı kerem özümni Qanber görmişem
G. 227/4: Vālihem bir ḳaddi tūbā la'li kevşer yāra kim / **Āsitānı** ravza-i dārū's-selāmumdur menüm
G. 234/5: Zülfini müşk oḥudum aydur ki ebsem söyleme / Müşk daḥı pūr turāb-ı **āsītānumdur** menüm
G. 249/5: Niçe gündür kim Hāṭāyī **āsītānuñ** yastanur / Sormaduñ bir gün ki ḥani ol ḡulām-ı kemterüm
G. 259/5: Bende Hāṭāyī düşmiş idi yārdan ırağ / Yetdüm çü **āsītān-ı** şeḥenşāha şükr idem
G. 263/5: Bu Hāṭāyī bir kuluñdur **āsītānuñda** senüñ / Mürvet eyle men seni sulṭāna nisbet ḳılmışam
G. 265/3: Şeḥe müştāk idüm ḡāyetde bi'llāh / Şükür kim **āsītāna** şimdi geldüm
G. 276/5: Bu Hāṭāyī **āsītānuñ** çākeridür sıdḳ ile / Sen daḥı bir n'ola ger sulṭānum olsayduñ menüm
G. 296/1: Senden özge yārum olsa ey perī-veş sīm-ten / **Āsitānuñ** çevresinde ḳoy ki hāk olsun beden
G. 298/3: Ger meni ḳulluğa maḳbūl eylegil yā eyleme / **Āsitānuñda** senüñ ey şāh derbānam bugün
G. 298/4: Āsitānuñ itlerinden tā ki bulmuşam şeref / Ey perī 'ışḳuñda men mihr ile seg-bānam bugün
G. 314/3: **Āsitān-ı** rāhuñuz oldı sırāt-ı müstākīm / Uş saña virdi hidāyet faẓl-ı Rabbü'l-'ālemīn
G. 317/7: Dilerseñ gitmeye kuluñ Hāṭāyī **āsītānuñdan** / Maña mihr ü vefā göster gözüm yaşı sebīl andan
G. 348/5: Menzil-i rahmānilerdür **āsītānı** dil-berüñ / Gitgil ey şeyṭān raḳīb āheng-i dergāh eyleme
G. 379/2: Men gedānuñ ḥāceti senden budur ey şāh-ı ḥüsn / **Āsitānuñ** resmini bildirmegil bigāneye
G. 394/3: Yüzümni hāk-i pā ḳıluram **āsītānuña** / Tā kim dege yüzüme sa'ādetlü dāmeni
G. 408/3: Kim işigüñi yaslana devlet bulur müdām / Ol **āsītāna** sāye-i Sübhān disem yiri
G. 417/3: Dilemez **āsītānuñdan** cūdālīg / Cefā ḳılma vefā ister Hāṭāyī
G. 439/2: Olmuşam iḥlās ile bir bende-i çāker saña / Dutmuşam **āstānuña** sıdḳ u irādet yā 'Alī
K. 10/12: Şeḥūñ **āstānesinde** ḳulları çoḥ / Hāṭāyī cümlesinden kemter oldı
K. 18/9: Āsitānuñ toprağına ay u gün eyler sücūd / Miñ ḡenā oḥur saña bu çarḥ-ı keyvān yā 'Alī

āsiyāb: Su deḡirmeni mecazen felek, dünya.

G.27/2: Fırḳat-ı 'ışḳuñda ey gül-çehre zār u giryeden / Qanlı yaşum Hāk bilür çizgindürür hem **āsiyāb**

'Asker, 'Askerī: Ebū Muhammed Hasen b. Alī el-Hādī b. Muhammed el-Cevād et-Takī (ö. 260/874), İsnāaşeriyye Şīası'nın on birinci imamı. Askerisāmerrā'da ikamete mecbur edilen ve hayatı boyunca buradan ayrılmasına izin verilmeyen Hasan b. Ali bu sebeple Askerī nisbesiyle anılmıştır. Kendisine ayrıca Sāmīt, Zekī, Nakī, Refik, Hādī ve Hālīs gibi lakaplar verilmiştir. Kendinden sonra imāmeti devam ettirecek erkek evlāt bırakmadan öldüğü ileri sürülen Hasan el-Askerī'nin vefatı İmāmiler arasında büyük bir buhran yaratmıştır. Fakat zamanla, Hasan el-Askerī'nin ölümünden bir süre önce Rum veya zenci asıllı Nercis adlı bir cāriyeden doğan Muhammed el-Mehdī adında bir oğlunun olduğu inancı İmāmiler arasında yaygınlaştı ve diğ er inançları savunan fırkalar tamamen ortadan kalktı. Doğumunda Askerī'nin teyzesi Hakīme bint Cevād'ın hazır bulunduğu, mensuplarından dört kişi ve birkaç hizmetçisinin gördüğü rivayet edilen Muhammed el-Mehdī el-Muntazar da kısa bir süre sonra ölmüştür. İmāmī Şiiler'e göre ise ölmeyip gaybete girmiştir ve zuhuru halen beklenmektedir (İA).

G. 373/6: Hasan u 'Askerī ehl-i 'atādur / Muhammed Muktedā için bağışla
K. 3/8: Eyva'llāh hāk-i pāy-i 'Askerīnūñ / Çekermen çeşmüme çün tütüyādur
K. 7/8: Taḳīdür bā-Nakī Şāh 'Askerī hem / Velī Mehdi velāyet leşkeriyüz
K. 8/15: Bā-dest-i tevekkül dutağör dāmeni-i 'Asker / Yek-reng olanuñ derdine dermān 'Alīdür
K. 9/7: Taḳī vü hem Nakī şāh 'Askerī hem / Olar kim şāḥib-i sırru'l-beḳādur
K. 6/7: Taḳī tācum Nakīdür nūr-ı 'aynum / Fedā-yı hāk-i pāy-i 'Askerīyem
K. 10/6: İmām Kāzım 'Alī Mūsī Rızādan / Taḳī vü bā-Nakī şāh 'Asker oldı
K. 13/3: Mevālī mezhebümdür Şāh 'Asker / Şalātu ve's-selām u merḥabādur
K. 19/10: Evliyā için sipehsālar olup hem pīşvā / Güyiyā bir kevkeb-i 'ulvī olupdur 'Askerī

aşl: Soy, nesep.

G. 265/9: Havaşir **aşlını** koyman cihāna / Hataýiyem cihāna şimdi geldüm

G. 425/4: Saña hem **aşluña** şad bāreka'llāh / Ki senden tu'me itmiş mūr u māhī

K. 2/10: Bu Hataýī hāsteye kılğil şefā'at rūz-ı haşr / Çünkü **aşlından** senüñlen āşinādur yā Nebī

aşlan: Erkekleri yeleli, yırtıcı, çok koyu sarı renkli güçlü bir tür memeli, arslan; Hz. Ali'ye Allah'ın aslanı denir. Alevi inancına göre, Hz. Peygamber, Miraç'a yükseldiğinde karşısına bir aslan çıkar. Aslan kükrer ve Hz. Peygamber korkunca, Allah ondan korkmamasını, yüzüğünü ağzına vermesini ister. Aslan yoldan çekilince Hz. Peygamber Allah'ın yanına gider. Onunla doksan bin kelam konuşur. Daha sonra Allah O'na Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'e vermesi için bir salkım üzüm verir. Dönüş yolunda Hz. Peygamber kırklara uğrar. Orada kudretten bir el gelip üzümü ezer, şerbet yapar. Hz. Peygamber o elde yüzüğü görünce şaşırır. Sonra kırklar üryan büryan semaha başlar. Hz. Peygamber de onlara eşlik eder. Yolculuğu sona erince Hz. Ali'nin yanına giden Hz. Peygamber yüzüğü önüne koyarak ona "Sen bir sır-ı vilayetsin, evvel sensin, âhir sensin cümle sana bağıldır, tevellayım sana ezel ya Aliyyü'l Murtaza" der (Mürüvet Harman). Bu olay Buyruk'ta da anlatılır.

G. 147/4: Gerçi āhū gözlerüñ **aşlanları** sayd eylemiş / Ey müselmān āhūlar şiri şikār itmek m'olur

G. 162/6: Ey özin şirüm diyen şahrāda rūbāh-ı hayl / Var evünde müş olgıl çünkü **aşlan** devridür

G. 438/5: Muştāfā gördi seni **aşlan** sıfatlı der-felek / Şāhib-i mi'rāc u hem-tāc u livāsın yā 'Alī

K. 8/4: Mi'rāca Muhammed ki 'urūc itdi zi-suflā / Ber-der-geh-i Hāk gördi ki **aşlan** 'Alidür

T. 7/d. 3: Ey Hataýī giymiş **aşlan** kisvetin / Lā-mekān kaşırında der-bāndur 'Alī

assı: Fayda, kâr, menfaat

G. 415/5: Sonki pişmān **aşşı** kılmaz ey gönül yār istegil / Hānsı hoş gün geldi gitdi soñı gām āh olmadı

āsumān: Gökyüzü, semâ. Zemin ile tezat yapılarak kullanılmıştır.

G. 47/4: Devridür anuñ çü meh-i müdevver / Ser-püş çü şekl-i **āsumāndur**

G. 86/4: Tāb-ı 'ışkuñdan hemişe gör ne ser-gerdān gezer / **Āsumān** dāyim ki yüzüñden niķāb üstindedür

G. 119/7: Kim anuñ tıgınuñ dārbından oldı / Zemīn ü **āsumān** lerzān 'Alidür

G. 123/2: Şol münevver çehreñüz katında kemter zerredür / Gerçi hürşidüñ maķāmı **āsumān** üstindedür

G. 127/3: Öğmeñüz māh-ı feleknüñ pertev-i ruḥ-sāruñ / Ol perīnüñ hüsni māh-ı **āsumāndan** yahşıdur

G. 138/4: Ruḥ-sāruñı görürse meh-i **āsumān** bugün / Ol dem yüzini yire dutup şerm-sār olur

G. 223/2: Menüm pervīn teki çeşmüm giceler uyhusuz kaldı / Sa'ādet **āsumānında** yüzüñ bedr-i dūcā gördüm

G. 234/6: Göz midür yā çeşm-i āhū yoḥsa nergis mestidür / Yüz midür ol yoḥsa māh-ı **āsumānumdur** menüm

G. 235/4: Her kim ki gün yüzüñ haberini getürse yār / Men āña müjde yir ü gök ü **āsumān** virem

G. 258/4: Erenler **āsumānuñ** diregidür / Direk yirden dayanur āsumāna

G. 303/4: Men didüm manzarda gördüm pür cemālūñ her gice / Yār aydur tek durur māh **āsumāndur** sen diyen

G. 358/4: Erenler āsumānuñ diregidür / Direk yirden dayanur **āsumāna**

K. 7/3: 'Alidür 'aynumuzda 'ayn-ı mazhar / Zemīn ü **āsumānuñ** enveriyüz

M. 2/2: Dokuz **āsumānı** mu'allā kılan / Zemīn şafḥasını muşaffā kılan

M. 2/16: Çü erden ere fark vardır yakīn / Berāber imez **āsumān** u zemin

'aşık: Seven. Şair daima aşıktır. Aşkı samimidir. Aşkın gıdası hüzündür, sevgiliden daima lütuf bekler. Sevgilisi ile asla bir araya gelmez. Onunla beraberliği daima hayalidir. Aşık canını sevgilisine verecek kadar cömerttir. Sevgiliden gelen her türlü eziyete katlanır. İki büküm, kararsız, sabırsız, gözü kan ağlar, mest, gam yiyen, hayran, sadık, inleyen, güçsüz gibi sıfatları vardır (İP).

G. 11/5: Ey Hataýī hūblaruñ cevri vefādur **'aşıķa** / Fırkat ü hecri nigāruñ lūtf u iḥsāndur maña

G. 12/5: 'Āşık durur yañağūña zūlfūñ Hataýī tek / Andan düşer bu vech ile bu piç ü tāb āña

G. 13/5: Özge **'aşıķlar** egerçi dil virür dil-dārına / Bu Hataýī hāste gör yoluñda kıldı cān fedā

G. 27/8: Cān virüp ma'şūķanuñ yolında bī-rey ü riya / 'Āşık oldur kılmaya her müdde'iden ictināb

G. 31/3: Hāķkına **'aşıķ** olanlar cān u başa kalmasun / Ol yüze müştāk olanuñ kıblesi dīdār mest

G. 33/5: Hataýī resm-i evvelden kalupdur ihtirāz eyle / Hezārān nāz ider hūblar ki **'aşıķnı** zebūn görgeç

G. 35/4: Kılma ey nāşih maña zūlfın seversin diye ta'n / Hānsı **'aşıķdur** kim andan başda bir sevdāsı yoḥ

G. 35/5: Gerçi çoḥdur dünyede 'uşşāķı ol māhuñ velī / Bu Hataýī hāste tek bir **'aşıķ-ı** şeydāsı yoḥ

G. 40/2: 'Işk ile ma'şūķ u **'aşıķ** senden olmışdur zuhūr / 'Işk ile şeydā imişsin yā 'Alī senden meded

G. 46/5: Āķil aydur ey Hataýī ihtiyār elden koma / **'Āşıķam** pür-derd elinde ihtiyārum yoḥ durur

G. 55/3: Ger senüñ yüzüñ degül **'aşıķlar** için kıble-gāh / Bes neden boldı hilālī kaşlaruñ mihrāblar

- G. 56/3: Hasretinden dil-berüñ düşdüm Serendîb kühina / 'Āşık-ı dil-hasteni her dem sorar âhü gelür
- G. 57/1: 'Āşık iseñ gel berü kim cân-ı cânân mendedür / Zâhidâ pes handasın kim nûr-ı îmân mendedür
- G. 62/3: 'Āşıklar kıblesi yüzündür ey dost / Kaşuñ mihrâbına minber gelüpdür
- G. 64/5: Hûblara bahmağda zâhid ger günâh oğur velî / Ol günâhlar 'âşıkâ ayn-ı şavâb itmiş durur
- G. 65/4: N'ola 'âşıkları öldürseñ ey dost / Lebüñ bir büsesi yüz hûn-bahâdur
- G. 67/3: Dil-berüm cām-ı şarâb içmiş işitdim nuql için / 'Āşık-ı dil-haste bağından kebâb almış gider
- G. 68/4: 'İşka dil virdüñ diye cevri itme ey zâhid maña / Cân virür ma' şûka dâyim 'âşık-ı kallâşlar
- G. 76/4: 'Āşıkâ mihr etdi dil-ber kalmadı devr-i rakîb / Küfr aralığdan arındı şimdi îmân devridür
- G. 77/1: Ey ki ser-hoşdur dü-çeşmüñ leblerüñ peymânedür / Ol sebebdan 'âşıküñ dâyim yiri mey-hânedür
- G. 89/1: Hûblar yüzine bahmağı zâhid eydür günâh / 'Āşıklar ol günâhı hemîşe şevâb oğur
- G. 95/4: Ey gönül hicrân gâmindan çoğ şikâyet kılma kim / 'Āşıkâ cevri ü cefâsı lutf ile ihsânıdur
- G. 100/3: Bed-nâm kılma gönülüm 'âşık diyüp hasûd / Âlemde 'ışk adı bile ol nîk-nâmıdur
- G. 101/3: Âhu tek 'âşıklarüñ gönlin niçük sayd itmesün / Ol kadar kirpük oğı kim çeşm-i hûn-h'ârındadır
- G. 101/4: Âkıbet tufân kıpar bir gün cihânı gark ider / Seyl-i bârân kim bu 'âşık çeşm-i hûn-bârındadır
- G. 104/4: Çünkü birdür 'âşıkâ kahr ile lutfuñ ma'nisi / Dil firâkuñı vişâl ü derdüñi dermân bilür
- G. 113/1: Ey şabâ bu 'âşık-ı dil-hasteden dil-dâra var / Bülbül-i zârüñ dilinden gülşen ü gül-zâra var
- G. 116/3: Yüzüñ çü mâh-ı bedrdür yeldâ şebi zülfüñ senüñ / 'Āşıkları mest eyleyen la'l-i lebüñ peymânedür
- G. 117/2: 'Āşıklarına cevri ü sitemdür işi müdâm / Bes bilmenem ki resm-i vefâ kimden öğrenür
- G. 122/4: Nâsihâ virme nâsihat 'ışkı terk itgil deyü / 'Āşıküñ Allâh bilür kim sevgüsü rahmânıdur
- G. 127/4: 'Āşık-ı dîvânenen men' itme ey 'aql ehli kim / Haste-dil Mecnûna şahrâ hânümândan yahşıdır
- G. 131/1: 'Āşıküñ âkile dâyim sözi dîvâne gelür / 'Āşıküñ her dem anuñçün sözi dîvâne gelür
- G. 133/2: 'Āşık-ı dil-hasteden def'-i şudâ itmek diler / Sünbülinden dil-berüñ bû-yı gül-âb almış gelür
- G. 136/5: Senden Hâtâyî mihr ü vefâ iltimâs ider / Yâ Rab murâdı 'âşık-ı bî-çârenüñ budur
- G. 139/3: Ey müselmânlar meni 'ayb itmeñüz 'âşık diyüp / Kim meni vâlih kılan ol nergis-i mestânedür
- G. 144/1: Cihânda 'âşıküñ çoğ adı vardur / Ki her birisinüñ bir dadı vardur
- G. 146/1: 'Āşık oldur kim sözi cân u dil ile yâr bir / Bir durur 'âşık ezelden sevgülü dil-dâr bir
- G. 145/2: Bu kudret sırrıdır çıhdı cihâna / Nice 'âşiklara izhâr olupdur
- G. 149/1: Men 'âşikam saña şanemâ munca yıl durur / Cânım fedâ yoluña vü kanım sebîl durur
- G. 151/5: Her kimüñ 'âlemde bir dil-h'âhı vardur dostdan / Zâhidüñ ârzüsü cennet 'âşıküñ dîdârdur
- G. 154/4: Senüñ şîrin dudağıñ hasretinden / Bu 'âşık haste-dil Ferhâda beñzer
- G. 160/2: Zâhidüñ yiri mesâcid zîkr ü tesbîh itmege / 'Āşıküñ mey-hânede ibni fülân küncindedür
- G. 165/4: Ehl-i Hâk kapuñdan özge hiç yire kılmaz sücûd / Ey şanem çün dâyimâ 'âşiklara mihrâbsız
- G. 188/5: 'Āşikam dirsın dilâ şartı budur 'âşiklarüñ / Her ne kim cânâne kılsa cânâ hoş gelmek gerek
- G. 188/7: 'Āşikam dirseñ gönül 'ışk âteşinden dönme kim / Şem' odına yanmağa pervâne hoş gelmek gerek
- G. 193/3: Yâ Rab zevâlün olmasun ey âfitâb-ı hüsn / 'Āşık cihânda hüsn-i kemâlün diler senüñ
- G. 198/5: Ey Süleymân-ı zamâne 'âşikun sor hâli ne / Kim kapuñda mür nisbet pây-mâlündür senüñ
- G. 208/4: Ey perî 'âşiklarüñ dîvâne kılma gönülini / 'Āşıküñ Mecnûn mişâli menzilin dağ itmegil
- G. 209/5: Cân fedâ kıldı Hâtâyî dimedi ol bî-vefâ / Hayf geçdi 'âşık-ı serbâz u kallâşumdur ol
- G. 219/1: Lâle tek gülgün niķâbı ey şanem yüzünden al / 'Āşık-ı bî-çâreni ancak ğam-ı hicrâna şal
- G. 213/1: Kim ki ser-mest oluban 'âşık-ı dîdâr degül / Sen aña yâr dime yâr degül yâr degül
- G. 213/3: Zâhid ol yüzini dîvâra dutup el götürür / 'Āşıküñ makşûdı dîdâr ola dîvâr degül
- G. 215/1: Görklü yüzün 'âşıkı bi'llâh Hudâdur yâ Resûl / Şol mübârek hulkuña cânlar fedâdur yâ Resûl
- G. 218/5: Her dil ki 'âşık oldı habîbüñ cemâline / Fikr ü taşavvur eylese mensûh olur hayâl
- G. 235/5: Didi Hâtâyî dil-bere lutfuñ nedür maña / Didi yüzümde 'âşıkâ miñ gül-sitân virem
- G. 259/3: Ger rind ü ger melâmetem ü 'âşikam velî / Her dem bahanda zâhid-i güm-râha şükr idem
- G. 264/4: Belâsından bu 'ışkuñı sağıngil / Yüklüş 'âşikları ser-geşte gördüm
- G. 265/2: Şehâ men 'âşık u hayrân u mestem / Muhibbem hânedâna şimdi geldüm
- G. 273/1: Garîbem 'âşikam tenhâ vü zâram / Dilerem bir dağı ol yâra varam
- G. 290/4: Tâ ki senden ayru düşdüm görmedüm şabr u karâr / Hiç 'âşık dil-berinden zâr u mehcûr olmasun
- G. 292/3: Dönderüp zâhid yüzün dîvâra her dem yaş döker / 'Āşıküñ dîvârı yoğ dîdâra döndermiş yüzün
- G. 293/2: Gözüñ içmiş kanımı 'âşiklarüñ olmuş humâr / Bağçada gör nergisi gül-nâra döndermiş yüzün
- G. 294/3: Zâhidâ çoğ ta'ne kılma mezheb-i 'âşiklara / Sen çü dîvâr ehlinin men 'âşikam dîdâr için
- G. 312/3: Cân u dilden ol habîbi sevmişem gerçek velî / Râstam hem 'âşikam meydân gavġâsında men
- G. 313/2: Ger senüñ hüsnüñ görüp âvâre bolmaz ey perî / 'Āşık-ı bî-çâre dil bî-hânümân olmuş neden
- G. 318/4: Hâk bilür mihr-i vişâlün ey perî men 'âşıkâ / Zâhir ü bâtında genc-i bî-nihâyetdür bugün

G. 345/5: Yār aytdı maña ‘**āşık** isen hāste Hāṭāyī / Bu cev̄r ü cefā kim kıluram şimdi düz üste
G. 348/2: ‘**Āşıkun** imānıdır yāruñ cemālī ey raḳīb / Tañrı’ çün git qarşudan ma ‘şūḳı güm-rāh eyleme
G. 351/3: ‘**Āşıkun** ma ‘şūḳını hem kıblesi hem Ka‘besi / Sen yüzüñi şāha dönder kıble dīvār isteme
G. 354/3: Guşsa vü derd-i firāk ilen eyā Şirīn-mişāl / ‘**Āşıkı** dağlarda Ferhād itdigün ya ‘ni ki ne
G. 355/5: ‘**Āşıkun** vaşl ile bir dem gönüñü şād itmeyüp / Bu harāb-ābādı vīrān itdigün ya ‘ni ki ne
G. 357/1: Ey yüzüñ güldür lebün çün gonce hāndāndur yine / Büy u müyün ‘**āşıkā** küfr ile imāndur yine
G. 367/4: Menüm vāyemi tā virmezsın ey dost / Şalupsan ‘**āşıkı** āh ile vāya
G. 369/5: Ele girmez hāni ol esrük ü dīvāne ‘**āşık** / Derdi ol ma ‘şūḳanun rāhat-ı cāndur bilene
G. 374/3: Dünyede ‘**āşık** olan giydi melāmet donını / Her yeten ‘**āşık** olur mı derd aña kār olmasa
G. 384/9: Var mıdur bir kimse yā Rab ehl-i ‘uşşāk içre yār / Bu Hāṭāyī hāste-dil tek ‘**āşık-ı** dīdār ola
G. 374/2: Şehā men ‘**āşık** u hayrān u mestem / Muḥibbem hānedāna şimdi geldüm
G. 375/7: Sensiz dirilmek ‘**āşıkā** yüz miñ belā imiş / Ölmek senün yoluñda şafādur Hāṭāyiye
G. 373/3: Dünyede ‘**āşık** olan giydi melāmet donını / Her yeten ‘**āşık** olur mı derd aña kār olmasa
G. 374/5: ‘**Āşıkun** meydānda başı top yirine çalınur / Başını meydāna koymaz kim ki serdār olmasa
G. 379/1: Ey şabā ahvālümü ‘arz eylegil cānāneye / ‘**Āşıkā** her dem cefā gösterdügün cānā neye
G. 383/2: ‘Āşık odur ki da‘vā iderse bu sözine / Kanlu yaş ile çehre-i zerdı güvāh ola
G. 383/3: Mihrābı var o zāhidün ammā ki ‘**āşıkā** / Ma ‘şūḳınuñ ayağı izi kıblegāh ola
G. 424/4: Zāhidün karğışı ‘**āşık** hākinda / Yalan da‘vāya beñzer beñzemez mi
G. 437/2: Di senden ayru hāli nedür hāste ‘**āşıkun** / Doğrar firāk yüregini pāre pāre di
K. 6/4: Muḥibbem ‘**āşıkam** Zeynül-‘ibāda / Muḥammed Bāḳıruñ hāk-i deriyem
K. 16/2: Sevindi cān-ı ‘**āşıklar** açıldı baht-ı şādıklar / Uyandı rüh-ı mü‘minler şafā geldi şafā geldi

‘āşikān: Aşıklar.

M. 1/18: Be-haḳḳ-ı ‘ārifān-ı zāt-ı pākest / Be-haḳḳ-ı ‘**āşikān-ı** derd-nākest

‘āşıklık: Aşık olma hali.

G. 203/4: Dil ara ‘**āşıklıkum** pinhān iken sen ey perī / Hāḳ ara sen anı yüz dillerde destān eyledün
G. 322/4: ‘Āşıklık bülbülün hāḳḳı degüldür / Bu ma‘niden ki ağlar hār elinden
G. 425/4: Tarīḳ-i vaşl olan ‘**āşıklık** imiş / Dilersen vāşıl olmak ḳoyma rāhı

āşikār, āşikārā: Açık, meydanda, gözle görülebilen, belli, ayan, vâzih, bâriz.

G. 63/4: Şikārī **āşikār** eyler gözün bu bāz u şehbāzı / Göñüller şaydına yāruñ gözün şehbāz u laçındur
G. 98/3: ‘İşret ü zevḳ u şafāya ey gönül şād ol müdām / ‘İyş nihān olur görünmez **āşikār** elden gider
G. 115/9: Yirde ‘aks-ı çarḥ pür-kevk eb düzülmüş **āşikār** / Nass-ı zeyyennā semādan āyet-i bürhān durur
G. 148/5: Bir niçe gün yār olup bir kimsenün hālin duyup / Sonra anuñ gizlū sırrın **āşikār** itmek nedür
G. 205/1: Hāṭ u hālünle zülfündür delīli ehl-i ‘irfānuñ / Ki andan **āşikār** oldı beyānı ‘ilm-i Ḳur‘ān’uñ
G. 236/1: Sensin cihān içinde bugün şeh-süvār-ı hüsn / Devr-i ḳamerde oldı saña **āşikār** hüsn
G. 269/5: Mu‘cizātum **āşikār** olmazdı ‘ālem hāḳına / Her gice bir vechile ḥ‘ābımda şāhı görmişem
G. 338/2: Devr-i hüsnünden güneş tek olmuş idüm **āşikār** / Hecr şahrāsına düşdüm bī-nişān oldum yine
K. 18/18: Dīde-i bīnā içinde rüşen olmuş **āşikār** / Lem‘a-i nūr-ı ruḥuñ hürşid-i tābān yā ‘Alī

āşinā, āşnā: Bildik kimse, dost, eniş; sevgili aşığa bigânelik, ağıya aşinalık gösterir. Bu durum aşığın gam çekmesine neden olur. Tasavvufta aşına, hakikat şarabından içip ruhî bir zevk içinde olan bir kişidir (İP).

G. 2/3: Müjde geldi dil-sitānumdan ki katl oldı raḳīb / Şükr kim bīgāne gitdi **āşinā** kaldı maña
G. 4/3: Tā kim ol hürşid-ruḥ gitdi gözümde su teki / Gözyaşum anuñ yüzinden **āşinā** kaldı maña
G. 22/1: Min ba‘d eger menümle habīb olsa **āşinā** / Men cānumı yolında anuñ eylerem fedā
G. 65/1: Göñül tā kim ḡamuñlan **āşinādur** / Ḳarār u şabrdan muṭlaḳ cüdādur
G. 98/4: **Āşinānı** terk idüben yāda cān virme gönül / Yād ile biliş olınca **āşnā** yār elden gider
G. 131/5: **Āşinādur** bu Hāṭāyī sözi ey cān bilene / Özini bilmeyene dime ki bīgāne gelür
G. 141/2: Menüm tek **āşināyı** yād kılduñ ey teraḥḥumsuz / Felekden görmezem anı ḳamu bīgānelerdendür
G. 154/2: Özünüz bizüm ile **āşināsız** / Velīkī sözlerünüz yāda benzer
G. 232/5: Tā seni gördi Hāṭāyī bilmez özin hādadur / Tā saña men **āşinā** boldum özüm yād olmuşam
G. 271/6: Meni sürme ḳapuñdan **āşināyam** / Ki yād olmaz saña yüz ilda maḥrem
G. 320/5: Bu Hāṭāyiden niçük bī-gānesin ey seng-dil / Senden özge kimsenem yoḥ **āşinā** bilmez misin
G. 376/1: Aytdum ey dil-ber ḥayālün **āşinādur** gönlüme / Her ne kim senden gelür şıdḳ u şafādur gönlüme
G. 386/6: Zi-gayr-ı hāḳ meni bīgāne bilgil / Be-hāzret **āşināyam** geldüm imdi

G. 406/2: Saña hoş oldu yârun yâd boldı / Maña ol **âşinâlar** yahşı geldi
K. 2/10: Bu Hâtâyî haste ye kılğıl şefâ'at rûz-ı haşr / Çünkü aşlından senüñlen **âşinâdur** yâ Nebî

âşivân, âşivâne: Kuş yuvası.

G. 250/2: Bülbül-i zâram ki hüsnüñ gülşenidür meskenüm / Halka-i zülfüñ şikenci **âşivânumdur** menüm
G. 297/1: Müşğîn saçına tâ ki melek çaldı şânesin / Şad pâre kıldı cân kuşunuñ **âşivânesin**

'aşk: Şiddetli sevgi, muhabbet.

G. 278/3: 'Aşkuñ yolında cân ile baş eyleyem fedâ / Senden ki tâ maḥabbet ile behre-mend olam
G. 427/3: Kim ki 'âşık olmadı ahvâl-i 'aşkı bilmedi / Dil-berüñ şîrîn lebinden âb-ı hayvân ağladı

âsüb: Fitne, karışıklık, kargaşa.

G. 22/4: Çeşmüñ cihânda fitne vü **âsüb** gösterür / Her dem kıyâmeti kıparur kâmetüñ maña

âsufte: Çılgın gibi seven, aşktan perişan olan, sevdâli kimse, meftun.

G.109/2: Gözüm yüzün görür her dem zihî nâzır zihî manzûr / Mu'anber kâkülün cânâ 'aceb **âşüfte** sevdâdur
G. 203/2: Hâtırum mecmû' iken **âşüfte** kılduñ ey perî / Sen anı zülfüñ kimi gamdan perişân eyledüñ
G.368/1: Çeşmüme geldi şehâ nakş-ı hayâlün bu gice / Kıldı **âşüfte** meni zülf ile hâlün bu gice

âşüfte-hâl: Hali perişan olan.

G. 212/5: Rahm kılğıl yağlıguñ götür yüzünden ey şanem / Guşşadan bolmış Hâtâyî haste-dil **âşüfte-hâl**
G. 219/2: Ey gönül kayğu evinden çılı ki gül devrânıdır / Görmedüm hergiz cemende bülbül-i **âşüfte-hâl**

at-: Kurşun, gülle, ok vb. şeyleri hedefe fırlatmak; bakış atmak.

G. 323/3: Meger aşhâb-ı fil oldum kılarısin gündüz ü leylî / Ki hicrân daşını **atar** maña tayr-ı ebâbilden
G. 355/7: Bî-tevaḥkuf her belâ ohın ki **atsañ** her yaña / Sen meni qarşuda kalhan itdigün ya'ni ki ne
G. 359/1: Çeşmüñ **atanda** gamze meger cân diler yine / Cellâdı gör ki tökmek için kan diler yine

at: Atgillerden binme, yük çekme , taşıma vb. hizmetlerde kullanılan tek tırnaklı hayvan, beygir, düldül; satrançta her yönde siyahtan beyaza ve beyazdan siyaha bir hane atlayarak L biçiminde hareket eden taş.

G. 30/5: Şatırac-ı dehr içindeki **at** oynadan ḥanı / Taḳdîr-i beydaḳı anı bir demde kıldı mât
G. 130/4: Süvâr ol devlet **atına** hemîşe / Sa'âdet topına çevgân senüñdür
M.2/11: Kimine virüpdür kılıç yahşı **at** / Kimini kılıpdur bisât içre mât
Müs. 1/d. 86: Hemîşe odur ḥayy u bâkî olan / Minüp Düldül **atın** Burâkı olan

'atâ: Verme, verilen şey, bağışlama, hibe ve ihsan.

G. 130/2: Hâtâ menden 'atâ senden eyâ dost / Mürüvvet kânısın iḥsân senüñdür
G. 333/8: Hâtâyî işigünde kemterüñdür / Umar senden 'atâlar dürlü
G. 373/6: Ḥasan u 'Askerî ehl-i 'atâdur / Muhammed Muktedâ için bağışla
G. 373/8: Hâtâyîyem ene'l-Haḳ çağıruram / Günâhum çoḥ 'atâ için bağışla
G. 417/1: Şehâ senden şafâ ister Hâtâyî / Kerem lutf u 'atâ ister Hâtâyî
K. 17/8: İlâhuñ emrine meşğül dün ü gün Müsi-i Kâzım / Anuñ cânı için қаланlara lutf u 'atâ geldi
M. 1/24: Hâtâyî çoḥ hâtâlıdur Hâtâyî / Hâtâyîden dirîğ itme 'atâyı
T. 3/d. 2: Zât-ı haḳ mefhûm-ı naşş-ı lâ-fetâ / Қullara senden gerek lutf u 'atâ

ata: Baba, dedelerden ve büyükbabalardan her biri, kişinin geçmişte yaşamış olan büyükleri.

G. 217/2: Ana **ata** kavm u kardaş ehl-i 'ışk kayda imiş / Nâm u neng ü cân u başdan geçmeyen bizden degül
G. 257/2: Anamdur Fâtıma **atam** 'Alîdür / Bu on iki imâmuñ peyreviyem
G. 257/3: Atamuñ kanını aldum Yezîdden / Yakîn bilgil ki nakd-i Ḥayderîyem
G. 257/8: Ulu babam Şafî **atam** Cüneyddür / Şecâ'at ehlinüñ haḳ Ca'feriyem

âteş: Anasır-ı erbaadan yanıcı cisimlerin tutuşmasıyla beliren ısı ve ışık, od, nar. Aşğın içinde bulunduğu aşkın ızdırabı. Ayrıca sevgilisine duyduğu özlem ve hasret de ateş şeklinde kendini gösterir ve daima aşığı yakar (İP).

G. 25/4: Cennet-i vaşluñdan ey cânım meni dür eyleme / Kim firâkuñ **âteşinde** çekmişem dâyim 'azâb
G. 57/2: Mendedür yir ile gögüñ ḥikmeti hem kudreti / Âb u **âteş** hâk u bād ser-cümle erkân mendedür

G. 101/5: Bu Hataîyi şî'rine münkir neden sen zâhidâ / **Âteş-i** 'ışkuñ nişânı odlu güftârındadır
G. 239/2: Âteş-i endüh ile bağrum olupdur çün kebâb / Hem-demüm ğamdur nigârâ peyrev-i âh olmuşam
G. 272/5: Yanmakdan ey Hataîyi gel incitme cânunuñ / Çün söyledüñ ki **âteş-i** cânâna yanaram
G. 390/1: Dil-berâ hecründe kimdür dîde-giryân olmadı / **Âteş-i** 'ışkuñda her dem bağı büryân olmadı
K. 1/8: Yünüsü deryâ içinde yudduran bir balığa / **Âteşi** İbrahîme gül-zâr iden Perverdigâr
K. 18/12: Ger Halîle olmasaydı lutf u mihrün hem-nişin / **Âteş-i** süzânı olmazdı gül-istân yâ 'Alî

'attâr: Aktar, güzel kokular satan.

G. 146/4: Olmadı bu sırâ mahrem her hasîs-i kec-sühan / Derdümün dermânı doğru yâr bir **'attâr** bir

avar: Dağınık, perişan.

G. 384/1: Her kime kim sencileyin bir perî-veş yâr ola / 'Akl u hûş u hânümânından dağı **avar** ola

âvâra: Şaşkın, perişan, derbeder.

G. 44/4: Terk idüp koydum giderem hânümânı mülki uş / Hecrün itdi men ğarîbi uşta gör **âvâreler**
G. 166/2: Aşvâlümü sorarsa menüm ol cefâlu yâr / Zâr ü nizâr ü haste vü **âvâre** söyleñüz
G. 258/2: Meni senden sorar olsa şabâ di / Zâ'îf ü haste vü **âvâra** gördüm
G. 313/2: Ger senün hüsnuñ görüp **âvâre** bolmaz ey perî / 'Âşık-ı bî-çâre dil bî-hânümân olmış neden
G. 380/2: Digil bir zâr u bî-çâre senün hecründen **âvâre** / Meni gönderdi sen yâre özidür nâ-tüvân söyle
G. 416/3: Görelî Şîrîn lebün 'ışkında Ferhâd olmuşam / Olmuşam Mecnûn kimi ol Leylinün **âvâresi**
Matla 1/1: Derd-mend oldum nigârâ derdüm bir çâre kıl / Cevr-i hecrünlen meni ğamdan yeter **âvâre** kıl

âvâz, âvâze: Ses, sada.

G. 287/2: Tâ ki düşdüm ey perî-peyker firâknuñ derdine / Tutdı **âvâzum** cihânî âh ilen feryâddan
G. 404/4: Tâ ezelden var menüm güşumda 'ışk **âvâzesi** / Çalma ey muṭrib dağı meclisde 'ud u çeng ü nây
K. 57/4: Kâtibâ ağ u karaya bahma seni azdurur / Aç kulağ dinle sözüm **âvâz-ı** Qur'an mendedür

'avf: Afv, af; bağışlama ve sorumluluktan kurtarma.

K. 3/10: İlâhî **'avf** kılğil sen günâhın / Hataîyi bir fakîr-i bî-nevâdur

avla-: Bir av hayvanını ölü veya diri olarak ele geçirmek, yakalamak. Tesiri ve hükmü altına almak, kendisine doğru çekmek, elde etmek.

G. 266/1: Avlaḡda bugün **avlar** iken yâra yoluḡdum / Bir aydan arı gün kimi dîdâra yoluḡdum
G. 311/4: Bir gönül **avlar** isen yüz Mekke varmış kimidür / Bir gönül incitseñüz yüz Ka'be vîrândur bugün

avlah: avlak; av yeri, avı çok olan yer.

G. 266/1: Avlaḡda bugün avlar iken yâra yoluḡdum / Bir aydan arı gün kimi dîdâra yoluḡdum

avrat: Kadın.

G. 154/3: Senün zikrün zebânümde hemîşe / Güzeller serveri **avrâda** benzer
M. 2/37: Dirîğâ ki bend oldum **avratlara** / Yoluḡdum muḡanneşle nâ-merdlere
M. 2/53: Meni kılma yoldaş nâ-merd ilen / Ki **'avrat** refîk olamaz merd ilen

avuc: Elin parmak uçlarıyla bilek arasındaki iç bölümü.

G. 364/2: Bir hîrâmân serv-kâmet girdi nesrîn dermege / **Avcuñı** doldur benefşe saç bu gül-çin üstine

ay: Işık kaynağıdır, Işığı güneş gibi ateş değil, nurdur. O nuruyla güzeldir, geceye güzellik verir. Nurlu olması sebebiyle sevgili/şiiirde övülen kişi aya benzer.

G.3/1: Şanma kim sen gitdün ey **ay** yüzlü cân kaldı maña / Cân senünlen gitdi cism-i nâ-tüvân kaldı maña
G. 7/1: Dil-berâ ol **ay** yüzün hürşîd-i tâbândur maña / Bâğçañ içinde aḡan su âb-ı hayvândur maña
G. 40/1: Hüsine zîbâ imişsin yâ 'Alî senden meded / Gökyüzinde **ay** imişsin yâ 'Alî senden meded
G. 42/2: **Ay** yüzünden ayru gördüm dîde-i bî-h'âbumı / Gökyüzinde uymaz oldı her gice seyyareler
G. 72/1: Eyâ gün yüzlü çehreñ **aya** beñzer / Boyuñ bir serv-i hoş-bâlâya beñzer
G. 107/1: Gerçi gün hoşdur velî ruh-sâruñ andan yahşîdur / **Ay** dağı tâbân durur dîdâruñ andan yahşîdur
G. 117/3: Ol **ay** yüzini görmege yir gök bahâ didi / Yâ Rab ki bu metâ'a bahâ kimden öğrenür

G. 185/1: İstemen cismümde cân ol lebleri cânum gerek / Bir dahı ol **ay** yüzün görsem ki imānum gerek
G. 196/4: Yirde bir **ay** nūr yüzün 'ālem aña hayrān olup / Ay ü gün bir lem'adur hüsn-i kemālinden anuñ
G. 198/1: Didi ol meh gün nedür didüm cemālündür senüñ / **Ay** dahı şol tal'at-ı ferhunde-fālündür senüñ
G. 218/6: Hüsnüñ katında zühre vü pervin ne nesnedür / **Ay** u güneş hacālete düşdi zi-infi'āl
G. 288/3: Hüsn-i rüyüñdan kim ol hürşid-i 'ālem nūr alur / Hayf ola nisbet kılam mihr-i ruhuñı **aya** men
G. 302/5: Kılsañ bu hāk-i pāyuña bir kez nazar n'ola / Şalmaz mı hāke yüzini hürşid ü **ay** olan
G. 346/5: Bu Haṭāyī cānını kurbān ider ol māha kim / Pertev-i mihr-i cemālūñ **aya** şalmışdur yine
G. 363/4: Ger dilersen Leylī tek yüzüñ gören Mecnūn ola / **Ay** teki kaldur niķabuñ gün tek açın üstine
G. 366/3: Dişüñ incü gözüñ nergis lebüñ la'l / Senüñ ol hoş cemālūñ beñzer **aya**
G. 404/2: Kevkeb olmışdur menüm çeşmüm cemālūñ görmege / Bir nazar doğgil gözüm karşısına ey yüzü **ay**
G. 407/5: Rüz u şeb **ay** u güneş gird-i felekni devr ider / Şeb-çerāğ olmışdur istersen büt-i nīk-aḥteri
G. 424/1: Yüzüñ bedr **aya** beñzer beñzemez mi / Saçuñ sevdāya beñzer beñzemez mi

ay: Yaklaşık otuz gün olarak kabul edilen süre.

G. 196/4: Yirde bir ay nūr yüzün 'ālem aña hayrān olup / **Ay** ü gün bir lem'adur hüsn-i kemālinden anuñ
G. 266/1: Avlaḥda bugün avlar iken yāra yoluḥdum / Bir **aydan** arı gün kimi didāra yoluḥdum
K. 18/9: Āsitānuñ toprağına **ay** u gün eyler sücüd / Miñ şenā oḥur saña bu çarḥ-ı keyvān yā 'Alī

aya: ünlem Ey.

K. 8/5: İslāma **ayā** Fāṭıma çün hayr-ı nisādur / Zerrāta velī dīn ile imān 'Alidür

ayağ: Vücûdun, bacadan ayak bileğiyle ayrılan ve yere basıp durmayı, yürümeyi sağlayan kısmı, kadem; saygı dolayısıyla ayağa kapanmak.

G. 11/2: Āsitānuñ hākini virmen cemī'-i 'āleme / Her **ayağ**uñ toprağı mülk-i Süleymāndur maña
G. 16/5: Toprağa baş **ayağ**uñı ey gözlerüm nūr / Kim hāk-i pāyuñı dilerem be-her tūtiyā
G. 45/4: Tañrı için yola gelseñ bir kadem āheste baş / **Ayağ**uñ altında toprağ cism-i bīmārum durur
G. 54/5: Ayağ u tozına ey nūr-ı Raḥmān / Haṭāyī cānını kurbān dimişdür
G. 50/8: Cihāngir gāziler meydāna girse / Havāricler **ayağ**da pāy-i serdür
G. 80/3: Göñül şahrā-yı hicrānda dilenmez nāfe-i āhū / **Ayağ**uñ toprağı cānā maña çün müşk ü anberdür
G. 83/4: Gözüm yaşın tökermen ayağ uñ / Belī serv **ayağ**ında su gerekdür
G. 86/7: Ayağ uñ toprağıdur Hāk ehlinüñ başında tāt / Cismi dāyim bu Haṭāyīnūñ turāb üstindedür
G. 149/6: Her kim ki a'ma ola bu dergāha yüz duta / Şāhuñ **ayağ**ı tozı gözine kehīl durur
G. 151/2: Var yaḫin ehli bir erden iste bul maḫşūduñ / Düş anuñ **ayağ**ına bil kim bu nāmūs 'ardur
G. 167/6: Kaşlaruñ tākını gördüm kıble-gāhum eyledüm / Çün **ayağ**uñ toprağında oldı menzil-gāhumuz
G. 295/5: Haṭāyiyem **ayağ**uñ toprağında / Bugün mülk-i Süleymān buldum ey cān
G. 328/2: Tā **ayağ**uñ toprağından men sa'adet bulmuşam / İşigüñde rüz u şeb derbānam ol demden berü
G. 347/5: Bu Haṭāyī çeşmi yolında anuñ toprağ olur / Tā **ayağ**ın başa ol dil-ber bu toprağ üstine
G. 355/9: Ayağ uñ tozında dirlik istedüm men ol didüñ / Müşkilümni böyle āsān itdigüñ ya'ni ki ne
G. 356/17: Çünkü devr itmez **ayağ**ı meclis-i 'uşşāk ara / Leblerüñ cām-ı muşaffā kıldıguñ ya'ni ki ne
G. 358/5: Ululuğ ister isen kulluğ eyle / **Ayağ** bir bir başarılar nerdübāna
G. 376/2: Göñlüme sen düşdügünce gözlerüm kan yaş töker / **Ayağ**uñ toprağı şāhā ķimiyādur göñlüme
G. 385/5: Ey Haṭāyī sıdk ile bu şāh **ayağ**ına gelen / 'Aķıbet bir gün gümānsız halk içinde baş ola
G. 401/3: Ey güneş hüsnüñ senüñ bir evce yetmişdür bugün / **Ayağ**uñ altında toprağ kimidür keyvān dahı
K. 2/3: Ol maḫāmuñ kim melek yetmez şufūf-ı na'line / **Ayağ**uñ altında ol bir hāk-i pādur yā Nebī

ayağ: Kadeh, elin zıddı anlamında tevriyeli olarak da kullanılır.

G. 26/5: İçmiş şarāb-ı la'li çü ser-ḥoş öper **ayağ** / Nuķl eylemekde cān ü cigerden diler kebāb
G. 75/4: Taht-ı simin üste oturmuş Süleymān hükm için / Elde bir zerrin **ayağ** engüşteri nisbetlödür
G. 177/1: Meclis ehli çahır içinde dutar elde **ayağ** / Şanasın bir şem'dür kim üste yanar bir çerāğ
G. 383/3: Mihrābı var o zāhidüñ ammā ki 'āşıķa / Ma 'şükınuñ **ayağ**ı izi kıblegāh ola

'avān ol-: Belirli olmak, bilinir olmak.

G. 124/6: Saña münkir direm görmezsin anı / Güneşden ehl-i hāk katna **'ayān** var

Ayāz: Gazneli Mahmut ve Ayaz hikayelerinin kahramanı; Ayaz, Gazneli Mahmut'un kölesidir. Zamanla makamı yükselir ve hazinedarlığa kadar yükselir.

G. 155/5: Sen ki Maḥmūd olduñ ey sulṭān-ı ḥübān ḥüsñile / Bes revādur bu Ḥaṭāyī çün **Ayāz** olmuş durur

'ayb: Utanılacak hal ve davranış; noksan, kusur, eksiklik.

G. 95/2: Bu Ḥaṭāyī şî 'rine 'ayb itme ey nākes ḥasūd / Cümle 'uşşāk ehline hem-dem anuñ dīvānidur

G. 148/6: Her kim öz 'aybı ile şübḥānına dutmuş yüzün / Kimsenüñ 'aybın açuban şerm-sār itmek nedür

ayd-, ayt-: Demek, söylemek.

G. 32/3: 'Ömrüm hebāya gitdi zi-endüh-ı rüzgār / Vā ḥasretā ki **aydamazam** yāre 'ākıbet

G. 45/5: Bu Ḥaṭāyī āfītāba eyledi gökde nazar / Yār **aydur** kim aña baḥma 'aks-i ruḥ-sārum durur

G. 46/5: 'Ākil **aydur** ey Ḥaṭāyī ihtiyār elden koma / 'Āşıkam pür-derd elinde ihtiyārum yoḥ durur

G. 188/6: Ey dil ol şeh katına dāyim git evşāfından **ayt** / Kim kuluñ her bir sözi sulṭāna hoş gelmek gerek

G. 112/7: Zāhid **aydur** ey Ḥaṭāyī raḥt u destāruñ ḥanı / Koymışam mey çün girev mey-ḥāneler küncindedür

G. 211/3: Nāşih **aydur** dün maña terk eyle anuñ 'ışkıñı / Veh nidem kim ol menüm hem-rāz-ı esrārum degül

G. 211/5: Dil-ber **aydur** ey Ḥaṭāyī miḥnetümden çekme gam / Kim durur 'ışkımda ol zār u dil-efgārüm degül

G. 233/5: Aytđum ey dil-ber Ḥaṭāyīye cefālar kılma çoḥ / Dedi ki gam çekmegil nāz u 'itābumdur menüm

G. 234/5: Zülfini müşk oḥudum **aydur** ki ebsem söyleme / Müşk daḥı pür turāb-ı āsitānumdur menüm

G. 284/6: Aytđum ey dil-ber dimişdüñ gösterem şem '-i ruḥum / Dir kabül itmen anı pervāne gelsün yeñiden

G. 303/2: Yāra sordum ki dehānuñ goncedür yā zerredür / Yār **aydur** daḥı bilmen bî-nişāndur sen diyen

G. 303/3: Men didüm gördüm şebistān perdeden ol çehreñi / Yār **aydur** yār degüldür tende cāndur sen diyen

G. 303/4: Men didüm manzarda gördüm pür cemālūñ her gice / Yār **aydur** tek durur māḥ āsumāndur sen diyen

G. 345/1: Aytđum kaşuna 'işve kıl **aydur** ki göz üste / Baḥdum ki görebilmez anı çeşmüñ üz üste

G. 345/5: Yār **aytdı** maña 'āşık isen ḥaste Ḥaṭāyī / Bu cevri ü cefā kim kıluram şimdi düz üste

G. 375/5: Dār ağacı tikilmiş ü 'ālem nezārede / **Aydur** ki gelsün imdi şalādur Ḥaṭāyīye

G. 376/1: Aytđum ey dil-ber ḥayālūñ āşinādur göñlüme / Her ne kim senden gelür şıdık u şafādur göñlüme

G. 379/4: Aytđum ey dil dām-ı zülfünden ḥazer kıl dil-berüñ / Hāzır ol gel kuş kimi olma esir [bir] daneye

aydıñ: Işıklı, aydınlık, parlak.

K. 17/1: Muḥammed Taḳidür hoş-ḥ'ān göñüller **aydıñı** cānum / Melek rızvān semālardan ana çoḥ merḥabā geldi

āyet: Kur'an-ı Kerim'deki sureleri meydana getiren kelime ve cümlelerden her biri.

G. 17/1: Tā ki ruḥ-sārından er-Raḥman 'ale'l-'arş istevā / Hem anuñ şānında münzel **āyet-i** şemsü'd-ḍuḥā

G. 27/1: Ey cemālūñ **āyetidür** ma'nî-i ümmü'l-kitāb / Ol kitābuñ oḥıram şerḥ ü beyānıñ bî-ḥisāb

G. 29/5: Cemālūñ şafḥasından ḥaṭṭ ü ḥālūñ / Yüzünde **āyet-i** Qur'āndur ey dost

G. 64/4: Ḥāfiz-ı Qur'an teki 'uşşāk ezber kılmağa / Haḳ cemālūñ **āyetin** ümmü'l-kitāb itmiş durur

G. 115/9: Yirde 'aks-ı çarḥ pür-kevkeb düzülmüş āşikār / Nass-ı zeyyennā semādan **āyet-i** bürhān durur

G. 149/2: Hem pādīşāh-ı 'ālem ü hem pîr-i ma'rifet / Her bir sözüm bilenlere **āyet** delîl durur

G. 157/3: Cismümde cān u dil bu cihetden dutar qarār / Şîrîn ḥadîşüñ **āyeti** yuḥyi'l-'izāmıdur

G. 163/1: Dil-berā şemsü'd-ḍuḥādur **āyet-i** ruḥ-sāruñuz / Āyet-i Tāḥā vü Yāsīn şüret-i dîdāruñuz

G. 175/1: Zülf-i müşğīñüñ sevādı zulmet-i ḥürşid imiş / Ḥüsni ruḥ-sāruñ beyānı **āyet-i** tevḥid imiş

G. 318/5: Ey Ḥaṭāyī dil-berüñ şānında şîrîn sözlerüñ / **Āyet** ü bürhān u te'vîl-i rivāyetdür bugün

G. 350/4: Öldüren sen dirgüren sen saḥlayan sensin ḥakīm / Yoḥ imiş bir senden özge **āyet-i** Qur'an ile

G. 397/5: İhlāş-ı dilde **āyet-i** ta'vîz oḥur müdām / Yād eylegeç Ḥaṭāyī cihānda ḥaṭāsını

K. 1/2: Küntü kenzen **āyeti** vaşfuñda olmuşdur nüzül / Varlığına kün fekān ikrār iden Perverdigār

K. 8/11: Heft **āyet** ile Mūsî-i Kāzım ki be-taḥkîk / Deryā-yı muḥîṭ oldı vü 'ummān 'Alîdür

M. 2/58: Be-ḥaḳḳ-ı Resülî ki **āyet-i** kelam / Be-ḥaḳḳ-ı 'Aliyy-i imām-ı tamam

'ayıbla-: Bir kimseyi kusurlu bularak kınamak.

G. 324/4: Cānum durur 'ayıblamavuñ dostlar meni / Dönmez gözüm müşāhade-i ḥaṭṭ u ḥālden

āyine, ayna: Ayna, mecazen gönül.

G. 176/2: 'Ārızuñı göreli **āyine** oldı göñlümüz / Küfr-i zülfüñi göttürdüñ nūr-ı imān oldı fāş

G. 431/2: Sen seni iḥlāş ile ṭayyib ü ṭahîr eyle kim / **Aynası** şāf olmayan görmez Ḥaḳuñ liḳāsını

G. 435/2: Bu göñlüm **āyinesi** āḥ ilen dutulmuş iken / Çerāğ-ı şem'-i şebistān içinde yir dutdı

āyīne-rū: Ayna gibi parlak yanaklı.

G. 355/22: Bahre döndi çevreñüz eşkümden ey **āyīne-rū** / Gözyaşından böyle ‘ummān itdigün ya‘ni ki ne

ayır-, ayır, ayru: Uzak kalmak; başka.

- G. 3/5: Tā ki senden **ayru** düşdi bu Ḥaṭāyī ḥaste-dil / Büyü müyuñ müşk ile ‘anber-feşān ḳaldı maña
- G. 25/3: Ey gözi nergis yüzi gül tek boyı serv-i revān / Tā ki senden **ayru** düşdüm ḥasteyem ḥālüm ḥarāb
- G. 38/1: Feleknün gerdişinden dād u feryād / Meni **ayırdı** senden dād u feryād
- G. 38/2: Meni yārdan **ayırdı** bed zamāne / Zamāne gerdişinden dād u feryād
- G. 42/2: Ay yüzünden **ayru** gördüm dīde-i bī-ḥ‘ābumı / Gökyüzinde uymaz oldı her gice seyyāreler
- G. 51/6: Bī-ḳarār oldum saçuñ tek ruḥlaruñdan **ayru** men / Men niçük ārām idem sensiz ki oldum dil-figār
- G. 59/4: Menem Ya‘kūb kimi Yūsufdan **ayru** / Menüm Yūsuf-ı Ken‘ānum ‘Alīdür
- G. 129/5: Ḥaṭāyī ḥaste düşdüm yārdan **ayru** / Ṭabīb ile tīmārum anda n‘eyler
- G. 139/4: Dil-berün vaşlından **ayru** bu dil-i mehcūrumuz / Fıkr ü endüh u firāk u derd ile hem-ḥānedür
- G. 142/3: Cānum añdan **ayru** tende bir dem eglenmez menüm / Ğam meni eyler helāk ol ğam-ğüsārumdur gider
- G. 170/3: Vaşluñdan **ayru** miḥnet ü hicrān içinde men / Eflāke düşdi ğulğule-i sūz-ı āhumuz
- G. 172/1: Ey dudağūñ şehd ü şekkerdür siyeh ḥālūñ meges / Olmasun ‘ışkuñdan **ayru** tende cānum bir nefes
- G. 172/3: N‘eylerem ‘ışkuñdan **ayru** dünyenün lezzātını / Kim ḥuzūr-ı dil ğam-ı mihrün menüm göñlümde bes
- G. 178/1: Tā ki düşdüm ey ḥabībüm Ka‘be kūyuñdan ırağ / Senden **ayru** murğ-ı dil dutmaz vaṭan der-bāğ u rāğ
- G. 178/3: Düşdüğiçün gül yüzünden **ayru** bülbül ğam yimez / Ḳorḥusı andan durur kim yirini bekleye zāğ
- G. 185/4: Ey felek kıldıñ meni dil-berden **ayru** ke‘l-‘adem / Men hevāda zerreyem ḥūrşīd-i tābānum gerek
- G. 189/1: Tā vücūdum ‘ışkuñuz yolında bolmışdur helāk / Ayağūñ tozından **ayru** oldı cānum derd-nāk
- G. 227/2: Dil-berün vaşlından **ayru** istemen her şubḥ u şām / Yüzi şubḥumdur velīkin zülfi şāmumdur menüm
- G. 230/1: Tā meni **ayırdı** devrān sevgü yārumdan menüm / İncidi gökde melāyik āh u zārumdan menüm
- G. 230/3: Ey perī-peyker seni andan berü kim görmişem / Ḥüsnün **ayırdı** ḳarār u ihtiyārumdan menüm
- G. 239/1: Dil-berā men senden **ayru** kūh iken kāh olmuşam / Hem-nişīn-i mātemem hicrāna hem-rāh olmuşam
- G. 243/3: Rüz u şeb bülbül teki feryād ü zārīdür işüm / Tā yüzünden **ayru** düşdüm ey gül-endāmum menüm
- G. 244/5: Kapuñdan **ayru** oldı Ḥaṭāyī şikeste-ḥāl / Ümmīd ilen işigüne dermāna gelmişem
- G. 249/2: Bülbül-i zāram yüzünden **ayru** tāḳat kılmazam / Kim yüzündür bu cihān bāğında verd-i aḥmerüm
- G. 256/4: Meni anlardan **ayru** şanmañuz siz / Velīkīn anlaruñ men serveriyem
- G. 259/2: Gerçi yüzünden **ayruyam** ammā ḥayālüne / Hicrān şebinde göge baḥup māha şükr idem
- G. 274/3: Nev-bahār-ı ḥaṭṭ u reyḥānuñdan **ayru** düşmişem / ‘Ārızuñ tek lāle-i gül-berg-i sīr-āb isterem
- G. 282/3: Görelī ḥüsnün gülini olmuşam çün ‘andelīb / Bāğçalarda senden **ayru** verd-i ḥandān istemen
- G. 285/1: Çün senün tek yār buldum özge men yār istemen / Senden **ayru** cümle-i ‘ālem daḥı var istemen
- G. 290/1: Dil-berā gözden cemālün bir nefes dūr olmasun / Yaşlu çeşmümde yüzünden **ayru** hiç nūr olmasun
- G. 329/1: Nigārā n‘eyleyem men senden **ayru** / Bu göñlüm ḥālī olmaz ğamdan **ayru**
- G. 329/2: Vişālün ḥasretinden ey dil-ārām / Gözümde nesne gezmez nemden **ayru**
- G. 329/3: Kuşum pervāz ider her dem kafesden / Ḳarār itmez meger vaşluñdan **ayru**
- G. 329/4: Ki senden **ayru** hiç yoḥdur ḥayātum / Ḳarār ider niçük cān tenden **ayru**
- G. 329/5: Ḥaṭāyī gül yüzün ḥayrānı bolmış / Ḥaçan bülbül durur gülşenden **ayru**
- G. 403/2: Ḥayli müddetdür ki tā men **ayru** düşdüm yārdan / Görmek içün ḥadden ötdi intizārum gelmedi
- G. 427/1: Gel ki cānā senden **ayru** gözlerüm ḳan ağladı / Cigerüm yandı tutuşdı cān içün cān ağladı
- G. 390/2: Gül yüzün ‘azmine dün gıtdüm gül-istān geştine / Senden **ayru** ḥār boldı gül gül-istān olmadı
- G. 437/2: Di senden **ayru** ḥālī nedür ḥaste ‘aşıkuñ / Doğrar firāk yüregini pāre pāre di
- M. 1/13: Viren imānı sen **ayırma** menden / Umaram luṭfuñı dermānde senden
- M. 1/23: Ayırma men fakīri Muştafādan / İrağ itme meni şāhib-livādan

‘ayn: Göz.

- G. 10/4: Giceler tā şubḥ olunca ḥ‘āb gelmez ‘aynuma / Tā ḥayālün dāyimā çeşmümde ḳarşudur maña
- G. 20/1: Ḥāk-i pāyūñ sürmedür ‘aynuma in ‘ām it maña / Ger ḳabūl olmaz murādum senden i‘lām it maña
- G. 23/3: Şabr u ārāmum gidüpdür görmezem ‘aynumda ḥ‘āb / Fırkatūñ bir eylemişdür şubḥ ile şāmı maña
- G. 205/6: Kaşuñla kiprigün ‘aynuñ ne siḥr-i Sāmīrīdür kim / Olaruñ mekr ü alından cihānı dutdı destānuñ
- G. 323/2: Dü zülfüñ mu‘ciz-i Mūsā vü siḥr-i Sāmīrī ‘aynuñ / Hezārān men teki Hārūt aşupdur çāh-ı Bābilden
- G. 436/4: Şaldı āhū tek meni şahrāya hem şayd eyledi / Dām-ı zülfüñ ğamze-i ‘ayn-ı ğazālūñ bir daḥı
- K. 7/3: ‘Alīdür ‘aynumuzda ‘ayn-ı maḫzar / Zemīn ü āsumānuñ enveriyüz
- K. 3/5: Muḥammed Bākır oldı ‘ayn-ı gevher / İmām Ca‘fer imām u pīşvādur

‘ayn: Bir şeyin aslı, ta kendisi; ayırt edilemeyecek kadar benzeri; gibi.

G. 8/2: Çün gam-ı ‘ışkuında ölmekdür hayât-ı câvidân / Hâk bilür ölmek degül ol ‘ayn-ı rāhatdur maña

G. 8/4: Gerçi menden der-hicāb olursun ey ārām-ı cān / Yüzüni görseddüğün ‘ayn-ı ‘ināyetdür maña

G. 199/3: Merdüm ki hâk-i pâyüni dir tütüyâ-yı çeşm / Giryân gözine ‘ayn-ı şifâdur Hâfâyîni

G. 210/2: Men senün derd ü gamuñdan incimen ey bî-vefâ / Her ne cevri itseñ maña ‘ayn-ı vefâdur bilmiş ol

G. 221/3: Zaḥmet-i derdün gönülde ‘ayn-ı dermândur maña / Cān dimen mihrüni tende bil ki cānānum dîrem

G. 222/1: Dil-berâ hüsn-i ruḥuñ gül-zâr-ı cennet bilmişem / Her ne kim zaḥmet görürsem ‘ayn-ı raḥmet bilmişem

G. 431/3: ‘Ālem-i ma’nide ol mü’min degüldür muṭlaḳâ / Her şey ol ‘aynında mevcüd görmese Mevlâsını

K. 7/3: ‘Alîdür ‘aynumuzda ‘ayn-ı maḥzar / Zemîn ü āsumānuñ enveriyüz

‘ayn: Pınar, kaynak.

G. 73/2: Hem saḥîdür hem seḥâdur kāyinātın ‘aynidur / Kimse ne bilür anuñ sırrın bilür Perverdigâr

‘ayne’l-yakîn: Gözlem yoluyla elde edilen ve doğruluğu apaçık olan bilgi mânasında bir terim.

G. 18/6: ‘Āyne’l-yakîn Hâk sırrına idrâk iden insan idüm / Ey ma’rifetden bî-ḥaber inşâfa gelgil bî-riyâ

G. 128/2: Ey perî-rû sen maña bir kez nazar kılsañ be-nâz / Müdde’î bu ḡuşşadan ‘ayne’l-yakîn rencür olur

G. 318/2: Zülf ü ḥâlûnden açıldı gönülüne yüz dürlü bâb / Bilmişem ‘ayne’l-yakîn senden hidâyetdür bugün

G. 439/1: Senden ister her veli himmet hidâyet yâ ‘Alî / Sendedür ‘ayne’l-yakîn ‘ayn-ı ‘ināyet yâ ‘Alî

‘avnu’llâh: Allah’ın aynısı, kendisi.

G. 363/1: ‘Aynu’llâham ‘aynu’llâham ‘aynu’llâh / Gel imdi Hâḳḳı gör ey kör güm-râh

ayrıl-: Uzaklaşmak, ayrı düşmek, parça olarak çıkmak.

G. 152/1: Ey müselmânlar bugün ol yâr pinhân ayrılır / Uçdı rûḥum gitdi ‘aḳlum gövdeden cān ayrılır

G. 152/2: Ayrılır ol yâr-ı ser-dârum gider koymış meni / Şad hezârân dâd u bî-dâd bendeden cān ayrılır

G. 152/3: Ey gönül feryâd u nâle vâktidür eyle fiḡân / Şimdi şehrüñden senün ol şâh-ı sultân ayrılır

G. 152/4: Zârı kıl bülbül kimi çâk it yaḳanı gül kimi / Şol ezelden yâr-ı hem-dem ‘ahd ü peymân ayrılır

G. 152/5: Gözlerüm her demde mevc eyle ki firḳatdür bugün / Tök şadefler dürrini kim gevher-i kân ayrılır

G. 152/6: Dost vedâ eyler menümlen ağlaram men zâr zâr / Gözlerümden her zamân gör baḥr-ı ‘ummân ayrılır

G. 152/7: Ey Hâfâyî Tañrı sorsun bu şikeste gönülünü / Zerd olupdur ‘arızuñ andan meger ḳan ayrılır

G. 368/3: N’eyleyem bî-iḥtiyâr ayrıldum andan vâ dirîḡ / Ol menümlen hem-dem ü serdârı gitdüm görmedüm

G. 437/5: Haste Hâfâyî ayrılalı senden ey ḥabîb / Öldi ḡamunla bir daḥı ol gül-‘izâra di

az-, azan: sıfat-fiil Davranışları alışılmışın dışına çıkmak.

G. 220/1: Yolından azana şâh sen delîl ol / Aña yol gösterüp ağzına dil ol

az: Kısa, az; alışılmış olandan, umulandan veya gerekenden eksik olarak.

G. 105/5: Ey şanem niçün senün va’düñ ḥilâf olmuş durur / Mihrüñ az olmuş velî ḳahruñ güzâf olmuş durur

G. 155/3: Sidre vü tûbî ḥayâli gitdi yâdumdan menüm / Böyle ra’nâ şol cihetden sidre az olmuş durur

G. 433/6: Dil-berüñ luṭfı menümlen çoḡ idi ḡâyetde kim / Bilmezem yâ Rab neden ol mihrini az eyledi

K. 12/5: Şırâtuñ köprüsin geçdüm ‘amel mîzânını çekdüm / Bu yoldan azanuñ bi’llâh maḳâmı nâr-ı maḥşerdür

M.2/46: Cıdamnı elümden ser-efrâz kıl / Kaçarsam uzun ‘ömrümi az kıl

‘azâb: Ahirette günahkârlara verilecek ceza ve eziyet, işkence, büyük sıkıntı, elem, keder.

G. 86/6: Çün seni Hâḳḳuñ resüli bilmediler yâ Nebî / Ol günehten tâ ebed kâfir ‘azâb üstindedür

âzâd, âzâde: Bağlarından kurtulmuş, özgür.

G. 93/3: Ey şeh-i luṭf u kerem bir kez işid feryâdımı / Bend içinden bendeni âzâd kılsañ vâktidür

G. 102/5: Haṭāyī kulluğa maqbûl düşse / Hezārān bende **āzād** eylemekdür
G. 232/1: Ey perī şîrîn lebûñ 'ışkında Ferhād olmışam / Tā saña kûl olmışam 'ālemde **āzād** olmışam
G. 354/2: Her seher tā şām olunca dapmazam çün rāḥatı / Bendeni kayğudan **āzād** itdiğün ya'ni ki ne
G. 369/3: Şerbet-i Haḫdan içen 'ışk eri **āzāde** olur / Öyle ser-mest olanuñ küfri imāndur bilene
K. 7/9: Bugün abdalları **āzāde-i** şāh / Cihānuñ kāl ü kılinden berīyüz

a'zam: En büyük, ulu, yüce.

G. 16/10: Hem-tāsı ol şehenşeh-i **a'zam** nigārumuñ / Yoḫdur be-Ḥaḫḫ-ı hürmet-i evlād-ı Muşafā
G. 204/2: Hoş maḫām-ı **a'zam** olmışdur bu gönüm güşesi / Bilmezem yā Rab neden cevri ile vîrān eyledüñ
G. 435/7: Tılısm-ı **a'zamı** ağzuñ beyān kılmaḫ içün / Nigīn-i mühr-i Süleymān içinde yir dutdı

'azāzīl: Şeytan'ın Hz. Adem'in Allah'a secde etmeden önceki adı.

K. 16/10: 'Azāzīl adlu şeytānuñ yeter taḫlīdine uyma / Elin dut Ḥaḫ yolın görset imām-ı reh-nümā geldi

azdur-: Kötü davranış veya alışkanlıklara sürüklemek, yoldan çıkarmak.

G. 57/4: Kātībā ağ u karaya baḫma seni **azdurur** / Aç kulağ dinle sözüm āvāz-ı Qur'an mendedür

'azīm: Büyük, ulu.

K. 15/4: Ḥasan ḫulḫ-ı **'azīm** oldı çü ol Mehdī kerīm oldı / Velīkin zaḫm-ı şemşīre Ḥüseyn-i Kerbelā geldi

'azīz: Saygın ve hürmetli kişi, sevgili.

G. 16/7: Ḥürşīd ü māh cümle sitāre ber-encümen / Kıldı sücūd şüretüñe ey **'azīz-i** mā
G. 96/4: Ey gönül hicrān ilen 'ömrüñ tükense ḡam yime / N'eylerem 'ömr-i **'azīzi** çünki yār elden gider
G. 95/2: Dil-berüm yārum **'azīzüm** ḡam-güsārum münisüm / Cān-şikārum sevgü yārum cānumuñ cānānidur
G. 97/5: Men yaman isem niçe sen yaḫşılığ kıl ey **'azīz** / Nesne kalmaz dünyede yaḫşı yaman elden gider
G. 188/2: Ger **'azīz-i** Mısr-ı 'ışk olmağ dilersen ey gönül / Yūsuf-ı Mısrī kimi zindāna hoş gelmek gerek
G. 238/4: Ey **'azīzüm** fırkatüñden çıḫmazam ḡam-ḫāneden / Sen teki Yūsufdan ötrü pīr-i Ken'an olmışam
G. 275/3: Bu Haṭāyīñ murādı dāyimā Haḫdan budur / Ey **'azīzüm** cism ü cānuñdan ırağ olsun elem
G. 318/3: Kim ki kurbān eyledi cān-ı **'azīzin** yār içün / Ehl-i 'irfān ḫatıda şāḫib-kifāyetdür bugün

'azm: Gitmek, yönelmek; niyetlenmek, bir işi yapmaya kesin karar verme, bir şeyi yapmak hususunda büyük bir kararlılıkla gayret gösterme, kararlılık.

G. 15/2: Ol şanem **'azm-i** sefer itdi gönül eğlenme kim / Bir nefes dīdār gör kim kalmaya ḫasret saña
G. 39/5: Her yaña **'azm** eyler olsañ süre-i fetḫ oldı fetḫ / Açılır baḫlu ḫapu devletlü derbānum meded
G. 92/2: Nev-bahār oldı gözüm ister cemālūñ görmege / **'Azm** idüp gülşen saru seyrān iderseñ vaḫtidür
G. 105/6: Ey gönül kıldıñ sefer **'azmin** tevekkül pīşe kıl / Kim penāḫ itmek bize Haḫdan kifāf olmış durur
G. 200/2: Dün ḫayāl ilen perī tek **'azm** kıldıñ süy-ı men / Bes revān geçdüñ eyā rūḫ-ı revānum sen midüñ
G. 355/4: Tökmek içün ḫanımı başum kesüp her dem-be-dem / Şeh-süvārım **'azm-i** meydān itdiğün ya'ni ki ne
G. 356/26: Ey Haṭāyī ḫāk ilen yeksān olup ol māḫ içün / **'Azm-i** sevdā-yı Şüreyyā kıldığuñ ya'ni ki ne
G. 390/2: Gül yüzüñ **'azmine** dün gitdüm gül-istān geştine / Senden ayru ḫār boldı gül gül-istān olmadı
M. 2/43: Yigit dāyimā ceng **'azmindedür** / Her ekmek bir ejdernüñ ağzındadur

'Azrā'il: Dört büyük melekten, Allah'ın emriyle insanların canını almakla görevlendirilmiş olanı, ölüm meleği.

G. 220/7: Haṭāyī ḫanda görseñ sen Yezīdī / Amān virme cānın al **'Azra'il** ol

āzürde: İncinmiş, kırılmış, gücenmiş.

G. 122/3: Mihr ü ḫahrından anuñ **āzürde** gönüm ḡam yime / Kim maña cevri ü cefāsı luṭf ile iḫsānidur

B

bāb: Kapı; kale kapısı, *mecazen* manevi sırların ve güzelliğin ardında saklandığı kapı.

G. 55/1: Ruhların muşhaf nigārā hatların i‘rāblar / Baḥdum ol yüzden maña feth oldı yüz miñ **bāblar**

G. 318/2: Zülf ü ḥālünden açıldı gönüme yüz dürlü **bāb** / Bilmişem ‘ayne’l-yakīn senden hidāyetdür bugün

G. 327/7: ‘Alī oldur ki üç yüz miñ dürrüst tapmayile fülād / Yasanmışdı kapısında kopardı **bāb-ı** Ḥayberden

K. 4/8: Allāh yolına virmege cān rāzı kimse yoḥ / Bu **bāb** içinde gördiler ehl-i Ḥudā seni

K. 11/10: Ol ‘Alīsin kim şehādet barmağın kullāb idüp / Kopardı yirden kuvvetünle **bāb-ı** Ḥaydar yā ‘Alī

baba: Baba, ata, manevi önder, şeyh

G. 257/8: Ulu **babam** Şafī atam Cüneyddür / Şecā‘at ehlinün ḥaḳ Ca‘feriyem

bābu’llāh: Hz. Peygamber ve On iki imam için kullanılır.

G. 61/4: Hāzihi cennātü ‘adnin defterin şerḥ eyleyen / İblis olma gel sücüd eyle bu **bābu’llāhı** gör

bāc: Vergi, harç.

G. 88/1: Tā kim ol āhū gözün mülk-i Ḥotenden **bāc** alır / Şol hümāyün zülfünüz Fağfür-ı Çinden tāc alır

G. 323/1: Ruh u zülfün ki **bāc** almış bugün Keşmīr ü Kābilden / Getürmüş ‘anberin büyi Hıṭā vü Çin ü Zābilden

bād: Yel, rüzgar; anasır-ı erbaadan hava; *mecazen* haber ileten .

G. 57/2: Mendedür yir ile göğün ḥikmeti hem kudreti / Āb u āteş ḥāk u **bād** ser-cümle erkān mendedür

G. 133/1: **Bād-ı** şubḥ ez sū-yı maşırık āfitāb almış gelür / Ğālibā yāruñ cemālünden niḳāb almış gelür

G. 153/4: ‘Arş u kürsī cennet ü hem nār u tūbā vü şecer / Ebr ü **bād** u mā’ u tīn ‘aşl-ı şerāsi ḥandadır

G. 353/4: Yüz kez ölsem dünyede bir dem maña yoḥdur vişāl / Firḳatünde ‘ömrümi **bād** itdigün ya‘ni ki ne

G. 426/5: İrişdi va‘desi **bād-ı** ḥazānuñ / Be-her sū gül hezārān ḥırmen oldı

G. 437/1: Ey **bād** şubḥ-dem yūri var ol nigāra di / Ey boyı serv ü yüzi gül ü gül-‘izāra di

bād: Olsun, ola, olaydı manasında Farsça dilek.

G. 314/2: Būy-ı zülfünden şabā kıldı mu‘aṭṭar ‘ālemi / Şad hezārān āferin **bād** āferin **bād** āferin

bāde: Şarap, içki. Tasavvufta ruh coşkunluğu için bir araç; ilahi aşk, muhabbet ve hakikat anlamlarında kullanılan bir tasavvuf terimi. Tasavvuf edebiyatında bāde mürşidin tâliplere takdim ettiği aşk, Allah sevgisi, mârifet ve hakikatin özünü, kadeh bu mârifet ve sevgiyi taşıyan kabı, sâkî mürşidi, meyhâne dergâhı, sarhoşluk ise aşk, vecd ve sekr halini ifade eder. Bazı sūfîler, kıyamet gününde Hz. Ali’nin Kevser sâkîsi olacağını belirterek ona “bāde-fürûş”, “mey-fürûş” ve “hammâr” gibi isimler verirler (İA).

G. 89/4: Her ḥaste-dil ki **bāde-i** ‘ışkuñla oldı mest / Çeşmüñi sāki la‘lūñi cām-ı şarāb oḥur

G. 100/4: Yār meclisinde **bāde** vü cām istemen müdām / Kim gerdeni şurāhi anuñ la‘li cāmdur

G. 133/3: Gözleri devrinde mest oldı dudağı **bādeden** / Zāhidi mey-ḥāneden gördüm şarāb almış gelür

G. 169/1: Kābā-yı fakr u fenādur ḳumāş-ı fāḥirümüz / Ğarīḳ-i **bāde-i** ... libās-i zāhirümüz

G. 252/3: **Bādeden** pürdür şurāhi dāmeninde ol müdām / Şanasın güller biter pehlū-yı serv-i ḥoş-ḥırām

G. 348/7: Ey Ḥaṭāyī içdügün mey āb-ı kevşerdür müdām / Nüş-ı cān it **bādeden** bir laḥza ikrāh eyleme

G. 360/1: Sākiyā ol **bāde-i** şāfi şafānuñ ‘ışkına / Doldurup virgil ‘Aliyyü’l-Murtażānuñ ‘ışkına

K. 12/3: Elinde **bāde-i** gül-reng içir gāzilerün şāhı / Ne ḥācet nuḳl için şekker sözün ḳand-ı mükerrerdür

ba‘d-ez-ān: Bundan sonra, sonra.

G. 380/1: Elā ey şubḥ-dem menden selāmı ber-fülān söyle / Selām oḥı ḡenā ḳılḡil peyāmı **ba‘d-ez-ān** söyle

bā-: Bâzı Arapça ve Farsça kelimelerin önüne gelerek zarf fonksiyonunda şekiller yapan “ile” anlamında ön ek.

bā-edeb: Edeple

G. 315/3: Bā-edeb tepren ziyāde yār şikāyet ḳılmaya / Ḥaḳ özi verdi saña ol gevher-i imān içün

bā-Hudā: Allah ile

G. 386/1: Men ol mest-i likāyam geldüm imdi / Hemîşe **bā-Hudāyam** geldüm imdi

bā-Muhammed: Hz. Muhammed (sav) ile birlikte.

Mus. 1/d. 73: Mesîhe yetüren dem-i cân-fezā / Varan **bā-Muhammed** be-bezm-i Hudā

bā-Nakî: Hz. İmam Ali b. Muhammed, dokuzuncu imamın oğludur. Lakabı Naki'dir. Bazen de Hadi lakabıyla anılır. (Onunla birlikte).

K. 7/8: Taķîdür **bā-Nakî** Şāh 'Askerî hem / Velî Mehdi velâyet leşkeriyüz

K. 10/6: İmām Kāzım 'Alî Mūsî Rızâdan / Taķî vü **bā-Nakî** şāh 'Asker oldı

bağ: Bağ, bahçe. Sevgiliye ait özelliklerin birçoğu bağlardan, bahçelerde olan özelliklerdir. Sevgilinin yüzü ve yanağı bahçeye benzetilir. Çoğu zaman cennet ile birlikte anılır. Bazen bağ, dünya yerine kullanılır.

G. 35/3: Ögme ey zâhid maña rızvân u cennet **bâğını** / Kim anuñ yârum yüzü tek bir gül-i hamrâsı yoĥ

G. 37/4: Çünki rahmuñ yoĥ durur men pîr-i 'ışkuñ hâlına / Bu cihân **bâğında** ey servüm cevânlıĥdan ne sūd

G. 41/2: 'Arızuñ **bâğında** zülfüñ târına bend eylegil / İster iseñ nâle-i bülbülde olmak behre-mend

G. 43/2: Yâ Rab ol gözler ne **bâğuñ** nergis-i şehlâsıdır / Kim ĥamından cism ü cânım nâ-tüvân olmış durur

G. 64/6: Tâ yaman göz dikmeye ey mâh hüsnuñ **bâğına** / Hâķ te'âlâ zülfüñi perr-i ĥurâb itmiş durur

G. 69/2: Boyı **bâğ** içre serv-i nâza beñzer / Yanağı hemçü verd-i aĥmerîdür

G. 84/1: Tâ ser-i kûyunda bu gönüm muķîm olmış durur / Dil maķâmı **bâğ-ı** cennât-ı na'îm olmış durur

G. 85/3: Ey şanem hûblar içinde sen düşüpsen ser-firâz / Öyle kim **bâğ** içre ra'nâ serv-i hoş-bâlâ düşer

G. 91/2: Âferîn ol gül yanaĥlu dil-ber-i ra'nâya kim / Hüsni **bâğında** boyı serv-i revân itmiş durur

G. 104/5: Rûz u şeb bülbül teki eyler Hâķâyî nâleler / **Bâğ-ı** hüsni içre yüzüñi çün gül-i ĥandân bilür

G. 107/4: İstemem Firdevs **bâğının** gül-i hoş-büsünü / Dünya **bâğında** gül-i ruĥ-sâruñ andan yaĥşıdır

G. 174/2: Kâmeti tek gül kimi tarĥın götürmüş bâĥbân / **Bâğda** 'aksinden anuñ serv-i ĥırâmân eylemiş

G. 174/6: 'Arızuñ **bâğında** bir murĥ-i ĥarîm olmuş Hâlîl / Ol sebebdan Hâķ aña odı gül-istân eylemiş

G. 177/5: Mihr ilen yâri ki gelmişdür zi-gülşen yâdigâr / Bu Hâķâyî ĥaste-dildür ĥâķ-i ân meh-rû-yı **bâğ**

G. 184/4: Murĥ-ı **bâğ-ı** 'ışķ iseñ ebsem oturma cân kuşu / Dil-berüñ kûyında dâyim nâle-i zârûñ gerek

G. 186/1: Yüzündür 'âlemüñ içre felekde mâh-ı tâbân tek / Bitüpdür hüsni **bâğında** boyuñ serv-i ĥırâmân tek

G. 221/4: Bülbül-i **bâğ-ı** vişâlam ey gül-endânum menüm / 'Arız u ruĥ-sâruñı görsem gül-istânım direm

G. 226/3: Bes ki bülbül tek cihânda 'ışķ ilen feryâd idem / 'Arızuñ **bâğ-ı** gülü çün verd-i aĥmer görmişem

G. 229/3: Bülbül-i zâram yüzüñ **bâğ** u gül-istânım durur / Ol gül-istân üstine zülfüñ şebistândur menüm

G. 237/3: Gül yüzüñ evşâfını tâ kim işitdüm ey perî / Hüsnuñüñ **bâğında** bir murĥ-ı gül-istân olmuşam

G. 249/3: Men daĥı yâd eylemen dünyâ vü cennet **bâğını** / Lebleriñ tâ kim olupdur şekker-âb u kevşerüm

G. 263/4: Ey şeh-i hûbân-ı 'âlem **bâğ** içinde men senüñ / Boyuñı serve saçuñ reyĥâna nisbet kılmışam

G. 273/9: Hâķâyîyem elif tek doĥrı yolda / Gül-istân **bâğda** serv ü çınaram

G. 288/4: **Bâğ** ilen bustân içinde serve kılmam iltifât / Tâ ki kıldum bir nâzar şol kâmet-i bâlâya men

G. 308/1: Kızıl gül **bâğ** u bustânım ne dîrsin / Fedâ olsun saña cânım ne dîrsin

G. 314/1: Merĥabâ ey âfitâb-ı 'âlem ü dünyâ vü dîn / Revnaķ-ı **bâğ** u bahâr u zînet-i rûy-ı zemin

G. 314/4: **Bâğ-ı** cennetdür yüzüñ yâ ravza-i dâru'n-na'îm / Âb-ı kevşer mi lebüñ yâ nefĥa-i rûĥü'l-emîn

G. 332/3: Meger koynuñ senüñ cennet **bâğıdır** / İki hayvâ bitüpdür nâra karşı

G. 340/7: Kâmetüñlen baĥş iderdi dâyimâ ol serv-i **bâğ** / Gör ĥacâletden aña menzil kenâr oldı yine

G. 340/9: Ey Hâķâyî şâd olup beytül-hazenden çıĥ bugün / **Bâğ** u bâĥça suyına vaķt-i güzâr oldı yine

G. 343/3: Gerçi güller çoĥ biter 'âlem gül-istânında lîķ / Gül yüzüñ tek bitmemiş hiç gülşen ü **bâğ** üstine

G. 352/8: Güneş tek zâhir olmuşdur gözinde / Cihân **bâğın** gül-istân eyleyen şāh

G. 335/3: Kılmañ için tâze hüsnuñ **bâğın** ey serv-i revân / Gözümi kûyuñda giryân itdigüñ ya'ni ki ne

G. 353/1: Cihânı **bâğ** u bustân eyleyen şāh / Gül ü gülşen gül-istân eyleyen şāh

G. 355/15: Ėnce gül ĥandân olup nergisle süsen bitmege / 'Arızuñ **bâğın** gül-istân itdigüñ ya'ni ki ne

G. 355/30: Her sûtünüñ karşı **bâğ-ı** dilde cân miķdârını / Nisbet-i ĥannân u Mennân itdigüñ ya'ni ki ne

G. 358/7: Yürüdüm **bâğına** kıldum teferrüc / Erenler yatağı naķş-ı cihana

G. 363/5: Velâyet **bâğının** bir meyvesidür / Hâķan yüzü anı her dest-i kûtāh

G. 363/7: Ulûfet **bâğını** seyrân iderken / Hâķâyî uğradı bir gence nâ-gāh

- G. 400/2: Şanma ancañ müşge virdi bu siyeh-rûlîğ saçuñ / Meh yüzüñ kıldı hacıl **bağlarda** verd-i aħmeri
G. 403/5: Hastedür miskîn Hataÿî bir mişâl-i ‘andelîb / Hüsni **bağında** cemâlî gül-‘izârum gelmedi
G. 407/6: Kâmetüñ pest eyledi servi çemende ey şanem / ‘Arızuñ kıldı hacıl **bağlarda** verd-i aħmeri
G. 433/5: Haq te‘âlâ hüsniñüñ **bağında** ez-rûz-ı kadîm / Sâye-i tûbiden ol qaddi ser-efrâz eyledi
K. 1/4: Mü‘mine mesken kılupdur **bağ-ı** cennât-ı na‘îm / Kâfir ü münkir maqâmın nâr iden Perverdigâr

bağ: Bir şeyi başka bir şeye veya birçok şeyi birbirine bağlamaya yarayan ip, sicim, tel gibi şeyler, bent; mecazen sevgilinin saç teli

- G. 208/2: Tâ yüzüñi görmişem dîvâne oldum derd ile / Zülfüñüzden özge dahı boynuma **bağ** itmegil

bağla-: İp, bağ veya bağ veya başka bir araçla bir şeyi bir yere, diğer bir şeye veyahut birkaç şeyi birbirine tutturmak, birleştirmek, raptetmek; dolamak, vücuduna sarmak

- G. 137/5: Bu Hataÿî şol büt-i tersâ cemâlin görgeçin / Râhib-i deyr oldı vü **bağladı** zünnâr uşa gör
G. 151/4: Pîri yolın varmayan olmaz mürîd ü merd-i râh / Ol kemer kim **bağlanupdur** beline zünnârdur
G. 167/7: Bu Hataÿî ka‘be-i ‘ışkuña iħrâm **bağladı** / Ol sa‘atde ‘arşa çıhdı zıkr-i illâ‘llâhumuz
G. 331/5: Yüzünde zülfüñi gördüm didüm ki / İmânı **bağlama** zünnâra karşı
G. 384/7: ‘İşkuña her kim giriftâr oldı ey kâfir-beçe / Şeyh-i Şan‘ânıñ beline **bağlayan** zünnâr

bağlan-: dönüşlü/edilgen bağla- Dolanmak, raptolunmak; tutulmak, ayrılamamak. Mecbur ve merbut olmak, taahhüt altına girmek.

- G. 185/5: Bu Hataÿî kulluğa **bağlandı** hîdmet kûşağın / Ol gözüm nûrî şanem ol sevgülü cânım gerek
G. 414/4: Kûşanur gönlüm ser-i zülfün hayâlin der-meyân / Gör niçün kâfirdür ol kim **bağlanur** zünnâr iki

bağlu: Bir bağ ile tutturulmuş olan, kapalı; bir kimseye veya bir şeye duygusal bağlarla bağlanmış olan tutkun, merbut.

- G. 39/5: Her yaña ‘azm eyler olsañ süre-i feth oldı feth / Açılur **bağlu** kapu devletlü derbânım meded
G. 112/3: Yûsuf-ı Ken‘anı şalmışdur zenaħdân çâhına / Zülfüne **bağlu** niçe dîvâneler küncindedür
G. 301/5: Bu Hataÿî saçlarıñ çininde çin çin **bağludur** / Olmañam çinden perîşân çün maña ğam-h‘ârsın

bağbân: Bağcı, bahçıvan.

- G. 128/4: Hüsni devrinde baħuñ hiç iltifât itmez maña / Kim görüpdür mevsim-i gül **bağbân** ma‘zûr olur
G. 174/2: Kâmeti tek gül kimi tarhın götürmiş **bağbân** / Bağda ‘aksinden anuñ serv-i hıramân eylemiş
G. 302/3: Bağ-ı ruħuñ suvarmağ için **bağbân** kimi / Her bir yañaya kanlu yaşum dürlü çay olan
G. 341/4: Lebleri devrinde ol gül yüzlü yâruñ dem-be-dem / Goncenî ey **bağbân** gülşende handân eyleme
G. 393/3: Aħsen cemâl-i hüsniñ kim **bağbân-ı** hüsni / Gülşende görmedi büt-i gül-rû senüñ kimi
G. 396/5: Ey Hataÿî sen ne bûlbûlsin ki bağ-ı ravzada / Görmemişdür **bağbân** der-gülşen-i mîñü seni
K. 10/11: Velâyet bağçesinüñ **bağbanı** / Yüzün açdı cihânı enver oldı
M. 1/21: Hataÿîye eyi yir vir kuluñdur / Behişte **bağbân** u bûlbûlündür

bağça: Bahçe, bkz. bağ

- G. 7/1: Dil-berâ ol ay yüzüñ hûrşîd-i tâbandur maña / **Bağcañ** içinde aħan su âb-ı hayvândur maña
G. 79/6: Bağçe içinde gül-i aħmer ne nisbet vechüñe / Ol yañağıñ katına cân lâle-i hamrâ nedür
G. 81/4: Bağçede hüsniñ gezerken bûlbûl-i şeydâ görüp / Aħdı yaşı dâne dâne beñzi gâh olmuş durur
G. 125/4: Bû-yı zülfünün irür bād-ı şabâ vaqt-i seher / Cân u dil **bağçasıda** müşk ile reyhân doludur
G. 195/4: Tâ ki gülşen geştine çıhdıñ eyâ gül-ruħ şanem / **Bağça** içinde boyuñ serv-i hıramân eyledüñ
G. 224/3: Dünya vü ‘uqbâda men evşâf-ı hüsniñ söyleyem / **Bağçada** andan berü kadd-i şemâlün görmişem
G. 266/3: Dün varmış idüm **bağçaya** gül dirmege ammâ / Sundum elümi bir güle şad hâra yoluħdum
G. 282/3: Görelî hüsniñ gülîni olmuşam çün ‘andelîb / **Bağçalarda** senden ayru verd-i handân istemen
G. 293/2: Gözüñ içmiş kanını ‘aşıklaruñ olmuş humâr / **Bağçada** gör nergisi gül-nâra döndermiş yüzün
G. 340/6: Bağçaya seyrâna çıhdı geşt için ol gül-‘izâr / Gül hacâletden kızardı şerm-sâr oldı yine
G. 340/9: Ey Hataÿî şad olup beytü‘l-hazenden çıh bugün / Bağ u **bağça** suyına vaqt-i güzâr oldı yine
G. 351/4: Bu cihânıñ **bağçasında** hârsız gül mi olur / Tikeninden korħar iseñ yûri gül-zâr isteme

- G. 374/1: N'eylemem men cenneti içinde dīdār olmasa / Koy anı vīrāne kalsun **bāğçada** yār olmasa
 G. 387/3: Kaddūni cān **bāğçasında** isterem her dem-be-dem / Çeşme-i çeşmümde bit serv-i hīrāmānum kimi
 G. 423/3: Tuṭī yārum durup **bāğçaya** gezer / Utandı serv ağacı indī düşdi
 K. 10/11: Velāyet **bāğçesinūn** bāğbānı / Yüzin açdı cihānı enver oldı

Bağdād: Irak'ın başkenti ve en büyük şehridir; şehir.

- G. 126/3: Yitdükçe tükenür 'Arabūn kūyı meskeni / **Bağdād** içinde her nice kim Türkmān kıpar
 K. 8/14: **Bağdād**-ı vücūdumda imām uşta Nakīdūr / Bir gerdiş ile künbed-i gerdān 'Alīdūr

bağır: Ciger, göğüs, gönül.

- G. 1/3: Āteş-i 'ışkuñda ey hūn-h'āre gözli dil-berüm / Öyle yanmışdur bu **bağrum** yoğ durur dermān aña
 G. 42/3: Zāhidā sen fāriğ ol āhumdan ikrāh eyleme / Kim menüm **bağrumda** çoğdur gamzelerden yāreler
 G. 42/4: Yaralı **bağrum** kanın tökdi gözümde dem-be-dem / Gör neler kıldı maña şol nergis-i hūn-h'āreler
 G. 44/1: Hāsretūn derdinden ey cān **bağrum** oldı pāreler / Sūz-ı 'ışkuñ yüregümde her dem eyler yaralar
 G. 51/1: Hār boldı yüregüm hecrūnı ey gül yüzlü yār / Yār **bağrum** yarasın gör kim nice hār anda var
 G. 64/2: Gel hūmārum yaz menüm vaşluñ meyinden ey perī / K'ol şarābuñ hasreti **bağrum** kebāb itmiş durur
 G. 67/3: Dil-berüm cām-ı şarāb içmiş içitdim nuql için / 'Āşık-ı dil-haste **bağrından** kebāb almış gider
 G. 92/3: Çoğ zamāndur gonce tek **bağrumnı** pūr-hūn eyledūn / Leblerūnı gül teki hāndān iderseñ vaktidür
 G. 113/2: Söyle kim ol Türk-i mestī nice tīr-endāz imiş / Kim menüm **bağrumda** andan şad hezārān yara var
 G. 114/5: Bu Hāṭāyī düşeli şohbet-i vaşluñdan ırağ / **Bağrı** büryān kimidür hem gözi giryān kimidür
 G. 166/1: Hāl-i dilümni bendeden ol yāre söyleñüz / Hecr oğı **bağrumı** niçe bir yara söyleñüz
 G. 166/3: Gülgün yañağlaruñ gam-ı cevri ü cefaları / Kıldı havāle **bağrumı** şad hāre söyleñüz
 G. 176/5: Bu Hāṭāyī gizlemişken kipriğün peykānını / Zāhiren **bağrında** yüz miñ zahm-ı peykān oldı fāş
 G. 177/2: Gülşen-i meclisde bir şūh-ı perīdūr dil-rubā / Şanasın bir lāledür **bağrında** anuñ dürlü dāğ
 G. 195/1: Tā ki sen ey gonce-leb la'lūnı hāndān eyledūn / Derde şaldūn lāle tek **bağrum** kara kan eyledūn
 G. 203/1: 'Ākībet ey meh meni 'ālemde hayrān eyledūn / Çeşmümi giryān kırup **bağrumı** büryān eyledūn
 G. 208/1: Ey şanem yüzünde müşğün zūlfūnı dağıtmagıl / **Bağrumuñ** yüz dāğı üste bir dahı dāğ itmegil
 G. 209/4: Gözümeñ yaşın ki şaldum içdigüm sudur maña / **Bağrumuñ** kanın ki gördüm ağulu aşumdur ol
 G. 239/2: Āteş-i endüh ile **bağrum** olupdur çün kebāb / Hem-demüm gamdur nigārā peyrev-i āh olmuşam
 G. 281/1: Dil-berā derd-i firākuñ koymadı cismümde cān / Anca ahdı kanlu yaşum kalmadı **bağrumda** kan
 G. 304/1: Ey meni hicrān elinde zār ü giryān eyleyen / Çeşmümi giryān idüp **bağrumnı** büryān eyleyen
 G. 313/3: Fırkatūn ger kılmaya **bağrumda** yüz miñ pāreler / Bes menüm gözüm yaşınuñ rengi kan olmuş neden
 G. 319/3: Āteş-i 'ışkuñda her dem şerha şerha doğrayup / Sīnemi büryān u **bağrumnı** kebāb itmekdesin
 G. 341/3: Ger vişālūnden meded kılmazsan ey ārām-ı cān / Gözümi giryān idüp **bağrumnı** büryān eyleme
 G. 347/1: Yār 'ışkuñ **bağrumuñ** tā çekdi yüz dāğ üstine / Āteş-i hecrūn bu dāğūn çekdi bir dāğ üstine
 G. 355/1: Gonce tek la'lūnı hāndān itdigün ya'ni ki ne / Lāle tek **bağrumnı** pūr kan itdigün ya'ni ki ne
 G. 365/2: Yüregi dāğ olmayınca **bağrı** kanlu la'l tek / Hiç kiminūn haddi yoğdur kim Kızılbaş olmağa
 G. 382/1: Şehā **bağrum** kebāb olsun mı böyle / Gözüm yaşı şarāb olsun mı böyle
 G. 390/1: Dil-berā hecrūnde kimdür dīde-giryān olmadı / Āteş-i 'ışkuñda her dem **bağrı** büryān olmadı
 G. 392/1: Tā menüm gül yüzlü yārum 'azm-i seyrān eyledi / Lāle tek hecri yarası **bağrumı** kan eyledi
 G. 398/3: Tā ki dün meclisde ney feryād ü nālem dinledi / Ağlaşur **bağrın** delüp bu nāle vü zārum kimi

bağışla-: Ceza vermemek, affetmek; vermek, ihsan etmek, bahşetmek

- G. 39/2: Şerm-sāram pūr-günāham sen **bağışla** yā kerīm / Cümlelerni yarlıgayın kāmīl insānum meded
 G. 373/1: Günāhum çoğ Hudā için **bağışla** / Muḥammed Muştafā için **bağışla**
 G. 373/2: Bilürdüm hādden aşupdur günāhum / 'Aliyyü'l-Murtażā için **bağışla**
 G. 373/3: Hasandur pādīşāh-ı her-dü-ālem / Hüseyn-i Kerbelā için **bağışla**
 G. 373/4: İmām Zeynū'l-'ibād Bākır u Ca'fer / İmām Kāzım Rızā için **bağışla**
 G. 373/5: Muḥammed Takīdūr maḫşūd u maẓhar / Hasan 'Asker likā için **bağışla**
 G. 373/6: Hasan u 'Askerī ehl-i 'atādur / Muḥammed Muktedā için **bağışla**
 G. 373/7: Muḥammed Mehdi-i şāhib-zamānuñ / İşigünde gedā için **bağışla**
 G. 373/8: Hāṭāyiyem ene'l-Hāḫ çağıruram / Günāhum çoğ 'atā için **bağışla**

bah-: Bakmak, gözleri bir şey üzerine çevirmek; ilgilenmek, meşgul olmak, itibar etmek

- G. 10/5: Anca yaş tökdi Hataîyî firkatünden ey şanem / Hancaru **baḥsam** gözümde yiryüzi sudur maña
- G. 33/4: Meh ü seyyâreler şermendedür yüzüne **baḥmaḳdan** / Felek evcinde hürşid hayâdan ser-nigün görgeç
- G. 48/4: Anuñ mir'âtına **baḥ** Hakkı gör kim / Kim ol âyine-i giti-nümâdur
- G. 45/5: Bu Hataîyî âfitâba eyledi gökde nazar / Yâr aydur kim aña **baḥma** 'aks-i ruh-sârum durur
- G. 55/1: Ruhların muşhaf nigârâ hatların i' râblar / **Baḥdum** ol yüzden maña fetḥ oldı yüz miñ bâblar
- G. 57/4: Kâtibâ ağ u karaya **baḥma** seni azdurur / Aç kulağ dinle sözüm âvâz-ı Kur'ân mendedür
- G. 64/5: Hûblara **baḥmaḡda** zâhid ger günâh oḡur velî / Ol günâhlar 'âşıkâ 'ayn-ı şavâb itmiş durur
- G. 69/9: **Baḥup** hayrân olur hüsnine 'âlem / Hataîyî hastenüñ ol dil-beridür
- G. 88/4: Tâ ayaḡuñ tozı tek kapuñda mesken dutmuşam / Bu sa'âdetden menüm baḥtumḡa **baḥdum** tâc alur
- G. 89/2: Hûblar yüzine **baḥmaḡı** zâhid eydür günâh / 'Âşıklar ol günâhı hemîşe şevâb oḡur
- G. 100/5: Men' eyleme Hataîyî kelâmuñı ey raḡîb / **Baḥ** defterine sözleri nazm u nîzâmdur
- G. 127/5: Bu Hataîyî cû kenârında ne **baḥsun** serve kim / Qadd-ı dil-cüyı anuñ serv-i revândan yaḥşıdur
- G. 128/4: Hüsni devrinde **baḥuñ** hîç iltifât itmez maña / Kim görüpdür mevsim-i gül bâḡbân ma' zûr olur
- G. 146/7: Âteş-i 'ışkuñ tutuşdurdı vücudum şehrini / **Baḥaram** ki hür birdür nûr birdür nâr bir
- G. 167/1: Ey senüñ yüzüne **baḥduḡ** kıble oldı mâhumuz / Ne 'aceb şûret yaratdı şun' ile Allâhumuz
- G. 180/2: Egerçi 'ışkı güneş söyler ise kâdî-i şehr / Yüzine **baḥma** anuñ cûn kıılır kinâyet-i 'ışk
- G. 183/5: Yâra ger 'âlem nazar kılsa Hataîyî ḡam yime / Baḥmaḡ olmaz yüzine hürşid-i 'âlem-tâb tek
- G. 184/2: Baḥmanam gül yüzine hüsnuñ var iken ey perî / Neylerem nergisni men ol çeşm-i bîmâruñ gerek
- G. 190/4: Cümle 'âlem ger ḥasûd olsa yanumda bir ceve / Sen menümlen dost bolsañ cevri düşmenden çi **bâk**
- G. 193/1: Gönüm firâk içinde cemâlün diler senüñ / **Baḥmaz** cûnâra qadd-i şemâlün diler senüñ
- G. 197/2: Özgeler ger göḡe **baḥar** görmege bu mâhını / 'İyd için men **baḥduḡum** kaşı hilâlündür senüñ
- G. 259/2: Gerçi yüzünden ayruyam ammâ hayâlüne / Hicrân şebinde göḡe **baḥup** mâha şûkr idem
- G. 259/3: Ger rind ü ger melâmetem ü 'âşıkam velî / Her dem **baḥanda** zâhid-i güm-râha şûkr idem
- G. 259/4: Rûz-ı ezelden gördi seni bir nazar gözüm / 'Ömrümce **baḥuban** o nazar-gâha şûkr idem
- G. 288/2: Tâ senüñ gülḡun yañaḡuñ görmişem ey meh-liḡâ / Gülşen içre **baḥmazam** hergiz gül-i ḡamrâya men
- G. 324/3: Öñden berü ki yüzüne **baḥdum** be-her tarîḡ / Bi'llâh ki şerm-sâr olubam infî'âlden
- G. 332/2: Firâk-çîn gözlerün gönüm apardı / Tabîbüm **baḡgilen** bîmâra karşı
- G. 345/1: Aytum kaşuna 'işve kıl aydur ki göz üste / **Baḥdum** ki görebilmez anı çeşmün üz üste
- G. 399/5: Ey Hataîyî dil-berün hürşid-i tâbândur meger / Kim baḥanda dîdesi pür-âb gördüm men seni
- K. 14/11: Bu Hataîyî hastenüñ sensin murâd u maḡsadı / Ḥanda **baḥsam** görünen dîdar sensin yâ 'Alî
- K. 17/4: Yazıldı yazı kısmetden Hüseynün alnına ol dem / **Baḥup** ḡikmet yazusından ki gönline şafâ geldi
- M. 1/19: Ki men dermândenün suçına **baḥma** / Maña ḡahr eyleyüp duzaḡda yaḡma
- M. 2/26: Men olam ḡanıme varup ḡorḡusuz / Sağınma ki **baḥup** direng eylerem

bahakal-: birleşik fiil Şaşkınlık belirtir.

- G. 4/4: Sen gidenden berlü anca zâr u eḡḡân itmişem / Yir ü gök ins ü melek cümle **baḡaḡaldı** maña

bahduḡınca: Bakdıkça.

- G. 378/4: Ḥaḡ meni yâ Rab ne bir miskîn yaratmış dünyede / **Baḡduḡınca** ḡamdan özge görmedüm her yanuma

bahgeç: Bakınca, baktıḡında, nazar edince.

- G. 416/1: Vechüne **baḡgeç** görindi gözüme meh-pâresi / Olmuşam rûz-ı ezelden firkatün bî-çâresi

bahâ: Kıymet, bedel, deḡer.

- G. 16/2: Devr-i felek virürse maña ihtiyârını / Bir târ-ı müyina dü cihânı kılam **bahâ**
- G. 41/3: Ser-be-ser bir târe-i müyuñ **bahâsıdur** senüñ / Mülk-i Tebrîz ü Çāḡatay u Ḥorâsân u Ḥucend
- G. 63/1: Şehâ ol zûlf-i müşkünüñ ne zîbâ çîn-ber-çindür / Ki her bir târı ol zûlfün **bahâ-yı** Çîn ü Mâ-çindür
- G. 66/3: Bir büsesine cân ü dil ister **bahâ** şanem / Gerçi birine yüz dil ü cânım **bahâ** gelür
- G. 115/10: Böyle kıymetlü cevâhir ḡansı ma'denden çıḡar / Kün-fe-kân mülkün **bahâ** virseñ henüz erzân durur
- G. 117/3: Ol ay yüzini görmege yir gök **bahâ** didi / Yâ Rab ki bu metâ'a **bahâ** kimden öḡrenür
- G. 199/2: La'lün eger virürse şifâ derd-mendine / Bir büsesine cânı **bahâdur** Hataîyîñ

- G. 199/5: Gönlün alup **bahāsını** virsen vişāl aña / Mürvet senüñ bu işde rızādur Hataýıñın
G. 261/3: Lebüne cân didümse tökme kanum / Sorup senden **bahāsın** bilmez idüm
G. 285/4: Dün dimişsin isterem bir büseme yüz cân **bahā** / Ol metā‘a menden özge hiç haridār istemen
G. 297/2: La‘line cân **bahā** didi virdüm revān aña / Ol bī-vefāyı gör ki gidermez bahānesin
G. 358/3: Bilür şarrāf olan gevher **bahāsın** / Mübāh olmuş durur pīr ü cevāna
G. 397/1: Ol dil-rubā ki tende çekermen cefāsını / Virmen cihāña şemmece zülfi **bahāsını**
K. 2/2: Ayağın toprağınuñ kadrin ne bilür her kişi / Kün fekān toprağına kemter **bahādur** yā Nebī

bahādur: Cesaretli, yiğit, kahraman.

- K. 16/2: **Bahādur** gāziler koydı başında tāt-ı devlet var / Budur Mehdī zamān devri cihān nūr-ı beķā geldi

bahāne: Bir şeyin gerçek sebebi gizlenerek ileri sürülen uydurma sebep.

- G. 297/2: La‘line cân bahā didi virdüm revān aña / Ol bī-vefāyı gör ki gidermez **bahānesin**

bahār: Bahar mevsimi, kışla yaza arasındaki mevsim. Gül, lale, sümbül, menekşe gibi çiçeklerin açıp güzelleştikleri mevsim. Bahar sevgilinin güzelliğini anlatmak için de kullanılır.

- G. 7/4: Men senüñle söyleşende ger zemistān ger **bahār** / Her ne çağ görsem seni ‘ālem gül-istāndur maña
G. 103/4: Ol imdi kış günü sermā elinden / Menüm taze **bahārum** geldi hoşdur
G. 138/1: Bir kaṭre-i ‘araḳ ki yüzüñden nişār olur / Şahñ-ı zemīn **bahār** u gül ü lāle-zār olur
G. 230/5: Ey Hataýı her tüğün titrer ḥazān yaprağı tek / Tā meni dūr etdi bu devrān **bahārumdan** menüm
G. 314/1: Merḥabā ey āfitāb-ı ‘ālem ü dünyā vü dīn / Revnaḳ-ı bağ u **bahār** u zīnet-i rüy-ı zemin
G. 340/4: Geldi nevrüz u **bahār** u ‘ıyd u devr-i dost-kām / Yār eli tek yiryüzi naḳş u nigār oldı yine
G. 353/4: Budur burc-ı mehi ez nūr-ı ferruḥ / **Bahārı** ḥurrem elvān eyleyen şāh
G. 370/1: Eyā gönül kuşu dirler **bahār** imiş maña ne / Bisāt-ı ‘ıyş ‘aceb rüzgār imiş maña ne
G. 426/1: **Bahār** oldı ki ‘ālem gülşen oldı / Gözüñ aç gör cihān tā rüşen oldı

bahr: Deniz *mecazen* ucu bucağı olmayan aşk denizi veya manevi kaynak; büyüklüğü nedeniyle bazen aşğın gözyaşı yerine kullanılır.

- G. 50/12: Velāyet **bahrine** yol bulmayanlar / Gözi a‘mā vü aḥmaḳ bī-ḥaberdür
G. 99/3: Hem **bahr-ı** kānı küy-i velāyetdür ol ‘Alī / Düşmen anuñ katında kamu berg-i kāhdur
G. 152/6: Dost vedā‘ eyler menümlen aḡlaram men zār zār / Gözlerümden her zamān gör **bahr-ı** ‘ummān
G. 165/2: Tā şadef aḡzında yāruñ görmişem dūr dişlerin / ‘İşḳı **bahrinde** gönül ol ma‘nide ḡarḳ-ābsız
G. 181/5: Hataýı ḡavṭa kıl gevher derindür / Ne istersin gönül **bahrinde** zevraḳ
G. 266/5: Şāh işigüne secde kılupdur bu Hataýı / **Bahr-ı** Necefe irdüm ü şeh-vāra yoluḡdum
G. 306/6: Muḥammed nūrdandır ‘Alī sırdan / Ḥaḳīḳat **bahrı** içre gevherem men
G. 355/22: **Bahre** döndi çevreñüz eşkümden ey āyine-rū / Gözyaşından böyle ‘ummān itdigün ya‘ni ki ne
G. 356/5: Eşḳ-i ḥünin **bahre** döndi çeşmesinden çeşmümüñ / Sū-be-sū yaşumñı deryā kıldıḡuñ ya‘ni ki ne
G. 362/3: Cān ile başdan geçen bu **bahrda** ḡavvāş olur / ‘Āḳıbet bir gün tumar ol gevherüñ deryasına
G. 372/2: Oḡurlar ünümi **bahr** ile berde / Irāḳ u Rūm u hem Şırvān içinde
G. 388/4: Gözyaşum rūd-ḥānesi aḡdı ḡamuñdan oldı **bahr** / Vaşl ilen dutḡıl elüm kırtar bu deryādan meni
G. 401/4: Mevc-i ‘işḳuñdan senüñ ḡarḳ olmuşam bir **bahre** kim / Gözlerüm yaşı katında kaṭredür ummān daḡı
G. 431/4: **Bahr-ı** ḥikmet gevherin bulmaḳ dilersen tālibā / Zevraḳ-ı ‘ırfān minüp seyr it bu ‘işḳ deryasını
K. 438/2: Kimse bilmez ma‘nī-i zāt u şıfātuñı senüñ / Lā-mekān **bahrında** dürr-i muntēhāsın yā ‘Alī
K. 4/15: **Bahr-ı** şecā‘at evc-i şehāvet mekān-ı luṭf / Kān-ı kerem seni didüm ehl-i ḡazā seni
K. 10/1: Ḥaḳīḳat **bahr-ı** zāt-ı ekber oldı / Şıfātından anuñ bir gevher oldı

bahs: Söz etmek, konuşmak; üzerinde konuşulan mevzū

- G. 173/3: Senüñle ḥüsn içinde **bahs** idenler / Nice mahrum ḳalup çendān oturmuş
G. 340/7: Ḳametüñlen **bahs** iderdi dāyimā ol serv-i bağ / Gör ḥacāletden aña menzil kenār oldı yine
K. 1/10: Enbiyālar **bahsine** yazduran a‘lā mertebe / Muşṭafānı cümleden muḥtār iden Perverdigār

bahş: Bağışlama, ihsan.

G. 66/5: ‘Afv eyle bu Hıfâyî günâhın eyâ perî / **Bahş** ide şâh nice ki kıldan hıfâ gelür

baht: Allah tarafından ezelde belirlendiği kabul edilen kısmet ve nasip, uygun talih, ikbal, şans.

G. 8/1: Hâk-i pâyuñ dil-berâ bir tâc-ı devletdür maña / Pes yüzüñ görmek senüñ **baht** u sa‘âdetdür maña

G. 6/4: Zâhid ögünme tâlî ‘i sa‘dum diyüp yüküş / Sen var işüñe **baht-ı** siyâhum yeter maña

G. 88/4: Tâ ayağüñ tozı tek kapuñda mesken dutmışam / Bu sa‘âdetden menüm **bahtumğa** bahdum tâc alur

G. 170/2: Ey hûblaruñ güzîdesi rüşen yüzüñ kimi / N’ola eger sefid ola **baht-ı** siyâhumuz

G. 248/4: Baht-yâram **baht** elinden şâdmânam dil-ferah / Çün menüm cân u gönülden ihtiyârum bulmuşam

G. 356/6: Vechüñ eyyâmında bu **baht-ı** siyâhumuñ şehâ / Nisbetini leyl-i yeldâ kıldığüñ ya‘ni ki ne

G. 370/5: Bu **baht-ı** bed ki menümdür Hıfâyî ol şühî / Ğam ehline diyeler Ğam-güsâr imiş maña ne

K. 16/22: Sevindi cân-ı ‘âşıklar açıldı **baht-ı** şâdıklar / Uyandı rûh-ı mü‘minler şafâ geldi şafâ geldi

bahtivâr, baht-yâr: Talihli, mesut, mutlu.

G. 248/4: Baht-yâram baht elinden şâdmânam dil-ferah / Çün menüm cân u gönülden ihtiyârum bulmuşam

G. 280/4: Munca miñnet çekdüm ey dil zulmet-i hicrân şebi / Ol mehüñ vaşlına yetdüñ **bahtiyâr** olmaz mısın

ba‘id: Uzak, irak.

G. 389/6: Vişâlünden **ba‘id** olmuş anuñ derdi cedîd olmuş / Özinden nâ-ümîd olmuş seni ister hemân söyle

bâkî: Ebedi, ölümsüz; varlığını koruyan, devam eden, sürekli; kalan kısım.

G. 30/2: Bâkîdür ol ki dirler anı vâcibü‘l-vücûd / Fermândur aña mümteniât ile mümkünât

G. 43/1: Ol perî-peyker ki çeşmünden nihân olmuş durur / **Bâkî** ‘ömrüm olsun ol cismümde cân olmuş durur

G. 146/11: ‘Ömr birdür gün bugündür yitse dem sâ‘at dimez / **Bâkî** olmaz cân bu tende fânîdür edvâr bir

G. 168/5: Sâkî-i **bâkî** elinden mest olup içmekdeyüz / Nergis-i mestüñ kimi mestâne

G. 174/4: Zulmet-i zülfünde içmiş leblerüñ âbını Hızır / Hayy-ı **bâkî** bulmuş adın âb-ı hayvân eylemiş

K. 13/1: Qadîmî zât bî-misl ü bekâdur / Kâmu fânî durur **bâkî** Hüdâdur

Mus. 1/d. 85: Hemîşe odur hayy u **bâkî** olan / Minüp Döldül atın Burâkî olan

Bâkır: Ebû Ca‘fer Muhammed b. Alî b. Hüseyin b. Alî b. Ebî Tâlib (ö. 114/733 [?]). İsnâaşeriyye’nin beşinci ve İsmâiliyye’nin dördüncü imamı. Baba tarafınan Hz. Hüseyin’in, anne tarafından Hz. Hasan’ın torunudur. Bâkır lakabı, “bâkırü‘l-ilm” tamlamasının kısaltılmış şekli olarak “ilmi yarıp derinliklerine ulaşan, geniş ilim sahibi” anlamına gelir.

G. 373/4: İmâm Zeynü‘l-‘ibâd **Bâkır** u Ca‘fer / İmâm Kâzım Rızâ için bağışla

G. 418/4: İmâm Zeynü‘l-‘ibâd **Bâkır** u Ca‘fer / Kâzım Mûsâ Rızâ’dür Hıfâyî

K. 8/9: Halk içre zuhûr itdi Muhammed şıfât ilen / **Bâkır** didi cism oldı velî cân ‘Alîdür

K. 10/5: İmâm Zeynü‘l-‘ibâd u **Bâkır** bil / Mevâlîler imâmı Ca‘fer oldı

K. 15/5: Ki Zeynü‘l-‘âbid ü **Bâkır** buyurdı Ca‘fer-i Şâdıx / İmâm-ı mu‘teber Kâzım ‘Alî Mûsâ Rızâ geldi

bal: Arının yaptığı tatlı madde *mecazen* sevgilinin dudağı.

G. 121/1: Dudağıñ kând imiş **bal** anda n’eyler / Ne nâzûk hıfâ imiş hâl anda n’eyler

G. 176/4: Dürr-i ‘Adn yakût-ı aħmer kıymetin sındurmağa / **Bal** dudağıñdan ‘aķıķ ü la‘l ü mercân oldı fâş

bal: Boy bos, endam.

G. 196/1: Ol güneş bir zerredür nûr-ı cemâlinden anuñ / Utanupdur serv ü ar‘ar kadd ü **bâlınden** anuñ

bâlâ: Uzun, yüksek, yüce.

G. 35/1: Ol perî kim bu cihânda hüsniñ hem-tâsı yoķ / Serv-i ra‘nâ tek hıramân kaddiñ **bâlâsı** yoķ

G.109/3: Huceste kâmetüñ gördüm senüñ ey server--ı hûbân / Belâdan dil hâlâş olmaz ‘aceb himmetlü **bâlâdur** (

balğ: Su içinde yaşayıp solungaçla nefes alan, çoğunlukla yumurtlama şeklinde üreyen omurgalı hayvanların ortak adı. Tanıklarda Hz. Yunus’u balğın yutması olayına telmih vardır.

K. 1/8: Yunusı deryâ içinde yudduran bir **balğa** / Âteşi İbrahîme gül-zâr iden Perverdigâr

K. 18/14: Yūnusı sensin salan deryāda **balıġ** karnına / Sen çıharduñ Yūsufi ez-çāh-ı Ken'ān yā 'Alī
Mus. 1/d. 70: Kılan Yūnusı hem **balıġdan** rehā

bār: Yük; keder, ızdırıp.

G. 200/4: Munca 'ışkuñ **bārı** çekdi bu Hataıyī cevır ilen / Sormaduñ bir katla hāl-i pehlevānum sen midüñ
G. 322/3: Karmıca çekebilmez fil yükini / Nice āh itmesün ol **bār** elinden
G. 357/6: Anca çekdüm firkatuñ **bārını** ey gül yüzlü yār / Yüregümdür ğonce-nisbet dopdolu qandur yine

bārān: Yağmur *mecazen* gözyaşı

G. 1/4: Gül yañağñ dil-berā bes tāze terdür her zamān / Qanlı yaşumdan töker her dem gözüñ **bārān** aña
G. 101/4: 'Ākıbet tufān kıpar bir ğün cihānı ġarķ ider / Seyl-i **bārān** kim bu 'āşık çeşm-i hūn-bārındadır
G. 184/3: Baħr-ı çeşmüm aqlamağdan ebr tek **bārān** töker / Bu perīşān ğöñlüme lafz-ı ğüher-bāruñ gerek
G. 233/2: İşığññde dem-be-dem **bārān** degüldür su sepen / Çeşme-i dilden çıhan çeşm-i pür-ābumdur menüm
G. 420/5: Bu Hataıyī sebze-i haıtuñ yüzññde ğörelī / Gözlerinden yaş töker **bārān-ı** nīsān nisbeti

bāreka'llāh: Allah mübārek etsin, hayırlı uğurlu olsun anlamında bir söz.

G. 425/4: Saña hem aşluña şad **bāreka'llāh** / Ki senden tu'me itmiş mūr u mähī

bār-ġāh: Girmek için izin alınması gereken yer, izinle girilebilecek makam, huzur; sultan çadırı, yüksek divan; sevgilinin yurdu aşık için daima bir bargeh özelliĝi taşır (İP).

G. 214/4: İşığññden ğitmezem anca ki cānum tendedür / Çetr ü ħar-ġāh-ı hümāyūn **bār-ġāh** eksük degül

bārī: "Hiç olmazsa, en azından" anlamlarında bağlaç.

G. 273/8: Didüm al cānumı bir qanla **bārī** / Didi öldürmezem seni sınıram

bārīk-miyān: İnce belli.

G. 160/3: Lebleruñ la'-i Bedaħşān dişleruñ dūr-dānedür / Ğonce-i **bārīk-miyān** piste dehān küncindedür

barmaĝ: Parmak, insanın ve bazı hayvanların el ve ayaklarının son bölümünü oluşturan eklemli uzantılardan her biri.

M. 2/14: Yaratmadı tek elde beş **barmaĝı** / Ki herkesle bile yolın varmaĝı

baş: Yere basmak, ayak altına almak, çiğnemek; ansızın saldırmak, gafil avlamak, bir yere baskın yapmak

G. 16/5: Topraĝa **baş** ayaĝuñ ey gözlerüm nūrı / Kim ħāk-i pāyuñ dilerem be-her tütüyā
G. 45/4: Tañrı için yola gelseñ bir qadem āheste **baş** / Ayaĝuñ altında topraĝ cism-i bīmārum durur
G. 90/2: Ayaĝuñ **basdıĝı** yir ey dil-ārām / Bu mūr için Süleymān menziledür
G. 97/6: **Başmasun** her yire kim bir dem qadem dutmaz qarār / Çün mekīn ile müşerrefdür mekān elden gider
G. 44/5: Öldi derdüñden Hataıyī bir qadem rencide kııl / Qabrıne **başĝil** işitgil şad-hezārān nāleler
G. 347/5: Bu Hataıyī çeşmi yolında anuñ topraĝ olur / Tā ayaĝın **baş** ol dil-ber bu topraĝ üstine
G. 358/5: Ululuĝ ister isen kılluĝ eyle / Ayaĝ bir bir **başarlar** nerdübāna
G. 364/5: Bu Hataıyī ğöñlini yağmaya virdi ħüsn için / Çın çerisi **başdı** Rūmı geldi Mā-çin üstine
G. 439/4: Menzile irdi olar kim yoluña **başdı** qadem / Çünki sensin vālī-i mülk-i velāyet yā
M. 2/22: Ere leşker ilen varan er midür / Ğanīmi **başanlar** o leşker midür
M. 2/23: Erenler **başarlar** savaşda eri / Çeride beg olur bir er serveri

baş: Kafa, ser, bedenın en üst organı; akıl, düşünce; yanıbaşı; önder, lider.

G. 31/3: Ĥakkına 'āşık olanlar cān u **baş** qalmasun / Ol yüze müştāk olanuñ kıblesi dīdār mest
G. 35/4: Kıılma ey nāşih maña zülfin seversin diye ta'n / Ĥansı 'āşıkdur kim andan **başda** bir sevdāsı yoh
G. 41/4: Tā ki geldi ey şanem 'ışkuñ ĥayālī **başuma** / Dñnye vñ 'uqbā ĝamından ĝeçdüm ü oldum levend
G. 50/6: Nīşānı ol ĝüneş tal'atlu şāhuñ / **Başında** tāt u belinde kemerdür
G. 58/10: **Başuñ** top ideĝör dil-ber yolında / Çalinsun top ile çevĝān anuñdur
G. 85/1: Ğörelī ol meh yüzüñ **başuma** yüz sevdā düşer / Ruħlaruñ mānendi ancaħ bir gül-i ĥamrā düşer

- G. 86/7: Ayağın toprağıdır Haq ehlinün **başında** tãc / Cismi dāyim bu Haṭāyīnün turāb üstindedür
- G. 50/10: Yezīde zaḥm-ı seyf ü tır ü hañcer / **Başından** gitmeyen tığ u teberdür
- G. 110/1: 'Işk meydānında her kim cān ile **baş** oynadur / Yār öñinde ğamzedür kirpük ile **baş** oynadur
- G. 110/2: Şāh-ı Merdānuñ yolında çoḡ kişi vardur velī / Āferīn ol **baş**a kim miñ **baş**a bir baş
- G. 110/4: Çoḡ kişi savaş güninde cān u başından geçer / Anı **başında** girev devrānda kılbaş
- G. 115/11: Secde-i şükr eyleyüp her dem ayağa **baş** içün / Çün görür yanında her dem sāye-i Sübhān durur
- G. 124/2: Başum kurbān yolında mürşid-i Haq / Nice yüz miñ teki cāna kıyan var
- G. 143/5: İnanma zülfī 'ahdine Haṭāyī / Ki anun bir **başı** vü miñ dili var
- G. 150/2: Mālın **başın** bu yola koymayanlar / Şüfī dimeñ siz anı serserīdür
- G. 209/1: Aḡan ol servüñ yanında su degül yaşımdur ol / Ayağ altında yatan başmağ degül **başumdur** ol
- G. 213/5: Leşkerüm ğāzīlerüm şüfīlerüm pīrelerüm / Cān ile **başı** bu yolda maña inkār degül
- G. 217/1: Her ne varın şāh yolına vormeyen bizden degül / Sevdüğüne cān u **başın** kıymayan bizden
- G. 217/2: Ana ata kavm u kardaş ehl-i 'ışk kayda imiş / Nām u neng ü cān u **başdan** geçmeyen bizden
- G. 235/2: Bir şemme ger getürse şabā büy-ı zülf-i yār / **Baş** ile cān u 'aql u gönül tercemān virem
- G. 276/3: Dünyeden naql itdüğüm çağumda gelseñ **başuma** / Şol maḡalde dīn ü hem imānum olsayduñ menüm
- G. 278/3: 'Aşkuñ yolında cān ile **baş** eyleyem fedā / Senden ki tā maḡabbet ile behre-mend olam
- G. 316/2: Degmenün ḡaḡkı degüldür şüfīlik da 'vī kıla / **Başımı** yolda koyuban cānına gelsin kıyan
- G. 355/4: Tökme içün kanımı **başum** kesüp her dem-be-dem / Şeh-süvārım 'azm-i meydān itdüğün ya 'ni ki ne
- G. 355/24: Çalmağ içün **başumı** top eyleyüp meydān ara / Hāv idüp zülfüñi çevġān itdüğün ya 'ni ki ne
- G. 360/3: Kerbelāda geçmiş idi çoḡ belā şāh oġlına / Sen daḡı oynat **başuñı** ol belānuñ 'ışkına
- G. 362/3: Cān ile **başdan** geçen bu baḡrda ğavvāş olur / 'Ākıbet bir gün tumar ol gevherün deryasına
- G. 362/5: Cānuñ şükrāne vir **başuñ** ile çarḡ oynagil / Tanıyup nefsuñı çalgil ka 'beteynün tāsına
- G. 374/5: 'Āşıkuñ meydānda **başı** top yirine çalınur / Başını meydāna koymaz kim ki serdār olmasa
- G. 384/2: **Başına** her imsenün düşse saçuñ sevdāları / Terk idüp dünyānı 'ömrinden daḡı bīzār ola
- G. 385/5: Ey Haṭāyī sıdk ile bu şāh ayağına gelen / 'Akıbet bir gün gümānsız ḡaḡk içinde **baş** ola
- K. 5/2: Ayağın toprağı ey maḡzar-ı Haq / Erenler **başınıñ** tãc u külahı
- K. 7/5: 'Alī Zeynül-'ibāduñ şāh **başıyçün** / Yol içinde Muḡammed Bākırīyüz
- K. 8/7: Vir **başı** Hüseyñ 'ışkına şüfī vü şehīd ol / Gel şübheden arın şeh-i merdān 'Alīdür
- K. 14/6: 'Anterün **başın** kesen ḡayber kapusın koparan / Ceng içinde kätıl-i küffār sensin yā 'Alī
- K. 16/12: Bahādur ğāziler koydı **başında** tãc-ı devlet var / Budur Mehdī zamān devri cihān nūr-ı beḡā geldi
- M. 1/15: Bedā 'atdur anuñ rüy-ı menāhi / Menüm **başuma** koy devlet külahı
- M. 2/25: Men olam kim uğraşa Efrāsyāb / **Başına** urup gürzi deng eyleyem
- T. 4/d. 2: Bu Haṭāyī bendenün gör ḡalını / Kim yolında koydı **baş** u mālını

başla-: Bir işi yapmak üzere harekete geçmek, şürü etmek.

- G. 68/1: Tā ki düşdüm hecrüñe gönüm fiġāna **başlar** / Geldi āhumdan menüm feryāda dağ u daşlar
- G. 360/7: Ey Haṭāyī çün senün ceddün çoḡ itmişdür ğazā / Sen daḡı **başla** ğazānı ol ğazānuñ 'ışkına

başmağ: Pabuç, çarık.

- G. 209/1: Aḡan ol servüñ yanında su degül yaşımdur ol / Ayağ altında yatan **başmağ** degül başumdur ol

bātıl: Hak ve hakikat olmayan şey, boş şey, yalan, yanlış.

- G. 321/3: ḡaḡıla ol ḡaḡı bir bil yapışma **bātıla** zinhār / Aña 'ārif direm dāyim ki seče ḡaḡkı **bātıldan**

bātın: İç yüz, dāhil, derün; görünmeyen.

- K. 14/8: Evvel ü āḡirde sensin **bātın** u zāhirde sen / 'Aql-ı kāmīl dāniş-i bisyār sensin yā 'Alī
- G. 229/1: **Bātınım** hecründe cānā dopdolu ḡandur menüm / El yüzine zāhirüm gül kimi ḡandāndur menüm
- G. 318/4: ḡaḡ bilür mihr-i vişālün ey perī men 'āşıka / Zāhir ü **bātında** genc-i bī-nihāyetdür bugün
- G. 334/2: Zāhirde gerçi derd-i firāk oldı hem-demüm / **Bātın** yüzinde yār ile hem-ḡaneyem yine
- G. 432/2: Evvel ü āḡir 'Alīdür zāhir ü **bātın** 'Alī / Ḥüküm idüp şaldı ayağa Rüm u Şām u Berberi

G. 438/4: Her havāric sırūña bildüm ki idrāk eylemez / Zāhir ü **bāṭında** sen mu‘ciz-nümāsın yā ‘Alī

batur-: Batırmak, bir sıvının içine daldırmak, bulamak

G. 370/3: Ahtıdı yaşımı devrān **baturdı** kanuma el / Raḳīb elindeki dest-i nigār imiş maña ne

bay: Ulu, soylu, zengin.

G. 294/5: Bu Haṭāyīnün kelāmın kıl kabūl ey görke **bay** / Zikridür her dem du‘ā sen ḥüsn-i ber-ḥürdār için

G. 302/1: Ey ḥūblar içre ṭal‘at u ḥüsn ile **bay** olan / Ol serv-ḳaddi sāyesi zıll-ı ḥümāy olan

G. 385/3: Kıl gerek tanıda öz doğruluğın Haḳ yolına / İ‘tikādın irmeye ger **bay** ger ḳallāş ola

G. 424/2: Faḳīrem ḥüsn içinde ol ḡanīdür / Ḡanīdür **baya** beñzer beñzemez mi

bayrağ: Bayrak; bir milletin, belli bir topluluğun veya bir kuruluşun simgesi olarak kullanılan, renk ve biçimle özelleştirilmiş, genellikle dikdörtgen biçiminde kumaş, sancak

G. 50/14: Kızıl ‘alem kızıl **bayrağ** kızıl tāk / Giyinse ḡāziler ol gün ḥazerdür

bāz: Açık, çiçeğin açılmış hali.

G. 155/1: Ey ki müşḡn sünbülünden ḡonce **bāz** olmuş durur / Ḳāmetün nāzı gerekce serv-i nāz olmuş durur

bāz: Doğan denem yırtıcı kuş, şahbaz *mecazen* sevgilinin gamzesi.

G. 63/4: Şikārī āşikār eyler gözüñ bu **bāz** u şehbāzı / Göñüller şaydına yāruñ gözin şehbāz u laçındur

G. 119/8: ‘Alīdür ḳāḏī-i **bāz** u kebūter / Haḳ için cān kılan ḳurbān ‘Alīdür

bāzār: Çarşı, alış veriş yeri; aşk veya melamet pazarı. Aşk pazarı, Allah aşkına düşen kişiyi, melamet pazarı da çile ve belālari ifāde eder.

G. 32/5: Şol dil-ber-i ḥuceste-liḳānuñ yolında kim / Şaldı Haṭāyī cānını **bāzāra** ‘āḳıbet

G. 146/6: Sen bilürsin bendenün ḥālın ne bilsün bilmeyen / Bir midür yā yüz midür yā miñ midür **bāzār** bir

G. 151/3: Cān u başdan geçmeyen ırmez bu ‘ışḳuñ remzine / Girmesün her serserī bu bir ‘aceb **bāzardur**

G. 262/3: Girmişem **bāzār-ı** ‘ışḳa bir ḥarīdār isterem / İstemen sūd u ziyān kirdāra muḥtāc olmuşam

G. 293/4: Virmişem dellāl-ı ‘ışḳa cānumı behr-i mezād / Sen ḥarīdār olmaḡa **bāzāra** döndermiş yüzün

G. 299/5: Çünki şarrāfuz bu **bāzār** içre gevher görmeñüz / Almazuz her mühreden **bāzāra** söyleñ gelmesün

G. 378/3: Senden oldı ikilik **bāzārı** ey nā-mihribān / Durmuşam men çün ezelden ‘ahd ile peymānuma

ba‘zı: "Kimi, bir kısım" anlamında belgisiz sıfat.

G. 215/2: Geldi Cebrā‘īl saña her dem getürdi Haḳ sözün / **Ba‘zı** peygamberlere gelen nidādur yā Resūl

be-: Kelime başına getirilerek zarflar teşkil eden “ile, için, -e kadar, -e göre” anlamında ön ek

be-āb: Suyula.

G. 16/8: Rūḥ-ı muşavver oldı yüzünden **be-āb** u gil / Sensin şehā bu aḡsen-i taḳvīme kīmyā

be-bebr: Hindistan ve Afrika’da yaşayan, kaplana benzer, üstü benekli, derisi pek makbul tutulan, çok yırtıcı memeli hayvan ile.

M. 2/24: Men olam neheng ile ceng eylerem / Neberdi **be-bebr** ü peleng eylerem

be-bend: Bağlanmış.

G. 278/5: Haḳdan budur Haṭāyī murādı ki dāyımā / Zūlfüñ ucında murḡ-ı hevā tek **be-bend** olam

be-cā: Uygun, yerinde, münasip.

G. 2/4: Anca kevkeb kimi yaş tōkdi ḡamından gözlerüm / Yir ile gök ile keyvān da **be-cā** ḳaldı maña

be-çāh: Kuyuya

G. 270/3: Göz gördi vü şikeste gönül düşdi dile / Yūsuf kimi **be-çāh-ı** zenaḥdān ne söyliyem

be-coz: Haricinde, dışında.

Mus. 1/d. 28: Delil oldu el-kehf bürhânına / **Be-coz** Haḡ kes irmez hem iḥsânına

be-ğāyet: Çok aşırı, son derece.

G. 17/9: ‘Alī Mūsī Rızā geldi gelen çün dāyim emrine / Dün ü gün Haḡḡa nālişler **be-ğāyet** ber-rızā geldi

G. 245/4: Yüzüñi görmege cān virmedüm çün / Bu işümden **be-ğāyet** şerm-sāram

G. 273/2: Yāre ısmarış itdüm dañ yelinden / Geleydi ki **be-ğāyet** intizāram

G. 380/3: İşigünde şikāyet kıl şikāyetler **be-ğāyet** kıl / Menüm derdüm rivāyet kıl ne vaşfum var çünān söyle

be-haḡḡ: Haklı için.

G. 16/10: Hem-tāsı ol şehenşeh-i a‘zam nigārumuñ / Yoḡdur **be-Haḡḡ-ı** ḡürmet-i evlād-ı Muştafā

G. 36/2: Ey **be-haḡḡ-ı** mu‘cizātı virdüñ ol Mūsāya sen / Kim maña Mūsī-i ‘İmrānuñ ‘aşāsından meded

G. 271/2: Be-haḡḡ-ı süre-i Ṭāhā vü Yāsīn / Mu‘azzamsın mu‘azzamsın mu‘azzam

M. 1/17: Be-haḡḡ-ı enbiyā-yı nūr-ı dāde / **Be-haḡḡ-ı** evliyā-yı ber-güzide

M. 1/18: Be-haḡḡ-ı ‘ārifān-ı zāt-ı pākest / **Be-haḡḡ-ı** ‘āşıkān-ı derd-nākest

M. 2/58: Be-haḡḡ-ı Resülī ki āyet-i kelam / **Be-haḡḡ-ı** ‘Aliyy-i imām-ı tamam

be-hazret: Hazrete.

G. 389/6: Zi-ğayr-ı haḡ meni bīgāne bilgil / **Be-hazret** āşināyam geldüm imdi

be-her: Her, her bir.

G. 16/5: Topraḡa baş ayaḡuñı ey gözlerüm nūrı / Kim ḡāk-i pāyuñı dilerem **be-her** tūtiyā

G. 324/3: Öñden berü ki yüzüñe baḡdum **be-her** tarīḡ / Bi’llāh ki şerm-sār olubam infī ‘ālden -

G. 330/2: Dudaḡuñ ḡasretinden ḡaste-ḡālem / Aḡıtdı gözlerüm yaşın **be-her** sū

G. 426/5: İrişdi va‘desi bād-ı ḡazānuñ / **Be-her** sū gül hezārān ḡürmen oldu

be-her-sū: Her tarafa, her yöne.

G. 53/1: Cānā ḡamuñda gözlerüme su gelür gider / Seyl oldu daşdı şimdi **be-her-sū** gelür gider

G. 72/4: Ruḡuñ şevḡiyle yüzüñ ḡasretinden / Gözüñ yaşı **be-her-sū** çaya beñzer

be-heybet: Heybetle.

M. 2/9: Kimini **be-heybet** çü Rüstem iden / Kimini möcekden daḡı kem iden

be-ḡükm: Hükmüyle, hükmünce.

G. 410/3: Eger Tevrāt eger İncil ü Zebūr / **Be-ḡükm-i** enbiyā Qur‘ān degül mi

be-‘ışk: Bir kimse aşkına.

G. 13/4: Ey mürüvvet ma‘deni menden kerem kılma dirīḡ / Ḳanberüñem men senüñ şāhum **be-‘ışk-ı** Murtażā

be-i‘tikād: İnanarak, kalben tasdik ederek.

G. 171/3: Her ḡanda kim sücüd ider isem **be-i‘tikād** / Miḡrāb ḡaşlarıñda durur ḡible-ḡāhumuz

be-ḡām: İsteḡine kavuşan, merāmına, maksadına erişen, mesut.

G. 70/4: Gerçi düşmen ta‘nesinden çoḡ cefā çekdüm velī / Şükr kim işüm **be-ḡām-ı** dostān olmış

be-kef: Elde, el içinde, avuçta.

G. 214/3: Çengi aldum men **be-kef** bir dem ferāḡat kılmadum / Ḥazretinden Ḥālīḡuñ ḡıç rü-siyāh eksük degül

be-kudret: Allah'ın kuvvet, güc, tâkat, iktidar ile.

Mus. 1/d.1: Yaradan **be-ḡudret** gök ilen yiri / Melāyik hem ādem dīv ilen perī

be-merdüm: Adama, insana.

G. 270/5: ‘Ârif gerek Hâṭâyîni idrâk eyleye / Güftârûnı **be-merdüm-i** nādān ne söyliyem

be-nām: Namlı, şan ve şöhrat sahibi olanın adıyla.

M. 2/1: **Be-nām-ı** Hüdāvend-i ḥayy u kerīm / Kerīm ol tuvānā **be-zāt-ı** ḳadīm ,

be-nāz: Nazla.

G. 128/2: Ey perī-rū sen maña bir kez nazar kılsañ **be-nāz** / Müdde ‘î bu ğuşşadan ‘ayne’l-yaḳîn rencür olur

be-neft: Neft ile; petrol; gaz lambası.

K. 13/18: Yezîd ikrârına inkâr olupdur / Aña lâyıḳ **be-neft** ü bürîyādur

be-rüz-ı rezm: Savaş gününde.

G. 119/4: **Be-rüz-ı rezm** ān dergāh-ı merdî / Mişāl-i şîr-i der-cevlān ‘Alîdür

be-şıdk-ı dil: Sadakatli bir gönülle.

G. 138/5: Yârûñ Hâṭâyî kūyına cān vir **be-şıdk-ı dil** / Yāram diyen saña ḥaçan aḡyāra yār olur

be-tahḳîk: Hakikataten, gerçekten.

K. 8/11: Heft âyet ile Mūsî-i Kāzım ki **be-tahḳîk** / Deryā-yı muḥîṭ oldı vü ‘ummān ‘Alîdür

K. 13/15: İmām ol mürşid-i dîndür **be-tahḳîk** / Ki maḥşerde ḳamuya reh-nümādur

be-velāyet: Velayetle; Kulun Hakk’a yakınlığı ve Hakk’ın kulu, kulun Hakk’ı dost edinmesi durumu, velî olma, velîlik, ermişlik.

K. 8/12: Sekkiz ḳapusu cennet-i ‘adnûñ **be-velāyet** / Mūsî vü Rızā Şāh-ı Ḥorasān ‘Alîdür

be-vād it-: Hatırlama, yadına getirme.

K. 12/9: Behişt isterseñ ey ‘ârif **be-yād** it meclis-i rindān / Hâḳuñ dîdārı ey zāhid ne cennāta müyesserdür

be-zahm: Yaralı

G. 16/11: Yârûñ yolında ḥaste Hâṭâyî **be-zahm-ı** tîḡ / Olgil şehîd-i deşt-i beyābān-ı Kerbelā

be-zāt: Zatı için.

M. 2/1: **Be-nām-ı** Hüdāvend-i ḥayy u kerīm / Kerīm ol tuvānā **be-zāt-ı** ḳadīm

bebr: Kaplan türünden üzeri çizgili yırtıcı hayvan.

G. 99/4: Olmaz ḡanımi Ḳanberine **bebr** ü ejdehā / Çün hem-demi o şāh-ı cihānuñ İlähdur

bed: Fena, kötü, çirkin.

G. 38/2: Meni yârdan ayırdı **bed** zamāne / Zamāne gerdişinden dād u feryād

G. 370/5: Bu baḥt-ı **bed** ki menümdür Hâṭâyî ol şūḥı / Ğam ehline diyeler ḡam-ḡüsār imiş maña ne

G. 415/4: Her ne kılsañ nîk ü **bed** āḡir saña ol tuş olur / Çekmedi şermendelik her kim ki bed-ḡāḥ olmadı

bedā‘at: Bedîlik, güzellik; yenilik.

M. 1/15: **Bedā‘at**dur anuñ rûy-ı menāhi / Menüm başuma ḳoy devlet külāhi

Bedahşān: Bugün bir kısmı Afganistan, bir kısmı da Rusya sınırları içinde yer alan yukarı Sind ve Horasan bölgesinde, Kâbil ile Yarkent arasında daḡlık bir memleketdir. Çok eski zamanlardan beri burada “bedahş” denilen yakut madeni çıkarılır. Edebiyatta daima, kırmızı bir cins yakut olan “la’l” ile birlikte anılır.

G. 216/2: Zülmet ü nûr oldı zülfüñlen yüzüñden şerm-sār / Leblerüñ şevḳinden ol la’l-i **Bedahşān** münfa‘il

G. 270/1: La’lün ḳatında vaşf-ı **Bedahşān** ne söyliyem / Yāḳûti men berāber-i mercān ne söyliyem

K. 8/1: Deryā-yı Necef gevherine kân ‘Alîdür / Ol lām-ı leb-i la’l-i **Bedahşān** ‘Alîdür

bed-baht: Kötü bahtlı, talihsiz.

G. 293/5: Bu Hıtaıı ğastenuñ maışıdı řahuñ yüızıdır / Zâhid-i **bed-bahtı** gör dıvâra döndermiş yüzin

G. 422/7: Bu **bed-bâht** Âdem oğlından tamâmet / Yedi damu dolasıdır meded hey

bed-du‘â: Birinin kötü duruma düşmesini gönülden isteme, ilenme, ilenç, kargış.

G. 333/4: Raķıbden çekdüğüm cefâlar için / Kılurmen **bed-du‘âlar** dürlü dürlü

beden: Beden, vücut, cisim, ten.

G. 296/1: Senden özge yârum olsa ey perî-veş sîm-ten / Âsitânuñ çevresinde koy ki ğâk olsun **beden**

bed-hâh, bed-h‘âh: Herkesin kötülüğünü isteyen, kimsenin iyiliğini arzu etmeyen, garaz-kâr.

G. 383/4: **Bed-h‘âhum** ola cümle cihân çekmezem melâl / Çün ol şanem menümlen eger nîk-h‘âh ola

G. 415/4: Her ne kılsañ nîk ü bed âġır saña ol tuş olur / Çekmedi şermendelik her kim ki **bed-h‘âh** olmadı

bed-hû: Kötü huylu sevgili.

G. 83/3: Cefâ vü cevruñüzden incimez dil / Ki ğublar dâyimâ **bed-ġû** gerekdür

bedîd: Görünür; açık, meydana.

G. 299/4: ‘Iyş u ‘ışretdür bu dem ‘ışk ehline kıluñ řalâġ / Şekl-i **bedîd** şekl-i bed-kirdâra söyleñ gelmesün

bed-kirdâr: Kötü davranışlı.

G. 299/4: ‘Iyş u ‘ışretdür bu dem ‘ışk ehline kıluñ řalâġ / Şekl-i bedîd şekl-i **bed-kirdâra** söyleñ gelmesün

bed-nâm: Kötü şöretli.

G. 23/4: Çoġ cefâ ġâsıl olur senden maña ey bî-vefâ / ‘Âķıbet eyler ġayâlün resm-i **bed-nâmı** maña

G. 100/3: Bed-nâm kıлма gönlümi ‘âşık diyüp ġasûd / ‘Âlemde ‘ışk adı bile ol nîk-nâmdur

bedr: Dolunay, bkz. ay.

G. 116/3: Yüzün çü mâh-ı **bedrdür** yeldâ şebi zülfün senün / ‘Âşıkları mest eyleyen la‘l-i lebün peymânedür -

G. 223/2: Menüm pervîn teki çeşmüm giceler uyġusuz kaldı / Sa‘âdet âsumânında yüzün **bedr-i** dücâ gördüm

G. 424/1: Yüzün **bedr** aya beñzer beñzemez mi / Saçuñ sevdâya beñzer beñzemez mi

G. 436/7: Ey Hıtaıı bî-zevâl olduñ sen ez-faızl-ı İlâġ / Nisbet-i **bedr-i** mükemmeldür kemâlün bir daġı

bedrû‘d-dücâ: Karanlığı gideren ay. İslam peygamberi Hz. Muhammed (sav).

K.16/7: Dâlâlet içre zulmetde itürmişdüñ çerâğunuñ / Gözüñ aç çıġ bu zulmetden ki dîn **bedru‘d-ducâ** geldi

beg: Bey, hükümdar.

M. 2/21: Kâmu Rûm u Çîn ü Horâsân u Şâm / Açar bir **beg** iğit bularnı tamam

M. 2/23: Erenler başarlarda savaşda eri / Çerîde **beg** olur bir er serveri

M. 2/42: İğit erlik ilen yiyer ekmegi / Dimişdür bu sözi erenler **begi**

behem: Topluca; hep bir yerde, beraber.

Mus. 1/d. 37: Var imdi aña eyle sırrı **behem** / Getüren vücûdı beri ez-‘adem

behiş: bkz. Cennet.

K. 12/9: Behiř isterseñ ey ‘ârif be-yâd it meclis-i rindân / ġaķuñ dîdarı ey zâhid ne cennâta müyesserdür

M. 1/21: Hıtaııye eyi yir vir kıluñdur / **Behiřde** bâğbân u bülbülündür

behr: Cihet, için; zi **behr** cihetinden.

G. 119/5: Zi **behr-i** dîn ü İslâm ol ki kıldı / Niçe ġayber teki vîrân ‘Alîdür

G. 293/4: Virmişem dellâl-ı 'ışka cânımı **behr-i** mezâd / Sen harîdâr olmağa bāzāra döndermiş yüzün

behre-mend: Nasipenmiş.

G. 41/2: 'Arızuñ bağında zülfüñ tārına bend eylegil / İster iseñ nāle-i bülbülden olmak **behre-mend**

G. 278/3: 'Aşkuñ yolında cân ile baş eyleyem fedâ / Senden ki tā maḥabbet ile **behre-mend** olam

bekā: Bâkîlik, kalıcılık. Fenânın zıddı olarak kullanılır.

G. 362/2: Niçeler dünyāya geldi niçeler daḥı gelür / Bir **beḳā** yurdın dutuben yuf digil fenāsına

K. 13/1: Qadīmī zāt bī-misl ü **beḳādur** / Kamu fānī durur bākī Ḥudādur

bekāsız: Geçici, kalıcı olmayan.

G. 377/6: Beş gün özüñi hoş gör çün dünya **beḳāsızdur** / Ger 'ārifiseñ ey dil şükr eyle bu

bekle-: Bekçilik etmek, yanında bulunup gözetmek, korumak; yerini kapmak.

G. 178/3: Düşdügiçün gül yüzüñden ayrı bülbül gam yimez / Qorḥusı andan durur kim yirini **bekleye** zāğ

bel: Bel; insan bedeninde göğüsle karın, sırtla kalçalar arasında daralmış bölüm; sevgilinin güzellik unsurlarındandır. Kıldan ince ve dardır. Bu özellikleri ağız ile ortak olduğundan çok zaman birlikte kullanılırlar (İP).

G. 50/6: Nişānı ol güneş tal'atlu şāhuñ / Başında tāt u **belinde** kemerdür

G. 151/4: Piri yolın varmayan olmaz mürîd ü merd-i rāh / Ol kemer kim bağlanupdur **beline** zünnārdur

G. 313/4: Ağzuñuz bir zerredür her yirde dirler kim dehān / **Belüñüz** bir kılcadır adı miyān olmuş neden

G. 380/4: **Beli** gamdan bükülmüşdür gözi nūrı tökülmüşdür / Kamu bendi sökülmüşdür işi āh u fiğān söyle

G. 384/7: 'İşkuña her kim giriftār oldı ey kāfir-beçe / Şeyḥ-i Şan'ānuñ **beline** bağlayan zünnār ola

bel bağla-: *deyim* Bir kimsenin kendisine yardım edeceğine inanmak, güvenmek; hizmetine girmek.

G. 57/11: Men Ḥaṭāyiyem şehüñ vaşını dāyim söylerem / 'İşk ile **bel bağlaram** defterle dīvān mendedür

G. 76/4: Şıdk ilen **bel bağlamış** durmuş fütüh-ı rezm için / Gāziler yanuñda anuñ leşkeri nisbetlüdür

belā: Eziyet, mihnet. Divan şiirinde aşık belaların en kötüsüne kendisinin uğradığını söyler. Sevgilinin güzelliği ile ilgili her şey onun için bir beladır (İP).

G. 2/1: Gitdi ol dil-ber besî derd ü **belā** kaldı maña / Ni **belā** belkim yüküş cevri ü cefā kaldı maña

G. 4/1: Gitdi ol meh-rü yanumdan yüz cefā kaldı maña / Cevri bilmen kim **belā-yı** müntehā kaldı maña

G. 9/4: Niçün severdi ḥaste-dil ey bī-vefā seni / Bu çoḥ **belā** ki hecrüñ ider kem durur maña

G. 13/2: Tā ki 'ışkuñuñ **belası** cânuma kār eyledi / Ey ṭabībüm bilmezem kim var mı bu derde devā

G. 57/6: Eyyuba çekdürdi çoḥ derd ü **belā** vü mihneti / Gel meni isteş vireyüm derde dermān mendedür

G. 65/3: Gel ey hem-dem ḥazer kıl 'ışka düşme / **Belādur** hūbları sevmek belādur

G. 101/2: Vaşl ümîdine gezer miskîn gönül olmaz helāk / Yohsa çoḥ hicrān **belası** çeşm-i bīmārındadır

G. 109/3: Ḥuceste kāmētüñ gördüm senüñ ey server--i hūbān / **Belādan** dil ḥalāş olmaz 'aceb himmetlü bālādur

G. 163/4: Süre-i ta'vîz oḥurmen dem-be-dem iḥlās ilen / Tā ki ḥüsnüñi **belādan** saḥlasun Cebbāruñuz

G. 179/3: Kim ki yüz miñ mekr ile kıldı meni senden cüdā / Yüz **belāya** ol giriftār olmadı ḥayf oldı ḥayf

G. 185/2: Çoḥ **belā** vü derd ü gam çekdüm yoluñda şabr idüp / Derd-i hicrān ḥaddeden ötdi şimdi dermānum gerek

G. 246/4: Cefā vü mihnetüñ tā geldi cāna / **Belālardan** kamu dūr oldı gönülüm

G. 261/1: Gönül virdüm cefāsın bilmez idüm / Belî didüm **belāsın** bilmez idüm

G. 264/4: **Belāsından** bu 'ışkuñı saḥingil / Yüküş 'aşıkları ser-geşte gördüm

G. 352/7: Çıḥaran Yūsufi çāh-ı **belādan** / Mısır tahtında sultān eyleyen şāh

G. 355/7: Bī-tevaḳḳuf her **belā** oḥın ki atsañ her yaña / Sen meni qarşuda ḳalḥan itdigüñ ya'ni ki ne

G. 360/3: Kerbelāda geçmiş idi çoḥ belā şāh oḥlına / Sen daḥı oynat başuñı ol **belānuñ** 'ışkına

G. 367/2: Şu demden kim senüñ gördüm cemālüñ / Giriftār olmışam yüz miñ **belāya**

G. 375/2: Kaşuñ gözüñle kirpügüñ ol nāz u şiveler / Her biri cāna dürlü **belādur** Ḥaṭāyiye

G. 375/7: Sensiz dirilmek 'aşıka yüz miñ **belā** imiş / Ölmek senüñ yoluñda şafādur Ḥaṭāyiye

G. 386/4: Münāfık cānuña bā-ḍarb-ı şemşîr / Bugün Ḥaḳdan **belāyam** geldüm imdi

- G. 406/1: Maña derd ü **belâlar** yahşî geldi / Saña zevk u şafâlar yahşî geldi
G. 415/7: İrmîş idi Eyyûba ol yedi yıl derd ü **belâ** / Andan özge hergiz aña bir dahî âh olmadı
K. 13/16: Yezîd ü müşrikûn kesdi damarın / Ne kalmışdur giriftâr-ı **belâdur**
K. 16/6: Firişte indi göklerden beşâret ehl-i 'irfâna / Havârice eccl yetdi Yezîdlere **belâ** geldi
K. 17/3: Elinde dest-i kudretten **belâ-yı** zehr-i kâtilden / Hudâ buyruğ ilen cân-ı Hasan hulk-ı Rızâ geldi

belâbil: Güzel sesleriyle meşhur kuşlar, bülbüller; aşıklar.

- G. 323/6: Haţâyî çın şehir âh u figânun nâlesi hoşdur / Pür etrâf-ı çemen her dem makâlât-ı **belâbilden**

belî: Elbette, evet, belli, malum.

- G. 83/2: Gönülden gitmez ol çeşmün hayâlî / **Belî** mecnûnlara âhü gerekdür
G. 83/4: Gözüm yaşın tökermen ayağına / **Belî** serv ayağında su gerekdür
G. 86/5: Mihr-i 'ışkuñ nakdine vîrâne gönülmüdür makâm / Kim **belî** gencin yiri her dem harâb üstindedür
G. 88/2: N'ola ger hüsnünden alsa zerre nûr-ı âfitâb / Kim **belî** dâyim ğanîlerden nevâ muhtâc alur
G. 261/1: Gönül virdüm elasın bilmez idüm / **Belî** didüm elasın bilmez idüm
G. 328/4: Tâ senün rûz-ı ezelden 'ışkuña didüm **belî** / Ahdi bozman ber-ser-i peymānam ol demden berü

belki: Belki, bir ihtimal, ola ki.

- G. 2/1: Gitdi ol dil-ber beş derd ü belâ kaldı maña / Ni belâ **belkim** yüküş cevri ü cefâ kaldı maña
G. 279/1: Gel ey dil-ber tenümde cân olupsan / Ne cânam **belki** hem cânân olupsan
G. 380/7: Haţâyî haste firkatde ne firkat **belki** 'usretde / Gözi nem gönli hasretde işi katı yaman söyle
G. 401/1: Ey şanem yoluñda bu 'âlem fedâdur cân dahî / **Belki** kuldur hüsnüne 'âlemde her sultân dahî
G. 405/6: Ey Haţâyî şol Hoten Türkî saçınun şemmesi / Nâfe-i şahrâya şaldı **belki** müşk ü 'anberi

ben: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri.

- G. 14/1: Eyledüm bünyâd evvel **ben** de ez-nâm-ı Hudâ / Ol yaratmış sırr-ı merdânî 'Aliyyü'l-Murtażâ
G. 436/2: Çoğ zamāndur **ben** de müştakam cemâlün şem'ine / N'ola görsem yâ Rab ol şem'-i cemâlün bir dahî

bend: Bağ, rabıta. Sevgilinin hasreti, gamı ve saçı aşık için bir benddir. Ayrıca tuzak anlamında da kullanılır. Şairin gönül kuşu bu tuzağa yakalanır (İP).

- G. 19/3: Virmişem imānumı zencîr-i zülfün küfrine / **Bend-i** zülfün küfrini gördüm ne imāndur maña
G. 41/2: 'Arzuñ bağında zülfün târına **bend** eylegil / İster isen nâle-i bülbülden olmağ behre-mend
G. 55/5: Çîn-i zülfün **bendine** düşdi Haţâyî haste-dil / Şerbet-i la'lüñdür aña kâd ilen 'unnâblar
G. 81/6: Çün cemâlün gördi düşmen kılmaduñ aña nigâh / Müdde'İlernün makâmı **bend** ü çâh olmuş durur
G. 93/3: Ey şeh-i lutf u kerem bir kez işid feryādumı / **Bend** içinden bendeni âzâd kılsañ vaqtidür
G. 119/2: Otuz biñ üç yüz ıl âdemden öñdin / Be-kudret dîvi **bend** iden 'Alîdür
G. 164/1: Tâ düşüpmen 'ışkuña hecründe men zâram henüz / Dâm-ı zülfün **bendine** murğ-ı giriftâram henüz
G. 227/1: Ol perî-peyker niçük cânım kuşın **bend** itmesün / Dānedür hâli perîşân zülfi dāmumdur menüm
G. 327/2: 'Alî oldur ki 'ifrîtün iki elini bend itdi / Âdemden Hâteme degin o **bendi** kaldı ber-gerden
G. 334/5: Tâ kim Haţâyî âhu teki düşdi **bendüne** / Şahrâda derd-i 'ışk ile dîvāneyem yine
G. 352/10: Be-deşt-i Erjene **bend-i** girândan / Salup der-bend ü zindân eyleyen şâh
G. 355/10: Dil kuşına dāne-i hâl üste dām itmiş saçun / Yâ Rab anı **bend-i** zindân itdigün ya'ni ki ne
G. 355/23: Seyr iderken murğ-i dil bağ-ı ruhuñda **bend** idüp / Anı der-çâh-ı zenağdān itdigün ya'ni ki ne
G. 380/4: Belî ğamdan bükülmüşdür gözi nûrî tökülmüşdür / Kamu **bendi** sökülmüşdür işi âh u figân söyle
G. 415/8: Çün kul olduñ ey Haţâyî bende fermân ol yakîn / **Bende** fermân olmayanlar lâyıq-ı şâh olmadı
K. 14/4: Bendin alduñ 'ifrîtün üç yüz ıldan sonra şâh / Deşt-i Erjende geçen Kerrâr sensin yâ 'Alî

bend it-: Bağlamak, zincirlemek.

- G. 327/2: 'Alî oldur ki 'ifrîtün iki elini **bend itdi** / Âdemden Hâteme degin o bendi kaldı ber-gerden

bend ol-: Bağlanmak, bağlı bulunmak; teslim olmak, boyun eğmek.

- M. 2/37: Dirîğâ ki **bend oldum** avratlara / Yoluğdum muhānneşle nâ-merdlere

bendine düş-: *deyim* Tuzağa düşmek, birileri tarafından hazırlanan kötü bir duruma uğramak, oyuna gelmek; sevgilinin saçlarının tuzağına düşmek.

G. 261/2: Saçuñ pür-çin didüm **bendine düşdüm** / Bu çin sözün haçasın bilmez idüm

bende: Kul, köle, hizmetkar; sevgili ya da şiirde övülen kişi sultan, aşık kuldur. Bende, sultanın esirgemesine, cömertliğine ve affına muhtaçtır. Aşık, bende olarak sadakatin yegane temsilcisidir. Bu uğurda birçok ezalar ve cefalar görür. Kapı eşiğinde yatmaya razıdır.

G. 59/5: Yüzün muşhafına **bende** Haṭāyī / Beyān-ı ḥatm-i Qur'anum 'Alidür

G. 71/7: Haṭāyī didi kimdür **bendeñüz** de / Didi bir 'aşık-ı dīvānemizdür

G. 81/3: Müdde'ilerden daḥī cānāne fikrüm var menüm / **Bendeye** sen kimi sultān çün penāh olmuş durur

G. 87/2: Gün teki yüzün cihānda zāhir olmuşdur velī / Bu 'acib kim **bendeden** dāyim ḥicāb üstindedür

G. 93/3: Ey şeh-i luṭf u kerem bir kez işid feryādumı / Bend içinden **bendeni** āzād kılsañ vaḳtidür

G. 102/5: Haṭāyī kulluğa maḳbūl düşse / Hezārān **bende** āzād eylemekdür

G. 122/5: Ey Haṭāyī cevır ü ḳahrından cihānuñ incimez / Her ne kim **bende** yolına gelse Haḳ fermānidür

G. 135/5: Haṭāyī **bendeye** sāḳī içürmiş cām-ı Cemhādan / Görün mey-ḥāne küncinde 'aceb mestāne düşmişdür

G. 144/6: Cemī'-i **bendenün** vardur niyāzı / Kamu gönüllerün murādı vardur

G. 146/12: Hiç günāhsız **bende** olmaz hiç haṭāsız kimse yoḥ / Sen günāhm göregörgil 'afv iden Ğaffār bir

G. 146/6: Sen bilürsin **bendenün** ḥālın ne bilsün bilmeyen / Bir midür yā yüz midür yā miñ midür bāzār bir

G. 152/2: Ayrılır ol yār-ı ser-dārum gider koymış meni / Şad hezārān dād u bī-dād **bendeden** cān ayrılır

G. 166/1: Ḥāl-i dilümni **bendeden** ol yāre söyleñüz / Heçr oḥı bağrumı niçe bir yara söyleñüz

G. 170/5: **Bende** Haṭāyī cānını saña fedā kılar / Ey āfitāb-ı ṭal'at u şun'-i İlāhumuz

G. 190/5: **Bendeñi** luṭf u kerem birle nazardan şalmagil / Ey Haṭāyīnün penāhı leyse li hubbi sivāk

G. 208/5: Ey Mesīhā **bendeñi** küyında yād it bir nefes / Bu Haṭāyīnün yirin heçründe toprağ itmegil

G. 210/5: Ger vefā kıl bu Haṭāyī **bendeñe** yā kılma kim / Rüz u şeb virdüm saña zıkr ü du'adur bilmiş ol

G. 211/2: Men saña bir **bendeyem** ey yār-ı dil-ḥāhum menüm / Bi'llāh iḳrārüm durur bu sözler inkārüm degül

G. 222/5: Men Haṭāyī **bendeyem** bir pādīşāḥ katına kim / İşigününde kulluğın sultānca 'izzet bilmişem

G. 241/5: Bu Haṭāyī **bende** ol kaşuñ ḳulıyam şıdk ilen / Kılmışam bir ḳatla iḳrārı ne inkār isterem

G. 259/5: **Bende** Haṭāyī düşmüş idi yārdan ırağ / Yetdüm çü āsitān-ı şehenşāha şükr idem

G. 269/1: **Bendeye** ḥaḳdur ölüm sen pādīşāhı görmişem / Dem-be-dem ol ḳudret-i şun'-ı İlāhı görmişem

G. 289/3: Ğamda zülfüñ tek perīşān oldı ol nikbet raḳīb / Yüz sa'adet **bendeye** görsetdi devrān şimdiden

G. 296/2: Ol raḳībler ṭa'nesinden ihtirāzuñ tā nedür / **Bendeye** hiç iltifātuñ yoḥ durur yā Rab neden

G. 304/3: Gerçi 'ıyd oldı cemālün ḥaḳa ey ebrū-hilāl / **Bendeyem** ol 'ıyd içün cānumnı ḳurbān eyleyen

G. 309/1: Ḳuluñam **bende** şāhuñ gönli bilsün / Bu gönlüm sende şāhuñ gönli bilsün

G. 337/5: Pır iken **bende** Haṭāyī nev-cevān olam yine / Ger menümlen bir kez ol 'ömr-i cevānum söyleşe

G. 344/1: Ey ki heçrün **bendeni** zār itdi ḳayḡular bile / Çeşm-i fettānuñ görüp ḥayrānam āḥūlar bile

G. 354/2: Her şehir tā şām olınca dapmazam çün rāḥatı / **Bendeni** ḳayḡudan āzād itdigün yā'ni ki ne

G. 355/13: Mihr ilen raḥm itmeyüben ḳahr birlen öldürüp / **Bendeye** luṭf ile iḥsān itdigün yā'ni ki ne

G. 356/7: Her dem ey Leylī nigārum **bendeni** Mecnūn teki / Vālih ü ḡamḡın ü şeydā ḳıldıḡun yani ki ne

G. 377/7: Uş **bende** Haṭāyīnün maḥbūbı 'aceb cāndur / Cibrīl-i emīn ḳuldur küyındaki ḥuddāma

G. 383/1: Ey **bende** ger cihānda penāhuñ İlāh ola / Kemter ḳuluñ maḳāmı senün pādīşāh ola

G. 383/5: Başdan ayağa **bende** Haṭāyī ḥaṭāludur / Zāhid ḥaçan ki ḥūbları sevmek günāh ola

G. 384/5: Kıla dönmişdür vücūdum miḥnet-i cevırün çeke / Sağ gezen düşmenlerün **bende** teki bīmār ola

G. 407/7: Dünyede her kim kılar bir pādīşāhuñ ḥidmetin / Bu Haṭāyī **bendedür** şıdk ile şāhuñ çākeri

G. 415/8: Çün ḳul olduñ ey Haṭāyī **bende** fermān ol yaḳīn / Bende fermān olmayanlar lāyık-ı şāh olmadı

G. 439/2: Olmuşam iḥlās ile bir **bende-i** çāker saña / Dutmuşam āstānuña şıdk u irādet yā 'Alī

K. 4/19: Yā Rab Haṭāyī **bendeñe** ḳılḡil şefā'ati / Ol günde kim penāh ider ehl-i ḥaṭā seni

K. 11/15: Bu Haṭāyī ḥasteye hem-rāḥ ḳılḡil himmetün / Kim saña şıdk ilen oldı **bende** çāker yā 'Alī

M. 1/2: Menem bir **bende-i** miskīn ḳapuñda / Gezermen kû-be-kû vaşluñ tapuñda

T. 3/d. 3: Bendeden kesme 'ināyetlen nazar / Bu Haṭāyī bir ḳuluñdur pür-ḥaṭā

T. 4/d. 1: Bu Haṭāyī **bendenün** gör ḥālını / Kim yolında ḳoydı baş u mālını

T. 4/d. 4: Pür-günāhum ṭa'ne ḳılma zāhidā / **Bendesinün** Haḳ bilür a'mālını

benefşe: Menekşe, baharın müjdecisi olan, dağlarda, taşlık yerlerde, çalı ve duvar diplerinde yetişen, mor renkli, hoş kokulu bir çiçek. Renk ve koku yönünden miske benzer. Demet demet olup pazarda satılmasıyla saçı andırır, yuvarlağı saçın bükümünü andırır.

G. 340/3: Sâkiyâ vaqt-i tarabdur elde tutgil cām-ı mey / Kim **benefşe** mest olup nergis humâr oldı yine

G. 364/2: Bir hırāmân serv-kâmet girdi nesrîn dermege / Avcuñı doldur **benefşe** saç bu gül-çîn üstine

G. 426/3: Açıldı yazılar bitdi çiçekler / Gül ilen şol **benefşe** bürhen oldı

Kıt'a 1/d. 3: Dün **benefşe** seyr idegördüm nihânî geşt ider / Dil-berüm egnine giymiş bir kabâ-yı süseni

beni Âdem: Hz. Adem'in soyundan gelenler, insanlar.

Müs. 1/d. 34: Viren mu'cizâtı benî Meryeme / Getüren beşâret **beni Âdeme**

benî Meryem: Hz. Meryem'in soyundan gelenler.

Mus. 1/d. 33: Viren mu'cizâtı **benî Meryeme** / Getüren beşâret **beni Âdeme**

beñz: Yüz, görünen kısım; yüzün rengi.

G. 22/2: Gül-gün yüzün hayâline düşdi gönül yine / **Beñzüm** saraldı derd ile mænend-i keh-rubâ

G. 81/4: Bağçede hüsniñ gezerken bülbul-i şeydâ görüp / Ahdı yaşı dâne dâne **beñzi** gâh olmuş durur

G. 137/3: Lâle tek **beñzüm** saralmışdur firâkuñdan senün / Olmışam dil-haste vü mecrûh u bîmâr uşta gör

G. 381/2: Cemâlün iştiyâkıñdan müdâm ey nûr-ı sübhânî / Kızıl **beñzi** saralmışdur firâkuñ kâhı yanında

benze-: Ortak tarafları sebebiyle birbirini hatırlatmak, andırmak.

G. 1/5: Zülmet-i zülfünde gönli bu Hâtâyî hastenün / Hızra **beñzer** kim görünmez çeşme-i hayvân aña

G. 58/5: Lebün yanında hattuñ Hızra **beñzer** / Kenâr-ı çeşme-i hayvân anuñdur

G. 69/2: Boyı bağ içre serv-i nâza **beñzer** / Yañağı hemçü verd-i aħmerîdür

G. 72/1: Eyâ gün yüzü çehreñ aya **beñzer** / Boyuñ bir serv-i hoş-bâlâya **beñzer**

G. 72/2: Hadengi cân fedâdur gamzeñ ey dost / Kaşuñ üste kurılmış yaya **beñzer**

G. 72/3: Cihânda bülbul olsam men 'aceb mi / Senün yüzün gül-i hamrâya **beñzer**

G. 72/4: Ruhuñ şevkiyle yüzün hasretinden / Gözüm yaşı be-her-sü çaya **beñzer**

G. 72/5: Melâyk hürinün ger hüsni hûbdur / Yüzün andan dañı zîbâya **beñzer**

G. 72/6: Şifâtuñ oñısa meclisde muñrib / Gönül feryâdı çeng ü nâya **beñzer**

G. 72/6: Hâtâyî dil-beriñdür hür-ı rızvân / İşigi cennetü'l-me'vâya **beñzer**

G. 86/1: 'Arızuñ kim ol ruh-ı pür-nûr u tâb üstindedür / Şevke **beñzer** kim hemîşe âfitâb üstindedür

G. 87/3: 'Işkuñuz kim oldı bu vîrâne gönüm meskeni / Gence **beñzer** kim yiri dâyim harâb üstindedür

G. 87/5: Bu Hâtâyîñün dilinde 'ışk-ı dil-süzüñ senün / Oda **beñzer** kim hemîşe ol kebâb üstindedür

G. 154/1: Nigârâ gözlerün cellâda **beñzer** / Raħımsız gönlüñün pülâda **beñzer**

G. 154/2: Özünüñ bizüm ile aşınâsız / Velîkî sözlerünüñ yâda **beñzer**

G. 154/3: Senün zikrün zebânumda hemîşe / Güzeller serveri avrâda **beñzer**

G. 154/4: Senün şîrin dudağıñ hasretinden / Bu 'aşık haste-dil Ferhâda **beñzer**

G. 154/5: Cefâ vü cevri zulmün şâh-ı hûbân / Hâtâyîne yeñi bünyâda **beñzer**

G. 207/6: Kılavlu gamzesi elmâsa **beñzer** / Yaman kaşd eylemişdür câna çeşmün

G. 239/: Dün ü gün hecrün ile gönüm perîşândur menüm / Tâli'üm Ya'kûba **beñzer** Yûsuf-ı çâh olmuşam

G. 260/3: Yüzi gülgül zülfi sünbül gözleri hayrân kimi / Kaşları şol yaya **beñzer** ol hilâli sevmişem

G. 317/6: Egerçi mûra **beñzerdüm** bi-hamdî'llâh ki kurtuldum / Senün bâr-ı gamuñ çekmekden oldum zinde bil andan

G. 339/2: Halkalanmış zülfünüñ ruh-sâruñ üste ey şanem / Gence **beñzer** kim anuñ yatmış durur mâr üstine

G. 339/5: Fırkatuñ şevkinde bu cân-ı ciger-süzüm menüm / Bir kebâba **beñzer** ol kim çizginür nâr üstine

G. 339/6: Tâ ki vaşluñ oldı vâşıl bu Hâtâyî haste / Bir tabîbe **beñzer** ol kim geldi bîmâr üstine

G. 347/4: Şol hat u hâlün kenârında ruhuñ ey dil-rubâ / Ol güle **beñzer** ki düşmiş tâze yaprağ üstine

G. 366/3: Dişuñ incü gözün nergis lebün la'l / Senün ol hoş cemâlün **beñzer** aya

G. 419/4: Ne **beñzer** 'adli Nûşrevân-ı 'adle / Ki devr içinde devrândur Hâtâyî

G. 424/1: Yüzün bedr aya beñzer **beñzemez** mi / Saçuñ sevdâya beñzer **beñzemez** mi

- G. 424/2: Fakîrem hüsn içinde ol ğanîdür / Ğanîdür baya beñzer **beñzemez** mi
G. 424/3: Hadeng-i kirpüĝüñ oĝdur ki kaşuñ / Ğurulmuş yaya beñzer **beñzemez** mi
G. 424/4: Zâhidüñ karĝışı ‘aşık hakkında / Yalan da‘vâya beñzer **beñzemez** mi
G. 424/5: Haţâyî firkatüñden ağlamakdan / Dü çeşmüm çaya beñzer **beñzemez** mi

beñzet: Benzer duruma getirmek.

- G. 234/4: Serve **beñzetdüñ** boyını ey raķīb-i kec-naţar / Nice dirsın serv anı ‘ömr-i cevānumdur menüm

ber: Kara, toprak.

- G. 372/2: Oĝurlar ünümi baħr ile **berde** / Irāk u Rüm u hem Şirvān içinde

berā: İçin.

- G. 119/11: Özin şatup durur ħallar yirine / **Berā-yı** ħāţır-ı miħmān ‘Alîdür

berāber: Birlikte, aynı anda.

- G. 270/1: La‘lün katında vaşf-ı Bedaħşān ne söyliyem / Yāķütü men **berāber-i** mercān ne söyliyem
K. 11/5: Fazl u iħsān u mürüvvet hem seĥāvet kânısın / Luţfuña ĥāk ile cevherdür **berāber** yā ‘Alî
M. 2/15: Eger cümle ‘ālem **berāber** ola / Haţan ‘ālem işi müyesser ola
M. 2/16: Çü erden ere fark vardur yakîn / **Berāber** imez āsumān u zemin
M. 2/18: Yabanda sıçan dir ki şîrem velî / **Berāber** olanda itürür yolu

berāt: Azat belgesi; Berat gecesi, Şaban ayının on beşinci gecesi. Bu gecede Hz. Muhammed’ peygamberlik bildirilmiş olup Müslümanlar için bir mağfîret ve baĝışlanma gecesi sayılır. Aşık sevgilisine kavuşunca berat gecesine erişmiş gibi olacaktır. Çok zaman Kadir gecesi ile birlikte anılır (İP).

- G. 30/6: Çün ħul olan ħapuñda görür ħadr-i salţanat / Bir ħuluñam ki virmişem ol ħadr için **berāt**

Berber: Mısır dışındaki Kuzey Afrika bölgesindeki ülkelerin genel adı.

- G. 432/2: Evvel ü āhir ‘Alîdür zāhir ü bâţın ‘Alî / Hüküm idüp şaldı ayaĝa Rüm u Şām u **Berberi**
K. 11/9: Sensin ol Ĥaydar ki dest-i mu‘cizātuñı görüp / Hükümüñe rām oldı Şām u Rüm u **Berber** yā ‘Alî

ber-: Arapça ve Farsça kelimelerin başına gelerek sıfat ve zarflar yapar; Türkçe’deki “-de” ekiyle “üzeri, üzere, üzerine, üzerinde” vb.nin karşılığıdır.

ber-dār: Daraĝacına çekilmiş, asılmış.

- G. 145/3: Aluram ‘ilm oĝıyandan ĥisābı / Nice Mañşürlarum **ber-dār** olupdur
G. 191/4: Çün tecellî nūrını görmek temennā eylerem / Şimdi Mañşüram meni **ber-dāra** göndermek gerek

ber-der-geh-i ĥāk: Hakk’ın dergahında.

- K. 8/4: Mi‘rāca Muħammed ki ‘urüc itdi zi-suflā / **Ber-der-geh-i Ĥāk** görđi ki aşlan ‘Alîdür

ber-encümen: Toplanmış, bir araya gelmiş.

- G. 16/7: Hürşid ü māħ cümle sitāre **ber-encümen** / Ķıldı sücüd şüretüñe ey ‘azîz-i mā

ber-fark-ı a‘da: Düşman başına.

- K. 11/3: Rüz-ı heycā sā‘idüñ **ber-fark-ı a‘da** bes durur / Ķabzuña ĥācet degül şemşîr ü ĥançer yā ‘Alî

ber-fülān: Filan kişiye.

- G. 380/1: Elā ey şubĥ-dem menden selāmı **ber-fülān** söyle / Selām oĝı senā ħılĝil peyāmı ba‘d-ez-ān söyle

ber-gerden: Boynunda.

- G. 237/2: ‘Alî oldur ki ‘ifritüñ iki elini bend itdi / Ādemden Ĥāteme degin o bendi ħaldı **ber-gerden**

ber-güzide: Seçilmiş, seçkin.

K. 9/2: Ki munca enbiyâlar Hâk yaratdı / Hamudan **ber-güzide** Muştâfâdur

M. 1/17: Be-ḥaḳḳ-ı enbiyâ-yı nûr-ı dîde / Be-ḥaḳḳ-ı evliyâ-yı **ber-güzide**

ber-hürdâr: Muradına ermiş.

G. 294/5: Bu Ḥaṭâyî'nün kelâmın kıl kabûl ey görke bay / Zîkridür her dem du 'â sen ḥüsn-i **ber-hürdâr** için

G. 384/4: Derd ü ğam geldükçe senden şâd olurmen dil-berâ / Göreyüm añlar menüm gönlümde **ber-hürdâr** ola

ber-kalb: Kalbe.

Müs. 1/d. 73: Odur tevbe **ber-kalb-i** Âdem viren / Zî-ğarḳ-âb-ı Nûhı çeküp kırtaran

ber-karâr: Devamlı aynı olmak II aynı kararda devam etmek.

G. 248/3: Hîç karârum yoḥ idi şabrum tükenmişdi velî / **Ber-karâram** kim enîs-i rûzgârum bulmışam

G. 326/2: Nokşân irişmesün saña bir zerre ey güneş / Yâ Rab görem hemîşe seni **ber-karâr-ı** ḥüsn

ber-rızâ: Rıza üzerine.

K. 17/9: 'Alî Mûsî Rızâ geldi gelen çün dâym emrine / Dün ü gün Ḥaḳḳa nâlişler be-ğâyet **ber-rızâ** geldi

ber-rüy-ı ḥâk: Toprağın üzerinde.

G. 189/2: Tâ ola her dem menüm baş üste kıyım devletüm / Âsitânuña yaturmen dâymâ **ber-rüy-ı ḥâk**

ber-şekl-i aşlan: Aslan şeklinde.

K. 18/20: Muştâfâ mi 'râca çıḡgeç leyletû'l-esrâda hem / Nâgehân gördi seni **ber-şekl-i aşlan** yâ 'Alî

ber-ser-i: Başında.

G. 164/5: Bu Ḥaṭâyî yâr ilen kâlû belâda kıldı 'ahd / Ḥaḳ bilür kim **ber-ser-i** ân 'ahd ü iḳrâram henüz

G. 328/4: Tâ senüñ rûz-ı ezelden 'ışḳuña didüm belî / 'Ahdî bozman **ber-ser-i** peymânam ol demden berü

ber-ṭaraf: Uzaklaşma, giderme.

G. 326/5: Mât eyledi Ḥaṭâyî maḳâlât-ı bülbüli / Feryâd idende **ber-ṭaraf-ı** murğ-zâr-ı ḥüsn

berg: Yaprak, **berg-i gül** yani gül yaprağı sevgilinin yüzüdür.

G. 28/2: Devr-i ḥaṭuñda gönlümi sevdâya şalmagil / **Berg-i** gül üzre sünbülünü kılma pîç ü tâb

G. 99/3: Hem baḥr-ı kânî kûy-i velâyetdür ol 'Alî / Düşmen anuñ katında kamu **berg-i** kâhdur

G. 216/1: Sünbülün küfrinden ey şeh-zâde îmân münfa 'il / Ḥaṭṭ-ı sebzün revnaḳından **berg-i** reyḥân münfa 'il

G. 279/5: Ḥaṭâyî göñlin alduñ ḡande birlen / Eyâ gül **bergi** sen ḡandân olupsan

berhem: Karışık, dağınık, ters.

G. 9/2: Ancaḡ yüzün görende senün cân degül melûl / Zülfüñ kimi göñül daḡı **berhem** durur maña

G. 82/5: Bu Ḥaṭâyî'nün kelâmını işitse her zamân / Ol Ḥaṭâyîyan Çîn ili her dem-be-dem **berhem** düşer

berî: Uzak; kurtulmuş, arınmış.

G. 69/6: Kim anuñ vaşlına bir dem irişse / Cemi '-i mülk-i 'âlemden **berîdür**

G. 150/1: Şüfîlik 'âleminde kim **berîdür** / Cehennem gûşesi ilün yiridür

G. 159/1: Menüm bu gönlüm alan dil-berîdür / Saḡınmagil kim andan dil **berîdür**

G. 257/5: Yezîd ü müşrik ü mel 'ûnı gör kim / Münâfîḳ kıblesinden men **berîyem**

K. 6/6: İmâm Kâzım 'Alî Mûsî Rızânuñ / Muḡibbiyem 'adûsından **berîyem**

K. 7/9: Bugün abdalları âzâde-i şâh / Cihânuñ kâl ü kîlinden **berîyüz**

K. 19/6: Çün İmâm-ı Ca 'fere cândan muḡibb-i şâdîkuz / Lâ-cerem anuñla olduḡ ḡayri mezhebden **beri**

Müs. 1/d. 32: Var imdi aña eyle sırrı behem / Getüren vücûdî **beri** ez-'adem

T. 6/d. 2: Zâtuñ Allâh maḡharıdur yâ 'Alî / Kibr ü kîn senden **berîdür** yâ 'Alî

berlü: Beri, bir işin başlama noktasından itibaren.

- G. 4/4: Sen gidenen **berlü** anca zâr u efgân itmişem / Yir ü gök ins ü melek cümle baḥakaldı maña
G. 70/3: Şerḥ idenden **berlü** şekker leblerüñ evşafını / Murğ-ı cānum tūṭi-i şîrîn-zebân olmış durur
G. 80/2: Sen ey Türk-i perî-dil-ber ‘acâyib şun ‘-ı Yezdânsın / Görelden **berlü** ruh-sâruñ sözüm Allāhu ekberdür
G. 113/3: Ol zamāndan **berlü** kim gitdi veh ol şîrîn-zebân / Tūṭinüñ telḥ oldı ağız la ‘l-i şekker-bāra var
G. 183/4: Ol zamāndan **berlü** kim çeşmüm yüzüñi görmedi / Yaş gözümden cāri oldı dem-be-dem seyl-âb tek
G. 196/2: Ol zamāndan **berlü** kim yüzüñ görüpdür gökde mäh / Gizlenüpdür yeñi ay kaş-ı hilālinden anuñ
G. 223/5: Görenden **berlü** didāruñ Ḥaṭāyî ḥastedür ḥayrân / Anuñ kim âsitânında salâṭînler gedâ gördüm
G. 346/3: Çeşmüñe ḥayrân olaldan **berlü** gönüm ey perî / Âhu nisbet ‘aqlumı şahrâya şalmışdur yine
G. 346/4: Şâdam andan **berlü** kim hecrüñde olmışmen muḳîm / Yüz melâmet bu dil-i şeydāya şalmışdur yine

berü: Bu taraf, beriye; "-den bu yana" anlamında edat.

- G. 57/1: ‘Âşık iseñ gel **berü** kim cān-ı cānân mendedür / Zāhidâ pes ḥandasın kim nūr-ı îmân mendedür
G. 95/1: Ol şanem kim gice gündüz cān anuñ ḥayrânıdır / ‘Aql ü fehmi andan **berü** ‘ışk ile ser-gerdânıdır
G. 210/4: Gerçi çoḥ geldi nebî bu devr-i Âdemden **berü** / Ḥatmi cümle enbiyānuñ Muṣṭafādur bilmiş ol
G. 224/3: Dünya vü ‘uḳbâda men evşaf-ı ḥüsnüñ söylem / Bağçada andan **berü** kadd-i şemâlün görmişem
G. 230/3: Ey perî-peyker seni andan **berü** kim görmişem / Ḥüsnüñ ayırdı karar ü ihtiyârımdan menüm
G. 310/2: Küfr ü îmân sırrını bildüm ki ma ‘nide nedür / Yüzümü döndermişem andan **berü** Rahmāna men
G. 324/3: Öñden **berü** ki yüzüñe baḥdum be-her tarîḳ / Bi ‘llāh ki şerm-sār olubam infî ‘âlden
G. 328/1: Dil-berâ gördüm yüzüñ ḥayrānam ol demden **berü** / Göz yaşında kan ilen ḡaltānam ol demden **berü**
G. 328/2: Tâ ayaḡuñ topraḡından men sa ‘âdet bulmuşam / İşigüñde rûz u şeb derbānam ol demden **berü**
G. 328/3: Zerre idüm gün yüzüñ mihrine düşdüm nāgehân / ‘Âlem içre şöhre-i devrānam ol demden **berü**
G. 328/4: Tâ senüñ rûz-ı ezelden ‘ışkuña didüm belî / Ahdi bozman ber-ser-i peymānam ol demden **berü**
G. 328/5: Tâ senüñ âhü gözün gördi Ḥaṭāyî ey perî / Mecnūnam vîrânelerdür cāyum ol demden **berü**

bes: Artık, şimdi; -den bu yana; yeter, yetişir, tamam, kâfi, çok

- G. 1/4: Gül yañaḡuñ dil-berâ **bes** tâze terdür her zamân / Kanlu yaşımdan töker her dem gözüm bārân aña
G. 55/3: Ger senüñ yüzüñ degül ‘âşıklar için kıble-gâh / **Bes** neden boldı hilālî kaşlaruñ mihrâblar
G. 94/3: Rûz u şeb **bes** kim kıllur bûlbûl figân u zârılıḡ / Tâ gül-istānda lebün tek bir gül-i ḥandân durur
G. 94/4: Ehl-i ta ‘ât **bes** ki zıkr ider sıfât-ı ḥüsnüñi / Bildi kim yüzüñ sıfâtı âyet-i Qur ‘ân durur
G. 117/2: ‘Âşıklarına cevri ü sitemdür işi müdām / **Bes** bilmenem ki resm-i vefâ kimden öğrenür
G. 155/5: Sen ki Maḥmûd olduñ ey sultân-ı ḥübân ḥüsnile / **Bes** revâdur bu Ḥaṭāyî çün Ayâz olmuş durur
G. 160/5: Didiler ki ey Ḥaṭāyî ḥandadır yāruñ senüñ / **Bes** digil ki Mehdi-i şāḥib-zamân küncindedür
G. 172/3: N’eylerem ‘ışkuñdan ayru dünyenüñ lezzâtını / Kim ḥuzûr-ı dil ḡam-ı mihrüñ menüm gönümde **bes**
G. 200/2: Dün ḥayâl ilen perî tek ‘azm kılduñ süy-ı men / **Bes** revân geçdüñ eyâ rûḡ-ı revānum sen midüñ
G. 202/2: Yavru kuşlardur şanasın kim uçar feryâd ilen / Çıhsa yaydan **bes** kıllur her laḡza efgân oḡlaruñ
G. 301/4: Ey perî çün kim ṭabîb-i derd-i ‘ışk olmuş lebün / **Bes** nedendür sen hemîşe gözleri bîmârsın
G. 226/4: **Bes** menüm mülk-i cihānda tâlî ‘üm efrûz ola / Tâ senüñ yüzüñ kimi bir sa ‘d-ı ekber görmişem
G. 313/3: Fırkatüñ ger kılmaya bağrumda yüz miñ pâreler / **Bes** menüm gözüm yaşınuñ rengi kan olmuş neden
G. 416/5: Ey Ḥaṭāyî fırkatüñ çek tâ vişâlün bulasın / **Bes** yavuk kılmış vişâlün birle hicrân arası
G. 425/2: Tazarru ‘eylegil dergāhuña çoḥ / **Bes** andan yüzine kılgil nigāḡı
K. 11/3: Rûz-ı heycâ sâ ‘idüñ ber-farḡ-ı a ‘da **bes** durur / Kābzūña ḥâcet degül şemşîr ü ḥançer yâ ‘Alî

bes ki: O kadar ki, o derece ki.

- G. 226/3: **Bes ki** bûlbûl tek cihānda ‘ışk ilen feryâd idem / ‘Ârızuñ bağ-ı güli çün verd-i aḡmer görmişem

beş: "Beş" sayı sıfatı; gelip geçici dünyanın gün sayısı.

- G. 377/6: **Beş** gün özüñi hoş gör çün dünya beḡasızdur / Ger ‘ârifiseñ ey dil şükr eyle bu eyyāma
G. 410/4: Eger dervîş eger mîr ü selâṭîn / Bu **beş** gün dünyede miḥmân degül mi
M. 2/14: Yaratmadı tek elde **beş** barmaḡı / Ki herkesle bile yolın varmaḡı

beşâret: Müjde; sevinç, memnuniyet.

G. 201/1: Beşâret gönlüme şân sen mi geldün / Bu kuru cismüme cân sen mi geldün

G. 337/8: Menüm çündür eger kılsañ beşâret / Hemîşe gonce nâz ağıyâra karşı

G. 358/2: Zihî devlet beşâret men gedâya / Yürüdüm uğradum dürli dükâna

K. 16/6: Firişte indi göklerden beşâret ehl-i 'irfâna / Havârice eccl yetdi Yezîdlere belâ geldi

Müs. 1/d. 34: Viren mu' cizâtı benî Meryeme / Getüren beşâret beni Âdeme

beşer: İnsan, insanoğlu.

G. 407/2: Sen niçük şun'-ı Hudâsın ey melek yüzlü beşer / Yüzünü görgec oğur 'uşşâk Allâh ekberi

K. 4/10: Zâhirde gerçi şüretün oldı beşer velî / İnsân demek me'âniye olmaz revâ seni

besî: Çok, pek çok.

G. 2/1: Gitti ol dil-ber besî derd ü belâ kaldı maña / Ni belâ belkim yükü cevri ü cefâ kaldı maña

G. 102/2: Harâb itdi dimen 'ışkuñ gönülni / Besî vîrânı âbâd eylemekdür

G. 174/7: Bu Haţâyî kanını tökmekde iken tökmedün / Anda her müftî ki men' itmiş besî kan

G. 406/3: Sen ölgil derd ilen gamdan ki maña / Besî derde devâlar yahşî geldi

beste: Bağlanmış, bağlı; kapalı.

G. 392/3: Tâ ki dün gül-zâr içinde bir tebessüm kıldı yâr / Ağzı beste gınceni gülşende handân eyledi

beter: Çok fenâ, daha fenâ.

G. 50/4: Münâfık leşkeri bir gâzi görse / Koyun kim gördi kurd andan beterdür

beyâbân: Çöl, sahra, bâdiye; susuz yer.

G. 16/11: Yârûñ yolında haste Haţâyî be-zahm-ı tığ / Olgil şehîd-i deşt-i beyâbân-ı Kerbelâ

G. 103/3: Sen ol şahrâda çün gül-i beyâbân / Çemende gül-'izârum geldi hoşdur

G. 274/1: Çeşme-i la'lünden ey cân teşneyem âb isterem / Hasteyem hecrün beyâbânında 'unnâb isterem

bevân: Açıklama, izah, anlatma, bildirme.

G. 16/1: Hüsnuñ beyânı sûre-i Yâsîn ü Hel etâ / Ey Ka'be-i mübarek v'ey Merve vü Şafâ

G. 27/1: Ey cemâlün âyetidür ma'nî-i ümmü'l-kitâb / Ol kitâbuñ oğıram şerh ü beyânın bî-hisâb

G. 59/5: Yüzün muşhafına bende Haţâyî / Beyân-ı hatm-i Kur'anum 'Alîdür

G. 61/5: Levh-i mahfûzuñ Haţâyî ebcedin kıldı beyân / Dîv degülseñ hâtemün hatminde Fazlu'llâhı gör

G. 78/3: Geldi sübhâne'l-lezî esrâ bi-'abdiñ şânûña / Levh-i mahfûz üste ol hüsnuñ beyânı handadur

G. 124/1: Hakun nüshalarında bir bevân var / Muqarrer bil ki aña kana kan var

G. 153/2: Gel bevân itgil şîfât-ı zâtını şerh eyle kim / Men su'âl itdüm aña 'ayn-ı lîkâsı handadur

G. 155/4: Defter ü evrâka sığmaz anca kim şerh eyledüm / Kıssa-i zülfün beyânı kim dîrâz olmuş

G. 161/5: Şâh İsmâ'il-i gâzi şâh Hüseyin-i tâc-bahş / Haydar-ı leşker-şiken 'ilmün beyânı şâhdur

G. 161/7: Şâh-ı devrân Haydar-ı şâhib-kırân sultân-ı dîn / Huccet ü bürhân idüp Kur'an beyânı şâhdur

G. 175/1: Zülf-i müşğînün sevâdı zulmet-i hürşîd imiş / Hüsni ruh-sârûñ beyânı âyet-i tevhit imiş

G. 205/1: Haţ u hâlûñle zülfündür delîli ehl-i 'irfânun / Ki andan âşikâr oldı beyânı 'ilm-i Kur'an'un

G. 316/1: Tâc geyeni gezer isen şüfiyem diye revân / Şüfî oldur Haq yolına göstere dînden bevân

G. 435/4: Yüzün kitâbı ki heft âyetün beyânıdır / Miyân-ı şüret-i rahmân içinde yir dutdı

G. 435/7: Tılısm-ı a'zamı ağzuñ bevân kılmak için / Nigîn-i mühr-i Süleymân içinde yir dutdı

K. 4/7: Sözüñ bevân-ı Hakdur özüñ Haq nişânısın / Münkirdür ol ki söyledi Hakdan cüdâ seni

K. 4/17: Bildün ne ma'niden 'ale'l-insân hîn-i dehr / Kur'anda çünki kıldı bevân Hel etâ seni

K. 11/14: Lahmûke lahmî rumûzunuñ beyânı sendedür / Hem-dem ü hem-sırr u hem-râz-ı peyamber yâ 'Alî

bevân-ı 'ilm: İlmin anlatımı.

G. 168/3: Kâyinâtı şüret-i Rahmâna tefsîr itmeğe / Kim bevân-ı 'ilm ilen Kur'ana gelmişlerdenüz

beyâz: Boş kâğıt.

G. 435/8: Yazıldı 'âleme yârûn hikâyeti mevzûn / **Beyâz-ı** defter ü dîvân içinde yir dutdı

beydak: Satrançta piyade (piyon) denilen taş.

G. 30/5: Şatranc-ı dehr içindeki at oynadan hani / Takdîr-i **beydaki** anı bir demde kıldı mât

beyneke beyni: "Seninle benim aramda" manasına gelir.

K. 4/3: Lâ fark evinde **beyneke beyni** makâmına / Hem-dem oğıdı her sırrına Muştafâ seni

beyt: Ev.

G. 363/3: Vücüdüm **beyt-i** Allâhdur yakîn bil / Sücüdüm aînadur şâm u şehir-gâh

beyt-i ahzân: Keder yuvası, dünya; Yakûb peygamber, oğlu Yûsuf'u kaybettikten sonra yıllarca ağlamış ve ızdırap çekmiştir. İşte Hz. Yakûb'un hüznü ve ızdırap içinde yaşadığı bu evine denir (İP).

G. 357/3: Tâ gam-ı hicrânûña düşdüm vişâlûnden ırağ / Gamlu gönüm hecr ile çün **beyt-i ahzândur** yine

beytü'l-hazen: bkz. **beyt-i ahzân**.

G. 340/9: Ey Hâtâyî şâd olup **beytü'l-hazenden** çıh bugün / Bâğ u bâğça suyına vakt-i güzâr oldı yine

beyt-i ma'mûr: Hz. Âdem ile yeryüzüne indirilip Tufan'dan sonra tekrar Kâbe'nin hizasında yedinci kat göğe çıkarıldığına inanılan köşk, tapınak.

G. 395/3: Tâ ki 'ışkuñ gelmedi şâhâ bu gönüm tahtına / Ey şanem şehir-i vücüdüm **beyt-i ma'mûr** olmadı

G. 246/2: Dil-i vîrânûma tâ geldi 'ışkuñ / Şanasın **beyt-i ma'mûr** oldı

beytü'l-harâm: Kâbe'nin isimlerinden biri.

G. 139/2: Kaşların mihrâb u yüzün mescid-i **beytü'l-harâm** / Gözlerün mey-hâne vü la'l-i lebün peymânedür

G. 227/1: Ol perî kim çeşmi sâkî la'li câmumdur menüm / Kaşı mihrâb u yüzü **beytü'l-harâmundur** menüm

Müs. 1/d. 39: Anuñlan şerîf oldı **Beytü'l-harem** / Makâm-ı velâyet mekân-ı kerem

beytu'llâh: Kabe-i Muazzama *mecazen* gönül evi.

G. 61/1: Ey hak ehli sen senün cismünde **beytu'llâhı** gör / Hancaru 'azm eyleseñ levhinde 'arşu'llâhı gör

G. 253/4: Girdüm âdem cismine kimsene bilmez sırrımı / Men bu **beytu'llâh** içinde tâ ezelden var idüm

G. 407/1: Ey cemâlündür senün İlâhî nûruñ mazharı / Uştâ **beytu'llâh** kaşuñ mihrâb u qaddûñ minberi

beze-: Süslemek.

G. 315/2: Hâzır olgil ol serâya gayr aña dâhl itmesün / **Bezgil** her ziynet ile tahtuñı sultân içün

bezen-: edilgen *beze-* Süslenmek, donatmak, tezyin etmek.

G. 426/2: **Bezendi** her bir ağaç bir gül ile / Ağaçlar cümle gül pîrâhen oldı

G. 340/2: Mevsim-i gül geldi vü gülşen **bezendi** bezm içün / Dağ u şahrâ cümle yek-ser lâle-zâr oldı yine

bezl it-: Bol bol, cömertçe vermek, esirgemedi vermek.

G. 75/9: **Bezl ider** bezmin Hâtâyî âb-ı kevşerden müdâm / Şâh-ı merdân 'Alînün Kânberi nisbetlödür

bezm: İçkili, eğlenceli meclis, toplantı. İlkbahar mevsiminde çemende, kırlarda veya gülbahçesi gibi güzel yerlerde gezip eğlenmek

G. 48/5: Yüzi ve's-şems imiş **bezm** ehli içre / Te'âlâ şānuhū ehl-i likādur

G. 70/5: Düzedi yüz dürlü halı **bezm** içün ferrâş-ı şun' / Sâkiyâ gel kim cihân bâğ-ı cinân olmuş durur

G. 75/8: Yoğsa doğmuş ortada bir âfîtab-ı şem'-i **bezm** / Çeşm-i merdüm aña her sū müşterî nisbetlödür

G. 75/9: **Bezl ider bezmin** Hâtâyî âb-ı kevşerden müdâm / Şâh-ı merdân 'Alînün Kânberi nisbetlödür

G. 252/4: Hüsnî gül-zâr-ı muşaffâ **bezmi** eyler pür-şafâ / Ol bize eyler tevâzu' biz aña her dem selâm

G. 340/2: Mevsim-i gül geldi vü gülşen bezendi **bezm** için / Dağ u şahrâ cümle yek-ser lâle-zâr oldı yine
G. 402/2: Vaşfinuñ şerhin dimekte nuṭkı yoḥdur kimsenüñ / Haḫ hümâyün eylemiş **bezm** içre şâhib-devleti

bî-: Farsça ve Arapça kelimelerin başına gelen ve dilimizdeki “-siz, -mez” eklerinin anlamını karşılayan ön ek.

bî-başar: Basiretsiz, görüş gücü zayıf olan.

G. 153/5: Her kişi kim zıkr-i Haḫlan göñlüni itmez cilâ / Ol ne bilsün **bî-başar** ‘ışkuñ şafâsı ḫandadır

bî-cân: Cansız, ölmüş, yaşamayan.

G. 342/1: Derd-i ‘ışkuñ dil-berâ tâ geldi bu cân üstine / Şanasın kim geldi ‘İsâ cism-i **bî-cân** üstine

bî-çäre: Zavallı, düşkün l bahtı yüzüne gülmeyen âşık.

G. 32/1: Oldum firâḫ u derd ile **bî-çäre** ‘âkıbet / Gördi ṭabīb eylemedi çäre ‘âkıbet

G. 38/5: Bi-çâredür Haṭâyî yâr elinden / Nice büryân olupdur dâd u feryâd

G. 44/3: Düşdi ḫüsnüñ manzarına cân u dil hem gözlerüm / Çäre yoḫ nâ-çâr olupdur n’eylesün **bî-çäreler**

G. 133/4: Şüfi-i **bî-çäre** hem ḫâlin görüp ol zâhidüñ / Şoḫbetin germ itmege çeng ü rubâb almış gelür ,

G. 136/5: Senden Haṭâyî mihr ü vefâ iltimâs ider / Yâ Rab murâdı ‘âşık-ı **bî-çärenüñ** budur ,

G. 158/1: Men-i **bî-çäre** dili ‘ışkı anuñ yaḫasıdur / Rûz-ı maḫşerde menüm elüm anuñ yaḫasıdur

G. 201/5: Bu ḫul **bî-çäre**ye şâh sen yetersin / Ey devlet elçisi şâhdan mı geldüñ

G. 218/7: Bî-çäre dil Haṭâyî gedâ-yı şikesteden / Döndürmegil ‘inâyetüñ ey şâh-ı pür-kemâl

G. 219/1: Lâle tek gülgün niḳâbı ey şanem yüzüñden al / ‘Âşık-ı **bî-çäreni** ancak ğam-ı hicrâna şal

G. 266/2: Bî-çäre göñül gözgüsi açıldı şafâdan / Hey hey ne ‘aceb âhû-yı Tatara yoluḫdum

G. 292/2: Hâşeli’llâh kim göñül yüzün kapuñdan döndere / Bülbul-i **bî-çâredür** gül-zâra döndermiş yüzün

G. 313/2: Ger senüñ ḫüsnüñ görüp âvâre bolmaz ey perî / ‘Âşık-ı **bî-çäre** dil bî-ḫanümân olmuş neden

G. 380/2: Digil bir zâr u **bî-çäre** senüñ hecrüñden âvâre / Meni gönderdi sen yâre özüdür nâ-tüvân söyle

G. 416/1: Vechüñe baḫgeç görindi gözüme meh-pâresi / Olmuşam rûz-ı ezelden firḫatüñ **bî-çâresi**

K. 5/5: Ḳamu **bî-çäre** vü derd-mândelerüñ / İşigüñ toprağıdur tekye-ğâhı

bî-dâd: Adaletsiz (kimse), zalim.

G. 152/2: Ayrılır ol yâr-ı ser-dârum gider ḫoymış meni / Şad hezârân dâd u **bî-dâd** bendeden cân ayrılır

bî-dermân: Çâresiz, aşk derdinin dermanı olmayan.

G. 378/2: Böyle mekkâr u sitem-kâr u vefâsız görmedüm / Bir devâ kılmaz lebinden derd-i **bî-dermânuma**

bî-devâ: Dermansız, çaresiz, şifasız.

G. 267/2: Bî-devâ derdümni men ‘arz eyledüm dil-ber didi / Olma ğam-gîn kim saña la’l-i lebüm emdür menüm

G. 284/1: Gel ki derd-i **bî-devâ** dermâna gelsün yeñiden / Ten Mesîḫâ leblerüñden câna gelsün yeñiden

G. 317/1: Vişâlüñ iştîyâḫından hezârân ğuşşalar çekdüm / Dirîğâ **bî-devâ** derdüm ki artar ıl-be-ıl andan

bî-dil: Gönlünü vermiş, gönlünü kaptırmış, âşık.

G. 31/2: Sordılar menden ki niçün **bî-dil** olduñ men didüm / Ol sebebdan **bî-dil** oldum dil-ber ü dil-dâr mest

bîğâne: Yabancı, âşinâ olmayan; kayıtsız, ilgisiz, alâkasız, lâkayt.

G. 2/3: Müjde geldi dil-sitânundan ki ḫatlı oldı raḫīb / Şükr kim **bîğâne** gitdi âşinâ ḫaldı maña

G. 77/4: Şanma ey çeşmüm saña **bîğânen**den ümmîd ola / Gör neler kıldı göñül kim hem-dem ü hem-ḫânedür ,

G. 131/5: Âşinâdur bu Haṭâyî sözi ey cân bilene / Özini bilmeyene dime ki **bîğâne** gelür

G. 141/2: Menüm tek âşinâyı yâd kılduñ ey teraḫḫumsuz / Felekden görmezem anı ḫamu **bîğânelerdendür**

G. 320/5: Bu Haṭâyîden niçük **bî-ğânesin** ey seng-dil / Senden özge kimsenem yoḫ âşinâ bilmez misin

G. 371/1: Biz ol cân-ı yegâne yüz yegâne / Ne bilür bizi her nâşî **bîğâne**

G. 379/2: Men gedânuñ ḫâceti senden budur ey şâh-ı ḫüsn / Âsitânüñ resmini bildirmegil **bîğâne**ye

G. 386/6: Zi-ğayr-ı haq meni **bīgāne** bilgil / Be-ḥazret āşināyam geldüm imdi ,

bī-gümān: Şüphesiz, kuşkusuz.

G. 252/7: Men Ḥaṭāyīem Ḥaḳı haq tanımışam **bī-gümān** / Anuñ için ol yaratdı men aña der-kār idüm

G. 255/3: Gökde isterdüm seni men yirde gördüm **bī-gümān** / Tuḥfe ḳudret mäh u encüm yār senden küsmişem

G. 274/2: Devlet-i zātuñdan ey zātı münezzeḥ **bī-gümān** / Zīnet-i esbāb-ı ‘uḳbā genc-i nā-yāb isterem ,

K. 11/2: Geldi destüñ şânına ism-i yedu’llāḥ **bī-gümān** / Oldı zāt-ı bī-miṣālūñ Ḥaḳқа маḫḫar yā ‘Alī

T. 2/d. 3: Ey Ḥaṭāyī bil ‘Alīdür **bī-gümān** / Ḳābe ḳavseynüñ hem rumūzı maḥremi

bī-günāḥ: Günahsız, masum.

G. 20/3: Çün gönül ḥālūñ ucından düşdi zülfüñ ḳaydına / **Bī-günāḥ** öldürmegil bir laḫza ārām it maña

G. 362/6: Nesne kim Ḥaḳdan gelendür andan olgil **bī-günāḥ** / Ey gönül var şād-kām olgil Ḥaḳuñ cefāsına

bī-haber: Habersiz, gafil.

G. 18/6: ‘Ayne’l-yaḳīn Ḥaḳ sırrına idrāk iden insan idüm / Ey ma’rifetden **bī-ḥaber** inşāfa gelgil bī-riyā

G. 50/12: Velāyet baḥrine yol bulmayanlar / Gözi a’ mā vü aḫmak **bī-ḥaberdür**

G. 139/1: Şem’-i ḥüsnün çevresinde cān u dil pervānedür / Yanmayan ol şem’e ḳarşu **bī-ḥaber** pervā nedür

G. 323/5: Yüzüñ şem’inde rüşendür ‘Aliyyü’l-Murtaḫā nūrı / Ne bilsün **bī-ḥaber** Ḥābīl ki ne gelürdi Ḳābīlden ,

G. 405/2: Tā seni gördi gözüm oldum özümden **bī-ḥaber** / Ḥanda gördi gözlerüm bilmen senüñ tek dil-beri

G. 429/1: Gönül bu sırıñı saḫla ki bilmez **bī-ḥaber** şūfī / Bu deryādan derin sırrı ne bilsün deḡme bir şūfī

bī-hadd: Sayısız, sınırsız, pek çok.

G. 318/1: La’l-i nābuñdan maña her dem ‘ināyetdür bugün / Ḥaḳ durur şükr eylesem **bī-hadd** ü ḡāyetdür bugün

bī-hānumān: Evsiz, barksız, ocaksız.

G. 313/2: Ger senüñ ḥüsnüñ görüp āvāre bolmaz ey perī / ‘Āşık-ı bī-çāre dil **bī-hānumān** olmış neden

G. 338/3: ‘Āḳıl idüm dünyede Leylī cemālūñ görmedin / ‘Işḳ ilen Mecnūn teki **bī-hānumān** oldum yine

bī-hatā: Hatasız, yanılmaz.

T. 8/d. 3: Ol ‘Alīdür ey Ḥaṭāyī **bī-ḥatā** / Dünya ilen ‘uḳbāda cavīd olan

bī-hayā: Utanmaz, edepsiz.

G. 433/2: Zāḡa düşmez nāle vü feryād ḳılmaḳ **bī-hayā** / Özini çün nisbet-i murḡ-ı ḥoş-elḫān eyledi

bī-hemtā: Eşi benzeri olmayan.

G. 40/3: Anca kim fıkr eyledüm gezdüm vücūdum şehrini / Mişl-i **bī-hemtā** imişsin yā ‘Alī senden meded

bī-hicāb: Çekinmeden, utanmadan.

G. 433/4: Gönlümi şayd itmek için ḡonce tek ol serv-i nāz / **Bī-hicāb** aldı yüzinden perdeyi bāz eyledi ,

bī-hisāb: Hesaba gelmez, sayısız, pek çok.

G. 27/1: Ey cemālūñ āyetidür ma’nī-i ümmü’l-kitāb / Ol kitābuñ oḡıram şerḥ ü beyānın **bī-hisāb**

G. 32/4: Miñ mekr ü al ü şu’bede-i **bī-hisāb** ile / Ḳanumnı tökdı ḡamze-i ḥūn-ḫāre ‘āḳıbet

G. 319/1: Sen maña cevır ü cefānı **bī-hisāb** itmekdesin / Gönlümi ābād iken dāyım ḫarāb itmekdesin

bī-hūde: Beyhude, boşuna.

G. 139/5: Ey Ḥaṭāyī ehl-i tevḫīdūñ ḳatında bilmiş ol / Vā’izin **bī-hūde** ḡüftārı ḳamu efsānedür

bī-hurd u ḥāb: Yiyeceksiz ve uykusuz.

G. 41/6: Der-beyābān-ı taḫayyür ḳalmışam **bī-hurd u ḥāb** / Vālih ü ser-geşte vü ḫayrān u zār u müstemend

bī-hāb: Uykusuz.

G. 42/2: Ay yüzünden ayru gördüm dīde-i **bī-ẖābumı** / Gökyüzinde uymaz oldu her gice seyyāreler
G. 53/2: **Bī-ẖāb** kaldı kevkebe nisbet bu gözlerüm / Her gice özge gözlere uyhu gelür gider
G. 224/5: Bu Hāṭāyīnūn gözi seyyāre tek **bī-ẖābdur** / Gül yüzün üstinde tā kaç-ı hilālūn görmüşem

bī-ihtiyār: Elinde olmadan, kendisi istemeden.

G. 268/3: N'eyleyem **bī-ihtiyār** ayrıldum andan vā dirīg / Ol menümlen hem-dem ü serdārı gıtdüm görmedüm

bī-'ışk: Aşksız.

G. 341/1: Yā İlāhi sen meni **bī-'ışk-ı** cānān eyleme / 'İşk ilen şādam gönül derdine dermān eyleme

bī-karār: Devamlı olmama, süreklilik göstermeme, istikrarsız.

G. 51/5: İntizārüm vā' de-i vaşluñ yolında her zamān / Her zamān dīvāne tek dağlara düşdüm **bī-karār**
G. 51/6: Bī-karār oldum saçuñ tek ruḥlaruñdan ayru men / Men niçük ārām idem sensiz ki oldum dil-figār
G. 245/3: Cemālūn verdini gülşende gördüm / Firāḳuñdan saçuñ tek **bī-karāram**
G. 273/3: Durup oturmağa şabrum daḥı yoḥ / Kaṭı ser-geşteyem hem **bī-karāram**
G. 370/2: Diyerler oldu dili Leyli zūlfine Mecnūn / Deminde ol daḥı bir **bī-karār** imiş maña ne
G. 437/3: Sensin cihānda maḥrem-i 'uşşāk-ı nā-tüvān / Peyğāmını getür bu men-i **bī-karāra** di

bī-kerāne: Kenarsız, uçsuz bucaksız, sayısız.

G. 371/5: Hāṭāyīnūn nefesin işidenler / Sa'ādet anlaradur **bī-kerāne**

bī-kes: Kimsesiz, yalnız.

G. 440/2: Bī-keslerūn ümīdisin ey şāh-ı lā-mekān / Mü'min olan getürdi saña ilticā 'Alī

bī-misāl: Eşsiz, benzersiz.

G. 153/1: Hāndadur ol **bī-misālūn** ibtidāsı hāndadur / Kim bilür ol küntü kenzūn intihāsı hāndadur
K. 11/2: Geldi destūn şānına ism-i yedu'llāh bī-gümān / Oldı zāt-ı **bī-misālūn** Hāḳḳa mazhar yā 'Alī

bī-misl: Benzersiz, eşi benzeri olmayan.

K. 13/1: Qādīmī zāt **bī-misl** ü beḳādur / Qamu fānī durur bākī Hūdādur

bī-müreккеb: Müreккеpsiz.

G. 410/2: Yazılmış ḥaṭṭ ü ḥālūn **bī-müreккеb** / 'Acāyib şüret-i Raḥmān degül mi

bī-naşīb: Nasipsiz, talihsiz.

G. 374/2: Gāflet ehli kaldı Hāḳdan şöyle bil kim **bī-naşīb** / Hānda dīdārı görür ol bunda bīdār olmasa

bī-nevā: Nasipsiz, çaresiz, zavallı; aşık.

G. 18/7: Cān u cihānı sızsızūn neyler Hāṭāyī ḥaste-dil / Senden müdām iḥsān diler çünki gedādur **bī-nevā**
G. 36/4: Kim ki kāmın almadı dünyāda oldur **bī-nevā** / Bī-nevānuñ virgilen yā Rab nevāsından meded
G. 39/6: Bī-nevā müflislerūn sensin penāhı rüz-ı ḥaşr / Hōḳḳa-i dūr der-şādef la'l-i güher-kānum meded
G. 76/6: Nā-ümīd olma cihānda ey gedā-yı **bī-nevā** / Dergeh-i sultāna gel kim luṭf u iḥsān devridür
G. 128/1: Pertev-i ḥüsnūñden ey dil-ber cihān pūr-nūr olur / **Bī-nevādur** kim vişālūñden ḥabībūñ dūr olur
G. 171/2: Cevr itme men şikeste dil ü **bī-nevāya** kim / Çün senden özge kimsene yoḥ dād-ḥāhumuz
G. 236/5: Sorsa Hāṭāyī kimdür işigümde ol perī / Bir **bī-nevā-yı** ḥaste-dil ü nā-tüvān direm
G. 272/4: Men **bī-nevāyı** miḥnet ü hicrāna şaldı 'ışk / Oldum esīr-i miḥnet ü hicrāna yanaram
G. 321/4: Hāṭāyī bir gedāyuñdur n'ola virseñ murādını / Ki sāyil **bī-nevā** gitmez senūñ tek şāh-ı 'ādilden
G. 356/25: İşigünde **bī-nevāya** iltifātūñ kem kılup / Hüsn ilen özūñi ḡarrā kıldıḡuñ ya'ni ki ne
G. 366/1: Şehā kılgil teraḥḥum men gedāya / İşigünde yetürgil **bī-nevāya**
G. 430/2: Men gedā-yı derd-mendem pūr-faḳīr-i **bī-nevā** / Eylenüpsün gönölümün taḥtında bir sultān kimi
K. 3/10: İlāhī 'avf kılgil sen günāhın / Hāṭāyī bir faḳīr-i **bī-nevādur**
K. 9/11: Şeh-i Merdān 'Alī şāh-ı velāyet / Hāṭāyīye meded kıl **bī-nevādur**

K. 17/14: Haṭāyī **bī-nevā** yā Rab ola mı ḥazrete lāyık / İmāmlar yolına yakīn ki cān ilen fedā geldi

bī-nihāyet: Sınırsız, sonsuz.

G. 318/4: Haḡ bilür mihr-i vişālūn ey perī men ‘āşıka / Zāhir ü bātında genc-i **bī-nihāyetdür** bugün

bī-nişān: Herhangi bir nişanı, işareti olmayan.

G. 47/2: İçi doludur zi-āb-ı ḥayvān / ‘Ālemde nişānı **bī-nişāndur**

G. 303/2: Yāra sordum ki dehānuñ ḡoncedür yā zerredür / Yār aydur daḡı bilmen **bī-nişāndur** sen diyen

G. 338/2: Devr-i ḥüsnünden güneş tek olmış idüm āşikār / Heçr şahrāsına düşdüm **bī-nişān** oldum yine

G. 371/3: Talibūn menzili bize degindür / Nişān bizüz hem olur **bī-nişāne**

bī-pervālīg: Pervâsızlık, kayıtsızlık, aldırmazlık, umursamazlık, ilgisizlik.

G. 354/1: Yine **bī-pervālīgı** yād itdigün ya‘ni ki ne / Olur olmaz sözi bünyād itdigün ya‘ni ki ne

bī-reyb: Şüphesiz, kuşkusuz.

G. 27/8: Cān virüp ma‘şūkanuñ yolında **bī-reyb** ü riya / ‘Āşık oldur kılmaya her müdde‘iden ictināb

bī-riyā: İçi dışı bir, samimi.

G. 18/6: ‘Ayne‘l-yakīn Haḡ sırrına idrāk iden insan idüm / Ey ma‘rifetden bī-ḡaber inşāfa gelgil **bī-riyā**

bī-sekk: Şüphesiz, kesinlikle.

K. 8/17: Terk eyler idi küfrini **bī-sekk** Haṭāyī / Her dīv-i la‘īn bilse Süleymān ‘Alīdür

K. 17/13: Muḡammed Mehdidür bugün ki sırr-ı evliyā **bī-sek** / Tarīḡ-i dīn-i İslāma bize ol reh-nümā geldi

bī-şumār: Sayısız, hesaba gelmez.

G. 409/2: Gerçi şīrīn leb cihān mülkinde çoḡdur **bī-şumār** / Hoḡka-i la‘lūn kimi hergiz şeker-bār olmadı-

bī-sütūn: Direksiz; Ferhat‘ın Şirin aşkına deldiği dağ. Dik, kayalık, sarp bir dağdır. Dağın direksiz, dayanağının olmayışı dolayısıyla da aşılması zor bir engel olarak görülür (İP).

G. 3/2: Eger āh eylesem toprağ olur der-laḡza āhumdan / Düşer her pāresi bir yirde kūh-ı **bī-sütūn** görgeç

bī-tekellūf: Külfetsiz, sıkıntısız, doğal olarak.

G. 21/4: Göñlüm alduñ **bī-tekellūf** cānumı almaḡ durur / Güldürür ‘ışkında dāyım ḡas ilen ‘āmı maña

bī-tevakkuf: Hemen, anında, düşünmeden.

G. 355/7: Bī-tevakkuf her belā oḡın ki atsañ her yaña / Sen meni qarşuda ḡalḡan itdigün ya‘ni ki ne

bī-vefā: Vefasız, sözünde, muhabbetinde sebatı olmayan adam (sevgili).

G. 8/3: Munca kim derdüñde zaḡmet çekmişem ey **bī-vefā** / Çünkü sendendür bu zaḡmet cümle rahmetdür maña

G. 9/4: Niçün severdi ḡaste-dil ey **bī-vefā** seni / Bu çoḡ belā ki hecrüñ ider kem durur maña

G. 23/4: Çoḡ cefā ḡaşıl olur senden maña ey **bī-vefā** / ‘Ākıbet eyler ḡayālūn resm-i bed-nāmı maña

G. 37/5: Ey Haṭāyī dil-berüñ çün kim cefā eyler saña / **Bī-vefā** ‘ālemde böyle zindeḡanlıḡdan ne sūd

G. 43/4: Anca çekdüm miḡnet ü hecrüñ ḡamın ey **bī-vefā** / Cevr-i ‘ışkıñdan vücūdum nā-tüvān olmuş durur

G. 79/3: Men saña her dem du‘ālar kıluram ey **bī-vefā** / Ey şanem niçün senüñ her günde ḡaşduñ cānedür

G. 140/5: Ey Haṭāyī sen yakīn bil kim bu fānī dünyede / **Bī-vefālardan** maḡabbet isteyen dīvānedür

G. 148/2: Çün anuñ kavli ḡaṭadur hem qarārı **bī-vefā** / Ey göñül nā-ehl ile ḡavl ü qarār itmek nedür

G. 148/7: Ey Haṭāyī kıl fedā cānuñ vefālu yār içün / Her vefāsız **bī-vefā** kimseni yār itmek nedür

G. 209/5: Cān fedā kıldı Haṭāyī dimesi ol **bī-vefā** / ḡayf geçdi ‘āşık-ı serbāz u ḡallāşumdur ol

G. 210/2: Men senüñ derd ü ḡamuñdan incimen ey **bī-vefā** / Her ne cevritseñ maña ‘ayn-ı vefādur bilmiş ol

G. 255/4: Yār yāri böyle sorar ey vefāsız **bī-vefā** / Ḥadden ötdi derd ü rencüm yār senden küsmişem

G. 297/2: La‘line cān bahā didi virdüm revān aña / Ol **bī-vefāyı** gör ki gidermez bahānesin

G. 397/2: Munca du‘ā kılr bu göñül kılmaz iltifāt / Ol **bī-vefā** meger kim işitmez du‘āsını

bī-vücūd: Vücutsuz, maddi varlığı olmayan.

T. 10/d. 3: Oldı ‘ankā tek Hāṭāyī **bī-vücūd** / Kāf-ı kudret sırrı li’llāhum ‘Alī

bī-zār: Rahatsız, küskün.

G. 246/1: Vişālünden senün dūr oldı gönölüm / Kātı **bī-zār** u bī-zūr oldı gönölüm

G. 384/2: Başına her kimsenün düşse saçun sevdaları / Terk idüp dünyanı ‘ömrinden dağı **bīzār** ola

bī-zebān: Dilsiz, suskun.

G. 47/3: Cān devletini bilür tamāmet / Sağınma anı ki **bī-zebāndur**

bī-zevāl: Bitmez, tükenmez, sonsuz.

G. 436/7: Ey Hāṭāyī **bī-zevāl** olduñ sen ez-faẓl-ı İlāh / Nisbet-i bedr-i mükemmeldür kemālün bir dağı

bī-zūr: Güçsüz, zayıf.

G. 246/1: Vişālünden senün dūr oldı gönölüm / Kātı bī-zār u **bī-zūr** oldı gönölüm

biç-: Biçmek, kesmek.

G. 423/4: Diler dal boyuña don **biçe** hayyāt / Gözinden yaş elinden sındı düşdi

Bicen: İran mitolojisinde meşhur Rüstem’in torunu. Efrasiyab tarafından içine atıldığı kuyu ile birlikte anılır.

M. 2/39: Menem Rüstem olmazdı **Bicen** maña / Hükümet kılar oldı bir zen maña

bīd: Söğüt ağacı, yapraklarının titreyişi nedeniyle divan şiirine konu olmuştur (İP).

K. 18/5: Zü’l-fekāruñ heybetinden titreşür arz u semā / Murğ u mähī korhudan çün **bīd-i** lertzān yā ‘Alī

bīdār: Uyanık, uyumayan.

G. 45/3: Gicelerde uyhu gelmez gözümə kan ağlaram / Gökdeki kevkeb degül şol çeşm-i **bīdār**um durur

G. 164/3: Şem‘-i ruḥ-sāruñı tā kim görmişem ey meh-liqā / Gökde yulduzlar kimi her gice **bīdār**am henüz

G. 231/2: Tā ki düşdüm ol nigāruñ meh yüzi hicrānına / Derd ilen seyyāre tek her gice **bīdār** olmuşam

G. 301/3: Çün ki ol māhuñ cemālin istemezdün görmegi / Her gice çeşmüm neden kevkeb kimi **bīdār**sın

G. 331/3: Ger uymaz gözlerüm hecrün ğamından / N’ola āh eylesem **bīdār**a karşı

G. 374/2: Ğaflet ehli kaldı Hāḫdan şöyle bil kim bī-naşib / Hānda dīdārı görür ol bunda **bīdār** olmasa

G. 409/5: Tā seni gördi Hāṭāyī vālih ü şeydāyidür / Hānsı gözdür Hāḫ yüzün görgeç ki **bīdār** olmadı

K. 1/5: Cümle eşyalar gözün der-ḥāb idendür giceler / Gökde kevkebler gözün **bīdār** iden Perverdigār

bidāyet: Başlangıç.

G. 180/1: Getürdi şevke meni der-ezel **bidāyet-i** ‘ışk / Bu sırrı kimseye keşf itmedi hidāyet-i ‘ışk

bi-ḥamdi’llāh: "Allah'a şükürler olsun" anlamında, Allah’ın nimetlerine ve lütuflarına minnet ve teşekkürü bildirmek üzere kullanılan bir ifadedir.

G. 205/2: Götürdün perde yüzünden **bi-ḥamdi’llāh** ki ey dil-ber / Seni gördi hacāletden karaldı yüzi şeytānuñ ,

G. 242/6: Mişāl-i kaṭre idüm kaṭre kıldum / **Bi-ḥamdi’llāh** yine ‘ummāna yetdüm

G. 264/1: Hayālumdür menüm yā düşde gördüm / **Bi-ḥamdi’llāh** cemālün uşta gördüm

G. 295/4: Bi-ḥamdi’llāh ki hicrān zulmetinde / Lebūñi āb-ı hayvān buldum ey cān

G. 317/6: Egerçi mūra beñzerdüm **bi-ḥamdi’llāh** ki kırtuldum / Senün bār-ı ğamuñ çekmekden oldum zinde bil andan

K. 6/13: Hāṭāyiyem bugün meydān içinde / **Bi-ḥamdi’llāh** ki şāhuñ leşkeriyem

K. 15/1: Bi-ḥamdi’llāh ki der-‘ālem zuhūr-ı evliyā geldi / Çerāğı yandı İslāmuñ ki dīn-i Muştafā geldi

bih-būd: İyilik, sıhhat, sağlık.

G. 15/4: Çäre-i **bih-būdumı** sordum mu ‘ālicden didi / Derd derd-i ‘ışk ise mümkün degül şıhhat saña

bihter: Daha iyi, pek iyi.

K. 14/9: Enbiyâlar mahremisin evliyâlar **bihteri** / Ġāzîlerün serveri ser-dâr sensin yâ ‘Alî

Mus. 1/d. 4: Erenler güzîni cihân serveri / Nebîler içinde odur **bihteri**

bihterîn: En iyi.

G. 24/2: Cümle ‘âlem fahri sen kâfir münâfık qahrı sen / Enbiyâlar içre sensin **bihterîn** yâ Muştafâ

bikir: El değmemiş, dokunulmamış olmak.

G. 206/1: Meni efgâr iden ol haţţ ü hâlûn / **Bikirdir** çeşme-i la‘l ü zülâlûn

bil-: Bir şey hakkında, bilgisi, malumatı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak; öyle kabul etmek.

G. 4/1: Gitdi ol meh-rû yanumdan yüz cefâ kaldı maña / Cevr **bilmen** kim belâ-yı muntehâ kaldı maña

G. 8/2: Çün gam-ı ‘ışkuñda ölmekdür hayât-ı câvidân / Hâk **bilür** ölmek degül ol ‘ayn-ı râhatdur maña

G. 13/2: Tâ ki ‘ışkuñun belâsı cānuma kâr eyledi / Ey tabîbüm **bilmezem** kim var mı bu derde devâ

G. 18/3: Cām-ı muşaffâdan maña sâkî içürdi bir kadeh / Şûfî ne **bilsün** men nice ol cāmdan buldum şafâ

G. 19/2: **Bilmezem** ‘âlemde yâ Rab gerdiş-i eyyâm-ı gam / Luţf u ihsānuñ mıdır yâ cevri-i hicrāndur maña

G. 23/2: **Bilmez** idüm haţţ-ı ruh-sāruñ sıfâtın söylemek / Fitne çeşmün gamzesi öğretti ilhāmı maña

G. 27/2: Firkat-ı ‘ışkuñda ey gül-çehre zâr u giryeden / Qanlı yaşum Hâk **bilür** çizgindürür hem âsiyâb

G. 32/1: Nāgehān içdüm lebünnden kevser-i mâ‘-i ma‘în / **Bilmezem** yâ ol mey-i engürdür yâ engübîn

G. 37/3: **Bilmezem** niçün durur düşmenligün bu nev‘ ilen / Luţfuñı görsetmeyüp hem bu yamanlığdan ne sūd

G. 39/1: ‘Arza yazdum men saña ey şâh-ı hûbānum meded / ‘Arz-ı hâlüm sen **bilürsün** dîn ü imānum meded

G. 46/4: Ger meni öldürseler sen öyle **bilgil** ey nigâr / Bu muhabbet etegin elden koyaram yoğ durur

G. 47/3: Cān devletini **bilür** tamāmet / Sağınma anı ki bî-zebāndur

G. 48/7: Haţâyî şükr kıl Hâk kudretine / Ki Hâkqın **bilmeyen** ehl-i haţādur

G. 50/7: Olar kim çihl tendür sırr-ı kudret / Anı ‘ârif **bilür** ince haberdür

G. 50/11: ‘Alî baħr-ı haķıķatdür yakîn **bil** / Hayât-ı cāvidānī mu‘teberdür

G. 64/1: Dil-berâ hüsnuñi şānī ‘āfitāb itmiş durur / **Bilmezem** niçün gözümde der-hicāb itmiş durur

G. 73/2: Hem şahîdür hem şehādur kâyinātın ‘aynıdur / Kimse ne **bilür** anuñ sırrın **bilür** Perverdigâr

G. 78/1: Bir perî hayrānıyam **bilmen** mekânı handadır / Kimse **bilmez** dünyede nām u nişānı handadır

G. 78/2: Hûbları sevme diyüp ta‘n itme ey nāşih maña / Çünkü **bilmezsın** maķām-ı cāvidānī handadır

G. 79/1: Tâ menüm gönümde cānâ hasret-i cānānedür / Hâk **bilür** kim ağlamağdan gözlerüm peymānedür

G. 86/2: Hâk **bilür** kim ruħlaruñ şānında olmışdur nüzül / Āyet-i muşhaf ki evrāk-ı kitāb üstindedür

G. 86/6: Çün seni Hâkquñ resūli **bilmediler** yâ Nebî / Ol günehten tâ ebed kâfir ‘azāb üstindedür

G. 91/3: Zerre midür **bilmezem** yāhūd dehānı dil-berün / Şun‘ ilen bir mû mıdır yāhūd miyān itmiş durur

G. 94/4: Ehl-i ta‘āt bes ki zıkr ider sıfāt-ı hüsnuñi / **Bildi** kim yüzün sıfâtı âyet-i Qur‘ān durur

G. 97/1: Gitmesün ‘ışkuñ ki bir genc-i nihān elden gider / **Bil** ki sen gitseñ yanumdan tende cān elden gider

G. 100/2: Hiç **bilmezem** bu dünyede eyyām-ı rüzgâr / Rûy ile zülfüñüz maña şubh ile şāmdur

G. 104/1: Bu menüm cismümdeki zaħmetlerimni cān **bilür** / Maña hicrān n’itdügün ol dil-ber-i cānān **bilür**

G. 104/2: Tâ ki hem-demdür gam-ı ‘ışkuñ gönülde gam yimen / Çün hayālünî senün dil sevgülü miħmān **bilür**

G. 104/3: İncimez bu haste cānum derd-i hecrünnden senün / Cevr ü qahrūñ geldigünce luţf ile ihsān **bilür**

G. 104/4: Çünkü birdür ‘aşıķa qahr ile luţfuñ ma‘nisi / Dil firāķuñı vişāl ü derdünî dermān **bilür**

G. 104/5: Rûz u şeb bülbul teki eyler Haţâyî nāleler / Bağ-ı hüsni içre yüzün çün gül-i handān **bilür**,

G. 106/3: Dün didi hem-dem maña kimdür senün gönülün alan / Men didüm **bilmez** misin ol gözleri hün-h’ārdur

G. 112/1: Büt-perest oldı gönül büt-hāneler küncindedür / Men **bilürmen** bu dil-i şeydâ neler küncindedür

G. 117/1: **Bilmen** ki yār cevri ü cefâ kimden öğrenür / ‘İşkinda munca derd ü belâ kimden öğrenür

G. 117/2: ‘Āşıklarına cevri ü sitemdür işi müdām / Bes **bilmenem** ki resm-i vefâ kimden öğrenür

G. 118/2: ‘Alîni **bilmeyen** mel‘ün münâfık / Havāricdür iki gözi ‘amādur

G. 118/4: ‘Alîdür şâh-ı merdān şîr-i Yezdān / Anı Hâk **bilmeyen** miñ kez haţādur

- G. 119/2: Cihān ehline ser-tā-ser yakīn **bil** / Delīl ü hādi vü bürhān ‘Alīdür
- G. 120/2: Menüm tek gevheri nādān ne bilsün / Meni **bilmege** dānalar gerekdür
- G. 122/4: Nāşihā virme naşihat ‘ışkı terk itgil deyü / ‘Aşıkun Allāh **bilür** kim sevgüsi rahmānidür
- G. 124/1: Hākun nüshalarında bir beyān var / Muḳarrer **bil** ki aña ḳana ḳan var
- G. 127/1: Ey perī ḥüsnün senün cismümde cāndan yahşıdır / **Bil** ki ancaḥ cān degül cān u cihāndan yahşıdır
- G. 132/1: Dil-berā mihrün ezelden şıdḳ ile cānumda var / Andan özge kimse yoḥdur kim **bilür** Perverdigār
- G. 139/5: Ey Ḥaṭāyī ehl-i tevḥīdün ḳatında **bilmiş** ol / Vā‘izin bī-hüde güftārı ḳamu efsānedür
- G. 140/2: Cāna cān itdüm yakīn öyle ezelden Hāk **bilür** / Cānumun cānı menüm şol dil-ber-i cānānedür
- G. 140/5: Ey Ḥaṭāyī sen yakīn **bil** kim bu fānī dünyede / Bī-vefālardan maḥabbet isteyen dīvānedür
- G. 142/1: Ol giden yārum mıdır yā ihtiyārumdur gider / **Bilmezem** cānum mıdır yā sevgü yārumdur gider
- G. 145/6: Ḥavāric neslini ḳoymañ cihānda / Yakīn **bil** vaḳt-i Zü‘l-feḳār olupdur
- G. 146/3: Cümleñün ḥālin **bilen** sensin yine bildürmeyen / Dime her nā-maḥreme ger ḳılmasa iḳrār bir
- G. 146/6: Sen bilürsin bendenün ḥālin ne **bilsün** bilmeyen / Bir midür yā yüz midür yā miñ midür bāzār bir
- G. 146/6: Sen **bilürsin** bendenün ḥālin ne bilsün bilmeyen / Bir midür yā yüz midür yā miñ midür bāzār bir
- G. 146/10: Mest-i ‘ışḳ itdün meni Mecnün özümni **bilmezem** / Ey susamış ḳanuma her gözleri ḥün-h‘ār bir
- G. 149/2: Hem pādīşāh-ı ‘ālem ü hem pīr-i ma‘rifet / Her bir sözüm **bilenlere** āyet delīl durur
- G. 151/2: Var yakīn ehli bir erden iste bul maḳşūduñ / Düş anuñ ayaḡına **bil** kim bu nāmūs ‘ardur
- G. 153/1: Ḥandadur ol bī-mişālün ibtidāsı ḥandadur / Kim **bilür** ol küntü kenzün intihāsı ḥandadur
- G. 153/6: Ḥātem-i tevḥīdi her kim gönline mühr itmedi / Ol şehādet şerḥinün **bilmez** esāsı ḥandadur
- G. 153/7: Sen niyāz it ey Ḥaṭāyī kimse **bilmez** çün seni / Mantıḳun inşāsınun ḥamd ü şenāsı ḥandadur
- G. 158/3: Cān u dilden men anı sevdüğümü cümle **bilür** / Hūr-ı cennet mi diyem ol güzeli yā ḥasıdır
- G. 161/3: Ādeme cümle melāyikler ki secde ḳıldılar / **Bildiler** ki Ādemin cisminde cānı şāhdur
- G. 161/4: Giydi Ādem donını döndi cihānı ser-be-ser / **Bilgil** ey ibn-i fülānı kim fülānı şāhdur
- G. 163/5: Ḳul kefā bi’llāh durur zikri Ḥaṭāyī ḥastenün / Hāk **bilür** kim semme vechu’llāh durur dīdāruñuz
- G. 164/5: Bu Ḥaṭāyī yār ilen ḳālū belāda ḳıldı / aḥd / Hāk **bilür** kim ber-ser-i ān ‘aḥd ü iḳrāram henüz
- G. 170/1: Sensin hemīşe şüret ü ma‘nāda şāhumuz / **Bilgil** yakīn ki arada Hāḳdur güvāhumuz
- G. 204/2: Hoş maḳām-ı a‘zam olmışdur bu gönüm güşesi / **Bilmezem** yā Rab neden cevri ile vīrān eyledün
- G. 210/1: Ey melek ḥüsnün senün nūr-ı Ḥudādur **bilmiş** ol / Sidredür boyuñ ne sidre müntehādur **bilmiş** ol
- G. 210/2: Men senün derd ü ḡamuñdan incimen ey bī-vefā / Her ne cevri itseñ maña ‘ayn-ı vefādur **bilmiş** ol
- G. 210/3: Yoḥ durur eşyā içinde kimsene Hāḳdan cüdā / Cilve ḳılan ‘āleme nūr-ı Ḥudādur **bilmiş** ol
- G. 210/4: Gerçi çoḥ geldi nebī bu devri-i Ādemden berü / Ḥatmi cümle enbiyānuñ Muştāfādur **bilmiş** ol
- G. 210/5: Ger vefā ḳıl bu Ḥaṭāyī bendeñe yā ḳılma kim / Rüz u şeb virdüm saña zikr ü du‘adur **bilmiş** ol
- G. 213/4: Şāhumun gönli **bilür** ol ki ḡanīdür hemişe / Münkir oldur ki bu sözlerüme iḳrār degül
- G. 221/3: Zaḥmet-i derdün gönülde ‘ayn-ı dermāndur maña / Cān dimen mihrün tende **bil** ki cānānum dīrem
- G. 222/1: Dil-berā ḥüsni ruḥun gül-zār-ı cennet **bilmişem** / Her ne kim zaḥmet görürsem ‘ayn-ı rahmet **bilmişem**
- G. 222/2: Nice kim cevri ü cefā ḳılmañ bu ḡam-gin gönlüme / Ol ḡamuñdan aḡrıman cānumda minnet **bilmişem**
- G. 222/3: Tende cān olduğça gitmen āsitānuñdan senün / Ayaḡun topraḡını baş üste devlet **bilmişem**
- G. 222/4: Her ne kim senden gelürse ḥaste gönüm nüş ıder / Ḳahruñı rāḥat sanup cevriñi rahmet **bilmişem**
- G. 222/5: Men Ḥaṭāyī bendeyem bir pādīşāh ḳatına kim / İşiḡünde ḳulluḡın sultānca ‘izzet **bilmişem**
- G. 232/5: Tā seni gördi Ḥaṭāyī **bilmez** özin ḥandadur / Tā saña men āşinā boldum özüm yād olmışam
- G. 239/3: Bilmenem niçük ola āḥir ser-encāmum menüm / Ḳısmetüm ḥālḳ yazupdur yoḥsa güm-rāḥ olmışam ,
- G. 243/4: Munca kim cevri ü cefā çekdüm maña yār olmadı / Ol şanemsiz **bilmenem** n’olur ser-encāmum menüm
- G. 247/5: Hāk **bilür** seyyāre tek gözümde uyḡu gelmedi / Tā felek ḳıldı cüdā ol mihrībānumdan menüm
- G. 253/4: Girdüm ādem cismine kimsene **bilmez** sırrumı / Men bu beytu’llāh içinde tā ezelden var idüm
- G. 253/6: Dünyesinden men anuñ sırrın **bilürdüm** ol meni / Baḥr-ı rahmet içre men bir lü‘lū’-i şehvār idüm
- G. 257/3: Atamuñ ḳanı aldum Yezīdden / Yakīn **bilgil** ki naḳd-i Ḥayderiyem
- G. 261/1: Gönül virdüm cefāsın **bilmez** idüm / Belī didüm belāsın **bilmez** idüm
- G. 261/2: Saḡun pür-çin didüm bendine düşdüm / Bu çin sözün ḥaṭāsın **bilmez** idüm
- G. 261/3: Lebüne cān didümse tökme ḳanum / Sorup senden bahāsın **bilmez** idüm
- G. 261/4: Vişālününden doyınca almadum kām / Anuñ rüz-ı cezāsın **bilmez** idüm
- G. 261/5: Ḥaṭāyī ṭal‘atın Hāḳdan dilerdi / Ḳabül olmuş du‘āsın **bilmez** idüm

- G. 267/1: Dil-rubānuñ firkatūñden gözlerüm nemdür menüm / Gice gündüz ağlaram hiç **bilmezem** nemdür menüm
- G. 277/2: Bir yañadan ta'n-ı düşmen bir yañadan cevri-yâr / **Bilmezem** n'olasıdır âhir ser-encāmum menüm
- G. 297/5: Tâ kim Hâtâyî gördi anuñ çeşm-i mestini / Hayrân durur ki göz de **bilmez** zamānesin
- G. 303/2: Yâra sordum ki dehānuñ goncedür yâ zerredür / Yâr aydur dañı **bilmen** bî-nişāndur sen diyen
- G. 306/1: Bugün geldüm cihāna serverem men / Yakîn **bilün** ki nağd-i Haydaram men
- G. 307/2: Herkese bir yüz ile virdün murādın dünyede / Hızır olan buldı hayātı **bildi** kim zūlmātsın
- G. 309/1: Kuluñam bende şāhuñ göñli **bilsün** / Bu göñlüm sende şāhuñ göñli **bilsün**
- G. 309/2: Şehi görende şād olur sevinür / Bu cānum tende şāhuñ göñli **bilsün**
- G. 309/3: Hezārān türlü türlü senden ötrü / Ki vardur mende şāhuñ göñli **bilsün**
- G. 309/4: Cihān hūblarınuñ içinde gördüm / Seni tavrında şāhuñ göñli **bilsün**
- G. 309/5: Niçe miskîn Hâtâyî kimi göñli / Olur pür-ñande şāhuñ göñli **bilsün**
- G. 310/2: Küfr ü imān sırrını **bildüm** ki ma'nide nedür / Yüzümü döndermişem andan berü Rahmāna men
- G. 311/3: 'Alini hağ **bilmeyenler** kâfir-i muṭlağ durur / Dîni yoğ imānı yoğ ol nâ-müselmāndur bugün
- G. 311/5: Ey Hâtâyî sen ğanîmet **bil** bu dirlik devrini / Dañla çün ölmek gerek cān tende mihmāndur bugün
- G. 312/4: Tîr-i müjğānıñ dirîğ itmez ciğerden ol şanem / **Bildi** kurbān olmuşam çün kaşları yāsında men
- G. 312/7: Hikmetün esrārını keşf eylerem çünkim tamām / **Bil** ki üstād olmuşam bu 'ışk fetvāsında men
- G. 316/3: Mürşidün yolın gidüben ehl-i taḥkîk olgilen / Yoğsa vardur şāh **bilür** cümle için bir Qurān
- G. 317/6: Egerçi mūra beñzerdüm bi-ñamdi'llāh ki kurtuldum / Senün bār-ı ğamuñ çekmekden oldum zinde **bil** andan
- G. 318/2: Zülf ü hālūñden açıldı göñlüme yüz dürlü bāb / **Bilmişem** 'ayne'l-yakîn senden hidāyetdür bugün
- G. 320/1: Dil-berā sensiz çeker cānum cefā **bilmez** misin / Kalmışam kūy-ı ğamuñda mübtelā **bilmez** misin
- G. 320/2: Bir devāsız derde düşdüm hiç devāsın bilmezem / Ey vefālu yâr n'oldı bir devā **bilmez** misin
- G. 320/3: Bir devāsız derde düşdüm hiç devāsın **bilmezem** / Ey vefālu yâr n'oldı bir devā bilmez misin
- G. 320/3: Didüm ey cān sende var mı bir devā dir bilmezem / Ey cefā-cū çün cefā **bildün** vefā bilmez misin
- G. 321/3: Hağıla ol Hağı bir **bil** yapışma bātıla zinhār / Aña 'arîf direm dāyim ki seçe hağkı bātıldan
- G. 320/4: Mihr-i rüyūñ hasretinden her gice şubḥa deĝin / Olmuşam ğamdan helāk ey meh-likā **bilmez** misin
- G. 320/5: Bu Hâtâyiden niçuk bî-ĝānesin ey seng-dil / Senden özge kimsenem yoğ aşınā **bilmez** misin
- G. 325/5: Hağ te'ālā sırrını ey zāhidā sen kılma fāş / Bu Hâtâyî zāhir ü bātında **bilmişdür** yakîn
- G. 336/3: Bu kararı yoğ göñül **bilmen** haçan ārām ide / Yâ meger bir ğün menümlen dil-sitānum söyleşe
- G. 343/4: Ağ yüzün üstinde ol zülf-i siyāhuñı götür / **Bilmezem** hamrā gülün niçün konar zāğ üstine
- G. 344/5: Şi'r içinde nisbet olmaz ey muḥaddis **bilmiş** ol / Bu Hâtâyünün kelāmı her Hıṭāylular bile
- G. 356/10: Öldürem dirdün bugün dañla meni çıñduñ ḥilāf / **Bilmezem** imrüz u ferdā kıldıĝuñ ya'ni ki ne
- G. 358/3: Bilür şarrāf olan gevher bahāsın / Mübāḥ olmuş durur pîr ü cevāna
- G. 360/5: Ey Mevālîler **bilün** şāhib-zamānuñ vaḳtidür / Çalaram men kılıcı şāhib-zamānuñ 'ışkına
- G. 363/3: Vücüdüm beyt-i Allāhdur yakîn **bil** / Sücüdüm aña dur şām u seḥer-ĝāh
- G. 363/4: Yakîn **bil** ehl-i ikrāruñ katında / Yir ü gök cümle Hağdur olma ğüm-rāh
- G. 372/5: Göñülde küfr ü imān dopdoludur / Yakîn **bil** küfri var imān içinde
- G. 373/2: Bilürdüm ḥadden aşupdur ğünāhum / 'Aliyyü'l-Murtaẓā için bağışla
- G. 373/3: Gelün cānlar meni **bilün** ğanîmet / Menüm tek gelmeye devrān içinde
- G. 374/2: Ğaflet ehli kaldı Hağdan söyle **bil** kim bî-naşib / Ḥanda dîdārı görür ol bunda bîdār olmasa
- G. 374/6: Ey Hâtâyî gevheri ḥarc eyleme nādāna sen / Gevherün kadrini **bilmez** kim ḥarîdār olmasa
- G. 375/3: La'l-i lebün şarābını bir kez dadupdur ol / Derd-i diline **bil** ki şifādur Hâtāyiye
- G. 377/4: Kaşdumda durur çeşmün **bilmen** ne diler menden / Öğrenmege kâfirler zūlm eyleye İslāma
- G. 386/2: Cihān içinde bir 'ākil meni **bil** / Men ol sıdık u şafāyam geldüm imdi
- G. 386/3: Meni zinhār sen bir ğayrı **bilme** / Hemān ol dil-rubāyam geldüm imdi
- G. 386/6: Zi-ğayr-ı hağ meni bîĝāne **bilgil** / Be-ḥazret aşināyam geldüm imdi
- G. 386/7: Meni **bilgil** hemîşe vāşıl-ı Hağ / Zi-ğayr-ı Hağ cüdāyam geldüm imdi
- G. 394/5: Gitmez Hâtâyî cevri ile kapuñdan ey perî / Gülşen **bilürmen** ol ser-i kūyuñda külḥanı
- G. 376/3: Gözüme uyḥu yürünmez göñlüme düşdi ḥayāl / **Bilmezem** âhir ḥayālūñ ne belādur göñlüme
- G. 397/4: Ey dil taḥîbe sorma 'ilācın bu derdümüñ / Dünyā ḥakîmi **bilmeye** 'ışkun devāsını
- G. 405/2: Tâ seni gördi gözüm oldum özümden bî-ḥaber / Ḥanda gördi gözlerüm **bilmen** senün tek dil-beri
- G. 413/2: Budur 'arş-ı mecîd kul huva'llāh / Kişi kim **bilmeye** ḥayvān deĝül mi

- G. 415/2: Bilmeyen kendü vücūdın Hakkı bilmez lâ-cerem / Kim ki ol **bildi** yakîn 'âlemde güm-râh olmadı
- G. 415/6: Ey şâha kulum diyenler da'vîye ma'nî gerek / Ma'nisini **bilmeyenler** tâlib-i râh olmadı
- G. 416/2: Derdüme dermân gerek kapu'na geldüm ey habîb / **Bilmişem** sende yakîndür uş bu derdüm çâresi
- G. 417/7: Muhammed ü 'Alî'nün hürmeti'çün / Yakîn **bil** kim Hudâ ister Hâtâyî
- G. 418/1: Yakîn **bil** kim Hudâ'dür Hâtâyî / Muhammed Muştâfâ'dür Hâtâyî
- G. 419/1: Bugün 'âlemde sulţândur Hâtâyî / Hâtâyîni **bilün** cândur Hâtâyî
- G. 419/2: Şehûn gönlinde gizlü nesne yo'hdur / Yakîn **bil** ehl-i 'irfândur Hâtâyî
- G. 419/5: Bu zulmetde kalan derd-i dil içün / Yakîn **bilün** ki dermândur Hâtâyî
- G. 419/6: Hâtâyî sözləri **bilmez** ne bilsün / Bilene sözi bürhândur Hâtâyî
- G. 427/3: Kim ki 'aşık olmadı ahvâl-i 'aşkı **bilmedi** / Dil-berün şîrin lebinden âb-ı hayvân a'gladı
- G. 428/5: Dil-ber eydür ey Hâtâyî bir dahı sevduñ meger / Hâk **bilür** kim senden özge sevmedüm sevmen dahı
- G. 429/1: Göñül bu sırruñı sa'hlâ ki **bilmez** bî-haber şüfi / Bu deryâdan derin sırrı ne bilsün değme bir şüfi
- G. 429/3: Bir ol ki nefsin **bilmez** bir ol tanımaz öziñi / Kâlpdur lâda illâda görüñ ne zer'k ider şüfi
- G. 433/6: Dil-berün lutfi menümlen ço'ğ idi gâyetde kim / **Bilmezem** yâ Rab neden ol mihrini az eyledi
- G. 438/2: Kimse **bilmez** ma'nî-i zât u şîfâtüñi senüñ / Lâ-mekân bahrında dürr-i muntehâsın yâ 'Alî
- G. 438/3: Sen **bilürsin** senden özge yok hekimüm reh-berüm / Bir fakîrem lutf idüp kılğil 'inâyet yâ 'Alî ,
- G. 438/4: Her havâric sırru'na **bildüm** ki idrâk eylemez / Zâhir ü bâ'tında sen mu'ciz-nümâsın yâ 'Alî
- G. 438/6: Zü'l-fekâr ile kamu kıldıñ musahhâr 'âlemi / **Bilmişem** tahkîk ile kim lâ-fetâsın yâ 'Alî
- K. 2/5: Ey güneş yüzlü seni her kimse kim hâk **bilmedi** / Dañla mahşerde anuñ yüzi qaradur yâ Nebî
- K. 3/2: Tamâmet hârici 'aceb ki **bilmez** / Emîrü'l-mü'minîn şîr-i Hudâdur
- K. 3/3: Hâdîce mahrem oldu çün Resûle / Yakîn **bil** Fâtîma hayru'n-nisâdur
- K. 4/1: Ey Hâk kelâm içinde didi Murtaẓâ seni / Hâk **bildi** şıd'k u cân ile ehl-i şafâ seni
- K. 4/9: Dirler günâhı ümmetüñ olmaz devâsı hiç / Bu 'illeti devâsına **bildük** devâ seni
- K. 4/12: Künh-i hâkîkatüñi senüñ kimse **bilmedi** / Sormak gerek durur yine senden saña seni
- K. 4/13: Şekk ü gümân içinde fenâ boldı tâ ebed / Dârü'l-fenâda **bilmeyen** ehl-i be'kâ seni
- K. 4/17: Bildüñ ne ma'niden 'ale'l-insân hîn-i dehr / Kur'ânda çünki kıldı beyân Hel etâ seni
- K. 8/13: Fehmeyle yürî ahsen-i takvîmi Takî **bil** / Takvâya harîş olma ki 'irfân 'Alîdür
- K. 8/17: Terk eyler idi küfrini bî-şekk Hâtâyî / Her dîv-i la'în **bilse** Süleymân 'Alîdür
- K. 9/5: Emîrüm Mîr Muhsîndür yakîn **bil** / Ki Zeynü'l-'âbidin âl-i 'abâdur
- K. 9/10: Ki her kim on iki imâmı **bildi** / Aña kırmızı tâc giymek revâdur
- K. 10/5: İmâm Zeynü'l-'ibâd u Bâkırı **bil** / Mevâlîler imâmı Ca'fer oldu
- K. 12/6: Hı'tây ilen Hoten mülki şehâ feth oldu Çîni **bil** / Ki meclis nâfe-i hüsnüñ ser-â-ser müşk ü 'anberdür
- K. 12/11: Hâtâyîñüñ degül haddi şehâ kulum diye **bilgil** / Eger hîdmet kabûl olsa anuñ mevlâsı Kânberdür
- K. 13/3: Elestü Rabbiküm tâ haşr olunca / Yakîn **bil** kim 'Aliyy-i Murtaẓâdur
- K. 13/6: İmâm ol seyyid-i evlâd-ı âdem / Hâkîkat **bil** yakîn Zeynü'l-'ibâdur
- K. 13/10: İmâm-ı heştüm ol şâh-ı Horâsân / Hâkîkat **bil** 'Alî Mûsî Rızâdur
- K. 13/17: Gel ey 'arif sen öz nefsüñi tanı / Ki nefsin **bilmeyen** dür ez-Hudâdur
- K. 19/4: Fâzıl oldu her sücûd ehlinde Zeynü'l-'âbidin / Pes Muhammed Bâkırı **bildük** merâtib mazharı
- K. 19/8: Ol Muhammed ki Takîdür vaşf aña takvâ ile / Râstî **bilün** anı cûd u 'inâyet mazharı
- M. 2/41: Bileler ki doğmuş anadan bir er / Duya her kişi erdeminden haber
- Mus. 1/d. 32: Bu İslâm kapusın açan 'âleme / Sen anı Hudâ **bilgil** âdem dime
- T. 2/d. 3: Ey Hâtâyî **bil** 'Alîdür bî-gümân / Kâbe kavseynüñ hem rumûzı mahremi
- T. 4/d. 4: Pür-günâhum ta'ne kılma zâhidâ / Bendesinüñ Hâk **bilür** a'mâlını

bildir-, bildür-: ettirgen bil- Bilinir duruma koymak, açıklamak, anlatmak, ilan etmek.

- G. 32/2: Tîr-i cefâdan oldu ciger pâre yâr içün / **Bildürmedüm** bu yararı deyyâre 'âkıbet
- G. 146/3: Cümleñüñ hâlin bilen sensin yine **bildürmeyen** / Dime her nâ-mahreme ger kılmasa ikrâr bir
- G. 161/2: Girdi Âdem donına öziñi **bildürmeklige** / Âdemün cismindeki ruh-ı revânı şâhdur
- G. 379/2: Men gedânüñ hâceti senden budur ey şâh-ı hüsn / Âsitânüñ resmini **bildirmegil** bigâneye

bilen: Bir şey hakkında malumatı olan, haberdar olan kimse.

- G. 50/13: Nefes gevherdür anı bir **bilenler** / Sözin bir söyleyenler gerçek erdür

- G. 131/5: Āşinādur bu Ḥaṭāyī sözi ey cān **bilene** / Özini bilmeyene dime ki bīgāne gelür
- G. 327/6: ‘Alī oldur ki peygamber didi ‘ilmüm kapusıdır / İşidgil bu diyenlerden haber sorgil **bilenlerden**
- G. 369/1: Nefesi ehl-i dilüñ gevher-i cāndur **bilene** / Nuṭkumuz kudret-i Ḥaḳ rūḥ-ı revāndur **bilene**
- G. 369/2: Ma‘rifet gevherinüñ kânına ma‘den olagör / İşte bu ‘ilm ü hüner genc-i nihāndur **bilene** ,
- G. 369/3: Şerbet-i Ḥaḳdan içen ‘ışk eri āzāde olur / Öyle ser-mest olanuñ küfri imāndur **bilene**
- G. 369/4: İstedi āb-ı ḥayāt çeşmesine irdi Hızır / Ol virür doğru haber cümle ‘ıyāndur **bilene**
- G. 369/5: Ele girmez ḥani ol esrük ü dīvāne ‘āşık / Derdi ol ma‘şūkanuñ rāḥat-ı cāndur **bilene**
- G. 369/6: Kavlî yalancı ile olma muşāhib çek elüñ / Hem-dem olmağ dīv ile külli ziyāndur **bilene**
- G. 369/7: Ey Ḥaṭāyī sen Ḥaḳı tanı özüñde sâkin ol / Daḥı söz var söyleme söz bu hemāndur **bilene**
- G. 412/5: Ḥaṭāyī cümlesinüñ kemteridür / Özün **bilene** yol āsān degül mi
- G. 419/6: Ḥaṭāyī sözleri bilmez ne bilsün / **Bilene** sözi bürhāndur Ḥaṭāyī

bilmağ: bkz. bil-sq

- M. 2/17: Kişi öz kemālini **bilmağ** gerek / Elinden gelür işi kıılmağ gerek

bilmeyen: Kabul etmeyen, haberdar olmayan.

- G. 52/7: Ḥaṭāyīyem mevālī sırr-ı Ḥaydar / Şehi Ḥaḳ **bilmeyen** düşmānumuzdur
- G. 131/5: Āşinādur bu Ḥaṭāyī sözi ey cān bilene / Özini **bilmeyene** dime ki bīgāne gelür
- G. 146/6: Sen bilürsin bendenüñ ḥālın ne bilsün **bilmeyen** / Bir midür yā yüz midür yā miñ midür bāzār bir

bil: bkz. Bel, insan vücudunun orta kısmında göğüsle karın arasında hafifçe darlaşmış olan ve kuşak bağlanan yer.

- G. 250/3: Mū teki **bilün** ḥayālî ince fikrūmdür müdām / Zerrece ağzuñ sözi rāz-ı nihānumdur menüm
- G. 432/1: Lā fetā illā ‘Alīdür ol erenler serveri / Seyfe illā Zü’l-feḳār **bilinde** tūğ-ı Ḥayderī

bil yakîn: Bir şeyi şeksiz ve şüphesiz olarak itikad-ı kavi ve sahih ile bilmek, derk etmek.

- G. 141/3: Fedādur **bil yakîn** bi’llāh yoluñda cān-ı şīrīnüm / Cemālün şem‘ine her dem yanan pervānelerdendür

bile: Dahi, de; birlikte, beraber; üstelik.

- G. 100/3: Bed-nām kıılma gönümi ‘āşık diyüp ḥasūd / ‘Ālemde ‘ışk adı **bile** ol nîk-nāmdur
- G. 125/1: Leblerüñ yādı **bile** dīdelerüm kan doludur / Ağlamağdan etegüm la‘l ile mercān doludur
- G. 344/1: Ey ki hecrüñ bendeni zār itdi kayğular **bile** / Çeşm-i fettānuñ görüp ḥayrānam āhūlar **bile**
- G. 344/2: İstemez gönüm meşāmı zülfüñüzden özge müşk / Müşki n’eyler kimse kim öğrendi ol bular **bile**
- G. 344/3: Tā gözüm ol fitnelü kaş u gözün gördi senün / Geçdi ‘ömrüm āh idüp ol çeşm ü ebrūlar **bile**
- G. 344/4: Anca aḥdı gözlerümden kanlu yaşum sū-be-sū / Aḥdı çeşmüm zevraḳı her süya ol sular **bile**
- G. 344/5: Şi‘r içinde nisbet olmaz ey muḥaddis bilmiş ol / Bu Ḥaṭāyīnün kelāmı her Ḥıṭāylular **bile**
- G. 356/11: Levḥ-i dilde **bile** teskīn dapmış iken ḡamları / Bir daḥı yañlışdan inşā kıldıḡuñ ya‘ni ki ne
- M. 2/14: Yaratmadı tek elde beş barmağı / Ki herkesle **bile** yolın varmağı
- M. 2/50: Kılıcdan geçürem anuñ cümlesin / Ne āheng **bile** ne hūd ḥamlesin

bilici: Bilgin.

- G. 264/3: Nice kim **bilicisin** ebsem olgil / Sa‘ādet olmağı ḥāmūşda gördüm

bi’l-iftihār: İftihārla.

- G. 132/4: Gelmemişdür sen teki ‘ālemde ey sultān-ı ḥüsn / Şāhib-i faẓl u kemāl ü ‘izzet-i **bi’l-iftihār**

bilis: Bildik, tanıdık.

- G. 98/4: Āşināñı terk idüben yāda cān virme gönül / Yād ile **bilis** olınca āşnā yār elden gider

bi’llāh: Allah için, Allah’a yemin ederim.

- G. 20/2: Derdümün dermānı ruh-sāruñı görmekdür senün / Teşneyem **bi’llāh** dudaḡuñ şerbetin cām it maña
- G. 46/1: Dil-berā sencileyin **bi’llāh** ki yārum yoḡ durur / Bir zamān sensiz menüm şabr u qarārüm yoḡ durur ,

- G. 46/3: Arılığ **bi'llāh** severmen men seni ey dil-rubā / Tā tamāmı sevmişem būs u kenārum yoğ durur
- G. 116/1: Gördüm yüzüni ey şanem **bi'llāh** ki hoş cānānedür / Mānendi yoğdur hüsünüñ kıymetlü bir dūr-dānedür
- G. 116/2: Pend ü naşihat dutmaduñ niçün gönül virdüñ aña / **Bi'llāh** cezādur ey gönül hicrān odında yanadur
- G. 141/3: Fedādur bil yakīn **bi'llāh** yoluñda cān-ı şīrīnüm / Cemālūñ şem'ine her dem yanan pervānelerdendür
- G. 170/4: Bi'llāh inan bu doğru sözi egri şanma kim / Luţfuñdan özge dünyede yoğdur penāhumuz
- G. 204/4: Çeşm-i mestüñden hezārān fitne şalduñ gönülüm / Türk-i yağmacı kimi **bi'llāh** yüküş kan eyledüñ
- G. 211/2: Men saña bir bendeyem ey yār-ı dil-ḥāhum menüm / **Bi'llāh** ikrārüm durur bu sözler inkārüm degül
- G. 215/1: Görklü yüzüñ 'aşıkı **bi'llāh** Ḥudādur yā Resül / Şol mübārek hulkuña cānlar fedādur yā Resül
- G. 216/4: Ey şabā **bi'llāh** dilümde söyle kim çoğ düşmesün / Māh-tāb üstinde ol zülf-i perīşān münfa'il
- G. 265/3: Şehe müştāk idüm gāyetde **bi'llāh** / Şükür kim āsitāna şimdi geldüm
- G. 324/3: Öñden berü ki yüzüne bağdum be-her tarīk / **Bi'llāh** ki şerm-sār olubam infī'alden
- G. 377/3: Andan berü kim gördüm bir laḥza qarārüm yoğ / Ḥayrān olubam **bi'llāh** ol mihr-i gül-endāma
- K. 12/5: Şirātuñ köprüsin geçdüm 'amel mīzānını çekdüm / Bu yoldan azanuñ **bi'llāh** maḥāmı nār-ı maḥşerdür

bīmār: Hasta, aşk hastası; âşık.

- G. 33/6: Tā ki vaşluñ oldı vāşıl bu Ḥaṭāyī hasteye / Bir ṭabībe beñzer ol kim geldi **bīmār** üstine
- G. 45/4: Tañrı için yola gelseñ bir kadem āheste baş / Ayağūñ altında toprağ cism-i **bīmārum** durur
- G. 84/5: Ey Ḥaṭāyī çekme ğam ger hecr ilen **bīmār** iseñ / Çün saña ol Ḥālīkūñ fażlı ḥakīm olmış durur
- G. 101/2: Vaşl ümīdine gezer miskīn gönül olmaz helāk / Yoḥsa çoğ hicrān belāsi çeşm-i **bīmārındadur**
- G. 106/4: Ey şanem 'ışkuñda her dem bu gönül **bīmārdur** / Öyle kim bülbül daḥı bā-'ışk-ı gülden zārdur
- G. 113/4: Haste-ḥāl oldum firāk u derd-i hecrinden anuñ / Lebleri derde ṭabīb ü gözleri **bīmāra** var
- G. 137/3: Lāle tek beñzüm saralmışdur firākūñdan senüñ / Olmışam dil-ḥaste vü mecrūḥ u **bīmār** uşta gör
- G. 146/9: Cāna minnetdür ne gelse ğam yimen şükr eylerem / Cānı virdüm başı koydum olmışam **bīmār** bir
- G. 164/4: Tā yüzüñ gördüm senüñ men ey ṭabīb-i derd-i 'ışk / Şanma kim buldum şifā derd ile **bīmāram** henüz
- G. 191/2: La'lüñüzden cām-ı mey her kimseye virmek neden / Leblerüñ şerbetini **bīmāra** göndermek gerek
- G. 240/2: Gönül **bīmār** olanda hecr odında / Vişālūñ derde dermān tek dilerdüm
- G. 241/4: Çün sen ey derde ṭabībüm kılmasañ dermānumı / Bu vücūd-ı zārüm her günde **bīmār** isterem
- G. 246/5: Gözüñden çün ırağ oldı Ḥaṭāyī / Katı **bīmār** ü rencür oldı gönülüm
- G. 262/2: Bülbül-i mestem şehā **bīmār** u zāram rüz u şeb / Ārzü-yı gül ğamından hāra muḥtāc olmışam
- G. 278/1: Cānā men isterem ki esīr-i kemend olam / **Bīmār** u zār u haste-dil ü müstmend olam
- G. 285/2: İsterem kim men çekem derd ü firākūñ zahmetin / Menden özge 'ışkuñuzda kimse **bīmār** istemen
- G. 286/1: Senden özge dil-berā hīç kim maña yār olmasun / Cevr-i 'ışkuñdan menüm tek kimse **bīmār** olmasun
- G. 294/2: Ey ṭabīb-i ehl-i 'irfān bir devā kıl derdüme / Haste-ḥāl oldı gönül sen gözleri **bīmār** için
- G. 301/4: Ey perī çün kim ṭabīb-i derd-i 'ışk olmış lebüñ / Bes nedendür sen hemīşe gözleri **bīmārsın**
- G. 331/2: Qarārüm kalmadı şabr ötdi ḥadden / Dü çeşmüm nergis-i **bīmāra** karşı
- G. 331/9: Ḥaṭāyī hastedür ister vişālūñ / Dem-ā-dem kıl nazar **bīmāra** karşı
- G. 332/2: Firāk-çin gözlerüñ gönülüm apardı / Ṭabībüm baḥgilen **bīmāra** karşı
- G 384/5: Kıla dönmişdür vücūdum miḥnet-i cevruñ çeke / Sağ gezen düşmenlerüñ bende teki **bīmār** ola
- G. 398/2: Ḥasretinden ḳaddinüñ öyle za'if olmuş söğüt / Yel esende titreşür bu cism-i **bīmārum** kimi
- K. 1/7: Mısr içinde Yūsufi bir kul iken sultān iden / Derd ilen Ya'kūbını **bīmār** iden Perverdigār
- K. 2/1: Şol mübārek zātuña işüm şenādur yā Nebī / 'Āsılığ **bīmārına** aduñ şifādur yā Nebī
- K. 17/11: 'Alī Nakī durur şāfi ḳamu derdine **bīmāruñ** / Anuñ şol ḥāk-i pāyinden ḥekīme tūtiyā geldi

bīnā: Gören (kimse), görücü.

- G. 109/4: Eger cevri ü cefā kılsañ eger mihr ü vefā kılsañ / Yoluñdan dönmeğüm yoğdur ki Ḥaḳ **bīnā** vü dānādur
- G. 120/3: Ne bilsün meni her bir yaşlu gözlü / Gönül gözinde **bīnalar** gerekdür
- G. 333/7: Ḥarābe gönülümün içinde 'ışkuñ / Dutupdur çoğ **bīnalar** dürlü dürlü
- K. 18/18: Dide-i **bīnā** içinde rüşen olmuş aşikār / Lem'a-i nūr-ı ruḥuñ ḥürşid-i tābān yā 'Alī ,

bīnā: Yapı; insan

- G. 40/8: On sekiz miñ 'ālemün sırdaşısın sirruñdadur / Mürşid-i **bīnā** imişsin yā 'Alī senden meded

bir: “Bir” sayı sıfatı; bir tek, biricik; aynı; belgisiz sıfat.

- G. 3/4: Ger nihān oldı gözümden ol perī-peyker şanem / Gökde meh anuñ yüzinden **bir** nişān qaldı maña
- G. 8/1: Hāk-i pāyuñ dil-berā **bir** tāt-ı devletdür maña / Pes yüzün görmek senün baht u sa‘ādetdür maña
- G. 9/5: Miskīn Hātāyī vaşl ile yüz ıl yaşar müdām / Bu ‘ömr kim zamānede **bir** dem durur maña
- G. 12/4: Uyğuda gözlerüm nice görsün cemālünü / İşkuñda çünki gelmedi **bir** zerre h̄‘āb aña
- G. 13/1: Cān u dilni koymışam yoluñda men ey dil-rubā / Uyğuda görsem senün tek **bir** perī meh-veş liķā
- G. 15/1: Dost yolında helāl olsun dilā gayret saña / Gayrdan **bir** zerre minnet çekmedün rahmet saña
- G. 15/2: Ol şanem ‘azm-i sefer itdi gönül eglence kim / **Bir** nefes dīdār gör kim qalmaya hasret saña
- G. 16/2: Devr-i felek virürse maña ihtiyārını / **Bir** tāt-ı müyına dü cihānı kılam bahā
- G. 16/3: Gelmiş degül ne hōd gelecek tā-be rüz-ı haşr / Devr-i kamerde sen teki **bir** şāh-ı meh-liķā
- G. 18/3: Cām-ı muşaffādan maña sākī içürdi **bir** kadeh / Şūfī ne bilsün men nice ol cāmdan buldum şafā
- G. 21/2: Şol büt-i nā-mihribān hergiz meni yād itmedi / **Bir** muhabbet kılmadı āhır ser-encāmı maña
- G. 23/3: Şabr u ārāmum gidüpdür görmezem ‘aynumda h̄‘āb / Firkatün **bir** eylemişdür şubh ile şāmı maña
- G. 26/7: Bir yirde kim otura Hātāyī o hūr-veş / Gökde melāyik oñıya yā leytenī turāb
- G. 27/4: Görmemişdür merdüm-i şāhib-nazarlar dünyede / Sen teki ‘ālemde **bir** şeh-zāde-i ‘ālī-cenāb
- G. 28/1: Gördi utandı hüsni cemālünden āfitāb / Ağzuñ katında gelmeye **bir** zerre der-hisāb
- G. 30/6: Çün kıl olan kapuñda görür kadr-i saltanat / **Bir** kuluñam ki virmişem ol kadr için berāt
- G. 30/7: Yetmez Hātāyī zıkr-i İlāhuñ nü‘ütına / **Bir** zāt imiş ki irmez aña zāt ilen şıfāt
- G. 33/1: Bu gönüm şād olur gāmdan ruḥı çün lāle-gün görgeç / Mişāl-i merd-i müflis nāgehān **bir** yahşı gün görgeç
- G. 33/2: Eger āh eylesem toprağ olur der-laḥza āhumdan / Düşer her pāresi **bir** yirde kūh-ı bī-sütün görgeç
- G. 34/3: Hızr tek zulmetde qaldım **bir** meded kıl Tañrı‘çün / Teşne için āb-ı hayvān senden özge kimse yoḥ
- G. 35/3: Ögme ey zāhid maña rızvān u cennet bāğını / Kim anuñ yārum yüzü tek **bir** gül-i ḥamrāsı yoḥ
- G. 35/4: Kılma ey nāşih maña zūlfın seversin diye ta‘n / Hānsı ‘āşıkdur kim andan başda **bir** sevdāsı yoḥ
- G. 35/5: Gerçi çoḥdur dünyede ‘uşşāk-ı ol māhuñ velī / Bu Hātāyī ḥaste tek **bir** ‘āşık-ı şeydāsı yoḥ
- G. 41/3: Ser-be-ser **bir** tāre-i müyuñ bahāsıdur senün / Mülk-i Tebriz ü Çāğatay u Ḥorāsān u Ḥucend
- G. 44/5: Öldi derdünden Hātāyī **bir** kadem rencide kıl / Kabrine başgil işitgil şād-hezārān nāleler
- G. 45/4: Tañrı için yola gelseñ **bir** kadem āheste baş / Ayağun altında toprağ cism-i bīmārum durur
- G. 46/1: Dil-berā sencileyin bi’llāh ki yārum yoḥ durur / **Bir** zamān sensiz menüm şabr u qarārüm yoḥ durur
- G. 49/2: Hüsünü tā görmişem **bir** bülbul-i zār olmuşam / Çün maña küyuñ maḳāmı gül-sitān olmuş durur
- G. 49/3: Bir meşeldür kim diyerler gencün üste mār olur / Zūlf içinde hüsünü ol genc-i nihān olmuş durur
- G. 50/3: Yezīdün leşkeri yüz miñ olursa / Velāyet leşkerinden **bir** yeterdür
- G. 50/4: Münāfık leşkeri **bir** gāzi görse / Koyun kim gördi kurd andan beterdür
- G. 50/5: İşāret kılduğınca **bir** nazar şāh / Öñinde Şemr ü Mervān der-be-derdür
- G. 50/13: Nefes gevherdür anı **bir** bilenler / Sözin **bir** söyleyenler gerçek erdür
- G. 53/3: Vaşl olmaz ise yüzünü görmek maña müdām / Kūyından ey şanem maña **bir** bū gelür gider
- G. 54/4: İki gözüm yaşı her dem görende / **Birin** Nıl ü birin ‘ummān dimişdür
- G. 56/1: Her zamān kim qarşuma ol dil-ber-i meh-rū gelür / Cānuma **bir** ot düşer bu dilüme yā hū gelür
- G. 56/5: Ey Hātāyī sen vücūdın cüyını pāk eylegil / Cū ki pāk ola aña ser-çeşmeden **bir** su gelür
- G. 58/1: Menem **bir** ten velīkin cān anuñdur / Ki her kim cān kıyar cānān anuñdur
- G. 58/3: İşiginde anuñ men **bir** gedāyam / Ne kim luṭf eylese iḥsān anuñdur
- G. 60/1: Menem **bir** ten velī cānum ‘Alīdür / Damarumda gezen ḳanum ‘Alīdür
- G. 60/3: Menem **bir** kaṭre su anuñ yanında / Menüm deryā-yı ‘ummānum ‘Alīdür
- G. 63/1: Şehā ol zūlf-i müşkīnün ne zībā çin-ber-çindür / Ki her **bir** tārı ol zūlfün bahā-yı Çin ü Mā-çindür
- G. 65/4: N’ola ‘āşıkları öldürseñ ey dost / Lebün **bir** būsası yüz hūn-bahādur
- G. 65/5: Gönül **bir** yāre virmişdür Hātāyī / İşiginde selātinler gedādur
- G. 66/3: **Bir** būsasına cān ü dil ister bahā şanem / Gerçi **birine** yüz dil ü cānum bahā gelür
- G. 66/4: Ma‘nide gerçi ‘āşık u ma‘şuk **bir** durur / Menden du‘ā gider nişe senden cefā gelür
- G. 68/5: Qanda kim Leylī olursa anda **bir** Mecnūn gerek / Qanda kim kallāş olursa çoḥ durur qalmaşlar
- G. 69/1: Gönül **bir** yāri sevdi kim perīdür / Cihān içre güzeller serveridür
- G. 69/6: Kim anuñ vaşlına **bir** dem irişse / Cemi‘-i mülk-i ‘ālemden berīdür
- G. 71/7: Hātāyī didi kimdür bendeñüz de / Didi **bir** ‘āşık-ı dīvānemizdür

- G. 72/1: Eyâ gün yüzölü çehreñ aya beñzer / Boyuñ **bir** serv-i hoş-bālāya beñzer
- G. 74/1: Dil-berâ cānumda derdūñ **bir** devā nisbetlūdūr / Her cefâ gelse maña senden vefâ nisbetlūdūr
- G. 74/4: Āb-ı çeşmümden hayālūñ **bir** zamān eksilmesün / Kim anuñ 'aksi gözümde tütüyâ nisbetlūdūr
- G. 75/1: Bu şurāhī **bir** dil-ārām u perī nisbetlūdūr / Şekli **bir** mañbūb-ı şūhuñ peykeri nisbetlūdūr
- G. 75/2: Oturur meclisde **bir** zerrīn-külāh sīm-ten / Asılı zūlf-i müselsel 'anberī nisbetlūdūr
- G. 75/3: Yoğsa **bir** şehzāde-i zerrīn-kemerdür pür-ñutū / Ol kemer üste elifler hañçerī nisbetlūdūr
- G. 75/4: Taht-ı sīmīn üste oturmuş Süleymān hūkm için / Elde **bir** zerrīn ayağ engüşterī nisbetlūdūr
- G. 75/8: Yoğsa doğmuş ortada **bir** āfitāb-ı şem'-i bezm / Çeşm-i merdüm aña her sū müşterī nisbetlūdūr
- G. 76/2: Zūlmet-i hicrāne söyleñ hūkmini terk eylesün / **Bir** güneş doğdı cihāna mäh-ı tībān devridür
- G. 77/3: Virmenem dünyā vü 'uqbā devletine 'ışkuñ / Dünya vü 'uqbā maña **bir** yana ol **bir** yanadur
- G. 78/1: Bir perī hayrānıyam bilmen mekāmı hānadur / Kimse bilmez dünyede nām u nişānı hānadur
- G. 78/4: Dün didüm **bir** büse vir dir cān virüp almağ gerek / Bu mekām içre metā'-ı rāygānī hānadur
- G. 82/1: Dil-berâ hecrūñ yarasına lebūñ merhem düşer / Ol diññ incüsü tek deryāda **bir** dūr kem düşer
- G. 82/2: Men senūñlen dil-berā **bir** 'ahd ü peymān eylesem / Müdde'İlernūñ içine dem-be-dem mātem düşer
- G. 83/1: Dü zūlfūñden maña **bir** bū gerekdür / Senūñ vaşluñdan ancağ bu gerekdür
- G. 84/4: Şer'ūñüz yolında biz kılsağ hañ sen kıl kerem / Miñ bir aduñdan senūñ **bir** kerīm olmış durur
- G. 85/1: Görelî ol meh yüzūñ başuma yüz sevdā düşer / Ruñların mānendi ancağ **bir** gül-i hamrā düşer
- G. 85/5: Nice olmasun Hañāyī 'ışk ilen dīvāne kim / Göñline her dem senūñ tek **bir** perī-sīmā düşer
- G. 87/1: Tā kim ol zūlfūñ niķābı māhtāb üstindedür / **Bir** bulut nisbetdür ol kim āfitāb üstindedür
- G. 91/3: Zerre midür bilmezem yāñūd dehānı dil-berūñ / Şun' ilen **bir** mū mıdır yāñūd miyān itmiş durur
- G. 93/3: Ey şeh-i lutf u kerem **bir** kez işid feryādumı / Bend içinden bendeni āzād kılsañ vaktidür
- G. 94/2: Tā görüpmen hūsnūñi ey gevher-i yektā şanem / **Bir** gözüm kulzüm mişālî bir gözüm 'ummān durur
- G. 94/3: Rūz u şeb bes kim kılur bülbul fiğān u zārılığ / Tā gül-istānda lebūñ tek **bir** gül-i hānān durur
- G. 97/1: Gıtmesün 'ışkuñ ki **bir** genc-i nihān elden gider / Bil ki sen gitseñ yanumdan tende cān elden gider
- G. 97/7: Bu Hañāyī ey şanem **bir** dem cemālūñ görmese / Tākat itmez veh kim ey rūñum revān elden gider
- G. 101/4: Āķıbet tufān kıpar **bir** gün cihānı ġarķ ider / Seyl-i bārān kim bu 'āşık çeşm-i hūn-bārındadır
- G. 104/4: Çünkü **birdür** 'āşıkā kahr ile lutfūñ ma'nisi / Dil firākuñı vişāl ü derdūñi dermān bilür
- G. 110/: Şāh-ı Merdānuñ yolında çoğ kişi vardur velī / Āferīn ol başa kim miñ başa **bir** baş oynadur
- G. 115/1: Bu şurāhī fi'l-meşel **bir** dil-ber-i cānān durur / Rāh-ı rūñ-efzā anuñ içinde nāzūk cān durur
- G. 115/4: Bir perī serv-i sehī kaddür ki durmuş raķş için / Yoğsa cennet meclisinde tūbi-i rızvān durur
- G. 115/12: Bu Hañāyī içdi andan der-ezel **bir** cūr'a mey / Tā ebed hūşyār olmaz mest-i cāvīdān durur
- G. 116/1: Gördüm yüzūñi ey şanem bi'llāh ki hoş cānānedür / Mānendi yoğdur hūsnūññ kıymetlü **bir** dūr-dānedür
- G. 118/7: Hañāyī cān u dilden şāha kuldur / 'Alīnūñ işiginde **bir** gedādur
- G. 119/9: Viren dervīşe **bir** çörekden ötrü / Kañār-ı uşturān yeksān 'Alīdür
- G. 120/3: Ne bilsūñ meni her **bir** yaşlu gözlü / Göñül gözinde bīnālar gerekdür
- G. 120/4: Men olman degme fıkr ilen müyesser / Maña **bir** ince sevdālar gerekdür
- G. 121/5: Hañāyī kāl evinden hāle yitdi / Bu **bir** hāl evidür kāl anda n'eyler
- G. 123/1: Dil-berā 'ışk-ı ruñuñ dāyım bu cān üstindedür / **Bir** güle nisbetdür ol kim gül-sitān üstindedür
- G. 124/1: Hañun nüşhalarında **bir** beyān var / Muķarrer bil ki aña ķana ķan var
- G. 124/8: Menüm hālüm şehe 'arż itmek için / Yürī bād-ı şabā sen **bir** zamān var
- G. 126/4: Çıhsa sarāydan bu cihān varı sin dutar / **Bir** mürşid-i tarīkat-i pīr ü cevān kıpar
- G. 133/5: Her kişi almış gelür anuñ ġamundan **bir** naşīb / Bu Hañāyī çeşm-i pür-hūn dil kebāb almış gelür
- G. 134/3: Görmedi **bir** kez günāh ol şāh-ı hūbān āh kim / Öğrenüpdür kim maña her laħza yüz miñ nāz ider
- G. 138/1: Bir ķatre-i 'araķ ki yüzūñden nişār olur / Şāñ-ı zemīn bahār u gül ü lāle-zār olur
- G. 140/1: Sensiziñ göñlüm şehā **bir** külbe-i vīrānedür / Kimseye 'arż itmezem kim **bir** yihılmış hānedür
- G. 143/1: Boyuñ **bir** serv-i ra'nādur gülü var / Semen üzre perīşān kākūli var
- G. 143/5: İnanma zūlfı 'ahdine Hañāyī / Ki anun **bir** başı vü miñ dili var
- G. 144/1: Cihānda 'āşikuñ çoğ adı vardur / Ki her birisinūñ **bir** dadı vardur
- G. 144/5: Ne yirde **bir** gözi āhū olursa / Muķarrerdür anuñ şayyādı vardur
- G. 144/7: Uda bilmez munı devr-i zamāne / Ki **bir** oynayıcı nerrādı vardur
- G. 146/1: 'Āşık oldur kim sözi cān u dil ile yār **bir** / Bir durur 'āşık ezelden sevgülü dil-dār **bir**

- G. 146/2: Ehl-i 'ışkuñ ma'ni-i zāt u şifātı **bir** durur / Ādeme kıl secde zāhid olmagil inkār **bir**
- G. 146/3: Cümleñüñ hālın bilen sensin yine bildürmeyen / Dime her nā-maḥreme ger kılmasa ikrār **bir**
- G. 146/4: Olmadı bu sırı maḥrem her ḥasīs-i kec-süḥan / Derdümün dermānı doğru yār **bir** 'attār **bir**
- G. 146/5: Pır birdür sır **bir** ikrār **bir** güftār **bir** / İkilik sıgımaz bu yolda sır ile sır-dār **bir**
- G. 146/6: Sen bilürsin bendenün hālın ne bilsün bilmeyen / **Bir** midür yā yüz midür yā miñ midür bāzār **bir**
- G. 146/7: Āteş-i 'ışkuñ tutuşdurdı vücūdum şehrini / Baḥaram ki hūr birdür nūr birdür nār **bir**
- G. 146/8: Sad hezārān zulm idersen dönmezem döndermezem / Yüzümi yā sözümi yā gözümi ğam-h'ār **bir**
- G.146/9: Cāna minnetdür ne gelse ğam yimen şükr eylerem / Cānı virdüm başı koydum olmuşam bīmār **bir**
- G. 146/10: Mest-i 'ışk itdün meni Mecnūn özümni bilmezem / Ey susamış kanuma her gözleri hūn-h'ār **bir**
- G. 146/11: 'Ömr birdür gün bugündür yitse dem sā'at dimez / Bāki olmaz cān bu tende fānidür edvār **bir**
- G. 146/12: Hiç günāhsız bende olmaz hiç ḥaṭāsız kimse yoḥ / Sen günāhın göregörgil 'afv iden Ğaffār **bir**
- G. 146/13: Bu dükān yüz miñ dükāndur Haḫ dükānidur veli / Şehr birdür kār birdür asılırsan dār **bir**
- G.146/14: Ey Ḥaṭāyī sen tevekkül Haḫka kılgil çekme ğam / On sekiz miñ 'āleme ḥukm eyleyen ser-dār **bir**
- G. 146/5: Pır **birdür** sır bir ikrār bir güftār bir / İkilik sıgımaz bu yolda sır ile sır-dār bir
- G. 146/7: Āteş-i 'ışkuñ tutuşdurdı vücūdum şehrini / Baḥaram ki hūr **birdür** nūr **birdür** nār bir
- G. 146/11: 'Ömr **birdür** gün bugündür yitse dem sā'at dimez / Bāki olmaz cān bu tende fānidür edvār bir
- G. 146/13: Bu dükān yüz miñ dükāndur Haḫ dükānidur veli / Şehr **birdür** kār **birdür** asılırsan dār bir
- G. 147/3: Degme **bir** cāhil nigāruñ cevriñi çekmek neden / Yā ne her nā-kes ile kavlı ü karar itmek m'olur
- G. 148/4: Ḥanda kim **bir** ehl-i 'irfān görseñ olgil ḥāk-i pā / Ey gönül nā-ehl olup andan kenār itmek nedür
- G. 148/5: Bir niçe gün yār olup **bir** kimsenün hālın duyup / Sonra anuñ gizlū sırrın aşikār itmek nedür
- G. 149/4: Simurġi Kāfda dirler ü ḥūblar da hem vefā / Hiç görmemiş bu nev'ileri **bir** meşil durur
- G. 151/1: Tevhid ehli mü'minün imānı **bir** ikrārdur / Kābil-i rahmet degül kim mürşide inkārdur
- G. 151/2: Var yakīn ehli **bir** erden iste bul maḫsūdun / Düş anuñ ayağına bil kim bu nāmūs 'ardur
- G. 151/3: Cān u başdan geçmeyen irmez bu 'ışkuñ remzine / Girmesün her serseri bu **bir** 'aceb bāzardur
- G. 151/5: Her kimün 'ālemde **bir** dil-ḥ'āhı vardur dostdan / Zāhidün arzūsı cennet 'āşikuñ dīdārdur
- G. 151/6: Olsa **bir** yol ehli cān nādān katında vāh yazık / Haḫ anı göstermesün ol kimseye düşvārdur
- G. 157/2: Ol dil-berün ki şüreti envār-ı zāt imiş / **Bir** kimsedür ki ḥüsn ile ḥayru'l-enāmidur
- G. 158/4: Sabr kıl cevriñe katlan bu meşeldür didiler / **Bir** arıḫa su aḫupdur yine hem aḫasidur
- G. 165/3: Zulmet-i hicrānda kaldum **bir** meded kıl ḥālūme / Ey perī-veş çünki siz ruh-sār ile mehtābsız
- G. 166/1: Hāl-i dilümni bendeden ol yāre söyleñüz / Hecr oḫı baġrumı niçe **bir** yara söyleñüz
- G. 168/4: Bir mu'anber turranuñ küfrine āmennā diyüp / Haḫka teslim olmuşuz imāna gelmişlerdenüz
- G. 169/3: Ḥudāya şükr 'aceb rāḫat u şafāmız var / **Bir** oldu dost ğamuñdan derün u zāhirümüz
- G. 171/4: Bir gün teraḫḫum eylemedün ḥāk-sāruña / Yā Rab ne şādır oldu kapuñda günāhumuz
- G. 171/5: Ğamdan Ḥaṭāyī derd ile inceldi çün hilāl / **Bir** māhdur görünmedi ol ḥüsnī māhumuz
- G. 172/1: Ey dudaġuñ şehd ü şekkerdür siyeh ḥālūñ meges / Olmasun 'ışkuñdan ayru tende cānum **bir** nefes
- G. 174/3: Dīv uğurlamışdı **bir** zerre deḫānuñ naḫsını / Varmış andan ḫātem-i mühr-i Süleymān eylemiş
- G. 174/5: Şāneden meşşāta şalmış **bir** saçuñ kılin yire / Ser-be-ser ḥāk-i cihāmı 'anber-efşān eylemiş
- G. 174/6: 'Arızuñ bağında **bir** murġ-i harīm olmuş Ḥalīl / Ol sebebdan Haḫ aña odı gül-istān eylemiş
- G. 177/1: Meclis ehli çağır içende dutar elde ayaġ / Şanasın **bir** şem'dür kim üste yanar **bir** çerāġ
- G. 177/2: Gülşen-i meclisde **bir** şūḫ-ı perīdür dil-rubā / Şanasın **bir** lāledür baġrında anuñ dürlü dāġ
- G. 182/4: Miñ yıl yazarsa kātib-i taḫdīr-i lem-yezel / **Bir** harf ü nokṭa yazmaz anuñ ḥaṭṭ ü ḥālī tek
- G. 189/5: Bir perīni sevdi bu miskīn Ḥaṭāyī gönli kim / 'İşkına maḫbūl olupdur ez-semek tā ber simāk
- G. 190/4: Cümle 'ālem ger ḥasūd olsa yanumda **bir** ceve / Sen menümlen dost bolsañ cevri düşmenden çi bāk
- G. 194/2: Derd-i firāk içinde katı zāram ey şanem / **Bir** gün ola ki rüz-ı vişālūñ görem senün
- G. 194/4: Cānumnı 'ıyd-ı vaşluña kurbān idem revān / **Bir** gün ola ki kaş-ı hilālūñ görem senün
- G. 196/1: Ol güneş **bir** zerredür nūr-ı cemālinden anuñ / Utanupdur serv ü ar'ar kadd ü bālinden anuñ
- G. 196/4: Yirde **bir** ay nūr yüzün 'ālem aña ḥayrān olup / Ay ü gün **bir** lem'ādur ḥüsn-i kemālinden anuñ
- G. 196/5: Bu Ḥaṭāyī ḥaste-dil kim derdinün dermānı yoḥ / **Bir** meded ola meger kim zü'l-celālinden anuñ
- G. 197/5: Kaḫıma mülk-i Süleymānda Ḥaṭāyī ḥasteye / Çünki **bir** mūr-ı za'īf pāymālündür senün
- G. 199/2: La'lün eger virürse şifā derd-mendine / **Bir** būsese cānı bahādur Ḥaṭāyīnün
- G. 211/2: Men saña **bir** bendeyem ey yār-ı dil-ḥ'āhım menüm / Bi'llāh ikrārum durur bu sözler inkārum degül
- G. 211/4: Sevgülü yāruñ vişāli hoşdur ammā n'eyleyim / Mihnet-i hicrān güninde **bir** meded-kārum degül

- G. 216/5: Ğayretinden **bir** nazar fânūs üzin göstermedi / Meclisinde yandurur çün şem‘-i pinhân münfa‘il
- G. 218/4: Bir kez görürse kıametüñi serv nâz ile / Gül-zâr içinde eylemeye lâf-ı i‘tidâl
- G. 218/4: Tâ bulmışam cenâb-ı ref‘i‘ünde kâmunı / Her günde **bir** merâtib ü her demde **bir** cemal
- G. 222/5: Men Hâtâyî bendeyem **bir** pâdişâh katına kim / İşigünde kulluğın sultânca ‘izzet bilmişem
- G. 223/1: Te‘âlâ şânuhü ekber ki **bir** nûr-ı Hudâ gördüm / Kaşuñı kıble-gâh itdüm yüzüñ şemsü‘d-đuhâ gördüm
- G. 224/4: Bir perîñün yüzine hayrân u zâram cân ilen / Şol leb ü zülf ü ruḥ u hem haṭṭ u ḥâlûñ görmişem
- G. 226/2: Gerçi maḥşer **bir** olur ehl-i cihâna ey şanem / Fırkatüññ her günin men rûz-ı maḥşer görmişem
- G. 226/4: Bes menüm mülk-i cihânda tâli‘üm efrûz ola / Tâ senüñ yüzüñ kimi **bir** sa‘d-ı ekber görmişem
- G. 227/4: Vâlihem **bir** kıddi tûbâ la‘li kevşer yâra kim / Âsitânı ravza-i dârü’s-selâumdur menüm
- G. 227/5: Bu Hâtâyîññ sözine münkir olma zâhidâ / **Bir** perîññ ḥüsni vaşfında kelâumdur menüm
- G. 228/5: Fırkatî kaşd itmedin miskîn Hâtâyî ḥasteye / **Bir** haber vir ey şabâ ol gül-sitânumdan menüm
- G. 230/4: Hasretem Ya‘kûb tek Yûsuf yüzine ey şabâ / Tañruñ için **bir** haber algil nigârumdan menüm
- G. 233/3: Ey raḳîbâ orta yirde her dem olmagil hicâb / Ḥüsni anuñ dünyede **bir** âfitâbumdur menüm
- G. 235/2: Bir şemme ger getürse şabâ büy-ı zülf-i yâr / Baş ile cân u ‘aḳl u gönül tercemân virem
- G. 236/3: Bir zerrece cemâlüñi ‘arz eylesen maña / Cân u cihânı cümle saña tercemân direm
- G. 236/5: Sorsa Hâtâyî kimdür işigümde ol perî / **Bir** bî-nevâ-yı ḥaste-dil ü nâ-tüvân direm
- G. 237/3: Gül yüzüñ evşafını tâ kim işitdüm ey perî / Ḥüsñüññ bağında **bir** murğ-ı gül-istân olmuşam
- G. 238/3: Tâ dudağüñ çeşmesinden kılmışam **bir** katre nûş / Hıẓr tek sır-âb-ı nûş-ı âb-ı hayvân olmuşam
- G. 241/3: Her vefâsız dil-bere virmen gönül ey dil-rubâ / **Bir** senüñ tek dil-beri yâr-ı vefâdâr isterem
- G. 241/5: Bu Hâtâyî bende ol kaşuñ kılıyam şıdk ilen / Kılmışam **bir** katla ikrârı ne inkâr isterem
- G. 242/5: Ğamuñdan gözlerüm kevkeb kimidür / Şükür kim **bir** meh-i tâbâna yetdüm
- G. 243/5: Bu Hâtâyî dünyede ḥüşyâr olmaz **bir** zamân / Tâ kim ol peymâne-i la‘lûñ durur cânım menüm
- G. 244/3: Bir ‘andelîb-i küy-ı firâk idüm ey şanem / Yüzüñi görmege bu gül-istâna gelmişem
- G. 247/4: Kabrüm üstine şabâ luṭf eylegil kılğil güzâr / **Bir** haber virgil maña cân u cihânımdan menüm
- G. 249/5: Niçe gündür kim Hâtâyî âsitânıñ yastanur / Sormaduñ **bir** gün ki ḥanı ol gulâm-ı kemterüm
- G. 250/5: Didüm ey dil-ber Hâtâyî kim durur küyüñde zâr / Didi **bir** hayrân u vâlih nâ-tüvânımdur menüm
- G. 252/5: Zıkr ü fikrüm her dem ol sultân-ı ‘âlemdür menüm / Bu Hâtâyî ḥaste anuñ Kanberine **bir** gulâm
- G. 253/6: Dünyesinden men anuñ sırrın bilürdüm ol meni / Baḥr-ı rahmet içre men **bir** lû‘lû‘-i şehvâr idüm
- G. 256/3: Menüm ğâzîlerüme ḥürmet eyleñ / Gönül evinde anlaruñ **biriyem**
- G. 256/5: Menem hem pîr ü hem sultân-ı ‘âlem / Hâtâyîyem şehüñ **bir** kemteriyem
- G. 258/1: Bugün men **bir** büt-i meh-pâre gördüm / Elinde yüregüm şad-pâre gördüm
- G. 259/4: Rûz-ı ezelde gördi seni **bir** nazar gözüm / ‘Ömrümce baḥuban o nazar-gâha şükr idem
- G. 260/2: Sevmişem **bir** lâle-ruḥ **bir** câdu gözlü dil-beri / Hoḳḳa-i mercân tek ağzı haṭṭ ü ḥâlî sevmişem
- G. 260/4: La‘l-i mey-günün senüñ **bir** meclis içre dem-be-dem / Sâkinüñ çenginde ol âb-ı zülâlî sevmişem
- G. 260/5: Hayli demdür kim Hâtâyî yârıññ vaşfın yazar / **Birine** miñdür anun dîdârı ḥâlî sevmişem
- G. 262/3: Girmişem bâzâr-ı ‘ışka **bir** ḥarîdâr isterem / İstemen sûd u ziyân kirdâra muḥtâc olmuşam
- G. 263/5: Bu Hâtâyî **bir** kuluñdur âsitânıñda senüñ / Mürvet eyle men seni sultâna nisbet kılmışam
- G. 264/5: Senüñ ol zülfinüñ her **bir** kılını / Hâtâyî boynına **bir** rişte gördüm
- G. 266/1: Avlaḥda bugün avlar iken yâra yoluḥdum / **Bir** aydan arı gün kimi dîdâra yoluḥdum
- G. 266/3: Dün varmış idüm bağçaya gül dirmege ammâ / Sundum elümi **bir** güle şad ḥâra yoluḥdum
- G. 266/4: Çoḳ mihir ü vefâ umar idüm yârdan ammâ / **Bir** cevri yüküş yâr-ı cefâ-kâra yoluḥdum
- G. 273/8: Didüm al cânımı **bir** kanla bârî / Didi öldürmezem seni sınaram
- G. 280/2: İntizârım ḥadden ötdi hecr ilen boldum helâk / Ğamlu gönülüm ḥâlına **bir** ğam-güsâr olmaz mısın
- G. 283/4: Gel vefâ resmin aradan sen götürme men daḥı / Kılalı pür-şıdk ilen **bir** ‘ahd ü peymân yeñiden
- G. 283/7: Kapuña geldi gedâ tek bu Hâtâyî dil-berâ / Sen aña kıl ey şanem **bir** luṭf u iḥsân yeñiden
- G. 285/4: Dün dimişsin isterem **bir** bûseme yüz cân bahâ / Ol metâ‘a menden özge hîç ḥarîdâr istemen
- G. 288/4: Bağ ilen bustân içinde serve kılmân iltifât / Tâ ki kıldum **bir** nazar şol kıamet-i bâlâya men
- G. 294/2: Ey taḥîb-i ehl-i ‘irfân **bir** devâ kıl derdüme / Ḥaste-ḥâl oldu gönül sen gözleri bîmâr için
- G. 299/3: Bir ḥaremdür bu ki ikrâr ehlidür maḥrem aña / Munda nâ-maḥrem düşer inkâra söyleñ gelmesün
- G. 301/2: Göreyim Allâh seni bād-ı fenâdan şaḥlasun / Kim cihân bağında sen **bir** serv-i ḥoş-reftârsın
- G. 306/7: Hâtâyîyem şehâ eksüklü kulam / Kapuñda **bir** kemîne kemterem men
- G. 307/2: Herkese **bir** yüz ile virdüñ murâdın dünyede / Hıẓr olan buldı ḥayâtı bildi kim zulmâtsın

- G. 311/4: Bir gönül avlar isen yüz Mekke varmış kimidür / **Bir** gönül incitseñüz yüz Ka'be vîrândur bugün
- G. 311/4: Bir gönül avlar isen yüz Mekke varmış kimidür / **Bir** gönül incitseñüz yüz Ka'be vîrândur bugün
- G. 313/4: Ağzuñuz **bir** zerredür her yirde dirler kim dehân / Belüñüz **bir** kılıcadır adı miyân olmuş neden
- G. 314/5: Şafha-i sinemde 'ışkuñ **bir** kitâbet yazdı kim / Yazamaz **bir** harfın anuñ miñ kirâmen kâtibin
- G. 315/1: Hâk te'âlâ hûb yaratdı bu teni ol cân için / **Bir** 'aceb halvet-serây açmışdur ol mihmân için
- G. 316/3: Mürşidüñ yolın gidüben ehl-i tahkîk olgilen / Yoḥsa vardur şâh bilür cümle için **bir** Kurân
- G. 30/2: **Bir** devâsız derde düşdüm hiç devâsın bilmezem / Ey vefâlu yâr n'oldı bir devâ bilmez misin
- G. 320/3: Didüm ey cân sende var mı **bir** devâ dir bilmezem / Ey cefâ-cü çün cefâ bildüñ vefâ bilmez misin
- G. 321/2: Yürü sen **bir** il ol yola ki ola maḳşaduñ hâsıl / Nice Fir'avn ğark itdi geçürdi Müsî'yi Nîl'den
- G. 321/3: Hâkıla ol Hâkî **bir** bil yapışma bâtıla zinhâr / Aña 'arif direm dâyim ki seçe hâḳkî bâtıldan
- G. 321/4: Hâṭâyî **bir** gedâyuñdur n'ola virseñ murâdını / Ki sâyil bî-nevâ gitmez senüñ tek şâh-ı 'âdilden
- G. 325/4: Levḥaşa'llâh hanı ol günler neşât u 'ıyş ile / Yâr ile **bir** niçe müddetler çıhardum erba'ın
- G. 326/2: Nokşân irişmesün saña **bir** zerre ey güneş / Yâ Rab görem hemîşe seni ber-ḳarâr-ı ḥüsn
- G. 327/3: 'Alî oldur ki Selmâna 'aceb **bir** deste nergisni / Hemân-dem tâze gösterdi üç üz yıl dirdüğü yirden
- G. 327/4: 'Alî oldur ki mehd içre aña **bir** ejdehâ geldi / Anı dutdı dehânından iki yardı ser-â-serden
- G. 327/5: 'Alî oldur ki Döldül Zü'l-feḳâr virildi ḳudretten / Birin mindi **birin** çaldı dîn açdı cümle kâferden
- G. 327/11: 'Alî oldur ki **bir** sâyil temennâ kıldı **bir** teh nân / Hem ol sa'at revân geçdi ḳaṭâr u mâl-ı Kanberden
- G. 327/5: 'Alî oldur ki Döldül Zü'l-feḳâr virildi ḳudretten / **Birin** mindi birin çaldı dîn açdı cümle kâferden
- G. 334/3: Dünyâ yüzinde 'ışk ile zâram direm şanem / **Bir** söylegil ki 'uḳbâda cânaneyem yine
- G. 335/1: Gül yüzüñ kim düşmiş ol zülf-i perîşân üstine / **Bir** bulutdur kim düşüpdür mâh-ı tâbân üstine
- G. 336/3: Bu ḳarârı yoḥ gönül bilmen ḥaçan ârâm ide / Yâ meger **bir** gün menümlen dil-sitânum söyleşe
- G. 336/4: Zehr-i hicrân birle daḥı tâli'üm telḥ olmaya / Ger menümlen **bir** kez ol şîrîn-zebânum söyleşe
- G. 336/5: Ğamlu gönli bu Hâṭâyîñ cihânda şâd ola / Ger menümlen **bir** gün ol nâ-mihribânum söyleşe
- G. 337/1: Ger menümlen **bir** gün ol şâh-ı cihânum söyleşe / Dilde nuṭḳum ḳalmaya anuñla cânum söyleşe
- G. 337/2: N'ola **bir** kez ḥastesini sorsa ol rûḥ-ı revân / Gövdede rûḥum revân olup revânum söyleşe
- G. 337/3: Ger yüz ıldan sonra **bir** kez ḳabrüm üste gelse yâr / Yâr ile ḳabrüm içinde üstühânum söyleşe
- G. 337/5: Pîr iken bende Hâṭâyî nev-cevân olam yine / Ger menümlen **bir** kez ol 'ömr-i cevânum söyleşe
- G. 339/5: Fırḳatüñ şevḳinde bu cân-ı ciger-süzüm menüm / **Bir** kebâba beñzer ol kim çizginür nâr üstine
- G. 339/6: Tâ ki vaşluñ oldı vaşıl bu Hâṭâyî ḥasteye / **Bir** ṭabîbe beñzer ol kim geldi bîmâr üstine
- G. 342/2: Tâ cihân bağını bünyâd itdi dest-i lem-yezel / Sen teki **bir** gül ḥaçan bitdi gül-istân üstine
- G. 343/1: Gönlümi çekdi şehâ dağ-ı ğamuñ dağ üstine / Yine ol mâhuñ firâḳı çekdi **bir** dağ üstine
- G. 325/2: Bir târ-ı müyuñdur kemerüñ alta miyânuñ / Nâzüklük ile kim diye bir söz bu söz üste
- G. 347/1: Yâr 'ışkuñ bağımuñ tâ çekdi yüz dağ üstine / Âteş-i hecrüñ bu dağüñ çekdi **bir** dağ üstine
- G. 347/2: Men za'îf üste firâḳuñ yükledi **bir** dağı kim / Ol yüke ḳılmaz taḥammül ḳoysalar dağ üstine
- G. 348/6: Çün vişâlüñ hırmenüñden **bir** cev olmaz ḥâsılum / Dâne ḳılma yaşumı çehremni çün kâh eyleme
- G. 348/7: Ey Hâṭâyî içdüğüñ mey âb-ı kevserdür müdâm / Nûş-ı cân it bâdeden **bir** lahza ikrâh eyleme
- G. 350/4: Öldüren sen dirgüren sen saḥlayan sensin ḥakîm / Yoḥ imiş **bir** senden özge âyet-i Kur'ân ile
- G. 354/6: Ölmüşem hecrüñde kecden çürimişdür üstüh'ân / Dirligi de maña **bir** ad itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/28: Ma'den-i yüzünde **bir** hokḳa dehânuñ dür dişüñ / Leblerüñ tarafını mercân itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 356/4: Gönlümi kıldıñ müşevveş **bir** tükenmez fikr ilen / Bu perîşân zülfî sevdâ kıldığıñ ya'ni ki ne
- G. 356/12: Çünki rahmuñ yoḥ mezârum üstine **bir** daş idüp / Ey vefâsız anı tuğrâ kıldığıñ ya'ni ki ne
- G. 356/14: Asmağ için cânımı **bir** ḳıl ilen ey nev-nihal / Serv tek ḳaddüñi peydâ kıldığıñ ya'ni ki ne
- G. 360/2: Şad hezâr la'net Yezîde çünki ol şeh-zâdeye / **Bir** içim su virmedi ḳâdir Hudânuñ 'ışkına
- G. 362/1: Hâk te'âlâ çaldı **bir** şayḳal bu gözgüm pasına / Gönlümüñ sevdâsı yoḥdur 'alemüñ ğavġâsına
- G. 362/2: Niçeler dünyâya geldi niçeler daḥı gelür / **Bir** beḳâ yurdın dutuben yuf digil fenâsına
- G. 362/3: Cân ile başdan geçen bu baḥrda ğavvâş olur / 'Âḳıbet **bir** gün tumar ol gevherüñ deryasına
- G. 362/5: Velâyet bağınıñ **bir** meyvesidür / Ḥaçan yüze anı her dest-i kûtâh
- G. 363/7: Ulûfet bağını seyrân iderken / Hâṭâyî uğradı **bir** gence nâ-ġâh
- G. 364/2: Bir hîrâmân serv-ḳâmet girdi nesrîn dermege / Avcuñı doldur benefşe saç bu gül-çîn üstine
- G. 364/3: Bir perî peykerni gördüm cân fedâ kıldum aña / Öyle nâzükdür ki dutmuş rengi bâ-çîn üstine
- G. 368/6: Munca kim âh u fiġân eyledi **bir** gün şanemâ / Sormaduñ ḥaste Hâṭâyî nice hâlüñ bu gice
- G. 370/2: Diyerler oldı dili Leyli zülfine Mecnûn / Deminde ol daḥı **bir** bî-ḳarâr imiş maña ne

- G. 375/3: La 'l-i lebûn şarâbını **bir** kez dadupdur ol / Derd-i diline bil ki şifâdur Hâţâyîye
- G. 377/2: Ey murğ-ı dil-i tāmı ' fehmedüñ dāmı / **Bir** dâne içün düşdüñ sen 'ākıbeti dāma
- G. 377/5: Rūmî yüzüne düşgeç ol zūlf-i semen-sāyı / **Bir** mūyını virmezmen Mısr u Haleb ü Şāma
- G. 378/2: Böyle mekkār u sitem-kār u vefāsız görmedüm / **Bir** devā kılmaz lebinden derd-i bī-dermānuma
- G. 378/4: Hāk meni yā Rab ne **bir** miskīn yaratmış dünyede / Baħduğınca ğamdan özge görmedüm her yanuma
- G. 379/5: Ey Hâţâyî şî 'rūñi izhār idersen vaktidür / Tuħfe içün her birin göndermege **bir** yaneye
- G. 379/4: Aytđum ey dil dām-ı zūlfünden ħazer kıl dil-berün / Hāzır ol gel kuş kimi olma esir [**bir**] daneye
- G. 380/2: Digil **bir** zār u bī-çäre senün hecründen āväre / Meni gönderdi sen yäre özüdür nā-tüvān söyle
- G. 384/1: Her kime kim sencileyin **bir** perî-veş yār ola / 'Akl u hūş u hānümānından daħı avar ola
- G. 384/6: Hem-demün dāyim rakīb olmışđur ey gül yüzlü yār / Hānda **bir** gül bitse lāzımdur yanında ħār ola
- G. 384/9: Var mıdır **bir** kimse yā Rab ehl-i 'uşşāk içre yār / Bu Hâţâyî ħaste-dil tek 'āşık-ı dīdār ola
- G. 385/5: Ey Hâţâyî sıdık ile bu şāh ayağına gelen / 'Aķıbet **bir** gün gümānsız halk içinde baş ola
- G. 386/2: Cihān içinde **bir** 'ākıl meni bil / Men ol sıdık u şafāyam geldüm imdi
- G. 386/3: Meni zinhār sen **bir** ğayrı bilme / Hemān ol dil-rubāyam geldüm imdi
- G. 386/5: Muħıbbün cānına ey ehl-i diller / Bugün **bir** cān-fedāyam geldüm imdi
- G. 390/3: Tā senün ħūrşid-i ruħ-sāruñı gördüm çeşmüme / **Bir** bulut oldu kām ol māh-ı tābān olmadı
- G. 393/2: Tā ki kıldı **bir** nazar ol dil-rubā yārum menüm / Nice 'uşşāk ehlini ser-mest ü ħayrān eyledi
- G. 392/3: Tā ki dün gül-zār içinde **bir** tebessüm kıldı yār / Ağzı beste ğonceni gülşende ħandān eyledi
- G. 393/2: Kāndur menüm susızlığım ey āb-ı la 'l-i yār / Gırmez elüme dünyede **bir** su senün kimi
- G. 397/3: Ħayrān u vālih oldu bu göñlüm 'ale'd-devām / **Bir** katla tā ki gördi anuñ ħüb liķāsını
- G. 398/1: Yoħ durur 'ālemde **bir** daħ ħüsn ilen yārum kimi / Yā cemāl ehlinde kim var ol cefā-kārum kimi
- G. 398/5: Ey Hâţâyî gerçi ħublar çoħ durur 'ālemde lık / Olmaya **bir** dil-ber ol şūħ-ı sitem-kārum kimi
- G. 400/1: Ey melek şüretlü insān ey güneş yüzlü perî / Görmedi 'ālemde merdüm **bir** senün tek dil-beri
- G. 401/3: Ey güneş ħüsnün senün **bir** evce yetmişđür bugün / Ayağın altında toprağ kimidür keyvān daħı
- G. 401/4: Mevc-i 'ışkuñdan senün ğarķ olmışam **bir** baħre kim / Gözlerüm yaşı katında kaçredür ummān daħı
- G. 403/5: Ħastedür miskīn Hâţâyî **bir** mişāl-i 'andelīb / Ħüsn bāğında cemāli gül- 'izārum gelmedi
- G. 404/1: 'Aks-i sāyeñdür vücūdum ey saçı zıll-ı ħümāy / Nişe kim sen pādīşāhsın men kapuñda **bir** gedāy
- G. 404/2: Kevkeb olmışđur menüm çeşmüm cemālün görmege / **Bir** nazar doğgil gözüm karşıısına ey yüzi ay
- G. 405/1: Ħiç senün tek görmedüm **bir** dil-ber-i ħūrî perî / Serv boylu lāle yüzlü ğonce-leb meh-peykeri
- G. 406/4: Senün yüz kıymetin **bir** pula düşdi / Bu dürr-i pür-bahālar yaħşı geldi
- G. 407/7: Dünyede her kim kılur **bir** pādīşāhuñ ħidmetin / Bu Hâţâyî bendedür sıdık ile şāhuñ çākeri
- G. 408/4: Bir mūr-ı ħastenün ki kapuñda maķāmı var / Men ol maķāma mülk-i Süleymān disem yiri
- G. 409/4: Hānda kim ma 'şuk ola kūyında vardur çoħ rakīb / Ħansı güldür kim anuñ yanında **bir** ħār olmadı
- G. 414/1: Dünye vü 'uķbāda **birdür** yār dutman yār iki / Yār isen ey ğamlu göñlüm dutmagil zinhār iki
- G. 414/2: Zūlfünı yüz üste gördüm ħalkalanmış söyledüm / Genc **birdür** üste niçün yatmış ol şeh-mār iki
- G. 414/3: Murğ-i dil gāhı ruħuñ geh 'ārızuñ mesken dutar / Bülbül-i dil-ħaste **birdür** n'eylesün gül-zār iki
- G. 414/5: Eylemez miskīn Hâţâyî sırr-ı Hākķı ħalka fāş / Çünkü **birdür** ħakķı anuñ şāħlamaz serdār iki
- G. 420/2: Kāmet ü ruħ-sāruñı her kim ki gördi söyledi / **Biri** güldür **birisi** serv-i ħıramān nisbeti
- G. 421/5: Bu Hâţâyî **bir** gün almışdı lebünden būseler / Geldi çoħ günler velīkin gelmedi ol gün kimi
- G. 426/2: Bezendi her **bir** āğaç **bir** gül ile / Ağaçlar cümle gül pīrāhen oldu
- G. 428/2: Her kimün **bir** āhu gözlü dil-beri seyrāndadır / Göz daħı ceyrandan özge sevmedüm sevmen daħı
- G. 429/1: Göñül bu sırruñı saħla ki bilmez bī-ħaber şūfi / Bu deryādan derin sırrı ne bilsün değme **bir** şūfi
- G. 429/3: Bir ol ki nefsinı bilmez **bir** ol tanıamaz özini / Kālupdur lāda illāda görüñ ne zerķ ider şūfi
- G. 429/5: Hâţâyî pīr ü mūrşidsin elünı dutsa **bir** şūfi / Gel ey 'ārif sen insān ol kerem kıl olma ħar şūfi
- G. 430/2: Men gedā-yı derd-mendem pür-fakīr-i bī-nevā / Eyleneğsün göñlümün taħtında **bir** sultān kimi
- G. 434/1: Tā naķş-ı ruħuñ dīde-i giryānuma düşdi / **Bir** yanar oduñ sīne-i büryānuma düşdi
- G. 439/2: Olmışam iħlāş ile **bir** bende-i çāker saña / Dutmışam āstānuña sıdık u irādet yā 'Alī
- G. 439/3: Sen bilürsin senden özge yok ħekīmüm reh-berüm / **Bir** fakīrem luţf idüp kılğıl 'ināyet yā 'Alī
- K. 1/6: Bir kulinı oda yaħup kıldı fī nārü's-saķar / **Bir** kulinı maħrem-i esrār iden Perverdigār
- K. 1/7: Mısr içinde Yūsufi **bir** kul iken sultān iden / Derd ilen Ya 'ķubını bīmār iden Perverdigār
- K. 1/8: Yūnusı deryā içinde yudduran **bir** balğā / Āteşi İbraħıme gül-zār iden Perverdigār
- K. 2/3: Ol maķāmuñ kim melek yetmez şūf-ı na 'line / Ayağın altında ol **bir** ħāk-i pādur yā Nebi

K. 3/10: İllāhī ‘avf kılğil sen günāhın / Hātāyī **bir** fakīr-i bī-nevādur
K. 4/4: Hāş itdi her peyām-beri **bir** dīn ü millete / Gönderdi cümle ‘āleme Hāş reh-nümā seni
K. 8/14: Bağdād-ı vücūdumda imām uşta Nakīdūr / **Bir** gerdiş ile künbed-i gerdān ‘Alīdür
K. 10/1: Hākīkat baħr-ı zāt-ı ekber oldı / Şifātından anuñ **bir** gevher oldı
K. 11/4: Ey şecā‘at ma‘deni sen hışm ile hūkm eyleseñ / Kūn fe-kān **bir** almadur destine yek-ser yā ‘Alī
K. 16/1: Te‘ālā şānuhū ekber ki **bir** nūr-ı Hudā geldi / Cemī‘-i enbiyā hatmi Muħammed Muştafā geldi
K. 18/7: Sāyebān-ı çarħ-ı gerdūn sāyesinde gelmemiş / **Bir** senūñ tek şeh-süvār-ı mīr-i meydān yā ‘Alī
K. 19/10: Evliyā içün sipehsālar olup hem pīşvā / Güyiyā **bir** kevkeb-i ‘ulvī olupdur ‘Askerī
M. 1/2: Menem **bir** bende-i miskīn kapuñda / Gezermen kū-be-kū vaşluñ tapuñda
M. 1/5: Senūñ çoħdur kuluñ men **bir** fakīrem / Saña lāyık işüm yoħ men hākīrem
M. 1/7: Şād oldı gerçi şeytān menden artuk / Ki **bir** dirmin seni yoħ senden artuk
M. 1/16: Hidāyetdür maña taħkīk ü taşdıķ / Nasīb itgil maña **bir** rāh-ı taħkīk
M. 2/13: Kāmunı yaradan **bir** Allāhdur / Cemī‘ūñ işinden ol āgāhdur
M. 2/21: Kāmu Rūm u Çīn ü Horāsān u Şām / Açar **bir** beg iğit bularnı tamam
M. 2/23: Erenler başarılar savaşda erī / Çerīde beg olur **bir** er serveri
M. 2/34: Dirīgā ger olsa bu devrānda Gīv / Görineydūm aña çü **bir** nerre dīv
M. 2/39: Menem Rūstem olmazdı Bīcen maña / Hükümet kılur oldı **bir** zen maña
M. 2/40: N’olaydı olaydı **bir** ulu savaş / Çıhaydum ğanīm ile men başa baş
M. 2/41: Bileler ki doğmış anadan **bir** er / Duya her kişi erdeminden ħaber
M. 2/43: Yigit dāyimā ceng ‘azmindedür / Her ekmek **bir** ejdernūñ ağzındadır
M. 2/51: Erenler çeker mi ölümde melal / Yimemiş dutayum kepek **bir** çuval
T. 3/d. 4: Bendeden kesme ‘ināyetlen nazar / Bu Hātāyī **bir** kuluñdur pūr-ħatā
Kıt’a1/d. 4: Dūn benefşe seyr idegördüm nihānī geşt ider / Dil-berüm egnine giymiş **bir** kabā-yı süseni ,
Matla 1/1: Derd-mend oldum nigārā derdüme **bir** çāre kıl / Cevr-i hecrūñlen meni ğamdan yeter āvāre kıl

bir bir: Tek tek, birer birer.

G. 356/24: İster idüm kurtulam geldikçe **bir bir** ğuşşadan / Gün-be-gün derdüm müşennā kıldığuñ ya‘ni ki ne
G. 358/5: Ululuğ ister isen kulluğ eyle / Ayağ **bir bir** başarılar nerdübāna

bir dah, bir dahı: Bir daha, artık, bundan sonra.

G. 19/5: Bu Hātāyī birle söyleş **bir dahı** ey şāh-ı ħüsn / Tā dehānuñ ħātem-i mühr-i Süleymāndur maña
G. 124/4: Henüz Şāh Haydaruñ kanı kalupdur / Yezīde **bir dahı** küllī kıran var
G. 185/1: İstemen cismümde cān ol lebleri cānum gerek / **Bir dahı** ol ay yüzün görsem ki ĩmānum gerek
G. 208/1: Ey şanem yüzüñde müşġīn zūlfūñı dağıtmagil / Bağrımuñ yüz dağı üste **bir dahı** dağ itmegil
G. 225/1: Hayli demdür ey perī ol meh cemālūñ görmezem / Dünyede **bir dahı** mişāl-i ħatt ü ħālūñ görmezem
G. 273/1: Ğarībem ‘aşıķam tenhā vü zāram / Dilerem **bir dahı** ol yāra varam
G. 276/5: Bu Hātāyī āsitānuñ çākeridür sıdık ile / Sen dahı bir n’ola ger sultānum olsayduñ menüm
G. 284/7: Hayli demdür kim Hātāyī gözleri kan ağladı / Seyl-i ħūñn **bir dahı** ‘ummāna gelsün yeñiden
G. 356/11: Levħ-i dilde bile teskīn dapmış iken ğamları / **Bir dahı** yañlışdan inşā kıldığuñ ya‘ni ki ne
G. 415/7: İrmiş idi Eyyūba ol yedi yıl derd ü belā / Andan özge hergiz aña **bir dahı** āh olmadı
G. 428/5: Dil-ber eydür ey Hātāyī **bir dahı** sevdūñ meger / Hāş bilür kim senden özge sevmedüm sevmen dahı
G. 436/1: Tā ki düşdi ğöñlüme rüz-ı vişālūñ **bir dahı** / Dīdeler naķş eyledi naķş-ı cemālūñ **bir dahı**
G. 436/2: Çoħ zamāndur ben de müştāķam cemālūñ şem‘ine / N’ola görsem yā Rab ol şem‘-i cemālūñ **bir dahı**
G. 436/3: Yāduma geldükçe feryādumdan insān eylemez / Ey perī-peyker senūñ ħatt ile ħālūñ **bir dahı**
G. 436/4: Saldı āhū tek meni şahrāya hem şayd eyledi / Dām-ı zūlfūñ ğamze-i ‘ayn-ı ğazālūñ **bir dahı**
G. 436/5: Bāġ-ı ħüsnūñden maña bād-ı şabā göndermedūñ / Esmedi kūyuñdan ol bād-ı şimālūñ **bir dahı**
G. 436/6: Māh-ı nev tek kāmētüm inceldi oldum çün hilāl / Ez-ġam-ı ‘aks-ı dü-ebrü-yı hilālūñ **bir dahı**
G. 437/7: Ey Hātāyī bī-zevāl olduñ sen ez-fazl-ı İlāh / Nisbet-i bedr-i mükemmeldür kemālūñ **bir dahı**
G. 437/5: Haste Hātāyī ayrılalı senden ey ħabīb / Öldi ğamunla **bir dahı** ol gül-‘izāra di

bir dem: Bir nefeslik zaman, bir an.

G. 30/5: Şaṭranc-ı dehr içindeki at oynadan ħanı / Taķdīr-i beydaķı anı **bir demde** kıldı māt

G. 97/6: Başmasun her yire kim **bir dem** kadem dutmaz karar / Çün mekin ile müşerrefdür mekân elden gider
G. 142/3: Cānum aından ayru tende **bir dem** eglenmez menüm / Ğam meni eyler helāk ol ğam-güsārumdur gider
G. 206/3: Ne cānsan sen menüm cānumdan artuñ / Göñülden gitmedi **bir dem** hayālün
G. 214/3: Çengi aldum men be-kef **bir dem** ferāgat kılmadum / Hażretinden Hālīkuñ hīç rü-siyāh eksük degül
G. 291/5: Yüzüñi süre-i En‘ām oñıdı kudretu‘llāhdan / Haṭāyī bolmadı **bir dem** hālāş Allāhu ekberden
G. 354/4: Yüz kez ölsem dünyede **bir dem** maña yoñdur vişāl / Firkatüñde ‘ömrümi bād itdigün ya‘ni ki ne
G. 355/5: ‘Aşıkuñ vaşl ile **bir dem** göñlüñi şād itmeyüp / Bu harāb-ābādı vīrān itdigün ya‘ni ki ne
G. 381/5: Digil görseñ ḥabībümni eyā peyk-i şeḥer-gāhī / Raķībi koymasun **bir dem** ḥarem dergāhı

bir katla: Bir defa, bir kez, bir kerecik.

G. 200/4: Munca ‘ışkuñ bārı çekdi bu Haṭāyī cevri ilen / Sormaduñ **bir katla** hāl-i pehlevānum sen midün

bir kez: Bir defa, bir kerecik, bir defa olsun.

G. 128/2: Ey perī-rū sen maña **bir kez** nazar kılsañ be-nāz / Müdde‘ī bu ğuşşadan ‘ayne‘l-yaķın rencür olur
G. 302/5: Kılsañ bu ḥāk-i pāyuña **bir kez** nazar n‘ola / Şalmaz mı ḥāke yüzini ḥūrşid ü ay olan

bir lahza: Çok kısa bir an.

G. 228/1: Çıñmadı ‘ışkuñ senün **bir lahza** cānumdan menüm / Mihr-i ḥüsnün yeg durur rüh-i revānumdan menüm
G. 228/3: ‘Aks-i sāyeñdür vücūdum ey boyı serv-i revān / Gitmesün sāyeñ senün **bir lahza** yanumdan menüm
G. 286/5: Bu Haṭāyī ḥasteni dīvāne zāhid mest oñur / ‘İşkuñuz cānumdan ol **bir lahza** ḥüşyār olmasun
G. 290/2: Tā ki ‘ışkuñlan senün ma‘mūr olupdur dil evi / ‘İşkuñ ol vīrāneden **bir lahza** ma‘zūr olmasun
G. 312/5: Ger maña ‘arż-ı cemāl olmazsa dil-berden naşīb / Durmazam **bir lahza** hīç firdevs-i a‘lāsında men
G. 377/3: Andan berü kim gördüm **bir lahza** kararum yoñ / Ḥayrān olubam bi‘llāh ol mihr-i gül-endāma

bir nefes: Bir an, bir kerecik.

G. 208/5: Ey Mesihā bendeñi kūyında yād it **bir nefes** / Bu Haṭāyīnün yirin hecrüñde toprağ itmegil
G. 262/5: Söz içinde bu Haṭāyīnün cihān muḥtācıdur / **Bir nefes** senden şehā güftāra muḥtāc olmışam
G. 290/1: Dil-berā gözden cemālün **bir nefes** dūr olmasun / Yaşlu çeşmümde yüzüñden ayru hīç nūr olmasun

bir niçe: Nasıl, bir şekilde.

G. 148/5: **Bir niçe** gün yār olup bir kimsenün ḥālin duyup / Sonra anuñ gizlü sırrın āşikār itmek nedür

bir vechile: Bir sebeple.

G. 269/5: Mu‘cizātum āşikār olmazdı ‘ālem ḥalkına / Her gice **bir vechile** ḥ‘ābımda şāhı görmişem

bir yañadan: Bir yandan, bir taraftan.

G. 277/2: Bir yañadan ta‘n-ı düşmen bir yañadan cevri yār / Bilmezem n‘olasıdır āḥir ser-encāmum menüm ,

birah-: Çıkarmak, salmak, atmak.

G. 367/5: Haṭālu kuluñam raḥm eyle ey yār / Haṭāyīni **birahmağıl** ḥaṭāya

birle, birlen: İle, birlikte.

G. 19/5: Bu Haṭāyī **birle** söyleş bir dañı ey şāh-ı ḥüsn / Tā dehānuñ ḥātem-i mühr-i Süleymāndur maña
G. 190/5: Bendeñi luṭf u kerem **birle** nazardan şalmagil / Ey Haṭāyīnün penāhı leyse li hubbi sivāk
G. 279/5: Haṭāyī göñlin alduñ ḥande **birlen** / Eyā gül bergi sen ḥandān olupsan
G. 336/4: Zehr-i hicrān **birle** dañı tāli‘üm telḥ olmaya / Ger menümlen bir kez ol şīrīn-zebānum söyleşe
G. 355/12: ‘Arızuñi zülfüñüz **birlen** hicāb idüp müdām / Ey güneş yüzüñi pinhān itdigün ya‘ni ki ne
G. 355/13: Mihr ilen raḥm itmeyüben kahr **birlen** öldürüp / Bendeye luṭf ile iḥsān itdigün ya‘ni ki ne
G. 356/23: Sidre **birlen** müntehāya kaddüñi teşbīḥ idüp / Kadrini ve‘ṭ-tūr-ı Sinā kıldıguñ ya‘ni ki ne
G. 416/5: Ey Haṭāyī firkatün çek tā vişālün bulasın / Bes yavuk kılmış vişālün **birle** hicrān arası
K. 19/3: Kurretü‘l-‘ayn-ı resül oldı Ḥasan **birle** Hüseyñ / Fazl deryāsında dūr bulduķ biz ol gevherleri
Müs. 1/d. 50: Adı miñ şıfātı hezārān hezār / Döner ḥükmi **birlen** bu leyl ü nehār

birliğ: Birlik, bir olma; vahdet-i vücûd.

G. 40/10: Bu Hâfâyî haste-dil **birliğüne** ikrâr ider / Vâhid ü yektâ imişsin yâ 'Alî senden meded

bisât: Çimen, yeşillik; üzerinde satranç oynananı yaygı, satranç tahtası; dünya

G. 370/1: Eyâ gönül kuşu dirler bahâr imiş maña ne / **Bisât-ı** 'ıyş 'aceb rûzgâr imiş maña ne

M. 2/11: Kimine virüpdür kılıç yahşî at / Kimini kılpudur **bisât** içre mât

Bismi'llâhi rahmânirrahîm: Rahman ve rahim olan Allah'ın adı ile; her işin başlangıcı olarak tekrarlanan ayet; aşağıdaki beyitte güzellik unsurlarının başı.

G. 84/2: Defter-i hüsnünde şol harf-i hâf ü hâlûn senûn / Satr-ı **bismi'llâhi rahmânirrahîm** olmuş durur

bisyâr: Çok.

K. 14/8: Evvel ü âhirde sensin bâtın u zâhirde sen / 'Akl-ı kâmil dâniş-i **bisyâr** sensin yâ 'Alî

bit-: Bitki, tüy, saç vb. şeyler çıkıp yetişmek; beklenmedik zamanda ortaya çıkmak.

G. 90/4: Bitüpdür kâmetûn çeşmüm öñinde / Ne hoş serv-i hırâmân menzildir

G. 186/1: Yüzündür 'âlemûn içre felekde mâh-ı tâbân tek / **Bitüpdür** hüsn bağında boyuñ serv-i hırâmân tek

G. 252/3: Bâdeden pürdür şurâhi dâmeninde ol müdâm / Şanasın güller **biter** pehlû-yı serv-i hoş-hırâm

G. 332/3: Meger koyunuñ senûn cennet bağıdır / İki hayvâ **bitüpdür** nâra karşı

G. 342/2: Tâ cihân bağını bünyâd itdi dest-i lem-yazel / Sen teki bir gül haçan **bitdi** gül-istân üstine

G. 343/3: Gerçi güller çoğ **biter** 'âlem gül-istânında lîk / Gül yüzüñ tek **bitmemiş** hîç gülşen ü bağ üstine

G. 355/15: Gönce gül handân olup nergisle süsen **bitmege** / 'Arızuñ bağın gül-istân itdiğüñ ya'ni ki ne

G. 365/1: Gül ağaçdan **bitdi** geldi şâha yoldaş olmağa / Sırr-ı şâh idi ezelden geldi sırdaş olmağa

G. 384/6: Hem-demûn dâym rakîb olmuşdur ey gül yüzlü yâr / Handa bir gül **bitse** lâzımdur yanında hâr ola

G. 387/3: Kaddûñi cân bağçasında isterem her dem-be-dem / Çeşme-i çeşmümde **bit** serv-i hırâmânım kimi

G. 389/3: 'Arızuñ nisbetin vaşfın cihânda söylerem / Gülşen-i cennetde **bitmiş** şol gül-i handân kimi

G. 393/5: Gitme Hâfâyî çeşmidin ey 'aks-i kadd-i yâr / Nem-nâk yirde **bitmeye** kargu senûn kimi

G. 426/3: Açıldı yazılar **bitdi** çiçekler / Gül ilen şol benefşe bürhen oldı

biz: "Biz" birinci çoğul şahıs zamiri.

G. 15/3: Ey dil ü dîn siz çıkuñ evden ki dil-dârum gelür / Sen de ey cân durma kim **biz** virmişüz ruşşat saña

G. 52/2: Şehâ kurbân getürdük **biz** bu cânı / Şehûñ güfti bizüm imânumuzdur

G. 52/5: Biz imâm kullariyuz şâdikâne / Şehîdlik gâzilik nişânumuzdur

G. 52/1: Ezelden şâh **bizüm** sultânumuzdur / Pirümüz mürşidümüz hânumuzdur

G. 52/2: Şehâ kurbân getürdük biz bu cânı / Şehûñ güfti **bizüm** imânumuzdur

G. 71/1: Bizüm ol dil-rubâ cânânemizdür / Meger ol cân degül cânâ nemizdür

G. 71/2: Yanarmen şem'-i rüyuñ hasretinden / Dimezsın ol **bizüm** pervânemizdür

G. 84/4: Şer'üñüz yolında **biz** kılsağ hâfâ sen kıl kerem / Miñ bir aduñdan senûn biri kerîm olmuş durur

G. 105/6: Ey gönül kılduñ sefer 'azmin tevekkül pîşe kıl / Kim penâh itmek **bize** Hâkdan kifâf olmuş durur

G. 135/3: Kaşuñ yayını kurmuşsın **bize** ez-gamze her sâ'at / Eyâ dil-ber anuñ sehmi yakîn kim cânâ düşmişdür

G. 145/1: Bize zâtuñ ezelden var olupdur / 'Aliyyü'l-Murtażâya yâr olupdur

G. 154/2: Özüñüz **bizüm** ile âşinâsız / Velîkî sözlerüñüz yâda beñzer

G. 168/1: Biz ezelden tâ ebed meydâna gelmişlerdenüz / Şâh-ı Merdân 'ışkına merdâne gelmişlerdenüz

G. 168/7: Ey Hâfâyî 'ıyd-ı ekberdür cemâli dil-berûn / **Biz** bu 'ıyd-ı ekbere kurbâna gelmişlerdenüz

G. 217/1: Her ne varın şâh yolına virmeyen **bizden** degül / Sevdüğüne cân u başın kıymayan **bizden** degül

G. 217/2: Ana ata kavm u kardaş ehl-i 'ışk kayda imiş / Nâm u neng ü cân u başdan geçmeyen **bizden** degül

G. 217/3: Yetmiş iki millet oldı ser-be-ser ehl-i şumâr / Ğayr-ı milletden özini seçmeyen **bizden** degül

G. 217/4: Ey münâfık sümme vechûñ ma'nisin fehmi itmedüñ / Yoldaşını cân u başdan sevmeyen **bizden** degül

G. 217/5: Ey Hâfâyî ehl-i 'ışkuñ pîşesi menlik degül / Bu tarîk-i 'ışk içinde men diyen **bizden** degül

G. 252/4: Hüsnî gül-zâr-ı muşaffâ bezmi eyler pür-şafâ / Ol bize eyler tevâzu' **biz** aña her dem selâm

G. 252/2: Sâkiyâ ol cânı sen doldur tamâmet sun **bize** / 'Ömri noğşân olsun anuñ kim didi anı hârâm

- G. 371/1: Biz ol cân-ı yegāneyüz yegāne / Ne bilür bizi her nāşī bīgāne
 G. 371/2: Bize sākī dolu sundı kadehni / İçüben esriyüp olduḡ divāne
 G. 371/3: Talibün menzili **bize** degindür / Nişān bizüz hem olur bī-nişāne
 G. 371/4: Divāneyüz divāneye kalem yoḡ / **Bize** ne saç u saḡal u ne şāne
 G. 423/5: Bugün ulaşdılar hūblar hūbānı / **Bize** hūblar hūbānı rindi düşdi
 G. 423/6: Güzel yarum **bize** yüz-be-yüz oldu / Vücūdum şehrine cân imdi düşdi
 G. 440/6: Zılmāt içindeyüz **bizi** kırtar zi-rüy-ı lutf / Çün senden özge yok daḡı müşkil-güşā ‘Alī
 K. 3/1: Bize şem ‘-i tecellī Muştafādur / Anuñçün server-i āl-i ‘abādur
 K. 17/13: Muḡammeddür bugün ki sır-ı evliyā bī-şek / Tarīḡ-i dīn-i İslāma **bize** ol reh-nümā geldi
 K. 19/3: Kıurretü’l-‘ayn-ı resül oldu Ḥasan birle Ḥüseyn / Fazl deryāsında dūr bulduḡ **biz** ol gevherleri

bizüm’çün: Bizim için.

- G. 316/4: Mürşid olmış Ḥaḡ **bizüm’çün** gel gönül Furḡanı gör / Gümreh olup yüz çevürmez Ḥaḡ yolından ḡāziyān

bol-: Olmak, bulunmak, mevcut olmak; hale gelmek.

- G. 29/2: Men ol Ya‘kūba nisbet zār **boldum** / Cemālün Yūsuf-ı Ken‘āndur ey dost
 G. 29/4: Saña bu kün fekān vālih **bolupdur** / Ki hüsnün şüret-i Raḡmāndur ey dost
 G. 49/5: Pīr **bolmışdı** cihānda firḡatünden ey şanem / Tā yüzün gördi Ḥaṡāyī nev-cevān olmış durur
 G. 51/1: Ḥār **boldı** yüregüm hecründen ey gül yüzlü yār / Yār baḡrum yarasın gör kim nice ḡār anda var
 G. 55/3: Ger senün yüzün degül ‘āşıklar için kıble-gāh / Bes neden **boldı** hilālī ḡaşların miḡrāblar
 G. 64/3: Ğam yimen gönlüm çü ma‘den **boldı** ‘ışḡun gencine / Gerçi ol vīrāneni hecrün ḡarāb itmiş durur
 G. 66/2: Şād u feraḡ **bolup** dil ü cānum zebānuma / Ehlen ve ḡayr-maḡdem ü şad merḡabā gelür
 G. 76/1: Nev-cevān ol pīr iken devrān ki cānān devridür / Şād **bol** ey ḡaste-dil kim derde dermān devridür
 G. 110/5: Dün menümlen rü-be-rü **boldı** nigār öldi raḡīb / Gözler ilen çoḡ işāretler kılar ḡaş oynadur
 G. 122/2: Firḡatün derdinde dāyim ḡaste cānum **boldı** zār / Şerbet-i la‘l-i lebün bu derdümün dermānidur
 G. 136/4: **Bolsun** bu māl ü mülk ve ger hiç **bolmasın** / Niçün ki vaşl-i yārdur ancaḡ maña zarar
 G. 165/2: Cān-ı şīrīnüm firāk u hecr ile **bolmış** za‘f / Şimdi yüz miñ ḡasret ile vaşl-ı cānān ārzular
 G. 189/1: Tā vücūdum ‘ışḡuñuz yolında **bolmuşdur** helāk / Ayaḡuñ tozından ayru oldu cānum derd-nāk
 G. 190/4: Cümle ‘ālem ger ḡasūd olsa yanumda bir ceve / Sen menümlen dost **bolsañ** cevri düşmenden çi bāk
 G. 212/5: Raḡm kılgil yaḡlıḡuñ götür yüzünden ey şanem / Ğuşşadan **bolmış** Ḥaṡāyī ḡaste-dil āşüfte-ḡāl
 G. 232/5: Tā seni gördi Ḥaṡāyī bilmez özin ḡadadur / Tā saña men āşinā **boldum** özüm yād olmışam
 G. 248/6: Zulmet-i hicrān yine efrüz **boldı** gitdi ḡam / Tālī ‘üm ferḡunde māh-ı tāb-dārum bulmuşam
 G. 280/2: İntizārum ḡadden ötdi hecr ilen **boldum** helāk / Ğamlu gönlüm ḡālına bir ḡam-güsār olmaz mısın
 G. 290/5: Tā seni sevdi Ḥaṡāyī **boldı** destān ‘āleme / Kimsene anuñ teki ‘ışḡuñda meşḡur olmasın
 G. 291/5: Yüzünü süre-i En‘ām oḡıdı kudretü’llāhdan / Ḥaṡāyī **bolmadı** bir dem ḡālāş Allāhu ekberden
 G. 297/4: Anca ki gözyaşın tökerem **bolmanam** ḡalāş / ‘ışḡuñ gönülde yıḡdı tükenmez ḡızānesin
 G. 302/7: Alduñ şikeste gönlini miskīn Ḥaṡāyīnün / Çındür vefālu **bolmaḡı** hūb-ı Ḥıṡāy olan
 G. 313/2: Ger senün hüsnün görüp āvāre **bolmaz** ey perī / ‘Āşık-ı bī-çāre dil bī-ḡānümān olmış neden
 G. 329/5: Ḥaṡāyī gül yüzün ḡayrānı **bolmış** / Ḥaḡan bülbul durur ḡülşenden ayru
 G. 381/4: Senün rüy-ı sefīdünden cüdā tā mübtelā **boldum** / Ḳaraldı ḡubbe-i ḡadrā bu gönlüm āhı yanında
 G. 389/4: Külbe-i Ya‘kūba nisbet meskenüm **boldı** ḡarāb / Tā ki senden ayru düşdüm Yūsuf-ı Ken‘ān kimi
 G. 390/2: Gül yüzün ‘azmine dün gitdüm gül-istān ḡeştine / Senden ayru ḡār **boldı** gül gül-istān olmadı
 G. 406/2: Saña ḡoş oldu yārun yād **boldı** / Maña ol āşinālar yaḡşı geldi
 G. 406/6: Saña cevri ü cefā **bolsun** müsellemler / Maña ehl-i vefālar yaḡşı geldi
 G. 426/6: Maña ol dost **bolsa** dost ancaḡ / Çi ḡam ger cümle ‘ālem düşmen oldu
 K. 4/13: Şekk ü gümān içinde fenā **boldı** tā ebed / Dārü’l-fenāda bilmeyen ehl-i beḡā seni

borç: Mānevī ve ahlākī bakımdan yapılması gereken şey, vecībe.

- G. 327/8: ‘Alī oldur ki Fazl kırtaruban küfr dāmından / Anuñ **borcun** edā kıldı aluban şāh-ı şepperden

boy: Endam, kamet; sevgilinin boyu daima uzun ve düzgündür. Aşığın boyu ise iki bükündür (İP).

- G. 25/3: Ey gözi nergis yüzi gül tek **boyı** serv-i revân / Tâ ki senden ayru düşdüm hasteyem hâlüm harâb
- G. 53/4: Tâ görmedi gözüm seni ey serv **boyu** yâr / Sensiz hemîşe gözlerüme cû gelür gider
- G. 69/2: **Boyı** bâğ içre serv-i nâza beñzer / Yañağı hemçü verd-i aḥmerîdür
- G. 71/4: Gözüñ ser-mestdür **boyuñ** şurâhî / Sözüñ nuql u lebüñ peymânemizdür
- G. 72/1: Eyâ gün yüzlü çehreñ aya beñzer / **Boyuñ** bir serv-i hoş-bâlâya beñzer
- G. 91/2: Âferîn ol gül yañağlu dil-ber-i ra'nâya kim / Hüsn bâğında **boyı** serv-i revân itmiş durur
- G. 109/1: Te'âlâ şānuhū ekber bu ne hüsn-i dil-ārādur / Cemālūñ hüriden yigrek **boyuñ** tûbîden a'lādur
- G. 114/2: Bâğ-ı hüsnünde **boyuñ** serv-i hırāmān didiler / Zulmet içinde yüzüñ çeşme-i hayvān kimidür
- G. 143/1: **Boyūñ** bir serv-i ra'nādur gülî var / Semen üzre perîşān kākūlî var
- G. 186/1: Yüzüñdür 'ālemūñ içre felekde māh-ı tābān tek / Bitüpdür hüsn bâğında **boyuñ** serv-i hırāmān tek
- G. 195/4: Tâ ki gülşen geştine çıhduñ eyâ gül-ruḥ şānem / Bâğça içinde **boyuñ** serv-i hırāmān eyledüñ
- G. 210/1: Ey melek hüsnüñ senüñ nūr-ı Hudādur bilmiş ol / Sidredür **boyuñ** ne sidre muntēhādur bilmiş ol
- G. 221/1: Dil-berā yüzüñi görsem māh-ı tābānum direm / **Boyūñı** görgeç budur serv-i hırāmānum direm
- G. 228/3: 'Aks-i sāyeñdür vücūdum ey **boyı** serv-i revân / Gitmesün sāyeñ senüñ bir laḥza yanumdan menüm
- G. 234/4: Serve beñzetdüñ **boyını** ey raḳīb-i kec-nazar / Nice dirsın serv anı 'ömr-i cevānumdur menüm
- G. 240/5: Ḥaṭāyî varsa vaşluñ gülşenine / **Boyūñ** serv-i hırāmān tek dilerdüm
- G. 263/4: Ey şeh-i hūbān-ı 'ālem bâğ içinde men senüñ / **Boyūñı** serve saçuñ reyḥāna nisbet kılmuşam
- G. 291/1: Yüzüñdür süre-i Yūsuf dudağūñ āb-ı kevşerden / **Boyūñ** tûbā durur ammā saçuñdur sünbül-i terden
- G. 332/4: **Boyūñ** serv ağacı bustān içinde / Kızıl güller açılmış ḥāra karşı
- G. 405/1: Hiç senüñ tek görmedüm bir dil-ber-i hūrî perî / Serv **boyu** lāle yüzlü ḡonce-leb meh-peykeri
- G. 405/3: İşigüñ rızvān özüñ hūr u cemālūñ ravzāsı / Ruḥlaruñ cennet **boyuñ** tûbā dudağūñ kevşerî
- G. 411/3: Meni hayrān iden ol hūr-zāduñ / **Boyı** tûbā lebi kevşer degül mi
- G. 420/1: Ey **boyuñ** Tûbā dudağūñ āb-ı hayvān nisbeti / Āb-ı hayvān dimen anı çeşme-i cān nisbeti
- G. 423/4: Diler dal **boyuña** don biçe ḥayyāt / Gözinden yaş elinden sındı düşdi
- G. 437/1: Ey bād şubḥ-dem yüri var ol nigāra di / Ey **boyı** serv ü yüzi gül ü gül-'izāra di

boya-: Renklendirmek.

- G. 167/3: Dün sağınur kim ki görse zülfünüñ şeb rengini / Kim karaya **boyayupdur** anı dūd-ı āhumuz

böyle: Bunun gibi olan, buna benzer, bu türlü, bu tarzda sıfat ve zarf.

- G. 6/2: İşbāt kılmışam ruḥ-ı zerd eşk-i sürḥümü / Da'vî-i 'ışka **böyle** güvāhum yeter maña
- G. 37/5: Ey Ḥaṭāyî dil-berüñ çün kim cefā eyler saña / Bî-vefā 'ālemde **böyle** zindegānlıḡdan ne sūd
- G. 115/10: **Böyle** kıymetlü cevāhir ḥānsı ma'denden çıḡar / Kün-fe-kān mülkūn bahā virsen henüz erzān durur
- G. 134/5: Ey Ḥaṭāyî âferîn kılmaḡ gerek idrākūñe / **Böyle** ter sözler meger kim Sa'di-i Şîrāz ider
- G. 155/3: Sidre vü tûbî ḡayālî gitdi yādumdan menüm / **Böyle** ra'nā şol cihetden sidre az olmuş durur
- G. 255/4: Yār yāri **böyle** sorar ey vefāsız bî-vefā / Ḥadden ötdi derd ü rencüm yār senden küsmişem
- G. 355/9: Ayağūñ tozında dirlik istedüm men ol didüñ / Müşkilümni **böyle** āsān itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/22: Bahre döndi çevreñüz eşkümden ey āyîne-rū / Gözyaşından **böyle** 'ummān itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 378/2: Böyle mekkār u sitem-kār u vefāsız görmedüm / Bir devā kılmaz lebinden derd-i bî-dermānuma
- G. 382/1: Şehā bağrum kebāb olsun mı **böyle** / Gözüm yaşı şarāb olsun mı **böyle**
- G. 382/2: Firāḡuñdan senüñ ey şāh-ı hūbān / Menüm hālüm harāb olsun mı **böyle**
- G. 382/3: Senüñ mestāne çeşmüñden nigārā / Maña nāz u 'itāb olsun mı **böyle**
- G. 382/4: Götürgil ağ yüzüñden kara zülfî / Arada bu ḡicāb olsun mı **böyle**
- G. 382/5: Ḥaṭāyîñüñ senüñ hecrüñde ey dost / Teni yirde turāb olsun mı **böyle**

boyun: Vücudun omuzlarla baş arasında kalan ve başı bedene bağlayan kısmı; testi, şişe, güğüm gibi kapların darlaşmış ve boru şeklini almış olan üst kısmı.

- G. 208/2: Tâ yüzüñi görmişem dīvāne oldum derd ile / Zülfüñüzden özge daḡı **boynuma** baḡ itmegil
- G. 264/5: Senüñ ol zülfinüñ her bir kılını / Ḥaṭāyî **boynına** bir rişte gördüm
- G. 368/2: Düşde gördüm men-i sevdā-zede çin çin yapuşur / **Boynuma** silsile-i zülf-i çü daluñ bu gice
- G. 333/5: Ḥayāl-i zülfüñüz **boynumda** her şeb / Olupdur ejdehālar dürlü dürlü
- G. 423/1: Kara zülfüñ **boyuña** mindi düşdi / Senüñ sevgüñ göñüle imdi düşdi

boz-: Anlaşmayı bozmak, uymamak.

G. 328/4: Tâ senûn rûz-ı ezelden 'ışkuña didüm belî / 'Ahdi **bozman** ber-ser-i peymānam ol demden berü

bu: "Bu" işaret zamiri.

G. 8/5: Düşte gördi dün Hâtâyî yâr olupdur hem-demi / Yâ düşümdür yâ hayālüm **bu** ne hürmetdür maña

G. 9/4: Niçün severdi hâste-dil ey bî-vefâ seni / **Bu** çoğ belâ ki hecrûn ider kem durur maña

G. 26/6: Âyine-i Sikender ü hem cām-ı Cem **budur** / İzhâr ider cihânı kılur şeyhî çün sebâb

G. 47/5: Vaşında anuñ Hâtâyî hayrân / Ger san'at ise **budur** hemândur

G. 106/2: Ni 'aceb yüz üste ol zülfün yatarsa her zamân / **Bu** muhakkağdur ki genc üste nıgehban mardur

G. 109/1: Te'âlâ şānuhū ekber **bu** ne hüsn-i dil-ārādur / Cemālün hüriden yigrek boyuñ tûbiden

G. 136/5: Senden Hâtâyî mihr ü vefâ iltimâs ider / Yâ Rab murâdı 'âşık-ı bî-çārenün **budur**

G. 115/6: Budur ol âyine-i İskenderî gîtî-nümâ / Munda rüşendür cihānda her ne kim pinhân durur

G. 158/4: Şabr kıl cevrine katlan **bu** meşeldür didiler / Bir arıha su aşıpdur yine hem ahasıdur

G. 188/5: 'Âşıkam dırsın dilâ şartı **budur** 'âşıklarun / Her ne kim cānāne kılsa cāna hoş gelmek gerek

G. 205/4: Eyâ sultān-ı 'ādil kim işüm sensiz geçer müşkil / **Budur** senden murādum kim gedādan kesme ihsānuñ

G. 221/1: Dil-berâ yüzünü görsem mäh-ı tabānum direm / Boyuñı görgeç **budur** serv-i hürāmānum direm

G. 275/3: Bu Hâtâyî'nün murâdı dāyimā Hâkdan **budur** / Ey 'azizüm cism ü cānuñdan ırağ olsun elem

G. 278/5: Hâkdan **budur** Hâtâyî murâdı ki dāyimā / Zülfün ucında murğ-ı hevâ tek be-bend olam

G. 330/1: Yüzün gördüm senün ey yâr-ı meh-rû / Göñüller âfeti yâ nûr mıdur **bu**

G. 353/3: **Budur** fazl-ı tebârek şun'-ı kudret / Yine faşl-ı zemistân eyleyen şâh

G. 353/4: **Budur** burc-ı mehi ez nûr-ı feruğ / Bahârî hurrem elvân eyleyen şâh

G. 357/7: Dün dimişdün menden özge yâra virmişsin göñül / Men Hâtâyî hâste-hâle **bu** ne bühtândur yine

G. 374/2: Ğaflet ehli kaldı Hâkdan şöyle bil kim bî-naşib / Hânda dîdârı görür ol **bunda** bîdâr olmasa

G. 379/2: Men gedānuñ hâceti senden **budur** ey şâh-ı hüsn / Âsitānuñ resmini bildirmegil bigāneye

G. 391/2: Ger siyehdür dünyede leyl ile zulmât u şebe / Olmaya **bunlar** siyâh ol tûrra-i târuñ kimi

G. 416/4: Dilegüm **bu** idi Hâkdan ey habîbüm şubh u şâm / Yâr elinden ola yâre cānda 'ışkuñ yaresi

K. 12/2: 'Alî oldur ki cennetde olupdur sâki-i kevşer / **Budur** cennet budur sâki şarâbî âb-ı kevşerdür

K.12/4: Şecâ'at **bu** kerâmet **bu** velâyet **bu** mürüvvet **bu** / 'Alîni görmeyen hâzır Yezîd ü gebr ü kâferdür

bu: "Bu" işaret sıfatı.

G. 1/3: Âteş-i 'ışkuña ey hün-h'âre gözlü dil-berüm / Öyle yanmışdur **bu** bağrum yoğ durur dermân aña

G. 1/5: Zulmet-i zülfünde göñli **bu** Hâtâyî hastenün / Hızra beñzer kim görünmez çeşme-i hayvân aña

G. 3/5: Tâ ki senden ayru düşdi **bu** Hâtâyî hâste-dil / Büy u müyuñ müşk ile 'anber-feşân kaldı maña

G. 4/5: Dil-berün gitdi Hâtâyî sen nidersin dünyeyi / Çünkü cān gitdi **bu** ten yâ Rab niye kaldı maña

G. 5/1: Cān olmaz ise sen teki cānān yeter maña / Vaşluñ **bu** hâste göñlüme dermân yeter maña

G. 5/2: Hecrûn cefâsı öyle yahıpdur **bu** göñlümi / Her şeb kapuñda nâle vü efgân yeter maña

G. 8/3: Munca kim derdünde zahmet çekmişem ey bî-vefâ / Çünkü sendendür **bu** zahmet cümle rahmetdür maña

G. 9/5: Miskîn Hâtâyî vaşl ile yüz ıl yaşar müdām / **Bu** 'ömr kim zamānede bir dem durur maña

G. 10/3: Hecr ser-gerdānlığın çarh-ı felekden görmenem / **Bu** cefâlarını kılan ol yâr-ı meh-rûdur maña

G. 12/5: 'Âşık durur yañağuna zülfün Hâtâyî tek / Andan düşer **bu** vech ile **bu** pîç ü tâb aña

G. 13/2: Tâ ki 'ışkuñun belâsı cānuma kâr eyledi / Ey tabîbüm bilmezem kim var mı **bu** derde devâ

G. 13/5: Özge 'âşıklar egerçi dil virür dil-dârına / **Bu** Hâtâyî hâste gör yoluñda kıldı cān fedâ

G. 16/8: Rûh-ı muşavver oldı yüzünden be-âb u gil / Sensin şehâ **bu** ahsen-i takvîme kîmyâ

G. 17/5: Bu Hâtâyîden 'inâyet kesme ey şâh-ı kerem / Cāna yetmişdür cefâdan lutf idüp kılil du'â

G. 19/5: Bu Hâtâyî birle söyleş bir dahı ey şâh-ı hüsn / Tâ dehānuñ hâtem-i mühr-i Süleymândur maña

G. 20/5: Bu Hâtâyîden götürgil miñnet-i hierānuñ / Ey perî-rû Tañrı için ancak ilzâm it maña

G. 21/1: Yâ İlâhî isterem senden **bu** in'âmı maña / İdesin hem-dem kim ol serv-i gül-endāmı maña

G. 23/1: Hâk ezel mey-hānesinden virdi **bu** cāmı maña / Kāyinat ehli ta'accüb kıldılar kamu maña

G. 24/5: Ey Hâtâyî'nün ümîdi **bu** cihānuñ serveri / Cümle peygamberlerin sultānısın yâ Muştafâ

G. 25/5: Bu Hâtâyî hakkına dāyim dutupdur çoğ ümîd / 'Âkıbet rahm eyle aña sâ'at-i yevmü'l-hisâb

G. 27/3: Genc imiş hüsnün senün vîrānesi göñlümdedür / **Bu** dil-i vîrānumuz ol gence olmuşdur harâb

- G. 27/9: Uş Hataî gamdan inceldi **bu** âh u derd ile / Var iken bülbül neden bustâna girmişdür gurâb
- G. 29/1: **Bu** 'âlem hüsnüñe hayrândur ey dost / Saña **bu** gonce-leb handândur ey dost
- G. 29/3: Hilâl kaşuñı tã ki gördi çeşmüm / **Bu** cânım 'ıyduña kurbândur ey dost
- G. 29/4: Saña **bu** kün fekân vâlih bolupdur / Ki hüsnün şüret-i Rahmândur ey dost
- G. 29/6: Senün 'ışkuñ vücüdüm şehri içre / **Bu** gönüm tahtına sultândur ey dost
- G. 30/3: Cân-bağış imiş memâta lebün ey Mesîh-dem / 'İsilerün 'aceb mi deminden **bu** mu 'cizât
- G. 32/2: Tîr-i cefâdan oldı ciger pâre yâr için / Bildürmedüm **bu** yaranı deyyâre 'âkıbet
- G. 33/1: Bu gönüm şâd olur gamdan ruhı çün lâle-gün görgeç / Mişâl-i merd-i müflis nâgehân bir yahşî gün görgeç
- G. 33/3: Anuñçün eylemez âhı **bu** cânım reh-güzârunda / Hârâmîler çaparlar kârvânı çün tütün görgeç
- G. 34/5: Bu Hataî hastenün virgil murâdın yâ İlâh / Kim maña lutf ile ihsân senden özge kimse yoğ
- G. 35/1: Ol perî kim **bu** cihânda hüsnünün hem-tâsı yoğ / Serv-i ra'nâ tek hıramân kâddinün bâlâsı yoğ
- G. 35/5: Gerçi çoğdur dünyede 'uşşâkı ol mâhuñ velî / **Bu** Hataî haste tek bir 'âşık-ı şeydâsı yoğ
- G. 36/5: Bu Hataî dir ezelden men imâmuñ kulıyam / Ey imâm-ı Hâk 'Aliyyü'l-Murtaza senden meded
- G. 37/3: Bilmezem niçün durur düşmenligün **bu** nev' ilen / Lutfuñ görsetmeyüp hem **bu** yamanlığdan ne sūd
- G. 37/4: Çünki rahmuñ yoğ durur men pîr-i 'ışkuñ hâlına / **Bu** cihân bağında ey servüm cevânlığdan ne sūd
- G. 39/4: Bu elümdür dâmenünüz yâ 'Aliyyü'l-Murtaza / Bûy-ı vaşluñdur senün her derde dermânum meded
- G. 39/7: Bu Hataî'nün günâhın sen getürme yüzine / Şâh-ı Merdân şîr-i Yezdân sırr-ı şübhanum meded
- G. 40/10: Bu Hataî haste-dil birliğüne ikrâr ider / Vâhid ü yektâ imişsin yâ 'Alî senden meded
- G. 41/7: Bu Hataî leblerün 'ışkında ger âh eyleye / Âhınuñ sūzından olur hâk ol küh-ı Şehend
- G. 45/5: Bu Hataî âfitâba eyledi gökde nazar / Yâr aydur kim aña bahma 'aks-i ruh-sârum durur
- G. 46/4: Ger meni öldürseler sen öyle bilgil ey nigâr / **Bu** muhabbet etegin elden koyaram yoğ durur
- G. 47/1: **Bu** maşraba pür-şafâ-yı cândur / Der-pâ-yı şurâhî hoş mekândur
- G. 48/1: **Bu** tebşî kim yiri der-zîr-i pādur / Felekler çarhı anuñ reh-nümādur
- G. 50/1: **Bu** şâh-ı pür-kerem şâhib-naazardur / Velâyetdür yakîn nūr-ı başardur
- G. 52/2: Şehâ kurbân getürdük biz **bu** cânı / Şehün güfti bizüm imânumuzdur
- G. 52/4: Şehi hâk diyüben girdük **bu** yola / Hüseyñyüz bugün devrânumuzdur
- G. 52/6: Yolumuz incedür inceden ince / **Bu** yolda baş virmek erkânumuzdur
- G. 53/2: Bî-h'âb kaldı kevkebe nisbet **bu** gözlerüm / Her gice özge gözle uyhu gelür gider
- G. 54/1: Vücuduñı **bu** gönüm cân dimişdür / Lebünî la'l ile mercân dimişdür
- G. 54/3: Bu gönüm 'ışkuñ ey gam-güsârum / Vücüdüm şehrine sultân dimişdür
- G. 56/1: Her zamân kim qarşuma ol dil-ber-i meh-rû gelür / Cânuma bir ot düşer **bu** dilüme yâ hû gelür
- G. 57/9: Açaram dîn-i Muhammed mezheb-i Ca'fer yakîn / Lâ fetâ illâ 'Alî **bu** sırr-ı pinhân mendedür
- G. 57/10: Men şehâ **bu** cânımı şıdk ile kurbân kılmışam / Ger kabûl kılma velâyet 'ıyd-ı kurbân mendedür
- G. 58/8: Meger meşşâta zülfün şâne kılmış / **Bu** gelen nûkhet-i reyhân anuñdur
- G. 58/1: Menüm **bu** tendeki cânım 'Alîdür / Menüm hem dîn ü imânum 'Alîdür
- G. 60/2: Maña **bu** defter ü dîvân gerekmez / Menüm defterle dîvânım 'Alîdür
- G. 60/5: **Bu** söz 'Alî sözüdür ey Hataî / Menüm bu sözde üstâdım 'Alîdür
- G. 61/4: Hâzihi cennâtü 'adnî defterin şerh eyleyen / İblis olma gel sūcūd eyle **bu** bâbu'llâhî gör
- G. 63/3: Tükendi Yūsuf eyyâmı senün devrân-ı hüsnünde / Haberdür hūblar içinde yalandur **bu** haber çındur
- G. 63/3: Şikârî âşikâr eyler gözün **bu** bâz u şehbâz / Gönüller şaydına yâruñ gözün şehbâz u laçındur
- G. 63/5: Gül-i sır-âb-ı hüsnünde ne nisbet ol siyeh hâlün / **Bu** ra'nâ beççe-i hindü gül-istân içre gül-çindür
- G. 65/2: Gönül pend almadı sevdi yüzünni / Aña **bu** derd ü miñnetler sezâdur
- G. 66/5: 'Afv eyle **bu** Hataî günâhın eyâ perî / Bağış ide şâh nice ki kıldan hata gelür
- G. 67/5: Ol şanem ra'nâ gider yir üste çekmiş dâmenin / **Bu** Hataî haste ol yirden turâb almış gider
- G. 70/7: Uğraşanda tã ki 'ışkuñ zerre kılur dağları / **Bu** Hataî haste andan nâ-tüvân olmuş durur
- G. 73/3: Didiler kim **bu** cihânın nûrî kimdür kim ola / Mîr Hasandur şâh Hüseyñün âhı oldı yadigâr
- G. 73/5: Handa varsañ ey Hataî sen **bu** lafzı söylegil / Lâ fetâ illâ 'Alî lâ seyfe illâ Zü'l-fekâr
- G. 74/5: 'İşk ilen lâf itme ey miskîn Hataî ebsem ol / Kim **bu** menzilde selâtinler gedâ nisbetlödür
- G. 75/1: Bu şurâhî bir dil-ârâm u perî nisbetlödür / Şekli bir mahbûb-ı şūhuñ peykeri nisbetlödür
- G. 77/5: Bu Hataî kılmağil zencîr-i zülfünden hâlâş / Şanma kim uşlandı ol miskîn henüz dîvânedür
- G. 78/4: Dün didüm bir buse vir dir cân virüp almağ gerek / **Bu** mekân içre metâ'-ı râygânî handadur
- G. 78/5: Men didüm yüzünî göster didi tãkat yoğ saña / **Bu** su'âline cevâb-ı len terânî handadur

- G. 78/7: Handa kim yatsam cihānda uyhu gelmez çeşmüme / **Bu** Haṭāyī yatmağa yār āsitānı ḥandadır
- G. 79/5: Derd-i 'ışkuından senüñ ger istesem ki dūr olam / Neylesün **bu** haste göñlüm derd ilen hem-ḥānedür
- G. 79/7: Bu Haṭāyī başdan ayağa üzülmüşdür tamām / Nişe kim ol zülfüne mahrem hemişe şānedür
- G. 81/7: Bu Haṭāyī yüzüñi tā gördi ey hūb-ı Ḥoten / Ol saçuñ tek Hind iline pādīşāh olmuş durur
- G. 82/5: Bu Haṭāyīnün kelāmını işitse her zamān / Ol Hıṭāylan Çın ili her dem-be-dem berhem düşer
- G. 83/1: Dü zülfünden maña bir bũ gerekdür / Senüñ vaşluñdan ancaḥ **bu** gerekdür
- G. 84/1: Tā ser-i kūyunda **bu** göñlüm muķīm olmuş durur / Dil maķāmı bāğ-ı cennāt-ı na'im olmuş durur
- G. 85/2: Ey göñül 'aql ehli iseñ sevmeye hūblar yüzini / Hūbların derdine ancaḥ **bu** dil-i şeydā düşer
- G. 86/7: Ayağın toprağıdır Haḫ ehlinün başında tāt / Cismi dāyım **bu** Haṭāyīnün turāb üstindedür
- G. 87/2: Gün teki yüzün cihānda zāhir olmuşdur velī / **Bu** 'acib kim bendeden dāyım ḥicāb üstindedür
- G. 87/3: 'İşkuñuz kim oldı **bu** vīrāne göñlüm meskeni / Gence beñzer kim yiri dāyım ḥarāb üstindedür
- G. 87/5: Bu Haṭāyīnün dilinde 'ışk-ı dil-süzüñ senüñ / Oda beñzer kim hemişe ol kebāb üstindedür
- G. 88/4: Tā ayağın tozu tek kapuñda mesken dutmuşam / **Bu** sa'ādetden menüm baḥtumğa baḥdum tāt alur
- G. 88/5: Bu Haṭāyī Ka'be-i kūyuñda dapmışdur şeref / Hācı tek göñlüm ṭavāf-ı kūyuñuzdan ḥac alur
- G. 90/1: Yañağın ey perī cān menzildir / **Bu** bülbülün gül-istān menzildir
- G. 90/2: Ayağın basdığı yir ey dil-ārām / **Bu** mūr için Süleymān menzildir
- G. 92/1: Dil-berā **bu** derdüme dermān iderseñ vaķtidür / Men faķır üftādeye iḥsān iderseñ vaķtidür
- G. 92/4: Zulmet-i hecrün firāķın çekmişem devrānda çoḥ / Vaşluñ **bu** göñlüme miḥmān iderseñ vaķtidür
- G. 93/1: Dil-berā ḡam-gīn göñülñi şād kılsañ vaķtidür / **Bu** yıhılmış göñlümi ābād kılsañ vaķtidür
- G. 94/1: 'İşkuñuz cānā **bu** göñlüm taḥtına sultān durur / Bu vücūdum mülkine ḥayl-i ḥayālün cān durur
- G. 95/5: Bu Haṭāyī şī'rine 'ayb itme ey nākes ḥasūd / Cümle 'uşşāk ehline hem-dem anuñ dīvānidur
- G. 97/3: Cāndan oldum miḥnetününden ey perī-veş Tañrı'çün / Kıl teraḥḥum kim **bu** cism-i nā-tuvān elden gider
- G. 97/7: Bu Haṭāyī ey şanem bir dem cemālün görmese / Tāķat itmez veh kim ey rūḥum revān elden gider
- G. 98/1: Ey göñül yār vaşlını koyma ki yār elden gider / Sen **bu** işe kılma taķşīr iḥtiyār elden gider
- G. 99/1: Ol kimse kim **bu** dünyeye vü 'uķbāda şāhdur / Hem enbiyālar üste ulu pādīşāhdur
- G. 99/2: Ta'rif idüp sıfatını şīrüm didi Ḥudā / **Bu** doğrı söze ins ü melāyik güvāhdur
- G. 100/2: Hiç bilmezem **bu** dünyede eyyām-ı rüzgār / Rüy ile zülfünüz maña şubḥ ile şāmdur
- G. 101/4: 'Āķıbet ṭufān kopar bir gün cihānı ġarķ ider / Seyl-i bārān kim **bu** 'āşık çeşm-i hūn-bārındadır
- G. 101/3: Bu Haṭāyī şī'rine münkir neden sen zāhidā / Āteş-i 'ışkuñ nişānı odlı güftārındadır
- G. 102/3: Bu göñlüm 'ādeti her şeb ḡamuñda / Fiğān ü nāle bünyād eylemekdür
- G. 102/4: Virürmen ḡam dile ümmīd-i vaşluñ / **Bu** resm ilen anı şād eylemekdür
- G. 103/6: Sen ey Seyyid 'Alī zulmet içinde / **Bu** rüşen rüzgārım geldi hoşdur
- G. 104/1: Bu menüm cismümdeki zaḥmetlerimni cān bilür / Maña hicrān n'itdüğün ol dil-ber-i cānān bilür
- G. 104/3: İncimez **bu** haste cānum derd-i hecründen senüñ / Cevr ü kaḥruñ geldigünce luṭf ile iḥsān bilür
- G. 106/1: Ey şanem 'ışkuñda her dem **bu** göñül bīmārdur / Öyle kim bülbul daḥı bā-'ışk-ı gülden zārdur
- G. 107/5: Bu Haṭāyī katına kim kıldılar ta'rif-i müşk / Çın-be-çın ol zülf-i müşğīn-bāruñ andan yaḥşıdur
- G. 111/5: Çoḥ yaşagil çün maña yār olmaduñ ey seng-dil / **Bu** Haṭāyī oldı kaḥruñdan senüñ zīr ü zeber
- G. 112/1: Büt-perest oldı göñül büt-ḥāneler küncindedür / Men bilürmen **bu** dil-i şeydā neler küncindedür
- G. 112/5: Nergis-i mest-i ḥumāruñ kanımı içmeklige / Kaşlaruñ miḥrābınuñ **bu** dāneler küncindedür
- G. 113/1: Ey şabā **bu** 'āşık-ı dil-ḥasteden dil-dāra var / Bülbul-i zāruñ dilinden gülşen ü gül-zāra var
- G. 114/5: Bu Haṭāyī düşeli şoḥbet-i vaşluñdan ırağ / Bağrı büryān kimidür hem gözi giryān kimidür
- G. 115/1: Bu şurāḥī fi'l-meşel bir dil-ber-i cānān durur / Rāh-ı rūḥ-efzā anuñ içinde nāzūk cān durur
- G. 115/7: Bu şurāḥiden mevālī dolduranda dost-kām / Kayğudan düşmen ḥavāric yüreği pür kan durur
- G. 115/12: Bu Haṭāyī içdi andan der-ezel bir cūr'a mey / Tā ebed ḥüsyār olmaz mest-i cāvīdān durur
- G. 117/2: Ol ay yüzini görmege yir gök bahā didi / Yā Rab ki **bu** metā'a bahā kimden öğrenür
- G. 117/3: Bu ḥastenün kapuñda du'ādur işi saña / Sor ol gedāya munca du'ā kimden öğrenür
- G. 121/4: Kimün kim mālī mülki genci çoḥdur / **Bu** munca mülk ile māl anda n'eyler
- G. 121/5: Haṭāyī kāl evinden ḥāle yitdi / **Bu** bir ḥāl evidür kāl anda n'eyler
- G. 122/2: Firķatün derdinde dāyım haste cānum boldı zār / Şerbet-i la'l-i lebün **bu** derdümün dermānidur
- G. 123/1: Dil-berā 'ışk-ı ruḥuñ dāyım **bu** cān üstindedür / Bir güle nisbetdür ol kim gül-sitān üstindedür
- G. 123/3: 'İşkuña şayd olalı her dem **bu** cānum kaşdına / Kaş u gözün dil-berā tīr ü kemān üstindedür
- G. 124/7: Bu yola varmağ olmaz reh-nümāsız / Nice kim olasan sen söze kan var

- G. 125/3: Ger şikāyet edeyim kaşı yayın oħıdın / Her yaña sançıla sīnemde **bu** peykān doludur
- G. 126/4: Çıhsa sarāydan **bu** cihān varı sin dutar / Bir mürşid-i tarikat-i pīr ü cevān kıpar
- G. 127/5: Bu Hāṭāyī cū kenārında ne bahsun serve kim / Kadd-ı dil-cūyı anuñ serv-i revāndan yahşidur
- G. 128/2: Ey perī-rū sen maña bir kez nazar kılsañ be-nāz / Müdde-i **bu** guşşadan ‘ayne’l-yakīn rencūr olur
- G. 128/5: Teşne-dildür **bu** Hāṭāyī cān virüpdür la’lūne / Nice kim la’lūñ ‘aseldür dil aña zenbūr olur
- G. 130/7: İşiginde kuluñdur **bu** Hāṭāyī / Nazar kıl hālına devrān senüñdür
- G. 131/5: Aşinādur **bu** Hāṭāyī sözi ey cān bilene / Özini bilmeyene dime ki bīgāne gelür
- G. 132/2: Bu fenā-dārında ehl-i zevk ilen kılğil şafā / Mülk ü māl ü taht u cāh olmaz cihānda pāyidār
- G. 135: Her kişi almış gelür anuñ ğamundan bir naşib / **Bu** Hāṭāyī çeşm-i pūr-hūn dil kebāb almış gelür
- G. 136/4: Bolsun **bu** māl ü mülk ve ger hiç bolmasın / Niçün ki vaşl-i yārdur ancak maña zarūr
- G. 137/5: Bu Hāṭāyī şol büt-i tersā cemālin görgeçin / Rāhib-i deyr oldı vü bağladı zünnār uşta gör
- G. 139/4: Dil-berüñ vaşlından ayru **bu** dil-i mehcūrumuz / Fikr ü endüh u firāk u derd ile hem-hānedür
- G. 140/5: Ey Hāṭāyī sen yakīn bil kim **bu** fānī dünyede / Bī-vefālardan maḥabbet isteyen dīvānedür
- G. 142/4: Kalmadı hiç kār u bārı **bu** Hāṭāyī hastenüñ / Anuñ ile kār u bārum her çī varumdur gider
- G. 144/3: Bu ‘ışkuñ öñine durmaz dağ u daş / Yavuz iti külüng fūlādı vardur
- G. 145/2: Bu kudret sırrıdır çıhdı cihāna / Nice ‘aşıklara izhār olupdur
- G. 146/4: Olmadı **bu** sırma maḥrem her ḥasīs-i kec-sūḥan / Derdümüñ dermānı doğru
- G. 146/11: ‘Ömr birdür gün bugündür yitse dem sā’at dimez / Bāki olmaz cān **bu** tende fānidür edvār bir
- G. 146/13: Bu dükān yüz miñ dükāndur Haḳ dükānidur velī / Şehr birdür kār birdür asılırsan dār bir
- G. 149/4: Simurġi Kāfda dirler ü hūblar da hem vefā / Hiç görmemiş **bu** nev’ileri bir meşil durur
- G. 149/5: Her kim ki ‘ārif oldı cihān terkin eyledi / **Bu** dünyenüñ metā’ı katında kelil durur
- G. 149/6: Her kim ki a’ma ola **bu** dergāha yüz duta / Şāhuñ ayağı tozı gözine kehil durur
- G. 150/2: Mālın başın **bu** yola koymayanlar / Şūfi dimeñ siz anı serseridür
- G. 150/3: Olar kim **bu** tarika inkār oldı / Havāricidür ğazā kılsañ yiridür
- G. 151/2: Var yakīn ehli bir erden iste bul maḳşūduñ / Düş anuñ ayağına bil kim **bu** nāmūs ‘ardur
- G. 151/3: Cān u başdan geçmeyen irmez **bu** ‘ışkuñ remzine / Girmesün her serseri **bu** bir ‘aceb bāzardur
- G. 152/7: Ey Hāṭāyī Tañrı sorsun **bu** şikeste göñlüñ / Zerd olupdur ‘arızuñ andan meger kan ayrılır
- G. 154/4: Senüñ şirīn dudaġuñ ḥasretinden / **Bu** ‘aşık haste-dil Ferhāda beñzer
- G. 155/5: Sen ki Maḥmūd olduñ ey sultān-ı hūbān ḥüsnile / Bes revādur **bu** Hāṭāyī çün Ayāz olmuş durur
- G. 156/5: Bu Hāṭāyī ārzular yārūñ cemālin ey rakīb / Nişe kim Yūsuf-liḳāsın pīr-i Ken’ān ārzular
- G. 157/3: Cismümde cān u dil **bu** cihetden dutar karar / Şirīn ḥadīsüñ āyeti yuḫyi’l-‘izāmıdır
- G. 158/5: Ey Hāṭāyī rāzını kendü vücūduñda yaşur / Yoḫsa **bu** ‘ışk seni ‘āleme hep çaḫasıdır
- G. 159/1: Menüm **bu** göñlüm alan dil-beridür / Sağınmagil kim andan dil beridür
- G. 159/3: **Bu** ‘ışka ‘ışk ilen merdāne girgil / Sağınmagil bu ‘ışkı serseridir
- G. 162/2: Ey zemīn altında pinhān mūr-ı pā-māl-i ḥaḳīr / Çık **bu** ‘işret dānesin vir kim Süleymān devridür
- G. 164/5: Bu Hāṭāyī yār ilen kālū belāda kıldı ‘ahd / Haḳ bilür kim ber-ser-i ān ‘ahd ü ikrāram henüz
- G. 165/5: Bu Hāṭāyīnün vücūdı oldı nūruñdan zuhūr / İki ‘ālem zerredür hürşid-i ‘ālem-tābsız
- G. 167/7: Bu Hāṭāyī ka’be-i ‘ışkuña iḥrām bağladı / Ol sa’atde ‘arşa çıhdı zikr-i illā’llāhumuz
- G. 168/6: Ğayb-ı muṭlaḳdan temāşā-yı ruḫ-ı zibā için / **Bu** şehādet mülkine seyrāna gelmişlerdenüz
- G. 168/7: Ey Hāṭāyī ‘ıyd-ı ekberdür cemālī dil-berüñ / Biz **bu** ‘ıyd-ı ekbere kurbāna gelmişlerdenüz
- G. 170/4: Bi’llāh inan **bu** doğru sözi egri şanma kim / Luṭfuñdan özge dünyede yoḫdur penāhumuz
- G. 174/7: Bu Hāṭāyī kanını tökmekde iken tökmedüñ / Anda her müfti ki men’ itmiş besi kan eylemiş
- G. 176/5: Bu Hāṭāyī gizlemişken kiprigüñ peykānını / Zāhiren baġrında yüz miñ zaḫm-ı peykān oldı fāş
- G. 177/5: Mihr ilen yāri ki gelmişdür zi-gülşen yādigār / **Bu** Hāṭāyī haste-dildür ḥāk-i ān meh-rū-yı bağ
- G. 178/4: Nice bulsuñ **bu** göñül murġi rehā ḥālūñ görüp / Çeşm-i fettānuñ anuñ rāhında kurmuşdur duzağ
- G. 178/5: Sen perī-veş hecriden ger **bu** Hāṭāyī itse āh / Kim anuñ feryādın işitse gelür feryāda dağ
- G. 179/5: ‘İşk elinden haste düşdi **bu** Hāṭāyīnün teni / Leblerüñ şerbetde tīmār olmadı ḫayf oldı ḫayf
- G. 180/1: Getürdi şevke menī der-ezel bidāyet-i ‘ışk / **Bu** sırrı kimseye keşf itmedi hidāyet-i ‘ışk
- G. 182/1: Men görmedüm zamānede ḥüsnüñ kemālī tek / **Bu** cāna mūnis olmadı mihrüñ ḫayālī tek
- G. 184/3: Baḫr-ı çeşmüm aġlamağdan ebr tek barān töker / **Bu** perişān göñlüme lafz-ı güher-bāruñ gerek
- G. 185/5: Bu Hāṭāyī kulluġa bağlandı ḫidmet kurşaġın / Ol gözüm nūrı şanem ol sevgülü cānum gerek
- G. 187/1: Cihānda görmedüm zibā senüñ tek / **Bu** ‘ālem içre ḥüsn-ārā senüñ tek

- G. 187/2: Bu hūblar gülşeninde yoĥ durur hīç / Yañaĥı çün gül-i ĥamrā senüñ tek
- G. 188/8: Kim ki ĥarķ olmaķ diler der-baĥr-ı 'ışķ-ı bī-kenār / Keştisiz **bu** lūcce-i 'ummāna hoş gelmek gerek
- G. 189/5: Bir perīni sevdi **bu** miskīn Ĥaṭāyī gōñli kim / 'Işķına maķbūl olupdur ez-semek tā ber simāķ
- G. 191/1: Yazmışam **bu** ruķ'anı ol yāra göndermek gerek / Rāz-ı aĥvālūm menūm dil-dāra göndermek gerek
- G. 191/5: Çeşm-i mestler gör nice ķanum tōkerler dem-be-dem / **Bu** ĥarīb ü ĥasteni tīmāra göndermek gerek
- G. 192/5: Bu Ĥaṭāyīdür bugūn meydānda ĥarb-ı dest ilen / Her kimūñ sevdāsı var meydāna göndermek gerek
- G. 195/2: 'Işķuñuz kıldı musaĥĥar **bu** vūcūdum şehrini / Tā ki mihrūñi gōñül taĥtında sultān eyledūñ
- G. 195/5: Kāhr u cevruñ lūtf kıldı **bu** Ĥaṭāyī ĥasteye / Merĥabā hoş geldūñ ey cān lūtf u iĥsān eyledūñ
- G. 196/5: Bu Ĥaṭāyī ĥaste-dil kim derdinūñ dermānı yoĥ / Bir meded ola meger kim zū'l-celālinden anuñ
- G. 197/2: Özgeler ger göge baĥar görmege **bu** māĥını / 'İyd içün men baĥduĥum kaşı hilālūñdür senüñ
- G. 198/7: Dañla dirler dīde-i mü'min-liķāyı Ĥaķ görür / **Bu** Ĥaṭāyī ĥasteye rūz-ı vişālūñdür senüñ
- G. 199/5: Gōñlūn alup bahāsını virsen vişāl aña / Mūrvet senüñ **bu** işde rızādur Ĥaṭāyīnūñ
- G. 200/4: Munca 'ışķuñ bārı çekdi **bu** Ĥaṭāyī cevır ilen / Sormaduñ bir ķatla ĥāl-i pehlevānum sen midūñ
- G. 201/1: Beşāret gōñlūme şān sen mi geldūñ / **Bu** ķuru cismūme cān sen mi geldūñ
- G. 201/2: Meni derdlü koyup gitdūñ **bu** yirden / Yine derdlūye dermān sen mi geldūñ
- G. 201/5: **Bu** ķul bī-çāreye şāh sen yetersin / Ey devlet elçisi şāhdan mı geldūñ
- G. 202/4: Ölürem **bu** derd ilen kim gōñlūm āhenden degül / **Bu** cānumda ķalmadı cismūmde perrān oĥlaruñ
- G. 202/5: Bu Ĥaṭāyī sīnesin ķılsañ müşebbek yoĥ 'aceb / Cübbe vū cevşen söker pūlād ķalĥan oĥlaruñ
- G. 203/5: Cevr-i 'ışķuñ ey ĥabībūm öyle ĥadden ötdi kim / **Bu** Ĥaṭāyī ĥasteye mātemni āsān eyledūñ
- G. 204/2: Hoş maķām-ı a'zam olmuşdur **bu** gōñlūm gūşesi / Bilmezem yā Rab neden cevır ile vīrān eyledūñ
- G. 204/5: Bu Ĥaṭāyīni çıĥarduñ mı gōñülde ey ĥabīb / Di meger özgeler ilen 'aĥd ü peymān eyledūñ
- G. 207/7: Men-i dutsaķı sen virdūñ **bu** cāna / Çeker her dem meni dīvāne çeşmūñ
- G. 208/5: Ey Mesīhā bendeñi kūyında yād it bir nefes / **Bu** Ĥaṭāyīnūñ yirin hecrūñde topraĥ itmegil ,
- G. 210/4: Gerçi çoĥ geldi nebī **bu** devr-i Ādemden berü / Ĥatmi cümle enbiyānuñ Muşṭafādur bilmiş ol
- G. 210/5: Ger vefā ķıl **bu** Ĥaṭāyī bendeñe yā ķılma kim / Rūz u şeb virdūm saña zıķr ü du'ādur bilmiş ol
- G. 211/2: Men saña bir bendeyem ey yār-ı dil-ĥ'āhum menūm / Bi'llāh iķrārūm durur **bu** sözler inkārūm degül
- G. 213/2: Rūz-ı maĥşerde dutup dāmenūñi saña direm / **Bu** daĥı ol mı durur dūnyā-yı gaddār degül
- G. 213/4: Şāhumuñ gōñli bilür ol ki ĥanīdūr hemişe / Mūnķir oldur ki **bu** sözlerūme iķrār degül
- G. 213/5: Leşkerūm ĥāzīlerūm şūfīlerūm pīrelerūm / Cān ile başı **bu** yolda maña inkār degül
- G. 213/7: Ey Ĥaṭāyī **bu** cihān mülkine sen ķalmayagör / Çünki hīç kimseye ķalmadı saña yār degül
- G. 214/1: Bu ezilmiş cān u dilden āh āh eksük degül / Gice gündüz muttaşıldur gāĥ gāĥ eksük degül
- G. 217/5: Ey Ĥaṭāyī ehl-i 'ışķuñ pīşesi menlik degül / **Bu** ṭarīķ-i 'ışķ içinde men diyen bizden degül
- G. 219/5: Bu Ĥaṭāyī and içer ey dil-ber-i şīrīn-zebān / Āb-ı ĥayvān olmaya la'lūñ şarābından zülāl
- G. 222/2: Nice kim cevır ü cefā ķılsañ **bu** ĥam-gīn gōñlūme / Ol ĥamuñdan aĥrıman cānumda minnet bilmişem
- G. 224/5: Bu Ĥaṭāyīnūñ gözi seyyāre tek bī-ĥ'ābdur / Gül yüzün üstinde tā kaşı hilālūñ görmüşem
- G. 226/5: Bu Ĥaṭāyīnūñ maķāmı āsītānuñdur mūdām / Çün seni şāh-ı kerem özümni Ĥanber görmüşem
- G. 227/5: Bu Ĥaṭāyīnūñ sözine mūnķir olma zāĥidā / Bir perīnūñ ĥūsni vaşında kelāmumdur menūm
- G. 229/5: Bu Ĥaṭāyīye raķībūñ fitnesi ķār eylemez / Dāyima çün dest-ĥīrūm fażl-ı Sübhāndur menūm
- G. 230/5: Ey Ĥaṭāyī her tüĥūñ titrer ĥazān yapraĥı tek / Tā meni dūr etdi **bu** devrān bahārūmdan menūm
- G. 232/4: Ey şanem **bu** miĥnet ü hecr ü firāķuñdan senüñ / Ger ĥarāb idūm velī vaşluñdan ābād olmuşam
- G. 233/4: Şanmañuz kim keştidūr deryālar üste seyr iden / Gözlerūm yaşında **bu** çeşm-i ĥabābumdur menūm
- G. 234/2: Sorsam aĥzuñ zerre mi yā ĥonce mıdur yā dehān / **Bu** sözüm yoĥsa ĥayālūm yā gümānumdur menūm
- G. 237/4: Nice cem' olsun **bu** gōñlūm sensiz ey ārām-ı cān / Kim ser-i zūlfūñ kimi ĥamdan perīşān olmuşam
- G. 237/5: Bu Ĥaṭāyī tā hilāl-i kaşlaruñ gördi senüñ / Şol mübārek tal'atuñ 'ıydına ķurbān olmuşam
- G. 241/4: Çün sen ey derde ṭabībūm ķılmasañ dermānumı / **Bu** vūcūd-ı zārūmı her günde bīmār isterem
- G. 241/5: Bu Ĥaṭāyī bende ol kaşuñ ķulıyam sıdķ ilen / Kılmışam bir ķatla iķrārı ne inkār isterem
- G. 243/5: Bu Ĥaṭāyī dūnyede ĥūşyār olmaz bir zamān / Tā kim ol peymāne-i la'lūñ durur cānum menūm
- G. 244/3: Bir 'andelīb-i kūy-ı firāķ idūm ey şanem / Yüzüñi görmege **bu** gül-istāna gelmişem
- G. 245/2: Bu ma'niden helāk olman ĥamuñdan / Vişālūñden senüñ ümmīd-vāram
- G. 245/4: Yüzüñi görmege cān virmedūm çün / **Bu** işūmden be-ĥāyet şerm-sāram
- G. 247/2: Ger vūcūdum ķabr içinde yüz miñ ıl ķalsa mūdām / Çıĥmaya **bu** nār-ı 'ışķuñ üstüĥ'ānumdan menūm
- G. 247/7: Kaddi ĥam oldu ĥamından **bu** Ĥaṭāyī ĥastenūñ / Tā cüdā düşdi gōñül kaşı kemānumdan menūm

- G. 249/2: Bülbül-i z ram y z  nden ayru t kat k lmazam / Kim y z  nd r **bu** cih n b  ında verd-i a mer m
- G. 251/4: Ol ‘Al sin kim  amu peyg mbere sensin  efi‘ / Cümle **bu**  mm d ilen  apu a gelür h   u ‘ m
- G. 252/5: Z kr   fikrüm her dem ol sult n-ı ‘ lemd r menüm / **Bu** H t y  h ste anu   anberine bir g l m
- G. 253/1: Yo  idi **bu** yir   gökler men ezelden var idüm / Gevher   yek-d nesinden ileri perg r idüm
- G. 253/4: Girdüm  dem cismine kimsene bilmez sırrum  / Men **bu** beytu’ll h içinde t  ezelden var idüm
- G. 254/7: Bu H t y  söyledi zulm t içindedür yak n / Y r ma a hem-h aned r hem-h aneyeye göndermişem
- G. 255/5: Bu H t y  h ste k yu ndan diler d r olmaya / Varabilmen  o    enc m y r senden küsmişem
- G. 257/1: Adum   h  sma‘il H k  n sırriyem / **Bu** cümle g ziler   serveriyem
- G. 257/2: Anamdur F t ma atam ‘Al d r / **Bu** on iki im mu  peyreviyem
- G. 261/2: Sa  n p r-  n didüm bendine d    m / **Bu**  n s z   h t s n bilmez idüm
- G. 262/1: Bu cih n mülkinde men sen y ra muht c olmuşam / Her zam n ol y r ile d d ra muht c olmuşam
- G. 262/5: S z içinde **bu** H t y n   cih n muht c d r / Bir nefes senden   h g  t ra muht c olmuşam
- G. 263/5: Bu H t y  bir k lu nd r  sit nu da sen   / Mürvet eyle men seni sult na nisbet k lm  am
- G. 264/4: Bel s ndan **bu** ‘i   n  sa  ngil / Y k   ‘    lar  ser-ge te gördüm
- G. 265/1: Menem kim **bu** cih na şimdi geldüm / Rev n oldum Rev na  imdi geldüm
- G. 265/6: Mu ibbem on iki   ha ezelden / Vel k n **bu** d k na şimdi geldüm
- G. 266/5:   h i ig  ne secde kılupdur **bu** H t y  / B hr-ı Necefe irdüm     h-v ra yolu d m
- G. 267/4: Ka laru la çünki men ba   eyledüm ey m h-ı nev / Ol sebebd n ey per  **bu** k met m  amd r menüm
- G. 267/5: H k bilür kim hüsn içinde **bu** H t y  dil-beri / Cümle h blar arada ‘ lemd  görkemdür menüm
- G. 269/6: Bu H t y  dir men  d v nal k ef  r id r / Her zam n ol dil-ber-i    m-i siy h  görmişem
- G. 273/4: Arard m geh o yanı geh **bu** yanı / Fi  n u  h idüp seni araram
- G. 273/5: Bu derd m   dev s n k lmas  y r /  l md n  zge da ı yo  m d ram
- G. 273/7: Menüm **bu**  b-ı d dem oldu ‘umm n / Henüz    m mi açmazam yumaram
- G. 275/3: Bu H t y n   mur d  d yim  H k dan bud r / Ey ‘az z m cism   c nu dan ırağ olsun elem
- G. 276/5: Bu H t y   sit nu    kerid r sıd k ile / Sen da ı bir n’ola ger sult num olsaydu  menüm
- G. 279/3: Ezelden kevkeb-i ra   n id  n sen / **Bu** devr nda meh-i t b n olupsan
- G. 283/1: G  l m ister va lu n  ey sevgü c n n ye iden /  b-ı la’l  nden kılam **bu** derde derm n ye iden
- G. 283/7:  apu a geldi ged  tek **bu** H t y  dil-ber  / Sen   a k l ey  anem bir l tf u i   n ye iden
- G. 285/5: Ol sebebd n **bu** H t y n   sözi h k  nid r / H k dan  zge dünyede men y r-ı g m-h  r istemen
- G. 286/3:  stemez **bu** h ste g  l m  zgel n   minnetin / C numa va lu ndan  zge nesne g m-h  r olmasın
- G. 286/5: Bu H t y  hasteni d v ne z hid mest o ur / ‘i   n z c numdan ol bir la za h  y r olmasın
- G. 287/3: Anca kim d ny  yüzinde h ste c num tend d r /    mad  derd-i fir k n   **bu** har b- b dd n
- G. 287/5: Bu H t y  sözine da  dutma ey z hir-per st / T  ezel ta’l m alupdur ol hüküm  st dd n
- G. 288/5: T  g   l oldu sen  n r z-ı vi  l  nden c d  / **Bu** H t y  dil- ikeste ‘i   ilen hem-s ye men
- G. 289/1: G r mek ister y z  n  ‘i   ile **bu** c n şimdiden / Ey per  vaşl ile k lg l derde derm n şimdiden
- G. 292/5: Dünyede ma   d na her kimse yüzin d  der r / **Bu** H t y  sen b t-i ‘ayy ra d  ndermi  yüzin
- G. 293/5: Bu H t y  hasten  n ma   d    hu n y zidir / Z hid-i bed-ba tı g r d v ra d  ndermi  yüzin
- G. 294/5: Bu H t y n  n kel m n k l kab l ey görke bay / Z krid r her dem du‘  sen hüsn-i ber-h  rd r içün
- G. 299/3: Bir h remd r **bu** ki i r r ehlidür ma rem   a / Munda n -ma rem d   er ink ra s yle  gelmesün
- G. 299/4: ‘I   u ‘i ret r **bu** dem ‘i   ehline k lu   al   /   kl-i bed d   kl-i bed-kird ra s yle  gelmesün
- G. 299/5: Çünki  arr fuz **bu** b z r içre geçer g rme  z / Almaz z her m hred n b z ra s yle  gelmesün
- G. 299/6: Ser- o  z r z-ı ezel peym ne   hden i mi  z / **Bu**  ade den i m yen h  y ra s yle  gelmesün
- G. 300/4: T  ki ‘i   n  dutdı **bu** g  l m evinde meskeni /   n dutm   am   a mihm num elden gitmesün
- G. 300/5: Bu cih nda gitse g ts n m l k   m l u ta t u c  h / Ey H t y  g m y me im num elden gitmesün
- G. 301/5: Bu H t y  sa  laru n   ninde   n   n ba  lud r / Olma am   nden per    n   n ma a g m-h  rs n
- G. 302/5: K lsa  **bu** h k-i p yu a bir kez nazar n’ola /  almaz mı h  ke yüzini h    d   ay olan
- G. 303/1: D n didüm terk it yolında mende c nd r sen diyen / L k **bu** cismüm içinde l -mek nd r sen diyen
- G. 303/5: Bu H t y  didi kim y z  nde gördi H k  yüzin / Dir hay l  nd r sen  n gözden nih nd r sen diyen
- G. 304/2: Gerçi **bu** derde men  sen  aldu  ey  r m-ı c  n / Hem yöne derd  n dur r **bu** derde derm n eyleyen
- G. 304/5: ‘i  n n  ser-b zlar   o  dur vel  yo  dur da ı / **Bu** H t y  h ste tek  heng-i me d n eyleyen
- G. 305/4: Ezelden H k  diyen ehl-i t r kat / O k ndan s r l p **bu** k na gülsün
- G. 308/3: Eridi iligüm  ald  sümügüm / **Bu** teni terk id r c num ne d rs n

- G. 309/1: Kuluñam bende şahuñ göñli bilsün / **Bu** göñlüm sende şahuñ göñli bilsün
- G. 309/2: Şehi görende şād olur sevinür / **Bu** cānum tende şahuñ göñli bilsün
- G. 311/2: Ādem eger ‘ākıl isen dünyeye virme göñül / Dünyeye viren göñül **bu** yolda nādāndur bugün
- G. 311/5: Ey Hataī sen ganīmet bil **bu** dirlik devrini / Dañla çün ölmek gerek cān tende mihmāndur bugün
- G. 312/7: Hikmetüñ esrārını keşf eylerem çünkim tamām / Bil ki üstād olmışam **bu** ‘ışk fetvāsında men
- G. 312/9: Ol Hataīyem ki şüret ‘ālemin kıldum kabül / Pādīşāh-ı vaktam uş **bu** göñlüm eşyasında men
- G. 313/5: Bu Hataī hāste-dil vālih degüldür hüsnuñe / Gice gündüz işigünde pāsban olmuş neden
- G. 315/1: Hāk te‘ālā hūb yaratdı **bu** teni ol cān içün / Bir ‘aceb halvet-serāy açmışdur ol mihmān içün
- G. 320/5: Bu Hataīyden niçük bī-gānesin ey seng-dil / Senden özge kimsenem yoh aşınā bilmez misin
- G. 321/1: Göñül sen ihtirāz eyle özüñi saħla cāhilden / **Bu** ma‘niden ki tālibsens alursın ism-i ‘ākilden
- G. 322/1: Neler çeker **bu** cānum yār elinden / Ol iki gözleri hūn-ḫ‘ār elinden
- G. 323/4: Habībūñ isterem hüsni cemālin dem-be-dem görmek / **Bu** göñlüm ihtirāz eyler rakībān-ı ne-kābilden
- G. 325/5: Hāk te‘ālā sırrını ey zāhidā sen kılma fāş / **Bu** Hataī zāhir ü batında bilmişdür yakīn
- G. 327/6: ‘Alī oldur ki peygamber didi ‘ilmüm kapusıdır / İşidgil **bu** diyenlerden haber sorgil bilenlerden
- G. 329/1: Nigārā n’eyleyem men senden ayru / **Bu** göñlüm hāli olmaz ğamdan ayru
- G. 332/6: Lebūñden şerbet içdi **bu** Hataī / Dāyim ser-mest gezer dīdāra karşı
- G. 335/5: Bu Hataī yüzün üste zūlfūñi görgeç didi / Zūlmeti gör kim düşüpdür āb-ı hayvān üstine
- G. 336/1: Ger menümlen ol meh-i nā-mihribānum söyleşe / Hāste cismümde **bu** cān-ı nā-tüvānum söyleşe
- G. 336/3: Bu kararı yoh göñül bilmen haçan ārām ide / Yā meger bir gün menümlen dil-sitānum söyleşe
- G. 336/5: Ğamlu göñli **bu** Hataīnūñ cihānda şād ola / Ger menümlen bir gün ol nā-mihribānum söyleşe
- G. 338/5: Bu Hataīnūñ dilinde ‘ışkuñuz pinhān iken / Cümle-i ‘ālem dilinde dāsītān oldum yine
- G. 339/5: Fırkatūñ şevkinde **bu** cān-ı ciger-sūzum menüm / Bir kebāba beñzer ol kim çizginür nār üstine
- G. 339/6: Tā ki vaşluñ oldı vāşıl **bu** Hataī hāste / Bir tabībe beñzer ol kim geldi bīmār üstine
- G. 341/5: Bu Hataī hastenūñ kılma müşevveş hātırın / Ağ yüz üste ol kara zūlfūñ perīşān eyleme
- G. 342/1: Derd-i ‘ışkuñ dil-berā tā geldi **bu** cān üstine / Şanasın kim geldi ‘İsā cism-i bī-cān üstine
- G. 342/5: Tā cemālūñ mihri düşdi **bu** Hataī göñline / Şanasın Yūsufdur ol kim geldi Ken‘ān üstine
- G. 343/5: Bu Hataī hāste-dil her dem ümīd-i vaşl içün / Döşemişdür yüzini kapuñda toprağ üstine
- G. 344/5: Şi‘r içinde nisbet olmaz ey muḥaddis bilmiş ol / **Bu** Hataīnūñ kelāmı her Hıtaīlular bil
- G. 345/2: Bir tār-ı müyuñdur kemerūñ alta miyānuñ / Nāzūkluk ile kim diye bir söz **bu** söz üste
- G. 345/5: Yār aytdı maña ‘āşık isen hāste Hataī / **Bu** cevri ü cefā kim kıluram şimdi düz üste
- G. 346/4: Şādam andan berlü kim hecrūñde olmuşmen mukīm / Yüz melāmet **bu** dil-i şeydāya şalmışdur yine
- G. 346/5: Bu Hataī cānını kurbān ider ol māha kim / Pertev-i mihr-i cemālūñ aya şalmışdur yine
- G. 347/1: Yār ‘ışkuñ bağımuñ tā çekdi yüz dağ üstine / Āteş-i hecrūñ **bu** dağūñ çekdi bir dağ üstine
- G. 347/3: Yüzün üste zūlfūñi gördükçe muşḥafdur direm / **Bu** ne hikmetdür ki yazılmış kara ağ üstine
- G. 347/5: **Bu** Hataī çeşmi yolında anuñ toprağ olur / Tā ayağın başa ol dil-ber **bu** toprağ üstine
- G. 349/4: Rakībı koymagil kapuñda n’eyler / **Bu** kāfir cennet-i rızvān içinde
- G. 350/1: Gel göñül pīr isteyelüm **bu** kadīm erkān ile / Gerçek oldur Hāk yolına vara baş u cān ile
- G. 350/5: Bu Hataī tā ezelden ‘ışkuña yoldaş idi / Göñlini şād eyleyendür sen keremlü hān ile
- G. 351/4: Bu cihānuñ bağçasında hārsız gül mi olur / Tikeninden korḫar iseñ yūri gül-zār isteme
- G. 351/5: Ey Hataī yār yolına cānuñı itgil fedā / Geç **bu** dünyā şöhetinden sen anı var isteme
- G. 355/5: ‘Āşikuñ vaşl ile bir dem göñlüñi şād itmeyüp / **Bu** harāb-ābādı vīrān itdigūñ ya‘ni ki ne
- G. 355/17: Çünki cān virmezsin ey ‘ömrüm **bu** cānsız cismüme / Su-yı la‘lūñ āb-ı hayvān itdigūñ ya‘ni ki ne
- G. 355/18: Vargil ey bād-ı şabā ol ‘anber-efşān zūlfe di / **Bu** kamer devrinde devrān itdigūñ ya‘ni ki ne
- G. 355/31: Bu Hataī göñlini ey nergis-i cādū nigār / Özüñe sihr ile hayrān itdigūñ ya‘ni ki ne
- G. 356/4: Göñlümi kılduñ müşevveş bir tükenmez fikr ilen / **Bu** perīşān zūlfı sevdā kıldıguñ ya‘ni ki ne
- G. 356/6: Vechūñ eyyāmında **bu** baht-ı siyāhumuñ şehā / Nisbetini leyl-i yeldā kıldıguñ ya‘ni ki ne
- G. 358/8: Sürer Dūldül çalar şāh Zūl‘l-feḫārı / ‘Aliden ḫaldı **bu** darb u nişāne
- G. 362/1: Hāk te‘ālā ḫaldı bir şayḫal **bu** gözgüm pasına / Göñlümün sevdāsı yohdur ‘ālemün ğavğāsına
- G. 362/3: Cān ile başdan geçen **bu** baḫrda ğavvāş olur / ‘Ākıbet bir gün tumar ol gevherūñ deryasına
- G. 362/7: Ey Hataī gel **bu** fāni dünyenūñ terkini kıl / Geç anuñ ḫāl u ḫilinden şāh digil şafāsına
- G. 364/2: Bir ḫırāmān serv-ḫāmet girdi nesrīn dermege / Avcuñı doldur benefşe saç **bu** gül-çīn üstine
- G. 364/5: Bu Hataī göñlini yağmaya virdi hüsni içün / Çīn çerisi başdı Rūmı geldi Mā-çīn üstine

- G. 368/1: Çeşmüme geldi şehā naqş-ı hayālūn **bu** gice / Kıldı āşüfte meni zülf ile hālūn **bu** gice
- G. 368/1: Çeşmüme geldi şehā naqş-ı hayālūn **bu** gice / Kıldı āşüfte meni zülf ile hālūn **bu** gice
- G. 368/2: Düşde gördüm men-i sevdā-zede çin çin yapuşur / Boynuma silsile-i zülf-i çü daluñ **bu** gice
- G. 368/3: Rişte-i cānumı şevk odına pervāne kimi / Yahdı tā vaqt-i şehir şem'-i cemālūn **bu** gice
- G. 368/4: Kıldı sevdā ile peyveste za'if ey mäh-ı nev / Tenümi şol ham-ı ebrü-yı hilālūn **bu** gice
- G. 368/5: Gözlerüm yaşını her süya çü su kıldı revān / İşve vü nāz ile ol serv-i nihālūn **bu** gice
- G. 368/6: Munca kim āh u figān eyledi bir gün şanemā / Sormaduñ haste Hāṭāyī nice hālūn **bu** gice
- G. 369/2: Ma'rifet gevherinūn kânına ma'den olagör / İşte **bu** ilm ü hüner genc-i nihāndur bilene
- G. 369/7: Ey Hāṭāyī sen Hākı tanı özüñde sâkin ol / Dağı söz var söyleme söz **bu** hemāndur bilene
- G. 370/5: Bu baht-ı bed ki menümdür Hāṭāyī ol şulhı / Ğam ehline diyeler ğam-güsār imiş maña ne
- G. 372/6: Şer' atdur tarikatdur haqıkat / Güzındur ma'rifet **bu** cān içinde
- G. 372/8: Hāṭāyiyem özüm Şāh Haydar oğlu / **Bu** remzi sahlagil sen cān içinde
- G. 374/6: Doğrı vargil **bu** yola kim doğrılık dost kapısı / Egri dīvānda utanur anda ikrār olmasa
- G. 376/5: Reh-nümādur **bu** Hāṭāyīnūn kelāmı reh-nümā / Men kuca zāhid kuca sözi haṭādur göñlüme
- G. 377/6: Beş gün özüñi hoş gör çün dünya bekāsızdur / Ger 'arifiseñ ey dil şükr eyle **bu** eyyāma
- G. 378/5: Bu Hāṭāyī şād olurdu ğamdan u hem ğuşşadan / Gün kimi sen tā ki düşdüñ revzen-i evvānuma
- G. 381/4: Senūñ rüy-ı sefidūnden cüdā tā mübtelā boldum / Karaldı kubbe-i haḍrā **bu** göñlüm āhı yanında
- G. 382/4: Götürgil ağ yüzünden kara zülfı / Arada **bu** hicāb olsun mı böyle
- G. 383/2: 'Aşık odur ki da'vā iderse **bu** sözine / Kanlu yaş ile çehre-i zerdi güvāh ola
- G. 384/3: Sen teki 'ālemde olmaz ger olursa dil-berā / **Bu** gözi cādū-şıfat hem kaşları mekkār ola
- G. 384/8: Vaşl ilen şād eyle kırtar dürlü ğamlardan meni / Derd-i hicrānūn çeken key **bu** dil-i efgār ola
- G. 384/9: Var mıdur bir kimse yā Rab ehl-i 'uşşāk içre yār / **Bu** Hāṭāyī haste-dil tek 'aşık-ı dīdār ola
- G. 385/5: Ey Hāṭāyī sıdk ile **bu** şāh ayağına gelen / Akıbet bir gün gümānsız halk içinde baş ola
- G. 386/8: Meğārib ehli çün evc-i felekden / **Bu** ma'ni çün hümāyam geldüm imdi
- G. 388/1: Aşdı zülfūn tek ğamuñ şol qadd ü bālādan meni / Rüy göster mäh-ı men kırtar **bu** sevdādan meni
- G. 388/4: Gözyaşum rüd-hānesi ahdı ğamuñdan oldı baħr / Vaşl ilen dutğıl elüm kırtar **bu** deryādan meni
- G. 388/5: **Bu** Hāṭāyīnūn yiri oldı ğamuñdan dağ-ı hecr / Kırtara vaşlun meger **bu** kūh u şahrādan meni
- G. 389/5: Bu Hāṭāyī virdi evşāf-ı haqıkatden haber / Tā gözüm gördi cemālūn şüret-i Rahmān kimi
- G. 390/5: Bu Hāṭāyī 'ışkına niçün hālāyık ta'n ider / Ol mehi kim gördi hüsn ile ki hayrān olmadı
- G. 391/5: Bu Hāṭāyī hasteye niçün vefālar kılmaduñ / Yoħ durur mihrūn teki göñlünde ikrāruñ kimi
- G. 392/5: Āferin ol dil-rubā-yı nāzenin dil-dāra kim / **Bu** Hāṭāyīye vişālin luṭf u ihsān eyledi
- G. 395/3: Tā ki 'ışkuñ gelmedi şāhā **bu** göñlüm tahtına / Ey şanem şehir-i vücūdum beyt-i ma'mūr olmadı
- G. 395/5: Hāk-i pāyuñı Hāṭāyī tā ki çekdi çeşmine / Görmedin **bu** devleti düşmen gözi kör olmadı
- G. 397/2: Munca du'ā kılar **bu** göñül kılmaz iltifāt / Ol bī-vefā meger kim işitmez du'āsını
- G. 397/3: Hayrān u vālih oldı **bu** göñlüm 'ale'd-devām / Bir katla tā ki gördi anuñ hūb liķāsını
- G. 397/4: Ey dil ṭabībe sorma 'ilācın **bu** derdümüñ / Dünyā hākimi bilmeye 'ışkun devāsını
- G. 398/2: Hasretinden qaddinūn öyle za'if olmuş söğüt / Yel esende titreşür **bu** cism-i bīmārum kimi
- G. 398/3: Tā ki dün meclisde ney feryād ü nālem dinledi / Ağlaşur bağrın delüp **bu** nāle vü zārum kimi
- G. 398/4: Ebr-i nīsāndan soruñ aħvālūmi kim ol dağı / Kaṭre kaṭre yaş töker **bu** çeşm-i hūn-h'ārūm kimi
- G. 400/2: Şanma ancaħ müşge virdi **bu** siyeh-rūlığ saçuñ / Meh yüzüñ kıldı hacil bağlarda verd-i aħmeri
- G. 401/1: Ey şanem yoluñda **bu** 'ālem fedādur cān dağı / Belki kıldur hüsnüñe 'ālemde her sultān dağı ,
- G. 402/1: Bu şurāhı dil-ber-i ra'nā kimidür kāmēti / Rūh tek her kim ki rāhın içer artar rāḥatı
- G. 402/3: La'l ü cevherdür muraşsa' kılmış anı Hāk tamām / **Bu** sa'ādetden müdāmī kimsenūñ yoħ minnet
- G. 404/5: Bu Hāṭāyī oldı Mecnūn dağa düşdi āhū tek / Nāşihā dağdan anı ürkütme kılma hüy u hāy
- G. 406/4: Senūñ yüz kıymetin bir pula düşdi / **Bu** dürr-i pür-bahālar yahşı geldi
- G. 407/7: Dünyede her kim kılar bir pādīşāhuñ hıdmetin / **Bu** Hāṭāyī bendedür sıdk ile şāhuñ çākēri
- G. 408/2: Sordum ṭabībe derdüme dermān bulunmadı / **Bu** derd-i 'ışka la'lüni dermān disem yiri
- G. 410/4: Eger derviş eger mīr ü selāṭin / **Bu** beş gün dünyede mihmān degül mi
- G. 412/1: Bu 'ālem hüsnüñe hayrān degül mi / İki 'ālemde şāh sultān degül mi
- G. 413/2: Budur 'arş-ı mecīd kul huva'llāh / Kişi kim bilmeye hayvān degül mi
- G. 417/5: Şehā **bu** doğru yola varmağ için / Senūñ tek reh-nümā ister Hāṭāyī
- G. 419/5: Bu zulmetde kalan derd-i dil için / Yakın bilūn ki dermāndur Hāṭāyī

- G. 420/5: Bu Hataî sebze-i hatîñ yüzünde görelî / Gözlerinden yaş töker bârân-ı nîsân nisbeti
- G. 421/5: Bu Hataî bir gün almışdı lebünden bûseler / Geldi çoğ günler velîkin gelmedi ol gün kimi
- G. 422/7: Bu bed-bâht Âdem oğlından tamâmet / Yedi damu dolasıdır meded hey
- G. 426/7: Çoğ eglendüñ Gîlânda ey Hataî / Meger saña **bu** yirler mesken oldı
- G. 429/1: Gönül **bu** sırıñı sahlâ ki bilmez bî-haber şüfî / Bu deryâdan derin sırı ne bilsün degme bir şüfî
- G. 429/1: Gönül bu sırıñı sahlâ ki bilmez bî-haber şüfî / **Bu** deryâdan derin sırı ne bilsün degme bir şüfî
- G. 429/2: Bu sırı sahlâ yâ şüfî ki oldur şüfî-i şâfî / Revâdur kim aña diseñ zihî şâhib-naazar şüfî
- G. 430/3: Ey sözi datlu yüzi gökcek güzeller serveri / **Bu** cihânda hûblaruñ içinde sen hâkân kimi
- G. 430/5: Bu Hataî dem-be-dem evşâfuñı oğur senüñ / Mest-i câvîdân olupdur vâlih ü hayrân kimi
- G. 431/4: Bahr-ı hikmet gevherin bulmak dilersen tâlibâ / Zevrak-ı 'irfân minüp seyr it **bu** 'ışk deryasını
- G. 431/5: Gel gönül 'ilminden oğı geç **bu** kıl ü kâlden / Ey fakîh kimdür tanı 'ışk devrinüñ ustasını
- G. 431/6: Bu fenâ mülkine her kim aldanur 'ârif degül / 'Ârif oldur terk ide işbu cihân gâvğâsını
- G. 432/6: Şâh-ı merdân 'Alînün kulları çokdur velî / **Bu** Hataî cümlesinüñ kemterinüñ kemteri
- G. 435/2: Bu gönülüm âyînesi âh ilen dutulmuş iken / Çerâğ-ı şem'-i şebistân içinde yir dutdı
- G. 435/5: Demîde şol hat-ı müşğîn ü zülf-i ruğ-sâruñ / Ne fitnedür ki **bu** devrân içinde yir dutdı
- G. 437/3: Sensin cihânda mahrem-i 'uşşâk-ı nâ-tüvân / Peyğâmını getür **bu** men-i bî-karâra di
- G. 438/7: Bu Hataî dîn ü imânı ki sendendür dürtüst / Nûr-ı çeşm-i hânedân-ı Muştâfâsın yâ 'Alî
- K. 1/1: Ey ki yoğdan **bu** cihânı var iden Perverdigâr / Yiri kâyim gökleri devvâr iden Perverdigâr
- K. 2/4: Qaldı sidre'l-müntehâ geçdün felekden tâ semâ / Kim yeter **bu** kadr-i Hakkâ müntehâdur yâ Nebî
- K. 2/10: Bu Hataî hasteye kılğil şefâ'at rûz-ı haşr / Çünkü aşlından senünlen âşinâdur yâ Neb
- K. 4/5: Heycâ güninde durmadı hîç kimse tîğüña / Şîrüm diyüp **bu** ma'niden öğdi Hudâ seni
- K. 4/8: Allâh yolına virmege cân râzı kimse yoğ / **Bu** bâb içinde gördiler ehl-i Hudâ seni
- K. 4/9: Dirler günâhı ümmetüñ olmaz devâsı hîç / **Bu** 'illeti devâsına bildük devâ seni
- K. 5/11: Güneh-kâr ümmetüñdür **bu** Hataî / Nazar kıl hâlına sen gâh gâhî
- K. 11/7: Senden özge gelmedi er kılıcuñdan özge tîğ / **Bu** söz evşâfuñda Hakkâdur muqarrer yâ 'Alî
- K. 11/15: Bu Hataî hasteye hem-râh kılğil himmetüñ / Kim saña şıdk ilen oldı bende çâker yâ 'Alî
- K. 12/5: Şîrâtuñ köprüsin geçdüm 'amel mîzânını çekdüm / **Bu** yoldan azanuñ bi'llâh makâmı nâr-ı mahşerdür
- K. 14/10: Âdem-i hâkî henüz olmamış idi mâ u tîn / **Bu** cihân ehli yoğ iken var sensin yâ 'Alî
- K. 14/11: Bu Hataî hastenüñ sensin murâd u maqşadı / Hândan baħsam görünen didâr sensin yâ 'Alî
- K. 15/7: Muħammed Mehdî-i Hâdî kim oldur dînüñ üstâdı / **Bu** dîne girmeyen dîvdür ki meydândan cüdâ geldi
- K. 16/7: Dâlâlet içre zulmetde itürmişdün çerâğüñü / Gözüñ aç çîh **bu** zulmetden ki dîn bedru'd-ducâ geldi
- K. 18/9: Âsitânüñ toprağına ay u gün eyler sücüd / Miñ şenâ oğur saña **bu** çarh-ı keyvân yâ 'Alî
- K. 18/11: Olmasaydı hâtemi üstinde ism-i a'zamuñ / Hândan alurdu **bu** ta'zîmi Süleymân yâ 'Alî
- K. 19/12: Hânedân-ı Muştâfâ vü Murtażâ sevdüğüçün / **Bu** Hataî şepper ü şepüre cândan müştêrî
- M. 1/4: Senüñ qorhuñ menüm gönülümde dâyim / **Bu** qorhudan kılurmen fikri kâyim
- M. 1/9: Bu tevħîde bağışlagil meni sen / **Bu** tevħiddin utuzmagil meni sen
- M. 1/12: Meni öz yoluña şalgil yürütgil / Yaman işi **bu** nefsumden eritgil
- M. 2/32: Dirîğâ **bu** dem olsa İsfendiyâr / Ne tahtın koyaydum ne mülk ü diyar
- M. 2/34: Dirîğâ ger olsa **bu** devrânda Gîv / Görineydüm aña çü bir nerre dîv
- M. 2/35: Dirîğâ **bu** demde diri olsa Zâl / Göreydi niçükdür ganîmliğda hâl
- M. 2/36: Dirîğâ **bu** dem olsa Suhrâb yel / Daħı urmayaydı kılıç ile el
- M. 2/42: İgit erlik ilen yiyer ekmegi / Dimişdür **bu** sözi erenler begi
- M. 2/59: Kaçuben çevürmediler yüzlerin / **Bu** yolda fedâ kıldılar özlerin
- Mus. 1/d. 14: Velâyet sırnı zuhûr eyleyen / **Bu** 'âlem zünûbın gâfûr eyleyen
- Mus. 1/d. 31: Bu İslâm kapusın açan 'âleme / Sen anı Hudâ bilgil âdem dime
- Mus. 1/d. 45: Şefâ'at ol eyler **bu** 'âlemlere / Olan lahmûke lahmî peygâmbere
- Mus. 1/d. 50: Adı miñ şıfâtı hezârân hezâr / Döner hükmi birlen **bu** leyl ü nehâr
- Mus. 1/d. 68: Kelâmuñ delîlinde bürhân olan / **Bu** dünyâ vü 'uqbâda sultân olan
- T. 1/d. 3: **Bu** Hataî gönline kılduñ nüzûl / Merħabâ ey şâh-ı 'âlem merħabâ
- T. 3/d. 4: Bendeden kesme 'inâyetlen nazar / **Bu** Hataî bir kuluñdur pür-hatâ
- T. 4/d. 1: **Bu** Hataî bendenüñ gör hâlını / Kim yolında koydı baş u mâlını
- T. 6/d. 3: **Bu** Hataî Kayser ü Hâkân u Cem / Qanberinüñ qanberidür yâ 'Alî

bu ma' niden: Bundan dolayı.

G. 332/4: 'Āşıklık bûlbûlün haqqı degüldür / **Bu ma' niden** ki ağlar hâr elinden

Bu Cehl: Ebû Cehl; İslâm'ın ilk döneminde Peygamber efendimizin en azılı düşmanı ve Kureys'in ileri gelenlerinden biri. Asıl adı Amr b. Hişâm el-Muğîra olup önceleri Ebû'l-Hakem künyesiyle anılırken, Müslümanlar tarafından Ebû Cehil (cehâlet babası) diye adlandırılmıştır.

G. 62/5: 'Alî hışm ile doğradı **Bu Cehli** / Hamîr tek destine Hayber gelüpdü

Bü zer: Ebû Zer el-Gıfârî (r.a), İslam'ı ilk kabul eden sahabilerden birisidir. Asıl ismi, Cündeb bin Cünâde bin Süfyân'dır. Lakabı, Ebû Zer'dir ve Beni Gıfâr kabilesindendir. Hz. Peygamber'in vefatından sonra halifelğe Hz. Ali'nin daha layık olduğu kanaatini taşımakla birlikte Hz. Ebu Bekir'e biat edildiğini görünce o da biat etti.

K. 18/16: Nûr-ı çeşmüm âl-i Hâşim seyyid-i 'âlî-neseb / Şâh-ı Kanber mîr-i **Bü Zer** cân-ı Selmân yâ 'Ali

bugün: Bugün, iimdi, içinde bulunulan zaman.

G. 5/4: Zâhid korıma sen meni peymânen **bugün** / Rûz-ı ezelde yâr ile peymân yeter maña

G. 52/4: Şehi haq diyüben girdük bu yola / Hüseyñyüz **bugün** devrânumuzdur

G. 80/5: Bugün ihlâş u şıdk ile Haţâyî vâlih olmışdur / Ki yüzi şem'-i envârî saçı anuñ mu'anberdür

G. 129/1: Bugün men munda yârum anda n'eyler / Yüzi şu'le nigârum anda n'eyler

G. 138/4: Ruḥ-sâruñı görürse meh-i âsumân **bugün** / Ol dem yüzini yire dutup şerm-sâr olur

G. 144/2: Bugün sen husrev-i şîrîn dehânsın / Senüñ tek Şîrinüñ Ferhâdı vardır

G. 152/1: Ey müselmânlar **bugün** ol yâr pinhân ayrılır / Uçdı rûhum gitdi 'aqlum gövdeden cân ayrılır

G. 152/5: Gözlerüm her demde mevc eyle ki firkatdür **bugün** / Tök şadepler dürrini kim gevher-i kân ayrılır

G. 156/3: Sen ki mün'imisin **bugün** hüsni cemâl ehline kim / Sâyil-i dil hazretüñden luṭf u ihsân ârzular

G. 171/1: Sensin cihân içinde **bugün** pâdişâhumuz / Rûz-ı ezelde hazretüñ oldı penâhumuz

G. 173/1: 'Aceb dil-ber **bugün** hândân oturmuş / Yañağı güline reyhan oturmuş

G. 180/4: Hayâl-i hâl ü haţuñ ey nigâr-ı lâlê-'izâr / Gönülünden itdi menümle **bugün** hikâyet-i 'ışk

G. 192/5: Bu Haţâyîdür **bugün** meydânda darb-ı dest ilen / Her kimün sevdâsı var meydâna göndermek gerek

G. 238/5: Tâ Haţâyîyem **bugün** hüsniñ sıfâtın söylerem / Cümle 'uşşâk içre men 'âlemde destân olmışam

G. 254/6: Yandurur gör dem-be-dem 'ışk od ilen dil-hasteni / Nûr-ı vâhiddür **bugün** pervâneye göndermişem

G. 258/1: Bugün men bir büt-i meh-pâre gördüm / Elinde yüregüm şad-pâre gördüm

G. 266/1: Avlaḥda **bugün** avlar iken yâra yoluḥdum / Bir aydan arı gün kimi didâra yoluḥdum

G. 276/4: İsterem hüsniñ kitâbından **bugün** ders oḥıyam / Sen delîl ü hüccet ü bürhânım olsayduñ menüm

G. 295/5: Haţâyîyem ayaḡuñ topraḡında / **Bugün** mülk-i Süleymân buldum ey cân ,

G. 298/1: Şüretüñ gördüm nigârâ mest ü hayranam **bugün** / Ol kara zülfüñ teki gamdan perîşanam **bugün**

G. 298/2: Dünyede her kim ki yüzüñ gördi 'âlem şahıdır / Tâ yüzüñi görmişem men dahı sultânım **bugün**

G. 298/3: Ger meni kulluḡa maḡbûl eylegil yâ eyleme / Âsitânuñda senüñ ey şâh derbânım **bugün**

G. 298/4: Âsitânuñ itlerinden tâ ki bulmuşam şeref / Ey perî 'ışkuñda men mihr ile seg-bânım **bugün**

G. 298/5: Dir Haţâyî tâ ezelden kulluḡa haţ virmişem / Her ne kim hükm eyleseñ emründe fermânım **bugün**

G. 299/1: Uş yine güller açıldı hâra söyleñ gelmesün / Şoḡbet-i hâşdur **bugün** aḡyâra söyleñ gelmesün

G. 299/7: Çün Haţâyîdür **bugün** gül-zâr-ı vaḥdet bûlbûli / Dahı ol zâḡ-ı siyeh gül-zâra söyleñ gelmesün

G. 306/1: Bugün geldüm cihâna serverem men / Yakîn bilün ki naḡd-i Haydaram men

G. 311/1: Şol menüm çoḡ sevdüğüm 'âlemde sultândur **bugün** / Yâr eger kabûl ider cânumnı kurbândur **bugün**

G. 311/2: Âdem eger 'âkîl isen dünyeye virme gönül / Dünyeye viren gönül bu yolda nâdândur **bugün**

G. 311/3: 'Alini haq bilmeyenler kâfir-i muṭlak durur / Dîni yolḡ imânı yolḡ ol nâ-müselmândur **bugün**

G. 311/4: Bir gönül avlar isen yüz Mekke varmış kimidür / Bir gönül incitseñüz yüz Ka'be vîrândur **bugün**

G. 311/5: Ey Haţâyî sen ḡanîmet bil bu dirlik devrini / Dañla çün ölmek gerek cân tende mihmândur **bugün**

G. 318/1: La'l-i nâbuñdan maña her dem 'inâyetdür **bugün** / Haq durur şükr eylesem bî-hadd ü ḡâyetdür **bugün**

G. 318/2: Zülf ü hâlünden açıldı gönlüme yüz dürlü bâb / Bilmişem 'ayne'l-yakîn senden hidâyetdür **bugün**

G. 318/3: Kim ki kurbân eyledi cân-ı 'azîzin yâr içün / Ehl-i 'irfân katıda şâhib-kifâyetdür **bugün**

G. 318/4: Haq bilür mihr-i vişâlün ey perî men 'âşıka / Zâhir ü bâtında genc-i bî-nihâyetdür **bugün**

- G. 318/5: Ey Hataî dil-berün şânında şîrîn sözlerün / Âyet ü bürhân u te'vîl-i rivâyetdür **bugün**
- G. 323/1: Ruh u zülfün ki bâç almış **bugün** Keşmîr ü Kâbilden / Getürmüş 'anberîn büî Hıta vü Çîn ü Zâbilden
- G. 326/1: Sensin cihân içinde **bugün** şeh-süvâr-ı hüsn / Devr-i kamerde oldı saña âşikâr hüsn
- G. 340/9: Ey Hataî şâd olup beytü'l-hazenden çıh **bugün** / Bâg u bâğça suyına vakt-i güzâr oldı yine
- G. 356/10: Öldürem dirdün **bugün** dañla meni çıhduñ hilâf / Bilmezem imrüz u ferdâ kıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 358/9: Hataîyem **bugün** meydân içinde / Şehün medhin oğuram dervîşâne
- G. 361/3: Gel ey gönüm sefer eyle **bugün** yevmü'l-hidâyetdür / Cihân u cânı koy fi'l-cümle gitsün külli yağmaya
- G. 361/5: Şehâ minnet şehâ minnet **bugün** yevmü'l-hisâb oldı / Ma'ârifler hisâb virdi münâfık qaldı ferdaya
- G. 372/7: Bugün çevgân-ı 'ışk aldum elüme / Gelüben top çalam meydân içinde
- G. 386/4: Münâfık cânıña bâ-çarb-ı şemşîr / **Bugün** Hâkdan belâyam geldüm imdi
- G. 386/5: Muhibbün cânına ey ehl-i diller / **Bugün** bir cân-fedâyam geldüm imdi
- G. 401/3: Ey güneş hüsnün senün bir evce yetmişdür **bugün** / Ayağun altında toprağ kimidür keyvân dahı
- G. 409/3: Gül gül-istânda **bugündür** nâzûk ü ra'nâ velî / 'Arızuñ tek ey şanem hîç gülde ruh-sâr olmadı
- G. 410/6: Bugünün fırsatın dañlaya viren / Yoluñda câhil ü nâdân degül mi
- G. 419/1: Bugün 'âlemde sultândur Hataî / Hataîni bilün cândur Hataî
- G. 423/5: Bugün ulaşıdılar hûblar hûbânı / Bize hûblar hûbânı rindi düşdi ,
- G. 427/2: Fırkat ü hicrân elinden şöyle âh itdüm **bugün** / Gökdeki cümle melâyik yirde insân ağladı
- G. 434/4: 'İyd oldı **bugün** cân-ı Hataî saña kurbân / Vaşluñ mededi çün şeb-i hicrânıma düşdi
- G. 435/3: İrişdi maqşad-ı maqşûd ile murâda **bugün** / Gedâ ki hazret-i sultân içinde yir dutdı
- K. 6/13: Hataîyem **bugün** meydân içinde / Bi-hamdi'llâh ki şâhuñ leşkeriyem
- K. 7/9: Bugün abdalları âzâde-i şâh / Cihânuñ kâl ü kılından berîyüz
- K. 17/13: Muhammed Mehdidür **bugün** ki sırr-ı evliyâ bî-şek / Tarîk-i dîn-i İslâma bize ol reh-nümâ geldi
- M. 1/8: Bugün dergâha geldüm eyle rahmet / Maña çekdürmeğil sen dañla zahmet
- M. 2/33: Dirîğâ **bugün** olsa Efrasyâb / Kılıc ile vireydüm aña cevâb

bul-: (Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak.

- G. 18/3: Câm-ı muşaffâdan maña sâkî içürdi bir kadeh / Şüfî ne bilsün men nice ol câmdan **buldum** şafâ
- G. 50/12: Velâyet bahrine yol **bulmayanlar** / Gözi a'mâ vü ahmağ bî-haberdür
- G. 132/3: Sâye-i kıddün göricek yir yüzi **bulmuş** şeref / Sâyebânuñ rif'atünden nüh felek dutmış karar
- G. 151/2: Var yakîn ehli bir erden iste **bul** maqşûduñı / Düş anuñ ayağına bil kim bu nâmûs 'ardur
- G. 164/4: Tâ yüzün gördüm senün men ey tabîb-i derd-i 'ışk / Şanma kim **buldum** şifâ derd ile bîmâram henüz
- G. 167/2: Çün irişdüm yüzüne **buldum** şîrâtü'l-mustağîm / Âb-ı hayvâna irişdi vardıgumca râhumuz
- G. 174/4: Zulmet-i zülfünde içmiş leblerün âbını Hızr / Hayy-ı bâkî **bulmuş** adın âb-ı hayvân eylemiş
- G. 178/4: Nice **bulsuñ** bu gönül murgî rehâ hâlün görüp / Çeşm-i fettânuñ anuñ râhında kurmuşdur duzağ
- G. 218/4: Tâ **bulmuşam** cenâb-ı refî'ünde kâmunı / Her günde bir merâtib ü her demde bir cemel
- G. 228/4: Pertev-i hürşîd-i rüyunı görende zerre tek / **Bulmaya** hîç kimsene nâm ü nişanumdan menüm
- G. 248/1: Gice gündüz istegüm dil-dâr-ı yârım **bulmuşam** / Cân u dil kırtuldı gamdan gam-güsârum
- G. 248/2: Gökde isterdüm men ol mâhumnı **buldum** yirde uş / Hamdüli'llâh kim gönülde intizârum **bulmuşam**
- G. 285/1: Çün senün tek yâr **buldum** özge men yâr istemen / Senden ayru cümle-i 'âlem dahı var istemen
- G. 248/2: Gökde isterdüm men ol mâhumnı **buldum** yirde uş / Hamdüli'llâh kim gönülde intizârum **bulmuşam**
- G. 248/7: Ey Hataî şükr kıl Hâk virdüğine rüz u şeb / Şun '-ı sâni' kudret-i Perverdigârum **bulmuşam**
- G. 248/3: Hîç karârum yoğ idi şabrum tükenmişdi velî / Ber-karâram kim enîs-i rûzgârum **bulmuşam**
- G. 248/4: Baht-yâram baht elinden şâdmânam dil-ferah / Çün menüm cân u gönülden ihtiyârum **bulmuşam**
- G. 248/5: Var iken gönüm açıldı ser-bülendüm nişe kim / Servi boylu gonce leblü gül-'izârum **bulmuşam**
- G. 248/6: Zulmet-i hicrân yine efrüz boldı gitdi gam / Tâli'üm ferhunde mâh-ı tâb-dârum **bulmuşam**
- G. 271/7: Hataî cümle hûblardan habîbâ / Senün tek dil-beri **buldum** muqaddem
- G. 408/3: Kim işigüñi yaslana devlet **bulur** müdâm / Ol âsitâna sâye-i Sübhân disem yiri
- G. 295/1: Cemâlün görelî cân **buldum** ey cân / Yüzüñi nûr-ı imân **buldum** ey cân
- G. 295/2: Yüzün derdinde gerçi haste idüm / Vişâlün derde dermân **buldum** ey cân
- G. 295/3: Senün mihr-i cemâlün şükrüli'llâh / Gönül tahtında sultân **buldum** ey cân
- G. 295/4: Bi-hamdi'llâh ki hicrân zulmetinde / Lebünî âb-ı hayvân **buldum** ey cân
- G. 295/5: Hataîyem ayağın toprağında / Bugün mülk-i Süleymân **buldum** ey cân

G. 307/2: Herkese bir yüz ile virdün murādın dünyede / Hızır olan **buldı** hayatı bildi kim zulmātsın
G. 308/4: Hamu derdlülere dermān **bulundu** / Devāsız derde dermānum ne dirsın
G. 310/1: [Çün] vücūdum şehride **buldum** dūr ü dūr-dāne men / Men anı 'arz etmenem her cāhil ü nādāna men
G. 312/8: Keşretün endişesinden **bulmadı** gönüm ferah / Bulmadum vahdet anuñ şerr ile gavgāsında men
G. 328/2: Tā ayağūñ toprağından men sa'adet **bulmuşam** / İşigüñde rüz u şeb derbānam ol demden berü
G. 348/4: Çün senün 'ışk-ı mecāzuñdan hāķīkat **bulmuşam** / Şimdi sen h'āhī vefā kılğil maña h'āh eyleme
G. 408/5: Buldı Haṭāyī zikr-i cemālünde nūr-ı Haḫ / Şahn-ı ruḫuñı şafḫa-i Qur'an disem yiri
G. 416/5: Ey Haṭāyī fırkatün çek tā vişālün **bulasın** / Bes yavuk kılmış vişālün birle hicrān arası
G. 422/8: Haṭāyī derdine dermān **bulınmaz** / Ya Rab ḫālī n'olasıdur meded hey
G. 431/7: Ey Haṭāyī faḫr evinde kim ki **buldı** genc-i şabr / Kayluğa virmez ele ol köhne-i 'abāsını
G. 431/4: Baḫr-ı ḫikmet gevherin **bulmaḫ** dilersen tālibā / Zevrak-ı 'irfān minüp seyr it bu 'ışk deryasını
K. 12/7: Ḥadīs ü va'z-ı Qur'āndan ne **bulduñ** gelgil ey zāhid / İmāmuñ ismi Qur'āndur ḫadīs Allāhu ekberdür
K. 19/3: Qurretü'l-'ayn-ı resül oldı Ḥasan birle Hüseyin / Faḫl deryāsında dūr **bulduḫ** biz ol gevherleri
Mus. 1/d. 19: Per-i Cebra'lı **bulan** ser-be-ser / Yoḫ iken nişān-ı maḫām u maḫarr

bulah: Bulak, çeşme.

G. 305/7: Aḫan çaylar aḫan arḫlar **bulahlar** / Yirinden mevc urup 'ummāna gelsün

bulan: Elde eden, kavuşan.

G. 186/2: Vişālün **bulan** diller ḫayāt-ı cāvidān dapdı / Saçuñ zulmātınuñ içre lebündür āb-ı ḫayvān tek

bular: Bunlar.

M. 2/19: Bularnı sınamadın inanmagil / Muḫanneş dīvārına dayanmagil

M. 2/21: Ḳamu Rūm u Çin ü Horāsān u Şām / Açar bir beg iḡit **bularnı** tamam

Bū'l-ḫasan: Hasan'ın babası: Hazreti Ali'nin lakaplarından.

K. 14/2: Ḥamsetü'l-eşbāḫ oḫurlar aduñı yā **Bu'l-Ḥasan** / İbn-i 'amm-i Aḫmed-i Muḫtār sensin yā 'Alī

bulın-, bulun-: edilgen bul- Mevcut olmak, temin edilmek.

G. 182/2: Zulmāt-ı hecr içinde **bulunmaz** susızlara / Şol çeşme-i dudağınuñ āb-ı zülālī tek

G. 376/4: Derdüme dermān **bulunmaz** çäre senden yā ḫakīm / Ey ḫabībüm lebleründen vir şifādur gönümle

G. 408/2: Sordum ṭabībe derdüme dermān **bulınmadı** / Bu derd-i 'ışka la'lüni dermān disem yiri

bulut: Gökyüzünün yüksekçe katlarındaki görülebilir duruma gelmiş su buharı kütlesi; bir şeyin bulunduğu yeri kaplayacak derecedeki yoğun durumu; örtü, engel.

G. 76/9: Dūd-ı āhuñdur Haṭāyī gökde **bulutlar** ḫamu / Durmayup tōk gözyaşın kim ebr-i bārān devridür

G. 87/1: Tā kim ol zülfün niḫābı māḫtāb üstindedür / Bir **bulut** nisbetdür ol kim āfitāb üstindedür

G. 335/1: Gül yüzün kim düşmiş ol zülf-i perişān üstine / Bir **bulutdur** kim düşüpdür mäh-ı tābān üstine

G. 390/3: Tā senün ḫürşid-i ruḫ-sāruñı gördüm çeşmüme / Bir **bulut** oldı ḫamer ol mäh-ı tābān olmadı

Burāk: Hz. Muhammed'in Mi'raç'ta bindiği binek.

Mus. 1/d. 57: **Buraḫ** u kerāmet anuñ maḫmili / Açuḫ rüşen iden ḫamu müşkili

Mus. 1/d. 86: Hemişe odur ḫayy u bākī olan / Minüp Döldül atın **Burāḫı** olan

burc: Gökte Zodyak üzerinde bulunan on iki takım yıldızına verilen ad; Güneşin dünya çevresinde döndüğüne inanan eski astronomi alimleri, güneşin bu seyri esnasında 12 eşit dilimden geçtiğine inanmışlar ve her dilime bir ad vermişlerdir. Bu adlar o dilim içindeki takım yıldızlara istinaden konulmuştur. Her insan bir yıldızın tesirindedir. Bu yıldız o kişinin doğduğu zamanda güneşin içinde bulunduğu burçtur. Yıldızlar insanların duygu, ahlak, huy ve sıhhatleri üzerinde etkili olur (İP).

G. 58/4: Sa'adet **burcınun** dil-h'āhidur ol / Yir ile gök ile Keyvān anuñdur

G. 80/4: Ne **burcuñ** kevkebisen sen eyā mihr-i cihān tā kim / Cemālün āfitābından aña 'ālem münevverdür

G. 99/7: Ger **burc-ı** 'arşuñ üste melek anı sevmese / Hārūt teki maḫāmı anuñ ḫa'r-ı çāhdur

G. 99/8: **Burcında** evliyālaruñ ol fi'l-meşel tamām / Kevkeb içinde nisbeti hürşid ü mähdur
G. 353/4: Budur **burc-ı** mehi ez nūr-ı feruñ / Bahārı hürrem elvān eyleyen şāh
K. 13/9: İmām Mūsī Kāzım hādī-i dīn / Kim ol hürşid-i **burc-ı** evliyādur

bu, bûy: Güzel koku, sevginin güzellik unsurlarındandır.

G. 3/5: Tā ki senden ayru düşdi bu Hātāyī haste-dil / **Bûy** u müyüñ müşk ile 'anber-feşān kaldı maña
G. 39/4: Bu elümdür dāmenüñüz yā 'Aliyyü'l-Murtażā / **Bûy-ı** vaşluñdur senüñ her derde dermānum meded
G. 53/3: Vaşl olmaz ise yüzüñi görmek maña müdām / Kūyından ey şānem maña bir **bû** gelür gider
G. 56/2: Sinemi karşı dutaram kūyına ol dil-berüñ / Sağınuram dem-be-dem Veys-i Kārenden **bû** gelür
G. 69/5: Yüzi şāh-nı gül-istān içre güldür / Saçınuñ **bûyı** müşk ü 'anberidür
G. 83/1: Dü zülfüñden maña bir **bû** gerekdür / Senüñ vaşluñdan ancañ bu gerekdür
G. 95/: Dün şabā geldi maña hoş hoş mu 'anber **bûy** ile / Ğālibā ol meh-liķānuñ zülf-i müşk-efşānidür
G. 125/4: Bû-yı zülfüñüñ irür bād-ı şabā vakt-i seher / Cān u dil bağçasıda müşk ile reyhān doludur
G. 133/2: 'Aşık-ı dil-hasteden def'-i şudā' itmek diler / Sünbülinden dil-berüñ **bû-yı** gül-āb almış gelür
G. 117/4: Müşk ü 'anber micmeridür yoħsa cām-ı Cem durur / **Bûy-ı** hūbuñdan anuñ dāyım mu 'aṭṭardur dimāğ
G. 235/2: Bir şemme ger getürse şabā **bûy-ı** zülf-i yār / Baş ile cān u 'aql u gönül tercemān virem
G. 314/2: Bû-yı zülfüñden şabā kıldı mu 'aṭṭar 'ālemi / Şad hezārān āferin bād āferin bād āferin
G. 323/1: Ruħ u zülfüñ ki bāç almış bugün Keşmīr ü Kābilden / Getürmiş 'anberin **bûyı** Hıṭā vü Çīn ü Zābilden
G. 344/2: İstemez gönüm meşāmı zülfüñüzden özge müşk / Müşki n'eyler kimse kim öğrendi ol **bûlar** bile
G. 357/1: Ey yüzüñ güldür lebüñ çün gonce hāndāndur yine / **Bûy** u müyüñ 'aşıķa küfr ile imāndur yine

bûy-i zülf: Saç kokusu.

G. 166/5: Şāhrāya şaldı āhū-yı çeşmüñ Hātāyīni / Ol **bûy-i zülf** nāfe-i Tatara söyleñüz

buyruğ: Buyruk, emir, hüküm.

G. 14/2: 'Aciz olma ey gönül münkir gerekmez ehl-i dil / Hāķ te'ālā **buyruğ**ıdur mūr olanda ejdehā
G. 14/3: Öyle sultāndur ki yoħdur mişl ü hem hemtā aña / **Buyruğ**ından kim anuñ çıħmaz şeh ü mīr ü gedā
G. 17/3: Elinde dest-i kudretten belā-yı zehr-i kātilden / Hudā **buyruğ** ilen cān-ı Hasan hulķ-ı Rızā geldi

buyur-: Bir şeyin yapılmasını kesin olarak bildirmek, emretmek.

G. 130/1: Ne **buyursan** şehā fermān senüñdür / Yoluñda cān u baş kurbān senüñdür
G. 202/3: Sīnemün meydānıda şaf çekdi koşun bağladı / Pādişāhum sen **buyurduñ** kim virür san oħlarıñ
K. 15/5: Ki Zeynū'l-'ābid ü Bākır **buyurdi** Ca'fer-i Şādiķ / İmām-ı mu'teber Kāzım 'Alī Mūsā Rızā geldi

bülbül: Ağlayıp inleyen, durmadan sevgilisinin güzelliklerini anlatan ve ona aşk sözleri arz eden aşkın benzetildiği güzel sesli kuş. Bülbülün güzel ötüşü aşkın şiirleridir.

G. 25/2: Çıħ sen ol yāruñ kūyından ey raķīb-i rū-siyeh / Haste **bülbül** var iken neyler gül-istānda ğurāb
G. 27/9: Uş Hātāyī ğamdan inceldi bu āh u derd ile / Var iken **bülbül** neden bustāna girmişdür ğurāb
G. 41/2: 'Arızuñ bağında zülfüñ tārına bend eylegil / İster iseñ nāle-i **bülbülden** olmak behre-mend
G. 43/3: Öyle kim **bülbül** yiri gülşendür ey gül yüzlü yār / Gönlüme kūyuñ maķāmı gül-sitān olmuş durur
G. 49/2: Hüsñüñi tā görmişem bir **bülbül-i** zār olmuşam / Çün maña kūyuñ maķāmı gül-sitān olmuş durur
G. 51/3: Zār zār ağlar çü **bülbül** gül yüzüñ çün murğ-ı cān / Cāndan itmişdür meni cevri ile devri rüzgār
G. 72/3: Cihānda **bülbül** olsam men 'aceb mi / Senüñ yüzüñ gül-i hamrāya beñzer
G. 79/2: 'Arızuñ gülşen durur cānum aña **bülbül** kimi / Ruħlarıñ çün şem'dür gönüm aña pervānedür
G. 89/3: Bülbül oħıdı gülşen-i hüsñüñ şıfātını / Dil gördi gül yüzüñi sözine cevāb oħur
G. 90/1: Yañağuy ey perī cān menzildir / Bu **bülbülñüñ** gül-istān menzildir
G. 94/3: Rüz u şeb bes kim kılr **bülbül** fiğān u zārılığ / Tā gül-istānda lebüñ tek bir gül-i hāndān durur
G. 96/3: Bülbülā gül devridür efgān ider çoħ murğ-ı zār / Nāle kıl oturma vakt-i merğzār elden gider
G. 104/5: Rüz u şeb **bülbül** teki eyler Hātāyī nāleler / Bağ-ı hüsñ içre yüzüñi çün gül-i hāndān bilür
G. 106/1: Ey şānem 'ışķuñda her dem bu gönül bīmārdur / Öyle kim **bülbül** daħı bā- 'ışķ-ı gülden zārdur
G. 106/5: Nice terk itsün Hātāyī kūyuñuznuñ vaşfını / Kim şikeste **bülbülñüñ** dāyım yiri gül-zārdur
G. 113/1: Ey şabā bu 'aşıķ-ı dil-hasteden dil-dāra var / **Bülbül-i** zāruñ dilinden gülşen ü gül-zāra var

- G. 125/2: Ser-i kûyuñda ne ğam nâle kılursa dil ü cān / Yüzi gül gülşen ara **bülbül-i** hoş-h'ân doludur
- G. 134/2: Dāsītān-ı hüsñüñi ey dost der-faşl-ı bahār / Güşe-i gülşende **bülbül** şubh-dem āġāz ider
- G. 137/2: Sīnemün sūzından ey dil-ber yanar 'arş ile ferş / Ağlaram **bülbül** kimi bī-vaşl-ı gül-zār uşa gör
- G. 143/3: Ne gülşendür yüzün kim çevresinde / Hezārān 'andelīb ü **bülbülü** var
- G. 145/7: Haṭāyī vaḥdet-i cān **bülbüldür** / Cemālün gülşen ü gül-zār olupdur
- G. 152/4: Zārı kıl **bülbül** kimi çāk it yaķanı gül kimi / Şol ezelden yār-ı hem-dem 'ahd ü peymān ayrılır
- G. 160/4: Bayķunuñ meskenini vīrānede dirler olur / **Bülbül-i** hoş-h'ānı gör bāġ-ı cinān küncindedür
- G. 164/2: /Tā ki men **bülbül** teki gül-zār-ı hüsñüñ görmişem / Tā ebed terk eylemen der- 'ışķ-ı gül-zāram henüz
- G. 178/3: Düşdüġiçün gül yüzünden ayru **bülbül** ğam yimez / Kōrķusı andan durur kim yirini bekleye zāġ
- G. 187/5: Zamāne şā 'irinde görmedüm hīç / Haṭāyī **bülbül-i** gūyā senün tek
- G. 197/3: Dinlemen āheng-i kumrī **bülbülün** şavtın ki var / Gūş u dilde her dem-ā-dem ķıl ü ķālūñdür senün
- G. 205/3: Ruḥuñ yā Rab ne güldür kim fiġāna düşdi **bülbüller** / Ki şevķinden anuñ her dem ḥuzūrı var gül-istānuñ
- G. 208/3: Şol kārā yüzli raķībı koyma kūyun gerdine / Haste **bülbülün** maķāmın mesken-i zāġ itmegil
- G. 219/2: Ey gönül kayġu evinden çıķ ki gül devrāñdır / Görmedüm herġiz çemende **bülbül-i** āşūfte-hāl
- G. 221/4: Bülbül-i bāġ-ı vişālam ey gül-endāmum menüm / 'Ārız u ruḥ-sāruñı görsem gül-istānum direm
- G. 226/3: Bes ki **bülbül** tek cihānda 'ışķ ilen feryād idem / 'Ārızuñ bāġ-ı güli çün verd-i aḥmer görmişem
- G. 231/3: Tā ki gül-zār-ı cemālūñden cūdāyam ey şanem / Her zamān **bülbül** teki der- 'ışķ-ı gül-zār olmışam
- G. 241/2: Tūti tek telḥ oldı aġzum isterem şekker lebün / **Bülbül-i** ser-geşteyem her günde gül-zār isterem
- G. 243/3: Rüz u şeb **bülbül** teki feryād ü zārīdūr işüm / Tā yüzünden ayru düşdüm ey gül-endāmum menüm
- G. 262/2: Bülbül-i mestem şehā bīmār u zāram rüz u şeb / Ārzū-yı gül ğamından hāra muḥtāc olmışam
- G. 272/2: Çün **bülbül-i** faşīḥ-zebān medḥ eyleyem / Āh u firāk sen gül-i ḥandāna yanaram
- G. 277/3: Dil yüzün gördi giriftār oldı zülfün dāmına / **Bülbül-i** şūrīde tek zār oldı eyyāmum menüm
- G. 278/2: Bülbül kimi çemende hezārān fiġān idüp / Hem-sāye-i sa 'ādet ü serv-i bülend olam
- G. 279/4: Gönül tā gül yañaġın gördi anuñ / Oḥı kim **bülbül-i** hoş-h'ān olupsan
- G. 286/4: Gerçi **bülbüller** kamu gül-zār ister zār zār / Senden özge gönlüme 'ālemde gül-zār olmasun
- G. 292/2: Hāşeli'llāh kim gönül yüzün kapuñdan döndere / **Bülbül-i** bī-çāredür gül-zāra döndermiş yüzün
- G. 299/7: Çün Haṭāyīdür bugün gül-zār-ı vaḥdet **bülbülü** / Daḥı ol zāġ-ı siyeh gül-zāra söyleñ gelmesün
- G. 317/5: Zihī **bülbül** ki şevķinden ne şabrı var ne ārāmı / Düşüpdür gülşen içinde hezārān ķāl u ķıl andan
- G. 322/4: 'Āşıkķ **bülbülün** ḥaķķı degüldür / Bu ma'niden ki aġlar ḥār elinden
- G. 324/5: Yegdür Haṭāyī sözleri efġānlar eylese / Gül-zār içinde **bülbül-i** şīrīn-maķālden
- G. 326/5: Māt eyledi Haṭāyī maķālāt-ı **bülbülü** / Feryād idende ber-ṭaraf-ı murġ-zār-ı hüsñ
- G. 329/5: Haṭāyī gül yüzün ḥayrānı bolmış / Ḥaçan **bülbül** durur gülşenden ayru
- G. 340/8: Gül yüzini görelı artdı fiġānı kuşlaruñ / Lāl iken **bülbüllerün** şavtı hezār oldı yine
- G. 352/4: Özi **bülbül** olup gül-zāra girdi / Meni der-bend-i hicrān eyleyen şāh
- G. 353/2: Yanaġuñ şevķine gül ile lāle / Yine **bülbül**ni destān eyleyen şāh
- G. 355/16: Perdesinden keşf idüp ey verd-i aḥmer yüzüñi / **Bülbülü** 'ālemde destān itdigün ya'ni ki ne
- G. 356/13: Gül yüzün evrākını gülşende ḥandān eyleyüp / **Bülbül-i** maḥzūnı gūyā kıldıġuñ ya'ni ki ne
- G. 394/2: Kūyuñdan özge murġ-ı gönül dutmadı maķām / **Bülbül** ne yire vara görüp taze gülşeni
- G. 396/5: Ey Haṭāyī sen ne **bülbülsin** ki bāġ-ı ravzāda / Görmemişdür bāġbān der-gülşen-i mīnū seni
- G. 414/3: Murġ-ı dil gāhī ruḥuñ geh 'ārızuñ mesken dutar / **Bülbül-i** dil-ḥaste birdür n'eylesün gül-zār iki
- G. 433/1: Tā seḥer gülşende **bülbül** söz ilen sāz eyledi / Dāsītān-ı hüsñüñi ol dem ser-āġāz eyledi
- G. 435/6: Sıfāt-ı gülşen-i nāz u na'im-i ḥuld-ı berīn / Zebān-ı **bülbül-i** hoş-h'ān içinde yir dutdı
- M. 1/21: Haṭāyīye eyi yir vir ķuluñdur / Behiştde bāġbān u **bülbülündür**

bülbül-i cān: Can bülbülü.

- G. 80/3: Düşmedüm sevdā elinden **bülbül-i cān** oldı lāl / Vakt-i güldür çeḥreñ açup nev-bahār olmaz mısın

bülbül-i ḥayrān: Şaşķın bülbül.

- G. 156/4: Tā ki düşmişdür cihānda gül vişālūñden ıraġ / **Bülbül-i ḥayrān** hevā-yı bāġ u bustān ārzular

bülbül-i şeydā: Aşk mecnunu bülbül.

- G. 81/4: Baġçede hüsñüñ gezerken **bülbül-i şeydā** görüp / Aḥdı yaşı dāne dāne beñzi gāh olmuş durur

G. 270/4: Cevr ü cefâñı **bülbül-i şeydāya** kılmagil / Vâcib degüldür ey şeh-i hüban ne söyliyem
G. 331/4: Ki sensiz olmuşam **bülbül-i şeydā** / N'ola feryād idem gül-zāra qarşu

bülbül-i zār: İnleyen bülbül.

G. 229/3: **Bülbül-i zāram** yüzün bağ u gül-istānum durur / Ol gül-istān üstine zülfün şebistāndur menüm
G. 249/2: **Bülbül-i zāram** yüzünden ayru tākāt kılmazam / Kim yüzündür bu cihān bağında verd-i aḥmerüm
G. 250/2: **Bülbül-i zāram** ki ḥüsnün gülşenidür meskenüm / Halka-i zülfün şikenci aşıyanumdur menüm

bülend: Uzun, yüksek, yüce.

G. 41/1: Kāmetünden münfa'ıldür sāye-i serv-i **bülend** / Hasretünden 'ar'ar u şimşād olupdur derd-mend
G. 278/2: Bülbül kimi cemende hezārān figān idüp / Hem-sāye-i sa'adet ü serv-i **bülend** olam

bünyād: Temel, bina; gönül.

G. 102/3: Bu gönülüm 'ādeti her şeb ḡamuñda / Figān ü nāle **bünyād** eylemekdür
G. 144/4: Her işi 'ışk ile dutgil cihānda / Ki 'ışk ile olan **bünyādı** vardır
G. 154/5: Cefā vü cevri-i zulmün şāh-ı hüban / Hata'yine yeñi **bünyāda** beñzer
G. 287/1: Çıhmar ey dil-ber senün hayl-i hayālün yāddan / Gönülümün şehrini yıhıdı 'ışkuñuz **bünyāddan**
G. 307/1: Her gelen dünyā menüm dir sen kadīm **bünyādsın** / Cümleñün gönlin alupsan ne 'aceb sayyādsın
G. 342/2: Tā cihān bağını **bünyād** itdi dest-i lem-yezel / Sen teki bir gül haçan bitdi gül-istān üstine
G. 354/1: Yine bî-pervālıḡı yād itdigün ya'ni ki ne / Olur olmaz sözi **bünyād** itdigün ya'ni ki ne
G. 14/1: Eyledüm **bünyād** evvel ben de ez-nām-ı Hudā / Ol yaratmış sırr-ı merdānı 'Aliyyü'l-Murtaẓā

bürhān: Kanıt, delil, hüccet, beyyine.

G. 52/3: Ḥasūda yuf dirüz yalancıya merg / Ki gerçek şöḡbeti **bürhānumuzdur**
G. 115/9: Yirde 'aks-ı çarḡ pür-kevkeb düzülmüş āşikār / Nass-ı zeyyennā semādan āyet-i **bürhān** durur
G. 119/2: Cihān ehline ser-tā-ser yakīn bil / Delīl ü hādī vü **bürhān** 'Alīdür
G. 161/7: Şāh-ı devrān Haydar-ı şāhib-kırān sultān-ı dīn / Hüccet ü **bürhān** idüp Kur'an beyānı şāhdur
G. 276/4: İsterem ḥüsnün kitābindan bugün ders oḡıyam / Sen delīl ü hüccet ü **bürhānum** olsayduñ menüm
G. 317/1: Yüzündür 'arş-ı er-Raḥmān ki her dem Cebra'ıl andan / Kelāmu'llāh indürürdi **bürhān** u delīl andan
G. 318/5: Ey Hata'yī dil-berün şānında şīrīn sözlerün / Āyet ü **bürhān** u te'vīl-i rivāyetdür bugün
G. 419/6: Hata'yī sözleri bilmez ne bilsün / Bilene sözi **bürhāndur** Hata'yī
G. 426/3: Açıldı yazılar bitdi çiçekler / Gül ilen şol benefşe **bürhen** oldı
K. 18/22: Hāḡ bilür kim gevher-i baḡr-ı ḡaḡīḡat sendedür / Mu'cizāt-ı enbiyā vü sırr-ı **bürhān** yā 'Alī
Mus. 1/d. 67: Kelāmuñ delīlinde **bürhān** olan / Bu dünyā vü 'uḡbāda sultān olan
Mus. 1/d. 27: Delīl oldı el-keḡf **bürhānına** / Be-coz ḡaḡ kes irmez hem iḡsānına

büriyā: Hasır.

K. 13/18: Yezīd ikrārına inkār olupdur / Aña lāyīḡ be-neft ü **büriyādur**

büryān: Kebap (gibi kızarma); aşğın gönlü.

G. 38/5: Bi-çāredür Hata'yī yār elinden / Nice **büryān** olupdur dād u feryād
G. 114/5: Bu Hata'yī düşeli şöḡbet-i vaşluñdan ıraḡ / Baḡrı **büryān** kimidür hem gözi giryān kimidür
G. 203/1: 'Āḡıbet ey meh meni 'ālemde ḡayrān eyledüñ / Çeşmümi giryān kırup baḡrumı **büryān** eyledüñ
G. 304/1: Ey meni hicrān elinde zār ü giryān eyleyen / Çeşmümi giryān idüp baḡrumnı **büryān** eyleyen
G. 319/3: Āteş-i 'ışkuñda her dem şerḡa şerḡa doğrayup / Sīnemī **büryān** u baḡrumnı kebāb itmekdesin
G. 341/3: Ger vişālünden meded kılmazsan ey ārām-ı cān / Gözümi giryān idüp baḡrumnı **büryān** eyleme
G. 390/1: Dil-berā hecründen kimdür dīde-giryān olmadı / Āteş-i 'ışkuñda her dem baḡrı **büryān** olmadı
G. 434/1: Tā naḡş-ı ruḡuñ dīde-i giryānuma düşdi / Bir yanar oduñ sīne-i **büryānuma** düşdi

būs, büse: Öpme, öpücük.

G. 46/3: Arılıḡ bī'llāh severmen men seni ey dil-rubā / Tā tamāmı sevmişem **būs** u kenārum yoḡ durur
G. 65/4: N'ola 'āşıḡları öldürseñ ey dost / Lebün bir **büsesi** yüz ḡün-bahādur

- G. 66/3: Bir **büsesine** cân ü dil ister bahâ şanem / Gerçi birine yüz dil ü cânım bahâ gelür
G. 78/4: Dün didüm bir **büse** vir dir cân virüp almağ gerek / Bu mekân içre metâ‘-ı râygânî handadır
G. 177/3: Dost-kâm olsun müdâmî ol zi-ğam-ı düşmenân / Oldı meclisde müşerref **büsesinden** sol u sağ
G. 199/2: La‘lün eger virürse şifâ derd-mendine / Bir **büsesine** cânı bahâdur Haţâyînüñ
G. 285/4: Dün dimişsin isterem bir **büseme** yüz cân bahâ / Ol metâ‘a menden özge hiç harîdâr istemen
G. 366/2: N’ola hüsñüñ zekâtı **büse** virseñ / Zâ‘îfem derd-mendem men gedaya

buse al-: Öpmek, öpücük almak.

- G. 421/5: Bu Haţâyî bir gün almışdı lebünnden büseler / Geldi çoğ günler velîkin gelmedi ol gün kimi

büstân: Çiçek bahçesi, güzel kokulu çiçeklerle dolu yer, bostan.

- G. 27/9: Uş Haţâyî gâmdan inceldi bu âh u derd ile / Var iken bülbül neden **büstâna** girmişdür gurâb
G. 216/6: Ol zamân kim dil-berüm **büstâna** girdi seyr içün / Kâmetinden oldı her serv-i hırâmân münfa‘il
G. 288/4: Bağ ilen **büstân** içinde serve kılman iltifât / Tâ ki kıldum bir nazâr şol kâmet-i bâlâya men
G. 308/1: Kızıl gül bağ u **büstânım** ne dîrsin / Fedâ olsun saña cânım ne dîrsin
G. 332/4: Boyuñ serv ağacı **büstân** içinde / Kızıl güller açılmış hâra karşı ,
G. 349/5: Haţâyî görmemişdür kâmetün tek / Hırâmân serv hiç **büstân** içinde
G. 353/1: Cihânı bağ u **büstân** eyleyen şâh / Gül ü gülşen gül-istân eyleyen şâh

büt: Put, sanem. İstiare yoluyla sevgili. Daha çok kilise duvarlarındaki mozaik işlemeli duvarlar yerine kullanılır ve sevgilinin o tasvirler kadar güzel olduğu anlatılmak istenir. Aşık sevgilisinin güzelliği karşısında ,kendini bir puthanedeki kadar dinden imandan çıkmış olarak gösterir. Çünkü o güzellik aklını başından almış ve onu ne yaptığını bilmez hale getirmiştir (İP).

- G. 21/2: Şol **büt-i** nâ-mihribân hergiz meni yâd itmedi / Bir muhabbet kılmadı âhîr ser-encâmı maña
G. 56/4: Cânımı kırbân kııldum yolına ol dil-berün / Ol zamâne kim diyeler ol **büt-i** meh-rû gelür
G. 137/5: Bu Haţâyî şol **büt-i** tersâ cemâlin görgeçin / Râhib-i deyr oldı vü bağladı zunnâr uşta gör
G. 269/4: Gönlüme yüz miñ hayâlât-ı müşevveş nûr virür / Ol **büt-i** ârâm-ı cânı gâh gâhî görmişem
G. 393/3: Aşsen cemâl-i hüsñine kim bağbân-ı hüsñ / Gülşende görmedi **büt-i** gül-rû senün kimi
G. 396/1: Tâ ki aştam vakti gördüm ey **büt-i** meh-rû seni / Gündüzin tâ şâm olunca isterem her sū seni
G. 407/5: Rûz u şeb ay u güneş gird-i felekni devr ider / Şeb-çerâğ olmışdur istersen **büt-i** nîk-ahteri
G. 421/1: Sen **büt-i** Leylî elinden olmuşam Mecnûn kimi / İştîyâkuñdan dem-â-dem ağlaram maḥzûn kimi

büt-hâne: Puthane, kilise.

- G. 112/1: Büt-perest oldı gönül **büt-hâneler** küncindedür / Men bilürmen bu dil-i şeydâ neler küncindedür

büt-i ‘ayvâr: Aldatıcı güzel sevgili.

- G. 292/5: Dünyede maḥşûdına her kimse yüzün dönderür / Bu Haţâyî sen **büt-i** ‘ayvâra döndermiş yüzün

büt-i meh-pâre: Ay parçası gibi güzel sevgili.

- G. 258/1: Bugün men bir **büt-i meh-pâre** gördüm / Elinde yüregüm şad-pâre gördüm

büt-i nâ-mihribân: Acımasız, merhametsiz güzel.

- G. 70/2: Ey felek dünyâ yüzinden devr-i hicrân geçdi çoğ / Ol **büt-i nâ-mihribânım** mihribân olmuş durur

büt-i şüh: İşveli sevgili.

- G. 269/2: Ol ser-i küyüñda gezmekden ne hâşıldur maña / Sen **büt-i şüh** kerâmâtın kemâhî görmişem

büt-i tersâ: İmansız güzel; Hristiyan güzel.

- G. 319/5: Ey Haţâyî şol **büt-i tersâ** cemâlin görmege / Her du‘âlar kim kılursın müstecâb itmekdesin

büt-perest: Puta tapan (kimse), sevgiliyi taparcasına seven kimse; aşık.

- G. 112/1: Büt-perest oldı gönül büt-hâneler küncindedür / Men bilürmen bu dil-i şeydâ neler küncindedür

bühtān: İftira.

G. 357/7: Dün dimişdün menden özge yāra virmişsin gönül / Men Hıtaı hāste-hāle bu ne **bühtāndur** yine

bükül-: Bir iş yapamaz duruma gelmek; gücü tükenmek; aşk derdinden iki büklüm olmak.

G. 380/4: Beli ğamdan **bükülmüşdür** gözi nūrı tükülmüşdür / Kāmu bendi sükülmüşdür işi āh u figān söyle

C

cādū: Cadı, büyücü, sihirbaz. Gûyâ saç telleriyle sihir yapan büyücü kadın. Sevgilinin gözü, gamzesi, saçı, kakülü ve ayva tüyleri cadılık özelliklerine sahiptir. Kötülük, zulüm, kan dökme onun işidir (İP, ATO).

G. 260/2: Sevmişem bir lāle-ruḥ bir cādū gözlü dil-beri / Ḥoḳḳa-i mercān tek ağızı ḥaṭṭ ü ḥālî sevmişem

G. 330/4: Gözüñden āhū tek dağlara düşdüm / Ne sihr itdi maña ol iki cadū

G. 355/31: Bu Ḥaṭāyî gönlini ey nergis-i cādū nigār / Özüñe sihr ile ḥayrān itdigün ya'ni ki ne

cādū-şifat: Cadı gibi, büyüleyici.

G. 384/3: Sen teki 'ālemde olmaz ger olursa dil-berā / Bu gözi cādū-şifat hem kaşları mekkār ola

Ca'fer, Ca'fer-i Sâdık: Ebû Abdillâh Ca'fer b. Muhammed el-Bâkır b. Alî Zeynîl'âbidîn (ö. 148/765) İsnâaşeriyye'nin altıncı, İsmâiliyye'nin beşinci imamı, Ca'ferî fikhının kurucusu. Soyu baba tarafından Hz. Ali'ye, anne tarafından Hz. Ebu Bekir'e dayanır. Şîa grupları Ca'fer es-Sâdık'a pek çok mucize isnat etmiş, bütün dua ve dileklerinin kabul olduğunu, dünyadaki bütün lisanları bildiğini iddia ederek hemen her konuda söylenmiş hikmetli sözlerinin bulunduğunu ileri sürmüşlerdir (İA).

G. 373/4: İmām Zeynū'l-'ibād Bâkır u Ca'fer / İmām Kāzım Rızā için bağışla

G. 418/4: İmām Zeynū'l-'ibād Bâkır u Ca'fer / Kāzım Mūsā Rızā'dür Ḥaṭāyî

K. 8/10: Ca'fer yüzünñ ḥarfine yüz ders oḫıdum men / Her şüret ile sūre-i Raḥmān 'Alīdūr

K. 9/6: Muḥammed Bâkır u Ca'fer-i Şādık / İmām Kāzım 'Alī Mūsā Rızādur

K. 10/5: İmām Zeynū'l-'ibād u Bâkır bil / Mevāliler imāmı Ca'fer oldı

K. 15/5: Ki Zeynū'l-'ābid ü Bâkır buyurdı Ca'fer-i Şādık / İmām-ı mu'teber Kāzım 'Alī Mūsā Rızā geldi

K. 16/12: İmām Şāh Ḥaydar oğlına dil ü cāndan rızā virgil / İmām Ca'fer-i Şādık'dan imām Mūsā Rızā geldi

K. 17/7: Ki Ca'fer Şādık olandur şirāt-ı müstaḳīm üste / Anuñ medḥ ü şenāsından gönüllere gıdā geldi

Ca'ferî: İsnâaşeriyye Şîası'nın fıkıh mezhebi olan Ca'feriyye'ye mensup olan, Ca'fer es-Sâdık'ın içtihamını kabul eden.

G. 6/5: Münezzeh mezhebinden her gürühuñ / Mevālî mezhebem ḥaḳ Ca'feriyyem

G. 213/6: Kır Yezîd ile ḥavārici tüket kalmaya ḥiç / Nişe kim Ca'ferî mezhebe taleb-kār degül

G. 257/8: Ulu babam Şaḫī atam Cüneyddür / Şecā'at ehlinüñ ḥaḳ Ca'feriyyem

K. 6/9: Taḥalluş Ca'ferî kıldum anuñ çün / Ḥavāric gözlerinüñ ḥaṇçeriyyem

K. 6/12: Ne üç severem ne ḥod yarısı / Ezelden Ca'feriyyem Ca'feriyyem

K. 7/6: Eger sorarsa münkir söyle ey cān / Kemāl-i fażl ile ḥaḳ Ca'feriyyüz

cāh: İtibar, makam, mevki, rütbe.

G. 300/5: Bu cihānda gitse gitsün mülk ü māl u taḥt u cāh / Ey Ḥaṭāyî gam yime imānum elden gitmesün

cāhidū: "Cihad edin" demektir.

G. 356/21: Vālideynüñ ma'nisin yād eyleyüp her dem-be-dem / Cāhidū lafzında ifnā kıldıguñ ya'ni ki ne

cāhil: Akılsız, şuursuz, kendini bilmeyen, gaflet içinde olan.

G. 18/5: Men cāhil ü nā-dānyam ol ḥüsn için ḥayrānyam / Tā genc iken pinḥān idüm şimdi göründüm zāhirā

G. 47/3: Degme bir cāhil nigāruñ cevriñi çekmek neden / Yā ne her nā-kes ile ḳavl ü ḳarār itmek m'olur

G. 148/1: Ey gönül her ma'nisiz cāhili yār itmek nedür / Ma'nisiz cāhil sözine i'tibār itmek nedür

G. 216/7: Uş Ḥaṭāyî sözlerinden ehl-i 'irfān oldı şād / Cāhil ü nādān raḳīb-i nā-müselmān münfa'il

G. 270/2: Nāz u 'itāb-ı ḡamzelerüñ dime cāhile / Ḥayfım gelür demek saña nādān ne söyliyem

G. 310/1: [Çün] vücūdum şehride buldum dūr ü dūr-dāne men / Men anı 'arz etmenem her cāhil ü nādāna men

G. 321/1: Gönül sen ihtirāz eyle özüñi saḫla cāhilden / Bu ma'niden ki ṭālibsen alursın ism-i 'āḳilden

G. 410/6: Bugünüñ fırsatın dañlaya viren / Yoluñda cāhil ü nādān degül mi

cām: Şarap kadehi; cam şeklen sevgilinin dudağı, ağızıdır. Sevgilinin busesi de şarap gibi sarhoş eder; böylece aşk dertlerini unuttur.

G. 18/3: Cām-ı muşaffādan maña sākī içürdi bir ḳadeḥ / Şüfi ne bilsün men nice ol cāmdan buldum şafā

G. 20/2: Derdümün dermānı ruḥ-sāruñı görmekdür senüñ / Teşneyem bi'llāh dudağıñ şerbetin cām it maña

G. 23/1: Ḥaḳ ezel mey-ḥānesinden virdi bu cāmı maña / Kāyinat ehli ta'accüb kıldılar kamu maña

G. 26/2: Mānend-i cām-ı Ḥıẓr-ı Nebīdür mişāl ilen / Āb-ı ḥayāt içindeki cān-baḫş iden şarāb

G. 27/5: Der-mesācid neylerem va'zın işitmek vā'izüñ / Güşe-i mey-ḥāne yigrekür maña cām-ı şarāb

- G. 31/1: Ser-hoş-i **cām-ı** elestem tā ebed huşyār mest / Mest-i lāya 'kıl gezermen şehir içinde 'ār mest
G. 89/4: Her haste-dil ki bāde-i 'ışkuñla oldı mest / Çeşmüñi sākī la 'lūñi **cām-ı** şarāb oğur
G. 100/4: Yār meclisinde bāde vü **cām** istemen müdām / Kim gerdeni şurāhi anuñ la 'li **cāmdur**
G. 115/3: Sebz-ḥaṭṭ sākīler andan doldurun peymāneler / Hızr **cāmı** tek pür āb-ı çeşme-i hayvān durur
G. 191/2: La 'lūñüzden **cām-ı** mey her kimseye virmek neden / Leblerüñ şerbetini bīmāra göndermek gerek
G. 227/1: Ol perī kim çeşmi sākī la 'li **cāmumdur** menüm / Kaşı mihrāb u yüzi beytū'l-ḥarāmumdur menüm
G. 251/3: Hel etāda Hāk saña çün sākī-i mutlak didi / Āb-ı kevşerden senüñ destüñdedür yākūt u **cām**
G. 252/1: Pür-şarāb olsun hemīşe uş bu **cām-ı** dost-kām / Meclis içre düşmesün ol dost elinden mey müdām
G. 252/2: Sākīyā ol **cāmı** sen doldur tamāmet sun bize / 'Ömri noķşān olsun anuñ kim didi anı ḥarām
G. 340/3: Sākīyā vaķt-i ṭarabdur elde tutgil **cām-ı** mey / Kim benefşe mest olup nergis ḥumār oldı yine

cām-ı cem, cām-ı cemşid: *Tasavvuf gönül.* Cem (Cemşid)'in üzerinde yedi hat bulunan kadehi. Rivayete göre Cem, maiyyeti ile birlikte bir kız gezisindeyken, gökte bir kuş görür. Kuşun ayaklarına bir yılan sarılmıştır. Okçularına kuşa zarar vermeden yılanı vurmalarını söyler. Kuş kurtulunca Cem'in yanına gelir ve gagasından çıkardığı birkaç taneyi bırakır. Bu taneler toprağa ekilince üzüm ve asma elde edilir. Üzümün suyunu içmek adet haline gelir. Ayrıca çok bekleyen üzüm sularının zehirli olduğu inancı yaygınlaşır. Bir gün Cem'in cariyelerinden biri intihar etmek ister. Bunun için de bir köşede unutulmuş ve köpürmüş olan üzüm şirasını içer. Daha sonra kendisinde değişik ruh halleri belirir. Oda şırayı uzun müddet bekletip içmeyi adet haline getirir. Bu sıra şaraptır. Bu nedenle şarap, Cem ile birlikte çok anılır. Cem'in kadehi ise üzerinde yedi hikmeti bildiren yazıların bulunduğu bir kadeh imiş (İP). Cam-ı Cemşid de denir. Bir başka rivayete göre ise yedi madenden mamul bir sihirli kadehtir. Bir adı da cām-ı cihan-nümâdır (ATO). Bu kadehin Keyhusrev, Süleyman Peygamber veya Büyük İskender'e de ait olabileceği kabul edilmiştir. Dünyadaki gelişmeleri cam-ı Cem'den izleyen Cemşid'den sonra bu kadeh Keyhusrev'e, ondan da Dârâ'ya miras kalmıştır. *Şahname*'de Cemşid'den genişçe söz edildiği halde, onun böyle bir kadehi olduğuna dair bilgiye rastlanmaz. Fakat Keyhusrev anlatılırken onun böyle bir kadehi olduğundan söz edilir. Cemşid'in ününün Keyhusrev'den daha yaygın olması ve bazı Müslümanların onun İsrailoğullarına gönderilen Süleyman Peygamber ile aynı kişi olduğunu kabul etmesi ve ayrıca şarabın da Cemşid tarafından bulunmasından hareketle Keyhusrev'in kadehi cām-ı Cem ve cām-ı Cemşid adlarıyla anılmaya başlanmıştır (NY).

- G. 26/6: Āyīne-i Sikender ü hem **cām-ı Cem** budur / İzhār ider cihānı kılur şeyḫi çün şebāb
G. 115/5: **Cām-ı Cemşid ü Cemüñ** devrānı ḥatm oldı tamam / Devr-i **cām** imdi anuñdur kim şeh-i devrān durur
G. 135/5: Ḥaṭāyī bendeye sākī içürmiş **cām-ı Cemhādan** / Görüñ mey-ḥāne küncinde 'aceb mestāne düşmişdür
G. 177/4: Müşk ü 'anber micmeridür yoḥsa **cām-ı Cem** durur / Büy-ı ḥūbuñdan anuñ dāyim mu 'aṭṭardur dimāğ

cām-ı muşaffā: Arınmış, temiz, parlak kadeh.

- G. 18/3: **Cām-ı muşaffādan** maña sākī içürdi bir kadeḥ / Şüfī ne bilsün men nice ol cāmdan buldum şafā
G. 356/17: Çünkü devr itmez ayağı meclis-i 'uşşāk ara / Leblerüñ **cām-ı muşaffā** kıldıḡuñ ya 'ni ki ne

cām-ı şāf: *mecaz-ı mürsel* halis şarap.

- G. 105/4: Āb-ı kevşerdür dudaḡuñ bāğ-ı cennetdür yüzüñ / Kim maña la 'lūñ şarābı **cām-ı şāf** olmuş durur

cām-ı şarāb: Şarap kadehi.

- G. 67/3: Dil-berüm **cām-ı şarāb** içmiş işitdim nuḳl içün / 'Āşıḳ-ı dil-haste bağrından kebāb almış gider

cān: Nefis, ruh, bedenin hayatietini sağlayan ana unsur; aşğın en değerli varlığı can nakdidir. Can nakit olunca da ten de metā olarak alınır. Bunun tersi, yani can metā olduğunda ise sevgili onun müşterisi şeklinde tasavvur edilir. Nakit her an kullanmaya hazır bir değer ve sermaye olduğu için sevgilisi veya sevgilisi uğruna aşğın verebileceği, vermekten çekinmeyeceği, bu yolda hesapsızca harcayacağı, kurban ve feda edeceği en değerli varlığıdır. Gönül; manevi hiselerin, acı ve ızdırabın idrak merkezi. Can bazen sevgili yerine kullanılır: "ey can"; "cânâ"; "cânân"; "cânâne" (İA).

- G. 3/1: Şanma kim sen gitdüñ ey ay yüzlü **cān** ḳaldı maña / Cān senüñlen gitdi cism-i nā-tüvān ḳaldı maña
G. 4/5: Dil-berün gitdi Ḥaṭāyī sen nidersin dünyeyi / Çünkü **cān** gitdi bu ten yā Rab niye ḳaldı maña
G. 5/1: **Cān** olmaz ise sen teki cānān yeter maña / Vaşluñ bu haste göñlüme dermān yeter maña
G. 7/3: Müdde'iler ṭa 'nesinden şanmañuz kim men dönem / Ol menüm **cānum** içinde **cān-ı cāñāndur** maña
G. 9/2: Ancaḡ yüzüñ görende senüñ **cān** degül melül / Zülfüñ kimi göñül daḡı berhem durur maña
G. 11/1: Dil-berā 'ışkuñ tenümde sevgülü **cāndur** maña / Pertev-i mihr-i ruḡuñ ḥürşid-i tābāndur maña
G. 13/2: Tā ki 'ışkuñ belāsi **cānuma** kār eyledi / Ey ṭabībüm bilmezem kim var mı bu derde devā
G. 13/3: Dāne-i ḥālūñe tā kim murg-ı **cān** kıldı tama / Dām-ı zülfüñ ḥalkāsına oldı **cānum** mübtelā
G. 13/5: Özge 'aşıklar egerçi dil virür dil-dārına / Bu Ḥaṭāyī haste gör yoluñda kıldı **cān** fedā

- G. 15/3: Ey dil ü dîn siz çıkuñ evden ki dil-darum gelür / Sen de ey **cân** durma kim biz virmişüz ruşat saña
- G. 18/7: **Cân** u cihânı sızsızüñ neyler Haṭâyî haste-dil / Senden müdâm ihsân diler çünki gedâdur bî-nevâ
- G. 19/1: Nuṭṭ-ı enfâs-ı Mesîhüñ dem-be-dem **cândur** maña / Çünki men Hızram dudağuñ âb-ı hayvândur maña
- G. 22/1: Min ba'd eger menümle ḥabîb olsa âşinâ / Men **cânumı** yolında anuñ eylerem fedâ
- G. 24/4: Cennet-i vaşluñdan ey **cânum** meni dūr eyleme / Kim firâkuñ âteşinde çekmişem dâyim 'azâb
- G. 26/5: İçmiş şarâb-ı la'li çü ser-ḥoş öper ayağ / Nuṭl eylemekde **cân** ü cigerden diler kebâb
- G. 27/8: Cân virüp ma'şûkanuñ yolında bî-rey ü riya / 'Âşık oldur kılmaya her müdde'iden ictinâb
- G. 28/4: Ey sâki-i muḥabbet-i **cân** âferîn saña / Peymâne-i lebûñden içen istemez şarâb
- G. 29/3: Hilâl kaşuñı tâ ki gördi çeşmüm / Bu **cânum** 'ıyduña kurbândur ey dost
- G. 31/3: Haḫḫına 'âşık olanlar **cân** u başa kalmasun / Ol yüze müştâk olanuñ kıblesi dîdâr mest
- G. 32/5: Şol dil-ber-i ḥuceste-liḫânuñ yolında kim / Şaldı Haṭâyî **cânını** bâzâra 'âkıbet
- G. 33/3: Anuñçün eylemez âhı bu **cânum** reh-güzârûnda / Harâmîler çaparlar kârvânı çün tütün görgeç
- G. 37/1: Munca cevır itdûñ maña nâ-mihribânlığdan ne sūd / Öldürenen şoñra ey **cân** mihribânlığdan ne sūd
- G. 41/5: **Cânumı** 'ışkuña teslim eyledüm ihlâş ile / Ol perî-peyker meni yâ Rab neden kılmaz pesend
- G. 43/1: Ol perî-peyker ki çeşmümden nihân olmuş durur / Bâki 'ömrüm olsun ol cismümde **cân** olmuş durur
- G. 43/2: Yâ Rab ol gözler ne bâğuñ nergis-i şehlâsıdır / Kim ğamından cism ü **cânum** nâ-tüvân olmuş durur
- G. 44/1: Ḥasretüñ derdinden ey **cân** bağrum oldı pâreler / Sûz-ı 'ışkuñ yüregümde her dem eyler yaralar
- G. 44/3: Düşdi ḥüsnüñ manzarına **cân** u dil hem gözlerüm / Çäre yolı nâ-çâr olupdur n'eylesün bî-çâreler
- G. 47/1: Bu maşraba pür-şafâ-yı **cândur** / Der-pâ-yı şurâhı hoş mekândur
- G. 47/3: **Cân** devletini bilür tamâmet / Sağınma anı ki bî-zebândur
- G. 50/15: Haṭâyî şeh yolında **cân** fedâdur / Çi cây-ı mülk ü mâl ü sîm ü zerdür
- G. 50/2: Kuşansa ğâziler seyf ü silâhı / Münâfiḫ **cânına** ḥavf u ḥaṭardur
- G. 52/2: Şehâ kurbân getürdük biz bu **cânı** / Şehüñ ğüfti bizüm imânumuzdur
- G. 54/1: Vücûduñ bu göñlüm **cân** dimişdür / Lebûñi la'l ile mercân dimişdür
- G. 54/5: Ayağuñ tozına ey nûr-ı Rahmân / Haṭâyî **cânını** kurbân dimişdür
- G. 56/1: Her zamân kim karşıma ol dil-ber-i meh-rû gelür / **Cânuma** bir ot düşer bu dilüme yâ hû gelür
- G. 56/4: Cânumı kurbân kılardum yolına ol dil-berüñ / Ol zamâne kim diyeler ol büt-i meh-rû gelür
- G. 57/1: 'Âşık iseñ gel berü kim **cân-ı cānān** mendedür / Zâhidâ pes ḥandasın kim nûr-ı imân mendedür
- G. 57/10: Men şehâ bu **cânumı** şıdk ile kurbân kılmışam / Ger kabûl kılsa velâyet 'ıyd-ı kurbân mendedür
- G. 58/1: Menem bir ten velikin **cân** anuñdur / Ki her kim **cân** kıyar cānān anuñdur
- G. 5/11: Haṭâyî **cân** fedâ şol yâre kıl kim / Cihânda cümle cism ü **cân** anuñdur
- G. 59/1: Menüm bu tendeki **cânum** 'Alîdür / Menüm hem dîn ü imânüm 'Alîdür
- G. 60/1: Menem bir ten velî **cânum** 'Alîdür / Damarumda gezen kanum 'Alîdür
- G. 66/2: Şad u feraḥ bolup dil ü **cânum** zebânuma / Ehlen ve ḥayr-maḫdem ü şad merḥabâ gelür
- G. 69/8: Ezelden anı sevdim **cân** ü dilden / Sağınmasun ki 'ışkum serserîdür
- G. 71/1: Bizüm ol dil-rubâ cānānemizdür / Meger ol **cân** degül cānā nemizdür
- G. 71/5: Gülen de dişlerüñ ağızında ey **cân** / Şadef içindeki dürdānemizdür
- G. 72/2: Ḥadengi **cân** fedâdur ğamzeñ ey dost / Kaşuñ üste kurulmuş yaya beñzer
- G. 74/1: Dil-berâ **cânumda** derdün bir devâ nisbetlûdür / Her cefâ gelse maña senden vefâ nisbetlûdür
- G. 78/4: Dün didüm bir bûse vir dir **cân** virüp almağ gerek / Bu mekân içre metâ'-ı râygāñi ḥandadır
- G. 79/1: Tâ menüm göñlümde **cānā** ḥasret-i cānānedür / Haḫ bilür kim ağlamağdan gözlerüm peymānedür
- G. 79/3: Men saña her dem du'âlar kıluram ey bî-vefâ / Ey şanem niçün senüñ her günde kaşduñ **cānedür**
- G. 79/2: 'Arzuñ gülşen durur **cânum** aña bûlbûl kimi / Ruḫlaruñ çün şem'dür göñlüm aña pervānedür
- G. 80/1: Ne insānsan sen ey **cân** kim cemālün Haḫka mazḥardur / Kaşuñlan kâmetüñ şekli maña miḫrâb u minberdür
- G. 81/1: 'İşkuñ ey dil-ber göñül taḫtında şâh olmuş durur / Şüretüñ **cân** mülkine ḥürşîd ü mâh olmuş durur
- G. 89/1: Cānā senüñ cemālünüñ **cân** âfitâb oḫur / Ḥüsnüñ kitâbı şerḫini ümmü'l-kitâb oḫur
- G. 90/1: Yañağuñ ey perî **cân** menzildir / Bu bûlbûlnüñ gül-istân menzildir
- G. 94/1: 'İşkuñuz cānā bu göñlüm taḫtına sultân durur / Bu vücûdum mülkine ḥayl-i ḥayālün **cân** durur
- G. 95/1: Ol şanem kim gice gündüz **cân** anuñ hayrânıdır / 'Aḫl ü fehîm andan berü 'ışk ile ser-gerdânıdır
- G. 95/2: Dil-berüm yârum 'azîzüm ğam-güsârum münisüm / Cân-şikârum sevgü yârum **cânumuñ cānânıdır**
- G. 97/1: Gitmesün 'ışkuñ ki bir genc-i nihân elden gider / Bil ki sen gitseñ yanumdan tende **cân** elden gider
- G. 104/1: Bu menüm cismümdeki zaḫmetlerimni **cân** bilür / Maña hicrân n'itdügün ol dil-ber-i cānān bilür
- G. 104/3: İncimez bu haste **cânum** derd-i hecrüñden senüñ / Cevr ü ḫaḫruñ geldigünce luṭf ile ihsân bilür
- G. 110/1: 'İşk meydânında her kim **cân** ilen baş oynadur / Yâr öninde ğamzedür kirpük ilen kaş oynadur
- G. 114/1: Dil-berâ dilde senüñ mihr-i ruḫuñ **cân** kimidür / Şerbet-i la'l-i lebûñ derdüme dermân kimidür
- G. 115/1: Bu şurâhî fi'l-meşel bir dil-ber-i **cānān** durur / Râh-ı ruḫ-efzâ anuñ içinde nâzûk **cân** durur
- G. 119/8: 'Alîdür kâḫî-i bâz u kebûter / Haḫ için **cân** kılan kurbân 'Alîdür
- G. 122/1: Dil-berâ 'ışkuñ senüñ cismümde **cânum cānıdır** / Vaşl-ı ruḫ-sâruñ ḥayâlî göñlümüñ miḫmânıdır

- G. 112/4: Cismini terk itdi dil kūyında dutmışdır maḳām / Kim ki **cān** terkin kılur cānāneler kūncindedür
- G. 122/2: Firḳatūñ derdinde dāyım ḥaste **cānum** boldı zār / Şerbet-i la‘l-i lebūñ bu derdümūñ dermānidür
- G. 123/1: Dil-berā ‘ışḳ-ı ruḥūñ dāyım bu **cān** üstindedür / Bir güle nisbetdür ol kim gül-sitān üstindedür
- G. 123/3: ‘İşḳuñ şayd olalı her dem bu **cānum** ḳaşdına / Ḳaş u gözūñ dil-berā tır ü kemān üstindedür
- G. 124/2: Başum ḳurbān yolında mürşid-i Ḥaḳ / Nice yüz miñ teki **cāna** ḳıyan var
- G. 127/1: Ey perī ḥüsnūñ senūñ cismümde **cāndan** yaḥşıdır / Bil ki ancaḥ **cān** degül **cān** u cihāndan yaḥşıdır
- G. 128/5: Teşne-dildür bu Ḥaṭāyī **cān** virüpdür la‘lūñe / Nice kim la‘lūñ ‘aseldür dil aña zenbūr olur
- G. 130/6: Ezelden **cānumı** ḳurbāna virdüm / Kabūl eyle şehā ḳurbān senūñdür
- G. 131/5: Aşinādur bu Ḥaṭāyī sözi ey **cān** bilene / Özini bilmeyene dime ki bīgāne gelür
- G. 132/1: Dil-berā mihrūñ ezelden şıdḳ ile **cānumda** var / Andan özge kimse yoḥdur kim bilür Perverdigār
- G. 135/3: Ḳaşuñ yayını ḳurmışsın bize ez-ḡamze her sâ‘at / Eyā dil-ber anuñ sehmi yaḳın kim **cāna** düşmişdür
- G. 138/5: Yāruñ Ḥaṭāyī kūyına **cān** vir be-şıdḳ-ı dil / Yāram diyen saña ḥaçan aḡyāra yār olur
- G. 139/1: Şem‘-i ḥüsnün çevresinde **cān** u dil pervānedür / Yanmayan ol şem‘e ḳarşu bī-ḥaber pervā nedür
- G. 140/2: **Cāna cān** itdüm yaḳın öyle ezelden Ḥaḳ bilür / **Cānumuñ cānı** menüm şol dil-ber-i cānānedür
- G. 142/1: Ol giden yārum mıdır yā iḥtiyārumdur gider / Bilmezem **cānum** mıdır yā sevgü yārumdur gider
- G. 142/2: Tende **cānum** ḳalmadı anuñla olmışdır revān / Ol menüm rûḥ-ı revānum yā nigārumdur gider
- G. 142/3: Cānum aından ayru tende bir dem eglenmez menüm / Ḡam meni eyler helāk ol ḡam-ḡüsārumdur gider
- G. 145/7: Ḥaṭāyī vaḥdet-i **cān** bülbulidür / Cemālūñ gülşen ü gül-zār olupdur
- G. 146/11: ‘Ömr birdür gün bugündür yitse dem sâ‘at dimez / Bāḳi olmaz **cān** bu tende fānidür edvār bir
- G. 149/1: Men ‘āşıḳam saña şanemā munca yıl durur / **Cānum** fedā yoluña vü ḳanum sebīl durur
- G. 151/6: Olsa bir yol ehli **cān** nādān ḳatında vāḥ yazıḳ / Ḥaḳ anı göstermesün ol kimseye düşvārdur
- G. 152/1: Ey müselmānlar bugün ol yār pinḥān ayrılır / Uçdı rûḥum gitti ‘aḳlum gövdeden **cān** ayrılır
- G. 152/2: Ayrılır ol yār-ı ser-dārum gider ḳoymış meni / Şad hezārān dād u bī-dād bendeden **cān** ayrılır
- G. 160/1: Dil-berā mihr-i cemālūñ tende **cān** kūncindedür / Diysi olmaz tendedür rûḥ-ı revān kūncindedür
- G. 161/3: Ādeme cümle melāyikler ki secde ḳıldılar / Bildiler ki Ādemin cisminde **cānı** şāhdur
- G. 162/4: Ey yüz ıl mürdesi sen Allāha şüḳr it dur yūri / ‘İsi-i dem-sāz geldi nefḥa-i **cān** devridür
- G. 167/5: Ka‘be-i vaşluña virdüm **cānumı** ḳurbān veli / Ḥacı oldum ḳan tökerem ḥani ḳurbān-ḡāhumuz
- G. 170/5: Bende Ḥaṭāyī **cānını** saña fedā kılur / Ey āfitāb-ı tal‘at u şun‘-i İlāhumuz
- G. 172/1: Ey dudaḡuñ şehd ü şekkerdür siyeh ḥālūñ meges / Olmasun ‘ışḳuñdan ayru tende **cānum** bir nefes
- G. 172/4: Çün ezelden ‘ışḳuñuz **cānumda** Ḥaḳdandır naşīb / Ḥaḳ bilür kim tā ebed göñlümde vardur ol heves
- G. 176/3: Tā deḥānuñ şadefin açduñ sen ez-luṭf u kerem / Şekker elfāzuñdan ey **cān** dürr-i pinḥān oldı fāş
- G. 179/2: Saḡlar idüm mihrini göñlümde dāyım **cān** kimi / Sırrı fāş itdi vü settār olmadı ḥayf oldı ḥayf
- G. 181/1: Menüm **cān** u cihānum sensin ancaḥ / Meni öldürmegil hecrūñde elḥaḳ
- G. 182/1: Men görmedüm zamānede ḥüsnūñ kemāli tek / Bu **cāna** mūnis olmadı mihrūñ ḥayālī tek
- G. 183/2: İḥtiyārumlen menüm düşmezdi **cānum** ‘ışḳuñ / N‘eyleyim çekdi ḥayāl-i zülfūñüz ḳullāb tek
- G. 185/1: İstemem cismümde **cān** ol lebleri **cānum** gerek / Bir daḡı ol ay yüzün görsem ki imānum gerek
- G. 185/5: Bu Ḥaṭāyī ḳulluḡa bağlandı ḥidmet ḳurşaḡın / Ol gözüm nūrı şanem ol sevgülü **cānum** gerek
- G. 188/5: ‘Aşıḳam dirsın dilā şartı budur ‘aşıḳlaruñ / Her ne kim cānāne ḳılsa **cāna** hoş gelmek gerek
- G. 189/1: Tā vücūdum ‘ışḳuñuz yolında bolmışdır helāk / Ayaḡuñ tozından ayru oldı **cānum** derd-nāk
- G. 190/1: Ey ki ‘ışḳuñdan olupdur **cān** ü dil ḡamdan helāk / Sen ne maẓḥārsan cihānda ey cemālī nūr-ı pāk
- G. 192/2: Her kimūñ **cānında** ḥūblar ḥasreti vardur müdām / Dünyede ‘ār itmesün dīdāra göndermek gerek
- G. 194/4: Cānumnı ‘ıyd-ı vaşluña ḳurbān idem revān / Bir gün ola ki ḳaş-ı hilālūñ görem senūñ
- G. 195/5: Ḳahr u cevruñ luṭf ḳıldı bu Ḥaṭāyī ḥasteye / Merḥabā hoş geldüñ ey **cān** luṭf u iḥsān eyledüñ
- G. 199/2: La‘lūñ eger virürse şifā derd-mendine / Bir būsese **cānı** bahādur Ḥaṭāyīñüñ
- G. 200/1: Ḳarşudan dün geldüñ ey serv-i revānum sen midüñ / Zinde ḳılduñ uş bu cānsız cism ü **cānum** sen midüñ
- G. 201/1: Beşāret göñlüme şān sen mi geldüñ / Bu ḳuru cismüme **cān** sen mi geldüñ
- G. 202/4: Ölürem bu derd ilen kim göñlüm āhenden degül / Bu **cānumda** ḳalmadı cismümde perrān oḡlaruñ
- G. 204/3: İster idüm sāye-i vaşluñda ey **cān** diñlenem / Uşta zulm itdüñ maña vaşluñı hicrān eyledüñ
- G. 205/7: Ḥaṭāyī çeşm-i mestinden ḥabībūñ iḥtirāz eyle / Eger ḳanuñ döker her dem çün oldur **cān-ı cānānuñ**
- G. 206/3: Ne **cānsan** sen menüm cānumdan artuḡ / Göñülden gitmedi bir dem ḥayālūñ
- G. 207/6: Ḳılavlu ḡamzesi elmāsa beñzer / Yaman ḳaşd eylemişdür **cāna** çeşmūñ
- G. 207/7: Men-i dutsaḳı sen virdüñ bu **cāna** / Çeker her dem meni dīvāne çeşmūñ
- G. 213/5: Leşkerüm ḡāzilerüm şūfilerüm pīrelerüm / **Cān** ile başı bu yolda maña inkār degül
- G. 214/1: Bu ezilmiş **cān** u dilden āḥ āḥ eksük degül / Gice gündüz muttaşıldır ḡāḥ ḡāḥ eksük degül
- G. 214/4: İşigūñden gitmezem anca ki **cānum** tendedür / Çetr ü ḥar-ḡāḥ-ı ḥümāyūn bār-ḡāḥ eksük degül
- G. 217/1: Her ne varın şāḥ yolına virmeyen bizden degül / Sevdüḡüne **cān** u başın ḳıymayan bizden degül
- G. 217/2: Ana ata ḳavm u ḳardaş ehl-i ‘ışḳ ḳayda imiş / Nām u neng ü **cān** u başdan geçmeyen bizden degül
- G. 221/3: Zaḥmet-i derdüñ göñülde ‘ayn-ı dermāndur maña / **Cān** dimen mihrūñi tende bil ki cānānum direm

- G. 222/2: Nice kim cevri ü cefâ kılsañ bu ğam-gîn göñlüme / Ol ğamuñdan ağırman **cānumda** minnet bilmişem
- G. 222/3: Tende **cān** olduğca gitmen āsitānuñdan senüñ / Ayağñuñ toprağın baş üste devlet bilmişem
- G. 224/4: Bir perñün yüzine hayrān u zāram **cān** ilen / Şol leb ü zülf ü ruh u hem haññ u hālñ görmişem
- G. 227/3: Ol perñ-peyker niçük **cānum** kuşın bend itmesün / Dānedür hālī perñşān zülfī dāmumdur menüm
- G. 228/1: Çıhmadı 'ışkuñ senüñ bir lahza **cānumdan** menüm / Mihr-i hūsnüñ yeg durur rüh-ı revānumdan menüm
- G. 229/3: Zecr ü hecrüñ leşkerinden kişver-i **cāna** ne ğam / Çün hayālñ göñlümñ tahtında sultāndur menüm
- G. 231/1: Ol perñ 'ışkına men **cāndan** giriftār olmışam / Kim firāk u miñnetinde rüz u şeb zār olmışam
- G. 234/1: Ol perñ-peyker şanem cismümde **cānumdur** menüm / Gitmesün göñlümde ol rüh-ı revānumdur menüm
- G. 235/1: Ey **cān** men cemālññ gördükçe **cān** virem / Görsetme kim cemālññ görsem revān virem
- G. 235/2: Bir şemme ger getürse şabā bñy-ı zülf-i yār / Baş ile **cān** u 'aql u göñül tercemān virem
- G. 235/3: Vaññ-i ecel gelürse melek **cān** için maña / Yüzññ görmedin aña **cānum** haçan virem
- G. 236/3: Bir zerrece cemālññ 'arż eylesen maña / **Cān** u cihānı cümle saña tercemān direm
- G. 240/1: Göñülde 'ışkuñ **cān** tek dilerdüm / Saçuñ küfrini imān tek dilerdüm
- G. 242/1: Senüñ tek dil-ber-i cānāna yetdüm / Zi-hicrān ölmüş iken **cāna** yetdüm
- G. 243/5: Bu Hañāyī dünyede hüşyār olmaz bir zamān / Tā kim ol peymāne-i la'lñ durur **cānum** menüm
- G. 246/4: Cefā vñ miñnetññ tā geldi **cāna** / Belālardan kamu dñr oldı göñlüm
- G. 247/1: Dil-berā tā kim vişālññ gitdi yanumdan menüm / Dñrlü miñnetler geçer her lahza **cānumdan** menüm
- G. 247/4: Kabrüm üstine şabā luñf eylegil kılğil güzār / Bir haber virgil maña **cān** u cihānumdan menüm
- G. 250/1: Ol perñ ra'nā giden serv-i revānumdur menüm / Sāye şanmañ sürünen yanınca **cānumdur** menüm
- G. 254/4: **Cānumuñ cānānesidür** şol nigāruñ ğamzesi / **Cānuma** nüş eyledüm cānāneye göndermişem
- G. 261/3: Lebññe **cān** didümse tökme kanum / Sorup senden bahāsın bilmez idüm
- G. 263/2: Cānumı tarh itmişem yoluñda ey ārām-ı cān / Göñlüm içinde hayālññ **cāna** nisbet kılmışam
- G. 268/2: Fikr-i endüh-ı firāk u miñnet-i hicrān ile / **Cāna** yetdüm ğamdan u ğam-h'ārı gitdüm görmedüm
- G. 272/5: Yanmağdan ey Hañāyī gel incitme **cānuñ** / Çün söyledññ ki āteş-i cānāna yanaram
- G. 273/8: Didüm al **cānumı** bir kanla bārī / Didi öldürmezem seni sınaram
- G. 274/1: Çeşme-i la'lññden ey **cān** teşneyem āb isterem / Hasteyem hecrüñ beyābānında 'unnāb isterem
- G. 275/3: Bu Hañāyīññ murādı dāyimā Hağdan budur / Ey 'azizüm cism ü **cānuñdan** ırağ olsun elem
- G. 276/1: N'ola ey dil-ber eger sen **cānum** olsayduñ menüm / Ğam yimezdüm dünyede cānānum olsayduñ menüm
- G. 278/3: 'Aşkuñ yolında **cān** ile baş eyleyem fedā / Senden ki tā maħabbet ile behre-mend olam
- G. 279/1: Gel ey dil-ber tenümde **cān** olupsan / Ne **cānam** belki hem cānān olupsan
- G. 281/1: Dil-berā derd-i firākññ koymadı cismümde **cān** / Anca ağıdı kanlu yaşum kalmadı bağrumda kan
- G. 282/1: Gel ki cānā senden özge tende men **cān** istemen / Tā ki sen varsın menüm **cānumda** cānān istemen
- G. 283/3: 'Işğ geldi göñlüme hükm itdi **cānum mülkine** / Şükr kim öz tahtına uş geldi sultān yeñiden
- G. 285/4: Dñn dimişsin isterem bir bñseme yüz **cān** bahā / Ol metā'a menden özge hiç ħarīdār istemen
- G. 286/3: İstemez bu ħaste göñlüm özgelernññ minnetin / **Cānuma** vaşluñdan özge nesne ğam-h'ār olmasun
- G. 286/5: Bu Hañāyī ħasteni divāne zāhid mest oğur / 'Işkuñuz **cānumdan** ol bir lahza hüşyār olmasun
- G. 287/3: Anca kim dünyā yüzinde ħaste **cānum** tendedür / Çıhmadı derd-i firākññ bu ħarāb-ābāddan
- G. 289/1: Görmek ister yüzññ 'ışğ ile bu **cān** şimdiden / Ey perñ vaşl ile kılğil derde dermān şimdiden
- G. 293/4: Virmişem dellāl-ı 'ışka **cānumı** behr-i mezād / Sen ħarīdār olmağa bāzāra döndermiş yüzün
- G. 295/1: Cemālññ göreli **cān** buldum ey cān / Yüzññ nūr-ı imān buldum ey **cān**
- G. 295/4: Cemālññ göreli **cān** buldum ey **cān** / Yüzññ nūr-ı imān buldum ey **cān**
- G. 295/2: Yüzññ derdinde gerçi ħaste idüm / Vişālññ derde dermān buldum ey **cān**
- G. 295/3: Senüñ mihr-i cemālññ şükrññ 'llāh / Göñül tahtında sultān buldum ey **cān**
- G. 295/4: Bi-ħamdi'llāh ki hicrān zūlmetinde / Lebññi āb-ı ħayvān buldum ey **cān**
- G. 295/5: Hañāyīyem ayağñuñ toprağında / Bugün mülk-i Süleymān buldum ey **cān**
- G. 297/2: La'line **cān** bahā didi virdüm revān aña / Ol bñ-vefāyı gör ki gidermez bahānesin
- G. 300/1: Cān durur cismümde 'ışkuñ **cānum** elden gitmesün / **Cān** giderse ğam degül cānānum elden gitmesün
- G. 302/2: Cānlar şikārın itmege şayyād gözleri / Kirpügi oğ u kaşları peyveste yay olan
- G. 302/6: Vaşluñ nevāsın istese **cānum** 'aceb degül / Muñtāc olur hemişe ğaniye gedāy olan
- G. 303/1: Dñn didüm terk it yolında mende **cāndur** sen diyen / Līk bu cismüm içinde lā-mekāndur sen diyen
- G. 303/3: Men didüm gördüm şebistān perdeden ol çeħreñi / Yār aydur yār degüldür tende **cāndur** sen diyen
- G. 304/3: Gerçi 'ıyd oldı cemālññ ħalka ey ebrū-hilāl / Bendeyem ol 'ıyd için **cānumı** kurbān eyleyen
- G. 308/8: Hañāyī çün seni **cān** ile sevdi / Seven ölsün mi sultānum ne dirsın
- G. 308/1: Kızıl gül bağ u bustānum ne dirsın / Fedā olsun saña **cānum** ne dirsın
- G. 308/3: Eridi iligüm kaldı sümügüm / Bu teni terk ider **cānum** ne dirsın
- G. 309/2: Şehi görende şād olur sevinür / Bu **cānum** tende şāhuñ göñli bilsün
- G. 310/4: Virse idi kāmumı ol şāh u sultānum menüm / **Cānumı** kurbān kılayum ol şeħe sultāna men
- G. 311/1: Şol menüm çoğ sevdüğüm 'ālemd e sultāndur bugün / Yār eger kabūl ider **cānumı** kurbāndur bugün

- G. 311/5: Ey Hataî sen ğanîmet bil bu dirlik devrini / Dañla çün ölmek gerek **cân** tende mihmândur bugün
- G. 312/1: Cānumı ğarķ eyledüm çün 'ışķ deryāsında men / Olmazam 'ālem ħarāb olursa pervāsında men
- G. 315/1: Hāk te'ālā hūb yaratdı bu teni ol **cân** için / Bir 'aceb ħalvet-serāy açmışdur ol mihmān için
- G. 316/2: Degmenüñ ħaķķı degüldür şūfilik da'vî kıla / Başını yolda qoyuban **cānına** gelsin kıyan
- G. 318/3: Kim ki qurbān eyledi **cân-ı** 'azîzin yār için / Ehl-i 'irfān katıda şāhib-kifāyetdür bugün
- G. 320/1: Dil-berā sensiz çeker **cānum** cefā bilmez misin / Qalmışam küy-ı ğamuñda mübtelā bilmez misin
- G. 320/3: Didüm ey **cân** sende var mı bir devā dir bilmezem / Ey cefā-cū çün cefā bildüñ vefā bilmez misin
- G. 322/1: Neler çeker bu **cānum** yār elinden / Ol iki gözleri hūn-ĥ'ār elinden
- G. 324/4: Cānum durur 'ayıblamavuñ dostlar menî / Dönmez gözüm müşāhade-i ħaṭṭ u ħālden
- G. 329/4: Ki senden ayru ħiç yoĥdur ħayātum / Qarār ider niçük **cân** tenden ayru
- G. 334/1: **Cānum** tükendi ħasret-i cānāneyem yine / Şem'-i ruĥına 'ışķ ile pervāneyem yine
- G. 336/1: Ger menümlen ol meh-i nā-mihribānum söyleşe / Haste cismümde bu **cân-ı** nā-tüvānum söyleşe
- G. 337/1: Ger menümlen bir gün ol şāh-ı cihānum söyleşe / Dilde nuṭķum qalmaya anuñla **cānum** söyleşe
- G. 339/5: Firķatüñ şevķinde bu **cân-ı** ciger-sūzum menüm / Bir kebāba beñzer ol kim çizginür nār üstine
- G. 342/1: Derd-i 'ışķuñ dil-berā tā geldi bu **cân** üstine / Şanasın kim geldi 'İsā cism-i bî-cān üstine
- G. 346/5: Bu Hataî **cānını** qurbān ider ol māha kim / Pertev-i mihr-i cemālün aya şalmışdur yine
- G. 346/2: 'ışķ-ı rüyūndan gönül ister ħalāş olmağ velî / **Cānumı** zūlfūñ siyeh sevdāya şalmışdur yine
- G. 349/1: Ħayālūñ meskenidür **cân** içinde / Yine Yūsuf n'ider zindān içinde
- G. 350/2: Cānı terkin kılmayan cānāna vāşıl olmadı / Qul gerek kim maĥrem ola ħazret-i sultān ile
- G. 351/5: Ey Hataî yār yolına **cānuñı** itgil fedā / Geç bu dünyā şöhretinden sen anı var isteme
- G. 355/14: İstemişdüñ katlümü **cân** müjde virdüm merdūme / Göz ü gönölümni peşimān itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/26: Men gedāya çünki yoĥdur rahmuñ ey **cân** 'ışķuñ / Gönölümün tahtında sultān itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/30: Her sūtūnuñ kaşr-ı bāğ-ı dilde **cân** miķdārını / Nisbet-i Ħannān u Mennān itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/27: 'İyd-ı yüzün çün şēhā müjgān oĥıylan **cānumı** / Kaşlaruñ yayına qurbān itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 356/22: Ayağı tozında ol serv-i revānuñ ey gönül / Virmek için **cân** müheyyā kıldıĥuñ ya'ni ki ne
- G. 356/14: Asmağ için **cānumı** bir kıl ilen ey nev-nihal / Serv tek qaddüñi peydā kıldıĥuñ ya'ni ki ne
- G. 359/1: Çeşmün atanda ğamze meger **cân** diler yine / Cellādı gör ki tökmek için qan diler yine
- G. 361/3: Gel ey gönölüm sefer eyle bugün yevmü'l-hidāyetdür / Cihān u **cānı** koy fi'l-cümle ğitsün külli yağmaya
- G. 362/5: Cānuñı şükrāne vir başuñ ile çarĥ oynagil / Tanıyup nefsünü çalgil ka'beteynün tāsına
- G. 362/3: **Cân** ile başdan geçen bu baĥrda ğavvāş olur / 'Āķıbet bir gün tumar ol gevherün deryasına
- G. 369/5: Ele girmez ħani ol esrük ü dīvāne 'āşık / Derdi ol ma'sūķanuñ rāĥat-ı **cāndur** bilene
- G. 371/1: Biz ol **cân-ı** yegāneyüz yegāne / Ne bilür bizi her nāşî biĥāne
- G. 372/1: Menem sultān-ı 'ālem **cân** içinde / Yirüm vardur kamu cānān içinde
- G. 372/6: Şerī'atdur tarīķatdur ħaķīķat / Güzindür ma'rifet bu **cân** içinde
- G. 372/8: Hataîyem özüm Şāh Ħaydar oĥlı / Bu remzi saĥlagil sen **cân** içinde
- G. 375/2: Kaşuñ gözünle kirpügüñ ol nāz u şiveler / Her biri **cāna** dürlü belādur Hataîye
- G. 377/7: Uş bende Hataîyünün maĥbūbı 'aceb **cāndur** / Cibril-i emîn kıldur küyındaki ĥuddāma
- G. 386/5: Muĥibbün **cānına** ey ehl-i diller / Bugün bir cān-fedāyam geldüm imdi
- G. 386/9: Yüķüş **cānlar** için cān almağa men / Hataîy cān-fedāyam geldüm imdi
- G. 386/4: Münāfiķ **cānuña** bā-ďarb-ı şemşir / Bugün Ħaķdan belāyam geldüm imdi
- G. 387/1: Dil-berā 'ışķuñ tende saĥlaram cānum kimi / İsterem mihrüñi **cân** tahtında sultānum kimi
- G. 387/3: Qaddüñi **cân** bāğçasında isterem her dem-be-dem / Çeşme-i çeşmümde bit serv-i ĥırāmānum kimi
- G. 387/1: Dil-berā 'ışķuñ tende saĥlaram **cānum** kimi / İsterem mihrüñi cān tahtında sultānum kimi
- G. 389/1: Haste **cānum** olmayasın sevgülü cānān kimi / Ħoķķa-i la'lüñi gördüm derdūme dermān kimi
- G. 394/4: Hūblar cihānı cümle dutarsa eyā şanem / **Cân** oldıĥınca men daĥı terk eylemen seni
- G. 401/1: Ey şanem yoluñda bu 'ālem fedādur **cân** daĥı / Belki kıldur ĥüsnüñe 'ālemde her sultān daĥı
- G. 408/1: Ey gül yañağlu leblerüñe **cân** disem yiri / Zūlfüñe küfr ü yüzüñe imān disem yiri
- G. 410/1: Ġamuñdan gözlerüm 'ummān degül mi / Vişālün **cân** içinde **cân** degül mi
- G. 416/4: Dilegüm bu idi Ħaķdan ey ĥabībüm şubĥ u şām / Yār elinden ola yāre **cānda** 'ışķuñ yaresi
- G. 419/1: Bugün 'ālemde sultāndur Hataî / Hataîyimi bilün **cāndur** Hataî
- G. 423/2: Ezelden sevgüñüz var idi **cānda** / Sen öyle şanmagil kim imdi düşdi
- G. 423/6: Güzel yarum bize yüz-be-yüz oldı / Vücüdüm şehrine **cân** imdi düşdi
- G. 427/1: Gel ki **cānā** senden ayru gözlerüm qan ağladı / Cigerüm yandı tutuşdı **cân** için **cân** ağladı
- G. 430/1: Sen menüm rūĥ-ı revānumsın tenümde **cân** kimi / Kim görünürsün maña sen dīn ile imān kimi
- G. 430/4: Müdde'ini koymagil kapuña nā-maĥrem durur / **Cānına** her demde yüz la'net anuñ şeytān kimi
- G. 434/4: 'İyd oldı bugün **cân-ı** Hataîy saña qurbān / Vaşluñ mededi çün şeb-i hicrānuma düşdi
- G. 435/1: Muĥabbetün şanemā **cân** içinde yir dutdı / Derün-ı sīne-i sūzān içinde yir dutdı
- K. 4/1: Ey Ħaķ kelām içinde didi Murtażā seni / Ħaķ bildi sıdķ u **cân** ile ehl-i şafā seni

K. 7/6: Eger sorarsa münkir söyle ey **cân** / Kemâl-i fazl ile haq Ca'feriyyüz
K. 8/3: Ma'bûd-ı dü 'âlem çü anuñ hükmine fermân / **Cân** içre 'ıyân oldı vü pinhân 'Alîdür
K. 8/9: Halk içre zühür itdi Muhammed şîfât ilen / Bâkır didi cism oldı velî **cân** 'Alîdür
K. 9/9: Yedi iklim'e oldı hükmi fermân / Ezelden yolına **cân** baş fedâdur
K. 16/5: Haţâyî haste ol şâhuñ cemâlin vaşlını ister / Revân vir **cân** şatun algil ki 'âlem-i cân-bahâ geldi
K. 16/2: Sevindi **cân-ı** 'âşıklar açıldı baht-ı şadıklar / Uyandı ruh-ı mü'minler şafâ geldi şafâ geldi
K. 16/8: Halîlu'llâh donın giymiş virilmiş adı İsmâ'il / Aña kurbân oluñ **cânlar** ki Allâhdan nidâ geldi
K. 17/14: Haţâyî bî-nevâ yâ Rab ola mı hâzrete lâıyık / İmâmlar yolına yakîn ki **cân** ilen fedâ geldi
K. 17/8: İlâhuñ emrine meşgûl dün ü gün Mûsi-i Kâzım / Anuñ **cânı** içün kâlanlara lutf u 'atâ geldi
K. 17/10: Muhammed Taķidür hoş-h'ân gönüller aydını **cânum** / Melek rızvân semâlardan ana çoğ merhabâ geldi
K. 18/10: Hâk-i râhuñ nûr-ı çeşmümdür hayâlûñ münisüm / Fikr ü zikrüm gönülüm içre râhat-ı **cân** yâ 'Alî
K. 18/16: Nûr-ı çeşmüm âl-i Hâşim seyyid-i 'âlî-neseb / Şâh-ı Kanber mîr-i Bû Zer **cân-ı** Selmân yâ 'Alî
K. 19/2: Ehl-i Haq **cânına** düşdi hânedânuñ sevgüsü / Her yaña gitdi 'Aliyyü'l-Murtazânuñ defteri
M. 1/1: Şerî'at yolına **cânum** fedâ kıl / Hevâ-yı cânı cânumdan cüdâ kıl
M. 1/11: Şerî'at yolına cânum fedâ kıl / Hevâ-yı cânı **cânumdan** cüdâ kıl
T. 1/d.1: Yâ 'Ali **cânum** saña olsun fedâ / Kûl kefadur şânuña Haqdan nidâ

cânâ: (Ey) sevgili.

G. 9/1: **Cânâ** gönülde hem-dem olan gam durur maña / Gör kim firâk evinde ne hem-dem durur maña
G. 53/1: **Cânâ** gamuñda gözlerüme su gelür gider / Seyl oldı daşdı şimdi be-her-sü gelür gider
G. 71/1: Bizüm ol dil-rubâ cânânemizdür / Meger ol cân degül **cânâ** nemizdür
G. 80/3: Gönül şahrâ-yı hicrânda dilenmez nâfe-i âhû / Ayağûñ toprağı **cânâ** maña çün müşk ü anberdür
G. 85/4: Hayf ola çeşmüñi **cânâ** nergise nisbet kılam / Hânsı nergis gözlerûñ tek mest ü hem şehlâ düşer
G. 89/1: **Cânâ** senüñ cemâlûñi cân âfitâb oğur / Hüsnuñ kitâbı şerhîni ümmü'l-kitâb oğur
G. 94/1: 'İşkuñuz **cânâ** bu gönülüm tahtına sultân durur / Bu vücûdum mülkine hayl-i hayâlûñ cân durur
G. 108/3: Rûz-i mahşer kopardan **cânâ** kıyâm-ı kâmetüñ / Fitneler zâhir kılan ol çeşm-i mekkârûñ durur
G. 109/2: Gözüm yüzün görür her dem zihî nâzır zihî manzûr / Mu'anber kâkülûñ **cânâ** 'aceb âşüfte sevdâdur
G. 117/5: **Cânâ** Haţâyî dünyede derdûñ çeker senüñ / Gönlüñe sor ki resm-i vefâ kimden öğrenür
G. 128/3: Zâhidûñ cevride ger vîrân olursa mülk-i dil / Gam degül **cânâ** çü vaşluñdan yine ma'mûr olur
G. 199/1: **Cânâ** gamuñda kısmi cefâdur Haţâyîñüñ / Lîkin dilinde mihr ü vefâdur Haţâyîñüñ
G. 229/1: Bâtnum hecrûñde **cânâ** dopdolu kandur menüm / El yüzine zâhirüm gül kimi hândândur menüm
G. 233/1: Sen misin yanumda **cânâ** yoğsa h'âbumdur menüm / Kim felekden yire inmiş mäh-tâbumdur menüm
G. 278/1: **Cânâ** men isterem ki esîr-i kemend olam / Bîmâr u zâr u haste-dil ü müstmend olam
G. 282/1: Gel ki **cânâ** senden özge tende men cân istemen / Tâ ki sen varsın menüm **cânumda cânân** istemen
G. 291/4: Kaşuñdur kâbe kavseyn ü saçuñ zıll-ı İlahîdür / Ziyâd olmuş durur **cânâ** cemâlûñ şem'-i hâverden
G. 300/2: Zülfüñi ruh-sârûñ üste şalma **cânâ** Tañrı'çün / Kûfr-i imânım dutup imânım elden gitmesün
G. 379/1: Ey şabâ ahvâlûmi 'arz eylegil cânâneye / 'Âşıka her dem cefâ gösterdügüñ **cânâ** neye
G. 381/6: Nâzar kılğıl Haţâyîye sözün sındurmağıl **cânâ** / Kuluñ çoğ nâzişi vardur senüñ tek şâhı yanında
G. 393/1: **Cânâ** cihânda olmaya meh-rû senüñ kimi / Meh-rûda dağı gelmeye nikû senüñ kimi
G. 427/1: Gel ki **cânâ** senden ayru gözlerüm kan ağladı / Cigerüm yandı tutuşdı cân için cân ağladı

cânân: Gönülden sevilen, gönül verilmiş olan güzel, sevgili.

G. 5/1: Cân olmaz ise sen teki **cânân** yeter maña / Vaşluñ bu haste gönülümde dermân yeter maña
G. 7/3: Müdde'iler ta'nesinden şanmañuz kim men dönem / Ol menüm cânım içinde cân-ı **cânândur** maña
G. 58/1: Menem bir ten velîkin cân anuñdur / Ki her kim cân kıyar **cânân** anuñdur
G. 71/1: Bizüm ol dil-rubâ cânânemizdür / Meger ol cân degül cânâ nemizdür
G. 76/1: Nev-cevân ol pîr iken devrân ki **cânân** devridür / Şad bol ey haste-dil kim derde dermân devridür
G. 81/3: Müdde'ilerden dağı **cânâne** fikrüm var menüm / Bendeye sen kimi sultân çün penâh olmuş durur
G. 104/1: Bu menüm cismümdeki zahmetlerimni cân bilür / Maña hicrân n'itdügün ol dil-ber-i **cânân** bilür
G. 112/4: Cismini terk itdi dil küymde dutmuşdur maķâm / Kim ki cân terkin kılar **cânâneler** küncindedür
G. 115/1: Bu şurâhî fi'l-meşel bir dil-ber-i **cânân** durur / Râh-ı ruh-efzâ anuñ içinde nâzûk cân durur
G. 116/1: Gördüm yüzüñi ey şanem bi'llâh ki hoş **cânânedür** / Mânendi yoğdur hüsnuñüñ kıymetlü bir dür-dânedür
G. 140/2: Cânâ cân itdüm yakîn öyle ezelden Haq bilür / Cânumuñ cânı menüm şol dil-ber-i **cânânedür**
G. 141/1: Maña cevri ü cefâ kılmak dükel **cânânelerdendür** / Yaman yoldaş ilen yâr olma ki nâdânelerdendür
G. 188/5: 'Âşıkam dirsın dilâ şartı budur 'âşıklarûñ / Her ne kim **cânâne** kılsa cânâ hoş gelmek gerek
G. 221/3: Zahmet-i derdûñ gönülde 'ayn-ı dermândur maña / Cân dimen mihrûñi tende bil ki **cânânım** direm
G. 242/1: Senüñ tek dil-ber-i **cânâna** yetdüm / Zi-hicrân ölmüş iken cânâ yetdüm
G. 254/4: Cânumuñ cânânesidür şol nigârûñ gamzesi / Cânuma nûş eyledüm **cânâneye** göndermişem

G. 272/5: Yanmağdan ey Haṭāyī gel incitme cānuñ / Çün söyledüñ ki âteş-i **cānāna** yanaram
G. 276/1: N'ola ey dil-ber eger sen cānum olsayduñ menüm / Ğam yimezdüm dünyede **cānānum** olsayduñ menüm
G. 279/1: Gel ey dil-ber tenümde cān olupsan / Ne cānam belki hem **cānān** olupsan
G. 282/1: Gel ki cānā senden özge tende men cān istemen / Tā ki sen varsın menüm cānumda **cānān** istemen
G. 283/1: Göñlüm ister vaşluñ ey sevgü **cānān** yeñiden / Āb-ı la'lünden kılam bu derde dermān yeñiden
G. 330/1: Cān durur cismümde 'ışkuñ cānum elden gitmesün / Cān giderse ğam degül **cānānum** elden gitmesün
G. 334/1: Cānum tükendi ḥasret-i **cānāneyem** yine / Şem'-i ruḥına 'ışk ile pervāneyem yine
G. 334/3: Dünyā yüzinde 'ışk ile zāram direm şanem / Bir söylegil ki 'uqbāda **cānāneyem** yine
G. 341/1: Yā İlāhi sen meni bī-'ışk-ı **cānān** eyleme / 'İşk ilen şādam göñül derdine dermān eyleme
G. 350/2: Cānı terkin kılmayan **cānāna** vāşıl olmadı / Kūl gerek kim maḥrem ola ḥazret-i sultān ile
G. 372/1: Menem sultān-ı 'ālem cān içinde / Yirüm vardır kamu **cānān** içinde
G. 379/1: Ey şabā aḥvālümü 'arz eylegil **cānāneye** / 'Āşıka her dem cefā gösterdügüñ cānā neye
G. 389/1: Haste cānum olmayasın sevgülü **cānān** kimi / Hoka-ı la'lüñi gördüm derdüme dermān kimi

cān al-: Öldürmek.

G. 21/4: Göñlüm alduñ bī-tekellüf **cānumı almağ** durur / Güldürür 'ışkında dāyim ḥās ilen 'āmı maña
G. 281/4: Dün dimişsin kim saña yüz gösterüben **cān alam** / Yüzüñi göstermedüñ alduñ revānumdan revān
G. 220/8: Haṭāyī ḥanda görseñ sen Yezīdi / Amān virme **cānın al** 'Azra'l ol
G. 386/4: Yükuş cānlar içün **cān almağa** men / Haṭāyī cān-fedāyam geldüm imdi

cān bāğı: Can bahçesi; gönül.

G. 187/3: Olamaz doğrusı **cān bāğı** içre / Kādī çün serv-i hoş-bālā senüñ tek

cān-bahā: Can kadar kıymetli, bedeli can olan.

K. 16/15: Haṭāyī haste ol şāhuñ cemālin vaşlını ister / Revān vir cān şatun algil ki 'ālem-i **cān-bahā** geldi

cān-baḥş: Can bağıslayan, can bağıslarcasına insanı memnun ve mutlu eden, ferahlık veren.

G. 26/2: Mānend-i cām-ı Hızr-ı Nebīdür mişāl ilen / Āb-ı ḥayāt içindeki **cān-baḥş** iden şarāb
G. 30/3: Cān-baḥş imiş memāta lebüñ ey Mesīh-dem / 'İsilerüñ 'aceb mi deminden bu mu 'cizāt

cān fedā kıl-: deyim Canını feda etmek, uğruna ölmek; hiçbir şeyini esirgememek.

G. 58/11: Haṭāyī **cān fedā** şol yāre **kıl** kim / Cihānda cümle cism ü **cān** anuñdur
G. 148/3: Ehl-i Haḥka **cān fedā kıl** cehl ile olma refik / Çün 'anādil var iken zāğı şikār itmek nedür
G. 148/7: Ey Haṭāyī **kıl fedā** cānuñ vefālu yār içün / Her vefāsız bī-vefā kimseni yār itmek nedür
G. 209/5: **Cān fedā kıldı** Haṭāyī dimedi ol bī-vefā / Ḥayf geçdi 'āşık-ı serbāz u kallāşumdur ol
G. 364/3: Bir perī peykerni gördüm **cān fedā kıldum** aña / Öyle nāzūkdür ki dutmuş rengi bā-çin üstine
G. 372/4: Gel ey tālib maña **cānuñ fedā kıl** / Ki geçmişdi günün hicrān içinde
K. 15/8: Uyanğıl olmağıl gāfil ki geldi Şāh İsma'il / Yolında **cān fedā kıl** kim imām-ı reh-nümā geldi

cān-fedā, cānum fedā: Canını feda eden âşık.

G. 16/6: Şeydā vü mest ü vālih ü ḥayrānam ey şanem / İhlās ile yolında menem rind ü **cān-fedā**
G. 215/1: Görklü yüzün 'āşıkı bī'llāh Ḥudādur yā Resūl / Şol mübārek hulkūña **cānlar fedādur** yā Resūl
G. 386/5: Muḥibbūñ cānına ey ehl-i diller / Bugün bir **cān-fedāyam** geldüm imdi -
G. 386/9: Yükuş cānlar içün cān almağa men / Haṭāyī **cān-fedāyam** geldüm imdi-
G. 440/3: Men kim olam ki kulluğına laf uram saña / Kanber gulāmi ḥāk-i pāyuña **cānum fedā** 'Alī
K. 2/6: Çün senüñ hoşluğūña yaratdı sānı 'ālemi / Ayağūñ toprağına **cānum fedādur** yā Nebī

cān-fezā: Cana hayat veren, iç açan.

Mus. 1/d. 81: Mesīhe yetüren dem-i **cān-fezā** / Varan bā-Muḥammed be-bezm-i Ḥudā

cāna gel-: İsteklenmek, heveslenmek, bir şeyi yapmaya arzu duymak; gücünü kazanmak, dirilmek, canlanmak.

G. 244/1: Derd ü firāk u ḥasret ilen **cāna gelmişem** / Küfr-i saçuñla vechüñe imāna gelmişem
G. 284/1: Gel ki derd-i bī-devā dermāna gelsün yeñiden / Ten Mesīhā lebleründen **cāna gelsün** yeñiden
G. 305/8: Rivāyetdür ḥadīs-i Muştafādan / Ölüp miñ yıl yatanlar **cāna gelsün**

cān kuşı: Can kuşu; gönül kuşu.

G. 184/4: Murg-ı bāğ-ı 'ışk iseñ ebsem oturma **cān kuşı** / Dil-berüñ kūyında dāyim nāle-i zāruñ gerek

- G. 297/1: Müşgîn saçına tâ ki melek çaldı şânesin / Şad pâre kıldı **cân kuşunuñ** âşiyânesin
G. 355/6: Gülşen içre cilvelenmişsin yine geşt itmege / **Cân kuşın** dutmağa seyrân itdigün ya'ni ki ne
G. 392/4: Dâma şaldı **cân kuşın** şad-pâre kıldı dilleri / Tâ kamer yüzinde ol zülfin perîşân eyledi

cân murğı: Can kuşu; gönül kuşu.

- G. 76/3: Lâl oturma söyle ey **cân murğı** geldi nev-bahâr / Gitdi kış vakti aradan uş gül-istân devridür

cân şafhası: Can sayfası, levhası.

- G. 377/1: Çekdüm yed-i kudretten **cân şafhasına** hâme / Yazdum haţ u hâlûnden vaşfuñ 'aceb nâme

cân u baş: Can ve baş; hayat.

- G. 110/3: Şâh katında mahrem olup **cân u başından** geçer / Şanma kim yâri öninde degme ferrâş oynadur
G. 110/4: Çoğ kişi savaş güninde **cân u başından** geçer / Anı başında girev devrânda kolbaş oynadur
G. 130/1: Ne buyursan şehâ fermân senüñdür / Yoluñda **cân u baş** kurbân senüñdür
G. 151/3: **Cân u başdan** geçmeyen irmez bu 'ışkuñ remzine / Girmesün her serserî bu bir 'aceb bâzârdur

cân u başdan: Büyük bir sevgi ve saygıyla kabul etmek.

- G. 217/4: Ey münâfık sümme vechûñ ma'nisin fehm itmedün / Yoldaşını **cân u başdan** sevmeyen bizden degül

cân u dil: Can ve gönül; aşığın bütün varlığı.

- G. 1/1: Hüsn-i ruhsârûñ kim oldı **cân u dil** hayrân aña / Va'de-i devr-i kâmerñi dapşurur devrân aña
G. 13/1: **Cân u dilni** koymışam yoluñda men ey dil-rubâ / Uyğuda görsem senüñ tek bir perî meh-veş likâ
G. 66/3: Bir büsesine **cân ü dil** ister bahâ şanem / Gerçi birine yüz dil ü cānum bahâ gelür
G. 125/4: Bū-yı zülfinüñ irür bād-ı şabâ vakt-i seher / **Cân u dil** bağçasıda müşk ile reyhân doludur
G. 146/1: 'Aşık oldur kim sözi **cân u dil** ile yâr bir / Bir durur 'aşık ezelden sevgülü dil-dâr bir
G. 157/3: Cismümde **cân u dil** bu cihetden dutar qarâr / Şîrîn hadîşüñ âyeti yuhyî'l- 'izâmıdur
G. 248/1: Gice gündüz istegüm dil-dâr-ı yârum bulmışam / **Cân u dil** kurtuldı gamdan gam-güsârum bulmışam
G. 118/7: Haţâyî **cân u dilden** şâha küldür / 'Alînüñ ışığında bir gedâdur
G. 158/3: Cân u dilden men anı sevdüğümü cümle bilür / Hür-ı cennet mi diyem ol güzeli yâ hasıdur
G. 312/3: Cân u dilden ol habîbi sevmişem gerçek velî / Râstam hem 'aşıkam meydân gavğâsında men
G. 351/1: Yâra yâr olmağ dilersen gayrısın yâr isteme / **Cân ü dilden** geçmemişsen yûri dil-dâr isteme
G. 403/4: İhtiyârum gitdi elden **cân u dilden** el yudum / Ol menüm cân u gönülden ihtiyârum gelmedi
K. 6/1: Menem kim **cân ü dilden** Haydarîyem / Habîb-i zü'l-celâlûñ çâkeriyem
K. 13/12: Naķıye men muhibbem **cân u dilden** / Ezelden şâhib-i tac u livâdur

cân ü gönül: Can ve gönül; aşığın bütün varlığı.

- G. 297/3: 'İşkuñ ki geldi mihr ile şeh-r-i vücûduma / Mihmândur ol ki **cân ü gönül** dutdı hânesin
G. 403/4: İhtiyârum gitdi elden cân u dilden el yudum / Ol menüm **cân u gönülden** ihtiyârum gelmedi
G. 248/4: Baht-yâram baht elinden şâdmānam dil-ferah / Çün menüm **cân u gönülden** ihtiyârum bulmışam
G. 439/5: Kurşanan **cân u gönülden** sen şehe Kanber-şîfat / Eksük olmaz ol kuluñdan hem kerâmet yâ 'Alî

cân vir-: Ölmek, ruhunu teslim etmek.

- G. 68/4: 'İşka dil virdüñ diye cevri itme ey zâhid maña / **Cân virür** ma'sûka dâyim 'aşık-ı kallâşlar
G. 98/4: Âşināñı terk idüben yâda **cân virme** gönül / Yâd ile biliş olınca âşnâ yâr elden gider
G. 235/1: Ey cān men cemālûñi gördükçe **cân virem** / Görsetme kim cemālûñi görsem revân virem
G. 236/1: Ey gül yañağlu kaddüñe serv-i revân direm / 'İşkuñ yolında **cānumı virsem** revân direm
G. 245/4: Yüzüñi görmege **cân virmedüm** çün / Bu işümden be-gâyet şerm-sâram
G. 355/8: Ger yüz il küyüñde **cân vir** meyli yoğ her dem saña / Ey gönül sen munca efgân itdigün ya'ni ki ne
G. 356/8: İstedüm küyüñde **cân virem** şehâ te'hîr idüp / İnne emhilhüm rüveydâ kıldıguñ ya'ni ki ne
K. 4/8: Allâh yolına **virmege cān** râzî kimse yoğ / Bu bâb içinde gördiler ehl-i Hudâ seni

cân vir-: Hayat vermek, can bağışlamak.

- G. 119/13: Naşîri kıldı yetmiş iki pâre / Yine dirgüzdi **cân viren** 'Alîdür
G. 146/9: Cāna minnetdür ne gelse gam yimen şûkr eylerem / **Cānı virdüm** başı koydum olmışam bîmâr bir
G. 355/17: Çünkü **cân virmezsin** ey 'ömrüm bu cānsız cismüme / Su-yı la'lûñ âb-ı hayvân itdigün ya'ni ki ne
K. 18/3: Hağ te'âlâ emri ilen ey şeh-i kevn ü mekân / İns ü cinne lutf ile sensin **viren cān** yâ 'Alî

cāna minnet: *deyim* Bir lütuf olarak kabul etmek.

G. 146/9: Cāna minnetdür ne gelse ğam yimen şükr eylerem / Cānı virdüm başı koydum olmuşam bīmār bir

cāna yet-: *deyim* Katlanamayacak duruma gelmek, bezmek, bıkmak.

G. 17/5: Bu Hāṭāyiden ‘ināyet kesme ey şāh-ı kerem / Cāna yetmişdür cefādan luṭf idüp kılğil du‘ā

cāndan: Büyük bir samimiyetle, yürekten.

K. 17/12: Hāsan ‘Askerini cāndan sevenler Hākka vāşıldur / Anuñ egnine rahmetden niçe dürlü kabā geldi

K. 19/6: Çün İmām-ı Ca‘fere cāndan muḥibb-i şādıkuz / Lā-cerem anuñla olduĝ ğayri mezhebden beri

K. 19/12: Hānedān-ı Muştafā vü Murtażā sevdüĝiçün / Bu Hāṭāyī şeppe ü şeppe cāndan müşteri

cāndan it-: Canını elidenden almak, öldürmek.

G. 51/3: Zār zār ağlar çü bülbül gül yüzün çün murĝ-ı cān / Cāndan itmişdür meni cevri ile devri-ü rüzĝār

cāndan ol-: Canından olmak, hayatını kaybetmek.

G. 97/3: Cāndan oldum miḥnetünden ey perī-veş Tañrı‘çün / Kıl teraḥḥum kim bu cism-i nā-tüvān elden gider

cāndan sev-: İçten sevmek.

G. 243/1: Men seni cāndan severem ey dil-ārāmum menüm / Şol sebebdan zār ü giryān geçdi eyyāmum menüm

cān-ı şirīn: Tatlı can; kıymetli can.

G. 141/3: Fedādur bil yakīn bi‘llāh yoluñda cān-ı şirīnüm / Cemālün şem‘ine her dem yanan pervānelerdendür

G. 156/2: Cān-ı şirīnüm firāk u hecr ile bolmış za‘īf / Şimdi yüz miñ ḥasret ile vaşl-ı cānān ārzular

cānlar: Dostlar, arkadaşlar.

G. 372/3: Gelün cānlar meni bilün ğanīmet / Menüm tek gelmeye devrān içinde

cān-şikār: Can alıcı, Azrail.

G. 95/2: Dil-berüm yārum ‘azīzüm ğam-güsārum mūnisüm / Cān-şikārum sevgü yārum cānumuñ cānānidur

cansız: Canlı olmayan; canını yitirmiş, ölmüş.

G. 200/1: Karşudan dün geldün ey serv-i revānum sen midün / Zinde kılduñ uş bu cānsız cism ü cānum sen midün

G. 355/1: Çünkü cān virmezsin ey ‘ömrüm bu cānsız cismüme / Su-yı la‘lün āb-ı ḥayvān itdigün ya‘ni ki ne

cārī: Akan, akıcı.

G. 183/4: Ol zamāndan berlü kim çeşmüm yüzünü görmedi / Yaş gözümde cārī oldı dem-be-dem seyl-āb tek

cāvid: Daimî, baki, ebedî.

T. 8/d. 4: Ol ‘Alīdür ey Hāṭāyī bī-ḥaṭā / Dünya ilen ‘uqbāda cāvid olan

cāvidān, cāvidānī: Ebedî, kalıcı, dāimî, bâkî.

G. 78/2: Hūbları sevme diyüp ta‘n itme ey nāşih maña / Çünkü bilmezsin maḥām-ı cāvidānī ḥandadır

G. 161/1: Mażhar-ı sır-ı Hūdānuñ cāvidānī şāhdur / Zāhir ü bāṭın ‘Alī kudret mekānı şāhdur

G. 430/5: Bu Hāṭāyī dem-be-dem evşāfuñı oḥur senün / Mest-i cāvidān olupdur vālih ü ḥayrān kimi

Mus. 1/d. 63: Vücūdı muḥalled özi cāvidān / Gehī āşikārā gehīdür nihān

cāy: Yer, mahal, makam.

G. 50/15: Hāṭāyī şeh yolında cān fedādur / Çi cāy-ı mülk ü māl ü sīm ü zerdür

G. 328/5: Tā senün āhü gözün gördi Hāṭāyī ey perī / Mecnūnam vīrānelerdür cāyum ol demden berü

cāy-ĝāh: Yer, mevki.

K. 5/9: Senün yolında her kim oldı kec-rev / Cehennem oldı anuñ cāy-ĝāhı

Cebbār: Halkı iradesine mecbur eden, dilediğini zorla yaptırmaya muktedir olan, hüküm ve nüfuzuna karşı gelinemeyen, kudret ve ululuk ceberut (ululuk) sahibi Allah.

G. 119/6: Hāṭāyī yirde gökde şir-i Cebbār / Diyerler ḥayy-ı cāvidān ‘Alīdür

G. 163/4: Süre-i ta‘vīz oḥurmen dem-be-dem iḥlāş ilen / Tā ki ḥüsnüñi belādan saḥlasun Cebbāruñuz

G. 293/3: Vaşla vâşıl olmak için 'âşık-ı dil-âsteler / Şıdık ile el götürüp **Cebbâra** döndermiş yüzün

Cebra'îl: Allah tarafından peygamberlere vahiy götürmekle görevlendirilmiş melek olup, meleklerin de en üstünüdür. Her kılığa girebilen Cebra'il Hz. Muhammed'e değişik şekillerde görünmüştür. Cibril.

G. 215/2: Geldi **Cebra'îl** saña her dem getürdi Hâk sözün / Ba'zı peygamberlere gelen nidâdur yâ Resûl

G. 220/3: Görürsen düşmüşü dutgil elini / Sen aña gökden inmiş **Cebra'îl** ol

G. 317/1: Yüzündür 'arş-ı er-Rahmân ki her dem **Cebra'îl** andan / Kelâmu'llâh indürürdi bürhân u delîl andan

G. 377/7: Uş bende Hâfâyî'nün maḥbûbı 'aceb cândur / **Cibril-i emîn** kuldur küyündaki ḥuddâma

G. 432/3: Cebra'îli tercümâna çekdi şâh-ı evliyâ / Tercümâna **Cebra'îl** getürdi sîb-i aḥmeri

K. 18/8: Hâk te'âlâ ḥazretinden leyletû'l-esrâ yakîn / **Cebra'îl** indürdi ismûn şâh-ı merdân yâ 'Alî

Mus. 1/d. 19: Per-i **Cebra'îli** bulan ser-be-ser / Yoḥ iken nişân-ı maḳâm u maḳarr

cedd: Soy, sop, büyük baba.

G. 360/7: Ey Hâfâyî çün senüñ **ceddün** çoḥ itmişdür ğazâ / Sen daḥı başla ğazânı ol ğazânüñ 'ışkına

cedid: Yeni, nev.

G. 380/6: Vişâlünden ba'îd olmuş anuñ derdi **cedid** olmuş / Özinden nâ-ümîd olmuş seni ister hemân söyle

cefa: Sevgilinin eziyeti, incitmesi, cevr. Cefa ve cevrin asıl sebebi ayrılıktır. Aşğın çektiği eziyetin sınırı yoktur. Çünkü sevgili bir kerecik lütuf gösterse binlerce cefa ve cevr gösterir. Cevr ü cefa sonucu aşık bazen zevk duyar, bazen iki büklüm olup ihtiyarlar (İP).

G. 2/1: Gitdi ol dil-ber beşî derd ü belâ kaldı maña / Ni belâ belkim yüküş cevr ü **cefa** kaldı maña

G. 4/11: Gitdi ol meh-rû yanumdan yüz **cefa** kaldı maña / Cevr bilmen kim belâ-yı mûntehâ kaldı maña

G. 5/2: Hecrûñ **cefâsı** öyle yaḥupdur bu göñlümi / Her şeb kapuñda nâle vü efgân yeter maña

G. 10/3: Hecr ser-gerdânlığın çarḥ-ı felekden görmenem / Bu **cefâlarını** kılan ol yâr-ı meh-rûdur maña

G. 17/5: Bu Hâfâyiden 'inâyet kesme ey şâh-ı kerem / Cânâ yetmişdür **cefâdan** luṭf idüp kılil du'â

G. 23/4: Çoḥ **cefa** ḥâşıl olur senden maña ey bî-vefâ / 'Âkıbet eyler ḥayâlün resm-i bed-nâmı maña

G. 32/2: Tîr-i **cefâdan** oldı ciger pâre yâr için / Bildürmedüm bu yaranı deyyâre 'âkıbet

G. 37/5: Ey Hâfâyî dil-berün çün kim **cefa** eyler saña / Bî-vefâ 'âlemde böyle zindeġanlıġdan ne sūd

G. 45/2: Nice kim cevr ü **cefa** kılsañ men-i dil-âsteye / Eylemen andan şikâyet kim vefâ-dârum durur

G. 66/4: Ma'nide gerçi 'âşık u ma'sûk bir durur / Menden du'â gider nişe senden **cefa** gelür

G. 74/1: Dil-berâ cânımda derdün bir devâ nisbetlûdür / Her **cefa** gelse maña senden vefâ nisbetlûdür

G. 83/3: Cefa vü cevrünüzden incimez dil / Ki ḥûblar dâyimâ bed-ḥû gerekdür

G. 93/4: Firḳatün derdinde çekdüm miḥnet ü cevr ü **cefa** / Şimdi vaşluñ yolına irşâd kılsañ vaḳtidür

G. 95/4: Ey göñül hicrân ġamından çoḥ şikâyet kılma kim / 'Âşıka cevr ü **cefâsı** luṭf ile iḥsânıdur

G. 134/4: Ey göñül katlan vişâlün ister iseñ dâyimâ / Her **cefâlar** kim saña şol dil-ber-i ṭannâz ider

G. 154/5: **Cefa** vü cevr-i zulmün şâh-ı ḥûbân / Hâfâyîne yeñi bünyâda beñzer

G. 166/4: Çoḥ miḥnet ü **cefâsını** çekdüm vefâ ḥanı / ġam ḥadden ötdi dil-ber-i ġam-ḥâre söyleñüz

G. 190/2: Ey perî 'ışkıñda maña çoḥ **cefâlar** kılma kim / Ḥaste vü ḥayrânıñam oldum ġamuñdan derd-nâk

G. 194/3: Yetdi kemâle ey ġam-ı hicrân **cefâlaruñ** / Şimdi maḥallidür ki zevâlün görem senün

G. 199/1: Cânâ ġamuñda kısmi **cefâdur** Hâfâyî'nün / Lîkin dilinde mihr ü vefâdur Hâfâyî'nün

G. 319/3: Va'de-i vaşluñ yolında çoḥ **cefa** çekdüm velî / Derd-i 'ışkıñdan vücûdum olısar şekl-i hilâl

G. 233/5: Aytdum ey dil-ber Hâfâyîye **cefâlar** kılma çoḥ / Dedi ki ġam çekmegil nâz u 'itâbumdur menüm

G. 246/4: **Cefa** vü miḥnetün tâ geldi cânâ / Belâlardan kamu dūr oldı göñlüm

G. 261/1: Göñül virdüm **cefâsın** bilmez idüm / Belî didüm belâsın bilmez idüm

G. 319/1: Sen maña cevr ü **cefânı** bî-ḥisâb itmekdesin / Göñlümi âbâd iken dâyim ḥarâb itmekdesin

G. 320/3: Didüm ey cân sende var mı bir devâ dir bilmezem / Ey cefa-cû çün **cefa** bildün vefâ bilmez misin

G. 362/6: Nesne kim Ḥâkdan gelendür andan olgil bî-günâh / Ey göñül var şâd-kâm olgil Ḥâkuñ **cefâsına**

G. 375/6: Ger mihr ü ger **cefa** vü sitem sendedür ḥamı / Her nesne var kılsa rızâdur Hâfâyîye

G. 379/1: Ey şabâ aḥvâlumi 'arz eylegil cânâneye / 'Âşıka her dem **cefa** gösterdügün cânâ neye

G. 397/1: Ol dil-rubâ ki tende çekermen **cefâsını** / Virmen cihâña şemmece zülfi bahâsını

G. 406/6: Saña cevr ü **cefa** bolsun müselleme / Maña ehl-i vefâlar yaḥşî geldi

G. 417/3: Dilemez âsitânıñdan cüdâlıġ / **Cefa** kılma vefâ ister Hâfâyî

G. 433/7: Ey Hâfâyî şâkir ol mihr ü vefâdur ġam degül / Her **cefâlar** kim saña ol Türk-i ṭannâz eyledi

cefa çek-: Zulüm görmek, sıkıntı çekmek.

G. 33/4: Raḳîbden **çekdügüm cefâlar** için / Kılurmen bed-du'âlar dürlü dürlü

G. 70/4: Gerçi düşmen ta'nesinden çoḥ **cefa çekdüm** velî / Şükr kim işüm be-ḳâm-ı dostân olmuş durur

G. 320/1: Dil-berā sensiz çeker cānum cefā bilmez misin / almışam k y-ı amuda mübtelā bilmez misin

cefa-c : Cefa eden; sevgili.

G. 320/3: Didüm ey c n sende var mı bir dev  dir bilmezem / Ey **cefa-c **  n cef  bildün vef  bilmez misin

cefa-k r: Eziyet eden; cef  gösteren.

G. 266/4: o  mihr   vef  umar idüm y rdan amm  / Bir cevri y k ş y r-ı **cefa-k ra** yolu dum

G. 398/1: Yo  durur  lemd  bir da  hüsn ilen y rum kimi / Y  cem l ehlinde kim var ol **cefa-k rum** kimi

cef lar k l-: Eziyet etmek.

G. 333/1: **ılur** amze  **cef lar** dürlü dürlü / Virür la  l n ş f lar dürlü dürlü

cef lu: Cefa veren.

G. 166/2: A v l mi sorarsa menüm ol **cef lu** y r / Z r   niz r   haste v   v re s yle n z

cehd: aba, gayret, uğraş.

G. 189/3: Her nice **cehd** itdüm elüm d men ne yetmedi / P y-b su n ş sretinden eylerem yaşamını  k

G. 385/4: Ey gönül **cehd** eylegil do rı olagör ş ha sen /   bet albi ı ar her kimse kim almaş ola

cehennem: G nahk rların öldükten sonra  hirette azap görecekleri, cez larını ecekleri yer, tamu, d zah.

G. 150/: ş fil k  leminde kim ber d r / **Cehennem** g şesi ilün yiridür

K. 2/7: Her m n f k kim sa a gönlünde ink r eyledi / T  ebed yanma  **cehennemde** rev dur y  Neb 

K. 5/9: Senün yolunda her kim oldu kec-rev / **Cehennem** oldu anu  c y-g hi

cehl: Bilgisizlik, bilmezlik, cahillik, cehalet.

G. 148/3: Ehl-i H k  c n fed   l **cehl** ile olma ref k /  n   an dil var iken z   ş kar itmek nedür

cell d:  dam cezasına arptırılan hükümlülerin katliyle görevli kimse; sevgilinin merhametsiz g z .

G. 154/1: Nig r  g zler n **cell da** be zer / Ra ımsız gönlünün p l da be zer

G. 359/1: eşm n atanda amze meger c n diler yine / **Cell d ** gör ki tökmek içün an diler yine

Cem, Cemşid: İran'ın Pişdadiyan s lasinin dördüncü ve en büyük hükümdardır. Yedi yüz yıl hükümdarlık yaptıktan sonra Dahhak'a yenilerek ölmüştür. Persler onu adil, kendisine kutsal mesajlar ve mektuplar gönderilen, tek tanrı inancına sahip, olgun ve ahlaklı insanları seven bir hükümdar olarak kabul eder (NY).

G. 115/5: C m-ı Cemşid   **Cem n** devr n  hatm oldu tamam / Devr-i c m imdi anu dur kim ş h-i devr n durur

G. 175/2:  sit nu n  kerid r ayşer   fa f r-ı  n / Rüstem    sfendiy r   Hüsrev   **Cemşid** imiş

G. 251/2: Ol ş henş h-ı cih nsın kim k l olup apu a / anberin n h dmeti  n ayser   **Cemdür** gul m

G. 306/2: Fer d n Hüsrev   **Cemşid**    h  k / Ki Rüstem Z l u hem  skenderem men

T. 6/d. 3: Bu H t y  ayser   H k n u **Cem** / anberin n anberid r y    Al 

cem: Bir araya getirmek, toplamak; tamam, bütün, herkes.

G. 11/3:  sit nu n h k ni virmen **cem **-i  leme / Her aya u n toprağı mülk-i S leym ndur ma a

G. 69/6: Kim anu  vaşlına bir dem irişse / **Cemi **-i mülk-i  lemd n ber d r

G. 144/6: **Cem **-i bendenün vardur niy z  / amu gönüllerün m r d  vardur

G. 195/3: Gönlüme **cem ** oldu yüz mi  dürlü sevd -y  siy h / G l yüzün üstinde t  zülfün per ş n eyledün

G. 237/4: Nice **cem ** olsun bu gönlüm sensiz ey  r m-ı c n / Kim ser-i zülfün kimi amdan per ş n olmışam

K. 16/1: Te   l  ş nuh  ekber ki bir n r-ı H d  geldi / **Cem **-i enbiy  hatmi Mu ammed Muştafa  geldi

Mus. 1/d. 91: Kem ne H t y n  k l eyleyen / **Cem **-i m radın h ş l eyleyen

M. 2/13: amun  yaradan bir All hdur / **Cem **  n işinden ol  g hdur

cem l: Allah'ın lutfedici sıfatlarının bütünü ve bu sıfatlarının gereği olarak güzellik ve rahmetle tecellisi; yüz güzelliği.

G. 3/3: Gerçi g l-z r-ı **cem l n** gitdi arşumdan menüm / Dilde mihr-i  met n serv-i rev n ald  ma a

G. 10/1: Ey **cem l n** g l-sit n  b  -ı m n dur ma a / Cennet-i r zv n ki dirler ol ser-i k dur ma a

G. 11/4: T  **cem l n** muşhaf n gördüm ey  n r-ı  l h / Z kr-i  ışku  dilde d yim vird-i ur andur ma a

G. 12/4: Uy uda gözlerüm nice görsün **cem l n ** /  şku nda  nki gelmedi bir zerre h  b a a

G. 18/2: Leyl  **cem l nden** c d  ser-geşteyem Mecn n kimi / Ferh d-v r ister gönül ş r n dudu u ndan ş f 

G. 25/1: Z rreyem mihründe d yim ey **cem li**  fit b / Ebri yüzünden götürgil dutmagil menden ni  b

- G. 27/1: Ey **cemālūn** âyetidür ma'nî-i ümmü'l-kitâb / Ol kitâbuñ oğıram şerh ü beyânın bî-hisâb
- G. 28/1: Gördi utandı hüsn-i **cemālūnden** âfitâb / Ağzuñ katında gelmeye bir zerre der-hisâb
- G. 29/2: Men ol Ya'kûba nisbet zâr boldum / **Cemālūn** Yûsuf-ı Ken'ândur ey dost
- G. 29/5: Cemālūn şafhasından hatt ü hâlûn / Yüzünde âyet-i Kur'ândur ey dost
- G. 31/6: Dâyimâ ister Hattâyî şah **cemâlin** görmegi / Şol gedâ-yı 'âli-himmet tâlib-i didâr mest
- G. 43/5: Tâ Hattâyî gördi ol hüsn-i **cemālūn** ey güneş / Gör nice 'âlem dilinde dâsitân olmuş durur
- G. 49/1: Tâ **cemālūn** nûrî çeşmümden nihân olmuş durur / Gice gündüz işüm âh ile figân olmuş durur
- G. 64/4: Hâfız-ı Kur'an teki 'uşşâk ezber kılmağa / Hâk **cemālūn** âyetin ümmü'l-kitâb itmiş durur
- G. 69/7: Saçınuñ rengidür çün leyletî'l-kadr / **Cemâli** nûrî şem'-i hâverîdür
- G. 80/1: Ne insânsan sen ey cân kim **cemālūn** Hâkka mazhardur / Kaşuñlan kâmetüñ şekli maña mihrâb u minberdür
- G. 80/4: Ne burcuñ kevkebisen sen eyâ mihr-i cihân tâ kim / **Cemālūn** âfitâbından aña 'âlem münevverdür
- G. 81/6: Çün **cemālūn** gördi düşmen kılmađuñ aña nigâh / Müdde'îlernüñ makâmı bend ü câh olmuş durur
- G. 89/1: Cânâ senüñ **cemâlūnî** cân âfitâb oğur / Hüsnüñ kitâbı şerhini ümmü'l-kitâb oğur
- G. 92/2: Nev-bahâr oldı gözüm ister **cemālūn** görmege / 'Azım idüp gülşen saru seyrân iderseñ vaktidür
- G. 97/7: Bu Hattâyî ey şanem bir dem **cemālūn** görmese / Tâkat itmez veh kim ey rûhum revân elden gider
- G. 107/3: Nakş-ı fâvus istemen andan **cemālūn** yeg durur / Lafz-ı tûfî dinlemen güftârûñ andan yahşidur
- G. 109/1: Te'âlâ şânuhü ekber bu ne hüsn-i dil-ârâdur / **Cemālūn** hüriden yigrek boyuñ tûbiden a'lâdur
- G. 133/1: Bâd-ı şubh ez sū-yı maşrık âfitâb almış gelür / Gâlibâ yârûñ **cemālūnden** nikâb almış gelür
- G. 135/4: Cemālūn iştîyâkıñdan iştizmezsin figânumnı / Vişâlûñ iftirâkıñdan gönül hicrâna düşmişdür
- G. 137/5: Bu Hattâyî şol büt-i tersâ **cemâlin** görgeçin / Râhib-i deyr oldı vü bağladı zünnâr uşta gör
- G. 141/3: Fedâdur bil yakîn bi'llâh yoluñda cân-ı şîrînüm / **Cemālūn** şem'ine her dem yanan pervânelerdendür
- G. 143/2: Ne nâzûkdür **cemālūn** gülşeni kim / Gül-i ter üzre nâzûk sünbülü var
- G. 145/7: Hattâyî vahdet-i cân bûlbûlidür / **Cemālūn** gülşen ü gül-zâr olupdur
- G. 156/5: Bu Hattâyî ârzular yârûñ **cemâlin** ey rakîb / Nişe kim Yûsuf-likâsın pîr-i Ken'ân ârzular
- G. 159/4: Cemālūn göricek kim secde kılmaz / Ne kâfir ol Yezîd-i Hayberîdür
- G. 168/7: Ey Hattâyî 'ıyd-ı ekberdür **cemâli** dil-berüñ / Biz bu 'ıyd-ı ekbere kurbâna gelmişlerdenüz
- G. 173/6: Senüñ Leylî **cemālūn** görmek için / Nice Mecnûnleyin hayrân oturmuş
- G. 182/5: Yûsuf **cemâli** gelmedi yâr tek Hattâyîye / Ya'kûb-ı haste çekmedi gönülüm melâli tek
- G. 190/1: Ey ki 'ışkuñdan olupdur cân ü dil gamdan helâk / Sen ne mazhârsan cihânda ey **cemâli** nûr-ı pāk
- G. 193/1: Gönülüm firâk içinde **cemālūn** diler senüñ / Bahmaz cınâra kadd-i şemālūñ diler senüñ
- G. 194/1: Tâ nice h'âb içinde hayâlûñ görem senüñ / Vakti durur ki şimdi **cemālūn** görem senüñ
- G. 197/1: Dil-berâ mâhum menüm ferruh **cemālūndür** senüñ / Gün dağı şol tal'at-ı ferhunde-fâlûndur senüñ
- G. 198/1: Didi ol meh gün nedür didüm **cemālūndür** senüñ / Ay dağı şol tal'at-ı ferhunde-fâlûndur senüñ
- G. 218/4: Tâ bulmuşam cenâb-ı refî'ünde kâmunı / Her günde bir merâtib ü her demde bir **cemal**
- G. 218/5: Her dil ki 'âşık oldı habîbûñ **cemâline** / Fikr ü taşavvur eylese mensûh olur hayâl
- G. 224/1: Dil saña hayrân olupdur tâ **cemālūn** görmişem / Tâ göz açup ol ruh-ı ferhunde-fâlûñ görmişem
- G. 231/3: Tâ ki gül-zâr-ı **cemālūnden** cüdâyam ey şanem / Her zamân bûlbül teki der-'ışk-ı gül-zâr olmuşam
- G. 235/1: Ey cân men **cemâlūnî** gördükçe cân virem / Görsetme kim **cemâlūnî** görsem revân virem
- G. 236/3: Bir zerrece **cemâlūnî** 'arz eylesen maña / Cân u cihânı cümle saña tercemân direm
- G. 240/4: Kalandâ zulmet-i hicrân evinde / **Cemālūn** şem'-i tâbân tek dilerdüm
- G. 245/1: Cemālūn gülşeni'çün merg-zâram / Neden kim hasretüñden murğ-ı zâram
- G. 245/3: Cemālūn verdini gülşende gördüm / Firâkuñdan saçıñ tek bî-karâram
- G. 245/5: Hattâyî 'ömri hatm oldı henüz âh / **Cemālūn** görmek için intizâram
- G. 246/3: Cemālūn tâ ki gördüm ey perî-rû / Yüzüñ şevkiyle pür-nûr oldı gönülüm
- G. 249/1: Tâ ki gördüm men **cemālūn** ey peri-veş dil-berüm / Manzar-ı hürşîd tek yaş ile doldı gözlerüm
- G. 250/4: Men n'ola kevkeb kimi her şeb gamuñda olmayam / Çün **cemālūn** gökde mâh-ı âsumânumdur menüm
- G. 251/1: Ey **cemālūnde** senüñ nûr-ı İlâhidür tamâm / Ol sıfâtüñ zikridür fikrüm hemîşe şubh u şâm
- G. 255/1: Hayli demdür ey perî ol meh **cemālūn** görmezem / Dünyede bir dağ mişâl-i hatt ü hâlûñ görmezem
- G. 264/1: Hayâlümdür menüm yâ düşde gördüm / Bi-hamdi'llâh **cemālūn** uşta gördüm
- G. 290/1: Dil-berâ gözden **cemālūn** bir nefes dür olmasun / Yaşlı çeşmümden yüzüñden ayru hiç nûr olmasun
- G. 290/3: Ebr-i nîsân tâ **cemālūn** gülşenine su virür / Katre-i eşkümden özge anda yağmur olmasun
- G. 291/2: Cemālūn hazihi cennet didi Hâk fedhulû fihâ / Te'âlâ şânuhü ekber yañağûñ verd-i ahmerden
- G. 291/4: Kaşuñdur kâbe kavseyn ü saçıñ zıll-ı İlâhidür / Ziyâd olmuş durur cânâ **cemālūn** şem'-i hâverden
- G. 295/1: Cemālūn görelî cân buldum ey cân / Yüzüñi nûr-ı imân buldum ey cân
- G. 295/3: Senüñ mihr-i **cemālūn** şükrülü'llâh / Gönül tahtında sultân buldum ey cân
- G. 301/3: Çün ki ol mâhuñ **cemâlin** istemezdüñ görmegi / Her gice çeşmüm neden kevkeb kimi bîdârsın
- G. 303/4: Men didüm manzarda gördüm pür **cemālūn** her gice / Yâr aydur tek durur mâh âsumândur sen diyen
- G. 304/3: Gerçi 'ıyd oldı **cemālūn** halka ey ebrû-hilâl / Bendeyem ol 'ıyd için cânumnı kurbân eyleyen

G. 312/5: Ger maña ‘arz-ı **cemāl** olmazsa dil-berden naşīb / Durmazam bir lahza hîç firdevs-i a‘lâsında men
G. 317/2: Ne mişbâh-ı kâdimîdür mübârek tal‘atun nûrî / Melâhat ehlinün gör kim **cemālîdür** cemîl andan
G. 319/5: Ey Hâtâyî şol büt-i tersâ **cemâlin** görmege / Her du‘âlar kim kılursın müstecâb itmekdesin
G. 338/3: ‘Âkıl idüm dünyede Leylî **cemâlün** görmedin / ‘İşk ile Mecnûn teki bî-hânümân oldum yine
G. 342/5: Tâ **cemâlün** mihri düşdi bu Hâtâyî gönline / Şanasın Yûsufdur ol kim geldi Ken‘ân üstine
G. 346/5: Bu Hâtâyî cânını kurbân ider ol mâha kim / Pertev-i mihr-i **cemâlün** aya şalmışdur yine
G. 348/2: ‘Âşıkun îmânıdur yâruñ **cemâli** ey rakîb / Tañrı‘çün git qarşudan ma‘şûkı güm-râh eyleme
G. 349/2: Gözüm içinde ol ‘aks-i **cemâlün** / Güher nisbetlûdür ‘ummân içinde
G. 366/3: Dişün incü gözün nergis lebün la‘l / Senün ol hoş **cemâlün** beñzer aya
G. 367/2: Şu demden kim senün gördüm **cemâlün** / Giriftâr olmışam yüz miñ belâya
G. 368/3: Rişte-i cânımı şevk odına pervâne kimi / Yağdı tâ vaqt-i seher şem‘-i **cemâlün** bu gice
G. 381/2: Cemâlün iştîyâkıdan müdâm ey nûr-ı sübhânî / Kızıl beñzi saralmışdur firâkuñ kâhı yanında
G. 389/5: Bu Hâtâyî virdi evşâf-ı hâkîkatden haber / Tâ gözüm gördi **cemâlün** şûret-i Rahmân kimi
G. 398/1: Yoğ durur ‘âlemde bir dah hüsñ ile yârum kimi / Yâ **cemâl** ehlinde kim var ol cefâ-kârum kimi
G. 403/5: Hastedür miskîn Hâtâyî bir mişâl-i ‘andelîb / Hüsñ bağında **cemâli** gül-‘izârüm gelmedi
G. 404/2: Kevkeb olmışdur menüm çeşmüm **cemâlün** görmege / Bir nazar doğgil gözüm qarşısına ey yüzi ay
G. 405/3: İşigün rızvân özüñ hür u **cemâlün** ravzası / Ruğların cennet boyuñ tûbâ duduğun kevseri
G. 407/1: Ey **cemâlündür** senün İlâhî nûruñ mazharı / Uşta beytu‘llâh kaşun mihrâb u kaddün minberi
G. 408/5: Buldı Hâtâyî zîkr-i **cemâlünde** nûr-ı Hâk / Şahn-ı ruğun şafha-i Kur‘ân disem yiri
G. 412/2: Cemâlün şu‘lesi dutdı cihânı / Özi kudret sözi Kur‘ân degül mi
G. 413/1: Vücudun ravza-i rızvân degül mi / **Cemâlün** mazhar-ı insân degül mi
G. 421/3: Çün **cemâlün** ‘aksini gördi felek evcinde gün / Şol hacâletden kızardı gayretinden hün kimi
G. 436/2: Çoğ zamândur ben de müştâkam **cemâlün** şem‘ine / N’ola görsem yâ Rab ol şem‘-i **cemâlün** bir dahı
K. 5/1: Cemâlündür senün nûr-ı İlâhî / Yüzündür ‘âlemün hürşid ü mâhı
K. 16/9: Güzel şâhum kamer mâhum murâd-gâhum gönül-h‘âhum / **Cemâli** mazharu‘llâhum güzîn-i evliyâ geldi
K. 16/5: Hâtâyî haste ol şâhuñ **cemâlin** vaşlını ister / Revân vir cân şatun algil ki ‘âlem-i cân-bah geldi

cemâl-i hüsñ: Yüz güzelliği.

G. 393/3: Ahsen **cemâl-i hüsñine** kim bağbân-ı hüsñ / Gülşende görmedi büt-i gül-rû senün kimi

cemîl: Güzel.

G. 317/2: Ne mişbâh-ı kâdimîdür mübârek tal‘atun nûrî / Melâhat ehlinün gör kim cemālîdür **cemîl** andan

cenâb: Hazret; huzur.

G. 205/5: **Cenâb-ı** âsitânunda dirîgâ kıymetüm yoğdur / Vişâlün özgeler gördi meni yandurdu hicrânun

G. 218/4: Tâ bulmışam **cenâb-ı** refi‘ünde kânumı / Her günde bir merâtib ü her demde bir cema

ceng: Savaş, cenk, çatışma.

K. 14/6: ‘Anterün başın kesen Hayber kapusın kıparan / **Ceng** içinde kâtil-i küffâr sensin yâ ‘Alî

M. 2/24: Men olam neheng ile **ceng** eylerem / Neberdi be-bebr ü peleng eylerem

M. 2/43: Yigit dâyimâ **ceng** ‘azmindedür / Her ekmek bir ejdernün ağzındadır

M. 2/49: Çü meydân hevâsına âheng idem / Olar gelse yalnız aña **ceng** idem

cennât: bkz. cennet.

G. 317/3: Ruğun **cennâti** ‘Adn olmuş ki tecri tahteha‘l-enhâr / Revân Ceyhün teki ‘aynen tüsemâm selsebîl andan

G. 381/3: Ezelden çünki hem-râhım olursın dönmezem senden / Ki **cennât** ehlidür her kim olur hem-râhı yanında

K. 1/4: Mü‘mine mesken kılupdur bağ-ı **cennât-ı** na‘îm / Kâfir ü münkir makâmın nâr iden Perverdigâr

K. 12/9: Behişt isterseñ ey ‘ârif be-yâd it meclis-i rindân / Hâkuñ dîdârı ey zâhid ne **cennâta** müyesserdür

cennât-ı na‘îm: Mutluluklarla dolu cennetler manasına gelir.

G. 84/1: Tâ ser-i küyunda bu gönüm muğîm olmuş durur / Dil makâmı bağ-ı **cennât-ı na‘îm** olmuş durur

cennet: Bütün dini inanışlara göre müminlerin ölümden veya kıyametin kopmasından sonra sonsuz mutluluk içinde yaşayacakları yer (İA). İnanişâ göre cennet arşın sağ yanındadır ve sekiz kapısı bulunmaktadır: “Cennet, Huld, Me‘va, Naim, Âliye, Adn, Firdevs, Daru’s-Selam ve Hayevan”. Peygamberler için orada Kevser havuzu vardır. Cennet, sevgilinin sarayı, bahçesi, mahallesi, yurdu, onun bulunduğu yerdir (İP).

G. 25/4: **Cennet-i** vaşlundan ey cânım meni dūr eyleme / Kim firâkuñ âteşinde çekmişem dâyim ‘azâb

G. 35/3: Öğme ey zâhid maña rızvân u **cennet** bağını / Kim anuñ yârum yüzi tek bir gül-i hamrâsı yoğ

G. 75/7: Havz-ı **cennetdür** cevâhirden tökilmiş ravzada / Selsebîl içinde âb-ı kevserî nisbetlüdür
G. 115/4: Bir perî serv-i sehî kıddür ki durmuş rakş için / Yohsa **cennet** meclisinde tûbi-i rızvân durur
G. 151/5: Her kimün 'âlemde bir dil-h'âhı vardur dostdan / Zâhidün ârzüsü **cennet** 'âşıkun dîdârdur
G. 153/4: 'Arş u kürsî **cennet** ü hem nâr u tûbâ vü şecer / Ebr ü bād u mā' u tîn 'aşl-ı şerâsî hândadur
G. 222/1: Dil-berâ hûsn-i ruhuñ gül-zâr-ı **cennet** bilmişem / Her ne kim zahmet görürsem 'ayn-ı rahmet bilmişem
G. 249/3: Men dahı yâd eylemen dünyâ vü **cennet** bağını / Leblerün tâ kim olupdur şekker-âb u kevserüm
G. 291/2: Cemâlün hazihi **cennet** didi Hağ fedhulü fihâ / Te'âlâ şānuhü ekber yañağun verd-i aħmerden
G. 314/4: Bağ-ı **cennetdür** yüzün yâ ravza-i dāru'n-na'im / Āb-ı kevser mi lebün yâ nefha-i rûhü'l-emîn
G. 332/3: Meger koyunñ senün **cennet** bağıdur / İki hayvâ bitüpdür nâra karşı
G. 374/1: N'eylerem men **cenneti** içinde dîdâr olmasa / Koy anı vîrâne kılsun bağçada yâr olmasa
G. 389/3: 'Ârızınñ nisbetin vaşfin cihānda söylerem / Gülşen-i **cennetde** bitmiş şol gül-i hândân kimi
G. 395/2: Hür ilen bağ-ı behiştı kıldılar ta'rif lîk / İşigün tek **cennet** ü hûsnün kimi hür olmadı
G. 405/3: İşigün rızvân özün hür u cemâlün ravzası / Ruğlaruñ **cennet** boyun tûbâ dudagun kevserî
K. 12/2: 'Alî oldur ki **cennetde** olupdur sâki-i kevser / Budur **cennet** budur sâki şarâbı âb-ı kevserdür
M. 1/20: Maña **cennetde** virgil yahşı yirler / Ki hamı yirden anı yahşı dirler

cennet-i 'adn: Cennetin en yüksek mevkiine veya değişik yerlerinin tamamına verilen ad.

K. 8/12: Sekkiz kapısı **cennet-i 'adnün** be-velâyet / Mûsî vü Rızâ Şâh-ı Hırasân 'Alîdür

cennet-i rızvân: Cennetin muhafızı kabul edilen melek.

G. 10/1: Ey cemâlün gül-sitâni bağ-ı mînûdur maña / **Cennet-i rızvân** ki dirler ol ser-i küdur maña

G. 349/4: Rakîbi kıymagil kapuñda n'eyler / Bu kâfir **cennet-i rızvân** içinde

cennetü'l-me'vâ: Şehit ve müminlerin barınağı ve konağı olan cennet.

G. 72/7: Hağâyî dil-berîndür hür-ı rızvân / İşigi **cennetü'l-me'vâya** beñzer

G. 314/6: **Cennetü'l-me'vâ** imiş çün ey Hağâyî küy-ı dost / Dahı niçündür ta'allül fedhulühâ hâlidîn

cerâhat: İrinler, yaralar.

G. 74/2: Her **cerâhat** cismüme oğun gelende ün virür / Ol maña ehlen ve sehlen merhabâ nisbetlüdür

ceres: Çan, çingirak, zil.

G. 172/2: Ey perî her-dem nigh-bân kapuña hâcet degül / Kim yeter küyında her şeb nâle vü âhum **ceres**

cev: Arpa, arpa tanesi.

G. 190/4: Cümle 'âlem ger hasûd olsa yanumda bir **ceve** / Sen menümlen dost bolsañ cevri düşmenden çi bāk

G. 348/6: Çün vişâlün hürmenünden bir **cev** olmaz hâşilum / Dâne kılma yaşumı çehremni çün kâh eyleme

cevâb: Bir soruya, bir söz veya yazıya, bir durum ve ihtiyaca söz, yazı veya başka bir ifade yoluyla verilen karşılık, yanıt

G. 78/5: Men didüm yüzün göster didi tākāt yoğ saña / Bu su'âline **cevâb-ı** len terânî hândadur

G. 89/3: Bûlbûl oğıdı gülşen-i hûsnün şıfâtını / Dil gördi gül yüzün sözine **cevâb** oğur

M. 2/33: Dirgâ bugün olsa Efrâsyâb / Kılıc ile vireydüm aña **cevâb**

cevâhir: Cevherler, değerli taşlar.

G. 75/7: Havz-ı cennetdür **cevâhirden** tökilmiş ravzada / Selsebîl içinde âb-ı kevserî nisbetlüdür

G. 115/10: Böyle kıymetlü **cevâhir** hânsı ma'denden çıkar / Kün-fe-kân mülkün bahâ virseñ henüz erzân durur

cevân: Genç, taze, delikanlı.

G. 126/4: Çıhsa sarâydan bu cihân varı sin dutar / Bir mürşid-i tarikat-i pîr ü **cevân** kopar

G. 234/4: Serve beñzetdün boyını ey rakîb-i kec-nağar / Nice dîrsin serv anı 'ömr-i **cevânumdur** menüm

G. 247/6: Nev-cevân iken meni hicrân günü pîr eyledi / Tâ ki düşmişem cüdâ 'ömr-i **cevânumdan**

G. 337/5: Pîr iken bende Hağâyî nev-cevân olam yine / Ger menümlen bir kez ol 'ömr-i **cevânum** söyleşe

G. 358/3: Bilür şarrâf olan gevher bahâsın / Mübâh olmuş durur pîr ü **cevâna**

cevânlığ: Gençlik.

G. 37/4: Çünki rahmuñ yoğ durur men pîr-i 'ışkuñ hâline / Bu cihân bağında ey servüm **cevânlığdan** ne sūd

cevher: Elmas, zümrüt, pırlanta gibi değerli süs eşyası, mücevher, gevher, güher

G. 402/3: La' l ü **cevherdür** muraşsa ' kılınış anı Haq tamām / Bu sa' âdetden müdāmī kimsenüñ yoñ minneti
K. 11/5: Fażl u ihsān u mürüvvet hem sehvæt kânısın / Luţfuña hāk ile **cevherdür** berāber yā ' Alī

cevr: bkz. cefa

G. 2/1: Gitdi ol dil-ber besī derd ü belā qaldı maña / Ni belā belkim yüküş **cevr** ü cefā qaldı maña
G. 4/1: Gitdi ol meh-rū yanumdan yüz cefā qaldı maña / **Cevr** bilmen kim belā-yı münthā qaldı maña
G. 11/5: Ey Haṭāyī hūblaruñ **cevri** vefādur ' aşıka / Firqat ü hecri nigāruñ luţf u ihsāndur maña
G. 19/2: Bilmezem ' âlemde yā Rab gerdiş-i eyyām-ı ğam / Luţf u ihsānuñ mıdır yā **cevr-i** hicrāndur maña
G. 21/3: Cevr-i hicrān çekdügümden kalmayupdur tākatum / Yā naşīb itseñ n'olaydı şabr u ārāmı maña
G. 29/7: Haṭāyīye dimişsin **cevr** idem çoñ / Yine luţf u yine ihsāndur ey dost
G. 37/1: Munca **cevr** itdün maña nā-mihribānlıġdan ne sūd / Öldürenen şoñra ey cān mihribānlıġdan ne sūd
G. 43/4: Anca çekdüm miñnet ü hecrün ğamın ey bī-vefā / **Cevr-i** ' işkuñdan vücūdum nā-tüvān olmış durur
G. 45/2: Nice kim **cevr** ü cefā kılsañ men-i dil-ħaste / Eylemen andan şikāyet kim vefā-dārum durur
G. 51/3: Zār zār ağlar çü bülbül gül yüzün çün murġ-ı cān / Cāndan itmişdür meni **cevr** ile devr-i rüzġār
G. 68/4: ' İşka dil virdün diye **cevr** itme ey zāhid maña / Cān virür ma' şūka dāyim ' aşık-ı qallāşlar
G. 83/3: Cefā vü **cevrünüzden** incimez dil / Ki hūblar dāyimā bed-ħū gerekdür
G. 93/4: Firqatün derdinde çekdüm miñnet ü **cevr** ü cefā / Şimdi vaşluñ yolına irşād kılsañ vaḫtidür
G. 95/4: Ey gönül hicrān ğamından çoñ şikāyet kılma kim / ' Aşika **cevr** ü cefası luţf ile ihsāndur
G. 104/3: İncimez bu ħaste cānum derd-i hecründen senün / **Cevr** ü qahrūñ geldigünce luţf ile ihsān bilür
G. 105/7: Cevr ü qahrınun yolından ey Haṭāyī dönmegil / Ger maḫāmı ol perünün kūh-ı Kāf olmış durur
G. 117/2: ' Aşıklarına **cevr** ü sitemdür işi müdām / Bes bilmenem ki resm-i vefā kimden öğrenür
G. 122/5: Ey Haṭāyī **cevr** ü qahrından cihānuñ incimez / Her ne kim bende yolına gelse Haq fermānidur
G. 109/4: Eger **cevr ü cefā** kılsañ eger mihr ü vefā kılsañ / Yoluñdan dönmegüm yoñdur ki Haq bīnā vü dānādur
G. 128/3: Zāhidün **cevrinde** ger vīrān olursa mülk-i dil / Ğam degül cānā çü vaşluñdan yine ma' mūr olur
G. 137/4: ' Ahd ü peymānuñ menden ey perī sındırmagil / Kim maña zulm eylemişdür **cevr-i** aġyār uşta gör
G. 147/3: Degme bir cāhil nigāruñ **cevrini** çekmek neden / Yā ne her nā-kes ile qavlı ü qarār itmek m' olur
G. 154/5: Cefā vü **cevr-i** zulmün şāh-ı hūbān / Haṭāyīne yeñi bünyāda beñzer
G. 158/2: Cevr ile derd ü ğam u miñnet ü endüh u firāk / Ĥasret ü āh u nedāmet mi diyem yā ĥasıdur
G. 158/4: Şabr kıl **cevrine** katlan bu meşeldür didiler / Bir arıña su aḫupdur yine hem aḫasıdur
G. 171/2: Cevr itme men şikeste dil ü bī-nevāya kim / Çün senden özge kimsene yoñ dād-ħ' āhumuz
G. 190/4: Cümle ' âlem ger ĥasūd olsa yanumda bir ceve / Sen menümlen dost bolsañ **cevr-i** düşmenden çı bāk
G. 195/5: Qahr u **cevrün** luţf kıldı bu Haṭāyī ĥaste / Merḫabā hoş geldün ey cān luţf u ihsān eyledün
G. 200/4: Munca ' işkuñ bārı çekdi bu Haṭāyī **cevr** ilen / Sormaduñ bir katla hāl-i pehlevānum sen midün
G. 203/5: Cevr-i ' işkuñ ey ḫabībüm öyle ĥadden ötdi kim / Bu Haṭāyī ĥaste / mātēmni āsān eyledün
G. 204/2: Hoş maḫām-ı a' zam olmışdur bu gönüm ġuşesi / Bilmezem yā Rab neden **cevr** ile vīrān eyledün
G. 210/2: Men senün derd ü ğamuñdan incimen ey bī-vefā / Her ne **cevr** itseñ maña ' ayn-ı vefādur bilmiş ol
G. 222/4: Her ne kim senden gelürse ĥaste gönüm nüş ider / Qahrūñ rāḫat sanup **cevrünü** rahmet bilmişem
G. 266/4: Çoñ mihr ü vefā umar idüm yārdan ammā / Bir **cevri** yüküş yār-ı cefā-kāra yoluñdum
G. 267/3: Hūblaruñ **cevrin** çekermen ey perī peyveste kim / Kısmetüm rüz-ı ezelden miñnet ü ğamdur menüm
G. 277/2: Bir yañadan ta' n-ı düşmen bir yañadan **cevr-i yār** / Bilmezem n'olasıdur āḫir ser-encāmum menüm
G. 286/1: Senden özge dil-berā ĥiç kim maña yār olmasun / **Cevr-i** ' işkuñdan menüm tek kimse bīmār olmasun
G. 307/5: Ey Haṭāyī sen cihānuñ **cevrine** şād ol müdām / Çünki sevgün dost iledür ' işk ile üstādsın
G. 319/1: Sen maña **cevr** ü cefanı bī-ħisāb itmekdesin / Gönlümi ābād iken dāyim ḫarāb itmekdesin
G. 366/5: Senün **cevründen** ey sultān-ı ' âlem / Haṭāyī baş alur varur Hıṭāya
G. 375/4: Her demde kılmak ey şeh-i hūbān revā degül / **Cevr** ile zulm munca revādur Haṭāyīye
G. 384/5: Kıla dönmüşdür vücūdum miñnet-i **cevrün** çeke / Sağ gezen düşmenlerün bende teki bīmār ola
G. 394/5: Gitmez Haṭāyī **cevr** ile kapuñdan ey perī / Gülşen bilürmen ol ser-i kūyuñda külḫanı
G. 401/5: Nice yanmasun Haṭāyī ' arızuñ hecrinde kim / Ğarḫa-i hūn oldı **cevrinden** gül-i ḫandān daḫı
G. 406/6: Saña **cevr** ü cefā bolsun müsellemler / Maña ehl-i vefālar yaḫşı geldi
Matla 1/1: Derd-mend oldum nigārā derdüme bir çäre kıl / **Cevr-i** hecrünlen meni ğamdan yeter āvāre kıl

cevşen: Zırh, kalkan; örme zırh, aralarında ufak madeni pullar veya kılıç ve ok girmeyecek kadar küçük halkalar bulunan bir çeşit zırh (İP).

G. 202/5: Bu Haṭāyī sīnesin kılsañ müşebbek yoñ ' aceb / Cübbe vü **cevşen** söker pülād qalḫan oḫlaruñ

Ceyhün: Amuderya'nın orta bölümüdür. Suları çok ve azgın bir biçimde aktığı için göz yaşlarının akışı Ceyhun'a benzetilir.

G. 317/3: Ruḫuñ cennāti ' Adn olmış ki tecri taḫteha' l-enḫār / Revān **Ceyhün** teki ' aynen tüsemmā selsebīl andan

G. 421/2: Çeşme-i çeşmüm suyından seyl dutupdur 'ālemi / Munca gelmişdür Fırāt u Dicle vü **Ceyhūn** kimi

ceyran: Ceylan.

G. 428/2: Her kimūn bir āhu gözlü dil-beri seyrāndadır / Göz dağı **ceyrandan** özge sevmedüm sevmen dağı

cezā: Suç işleyen bir kimseye suçunun derecesine göre verilen acı karşılık.

G. 14/4: Kim ki Hakkā münkir oldu koy **cezāsıdur** anuñ / Zerrece rahm itmegil sen tā kim ol hālın duya

G. 116/2: Pend ü naşīhat dutmaduñ niçün gönül virdüñ aña / Bi'llāh **cezādur** ey gönül hicrān odında yanadur

cıda: Mızrak.

M. 2/46: **Cıdamnı** elümden ser-efrāz kıl / Kaçarsam uzun 'ömrümi az kıl

M. 2/47: **Cıdamnı** elümden haşūda yügürt / Yüzüme tükürtme leşüme tükürt

ciger: Ciğer, bağır, yürek; âşığın yüreği.

G. 26/5: İçmiş şarāb-ı la'li çü ser-hoş öper ayağ / Nuql eylemekde cān ü **cigerden** diler kebāb

G. 32/2: Tır-i cefādan oldu **ciger** pāre yār için / Bildürmedüm bu yararı deyyāre 'ākıbet

G. 312/4: Tır-i müjgānın dirîğ itmez **cigerden** ol şanem / Bildi kurbān olmuşam çün kaşları yāsında men

G. 345/4: Mey-h'āre lebūn istedi tā nuql u kebābı / 'Işk odını yahup **cigerüm** şaldı köz üste

G. 427/1: Gel ki cānā senden ayru gözlerüm kan ağladı / **Cigerüm** yandı tutuşdı cān için cān ağladı

G. 428/3: Cigerüm şad-pāredür gamzeñ oñından ey şanem / Kiprūgi müjgāndan özge sevmedüm sevmen dağı

ciger-dār: Yürekli, cesaretli.

M. 2/10: Kimini cihānda **ciger-dār** iden / Kimini cigersiz ü mürdār iden

cigersiz: Korkak.

M. 210: Kimini cihānda ciger-dār iden / Kimini **cigersiz** ü mürdār iden

ciger-süz: Yanan yürek.

G. 339/5: Fırkatūñ şevkinde bu cān-ı **ciger-süzüm** menüm / Bir kebāba beñzer ol kim çizginür nār üstine

cihān: Dünya, kainat; insanların hepsi, herkes.

G. 12/3: Hüsnüñ nedür **cihānda** senüñ ey perî-şifāt / Hayrān durur felekde gün ü māh-tāb aña

G. 16/2: Devr-i felek virürse maña ihtiyārını / Bir tār-ı müyina dü **cihānı** kılam bahā

G. 16/9: İnsan yirde gökde melek yoğ idi henüz / Sen var idüñ **cihānda** eyā dürr-i ibtidā

G. 18/7: Cān u **cihānı** sızsızüñ neyler Haṭāyī haste-dil / Senden müdām ihsān diler çünki gedādur bī-nevā

G. 22/4: Çeşmüñ **cihānda** fitne vü āşüb gösterür / Her dem kıyāmeti kıparur kāmētüñ maña

G. 24/5: Ey Haṭāyīñ ümīdi bu **cihānuñ** serveri / Cümle peygamberlerin sultānısın yā Muştafā

G. 26/6: Āyīne-i Sikender ü hem cām-ı Cem budur / İzhār ider **cihānı** kılar şeyhī çün şebāb

G. 30/1: Ehl-i hayāta söylerem ey hayyu ke'l-memāt / Fānī **cihānda** kimseye mūnis degül hayāt

G. 35/1: Ol perî kim bu **cihānda** hüsnüñ hem-tāsı yoğ / Serv-i ra'nā tek hıramān kaddinüñ bālāsı yoğ

G. 37/4: Çünki rahmuñ yoğ durur men pīr-i 'ışkuñ hālına / Bu **cihān** bağında ey servüm cevānlığdan ne sūd

G. 44/2: Yandurur hicrān odı gönülümni virdi yāre kim / Dutdı eflāk u **cihānı** gitdi gökden qaralar

G. 49/5: Pīr bolmışdı **cihānda** fırkatūñden ey şanem / Tā yüzüñ gördi Haṭāyī nev-cevān olmuş durur

G. 57/5: Pehlevānlar çoğ **cihānda** Rüstem-i Zāl olmuşam / Hem Sikender hikmeti mülk-i Süleymān mendedür

G. 58/11: Haṭāyī cān fedā şol yāre kıl kim / **Cihānda** cümle cism ü cān anuñdur

G. 60/4: Menem Ya'kūb-ı ser-geşte **cihānda** / Menüm Yūsuf-ı Ken'ānum 'Alīdür

G. 69/1: Gönül bir yāri sevdi kim perīdür / **Cihān** içre güzeller serveridür

G. 70/5: Düzedi yüz dürlü hālı bezm için ferrāş-ı şun' / Sākiyā gel kim **cihān** bağ-ı cinān olmuş durur

G. 72/3: Cihānda bülbül olsam men 'aceb mi / Senüñ yüzüñ gül-i hamrāya beñzer

G. 73/3: Didiler kim bu **cihānın** nūrı kimdür kim ola / Mīr Ḥasandur şāh Hüseyñüñ ālı oldu yadigār

G. 76/2: Zülmet-i hicrāne söyleñ hükmini terk eylesün / Bir güneş doğdı **cihāna** māh-ı tābān devridür

G. 76/6: Nā-ümīd olma **cihānda** ey gedā-yı bī-nevā / Dergeh-i sultāna gel kim luṭf u ihsān devridür

G. 76/8: Gezmegil 'ālemde ser-gerdān gönül pervāne tek / Uş münevverdür **cihān** şem'-i şebistān devridür

G. 78/7: Ḥanda kim yatsam **cihānda** uyhu gelmez çeşmüme / Bu Haṭāyī yatmağa yār āsitānı ḥandadır

G. 80/4: Ne burcuñ kevkebisen sen eyā mihr-i **cihān** tā kim / Cemālūñ āfitābından aña 'ālem münevverdür

G. 87/2: Gün teki yüzüñ **cihānda** zāhir olmuşdur velī / Bu 'acib kim bendeden dāyım hicāb üstindedür

G. 99/4: Olmaz ganīmi Kānberine bebr ü ejdehā / Çün hem-demi o şāh-ı **cihānuñ** İlāhdur

G. 101/4: 'Ākıbet tufān kıpar bir gün **cihānı** garq ider / Seyl-i bārān kim bu 'āşık çeşm-i hūn-bārındadır

- G. 108/4: Tūbi kim dirler **cihānda** qadd ü reftāruñdur ol / Bāğ-ı rızvān kim diyerler rüy-i gül-zāruñ durur
- G. 115/6: Budur ol āyīne-i İskenderī gīfī-nümā / Munda rüşendür **cihānda** her ne kim pinhān durur
- G. 119/2: Cihān ehline ser-tā-ser yakīn bil / Delīl ü hādī vü bürhān 'Alīdür
- G. 124/3: Elūñ var yaḥşī kırdūñ sen Yezīdī / Cihān-dār olasın tā kim **cihān** var
- G. 122/5: Ey Ḥaṭāyī cevır ü kahrından **cihānuñ** incimez / Her ne kim bende yolına gelse Ḥaḳ fermānıdur
- G. 125/5: Ey Ḥaṭāyī özüñi ḥāḳ idegör pāk olasan / Menlik itme ki **cihān** ehline 'irfān doludur
- G. 126/4: Çıḥsa sarāydan bu **cihān** varı sin dutar / Bir mürşid-i ṭarīkat-i pīr ü cevān kopar
- G. 127/1: Ey perī ḥüsnüñ senüñ cismümde cāndan yaḥşıdur / Bil ki ancaḥ cān degül cān u **cihāndan** yaḥşıdur
- G. 128/1: Pertev-i ḥüsnünden ey dil-ber **cihān** pūr-nūr olur / Bī-nevādur kim vişālünden ḥabībūñ dūr olur
- G. 132/2: Bu fenā-dārında ehl-i zevḳ ilen kılḡil şafā / Mülk ü māl ü taḥt u cāh olmaz **cihānda** pāyidār
- G. 138/2: Tā şāne kıldı zülfüñi meşşāta-i ezel / Tābından açılır ki **cihān** müşk-bār olur
- G. 144/1: Cihānda 'āşıkūñ çoḡ adı vardur / Ki her birisinüñ bir dadı vardur
- G. 144/4: Her işi 'ışḳ ile dutḡil **cihānda** / Ki 'ışḳ ile olan bünyādı vardur
- G. 145/2: Bu kudret sırrıdur çıḡdı **cihāna** / Nice 'āşıklara izḥār olupdur
- G. 145/5: Mevālī leşkeri geldi **cihana** / Ḥüseyn-i Kerbelā ser-dār olupdur
- G. 145/6: Ḥavāric neslini qoymañ **cihānda** / Yakīn bil vaḳt-i Zū'l-feḳār olupdur
- G. 149/5: Her kim ki 'arīf oldı **cihān** terkin eyledi / Bu dünyenüñ metā'ı ḳatında kelīl durur
- G. 150/4: Cihāna ḥāliş ü muḥliş gelenler / Olar iki cihānuñ serveridür
- G. 151/7: Var **cihān** düşmen ola yüz miñ eger kār eylemez / Ey Ḥaṭāyī aña kim faẓl-ı İlāhī yārdur
- G. 156/4: Tā ki düşmişdür **cihānda** gül vişālünden ıraḡ / Bülbül-i ḥayrān hevā-yı bāḡ u bustān ārzular
- G. 159/2: Şehā her kim göñül virmez **cihānda** / Aña insān dimeñ dīv ü peridür
- G. 161/4: Giydi Ādem donını döndi **cihānı** ser-be-ser / Bilḡil ey ibn-i fülānı kim fülānı şāhdur
- G. 162/5: Çün **cihāna** geldi Ḥaydar ey ḡazāvāt leşkeri / Esb-i furşat segridüñ meydāna Merdān devridür
- G. 171/1: Sensin **cihān** içinde bugün pādīşāhumuz / Rüz-ı ezelde ḥazretüñ oldı penāhumuz
- G. 181/1: Menüm cān u **cihānum** sensin ancaḳ / Meni öldürmegil hecrüñde elḥaḳ
- G. 187/1: Cihānda görmedüm zībā senüñ tek / Bu 'ālem içre ḥüsn-ārā senüñ tek
- G. 190/1: Ey ki 'ışḳuñdan olupdur cān ü dil ḡamdan helāk / Sen ne mazḥārsan **cihānda** ey cemālī nūr-ı pāk
- G. 193/3: Yā Rab zevālūñ olmasun ey āfitāb-ı ḥüsn / 'Āşık **cihānda** ḥüsn-i kemālūñ diler senüñ
- G. 205/6: Kaşuñla kipriḡüñ 'aynuñ ne sihr-i Sāmīrīdür kim / Olaruñ mekr ü alından **cihānı** dutdı destānuñ
- G. 213/7: Ey Ḥaṭāyī bu **cihān** mülkine sen ḳalmayagör / Çünki ḥiç kimseye ḳalmadı saña yār degül
- G. 225/3: Ḥayli müddetdir **cihānda** fırḳatūñle hem-demem / Hecr ilen 'ömrüm tükendi ḥiç vişālūñ görmezem
- G. 226/3: Bes ki bülbül tek **cihānda** 'ışḳ ilen feryād idem / 'Ārızuñ bāḡ-ı güli çün verd-i aḥmer görmişem
- G. 236/3: Bir zerrece cemālūñi 'arż eylesen maña / Cān u **cihānı** cümle saña tercemān direm
- G. 247/4: Ḳabrüm üstine şabā luṭf eyleḡil kılḡil ḡüzār / Bir ḥaber virḡil maña cān u **cihānumdan** menüm
- G. 251/2: Ol şehenşāh-ı **cihānsın** kim ḳul olup ḳapuña / Ḳanberinüñ ḥidmeti çün Ḳayser ü Cemdür ḡulām
- G. 253/2: Gevheri āb eyledüm dutdı **cihānı** ser-be-ser / Yiri göḡi 'arş u kürsi yaradan Settār idüm
- G. 257/7: Cihānı tiḡ ile kıldum musaḥḥar / 'Aliyyü'l-Murtaẓānuñ ḥançeriyem
- G. 262/5: Söz içinde bu Ḥaṭāyīnüñ **cihān** muḥtācıdur / Bir nefes senden şehā ḡüftāra muḥtāc olmışam
- G. 265/1: Menem kim bu **cihāna** şimdi geldüm / Revān oldum Revāna şimdi geldüm
- G. 265/5: Ezelden gelmişem şāh emri ilen / Saḡınmagil **cihāna** şimdi geldüm
- G. 265/7: Süleymān ḥātemi Mūsī 'asāsı / **Cihāna** Nūḥ tūfāna şimdi geldüm
- G. 265/9: Ḥavāric aşlını koyman **cihāna** / Ḥaṭāyīyem **cihāna** şimdi geldüm
- G. 271/5: Senüñ tek gelmedi herḡiz **cihāna** / Zi rüz-ı Ādem ü tā devr-i Ḥātem
- G. 287/2: Tā ki düşdüm ey perī-peyker firāḳnuñ derdine / Tutdı āvāzum **cihānı** āḥ ilen feryāddan
- G. 300/5: Bu **cihānda** gitse ḡitsün mülk ü māl u taḥt u cāh / Ey Ḥaṭāyī ḡam yime imānum elden ḡitmesün
- G. 307/5: Ey Ḥaṭāyī sen **cihānuñ** cevırine şād ol müdām / Çünki sevgüñ dost iledür 'ışḳ ile üstādsın
- G. 309/4: Cihān ḥüblarınūñ içinde gördüm / Seni tavrında şāhuñ göñli bilsün
- G. 319/2: Yüzüñi göstermek içün sen **cihānuñ** ḥāḳına / Dürlü dürlü ta'neler ber-āfitāb itmekdesin
- G. 326/2: Sensin **cihān** içinde bugün şeh-süvār-ı ḥüsn / Devr-i ḳamerde oldı saña āşikār ḥüsn
- G. 336/5: ḡamlu göñli bu Ḥaṭāyīnüñ **cihānda** şād ola / Ger menümleñ bir gün ol nā-mihribānum söyleşe
- G. 351/4: Bu **cihānuñ** bağçasında ḥārsız gül mi olur / Tikeninden ḳorḥar iseñ yüri gül-zār isteme
- G. 352/8: Güneş tek zāhir olmuşdur gözinde / **Cihān** bağın gül-istān eyleyen şāh
- G. 352/2: Meni rüsvā idüp şaldı **cihāna** / ḡam ilen zār u giryān eyleyen şāh
- G. 353/1: Cihānı bāḡ u bustān eyleyen şāh / Gül ü ḡülşen gül-istān eyleyen şāh
- G. 353/3: Musahḥar eyledi cümle **cihānı** / Yezīd ḳavmin Mūselmān eyleyen şāh
- G. 358/6: Cihānı açdı sultān Ḥaydaroḡlı / İrişdi ḡāziler kevn ü mekāna
- G. 361/3: Gel ey göñlüm sefer eyle bugün yevmü'l-hidāyetdür / **Cihān** u cānı ḳoy fi'l-cümle ḡitsün külli yağmaya
- G. 383/4: Bed-ḥ'āhum ola cümle **cihān** çekmezem melāl / Çün ol şanem menümleñ eger nīk-ḥ'āh ola

G. 383/1: Ey bende ger **cihānda** penāhuñ İlāh ola / Kemter kuluñ maķāmı senüñ pādişāh ola
G. 386/2: Cihān içinde bir ‘ākıl meni bil / Men ol şıdķ u şafāyam geldüm imdi
G. 389/2: ‘Ārızınuñ nisbetin vaşfın **cihānda** söylerem / Gülşen-i cennetde bitmiş şol gül-i ĥandān kimi
G. 393/1: Cānā **cihānda** olmaya meh-rū senüñ kimi / Meh-rūda daķı gelmeye nikū senüñ kimi
G. 394/4: Hūblar **cihānı** cümle dutarsa eyā şanem / Cān oldıgınca men daķı terk eylemen seni
G. 397/1: Ol dil-rubā ki tende çekermen cefāsını / Virmen **cihāña** şemmece zülfi bahāsını
G. 397/5: İlāş-ı dilde āyet-i ta‘vīz oķur mūdām / Yād eylegeç Ĥatāyī **cihānda** ĥatāsını
G. 409/2: Gerçi şīrīn leb **cihān** mülkinde çoķdur bī-şümār / Ĥoķķa-i la‘lūñ kimi hergiz şeker-bār olmadı
G. 410/5: Cihāna ‘ışk ileñ ‘uryān gelenler / Gidende hem yine ‘uryān degül mi
G. 412/2: Cemālūñ şu‘lesi dutdı **cihānı** / Ŗzi kudret sözi Ėur‘ān degül mi
G. 422/1: Neler geldi gelesidür meded hey / **Cihān** ehli ölesidür meded hey
G. 426/1: Bahār oldı ki ‘ālem gülşen oldı / Gözüñ aç gör **cihān** tā rūşen oldı
G. 430/3: Ey sözi datlu yüzi gökcek güzeller serveri / Bu **cihānda** hūblaruñ içinde sen ĥākān kimi
G. 431/6: Bu fenā mülkine her kim aldanur ‘ārif degül / ‘Ārif oldur terk ide işbu **cihān** ġavġāsını
G. 437/3: Sensin **cihānda** mahrem-i ‘uşşāk-ı nā-tüvān / Peyġāmını getür bu men-i bī-ķarāra di
K. 1/1: Ey ki yoķdan bu **cihānı** var iden Perverdigār / Yiri ķāyim gökleri devvār iden Perverdigār
K. 7/9: Bugün abdalları āzāde-i şāh / **Cihānuñ** ķāl ü ķīlinden berīyüz
K. 10/11: Velāyet bağçesinüñ bağbānı / Yüzin açdı **cihānı** enver oldı
K. 13/2: Nice kim enbiyā geldi **cihāna** / Ėamusından güzīde Muştafādur
K. 14/10: Ādem-i ĥākī henüz olmamış idi mā u tīn / Bu **cihān** ehli yoķ iken var sensin yā ‘Alī
K. 16/12: Bahādur ġāziler koydı başında tāk-ı devlet var / Budur Meĥdī zamān devri **cihān** nūr-ı beķā geldi
K. 16/11: Cihānı sıhr ileñ Fir‘avn özine tābī‘ itmişdi / Oları yutmaġa Mūsā ‘aşāsı ejdeĥā geldi
K. 17/1: Şeffī‘ü’l-müzñibīñ Ĥaķdan Muĥammed Muştafā geldi / **Cihān** ehline faĥr olsun anuñ tek müctebā geldi
M. 2/10: Kimini **cihānda** ciger-dār iden / Kimini cigersiz ü mürdār iden
M. 2/20: Ki Ĥaķdur **cihānda** meded-kār olan / Ėulına yaman günde ġam-ĥār olan
Mus. 1/d. 3: Erenler güzīnı **cihān** serveri / Nebīler içinde odur bihterī
Mus. 1/d. 62: Maķāmāt-ı Raĥmān yiri lā-mekān / Ol ervāĥa menzil ķarār-ı **cihān**
Mus. 1/d. 44: Ĥaķ idi nüzül itdi gökden yire / Ki ĥaķ-ı **cihāna** özin göstere
Mus. 1/d. 16: Peyamberler içre umūr eyleyen / **Cihānı** zuĥūrında nūr eyleyen

cihān bağı: Dünya bahçesi, yeryüzü, dünya, kainat.

G. 301/2: Göreyim Allāh seni bād-ı fenādan şaĥlasun / Kim **cihān bağında** sen bir serv-i ĥoş-reftārsın
G. 249/2: Bülbül-i zāram yüzüñden ayru tākāt ķılmazam / Kim yüzüñdür bu **cihān bağında** verd-i aĥmerüm
G. 342/2: Tā **cihān bağını** bünyād itdi dest-i lem-yezel / Sen teki bir gül ĥaçan bitdi gül-istān üstine

cihān mülki: Dünya.

G. 262/1: Bu **cihān mülkinde** men sen yāra muĥtāc olmışam / Her zamān ol yār ile dīdāra muĥtāc olmışam

cihāna gel-: Doğmak.

G. 306/1: Bugün geldüm cihāna serverem men / Yakīn bilūñ ki naķd-i Ĥaydaram men

cihān-dār: Cihānı tutan hükümdar.

G. 124/3: Elūñ var yaĥşı kırdūñ sen Yezīdi / **Cihān-dār** olasın tā kim cihān var

cihān-dārende: Cihānı tutan, taşıyan, saklayan, sâhip olan, mâlik.

K. 9/1: Ĥudāvendā ki ol ĥayyü’l-beķādur / **Cihān-dārende-i** ehl-i fenādur

cihāngir: Cihānı, dünyâyı zapteden.

G. 50/8: Cihāngir ġāziler meydāna girse / Ĥavāricler ayaġda pāy-i serdür

cihet: Husus, sebep, yön, taraf.

G. 17/3: Münfā‘ıldür tal‘atuñdan der-felek ĥürşīd ü māĥ / Şol **cihetden** kim yüzüñ nūrından almışdur ziyā
G. 155/3: Sidre vū tūbī ĥayālī gitdi yādumdan menüm / Böyle ra‘nā şol **cihetden** sidre az olmuş durur
G. 157/3: Cismümde cān u dil bu **cihetden** dutar ķarār / Şīrīn ĥadışūñ āyeti yuĥyi’l-‘izāmıdur
G. 312/6: Şeş **cihetden** ‘āleme çün ol şanemdür secde-ġāĥ / Ger sücüd itsem n’ola Ĥaķķuñ ķilisāsında men

cila et-: Parlatmak.

G. 153/5: Her ķişi kim zıkr-i Ĥaķķan göñlünü itmez **cilā** / Ol ne bilsün bī-başar ‘ışķuñ şafāsı ĥandadur

cilve, cilvelen-: Hoşa gitmek, ilgi çekmek için takınılan çekici tavır, edalı davranış, kırımta, naş, işve, eda.

G. 26/4: Ma' şük-ı serv-kâmet ü ma'hibüb-ı sîm-ten / Tâvûs-ı ravza **cilve** kılar çıkmış ez-hicâb

G. 210/3: Yo'ğ durur eşyâ içinde kimsene Hâkdan cüdâ / **Cilve** kılan 'âleme nûr-ı Hudâdur bilmiş ol

G. 355/6: Gülşen içre **cilvelenmişsin** yine geşt itmege / Cân kuşın dutmağa seyrân itdiğün ya'ni ki ne

cisim: Beden, gövde, vücut.

G. 3/1: Şanma kim sen gitdün ey ay yüzlü cân kaldı maña / Cân senünlen gitdi **cism-i** nâ-tüvân kaldı maña

G. 22/3: Dârü'ş-şifâya gitmedüğüm andan ötrüdür / Ey **cismümün** hayâtı lebündür maña şifâ

G. 43/1: Ol perî-peyker ki çeşmümden nihân olmuş durur / Bâki 'ömrüm olsun ol **cismümde** cân olmuş durur

G. 43/2: Yâ Rab ol gözler ne bâğuñ nergis-i şehlâsıdur / Kim gâmından **cism** ü cânım nâ-tüvân olmuş durur

G. 45/4: Tañrı için yola gelseñ bir kadem âheste baş / Ayağuñ altında toprağ **cism-i** bîmârum durur

G. 58/11: Hâţâyî cân fedâ şol yâre kıl kim / Cihânda cümle **cism** ü cân anuñdur

G. 61/1: Ey hâk ehli sen senün **cismünde** beytu'llâhı gör / Hancaru 'azm eyleseñ levhinde 'arşu'llâhı gör

G. 74/2: Her cerâhat **cismüme** oñuñ gelende ün virür / Ol maña ehlen ve sehlen merhabâ nisbetlüdür

G. 86/7: Ayağuñ toprağıdur Hâk ehlinün başında tâc / **Cismi** dâyim bu Hâţâyînün turâb üstindedür

G. 97/3: Cândan oldum miñnetünnden ey perî-veş Tañrı'çün / Kıl terahhüm kim bu **cism-i** nâ-tüvân elden gider

G. 104/1: Bu menüm **cismümdeki** zañmetlerimni cân bilür / Maña hicrân n'itdiğün ol dil-ber-i cânân bilür

G. 112/4: Cismini terk itdi dil küyünda dutmışdur mañam / Kim ki cân terkin kılar cânâneler küncindedür

G. 122/1: Dil-berâ 'ışkuñ senün **cismümde** cânım cânıdur / Vaşl-ı ruñ-sârûñ hayâli gönñlümün miñmânıdur

G. 127/1: Ey perî hüsnün senün **cismümde** cândan yahşıdur / Bil ki ancağ cân degül cân u cihândan yahşıdur

G. 157/3: Cismümde cân u dil bu cihetden dutar karar / Şîrîn hadîşün âyeti yuhyi'l-'izâmıdur

G. 161/3: Âdeme cümle melâyikler ki secde kıldılar / Bildiler ki Âdemîn **cisminde** cânı şahdur

G. 161/2: Girdi Âdem donına özini bildürmeklige / Âdemün **cismindeki** ruh-ı revânı şahdur

G. 185/1: İstemem **cismümde** cân ol lebleri cânım gerek / Bir dağı ol ay yüzün görsem ki imânım gerek

G. 200/1: Karşudan dün geldün ey serv-i revânım sen midün / Zinde kılduñ uş bu cânsız **cism** ü cânım sen midün

G. 201/1: Beşâret gönñlüme şân sen mi geldün / Bu kuru **cismüme** cân sen mi geldün

G. 202/4: Ölürem bu derd ilen kim gönñlüm âhenden degül / Bu cânımda kalmadı **cismümde** perrân oñlarıñ

G. 212/1: Riştedür **cismüm** menüm kirpüklerün süzen mişâl / Yağlığuñ yanına dutar nâ-tüvân gönñlüm hayâl

G. 234/1: Ol perî-peyker şanem **cismümde** cânımdur menüm / Gitmesün gönñlümünden ol ruh-ı revânımdur menüm

G. 253/4: Girdüm âdem **cismine** kimsene bilmez sırrımı / Men bu beytu'llâh içinde tâ ezelden var idüm

G. 275/3: Bu Hâţâyînün murâdı dâyimâ Hâkdan budur / Ey 'azîzüm **cism** ü cânıñdan ırağ olsun elem

G. 281/1: Dil-berâ derd-i firâkuñ koymadı **cismümde** cân / Anca ağıdı kanlu yaşım kalmadı bağrumda kan

G. 300/1: Cân durur **cismümde** 'ışkuñ cânım elden gitmesün / Cân giderse gâm degül cânânım elden gitmesün

G. 303/1: Dün didüm terk it yolında mende cândur sen diyen / Lîk bu **cismüm** içinde lâ-mekândur sen diyen

G. 336/1: Ger menümlen ol meh-i nâ-mihribânım söyleşe / Haste **cismümde** bu cân-ı nâ-tüvânım söyleşe

G. 342/1: Derd-i 'ışkuñ dil-berâ tâ geldi bu cân üstine / Şanasın kim geldi 'İsâ **cism-i** bî-cân üstine

G. 355/17: Çünkü cân virmezsin ey 'ömrüm bu cânsız **cismüme** / Su-yı la'lün âb-ı hayvân itdiğün ya'ni ki ne

G. 398/2: Hâsretinden kâddinün öyle za'îf olmuş söğüt / Yel esende titreşür bu **cism-i** bîmârum kimi

K. 8/9: Halk içre zühür itdi Muhammed şîfât ilen / Bâkır didi **cism** oldı velî cân 'Alîdür

cübbe: Elbise üstüne giyilen, bedeni uzun ve bol, yenleri geniş, düğmesiz giyecek.

G. 31/5: Âdemî oldur ki anda hüsn-i hulk u luğ ola / Âdemî dimeñ aña kim **cübbe** vü destâr mest

G. 202/5: Bu Hâţâyî sînesin kılsañ müşebbek yo'ğ 'aceb / **Cübbe** vü cevşen söker pülâd kalhan oñlarıñ

cüd: Cömertlik, el açıklığı.

K. 18/6: Menba'-ı mihr ü vefâ vü dürr-i deryâ-yı kerem / Ma'den-i **cüd** u şehâ vü luğ u ihsân yâ 'Alî

K. 19/8: Ol Muhammed ki Takîdür vaşf aña takvâ ile / Râstî bilün anı **cüd** u 'inâyet mazharı

cüdâ: Ayrı düşmüş, uzak kalmış, ayrı, uzak.

G. 18/2: Leylî cemâlünden **cüdâ** ser-geşteyem Mecnûn kimi / Ferhâd-vâr ister gönñl şîrîn dudağıñdan şifâ

G. 65/1: Gönñl tâ kim gamuñlan aşınâdur / Karâr u şabrdan muñlak **cüdâdur**

G. 78/6: Tâ vişâlünden **cüdâ** düşdüm hayâtım kalmadı / Dünve vü 'uqbâda sensiz zindegâni handadur

G. 179/3: Kim ki yüz miñ mekr ile kıldı meni senden **cüdâ** / Yüz belâyâ ol giriftâr olmadı hayf oldı hayf

G. 210/3: Yo'ğ durur eşyâ içinde kimsene Hâkdan **cüdâ** / Cilve kılan 'âleme nûr-ı Hudâdur bilmiş ol

G. 215/3: İsmünî zîkr eyleyen mañşer gününde gam yimez / Vây kıyâmet aña kim senden **cüdâdur** yâ Resûl

G. 231/3: Tâ ki gül-zâr-ı cemâlünden **cüdâyam** ey şanem / Her zamân bülbül teki der-'ışk-ı gül-zâr olmışam

G. 247/3: Hânümân aḥvâlini menden firâkuñ sormasun / Geçmişem senden **cüdâ** öz hânümânımdan menüm

G. 247/5: Haḳ bilür seyyāre tek gözūme uyḡu gelmedi / Tā felek kıldı **cüdā** ol mihribānumdan menüm
G. 247/6: Nev-cevān iken meni hicrān günı pır eyledi / Tā ki düşmişem **cüdā** 'ömr-i cevānumdan menüm
G. 381/4: Senün rüy-ı sefidūnden **cüdā** tā mübtelā boldum / Karaldı kubb-e-i ḥaḍrā bu gönüm āhı yanında
G. 288/5: Tā gönül oldı senün rüz-ı vişālünden **cüdā** / Bu Ḥaṭāyī dil-şikeste 'ışk ilen hem-sāye men
G. 387/7: Meni bilgil hemişe vāşıl-ı Haḳ / Zi-ğayr-ı Haḳ **cüdāyam** geldüm imdi
K. 4/7: Sözüñ beyān-ı Haḳdur özüñ Haḳ nişānısın / Münkirdür ol ki söyledi Haḳdan **cüdā** seni
K. 15/7: Muḥammed Mehdī-i Hādī kim oldur dīnün üstādı / Bu dīne girmeyen dīvdür ki meydāndan **cüdā** geldi
M. 1/11: Şerī'at yolına cānum fedā kııl / Hevā-yı cānı cānumdan **cüdā** kııl

cüdā düş-: Ayrı düşmek, uzak kalmak; görüşmemek, yakın olamamak.

G. 247/7: Ḳaddi ḥam oldı ḡamından bu Ḥaṭāyī ḡastenün / Tā **cüdā düşdi** gönül kaşı kemānumdan menüm

cüdāhḡ: Ayrılk, ayrı düşme.

G. 417/3: Dilemez āsitānuñdan **cüdāhḡ** / Cefā kıılma vefā ister Ḥaṭāyī

Cümcüm ibn-i gerger: Alevi edebiyatında Hz.Ali'nin kerametlerinin anlatıldığı Farsçadan Yemini tarafından tercüme olunan Faziletname adlı eserde, "Ali Allah'tır" diyen Nusayr Tusi'nin Hz. Ali'nin emri üzerine nehri nasıl geçebileceklerini sormak için Fırat nehri kenarına gidip nehre doğru seslendiğinde Gerger'in oğlu Cümcüm isimli bir balığın ona cevap verdiği anlatılır.

G. 327/10: 'Alī oldur ki Cümcümden Furātuñ yolını sordı / Yedi arḡadan ün geldi ki **Cümcüm ibn-i Gergerden**

cümle: belgisiz sıfat bütün

G. 4/4: Sen gidenden berlü anca zār u efḡān itmişem / Yir ü gök ins ü melek **cümle** baḡaḡaldı maña
G. 6/3: 'Ālem ḡalāyıkı maña **cümle** ḡasūd ola / Ol āsitānuñ iti penāhum yeter maña
G. 6/5: Kesme ümīd rahmet-i Haḳdan Ḥaṭāyī sen / **Cümle** ḡaṭāda luṭf-ı İlāhum yeter maña
G. 8/3: Munca kim derdūnde zaḡmet çekmişem ey bī-vefā / Çünki sendendür bu zaḡmet **cümle** rahmetdür maña
G. 16/7: Hürşid ü māh **cümle** sitāre ber-encūmen / Kıldı sücūd şüretüne ey 'azīz-i mā
G. 19/4: Dün raḡīb-i kāfir-i güm-rāh ile ḡaybında kim / Her ḡikāyetler ki kılduñ **cümle** pinhāndur maña
G. 24/1: Dem-be-dem yüz miñ selām olsun saña yā Muşṭafā / **Cümle** dillerde şafā senden durur yā Muşṭafā
G. 24/2: Cümle 'ālem faḡrı sen kāfir münāfiḡ kaḡrı sen / Enbiyālar içre sensin bihterīn yā Muşṭafā
G. 24/5: Ey Ḥaṭāyīnün ümīdi bu cihānuñ serveri / **Cümle** peyḡamberlerin sultānısın yā Muşṭafā
G. 39/2: Şerm-sāram pür-günāham sen baḡışla yā kerīm / **Cümlelerni** yarlıḡayın kāmīl insānum meded
G. 40/4: Enbiyālar evliyālar çoḡ durur ammā ki sen / **Cümleden** a'lā imişsin yā 'Alī senden meded
G. 58/11: Ḥaṭāyī cān fedā şol yāre kııl kim / Cihānda **cümle** cism ü cān anuñdur
G. 95/5: Bu Ḥaṭāyī şī'rine 'ayb itme ey nākes ḡasūd / **Cümle** 'uşşāḡ ehline hem-dem anuñ dīvānidur
G. 140/4: Her gice tā şubḡ ḡüsnün şem'ine pervāne tek / **Cümle** 'ālemler fiḡānumdan tutuşup yanadur
G. 146/3: Cümleñ ḡālīn bilen sensin yine bildürmeyen / Dime her nā-maḡreme ger kılmasa ikrār bir
G. 153/3: Kendü luṭfuñdan yaratdı 'ālemün mevcūdını / **Cümleñün** maḡşūdı şāhdur üstüvāsı ḡandadur
G. 158/3: Cān u dilden men anı sevdüğümü **cümle** bilür / Hür-ı cennet mi diyem ol güzeli yā ḡasıdur
G. 161/3: Ādeme **cümle** melāyikler ki secde kıldılar / Bildiler ki Ādemin cisminde cānı şāhdur
G. 210/4: Gerçi çoḡ geldi nebī bu devr-i Ādemden berü / Ḥatmi **cümle** enbiyānuñ Muşṭafādur bilmiş ol
G. 236/3: Bir zerrece cemālūñi 'arż eylesen maña / Cān u cihānı **cümle** saña tercemān direm
G. 238/5: Tā Ḥaṭāyīyem bugün ḡüsnün şıfātın söylerem / **Cümle** 'uşşāḡ içre men 'ālemde destān olmışam
G. 251/4: Ol 'Alisin kim ḡamu peyḡambere sensin şeff' / **Cümle** bu ümmīd ilen kapuña gelür ḡaş u 'ām
G. 257/1: Adum Şāh İsmā'il Haḡḡuñ sırıyem / Bu **cümle** ḡāzilerün serveriyem
G. 267/5: Haḳ bilür kim ḡüsn içinde bu Ḥaṭāyī dil-beri / **Cümle** ḡublar arada 'ālemde görkemdür menüm
G. 268/4: Ol perī-ruḡ-sār için 'ālemleri terk eyledüm / Koydum elden **cümle-i** pür-kārı gitdüm görmedüm
G. 271/7: Ḥaṭāyī **cümle** ḡublardan ḡabībā / Senün tek dil-beri buldum muḡaddem
G. 301/1: Men saña dāyim çü yāram sen maña aḡyārsın / Menden özge **cümle-i** 'uşşāḡa sen dil-dārsın
G. 307/1: Her gelen dünyā menüm dir sen ḡadīm bünyādsın / **Cümleñün** gönlin alupsan ne 'aceb şayyādsın
G. 315/4: Ḥālīk insānı yaratdı ya'ni özin tanıya / **Cümle** eşyāyı yaratdı ḡaşsa-i insān için
G. 316/3: Mürşidün yolın gidüben ehl-i taḡḡīḡ olgilen / Yoḡsa vardur şāh bilür **cümle** için bir Ḳurān
G. 325/2: Şöyle mest oldum ki pervā kılmazam 'ālemlere / **Cümle-i** ins ü melek oldı menümle hem-nişīn
G. 327/5: 'Alī oldur ki Döldül Zü'l-feḡār virildi ḡudretten / Birin mindi birin çaldı dīn açdı **cümle** kāferden
G. 338/5: Bu Ḥaṭāyīnün dilinde 'ışḡuñuz pinhān iken / **Cümle-i** 'ālem dilinde dāsītān oldum yine
G. 340/2: Mevsim-i gül geldi vü ḡülşen bezendi bezm için / Daḡ u şaḡrā **cümle** yek-ser lāle-zār oldı yine
G. 352/3: Musāḡḡar eyledi **cümle** cihānı / Yeẓid ḡavmin Müselmān eyleyen şāh
G. 363/4: Yaḡīn bil ehl-i ikrāruñ ḡatında / Yir ü gök **cümle** Haḳdur olma güm-rāh

- G. 369/4: İstedi āb-ı hayāt çeşmesine irdi Hızır / Ol virür doğru haber **cümle** 'ıyāndur bilene
 G. 383/4: Bed-ḥ'āhum ola **cümle** cihān çekmezem melāl / Çün ol şanem menümlen eger nîk-ḥ'āh ola
 G. 394/4: Hübolar cihānı **cümle** dutarsa eyā şanem / Cān olduğınca men daḥı terk eylemen seni
 G. 412/5: Haṭāyī **cümlesinüñ** kemteridür / Özin bilene yol āsān degül mi
 G. 426/2: Bezendi her bir ağaç bir gül ile / Ağaçlar **cümle** gül pīrāhen oldı
 G. 427/2: Fırkat ü hicrān elinden şöyle āh itdüm bugün / Gökdeki **cümle** melāyık yirde insān ağladı
 G. 432/6: Şāh-ı merdān 'Alīnün kulları çokdur velī / Bu Haṭāyī **cümlesinüñ** kemterinüñ kemteri
 K. 1/5: Cümle eşyālar gözin der-ḥ'āb idendür giceler / Gökde kevkebler gözin bīdār iden Perverdigār
 K. 1/3: Cümle-i 'ālemde sen günden daḥı zāhir velī / Dilde dāyım adını settār iden Perverdigār
 K. 1/10: Enbiyālar baḥşine yazduran a'lā mertebe / Muştafānı **cümleden** muḥtār iden Perverdigār
 K. 10/12: Şehūñ āstānesinde kulları çoḥ / Haṭāyī **cümlesinden** kemter oldı
 K. 16/4: İrişdi mürşid-i kāmīl kamu ehl-i amān oldı / Sevindi gāziler **cümle** ki ḥatm-i enbiyā geldi
 K. 18/4: Cümle-i mü'minlerüñ göñlinde rüşendür yakīn / 'Anberīn zülfüñ sevādı nūr-ı imān yā 'Alī
 K. 18/21: Cümle mevcūdāt-ı 'ālem ins ü cin ḥükmündedür / Şark u garb u tül u arz u şer' -i dīvān yā 'Alī
 M. 2/50: Kılıcdan geçürem anuñ **cümlesin** / Ne āheng bile ne hūd ḥamlesin

cümle ālem: Bütün dünya, her taraf.

- G. 190/4: Cümle 'ālem ger ḥasūd olsa yanumda bir ceve / Sen menümlen dost bolsañ cevri-i düşmenden çi bāk
 G. 281/5: Rüm-ı rüyūñda Haṭāyī tā görüpdür rüy-ı Haḡ / **Cümle-i 'ālem** gözinde rüy-ı ḥaḡkuñdur nişān
 G. 285/1: Çün senüñ tek yār buldum özge men yār istemen / Senden ayrı **cümle-i 'ālem** daḥı var istemen
 G. 426/6: Maña ol dost bolsa dost ancaḡ / Çi ḡam ger **cümle ālem** düşmen oldı
 G. 440/5: Sensin Haṭāyīnün ümīdi **cümle 'ālemüñ** / Yā şāh-ı dīn velāyet ü yā Murtaẓā 'Alī
 M. 2/15: Eger **cümle 'ālem** berāber ola / Haḡan 'ālem işi müyesser ola
 K. 4/4: Hāş itdi her peyām-beri bir dīn ü millete / Gönderdi **cümle 'āleme** Haḡ reh-nümā seni

Cüneyd: Cüneyd-i Safevî; Safeviyye tarikatının bir devlete dönüşmesinde büyük payı olan kişi. Cüneyd'in yarıda kalan devlet kurma isteği ancak torunu Şah İsmâil tarafından gerçekleştirilebilmiştir.

- G. 257/8: Ulu babam Şafî atam **Cüneyddür** / Şecā'at ehlinüñ ḥaḡ Ca'feriyem
 G. 418/2: Şafî nesli **Cüneyd** ü Haydar oḡlı / 'Aliyyü'l-Murtaẓā'dür Haṭāyī

cür'a: İçki kabının dibinde kalan son yudum.

- G. 115/12: Bu Haṭāyī içdi andan der-ezel bir **cür'a** mey / Tā ebed hüşyār olmaz mest-i cāvīdān durur

cūşa gel-: Coşmak, kendinden geçecek duruma gelmek.

- G. 340/5: Ebr-i nīsān **cūşa geldi** tōkdī rahmet yağmurın / Gökyüzinden yiryüzine dūr nişār oldı yine

cüy: Akarsu; aşığın gözyaşları.

- G. 56/5: Ey Haṭāyī sen vücūdın **cüyünü** pāk eylegil / Cū ki pāk ola aña ser-çeşmeden bir su gelür

cüz: -den/-dan başka; ... dışında.

- G. 225/2: Her zamān dırsin maña kim ḥāṭıruñ kılma melül / Nice olam şādmān kim **cüz** melālūñ görmeze

Ç

çağ: Dönem, vakit, devir, zaman.

G. 7/4: Men senüñle söyleşende ger zemistân ger bahâr / Her ne çağ görsem seni 'âlem gül-istândur maña

G. 276/3: Dünyeden naql itdügüm çağumda gelseñ başuma / Şol maħalde dîn ü hem îmānum olsayduñ menüm

Çağatay: Harezmi bölgesi.

G. 41/3: Ser-be-ser bir târe-i müyuñ bahâsıdur senüñ / Mülk-i Tebrîz ü Çağatay u Ğorâsân u Ğucend

çağır-, çağıran: Yüksek sesle bağırarak, haykırmak; nağme ile söylemek.

G. 124/10: Mü'ezzin gice gündüz çağırur hey / İmâm geldi namâza dur uyan var

G. 352/5: Ene'l-Hağ çağıran Manşûr donında / Yine Manşûrî 'uryân eyleyen şâh

G. 373/8: Ğaṭâyîyem ene'l-Hağ çağıruram / Günâhum çoḡ 'atâ içün bağışla

G. 432/4: Almanı çâr-pâre kıldı pîrini gördi ḥabîb / Uçıvardı ḥazrete çağırdı Allâh ekberi

çâh: Kuyu, çukur; bazen Hz. Yusuf'un kardeşleri tarafından atıldığı kuyuya bazen de Harut ile Marut'un asılı bulunduğu kuyuya telmihte bulunularak kullanılır. Aynı zamanda sevgilinin güzellik unsuru olarak çenesinde bulunun çukuru ifade eder.

G. 81/6: Çün cemâlün gördi düşmen kılmaduñ aña nigâh / Müdde'îlernün maḳâmı bend ü çâh olmuş durur

G. 99/7: Ger burc-ı 'arşuñ üste melek anı sevmese / Hârût teki maḳâmı anuñ ka'r-ı çâhdur

G. 112/3: Yûsuf-ı Ken'anı şalmışdur zenaḥdân çâhına / Zülfüne baḡlu niçe dîvâneler küncindedür

G. 132/2: Bu fenâ-dârında ehl-i zevk ilen kılğıl şafâ / Mülk ü mâl ü taḥt u çâh olmaz cihânda pâyidâr

G. 239/6: Dün ü gün hecrün ile gönüm perîşândur menüm / Tâli'üm Ya'küba beñzer Yûsuf-ı çâh olmuşam

G. 352/7: Çıḡaran Yûsufî çâh-ı belâdan / Mısır taḥtında sultân eyleyen şâh

G. 381/1: Yüzün ḥûşîd-i tâbândur felegün mâhı yanında / Dudaḡuñ âb-ı ḡayvândur yañaḡuñ çâhı yanında

G. 425/7: Ğaṭâyî kimseye saḡınma yaman / Ki düşdi ol kişi kim kazdı çâhı

K. 5/8: Sözüne olmadı her kim ki fermân / Yolında kendözinün kazdı çâhı

çâh-ı Bâbil: Babil kuyusu; Hârût ve Mârût adlı meleklerin, işledikleri suçun cezasını çekmek üzere kıyamet gününe kadar saçlarından asılı kalacakları kuyu.

G. 323/2: Dü zülfün mu'ciz-i Mûsâ vü siḡr-i Sâmirî 'aynuñ / Hezârân men teki Hârût aşupdur çâh-ı Bâbilden

çahır: Rakı, şarap.

G. 177/5: Meclis ehli çahır içende dutar elde ayaḡ / Şanasın bir şem'dür kim üste yanar bir çerâḡ

çâk: Yarık, yırtık.

G. 189/3: Her nice cehd itdüm elüm dâmenüne yetmedi / Pây-bûsuñ ḡasretinden eylerem yaḡamnı çâk

çâk çâk: Çok yırtık, parça parça.

G. 190/3: Dâmenüñi koymaḡam elden eger çıḡsa revân / Gerçi hicrânuñ eli kıldı yaḡamnı çâk çâk

çâk it-: Yırtmak, parçalamak.

G. 152/4: Zârı kıl bûlbûl kimi çâk it yaḡamı gül kimi / Şol ezelden yâr-ı hem-dem 'ahd ü peymân ayrılır

G. 356/16: Çâk idüp gün tek giribânuñı her dem gözine / Şubḡ-dem yüzünü peydâ kıldıḡuñ ya'ni ki ne

çâk-ı giribân: Sıkıntısından yakasını yırtmak; divan edebiyatından aşık, sevgilisi uğruna dövünür ve yakasını bağrını yırtar. Aşağıdaki beyitte aşığın bu durumu, bir goncanın açılmasına benzetilmiştir.

G. 203/3: Şol güneş tek hecriden ey tilbe gönüm n'oldı kim / Ğonce tek başdan başa çâk-ı giribân eyledün

çâker: Bende, kul, köle bkz. bende.

G. 119/15: Kemîne çâkeridür Ğıẓr ü İlyâs / Emîr-i Kânber ü Selmân 'Alîdür

G. 150/5: Velî kim ism ile Şâh İsmâ'îldür / Ğaṭâyîdür 'Alînün çâkeridür

G. 175/2: Âsitânuñ çâkeridür kayşer ü faḡfûr-ı Çîn / Rüstem ü İsfendiyâr u Ğusrev ü Cemşîd imiş

G. 256/1: Adum İsmâ'il ibn-i ḡaydarîyem / 'Alînün çâkerinün çâkeriyem

G. 276/5: Bu Ğaṭâyî âsitânuñ çâkeridür şıdk ile / Sen daḡı bir n'ola ger sultânım olsayduñ menüm

G. 327/1: Muḡıbb ü çâker-i ḡaydar rivâyet dinle ḡaydardan / Şeh-i Merdân Şîr-i Yezdân o Kerrâr-ı mükerrerden

G. 407/7: Dünyede her kim kılur bir pâdişâhuñ ḡidmetin / Bu Ğaṭâyî bendedür şıdk ile şâhuñ çâkeri

G. 439/2: Olmuşam iḡlâş ile bir bende-i çâker saña / Dutmışam âstânuña şıdk u irâdet yâ 'Alî

- K. 6/1:** Menem kim cān ü dilden Haydarîyem / Habîb-i zü'l-celālün **çakeriyem**
K. 7/4: Hasandur mîrümüz meydān içinde / Hüseyn-i Kerbelānuñ **çakeriyüz**
K. 8/6: Men **çakerem** ol şāh Hasan pâdişeh-i vakt / Hâkdur ki gönül tahtına sultān 'Alîdür
K. 10/3: Hasandur mülk-i 'ışkuñ doğru yarı / Anuñ hüsine Yûsuf **çaker** oldı
K. 11/15: Bu Haţâyî hasteye hem-rāh kılğil himmetün / Kim saña şıdk ilen oldı bende **çaker** yâ 'Alî
K. 19/7: Müsi-i Kâzım yolında şadıq-ı ihlâş olup / Olmuşuz ehl-i rızānuñ **çakerinüñ çakeri**

çal-: Çarpmak, vurmak; kılıç ile vurmak, darber indirmek; sürmek; vurmak, üflemek veya gerekeni yapmak suretiyle ses çıkarmasını sağlamak.

- G. 58/10:** Başuñ top ideğör dil-ber yolında / **Çalmsun** top ile çevgān anuñdur
G. 297/1: Müşgîn saçına tā ki melek **çaldı** şānesin / Şad pâre kıldı cān kuşunuñ āşiyānesin
G. 327/5: 'Alî oldur ki Döldül Zü'l-fekār virildi kudretten / Birin mindi birin **çaldı** dîn açdı cümle kâferden
G. 355/24: **Çalmağ** için başumı top eyleyüp meydān ara / Hāv idüp zülfüñi çevgān itdigün ya 'ni ki ne
G. 358/8: Sürer Döldül **çalar** şāh Zü'l-fekārı / 'Alîden kaldı bu darb u nişāne
G. 360/5: Ey Mevālîler bilün şāhib-zamānuñ vaqtidür / **Çalaram** men kılıcı şāhib-zamānuñ 'ışkına
G. 362/1: Hâk te 'ālā **çaldı** bir şaykal bu gözgüm pasına / Gönümün sevdası yohdur 'alemün ğavğāsına
G. 362/5: Cānuñ şükrāne vir başuñ ile çarh oynagil / Tanıyup nefsiñi **çalgil** ka 'beteynün tāsına
G. 372/7: Bugün çevgān-ı 'ışk aldum elüme / Gelüben top **çalam** meydān içinde
G. 374/5: 'Aşıkuñ meydānda başı top yirine **çalınur** / Başını meydāna koymaz kim ki serdār olmasa
G. 404/4: Tā ezelden var menüm güşümde 'ışk āvāzesi / **Çalma** ey muṭrib dahı meclisde 'ūd u çeng ü nây
G. 422/2: Gelür hük-m-i İlāhî İsrāfîle / Ulu Şürî **çalasıdur** meded hey

çap-: Saldırmak, yağma etmek, vurmak.

- G. 33/3:** Anuñçün eylemez āhı bu cānum reh-güzāruñda / Harāmîler **çaparlar** kârvanı çün tütün görgeç

çar-pāre: Dört parça; aşağıdaki beyitte Cebrail'in Cennet'ten getirdiği kırmızı elmanın dört parçaya ayrılması ve elmanın her parçasından Hz. Ali'ye hizmet etmeleri için Hz. Fatıma, Döldül, Zülfikar ve Kanber yaratıldığı inancına telmih vardır (ÖD).

- G. 432/4:** Almanı **çar-pāre** kıldı pîrini gördi habîb / Uçıvardı hâzrete çağırdı Allāh ekberi

cehār-pāre: Dört parça bkz. çar-pāre.

- G. 432/5:** Biri Fātma biri Döldül ol **cehār-pārenüñ** / Biri oldı Zü'l-fekār biri 'Alînün Kanberi

çäre: Bir sonuca varmak, ortadaki engelleri kaldırmak için tutulması gereken yol, çıkar yol, çözüm yolu; ilaç, deva, tedbir.

- G. 15/4:** **Çäre-i** bih-büdümi sordum mu 'āliciden didi / Derd derd-i 'ışk ise mümkün degül sıhhat saña
G. 44/3: Düşdi hüsnuñ manzarına cān u dil hem gözlerüm / **Çäre** yoh nâ-çar olupdur n'eylesün bî-çäreler
G. 32/1: Oldum firāk u derd ile bî-çäre 'ākıbet / Gördi tabîb eylemedi **çäre** 'ākıbet
G. 376/4: Derdüme dermān bulunmaz **çäre** senden yâ hâkim / Ey habîbüm lebleründen vir şifādur gönümüne
G. 415/3: Gözgüsi pāk olmayanuñ **çäre** yohdur pasına / Kaldı mahrüm tā ebed fazl aña hem-rāh olmadı
G. 416/2: Derdüme dermān gerek kapuña geldüm ey habîb / Bilmişem sende yakındur uş bu derdüm **çāresi**
Matla 1/1: Derd-mend oldum nigārā derdüme bir **çäre** kıl / Cevr-i hecrünlen meni ğamdan yeter āvāre kıl

çarh: Çark, tekerlek; felek, gök; ok yayı.

- G. 48/1:** Bu tebşî kim yiri der-zîr-i pādur / Felekler **çarhı** anuñ reh-nümādur
G. 115/9: Yirde 'aks-ı **çarh** pür-kevkeb düzülmüş āşikār / Nass-ı zeyyennā semādan āyet-i bürhān durur
G. 307/3: Her kimünlen oynaduñ çekdüñ çevirdüñ **çarhımı** / Hiç 'ārif naqşuñı duymaz 'aceb nerrādsın
G. 362/5: Cānuñ şükrāne vir başuñ ile **çarh** oynagil / Tanıyup nefsiñi çalgil ka 'beteynün tāsına
K. 18/7: Sāyebān-ı **çarh-ı** gerdün sāyesinde gelmemiş / Bir senün tek şeh-süvār-ı mîr-i meydān yâ 'Alî

çarh-ı berîn: Göğün en yüksek tabakası.

- K. 18/19:** Dostlarıñ menzili olmuş durur **çarh-ı berîn** / Düşmenün olmuş kara toprağa yeksān yâ 'Alî

çarh-ı felek: Talih.

- G. 10/3:** Heçr ser-gerdānlığın **çarh-ı felekden** görmenem / Bu cefālarını kılan ol yār-ı meh-rüdur maña

çarh-ı keyvān: Yedinci katta, felekte bulunan gök yıldızının olduğu gök tabakası.

- K. 18/9:** Āsitānuñ toprağına ay u gün eyler sücüd / Miñ senā oğur saña bu **çarh-ı keyvān** yâ 'Alî

çay: Akarsu; aşığın gözyaşlarının çokluğu.

- G. 72/4: Ruhuñ şevkiyle yüzün hasretinden / Gözüm yaşı be-her-sü **çaya** beñzer
G. 302/3: Bağ-ı ruhuñ suvarmağ için bağbân kimi / Her bir yañaya kanlu yaşum dürlü **çay** olan
G. 305/7: Ahan **çaylar** ahan arhlar bulahlar / Yirinden mevc urup 'ummâna gelsün
G. 424/5: Hañâyî firkatüñden ağlamakdan / Dü çeşmüm **çaya** beñzer beñzemez mi

cehre, cihre: Yüz, surat, sima.

- G. 72/1: Eyâ gün yüzlü **cehreñ** aya beñzer / Boyuñ bir serv-i hoş-bälâya beñzer
G. 123/2: Şol münevver **cehreñüz** katında kemter zerredür / Gerçi hürşidüñ mañâmı âsumân üstindedür
G. 280/3: Düşmedüm sevdâ elinden bülbül-i cân oldu lâl / Vaqt-i güldür **cehreñ** açup nev-bahâr olmaz mısın
G. 303/3: Men didüm gördüm şebistân perdeden ol **cehreñi** / Yâr aydur yâr degüldür tende cändür sen diyen
G. 348/6: Çün vişâlün hırmenüñden bir cev olmaz hâşilum / Dâne kılma yaşumı **cehremni** çün kâh eyleme
G. 383/2: 'Aşık odur ki da'vâ iderse bu sözine / Kanlu yaş ile **cehre-i** zerdî güvâh ola
G. 396/4: Yâ Rab ol **cihreñ** ne tâze verd-i ahmerdür senüñ / Gül kızarmış hacletinden lâl idüpdür süseni

çek-: Katlanmak, tahammül etmek; bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek; dikkatini çekmek; sürmek; yazmak, kaleme almak.

- G. 8/3: Munca kim derdüñde zahmet **çekmişem** ey bî-vefâ / Çünkü sendendür bu zahmet cümle rahmetdür maña
G. 21/3: Cevr-i hicrân **çekdügümden** kalmayupdur tākātum / Yâ naşib itseñ n'olaydı şabr u ârāmı maña
G. 43/4: Anca **çekdüm** miñnet ü hecrüñ ğamın ey bî-vefâ / Cevr-i 'ışkuñdan vücüdüm nâ-tüvân olmuş durur
G. 67/5: Ol şanem ra'nâ gider yir üste **çekmiş** dâmenin / Bu Hañâyî haste ol yirden turâb almış gider
G. 92/4: Zülmet-i hecrüñ firâkın **çekmişem** devrânda çoğ / Vaşluñı bu gönllüme mihmân iderseñ vahtidür
G. 92/5: Hayli vahtdür kim Hañâyî zülmet-i hicrân **çeker** / Leblerüñi çeşme-i hayvân iderseñ vahtidür
G. 93/4: Firkatüñ derdinde **çekdüm** miñnet ü cev ü cefâ / Şimdi vaşluñ yolına irşad kılmañ vahtidür
G. 147/3: Degme bir câhil nigâruñ cevriñi **çekmek** neden / Yâ ne her nâ-kes ile kavî ü karar itmek m'olur
G. 166/4: Çoğ miñnet ü cefâsını **çekdüm** vefâ hânî / Ğam hâdden ötdi dil-ber-i ğam-h'âre söyleñüz
G. 182/5: Yûsuf cemâli gelmedi yâr tek Hañâyîye / Ya'küb-ı haste **çekmedi** gönllüm melâli tek
G. 183/2: İhtiyârumlen menüm düşmezdi cânüm 'ışkuña / N'eyleyim **çekdi** hayâl-i zülfüñüz kullâb tek
G. 184/1: Firkatüñ **çekdüm** nigârâ vaş-ı ruh-sâruñ gerek / Haste-hâlem dil-berâ la'l-i şeker-bâruñ gerek
G. 185/2: Çoğ belâ vü derd ü ğam **çekdüm** yoluñda şabr idüp / Derd-i hicrân hâdden ötdi şimdi dermânüm gerek
G. 200/4: Munca 'ışkuñ bârı **çekdi** bu Hañâyî cevriñi / Sormaduñ bir katla hâl-i pehlevânüm sen midüñ
G. 207/7: Men-i dutsakı sen virdüñ bu cânâ / **Çeker** her dem meni dîvâne çeşmüñ
G. 219/3: Va'de-i vaşluñ yolında çoğ cefâ **çekdüm** velî / Derd-i 'ışkuñdan vücüdüm olısar şekli-i hilâl
G. 243/4: Munca kim cev ü cefâ **çekdüm** maña yâr olmadı / Ol şanemsiz bilmenem n'olur ser-encâmüm menüm
G. 267/3: Hüblaruñ cevriñi **çekermen** ey perî peyveste kim / Kısmetüm rûz-ı ezelden miñnet ü ğamdur menüm
G. 277/4: Fîle yüklersen götürmez men **çeken** bâr-ı ğamı / Şüretâ gerçi Hañâyî didiler nânum menüm
G. 280/1: Firkatüñ **çekdüm** nigârâ şimdi yâr olmaz mısın / İhtiyârum gitdi elden ihtiyâr olmaz mısın
G. 280/4: Munca miñnet **çekdüm** ey dil zülmet-i hicrân şebi / Ol mehüñ vaşlına yetdüñ bahtiyâr olmaz mısın
G. 384/8: Vaş ilen şad eyle kırtar dürlü ğamlardan meni / Derd-i hicrânüñ **çeken** key bu dil-i efgâr ola (
G. 285/2: İsterem kim men **çekem** derd ü firâkuñ zahmetin / Menden özge 'ışkuñuzda kimse bîmâr istemen
G. 317/4: Vişâlün iştîyâkıñdan hezarân guşşalar **çekdüm** / Dirîğâ bî-devâ derdüm ki artar ıl-be-ıl andan
G. 317/6: Egerçi mûra beñzerdüm bi-hamdi'llâh ki kırtuldum / Senüñ bâr-ı ğamuñ **çekmekden** oldum zinde bil andan
G. 322/1: Neler **çeker** bu cânüm yâr elinden / Ol iki gözleri hün-h'âr elinden
G. 322/3: Karınca **çekenbilmez** fil yükini / Nice âh itmesün ol bâr elinden
G. 343/1: Gönllümi **çekdi** şehâ dâğ-ı ğamuñ dâğ üstine / Yine ol mâhuñ firâkı **çekdi** bir dâğ üstine
G. 347/1: Yâr 'ışkuñ bağıruñ ta **çekdi** yüz dâğ üstine / Âteş-i hecrüñ bu dâğuñ **çekdi** bir dâğ üstine
G. 355/20: Leşker-i 'ışkun gönül **çek** üstüme ey dil-rubâ / Hâne-i gönllümni talan itdigün ya'ni ki ne
G. 357/6: Anca **çekdüm** firkatüñ bârını ey gül yüzlü yâr / Yüregümdür gonce-nisbet dopdolı kandur yine
G. 383/4: Bed-h'âhum ola cümle cihân **çekmezem** melâl / Çün ol şanem menümlen eger nîk-h'âh ola
G. 384/5: Kıla dönmişdür vücüdüm miñnet-i cevriñi **çeker** / Sağ gezen düşmenlerüñ bende teki bîmâr ola
G. 395/5: Hâk-i pâyuñi Hañâyî ta ki **çekdi** çeşmine / Görmedin bu devleti düşmen gözi kör olmadı
G. 397/1: Ol dil-rubâ ki tende **çekermen** cefâsını / Virmen cihâña şemmece zülfi bahâsın
G. 415/4: Her ne kılmañ nîk ü bed âhır saña ol tuş olur / **Çekmedi** şermendelik her kim ki bed-h'âh olmadı
G. 416/5: Ey Hañâyî firkatüñ **çek** ta vişâlün bulasın / Bes yavuk kılmañ vişâlün birle hicrân arası
G. 421/4: Dest-i kudret ta ki **çekdi** 'ârzuñ levhinde hañ / Hânsı kâtib yazabildi şol hañ-ı mevzün kimi
G. 432/3: Cebra'îli tercümâna **çekdi** şâh-ı evliyâ / Tercümâna Cebra'îl getürdi sîb-i ahmeri

K. 3/8: Eyva'llāh hāk-i pāy-i 'Askerinūn / **Çekermen** çeşmüme çün tütüyādur
K. 12/5: Şırātuñ köprüsin geçdüm 'amel mizānını **çekdüm** / Bu yoldan azanuñ bi'llāh maķāmı nār-ı maḥşerdür
Mus. 1/d. 74: Odur tevbe ber-ķalb-i Ādem viren / Zī-ġarķ-āb-ı Nūhı **çeküp** kırtaran

çekip çevir-: *deyim Düzene koyup yönetmek, gerektiği gibi idāre etmek*

G. 307/3: Her kimünlen oynaduñ **çekdüñ çevirdüñ** çarḥını / Hiç 'ārif naķşuñı duymaz 'aceb nerrādsın

çekdür-: *ettirgen çek- Eziyet ve sıkıntı vermek*

G. 57/6: Eyyuba **çekdürdi** çoḥ derd ü belā vü miḥneti / Gel meni isteş vireyüm derde dermān mendedür

M. 1/8: Bugün dergāha geldüm eyle raḥmet / Maña **çekdürmegil** sen dañla zaḥmet

çemen: Çemen, divan edebiyatındaki seyr ve temaşa yerlerindendir. Yeşil otlarla dolu kıy, bağ için geçerli olan özellikler hemen hemen çemende de vardır (İP).

G. 103/3: Sen ol şahrāda çün gül-ı beyābān / **Çemende** gül-'izārum geldi hoşdur

G. 19/2: Ey gönül kayḡu evinden çıḡ ki gül devrānıdur / Görmedüm hergiz **çemende** bülbül-i āşüfte-ḥāl

G. 258/4: Çemende geşt ider gördüm ḥabibi / Terahḥum kılmadı yalvaragördüm

G. 278/2: Bülbül kimi **çemende** hezārān fiġān idüp / Hem-sāye-i sa'ādet ü serv-i bülend olam

G. 323/6: Ḥaṭāyī çın şehir āh u fiġānuñ nālesi hoşdur / Pür eṭrāf-ı **çemen** her dem maķālāt-ı belābilden

G. 407/6: Kāmetüñ pest eyledi servi **çemende** ey şanem / 'Arızuñ kıldı ḥacil bağlarda verd-i aḥmeri

çendān: Pek çok, o kadar fazla

G. 173/3: Senüñle ḥüsn içinde baḡş idenler / Nice mahrūm ḡalup **çendān** oturmuş

çeng: Kanuna benzeyen fakat dik tutularak parmakla çalınan ve bu nedenle harpa andıran çalgım aleti (İP)

G. 27/6: Yār ilen ḥalvetde muṭribsiz içerken nāgehān / Kāmetüm **çeng** oldı feryādum ney ü āhum rebāb

G. 133/4: Şüfi-i bī-çāre hem ḥālin görüp ol zāhidüñ / Şoḥbetin germ itmege **çeng** ü rubāb almış gelür

G. 214/3: Çengi aldum men be-kef bir dem ferāġat kılmadum / Ḥazretinden Ḥālīkuñ hiç rü-siyāh eksük degül

G. 260/4: La'l-i mey-günun senüñ bir meclis içre dem-be-dem / Sākinüñ **çenginde** ol āb-ı zülāli sevmişem

G. 404/4: Tā ezelden var menüm gūşumda 'ışķ āvāzesi / Çalma ey muṭrib daḡı meclisde 'ūd u **çeng** ü nāy

çeng ü nāy: Saz ve ney sesi

G. 72/6: Şıfātuñ oḡısa meclisde muṭrib / Gönül feryadı **çeng ü nāya** beñzer

çengāl: Çengel; saç kıvrımı

G. 63/6: Ḥaṭāyī tā anı gördi özinden el yudı külli / Anuñ **çengāl-i** çinüñden şikār olmuş gögerçindür

çerāġ: Mum, kandil; ışık, aydınlık. Tasavvufta mürşit ve yol gösterici anlamlarına gelir. Meyhane veya içkiyle ilgili unsurlarla birarada bulunur. Şarap anlamı ifade edebilir (İP).

G. 177/1: Meclis ehli çahır içende dutar elde ayaġ / Şanasın bir şem'dür kim üste yanar bir **çerāġ**

G. 265/4: Yezid ü müşriküñ kökin keserem / **Çerāġa** yana yana şimdi geldüm

G. 435/2: Bu gönülüm āyinesi āh ilen dutulmuş iken / **Çerāġ-ı** şem-'i şebistān içinde yir dutdı

K. 13/7: Muḥammed Bākır ol pākīze-gevher / **Çerāġ-ı** dīde-i ehl-i şafādur

K. 15/1: Bi-ḥamdi'llāh ki der-'ālem zuḥūr-ı evliyā geldi / **Çerāġı** yandı İslāmuñ ki dīn-i Muştafā geldi

K. 16/7: Dālālet içre zulmetde itürmişdüñ **çerāġuñı** / Gözüñ aç çıḡ bu zulmetden ki dīn bedru'd-ducā geldi-

çerāġ-ı 'ışķ: Aşk mumu; aşkın aydınlığı.

G. 431/1: Ger dilersen vaşl-ı Ḥaķ terk it gönül vesvāsını / Sil **çerāġ-ı 'ışķ** ile vaḥdetde gönülün pasını

çeri: Asker; mecazen sevgilinin saçları.

G. 359/4: Zülfüñ yüzüñ kenārını dutmuş durur meger / Kāfir **çerisi** ġāret-i imān diler yine

G. 364/5: Bu Ḥaṭāyī gönlini yağmaya virdi ḥüsn için / Çin **çerisi** başdı Rūmı geldi Mā-çin üstine

G. 407/4: Çin **çerisi** şanasın kim dutdı Rūm iķlimini / Tā yüzüñ gerdine düşdi zülf-i müşk-'anberi

çeride: Asker, savaşçı.

M. 2/23: Erenler başarılar savaşda eri / **Çeride** beg olur bir er serveri

çesm: Göz; sevgiliye ait bütün özelliklerinin üzerinde taşır. Şehlalık, mahmurluk, öfke sıfatlarını taşır.

Bakışları ve kiprikleri oka benzer. Büyüleyicidir, baygın bakışlıdır, kan dökücüdür ve fitne çıkarır. Şekil yönünden nergise benzer. Aşkın gözü ise uykusuzdur, kan ağlar.

- G. 10/4: Giceler tā şubh olunca h̄'āb gelmez 'aynuna / Tā hayālūn dāyimā **çeşmümde** karşıdur maña
- G. 22/4: **Çeşmün** cihānda fitne vü āşüb gösterür / Her dem kıyāmeti kıparur kāmētūn maña
- G. 23/2: Bilmez idüm haṭṭ-ı ruḥ-sāruñ sıfātın söylemek / Fitne **çeşmün** gamzesi öğretti ilhāmı maña
- G. 29/2: Hilāl kaşuñ tā ki gördi **çeşmüm** / Bu cānum 'ıyduña kurbāndur ey dost
- G. 43/1: Ol perī-peyker ki **çeşmümden** nihān olmuş durur / Bāki 'ömrüm olsun ol cismümde cān olmuş durur
- G. 45/3: Gicelerde uyhu gelmez gözüme kan ağlaram / Gökdeki kevkeb degül şol **çeşm-i** bīdārum durur
- G. 49/1: Tā cemālūn nūrī **çeşmümden** nihān olmuş durur / Gice gündüz işüm āh ile figān olmuş durur
- G. 53/5: Miskīn Haṭāyī görmedi **çeşmün** kimi senūn / Şahrā-yı Çīne munca ki āhū gelür gider
- G. 67/2: Devr-i hüsünde anuñ ey yaşlu **çeşmüm** uymagil / Kim şeb-i zülfünden anuñ rüz h̄'āb almış gider
- G. 77/4: Şanma ey **çeşmüm** saña bīgāneden ümmīd ola / Gör neler kıldı gönül kim hem-dem ü hem-hānedür
- G. 78/7: Hānda kim yatsam cihānda uyhu gelmez **çeşmüme** / Bu Haṭāyī yatmağa yār āsitānı hānadur
- G. 83/2: Gönülünden gitmez ol **çeşmün** hayālī / Belī mecnūnlara āhū gerekdür
- G. 85/4: Hayf ola **çeşmüni** cānā nergise nisbet kılam / Hānsı nergis gözlerūn tek mest ü hem şehlā düşer
- G. 89/4: Her haste-dil ki bāde-i 'ışkuñla oldı mest / **Çeşmüni** sāki la'lüñi cām-ı şarāb oḡur
- G. 90/4: Bitüpdür kāmētūn **çeşmüm** öninde / Ne hoş serv-i hıramān menzilidür
- G. 97/2: Ğāyib oldı gün yüzün **çeşmümden** ey māhum daḡı / Kırharam kim sünbül-i 'anber-feşān elden gider
- G. 100/1: Kūyuñ senūn ki ravza-i dārū's-selāmdur / Mihrāb kaşlaruñ aña **çeşmün** imāmdur
- G. 101/2: Vaşl ümidine gezer miskīn gönül olmaz helāk / Yoḡsa çoḡ hicrān belāsı **çeşm-i** bīmārındadır
- G. 101/3: Āhu tek 'āşıklaruñ gönlin niçük şayd itmesün / Ol kadar kirpük oḡı kim **çeşm-i** hūn-h̄'ārındadır
- G. 101/4: 'Ākıbet tufān kıpar bir gün cihānı ġarķıder / Seyl-i bārān kim bu 'āşık **çeşm-i** hūn-bārındadır
- G. 133/5: Her kişi almış gelür anuñ gamundan bir naşīb / Bu Haṭāyī **çeşm-i** pür-hūn dil kebāb almış gelür
- G. 143/4: Nice mest ü hūmār olmaya **çeşmün** / Öninde leblerūn kimi mülī var
- G. 165/1: Hāsetünden dil-berā kaldı dü **çeşmüm** h̄'ābsız / Öyle yulduzlar olur her gice gökde h̄'ābsız
- G. 166/5: Şahrāya şaldı āhū-yı **çeşmün** Haṭāyīni / Ol bŷ-i zülfī nāfe-i Tatara söyleñüz
- G. 173/7: Haṭāyī'ye nazar kıl **çeşmün** ilen / Kapuñda şubh u şām giryān oturmuş
- G. 182/3: Çeşmi ağardı nüh felegün kaddı oldı ham / Devr-i ruḡuñda görmedi kaşuñ hilālī tek
- G. 183/4: Ol zamāndan berlü kim **çeşmüm** yüzüñi görmedi / Yaş gözümünden cārī oldı dem-be-dem seyl-āb tek
- G. 193/2: Nev-māhı gökde ister ise halk 'ıyd içün / **Çeşmüm** hemīşe kaş-ı hilālūn diler senūn
- G. 203/1: 'Ākıbet ey meh meni 'ālemdē hayrān eyledün / **Çeşmümi** giryān kılp baḡrumı bŷrŷān eyledün
- G. 207/1: Sataşdı tā maña mestāne **çeşmün** / Yazupdur adımı destāne **çeşmün**
- G. 207/2: Meger kāfirdür ol mihrāb içinde / Oturmuş gelmez hīç imāna **çeşmün**
- G. 207/3: Giyüpdür kıranı zāhid kimi ol / Mey içmekdür işi rindāne **çeşmün**
- G. 207/4: İçer ol kıanımı dirsem inanmaz / Ne diyem men aña inana **çeşmün**
- G. 207/5: Emānetdür didüm zinhār zinhār / Sitekler sürmesün mihmāna **çeşmün**
- G. 207/6: Kılavlū gamzesi elmāsa beñzer / Yaman kaşd eylemişdür cāna **çeşmün**
- G. 207/7: Men-i dutsakı sen virdün bu cāna / Çeker her dem meni dīvāne **çeşmün**
- G. 207/8: İçer her dem kıanım fettāne **çeşmün** / Ya Rab o gün ola mı kıana **çeşmün**
- G. 207/8: İçer her dem kıanım fettāne **çeşmün** / Ya Rab o gün ola mı kıana **çeşmün**
- G. 207/9: Hāka kıulam diyen hāķķı itürmez / Himāyetçidür ol erkāna **çeşmün**
- G. 207/10: Diler dil uğru tek öpe yüzünden / Yine men kırharam uyana **çeşmün**
- G. 207/11: Haṭāyī derd-mendi şaldı derde / Selām virür şeh-i merdāne **çeşmün**
- G. 223/2: Menüm pervīn teki **çeşmüm** giceler uyhusuz kaldı / Sa'ādet āsumānında yüzün bedr-i dücā gördüm
- G. 227/1: Ol perī kim **çeşmi** sāki la'li cāmumdur menüm / Kaşı mihrāb u yüzi beytū'l-hāramumdur menüm
- G. 233/2: İşigünde dem-be-dem bārān degüldür su sepen / Çeşme-i dilden çıhan **çeşm-i** pür-ābumdur menüm
- G. 233/4: Şanmañuz kim keştidür deryālar üste seyr iden / Gözlerüm yaşında bu **çeşm-i** hābābumdur menüm
- G. 234/6: Göz midür yā **çeşm-i** āhū yoḡsa nergis mestidür / Yüz midür ol yoḡsa mäh-ı āsumānumdur menüm
- G. 238/1: Tā ki düşdüm dil-berā 'ışkuñda hayrān olmuşam / Rüz u şeb āh eyleyem hem **çeşmi** giryān olmuşam
- G. 273/7: Menüm bu āb-ı dīdem oldı 'ummān / Henüz **çeşmümi** açmazam yumaram
- G. 287/4: Tā ki **çeşmüm** kıarşusından ayrı düşdün ey şanem / Gitmedi hergiz hayālūn hātır-ı nā-şāddan
- G. 290/1: Dil-berā gözden cemālūn bir nefes dŷr olmasun / Yaşlu **çeşmümde** yüzünden ayrı hīç nŷr olmasun
- G. 296/3: Ol yüzi gül zülfī sünbül kāmēti serv-i revān / Rüz u şeb dutmuş durur **çeşmüm** kenārında vaṭan
- G. 301/3: Çün ki ol māhuñ cemālın istemezdün görmegi / Her gice **çeşmüm** neden kevkeb kimi bīdārsın
- G. 304/1: Ey meni hicrān elinde zār ü giryān eyleyen / **Çeşmümi** giryān idüp baḡrumı bŷrŷān eyleyen
- G. 304/4: Gerçi gamzeñ tıḡ olupdur hayl-i 'uşşāka velī / **Çeşm-i** hūn-h̄'aruñ durur her dem-be-dem kıan eyleyen
- G. 313/1: Ey şanem gönülün senūn nā-mihribān olmuş neden / Zülf ü **çeşmün** fitne-i āḡir zamān olmuş neden
- G. 331/2: Kıarārum kıalmadı şabr ötdi hādden / Dü **çeşmüm** nergis-i bīmāra kıarşu

- G. 344/3: Tā gözüm ol fitnelü kaç u gözün gördi senün / Geçdi 'ömrüm āh idüp ol **çeşm** ü ebrûlar bile
- G. 344/4: Anca ahdı gözlerümden kanlu yaşum sū-be-sū / Ahdı **çeşmüm** zevrakı her sūya ol sular bile
- G. 345/1: Aytdum kaçuna 'işve kıl aydur ki göz üste / Baḥdum ki görebilmez anı **çeşmün** üz üste
- G. 346/3: Çeşmüne hayrān olaldan berlü gönüm ey perî / Āhu nisbet 'aqlumı şahrāya şalmışdur yine
- G. 347/5: Bu Haṭāyî **çeşmi** yolında anuñ topraḡ olur / Tā ayaḡın başa ol dil-ber bu topraḡ üstine
- G. 356/5: Eşk-i hūnīn bahre döndi çeşmesinden **çeşmümün** / Sū-be-sū yaşumı deryā kıldıḡuñ ya'ni ki ne
- G. 357/2: Anca efgān itdüm ey dürr-i melāḥat sensizin / Çeşme-i **çeşmümden** aḥan bahr-ı 'ummāndur yine
- G. 359/1: Çeşmün atanda ḡamze meger cān diler yine / Cellādı gör ki tökmek için kan diler yine
- G. 368/1: Çeşmüme geldi şehā naḡs-ı ḡayālūñ bu gice / Kıldı aşüfte meni zülf ile ḡālūñ bu gice
- G. 377/4: Kaşdumda durur **çeşmün** bilmen ne diler menden / Öğrenmege kāfirler zulm eyleye İslāma
- G. 382/3: Senün mestāne **çeşmünden** nigārā / Maña nāz u 'itāb olsun mı böyle
- G. 387/3: Kaddüñi cān bağçasında isterem her dem-be-dem / Çeşme-i **çeşmümde** bit serv-i ḡırmānum kimi
- G. 390/3: Tā senün ḡürşid-i ruḡ-sāruñı gördüm **çeşmüme** / Bir bulut oldu kamer ol māh-ı tābān olmadı
- G. 391/3: Al ilen aldı menüm gönümni menden duymadum / Sihr içinde görmedüm ol **çeşm-i** mekkāruñ kimi
- G. 393/5: Gitme Haṭāyî **çeşmidin** ey 'aks-i kadd-i yār / Nem-nāk yirde bitmeye qarḡu senün kimi
- G. 395/5: Hāk-i pāyuñı Haṭāyî tā ki çekdi **çeşmine** / Görmedin bu devleti düşmen gözi kör olmadı
- G. 398/4: Ebr-i nīsāndan soruñ aḡvālūmi kim ol daḡı / Kaṭre kaṭre yaş töker bu **çeşm-i** hūn-h'arum kimi
- G. 399/2: Görelî mihr-i ruḡuñ **çeşmüm** münevverdür menüm / Dünyede ḡürşid-i 'ālem-tāb gördüm men seni
- G. 404/2: Kevkeb olmışdur menüm **çeşmüm** cemālūñ görmege / Bir nazar doğgil gözüm karşısına ey yüzi ay
- G. 421/2: Çeşme-i **çeşmüm** suyından seyl dutupdur 'ālemi / Munca gelmişdür Fırāt u Dicle vü Ceyḡūn kimi
- G. 424/5: Haṭāyî firḡatūñden aḡlamaḡdan / Dü **çeşmüm** çaya beñzer beñzemez mi
- G. 438/7: Bu Haṭāyî dīn ü imānı ki sendendür dürüst / Nūr-ı **çeşm-i** ḡānedān-ı Muştafasın yā 'Alī
- K. 3/8: Eyva'llāh hāk-i pāy-i 'Askerīnūñ / Çekermen **çeşmüme** çün tütüyādur
- K. 18/10: Hāk-i rāhuñ nūr-ı **çeşmümdür** ḡayālūñ münisüm / Fıkr ü zıkrüm gönüm içre rāḡat-ı cān yā 'Alī
- K. 18/16: Nūr-ı **çeşmüm** āl-i Hāşim seyyid-i 'ālī-neseb / Şāh-ı Kanber mīr-i Bū Zer cān-ı Selmān yā 'Alī

çeşm ü ḡamze: Göz ve öldürücü yan bakış.

- G. 209/3: Men didüm kim **çeşm ü ḡamzen** sihrî dutdı 'ālemi / Anlaruñ ser-fitnesi kimdür didi kaçumdur ol

çeşm-i bīmār: Hasta, yorgun göz.

- G. 184/2: Baḡmanam gül yüzine ḡüsnūñ var iken ey perî / Neylerem nergisni men ol **çeşm-i bīmāruñ** gerek
- G. 276/2: Çeşm-i bīmāruñ meni kılmazdı ḡamdan nā-tüvān / Ey ṭabībüm derdüme dermānum olsayduñ menüm

çeşm-i fettān: Sevgilinin fitne çıkaran gözü.

- G. 156/1: Tā ki gönüm ḡamze-i ol **çeşm-i fettān** ārzular / Derd-mend olmuş durur her laḡza dermān ārzular
- G. 178/4: Nice bulsuñ bu gönül murḡı rehā ḡālūñ görüp / **Çeşm-i fettānuñ** anuñ rāḡında ḡurmuşdur duzaḡ
- G. 344/1: Ey ki hecrūñ bendeni zār itdi ḡayḡular bile / **Çeşm-i fettānuñ** görüp hayrānam āḡular bile

çeşm-i ḡazāl: Ceylana benzeyen göz.

- G. 193/5: Tā kim Haṭāyî gördi yüzün ey meh-i Ḥoten / Şahrā-yı dilde **çeşm-i ḡazālūñ** diler senün

çeşm-i mekkār: Hilekār göz.

- G. 108/3: Rüz-i maḡşer koparan cānā kıyām-ı kāmētūñ / Fitneler zāhir kılan ol **çeşm-i mekkāruñ** durur

çeşm-i merdüm: Göz bebeḡi.

- G. 75/8: Yoḡsa doğmış ortada bir āfitāb-ı şem'-i bezm / **Çeşm-i merdüm** aña her sū müşterî nisbetlüdür

çeşm-i mest: Baygın, sarhoş göz; sevgilinin baygın bakan, kan içici, merhametsiz gözü.

- G. 191/5: Çeşm-i mestler gör nice kanum tökerler dem-be-dem / Bu ḡarīb ü ḡasteni tīmāra göndermek gerek
- G. 204/4: Çeşm-i mestūñden hezārān fitne şalduñ gönümne / Türk-i yaḡmacı kimi bi'llāh yüküş kan eyledün
- G. 205/7: Haṭāyî **çeşm-i mestinden** ḡabībūñ ihtirāz eyle / Eger kanuñ döker her dem çün oldur cān-ı cānānuñ
- G. 229/4: Çeşm-i mestūñ giceler niçün uyanmaz ḡ'ābdan / Kim işüm her şubḡ u şām āh ile efgāndur menüm
- G. 297/5: Tā kim Haṭāyî gördi anuñ **çeşm-i mestini** / Hayrān durur ki göz de bilemez zamānesin
- G. 378/1: Çeşm-i mestūñ ey perî çün susamışdur kanuma / Dem-be-dem yüz kaṭre hūn-efşān ider dāmānuma

çeşm-i siyāh: Kara göz.

- G. 269/6: Bu Haṭāyî dir meni dīvānalıḡ efkār ider / Her zamān ol dil-ber-i **çeşm-i siyāhı** görmişem

çeşme: Bir kaynaktan gelip bir haznede toplanan veya borularla getirilen suların, kullanılmak amacıyla üzerindeki musluklar vasıtasıyla akıtılması için yapılmış küçük tesis; *mecazen* sevgilinin can bahşeden dudakları veya aşğın gözleri.

- G. 9/3: Dil teşne olsa vâdi-i hecründe ğam yimen / Lal'ün zülâli **çeşme-i** zemzem durur maña
G. 68/2: Hüsnuñi yâd eylesem ey serv boylu dil-berüm / Firkatünden **çeşme** tek ahar gözümde yaşlar
G. 182/2: Zülmât-ı hecr içinde bulunmaz susızlara / Şol **çeşme-i** dudağınun âb-ı zülâli tek
G. 206/1: Meni efgâr iden ol haţţ ü hâlûñ / Bikirdir **çeşme-i** la'l ü zülâlûñ
G. 233/2: İşigünde dem-be-dem bârân degüldür su sepen / **Çeşme-i** dilden çıkan çeşm-i pür-âbumdur menüm
G. 238/3: Tâ dudağın **çeşmesinden** kılmışam bir kaţre nüş / Hızr tek sır-âb-ı nüş-ı âb-ı hayvân olmışam
G. 274/1: **Çeşme-i** la'lünden ey cân teşneyem âb isterem / Hasteyem hecrün beyâbânında 'unnâb isterem
G. 356/5: Eşk-i hünin bahre döndi **çeşmesinden** çeşmümün / Sû-be-sû yaşumnu deryâ kıldığın ya'ni ki ne
G. 357/2: Anca efgân itdüm ey dürr-i melâhat sensizin / **Çeşme-i** çeşmümden ahan baħr-ı 'ummândur yine
G. 369/4: İstedi âb-ı hayât **çeşmesine** irdi Hızır / Ol virür doğru haber cümle 'ıyândur bilene
G. 387/3: Kaddüñi cân bağçasında isterem her dem-be-dem / **Çeşme-i** çeşmümde bit serv-i hürâmânım kimi
G. 421/2: **Çeşme-i** çeşmüm suyundan seyl dutupdur 'âlemi / Munca gelmişdür Fırât u Dicle vü Ceyhûn kimi

çeşme-i cân: Can çeşmesi

- G. 420/1: Ey boyun Tübâ dudağın âb-ı hayvân nisbeti / Âb-ı hayvân dimen anı **çeşme-i cân** nisbeti

çeşme-i hayvân: Hayat çeşmesi *bkz. ab-ı hayat*

- G. 1/5: Zülmet-i zülfünde gönli bu Haţâyî hastenün / Hızra beñzer kim görünmez **çeşme-i hayvân** aña
G. 5/3: Zülmât içinde âb-ı hayât istemez gönül / La'lün zülâli **çeşme-i hayvân** yeter maña
G. 58/5: Lebün yanında haţtuñ Hızra beñzer / Kenâr-ı **çeşme-i hayvân** anuñdur
G. 79/4: Gerçi zülmetdür saçuñ yüzün aña hürşid-var / Lebleriñ tu'mı ne nisbet **çeşme-i hayvânadur**
G. 92/5: Hayli vaţtdür kim Haţâyî zülmet-i hicrân çeker / Lebleriñ **çeşme-i hayvân** iderseñ vaţtidür
G. 114/2: Bağ-ı hüsnuñde boyun serv-i hürâmân didiler / Zülmet içinde yüzün **çeşme-i hayvân** kimidür
G. 115/3: Sebz-haţţ sâķiler andan doldurun peymâneler / Hızr câmı tek pür âb-ı **çeşme-i hayvân** durur
G. 130/2: Susamış lebüñe Hızr-ı zamâne / Suvargil **çeşme-i hayvân** senüñdür
G. 131/2: Satma râygân şanemâ Hızra dudağın suynı / Hızr eger su isteye **çeşme-i hayvâne** gelür
G. 242/4: Gönül kalmışdı hicrân zülmetinde / Lebünden **çeşme-i hayvâna** yetdüm
G. 244/2: Zülfün şebinde teşneyem ol âb-ı la'lüne / Zülmât içinde **çeşme-i hayvâna** gelmişem
G. 284/2: Zülmet-i zülfünde kâmin tapmadı hükm eyle kim / Tâ Sikender **çeşme-i hayvâna** gelsün yeniden
G. 300/3: Haţţ ü hâlûñ dutmuş ol la'lün kenârında maķâm / Öyle kıl kim **çeşme-i hayvânım** elden gitmesün
G. 339/4: Şanasın kim **çeşme-i hayvânun** üste geldi Hızr / Düşdi tâ haţtuñ senün la'l-i şeker-bâr üstine
G. 359/3: İster gönül ki nüş ide la'lün zülâlini / Ol Hızrı gör ki **çeşme-i hayvân** diler yine

çetr: Gölgelek, çadır. Padişah çadırı ve otağ yerine kullanılır. Aslında padişahın başı üzerinde tutulan ziynetli gölgelek demektir (İP).

- G. 214/4: İşigünden gitmezem anca ki cânım tendedür / **Çetr** ü har-gâh-ı hümayün bâr-gâh eksük degül

çevgân: Cirit oyununda hayvan üstünden topu tutup almaya mahsus ucu eğri değnek; eski şark milletlerinde, özellikle Türklerin oynamış oldukları bir çeşit oyunda kullanılan sopadır. Karşılıklı dört veya on kişilik takım halinde oynanan çevgan oyununda taraflar at sırtında bulunur ve ellerinde değnekler ile topu hedefe sürerlermiş. Belli bir zaman dilimi içinde topu hedefe ulaştıran takım oyunun galibi sayılmış. Oyunda bir çevgan bir top (gûy) bulnur. İnsan kellesi top, atların ayağı çevgan olarak vasıflandırılabilir (İP).

- G. 130/4: Suvâr ol devlet atına hemîşe / Sa'âdet topına **çevgân** senüñdür
G. 355/24: Çalmağ için başumı top eyleyüp meydân ara / Hâv idüp zülfün **çevgân** itdigün ya'ni ki ne
G. 372/7: Bugün **çevgân-ı** 'ışk aldum elüme / Gelüben top çalam meydân içinde

cevre: Bir şeyin yakını, dolayı, etraf.

- G. 139/1: Şem'-i hüsün **çevresinde** cân u dil pervânedür / Yanmayan ol şem'e karşı bî-haber pervâ nedür
G. 143/3: Ne gülşendür yüzün kim **çevresinde** / Hezârân 'andelîb ü bülbüli var
G. 173/5: Dudağın **çevresinde** koşa hâllar / İki zengî durur derbân oturmuş
G. 296/1: Senden özge yârum olsa ey perî-veş sîm-ten / Âsitânun **çevresinde** koy ki hâk olsun beden
G. 355/22: Bahre döndi **çevreñüz** eşkümden ey âyine-rü / Gözyaşından böyle 'ummân itdigün ya'ni ki ne

çi: Farsça “ne?”

G. 50/15: Haṭāyī şeh yolında cān fedādur / Çi cāy-ı mülk ü māl ü sīm ü zerdür

G. 190/4: Cümle ‘ālem ger ḥasūd olsa yanumda bir ceve / Sen menümlen dost bolsañ cevri-i düşmenden **çi** bāk

G. 26/6: Maña ol dost bolsa dost ancak / Çi ğam ger cümle ālem düşmen oldı

M. 2/27: Yıham kal’a-i Hayberi muşt ilen / Çi pervā-yı top u tūfeng eylerem

çiçek: Tohumlu bitkilerin, üreme organlarını taşıyan güzel renkli ve ekseri güzel kokulu kısmı.

G. 426/3: Açıldı yazılar bitdi **çiçekler** / Gül ilen şol benefşe bürhen oldı

çih-: Bulunduğu yeri bırakıp başka yere geçmek, taşınmak, ayrılmak, ilgisini kesmek; emrine uymak; zuhur etmek, yükselmek.

G. 14/3: Öyle sultāndur ki yoḥdur mişl ü hem hemtā aña / Buyruğından kim anuñ **çihmaz** şeh ü mīr ü gedā

G. 15/3: Ey dil ü dīn siz **çikuñ** evden ki dil-dārum gelür / Sen de ey cān durma kim biz virmişüz ruḥşat saña

G. 23/5: Köynegüñden **çih** didüm şol serv-i gül ḥandānuma / Zerrece kayunmadı gösterdi endāmı maña

G. 25/2: **Çih** sen ol yāruñ kūyından ey raḫīb-i rū-siyeh / Haste bülbül var iken neyler gül-istānda ğurāb

G. 26/4: Ma ‘şük-ı serv-kāmet ü maḥbūb-ı sīm-ten / Tāvūs-ı ravza cilve kıılır **çihmiş** ez-ḥicāb

G. 42/5: **Çihmaya** miskīn Haṭāyī göñli zūlfüñden n’ola / İşi seyr olur anuñ her ḥanda var seyyāreler

G. 73/4: Daş yarıldı **çihdi** Düldül eyer ü yügen ile / Ey münāfık yola gelgil eyleme şāhdan kenār

G. 115/10: Böyle kıymetli cevāhir ḥansı ma’denden **çihar** / Kün-fe-kān mülkūn bahā virseñ henüz erzān durur

G. 126/4: **Çihsa** sarāydan bu cihān varı sin dutar / Bir mürşid-i tarīkat-i pīr ü cevān kıopar

G. 145/2: Bu kudret sırrıdur **çihdi** cihāna / Nice ‘āşıklara izḥār olupdur

G. 162/2: Ey zemīn altında pinḥān mūr-ı pā-māl-i ḥaḫīr / **Çik** bu ‘işret dānesin vir kim Süleymān devridür

G. 167/7: Bu Haṭāyī ka’be-i ‘işkuña iḥrām bağladı / Ol sa’atde ‘arşa **çihdi** zikr-i illā’illāhumuz

G. 190/3: Dāmenüñi kıoymañam elden eger **çihsa** revān / Gerçi hicrānuñ eli kııldı yaḥamñı çāk çāk

G. 195/4: Tā ki gülşen geştine **çihduñ** eyā gül-ruḥ şanem / Bāğça içinde boyuñ serv-i ḥıramān eyledüñ

G. 202/2: Yavru kıuşlardur şanasın kim uçar feryād ilen / **Çihsa** yaydan bes kıılır her laḥza efgān oḥlaruñ

G. 216/2: Ey göñül kıayğı evinden **çih** ki gül devrānıdır / Görmedüm hergiz çemende bülbül-i āşüfte-ḥāl

G. 228/1: Çihmadı ‘işkuñ senüñ bir laḥza cānumdan menüm / Mihr-i ḥüsnüñ yeg durur rūḥ-ı revānumdan menüm

G. 228/2: Gül yüzüñi yād idende ey per-ruḥ ğonce-leb / Od **çihar** süsen teki her dem zebānumdan menüm

G. 238/4: Ey ‘azizüm fırkatüñden **çihmazam** ğam-ḥāneden / Sen teki Yūsufdan ötrü pīr-i Ken ‘ān olmışam

G. 247/2: Ger vücūdum kıabr içinde yüz miñ ıl kıalsa müdām / **Çihmaya** bu nār-ı ‘işkuñ üstüñ ‘ānumdan menüm

G. 287/3: Anca kim dünyā yüzinde haste cānum tendedür / **Çihmadı** derd-i fırākıñuñ bu ḥarāb-ābāddan

G. 287/1: Çihmaz ey dil-ber senüñ ḥayl-i ḥayālūñ yāddan / Göñlümün şehrinı yıḥdı ‘işkuñuz bünyāddan

G. 340/6: Bāğçaya seyrāna **çihdi** geşt içün ol gül-izār / Gül ḥacāletden kıızardı şerm-sār oldı yine

G. 340/9: Ey Haṭāyī şād olup beytū’l-ḥazenden **çih** bugün / Bāğ u bāğça suyına vakt-i ğüzār oldı yine

G. 356/10: Öldürem dirdüñ bugün dañla meni **çihduñ** ḥilāf / Bilmezem imrüz u ferdā kıldığuñ ya’ni ki ne

G. 385/4: Ey göñül cehd eylegil doğrı olagör şāha sen / ‘Ākıbet kıalbi **çihar** her kimse kim kıalmaş ola

K. 10/9: Olar ki tābī’-i Mervānilerdür / Sürildi **çihdi** dīnden ebter oldı

K. 14/3: Çihdi mi ‘rāca Muḥammed didi doksan miñ kelām / Sırr-ı Ḥaḫ hem maḥrem-i esrār sensin yā ‘Alī

K. 16/7: Dālālet içre zulmetde itürmişdüñ çerāğuñı / Gözüñ aç **çih** bu zulmetden ki dīn bedru’d-ducā geldi

M. 2/40: N’olaydı olaydı bir ulu savaş / **Çihaydum** ğanīm ile men başa baş

çihan: Zuhur eden.

G. 233/2: İşığüñde dem-be-dem bārān degüldür su sepen / Çeşme-i dilden **çihan** çeşm-i pūr-ābumdur menüm

çihar-: Çıkarmak.

G. 204/5: Bu Haṭāyīni **çiharduñ** mı göñülde ey ḥabīb / Di meger özgeler ilen ‘ahd ü peymān eyledüñ

G. 355/25: Çünkü zulmetden **çiharmaz** göñlümi şem’-i ruḥuñ / Sen anı şem’-i şebistān itdiğüñ ya’ni ki ne

K. 18/14: Yūnusı sensin salan deryāda balığ kıarnına / Sen **çiharduñ** Yūsufı ez-çāh-ı Ken ‘ān yā ‘Alī

çiharan: Çekip kurtaran.

G. 352/7: Çiharan Yūsufı çāh-ı belādan / Mısıır taḥtında sultān eyleyen şāh

çihgeç: Çıkınca, çıktığı zaman.

K. 18/20: Muştāfā mi ‘rāca **çihgeç** leyletū’l-esrāda hem / Nāĝehān ğördi seni ber-şekl-i aşlan yā ‘Alī

çihl ten: Kırklar, Hak erenleri. Kırkların başıdna Hz. Ali bulunur (İP).

G. 50/7: Olar kim **çihl tendür** sırr-ı kudret / Anı 'arif bilür ince haberdür

çın: Gerçek, doğru.

G. 63/3: Tükendi Yüsuf eyyâmı senüñ devrân-ı hüsnünde / Haberdür hûblar içinde yalandur bu haber **çındur**

G. 261/2: Saçuñ pür-çin didüm bendine düşdüm / Bu **çın** sözün hañsın bilmez idüm

G. 406/7: Hañâyî vaşla yetdi **çın** u tañkık / Saña yârdan hañâlar yahşısı geldi

çın seher: Geçer seher, subh-ı sadık; sabah namazı ve orucun başlama zamanı.

G. 323/6: Hañâyî **çın seher** âh u figânuñ nâlesi hoşdur / Pür eñrâf-ı çemen her dem mañâlât-ı belâbilden

çınâr: Otuz metreye kadar uzayabilen, gövdesi kalın, uzun ömürlü, geniş yapraklı bir ağaç.

G. 138/3: Ra'nâ kadûñ ki serv-i sehîdür muķâbili / Yâ Rab münâsibi ne sebebdan **çınâr** olur

G. 193/1: Gönñüm firâk içinde cemâlûñ diler senüñ / Bañmaz **çınâra** kadd-i şemâlûñ diler senüñ

G. 273/9: Hañâyîyem elif tek doğru yolda / Gül-istân bağıda serv ü **çınâram**

çin: Büklüm, kıvrım, sevgilinin yüzünün iki tarafına dökülen saçları.

G. 55/5: Çin-i zülfüñ bendine düşdi Hañâyî haste-dil / Şerbet-i la'lündür aña kâñd ilen 'unnâblar

G. 63/6: Hañâyî tâ anı gördi özinden el yudı küllî / Anuñ çengâl-i **çinüñden** şikâr olmış gögerçindür

G. 199/6: Tâ ağ yüzünde **çin-i** saçuñdur mañâm-ı dil / İklîm-i Rûm u Çin ü Hıñâyduñ Hañâyîñüñ

G. 296/5: Çin-i zülfünde Hañâyî tâ dutupdur meskeni / Yâ Rab ol gülgün yañağun gül midür yâ nesteren

G. 301/5: Bu Hañâyî saçlarıñ **çininde çin çin** bağludur / Olmañam **çinden** perîşân çün maña gam-h'ârsın

G. 335/3: Zülfî **çin** olmuş durur her dem düşer şol 'ârîza / Zülmet-i devrânı gör kim düşmiş imân üstine

G. 364/1: Çiy düşüpdür **çin** saçuñdan yüz tümen **çin** üstine / 'Anberîn **çin çin** düzetmiş müşk-i pür-çin üstine

G. 364/5: Bu Hañâyî gönñini yağmaya virdi hüsn için / **Çin** çerisi başdı Rûmı geldi Mâ-çin üstine

çin çin: Büklüm büklüm.

G. 301/5: Bu Hañâyî saçlarıñ **çininde çin çin** bağludur / Olmañam **çinden** perîşân çün maña gam-h'ârsın

G. 364/1: Çiy düşüpdür çin saçuñdan yüz tümen çin üstine / 'Anberîn **çin çin** düzetmiş müşk-i pür-çin üstine

G. 368/2: Düşde gördüm men-i sevdâ-zede **çin çin** yapuşur / Boynuma silsile-i zülf-i çü daluñ bu gice

çin-be-çin: Kıvrım kıvrım saçlar.

G. 107/5: Bu Hañâyî katına kim kıldılar ta'rîf-i müşk / **Çin-be-çin** ol zülf-i müşğîn-bâruñ andan yahşısıdur

çin-ber-çin: Kıvrım kıvrım saçlar.

G. 63/1: Şehâ ol zülf-i müşğînüñ ne zibâ **çin-ber-çindür** / Ki her bir târı ol zülfüñ bahâ-yı Çin ü Mâ-çindür

Çin ü Mâ-çindür: Çin ve Maçin (Çin ülkesinin güney bölgesine verilen bir ad); Çin'in güzelleri gayet çok ve cümlesi ak yüzlü, kara gözlü, kara kaşlı olurlar (ATO).

G. 63/1: Şehâ ol zülf-i müşğînüñ ne zibâ çin-ber-çindür / Ki her bir târı ol zülfüñ bahâ-yı **Çin ü Mâ-çindür**

çiy: Havadaki su buharının, akşam veya sabah serinliği sebebiyle yerde ve bitkiler üzerinde görülen su damlacıkları hâline gelmiş şekli, şebnem, jâle.

G. 364/1: Çiy düşüpdür çin saçuñdan yüz tümen çin üstine / 'Anberîn çin çin düzetmiş müşk-i pür-çin üstine

çizgin-: Çevresinde dönmek, dolaşmak.

G. 27/2: Firkat-ı işkuñda ey gül-çehre zâr u giryeden / Kanlu yaşum Hağ bilür **çizgindürür** hem âsiyâb

G. 339/5: Firkatüñ şevkinde bu cân-ı ciger-süzüm menüm / Bir kebâba beñzer ol kim **çizginür** nâr üstine

çoh: Çok, fazla, ziyade.

G. 4/2: Ey perî **çoh** işve vü hüsnünde mağrûr olma kim / Mülk-i fânî şanmagil kim ne saña kaldı maña

G. 9/2: Niçün severdi haste-dil ey bî-vefâ seni / Bu **çoh** belâ ki hecrüñ ider kem durur maña

G. 23/4: Çoh cefâ hâşıl olur senden maña ey bî-vefâ / 'Âkıbet eyler hayâlûñ resm-i bed-nâmı maña

G. 25/5: Bu Hañâyî hağkına dâyim dutupdur **çoh** ümîd / 'Âkıbet rahm eyle aña sâ'at-i yevmü'l-hisâb

G. 29/7: Hañâyîye dimişsin cevri idem **çoh** / Yine lûf u yine ihsândur ey dost

G. 35/5: Gerçi **çohdur** dünyede 'uşşâkı ol mâhuñ velî / Bu Hañâyî haste tek bir 'âşık-ı şeydâsı yoh

G. 40/4: Enbiyâlar evliyâlar **çoh** durur ammâ ki sen / Cümleden a'lâ imişsin yâ 'Alî senden meded

G. 42/3: Zâhidâ sen fâriğ ol âhumdan ikrâh eyleme / Kim menüm bağrumda **çohdur** gamzelerden yâreler

G. 57/5: Pehlevânlar **çoh** cihânda Rüstem-i Zâl olmuşam / Hem Sikender hikmeti mülk-i Süleymân mendedür

- G. 57/6: Eyyuba çekdürdi **çoh** derd ü belâ vü miñneti / Gel meni isteş vireyüm derde dermân mendedür
- G. 68/5: Kanda kim Leylî olursa anda bir Mecnûn gerek / Kanda kim kallâş olursa **çoh** durur qalmaşlar
- G. 70/2: Ey felek dünyâ yüzinden devr-i hicrân geçdi **çoh** / Ol büt-i nâ-mihribânım mihribân olmış durur
- G. 70/4: Gerçi düşmen ta'nesinden **çoh** cefâ çekdüm velî / Şükr kim işüm be-kâm-ı dostân olmış durur
- G. 92/3: Çoh zamândur gonce tek bağrumnı pür-hûn eyledün / Lebleriñi gül teki hândân iderseñ vaqtidür
- G. 92/4: Zülmet-i hecrüñ firâkın çekmişem devrânda **çoh** / Vaşluñı bu gönüme mihmân iderseñ vaqtidür
- G. 95/4: Ey gönül hicrân gamından **çoh** şikâyet kılma kim / 'Âşıka cevri ü cefası lutf ile ihsânıdur
- G. 96/3: Bülbülâ gül devridür efgân ider **çoh** murğ-ı zâr / Nâle kıl oturma vaqt-i merğzâr elden gider
- G. 101/2: Vaşl ümîdine gezer miskîn gönül olmaz helâk / Yoħsa **çoh** hicrân belâsı çeşm-i bîmârındadır
- G. 110/2: Şâh-ı Merdânun yolında **çoh** kişi vardır velî / Âferîn ol başa kim miñ başa bir baş oynadur
- G. 110/4: Çoh kişi savaş güninde cân u başından geçer / Anı başında girev devrânda kolbaş oynadur
- G. 110/5: Dün menümlen rû-be-rû boldı nigâr öldi rakîb / Gözler ilen **çoh** işâretler kılur kaş oynadur
- G. 111/5: Çoh yaşagil çün maña yâr olmadun ey seng-dil / Bu Hâtâyî oldı qahrûndan senün zîr ü zeber
- G. 121/4: Kimün kim mâlî mülki genci **çohdur** / Bu munca mülk ile mâl anda n'eyler
- G. 144/1: Cihânda 'âşıkun **çoh** adı vardır / Ki her birisinün bir dadı vardır
- G. 166/4: Çoh miñnet ü cefâsını çekdüm vefâ hani / Ğam hâdden ötdi dil-ber-i Ğam-h'âre söyleñüz
- G. 181/4: Ne kim senden gelür hoşdur velîkin / Eyâ dil-ber maña **çoh** dutmağıl dağ
- G. 185/2: Çoh belâ vü derd ü Ğam çekdüm yoluñda şabr idüp / Derd-i hicrân hâdden ötdi şimdi dermânım gerek
- G. 187/4: Çü hûblar **çoh** durur insân içinde / Hiç olmaz ey perî ra'nâ senün tek
- G. 190/2: Ey perî 'ışkuñda maña **çoh** cefâlar kılma kim / Haste vü hayrânunam oldum Ğamuñdan derd-nâk
- G. 191/3: Kaşlarıñ mihrâbına **çoh** secde-i şükr eylerem / Şeyh-i Şan'ân tek meni zünnâra göndermek gerek
- G. 210/4: Gerçi **çoh** geldi nebî bu devr-i Âdemden berü / Hatmi cümle enbiyânun Muştafâdur bilmiş ol
- G. 216/4: Ey şabâ bi'llâh dilümden söyle kim **çoh** düşmesün / Mâh-tâb üstinde ol zülf-i perîşân münfa'îl
- G. 219/3: Va'de-i vaşluñ yolında **çoh** cefâ çekdüm velî / Derd-i 'ışkuñdan vücûdum olırsâ şekl-i hilâl
- G. 233/5: Aytum ey dil-ber Hâtâyîye cefâlar kılma **çoh** / Dedi ki Ğam çekmegil nâz u 'itâbumdur menüm
- G. 255/5: Bu Hâtâyî haste küyuñdan diler dür olmaya / Varabilmen **çoh** üşencüm yâr senden küsmişem
- G. 266/4: Çoh mihr ü vefâ umar idüm yârdan ammâ / Bir cevri yüküş yâr-ı cefâ-kâra yoluħdum
- G. 280/5: Ger günâhuñ **çohdur** ey miskîn Hâtâyî Ğam yime / Rahmetine Hâlîkuñ ümmîd-vâr olmaz mısân
- G. 288/1: Ey ki **çoh** düşdüm firâkuñdan figân u vâya men / 'İşk-ı zülfüñden müdâmî düşmişem sevdâya men
- G. 294/3: Zâhidâ **çoh** ta'ne kılma mezheb-i 'âşıklara / Sen çü dîvâr ehlinin men 'âşıkam didâr içün
- G. 304/5: 'İşkuñ ser-bâzları **çohdur** velî yoħdur daħı / Bu Hâtâyî haste tek âheng-i meydân eyleyen
- G. 311/1: Şol menüm **çoh** sevdüğüm 'âlemde sultândur bugün / Yâr eger kabûl ider cânımnı qurbândur bugün
- G. 333/7: Harâbe gönülmün içinde 'ışkuñ / Dutupdur **çoh** binâlar dürlü dürlü
- G. 343/3: Gerçi güller **çoh** biter 'âlem gül-istânında lîk / Gül yüzün tek bitmemiş hiç gülşen ü bağ üstine
- G. 360/3: Kerbelâda geçmiş idi **çoh** belâ şâh oğlına / Sen daħı oynat başuñı ol belânun 'ışkına
- G. 360/7: Ey Hâtâyî çün senün ceddün **çoh** itmişdür Ğazâ / Sen daħı başla Ğazânı ol Ğazânun 'ışkına
- G. 373/1: Günâhum **çoh** Hudâ için bağışla / Muħammed Muştafâ için bağışla
- G. 373/8: Hâtâyîyem ene'l-Hağ çağıruram / Günâhum **çoh** 'atâ için bağışla
- G. 381/6: Nazar kılğıl Hâtâyîye sözün sındurmağıl cânâ / Kuluñ **çoh** nâzişi vardır senün tek şâhı yanında
- G. 398/5: Ey Hâtâyî gerçi hûblar **çoh** durur 'âlemde lîk / Olmaya bir dil-ber ol süh-ı sitem-kârım kimi
- G. 409/4: Hânda kim ma'suk ola küyında vardır **çoh** rakîb / Hânsı güldür kim anuñ yanında bir hâr olmadı
- G. 409/2: Gerçi şîrîn leb cihân mülkinde **çohdur** bî-şümâr / Hoğka-i la'lün kimi hergiz şeker-bâr olmadı
- G. 421/5: Bu Hâtâyî bir gün almışdı lebününden bûseler / Geldi **çoh** günler velîkin gelmedi ol gün kimi
- G. 425/1: Yapışgil dâmenine koyma şâhı / Ki senden zâyil eyler **çoh** günahı
- G. 425/2: Tazarru' eylegil dergâhuña **çoh** / Bes andan yüzine kılğıl nigâhı
- G. 425/3: Günâhum **çoh** durur kılğıl şefâ'at / Çü sensin ey güneħ-kârlar penâhı
- G. 426/7: Çoh eglendün Gîlânda ey Hâtâyî / Meger saña bu yirler mesken oldı
- G. 432/6: Şâh-ı merdân 'Alînün kulları **çohdur** velî / Bu Hâtâyî cümlesinün kemterinün kemteri
- G. 433/6: Dil-berün lutfi menümlen **çoh** idi Ğâyetde kim / Bilmezem yâ Rab neden ol mihrini az eyledi
- G. 436/2: Çoh zamândur ben de müştâkam cemâlün şem'ine / N'ola görsem yâ Rab ol şem'-i cemâlün bir daħı
- K. 10/12: Şehün âstânesinde kulları **çoh** / Hâtâyî cümlesinden kemter oldı
- K. 17/10: Muħammed Takîdür hoş-h'ân gönüller aydını cânım / Melek rızvân semâlardan ana **çoh** merhabâ geldi
- M. 1/24: Hâtâyî **çoh** hañâludur Hâtâyî / Hâtâyîden dirîğ itme 'atâyı
- M. 1/5: Senün **çohdur** kuluñ men bir fakîrem / Saña lâyıķ işüm yoħ men haķîrem
- M. 1/6: Eger **çohdur** günâhum hazretünde / Ümîdüm andan artukdur katuñda

çoh gör-: Çok görmek, (bir durumu) yadırgamak.

- G. 198/3: Dil-berün vaşl-ı kemâlin **çoh görüpsen** ey rakîb / Ey kemâle yetmemiş şimdi zevâlündür senün

çörek: Değirmi ve yumuşak ve yağlı küçük ekmek; seyr-i sülûk yolu, tasavvuf.

G. 119/9: Viren dervîşe bir çörekden ötrü / Kaţâr-ı uşturân yeksân 'Alîdür

cü: Akarsu, ırmak, çay.

G. 53/4: Tâ görmedi gözüm seni ey serv boylu yâr / Sensiz hemîşe gözlerüme cü gelür gider

G. 56/5: Ey Haţâyî sen vücûdın cüyını pāk eylegil / Cü ki pāk ola aña ser-çeşmeden bir su gelür

G. 127/5: Bu Haţâyî cü kenârında ne bahsun serve kim / Kadd-ı dil-cüyı anuñ serv-i revândan yahşıdur

çü: Bu vesileyle.

G. 259/5: Bende Haţâyî düşmiş idi yârdan ırağ / Yetdüm çü âsitân-ı şehensâha şükr idem

G. 361/6: Haţâyî tâ seni gördi vücûduñ ser-be-ser gezdi / Çü şahuñ kulları gördi yüzün hâk itdi ol pâyâ

çü: Gibi.

G. 47/4: Devridür anuñ çü meh-i müdevver / Ser-püşî çü şekl-i âsumândur

G. 51/3: Zâr zâr ağlar çü bülbül gül yüzün çün murğ-ı cân / Cāndan itmişdür meni cevri ile devr-i rüzgâr

G. 116/3: Yüzün çü mâh-ı bedrdür yeldâ şebi zülfün senün / 'Âşıkları mest eyleyen la'î-i lebün peymânedür

G. 149/3: Gönlüm çü Mısr-ı Yûsuf-ı Ken'ân içindedür / Gözüm yaşı firâk ile çün rûd-ı Nîl durur

G. 301/1: Men saña dâyim çü yâram sen maña ağıyarsın / Menden özge cümle-i 'uşşâka sen dil-dârsın

G. 368/2: Düşde gördüm men-i sevdâ-zede çin çin yapuşur / Boynuma silsile-i zülf-i çü daluñ bu gice

K. 8/16: Sulţân-ı ser-â-perde zuhûr oldı çü Mehdi / Fâş oldı şehensâh ki devrân 'Alîdür

M. 2/9: Kimini be-heybet çü Rüstem iden / Kimini möcekden dahı kem iden

M. 2/34: Dirîğâ ger olsa bu devrânda Gîv / Görineydüm aña çü bir nerre dîv

çün: Gibi.

G. 149/3: Gönlüm çü Mısr-ı Yûsuf-ı Ken'ân içindedür / Gözüm yaşı firâk ile çün rûd-ı Nîl durur

G. 155/5: Sen ki Maḥmûd olduñ ey sulţân-ı hûbân hüsniye / Bes revâdur bu Haţâyî çün Ayâz olmış durur

G. 161/8: Ey Haţâyî gam yime çün şâhdur yârûñ senün / Aña ne gam kim anuñ gam-h'âr olanı şâhdur

G. 171/5: Gamdan Haţâyî derd ile inceldi çün hilâl / Bir mâhdur görünmedi ol hüsni mâhumuz

G. 187/2: Bu hûblar gülşeninde yoḥ durur hîç / Yañağı çün gül-i hamrâ senün tek

G. 226/3: Bes ki bülbül tek cihânda 'ışk ilen feryâd idem / 'Ârızuñ bağ-ı gülî çün verd-i aḥmer görmişem

G. 239/2: Âteş-i endüh ile bağrum olupdur çün kebâb / Hem-demüm gamdur nigârâ peyrev-i âh olmuşam

G. 282/3: Görelî hüsnuñ gülîni olmuşam çün 'andelîb / Bağçalarda senden ayru verd-i ḥandân istemen

G. 319/4: Kutlu günler geldi 'ıyduñdur mübârek şükr kim / Ellerüñi hün-ı dilden çün hıẓâb itmekdesin

G. 320/3: Didüm ey cân sende var mı bir devâ dir bilmezem / Ey cefâ-cü çün cefâ bildüñ vefâ bilmez misin

G. 334/4: Dâyim gönül kuşu ki düşer dâm-ı zülfine / Başdan ayağa yaralı çün şaneyem yine

G. 348/6: Çün vişâlün ḥürmenünden bir cev olmaz ḥâşılum / Dâne kılma yaşımı çehremni çün kâh eyleme

G. 355/27: 'İyd-i yüzün çün şehâ müjgân olıyılan cânımı / Kaşlaruñ yayına kurbân itdigüñ ya'ni ki ne

G. 357/1: Ey yüzün güldür lebün çün ḡonce ḥandândur yine / Büy u müyün 'âşîka küfr ile imândur yine

G. 357/3: Tâ gam-ı hicrânuna düşdüm vişâlünden ırağ / Gamlu gönlüm hecr ile çün beyt-i aḥzândur yine

G. 419/3: 'Alînuñ Zü'l-feḡârı şarka ḡarba / Yüridi çün Süleymândur Haţâyî

G. 420/4: Baḥr-ı 'ışk içre senün çün nice ḡavvâş olmuşam / Dişlerüñ dürdür dudaguñ âb-ı ḡayvân nisbeti

G. 433/2: Zâḡa düşmez nâle vü feryâd kılmaḡ bî-hayâ / Özini çün nisbet-i murğ-ı ḡoş-elḡân eyledi

G. 436/6: Mâh-ı nev tek kâmetüm inceldi oldum çün hilâl / Ez-ḡam-ı 'aks-ı dü-ebrü-yı hilâlün bir dahı

K. 3/8: Eyva'llâḡ ḡâk-i pây-i 'Askerînuñ / Çekermen çeşmüme çün tütüyâdur

K. 18/5: Zü'l-feḡâruñ heybetinden titreşür arz u semâ / Murğ u mâḡî ḡorḡudan çün bîd-i lertzân yâ 'Alî

çü: Çünkü.

G. 26/5: İçmiş şarâb-ı la'î çü ser-ḡoş öper ayağ / Nuḡl eylemekde cân ü cigerden diler kebâb

G. 50/9: Çü rahmet yağmurı irdi zemîne / Ki her bir ḡâzi yüz miñ nâm-verdür

G. 64/3: Gam yimen gönlüm çü ma'den boldı 'ışkun gencine / Gerçi ol vîrâneni hecrün ḡarâb itmiş durur

G. 119/1: Çü şâḡ-ı cümle-i merdân 'Alîdür / Enîs ü hemdem ü Rahmân 'Alîdür

G. 128/3: Zâhidün cevrinde ger vîrân olursa mülk-i dil / Gam degül cânâ çü vaşluñdan yine ma'mûr olur

G. 136/2: Mey-ḡâne küncin iste diyer sâḡi-i laḡîf / Öz vahdetünde ol ki çü Allâḡ imiş ḡafûr

G. 187/4: Çü hûblar çoḡ durur insân içinde / Hîç olmaz ey perî ra'nâ senün tek

G. 294/3: Zâhidâ çoḡ ta'ne kılma mezheb-i 'âşıklara / Sen çü dîvâr ehlinin men 'âşıkam dîdâr içün

G. 368/5: Gözlerüm yaşını her sūya çü su kıldı revân / 'İşve vü nâz ile ol serv-i nihâlün bu gice

G. 425/3: Günâhum çoḡ durur kılḡil şefâ'at / Çü sensin ey ḡüneḡ-kârlar penâḡı

K. 8/3: Ma'būd-ı dü 'ālem **çü** anuñ hūkmine fermān / Cān içre 'ıyān oldı vü pinhān 'Alīdür
K. 15/4: Hasan hūlk-ı 'azīm oldı **çü** ol Mehdī kerīm oldı / Velīkin zaḥm-ı şemşire Hüseyn-i Kerbelā geldi
M. 2/16: Çü erden ere farḳ vardur yaḳīn / Berāber imez āsumān u zemin
M. 2/49: Çü meydān hevāsına āheng idem / Olar gelse yalguz aña ceng idem

çün: İçin.

G. 26/6: Āyīne-i Sikender ü hem cām-ı Cem budur / İzhār ider cihānı kılur şeyḫi **çün** şebāb
G. 51/3: Zār zār ağlar çü bülbül gül yüzüñ **çün** murğ-ı cān / Cāndan itmişdür meni cevri ile devr-i rüzgār
G. 81/3: Müdde'ilerden daḫı cānāne fikrüm var menüm / Bendeye sen kimi sultān **çün** penāh olmuş durur
G. 89/5: Miskīn Ḥaṭāyī yitdügi **çün** ḥāk-i pāyüñe / Her dem dilinde āyet-i küntü turāb oḫur
G. 112/7: Zāhid aydur ey Ḥaṭāyī raḥt u destāruñ ḥani / Koymışam mey **çün** girev mey-ḥāneler küncindedür
G. 187/3: Olamaz doğrusı cān bağı içre / Qadi **çün** serv-i hoş-bālā senüñ tek
G. 251/2: Ol şehensāh-ı cihānsın kim kıl olup kapuña / Kanberinüñ ḥidmeti **çün** Kayser ü Cemdür gulām
G. 331/8: Menüm **çündür** eger kılsañ beşāret / Hemīşe gonce nāz āgyāra qarşu
G. 386/8: Meḡarib ehli **çün** evc-i felekden / Bu ma'ni **çün** hümāyam geldüm imdi
Mus. 1/d. 69: Felekler anuñ **çün** nüh eyvān olan / Kemīne maḳāmātı Keyvān olan

çün: Ne zaman ki.

G. 97/6: Başmasun her yire kim bir dem ḳadem dutmaz ḳarār / **Çün** mekīn ile müşerrefdür mekān elden gider

çün: Çünkü, bu nedenle, bu yüzden.

G. 1/2: Çün senüñ ḥüsnüñ mişālī Yūsuf-ı Ken'anīdür / Yüzüñi her kim ki görmez yoḫ durur imān aña
G. 8/2: Çün ḡam-ı 'ışḳuñda ölmekdür ḥayāt-ı cāvidān / Ḥaḳ bilür ölmek degül ol 'ayn-ı rāḥatdur maña
G. 20/3: Çün göñül ḥālūñ ucından düşdi zülfüñ ḳaydına / Bī-günāh öldürmegil bir laḫza ārām it maña
G. 30/6: Çün kıl olan ḳapuñda görür ḳadr-i saltanat / Bir ḳuluñam ki virmişem ol ḳadr için berāt
G. 49/2: Ḥüsnüñi tā görmişem bir bülbül-i zār olmuşam / **Çün** maña kūyuñ maḳāmı gül-sitān olmuş durur
G. 57/3: Ḥaḳ te'ālā dört kitābı gökden indürdi yire / Men anı istemezem **çün** küll-i Furḳān mendedür
G. 68/6: Nāṣihā 'ayb eyleme miskīn Ḥaṭāyī şī'rine / **Çün** Ḥaḳa ma'lūm durur göñlünde sır u fāşlar
G. 69/7: Saḳınuñ rengidür **çün** leyletū'l-ḳadr / Cemālī nūri şem'-i ḥāveridür
G. 79/2: 'Arızuñ gülşen durur cānum aña bülbül kimi / Ruḫlaruñ **çün** şem'dür göñlüm aña pervānedür
G. 80/3: Göñül şahrā-yı hicrānda dilenmez nāfe-i āḥū / Ayaḡuñ toprağı cānā maña **çün** müşk ü anberdür
G. 81/2: 'İşḳuñ göñlümde men daḫı niçük pinhān idem / Rüy-i zerd ü eşk-i sürḫüm **çün** güvāh olmuş durur
G. 84/5: Ey Ḥaṭāyī çekme ḡam ger hecr ilen bīmār iseñ / **Çün** saña ol Ḥālīḳıñ fazlı ḥākīm olmuş durur
G. 86/6: Çün seni Ḥaḳḳuñ resūli bilmediler yā Nebī / Ol günehdēn tā ebed kāfir 'azāb üstindedür
G. 99/4: Olmaz ḡanīmi Kanberine bebr ü ejdeḫā / **Çün** hem-demi o şāh-ı cihānuñ İlahdur
G. 99/5: Her kim anı severse Yezīdden ne fikri var / **Çün** ḳullarına ḥavf ü ḥaṭārdan penāhdur
G. 103/3: Sen ol şahrāda **çün** gül-ı beyābān / Cemende gül-'izārum geldi hoşdur
G. 104/2: Tā ki hem-demdür ḡam-ı 'ışḳuñ göñülde ḡam yimen / **Çün** ḥayālūñi senüñ dil sevgülü miḥmān bilür
G. 104/5: Rüz u şeb bülbül teki eyler Ḥaṭāyī nāleler / Bāḡ-ı ḥüsn içre yüzüñi **çün** gül-i ḥandān bilür
G. 105/3: Şüretüñ el-ḥamdudur vaşf-ı cemālūñ ve'd-ḡuḫā / **Çün** şıfātuñ süre-i Ḳur'ānda ḳāf olmuş durur
G. 108/5: Dünya vü 'uḳbāda hergiz ḡam yime āgyārdan / Ey Ḥaṭāyī **çün** senüñ luṭf-ı Ḥudā yāruñ durur
G. 110/6: Ey Ḥaṭāyī ḡam yime **çün** oldı düşmenüñ yüküş / Müdde'ī dāyım ırāḫdan kerpüç ü daş oynadur
G. 115/5: Çoḫ yaşaḡil **çün** maña yār olmaduñ ey seng-dil / Bu Ḥaṭāyī oldı ḳaḫruñdan senüñ zīr ü zeber
G. 113/5: Ey Ḥaṭāyī **çün** saña Ḥaḳ fazlıdur ḡam-ḫ'ār olan / ḡam yime derd ü belādan dur yūri ḡam-ḫ'āra var
G. 115/11: Secde-i şükr eyleyüp her dem ayaḡa baş için / **Çün** görür yanında her dem sāye-i Sübhān durur
G. 119/6: Hezārān kāfiri **çün** 'Amr u 'Anter / Tüketdi vermeyüp amān 'Alīdür
G. 140/3: Gitdi 'ömrüm hiç diñlenmen vişālinden anuñ / Şol meh-i nā-mihribānuñ meyli **çün** hicrānedür
G. 148/2: Çün anuñ ḳavli ḥaṭādur hem ḳarārı bī-vefā / Ey göñül nā-ehl ile ḳavl ü ḳarār itmek nedür
G. 148/3: Ehl-i Ḥaḳḳa cān fedā kıl cehl ile olma refīḳ / **Çün** 'anādil var iken zāḡı şikār itmek nedür
G. 153/7: Sen niyāz it ey Ḥaṭāyī kimse bilmez **çün** seni / Mantıḳuñ inşāsınuñ ḥamd ü şenāsı ḥandadur
G. 162/5: Çün cihāna geldi Ḥaydar ey ḡazāvāt leşkeri / Esb-i fırsat segridüñ meydāna Merdān devridür
G. 165/4: Ehl-i Ḥaḳ ḳapuñdan özge hiç yire kılmaz sücüd / Ey şanem **çün** dāyımā 'aşıḳlara miḫrābsız
G. 167/6: Ḳaşlaruñ ṭāḳını gördüm ḳible-gāhum eyledüm / **Çün** ayaḡuñ topraḡında oldı menzil-gāhumuz
G. 171/2: Cevr itme men şikeste dil ü bī-nevāya kim / **Çün** senden özge kimsene yoḫ dād-ḫ'āhumuz
G. 172/4: Çün ezelden 'ışḳuñuz cānumda Ḥaḳdandur naşīb / Ḥaḳ bilür kim tā ebed göñlümde vardur ol heves
G. 172/5: Ey Ḥaṭāyī ḡam yime her sözde şükrēt Ḥālīḳa / **Çün** saña her işde dāyım Ḥaḳ durur feryād-res
G. 180/2: Egerçi 'ışḳı güneḫ söyler ise ḳādī-i şehri / Yüzine baḡma anuñ **çün** kılur kināyet-i 'ışḳ
G. 191/4: Çün tecellī nūrını görmek temennā eyleyem / Şimdi Manşūram meni ber-dāra göndermek gerek

- G. 197/4: Munca demdür dil-berün gördün vişālin ey rakīb / **Çün** kemāle yetmedün imdi zevālündür senün
- G. 214/5: Çün Haṭāyī gōñlini virmez vefāsız dil-bere / Kul olana şıdķ ile kim pādīşāh eksük degül
- G. 226/5: Bu Haṭāyīnün maķāmı āsitānuñdur müdām / **Çün** seni şāh-ı kerem özümni Kanber görmişem
- G. 229/2: Zecr ü hecrün leşkerinden kişver-i cāna ne ğam / **Çün** hayālün gōñlümün taḥtında sultāndur menüm
- G. 229/5: Bu Haṭāyīye rakībün fitnesi kār eylemez / Dāyima **çün** dest-gürüm fazl-ı Sübhāndur menüm
- G. 245/4: Yüzünü görmege cān virmedüm **çün** / Bu işümden be-ġāyet şerm-sāram
- G. 248/4: Baḥt-yāram baḥt elinden şādmānam dil-ferah / **Çün** menüm cān u gōñülde ihtiyārum bulmuşam
- G. 250/4: Men n'ola kevkeb kimi her şeb ğamuñda olmayam / **Çün** cemālün gökde mäh-ı āsumānumdur menüm
- G. 251/5: Çün senün evşāfına yetmez Haṭāyīnün sözi / Uş bu ebyāt üste ḥatm oldı kelāmum ve's-selām
- G. 272/2: Çün bülbül-i faşīḥ-zebān medḥ eylerem / Āh u firāk sen gül-i ḥandāna yanaram
- G. 272/5: Yanmaķdan ey Haṭāyī gel incitme cānuñı / **Çün** söyledün ki āteş-i cānāna yanaram
- G. 278/4: Menden götürmegil nazar ey şeh-süvār-ı ḥüsn / [**Çün**] dergehünde zulm ola kim nā-pesend olam
- G. 283/6: Mäh ruḥ-sāruñ görüp ikrāra geldi müdde ī / **Çün** zuhūr oldı yüzünden nūr-ı Raḥmān yeñiden
- G. 285/1: Çün senün tek yār buldum özge men yār istemen / Senden ayru cümle-i 'ālem daḥı var istemen
- G. 299/7: Çün Haṭāyīdür bugün gül-zār-ı vaḥdet bülbülü / Daḥı ol zāġ-ı siyeh gül-zāra söyleñ gelmesün
- G. 301/5: Bu Haṭāyī saçlarıñ çininde çin çin baġludur / Olmañam çinden perişān **çün** maña ğam-ḥ'ārsın
- G. 308/8: Haṭāyī **çün** seni cān ile sevdi / Seven ölsün mi sultānum ne dirsın
- G. 301/3: **Çün** ki ol māhuñ cemālin istemezdün görmegi / Her gice çeşmüm neden kevkeb kimi bīdārsın
- G. 301/4: Ey perī **çün** kim ṭabīb-i derd-i 'ışķ olmış lebün / Bes nedendür sen hemişe gözleri bīmārsın
- G. 310/1: [Çün] vüçüdüm şehride buldum dür ü dür-dāne men / Men anı 'arz etmenem her cāhil ü nādāna men
- G. 312/1: Cānumı ġark eyledüm **çün** 'ışķ deryāsında men / Olmazam 'ālem ḥarāb olursa pervāsında men
- G. 312/4: Tīr-i müjġanın dirēġ itmez ciğerden ol şanem / Bildi kurbān olmışam **çün** kaşları yāsında men
- G. 312/6: Şeş cihetden 'āleme **çün** ol şanemdür secde-ġāh / Ger sücüd itsem n'ola Ḥaķķuñ kilīsāsında men
- G. 314/6: Cennetü'l-me' vā imiş **çün** ey Haṭāyī kūy-ı dost / Daḥı niçündür ta'allül fedḥulūhā ḥālidin
- G. 348/3: **Çün** menüm üstüme doğdı āfītābum ey kāmēr / Gezme her evc-i felekde aduñı mäh eyleme
- G. 348/4: **Çün** senün 'ışķ-ı mecāzuñdan ḥaķīkat bulmuşam / Şimdi sen ḥ'āh vefā kılġıl maña ḥ'āh eyleme
- G. 348/6: **Çün** vişālün ḥırmēnünden bir cev olmaz ḥāşılum / Dāne kılma yaşumı çehremni çün kāh eyleme
- G. 354/2: Her şehir tā şām olınca dapmazam **çün** rāḥatı / Bendeni kayġudan āzād itdigün ya'ni ki ne
- G. 360/7: Ey Haṭāyī **çün** senün ceddün çoḥ itmişdür ġazā / Sen daḥı başla ġazānı ol ġazānuñ 'ışķına
- G. 377/6: Beş gün özünü ḥoş gör **çün** dünya bekāsızdur / Ger 'ārifiseñ ey dil şükr eyle bu eyyāma
- G. 378/3: Senden oldı ikilik bāzārı ey nā-mihribān / Durmuşam men **çün** ezelden 'ahd ile peymānuma
- G. 404/3: Ol mehün 'ışķına düşdüm ṭa'ne kılma zāhidā / Kaçmazam 'ışķuñ yolından **çün** maña Ḥaķ kıldı tay
- G. 415/8: Çün kul olduñ ey Haṭāyī bende fermān ol yakīn / Bende fermān olmayanlar lāyık-ı şāh olmadı
- G. 421/3: Çün cemālün 'aksini gördi felek evcinde gün / Şol ḥacāletden kızardı ġayretinden ḥün kimi
- G. 434/4: 'İyd oldı bugün cān-ı Haṭāyī saña kurbān / Vaşluñ mededi **çün** şeb-i hicrānuma düşdi
- G. 440/4: Zulmāt içindeyüz bizi kurtar zi-rüy-ı luṭf / **Çün** senden özge yok daḥı müşkil-ġuşā 'Alī
- K. 2/6: Çün senün ḥoşluġuñı yaratdı sāni' 'ālemi / Ayaġuñ topraġına cānum fedādur yā Nebī
- K. 3/3: Ḥadīce maḥrem oldı **çün** Resüle / Yakīn bil Fāṭıma ḥayru'n-nisādur
- K. 7/2: Didi **çün** Muşṭafā el-faķru faḥrı / Ḥaķīkat ḥānedān ferzendleriyüz
- K. 8/5: İslāma ayā Fāṭıma **çün** ḥayr-ı nisādur / Zerrāta velī dīn ile imān 'Alīdür
- K. 17/9: 'Alī Mūsī Rızā geldi gelen **çün** dāyim emrine / Dün ü gün Ḥaķķa nālişler be-ġāyet ber-rızā geldi
- K. 18/24: Kemterin kuluñ Haṭāyīdür aña eyle nazar / 'Āleme **çün** sen idersin luṭf u iḥsān yā 'Alī
- K. 19/6: Çün İmām-ı Ca'fere cāndan muḥibb-i şādıkuz / Lā-cerem anuñla olduġ gayri mezhebden beri
- Mus. 1/d. 22: Şıfātı kelām içre ḥayru'l-beşer / Anuñ hem-demi **çün** Ḥaķ idi meġer

çün: -dıġı zaman, -dıġında.

- G. 7/5: Ey Haṭāyī **çün** saña Ḥaķdan nazardur her zamān / 'İşķuñ ilen ol ḥayātuñ bağ-ı rızvāndur maña
- G. 33/1: Bu gōñlüm şād olur ğamdan ruḥı **çün** lāle-gün görgeç / Mişāl-i merd-i müflis nāgehān bir yaḥşı gün görgeç
- G. 33/3: Anuñçün eylemez āhı bu cānum reh-güzāruñda / Ḥarāmiler çaparlar kārvañı **çün** tütün görgeç
- G. 37/5: Ey Haṭāyī dil-berün **çün** kim cefā eyler saña / Bī-vefā 'ālemde böyle zindeġanlıġdan ne sūd
- G. 81/6: Çün cemālün gördi düşmen kılmađuñ aña nigāh / Müdde'īlernün maķāmı bend ü çāh olmış durur
- G. 112/2: Genc-i 'ışķuñ **çün** vüçüdüm şehrinı kıldı ḥarāb / Nişe kim gencün yiri vīrāneler küncindedür
- G. 167/2: Çün irişdüm yüzüne buldum şırātü'l-müstakīm / Āb-ı ḥayvāna irişdi vardıġumca rāhumuz
- G. 200/3: Sırrumı pinḥān iderdüm ḥaķķa **çün** gördüm seni / Ḥaķķa fāş oldı kāmı sırr-ı nihānum sen midün
- G. 205/7: Haṭāyī çeşm-i mestinden ḥabībün ihtirāz eyle / Eger kāmıñ doker her dem **çün** oldur cān-ı cānānuñ
- G. 216/5: ġayretinden bir nazar fānūs üzin göstermedi / Meclisinde yandurur **çün** şem'-i pinḥān münfa'il
- G. 241/4: **Çün** sen ey derde ṭabībüm kılmasañ dermānumı / Bu vüçüd-ı zārumı her günde bīmār isterem
- G. 246/5: Gözüñden **çün** ıraġ oldı Haṭāyī / Kātı bīmār ü rencür oldı gōñlüm

- G. 251/3: Hel etâda Hâk saña **çün** sâki-i muṭlaḳ didi / Âb-ı kevşerden senüñ destüñdedür yâḳût u cām
 G. 284/4: Çün raḳīb emrüne tā'at kılmaḳı merdūd kıl / Tavḳ-ı la'net tā kim ol şeyṭāna gelsün yeñiden
 G. 311/5: Ey Hâṭâyî sen ğanîmet bil bu dirlik devrini / Dañla **çün** ölmek gerek cān tende mihmāndur bugün
 G. 378/1: Çeşm-i mestüñ ey perî **çün** susamışdur ḳanuma / Dem-be-dem yüz ḳatre hün-efşān ider dāmānuma
 G. 383/4: Bed-ḥ'āhum ola cümle cihān çekmezem melāl / **Çün** ol şanem menümlen eger nîk-ḥ'āh ola

çünān: Gibi.

- G. 380/3: İşigünde şikāyet kıl şikāyetler be-ġāyet kıl / Menüm derdüm rivāyet kıl ne vaşfum var **çünān** söyle

çünki: Çünkü, bu nedenle, bu yüzden.

- G. 4/5: Dil-berün gitdi Hâṭâyî sen nidersin dünyeyi / **Çünki** cān gitdi bu ten yā Rab niye ḳaldı maña
 G. 8/3: Munca kim derdüñde zaḥmet çekmişem ey bî-vefā / **Çünki** sendendür bu zaḥmet cümle raḥmetdür maña
 G. 12/4: Uyḥuda gözlerüm nice görsün cemālünü / 'İşkuñda **çünki** gelmedi bir zerre ḥ'āb aña
 G. 18/7: Cān u cihānı sızsızüñ neyler Hâṭâyî ḥaste-dil / Senden müdām iḥsān diler **çünki** gedādur bî-nevā
 G. 19/1: Nuṭḳ-ı enfās-ı Mesîḥün dem-be-dem cāndur maña / **Çünki** men Hızram dudaguñ āb-ı ḥayvāndur maña
 G. 37/2: Ḳahruñ ilen telḥ geçdi **çünki** 'ömrüm dünyede / Yaşum üzden isteyüben şādmānlıġdan ne sūd
 G. 37/4: Çünki raḥmuñ yoḫ durur men pîr-i 'işkuñ ḥālına / Bu cihān bağında ey servüm cevānlıġdan ne sūd
 G. 78/2: Hūbları sevme diyüp tā'n itme ey nāşih maña / **Çünki** bilmezsin maḳām-ı cāvidānī ḥandadır
 G. 93/5: Çünki derd-i 'işḳını olmaz nihān itmek anuñ / Ey Hâṭâyî derd ilen feryād ḳılsañ vaḳtidür
 G. 96/4: Ey göñül hicrān ilen 'ömrün tükense ḡam yime / N'eylerem 'ömr-i 'azizi **çünki** yār elden gider
 G. 96/5: Ey Hâṭâyî **çünki** yārūñ eyledi 'azm-i sefer / Rüz u şeb āh it ki yār-ı ḡam-gūsār elden gider
 G. 104/4: Çünki birdür 'aşıḳa ḳahr ile luṭfuñ ma'nisi / Dil firāḳuñı vişāl ü derdüñi dermān bilür
 G. 162/6: Ey özin şîrüm diyen şahrāda rübāh-ı ḥayl / Var evüñde müş olgil **çünki** aşlan devridür
 G. 165/3: Zülmet-i hicrānda ḳaldum bir meded kıl ḥālume / Ey perî-veş **çünki** siz ruḥ-sār ile mehtābsız
 G. 197/5: Ḳaḥıma mülk-i Süleymānda Hâṭâyî ḥasteye / **Çünki** bir mūr-ı za'îf pāymālūñdür senüñ
 G. 213/7: Ey Hâṭâyî bu cihān mülkine sen ḳalmayagör / **Çünki** ḥiç kimseye ḳalmadı saña yār degül
 G. 231/4: Çünki 'işkuñ gencini göñlümde pinḥān eyledüm / Rüz u şeb ol gence men her dem nigh-dār olmışam
 G. 267/4: Ḳaşlaruñla **çünki** men baḥş eyledüm ey mäh-ı nev / Ol sebebdan ey perî bu ḳāmetüm ḥamdur menüm
 G. 299/5: Çünki şarrāfuz bu bāzār içre gevher görmeñüz / Almazuz her mūhreden bāzāra söyleñ gelmesün
 G. 307/5: Ey Hâṭâyî sen cihānuñ cevrine şād ol müdām / **Çünki** sevgüñ dost iledür 'işḳ ile üstādsın
 G. 310/5: Men Hâṭâyî çekmenem ḡam **çünki** ene'l-Hāḳ didüm / Çekmişem Ḥaydar teki meydāna hū merdāne men
 G. 312/7: Ḥikmetüñ esrārını keşf eylerem **çünkim** tamām / Bil ki üstād olmışam bu 'işḳ fetvāsında men
 G. 325/3: Ḥiç peygamber saña yetmez melāyikler daḫı / **Çünki** sensin zāt-ı pāk-i evvelin ü āḥirīn
 G. 355/11: Çünki ḳılurduñ maña miñ tavr ilen cevri ü cefā / 'İşkuñ göñlümde mihmān itdigüñ ya'ni ki ne
 G. 355/17: Çünki cān virmezsin ey 'ömrüm bu cānsız cismüme / Su-yı la'lün āb-ı ḥayvān itdigüñ ya'ni ki ne
 G. 355/25: Çünki zülmetden ḳıḥarmaz göñlümü şem'-i ruḥuñ / Sen anı şem'-i şebistān itdigüñ ya'ni ki ne
 G. 355/26: Men gedāya **çünki** yoḫdur raḥmuñ ey cān 'işkuñı / Göñlümün taḥtında sultān itdigüñ ya'ni ki ne
 G. 356/12: Çünki raḥmuñ yoḫ mezārüm üstine bir daş idüp / Ey vefāsız anı tuġrā ḳıldıguñ ya'ni ki ne
 G. 356/15: Çünki dilden yoḫ durur meylün men-i dil-ḥasteye / Merḥabā ehlen ve sehlā ḳıldıguñ ya'ni ki ne
 G. 356/17: Çünki devr itmez ayaġı meclis-i 'uşşāḳ ara / Lebleriñ cām-ı muşaffā ḳıldıguñ ya'ni ki ne
 G. 360/2: Şad hezār la'net Yezîde **çünki** ol şeh-zādeye / Bir içim su virmedi ḳādir Ḥudānuñ 'işḳına
 G. 381/3: Ezelden **çünki** hem-rāḥım olursın dönmezem senden / Ki cennāt ehlidür her kim olur hem-rāḥı yanında
 G. 414/5: Eylemez miskīn Hâṭâyî sırr-ı Ḥaḳḳı ḥalka fāş / **Çünki** birdür ḥaḳḳı anuñ şaḥlamaz serdār iki
 G. 439/4: Menzile irdi olar kim yoluña başdı ḳadem / **Çünki** sensin vālî-i mülk-i velāyet yā 'Alî
 K. 2/10: Bu Hâṭâyî ḥasteye ḳılḡil şefā'at rüz-ı ḥaşr / **Çünki** aşıḳından senüñlen āşinādur yā Nebî
 K. 4/11: Men şî'r ilen ḥaḳan yetem evşāf-ı zātuña / Ḳur'ānda **çünki** vaşfin ider ve'd-ḡuḥā seni
 K. 4/17: Bildüñ ne ma'niden 'ale'l-insān ḥīn-i dehr / Ḳur'ānda **çünki** ḳıldı beyān Hel etā seni

çürî: Genellikle mikroorganizmaların etkisiyle, kimyasal değışikliğe uğrayarak bozulup dağılmak.

- G. 354/6: Ölmüşem hecrüñde kecden **çürimişdür** üstüḥ'ān / Dirliği de maña bir ad itdigüñ ya'ni ki ne

çuval: Hububat ve arpa vaz'ına mahsus büyük kese.

- M. 2/51: Erenler çeker mi ölümünden melal / Yimemiş dutayum kepek bir **çuval**

D

da: dahi, bile, hatta

- G. 2/4: Anca kevkeb kimi yaş tökdi ğamından gözlerüm / Yir ile gök ile keyvân **da** be-câ ƣaldı maña
G. 14/1: Eyledüm bünyâd evvel ben **de** ez-nâm-ı Hüdâ / Ol yaratmış sırr-ı merdânı ‘Aliyyü’l-Murtażâ
G. 15/3: Ey dil ü dîn siz ƣıķuñ evden ki dil-dârum gelür / Sen **de** ey cân durma kim biz virmişüz ruḥşat saña
G. 24/4: Yiryüzi andan münevver kıble **de** pür-nürdur / Şol mübârek merķada menden selâm yâ Muştafâ
G. 71/7: Ḥaṭâyî didi kimdür bendeñüz **de** / Didi bir ‘âşık-ı dīvānemizdür
G. 149/4: Simurgî Kâfda dirler ü hūblar **da** hem vefâ / Hîç görmemiş bu nev‘ileri bir meşîl durur
G. 241/1: Dünya vü ‘ukbâda sen tek yâr-ı ğam-ḥ‘âr isterem / Halk ider dīvâre secde men **de** didâr isterem
G. 297/5: Tâ kim Ḥaṭâyî gördi anuñ ƣeşm-i mestini / Ḥayrân durur ki göz **de** bilemez zamānesin
G. 436/2: Çoḥ zamândur ben **de** müştâķam cemâlûñ şem‘ine / N’ola görsem yâ Rab ol şem‘-i cemâlûñ bir daḥı

dad, dād-: Hoşa giden durum; Bir şeyin tadının nasıl olduğunu anlamak, bütün nitelikleri ile yaşamak.

- G. 144/1: Cihânda ‘âşıkñ çoḥ adı vardur / Ki her birisinüñ bir **dadı** vardur
G. 375/3: La‘l-i lebûñ şarâbını bir kez **dadupdur** ol / Derd-i diline bil ki şifâdur Ḥaṭâyiye

dād: Feryat, figan.

- G. 152/2: Ayrılır ol yâr-ı ser-dârum gider ƣoymış meni / Şad hezârân **dād** u bî-dād bendeden cân ayrılır
G. 354/5: Seng-dil yâruñ elinden âh idüben dem-be-dem / Yaḥa yırtup baş açup **dād** itdigüñ ya‘ni ki ne

dād u feryād: eş anlamıyla pekiştirme feryat figan.

- G. 38/1: Feleknüñ gerdişinden **dād u feryād** / Meni ayırdı senden **dād u feryād**
G. 38/2: Meni yârdan ayırdı bed zamâne / Zamâne gerdişinden **dād u feryād**
G. 38/3: Menüm iki cihānum sevgülü şâh / Seni sevmedüğünden **dād u feryād**
G. 38/4: Yaķam yırtam gidem aġyâr elinden / Maña hîç raḥmı yoḥdur **dād u feryād**
G. 38/5: Bi-ĉâredür Ḥaṭâyî yâr elinden / Nice büryân olupdur **dād u feryād**
G. 129/4: Vaṭandan ayru düşdüm **dād u feryād** / Ğarîbüm ğam-güsârum anda n’eyler

dād-h‘âh: Adalet isteyen, şikayetçi.

- G. 171/2: Cevr itme men şikeste dil ü bî-nevâya kim / Çün senden özge kimsene yoḥ **dād-h‘âhumuz**
G. 99/6: Ol ma‘den-i velâyet anuñ âsitânıdur / Kim işigüñde ins ü melek **dād-h‘âhdur**

dāġ: Çevresindeki arâziye göre büyük bir çıkıntı teşkil edecek şekilde yükselen toprak veya kaya kütlesi; yükseklik ve yüceliġi ile anılmıştır. Mecazen çok تنها, ıssız ve bakımsız yer.

- G. 68/1: Tâ ki düşdüm hecrüñe gönüm fiġâna başlar / Geldi âhumdan menüm feryâda **daġ** u daşlar
G. 70/7: Uġraşanda tâ ki ‘ışķuñ zerre kıılır **daġları** / Bu Ḥaṭâyî ḥaste andan nâ-tüvân olmuş durur
G. 144/3: Bu ‘ışķuñ öñine durmaz **daġ** u daş / Yavuz iti külüng fûlâdı vardur
G. 178/2: Lâle görmüş gül yüzüñ Mecnûn kimi şeydâ olup / **Daġ** ara mesken dutup ƣoymış durur gögsine **dāġ**
G. 178/5: Sen perî-veş hecriden ger bu Ḥaṭâyî itse âh / Kim anuñ feryâdın işitse gelür feryâda **daġ**
G. 208/4: Ey perî ‘âşıkluñ dīvâne kıılma gönlini / ‘Âşıkñ Mecnûn mişâli menzilin **daġ** itmegil
G. 330/4: Gözüñden âhü tek **daġlara** düşdüm / Ne siḥr itdi maña ol iki cadü
G. 340/2: Mevsim-i gül geldi vü gülşen bezendi bezm içün / **Daġ** u şahrâ cümle yek-ser lâle-zâr oldu yine
G. 347/2: Men za‘îf üste firâķuñ yükledi bir daġı kim / Ol yüke kıılmaz taḥammül ƣoysalar **daġ** üstine
G. 354/3: Ğuşşa vü derd-i firâķ ilen eyâ Şîrîn-mişâl / ‘Âşıkı **daġlarda** Ferhâd itdigüñ ya‘ni ki ne
G. 388/5: Bu Ḥaṭâyîñüñ yiri oldu ğamuñdan **dāġ-ı** hecr / Ķurtara vaşlun meger bu küh u şahrâdan meni
G. 404/5: Bu Ḥaṭâyî oldu Mecnûn **daġa** düşdi âhü tek / Nâşihâ **daġdan** anı ürkütme kıılma hüy u hây

dāġ: Yanık yarası, insan ve hayvanın vücuduna kızgın demirle vurulan damga; mecazen aşk yarası. Lalenin ortasındaki karalık yanık yarasına benzetilir. Aşığı da lalenin de baġrında aşk yarası vardır. Lalenin de kırmızı renkli olması yaranın kanlı olmasına işaret eder.

- G. 177/2: Gülşen-i meclisde bir şūḥ-ı perîdür dil-rubâ / Şanasın bir lâledür baġrında anuñ dürlü **dāġ**
G. 178/2: Lâle görmüş gül yüzüñ Mecnûn kimi şeydâ olup / Daġ ara mesken dutup ƣoymış durur gögsine **dāġ**
G. 208/1: Ey şanem yüzüñde müşġîn zülfüñi daġıtmagil / Baġrımuñ yüz **dāġı** üste bir daḥı **dāġ** itmegil
G. 343/1: Gönlümi çekdi şehâ **dāġ-ı** ġamuñ **dāġ** üstine / Yine ol mâhuñ firâķı çekdi bir **dāġ** üstine
G. 347/1: Yâr ‘ışķuñ baġrımuñ tâ çekdi yüz **dāġ** üstine / Âteş-i hecrüñ bu dāġuñ çekdi bir **dāġ** üstine
G. 347/2: Men za‘îf üste firâķuñ yükledi bir **daġı** kim / Ol yüke kıılmaz taḥammül ƣoysalar daġ üstine
G. 347/1: Yâr ‘ışķuñ baġrımuñ tâ çekdi yüz **dāġ** üstine / Âteş-i hecrüñ bu **dāġuñ** çekdi bir **dāġ** üstine

G. 365/2: Yüregi **dağ** olmayınca bağı ıkanlu la'1 tek / Hiç kiminün haddi yoğdur kim Kızılbaş olmağa

dağıt-: Yaymak, saçmak, düzenini bozmak (saç); varlığına son vermek, düzenini bozup yıkmak (düşman)

G. 208/1: Ey şanem yüzünde müşğın zülfünü **dağıtmağil** / Bağımuñ yüz dağı üste bir dağı dağ itmegil

M. 2/54: Kılıcum uzatgil yetem düşmene / **Dağıdam** önümden şaf u meymene

dağlara düş-: Büyük bir üzüntü nedeniyle, insanlardan kaçıp ıssız, kırsal yerlerde yaşamak

G. 51/5: İntizārum va'de-i vaşluñ yolında her zamān / Her zamān dīvāne tek **dağlara düşdüm** bī-ğarār

Dahhak: Fars mitolojisinde Pışdādī hanedanının beşinci hükümdarı. *Şahname*'de ve halk arasında on kötülüğü, kötü gelenek ve afeti ilk olarak gerçekleştirip insanlar arasında yaygınlaştırdığı için *deh āk* (deh ayb) on ayıp olarak da anılır. Çok güçlü bir devdir. Ehrimen insanları yoldan çıkarması için onu üç ağızlı, üç başlı, altı gözlü yaratmıştır. Cemşid'in kızları ile evlenen Dahhak bin yıl boyunca despot bir yönetim sürdürür. Arap kökenli, Fars olmayan bir hükümdar olduğu kabul edilir. Dahhak, edebiyatta kötü yönleri ile anılır. Cemşit kötülüğü ortadan kaldırmasına rağmen ondan sonra gelen Dahhak kötülükleri yeniden yaygınlaştırmıştır (NY).

G. 306/2: Ferīdūn Hüsrev ü Cemşid ü **Dağhāk** / Ki Rüstem Zāl u hem İskenderem men

dah, dağı: “daha, bile, de,” anlamlarında kuvvetlendirme sözü. Bazen de “artık, hâlâ, henüz” ve “bundan başka, aynı zamanda, diğer”, “fazla”, “kere”.

G. 9/2: Ancağ yüzün görende senün cān degül melül / Zülfün kimi gönül **dağı** berhem durur maña (**de**)

G. 34/1: Dil-berā derdūme dermān senden özge kimse yoğ / Hem **dağı** gönümde imān senden özge kimse yoğ (**aynı zamanda**)

G. 72/5: Melāyik hürinün ger hüsni hübdur / Yüzün andan **dağı** zibāya benzer (**fazla**)

G. 81/2: İşkuñ gönümde men **dağı** niçük pinhān idem / Rüy-i zerd ü eşk-i sürhüm çün güvāh olmuş durur (**artık**)

G. 81/3: Müdde'ilerden **dağı** cānāne fikrüm var menüm / Bendeye sen kimi sultān çün penāh olmuş durur (**fazla**)

G. 97/2: Ğāyib oldı gün yüzün çeşmümden ey māhum **dağı** / Ğorğaram kim sünbül-i 'anber-feşān elden gider (**da, bile**)

G. 106/1: Ey şanem işkuñda her dem bu gönül bīmārdur / Öyle kim bülbül **dağı** bā-ışk-ı gülden zārdur (**da, bile**)

G. 107/1: Gerçi gün hoşdur veli ruh-sāruñ andan yağışdur / Ay **dağı** tībān durur didāruñ andan yağışdur (**da, bile**)

G. 127/2: Gerçi Ya'ğubı za'if itdi firākı Yūsufün / Zā'f içinde ol **dağı** men nā-tüvāndan yağışdur (**da, bile**)

G. 157/4: Yūsufni görgeçende didiler ki hüb imiş / Yūsuf **dağı** senün teki şāhuñ gulāmıdur (**da, bile**)

G. 197/1: Dil-berā māhum menüm feruğ cemālünüdür senün / Gün **dağı** şol tal'at-ı ferhunde-fālünüdür senün (**da, bile**)

G. 198/1: Didi ol meh gün nedür didüm cemālünüdür senün / Ay **dağı** şol tal'at-ı ferhunde-fālünüdür senün (**da, bile**)

G. 208/2: Tā yüzünü görmişem dīvāne oldum derd ile / Zülfünüzden özge **dağı** boynuma bağ itmegil (**artık**)

G. 213/2: Rüz-ı mahşerde dutup dāmenüñi saña direm / Bu **dağı** ol mı durur dünyā-yı gaddār degül (**bile**)

G. 235/5: Zülfini müşk oğudum aydur ki ebsem söyleme / Müşk **dağı** pür turāb-ı āsitānumdur menüm (**bile**)

G. 249/3: Men **dağı** yād eylemen dünyā vü cennet bağını / Leblerün tā kim olupdur şekker-āb u kevşerüm (**da, bile; artık**)

G. 273/3: Durup oturmağa şabrum **dağı** yoğ / Katı ser-geşteyem hem bī-ğarāram (**da, bile; artık**)

G. 273/5: Bu derdümün devāsın kılmasa yār / Ölümünden özge **dağı** yoğ müdaram (**artık**)

G. 283/4: Gel vefā resmin aradan sen götürme men **dağı** / Kılalı pür-sıdık ilen bir 'ahd ü peymān yeñiden (**da**)

G. 285/1: Çün senün tek yār buldum özge men yār istemen / Senden ayru cümle-i 'ālem **dağı** var istemen (**da, bile; artık**)

G. 298/2: Dünyede her kim ki yüzün gördi 'ālem şāhidur / Tā yüzünü görmişem men **dağı** sultānam bugün (**da, bile; artık**)

G. 299/7: Çün Haṭāyīdür bugün gül-zār-ı vahdet bülbülü / **Dağı** ol zāğ-ı siyeh gül-zāra söyleñ gelmesün (**artık**)

G. 303/2: Yāra sordum ki dehānuñ ğoncedür yā zerredür / Yār aydur **dağı** bilmen bī-nişāndur sen diyen (**artık**)

G. 304/5: İşkuñ ser-bāzları çoğdur veli yoğdur **dağı** / Bu Haṭāyī haste tek āheng-i meydān eyleyen (**artık**)

G. 314/6: Cennetü'l-me'vā imiş çün ey Haṭāyī kūy-ı dost / **Dağı** niçündür ta'allül fedhulūhā hālidin (**artık**)

G. 325/3: Hiç peygamber saña yetmez melāyikler **dağı** / Çünki sensin zāt-ı pāk-i evvelin ü āhirin (**da, bile**)

G. 336/4: Zehr-i hicrān birle **dağı** tāli'üm telh olmaya / Ger menümlen bir kez ol şirīn-zebānum söyleşe (**artık, daha fazla**)

G. 351/2: Var u varlığı virmevince şāha varılmaz imiş / Sen özünü şāha dapşur **dağı** gel var isteme (**artık**)

G. 360/3: Kerbelāda geçmiş idi çoğ belā şāh oğluna / Sen **dağı** oynat başuñ ol belānuñ işkuñ (**de**)

G. 360/7: Ey Haṭāyī çün senün ceddün çoğ itmişdür ğazā / Sen **dağı** başla ğazānuñ işkuñ (**de, artık**)

G. 362/2: Niçeler dünyāya geldi niçeler **dağı** gelür / Bir beğā yurdın dutuben yuf digil fenāsına (**de**)

- G. 369/7: Ey Hattāyī sen Hakkı tanı özüñde sâkin ol / **Dağı** söz var söyleme söz bu hemândur bilene (*artık, fazla*)
- G. 370/2: Diyerler oldu dili Leyli zülfine Mecnûn / Deminde ol **dağı** bir bî-ğarâr imiş maña ne (*bile, artık*)
- G. 384/1: Her kime kim sencileyin bir perî-veş yâr ola / ‘Akl u hûş u hânümânından **dağı** avar ola (*bile, artık*)
- G. 384/2: Başına her kimsenüñ düşse saçın sevdâları / Terk idüp dünyânı ‘ömrinden **dağı** bîzâr ola (*bile, artık*)
- G. 391/4: Sormışam kând ile şekker lezzeti hoşdur velî / Ol **dağı** şîrîn degül la’l-i şeker-bâruñ kimi (*da, bile; artık*)
- G. 393/1: Cânâ cihânda olmaya meh-rû senüñ kimi / Meh-rûda **dağı** gelmeye nikû senüñ kimi (*da, bile*)
- G. 394/1: Hûblar cihânı cümle dutarsa eyâ şanem / Cân oldığınca men **dağı** terk eylemen seni (*artık*)
- G. 398/1: Yoğ durur ‘âlemde bir **dağ** hûsn ilen yârum kimi / Yâ cemâl ehlinde kim var ol cefâ-kârum kimi (*başka*)
- G. 398/4: Ebr-i nîsândan soruñ ahvâlümü kim ol **dağı** / Kağre kağre yaş töker bu çeşm-i hûn-h’ârum kimi (*da, bile*)
- G. 401/1: Ey şanem yoluñda bu ‘âlem fedâdur cân **dağı** / Belki kuldur hûsnüñe ‘âlemde her sultân **dağı** (*da, bile*)
- G. 401/2: Ey perî hûsnüñe insân nice hayrân olmasun / Gökde ser-gerdân olupdur ol meh-i tâbân **dağı** (*da, bile*)
- G. 401/3: Ey güneş hûsnüñ senüñ bir evce yetmişdür bugün / Ayağın altında toprağ kimidür keyvân **dağı** (*da, bile*)
- G. 401/4: Mevc-i ‘ışkuñdan senüñ garğ olmışam bir bahre kim / Gözlerüm yaşı katında kaçredür ummân **dağı** (*da, bile*)
- G. 401/5: Nice yanmasun Hattāyī ‘arîzuñ hecrinde kim / Ğarka-i hûn oldu cevrenden gül-i handân **dağı** (*da, bile*)
- G. 404/4: Tâ ezelden var menüm gûşumda ‘ışk âvâzesi / Çalma ey mutrib **dağı** meclisde ‘ûd u çeng ü nây (*artık*)
- G. 428/1: Ey şehâ men senden özge sevmedüm sevmen **dağı** / Mâh-ı rûşen senden özge sevmedüm sevmen **dağı** (*de, artık*)
- G. 428/2: Her kimüñ bir âhu gözlü dil-beri seyrândadur / Göz **dağı** ceyrandan özge sevmedüm sevmen **dağı** (*da, bile; artık*)
- G. 428/3: Cigerüm şad-pâredür ğamzeñ olıñdan ey şanem / Kiprûgi müjgândan özge sevmedüm sevmen **dağı** (*de, artık*)
- G. 428/4: Ey haqîkat meclisinde men senem sen **dağı** men / Öyle şanma senden özge sevmedüm sevmen **dağı** (*de; artık*)
- G. 428/5: Dil-ber eydür ey Hattāyī bir **dağı** sevdüñ meger / Hağ bilür kim senden özge sevmedüm sevmen **dağı** (*kere, daha*)
- G. 440/4: Zûlmât içindeyüz bizi kırtar zi-rûy-ı lutf / Çün senden özge yok **dağı** müşkil-güşâ ‘Alî (*başka; artık*)
- K. 1/3: Cümle-i ‘âlemde sen günden **dağı** zâhir velî / Dilde dâyim adını settâr iden Perverdigâr (*bile*)
- M. 2/9: Kimini be-heybet çü Rüstem iden / Kimini möcekden **dağı** kem iden (*de, bile*)
- M. 2/36: Dirîğâ bu dem olsa Suhrâb yel / **Dağı** urmayaydı kılıç ile el (*daha fazla*)

dâhil ol-: Gitmek; sığınmak, iltica etmek.

- G. 220/6: Muhibb-i hânedân olmağ dilerseñ / Hüseyin-i Kerbelâya var **dâhil** ol

dahl it-: Karışmak, sataşmak, müdahale etmek.

- G. 315/2: Hâzîr olgil ol serâya ğayr aña **dahl** itmesün / Bezegil her ziynet ile tahtuñı sultân için

dağ dut-: deyim Kusur bulmak, ayıplamak.

- G. 287/5: Bu Hattāyī sözine **dağ dutma** ey zâhir-perest / Tâ ezel ta’lîm alupdur ol hakîm üstâddan

dāl: Arap alfabesindeki dal "ﺩ" harfinin adı; *mecazen* sevgilinin kıvrımlı saçları ve bazen aşığın derdinden dolayı iki büklüm olmuş vücudu.

- G. 121/2: Elife nisbet itdüm kadd-i dālûñ / Elif üste elif **dāl** anda n’eyler
- G. 368/2: Düşde gördüm men-i sevdâ-zede çîn çîn yapuşur / Boynuma silsile-i zülf-i çü **daluñ** bu gice
- G. 423/4: Diler **dal** boyuña don biç hayyât / Gözinden yaş elinden sındı düşdi

dāl dāl: Tel tel; “dal "ﺩ" harfi gibi kıvrım kıvrım.

- G. 212/2: Gül gül oldu ‘arîzuñ şevqin görüben şem ‘i dil / Düşse zülfüñ ‘aksi şol gül yağlığ üste **dāl dāl**

dalâlet: Doğru yoldan ayrılma, yoldan çıkma, sapıtma, sapıklık.

- K. 5/7: Münâfık varmadı şer’üñ yolına / **Dalâletden** itürdi doğrı rahî
- K. 16/7: **Dalâlet** içre zûlmetde itürmişdün çerâğüñ / Gözüñ aç çih bu zûlmetden ki dîn bedru’d-ducâ geldi

dām: Tuzak *mecazen* sevgilinin saçları. Sevgilin saçları kıvrımlarıyla şairin gönül kuşuna bir tuzaktır. Aşığın gönül kuşu bu dama yakalandığı zaman asla kurtulamaz (İP).

- G. 13/3: Dâne-i hâlûñe tâ kim murğ-ı cân kıldı tama’ / **Dām-ı zülfüñ** halkasına oldu cânım mübtelâ
- G. 23/6: Ey Hattāyī zülfüñ zencîrine kayd itme dil / Dânedür hâlî anuñ hem zülfidür **dāmı** maña
- G. 71/6: Ser-i zülfüñ içinde dâne hâlûñ / Gönül murğına **dām** u dânemizdür

G. 164/1: Tā düşüpmen 'ışkuña hecründe men zāram henüz / **Dām-ı zülfün** bendine murğ-ı giriftāram henüz
G. 157/1: Yā Rab ne dānedür ki anuñ zülfi **dāmıdır** / Hāl-i siyeh ki pîş-i leb-i la'l-fāmıdır
G. 227/3: Ol perî-peyker niçük cānum kuşın bend itmesün / Dānedür hālî perîşān **zülfi dāmumdur** menüm
G. 277/3: Dil yüzün gördi giriftār oldı **zülfin dāmına** / Bülbül-i şūrîde tek zār oldı eyyāmum menüm
G. 327/8: 'Alî oldur ki Fazlı kırtaruban küfr **dāmından** / Anuñ borcun edā kıldı aluban şāh-ı şepperden
G. 334/4: Dāyim gönül kuşı ki düşer **dām-ı zülfine** / Başdan ayağa yaralı çün şāneyem yine
G. 355/10: Dil kuşına dāne-i hāl üste **dām** itmiş saçuñ / Yā Rab anı bend-i zindān itdigün ya'ni ki ne
G. 377/2: Ey murğ-ı dil-i tāmı' fehmi eylemedün dāmı / Bir dāne için düşdün sen 'ākıbeti **dāma**
G. 379/4: Aytđum ey dil **dām-ı zülfünden** hāzer kıl dil-berün / Hāzır ol gel kuş kimi olma esir [bir] daneye
G. 392/4: **Dāma** şaldı cān kuşın şad-pāre kıldı dilleri / Tā kamer yüzinde ol zülfın perîşān eyledi
G. 436/4: Şaldı āhū tek meni şahrāya hem şayd eyledi / **Dām-ı zülfün** gamze-i 'ayn-ı gāzāluñ bir dahı

dāmān, dāmen: Etek. Ayrıca aşığın gözü inci gibi yaşlarla dolu etektir, bu inciler sevgili için yollara saçılır (İP).

G. 39/4: Bu elümdür **dāmenüñüz** yā 'Aliyyü'l-Murtażā / Būy-ı vaşluñdur senün her derde dermānum meded
G. 67/5: Ol şanem ra'nā gider yir üste çekmiş **dāmenin** / Bu Hāţāyî haste ol yirden turāb almış gider
G. 98/5: Ey Hāţāyî koyma yāruñ **dāmenin** elden müdām / Kim ki işin süst dutar her ne ki var elden gider
G. 189/3: Her nice cehd itdüm elüm **dāmenüne** yetmedi / Pāy-būsuñ hasretinden eylerem yaşamı çāk
G. 190/3: **Dāmenüñi** koymañam elden eger çılsa revān / Gerçi hicrānuñ eli kıldı yaşamı çāk çāk
G. 213/2: Rüz-ı mahşerde dutup **dāmenüñi** saña direm / Bu dahı ol mı durur dünyā-yı gaddār degül
G. 252/3: Bādeden pürdür şurāhi **dāmeninde** ol müdām / Şanasın güller biter pehlū-yı serv-i hoş-hırām
G. 345/3: Ey dil yüzüñi hāk idegör yār işigünde / Tā **dāmen-i** dil-berden anuñ düşe toz üste
G. 378/1: Çeşm-i mestün ey perî çün susamışdur kanuma / Dem-be-dem yüz katre hün-efşān ider **dāmānuma**
G. 394/3: Yüzümni hāk-i pā kıluram āsitānuña / Tā kim dege yüzüme sa'adetlü **dāmeni**
G. 425/1: Yapışgil **dāmenine** koyma şāhı / Ki senden zāyil eyler çok günahı
K. 8/15: Bā-dest-i tevekkül dutagör **dāmen-i** 'Asker / Yek-reng olanuñ derdine dermān 'Alidür

damar: Canlıların vücudunda kan veya lenf dolaşımını sağlayan kanal; canlılık unsuru; *mecazen* huy, vasıf.

K. 13/16: Yezid ü müşrikün kesdi **damarın** / Ne kalmışdur giriftār-ı belādur
G. 60/1: Menem bir ten veli cānum 'Alidür / **Damarumda** gezen kanum 'Alidür

damu: Tamu; cehennem.

G. 215/4: Her kavim adını işidüp şalavāt virmedi / Anlaruñ yiri hemişe **damudadur** yā Resül

dañ: Tan, güneş doğmadan önceki alaca karanlık, fecir.

G. 198/7: **Dañla** dirler dide-i mü'min-likāyı Hāk görür / Bu Hāţāyî hasteye rüz-ı vişālündür senün
G. 273/2: Yāre ısmarış itdüm **dañ** yelinden / Geleydi ki be-gāyet intizāram
G. 311/5: Ey Hāţāyî sen gānîmet bil bu dirlik devrini / **Dañla** çün ölmek gerek cān tende mihmāndur bugün
G. 337/4: **Dañla** kaçdı katıda da'vî men itmem kanumı / Men eger söylemişem ol demde kanum söyleşe
G. 356/10: Öldürem dirdün bugün **dañla** meni çıhduñ hilāf / Bilmezem imrüz u ferdā kıldıguñ ya'ni ki ne
G. 410/6: Bugünün fırsatın **dañlaya** viren / Yoluñda cāhil ü nādān degül mi
K. 2/5: Ey güneş yüzlü seni her kimse kim hāk bilmedi / **Dañla** mahşerde anuñ yüzi qaradur yā Nebî
M. 1/8: Bugün dergāha geldüm eyle rahmet / Maña çekdürmegil sen **dañla** zahmet

dānā: Âlim, bilgin, bilgili, bilen; haberdar olan.

G. 109/4: Eger cevr ü cefā kılsañ eger mihr ü vefā kılsañ / Yoluñdan dönmegüm yoñdur ki Hāk bīnā vü **dānādur**
G. 120/2: Menüm tek gevheri nādān ne bilsün / Meni bilmege **dānalar** gerekdür

dāne: Tane. Arpa, buğday gibi ürünleri oluşturan ufacak meyve; kuş yemi *mecazen* sevgilinin yüzündeki ben; tuzağa düşürür. Bazen aşığın gözyaşı damlası yerine kullanılır.

G. 13/3: **Dāne-i** hālüne tā kim murğ-ı cān kıldı tama' / Dām-ı zülfün halkasına oldı cānum mübtelā
G. 23/6: Ey Hāţāyî zülfünün zencirine kayd itme dil / **Dānedür** hālî anuñ hem zülfidür dāmı maña
G. 71/6: Ser-i zülfün içinde **dāne** hālün / Gönül murğına dām u **dānemizdür**
G. 81/4: Bağçede hüsnün gezerken bülbül-i şeydā görüp / Ahdı yaşı **dāne dāne** beñzi gāh olmuş durur
G. 112/5: Nergis-i mest-i hūmaruñ kanumı içmeklige / Kaşlaruñ mihrābınuñ bu **dāneler** küncindedür
G. 112/6: Dürr-i nazmuñ hasretinün firkatinden ey şanem / Bahr-ı çeşmüm ma'deninin **dāneler** küncindedür
G. 134/1: Dāne-i hālün görende murğ-ı dil pervāz ider / Ğayb iken ol demde esrār-ı ma'ānî bāz ider
G. 157/1: Yā Rab ne **dānedür** ki anuñ zülfi dāmıdır / Hāl-i siyeh ki pîş-i leb-i la'l-fāmıdır

G. 162/2: Ey zemîn altında pinhân mür-ı pâ-mâl-i haķır / Çık bu 'işret **dânesin** vir kim Süleymân devridür
G. 227/3: Ol perî-peyker niçük cânım kuşın bend itmesün / **Dânedür** hâli perîşân zülfi dânumdur menüm
G. 339/1: **Dâne-i** hâl-i siyeh kim düşdi ruḥ-sâr üstine / Lâle-i pür-dâğdur kim düşdi gül-zâr üstine
G. 348/6: Çün vişâlûñ ḥurmenûñden bir cev olmaz hâşilum / **Dâne** kılma yaşumı çehremni çün kâh eyleme
G. 355/10: Dil kuşına **dâne-i** hâl üste dâm itmiş saçuñ / Yâ Rab anı bend-i zindân itdigüñ ya'ni ki ne
G. 377/2: Ey murğ-ı dil-i ṭamî' fehm eylemedüñ dâmı / Bir **dâne** için düşdüñ sen 'âķibeti dâma
G. 379/4: Aytum ey dil dâm-ı zülfünden ḥazer kıl dil-berüñ / Hâzır ol gel kuş kimi olma esîr [bir] **daneye**

dâniş: Bilgi, ilim, irfan.

K. 14/8: Evvel ü âḥirde sensin bâṭın u zâhirde sen / 'Aķl-ı kâmil **dâniş-i** bisyâr sensin yâ 'Alî

dap-: Bulmak.

G. 88/5: Bu Ḥaṭâyî Ka'be-i kûyuñda **dapmışdur** şeref / Hâcî tek göñlüm ṭavâf-ı kûyuñuzdan ḥâc alur
G. 186/2: Vişâlûñi bulan diller ḥayât-ı câvidân **dapdı** / Saçuñ zulmâtınun içre lebüñdür âb-ı ḥayvân tek
G. 354/2: Her seher tâ şâm olunca **dapmazam** çün râḥatı / Bendeni kayğudan âzâd itdigüñ ya'ni ki ne
G. 356/11: Levḥ-i dilde bile teskîn **dapmış** iken ğamları / Bir daḥı yañlışdan inşâ kıldıguñ ya'ni ki ne

dapşur-: Teslim etmek.

G. 1/1: Hüsn-i ruḥsârûñ kim oldı cân u dil ḥayrân aña / Va'de-i devr-i kâmerni **dapşurur** devrân aña
G. 351/2: Var u varlıĝ virmeyince şâha varılmaz imiş / Sen özüñi şâha **dapşur** daḥı gel var isteme G.

dâr: Daraĝacı, idama mahkum olanları asmak için dikilen direk.

G. 146/13: Bu dükân yüz miñ dükândur Ḥaķ dükânıdur velî / Şehr birdür kâr birdür asılırsan **dâr** bir
G. 253/3: Gâḥ Hüseyñi vü Nesîmî gibi soydı kâdılar / Gâḥ Mañşür donına girdüm ene'l-Ḥaķ **dâr** idüm
G. 262/4: 'İşķ içinde vâlih u ser-mest ü ḥayrânam velî / Gör nice Mañşür teki men **dâra** muṭtâc olmışam
G. 375/5: **Dâr ağacı** tikilmiş ü 'âlem nezârede / Aydur ki gelsün imdi şalâdur Ḥaṭâyîye

dâr: Önüne geldiĝi kelimelere “yer, mahal, mekan” anlamı katarak, bazen Arapça, bazen de Farsça isim tamlaması şeklinde çeşitli birleşik adlar.

dârü'l-fenâ: Yokluk evi; dünya.

K. 4/13: Şekk ü ğümân içinde fenâ boldı tâ ebed / **Dârü'l-fenâda** bilmeyen ehl-i beķâ seni

dârü'n-na'im: Na'im cenneti, yüksek seviye refah, huzur ve mutlu hayat anlamında cennetin isimlerinden biri.

G. 314/4: Bağ-ı cennetdür yüzüñ yâ ravza-i **dârü'n-na'im** / Âb-ı kevşer mi lebüñ yâ nefḥa-i rûḥü'l-emîn

dârü's-selâm: Maddî ve mânevî âfetlerden korunmuş esenlik yurdu anlamına gelen ve Kur'ân-ı Kerîm'de cennetin isimlerinden biri olarak geçen tabir.

G. 100/1: Kûyuñ senüñ ki ravza-i **dârü's-selâmdur** / Mihrâb kaşlaruñ aña çeşmüñ imâmdur
G. 227/4: Vâlihemi bir kaddi ṭübâ la'li kevşer yâra kim / Âsitânı ravza-i **dârü's-selâmumdur** menüm

dârü's-şifâ: Şifa yurdu, hastahane.

G. 22/3: **Dârü's-şifâya** gitmedüĝüm andan ötrüdü / Ey cismümüñ ḥayâtı lebüñdür maña şifâ
K. 13/14: Muhammed Mehdi-i şâḥib-zamâne / Ṭabîb ü hâdî-i **dârü's-şifâdur**
K. 17/5: Meger **dârü's-şifâ** geldi ki Zeynü'l-'âbidîn Ḥaķdan / Ki her a'mâ aña gitdi gözine rüşenâ geldi

darb: Vurma, vuruş.

G. 119/7: Kim anuñ tiĝınuñ **darbından** oldı / Zemîn ü âsumân lerzân 'Alîdür
G. 192/5: Bu Ḥaṭâyîdür bugün meydânda **darb-ı dest** ilen / Her kimüñ sevdâsı var meydâna göndermek gerek
G. 358/8: Sürer Düldül çalar şâḥ Zü'l-feķârî / 'Aliden kâldı bu **darb** u nişâne
M. 2/55: Hem İsfendiyâra kılâm yiri teng / Ki **darbuma** durmaz hizebr ü peleng

daş: Taş, yeryüzünün sertleşmiş ve katılaştırmış tabakalarında bulunan, içindeki maden, tuz ve oksitlere göre değişik renkte ve değişik birleşimdeki çok sert cisim.

G. 68/1: Tâ ki düşdüm hecrüñe göñlüm fiĝâna başlar / Geldi âhumdan menüm feryâda daĝ u **daşlar**
G. 73/4: **Daş** yarıldı çıĝdı Düldül eyer ü yügen ile / Ey münâfık yola gelgil eyleme şâḥdan kenâr
G. 110/6: Ey Ḥaṭâyî ğam yime çün oldı düşmenüñ yüküñ / Müdde'î dâym ırâḥdan kerpüç ü **daş** oynadur

G. 144/3: Bu 'ışkuñ öñine durmaz dağ u **daş** / Yavuz iti külüng fülâdı vardır
G. 323/3: Meger aşhâb-ı fil oldum kılarısn gündüz ü leylî / Ki hicrân **daşını** atar maña tayr-ı ebâbilden
G. 356/12: Çünkü rahmuñ yoñ mezârüm üstine bir **daş** idüp / Ey vefâsız anı tuğrâ kıldıguñ ya'ni ki ne
G. 356/4: İsmi İsmâ'îl ü hem zâtı emîrül-mü'minîn / Yüzini görgeç havâric râzîdur **daş** olmağa
G. 380/5: Digil gönîlîn telâş almış gözi nûrını yaş almış / Döger gögsine **daş** almış şanem dir her zamân söyle
G. 385/1: Ey gönül sıdık ile her kim şâh ilen yoldaş ola / Yüz gerek döndermeye her nice kim yol **daş** ola
G. 385/2: Yolu ger **daş** ola ger yay ola ger oğ u kılıç / Mürşidinden dönenün ma'nide ismi lâş ola
M. 2/3: Kılan şarşarı hemçü bād-ı semûm / Kıyâmet yel ilen iden **daşı** mum

daş: Dış.

G. 126/2: Şirvân halâyıkı hamu Tebrîze **daşına** / Mülk-i 'Acem sorar ki kıyâmet haçan kıpar

daş-: Taşmak, bulunduğu yere sığmayarak dışarıya doğru akmak.

G. 53/1: Cânâ gamuñda gözlerüme su gelür gider / Seyl oldı **daşdı** şimdi be-her-sü gelür gider

dasitan, destân: Destan, halk arasında söylenen hikaye

G. 43/5: Tâ Hâtâyî gördi ol hüsn-i cemâlün ey güneş / Gör nice 'âlem dilinde **dāsītān** olmuş durur
G. 134/2: **Dāsītān-ı** hüsnünü ey dost der-faşl-ı bahâr / Güşe-i gülşende bülbül şubh-dem âgâz ider
G. 203/4: Dil ara 'aşıklıkum pinhân iken sen ey perî / Halk ara sen anı yüz dillerde **destân** eyledün
G. 205/6: Kaşuñla kiprigün 'aynuñ ne sihr-i Sâmirîdür kim / Olaruñ mekr ü alından cihânı dutdı **destānuñ**
G. 207/1: Sataşdı tâ maña mestâne çeşmün / Yazupdur adımı **destāne** çeşmün
G. 238/2: Dil-berâ tâ gül yañağün görmişem gülşende men / Dem-be-dem **destân** ilen murğ-ı gül-istân olmuşam
G. 238/5: Tâ Hâtâyîyem bugün hüsnün şıfâtın söylerem / Cümle 'uşşâk içre men 'âlemde **destân** olmuşam
G. 290/5: Tâ seni sevdi Hâtâyî boldı **destân** 'âleme / Kimsene anuñ teki 'ışkuñda meşhûr olmasun
G. 338/5: Bu Hâtâyînün dilinde 'ışkuñuz pinhân iken / Cümle-i 'âlem dilinde **dāsītān** oldum yine
G. 353/2: Yanağün şevkine gül ile lāle / Yine bülbülün **destân** eyleyen şâh
G. 355/16: Perdesinden keşf idüp ey verd-i ahmer yüzünü / Bülbülü 'âlemde **destân** itdigün ya'ni ki ne
G. 433/1: Tâ şehir gülşende bülbül söz ilen sâz eyledi / **Dāsītān-ı** hüsnünü ol dem ser-âgâz eyledi

datlu: Tatlu, hoş; insanın üzerinde iyi etki bırakan, hoşla giden, ferahlık veren, rahatlatan, yumuşak.

G. 430/3: Ey sözi **datlu** yüzi gökcek güzeller serveri / Bu cihānda hūblaruñ içinde sen hākan kimi

da'va, da'vi: Dava, mesele; iddia.

G. 6/2: İsbât kılmışam ruh-ı zerd eşk-i sürhümü / **Da'vî-i** 'ışka böyle güvāhum yeter maña
G. 192/4: Her kim ikrâr ehlidür yoñdur nizâ 'koy dñlesün / Her kimün **da'vâsı** var dñvāna göndermek gerek
G. 316/2: Degmenün hakkı degöldür şüfilik **da'vî** kıla / Başını yolda kıyuban cānına gelsin kıyan
G. 337/4: Dañla kâdı katıda **da'vî** men itmem kanumı / Men eger söylemişem ol demde kanum söyleşe
G. 383/2: 'Aşık odur ki **da'vâ** iderse bu sözine / Kanlu yaş ile çehre-i zerdî güvāh ola
G. 424/4: Zāhidün karğışı 'aşık hakkında / Yalan **da'vāya** beñzer beñzemez mi
G. 415/6: Ey şāha kulum diyenler **da'vîye** ma'nî gerek / Ma'nisini bilmeyenler tālib-i rāh olmadı

dayan-: Güç kuvvet almak, istinat etmek.

G. 358/4: Erenler āsumānuñ diregidür / Direk yirden **dayanur** āsumāna
M. 2/19: Bularnı sınamadın inanmagil / Muḥanneş dñvārına **dayanmagil**

dāye: Çocuk emzirici, çocuk mürebbiyesi, süt nine.

G. 30/4: Mehd-i zemîn içinde ki tıfl-ı nebāt irür / Aña hemîşe **dāye-i** lutf emzirür nebāt

dāyim, dāyimā: Devamlı, sürekli, faslasız.

G. 10/4: Giceler tâ şubh olunca h'âb gelmez 'aynuma / Tâ hayālün **dāyimā** çeşmümde karşıdur maña
G. 11/4: Tâ cemālün muşhafın gördüm eyâ nūr-ı İlāh / Zikr-i 'ışkuñ dilde **dāyim** vird-i Qur'āndur maña
G. 18/1: Vechünde peydādur senün envār-ı zāt-ı kibriyā / Ol nūra karşı **dāyimā** şermendedür şemsü'd-ḍuḥā
G. 21/4: Gönülüm alduñ bî-tekellüf cānumı almak durur / Güldürür 'ışkında **dāyim** hās ilen 'āmı maña
G. 25/1: Zerreyem mihründe **dāyim** ey cemālî âfitāb / Ebri yüzünden götürgil dutmagil menden niķāb
G. 25/4: Cennet-i vaşluñdan ey cānum meni dūr eyleme / Kim firākuñ âteşinde çekmişem **dāyim** 'azāb
G. 25/5: Bu Hâtâyî hakkına **dāyim** dutupdur çoñ ümid / 'Ākıbet rahm eyle aña sâ'at-i yevmü'l-hisāb
G. 31/6: Dāyimā ister Hâtâyî şāh cemālîn görmegi / Şol gedā-yı 'ālî-himmet tālib-i dīdār mest
G. 57/1: Men Hâtâyîyem şehün vaşfını **dāyim** söylerem / 'İşk ile bel bağlaram defterle dñvān mendedür

- G. 68/4: 'İşka dil virdün diye cevır itme ey zâhid maña / Cân virür ma 'şûka **dâyim** 'aşık-ı kallâşlar
G. 77/1: Ey ki ser-hoşdur dü-çeşmün leblerün peymânedür / Ol sebebdan 'aşıkun **dâyim** yiri mey-hânedür
G. 83/3: Cefâ vü cevruñuzden incimez dil / Ki hûblar **dâyimâ** bed-hû gerekdür
G. 86/4: Tâb-ı 'ışkuñdan hemîşe gör ne ser-gerdân gezer / Âsumân **dâyim** ki yüzünden niķâb üstindedür
G. 86/7: Ayağun toprağıdur Hâk ehlinün başında tâc / Cismi **dâyim** bu Hâtâyîñün turâb üstindedür
G. 87/2: Gün teki yüzün cihânda zâhir olmışdur velî / Bu 'acib kim bendeden **dâyim** hicâb üstindedür
G. 87/3: 'İşkuñuz kim oldu bu vîrâne göñlüm meskeni / Gence beñzer kim yiri **dâyim** harâb üstindedür
G. 88/2: N'ola ger hüsñünden alsa zerre nûr-ı âfitâb / Kim belî **dâyim** ganîlerden nevâ muhtâc alur
G. 94/5: Dünyenün var u yohından ey Hâtâyî gam yime / Saḡlayan **dâyim** seni şol sâye-i Sübhân durur
G. 103/7: Hâtâyî şûkr kıl Allâha **dâyim** / Giden şabr u karârum geldi hoşdur
G. 106/5: Nice terk itsün Hâtâyî küyüñuznuñ vaşfını / Kim şikeste bülbülün **dâyim** yiri gül-zârdur
G. 109/5: Hâtâyî hastenün virgil murâdın hasbeten li'llâh / Ki hâk-i âsitânuñda işi **dâyim** temennâdur
G. 110/6: Ey Hâtâyî gam yime çün oldu düşmenün yüküş / Müdde'î **dâyim** ırâhdan kerpuç ü daş oynadur
G. 122/2: Firkatün derdinde **dâyim** haste cânım boldı zâr / Şerbet-i la 'l-i lebün bu derdümün dermânıdur
G. 123/1: Dil-berâ 'ışk-ı ruḡun **dâyim** bu cân üstindedür / Bir güle nisbetdür ol kim gül-sitân üstindedür
G. 131/1: 'Âşıkun 'âkile **dâyim** sözi dîvâne gelür / 'Âşıkun her dem anuñçün sözi dîvâne gelür
G. 134/4: Ey göñül katlan vişâlün ister isen **dâyimâ** / Her cefâlar kim saña şol dil-ber-i ṭannâz ider
G. 165/4: Ehl-i Hâk kapuñdan özge hiç yire kılmaz sücüd / Ey şanem çün **dâyimâ** 'aşıklara mihrâbsız
G. 172/5: Ey Hâtâyî gam yime her sözde şükret Hâlîka / Çün saña her işde **dâyim** Hâk durur feryâd-res
G. 175/4: Ol ki idrâk eyledi yaruñ şîfât u zâtını / **Dâyimâ** kirdarı anuñ dîd ile vâdîd imiş
G. 177/4: Müşk ü 'anber micmeridür yohsa câm-ı Cem durur / Büy-ı hûbuñdan anuñ **dâyim** mu'attardur dimâğ
G. 179/2: Saḡlar idüm mihrini göñlümde **dâyim** cân kimi / Sırrı fâş itdi vü settâr olmadı hayf oldu hayf
G. 184/4: Murğ-ı bağ-ı 'ışk isen ebsem oturma cân kuşu / Dil-berün küyında **dâyim** nâle-i zaruñ gerek
G. 186/4: 'Aceb mi olsa ey dil-ber vücüdüm 'ışkuña maḡkûm / Oturmuş ḡukm ider **dâyim** göñül taḡtında sultân tek
G. 186/5: Müşevveş ḡatır olmışdur Hâtâyî haste-dil **dâyim** / Senün ol gül yüzün üstindeki zülf-i perîşân tek
G. 188/4: Ey göñül vird eyle **dâyim** zıkr ü fikr-i rüy-ı dost / Ehl-i İslâmam diyen imâna hoş gelmek gerek
G. 188/6: Ey dil ol şeh katına **dâyim** git evşâfından ayt / Kim kuluñ her bir sözi sultâna hoş gelmek gerek
G. 189/2: Tâ ola her dem menüm baş üste kâyim devletüm / Âsitânuñda yaturmen **dâyimâ** ber-rüy-ı hâk
G. 196/3: Gül yañağından kızardı **dâyim** oldu şerm-sâr / Rû siyehdür müşk ü 'anber ḡatṭ u ḡalinden anuñ
G. 206/2: Muḡadderdür maña rûz-ı ezelden / Diyem 'âlemde **dâyim** vaşf-ı ḡalün
G. 229/5: Bu Hâtâyîye raḡîbün fitnesi kâr eylemez / **Dâyima** çün dest-gîrüm fazl-ı Sübhândur menüm
G. 240/3: Men-i dil teşne şahrâlarda **dâyim** / Lebünî âb-ı ḡayvân tek dilerdüm
G. 275/3: Bu Hâtâyîñün murâdı **dâyimâ** Hâkdan budur / Ey 'azîzüm cism ü cânuñdan ırağ olsun elem
G. 278/5: Hâkdan budur Hâtâyî murâdı ki **dâyimâ** / Zülfün ucında murğ-ı hevâ tek be-bend olam
G. 301/1: Men saña **dâyim** çü yâram sen maña aḡyârsın / Menden özge cümle-i 'uşşâka sen dil-dârsın
G. 319/1: Sen maña cevır ü cefânı bî-hisâb itmekdesin / Göñlümü âbâd iken **dâyim** harâb itmekdesin
G. 321/3: Hâkıla ol Hâkı bir bil yapışma bâṭla zinhâr / Aña 'ârif direm **dâyim** ki seçe ḡakḡı bâṭıldan
G. 332/6: Lebünden şerbet içdi bu Hâtâyî / **Dâyim** ser-mest gezer dîdâra karşı
G. 334/4: Dâim göñül kuşu ki düşer dâm-ı zülfine / Başdan ayaḡa yaralı çün şaneyem yine
G. 340/7: Kâmetünlen baḡş iderdi **dâyimâ** ol serv-i bağ / Gör ḡacâletden aña menzil kenâr oldu yine
G. 384/6: Hem-demün **dâyim** raḡîb olmışdur ey gül yüzlü yâr / ḡanda bir gül bitse lâzımdur yanında ḡâr ola
G. 433/3: Tûṭinün ḡüftârı şîrîn olduḡıyçün **dâyimâ** / Pâdişehler ḡazretinde maḡrem-i râz eyledi
K. 1/3: Cümle-i 'âlemde sen günden daḡı zâhir velî / Dilde **dâyim** adımı settâr iden Perverdigâr
K. 17/9: 'Alî Mûsî Rızâ geldi gelen çün **dâyim** emrine / Dün ü gün Hâkka nâlişler be-ḡâyet ber-rızâ geldi
M. 1/4: Senün ḡorḡun menüm göñlümde **dâyim** / Bu ḡorḡudan kılurmen fikri kâyim
M. 2/43: Yigit **dâyimâ** ceng 'azmindedür / Her ekmek bir ejdernün aḡzındadır

de-, di-: Sözle anlatmak, söylemek; cevap vermek; **duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söylemek; ... diye adlandırmak, ... diye vasıflandırmak.**

- G. 6/4 Zâhid öḡünme ṭâlî'i sa'dum **diyüp** yüküş / Sen var işüne baḡt-ı siyâhum yeter maña
G. 7/2: Mescide varmak ne ḡâcet **didüm** ey zâhid saña / Rüy ilen zülfî anuñ küfr ile imândur maña
G. 10/1: Ey cemâlün gül-sitânı bağ-ı mînûdur maña / Cennet-i rızvân ki **dirler** ol ser-i küdur maña
G. 15/4: Çâre-i bih-büdümü sordum mu'âliceden **didî** / Derd derd-i 'ışk ise mümkün degül şıḡḡat saña
G. 23/5: Köyñegünden çıḡ **didüm** şol serv-i gül ḡandânuma / Zerrece ḡayunmadı gösterdi endâmı maña
G. 29/7: Hâtâyîye **dimişsin** cevır idem çoḡ / Yine luṭf u yine iḡsândur ey dost
G. 30/2: Bâḡîdür ol ki **dirler** anı vâcibü'l-vücüd / Fermândur aña mûmteniât ile mümkünât
G. 31/2: Sordılar menden ki niçün bî-dil olduñ men **didüm** / Ol sebebdan bî-dil oldum dil-ber ü dil-dâr mest
G. 31/5: Âdemî oldur ki anda ḡüsn-i ḡulḡ u luṭf ola / Âdemî **dimeñ** aña kim cübbe vü destâr mest

- G. 36/5: Bu Hataýî **dir** ezelden men imāmuñ kılıyam / Ey imām-ı Haq ‘Aliyyü’l-Murtaẓā senden meded
- G. 49/4: Ger felek yüzinde **dirler** mäh-ı tâbāndur şeref / Tal’atun yir üste mäh-ı āsumān olmış durur
- G. 49/3: Bir meşeldür kim **diyerler** gencün üste mār olur / Zülf içinde hüsün ol genc-i nihān olmış durur
- G. 52/3: Hāsūda yuf **dirüz** yalancıya merg / Ki gerçek şöhetü bürhānumuzdur
- G. 52/4: Şehi haq **diyüben** girdük bu yola / Hüseyinîyüz bugün devrānumuzdur
- G. 54/1: Vücūduñ bu gönlüm cân **dimişdür** / Lebünî la’l ile mercān **dimişdür**
- G. 54/2: Saçuñ rengin şeb-i kadr oñıyanlar / Yüzün nürin meh-i tâbān **dimişdür**
- G. 54/3: Bu gönlüm ‘ışkuñ ey gam-güsārum / Vücūdum şehrine sultān **dimişdür**
- G. 54/4: İki gözüm yaşı her dem görende / Birin Nîl ü birin ‘ummān **dimişdür**
- G. 54/5: Ayağun tozına ey nūr-ı Rahmān / Hataýî cânını kurbān **dimişdür**
- G. 56/4: Cānumı kurbān kılardum yolına ol dil-berün / Ol zamāne kim **diyeler** ol büt-i meh-rū gelür
- G. 58/7: Seni sevmen **diyenler** kâfir oldı / Yüzünü kim sever imān anuñdur
- G. 59/3: Meni dīvāne **dirler** hāzretinde / Menem dīvāne dīvānum ‘Alîdür
- G. 61/2: Ādemün şānında kerremnā **didi** nuṭṭ-ı İlāh / Ehl-i ma’niyseñ haqıkat semme vecchu’llāhı gör
- G. 63/2: Hatañdur āyet-i Rahmān ki Haqdan münzel olmışdur / Aña **dirler** kim ol sünbül sevād-ı nāfe-i Çindür
- G. 71/2: Yanarmen şem’-i rūyuñ hāşretinden / **Dimezsın** ol bizüm pervānemizdür
- G. 71/7: Hataýî didi kimdür bendeñüz de / **Didi** bir ‘aşık-ı dīvānemizdür
- G. 73/3: Didiler kim bu cihānın nūrı kimdür kim ola / Mîr Hāsandur şāh Hüseyñün ālı oldı yadigār
- G. 78/5: Men didüm yüzünü göster **didi** taḳat yoḫ saña / Bu su’āline cevāb-ı len terānî ḫandadır
- G. 78/4: Dün **didüm** bir buse vir dir cân virüp almağ gerek / Bu mekān içre metā’-ı rāygānî ḫandadır
- G. 78/2: Hūbları sevme **diyüp** ta’n itme ey nāşih maña / Çünkü bilmezsın maḳām-ı cāvidānî ḫandadır
- G. 78/4: Dün didüm bir buse vir **dir** cân virüp almağ gerek / Bu mekān içre metā’-ı rāygānî ḫandadır
- G. 78/5: Men **didüm** yüzünü göster didi taḳat yoḫ saña / Bu su’āline cevāb-ı len terānî ḫandadır
- G. 96/2: Dün **didi** zāhid maña niçün gönül virdün aña / N’eyleyim görgeç yüzini ihtiyār elden gider
- G. 99/2: Ta’rif idüp şifātını şirüm **didi** Hudā / Bu doğru söze ins ü melāyik güvāhdur
- G. 100/3: Bed-nām kılma gönlümü ‘aşık **diyüp** ḫasūd / ‘Ālemd e ‘ışk adı bile ol nîk-nāmdur
- G. 102/2: Ḥarāb itdi **dimen** ‘ışkuñ gönülni / Besî vîrānî ābād eylemekdür
- G. 106/3: Dün **didi** hem-dem maña kimdür senün gönülün alan / Men **didüm** bilmez misin ol gözleri hūn-h’ardur
- G. 108/4: Tūbi kim **dirler** cihānda kadd ü refṭarūñdur ol / Bağ-ı rızvān kim **diyerler** rüy-i gül-zāruñ durur
- G. 114/2: Bağ-ı hüsñünde boyuñ serv-i ḫirāmān **didiler** / Zülmet içinde yüzün çeşme-i ḫayvān kimidür
- G. 117/3: Ol ay yüzini görmege yir gök bahā **didi** / Yā Rab ki bu metā’a bahā kimden öğrenür
- G. 118/3: Olardan özge kim vardur maña **di** / Ḥudādur Muṣṭafādur Murtaẓādur
- G. 119/16: Hataýî yirde gökde şîr-i Cebbār / **Diyerler** ḫayy-ı cāvidān ‘Alîdür
- G. 123/4: Gerçi **dirler** mäh-tābı nūr alur hürşiddin / Nūr-ı hüsñün āfitābı kün fekān üstindedür
- G. 124/6: Saña münkir **direm** görmezsin anı / Güneşden ehl-i haq katna ‘ayān var
- G. 131/5: Āşinādur bu Hataýî sözi ey cân bilene / Özini bilmeyene **dime** ki bîgāne gelür
- G. 136/2: Mey-ḫāne küncin iste **diyer** sāki-i laṭîf / Öz vaḫdetünde ol ki çü Allāh imiş ḡafūr
- G. 138/5: Yāruñ Hataýî küyına cân vir be-şıdḳ-ı dil / Yāram **diyen** saña ḫaçan āgyāra yār olur
- G. 139/3: Ey müselmānlar meni ‘ayb itmeñüz ‘aşık **diyüp** / Kim meni vālih kılan ol nergis-i mestānedür
- G. 146/3: Cümleñün ḫālin bilen sensin yine bildürmeyen / **Dime** her nā-maḫreme ger kılmasa ikrār bir
- G. 146/11: ‘Ömr birdür gün bugündür yitse dem sâ’at **dimez** / Bāki olmaz cân bu tende fānidür edvār bir
- G. 149/4: Simurgî Kāfda **dirler** ü hūblar da hem vefā / Hîç görmemiş bu nev’ileri bir meşil durur
- G. 150/2: Mālın başın bu yola koymayanlar / Şūfî **dimeñ** siz anı serserîdür
- G. 157/4: Yūsufnı görgeçende **didiler** ki hūb imiş / Yūsuf daḫı senün teki şāhuñ gulāmıdır
- G. 158/2: Cevr ile derd ü gam u miḫnet ü endüh u firāk / Ḥasret ü āh u nedāmet mi **diyem** yā ḫasıdur
- G. 158/4: Şabr kıl cevriñe katlan bu meşeldür **didiler** / Bir ariḫa su aḫupdur yine hem aḫasıdur
- G. 158/3: Cān u dilden men anı sevdüğümü cümle bilür / Hūr-ı cennet mi **diyem** ol güzeli yā ḫasıdur
- G. 159/2: Şehā her kim gönül virmez cihānda / Aña insān **dimeñ** dīv ü perîdür
- G. 160/4: Baykunuñ meskenini vîrānede **dirler** olur / Bülbül-i hoş-ḫ’ānı gör bağ-ı cinān küncindedür
- G. 160/5: Didiler ki ey Hataýî ḫandadır yāruñ senün / Bes digil ki Mehdi-i şāhib-zamān küncindedür
- G. 162/6: Ey özin şirüm **diyen** şahrāda rübāh-ı ḫayl / Var evünde müş olgil çünkü aşlan devridür
- G. 168/4: Bir mu’anber turranuñ küfrine āmennā **diyüp** / Haqqa teslim olmuşuz imāna gelmişlerdenüz
- G. 173/4: Senün simîn zenaḫdānuña ey dost / Ne ḫaddüm var **diyem** dendān oturmış
- G. 188/1: Ey **diyen** kim ‘ākilem dīvāna hoş gelmek gerek / Kim kılur lāf-ı hūner meydāna hoş gelmek gerek
- G. 188/4: Ey gönül vird eyle dāyim zikr ü fikr-i rüy-ı dost / Ehl-i İslāmam **diyen** imāna hoş gelmek gerek
- G. 188/5: ‘Āşıkam **dirsin** dilā şartı budur ‘aşıklaruñ / Her ne kim cānāne kılca cāna hoş gelmek gerek
- G. 188/7: ‘Āşıkam **dirseñ** gönül ‘ışk āteşinden dönme kim / Şem’ odına yanmağa pervāne hoş gelmek gerek
- G. 198/1: Didi ol meh gün nedür **didüm** cemālündür senün / Ay daḫı şol tal’at-ı ferḫunde-fālündür senün

- G. 198/7: Dañla **dirler** dide-i mü' min-liķāyī Hāq görür / Bu Hāṭāyī ḥaste ye rūz-ı vīṣālūndır senūñ
- G. 199/3: Merdüm ki ḥāk-i pāyūñ **dir** tūtiyā-yı çeşm / Giryān gözine 'ayn-ı şifādūr Hāṭāyīnūñ
- G. 204/5: Bu Hāṭāyīni çıhardūñ mı gōñülde ey ḥabīb / **Di** meger özgeler ilen 'ahd ü peymān eyledūñ
- G. 206/4: Muḳadderdür maña rūz-ı ezelden / **Diyem** 'ālemde dāyīm vaşf-ı ḥālūñ
- G. 207/5: Emānetdür **didüm** zinhār zinhār / Sitemler sürmesün mihmāna çeşmūñ
- G. 207/4: İçer ol ḳanımı **dirsem** inanmaz / Ne **diyem** men aña inana çeşmūñ
- G. 207/9: Hāḳa ḳulam **diyen** ḥaḳḳı itürmez / Himāyetçidür ol erkāna çeşmūñ
- G. 209/3: Men **didüm** kim çeşm ü ḡamzen siḥri dutdı 'ālemi / Anlarūñ ser-fitnesi kimdür **didi** ḳaşumdur ol
- G. 209/5: Cān fedā kıldı Hāṭāyī **dimedi** ol bī-vefā / Ḥayf geçdi 'āşık-ı serbāz u ḳallāşumdur ol
- G. 213/1: Kim ki ser-mest oluban 'āşık-ı dīdār degül / Sen aña yār **dime** yār degül yār degül
- G. 213/2: Rūz-ı maḥşerde dutup dāmenūñi saña **direm** / Bu daḥı ol mı durur dūnyā-yı gaddār degül
- G. 221/3: Zaḥmet-i derdūñ gōñülde 'ayn-ı dermāndur maña / Cān **dimen** mihrūñi tende bil ki cānānum **direm**
- G. 221/1: Dil-berā yüzūñi görsem māh-ı tābānum **direm** / Boyuñı görgeç budur serv-i ḥırāmānum **direm**
- G. 221/2: Kirpügüñ ḳaşuñ görüp tır ü kemānum söylerem / Zülf ilen vechūñ görüp şem'-i şebistānum **direm**
- G. 221/3: Zaḥmet-i derdūñ gōñülde 'ayn-ı dermāndur maña / Cān dimen mihrūñi tende bil ki cānānum **direm**
- G. 221/4: Bülbül-i bağ-ı vīṣālam ey gül-endāmum menüm / 'Ārız u ruḥ-sāruñı görsem gül-istānum **direm**
- G. 221/5: 'İşkuñuz gōñlünde yā dutmuş Hāṭāyīnūñ maḳām / Men anı vīrān içinde genc-i pinḥānum **direm**
- G. 225/2: Her zamān **dirsın** maña kim ḥāṭıruñ ḳılma melül / Nice olam şādmān kim cüz melālūñ görmezem
- G. 233/5: Aytđum ey dil-ber Hāṭāyīye cefālar ḳılma çoḥ / **Dedi** ki ḡam çekmegil nāz u 'itābumdur menüm
- G. 234/7: Sordılar kim ey Hāṭāyī nice sevdūñ yāri sen / **Didi** yoḥdur iḥtiyārum dil-sitānumdur menüm
- G. 234/4: Serve beñzetdūñ boyını ey raḳīb-i kec-naḡar / Nice **dirsın** serv anı 'ömr-i cevānumdur menüm
- G. 235/5: **Didi** Hāṭāyī dil-bere luṭfuñ nedür maña / **Didi** yüzümde 'āşıḳa miñ gül-sitān virem
- G. 236/1: Ey gül yañaḡlu ḳaddūñe serv-i revān **direm** / 'İşkuñ yolında cānumı virsem revān **direm**
- G. 236/2: Dil āhusına itmege peyveste ey perī / Kirpüklerūñ oḡına ḳaşuñı kemān **direm**
- G. 236/3: Bir zerrece cemālūñi 'arż eylesen maña / Cān u cihānı cümle saña tercemān **direm**
- G. 236/4: Ḳaddūñ ḳıyāma gelse ḳıyāmet nişānidur / Fettān gözüñe fitne-i āḥir zamān **direm**
- G. 236/5: Sorsa Hāṭāyī kimdür işigümde ol perī / Bir bī-nevā-yı ḥaste-dil ü nā-tüvān **direm**
- G. 250/5: **Didüm** ey dil-ber Hāṭāyī kim durur kūyuñda zār / **Didi** bir ḥayrān u vālih nā-tüvānumdur menüm
- G. 251/3: Hel etāda Hāḳ saña çün sāḳi-i muṭlaḳ **didi** / Āb-ı kevşerden senūñ destūñdedür yāḳūt u cām
- G. 252/2: Sāḳiyā ol cāmı sen doldur tamāmet sun bize / 'Ömri noḳşān olsun anuñ kim **didi** anı ḥarām
- G. 254/2: Dil-berūñ aḡzı şadefdür **didiler** hey dil-berā / Dişleri dūrdānedür dūrdāneye göndermişem
- G. 258/2: Meni senden sorar olsa şabā **di** / 'Zā'if ü ḥaste vü āvāra gördüm
- G. 261/1: Gōñül virdüm cefāsın bilmez idüm / Belī **didüm** belāsın bilmez idüm
- G. 261/2: Saçuñ pür-çin **didüm** bendine düşdüm / Bu çin sözüñ ḥatāsın bilmez idüm
- G. 261/3: Lebūñe cān **didümse** tökme ḳanum / Sorup senden bahāsın bilmez idüm
- G. 267/2: Bī-devā derdümni men 'arż eyledüm dil-ber **didi** / Olma ḡam-gīn kim saña la'l-i lebüm emdür menüm
- G. 269/6: Bu Hāṭāyī **dir** meni dīvānalıḳ eḳār ider / Her zamān ol dil-ber-i çeşm-i siyāḥı görmişem
- G. 270/2: Nāz u 'itāb-ı ḡamzelerūñ **dime** cāhile / Ḥayfım gelür **dimek** saña nādān ne söyliyem
- G. 273/8: **Didüm** al cānumı bir ḳanla bārī / **Didi** öldürmezem seni sınaram
- G. 277/4: Fīle yüklersen götürmez men çeken bār-ı ḡamı / Şüretā gerçi Hāṭāyī **didiler** nāmum menüm
- G. 281/4: Dün **dimişsin** kim saña yüz gösterüben cān alam / Yüzūñi göstermedūñ alduñ revānumdan revān
- G. 284/6: Aytđum ey dil-ber **dimişdūñ** gösterem şem'-i ruḥum / **Dir** ḳabül itmen anı pervāne gelsün yeñiden
- G. 285/4: Dün **dimişsin** isterem bir buseme yüz cān bahā / Ol metā'a menden özge ḥiç ḥarīdār istemen
- G. 291/2: Cemālūñ hazihi cennet **didi** Hāḳ fedḥulū fihā / Te'ālā şānuḥ ekber yañaḡuñ verd-i aḥmerden
- G. 297/2: La'line cān bahā **didi** virdüm revān aña / Ol bī-vefāyı gör ki gidermez bahānesin
- G. 298/5: Dir Hāṭāyī tā ezelden ḳulluḡa ḥat virmişem / Her ne kim ḥükm eyleseñ emrūñde fermānam bugün
- G. 303/2: Yāra sordum ki dehānuñ ḡoncedür yā zerredür / Yār aydur daḥı bilmen bī-nişāndur sen **diyen**
- G. 303/5: Bu Hāṭāyī **didi** kim yüzünde gördi Hāḳ yüzün / Dir ḥayālūndür senūñ gözden nihāndur sen diyen
- G. 303/1: Dün **didüm** terk it yolında mende cāndur sen diyen / Līk bu cismüm içinde lā-mekāndur sen diyen
- G. 303/3: Men **didüm** gördüm şebistān perdeden ol çehreñi / Yār aydur yār degüldür tende cāndur sen diyen
- G. 303/4: Men **didüm** manzarda gördüm pür cemālūñ her gice / Yār aydur tek durur māḥ āsumāndur sen diyen
- G. 303/1: Dün **didüm** terk it yolında mende cāndur sen **diyen** / Līk bu cismüm içinde lā-mekāndur sen **diyen**
- G. 303/5: Bu Hāṭāyī didi kim yüzünde gördi Hāḳ yüzün / **Dir** ḥayālūndür senūñ gözden nihāndur sen diyen
- G. 303/3: Men **didüm** gördüm şebistān perdeden ol çehreñi / Yār aydur yār degüldür tende cāndur sen **diyen**
- G. 303/4: Men **didüm** manzarda gördüm pür cemālūñ her gice / Yār aydur tek durur māḥ āsumāndur sen **diyen**
- G. 303/5: Bu Hāṭāyī didi kim yüzünde gördi Hāḳ yüzün / Dir ḥayālūndür senūñ gözden nihāndur sen **diyen**
- G. 305/4: Ezelden Hāḳ **diyen** ehl-i ṭarīḳat / O kāndan sürölüp bu kāna gelsün
- G. 306/4: Mevālī mezhebem şāhuñ yolında / Müselmānam **diyene** reh-berem men

- G. 307/1: Her gelen dünyā menüm **dir** sen qadīm būnyādsın / Cümledenün gönlin alupsan ne ‘aceb şayyādsın
- G. 308/1: Kızıl gül bağ u bustānum ne **dirsin** / Fedā olsun saña cānum ne **dirsin**
- G. 308/2: Qarār u şabr u ārāmum tükendi / Kesildi külli fermānum ne **dirsin**
- G. 308/3: Eridi iligüm qaldı sümügüm / Bu teni terk ider cānum ne **dirsin**
- G. 308/4: Hāmu derdlülere dermān bulundı / Devāsız derde dermānum ne **dirsin**
- G. 308/5: Hāmunuñ küfr ile imānı vardır / Menüm küfr ile imānum ne **dirsin**
- G. 308/6: Senüñ maqşūduñ oldur kim men ölem / Helāl olsun saña qanum ne **dirsin**
- G. 308/7: Eger yatsam miñ ıl toprağ içinde / Dürüstdür ‘ahd ü peymānum ne **dirsin**
- G. 308/8: Haṭāyī çün seni cān ile sevdi / Seven ölsün mi sulṭānum ne **dirsin**
- G. 310/5: Men Haṭāyī çekmenem gam çünki ene’l-Haḡ **didüm** / Çekmişem Haydar teki meydāna hū merdāne men
- G. 313/4: Ağzuñuz bir zerredür her yirde **dirler** kim dehān / Belüñüz bir kılcadır adı miyān olmuş neden
- G. 320/3: **Didüm** ey cān sende var mı bir devā dir bilmezem / Ey cefā-cū çün cefā bildüñ vefā bilmez misin
- G. 321/3: Haḡıla ol Haḡı bir bil yapışma bātıla zinhār / Aña ‘arīf **direm** dāyim ki seçe haḡkı bātıldan
- G. 327/6: ‘Alī oldur ki peygamber **didī** ‘ilmüm qapusıdur / İşidgil bu diyenlerden haber sorgil bilenlerden
- G. 328/4: Tā senüñ rüz-ı ezelden ‘ışkuña **didüm** belī / ‘Ahdı bozman ber-ser-i peymānam ol demden berü
- G. 330/5: Haṭāyī dir yüzüñ hürşide nisbet / Sözi rüşen **didüm** yüzüne qarşu
- G. 331/5: Yüzünde zülfüñi gördüm **didüm** ki / İmānı bağlama zünnāra qarşu
- G. 334/3: Dünyā yüzinde ‘ışk ile zāram **direm** şanem / Bir söylegil ki ‘uqbāda cānāneyem yine
- G. 335/5: Bu Haṭāyī yüzün üste zülfüñi görgeç **didī** / Zulmeti gör kim düşüpdür āb-ı hayvān üstine
- G. 345/2: Bir tār-ı müyuñdur kemerüñ alta miyānuñ / Nāzüklük ile kim **diye** bir söz bu söz üste
- G. 347/3: Yüzün üste zülfüñi gördükçe muşḡafdur **direm** / Bu ne ḡikmetdür ki yazılmış kara ağ üstine
- G. 355/18: Vargil ey bād-ı şabā ol ‘anber-efşān zülfe **di** / Bu kamer devrinde devrān itdigüñ ya’ni ki ne
- G. 355/9: Ayağın tozında dirlik istedüm men ol **didüñ** / Müşkilümni böyle āsān itdigüñ ya’ni ki ne
- G. 356/10: Öldürem **dirdüñ** bugün dañla meni çıhduñ ḡilāf / Bilmezem imrüz u ferdā kıldığın ya’ni ki ne
- G. 356/18: Qudretidür sāni’-i pāküñ aña insān **dime** / Sen anı mānend-i eşyā kıldığın ya’ni ki ne
- G. 357/4: Yüzüñi zāhid neden seb’a’l-meşānidür **dimez** / Şafḡasında yazılı hem nūr-ı Qur’āndur yine
- G. 357/7: Dün **dimişdüñ** menden özge yāra virmişsin gönül / Men Haṭāyī haste-hāle bu ne bühtāndur yine
- G. 362/2: Niçeler dünyāya geldi niçeler daḡı gelür / Bir bekā yurdın dutuben yuf **digil** fenāsına
- G. 362/7: Ey Haṭāyī gel bu fāni dünyenüñ terkinı kıl / Geç anuñ kāl u kılınden şāh **digil** şafāsına
- G. 362/4: Ey gönül itgil tevāzu’ ḡāzilerden al du’ā / Şāh **diyüpdür** yarlıgaram kul kuluñ du’āsına
- G. 363/2: Menem ol fā’il-i muṭlaḡ ki **dirler** / Menüm ḡukmümeddür hürşid ile māh
- G. 370/1: Eyā gönül kuşu **dirler** bahār imiş maña ne / Bisāt-ı ‘ıyş ‘aceb rüzḡār imiş maña ne
- G. 370/2: **Diyeerler** oldı dili Leyli zülfine Mecnūn / Deminde ol daḡı bir bī-qarār imiş maña ne
- G. 370/5: Bu baḡt-ı bed ki menümdür Haṭāyī ol şūḡı / Ğam ehline **diyeler** gam-güsār imiş maña ne
- G. 380/2: **Digil** bir zār u bī-çāre senüñ hecrüñden āvāre / Meni gönderdi sen yāre özidür nā-tüvān söyle
- G. 380/5: **Digil** gönlin telāş almış gözi nūrını yaş almış / Döger gögsine daş almış şanem **dir** her zamān söyle
- G. 381/5: **Digil** görseñ ḡabībümni eyā peyk-i şeḡer-ḡāhī / Raḡībı koymasun bir dem ḡarem dergāhı yanında
- G. 402/5: Ey Haṭāyī **dimegil** anuñ şarābın sen ḡarām / Sīnesine nūr tek dolmış İlāhuñ rahmeti
- G. 402/2: Vaşfinuñ şerḡin **dimekte** nuṭkı yoḡdur kimsenüñ / Haḡ ḡümāyün eylemiş bezm içre şāḡib-devleti
- G. 408/1: Ey gül yañaḡlu leblerüne cān **disem** yiri / Zülfüne küfr ü yüzüne imān **disem** yiri
- G. 408/2: Sordum ṭabībe derdüme dermān bulunmadı / Bu derd-i ‘ışka la’lūni dermān **disem** yiri
- G. 408/3: Kim işigüñi yaslane devlet bulur müdām / Ol āsitāna sāye-i Sübhān **disem** yiri
- G. 408/4: Bir mūr-ı hastenüñ ki qapuñda maḡāmı var / Men ol maḡāma mülk-i Süleymān **disem** yiri
- G. 408/5: Buldı Haṭāyī zıkr-i cemālünde nūr-ı Haḡ / Şaḡn-ı ruḡuñı şafḡa-i Qur’ān **disem** yiri
- G. 415/6: Ey şāha ḡulum **diyenler** da’vīye ma’nī gerek / Ma’nisini bilmeyenler ṭālib-i rāḡ olmadı
- G. 420/1: Ey boyuñ Tübā dudağın āb-ı hayvān nisbeti / Ğb-ı hayvān **dimen** anı çeşme-i cān nisbeti
- G. 429/2: Bu sırrı saḡla yā şūfi ki oldur şūfi-i şāfi / Revādur kim aña **diseñ** zihī şāḡib-nazar şūfi
- G. 429/4: Sevüpdür sīm-i dünyāyı koyupdur vaşl-ı dil-dārı / Haḡan kim doğru söz **disem** olur ḡışm ile ner şūfi
- G. 437/1: Ey bād şubḡ-dem yūri var ol nigāra **di** / Ey boyı serv ü yüzi gül ü gül-‘izāra **di**
- G. 437/2: **Di** senden ayru ḡālī nedür haste ‘aşıkuñ / Doğrar firāḡ yūregini pāre pāre **di**
- G. 437/3: Sensin cihānda maḡrem-i ‘uşşāḡ-ı nā-tüvān / Peyḡāmını getür bu men-i bī-qarāra **di**
- G. 437/4: Yār olduḡınca ḡālını ol yāra ‘arż ider / Zinhār ḡālūmi menüm ol yāra yāra **di**
- G. 437/5: Haste Haṭāyī ayrılalı senden ey ḡabīb / Öldi ḡamunla bir daḡı ol gül-‘izāra **di**
- K. 4/1: Ey Haḡ kelām içinde **didī** Murtażā seni / Haḡ bildi şıdk u cān ile ehl-i şafā seni
- K. 4/5: Heycā ḡüninde durmadı ḡiç kimse ṭıḡuña / Şīrüm **diyüp** bu ma’niden öḡdi ḡudā seni
- K. 4/9: Dirler ḡünāhı ümmetüñ olmaz devāsı ḡiç / Bu ‘illeti devāsına bildük devā seni
- K. 4/16: Esrār içinde yetmediler evliyā saña / İḡsān içinde Haḡ **didiler** enbiyā seni
- K. 4/15: Baḡr-ı şeḡcā’at evc-i şeḡāvet mekān-ı luṭf / Kān-ı kerem seni **didüm** ehl-i ḡazā seni

K. 4/10: Zâhirde gerçi şüretüñ oldı beşer velî / İnsân **dimek** me‘âniye olmaz revâ seni
K. 4/18: Nân u kâtarî sâyile Kânberle virdigün / Münkirdür ol ki **dimese** kân-ı şehâ seni
K. 6/10: Hâvâric hânedânüñ düşmenidür / Zârüretten **diyer** ki Hayderiyem
K. 7/2: Didi çün Muştafâ el-fakru fâhri / Hâkîkat hânedân ferzendleriyüz
K. 8/9: Halk içre zühür itdi Muhammed şîfât ilen / Bâkır **didi** cism oldı velî cân ‘Alîdür
K. 14/3: Çıhıdı mi‘râca Muhammed **didi** doksan miñ kelâm / Sırr-ı Hâk hem mahrem-i esrâr sensin yâ ‘Alî
M. 1/20: Maña cennetde virgil yahşî yirler / Ki hamı yirden anı yahşî **dirler**
M. 1/7: Şâd oldı gerçi şeytân menden artuk / Ki bir **dirmin** seni yoñ senden artuk
M. 2/52: Dimez kimse erdür hamıyyetsize / Ölüm yig yalancıya gayretsiz
M. 2/42: İğit erlik ilen yiyer ekmegi / **Dimişdür** bu sözi erenler begi
M. 2/18: Yabanda sıçan **dir** ki şîrem velî / Berâber olanda itürür yolu
Mus. 1/16: Bu İslâm kapusın açan ‘âleme / Sen anı Hudâ bilgil âdem **dime**

def‘: Uzaklaştırma, ortadan kaldırma.

G. 133/2: ‘Âşık-ı dil-hasteden **def‘-i** şudâ‘ itmek diler / Sünbülinden dil-berün bû-yı gül-âb almış gelür

def‘-i melâl: Can sıkıntısını ve gamı uzaklaştırmak.

G. 209/2: Tâ hayâlünle senün **def‘-i melâl** eyler gönül / Gitmesün dilden ki hoş hem-râz u sırdaşumdur ol
G. 194/5: Yâ Rab Hâţâyî göre mi ey miñnet ü firâk / Yetüp vişâle **def‘-i melâlün** görem senün

defter: Dikilmiş kağıt mecmuası (İP).

G. 57/11: Men Hâţâyiyem şehün vaşfını dâyim söylerem / ‘İşk ile bel bağlaram **defterle** dîvân mendedür
G. 60/2: Maña bu **defter** ü dîvân gerekmez / Menüm **defterle** dîvânım ‘Alîdür
G. 61/4: Hâzihi cennâtü ‘adnin **defterin** şerh eyleyen / İblis olma gel sücüd eyle bu bâbu’llâhî gör
G. 100/5: Men‘ eyleme Hâţâyî kelâmuñı ey raķîb / Bağ **defterine** sözleri nazm u nizâmdur
G. 155/4: **Defter** ü evrâka sıgmaz anca kim şerh eyledüm / Kışsa-i zülfün beyânı kim dîrâz olmuş durur
G. 289/5: Ey Hâţâyî fikr-i bîkrün eyledün eş‘âra şarf / Dutdı ‘îrfân meclisin **defterle** dîvân şimdiden
G. 343/2: Zülf ü rüyuñ haţtı tek hîç kimse **defter** yazmadı / Tâ ki ‘âlemde yazılmışdur kara ağ üstine
G. 435/8: Yazıldı ‘âleme yârûñ hikâyeti mevzûn / Beyâz-ı **defter** ü dîvân içinde yir dutdı
K. 19/2: Ehl-i Hâk cânına düşdi hânedânüñ sevgüsü / Her yaña gitdi ‘Aliyyü’l-Murtażânüñ **defteri**

defter-i hüsn: Güzellüğün defteri, sevgilinin yüzü.

G. 84/2: **Defter-i hüsnünde** şol harf-i haţ ü hâlün senün / Saţr-ı bismi’llâhî rahmânirrahîm olmuş durur

deg-: Temas etmek.

G. 394/3: Yüzümni hâk-i pâ kıluram âsitânüña / Tâ kim **dege** yüzüme sa‘âdetlü dâmeni

degin: Dek, kadar; bir işin sona erdiği yer ve zaman.

G. 320/4: Mihr-i rüyuñ hasretinden her gice şubha **degin** / Olmuşam gamdan helâk ey meh-liķâ bilmez misin
G. 327/2: ‘Alî oldur ki ‘ifrîtüñ iki elini bend itdi / Âdemden Hâteme **degin** o bendi qaldı ber-gerden
G. 371/3: Talibün menzili bize **degindür** / Nişân bizüz hem olur bî-nişâne

degme: Olur olmaz, rastgele, sıradan, herhangi bir; seçme, üstün, değerli.

G. 110/3: Şâh katında mahrem olup cân u başından geçer / Şanma kim yâri öninde **degme** ferrâş oynadur
G. 120/4: Men olman **degme** fikr ilen müyesser / Maña bir ince sevdâlar gerekdür
G. 147/3: Degme bir câhil nigârûñ cevriñi çekmek neden / Yâ ne her nâ-kes ile qavl ü qarâr itmek m‘olur
G. 147/5: Ey Hâţâyî sırruñı sen **degme** yirde söyleme / Sırr-ı ‘ışkı **degme** yirde âşikâr itmek m‘olur
G. 316/2: Degmenün hâkķı degöldür şüflük da‘vî kıla / Başını yolda qoyuban cânına gelsin kıyan
G. 348/1: Ey gönül ‘ışkıñda yârûñ nâle vü âh eyleme / **Degme** her nâ-mahremi sırruñdan âgâh eyleme
G. 429/1: Gönül bu sırruñı saħla ki bilmez bî-haber şüfî / Bu deryâdan derin sırrı ne bilsün **degme** bir şüfî

degül: Bulunduğu cümledeki hususu ret.

G. 8/2: Çün gam-ı ‘ışķuñda ölmekdür hayât-ı cavidân / Hâk bilür ölmek **degül** ol ‘ayn-ı râhatdur maña
G. 9/2: Ancağ yüzün görende senün cân **degül** melül / Zülfün kimi gönül dahı berhem durur maña
G. 15/4: Çâre-i bih-budumı sordum mu‘âlicden didi / Derd derd-i ‘ışķ ise mümkün **degül** şihhat saña
G. 16/3: Gelmiş **degül** ne hüd gelecek tâ-be rûz-ı haşr / Devr-i kamerde sen teki bir şâh-ı meh-liķâ
G. 30/1: Ehl-i hayâta söylerem ey hayyu ke‘l-memât / Fânî cihânda kimseye mûnis **degül** hayât
G. 45/3: Gicelerde uyhu gelmez gözümne qan aqlaram / Gökdeki kevkeb **degül** şol çeşm-i bîdârım durur

- G. 55/3: Ger senün yüzün **degül** 'aşıklar için kıble-gâh / Bes neden boldı hilâlî kaşlaruñ mihrâblar
G. 61/5: Levh-i mahfûzuñ Hâtâyî ebcedin kıldı beyân / Dîv **degülseñ** hâtemün hatminde Fazlû'llâhı gör
G. 71/1: Bizüm ol dil-rubâ cānānemizdür / Meger ol cān **degül** cānā nemizdür
G. 108/2: Her şehir ki 'âlem ü âfâkı pür-nür eyleyen / Gün **degül** ey dil-berüm ol hüsn-i dîdaruñ durur
G. 116/4: Yüz gösterüben 'âleme niçün açarsın vechüñi / Dil-ber yüzi fitne **degül** sen ey gül-i hamrâ nedür
G. 127/1: Ey perî hüsnün senün cismümde cāndan yahşıdır / Bil ki ancağ cān **degül** cān u cihāndan yahşıdır
G. 128/3: Zâhidün cevrinde ger virān olursa mülk-i dil / Ğam **degül** cānā çü vaşluñdan yine ma'mūr olur
G. 141/5: Hâtâyî nazm-ı eş'aruña yüz miñ âferîn gelsün / Ki 'âkıller hayālinden **degül** divānelerdendir
G. 151/1: Tevhid ehli mü'minün imānı bir ikrārdur / Kâbil-i rahmet **degül** kim mürşide inkārdur
G. 202/4: Ölürem bu derd ilen kim gönlüm âhenden **degül** / Bu cānumda kalmadı cismümde perrān oğlaruñ
G. 209/1: Ahan ol servün yanında su **degül** yaşumdur ol / Ayağ altında yatan başmağ **degül** başumdur ol
G. 211/1: Âh u vaveylâ ki ol gül ruh perî yārum **degül** / Men aña yār oldum ol yār-ı vefâ-dārum **degül**
G. 211/2: Men saña bir bendeyem ey yār-ı dil-h'āhum menüm / Bi'llāh ikrārum durur bu sözler inkārum **degül**
G. 211/3: Nâşih aydur dün maña terk eyle anuñ 'ışkıñı / Veh nidem kim ol menüm hem-râz-ı esrārum **degül**
G. 211/4: Sevgülü yāruñ vişâli hoşdur ammâ n'eyleyim / Mihnet-i hicrân güninde bir meded-kārum **degül**
G. 211/5: Dil-ber aydur ey Hâtâyî miñnetümde çekme ğam / Kim durur 'ışkımda ol zār u dil-efgārum **degül**
G. 213/1: Kim ki ser-mest oluban 'aşık-ı dîdār **degül** / Sen aña yār dime yār **degül** yār **degül**
G. 213/2: Rüz-ı mahşerde dutup dāmenüñi saña dîrem / Bu dağ ol mı durur dünyā-yı gaddār **degül**
G. 213/3: Zâhid ol yüzini divāra dutup el götürür / 'Aşıkun maşşudı dîdār ola divār **degül**
G. 213/4: Şāhumuñ gönli bilür ol ki ğanîdür hemişe / Münkîr oldur ki bu sözlerüme ikrār **degül**
G. 213/5: Leşkerüm ğâzilerüm şüfilerüm pîrelerüm / Cān ile başı bu yolda maña inkār **degül**
G. 213/6: Kır Yezîd ile havārici tüket kalmaya hiç / Nişe kim Ca'feri mezhebe taleb-kār **degül**
G. 213/7: Ey Hâtâyî bu cihān mülkine sen kalmayagör / Çünkü hiç kimseye kalmadı saña yār **degül**
G. 214/2: Başa çizginsem velîkin ğam **degüldür** dil-berüm / Ol sa'adet ehlidür andan külâh eksük **degül**
G. 217/1: Her ne varın şâh yolına virmeyen bizden **degül** / Sevdüğüne cān u başın kıymayan bizden **degül**
G. 217/2: Ana ata kavm u kırdas ehl-i 'ışk kayda imiş / Nām u neng ü cān u başdan geçmeyen bizden **degül**
G. 217/3: Yetmiş iki millet oldı ser-be-ser ehl-i şumār / Ğayr-ı milletden özini seçmeyen bizden **degül**
G. 217/4: Ey münâfık sümme vechün ma'nisin fehmi itmedün / Yoldaşını cān u başdan sevmeyen bizden **degül**
G. 217/5: Ey Hâtâyî ehl-i 'ışkun pîşesi menlik **degül** / Bu tarîk-i 'ışk içinde men diyen bizden **degül**
G. 233/2: İşigünde dem-be-dem bārān **degüldür** su sepen / Çeşme-i dilden çıkan çeşm-i pür-âbumdur menüm
G. 270/4: Cevr ü cefāñı bülbül-i şeydāya kılmagil / Vâcib **degüldür** ey şeh-i hūbān ne söyliyem
G. 300/1: Cān durur cismümde 'ışkun cānum elden gitmesün / Cān giderse ğam **degül** cānānum elden gitmesün
G. 303/3: Men didüm gördüm şebistān perdeden ol çeħreñi / Yār aydur yār **degüldür** tende cāndur sen diyen
G. 313/5: Bu Hâtâyî haste-dil vâlih **degüldür** hüsnüñe / Gice gündüz işigünde pāsban olmuş neden
G. 316/2: Degmenün hakkı **degüldür** şüfilik da'vî kıla / Başını yolda koyuban cānına gelsin kıyan
G. 316/5: Ey Hâtâyî kim ki tutmaz mürşid-i Hākdan haber / Şek **degül** kim ol Yeziddür özine kılmış ziyān
G. 322/4: 'Aşıklık bülbülün hakkı **degüldür** / Bu ma'niden ki ağlar hār elinden
G. 375/4: Her demde kılmak ey şeh-i hūbān revā **degül** / Cevr ile zulm munca revādur Hâtâyîye
G. 391/4: Sormışam kâd ile şekker lezzeti hoşdur velî / Ol dağ şîrin **degül** la'l-i şeker-bāruñ kimi
G. 431/6: Bu fenā mülkine her kim aldanur 'arif **degül** / 'Arif oldur terk ide işbu cihān ğavĝasını
G. 431/3: 'Âlem-i ma'nide ol mü'min **degüldür** muṭlakā / Her şey ol 'aynında mevcüd görmese Mevlāsını
G. 433/7: Ey Hâtâyî şâkir ol mihr ü vefādur ğam **degül** / Her cefālar kim saña ol Türk-i tannāz eyledi

degül mi: "Değil mi?" Bir hüküm bildiren cümlelerin sonunda kullanılan ve o cümlelerin belirttiği hususun tasdik edilmesini isteyen soru şekli.

- G. 410/1: Ğamuñdan gözlerüm 'ummān **degül mi** / Vişālün cān içinde cān **degül mi**
G. 410/2: Yazılmış hatt ü hālün bî-mürekkeb / 'Acāyib şüret-i Rahmān **degül mi**
G. 410/4: Eger derviş eger mîr ü selâfın / Bu beş gün dünyede mihmān **degül mi**
G. 410/5: Cihāna 'ışk ilen 'uryān gelenler / Gidende hem yine 'uryān **degül mi**
G. 410/6: Bugünün fırsatın dañlāya viren / Yoluñda cāhil ü nādān **degül mi**
G. 410/7: Gününü hoş geçür miskîn Hâtâyî / Gelen devrān 'aceb devrān **degül mi**
G. 411/1: Menüm gönlüm alan dil-ber **degül mi** / Lebi mercān dişî gevher **degül mi**
G. 411/2: Yüz ü zülfün menüm imānum aldı / Zihî dîn düşmeni kâfer **degül mi**
G. 411/3: Meni hayrān iden ol hūr-zāduñ / Boyı tūbā lebi kevşer **degül mi**
G. 411/4: Şarāb-ı 'ışk içen 'uşşāka ey dost / Lebün nuḳl u sözüñ şekker **degül mi**
G. 411/5: Hâtâyî şāh-ı 'âlem işigünde / Ğulām-ı kemter ez-Ķanber **degül mi**
G. 412/1: Bu 'âlem hüsnüñe hayrān **degül mi** / İki 'âlemde şāh sultān **degül mi**
G. 412/2: Cemālün şu'lesi dutdı cihānı / Özi kudret sözi Ķur'ān **degül mi**

G. 412/3: Muhammed giydi kudret hırkasını / Aña ümmet olan insān **degül mi**
G. 412/4: 'Alidür evliyālar sırrı içre / Mevālilere ol imān **degül mi**
G. 412/5: Hataī cümlesinüñ kemteridür / Özin bilene yol āsān **degül mi**
G. 413/1: Vücudüñ ravza-i rızvān **degül mi** / Cemālün mazhar-ı insān **degül mi**
G. 413/2: Budur 'arş-ı mecd kıl huva'llāh / Kişi kim bilmeye hayvān **degül mi**
G. 413/3: Vücud-ı Muştāfādan oldı Ādem / Risālet kapısı Qur'an **degül mi**
G. 413/4: 'Alī sırrın ne bilsün her münāfık / Münāfık kıblesi şeytān **degül mi**
G. 413/5: Hataī sırrıdır Tāhā vü Yāsīn / Durupdur ortada mizān **degül mi**

dehān: bkz. ağız.

G. 19/5: Bu Hataī birle söyleş bir dahı ey şāh-ı hüsn / Tā **dehānuñ** hātem-i mühr-i Süleymāndur maña
G. 91/3: Zerre midür bilmezem yāhūd **dehānı** dil-berün / Şun' ile bir mū mıdur yāhūd miyān itmiş durur
G. 160/3: Leblerüñ la'l-i Bedaḥşān dişlerün dür-dānedür / Ğonce-i bārik-miyān piste **dehān** küncindedür
G. 174/3: Dīv uğurlamışdı bir zerre **dehānuñ** nakşını / Varmış andan hātem-i mühr-i Süleymān eylemiş
G. 176/3: Tā **dehānuñ** şadefin açduñ sen ez-luṭ u kerem / Şekker elfāzuñdan ey cān dürr-i pinhān oldı fāş
G. 234/2: Sorsam ağzuñ zerre mi yā ğonce mıdur yā **dehān** / Bu sözüm yohsa hayālüm yā gümānumdur menüm
G. 303/2: Yāra sordum ki **dehānuñ** ğoncedür yā zerredür / Yār aydur dahı bilmen bī-nişāndur sen diyen
G. 313/4: Ağzuñuz bir zerredür her yırde dirler kim **dehān** / Belünüz bir kılcadır adı miyān olmuş neden
G. 327/4: 'Alī oldur ki mehd içre aña bir ejdehā geldi / Anı dutdı **dehānından** iki yardı ser-ā-serden
G. 355/28: Ma'den-i yüzünde bir hoḳka **dehānuñ** dür dişün / Leblerün tarafını mercān itdigün ya'ni ki ne
G. 359/9: İster rakīb vaşf-ı **dehānuñ** hayālını / Ol dīvı gör ki mühr-i Süleymān diler yine

dehr: Dünya, zaman, devir; an. Dünya bir satranç tahtasına benzetilmiştir.

G. 30/5: Şatranc-ı **dehr** içindeki at oynadan ḥanı / Taḳdīr-i beydaḳı anı bir demde kıldı māt
K. 4/17: Bildün ne ma'niden 'ale'l-insān ḥin-i **dehr** / Qur'ānda çünki kıldı beyān Hel etā seni

dehr-i deni: Alçak dünya.

G. 169/4: Ğubār-ı **dehr-i deniden** keder-pezir olmaz / 'İmāret eyledi luṭfuñ şikeste ḥāṭırumuz

del-: Delik açmak, yırtmak, açmak.

G. 398/3: Tā ki dün meclisde ney feryād ü nālem dinledi / Ağlaşur baḡrın **delüp** bu nāle vü zārum kimi

delil: Yol gösteren, kılavuz, rehber; bir şeyin varlığını, aslını, ne olduğunu ispatlamaya yarayan şey, kanıt, bürhan, beyyine.

G. 119/2: Cihān ehline ser-tā-ser yakīn bil / **Delil** ü hādi vü bürhān 'Alidür
G. 149/2: Hem pādīşāh-ı 'ālem ü hem pīr-i ma'rifet / Her bir sözüm bilenlere āyet **delil** durur
G. 205/1: Hata u ḥālünle zülfüñdür **delili** ehl-i 'irfānuñ / Ki andan āşikār oldı beyānı 'ilm-i Qur'an'ın
G. 220/1: Yolından azana şāh sen **delil** ol / Aña yol gösterüp ağzına dil ol
G. 276/4: İsterem hüsnün kitābından bugün ders oḫıyam / Sen **delil** ü hüccet ü bürhānum olsayduñ menüm
G. 317/1: Yüzündür 'arş-ı er-Raḥmān ki her dem Cebra'il andan / Kelāmu'llāh indürürdi bürhān u **delil** andan
Mus. 1/14: **Delil** oldı el-kehf bürhānına / Be-coz Haka kes irmez hem iḥsānına
Mus. 1/34: Kelāmuñ **delilinde** bürhān olan / Bu dünyā vü 'uḳbāda sultān olan

dellāl: Satıcı ile alıcı beyninde vasıta olan, birinin malını nida ederek satan. Sevgili bir müşteri, aşkın canı bir metadır, aşk ise dellaldır.

G. 293/4: Virmişem **dellāl-ı** 'ışka cānumı behr-i mezād / Sen ḥarīdār olmaḡa bāzāra döndermiş yüzün

dem: Arapça Kan.

T. 2/d. 2: Muştāfā fāhr-ı cihān sen hem-demi / Zātuñuz hem laḥmı anuñ hem **demi**

dem: Farsça Nefes, soluk; Dem-i Mesih Hz. İsa'nın nefesiyle ölüleri diriltme mucizesine telmiḥ.

G. 30/2: Cān-baḫş imiş memāta lebün ey Mesīḥ-dem / 'İsilerün 'aceb mi **deminden** bu mu'cizāt
Mus. 1/41: Mesīḥe yetüren **dem-i** cān-fezā / Varan bā-Muḥammed be-bezm-i Hudā

dem: Farsça an, zaman, vakit.

G. 5/5: Gerçi Hataī gitdi elünden vişāl-i dost / Her **dem** hayāli dīdeye mihmān yeter maña
G. 6/1: Her **dem** ḡamuñda nāle vü āhum yeter maña / Dünyā yüzinde ol yüzi māhum yeter maña
G. 9/5: Miskīn Hataī vaşl ile yüz il yaşar müdām / Bu 'ömr kim zamānede bir **dem** durur maña

- G. 22/4: Çeşmün cihānda fitne vü āşüb gösterür / Her **dem** kıyāmeti koparur kâmetün maña
- G. 44/1: Hasretün derdinden ey cān bağrum oldı päreler / Süz-ı 'ışkuñ yüregümde her **dem** eyler yaralar
- G. 54/4: İki gözüm yaşı her **dem** görende / Birin Nıl ü birin 'ummān dimişdür
- G. 69/6: Kim anuñ vaşlına bir **dem** irişse / Cemi'-i mülk-i 'ālemden beridür
- G. 79/3: Men saña her **dem** du'alar kıluram ey bî-vefā / Ey şanem niçün senün her günde kaşduñ cānedür
- G. 85/5: Nice olmasun Haṭāyī 'ışk ilen divāne kim / Göñline her **dem** senün tek bir perî-simā düşer
- G. 89/5: Miskīn Haṭāyī yitdūgi çün hāk-i pāyüñe / Her **dem** dilinde āyet-i küntü turāb oğur
- G. 97/7: Bu Haṭāyī ey şanem bir **dem** cemālün görmese / Tākat itmez veh kim ey rūhum revān elden gider
- G. 109/2: Gözüm yüzün görür her **dem** zihī nāzır zihī manzūr / Mu'anber kākülün cānā 'aceb āşüfte sevdādur
- G. 134/1: Dāne-i hālün görende murğ-ı dil pervāz ider / Ğayb iken ol **demde** esrār-ı ma'ānī bāz ider
- G. 138/4: Ruḥ-sāruñ görürse meh-i āsumān bugün / Ol **dem** yüzini yire dutup şerm-sār olur
- G. 146/11: 'Ömr birdür gün bugündür yitse **dem** sâ'at dimez / Bāki olmaz cān bu tende fānidür edvār bir
- G. 197/4: Munca **demdür** dil-berün gördün vişālin ey rakīb / Çün kemāle yetmedün imdi zevālündür senün
- G. 205/7: Haṭāyī çeşm-i mestinden habībün ihtirāz eyle / Eger kanuñ döker her **dem** çün oldur cān-ı cānānuñ
- G. 218/4: Tā bulmuşam cenāb-ı refi'ünde kāmumı / Her günde bir merātib ü her **demde** bir cemal
- G. 225/1: Hayli **demdür** ey perî ol meh cemālün görmezem / Dünyede bir daḥ mişāl-i haṭṭ ü hālün görmezem
- G. 260/5: Hayli **demdür** kim Haṭāyī yāruñuñ vaşfın yazar / Birine miñdür anuñ dīdārī hālī sevmişem
- G. 284/7: Hayli **demdür** kim Haṭāyī gözleri kan ağladı / Seyl-i hūnīn bir daḥı 'ummāna gelsün yeñiden
- G. 299/4: 'İyş u 'işretdür bu **dem** 'ışk ehline kılūñ şalāḥ / Şekl-i bed'īd şekl-i bed-kirdāra söyleñ gelmesün
- G. 328/1: Dil-berā gördüm yüzün hayrānam ol **demden** berü / Göz yaşında kan ilen ḡaltānam ol **demden**
- G. 328/2: Tā ayaḡuñ topraḡından men sa'ādet bulmuşam / İşıḡuñde rüz u şeb derbānam ol **demden** berü
- G. 328/3: Zerre idüm gün yüzün mihrine düşdüm nāgehān / 'Ālem içre şöhre-i devrānam ol **demden** berü
- G. 328/4: Tā senün rüz-ı ezelden 'ışkuña didüm belī / Ahdi bozman ber-ser-i peymānam ol **demden** berü
- G. 328/5: Tā senün āhū gözün gördi Haṭāyī ey perî / Mecnūnam vīrānelerdür cāyum ol **demden** berü
- G. 331/7: Demidür eylegil luṭf u 'ināyet / Yazuhdur niçebir yalvara karşı
- G. 367/2: Şu **demden** kim senün gördüm cemālün / Giriftār olmuşam yüz miñ belāya
- G. 370/2: Diyerler oldı dili Leyli zūlfine Mecnūn / **Deminde** ol daḥı bir bî-karār imiş maña ne
- G. 375/4: Her **demde** kılmaḡ ey şeh-i hūbān revā degül / Cevr ile zulm munca revādur Haṭāyiye
- M. 2/32: Dirḡā bu **dem** olsa İsfendiyār / Ne taḥtın koyaydum ne mülk ü diyar
- M. 2/36: Dirḡā bu **dem** olsa Suhrāb yel / Daḥı urmayaydı kılıç ile el
- M. 2/35: Dirḡā bu **demde** diri olsa Zāl / Göreydi niçükdür ḡanīmīḡda hāl
- Mus. 1/38: Hem Eyyūba derd ü şifā gösteren / **Dem-i** ḡamda Ya'kūba feryād iren

dem-be-dem: Her vakit, sık sık.

- G. 19/1: Nuṭḡ-ı enfās-ı Mesīhün **dem-be-dem** cāndur maña / Çünki men Hızram dudaḡuñ āb-ı hayvāndur maña
- G. 24/1: Dem-be-dem yüz miñ selām olsun saña yā Muşṭafā / Cümle dillerde şafā senden durur yā Muşṭafā
- G. 42/4: Yaralı bağrum kanın tökdi gözümde **dem-be-dem** / Gör neler kıldı maña şol nergis-i hūn-h'āreler
- G. 56/2: Sīnemi karşı dutaram kūyına ol dil-berün / Sağmuram **dem-be-dem** Veys-i Qarenden bû gelür
- G. 82/2: Men senünlen dil-berā bir 'ahd ü peymān eylesem / Müdde'İlernün içine **dem-be-dem** mātem düşer
- G. 82/5: Bu Haṭāyīnün kelāmını iştise her zamān / Ol Hıṭāylan Çin ili her **dem-be-dem** berhem düşer
- G. 163/4: Sūre-i ta'vīz oğurmen **dem-be-dem** ihlās ilen / Tā ki hūsnūñi belādan saḡlasun Cebbāruñuz
- G. 183/4: Ol zamāndan berlü kim çeşmüm yüzün görmedi / Yaş gözümde cārī oldı **dem-be-dem** seyl-āb tek
- G. 191/5: Çeşm-i mestler gör nice kanum tökerler **dem-be-dem** / Bu ḡarīb ü ḡasteni tīmāra göndermek gerek
- G. 197/3: Diñlemen āheng-i kumrī bülbulün şavtın ki var / Güş u dilde her **dem-ā-dem** kıl ü kālündür senün
- G. 206/5: Haṭāyīnün du'āsıdur **dem-ā-dem** / Ki yā Rab olmasun herḡiz zevālün
- G. 212/3: Dem-be-dem yağlıḡ arasında habībüm kaşlaruñ / Şanasın kim görünür gözine gökden hilāl
- G. 231/5: Tā seni gördi rakīb ilen Haṭāyī ḡaste-dil / **Dem-be-dem** yanar vücūdum ser-be-ser nār olmuşam
- G. 232/2: Tā ki senden ayru düşdüm ey dil-ārāmum menüm / **Dem-be-dem** der-nāle vü eḡān u feryād olmuşam
- G. 233/2: İşıḡuñde **dem-be-dem** bārān degüldür su sepen / Çeşme-i dilden çıkan çeşm-i pūr-ābumdur menüm
- G. 237/2: Tā firākuñdan göñül mecrūḡ olupdur her zamān / **Dem-be-dem** der-nāle vü feryād ü eḡān olmuşam
- G. 238/2: Dil-berā tā gül yañaḡuñ görmişem gülşende men / **Dem-be-dem** destān ilen murğ-ı gül-istān olmuşam
- G. 239/4: Sabr-ı Eyyūb eyledüm şāḡā 'ināyet vaktidür / **Dem-be-dem** men intizār-ı luṭf-ı Allāh olmuşam
- G. 254/6: Yandurur gör **dem-be-dem** 'ışk od ilen dil-ḡasteni / Nūr-ı vāḡiddür bugün pervāneye göndermişem
- G. 260/4: La'l-i mey-ḡünün senün bir meclis içre **dem-be-dem** / Sākinün çenginde ol āb-ı zülālī sevmişem
- G. 269/1: Bendeye ḡaḡdur ölüm sen pādīşāḡı görmişem / **Dem-be-dem** ol kudret-i şun'-ı İlāhı görmişem
- G. 293/1: Gözlerüm her **dem-be-dem** ruḥ-sāra döndermiş yüzün / 'Āşık-ı bīmārī gör tīmāra döndermiş yüzün
- G. 304/4: Gerçi ḡamzeñ tīḡ olupdur ḡayl-i 'uşşāka velī / Çeşm-i hūn-h'āruñ durur her **dem-be-dem** kan eyleyen
- G. 323/4: Habībün isterem hūsn-i cemālin **dem-be-dem** görmek / Bu göñlüm ihtirāz eyler rakībān-ı ne-kābilden

G. 341/1: Lebleri devrinde ol gül yüzlü yârûñ **dem-be-dem** / Ğonceñi ey bağbân gülşende ħandân eyleme
G. 331/9: Ĥaṭâyî ĥastedür ister vişâlûñ / **Dem-â-dem** kıl nazar bîmâra karşı
G. 354/5: Seng-dil yârûñ elinden âh idüben **dem-be-dem** / Yaĥa yırtup baş açup dâd itdigüñ ya‘ni ki ne
G. 355/4: Tökmek içün kanımı başum kesüp her **dem-be-dem** / Şeh-süvârım ‘azm-i meydân itdigüñ ya‘ni ki ne
G. 356/21: Vâlideynüñ ma‘nısın yâd eyleyüp her **dem-be-dem** / Câhidü lafzında ifnâ kıldıĥuñ ya‘ni ki ne
G. 378/1: Çeşm-i mestüñ ey perî çün susamışdur kanuma / **Dem-be-dem** yüz katre ĥün-efşân ider dâmânuma
G. 387/3: Kaddüñi cân bağçasında isterem her **dem-be-dem** / Çeşme-i çeşmümde bit serv-i ĥırâmânum kimi
G. 396/2: Tâ ki sen ĥitdün menüm karşımdan ey serv-i revân / **Dem-be-dem** ister revân olup gözümde su seni
G. 403/1: Dem-be-dem yol gözlerem ol sevgü yârûm gelmedi / Kalmışam kış mihnetinde nev-bahârum gelmedi
G. 421/1: Sen büt-i Leylî elinden olmışam Mecnûn kimi / İştîyâķuñdan **dem-â-dem** aĥlaram maĥzûn kimi
G. 430/5: Bu Ĥaṭâyî **dem-be-dem** evşâfuñı oĥur senüñ / Mest-i cāvîdân olupdur vâlih ü ĥayrân kimi

demîde: Yetişmiş, sürmüş, neşvünemâ bulmuş.

G. 435/5: **Demîde** şol ĥaṭ-ı müşĥîn ü zülf-i ruĥ-sârûñ / Ne fitnedür ki bu devrân içinde yir dutdı

dem-sâz: Hem-nefes, dost, sırdaş.

G. 162/2: Ey yüz ıl mürdesi sen Allâĥa şükr it dur yüri / ‘İsi-i **dem-sâz** geldi nefĥa-i cân devridür

dendân: Diş; sevgilinin güzellik unsurlarındadır. İnciye benzer.

G. 173/4: Senüñ sîmîn zenaĥdânuña ey dost / Ne ĥaddüm var diyem **dendân** oturmuş

deng eyle-: Şaşkın, sersem etmek.

M. 2/25: Men olam kim uğraşa Efrâsyâb / Başına urup gürzi **deng eylem**

der: Kapı.

K. 6/4: Muĥibbem ‘aşîķam Zeynül-‘ibâda / Muĥammed Bâķırûñ ĥâķ-i **deriyem**

der:	Başına	geldiĥi	kelimelere	“-de,	“içinde”	anlamı	katar.

der-‘âlem: Alemde.

K. 15/1: Bî-ĥamdî‘llâĥ ki **der-‘âlem** zühûr-ı evliyâ geldi / Çerâĥı yandı İslâmûñ ki dîn-i Muşṭafâ geldi

der-bâĥ: Bağda, bahçede.

G. 178/1: Tâ ki düşdüm ey ĥabîbüm Ka‘be küyuñdan ıraĥ / Senden ayru murĥ-ı dil dutmaz vaṭan **der-bâĥ** u râĥ

der-baĥr-ı ‘ışķ-ı bî-kenâr: Kıyısı olmayan aşķ denizinde.

G. 188/8: Kim ki ĥarķ olmaķ diler **der-baĥr-ı ‘ışķ-ı bî-kenâr** / Keşṭisiz bu lücce-i ‘ummâna ĥoş gelmek gerek

der-bend: Bağlı, tutulmuş.

G. 352/10: Be-deşt-i Erjene bend-i ĥirândan / Salup **der-bend** ü zindân eyleyen şâĥ

der-bend-i ĥicrân: Hicranla bağlı, hicrana düşmüş.

G. 352/4: Özi bülbül olup gül-zâra ĥirdi / Meni **der-bend-i ĥicrân** eyleyen şâĥ

der-ber-der: Kapı kapı gezen; perişan, daĥmık.

G. 50/5: İşâret kıldıĥınca bir nazar şâĥ / Öñinde Şemr ü Mervân **der-be-derdür**

K. 7/7: İmâm Kâzım ‘Alî Mûsî Rızânuñ / Olaruñ ‘ışķına **der-ber-deriyüz**

der-beyâbân: Çölde, sahrada.

G. 41/6: Der-beyâbân-ı taĥayyür kalmışam bî-ĥurd u ĥ‘âb / Vâlih ü ser-geşte vü ĥayrân u zâr u müstemend

der-çâĥ-ı zenaĥ: Çene çukurudan.

G. 355/23: Seyr iderken murĥ-i dil bâĥ-ı ruĥuñda bend idüp / Anı **der-çâĥ-ı zenaĥdân** itdigüñ ya‘ni ki ne

der-cevlân: Dolaşmada, dolaşan.

G. 119/4: Be-rüz-ı rezm ân dergâĥ-ı merdî / Mişâl-i şîr-i **der-cevlân** ‘Alîdür

der-ezel: Ezelde, başlangıçta.

G. 115/12: Bu H̱aṯāyī içdi andan **der-ezel** bir cür'a mey / Tā ebed ẖüsyār olmaz mest-i cāvīdān durur
G. 180/1: Getürdi şevke meni **der-ezel** bidāyet-i 'ışk / Bu sırrı kimseye keşf itmedi hidāyet-i 'ışk

der-faşl-ı bahār: Bahar mevsiminde.

G. 134/2: Dāsītān-ı ẖüsnüñi ey dost **der-faşl-ı bahār** / Güşe-i gülşende bülbül şubh-dem āgāz ider

der-felek: Gökyüzünde.

G. 17/3: Münfa'ıldür tal'atuñdan **der-felek** ẖürşid ü mäh / Şol cihetden kim yüzüñ nūrından almışdur ziyā

G. 438/5: Muştafā gördi seni aşlan şıfātlu **der-felek** / Şāhib-i mi'rāc u hem-tāc u livāsın yā 'Alī

der-gülşen: Gül bahçesinde.

G. 396/5: Ey H̱aṯāyī sen ne bülbülsin ki bāğ-ı ravzada / Görmemişdür bāğbān **der-gülşen-i** mīnū seni

der-hakikat: Gerçekte.

T. 9/d. 2: Ger 'Alīnūñ mülk-i insāndur yiri / **Der-hakikat** 'arş-ı Raḥmāndur yiri

der-h'āb: Uykuda, rüyada.

G. 399/1: Ey meni ḥayrān iden **der-h'āb** gördüm men seni / Ne perī ne ādemī mehtāb gördüm men seni

K. 1/5: Cümle eşyālar gözin **der-h'āb** idendür giceler / Gökde kevkebler gözin bīdār iden Perverdigār

der-hicāb: Örtünmek, örtünerek saklanmak; tehaccüb.

G. 8/4: Gerçi menden **der-hicāb olursun** ey ārām-ı cān / Yüzüñi görseddüğüñ 'ayn-ı 'ināyetdür maña

G. 64/1: Dil-berā ẖüsnüñi şāni' āfitāb itmiş durur / Bilmezem niçün gözümden **der-hicāb** itmiş durur

der-'ışk gül-zār: Aşkın gül bahçesinde.

G. 164/2: Tā ki men bülbül teki gül-zār-ı ẖüsnüñ görmişem / Tā ebed terk eylemen **der-'ışk-ı** gül-zāram henüz

G. 231/3: Tā ki gül-zār-ı cemālūñden cüdāyam ey şanem / Her zamān bülbül teki **der-'ışk-ı**

der-kār: Malum, aşkar, bilinen, belli.

G. 253/7: Men H̱aṯāyiyem Ḥakı ḥak tanımışam bī-gümān / Anuñ için ol yaratdı men aña **der-kār** idüm

der-lahza: Bir anda.

G. 33/2: Eger āh eylesem toprağ olur **der-lahza** āhumdan / Düşer her pāresi bir yirde küh-ı bī-sütūn görgeç

der-mesācid: Mescidlerde.

G. 27/5: Der-mesācid neylerem va'zın işitmek vā'izüñ / Güşe-i mey-ḥāne yigrekdür maña cām-ı şarāb

der-meyān: Ortada, maydanda.

G. 414/4: Kırşanur gönölüm ser-i zülfüñ ḥayālın **der-meyān** / Gör niçün kāfirdür ol kim bağlanur zünnār iki

der-nāle vü efğān u feryād: Feryat figan içinde.

G. 232/2: Tā ki senden ayru düşdüm ey dil-ārāmum menüm / Dem-be-dem **der-nāle vü efğān u feryād** olmuşam

G. 237/2: Tā firākuñdan gönöl mecrūḥ olupdur her zamān / Dem-be-dem **der-nāle vü feryād ü efğān** olmuşam

der-pā: Ayağında.

G. 47/1: Bu maşraba pür-şafā-yı cāndur / **Der-pā-yı** şurāḥi ḥoş mekāndur

der-şadef: İnci kabuğunda.

G. 39/6 Bī-nevā müflislerüñ sensin penāhı rüz-ı ḥaşr / Hoḳḳa-i dūr **der-şadef** la'l-i güher-kānum meded

der-zīr-i pā: Ayak altında.

G. 48/1: Bu tebşī kim yiri **der-zīr-i pādur** / Felekler çarḥı anuñ reh-nümādur

derbān: Kapıcı, kapıda duran görevli, bevvāb.

G. 39/5: Her yaña 'azm eyler olsañ sūre-i feth oldı feth / Açılır bağlu kapu devletlü **derbānum** meded

G. 173/5: Dudağūñ çevresinde қоşa ḥāllar / İki zengī durur **derbān** oturmuş

G. 298/3: Ger meni kulluğa maḳbūl eylegil yā eyleme / Āsitānuñda senüñ ey şāh **derbānam** bugün

G. 328/2: Tā ayağūñ toprağından men sa'adet bulmuşam / İşigüñde rüz u şeb **derbānam** ol demden berü

derd: İnsana ızdırıp veren her türlü hal, sıkıntı, zorluk, üzüntü; devam eden, geçmeyen hastalık, illet, ağrı sızı; aşk derdi.

- G. 2/1: Gitdi ol dil-ber besī **derd** ü belā kaldı maña / Ni belā belkim yüküş cevır ü cefā kaldı maña
G. 8/3: Munca kim **derdüñde** zahmet çekmişem ey bī-vefā / Çünkü sendendür bu zahmet cümle rahmetdür maña
G. 11/2: **Derd-i** hecrüñden senüñ hergiz şikāyet kılmazam / Hic 'ilāc itmen taleb niçün ki dermāndur maña
G. 13/2: Tā ki 'ışkuññ belāsı cānuma kār eyledi / Ey ṭabībüm bilmezem kim var mı bu **derde** devā
G. 15/4: Çāre-i bih-būdumı sordum mu'āliciden didi / **Derd derd-i** 'ışk ise mümkün degül şihḥat saña
G. 20/2: **Derdümün** dermānı ruḥ-sāruñı görmekdür senüñ / Teşneyem bi'llāh dudağūñ şerbetin cām it maña
G. 22/2: Gül-gün yüzün ḥayāline düşdi gönül yine / Beñzüm saraldı **derd** ile mānend-i keh-rubā
G. 27/9: Uş Haṭāyī ḡamdan inceldi bu āh u **derd** ile / Var iken bülbül neden bustāna girmişdür ḡurāb
G. 32/1: Oldum firāk u **derd** ile bī-çāre 'ākıbet / Gördi ṭabīb eylemedi çāre 'ākıbet
G. 34/1: Dil-berā **derdüme** dermān senden özge kimse yoḥ / Hem daḥı gönülümde imān senden özge kimse yoḥ
G. 39/4: Bu elümdür dāmenüñüz yā 'Aliyyü'l-Murtaẓā / Büy-ı vaşluñdur senüñ her **derde** dermānum meded
G. 42/1: Tā ki **derdüñden** olupdur yüregüm şad-pāreler / Tiğ-ı 'ışkuñ yüregümni şad-hezārān pāreler
G. 44/1: Hasretün **derdinden** ey cān baḡrum oldı pāreler / Süz-ı 'ışkuñ yüregümde her dem eyler yaralar
G. 44/5: Öldi **derdüñden** Haṭāyī bir kadem rencide kıl / Kaḡrine başgil işitgil şad-hezārān nāleler
G. 57/6: Eyyuba çekdürdi çoḥ **derd** ü belā vü miḥneti / Gel meni isteş vireyüm **derde** dermān mendedür
G. 65/2: Gönül pend almadı sevdi yüzüñni / Aña bu **derd** ü miḥnetler sezādur
G. 74/1: Dil-berā cānumda **derdüñ** bir devā nisbetlüdür / Her cefā gelse maña senden vefā nisbetlüdür
G. 76/1: Nev-cevān ol pır iken devrān ki cānān devridür / Şād bol ey ḥaste-dil kim **derde** dermān devridür
G. 79/5: **Derd-i** 'ışkuñdan senüñ ger istesem ki dūr olam / Neylesün bu ḥaste gönülüm **derd** ilen hem-ḥānedür
G. 85/2: Ey gönül 'aql ehli iseñ sevme ḥüblar yüzini / Ḥübların **derdine** ancaḥ bu dil-i şeydā düşer
G. 92/1: Dil-berā bu **derdüme** dermān iderseñ vaktidür / Men fakır üftādeye iḥsān iderseñ vaktidür
G. 93/5: Çünkü derd-i 'ışkıñı olmaz nihān itmek anuñ / Ey Haṭāyī **derd** ilen feryād kılsañ vaktidür
G. 93/4: Firḡatün **derdinde** çekdüm miḥnet ü cevır ü cefā / Şimdi vaşluñ yolına irşād kılsañ vaktidür
G. 104/3: İncimez bu ḥaste cānum **derd-i** hecrüñden senüñ / Cevır ü kaḡruñ geldigünce luṭf ile iḥsān bilür
G. 104/4: Çünkü birdür 'āşıkā kaḡr ile luṭfuñ ma'nisi / Dil firākuññ vişāl ü **derdüñi** dermān bilür
G. 113/4: Ḥaste-ḥāl oldum firāk u **derd-i** hecrinden anuñ / Lebleri derde ṭabīb ü gözleri bīmāra var
G. 113/5: Ey Haṭāyī çün saña Ḥaḡ faẓlıdur ḡam-ḥār olan / Ḡam yime **derd** ü belādan dur yürü ḡam-ḥār avar
G. 114/1: Dil-berā dilde senüñ mihr-i ruḥuñ cān kimidür / Şerbet-i la'l-i lebün **derdüme** dermān kimidür
G. 117/1: Bilmen ki yār cevır ü cefā kimden öğrenür / 'Işkıñda munca **derd** ü belā kimden öğrenür
G. 122/2: Firḡatün **derdinde** dāyim ḥaste cānum boldı zār / Şerbet-i la'l-i lebün bu **derdüñün** dermānidür
G. 139/4: Dil-berün vaşlından ayru bu dil-i mehcūrumuz / Fikr ü endüh u firāk u **derd** ile hem-ḥānedür
G. 144/2: Saḡınmañuz Haṭāyī **derdini** söz / Ki söyler söyledür üstādı vardur
G. 146/4: Olmadı bu sırıa maḡrem her ḥasīs-i kec-süḡan / **Derdümün** dermānı doḡru yār bir 'aṭṭār bir
G. 158/2: Cevır ile **derd** ü ḡam u miḥnet ü endüh u firāk / Ḥasret ü āh u nedāmet mi diyem yā ḡasıdur
G. 164/4: Tā yüzün gördüm senüñ men ey ṭabīb-i derd-i 'ışk / Şanma kim buldum şifā **derd** ile bīmāram henüz
G. 171/5: Ḡamdan Haṭāyī **derd** ile inceldi çün hilāl / Bir māḡdur görünmedi ol ḥüsni māhumuz
G. 185/2: Çoḥ belā vü **derd** ü ḡam çekdüm yoluñda şabr idüp / **Derd-i** hicrān ḥadden ötdi şimdi dermānum gerek
G. 192/1: Her kimün kim **derdi** var dermāna göndermek gerek / Her kimün kim **derdi** yoḥ vīrāne göndermek gerek
G. 194/2: **Derd-i** firāk içinde katı zāram ey şanem / Bir gün ola ki rüz-ı vişālün görem senüñ
G. 195/1: Tā ki sen ey ḡonce-leb la'lüñi ḡandān eyledün / **Derde** şalduñ lāle tek baḡrum kara kan eyledün
G. 196/5: Bu Haṭāyī ḥaste-dil kim **derdinün** dermānı yoḥ / Bir meded ola meḡer kim zü'l-celālınden anuñ
G. 201/2: Meni **derdlü** koyup gitdün bu yirden / Yine derdlüye dermān sen mi geldün
G. 202/4: Ölürem bu **derd** ilen kim gönülüm āhenden degül / Bu cānumda ḡalmadı cismümde perrān oḡlaruñ
G. 208/2: Tā yüzüñi görmişem dīvāne oldum **derd** ile / Zülfüñüzden özge daḥı boynuma baḡ itmegil
G. 210/2: Men senüñ **derd** ü ḡamuñdan incimen ey bī-vefā / Her ne cevır itseñ maña 'ayn-ı vefādur bilmiş ol
G. 219/3: Va'de-i vaşluñ yolında çoḥ cefā çekdüm velī / **Derd-i** 'ışkuñdan vüçüdüm olısar şekl-i hilāl
G. 221/3: Zahmet-i **derdüñ** gönülde 'ayn-ı dermāndur maña / Cān dimen mihrüñi tende bil ki cānānum direm
G. 223/3: Menüm **derdüm** 'ilācı şol hekīm-i lem-yezeldür kim / İçenden şerbet-i la'lüñ vüçüdümni şifā gördüm
G. 231/2: Tā ki düşdüm ol nigāruñ meh yüzi hicrānına / **Derd** ilen seyyāre tek her gice bīdār olmışam
G. 240/2: Gönül bīmār olanda hecr odında / Vişālün **derde** dermān tek dilerdüm
G. 241/4: Çün sen ey **derde** ṭabībüm kılmasañ dermānumı / Bu vüçüd-ı zārumı her günde bīmār isterem
G. 244/1: **Derd** ü firāk u ḡasret ilen cāna gelmişem / Küfr-i saçuñla vechüñe imāna gelmişem
G. 255/4: Yār yāri böyle sorar ey vefāsız bī-vefā / Ḥadden ötdi **derd** ü rencüm yār senden küsmişem
G. 267/2: Bī-devā **derdüñni** men 'arż eyledüm dil-ber didi / Olma ḡam-ḡın kim saña la'l-i lebüm emdür menüm

- G. 271/4: Firākuñdur dil-i bīmāra nāfi / Vişālūñdür devāsiz **derde** merhem
- G. 273/5: Bu **derdümüñ** devāsın kılmasa yār / Ölümünden özge dağı yoh müdāram
- G. 276/2: Çeşm-i bīmāruñ meni kılmazdı ğamdan nā-tüvān / Ey ṭabībüm **derdüme** dermānum olsayduñ menüm
- G. 281/1: Dil-berā **derd-i** firākuñ koymadı cismümde cān / Anca ahdı kanlu yaşum kalmadı bağrumda kan
- G. 282/2: Ger 'ilāç eyler maña 'ālem ṭabībī ser-be-ser / Şerbet-i la'lūñden özge **derde** dermān istemen
- G. 283/1: Göñlüm ister vaşluñ ey sevgü cānān yeñiden / Āb-ı la'lūñden kılma bu **derde** dermān yeñiden
- G. 284/1: Gel ki **derd-i** bī-devā dermāna gelsün yeñiden / Ten Mesīhā leblerüñden cāna gelsün yeñiden
- G. 285/2: İsterem kim men çekem **derd** ü firākuñ zahmetin / Menden özge 'ışkuñuzda kimse bīmār istemen
- G. 287/3: Anca kim dünyā yüzinde haste cānum tendedür / Çıhmadı **derd-i firākuñ** bu ḥarāb-ābāddan
- G. 289/1: Görmek ister yüzüñi 'ışk ile bu cān şimdiden / Ey perī vaş ile kılğil **derde** dermān şimdiden
- G. 249/2: Ey ṭabīb-i ehl-i 'irfān bir devā kıl **derdüme** / Haste-hāl oldu göñül sen gözleri bīmār için
- G. 295/2: Yüzüñ **derdinde** gerçi haste idüm / Vişālūñ **derde** dermān buldum ey cān
- G. 301/4: Ey perī çün kim ṭabīb-i **derd-i** 'ışk olmuş lebüñ / Bes nedendür sen hemişe gözleri bīmārsın
- G. 304/2: Gerçi bu **derde** meni sen şalduñ ey ārām-ı cān / Hem yine derdüñ durur bu **derde** dermān eyleyen
- G. 308/4: Hamu derdlülere dermān bulundu / Devāsiz **derde** dermānum ne dirsın
- G. 317/4: Vişālūñ iştiyākından hezārān ğuşşalar çekdüm / Dirīgā bī-devā **derdüm** ki artar ıl-be-ıl andan
- G. 320/2: Bir devāsiz **derde** düşdüm hiç devāsın bilmezem / Ey vefālu yār n'oldı bir devā bilmez misin
- G. 334/2: Zāhirde gerçi **derd-i** firāk oldu hem-demüm / Bāṭın yüzinde yār ile hem-hāneyem yine
- G. 334/5: Tā kim Ḥaṭāyi āhu teki düşdi bendüñe / Şahrāda **derd-i** 'ışk ile dīvāneyem yine
- G. 341/1: Yā İlāhi sen meni bī-'ışk-ı cānān eyleme / 'ışk ilen şādam göñül **derdine** dermān eyleme
- G. 342/1: Derd-i 'ışkuñ dil-berā tā geldi bu cān üstine / Şanasın kim geldi 'İsā cism-i bī-cān üstine
- G. 342/4: Rāḥat-ı vaşluñ umarken geldi hecrüñ zahmeti / Ey perī niçün koyarsın **derdi** dermān üstine
- G. 354/3: Ğuşşa vü **derd-i firāk** ilen eyā Şīrīn-mişāl / 'Aşıkı dağlarda Ferhād itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/19: İsterem geldükçe ğamdan kırtarasın rahm idüp / Gün-be-gün **derdüm** firāvān itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/29: Aldı zemzem Ka'be-i vaşluñ şafāsından gözüm / Ṭarf-ı dil **derdine** dermān itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 356/24: İster idüm kırtulam geldikçe bir bir ğuşşadan / Gün-be-gün **derdüm** müşennā kıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 357/5: Şol perīşān zülfüñi tā görmişem ey ruh-ı quds / **Derd** ü ḥasretten menüm göñlüm perīşāndur yine
- G. 369/5: Ele girmez ḥani ol esrük ü dīvāne 'aşık / **Derdi** ol ma'sūkanuñ rāḥat-ı cāndur bilene
- G. 374/3: Dünyede 'aşık olan giydi melāmet donını / Her yeten 'aşık olur mı **derd** aña kār olmasa
- G. 375/1: Görmek yüzüñi **derde** devādur Ḥaṭāyiye / Karşuña durmak imdi revādur Ḥaṭāyiye
- G. 375/3: La'l-i lebüñ şarābını bir kez dadupdur ol / **Derd-i** diline bil ki şifādur Ḥaṭāyiye
- G. 376/4: Derdüme dermān bulunmaz çäre senden yā ḥakīm / Ey ḥabībüm leblerüñden vir şifādur göñlüme
- G. 378/2: Böyle mekkār u sitem-kār u vefāsiz görmedüm / Bir devā kılma lebinden **derd-i** bī-dermānuma
- G. 380/3: İşigünde şikāyet kıl şikāyetler be-ġāyet kıl / Menüm **derdüm** rivāyet kıl ne vaşfum var çünān söyle
- G. 380/6: Vişālūñden ba'īd olmuş anuñ **derdi** cedīd olmuş / Özinden nā-ümīd olmuş seni ister hemān söyle
- G. 384/4: **Derd** ü ğam geldükçe senden şād olurmen dil-berā / Göreyüm añlar menüm göñlümde ber-hürdār ola
- G. 384/8: Vaş ilen şād eyle kırtar dürlü ğamlardan meni / **Derd-i** hicrānuñ çeken key bu dil-i efgār ola
- G. 387/4: İncimen **derdüñden** ey göñlüm alan nāzük şanem / Var durur mihr-i lebüñ göñlümde dermānum kimi
- G. 389/1: Haste cānum olmayasın sevgülü cānān kimi / Hoḳḳa-i la'lūñi gördüm **derdüme** dermān kimi
- G. 397/4: Ey dil ṭabībe sorma 'ilācın bu **derdümüñ** / Dünyā ḥakīmi bilmeye 'ışkun devāsını
- G. 406/1: Maña **derd** ü belālar yaḥşı geldi / Saña zevḳ u şafālar yaḥşı geldi
- G. 406/3: Sen ölgil **derd** ilen ğamdan ki maña / Besī **derde** devālar yaḥşı geldi
- G. 406/4: Mihnet-i hicrān elinden ey şanem ğam çekmenem / **Derd-i** 'ışkuñ ey perī her dem maña ğam-h'ārdur
- G. 408/2: Sordum ṭabībe **derdüme** dermān bulunmadı / Bu **derd-i** 'ışka la'lūni dermān disem yiri
- G. 415/7: İrmiş idi Eyyūba ol yedi yıl **derd** ü belā / Andan özge hergiz aña bir dağı āh olmadı
- G. 416/2: **Derdüme** dermān gerek kapuña geldüm ey ḥabīb / Bilmişem sende yakındır uş bu **derdüm** çāresi
- G. 419/5: Bu zulmetde kalan **derd-i dil** için / Yakīn bilün ki dermāndur Ḥaṭāyī
- G. 422/8: Ḥaṭāyī **derdine** dermān bulunmaz / Ya Rab ḥālī n'olasıdur meded hey
- K. 1/7: Mısr içinde Yūsufi bir kıl iken sultān iden / **Derd** ilen Ya'kūbını bīmār iden Perverdigār
- K. 3/4: Menüm mürüm Ḥasan şāhum Hüseyndür / Ki Zeynü'l-'ābidin **derde** devādur
- K. 8/15: Bā-dest-i tevekkül dutagör dāmen-i 'Asker / Yek-reng olanuñ **derdine** dermān 'Alīdür
- K. 17/11: 'Alī Nakī durur şāfi kamu **derdine** bīmāruñ / Anuñ şol ḥāk-i pāyinden ḥekīme tūtiyā geldi
- K. 18/15: Ḥaḳ bilür ki her devāsiz **derde** dermān sendedür / Ḥikmeti hem senden ḥāşıl kıldı Loḳmān yā 'Alī
- Matla 1/1: Derd-mend oldum nigārā **derdüme** bir çäre kıl / Cevr-i hecrüñlen meni ğamdan yeter āvāre kıl
- Mus. 1/38: Hem Eyyūba **derd** ü şifā gösteren / Dem-i ğamda Ya'kūba feryād iren

derde şal-: Sıkıntılara duçar etmek, keder ve üzüntü içinde bırakmak.

- G. 207/11: Ḥaṭāyī derd-mendi şaldı derde / Selām virür şeh-i merdāne çeşmüñ

derdine düş-: *deyim* Verdiği üzüntü veya düşünce yüzünden sadece onunla meşgul olmak, onunla aşırı derecede ilgilenmek; Âşık olmak, tutulmak, gönül vermek.

G. 287/2: Tâ ki düşdüm ey perî-peyker firâknuñ derdine / Tutdı âvâzum cihânı âh ilen feryâddan

derdlü: Derdi olan, kederli, üzüntülü.

G. 201/2: Meni derdlü koyup gıtdūñ bu yirden / Yine **derdlüye** dermân sen mi geldūñ

G. 305/9: Hâṭâyî ḥastedür kân-ı şehâvet / Haber vir **derdlüler** dermâna gelsün

G. 308/4: Hâmu **derdlülere** dermân bulundu / Devâsız derde dermânım ne dırsın

derd-mând, derd-mende: Dertli sahibi, tasalı, kaygılı.

G. 41/1: Kâmetünden münfa'ıldür sâye-i serv-i bülend / Hâsretünden 'ar'ar u şimşâd olupdur **derd-mend**

G. 156/1: Tâ ki göñlüm ğamze-i ol çeşm-i fettân ârzular / **Derd-mend** olmuş durur her laḥza dermân ârzular

G. 199/2: La'lûñ eger virürse şifâ **derd-mendine** / Bir büsesine cânı bahâdur Hâṭâyîñ

G. 207/11: Hâṭâyî **derd-mendi** şaldı derde / Selâm virür şeh-i merdâne çeşmūñ

G. 220/5: Terahḥum kıl fakîre **derd-mende** / Şehūñ virgüsine sen varugil ol

G. 272/3: Ya 'kûb-ı ḥaste-dil kimi giryân u **derd-mend** / Pür-iştîyâk Yûsuf-ı Ken'âna yanaram

G. 286/2: Kâfirūñ rahmî gelür men **derd-mendūñ** hâlına / Lîk kâfir sen teki yâr-ı sitem-kâr olmasun

G. 366/2: N'ola ḥüsñüñ zekâtı büse virseñ / Zâ'ifem **derd-mendem** men gedaya

G. 430/2: Men gedâ-yı **derd-mendem** pür-fakîr-i bî-nevâ / Eyleneşün göñlümūñ taḥtında bir sulṭân kimi

K. 5/5: Kâmu bî-çâre vü **derd-mândelerūñ** / İşigūñ toprağıdur tekye-gâhı

Matla 1/1: Dert-mend oldum nigârâ derdüme bir çâre kıl / Cevr-i hecrüñlen meni ğamdan yeter âvâre kıl

derd-nâk: Dertli, kederli, kaygılı, tasalı.

G. 189/1: Tâ vücûdum 'ışkuñuz yolında bolmışdur helâk / Ayağıñ tozından ayru oldı cânım **derd-nâk**

G. 190/2: Ey perî 'ışkuñda maña çoḥ cefâlar kılma kim / Ḥaste vü ḥayrânuñam oldum ğamuñdan **derd-nâk**

M. 1/18: Be-ḥaḥḳ-ı 'ârifân-ı zât-ı pâkest / Be-ḥaḥḳ-ı 'âşıkân-ı **derd-nâkest**

derd çek-: *deyim* Dert içinde olmak, sıkıntı çekmek.

G. 117/5: Cânâ Hâṭâyî dünyede **derdūñ** çeker senūñ / Göñlüñe sor ki resm-i vefâ kimden öğrenür

dergâh, dergeh: Tarîkatlarda dervişlerin zikir ve ibâdet ettikleri ve içinde tarîkatın gerektirdiği biçimde yaşadıkları yer, tekke; bir büyüğün, büyük bir yerin herkes için başvurma yeri olan kapısı, huzûru, eşiği.

G. 76/4: Nâ-ümîd olma cihânda ey gedâ-yı bî-nevâ / **Dergeh-i** sulṭâna gel kim luṭf u iḥsân devridür

G. 119/4: Be-rûz-ı rezm ân **dergâh-ı** merdî / Mişâl-i şîr-i der-cevlân 'Alîdür

G. 149/6: Her kim ki a'ma ola bu **dergâha** yüz duta / Şâhuñ ayağı tozı gözine kehîl durur

G. 220/2: Dilersen güneñünden kurtulasın / Yürî şâh **dergâhında** sen sebîl ol

G. 239/5: Yâ İlâhî sen meni mahrûm-ı **dergâh** eyleme / Fazluña ümmîd-vâram ḥâk-i **dergâh** olmuşam

G. 259/1: Yüzüñ görende ey şanem Allâha şükr idem / Sürtdüm yüzümni toprağa **dergâha** şükr idem

G. 278/4: Menden götürmegil nazar ey şeh-süvâr-ı ḥüsñ / [Çün] **dergehünde** zulm ola kim nâ-pesend olam

G. 348/: Menzil-i rahmânilerdür âsitânı dil-berūñ / Gitgil ey şeyṭân rakîb âheng-i **dergâh** eyleme

G. 381/5: Digil görseñ ḥabîbüñni eyâ peyk-i şehir-gâhî / Rakîbî koymasūñ bir dem ḥarem **dergâhı** yanında

G. 415/1: Sırr-ı 'ışkuñdan senūñ her kim ki âğâh olmadı / Kaldı mahrûm tâ ebed maḳbûl-ı **dergâh** olmadı

G. 425/2: Tazarru' eylegil **dergâhuña** çoḥ / Bes andan yüzine kılğil nigâhı

M. 1/8: Bugün **dergâha** geldüm eyle rahmet / Maña çekdürmegil sen dañla zaḥmet

T. 5/d. 4: Ey Hâṭâyî pâdişâh olmaz kişi / Olmayınca uşbu **dergâhuñ** kulu

derhem: Karışık, karmakarışık.

G. 393/4: Ey zülf-i dost dünyede **derhem** oturma kim / Düşmez dimâğa anber-i hoş-bü senūñ kimi

derin: Yüzeye veya bulunulan yere göre aşağıda ve uzakta olan yer, dip *mecazen* anlam veya bilgi bakımından dış yüzeyde kalmayan, özlü olan.

G. 181/5: Hâṭâyî ğavṭa kıl gevher **derindür** / Ne istersin göñül baḥrinde zevrak

G. 429/1: Göñül bu sırruñı saḥla ki bilmez bî-ḥaber şüfî / Bu deryâdan **derin** sırrı ne bilsün değme bir şüfî

dermân: İlaç, şifa, deva, çare; çıkış yolu; kuvvet, güç.

G. 1/3: Âteş-i 'ışkuñda ey ḥün-ḥâre gözlü dil-berüm / Öyle yanmışdur bu bağırum yoḥ durur **dermân** aña

G. 5/1: Cân olmaz ise sen teki cânân yeter maña / Vaşluñ bu ḥaste göñlüme **dermân** yeter maña

- G. 11/2: Derd-i hecründen senün hergiz şikâyet kılmazam / Hiç 'ilâc itmen taleb niçün ki **dermândur** maña
- G. 20/2: Derdümün **dermânı** ruh-sâruñı görmekdür senün / Teşneyem bi'llâh dudağın şerbetin cām it maña
- G. 34/1: Dil-berâ derdüme **dermân** senden özge kimse yoñ / Hem dañı gñlümde imân senden özge kimse yoñ
- G. 39/4: Bu elümdür dâmenünüz yâ 'Aliyyü'l-Murtażâ / Büy-ı vaşluñdur senün her derde **dermânım** meded
- G. 57/6: Eyyuba çekdürdi çoñ derd ü belâ vü miñneti / Gel meni isteş vireyüm derde **dermân** mendedür
- G. 58/2: Tabîbümdür menüm rûhum revânım / Zâ'ifem hâstayem **dermân** anuñdur
- G. 76/1: Nev-cevân ol pîr iken devrân ki cānân devridür / Şād bol ey hâste-dil kim derde **dermân** devridür
- G. 92/1: Dil-berâ bu derdüme **dermân** iderseñ vaqtidür / Men fakîr üftâdeye ihsân iderseñ vaqtidür
- G. 104/4: Çünkü birdür 'aşîka kahr ile luţfuñ ma'nisi / Dil firâkuñı vişâl ü derdüni **dermân** bilür
- G. 114/1: Dil-berâ dilde senün mihr-i ruhuñ cān kimidür / Şerbet-i la'l-i lebün derdüme **dermân** kimidür
- G. 122/2: Firkatün derdinde dāyim hâste cānum boldı zār / Şerbet-i la'l-i lebün bu derdümün **dermânıdır**
- G. 146/4: Olmadı bu sırra mahrem her hasîs-i kec-sühan / Derdümün **dermânı** doğru yâr bir 'attâr bir
- G. 156/1: Tâ ki gñlüm gamze-i ol çeşm-i fettân ârzular / Derd-mend olmış durur her lahza **dermân** ârzular
- G. 185/2: Çoñ belâ vü derd ü gam çekdüm yoluñda şabr idüp / Derd-i hicrân hâdden ötdi şimdi **dermânım** gerek
- G. 192/1: Her kimün kim derdi var **dermâna** göndermek gerek / Her kimün kim derdi yoñ vîrâne göndermek gerek
- G. 196/5: Bu Hâţâyî hâste-dil kim derdinün **dermânı** yoñ / Bir meded ola meger kim zü'l-celâlınden anuñ
- G. 201/2: Meni derdlü koyup gitdün bu yirden / Yine derdlüye **dermân** sen mi geldün
- G. 221/3: Zağmet-i derdün gññlde 'ayn-ı **dermândur** maña / Cān dimen mihrüñi tende bil ki cānānum dîrem
- G. 240/2: Gññl bîmâr olanda hecr odında / Vişâlün derde **dermân** tek dilerdüm
- G. 241/4: Çün sen ey derde tabîbüm kılmasañ **dermânımı** / Bu vücüd-ı zârımı her günde bîmâr isterem
- G. 244/5: Kapuñdan ayru oldı Hâţâyî şikeste-hâl / Ümmîd ilen işigüñe **dermâna** gelmişem
- G. 276/2: Çeşm-i bîmârün meni kılmazdı gamdan nâ-tüvân / Ey tabîbüm derdüme **dermânım** olsayduñ menüm
- G. 282/2: Ger 'ilâç eyler maña 'âlem tabîbi ser-be-ser / Şerbet-i la'lünden özge derde **dermân** istemen
- G. 283/1: Gññlüm ister vaşluñı ey sevgü cānân yeñiden / Âb-ı la'lünden kılam bu derde **dermân** yeñiden
- G. 284/1: Gel ki derd-i bî-devâ **dermâna** gelsün yeñiden / Ten Mesîhâ lebleründen cāna gelsün yeñiden
- G. 289/1: Görmek ister yüzüñi 'ışk ile bu cān şimdiden / Ey perî vaşl ile kılgil derde **dermân** şimdiden
- G. 295/2: Yüzün derdinde gerçi hâste idüm / Vişâlün derde **dermân** buldum ey cān
- G. 304/2: Gerçi bu derde meni sen şalduñ ey ârām-ı cān / Hem yine derdün durur bu derde **dermân** eyleyen
- G. 305/9: Hâţâyî hâstedür kân-ı şehâvet / Haber vir derdlüler **dermâna** gelsün
- G. 308/4: Hamu derdlülere **dermân** bulundu / Devâsız derde **dermânım** ne dîrsin
- G. 341/1: Yâ İlâhi sen meni bî-'ışk-ı cānân eyleme / 'İşk ilen şadam gññl derdine **dermân** eyleme
- G. 342/4: Râhat-ı vaşluñ umarken geldi hecrün zağmeti / Ey perî niçün koyarsın derdi **dermân** üstine
- G. 355/29: Aldı zemzem Ka'be-i vaşluñ şafâsından gözüm / Tarf-ı dil derdine **dermân** itdigün ya'ni ki ne
- G. 376/4: Derdüme **dermân** bulunmaz çâre senden yâ hakîm / Ey habîbüm lebleründen vir şifâdur gññlümde
- G. 387/4: İncimen derdünden ey gññlüm alan nâzûk şanem / Var durur mihr-i lebün gññlümde **dermânım** kimi
- G. 389/1: Hâste cānum olmayasın sevgülü cānân kimi / Hoçka-i la'lüñi gördüm derdüme **dermân** kimi
- G. 408/2: Sordum tabîbe derdüme **dermân** bulunmadı / Bu derd-i 'ışka la'lüni **dermân** disem yiri
- G. 416/2: Derdüme **dermân** gerek kapuñda geldüm ey habîb / Bilmişem sende yakındır uş bu derdüm çâresi
- G. 419/5: Bu zulmetde kalan derd-i dil içün / Yakîn bilün ki **dermândur** Hâţâyî
- G. 422/8: Hâţâyî derdine **dermân** bulunmaz / Ya Rab hâli n'olasıdır meded hey
- K. 8/15: Bâ-dest-i tevekkül dutagör dâmen-i 'Asker / Yek-reng olanuñ derdine **dermân** 'Alîdür
- K. 18/15: Hâk bilür ki her devâsız derde **dermân** sendedür / Hikmeti hem senden hâşıl kıldı Loğmân yâ 'Alî

dermânde: Aciz, çaresiz, güçsüz.

M. 1/13: Viren imânı sen ayırma menden / Umaram luţfuñı **dermânde** senden

M. 1/19: Ki men **dermândenün** suçına bahma / Maña kahr eyleyüp duzağda yahma

dêr-, dir-: Toplamak.

G. 266/3: Dün varmış idüm bağçaya gül **dirmege** ammâ / Sundum elümi bir güle şad hâra yoluğdum

G. 364/2: Bir hîrâmân serv-kâmet girdi nesrîn **dermege** / Avcuñı doldur benefşe saç bu gül-çîn üstine

G. 327/3: 'Alî oldur ki Selmâna 'aceb bir deste nergisni / Hemân-dem tâze gösterdi üç üz yıl **dirdügi** yirden

ders: Bir öğrencinin kendisine verilen ve öğrenmek zorunda olduğu bilgi, öğrenilmesi gereken şey; *mecazen* sevgilinin güzel yüzü ders kitabıdır, ders okuyarak sevgilinin yüzüne bakılmış olur.

G. 276/4: İsterem hüsnün kitabından bugün **ders** oñıyam / Sen delîl ü hüccet ü bürhânım olsayduñ menüm

K. 8/10: Ca'fer yüzünün harfine yüz **ders** oñıdum men / Her şüret ile süre-i Rağmân 'Alîdür

derün: Gönül, kalp, yürek, insanın iç alemi.

G. 169/3: Hudāya şükr ‘aceb rāhat u şafāmız var / Bir oldı dost ğamuñdan **derün** u zāhirümüz
G. 435/1: Muhabbetün şanemā cān içinde yir dutdı / **Derün-ı** sīne-i sūzān içinde yir dutdı
M. 1/14: **Derünüm** kaygıuludur pür-şafā kıl / İlāhī hācetümni sen revā kıl

derviş: Allah için alçakgönüllülüğü ve fıkrahı kabul eden veya bir tarıkata bağlı bulunan kimse.

G. 119/9: Viren **dervişe** bir çörekden ötrü / Kaṭār-ı uşurān yeksān ‘Alīdür
G. 410/4: Eger **derviş** eger mīr ü selāṭin / Bu beş gün dünyede mihmān degül mi

dervişane: Bir tarıkata girip ilim gören talebeye yakışır tarzda, dervişe yakışır şekilde.

G. 358/9: Haṭāyīyem bugün meydān içinde / Şehūn medḥin oḥuram **dervişane**

dervā: Deniz, büyüklük, genişlik, sonsuzluk, derinlik, bolluk gibi manalar ifade eder. İnci ve mercan oradan çıkarılır. Bitmez tükenmez bir hazine gibidir. Ancak gark edicilik, helak edicilik özellikleri de vardır. Aşığın gözyaları akıp deniz oluşturur. Aşk da deniz gibidir.

G. 82/1: Dil-berā hecrün yarasına lebün merhem düşer / Ol dişün incüsü tek **deryāda** bir dūr kem düşer
G. 233/4: Şanmañuz kim keştidür **deryālar** üste seyr iden / Gözlerüm yaşında bu çeşm-i ḥabābumdur menüm
G. 312/1: Cānumı ğark eyledüm çün ‘ışk **deryāsında** men / Olmazam ‘ālem ḥarāb olursa pervāsında men
G. 356/5: Eşk-i ḥūnīn bahre döndi çeşmesinden çeşmümün / Sū-be-sū yaşumnı **deryā** kıldıguñ ya’ni ki ne
G. 361/1: Yine ‘azm eyledi göñlüm gider ol şāh-ı a’lāya / Vücūdum ‘ışka mahv oldı semek tek düşdi **deryāya**
G. 362/3: Cān ile başdan geçen bu bahırda ğavvāş olur / ‘Ākıbet bir gün tumar ol gevherün **deryasına**
G. 388/4: Gözyaşum rūd-ḥānesi aḥdı ğamuñdan oldı bahır / Vaşl ilen dutgıl elüm kırtar bu **deryādan** meni
G. 399/3: ‘İşkinuñ **deryāsına** ğark olmışam ğavvāş tek / Bahır-ı dilde lü’lü’-i sīr-āb gördüm men seni
G. 429/1: Göñül bu sırnuñ saḥla ki bilmez bī-ḥaber şūfī / Bu **deryādan** derin sırrı ne bilsün deĝme bir şūfī
G. 431/4: Bahır-ı ḥikmet gevherin bulmak dilersen tālibā / Zevraḳ-ı ‘irfān minüp seyr it bu ‘ışk **deryasını**
K. 1/8: Yūnusı **deryā** içinde yudduran bir balıĝa / Āteşi İbrahīme gül-zār iden Perverdigār
K. 1/9: Yağduran **deryāya** gökden ebr-i nīsān yağmurın / Kaṭresinden lü’lü’-i şehvār iden Perverdigār
K. 8/1: Deryā-yı Necef gevherine kān ‘Alīdür / Ol lām-ı leb-i la’l-i Bedaḥşān ‘Alīdür
K. 8/11: Heft āyet ile Mūsī-i Kāzım ki be-taḥṭik / **Deryā-yı** muḥīt oldı vü ‘ummān ‘Alīdür
K. 18/6: Menba’-ı mihr ü vefā vü dürr-i **deryā-yı** kerem / Ma’den-i cūd u şehā vü luṭf u iḥsān yā ‘Alī
K. 18/14: Yūnusı sensin salan **deryāda** balıĝ karnına / Sen çıḥarduñ Yūsufi ez-ĝāh-ı Ken’ān yā ‘Alī
K. 19/3: Kūretü’l-‘ayn-ı resūl oldı Ḥasan birle Ḥüseyn / Fażl **deryāsında** dūr bulduq biz ol gevherleri
Kıt’a 1/1: ‘İşk **deryāsında** ğavvāş olasin merdane-vār / Geçme nā-merd köprüsünden koy aparsın su seni

dervā-yı ‘ummān: Engin deniz; bilgili kimse

G. 60/3: Menem bir kaṭre su anuñ yanında / Menüm **deryā-yı ‘ummānum** ‘Alīdür

dest: El; güç, kudret, tasarruf, tesir

G. 2/2: Munca geldüm men gedāya hīç ‘ināyet kılmaduñ / İşıĝünde kılduĝum **dest-i** du’ā kaldı maña
G. 62/5: ‘Alī ḥısm ile doğradı Bu Cehli / Ḥamīr tek **destine** Ḥayber gelüpdür
G. 251/3: Hel etāda Ḥaḳ saña çün sāki-i muṭlaḳ didi / Āb-ı kevşerden senün **destüñdedür** yāḳūt u cām
G. 342/2: Tā cihān bağını bünyād itdi **dest-i** lem-yezel / Sen teki bir gül ḥaçan bitdi gül-istān üstine
K. 11/2: Geldi **destün** şānına ism-i yedu’llāh bī-gümān / Oldı zāt-ı bī-miṣālün Ḥaḳka maḫhar yā ‘Alī
K. 11/9: Sensin ol Ḥaydar ki **dest-i** mu’cizātuñ görüp / Ḥükmüne rām oldı Şām u Rūm u Berber yā ‘Alī
K. 11/4: Ey şecā’at ma’deni sen ḥısm ile ḥükm eyleseñ / Kūn fe-kān bir almadur **destine** yek-ser yā ‘Alī
K. 11/12: Üç yüz ıldan soñra Selmān itdi senden imtiḥān / Virdün anuñ **destine** gül tāze vü ter yā ‘Alī

dest ü dāmen: El etek.

G. 70/6: Sīm ü zerden şāḥlar doldurdı **dest ü dāmenin** / Meclis-i şābāş içün gevher-feşān olmış durur

dest-i kudret: Kudret eli; kudret sahibi Allah’ın tasarrufu.

G. 91/5: Ey Haṭāyī āhū-yı göñlün şikār itmeklige / **Dest-i kudret** kim seni ebrū-kemān itmiş durur
G. 421/4: Dest-i kudret tā ki çekdi ‘arızuñ levḥinde ḥaṭ / Ḥansı kātib yazabildi şol ḥaṭ-ı mevzūn kimi
K. 17/3: Elinde **dest-i kudret**den belā-yı zehr-i kātilden / Ḥudā buyruĝ ilen cān-ı Ḥasan ḥulḳ-ı Rızā geldi

dest-i kūtāh: Kısa el mecazen nasipsiz el.

G. 363/5: Velāyet bağınıñ bir meyvesidir / Ḥaçan yüze anı her **dest-i kūtāh**

dest-i nigār: Sevgilinin eli.

G. 370/3: Ahtıdı yaşımı devrân baturdı kanuma el / Raķīb elindeki **dest-i nigār** imiş maña ne

destar: Sarık.

G. 31/5: Ādemī oldur ki anda hüs-n-i hulķ u luţf ola / Ādemī dimeñ aña kim cübbe vü **destār** mest

G. 112/7: Zāhid aydur ey Haţāyī raht u **destāruñ** hani / Koymışam mey çün girev mey-hāneler küncindedür

deste: Elde tutulabilecek şekilde bir araya getirilmiş şeylerden meydana gelen bağ, demet, tutam, bağlam.

G. 327/3: ‘Alī oldur ki Selmāna ‘aceb bir **deste** nergisni / Hemān-dem taze gösterdi üç üz yıl dirdügi yirden

G. 355/21: Hālūñi fülful yüzün gül leblerün mül ey şanem / Haţlarıñdan **deste** reyhān itdigün ya‘ni ki ne

dest-gır: Düşenin elinden tutan, yardımcı olan, muin.

G. 99/9: Maşşer güninde luţfi anuñ **dest-gır** ola / Miskīn Haţāyī hasteve kim pür-günāhdur

G. 229/5: Bu Haţāyīye raķībūñ fitnesi kār eylemez / Dāyima çün **dest-gırūm** fażl-ı Sübhāndur menüm

dest: Çöl, göz alabildiğince geniş kumluk, susuz ve düz arāzi, sahrā, bâdiye, beyāban, beriye

G. 16/11: Yāruñ yolında haste Haţāyī be-zaħm-ı tiğ / Olgil şehīd-i **deşt-i** beyābān-ı Kербelā

deşt-i Erjen: Deşt-i Erjen ya da Erzen; Hz. Ali'nin Selman'ı Farisi'yi aslandan kurtararak keramet gösterdiği yer. Şiraz yakınlarında havası güzel bir sahradır.

K. 14/4: Bendin alduñ ‘ifrītūñ üç yüz ıldan sonra şāh / **Deşt-i Erjende** geçen Kerrār sensin yā ‘Alī

devā: Tedbir, çare, derman.

G. 13/2: Tā ki ‘ışķuññ belāsı cānuma kār eyledi / Ey taţībūm bilmezem kim var mı bu derde **devā**

G. 74/1: Dil-berā cānumda derdūñ bir **devā** nisbetlūdür / Her cefā gelse maña senden vefā nisbetlūdür

G. 271/4: Firāķuñdur dil-i bīmāra nāfi‘ / Vişālūñdür **devāsız** derde merhem

G. 273/5: Bu derdūmūñ **devāsın** kılmasa yār / Ölümde özge daħı yoħ müdāram

G. 294/2: Ey taţīb-i ehl-i ‘irfān bir **devā** kıl derdūme / Haste-hāl oldı gönül sen gözleri bīmār içün

G. 308/4: Hamu derdlülere dermān bulundı / **Devāsız** derde dermānum ne dirsın

G. 320/2: Bir devāsız derde düşdüm hiç devāsın bilmezem / Ey vefālu yār n’oldı bir **devā** bilmez misin

G. 320/3: Didüm ey cān sende var mı bir **devā** dir bilmezem / Ey cefā-cū çün cefā bildūñ vefā bilmez misin

G. 320/2: Bir **devāsız** derde düşdüm hiç **devāsın** bilmezem / Ey vefālu yār n’oldı bir devā bilmez misin

G. 375/1: Görmek yüzūñi derde **devādur** Haţāyīye / Karşuñ durmak imdi revādur Haţāyīye

G. 378/2: Böyle mekkār u sitem-kār u vefāsız görmedüm / Bir **devā** kılmaz lebinden derd-i bī-dermānuma

G. 397/4: Ey dil taţībe sorma ‘ilācın bu derdūmūñ / Dünyā hākīmi bilmeye ‘ışķun **devāsın**

G. 406/3: Sen ölgil derd ilen ğamdan ki maña / Besī derde **devālar** yaħşı geldi

K. 4/9: Dirler günāhi ümmetūñ olmaz **devāsı** hiç / Bu ‘illeti **devāsına** bildük **devā** seni

devāsız: Çaresi olmayan.

K. 18/15: Haķ bilür ki her **devāsız** derde dermān sendedür / Hikmeti hem senden hāşıl kıldı Loķmān yā ‘Alī

devlet: Bağımsız idare olunan hükümet ve ülke; yüksek mevki, makam; mutluluk, talih.

G. 8/1: Hāk-i pāyuñ dil-berā bir tāt-ı **devletdür** maña / Pes yüzūñ görmek senūñ baht u sa‘ādetdür maña

G. 22/5: Yastan Haţāyī yār işigin i‘tikād ile / Şām u şeherde **devletine** eylegil du‘ā

G. 39/5: Her yaña ‘azm eyler olsañ süre-i feth oldı feth / Açılır bağlu kapu **devletlü** derbānum meded

G. 47/3: Cān **devletini** bilür tamāmet / Sağınma anı ki bī-zebāndur

G. 77/3: Virmenem dünyā vü ‘uķbā **devletine** ‘ışķuñ / Dünye vü ‘uķbā maña bir yana ol bir yanadur

G. 123/5: **Devlet-i** vaşluñ diler miskīn Haţāyī her zamān / Hāk-i pāyuñ tek maķāmı āsitān üstindedür

G. 130/4: Suvār ol **devlet** atına hemişe / Sa‘ādet topına çevgān senūñdür

G. 180/5: Haţāyī **devlet-i** vaşlından ol yüzi güneşūñ / Senūñle hem-dem olupdur yakīn ‘ināyet-i ‘ışķ

G. 189/2: Tā ola her dem menüm baş üste kāyım **devletüm** / Āsitānuñda yaturmen dāyimā ber-rüy-ı hāk

G. 201/5: Bu kul bī-çāreye şāh sen yetersin / Ey **devlet** elçisi şāhdan mı geldūñ

G. 222/3: Tende cān olduĝça ğitmen āsitānuñdan senūñ / Ayaĝuñ topraĝını baş üste **devlet** bilmişem

G. 242/3: İşigūñ itlerine hem-nişīnem / Ne **devletlü** kulam sultāna yetdüm

G. 274/2: Devlet-i zātūñdan ey zātı münezzeh bī-gümān / Zīnet-i esbāb-ı ‘uķbā genc-i nā-yāb isterem

G. 358/2: Zihī **devlet** beşāret men gedāya / Yürüdüm uğradum dürli dükāna

G. 395/5: Hāk-i pāyuñ Haţāyī tā ki çekdi çeşmine / Görmedin bu **devleti** düşmen gözi kör olmadı

G. 408/3: Kim işigūñi yaslana **devlet** bulur müdām / Ol āsitāna sāye-i Sübhān disem yiri

M. 1/15: Bedā‘atdur anuñ rüy-ı menāhi / Menüm başuma koy **devlet** külāhi

devr: Dönme, kendi ekseninde hareket etme; zaman; sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri.

- G. 16/2: **Devr-i** felek virürse maña ihtiyârını / Bir târ-ı müyine dü cihânı kılam bahâ
- G. 28/2: **Devr-i** haţuñda göñlümi sevdâya şalmagil / Berg-i gül üzre sünbülünü kılama pîç ü tâb
- G. 47/4: **Devridür** anuñ çü meh-i müdevver / Ser-püşî çü şekl-i âsumândur
- G. 67/2: **Devr-i** hüsniñde anuñ ey yaşlu çeşmüm uymagil / Kim şeb-i zülfünden anuñ rüz h̄ab almış gider
- G. 76/4: 'Aşîka mihr etdi dil-ber kalmadı **devr-i** rakîb / Küfr aralığdan arındı şimdi imân devridür
- G. 76/1: Nev-cevân ol pîr iken devrân ki cānân **devridür** / Şād bol ey haste-dil kim derde dermân **devridür**
- G. 76/2: Zülmet-i hicrāne söyleñ hükmini terk eylesün / Bir güneş doğdı cihāna mäh-ı tabān **devridür**
- G. 76/3: Lāl oturma söyle ey cān murğı geldi nev-bahār / Gitdi kış vakti aradan uş gül-istān **devridür**
- G. 76/4: 'Aşîka mihr etdi dil-ber kalmadı devr-i rakîb / Küfr aralığdan arındı şimdi imân **devridür**
- G. 76/5: 'Ömr için gam çekme ey dil nüş kıl mā'ü'l-hayāt / Dil-berin şîrîn lebinden āb-ı hayvān **devridür**
- G. 76/6: Nā-ümîd olma cihānda ey gedā-yı bî-nevā / Dergeh-i sultāna gel kim luţf u ihsān **devridür**
- G. 76/7: Miñnet-i dünyādan ey dil fāriğ ol sürgil murād / Hurrem ol gam çekmegil kim zıll-ı Sübhān **devridür**
- G. 76/8: Gezmegil 'ālemde ser-gerdān göñül pervāne tek / Uş münevverdür cihān şem'-i şebistān **devridür**
- G. 76/9: Dūd-ı āhuñdur Haţâyî gökde bulutlar kâmu / Durmayup tök gözyaşın kim ebr-i bārān **devridür**
- G. 96/3: Bülbülā gül **devridür** efgān ider çoğ murğ-ı zār / Nāle kıl oturma vakt-i merğzār elden gider
- G. 96/1: Ey felek **devründe** niçün ol nigār elden gider / Kānum ilen ellerin kılmış nigār elden gider
- G. 111/3: Nice ser-hoş olmasun **devrinden** anuñ dil-berüm / Nergis-i mestāneñüz kim su kimi kânum içer
- G. 128/4: Hüsni **devrinde** bañuñ hiç iltifāt itmez maña / Kim görüpdür mevsim-i gül bağbān ma'zūr olur
- G. 133/3: Gözleri **devrinde** mest oldı dudağı bādeden / Zāhidi mey-hāneden gördüm şarāb almış gelür
- G. 144/7: Udabilmez munı **devr-i** zamāne / Ki bir oynayıcı nerrādı vardur
- G. 162/1: Şāh-ı Kānber sāye-i pür-nür Sübhān **devridür** / Faḥr-ı 'ālem şāh-ı 'ādil hān bin hān **devridür**
- G. 162/2: Ey zemîn altında pinhān mūr-ı pā-māl-i ḥakîr / Çık bu 'işret dānesin vir kim Süleymān **devridür**
- G. 162/3: Şāh-ı 'ālem zāhir oldı çekdi leşker ḥarb için / Esb ü şemşîr gürz ü nîze merd-i meydān **devridür**
- G. 162/4: Ey yüz ıl mürdesi sen Allāha şükr it dur yüri / 'İsi-i dem-sāz geldi nefḥa-i cān **devridür**
- G. 162/5: Çün cihāna geldi Haydar ey gāzāvāt leşkeri / Esb-i fırsat segridüñ meydāna Merdān **devridür**
- G. 162/6: Ey özin şîrüm diyen şahrāda rübāh-ı hayl / Var evünde müş olgil çünki aşlan **devridür**
- G. 162/7: Kulluğa geldi Haţâyî rahm idüp ey nev-cevân / Hālına kılil nazar kim luţf u ihsān **devridür**
- G. 181/3: Yüzüñ **devrinde** ey gül-çehre gökden / Meh ü hürşid aşılmışdur mu 'allak
- G. 182/3: Çeşmi āğardı nüh felegüñ kaddı oldı ḥam / **Devr-i** ruḥuñda görmedi kaşuñ hilālî tek
- G. 204/1: Sünbülünü 'arızuñ **devrinde** efsān eyledüñ / Haţır-ı mecmu'umı gamdan perîşān eyledüñ
- G. 210/4: Gerçi çoğ geldi nebî bu **devr-i** Âdemden berü / Haţmi cümle enbiyānuñ Muşţafādur bilmiş ol
- G. 271/5: Senüñ tek gelmedi hergiz cihāna / Zi rüz-ı Âdem ü tā **devr-i** Ḥātem
- G. 311/5: Ey Haţâyî sen ğanîmet bil bu dirlik **devrini** / Dañla çün ölmek gerek cān tende mihmāndur bugün
- G. 324/1: Nergislerüñ ki yıñdı menî mekr ü âlden / **Devrinde** hiç kurtulabilmen zevâlden
- G. 338/2: Devr-i hüsñünden güneş tek olmuş idüm aşîkār / Hecr şahrāsına düşdüm bî-nişān oldum yine
- G. 340/1: Mevsim-i kış gitdi **devr-i** nev-bahār oldı yine / Meclis-i geşte 'acāyib rüzgār oldı yine
- G. 340/4: Geldi nevrüz u bahār u 'ıyd u **devr-i** dost-kām / Yār eli tek yiryüzi naşş u nigār oldı yine
- G. 341/4: Lebleri **devrinde** ol gül yüzlü yāruñ dem-be-dem / Gonceñi ey bağbān gülşende ḥandān eyleme
- G. 356/17: Çünki **devr** itmez ayağı meclis-i 'uşşāk ara / Leblerüñ cām-ı muşaffā kıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 365/3: Küntü kenzüñ sırrı **devrinde** Muḥammed nürıdır / Kırmızı tāt ile geldi 'āleme fāş olmağa
- G. 407/5: Rüz u şeb ay u güneş gird-i felekni **devr** ider / Şeb-çerāğ olmuşdur istersen büt-i nîk-aḥteri
- G. 419/4: Ne beñzer 'adli Nüşrevān-ı 'adle / Ki **devr** içinde devrāndur Haţâyî
- G. 431/5: Gel göñül 'ilminden oñı geç bu kıl ü kâlden / Ey faḳîh kimdür tanı 'ışk **devrinüñ** ustasını
- K. 16/12: Bahādur ğaziler koydı başında tāt-ı devlet var / Budur Mehdî zamān **devri** cihān nūr-ı beḳā geldi

devr-i cām: Kadehin mecliste dolanması.

- G. 115/5: Cām-ı Cemşîd ü Cemüñ devrānı ḥatm oldı tamam / **Devr-i cām** imdi anuñdur kim şeh-i devrān durur

devr-i dehān: Sevgilinin ağzının daire biçimindeki şekli.

- G. 263/3: Dişlerüñ incü lebüñ mercāndur ey baḥr-ı kerem / Hālka-i **devr-i dehānuñ** kāna nisbet kılmışam

devr-i hicrān: Ayrılık zamanı.

- G. 70/2: Ey felek dünyā yüzinden **devr-i hicrān** geçdi çoğ / Ol büt-i nā-mihribānum mihribān olmuş durur

devr-i kamer: Nebatîlerden kalma bir itikada göre alemin bir devir müddeti 49 bin sene imiş. Bu müddet yedi devre ayrılır; her devrenin ilk bin senesinde seb'a-i seyyareden biri müstakilen, altı bin senede diğer

seyyarât ile müştereken alemleri idare edermiş. Birinci devrin ilk bin senesi Zühal'den başlamış. Buna devr-i Âdem de derler. Ötekilerin devresi hitam bulmuş, tedbir ve idare şimdi kamer (ay)de imiş. Gûyâ kıyamet bu devrin sonunda kopacaktı. Halk dilindeki "Zaman, ahir zaman oldu, ahir zaman alameti..." gibi tabirler bu itikada dayanır. Bu devirde doğanları ömrü kısa olurmuş (ATO).

G. 1/1: Hüsn-i ruhsârûn kim oldu cân u dil hayrân aña / Va'de-i devr-i kâmerni dapşurur devrân aña

G. 16/3: Gelmiş degül ne hüd gelecek tâ-be rûz-ı haşr / Devr-i kâmerde sen teki bir şâh-ı meh-likâ

G. 326/1: Sensin cihân içinde bugün şeh-süvâr-ı hüsn / Devr-i kâmerde oldu saña âşikâr hüsn

devr-i ruh: Sevgilinin yanağın devri/zamanı.

G. 218/2: Devr-i ruhuña şükr-i İlâh eylesem revâ / Vaşluñ günü irişdi firâk oldu pây-mâl

devr-i rûzgâr: Feleğin dönüşü; talih, baht.

G. 51/3: Zâr zâr ağlar çü bülbül gül yüzün çün murğ-ı cân / Cāndan itmişdür meni cevri ile devr-i rûzgâr

devrân: Dünya, felek mecazen kader, talih, baht; zaman, çağ.

G. 1/1: Hüsn-i ruhsârûn kim oldu cân u dil hayrân aña / Va'de-i devr-i kâmerni dapşurur devrân aña

G. 63/3: Tükendi Yûsuf eyyâmı senün devrân-ı hüsnünde / Haberdür hûblar içinde yalandur bu haber çındur

G. 76/1: Nev-cevân ol pîr iken devrân ki cânân devridür / Şâd bol ey haste-dil kim derde dermân devridür

G. 91/4: Kaş ilen göz midür ol ruh-sârûn üste ey şanem / Yoğsa devrân fitne-i âhîr zamân itmiş durur

G. 92/4: Zülmet-i hecrün firâkın çekmişem devrânda çoğ / Vaşluñ bu gönüme mihmân iderseñ vahtidür

G. 110/4: Çoğ kişi savaş güninde cân u başından geçer / Anı başında girev devrânda kolbaş oynadur

G. 115/5: Câm-ı Cemşid ü Cemün devrânı hatm oldu tamam / Devr-i cām imdi anuñdur kim şeh-i devrân durur

G. 130/5: Melekler müşteridür gül yüzüne / Sür imdi ey kamer devrân senüñdür

G. 130/7: İşiginde kuluñdur bu Haṭâyî / Nazar kıl hâlına devrân senüñdür

G. 161/7: Şâh-ı devrân Haydar-ı şâhib-kırân sultân-ı dîn / Hücet ü bürhân idüp Qur'ân beyânı şâhdur

G. 219/2: Ey gönül kaygı evinden çığ ki gül devrânıdur / Görmedüm hergiz cemende bülbül-i âşüfte-hâl

G. 230/1: Tâ meni ayırdı devrân sevgü yârımdan menüm / İncidi gökde melâyik âh u zârımdan menüm

G. 230/5: Ey Haṭâyî her tûğün titrer hâzân yaprağı tek / Tâ meni dūr etdi bu devrân bahârımdan menüm

G. 271/3: Hezârân âferin ey kudretü'llâh / Saña devrân-ı hüsn oldu müsellemler

G. 279/3: Ezelden kevkeb-i raḥşân idün sen / Bu devrânda meh-i tâbân olupsan

G. 289/3: Ğamda zülfün tek perişân oldu ol nikbet rakîb / Yüz sa'adet bendeye görsetdi devrân şimdiden

G. 328/3: Zerre idüm gün yüzün mihrine düşdüm nâgehân / Âlem içre şöhre-i devrân ol demden berî

G. 335/3: Zülfî çîn olmuş durur her dem düşer şol 'ârîza / Zülmet-i devrânı gör kim düşmüş îmân üstine

G. 370/3: Ahıtdı yaşımı devrân baturdı kanuma el / Rakîb elindeki dest-i nigâr imiş maña ne

G. 372/3: Gelün cânlar meni bilün ğanîmet / Menüm tek gelmeye devrân içinde

G. 410/7: Günüñi hoş geçür miskîn Haṭâyî / Gelen devrân 'aceb devrân degül mi

G. 419/4: Ne beñzer 'adli Nüşrevân-ı 'adle / Ki devr içinde devrândur Haṭâyî

G. 435/5: Demide şol haṭ-ı müşğîn ü zülf-i ruh-sârûn / Ne fitnedür ki bu devrân içinde yir dutdı

K. 8/16: Sultân-ı ser-â-perde zühür oldu çü Mehdi / Fâş oldu şehenşâh ki devrân 'Alidür

M. 2/34: Dirîğâ ger olsa bu devrânda Giv / Görineydüm aña çü bir nerre dîv

devrân it-: Dönmek.

G. 355/18: Vargil ey bād-ı şabâ ol 'anber-efşân zülfe di / Bu kamer devrinde devrân itdigün ya'ni ki ne

devvâr: Durmayıp dönen, devreden, devredip gezen.

K. 1/1: Ey ki yoğdan bu cihânı var iden Perverdigâr / Yiri kâyim gökleri devvâr iden Perverdigâr

deyr: Daha çok dağ tepelerinde veya kasabaların dışında kurulmuş, Hristiyan rahip ve rahibelerin yaşadığı bina veya birçok binadan ibaret manastır; tasavvuf insanlık alemi, dünya, bu alem.

G. 137/5: Bu Haṭâyî şol büt-i tersâ cemâlin görgeçin / Râhib-i deyr oldu vü bağladı zünnâr uşta gör

deyü: Diye, amacıyla; biri sebebi biri sonucu bildiren iki cümleyi birbirine bağlar.

G. 122/4: Nâşihâ virme nâşihat 'ışkı terk itgil deyü / 'Âşıkun Allâh bilür kim sevgüsü rahmânidür

deyyâr: Manastır adamı, zahit; kimse, kimsecikler.

G. 32/2: Tîr-i cefâdan oldu ciger pâre yâr için / Bildürmedüm bu yaranı deyyâre 'âkıbet

dırāz: Uzun.

G. 155/4: Defter ü evrāka sığmaz anca kim şerh eyledüm / Kışsa-i zülfün beyânı kim **dırāz** olmuş durur

Dicle: Dicle nehri; Türkiye topraklarından doğup Irak'ta denize ulaşan akarsu. Aşğın gözyaşlarının çok olması nehre benzetilmiştir.

G. 421/2: Çeşme-i çeşmüm suyından seyl dutupdur 'ālemi / Munca gelmişdür Fırāt u **Dicle** vü Ceyhūn kimi

dīdār: Yüz, güzel yüz, çehre; görünüş, tecellî. *Tasavvuf* Cenâbıhakk'ın müminlere vâdettiği görünüşü, tecellîsi. Sevgilinin güzelliğinin büyük bölümünü dīdār oluşturur. Çünkü o kaş, göz, dudak, yanak vs. güzelliklerine sahiptir (İP).

G. 15/2: Ol şanem 'azm-i sefer itdi gönül eğlenme kim / Bir nefes **dīdār** gör kim kalmaya hasret saña

G. 31/3: Hakkına 'aşık olanlar cân u başa kalmasun / Ol yüze müştāk olanuñ kıblesi **dīdār** mest

G. 31/6: Dāyimā ister Hātāyī şāh cemālin görmegi / Şol gedā-yı 'ālî-himmet tālî-i **dīdār** mest

G. 101/1: Gökdeki mâhuñ liķāsı dost **dīdārındadır** / Āfitābın yüzi ol hūrşîd-i ruḥ-sārındadır

G. 107/1: Gerçi gün hoşdur velî ruḥ-sârūñ andan yaḥşıdur / Ay daḥı tābān durur **dīdārūñ** andan yaḥşıdur

G. 151/5: Her kimün 'ālemde bir dil-h'āhı vardır dostdan / Zāhidūñ arzūsı cennet 'āşıkuñ **dīdārdur**

G. 163/1: Dil-berā şemsü'd-ḍuḥādur āyet-i ruḥ-sārūñuz / Āyet-i Tāhā vü Yāsīn şüret-i **dīdārūñuz**

G. 163/5: Kul kefā bi'llāh durur zikri Hātāyī hastenūñ / Hāk bilür kim semme vechu'llāh durur **dīdārūñuz**

G. 192/2: Her kimün cânında hūblar hasreti vardır müdām / Dünyede 'ār itmesün **dīdāra** göndermek gerek

G. 213/1: Kim ki ser-mest oluban 'āşık-ı **dīdār** degül / Sen aña yār dime yār degül yār degül

G. 213/3: Zāhid ol yüzini dīvāra dutup el götürür / 'Āşıkuñ maḥşudı **dīdār** ola dīvār degül

G. 223/5: Görenden berlü **dīdārūñ** Hātāyī hastedür hayrān / Anuñ kim āsitānında salāṭınler gedā gördüm

G. 241/1: Dünya vü 'uḳbāda sen tek yār-ı ḡam-h'ār isterem / Hālḳ ider dīvāre secde men de **dīdār** isterem

G. 260/5: Hayli demdür kim Hātāyī yārıñuñ vaşfın yazar / Birine miñdür anuñ **dīdārı** hālî sevmişem

G. 262/1: Bu cihān mülkinde men sen yāra muḥtāc olmuşam / Her zamān ol yār ile **dīdāra** muḥtāc olmuşam

G. 266/1: Avlaḥda bugün avlar iken yāra yoluḥdum / Bir aydan arı gün kimi **dīdāra** yoluḥdum

G. 292/3: Dönderüp zāhid yüzün dīvāra her dem yaş döker / 'Āşıkuñ dīvārı yoḥ **dīdāra** döndermiş yüzün

G. 294/3: Zāhidā çoḥ ṭa'ne kılma mezheb-i 'āşıklara / Sen çü dīvār ehlinin men 'āşıkam **dīdār** içün

G. 312/2: Dünyenūñ esbābını **dīdāra** satmışam yaḳīn / Gice gündüz yanaram yā dost sevdāsında men

G. 332/6: Lebūñden şerbet içdi bu Hātāyī / Dāyim ser-mest gezer **dīdāra** karşı

G. 374/1: N'eylerem men cenneti içinde **dīdār** olmasa / Koy anı vīrāne ḳalsun bağçada yār olmasa

G. 374/2: Ğaflet ehli ḳaldı Hākdan şöyle bil kim bī-naşīb / Hānda **dīdārı** görür ol bunda bīdār olmasa

G. 384/9: Var mıdur bir kimse yā Rab ehl-i 'uşşāk içre yār / Bu Hātāyī haste-dil tek 'āşık-ı **dīdār** ola

G. 391/1: Dil-berā gül görmedüm gülşende ruḥ-sārūñ kimi / Mihr ü māh olmaz felek yüzünde **dīdārūñ** kimi

K. 1/12: Luṭf ile aḥvāline ḳılḡil Hātāyīñuñ naḳar / 'Işḳ içinde vālîh-i **dīdār** iden Perverdigār

K. 12/9: Behişt isterseñ ey 'ārif be-yād it meclis-i rindān / Hākuñ **dīdārı** ey zāhid ne cennāta müyesserdür

K. 14/11: Bu Hātāyī hastenūñ sensin murād u maḥşadı / Hānda baḥsam görünen **dīdār** sensin yā 'Alī

dīd ü vā-dīd: Ziyaret ve iade-i ziyaret. Lügatname-i Dehhoda'da Nevruz'da insanların birbirlerini ziyaret etmeleri örnek verilmiştir.

G. 18/4: Her kim ki tevḥīd ehlidür ol **dīd ü vā-dīd** ehlidür / Rüz-ı ezelden tā ebed ister kemāl-i müntehā

dīde: Göz bkz. çeşm.

G. 5/5: Gerçi Hātāyī gitdi elūñden vişāl-i dost / Her dem hayālî **dīdeye** miḥmān yeter maña

G. 42/2: Ay yüzūñden ayru gördüm **dīde-i** bī-h'ābumı / Gökyüzünde uymaz oldu her gice seyyāreler

G. 125/1: Leblerūñ yādı bile **dīdelerüm** ḳan doludur / Aḡlamaḳdan etegüm la'l ile mercān doludur

G. 189/4: Hālîş oldum tā ki men ḳan yaş aḥıtdum **dīdeden** / Yumayınca ḳan ilen olur mı merdüm yüzü pāk

G. 198/7: Dañla dirler **dīde-i** mü'min-liḳāyı Hāk görür / Bu Hātāyī hasteye rüz-ı vişālūñdür senūñ

G. 399/5: Ey Hātāyī dil-berūñ hūrşîd-i tābāndur meger / Kim baḥanda **dīdesi** pūr-āb gördüm men seni

G. 436/1: Tā ki düşdi göñlüme rüz-ı vişālūñ bir daḥı / **Dīdeler** naḳş eyledi naḳş-ı cemālūñ bir daḥı

K. 13/7: Muḥammed Bākır ol pākīze-gevher / Çerāḡ-ı **dīde-i** ehl-i şafādur

K. 18/18: Dīde-i bīnā içinde rüşen olmuş āşıkār / Lem'a-i nūr-ı ruḥuñ hūrşîd-i tābān yā 'Alī

M. 1/17: Be-ḥaḳḳ-ı enbiyā-yı nūr-ı **dīde** / Be-ḥaḳḳ-ı evliyā-yı ber-güzīde

dīde-girvān: Ağlayan göz.

G. 237/1: Tā ki gördüm men seni 'ālemde ḥayrān olmuşam / Nāle vü eḡḡān idermen **dīde-giryān** olmuşam

G. 390/1: Dil-berā hecrūñde kimdür **dīde-giryān** olmadı / Āteş-i 'ışḳuñda her dem baḡrı büryān olmadı

G. 434/1: Tā naḳş-ı ruḥuñ **dīde-i giryānuma** düşdi / Bir yanar oduñ sīne-i büryānuma düşdi

dil: Yürek, gönül, kalp; tasavvufta Allah'ın nazar ettiği mahal, ilahi kemâlin ve cemalin en güzel tecelli ettiği yer.

- G. 3/3: Gerçi gül-zâr-ı cemâlün gitdi qarşumdan menüm / **Dilde** mihr-i kâmetün serv-i revân kaldı maña
- G. 9/3: Dil teşne olsa vâdi-i hecründe gam yimen / Lal'ün zülâli çeşme-i zemzem durur maña
- G. 11/4: Tâ cemâlün muşhafın gördüm eyâ nür-i İlâh / Zîkr-i 'ışkuñ **dilde** dâyim vird-i Qur'andur maña
- G. 13/1: Cân u **dilni** koymışam yoluñda men ey dil-rubâ / Uyğuda görsem senün tek bir perî meh-veş likâ
- G. 15/3: Ey **dil** ü dîn siz çıkuñ evden ki dil-dârum gelür / Sen de ey cân durma kim biz virmişüz ruşat saña
- G. 15/1: Dost yolında helâl olsun **dilâ** gayret saña / Gayrdan bir zerre minnet çekmedün rahmet saña
- G. 23/6: Ey Hâtâyî zülfinün zencirine kayd itme **dil** / Dânedür hâli anuñ hem zülfidür dâmi maña
- G. 24/1: Dem-be-dem yüz miñ selâm olsun saña yâ Muştafâ / Cümle **dillerde** şafâ senden durur yâ Muştafâ
- G. 27/3: Genc imiş hüsnün senün vîrânesi gönlümdedir / Bu **dil-i** vîrânumuz ol gence olmuşdur harâb
- G. 43/5: Tâ Hâtâyî gördi ol hüsn-i cemâlün ey güneş / Gör nice 'âlem **dilinde** dâsitân olmuş durur
- G. 44/3: Düşdi hüsnün manzarına cân u **dil** hem gözlerüm / Çäre yoñ nâ-çâr olupdur n'eylesün bî-çâreler
- G. 51/4: Rüzgârum tîredür sensiz eyâ ârâm-ı dil / **Dil** niçük ârâm dutsun hâdden ötdi intizâr
- G. 56/1: Her zamân kim qarşuma ol dil-ber-i meh-rû gelür / Cânuma bir ot düşer bu **dilüme** yâ hû gelür
- G. 66/2: Şad u ferañ bolup **dil** ü cânım zebânuma / Ehlen ve hayr-mağdem ü şad merhabâ gelür
- G. 66/3: Bir büsesine cân ü **dil** ister bahâ şanem / Gerçi birine yüz dil ü cânım bahâ gelür
- G. 69/8: Ezelden anı sevdim cân ü **dilden** / Sağınmasun ki 'ışkum serserîdür
- G. 76/5: 'Ömr için gam çekme ey **dil** nüş kıl mâ'ü'l-hayât / Dil-berin şîrin lebinden âb-ı hayvân devridür
- G. 76/7: Mihnet-i dünyâdan ey **dil** fâriğ ol sürgil murâd / Hurrem ol gam çekmegil kim zıll-ı Sübhân devridür
- G. 83/3: Cefâ vü cevruñüzden incimez **dil** / Ki hüblar dâyimâ bed-hû gerekdür
- G. 84/1: Tâ ser-i küyunda bu gönlüm muķim olmuş durur / **Dil** maķâmı bâğ-ı cennât-ı na'im olmuş durur
- G. 87/5: Bu Hâtâyîñün **dilinde** 'ışk-ı dil-süzüñ senün / Oda beñzer kim hemîşe ol kebâb üstindedür
- G. 89/3: Bülbül oñıdı gülşen-i hüsnün şıfâtını / **Dil** gördi gül yüzüñi sözine cevâb oñur
- G. 90/5: Murâd için gelüpdür **dil** kapuña / 'İnâyet kıl ki ihsân menzilidir
- G. 104/2: Tâ ki hem-demdür gam-ı 'ışkuñ göñülde gam yimen / Çün hayâlünüñ senün **dil** sevgülü mihmân bilür
- G. 104/4: Çünki birdür 'âşıka kahr ile luţfuñ ma'nisi / **Dil** firâkuñı vişâl ü derdüñi dermân bilür
- G. 109/3: Huceste kâmetün gördüm senün ey server-i hüban / Belâdan **dil** halâş olmaz 'aceb himmetlü bâlâdur
- G. 112/4: Cismini terk itdi **dil** küyında dutmışdur maķâm / Kim ki cân terkin kıılır cânâneler küncindedür
- G. 114/1: Dil-berâ **dilde** senün mihr-i ruhuñ cân kimidir / Şerbet-i la'l-i lebün derdüme dermân kimidir
- G. 125/2: Ser-i küyünde ne gam nâle kılırsa **dil** ü cân / Yüzi gül gülşen ara bülbül-i hoş-h'ân doludur
- G. 128/5: Teşne-dildür bu Hâtâyî cân virüpdür la'lüne / Nice kim la'lün 'aseldür **dil** aña zenbûr olur
- G. 131/3: Esrimiş hün-ı **dilümden** şanemün hûni gözi / Ger sen inanmaz iseñ gör ki ne mestâne gelür
- G. 133/5: Her kişi almış gelür anuñ gamundan bir naşib / Bu Hâtâyî çeşm-i pür-hün **dil** kebâb almış gelür
- G. 136/1: Ez kıl ü kâl-i medrese hoşdur ki olsa dür / Ey **dil** hâzer kıl anda ki yoñdur saña kuşur
- G. 139/1: Şem'-i hüsnün çevresinde cân u **dil** pervânedür / Yanmayan ol şem'e qarşu bî-haber pervâ nedür
- G. 139/4: Dil-berün vaşlından ayru bu **dil-i** mehcûrumuz / Fikr ü endüh u firâk u derd ile hem-hânedür
- G. 156/3: Sen ki mün'imsin bugün hüsn-i cemâl ehline kim / Sâyil-i **dil** hâzretünden luţf u ihsân ârzular
- G. 158/1: Men-i bî-çäre **dili** 'ışkı anuñ yaħasıdır / Rüz-ı maħşerde menüm elüm anuñ yaħasıdır
- G. 159/1: Menüm bu gönlüm alan dil-berîdür / Sağınmagil kim andan **dil** berîdür
- G. 161/6: Ėâziler göñlünde iste Hakkı ey **dil** nişe kim / Ėâziler göñlündeki sırr-ı nihânî şâhdur
- G. 166/1: Hâl-i **dilümni** bendeden ol yâre söyleñüz / Heçr oñı bağrumı niçe bir yara söyleñüz
- G. 179/4: Firkatün odına yandı **dil** kebâb oldı kebâb / Kimse hâlumdan haberdâr olmadı hayf oldı hayf
- G. 185/3: Dil gamuñ şahrâsıda la'lünden ister kaţre su / Zulmet-i firkatda kaldum âb-ı hayvânım gerek
- G. 186/2: Vişâlünüñ bulan **diller** hayât-ı câvidân dapdı / Saçuñ zulmâtıñıñ içre lebündür âb-ı hayvân tek
- G. 188/6: Ey **dil** ol şeh katına dâyim git evşâfından ayt / Kim kuluñ her bir sözi sultâna hoş gelmek gerek
- G. 188/5: 'Âşıkam dîrsin **dilâ** şartı budur 'âşıklarun / Her ne kim cânâne kılsa câna hoş gelmek gerek
- G. 190/1: Ey ki 'ışkuñdan olupdur cân ü **dil** gamdan helâk / Sen ne mazhârsan cihânda ey cemâlî nür-ı pāk
- G. 199/6: Tâ ağ yüzünde çîn-i saçuñdur maķâm-ı **dil** / İklim-i Rûm u Çin ü Hıţâyduñ Hâtâyîñün
- G. 199/1: Cânâ gamuñda kısmi cefâdur Hâtâyîñün / Likin **dilinde** mihr ü vefâdur Hâtâyîñün
- G. 203/4: Dil ara 'âşıklıkum pinhân iken sen ey perî / Halk ara sen anı yüz dillerde destân eyledün
- G. 207/10: Diler **dil** uğru tek öpe yüzünden / Yine men korharam uyana çeşmün
- G. 209/2: Tâ hayâlünüñ senün def'-i melâl eyler göñül / Gitmesün **dilden** ki hoş hem-râz u sırdaşumdur ol
- G. 212/2: Gül gül oldı 'arızuñ şevkin görüben şem'-i **dil** / Düşse zülfün 'aksi şol gül yağlığ üste dâl dâl
- G. 214/1: Bu ezilmiş cân u **dilden** âh âh eksük degül / Gice gündüz muttaşıldur gâh gâh eksük degül
- G. 218/5: Her **dil** ki 'âşık oldı habîbüñ cemâline / Fikr ü taşavvur eylese mensûh olur hayâl
- G. 218/7: Bî-çäre **dil** Hâtâyî gedâ-yı şikesteden / Döndürmegil 'inâyetün ey şâh-ı pür-kemâl

G. 224/1: Dil saña hayrân olupdur tâ cemâlün görmişem / Tâ göz açup ol ruh-ı ferhunde-fâlün görmişem
G. 225/5: Dil müşevveşdür Hâfâyî ey sa'âdet kevkebi / Tâ senün ol tal'at-ı ferhunde-fâlün görmezem
G. 233/2: İşigünde dem-be-dem bârân degüldür su sepen / Çeşme-i **dilden** çıhan çeşm-i pür-âbumdur menüm
G. 236/2: Dil âhusına itmege peyveste ey perî / Kirpüklerün oğuna kaşuñı kemân direm
G. 240/3: Men-i **dil** teşne şahrâlarda dâym / Lebünî âb-ı hayvân tek dilerdüm
G. 246/2: Dil-i virânuma tâ geldi 'ışkuñ / Şanasın beyt-i ma'mûr oldı gönüm
G. 277/3: Dil yüzün gördi giriftâr oldı zülfün dâmina / Bülbül-i şûride tek zâr oldı eyyâmum menüm
G. 280/4: Munca miñnet çekdüm ey **dil** zulmet-i hicrân şebi / Ol mehün vaşlına yetdün bahtiyâr olmaz mısan
G. 282/5: Öyle şanma kim Hâfâyî mihr-i rüyün terk ide / Var iken **dilde** hayâlün özge mihmân istemen
G. 313/2: Ger senün hüsnün görüp âvâre bolmaz ey perî / 'Âşık-ı bî-çâre **dil** bî-hânümân olmuş neden
G. 319/4: Kutlu günler geldi 'ıyduñdur mübârek şûkr kim / Ellerünî hün-ı **dilden** çün hızâb itmekdesin
G. 345/3: Ey **dil** yüzünî hâk idegör yâr işigünde / Tâ dâmen-i dil-berden anuñ düşe toz üste
G. 355/10: Dil kuşına dâne-i hâl üste dâm itmiş saçuñ / Yâ Rab anı bend-i zindân itdigün ya'ni ki ne
G. 355/30: Her sütünüñ kaşr-ı bağ-ı **dilde** cân mıkdârını / Nisbet-i Hannân u Mennân itdigün ya'ni ki ne
G. 356/15: Çünkü **dilden** yoh durur meylün men-i dil-hasteye / Merhabâ ehlen ve sehlâ kıldıguñ ya'ni ki ne
G. 370/2: Diyerler oldı **dili** Leyli zülfine Mecnûn / Deminde ol dañı bir bî-karâr imiş maña ne
G. 375/3: La'l-i lebün şarâbını bir kez dadupdur ol / Derd-i **diline** bil ki şifâdur Hâfâyîye
G. 377/6: Beş gün özünî hoş gör çün dünye bekâsızdur / Ger 'ârifiseñ ey **dil** şûkr eyle ve eyyâma
G. 379/4: Aytum ey **dil** dâm-ı zülfünden hâzer kıl dil-berün / Hâzır ol gel kuş kimi olma esîr [bir] daneye
G. 384/8: Vaşl ilen şâd eyle kurtar dürlü ğamlardan meni / Derd-i hicrânüñ çeken key bu **dil-i** efgâr ola
G. 392/4: Dâma şaldı cân kuşın şad-pâre kıldı **dilleri** / Tâ kamer yüzinde ol zülfün perîşân eyledi
G. 397/4: Ey **dil** tabîbe sorma 'ilâcın bu derdümün / Dünyâ hakîmi bilmeye 'ışkun devâsını
G. 409/1: Tâ seni gördüm nigârâ **dil** maña yâr olmadı / Gerçi yâr oldı velîkin yâr-ı ğam-h'âr olmadı
K. 16/14: İmâm Şâh Haydar oğluna **dil** ü cândan rızâ virgil / İmâm Ca'fer-i Şâdık'dan imâm Mûşâ Rızâ geldi
K. 19/5: Şâf olupdur kalbümüz her mezheb-i nâ-pâkdan / Kim mevâlî-mezhebüz **dilden** İmâm-ı Ca'ferî
Mus. 1/47: Diline şafâ-yı nüzûl eyleyen / Hâsûdî zalûmen cehûl eyleyen

dil-ârâ: Gönü süsleyen güzel, sevgili.

G. 3/2: Tâ ki sen gitdün yanumdan ey **dil-ârâmum** menüm / Hâlet-i vaşluñ gönüldede pâsbân kaldı maña
G. 75/1: Bu şurâhî bir **dil-ârâm** u perî nisbetlûdür / Şekli bir mahbûb-ı şûhuñ peykere nisbetlûdür
G. 90/2: Ayağün basdığı yir ey **dil-ârâm** / Bu mûr için Süleymân menzildür
G. 109/1: Te'âlâ şânuhü ekber bu ne hüsn-i **dil-ârâdur** / Cemâlün hüriden yigrek boyuñ tûbiden a'lâdur
G. 232/2: Tâ ki senden ayru düşdüm ey **dil-ârâmum** menüm / Dem-be-dem der-nâle vü efgân u feryâd olmuşam
G. 243/1: Men seni cândan severem ey **dil-ârâmum** menüm / Şol sebebden zâr ü giryân geçdi eyyâmum menüm
G. 329/2: Vişâlün hâsretinden ey **dil-ârâm** / Gözümde nesne gezmez nemden ayru
G. 331/6: Asıldum 'ankebût tek ey **dil-ârâm** / Mu'anber tûrra-i tarrâra karşı

dil-ber, dil-berâ: Gönü alıp götüren, gönü kendine çeken güzel, dil-berâ ey güzel.

G. 1/3: Âteş-i 'ışkuñda ey hün-h'âre gözlü **dil-berüm** / Öyle yanmışdur bu bağrum yoh durur dermân aña
G. 1/4: Gül yañağün **dil-berâ** bes tâze terdür her zamân / Kanlu yaşumdan töker her dem gözüm bârân aña
G. 2/1: Gitdi ol **dil-ber** besî derd ü belâ kaldı maña / Nî belâ belkim yüküş cevri ü cefâ kaldı maña
G. 2/5: Ey Hâfâyî zülfî tek arındı yüzden zengibâr / **Dil-ber-i** Çîn ü Hoten hûb-ı Hıfây kaldı maña
G. 4/5: Dil-berün gitdi Hâfâyî sen nidersin dünyeyi / Çünkü cân gitdi bu ten yâ Rab niye kaldı maña
G. 7/1: Dil-berâ ol ay yüzün hürşid-i tâbândur maña / Bâğçañ içinde ağan su âb-ı hayvândur maña
G. 8/1: Hâk-i pâyuñ **dil-berâ** bir tâc-ı devletdür maña / Pes yüzün görmek senün baht u sa'âdetdür maña
G. 11/1: Dil-berâ 'ışkuñ tenümde sevgülü cândur maña / Pertev-i mihr-i ruhuñ hürşid-i tâbândur maña
G. 27/7: Gird-i kuyından öterken **dil-berün** gördi rakîb / Başumı ağrıtdı ğavğadan seg-i hâzır-cevâb
G. 31/2: Sordılar menden ki niçün bî-dil olduñ men didüm / Ol sebebden bî-dil oldum **dil-ber** ü dil-dâr mest
G. 32/5: Şol **dil-ber-i** hüceste-liķânüñ yolında kim / Şaldı Hâfâyî cânını bâzâra 'âķibet
G. 34/1: Dil-berâ derdümde dermân senden özge kimse yoh / Hem dañı gönümde imân senden özge kimse yoh
G. 37/5: Ey Hâfâyî **dil-berün** çün kim cefâ eyler saña / Bî-vefâ 'âlemde böyle zindeğanlığdan ne sūd
G. 46/1: Dil-berâ sencileyin bi'llâh ki yârum yoh durur / Bir zamân sensiz menüm şabr u karârüm yoh durur
G. 56/1: Her zamân kim karşıma ol **dil-ber-i** meh-rû gelür / Cânuma bir ot düşer bu dilümde yâ hû gelür
G. 56/2: Sînemî karşı dutaram kuyına ol **dil-berün** / Sağınuram dem-be-dem Veys-i Kârenden bû gelür
G. 56/3: Hâsretinden **dil-berün** düşdüm Serendîb kühına / 'Âşık-ı dil-hasteni her dem sorar âhû gelür
G. 56/4: Cânımı kurbân kılardum yolına ol **dil-berün** / Ol zamâne kim diyeler ol büt-i meh-rû gelür
G. 58/10: Başuñ top idegör **dil-ber** yolında / Çalınsun top ile çevgân anuñdur
G. 64/1: **Dil-berâ** hüsnünüñ şânî 'âfitâb itmiş durur / Bilmezem niçün gözümde der-hicâb itmiş durur

- G. 67/3: **Dil-berüm** cām-ı şarāb içmiş iştirdim nuql için / ‘Āşık-ı dil-ḥaste bağrından kebāb almış gider
- G. 68/2: Hüsniñi yād eylesem ey serv boylu **dil-berüm** / Fırkatūñden çeşme tek aḥar gözümde yaşlar
- G. 69/9: Baḥup ḥayrān olur ḥüsniñe ‘ālem / Ḥaṭāyī ḥastenūñ ol **dil-beridür**
- G. 72/7: Ḥaṭāyī **dil-beriñdür** ḥür-ı rızvān / İşıgi cennetü’l-me’vāya beñzer
- G. 74/1: **Dil-berā** cānumda derdūñ bir devā nisbetlūdür / Her cefā gelse maña senden vefā nisbetlūdür
- G. 76/4: ‘Āşıkā mihr etdi **dil-ber** kalmadı devr-i rakīb / Küfr aralığdan arındı şimdi imān devridür
- G. 76/5: ‘Ömr için ğam çekme ey dil nūş kıl mā’ü’l-ḥayāt / **Dil-berin** şirīn lebinden āb-ı ḥayvān devridür
- G. 77/2: Nice ğavvāş olmayam yaşumda kim ol **dil-berūñ** / Lebleri la’l-i Bedaḥşān dişleri dūr-dānedür
- G. 81/1: ‘İşkuñ ey **dil-ber** gönül tahtında şāh olmuş durur / Şüretūñ cān mülkine ḥürşid ü māh olmuş durur
- G. 82/1: Dil-berā hecrūñ yarasına lebūñ merhem düşer / Ol dişūñ incüsü tek deryāda bir dūr kem düşer
- G. 82/2: Men senūñlen **dil-berā** bir ‘ahd ü peymān eylesem / Müdde’ilerñüñ içine dem-be-dem mātem düşer
- G. 91/2: Āferīn ol gül yañağlı **dil-ber-i** ra’nāya kim / Ḥüsñ bağında boyı serv-i revān itmiş durur
- G. 91/3: Zerre midür bilmezem yāḥūd dehānı **dil-berūñ** / Şun’ ilen bir mū mıdır yāḥūd miyān itmiş durur
- G. 92/1: **Dil-berā** bu derdüme dermān iderseñ vaḳtidür / Men fakīr üftādeye iḥsān iderseñ vaḳtidür
- G. 93/1: **Dil-berā** ğam-gīn gönülñi şād kılsañ vaḳtidür / Bu yıhılmış gönülñi ābād kılsañ vaḳtidür
- G. 95/2: **Dil-berüm** yārum ‘azizüm ğam-güsārum münisüm / Cān-şikārum sevgü yārum cānumuñ cānānıdır
- G. 104/1: Bu menüm cismümdeki zaḥmetlerimni cān bilür / Maña hicrān n’itdügün ol **dil-ber-i** cānān bilür
- G. 108/2: Her seher ki ‘ālem ü āfākı pür-nūr eyleyen / Gün degül ey **dil-berüm** ol ḥüsñ-i dīdāruñ durur
- G. 111/3: Nice ser-ḥoş olmasun devrinden anuñ **dil-berüm** / Nergis-i mestāneñüz kim su kimi ḫanum içer
- G. 114/1: **Dil-berā** dilde senūñ mihr-i ruḥuñ cān kimidür / Şerbet-i la’l-i lebūñ derdüme dermān kimidür
- G. 115/1: Bu şurāḥī fi’l-meşel bir **dil-ber-i** cānān durur / Rāḥ-ı ruḥ-efzā anuñ içinde nāzūk cān durur
- G. 116/4: Yüz gösterüben ‘āleme niçün açarsın vechūñi / **Dil-ber** yüzi fitne degül sen ey gül-i ḥamrā nedür
- G. 116/5: Ol **dil-berūñ** ruḥ-sārına virdi Ḥaṭāyī gönülñi / Āḥ ile tāb oldı işüm ol şem’a yā pervānedür
- G. 128/1: Pertev-i ḥüsniñden ey **dil-ber** cihān pür-nūr olur / Bī-nevādur kim vişālūñden ḥabībūñ dūr olur
- G. 122/1: **Dil-berā** ‘ışkuñ senūñ cismümde cānum cānıdır / Vaşl-ı ruḥ-sāruñ ḥayālī gönülümñ miḥmānıdır
- G. 123/1: **Dil-berā** ‘ışk-ı ruḥuñ dāyım bu cān üstindedür / Bir güle nisbetdür ol kim gül-sitān üstindedür
- G. 123/3: ‘İşkuña şayd olalı her dem bu cānum kaşına / Kaş u gözūñ **dil-berā** tūr ü kemān üstindedür
- G. 132/1: **Dil-berā** mihrūñ ezelden sıdık ile cānumda var / Andan özge kimse yoḥdur kim bilür Perverdigār
- G. 133/2: ‘Āşık-ı dil-ḥasteden def’-i sudā’ itmek diler / Süñbülinden **dil-berūñ** bū-yı gül-āb almış gelür
- G. 134/4: Ey gönül katlan vişālūñ ister iseñ dāyımā / Her cefālar kim saña şol **dil-ber-i** ṭannāz ider
- G. 135/3: Kaşuñ yayını kurmuşsın bize ez-ġamze her sâ’at / Eyā **dil-ber** anuñ sehmi yakīn kim cāna düşmişdür
- G. 137/2: Sīnemūñ süzından ey **dil-ber** yanar ‘arş ile ferş / Ağlaram bülbül kimi bī-vaşl-ı gül-zār uşta gör
- G. 139/4: **Dil-berūñ** vaşlından ayru bu dil-i meḥcūrumuz / Fıkr ü endüh u firāk u derd ile hem-ḥānedür
- G. 140/2: Cāna cān itdüm yakīn öyle ezelden Ḥaḳ bilür / Cānumuñ cānı menüm şol **dil-ber-i** cānānedür
- G. 157/2: Ol **dil-berūñ** ki şüreti envār-ı zāt imiş / Bir kimsedür ki ḥüsñ ile ḥayru’l-enāmıdır
- G. 159/1: Menüm bu gönülüm alan **dil-beridür** / Sağınmagil kim andan dil beridür
- G. 160/1: **Dil-berā** mihr-i cemālūñ tende cān küncindedür / Diysi olmaz tendedür ruḥ-ı revān küncindedür
- G. 163/1: **Dil-berā** şemsü’ḍ-ḍuḥādur āyet-i ruḥ-sāruñuz / Āyet-i Tāḥā vü Yāsīn şüret-i dīdāruñuz
- G. 166/4: Çoḥ miḥnet ü cefāsını çekdüm vefā ḥanı / Ğam ḥadden ötdi **dil-ber-i** ğam-ḥāre söyleñüz
- G. 165/1: Ḥasretūñden **dil-berā** kaldı dü çeşmüm ḥābsız / Öyle yulduzlar olur her gice gökde ḥābsız
- G. 168/7: Ey Ḥaṭāyī ‘ıyd-ı ekberdür cemālī **dil-berūñ** / Biz bu ‘ıyd-ı ekbere ḫurbāna gelmişlerdenüz
- G. 173/1: ‘Aceb **dil-ber** bugün ḥandān oturmuş / Yañağı güline reyḥān oturmuş
- G. 181/4: Ne kim senden gelür ḥoşdur velikin / Eyā **dil-ber** maña çoḥ dutmagıl daḳ
- G. 184/1: Fırkatūñ çekdüm nigārā vaşl-ı ruḥ-sāruñ gerek / Ḥaste-ḥālem **dil-berā** la’l-i şeker-bāruñ gerek
- G. 184/4: Murğ-ı bağ-ı ‘ışk iseñ ebsem oturma cān kuşu / **Dil-berūñ** kūyında dāyım nāle-i zāruñ gerek
- G. 185/4: Ey felek kılduñ meni **dil-berden** ayru ke’l-‘adem / Men hevāda zerreyem ḥürşid-i tābānum gerek
- G. 186/4: ‘Aceb mi olsa ey **dil-ber** vücūdum ‘ışkuña maḥkūm / Oturmuş ḥükm ider dāyım gönül tahtında sultān tek
- G. 197/1: **Dil-berā** māhum menüm feruḥ cemālūñdür senūñ / Gün daḥı şol ṭal’at-ı ferḥunde-fālūñdur senūñ
- G. 197/4: Munca demdür **dil-berūñ** gördūñ vişālīn ey rakīb / Çün kemāle yetmedūñ imdi zevālūñdür senūñ
- G. 198/3: **Dil-berūñ** vaşl-ı kemālīn çoḥ görüpsen ey rakīb / Ey kemāle yetmemiş şimdi zevālūñdür senūñ
- G. 205/2: Götürdūñ perde yüzūñden bi-ḥamdi’llāḥ ki ey **dil-ber** / Seni gördi ḥacāletden ḳaraldı yüzi şeyṭānuñ
- G. 211/5: **Dil-ber** aydur ey Ḥaṭāyī miḥnetümde çekme ğam / Kim durur ‘ışkumda ol zār u dil-efḡarum degül
- G. 212/4: Nā-tüvān gönülüm düşer yağlıg mişāl elden ele / Tā meger la’l-i lebūñden tapa ey **dil-ber** vişāl
- G. 214/5: Çün Ḥaṭāyī gönülñi virmez vefāsız **dil-bere** / Kul olana sıdık ile kim pādīşāḥ eksük degül
- G. 214/2: Başa çizginsem velikin ğam degüldür **dil-berüm** / Ol sa’adet ehlidür andan külāḥ eksük degül
- G. 216/6: Ol zamān kim **dil-berüm** bustāna girdi seyr için / Ḳāmetinden oldı her serv-i ḥırāmān münfa’il
- G. 219/5: Bu Ḥaṭāyī and içer ey **dil-ber-i** şirīn-zebān / Āb-ı ḥayvān olmaya la’lūñ şarābından zülāl
- G. 221/1: **Dil-berā** yüzūñi görsem māḥ-ı tābānum direm / Boyuñı görgeç budur serv-i ḥırāmānum direm

- G. 222/1: **Dil-berā** hüsni-i ruhuñ gül-zār-ı cennet bilmişem / Her ne kim zaḥmet görürsem 'ayn-ı raḥmet bilmişem
- G. 227/2: **Dil-berüñ** vaşlından ayru istemen her şubḥ u şām / Yüzi şubḥumdur velîkin zülfi şāmumdur menüm
- G. 233/5: Aytđum ey **dil-ber** Ḥaṭāyîye cefālar kılma çoḥ / Dedi ki ğam çekmegil nāz u 'itābumdur menüm
- G. 235/5: Didi Ḥaṭāyî **dil-bere** luṭfuñ nedür maña / Didi yüzümde 'aşıkā miñ gül-sitān virem
- G. 238/1: Tā ki düşdüm **dil-berā** 'ışkuñda ḥayrān olmışam / Rüz u şeb āḥ eylerem hem çeşmi giryān olmışam
- G. 238/2: **Dil-berā** tā gül yañaġuñ görmişem gülşende men / Dem-be-dem destān ilen murġ-ı gül-istān olmışam
- G. 239/1: **Dil-berā** men senden ayru kūḥ iken kāḥ olmışam / Hem-nişin-i mātemem hicrāna hem-rāḥ olmışam
- G. 241/3: Her vefāsız **dil-bere** virmen gönül ey dil-rubā / Bir senüñ tek dil-beri yār-ı vefādār isterem
- G. 242/1: Senüñ tek **dil-ber-i** cānāna yetdüm / Zi-hicrān ölmüş iken cāna yetdüm
- G. 247/1: **Dil-berā** tā kim vişālūñ gitdi yanumdan menüm / Dürlü miḥnetler geçer her laḥza cānumdan menüm
- G. 249/1: Tā ki gördüm men cemālūñ ey peri-veş **dil-berüm** / Manzar-ı hūrşid tek yaş ile doldı gözlerüm
- G. 249/4: Şerbet-i hecrūñle kılma **dil-berā** ağzumñı telḥ / Tüṭiyem la'lūñ durur ḳand u nebāt u şekkerüm
- G. 250/5: Didüm ey **dil-ber** Ḥaṭāyî kim durur kūyuñda zār / Didi bir ḥayrān u vālîḥ nā-tüvānumdur menüm
- G. 254/2: Dil-berüñ ağzı şadefdür didiler hey **dil-berā** / Dişleri dürdānedür dürdāneye göndermişem
- G. 260/2: Sevmişem bir lāle-ruḥ bir cādu gözlü **dil-beri** / Hoḳḳa-i mercān tek ağzı ḥaṭṭ ü ḥālî sevmişem
- G. 267/2: Bî-devā derdümni men 'arz eyledüm **dil-ber** didi / Olma ğam-gin kim saña la'l-i lebüm emdür menüm
- G. 267/5: Ḥaḳ bilür kim hüsni içinde bu Ḥaṭāyî **dil-beri** / Cümle hüblar arada 'ālemde görkemdür menüm
- G. 268/1: Āḥ kim ol **dil-ber** ü dil-dārı gitdüm görmedüm / Gördüm ağyārı velîkin yārı gitdüm görmedüm
- G. 269/6: Bu Ḥaṭāyî dir meni dīvānalık efkār ider / Her zamān ol **dil-ber-i** çeşm-i siyāḥı görmişem
- G. 271/7: Ḥaṭāyî cümle hüblardan ḥabībā / Senüñ tek **dil-beri** buldum muḳaddem
- G. 276/1: N'ola ey **dil-ber** eger sen cānum olsayduñ menüm / Ğam yimezdüm dünyede cānānum olsayduñ menüm
- G. 279/1: Gel ey **dil-ber** tenümde cān olupsan / Ne cānam belki hem cānān olupsan
- G. 281/1: Dil-berā derd-i firāḳuñ koymadı cismümde cān / Anca aḥdı ḳanlu yaşum ḳalmadı baġrumda ḳan
- G. 283/7: Kapuña geldi gedā tek bu Ḥaṭāyî **dil-berā** / Sen aña kıl ey şanem bir luṭf u iḥsān yeñiden
- G. 284/6: Aytđum ey **dil-ber** dimişdüñ gösterem şem-i ruḥum / Dir ḳabül itmen anı pervāne gelsün yeñiden
- G. 286/1: Senden özge **dil-berā** ḥiç kim maña yār olmasun / Cevr-i 'ışkuñdan menüm tek kimse bîmār olmasun
- G. 287/1: Çıḳmaz ey **dil-ber** senüñ ḥayl-i ḥayālūñ yāddan / Gönümün şehrinı yıldı 'ışkuñuz bünyāddan
- G. 289/4: Tıfl iken **dil-ber** diler kim ref' ide yüzden niḳāb / Zerreni gör kim olur hūrşid-i tābān şimdiden
- G. 290/1: **Dil-berā** gözden cemālūñ bir nefes dūr olmasun / Yaşlu çeşmümde yüzüñden ayru ḥiç nūr olmasun
- G. 290/4: Tā ki senden ayru düşdüm görmedüm şabr u ḳarār / Hiç 'aşık **dil-berinden** zār u meḥcūr olmasun
- G. 294/1: Ey ki ḥayrāndur gönül sen **dil-ber-i** dil-dār için / Ḳāmeti serv-i revān u ruḥları gül-zār için
- G. 312/5: Ger maña 'arz-ı cemāl olmazsa **dil-berden** naşib / Durmazam bir laḥza ḥiç firdevs-i a'lāsında men
- G. 318/5: Ey Ḥaṭāyî **dil-berüñ** şānında şirīn sözlerüñ / Āyet ü bürḥān u te'vīl-i rivāyetdür bugün
- G. 320/1: Dil-berā sensiz çeker cānum cefā bilmez misin / Ḳalmışam kūy-ı ğamuñda mübtelā bilmez misin
- G. 328/1: Dil-berā gördüm yüzüñ ḥayrānam ol demden berü / Göz yaşında ḳan ilen ġaltānam ol demden berü
- G. 399/5: Ey Ḥaṭāyî **dil-berüñ** hūrşid-i tābāndur meger / Kim baḥanda dīdesi pūr-āb gördüm men seni
- G. 342/1: Derd-i 'ışkuñ **dil-berā** tā geldi bu cān üstine / Şanasın kim geldi 'İsā cism-i bî-cān üstine
- G. 345/3: Ey dil yüzüñi ḥāḳ idegör yār işigünde / Tā dāmen-i **dil-berden** anuñ düşe toz üste
- G. 347/5: Bu Ḥaṭāyî çeşmi yolında anuñ topraġ olur / Tā ayaġın başa ol **dil-ber** bu topraġ üstine
- G. 348/5: Menzil-i raḥmānilerdür āsitānı **dil-berüñ** / Gitgil ey şeyṭān raḳīb āheng-i dergāḥ eyleme
- G. 356/2: Sākin olmaġ Ka'be-i kūyında yegdür **dil-berüñ** / Her gerekmez yire pervā kıldıġuñ ya'ni ki ne
- G. 376/1: Aytđum ey **dil-ber** ḥayālūñ āşinādur gönlüme / Her ne kim senden gelür şıdḳ u şafādur gönlüme
- G. 379/4: Aytđum ey dil dām-ı zülfünden ḥazer kıl **dil-berüñ** / Hāzır ol gel ḳuş kimi olma esir [bir] daneye
- G. 384/3: Sen teki 'ālemde olmaz ger olursa **dil-berā** / Bu gözi cādū-şifāt hem ḳaşları mekkār ola
- G. 384/4: Derd ü ğam geldükçe senden şād olurmen **dil-berā** / Göreyüm añlar menüm gönümde ber-hürdār ola
- G. 387/1: **Dil-berā** 'ışkuñı tende saḥlaram cānum kimi / İsterem mihrüñi cān taḥtında sultānum kimi
- G. 390/1: **Dil-berā** hecrūñde kimdür dīde-giryān olmadı / Āteş-i 'ışkuñda her dem baġrı büryān olmadı
- G. 391/1: **Dil-berā** gül görmedüm gülşende ruḥ-sāruñ kimi / Mihr ü māḥ olmaz felek yüzinde dīdāruñ kimi
- G. 395/1: **Dil-berā** 'ışkuñda men tek kimse meşhūr olmadı / Yā senüñ tek hüsniñe ḥiç kimse maġrūr olmadı
- G. 395/4: Nūr-ı 'ışkuñ **dil-berā** gönlüme tā kim düşmedi / Zülmet-i gönüm evi 'ālemde pūr-nūr olmadı
- G. 398/5: Ey Ḥaṭāyî gerçi hüblar çoḥ durur 'ālemde lîk / Olmaya bir **dil-ber** ol şüh-ı sitem-kārum kimi
- G. 400/1: Ey melek şüretlü insān ey güneş yüzlü perî / Görmedi 'ālemde merdüm bir senüñ tek **dil-beri**
- G. 400/4: Oldı şahrāda yirüm insān içinden dūr olup / Tā ki gördi gözlerüm sen āḥü gözlü **dil-beri**
- G. 402/1: Bu şurāḥi **dil-ber-i** ra'nā kimidür ḳāmeti / Rūḥ tek her kim ki rāḥın iḳer artar rāḥatı
- G. 405/1: Hiç senüñ tek görmedüm bir **dil-ber-i** hūrî perî / Serv boylu lāle yüzlü ġonce-leb meh-peykeri
- G. 405/2: Tā seni gördi gözüm oldum özümde bî-ḥaber / Ḥanda gördi gözlerüm bilmen senüñ tek **dil-beri**
- G. 405/4: Merḥabā ey **dil-ber-i** Şirāz u şüh-ı mülk-i Çin / Söyledi her kim seni gördüyse Allāḥ ekberi
- G. 405/5: Ḳaşlaruñ ḳanumñı tökdi su kimi öttüñ revān / Ḥancaru gidersen ey hūn-ḥ'āre **dil-ber** ḥançeri

G. 407/3: Tā yaratdı yir ilen gökni te‘āla şānuhū / Görmedi hīç kimse sen tek **dil-ber-i** meh-peykeri
G. 411/1: Menüm gönlüm alan **dil-ber** degül mi / Lebi mercān dişi gevher degül mi
G. 427/3: Kim ki ‘āşık olmadı aḥvāl-i ‘āşkı bilmedi / **Dil-berüñ** şîrîn lebinden āb-ı ḥayvān ağladı
G. 428/5: **Dil-ber** eydür ey Ḥaṭāyī bir daḥı sevdüñ meger / Ḥaḥ bilür kim senden özge sevmedüm sevmen daḥı
G. 428/2: Her kimüñ bir āhu gözöl **dil-beri** seyrāndadır / Göz daḥı ceyrandan özge sevmedüm sevmen daḥı
G. 433/6: **Dil-berüñ** luṭfı menümlen çoḥ idi ḡāyetde kim / Bilmezem yā Rab neden ol mihrini az eyledi
Kıt'a 1/2: Dün benefşe seyr idegördüm nihānī geşt ider / **Dil-berüm** egnine giymiş bir ḡabā-yı süseni

dil-i bīmār: Hasta gönül.

G. 271/4: Firāḡuñdur **dil-i bīmāra** nāfi‘ / Vişālūñdür devāsız derde merhem

dil-cū: Gönül arayan, gönül çeken.

G. 127/5: Bu Ḥaṭāyī cū kenārında ne baḥsun serve kim / Ḳadd-ı **dil-cūyı** anuñ serv-i revāndan yaḥşıdır

dil-dār: Birinin gönlüne malik olan maşuka güzel, sevgili.

G. 13/5: Özge ‘āşıklar egerçi dil virür **dil-dārına** / Bu Ḥaṭāyī ḥaste gör yoluñda kıldı cān fedā
G. 15/5: Ey Ḥaṭāyī sen şehīd-i ḡamze-i **dil-dārın** / Ḥaşrde reşk aparur yitmiş iki millet saña
G. 15/3: Ey dil ü dīn siz çıkuñ evden ki **dil-dārım** gelür / Sen de ey cān durma kim biz virmişüz ruḥşat saña
G. 31/2: Sordılar menden ki niçün bī-dil olduñ men didüm / Ol sebebden bī-dil oldum dil-ber ü **dil-dār** mest
G. 113/1: Ey şabā bu ‘āşık-ı dil-ḥasteden **dil-dāra** var / Bülbül-i zāruñ dilinden gülşen ü gül-zāra var
G. 137/1: Yandum ‘ışkuñdan eyā gül-yüzlü **dil-dār** uşta gör / Sensiziñ ‘ālemde gezmek oldı düşvār uşta gör
G. 146/1: ‘Āşık oldur kim sözi cān u dil ile yār bir / Bir durur ‘āşık ezelden sevgülü **dil-dār** bir
G. 191/1: Yazmışam bu ruḡ‘anı ol yāra göndermek gerek / Rāz-ı aḥvālüm menüm **dil-dāra** göndermek gerek
G. 248/1: Gice gündüz istegüm **dil-dār-ı** yārum bulmuşam / Cān u dil ḡurtuldu ḡamdan ḡam-güsārum bulmuşam
G. 268/1: Āh kim ol dil-ber ü **dil-dārı** gitdüm görmedüm / Gördüm aḡyārı velikin yārı gitdüm görmedüm
G. 292/1: ‘Āşık-ı dil-ḥaste gör **dil-dāra** döndermiş yüzün / ‘Ālemi tarḥ eylemiş sen yāra döndermiş yüzün
G. 294/1: Ey ki ḥayrāndur gönül sen dil-ber-i **dil-dār** içün / Ḳāmeti serv-i revān u ruḥları gül-zār içün
G. 301/1: Men saña dāyım çü yāram sen maña aḡyārsın / Menden özge cümle-i ‘uşşāka sen **dil-dārın**
G. 332/1: Yüzüm sürüp varuram yāra karşı / Ḥabīb ü mūnis ü **dil-dāra** karşı
G. 351/1: Yāra yār olmaḡ dilersen ḡayrısın yār isteme / Cān ü dilden geçmemişsen yūri **dil-dār** isteme
G. 392/5: Āferīn ol dil-rubā-yı nāzenīn **dil-dāra** kim / Bu Ḥaṭāyīye vişālin luṭf u iḥsān eyledi
G. 429/4: Sevüpdür sīm-i dünyāyı koyupdur vaşl-ı **dil-dārı** / Ḥaḡan kim doḡru söz disem olur ḥışm ile ner şūfi

dil evi: Gönül evi, kalp.

G. 290/2: Tā ki ‘ışkuñlan senüñ ma‘mūr olupdur **dil evi** / ‘İşkuñ ol vīrāneden bir laḡza ma‘zūr olmasun

dil-efḡār: Gönlü yaralı aşık.

G. 211/5: Dil-ber aydur ey Ḥaṭāyī miḥnetümden çekme ḡam / Kim durur ‘ışkumda ol zār u **dil-efḡarım** degül

dil-ferah: Gönül rahatlığı.

G. 248/4: Baḡt-yāram baḡt elinden şādmānam **dil-ferah** / Çün menüm cān u gönülden iḥtiyārum bulmuşam

dil-fiḡār: Gönlü yaralı aşık.

G. 51/6: Bī-ḡarār oldum saçuñ tek ruḥlarıñdan ayru men / Men niçük ārām idem sensiz ki oldum **dil-fiḡār**

G. 51/7: Dil-fiḡār oldı Ḥaṭāyī firḡatūñden rüz u şeb / Rüz u şeb vaşluñ ḡayālī gözde ḡaldı yādigār

dil-h‘āh: Gönül isteḡi, gönül dileḡi.

G. 58/4: Sa‘ādet burcınūñ **dil-h‘āhı**dur ol / Yir ile gök ile Keyvān anuñdur

G. 151/5: Her kimüñ ‘ālemde bir **dil-h‘āhı** vardır dostdan / Zāhidüñ ārzūsı cennet ‘āşikuñ dīdārdur

G. 211/2: Men saña bir bendeyem ey yār-ı **dil-h‘āhum** menüm / Bi‘llāh iḡrārım durur bu sözler inkārım degül

dil-ḥaste: Gönlü hasta, hasta gönüllü, üzgün ve kederli aşık.

G. 45/2: Nice kim cevri ü cefā kılsañ men-i **dil-ḥasteye** / Eylemen andan şikāyet kim vefā-dārım durur

G. 56/3: Ḥasretinden dil-berüñ düşdüm Serendīb kūhına / ‘Āşık-ı **dil-ḥasteni** her dem sorar āhū gelür

G. 67/3: Dil-berüm cām-ı şarāb içmiş iştidim nuḡl içün / ‘Āşık-ı **dil-ḥaste** baḡrından kebāb almış gider

G. 113/1: Ey şabā bu ‘āşık-ı **dil-ḥasteden** dil-dāra var / Bülbül-i zāruñ dilinden gülşen ü gül-zāra var

G. 133/2: ‘Āşık-ı **dil-ḥasteden** def‘-i şudā‘ itmek diler / Sünbülinden dil-berüñ bū-yı gül-āb almış gelür

G. 137/3: Lāle tek beñzüm saralmışdur firāḡuñdan senüñ / Olmuşam **dil-ḥaste** vü mecruh u bīmār uşta gör

G. 254/6: Yandurur gör dem-be-dem 'ışık od ilen **dil-ḥasteni** / Nūr-ı vāhiddür bugün pervāneye göndermişem
G. 356/15: Çünkü dilden yoḥ durur meylün men-i **dil-ḥasteye** / Merḥabā ehlen ve sehlā kıldıḡuñ ya'ni ki ne
G. 414/3: Murḡ-ı dil gāhī ruḥuñ geh 'arızuñ mesken dutar / Bülbül-i **dil-ḥaste** birdür n'eylesün gül-zār iki

dil-rübā: Gönül alan, gönül kapan; sevgili.

G. 13/1: Cān u dilni qoymışam yoluñda men ey **dil-rubā** / Uyḡuda görsem senün tek bir perī meh-veş liḡā
G. 45/1: Gönlümi alan menüm ol **dil-rubā** yārum durur / Gerçi gönümni alur ammā ki ḡam-ḡārum durur
G. 46/3: Arılıḡ bi'llāh severmen men seni ey **dil-rubā** / Tā tamāmı sevmişem būs u kenārum yoḥ durur
G. 71/1: Bizüm ol **dil-rubā** cānānemizdür / Meger ol cān degül cānā nemizdür
G. 177/2: Gülşen-i meclisde bir şūḡ-ı peridür **dil-rubā** / Şanasın bir lāledür baḡrında anuñ dürlü dāḡ
G. 188/9: Ey Ḥaṭāyī şī' rūñi ol yār ister diñleye / **Dil-rubālar** ḡuşına dūr-dāne ḡoş gelmek gerek
G. 241/3: Her vefāsız dil-bere virmen gönül ey **dil-rubā** / Bir senün tek dil-beri yār-ı vefādār isterem
G. 267/1: Dil-rubānuñ fırkatüñden gözlerüm nemdür menüm / Gice gündüz aḡlaram hiç bilmezem nemdür menüm
G. 294/4: Ey gönül ol **dil-rubānuñ** miñnetinden incime / Kimse kim gül ister ol kayırmaz illā ḡār içün
G. 347/4: Şol ḡaṭ u ḡālün kenārında ruḥuñ ey **dil-rubā** / Ol güle beñzer ki düşmiş taze yapraḡ üstine
G. 355/20: Leşker-i 'ışkun gönül çek üstüme ey **dil-rubā** / Ḥāne-i gönümni talan itdiḡuñ ya'ni ki ne
G. 386/3: Meni zinhār sen bir ḡayrı bilme / Hemān ol **dil-rubāyam** geldüm imdi
G. 392/2: Tā ki kıldı bir nazar ol **dil-rubā** yārum menüm / Nice 'uşşāk ehlini ser-mest ü ḡayrān eyledi
G. 392/5: Āferin ol **dil-rubā-yı** nāzenin dil-dāra kim / Bu Ḥaṭāyīye vişālin luṭf u iḡsān eyledi
G. 397/1: Ol **dil-rubā** ki tende çekermen cefāsını / Virmen cihāña şemmece zülfi bahāsını

dil-i şeydā: Deli, çılgın gönül.

G. 85/2: Ey gönül 'aḡl ehli iseñ sevmi ḡūblar yüzini / Ḥūbların derdine ancaḡ bu **dil-i şeydā** düşer
G. 112/1: Büt-perest oldı gönül büt-ḡāneler küncindedür / Men bilürmen bu **dil-i şeydā** neler küncindedür
G. 346/4: Şādām andan berlü kim hecründe olmışmen muḡim / Yüz melāmet bu **dil-i şeydāya** şalmışdur yine

dil-şikeste: Gönül kırık.

G. 288/5: Tā gönül oldı senün rüz-ı vişālünden cüdā / Bu Ḥaṭāyī **dil-şikeste** 'ışık ilen hem-sāye men

dil-sitān: Gönül alan; sevgili.

G. 2/3: Müjde geldi **dil-sitānumdan** ki ḡatlı oldı raḡīb / Şükr kim biḡāne gitdi āşinā ḡaldı maña
G. 234/7: Sordılar kim ey Ḥaṭāyī nice sevdün yāri sen / Didi yoḡdur iḡtiyārum **dil-sitānumdur** menüm
G. 336/3: Bu ḡararı yoḡ gönül bilmen ḡaçan ārām ide / Yā meger bir gün menümlen **dil-sitānum** söyleşe

dil-süz: Gönül yakan, çok ızdırıplı.

G. 87/5: Bu Ḥaṭāyīnün dilinde 'ışık-ı **dil-süzüñ** senün / Oda beñzer kim hemişe ol kebāb üstindedür

dil-süzān: Yanan kalp.

G. 51/2: Varma yanumdan menüm ey hecr-i **dil-süzān** dost / Dost u düşmen ḡamusı aḡlar menümçün zār zār

dil vir-: Gönül vermek, sevmek, aşık olmak.

G. 13/5: Özge 'aşıklar egerçi **dil virür** dil-dārına / Bu Ḥaṭāyī ḡaste gör yoluñda kıldı cān fedā
G. 68/4: 'İşka **dil virdün** diye cevri itme ey zāhid maña / Cān virür ma'şūka dāyım 'aşık-ı ḡallāşlar

dil: Lisan, zeban.

G. 89/5: Miskīn Ḥaṭāyī yitdiḡi çün ḡāk-i pāyüñe / Her dem **dilinde** āyet-i küntü turāb oḡur
G. 113/1: Ey şabā bu 'aşık-ı dil-ḡasteden dil-dāra var / Bülbül-i zāruñ **dilinden** gülşen ü gül-zāra var
G. 143/5: İnanma zülfi 'ahdine Ḥaṭāyī / Ki anun bir başı vü miñ **dili** var
G. 197/3: Diñlemen āheng-i ḡumrī bülbülün şavtın ki var / ḡuş u **dilde** her dem-ā-dem ḡıl ü ḡālündür senün
G. 199/4: Tā görmişem yüzün ḡüneşin ey ḡamer-liḡā / Her dem **dilinde** şemsü ḡuḡādur Ḥaṭāyīnün
G. 203/4: Dil ara 'aşıklıḡum pinḡān iken sen ey perī / Ḥaḡḡ ara sen anı yüz **dillerde** destān eyledün
G. 216/4: Ey şabā bi'llāh **dilümden** söyle kim çoḡ düşmesün / Māh-tāb üstinde ol zülfi perīşān münfa'il
G. 220/1: Yolından azana şāḡ sen delil ol / Aña yol ḡösterüp aḡzına **dil** ol
G. 337/1: Ger menümlen bir gün ol şāḡ-ı cihānum söyleşe / **Dilde** nuṭḡum ḡalmaya anuñla cānum söyleşe
G. 338/5: Bu Ḥaṭāyīnün **dilinde** 'ışkuñuz pinḡān iken / Cümle-i 'ālem **dilinde** dāsītān oldum yine
G. 397/5: İḡlāş-ı **dilde** āyet-i ta'vīz oḡur müdām / Yād eylegeç Ḥaṭāyī cihānda ḡaṭasını
G. 426/4: Dilerdi gül yüzünlen baḡş ideydi / **Dili** dönen ḡafaya süsen oldı
K. 1/3: Cümle-i 'ālemde sen ḡünden daḡı zāhir veli / **Dilde** dāyım adını settār iden Perverdigār

K. 16/13: Özi Yāsīn **dili** Ṭāhā yañağı Kāf v'el-Ḳur'ān / Ḳaşı nūn u saçı ve'l-leyl yüzü şemsü'd-ḍuḥā geldi

dile düş-: Herkesin diline düşmek, başkaları tarafından konuşulmak, hakkında dedikodu yapılmak.

G. 270/3: Göz gördi vü şikeste gönül düşdi dile / Yūsuf kimi be-çāh-ı zenaḥdān ne söyliyem

dile-: Arzu etmek, istemek, talep etmek.

G. 16/5: Toprağa baş ayağını ey gözlerüm nūrī / Kim ḥāk-i pāyuñı **dilerem** be-her tūtiyā

G. 18/7: Cān u cihānı sızsizüñ neyler Ḥaṭāyī ḥaste-dil / Senden müdām iḥsān **diler** çünki gedādur bī-nevā

G. 26/5: İçmiş şarāb-ı la'li çü ser-ḥoş öper ayağ / Nuḳl eylemekde cān ü ciğerden **diler** kebāb

G. 102/4: Virürmen ḡam **dile** ümmīd-i vaşluñ / Bu resm ilen anı şād eylemekdür

G. 123/5: Devlet-i vaşluñ **diler** miskīn Ḥaṭāyī her zamān / Ḥāk-i pāyuñ tek maḳāmı āsitān üstindedür

G. 133/2: 'Āşık-ı dil-ḥasteden def'-i şudā' itmek **diler** / Sünbülinden dil-berüñ bū-yı gül-āb almış gelür

G. 188/8: Kim ki ḡarḳ olmak **diler** der-baḥr-ı 'ışk-ı bī-kenār / Keştisiz bu lücce-i 'ummāna ḥoş gelmek gerek

G. 188/2: Ger 'azīz-i Mısr-ı 'ışk olmağ **dilersen** ey gönül / Yūsuf-ı Mısrī kimi zindāna ḥoş gelmek gerek

G. 193/1: Gönülüm firāk içinde cemālūñ **diler** senüñ / Baḥmaz çınāra ḳadd-i şemālūñ **diler** senüñ

G. 193/2: Nev-māhı gökde ister ise ḥalḳ 'ıyd için / Çeşmüm hemīşe ḳaş-ı hilālūñ **diler** senüñ

G. 193/3: Yā Rab zevālūñ olmasun ey āfitāb-ı ḥüsn / 'Āşık cihānda ḥüsn-i kemālūñ **diler** senüñ

G. 193/4: Dünyāda gerçi olmadı vaşluñ maña nasīb / Gönülüm gözinde ḥayl-i ḥayālūñ **diler** senüñ

G. 193/5: Tā kim Ḥaṭāyī gördi yüzüñ ey meh-i Ḥoten / Şahrā-yı dilde çeşm-i ḡazālūñ **diler** senüñ

G. 207/10: Diler dil uğru tek öpe yüzüñden / Yine men ḳorḥaram uyana çeşmüñ

G. 220/2: Dilersen günehüñden kurtulasın / Yürü şāh dergāhında sen sebīl ol

G. 220/6: Muḥibb-i ḥānedān olmak **dilerseñ** / Hüseyñ-i Kerbelāya var daḥīl ol

G. 240/1: Gönülde 'ışkuñı cān tek **dilerdüm** / Saçuñ küfrini imān tek **dilerdüm**

G. 240/2: Gönül bīmār olanda hecr odında / Vişālūñ derde dermān tek **dilerdüm**

G. 240/3: Men-i dil teşne şahrālarda dāyim / Lebūñi āb-ı ḥayvān tek **dilerdüm**

G. 240/4: Ḳalanda zulmet-i hicrān evinde / Cemālūñ şem'-i tābān tek **dilerdüm**

G. 240/5: Ḥaṭāyī varsa vaşluñ gülşenine / Boyuñ serv-i ḥırāmān tek **dilerdüm**

G. 255/5: Bu Ḥaṭāyī ḥaste kūyuñdan **diler** dūr olmaya / Varabilmen çoḫ üşencüm yār senden küsmişem

G. 261/5: Ḥaṭāyī ṭal'atın Ḥaḳdan **dilerdi** / Ḳabūl olmuş du'āsın bilmez idüm

G. 273/1: Ġarībem 'āşıkam tenhā vü zāram / **Dilerem** bir daḥı ol yāra varam

G. 289/4: Tıfl iken dil-ber **diler** kim ref'ide yüzden niḳāb / Zerreni gör kim olur ḥürşīd-i tābān şimdiden

G. 317/7: Dilersen gitmeye ḳuluñ Ḥaṭāyī āsitānuñdan / Maña mihr ü vefā göster gözüm yaşı sebīl andan

G. 351/1: Yāra yār olmağ **dilersen** ḡayrısın yār isteme / Cān ü dilden geçmemişsen yürü dil-dār isteme

G. 356/20: Secde ḳılmağçün **dilersen** ḳaşları mihrābını / Özüñi sen ehl-i taḳvā ḳıldıḡuñ ya'ni ki ne

G. 359/1: Çeşmüñ atanda ḡamze meger cān **diler** yine / Cellādı gör ki tökmek için ḳan **diler** yine

G. 359/2: İster raḳīb vaşf-ı dehānuñ ḥayālını / Ol dīvi gör ki mühr-i Süleymān **diler** yine

G. 359/3: İster gönül ki nūş ide la'lūñ zülālını / Ol Hızrı gör ki çeşme-i ḥayvān **diler** yine

G. 359/4: Zülfüñ yüzüñ kenārını dutmuş durur meger / Kāfir çerisi ḡāret-i imān **diler**

G. 359/5: Miskīn Ḥaṭāyī ḳapuña geldi 'ināyet it / Hüsnüñ gedāyı vāye-i iḥsān **diler** yine

G. 363/6: Dilersen Ḥaḳḳı ḥaḳḳa vāşıl itmek / İrişdür fi'l-maḳāmi lī ma'allāh

G. 364/4: Ger **dilersen** Leylī tek yüzüñ gören Mecnūn ola / Ay teki ḳaldur niḳābuñ gün tek açın üstine

G. 377/4: Ḳaşdumda durur çeşmüñ bilmen ne **diler** menden / Öğrenmege kāfirler zulm eyleye İslāma

G. 379/3: Ey gönül ḥüşyār oturmağıl ne ḥāşıl dünyede / Kim ki mest olmak **diler** gelmek **diler** mey-ḥāneye

G. 417/3: Dilemez āsitānuñdan cüdālıḡ / Cefā ḳılma vefā ister Ḥaṭāyī

G. 423/4: Diler dal boyuña don biçe ḥayyāt / Gözinden yaş elinden sındı düşdi

G. 425/5: Ṭarīḳ-i vaşl olan 'āşıklık imiş / **Dilersen** vāşıl olmak ḳoyma rāhı

G. 426/4: Dilerdi gül yüzüñlen baḥş ideydi / Dili dönen ḳafaya süsen oldı

G. 431/1: Ger **dilersen** vaşl-ı Ḥaḳ terk it gönül vesvāsını / Sil çerāğ-ı 'ışk ile vaḥdetde gönülün pasını

G. 431/4: Baḥr-ı ḥikmet gevherin bulmağ **dilersen** ṭalibā / Zevraḳ-ı 'irfān minüp seyr it bu 'ışk deryasını

dilek: Dilek, istek, arzu, temenni

G. 416/4: Dileğüm bu idi Ḥaḳdan ey ḥabībüm şubḥ u şām / Yār elinden ola yāre cānda 'ışkuñ yaresi

dilen-: Dilencilik etmek, sadaka istemek

G. 80/3: Gönül şahrā-yı hicrānda **dilenmez** nāfe-i āhū / Ayağıñ toprağı cānā maña çün müşk ü anberdür

dimāğ: Akıl, bilinç, şuur

G. 177/4: Müşk ü 'anber micmeridür yoḥsa cām-ı Cem durur / Būy-ı ḥūbuñdan anuñ dāyim mu'attardur **dimāğ**

G. 393/4: Ey zülf-i dost dünyede derhem oturma kim / Düşmez **dimāğa** anber-i hoş-bū senūn kimi

dīn: Allah tarafından peygameri vasıtasıyla vaz’edilip, uynalarını dünya ve ahirette kurtuluşa erdiren itikat ve ameller bütünü. Bu kelime herhangi bir dīn anlamında ise de Müslümanlar arasında daha çok İslamiyet yerine kullanılır. İman, inanç.

- G. 15/3: Ey dil ü **dīn** siz çıkuñ evden ki dil-dārum gelür / Sen de ey cān durma kim biz virmişüz ruḥṣat saña
G. 39/1: ‘Arza yazdum men saña ey ṣāh-ı hūbānum meded / ‘Arz-ı ḥālüm sen bilürsün **dīn** ü imānum meded
G. 59/1: Menüm bu tendeki cānum ‘Alīdür / Menüm hem **dīn** ü imānum ‘Alīdür
G. 73/1: Dīn Muhammed **dīnidür** şallu a’lā ṣāhib-vaḳār / Kevserüñ şuyın viren ṣāhum ‘Alīdür ṣeh-süvār
G. 119/5: Zi behr-i **dīn** ü İslām ol ki kıldı / Niçe Ḥayber teki vīrān ‘Alīdür
G. 120/1: Menüm yolumda yektālar gerekdür / **Dīni** imānı yağmalar gerekdür
G. 161/7: Ṣāh-ı devrān Ḥaydar-ı ṣāhib-kırān sultān-ı **dīn** / Hüccet ü bürhān idüp Qur’ān beyānı ṣāhdur
G. 256/2: Ḥüseynī mezhebem men **dīn** içinde / Mevālī olanuñ men reh-beriyem
G. 276/3: Dünyeden naḳl itdüğüm çağumda gelseñ başuma / Şol maḥalde **dīn** ü hem imānum olsayduñ menüm
G. 311/3: ‘Alini ḥaḳ bilmeyenler kāfir-i mutlak durur / **Dīni** yoḥ imānı yoḥ ol nā-müselmāndur bugün
G. 314/1: Merḥabā ey āfītāb-ı ‘ālem ü dünyā vü **dīn** / Revnaḳ-ı bağ u bahār u zīnet-i rüy-ı zemin
G. 316/1: Tāc geyeni gezer isen şüfiyem diye revān / Şüfī oldur Ḥaḳ yolına göstere **dinden** beyān
G. 327/5: ‘Alī oldur ki Düldül Zü’l-feḳār virildi kudretten / Birin mindi birin çaldı **dīn** açdı cümle kāferden
G. 327/13: ‘Alī ṣāh-ı velāyetdür aña münkir olan kāfir / Koyuñ taklīd ile olsun geçūben **dīn-i** ebterden
G. 350/3: Ḳahrına şükr eylegil kim Ḥaḳ saña raḥm eyleye / Hem ḳarīn olmış ezelden küfr ü **dīn** imān ile
G. 411/2: Yüz ü zülfüñ menüm imānum aldı / Zihī **dīn** düşmeni kāfer degül mi
G. 430/1: Sen menüm rūḥ-ı revānumsın tenümde cān kimi / Kim görünürsün maña sen **dīn** ile imān kimi
G. 438/7: Bu Ḥatāyī **dīn** ü imānı ki sendendür dürüst / Nūr-ı çeşm-i ḥānedān-ı Muṣtafāsın yā ‘Alī
G. 440/5: Sensin Ḥatāyīñüñ ümīdi cümle ‘ālemüñ / Yā ṣāh-ı **dīn** velāyet ü yā Murtażā ‘Alī
K. 4/4: Ḥāş itdi her peyām-beri bir **dīn** ü millete / Gönderdi cümle ‘āleme Ḥaḳ reh-nümā seni
K. 5/3: Niṣār olsun saña dünyā vü ‘uḳbā / Ki sensin **dīn** ü dünyā pādīşāhı
K. 8/5: İslāma ayā Fātīma çün ḥayr-ı nisādur / Zerrāta velī **dīn** ile imān ‘Alīdür
K. 10/9: Olar ki tābī’-i Mervānilerdür / Sürildi çıḥdı **dinden** ebter oldı
K. 13/5: Ḥasan içdi aḡuyı zehr-i ḳātil / Şehīd-i **dīn** Ḥüseyn-i Kerbelādur
K. 13/15: İmām ol mürşid-i **dīndür** be-taḥḳīḳ / Ki maḥşerde ḳamuya reh-nümādur
K. 15/6: Taḳī sultān-ı ‘ālemdür Naḳī **dīn** üste muḥkemdür / Olardan sonra meydāna Ḥasan ṣāhib-liḳā geldi
K. 15/1: Bi-ḥamdi’llāh ki der-‘ālem zuḥūr-ı evliyā geldi / Çerāḡı yandı İslāmuñ ki **dīn-i** Muṣtafā geldi
K. 15/7: Muhammed Mehdī-i Hādī kim oldur **dīnüñ** üstādı / Bu **dīne** girmeyen dīvdür ki meydāndan cüdā geldi
K. 16/7: Ḍalālet içre zulmetde itürmişdüñ çerāḡuñı / Gözüñ aç çıḥ bu zulmetden ki **dīn** bedru’d-ducā geldi
K. 17/2: **Dīnüñ** ‘ışḳına ḳoyan başı ‘ālem serveri ṣāhā / Eline Zü’l-feḳār almış ‘Aliyyü’l-Murtażā geldi

dīn-i ḥaḳḳ: Hak dini, Allah’ın dini; İslam.

K. 14/5: Evvel ü āḥirde İslām dīnini fāş eyleyen / **Dīn-i ḥaḳḳı** eyleyen izḥār sensin yā ‘Alī

dīn-i İslām: İslam.

K. 17/13: Muhammed Mehdīdür bugün ki sırr-ı evliyā bī-şek / Tārīḳ-i **dīn-i İslāma** bize ol reh-nümā geldi

dīn-i Muhammed: Hz. Muhammed’in dini, İslamiyet.

G. 57/9: Açaram **dīn-i Muhammed** mezheb-i Ca’fer yaḳīn / Lā fetā illā ‘Alī bu sırr-ı pinḥān mendedür

dīnār: Altın liranın dörtte biri değerinde olan eski bir para.

K. 14/7: Lā fetā illā ‘Alī ṣānuña olmışdur nüzül / Ḍarb içinde sikke-i **dīnār** sensin yā ‘Alī

dinmek; dindir-: Sonra ermek, kesilmek; dinmesini sağlamak, sona erdirmek.

G. 192/3: Dinmeyen **dindirmeyen** girmek gerek öz küncine / Her kimüñ sevdāsı var seyrāna göndermek gerek

dinle-: İşitmek için kulak vermek, isteyerek duymak.

- G. 57/4: Kātībā aḡ u ḳaraya baḡma seni azdurur / Aç ḳulaḡ **dinle** sözüñ āvāz-ı Qur’ān mendedür
G. 107/3: Naḳş-ı tāvus istemen andan cemālūñ yeg durur / Lafz-ı tūṭī **dinlemen** güftāruñ andan yaḥşıdur
G. 188/9: Ey Ḥatāyī şī’rūñi ol yār ister **dinleye** / Dil-rubālar gūşına dūr-dāne hoş gelmek gerek
G. 192/4: Her kim iḳrār ehlidür yoḥdur nizā’ ḳoy **dinlesün** / Her kimüñ da’vāsı var dīvāna göndermek gerek
G. 197/3: Dinlemen āheng-i ḳumrī bülbulūñ ṣavtın ki var / Gūş u dilde her dem-ā-dem ḳīl ü ḳālūndür senüñ
G. 327/1: Muḥibb ü çāker-i Ḥaydar rivāyet **dinle** Ḥaydardan / Şeh-i Merdān Şīr-i Yezdān o Kerrār-ı mükerrerden

G. 398/3: Tā ki dün meclisde ney feryād ü nālem **dinledi** / Ağlaşur bağrın delüp bu nāle vü zārum kimi

dinlen-: Durmak, bir vakit durmak, ara vermek.

G. 140/3: Gitdi 'ömrüm hiç **diñlenmen** vişālinden anuñ / Şol meh-i nā-mihribānuñ meyli çün hicrānedür

G. 204/3: İster idüm sāye-i vaşluñda ey cān **diñlenem** / Uşta zulm itdün maña vaşluñı hicrān eyledün

dirlik: Bir tedirginliği, üzüntü ve sıkıntısı olmama durumu, huzur, rahat, iyi geçim.

G. 311/5: Ey Hātāyī sen ğanīmet bil bu **dirlik** devrini / Dañla çün ölmek gerek cān tende mihmāndur bugün

G. 354/6: Ölmüşem hecrūñde kecden çürimişdür üstüh'ān / **Dirliği** de maña bir ad itdigün ya'ni ki ne

G. 355/9: Ayağūñ tozında **dirlik** istedüm men ol didün / Müşkilümni böyle āsān itdigün ya'ni ki ne

direk: Destek veya taşıma vazifesi görmek üzere bulunduğu yere dikine yerleştirilen uzun ve kalın ağaç, demir vb. *mecazen* kendisine dayanan kimse .

G. 358/4: Erenler āsumānuñ **diregidür** / **Direk** yirden dayanur āsumāna

direng: Durmak, sebāt.

M. 2/26: Men olam ğanīme varup qorhusuz / Sağınma ki baħup **direng** eylerem

dirgür-: Diriltmek, canlandırmak, can katmak, yaşatmak, yaşamasını sağlamak.

G. 350/4: Öldüren sen **dirgüren** sen saħlayan sensin ħakīm / Yoħ imiş bir senden özge āyet-i Qur'an ile

diri: Canlı, yaşayan, sağ, hayat sahibi.

M. 2/31: Dirīgā ger olsaydı Rüstem **diri** / Göreydi özünden o yigrek eri

M. 2/35: Dirīgā bu demde **diri** olsa Zāl / Göreydi niçükdür ğanīmılgda ħāl

dirīg: Esirgemek, sakınmak; eyvah, yazık.

G. 13/4: Ey mürüvvet ma'deni menden kerem kılma **dirīg** / Qanberūñem men senüñ şāhum be-'ışk-ı Murtażā

G. 205/5: Cenāb-ı āsitānuñda **dirīgā** kıymetüm yoħdur / Vişālūñ özgeler gördi meni yandurdi hicrānuñ

G. 268/3: N'eyleyem bī-iħtiyār ayrıldum andan vā **dirīg** / Ol menümlen hem-dem ü serdārı gitdüm görmedüm

G. 312/4: Tır-i müjġānın **dirīg** itmez cigerden ol şanem / Bildi kurbān olmışam çün kaşları yāsında men

G. 317/4: Vişālūñ iştıyākından hezārān ğuşşalar çekdüm / **Dirīgā** bī-devā derdüm ki artar il-be-il andan

M. 1/24: Hātāyī çoħ ħaťaludur Hātāyī / Hātāyiden **dirīg** itme 'atāyı

M. 2/31: **Dirīgā** ger olsaydı Rüstem diri / Göreydi özünden o yigrek eri

M. 2/32: **Dirīgā** bu dem olsa İsfendiyār / Ne taťtın qoyaydum ne mülk ü diyar

M. 2/33: **Dirīgā** bugün olsa Efrāsyāb / Kılıc ile vireydüm aña cevāb

M. 2/34: **Dirīgā** ger olsa bu devrānda Gīv / Görineydüm aña çü bir nerre dīv

M. 2/35: **Dirīgā** bu demde diri olsa Zāl / Göreydi niçükdür ğanīmılgda ħāl

M. 2/36: **Dirīgā** bu dem olsa Suhrāb yel / Daħı urmayaydı kılıç ile el

M. 2/37: **Dirīgā** ki bend oldum avratlara / Yoluħdum muħanneşle nā-merdlere

M. 2/38: **Dirīgā** ki qalmadı er kıymeti / Yel-i sāf-şiken şır-i ner kıymeti

diril-: Canlanmak, hayat bulmak.

G. 375/7: Sensiz **dirilmek** 'āşıkā yüz miñ belā imiş / Ölmek senüñ yoluñda şafādur Hātāyiye

diş: Dendan; sevgilinin güzellik unsurlarındandır. Diş daima inciye benzetilir. Sevgilinin dişi ile aşığın gözyaşları çok zaman birlikte anılır. Beyazlığı, güzelliği, parlaklığı nedeniyle inciyi andıran dendan, bir dizi halinde de ele alınabilir. Böylece bir inci dizisi oluşur. Sevgilinin la'l dudakları ise incilerin saklandığı bir kutudur. Aşığın gözyaşları bir deniz oluşturursa, sevgilinin dişleri bu denizin incisi olur (İP).

G. 71/5: Gülenle **dişlerüñ** ağızında ey cān / Şadef içindeki dürdānemizdür

G. 77/2: Nice ğavvāş olmayam yaşumda kim ol dil-berüñ / Lebleri la'l-i Bedaħşān **dişleri** dūr-dānedür

G. 82/1: Dil-berā hecrüñ yarasına lebüñ merhem düşer / Ol **dişüñ** incüsi tek deryāda bir dūr kem düşer

G. 160/3: Lebleriñ la'l-i Bedaħşān **dişlerüñ** dūr-dānedür / Ğonce-i bārık-miyān piste deħān küncindedür

G. 165/2: Tā şadef ağızında yāruñ görmüşem dūr **dişlerin** / 'İşkı baħrında göñül ol ma'nide ğark-ābsız

G. 254/2: Dil-berüñ ağızı şadefdür didiler hey dil-berā / **Dişleri** dürdānedür dürdāneye göndermişem

G. 255/1: Ol perī-veş ħüsn-i gencüm yār senden küsmişem / Lebi şekker **dişi** incüm yār senden küsmişem

G. 263/3: Dişleriñ incü lebüñ mercāndur ey baħr-ı kerem / Halkā-i devr-i deħānuñ kāna nisbet kılmışam

G. 291/3: 'İzāruñ nūrıdır Yāsın anuñ şānuñdadur el-ħamd / Lebüñ yāķūt-ı aħmerdür **dişüñ** lü'lü'-i gevherden

G. 355/28: Ma'den-i yüzüñde bir ħokķa deħānuñ dūr **dişüñ** / Lebleriñ tārfinı mercān itdigün ya'ni ki ne

- G. 366/3: Dişün incü gözün nergis lebün la' / Senün ol hoş cemālün beñzer aya
G. 411/1: Menüm gönüm alan dil-ber degül mi / Lebi mercân **dişi** gevher degül mi
G. 420/4: Bañr-ı 'ışk içre senün çün nice ğavvâş olmışam / **Dişlerün** dürdür duduğün âb-ı hayvân nisbeti

div: Dev, Kötülükle dolu esâtirî yaratıklar için kullanılır. İri yarı, korkunç, kuvvetli ve bazen insanı andıran biçimlerde düşünülür. Süleyman peygamberin yüzüğünü bir dev çaldığı için de telmih yoluyla devlerden bahsedilir (İP).

- G. 61/5: Levh-i mahfûzuñ Hañâyî ebedin kıldı beyân / **Div** degülseñ hâtemün hatminde Fazlu'llâhı gör
G. 119/12: Otuz biñ üç yüz ıl âdemden öñdin / Be-ķudret **divi** bend iden 'Alidür
G. 159/2: Şehâ her kim gönül virmez cihânda / Aña insân dimeñ **div** ü peridür
G. 174/3: **Div** uğurlamışdı bir zerre dehânuñ naķşını / Varmış andan hâtem-i mühr-i Süleymân eylemiş
G. 335/4: Şol raķīb-i **divi** gör kim kūyına hükm eylemiş / Şöyle kim kaşd eyler o mülk-i Süleymân üstine
G. 359/2: İster raķīb vaşf-ı dehânuñ hayâlini / Ol **divi** gör ki mühr-i Süleymân diler yine
G. 369/6: Kavlî yalancı ile olma muşâhib çek elün / Hem-dem olmağ **div** ile külli ziyândur bilene
K. 8/17: Terk eyler idi küfrini bî-şekk Hañâyî / Her **div-i** la'in bilse Süleymân 'Alidür
K. 15/7: Muhammed Mehdî-i Hādî kim oldur dñnün üstadı / Bu dñne girmeyen **divdür** ki meydândan cüdâ geldi
M. 2/34: Dirîğâ ger olsa bu devrânda Giv / Görineydüm aña çü bir nerre **div**
Mus. 1/1: Yaradan be-ķudret gök ilen yiri / Melâyik hem âdem **div** ilen perî

divân: Topluluk, meclis, Devlet işlerinin görüşüldüğü ve halkın talep ve şikayetlerini dile getirdiği padişah huzuru; ahiretteki hesap günü.

- G. 188/1: Ey diyen kim 'âķilem **divâna** hoş gelmek gerek / Kim kıılır lâf-ı hüner meydâna hoş gelmek gerek
G. 192/4: Her kim ikrâr ehlidür yoñdur nizâ' koy diñlesün / Her kimün da'vâsı var **divâna** göndermek gerek
G. 352/11: Hañâyî senden efgân idesidür / Gene maşşerde **divân eyleyen** şâh
G. 374/4: Doğrı vargil bu yola kim doğrılık dost ķapusu / Egrî **divânda** utanur anda ikrâr olmasa
G. 422/3: Güneh-kârlar günâhuñ şormağ içün / Ulu **divân** kırasıdur meded hey
K. 18/21: Cümle mevcûdât-ı 'âlem ins ü cin hükmündedür / Şarķ u ğarb u tül u arz u şer'-i **divân** yâ 'Alî

divân-ı ezel: Ezel divanı, elest meclisi.

- K. 11/13: Şadr-ı **divân-ı ezelsin** pîşvâ-yı enbiyâ / Kıtı-ı dñn ü kıble-i mihrâb u minber yâ 'Alî

divân: Divan şairlerinin, şiirlerini kafiyelerine göre alfabe sırası ile içine alan mecmua, kitap.

- G. 57/11: Men Hañâyîyem şehün vaşfını dâym söylerem / 'İşk ile bel bağlaram defterle **divân** mendedür
G. 59/3: Meni **divâne** dirler hażretinde / Menem **divâne divânım** 'Alidür
G. 60/2: Maña bu defter ü **divân** gerekmez / Menüm defterle **divânım** 'Alidür
G. 95/5: Bu Hañâyî şî'rine 'ayb itme ey nâkes haşud / Cümle 'uşşâķ ehline hem-dem anuñ **divânıdır**
G. 289/5: Ey Hañâyî fikr-i bîkrün eyledün eş'âra şarf / Dutdı 'irfân meclisin defterle **divân** şimdiden
G. 435/8: Yazıldı 'âleme yâruñ hikâyeti mevzün / Beyâż-ı defter ü **divân** içinde yir dutdı

divânahk: Delilik, çılgınlık, mecnunluk.

- G. 269/6: Bu Hañâyî dir meni **divânahk** efķâr ider / Her zamân ol dil-ber-i çeşm-i siyâhı görmişem

divâne: Aşk ile kendinden geçmiş, aşk delisi, çılgın, mecnun.

- G. 51/5: İntizârum va'de-i vaşluñ yolında her zamân / Her zamân **divâne** tek dağlara düşdüm bî-ķarâr
G. 59/3: Meni **divâne** dirler hażretinde / Menem **divâne divânım** 'Alidür
G. 77/5: Bu Hañâyî kılmagil zencîr-i zülfününden halâş / Şanma kim uşlandı ol miskîn henüz **divânedür**
G. 85/5: Nice olmasun Hañâyî 'ışk ilen **divâne** kim / Gönline her dem senün tek bir perî-simâ düşer
G. 112/3: Yûsuf-ı Ken'anı şalmışdur zenaħdân çâhına / Zülfüne bağlu niçe **divâneler** küncindedür
G. 127/4: 'Âşık-ı **divâned** men' itme ey 'âķl ehli kim / Haste-dil Mecnûna şaħrâ hânümândan yaħşıdur
G. 131/1: 'Âşıkun 'âķile dâym sözi **divâne** gelür / 'Âşıkun her dem anuñçün sözi **divâne** gelür
G. 140/5: Ey Hañâyî sen yakîn bil kim bu fânî dünyede / Bî-vefâlardan maħabbet isteyen **divânedür**
G. 141/5: Hañâyî nazm-ı eş'âruña yüz miñ âferin gelsün / Ki 'âķiller hayâlindeñ degül **divânelerdendür**
G. 207/7: Men-i dutsaķı sen virdün bu câna / Çeker her dem meni **divâne** çeşmün
G. 208/2: Tâ yüzünü görmişem **divâne** oldum derd ile / Zülfünüzden özge dağı boynuma bağ itmegil
G. 208/4: Ey perî 'âşıkıların **divâne** kıılma gönlini / 'Âşıkun Mecnûn mişâli menzilin dağ itmegil
G. 244/4: Hoş 'âķilem ki dünyede işbât-ı 'ışk içün / **Divâne** gelmişem veli **divâne** gelmişem
G. 286/5: Bu Hañâyî hasteni **divâne** zâhid mest oħur / 'İşkuñuz cânımdan ol bir laħza hüşyâr olmasun
G. 334/5: Tâ kim Hañâyî âhu teki düşdi bendüne / Şaħrâda derd-i 'ışk ile **divâneym** yine

G. 369/5: Ele girmez hani ol esrük ü **divâne** 'aşık / Derdi ol ma 'şukanuñ rāhat-ı cāndur bilene
G. 371/2: Bize sākī dolu sundı kadehni / İçüben esriyüp oldu **divâne**
G. 371/4: Divāneyüz **divāneye** kalem yoñ / Bize ne saç u saķal u ne şāne

divār: Duvar, tanıklarda secde edilen yer anlamında kullanılmıştır.

G. 87/4: Zāhid-i güm-rāh kim **divāra** eyler secdeni / Ol güneh-kār öyle şanur kim şevāb üstindedür
G. 213/3: Zāhid ol yüzini **divāra** dutup el götürür / 'Aşıkun maķşūdı dīdār ola **divār** degül
G. 241/1: Dünya vü 'uķbāda sen tek yār-ı ğam-h'ār isterem / Halk ıder **divāre** secde men de dīdār isterem
G. 292/3: Dönderüp zāhid yüzün **divāra** her dem yaş döker / 'Aşıkun **divārı** yoñ dīdāra döndermiş yüzün
G. 293/5: Bu Hataī hastenün maķşūdı şāhuñ yüzidür / Zāhid-i bed-bahtı gör **divāra** döndermiş yüzün
G. 294/3: Zāhidā çoñ ta'ne kılma mezheb-i 'aşıklara / Sen çü **divār** ehlinin men 'aşıkam dīdār içün
G. 332/5: Raķībi göreyim nā-bīnā olsun / Otursun ol müdām **divāra** karşı
G. 351/3: 'Aşıkun ma 'şukını hem kıblesi hem Ka'besi / Sen yüzünü şāha dönder kible **divār** isteme
M. 2/19: Bularnı sınamadın inanmagil / Muħanneş **divārına** dayanmagil

divār: Memleket, ülke.

M. 2/32: Dirġā bu dem olsa İsfendiyār / Ne tahtın koyaydum ne mülk ü **diyar**

diye: Biri sebebi biri sonucu bildiren iki cümleyi birbirine bağlar.

G. 35/4: Kılma ey nāşih maña zülfin seversin **diye** ta'n / Hānsı 'aşıkdur kim andan başda bir sevdası yoñ
G. 68/4: 'Işka dil virdün **diye** cevri itme ey zāhid maña / Cān virür ma 'şūka dāyim 'aşık-ı kallāşlar
G. 316/1: Tāc geyeni gezer isen şūfiyem **diye** revān / Şūfi oldur Hāk yolına göstere dīnden beyān
K. 12/11: Hataīnün degül haddi şehā kulum **diye** bilgil / Eger hīdmet kabül olsa anuñ mevlası Kānberdür

döğ-: Dövmek, vurmak.

G. 380/5: Digil göñlin telāş almış gözi nūrını yaş almış / **Döger** gögsine daş almış şanem dir her zamān söyle

doğ-: Dünyaya gelmek, tevellüt etmek; (güneş, ay, yıldızlar) ufuktan yükselerek gökyüzünde görünmek, tulū etmek.

G. 75/8: Yoñsa **doğmış** ortada bir āfitāb-ı şem'-i bezm / Çeşm-i merdüm aña her sū müşterī nisbetlūdür
G. 76/2: Zülmet-i hicrāne söyleñ hükmini terk eylesün / Bir güneş **doğdı** cihāna māh-ı tābān devridür
G. 348/3: Çün menüm üstüme **doğdı** āfitābum ey kāmēr / Gezme her evc-i felekde aduñ māh eyleme
G. 404/2: Kevkeb olmışdur menüm çeşmüm cemālün görmege / Bir nazar **doğgil** gözüm karşına ey yüzi ay
M. 2/41: Bileler ki **doğmış** anadan bir er / Duya her kişi erdeminden haber

doğra-: Keserek parçalamak, parça parça kesmek.

G. 62/5: 'Alī hışm ile **doğradı** Bu Cehli / Hamīr tek destine Hayber gelüpdür
G. 319/3: Ateş-i 'ışkuñda her dem şerha şerha **doğrayup** / Sīnemi büryān u bağrumnı kebāb itmekdesin
G. 437/2: Di senden ayru hāli nedür haste 'aşıkun / **Doğrar** firāk yüregini pāre pāre di

doğrı, doğru: Doğru, gerçek, hak.

G. 99/2: Ta'rif idüp şifātını şīrüm didi Hudā / Bu **doğrı** söze ins ü melāyik güvāhdur
G. 146/4: Olmadı bu sırı maħrem her hasīs-i kec-sūhan / Dördümün dermānı **doğru** yār bir 'attār bir
G. 170/4: Bi'llāh inan bu **doğru** sözi egri şanma kim / Luţfuñdan özge dünyede yoñdur penāhumuz
G. 369/4: İstedi āb-ı hayāt çeşmesine irdi Hızır / Ol virür **doğrı** haber cümle 'iyāndur bilene
G. 374/4: **Doğrı** vargil bu yola kim doğrılık dost kapısı / Egri dīvānda utanur anda ikrār olmasa
G. 385/4: Ey göñül cehd eylegil **doğrı** olagör şāha sen / 'Aķıbet kālbi çıhar her kimse kim kılmaş ola
G. 429/4: Sevüpdür sīm-i dünyayı koyupdur vaşl-ı dil-dārı / Haçan kim **doğru** söz disem olur hışm ile ner şūfi
K. 5/7: Münāfık varmadı şer'ün yolına / Dālaletden itürdi **doğrı** rāhı
K. 10/3: Hasandur mülk-i 'ışkuñ **doğrı** yarı / Anuñ hūsine Yūsuf çāker oldı

doğrı yol: Her türlü kötülükten uzak olan tutum, hak yolu.

G. 273/9: Hataīyem elif tek **doğrı yolda** / Gül-istān bağda serv ü çınāram
G. 417/5: Şehā bu **doğru yola** varmağ içün / Senün tek reh-nümā ister Hataī

doğrılık, doğruluk: Doğru ve dürüst olma durumu, doğru olana yakışır davranış, dürüstlük, adalet.

G. 374/4: Doğrı vargil bu yola kim **doğrılık** dost kapısı / Egri dīvānda utanur anda ikrār olmasa
G. 385/3: Kul gerek tanıda öz **doğruluğın** Hāk yolına / İ'tikādın irmeye ger bay ger kallāş ola

doğrusı: Sözün doğrusu.

G. 187/3: Olamaz **doğrusı** cân bâğı içre / Kadi çün serv-i hoş-bâlâ senüñ tek

dök-: (Göz yaşı, kan, ter vb.) Akıtmak.

G. 169/5: N'ola **dökersem** işigünde eşk-i hun-âlüd / Hataî sîm ü zere meyl ider ekâbirümüz

G. 205/7: Hataî çeşm-i mestinden habîbüñ ihtirâz eyle / Eger kanuñ **döker** her dem çün oldur cân-ı cânânuñ

doksan miñ: Doksan bin; çokluk ifade eder.

K. 14/3: Çıhdı mı 'râca Muhammed didi **doksan miñ** kelâm / Sırr-ı Haq hem mahrem-i esrâr sensin yâ 'Alî

dokuz: Dokuz, sayı sıfatı.

M. 2/2: Dokuz âsumânı mu 'allâ kılan / Zemîn şafhasını muşaffâ kılan

dol-: Dolmak, kaplamak.

G. 111/1: Ey güneş hüsnuñ hayâlî tâ ki gönlümden geçer / Kanlu yaşum yem teki **dolmuşdur** andan ser-be-ser

G. 249/1: Tâ ki gördüm men cemâlün ey peri-veş dil-berüm / Manzar-ı hürşid tek yaş ile **doldı** gözlerüm

G. 402/5: Ey Hataî dimegil anuñ şarâbın sen harâm / Sînesine nûr tek **dolmuş** İlâhuñ rahmeti

G. 422/7: Bu bed-bâht Âdem oğlından tamâmet / Yedi damu **dolasıdur** meded hey

doldur-: Dolmasını sağlamak, dolu duruma getirmek.

G. 70/6: Sîm ü zerden şâhlar **doldurdu** dest ü dâmenin / Meclis-i şâbâş için gevher-feşân olmuş durur

G. 115/7: Bu şurâhiden mevâlî **dolduranda** dost-kâm / Kaygudan düşmen havâric yüregi pür kan durur

G. 115/3: Sebz-haht sâkîler andan **doldurun** peymâneler / Hızr câmı tek pür âb-ı çeşme-i hayvân durur

G. 252/2: Sâkiyâ ol câmı sen **doldur** tamâmet sun bize / 'Ömri nokşân olsun anuñ kim didi anı harâm

G. 360/1: Sâkiyâ ol bâde-i şâfi şafânuñ 'ışkına / **Doldurup** virgil 'Aliyyü'l-Murtażânuñ 'ışkına

G. 364/2: Bir hırâmân serv-kâmet girdi nesrîn dermege / Avcuñı **doldur** benefşe saç bu gül-çîn üstine

dolu: Dolmuş olan, pür, boş karşıtı.

G. 47/2: İçi **doludur** zi-âb-ı hayvân / 'Âlemde nişânı bî-nişândur

G. 125/1: Leblerün yâdı bile dîdelerüm kan **doludur** / Ağlamakdan etegüm la'l ile mercân **doludur**

G. 125/2: Ser-i küyünde ne gâam nâle kılsa dil ü cân / Yüzi gül gülşen ara bülbül-i hoş-hân **doludur**

G. 125/3: Ger şikâyet edeyim kaşı yayın oğdın / Her yaña sançıla sînemde bu peykân **doludur**

G. 125/4: Bû-yı zülfinün irür bād-ı şabâ vaqt-i seher / Cân u dil bağçasıda müşk ile reyhân **doludur**

G. 125/5: Ey Hataî özünü hâk idegör pāk olasan / Menlik itme ki cihân ehline 'irfân **doludur**

G. 371/2: Bize sâkî **dolu** sundı kadehni / İçüben esriyüp olduñ divâne

dopdolu: Büsbütün dolu.

G. 229/1: Bâtinum hecründe cânâ **dopdolu** kandur menüm / El yüzine zâhirüm gül kimi hândândur menüm

G. 357/6: Anca çekdüm firkatün bârını ey gül yüzlü yâr / Yüregümdür gonce-nisbet **dopdolu** kandur yine

G. 372/5: Göñülde küfr ü imân **dopdoludur** / Yakîn bil küfri var imân içinde

don:

Elbise,

kılık.

G. 161/2: Girdi Âdem **donına** özini bildürmeklige / Âdemün cismindeki rûh-ı revânı şahdur

G. 161/4: Giydi Âdem **donını** döndi cihânı ser-be-ser / Bilgil ey ibn-i fülânı kim fülânı şahdur

G. 253/3: Gâh Hüseyin vü Nesîmî gibi soydı kâdılar / Gâh Manşûr **donına** girdüm ene'l-Hâq dâr idüm

G. 352/5: Ene'l-Hâq çağırın Manşûr **donında** / Yine Manşûr 'uryân eyleyen şah

G. 374/3: Dünyede 'âşık olan giydi melâmet **donını** / Her yeten 'âşık olur mı derd aña kâr olmasa

G. 423/4: Diler dal boyuña **don** biçer hayyât / Gözinden yaş elinden sındı düşdi

K. 16/8: Halîlu'llâh **donın** giymiş virilmiş adı İsmâ'il / Aña kurbân oluñ cânlar ki Allâhdan nidâ geldi

K. 16/5: Hâka mazhar durur Âdem sücüd it uyma şeytâna / Ki âdem **donına** girmiş Hudâ geldi Hudâ geldi

dön-: (Bir yere) Geri gitmek veya geri gelmek, avdet etmek; başka bir şey halini almak, dönüşmek, değişmek; vazgeçmek; devretmek, dolaşmak.

G. 7/3: Müdde'iler ta 'nesinden şanmañuz kim men **dönem** / Ol menüm cânım içinde cân-ı cânândur maña

G. 105/7: Cevr ü kahrınıñ yolından ey Hataî **dönmegil** / Ger makâmı ol perînüñ küh-ı Kâf olmuş durur

G. 109/4: Eger cevır ü cefâ kılsañ eger mihr ü vefâ kılsañ / Yoluñdan **dönmegüm** yoñdur ki Haq bînâ vü dânadur

G. 146/8: Şad hezârân zulm idersen **dönmezem** döndermezem / Yüzümü yâ sözümü yâ gözümü gam-h'âr bir

G. 161/4: Giydi Âdem donını **döndi** cihânı ser-be-ser / Bilgil ey ibn-i fülânı kim fülânı şahdur
G. 188/7: 'Âşıkam dirseñ gönül 'ışk âteşinden **dönme** kim / Şem' odına yanmağa pervâne hoş gelmek gerek
G. 324/4: Cānum durur 'ayıblamavuñ dostlar meni / **Dönmez** gözüm müşâhade-i hatt u hâlden
G. 355/22: Bahre **döndi** çevreñüz eşkümden ey âyine-rû / Gözyaşından böyle 'ummân itdigüñ ya'ni ki ne
G. 356/5: Eşk-i hūnîn bahre **döndi** çeşmesinden çeşmümün / Sü-be-sü yaşumnu deryâ kıldıguñ ya'ni ki ne
G. 381/3: Ezelden çünki hem-râhim olursın **dönmezem** senden / Ki cennât ehli'dür her kim olur hem-râhı yanında
G. 384/5: Kıla **dönmişdür** vücudum miñnet-i cevruñ çeke / Sağ gezen düşmenlerüñ bende teki bîmâr ola
G. 426/4: Dilerdi gül yüzünlen baħş ideydi / Dili **dönen** kafaya süsen oldu
M. 2/30: Savaşda eger gelse iş başuñ / **Dönüp** kaçma hav eyle yoldaşına
Mus. 1/25: Adı miñ şıfâtı hezârân hezâr / **Döner** hükmi birlen bu leyl ü nehâr

dönder-: Döndürme, yüzünü çevirme; dönmesini sağlamak.

G. 146/8: Şad hezârân zulm idersen dönmezem **döndermezem** / Yüzümü yâ sözümi yâ gözümü ğam-h'âr bir
G. 218/7: Bî-çäre dil Hâtâyî gedâ-yı şikesteden / **Döndürmegil** 'inâyetüñ ey şâh-ı pür-kemâl
G. 292/1: 'Âşık-ı dil-haste gör dil-dâra **döndermiş** yüzün / 'Âlemi tarh eylemiş sen yâra **döndermiş** yüzün
G. 292/2: Hâşeli'llâh kim gönül yüzün kapuñdan döndere / Bülbül-i bî-çâredür gül-zâra **döndermiş** yüzün
G. 292/3: Dönderüp zâhid yüzün dîvâra her dem yaş döker / 'Âşıküñ dîvârı yol dîdâra **döndermiş** yüzün
G. 292/4: Yâra **döndermiş** yüzün görgeç rakîbe söyledüm / Ol gül-i handânı gör kim hâra **döndermiş** yüzün
G. 292/5: Dünyede makşûdına her kimse yüzün dönderür / Bu Hâtâyî sen büt-i 'ayyâra **döndermiş** yüzün
G. 292/3: Dönderüp zâhid yüzün dîvâra her dem yaş döker / 'Âşıküñ dîvârı yol dîdâra **döndermiş** yüzün
G. 293/1: Gözlerüm her dem-be-dem ruħ-sâra **döndermiş** yüzün / 'Âşık-ı bîmârı gör tîmâra **döndermiş** yüzün
G. 293/2: Gözüñ içmiş kanını 'âşıklarüñ olmuş hûmâr / Bağçada gör nergisi gül-nâra **döndermiş** yüzün
G. 293/3: Vaşla vâşıl olmağ için 'âşık-ı dil-hasteler / Sıdk ile el götürüp Cebbâra **döndermiş** yüzün
G. 293/4: Virmişem dellâl-ı 'ışka cānumı behr-i mezâd / Sen harîdâr olmağa bâzâra **döndermiş** yüzün
G. 293/5: Bu Hâtâyî hastenüñ makşûdı şahuñ yüzü'dür / Zâhid-i bed-bahtı gör dîvâra **döndermiş** yüzün
G. 310/2: Küfr ü imân sırrını bildüm ki ma'nide nedür / Yüzümü **döndermişem** andan berü Rahmâna men
G. 351/3: 'Âşıküñ ma'sûkını hem kıblesi hem Ka'besi / Sen yüzünü şâha **dönder** kıble dîvâr isteme
G. 385/1: Ey gönül sıdk ile her kim şâh ilen yoldaş ola / Yüz gerek **döndermeye** her nice kim yol daş ola
M. 1/10: Şerî'atdan meni **dönderme** zinhar / Hâtâ üste meni gönderme zinhar

dönder-: Döndürmek, çevirmek; Redü's Şems olayı: Bazı Şia kaynaklarına göre, İmam Ali'nin hilafeti zamanında da o hazretin duasıyla bir reddü's şems olayı gerçekleşmiştir. Bu nakle göre, Hz. Ali ashabı ile Fırat nehrinden Babil'e doğru hareket etmek istediği zaman, ikinci namazını beraberindekilerin bir kısmı ile birlikte eda etti. Ama atları Fırat nehrinden geçirmekle meşgul olan bir grup asker namazı vaktinde kılmaı başaramadılar. Bunun üzerine İmam Ali de (a.s) o askerlerin namazlarını eda etmeleri için Allah'tan güneşi geri döndürmesini talep etti.

G. 327/9: 'Alî oldur ki üç yüz miñ ağaç yol var idi geldi / Yarım günden gün ötmışdi günü **dönderdi** ahterden

dönen: Vazgeçen.

G. 385/2: Yolu ger daş ola ger yay ola ger oħ u kılıç / Mürşidinden **dönenüñ** ma'nide ismi lâş ola

dört kitab: Dört kutsal kitap; Zebur, Tevrat, İncil, Kur'an.

G. 57/3: Hâk te'âlâ **dört kitabı** gökden indürdi yire / Men anı istemezem çün küll-i Furkân mendedür

döşe-: Döşemek, yaymak, sermek; sürekli olarak orada bulundurmak.

G. 343/5: Bu Hâtâyî haste-dil her dem ümîd-i vaşl için / **Döşemişdür** yüzini kapuñda toprağ üstine

dost: Birini riyâsız ve samîmî duygularla seven, her bakımdan kendisine güvenilir kimse, enis; sevgili, yâr.

G. 5/5: Gerçi Hâtâyî gitdi elüñden vişâl-i **dost** / Her dem hayâlî dîdeye mihmân yeter maña
G. 15/1: **Dost** yolında helâl olsun dilâ ğayret saña / Ğayrdan bir zerre minnet çekmedüñ rahmet saña
G. 29/1: Bu 'âlem hūsnüñe hayrândur ey **dost** / Saña bu ğonce-leb handândur ey **dost**
G. 29/2: Men ol Ya'kûba nisbet zâr boldum / Cemâlün Yūsuf-ı Ken'ândur ey **dost**
G. 29/3: Hilâl kaşuñı tâ ki gördi çeşmüm / Bu cānum 'ıyduña kurbândur ey **dost**
G. 29/4: Saña bu kün fekân vâlih bolupdur / Ki hūsnüñ şüret-i Rahmândur ey **dost**
G. 29/5: Cemâlün şafhasından hatt ü hâlün / Yüzünde âyet-i Kur'ândur ey **dost**
G. 29/6: Senün 'ışkuñ vücudum şehri içre / Bu gönülüm tahtına sulţândur ey **dost**
G. 29/7: Hâtâyîye dimişsin cevri idem çoħ / Yine lutf u yine ihsândur ey **dost**
G. 51/2: Varma yanumdan menüm ey hecr-i dil-süzân **dost** / Dost u düşmen hamusı ağlar menümçün zâr zâr

- G. 62/3: 'Aşıklar kıblesi yüzündür ey **dost** / Kaşuñ mihrâbına minber gelüpdür
G. 65/4: N'ola 'aşıkları öldürseñ ey **dost** / Lebûñ bir büsesi yüz hün-bahâdur
G. 71/3: Firâkuñdan ne fikrüm vardır ey **dost** / Vişâlûñ her gice mihmânemizdür
G. 72/2: Hâdengi cân fedâdur ğamzeñ ey **dost** / Kaşuñ üste kurulmuş yaya beñzer
G. 101/1: Gökdeki mâhuñ liķası **dost** dîdârındadır / Âfitâbın yüzi ol hürşid-i ruķ-sârındadır
G. 130/2: Haţâ menden 'aţâ senden eyâ **dost** / Mürüvvet kânısın ihsân senüñdür
G. 134/2: Dâsitân-ı hüsnuñ ey **dost** der-faşl-ı bahâr / Güşe-i gülşende bülbül şubh-dem âġâz ider
G. 151/5: Her kimüñ 'âlemde bir dil-h'âhı vardır **dostdan** / Zâhidüñ ârzûsı cennet 'aşıkuñ dîdârdur
G. 152/6: Dost vedâ' eyler menümlen aġlaram men zâr zâr / Gözlerümden her zamân gör baħr-ı 'ummân ayrılır
G. 169/3: Hudâya şükr 'aceb râhat u şafâmız var / Bir oldı **dost** ġamuñdan derün u zâhirümüz
G. 173/4: Senüñ sîmîn zenaħdânuña ey **dost** / Ne haddüm var diyem dendân oturmuş
G. 188/4: Ey gönül vird eyle dâyim zikr ü fikr-i rüy-ı **dost** / Ehl-i İslâmam diyen imâna hoş gelmek gerek
G. 190/4: Cümle 'âlem ger hasûd olsa yanumda bir ceve / Sen menümlen **dost** bolsañ cevri düşmenden çi bāk
G. 252/1: Pür-şarâb olsun hemîşe uş bu cām-ı dost-kām / Meclis içre düşmesün ol **dost** elinden mey müdām
G. 307/5: Ey Haţâyî sen cihânuñ cevrine şâd ol müdām / Çünki sevgüñ **dost** iledür 'ışķ ile üstâdsın
G. 312/2: Dünyenüñ esbâbını dîdâra satmışam yakîn / Gice gündüz yanaram yâ **dost** sevdâsında men
G. 314/6: Cennetü'l-me' vâ imiş çün ey Haţâyî küy-ı **dost** / Daħı niçündür ta'allül fedhulühâ hâlidîn
G. 324/4: Cānum durur 'ayıblamavuñ **dostlar** meni / Dönmez gözüm müşâhade-i haţı u hâlden
G. 367/4: Menüm vâyemi tâ virmezsin ey **dost** / Şalupsan 'aşıķı âh ile vâya
G. 374/4: Doğrı vargil bu yola kim doğrılık **dost** kapusı / Egri dîvânda utanur anda ikrâr olmasa
G. 382/5: Haţâyîñüñ senüñ hecrüñde ey **dost** / Teni yirde turâb olsun mı böyle
G. 393/4: Ey zülf-i **dost** dünyede derhem oturma kim / Düşmez dimâġa anber-i hoş-bü senüñ kimi
G. 411/4: Şarâb-ı 'ışķ içen 'uşşâķa ey **dost** / Lebûñ nuķl u sözüñ şekker degül mi
G. 426/6: Maña ol **dost** bolsa **dost** ancaķ / Çi ġam ger cümle âlem düşmen oldı
K. 18/19: Dostlaruñ menzili olmış durur çarħ-ı berîn / Düşmenüñ olmış ķara topraġa yeksân yâ 'Alî

dostân: Dostlar.

- G. 70/4: Gerçi düşmen ta'nesinden çoħ cefâ çekdüm velî / Şükr kim işüm be-kām-ı **dostân** olmış durur

dost-kām: Dost meramlı, meramı dost meramına uygun.

- G. 115/7: Bu şurâhiden mevâlî dolduranda **dost-kām** / Kayġudan düşmen havâric yüregi pür kan durur
G. 177/3: Dost-kām olsun müdāmî ol zi-ġam-ı düşmenân / Oldı meclisde müşerref büsesinden sol u sağ
G. 252/1: Pür-şarâb olsun hemîşe uş bu cām-ı **dost-kām** / Meclis içre düşmesün ol dost elinden mey müdām
G. 340/4: Geldi nevrüz u bahâr u 'ıyd u devr-i **dost-kām** / Yâr eli tek yiryüzi naķş u nigâr oldı yine

doy-: Kanmak.

- G. 261/4: Vişâlûñden **doyınca** almadum kām / Anuñ rüz-ı cezâsın bilmez idüm

dü: İki.

- G. 77/1: Ey ki ser-hoşdur **dü-çeşmüñ** leblerüñ peymânedür / Ol sebebdan 'aşıkuñ dâyim yiri mey-hânedür
G. 83/1: **Dü** zülfüñden maña bir bû gerekdür / Senüñ vaşluñdan ancaħ bu gerekdür
G. 165/1: Hasretüñden dil-berâ kaldı **dü** çeşmüm h'âbsız / Öyle yulduzlar olur her gice gökde h'âbsız
G. 323/2: **Dü** zülfüñ mu'ciz-i Mûsâ vü sihr-i Sâmirî / aynuñ / Hezârân men teki Hârût aşupdur çâh-ı Bâbilden
G. 331/2: Karârum kalmadı şabr ötdi hâdden / **Dü** çeşmüm nergis-i bîmâra karşı
G. 424/5: Haţâyî firķatüñden aġlamaķdan / **Dü** çeşmüm çaya beñzer beñzemez mi

dü 'âlem, dü cihan: İki dünya; dünya ve ahiret.

- G. 16/2: Devr-i felek virürse maña ihtiyârını / Bir târ-ı müyına **dü** cihânı kılam bahâ
G. 271/1: Yüzündür Ka'be la'lûñ âb-ı zezem / Ki sensin kıble-ġâh-ı her **dü- 'âlem**
K. 8/3: Ma'bûd-ı **dü 'âlem** çü anuñ hûkmine fermân / Cân içre 'ıyân oldı vü pinhân 'Alîdür
G. 434/2: Ser-mâyesi vü sûd u ziyânı **dü-cihānuñ** / El-minnetü li'llâh ki menüm şānuma düşdi
G. 440/1: Ey şāhbāz-ı her **dü-cihān** Murtażā 'Alî / Ey şāhib-i şecā'at u kân-ı seħā 'Alî

dü-ebrü: İki kaş.

- G. 436/6: Mâh-ı nev tek ķāmetüm inceldi oldum çün hilâl / Ez-ġam-ı 'aks-ı **dü-ebrü-yi** hilâlüñ bir daħı

dü-ebrü-yi hilâl: İki hilal kaş.

- G. 198/2: Rüz-ı mi'râc-ı Nebî vaşluñ günidür ey melek / Kābe kavseyñ ol **dü-ebrü-yi hilâlüñdür** senüñ

du‘ā: Allah’a yalvarma, bir şeyin olmasını veya olmamasını isteme, yakarış, niyaz.

- G. 2/2: Munca geldüm men gedāya hīç ‘ināyet kılmaduñ / İşıgūñde kılduğum dest-i **du‘ā** kaldı maña
G. 17/5: Bu Hataýiden ‘ināyet kesme ey şāh-ı kerem / Cāna yetmişdür cefādan luft idüp kılil **du‘ā**
G. 22/5: Yastan Hataýi yār ışığın i‘tikād ile / Şām u şeherde devletine eylegil **du‘ā**
G. 36/1: Hāk kelāmı sevmişem sūre-i Yāsinden meded / Kim maña İncil ü Furkānuñ **du‘āsından** meded
G. 66/4: Ma’nide gerçi ‘āşık u ma’sūk bir durur / Menden **du‘ā** gider nişe senden cefā gelür
G. 74/3: Ger maña nefrīn ider düşmen men andan ğam yimen / Kim münāfıkdan gelen kargış **du‘ā** nisbetlüdür
G. 79/3: Men saña her dem **du‘ālar** kıluram ey bī-vefā / Ey şanem niçün senüñ her günde kaşduñ cānedür
G. 117/4: Bu hastenüñ kapuñda du‘ādur işi saña / Sor ol gedāya munca **du‘ā** kimden öğrenür
G. 199/7: Geldi Hataýi kapuña virgil murād aña / Hüsnüñ hākına zikri **du‘ādur** Hataýiñüñ
G. 206/5: Hataýiñüñ **du‘āsıdur** dem-ā-dem / Ki yā Rab olmasun hergiz zevālūñ
G. 210/5: Ger vefā kıl bu Hataýi bendeñe yā kılma kim / Rüz u şeb virdüm saña zikr ü **du‘ādur** bilmiş ol
G. 261/5: Hataýi tāl‘atın Hākdan dilerdi / Kabül olmuş **du‘āsın** bilmez idüm
G. 294/5: Bu Hataýiñüñ kelāmın kıl kabül ey görke bay / Zikridür her dem **du‘ā** sen hüsn-i ber-hürdār içün
G. 319/5: Ey Hataýi şol büt-i tersā cemālin görmege / Her **du‘ālar** kim kılursın müstecāb itmekdesin
G. 362/4: Ey gönül itgil tevāzu‘ ğāzilerden al **du‘ā** / Şāh diyüpdür yarlığaram kıl kuluñ **du‘āsına**
G. 397/2: Munca **du‘ā** kılur bu gönül kılmaz iltifāt / Ol bī-vefā meger kim işitmez du‘āsını
G. 397/2: Munca du‘ā kılur bu gönül kılmaz iltifāt / Ol bī-vefā meger kim işitmez **du‘āsını**
K. 13/19: Du‘ācidur saña şāhā Hataýi / Kim anuñ rüz u şeb virdi **du‘ādur**

du‘acı: Bir kimse için Allah’tan hayır isteme.

- K. 13/19: Du‘ācidur saña şāhā Hataýi / Kim anuñ rüz u şeb virdi du‘ādur

dücā: Karanlık, zulmet, târ.

- G. 223/2: Menüm pervīn teki çeşmüm giceler uyhusuz kaldı / Sa‘ādet āsumānında yüzüñ bedr-i **dücā** gördüm

düçār: Uğramış, tutulmuş, yakalamış.

- K. 6/11: Hüseyñiyem Yezīde la‘netüm var / Ezelden men **düçār-ı** Hayberiyem

dūd: Duman.

- G. 76/9: Dūd-ı āhuñdur Hataýi gökde bulutlar kāmı / Durmayup tōk gözyaşın kim ebr-i bārān devridür

dūd-ı āh: Çekilen ateşli ahlardan çıkan duman; yürek yangını.

- G. 167/3: Dün sağınur kim ki görse zülfüñüñ şeb rengini / Kim karaya boyayupdur anı **dūd-ı āhumuz**

dudak: Leb; sevgilinin dudağı. Sevgilinin güzellik unsurlarındandır.

- G. 18/2: Leylī cemālünden cūdā ser-geşteyem Mecnūn kimi / Ferhād-vār ister gönül şīrīn **dudağıñdan** şifā
G. 19/1: Nuṭṭ-ı enfās-ı Mesīhūñ dem-be-dem cāndur maña / Çünkü men Hızram **dudağıñ** āb-ı hayvāndur maña
G. 20/2: Derdümün dermānı ruḥ-sāruñ görmekdür senüñ / Teşneyem bi’llāh **dudağıñ** şerbetin cām it maña
G. 90/3: Saçımuñ zulmetinde teşne Hızra / **Dudağıñ** āb-ı hayvān menzilidür
G. 105/4: Āb-ı kevserdür **dudağıñ** bāğ-ı cennetdür yüzüñ / Kim maña la’lūñ şarābı cām-ı şāf olmuş durur
G. 121/1: **Dudağıñ** kand imiş bal anda n’eyler / Ne nāzūk hatt imiş hāl anda n’eyler
G. 131/2: Satma rāygān şanemā Hızra **dudağıñ** suynı / Hızr eger su isteye çeşme-i hayvāne gelür
G. 133/3: Gözleri devrinde mest oldu **dudağı** bādeden / Zāhidi mey-hāneden gördüm şarāb almış gelür
G. 154/4: Senüñ şīrīn **dudağıñ** hasretinden / Bu ‘āşık hāste-dil Ferhāda beñzer
G. 172/1: Ey **dudağıñ** şehd ü şekkerdür siyeh hālūñ meges / Olmasun ‘ışkuñdan ayru tende cānum bir nefes
G. 173/5: **Dudağıñ** çevresinde koşā hāllar / İki zengī durur derbān oturmuş
G. 176/4: Dürr-i ‘Adn yāķūt-ı aḥmer kıymetin sındurmağa / Bal **dudağıñdan** ‘akıķ ü la’l ü mercān oldu fāş
G. 182/2: Zulmāt-ı hecr içinde bulunmaz susızlara / Şol çeşme-i **dudağıñuñ** āb-ı zülālī tek
G. 238/3: Tā **dudağıñ** çeşmesinden kılmaşam bir kaṭre nüş / Hızr tek sır-āb-ı nüş-ı āb-ı hayvān olmuşam
G. 254/5: Āb-ı hayvāndur **dudağıñ** sormayan virmez haber / Āb-ı hayvān isteyen zulmāneye göndermişem
G. 291/1: Yüzüñdür sūre-i Yūsuf **dudağıñ** āb-ı kevserden / Boyuñ tūbā durur ammā saçıñdur sūnbül-i terden
G. 296/4: Sorsam ol şīrīn **dudağıñ** piste midür yā nebāt / Yā Rab ol nāzūk vücūduñ yā semīndür yā semen
G. 330/2: Dudağıñ hasretinden hāste-hālem / Ahıtdı gözlerüm yaşın be-her sū
G. 349/3: Yüzüñ sehminden ol şekker **dudağıñ** / Gül-istāndur gül-i hāndān içinde
G. 381/1: Yüzüñ hūrīd-i tābāndur felegüñ mālī yanında / **Dudağıñ** āb-ı hayvāndur yañağıñ cāhı yanında
G. 405/3: İşıgūñ rızvān özün hūr u cemālūñ ravzāsı / Ruḥlaruñ cennet boyuñ tūbā **dudağıñ** kevşerī

G. 420/1: Ey boyuñ Tübā **dudağūñ** āb-ı hayvān nisbeti / Āb-ı hayvān dimen anı çeşme-i cān nisbeti
G. 420/4: Baħr-ı 'ışk içre senūñ çün nice ğavvāş olmışam / Dişlerūñ dürdür **dudağūñ** āb-ı hayvān nisbeti

dükān: Ufak malların satıldığı önü açık ve küçük satış yer; mekan.

G. 146/13: Bu **dükān** yüz miñ dükāndur Haq dükānidur veli / Şehr birdür kār birdür asılursan dār bir
G. 265/6: Muħibbem on iki şāha ezelden / Velikīn bu **dükāna** şimdi geldüm
G. 358/2: Zihī devlet beşāret men gedāya / Yüridüm uğradum dürli **dükāna**

dükel: Hepsi, tamamı.

G. 141/1: Maña cevr ü cefā kılmak **dükel** cānānelerdendür / Yaman yoldaş ilen yār olma ki nādānelerdendür

düldül: Peygamberimizin ester cinsi dişi katırının adıdır. İskenderiye kralı Mukavkis tarafından hediye edilmiştir. Peygamberimiz daha sonra Hz. Ali'ye hediye etmiştir. Hz. Ali halifeligi esnasında bu katıra binmiş ve haricilerle savaşmıştır. Cesur bir hayvan olan Düldül, çok uzun müddet yaşamıştır. Hatta Hz. Ali'nin vefatından sonra da Abdullah b. Cafer tarafından beslenmiştir. Düldül kirpi demektir. Hızlı yürümesinden dolayı bu ad verilmiştir (İP).

G. 57/8: Server-i Merdān 'Alinūñ āliyet evlādıyam / Zü'l-feķār u tāt u **Düldül** Kanberem şān mendedür
G. 73/4: Daş yarıldı çıhdı **Düldül** eyer ü yūgen ile / Ey münāfık yola gelgil eyleme şāhdan kenār
G. 327/5: 'Alī oldur ki **Düldül** Zü'l-feķār virildi kudretten / Birin mindi birin çaldı dīn açdı cümle kāferden
G. 358/8: Sürer **Düldül** çalar şāh Zü'l-feķārı / 'Aliden kaldı bu dārb u nişāne
G. 432/5: Biri Fātma biri **Düldül** ol çehār-pārenūñ / Biri oldı Zü'l-feķār biri 'Alinūñ Kanberi
K. 3/9: Yine **Düldüle** mindi şāh Mehdi / Elinde Zü'l-feķār-ı Murtażādur
Mus. 1/43: Hemişe odur hayy u bākī olan / Minüp **Düldül** atın Burākı olan

dün: Aşağı, aşağılık, alçak.

G. 19/4: **Dün** rakīb-i kāfir-i güm-rāh ile ğaybında kim / Her hikāyetler ki kılduñ cümle pinhāndur maña

dün: İçinde bulunulan günden bir önceki gün; kısa bir zaman önce.

G. 8/5: Düşte gördi **dün** Haṭāyī yār olupdur hem-demi / Yā düşümdür yā hayālüm bu ne hürmetdür maña
G. 78/4: **Dün** didüm bir buse vir dir cān virüp almağ gerek / Bu mekān içre metā'-ı rāygānī ḥandadır
G. 95/3: **Dün** sabā geldi maña hoş hoş mu 'anber büy ile / Ğalibā ol meh-likānuñ zülf-i müşk-efşānidur
G. 96/2: **Dün** didi zāhid maña niçün gönül virdüñ aña / N'eyleyim görgeç yüzini ihtiyār elden gider
G. 106/3: **Dün** didi hem-dem maña kimdür senūñ gönülün alan / Men didüm bilmez misin ol gözleri hūn-h'ardur
G. 110/5: **Dün** menümlen rü-be-rü boldı nigār öldi rakīb / Gözler ilen çoğ işāretler kılar kaş oynadur
G. 167/3: **Dün** sağınur kim ki görse zülfünün şeb rengini / Kim karaya boyayupdur anı dūd-ı āhumuz
G. 200/1: Karşudan **dün** geldüñ ey serv-i revānum sen midüñ / Zinde kılduñ uş bu cānsız cism ü cānum sen midüñ
G. 200/2: **Dün** hayāl ilen perī tek 'azm kılduñ süy-ı men / Bes revān geçdüñ eyā rūḥ-ı revānum sen midüñ
G. 211/3: Nāşih aydur **dün** maña terk eyle anuñ 'ışkını / Veh nidem kim ol menüm hem-rāz-ı esrārüm degül
G. 266/3: **Dün** varmış idüm bağçaya gül dirmege ammā / Sundum elümi bir güle şad ḥāra yoluḥdum
G. 281/4: **Dün** dimişsin kim saña yüz gösterüben cān alam / Yüzüñi göstermedüñ alduñ revānumdan revān
G. 284/3: Ğam ki **dün** meydān-ı 'ışkuñda menümlen kıldı rezm / Anda ma'lüm olmadı meydāna gelsün yeñiden
G. 285/4: **Dün** dimişsin isterem bir buseme yüz cān bahā / Ol metā'a menden özge hīç ḥaridār istemen
G. 303/1: **Dün** didüm terk it yolında mende cāndur sen diyen / Līk bu cismüm içinde lā-mekāndur sen diyen
G. 357/7: **Dün** dimişdüñ menden özge yāra virmişsin gönül / Men Haṭāyī ḥaste-ḥāle bu ne bühtāndur yine
G. 390/2: Gül yüzüñ 'azmine **dün** gitdüm gül-istān geştine / Senden ayrı ḥār boldı gül gül-istān olmadı
G. 392/3: Tā ki **dün** gül-zār içinde bir tebessüm kıldı yār / Ağzı beste gonceni gülşende ḥandān eyledi
G. 398/3: Tā ki **dün** meclisde ney feryād ü nālem dinledi / Ağlaşur bağrın delüp bu nāle vü zārüm kimi
Kıt'a 1/2: **Dün** benefşe seyr idegördüm nihānī geşt ider / Dil-berüm egnine giymiş bir kabā-yı süseni

dün ü gün: Gece ve gündüz, sürekli.

G. 239/6: **Dün ü gün** hecrūñ ile gönülüm perişāndur menüm / Tālī'üm Ya'kūba beñzer Yūsuf-ı çāh olmışam
G. 310/3: Gör nice zārī virür ol la'neti şeytān maña / **Dün ü gün** la'net oḥurmen la'neti şeytāna men
K. 17/8: İlāhuñ emrine meşğül **dün ü gün** Mūsī-i Kāzım / Anuñ cānı için kalanlara lutf u 'atā geldi
K. 17/9: 'Alī Mūsī Rızā geldi gelen çün dāyim emrine / **Dün ü gün** Haqka nālişler be-ğāyet ber-rızā geldi

dünya, dünýe: Ahirete nispetle şimdi yaşadığımız âlem; fāni dünya ve malı mülkü; herkes, bütün insanlar içinde.

G. 4/5: Dil-berün gitdi Haṭāyī sen nidersin **dünýeyi** / Çünkü cān gitdi bu ten yā Rab niye kaldı maña

- G. 6/1: Her dem ğamuñda nâle vü âhum yeter maña / **Dünyâ** yüzinde ol yüzi mâhum yeter maña
- G. 21/5: Geçdi 'ömrün ey Haṭâyî uşbu zâyî' **dünyede** / Şol vefâsız leblerinden virmedî kâmı maña
- G. 27/4: Görmemişdür merdüm-i şâhib-nazarlar **dünyede** / Sen teki 'âlemde bir şeh-zâde-i 'âlf-cenâb
- G. 35/5: Gerçi çoḥdur **dünyede** 'uşşâkı ol mâhuñ velî / Bu Haṭâyî haste tek bir 'âşık-ı şeydâsı yoh
- G. 36/4: Kim ki kâmin almadı **dünyâda** oldur bî-nevâ / Bî-nevânun virgilen yâ Rab nevâsından meded
- G. 37/2: Kahrûñ ilen telḥ geçdi çünki 'ömrüm **dünyede** / Yaşum üzden isteyüben şâdmânlıġdan ne sūd
- G. 70/2: Ey felek **dünyâ** yüzinden devr-i hicrân geçdi çoḥ / Ol büt-i nâ-mihribânüm mihribân olmış durur
- G. 76/7: Miḥnet-i **dünyâdan** ey dil fâriġ ol sürgil murâd / Hurrem ol ğam çekmegil kim zıll-ı Sübhân devridür
- G. 78/1: Bir perî hayrânıyam bilmen mekânı ḥandadır / Kimse bilmez **dünyede** nâm u nişânı ḥandadır
- G. 81/5: Hüsnuñi her kim ki gördi vâlih ü hayrân olup / İşi anuñ **dünyede** feryâd ü âh olmış durur
- G. 82/3: 'Âlemi gezdüm tamâmet görmedüm hüsnuñ teki / **Dünyeni** gezseñ ḥamu hüsni ile sen tek kem düşer
- G. 94/5: **Dünyenüñ** var u yohından ey Haṭâyî ğam yime / Saḥlayan dâyim seni şol sâye-i Sübhân durur
- G. 97/5: Men yaman isem niçe sen yaḥşılıġ kıl ey 'azîz / Nesne kalmaz **dünyede** yaḥşî yaman elden gider
- G. 100/2: Hiç bilmezem bu **dünyede** eyyâm-ı rûzgâr / Rûy ile zülfüñüz maña şubḥ ile şâmdur
- G. 107/4: İstemen Firdevs bağnuñ gül-i hoş-bûsını / **Dünye** bağında gül-i ruḥ-sârûñ andan yaḥşıdur
- G. 117/5: Cânâ Haṭâyî **dünyede** derdün çeker senün / Göñlüne sor ki resm-i vefâ kimden öğrenür
- G. 132/5: 'Ârif iseñ koymagil elden ḥaḳîḳat menzilin / Ğâfil olma **dünye-i** ġaddâra virme ihtiyâr
- G. 140/5: Ey Haṭâyî sen yakîn bil kim bu fânî **dünyede** / Bî-vefâlardan maḥabbet isteyen dîvânedür
- G. 149/5: Her kim ki 'ârif oldı cihân terkin eyledi / Bu **dünyenüñ** metâ'ı kâtında kelîl durur
- G. 170/4: Bi'llâh inan bu doğru sözi egrî şanma kim / Luṭfuñdan özge **dünyede** yohdur penâhumuz
- G. 172/3: N'eylerem 'ışkuñdan ayru **dünyenüñ** lezzâtını / Kim ḥuzûr-ı dil ğam-ı mihrün menüm göñlümde bes
- G. 192/2: Her kimün cânında ḥublar ḥasreti vardur müdâm / **Dünyede** 'âr itmesün dîdâra göndermek gerek
- G. 193/4: **Dünyâda** gerçi olmadı vaşluñ maña nasîb / Göñlüm gözinde ḥayl-i ḥayâlün diler senün
- G. 213/2: Rûz-ı maḥşerde dutup dâmenünî saña direm / Bu daḥı ol mı durur **dünyâ-yı** ġaddâr degül
- G. 225/1: Ḥayli demdür ey perî ol meh cemâlün görmezem / **Dünyede** bir daḥı mişâl-i ḥaṭṭ ü ḥâlün görmezem
- G. 233/3: Ey raḳîbâ orta yirde her dem olmagil hicâb / Hüsni anuñ **dünyede** bir âfitâbumdur menüm
- G. 241/1: Dünye vü 'uḳbâda sen tek yâr-ı ğam-ḥ'âr isterem / Halk ider dîvâre secde men de dîdâr isterem
- G. 243/5: Bu Haṭâyî **dünyede** ḥüşyâr olmaz bir zamân / Tâ kim ol peymâne-i la'lün durur cânüm menüm
- G. 244/4: Hoş 'âkilem ki **dünyede** işbât-ı 'ışk içün / Dîvâne gelmişem velî dîvâne gelmişem
- G. 224/2: Rûz u şeb **dünyâ** içinde mest ü hayrânâm müdâm / Giceler uyḥu içinde tâ ḥayâlün görmişem
- G. 249/3: Men daḥı yâd eylemen **dünyâ** vü cennet bağını / Leblerün tâ kim olupdur şeker-âb u kevşerüm
- G. 253/6: **Dünyesinden** men anuñ sırrın bilürdüm ol meni / Baḥr-ı raḥmet içre men bir lü'lü'-i şehvâr idüm
- G. 287/3: Anca kim **dünyâ** yüzinde haste cânüm tendedür / Çıḥmadı derd-i firâḳnuñ bu ḥarâb-âbâddan
- G. 276/1: N'ola ey dil-ber eger sen cânüm olsayduñ menüm / Ğam yimezdüm **dünyede** cânânum olsayduñ menüm
- G. 276/3: **Dünyeden** naḳl itdügüm çaġumda gelseñ başuma / Şol maḥalde dîn ü hem imânüm olsayduñ menüm
- G. 285/5: Ol sebebden bu Haṭâyîñün sözi ḥaḳḳânîdür / Ḥaḳdan özge **dünyede** men yâr-ı ğam-ḥ'âr istemen
- G. 292/5: **Dünyede** maḳşûdına her kimse yüzün dönderür / Bu Haṭâyî sen büt-i 'ayyâra döndermiş yüzün
- G. 298/2: **Dünyede** her kim ki yüzün gördi 'âlem şâhidur / Tâ yüzünü görmişem men daḥı sultânâm bugün
- G. 307/1: Her gelen **dünyâ** menüm dir sen kadîm bünyâdsın / Cümleñün göñlin alupsan ne 'aceb sayyâdsın
- G. 307/2: Herkese bir yüz ile virdün murâdın **dünyede** / Hızr olan buldı ḥayâtı bildi kim zulmâtsın
- G. 307/4: **Dünyenüñ** mâlı vü genci zerḳine aldanma kim / Evvelî zerḳ u neşâtdur âhiri şehmâtsın
- G. 311/2: Âdem eger 'âkil isen **dünyeye** virme göñül / Dünyeye viren göñül bu yolda nâdândur bugün
- G. 312/2: **Dünyenüñ** esbâbını dîdâra satmışam yakîn / Gice gündüz yanaram yâ dost sevdâsında men
- G. 314/1: Merḥabâ ey âfitâb-ı 'âlem ü **dünyâ** vü dîn / Revnaḳ-ı bağ u bahâr u zînet-i rûy-ı zemin
- G. 334/3: **Dünyâ** yüzinde 'ışk ile zâram direm şanem / Bir söylegil ki 'uḳbâda cânaneyem yine
- G. 338/3: 'Âkil idüm **dünyede** Leylî cemâlün görmedin / 'İşk ilen Mecnûn teki bî-ḥânümân oldum yine
- G. 351/5: Ey Haṭâyî yâr yolına cânunuñ itgil fedâ / Geç bu **dünyâ** şöhretinden sen anı var isteme
- G. 354/4: Yüz kez ölsem **dünyede** bir dem maña yohdur vişâl / Firḳatünde 'ömrümi bād itdigün ya'ni ki ne
- G. 362/2: Niçeler **dünyâya** geldi niçeler daḥı gelür / Bir beḳâ yurdın dutuben yuf digil fenâsına
- G. 362/7: Ey Haṭâyî gel bu fânî **dünyenüñ** terkin kıl / Geç anuñ kâl u kîlinden şâh digil şafâsına
- G. 374/3: **Dünyede** 'âşık olan giydi melâmet donını / Her yeten 'âşık olur mı derd âña kâr olmasa
- G. 377/6: Beş gün özüñi hoş gör çün **dünye** beḳâsızdur / Ger 'ârifiseñ ey dil şükr eyle bu eyyâma
- G. 378/4: Ḥaḳ meni yâ Rab ne bir miskîn yaratmış **dünyede** / Baḥduġınca ğamdan özge görmedüm her yanuma
- G. 379/3: Ey göñül ḥüşyâr oturmaġıl ne ḥâşıl **dünyede** / Kim ki mest olmaḳ diler gelmek diler mey-ḥâneye
- G. 391/2: Ger siyehdür **dünyede** leyl ile zulmât u şebe / Olmaya bunlar siyâh ol ṭurra-i târuñ kimi
- G. 393/2: Kandır menüm susızlıġum ey âb-ı la'l-i yâr / Girmez elüme **dünyede** bir su senün kimi
- G. 393/4: Ey zülf-i dost **dünyede** derhem oturma kim / Düşmez dimâġa anber-i hoş-bû senün kimi
- G. 384/2: Başına her kimsenün düşse saçuñ sevdâları / Terk idüp **dünyanı** 'ömrinden daḥı bîzâr ola

- G. 397/4: Ey dil tabîbe sorma 'ilâcın bu derdümüñ / **Dünyâ** hakîmi bilmeye 'ışkun devâsını
G. 399/2: Göreli mihr-i ruhuñ çeşmüm münevverdür menüm / **Dünyede** hürşid-i 'âlem-tâb gördüm men seni
G. 407/7: **Dünyede** her kim kılur bir pâdişahuñ hîdmetin / Bu Haţâyî bendedür şıdk ile şâhuñ çâkeri
G. 410/4: Eger dervîş eger mîr ü selâfîn / Bu beş gün **dünyede** mihmân degül mi
G. 420/3: İşigün toprağına her kim kıl oldı şıdk ile / Pâdişâhdur **dünyede** Fağfür u Hâkân nisbeti
G. 429/4: Sevüpdür sîm-i **dünyâyı** koyupdur vaşl-ı dil-dârı / Haçan kim doğru söz disem olur hışm ile ner şûfî
T. 8/1: Ol 'Alîdür 'âleme ümmîd olan / Ol 'Alîdür **dünyeden** tecrîd olan

dünyâ vü 'ukbâ: Fani dünya ve ahiret.

- G. 41/4: Tâ ki geldi ey şanem 'ışkuñ hayâlî başuma / **Dünye vü 'ukbâ** gamından geçdüm ü oldum levend
G. 77/3: Virmenem **dünyâ** vü 'ukbâ devletine 'ışkuñı / **Dünye vü 'ukbâ** maña bir yana ol bir yanadur
G. 78/6: Tâ vişâlûñden cüdâ düşdüm hayâtum kalmadı / **Dünye vü 'ukbâda** sensiz zindeğâni hânadur
G. 99/1: Ol kimse kim bu **dünye vü 'ukbâda** şâhdur / Hem enbiyâlar üste ulu pâdişâhdur
G. 108/5: **Dünye vü 'ukbâda** hergiz gam yime ağıyardan / Ey Haţâyî çün senüñ lutf-ı Hudâ yâruñ durur
G. 118/1: Menüm şâhum 'Aliyyü'l-Murtazâdur / Yüzüm **dünyâ vü 'ukbâda** añadur
G. 224/3: **Dünye vü 'ukbâda** men evşâf-ı hüsnüñ söylerem / Bağçada andan berü kıdd-i şemâlûñ görmişem
G. 414/1: **Dünye vü 'ukbâda** birdür yâr dutman yâr iki / Yâr isen ey gamlu gönüm dutmagil zinhâr iki
K. 5/3: Nişâr olsun saña **dünyâ vü 'ukbâ** / Ki sensin dîn ü dünyâ pâdişâhı
Mus. 1/34: Kelâmuñ delîlinde bürhân olan / Bu **dünyâ vü 'ukbâda** sulţân olan
T. 8/2: Ol 'Alîdür ey Haţâyî bî-haţâ / **Dünye** ilen 'ukbâda cavîd olan

dur-: Yapmakta olduğu hareketi kesmek, hareketsiz kalmak; sona ermek, kesilmek.

- G. 15/3: Ey dil ü dîn siz çıkuñ evden ki dil-dârum gelür / Sen de ey cân **durma** kim biz virmişüz ruşat saña
G. 75/6: Şıdk ilen bel bağlamış **durmuş** fütüh-ı rezm içün / Gâziler yanunda anuñ leşkeri nisbetlûdür
G. 76/9: Dûd-ı âhuñdur Haţâyî gökde bulutlar kamu / **Durmayup** tök gözyaşın kim ebr-i bârân devridür
G. 115/4: Bir perî serv-i sehî kıddür ki **durmuş** rakş içün / Yoğsa cennet meclisinde tûbi-i rızvân durur
G. 124/11: Sefer kıl **dur** oturma ey Haţâyî / Ki şehr-i Erdebîlde hânedân var
G. 126/1: Bağdaş kurup otursa nigârum fiğân kopar / **Dursa** otursa fitne-i âhîr zamân kopar
G. 273/3: **Durup** oturmağa şabrum dahı yoğ / Katı ser-geşteyem hem bî-karâram
G. 273/6: Gehî fırkat gehî miñnet gehî zâr / Gehî gam-hâne küncinde **duraram**
G. 162/4: Ey yüz ıl mürdesi sen Allâha şûkr it **dur** yûri / 'İsi-i dem-sâz geldi nefha-i cân devridür
G. 305/3: Kılavdur Zü'l-fekârum kında **durmaz** / Kim inkâr ehlidür imâna gelsün
G. 312/5: Ger maña 'arz-ı cemâl olmazsa dil-berden naşîb / **Durmazam** bir lahza hiç firdevs-i a'lâsında men
G. 329/5: Haţâyî gül yüzüñ hayrânı bolmış / Haçan bülbül **durur** gülşenden ayrı
G. 336/2: Men ölerden sonra kabrüm üste ger 'azm itse yâr / Kabr içinden **dura** anuñlan imânum söyleşe
G. 375/1: Görmek yüzüñi derde devâdur Haţâyîye / Karşuña **durmağ** imdi revâdur Haţâyîye
G. 378/3: Senden oldı ikilik bâzârı ey nâ-mihribân / **Durmuşam** men çün ezelden 'ahd ile peymânuma
G. 413/5: Haţâyî sırrıdır Tâhâ vü Yâsîn / **Durupdur** ortada mîzân degül mi
G. 423/3: Tuñ yârum **durup** bağçaya gezer / Utandı serv ağacı indî düşdi
K. 4/5: Heycâ güninde **durmadı** hiç kimse tîğûña / Şîrüm diyüp bu ma'niden öğdi Hudâ seni
M. 2/55: Hem İsfendiyâra kılam yiri teng / Ki dârbuma **durmaz** hizebr ü peleng

dür: Uzak, uzakta.

- G. 25/4: Cennet-i vaşluñdan ey cânüm meni **dür** eyleme / Kim firâkuñ âteşinde çekmişem dâyim 'azâb
G. 79/5: Dêrd-i 'ışkuñdan senüñ ger istesem ki **dür** olam / Neylesün bu haste gönüm derd ilen hem-hânedür
G. 113/5: Ey Haţâyî çün saña Haq fazlıdur gam-h'âr olan / Gam yime derd ü belâdan **dür** yûri gam-h'âra var
G. 128/1: Pertev-i hüsnüñden ey dil-ber cihân pür-nür olur / Bî-nevâdur kim vişâlûñden habîbüñ **dür** olur
G. 136/1: Ez kıl ü kâl-i medrese hoşdur ki olsa **dür** / Ey dil hazer kıl anda ki yoğdur saña kuşur
G. 230/2: Şüretüñ gördüm nigârâ valîh ü sevdâ-yı men / Fırkatüñ **dür** eyledi şabr u karârumdan menüm
G. 230/5: Ey Haţâyî her tûğûñ titrer hâzân yaprağı tek / Tâ meni **dür** etdi bu devrân bahârumdan menüm
G. 246/1: Vişâlûñden senüñ **dür** oldı gönüm / Katı bî-zâr u bî-zür oldı gönüm
G. 246/4: Cefâ vü miñnetüñ tâ geldi câna / Belâlardan kamu **dür** oldı gönüm
G. 255/5: Bu Haţâyî haste küyuñdan diler **dür** olmaya / Varabilmen çoğ üşencüm yâr senden kümişem
G. 275/1: Yâr işiginde rakîbî sürdiler **dür** ez-harem / Veh ki nâ-mahrem haremde haçan olur muhterem
G. 290/1: Dil-berâ gözden cemâlûñ bir nefes **dür** olmasun / Yaşlu çeşmümde yüzüñden ayrı hiç nür olmasun
G. 388/2: Mihr-i rûyın meh teki karşumda dutmış ol perî / Ey felek **dür** itmegil ol hüsn-i zîbâdan meni
G. 400/4: Oldı şahrâda yirüm insân içinden **dür** olup / Tâ ki gördi gözlerüm sen âhü gözlü dil-beri
K. 13/17: Gel ey 'ârif sen öz nefsüñi tanı / Ki nefsin bilmeyen **dür** ez-Hudâdur

durur: -dır, -dır, -dur, -dür bildirme eki.

- G. 1/2: Çün senüñ hüsnuñ mişâli Yüsuf-ı Ken 'ânîdür / Yüzüñi her kim ki görmez yoñ **durur** imân aña
- G. 1/3: Âteş-i 'ışkuñda ey hün-h'âre gözlü dil-berüm / Öyle yanmışdur bu bağrum yoñ **durur** dermân aña
- G. 9/1: Cânâ gönülde hem-dem olan gam **durur** maña / Gör kim firâk evinde ne hem-dem **durur** maña
- G. 9/2: Ancañ yüzüñ görende senüñ cân degül melül / Zülfüñ kimi gönül dañı berhem **durur** maña
- G. 9/3: Dil teşne olsa vâdi-i hecründe gam yimen / Lal'ün zülâli çeşme-i zemzem **durur** maña
- G. 9/4: Niçün severdi haste-dil ey bî-vefâ seni / Bu çoñ belâ ki hecrün ider kem **durur** maña
- G. 9/5: Miskîn Hâşâyî vaşl ile yüz ıl yaşar müdâm / Bu 'ömr kim zamânede bir dem **durur** maña
- G. 12/2: 'İşkuñ senüñ ki mahzen-i genc-i ilâhîdür / Andan **durur** ki mesken olupdur harâb aña
- G. 12/3: Hüsnuñ nedür cihânda senüñ ey perî-şîfât / Hâyrân **durur** felekde gün ü mäh-tâb aña
- G. 12/5: 'Âşık **durur** yañağuña zülfüñ Hâşâyî tek / Andan düşer bu vech ile bu pîç ü tâb aña
- G. 21/4: Gönüm aldun bî-tekellüf cânımı almak **durur** / Güldürür 'ışkıñda dâyim hâs ilen 'âmî maña
- G. 24/1: Dem-be-dem yüz miñ selâm olsun saña yâ Muştafâ / Cümle dillerde şafâ senden **durur** yâ Muştafâ
- G. 37/3: Bilmezem niçün **durur** düşmenligün bu nev' ilen / Lutfuñı görsetmeyüp hem bu yamanlığdan ne sūd
- G. 37/4: Çünki rahmuñ yoñ **durur** men pîr-i 'ışkuñ hâline / Bu cihân bağında ey servüm cevânlığdan ne sūd
- G. 40/4: Enbiyâlar evliyâlar çoñ **durur** ammâ ki sen / Cümleden a'lâ imişsin yâ 'Alî senden meded
- G. 43/2: Yâ Rab ol gözler ne bāguñ nergis-i şehlâsıdur / Kim gamından cism ü cânım nâ-tüvân olmuş **durur**
- G. 43/3: Öyle kim bülbül yiri gülşendür ey gül yüzlü yâr / Gönlüme küyuñ makâmı gül-sitân olmuş **durur**
- G. 43/4: Anca çekdüm miñnet ü hecrün gamın ey bî-vefâ / Cevr-i 'ışkuñdan vücūdum nâ-tüvân olmuş **durur**
- G. 43/5: Tâ Hâşâyî gördi ol hüsni cemâlün ey güneş / Gör nice 'âlem dilinde dâsitân olmuş **durur**
- G. 45/1: Gönümü alan menüm ol dil-rubâ yârum **durur** / Gerçi gönümni alur ammâ ki gam-h'ârum **durur**
- G. 45/2: Nice kim cevri ü cefâ kılsañ men-i dil-hasteye / Eylemen andan şikâyet kim vefâ-dârum **durur**
- G. 45/3: Gicelerde uyhu gelmez gözüme kan ağlaram / Gökdeki kevkeb degül şol çeşm-i bîdârum **durur**
- G. 45/4: Tañrı için yola gelseñ bir kadem âheste baş / Ayağun altında toprağ cism-i bîmârum **durur**
- G. 45/5: Bu Hâşâyî âfitâba eyledi gökde nâzar / Yâr aydur kim aña bahma 'aks-i ruh-sârum **durur**
- G. 46/1: Dil-berâ sencileyin bi'llâh ki yârum yoñ **durur** / Bir zamân sensiz menüm şabr u karârum yoñ **durur**
- G. 46/2: Düşmişem 'ışkuñ gamına yet menüm feryâduma / Senden özge hiç kimesne gam-güsârum yoñ **durur**
- G. 46/3: Arılığ bi'llâh severmen men seni ey dil-rubâ / Tâ tamâmı sevmişem būs u kenârum yoñ **durur**
- G. 46/4: Ger meni öldürseler sen öyle bilgil ey nigâr / Bu muhabbet etegin elden koyaram yoñ **durur**
- G. 46/5: 'Âkil aydur ey Hâşâyî ihtiyâr elden koma / 'Âşıkam pür-derd elinde ihtiyârum yoñ **durur**
- G. 49/1: Tâ cemâlün nûrî çeşmümden nihân olmuş **durur** / Gice gündüz işüm âh ile figân olmuş **durur**
- G. 49/2: Hüsnuñi tâ görmişem bir bülbül-i zâr olmuşam / Çün maña küyuñ makâmı gül-sitân olmuş **durur**
- G. 49/3: Bir meşeldür kim diyerler gencün üste mâr olur / Zülfi içinde hüsnuñ ol genc-i nihân olmuş **durur**
- G. 49/4: Ger felek yüzünde dirler mäh-i tâbândur şeref / Tal'atuñ yir üste mäh-i âsumân olmuş **durur**
- G. 49/5: Pîr bolmışdı cihânda fırkatünden ey şanem / Tâ yüzüñ gördi Hâşâyî nev-cevân olmuş **durur**
- G. 68/6: Nâşihâ 'ayb eyleme miskîn Hâşâyî şî'rîne / Çün Hâka ma'lûm **durur** gönlinde sır u fâşlar
- G. 79/2: 'Ârızuñ gülşen **durur** cânım aña bülbül kimi / Ruhların çün şem'dür gönüm aña pervânedür
- G. 94/1: 'İşkuñuz cânâ bu gönüm tahtına sulţân **durur** / Bu vücūdum mülkine hayl-i hayâlün cân **durur**
- G. 94/2: Tâ görüpmen hüsnuñi ey gevher-i yektâ şanem / Bir gözüm kulzum mişâli bir gözüm 'ummân **durur**
- G. 94/3: Rüz u şeb bes kim kılur bülbül figân u zârılığ / Tâ gül-istânda lebün tek bir gül-i handân **durur**
- G. 94/4: Ehl-i ta'ât bes ki zîkr ider şîfât-i hüsnuñi / Bildi kim yüzüñ şîfâtı âyet-i Kur'an **durur**
- G. 94/5: Dünyenün var u yohından ey Hâşâyî gam yime / Sahlayan dâyim seni şol sâye-i Sübhân **durur**
- G. 107/1: Gerçi gün hoşdur velî ruh-sâruñ andan yahşıdur / Ay dañı tâbân **durur** didâruñ andan yahşıdur
- G. 107/3: Nakş-ı tâvus istemen andan cemâlün yeg **durur** / Lafz-ı tûtî diñlemen güftâruñ andan yahşıdur
- G. 108/1: 'Anberîn zülfüñ midür yâ müşk-i Tataruñ **durur** / Gökde kevkeb 'ıkdı hem lü'lü'-i şehvâruñ **durur**
- G. 108/2: Her seher ki 'âlem ü âfâkı pür-nür eyleyen / Gün degül ey dil-berüm ol hüsni didâruñ **durur**
- G. 108/3: Rüz-i mahşer koparan cânâ kıyâm-ı kâmetün / Fitneler zâhir kılan ol çeşm-i mekkâruñ **durur**
- G. 108/4: Tûbi kim dirler cihânda kadd ü refârundur ol / Bağ-ı rızvân kim diyerler rüy-i gül-zâruñ **durur**
- G. 108/5: Dünya vü 'ukbâda hergiz gam yime ağıyardan / Ey Hâşâyî çün senüñ lutf-ı Hudâ yâruñ **durur**
- G. 115/1: Bu şurâhî fi'l-meşel bir dil-ber-i cânân **durur** / Râh-ı ruh-efzâ anuñ içinde nâzûk cân **durur**
- G. 115/2: Meclis-i 'uşşâkı pür-nür itse ol her şeb n'ola / Kim melâyik şem'i gökde kevkeb-i rahşân **durur**
- G. 115/3: Sebz-hatt sâkîler andan doldurun peymâneler / Hızr câmı tek pür âb-ı çeşme-i hayvân **durur**
- G. 115/4: Bir perî serv-i sehî kâddür ki durmuş rakş için / Yohsa cennet meclisinde tûbi-i rızvân **durur**
- G. 115/5: Câm-ı Cemşid ü Cemün devrânı hatm oldı tamam / Devr-i câm imdi anuñdur kim şeh-i devrân **durur**
- G. 115/6: Budur ol âyîne-i İskenderî gîti-nümâ / Munda rüşendür cihânda her ne kim pinhân **durur**
- G. 115/7: Bu şurâhiden mevâlî dolduranda dost-kâm / Kayğudan düşmen havâric yüregi pür kan **durur**
- G. 115/8: Görmedi hiç kimse mun tek sîm-ten mahbûb-ı şüh / Kâküli zencîr-i zerrîn tâcı nûr-efşân **durur**
- G. 115/9: Yirde 'aks-ı çarh pür-kevkeb düzülmüş âşikâr / Nass-ı zeyyennâ semâdan âyet-i burhân **durur**

- G. 115/10: Böyle kıymetlü cevâhir hânsı ma'denden çıkar / Kün-fe-kân mülkün bahâ virseñ henüz erzân **durur**
- G. 115/11: Secde-i şükr eyleyüp her dem ayağa baş için / Çün görür yanında her dem sâye-i Sübhân **durur**
- G. 115/12: Bu Hâşâyî içdi andan der-ezel bir cür'a mey / Tâ ebed hüşyâr olmaz mest-i cāvîdân **durur**
- G. 119/11: Özin şatup **durur** kullar yirine / Berâ-yı hâtır-ı mihmân 'Alîdür
- G. 146/1: 'Aşık oldur kim sözi cân u dil ile yâr bir / Bir **durur** 'aşık ezelden sevgülü dil-dâr bir
- G. 146/2: Ehl-i 'ışkuñ ma'ni-i zât u şifâtı bir **durur** / Âdeme kıl secde zâhid olmagil inkâr bir
- G. 149/1: Men 'aşıkam saña şanemâ munca yıl **durur** / Cānum fedâ yoluña vü kanum sebîl **durur**
- G. 149/2: Hem pâdişâh-ı 'âlem ü hem pîr-i ma'rifet / Her bir sözüm bilenlere âyet delîl **durur**
- G. 149/3: Gönlüm çü Mısr-ı Yûsuf-ı Ken'ân içindedür / Gözüm yaşı firâk ile çün rûd-ı Nîl **durur**
- G. 149/4: Simurgî Kâfda dirler ü hûblar da hem vefâ / Hiç görmemiş bu nev'ileri bir meşîl **durur**
- G. 149/5: Her kim ki 'arif oldı cihân terkin eyledi / Bu dünyenüñ metâ'ı katında kelîl **durur**
- G. 149/6: Her kim ki a'ma ola bu dergâha yüz duta / Şâhuñ ayağı tozu gözine kehîl **durur**
- G. 149/7: Her kim sorar Hâşâyîni yâ Rab ne yirlüdür / Şâh Haydar oğludur maķâmı Erdebîl **durur**
- G. 163/2: Kâmetüñ tûbî **durur** nûn ve'l-kalemdür kaşlaruñ / Hâzihî cennâtü 'adni la'l-i şekker-bâruñuz
- G. 163/3: Sûre-i ve'l-leyl zülfüñ gözlerüñ ni'me'l-başar / Lîk sübhâne'l-lezî esrâ **durur** esrârûñuz
- G. 163/5: Kul kefâ bi'llâh **durur** zikri Hâşâyî hastenüñ / Hâk bilür kim semme vechu'llâh **durur** dîdârûñuz
- G. 171/3: Her hânda kim sücûd ider isem be-i'tikâd / Mihrâb kaşlaruñda **durur** kıble-gâhumuz
- G. 172/5: Ey Hâşâyî ğam yime her sözde şükret Hâlık / Çün saña her işde dâyim Hâk **durur** feryâd-res
- G. 173/5: Dudağuñ çevresinde koşa hâllar / İki zengî **durur** derbân oturmuş
- G. 177/4: /Müşk ü 'anber micmeridür yohsa cām-ı Cem **durur** / Būy-ı hūbuñdan anuñ dâyim mu'attardur dimâğ
- G. 178/2: Lâle görmüş gül yüzüñ Mecnûn kimi şeydâ olup / Dağ ara mesken dutup koymış **durur** gögsine dâğ
- G. 178/3: Düşdüğiçün gül yüzüñden ayru bülbül ğam yimez / Kırhısı andan **durur** kim yirini bekleye zâğ
- G. 187/2: Bu hūblar gülşeninde yoh **durur** hiç / Yañağı çün gül-i hamrâ senüñ tek
- G. 187/4: Çü hūblar çoğ **durur** insân içinde / Hiç olmaz ey perî ra'nâ senüñ tek
- G. 194/1: Tâ nice h'âb içinde hayâlüñ görem senüñ / Vakti **durur** ki şimdi cemâlüñ görem senüñ
- G. 210/3: Yoh **durur** eşyâ içinde kimsene Hâkdan cüdâ / Cilve kılan 'âleme nūr-ı Hudâdur bilmiş ol
- G. 211/2: Men saña bir bendeyem ey yâr-ı dil-h'âhum menüm / Bi'llâh ikrârüm **durur** bu sözler inkârüm degül
- G. 211/5: Dil-ber aydur ey Hâşâyî miñnetümden çekme ğam / Kim **durur** 'ışkımda ol zâr u dil-efġarüm degül
- G. 213/2: Rûz-ı maşşerde dutup dâmenüñi saña direm / Bu daĥı ol mı **durur** dünyâ-yı gaddâr degül
- G. 228/1: Çıĥmadı 'ışkuñ senüñ bir laħza cānumdan menüm / Mihr-i hūsnüñ yeg **durur** rûh-ı revānumdan menüm
- G. 229/3: Bülbül-i zâram yüzüñ bağ u gül-istānum **durur** / Ol gül-istān üstine zülfüñ şebistāndur menüm
- G. 243/5: Bu Hâşâyî dünyede hüşyâr olmaz bir zamân / Tâ kim ol peymāne-i la'lüñ **durur** cānum menüm
- G. 249/4: Şerbet-i hecrüñle kılma dil-berâ ağzumñı telh / Tütüiyem la'lüñ **durur** kand u nebât u şekkerüm
- G. 250/5: Didüm ey dil-ber Hâşâyî kim **durur** kūyuñda zâr / Didi bir hayrân u vâlih nâ-tüvānumdur menüm
- G. 281/3: Kim senüñ yüzün **durur** hūrşîd-i hâver nisbeti / Kaşlaruñlan gözlerüñdür fitne-i âĥir zamân
- G. 291/1: Yüzüñdür sūre-i Yûsuf dudağuñ âb-ı kevşerden / Boyuñ tûbâ **durur** ammâ saçuñdur sünbül-i terden
- G. 291/4: Kaşuñdur kâbe kavseyn ü saçuñ zıll-ı İlahîdür / Ziyâd olmuş **durur** cānâ cemâlüñ şem'-i hâverden
- G. 296/2: Ol rakîbler ta'nesinden ihtirāzuñ tâ nedür / Bendeye hiç iltifātuñ yoh **durur** yâ Rab neden
- G. 296/3: Ol yüzi gül zülfî sünbül kâmeti serv-i revân / Rûz u şeb dutmış **durur** çeşmüm kenârında vañan
- G. 297/5: Tâ kim Hâşâyî gördi anuñ çeşm-i mestini / Hayrân **durur** ki göz de bilemez zamānesin
- G. 300/1: Cān **durur** cismümde 'ışkuñ cānum elden gitmesün / Cān giderse ğam degül cānānum elden gitmesün
- G. 303/4: Men didüm manzarda gördüm pür cemâlüñ her gice / Yâr aydur tek **durur** mâh âsumāndur sen diyen
- G. 304/2: Gerçi bu derde meni sen şalduñ ey ârām-ı cān / Hem yine derdüñ **durur** bu derde dermân eyleyen
- G. 304/4: Gerçi ğamzeñ tîĝ olupdur hayl-i 'uşşâka velî / Çeşm-i hūn-h'ârûñ **durur** her dem-be-dem kan eyleyen
- G. 311/3: 'Alini hâk bilmeyenler kâfir-i mutlak **durur** / Dîni yoh imānı yoh ol nâ-müselmāndur bugün
- G. 318/1: La'l-i nâbuñdan maña her dem 'inâyetdür bugün / Hâk **durur** şükr eylesem bî-ħadd ü ğâyetdür bugün
- G. 324/4: Cānum **durur** 'ayıblamavuñ dostlar meni / Dönmez gözüm müşâhade-i hañt u hâlden
- G. 335/2: 'Arızuñ üste düşüpdür kañre kañre şol 'araķ / Şanasın şebnem **durur** düşmüş gül-istān üstine
- G. 335/3: Zülfî çîn olmuş **durur** her dem düşer şol 'arıza / Zûlmet-i devrânı gör kim düşmüş imān üstine
- G. 339/2: Halkalanmış zülfüñüz ruħ-sârûñ üste ey şanem / Gence beñzer kim anuñ yatmış **durur** mâr üstine
- G. 356/15: Çünki dilden yoh **durur** meylüñ men-i dil-ħasteye / Merħabâ ehlen ve sehlâ kıldığuñ ya'ni ki ne
- G. 358/3: Bilür şarrâf olan gevher bahāsın / Mübâh olmuş **durur** pîr ü cevāna
- G. 359/4: Zülfüñ yüzüñ kenârını dutmış **durur** meger / Kâfir çerisi ğâret-i imān diler yine
- G. 377/4: Kaşdumda **durur** çeşmüñ bilmen ne diler menden / Öğrenmege kâfirler zulm eyleye İslāma
- G. 387/4: İncimen derdüñden ey gönlüm alan nâzûk şanem / Var **durur** mihr-i lebüñ gönlümde dermānum kimi
- G. 391/5: Bu Hâşâyî ĥasteye niçün vefâlar kılmađuñ / Yoh **durur** mihrüñ teki gönlüñde ikrârûñ kimi
- G. 398/1: Yoh **durur** 'âlemde bir daĥ hūsn ilen yârüm kimi / Yâ cemâl ehlinde kim var ol cefâ-kârüm kimi
- G. 398/5: Ey Hâşâyî gerçi hūblar çoğ **durur** 'âlemde lîk / Olmaya bir dil-ber ol şulh-ı sitem-kârüm kimi

- G. 425/3: Günāhum çoḥ **durur** kılgil şefā'at / Çü sensin ey güneḥ-kārlar penāhı
 G. 430/4: Müdde'ini kıymagil kapuḥna nā-maḥrem **durur** / Cānına her demde yüz la'net anuñ şeyṭān kimi
 K. 4/12: Kūnh-i ḥaḳīkatūñi senūñ kimse bilmedi / Sormak gerek **durur** yine senden saña seni
 K. 11/3: Rüz-ı heyca sā'idūñ ber-fark-ı a'da bes **durur** / Kabzuña ḥacet degül şemşir ü ḥançer yā 'Alī
 K. 13/1: Qadīmī zāt bī-miṣl ü beḳādūr / Kamu fānī **durur** bākī Ḥudādūr
 K. 16/5: Ḥaḳa mazḥar **durur** Ādem sücūd it uyma şeyṭāna / Ki ādem donına girmiş Ḥudā geldi Ḥudā geldi
 K. 17/11: 'Alī Nakī **durur** şāfi kamu derdine bīmāruñ / Anuñ şol ḥāk-i pāyinden ḥekīme tūtiyā geldi
 K. 18/19: Dostlaruñ menzili olmış **durur** çarḥ-ı berīn / Düşmenūñ olmış kara toprağa yeksān yā 'Alī

dürr, dür: İnci. Sevgilinin dişleri, teri, vuslatı; aşğın gözyaşı; şairin şiiri ve güzel söz. Denizde sadef içinde oluşması, iriliği, parlaklığı en çok kullanılan özellikleridir. İnci sadef denilen deniz hayvanının karnında oluşur. Nisan mevsiminde sahile çıkans sadef, midye gibi yapısıyla kapakçığını açarmış. O sırada karnına düşen nisan yağmurunun damlasını yutup denize dönermiş. Denizdeki tuzlu su ortamında bu saf yağmur tanesi hayvana ıstırap verince sadef bunun acısından kurutulmak için bir sıvı salgılamış. Bir müddet sonra bu sıvının hükmü geçince sadef tekrar sıvı dalgılamış. Bu sıvılar katışarak birbiri üzerine yapışır ve böylece inciye oluştururmuş. Eğer sadef iki veya daha fazla yağmur tanesi yuttuysa inciler küçük olurmuş. En makbul olan bir tek incidir. Böylesi inci hem yuvarlak hem de iri olurmuş. Dür-i dane, dür-i galan, yek-dâne, dür-i şehvar gibi adlarla anılan kıymetli inci, bu tek olan incidir. Eskiden en güzel inciler Aden'de çıkarılmış (İP).

- G. 16/9: İnsan yirde gökde melek yoḥ idi henüz / Sen var idūñ cihānda eyā **dürr-i** ibtidā
 G. 39/6: Bī-nevā müflislerūñ sensin penāhı rüz-ı ḥaṣr / Hoḳḳa-i **dür** der-şadef la'l-i güher-kānum meded
 G. 82/1: Dil-berā hecrūñ yarasına lebūñ merhem düşer / Ol dişūñ incüsü tek deryāda bir **dür** kem düşer
 G. 152/5: Gözlerüm her demde mevc eyile ki firḳatdūr bugün / Tök şadefler **dürrini** kim gevher-i kân ayrılır
 G. 165/2: Tā şadef ağzında yāruñ görmişem **dür** dişlerin / 'İşkī baḥrinde gönül ol ma'nide ḡarḳ-ābsız
 G. 176/3: Tā deḥānuñ şadefin açduñ sen ez-luṭf u kerem / Şekker elfāzuñdan ey cān **dürr-i** pinḥān oldı fāş
 G. 176/4: Dürr-i 'Adn yāḳūt-ı aḥmer kıymetin sındurmağa / Bal dudaḡuñdan 'aḳīḳ ü la'l ü mercān oldı fāş
 G. 310/1: [Çün] vücūdum şehride buldum **dür** ü dür-dâne men / Men anı 'arz etmenem her cāhil ü nādāna men
 G. 357/2: Anca efḡān itdüm ey **dürr-i** melāḥat sensizin / Çeşme-i çeşmümden aḥan baḥr-ı 'ummāndūr yine
 G. 340/5: Ebr-i nīsān cūşa geldi tökdi rahmet yağmurın / Gökyüzinden yiryüzine **dür** nişār oldı yine
 G. 355/28: Ma'den-i yüzünde bir hoḳḳa deḥānuñ **dür** dişūñ / Leblerūñ tarafını mercān itdigūñ ya'ni ki ne
 G. 406/4: Senūñ yüz kıymetin bir pula düşdi / Bu **dürr-i** pür-bahālar yaḡşı geldi
 G. 438/2: Kimse bilmez ma'nī-i zāt u şifātuñi senūñ / Lā-mekān baḥrında **dürr-i** münṭehāsın yā 'Alī
 G. 420/4: Baḥr-ı 'ışk içre senūñ çün nice ḡavvāş olmuşam / Dişlerūñ **dürdür** dudaḡuñ āb-ı ḡayvān nisbeti
 K. 19/3: Kurretü'l-'ayn-ı resül oldı Ḥasan birle Ḥüseyn / Faḫl deryāsında **dür** bulduk biz ol gevherleri
 K. 18/6: Menba'-ı mihr ü vefā vü **dürr-i** deryā-yı kerem / Ma'den-i cūd u seḡā vü luṭf u iḥsān yā 'Alī

dürr-i nazm: İnci gibi şiir.

- G. 112/6: Dürr-i nazmuñ ḡasretinūñ firḳatinden ey şanem / Baḥr-ı çeşmüm ma'deninūñ dāneler küncindedür

dürdâne: İnci tanesi bkz. **dür**

- G. 71/5: Gülende dişlerūñ ağzında ey cān / Şadef içindeki **dürdānemizdür**
 G. 77/2: Nice ḡavvāş olmayam yaşımda kim ol dil-berūñ / Lebleri la'l-i Bedaḡşān dişleri **dür-dānedür**
 G. 116/1: Gördüm yüzüñi ey şanem bi'llāh ki hoṣ cānānedür / Mānendi yoḡdur ḡüsnüñüñ kıymetlü bir **dür-dānedür**
 G. 132/6: Nazm-ı eṣ'āruñ Ḥaṭāyī her biri **dür-dānedür** / Söylegil tā şāhlaruñ ḡuşında olsun ḡuş-vār
 G. 160/3: Leblerūñ la'l-i Bedaḡşān dişlerūñ **dür-dānedür** / Ḡonce-i bārīk-miyān piste deḡān küncindedür
 G. 188/9: Ey Ḥaṭāyī şī'rūñi ol yār ister dinleye / Dil-rubālar ḡuşına **dür-dāne** hoṣ gelmek gerek
 G. 254/2: Dil-berūñ ağzı şadefdür didiler hey dil-berā / Dişleri **dürdānedür dürdāneye** göndermişem
 G. 310/1: [Çün] vücūdum şehride buldum **dür** ü **dür-dāne** men / Men anı 'arz etmenem her cāhil ü nādāna men

dürli, dürlü: Türülü, çeşit çeşit, farklı.

- G. 70/5: Düzedi yüz **dürli** ḡalı bezm için ferrāş-ı şun' / Sāḳiyā gel kim cihān bağ-ı cinān olmuṣ durur
 G. 135/1: Perişān zülfi müşķinūñ ḡül-i ḡandāna düşmüşdür / Ucından **dürli** sevdālar ḡaṭ-ı reyḡāna düşmüşdür
 G. 177/2: ḡülşen-i meclisde bir şūḡ-ı perīdūr dil-rubā / Şanasın bir lāledür baḡrında anuñ **dürli** dāḡ
 G. 195/3: Ḡönlüme cem' oldı yüz miñ **dürli** sevdā-yı siyāh / ḡül yüzüñ üstinde tā zülfüñ perişān eyledüñ
 G. 202/1: Od yanar sīnemni sapdı **dürli** peykān oḡlaruñ / Su yirine sönmedi geldi firāvān oḡlaruñ
 G. 247/1: Dil-berā tā kim vişālūñ gitdi yanumdan menüm / **Dürli** miḡnetler geçer her laḡza cānumdan menüm
 G. 302/3: Bağ-ı ruḡuñ suvarmaḡ için bağbān kimi / Her bir yaḡaya kanlu yaşımd **dürli** çay olan
 G. 358/2: Zihī devlet beşāret men gedāya / Yüridüm uğradum **dürli** dükāna
 G. 375/2: Kaşuñ ḡözünle kirpüḡüñ ol nāz u şīveler / Her biri cāna **dürli** belādūr Ḥaṭāyiye

- G. 384/8: Vaşl ilen şād eyle kırtar **dürlü** ğamlardan meni / Derd-i hicrānuñ çeken key bu dil-i efgār ola
G. 396/3: Geldi yüz miñ **dürlü** sevdā-yı perîşān başuma / Hānda gördi gözlerüm ey tırra-i Hindü seni
G. 319/2: Yüzüñi göstermek için sen cihānuñ halkına / **Dürlü dürlü** ta'neler ber-āfitāb itmekdesin
G. 333/1: Kılur ğamzeñ cefālar **dürlü dürlü** / Virür la'lün şafālar **dürlü dürlü**
G. 333/2: İşigüñde senüñ her gice ey şāh / Sürer yüz miñ şafālar **dürlü dürlü**
G. 333/3: Aşılmış zülfinüñ her bir telinde / Menüm tek mübtelālar **dürlü dürlü**
G. 333/4: Raķıbden çekdüğüm cefālar için / Kılurmen bed-du'alar **dürlü dürlü**
G. 333/5: Hāyāl-i zülfinüz boynumda her şeb / Olupdur ejdehālar **dürlü dürlü**
G. 333/6: Senüñ evlādına her bir tarafından / Gelüpdür ney-nevālar **dürlü dürlü**
G. 333/7: Hārābe gönümün içinde 'ışkuñ / Dutupdur çoĥ binālar **dürlü dürlü**
G. 333/8: Hāṭāyī işigüñde kemterüñdür / Umar senden 'atālar **dürlü dürlü**

dürüst: Doğruluktan ayrılmayan, özü sözü bir, mert, doğru; düzün doğru hatasız.

- G. 308/7: Eger yatsam miñ ıl toprağ içinde / **Dürüstdür** 'ahd ü peymānum ne dirsın
G. 327/7: 'Alī oldur ki üç yüz miñ **dürüst** tapmayile fülād / Yasanmışdı ğapusunda ğopardı bāb-ı Hāyberden
G. 438/7: Bu Hāṭāyī dīn ü imānı ki sendendür **dürüst** / Nūr-ı çeşm-i hānedān-ı Muşṭafāsın yā 'Alī

düş-: Yakışmak, yaraşmak, uygun gelmek; (kötü bir durum yüzünden) istenmeyecek bir yerde ve durumda bulunmaya mecbur olmak; ayrı kalmaak, uzaklaşmak; yansımak; ortaya çıkmak, görünmek; saçların yüze dölülmesi; olmak; (Bir şey veya kimse) Dengesini kaybederek yıkılmak, dik durumda iken devrilip yatık duruma gelmek; varmak, ulşamak, bir şeyin etkisine kapılmak; hissesine düşmek; aksetmek, yansımak; uygun olmak; uyğramak, meyl etmek; değerinin azalması; bir şeye müptela olmak.

- G. 3/5: Tā ki senden ayru **düşdi** bu Hāṭāyī hāste-dil / Büy u müyuñ müşk ile 'anber-feşān ğaldı maña
G. 12/5: 'Aşık durur yañağuna zülfin Hāṭāyī tek / Andan **düşer** bu vech ile bu pīç ü tāb āña
G. 20/3: Çün gönül hālün ucından **düşdi** zülfin kaydına / Bī-günāh öldürmegil bir laḫza ārām it maña
G. 25/3: Ey gözi nergis yüzi gül tek boyı serv-i revān / Tā ki senden ayru **düşdüm** hāstayem hālüm hārāb
G. 33/2: Eger āh eylesem toprağ olur der-lahza āhumdan / **Düşer** her pāresi bir yirde kūh-ı bī-sütün görgeç
G. 44/3: **Düşdi** hüsnuñ manzarına cān u dil hem gözlerüm / Çāre yoĥ nā-çār olupdur n'eylesün bī-çāreler
G. 46/2: **Düşmişem** 'ışkuñ ğamına yet menüm feryāduma / Senden özge hiç kimesne ğam-ğüsārum yoĥ durur
G. 55/2: Zerre iken gün teki 'ālemde meşhūr olmışam / Tā maña **düşdi** senüñ mihr-i ruḫuñdan tāblar
G. 55/5: Çīn-i zülfin bendine **düşdi** Hāṭāyī hāste-dil / Şerbet-i la'lündür āña ğand ilen 'unnāblar
G. 56/3: Hāsetinden dil-berün **düşdüm** Serendīb kūhına / 'Aşık-ı dil-ḫasteni her dem sorar āhū gelür
G. 65/3: Gel ey hem-dem hāzer kıl 'ışka **düşme** / Belādur hūbları sevmek belādur
G. 68/1: Tā ki **düşdüm** hecrüñe gönüm fiğāna başlar / Geldi āhumdan menüm feryāda dağ u daşlar
G. 78/6: Tā vişālünden cüdā **düşdüm** hayātum ğalmadı / Dünye vü 'uqbāda sensiz zindegāni hānadur
G. 82/1: Dil-berā hecrün yarasına lebün merhem **düşer** / Ol dişün incüsi tek deryāda bir dūr kem **düşer**
G. 82/2: Men senünlen dil-berā bir 'ahd ü peymān eylesem / Müdde'İlernün içine dem-be-dem mātem **düşer**
G. 82/3: 'Alemler gezdüm tamāmet görmedüm hüsnuñ teki / Dünjeni gezseñ ḫamu hüs ile sen tek kem **düşer**
G. 82/4: Yüzüñi 'ışk ehli ger görürse ey hūb-ı Ḥoten / Anlaruñ gönlinde ğam ğaygu gider ḫurrem **düşer**
G. 85/1: Görelil ol meh yüzün başuma yüz sevdā **düşer** / Ruḫlaruñ mānendi ancaḫ bir gül-i ḫamrā **düşer**
G. 85/2: Ey gönül 'aql ehli iseñ sevme hūblar yüzini / Hūbların derdine ancaḫ bu dil-i şeydā **düşer**
G. 82/5: Bu Hāṭāyīnün kelāmını iştise her zamān / Ol Hāṭāylan Çīn ilil her dem-be-dem berhem **düşer**
G. 85/3: Ey şānem hūblar içinde sen düşüpsen ser-firāz / Öyle kim bağ içre ra'nā serv-i ḫoş-bālā **düşer**
G. 85/4: Hayf ola çeşmüñi cānā nergise nisbet kılam / Hānsı nergis gözlerün tek mest ü hem şehlā **düşer**
G. 85/5: Nice olmasun Hāṭāyī 'ışk ilen dīvāne kim / Gönline her dem senün tek bir perī-simā **düşer**
G. 102/5: Hāṭāyī kulluğa maķbül **düşse** / Hezārān bende āzād eylemekdür
G. 114/5: Bu Hāṭāyī **düşeli** şöḫbet-i vaşluñdan ırağ / Bağrı büryān kimidür hem gözi giryān kimidür
G. 129/5: Hāṭāyī hāste **düşdüm** yārdan ayru / Tabīb ile timārum anda n'eyler
G. 135/1: Perişān zülf-i müşkīnün gül-i hāndāna **düşmişdür** / Ucından dürlü sevdālar ḫaṭ-ı reyḫāna **düşmişdür**
G. 135/2: Meger ḫürşid imiş hüsnuñ ki kıldı 'ālemi rüşen / Kim ol raḫşende envārı meh-i tābāna **düşmişdür**
G. 135/3: Kaşuñ yayını kurmuşsin bize ez-ğamze her sā'at / Eyā dil-ber anuñ sehmi yakīn kim cāna **düşmişdür**
G. 135/5: Hāṭāyī bendeye sākī içürmiş cām-ı Cemhādan / Görün mey-hāne küncinde 'aceb mestāne **düşmişdür**
G. 135/4: Cemālün iştīyākından iştizmezsin fiğānumnı / Vişālün iftirākından gönül hicrāna **düşmişdür**
G. 151/2: Var yakīn ehli bir erden iste bul maķşūduñı / **Düş** anuñ ayağına bil kim bu nāmūs 'ārdur
G. 156/4: Tā ki **düşmişdür** cihānda gül vişālünden ırağ / Bülbül-i ḫayrān hevā-yı bağ u bustān ārzular
G. 164/1: Tā **düşipmen** 'ışkuña hecründe men zāram henüz / Dām-ı zülfin bendine murğ-ı giriftāram henüz
G. 170/3: Vaşluñdan ayru miḫnet ü hicrān içinde men / Eflāke **düşdi** ğulgüle-i sūz-ı āhumuz
G. 178/1: Tā ki **düşdüm** ey ḫabībüm Ka'be kūyuñdan ırağ / Senden ayru murğ-ı dil dutmaz vaṭan der-bāğ u rāğ

- G. 178/3: Düşdügiçün gül yüzünden ayru bülbül gam yimez / Kırhısı andan durur kim yirini bekleye zâg
- G. 179/5: 'İşk elinden haste **düşdi** bu Hâfâyîniñ teni / Lebleriñ şerbetde tîmâr olmadı hayf oldı hayf
- G. 183/2: İhtiyârumlen menüm **düşmezdi** cânüm 'ışkuña / N'eyleyim çekdi hayâl-i zülfünüz kullâb tek
- G. 212/2: Gül gül oldı 'arızuñ şevkin görüben şem '-i dil / **Düşse** zülfün 'aksi şol gül yağlıg üste dâl dâl
- G. 212/4: Nâ-tüvân gönüm **düşer** yağlıg misâl elden ele / Tâ meger la 'l-i lebünden tapa ey dil-ber vişâl
- G. 216/4: Ey şabâ bi'llâh dilümden söyle kim çoğ **düşmesün** / Mâh-tâb üstinde ol zülf-i perîşân münfa'îl
- G. 218/6: Hüsnüñ katında zühre vü pervîn ne nesnedür / Ay u güneş hacâlete **düşdi** zi-infi'âl
- G. 219/4: Zülf ü ruh-sâruñ katında şol haç u hâlün senün / Hoş melâhatdur **düşüpdür** al yañağ üstinde hâl
- G. 231/2: Tâ ki **düşdüm** ol nigârün meh yüzi hicrânına / Derd ilen seyyâre tek her gice bîdâr olmışam
- G. 238/1: Tâ ki **düşdüm** dil-berâ 'ışkuña hayrân olmışam / Rûz u şeb âh eylerem hem çeşmi giryân olmışam
- G. 243/3: Rûz u şeb bülbül teki feryâd ü zârîdür işüm / Tâ yüzünden ayru **düşdüm** ey gül-endâmum menüm
- G. 247/6: Nev-cevân iken meni hicrân günü pîr eyledi / Tâ ki **düşmişem** cüdâ 'ömr-i cevânumdan menüm
- G. 274/3: Nev-bahâr-ı haç u reyhânundan ayru **düşmişem** / 'Arızuñ tek lâlâ-i gül-berg-i sîr-âb isterem
- G. 288/1: Ey ki çoğ **düşdüm** firâkuñdan figân u vâya men / 'İşk-ı zülfünden müdâmî düşmişem sevdâya men
- G. 317/5: Zihî bülbül ki şevkinden ne şabrı var ne ârâmı / **Düşüpdür** gülşen içinde hezârân kâl u kıl andan
- G. 320/2: Bir devâsız derde **düşdüm** hiç devâsın bilmezem / Ey vefâlu yâr n'oldı bir devâ bilmez misin
- G. 324/2: Gönüm hayâlî kaddüne **düşse** 'aceb midür / 'Uşşâkı ehl-i dil üzebilmez hayâlden
- G. 328/3: Zerre idüm gün yüzün mihrine **düşdüm** nâgehân / 'Âlem içre şöhre-i devrân ol demden berü
- G. 330/3: Hâbeşdür kim misâfir Rûma **düşmiş** / Yüzün şahınıdaki o hâl-i Hindü
- G. 330/4: Gözünden âhü tek dağlara **düşdüm** / Ne sihr itdi maña ol iki cadü
- G. 334/4: Dâyim gönül kuşu ki **düşer** dâm-ı zülfine / Başdan ayağa yaralı çün şaneyem yine
- G. 334/5: Tâ kim Hâfâyî âhu teki **düşdi** bendüne / Şahrâda derd-i 'ışk ile dîvâneyem yine
- G. 335/1: Gül yüzün kim **düşmiş** ol zülf-i perîşân üstine / Bir bulutdur kim düşüpdür mâh-ı tâbân üstine
- G. 335/5: Bu Hâfâyî yüzün üste zülfünü görgeç didi / Zülmeti gör kim **düşüpdür** âb-ı hayvân üstine
- G. 338/2: Devr-i hüsnünden güneş tek olmuş idüm âşikâr / Heçr şahrâsına **düşdüm** bî-nişân oldum yine
- G. 339/: Dâne-i hâl-i siyeh kim **düşdi** ruh-sâr üstine / Lâlâ-i pür-dâğdur kim **düşdi** gül-zâr üstine
- G. 339/4: Şanasın kim çeşme-i hayvânun üstine geldi Hızır / **Düşdi** tâ haçtuñ senün la 'l-i şeker-bâr üstine
- G. 342/3: Server-i Hindüdür ol kim geldi Rûm iklimine / Ol siyeh hâlün ki **düşmiş** rûy-ı handân üstine
- G. 335/1: Gül yüzün kim düşmüş ol zülf-i perîşân üstine / Bir bulutdur kim **düşüpdür** mâh-ı tâbân üstine
- G. 335/2: 'Arızuñ üste **düşüpdür** kaçre kaçre şol 'arâç / Şanasın şebnem durur **düşmiş** gül-istân üstine
- G. 335/3: Zülfî çîn olmuş durur her dem **düşer** şol 'arîza / Zülmet-i devrânı gör kim düşmüş îmân üstine
- G. 339/1: Dâne-i hâl-i siyeh kim **düşdi** ruh-sâr üstine / Lâlâ-i pür-dâğdur kim **düşdi** gül-zâr üstine
- G. 345/3: Ey dil yüzünü hâk idegör yâr işigünde / Tâ dâmen-i dil-berden anuñ **düşse** toz üste
- G. 347/4: Şol haç u hâlün kenârında ruhuñ ey dil-rubâ / Ol güle beñzer ki **düşmiş** tâze yaprağ üstine
- G. 357/3: Tâ gam-ı hicrânuna **düşdüm** vişâlünden ırağ / Gamlu gönüm heçr ile çün beyt-i ahzândur yine
- G. 361/1: Yine 'azm eyledi gönüm gider ol şâh-ı a'lâya / Vücüdüm 'ışka mahv oldı semek tek **düşdi** deryâya
- G. 364/1: Çiy **düşüpdür** çîn saçundan yüz tümen çîn üstine / 'Anberîn çîn çîn düzetmiş müşk-i pür-çîn üstine
- G. 367/1: Kâtı müştâk idüm sen meh-likâya / Gönül gördi yüzün **düşdi** haçaya
- G. 367/3: Düşüpdür 'anber-efşân kâkülinden / Senün tâ ol gül-i hamrâya sâye
- G. 376/3: Gözüme uyhu yürünmez gönüme **düşdi** hayâl / Bilmezem âhîr hayâlün ne belâdur gönüme
- G. 384/2: Başına her kimsenün **düşse** saçun sevdâları / Terk idüp dünyânı 'ömrinden dağı bîzâr ola
- G. 377/2: Ey murğ-ı dil-i tâmı 'fehm eylemedün dâmı / Bir dâne için **düşdün** sen 'âkıbeti dâma
- G. 377/5: Rûmî yüzüne **düşgeç** ol zülf-i semen-sâyı / Bir müyünü virmezmen Mısr u Haleb ü Şâma
- G. 378/5: Bu Hâfâyî şâd olurdu gamdan u hem guşşadan / Gün kimi sen tâ ki **düşdün** revzen-i evvânuma
- G. 393/4: Ey zülf-i dost dünyede derhem oturma kim / **Düşmez** dimâga anber-i hoş-bü senün kimi
- G. 395/4: Nûr-ı 'ışkuñ dil-berâ gönüme tâ kim **düşmedi** / Zülmet-i gönüm evi 'âlemde pür-nûr olmadı
- G. 400/3: 'İşkuña **düşen** gönülleri şanma kim âbâd ola / Anlaruñ şehrin harâb itdi firâkuñ leşkari
- G. 403/2: Hayli müddetdür ki tâ men ayru **düşdüm** yârdan / Görmek için hâdden ötdi intizârum gelmedi
- G. 404/3: Ol mehün 'ışkına **düşdüm** ta 'ne kılma zâhidâ / Kaçmazam 'ışkuñ yolından çün maña Hâk kıldı tay
- G. 404/5: Bu Hâfâyî oldı Mecnûn dağa **düşdi** âhü tek / Nâşihâ dağdan anı ürkütme kılma hü y u hây
- G. 406/4: Senün yüz kıymetin bir pula **düşdi** / Bu dürr-i pür-bahâlar yahşı geldi
- G. 407/4: Çîn çerisi şanasın kim dutdı Rûm iklimini / Tâ yüzün gerdine **düşdi** zülf-i müşk- 'anberi
- G. 423/1: Kara zülfün boyuña mindi **düşdi** / Senün sevgün gönüle imdi **düşdi**
- G. 423/2: Ezelden sevgünüz var idi cânda / Sen öyle şanmagil kim imdi **düşdi**
- G. 423/3: Tuñ yârum durup bağçaya gezer / Utandı serv ağacı indi **düşdi**
- G. 423/4: Diler dal boyuña don biçer hayyât / Gözinden yaş elinden sındı **düşdi**
- G. 423/5: Bugün ulaşıldılar hûblar hûbânı / Bize hûblar hûbânı rindi **düşdi**
- G. 423/7: Ne kaygum var rakîbün fitnesinden / İştüdüm kuyı kazan kendi **düşdi**

G. 423/8: Hataî sen güvenme mâla gence / Niçeler mâla gence mindi **düşdi**
G. 425/7: Hataî kimseye sağınma yaman / Ki **düşdi** ol kişi kim kazdı çahı
G. 427/4: Ateş-i 'ışka **düşen** pervâne tek yanmağ gerek / Şöyle kim tersâ için ol Şeyh-i Şan 'ân ağladı
G. 432/6: Güzel yarum bize yüz-be-yüz oldu / Vücüdüm şehrine cân imdi **düşdi**
G. 433/2: Zâga **düşmez** nâle vü feryâd kılmak bi-hayâ / Özini çün nisbet-i murğ-ı hoş-elhân eyledi
G. 434/1: Tâ nakş-ı ruhuñ dîde-i giryânuma **düşdi** / Bir yanar oduñ sine-i büryânuma **düşdi**
G. 434/2: Ser-mâyesi vü sūd u ziyânı dü-cihânun / El-minnetü li'llâh ki menüm şânuma **düşdi**
G. 434/3: Şükr eylerem ol nâvek-i müjgâna ki her dem / Yağmalıkı zibâ şanemün kanuma **düşdi**
G. 434/4: 'İyd oldu bugün cân-ı Hataî saña kurbân / Vaşluñ mededi çün şeb-i hicrânuma **düşdi**
K. 19/2: Ehl-i Hâk cânına **düşdi** hânedânun sevgüsü / Her yaña gitdi 'Aliyyü'l-Murtażânun defteri

düş: Uyurken zihinde beliren hayaller ve düşünceler, rüyâ; hayal.

G. 8/5: Düşte gördi dün Hataî yâr olupdur hem-demi / Yâ **düşümdür** yâ hayâlüm bu ne hürmetdür maña
G. 264/1: Hayâlümdür menüm yâ **düşde** gördüm / Bi-hamdı'llâh cemâlün uşta gördüm
G. 368/2: Düşde gördüm men-i sevdâ-zede çîn çîn yapuşur / Boynuma silsile-i zülf-i çü daluñ bu gice

düşman, düşmen: Birinin kötülüğünü isteyen, ona zarar vermeye çalışan kimse; rakip.

G. 51/2: Varma yanumdan menüm ey hecr-i dil-süzân dost / Dost u **düşmen** hamusu ağlar menümçün zâr zâr
G. 52/7: Hataîyem mevâlî sırr-ı Haydar / Şehi Hâk bilmeyen **düşmânumuzdur**
G. 70/4: Gerçi **düşmen** ta'nesinden çoğ cefâ çekdüm velî / Şükr kim işüm be-kâm-ı dostân olmuş durur
G. 74/3: Ger maña nefrîn ider **düşmen** men andan gam yimen / Kim münâfıkdan gelen karğış du'â nisbetlüdür
G. 81/6: Çün cemâlün gördi **düşmen** kılmaduñ aña nigâh / Müdde'İlernün makâmı bend ü çâh olmuş durur
G. 99/3: Hem bañr-ı kânı küy-i velâyetdür ol 'Alî / **Düşmen** anuñ katında kamu berg-i kâhdur
G. 110/6: Ey Hataî gam yime çün oldu **düşmenün** yüküş / Müdde'î dâyim ırâhdan kerpüç ü daş oynadur
G. 115/7: Bu şurâhîden mevâlî dolduranda dost-kâm / Kayğudan **düşmen** havâric yüregi pür kan durur
G. 151/7: Var cihân **düşmen** ola yüz miñ eger kâr eylemez / Ey Hataî aña kim fazl-ı İlâhî yârdur
G. 190/4: Cümle 'âlem ger hasūd olsa yanumda bir ceve / Sen menümlen dost bolsañ cevri-i **düşmenden** çi bāk
G. 277/2: Bir yañadan ta'n-ı **düşmen** bir yañadan cevri-i yâr / Bilmezem n'olasıdur âñir ser-encâmum menüm
G. 384/5: Kıla dönmişdür vücüdüm miñnet-i cevruñ çeke / Sağ gezen **düşmenlerün** bende teki bîmâr ola
G. 395/5: Hâk-i pâyuñ Hataî tâ ki çekdi çeşmine / Görmedin bu devleti **düşmen** gözi kör olmadı
G. 426/6: Maña ol dost bolsa dost ancak / Çi gam ger cümle âlem **düşmen** oldu
K. 6/10: Havâric hânedânun **düşmenidür** / Zârüretten diyer ki Hayderîyem
K. 18/19: Dostlarun menzili olmuş durur çarh-ı berîn / **Düşmenün** olmuş kara toprağa yeksân yâ 'Alî
M. 2/54: Kılıcum uzatgil yetem **düşmene** / Dağıdam önümden şaf u meymene
M. 2/60: Olaruñ şafından kopargil meni / Kılıçla iderler zebün **düşmeni**
M. 2/45: İlâhi kılıcum iti kıl menüm / Ki kessün önümden gelen **düşmenüm**

düşmenlik: Düşman olma durumu, husumet.

G. 37/3: Bilmezem niçün durur **düşmenligün** bu nev'ilen / Luţfuñı görsetmeyüp hem bu yamanlığdan ne sūd

düşmiş: Düşkün, aciz, zavallı.

G. 220/3: Görürsen **düşmiş** dutgil elini / Sen aña gökden inmiş Cebra'îl ol

düşvâr: Güç, müşkül, zor.

G. 137/1: Yandum 'ışkuñdan eyâ gül-yüzlü dil-dâr uşta gör / Sensiziñ 'âlemde gezmek oldu **düşvâr** uşta gör
G. 151/6: Olsa bir yol ehli cân nâdân katında vâh yazık / Hâk anı göstermesün ol kimseye **düşvârdur**

dut-: Tutmak; yakalamak; elde bulundurmak, eline almak; gereğini yapmak; zaptetmek, ... Durumda kalmasını sağlamak, ... halde bulundurmak; kaplamak, sarmak; bir yolu izlemek; defter tutmak.

G. 16/4: Kim ki vişâlün isteye ihlâs ile senün / Üstinde zıll u sâye sa'âdet **dutar** hüma
G. 25/1: Zerreyem mihründe dâyim ey cemâlî âfitâb / Ebri yüzünden götürgil **dutmagil** menden nikâb
G. 25/5: Bu Hataî hakkına dâyim **dutupdur** çoğ ümîd / 'Âkıbet rahm eyle aña sâ'at-i yevmü'l-hisâb
G. 44/2: Yandurur hicrân odı gönlümni virdi yâre kim / **Dutdı** eflâk u cihânı gitdi gökden qaralar
G. 51/4: Rüzgârüm tîredür sensiz eyâ ârâm-ı dil / Dil niçük ârâm **dutsun** hâdden ötdi intizâr
G. 56/2: Sînemi karşı **dutaram** küyına ol dil-berün / Sağınuram dem-be-dem Veys-i Qarenden bû gelür
G. 68/3: Mihr-i rüyuñ ser-be-ser sihr ile **dutdı** 'âlemi / Fitne vü gavgâya şaldı ol göz ilen kaşlar
G. 88/4: Tâ ayağun tozı tek kapuñda mesken **dutmuşam** / Bu sa'âdetden menüm bahtumğa bahtum tâc alur
G. 97/6: Başmasun her yire kim bir dem kadem **dutmaz** karâr / Çün mekîn ile müşerrefdür mekân elden gider

G. 98/5: Ey Hataîyî koyma yâruñ dâmenin elden müdâm / Kim ki işin süst **dutar** her ne ki var elden gider
G. 112/4: Cismini terk itdi dil küyünda **dutmuşdur** maķâm / Kim ki cân terkin kıılır cānāneler küncindedür
G. 116/5: Pend ü naşıhat **dutmaduñ** niçün gönül virdüñ aña / Bi'llāh cezādur ey gönül hicrān odında yanadur
G. 138/4: Ruḥ-sāruñı görürse meh-i āsumān bugün / Ol dem yüzini yire **dutup** şerm-sār olur
G. 141/4: Haber **dutmaz** haķıkatden riyāyî zāhidüñ fehmi / Anuñ fikri 'acāyib kıssa-i efsānelerdendür
G. 144/4: Her işi 'ışk ile **dutgil** cihānda / Ki 'ışk ile olan bünyādı vardur
G. 148/6: Her kim öz 'aybı ile şübḥānına **dutmuş** yüzün / Kimsenüñ 'aybın açuban şerm-sār itmek nedür
G. 157/3: Cismümde cān u dil bu cihetden **dutar** karar / Şirīn ḥadīsüñ āyeti yuḥyi'l-'izāmıdur
G. 177/1: Meclis ehli çağır içende **dutar** elde ayağ / Şanasın bir şem'dür kim üste yanar bir çerāğ
G. 178/1: Tā ki düşdüm ey ḥabībüm Ka'be küyüñdan ırağ / Senden ayru murğ-ı dil **dutmaz** vaṭan der-bāğ u rāğ
G. 205/6: Kaşuñla kiprigüñ 'aynuñ ne sihr-i Sāmīrīdür kim / Olaruñ mekr ü alından cihānı **dutdı** destānuñ
G. 209/3: Men didüm kim çeşm ü ğamzen sihr-i **dutdı** 'ālemi / Anlaruñ ser-fitnesi kimdür didi kaşumdur ol
G. 212/1: Riştedür cismüm menüm kirpüklerüñ süzen mişāl / Yağlıguñ yanına **dutar** nā-tüvān gönülüm ḥayāl
G. 221/5: 'İşkuñuz gönülünde yā **dutmuş** Hataîyīnüñ maķâm / Men anı vīrān içinde genc-i pinḥānum direm
G. 213/2: Rüz-ı maḥşerde **dutup** dāmenüñi saña direm / Bu daḥı ol mı durur dünyā-yı gaddār degül
G. 213/3: Zāhid ol yüzini dīvāra **dutup** el götürür / 'Āşıkuñ maķşudı dīdār ola dīvār degül
G. 253/2: Gevheri āb eyledüm **dutdı** cihānı ser-be-ser / Yiri gögi 'arş u kürsi yaradan Settār idüm
G. 296/3: Ol yüzü gül zülf sünbül kāmēti serv-i revān / Rüz u şeb **dutmuş** durur çeşmüm kenārında vaṭan
G. 297/3: 'İşkuñ ki geldi mihr ile şehr-i vücūduma / Miḥmāndur ol ki cān ü gönül **dutdı** ḥānesin
G. 289/5: Ey Hataîyî fikr-i bīkrüñ eyledün eş'āra şarf / **Dutdı** 'irfān meclisin defterle dīvān şimdiden
G. 300/2: Zülfüñi ruḥ-sāruñ üste şalma cānā Tañrı'çün / Küfr-i imānum **dutup** imānum elden gitmesün
G. 300/3: Ḥatt ü ḥālūñ **dutmuş** ol la'lüñ kenārında maķâm / Öyle kıl kim çeşme-i ḥayvānum elden gitmesün
G. 300/4: Tā ki 'ışkuñ **dutdı** bu gönülüm evinde meskeni / Üns **dutmuşam** aña miḥmānum elden gitmesün
G. 333/7: Ḥarābe gönülümün içinde 'ışkuñ / **Dutupdur** çoḥ binālar dürlü dürlü
G. 327/4: 'Alī oldur ki mehd içre aña bir ejdeḥā geldi / Anı **dutdı** dehānından iki yarı ser-ā-serden
G. 355/6: Gülşen içre cilvelenmişsin yine geşt itmege / Cān kuşın **dutmağa** seyrān itdigüñ ya'ni ki ne
G. 359/4: Zülfüñ yüzüñ kenārını **dutmuş** durur meger / Kāfir çerisi ğāret-i imān diler yine
G. 362/2: Niçeler dünyāya geldi niçeler daḥı gelür / Bir bekā yurdın **dutuben** yuf digil fenāsına
G. 364/3: Bir perī peykerni gördüm cān fedā kıldum aña / Öyle nāzūkdür ki **dutmuş** rengi bā-çin üstine
G. 394/2: Küyüñdan özge murğ-ı gönül **dutmadı** maķâm / Bülbül ne yire vara görüp taze gülşeni
G. 394/4: Hübār cihānı cümle **dutarsa** eyā şanem / Cān oldıgınca men daḥı terk eylemen seni
G. 388/2: Mihr-i rüyın meh teki qarşumda **dutmuş** ol perī / Ey felek dūr itmegil ol ḥüsn-i zībādan meni
G. 388/4: Gözyaşum rüd-ḥānesi aḥdı ğamuñdan oldı baḥr / Vaşl ilen **dutgil** elüm kırtar bu deryādan meni
G. 407/4: Çin çerisi şanasın kim **dutdı** Rüm iklīmini / Tā yüzüñ gerdine düşdi zülf-i müşk-'anberi
G. 414/1: Dünya vü 'uqbāda birdür yār **dutman** yār iki / Yār isen ey ğamlu gönülüm **dutmagil** zinhār iki
G. 412/2: Cemālūñ şu'lesi **dutdı** cihānı / Özi kudret sözi Qur'ān degül mi
G. 421/2: Çeşme-i çeşmüm suyından seyl **dutupdur** 'ālemi / Munca gelmişdür Fırāt u Dicle vü Ceyḥūn kimi
G. 429/5: Hataîyî pīr ü mürşidsin elüñi **dutsa** bir şūfī / Gel ey 'ārif sen insān ol kerem kıl olma ḥar şūfī
G. 439/2: Olmuşam iḥlās ile bir bende-i çāker saña / **Dutmuşam** āstānuña şıdḳ u irādet yā 'Alī
K. 8/15: Bā-dest-i tevekkül **dutagör** dāmen-i 'Asker / Yek-reng olanuñ derdine dermān 'Alīdür
K. 12/8: Eyā miḥrāb iden taşı haķıkat mezhebin **dut** kim / Nigāruñ kāmēti kaşı maña miḥrāb u minberdür
M. 2/51: Erenler çeker mi ölümde melal / Yimemiş **dutayum** kepek bir çuval
Mus. 1/26: Kim ismi 'Alīdür özi Kirdgār / **Dutupdur** sözinden yir ü gök karar

dutsak: Savaşta ele geçirilen düşman, esir; birinin veya bir durumun hükmü altına girmiş, etkisinden kurtulamayacak kadar müptela olmuş kimse.

G. 207/7: Men-i **dutsakı** sen virdüñ bu cāna / Çeker her dem meni dīvāne çeşmüñ

dutul-: Maruz kalmış.

G. 435/2: Bu gönülüm āyinesi āh ilen **dutulmuş** iken / Çerāğ-ı şem'-i şebistān içinde yir dutdı

duy-: İşitmek, haber almak, öğrenmek.

G. 14/4: Kim ki Ḥaḳḳa münkir oldı koy cezāsıdur anuñ / Zerrece rahm itmegil sen tā kim ol ḥālın **duya**

G. 148/5: Bir niçe gün yār olup bir kimsenüñ ḥālın **duyup** / Sonra anuñ gizlū sırrın āşikār itmek nedür

G. 307/3: Her kimüñlen oynaduñ çekdüñ çevirdüñ çarḥını / Hiç 'ārif naḳşuñı **duymaz** 'aceb nerrādsın

G. 391/3: Al ilen aldı menüm gönülümni menden **duymadum** / Sihr içinde görmedüm ol çeşm-i mekkāruñ kimi

M. 2/41: Bileler ki doğmuş anadan bir er / **Duya** her kişi erdeminden haber

duzağ: Tuzak, birini veya bir topluluğu güç duruma düşürmek için kurulan düzen.

G. 178/4: Nice bulsuñ bu gönül murğı rehâ hâlün görüp / Çeşm-i fettānuñ anuñ rāhında kırmışdur **duzağ**

dūzah: Cehennem, cehennem ateşi.

M. 1/19: Ki men dermāndenün suçına baħma / Maña kahr eyleyüp **dūzahda** yahma

dūze-: Düzmek, bir bütün halinde hazırlamak, tertip etmek.

G. 70/5: **Düzedi** yüz dürlü hāl bezm için ferrāş-ı şun‘ / Sākiyā gel kim cihān bāğ-ı cinān olmuş durur

düzet-: Düzenlemek, tertip etmek, tanzim etmek.

G. 364/1: Çiy düşüpdür çīn saçuñdan yüz tümen çīn üstine / ‘Anberīn çīn çīn **düzetmiş** müşk-i pür-çīn üstine

düzül-: Dizilmek, sıra sıra olmak.

G. 115/9: Yirde ‘aks-ı çarh pür-kevkeb **düzülmüş** āşikār / Nass-ı zeyyennā semādan āyet-i bürhān durur

E

ebābil: Kur'an-ı Kerim'de Ebrehe'nin ordusunu helak eden kuşlar; dağ kırlangıcı, keçisağan. Eski Habeş Hristiyanları San'a'da bir kilise yapmışlar ve Bedevi Arapların Kabe yerine burayı ziyaret etmelerini istemişlerdi. Böylece ticaret artacak, dinleri yayılacaktı. Oysa Araplar hala Kabe'ye gitmeye devam ediyor ve San'a'daki kiliseye iltifat etmiyorlardı. Sonunda Habeşliler Kabe'yi yıkmaya karar verdiler. Ebrehe komutasındaki bir ordu, filler ile Kabe üzerine yürüdü. Bu olaya "Fil vakası" denilmiştir. Ebrehe ordusuyla Kabe önlerine kadar geldiğinde gökte beliren küçük kuşların ağızlarında taşıdıkları küçük taşları onların üzerine bırakmaları ve bu taş yağmuru altında ordunun yenilmiş ekin tanesine dönüp tamamen helak olması sonucu Kabe kurtulur (İP).

G. 323/3: Meger aşhāb-ı fil oldum kılarıns gündüz ü leylī / Ki hicrān daşını atar maña tayr-ı **ebābilden**

ebced: Elifba.

G. 61/5: Levh-i mahfūzuñ Haṭāyī **ebcedin** kıldı beyān / Dīv degülseñ ḥātemüñ ḥatminde Fazlu'llāhı gör

ebed: Gelecekte muteber sonu olmayan zaman; zıddı ezal.

G. 18/4: Her kim ki tevḥīd ehlidür ol dīd ü vā-dīd ehlidür / Rūz-ı ezelden tā **ebed** ister kemāl-i müntehā

G. 31/1: Ser-ḥoş-i cām-ı elestem tā **ebed** huşyār mest / Mest-i lāya 'kıl gezermen şehir içinde 'ār mest

G. 62/1: Ezelden tā **ebed** Ḥaydar gelüpdür / Âdem evlādına server gelüpdür

G. 415/1: Sırr-ı 'ışkuñdan senüñ her kim ki āgāh olmadı / Kaldı mahrūm tā **ebed** maḳbūl-ı dergāh olmadı

G. 415/3: Gözğüsü pāk olmayanuñ çāre yoḥdur pasına / Kaldı mahrūm tā **ebed** faẓl āña hem-rāh olmadı

ebr: Bulut. Gam ve kederi ifade eder. Güneş bulut ile görünmez olunca sevgilinin yüzü aşğın üzüntüleri arasında kalmış olur. Bulutun bir mahzuru da ay'ı göstermemesidir.

G. 12/1: Rūşen yüzün ki zülfün olupdur niḳāb āña / Nisbetdür **ebr** içinde meh ü āfitāb āña

G. 25/1: Zerreyem mihründe dāyim ey cemālī āfitāb / **Ebri** yüzünden götürgil dutmagil menden niḳāb

G. 76/9: Dūd-ı āhuñdur Haṭāyī gökde bulutlar kamu / Durmayup tōk gözyaşın kim **ebr-i** bārān devridür

G. 153/4: 'Arş u kürsī cennet ü hem nār u tūbā vü şecer / **Ebr** ü bād u mā' u tīn 'aşl-ı şerāsı ḥandadır

G. 184/3: Baḥr-ı çeşmüm ağlamağdan **ebr** tek barān tōker / Bu perişān göñlüme lafz-ı güher-bāruñ gerek

G. 226/1: Ey perī ḥüsnüñ senüñ mäh-ı münevver görmişem / Ol yüz üste **ebr** tek zülfün mu'anber görmişem

G. 398/4: **Ebr-i** nīsāndan soruñ aḥvālumi kim ol daḥı / Kaṭre kaṭre yaş tōker bu çeşm-i ḥün-ḥ'arum kimi

K. 1/9: Yağduran deryāya gökden **ebr-i** nīsān yağmurın / Kaṭresinden lü'lü'-i şehvār iden Perverdigār

ebr-i nīsān: Nisan bulutu; bol yağmur getiren bulut; Rûmî nisanın on sekizinci, Mîlâdî mayısın birinci günü yağan yağmur taneleri denizde içinden inci çıkan ve adına sadef denilen kabuklu deniz hayvanının karnına giderse inci, yılanın ağzına düşerse zehir olurmuş.

G. 290/3: **Ebr-i nīsān** tā cemālün gülşenine su virür / Kaṭre-i eşkümden özge anda yağmur olmasun

G. 340/5: **Ebr-i nīsān** cūşa geldi tōkdi rahmet yağmurın / Gökyüzinden yiryüzine dūr nisār oldı yine

ebrār: Faziletli, hayır işleyen, takva sahibi, olgun ve faziletli kimseler.

K. 11/8: Kim kalur rüz-ı kıyāmet hevl-i maḥşerde susız / Anda sensin sāḳi-i **ebrār** u kevser yā 'Alī

K. 14/1: Yırde gökde Ḥaydar-ı Kerrār sensin yā 'Alī / Rüz-ı maḥşer sāḳi-i **ebrār** sensin yā 'Alī

ebrü: Kaş; sevgilinin güzellik unsurlarındandır. Kaş fitne çıkarır.

G. 344/3: Tā gözüm ol fitnelü kaş u gözün gördi senüñ / Geçdi 'ömrüm āh idüp ol çeşm ü **ebrular** bile

ebrü-hilāl: Hilāl kaşlı, ayın hilal hali gibi ince kaşları; sevgilinin hilal ebrusu görününce alşıklar arasında ıyd (bayram) başlar. Kurban Bayramı hilalinin görünmesi ve başlaması ile kaş arasında münasebet kurulmuştur (İP).

G. 304/3: Gerçi 'ıyd oldı cemālün ḥalka ey **ebrü-hilāl** / Bendeyem ol 'ıyd içün cānumnı ḳurbān eyleyen

G. 368/4: Kıldı sevdā ile peyveste za'ıf ey mäh-ı nev / Tenümi şol ḥam-ı **ebrü-yı** hilālün bu gice

ebrü-kemān: Kemān kaşlı; yay gibi kaşları olan sevgili; kaşın eğri olması yaya benzer. Aşık kurban ya da av olur.

G. 91/5: Ey Haṭāyī āhü-yı göñlün şikār itmeklige / Dest-i kudret kim seni **ebrü-kemān** itmiş durur

ebsem: Dilsiz, konuşmayan, ebkem, sessiz, susmuş.

G. 74/5: 'Işk ilen lāf itme ey miskīn Haṭāyī **ebsem** ol / Kim bu menzilde selāṭinler gedā nisbetlüdür

G. 184/4: Murğ-ı bağ-ı 'ışk iseñ **ebsem** oturma cān kuşu / Dil-berün kūyında dāyim nāle-i zāruñ gerek

G. 234/5: Zülfini müşk oḥudum aydur ki **ebsem** söyleme / Müşk daḥı pūr turāb-ı āsitānumdur menüm

G. 239/7: Ey Haṭāyī **ebsem** ol sen rāzuñı fāş eyleme / Ḥālḳ eydür men senüñ rāzuñdan āgāh olmışam

G. 264/3: Nice kim bilicisin **ebsem** olgil / Sa'adet olmağı ḥāmūşda gördüm

ebter: Erkek çocuğu olmayan ve yaşamayan adam;. Kevser suresinde geçen “ebter” kelimesi bağlamında; Hz. Peygamber’in erkek çocuğunun vefatı üzerine düşmanları onun soyunun devam etmeyeceğini söylemişlerdir. Din-i ebter de Hz. Peygamber’in dini olan İslam’ı ifade eder.

G. 327/13: ‘Alî şâh-ı velâyetdür aña münkir olan kâfir / Koyuñ taqlîd ile olsun geçübden dîn-i **ebterden**

ebter: Eksik, noksan, uğursuz.

K. 10/9: Olar ki tâbi‘-i Mervânilerdür / Sürildi çıhdı dînden **ebter** oldı

ebvât: Beyitler, iki dizeden oluşan nazım birimi.

G. 251/5: Çün senüñ evşâfına yetmez Hâţâyîñüñ sözi / Uş bu **ebvât** üste hatm oldı kelâmum ve’s-selâm

ecel: Her canlı için takdir edilmiş olan ölüm zamanı, ömrün son demi.

K. 16/6: Firişte indi göklerden beşâret ehl-i ‘irfâna / Havârice **ecel** yetdi Yezîdlere belâ geldi

edâ: Ödemek, vermek.

G. 327/8: ‘Alî oldur ki Fazlı kırtaruban küfr dâmından / Anuñ borcun **edâ** kıldı aluban şâh-ı şepperden

ednâ: Aşağı, pek aşağı, âdî.

G. 356/9: Hâk-i pâyuñda meni **ednâdan ednâ** eyleyüp / Özüñi a‘lâdan a‘lâ kıldıguñ ya‘ni ki ne

edvâr: Çağlar, devirler, zamanlar.

G. 146/11: ‘Ömr birdür gün bugündür yitse dem sâ‘at dimez / Bâkı olmaz cân bu tende fânîdür **edvâr** bir

efğân: Acı ile bağırıp çağırma, inleme, feryat.

G. 4/4: Sen gidenden berlü anca zâr u **efğân** itmişem / Yir ü gök ins ü melek cümle bañakaldı maña

G. 5/2: Hecrûñ cefâsı öyle yañupdur bu gönñümü / Her şeb kapuñda nâle vü **efğân** yeter maña

G. 96/3: Bülbülâ gül devridür **efğân** ider çoñ murğ-ı zâr / Nâle kıl oturma vaqt-i merğzâr elden gider

G. 202/2: Yavru kuşlardur şanasın kim uçar feryâd ilen / Çıhsa yaydan bes kılur her lañza **efğân** oñlaruñ

G. 229/4: Çeşm-i mestûñ giceler niçün uyanmaz h‘âbdan / Kim işüm her şubh u şâm âh ile **efğândur** menüm

G. 237/1: Tâ ki gördüm men seni ‘âlemde hayrân olmışam / Nâle vü **efğân** idermen dîde-giryân olmışam

G. 324/5: Yegdür Hâţâyî sözleri **efğânlar** eylese / Gül-zâr içinde bülbül-i şîrîn-mağâlden

G. 352/11: Hâţâyî senden **efğân** idesidür / Gene mañşerde dîvân eyleyen şâh

G. 355/8: Ger yüz ıl küyında cân vir meyli yoñ her dem saña / Ey gönñül sen munca **efğân** itdigüñ ya‘ni ki ne

G. 357/2: Anca **efğân** itdüm ey dürr-i melâhat sensizin / Çeşme-i çeşmümden ağan bañr-ı ‘ummândur yine

efğâr: Yaralı, mecruh; üzgün, buruk, kırık.

G. 145/4: Yezîd ü Şemr u Mervânüñ elinden / Yüktüş gâzîlerüm **efğâr** olupdur

G. 206/1: Meni **efğâr** iden ol hatt ü hâlûñ / Bikirdir çeşme-i la‘l ü zülâlûñ

G. 384/8: Vaşl ilen şâd eyle kırtar dürlü gâmlardan meni / Derd-i hicrânüñ çeken key bu dil-i **efğâr** ola

efkâr: Endişe, tasa, kaygı, üzüntü, keder.

G. 269/6: Bu Hâţâyî dir meni dîvânalık **efkâr** ider / Her zamân ol dil-ber-i çeşm-i siyâhı görmişem

eflâk: Felekler, gökler, zamanlar bkz. felek

G. 44/2: Yandurur hicrân odı gönñümni virdi yâre kim / Dutdı **eflâk** u cihânı gitdi gökden qaralar

G. 170/3: Vaşluñdan ayru miñnet ü hicrân içinde men / **Eflâke** düşdi gûlgüle-i süz-ı âhumuz

Efrâsyâb: Alp Er Tunga’nın *Şehname*’deki adı. Maverâünnehir’de hüküm sürmüş olup Turan’ın en büyük hakanlarındandır. İran topraklarının tamamını Pişdadiyan sülalesinden alması ve İran ile yaptığı savaşlar, *Şehname*’de geniş bir şekilde ele alınmıştır. Efsanevi bir kişiliği olan Efrasyab, Büyük İskender’den önce yaşamış olup Keyhüsrev tarafından öldürülmüştür. Edebiyatta kahramanlık sembolü olarak anılır (İP).

M. 2/25: Men olam kim uğraşa **Efrâsyâb** / Başına urup gürzi deng eyleyrem

M. 2/29: Menümlen gâñim olup **Efrâsyâb** / Anunlan uruşmağa neng eyleyrem

M. 2/33: Dirîğâ bugün olsa **Efrâsyâb** / Kılıc ile vireydüm aña cevâb

efrüz: Parlak, aydınlatan.

G. 226/4: Bes menüm mülk-i cihânda tâli‘üm **efrüz** ola / Tâ senüñ yüzüñ kimi bir sa‘d-ı ekber görmişem

G. 248/6: Zülmet-i hicrân yine **efrüz** boldı gitdi gâñ / Tâli‘üm ferhunde mâh-ı tâb-dârum bulmuşam

efşân: Saçan, dağıtan, serpen.

G. 204/1: Sünbülüñi ‘ârîzuñ devrinde **efşân** eyledüñ / Hâţır-ı mecmu‘umı gâmdan perîşân eyledüñ

G. 355/2: Kara zülfüñ ağ yüzüñ üstinde **efşân** eyleyüp / Gönñümü gâmdan perîşân itdigüñ ya‘ni ki ne

efsâne: Dile düşmüş şey, asılsız hikaye, masal, destan.

G. 131/4: Gâh u bi-gâh maña tevbe virür ol vâ'iz-i şehîr / Vâ'izün tevbesi şâhâ maña **efsâne** gelür

G. 136/3: **Efsâne** sözlü vâ'izi görseñ melâmet it / Tâ halk içinde eylemeye râzını zühür

G. 139/5: Ey Haṭâyî ehl-i tevḥîdün katında bilmiş ol / Vâ'izin bî-hûde güftârı kamu **efsânedür**

G. 141/4: Haber dutmaz ḥaḳîḳatden riyâyî zâhidün fehmi / Anuñ fikri 'acâyib kıṣṣa-i **efsânelerdendür**

eger: Şart anlamını güçlendirmek için kullanılır, şayet.

G. 22/1: Min ba'd **eger** menümle ḥabîb olsa âşinâ / Men cânımı yolında anuñ eylerem fedâ

G. 33/2: **Eger** âh eylesem toprağ olur der-laḥza âhumdan / Düşer her pâresi bir yirde küh-ı bî-sütün görgeç

G. 69/4: **Eger** Ḥâkân eger Fağfûr olursa / İşiği itlerinün kemteridür

G. 88/3: Ni 'aceb men miskinün gönlin **eger** yağma kıla / Hindu-yı zülfüñ ki mülk-i Rûmdan târâc alur

G. 109/4: **Eger** cevîr ü cefâ kılsañ eger mihr ü vefâ kılsañ / Yoluñdan dönmegüm yoḥdur ki Ḥaḳ bînâ vü dâñadur

G. 131/2: Satma râygân şanemâ Hızra dudağın suynı / Hızr **eger** su isteye çeşme-i ḥayvâne gelür

G. 151/7: Var cihân düşmen ola yüz miñ **eger** kâr eylemez / Ey Haṭâyî aña kim fazl-ı İllâhî yârdur

G. 170/2: Ey ḥublaruñ güzidesi rüşen yüzün kimi / N'ola **eger** sefid ola baḥt-ı siyâhumuz

G. 190/3: Dâmenünî koymañam elden **eger** çıḥsa revân / Gerçi hicrânun eli kıldı yaḥamın çâk çâk

G. 199/2: La'lün **eger** virürse şifâ derd-mendine / Bir büsesine cânı bahâdur Haṭâyîñün

G. 205/7: Haṭâyî çeşm-i mestinden ḥabîbün ihtirâz eyle / **Eger** kanuñ döker her dem çün oldur cân-ı cânânun

G. 269/3: Meskenüm yoḥdur **eger** miñ secde kılsam her yire / Kaşlaruñ tākında ruḥuñ kıble-gâhı görmişem

G. 276/1: N'ola ey dil-ber **eger** sen cânım olsayduñ menüm / Ğam yimezdüm dünyede cânânım olsayduñ menüm

G. 308/7: **Eger** yatsam miñ ıl toprağ içinde / Dürüstdür 'ahd ü peymânım ne dîrsin

G. 311/1: Şol menüm çoḥ sevdüğüm 'âlemde sulṭândur bugün / Yâr **eger** kabûl ider cânımın kurbândur bugün

G. 311/2: Âdem **eger** 'âkil isen dünyeye virme gönül / Dünyeye viren gönül bu yolda nâdândur bugün

G. 331/8: Menüm çündür **eger** kılsañ beşâret / Hemîşe gonce nâz âğyâra karşı

G. 337/4: Dañla kâdî katıda da'vî men itmey kanımı / Men **eger** söylemişem ol demde kanım söyleşe

G. 370/4: Lebün zülâline susuz tükendi 'ömr-i azîz / Ḥayât-ı Hızr **eger** pâydâr imiş maña ne

G. 383/4: Bed-ḥ'âhum ola cümle cihân çekmezem melâl / Çün ol şanem menümlen **eger** nîk-ḥ'âh ola

G. 410/3: **Eger** Tevrât **eger** İncîl ü Zebûr / Be-ḥukm-i enbiyâ Kur'an degül mi

G. 410/4: **Eger** dervîş **eger** mîr ü selâṭîn / Bu beş gün dünyede miḥmân degül mi

K. 7/6: **Eger** sorarsa münkir söyle ey cân / Kemâl-i fazl ile ḥaḳ Ca'ferîyüz

K. 12/10: **Eger** nâzırsañ ey tâlib Ḥaḳı insânda gör gitme / Mübârek ḥ'âcemün vechi Ḥaḳuñ nûrında mazhardur

K. 12/11: Haṭâyîñün degül ḥaddî şehâ kulum diye bilgil / **Eger** ḥidmet kabûl olsa anuñ mevlâsı Qanberdür

M. 1/6: **Eger** çoḥdur günâhum ḥazretünde / Ümîdüm andan artukdur katuñda

M. 2/15: **Eger** cümle 'âlem berâber ola / Ḥaçan 'âlem işi müyesser ola

M. 2/30: Savaşda **eger** gelse iş başuña / Dönüp kaçma hav eyle yoldaşına

egerçi: Gerçi, doğrusu, her ne kadar.

G. 13/5: Özge 'âşıklar **egerçi** dil virür dil-dârına / Bu Haṭâyî ḥaste gör yoluñda kıldı cân fedâ

G. 180/2: **Egerçi** 'ışkı güneş söyler ise kâdî-i şehîr / Yüzine baḥma anuñ çün kılar kinâyet-i 'ışk

G. 317/6: **Egerçi** mûra beñzerdüm bi-ḥamdi'llâh ki kurtuldum / Senün bâr-ı ğamuñ çekmekden oldum zinde bil andan

G. 326/3: Yûsuf **egerçi** zînet-i ḥüsn ile şâhdı / Ol gitdiyise qaldı saña yâdigâr ḥüsn

eğil-: Vücudun belden yukarısını aşağıya doğru eğmek.

G. 358/1: **Egildüm** secde kıldum ḥânedâna / Nüş itdüm şerbetinden kana kana

eğlen-: Oyalanmak, vakit geçirmek.

G. 15/2: Ol şanem 'azm-i sefer itdi gönül **eğlenme** kim / Bir nefes dîdâr gör kim qalmaya ḥasret saña

G. 142/3: Cânım añdan ayru tende bir dem **eğlenmez** menüm / Ğam meni eyler helâk ol ğam-güsârumdur gider

G. 426/7: Çoḥ **eğlendün** Gılânda ey Haṭâyî / Meger saña bu yirler mesken oldı

egn: Sırt, arka.

K. 17/12: Ḥasan 'Askerini cândan sevenler Ḥaḳka vâşıldur / Anuñ **egnine** rahmetden niçe dürlü kabâ geldi

Kıt'a 1/2: Dün benefşe seyr ideğördüm nihânî geşt ider / Dil-berüm **egnine** giymiş bir kabâ-yı süseni

eğri: Hatalı, yanlış.

G. 170/4: Bi'llâh inan bu doğru sözi **egri** şanma kim / Luṭfuñdan özge dünyede yoḥdur penâhumuz

G. 374/4: Doğru vargil bu yola kim doğruluk dost kapusu / **Egri** dîvânda utanur anda ikrâr olmasa

ehl: Bir yerin, bir topluluğun halkından olanlar, oraya mensup bulunanlar, cemâat; bir işin ustası, o işte becerikli, mahâretli, ehliyetli, muktedir, yeterli kimse.

G. 14/2: 'Aciz olma ey gönül münkir gerekmez ehl-i dil / Ḥaḳ te'âlâ buyruğıdur mûr olanda ejdehâ

G. 17/4: Vâlih ü ser-geştüdür 'âlemde **ehl-i** ma'rîfet / Vechüne ey gevher-i pâkîze-i arz u semâ

- G. 18/4: Her kim ki tevḥid **ehlidür** ol dîd ü vâ-dîd **ehlidür** / Rûz-ı ezelden tâ ebed ister kemâl-i müntehâ
- G. 23/1: Hâk ezel mey-hânesinden virdi bu câmı maña / Kâyinât **ehli** ta'accüb kıldılar kamu maña
- G. 30/1: **Ehl-i** hayâta söylerem ey hayyu ke'l-memât / Fânî cihânda kimseye mûnis degül hayât
- G. 48/5: Yüzi ve's-ş-şems imiş bezm **ehli** içre / Te'âlâ şānuhū **ehl-i** likâdur
- G. 48/7: Haṭâyî şükr kıl Hâk kudretine / Ki Hâkkin bilmeyen **ehl-i** haṭâdur
- G. 48/5: Yüzi ve's-ş-şems imiş bezm **ehli** içre / Te'âlâ şānuhū **ehl-i** likâdur
- G. 61/2: Âdemün şānında kerremnâ didi nuṭṭ-ı İlâh / **Ehl-i** ma'niyseñ ḥaḳîḳat semme vechu'llâhı gör
- G. 82/4: Yüzünü 'ışk **ehli** ger görürse ey hûb-ı Ḥoten / Anlaruñ göñlinde ğam kayġu gider ḥurrem düşer
- G. 85/2: Ey göñül 'aḳl **ehli** iseñ sevmē hûblar yüzini / Hûbların derdine ancaḡ bu dil-i şeydâ düşer
- G. 86/7: Ayaġuñ topraġıdur Hâk **ehlinüñ** başında tâc / Cismi dâyim bu Haṭâyîniñ turâb üstindedür
- G. 94/4: **Ehl-i** ta'ât bes ki zıkr ider şifât-ı hüsnuñi / Bildi kim yüzün şifâtı âyet-i Qur'an durur
- G. 95/5: Bu Haṭâyî şî'rine 'ayb itme ey nâkes ḥasûd / Cümle 'uşşâḳ **ehline** hem-dem anuñ dîvânıdur
- G. 119/2: Cihân **ehline** ser-tâ-ser yakîn bil / Delîl ü hâdi vü bürhân 'Alîdür
- G. 124/6: Saña münkir direm görmezsin anı / Güneşden **ehl-i** ḥâk katna 'ayân var
- G. 125/5: Ey Haṭâyî özüñi ḥâk ideğör pāk olasan / Menlik itme ki cihân **ehline** 'irfân doludur
- G. 127/4: 'Aşık-ı dîvāneden men' itme ey 'aḳl **ehli** kim / Haste-dil Mecnûna şahrâ ḥānümāndan yaḡsıdur
- G. 132/2: Bu fenâ-dârında **ehl-i** zevk ilen kılġil şafâ / Mülk ü māl ü taḥt u cāh olmaz cihânda pâyidâr
- G. 139/5: Ey Haṭâyî **ehl-i** tevḥidüñ katında bilmiş ol / Vâ'izin bî-hûde güftârı kamu efsânedür
- G. 146/2: **Ehl-i** 'ışkuñ ma'ni-i zât u şifâtı bir durur / Âdeme kıl secde zâhid olmagil inkâr bir
- G. 148/3: **Ehl-i** Hâḳḳa cân fedâ kıl cehl ile olma refîḳ / Çün 'anâdil var iken zâġı şikâr itmek nedür
- G. 148/4: Ḥanda kim bir **ehl-i** 'irfân görseñ olġil ḥâk-i pâ / Ey göñül nâ-ehl olup andan kenâr itmek nedür
- G. 151/1: Tevḥid **ehli** mü'minüñ imânı bir ikrârdur / Kâbil-i rahmet degül kim mürşide inkârdur
- G. 151/2: Var yakîn **ehli** bir erden iste bul maḳşüduñı / Düş anuñ ayaġına bil kim bu nāmūs 'ardur
- G. 156/3: Sen ki mün'imsin bugün hüsni cemâl **ehline** kim / Sâyil-i dil ḥazretüñden lutf u iḡsân ârzular
- G. 165/4: **Ehl-i** Hâk kapuñdan özge hîç yire kılmaz sücûd / Ey şanem çün dâyimâ 'aşıklara miḡrâbsız
- G. 177/1: Meclis **ehli** çahır içende dutar elde ayaġ / Şanasın bir şem'dür kim üste yanar bir çerâġ
- G. 188/4: Ey göñül vird eyle dâyim zıkr ü fikr-i rüy-ı dost / **Ehl-i** İslāmam diyen imāna ḥoş gelmek gerek
- G. 192/4: Her kim ikrâr **ehlidür** yoḡdur nizâ 'koy diñlesün / Her kimüñ da'vâsı var dîvāna göndermek gerek
- G. 205/1: Haṭ u ḥâlûñle zülfüñdür delîli **ehl-i** 'irfānuñ / Ki andan aşikâr oldı beyânı 'ilm-i Qur'an'uñ
- G. 216/7: Uş Haṭâyî sözlerinden **ehl-i** 'irfân oldı şād / Cāhil ü nādān raḳîb-i nâ-müselmān münfa'il
- G. 217/2: Ana ata kavm u kardaş **ehl-i** 'ışk kayda imiş / Nām u neng ü cân u başdan geçmeyen bizden degül
- G. 217/3: Yetmiş iki millet oldı ser-be-ser **ehl-i** şumâr / Gayr-ı milletden özini seçmeyen bizden degül
- G. 217/5: Ey Haṭâyî **ehl-i** 'ışkuñ pîşesi menlik degül / Bu tarîḳ-i 'ışk içinde men diyen bizden degül
- G. 226/2: Gerçi maḡşer bir olur **ehl-i** cihāna ey şanem / Firḳatüñüñ her günin men rûz-ı maḡşer görmişem
- G. 257/4: Hızır zinde ile İsî-i Meryem / Zamâne **ehlinüñ** İskenderiyem
- G. 257/8: Ulu babam Şafî atam Cüneyddür / Şecâ'at **ehlinüñ** ḥâk Ca'feriyem
- G. 294/2: Ey taḳîb-i **ehl-i** 'irfân bir devâ kıl derdüme / Haste-ḥâl oldı göñül sen gözleri bîmâr için
- G. 294/3: Zâhidâ çoḡ ta'ne kılma mezheb-i 'aşıklara / Sen çü dîvâr **ehlisin** men 'aşıkam dîdâr için
- G. 299/3: Bir ḥaremdür bu ki ikrâr **ehlidür** maḡrem aña / Munda nâ-maḡrem düşer inkâra söyleñ gelmesün
- G. 305/3: Kılavdur Zü'l-feḳârum kında durmaz / Kim inkâr **ehlidür** imāna gelsün
- G. 305/4: Ezelden Hâk diyen **ehl-i** tarîḳat / O kândan sürölüp bu kâna gelsün
- G. 316/3: Mürşidüñ yolın gidüben **ehl-i** taḡḳîḳ olġilen / Yoḡsa vardur şāh bilür cümle için bir Qurân
- G. 317/2: Ne mişbâḡ-ı kadîmîdür mübârek tal'atuñ nûr / Melâḡat **ehlinüñ** gör kim cemâlidür cemîl andan
- G. 318/3: Kim ki kurbân eyledi cân-ı 'azizin yâr için / **Ehl-i** 'irfân katıda şāhib-kifâyetdür bugün
- G. 324/2: Göñlüm ḡayâlî kaddüñe düşse 'aceb midür / 'Uşşâḳı **ehl-i** dil üzebilmez ḡayâlden
- G. 356/20: Secde kılmaġçün dilersen kaşları miḡrâbını / Özüñi sen **ehl-i** taḳvâ kıldıġuñ ya'ni ki ne
- G. 363/4: Yakîn bil **ehl-i** ikrāruñ katında / Yir ü gök cümle Hâḳdur olma güm-râh
- G. 369/1: Nefesi **ehl-i** dilüñ gevher-i cāndur bilene / Nuṭṭumuz kudret-i Hâk rûḡ-ı revāndur bilene
- G. 370/5: Bu baḡt-ı bed ki menümdür Haṭâyî ol şüḡı / Ğam **ehline** diyeler ġam-güsâr imiş maña ne
- G. 373/6: Ḥasan u 'Askerî **ehl-i** 'atâdur / Muḡammed Muḳtedâ için baġışla
- G. 374/2: Ğaflet **ehli** kaldı Hâḳdan söyle bil kim bî-naşib / Ḥanda dîdârı görür ol bunda bîdâr olmasa
- G. 381/3: Ezelden çünki hem-râḡım olursın dönmezem senden / Ki cennât **ehlidür** her kim olur hem-râḡı yanında
- G. 384/9: Var mıdur bir kimse yâ Rab **ehl-i** 'uşşâḳ içre yâr / Bu Haṭâyî haste-dil tek 'aşık-ı dîdâr ola
- G. 386/5: Muḡhibbüñ cânına ey **ehl-i** diller / Bugün bir cân-fedâyam geldüm imdi
- G. 386/8: Megârib **ehli** çün evc-i felekden / Bu ma'ni çün hümâyam geldüm imdi
- G. 398/1: Yoḡ durur 'âlemde bir daḡ ḡüsni ilen yârım kimi / Yâ cemâl **ehlinde** kim var ol cefâ-kârum kimi
- G. 406/6: Saña cevr ü cefâ bolsun müsellemler / Maña **ehl-i** vefâlar yaḡşı geldi
- G. 419/2: Şehüñ göñlinde gizlü nesne yoḡdur / Yakîn bil **ehl-i** 'irfāndur Haṭâyî
- G. 422/1: Neler geldi gelesidür meded hey / Cihân **ehli** ölesidür meded hey
- K. 4/1: Ey Hâk kelâm içinde didi Murtaẓâ seni / Hâk bildi sıdḳ u cân ile **ehl-i** şafâ seni
- K. 4/2: Güm-râh olaydı **ehl-i** cihân ser-be-ser kamu / Ger kılmasaydı 'âleme Hâk reh-nümâ seni
- K. 4/8: Allâh yolına virmege cân râzı kimse yoḡ / Bu bâb içinde gördiler **ehl-i** Ḥudâ seni
- K. 4/13: Şekk ü gümân içinde fenâ boldı tâ ebed / Dârü'l-fenâda bilmeyen **ehl-i** beḳâ seni

K. 4/15: Baħr-ı şecā‘at evc-i şehāvet mekân-ı lutf / Kân-ı kerem seni didüm **ehl-i** ğazā seni
K. 4/19: Yā Rab Ḥaṭāyī bendeñe kılğıl şefā‘atı / Ol günde kim penāh ider **ehl-i** ḥaṭā seni
K. 7/1: Ezelden pīr-i ‘ışkuñ peyreviyüz / Ṭarīkat **ehli** faḫluñ reh-beriyüz
K. 9/1: Ḥudāvendā ki ol ḥayyü‘l-beḳādūr / Cihān-dārende-i **ehl-i** fenādūr
K. 7/10: Ḥaṭāyīyem mevālī **ehl-i** tevḥīd / ‘Alīnūñ Ḳanberinūñ Ḳanberiyüz
K. 13/7: Muḥammed Bākır ol pākīze-gevher / Çerāġ-ı dīde-i **ehl-i** şafādūr
K. 13/11: Muḥammed Taḳīdūr ol ‘ilme taḫḫīḱ / Ki taḳvā **ehline** ol pīşvādūr
K. 14/10: Ādem-i ḥākī henüz olmamış idi mā u tīn / Bu cihān **ehli** yoḡ iken var sensin yā ‘Alī
K. 16/4: İrişdi mürşid-i kāmīl kamu **ehl-i** amān oldı / Sevindi ğāziler cümle ki ḥatm-i enbiyā geldi
K. 16/6: Firişte indi göklerden beşāret **ehl-i** ‘irfāna / Ḥavārice eccl yetdi Yezīdlere belā geldi
K. 17/1: Şeff‘ü‘l-müzñibīn Ḥaḳdan Muḥammed Muştāfā geldi / Cihān **ehline** faḫr olsun anuñ tek müctebā geldi
K. 17/6: Muḥammed Bākır-ı ‘ābid kim oldur gözlerüm nūr / Ṭarīḱ **ehline** ol ‘ābid ‘aceb şāhib-vefā geldi
K. 19/2: **Ehl-i** Ḥaḳ cānına düşdi ḥānedānuñ sevgüsü / Her yaña gitdi ‘Aliyyü‘l-Murtaẓānuñ defteri
K. 19/7: Mūsī-i Kāzım yolında şādīḱ-ı ihlās olup / Olmuşuz **ehl-i** rızānuñ çākerinūñ çākeri
K. 19/4: Fāzıl oldı her sücūd **ehlinde** Zeynū‘l-‘ābidīn / Pes Muḥammed Bākırı bildük merātib maẓharı
M. 2/5: Kimini Süleymān kimin itdi mūr / Kimini muḥaḱḱar kimin **ehl-i** zūr
M. 2/8: Kimin **ehl-i** taḫt u kimin tāc iden / Kimini yarım pula muḫtāc iden
T. 7/1: Sāye-i ḥürşīd-i şübḥāndur ‘Alī / **Ehl-i** faḱra şāh-ı Merdāndur ‘Alī

ehlen, ehlen ve sehlâ, ehlen ve sehlen merhabâ: Hoş geldiniz anlamında selamlaşma sözü.

G. 66/2: Şād u feraḫ bolup dil ü cānum zebānuma / **Ehlen** ve ḥayr-maḱdem ü şād merḥabā gelür
G. 74/2: Her cerāḫat cismüme oḡuñ gelende ün virür / Ol maña **ehlen ve sehlen merḥabâ** nisbetlödür
G. 356/15: Çünki dilden yoḡ durur meylün men-i dil-ḥasteye / Merḥabâ **ehlen ve sehlâ** kıldıḡuñ ya‘ni ki ne

ejder, ejdehâ: Büyük yılan; bir inanışa göre yılan, kendi eceliyle ölmez, mutlaka başka birisi tarafından öldürülmüş: Yüz yıl yaşayan yılanlar ejderhaya dönüşürmüş. Yılan ejderhaya dönüşünce ağzından ateş saçar, nefesiyle diğer mahlukları sömürüp yutarmış. O zaman melekler onu kaldırıp Kaf dağının arkasına atarlarmış. Ejderha ve ejder diye bilinen bu hayvanın daha sonra başı çoğalır ve ayakları çıkarmış. Edebiyatta ejderha sevgilinin saçları yerine kullanılır. Çünkü sevgilinin kıvrım kıvrım saçları bir ejderhayı andırır. Saç, uçlarının bolluğu ile bin başlı ejderhaya benzer. Ayrıca tılsımlı hazineleri de ejderhaların beklediğine inanılır (İP).

G. 14/2: ‘Aciz olma ey gönül münkir gerekmez ehl-i dil / Ḥaḱ te‘ālā buyruğıdur mūr olanda **ejdehâ**
G. 99/4: Olmaz ğanımı Ḳanberine bebr ü **ejdehâ** / Çün hem-demi o şāh-ı cihānuñ İlähdur
G. 327/4: ‘Alī oldur ki mehd içre aña bir **ejdehâ** geldi / Anı dutdı dehānından iki yardı ser-ā-serden
G. 333/5: Ḥayāl-i zülfünüz boynumda her şeb / Olupdur **ejdehâlar** dürlü dürlü
K. 2/9: Mu‘cizātuñ katına Mūsī misāl-i mürçe / Gerçi Fir‘avna ‘asāsı **ejdehādūr** yā Nebī
K. 16/11: Cihānı sıḫr ilen Fir‘avn özine tābi‘ itmişdi / Oları yutmağa Mūsā ‘aşāsı **ejdehâ** geldi
M. 2/44: Yüri **ejdehâyı** aradan götür / Ol ekmekni ağzından alup getir
M. 2/43: Yigit dāyimā ceng ‘azmindedür / Her ekmek bir **ejdernüñ** ağzındadır
Mus. 1/40: Kılan Yünüsü hem balıġdan rehā / Kelīmün ‘asāsın kılan **ejdehâ**

ekābir: Büyük adamlar, ileri gelenler, yüksek mevkilerde bulunanlar.

G. 169/5: N’ola dökersem işiġünde eşk-i ḥun-ālūd / Ḥaṭāyī sīm ü zere meyl ider **ekābirümüz**

ekber: En büyük.

K. 10/1: Ḥaḱīḱat baħr-ı zāt-ı **ekber** oldı / Şifātından anuñ bir gevher oldı

ekmek: Unun su ile yoġrulmasından elde edilen hamurun fırın, saç veya tandırda pişirilmesiyle yapılan ve insanın başlıca gıdası olan yiyecek.

M. 2/42: İgit erlik ilen yiyer **ekmegi** / Dimişdür bu sözi erenler begi
M. 2/43: Yigit dāyimā ceng ‘azmindedür / Her **ekmek** bir ejdernüñ ağzındadır
M. 2/44: Yüri ejdehâyı aradan götür / Ol **ekmekni** ağzından alup getir

eksil-: Azalmak, yok olmak.

G. 74/4: Āb-ı çeşmümden ḥayālün bir zamān **eksilmesün** / Kim anuñ ‘aksi gözümde tütüyā nisbetlödür

eksük değil; eksük olma-; eksük etme-: Her zaman mevcut olmak, her zaman bulundurmak.

G. 439/5: Ḳurşanan cān u gönülden sen şeḫe Ḳanber-şifat / **Eksük olmaz** ol kuluñdan hem kerāmet yā ‘Alī
G. 214/1: Bu ezilmiş cān u dilden āḫ āḫ **eksük degül** / Gice gündüz muttaşıldır gāḫ gāḫ **eksük degül**
G. 214/2: Başa çizginsem velīkin ğam degüldür dil-berüm / Ol sa‘ādet ehliğür andan külāḫ **eksük degül**
G. 214/3: Çengi aldum men be-kef bir dem ferāġat kılmadum / Ḥazretinden Ḥālīḱuñ hīç rü-siyāḫ **eksük degül**
G. 214/4: İşiġünden gitmezem anca ki cānum tendedür / Çetr ü ḥar-gāḫ-ı ḥümāyün bār-gāḫ **eksük degül**

G. 214/5: Çün Haṭāyī gōñlini virmez vefāsız dil-bere / Kul olana şıdık ile kim pādişāh **eksük degül**
G. 425/6: Günüzin aluben gōñlini halkuñ / Gicesi **eksük itme** āh u vāhi

eksüklü: muhtaç, aciz, kusurlu, noksanlı kimse.

G. 306/7: Haṭāyīyem şehā **eksüklü** kulam / Kapuñda bir kemīne kemterem men

el: Ülke, yurt, il.

G. 38/4: Yaşam yırtam gıdem ağıyar **elinden** / Maña hiç rahmı yoḥdur dād u feryād

el: Uzu, kolun bilek mafsalsından itibaren avuç ve parmakları içine alan ve iş görmeye, tutmaya yarayan kısmı; teşmil yolu ile iş yapanın veya o iş yapılmasına tesir eden kimsenin yerini tutar. Ayrıca güç, kuvvet, tasarruf, tesir.

G. 24/3: Ger menüm yetmez **elüm** sürtem yüzüm toprağıña / Her şabāḥ bād-ı şabā virsün selām yā Muṣṭafā
G. 38/5: Bi-çāredür Haṭāyī yār **elinden** / Nice büryān olupdur dād u feryād
G. 39/4: Bu **elümdür** dāmenüñüz yā 'Aliyyü'l-Murtaẓā / Büy-ı vaşluñdur senüñ her derde dermānum meded
G. 46/5: 'Āqıl aydur ey Haṭāyī ihtiyār **elden koma** / 'Āşıkam pür-derd **elinde** ihtiyārum yoḥ durur
G. 75/4: Taht-ı sīmīn üste oturmış Süleymān hükm için / **Elde** bir zerrīn ayağ engüşterī nisbetlūdür
G. 98/5: Ey Haṭāyī koyma yāruñ dāmenin **elden** müdām / Kim ki işin süst dutar her ne ki var **elden gider**
G. 103/4: Ol imdi kış günü sermā **elinden** / Menüm taze bahārum geldi hoşdur
G. 103/1: Menüm ol sevgü yārum geldi hoşdur / **Elüme** ol nigārum geldi hoşdur
G. 106/4: Mihnet-i hicrān **elinden** ey şanem gam çekmenem / Derd-i 'ışkuñ ey perī her dem maña gam-ḥ'ardur
G. 119/10: Gine sâ'il için kâfir **elinde** / Ḥasan Hüseyn girev koyan 'Alīdür
G. 201/3: **Elüñ** kanlu gözün kinlü ne hāldur / O şehri içre şalup kan sen mi geldün
G. 124/3: **Elüñ** var yahşı kırdun sen Yezīdi / Cihān-dār olasin tā kim cihān var
G. 145/4: Yezīd ü Şemr u Mervānuñ elinden / Yükiş gāzilerüm efgār olupdur
G. 147/2: Gül-i hoş-bū var iken **elüm** tikene sürtmeyem / Kebk-i ra'nā var iken zāğı şikār itmek m'olur
G. 158/1: Men-i bī-çāre dili 'ışkı anuñ yahasıdur / Rüz-ı mahşerde menüm **elüm** anuñ yahasıdur
G. 167/4: Hızr-ı cāvidān **elinden** içmişem āb-ı hayāt / 'İsī-i Meryem katında kurmuşuz ḥar-gāhumuz
G. 168/5: Sāki-i bākī **elinden** mest olup içmekdeyüz / Nergis-i mestün kimi mestāne gelmişlerdenüz
G. 177/1: Meclis ehli çahır içende dutar **elde** ayağ / Şanasın bir şem'dür kim üste yanar bir çerāğ
G. 179/5: 'İşk **elinden** haste düşdi bu Haṭāyīnün teni / Leblerün şerbetde tīmār olmadı hayf oldı hayf
G. 229/1: Bāṭınım hecründe cānā dopdolu kandur menüm / El yüzine zāhirüm gül kimi ḥandāndur menüm
G. 248/4: Baht-yāram baht **elinden** şādmānam dil-ferāḥ / Çün menüm cān u gōñliden ihtiyārum bulmuşam
G. 258/1: Bugün men bir büt-i meh-pāre gördüm / **Elinde** yüregüm şad-pāre gördüm
G. 265/8: Muhammed mu'cizi şāḥ Zü'l-feḳārı / **Elümdedür** nişāne şimdi geldüm
G. 266/3: Dün varmış idüm bağçaya gül dirmege ammā / Sundum **elümi** bir güle şad ḥāra yoluḥdum
G. 304/1: Ey meni hicrān **elinde** zār ü giryān eyleyen / Çeşümü giryān idüp bağrumı büryān eyleyen
G. 306/5: Nişānumdur menüm tāt-ı sa'ādet / Süleymān **eline** engüşterem men
G. 319/4: Kutlu günler geldi 'ıyduñdur mübārek şükr kim / **Ellerüñi** hün-ı dilden çün hıẓāb itmekdesin
G. 322/1: Neler çeker bu cānum yār **elinden** / Ol iki gözleri hün-ḥ'ār elinden
G. 322/2: Menümlen hem-dem olmazsa ḥabībüm / Anuñçün kurşanam zünnār **elinden**
G. 322/3: Karınca çekebilmez fil yükini / Nice āḥ itmesün ol bār **elinden**
G. 322/4: 'Āşıklık bülbülün ḥakkı degüldür / Bu ma'niden ki ağlar ḥār **elinden**
G. 322/5: Eyüb tek sabr ile sultān Haṭāyī / Giyesin hil'atı Settār **elinden**
G. 326/4: Şarf eyledüm yolında kamu ihtiyārumı / Niçük **elümde** koymadı hiç ihtiyār ḥüsn
G. 327/2: 'Alī oldur ki 'ifritün iki **elini** bend itdi / Ādemden Ḥāteme degin o bendi kaldı ber-gerden
G. 340/3: Sākiyā vakt-i tarabdur **elde tutgil** cām-ı mey / Kim benefşe mest olup nergis ḥumār oldı yine
G. 340/4: Geldi nevrüz u bahār u 'ıyd u devr-i dost-kām / Yār **eli** tek yiryüzi naķş u nigār oldı yine
G. 352/6: Ḥasan ilen Hüseyni Kerbelāda / Yezīd **eliyle** kurbān eyleyen şāḥ
G. 354/5: Seng-dil yāruñ **elinden** āḥ idüben dem-be-dem / Yaḥa yırtup baş açup dād itdigün ya'ni ki ne
G. 370/3: Aḥıtdı yaşumı devrān baturdı kanuma **el** / Raķīb elindeki dest-i nigār imiş maña ne
G. 372/7: Bugün çevgān-ı 'ışk aldum **elüme** / Gelüben top çalam meydān içinde
G. 388/4: Gözyaşum rüd-ḥānesi aḥdı gamuñdan oldı baḥr / Vaşl ilen dutgil **elüm** kırtar bu deryādan meni
G. 416/4: Dilegüm bu idi Ḥaḳdan ey ḥabībüm şubḥ u şām / Yār **elinden** ola yāre cānda 'ışkuñ yaresi
G. 421/1: Sen büt-i Leylī **elinden** olmuşam Mecnūn kimi / İştıyākuñdan dem-ā-dem ağlaram mahzūn kimi
G. 423/4: Diler dal boyuñda don biçe hayyāt / Gözinden yaş **elinden** sındı düşdi
G. 427/2: Firḳat ü hicrān **elinden** şöyle āḥ itdüm bugün / Gökdeki cümle melāyik yirde insān ağladı
K. 3/9: Yine Döldüle mindi şāḥ Mehdi / **Elinde** Zü'l-feḳār-ı Murtaẓādur
K. 12/3: **Elinde** bāde-i gül-reng içir gāzilerün şāḥı / Ne ḥacet nuḳl için şekker sözüñ känd-ı mükerrerdür
K. 17/2: Dinün 'ışkına koyan başı 'ālem serveri şāḥā / **Eline** Zü'l-feḳār almış 'Aliyyü'l-Murtaẓā geldi
K. 17/3: **Elinde** dest-i kudretten belā-yı zehr-i kātilden / Ḥudā buyruğ ilen cān-ı Ḥasan ḥulḳ-ı Rızā geldi
M. 2/36: Dirḡā bu dem olsa Suhrāb yel / Daḥı urmayaydı kılıç ile **el**
M. 2/14: Yaratmadı tek **elde** beş barmağı / Ki herkesle bile yolın varmağı

M. 2/46: Cıdamnı **elümden** ser-efrâz kıl / Kaçarsam uzun 'ömrümi az kıl
M. 2/47: Cıdamnı **elümden** haşûda yügürt / Yüzüme tükürtme leşüme tükürt

elinden al-: deyim Birinin sahip olduğu bir şeyi yitirmesine sebep olmak, onu bundan mahrum etmek.
G. 361/4: Gözi yağmacılar geldi meni yağmaladı külli / **Elümden** varlığum **aldı** götürdü anı şahrâya

el çek-: deyim Vazgeçmek.

G. 369/6: Kavlî yalancı ile olma muşâhib **çek elüñ** / Hem-dem olmağ dîv ile külli ziyândur bilene

el dut-: deyim Tarikata girmek, dervîş olmak, yol göstermek, destek olmak.

G. 220/3: Görürsen düşmüşü dutgil elini / Sen aña gökden inmiş Cebra'îl ol

G. 429/5: Haţâyî pîr ü mürşidsin **elüñi dutsa** bir şüfî / Gel ey 'ârif sen insân ol kerem kıl olma ħar şüfî

K. 16/10: 'Azâzîl adlu şeyţânüñ yeter taklîdine uyma / **Elin dut** Haţ yolın görset imâm-ı reh-nümâ geldi

elinden düşme-: deyim Elinden bırakmamak.

G. 252/1: Pür-şarâb olsun hemîşe uş bu cām-ı dost-kām / Meclis içre **düşmesün** ol dost **elinden** mey müdām

G. 280/3: **Düşmedüm** sevdâ elinden bülbül-i cân oldu lâl / Vakt-i güldür çehreñ açup nev-bahâr olmaz mısın

elinden git-: deyim Varlığından mahrum kalınmak, elden kaçmak, yok olmak.

G. 5/5: Gerçi Haţâyî **gitti elüñden** vişâl-i dost / Her dem hayâli dîdeye mihmân yeter maña

G. 96/1: Ey felek devründe niçün ol nigâr **elden gider** / Kānum ilen **ellerin** kılımış nigâr **elden gider**

G. 96/2: Dün didi zâhid maña niçün gönül virdüñ aña / N'eyleyim görgeç yüzini ihtiyâr **elden gider**

G. 96/3: Bülbülâ gül devridür efgân ider çoħ murg-ı zâr / Nâle kıl oturma vakt-i merğzâr **elden gider**

G. 96/4: Ey gönül hicrân ilen 'ömrüñ tükense ħam yime / N'eylerem 'ömr-i 'azîzi çünkü yâr **elden gider**

G. 96/5: Ey Haţâyî çünkü yârüñ eyledi 'azm-i sefer / Rûz u şeb âħ it ki yâr-ı ħam-güsâr **elden gider**

G. 97/1: Gitmesün 'işkuñ ki bir genc-i nihân **elden gider** / Bil ki sen gitseñ yanumdan tende cân **elden gider**

G. 97/2: Ġâyib oldu gün yüzüñ çeşmümden ey mâhum daħı / Kõrħaram kim sünbül-i 'anber-feşân **elden gider**

G. 97/3: Cāndan oldum miħnetüñden ey perî-veş Taħrı'çün / Kıl teraħħum kim bu cism-i nâ-tüvân **elden gider**

G. 97/4: Ġhum odından kim oldu yir ü gök zîr ü zeber / İhtiyât it kim zemîn ü âsumân **elden gider**

G. 97/5: Men yaman isem niçe sen yaħşılığ kıl ey 'azîz / Nesne kalmaz dünyede yaħşı yaman **elden gider**

G. 97/6: Başmasun her yire kim bir dem kadem dutmaz karar / Çün mekân ile müşerrefdür mekân **elden gider**

G. 97/7: Bu Haţâyî ey şanem bir dem cemâlüñ görmese / Taħat itmez veh kim ey rûħum revân **elden gider**

G. 98/1: Ey gönül yâr vaşlını koyma ki yâr elden gider / Sen bu işe kılma taħşîr ihtiyâr **elden gider**

G. 98/2: Yıl-be-yıl sâ'at-be-sâ'at hoş geçürgil yâr ile / Hafta hafta gün-be-gün ol rûzgâr **elden gider**

G. 98/3: 'İşret ü zevk u şafâya ey gönül şâd ol müdām / 'İyş nihân olur görünmez âşikâr **elden gider**

G. 98/4: Âşinânı terk idüben yâda cân virme gönül / Yâd ile biliş olınca âşnâ yâr **elden gider**

G. 98/5: Ey Haţâyî koyma yârüñ dâmenin elden müdām / Kim ki işin süst dutar her ne ki var **elden gider**

G. 103/2: **Elüñden** ihtiyârüñ **gitse** gitsün / **Elüme** ihtiyârüm geldi hoşdur

G. 280/1: Firkatüñ çekdüm nigâra şimdi yâr olmaz mısın / İhtiyârüm gitdi elden ihtiyâr **olmaz mısın**

G. 300/1: Cân durur cismümden 'işkuñ cânüm **elden gitmesün** / Cân giderse ħam degül cânānum **elden gitmesün**

G. 300/2: Zülfüñi ruħ-sârüñ üste şalma cânâ Taħrı'çün / Küfr-i imānum dutup imānum **elden gitmesün**

G. 300/3: Haţ ü hâlüñ dutmuş ol la'lüñ kenârında maħâm / Öyle kıl kim çeşme-i ħayvānum **elden gitmesün**

G. 300/4: Tâ ki 'işkuñ dutdı bu gönülüm evinde meskeni / Üns dutmuşam aña mihmānum **elden gitmesün**

G. 300/5: Bu cihānda gitse gitsün mülk ü māl u taħt u cāħ / Ey Haţâyî ħam yime imānum **elden gitmesün**

G. 403/4: İhtiyârüm **gitti elden** cân u dilden el yudum / Ol menüm cân u gönülden ihtiyârüm gelmedi

elinden gel-: deyim Yapabilmek, becermek, gücü dahilinde olmak.

M. 2/17: Kişi öz kemâlini bilmağ gerek / **Elinden gelür** işi kılmağ gerek

ele gir-: deyim Zaptedilmek; ele geçmek, elde edilmek.

G. 369/5: **Ele girmez** ħani ol esrük ü dîvâne 'âşık / Derdi ol ma'sûkanuñ râħat-ı cāndur bilene

G. 393/2: Kāndur menüm susızlığum ey âb-ı la'l-i yâr / **Girmez elüme** dünyede bir su senüñ kimi

el götür-: deyim Dua için ellerini açmak.

G. 213/3: Zâhid ol yüzini dîvâra dutup **el götürür** / 'Âşikuñ maħşûdı dîdâr ola dîvâr degül

G. 293/3: Vaşla vâşil olmağ için 'âşık-ı dil-ħasteler / Şıdk ile **el götürüp** Cebbâra döndermiş yüzün

elden koy-: deyim Elden bırakmak, vazgeçmek.

G. 46/4: Ger meni öldürseler sen öyle bilgil ey nigâr / Bu muħabbet etegin **elden koyaram** yoħ durur

G. 46/5: 'Âkıl aydur ey Haţâyî ihtiyâr **elden koma** / 'Âşıkam pür-derd elinde ihtiyârüm yoħ durur

G. 132/5: 'Ârif iseñ **koymagil elden** ħaħîkat menzilin / Ġâfil olma dünyeye-i ħaddâra virme ihtiyâr

G. 190/3: Dâmenüñi **koymañam elden** eger çıħsa revân / Gerçi hicrānuñ **eli** kıldı yaħamıñ çâk çâk

G. 268/4: Ol perî-ruħ-sâr için 'âlemleri terk eyledüm / **Koydum elden** cümle-i pür-kârı gitdüm görmedüm

K. 13/8: İmām Ca‘fer tarîķin **ķoyma elden** / Vücūduñ şehrine ol ķimiyādur

eli yet-: deyim Erişmek, ulaşmak.

G. 189/3: Her nice cehd itdüm **elüm** dāmenūñe **yetmedi** / Pāy-būsuñ ḥasretinden eylerem yaķamnı ķāk

el yu-: deyim İlgisini kesip vazgeçmek.

G. 63/6: Ḥaṭāyī tā anı gördi özinden **el yudı** küllī / Anuñ ķengāl-i ķinūñden şikār olmış gögerķindür

G. 403/4: İhtiyārum gitdi elden cān u dilden **el yudum** / Ol menüm cān u gōñūlden ihtiyārum gelmedi

elden ele: deyim Bir şey, bir kimseden öbürüne, ondan da başkasına geçmek.

G. 212/4: Nā-tüvān gōñlüm düşer yağlıķ misāl elden ele / Tā meger la‘l-i lebūñden tapa ey dil-ber vişāl

elā: “Gözünü aç, dikkat et, bilmiş ol, bak” anlamında Arapķa tembih edatı olup divan edebiyatında bilhassa nazımda, söylenecek şeye dikkati çekmek için “ey” ünlemiyle birlikte mısra başında kullanılır.

G. 380/1: Elā ey şubḥ-dem menden selāmı ber-fülān söyle / Selām oḥı senā kılķil peyāmı ba‘d-ez-ān söyle

elci: Bir devleti diğēr bir devlet katında temsil eden kimse, sefir; aracı.

G. 201/5: Bu ķul bī-ķāreye şāḥ sen yetersin / Ey devlet **elcisi** şāḥdan mı geldüñ

elem: Izdırıp, keder, gam, tasa, hüzün, melal.

G. 275/3: Bu Ḥaṭāyīñüñ murādı dāyimā Ḥaķdan budur / Ey ‘azizüm cism ü cānuñdan ırağ olsun **elem**

elest, elestü rabbiküm: Elest meclisi; “ben değil miyim?” manasında çekimli bir fiil olan “elestü”den oluşan bezm-i elest yani elest meclisi terkibi “Ben sizin rabbiniz değil miyim” hitabının yapıldığı ve ruhların da “evet” diyerek cevap verdikleri meclisi ifade eder. Araf suresi 172. ayette geçer (İA).

G. 31/1: Ser-ḥoş-i cām-ı **elestem** tā ebed ḥuşyār mest / Mest-i lāya‘kıl gezermen şehr içinde ‘ār mest

K. 13/3: Elestü Rabbiküm tā ḥaşr olunca / Yakīn bil kim ‘Aliyy-i Murtażādur

el-fakru fahri: "Fakr benim övüncümdür" hadisi.

K. 7/2: Didi ķün Muştafā **el-fakru fahri** / Ḥaķīķat ḥānedān ferzendleriyüz

elfāz: Lafızlar, sözler; sevgilinin hoş konuşması.

G. 176/3: Tā deḥānuñ şadefin açduñ sen ez-luṭf u kerem / Şekker **elfāzuñdan** ey cān dürr-i pinḥān oldı fāş

elhak: Doğrusu, gerçekten, hakikaten.

G. 181/1: Menüm cān u cihānum sensin ancak / Meni öldürmegil hecrūñde **elhak**

el-ḥamd: Hamd edilmek yalnız Allah'a yaraşır.

G. 291/3: ‘İzāruñ nūrıdır Yāsīn anuñ şānuñdadur **el-ḥamd** / Lebūñ yāķūt-ı aḥmerdür dişüñ lü‘lü’-i gevherden

el-ḥamdu: “Hamd Allah’a mahsustur1 sözünden kısaltma yoluyla Kur’an-ı Kerim’in birinci suresi olan ve “El-ḥamdü li‘llāhi” şeklinde başlayan Fatiha suresi.

G. 105/3: Şüretüñ **el-ḥamdudur** vaşf-ı cemālūñ ve‘d-ḥuḥā / Ķün sıfātuñ süre-i Ķur’ānda ķāf olmış durur

elif: Arap alfabesinin ilk harfi. Düz bir çizgiden ibaret olup noktanın uzatılmasıyla meydana gelmiştir. Noktası yoktur, kendinden sonraki harfle birleşmez. Bu yüzden kesrete bulaşmamış, kayıtsız ve hür olarak vasıflandırılır. Sevgilinin boyu elife benzer. Düz bir çizgi halinde olduğundan doğruluk ve sadakatle ilişkilendirilir.

G. 75/3: Yoḥsa bir şehzāde-i zerrīn-kemerdür pür-ḥuṭūṭ / Ol kemer üste **elifler** ḥanķerī nisbetlödür

G. 121/2: Elife nisbet itdüm ḳadd-i dālūñ / Elif üste elif dāl anda n’eyler

G. 273/9: Ḥaṭāyīyem **elif** tek doğrı yolda / Gül-istān bāğıda serv ü ķināram

elif-lām: Kur’an-ı Kerim’de altı surenin başında bulunan ve kendi adlarıyla kıraat edilen harfler.

Mus. 1/28: Sıfātı **Elif-lām** ü Yāsīn velī / Kim oldı anuñ lā-mekān menzili

el-kehf: Kur’ân-ı Kerîm’in on sekizinci sûresi.

Mus. 1/14: Delîl oldı **el-kehf** bürhānına / Be-coz Ḥaķ kes irmez hem iḥsānına

elmas: Aslı maden kömürü olan, çok kıymetli cevherdir. Madenler içinde en sert yapıda olanıdır. Camı kesebilen tek madendir. Sevgilinin öldürücü yan bakışı keskinliği nedeni ile elmasa benzetilmiştir.

G. 207/6: Kılavlu ģamzesi **elmāsa** beñzer / Yaman ķaşd eylemişdür cāna ķeşmüñ

el-minnetü li‘llāh: Minnet ancak Allah içindir, Allah'a şükürler olsun.

G. 434/2: Ser-māyesi vü sūd u ziyānı dü-cihānuñ / **El-minnetü li'llāh** ki menüm şānuma düşdi

elṭāf: Lutuflar, iyilikler, güzel muameleler.

K. 19/9: Ol 'Alī kim hem laḳab geldi Naḳı gökden aña / Menba' -ı **elṭāf** u ihsāndur ḫalāyık reh-beri

elvān: Birkaç renkli, alacalı, rengârenk.

G. 353/4: Budur burc-ı mehi ez nūr-ı feruḫ / Bahārı ḫurrem **elvān** eyleyen şāh

em: İlaç, deva; öpücük.

G. 267/2: Bī-devā derdümni men 'arz eyledüm dil-ber didi / Olma ḡam-gīn kim saña la'l-i lebüm **emdür** menüm

emānet: Birine, geri alınmak üzere, geçici olarak bırakılan, teslim alan kişiye korunması gereken eşya, kimse.

G. 207/5: **Emānetdür** didüm zinhār zinhār / Sitemler sürmesün mihmāna çeşmün

emīr: Bir kavmin veya memleketin başı, başkan, bey, reis; kumandan.

G. 119/15: Kemīne çākeridür Hızr ü İlyās / **Emīr**-i Ḳanber ü Selmān 'Alīdür

K. 9/5: **Emīrüm** Mīr Muḫsīndür yaḳīn bil / Ki Zeynū'l-'ābidin āl-i 'abādur

Emīrül-mü'min: İslam tarihinde Hz. Ömer'den itibaren devlet başkanlarına verilen unvan. Tanıklarda Hz. Ali için kullanılmıştır.

G. 365/4: İsmi İsmā'īl ü hem zātı **emīrül-mü'min** / Yüzini görgeç ḫavāric rāzıdur daş olmaḡa

K. 3/2: Tamāmet ḫārici 'aceb ki bilmez / **Emīrū'l-mü'min** şīr-i Ḥudādur

K. 13/4: **Emīrū'l-mü'min** şepper ü şepṭir / Olar āyine-i gītī-nümādur

emr: Emir, bir şeyin yapılması veya yapılmaması hususunda bildirilen kesin hüküm, hükmüne uyulması istenen zorlayıcı söz, buyruk.

G. 265/5: Ezelden gelmişem şāh **emri** ilen / Saḡınmagil cihāna şimdi geldüm

G. 284/4: Çün raḳīb **emrüne** tā'at kılmadı merdūd kıl / Tavḳ-ı la'net tā kim ol şeytāna gelsün yeñiden

G. 298/5: Dir Ḥaṭāyī tā ezelden kulluḡa ḫaṭ virmişem / Her ne kim ḫükm eyleseñ **emründe** fermānam bugün

K. 6/8: Muḫammed Mehdi-i şāhib-zamānuñ / Muṭī'em **emrine** fermān-beriyem

K. 17/8: İlāhuñ **emrine** meşḡul dün ü gün Müsi-i Kāzım / Anuñ cānı için ḳalanlara luṭf u 'atā geldi

K. 17/9: 'Alī Mūsī Rızā geldi gelen çün dāyım **emrine** / Dün ü gün Ḥaḳḳa nālišler be-ḡāyet ber-rızā geldi

K. 18/3: Ḥaḳ te 'ālā **emri** ilen ey şeh-i kevn ü mekān / İns ü cinne luṭf ile sensin viren cān yā 'Alī

emr-i nūn u kāf: Allah'ın "Kün" emri. "Ol der ve olur".

G. 105/2: Göñlümi 'ışḡun ne itdi kim ḫalāş olmaz müdām / 'Āleme andan ki **emr-i nūn u kāf** olmuş durur

emzir-: Yavrusunu memesindeki sütü emdirmek suretiyle beslemek; beyitte tatlı su yağdırarak bitkileri beslemek.

G. 30/4: Mehd-i zemīn içinde ki tıfl-ı nebāt irür / Aña hemīşe dāye-i luṭf **emzirür** nebāt

en'ām: En'ām suresi.

G. 291/5: Yüzünü sūre-i **En'ām** oḡıdı ḳudretü'llāhdan / Ḥaṭāyī bolmadı bir dem ḫalāş Allāhu ekberden

enbiyā: Müstakil şariat sahibi olmayan peygamberler, nebiler.

G. 24/2: Cümle 'ālem faḫri sen kāfir münāfık ḳahrı sen / **Enbiyālar** içre sensin bihterīn yā Muṣṭafā

G. 40/4: **Enbiyālar** evliyālar çoḡ durur ammā ki sen / Cümleden a'lā imişsin yā 'Alī senden meded

G. 99/1: Ol kimse kim bu dünya vü 'uḳbāda şāhdur / Hem **enbiyālar** üste ulu pādīşāhdur

G. 119/3: Niçe kim **enbiyā** vü evliyā var / Ḳamūsı ḳaṭredür 'ummān 'Alīdür

G. 210/4: Gerçi çoḡ geldi nebī bu devr-i Ādemden berü / Ḥatmi cümle **enbiyānuñ** Muṣṭafādur bilmiş ol

G. 410/3: Eger Tevrāt eger İncīl ü Zebūr / Be-ḫükm-i enbiyā Ḳur'an degül mi

G. 438/1: Gevher-i zāt-ı ḳadīm-i kibriyāsın yā 'Alī / **Enbiyāya** evliyāya pīşvāsın yā 'Alī

K. 1/10: **Enbiyālar** baḡsine yazduran a'lā mertebe / Muṣṭafānı cümleden muḫtār iden Perverdigār

K. 4/16: Esrār içinde yetmediler evliyā saña / İhsān içinde Ḥaḳ didiler **enbiyā** seni

K. 9/2: Ki munca **enbiyālar** Ḥaḳ yaratdı / Ḥamudan ber-güzīde Muṣṭafādur

K. 11/13: Şadr-ı dīvān-ı ezelsin pīşvā-yı enbiyā / Ḳutb-ı dīn ü ḳible-i miḫrāb u minber yā 'Alī

K. 13/2: Nice kim **enbiyā** geldi cihāna / Ḳamusından güzīde Muṣṭafādur

K. 14/9: **Enbiyālar** maḡremisin evliyālar bihteri / Ġāzīlerün serveri ser-dār sensin yā 'Alī

K. 16/1: Te 'ālā şānuhū ekber ki bir nūr-ı Ḥudā geldi / Cemī'-i **enbiyā** ḫatmi Muḫammed Muṣṭafā geldi

K. 18/22: Ḥaḳ bilür kim gevher-i baḡr-ı ḫaḳīḳat sendedür / Mu'cizāt-ı **enbiyā** vü sırr-ı bürḫān yā 'Alī

M. 1/17: Be-ḫaḳḳ-ı **enbiyā-yı** nūr-ı dīde / Be-ḫaḳḳ-ı evliyā-yı ber-güzīde

endām: Beden, vücut, boy bos, kamet.

G. 23/5: Köynegünden çıh didüm şol serv-i gül handānuma / Zerrece kayunmadı gösterdi **endāmı** maña

endişe: Düşünce; vesvese.

G. 312/8: Kesretün **endişesinden** bulmadı gönlüm feraḥ / Bulmadum vaḥdet anuñ şerr ile gavḡāsında men

endüh: Keder, elem, gam, gussa, kaygı, sıkıntı, ızdırab, üzüntü.

G. 139/4: Dil-berün vaşlından ayru bu dil-i mehcūrumuz / Fikr ü **endüh** u firāk u derd ile hem-ḥānedür

G. 158/2: Cevr ile derd ü ḡam u miḥnet ü **endüh** u firāk / Ḥasret ü āḥ u nedāmet mi diyem yā ḥasıdur

G. 239/2: Ateş-i **endüh** ile bağrum olupdur çün kebāb / Hem-demüm ḡamdur nigārā peyrev-i āḥ olmışam

ene'l-Hak: “Ben Hakk’ım”. Hallac-ı Mansur tarafından söylenmiştir. Uluhiyyet ve hulul iddia ettiği gerekçesiyle öldürülmesine sebep olan meşhur sözüdür. Mansur kendisini Hak’tan bir parça olarak görmüştür. Vecd anında söylenmiş olan “ene’l Hak” sözü bir varlık iddiası değil, tersine bir hiçlik ifadesidir (İP).

G. 253/3: Gāḥ Hüseyin vü Nesīmī gibi soydı kādılar / Gāḥ Maṣṣūr donına girdüm **ene’l-Ḥaḡ** dār idüm

G. 306/3: **Ene’l-Ḥaḡ** sırrı uş gönlümde gizli / Ki Ḥaḡḡ-ı mutlaḡam ḡaḡ söylemem

G. 310/5: Men Ḥaṭāyī çekmem ḡam çünki **ene’l-Ḥaḡ** didüm / Çekmişem Ḥaydar teki meydāna hū merdāne men

G. 352/5: **Ene’l-Ḥaḡ** çağırın Maṣṣūr donında / Yine Maṣṣūrī ‘uryān eyleyen şāḥ

G. 373/8: Ḥaṭāyiyem **ene’l-Ḥaḡ** çağıruram / Günāhum çoh ‘atā için bağışla

K. 8/8: Git Zeyn-i ‘ibād küçesine söyle **ene’l-Ḥaḡ** / Taḡḡıḡ perest it velī Yezdān ‘Alīdür

enfās-ı Mesih: Hz. İsa’nın ölüleri diriltten nefesleri, can bahşeden nefesleri.

G. 19/1: Nuṡḡ-ı **enfās-ı Mesihün** dem-be-dem cāndur maña / Çünki men Ḥızram dudaḡuñ āb-ı ḡayvāndur maña

engübün: Bal.

G. 325/1: Nāḡehān içdüm lebūñden kevser-i mā’-i ma’īn / Bilmezem yā ol mey-i engürdur yā **engübün**

engüster: Parmaḡa süs amacıyla takılan yüzük, hatem.

G. 75/4: Taḡt-ı sīmīn üste oturmış Süleymān ḡükm için / Elde bir zerrīn ayaḡ **engüsteri** nisbetlödür

G. 306/5: Nişānumdur menüm tāc-ı sa’ādet / Süleymān eline **engüsterem** men

enīs: Arkadaş, dost, yar, hemdem.

G. 119/1: Çü şāḥ-ı cümle-i merdān ‘Alīdür / **Enīs** ü hemdem ü Raḡmān ‘Alīdür

G. 248/3: Hīç ḡarārum yoḡ idi şabrum tükenmişdi velī / Ber-ḡarāram kim **enīs-i** rüzḡarum bulmışam

envār: Nurlar, ışıklar.

G. 18/1: Vechūñde peydādur senün **envār-ı** zāt-ı kibriyā / Ol nūra ḡarşu dāyimā şermendedür şemsü’ḡ-ḡuḡā

G. 135/2: Meger ḡürşīd imiş ḡüsnün ki kıldı ‘ālemi rüşen / Kim ol raḡşende **envārı** meh-i tābāna düşmişdür

G. 157/2: Ol dil-berün ki şüreti **envār-ı** zāt imiş / Bir kimsedür ki ḡüsn ile ḡayru’l-enāmıdur

G. 223/4: Şeb-i hicrānda ey sālīk hidāyet şem’ine yetdüm / Yüzünün āfītābında yüz **envār-ı** şafā gördüm

envārī: Nurlu, ışıklı, aydınlık.

G. 80/5: Bugün iḡlāş u şıḡḡ ile Ḥaṭāyī vālīh olmışdur / Ki yüzi şem’-i **envārī** saçı anuñ mu’anberdür

enver: En nurlu, en parlak, en aydınlık.

K. 7/3: ‘Alīdür ‘aynumuzda ‘ayn-ı maḡzar / Zemīn ü āsumānuñ **enveriyüz**

K. 10/11: Velāyet bāḡçesinün bāḡbānı / Yüzün açdı cihānı enver oldı

er: Yiğit, kahraman erkek.

G. 50/13: Nefes gevherdür anı bir bilenler / Sözin bir söyleyenler gerçek **erdür**

G. 151/2: Var yakīn ehli bir **erden** iste bul maḡşūduñı / Düş anuñ ayaḡına bil kim bu nāmūs ‘ārdur

G. 369/3: Şerbet-i Ḥaḡdan içen ‘ışḡ **eri** āzāde olur / Öyle ser-mest olanuñ küfri imāndur bilene

K. 11/7: Senden özge gelmedi **er** kılıcuñdan özge tıḡ / Bu söz evşāfuñda Ḥaḡdandur muḡarrer yā ‘Alī

M. 2/22: **Ere** leşker ilen varan er midür / Ġanīmi başanlar o leşker midür

M. 2/23: Erenler başanlar savaşıda **eri** / Çerīde beg olur bir **er** serveri

M. 2/38: Dirīḡa ki ḡalmadı **er** kıymeti / Yel-i sāl-şiken şır-i ner kıymeti

M. 2/41: Bileler ki doğmış anadan bir **er** / Duya her kişi erdeminden ḡaber

M. 2/16: Çü erden **ere** fark vardır yakīn / Berāber imez āsumān u zemin

M. 2/52: Dimez kimse **erdür** ḡamiyyetsize / Ölüm yig yalancıya ḡayretsiz

M. 2/16: Çü erden **ere** fark vardır yakīn / Berāber imez āsumān u zemin

M. 2/22: **Ere** leşker ilen varan er midür / Ġanīmi başanlar o leşker midür

M. 2/23: Erenler başanlar savaşıda **eri** / Çerīde beg olur bir **er** serveri

M. 2/31: Dirîgâ ger olsaydı Rüstem diri / Göreydi özünden o yigrek **eri**
M. 2/48: Ğanîm cyle maña otuz miñ **eri** / Ki Rüstem tek ola anuñ her biri

erba'ın cıhar-: *deyim* Tarikat icabı geçirilmesi gereken kırk günlük halvet devresini tamamlamak; çile.
G. 325/4: Levhaşa'llâh hanı ol günler neşât u 'ıyş ile / Yâr ile bir niçe müddetler **çıhardum erba'ın**

Erdebil: İran'da Doğu Azerbaycan idari bölgesinde il. Safevi devleti, Safeviyye tarikatının kurucusu Şeyh Safiüddin tarafından burada kurulmuştur. Şah İsmail'in babası Şeyh Haydar'ı ziyaret için büyük kabileler geliyor ve onun tekkesine maddi destek sağlıyordu. Müridleri hızla arta Haydar tarikatın simgesi olarak onlara on iki dilimli kırmızı renkli başlıklar giydirdi. Böylece hem gücünü açığa vurmuş hem de müridlerinin tefrik edilmesini sağlamış oldu (İA Safeviler).

G. 124/11: Sefer kıl dur oturma ey Haţâyî / Ki şehr-i **Erdebilde** hânedân var

G. 149/7: Her kim sorar Haţâyîni yâ Rab ne yirlüdür / Şâh Haydar oğlıdur maķâmı **Erdebil** durur

erdem: Fazilet.

M. 2/41: Bileler ki doğmış anadan bir er / Duya her kişi **erdeminden** haber

eren: Âşık, ermiş velî anlamlarına gelse de Şah İsmail'in askerlerini de ifade eder. Çünkü onlara sufi de denilmektedir. Sufi ismi ile Şah İsmail'in askerlerine dinî-tasavvufî bir sıfat yüklenmiştir. Aynı zamanda savaşçılık, yiğitlik anlamını da içeren bu kelime, Farsça'daki civanmerdin karşılığıdır. Maddi ve manevi yönden olgunlaşmış olma manasını bir arada bulundurur.

G. 305/2: **Erenler** menzili Haķ menzilidür / **Erenler** şâhib-i 'irfâna gelsün

G. 358/4: **Erenler** âsumânun diregidür / Direk yirden dayanur âsumâna

G. 358/7: Yürüdüm bağına kıldum teferrüc / **Erenler** yatağı naķş-ı cihâna

G. 432/1: Lâ fetâ illâ 'Alîdür ol **erenler** serveri / Seyfe illâ Zü'l-feķâr bilinde tîğ-ı Hayderî

K. 5/2: Ayağun toprağı ey mazhar-ı Haķ / **Erenler** başınun tâc u külâhı

M. 2/23: **Erenler** başarılar savaşda eri / Çerîde beg olur bir er serveri

M. 2/42: İğit erlik ilen yiye ekmegi / Dimişdür bu sözi **erenler** begi

M. 2/51: **Erenler** çeker mi ölümden melal / Yimemiş dutayum kepek bir çuval

Mus. 1/2: **Erenler** güzîni cihân serveri / Nebiler içinde odur bihterî

eri-: Tükenmek, bitmek; çok zayıflamak.

G. 308/3: **Eridi** iligüm kaldı sümügüm / Bu teni terk ider cânım ne dirsın

erit-: Gitgide azaltıp yok olmasına sebep olmak.

M. 1/12: Meni öz yoluña şalgıl yürütgil / Yaman işi bu nefsumden **eritgil**

erkân: Âdet, yol yöntem, usûl, âdap; ileri gelenler.

G. 39/3: Mest ü mecnûn olmışam men firkatündün yâ habîb / Ey haķîķat 'âleminde ince **erkânım** meded

G. 52/6: Yolumuz incedür inceden ince / Bu yolda baş virmek **erkânımızdır**

G. 57/2: Mendedür yir ile göğün hikmeti hem kudreti / Âb u âteş hâķ u bād ser-cümle **erkân** mendedür

G. 207/9: Haķa kulam diyen haķķı itürmez / Himâyetçidür ol **erkâna** çeşmün

G. 350/1: Gel göñül pîr isteyelüm bu kadîm **erkân** ile / Gerçek oldur Haķ yolına vara baş u cân ile

erlik: Mertlik, yiğitlik.

M. 2/42: İğit **erlik** ilen yiye ekmegi / Dimişdür bu sözi erenler begi

er-Rahmân: Kâfir-mümin ayırmadan yarattığı bütün varlıklara merhamet eden, nîmet veren" anlamında esmâ-i hüsnâdandır. "Allah, insanı Rahman suretinde yarattı" hadisinden bir parçadır. Tanıkta bu hadis-i şerife telmih vardır. Tasavvufi çerçevede, Allah'ın Hz. Peygamber'in yüzünde tecelli ettiğini ifade etmek için telmih yapılmıştır. "Arş" kelimesi ile de Taha suresindeki "er-Rahman 'ale'l-'arş isteva" ayetine de telmih vardır.

G. 317/1: Yüzündür 'arş-ı er-Rahmân ki her dem Cebra'îl andan / Kelâmu'llâh indürürdi bürhân u delîl andan

er-rahman 'ale'l-'arş istevâ: Taha suresinin beşinci ayetidir. "Rahman arşa hükmetmektedir". Bu ayetteki istiva kelimesi tecelli olarak açıklanabilir. Tasavvuf çerçevesinde, tanıktaki ruhsar yani insan yüzü arştır ve Allah orada tecelli etmiştir. Tanığın gazelin bütününden hareketle, arş Hz. Peygamber'in yüzüdür. O, Allah'ın nurunu yüzünde taşımaktadır.

G. 17/1: Tâ ki ruh-sârından **er-Rahmân 'ale'l-'arş istevâ** / Hem anuñ şânında münzel âyet-i şemsü'd-đuhâ

ervâh: Ruhlar, canlar.

Mus. 1/31: Maķâmât-ı Rahmân yiri lâ-mekân / Ol **ervâha** menzil qarâr-ı cihân

erzân: Uygun, layık.

G. 115/10: Böyle kıymetlü cevâhir hânsı ma‘denden çıkar / Kün-fe-kân mülkün bahâ virseñ henüz **erzân** durur

es-: Hava için bir yönden bir yöne doğru hissedilir şekilde hareket etmek.

G. 398/2: Hasretinden kâddinüñ öyle za‘îf olmuş söğüt / Yel **esende** titreşür bu cism-i bîmârum kimi

G. 436/5: Bâğ-ı hüsünüñden maña bād-ı şabâ göndermedüñ / **Esmedi** küyüñdan ol bād-ı şimālūñ bir dağı

eş‘âr: Şiirler, manzum olarak kaleme alınmış eserler.

G. 132/6: Nazm-ı **eş‘aruñ** Haṭâyî her biri dūr-dânedür / Söylegil tā şâhlaruñ güşında olsun güş-vâr

G. 141/5: Haṭâyî nazm-ı **eş‘aruña** yüz miñ âferîn gelsün / Ki ‘âķiller ḥayâlıñden degül dîvânelerdendür

G. 289/5: Ey Haṭâyî fikr-i bîkrüñ eyledün **eş‘ara** şarf / Dutdı ‘îrfân meclisin defterle dîvân şimdiden

esâs: Bir şeyi meydana getiren ana unsur, asıl yapı, temel.

G. 153/6: Hâtem-i tevḥîdi her kim gönline mühr itmedi / Ol şehâdet şerhinüñ bilmez **esâsı** ḥandadır

esb: At.

G. 162/3: Şâh-ı ‘âlem zâhir oldu çekdi leşker ḥarb içün / **Esb** ü şemşîr gürz ü nîze merd-i meydân devridür

G. 162/5: Çün cihâna geldi Haydar ey gazâvât leşkeri / **Esb-i** fırsat segridüñ meydâna Merdân devridür

esbâb: Sebepler, şartlar.

G. 274/2: Devlet-i zâtuñdan ey zâtı münezzeh bî-gümân / Zînet-i **esbâb**-ı ‘uķbâ genc-i nâ-yâb isterem

G. 312/2: Dünyenüñ **esbâbını** didâra satmışam yaķın / Gice gündüz yanaram yâ dost sevdâsında men

esedu’llâh: Allah’ın arslanı; Hz. Ali’nin lakabı.

G. 327/12: ‘Aliyyu’llâh veliyyu’llâh **esedu’llâh** ‘ibâdu’llâh / İnüpdür on yedi âyet aña Allâhu ekberden

esîr: Mahkûm, tutsak, kul, köle.

G. 272/4: Men bî-nevâyı miḥnet ü hicrâna şaldı ‘ışķ / Oldum **esîr-i** miḥnet ü hicrâna yanaram

G. 278/1: Cânâ men isterem ki **esîr-i** kemend olam / Bîmâr u zâr u haste-dil ü müstmend olam

G. 379/4: Aytum ey dil dâm-ı zülfünden ḥazer kıl dil-berüñ / Hâzır ol gel kuş kimi olma **esîr** daneye

eşk: Gözyaşı, dem, sirişk. Aşık daima gözyaşı döker. Bu yaş ya akar ya da birikir. Akarsa seller, birikirse denizler oluşur. Aşık, aşk derdinden dolayı sararıp solar ve kanlı gözyaşı döker.

G. 6/2: İsbât kılmışam ruḥ-ı zerd **eşk-i** sürḥümü / Da‘vî-i ‘ışķa böyle güvâhum yeter maña

G. 81/2: ‘İşķuñı gönümde men dağı niçük pinḥân idem / Rûy-i zerd ü **eşk-i** sürḥüm çün güvâh olmuş durur

G. 355/22: Bahre döndi çevreñüz **eşkümden** ey âyîne-rû / Gözyaşından böyle ‘ummân itdigüñ ya‘ni ki ne

eşk-i hünîn, eşk-i hun-âlûd: Kanlı gözyaşı.

G. 169/5: N’ola dökersem işigüñde **eşk-i hun-âlûd** / Haṭâyî sîm ü zere meyl ider ekâbirümüz

G. 356/5: **Eşk-i hünîn** bahre döndi çeşmesinden çeşmümün / Sû-be-sû yaşumnu deryâ kıldıguñ ya‘ni ki ne

esrâr: Gizli olan, herkesçe bilinmeyen şeyler, herkese açık olmayan gizlilikler, sırlar.

G. 134/1: Dâne-i ḥâlūñ görende murğ-ı dil pervâz ider / Ğayb iken ol demde **esrâr**-ı ma‘ânî bâz ider

G. 163/3: Süre-i ve‘l-leyl zülfüñ gözlerüñ ni‘me‘l-başar / Lîk sübhâne‘l-lezî esrâ durur **esrârūñuz**

G. 211/3: Nâşîḥ aydur dün maña terk eyle anuñ ‘ışķını / Veh nidem kim ol menüm hem-râz-ı **esrârum** degül

G. 312/7: Hikmetüñ **esrârını** keşf eylerem çünkim tamâm / Bil ki üstâd olmuşam bu ‘ışķ fetvâsında men

K. 1/6: Bir kılını oda yaḥup kıldı fi nârü’s-saķar / Bir kılını mahrem-i **esrâr** iden Perverdigâr

K. 4/16: **Esrâr** içinde yetmediler evliyâ saña / İḥsân içinde Ḥaķ didiler enbiyâ seni

K. 14/3: Çıḥdı mi‘râca Muḥammed didi doksan miñ kelâm / Sırr-ı Ḥaķ hem mahrem-i **esrâr** sensin yâ ‘Alî

esri-: Sarhoş olmak, kendinden geçmek, coşmak, vecde gelmek.

G. 131/3: **Esrimiş** ḥün-ı dilümden şanemün ḥüni gözi / Ger sen inanmaz iseñ gör ki ne mestâne gelür

G. 371/2: Bize sâķî dolu sundı kadeḥni / İçüben **esriyüp** olduḥ divâne

esrûk: Sarhoş.

G. 369/5: Ele girmez ḥani ol **esrûk** ü dîvâne ‘aşķ / Derdi ol ma‘şûkanuñ râḥat-ı cândur bilene

eşyâ: Eşya, mevcudat, yaratılmış olan her şey.

G. 210/3: Yoḥ durur **eşyâ** içinde kimsene Ḥaķdan cüdâ / Cilve kılan ‘âleme nûr-ı Ḥudâdur bilmiş ol

G. 312/9: Ol Haṭâyîyem ki şüret ‘âlemin kıldum kabûl / Pâdişâh-ı vaktam uş bu gönüm **eşyâsında** men

G. 315/4: Ḥâlik insânı yaratdı ya‘ni özin tanıya / Cümle **eşyâyı** yaratdı ḥâşşa-i insân içün

G. 356/18: Kudretidür sâni‘-i pâküñ aña insân dime / Sen anı mânend-i **eşyâ** kıldıguñ ya‘ni ki ne

K. 1/5: Cümle **eşyâlar** gözin der-ḥ‘âb idendür giceler / Gökde kevkebler gözin bîdâr iden Perverdigâr

K. 8/2: Eşyâda iki nûr ki meşhûr olupdur / Hûrşîd Muḥammed meh-i tâbân 'Alîdür

et-: yardımcı fiil Etmek, eyleme, yapmak.

G. 125/3: Ger şikâyet edeyim kaşı yayın oḥıdın / Her yaña sançıla sînemde bu peykân doludur

G. 230/5: Ey Ḥaṭâyî her tûḡûñ titrer ḥazân yaprağı tek / Tâ meni **dûr** etdi bu devrân bahârumdan menüm

G. 243/2: Gicem ilen gündüzüm fark edebilmen ey şanem / Rûy ilen zülfûñ olupdur şubḥ ilen şâmun menüm

etek: bkz. damen. Bedenin belden aşağısına giyilen, genellikle bir giysi, giysisinin belden aşağı kalan bölümü ya da alt kenarı; ayrıca aşğın gözü inci gib yaşlarla dolu etektir, bu inciler sevgili için yollara saçılır (İP).

G. 46/4: Ger meni öldürseler sen öyle bilgil ey nigâr / Bu muḥabbet etegin elden koyaram yoḥ durur

G. 125/1: Leblerün yâdı bile didelerüm kan doludur / Ağlamakdan etegüm la'l ile mercân doludur

etrâf: Bir yer veya şeyi kuşatan, çevreleyen yerler, çevre, yöre.

G. 323/6: Ḥaṭâyî çin şehir âh u figânun nâlesi hoşdur / Pür etrâf-ı çemen her dem makâlât-ı belâbilden

ev: Mesken, hane.

G. 9/1: Cânâ gönülde hem-dem olan ğam durur maña / Gör kim firâk evinde ne hem-dem durur maña

G. 15/3: Ey dil ü dîn siz çıkuñ evden ki dil-dârum gelür / Sen de ey cân durma kim biz virmişüz ruḥşat saña

G. 34/2: Hecr evinde men kimünlen hem-dem olam ey şanem / Gönllümün şehrinde miḥmân senden özge kimse yoḥ

G. 121/5: Ḥaṭâyî kâl evinden hâle yitdi / Bu bir hâl evidür kâl anda n'eyler

G. 162/6: Ey özin şîrüm diyen şahrâda rûbâh-ı hayl / Var evünde mûş olgil çünkü aşlan devridür

G. 219/2: Ey gönül kayğu evinden çıḥ ki gül devrânıdır / Görmedüm hergiz çemende bülbül-i âşüfte-hâl

G. 240/4: Kalandâ zulmet-i hicrân evinde / Cemâlün şem'-i tâbân tek dilerdüm

G. 300/4: Tâ ki 'ışkuñ dutdı bu gönllüm evinde meskeni / Üns dutmışam aña miḥmânüm elden gitmesün

G. 395/4: Nûr-ı 'ışkuñ dil-berâ gönllüme tâ kim düşmedi / Zulmet-i gönllüm evi 'âlemde pür-nûr olmadı

G. 431/7: Ey Ḥaṭâyî fakr evinde kim ki buldı genc-i şabr / Kayluğa virmez ele ol köhne-i 'abâsını

K. 4/3: Lâ fark evinde beyneke beyni makâmına / Hem-dem oḥıdı her sırrına Muştafâ seni

evc: Bir şeyin en yüksek noktası, doruk.

G. 33/4: Meh ü seyyâreler şermendedür yüzüne baḥmakdan / Felek evcinde hûrşîd hayâdan ser-nigün görgeç

G. 348/3: Çün menüm üstüme doğdı âfitâbum ey kamer / Gezme her evc-i felekde aduñi mâh eyleme

G. 386/8: Megârib ehli çün evc-i felekden / Bu ma'ni çün hümâyam geldüm imdi

G. 401/3: Ey güneş ḥüsnuñ senüñ bir evce yetmişdür bugün / Ayağun altında toprağ kimidür keyvân daḥı

G. 421/3: Çün cemâlün 'aksini gördi felek evcinde gün / Şol hacâletden kızardı gayretinden ḥün kimi

K. 4/15: Baḥr-ı şecâ'at evc-i şehâvet mekân-ı lutf / Kân-ı kerem seni didüm ehl-i gazâ seni

evlâd: Birinin soyundan gelen kimseler, soysop, sülâle, zürriyet.

G. 16/10: Hem-tâsı ol şehenşeh-i a'zam nigârümüñ / Yoḥdur be-Haḥk-ı hürmet-i evlâd-ı Muştafâ

G. 57/8: Server-i Mirdân 'Alînün âliyem evlâdıyam / Zü'l-feḳâr u tâc u Döldül Kanberem şân mendedür

G. 62/1: Ezelden tâ ebed Ḥaydar gelüpdür / Âdem evlâdına server gelüpdür

G. 333/6: Senün evlâdıña her bir taraftan / Gelüpdür ney-nevâlar dürlü dürlü

K. 10/10: Şehün evlâdına ikrâr idenler / Aḥîler gâziler âbdâllar oldı

K. 13/6: İmâm ol seyyid-i evlâd-ı âdem / Haḳîḳat bil yaḳîn Zeynü'l-'ibâdur

evliyâ: Allah dostları, veliler, erenler; Allah'ın sevgilisi olan, hali, davranışları, çok üstün vasıfları ve gösterdiği kerametler sebebiyle bu husus halk tarafında da kabul edilmiş bulunan seçkin ve hak kul.

G. 40/4: Enbiyâlar evliyâlar çoḥ durur ammâ ki sen / Cümleden a'lâ imişsin yâ 'Alî senden meded

G. 99/8: Burcında evliyâların ol fi'l-mesel tamâm / Kevkeb içinde nisbeti hûrşîd ü mâhdur

G. 119/3: Niçe kim enbiyâ vü evliyâ var / Kamusı kaṭredür 'ummân 'Alîdür

G. 412/4: 'Alîdür evliyâlar sırrı içre / Mevâlîlere ol imân degül mi

G. 432/3: Cebra'îli tercümâna çekdi şâh-ı evliyâ / Tercümâna Cebra'îl getürdi sîb-i aḥmeri

G. 438/1: Gevher-i zât-ı kadîm-i kibriyâsın yâ 'Alî / Enbiyâya evliyâyâ pîşvâsın yâ 'Alî

K. 3/7: Severem men Taḳî vü hem Naḳîni / Olar kim şimdi naḳd-i evliyâdur

K. 4/14: Yetmezdi hiç makâm-ı kerâmâta evliyâ / Ger önlerince kılmasalar pîşvâ seni

K. 4/16: Esrâr içinde yetmediler evliyâ saña / İhsân içinde Haḳ didiler enbiyâ seni

K. 5/4: Şehenşehsin ki kemter kullarınun / Önünce evliyâlardur sipâhî

K. 13/9: İmâm Mûsî Kâzım hâdî-i dîn / Kim ol hûrşîd-i burc-ı evliyâdur

K. 14/9: Enbiyâlar mahremisin evliyâlar bihteri / Gâzilerün serveri ser-dâr sensin yâ 'Alî

K. 15/1: Bi-ḥamdî'llâh ki der-'âlem zuḥûr-ı evliyâ geldi / Çerâğı yandı İslâmuñ ki dîn-i Muştafâ geldi

K. 15/3: 'Alî şâh-ı velâyetdür 'Alî sırr-ı hidâyetdür / 'Alî şol ma'niden peydâ ki sırr-ı evliyâ geldi

K. 16/9: Güzel şâhum kamer mâhum murâd-gâhum gönül-h'âhum / Cemâli mazharu'llâhum güzîn-i evliyâ geldi

K. 19/10: Evliyâ için sipehsâlar olup hem pîşvâ / Güyiyâ bir kevkeb-i 'ulvî olupdur 'Askerî

M. 1/17: Be-ḥaḥḳḳ-ı enbiyā-yı nūr-ı dīde / Be-ḥaḥḳḳ-ı **evliyā-yı** ber-güzīde

evrāk: Yapraklar, kitap sayfaları, kağıtlar; sevgilinin Mushaf'a benzeyen güzel yüzü; gül yaprağı gibi güzel yüz.

G. 86/2: Ḥaḳ bilür kim ruḥlarıñ şānında olmışdur nüzül / Āyet-i muṣḥaf ki **evrāk-ı** kitāb üstindedür

G. 155/4: Defter ü **evrāḳa** sığmaz anca kim şerḥ eyledüm / Kıssa-i zülfün beyānı kim dirāz olmuş durur

G. 186/3: Meger kim vahy-i münzeldür kaşuñlan kirpügün zülfün / Yüzün **evrāḳınuñ** üste yazılmış satır-ı Qur'an tek

G. 356/13: Gül yüzün **evrāḳını** gülşende ḥandān eyleyüp / Bülbül-i maḥzūnı güyā kıldığını ya'ni ki ne

evsāf: Nitelikler, vasıflar, özellikler.

G. 70/3: Şerḥ idenden berlü şekker leblerün **evsāfını** / Murğ-ı cānum tūti-i şīrīn-zebān olmuş durur

G. 188/6: Ey dil ol şeh katına dāyim git **evsāfından** ayt / Kim kuluñ her bir sözi sultāna hoş gelmek gerek

G. 224/3: Dünya vü 'uḳbāda men **evsāf-ı** ḥüsnün söyleyem / Bağçada andan berü kadd-i şemālün görmişem

G. 237/3: Gül yüzün **evsāfını** tā kim işitdüm ey perī / Ḥüsnünün bağında bir murğ-ı gül-istān olmuşam

G. 251/5: Çün senün **evsāfına** yetmez Ḥaṭāyīnün sözi / Uş bu ebyāt üste ḥatm oldı kelāmum ve's-selām

G. 389/5: Bu Ḥaṭāyī virdi **evsāf-ı** ḥaḳīkatden ḥaber / Tā gözüm gördi cemālün şüret-i Raḥmān kimi

G. 430/5: Bu Ḥaṭāyī dem-be-dem **evsāfuñı** oḥur senün / Mest-i cāvidān olupdur vālih ü ḥayrān kimi

K. 4/11: Men şī'r ilen ḥaçan yetem **evsāf-ı** zātuña / Qur'ānda çünki vaşfın ider ve'd-ḍuḥā seni

K. 11/7: Senden özge gelmedi er kılıcuñdan özge tığ / Bu söz **evsāfuñda** Ḥaḳdandır muḳarrer yā 'Alī

evvel: Başlangıç, ibtida.

G. 14/1: Eyledüm bünyād **evvel** ben de ez-nām-ı Ḥudā / Ol yaratmış sırr-ı merdānı 'Aliyyü'l-Murtażā

G. 33/5: Ḥaṭāyī resm-i **evvel**den kalupdur ihtirāz eyle / Hezārān nāz ider ḥüblar ki 'aşıqnı zebün görgeç

Mus. 1/5: Zuhūr-ı şifāt ile ādem olan / Hem **evvel** hem āḥirde ḥatem olan

evvel ü āhir: Başlangıç ve son; her zaman, önünde sonunda, neticede.

G. 275/2: **Evvel ü āhirde** kendü sırrını fāş itmege / Gördi şol ḳudret yüzün levḥinde çekmişdür raḳam

G. 432/2: **Evvel ü āhir** 'Alīdür zāhir ü bāṭın 'Alī / Ḥükm idüp şaldı ayağa Rüm u Şām u Berberi

K. 14/5: **Evvel ü āhirde** İslām dīnini fāş eyleyen / Dīn-i ḥaḳḳı eyleyen izḥār sensin yā 'Alī

K. 14/8: **Evvel ü āhirde** sensin bāṭın u zāhirde sen / Aḳl-ı kāmīl dāniş-i bisyār sensin yā 'Alī

evveli: Başlangıç.

G. 307/4: Dünyenün mālī vü genci zerḳine aldanma kim / **Evveli** zerḳ u neşātdur āhiri şehmātsın

evvelin: En önde gelen.

G. 325/3: Hiç peygamber saña yetmez melāyikler daḥı / Çünki sensin zāt-ı pāk-i evvelin ü āhirin

Ey, eyā: Hitap edilen kimsenin dikkatini çekmek veya anlamı güçlendirmek için kullanılır. v'ey "ve ey".

G. 1/3: Āteş-i 'ışkuñda **ey** ḥün-ḥāre gözlü dil-berüm / Öyle yanmışdur bu bağrum yoḥ durur dermān aña

G. 2/5: **Ey** Ḥaṭāyī zülfī tek arındı yüzden zengibār / Dil-ber-i Çīn ü Ḥoten ḥüb-ı Ḥiṭāyı kaldı maña

G. 3/1: Şanma kim sen gitdün **ey** ay yüzlü cān kaldı maña / Cān senünlen gitdi cism-i nā-tüvān kaldı maña

G. 3/2: Tā ki sen gitdün yanumdan **ey** dil-ārāmum menüm / Ḥālet-i vaşluñ gönülde pāsban kaldı maña

G. 4/2: **Ey** perī çoḥ 'işve vü ḥüsnüne maḡrūr olma kim / Mülk-i fānī şanmagil kim ne saña kaldı maña

G. 7/2: Mescide varmak ne ḥācet didüm **ey** zāhid saña / Rüy ilen zülfī anuñ küfr ile imāndur maña

G. 7/5: **Ey** Ḥaṭāyī çün saña Ḥaḳdan nazardur her zamān / 'İşkuñ ilen ol ḥayātuñ bağ-ı rızvāndur maña

G. 8/3: Munca kim derdünde zahmet çekmişem **ey** bī-vefā / Çünki sendendür bu zahmet cümle raḥmetdür maña

G. 8/4: Gerçi menden der-ḥicāb olursun **ey** ārām-ı cān / Yüzünü görseddüğün 'ayn-ı 'ināyetdür maña

G. 9/4: Niçün severdi ḥaste-dil **ey** bī-vefā seni / Bu çoḥ belā ki hecrün ider kem durur maña

G. 10/1: **Ey** cemālün gül-sitānı bağ-ı mīnūdur maña / Cennet-i rızvān ki dirler ol ser-i kūdur maña

G. 10/2: Yüzün üste zülfünü tā gördüm **ey** rūḥ-ı revān / Gice gündüz aḡlamaḡ 'ışkuñda hoş-ḥūdur maña

G. 10/5: Anca yaş tökdi Ḥaṭāyī firḳatünden **ey** şanem / Ḥancaru baḥsam gözümde yiryüzi sudur maña

G. 11/5: **Ey** Ḥaṭāyī ḥüblaruñ cevri vefādur 'aşıḳa / Firḳat ü hecri nigāruñ luṭf u iḥsāndur maña

G. 11/4: Tā cemālün muṣḥafın gördüm **eyā** nūr-ı İlāḥ / Zikr-i 'ışkuñ dilde dāyim vird-i Qur'āndur maña

G. 12/3: Ḥüsnün nedür cihānda senün **ey** perī-şifāt / Ḥayrān durur felekde gün ü māḥ-tāb aña

G. 13/1: Cān u dilni koymışam yoluñda men **ey** dil-rubā / Uyḥuda görsem senün tek bir perī meh-veş liḳā

G. 13/2: Tā ki 'ışkuñun belāsı cānuma kār eyledi / **Ey** tabībüm bilmezem kim var mı bu derde devā

G. 13/4: **Ey** mürüvvet ma'deni menden kerem kılma dirēḡ / Kanberünem men senün şāhum be-'ışḳ-ı Murtażā

G. 14/2: 'Aciz olma **ey** gönül münkir gerekmez ehl-i dil / Ḥaḳ te'ālā buyruğıdur mūr olanda ejdeḥā

G. 14/5: İt raḳībler ta'n iderse **ey** Ḥaṭāyī Ḥaḳka şal / Olma ḡamḡin kim saña kıldığını Ḥaḳdan tapa

G. 15/3: **Ey** dil ü dīn siz çıkuñ evden ki dil-dārum gelür / Sen de **ey** cān durma kim biz virmişüz ruḥşat saña

G. 15/5: **Ey** Ḥaṭāyī sen şehīd-i ḡamze-i dil-dārsın / Ḥaşrde reşḳ aparur yitmiş iki millet saña

G. 16/1: Ḥüsnün beyānı süre-i Yāsīn ü Hel etā / **Ey** Ka'be-i mübārek **v'ey** Merve vü Şafā

- G. 16/5: Toprağa baş ayağını **ey** gözlerüm nûrî / Kim hâk-i pâyuñı dilerem be-her tütüyâ
- G. 16/6: Şeydâ vü mest ü vâlih ü hayrânam **ey** şanem / İhlâs ile yolında menem rind ü cân-fedâ
- G. 16/7: Hürşid ü mâh cümle sitâre ber-encümen / Kıldı sücüd şüretüne **ey** 'azîz-i mâ
- G. 16/9: İnsân yirde gökde melek yoñ idi henüz / Sen var idüñ cihânda **eyâ** dürr-i ibtidâ
- G. 17/4: Vâlih ü ser-geştüdür 'âlemde ehl-i ma'rifet / Vechüne **ey** gevher-i pâkîze-i arz u semâ
- G. 17/5: Bu Hâtâyiden 'inâyet kesme **ey** şâh-ı kerem / Câna yetmişdür cefâdan lutf idüp kılğil du'â
- G. 18/6: 'Ayne'l-yakîn Hâk sırrına idrâk iden insan idüm / **Ey** ma'rifetden bî-haber inşâfa gelgil bî-riyâ
- G. 19/5: Bu Hâtâyî birle söyleş bir dahı **ey** şâh-ı hüsn / Tâ dehânuñ hâtem-i mühr-i Süleymândur maña
- G. 20/4: İstemen zâhirde fâş olmak anuñçün gözlerem / Mihr-i 'ışkuñ râzını **ey** yâr ilhâm it maña
- G. 20/5: Bu Hâtâyiden götürgil miñnet-i hicrânunuñ / **Ey** perî-rû Tañrı içün ancak ilzâm it maña
- G. 21/5: Geçdi 'ömrün **ey** Hâtâyî uşbu zâyî' dünyede / Şol vefâsız leblerinden virmedi kâmi maña
- G. 22/3: Dârü's-şifâya gitmedügüm andan ötrüdür / **Ey** cismümün hayâtı lebündür maña şifâ
- G. 23/4: Çoñ cefâ hâşıl olur senden maña **ey** bî-vefâ / 'Âkıbet eyler hayâlün resm-i bed-nâmı maña
- G. 23/6: **Ey** Hâtâyî zülfinün zencirine kayd itme dil / Dânedür hâli anuñ hem zülfidür dâmi maña
- G. 24/5: **Ey** Hâtâyînün ümîdi bu cihânuñ serveri / Cümle peygamberlerin sultânısın yâ Muştafâ
- G. 25/1: Zerreyem mihründe dâyim **ey** cemâlî âfitâb / Ebri yüzünden götürgil dutmagil menden niķâb
- G. 25/2: Çıñ sen ol yârnuñ küyından **ey** rakîb-i rû-siyeh / Haste bülbül var iken neyler gül-istânda gurâb
- G. 25/3: **Ey** gözi nergis yüzi gül tek boyı serv-i revân / Tâ ki senden ayru düşdüm hasteyem hâlüm harâb
- G. 25/4: Cennet-i vaşluñdan **ey** cânım meni dür eyleme / Kim firâkuñ âteşinde çekmişem dâyim 'azâb
- G. 27/1: **Ey** cemâlün âyetidür ma'nî-i ümmü'l-kitâb / Ol kitâbuñ oñıram şerh ü beyânın bî-hisâb
- G. 27/2: Firķat-ı 'ışkuñda **ey** gül-çehre zâr u giryeden / Kanlu yaşum Hâk bilür çizindürür hem âsiyâb
- G. 28/4: **Ey** sâķi-i muħabbet-i cân âferîn saña / Peymâne-i lebünden içen istemez şarâb
- G. 28/5: Sensüz Hâtâyî **ey** şeh-i hûbân firâk ider / Şabrum tükendi gözlerüme gelmez oldı h'âb
- G. 29/1: Bu 'âlem hüsnüne hayrândur **ey** dost / Saña bu gonce-leb handândur **ey** dost
- G. 29/2: Men ol Ya'ķûba nisbet zâr boldum / Cemâlün Yûsuf-ı Ken'ândur **ey** dost
- G. 29/3: Hilâl kaşuñı tâ ki gördi çeşmüm / Bu cânım 'ıyduña kurbândur **ey** dost
- G. 29/4: Saña bu kün fekân vâlih bolupdur / Ki hüsnün şüret-i Rahmândur **ey** dost
- G. 29/5: Cemâlün şafhasından hañt ü hâlün / Yüzünde âyet-i Kur'ândur **ey** dost
- G. 29/6: Senün 'ışkuñ vücûdum şehri içre / Bu gönlüm tañtına sultândur **ey** dost
- G. 29/7: Hâtâyîye dimişsin cevır idem çoñ / Yine lutf u yine ihsândur **ey** dost
- G. 30/1: Ehl-i hayâta söylerem **ey** hayyu ke'l-memât / Fânî cihânda kimseye mûnis degül hayât
- G. 30/3: Cân-bağış imiş memâta lebün **ey** Mesîh-dem / 'İsilerün 'aceb mi deminden bu mu'cizât
- G. 34/2: Hecr evinde men kimünlen hem-dem olam **ey** şanem / Gönlümün şehrinde miħmân senden özge kimse yoñ
- G. 34/4: Her ne hüküm eylerseñ eyle sen maña **ey** 'ışķ-ı yâr / Gönlümün tañtında sultân senden özge kimse yoñ
- G. 35/3: Ögme **ey** zâhid maña rızvân u cennet bâğını / Kim anuñ yârım yüzi tek bir gül-i hamrâsı yoñ
- G. 35/4: Kılma **ey** nâşıl maña zülfin seversin diye ta'n / Hânsı 'âşıkdur kim andan başda bir sevdâsı yoñ
- G. 36/2: **Ey** be-haķķ-ı mu'cizâtı virdün ol Mûsâya sen / Kim maña Mûsî-i 'İmrânuñ 'aşâsından meded
- G. 36/3: **Ey** yaradan 'âlemi ol şâh-ı hûbân 'ışķına / Ol resül-i âķirâtuñ mu'cizasından meded
- G. 36/5: Bu Hâtâyî dir ezelden men imâmuñ kulıyam / **Ey** imâm-ı Hâķ 'Aliyyü'l-Murtażâ senden meded
- G. 37/1: Munca cevır itdün maña nâ-mihribânlığdan ne sūd / Öldürenen soñra **ey** cân mihribânlığdan ne sūd
- G. 37/4: Çünki rahmuñ yoñ durur men pîr-i 'ışkuñ hâlına / Bu cihân bâğında **ey** servüm cevânlığdan ne sūd
- G. 37/5: **Ey** Hâtâyî dil-berün çün kim cefâ eyler saña / Bî-vefâ 'âlemde böyle zindeğânlığdan ne sūd
- G. 39/1: 'Arza yazdum men saña **ey** şâh-ı hûbânım meded / 'Arz-ı hâlüm sen bilürsün dîn ü imânum meded
- G. 39/3: Mest ü mecnûn olmışam men firķatünden yâ habîb / **Ey** haķķat 'âleminde ince erkânım meded
- G. 41/4: Tâ ki geldi **ey** şanem 'ışkuñ hayâli başuma / Dünya vü 'uķbâ ġamından geçdüm ü oldum levend
- G. 43/3: Öyle kim bülbül yiri gülşendür **ey** gül yüzlü yâr / Gönlüme küyuñ maķâmı gül-sitân olmış durur
- G. 43/4: Anca çekdüm miħnet ü hecrün ġamın **ey** bî-vefâ / Cevır-i 'ışkuñdan vücûdum nâ-tüvân olmış durur
- G. 43/5: Tâ Hâtâyî gördi ol hüsn-i cemâlün **ey** güneş / Gör nice 'âlem dilinde dâsitân olmış durur
- G. 44/1: Hasretün derdinden **ey** cân bağrum oldı pâreler / Süz-ı 'ışkuñ yüregümde her dem eyler yaralar
- G. 46/3: Arılığ bi'llâh severmen men seni **ey** dil-rubâ / Tâ tamâmı sevmişem bûs u kenârım yoñ durur
- G. 46/4: Ger meni öldürseler sen öyle bilgil **ey** nigâr / Bu muħabbet etegin elden koyaram yoñ durur
- G. 46/5: 'Âķil aydur **ey** Hâtâyî ihtiyâr elden ķoma / 'Âşıkam pür-derd elinde ihtiyârım yoñ durur
- G. 49/5: Pîr bolmışdı cihânda firķatünden **ey** şanem / Tâ yüzün gördi Hâtâyî nev-cevân olmış durur
- G. 51/1: Hâr boldı yüregüm hecründen **ey** gül yüzlü yâr / Yâr bağrum yarasın gör kim nice hâr anda var
- G. 51/2: Varma yanumdan menüm **ey** hecr-i dil-süzân dost / Dost u düşmen ġamı ağlar menümçün zâr zâr
- G. 51/4: Rüzğârım tîredür sensiz **eyâ** ârâm-ı dil / Dil niçük ârâm dutsun ġadden ötdi intizâr
- G. 53/3: Vaşl olmaz ise yüzünü görmek maña müdâm / Küyından **ey** şanem maña bir bû gelür gider
- G. 53/4: Tâ görmedi gözüm seni **ey** serv boylu yâr / Sensiz hemîşe gözlerüme cû gelür gider
- G. 54/3: Bu gönlüm 'ışkuñ **ey** ġam-güsârım / Vücûdum şehrine sultân dimişdür
- G. 54/5: Ayağnuñ tozına **ey** nûr-ı Rahmân / Hâtâyî cânını kurbân dimişdür
- G. 56/5: **Ey** Hâtâyî sen vücûdın cüyını pāk eylegil / Cû ki pāk ola aña ser-çeşmeden bir su gelür
- G. 60/5: Bu söz 'Alî sözidür **ey** Hâtâyî / Menüm bu sözde üstâdım 'Alîdür
- G. 61/1: **Ey** haķ ehlî sen senün cismünde beytu'llâhı gör / Hancaru 'azm eyleseñ levhinde 'arşu'llâhı gör

- G. 62/3: 'Âşık'lar kıblesi yüzündür **ey** dost / Kaşuñ mihrâbına minber gelüpdür
- G. 64/2: Gel humârum yaz menüm vaşluñ meyinden **ey** perî / K'ol şarâbuñ hasreti bağrum kebâb itmiş durur
- G. 64/6: Tâ yaman göz dikmeye **ey** mâh hüsnüñ bâğına / Hâk te'âlâ zülfüñi perr-i gurâb itmiş durur
- G. 64/7: **Ey** meh-i nâ-mihribân sorma Hâtâyî hâlmıñ / Firkatüñ ol hasteni taht-ı turâb itmiş durur
- G. 65/3: Gel **ey** hem-dem hâzer kıl 'ışka düşme / Belâdur hûbları sevmek belâdur
- G. 65/4: N'ola 'âşık'ları öldürseñ **ey** dost / Lebûñ bir büsesi yüz hûn-bahâdur
- G. 66/5: 'Afv eyle bu Hâtâyî günâhıñ **eyâ** perî / Bahş ide şâh nice ki kuldân hatâ gelür
- G. 67/2: Devr-i hüsninde anuñ **ey** yaşlu çeşmüm uymagil / Kim şeb-i zülfünden anuñ rüz h'âb almış gider
- G. 68/2: Hüsnüñi yâd eylesem **ey** serv boylu dil-berüm / Firkatünden çeşme tek ahar gözümde yaşlar
- G. 68/4: 'İşka dil virdüñ diye cevri itme **ey** zâhid maña / Cân virür ma'sûka dâyim 'âşık-ı qallâşlar
- G. 70/1: **Ey** gönül vakt-i bahâr ötdi hâzân olmuş durur / Su kenârında şanem serv-i revân olmuş durur
- G. 70/2: **Ey** felek dünyâ yüzinden devr-i hicrân geçdi çoğ / Ol büt-i nâ-mihribânüm mihribân olmuş durur
- G. 71/3: Firâkuñdan ne fikrüm vardır **ey** dost / Vişâlün her gice mihmânemizdür
- G. 71/5: Gülende dişlerüñ ağzında **ey** cân / Şadef içindeki dürdânemizdür
- G. 72/1: **Eyâ** gün yüzü çehreñ aya beñzer / Boyuñ bir serv-i hoş-bâlâya beñzer
- G. 72/2: Hâdengi cân fedâdur gamzeñ **ey** dost / Kaşuñ üste kurulmuş yaya beñzer
- G. 73/4: Daş yarıldı çıhdı Düldül eyer ü yügen ile / **Ey** münâfık yola gelgil eyleme şâhdan kenâr
- G. 73/5: Hânda varsañ **ey** Hâtâyî sen bu lafzı söylegil / Lâ fetâ illâ 'Alî lâ seyfe illâ Zü'l-fekâr
- G. 74/5: 'İşk ilen lâf itme **ey** miskîn Hâtâyî ebsem ol / Kim bu menzilde selâtinler gedâ nisbetlürdür
- G. 76/1: Nev-cevân ol pîr iken devrân ki cânân devridür / Şâd bol **ey** haste-dil kim derde dermân devridür
- G. 76/3: Lâl oturma söyle **ey** cân murğı geldi nev-bahâr / Gıdî kış vakti aradan uş gül-istân devridür
- G. 76/5: 'Ömr için gam çekme **ey** dil nûş kıl mâ'ül-hayât / Dil-berin şîrîn lebinden âb-ı hayvân devridür
- G. 76/6: Nâ-ümîd olma cihânda **ey** gedâ-yı bî-nevâ / Dergeh-i sultâna gel kim lutf u ihsân devridür
- G. 76/7: Miñnet-i dünyâdan **ey** dil fâriğ ol sürgil murâd / Hurrem ol gam çekmegil kim zıll-ı Sübhân devridür
- G. 77/1: **Ey** ki ser-hoşdur dü-çeşmüñ leblertüñ peymânedür / Ol sebebdan 'âşık'ın dâyim yiri mey-hânedür
- G. 77/4: Şanma **ey** çeşmüm saña bîgânedan ümmîd ola / Gör neler kıldı gönül kim hem-dem ü hem-hânedür
- G. 78/2: Hûbları sevme diyüp ta'n itme **ey** nâşih maña / Çünkü bilmezsin makâm-ı câvidânî hâdadur
- G. 79/3: Men saña her dem du'âlar kıluram **ey** bî-vefâ / **Ey** şanem niçün senüñ her günde kaşduñ cânedür
- G. 80/1: Ne insânsan sen **ey** cân kim cemâlün Hâkka mazhardur / Kaşuñlan kâmetüñ şekli maña mihrâb u minberdür
- G. 80/2: Sen **ey** Türk-i perî-dil-ber 'acâyib şun'-ı Yezdânsın / Görelden berlû ruh-sârûñ sözüm Allâhu ekberdür
- G. 80/4: Ne burcuñ kevkebisen sen **eyâ** mihr-i cihân tâ kim / Cemâlün âfitâbından aña 'âlem münevverdür
- G. 81/1: 'İşkuñ **ey** dil-ber gönül tahtında şâh olmuş durur / Süretüñ cân mülkine hürşid ü mâh olmuş durur
- G. 81/7: Bu Hâtâyî yüzüñi tâ gördi **ey** hûb-ı Hoten / Ol saçuñ tek Hind iline pâdişâh olmuş durur
- G. 82/4: Yüzüñi 'ışk ehli ger görürse **ey** hûb-ı Hoten / Anlaruñ gönlinde gam kaygı gider hurrem düşer
- G. 84/5: **Ey** Hâtâyî çekme gam ger hecr ilen bîmâr iseñ / Çün saña ol Hâlık'ın fazlı hâkim olmuş durur
- G. 85/2: **Ey** gönül 'âkl ehli iseñ sevme hûblar yüzini / Hûbların derdine ancağ bu dil-i şeydâ düşer
- G. 85/3: **Ey** şanem hûblar içinde sen düşüpsen ser-firâz / Öyle kim bağ içre ra'nâ serv-i hoş-bâlâ düşer
- G. 90/1: Yañağ'ın **ey** perî cân menzildir / Bu bülbülün gül-istân menzildir
- G. 90/2: Ayağ'ın basdığı yir **ey** dil-ârâm / Bu mür için Süleymân menzildir
- G. 91/4: Kaş ilen göz midür ol ruh-sârûñ üste **ey** şanem / Yoğsa devrân fitne-i âhîr zamân itmiş durur
- G. 91/5: **Ey** Hâtâyî âh-ı gönülün şikâr itmeklige / Dest-i kudret kim seni ebrû-kemân itmiş durur
- G. 93/3: **Ey** şeh-i lutf u kerem bir kez işid feryâdımı / Bend içinden bendeni âzâd kılsañ vaktidür
- G. 93/5: Çünkü derd-i 'ışkını olmaz nihân itmek anuñ / **Ey** Hâtâyî derd ilen feryâd kılsañ vaktidür
- G. 94/2: Tâ görüpmen hüsnüñi **ey** gevher-i yektâ şanem / Bir gözüm kulzüm misâli bir gözüm 'ummân durur
- G. 94/5: Dünyenüñ var u yohundan **ey** Hâtâyî gam yime / Saḡlayan dâyim seni şol sâye-i Sübhân durur
- G. 95/4: **Ey** gönül hicrân gamından çoğ şikâyet kılma kim / 'Âşık'a cevri ü cefâsı lutf ile ihsânıdur
- G. 95/5: Bu Hâtâyî şî'rine 'ayb itme **ey** nâkes hasûd / Cümle 'uşşâk ehline hem-dem anuñ dîvânıdur
- G. 96/1: **Ey** felek devründe niçün ol nigâr elden gider / Kanum ilen ellerin kılmış nigâr elden gider
- G. 96/4: **Ey** gönül hicrân ilen 'ömrüñ tükense gam yime / N'eylerem 'ömr-i 'azîzi çünki yâr elden gider
- G. 96/5: **Ey** Hâtâyî çünkü yârüñ eyledi 'azm-i sefer / Rüz u şeb âh it ki yâr-ı gam-güsâr elden gider
- G. 97/2: Gâyib oldı gün yüzüñ çeşmümden **ey** mâhum dağı / Korharam kim sünbül-i 'anber-feşân elden gider
- G. 97/3: Cândan oldum miñnetünden **ey** perî-veş Tañrı'çün / Kıl terahhüm kim bu cism-i nâ-tüvân elden gider
- G. 97/5: Men yaman isem niçe sen yahşılığ kıl **ey** 'azîz / Nesne kalmaz dünyede yahşı yaman elden gider
- G. 97/7: Bu Hâtâyî **ey** şanem bir dem cemâlün görmese / Tâkat itmez veh kim **ey** rûhum revân elden gider
- G. 98/1: **Ey** gönül yâr vaşlını koyma ki yâr elden gider / Sen bu işe kılma takşîr ihtiyâr elden gider
- G. 98/3: 'İşret ü zevk u şafâya **ey** gönül şâd ol müdâm / 'İyş nihân olur görünmez âşikâr elden gider
- G. 98/5: **Ey** Hâtâyî koyma yârüñ dâmenin elden müdâm / Kim ki işin süst dutar her ne ki var elden gider
- G. 100/5: Men' eyleme Hâtâyî kelâmuñı **ey** rakîb / Bah defterine sözleri nazm u nizâmıdur
- G. 103/6: Sen **ey** Seyyid 'Alî zulmet içinde / Bu rüşen rüzgârı geldi hoşdur
- G. 105/1: **Ey** şanem niçün senüñ va'düñ hilâf olmuş durur / Mihrüñ az olmuş velî kahruñ güzâf olmuş durur
- G. 105/6: **Ey** gönül kılduñ sefer 'azmin tevekkül pîşe kıl / Kim penâh itmek bize Hâkdan kifâf olmuş durur
- G. 105/7: Cevri ü kahrınıñ yolından **ey** Hâtâyî dönmegil / Ger makâmı ol perîñüñ küh-ı Kâf olmuş durur
- G. 106/1: **Ey** şanem 'ışkuñda her dem bu gönül bîmârdur / Öyle kim bülbül dağı bân-ışk-ı gülden zârdur

- G. 106/4: Mihnēt-i hicrān elinden **ey** şanem ğam çekmenem / Derd-i 'ışkuñ **ey** perī her dem maña ğam-h'ārdur
- G. 107/2: Nāfe-i müşk-i Hoten gerçi mu'aṭṭardur velī / **Ey** şanem ol hāl-i 'anber-bāruñ andan yaḥşıdur
- G. 108/2: Her seher ki 'ālem ü āfākı pūr-nūr eyleyen / Gün degül **ey** dil-berüm ol hüsni didāruñ durur
- G. 108/5: Dünya vü 'uqbāda hergiz ğam yime aġyārdan / **Ey** Ḥaṭāyī çün senüñ luṭf-ı Ḥudā yāruñ durur
- G. 109/3: Huceste kāmētüñ gördüm senüñ **ey** server--i hūbān / Belādan dil ḥalāş olmaz 'aceb himmetlü bālādur
- G. 110/6: **Ey** Ḥaṭāyī ğam yime çün oldı düşmenüñ yüküñ / Müdde'ī dāyım ırāhdan kerpüç ü daş oynadur
- G. 111/1: **Ey** güneş hüsnuñ ḥayālī tā ki gönülümde geçer / Kanlu yaşum yem teki dolmuşdur andan ser-be-ser
- G. 111/5: Çoḥ yaşağıl çün maña yār olmaduñ **ey** seng-dil / Bu Ḥaṭāyī oldı qahrūndan senüñ zır ü zeber
- G. 112/6: Dürr-i nazmuñ ḥasretinüñ fırkatinden **ey** şanem / Baḥr-ı çeşmüm ma'deninüñ dāneler küncindedür
- G. 112/7: Zāhid aydur **ey** Ḥaṭāyī raḥt u destāruñ ḥanı / Köymişam mey çün gırev mey-ḥāneler küncindedür
- G. 113/1: **Ey** şabā bu 'aşık-ı dil-ḥasteden dil-dāra var / Bülbül-i zāruñ dilinden gülşen ü gül-zāra var
- G. 113/5: **Ey** Ḥaṭāyī çün saña Ḥaḳ faẓlıdur ğam-h'ār olan / Ğam yime derd ü belādan dur yūri ğam-h'āra var
- G. 114/3: Tā ki senden düşeli ayru **eyā** rūḥ-ı revān / Gözüñün yaşı menüm kaṭre-i bārān kimidür
- G. 116/1: Gördüm yüzüñi **ey** şanem bi'llāh ki ḥoş cānānedür / Mānendi yoḥdur hüsnuñün kıymetlü bir dūr-dānedür
- G. 116/2: Pend ü naşihat dutmaduñ niçün gönül virdüñ aña / Bi'llāh cezādur **ey** gönül hicrān odında yanadur
- G. 116/4: Yüz gösterüben 'āleme niçün açarsın vechüñi / Dil-ber yüzi fitne degül sen **ey** gül-i ḥamrā nedür
- G. 122/5: **Ey** Ḥaṭāyī cevır ü qahrından cihānuñ incimez / Her ne kim bende yolına gelse Ḥaḳ fermānidur
- G. 124/11: Sefer kıl dur oturma **ey** Ḥaṭāyī / Ki şehir-i Erdebilde ḥānedān var
- G. 125/5: **Ey** Ḥaṭāyī özüñi ḥaḳ idegör pāk olasan / Menlik itme ki cihān ehline 'irfān doludur
- G. 127/1: **Ey** perī hüsnuñ senüñ cismümde cāndan yaḥşıdur / Bil ki ancaḥ cān degül cān u cihāndan yaḥşıdur
- G. 127/4: 'Aşık-ı dīvāneden men' itme **ey** 'aḳl ehli kim / Ḥaste-dil Mecnūna şahrā ḥānūmandan yaḥşıdur
- G. 128/1: Pertev-i hüsnuñden **ey** dil-ber cihān pūr-nūr olur / Bī-nevādur kim vişālūñden ḥabībūñ dūr olur
- G. 128/2: **Ey** perī-rū sen maña bir kez nazār kılsañ be-nāz / Müdde'ī bu ġuşşadan 'ayne'l-yaḳın rencūr olur
- G. 130/5: Melekler müştēridür gül yüzüne / Sūr imdi **ey** kamer devrān senüñdür
- G. 130/2: Ḥaṭā menden 'aṭā senden **eyā** dost / Mürüvvet kānısın iḥsān senüñdür
- G. 131/5: Āşinādur bu Ḥaṭāyī sözi **ey** cān bilene / Özini bilmeyene dime ki bīḡāne gelür
- G. 132/4: Gelmemişdür sen teki 'ālemde **ey** sultān-ı hüsni / Şāhib-i faẓl u kemāl ü 'izzet-i bi'l-iftihār
- G. 134/2: Dāsītān-ı hüsnuñi **ey** dost der-faşl-ı bahār / Güşe-i gülşende bülbül şubḥ-dem āḡāz ider
- G. 134/4: **Ey** gönül katlan vişālūñ ister iseñ dāyimā / Her cefālar kim saña şol dil-ber-i ṭannāz ider
- G. 134/5: **Ey** Ḥaṭāyī āferin kılmak gerek idrākūne / Böyle ter sözler meger kim Sa'di-i Şirāz ider
- G. 135/3: Kaşuñ yayını kurmuşsin bize ez-ġamze her sā'at / **Eyā** dil-ber anuñ sehmi yaḳın kim cāna düşmişdür
- G. 136/1: Ez kıl ü kāl-i medrese ḥoşdur ki olsa dūr / **Ey** dil hāzer kıl anda ki yoḥdur saña kuşūr
- G. 137/2: Sīnemüñ sūzından **ey** dil-ber yanar 'arş ile ferş / Ağlaram bülbül kimi bī-vaşl-ı gül-zār uşa gör
- G. 137/4: 'Ahd ü peymānuñi menden **ey** perī sındırmagil / Kim maña zulm eylemişdür cevır-i aġyār uşa gör
- G. 137/1: Yandum 'ışkuñdan **eyā** gül-yüzlü dil-dār uşa gör / Sensiziñ 'ālemde gezmek oldı düşvār uşa gör
- G. 139/3: **Ey** müselmānlar meni 'ayb itmeñüz 'aşık diyüp / Kim meni vālih kılan ol nergis-i mestānedür
- G. 139/5: **Ey** Ḥaṭāyī ehl-i tevḥīdūñ katında bilmiş ol / Vā'izin bī-hūde güftarı kamu efsānedür
- G. 140/5: **Ey** Ḥaṭāyī sen yaḳın bil kim bu fānī dünyede / Bī-vefālardan maḥabbet isteyen dīvānedür
- G. 141/2: Menüm tek āşināyı yād kılduñ **ey** teraḥḥumsuz / Felekden görmezem anı kamu bīḡānelerdendür
- G. 146/10: Mest-i 'ışk itdūñ meni Mecnūn özümni bilmezem / **Ey** susamış kanuma her gözleri hūn-h'ār bir
- G. 146/14: **Ey** Ḥaṭāyī sen tevekkül Ḥaḳka kılğil çekme ğam / On sekiz miñ 'āleme ḥükm eyleyen ser-dār bir
- G. 147/1: **Ey** gönül hercāyī yāri ihtiyār itmek m'olur / Yār-i hercāyī sözine i'tibār itmek m'olur
- G. 147/4: Gerçi āḥū gözlerüñ aşlanları şayd eylemiş / **Ey** müselmān āḥūlar şīri şikār itmek m'olur
- G. 147/5: **Ey** Ḥaṭāyī sırruñi sen degme yirde söyleme / Sırr-ı 'ışkı degme yirde āşikār itmek m'olur
- G. 148/1: **Ey** gönül her ma'nisiz cāhili yār itmek nedür / Ma'nisiz cāhil sözine i'tibār itmek nedür
- G. 148/2: Çün anuñ kavli ḥaṭādur hem kararı bī-vefā / **Ey** gönül nā-ehl ile kavlı ü ḳarār itmek nedür
- G. 148/4: Ḥanda kim bir ehl-i 'irfān görseñ olgil ḥaḳ-i pā / **Ey** gönül nā-ehl olup andan kenār itmek nedür
- G. 148/7: **Ey** Ḥaṭāyī kıl fedā cānuñ vefālu yār için / Her vefāsız bī-vefā kimseni yār itmek nedür
- G. 151/7: Var cihān düşmen ola yüz miñ eger kār eylemez / **Ey** Ḥaṭāyī aña kim faẓl-ı İlāhī yārdur
- G. 152/1: **Ey** müselmānlar bugün ol yār pinḥān ayrılır / Uçdı rūḥum gitdi 'aḳlum gövdeden cān ayrılır
- G. 152/3: **Ey** gönül feryād u nāle vaktidür eyle fiḡān / Şimdi şehruñden senüñ ol şāh-ı sultān ayrılır
- G. 152/7: **Ey** Ḥaṭāyī Tañrı sorsun bu şikeste gönülñi / Zerd olupdur 'arızuñ andan meger ḳan ayrılır
- G. 153/7: Sen niyāz it **ey** Ḥaṭāyī kimse bilmez çün seni / Mantıḳuñ inşāsınuñ ḥamd ü senāsı ḥandadur
- G. 155/1: **Ey** ki müşḡin sūnbülūñden gonce bāz olmuş durur / Kāmētüñ nāzı gerekce serv-i nāz olmuş durur
- G. 155/5: Sen ki Maḥmūd olduñ **ey** sultān-ı hūbān hüsni / Bes revādur bu Ḥaṭāyī çün Ayāz olmuş durur
- G. 158/5: **Ey** Ḥaṭāyī rāzımı kendü vücūduñda yaşur / Yoḥsa bu 'ışk seni 'āleme hep çāhasıdur
- G. 160/5: Didiler ki **ey** Ḥaṭāyī ḥandadur yāruñ senüñ / Bes diğil ki Mehdi-i şāhib-zamān küncindedür
- G. 161/4: Giydi Ādem donını döndi cihānı ser-be-ser / Bilgil **ey** ibn-i fūlānı kim fūlānı şāhdur
- G. 161/6: Ġāziler gönülünde iste Ḥaḳkı **ey** dil nişe kim / Ġāziler gönülündeki sırr-ı nihānī şāhdur
- G. 161/8: **Ey** Ḥaṭāyī ğam yime çün şāhdur yāruñ senüñ / Aña ne ğam kim anuñ ğam-h'ār olanı şāhdur
- G. 162/2: **Ey** zemīn altında pinḥān mūr-ı pā-māl-i ḥaḳīr / Çık bu 'işret dānesin vir kim Süleymān devridür
- G. 162/4: **Ey** yüz ıl mürdesi sen Allāha şükr it dur yūri / 'İsi-i dem-sāz geldi nefḥa-i cān devridür
- G. 162/5: Çün cihāna geldi Ḥaydar **ey** ġazāvāt leşkeri / Esb-i fırsat segridūñ meydāna Merdān devridür

- G. 162/6: Ey özin şîrüm diyen şahrâda rübâh-ı hayl / Var evünde müş olgil çünki aşlan devridür
- G. 162/7: Kulluğa geldi Hâtâyî rahm idüp ey nev-cevân / Hâlına kılğıl nazar kim lutf u ihsân devridür
- G. 164/3: Şem'-i ruh-sâruñi tâ kim görmişem ey meh-likâ / Gökde yıldızlar kimi her gice bîdâram henüz
- G. 164/4: Tâ yüzün gördüm senün men ey tabîb-i derd-i 'ışk / Şanma kim buldum şifâ derd ile bîmâram henüz
- G. 165/3: Zulmet-i hicrânda kaldum bir meded kıl hâlûme / Ey perî-ves çünki siz ruh-sâr ile mehtâbsız
- G. 165/4: Ehl-i Hâk kapuñdan özge hiç yire kılmaz sücûd / Ey şanem çün dâyimâ 'aşıklara mîhrâbsız
- G. 167/1: Ey senün yüzüne baħduķ kible oldı mâhumuz / Ne 'aceb şüret yaratdı şun' ile Allâhumuz
- G. 168/7: Ey Hâtâyî 'ıyd-ı ekberdür cemâli dil-berün / Biz bu 'ıyd-ı ekbere kurbâna gelmişlerdenüz
- G. 170/2: Ey hûblaruñ güzîdesi rûşen yüzün kimi / N'ola eger sefid ola baħt-ı siyâhumuz
- G. 170/5: Bende Hâtâyî cânını saña fedâ kıılır / Ey âfitâb-ı tal'at u şun'-i İlâhumuz
- G. 172/1: Ey dudağun şehd ü şekkerdür siyeh hâlûñ meges / Olmasun 'ışkuñdan ayru tende cânım bir nefes
- G. 172/2: Ey perî her-dem nîgeh-bân kapuña hâcet degül / Kim yeter küyında her şeb nâle vü âhum ceres
- G. 172/5: Ey Hâtâyî ğam yime her sözde şükret Hâlıkâ / Çün saña her işde dâyim Hâk durur feryâd-res
- G. 173/4: Senün sîmîn zenaħdânûña ey dost / Ne haddüm var diyem dendân oturmuş
- G. 175/5: Ey Hâtâyî ser-be-ser Kur'an-ı mutlakdur sözüñ / Ma'ni-i ümmü'l-kitâbuñ şerhine teşnîd imiş
- G. 176/3: Tâ dehanuñ şadefin açduñ sen ez-lutf u kerem / Şekker elfâzuñdan ey cân dürr-i pinhân oldı fâş
- G. 178/1: Tâ ki düşdüm ey habîbüm Ka'be küyuñdan ırağ / Senden ayru murğ-ı dil dutmaz vañan der-bâğ u râğ
- G. 180/4: Hayâl-i hâl ü hañuñ ey nigâr-ı lâlê-'izâr / Gönülden itdi menümle bugün hikâyet-i 'ışk
- G. 181/3: Yüzün devrinde ey gül-çehre gökden / Meh ü hürşîd aşılışıdır mu'allak
- G. 181/4: Ne kim senden gelür hoşdur velîkin / Eyâ dil-ber maña çoğ dutmağıl dağ
- G. 184/2: Baħmanam gül yüzine hüsnuñ var iken ey perî / Neylerem nergisni men ol çeşm-i bîmâruñ gerek
- G. 184/5: Ey Hâtâyî gülşene var hâk-i pâyin gör anuñ / Ger saña ol âhü gözlü müşğ-bü yârûñ gerek
- G. 185/4: Ey felek kıldıñ meni dil-berden ayru ke'l-'adem / Men hevâda zerreyem hürşîd-i tâbânım gerek
- G. 186/4: 'Aceb mi olsa ey dil-ber vücûdum 'ışkuña maħkûm / Oturmuş hükm ider dâyim gönül taħtında sultân tek
- G. 187/4: Çü hûblar çoğ durur insân içinde / Hiç olmaz ey perî ra'nâ senün tek
- G. 188/1: Ey diyen kim 'âkilem dîvâna hoş gelmek gerek / Kim kıılır lâf-ı hüner meydâna hoş gelmek gerek
- G. 188/2: Ger 'azîz-i Mısr-ı 'ışk olmağ dilersen ey gönül / Yûsuf-ı Mısrî kimi zindâna hoş gelmek gerek
- G. 188/4: Ey gönül vird eyle dâyim zîkr ü fikr-i rûy-ı dost / Ehl-i İslâmam diyen imâna hoş gelmek gerek
- G. 188/6: Ey dil ol şeh katına dâyim git evşâfından ayt / Kim kuluñ her bir sözi sultâna hoş gelmek gerek
- G. 188/9: Ey Hâtâyî şî'rûñi ol yâr ister dinleye / Dil-rubâlar gûşına dîr-dâne hoş gelmek gerek
- G. 190/1: Ey ki 'ışkuñdan olupdur cân ü dil ğamdan helâk / Sen ne mazhârsan cihânda ey cemâli nûr-ı pāk
- G. 190/2: Ey perî 'ışkuña maña çoğ cefâlar kıılma kim / Haste vü hayrânûñam oldum ğamuñdan derd-nāk
- G. 190/5: Bendeñi lutf u kerem birle nazardan şalmagil / Ey Hâtâyîñün penâhi leyse li hubbi sivāk
- G. 191/6: Ey Hâtâyî andan özge kimseye yoħdur ümîd / Nâle-i zârum menüm ol yâra göndermek gerek
- G. 193/3: Yâ Rab zevâlûñ olmasun ey âfitâb-ı hûsn / 'Aşık cihânda hûsn-i kemâlûñ diler senün
- G. 193/5: Tâ kim Hâtâyî gördi yüzün ey meh-i Hoten / Şahrâ-yı dilde çeşm-i ğazâlûñ diler senün
- G. 194/2: Derd-i firâk içinde katı zâram ey şanem / Bir gün ola ki rûz-ı vişâlûñ görem senün
- G. 194/3: Yetdi kemâle ey ğam-ı hicrân cefâlaruñ / Şimdi maħallidür ki zevâlûñ görem senün
- G. 194/5: Yâ Rab Hâtâyî göre mi ey miñnet ü firâk / Yetüp vişâle def'-i melâlûñ görem senün
- G. 195/1: Tâ ki sen ey ğonce-leb la'lûñi ħandân eyledüñ / Derde şalduñ lâlê tek bağrum kara kan eyledüñ
- G. 195/5: Kahr u cevruñ lutf kıldı bu Hâtâyî hasteye / Merhabâ hoş geldüñ ey cân lutf u ihsân eyledüñ
- G. 195/4: Tâ ki gülşen ğeştine çıħduñ eyâ gül-ruh şanem / Bâğça içinde boyuñ serv-i ħıramân eyledüñ
- G. 197/4: Munca demdür dil-berün gördüñ vişâlin ey rakîb / Çün kemâle yetmedüñ imdi zevâlûñdûr senün
- G. 198/2: Rûz-ı mi'râc-ı Nebî vaşluñ gündür ey melek / Kâbe kavseyn ol dü-ebrü-yı hilâlûñdûr senün
- G. 198/3: Dil-berün vaş-ı kemâlin çoğ görüpsen ey rakîb / Ey kemâle yetmemiş şimdi zevâlûñdûr senün
- G. 198/5: Ey Süleymân-ı zamâne 'aşıkun sor hâli ne / Kim kapuñda mûr nisbet pây-mâlûñdûr senün
- G. 199/4: Tâ görmişem yüzün güneşin ey kamer-likâ / Her dem dilinde şemsü ğuħadur Hâtâyîñün
- G. 200/1: Karşudan dün geldüñ ey serv-i revânım sen midüñ / Zinde kılduñ uş bu cânsız cism ü cânım sen midüñ
- G. 200/2: Dün hayâl ilen perî tek 'azm kılduñ süy-ı men / Bes revân geçdüñ eyâ rûh-ı revânım sen midüñ
- G. 201/4: Yûsuf şehrine geldüñ Mısr'dan mı / Hüseyn ey şâh-ı Ken'an sen mi geldüñ
- G. 201/5: Bu kûl bî-çäreye şâh sen yetersin / Ey devlet elçisi şâhdan mı geldüñ
- G. 203/1: 'Âkıbet ey meh meni 'âlemde hayrân eyledüñ / Çeşmümi giryân kılıp bağrumı büryân eyledüñ
- G. 203/2: Hâtrım mecmû' iken âşüfte kılduñ ey perî / Sen anı zülfüñ kimi ğamdan perîşân eyledüñ
- G. 203/3: Şol güneş tek hecriden ey tilbe gönülüm n'oldı kim / Ğonce tek başdan başa çâk-ı girîbân eyledüñ
- G. 203/4: Dil ara 'aşıklıķım pinhân iken sen ey perî / Halk ara sen anı yüz dillerde destân eyledüñ
- G. 203/5: Cevr-i 'ışkuñ ey habîbüm öyle ħadden ötdi kim / Bu Hâtâyî hasteye mâtemni âsân eyledüñ
- G. 204/3: İster idüm sâye-i vaşluña ey cân dinlenem / Uşta zulm itdüñ maña vaşluñi hicrân eyledüñ
- G. 204/5: Bu Hâtâyîni çıħarduñ mı gönülden ey habîb / Di meger özgeler ilen 'ahd ü peymân eyledüñ
- G. 205/2: Götürdüñ perde yüzüñden bi-ħamdî'llâh ki ey dil-ber / Seni gördi hacâletden karaldı yüzi şeytânûñ
- G. 205/4: Eyâ sultân-ı 'âdil kim işüm sensiz geçer müşkil / Budur senden murâdım kim ğedâdan kesme ihsânûñ
- G. 208/1: Ey şanem yüzünde müşğîn zülfüñi dağıtmagil / Bağrımuñ yüz dağı üste bir dağı dağ itmegil
- G. 208/4: Ey perî 'aşıkluñ dîvâne kıılma gönîlini / 'Aşıkun Mecnûn misâli menzilin dağ itmegil
- G. 208/5: Ey Mesîhâ bendeñi küyında yâd it bir nefes / Bu Hâtâyîñün yirin hecründe toprağ itmegil

- G. 210/1: **Ey** melek hüsnüñ senüñ nür-ı Hudâdur bilmiş ol / Sidredür boynuñ ne sidre müntehâdur bilmiş ol
- G. 210/2: Men senüñ derd ü gamuñdan incimen **ey** bî-vefâ / Her ne cevri itseñ maña 'ayn-ı vefâdur bilmiş ol
- G. 211/2: Men saña bir bendeyem **ey** yâr-ı dil-h'âhum menüm / Bi'llâh ikrârüm durur bu sözler inkârüm degül
- G. 211/5: Dil-ber aydur **ey** Haţâyî miñnetümdeñ çekme gam / Kim durur 'ışkımda ol zâr u dil-efgârüm degül
- G. 212/4: Nâ-tüvân gönüm düşer yağlıg misâl elden ele / Tâ meger la'l-i lebünden tapa **ey** dil-ber vişâl
- G. 212/5: Rahm kılğıl yağlıguñ götür yüzünden **ey** şanem / Guşşadan bolmış Haţâyî haste-dil âşüfte-hâl
- G. 213/7: **Ey** Haţâyî bu cihân mülkine sen kalmayagör / Çünkü hiç kimseye kalmadı saña yâr degül
- G. 215/5: **Ey** Haţâyî kullaruñ ümmîdi vardur rahmete / Sırr-ı settârın nazarı kâmodadır yâ Resül
- G. 216/1: Sünbülün küfrinden **ey** şeh-zâde îman münfa'il / Haţ-ı sebzün revnağından berg-i reyhân münfa'il
- G. 216/4: **Ey** şabâ bi'llâh dilümdeñ söyle kim çoğ düşmesün / Mâh-tâb üstinde ol zülf-i perîşân münfa'il
- G. 217/4: **Ey** münâfık sümme vechün ma'nisin fehmiñ itmedün / Yoldaşını cân u başdan sevmeyen bizden degül
- G. 217/5: **Ey** Haţâyî ehl-i 'ışkıñ pîşesi menlik degül / Bu tarîk-i 'ışk içinde men diyen bizden degül
- G. 218/7: Bî-çâre dil Haţâyî gedâ-yı şikesteden / Döndürmegil 'inâyetün **ey** şâh-ı pür-kemâl
- G. 219/1: Lâle tek gülgün niķâbı **ey** şanem yüzünden al / 'Âşık-ı bî-çâreni ancak gam-ı hicrâna şal
- G. 219/2: **Ey** gönül kaygu evinden çığ ki gül devrânıdır / Görmedüm hergiz cemende bülbül-i âşüfte-hâl
- G. 219/5: Bu Haţâyî and içer **ey** dil-ber-i şîrin-zebân / Âb-ı hayvân olmaya la'lün şarâbından zülâl
- G. 221/4: Bülbül-i bağ-ı vişâlam **ey** gül-endâmum menüm / 'Ârız u ruh-sâruñı görsem gül-istânüm direm
- G. 223/4: Şeb-i hicrânda **ey** sâlik hidâyet şem'ine yetdüm / Yüzünün âfitâbında yüz envâr-ı şafâ gördüm
- G. 225/1: Hayli demdür **ey** perî ol meh cemâlün görmezem / Dünyede bir dağ misâl-i haţ ü hâlün görmezem
- G. 225/5: Dil müşevveşdür Haţâyî **ey** sa'âdet kevkebi / Tâ senün ol tal'at-ı ferhunde-fâlün görmezem
- G. 226/1: **Ey** perî hüsnün senün mâh-ı münevver görmişem / Ol yüz üste ebr tek zülfün mu'anber görmişem
- G. 226/2: Gerçi mahşer bir olur ehl-i cihâna **ey** şanem / Fırkatünün her günin men rûz-ı mahşer görmişem
- G. 228/2: Gül yüzünî yâd idende **ey** per-ruh gönce-leb / Od çığâr süsen teki her dem zebânımdan menüm
- G. 228/3: 'Aks-i sâyeñdür vücûdum **ey** boyı serv-i revân / Gîtmesün sâyeñ senün bir lahza yanımdan menüm
- G. 228/5: Fırkatî kaşd itmedin miskîn Haţâyî hasteve / Bir haber vir **ey** şabâ ol gül-sitânımdan menüm
- G. 230/3: **Ey** perî-peyker seni andan berî kim görmişem / Hüsnün ayırdı karâr u ihtiyârımdan menüm
- G. 230/4: Hasretem Ya'ķub tek Yûsuf yüzine **ey** şabâ / Tañruñ için bir haber algil nigârımdan menüm
- G. 230/5: **Ey** Haţâyî her tûğün titrer hazân yaprağı tek / Tâ meni dūr etdi bu devrân bahârımdan menüm
- G. 231/3: Tâ ki gül-zâr-ı cemâlünden cüdâyam **ey** şanem / Her zamân bülbül teki der-'ışk-ı gül-zâr olmışam
- G. 232/1: **Ey** perî şîrin lebün 'ışkında Ferhâd olmışam / Tâ saña kul olmışam 'âlemde âzâd olmışam
- G. 232/2: Tâ ki senden ayru düşdüm **ey** dil-ârâmum menüm / Dem-be-dem der-nâle vü efgân u feryâd olmışam
- G. 232/3: Gerçi gam-ginem gam-ı hecründe **ey** ârâm-ı cân / Tâ seni gördi gözüm gam-gîn iken şâd olmışam
- G. 232/4: **Ey** şanem bu miñnet ü hecr ü firâkuñdan senün / Ger harâb idüm velî vaşluñdan âbâd olmışam
- G. 233/3: **Ey** rakîbâ orta yirde her dem olmagil hicâb / Hüsnî anuñ dünyede bir âfitâbımdur menüm
- G. 233/5: Aytıdum **ey** dil-ber Haţâyîye cefâlar kılma çoğ / Dedi ki gam çekmegil nâz u 'itâbımdur menüm
- G. 234/4: Serve beñzetdün boyını **ey** rakîb-i kec-nazar / Nice dîrsin serv anı 'ömr-i cevânımdur menüm
- G. 234/7: Sordılar kim **ey** Haţâyî nice sevdün yârî sen / Didi yoğdur ihtiyârüm dil-sitânımdur menüm
- G. 235/1: **Ey** cân men cemâlünî gördükçe cân virem / Görsetme kim cemâlünî görsem revân virem
- G. 236/1: **Ey** gül yağlıgı kaddüne serv-i revân direm / 'İşkıñ yolında cânımı virsem revân direm
- G. 236/2: Dil âhusına itmege peyveste **ey** perî / Kırpüklerün oğına kaşuñı kemân direm
- G. 237/3: Gül yüzün evşâfını tâ kim işitdüm **ey** perî / Hüsnünün bağında bir murğ-ı gül-istân olmışam
- G. 237/4: Nice cem' olsun bu gönüm sensiz **ey** ârâm-ı cân / Kim ser-i zülfün kimi gamdan perîşân olmışam
- G. 238/4: **Ey** 'azîzüm fırkatünden çılmazam gam-hânedan / Sen teki Yûsufdan ötrü pîr-i Ken'an olmışam
- G. 239/7: **Ey** Haţâyî ebsem ol sen râzuñı fâş eyleme / Hâlık eydür men senün râzuñdan âgâh olmışam
- G. 241/3: Her vefâsız dil-bere virmen gönül **ey** dil-rubâ / Bir senün tek dil-berî yâr-ı vefâdâr isterem
- G. 241/4: Çün sen **ey** derde tabîbüm kılmasañ dermânımı / Bu vücûd-ı zârımı her günde bîmâr isterem
- G. 243/1: Men seni cândan severem **ey** dil-ârâmum menüm / Şol sebebdan zâr ü giryân geçdi eyyâmum menüm
- G. 243/2: Gicem ilen gündüzüm fark edebilmen **ey** şanem / Rûy ilen zülfün olupdur şubh ilen şâmum menüm
- G. 243/3: Rûz u şeb bülbül teki feryâd ü zârîdür işüm / Tâ yüzünden ayru düşdüm **ey** gül-endâmum menüm
- G. 244/3: Bir 'andelîb-i kûy-ı firâk idüm **ey** şanem / Yüzünî görmege bu gül-istâna gelmişem
- G. 246/3: Cemâlün tâ ki gördüm **ey** perî-rû / Yüzün şevkiyle pür-nür oldı gönüm
- G. 248/7: **Ey** Haţâyî şükr kıl Hâk virdüğine rûz u şeb / Şun'-ı sâni' kudret-i Perverdigârüm bulmışam
- G. 249/1: Tâ ki gördüm men cemâlün **ey** peri-veş dil-berüm / Manzar-ı hürşîd tek yaş ile doldı gözlerüm
- G. 250/5: Didüm **ey** dil-ber Haţâyî kim durur kuyuñda zâr / Didi bir hayrân u vâlih nâ-tüvânımdur menüm
- G. 251/1: **Ey** cemâlündeñ senün nür-ı İlâhidür tamâm / Ol sıfâtun zikridür fikrüm hemîşe şubh u şâm
- G. 255/2: Ayda yıldı bir gezer gözüm görür yüzün senün / **Ey** menüm görk ü güvencüm yâr senden küsmişem
- G. 255/4: Yâr yârî böyle sorar **ey** vefâsız bî-vefâ / Hâdden ötdi derd ü rencüm yâr senden küsmişem
- G. 258/3: Kara zülfün görende **ey** habîbüm / Gönül meyl eyledi zünnâra gördüm
- G. 259/1: Yüzün görende **ey** şanem Allâha şükr idem / Sürtdüm yüzümni toprağa dergâha şükr idem
- G. 260/1: **Ey** habîbüm sen teki zîbâ nigârî sevmişem / 'Aklı kâmil hüsnî bay bir doğru yârî sevmişem
- G. 263/2: Cânımı tarh itmişem yoluñda **ey** ârâm-ı cân / Gönüm içinde hayâlün cânâ nisbet kılmışam
- G. 263/3: Dişlerün incü lebün mercândur **ey** bañr-ı kerem / Halka-i devr-i dehânun kâna nisbet kılmışam
- G. 263/4: **Ey** şeh-i hûbân-ı 'âlem bağ içinde men senün / Boyuñı serve saçuñ reyhâna nisbet kılmışam

- G. 267/3: Hübolaruñ cevriñ çekermen **ey** perî peyveste kim / Kismetüm rüz-ı ezelden miñnet ü ğamdur menüm
- G. 267/4: Kaşlaruñla çünki men baħs eyledüm **ey** mäh-ı nev / Ol sebebdan **ey** perî bu kâmetüm ğamdur menüm
- G. 268/5: **Ey** Haṭâyî ölmegüñ farz oldı şol tıñ kimi / Lebleri şehd ü şeker-ğüftârı gıtdüm görmedüm
- G. 270/4: Cevr ü cefâñı bülbül-i şeydâya kılmağil / Vâcib degüldür **ey** şeh-i hûbân ne söyliyem
- G. 271/3: Hezârân âferîn **ey** kudretü'llâh / Saña devrân-ı hüsñ oldı müsellem
- G. 272/5: Yanmağdan **ey** Haṭâyî gel incitme cânıñ / Çün söyledüñ ki âteş-i cânâna yanaram
- G. 274/1: Çeşme-i la'lünden **ey** cân teşneyem âb isterem / Hasteyem hecrüñ beyâbânında 'unnâb isterem
- G. 274/2: Devlet-i zâtuñdan **ey** zâtı münezzeħ bî-ğümân / Zînet-i esbâb-ı 'uqbâ genc-i nâ-yâb isterem
- G. 275/3: Bu Haṭâyîñ murâdı dâyimâ Hağdan budur / **Ey** 'azîzüm cism ü cânıñdan ırağ olsun elem
- G. 276/1: N'ola **ey** dil-ber eger sen cânım olsayduñ menüm / Ğam yimezdüm dünyede cânânım olsayduñ menüm
- G. 276/2: Çeşm-i bîmâruñ meni kılmağdı ğamdand nâ-tüvân / **Ey** tabîbüm derdüme dermânım olsayduñ menüm
- G. 278/4: Menden götürmegil nazâr **ey** şeh-süvâr-ı hüsñ / [Çün] dergehüñde zılm ola kim nâ-pesend olam
- G. 279/1: Gel **ey** dil-ber tenümde cân olupsan / Ne cânam belki hem cânân olupsan
- G. 279/5: Haṭâyî göñlin alduñ ğande birlen / **Eyâ** gül bergi sen ğandân olupsan
- G. 280/4: Munca miñnet çekdüm **ey** dil zulmet-i hicrân şebi / Ol mehüñ vaşlına yetdüñ baħtiyâr olmaz mısın
- G. 280/5: Ger günâhuñ çoğdur **ey** miskîn Haṭâyî ğam yime / Raħmetine Hâlıküñ ümmîd-vâr olmaz mısın
- G. 281/2: Tâ ser-i zülfüñ senüñ yüz üste gördüm **ey** perî / Sen meni sevdâya şaldıñ **ey** meh-i nâ-mihribân
- G. 283/1: Göñlüm ister vaşluñı **ey** sevgü cânân yeñiden / Âb-ı la'lünden kılam bu derde dermân yeñiden
- G. 283/7: Kapuña geldi gedâ tek bu Haṭâyî dil-berâ / Sen aña kıl **ey** şanem bir luṭf u ihsân yeñiden
- G. 284/6: Aytüm **ey** dil-ber dimişdüñ gösterem şem'-i ruħum / Dir kabûl itmen anı pervâne gelsün yeñiden
- G. 287/1: Çıkmaz **ey** dil-ber senüñ ğayl-i ğayâlüñ yâddan / Göñlümün şehriñi yıñdı 'ışkuñuz bünyâddan
- G. 287/2: Tâ ki düşdüm **ey** perî-peyker firâkuñ derdine / Tutdı âvâzum cihânı âh ilen feryâddan
- G. 287/4: Tâ ki çeşmüm karşıısından ayru düşdüñ **ey** şanem / Gitmedi hergiz ğayâlüñ ğatır-ı nâ-şâddan
- G. 287/5: Bu Haṭâyî sözine dağ dutma **ey** zâhir-perest / Tâ ezel ta'lîm alupdur ol ğakîm üstâddan
- G. 288/1: **Ey** ki çoğ düşdüm firâkuñdan fîğân u vâya men / 'ışk-ı zülfüñden müdâmî düşmişem sevdâya men
- G. 288/2: Tâ senüñ gülğün yañağüñ görmişem **ey** meh-liķâ / Gülşen içre baħmazam hergiz gül-i ğamrâya men
- G. 289/1: Görmek ister yüzüñi 'ışk ile bu cân şimdiden / **Ey** perî vaş ile kılğil derde dermân şimdiden
- G. 289/2: Zâhid-i güm-râha göster yüzüñ **ey** nûr-ı İlâh / Tâ kim ol kâfir getürsün Hağka imân şimdiden
- G. 289/5: **Ey** Haṭâyî fikr-i bîkrüñ eyledün eş'ara şarf / Dutdı 'irfân meclisin defterle dîvân şimdiden
- G. 294/1: **Ey** ki ğayrândur göñül sen dil-ber-i dil-dâr içün / Kâmeti serv-i revân u ruħları gül-zâr içün
- G. 294/2: **Ey** tabîb-i ehl-i 'irfân bir devâ kıl derdüme / Haste-ğâl oldı göñül sen gözleri bîmâr içün
- G. 294/4: **Ey** göñül ol dil-rubânıñ miñnetinden incime / Kimse kim gül ister ol kayırılmaz illâ ğâr içün
- G. 294/5: Bu Haṭâyîñ kelâmın kıl kabûl **ey** görke bay / Zîkridür her dem du'â sen hüsñ-i ber-hürdâr içün
- G. 295/1: Cemâlüñ göreli cân buldum **ey** cân / Yüzüñi nûr-ı imân buldum **ey** cân
- G. 295/2: Yüzüñ derdinde gerçi haste idüm / Vişâlüñ derde dermân buldum **ey** cân
- G. 295/3: Senüñ mihr-i cemâlüñ şükrüli'llâh / Göñül tahtında sultân buldum **ey** cân
- G. 295/4: Bî-ğamdi'llâh ki hicrân zulmetinde / Lebüñi âb-ı ğayvân buldum **ey** cân
- G. 295/5: Haṭâyîyem ayağüñ toprağında / Bugün mülk-i Süleymân buldum **ey** cân
- G. 296/1: Senden özge yârum olsa **ey** perî-veş sîm-ten / Âsitânüñ çevresinde koy ki ğâk olsun beden
- G. 298/3: Ger meni kulluğa mağbûl eylegil yâ eyleme / Âsitânüñda senüñ **ey** şâh derbânım bugün
- G. 298/4: Âsitânüñ itlerinden tâ ki bulmuşam şeref / **Ey** perî 'ışkuñda men mihr ile seg-bânım bugün
- G. 300/5: Bu cihânda gitse gitsün mülk ü mâl u taht u câh / **Ey** Haṭâyî ğam yime imânım elden gitmesün
- G. 301/4: **Ey** perî çün kim tabîb-i derd-i 'ışk olmış lebüñ / Bes nedendür sen hemîşe gözleri bîmârsın
- G. 302/1: **Ey** hûblar içre tal'at u hüsñ ile bay olan / Ol serv-ğaddi sâyesi zıll-ı hümây olan
- G. 304/1: **Ey** meni hicrân elinde zâr ü giryân eyleyen / Çeşmüñi giryân idüp bağrumnı büryân eyleyen
- G. 304/2: Gerçi bu derde meni sen şaldıñ **ey** ârâm-ı cân / Hem yine derdüñ durur bu derde dermân eyleyen
- G. 304/3: Gerçi 'ıyd oldı cemâlüñ ğalka **ey** ebrû-hilâl / Bende~~ey~~em ol 'ıyd içün cânımın kurbân eyleyen
- G. 307/5: **Ey** Haṭâyî sen cihânüñ cevriñe şâd ol müdâm / Çünki sevgüñ dost iledür 'ışk ile üstâdsın
- G. 311/5: **Ey** Haṭâyî sen ğanîmet bil bu dirlik devrini / Dañla çün ölmek gerek cân tende miñmândur bugün
- G. 313/1: **Ey** şanem göñlüñ senüñ nâ-mihribân olmış neden / Zülf ü çeşmüñ fitne-i âħir zamân olmış neden
- G. 313/2: Ger senüñ hüsñüñ görüp âvâre bolmaz **ey** perî / 'Âşık-ı bî-çâre dil bî-ğânümân olmış neden
- G. 314/1: Merğabâ **ey** âfitâb-ı 'âlem ü dünyâ vü dîn / Revnağ-ı bağ u bahâr u zînet-i rüy-ı zemin
- G. 314/6: Cennetü'l-me'vâ imiş çün **ey** Haṭâyî küy-ı dost / Dağı niçündür ta'allül fedhulühâ ğalidîn
- G. 315/5: **Ey** Haṭâyî ger ğaṭâlar şâdır olsa sehv ile / Ğâfirü'z-zenb oldı peydâ ğam yime 'ışyân içün
- G. 316/5: **Ey** Haṭâyî kim ki tutmaz mürşid-i Hağdan ğaber / Şek degül kim ol Yeziddür özine kılmış ziyân
- G. 318/4: Hağ bilür mihr-i vişâlüñ **ey** perî men 'âşıkâ / Zâhir ü bâında genc-i bî-nihâyetdür bugün
- G. 318/5: **Ey** Haṭâyî dil-berüñ şânında şîrîn sözlerüñ / Âyet ü bürhân u te'vil-i rivâyetdür bugün
- G. 319/5: **Ey** Haṭâyî şol büt-i tersâ cemâlin görmege / Her du'âlar kim kılursın müstecâb itmekdesin
- G. 320/2: Bir devâsız derde düşdüm hiç devâsın bilmezem / **Ey** vefâlu yâr n'oldı bir devâ bilmez misin
- G. 320/3: Didüm **ey** cân sende var mı bir devâ dir bilmezem / **Ey** cefâ-cü çün cefâ bildüñ vefâ bilmez misin
- G. 320/3: Didüm **ey** cân sende var mı bir devâ dir bilmezem / **Ey** cefâ-cü çün cefâ bildüñ vefâ bilmez misin
- G. 320/4: Mihr-i rüyüñ ğasretinden her gice şubğâ degin / Olmuşam ğamdand helâk **ey** meh-liķâ bilmez misin
- G. 320/5: Bu Haṭâyîden niçük bî-ğânesin **ey** seng-dil / Senden özge kimsenem yoğ âşinâ bilmez misin

- G. 325/5: Haḳ te'ālā sırrını **ey** zāhidā sen kılma fāş / Bu Haṭāyī zāhir ü bātında bilmişdür yakīn
- G. 326/2: Nokşān irişmesün saña bir zerre **ey** güneş / Yā Rab görem hemişe seni ber-ḳarār-ı hüsñ
- G. 327/14: Gel **ey** Sultān Haṭāyī sen oḫı vaşfın güzel şāhuñ / Ḳaradur münkirüñ ḳalbi üregi seng-i mermerden
- G. 328/5: Tā senüñ āhū gözün gördi Haṭāyī **ey** perī / Mecnūnam vīrānelerdür cāyum ol demden berü
- G. 329/2: Vişālūñ ḥasretinden **ey** dil-ārām / Gözümdə nesne gezmez nemden ayru
- G. 330/1: Yüzün gördüm senüñ **ey** yār-ı meh-rū / Göñüller āfeti yā nūr mıdur bu
- G. 331/6: Asıldum 'ankebüt tek **ey** dil-ārām / Mu'anber ṭurra-i ṭarrāra ḳarşu
- G. 333/2: İşigünde senüñ her gice **ey** şāh / Süre yüz miñ şafālar dürlü dürlü
- G. 339/2: Hāḳalanmış zülfüñüz ruḥ-sāruñ üste **ey** şanem / Gence beñzer kim anuñ yatmış durur mār üstine
- G. 340/9: **Ey** Haṭāyī şād olup beytü'l-hazenden çih bugün / Bāğ u bāğça suyına vakt-i güzār oldı yine
- G. 341/3: Ger vişālūñden meded kılmazsın **ey** ārām-ı cān / Gözümi giryān idüp bağrumnı büryān eyleme
- G. 341/4: Lebleri devrinde ol gül yüzlü yāruñ dem-be-dem / Gönceñi **ey** bāğbān gülşende ḥandān eyleme
- G. 342/4: Rāḥat-ı vaşluñ umarken geldi hecrüñ zahmeti / **Ey** perī niçün ḳoyarsın derdi dermān üstine
- G. 344/1: **Ey** ki hecrüñ bendeni zār itdi ḳayğular bile / Çeşm-i fettānuñ görüp ḥayrānam āhūlar bile
- G. 344/5: Şi'r içinde nisbet olmaz **ey** muḥaddis bilmiş ol / Bu Haṭāyīnün kelāmı her Hıṭāylular bile
- G. 345/3: **Ey** dil yüzünü ḥāḳ idegör yār işigünde / Tā dāmen-i dil-berden anuñ düşe toz üste
- G. 346/3: Çeşmüne ḥayrān olaldan berlü gönüm **ey** perī / Āhu nisbet 'aḳlumı şāhrāya şalmışdur yine
- G. 347/4: Şol ḥaṭ u ḥālūñ kenārında ruḥuñ **ey** dil-rubā / Ol güle beñzer ki düşmiş tāze yaprağ üstine
- G. 348/2: 'Aşıḳuñ imānidur yāruñ cemālī **ey** rakīb / Tañrı'çün git ḳarşudan ma'sūḳı güm-rāh eyleme
- G. 348/3: Çün menüm üstüme doğdı āfitābum **ey** kamer / Gezme her evc-i felekde aduñi māh eyleme
- G. 348/5: Menzil-i rahmānilerdür āsitānı dil-berüñ / Gitgil **ey** şeyṭān rakīb āheng-i dergāh eyleme
- G. 348/7: **Ey** Haṭāyī içdüğüñ mey āb-ı kevserdür müdām / Nüş-ı cān it bādeden bir laḥza ikrāh eyleme
- G. 348/1: **Ey** gönül 'ışıkında yāruñ nāle vü āh eyleme / Degme her nā-mahremi sırıñdan āgāh eyleme
- G. 351/5: **Ey** Haṭāyī yār yolına cānuñi itgil fedā / Geç bu dünyā şöhretinden sen anı var isteme
- G. 354/7: Tā ki feryāduña yetmez lutf idüp ol şāh-ı hüsñ / **Ey** Haṭāyī munca feryād itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 354/3: **Guşsa** vü derd-i firāk ilen **eyā** Şirīn-misāl / 'Aşıḳı dağlarda Ferḥād itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/3: Kılmañ için tāze hüsñüñ bāğın **ey** serv-i revān / Gözümi küyüñde giryān itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/8: Ger yüz ıl küyüñde cān vir meyli yoḫ her dem saña / **Ey** gönül sen munca efgān itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/12: 'Arızuñi zülfüñüz birlen ḥicāb idüp müdām / **Ey** güneş yüzünü pinḥān itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/16: Perdesinden keşf idüp **ey** verd-i aḥmer yüzünü / Bülbülü 'ālemde destān itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/17: Çünki cān virmezsin **ey** 'ömrüm bu cānsız cismüme / Su-yı la'lün āb-ı ḥayvān itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/18: Vargil **ey** bād-ı şabā ol 'anber-efşān zülfe di / Bu kamer devrinde devrān itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/20: Leşker-i 'ışıkun gönül çek üstüme **ey** dil-rubā / Hāne-i gönümni talan itdigün ya'ni ki ne
- G. 355/21: Hālūñi fülful yüzün gül leblerüñ mül **ey** şanem / Haṭlaruñdan deste reyḥān itdigün ya'ni ki ne
- G. 355/22: Bahre döndi çevreñüz eşkümden **ey** āyine-rū / Gözyaşından böyle 'ummān itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/26: Men gedāya çünki yoḫdur rahmuñ **ey** cān 'ışıḳuñ / Gönümün taḥtında sultān itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/31: Bu Haṭāyī gönülini **ey** nergis-i cādū nigār / Özüñe sihr ile ḥayrān itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 356/1: **Ey** gönül küyüñde me'vā kıldıguñ ya'ni ki ne / İtlerin küyüñde gavğā kıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 356/7: Her dem **ey** Leylī nigārum bendeni Mecnūn teki / Vālih ü gamgīn ü şeydā kıldıguñ yani ki ne
- G. 356/12: Çünki rahmuñ yoḫ mezārum üstine bir daş idüp / **Ey** vefāsız anı tuğrā kıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 356/14: Asmağ için cānumı bir kıl ilen **ey** nev-nihal / Serv tek ḳaddüñi peydā kıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 356/22: Ayağı tozında ol serv-i revānuñ **ey** gönül / Virmek için cān müheyyā kıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 356/26: **Ey** Haṭāyī ḥāḳ ilen yeksān olup ol māh için / 'Azm-i sevdā-yı Süreyyā kıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 357/1: **Ey** yüzün güldür lebün çün gönce ḥandāndur yine / Büy u müyün 'āşıḳa küfr ile imāndur yine
- G. 357/2: Anca efgān itdüm **ey** dürr-i melāḥat sensizin / Çeşme-i çeşmümden aḥan baḥr-ı 'ummāndur yine
- G. 357/5: Şol perişān zülfüñi tā görmişem **ey** ruḥ-ı kuds / Derd ü ḥasretten menüm gönüm perişāndur yine
- G. 357/6: Anca çekdüm firḳatüñ bārını **ey** gül yüzlü yār / Yüregümdür gönce-nisbet dopdolu ḳandur yine
- G. 360/5: **Ey** Mevālīler bilün şāhib-zamānuñ vaktidür / Çalaram men kılıcı şāhib-zamānuñ 'ışıkına
- G. 360/7: **Ey** Haṭāyī çün senüñ ceddüñ çoḫ itmişdür gāzā / Sen daḫı başla gāzānı ol gāzānuñ 'ışıkına
- G. 361/3: Gel **ey** gönüm sefer **eyle** bugün yevmü'l-hidāyetdür / Cihān u cānı ḳoy fi'l-cümle gitsün külli yağmaya
- G. 362/4: **Ey** gönül itgil tevāzu' gāzilerden al du'ā / Şāh diyüpdür yarlıgaram ḳul ḳuluñ du'āsına
- G. 362/6: Nesne kim Haḳdan gelendür andan olgil bī-günāh / **Ey** gönül var şād-kām olgil Haḳuñ cefāsına
- G. 362/7: **Ey** Haṭāyī gel bu fāni dünyenüñ terkini kıl / Geç anuñ ḳāl u ḳilinden şāh digil şafāsına
- G. 363/1: 'Aynu'llāham 'aynu'llāham 'aynu'llāh / Gel imdi Haḳḳı gör **ey** kör güm-rāh
- G. 366/5: Senüñ cevruñden **ey** sultān-ı 'ālem / Haṭāyī baş alur varur Hıṭāya
- G. 367/5: Haṭālu ḳuluñam rahm eyle **ey** yār / Haṭāyīni biraḥmağıl ḥatāya
- G. 367/4: Menüm vāyemi tā virmezsin **ey** dost / Şalupsan 'āşıḳı āh ile vāya
- G. 368/4: Kıldı sevdā ile peyveste za'īf **ey** māh-ı nev / Tenümi şol ḥam-ı ebrü-yı hilālūñ bu gice
- G. 369/7: **Ey** Haṭāyī sen Haḳı tanı özüñde sākin ol / Daḫı söz var söyleme söz bu hemāndur bilene
- G. 370/1: **Eyā** gönül ḳuşı dirler bahār imiş maña ne / Bisāt-ı 'ıyş 'aceb rüzgār imiş maña ne
- G. 372/4: Gel **ey** tālib maña cānuñ fedā kıl / Ki geçmişdi günün hicrān içinde
- G. 374/6: **Ey** Haṭāyī gevheri ḥarc eyleme nādāna sen / Gevherüñ ḳadrini bilmez kim ḥarīdār olmasa
- G. 375/4: Her demde kılmaḳ **ey** şeh-i ḥübān revā degül / Cevr ile zulm munca revādur Haṭāyiye

- G. 376/1: Aytđum **ey** dil-ber ĥayālũñ aşınadır gũnlũme / Her ne kim senden gelũr sıdķ u şafadır gũnlũme
- G. 376/4: Derdũme dermān bulunmaz ĥāre senden yā ĥakīm / **Ey** ĥabībũm leblerũnden vir şifadır gũnlũme
- G. 377/2: **Ey** murğ-ı dil-i řāmı fehm eylemedũñ dāmı / Bir dāne iĥin dũřdũñ sen 'ākıbeti dāma
- G. 377/6: Beş gũn özüñi ĥoř gũr ĥũn dũnye bekāsızdur / Ger 'arífiseñ **ey** dil řũkr eyle bu eyyāma
- G. 378/1: Ćeřm-i mestũñ **ey** perĩ ĥũn susamıřdur řanuma / Dem-be-dem yũz řatre ĥũn-eřřān ider dāmānuma
- G. 378/3: Senden oldı ikilik bāzārı **ey** nā-mihribān / Durmışam men ĥũn ezelden 'ahd ile peymānuma
- G. 379/1: **Ey** řabā aĥvālũmi 'arż eylegil cānāneye / 'Ařıķa her dem cefā gũsterdũğũñ cānā neye
- G. 379/2: Men gedānuñ ĥāceti senden budur **ey** řāh-ı ĥũsn / Āsitānuñ resmini bildirmegil bigāneye
- G. 379/3: **Ey** gũñũl ĥũřyār oturmağıl ne ĥāřıl dũnyede / Kim ki mest olmak diler gelmek diler mey-ĥāneye
- G. 379/4: Aytđum **ey** dil dām-ı zũlfũnden ĥazer kıl dil-berũñ / Ĥāzır ol gel řuř kimi olma eřr daneye
- G. 379/5: **Ey** Ĥařāyĩ şi' rũñi izĥār idersen vaķtıdır / Tuĥfe iĥũñ her birin gũndermege bir yaneye
- G. 380/1: Elā **ey** řubĥ-dem menden selāmı ber-fũlān sũyle / Selām oĥı senā kılğıl peyāmı ba'd-ez-ān sũyle
- G. 381/2: Cemālũñ iřtiyākından mũdām **ey** nũr-ı řubĥānĩ / Kızıl beñzi saralmışdur firāķuñ kāĥı yanında
- G. 381/5: Digil gũrseñ ĥabībũmni **eyā** peyk-i řeĥer-gāĥĩ / Raķĩbi koymasũñ bir dem ĥarem dergāĥı yanında
- G. 382/2: Firāķũndan senũñ **ey** řāh-ı ĥũbān / Menũm ĥālũm ĥarāb olsun mı bũyle
- G. 382/5: Ĥařāyĩnũñ senũñ hecrũñde **ey** dost / Teni yirde turāb olsun mı bũyle
- G. 383/1: **Ey** bende ger cihānda penāhuñ İlāh ola / Kemter kuluñ maķāmı senũñ pādiřāĥ ola
- G. 384/6: Hem-demũñ dāyim raķĩb olmuşdur **ey** gũl yũzlũ yār / Ĥanda bir gũl bitse lāzımdur yanında ĥār ola
- G. 384/7: 'Iřķuñ her kim giriftār oldı **ey** kāfir-beĥe / řeyĥ-i şan'ānuñ beline bağlayan zũnnār ola
- G. 385/1: **Ey** gũñũl sıdķ ile her kim řāh ilen yoldaş ola / Yũz gerek dũndermeye her nice kim yol daş ola
- G. 385/4: **Ey** gũñũl ceĥd eylegil doğrı olagũr řāĥa sen / 'Āķıbet şalbi ĥıĥar her kimse kim şalmaş ola
- G. 385/5: **Ey** Ĥařāyĩ sıdķ ile bu řāh ayağına gelen / 'Āķıbet bir gũn gũmānsız ĥalk iĥinde baş ola
- G. 386/5: Muĥıbbũñ cānına **ey** ehl-i diller / Bugũn bir cān-fedāyam geldũm imdi
- G. 387/2: Yāsemen tek ruĥlarũñ gũrdũm **eyā** rũĥ-ı revān / Yaşlarum gũzden revān oldı yine şanum kimi
- G. 387/4: İncimen derdũñden **ey** gũñlũm alan nāzũk şanem / Var durur mihr-i lebũñ gũñlũmde dermānum kimi
- G. 387/5: **Ey** Ĥařāyĩ iřidũp her dem menũm feryādũmı / Nāle kıldı nũĥ felekler āĥ u eřğānum kimi
- G. 388/2: Mihr-i rũyın meh teki şarşumda dutmış ol perĩ / **Ey** felek dũr itmegil ol ĥũsn-i zibādan meni
- G. 393/2: Ķandur menũm susızlığum **ey** āb-ı la'l-i yār / Girmez elũme dũnyede bir su senũñ kimi
- G. 393/4: **Ey** zũlf-i dost dũnyede derhem oturma kim / Dũřmez dimāğa anber-i ĥoř-bũ senũñ kimi
- G. 393/5: Gitme Ĥařāyĩ ĥeřmidin **ey** 'aks-i řadd-i yār / Nem-nāk yirde bitmeye řarğũ senũñ kimi
- G. 394/1: Tā gũrdi gũzlerũm seni **ey** ĥũsn ilen řanĩ / Mecnũn misāli 'aķlum ilen gũrmedũm seni
- G. 394/5: Gĩtmez Ĥařāyĩ cevr ile řapuñdan **ey** perĩ / Gũlřen bilũrmen ol ser-i kũyuñda kũlĥanı
- G. 394/4: Ĥũblar cihāmı cũmle dutarsa **eyā** şanem / Cān oldığınca men daĥı terk eylemen seni
- G. 395/3: Tā ki 'iřķuñ gelmedi řāĥa bu gũñlũm taĥtına / **Ey** şanem řeĥr-i vũcũdum beyt-i ma'mũr olmadı
- G. 396/1: Tā ki aĥřam vaķtı gũrdũm **ey** bũt-i meh-rũ seni / Gũndũzin tā řām olınca isterem her sũ seni
- G. 396/2: Tā ki sen gitdũñ menũm şarşumdan **ey** serv-i revān / Dem-be-dem ister revān olup gũzũmde su seni
- G. 396/3: Geldi yũz miñ dũrlũ sevdā-yı perĩřān başuma / Ĥanda gũrdi gũzlerũm **ey** şurra-i Ĥindũ seni
- G. 396/5: **Ey** Ĥařāyĩ sen ne bũlbũlsin ki bāğ-ı ravzada / Gũrmemiřdũr bāğbān der-gũlřen-i mĩnũ seni
- G. 397/4: **Ey** dil şabıbe sorma 'ilācın bu derdũmũñ / Dũnyā ĥakĩmi bilmeye 'iřķun devāsını
- G. 398/5: **Ey** Ĥařāyĩ gerĥi ĥũblar ĥoĥ durur 'ālemde lĩk / Olmaya bir dil-ber ol řũĥ-ı sitem-kārum kimi
- G. 399/1: **Ey** meni ĥayrān iden der-ĥ'āb gũrdũm men seni / Ne perĩ ne ādemĩ meĥtāb gũrdũm men seni
- G. 399/5: **Ey** Ĥařāyĩ dil-berũñ ĥũřřid-i tābāndur meger / Kim baĥanda dıdesi pũr-āb gũrdũm men seni
- G. 400/1: **Ey** melek řũretlũ insān **ey** gũneř yũzlũ perĩ / Gũrmedi 'ālemde merdũm bir senũñ tek dil-beri
- G. 401/1: **Ey** şanem yoluñda bu 'ālem fedādur cān daĥı / Belki şuldur ĥũsnũñe 'ālemde her sultān daĥı
- G. 401/2: **Ey** perĩ ĥũsnũñe insān nice ĥayrān olmasun / Gũkde ser-gerdān olupdur ol meh-i tābān daĥı
- G. 401/3: **Ey** gũneř ĥũsnũñ senũñ bir evce yetmiřdũr bugũn / Ayağun altında toprağ kimidir keyvān daĥı
- G. 402/5: **Ey** Ĥařāyĩ dimegil anuñ řarābın sen řarām / Sinesine nũr tek dolmış İlāhuñ raĥmeti
- G. 404/1: 'Aks-i sāyeñdũr vũcũdum **ey** saĥı zıll-ı ĥũmāy / Nişe kim sen pādiřāhsın men řapuñda bir gedāy
- G. 404/2: Kevkeb olmuşdur menũm ĥeřmũm cemālũñ gũrmege / Bir naçar doğgil gũzũm şarşusına **ey** yũzi ay
- G. 404/4: Tā ezelden var menũm gũřumda 'iřķ āvāzesi / Ćalma **ey** muřrib daĥı meclisde 'ũd u ĥeng ũ nāy
- G. 405/4: Merĥabā **ey** dil-ber-i řĩrāz u řũĥ-ı mũlk-i Ćin / Sũyledi her kim seni gũrdũyse Allāĥ ekberi
- G. 405/5: Ķařlarũñ řanumnu tũkdi su kimi oťtũñ revān / Ĥancaru gidersen **ey** ĥũn-ĥ'āre dil-ber ĥanĥeri
- G. 405/6: **Ey** Ĥařāyĩ şol Ĥoten Tũrkĩ saĥınuñ şemmesi / Nāfe-i řaĥrāya şaldı belki mũřķ ũ 'anberi
- G. 407/1: **Ey** cemālũñdur senũñ İlāhi nũruñ mařĥarı / Uşta beytu'llāĥ řařuñ miĥrāb u řaddũñ minberi
- G. 407/2: Sen niĥũk şun'-ı Ĥudāsın **ey** melek yũzlũ beşer / Yũzũñi gũrgeĥ oĥur 'uřřāķ Allāĥ ekberi
- G. 407/6: Ķāmetũñ pest eyledi servi ĥemende **ey** şanem / 'Arızũñ kıldı ĥacĩl bağlarda verd-i aĥmeri
- G. 408/1: **Ey** gũl yaĥağlu leblerũne cān disem yiri / Zũlfũne kũř ũ yũzũne imān disem yiri
- G. 409/3: Gũl gũl-istānda bugũndũr nāzũk ũ ra'nā velĩ / 'Ārızũñ tek **ey** şanem ĥiĥ gũlde ruĥ-sār olmadı
- G. 411/4: řarāb-ı 'iřķ iĥen 'uřřāķa **ey** dost / Lebũñ nuķl u sũzũñ şekker degũl mı
- G. 414/1: Dũnye vũ 'uķbāda bĩrdũr yār dutman yār iki / Yār isen **ey** ĥamlu gũñlũm dutmagil zinhār iki
- G. 415/5: Sonki pĩřmān aşşı kılmaz **ey** gũñũl yār istegil / Ĥansı ĥoř gũn geldi gitdi soñ ĥam āĥ olmadı
- G. 415/6: **Ey** řāĥa ĥulum diyenler da'vĩye ma'nĩ gerek / Ma'nisini bilmeyenler řālib-i rāĥ olmadı
- G. 415/8: Ćũn řul olduñ **ey** Ĥařāyĩ bende fermān ol yaķĩn / Bende fermān olmayanlar lāyık-ı řāĥ olmadı

- G. 416/2: Derdüme dermân gerek kapuña geldüm **ey** habîb / Bilmişem sende yakındır uş bu derdüm çaresi
G. 416/4: Dilegüm bu idi Hâkdan **ey** habîbüm şubh ü şâm / Yâr elinden ola yâre cânda 'ışkuñ yaresi
G. 416/5: **Ey** Hâtâyî fırkatûñ çek tâ vişâlûñ bulasın / Bes yavuş kılmuş vişâlûñ birle hicrân arası
G. 417/2: Ayağın toprağını **ey** şehensâh / Gözine tütiyâ ister Hâtâyî
G. 420/1: **Ey** boyuñ Tübâ dudağın âb-ı hayvân nisbeti / Âb-ı hayvân dimen anı çeşme-i cân nisbeti
G. 425/3: Günâhum çoğ durur kılğil şefâ'at / Çü sensin **ey** güneş-kârlar penâhı
G. 426/7: Çoğ eglendün Gılânda **ey** Hâtâyî / Meger saña bu yirler mesken oldı
G. 428/1: **Ey** şehâ men senden özge sevmedüm sevmen dağı / Mâh-ı rüşen senden özge sevmedüm sevmen dağı
G. 428/3: Cigerüm şad-pâredür gamzeñ oğından **ey** şanem / Kiprûgi müjgândan özge sevmedüm sevmen dağı
G. 428/4: **Ey** hâkikat meclisinde men senem sen dağı men / Öyle şanma senden özge sevmedüm sevmen dağı
G. 428/5: Dil-ber eydür **ey** Hâtâyî bir dağı sevdün meger / Hâk bilür kim senden özge sevmedüm sevmen dağı
G. 429/5: Hâtâyî pîr ü mürşidsin elüñi dutsa bir şüfi / Gel **ey** 'ârif sen insân ol kerem kıl olma har şüfi
G. 430/3: **Ey** sözi datlu yüzi gökcek güzeller serveri / Bu cihânda hüblaruñ içinde sen hâkân kimi
G. 431/5: Gel gönül 'ilminden oğı geç bu kıl ü kâlden / **Ey** fakîh kimdür tanı 'ışk devrinün ustasını
G. 431/7: **Ey** Hâtâyî fakr evinde kim ki buldı genc-i şabr / Kayluğa virmez ele ol köhne-i 'abâsını
G. 433/7: **Ey** Hâtâyî şâkir ol mihr ü vefâdur gam degül / Her cefâlar kim saña ol Türk-i şannâz eyledi
G. 436/3: Yāduma geldükçe feryādumdan insân eylemez / **Ey** perî-peyker senün hatt ile hâlün bir dağı
G. 436/7: **Ey** Hâtâyî bî-zevâl olduñ sen ez-fazl-ı İlâh / Nisbet-i bedr-i mükemmeldür kemâlün bir dağı
G. 437/1: **Ey** bād şubh-dem yûri var ol nigâra di / **Ey** boyı serv ü yüzi gül ü gül-'izâra di
G. 437/1: **Ey** bād şubh-dem yûri var ol nigâra di / **Ey** boyı serv ü yüzi gül ü gül-'izâra di
G. 437/5: Haste Hâtâyî ayrılalı senden **ey** habîb / Öldi gamunla bir dağı ol gül-'izâra di
G. 440/1: **Ey** şâhbâz-ı her dü-cihân Murtażâ 'Alî / **Ey** şâhib-i şecâ'at u kân-ı şehâ 'Alî
G. 440/1: **Ey** şâhbâz-ı her dü-cihân Murtażâ 'Alî / **Ey** şâhib-i şecâ'at u kân-ı şehâ 'Alî
G. 440/2: Bî-keslerün ümîdisin **ey** şâh-ı lâ-mekân / Mü'min olan getürdi saña ilticâ 'Alî
K. 1/1: **Ey** ki yoğdan bu cihânı var iden Perverdigâr / Yiri kıyım gökleri devvâr iden Perverdigâr
K. 2/5: **Ey** güneş yüzlü seni her kimse kim hâk bilmedi / Dañla maşşerde anuñ yüzi qaradur yâ Nebî
K. 4/1: **Ey** Hâk kelâm içinde didi Murtażâ seni / Hâk bildi şıdk u cân ile ehl-i şafâ seni
K. 5/2: Ayağın toprağı **ey** mazhar-ı Hâk / Erenler başınuñ tâc u külâhı
K. 5/6: Senün fermânuña **ey** fahr-ı 'âlem / İtâ'at kıldı mehdên tâ-be-mâhî
K. 7/6: Eger sorarsa münkir söyle **ey** cân / Kemâl-i fazl ile hâk Ca'ferîyüz
K. 11/1: **Ey** iki 'âlem penâhı şâh u server yâ 'Alî / Şâhib-i fazl-ı velâyet şîr-i Haydar yâ 'Alî
K. 11/4: **Ey** şecâ'at ma'deni sen hışm ile hükm eyleseñ / Kün fe-kân bir almadur destine yek-ser yâ 'Alî
K. 12/1: Gel **ey** 'ârif saña her dem tavâf-ı hacc-ı ekberdür / Ki kıble nûr-ı peygamber imâmı naqd-ı Haydardur
K. 12/7: Hadîs ü va'z-ı Kur'ândan ne bulduñ gelgil **ey** zâhid / İmâmuñ ismi Kur'ândur hadîs Allâhu ekberdür
K. 12/9: Behişt isterseñ **ey** 'ârif be-yâd it meclis-i rindân / Hâkuñ dîdarı **ey** zâhid ne cennâta müyesserdür
K. 12/10: Eger nâzırsañ **ey** tâlib Hâkî insânda gör gitme / Mübârek h'âcemün vechi Hâkuñ nûrında mazhardur
K. 12/8: **Eyâ** mihrâb iden taşu hâkikat mezhebin dut kim / Nigârûñ kâmeti kaşı maña mihrâb u minberdür
K. 13/17: Gel **ey** 'ârif sen öz nefsuñi tanı / Ki nefsin bilmeyen dūr ez-Hudâdur
K. 18/1: **Ey** rumûz-ı hatt u hâlün şerh-i Kur'an yâ 'Alî / **V'ey** ruh-ı ferhunde-fâlün mâh-ı tâbân yâ 'Alî
K. 18/2: Hâk-i küyuñdan muhammer oldı Âdem tıyneti / **Ey** ser-i küyuñ nesîmi ruh-ı insân yâ 'Alî
K. 18/3: Hâk te'âlâ emri ilen **ey** şeh-i kevn ü mekân / İns ü cinne lutf ile sensin viren cân yâ 'Alî
M. 2/56: Maña yârî virgil sen **ey** şehriyar / Ki ger Rüstem olsa kılam tarumar
T. 1/2: Bu Hâtâyî gönline kılduñ nüzûl / Merhabâ **ey** şâh-ı 'âlem merhabâ
T. 2/2: **Ey** Hâtâyî bil 'Alîdür bî-gümân / Kâbe kavseynün hem rumûzı mahremi
T. 5/2: **Ey** Hâtâyî pâdişâh olmaz kişi / Olmayınca uşbu dergâhuñ kulu
T. 7/2: **Ey** Hâtâyî giymiş aşlan kisvetin / Lâ-mekân kaşırında der-bândur 'Alî
T. 8/2: Ol 'Alîdür **ey** Hâtâyî bî-hatâ / Dünye ilen 'ukbâda cavîd olan
T. 9/2: **Ey** Hâtâyî kimde var mihr-i 'Alî / Rahmet-i Hâk bâğ-ı rızvândur yiri

ey dirîğâ: Hey , ey vahlar olsun!

G. 277/1: **Ey dirîğâ** gitdi gelmez ol gül-endâmum menüm / Ne qarârüm var ne şabrum u ne ârâmum menüm

eyd-: bkz. ayd-; Demek, söylemek, açıklamak, izah etmek.

G. 89/2: Hüblar yüzine bahmağı zâhid **eydür** günâh / 'Âşıklar ol günâhı hemîşe sevâb oğur

G. 239/7: **Ey** Hâtâyî ebsem ol sen râzuñı fâş eyleme / Hâlık **eydür** men senün râzuñdan âgâh olmışam

G. 428/5: Dil-ber **eydür** **ey** Hâtâyî bir dağı sevdün meger / Hâk bilür kim senden özge sevmedüm sevmen dağı

eyer: Binicisinin, üzerine oturması için binek hayvanların sırtına konulan nesne.

G. 73/4: Daş yarıldı çıhdı Düldül **eyer** ü yügen ile / **Ey** münâfık yola gelgil eyleme şâhdan kenâr

eyi: İyi, beğenilecek, makbule geçecek nitelikleri olan, kendisinde bulunması gereken vasıfları taşıyan.

M. 1/21: Hâtâyîye **eyi** yir vir kuluñdur / Behiştde bâğbân u bülbülüñdür

eyle-; eyleyen: yardımcı fiil Etmek, yapmak; eden, yapan.

- G. 13/2: Tâ ki 'ışkuñuñ belâsı cānuma kâr **eyledi** / Ey ṭabībüm bilmezem kim var mı bu derde devā
G. 17/2: Süre-i Ṭahā vü Yāsīn ü Tebārek ḥüsnüñe / Gör ne taḥsīn **eylemişdür** Ḥaḳ te'ālā Rabbenā
G. 22/5: Yastan Ḥaṭāyī yār ışigin i'tikād ile / Şām u şeherde devletine **eylegil** du'ā
G. 23/3: Şabr u ārāmum gidüpdür görmezem 'aynumda ḥ'āb / Fırkatüñ bir **eylemişdür** şubḥ ile şāmı maña
G. 23/4: Çoḥ cefā ḥāşıl olur senden maña ey bī-vefā / 'Ākıbet **eyler** ḥayālün resm-i bed-nāmı maña
G. 25/5: Bu Ḥaṭāyī ḥaḳkına dāyım dutupdur çoḥ ümīd / 'Ākıbet raḥm **eyle** aña sâ'at-i yevmü'l-ḥisāb
G. 25/4: Cennet-i vaşluñdan ey cānum meni dūr **eyleme** / Kim fırākuñ âteşinde çekmişem dāyım 'azāb
G. 26/1: Geldi şurāḥi meclise ref' **eylemiş** niḳāb / Nūr **eyledi** mecālisi zerrīn-per-âfitāb
G. 26/5: İçmiş şarāb-ı la'li çü ser-ḥoş öper ayağ / Nuḳl **eylemekde** cān ü cigerden diler kebāb
G. 28/3: Şükr **eylerem** vişālüne her gice tā şehir / Hicrān içinde gerçi geçer ḥālimüz ḥarāb
G. 32/1: Oldum fırāk u derd ile bī-çäre 'ākıbet / Gördi ṭabīb **eylemedi** çäre 'ākıbet
G. 33/5: Ḥaṭāyī resm-i evvelen ḳalupdur ihtirāz **eyle** / Hezārān nāz ider ḥūblar ki 'āşıkñı zebün görgeç
G. 33/3: Anuñçün **eylemez** āhı bu cānum reh-güzaruñda / Ḥarāmīler çaparlar kārvanı çün tütün görgeç
G. 33/2: Eger āh **eylersem** toprağ olur der-laḥza āhumdan / Düşer her pāresi bir yirde kūh-ı bī-sütün görgeç
G. 34/4: Her ne ḥükm **eylerseñ eyle** sen maña ey 'ışk-ı yār / Göñlümün taḥtında sultān senden özge kimse yoḥ
G. 37/5: Ey Ḥaṭāyī dil-berün çün kim cefā **eyler** saña / Bī-vefā 'ālemde böyle zindegānlıḡdan ne sūd
G. 39/5: Her yaña 'azm **eyler** olsañ süre-i feth oldı feth / Açılır baḡlu kapu devletlü derbānum meded
G. 41/5: Cānumı 'ışkuña teslīm **eyledüm** iḥlās ile / Ol perī-peyker meni yā Rab neden kılmaz pesend
G. 41/2: 'Arızuñ bağında zülfüñ tārına bend **eylegil** / İster iseñ nāle-i bülbül den olmaḳ behre-mend
G. 41/7: Bu Ḥaṭāyī leblerün 'ışkında ger āh **eyleye** / Ahınuñ sūzından olur ḥāk ol kūh-ı Şehend
G. 42/3: Zāhidā sen fāriğ ol āhumdan ikrāḥ **eyleme** / Kim menüm baḡrumda çoḡdur ḡamzelerden yāreler
G. 44/1: Ḥasretün derdinden ey cān baḡrum oldı pāreler / Sūz-ı 'ışkuñ yüregümde her dem **eyler** yaralar
G. 45/2: Nice kim cevri ü cefā kılsañ men-i dil-ḥasteye / **Eylemen** andan şikāyet kim vefā-dārum durur
G. 45/5: Bu Ḥaṭāyī âfitāba **eyledi** gökde nazar / Yār aydur kim aña baḡma 'aks-i ruḥ-sārum durur
G. 56/5: Ey Ḥaṭāyī sen vücūdın cūyını pāk **eylegil** / Cū ki pāk ola aña ser-çeşmeden bir su gelür
G. 61/4: Hāzihi cennātü 'adnin defterin şerḥ **eyleyen** / İblis olma gel sücūd **eyle** bu bābu'İlāhı gör
G. 63/4: Şikārı āşıkār **eyler** gözüñ bu bāz u şehbāzı / Göñüller şaydına yāruñ gözin şehbāz u laçındur
G. 66/5: 'Afv **eyle** bu Ḥaṭāyī günāḥın eyā perī / Baḡş ide şāḥ nice ki ḳuldan ḥaṭā gelür
G. 73/4: Daş yarıldı çıḡdı Döldül eyer ü yügen ile / Ey münāfiḳ yola gelgil **eyleme** şāhdan kenār
G. 76/2: Zülmet-i hicrāne söyleñ ḥükmini terk **eylesün** / Bir güneş doğdı cihāna māḥ-ı tābān devridür
G. 82/2: Men senüñlen dil-berā bir 'ahd ü peymān **eylersem** / Müdde'İlernün içine dem-be-dem mātem düşer
G. 87/4: Zāhid-i güm-rāḥ kim divāra **eyler** secdeni / Ol güñeh-kār öyle şanur kim sevāb üstindedür
G. 92/3: Çoḥ zamāndur gonce tek baḡrumñı pür-ḥün **eyledün** / Leblerüñi gül teki ḡandān iderseñ vaḳtidür
G. 96/5: Ey Ḥaṭāyī çünki yāruñ **eyledi** 'azm-ı sefer / Rüz u şeb āh it ki yār-ı ḡam-güsār elden gider
G. 100/5: Men ' **eyleme** Ḥaṭāyī kelāmuñı ey raḳīb / Baḡ defterine sözleri naẓm u nīzāmdur
G. 102/1: İşüm 'ışkuñda feryād **eylemekdür** / Vişālün va'desin yād **eylemekdür**
G. 102/2: Ḥarāb itdi dimen 'ışkuñ göñülñi / Besī vīrānı ābād **eylemekdür**
G. 102/3: Bu göñlüm 'ādeti her şeb ḡamuñda / Fiğān ü nāle bünyād **eylemekdür**
G. 102/4: Virürmen ḡam dile ümmīd-i vaşluñ / Bu resm ilen anı şād **eylemekdür**
G. 102/5: Ḥaṭāyī ḳulluḡa maḳbül düşse / Hezārān bende āzād **eylemekdür**
G. 104/5: Rüz u şeb bülbül teki **eyler** Ḥaṭāyī nāleler / Baḡ-ı ḥüsn içre yüzüñi çün gül-i ḡandān bilür
G. 108/2: Her şehir ki 'ālem ü āfākı pür-nūr **eyleyen** / Gün degül ey dil-berüm ol ḥüsn-i didāruñ durur
G. 111/2: Nāleler kim giceler tā şubḥ olunca **eylerem** / Ḳorḡaram hecrinden anuñ rāz-ı pinḡānum açar
G. 115/11: Secde-i şükr **eyleyüp** her dem ayaḡa baş içün / Çün görür yanında her dem sāye-i Sübhān durur
G. 116/3: Yüzüñ çü māḥ-ı bedrdür yeldā şebi zülfüñ senün / 'Āşıkları mest **eyleyen** la'l-i lebün peymānedür
G. 124/9: Yüḳüş ḡavf **eylemen** 'ışkun yolında / Refīḳüm ḡāzilerden kārvan var
G. 136/3: Efsāne sözlü vā'izi görseñ melāmet it / Tā ḡaḳ içinde **eylemeye** rāzını zuhūr
G. 137/4: 'Ahd ü peymānuñı menden ey perī sındırmagil / Kim maña zulm **eylemişdür** cevri-ı āḡyār uşta gör
G. 142/3: Cānum añdan ayru tende bir dem eglenmez menüm / ḡam meni **eyler** helāk ol ḡam-güsārumdur gider
G. 147/4: Gerçi āḡü gözlerün aşlanları şayd **eylemiş** / Ey müselmān āḡūlar şīri şikār itmek m'olur
G. 149/5: Her kim ki 'ārif oldı cihān terkin **eyledi** / Bu dünyenün metā'ı ḳatında kelil durur
G. 151/7: Var cihān düşmen ola yüz miñ eger kār **eylemez** / Ey Ḥaṭāyī aña kim faẓl-ı İlāhı yārdur
G. 152/3: Ey göñül feryād u nāle vaḳtidür **eyle** fiğān / Şimdi şehruñden senün ol şāḥ-ı sultān ayrılır
G. 152/5: Gözlerüm her demde mevc **eyle** ki fırakatdūr bugün / Tök şadefler dürrini kim gevher-i kân ayrılır
G. 152/6: Dost vedā' **eyler** menümlen aḡlaram men zār / Gözlerümden her zamān gör baḡr-ı 'ummān ayrılır
G. 153/2: Gel beyān itgil şifāt-ı zātını şerḥ **eyle** kim / Men su'āl itdüm aña 'ayn-ı likāşı ḡandadır
G. 155/4: Defter ü evrāḳa sıḡmaz anca kim şerḥ **eyledüm** / Ḳıssa-i zülfüñ beyānı kim dirāz olmış durur
G. 157/5: Tābende âfitāb kimi **eyleyen** zuhūr / Āfāk içinde uşbu Ḥaṭāyī kelāmıdur
G. 164/2: Tā ki men bülbül teki gül-zār-ı ḥüsnün görmişem / Tā ebed terk **eylemen** der-'ışk-ı gül-zāram henüz
G. 167/6: Kaşlaruñ ṭāḳını gördüm ḳible-ḡāhum **eyledüm** / Çün ayaḡuñ topraḡında oldı menzil-ḡāhumuz
G. 169/4: Ġubār-ı dehr-i deniden keder-peẓir olmaz / 'İmāret **eyledi** luṭfuñ şikeste ḡātrırumuz
G. 171/4: Bir gün teraḡḡum **eylemedün** ḡāk-sāruña / Yā Rab ne şādır oldı kapuñda günāhumuz

- G. 174/1: Hâk lebünden gınceni gülşende handân **eylemiş** / Lîk yüz nâzûklük ilen anı handân **eylemiş**
- G. 174/2: Kâmeti tek gül kimi tārḥın götürmiş bağbân / Bâğda 'aksinden anuñ serv-i hıramân **eylemiş**
- G. 174/3: Dīv uğurlamışdı bir zerre dehānuñ naqşını / Varmış andan hâtem-i mühr-i Süleymân **eylemiş**
- G. 174/4: Zülmet-i zülfünde içmiş leblerüñ abını Hızır / Hayy-ı bâkî bulmuş adın âb-ı hayvân **eylemiş**
- G. 174/5: Şāneden meşşâta şalmış bir saçuñ kılın yire / Ser-be-ser hâk-i cihânı 'anber-eşşân **eylemiş**
- G. 174/6: 'Arızuñ bağında bir murg-i harīm olmış Halīl / Ol sebebdan Hâk aña odı gül-istân **eylemiş**
- G. 189/3: Her nice cehd itdüm elüm dāmenüñe yetmedi / Pāy-būsuñ hasretinden **eylerem** yahamrı çāk
- G. 191/3: Kaşlaruñ mihrābına çoḥ secde-i şükr **eylerem** / Seyḥ-i Şan 'ân tek meni zünnāra göndermek gerek
- G. 191/4: Çün tecellî nūrını görmek temennā **eylerem** / Şimdi Mañşūram meni ber-dāra göndermek gerek
- G. 195/1: Tā ki sen ey gınce-leb la'lüñi handân **eyledüñ** / Derde şalduñ lāle tek bağrum kara kan **eyledüñ**
- G. 195/2: 'İşkuñuz kıldı musahḥar bu vücūdum şehrini / Tā ki mihrüñi gönül taḥtında sultān **eyledüñ**
- G. 195/3: Gönlüme cem' oldı yüz miñ dürlü sevdā-yı siyāh / Gül yüzüñ üstinde tā zülfüñ perişān **eyledüñ**
- G. 195/4: Tā ki gülşen geştine çıḥduñ eyā gül-ruḥ şanem / Bâğça içinde boyuñ serv-i hıramân **eyledüñ**
- G. 195/5: Kahr u cevruñ lutf kıldı bu Haṭāyī haste ye / Merhabā hoş geldüñ ey cān lutf u ihsān **eyledüñ**
- G. 198/4: Ağzumu telḥ **eyledi** hecrüñ tekellüm kıl maña / Tūṭi-i şekker-şiken şirīn-maḳālūñdür senüñ
- G. 203/1: 'Aḳıbet ey meh meni 'ālemde hayrān **eyledüñ** / Çeşümü giriyan kılup bağrumı büryan **eyledüñ**
- G. 203/2: Haṭırum mecmū' iken aşıfte kılduñ ey perī / Sen anı zülfüñ kimi gamdan perişān **eyledüñ**
- G. 203/3: Şol güneş tek hecriden ey tilbe gönüm n'oldı kim / Gınce tek başdan başa çāk-ı girībān **eyledüñ**
- G. 203/4: Dil ara 'aşıklıkum pinhān iken sen ey perī / Halk ara sen anı yüz dillerde destān **eyledüñ**
- G. 203/5: Cevr-i 'işkuñ ey ḥabībüm öyle ḥadden ötdi kim / Bu Haṭāyī haste ye mātēmni āsān **eyledüñ**
- G. 204/1: Sünbülüñi 'arızuñ devrinde eşşān **eyledüñ** / Haṭır-ı mecmu'umı gamdan perişān **eyledüñ**
- G. 204/2: Hoş maḳām-ı a'zam olmışdur bu gönüm güşesi / Bilmezem yā Rab neden cevır ile vırān **eyledüñ**
- G. 204/3: İster idüm sāye-i vaşluñda ey cān dīnlenem / Uşta zulm itdüñ maña vaşluñı hicrān **eyledüñ**
- G. 204/4: Çeşm-i mestüñden hezārān fitne şalduñ gönüme / Türk-i yağmacı kimi bi'llāh yüküş kan **eyledüñ**
- G. 204/5: Bu Haṭāyīni çıḥarduñ mı gönülden ey ḥabīb / Di meger özgeler ilen 'ahd ü peymān **eyledüñ**
- G. 205/7: Haṭāyī çeşm-i mestinden ḥabībüñ ihtirāz **eyle** / Eger kanuñ döker her dem çün oldur cān-ı cānānuñ
- G. 209/2: Tā ḥayālūñle senüñ def'-i melāl **eyler** gönül / Gitmesün dilden ki hoş hem-rāz u sırdaşumdur ol
- G. 218/3: Bir kez görürse kāmētüñi serv nāz ile / Gül-zār içinde **eylemeye** lāf-ı i'tidāl
- G. 218/5: Her dil ki 'aşık oldı ḥabībüñ cemāline / Fıkr ü taşavvur **eylese** mensūḥ olur ḥayāl
- G. 218/2: Devr-i ruḥuñda şükr-i İlāh **eylesem** revā / Vaşluñ günü irişdi firāk oldı pāy-māl
- G. 230/2: Şüretüñ gördüm nigārā vālih ü sevdā-yı men / Fırkatüñ dūr **eyledi** sabır u qarārumdan menüm
- G. 231/4: Çünki 'işkuñ gencini gönümde pinhān **eyledüm** / Rüz u şeb ol gence men her dem nıgeh-dār olmışam
- G. 239/4: Sabır-ı Eyyüb **eyledüm** şāhā 'ināyet vaktidür / Dem-be-dem men intizār-ı lutf-ı Allāh olmışam
- G. 239/5: Yā İlāhī sen meni mahrūm-ı dergāh **eyleme** / Fazluña ümmīd-vāram hâk-i dergāh olmışam
- G. 239/7: Ey Haṭāyī ebsem ol sen rāzuñı fāş **eyleme** / Hālīk eydür men senüñ rāzuñdan āgāh olmışam
- G. 247/6: Nev-cevān iken meni hicrān günü pır **eyledi** / Tā ki düşmişem cüdā 'ömr-i cevānumdan menüm
- G. 247/4: Kabrüm üstine şabā lutf **eylegil** kılḡil güzār / Bir ḥaber virḡil maña cān u cihānumdan menüm
- G. 249/3: Men daḡı yād **eylemen** dünyā vü cennet bağını / Leblerün tā kim olupdur şekker-āb u kevserüm
- G. 252/4: Hüsni gül-zār-ı muşaffā bezmi **eyler** pür-şafā / Ol bize **eyler** tevāzu' biz aña her dem selām
- G. 253/2: Gevheri āb **eyledüm** dutdı cihānı ser-be-ser / Yiri göḡi 'arş u kürsi yaradan Settār idüm
- G. 254/4: Cānumuñ cānānesidür şol nigāruñ gamzesi / Cānuma nüş **eyledüm** cānāneye göndermişem
- G. 256/3: Menüm gāzīlerüme ḥürmet **eyleñ** / Gönül evinde anlaruñ biriyem
- G. 258/3: Kara zülfüñ görende ey ḥabībüm / Gönül meyl **eyledi** zünnāra gördüm
- G. 270/5: 'Arif gerek Haṭāyīni idrāk **eyleye** / Güftāruñı be-merdüm-i nādān ne söyliyem
- G. 278/3: 'Aşkuñ yolında cān ile baş **eyleyem** fedā / Senden ki tā maḥabbet ile behre-mend olam
- G. 282/2: Ger 'ilāç **eyler** maña 'ālem tabībi ser-be-ser / Şerbet-i la'lünden özge derde dermān istemen
- G. 289/5: Ey Haṭāyī fıkr-i bıkruñ **eyledüñ** eş'āra şarf / Dutdı 'irfān meclisin defterle dīvān şimdiden
- G. 298/3: Ger meni kulluḡa maḡbūl **eylegil** yā **eyleme** / Āsitānuñda senüñ ey şāh derbānam bugün
- G. 298/3: Ger meni kulluḡa maḡbūl **eylegil** yā **eyleme** / Āsitānuñda senüñ ey şāh derbānam bugün
- G. 304/1: Ey meni hicrān elinde zār ü giriyan **eyleyen** / Çeşümü giriyan idüp bağrumı büryan **eyleyen**
- G. 304/2: Gerçi bu derde meni sen şalduñ ey ārām-ı cān / Hem yine derdüñ durur bu derde dermān **eyleyen**
- G. 304/4: Gerçi gamzeñ tıḡ olupdur ḡayl-i 'uşşāka velī / Çeşm-i ḡün-ḡāruñ durur her dem-be-dem kan **eyleyen**
- G. 304/5: 'İşkuñ ser-bāzları çoḡdur velī yoḡdur daḡı / Bu Haṭāyī haste tek āheng-i meydān **eyleyen**
- G. 305/1: Ulu lāf **eyleyen** meydāna gelsün / Muḡannet gelmesün merdāne gelsün
- G. 312/1: Cānumı ḡarḳ **eyledüm** çün 'ışḳ deryāsında men / Olmazam 'ālem ḡarāb olursa pervāsında men
- G. 312/7: Hikmetüñ esrārını keşf **eylerem** çünkim tamām / Bil ki üstād olmışam bu 'ışḳ fetvāsında men
- G. 318/1: La'l-i nābuñdan maña her dem 'ināyetdūr bugün / Hâk durur şükr **eylesem** bī-hadd ü ḡāyetdūr bugün
- G. 318/3: Kim ki ḡurbān **eyledi** cān-ı 'azīzin yār için / Ehl-i 'irfān katıda şāḡīb-kifāyetdūr bugün
- G. 321/1: Gönül sen ihtirāz **eyle** özüñi saḡla cāhilden / Bu ma'niden ki ṭālibsın alursın ism-i 'āḳilden
- G. 323/4: Ḥabībüñ isterem ḡüsn-i cemālin dem-be-dem görmek / Bu gönüm ihtirāz **eyler** raḳībān-ı ne-ḳābilden
- G. 324/5: Yegdür Haṭāyī sözleri eḡḡānlar **eylese** / Gül-zār içinde bülbul-i şirīn-maḳālden
- G. 326/5: Māt **eyledi** Haṭāyī maḳālāt-ı bülbuli / Feryād idende ber-ṭaraf-ı murg-zār-ı ḡüsn
- G. 331/7: Demidür **eylegil** lutf u 'ināyet / Yazıḡdur niçebir yalvara karşı

- G. 341/1: Yâ İlâhî sen meni bî- 'ışk-ı cānān **eyleme** / 'İşk ilen şādam gönül derdine dermān **eyleme**
- G. 341/2: Müdde 'ilen va 'de kılma kavline kılmaz vefā / Her yalancı yār ilen sen 'ahd ü peymān **eyleme**
- G. 341/3: Ger vişālūñden meded kılmazsan ey ārām-ı cān / Gözümi giryān idüp bağrumnı büryān **eyleme**
- G. 341/4: Lebleri devrinde ol gül yüzlü yāruñ dem-be-dem / Goncenî ey bāgbān gülşende ḥandān **eyleme**
- G. 341/5: Bu Ḥaṭāyî ḥastenūñ kılma müşevveş ḥatırın / Ağ yüz üste ol kara zülfūñ perîşān **eyleme**
- G. 348/1: Ey gönül 'ışkında yāruñ nāle vü āh **eyleme** / Degme her nā-mahremi sirruñdan āgāh **eyleme**
- G. 348/1: Ey gönül 'ışkında yāruñ nāle vü āh **eyleme** / Degme her nā-mahremi sirruñdan āgāh **eyleme**
- G. 348/2: 'Aşıkūñ imānıdur yāruñ cemālî ey rakīb / Tañrı'çün git karşudan ma'sūkî güm-rāh **eyleme**
- G. 348/3: Çün menüm üstüme doğdı āfitābūm ey kâmer / Gezme her evc-i felekde aduñi māh **eyleme**
- G. 348/4: Çün senūñ 'ışk-ı mecāzuñdan ḥaķīkat bulmuşam / Şimdi sen ḥ'āhî vefā kılğil maña ḥ'āh **eyleme**
- G. 348/5: Menzil-i rahmānilerdür āsitānî dil-berūñ / Gitgil ey şeytān rakīb āheng-i dergāh **eyleme**
- G. 348/6: Çün vişālūñ ḥurmenūñden bir cev olmaz ḥāşilum / Dāne kılma yaşumı çehremni çün kāh **eyleme**
- G. 350/3: Kahrına şükr **eylegil** kim Ḥaḳ saña rahm **eyleye** / Hem karīn olmuş ezelden küfr ü dīn imān ile
- G. 350/5: Bu Ḥaṭāyî tā ezelden 'ışkuña yoldaş idi / Gönlini şād **eyleyendür** sen keremlū ḥān ile
- G. 352/3: Musahḥar **eyledi** cümle cihānı / Yezīd kavmin Müselmān **eyleyen** şāh
- G. 352/1: Meni ser-geşte ḥayrān **eyleyen** şāh / Gönül tahtını vīrān **eyleyen** şāh
- G. 352/2: Meni rüsvā idüp şaldı cihāña / Gam ilen zār u giryān **eyleyen** şāh
- G. 352/3: Musahḥar eyledi cümle cihānı / Yezīd kavmin Müselmān **eyleyen** şāh
- G. 352/4: Ōzi bülbül olup gül-zāra girdi / Meni der-benyd-i hicrān **eyleyen** şāh
- G. 352/5: Ene'l-Ḥaḳ çağırān Manşūr donında / Yine Manşūrî 'uryān **eyleyen** şāh
- G. 352/6: Ḥasan ilen Ḥüseyni Kerbelāda / Yezīd eliyle kurbān **eyleyen** şāh
- G. 352/7: Çıḥaran Yūsufi çāh-ı belādan / Mısır tahtında sultān **eyleyen** şāh
- G. 352/8: Güneş tek zāhir olmuşdur gözinde / Cihān bağın gül-istān **eyleyen** şāh
- G. 352/9: Ḥaṭāsız gözlere yüzi güneşdür / Yine güneşni pinhān **eyleyen** şāh
- G. 352/10: Be-deşt-i Erjene bend-i girāndan / Salup der-bend ü zindān **eyleyen** şāh
- G. 353/1: Cihānı bağ u bustān **eyleyen** şāh / Gül ü gülşen gül-istān **eyleyen** şāh
- G. 353/2: Yanağūñ şevkine gül ile lāle / Yine bülbülün destān **eyleyen** şāh
- G. 353/3: Budur fażl-ı tebārek şun'-ı kudret / Yine faşl-ı zemistān **eyleyen** şāh
- G. 353/4: Budur burc-ı mehi ez nūr-ı feruḥ / Bahārî ḥurrem elvān **eyleyen** şāh
- G. 353/5: Şerī'at yolına sābit Ḥaṭāyî / Tarīkat 'ilmin iḥsān **eyleyen** şāh
- G. 355/2: Kara zülfūñ ağ yüzūñ üstinde efşān **eyleyüp** / Gönlümi gamdan perîşān itdigūñ ya'ni ki ne
- G. 355/24: Çalmağ için başumı top **eyleyüp** meydāñ ara / Hāv idüp zülfūñi çevgān itdigūñ ya'ni ki ne
- G. 356/9: Ḥāk-i pāyuñda meni ednādan ednā **eyleyüp** / Ōzüñi a'lādan a'lā kıldıgūñ ya'ni ki ne
- G. 356/13: Gül yüzūñ evrākını gülşende ḥandān **eyleyüp** / Bülbül-i maḥzūnı güyā kıldıgūñ ya'ni ki ne
- G. 358/5: Ululuğ ister isen kulluğ **eyle** / Ayağ bir bir başarılar nerdübāna
- G. 361/3: Gel ey gönülüm sefer **eyle** bugün yevmü'l-hidāyetdür / Cihān u cānı koy fi'l-cümle gitsün külli yağmaya
- G. 367/5: Ḥaṭālu kuluñam rahm **eyle** ey yār / Ḥaṭāyîni biraḥmağıl ḥaṭāya
- G. 368/6: Munca kim āh u fiğān **eyledi** bir gün şanemā / Sormaduñ ḥaste Ḥaṭāyî nice ḥālūñ bu gice
- G. 377/4: Kaşdumda durur çeşmūñ bilmen ne diler menden / Öğrenmege kāfirler zulm **eyleye** İslāma
- G. 379/1: Ey şabā aḥvālūmi 'arz **eylegil** cānāneye / 'Aşıkā her dem cefā gösterdigūñ cānā neye
- G. 384/8: Vaşl ilen şād **eyle** kurtar dürlü ḡamlardan meni / Derd-i hicrānuñ çeken key bu dil-i efgār ola
- G. 385/4: Ey gönül cehd **eylegil** doğru olagör şāha sen / 'Aķıbet kalbî çıḥar her kimse kim kalmaş ola
- G. 392/1: Tā menüm gül yüzlü yārum 'azm-i seyrān **eyledi** / Lāle tek hecri yarası bağrumı kan **eyledi**
- G. 392/2: Tā ki kıldı bir nazar ol dil-rubā yārum menüm / Nice 'uşşāk ehlini ser-mest ü ḥayrān **eyledi**
- G. 392/3: Tā ki dün gül-zār içinde bir tebessüm kıldı yār / Ağzı beste goncenî gülşende ḥandān **eyledi**
- G. 392/4: Dāma şaldı cān kuşın şad-pāre kıldı dilleri / Tā kâmer yüzinde ol zülfīn perîşān **eyledi**
- G. 392/5: Āferīn ol dil-rubā-yı nāzenīn dil-dāra kim / Bu Ḥaṭāyîye vişālīn lutf u iḥsān **eyledi**
- G. 402/2: Vaşfinuñ şerḥin dimekte nutķı yoḥdur kimsenūñ / Ḥaḳ hümāyūn **eylemiş** bezm içre şāhib-devleti
- G. 407/6: Kāmetūñ pest **eyledi** servi cemende ey şanem / Arızūñ kıldı ḥacil bağlarda verd-i aḥmeri
- G. 414/5: **Eylemez** miskīn Ḥaṭāyî sırr-ı Ḥaḳķı ḥalka fāş / Çünkü birdür ḥaḳķı anuñ şaḥlamaz serdār iki
- G. 425/2: Tażarru' **eylegil** dergāhuña coḥ / Bes andan yüzine kılğil nigāhı
- G. 425/1: Yapışgil dāmenine koyma şāhı / Ki senden zāyil **eyler** çok günahı
- G. 430/2: Men gedā-yı derd-mendem pūr-faķır-i bî-nevā / **Eylenüpsün** gönülümün tahtında bir sultān kimi
- G. 431/2: Sen seni iḥlās ile ṭayyib ü ṭāhir **eyle** kim / Aynası şāf olmayan görmez Ḥaḳūñ likāsını
- G. 433/1: Tā şehir gülşende bülbül söz ilen sāz **eyledi** / Dāsītān-ı ḥüsnūñi ol dem ser-āgāz **eyledi**
- G. 433/2: Zāga düşmez nāle vü feryād kılmaḳ bî-hayā / Ōzini çün nisbet-i murğ-i ḥoş-elḥān **eyledi**
- G. 433/3: Tūñiñ güftārı şīrīn olduğıçün dāyimā / Pādīşehler ḥazretinde mahrem-i rāz **eyledi**
- G. 433/5: Ḥaḳ te'ālā ḥüsnūñün bağında ez-rüz-ı kadīm / Sāye-i tūbīden ol kaddi ser-efrāz **eyledi**
- G. 433/6: Dil-berūñ lutfi menümlen coḥ idi ḡāyetde kim / Bilmezem yā Rab neden ol mihrini az **eyledi**
- G. 433/7: Ey Ḥaṭāyî şākir ol mihr ü vefādur ḡam degül / Her cefālar kim saña ol Türk-i ṭannāz **eyledi**
- G. 436/3: Yāduma geldükçe feryādumdan insān **eylemez** / Ey perī-peyker senūñ ḥaṭṭ ile ḥālūñ bir daḥı
- G. 438/4: Her ḥavāric sirruña bildüm ki idrāk **eylemez** / Zāhir ü bātında sen mu'ciz-nümāsın yā 'Alī
- G. 439/6: Vaşfuñı söyler Ḥaṭāyî şükr idüp **eyler** niyāz / Ol zamāndan kim aña kıldıñ işāret yā 'Alī

K. 2/7: Her münâfık kim saña gönlünde inkâr **eyledi** / Tâ ebed yanmağ cehennemde revâdur yâ Nebî
K. 14/5: Evvel ü âhirde İslâm dînini fâş **eyleyen** / Dîn-i hakkı **eyleyen** izhâr sensin yâ 'Alî
K. 18/17: Od u yel toprağ u sudan hoş müretteb **eyledüñ** / Gice gündüz ra'd u berğ ü âb u bârân yâ 'Alî
K. 18/24: Kemterin kuluñ Hâţâyîdür aña **eyle** nazar / 'Âleme çün sen idersin luţf u ihsân yâ 'Alî
M. 1/22: İlâhî sen murâdum hâşıl **eyle** / Meni sen Muştafâya vâşıl **eyle**
M. 2/48: Ğanîm **eyle** maña otuz miñ eri / Ki Rüstem tek ola anuñ her biri
M. 2/24: Men olam neheng ile ceng **eylerem** / Neberdi be-bebr ü peleng **eylerem**
M. 2/26: Men olam ğanîme varup korhusuz / Sağınma ki baħup direng **eylerem**
M. 2/27: Yıħam kal'a-i Hayberi muşt ilen / Çi pervâ-yı top u tûfeng **eylerem**
M. 2/28: Alup Şâm u Rûmî musaħħar kılup / Pes andan hevâ-yı Fireng **eylerem**
M. 2/29: Menümlen ğanîm olup Efrâsyâb / Anunlan uruşmağa neng **eylerem**
M. 2/6: Kimini zeber-dest iden 'âleme / Kimini penâh **eyleyen** âdeme
Mus. 1/19: Var imdi aña **eyle** sırrı behem / Getüren vücûdı beri ez-'adem
Mus. 1/23: Şefâ 'at ol **eyler** bu 'âlemlere / Olan laħmûke laħmi peygambere
Mus. 1/7: Velâyet sırrını zuhûr **eyleyen** / Bu 'âlem zünübün ğafûr **eyleyen**
Mus. 1/8: Peyamberler içre umûr **eyleyen** / Cihânı zuhûrında nûr **eyleyen**
Mus. 1/46: Kemîne Hâţâyîni kul **eyleyen** / Cemî'-i murâdın huşul **eyleyen**
Mus. 1/47: Diline şafâ-yı nüzul **eyleyen** / Ğasûdı zalûmen cehul **eyleyen**

Eyüb, Eyyüb: Hz. Eyyub peygamber, sabır timsalidir. Dünya saadetine sahip olduğu için Allah onu imtihan etmek istedi. Malı mülkü elinden gitti. Evlatları birer birer öldü. Hastalandı, vücudunda yararlar açıldı, yaralarına kurt düştü. Sonra Allah'ın emriyle ayağını yere vurdu ve fışkıran sudan içip yıkanarak bütün dertlerinden kurtuldu. Sabır imtihanını kazanmıştı. Allah ona yeni mal mülk, evlat verdi. Allah insanlara sabır örneği olsun diye Eyyub peygamberi göndermiştir (İP).

G. 57/6: Eyyuba çekdürdi çoħ derd ü belâ vü miħneti / Gel meni isteş vireyüm derde dermân mendedür
G. 239/4: Sabr-ı Eyyüb eyledüm şâhâ 'inâyet vaktidür / Dem-be-dem men intizâr-ı luţf-ı Allâh olmuşam
G. 322/5: Eyüb tek sabr ile sultân Hâţâyî / Giyesin hil'atı Settâr elinden
G. 415/7: İrmiş idi Eyyûba ol yedi yıl derd ü belâ / Andan özge hergiz aña bir daħı âh olmadı
Mus. 1/d. 75-76: Hem Eyyûba derd ü şifâ gösteren / Dem-i ğamda Ya'kûba feryâd iren

eyva'llâh: Teşekkür ederim, Allah râzı olsun; tarîkatlarda teslîmiyet, itâat, tasdik ifâdesi olarak kullanılır.

K. 3/8: Eyva'llâh ĥâk-i pâ-yi 'Askerinûñ / Çekermen çeşmüme çün tütüyâdur

eyvân: Köşk, kasır, kemerli yüksek binâ, çardak.

G. 378/5: Bu Hâţâyî şâd olurdu ğamdan u hem ğuşâdan / Gün kimi sen tâ ki düşdüñ revzen-i eyvânuma
Mus. 1/35: Felekler anuñ çün nüh **eyvân** olan / Kemîne maķâmâtı Keyvân olan
Mus. 1/13: O Tâhâ vü Yâsîn gelen şânına / Yir ü gök yetişmez hem **eyvânına**

eyvâm: Günlere; zaman, devir.

G. 19/2: Bilmezem 'âlemd e yâ Rab gerdiş-i **eyyâm**-ı ğam / Luţf u ihsânun mıdır yâ cevri-i hicrândur maña
G. 63/3: Tükendi Yûsuf **eyyâmı** senün devrân-ı ĥüsnünde / Ğaberdür ĥublar içinde yalandur bu ĥaber çındur
G. 100/2: Hiç bilmezem bu dünyede **eyyâm**-ı rûzgâr / Rûy ile zülfünüz maña şubħ ile şamdur
G. 277/3: Dil yüzün gördi giriftâr oldu zülfün dâmina / Bülbül-i şürîde tek zâr oldu **eyyâmum** menüm
G. 356/6: Vechün **eyyâmında** bu baħt-ı siyâhumun şehâ / Nisbetini leyl-i yeldâ kıldıĝuñ ya'ni ki ne
G. 377/6: Beş gün özünü hoş gör çün dünya beķâsızdur / Ger 'ârifiseñ ey dil şükr eyle bu **eyyâma**
G. 243/1: Men seni cândan severem ey dil-ârâmun menüm / Şol sebebd e zâr ü giryân geçdi **eyyâmum** menüm

ez: Türkçe “-den” ekininin karşılığı olan ve Farsça veya Arapça kelime ve terkiplerin başına gelir.

G. 133/1: Bâd-ı şubħ **ez** sū-yı maşrıķ âfitâb almış gelür / Ğalibâ yâruñ cemâlünden niķâb almış gelür
G. 136/1: **Ez** kıl ü kâl-i medrese hoşdur ki olsa dūr / Ey dil hâzer kıl anda ki yoħdur saña kuşur
G. 353/4: Budur burc-ı mehi **ez** nūr-ı feruħ / Bahârı ĥurrem elvân eyleyen şâh

ez-'adem: Yokluktan.

Mus. 1/19: Var imdi aña eyle sırrı behem / Getüren vücûdı beri **ez-'adem**

ez-câh-ı ken'ân: Kenan kuyusundan.

K. 18/14: Yûnusı sensin salan deryâda balıĝ ĥarnına / Sen çıħarduñ Yûsufi **ez-câh-ı Ken'ân** yâ 'Alî ,

ez-fazl: Kereminden, lütfundan.

G. 436/7: Ey Hâţâyî bî-zevâl olduñ sen **ez-fazl**-ı İlâh / Nisbet-i bedr-i mükemmeldür kemâlün bir daħı

ez-ğam: Kederden, sıkıntıdan.

G. 436/6: Mâh-ı nev tek ķâmetüm inceldi oldum çün hilâl / **Ez-ğam**-ı 'aks-ı dü-ebrü-yı hilâlün bir daħı

ez-ğamze: Sevgilinin yan bakışından.

G. 135/3: Kaşuñ yayını kırmışsın bize **ez-ğamze** her sâ'at / Eyâ dil-ber anuñ sehmi yakîn kim câna düşmişdür

ez-harem: Haremden, herkesin girmesine izin verilmeyen, saygı gösterilmesi gereken yerden.

G. 275/1: Yâr işiginde rakîbi sürdiler dūr **ez-harem** / Veh ki nâ-mahrem haremde haçan olur muhterem

ez-hevl-i tūfān: Tufan dehşetinden.

K. 18/13: Ger ezelden olmasaydı lutf u ihsānuñ senüñ / Nūh bulmazdı necât **ez-hevl-i tūfān** yâ 'Alî

ez-hicāb: Örtüden.

G. 26/4: Ma 'şük-ı serv-kāmet ü maḥbūb-ı sīm-ten / Tāvūs-ı ravza cilve kılur çılmış **ez-hicāb**

ez-hudā: Hüda'dan, Allah'tan.

K. 13/17: Gel ey 'ārif sen öz nefsüñi tanı / Ki nefsin bilmeyen dūr **ez-Hudādūr**

ez-kanber: Kanber'den (Hz. Ali'nin kölesi).

G. 411/5: Haṭayî şāh-ı 'ālem işigünde / Ğulām-ı kemter **ez-Kanber** degül mi

ez-lutf u kerem: Lütuf ve kereminden.

G. 176/3: Tâ dehānuñ şadefin açduñ sen **ez-lutf u kerem** / Şekker elfāzuñdan ey cān dürr-i pinhān oldı fāş

ez-nām-ı hudā: Huda, Allah adına.

G. 14/1: Eyledüm bünyād evvel ben de **ez-nām-ı Hudā** / Ol yaratmış sırr-ı merdānı 'Aliyyü'l-Murtaẓā

ez-rüz-ı kadīm: Ezelden beri.

G. 433/5: Haḡ te 'ālā ḡüsnüñ bağında **ez-rüz-ı kadīm** / Sāye-i tūbiden ol ḡaddi ser-efrāz eyledi

ez-semek tā ber simāk: Denizdeki balıktan gökteki yıldıza kadar; yerden göğe kadar.

G. 189/5: Bir perini sevdi bu miskīn Haṭayî gönli kim / 'İşkına maḡbūl olupdur **ez-semek tā ber simāk**

ezber: Bir sözü, bir metni kitaba bakmadan aynen tekrar edebilecek şekilde zihinde tutma, hafızetme.

G. 64/4: Hāfiz-ı Qur'an teki 'uşşāk **ezber** kılmaḡa / Haḡ cemālūñ āyetin ümmü'l-kitāb itmiş durur

ezel: Başlangıcı belli olmayan zaman, başlangıcı tasavvur edilemeyen zaman; ruhlar aleminin başlangıcı, çok eskiden beri.

G. 5/4: Zāhid ḡorıma sen meni peymāneden bugün / Rüz-ı **ezelde** yār ile peymān yeter maña

G. 23/1: Haḡ **ezel** mey-hānesinden virdi bu cāmı maña / Kāyināt ehli ta'accūb kıldılar ḡamu maña

G. 36/5: Bu Haṭayî dir **ezelden** men imāmuñ ḡulıyam / Ey imām-ı Haḡ 'Aliyyü'l-Murtaẓā senden meded

G. 52/1: **Ezelden** şāh bizüm sultānumuzdur / Pirümüz mürşidümüz ḡānumuzdur

G. 62/1: **Ezelden** tā ebed ḡaydar gelüpdür / Ādem evlādına server gelüpdür

G. 69/8: **Ezelden** anı sevdim cān ü dilden / Saḡınmasun ki 'ışḡum serseridür

G. 126/5: Görmüşdi tā Haṭayî **ezelden** yakîn munı / Nūhuñ 'alāmeti gelür andan tūfān ḡopar

G. 130/6: **Ezelden** cānumı ḡurbāna virdüm / Kabül eyle şēhā ḡurbān senüñdür

G. 132/1: Dil-berā mihruñ **ezelden** şıḡ ile cānumda var / Andan özge kimse yoḡdur kim bilür Perverdigār

G. 138/2: Tā şāne kıldı zūlfüñi meşşāta-i **ezel** / Tābindan açılır ki cihān müşḡk-bār olur

G. 140/2: Cāna cān itdüm yakîn öyle **ezelden** Haḡ bilür / Cānumuñ cānı menüm şol dil-ber-i cānānedür

G. 145/1: Bize zātuñ **ezelden** var olupdur / 'Aliyyü'l-Murtaẓāya yār olupdur

G. 146/1: 'Aşık oldur kim sözi cān u dil ile yār bir / Bir durur 'āşık **ezelden** sevgülü dil-dār bir

G. 152/4: Zārı kıl bülbül kimi çāk it yakānı gül kimi / Şol **ezelden** yār-ı hem-dem 'ahd ü peymān ayrılır

G. 168/1: Biz **ezelden** tā ebed meydāna gelmişlerdenüz / Şāh-ı Merdān 'ışḡına merdāne gelmişlerdenüz

G. 172/4: Çün **ezelden** 'ışḡuñuz cānumda Haḡdandur naşib / Haḡ bilür kim tā ebed gönlümdə vardur ol heves

G. 253/1: Yoḡ idi bu yir ü gökler men **ezelden** var idüm / Gevherüñ yek-dānesinden ileri pergār idüm

G. 253/4: Girdüm ādem cismine kimsene bilmez sırrumı / Men bu beytu'llāh içinde tā **ezelden** var idüm

G. 265/5: **Ezelden** gelmişem şāh emri ilen / Saḡınmagil cihāna şimdi geldüm

G. 265/6: Muḡıbbem on iki şāha **ezelden** / Velikīn bu dükāna şimdi geldüm

G. 279/3: **Ezelden** kevḡeb-i raḡşān idüñ sen / Bu devrānda meh-i tābān olupsan

G. 282/4: Tā **ezel** günden senüñ 'ışḡuña ikrār itmişem / Senden özge yār ilen men 'ahd u peymān istemen

G. 305/4: **Ezelden** Haḡ diyen ehl-i tarikat / O kāndan sürülüp bu kāna gelsün

G. 350/3: Ḳahrına şükr eylegil kim Haḡ saña raḡm eyleye / Hem ḡarīn olmuş **ezelden** küfr ü dīn imān ile

G. 350/5: Bu Haṭayî tā **ezelden** 'ışḡuña yoldaş idi / Gönlini şād eyleyendür sen keremlü ḡān ile

G. 365/1: Gül āḡaçdan bitdi geldi şāha yoldaş olmaḡa / Sırr-ı şāh idi **ezelden** geldi sırdaş olmaḡa

G. 378/3: Senden oldı ikilik bāzārı ey nā-mihribān / Durmuşam men çün **ezelden** 'ahd ile peymānuma

- G. 381/3: **Ezelden** çünkü hem-râhım olursın dönmezem senden / Ki cennât ehlidür her kim olur hem-râhı yanında
G. 404/4: Tâ **ezelden** var menüm gūşumda ‘ışk âvâzesi / Çalma ey muṭrib daḥı meclisde ‘ūd u çeng ü nây
G. 423/2: **Ezelden** sevgüñüz var idi cānda / Sen öyle şanmagıl kim imdi düşdi
K. 6/11: Hüseyñiyem Yezīde la‘netüm var / **Ezelden** men duçar-ı Ḥayberīyem
K. 6/12: Ne üçü severem ne ḥod yarusı / **Ezelden** Ca‘ferīyem Ca‘ferīyem
K. 7/1: **Ezelden** pīr-i ‘ışkuñ peyreviyüz / Ṭarīkat ehli faḫluñ reh-beriyüz
K. 9/9: Yedi iḳlīme oldı ḥükmi fermān / **Ezelden** yolına cān baş fedādur
K. 13/12: Naḳīye men muḥibbem cān u dilden / **Ezelden** şāḫib-i tāc u livādur
K. 18/13: Ger **ezelden** olmasaydı luṭf u iḥsānuñ senüñ / Nūḫ bulmazdı necāt ez-hevl-i ṭūfān yā ‘Alī

ezil-: Bir şeyin baskısı, ağırlığı altında bunalmak, sıkılmak.

- G. 214/1: Bu **ezilmiş** cān u dilden āḥ āḥ eksük degül / Gice gündüz muttaşıldur gāḥ gāḥ eksük degül

F

Fağfür: Çin hükümdarlarına genel itibariyle verilen unvandır; bunun dışında Fağfur'un Nuh peygamberin soyundan gelen bir padişah olduğu rivayet edilir.

G. 69/4: Eger Hākān eger Fağfür olursa / İşiği itlerinün kemteridür

G. 88/1: Tā kim ol āhū gözün mülk-i Hotenden bāc alur / Şol hümāyūn zülfünüz Fağfür-ı Çinden tāt alur

G. 175/2: Āsitānuñ çākeridür kayşer ü fağfür-ı Çin / Rüstem ü İsfendiyār u Husrev ü Cemşid imiş

G. 420/3: İşiğün toprağına her kim kıl oldu şıdk ile / Pādişāhdur dünyede Fağfür u Hākān nisbeti

fahir: İftihar edilecek nitelikte, şâsaah, ihtişamlı; övünme, övünç. Tasavvufta dervişler, giydikleri başlıklara bu adı verirler. Bunun nedeni de Peygamberimizin “Fakr (fakirlik, yokluk) benim fahrimdir” hadisidir. Böylece onlar da yokluk yoluna girdiklerini bu başlık ile anlatmış olurlar (İP).

G. 169/1: Kabā-yı fakr u fenādur kumāş-ı fahirümüz / Garīk-i bāde-i ... libās-i zāhirümüz

fahr: İftihar kaynağı, iftihar sebebi, övünç, medâr-ı iftihar.

G. 24/2: Cümle ‘ālem fahrî sen kâfir münâfık kahrî sen / Enbiyâlar içre sensin bihterîn yâ Muştafâ

K. 17/1: Şefî‘ü’l-müznibîn Hâkdan Muhammed Muştafâ geldi / Cihân ehline fahr olsun anuñ tek müctebâ geldi

fahr-ı ‘ālem, cihân: Âlemin, kâinâtın iftihar kaynağı, övünme sebebi olan) Hz. Muhammed.

G. 162/1: Şāh-ı Kānber sāye-i pür-nūr Sübhān devridür / Fahr-ı ‘ālem şāh-ı ‘ādil hān bin hān devridür

K. 5/6: Senün fermānuña ey fahr-ı ‘ālem / İtā‘ at kıldı mehden tā-be-māhî

T. 2/1: Muştafâ fahr-ı cihân sen hem-demi / Zātuñuz hem lahmı anuñ hem demi

fā‘il-i mutlak: Yaptığı şey hakkında kimseye hesap vermek zorunda olmayan, yaptığı şeyleri bağımsız ve kesin olarak yapan, Allah.

G. 363/2: Menem ol fā‘il-i mutlak ki dirler / Menüm hükmümedür hürşid ile māh

fakih: Fıkıh âlimi, İslâmiyet’in dinî, içtimaî, medenî, hukukî ve siyasî bütün ameli hükümlerini şer’î delilleriyle birlikte bilen ve bu alanda söz sâhibi olan kimse.

G. 431/5: Gel gönül ‘ilminden oñı geç bu kıl ü kâlden / Ey fakih kimdür tanı ‘ışk devrinün ustasını

fakir: Bîçare, aciz, perişan.

G. 92/1: Dil-berā bu derdime dermān iderseñ vaktidür / Men fakir üftādeye ihsān iderseñ vaktidür

G. 121/3: Zāhidün giydüğü şüf u sıkarlāt / Fakirün giydüğü şāl anda n’eyler

G. 220/5: Terahhum kıl fakire derd-mende / Şehün virgüsine sen varugil ol

G. 424/2: Fakirem hüsni içinde ol ganidür / Ganidür baya beñzer beñzemez mi

G. 439/3: Sen bilürsin senden özge yok hekîmüm reh-berüm / Bir fakirem lutf idüp kılğil ‘ināyet yā ‘Alî

K. 3/10: İlāhî ‘avf kılğil sen günāhın / Hātāyî bir fakir-i bî-nevādur

M. 1/5: Senün çoğdur kuluñ men bir fakirem / Saña lāyık işüm yoh men hākirem

M. 1/23: Ayırma men fakiri Muştafādan / İrağ itme meni şāhib-livādan

fakr: Fakirlik, yoksulluk. İnsanların Allah’a karşı fakirliklerini bilmeleri. Tasavvufta fakr, mevhum varlığı yok etmek, ondan sıyrılmaktır. Varlıktan geçmek ve kendini Allah’ta yok ederek fenafillah’a erişmek.

G. 169/1: Kabā-yı fakr u fenādur kumāş-ı fahirümüz / Garīk-i bāde-i ... libās-i zāhirümüz

G. 431/7: Ey Hātāyî fakr evinde kim ki buldı genc-i şabr / Kayluğa virmez ele ol köhne-i ‘abāsını

T. 7/1: Sāye-i hürşid-i şübhāndur ‘Alî / Ehl-i fakra şāh-ı Merdāndur ‘Alî

fānî: Bekası olmayan, fena bulan, devamsız.

G. 4/2: Ey perî çoh ‘işve vü hüsnuñe mağrūr olma kim / Mülk-i fānî şanmagil kim ne saña kaldı maña

G. 30/1: Ehl-i hayāta söylerem ey hayyu ke’l-memāt / Fānî cihānda kimseye münis degül hayāt

G. 140/5: Ey Hātāyî sen yakîn bil kim bu fānî dünyede / Bî-vefâlardan mahabbet isteyen dīvānedür

G. 146/11: ‘Ömr birdür gün bugündür yitse dem sâ‘at dimez / Bāki olmaz cān bu tende fānidür edvār bir

G. 362/7: Ey Hātāyî gel bu fānî dünyenün terkini kıl / Geç anuñ kāl u kılinden şāh digil şafāsına

K. 13/1: Kādīmî zāt bî-miğl ü beğādur / Kamu fānî durur bākî Hūdādur

fānūs: İçerisinde mum yakılan uzun ayaklı, süslü, sabit ve büyük fener.

G. 216/5: Gayretinden bir nazar fānūs üzin göstermedi / Meclisinde yandurur çün şem‘-i pinhān münfa‘il

fāriğ: Gāile ve gürültüden uzak, rahat, âsûde.

G. 42/3: Zâhidâ sen **fāriğ** ol âhumdan ikrâh eyleme / Kim menüm bağrumda çoğdur ğamzelerden yâreler

G. 76/7: Miħnet-i dünyâdan ey dil **fāriğ** ol sürgil murâd / Hurrem ol ğam çekmegil kim zıll-ı Sübhân devridür

fark: İki şeyin birbirinden ayrılmasını sağlayan değişik taraf, başkalık, farklılık.

G. 243/2: Gicem ilen gündüzüm **farğ** edebilmen ey şanem / Rûy ilen zülfün olupdur şubh ilen şamum menüm

K. 4/3: Lâ **farğ** evinde beyneke beyni mağâmına / Hem-dem oħıdı her sırrına Muştafâ seni

M. 2/16: Çü erden ere **farğ** vardır yakîn / Berâber imez âsumân u zemin

Fârs: İran’da eyalet ve eskiden burada yaşayan bir kavim. Güneyde İran körfezi, doğuda Kirman, kuzeyde İsfahan, batıda Huzistan’la çevrili coğrafi bölgeye verilen ad.

G. 58/9: Hıţây u Mısr ilen Çîn ü Horâsân / Irak u Fars u hem Kirmân anuñdur

farz: Müslümanlıkta, özür olmadıkça yapılması zorunlu, yapılmaması günah sayılan ibadet olmak; şart, kaçınılmaz şey olmak.

G. 268/5: Ey Haţâyî ölmegün **farz** oldu şol tûţî kimi / Lebleri şehd ü şeker-ğüftarı gıtdüm görmedüm

fâş: “Meydana çıkmış, açığa vurulmuş, duyumuş” anlamına gelip etmek, eylemek ve olmak yardımcı fiilleri ile kullanılır.

G. 20/4: İstemen zâhirde **fâş** olmak anuñçün gözlerem / Mihr-i ‘ışkuñ râzını ey yâr ilhâm it maña

G. 68/6: Nâşihâ ‘ayb eyleme miskîn Haţâyî şi‘rine / Çün Haķa ma‘lûm durur gönlinde sırr u **fâşlar**

G. 176/1: Ğonce ağzuñdan senün uş sırr-ı pinhân oldu **fâş** / La‘l-i nâbuñ lezzetinden âb-ı hayvân oldu **fâş**

G. 176/2: ‘Arızuñı göreli âyine oldu gönölümüz / Küfr-i zülfünü götürdüñ nûr-ı imân oldu **fâş**

G. 176/3: Tâ dehânuñ şadefin açduñ sen ez-luţf u kerem / Şekker elfâzuñdan ey cân dürr-i pinhân oldu **fâş**

G. 176/4: Dürr-i ‘Adn yakût-ı ahmer kıymetin sındurmağa / Bal dudağıñdan ‘aķık ü la‘l ü mercân oldu **fâş**

G. 176/5: Bu Haţâyî gizlemişken kipriğün peykânını / Zâhiren bağrında yüz miñ zaħm-ı peykân oldu **fâş**

G. 179/2: Saħlar idüm mihrini gönölümde dâym cân kimi / Sırrı **fâş** itdi vü settâr olmadı hayf oldu hayf

G. 200/3: Sırrumı pinhân iderdüm halka çün gördüm seni / Halka **fâş** oldu kamu sırr-ı nihânım sen midün

G. 239/7: Ey Haţâyî ebsem ol sen râzuñı **fâş** eyleme / Hâlık eydür men senün râzuñdan âğâh olmışam

G. 275/2: Evvel ü âħirde kendü sırrını **fâş** itmege / Gördi şol kudret yüzün levhinde çekmişdür raķam

G. 325/5: Haķ te‘âlâ sırrını ey zâhidâ sen kılma **fâş** / Bu Haţâyî zâhir ü bātında bilmişdür yakîn

G. 365/3: Küntü kenzün sırrı devrinde Muhammed nûridur / Kırmızı tâc ile geldi ‘âleme **fâş** olmağa

G. 414/5: Eylemez miskîn Haţâyî sırr-ı Haķķı halka **fâş** / Çünki birdür haķķı anuñ saħlamaz serdâr iki

K. 8/16: Sulţân-ı ser-â-perde zühür oldu çü Mehdi / **Fâş** oldu şehensâh ki devrân ‘Alîdür

K. 14/5: Evvel ü âħirde İslâm dînini **fâş** eyleyen / Dîn-i haķķı eyleyen izhâr sensin yâ ‘Alî

faşih-zebân: Güzel, âhenkli, açık ve anlaşılır şekilde düzgün ve yanlışsız konuşan.

G. 272/2: Çün bülbül-i **faşih-zebân** medh eyleyem / Âh u firâķ sen gül-i ğandâna yanaram

faşl-ı zemistân: Kış mevsimi.

G. 353/3: Budur faşl-ı tebârek şun‘-ı kudret / Yine **faşl-ı zemistân** eyleyen şâh

Fâtıma: Hz. Peygamber’in ilk zevceleri Hz. Hadice’den dünyâya gelen, dört kızının en küçüğüdür. Peygamberimizin soyu ondan devam etmiştir. Künyesi “babasının annesi, anam” anlamına gelen “Ümmü ebiha”dır. Hz. Ali’nin hanımı, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’in annesidir. Hz. Peygamber’in hadisine göre kendis vefatından sonra ailesinden ilk önce kendisine onun kavuşmuştur ve ayrıca onun mümin kadınların hanımefendisidir.

G. 257/2: Anamdur **Fâtıma** atam ‘Alîdür / Bu on iki imâmuñ peyreviyem

G. 432/5: Biri **Fâtıma** biri Düldül ol çeħâr-pârenün / Biri oldu Zül‘l-feķâr biri ‘Alînün Kañberi

K. 3/3: Hadice mahrem oldu çün Resûle / Yakîn bil **Fâtıma** hayru’n-nisâdur

K. 8/5: İslâma ayâ **Fâtıma** çün hayr-ı nisâdur / Zerrâta velî dîn ile imân ‘Alîdür

fâzıl: Ahlâkı, ilmi ve sâhip olduğı meziyetler bakımından üstün (kimse), fazilet sâhibi, erdemli, faziletli.

K. 19/4: **Fâzıl** oldu her sücüd ehlinde Zeynû‘l-‘âbidîn / Pes Muhammed Bâķırı bildük merâtib mazħarı

fażl: Alicenaplık ve cömertlik, iyilik, lütuf, kerem.

G. 84/5: Ey Haţâyî çekme ğam ger hecr ilen bîmâr iseñ / Çün saña ol Hâlıkñ **fażl** hakîm olmuş durur

G. 113/5: Ey Haṭāyī çün saña Haḫ **faẓlıdur** ğam-ḫ'ār olan / Ğam yime derd ü belādan dur yūri ğam-ḫ'āra var
G. 132/4: Gelmemişdür sen teki 'ālemde ey sultān-ı ḥüsn / Şāhib-i **faẓl** u kemāl ü 'izzet-i bi'l-iftihār
G. 239/5: Yā İlāhī sen meni mahrūm-ı dergāh eyleme / **Faẓluña** ümmīd-vāram ḥāk-i dergāh olmuşam
G. 314/3: Āsitān-ı rāhuñuz oldı sırāt-ı müstakīm / Uş saña virdi hidāyet **faẓl-ı** Rabbü'l-'ālemīn
G. 353/3: Budur **faẓl-ı** tebarek şun'-ı kudret / Yine faşl-ı zemistān eyleyen şāh
G. 415/3: Gözgüsü pāk olmayanuñ çāre yoḫdur pasına / Qaldı mahrūm tā ebed **faẓl** aña hem-rāh olmadı
K. 7/1: Ezelden pīr-i 'ışkuñ peyreviyüz / Tarīkat ehli **faẓluñ** reh-beriyüz
K. 11/5: **Faẓl** u ihsān u mürüvvet hem seḫāvet kānısın / Luṭfuña ḥāk ile cevherdür berāber yā 'Alī
K. 11/1: Ey iki 'ālem penāhı şāh u server yā 'Alī / Şāhib-i **faẓl-ı** velāyet şīr-i Ḥaydar yā 'Alī
K. 19/3: Kurretü'l-'ayn-ı resūl oldı Ḥasan birle Ḥüseyn / **Faẓl** deryāsında dūr bulduḫ biz ol gevherleri

faẓl-ı ilāhī: Allah'ın lütfu.

G. 151/7: Var cihān düşmen ola yüz miñ eger kār eylemez / Ey Haṭāyī aña kim **faẓl-ı İlāhī** yārdur

faẓl-ı sübhān: Allah'ın faẓl, lütfu.

G. 229/5: Bu Haṭāyīye raḫībūñ fitnesi kār eylemez / Dāyima çün dest-gürüm **faẓl-ı Sübhāndur** menüm

faẓlu'llāh: Allah'ın faẓl, lütfu; Hurufiliğin öncüsü Fazlullah Estrabadī.

G. 61/5: Levḫ-i maḥfūzuñ Haṭāyī ebcedin kıldı beyān / Dīv degülseñ ḥātemūñ ḫatminde **Faẓlu'llāhı** gör

fedā: Bir şeye mukabil diğerk değerli bir şeyden vazgeçip ondan mahrumiyeti ihtiyar etme, uğruna verme.

G. 13/5: Özge 'aşıklar egerçi dil virür dil-dārına / Bu Haṭāyī ḫaste gör yoluñda kıldı cān **fedā**
G. 22/1: Min ba'd eger menümle ḫabīb olsa āşinā / Men cānumı yolında anuñ eyleyem **fedā**
G. 50/15: Haṭāyī şeh yolında cān **fedādur** / Çi cāy-ı mülk ü māl ü sīm ü zerdür
G. 58/11: Haṭāyī cān **fedā** şol yāre kıl kim / Cihānda cümle cism ü cān anuñdur
G. 72/2: Ḥadengi cān **fedādur** ğamzeñ ey dost / Kaşuñ üste kurulmuş yaya beñzer
G. 141/3: Fedādur bil yaḫīn bi'llāh yoluñda cān-ı şīrīnüm / Cemālūñ şem'ine her dem yanan pervānelerdendür
G. 170/5: Bende Haṭāyī cānını saña **fedā** kıılır / Ey āfitāb-ı tal'at u şun'-ı İlāhumuz
G. 278/3: 'Aşkuñ yolında cān ile baş eyleyem **fedā** / Senden ki tā maḫabbet ile behre-mend olam
G. 308/1: Kızıl gül bağ u bustānum ne dırsın / **Fedā** olsun saña cānum ne dırsın
G. 351/5: Ey Haṭāyī yār yolına cānuñı itgil **fedā** / Geç bu dünyā şöhetinden sen anı var isteme
G. 401/1: Ey şanem yoluñda bu 'ālem **fedādur** cān daḫı / Belki kuldur ḫüsnüñe 'ālemde her sultān daḫı
K. 6/7: Taḫī tācum Nakīdür nūr-ı 'aynum / **Fedā-yı** ḥāk-i pāy-i 'Askeriyem
K. 9/9: Yedi iklimde oldı ḫükmi fermān / Ezelden yolına cān baş **fedādur**
K. 17/14: Haṭāyī bī-nevā yā Rab ola mı ḫāzrete lāyık / İmāmlar yolına yaḫīn ki cān ilen **fedā** geldi
M. 1/11: Şerī'at yolına cānum **fedā** kııl / Hevā-yı cānı cānumdan cüdā kııl
M. 2/59: Kaçuben çevürmediler yüzlerin / Bu yolda **fedā** kıldılar özlerin
T. 1/1: Yā 'Alī cānum saña olsun **fedā** / Qıl keḫādur şānuña Ḥaḫdan nidā

fedḫulū fihā: "Ona girin" anlamına gelir. Nahl suresi 29. ayette geçer. "İçinde ebedî olarak kalacağınız cehennemın kapılarından girin!" Ululuk taslayanların yeri ne kötü!".

G. 291/2: Cemālūñ hazihi cennet didi Haḫ **fedḫulū fihā** / Te'ālā şānuhū ekber yañaḫuñ verd-i aḫmerden

fedḫulūhā ḫālidīn: bkz. fedḫulū fihā.

G. 314/6: Cennetü'l-me'vā imiş çün ey Haṭāyī kūy-ı dost / Daḫı niçündür ta'allül **fedḫulūhā ḫālidīn**

fehm: Anlama, idrak, iz'an, tefehhüm; etmek ve eylemek yardımcı fiilleri ile kullanılır.

G. 95/1: Ol şanem kim gice gündüz cān anuñ ḫayrānıdır / 'Aḫl ü **fehm** andan berü 'ışḫ ile ser-gerdānıdır
G. 217/4: Ey münāfık sümme vechūñ ma'nisin **fehm itmedūñ** / Yoldaşını cān u başdan sevmeyen bizden degül
G. 377/2: Ey murğ-i dil-i ṭāmı' **fehm eylemedūñ** dāmı / Bir dāne içün düşdūñ sen 'ākıbeti dāma
K. 8/13: **Fehmeyle** yūri aḫsen-i taḫvīmi Taḫī bil / Taḫvāya ḫarīş olma ki 'ırfān 'Alīdür

felek: Ālem, dünya, gökyüzü; baht, talih.

G. 12/3: Ḥüsnūñ nedür cihānda senūñ ey perī-şīfāt / Ḥayrān durur **felekde** gün ü māh-tāb aña
G. 16/2: Devr-i **felek** virürse maña iḫtiyārını / Bir tār-ı müyına dü cihānı kılam bahā
G. 33/4: Meh ü seyyāreler şermendedür yüzüne baḫmaḫdan / **Felek** evcinde ḫürşīd ḫayādan ser-nigün görgeç
G. 38/1: Feleknūñ gerdişinden dād u feryād / Meni ayırdı senden dād u feryād
G. 48/1: Bu tebşī kim yiri der-zīr-i pādur / **Felekler** çarḫı anuñ reh-nümādur

G. 49/4: Ger **felek** yüzinde dirler mäh-i tábândur şeref / Tal'atun yir üste mäh-i âsumân olmış durur
G. 69/3: Yüzidür nisbet-i hürşîd-i tábân / **Felekde** mäh anuñcün Müşterîdür
G. 70/2: Ey **felek** dünyâ yüzinden devr-i hicrân geçdi çoĸ / Ol büt-i nâ-mihribânüm mihribân olmış durur
G. 96/1: Ey **felek** devründe niçün ol nigâr elden gider / Xanum ilen ellerin kılmiş nigâr elden gider
G. 127/3: Ögmeñüz mäh-i **feleknüñ** pertev-i ruĸ-sârûñ / Ol perîñün hüsni mäh-i âsumândan yahşîdur
G. 141/2: Menüm tek âşinâyı yâd kıldıñ ey teraĸhumsuz / **Felekden** görmezem anı kamu bigânelerdendür
G. 182/3: Çeşmi ağardı nüh **felegüñ** kaddi oldı ĸam / Devr-i ruĸunda görmedi kaşun hilâli tek
G. 185/4: Ey **felek** kıldıñ meni dil-berden ayru ke'l-'adem / Men hevâda zerreyem hürşîd-i tábânüm gerek
G. 186/1: Yüzündür 'âlemün içre **felekde** mäh-i tábân tek / Bitüpdür hüsñ bağında boyuñ serv-i hırâmân tek
G. 233/1: Sen misin yanumda cânâ yoĸsa ĸ'âbumdur menüm / Kim **felekden** yire inmiş mäh-tâbumdur menüm
G. 247/5: Ĥaĸ bilür seyyâre tek gözüme uyĸu gelmedi / Tâ **felek** kıldı cüdâ ol mihribânumdan menüm
G. 338/4: Tâ ki âsîb-i **felekden** görmeye hüsñün zevâl / İşigünde gice gündüz pâsbân oldum yine
G. 381/1: Yüzün hürşîd-i tábândur **felegüñ** mâhı yanında / Dudaĸun âb-ı ĸayvândur yañaĸun çâhı yanında
G. 387/5: Ey Ĥaĸâyî işîdüp her dem menüm feryâdum / Nâle kıldı nüh **felekler** âh u efgânüm kimi
G. 388/2: Mihr-i rûyın meh teki karşumda dutmış ol perî / Ey **felek** dūr itmegil ol hüsñ-i zîbâdan meni
G. 391/1: Dil-berâ gül görmedüm gülşende ruĸ-sârûñ kimi / Mihr ü mäh olmaz **felek** yüzinde dîdârûñ kimi
G. 407/5: Rûz u şeb ay u güneş gird-i **felekni** devr ider / Şeb-çerâĸ olmışdur istersen büt-i nîk-aĸteri
G. 421/3: Çün cemâlün 'aksini gördi **felek** evcinde gün / Şol ĸacâletden kızardı ĸayretinden ĸun kimi
K. 2/4: Kaldı sidre'l-müntehâ geçdün **felekden** tâ semâ / Kim yeter bu ĸadr-i Ĥaĸka müntehâdur yâ Nebî
K. 16/3: Zemînlerde zamânlarda şalâĸü'l-ĸayr maĸdemdür / **Feleklerden** meleklerden hezârân merĸabâ geldi
Mus. 1/35: **Felekler** anuñ çün nüh eyvân olan / Kemîne maĸâmâtı Keyvân olan

fenâ: Yokluk, yok olma. Bekanın zıddıdır.

G. 169/1: ĸabâ-yı faĸr u **fenâdur** ĸumâş-ı fâĸirümüz / Ġarîĸ-i bâde-i ... libâs-i zâhirümüz
G. 362/2: Niçeler dünyâya geldi niçeler daĸı gelür / Bir beĸâ yurdın dutuben yuf diĸil **fenâsına**
G. 431/6: Bu **fenâ** mülkine her kim aldanur 'ârif degül / 'Ârif oldur terk ide işbu cihân ĸavĸâsını
K. 4/13: Şekk ü gümân içinde **fenâ** boldı tâ ebed / Dârü'l-fenâda bilmeyen ehl-i beĸâ seni

fenâ-dâr: Yokluk yurdu; dünya.

G. 132/2: Bu **fenâ-dârında** ehl-i zevĸ ilen kılĸil şafâ / Mülk ü mâl ü taĸt u câĸ olmaz cihânda pâydîr

ferâĸat: Hakkından isteyerek vazgeçmek, el çekmek.

G. 214/3: Çengi aldum men be-kef bir dem **ferâĸat** kılmadum / Ĥazretinden Ĥalîĸun ĸiç rû-siyâĸ eksük degül

ferah: Hoşa giden bir halden duyulan zevk, gönül açıklığı, sevinç.

G. 66/2: Şâd u **ferah** bolup dil ü cânüm zebânuma / Ehlen ve ĸayr-maĸdem ü şâd merĸabâ gelür
G. 312/8: Keşretün endîşesinden bulmadı gönülüm **ferah** / Bulmadum vaĸdet anuñ şerr ile ĸavĸâsında men

ferâz: Yokuş, yükseklik, çıkış.

G. 169/2: ĸapuñda n'ola meh ü mihre baş egmez isem / **Ferâz-ı** küngüre-i 'arşdur şehâ yirümüz

ferdâ: Yarın, gelecek zaman.

G. 356/10: Öldürem dirdün bugün dañla meni çıĸduñ ĸilâf / Bilmezem imrüz u **ferdâ** kıldıĸun ya'ni ki ne
G. 361/5: Şehâ minnet şehâ minnet bugün yevmü'l-ĸisâb oldı / Ma'ârifler ĸisâb virdi münâfîĸ kaldı **ferdaya**

Ferhâd: *Ferhad ile Şirin* hikâyesinin kahramanlarından biri. Ferhad, Hüsrev adlı İran padişahının sevgilisi olan Şirin'e aşiktir. Şirin'in arzusu üzerine Bisütun adlı daĸı delmesi istenir. Çünkü kendisi bir mimar-mühendistir. Divan şiirinde sevgiliye kavuşmak için zorlu, gerçekteşmesi güc işleri göze alan aşığı sembolize eder. Daha çok Şirin ve Hüsrev ile birlikte anılır (İP).

G. 144/2: Bugün sen ĸusrev-i şîrîn dehânsın / Senün tek Şirinün **Ferhâdı** vardur
G. 154/4: Senün şîrîn dudaĸun ĸasretinden / Bu 'âşîĸ ĸaste-dil **Ferhâda** beñzer
G. 232/1: Ey perî şîrîn lebün 'ışĸında **Ferhâd** olmışam / Tâ saña ĸul olmışam 'âlemde âzâd olmışam
G. 354/3: ĸuşsa vü derd-i firâĸ ilen eyâ Şîrîn-mişâl / 'Âşîĸi daĸlarda **Ferhâd** itdigün ya'ni ki ne
G. 416/3: Görelî Şîrîn lebün 'ışĸında **Ferhâd** olmışam / Olmışam Mecnün kimi ol Leylinün âvâresi

ferhâd-vâr: Ferhad gibi.

G. 18/2: Leylî cemâlünden cüdâ ser-geşteyem Mecnün kimi / **Ferhâd-vâr** ister gönül şîrîn dudaĸundan şifâ

ferhunde: Uğurlu, kutlu, mesut, mübârek.

G. 248/6: Zülmet-i hicrân yine efrûz boldı gitdi ğam / Tâli'üm **ferhunde** mâh-ı tâb-dârum bulmuşam

ferhunde-fâl: Talihi mesut.

G. 224/1: Dil saña hayrân olupdur tâ cemâlün görmişem / Tâ göz açup ol ruh-ı **ferhunde-fâlün** görmişem

G. 225/5: Dil müşevveşdür Hâṭâyî ey sa'âdet kevkebi / Tâ senün ol tal'at-ı **ferhunde-fâlün** görmezem

K. 18/1: Ey rumûz-ı ḥaṭṭ u ḥâlün şerḥ-i Qur'ân yâ 'Alî / V'ey ruh-ı **ferhunde-fâlün** mâh-ı tâbân yâ 'Alî

G. 197/1: Dil-berâ mâhum menüm ferruh cemâlündür senün / Gün daḥı şol tal'at-ı **ferhunde-fâlündür** senün

G. 198/1: Didi ol meh gün nedür didüm cemâlündür senün / Ay daḥı şol tal'at-ı **ferhunde-fâlündür** senün

Ferîdûn: Adalet timsali olarak anılan İran milli destan kahramanı; Pişdadiyan sülalesinden altıncı hükümdar. Cemşid'in sülalesinden olup Dahhak'ın öldürülmesinden sonra tahta geçmiştir (İP).

G. 306/2: Ferîdûn Hüsrev ü Cemşid ü Daḥḥak / Ki Rüstem Zâl u hem İskenderem men

fermân: Emir, buyruk.

G. 30/2: Bâḳîdür ol ki dirler anı vâcibü'l-vücûd / **Fermândur** aña mümteniât ile mümkünât

G. 122/5: Ey Hâṭâyî cevri ḥahrından cihânun incimez / Her ne kim bende yolına gelse Hâḳ **fermânîdur**

G. 130/1: Ne buyursan şehâ **fermân** senündür / Yoluñda cân u baş kurbân senündür

G. 308/2: Karâr u şabr u ârânum tükendi / Kesildi külli **fermânüm** ne dirsın

G. 298/5: Dir Hâṭâyî tâ ezelden kulluğa ḥaṭ virmişem / Her ne kim hüküm eyleseñ emründe **fermânâm** bugün

G. 415/8: Çün kul olduñ ey Hâṭâyî bende **fermân** ol yakîn / Bende **fermân** olmayanlar lâyıḳ-ı şâh olmadı

K. 5/6: Senün **fermânuna** ey faḥr-ı 'âlem / İṭâ'at kıldı mehden tâ-be-mâhî

K. 8/3: Ma'bûd-ı dü 'âlem çü anuñ hükmine **fermân** / Cân içre 'ıyân oldı vü pinhân 'Alîdür

K. 9/9: Yedi iḳlîme oldı hükmi **fermân** / Ezelden yolına cân baş fedâdur

fermân ol-: deyim İtaat etmek, boyun eğmek.

K. 5/8: Sözüñe **olmadı** her kim ki **fermân** / Yolında kendözinün kazdı çâhı

fermân-beri: Aldığı emri yerine getiren.

K. 6/8: Muḥammed Mehdi-i şâhib-zamānuñ / Muṭî'em emrine **fermân-beriyem**

ferrâş: Hizmetçi.

G. 110/3: Şâh katında mahrem olup cân u başından geçer / Şanma kim yâri öninde degme **ferrâş** oynadur

ferrâş-ı şun': Döşeyip düzenleyen yaratıcı Allah.

G. 70/5: Düzedi yüz dürlü ḥalı bezm için **ferrâş-ı şun'** / Sâḳiyâ gel kim cihân bağ-ı cinân olmuş durur

ferruh: Yanağı nurlu, aydınlık yüzlü; uğulu, mübarek, mesud, şad, sevinçli.

G. 197/1: Dil-berâ mâhum menüm **ferruh** cemâlündür senün / Gün daḥı şol tal'at-ı ferhunde-fâlündür senün

G. 353/4: Budur burc-ı mehi ez nûr-ı **ferruh** / Bahârı ḥurrem elvân eyleyen şâh

fervâd: Yüksek sesle ve kuvvetle bağırma, bağırtı, haykırış, çığlık, âvâze, figan; Şikâyet etme, sızlanma, inleme.

G. 27/6: Yâr ilen ḥalvetde muṭribsiz içerken nâgehân / Kâmetüm çeng oldı **feryâdum** ney ü âhum rebâb

G. 38/1: Feleknün gerdişinden dâd u **feryâd** / Meni ayırdı senden dâd u **feryâd**

G. 38/2: Meni yârdan ayırdı bed zamâne / Zamâne gerdişinden dâd u **feryâd**

G. 38/3: Menüm iki cihânüm sevgülü şâh / Seni sevmedüğünden dâd u **feryâd**

G. 38/4: Yaḳam yırtam gidem âgyâr elinden / Maña hiç rahmı yoḥdur dâd u **feryâd**

G. 38/5: Bi-çâredür Hâṭâyî yâr elinden / Nice büryân olupdur dâd u **feryâd**

G. 46/2: Düşmişem 'ışkuñ ğamına yet menüm **feryâduma** / Senden özge hiç kimesne ğam-güsârum yoḥ durur

G. 72/6: Şıfâtuñ oḥısa meclisde muṭrib / Göñül **feryâdı** çeng ü nâya beñzer

G. 81/5: Hüsnuñi her kim ki gördi vâlih ü hayrân olup / İşi anuñ dünyede **feryâd** ü âh olmuş durur

G. 93/3: Ey şeh-i lutf u kerem bir kez işid **feryâdumı** / Bend içinden bendeni âzâd kılsañ vaḳtidür

G. 93/5: Çünki derd-i 'ışkıñ olmaz nihân itmek anuñ / Ey Hâṭâyî derd ilen **feryâd** kılsañ vaḳtidür

G. 102/1: İşüm 'ışkuñda **feryâd** eylemekdür / Vişâlün va'desin yâd eylemekdür

G. 152/3: Ey göñül **feryâd** u nâle vaḳtidür eyle fiğân / Şimdi şehrüñden senün ol şâh-ı sultân ayrılır

G. 178/5: Sen perî-veş hecriden ger bu Hâṭâyî itse âh / Kim anuñ **feryâdın** işitse gelür feryâda dağ

G. 202/2: Yavru kuşlardur şanasın kim uçar **feryād** ilen / Çıhsa yaydan bes kılur her lahza efgān oğlarıñ
G. 226/3: Bes ki bülbül tek cihānda ‘ışk ilen **feryād idem** / ‘Ārızuñ bağ-ı güli çün verd-i aħmer görmişem
G. 243/3: Rüz u şeb bülbül teki **feryād** ü zārīdür işüm / Tā yüzüñden ayru düşdüm ey gül-endāmum menüm
G. 287/2: Tā ki düşdüm ey perī-peyker firāknuñ derdine / Tutdı āvāzum cihānı āh ilen **feryāddan**
G. 326/5: Māt eyledi Hāṭāyī maḳālāt-ı bülbüli / **Feryād** idende ber-ṭaraf-ı murğ-zār-ı hüsñ
G. 331/4: Ki sensiz olmuşam bülbül-i şeydā / N’ola **feryād idem** gül-zāra karşı
G. 354/7: Tā ki feryāduña yetmez luṭf idüp ol şāh-ı hüsñ / Ey Hāṭāyī munca **feryād** itdigüñ ya’ni ki ne
G. 354/7: Tā ki **feryāduña** yetmez luṭf idüp ol şāh-ı hüsñ / Ey Hāṭāyī munca feryād itdigüñ ya’ni ki ne
G. 387/5: Ey Hāṭāyī işidüp her dem menüm **feryādumı** / Nāle kıldı nüh felekler āh u efgānum kimi
G. 398/3: Tā ki dün meclisde ney **feryād** ü nālem dinledi / Ağlaşur bağrın delüp bu nāle vü zārum kimi
G. 433/2: Zāga düşmez nāle vü **feryād** kılmak bī-hayā / Özini çün nisbet-i murğ-ı hoş-elhān eyledi
G. 436/3: Yāduma geldükçe **feryādumdan** insān eylemez / Ey perī-peyker senüñ ḥaṭṭ ile ḥālūñ bir daḥı
Mus. 1/38: Hem Eyyūba derd ü şifā gösteren / Dem-i ğamda Ya’kūba **feryād** iren

feryada gel-: Feryat etmek.

G. 68/1: Tā ki düşdüm hecrüñe göñlüm fiğāna başlar / **Geldi** āhumdan menüm **feryāda** dağ u daşlar
G. 178/5: Sen perī-veş hecriden ger bu Hāṭāyī itse āh / Kim anuñ feryādın işitse gelür feryāda dağ

feryād-res: Feryad edenin imdadına yetişen, yardım eden kimse.

G. 172/5: Ey Hāṭāyī ğam yime her sözde şükret Hālīka / Çün saña her işde dāyım Hāḳ durur **feryād-res**

ferzend: Oğul, erkek çocuk.

K. 7/2: Didi çün Muşṭafā el-faḳru faḥrı / Hāḳīḳat ḥānedān **ferzendleriyüz**

feth: Bir memleket, şehir veya mevkii savaşıla düşman elinden alma, ele geçirme, zaptetme; Kur’an-ı Kerim’in 48. Suresinin adı

G. 39/5: Her yaña ‘azm eyler olsañ sūre-i **feth** oldı **feth** / Açılur bağılu kapu devletlü derbānum meded
G. 55/1: Ruḥlarıñ muşḥaf nigāra ḥaṭlarıñ i’rāblar / Baḥdum ol yüzden maña **feth** oldı yüz miñ bāblar
G. 360/4: Āyet-i naşrun min Allāhdan maña oldı nüzül / Kim yedi iklīmi **feth** idem Rızānuñ ‘ışkına
K. 12/6: Hıṭāy ilen Hōten mülki şehā **feth** oldı Çini bil / Ki meclis nāfe-i hüsñüñ ser-ā-ser müşk ü ‘anberdür

fettan, fettāne: Gönlü kendine çeken, kendine hayran eden, cilveli (kimse), cāzibeli; sevgilinin bakışları.

G. 207/8: İçer her dem ḳanum **fettāne** çeşmüñ / Ya Rab o gün ola mı ḳana çeşmüñ
G. 236/4: Ḳaddūñ ḳıyāma gelse ḳıyāmet nişānidur / **Fettān** gözüñe fitne-i āḥir zamān direm
G. 254/3: Gözleri **fettānedür** saḥla özüñ **fettāneden** / Ol ḥadeng-i ğamzeni **fettāneye** göndermişem

fetvā: Bir mesele hakkında şeriatın hükmünü anlamak için sorulan soruya müftü tarafından muhâtap zikredilmeden verilen cevap, sorunun şer’î cevabı.

G. 312/7: Hıḳmetüñ esrārını keşf eylerem çünkim tamām / Bil ki üstād olmuşam bu ‘ışk **fetvāsında** men

fevt: Yitirme, kaçırma, elden çıkarma; etmek, eylemek ve olmak yardımcı fiilleri ile kullanılır. Ölüm, mevt.

G. 183/3: Ger namāzum **fevt** ola zāhid maña ṭa’n itme kim / Yār ḳaşıdur maña mescid teki mihrāb tek

fi: Harf-i târif “el” almış Arapça kelimelerin başına gelen ve bunlara “-de, içinde” anlamı katarak zarflar yapan ek.

K. 1/6: Bir ḳulını oda yaḥup kıldı **fi** nārü’s-saḳar / Bir ḳulını maḥrem-i esrār iden Perverdigār

fi’l-cümle: Velhasıl nihayette.

G. 361/3: Gel ey göñlüm sefer eyle bugün yevmü’l-hidāyetdür / Cihān u cānı koy **fi’l-cümle** gitsün külli yağmaya

fi’l-makāmi: Makamında.

G. 363/6: Dilersen Hāḳḳı ḥaḳḳa vāşıl itmek / İrişdür **fi’l-makāmi** lī ma‘allāh

fi’l-mesel: Diyelim ki, farz edelim ki, mesela.

G. 75/5: Her ṭarafdan görünür yüzinde yüzler şūreti / **Fi’l-mesel** āyine-i İskenderī nisbetlödür
G. 99/8: Burcında evliyālarıñ ol **fi’l-mesel** tamām / Kevkeb içinde nisbeti hūrşid ü māhdur
G. 115/1: Bu şurāḥī **fi’l-mesel** bir dil-ber-i cānān durur / Rāh-ı rūḥ-efzā anuñ içinde nāzūk cān durur

figān: Feryat, figan, ağlama, inleme.

- G. 49/1: Tā cemālūn nūrı çeşmümden nihān olmuş durur / Gice gündüz işüm āh ile **figān** olmuş durur
G. 68/1: Tā ki düşdüm hecrüñe gönlüm **figāna** başlar / Geldi āhumdan menüm feryāda dağ u daşlar
G. 94/3: Rüz u şeb bes kim kılar bülbül **figān** u zārılığ / Tā gül-istānda lebūn tek bir gül-i ḥandān durur
G. 102/3: Bu gönlüm ‘ādeti her şeb gamuñda / **Figān** ü nāle bünyād eylemekdür
G. 126/1: Bağdaş kurup otursa nigārum **figān** kopar / Dursa otursa fitne-i āḥir zamān kopar
G. 135/4: Cemālūn iştiyākından iştmezsın **figānumnı** / Vişālūn iftirākından gönül hicrāna düşmişdür
G. 140/4: Her gice tā şubḥ ḥüsnün şem‘ine pervāne tek / Cümle ‘ālemler **figānumdan** tutuşup yanadır
G. 152/3: Ey gönül feryād u nāle vaktidür eyle **figān** / Şimdi şehrüñden senüñ ol şāh-ı sultān ayrılır
G. 205/3: Ruḥuñ yā Rab ne güldür kim **figāna** düşdi bülbüller / Ki şevkıñden anuñ her dem ḥuzūrı var gül-istānuñ
G. 273/4: Arardum geh o yanı geh bu yanı / **Figān** u āh idüp seni araram
G. 278/2: Bülbül kimi cemende hezārān **figān** idüp / Hem-sāye-i sa‘ādet ü serv-i bülend olam
G. 288/1: Ey ki çoḥ düşdüm firākuñdan **figān u vāya** men / ‘İşk-ı zülfüñden müdāmī düşmişem sevdāya men
G. 340/8: Gül yüzini görelı artıdı **figānı** kuşlaruñ / Lāl iken bülbüllerüñ şavtı hezār oldu yine

fikr: Düşünce, endişe, hayal.

- G. 40/3: Anca kim **fikr** eyledüm gezdüm vücūdum şehrinı / Misl-i bī-hemtā imişsin yā ‘Alī senden meded
G. 71/3: Firākuñdan ne **fikrüm** vardır ey dost / Vişālūn her gice mihmānemizdür
G. 81/3: Müdde‘ilerden daḥı cānāne **fikrüm** var menüm / Bendeye sen kimi sultān çün penāh olmuş durur
G. 99/5: Her kim anı severse Yezıdden ne **fikri** var / Çün kıllarına ḥavf ü ḥatārdan penāhdur
G. 120/4: Men olman degme **fikr** ilen müyesser / Maña bir ince sevdālar gerekdür
G. 139/4: Dil-berüñ vaşlıñdan ayru bu dil-i mehcūrumuz / **Fikr** ü endüh u firāk u derd ile hem-ḥānedür
G. 141/4: Ḥaber dutmaz ḥaḳıḳatden rıyāyī zāhidüñ fehmi / Anuñ **fikri** ‘acāyib kıssa-i efsānelerdendür
G. 188/4: Ey gönül vird eyle dāyım zıkr ü **fikr-i** rüy-ı dost / Ehl-i İslāmam diyen imāna ḥoş gelmek gerek
G. 218/5: Her dil ki ‘āşık oldu ḥabībūñ cemāline / **Fikr** ü taşavvur eylese mensūḥ olur ḥayāl
G. 251/1: Ey cemālūñde senüñ nūr-ı İlahidür tamām / Ol şıfātuñ zıkrıdır **fikrüm** hemişe şubḥ u şām
G. 252/5: Zıkr ü **fikrüm** her dem ol sultān-ı ‘ālemdür menüm / Bu Ḥatāyī ḥaste anuñ Kānberine bir gulām
G. 268/2: **Fikr-i** endüh-ı firāk u miḥnet-i hicrān ile / Cāna yetdüm gamdan u gam-ḥ‘ārı gıtdüm görmedüm
G. 356/4: Göñlümi kılduñ müşevveş bir tükenmez **fikr** ilen / Bu perişān zülfı sevdā kıldıḡuñ ya‘ni ki ne
K. 18/10: Ḥāk-i rāhuñ nūr-ı çeşmümdür ḥayālūñ münisüm / **Fikr** ü zıkrüm göñlüm içre rāḥat-ı cān yā ‘Alī
M. 1/4: Senüñ ḳorḡuñ menüm göñlümde dāyım / Bu ḳorḡudan kılmurmen **fikri** ḳāyım
M. 1/3: Seni yād eyleyüben zıkr iderem / Ki senden ḳorḡubeni **fikr** iderem

fikr-i bıkır: El değmemiş, benzeri görülmemiş fikir.

- G. 289/5: Ey Ḥatāyī **fikr-i bıkırūñ** eyledün eş‘āra şarf / Dutdı ‘irfān meclisin defterle dīvān şimdiden

fil: Yaşamakta olan kara hayvanlarının en irisi, hortumlu, kalın derili hayvan.

- G. 277/4: Fıle yüklersen götürmez men çeken bār-ı gamı / Şüretā gerçi Ḥatāyī didiler nāmum menüm
G. 322/3: Kārinca çekebilmez **fil** yükini / Nice āh itmesün ol bār elinden

firāk: Ayrılık, hicran, ayrı düşme. Aşğın en belirgin özelliğidir. Firkat nedeniyle aşık kan yutar, ölümcül hasta olur, beli bükülür, gam ve keder içinde kahr.

- G. 9/1: Cānā göñülde hem-dem olan gam durur maña / Gör kim **firāk** evinde ne hem-dem durur maña
G. 25/4: Cennet-i vaşluñdan ey cānum meni dūr eyleme / Kim **firākuñ** āteşinde çekmişem dāyım ‘azāb
G. 28/5: Sensüz Ḥatāyī ey şeh-i ḥübān **firāk** ider / Şabrum tükendi gözlerüme gelmez oldu ḥ‘āb
G. 32/1: Oldum **firāk** u derd ile bī-çāre ‘ākıbet / Gördi ḫabīb eylemedi çāre ‘ākıbet
G. 71/3: Firākuñdan ne fikrüm vardır ey dost / Vişālūn her gice mihmānemizdür
G. 92/4: Zülmet-i hecrüñ **firākın** çekmişem devrānda çoḥ / Vaşluñı bu göñlüme mihmān iderseñ vaktidür
G. 104/4: Çünkü birdür ‘āşıkā kahr ile lūḫtuñ ma‘nisi / Dil **firākuñı** vişāl ü derdüñi dermān bilür
G. 113/4: Ḥaste-ḥāl oldum **firāk** u derd-i hecrinden anuñ / Lebleri derde ḫabīb ü gözleri bīmāra var
G. 127/2: Gerçi Ya‘ḳūbı za‘İf itdi **firākı** Yūsufuñ / Za‘f içinde ol daḥı men nā-tüvāndan yahşıdır
G. 137/3: Lāle tek beñzüm saralmışdır **firākuñdan** senüñ / Olmışam dil-ḥaste vü mecrūḥ u bīmār uşta gör
G. 139/4: Dil-berüñ vaşlıñdan ayru bu dil-i mehcūrumuz / Fikr ü endüh u **firāk** u derd ile hem-ḥānedür
G. 149/3: Göñlüm çü Mısr-ı Yūsuf-ı Ken‘ān içindedür / Gözüm yaşı **firāk** ile çün rüd-ı Nıl durur
G. 156/2: Cān-ı şirīnüm **firāk** u hecr ile bolmış za‘İf / Şimdi yüz miñ ḥasret ile vaşl-ı cānān ārzular
G. 158/2: Cevr ile derd ü gam u miḥnet ü endüh u **firāk** / Ḥasret ü āh u nedāmet mi diyem yā ḥasıdır
G. 193/1: Göñlüm **firāk** içinde cemālūñ diler senüñ / Baḡmaz çınāra ḳadd-i şemālūñ diler senüñ
G. 218/2: Devr-i ruḥuñda şükr-i İlah eylesem revā / Vaşluñ günü irişdi **firāk** oldu pāy-māl

G. 232/4: Ey şanem bu miñnet ü hecr ü **firākuñdan** senüñ / Ger harāb idüm velī vaşluñdan ābād olmışam
G. 237/2: Tā **firākuñdan** gönül mecrüh olupdur her zamān / Dem-be-dem der-nāle vü feryād ü efgān olmışam
G. 271/4: Firākuñdur dil-i bīmāra nāfi / Vişālüñdür devāsız derde merhem
G. 231/1: Ol perī 'ışkına men cāndan giriftār olmışam / Kim **firāk** u miñnetinde rüz u şeb zār olmışam
G. 244/1: Derd ü **firāk** u hasret ilen cāna gelmişem / Küfr-i saçuñla vechüñe imāna gelmişem
G. 244/3: Bir 'andelīb-i küy-ı **firāk** idüm ey şanem / Yüzüñi görmege bu gül-istāna gelmişem
G. 245/3: Cemālūñ verdini gülşende gördüm / **Firākuñdan** saçuñ tek bī-karāram
G. 247/3: Hānümān ahvālını menden **firākuñ** sormasun / Geçmişem senden cüdā öz hānümānumdan menüm
G. 382/2: Firākuñdan senüñ ey şāh-ı hūbān / Menüm hālüm harāb olsun mı böyle
G. 285/2: İsterem kim men çekem derd ü **firākuñ** zahmetin / Menden özge 'ışkuñuzda kimse bīmār istemen
G. 287/2: Tā ki düşdüm ey perī-peyker **firāknuñ** derdine / Tutdı āvāzum cihānī āh ilen feryāddan
G. 288/1: Ey ki çoğ düşdüm **firākuñdan** fiğān u vāya men / 'Işk-ı zülfüñden müdāmī düşmişem sevdāya men
G. 334/2: Zāhirde gerçi derd-i **firāk** oldı hem-demüm / Bātin yüzinde yār ile hem-hāneyem yine
G. 343/1: Gönlümi çekdi şehā dāğ-ı gamuñ dāğ üstine / Yine ol māhuñ **firākı** çekdi bir dāğ üstine
G. 347/2: Men za'tf üste **firākuñ** yükledi bir dağı kim / Ol yüke kılmaz taħammül koysalar dağ üstine
G. 381/2: Cemālūñ iştiyākından müdām ey nūr-ı sübhānī / Kızıl beñzi saralmışdur **firākuñ** kähı yanında
G. 400/3: 'Işkuña düşen gönüller şanma kim ābād ola / Anlaruñ şehrin harāb itdi **firākuñ** leşkeri
G. 437/2: Di senden ayru hālī nedür haste 'aşıkuñ / Doğrar **firāk** yüregini pāre pāre di

Firāt, Furāt: Fırat nehri, Türkiye topraklarında doğuo Irak'ta Dicle ile birleştikten sonra denize ulaşan akarsu, aşğın gözyaşının bolluğu.

G. 421/2: Çeşme-i çeşmüm suyından seyl dutupdur 'ālemi / Munca gelmişdür **Firāt** u Dicle vü Ceyhūn kimi
G. 327/10: 'Alī oldur ki Cümcümden **Furātuñ** yolını sordı / Yedi arħadan ün geldi ki Cümcüm ibn-i Gergerden

firāvân: Bol, aşırı, çok.

G. 202/1: Od yanar sīnemni sapdı dürlü peykān oħlaruñ / Su yirine sönmedi geldi **firāvān** oħlaruñ
G. 355/19: İsterem geldükçe ğamdan kurtarasın rahm idüp / Gün-be-gün derdüm **firāvān** itdigün ya'ni ki ne

fir'avn: Firavun, eski Mısır krallarının unvanı; özellikle Hz. Musa zamanında yaşayan Mısır hükümdarına alem olmuştur. Firavun tanrılık iddiasında bulunur ve kavmini de buna inandırır. Hz. Musa'nın getirdiği mucizelere de inanmaz. Kendisine inananları onun zulmünden kurtarmak için Mısır'dan ayrılan Musa'ya takip ederken Kızıldeniz'de boğularak ölür.

G. 321/2: Yüri sen bir il ol yola ki ola maqşaduñ hāşıl / Nice **Fir'avn** ğarķ itdi geçürdi Mūsī'yi Nīl'den
K. 16/11: Cihānī sihr ilen **Fir'avn** özine tābī' itmişdi / Oları yutmağa Mūsā 'aşāsı ejdehā geldi
K. 2/9: Mu'cizātuñ katına Mūsī mişāl-i mürçe / Gerçi **Fir'avna** 'aşāsı ejdehādur yā Nebī

firdevs: bkz. Cennet.

G. 107/4: İstemen **Firdevs** bağınıñ gül-i hoş-būsını / Dünya bağında gül-i ruħ-sāruñ andan yahşıdur
G. 312/5: Ger maña 'arż-ı cemāl olmazsa dil-berden naşīb / Durmazam bir laħza hiç **firdevs-i** a'lāsında men

fireng: Avrupa toprakları.

M. 2/28: Alup Şām u Rūmı musaħħar kılup / Pes andan hevā-yı **Fireng** eylerem

firişte: Ferište, Allah'ın nurdan yarattığı günahsız varlık, melek; güzel, masuM. İlahi emirlerin gerçekleştirilmesinden sorumludurlar. Allah bunlara kudret vermiştir. Daima teşbih ve zikir içindedirler (İP).

K. 16/6: **Firişte** indi göklerden beşāret ehl-i 'irfāna / Havārice ecel yetdi Yezīdlere belā geldi

fitne: Karışıklık, fesat, kargaşalık; sevgilinin karşılığa sebep olacak kadar güzelliği.

G. 22/4: Çeşmüñ cihānda **fitne** vü aşüb gösterür / Her dem kıyāmeti kıparur kāmētüñ maña
G. 23/2: Bilmez idüm haţt-ı ruħ-sāruñ şıfātın söylemek / **Fitne** çeşmüñ ğamzesi öğretti ilhāmı maña
G. 68/3: Mihr-i rüyüñ ser-be-ser sihr ile dutdı 'ālemi / **Fitne** vü ğavġāya şaldı ol göz ilen kaşlar
G. 108/3: Rüz-i mahşer kıparan cānā kıyām-ı kāmētüñ / **Fitneler** zāhir kılan ol çeşm-i mekkāruñ durur
G. 116/4: Yüz gösterüben 'āleme niçün açarsın vechüñi / Dil-ber yüzi **fitne** degül sen ey gül-i hamrā nedür
G. 204/4: Çeşm-i mestüñden hezārān **fitne** şaldıñ gönlüme / Türk-i yağmacı kimi bi'llāh yüküş kan eyledüñ
G. 229/5: Bu Haţāyīye rakībūñ **fitnesi** kār eylemez / Dāyima cün dest-girüm fazl-ı Sübhāndur menüm
G. 313/1: Ey şanem gönlüñ senüñ nā-mihribān olmuş neden / Zülf ü çeşmüñ **fitne-i** āħir zamān olmuş neden
G. 344/3: Tā gözüm ol **fitnelü** kaş u gözün gördi senüñ / Geçdi 'ömrüm āh idüp ol çeşm ü ebrūlar bile

G. 423/7: Ne kaygum var raķıbũñ **fitnesinden** / İřitdũm kuyı kıazan kendi dũřdı
G. 435/5: Demıde şol ĥaķ-ı mũřgĩn ũ zũlf-i ruķ-sāruñ / Ne **fitnedũr** ki bu devrān içinde yir dutdı

fitne-i āhir zamān: Ahir zaman fitnesi; kıyametin yaklaşmakta olduğu dũnemin fitnesi.

G. 91/4: Kaş ilen gũz midũr ol ruķ-sāruñ ũste ey şanem / Yoĥsa devrān **fitne-i āķir zamān** itmiş durur

G. 126/1: Bağdaş kıurup otursa nigārum fiğān kıopar / Dursa otursa **fitne-i āķir zamān** kıopar

G. 236/4: Kıaddũñ kıyāma gelse kıyāmet niřānidur / Fettān gũzũñe **fitne-i āķir zamān** direm

G. 281/3: Kim senũñ yũzũn durur ĥũřřid-i ĥāver nisbeti / Kıařlaruñlan gũzlerũndũr **fitne-i āķir zamān**

fũlād: Ćelik, pulat.

G. 144/3: Bu ‘ıřķuñ ōñine durmaz dağ u daş / Yavuz iti kũlũng **fũlādı** vardur

G. 327/7: ‘Alĩ oldur ki ũķ yũz miñ dũrũst tapmayile **fũlād** / Yasanmışdı kıapısında kıopardı bāb-ı ĥayberden

Furķān: Kur’an-ı Kerim için kullanılan sıfat, “doğruyu ve yanlışı ayırt etme”.

G. 36/1: ĥaķ kelāmı sevmişem sũre-i Yāsĩnden meded / Kim maña Īncĩ ũ **Furķānuñ** du‘āsından meded

G. 316/4: Mũrřid olmiş ĥaķ bizũm’ķũn gel gũñũl **Furķānı** gũr / Gũmreh olup yũz ķevũrmez ĥaķ yolından gāziyān

fursat: Bir şeyin yapılması için uygun dũřen, elden kaçırılmayacak durum ve zaman.

G. 162/5: Ćũn cihāna geldi ĥaydar ey gāzāvāt leřkeri / Esb-i **fursat** segridũñ meydāna Merdān devridũr

G. 410/6: Bugũnũñ **fursatın** dañlaya viren / Yoluñda cāhil ũ nādān degũl mi

fũlān: Falan kışı, kimse.

G. 161/4: Giydi Ādem donını dũndĩ cihānı ser-be-ser / Bilgil ey ibn-i **fũlānı** kim **fũlānı** řāhdur

fũlfũl: Hint coğrafiyasından mahsul edilen bir tũr baharat, karabiber. Sevgilinin beni yerine kullanılır.

G. 355/21: ĥālũñĩ **fũlfũl** yũzũñ gũl leblerũñ mũl ey şanem / ĥaķlaruñdan deste reyĥān itdigũn ya‘ni ki ne

G, Ğ

ğaddār: Acıması olmayan, başkalarına haksızlık eden, merhametsiz, katı yürekli, insafsız davranan, kıyıcı.
G. 132/5: ‘Ārif iseñ kıymagil elden hāqīqat menzilin / Ğāfil olma dünýe-i ğaddāra virme ihtiyār

Ğaffār: “Kullarının günahlarını affeden, bağışlaması çok olan” anlamında esma-i hüsnadandır.
G. 146/12: Hiç günahsız bende olmaz hiç hatāsız kimse yoħ / Sen günahın göregörgil ‘afv iden Ğaffār bir

ğāfil: Olandan bitenden habersiz, olanın bitenin farkına varamayan, dikkatsiz, yaptığı işin önemini kavrayamayan.

G. 132/5: ‘Ārif iseñ kıymagil elden hāqīqat menzilin / Ğāfil olma dünýe-i ğaddāra virme ihtiyār
K. 15/8: Uyangıl olmagıl ğāfil ki geldi Şah İsmā’l / Yolında cân fedā kıl kim imām-ı reh-nümā geldi

ğāfirü’z-zenb: Günahları bağışlayan; Allah.

G. 315/5: Ey Hatāyī ger hatālar şadır olsa sehiv ile / Ğāfirü’z-zenb oldı peydā ğam yime ‘işyān için

ğaflet: Gafillik, bîhaberlik, dalgınlık, boş bulunmak; Hak’tan habersizlik.

G. 374/2: Ğaflet ehli kaldı Hāqdan şöyle bil kim bî-naşib / Hānda dīdārı görür ol bunda bīdār olmasa

Ğafūr: “Çok mağfiret eden, çok şefkat gösteren, bağışlayan” anlamında esma-i hüsnadandır.

G. 136/2: Mey-hāne küncin iste diyer sāki-i laţif / Öz vahdetünde ol ki çü Allāh imiş ğafūr

M. 1/1: Ya İlāhe’l-‘ālemīn sen ğafūrsun / ‘Alīm ü hem şekūr u hem şabūrsun

Mus. 1/7: Velāyet sırnı zühūr eyleyen / Bu ‘ālem zünübın ğafūr eyleyen

ğāh, gāhī, gāh gāh (geh, gehi): Ara sıra, bazen, bazı bazı.

G. 214/1: Bu ezilmiş cân u dilden āh āh eksük degül / Gice gündüz muttaşıldır gāh gāh eksük degül

G. 253/3: Gāh Hüseynī vü Nesīmī gibi soydī kādılar / Gāh Manşūr donına girdüm ene’l-Hāq dār idüm

G. 273/4: Arardum geh o yanı geh bu yanı / Fiğān u āh idüp seni araram

G. 273/6: Gehī firkat gehī miñnet gehī zār / Gehī ğam-hāne küncinde duraram

G. 414/3: Murg-ı dīl gāhī ruħuñ geh ‘arızuñ mesken dutar / Bülbül-i dīl-haste birdür n’eylesün gül-zār iki

Mus. 1/32: Vücūdı muħalled özi cāvidān / Gehī āşikārā gehidür nihān

ğāh gāhī: Bazı bazı.

G. 269/4: Göñlüme yüz miñ hayālāt-ı müşevveş nūr virür / Ol büt-i ārām-ı cânı gāh gāhī görmişem

K. 5/11: Güneh-kār ümmetüñdür bu Hatāyī / Nazar kıl hālına sen gāh gāhī

ğāh u bi-ğāh: Vakitli vakitsiz, zamansız.

G. 131/4: Gāh u bi-ğāh maña tevbe virür ol vā’iz-i şehri / Vā’izüñ tevbesi şāhā maña efsāne gelür

ğālibā: Öyle görünüyor ki, zannediyorum ki.

G. 133/1: Bād-ı şubh ez sū-yı maşırık āfitāb almış gelür / Ğālibā yāruñ cemālünden niķāb almış gelür

G. 95/3: Dün şabā geldi maña hoş hoş mu’anber büy ile / Ğālibā ol meh-liķānuñ zülf-i müşk-efşānidur

ğaltān: Yuvarlanan; aşık.

G. 328/1: Dil-berā gördüm yüzün hayrānam ol demden berü / Göz yaşında kan ilen ğaltānam ol demden berü

ğam: Aşkın neden olduğu tasa, sıkıntı, keder; divan şairi ve aşık daima gamlıdır. Bu gam, vuslata erememenin verdiği ızdırıp olup sınırı yoktur.

G. 2/4: Anca kevkeb kimi yaş tökdi ğamından gözlerüm / Yir ile gök ile keyvān da be-cā kaldı maña

G. 6/1: Her dem ğamuñda nāle vü āhum yeter maña / Dünýā yüzinde ol yüzi māhum yeter maña

G. 8/2: Çün ğam-ı ‘ışkuñda ölmekdür hayāt-ı cāvidān / Hāq bilür ölmek degül ol ‘ayn-ı rāhatdur maña

G. 9/1: Cānā göñülde hem-dem olan ğam durur maña / Gör kim firāk evinde ne hem-dem durur maña

G. 19/2: Bilmezem ‘ālemdē yā Rab gerdiş-i eyyām-ı ğam / Luţf u ihsānuñ mıdır yā cevr-i hicrāndur maña

G. 27/9: Uş Hatāyī ğamdan inceldi bu āh u derd ile / Var iken bülbül neden bustāna girmişdür gurāb

G. 33/1: Bu göñlüm şād olur ğamdan ruħı çün lāle-gün görgeç / Misāl-i merd-i müflis nāgehān bir yaşşı gün görgeç

G. 41/4: Tā ki geldi ey şanem ‘ışkuñ hayālī başuma / Dünýe vü ‘ukbā ğamından geçdüm ü oldum levend

G. 43/4: Anca çekdüm miñnet ü hecrüñ ğamın ey bī-vefā / Cevr-i ‘ışkuñdan vücūdum nā-tüvān olmuş durur

G. 43/2: Yā Rab ol gözler ne bāguñ nergis-i şehlāsıdır / Kim ğamından cism ü cānum nā-tüvān olmuş durur

G. 46/2: Düşmişem ‘ışkuñ ğamına yet menüm feryāduma / Senden özge hiç kimesne ğam-güsārum yoħ durur

G. 53/1: Cānā ğamuñda gözlerüme su gelür gider / Seyl oldı daşdı şimdi be-her-sü gelür gider

G. 65/1: Göñül tā kim ğamuñlan āşinādur / Qarār u şabrdan mutlak cüdādur

G. 82/4: Yüzüñi ‘ışk ehli ger görürse ey hūb-ı Hōten / Anlaruñ göñlinde ğam kayğu gider hurrem düşer

- G. 95/4: Ey gönül hicrân **gamından** çoğ şikâyet kılma kim / 'Âşıka cevri ü cefâsı lutf ile ihsânıdır
- G. 102/4: Virürmen **gam** dile ümmîd-i vaşlun / Bu resm ilen anı şâd eylemekdür
- G. 102/3: Bu gönülüm 'âdeti her şeb **gamuñda** / Figân ü nâle bünyâd eylemekdür
- G. 103/5: **Gam** ilen intizâr içinde sen ol / Hemîşe intizârüm geldi hoşdur
- G. 104/2: Tâ ki hem-demdür **gam**-ı 'ışkuñ gönülde **gam** yimen / Çün hayâlünü senün dil sevgülü mihmân bilür
- G. 111/4: Leyl-i zülfünüñ **gamı** kıldı perîşân 'aklumu / Öyle mecnûnam ki Mecnûn görse hem menden kaçır
- G. 128/3: Zâhidün cevrinde ger virân olursa mülk-i dil / **Gam** degül cânâ çü vaşluñdan yine ma'mûr olur
- G. 133/5: Her kişi almış gelür anuñ **gamundan** bir naşîb / Bu Hâtâyî çeşm-i pür-hûn dil kebâb almış gelür
- G. 142/3: Cānum añdan ayru tende bir dem eğlenmez menüm / **Gam** meni eyler helâk ol **gam-güsârümdür** gider
- G. 158/2: Cevr ile derd ü **gam** u miñnet ü endüh u firâk / Hasret ü âh u nedâmet mi diyem yâ hasıdır
- G. 166/4: Çoğ miñnet ü cefâsını çekdüm vefâ hani / **Gam** haddenden ötdi dil-ber-i **gam-h'âre** söyleñüz
- G. 166/3: Gülgün yañağların **gam**-ı cevri ü cefâları / Kıldı havâle bağrumı şâd hâre söyleñüz
- G. 169/3: Hüdâya şükr 'aceb râhat u şafâmız var / Bir oldı dost **gamuñdan** derün u zâhîrümüz
- G. 171/5: **Gamdan** Hâtâyî derd ile inceldi çün hilâl / Bir mâhdur görünmedi ol hüsni mâhumuz
- G. 172/3: N'eylerem 'ışkuñdan ayru dünyenün lezzâtını / Kim huzûr-ı dil **gam**-ı mihrün menüm gönülümde bes
- G. 185/2: Çoğ belâ vü derd ü **gam** çekdüm yoluñda şabr idüp / Derd-i hicrân haddenden ötdi şimdi dermānum gerek
- G. 185/3: Dil **gamuñ** şahrâsıda la'lünden ister kaatre su / Zulmet-i firâkta kaldum âb-ı hayvānum gerek
- G. 190/1: Ey ki 'ışkuñdan olupdur cân ü dil **gamdan** helâk / Sen ne mazhârsan cihānda ey cemālî nûr-ı pāk
- G. 190/2: Ey perî 'ışkuñda maña çoğ cefâlar kılma kim / Haste vü hayrānuñam oldum **gamuñdan** derd-nāk
- G. 194/3: Yetdi kemâle ey **gam**-ı hicrân cefâların / Şimdi mahallidür ki zevālün görem senün
- G. 199/1: Cānâ **gamuñda** kısmi cefâdur Hâtâyînün / Lîkin dilinde mihr ü vefâdur Hâtâyînün
- G. 203/2: Hâtîrum mecmû' iken aşûfte kıldıñ ey perî / Sen anı zülfün kimi **gamdan** perîşân eyledün
- G. 204/1: Sünbülünüñ 'arızun devrinde efşân eyledün / Hâtîr-ı mecmu'umı **gamdan** perîşân eyledün
- G. 214/2: Başa çizginsem velîkin **gam** degüldür dil-berüm / Ol sa'âdet ehlidür andan külâh eksük degül
- G. 218/1: Kıldı meni lebün kadehi mest-i lâ-yezâl / **Gam** gitdi hâtîrumdan u hem kalmadı melal
- G. 219/1: Lâle tek gülgün nikâbı ey şanem yüzünden al / 'Âşık-ı bî-çâreni ancak **gam**-ı hicrāna şal
- G. 222/2: Nice kim cevri ü cefâ kılsañ bu **gam**-gîn gönülümde / Ol **gamuñdan** ağırman cānumda minnet bilmişem
- G. 225/4: Gözümi yaş itdi hicrân vaşl-ı rüyün görmedüm / Kāmetüm ham kıldı **gam** kadd-i şemālün görmezem
- G. 232/3: Gerçi **gam-gînem gam**-ı hecründe ey ârām-ı cân / Tâ seni gördi gözüm **gam-gîn** iken şâd olmuşam
- G. 237/4: Nice cem' olsun bu gönülüm sensiz ey ârām-ı cân / Kim ser-i zülfün kimi **gamdan** perîşân olmuşam
- G. 239/2: Âteş-i endüh ile bağrum olupdur çün kebâb / Hem-demüm **gamdur** nigārâ peyrev-i âh olmuşam
- G. 242/5: **Gamuñdan** gözlerüm kevkeb kimidür / Şükür kim bir meh-i tâbāna yetdüm
- G. 245/2: Bu ma'niden helâk olman **gamuñdan** / Vişālünden senün ümmîd-vāram
- G. 247/7: Kaddi ham oldı **gamdan** bu Hâtâyî hastenün / Tâ cüdâ düşdi gönül kaşı kemānumdan menüm
- G. 248/6: Zulmet-i hicrân yine efrüz boldı gitdi **gam** / Tâli'üm ferhunde mâh-ı tâb-dārum bulmuşam
- G. 250/4: Men n'ola kevkeb kimi her şeb **gamuñda** olmayam / Çün cemālün gökde mâh-ı âsumānumdur menüm
- G. 262/2: Bülbül-i mestem şehâ bîmār u zāram rûz u şeb / Ârzü-yı gül **gamından** hāra muhtâc olmuşam
- G. 267/3: Hübblaruñ cevri çekermen ey perî peyveste kim / Kismetüm rûz-ı ezelden miñnet ü **gamdur** menüm
- G. 268/2: Fikr-i endüh-ı firâk u miñnet-i hicrân ile / Cāna yetdüm **gamdan** u **gam-h'ârî** gitdüm görmedüm
- G. 272/1: Şāhā **gamunda** âteş-i sūzāna yanaram / Pervāne-vār şem'-i şebistāna yanaram
- G. 276/2: Çeşm-i bîmāruñ meni kılmazdı **gamdan** nâ-tüvân / Ey tabîbüm derdüm dermānum olsayduñ menüm
- G. 284/3: **Gam** ki dün meydān-ı 'ışkuñda menümlen kıldı rezm / Anda ma'lûm olmadı meydāna gelsün yeñiden
- G. 289/3: **Gamda** zülfün tek perîşân oldı ol nikbet rakîb / Yüz sa'âdet bendeye görsetdi devrân şimdiden
- G. 298/1: Şüretün gördüm nigārâ mest ü hayrānam bugün / Ol kara zülfün teki **gamdan** perîşānam bugün
- G. 300/1: Cān durur cismümde 'ışkuñ cānum elden gitmesün / Cān giderse **gam** degül cānānum elden gitmesün
- G. 320/4: Mihr-i rüyün hasretinden her gice şubha degin / Olmuşam **gamdan** helâk ey meh-liķā bilmez misin
- G. 329/1: Nigārâ n'eyleyem men senden ayru / Bu gönülüm hâli olmaz **gamdan** ayru
- G. 331/3: Ger uymaz gözlerüm hecrün **gamından** / N'ola âh eylesem bîdāra karşı
- G. 343/1: Gönülümü çekdi şehâ dāğ-ı **gamuñ** dāğ üstine / Yine ol mâhuñ firâkı çekdi bir dāğ üstine
- G. 352/2: Meni rûsvā idüp şaldı cihāna / **Gam** ilen zār u giryān eyleyen şāh
- G. 355/2: Kara zülfün ağ yüzün üstinde efşân eyleyüp / Gönülümü **gamdan** perîşân itdigün ya'ni ki ne
- G. 355/19: İsterem geldükçe **gamdan** kırtarasın rahm idüp / Gün-be-gün derdüm firāvān itdigün ya'ni ki ne
- G. 356/11: Levh-i dilde bile teskîn dāpılmış iken **gamları** / Bir dahı yañlışdan inşâ kıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 357/3: Tâ gam-ı hicrānuñ düşdüm vişālünden ırağ / Gamlu gönülüm hecr ile çün beyt-i ahzāndur yine
- G. 370/5: Bu baht-ı bed ki menümdür Hâtâyî ol şühî / **Gam** ehline diyeler **gam-güsâr** imiş maña ne
- G. 378/4: Hâk meni yâ Rab ne bir miskîn yaratmış dünyede / Bağduğınca **gamdan** özge görmedüm her yanuma
- G. 378/5: Bu Hâtâyî şâd olurdu **gamdan** u hem guşadan / Gün kimi sen tâ ki düşdün revzen-i evvānuma
- G. 380/4: Beli **gamdan** bükülmüşdür gözi nûrî tökülmüşdür / Kamu bendi sökülmüşdür işi âh u figân söyle
- G. 384/4: Derd ü **gam** geldükçe senden şâd olurmen dil-berā / Göreyüm añlar menüm gönülümde ber-hürdār ola
- G. 384/8: Vaşl ilen şâd eyle kırtar dürlü **gamlardan** meni / Derd-i hicrānuñ çeken key bu dil-i efgār ola
- G. 388/1: Aşdı zülfün tek **gamuñ** şol kadd ü bālādan meni / Rûy göster mâh-ı men kırtar bu sevdādan meni
- G. 388/4: Gözyaşum rûd-hānesi ahdı **gamuñdan** oldı baħr / Vaşl ilen dutğıl elüm kırtar bu deryādan meni
- G. 388/5: Bu Hâtâyînün yiri oldı **gamuñdan** dāğ-ı hecr / Kırtara vaşlun meger bu küh u şahrādan meni

G. 406/3: Sen ölgil derd ilen **ğamdan** ki maña / Besî derde devâlar yahşı geldi
G. 410/1: **Ğamuñdan** gözlerüm 'ummân degül mi / Vişâlün cân içinde cân degül mi
G. 415/5: Sonki pîşmân aşşı kılmaz ey gönül yâr istegil / Hânsî hoş gün geldi gitdi soñı **ğam** âh olmadı
G. 426/6: Maña ol dost bolsa dost ancak / Çi **ğam** ger cümle âlem düşmen oldı
G. 433/7: Ey Hâtâyî şâkir ol mihr ü vefâdur **ğam** degül / Her cefâlar kim saña ol Türk-i tannâz eyledi
G. 437/5: Haste Hâtâyî ayrılalı senden ey habîb / Öldi **ğamunla** bir dahı ol gül- 'izâra di
Mus. 1/38: Hem Eyyûba derd ü şifâ gösteren / Dem-i **ğamda** Ya'kûba feryâd iren
Matla 1/1: Derd-mend oldum nigârâ derdüme bir çäre kıl / Cevr-i hecrüñlen meni **ğamdan** yeter âvâre kıl

ğam çek-: Tasalanmak, üzölmek.

G. 76/5: 'Ömr için **ğam çekme** ey dil nüş kıl mâ'ül-hayât / Dil-berin şîrîn lebinden âb-ı hayvân devridür
G. 76/7: Miñnet-i dünyâdan ey dil fâriğ ol sürgil murâd / Hurrem ol **ğam çekmegil** kim zıll-ı Sübhân devridür
G. 84/5: Ey Hâtâyî **çekme** **ğam** ger hecr ilen bîmâr iseñ / Çün saña ol Hâlıkıñ fazlı hâkîm olmış durur
G. 106/4: Miñnet-i hicrân elinden ey şanem **ğam çekmenem** / Derd-i 'ışkuñ ey perî her dem maña **ğam-h'âr**dur
G. 146/14: Ey Hâtâyî sen tevekkül Hâkka kılğil **çekme** **ğam** / On sekiz miñ 'âleme hükm eyleyen ser-dâr bir
G. 211/5: Dil-ber aydur ey Hâtâyî miñnetümden **çekme** **ğam** / Kim durur 'ışkımda ol zâr u dil-efgârum degül
G. 233/5: Aytum ey dil-ber Hâtâyîye cefâlar kılma çoğ / Dedi ki **ğam çekmegil** nâz u 'itâbumdur menüm
G. 310/5: Men Hâtâyî **çekmenem** **ğam** çünkü ene'l-Hâk didüm / Çekmişem Haydar teki meydâna hû merdâne men

ğam vi-: deyim Dertlenmek, kederlenmek, tasalanmak (Daha çok olumsuz şekli kullanılır).

G. 9/3: Dil teşne olsa vâdi-i hecrüñde **ğam yimen** / Lal'ün zülâli çeşme-i zemzem durur maña
G. 64/3: **Ğam yimen** gönölüm çü ma'den boldı 'ışkun gencine / Gerçi ol vîrâneni hecrüñ hârâb itmiş durur
G. 74/3: Ger maña nefrîn ider düşmen men andan **ğam yimen** / Kim münâfıkdan gelen kârğış du'â nisbetlödür
G. 94/5: Dünyenüñ var u yohından ey Hâtâyî **ğam yime** / Sahlayan dâyim seni şol sâye-i Sübhân durur
G. 96/4: Ey gönöl hicrân ilen 'ömrüñ tükense **ğam yime** / N'eylerem 'ömr-i 'azîzi çünkü yâr elden gider
G. 104/2: Tâ ki hem-demdür **ğam-ı** 'ışkuñ gönölde **ğam yimen** / Çün hayâlünüñ senüñ dil sevgülü mihmân bilür
G. 108/5: Dünya vü 'ukbâda hergiz **ğam yime** ağıyardan / Ey Hâtâyî çün senüñ lutf-ı Hudâ yârûñ durur
G. 110/6: Ey Hâtâyî **ğam yime** çün oldı düşmenüñ yüküş / Müdde'î dâyim ırâhdan kerpüc ü daş oynadur
G. 113/5: Ey Hâtâyî çün saña Hâk fazlıdur **ğam-h'âr** olan / **Ğam yime** derd ü belâdan dur yûri **ğam-h'ârâ** var
G. 122/3: Mihr ü kahrından anuñ âzürde gönölüm **ğam yime** / Kim maña cevri ü cefâsı lutf ile ihsânıdur
G. 146/9: Câne minnetdür ne gelse **ğam yimen** şükr eyleyem / Câne virdüm başı koydum olmuşam bîmâr bir
G. 161/8: Ey Hâtâyî **ğam yime** çün şahdur yârûñ senüñ / Aña ne **ğam** kim anuñ **ğam-h'âr** olanı şahdur
G. 172/5: Ey Hâtâyî **ğam yime** her sözde şükret Hâlıkâ / Çün saña her işde dâyim Hâk durur feryâd-res
G. 178/3: Düşdüğüñ gül yüzünden ayru bûlbûl **ğam yimez** / Kırhısı andan durur kim yirini bekleye zâğ
G. 183/5: Yâra ger 'âlem nazar kılsa Hâtâyî **ğam yime** / Bahmağ olmaz yüzine hürşid-i 'âlem-tâb tek
G. 215/3: İsmünüñ zikr eyleyen mahşer gününde **ğam yimez** / Vây kıyâmet aña kim senden cüdâdur yâ Resûl
G. 276/1: N'ola ey dil-ber eger sen cânüm olsayduñ menüm / **Ğam yimezdüm** dünyede cânânum olsayduñ menüm
G. 280/5: Ger günâhuñ çoğdur ey miskîn Hâtâyî **ğam yime** / Rahmetine Hâlıküñ ümmîd-vâr olmaz mısın
G. 300/5: Bu cihânda gitse gitsün mülk ü mâl u taht u câh / Ey Hâtâyî **ğam yime** imânum elden gitmesün
G. 315/5: Ey Hâtâyî ger hâtalâr şâdir olsa sehv ile / Ğafirü'z-zenb oldı peydâ **ğam yime** 'işyân için

ğamgîn: Gamlı, dertli.

G. 14/5: İt rakîbler ta'n iderse ey Hâtâyî Hâkka şal / Olma **ğamgîn** kim saña kıldığını Hâkdan tapa
G. 66/1: Her şubh-dem ki kûy-ı şanemden şabâ gelür / **Ğam-gîn** gönöl makâmına yüz miñ şafâ gelür
G. 93/1: Dil-berâ **ğam-gîn** gönölünü şâd kılsañ vahtidür / Bu yihılmış gönölümü âbâd kılsañ vahtidür
G. 222/2: Nice kim cevri ü cefâ kılsañ bu **ğam-gîn** gönölüme / Ol **ğamuñdan** ağırman cânımda minnet bilmişem
G. 232/3: Gerçi **ğam-gînem** **ğam-ı** hecrüñde ey ârâm-ı cân / Tâ seni gördi gözüm **ğam-gîn** iken şâd olmuşam
G. 267/2: Bî-devâ derdümni men 'arz eyledüm dil-ber didi / Olma **ğam-gîn** kim saña la'l-i lebüm emdür menüm
G. 356/7: Her dem ey Leylî nigârum bendeni Mecnûn teki / Vâlih ü **ğamgîn** ü şeydâ kıldığın yani ki ne

ğam-güsâr: Gam keder gideren, tesellî veren.

G. 46/2: Düşmişem 'ışkuñ **ğamına** yet menüm feryâduma / Senden özge hiç kimesne **ğam-güsârum** yoh durur
G. 54/3: Bu gönölüm 'ışkuñ ey **ğam-güsârum** / Vücüdüm şehrine sultân dimişdür
G. 95/2: Dil-berüm yârum 'azîzüm **ğam-güsârum** münisüm / Cân-şikârum sevgü yârum cânımuñ cânânıdur
G. 96/5: Ey Hâtâyî çünkü yârûñ eyledi 'azm-i sefer / Rûz u şeb âh it ki yâr-ı **ğam-güsâr** elden gider
G. 129/4: Vaţandan ayru düşdüm dâd u feryâd / Ğarîbüm **ğam-güsârum** anda n'eyler
G. 142/3: Cânüm andan ayru tende bir dem eğlenmez menüm / **Ğam** meni eyler helâk ol **ğam-güsârumdur** gider
G. 248/1: Gice gündüz istegüm dil-dâr-ı yârum bulmuşam / Cân u dil kurtuldi **ğamdan** **ğam-güsârum** bulmuşam
G. 280/2: İntizârum hâdden ötdi hecr ilen boldum helâk / Gamlu gönölüm hâlma bir **ğam-güsâr** olmaz mısın
G. 370/5: Bu baht-ı bed ki menümdür Hâtâyî ol şühî / **Ğam** ehline diyeler **ğam-güsâr** imiş maña ne

ğam-h'âr: Gam çeken, kederlenen, tasalanan, üzölen.

G. 45/1: Gönölümü alan menüm ol dil-rubâ yârum durur / Gerçi gönölümni alur ammâ ki **ğam-h'âr**um durur

G. 106/4: Mihnet-i hicrân elinden ey şanem gam çekmenem / Derd-i 'ışkuñ ey perî her dem maña **gam-h'ardur**
G. 113/5: Ey Haţâyî çün saña Haq fażlıdur **gam-h'ar** olan / Gam yime derd ü belâdan dur yûri **gam-h'ara** var
G. 146/8: Şad hezârân zulm idersen dönmezem döndermezem / Yüzümi yâ sözümi yâ gözümi **gam-h'ar** bir
G. 161/8: Ey Haţâyî gam yime çün şâhdur yârûñ senüñ / Aña ne gam kim anuñ **gam-h'ar** olanı şâhdur
G. 166/4: Çoñ miñnet ü cefâsını çekdüm vefâ hani / Gam hâdden ötdi dil-ber-i **gam-h'are** söyleñüz
G. 241/1: Dünya vü 'uqbâda sen tek yâr-ı **gam-h'ar** isterem / Halk ider dîvâre secde men de dîdâr isterem
G. 268/2: Fikr-i endüh-ı firâk u miñnet-i hicrân ile / Câna yetdüm gamdan u **gam-h'arı** gıtdüm görmedüm
G. 285/5: Ol sebebden bu Haţâyîñüñ sözi haqqânîdür / Haqdan özge dünyede men **yâr-ı gam-h'ar** istemen
G. 286/3: İstemez bu haste gönñüm özgelernüñ minnetin / Cânuma vaşluñdan özge nesne **gam-h'ar** olmasun
G. 301/5: Bu Haţâyî saçlarıñ çininde çin çin bağludur / Olmañam çinden perîşân çün maña **gam-h'arsın**
G. 409/1: Tâ seni gördüm nigârâ dil maña yâr olmadı / Gerçi yâr oldu velîkin yâr-ı **gam-h'ar** olmadı
M. 2/20: Ki Haqdur cihânda meded-kâr olan / Kûluna yaman günde **gam-h'ar** olan

gamlu: Gam çeken, üzüntülü, üzgün, kederli.

G. 280/2: İntizârüm hâdden ötdi hecr ilen boldum helâk / **Gamlu** gönñüm hâlîna bir gam-güsâr olmaz mısın
G. 336/5: **Gamlu** gönñli bu Haţâyîñüñ cihânda şâd ola / Ger menümlen bir gün ol nâ-mihribânüm söyleşe
G. 357/3: Tâ gam-ı hicrânüña düşdüm vişâlûñden ırağ / **Gamlu** gönñüm hecr ile çün beyt-i aḥzândur yine
G. 414/1: Dünya vü 'uqbâda birdür yâr dutman yâr iki / Yâr isen ey **gamlu** gönñüm dutmagil zinhâr iki

gamze: Dilberlerin gözleri ucunda görülen nazlı nazlı göz kapama, kirpik süzme. Gamze gözden çıkar ve aşğa ızdırıp verir. Gamze en çok ok ve kılıca benzetilir. Kirpiklerden dolayı oka benzetilir. Sevgili süzgün bakışlarıyla yay kaşlarından kirpik oklarını hedefe atar. Kirpik ve kaşlar kurulu bir kemanı andırır.

G. 15/5: Ey Haţâyî sen şehîd-i **gamze**-i dil-dârsın / Haşrde reşk aparur yitmiş iki millet saña
G. 23/2: Bilmez idüm haţ-ı ruḥ-sârûñ şıfâtın söylemek / Fitne çeşmüñ **gamzesi** öğretti ilhâmı maña
G. 32/4: Miñ mekr ü al ü şu 'bede-i bî-hisâb ile / Kanumnu tökdi **gamze**-i hün-h'are 'akıbet
G. 42/3: Zâhidâ sen fâriğ ol âhumdan ikrâh eyleme / Kim menüm bağrumda çoḥdur **gamzelerden** yâreler
G. 72/2: Hâdengi cân fedâdur **gamzeñ** ey dost / Kaşuñ üste kurılmış yaya beñzer
G. 110/1: 'Işk meydânında her kim cân ilen baş oynadur / Yâr öñinde **gamzedür** kirpük ilen kaş oynadur
G. 156/1: Tâ ki gönñüm **gamze-i** ol çeşm-i fettân ârzular / Derd-mend olmuş durur her laḥza dermân ârzular
G. 207/6: Kılavlû **gamzesi** elmâsa beñzer / Yaman kaşd eylemişdür cânâ çeşmüñ
G. 254/3: Gözleri fettânedür saḥla özüñ fettânen / Ol hâdeng-i **gamzeni** fettâneye göndermişem
G. 254/4: Cânumuñ cânânesidür şol nigârûñ **gamzesi** / Cânuma nûş eyledüm cânâneye göndermişem
G. 270/2: Nâz u 'itâb-ı **gamzelerüñ** dime câhile / Hayfım gelür demek saña nâdân ne söyliyem
G. 304/4: Gerçi **gamzeñ** tiğ olupdur ḥayl-i 'uşşâka velî / Çeşm-i hün-h'aruñ durur her dem-be-dem kan eyleyen
G. 333/1: Kılur **gamzeñ** cefâlar dürlü dürlü / Virür la'lûñ şafâlar dürlü dürlü
G. 359/1: Çeşmüñ atanda **gamze** meger cân diler yine / Cellâdı gör ki tökmek içün kan diler yine
G. 428/3: Cigerüm şad-pâredür **gamzeñ** oḥından ey şanem / Kiprûgi müjgândan özge sevmedüm sevmem daḥı
G. 436/4: Şaldı âhû tek meni şahrâya hem şayd eyledi / Dâm-ı zülfüñ **gamze-i** 'ayn-ı gâzâluñ bir daḥı

ganî: Zengin, varlıklı.

G. 88/2: N'ola ger ḥüsnüñden alsa zerre nûr-ı âfitâb / Kim belî dâyim **ganîlerden** nevâ muhtâc alır
G. 213/4: Şâhumuñ gönñli bilür ol ki **ganîdür** hemîşe / Münkir oldur ki bu sözlerüme ikrâr degül
G. 302/6: Vaşluñ nevâsın istese cânüm 'aceb degül / Muhtâc olur hemîşe **ganîye** gedây olan
G. 424/2: Faḳîrem ḥüsn içinde ol **ganîdür** / **Ganîdür** baya beñzer beñzemez mi

ganîm: Düşman, hasım.

M. 2/22: Ere leşker ilen varan er midür / **Ganîmi** başanlar o leşker midür
M. 2/26: Men olam **ganîme** varup qorḥusuz / Sağınma ki baḥup direng eylerem
M. 2/29: Menümlen **ganîm** olup Efrâsyâb / Anunlan uruşmağa neng eylerem
M. 2/40: N'olaydı olaydı bir ulu savaş / Çıḥaydum **ganîm** ile men başa baş
M. 2/48: **Ganîm** eyle maña otuz miñ eri / Ki Rüstem tek ola anuñ her biri

ganîmet: Beklenmedik zamanda ve şekilde ele geçen şey veya fırsat, emeksiz ve bedavadan elde edilen menfaat.

G. 311/5: Ey Haţâyî sen **ganîmet** bil bu dirlik devrini / Dañla çün ölmek gerek cân tende mihmândur bugün
G. 372/3: Gelüñ cânlar meni bilüñ **ganîmet** / Menüm tek gelmeye devrân içinde

ganîmlîğ: Düşmanlık.

M. 2/35: Dirîğâ bu demde diri olsa Zâl / Göreydi niçükdür **ganîmlîğda** hâl

garb: Batı, güneşin battığı taraf.

G. 419/3: 'Alîñüñ Zü'l-fekârî şarka **garba** / Yüridi çün Süleymândur Haţâyî
K. 11/11: Ol kerâmet kânısın kim Haq te'âlâdan saña / Şark u **garb** u 'arş u kürs oldu musaḥḥar yâ 'Alî

K. 18/21: Cümle mevcûdât-ı ‘âlem ins ü cin hükmündedir / Şark u **ğarb** u tûl u arz u şer‘-i dîvân yâ ‘Alî

ğâret: Çapul, yağma, akın; düşman toprağına yağma için yapılan saldırış.

G. 359/4: Zülfûn yüzûn kenârını dutmuş durur meger / Kâfir çerisi **ğâret**-i î mân diler yine

ğarîb: Kimsesiz, zavallı; aşık.

G. 44/4: Terk idüp koydum giderem hânümânı mülki uş / Hecrûn itdi men **ğarîbi** uşta gör âvâreler

G. 129/4: Vaţandan ayru düşdüm dâd u feryâd / **Ğarîbüm** ğam-güsârum anda n’eyler

G. 191/5: Çeşm-i mestler gör nice kanum tökerler dem-be-dem / Bu **ğarîb** ü hasteni tîmâra göndermek gerek

G. 273/1: **Ğarîbem** ‘aşıkam tenhâ vü zâram / Dilerem bir dağı ol yâra varam

ğarîk: Gark olmuş, suya batmış, boğulmuş.

G. 169/1: Kabâ-yı fakr u fenâdur kumâş-ı fâhîrümüz / **Ğarîk**-i bâde-i ... libâs-i zâhîrümüz

ğark: Suya batmak, boğulmak; boğma. Etmek, olmak, eylemek yardımcı fiilleri ile kullanılır.

G. 101/4: ‘Âkıbet tufân kopar bir gün cihânı **ğark** ider / Seyl-i bârân kim bu ‘âşık çeşm-i hûn-bârındadır

G. 188/8: Kim ki **ğark** olmak diler der-bahr-ı ‘ışk-ı bî-kenâr / Keşisiz bu lücce-i ‘ummâna hoş gelmek gerek

G. 312/1: Cânımı **ğark** eyledüm çün ‘ışk deryâsında men / Olmazam ‘âlem harâb olursa pervâsında men

G. 321/2: Yüri sen bir il ol yola ki ola maşşaduñ hâşıl / Nice Fir‘avn **ğark** itdi geçürdi Mûsî’yi Nîl’den

G. 399/3: ‘İşkinuñ deryâsına **ğark** olmuşam ğavvâş tek / Bahr-ı dilde lü’lü’-i sır-âb gördüm men seni

G. 401/4: Mevc-i ‘ışkıñdan senüñ **ğark** olmuşam bir bahre kim / Gözlerüm yaşı katında kaçredür ummân dağı

G. 401/5: Nice yanmasun Haţâyî ‘arîzuñ hecrinde kim / **Ğarka**-i hûn oldı cevrenden gül-i handân dağı

ğarrâ: Ak, parlak, güzel, gösterişli, nümâyişli, şatafatlı.

G. 356/25: İşigüñde bî-nevâya iltifâtuñ kem kılup / Hüs n ilen özüñi **ğarrâ** kıldıguñ ya’ni ki ne

ğavğa: Şiddetli tartışma veya dövüş, mücâdele; aşık ile rakip arasındaki anlaşmazlık.

G. 27/7: Gird-i küyından öterken dil-berüñ gördi rakîb / Başımı ağrıtdı **ğavğadan** seg-i hâzır-cevâb

G. 40/5: Mü’mine irşâd idersin lutf u ihsân u kerem / Kâfire **ğavğa** imişsin yâ ‘Alî senden meded

G. 68/3: Mihr-i rüyuñ ser-be-ser sihr ile dutdı ‘âlemi / Fitne vü **ğavğaya** şaldı ol göz ilen kaşlar

G. 120/5: Menem Sultân Haţâyî Haydar oğlu / Menüm yolumda **ğavğalar** gerekdür

G. 312/3: Cân u dilden ol habîbi sevmişem gerçek velî / Râstam hem ‘aşıkam meydân **ğavğasında** men

G. 312/8: Kesretüñ endişesinden bulmadı gönölüm ferah / Bulmadum vahdet anuñ şerr ile **ğavğasında** men

G. 356/1: Ey gönöl küyında me’vâ kıldıguñ ya’ni ki ne / İtlerin küyında **ğavğa** kıldıguñ ya’ni ki ne

G. 362/1: Haq te’âlâ çaldı bir şaykal bu gözgüm pasına / Gönölümün sevdâsı yoğdur ‘âlemün **ğavğasına**

G. 431/6: Bu fenâ mülkine her kim aldanur ‘ârif degül / ‘Ârif oldur terk ide işbu cihân **ğavğasını**

ğavta: Su içindeki derinlik.

G. 181/5: Haţâyî **ğavta** kıl gevher derindür / Ne istersin gönöl bahrinde zevrak

ğavvâs: Dalgıç. Dalgıçların denizden inci vs. kıymetli şeyler çıkarmaları dolayısıyla, değerli şeyler arayan kişi de gavvas olarak düşünülür. Aşığın gönlü de bu bakımdan bir gavvastır. Şiir ustaları da kendilerini mana incileri çıkaran birer dalgıca benzetirler. Bazen sevgilinin dudaklarının hayali, göz denizine düşmüş bir yüzük olarak düşünüp gönöl ona dalgıçlık yapar (İP).

G. 77/2: Nice **ğavvâş** olmayam yaşumda kim ol dil-berüñ / Lebleri la’l-i Bedağşân dişleri dür-dânedür

G. 362/3: Cân ile başdan geçen bu bahırda **ğavvâş** olur / ‘Âkıbet bir gün tumar ol geveherüñ deryasına

G. 399/3: ‘İşkinuñ deryâsına ğark olmuşam **ğavvâş** tek / Bahr-ı dilde lü’lü’-i sır-âb gördüm men seni

G. 420/4: Bahr-ı ‘ışk içre senüñ çün nice **ğavvâş** olmuşam / Dişlerüñ dürdür dudaguñ âb-ı hayvân nisbeti

Kıt’a 1/1: ‘İşk deryâsında **ğavvâş** olasin merdane-vâr / Geçme nâ-merd köprüsünden koy aparsın su seni

ğayb, ğayib: Gizli olan, görünmeyen, belirsiz. Gayb alemi görülebilen alemin dışında kalan alemdir (İP); kayıp.

G. 19/4: Dün rakîb-i kâfir-i güm-râh ile **ğaybında** kim / Her hikâyetler ki kılduñ cümle pinhândur maña

G. 97/2: **Ğayib** oldı gün yüzüñ çeşmümden ey mâhum dağı / Korharam kim sünbül-i ‘anber-feşân elden gider

G. 134/1: Dâne-i hâlûñ görende murğ-ı dil pervâz ider / **Ğayb** iken ol demde esrâr-ı ma’ânî bâz ider

ğayb-ı muflak: Şüphesiz olan bilinmeyen; Allah’ın insanlardan gizlediği şey.

G. 168/6: **Ğayb-ı muflakdan** temâşâ-yı ruh-ı zîbâ için / Bu şehâdet mülkine seyrâna gelmişlerdenüz

ğâvet: Çok, pek, pek çok, son derece.

G. 265/3: Şehe müştâk idüm **ğâyetde** bi’llâh / Şükür kim âsitâna şimdi geldüm

G. 318/1: La’l-i nâbuñdan maña her dem ‘inâyetdür bugün / Haq durur şükr eylesem bî-hadd ü **ğâyetdür** bugün

G. 433/6: Dil-berüñ lutfi menümlen çoğ idi **ğâyetde** kim / Bilmezem yâ Rab neden ol mihrini az eyledi

ğavr, ğayri: Başka bir kimse, başkası; mâsivâ, sivâ.

- G. 15/1: Dost yolında helâl olsun dilâ ğayret saña / Ğayrdan bir zerre minnet çekmedüñ rahmet saña
G. 217/3: Yetmiş iki millet oldu ser-be-ser ehl-i şumâr / Ğayr-ı milletden özini seçmeyen bizden degül
G. 315/2: Hâzır olgil ol serâyâ ğayr aña dañl itmesün / Bezegil her ziynet ile tahtuñı sultân içün
G. 351/1: Yâra yâr olmağ dilersen ğayrısın yâr isteme / Cân ü dilden geçmemişsen yûri dil-dâr isteme
G. 386/3: Meni zinhâr sen bir ğayrı bilme / Hemân ol dil-rubâyam geldüm imdi
K. 19/6: Çün İmâm-ı Ca' fere cândan muhibb-i şâdıkuz / Lâ-cerem anuñla olduk ğayri mezhebden beri

ğayret: İçten gelerek çabalama; aziz ve mukaddes bir şeye yabancıların el uzattığını, göz diktiğini görmeye tahammül edememe duygusu.

- G. 15/1: Dost yolında helâl olsun dilâ ğayret saña / Ğayrdan bir zerre minnet çekmedüñ rahmet saña
G. 216/5: Ğayretinden bir nazar fânüs üzin göstermedi / Meclisinde yandurur çün şem'-i pinhân münfa'il
G. 421/3: Çün cemâlün 'aksini gördi felek evcinde gün / Şol hacâletden kızardı ğayretinden hûn kimi

gayretsiz: Çalışmayan, çaba göstermeyen.

- M. 2/52: Dimez kimse erdür hamıyyetsize / Ölüm yig yalancıya gayretsize

ğazâ: Din uğruna yapılan savaş.

- G. 150/3: Olar kim bu tarîka inkâr oldu / Havâricdür ğazâ kılsañ yiridür
G. 360/7: Ey Haţâyî çün senüñ ceddüñ çoñ itmişdür ğazâ / Sen dañı başla ğazânı ol ğazânun 'ışkına
G. 417/6: Yezîd ü kâfir ü Mervâna her dem / Ğazîlerün ğazâ ister Haţâyî

ğazâl: Ahu, ceylan; sevgilinin güzel gözü.

- G. 436/4: Şaldı âhü tek meni şahrâyâ hem şayd eyledi / Dâm-ı zülfün ğamze-i 'ayn-ı ğazâluñ bir dañı

ğazâvât: Gazanın çoğulu; gazalar.

- G. 162/5: Çün cihâna geldi Haydar ey ğazâvât leşkeri / Esb-i fırsat segridün meydâna Merdân devridür

ğâzi: Gazâ eden, İslâm dini ve vatan uğruna elde silâh düşmanla savaşan, gazâdan şehit olmadan dönen kimse. Şah İsmail'in inancına mensup olmayanlar da dinden çıkmış olarak kabul edildiği için bu kişilere karşı savaşanlar da gazi olarak kabul edilmiştir.

- G. 50/4: Münâfık leşkeri bir ğâzi görse / Koyun kim gördi kurd andan beterdür
G. 50/2: Kuşansa ğâziler seyf ü silâhı / Münâfık cânına havf u haţardur
G. 50/8: Cihângir ğâziler meydâna girse / Havâricler ayağda pây-i serdür
G. 50/9: Çü rahmet yağmuru irdi zemîne / Ki her bir ğâzi yüz miñ nâm-verdür
G. 50/14: Kızıl 'alem kızıl bayrağ kızıl tâc / Giyinse ğâziler ol gün hazerdür
G. 75/6: Sıdık ilen bel bağlamış durmuş fütüh-ı rezm içün / Ğâziler yanunda anuñ leşkeri nisbetlüdür
G. 118/6: 'Alidür ğâziler şâh u şehenşâh / Muhammed Muştafâ şâhib-likâdur
G. 124/9: Yükküş havf eylemen 'ışkun yolında / Refîküm ğâzilerden kârvân var
G. 145/4: Yezîd ü Şemr u Mervânun elinden / Yükküş ğâzilerüm efgâr olupdur
G. 161/5: Şâh İsmâ'il-i ğâzi şâh Hüseyin-i tâc-bağş / Haydar-ı leşker-şiken 'ilmün beyânı şâhdur
G. 161/6: Ğâziler gönlünde iste Haqqı ey dil nişe kim / Ğâziler gönlündeki sırr-ı nihânî şâhdur
G. 213/5: Leşkerüm ğâzilerüm şüfilerüm pirelerüm / Cân ile başı bu yolda maña inkâr degül
G. 256/3: Menüm ğâzilerüme hürmet eyleñ / Göñül evinde anlarun biriyem
G. 257/1: Adum Şâh İsmâ'il Haqqun sırrıyem / Bu cümle ğâzilerün serveriyem
G. 358/6: Cihânı açdı sultân Haydaroglı / İrişdi ğâziler kevn ü mekâna
G. 362/4: Ey göñül itgil tevâzu' ğâzilerden al du'â / Şâh diyüpdür yarlıgaram kul kuluñ du'âsına
G. 417/6: Yezîd ü kâfir ü Mervâna her dem / Ğâzilerün ğazâ ister Haţâyî
K. 10/10: Şehün evlâdına ikrâr idenler / Ahîler ğâziler âbdâllar oldu
K. 12/3: Elinde bâde-i gül-reng içir ğâzilerün şâhı / Ne hacet nuql içün şekker sözüñ kand-ı mükerrerdür
K. 14/9: Enbiyâlar mahremisin evliyâlar bihteri / Ğâzilerün serveri ser-dâr sensin yâ 'Alî
K. 16/4: İrişdi mürşid-i kâmil kamu ehl-i amân oldu / Sevindi ğâziler cümle ki hatm-i enbiyâ geldi
K. 16/12: Bahâdur ğâziler koydı başında tâc-ı devlet var / Budur Mehdî zamân devri cihân nûr-ı beğâ geldi

ğazilik: Gâzi olma durumu.

- G. 52/5: Biz imâm kullarıyuz şâdıkâne / Şehîdlik ğazilik nişanumuzdur

ğazivân: Gaziler.

- G. 316/4: Mürşid olmuş Haq bizüm'çün gel göñül Furkânı gör / Gümreh olup yüz çevürmez Haq yolundan ğazivân

gebr: Mecûsî, ateşe tapan.

- K. 12/4: Şecâ'at bu kerâmet bu velâyet bu mürüvvet bu / 'Alîni görmeyen hâzır Yezîd ü gebr ü kâferdür

geç-: Yaşanıp tükenmek, tükenip bitmek, yaşanmak; vazgeçmek, feda etmek; başına gelmek; bir yeri aşıp geride bırakmak.

- G. 21/5: **Geçdi** 'ömrün ey Hâtâyî uşbu zâyî' dünyede / Şol vefâsız leblerinden virmedi kâmı maña
G. 28/3: Şükr eylerem vişâlüne her gice tâ şeh'r / Hicrân içinde gerçi **geçer** hâlimüz harâb
G. 37/2: Kahruñ ilen telh **geçdi** çünkü 'ömrüm dünyede / Yaşum üzden isteyüben şâdmânlıgdan ne sūd
G. 41/4: Tâ ki geldi ey şanem 'ışkuñ hayâli başuma / Dünya vü 'uqbâ gamından **geçdüm** ü oldum levend
G. 70/2: Ey felek dünyâ yüzinden devr-i hicrân **geçdi** çoñ / Ol büt-i nâ-mihribânım mihribân olmış durur
G. 110/3: Şâh katında mahrem olup cân u başından **geçer** / Şanma kim yâri öñinde degme ferrâş oynadur
G. 110/4: Çoñ kişi savaş güninde cân u başından **geçer** / Anı başında girev devrânda kolbaş oynadur
G. 151/3: Cân u başdan **geçmeyen** irmez bu 'ışkuñ remzine / Girmesün her serseri bu bir 'aceb bâzârdur
G. 200/2: Dün hayâl ilen perî tek 'azm kılduñ süy-ı men / Bes revân **geçdüñ** eyâ ruh-ı revânım sen midüñ
G. 205/4: Eyâ sultân-ı 'âdil kim işüm sensiz **geçer** müşkil / Budur senden murâdım kim gedâdan kesme ihsânıñ
G. 217/2: Ana ata kavm u kardaş ehl-i 'ışk kayda imiş / Nâm u neng ü cân u başdan **geçmeyen** bizden degül
G. 243/1: Men seni cândan severem ey dil-ârânum menüm / Şol sebebdan zâr ü giryân **geçdi** eyyâmım menüm
G. 247/1: Dil-berâ tâ kim vişâlün gitdi yanumdan menüm / Dürlü miñnetler **geçer** her lahza cânımdan menüm
G. 247/3: Hânümân ahvâlini menden firâkuñ sormasun / **Geçmişem** senden cüdâ öz hânümânımdan menüm
G. 327/13: 'Alî şâh-ı velâyetdür aña münkir olan kâfir / Koyuñ taklîd ile olsun **geçüben** dîn-i ebterden
G. 344/3: Tâ gözüm ol fitnelü kaş u gözün gördi senün / **Geçdi** 'ömrüm âh idüp ol çeşm ü ebrûlar bile
G. 351/1: Yâra yâr olmağ dilersen gayrısın yâr isteme / Cân ü dilden **geçmemişsen** yûri dil-dâr isteme
G. 351/5: Ey Hâtâyî yâr yolına cânıñ itgil fedâ / **Geç** bu dünyâ şöhetinden sen anı var isteme
G. 360/3: Kerbelâda **geçmiş** idi çoñ belâ şâh oğlına / Sen dañı oynat başuñ ol belânuñ 'ışkına
G. 362/3: Cân ile başdan **geçen** bu bahrda ğavvâş olur / 'Âķibet bir gün tumar ol geveherün deryasına
G. 362/7: Ey Hâtâyî gel bu fâni dünyenün terkini kıl / **Geç** anuñ kâl u kîlinden şâh digil şafâsına
G. 372/4: Gel ey tâlib maña cânıñ fedâ kıl / Ki **geçmişdi** günün hicrân içinde
G. 431/5: Gel gönül 'ilminden oñı **geç** bu kîl ü kâlden / Ey fakîh kimdür tanı 'ışk devrinün ustasını
K. 2/4: Kaldı sidre'l-müntehâ **geçdüñ** felekden tâ semâ / Kim yeter bu kadr-i Hâķķa müntehâdur yâ Nebî
K. 12/5: Şirâtuñ köprüsin **geçdüm** 'amel mîzânını çekdüm / Bu yoldan azanuñ bi'llâh maķâmı nâr-ı maķşerdür
Kıt'a 1/1: 'İşk deryâsında ğavvâş olasın merdane-vâr / **Geçme** nâ-merd köprüsünden koy aparsın su seni

geçen: Geçip giden kimse.

- K. 14/4: Bendin alduñ 'ifritün üç yüz ıldan sonra şâh / Deşt-i Erjende **geçen** Kerrâr sensin yâ 'Alî

geçür-: Vakit geçirmek; bir şeyi bir yandan öbür yana götürmek.

- G. 98/2: Yıl-be-yıl sâ'at-be-sâ'at hoş geçürgil yâr ile / Hafta hafta gün-be-gün ol rûzgâr elden gider
G. 321/2: Yûri sen bir il ol yola ki ola maķşaduñ hâşıl / Nice Fir'avn ğark itdi **geçürdi** Müst'yi Nîl'den
G. 410/7: Gününü hoş geçür miskîn Hâtâyî / Gelen devrân 'aceb devrân degül mi

gedâ: Dilenci, köle; kimsesiz, zavallı, yoksul; ilâhi tecellilere muhtaç olan sâlik; aşık.

- G. 2/2: Munca geldüm men **gedâya** hiç 'inâyet kılmaduñ / İşigünde kılduğım dest-i du'â kaldı maña
G. 14/3: Öyle sultândur ki yoñdur misl ü hem hemtâ aña / Buyruğundan kim anuñ çıñmaz şeh ü mîr ü **gedâ**
G. 18/7: Cân u cihânı sızsizün neyler Hâtâyî haste-dil / Senden müdâm ihsân diler çünkü **gedâdur** bî-nevâ
G. 31/6: Dâymâ ister Hâtâyî şâh cemâlin görmegi / Şol **gedâ-yı** 'âli-himmet tâlib-i dîdar mest
G. 58/3: İşiginde anuñ men bir **gedâyam** / Ne kim lûtf eylese ihsân anuñdur
G. 65/5: Gönül bir yâre virmişdür Hâtâyî / İşiginde selâtinler **gedâdur**
G. 74/5: 'İşk ilen lâf itme ey miskîn Hâtâyî ebsem ol / Kim bu menzilde selâtinler **gedâ** nisbetlüdür
G. 76/6: Nâ-ümîd olma cihânda ey **gedâ-yı** bî-nevâ / Dergeh-i sultâna gel kim lûtf u ihsân devridür
G. 117/4: Bu hastenün kapuñda du'âdur işi saña / Sor ol **gedâya** munca du'â kimden öğrenür
G. 118/7: Hâtâyî cân u dilden şâha kuldur / 'Alîñün işiginde bir **gedâdur**
G. 205/4: Eyâ sultân-ı 'âdil kim işüm sensiz **geçer** müşkil / Budur senden murâdım kim **gedâdan** kesme ihsânıñ
G. 218/7: Bî-çâre dil Hâtâyî **gedâ-yı** şikesteden / Döndürmegil 'inâyetün ey şâh-ı pür-kemâl
G. 223/5: Görenden berlü dîdaruñ Hâtâyî hastedür hayrân / Anuñ kim âsitânında salâtinler **gedâ** gördüm
G. 242/7: Hâtâyî hastedür vaşluñ **gedâsı** / Kapuñdan vâye vü ihsâna yetdüm
G. 283/7: Kapuña geldi **gedâ** tek bu Hâtâyî dil-berâ / Sen aña kıl ey şanem bir lûtf u ihsân yeñiden
G. 321/4: Hâtâyî bir **gedâyıñdur** n'ola virseñ murâdım / Ki sâyil bî-nevâ gitmez senün tek şâh-ı 'âdilden
G. 355/26: Men **gedâya** çünkü yoñdur rahmuñ ey cân 'ışkuñ / Gönümün tahtında sultân itdigün ya'ni ki ne
G. 358/2: Zihî devlet beşâret men **gedâya** / Yürüdüm uğradım dürli dükāna
G. 359/5: Miskîn Hâtâyî kapuña geldi 'inâyet it / Hüsnün **gedâyı** vâye-i ihsân diler yine
G. 366/1: Şehâ kılgil terahhüm men **gedâya** / İşigünde yetürgil bî-nevâyâ
G. 366/2: N'ola hüsnün zekâtı büse virseñ / Zâ'îfem derd-mendem men **gedaya**
G. 373/7: Muhammed Mehdi-i şâhib-zamânıñ / İşigünde **gedâ** için bağışla
G. 379/2: Men **gedânuñ** hâceti senden budur ey şâh-ı hüsn / Âsitânıñ resmini bildirmegil bigâneye

G. 430/2: Men **gedā-yı** derd-mendem pür-fakîr-i bî-nevâ / Eyleneüpün gönlümün tahtında bir sultân kimi
G. 435/3: İrişdi maşşad-ı maşşûd ile murâda bugün / **Gedā** ki hâzret-i sultân içinde yir dutdı

gedāy: Dilenci yaratılışlı.

G. 418/6: Muhammed Mehdi-i şâhib-zamānuñ / İşigüñde gedāidür Hâtâyî

gedāy: Dilenci, köle; kimsesiz, zavallı, yoksul II İlahi tecellilere muhtaç olan sâlik.

G. 302/6: Vaşluñ nevāsın istese cānum ‘aceb degül / Muhtâc olur hemîşe ğanîye gedāy olan

G. 404/1: ‘Aks-i sāyeñdür vücūdum ey saçı zıll-ı hümây / Nişe kim sen pâdişâhsın men kapuñda bir gedāy

gel-: Bir yere uğramak, ziyaret etmek; (Bir hal bir kimseye) Hâkim olmak; (iyi durumlar için) kaplamak, olumlu etkisini göstermek, (kötü durumlar için) ârız olmak anlamını taşır; doğmak, yaşamak, dünyâya gelmek; ortaya çıkmak, baş göstermek, zuhur etmek.

G. 2/2: Munca **geldüm** men gedāya hiç ‘ināyet kılmaduñ / İşigüñde kılduğum dest-i du‘ā kaldı maña

G. 2/3: Müjde **geldi** dil-sitānumdan ki katl oldı rakîb / Şükr kim bîgāne gitdi āşinā kaldı maña

G. 10/4: Giceler tâ şubh olınca h‘āb **gelmez** ‘aynuma / Tā hayālün dāyimā çeşmümde qarşudur maña

G. 12/4: Uyğuda gözlerüm nice görsün cemālün / İşkuñda çünki **gelmedi** bir zerre h‘āb aña

G. 15/3: Ey dil ü dîn siz çıkuñ evden ki dil-dārum **gelür** / Sen de ey cān durma kim biz virmişüz ruşşat saña

G. 16/3: **Gelmiş** degül ne hüd **gelecek** tâ-be rüz-ı haşr / Devr-i kamerde sen teki bir şâh-ı meh-liķā

G. 26/1: **Geldi** şurâhi meclise ref‘ eylemiş niķāb / Nür eyledi mecālisi zerrîn-per-âfitāb

G. 28/1: Gördi utandı hüsni cemālünden âfitāb / Ağzuñ katında **gelmeye** bir zerre der-hisāb

G. 28/5: Sensüz Hâtâyî ey şeh-i hūbān firāk ider / Şabrum tükendi gözlerüme **gelmez** oldı h‘āb

G. 41/4: Tā ki **geldi** ey şanem ‘ışkuñ hayālî başuma / Dünve vü ‘uķbā ğamından geçdüm ü oldum levend

G. 45/3: Gicelerde uyhu **gelmez** gözüme kıan ağlaram / Gökdeki kevkeb degül şol çeşm-i bîdārum durur

G. 55/4: Tā senün zülf ü ruhuñı görmişem her şubh ü şām / Gice gündüz giryeden **gelmez** gözüme h‘āblar

G. 56/1: Her zamān kim qarşuma ol dil-ber-i meh-rū **gelür** / Cānuma bir ot düşer bu dilüme yā hū **gelür**

G. 56/2: Sînemi qarşu dutaram küyına ol dil-berün / Sağınuram dem-be-dem Veys-i Karenden bū **gelür**

G. 56/3: Hâsretinden dil-berün düşdüm Serendîb kühına / ‘Āşık-ı dil-hâsteni her dem sorar âhū **gelür**

G. 56/4: Cānumı kırbān kııldum yolına ol dil-berün / Ol zamāne kim diyeler ol büt-i meh-rū **gelür**

G. 56/5: Ey Hâtâyî sen vücūdın cüyını pāk eylegil / Cū ki pāk ola aña ser-çeşmeden bir su **gelür**

G. 57/1: ‘Āşık iseñ **gel** berü kim cān-ı cānān mendedür / Zâhidâ pes hāndasın kim nür-ı imān mendedür

G. 57/6: Eyyuba çekdürdi çoğ derd ü belā vü miḥneti / **Gel** meni isteş vireyüm derde dermān mendedür

G. 61/3: Zâkirem zikr eylerem gönlümde Hâkdan özge yoğ / Nâṭıķam nuṭķ-ı hidāyet **gel** hâbîbu‘llāhi gör

G. 61/4: Hâzihi cennātü ‘adnin defterin şerh eyleyen / İblis olma **gel** sücüd eyle bu bâbu‘llāhi gör

G. 62/1: Ezelden tâ ebed Haydar **gelüpdür** / Âdem evlādına server **gelüpdür**

G. 62/2: ‘Alî şîr-i Hudādur Şâh-ı Merdān / Muhammed Hâķķa peygamber **gelüpdür**

G. 62/3: ‘Āşıklar kıblesi yüzüñdür ey dost / Kaşuñ mihrābına minber **gelüpdür**

G. 62/4: Ki Hâkdan Zü‘l-feķār oldı ‘Alîye / ‘Alî kulluğına Kānber **gelüpdür**

G. 62/6: Ala gözler menüm imānum aldı / İki zülfün yine ‘anber **gelüpdür**

G. 62/7: Hayāt âbı için zulmāt içinde / Hâtâyî Hızr u İskender **gelüpdür**

G. 64/2: **Gel** hūmārum yaz menüm vaşluñ meyinden ey perî / K‘ol şarābuñ hâsreti bağrum kebāb itmiş durur

G. 65/3: **Gel** ey hem-dem hāzer kıl ‘ışķa düşme / Belādur hūbları sevmek belādur

G. 66/1: Her şubh-dem ki küy-ı şanemden şabā **gelür** / Ğam-gîn gönül maķāmına yüz miñ şafā **gelür**

G. 66/2: Şād u feraḥ bolup dil ü cānum zebānuma / Ehlen ve ḥayr-maķdem ü şād merḥabā **gelür**

G. 66/3: Bir büsesine cān ü dil ister bahā şanem / Gerçi birine yüz dil ü cānum bahā **gelür**

G. 66/4: Ma‘nide gerçi ‘āşık u ma‘şūk bir durur / Menden du‘ā gider nişe senden cefā **gelür**

G. 66/5: ‘Afv eyle bu Hâtâyî günāhın eyā perî / Baḥş ide şâh nice ki kıldan ḥatā **gelür**

G. 68/1: Tā ki düşdüm hecrüñe gönlüm fiğāna başlar / **Geldi** āhumdan menüm feryāda dağ u daşlar

G. 70/5: Düzedi yüz dürlü ḥalı bezm için ferrāş-ı şun‘ / Sâķiyā **gel** kim cihān bāğ-ı cinān olmuş durur

G. 73/4: Daş yarıldı çığdı Düldül eyer ü yügen ile / Ey münāfık yola **gelgil** eyleme şāhdan kenār

G. 74/2: Her cerāḥat cismüme oḥuñ **gelende** ün virür / Ol maña ehlen ve sehlen merḥabā nisbetlödür

G. 74/1: Dil-berā cānumda derdün bir devā nisbetlödür / Her cefā **gelse** maña senden vefā nisbetlödür

G. 76/3: Lāl oturma söyle ey cān murğı **geldi** nev-bahār / Gitdi kış vakti aradan uş gül-istān devridür

G. 76/6: Nā-ümîd olma cihānda ey gedā-yı bî-nevâ / Dergeh-i sultāna **gel** kim luṭf u iḥsān devridür

G. 78/3: **Geldi** sübhāne‘l-lezî esrā bi-‘abdiḥ şānuña / Levḥ-i maḥfûz üste ol hüsñün beyānı hānadur

G. 78/7: Hānda kim yatsam cihānda uyhu **gelmez** çeşmüme / Bu Hâtâyî yatmağa yār âsitānı hānadur

G. 90/7: Hâtâyî gönline yār mihrî **geldi** / ‘İmāret kıl ki sultān menzilidür

G. 90/5: Murād için **gelüpdür** dil kapuña / ‘İnāyet kıl ki iḥsān menzilidür

G. 95/3: Dün şabā **geldi** maña hoş hoş mu‘anber büy ile / Ğalibā ol meh-liķānuñ zülf-i müşķ-efşānıdır

G. 103/1: Menüm ol sevgü yārum **geldi** hoşdur / Elüme ol nigārum **geldi** hoşdur

G. 103/2: Elüñden ihtiyāruñ gitse gitsün / Elüme ihtiyārum **geldi** hoşdur

G. 103/3: Sen ol şahrāda çün gül-ı beyābān / Çemende gül-‘izārum **geldi** hoşdur

G. 103/4: Ol imdi kış günü sermā elinden / Menüm taze bahārum **geldi** hoşdur

- G. 103/5: Ğam ilen intizār içinde sen ol / Hemîşe intizārūm **geldi** hoşdur
G. 103/6: Sen ey Seyyid 'Alī zulmet içinde / Bu rūşen rūzgārūm **geldi** hoşdur
G. 103/7: Haṭāyī şŭkr kıl Allāha dāyım / Giden şabr u qarārūm **geldi** hoşdur
G. 104/3: İncimez bu haste cānum derd-i hecrūñden senūñ / Cevr ü qahrūñ **geldigünce** luṭf ile iḥsān bilür
G. 122/5: Ey Haṭāyī cevır ü qahrından cihānuñ incimez / Her ne kim bende yolına **gelse** Haḡ fermānidur
G. 124/10: Mü'ezzin gice gündüz çağırur hey / İmām **geldi** namāza dur uyan var
G. 126/5: Görmışdi tā Haṭāyī ezelden yakīn munı / Nūḡuñ 'alāmeti **gelür** andan tufān kopar
G. 131/1: 'Aşıkuñ 'ākile dāyım sözi dīvāne **gelür** / 'Aşıkuñ her dem anuñcün sözi dīvāne **gelür**
G. 131/2: Satma rāyḡān şanemā Hızra dudaḡuñ suynı / Hızır eger su isteye çeşme-i hayvāne **gelür**
G. 131/3: Eşrimiş ḡün-ı dilümden şanemüñ ḡüni gözi / Ger sen inanmaz iseñ gör ki ne mestāne **gelür**
G. 131/4: Ğāh u bi-ḡāh maña tevbe virür ol vā'iz-i şehır / Vā'izüñ tevbesi şāḡa maña efsāne **gelür**
G. 131/5: Aşınādur bu Haṭāyī sözi ey cān bilene / Özini bilmeyene dime ki biḡāne **gelür**
G. 132/4: Gelmemışdür sen teki 'ālemde ey sultān-ı ḡüsn / Şāḡib-i faẓl u kemāl ü 'izzet-i bi'l-iftihār
G. 133/1: Bād-ı şubḡ ez sü-yı maşrıḡ āfitāb almış **gelür** / Ğalibā yāruñ cemālünden niḡāb almış **gelür**
G. 133/2: 'Aşık-ı dil-ḡasteden def'-i şudā' itmek diler / Sünbülinden dil-berüñ bü-yı gül-āb almış **gelür**
G. 133/3: Gözleri devrinde mest oldu dudaḡı bādeden / Zāḡidi mey-ḡāneden gördüm şarāb almış **gelür**
G. 133/4: Şüfi-i bi-çāre hem ḡālin görüp ol zāḡidüñ / Şoḡbetin germ itmege çeng ü rubāb almış **gelür**
G. 133/5: Her kişı almış **gelür** anuñ ḡamundan bir naşib / Bu Haṭāyī çeşm-i pür-ḡün dil kebāb almış **gelür**
G. 141/5: Haṭāyī nazm-ı eş'āruña yüz miñ āferīn **gelsün** / Ki 'ākiller ḡayālinden degül dīvānelerdendür
G. 145/5: Mevālī leşkeri **geldi** cihana / ḡüseyn-i Kerbelā ser-dār olupdur
G. 146/9: Cāna minnetdür ne **gelse** ḡam yimen şŭkr eylerem / Cānı virdüm başı koydum olmışam bīmār bir
G. 153/2: Gel beyān itgil şıfāt-ı zātını şerḡ eyle kim / Men su'āl itdüm aña 'ayn-ı liḡāsı ḡandadır
G. 162/4: Ey yüz ıl mürdesi sen Allāha şŭkr it dur yüri / 'İsi-i dem-sāz **geldi** nefḡa-i cān devridür
G. 162/5: Çün cihāna **geldi** ḡaydar ey ḡazāvāt leşkeri / Esb-i fırsat segridüñ meydāna Merdān devridür
G. 162/7: Kulluḡa **geldi** Haṭāyī rahm idüp ey nev-cevān / ḡālma kılḡil nazar kim luṭf u iḥsān devridür
G. 168/2: Yazmaḡa Haḡdan kelāmu'llāḡ-ı nātıḡ şerḡini / Rūḡ-ı ḡudsī şüret-i insāna **gelmişlerdenüz**
G. 168/3: Kāyınātı şüret-i Raḡmāna tefsīr itmeḡe / Kim beyān-ı 'ilm ilen Ḳur'āna **gelmişlerdenüz**
G. 168/6: Ğayb-ı muṭlaḡdan temāşā-yı ruḡ-ı zībā içün / Bu şehādet mülkine seyrāna **gelmişlerdenüz**
G. 168/7: Ey Haṭāyī 'ıyd-ı ekberdür cemālī dil-berüñ / Biz bu 'ıyd-ı ekbere ḡurbāna **gelmişlerdenüz**
G. 177/5: Mihr ilen yāri ki **gelmişdür** zi-ḡülşen yādigār / Bu Haṭāyī haste-dıldür ḡāk-i ān meh-rü-yı bağ
G. 181/4: Ne kim senden **gelür** hoşdur velīkin / Eyā dil-ber maña çoḡ dutmaḡıl daḡ
G. 182/5: Yūsuf cemālī **gelmedi** yār tek Haṭāyīye / Ya'ḡüb-ı haste çekmedi ḡöñlüm melālī tek
G. 183/1: Tā ḡayāl-i 'ārizuñ **geldi** gözüme ḡāb tek / ḡiceler her dem gözine ḡörinen meh-tāb tek
G. 199/7: Geldi Haṭāyī kapuña virgil murād aña / ḡüsnüñ ḡaḡına zikri du'ādur Haṭāyīñüñ
G. 200/1: Karşudan dün **geldüñ** ey serv-i revānum sen midüñ / Zinde ḡıldıñ uş bu cānsız cism ü cānum sen midüñ
G. 201/1: Beşāret ḡöñlüme şān sen mi **geldüñ** / Bu ḡuru cismüme cān sen mi **geldüñ**
G. 201/2: Meni derdlü koyup gitdüñ bu yirden / Yine derdlüye dermān sen mi **geldüñ**
G. 201/3: Elüñ kanlu gözüñ kinlü ne ḡāldur / O şehır içre şalıp kan sen mi **geldüñ**
G. 201/4: Yūsuf şehrine **geldüñ** Mışrdan mı / ḡüseyn ey şāḡ-ı Ken'ān sen mi **geldüñ**
G. 201/5: Bu ḡul bi-çāreye şāḡ sen yetersin / Ey devlet elçisi şāḡdan mı **geldüñ**
G. 202/1: Od yanar sīnemni sapdı dürlü peykān oḡlaruñ / Su yirine sönmedi **geldi** firāvān oḡlaruñ
G. 210/4: Gerçi çoḡ **geldi** nebī bu devr-i Ğdemden berü / ḡatmi cümle enbiyānuñ Muşṭafādur bilmiş ol
G. 215/2: **Geldi** Cebra'ıl saña her dem ḡetürdi Haḡ sözün / Ba'zı peyḡamberlere **gelen** nidādur yā Resül
G. 222/4: Her ne kim senden **gelürse** haste ḡöñlüm nüş ider / Ḳahrūñı rāḡat sanup cevruñı raḡmet bilmişem
G. 235/3: Vaḡt-i ecel **gelürse** melek cān içün maña / Yüzüñi ḡörmedin aña cānum ḡaçan virem
G. 244/2: Zülfüñ şebinde teşneyem ol āb-ı la'lüne / Zülmāt içinde çeşme-i hayvāna **gelmişem**
G. 244/3: Bir 'andelīb-i küy-ı firāk idüm ey şanem / Yüzüñi ḡörmege bu gül-istāna **gelmişem**
G. 244/4: Hoş 'ākilem ki dünyede isbāt-ı 'ışḡ içün / Dīvāne **gelmişem** veli dīvāne **gelmişem**
G. 244/5: Kapuñdan ayru oldu Haṭāyī şikeste-ḡāl / Ümmīd ilen işiḡüñe dermāna **gelmişem**
G. 246/2: Dil-i virānuma tā **geldi** 'ışḡuñ / Şanasın beyt-i ma'mūr oldu ḡöñlüm
G. 246/4: Cefā vü miḡnetüñ tā **geldi** cāna / Belālardan ḡamu dūr oldu ḡöñlüm
G. 247/5: Haḡ bilür seyyāre tek gözüme uyḡu **gelmedi** / Tā felek ḡıldı cüdā ol mihribānumdan menüm
G. 251/4: Ol 'Alisin kim ḡamu peyḡambere sensin şeff' / Cümle bu ümmīd ilen kapuña **gelür** ḡāş u 'ām
G. 253/5: On sekiz miñ 'āleme men ḡerdış ile **gelmişem** / Ol sebebden Haḡ ile sırdār idüm serdār idüm
G. 265/1: Menem kim bu cihāna şimdi **geldüm** / Revān oldum Revāna şimdi **geldüm**
G. 265/2: Şēḡa men 'aşık u ḡayrān u mestem / Muḡibbem ḡānedāna şimdi **geldüm**
G. 265/3: Şēḡe muşṭāk idüm ḡāyetde bi'llāḡ / Şŭḡür kim āsitāna şimdi **geldüm**
G. 265/5: Ezelden **gelmişem** şāḡ emri ilen / Saḡınmagil cihāna şimdi **geldüm**
G. 265/4: Yezid ü muşṭriküñ kökin keserem / Çerāḡa yana yana şimdi **geldüm**
G. 265/5: Ezelden **gelmişem** şāḡ emri ilen / Saḡınmagil cihāna şimdi **geldüm**
G. 265/6: Muḡibbem on iki şāḡa ezelden / Velīkīn bu dükāna şimdi **geldüm**
G. 265/7: Süleymān ḡātemi Mūsī 'asāsı / Cihāna Nūḡ tufāna şimdi **geldüm**
G. 265/8: Muḡammed mu'cizi şāḡ Zü'l-feḡārı / Elümdedür nişāne şimdi **geldüm**

- G. 265/9: Havâric aşlını koyman cihâna / Haţâyîyem cihâna şimdi **geldüm**
- G. 270/2: Nâz u 'itâb-ı ğamzelerüñ dime câhile / Hayfım **gelür** demek saña nâdân ne söyliyem
- G. 271/5: Senüñ tek **gelmedi** hergiz cihâna / Zi rûz-ı Âdem ü tâ devr-i Hâtem
- G. 272/5: Yanmağdan ey Haţâyî **gel** incitme cânıñ / Çün söyledüñ ki âteş-i cânâna yanaram
- G. 273/2: Yâre ısmarış itdüm dañ yelinden / **Geleydi** ki be-ğâyet intizâram
- G. 276/3: Dünyeden nakl itdügüm çağumda **gelseñ** başuma / Şol maħalde dîn ü hem imânum olsayduñ menüm
- G. 277/1: Ey dirîğâ gitdi **gelmez** ol gül-endâmum menüm / Ne karârum var ne şabrum u ne ârâmum menüm
- G. 279/1: **Gel** ey dil-ber tenümde cân olupsan / Ne cânâm belki hem cânân olupsan
- G. 282/1: **Gel** ki cânâ senden özge tende men cân istemen / Tâ ki sen varsın menüm cânumda cânân istemen
- G. 283/4: **Gel** vefâ resmin aradan sen götürme men dañ / Kılalı pür-sıdk ilen bir 'ahd ü peymân yeñiden
- G. 283/3: 'İşk **geldi** gönlüme hükm itdi cânım mülkine / Şükr kim öz tahtına uş **geldi** sultân yeñiden
- G. 283/7: Kapuña **geldi** gedâ tek bu Haţâyî dil-berâ / Sen aña kıl ey şanem bir lutf u ihsân yeñiden
- G. 284/1: Gel ki derd-i bî-devâ dermâna **gelsün** yeñiden / Ten Mesîhâ lebleründen cânâ **gelsün** yeñiden
- G. 284/2: Zulmet-i zülfünde kâmin tapmadı hükm eyle kim / Tâ Sikender çeşme-i hayvâna **gelsün** yeñiden
- G. 284/3: Ğam ki dün meydân-ı 'ışkuñda menümlen kıldı rezm / Anda ma'lûm olmadı meydâna **gelsün** yeñiden
- G. 284/4: Çün rakîb emrüne tâ 'at kılmadı merdûd kıl / Tavk-ı la 'net tâ kim ol şeytâna **gelsün** yeñiden
- G. 284/5: İşigüñ kulluğına **gelsün** selâtinler kamu / Kul tekebbür kılmasun sultâna **gelsün** yeñiden
- G. 284/6: Aytım ey dil-ber dimişdüñ gösterem şem'-i ruhum / Dir kabûl itmen anı pervâne **gelsün** yeñiden
- G. 286/2: Kâfirüñ rahmi **gelür** men derd-mendüñ hâlına / Lîk kâfir sen teki yâr-ı sitem-kâr olmasun
- G. 284/7: Hayli demdür kim Haţâyî gözleri kan ağladı / Seyl-i hünîn bir dañı 'ummâna **gelsün** yeñiden
- G. 297/3: 'İşkuñ ki **geldi** mihr ile şehri vüçüduma / Mihmândur ol ki cân ü gönül dutdı hânesin
- G. 299/1: Uş yine güller açıldı hâra söyleñ **gelmesün** / Şoħbet-i hâşdur bugün ağıyâra söyleñ **gelmesün**
- G. 299/2: Gelmesün mey-hâne-i vahdetde hergiz müdde'i / Âb-ı kevserden içen hummâra söyleñ **gelmesün**
- G. 299/3: Bir haremddür bu ki ikrâr ehlidür maħrem aña / Munda nâ-maħrem düşer inkâra söyleñ **gelmesün**
- G. 299/4: 'İş u 'işretdür bu dem 'ışk ehline kılun şalâh / Şekl-i bedîd şekl-i bed-kirdâra söyleñ **gelmesün**
- G. 299/5: Çünki şarrâfuz bu bâzâr içre gevher görmeñüz / Almazuz her mühreden bâzâra söyleñ **gelmesün**
- G. 299/6: Ser-hoşuz rûz-ı ezel peymâne şehden içmişüz / Bu kadehden içmeyen hüşyâra söyleñ **gelmesün**
- G. 299/7: Çün Haţâyîdür bugün gül-zâr-ı vahdet bülbülü / Dañı ol zâğ-ı siyeh gül-zâra söyleñ **gelmesün**
- G. 305/1: Ulu lâf eyleyen meydâna **gelsün** / Muħannet **gelmesün** merdâne **gelsün**
- G. 305/2: Erenler menzili Haq menzilidür / Erenler şâhib-i 'irfâna **gelsün**
- G. 305/4: Ezelden Haq diyen ehl-i tarîkat / O kândan sürölüp bu kâna **gelsün**
- G. 305/6: Güneh-kârüñ günâhından geçerler / Yüz üste sürünüp sultâna **gelsün**
- G. 305/7: Ahan çaylar ahan arħlar bulahlar / Yirinden mevc urup 'ummâna **gelsün**
- G. 305/9: Haţâyî hastedür kân-ı şehâvet / Haber vir derdlüler dermâna **gelsün**
- G. 316/2: Degmenüñ haqqı degöldür şüflük da'vî kıla / Başını yolda koyuban cânına **gelsin** kıyan
- G. 316/4: Mürşid olmuş Haq bizüm'çün **gel** gönül Furkânı gör / Gümreh olup yüz çevürmez Haq yolından gâziyân
- G. 319/4: Kutlu günler **geldi** 'ıyduñdur mübarek şükr kim / Elleriñ hün-ı dilden çün hıızâb itmekdesin
- G. 323/5: Yüzüñ şem'inde rüşendür 'Aliyyü'l-Murtażâ nûrı / Ne bilsün bî-haber Hâbîl ki ne **gelürdi** Kâbilden
- G. 327/14: Gel ey Sultân Haţâyî sen oñı vaşfın güzel şâhuñ / Karadur münkirüñ kalbi üregi seng-i mermerden
- G. 327/4: 'Alî oldur ki mehd içre aña bir ejdehâ **geldi** / Anı dutdı dehânından iki yardı ser-â-serden
- G. 327/9: 'Alî oldur ki üç yüz miñ ağaç yol var idi **geldi** / Yarım günden gün ötmışdi günü dönderdi aħterden
- G. 327/10: 'Alî oldur ki Cümçümden Furâtuñ yolını sordı / Yedi arħadan ün **geldi** ki Cümçüm ibn-i Gergerden
- G. 333/6: Senüñ evlâdıña her bir taraftan / Gelüpdür ney-nevâlar dürlü dürlü
- G. 337/3: Ger yüz ıldan sonra bir kez kabrüm üste **gelse** yâr / Yâr ile kabrüm içinde üstühânum söyleşe
- G. 339/3: Tâ ki zâhid gördi yüzüñ kılmadı hergiz nigâh / Kâfir-i muṭlağdur ol kim **gelmez** ikrâr üstine
- G. 339/4: Şanasın kim çeşme-i hayvânun üstü **geldi** Hızır / Düşdi tâ haṭṭun senüñ la'l-i şeker-bâr üstine
- G. 339/6: Tâ ki vaşluñ oldı vâsıl bu Haţâyî hasteye / Bir tabîbe beñzer ol kim **geldi** bîmâr üstine
- G. 340/2: Mevsim-i gül **geldi** vü gülşen bezendi bezm için / Dağ u şahrâ cümle yek-ser lâle-zâr oldı yine
- G. 340/4: Geldi nevrüz u bahâr u 'ıyd u devr-i dost-kâm / Yâr eli tek yiryüzi nakş u nigâr oldı yine
- G. 342/1: Derd-i 'ışkuñ dil-berâ tâ **geldi** bu cân üstine / Şanasın kim **geldi** 'İsâ cism-i bî-cân üstine
- G. 342/3: Server-i Hindüdur ol kim **geldi** Rûm iklimine / Ol siyeh hâlün ki düşmiş rüy-ı handân üstine
- G. 342/4: Râħat-ı vaşluñ umarken **geldi** hecrün zahmeti / Ey perî niçün koyarsın derdi dermân üstine
- G. 342/5: Tâ cemâlün mihri düşdi bu Haţâyî gönline / Şanasın Yüsufdur ol kim **geldi** Ken'an üstine
- G. 350/1: Gel gönül pîr isteyelüm bu kadîm erkân ile / Gerçek oldur Haq yolına vara baş u cân ile
- G. 351/2: Var u varlığ virmeyince şâha varılmaz imiş / Sen özüñi şâha dapşur dañı **gel** var isteme
- G. 355/19: İsterem **geldükçe** ğamdan kurtarasın rahm idüp / Gün-be-gün derdüm firâvân itdiğün ya'ni ki ne
- G. 356/24: İster idüm kurtulam **geldikçe** bir bir guşşadan / Gün-be-gün derdüm müsennâ kıldığün ya'ni ki ne
- G. 359/5: Miskîn Haţâyî kapuña **geldi** 'inâyet it / Hüsnün gedâyı vâye-i ihsân diler yine
- G. 361/3: Gel ey gönülüm sefer eyle bugün yevmü'l-hidayetdür / Cihân u cânı koy fi'l-cümle gitsün külli yağmaya
- G. 361/4: Gözi yağmacılar **geldi** meni yağmaladı külli / Elümden varlığım aldı götürdi anı şahrâyâ
- G. 362/2: Niçeler dünyâyâ **geldi** niçeler dañı **gelür** / Bir beķâ yurdın dutuben yuf digil fenâsına
- G. 362/7: Ey Haţâyî **gel** bu fâni dünyenüñ terkini kıl / Geç anuñ kâl u kılinden şâh digil şafâsına
- G. 363/1: 'Aynu'llâham 'aynu'llâham 'aynu'llâh / Gel imdi Haqqı gör ey kör güm-râh

- G. 364/5: Bu Hataîyî gönîlini yağmaya virdi hüsn için / Çîn çerisi başdı Rûmı **geldi** Mâ-çîn üstine
G. 365/1: Gül ağaçdan bitdi **geldi** şâha yoldaş olmağa / Sırr-ı şâh idi ezelden **geldi** sırdaş olmağa
G. 365/3: Küntü kenzüñ sırrı devrinde Muhammed nûridur / Kırmızı tâc ile **geldi** 'âleme fâş olmağa
G. 368/1: Çeşmüme **geldi** şehâ nakş-ı hayâlün bu gice / Kıldı âşüfte meni zülf ile hâlün bu gice
G. 372/4: **Gel** ey tâlib maña cânüñ fedâ kıl / Ki geçmişdi günün hicrân içinde
G. 372/3: Gelün cânlar meni bilün ganîmet / Menüm tek **gelmeye** devrân içinde
G. 372/7: Bugün çevgân-ı 'ışk aldum elüme / Gelüben top çalam meydân içinde
G. 375/5: Dâr ağacı tikilmiş ü 'âlem nezârede / Aydur ki **gelsün** imdi şalâdur Hataîyiye
G. 376/1: Aytđum ey dil-ber hayâlün âşinâdur gönlüme / Her ne kim senden **gelür** sıdık u şafâdur gönlüme
G. 379/4: Aytđum ey dil dâm-ı zülfünden hâzer kıl dil-berün / Hâzır ol **gel** kuş kimi olma esîr daneye
G. 379/3: Ey gönül hüşyâr oturmağıl ne hâşıl dünyede / Kim ki mest olmak diler **gelmek** diler mey-hâneye
G. 384/4: Derd ü gam **geldükçe** senden şad olurmen dil-berâ / Göreyüm añlar menüm gönlümdede ber-hürdâr ola
G. 385/5: Ey Hataîyî sıdık ile bu şâh ayağına gelen / 'Akıbet bir gün gümânsız halk içinde baş ola
G. 386/1: Men ol mest-i likâyam **geldüm** imdi / Hemîşe bâ-Hudâyam **geldüm** imdi
G. 386/2: Cihân içinde bir 'âkıl meni bil / Men ol sıdık u şafâyam **geldüm** imdi
G. 386/3: Meni zinhâr sen bir gayrı bilme / Hemân ol dil-rubâyam **geldüm** imdi
G. 386/4: Münâfık cânüña bâ-darb-ı şemşîr / Bugün Hâkdan belâyam **geldüm** imdi
G. 386/5: Muhibbün cânına ey ehl-i diller / Bugün bir cân-fedâyam **geldüm** imdi
G. 386/6: Zi-gayr-ı hâk meni bîgâne bilgil / Be-hâzret âşinâyam **geldüm** imdi
G. 386/7: Meni bilgil hemîşe vâşıl-ı Hâk / Zi-gayr-ı Hâk cüdâyam **geldüm** imdi
G. 386/8: Megârib ehlî çün evc-i felekden / Bu ma'ni çün hümâyam **geldüm** imdi
G. 386/9: Yüklüş cânlar için cân almağa men / Hataîyî cân-fedâyam **geldüm** imdi
G. 393/1: Cânâ cihânda olmaya meh-rû senün kimi / Meh-rûda dahı **gelmeye** nikû senün kimi
G. 395/3: Tâ ki 'ışkuñ **gelmedi** şâhâ bu gönüm tahtına / Ey şanem şehri vüçüdüm beyt-i ma'mûr olmadı
G. 403/1: Dem-be-dem yol gözlerem ol sevgü yârüm **gelmedi** / Kalmışam kış miñnetinde nev-bahârum **gelmedi**
G. 403/2: Hayli müddetdür ki tâ men ayru düşdüm yârdan / Görmek için hâdden ötdi intizârum **gelmedi**
G. 403/3: Tâ ki gördüm uyhuda men ol perîşân zülfüñi / Yirine andan berü şabr ü karârum **gelmedi**
G. 403/4: İhtiyârum gitdi elden cân u dilden el yudum / Ol menüm cân u gönülünden ihtiyârum **gelmedi**
G. 403/5: Hastedür miskîn Hataîyî bir misâl-i 'andelîb / Hüsn bağında cemâli gül-izârum **gelmedi**
G. 406/1: Maña derd ü belâlar yahşı **geldi** / Saña zevk u şafâlar yahşı **geldi**
G. 406/2: Saña hoş oldı yârüm yâd boldı / Maña ol âşinâlar yahşı **geldi**
G. 406/3: Sen ölgil derd ilen gamdan ki maña / Besî derde devâlar yahşı **geldi**
G. 406/4: Senün yüz kıymetin bir pula düşdi / Bu dürr-i pür-bahâlar yahşı **geldi**
G. 406/5: Sen ol pervâne tek hasret odında / Maña şem'-i ziyâlar yahşı **geldi**
G. 406/6: Saña cevri ü cefâ bolsun müsellemler / Maña ehl-i vefâlar yahşı **geldi**
G. 406/7: Hataîyî vaşla yetdi çin u tahkîk / Saña yârdan hatâlar yahşı **geldi**
G. 415/5: Sonki pîşmân aşşı kılmaz ey gönül yâr istegil / Hânsı hoş gün **geldi** gitdi soñı gam âh olmadı
G. 416/2: Derdüme dermân gerek kapuña **geldüm** ey habîb / Bilmişem sende yakîndür uş bu derdüm çâresi
G. 418/3: Hasan 'ışkına meydâna **gelüpdür** / Hüseyin-i Kerbelâidür Hataîyî
G. 421/5: Bu Hataîyî bir gün almışdı lebünden bûseler / Geldi çoğ günler velîkin **gelmedi** ol gün kimi
G. 421/2: Çeşme-i çeşmüm suyından seyl dutupdur 'âlemi / Munca **gelmişdür** Fırât u Dicle vü Ceyhün kimi
G. 422/1: Neler **geldi** gelesidür meded hey / Cihân ehlî ölesidür meded hey
G. 422/2: **Gelür** hükm-i İlâhî İsrafile / Ulu Şürî çalasıdur meded hey
G. 427/1: **Gel** ki cânâ senden ayru gözlerüm kan ağladı / Cigerüm yandı tutuşdı cân için cân ağladı
G. 429/5: Hataîyî pîr ü mürşidsin elüñi dutsa bir şüfi / **Gel** ey 'ârif sen insân ol kerem kıl olma hâr şüfi
G. 431/5: **Gel** gönül 'ilminden oñı geç bu kıl ü kâlden / Ey fakîh kimdür tanı 'ışk devrinün ustasını
K. 8/7: Vir başı Hüseyin 'ışkına şüfi vü şehîd ol / **Gel** şühbâden arın şeh-i merdân 'Alidür
K. 11/2: **Geldi** destün şânına ism-i yedu'llâh bî-gümân / Oldı zât-ı bî-misâlün Hâkka mazhar yâ 'Alî
K. 11/6: Ol 'Alisin kim senün şânüña **geldi** Hel etâ / Vaşfuñ oldı ma'nî-i Kur'an ser-â-ser yâ 'Alî
K. 11/7: Senden özge **gelmedi** er kılıcuñdan özge tîğ / Bu söz evşâfuñda Hâkdandır muqarrer yâ 'Alî
K. 12/1: **Gel** ey 'ârif saña her dem tavâf-ı hacc-ı ekberdür / Ki kıble nûr-ı peygamber imâmı nakd-ı Haydardur
K. 12/7: Hâdis ü va'z-ı Kur'ândan ne bulduñ **gelgil** ey zâhid / İmâmuñ ismi Kur'ândur hâdis Allâhu ekberdür
K. 13/2: Nice kim enbiyâ **geldi** cihâna / Kamusından güzide Muştâfâdur
K. 13/17: **Gel** ey 'ârif sen öz nefsüñi tanı / Ki nefsin bilmeyen dür ez-Hudâdur
K. 15/1: Bî-hamdî'llâh ki der-'âlem zühür-ı evliyâ **geldi** / Çerâğı yandı İslâmuñ ki dîn-i Muştâfâ **geldi**
K. 15/2: Münâfıklar helâk oldı Yezîdler zağm-nâk oldı / Yine 'âlemlerün şâhı 'Aliyyü'l-Murtaza **geldi**
K. 15/3: 'Alî şâh-ı velâyetdür 'Alî sırr-ı hidâyetdür / 'Alî şol ma'niden peydâ ki sırr-ı evliyâ **geldi**
K. 15/4: Hasan hulk-ı 'azîm oldı çü ol Mehdî kerîm oldı / Velîkin zağm-ı şemşîre Hüseyin-i Kerbelâ **geldi**
K. 15/5: Ki Zeynü'l-'âbid ü Bâkır buyurdi Ca'fer-i Şâdik / İmâm-ı mu'teber Kâzım 'Alî Mûsâ Rızâ **geldi**
K. 15/6: Takî sultân-ı 'âlemdür Nakî dîn üste muhkemdür / Olardan sonra meydâna Hasan şâhib-likâ **geldi**
K. 15/7: Muhammed Mehdî-i Hâdî kim oldur dînün üstâdı / Bu dîne girmeyen dîvdür ki meydândan cüdâ **geldi**
K. 15/8: Uyangıl olmağıl gâfil ki **geldi** Şâh İsma'îl / Yolında cân fedâ kıl kim imâm-ı reh-nümâ **geldi**
K. 16/1: Te'âlâ şânühü ekber ki bir nûr-ı Hudâ **geldi** / Cemî'-i enbiyâ hatmi Muhammed Muştâfâ **geldi**

K. 16/3: Zemīnlerde zamānlarda şalāhū'l-hayr maḳdemdür / Feleklerden meleklerden hezārān merḥabā **geldi**
K. 16/4: İrişdi mürşid-i kāmīl kamu ehl-i amān oldı / Sevindi gāziler cümle ki ḫatm-i enbiyā **geldi**
K. 16/5: Ḥaḳa mazhar durur Ādem sücūd it uyma şeytāna / Ki ādem donına girmiş Ḥudā **geldi** Ḥudā **geldi**
K. 16/6: Firişte indi göklerden beşāret ehl-i 'irfāna / Ḥavārice eccl yetdi Yezīdlere belā **geldi**
K. 16/7: Ḍalālet içre zulmetde itürmişdüñ çerāğūñ / Gözüñ aç çih bu zulmetden ki dīn bedru'd-ducā **geldi**
K. 16/8: Ḥalīlu'llāh donın giymiş virilmiş adı İsmā'il / Aña kurbān oluñ cānlar ki Allāhdan nidā **geldi**
K. 16/9: Güzel şāhum kamer māhum murād-gāhum göñül-h'āhum / Cemāli mazharu'llāhum güzīn-i evliyā **geldi**
K. 16/10: 'Azāzīl adlu şeytānuñ yeter taḳlīdine uyma / Elin dut Ḥaḳ yolın görset imām-ı reh-nümā **geldi**
K. 16/11: Cihānı sihr ilen Fir'avn özine tābi' itmişdi / Oları yutmağa Mūsā 'aşası ejdehā **geldi**
K. 16/12: Bahādur gāziler koydı başında tāt-ı devlet var / Budur Mehdī zamān devri cihān nūr-ı beḳā **geldi**
K. 16/13: Özi Yāsīn dili Tāhā yañağı Kāf v'el-Ḳur'ān / Kaşı nūn u saçı ve'l-leyl yüzi şemsü'd-ḍuḥā **geldi**
K. 16/14: İmām Şāh Ḥaydar oğluna dil ü cāndan rızā virgil / İmām Ca'fer-i Şādık'dan imām Mūsā Rızā **geldi**
K. 16/15: Ḥaṭāyī haste ol şāhuñ cemālin vaşlını ister / Revān vir cān şatun algil ki 'ālem-i cān-bahā **geldi**
K. 17/1: Şefi'ü'l-müznibīn Ḥaḳdan Muḥammed Muştafā **geldi** / Cihān ehline faḫr olsun anuñ tek müctebā **geldi**
K. 17/2: Dinüñ 'ışkına koyan başı 'ālem serveri şāhā / Eline Zū'l-feḳār almış 'Aliyyü'l-Murtażā **geldi**
K. 17/3: Elinde dest-i ḳudretten belā-yı zehr-i kātilden / Ḥudā buyruğ ilen cān-ı Ḥasan ḥulḳ-ı Rızā **geldi**
K. 17/4: Yazıldı yazı kısmetden Ḥüseynüñ alınına ol dem / Baḫup ḫikmet yazusından ki göñlüne şafā **geldi**
K. 17/5: Meger dārü's-şifā **geldi** ki Zeynü'l-'ābidīn Ḥaḳdan / Ki her a'mā aña gitdi gözine rüşenā **geldi**
K. 17/6: Muḥammed Bāḳır-ı 'ābid kim oldur gözlerüm nūr / Ṭarīḳ ehline ol 'ābid 'aceb şāḫib-vefā **geldi**
K. 17/7: Ki Ca'fer Şādık olandur şırāt-ı müstaḳīm üste / Anuñ medḫ ü senāsından göñüllere gıdā **geldi**
K. 17/8: İlahuñ emrine meşḡul dün ü gün Mūsī-i Kāzım / Anuñ cānı içün kalanlara luḫ u 'atā **geldi**
K. 17/9: 'Alī Mūsī Rızā **geldi** gelen çün dāyım emrine / Dün ü gün Ḥaḳka nālīşler be-ḡāyet ber-rızā **geldi**
K. 17/10: Muḥammed Taḳidür hoş-h'ān göñüller aydını cānum / Melek rızvān semālardan ana çoḫ merḥabā **geldi**
K. 17/11: 'Alī Nakī durur şāfi kamu derdine bīmāruñ / Anuñ şol ḫāḳ-i pāyinden ḫekīme tütüiyā **geldi**
K. 17/12: Ḥasan 'Askerini cāndan sevenler Ḥaḳka vāşıldur / Anuñ egnine rahmetden niçe dürlü ḳabā **geldi**
K. 17/13: Muḥammed Mehdidür bugün ki sır-ı evliyā bī-şek / Ṭarīḳ-i dīn-i İslāma bize ol reh-nümā **geldi**
K. 17/14: Ḥaṭāyī bī-nevā yā Rab ola mı ḫazrete lāyık / İmāmlar yolına yakīn ki cān ilen fedā **geldi**
K. 18/7: Sāyebān-ı çarḫ-ı gerdün sāyesinde **gelmemiş** / Bir senüñ tek şeh-süvār-ı mīr-i meydān yā 'Alī
K. 19/9: Ol 'Alī kim hem laḳab **geldi** Nakī gökden aña / Menba'-ı elṭāf u iḫsāndur ḫalāyık reh-beri
M. 1/8: Bugün dergāha **geldüm** eyle rahmet / Maña çekdürmegil sen dañla zahmet
M. 2/49: Çü meydān hevāsına āheng idem / Olar **gelse** yalḡuz aña ceng idem

gelen: Ulaşan, varan.

G. 58/8: Meger meşşāta zūlfūñ şāne ḳılmış / Bu **gelen** nūḫet-i reyḫān anuñdur
G. 74/3: Ger maña nefrīn ider düşmen men andan ḡam yimen / Kim münāfıḳdan **gelen** ḳarḡış du'ā nisbetlūdür
G. 150/4: Cihāna ḫālīş ü muḫliş **gelenler** / Olar iki cihānuñ serveridür
G. 215/2: **Geldi** Cebra'tīl saña her dem getürdi Ḥaḳ sözün / Ba'zı peyḡamberlere **gelen** nidādur yā Resūl
G. 362/6: Nesne kim Ḥaḳdan gelendür andan olgil bī-günāh / Ey göñül var şād-kām olgil Ḥaḳuñ cefāsına
G. 410/5: Cihāna 'ışk ilen 'uryān **gelenler** / Gidende hem yine 'uryān degül mi
M. 2/45: İlahi ḳılıcum iti ḳıl menüm / Ki kessün önümnden **gelen** düşmenüm
Mus. 1/13: O Tāhā vü Yāsīn **gelen** şānına / Yir ü gök yetişmez hem eyvānına

gelmiş: Gelen kimse.

G. 168/1: Biz ezelden tā ebed meydāna **gelmişlerdenüz** / Şāh-ı Merdān 'ışkına merdāne gelmişlerdenüz

gelür gider: ikileme Gelip gitmek; bir yere her zaman gitmek.

G. 53/1: Cānā ḡamuñda gözlerüme su **gelür gider** / Seyl oldı daşdı şimdi be-her-sü **gelür gider**
G. 53/2: Bī-h'āb ḳaldı kevkebe nisbet bu gözlerüm / Her gice özge gözlerle uyḫu **gelür gider**
G. 53/3: Vaşl olmaz ise yüzüñi görmek maña müdām / Kūyından ey şānem maña bir bū **gelür gider**
G. 53/4: Tā görmedi gözüm seni ey serv boylu yār / Sensiz hemişe gözlerüme cū **gelür gider**
G. 53/5: Miskīn Ḥaṭāyī görmedi çeşmüñ kimi senüñ / Şāḫrā-yı Çīne munca ki āhū **gelür gider**

genc: Hazine; sevgilinin birçok güzellik unsuru hazineye benzetilmiştir. Sevgilinin güzelliği hazinedir. Çünkü hazinenin içinde la'l (dudak), firuze (hat), inci (diş), yakut (ağız) gibi kıymetli mücevherler vardır. Sevgilinin aşkı ve vuslatı aşık için birer gencdir. Ayrıca hazinenin toprağa gömülmesi, define oluşu, sevgilinin yılan saçlarının o tılsımlı hazineyi bekleyişi, harabeşik yer, toprak, yılan ile kullanılır (İP).

G. 12/2: 'İşkuñ senüñ ki maḫzen-i **genc-i** ilāhīdür / Andan durur ki mesken olupdur ḫarāb aña
G. 18/5: Men cāhil ü nā-dāniyam ol ḫüsn içün ḫayrāniyam / Tā **genc** iken pinḫān idüm şimdi göründüm zāhirā
G. 27/3: **Genc** imiş ḫüsnüñ senüñ vīrānesi göñlümdedür / Bu dil-i vīrānumuz ol **genc**e olmuşdur ḫarāb
G. 49/3: Bir meseldür kim diyerler **gencüñ** üste mār olur / Zūlf içinde ḫüsnüñ ol **genc-i** nihān olmuş durur
G. 64/3: ḡam yimen göñlüm çü ma'den boldı 'ışkun **gencine** / Gerçi ol vīrāneni hecrüñ ḫarāb itmiş durur
G. 86/5: Mihr-i 'ışkuñ naḳdine vīrāne göñlümdür maḳām / Kim belī **gencin** yiri her dem ḫarāb üstindedür
G. 87/3: 'İşkuñuz kim oldı bu vīrāne göñlüm meskeni / Gence beñzer kim yiri dāyım ḫarāb üstindedür

G. 97/1: Gitmesün 'ışkuñ ki bir **genc-i** nihân elden gider / Bil ki sen gitseñ yanumdan tende cân elden gider
G. 106/2: Ni 'aceb yüz üste ol zülfün yatarsa her zamân / Bu muhakkağdur ki **genc** üste nighbân mârdur
G. 112/2: Genc-i 'ışkuñ çün vücûdum şehrinı kıldı hârâb / Nişe kim **gencün** yiri vîrâneler küncindedür
G. 121/4: Kimün kim mâlı mülki **genci** çoğdur / Bu munca mülk ile mâl anda n'eyler
G. 221/5: 'İşkuñuz gönünde yâ dutmış Hâţâyîñün makâm / Men anı vîrân içinde **genc-i** pinhânım direm
G. 231/4: Çünki 'ışkuñ **gencini** gönümde pinhân eyledüm / Rûz u şeb ol **gence** men her dem nigh-dâr olmışam
G. 255/1: Ol perî-veş hûsn-i **gencüm** yâr senden küsmişem / Lebi şekker dişi incüm yâr senden küsmişem
G. 274/2: Devlet-i zâtuñdan ey zâtı münezzeh bî-gümân / Zînet-i esbâb-ı 'uqbâ **genc-i** nâ-yâb isterem
G. 307/4: Dünyenün mâlı vü **genci** zerķine aldanma kim / Evvelî zerķ u neşâtdur âhiri şehmâtsın
G. 318/4: Hâķ bilir mihr-i vişâlün ey perî men 'aşîķa / Zâhir ü bâtında **genc-i** bî-nihâyettür bugün
G. 339/2: Halkalanmış zülfünüz ruķ-sârûñ üste ey şanem / Gence beñzer kim anuñ yatmış durur mâr üstine
G. 363/7: Ulûfet bağını seyrân iderken / Hâţâyî uğradı bir **gence** nâ-gâh
G. 369/2: Ma'rifet gevherinün kânına ma'den olagör / İşte bu 'ilm ü hüner **genc-i** nihândur bilene
G. 414/2: Zülfünü yüz üste gördüm halkalanmış söyledüm / Genc birdür üste niçün yatmış ol şeh-mâr iki
G. 423/8: Hâţâyî sen güvenme mâla **gence** / Niçeler mâla **gence** mindi düşdi
G. 431/7: Ey Hâţâyî fakr evinde kim ki buldı **genc-i** sabr / Kayluğa virmez ele ol köhne-i 'abâsını

gene: Yine, tekrar, def'aten.

G. 352/11: Hâţâyî senden efgân idesidür / **Gene** mahşerde dîvân eyleyen şâh

ger: Eğer edatının nazımda kullanılan hali.

G. 3/4: **Ger** nihân oldı gözümde ol perî-peyker şanem / Gökde meh anuñ yüzinden bir nişân kaldı maña
G. 7/4: Men senünle söyleşende **ger** zemistân **ger** bahâr / Her ne çağ görsem seni 'âlem gül-istândur maña
G. 20/1: Hâķ-i pâyün sürmedür 'aynuma in'âm it maña / **Ger** kabûl olmaz murâdum senden i'lâm it maña
G. 24/3: **Ger** menüm yetmez elüm sürtem yüzüm toprağuna / Her şabâh bād-ı şabâ vîrsün selâm yâ Muştafâ
G. 64/5: Hüblara bahmağda zâhid **ger** günâh oğur velî / Ol günâhlar 'aşîķa 'ayn-ı şavâb itmiş durur
G. 41/7: Bu Hâţâyî leblerün 'ışkında **ger** âh eyleye / Âhinuñ süzından olur hâķ ol küh-ı Sehend
G. 46/4: **Ger** meni öldürseler sen öyle bilgil ey nigâr / Bu muhabbet etegin elden koyaram yoğ durur
G. 47/5: Vaşında anuñ Hâţâyî hayrân / **Ger** san'at ise budur hemândur
G. 49/4: **Ger** felek yüzinde dirler mâh-ı tâbândur şeref / Tal'atuñ yir üste mâh-ı âsumân olmuş durur
G. 55/3: **Ger** senün yüzün degül 'aşîķlar için kıble-gâh / Bes neden boldı hilâlî kaşlaruñ mihrâblar
G. 57/10: Men şehâ bu cânımı şıdķ ile kurbân kılmışam / **Ger** kabûl kılsa velâyet 'ıyd-ı kurbân mendedür
G. 72/5: Melâyk hürinün **ger** hûsnî hübdur / Yüzün andan dağı zîbâya beñzer
G. 74/3: **Ger** maña nefîñ ider düşmen men andan gam yimen / Kim münâfıkdan gelen karğış du'â nisbetlütür
G. 79/5: Derd-i 'ışkuñdan senün **ger** istesem ki dūr olam / Neylesün bu haste gönüm derd ilen hem-hânedür
G. 82/4: Yüzünü 'ışķ ehli **ger** görürse ey hûb-ı Hoten / Anlaruñ gönünde gam kayğı gider hurrem düşer
G. 84/5: Ey Hâţâyî çekme gam **ger** hecr ilen bîmâr iseñ / Çün saña ol Hâlıkıñ fazlı hâķim olmuş durur
G. 88/2: N'ola **ger** hûsnünden alsa zerre nûr-ı âfîtab / Kim belî dâyim ganîlerden nevâ muhtâc alur
G. 99/7: **Ger** burc-ı 'arşuñ üste melek anı sevmese / Hârût teki makâmı anuñ ka'r-ı çâhdur
G. 105/7: Cevr ü kahrınuñ yolından ey Hâţâyî dönmegil / **Ger** makâmı ol perîñün küh-ı Kâf olmuş durur
G. 125/3: **Ger** şikâyet edeyim kaşı yayın oğıdın / Her yaña sançıla sînemde bu peykân doludur
G. 128/3: Zâhidün cevrinde **ger** vîrân olursa mülk-i dil / Gam degül cânâ çü vaşluñdan yine ma'mûr olur
G. 131/3: Esmiş hûn-ı dilümden şanemün hûni gözi / **Ger** sen inanmaz iseñ gör ki ne mestâne gelür
G. 136/4: Bolsun bu mâl ü mülk ve **ger** hiç bolmasın / Niçün ki vaşl-i yârdur ancak maña zarûr
G. 146/3: Cümleñün hâlin bilen sensin yine bildürmeyen / Dime her nâ-mahreme **ger** kılmasa ikrâr bir
G. 178/5: Sen perî-veş hecriden **ger** bu Hâţâyî itse âh / Kim anuñ feryâdın işitse gelür feryâda dağ
G. 183/3: **Ger** namâzum fevt ola zâhid maña ta'n itme kim / Yâr kaşıdur maña mescid teki mihrâb tek
G. 183/5: Yâra **ger** 'âlem nazar kılsa Hâţâyî gam yime / Bahmağ olmaz yüzine hûşîd-i 'âlem-tâb tek
G. 184/5: Ey Hâţâyî gülşene var hâķ-i pâyın gör anuñ / **Ger** saña ol âhü gözlü müşğ-bü yârûñ **gerek**
G. 188/2: **Ger** 'azîz-i Mısr-ı 'ışķ olmağ dilersen ey gönül / Yûsuf-ı Mısrî kimi zindâna hoş gelmek **gerek**
G. 190/4: Cümle 'âlem **ger** hasûd olsa yanumda bir ceve / Sen menümlen dost bolsañ cevri düşmenden çi bāk
G. 197/2: Özgeler **ger** göge bahar görmege bu mâhımı / 'İyd içün men bahduğum kaşı hilâlündür senün
G. 210/5: **Ger** vefâ kıl bu Hâţâyî bendeñe yâ kılma kim / Rûz u şeb virdüm saña zîķr ü du'âdur bilmiş ol
G. 232/4: Ey şanem bu miñnet ü hecr ü firâkuñdan senün / **Ger** hârâb idüm velî vaşluñdan âbâd olmuşam
G. 235/2: Bir şemme **ger** getirse şabâ bûy-ı zülf-i yâr / Baş ile cân u 'aķl u gönül tercemân virem
G. 247/2: **Ger** vücûdum kabr içinde yüz miñ il kılsa müdâm / Çıhmaya bu nâr-ı 'ışkuñ üstüh'ânundan menüm
G. 259/3: **Ger** rind ü **ger** melâmetem ü 'aşîķam velî / Her dem bahanda zâhid-i güm-râha şîķr idem
G. 276/5: Bu Hâţâyî âsitânun çâkeridür şıdķ ile / Sen dağı bir n'ola **ger** sultânım olsayduñ menüm
G. 280/5: **Ger** günâhuñ çoğdur ey miskîn Hâţâyî gam yime / Rağmetine Hâlıkıñ ümmîd-vâr olmaz mısın
G. 282/2: **Ger** 'ilâç eyler maña 'âlem tabîbî ser-be-ser / Şerbet-i la'lünden özge derde dermân istemen
G. 298/3: **Ger** meni kulluğa makbûl eylegil yâ eyleme / Âsitânunda senün ey şâh derbânam bugün
G. 312/5: **Ger** maña 'arz-ı cemâl olmazsa dil-berden naşîb / Durmazam bir lahza hiç firdevs-i a'lâsında men
G. 312/6: Şeş cihetden 'âleme çün ol şanemdür secde-gâh / **Ger** sücûd itsem n'ola Hâķkuñ kilisâsında men

G. 313/2: **Ger** senüñ hüsñüñ görüp âvâre bolmaz ey perî / 'Âşık-ı bî-çâre dil bî-hânümân olmış neden
G. 313/3: Fırkatüñ **ger** kılmaya bağrumda yüz miñ pâreler / Bes menüm gözüm yaşınıñ rengi kan olmış neden
G. 315/5: Ey Hâtâyî **ger** hatâlar şâdır olsa sehv ile / Ğâfirü'z-zenb oldı peydâ gam yime 'işyân için
G. 331/3: **Ger** uymaz gözlerüm hecrüñ gamından / N'ola âh eylesem bîdâra karşı
G. 336/1: **Ger** menümlen ol meh-i nâ-mihribânüm söyleşe / Haste cismümde bu cân-ı nâ-tüvânüm söyleşe
G. 336/2: Men ölerden sonra kabrüm üste **ger** 'azm itse yâr / Kabr içinden dura anuñlan imânüm söyleşe
G. 336/4: Zehr-i hicrân birle dañı tâli'üm telh olmaya / **Ger** menümlen bir kez ol şîrîn-zebânüm söyleşe
G. 336/5: Gamlu gönli bu Hâtâyîñ cihânda şâd ola / **Ger** menümlen bir gün ol nâ-mihribânüm söyleşe
G. 337/1: **Ger** menümlen bir gün ol şâh-ı cihânüm söyleşe / Dilde nuṭṭum kalmaya anuñla cânüm söyleşe
G. 337/3: **Ger** yüz ıldan sonra bir kez kabrüm üste gelse yâr / Yâr ile kabrüm içinde üstühânüm söyleşe
G. 337/5: Pîr iken bende Hâtâyî nev-cevân olam yine / **Ger** menümlen bir kez ol 'ömr-i cevânüm söyleşe
G. 341/3: **Ger** vişâlünden meded kılmazsan ey ârâm-ı cân / Gözümi giryân idüp bağrumnı büryân eyleme
G. 355/8: **Ger** yüz ıl küyünde cân vir meyli yoh her dem saña / Ey gönül sen munca efgân itdigün ya'ni ki ne
G. 364/4: **Ger** dilersen Leylî tek yüzün gören Mecnûn ola / Ay teki kaldur niḳâbuñ gün tek açın üstine
G. 375/6: **Ger** mihr ü **ger** cefâ vü sitem sendedür hamu / Her nesne var kılursa rızâdur Hâtâyîye
G. 377/6: Beş gün özünü hoş gör çün dünya bekâsızdur / **Ger** 'arifiseñ ey dil şükr eyle bu eyyâma
G. 383/1: Ey bende **ger** cihânda penâhuñ İlâh ola / Kemter kuluñ maḳâmı senüñ pâdişâh ola
G. 384/3: Sen teki 'âlemde olmaz **ger** olursa dil-berâ / Bu gözi cādū-şîfat hem kaşları mekkâr ola
G. 385/2: Yoh **ger** daş ola **ger** yay ola **ger** oḥ u kılıç / Mürşidinden dönenüñ ma'nide ismi lâş ola
G. 385/3: Kul **gerek** tanıda öz doğruluğın Haḳ yolına / İ'tikâdın ırmeye **ger** bay **ger** kallâş ola
G. 391/2: **Ger** siyehdür dünyede leyl ile zulmât u şebe / Olmaya bunlar siyâh ol turra-i târuñ kimi
G. 426/6: Maña ol dost bolsa dost ancak / Çi gam **ger** cümle âlem düşmen oldı
G. 431/1: **Ger** dilersen vaşl-ı Haḳ terk it gönül vesvâsını / Sil çerâğ-ı 'ışık ile vahdetde gönülün pasını
K. 4/2: Güm-râh olaydı ehl-i cihân ser-be-ser kamu / **Ger** kılmazaydı 'âleme Haḳ reh-nümâ seni
K. 4/14: Yetmezdi hîç maḳâm-ı kerâmâta evliyâ / **Ger** önlerince kılmazalar pîşvâ seni
K. 18/12: **Ger** Hâfîle olmasaydı lutf u mihrün hem-nişin / Âteş-i süzânı olmazdı gül-istân yâ 'Alî
K. 18/13: **Ger** ezelden olmasaydı lutf u ihsânüñ senüñ / Nüh bulmazdı necât ez-hevl-i tûfân yâ 'Alî
M. 2/31: Dirîğâ **ger** olsaydı Rüstem diri / Göreydi özünden o yigrek eri
M. 2/34: Dirîğâ **ger** olsa bu devrânda Gîv / Görineydüm aña çü bir nerre dîv
M. 2/56: Maña yârî virgil sen ey şehriyar / Ki **ger** Rüstem olsa kılam tarumar
T. 9/1: **Ger** 'Alîñ mülk-i insândur yiri / Der-haḳîḳat 'arş-ı Rahmândur yiri

gerçek: Aslı olan, uydurma olmayan, doğru, sahih.

G. 50/13: Nefes gevherdür anı bir bilenler / Sözin bir söyleyenler **gerçek** erdür
G. 52/3: Hâsûda yuf dirüz yalancıya merg / Ki **gerçek** şöḥbeti bürhânümüzdur
G. 350/1: Gel gönül pîr isteyelüm bu kadîm erkân ile / **Gerçek** oldur Haḳ yolına vara baş u cân ile
G. 312/3: Cân u dilden ol ḥabîbi sevmişem **gerçek** velî / Râstam hem 'âşıkam meydân gâvgâsında men

gerçi: Aslına bakılırsa, aslında; her ne kadar, ... ise de.

G. 3/3: **Gerçi** gül-zâr-ı cemâlün gitdi qarşumdan menüm / Dilde mihr-i kâmetün serv-i revân kaldı maña
G. 5/5: **Gerçi** Hâtâyî gitdi elünden vişâl-i dost / Her dem ḥayâlî dîdeye mihmân yeter maña
G. 8/4: **Gerçi** menden der-hicâb olursun ey ârâm-ı cân / Yüzünü görseddüğün 'ayn-ı 'inâyetdür maña
G. 28/3: Şükr eyleyem vişâlüne her gice tâ şehër / Hicrân içinde **gerçi** geçer ḥâlimüz ḥarâb
G. 35/5: **Gerçi** çohdür dünyede 'uşşâkı ol mâhuñ velî / Bu Hâtâyî haste tek bir 'âşık-ı şeydâsı yoh
G. 45/1: Gönlümi alan menüm ol dil-rubâ yârum durur / **Gerçi** gönlümnü alur ammâ ki gam-ḥ'ârum durur
G. 64/3: Gam yimen gönüm çü ma'den boldı 'ışkun gencine / **Gerçi** ol virâneni hecrün ḥarâb itmiş durur
G. 66/3: Bir büsesine cân ü dil ister bahâ şanem / **Gerçi** birine yüz dil ü cânüm bahâ gelür
G. 66/4: Ma'nide **gerçi** 'âşık u ma'sûḳ bir durur / Menden du'â gider nişe senden cefâ gelür
G. 70/4: **Gerçi** düşmen ta'nesinden çoh cefâ çekdüm velî / Şükr kim işüm be-kâm-ı dostân olmış durur
G. 79/4: **Gerçi** zulmetdür saçuñ yüzün aña hürşîd-var / Leblerün tu'mı ne nisbet çeşme-i ḥayvânâdur
G. 86/3: 'Âlemün rüşenligi **gerçi** güneşdendür velî / Pertev-i mihr-i cemâlün âfitâb üstindedür
G. 107/1: **Gerçi** gün hoşdur velî ruh-sârûñ andan yaḥşîdur / Ay dañı tâbân durur dîdârûñ andan yaḥşîdur
G. 107/2: Nâfe-i müşk-i Hoten **gerçi** mu'attardur velî / Ey şanem ol ḥâl-i 'anber-bârûñ andan yaḥşîdur
G. 123/2: Şol münevver çehreñüz katında kemter zerredür / **Gerçi** hürşîdün maḳâmı âsumân üstindedür
G. 123/4: **Gerçi** dirler mâh-tâbî nûr alur hürşîdden / Nûr-ı hüsñüñ âfitâbı kün feḳân üstindedür
G. 127/2: **Gerçi** Ya'kûbî za'îf itdi firâkı Yûsufuñ / Za'f içinde ol dañı men nâ-tüvândan yaḥşîdur
G. 147/4: **Gerçi** âhü gözlerün aşlanları şayd eylemiş / Ey müselmân âhûlar şîri şikâr itmek m'olur
G. 190/3: Dâmenüñi koymañam elden eger çılsa revân / **Gerçi** hicrânüñ eli kıldı yaḥamıñ çâk çâk
G. 193/4: Dünyâda **gerçi** olmadı vaşluñ maña nasîb / Gönüm gözinde ḥayl-i ḥayâlün diler senüñ
G. 232/3: **Gerçi** gam-gînem gam-ı hecründe ey ârâm-ı cân / Tâ seni gördi gözüm gam-gîn iken şâd olmışam
G. 259/2: **Gerçi** yüzünden ayruyam ammâ ḥayâlüne / Hicrân şebinde göge baḥup mâha şükr idem
G. 277/4: Fîle yüklersen götürmez men çeken bâr-ı gamı / Şüretâ **gerçi** Hâtâyî didiler nâmun menüm
G. 286/4: **Gerçi** bülbüller kamu gül-zâr ister zâr zâr / Senden özge gönlüme 'âlemde gül-zâr olmasun

G. 295/2: Yüzün derdinde **gerçi** haste idüm / Vişālün derde dermān buldum ey cān
G. 304/2: **Gerçi** bu derde meni sen şalduñ ey ārām-ı cān / Hem yine derdün durur bu derde dermān eyleyen
G. 304/3: **Gerçi** 'ıyd oldu cemālün halka ey ebrū-hilāl / Bendeyem ol 'ıyd için cānumnı kurbān eyleyen
G. 304/4: **Gerçi** gamzeñ tığ olupdur hayl-i 'uşşāka velī / Çeşm-i hūn-h'āruñ durur her dem-be-dem kan eyleyen
G. 334/2: Zāhirde **gerçi** derd-i firāk oldu hem-demüm / Bātin yüzinde yār ile hem-hāneyem yine
G. 338/1: **Gerçi** hecrūnden za'if ü nā-tüvān oldum yine / Pır iken yüzünü gördüm nev-cevān oldum yine
G. 210/4: **Gerçi** çoğ geldi nebī bu devr-i Ādemden berū / Hātmi cümle enbiyānuñ Muştafādur bilmiş ol
G. 226/2: **Gerçi** mahşer bir olur ehl-i cihāna ey şanem / Firkatūñ her günin men rüz-ı mahşer görmişem
G. 343/3: **Gerçi** güller çoğ biter 'ālem gül-istānında līk / Gül yüzün tek bitmemiş hiç gülşen ü bağ üstine
G. 398/5: Ey Hātāyī **gerçi** hūblar çoğ durur 'ālemde līk / Olmaya bir dil-ber ol şūh-ı sitem-kārum kimi
G. 409/1: Tā seni gördüm nigārā dil maña yār olmadı / **Gerçi** yār oldu velīkin yār-ı gam-h'ār olmadı
G. 409/2: **Gerçi** şīrīn leb cihān mülkinde çoğdur bī-şümār / Hōkka-i la'lūn kimi hergiz şeker-bār olmadı
K. 2/9: Mu'cizātūñ katına Mūsī misāl-i mürçe / **Gerçi** Fir'avna 'asāsı ejdehādur yā Nebī
K. 4/10: Zāhirde **gerçi** şüretūñ oldu beşer velī / İnsān demek me'āniye olmaz revā seni
K. 19/1: Zāhir oldu **gerçi** mühr-i hātem-i peygamberī / Hāk velāyet serveri kıldı İmām-ı Hayderi
M. 1/7: Şād oldu **gerçi** şeytān menden artuk / Ki bir dirmin seni yoh senden artuk

gerd: Toz, toprak.

G. 208/3: Şol kara yüzölü rakıbi koyma küyun **gerdine** / Haste bülbulnün makāmın mesken-i zāğ itmegil
G. 407/4: Çīn çerisi şanasın kim dutdı Rūm iklimini / Tā yüzün **gerdine** düşdi zūlf-i müşk-'anberi

gerdān: Dönen, döndüren, dolaşan, dolaştıran.

K. 8/14: Bağdād-ı vücūdumda imām uşta Nakīdür / Bir gerdiş ile künbed-i **gerdān** 'Alīdür

gerden: Boyun, gerdan.

G. 100/4: Yār meclisinde bāde vü cām istemen müdām / Kim **gerdeni** şurāhi anuñ la'li cāmdur

gerdiş: Dönme, dönüş, çevrilme, dolaşma.

G. 19/2: Bilmezem 'ālemde yā Rab **gerdiş-i** eyyām-ı gam / Luṭf u ihsānuñ mıdır yā cevr-i hicrāndur maña
G. 38/1: Feleknün **gerdişinden** dād u feryād / Meni ayırdı senden dād u feryād
G. 38/2: Meni yārdan ayırdı bed zamāne / Zamāne **gerdişinden** dād u feryād
G. 253/5: On sekiz miñ 'āleme men **gerdiş** ile gelmişem / Ol sebebden Hāk ile sırdār idüm serdār idüm
K. 8/14: Bağdād-ı vücūdumda imām uşta Nakīdür / Bir **gerdiş** ile künbed-i gerdān 'Alīdür

gerdün: Dönen, devreden; dünya, semâ, felek.

K. 18/7: Sāyebān-ı çarh-ı gerdün sāyesinde gelmemiş / Bir senün tek şeh-süvār-ı mīr-i meydān yā 'Alī

gerek: Herhangi bir şeyin yapılabilmesi veya olabilmesi için şart olan (şey), lâzım; varlığına ihtiyaç duyulan, yapılması, edinilmesi icap eden (şey).

G. 60/2: Maña bu defter ü dīvān **gerekmez** / Menüm defterle dīvānum 'Alīdür
G. 68/5: Kanda kim Leylī olursa anda bir Mecnūn **gerek** / Kanda kim kallāş olursa çoğ durur kalmaşlar
G. 78/4: Dün didüm bir büse vir dir cān virüp almağ **gerek** / Bu mekān içre metā'-ı rāygānī hādadur
G. 83/1: Dü zūlfünden maña bir bū **gerekdūr** / Senün vaşluñdan ancağ bu **gerekdūr**
G. 83/2: Gönülden gitmez ol çeşmün hayālī / Belī mecnūnlara āhū **gerekdūr**
G. 83/3: Cefā vü cevrünüzden incimez dil / Ki hūblar dāyimā bed-hū **gerekdūr**
G. 83/4: Gözüm yaşın tökermen ayağıña / Belī serv ayağında su **gerekdūr**
G. 83/5: Hātāyī sözlerin sem' itsün ol māh / Ki şehler güşına lū'lū' **gerekdūr**
G. 120/1: Menüm yolumda yektālar **gerekdūr** / Dini imānı yağmalar **gerekdūr**
G. 120/2: Menüm tek gevheri nādān ne bilsün / Meni bilmege dānālar **gerekdūr**
G. 120/3: Ne bilsün meni her bir yaşlu gözlü / Gönül gözinde bīnālar **gerekdūr**
G. 120/4: Men olman degme fikr ilen müyesser / Maña bir ince sevdālar **gerekdūr**
G. 120/5: Menem Sultān Hātāyī Haydar oğlu / Menüm yolumda gavgālar **gerekdūr**
G. 124/5: Yakīn ihlāş **gerek** 'ışkuñ yolında / Yūri münkir la'tīn sende gümān var
G. 134/5: Ey Hātāyī āferīn kılmak **gerek** idrākūñe / Böyle ter sözler meger kim Sa'di-i Şīrāz ider
G. 184/1: Firkatūñ çekdüm nigārā vaşl-ı ruh-sāruñ **gerek** / Haste-hālem dil-berā la'l-i şeker-bāruñ **gerek**
G. 184/2: Baḥmanam gül yüzine hūsnūñ var iken ey perī / Neylerem nergisni men ol çeşm-i bīmāruñ **gerek**
G. 184/3: Baḥr-ı çeşmüm ağlamağdan ebr tek barān töker / Bu perīşān gönüme lafz-ı güher-bāruñ **gerek**
G. 184/4: Murğ-ı bağ-ı 'ışk iseñ ebsem oturma cān kuşu / Dil-berün kūyında dāyim nāle-i zāruñ **gerek**
G. 184/5: Ey Hātāyī gülşene var hāk-i pāyın gör anuñ / Ger saña ol āhū gözlü müşğ-bū yāruñ **gerek**
G. 185/1: İstemen cismümde cān ol lebleri cānum **gerek** / Bir daḥı ol ay yüzün görsem ki imānum **gerek**
G. 185/2: Çoğ belā vü derd ü gam çekdüm yoluñda şabr idüp / Derd-i hicrān hādden ötdi şimdi dermānum **gerek**
G. 185/3: Dil gamuñ şahrāsıda la'lūñden ister kaṭre su / Zūlmet-i firkatda kaldum āb-ı hayvānum **gerek**
G. 185/4: Ey felek kılduñ meni dil-berden ayru ke'l-'adem / Men hevāda zerreyem hūrşīd-i tābānum **gerek**

G. 185/5: Bu Haṭāyī kulluğa bağlandı hıdmet kuruşuğın / Ol gözüm nūri şanem ol sevgülü cānum **gerek**
G. 385/1: Ey gönül sıdk ile her kim şāh ilen yoldaş ola / Yüz **gerek** döndermeye her nice kim yol daş ola
G. 415/6: Ey şāha kulum diyenler da'vīye ma'nī **gerek** / Ma'nisini bilmeyenler tālib-i rāh olmadı
G. 427/4: Āteş-i ıshka düşen pervāne tek yanmağ **gerek** / Şöyle kim tersā için ol Şeyh-i Şan'ān ağladı
G. 184/1: Fırkatūñ çekdüm nigārā vaşl-ı ruḥ-sāruñ **gerek** / Haste-hālem dil-berā la'l-i şeker-bāruñ **gerek**
G. 188/1: Ey diyen kim 'ākilem dīvāna hoş gelmek **gerek** / Kim kılur lāf-ı hūner meydāna hoş gelmek **gerek**
G. 188/2: Ger 'azīz-i Mısr-ı 'ışk olmağ dilersen ey gönül / Yūsuf-ı Mısrī kimi zindāna hoş gelmek **gerek**
G. 188/3: Zāhidā lāf itme kim ma'nāda lāf iden kişi / Ma'rifet meydānına merdāne hoş gelmek **gerek**
G. 188/4: Ey gönül vird eyle dāyım zıkr ü fikr-i rüy-ı dost / Ehl-i İslāmam diyen imāna hoş gelmek **gerek**
G. 188/5: 'Aşıkam dırsin dilā şartı budur 'aşıklarūñ / Her ne kim cānāne kılsa cāna hoş gelmek **gerek**
G. 188/6: Ey dil ol şeh katına dāyım git evşāfından ayt / Kim kuluñ her bir sözi sultāna hoş gelmek **gerek**
G. 188/7: 'Aşıkam dirseñ gönül 'ışk āteşinden dönme kim / Şem' odına yanmağa pervāne hoş gelmek **gerek**
G. 188/8: Kim ki ğark olmağ diler der-baḥr-ı 'ışk-ı bī-kenār / Keşisiz bu lücce-i 'ummāna hoş gelmek **gerek**
G. 191/1: Yazmışam bu ruḥ'anı ol yāra göndermek **gerek** / Rāz-ı ahvālüm menüm dil-dāra göndermek **gerek**
G. 191/2: La'lüñüzden cām-ı mey her kimseye virmek neden / Leblerūñ şerbetini bīmāra göndermek **gerek**
G. 191/3: Kaşlarūñ mihrābına çoḥ secde-i şükr eylerem / Şeyh-i Şan'ān tek meni zünnāra göndermek **gerek**
G. 191/4: Çün tecellī nūrını görmek temennā eylerem / Şimdi Mañşūram meni ber-dāra göndermek **gerek**
G. 191/5: Çeşm-i mestler gör nice kanum tökerler dem-be-dem / Bu ğarīb ü hasteni tīmāra göndermek **gerek**
G. 191/6: Ey Haṭāyī andan özge kimseye yoḥdur ümid / Nāle-i zārum menüm ol yāra göndermek **gerek**
G. 192/1: Her kimūñ kim derdi var dermāna göndermek **gerek** / Her kimūñ kim derdi yoḥ vīrāne göndermek **gerek**
G. 192/2: Her kimūñ cānında hūblar ḥasreti vardur müdām / Dünyede 'ār itmesün dīdāra göndermek **gerek**
G. 192/3: Dinmeyen dindirmeyen girmek **gerek** öz küncine / Her kimūñ sevdāsı var seyrāna göndermek **gerek**
G. 192/4: Her kim ikrār ehlidür yoḥdur nizā' koy dīñlesün / Her kimūñ da'vāsı var dīvāna göndermek **gerek**
G. 192/5: Bu Haṭāyīdūr bugün meydānda darb-ı dest ilen / Her kimūñ sevdāsı var meydāna göndermek **gerek**
G. 270/5: 'Arif **gerek** Haṭāyīni idrāk eyleye / Güftārūñ be-merdüm-i nādān ne söyliyem
G. 311/5: Ey Haṭāyī sen ğanīmet bil bu dirlik devrini / Dañla çün ölmek **gerek** cān tende mihmāndur bugün
G. 350/2: Cānı terkin kılmayan cāñāna vāşıl olmadı / Kul **gerek** kim maḥrem ola ḥazret-i sultān ile
G. 356/2: Sākin olmağ Ka'be-i küyında yegdür dil-berūñ / Her **gerekmez** yire pervā kıldığuñ ya'ni ki ne
G. 385/3: Kul **gerek** tanıda öz doğruluğın Ḥaḳ yolına / İ'tikādın ırmeye ger bay ger ḳallāş ola
G. 416/2: Derdūme dermān **gerek** kapuña geldüm ey ḥabīb / Bilmişem sende yakīndür uş bu derdüm çāresi
K. 4/12: Kūnh-i ḥaḳīkatūñi senūñ kimse bilmedi / Sormağ **gerek** durur yine senden saña seni
M. 2/17: Kişi öz kemālını bilmağ **gerek** / Elinden gelür işi kıлмаğ **gerek**
T. 3/1: Zāt-ı ḥaḳ mefhūm-ı naşş-ı lā-fetā / Kullara senden **gerek** luṭf u 'atā m

germ: Çok hareketli, çok şevkli.

G. 133/4: Şūfī-i bī-çāre hem ḥālin görüp ol zāhidūñ / Şoḥbetin **germ** itmege çeng ü rubāb almış gelür

geşt: Gezme, geçme, seyretme.

G. 195/4: Tā ki gülşen **geştine** çıḥduñ eyā gül-ruḥ şanem / Bāğça içinde boyuñ serv-i ḥıramān eyledüñ
G. 258/4: Çemende **geşt** ider gördüm ḥabībī / Terahḥum kılmadı yalvaragördüm
G. 340/6: Bāğçaya seyrāna çıḥdı **geşt** için ol gül-'izār / Gül ḥacāletden kızardı şerm-sār oldı yine
G. 355/6: Gülşen içre cilvelenmişsin yine **geşt** itmege / Cān kuşın dutmağa seyrān itdigüñ ya'ni ki ne
G. 390/2: Gül yüzüñ 'azmine dün gitdüm gül-istān **geştine** / Senden ayru ḥār boldı gül gül-istān olmadı
Kıt'a 1/2: Dün benefşe seyr idegördüm nihānī **geşt** ider / Dil-berüm egnine giymiş bir ḳabā-yı süseni

geşte: Dönmüş; gezip dolaşmış.

G. 340/1: Mevsim-i kış gitdi devr-i nev-bahār oldı yine / Meclis-i **geşte** 'acāyib rüzğār oldı yine

getür-: Bulunulan yere gelmesini sağlamak, gelmesine sebep olmak, iletmek, nakletmek; sunmak, takdim etmek.

G. 52/2: Şehā ḳurbān **getürdük** biz bu cānı / Şehūñ güfti bizüm imānumuzdur
G. 215/2: Geldi Cebra'ıl saña her dem **getürdi** Ḥaḳ sözün / Ba'zı peygamberlere gelen nidādur yā Resūl
G. 235/2: Bir şemme ger **getürse** şabā büyü zülf-i yār / Baş ile cān u 'aḳl u gönül tercemān virem
G. 235/4: Her kim ki gün yüzüñ haberini **getürse** yār / Men aña müjde yir ü gök ü āsumān virem
G. 432/3: Cebra'ılı tercümāna çekdi şāh-ı evliyā / Tercümāna Cebra'ıl **getürdi** sīb-i aḥmeri
G. 437/3: Sensin cihānda maḥrem-i 'uşşāḳ-ı nā-tüvān / Peyğāmını **getür** bu men-i bī-ḳarāra di
M. 2/44: Yüri ejdeḥāyı aradan götür / Ol ekmekni ağzından alup **getür**
G. 323/1: Ruḥ u zülfüñ ki bāç almış bugün Keşmīr ü Kābilden / **Getürmiş** 'anberin büyü Hıṭā vü Çin ü Zābilden

getüren: Veren, takdim eden.

Mus. 1/17: Viren mu'cizātı benī Meryeme / **Getüren** beşāret beni Ādeme

Mus. 1/19: Var imdi aña eyle sırrı behem / **Getüren** vücūdı beri ez-'adem

gevher: bkz. cevher.

- G. 17/4: Vâlih ü ser-geştedür 'âlemde ehl-i ma'rifet / Vechüñe ey **gevher**-i pâkîze-i arz u semâ
G. 50/13: Nefes **gevherdür** anı bir bilenler / Sözin bir söyleyenler gerçek erdür
G. 94/2: Tâ görüpmen hüsnüñi ey **gevher**-i yektâ şanem / Bir gözüm kılzüm misâli bir gözüm 'ummân durur
G. 120/2: Menüm tek **gevheri** nâdân ne bilsün / Meni bilmege dâñalar gerekdür
G. 152/5: Gözlerüm her demde mevc eyle ki fırkâtdür bugün / Tök şadefler dürrini kim **gevher**-i kân ayrılır
G. 181/5: Haţâyî gavta kıl **gevher** derindür / Ne istersin gönül baħrinde zevrak
G. 253/1: Yoħ idi bu yir ü gökler men ezelden var idüm / **Gevherüñ** yek-dânesinden ileri pergâr idüm
G. 253/2: **Gevheri** âb eyledüm dutdı cihânı ser-be-ser / Yiri gögi 'arş u kürsi yaradan Settâr idüm
G. 264/2: Sözüñ her biri **gevher** olduğı'çün / Asılmışdur hemişe güşda gördüm
G. 291/3: 'İzârüñ nûridur Yâsîn anuñ şânuñdadur el-ħamd / Lebüñ yâkût-ı aħmerdür dişüñ lü'lü'-i **gevherden**
G. 299/5: Çünkü şarrâfuz bu bâzâr içre **gevher** görmeñüz / Almazuz her mühreden bâzâra söyleñ gelmesün
G. 306/6: Muhammed nûrdandır 'Alî sırdan / Hâķîkat baħrı içre **gevherem** men
G. 315/3: Bâ-edebe tepren ziyâde yâr şikâyet kılmaya / Hâķ özi verdi saña ol **gevher**-i imân için
G. 362/3: Cân ile başdan geçen bu baħrda gavvâş olur / 'Âķıbet bir gün tumar ol **gevherüñ** deryasına
G. 358/3: Bilür şarrâf olan **gevher** bahâsın / Mübâħ olmuş durur pîr ü cevâna
G. 369/1: Nefesi ehl-i dilüñ **gevher**-i cândur bilene / Nuţkumuz kudret-i Hâķ rûh-ı revândur bilene
G. 369/2: Ma'rifet **gevherinüñ** kânına ma'den olagör / İşte bu 'ilm ü hüner genc-i nihândur bilene
G. 374/6: Ey Haţâyî **gevheri** ĥarc eyleme nâdâna sen / Gevherüñ kâdrini bilmez kim ĥarîdâr olmasa
G. 411/1: Menüm gönülüm alan dil-ber degül mi / Lebi mercân diş **gevher** degül mi
G. 431/4: Baħr-ı ĥikmet **gevherin** bulmaķ dilersen tâlibâ / Zevrak-ı 'irfân minüp seyr it bu 'ışķ deryasını
G. 438/1: **Gevher**-i zât-ı kâdim-i kibriyâsın yâ 'Alî / Enbiyâya evliyâya pîşvâsın yâ 'Alî
K. 3/5: Muhammed Bâķır oldu 'ayn-ı **gevher** / İmâm Ca'fer imâm u pîşvâdur
K. 8/1: Deryâ-yı Necef **gevherine** kân 'Alîdür / Ol lâm-ı leb-i la'l-i Bedaħşân 'Alîdür
K. 18/22: Hâķ bilür kim **gevher**-i baħr-ı hâķîkat sendedür / Mu'cizât-ı enbiyâ vü sırr-ı bürhân yâ 'Alî
K. 19/3: Kurretü'l-'ayn-ı resül oldu Ĥasan birle Ĥüseyn / Fazl deryâsında dür bulduķ biz ol **gevherleri**
K. 10/1: Hâķîkat baħr-ı zât-ı ekber oldu / Şifâtından anuñ bir **gevher** oldu

gevher-feşân: Cevher saçan.

- G. 70/6: Sîm ü zerden şâħlar doldurdı dest ü dâmenin / Meclis-i şâbâş için **gevher-feşân** olmuş durur

gevig: Geyik, ahu; bu hayvanın göbeğinden misk denilen güzel koku elde edilir.

- G. 31/4: Her kâmişdan şekker olmaz her tikenden tâze gül / Her **gevigüñ** göbeginden nâfe-i Tatar mest

gez-: (Bir yerde) Bir yöne doğru sürekli yer değiştirmek, hareket etmek, yürümek, dolaşmak; kanın damarlarda akması.

- G. 31/1: Ser-ħoş-i câm-ı elestem tâ ebed huşyâr mest / Mest-i lâya'kıl **gezermen** şehr içinde 'âr mest
G. 40/3: Anca kim fikr eyledüm **gezdüm** vücûdum şehrini / Misl-i bî-hemtâ imişsin yâ 'Alî senden meded
G. 59/2: Gice gündüz **gezerem** ravzasında / Menüm ravza-i rızvânım 'Alîdür
G. 60/1: Menem bir ten velî cânım 'Alîdür / Damarumda **gezen** kanım 'Alîdür
G. 76/8: **Gezmegil** 'âlemde ser-gerdân gönül pervâne tek / Uş münevverdür cihân şem'-i şebistân devridür
G. 81/4: Bağçede hüsnüñ **gezerken** bülbül-i şeydâ görüp / Aħdı yaşı dâne dâne beñzi gâħ olmuş durur
G. 82/3: 'Âlemi **gezdüm** tamâmet görmedüm hüsnüñ teki / Dünyeni gezseñ ĥamu hüsn ile sen tek kem düşer
G. 86/4: Tâb-ı 'ışķuñdan hemişe gör ne ser-gerdân **gezer** / Âsumân dâyim ki yüzüñden niķâb üstindedür
G. 101/2: Vaşl ümidine **gezer** miskîn gönül olmaz helâk / Yoħsa çoħ hicrân belâsı çeşm-i bîmârındadır
G. 137/1: Yandum 'ışķuñdan eyâ gül-yüzlü dil-dâr uşta gör / Sensiziñ 'âlemde **gezmek** oldu düşvâr uşta gör
G. 255/2: Ayda yılda bir **gezer** gözüm görür yüzüñ senüñ / Ey menüm görk ü güvencüm yâr senden küsmişem
G. 269/2: Ol ser-i kûyuñda **gezmekden** ne ĥaşıldur maña / Sen büt-i şûhuñ kerâmâtın kemâhî görmişem
G. 316/1: Tâc geyeni **gezer** isen şüfiyem diye revân / Şüfi oldur Hâķ yolına göstere dînden beyân
G. 329/2: Vişâlüñ ĥaşretinden ey dil-ârâm / Gözümde nesne **gezmez** nemden ayru
G. 332/6: Lebüñden şerbet içdi bu Haţâyî / Dâyim ser-mest **gezer** dîdâra karşı
G. 348/3: Çün menüm üstüme doğıd âfitâbum ey kâmer / **Gezme** her evc-i felekde aduñı mâħ eyleme
G. 361/6: Haţâyî tâ seni gördi vücûduñ ser-be-ser **gezdi** / Çü şâhuñ kulları gördi yüzün hâķ itdi ol pâyâ
G. 423/3: Tuñı yârım durup bağçaya **gezer** / Utandı serv ağacı indi düşdi

gezen: Gezen, dolaşan kimse.

- G. 384/5: Kıla dönmişdür vücûdum miħnet-i cevruñ çeke / Sağ **gezen** düşmenlerüñ bende teki bîmâr ola
M. 1/2: Menem bir bende-i miskîn ĥapuñda / **Gezermen** kü-be-kü vaşluñ tapuñda

gıdâ: Hayat kaynağı, kuvvet ve güç veren şey, besleyici unsur.

- K. 17/7: Ki Ca'fer Şâķık olandır şırât-ı müstaķîm üste / Anuñ medħ ü senâsından gönüllere **gıdâ** geldi

gibi: -e benzer bir şekilde.

G. 253/3: Gâh Hüseyinî vü Nesîmî **gibi** soydı kâdılar / Gâh Manşûr donına girdüm ene'l-Haḡ dâr idüm
M. 2/12: Kimini dutar sed Sikender **gibi** / Kimini kaçar kaçagan ner gibi

gice: Gece, güneş battıktan sonra başlayan ve gün ağarmıncaya kadar süren karanlık zaman; bu zaman zarfı içinde. Gece aşık için zor bir zamandır. Geceleri aşığı gözüne uyku girmez, uykusuz kalır, derdinden feryat eder ve sevgilisinin hayalini görür.

G. 10/4: **Giceler** tâ şubḥ olunca ḥ'âb gelmez 'aynuma / Tâ ḥayâlûn dâymâ çeşmümde karşıdur maña
G. 28/3: Şükr eylerem vişâlûne her **gice** tâ seḥer / Hicrân içinde gerçi geçer ḥâlimüz ḥarâb
G. 42/2: Ay yüzünden ayru gördüm dide-i bî-ḥ'âbumı / Gökyüzünde uymaz oldu her **gice** seyyâreler
G. 45/3: **Gicelerde** uyhu gelmez gözümde kan ağlaram / Gökdeki kevkeb degül şol çeşm-i bîdârum durur
G. 53/2: Bî-ḥ'âb kaldı kevkebe nisbet bu gözlerüm / Her **gice** özge gözlerle uyhu gelür gider
G. 71/3: Firâkuñdan ne fikrüm vardur ey dost / Vişâlûn her **gice** mihmânemizdür
G. 111/2: Nâleler kim **giceler** tâ şubḥ olunca eylerem / Korḥaram hecrinden anuñ râz-ı pinhânım açar
G. 140/4: Her **gice** tâ şubḥ hüsnün şem'ine pervâne tek / Cümle 'âlemler fiğânımdan tutuşup yanadur
G. 164/3: Şem'-i ruh-sâruñı tâ kim görmişem ey meh-liḡâ / Gökde yıldızlar kimi her **gice** bîdâram henüz
G. 165/1: Ḥasretüñden dil-berâ kaldı dü çeşmüm ḥ'âbsız / Öyle yıldızlar olur her **gice** gökde ḥ'âbsız
G. 183/1: Tâ ḥayâl-i 'arızuñ geldi gözümde ḥ'âb tek / **Giceler** her dem gözine görinen meh-tâb tek
G. 223/2: Menüm pervîn teki çeşmüm **giceler** uyhusuz kaldı / Sa'âdet âsumânında yüzün bedr-i dücâ gördüm
G. 224/2: Rûz u şeb dünyâ içinde mest ü ḥayrânam müdâm / **Giceler** uyhu içinde tâ ḥayâlûn görmişem
G. 229/4: Çeşm-i mestüñ **giceler** niçün uyanmaz ḥ'âbdan / Kim işüm her şubḥ u şâm âh ile efgândur menüm
G. 231/2: Tâ ki düşdüm ol nigârûñ meh yüzü hicrânına / Derd ilen seyyâre tek her **gice** bîdâr olmışam
G. 243/2: Gicem ilen gündüzüm fark edebilmen ey şanem / Rûy ilen zülfüñ olupdur şubḥ ilen şâmun menüm
G. 269/5: Mu'cizâtum âşikâr olmazdı 'âlem ḥâḡına / Her **gice** bir vechile ḥ'âbımda şâhı görmişem
G. 301/3: Çün ki ol mâhuñ cemâlin istemezdüñ görmegi / Her **gice** çeşmüm neden kevkeb kimi bîdârsın
G. 303/4: Men didüm manzarda gördüm pür cemâlûñ her **gice** / Yâr aydur tek durur mâh âsumândur sen diyen
G. 320/4: Mihr-i rûyuñ ḥasretinden her **gice** şubḥa degin / Olmışam ğamdan helâk ey meh-liḡâ bilmez misin
G. 333/2: İşigüñde senüñ her **gice** ey şâh / Sürer yüz miñ şafâlar dürlü dürlü
G. 368/1: Çeşmüme geldi şehâ naḡs-ı ḥayâlûñ bu **gice** / Kıldı âşüfte meni zülf ile ḥâlûñ bu **gice**
G. 368/2: Düşde gördüm men-i sevdâ-zede çîn çîn yapuşur / Boynuma silsile-i zülf-i çü daluñ bu **gice**
G. 368/3: Rişte-i cânımı şevḡ odına pervâne kimi / Yaḡdı tâ vaḡt-i seḥer şem'-i cemâlûñ bu **gice**
G. 368/4: Kıldı sevdâ ile peyveste za'îf ey mâh-ı nev / Tenümi şol ḥam-ı ebrû-yı hilâlûñ bu **gice**
G. 368/5: Gözlerüm yaşını her sûya çü su kıldı revân / 'İşve vü nâz ile ol serv-i nihâlûñ bu **gice**
G. 368/6: Munca kim âh u fiğân eyledi bir gün şanemâ / Sormaduñ haste Ḥaṡâyî nice ḥâlûñ bu **gice**
G. 402/4: **Giceler** meclis içinde oturur ol ser-firâz / Öyle mihmândur k'anuñ her yirde vardur 'izzeti
G. 425/6: Günüzin aluben göñlini ḥâḡuñ / **Gicesi** eksük itme âh u vâhı
K. 1/5: Cümle eşyâlar gözün der-ḥ'âb idendür **giceler** / Gökde kevkebler gözün bîdâr iden Perverdigâr

gice gündüz: Aralıksız, sürekli, her zaman.

G. 10/2: Yüzüñ üste zülfüñi tâ gördüm ey rûḡ-ı revân / **Gice gündüz** ağlamaḡ 'ışḡuñda ḥoş-ḥûdur maña
G. 35/2: **Gice gündüz** men anuñ hecrinde yanmaḡdur işüm / Neyleyem kim ol mehüñ menden yaña pervâsı yoḡ
G. 49/1: Tâ cemâlûñ nûrı çeşmümden nihân olmuş durur / **Gice gündüz** işüm âh ile fiğân olmuş durur
G. 55/4: Tâ senüñ zülf ü ruḡuñı görmişem her şubḥ u şâm / **Gice gündüz** giryeden gelmez gözümde ḥ'âblar
G. 59/2: **Gice gündüz** gezerem ravzasında / Menüm ravza-i rîzvânım 'Alîdür
G. 95/1: Ol şanem kim **gice gündüz** cân anuñ ḥayrânıdur / 'Aḡl ü fehîm andan berü 'ışḡ ile ser-gerdânıdur
G. 124/10: Mü'ezzin **gice gündüz** çağırur hey / İmâm geldi namâza dur uyan var
G. 214/1: Bu ezilmiş cân u dilden âh âh eksük degül / **Gice gündüz** muttaşıldur gâḡ gâḡ eksük degül
G. 248/1: **Gice gündüz** istegüm dil-dâr-ı yârum bulmuşam / Cân u dil kırtuldu ğamdan ğam-güsârım bulmuşam
G. 267/1: Dil-rubânûñ fırkatüñden gözlerüm nemdür menüm / **Gice gündüz** ağlaram hiç bilmezem nemdür menüm
G. 302/4: Âḡ vây ki kâḡ u vâyemi virmez tükendi 'ömr / 'İşḡında **gice gündüz** işüm âh u vây olan
G. 312/2: Dünyenüñ esbâbını dîdâra satmışam yakîn / **Gice gündüz** yanaram yâ dost sevdâsında men
G. 313/5: Bu Ḥaṡâyî haste-dil vâlih degüldür ḥüsnüñe / **Gice gündüz** işigüñde pâsbân olmuş neden
G. 338/4: Tâ ki âsîb-i felekden görmeye ḥüsnüñ zevâl / İşigüñde **gice gündüz** pâsbân oldum yine
K. 18/17: Od u yel topraḡ u sudan ḥoş müretteb eyledüñ / **Gice gündüz** ra'd u berḡ ü âb u bârân yâ 'Alî

git-: Uzaklaşmak, terk etmek.

G. 4/4: Sen **gidenden** berlü anca zâr u efgân itmişem / Yir ü gök ins ü melek cümle baḡaḡaldı maña
G. 38/4: Yaḡam yırtam **gidem** aḡyâr elinden / Maña hiç rahmı yoḡdur dâd u feryâd
G. 66/4: Ma'nide gerçi 'âşık u ma'sûḡ bir durur / Menden du'â **gider** nişe senden cefâ gelür
G. 67/4: Ol perî **gidende** 'âlem nice ḥayrân olmasun / 'İşve vü kirişme vü nâz u 'itâb almış gider
G. 82/4: Yüzüñi 'ışḡ ehli ger görürse ey ḥüb-ı Ḥoten / Anlaruñ göñlinde ğam kayḡu **gider** ḥurrem düşer
G. 410/5: Cihâna 'ışḡ ilen 'uryân gelenler / **Gidende** hem yine 'uryân degül mi

giden: Ulaşan; terk eden.

G. 103/7: Haṭāyī şükr kıl Allāha dāyim / **Giden** şabr u qarārüm geldi hoşdur
G. 142/1: Ol **giden** yārum mīdur yā ihtiyārumdur gider / Bilmezem cānum mīdur yā sevgü yārumdur gider

gider-: Gidermek, yok etmek, ortadan kaldırmak.

G. 297/2: La'line cān bahā didi virdüm revān aña / Ol bī-vefāyī gör ki **gidermez** bahānesin

gil: Balçık; insan bedeninin hammaddesi, toprak, çamur.

G. 16/8: Rūh-ı muşavver oldı yüzünden be-āb u **gil** / Sensin şehā bu aḥsen-i taḳvīme kīmyā

Gilan: Geylan, İran'ın kuzeyinde bir eyalet; Şah İsmail bir süre Gilan eyaletinin Lahican şehrinde kalır. Orada Şemseddin Lahici'nin yanında Farsça, Arapça, Kur'an, tefsir ve İsnâşeriyye Şiasi usulünü, kızılbaş reislerden savaş tekniklerini öğrenir. On iki on üç yaşlarında Gilan'dan ayrılp Erdebil'e gider (İA).

G. 426/7: Çoḫ eglendün **Gilānda** ey Haṭāyī / Meger saña bu yirler mesken oldı

gine: bkz. gene

G. 119/10: **Gine** sâ'il için kâfir elinde / Hasan Hüseyin girev koyan 'Alidür

gird-: Dâhil olmak, duhul etmek; bürünmek, kılığına girmek.

G. 27/9: Uş Haṭāyī gamdan inceldi bu āh u derd ile / Var iken bülbül neden bustāna **girmişdür** gurāb

G. 50/8: Cihāngir gāziler meydāna **girse** / Havāricler ayağda pāy-i serdūr

G. 151/3: Cān u başdan geçmeyen irmez bu 'ışkuñ remzine / **Girmesün** her serserī bu bir 'aceb bāzardur

G. 159/3: Bu 'ışka 'ışk ilen merdāne **girdil** / Sağınmagil bu 'ışkı serseridir

G. 161/2: **Girdi** Ādem donına özini bildürmeklige / Ādemün cismindeki rūh-ı revānı şāhdur

G. 192/3: Dinmeyen dindirmeyen **girmek** gerek öz küncine / Her kimün sevdāsı var seyrāna göndermek gerek

G. 216/6: Ol zamān kim dil-berüm bustāna **girdi** seyr için / Kāmetinden oldı her serv-i hırāmān münfa'il

G. 253/3: Gāh Hüseyin vü Nesīmī gibi soydı kādılar / Gāh Mañşūr donına **girdüm** ene'l-Hāk dār idüm

G. 253/4: **Girdüm** ādem cismine kimsene bilmez sırrum / Men bu beytu'llāh içinde tā ezelden var idüm

G. 262/3: **Girmişem** bāzār-ı 'ışka bir harīdār isterem / İstemem sūd u ziyān kirdāra muhtāc olmışam

G. 283/5: Zülf ilen haṭṭ u lebün kim ki gördi söyledi / Hızır ilen zulmāta **girmiş** āb-ı hayvān yeñiden

G. 352/4: Özi bülbül olup gül-zāra **girdi** / Meni der-bend-i hicrān eyleyen şāh

G. 361/2: Vücūdum şehrine **girdi** velāyet şāhını gördi / İkilik kal'asın yıldı ulaşdı zāt-ı yektaya

G. 364/2: Bir hırāmān serv-kāmet **girdi** nesrīn dermege / Avcuñı doldur benefşe saç bu gül-çin üstine

G. 393/2: Kandır menüm susuzlīgum ey āb-ı la'l-i yār / **Girmez** elüme dünyede bir su senün kimi

K. 15/7: Muḥammed Mehdī-i Hādī kim oldur dīnün üstādı / Bu dīne **girmeyen** divdūr ki meydāndan cüdā geldi

K. 16/5: Hāka mazhar durur Ādem sücüd it uyma şeytāna / Ki ādem donına **girmiş** Hudā geldi Hudā geldi

girān: Ağır, sert.

G. 352/10: Be-deşt-i Erjene bend-i **girāndan** / Salup der-bend ü zindān eyleyen şāh

gird: Yuvarlak; muhit.

G. 27/7: **Gird**-i küyından öterken dil-berün gördi rakīb / Başumı ağrıtdı gāvğadan seg-i hāzır-cevāb

G. 407/5: Rüz u şeb ay u güneş **gird**-i felekni devr ider / Şeb-çerāğ olmışdur istersen büt-i nīk-aḫteri

girev: Rehin.

G. 110/4: Çoḫ kişi savaş güninde cān u başından geçer / Anı başında **girev** devrānda kolbaş oynadur

G. 112/7: Zāhid aydur ey Haṭāyī raḥt u destaruñ hānı / Koymışam mey çün **girev** mey-hāneler küncindedür

G. 119/10: Gine sâ'il için kâfir elinde / Hasan Hüseyin **girev** koyan 'Alidür

gribān: Yaka, elbise yakası.

G. 356/16: Çak idüp gün tek **gribānuñı** her dem gözine / Şubḥ-dem yüzün peydā kıldıḡuñ ya'ni ki ne

giriftār: Düşmüş, uğramış; esir, tutsak; âşık, tutkun.

G. 164/1: Tā düşüpmen 'ışkuña hecründe men zāram henüz / Dām-ı zülfün bendine murğ-ı giriftāram henüz

G. 179/3: Kim ki yüz miñ mekr ile kıldı meni senden cüdā / Yüz belāya ol giriftār olmadı hayf oldı hayf

G. 231/1: Ol perī 'ışkına men cāndan giriftār olmışam / Kim firāk u miñnetinde rüz u şeb zār olmışam

G. 242/2: Saçuñ küfrine olmışdum giriftār / Yüzün görgecin imāna yetdüm

G. 277/3: Dil yüzün gördi giriftār oldı zülfün dāmına / Bülbül-i şürīde tek zār oldı eyyāmum menüm

G. 384/7: 'ışkuña her kim giriftār oldı ey kâfir-beçe / Şeyḥ-i Şan'ānuñ beline bağlayan zünnār ola

G. 367/2: Şu demden kim senün gördüm cemālün / Giriftār olmışam yüz miñ belāya

K. 13/16: Yezīd ü müşrikün kesdi damarın / Ne kalmışdur giriftār-ı belādur

giryān: Ağlayan, ağlayıcı; aşığı gözü derdinden dolayı daima giryandır.

G. 114/5: Bu Haṭāyī düşeli şöḫbet-i vaşluñdan ırağ / Bağrı büryān kimidür hem gözi **giryān** kimidür

- G. 173/7: Haṭāyī'ye nazar kıl çeşmün ilen / Kapuñda şubḥ u şām **giryān** oturmuş
 G. 199/3: Merdüm ki ḥāk-i pāyuñı dir tütüyā-yı çeşm / **Giryān** gözine 'ayn-ı şifādur Haṭāyīnün
 G. 203/1: 'Aķibet ey meh meni 'ālemdē ḥayrān eyledün / Çeşmümi **giryān** kılup bağrumı büryān eyledün
 G. 238/1: Tā ki düşdüm dil-berā 'ışkuñda ḥayrān olmışam / Rüz u şeb āḥ eylerem hem çeşmi **giryān** olmışam
 G. 272/3: Ya 'küb-ı ḥaste-dil kimi **giryān** u derd-mend / Pür-iştiyāk Yūsuf-ı Ken'āna yanaram
 G. 304/1: Ey meni hicrān elinde zār ü **giryān** eyleyen / Çeşmümi **giryān** idüp bağrumı büryān eyleyen
 G. 341/3: Ger vişālünden meded kılmazsan ey ārām-ı cān / Gözümi **giryān** idüp bağrumı büryān eyleme
 G. 352/2: Meni rüsvā idüp şaldı cihāña / Ğam ilen zār u **giryān** eyleyen şāh
 G. 355/3: Kılmañ içün tāze ḥüsnün bāğın ey serv-i revān / Gözümi küyuñda **giryān** itdigün ya'ni ki ne

giryē: Ağlama, gözyaşı.

- G. 27/2: Fırkat-ı 'ışkuñda ey gül-çehre zār u **giryeden** / Kanlu yaşum Haḥ bilür çizgindürür hem āsiyāb
 G. 55/4: Tā senün zülf ü ruḥuñı görmişem her şubḥ u şām / Gice gündüz **giryeden** gelmez gözümē ḥ'āblar

git-: Bir yerden daha uzak bir yere varmak, azîmet etmek; ölmek, dünyadan göçmek; kaybolmak, sona ermek; bitmek, yok olmak; gitmek, geçmek, intikal etmek; uzaklaşmak; (Belli bir yönde) Belli bir yol takip etmek, yolda ilerlemek, yürümek; belli bir yol takip etmek; ömrün boşa geçmesi; "oldu bitti" anlamını pekiştiren bir fiil.

- G. 2/1: **Gitdi** ol dil-ber besī derd ü belā kaldı maña / Ni belā belkim yüküş cevri ü cefā kaldı maña
 G. 2/3: Müjde geldi dil-sitānumdan ki katl oldı raķīb / Şükr kim bigāne **gitdi** āşinā kaldı maña
 G. 3/1: Şanma kim sen **gitdün** ey ay yüzlü cān kaldı maña / Cān senünlen **gitdi** cism-i nā-tüvān kaldı maña
 G. 3/2: Tā ki sen **gitdün** yanumdan ey dil-ārāmum menüm / Ḥālet-i vaşluñ gönülde pāsban kaldı maña
 G. 3/3: Gerçi gül-zār-ı cemālün **gitdi** qarşumdan menüm / Dilde mihr-i kāmētün serv-i revān kaldı maña
 G. 4/1: **Gitdi** ol meh-rū yanumdan yüz cefā kaldı maña / Cevri bilmen kim belā-yı muntēhā kaldı maña
 G. 4/3: Tā kim ol ḥürşid-ruḥ **gitdi** gözümde su teki / Gözyaşum anuñ yüzinden āşinā kaldı maña
 G. 4/5: Dil-berün **gitdi** Haṭāyī sen nidersin dünyeyi / Çünkü cān **gitdi** bu ten yā Rab niye kaldı maña
 G. 5/5: Gerçi Haṭāyī **gitdi** elünden vişāl-i dost / Her dem ḥayālī dīdeye miḥmān yeter maña
 G. 22/3: Dārü'ş-şifāya **gitmedüğüm** andan ötrüdür / Ey cismümün ḥayātī lebündür maña şifā
 G. 23/3: Şabr u ārāmum **gidüpdür** görmezem 'aynumda ḥ'āb / Fırkatün bir eylemişdür şubḥ ile şāmı maña
 G. 32/3: 'Ömrüm hebāya **gitdi** zi-endüh-ı rüzgār / Vā ḥasretā ki aydamazam yāre 'ākibet
 G. 44/2: Yandurur hicrān odı gönlümni virdi yāre kim / Dutdı eflāk u cihānı **gitdi** gökden qaralar
 G. 44/4: Terk idüp koydum **giderem** ḥānümāni mülki uş / Hecrün itdi men ḡaribi uşta gör āvāreler
 G. 50/10: Yezide zaḥm-ı seyf ü tır ü ḥançer / Başından **gitmeyen** tığ u teberdür
 G. 67/1: Māhumı gördüm ki yüzinden niķāb almış **gider** / Pertev-i nürindan anuñ āfītāb almış **gider**
 G. 67/2: Devr-i ḥüsninde anuñ ey yaşlu çeşmüm uymagil / Kim şeb-i zülfünden anuñ rüz ḥ'āb almış **gider**
 G. 67/3: Dil-berüm cām-ı şarāb içmiş iştidim nuķl içün / 'Āşık-ı dil-ḥaste bağrından kebāb almış **gider**
 G. 67/4: Ol perī gidende 'ālem nice ḥayrān olmasun / 'İşve vü kirişme vü nāz u 'itāb almış **gider**
 G. 67/5: Ol şanem ra'nā **gider** yir üste çekmiş dāmenin / Bu Haṭāyī ḥaste ol yirden turāb almış **gider**
 G. 76/3: Lāl oturma söyle ey cān murğı geldi nev-bahār / **Gitdi** kış vakti aradan uş gül-istān devridür
 G. 83/2: Gönülde **gitmez** ol çeşmün ḥayālī / Belī mecnūnlara āḥū gerekdür
 G. 97/1: Gitmesün 'ışkuñ ki bir genc-i nihān elden **gider** / Bil ki sen **gitseñ** yanumdan tende cān elden **gider**
 G. 103/2: Elünden iḥtiyāruñ **gitse gitsün** / Elüme iḥtiyārum geldi hoşdur
 G. 113/3: Ol zamāndan berlü kim **gitdi** veh ol şīr-in-zebān / Tütinün telḥ oldı ağız la'l-i şekker-bāra var
 G. 140/3: **Gitdi** 'ömrüm hiç diñlenmen vişālinden anuñ / Şol meh-i nā-mihribānuñ meyli çün hicrānedür
 G. 142/1: Ol giden yārum midur yā iḥtiyārumdur **gider** / Bilmezem cānum midur yā sevgü yārumdur **gider**
 G. 142/2: Tende cānum kalmadı anuñla olmışdur revān / Ol menüm rüḥ-ı revānum yā nigārumdur **gider**
 G. 142/3: Cānum añdan ayru tende bir dem eğlenmez menüm / Ğam meni eyler helāk ol ğam-güsārumdur **gider**
 G. 142/4: Kalmadı hiç kār u bārı bu Haṭāyī ḥastenün / Anuñ ile kār u bārum her çī varumdur **gider**
 G. 152/1: Ey müselmānlar bugün ol yār pinhān ayrılır / Uçdı ruḥum **gitdi** 'aķlüm gövdeden cān ayrılır
 G. 152/2: Ayrılır ol yār-ı ser-dārum **gider** koymış meni / Şad hezārān dād u bī-dād bendeden cān ayrılır
 G. 155/3: Sidre vü tūbī ḥayālī **gitdi** yādumdan menüm / Böyle ra'nā şol cihetden sidre az olmuş durur
 G. 188/6: Ey dil ol şeh katına dāyım **git** evşāfindan ayt / Kim kuluñ her bir sözi sultāna hoş gelmek gerek
 G. 201/2: Meni derdlü koyup **gitdün** bu yirden / Yine derdlüye dermān sen mi geldün
 G. 206/3: Ne cānsan sen menüm cānumdan artuḥ / Gönülde **gitmedi** bir dem ḥayālün
 G. 209/2: Tā ḥayālünle senün def'-i melāl eyler gönül / Gitmesün dilden ki hoş hem-rāz u sırdaşumdur ol
 G. 214/4: İşigünden **gitmezem** anca ki cānum tendedir / Çetr ü ḥar-gāḥ-ı ḥümāyün bār-gāḥ eksük degül
 G. 218/1: Kıldı meni lebün kadeḥi mest-i lā-yezāl / Ğam **gitdi** ḥātrımdan u hem kalmadı melāl
 G. 222/3: Tende cān olduğça **gitmen** āsitānuñdan senün / Ayağın toprağın baş üste devlet bilmişem
 G. 228/3: 'Aks-i sāyeñdür vücüdüm ey boyı serv-i revān / **Gitmesün** sāyeñ senün bir laḥza yanumdan menüm
 G. 234/1: Ol perī-peyker şanem cismümde cānumdur menüm / **Gitmesün** gönlümde ol rüḥ-ı revānumdur menüm
 G. 247/1: Dil-berā tā kim vişālün **gitdi** yanumdan menüm / Dürölü miḥnetler geçer her laḥza cānumdan menüm
 G. 248/6: Zülmet-i hicrān yine efrüz boldı **gitdi** ğam / Tālī'üm ferḥunde māḥ-ı tāb-dārum bulmuşam
 G. 250/1: Ol perī ra'nā giden serv-i revānumdur menüm / Sāye şanmañ sürünen yanınca cānumdur menüm

G. 268/1: Âh kim ol dil-ber ü dil-dârî **giddüm** görmedüm / Gördüm ağıyarı velîkin yârî **giddüm** görmedüm
G. 268/2: Fikr-i endüh-ı firāk u miñnet-i hicrân ile / Cāna yetdüm ğamdan u ğam-ẖârî **giddüm** görmedüm
G. 268/3: N'eyleyem bî-ihtiyār ayrıldum andan vā dirîġ / Ol menümlen hem-dem ü serdârî **giddüm** görmedüm
G. 268/4: Ol perî-ruh-sâr içün 'âlemleri terk eyledüm / Koydum elden cümle-i pür-kârî **giddüm** görmedüm
G. 268/5: Ey Hâtâyî ölmegüñ farz oldı şol tûñ kimi / Lebleri şehd ü şeker-güftârî **giddüm** görmedüm
G. 277/1: Ey dirîġâ **gitti** gelmez ol gül-endāmum menüm / Ne qarārūm var ne şabrum u ne ārāmum menüm
G. 287/4: Tâ ki çeşmüm qarşusından ayru düşdün ey şanem / Gitmedi herġiz hayâlün hâtır-ı nâ-şâddan
G. 300/1: Cân durur cismümde 'ışkuñ cānum elden **gitmesün** / Cân **giderse** ğam degül cānānum elden **gitmesün**
G. 300/5: Bu cihānda **gitse gitsün** mülk ü māl u taht u cāh / Ey Hâtâyî ğam yime imānum elden **gitmesün**
G. 316/3: Mürşidün yolın gidüben ehl-i tahkîk olgilen / Yoħsa vardur şāh bilür cümle içün bir Qurān
G. 317/7: Dilerseñ **gitmeye** kuluñ Hâtâyî āsitānuñdan / Maña mihr ü vefā göster gözüm yaşı sebîl andan
G. 321/4: Hâtâyî bir gedāyuñdur n'ola virseñ murādını / Ki sāyil bî-nevā **gitmez** senün tek şāh-ı 'ādilden
G. 326/3: Yūsuf egerçi zinet-i hüsñ ile şāhdı / Ol **gittiyise** qaldı saña yādigār hüsñ
G. 340/1: Mevsim-i kış **gitti** devr-i nev-bahār oldı yine / Meclis-i gešte 'acāyib rüzġār oldı yine
G. 348/2: 'Aşkuñ imānıdır yāruñ cemālî ey raķîb / Tañrı'çün **git** qarşudan ma'şuķı güm-rāh eyleme
G. 348/5: Menzil-i rahmānilerdür āsitānı dil-berün / **Gitgil** ey şeytān raķîb āheng-i dergāh eyleme
G. 361/1: Yine 'azm eyledi göñlüm **gider** ol şāh-ı a'lāya / Vücūdum 'ışka mahv oldı semek tek düşdi deryāya
G. 361/3: Gel ey göñlüm sefer eyle bugün yevmü'l-hidāyetdür / Cihān u cānı koy fi'l-cümle **gitsün** külli yağmaya
G. 390/2: Gül yüzün 'azmine dün **giddüm** gül-istān geştine / Senden ayru hār boldı gül gül-istān olmadı
G. 393/5: **Gitme** Hâtâyî çeşmidin ey 'aks-i kadd-i yār / Nem-nāk yirde bitmeye qarġu senün kimi
G. 396/2: Tâ ki sen **giddün** menüm qarşumdan ey serv-i revān / Dem-be-dem ister revān olup gözümde su seni
G. 300/5: Bu cihānda **gitse gitsün** mülk ü māl u taht u cāh / Ey Hâtâyî ğam yime imānum elden **gitmesün**
G. 394/5: Gitmez Hâtâyî cevri ile kapuñdan ey perî / Gülşen bilürmen ol ser-i küyuñda külhānı
G. 403/4: İhtiyārūm **gitti** elden cān u dilden el yudum / Ol menüm cān u göñülden ihtiyārūm gelmedi
G. 405/5: Kaşlaruñ kanumnu tökdi su kimi öttün revān / Hancaru **gidersen** ey hün-ẖāre dil-ber hançeri
G. 415/5: Sonki pîşmān aşşı kılmaz ey göñül yār istegil / Hānsı hoş gün geldi **gitti** soñı ğam āh olmadı
K. 8/8: **Git** Zeyn-i 'ibād küçesine söyle ene'l-Haķ / Tahkîk perest it velî Yezdān 'Alîdür
K. 12/10: Eger nāzırsañ ey tālib Haķı insānda gör **gitme** / Mübārek ẖācemün vechi Haķuñ nūrında mazhardur
K. 17/5: Meger dārü'-ş-şifā geldi ki Zeynül-'ābidin Haķdan / Ki her a'mā aña **gitti** gözine rüşenā geldi
K. 19/2: Ehl-i Haķ cānına düşdi hānedānuñ sevgüsü / Her yaña **gitti** 'Aliyyü'l-Murtazānuñ defteri

Giv: Firdevsi'nin Şehname'sinde Zaloġlu Rüstem'in damadı ve Bijen'in babası olarak geçer.

M. 2/34: Dirîġâ ger olsa bu devrānda **Giv** / Görineydüm aña çü bir nerre dîv

giy-, giyin-: Bir giyeceġi bedenine veya herhangi bir organına geçirmek.

G. 50/14: Kızıl 'alem kızıl bayraġ kızıl tāt / **Giyinse** ġāziler ol gün hāzerdür
G. 121/3: Zāhidün **giydüġi** şuf u sıkarlāt / Fakîrün giydüġi şāl anda n'eyler
G. 161/4: **Giydi** Âdem donını döndi cihānı ser-be-ser / Bilgil ey ibn-i fülānı kim fülānı şāhdur
G. 207/3: **Giyüpdür** qararı zāhid kimi ol / Mey içmekdür işi rindāne çeşmün
G. 322/5: Eyüb tek şabr ile sultān Hâtâyî / **Giyesin** hil'atı Settār elinden
G. 374/3: Dünyede 'aşık olan **giydi** melāmet donını / Her yeten 'aşık olur mı derd aña kār olmasa
G. 412/3: Muhammed **giydi** kudret hırķasını / Aña ümmet olan insān degül mi
K. 9/10: Ki her kim on iki imāmı bildi / Aña kırmızı tāt **giymek** revādur
K. 16/8: Hālîlül'lāh donın **giymiş** virilmiş adı İsmā'îl / Aña qurbān oluñ cānlar ki Allāhdan nidā geldi
T. 7/2: Ey Hâtâyî **giymiş** aslan kisvetin / Lā-mekān kaşırında der-bāndur 'Alî
Kıt'a 1/2: Dün benefşe seyr ideġördüm nihānî geşt ider / Dil-berüm eġnine **giymiş** bir kabā-yı süseni

gizle-: Başkalarının göremeyeceġi bir yere koymak veya belli olmayacak bir duruma sokmak, saklamak.

G. 176/5: Bu Hâtâyî **gizlemişken** kipriġüñ peykānını / Zāhiren baġrında yüz miñ zaħm-ı peykān oldı fāş

gizlen-: Kendi kendini gizlemek, görünmeyecek şekilde saklanmak.

G. 196/2: Ol zamāndan berlü kim yüzün görüpdür gökde māt / **Gizlenüpdür** yeñi ay kaş-ı hilālinden anuñ

gizlü: Açıkça bilinmeyen, görülmeyen, açık ve aşikār olmayan, meçhul.

G. 419/2: Şehün göñlinde **gizlü** nesne yoħdur / Yakîn bil ehl-i 'irfāndur Hâtâyî
G. 148/5: Bir niçe gün yār olup bir kimsenün hālîn duyup / Sonra anuñ **gizlü** sırrın aşikār itmek nedür
G. 306/3: Ene'l-Haķ sırrı uş göñlümde **gizlü** / Ki Haķķ-ı mutlakam haķ söylerem men
G. 435/9: Hâtâyî sözleri göñül içinde **gizlü** iken / 'Irāk u Mışr u Horāsān içinde yir dutdı
K. 19/11: Hücetü'l-kāyim Muhammed Mehdi-i şāhib-zamān / **Gizlüdür** ammā olupdur 'ālemün rüşengeri

göbek: Memeli hayvanlarda eteneden gelen damar örgüsünün yavrunun vücûduna girdiġi delik; geyiġin göbeġinden misk elde edilir.

G. 31/4: Her kıamışdan şekker olmaz her tikenden tātē gül / Her geyiġün **göbeginden** nāfe-i Tatar mest

göğercin: Güvercin, Pek çoğu evcilleşmiş olan, çeşitli türleri kutuplar dışında dünyânın her yerinde yaygın olarak yaşayan, gagası düz, tüyleri kalın ve sık, vücûdu kısa, uzun zaman hızla uçabildiği için bilhassa askerlikte haberleşme işinde kullanılan, tâne ve meyve ile beslenen tünek kuşu; *mecazen* aşkın gönlü.
G. 63/6: Hâṭâyî tā anı gördi özinden el yudı küllî / Anuñ çengâl-i çînüñden şikâr olmuş **göğercindür**

göğüs: Bağır, sine; kalp, gönül.

G. 178/2: Lâle görmüş gül yüzüñ Mecnûn kimi şeydâ olup / Dağ ara mesken dutup koymış durur **gögsine** dağ
G. 380/5: Digil göñlin telâş almış gözi nûrını yaş almış / Döğer **gögsine** daş almış şanem dir her zamân söyle

gök, gökyüzi: Veryüzünün üstünü kaplayan kubbe biçimindeki mâvi boşluk, semâ, âsuman; Allah katı.

G. 2/4: Anca kevkeb kimi yaş tökdi ğamından gözlerüm / Yir ile **gök** ile keyvân da be-câ kaldı maña
G. 3/4: Ger nihân oldı gözümnden ol perî-peyker şanem / **Gökde** meh anuñ yüzinden bir nişân kaldı maña
G. 4/4: Sen gidenden berlü anca zâr u efgân itmişem / Yir ü **gök** ins ü melek cümle baḥaḳaldı maña
G. 16/9: İnsân yirde **gökde** melek yoḥ idi henüz / Sen var idüñ cihânda eyâ dürr-i ibtidâ
G. 26/7: Bir yirde kim otura Hâṭâyî o hûr-veş / **Gökde** melâyik oḥıya yâ leytenî turâb
G. 40/1: Hüsine zîbâ imişsin yâ 'Alî senden meded / **Gökyüzinde** ay imişsin yâ 'Alî senden meded
G. 40/7: Yirde **gökde** isteyen şol kör münâfiḳlar seni / Zâhir ü peydâ imişsin yâ 'Alî senden meded
G. 42/2: Ay yüzüñden ayru gördüm dide-i bî-h'âbumı / **Gökyüzinde** uymaz oldı her gice seyyâreler
G. 44/2: Yandurur hicrân odı göñlümni virdi yâre kim / Dutdı eflâk u cihânı gitti **gökden** qaralar
G. 45/3: Gicelerde uyḥu gelmez gözûme kan ağlaram / **Gökdeki** kevkeb degül şol çeşm-i bîdârum durur
G. 45/5: Bu Hâṭâyî âfitâba eyledi **gökde** nazar / Yâr aydur kim aña baḥma 'aks-i ruḥ-sârum durur
G. 57/2: Mendedür yir ile **göğün** hikmeti hem kudreti / Âb u âteş ḥâk u bād ser-cümle erkân mendedür
G. 57/3: Haḳ te'âlâ dört kitâbı **gökden** indürdi yire / Men anı istemezem çün küll-i Furḳân mendedür
G. 58/4: Sa'âdet burcınıñ dil-h'âhidur ol / Yir ile **gök** ile Keyvân anuñdur
G. 76/9: Dûd-ı âhuñdur Hâṭâyî **gökde** bulutlar kamu / Durmayup tök gözyaşın kim ebr-i bârân devridür
G. 101/1: **Gökdeki** mâhuñ likâsı dost dîdarındadır / Âfitâbın yüzi ol hûrşîd-i ruḥ-sârındadır
G. 108/1: 'Anberîn zülfüñ midür yâ müşk-i Tataruñ durur / **Gökde** kevkeb 'ıkdı hem lü'lü'-i şehvâruñ durur
G. 115/2: Meclis-i 'uşşâkı pür-nûr itse ol her şeb n'ola / Kim melâyik şem'i **gökde** kevkeb-i raḥşân durur
G. 164/3: Şem'-i ruḥ-sâruñı tâ kim görmişem ey meh-likâ / **Gökde** yulduzlar kimi her gice bîdâram henüz
G. 165/1: Ḥasretüñden dil-berâ kaldı dü çeşmüm h'âbsız / Öyle yulduzlar olur her gice **gökde** h'âbsız
G. 181/3: Yüzüñ devrinde ey gül-çehre **gökden** / Meh ü hûrşîd aşılışıdır mu'allâḳ
G. 193/2: Nev-mâhı **gökde** ister ise ḥâḳ 'ıyd içün / Çeşmüm hemîşe ḳaş-ı hilâlün diler senüñ
G. 196/2: Ol zamândan berlü kim yüzüñ görüpdür **gökde** mâh / Gizlenüpdür yeñi ay ḳaş-ı hilâlinde anuñ
G. 197/2: Özgeler ger göge baḥar görmege bu mâhını / 'İyd içün men baḥduḡum ḳaşı hilâlündür senüñ
G. 212/3: Dem-be-dem yağlığ arasında ḥabîbüm ḳaşlaruñ / Şanasın kim görünür gözine **gökden** hilâl
G. 220/3: Görürsen düşmiş dutgil elini / Sen aña **gökden** inmiş Cebra'îl ol
G. 230/1: Tâ meni ayırdı devrân sevgü yârumdan menüm / İncidi **gökde** melâyik âh u zârumdan menüm
G. 248/2: **Gökde** isterdüm men ol mâhumnı buldum yirde uş / Ḥamdüli'llâh kim göñülde intizârum bulmuşam
G. 250/4: Men n'ola kevkeb kimi her şeb ğamuñda olmayam / Çün cemâlün **gökde** mâh-ı âsumânumdur menüm
G. 253/2: Gevheri âb eyledüm dutdı cihânı ser-be-ser / Yiri **gögi** 'arş u kürsi yaradan Settâr idüm
G. 255/3: **Gökde** isterdüm seni men yirde gördüm bî-gümân / Tuḥfe kudret mâh u encüm yâr senden küsmişem
G. 259/2: Gerçi yüzüñden ayruyam ammâ ḥayâlüne / Hicrân şebinde göge baḥup mâha şükr idem
G. 363/4: Yakın bil ehl-i iḳrârüñ katında / Yir ü **gök** cümle Haḳdur olma güm-râh
G. 340/5: Ebr-i nîsân cûşa geldi tökdi raḥmet yağmurın / **Gökyüzinden** yiryüzine dür nisâr oldı yine
G. 401/2: Ey perî ḥüsnüne insân nice ḥayrân olmasun / **Gökde** ser-gerdân olupdur ol meh-i tâbân daḥı
G. 407/3: Tâ yaratdı yir ilen **gökni** te'âlâ şānuḥu / Görmedi hiç kimse sen tek dil-ber-i meh-peykeri
G. 427/2: Firḳat ü hicrân elinden şöyle âh itdüm bugün / **Gökdeki** cümle melâyik yirde insân ağladı
K. 1/1: Ey ki yoḥdan bu cihânı var iden Perverdigâr / Yiri ḳâyim **gökləri** devvâr iden Perverdigâr
K. 1/5: Cümle eşyâlar gözin der-h'âb idendür giceler / **Gökde** kevkebler gözin bîdâr iden Perverdigâr
K. 1/9: Yağduran deryâya **gökden** ebr-i nîsân yağmurın / Ḳaṭresinden lü'lü'-i şehvâr iden Perverdigâr
K. 14/1: Yirde **gökde** Ḥaydar-ı Kerrâr sensin yâ 'Alî / Rûz-ı maḥşer sâḳi-i ebrâr sensin yâ 'Alî
K. 16/6: Firişte indı **göklerden** beşâret ehl-i 'ırfâna / Ḥavârice eccl yetdi Yezîdlere belâ geldi
K. 19/9: Ol 'Alî kim hem laḳab geldi Naḳî **gökden** aña / Menba'-ı elṭâf u iḥsândur ḥalâyıḳ reh-beri
Mus. 1/1: Yaradan be-kudret **gök** ilen yiri / Melâyik hem âdem dîv ilen perî
Mus. 1/13: O Tâhâ vü Yâsîn gelen şânına / Yir ü **gök** yetişmez hem evvânına
Mus. 1/22: Haḳ idi nüzûl itdi **gökden** yire / Ki ḥâḳ-ı cihâna özin göstere
Mus. 1/26: Kim ismi 'Alîdür özi Kirdgâr / Dutupdur sözinden yir ü **gök** ḳarâr

gökcek: Güzel, şirin, hoş, latif, sevimli.

G. 430/3: Ey sözi datlu yüzi **gökcek** güzeller serveri / Bu cihânda ḥüblaruñ içinde sen ḥâḳân kimi

ğonce: Yaprakları henüz açılmamış veya az açılmış çiçek; özellikle de gül tomurcuğu. Divan şiirinde sevgilinin ağzı goncaya benzetilir. Goncanın gülmesi, açmasıdır. Goncanın kapalı hali de sırlar saklayan bir gülü andırır. Goncanın açılması “çak olmak, sinisini çak etmek, yüzünden örtüyü kaldırmak” olarak anlatılır. Gülün açmasında Saba rüzgarının etkisi büyüktür. Gonca açılınca çiçeğin kokusu ortaya çıkar. Gonca kırmızı ve tazedir. Gonca içinde mücevherler (inci diş ve la'l) saklar. Renginden dolayı şarap dolu kadehe, yaprak yaprak olmasından dolayı da deftere benzer (İP)

- G. 92/3: Çoğ zamandır **ğonce** tek bağrumnı pür-ñün eyledün / Leblerüñi gül teki ñandân iderseñ vañtidür
G. 155/1: Ey ki müşğın sünbülünden **ğonce** bāz olmış durur / Kāmetün nāzı gerekce serv-i nāz olmış durur
G. 160/3: Leblerün la'l-i Bedağşān dişlerün dūr-dānedür / **Ğonce**-i bārık-miyān piste dehān küncindedür
G. 173/2: Yüzine karşı **ğonce** güldiğiçün / Şeher ağzına urmış ñan oturmuş
G. 174/1: Hāğ lebüñden **ğonceñi** gülşende ñandān eylemiş / Līk yüz nāzıklık ilen anı ñandān eylemiş
G. 176/1: **Ğonce** ağzuñdan senün uş sırr-ı pinhān oldı fāş / La'l-i nābuñ lezzetinden āb-ı hayvān oldı fāş
G. 203/3: Şol güneş tek hecriden ey tilbe göñlüm n'oldı kim / **Ğonce** tek başdan başa çāk-ı girībān eyledün
G. 234/2: Sorsam ağzuñ zerre mi yā **ğonce** mıdur yā dehān / Bu sözüm yoğsa hayālüm yā gümānumdur menüm
G. 303/2: Yāra sordum ki dehānuñ **ğoncedür** yā zerredür / Yār aydur dağı bilmen bī-nişāndur sen diyen
G. 331/8: Menüm çındür eger kılsañ beşāret / Hemīşe **ğonce** nāz ağyāra karşı
G. 341/4: Lebleri devrinde ol gül yüzlü yāruñ dem-be-dem / **Ğonceñi** ey bağbān gülşende ñandān eyleme
G. 355/1: **Ğonce** tek la'lüñi ñandān itdigün ya'ni ki ne / Lāle tek bağrumnı pür ñan itdigün ya'ni ki ne
G. 355/15: **Ğonce** gül ñandān olup nergisle süsen bitmege / 'Arızuñ bağın gül-istān itdigün ya'ni ki ne
G. 357/1: Ey yüzün güldür lebüñ çün **ğonce** ñandāndur yine / Büy u müyün 'āşıkā küfr ile imāndur yine
G. 392/3: Tā ki dün gül-zār içinde bir tebessüm kıldı yār / Ağzı beste **ğonceñi** gülşende ñandān eyledi
G. 433/4: Göñlümi şayd itmek için **ğonce** tek ol serv-i nāz / Bī-hicāb aldı yüzinden perdeyi bāz eyledi

ğonce leblü: Gonca dudaklı sevgili.

- G. 248/5: Var iken göñlüm açıldı ser-bülendüm nişe kim / Servi boylu **ğonce leblü** gül- 'izārum bulmuşam

ğonce-leb: Gonca dudaklı sevgili.

- G. 29/1: Bu 'ālem hüsñüne hayrāndur ey dost / Saña bu **ğonce-leb** ñandāndur ey dost
G. 195/1: Tā ki sen ey **ğonce-leb** la'lüñi ñandān eyledün / Derde şalduñ lāle tek bağrum kara ñan eyledün
G. 228/2: Gül yüzünü yād idende ey per-ruh **ğonce-leb** / Od çığar süsen teki her dem zebānumdan menüm
G. 405/1: Hiç senün tek görmedüm bir dil-ber-i hürī perī / Serv boylu lāle yüzlü **ğonce-leb** meh-peykeri

ğonce-nisbet: Gonca gibi.

- G. 357/6: Anca çekdüm firkatün bārını ey gül yüzlü yār / Yüregümdür **ğonce-nisbet** dopdolu ñandur yine

gönder-: Gitmesini sağlamak veya gitmesine yol açmak, yollamak, irsal etmek; uzaklaştırmak.

- G. 380/2: Digil bir zār u bī-çāre senün hecründen āvāre / Meni **gönderdi** sen yāre özidür nā-tüvān söyle
K. 4/4: Hāş itdi her peyām-beri bir dīn ü millete / **Gönderdi** cümle 'āleme Hāğ reh-nümā seni
G. 191/1: Yazmışam bu ruğ 'anı ol yāra göndermek gerek / Rāz-ı aħvālüm menüm dil-dāra **göndermek** gerek
G. 191/2: La'lüñüzden cām-ı mey her kimseye virmek neden / Leblerün şerbetini bīmāra **göndermek** gerek
G. 191/3: Kaşlaruñ mihrābına çoğ secde-i şükr eylerem / Şeyh-i Şan'ān tek meni zünnāra **göndermek** gerek
G. 191/4: Çün tecellī nūrını görmek temennā eylerem / Şimdi Mañşūram meni ber-dāra **göndermek** gerek
G. 191/5: Çeşm-i mestler gör nice kanum tökerler dem-be-dem / Bu ğarīb ü hasteni tīmāra **göndermek** gerek
G. 191/6: Ey Hāṭāyī andan özge kimseye yoğdur ümīd / Nāle-i zārum menüm ol yāra **göndermek** gerek
G. 192/1: Her kimün kim derdi var dermāna göndermek gerek / Her kimün kim derdi yoğ virāne **göndermek** gerek
G. 192/2: Her kimün cānında hūblar ḥasreti vardur müdām / Dünyede 'ār itmesün dīdāra **göndermek** gerek
G. 192/3: Dinmeyen dindirmeyen girmek gerek öz küncine / Her kimün sevdāsı var seyrāna **göndermek** gerek
G. 192/4: Her kim ikrār ehliür yoğdur nizā' koy dīñlesün / Her kimün da'vāsı var dīvāna **göndermek** gerek
G. 192/5: Bu Hāṭāyīdür bugün meydānda darb-ı dest ilen / Her kimün sevdāsı var meydāna **göndermek** gerek
G. 254/1: Gözleri mey-ñāredür mey-ñāneye **göndermişem** / Lebleri peymānedür peymāneye **göndermişem**
G. 254/2: Dil-berün ağzı şadefdür didiler hey dil-berā / Dişleri dūrdānedür dūrdāneye **göndermişem**
G. 254/3: Gözleri fettānedür sağla özüñ fettāneden / Ol ḥadeng-i ğamzeni fettāneye **göndermişem**
G. 254/4: Cānumuñ cānānesidür şol nigāruñ ğamzesi / Cānuma nūş eyledüm cānāneye **göndermişem**
G. 254/5: Āb-ı hayvāndur dudağūñ sormayan virmez haber / Āb-ı hayvān isteyen zūlmāneye **göndermişem**
G. 254/6: Yandurur gör dem-be-dem 'ışk od ilen dil-ñasteni / Nūr-ı vāḥiddür bugün pervāneye **göndermişem**
G. 254/7: Bu Hāṭāyī söyledi zūlmāt içindedür yağın / Yār maña hem-ñānedür hem-ñāneye **göndermişem**
G. 331/1: Kim olam **gönderem** sen yāre karşı / Ki artar ḥasret ile yāre karşı
G. 379/5: Ey Hāṭāyī şī' rūñi izhār idersen vañtidür / Tuḥfe içün her birin **göndermege** bir yaneye
G. 436/5: Bağ-ı hüsñünden maña bād-ı şabā **göndermedün** / Esmedi kūyuñdan ol bād-ı şimālün bir dağı
M. 1/10: Şerī'atdan meni dönderme zinhar / Hāṭā üste meni **gönderme** zinhar

göñül: İman, sevgi ve nefretin, iyi ve kötü bütün duyguların kaynağı olduğu kabul edilen kalbin mânevî yönü, yürek, dil.

- G. 1/5: Zulmet-i zülfünde **gönlü** bu Haṭayī hastenüñ / Hızra beñzer kim görünmez çeşme-i hayvân aña
- G. 3/2: Tâ ki sen gitdün yanumdan ey dil-ârāmum menüm / Hâlet-i vaşluñ **gönlüde** pāsban ḳaldı maña
- G. 5/1: Cān olmaz ise sen teki cānān yeter maña / Vaşluñ bu haste **gönlüme** dermān yeter maña
- G. 5/2: Hecrūñ cefāsı öyle yaḥupdur bu **gönlümü** / Her şeb ḳapuñda nāle vü efgān yeter maña
- G. 5/3: Zulmāt içinde āb-ı hayāt istemez **göñül** / La' lūñ zülālî çeşme-i hayvân yeter maña
- G. 9/1: Cānā **göñülde** hem-dem olan ḡam durur maña / Gör kim firāk evinde ne hem-dem durur maña
- G. 9/2: Ancaḡ yüzün görende senün cān degül melül / Zülfün kimi **göñül** daḡı berhem durur maña
- G. 14/2: 'Aciz olma ey **göñül** münkir gerekmez ehl-i dil / Haḡ te'ālā buyruğıdur mūr olanda ejdehā
- G. 15/2: Ol şanem 'azm-i sefer itdi **göñül** eglenme kim / Bir nefes dīdār gör kim ḳalmaya ḡasret saña
- G. 18/2: Leylī cemālünden cūdā ser-geşteyem Mecnūn kimi / Ferhād-vār ister **göñül** şīrīn duduḡuñdan şifā
- G. 20/3: Çün **göñül** ḡālūñ ucından düşdi zülfün ḡaydına / Bī-günāḡ öldürmegil bir laḡza ārām it maña
- G. 22/2: Gül-gün yüzün ḡayālīne düşdi **göñül** yine / Beñzüm saraldı derd ile mānend-i keh-rubā
- G. 21/4: **Gönlüm** alduñ bī-tekellūf cānumı almaḡ durur / Güldürür 'ışḡında dāyım ḡās ilen 'āmı maña
- G. 27/3: Genc imiş ḡüsñüñ senün vīrānesi **göñlümedür** / Bu dil-i vīrānumuz ol gence olmuşdur ḡarāb
- G. 28/2: Devr-i ḡaṭuñda **göñlümi** sevdāya şalmagil / Berg-i gül üzre sünbülünī ḡılma pīç ü tāb
- G. 29/6: Senün 'ışḡuñ vüçūdum şehri içre / Bu **gönlüm** taḡtına sultāndur ey dost
- G. 33/1: Bu **gönlüm** şād olur ḡamdan ruḡı çün lāle-gün görgeç / Misāl-i merd-i müflis nāgehān bir yaḡşı gün görgeç
- G. 34/1: Dil-berā derdūme dermān senden özge kimse yoḡ / Hem daḡı **gönlümde** imān senden özge kimse yoḡ
- G. 34/2: Hecr evinde men kimünlen hem-dem olam ey şanem / **Gönlümün** şehrinde mihmān senden özge kimse yoḡ
- G. 34/4: Her ne ḡükm eylerseñ eyle sen maña ey 'ışḡ-ı yār / **Gönlümün** taḡtında sultān senden özge kimse yoḡ
- G. 42/5: Çıḡmaya miskīn Haṭayī **gönlü** zülfünden n'ola / İşi seyr olur anuñ her ḡanda var seyyāreler
- G. 43/3: Öyle kim bülbül yiri gülşendür ey gül yüzlü yār / **Gönlüme** küyuñ maḡāmı gül-sitān olmuş durur
- G. 44/2: Yandurur hicrān odı **gönlümni** virdi yāre kim / Dutdı eflāk u cihānı gitdi gökden ḡaralar
- G. 45/1: **Gönlümü** alan menüm ol dil-rubā yārum durur / Gerçi **gönlümni** alur ammā ki ḡam-ḡ'arum durur
- G. 54/1: Vüçūdunı bu **gönlüm** cān dimişdür / Lebünī la' l ile mercān dimişdür
- G. 54/3: Bu **gönlüm** 'ışḡuñ ey ḡam-gūsārum / Vüçūdum şehrine sultān dimişdür
- G. 61/3: Zāḡirem zıkr eylerem **gönlümde** Haḡdan özge yoḡ / Nāṭḡam nuṭḡ-ı hidāyet gel ḡabıbu'llāḡı gör
- G. 63/4: Şikārı aşikār eyler gözün bu bāz u şehbāzı / **Göñüller** şaydına yāruñ gözün şehbāz u laçındur
- G. 64/3: ḡam yimen **gönlüm** çü ma'den boldı 'ışḡun gencine / Gerçi ol vīrāneni hecrūñ ḡarāb itmiş durur
- G. 65/1: **Göñül** tā kim ḡamuñlan āşinādur / Ḳarār u şabrdan muṭlaḡ cūdādur
- G. 65/2: **Göñül** pend almadı sevdi yüzünni / Aña bu derd ü mihnetler sezādur
- G. 65/5: **Göñül** bir yāre virmişdür Haṭayī / İşıḡında selāṭınler gedādur
- G. 66/1: Her şubḡ-dem ki küy-ı şanemden şabā gelür / ḡam-gīn **göñül** maḡāmına yüz miñ şafā gelür
- G. 68/6: Nāşıḡā 'ayb eyleme miskīn Haṭayī şī'rine / Çün Haḡa ma'lüm durur **göñlünde** sırr u fāşlar
- G. 68/1: Tā ki düşdüm hecrūñe **gönlüm** fiḡāna başlar / Geldi āhumdan menüm feryāda daḡ u daşlar
- G. 69/1: **Göñül** bir yāri sevdi kim perīdür / Cihān içre güzeller serveridür
- G. 70/1: Ey **göñül** vaḡt-i bahār ötdi ḡazān olmuş durur / Su kenārında şanem serv-i revān olmuş durur
- G. 71/6: Ser-i zülfün içinde dāne ḡālūñ / **Göñül** murgına dām u dānemizdür
- G. 72/6: Şıfātuñ oḡısa meclisde muṭrib / **Göñül** feryādı çeng ü nāya beñzer
- G. 76/8: Gezmegil 'ālemde ser-gerdān **göñül** pervāne tek / Uş münevverdür cihān şem'-i şebistān devridür
- G. 77/4: Şanma ey çeşmüm saña bīḡāneden ümmīd ola / Gör neler ḡıldı **göñül** kim hem-dem ü hem-ḡānedür
- G. 79/2: 'Arızuñ gülşen durur cānum aña bülbül kimi / Ruḡlaruñ çün şem'dür **gönlüm** aña pervānedür
- G. 79/5: Derd-i 'ışḡuñdan senün ger istesem ki dūr olam / Neylesün bu haste **gönlüm** derd ilen hem-ḡānedür
- G. 79/1: Tā menüm **gönlümde** cānā ḡasret-i cānānedür / Haḡ bilür kim aḡlamaḡdan gözlerüm peymānedür
- G. 80/3: **Göñül** şahrā-yı hicrānda dīlenmez nāfe-i āḡū / Ayaḡuñ topraḡı cānā maña çün muşḡ ü anberdür
- G. 81/1: 'İşḡuñ ey dil-ber **göñül** taḡtında şāḡ olmuş durur / Şüretün cān mülkine ḡürşīd ü māḡ olmuş durur
- G. 81/2: 'İşḡuñ **gönlümde** men daḡı niçük pinḡān idem / Rūy-i zerd ü eşḡ-i sūrḡüm çün ḡüvāḡ olmuş durur
- G. 82/4: Yüzünī 'ışḡ ehli ger görürse ey ḡüb-ı ḡoten / Anlaruñ **göñlünde** ḡam ḡayḡu gider ḡurrem düşer
- G. 83/2: **Göñül**den gitmez ol çeşmün ḡayālī / Belī mecnūnlara āḡū gerekdür
- G. 84/1: Tā ser-i küyunda bu **gönlüm** muḡīm olmuş durur / Dil maḡāmı bāḡ-ı cennāt-ı na'im olmuş durur
- G. 85/2: Ey **göñül** 'aḡl ehli iseñ sevme ḡüblar yüzini / ḡübların derdine ancaḡ bu dil-i şeydā düşer
- G. 85/5: Nice olmasun Haṭayī 'ışḡ ilen dīvāne kim / **Göñline** her dem senün tek bir perī-simā düşer
- G. 86/5: Mihr-i 'ışḡuñ naḡdine vīrāne **gönlümdür** maḡām / Kim belī gencin yiri her dem ḡarāb üstindedür
- G. 87/3: 'İşḡuñuz kim oldı bu vīrāne **gönlüm** meskeni / Gence beñzer kim yiri dāyım ḡarāb üstindedür
- G. 88/3: Ni 'aceb men miskinün **göñlin** eger yaḡma ḡıla / Hindu-yı zülfün ki mülk-i Rūmdan tārāc alur
- G. 88/5: Bu Haṭayī Ka'be-i küyuñda dapmışdur şeref / Ḥacı tek **gönlüm** ṭavāf-ı küyuñuzdan ḡac alur
- G. 90/7: Haṭayī **göñline** yār mihri geldi / 'İmāret ḡıl ki sultān menzilidür
- G. 91/5: Ey Haṭayī āḡū-yı göñlün şikār itmeklige / Dest-i ḡudret kim seni ebrū-kemān itmiş durur
- G. 92/4: Zulmet-i hecrūñ firākın çekmişem devrānda çoḡ / Vaşluñı bu **gönlüme** mihmān iderseñ vaḡtidür
- G. 93/1: Dil-berā ḡam-gīn **göñlünü** şād ḡılsañ vaḡtidür / Bu yıḡılmış göñlümi ābād ḡılsañ vaḡtidür
- G. 93/2: ḡayli müddetdür ki **gönlüm** 'ışḡ ilen vīrānedür / Şimdi ol vīrāneni ābād ḡılsañ vaḡtidür
- G. 94/1: 'İşḡuñuz cānā bu **gönlüm** taḡtına sultān durur / Bu vüçūdum mülkine ḡayl-i ḡayālūñ cān durur

- G. 95/4: Ey **göñül** hicrân gamından çoğ şikâyet kılma kim / 'Âşıka cevır ü cefâsı lutf ile ihsânıdır
- G. 96/4: Ey **göñül** hicrân ilen 'ömrün tükense gam yime / N'eylerem 'ömr-i 'azîzi çünki yâr elden gider
- G. 98/1: Ey **göñül** yâr vaşlını koyma ki yâr elden gider / Sen bu işe kılma takşir ihtiyâr elden gider
- G. 98/3: 'İşret ü zevk u şafâya ey **göñül** şâd ol müdâm / 'İş nihân olur görünmez âşikâr elden gider
- G. 98/4: Âşinânı terk idüben yâda cân virme **göñül** / Yâd ile biliş olınca âşnâ yâr elden gider
- G. 100/3: Bed-nâm kılma **göñlümi** 'âşik diyüp hasûd / 'Älemd e 'ışk adı bile ol nîk-nâmdur
- G. 101/2: Vaşl ümîdine gezer miskîn **göñül** olmaz helâk / Yoğsa çoğ hicrân belâsı çeşm-i bîmârındadır
- G. 101/3: Âhu tek 'âşıklarun **göñlin** niçük şayd itmesün / Ol kadar kirpük oğı kim çeşm-i hün-h'ârındadır
- G. 102/2: Hârâb itdi dimen 'ışkuñ **göñülni** / Besî virânı âbâd eylemekdür
- G. 102/3: Bu **göñlüm** 'âdeti her şeb gamuñda / Fiğân ü nâle bünyâd eylemekdür
- G. 104/2: Tâ ki hem-demdür gam-ı 'ışkuñ **göñülde** gam yimen / Çün hayâlünü senün dil sevgülü mihmân bilür
- G. 105/2: **Göñlümi** 'ışkun ne itdi kim hâlâş olmaz müdâm / 'Äleme andan ki emr-i nün u kâf olmış durur
- G. 105/6: Ey **göñül** kılduñ sefer 'azmin tevekkül pîşe kıl / Kim penâh itmek bize Hâkdan kifâf olmış durur
- G. 106/3: Dün didi hem-dem maña kimdür senün **göñlün** alan / Men didüm bilmez misin ol gözleri hün-h'ârdur
- G. 106/1: Ey şanem 'ışkuñda her dem bu **göñül** bîmârdur / Öyle kim bülbül dağı bâ-'ışk-ı gülden zârdur
- G. 112/1: Büt-perest oldı **göñül** büt-hâneler küncindedür / Men bilürmen bu dil-i şeydâ neler küncindedür
- G. 116/2: Pend ü naşîhat dutmaduñ niçün **göñül** virdüñ aña / Bi'llâh cezâdur ey göñül hicrân odında yanadır
- G. 117/5: Cânâ Hâţâyî dünyede derdün çeker senün / **Göñlüne** sor ki resm-i vefâ kimden öğrenür
- G. 122/3: Mihr ü kahrından anuñ âzürde **göñlüm** gam yime / Kim maña cevır ü cefâsı lutf ile ihsânıdır
- G. 122/1: Dil-berâ 'ışkuñ senün cismümde cânım cânıdır / Vaşl-ı ruğ-sâruñ hayâli **göñlümün** mihmânıdır
- G. 134/4: Ey **göñül** katlan vişâlün ister iseñ dâyimâ / Her cefâlar kim saña şol dil-ber-i tannâz ider
- G. 135/4: Cemâlün iştîyâkıñdan iştmezsın fiğânımnı / Vişâlün iftirâkıñdan **göñül** hicrâna düşmişdür
- G. 140/1: Sensiziñ **göñlüm** şehâ bir külbe-i virânedür / Kimseye 'arz itmezem kim bir yihılmış hânedür
- G. 144/6: Cemî'-i bendenün vardur niyâzı / Kamu **göñüllerün** murâdı vardur
- G. 147/1: Ey **göñül** hercâyî yâri ihtiyâr itmek m'olur / Yâr-i hercâyî sözine i'tibâr itmek m'olur
- G. 148/1: Ey **göñül** her ma'nisiz câhili yâr itmek nedür / Ma'nisiz câhil sözine i'tibâr itmek nedür
- G. 148/2: Çün anuñ kavli hâţâdur hem karârı bî-vefâ / Ey **göñül** nâ-ehl ile kavlı ü karâr itmek nedür
- G. 148/4: Hânda kim bir ehl-i 'irfân görseñ olgil hâk-i pâ / Ey **göñül** nâ-ehl olup andan kenâr itmek nedür
- G. 149/3: **Göñlüm** çü Mısr-ı Yûsuf-ı Ken'ân içindedür / Gözüm yaşı firâk ile çün rûd-ı Nîl durur
- G. 152/3: Ey **göñül** feryâd u nâle vaktidür eyle fiğân / Şimdi şehrüñden senün ol şâh-ı sultân ayrılır
- G. 153/5: Her kişi kim zikr-i Hâqlan **göñlüni** itmez cilâ / Ol ne bilsün bî-başar 'ışkuñ şafâsı hândadır
- G. 153/6: Hâtem-i tevhîdi her kim **göñline** mühr itmedi / Ol şehâdet şerhinün bilmez esâsı hândadır
- G. 152/7: Ey Hâţâyî Tañrı sorsun bu şikeste **göñlüni** / Zerd olupdur 'ârızun andan meger kan ayrılır
- G. 154/1: Nigârâ gözlerün cellâda beñzer / Rahımsız **göñlünün** pülâda beñzer
- G. 156/1: Tâ ki **göñlüm** gamze-i ol çeşm-i fettân ârzular / Derd-mend olmış durur her lağza dermân ârzular
- G. 161/6: Gâziler **göñlünde** iste Hâkkı ey dil nişe kim / Gâziler **göñlündeki** sırr-ı nihânî şâhdur
- G. 165/2: Tâ şâdef ağzında yâruñ görmişem dür dişlerin / 'İşk bahrinde **göñül** ol ma'nide ğark-âbsız
- G. 172/3: N'eylerem 'ışkuñdan ayru dünyenün lezzâtını / Kim huzûr-ı dil gam-ı mihrün menüm **göñlümde** bes
- G. 172/4: Çün ezelden 'ışkuñuz cânımda Hâkdandur naşib / Hâk bilür kim tâ ebed **göñlümde** vardur ol heves
- G. 176/2: 'Ârızuñı görelî âyîne oldı **göñlümüz** / Küfr-i zülfünü götürdün nûr-ı imân oldı fâş
- G. 178/4: Nice bulsuñ bu **göñül** murgı rehâ hâlün görüp / Çeşm-i fettânun anuñ râhında kurmuşdur duzağ
- G. 179/1: Ol perî-peyker maña yâr olmadı hayf oldı hayf / Aldı **göñlümni** vefâdâr olmadı hayf oldı hayf
- G. 179/2: Sağlar idüm mihrini **göñlümde** dâyim cân kimi / Sırrı fâş itdi vü settâr olmadı hayf oldı hayf
- G. 180/4: Hayâl-i hâl ü haţun ey nigâr-ı lâle-'izâr / **Göñülde** itdi menümle bugün hikâyet-i 'ışk
- G. 181/5: Hâţâyî gâvta kıl gevher derindür / Ne istersin **göñül** bahrinde zevrak
- G. 182/5: Yûsuf cemâli gelmedi yâr tek Hâţâyîye / Ya'küb-ı hâste çekmedi **göñlüm** melâli tek
- G. 184/3: Bahr-ı çeşmüm ağlamağdan ebr tek barân töker / Bu perîşân **göñlüme** lafz-ı güher-bârün gerek
- G. 186/4: 'Aceb mi olsa ey dil-ber vücûdum 'ışkuña mahkûm / Oturmuş hüküm ider dâyim **göñül** tahtında sultân tek
- G. 188/2: Ger 'azîz-i Mısr-ı 'ışk olmağ dilersen ey **göñül** / Yûsuf-ı Mısrî kimi zindâna hoş gelmek gerek
- G. 188/4: Ey **göñül** vird eyle dâyim zikr ü fikr-i rüy-ı dost / Ehl-i İslâmam diyen imâna hoş gelmek gerek
- G. 188/7: 'Âşıkam dirseñ **göñül** 'ışk âteşinden dönme kim / Şem' odına yanmağa pervâne hoş gelmek gerek
- G. 189/5: Bir perîni sevdi bu miskîn Hâţâyî **göñli** kim / 'İşkına maqbûl olupdur ez-semek tâ ber simâk
- G. 193/1: **Göñlüm** firâk içinde cemâlün diler senün / Bağmaz çınâra kadd-i şemâlün diler senün
- G. 193/4: Dünyâda gerçi olmadı vaşluñ maña naşib / **Göñlüm** gözinde hayl-i hayâlün diler senün
- G. 195/2: 'İşkuñuz kıldı musahhâr bu vücûdum şehrinî / Tâ ki mihrünü **göñül** tahtında sultân eyledün
- G. 195/3: **Göñlüme** cem' oldı yüz miñ dürlü sevda-yı siyâh / Gül yüzün üstinde tâ zülfün perîşân eyledün
- G. 199/5: **Göñlün** alup bahâsını virsen vişâl aña / Mürvet senün bu işde rızâdur Hâţâyînün
- G. 201/1: Beşâret **göñlüme** şân sen mi geldün / Bu kuru cismüme cân sen mi geldün
- G. 202/4: Ölürem bu derd ilen kim **göñlüm** âhenden degül / Bu cânımda kalmadı cismümde perrân oğlun
- G. 203/3: Şol güneş tek hecriden ey tilbe **göñlüm** n'oldı kim / Gonçe tek başdan başa çâk-ı girîbân eyledün
- G. 204/2: Hoş mağâm-ı a'zam olmışdur bu **göñlüm** güşesi / Bilmezem yâ Rab neden cevır ile virân eyledün
- G. 204/4: Çeşm-i mestüñden hezârân fitne şaldun **göñlüme** / Türk-i yağmacı kimi bi'llâh yüküş kan eyledün
- G. 204/5: Bu Hâţâyîni çıhardun mı **göñülde** ey habîb / Di meger özgeler ilen 'ahd ü peymân eyledün

- G. 206/3: Ne cānsan sen menüm cānumdan artuḥ / **Göñül**den gitmedi bir dem ḥayālūn
- G. 208/4: Ey perī ‘āşıqlaruñ dīvāne kılma **göñlini** / ‘Āşıkuñ Mecnūn misāli menzilin daḡ itmegil
- G. 209/2: Tā ḥayālūnle senūñ def’-i melāl eyler **göñül** / Gitmesün dilden ki ḥoş hem-rāz u sırdaşumdur ol
- G. 212/1: Riştedür cismüm menüm kirpüklerūñ süzen misāl / Yaḡlıguñ yanına dutar nā-tüvān **göñlüm** ḥayāl
- G. 212/4: Nā-tüvān **göñlüm** düşer yaḡlıḡ misāl elden ele / Tā meger la’l-i lebūñden tapa ey dil-ber vişāl
- G. 213/4: Şāhumuñ **göñli** bilür ol ki ḡanīdür hemişe / Münkür oldur ki bu sözlerüme ikrār degül
- G. 219/2: Ey **göñül** kayḡu evinden çıḡ ki gül devrānıdır / Görmedüm hergiz çemende bülbül-i āşüfte-ḥāl
- G. 221/3: Zaḥmet-i derdūñ **göñülde** ‘ayn-ı dermāndur maña / Cān dimen mihrūñi tende bil ki cānānum direm
- G. 221/5: ‘İşkuñuz **göñlünde** yā dutmış Ḥaṭāyīnūñ maḡām / Men anı vīrān içinde genc-i pinhānum direm
- G. 222/2: Nice kim cevr ü cefā kılsañ bu ḡam-gīn **göñlüme** / Ol ḡamuñdan aḡrıman cānumda minnet bilmişem
- G. 222/4: Her ne kim senden gelürse ḥaste **göñlüm** nüş ider / Ḳahruñi rāḥat sanup cevrūñi raḥmet bilmişem
- G. 229/2: Zecr ü hecrūñ leşkerinden kişver-i cāna ne ḡam / Çün ḥayālūñ **göñlümün** taḡtında sultāndur menüm
- G. 231/4: Çünki ‘işkuñ gencini **göñlümde** pinhān eyledüm / Rüz u şeb ol gence men her dem nigeh-dār olmışam
- G. 234/1: Ol perī-peyker şanem cismümde cānumdur menüm / Gitmesün **göñlüm**den ol rüh-ı revānumdur menüm
- G. 235/2: Bir şemme ger getürse şabā büy-ı zülf-i yār / Baş ile cān u ‘aḡl u **göñül** tercemān virem
- G. 237/4: Nice cem’ olsun bu **göñlüm** sensiz ey ārām-ı cān / Kim ser-i zülfūñ kimi ḡamdan perīşān olmışam
- G. 237/2: Tā firākuñdan **göñül** mecrūḥ olupdur her zamān / Dem-be-dem der-nāle vü feryād ü efḡān olmışam
- G. 239/6: Dün ü gün hecrūñ ile **göñlüm** perīşāndur menüm / Tālī’üm Ya’ḡuba beñzer Yūsuf-ı çāḥ olmışam
- G. 240/2: **Göñül** bīmār olanda hecr odında / Vişālūñ derde dermān tek dilerdüm
- G. 240/1: **Göñülde** ‘işkuñ cān tek dilerdüm / Saçuñ küfrini imān tek dilerdüm
- G. 242/4: **Göñül** ḡalmışdı hicrān zulmetinde / Lebūñden çeşme-i ḥayvāna yetdüm
- G. 246/1: Vişālūñden senūñ dūr oldı **göñlüm** / Ḳatı bī-zār u bī-zūr oldı **göñlüm**
- G. 246/2: Dil-i vīrānuma tā geldi ‘işkuñ / Şanasın beyt-i ma’mūr oldı **göñlüm**
- G. 246/3: Cemālūñ tā ki gördüm ey perī-rū / Yüzün şevkiyle pür-nūr oldı **göñlüm**
- G. 246/4: Cefā vü miḡnetūñ tā geldi cāna / Belālardan ḡamu dūr oldı **göñlüm**
- G. 246/5: Gözüñden çün ıraḡ oldı Ḥaṭāyī / Ḳatı bīmār ü rencūr oldı **göñlüm**
- G. 247/7: Ḳaddi ḡam oldı ḡamından bu Ḥaṭāyī ḡastenūñ / Tā cüdā düşdi **göñül** kaşı kemānumdan menüm
- G. 248/2: Gökde isterdüm men ol māhumnı buldum yirde uş / Ḥamdüli’llāḥ kim **göñülde** intizārum bulmışam
- G. 256/3: Menüm ḡāzīlerüme ḡürmet eyleñ / **Göñül** evinde anlarūñ biriyem
- G. 258/3: Ḳara zülfūñ görende ey ḡabībüm / **Göñül** meyl eyledi zünnāra gördüm
- G. 263/2: Cānumı tarḡ itmişem yoluñda ey ārām-ı cān / **Göñlüm** içinde ḥayālūñ cāna nisbet kılmışam
- G. 266/2: Bī-çāre **göñül** gözgüsi açıldı şafādan / Hey hey ne ‘aceb āḡū-yı Tatara yoluḡdum
- G. 269/4: **Göñlüme** yüz miñ ḥayālāt-ı müşevveş nūr virür / Ol büt-i ārām-ı cānı ḡāḡ ḡāḡi görmişem
- G. 270/3: Göz gördi vü şikeste **göñül** düşdi dile / Yūsuf kimi be-çāḡ-ı zenaḡdān ne söyliyem
- G. 279/2: Ḥadis-i Muştaḡadur ekremū’z-zayf / **Göñül** mülkinde ḡoş miḡmān olupsan
- G. 279/4: **Göñül** tā gül yañaḡın gördi anuñ / Oḡı kim bülbül-i ḡoş-ḡān olupsan
- G. 279/5: Ḥaṭāyī **göñlin** alduñ ḡande birlen / Eyā gül bergi sen ḡandān olupsan
- G. 280/2: İntizārum ḡadden ötdi hecr ilen boldum helāk / ḡamlu **göñlüm** ḡālına bir ḡam-güsār olmaz mısan
- G. 283/1: **Göñlüm** ister vaşluñı ey sevgü cānān yeñiden / Āb-ı la’lūñden kılam bu derde dermān yeñiden
- G. 283/3: ‘İşk geldi **göñlüme** ḡükm itdi cānum mülkine / Şükr kim öz taḡtına uş geldi sultān yeñiden
- G. 286/3: İstemez bu ḡaste **göñlüm** özgelernūñ minnetin / Cānuma vaşluñdan özge nesne ḡam-ḡār olmasun
- G. 286/4: Gerçi bülbüller ḡamu gül-zār ister zār zār / Senden özge **göñlüme** ‘ālemdede gül-zār olmasun
- G. 287/1: Çıḡmaz ey dil-ber senūñ ḡayl-i ḡayālūñ yāddan / **Göñlümün** şehrini yıḡdı ‘işkuñuz bünyāddan
- G. 288/5: Tā **göñül** oldı senūñ rüz-ı vişālūñden cüdā / Bu Ḥaṭāyī dil-şikeste ‘ışk ilen hem-sāye men
- G. 292/2: Ḥāşeli’llāḥ kim **göñül** yüzün kapuñdan döndere / Bülbül-i bī-çāredür gül-zāra döndermiş yüzün
- G. 294/1: Ey ki ḡayrāndur **göñül** sen dil-ber-i dil-dār içün / Ḳāmeti serv-i revān u ruḡları gül-zār içün
- G. 294/2: Ey taḡīb-i ehl-i ‘irfān bir devā kıl derdüme / Ḥaste-ḡāl oldı **göñül** sen gözleri bīmār içün
- G. 294/4: Ey **göñül** ol dil-rubānuñ miḡnetinden incime / Kimse kim gül ister ol kayırılmaz illā ḡār içün
- G. 295/3: Senūñ mihr-i cemālūñ şükrüli’llāḥ / **Göñül** taḡtında sultān buldum ey cān
- G. 297/4: Anca ki gözyaşın tökerem bolmanam ḡalāş / ‘İşkuñ **göñülde** yıḡdı tükenmez ḡızānesin
- G. 300/4: Tā ki ‘işkuñ dutdı bu **göñlüm** evinde meskeni / Üns dutmışam aña miḡmānum elden gitmesün
- G. 302/7: Alduñ şikeste **göñlini** miskīn Ḥaṭāyīnūñ / Çindür vefālu bolmaḡı ḡüb-ı Ḥiṭāy olan
- G. 306/3: Ene’l-Ḥaḡ sırrı uş **göñlümde** gizlü / Ki Ḥaḡḡ-ı mutlaḡam ḡaḡ söylerem men
- G. 309/1: Ḳuluñam bende şāḡuñ **göñli** bilsün / Bu **göñlüm** sende şāḡuñ **göñli** bilsün
- G. 309/2: Şehi görende şād olur sevinür / Bu cānum tende şāḡuñ **göñli** bilsün
- G. 309/3: Hezarān türlü türlü senden ötrü / Ki vardur mende şāḡuñ **göñli** bilsün
- G. 309/4: Cihān ḡüblarınūñ içinde gördüm / Seni tavrında şāḡuñ **göñli** bilsün
- G. 309/5: Niçe miskīn Ḥaṭāyī kimi **göñli** / Olur pür-ḡande şāḡuñ **göñli** bilsün
- G. 311/4: Bir **göñül** avlar isen yüz Mekke varmış kimidür / Bir **göñül** incitseñüz yüz Ka’be vīrāndur bugün
- G. 312/8: Kesretūñ endişesinden bulmadı **göñlüm** feraḡ / Bulmadum vaḡdet anuñ şerr ile ḡavḡāsında men
- G. 312/9: Ol Ḥaṭāyīyem ki şüret ‘ālemin kıldum kabül / Pādīşāḡ-ı vaktam uş bu **göñlüm** eşyāsında men
- G. 313/1: Ey şanem **göñlün** senūñ nā-miḡribān olmuş neden / Zülf ü çeşmūñ fitne-i āḡir zamān olmuş neden
- G. 316/4: Mürşid olmuş Ḥaḡ bizüm’çün gel **göñül** Furḡanı gör / Gümhreh olup yüz çevürmez Ḥaḡ yolından ḡāziyān

- G. 318/2: Zülf ü hālūnden açıldı **gönlüme** yüz dürlü bāb / Bilmişem 'ayne'l-yakīn senden hidāyetdür bugün
- G. 319/1: Sen maña cevır ü cefānı bī-hisāb itmekdesin / **Gönlümü** ābād iken dāyım harāb itmekdesin
- G. 321/1: **Gönlül** sen ihtirāz eyle özüñi sahlā cāhilden / Bu ma'niden ki tālibsens alursın ism-i 'ākilden
- G. 323/4: Hābībūñ isterem hūsn-i cemālin dem-be-dem görmek / Bu **gönlüm** ihtirāz eyler rakībān-ı ne-kābilden
- G. 324/2: **Gönlüm** hayālī kaddūñe düşse 'aceb midür / 'Uşşākı ehl-i dil üzebilmez hayālden
- G. 329/1: Nigārā n'eyleyem men senden ayrı / Bu **gönlüm** hālī olmaz ğamdan ayrı
- G. 330/1: Yüzüñ gördüm senüñ ey yār-ı meh-rū / **Göñüller** āfeti yā nūr mıdır bu
- G. 332/2: Firāk-çīñ gözlerüñ **gönlüm** apardı / Tabībüm bahgilen bīmāra karşı
- G. 333/7: Harābe **gönlümüñ** içinde 'ışkuñ / Dutupdur çoğ binālar dürlü dürlü
- G. 334/4: Dāyım **göñül kuşu** ki düşer dām-ı zūlfine / Başdan ayağa yaralı çün şaneyem yine
- G. 336/3: Bu karārı yoğ **göñül** bilmen haçan ārām ide / Yā meger bir gün menümlen dil-sitānum söyleşe
- G. 336/5: Ğamlu **göñli** bu Hāṭāyīñ cihānda şād ola / Ger menümlen bir gün ol nā-mihribānum söyleşe
- G. 341/1: Yā İlāhī sen meni bī-'ışk-ı cānān eyleme / 'İşk ilen şādam **göñül** derdine dermān eyleme
- G. 343/1: **Gönlümü** çekdi şehā dāğ-ı ğamuñ dāğ üstine / Yine ol māhuñ firākı çekdi bir dāğ üstine
- G. 344/2: İstemez **gönlüm** meşāmı zūlfūñüzden özge müşk / Müşki n'eyler kimse kim öğrendi ol bular bile
- G. 346/2: 'İşk-ı rüyūñdan **göñül** ister hālāş olmağ velī / Cānumı zūlfūñ siyeh sevdāya şalmışdur yine
- G. 346/3: Çeşmūñe hayrān olaldan berlū **gönlüm** ey perī / Āhu nisbet 'aqlumı şahrāya şalmışdur yine
- G. 348/1: Ey **göñül** 'ışkıñda yāruñ nāle vū āh eyleme / Degme her nā-mahremi sirrūñdan āğāh eyleme
- G. 350/1: Gel **göñül** pīr isteyelüm bu kādīm erkān ile / Gerçek oldur Hāk yolına vara baş u cān ile
- G. 350/5: Bu Hāṭāyī tā ezelden 'ışkuña yoldaş idi / **Göñlini** şād eyleyendür sen keremlū hān ile
- G. 352/1: Meni ser-geşte hayrān eyleyen şāh / **Göñül** tahtını vīrān eyleyen şāh
- G. 355/2: Kara zūlfūñ ağ yüzüñ üstinde efşān eyleyüp / **Gönlümü** ğamdan perişān itdigūñ ya'ni ki ne
- G. 355/5: 'Āşikuñ vaş ile bir dem **gönlüñi** şād itmeyüp / Bu harāb-ābādı vīrān itdigūñ ya'ni ki ne
- G. 355/8: Ger yüz ıl kūyında cān vir meyli yoğ her dem saña / Ey **göñül** sen munca efgān itdigūñ ya'ni ki ne
- G. 355/11: Çünki kılurduñ maña miñ tavr ilen cevır ü cefā / 'İşkuñ **gönlümde** mihmān itdigūñ ya'ni ki ne
- G. 355/14: İstemişdūñ katlūmi cān müjde virdüm merdūme / Göz ü **gönlümni** peşīmān itdigūñ ya'ni ki ne
- G. 355/20: Leşker-i 'ışkun **göñül** çek üstūme ey dil-rubā / Hāne-i **gönlümni** talan itdigūñ ya'ni ki ne
- G. 355/25: Çünki zulmetden çıharmaz **gönlümü** şem'-i ruhuñ / Sen anı şem'-i şebistān itdigūñ ya'ni ki ne
- G. 355/26: Men gedāya çünki yoğdur rahmuñ ey cān 'ışkuñ / **Gönlümüñ** tahtında sulṭān itdigūñ ya'ni ki ne
- G. 355/31: Bu Hāṭāyī **göñlini** ey nergis-i cādū nigār / Özüñe sihr ile hayrān itdigūñ ya'ni ki ne
- G. 356/1: Ey **göñül** kūyında me'vā kıldıguñ ya'ni ki ne / İtlerin kūyında ğavğā kıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 356/4: **Gönlümü** kılduñ müşevveş bir tükenmez fikr ilen / Bu perişān zūlfī sevdā kıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 356/22: Ayağı tozında ol serv-i revānuñ ey **göñül** / Virmek için cān müheyyā kıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 357/3: Tā ğam-ı hicrānuña düşdüm vişālūñden ırağ / Ğamlu **gönlüm** hecr ile çün beyt-i aḥzāndur yine
- G. 357/5: Şol perişān zūlfūñi tā görmişem ey ruh-ı kuds / Derd ü ḥasretten menüm **gönlüm** perişāndur yine
- G. 359/3: İster **göñül** ki nüş ide la'lūñ zūlālını / Ol Hızırı gör ki çeşme-i hayvān diler yine
- G. 361/1: Yine 'azm eyledi **gönlüm** gider ol şāh-ı a'lāya / Vücūdum 'ışka mahv oldı semek tek düşdi deryāya
- G. 361/3: Gel ey **gönlüm** sefer eyle bugün yevmü'l-hidāyetdür / Cihān u cānı koy fi'l-cümle gitsün külli yağmaya
- G. 362/1: Hāk te'ālā çaldı bir şaykal bu gözgüm pasına / **Gönlümüñ** sevdāsı yoğdur 'alemüñ ğavğāsına
- G. 362/4: Ey **göñül** itgil tevāzu' ğāzilerden al du'ā / Şāh diyüpdür yarlığaram kul kuluñ du'āsına
- G. 362/6: Nesne kim Hākdan gelendür andan olgil bī-günāh / Ey **göñül** var şād-kām olgil Hākūñ cefāsına
- G. 364/5: Bu Hāṭāyī **göñlini** yağmaya virdi hūsn için / Çīn çerisi başdı Rūmı geldi Mā-çīn üstine
- G. 367/1: Kātı müştāk idüm sen meh-likāya / **Göñül** gördi yüzüñ düşdi ḥāṭāya
- G. 370/1: Eyā **göñül** kuşu dirler bahār imiş maña ne / Bisāt-ı 'ıyş 'aceb rüzgār imiş maña ne
- G. 372/5: **Göñülde** küfr ü imān dopdoludur / Yakīn bil küfri var imān içinde
- G. 376/1: Aytdum ey dil-ber hayālūñ aşinādur **gönlüme** / Her ne kim senden gelür sıdk u şafādur **gönlüme**
- G. 376/3: Gözüme uyhu yürünmez **gönlüme** düşdi hayāl / Bilmezem āḥir hayālūñ ne belādur **gönlüme**
- G. 376/2: **Gönlüme** sen düşdügünce gözlerüm kan yaş töker / Ayağı toprağı şāhā kīmiyādur **gönlüme**
- G. 376/4: Derdūme dermān bulunmaz çāre senden yā hākīm / Ey ḥabībüm leblerūñden vir şifādur **gönlüme**
- G. 376/5: Reh-nümādur bu Hāṭāyīñ kelāmı reh-nümā / Men kuca zāhid kuca sözi ḥāṭādur **gönlüme**
- G. 379/3: Ey **göñül** hüşyār oturmağıl ne ḥāşıl dünyede / Kim ki mest olmağ diler gelmek diler mey-hāneye
- G. 380/5: Digil **göñlin** telāş almış gözi nūrını yaş almış / Döger gögsine daş almış şanem dir her zamān söyle
- G. 380/7: Hāṭāyī ḥaste firkatde ne firkat belki 'usretde / Gözi nem **göñli** ḥasretde işi kātı yaman söyle
- G. 381/4: Senüñ rüy-ı sefidūñden cūdā tā mübtelā boldum / Karaldı kubb-i ḥadrā bu **gönlüm** āhı yanında
- G. 384/4: Derd ü ğam geldükçe senden şād olurmen dil-berā / Göreyüm añlar menüm **gönlümde** ber-hürdār ola
- G. 385/1: Ey **göñül** sıdk ile her kim şāh ilen yoldaş ola / Yüz gerek döndermeye her nice kim yol daş ola
- G. 385/4: Ey **göñül** cehd eylegil doğrı olagör şāha sen / 'Ākıbet kalbī çıhar her kimse kim kalmaş ola
- G. 387/4: İncimen derdūñden ey **gönlüm** alan nāzük şanem / Var durur mihr-i lebūñ **gönlümde** dermānum kimi
- G. 390/4: Munca kim gördi seni zāhid yüzüñi sevmedi / Lā-cerem ol kāfirūñ **göñlinde** imān olmadı
- G. 391/3: Al ilen aldı menüm **gönlümni** menden duymadum / Sihr içinde görmedüm ol çeşm-i mekkāruñ kimi
- G. 395/4: Nūr-ı 'ışkuñ dil-berā **gönlüme** tā kim düşmedi / Zulmet-i **gönlüm** evi 'ālemde pūr-nūr olmadı
- G. 391/5: Bu Hāṭāyī ḥasteye niçün vefālar kılmađuñ / Yoğ durur mihrūñ teki **göñlünde** ikrāruñ kimi
- G. 395/3: Tā ki 'ışkuñ gelmedi şāhā bu **gönlüm** tahtına / Ey şanem şehr-i vücūdum beyt-i ma'mūr olmadı

G. 395/4: Nür-ı 'ışkuñ dil-berā **gönlüme** tā kim düşmedi / Zulmet-i **gönlüm** evi 'ālemde pür-nür olmadı
G. 397/3: Hayrān u vālih oldı bu **gönlüm** 'ale'd-devām / Bir katla tā ki gördi anuñ hūb lıķasını
G. 397/2: Munca du 'ā kılur bu gönül kılmaz iltifāt / Ol bī-vefā meger kim işitmez du 'āsını
G. 400/3: 'Işkuña düşen gönüller şanma kim ābād ola / Anlaruñ şehrin harāb itdi firāķuñ leşkeri
G. 414/1: Dünya vü 'uķbāda birdür yār dutman yār iki / Yār isen ey ğamlu **gönlüm** dutmagil zinhār iki
G. 414/4: Kırşanur **gönlüm** ser-i zülfuñ hayālın der-meyān / Gör niçün kāfirdür ol kim bağlanur zünnār iki
G. 415/5: Sonki pīşmān aşsı kılmaz ey gönül yār istegil / Hānsı hoş gün geldi gitdi soñı ğam āh olmadı
G. 419/2: Şehūñ **gönlünde** gizlü nesne yoķdur / Yaķın bil ehl-i 'irfāndur Hāţāyī
G. 429/1: Gönül bu sırruñı saķla ki bilmez bī-ķaber şūfī / Bu deryādan derin sırrı ne bilsün değme bir şūfī
G. 430/2: Men gedā-yı derd-mendem pür-faķır-i bī-nevā / Eyleneψsün **gönlümün** taķtında bir sultān kimi
G. 431/1: Ger dilersen vaşl-ı Hāķ terk it gönül vesvāsını / Sil çerāğ-ı 'ışķ ile vahdetde gönülün pasını
G. 431/5: Gel gönül 'ilminden olı geķ bu ķıl ü ķalden / Ey faķıh kimdür tanı 'ışķ devrinuñ ustasını
G. 433/4: **Gönlümü** şayd itmek için ğonce tek ol serv-i nāz / Bī-hicāb aldı yüzinden perdeyi bāz eyledi
G. 435/2: Bu **gönlüm** āyīnesi āh ilen dutulmuş iken / Çerāğ-ı şem '-i şebistān içinde yir dutdı
G. 435/9: Hāţāyī sözleri gönül içinde gizlü iken / 'Irāķ u Mısr u Hōrāsān içinde yir dutdı
K. 2/7: Her münāfıķ kim saña **gönlünde** inkār eyledi / Tā ebed yanmağ cehennemde revādur yā Nebī
K. 6/3: Hāsan şehrinde mesken tutdı **gönlüm** / Hüseynüñ hem kemīne kemteriyem
K. 8/6: Men çākerem ol şāh Hāsan pādīşeh-i vaķt / Hāķdur ki gönül taķtına sultān 'Alīdür
K. 17/4: Yazıldı yazı kısmetden Hüseynüñ alınına ol dem / Baķup hıķmet yazusından ki **gönlüne** şafā geldi
K. 17/7: Ki Ca'fer Şādıķ olandur şırāt-ı müstaķīm üste / Anuñ medh ü senāsından gönüllere ğıdā geldi
K. 17/10: Muħammed Taķidür hoş-h'ān gönüller aydını cānum / Melek rızvān semālardan ana çoķ merķabā geldi
K. 18/4: Cümle-i mü'minleruñ **gönlünde** rüşendür yaķın / 'Anberīn zülfuñ sevādı nūr-ı imān yā 'Alī
K. 18/10: Hāķ-i rāhuñ nūr-ı çeşmümdür hayālün münisüm / Fıkr ü zıkrüm **gönlüm** içre rāķat-ı cān yā 'Alī
M. 1/4: Senüñ korķuñ menüm **gönlümde** dāyim / Bu korķudan ķılurmen fikri ķāyim
T. 1/2: Bu Hāţāyī **gönlüne** ķıldıñ nüzül / Merķabā ey şāh-ı 'ālem merķabā

gönül al-: deyim Gönlnü kapmak, kandırıp aşık etmek.

G. 159/1: Menüm bu **gönlüm alan** dil-berīdür / Sağınmagil kim andan dil berīdür
G. 307/1: Her gelen dūnyā menüm dir sen ķadīm būnyādsın / Cümleñüñ **gönlün alupsan** ne 'aceb şayyādsın
G. 387/4: İncimen derdūñden ey **gönlüm alan** nāzūk şanem / Var durur mīhr-i lebūñ gönlümde dermānum kimi
G. 411/1: Menüm **gönlüm alan** dil-ber degül mi / Lebi mercān dīşi gevh̄er degül mi
G. 425/6: Günüñiz **aluben gönlini** hāķuñ / Gicesi eksük itme āh u vāhı

gönlüne düş-: deyim Aşık olmak.

G. 342/5: Tā cemālün mihri **düşdi** bu Hāţāyī **gönlüne** / Şanasın Yūsufdur ol kim geldi Ken'ān üstine

gönlünü vir-: deyim Sevmek, aşık olmak.

G. 96/2: Dün didi zāhid maña niçün gönül virdüñ aña / N'eyleyim görgeç yüzini ihtiyār elden gider
G. 116/2: Pend ü naşīķat dutmaduñ niçün gönül virdüñ aña / Bi'llāh cezādur ey gönül hicrān odında yanadur
G. 116/5: Ol dil-beruñ ruķ-sārına virdi Hāţāyī gönlünü / Āh ile tāb oldı işüm ol şem'a yā pervānedür
G. 214/5: Çün Hāţāyī **gönlünü virmez** vefāsız dil-bere / Kūl olana şıdķ ile kim pādīşāh eksük degül
G. 159/2: Şehā her kim gönül virmez cihānda / Aña insān dimeñ dīv ü perīdür
G. 241/3: Her vefāsız dil-bere virmen gönül ey dil-rubā / Bir senüñ tek dil-beri yār-ı vefādār isterem
G. 261/1: Gönül virdüm cefāsın bilmez idüm / Belī didüm belāsın bilmez idüm
G. 311/2: Ādem eger 'āķil isen dūnyeye virme gönül / Dūnyeye viren gönül bu yolda nādāndur bugün
G. 357/7: Dün dimişdüñ menden özge yāra virmişsin gönül / Men Hāţāyī ğaste-ķāle bu ne būhtāndur yine

gönlü açıl- deyim Neşelenmek, ferahlamak.

G. 248/5: Var iken **gönlüm açıldı** ser-bülendüm nişe kim / Servi boylu ğonce leblü gül-'izārum bulmuşam

gönlünden geķ-: deyim Bir şeyin olmasını veya bir şey yapmayı istemek; aklından geķirmek, düşünmek, tasarlamak.

G. 111/1: Ey ğüneş hūsnüñ hayālī tā ki **gönlümden geķer** / Kānlu yaşum yem teki dolmuşdur andan ser-be-ser

gönlüne düş-: Gönle düşmek, aşık olmak.

G. 376/2: Gönlüme sen düşdüğünce gözlerüm ķan yaş tōker / Ayağuñ toprağı şāhā ķīmīyādur gönlüme
G. 423/1: Kara zülfuñ boyuña mindi düşdi / Senüñ sevgüñ gönlüme imdi düşdi
G. 436/1: Tā ki düşdi gönlüme rüz-ı vişālün bir daķı / Dīdeler naķş eyledi naķş-ı cemālün bir daķı

gönül gözi: Manevī temizliğin ve olgunluğun insana verdiği uyanıklık, gördüğü şeyin gerķeğine varma hassası, kalp gözü, sağ görü.

G. 120/3: Ne bilsün meni her bir yaşlu gözlü / **Gönül gözinde** bīnālar gerekdür

gönül-h'âh: Gönül isteği, gönlün arzuladığı şey.

K. 16/9: Güzel şahum kamer mâhum murâd-gâhum **gönül-h'âhum** / Cemâli mazharu'llâhum güzîn-i evliyâ geldi

gör-: (Gözle ve ışık yardımı ile) Bir nesne veya kimsenin varlığını algılamak, hissetmek; şahit olmak, müşâhede etmek; rastlamak; seyredilecek bir şeye gidip bakmak, seyretmek, temâşâ etmek; yaşamak, geçirmek; anlamak, idrak etmek; **gönül gözûyle bilmek, sezmek, hissetmek.**

- G. 1/2: Çün senün hüsni misâli Yûsuf-ı Ken'ânîdür / Yüzünü her kim ki **görmez** yoğ durur imân aña
G. 7/4: Men senünle söyleşende ger zemistân ger bahâr / Her ne çağ **görsem** seni 'âlem gül-istândur maña
G. 8/1: Hâk-i pâyuñ dil-berâ bir tâc-ı devletdür maña / Pes yüzün **görmek** senün baht u sa'âdetdür maña
G. 8/5: Düşte **gördi** dün Hâtâyî yâr olupdur hem-demi / Yâ düşümdür yâ hayâlüm bu ne hürmetdür maña
G. 9/1: Cânâ gönülden hem-dem olan gam durur maña / **Gör** kim firâk evinde ne hem-dem durur maña
G. 9/2: Ancağ yüzün **görende** senün cân degül melûl / Zülfün kimi gönül dahı berhem durur maña
G. 10/2: Yüzün üste zülfünü tâ **gördüm** ey ruh-ı revân / Gice gündüz ağlamağ 'ışkuña hoş-hûdur maña
G. 10/3: Hecr ser-gerdânlığın çarh-ı felekden **görmenem** / Bu cefâların kılan ol yâr-ı meh-rûdur maña
G. 11/4: Tâ cemâlün muşafın **gördüm** eyâ nûr-ı İlâh / Zîkr-i 'ışkuñ dilde dâyim vird-i Kur'ândur maña
G. 12/4: Uyğuda gözlerüm nice **görsün** cemâlünü / 'İşkuña çünkü gelmedi bir zerre h'âb aña
G. 13/1: Cân u dilni koymışam yoluñda men ey dil-rubâ / Uyğuda **görsem** senün tek bir perî meh-veş likâ
G. 13/5: Özge 'aşıklar egerçi dil virür dil-dârına / Bu Hâtâyî haste **gör** yoluñda kıldı cân fedâ
G. 15/2: Ol şanem 'azm-i sefer itdi gönül eglenme kim / Bir nefes dîdâr **gör** kim kalmaya hasret saña
G. 17/2: Süre-i Tâhâ vü Yâsîn ü Tebârek hüsni / **Gör** ne tahsîn eylemişdür Hâk te'âlâ Rabbenâ
G. 19/3: Virmişem imânımı zencîr-i zülfün küfrine / Bend-i zülfün küfrini **gördüm** ne imândur maña
G. 20/2: Derdümün dermânı ruh-sârûñ **görmekdür** senün / Teşneyem bi'llâh dudağın şerbetin câm it maña
G. 23/3: Sabr u ârânum gidüpdür **görmezem** 'aynumda h'âb / Firkatün bir eylemişdür şubh ile şâmı maña
G. 27/4: **Görmemişdür** merdüm-i şahib-nazarlar dünyede / Sen teki 'âlemde bir şeh-zâde-i 'âlî-cenâb
G. 27/7: Gird-i küyünden öterken dil-berün **gördi** rakîb / Başımı ağrıdı gavğadan seg-i hâzır-cevâb
G. 28/1: **Gördi** utandı hüsni cemâlünden âfitâb / Ağzın katında gelmeye bir zerre der-hisâb
G. 29/3: Hilâl kaşuñı tâ ki **gördi** çeşmüm / Bu cânım 'ıyduña kurbândur ey dost
G. 30/6: Çün kul olan kapuñda **görü** kâdr-i saltanat / Bir kuluñam ki virmişem ol kâdr için berât
G. 31/6: Dâyimâ ister Hâtâyî şah cemâlin **görmeği** / Şol gedâ-yı 'âlî-himmet tâlib-i dîdâr mest
G. 32/1: Oldum firâk u derd ile bî-çâre 'âkıbet / **Gördi** tabîb eylemedi çâre 'âkıbet
G. 33/1: Bu gönüm şad olur gamdan ruñı çün lâle-gün **görgeç** / Misâli merd-i müflis nâgehân bir yahşî gün **görgeç**
G. 33/2: Eger âh eylesem toprağ olur der-lahza âhumdan / Düşer her pâresi bir yirde küh-i bî-sütün **görgeç**
G. 33/3: Anuñçün eylemez âhı bu cânım reh-güzârunda / Harâmiler çaparlar kârvânı çün tütün **görgeç**
G. 33/4: Meh ü seyyâreler şermendedür yüzüne bahmakdan / Felek evcinde hürşid hayâdan ser-nigün **görgeç**
G. 33/5: Hâtâyî resm-i evvelen kalupdur ihtirâz eyle / Hezarân nâz ider hûblar ki 'aşkıñ zebün **görgeç**
G. 42/2: Ay yüzünden ayru **gördüm** dîde-i bî-h'âbumı / Gökyüzinde uymaz oldu her gice seyyâreler
G. 42/4: Yaralı bağrum kanın tökdi gözümde dem-be-dem / **Gör** neler kıldı maña şol nergis-i hün-h'âreler
G. 43/5: Tâ Hâtâyî **gördi** ol hüsni cemâlün ey güneş / **Gör** nice 'âlem dilinde dâsitân olmuş durur
G. 44/4: Terk idüp koydum giderem hânümânı mülki uş / Hecrün itdi men garîbi uşta **gör** âvâreler
G. 48/4: Anuñ mir'âtına bah Hâkî **gör** kim / Kim ol âyine-i gîti-nümâdur
G. 49/2: Hüsniñi tâ **görmüşem** bir bülbül-i zâr olmuşam / Çün maña küyün maķâmı gül-sitân olmuş durur
G. 49/5: Pîr bolmışdı cihânda firkatünden ey şanem / Tâ yüzün **gördi** Hâtâyî nev-cevân olmuş durur
G. 50/4: Münâfık leşkeri bir gâzi **görse** / Koyun kim **gördi** kurd andan beterdür
G. 51/1: Hâr boldı yüregüm hecründen ey gül yüzlü yâr / Yâr bağrum yarasın **gör** kim nice hâr anda var
G. 53/3: Vaşl olmaz ise yüzünü **görmek** maña müdâm / Küyünden ey şanem maña bir bû gelür gider
G. 53/4: Tâ **görmedi** gözüm seni ey serv boylu yâr / Sensiz hemîşe gözlerüme cü gelür gider
G. 53/5: Miskîn Hâtâyî **görmedi** çeşmün kimi senün / Şahrâ-yı Çine munca ki âhü gelür gider
G. 54/4: İki gözüm yaşı her dem **görende** / Birin Nîl ü birin 'ummân dimişdür
G. 55/4: Tâ senün zülf ü ruñuñ **görmüşem** her şubh u şâm / Gice gündüz giryeden gelmez gözüme h'âblar
G. 57/7: Ya 'kubî **gör** zâr u giryân Yûsuf-ı Ken'ân için / Men ki künc-i halvetem uş Mısr-ı sultân mendedür
G. 58/6: Ser-i zülf ü leb-i la'lüñi **gördüm** / Tamâmı Türk ü Hindistân anuñdur
G. 61/1: Ey hâk ehli sen senün cismünde beytu'llâhı **gör** / Hancaru 'azm eyleseñ levhinde 'arşu'llâhı **gör**
G. 61/2: Âdemün şânında kerremnâ didi nuṭṭ-ı İlâh / Ehl-i ma'niyseñ hâkîkat semme vechu'llâhı **gör**
G. 61/3: Zâkirem zîkr eylerem gönümde Hâkdan özge yoğ / Nâṭṭkam nuṭṭ-ı hidâyet gel habîbu'llâhı **gör**
G. 61/4: Hâzihi cennâtü 'adnîñ defterin şerh eyleyen / İblis olma gel sücûd eyle bu bâbu'llâhı **gör**
G. 61/5: Levh-i mahfûzuñ Hâtâyî ebcedin kıldı beyân / Dîv degülseñ hâtemün hatminde Fazlu'llâhı **gör**
G. 63/6: Hâtâyî tâ anı **gördi** özinden el yudî küllî / Anuñ çengâl-i çinünden şikâr olmuş gögerçindür
G. 67/1: Mâhumı **gördüm** ki yüzünden nîkâb almış gider / Pertev-i nûrından anuñ âfitâb almış gider
G. 77/4: Şanma ey çeşmüm saña bîgânedem ümmîd ola / **Gör** neler kıldı gönül kim hem-dem ü hem-hânedür
G. 80/2: Sen ey Türk-i perî-dil-ber 'acâyib şun '-ı Yezdânsın / **Göreden** berlü ruh-sârûñ sözüm Allâhu ekberdür
G. 81/4: Bağçede hüsniñ gezerken bülbül-i şeydâ **görü** / Aḥdî yaşı dâne dâne beñzi gâh olmuş durur
G. 81/5: Hüsniñi her kim ki **gördi** vâlih ü hayrân olup / İşi anuñ dünyede feryâd ü âh olmuş durur
G. 81/7: Bu Hâtâyî yüzünü tâ **gördi** ey hûb-ı Hoten / Ol saçuñ tek Hind iline pâdişâh olmuş durur

- G. 82/3: 'Älemi gezdüm tamâmet **görmedüm** hüsnüñ teki / Dünyeni gezseñ hamu hüsn ile sen tek kem düşer
- G. 82/4: Yüzüñi 'ışk ehli ger **görüŕse** ey hüŕ-ı Ħoten / Anlaruñ göñlinde ğam kayġu gider hurrem düşer
- G. 85/1: **Görelî** ol meh yüzüñ başuma yüz sevdâ düşer / Ruĥlaruñ mânendi ancaĥ bir gül-i ĥamrâ düşer
- G. 86/4: Tâb-ı 'ıŝkuñdan hemîşe **gör** ne ser-gerdân gezer / Âsumân dâyim ki yüzüñden niġâb üstindedür
- G. 89/3: Bülbül oĥıdı gülşen-i ĥüsnüñ sıfâtını / Dil **gördi** gül yüzüñi sözine cevâb oĥur
- G. 92/2: Nev-bahâr oldı gözüm ister cemâlün **görmege** / 'Azım idüp gülşen saru seyrân iderseñ vaĥtidür
- G. 94/2: Tâ **görüpmen** ĥüsnüñi ey geŕher-i yektâ şanem / Bir gözüm ĥulzüm misâli bir gözüm 'ummân durur
- G. 96/2: Dün didi zâhid maña niġün göñül virdüñ aña / N'eyleyim **görgeç** yüzini ihtiyâr elden gider
- G. 97/7: Bu Ħaĥâyî ey şanem bir dem cemâlün **görmese** / Tâĥat itmez veh kim ey rûĥum revân elden gider
- G. 109/2: Gözüm yüzün **görür** her dem zihî nâzır zihî manzûr / Mu'anber kâkülün cânâ 'aceb âşüfte sevdâdur
- G. 109/3: Ħuceŝte kâmetün **gördüm** senün ey server--i hüŕân / Belâdan dil ĥalâŝ olmaz 'aceb himmetlü bâlâdur
- G. 111/4: Leyl-i zülfünün ğamı kıldı perîşân 'aĥlumu / Öyle mecnûnam ki Mecnûn **görse** hem menden kaçar
- G. 114/4: Maña yüzün **görelî** fırkat-i hicrânda ne ğam / Zülf ü rûyun şanemâ şem'-i şebistân kimidür
- G. 115/11: Secde-i şükr eyleyüp her dem ayaġa baş içün / Çün **görür** yanında her dem sâye-i Sübhân durur
- G. 115/8: **Görmedi** ĥiç kimse mun tek sîm-ten maĥbûb-ı şüh / Kâküli zencîr-i zerrîn tâci nûr-efşân durur
- G. 116/1: **Gördüm** yüzüñi ey şanem bi'llâh ki ĥoŝ cânânedür / Mânendi yoĥdur ĥüsnüñün kıymetlü bir dür-dânedür
- G. 117/3: Ol ay yüzini **görmege** yir gök bahâ didi / Yâ Rab ki bu metâ'a bahâ kimden öġrenür
- G. 124/6: Saña münkir direm **görmezsin** anı / Güneşden ehl-i ĥaĥ katna 'ayân var
- G. 126/5: **Görmîŝdi** tâ Ħaĥâyî ezelden yakîn munı / Nûĥuñ 'alâmeti gelür andan tufân kopar
- G. 128/4: Ħüsnî devrinde baĥuñ ĥiç iltifât itmez maña / Kim **görüpdür** mevsim-i gül bâġbân ma'zûr olur
- G. 131/3: Esrimîŝ ĥûn-ı dilümden şanemün ĥûni gözi / Ger sen inanmaz iseñ **gör** ki ne mestâne gelür
- G. 132/3: Sâye-i ĥaddün **göricek** yir yüzü bulmîŝ şeref / Sâyebânuñ rif atûñden nûh felek dutmîŝ ĥarar
- G. 133/3: Gözleri devrinde mest oldı dudaġı bâdeden / Zâhidi mey-ĥâneden **gördüm** şarâb almîŝ gelür
- G. 133/4: Şüfi-i bî-ĥâre hem ĥâlin **görüŕ** ol zâhidün / Ŝoĥbetin germ itmege ħeng ü rubâb almîŝ gelür
- G. 135/5: Ħaĥâyî bendeye sâķî içürmîŝ câm-ı Cemhâdan / **Görüñ** mey-ĥâne küncinde 'aceb mestâne düşmîŝdür
- G. 134/1: Dâne-i ĥâlün **görende** murg-ı dil pervâz ider / Ġayb iken ol demde esrâr-ı ma'ânî bâz ider
- G. 134/3: **Görmedi** bir kez günâĥ ol şâh-ı hüŕân âh kim / Öġrenüpdür kim maña her laĥza yüz miñ nâz ider
- G. 136/3: Efsâne sözlü vâ'izi **görseñ** melâmet it / Tâ ĥalk içinde eylemeye râzını zühür
- G. 137/1: Yandum 'ıŝkuñdan eyâ gül-yüzlü dil-dâr uşta **gör** / Sensiziñ 'âlemde gezmek oldı düşvâr uşta **gör**
- G. 137/2: Sînemün süzından ey dil-ber yanar 'arş ile ferş / Ağlaram bülbül kimi bî-vaş-ı gül-zâr uşta **gör**
- G. 137/3: Lâle tek beñzüm saralmîŝdur firâkuñdan senün / Olmîŝam dil-ĥaste vü mecrûĥ u bîmâr uşta **gör**
- G. 137/4: 'Aĥd ü peymânuñ menden ey perî sındırmagil / Kim maña zulm eylemîŝdür cevri-ı aġyâr uşta **gör**
- G. 137/5: Bu Ħaĥâyî şol büt-i tersâ cemâlin **görgeçin** / Râhib-i deyr oldı vü baġladı zünnâr uşta **gör**
- G. 138/4: Ruĥ-sâruñi **görüŕse** meh-i âsumân bugün / Ol dem yüzini yire dutup şerm-sâr olur
- G. 141/2: Menüm tek âşinâyı yâd kılduñ ey teraĥĥumsuz / Felekden **görmezem** anı ĥamu bîġânelerdendür
- G. 146/12: Ħiç günâhsız ben de olmaz ĥiç ĥaĥâsız kimse yoĥ / Sen günâĥın **göregörgil** 'afv iden Ġaffâr bir
- G. 148/4: Ħanda kim bir ehl-i 'irfân **görseñ** olgil ĥâk-i pâ / Ey göñül nâ-ehl olup andan kenâr itmek nedür
- G. 149/4: Simurgî Kâfda dirler ü hüŕlar da hem vefâ / Ħiç **görmemiş** bu nev'ileri bir meşil durur
- G. 152/6: Dost vedâ' eyler menümlen ağlaram men zâr zâr / Gözlerümden her zamân **gör** baĥr-ı 'ummân ayrılır
- G. 155/2: Ravza-i ĥüsnüñ gül-istânında ĥaddün naĥli **gör** / 'Ar'ar u şimşâd ucından ser-firâz olmîŝ durur
- G. 157/4: Yûsufnı **görgeçende** didiler ki hüŕ imiş / Yûsuf daĥı senün teki ŝâĥuñ ġulâmıdur
- G. 159/4: Cemâlün **göricek** kim secde kılmaz / Ne kâfir ol Yezîd-i Ħayberîdür
- G. 160/4: Bayĥunuñ meskenini vîrânede dirler olur / Bülbül-i ĥoŝ-ĥ'ânı **gör** bâġ-ı cinân küncindedür
- G. 164/2: Tâ ki men bülbül teki gül-zâr-ı ĥüsnüñ **görmîŝem** / Tâ ebed terk eylemen der-'ışk-ı gül-zâram henüz
- G. 164/3: Şem'-i ruĥ-sâruñi tâ kim **görmîŝem** ey meh-liġâ / Gökde yulduzlar kimi her gice bîdâram henüz
- G. 164/4: Tâ yüzün **gördüm** senün men ey taĥîb-i derd-i 'ışk / Şanma kim buldum şifâ derd ile bîmâram henüz
- G. 165/2: Tâ şadef ağzında yâruñ **görmîŝem** dür dişlerin / 'ışkı baĥrinde göñül ol ma'nide ġarĥ-âbsız
- G. 167/3: Dün saġınur kim ki **görse** zülfünün şeb rengini / Kim ĥaraya boyayupdur anı düd-ı âĥumuz
- G. 167/6: Kaŝlaruñ tākını **gördüm** kıble-ġâĥum eyledüm / Çün ayaġuñ topraġında oldı menzil-ġâĥumuz
- G. 173/6: Senün Leylî cemâlün **görmek** içün / Nice Mecnûnleyin ĥayrân oturmîŝ
- G. 176/2: 'Ârızuñi **görelî** âyîne oldı göñlümüz / Küfr-i zülfüñi götürdüñ nûr-ı îmân oldı fâş
- G. 178/2: Lâle **görmîŝ** gül yüzün Mecnûn kimi şeydâ olup / Daġ ara mesken dutup koymîŝ durur göġsine dâġ
- G. 178/4: Nice bulsuñ bu göñül murgı rehâ ĥâlün **görüŕ** / Çeşm-i fettânuñ anuñ râĥında ĥurmîŝdur duzaġ
- G. 182/1: Men **görmedüm** zamânede ĥüsnüñ kemâli tek / Bu cânâ mûnis olmadı mihrün ĥayâlî tek
- G. 182/3: Çeşmi ağardı nûh felegün ĥaddi oldı ĥam / Devr-i ruĥuñda **görmedi** kaŝuñ hilâlî tek
- G. 183/4: Ol zamândan berlü kim çeşmüm yüzüñi **görmedi** / Yaş gözümünden câri oldı dem-be-dem seyl-âb tek
- G. 184/5: Ey Ħaĥâyî gülşene var ĥâk-i pâyin **gör** anuñ / Ger saña ol âĥü gözlü müşg-bü yâruñ gerek
- G. 185/1: İstemen cismümde cân ol lebleri cânum gerek / Bir daĥı ol ay yüzün **görsem** ki îmânım gerek
- G. 187/1: Cihânda **görmedüm** zîbâ senün tek / Bu 'âlem içre ĥüsn-ârâ senün tek
- G. 187/5: Zamâne şâ'irinde **görmedüm** ĥiç / Ħaĥâyî bülbül-i ġüyâ senün tek
- G. 191/4: Çün tecellî nûrını **görmek** temennâ eylemem / Şimdi Manşûram meni ber-dâra göndermek gerek
- G. 191/5: Çeşm-i mestler **gör** nice ĥanum tökerler dem-be-dem / Bu ġarîb ü ĥasteni tîmâra göndermek gerek
- G. 193/5: Tâ kim Ħaĥâyî **gördi** yüzün ey meh-i Ħoten / Ŝaĥrâ-yı dilde çeşm-i ġazâluñ diler senün

- G. 194/1: Tā nice ḥāb içinde ḥayālūn **görem** senūn / Vakti durur ki şimdi cemālūn **görem** senūn
- G. 194/2: Derd-i firāk içinde katı zāram ey şanem / Bir gün ola ki rüz-ı vişālūn **görem** senūn
- G. 194/3: Yetdi kemāle ey gam-ı hicrān cefālaruñ / Şimdi maḥallidür ki zevālūn **görem** senūn
- G. 194/4: Cānumnı 'ıyd-ı vaşluña kurbān idem revān / Bir gün ola ki kaş-ı hilālūn **görem** senūn
- G. 194/5: Yā Rab Ḥaṭāyī **göre** mi ey miḥnet ü firāk / Yetüp vişāle def'-i melālūn **görem** senūn
- G. 196/2: Ol zamāndan berlü kim yüzün **görüpdür** gökde mäh / Gizlenüpdür yeñi ay kaş-ı hilālinden anuñ
- G. 197/2: Özgeler ger göge baḥar **görmege** bu mähını / 'ıyd için men baḥduğum kaşı hilālündür senūn
- G. 197/4: Munca demdür dil-berün **gördün** vişālin ey rakīb / Çün kemāle yetmedün imdi zevālündür senūn
- G. 198/7: Dañla dirler dide-i mü' min-likāyı Hāk **görür** / Bu Ḥaṭāyī ḥasteye rüz-ı vişālündür senūn
- G. 199/4: Tā **görmişem** yüzün güneşin ey kamer-likā / Her dem dilinde şemsü duḥādur Ḥaṭāyınuñ
- G. 200/3: Sırrumı pinhān iderdüm ḥalka çün **gördüm** seni / Ḥalka faş oldu kamu sırr-ı nihānum sen midün
- G. 205/2: Götürdün perde yüzünden bi-ḥamdi'llāh ki ey dil-ber / Seni **gördi** ḥacāletden karaldı yüzi şeyṭānuñ
- G. 205/5: Cenāb-ı āsitānuñda dirigā kıymetüm yoḥdur / Vişālūn özgeler **gördi** meni yandurdı hicrānuñ
- G. 206/2: Ne Hızr anı **görüpdür** ne Mesihā / 'Acāyib ḥalkı vardır Zü'l-celālūn
- G. 208/2: Tā yüzünü **görmişem** dīvāne oldum derd ile / Zülfüñüzden özge daḥı boynuma bağ itmegil
- G. 209/4: Gözümiñ yaşın ki şaldum içdigüm sudur maña / Bağrumuñ kanın ki **gördüm** ağılu aşumdur ol
- G. 212/2: Gül gül oldu 'arızuñ şevkin **görübem** şem'-i dil / Düşse zülfün 'aksi şol gül yağlıg üste dāl dāl
- G. 218/3: Bir kez **görürse** kâmetüñi serv nāz ile / Gül-zār içinde eylemeye lāf-ı i'tidāl
- G. 219/2: Ey gönül kaygu evinden çıḥ ki gül devrānidur / **Görmedüm** hergiz çemende bülbül-i āşüfte-ḥāl
- G. 220/3: **Görürsen** düşmişi dutgil elini / Sen aña gökden inmiş Cebra'ıl ol
- G. 220/7: Ḥaṭāyī ḥanda **görseñ** sen Yezīdi / Amān virme cānın al 'Azra'ıl ol
- G. 221/1: Dil-berā yüzünü **görsem** mäh-ı tābānum direm / Boyuñı **görgeç** budur serv-i ḥurāmānum direm
- G. 221/2: Kırpügün kaşuñ **görüp** tır ü kemānum söylerem / Zülf ilen vechün **görüp** şem'-i şebistānum direm
- G. 221/4: Bülbül-i bağ-ı vişālam ey gül-endāmum menüm / 'Arız u ruḥ-sāruñı **görsem** gül-istānum direm
- G. 222/1: Dil-berā ḥüsn-i ruḥuñ gül-zār-ı cennet bilmişem / Her ne kim zaḥmet **görürsem** 'ayn-ı rahmet bilmişem
- G. 223/1: Te'ālā şānuhū ekber ki bir nūr-ı Hudā **gördüm** / Kaşuñı kıble-gāḥ itdüm yüzün şemsü'd-duḥā **gördüm**
- G. 223/2: Menüm pervin teki çeşmüm giceler uyhusuz kaldı / Sa'ādet āsumānında yüzün bedr-i dücā **gördüm**
- G. 223/3: Menüm derdüm 'ilacı şol hekīm-i lem-yezeldür kim / İçenden şerbet-i la'lūn vücudumñı şifā **gördüm**
- G. 223/4: Şeb-i hicrānda ey sālīk hidāyet şem'ine yetdüm / Yüzünün āfitābında yüz envār-ı şafā **gördüm**
- G. 223/5: **Görenden** berlü didāruñ Ḥaṭāyī ḥastedür ḥayrān / Anuñ kim āsitānında salāṭınler gedā **gördüm**
- G. 224/1: Dil saña ḥayrān olupdur tā cemālūn **görmişem** / Tā göz açup ol ruḥ-ı ferḥunde-fālūn **görmişem**
- G. 224/2: Rüz u şeb dünyā içinde mest ü ḥayrānam müdām / Giceler uyhu içinde tā ḥayālūn **görmişem**
- G. 224/3: Dünya vü 'uḳbāda men evşāf-ı ḥüsnüñ söylerem / Bağçada andan berü kadd-i şemālūn **görmişem**
- G. 224/4: Bir perinün yüzine ḥayrān u zāram cān ilen / Şol leb ü zülf ü ruḥ u hem ḥaṭṭ u ḥālūn **görmişem**
- G. 224/5: Bu Ḥaṭāyınuñ gözi seyyāre tek bī-ḥābdur / Gül yüzün üstinde tā kaş-ı hilālūn **görmüşem**
- G. 225/1: Ḥayli demdür ey perī ol meh cemālūn **görmezem** / Dünyede bir daḥ misāl-i ḥaṭṭ ü ḥālūn **görmezem**
- G. 225/2: Her zamān dırsın maña kim ḥatıruñ kılma melül / Nice olam şādmān kim cüz melālūn **görmezem**
- G. 225/3: Ḥayli müddetdir cihānda firḳatūñle hem-demem / Hecr ilen 'ömrüm tükendi hiç vişālūn **görmezem**
- G. 225/4: Gözümi yaş itdi hicrān vaşl-ı rüyūñ **görmedüm** / Kâmetüm ham kıldı gam kadd-i şemālūn **görmezem**
- G. 225/5: Dil müşevveşdür Ḥaṭāyī ey sa'ādet kevkebi / Tā senūn ol tal'at-ı ferḥunde-fālūn **görmezem**
- G. 226/1: Ey perī ḥüsnüñ senūn mäh-ı münevver **görmişem** / Ol yüz üste ebr tek zülfün mu'anber **görmişem**
- G. 226/2: Gerçi maḥşer bir olur ehl-i cihāna ey şanem / Firḳatūñuñ her günin men rüz-ı maḥşer **görmişem**
- G. 226/3: Bes ki bülbül tek cihānda 'ışk ilen feryād idem / 'Arızuñ bağ-ı güli çün verd-i aḥmer **görmişem**
- G. 226/4: Bes menüm mülk-i cihānda tāli'üm efrüz ola / Tā senūñ yüzün kimi bir sa'd-ı ekber **görmişem**
- G. 226/5: Bu Ḥaṭāyınuñ maḳāmı āsitānuñdur müdām / Çün seni şāh-ı kerem özümni Ḳanber **görmişem**
- G. 228/4: Pertev-i ḥürşīd-i rüyūñı **görende** zerre tek / Bulmaya hiç kimsene nām ü nişānumdan menüm
- G. 230/2: Şüretüñ **gördüm** nigārā vālih ü sevdā-yı men / Firḳatūñ dūr eyledi şabr u ḳarārımdan menüm
- G. 230/3: Ey perī-peyker seni andan berü kim **görmişem** / Ḥüsnüñ ayırdı ḳarār u iḥtiyārımdan menüm
- G. 231/5: Tā seni **gördi** rakīb ilen Ḥaṭāyī ḥaste-dil / Dem-be-dem yanar vücudum ser-be-ser nār olmışam
- G. 232/3: Gerçi gam-gīnem gam-ı hecrūñde ey ārām-ı cān / Tā seni **gördi** gözüñ gam-gīn iken şād olmışam
- G. 232/5: Tā seni **gördi** Ḥaṭāyī bilmez özin ḥandadır / Tā saña men āşinā boldum özüm yād olmışam
- G. 234/3: **Görelü** āhū gözün 'ışk ile mecnūn olmışam / Ol sebebden kūh u şaḥrā ḥānümānumdur menüm
- G. 235/1: Ey cān men cemālūñı **gördükçe** cān virem / Görsetme kim cemālūñı **görsem** revān virem
- G. 235/3: Vakt-i eccl gelürse melek cān için maña / Yüzünü **görmedin** aña cānum ḥaçan virem
- G. 237/1: Tā ki **gördüm** men seni 'ālemdē ḥayrān olmışam / Nāle vü efgān idermen dide-giryān olmışam
- G. 237/5: Bu Ḥaṭāyī tā hilāl-i kaşlaruñ **gördi** senūñ / Şol mübārek tal'atūñ 'ıydına kurbān olmışam
- G. 238/2: Dil-berā tā gül yañağūñ **görmişem** gülşende men / Dem-be-dem destān ilen murğ-ı gül-istān olmışam
- G. 242/2: Saçuñ küfrine olmışdum giriftār / Yüzünü **görgecin** imāna yetdüm
- G. 244/3: Bir 'andelīb-i küy-ı firāk idüm ey şanem / Yüzünü **görmege** bu gül-istāna gelmişem
- G. 245/3: Cemālūñ verdini gülşende **gördüm** / Firāḳuñdan saçuñ tek bī-ḳarāram
- G. 245/4: Yüzünü **görmege** cān virmedüm çün / Bu işümden be-gāyet şerm-sāram
- G. 245/5: Ḥaṭāyī 'ömri ḥatm oldu henüz āh / Cemālūñ **görmek** için intizāram
- G. 246/3: Cemālūñ tā ki **gördüm** ey perī-rū / Yüzün şevkiyle pür-nūr oldu gönülüm

- G. 249/1: Tā ki **gördüm** men cemālūñ ey peri-veş dil-berüm / Manzar-ı hürşid tek yaş ile doldı gözlerüm
- G. 254/6: Yandurur **gör** dem-be-dem 'ışk od ilen dil-ħasteni / Nūr-ı vāhiddür bugün pervāneye göndermişem
- G. 255/2: Ayda yılda bir gezer gözüm **görür** yüzün senün / Ey menüm görk ü güvencüm yār senden küsmişem
- G. 255/3: Gökde isterdüm seni men yirde **gördüm** bī-gümān / Tuħfe kudret māh u encüm yār senden küsmişem
- G. 257/5: Yezid ü müşrik ü mel'ūnı **gör** kim / Münāfık kıblesinden men beriyem
- G. 258/1: Bugün men bir büt-i meh-pāre **gördüm** / Elinde yüregüm şad-pāre **gördüm**
- G. 258/2: Meni senden sorar olsa şabā di / Zā'if ü ħaste vū āvāra **gördüm**
- G. 258/3: Kara zülfüñ **görende** ey ħabībüm / Göñül meyl eyledi zünnāra **gördüm**
- G. 258/4: Çemende geşt ider **gördüm** ħabībı / Terāħhüm kılmağı yalvaragördüm
- G. 258/5: Nice miskīn Ĥatāyī kanın içmiş / Şol iki nergis-i ħün-h'āre **gördüm**
- G. 259/1: Yüzün **görende** ey şanem Allāha şükr idem / Sürtdüm yüzümni toprağa dergāha şükr idem
- G. 259/4: Rüz-i ezelde **gördi** seni bir nazar gözüm / Ömrümce baħuban o nazar-gāha şükr idem
- G. 262/4: 'İşk içinde vālih u ser-mest ü ħayrānam veli / **Gör** nice Manşür teki men dāra muħtāc olmuşam
- G. 264/1: Ĥayālumdür menüm yā düşde **gördüm** / Bi-ħamdi'llāh cemālūñ uşta **gördüm**
- G. 264/2: Sözüñ her biri gevher olduğı'çün / Asılmışdur hemişe güşda **gördüm**
- G. 264/3: Nice kim bilicisin ebsem olgil / Sa'ādet olmağı ħāmüşda **gördüm**
- G. 264/4: Belāsından bu 'ışkuñı saħıngil / Yüğüş 'aşıkları ser-geşte **gördüm**
- G. 264/5: Senün ol zülfinün her bir kılını / Ĥatāyī boynına bir rişte **gördüm**
- G. 268/1: Āh kim ol dil-ber ü dil-dārı gıtdüm **görmedüm** / **Gördüm** ağıyārı velikin yārı gıtdüm **görmedüm**
- G. 268/2: Fıkr-i endüh-ı firāk u miħnet-i ħicrān ile / Cāna yetdüm ğamdan u ğam-ħ'ārı gıtdüm **görmedüm**
- G. 268/3: N'eyleyem bī-iħtiyār ayrıldum andan vā dirig / Ol menümlen hem-dem ü serdarı gıtdüm **görmedüm**
- G. 268/4: Ol perī-ruħ-sār için 'ālemleri terk eyledüm / Koydüm elden cümle-i pür-kārı gıtdüm **görmedüm**
- G. 268/5: Ey Ĥatāyī ölmegün farz oldu şol tūfi kimi / Lebleri şehd ü şeker-güftārı gıtdüm **görmedüm**
- G. 269/1: Bendeye ħakdur ölüm sen pādīşāhı **görmüşem** / Dem-be-dem ol kudret-i şun'-ı llāhı **görmüşem**
- G. 269/2: Ol ser-i küyünđa gezmekden ne ħāşıldur maña / Sen büt-i şūħuñ kerāmātın kemāhı **görmüşem**
- G. 269/3: Meskenüm yoħdur eger miñ secde kılsam her yire / Kaşlaruñ tākında ruħuñ kıble-gāhı **görmüşem**
- G. 269/4: Göñlüme yüz miñ ħayālāt-ı müşevveş nūr virür / Ol büt-i ārām-ı cānı gāh gāhı **görmüşem**
- G. 269/5: Mu'cizātum āşikār olmazdı 'ālem ħalkına / Her gice bir vechile ħ'ābımda şāhı **görmüşem**
- G. 269/6: Bu Ĥatāyī dir meni dīvānalık efkār ider / Her zamān ol dil-ber-i çeşm-i siyāhı **görmüşem** G.
- G. 270/3: Göz **gördi** vū şikeste göñül düşdi dile / Yūsuf kimi be-çāh-ı zenaħdān ne söyliyem
- G. 275/2: Evvel ü āħirde kendü sırrını fāş itmege / **Gördi** şol kudret yüzün levħinde çekmişdür raqam
- G. 277/3: Dil yüzün **gördi** giriftār oldu zülfüñ dāmına / Bülbül-i şüride tek zār oldu eyyāmum menüm
- G. 279/4: Göñül tā gül yañağın **gördi** anuñ / Oñı kim bülbül-i hoş-ħ'ān olupsan
- G. 281/2: Tā ser-i zülfüñ senün yüz üste **gördüm** ey perī / Sen meni sevdāya şalduñ ey meh-i nā-miħribān
- G. 281/5: Rüm-ı rüyünđa Ĥatāyī tā **görüpdür** rüy-ı Ĥağ / Cümle-i 'ālem gözinde rüy-ı ħağkuñdur nişān
- G. 282/3: **Görelı** ħüsnün gülını olmuşam çün 'andelib / Bağçalarda senden ayru verd-i ħandān istemen
- G. 283/5: Zülf ilen ħatt u lebünı kim ki **gördi** söyledi / Ĥızır ilen zulmāta girmiş āb-ı ħayvān yeñiden
- G. 283/6: Māh ruħ-sāruñ **görüp** ikrāra geldi müdde'ı / Çün zuħūr oldu yüzünnden nūr-ı Raħmān yeñiden
- G. 288/2: Tā senün gülgün yañağın **görmüşem** ey meh-liķā / Gülşen içre baħmazam hergiz gül-i ħamrāya men
- G. 289/1: **Görmek** ister yüzünı 'ışk ile bu cān şimdiden / Ey perī vaşl ile kılgil derde dermān şimdiden
- G. 289/4: Tıfl iken dil-ber diler kim ref'ide yüzden niķāb / Zerreni **gör** kim olur hürşid-i tābān şimdiden
- G. 290/4: Tā ki senden ayru düşdüm **görmedüm** şabr u karar / Ĥiç 'aşık dil-berinden zār u meħcür olmasun
- G. 292/1: 'Aşık-ı dil-ħaste **gör** dil-dāra döndermiş yüzün / 'Ālemi tarħ eylemiş sen yāra döndermiş yüzün
- G. 292/4: Yāra döndermiş yüzün **görgeç** rakıbe söyledüm / Ol gül-i ħandānı **gör** kim ħāra döndermiş yüzün
- G. 293/1: Gözlerüm her dem-be-dem ruħ-sāra döndermiş yüzün / 'Aşık-ı bīmārı **gör** tımāra döndermiş yüzün
- G. 293/2: Gözüñ içmiş kanını 'aşıklaruñ olmuş ħumār / Bağçada **gör** nergisi gül-nāra döndermiş yüzün
- G. 293/5: Bu Ĥatāyī ħastenün maķşudı şāhuñ yüzidür / Zāhid-i bed-baħtı **gör** dīvāra döndermiş yüzün
- G. 295/1: Cemālūñ **görelı** cān buldum ey cān / Yüzünı nūr-ı imān buldum ey cān
- G. 297/2: La'line cān bahā didi virdüm revān āña / Ol bī-vefāyı **gör** ki ğidermez bahānesin
- G. 297/5: Tā kim Ĥatāyī **gördi** anuñ çeşm-i mestini / Ĥayrān durur ki göz de bilemez zamānesin
- G. 298/1: Şüretün **gördüm** nigārā mest ü ħayrānam bugün / Ol kara zülfüñ teki ğamdan perīşānam bugün
- G. 298/2: Dünyede her kim ki yüzün **gördi** 'ālem şāhidur / Tā yüzünı **görmüşem** men daħı sultānam bugün
- G. 299/5: Çünki şarrāfuz bu bāzār içre gevher **görmeñüz** / Almazuz her mūhreden bāzāra söyleñ gelmesün
- G. 301/2: **Göreyim** Allāh seni bād-ı fenādan şāħlasun / Kim cihān bağında sen bir serv-i hoş-refťārsın
- G. 301/3: Çün ki ol māhuñ cemālın istemezdün **görmegi** / Her gice çeşmüm neden kevkeb kimi bīdārsın
- G. 303/3: Men didüm **gördüm** şebistān perdeden ol çeħreñi / Yār aydur yār degüldür tende cāndur sen diyen
- G. 303/4: Men didüm manzarda **gördüm** pür cemālūñ her gice / Yār aydur tek durur māh āsumāndur sen diyen
- G. 303/5: Bu Ĥatāyī didi kim yüzünde **gördi** Ĥağ yüzün / Dir ħayālündür senün gözden nihāndur sen diyen
- G. 309/2: Şehi **görende** şad olur sevinür / Bu cānum tende şāhuñ göñli bilsün
- G. 309/4: Cihān ħüblarınun içinde **gördüm** / Seni tavrında şāhuñ göñli bilsün
- G. 310/3: **Gör** nice zārı virür ol la'neti şeytān maña / Dün ü gün la'net oħurmen la'neti şeytāna men
- G. 313/2: Ger senün ħüsnün **görüp** āvāre bolmaz ey perī / 'Aşık-ı bī-çāre dil bī-ħānümān olmuş neden
- G. 316/4: Mürşid olmuş Ĥağ bizüm'çün gel göñül Furķanı **gör** / Gümrēh olup yüz çevürmez Ĥağ yolından ğāziyān

- G. 317/2: Ne mışbâh-ı kadîmîdür mübârek tal'atun nûrî / Melâhat ehlinün **gör** kim cemâlidür cemîl andan
- G. 319/5: Ey Haţâyî şol büt-i tersâ cemâlin **görmege** / Her du'âlar kim kılursın müstecâb itmekdesin
- G. 323/4: Habîbün isterem hüsn-i cemâlin dem-be-dem **görmek** / Bu gönlüm ihtirâz eyler rakîbân-ı ne-ķâbilden
- G. 326/2: Nokşân irişmesün saña bir zerre ey güneş / Yâ Rab **görem** hemîşe seni ber-ķarâr-ı hüsn
- G. 328/1: Dil-berâ **gördüm** yüzün hayrânam ol demden berü / Göz yaşında kan ilen galţânam ol demden berü
- G. 328/5: Tâ senün âhü gözün **gördi** Haţâyî ey perî / Mecnûnam vîrânelerdür câyum ol demden berü
- G. 330/1: Yüzün **gördüm** senün ey yâr-ı meh-rû / Göñüller âfeti yâ nûr mıdır bu
- G. 331/5: Yüzünde zülfünü **gördüm** didüm ki / İmânı bağlama zünnâra ķarşu
- G. 332/5: Rakîbi **göreyim** nâ-binâ olsun / Otursun ol müdâm dîvâra ķarşu
- G. 335/3: Zülfî çîn olmuş durur her dem düşer şol 'ârîza / Zulmet-i devrânı **gör** kim düşmiş imân üstine
- G. 335/4: Şol rakîb-i dîvî **gör** kim kûyına hükûm eylemiş / Şöyle kim kaçd eyler o mülk-i Süleymân üstine
- G. 335/5: Bu Haţâyî yüzün üste zülfünü **görgeç** didi / Zulmeti **gör** kim düşüpdür âb-ı hayvân üstine
- G. 338/1: Gerçi hecrûnden za'îf ü nâ-tüvân oldum yine / Pîr iken yüzünü **gördüm** nev-cevân oldum yine
- G. 338/3: 'Âķil idüm dünyede Leylî cemâlün görmedin / 'İşk ilen Mecnûn teki bî-hânümân oldum yine
- G. 339/3: Tâ ki zâhid **gördi** yüzün kılmadı hergiz nigâh / Kâfir-i mutlakdur ol kim gelmez ikrâr üstine
- G. 340/7: Kâmetünlen baķs iderdi dâyimâ ol serv-i bağ / **Gör** hacâletden aña menzil kenâr oldu yine
- G. 340/8: Gül yüzini **görelî** artdı figânı kuşlaruñ / Lâl iken bülbüllerün şavtı hezâr oldu yine
- G. 344/1: Ey ki hecrûñ bendeni zâr itdi kaygular bile / Çeşm-i fettânun **görüp** hayrânam âhûlar bile
- G. 344/3: Tâ gözüm ol fitnelü kaç u gözün **gördi** senün / Geçdi 'ömrüm âh idüp ol çeşm ü ebrûlar bile
- G. 345/1: Aytum kaçuna 'işve kıl aydur ki göz üste / Baķdum ki **görebilmez** anı çeşmün üz üste
- G. 347/3: Yüzün üste zülfünü **gördükçe** muşhafıdur direm / Bu ne hikmetdür ki yazılmış ķara ağ üstine
- G. 349/5: Haţâyî **görmemişdür** kâmetün tek / Hîrâmân serv hiç bustân içinde
- G. 357/5: Şol perîşân zülfünü tâ **görmişem** ey ruh-ı kıds / Derd ü hasretten menüm gönlüm perîşândur yine
- G. 359/1: Çeşmün atanda ğamze meger cân diler yine / Cellâdi **gör** ki tökmek için kan diler yine
- G. 359/2: İster rakîb vaşf-ı dehânun hayâlini / Ol dîvî **gör** ki mühr-i Süleymân diler yine
- G. 359/3: İster göñül ki nûş ide la'lün zülâlini / Ol Hızır **gör** ki çeşme-i hayvân diler yine
- G. 361/2: Vücûdum şehrine girdi velâyet şâhını **gördi** / İkilik kal'asın yıķdı ulaşdı zât-ı yektaya
- G. 361/6: Haţâyî tâ seni **gördi** vücûduñ ser-be-ser gezdi / Çü şâhuñ kulları **gördi** yüzün hâķ itdi ol pâyâ
- G. 363/1: 'Aynu'llâham 'aynu'llâham 'aynu'llâh / Gel imdi Hâķķı **gör** ey kör güm-râh
- G. 364/3: Bir perî peykerni **gördüm** cân fedâ kıldum aña / Öyle nâzûkdür ki dutmış rengi bâ-çîn üstine
- G. 364/4: Ger dilerseñ Leylî tek yüzün **gören** Mecnûn ola / Ay teki kıldur niķâbuñ ğün tek açın üstine
- G. 365/4: İsmi İsmâ'îl ü hem zâtı emîrül-mü'minîn / Yüzünü **görgeç** havâric râzıdur daş olmağa
- G. 367/1: Kâtı müştâķ idüm sen meh-liķâya / Göñül **gördi** yüzün düşdi haţâya
- G. 367/2: Şu demden kim senün **gördüm** cemâlün / Giriftâr olmuşam yüz miñ belâya
- G. 368/2: Düşde **gördüm** men-i sevdâ-zede çîn çîn yapuşur / Boynuma silsile-i zülf-i çü daluñ bu gice
- G. 374/2: Ğaflet ehli kıldı Hâķdan şöyle bil kim bî-naşîb / Ğanda dîdarı **görür** ol bunda bîdar olmasa
- G. 375/1: **Görmek** yüzünü derde devâdur Haţâyîye / Karşuñ durmak imdi revâdur Haţâyîye
- G. 377/3: Andan berü kim **gördüm** bir laķza ķarârım yoķ / Hayrân olubam bi'llâh ol mihr-i gül-endâma
- G. 378/2: Böyle mekkâr u sitem-kâr u vefâsız **görmedüm** / Bir devâ kılmaz lebinden derd-i bî-dermânuma
- G. 378/4: Hâķ meni yâ Rab ne bir miskîn yaratmış dünyede / Baķduğınca ğamdan özge **görmedüm** her yanuma
- G. 381/5: Dîgil **görseñ** habîbümni eyâ peyk-i şeķer-ğâhî / Rakîbi koymasuñ bir dem harem dergâhı yanında
- G. 384/4: Derd ü ğam geldükçe senden şâd olurmen dil-berâ / **Göreyüm** añlar menüm gönlümde ber-hûrdâr ola
- G. 387/2: Yâsemen tek ruhlaruñ **gördüm** eyâ ruh-ı revân / Yaşlarum gözden revân oldu yine kanum kimi
- G. 389/1: Hâste cânım olmayasın sevgülü cânân kimi / Hoķķa-i la'lüñi **gördüm** derdüme dermân kimi
- G. 389/5: Bu Haţâyî virdi evşâf-ı hâķîkatden habîr / Tâ gözüm **gördi** cemâlün şüret-i Rahmân kimi
- G. 390/3: Tâ senün hûrşid-i ruh-sârunuñ **gördüm** çeşmüme / Bir bulut oldu ķamer ol mâh-ı tâbân olmadı
- G. 390/4: Munca kim **gördi** seni zâhid yüzünü sevmedi / Lâ-cerem ol kâfirün göñlünde imân olmadı
- G. 390/5: Bu Haţâyî 'ışķına niçün halâyık ta'n ider / Ol mehi kim **gördi** hüsn ile ki hayrân olmadı
- G. 391/1: Dil-berâ gül **görmedüm** gülşende ruh-sârunuñ kimi / Mihr ü mâh olmaz felek yüzünde dîdaruñ kimi
- G. 391/3: Al ilen aldı menüm gönlümni menden duymadum / Sihr içinde **görmedüm** ol çeşm-i mekkârûñ kimi
- G. 393/3: Aķsen cemâl-i hüsnine kim bağbân-ı hüsn / Gülşende **görmedi** büt-i gül-rû senün kimi
- G. 394/1: Tâ **gördi** gözlerüm seni ey hüsn ilen ğanî / Mecnûn misâli 'aķlum ilen **görmedüm** seni
- G. 394/2: Kûyuñdan özge murğ-ı göñül dutmadı maķâm / Bülbül ne yire vara **görüp** taze gülşeni
- G. 395/5: Hâķ-i pâyunuñ Haţâyî tâ ki çekdi çeşmine / **Görmedin** bu devleti düşmen gözi kör olmadı
- G. 396/1: Tâ ki aķşam vâķti **gördüm** ey büt-i meh-rû seni / Gündüzün tâ şâm olınca isterem her sū seni
- G. 396/3: Geldi yüz miñ dürlü sevdâ-yı perîşân başuma / Ğanda **gördi** gözlerüm ey turra-i Hindü seni
- G. 396/5: Ey Haţâyî sen ne bülbülsin ki bağ-i ravzada / **Görmemişdür** bağbân der-gülşen-i minü seni
- G. 397/3: Hayrân u vâlih oldu bu gönlüm 'ale'd-devâm / Bir katla tâ ki **gördi** anuñ hûb liķasını
- G. 399/1: Ey meni hayrân iden der-h'âb **gördüm** men seni / Ne perî ne âdemî mehtâb **gördüm** men seni
- G. 399/2: **Görelî** mihr-i ruķuñ çeşmüm münevverdür menüm / Dünyede hûrşid-i 'âlem-tâb **gördüm** men seni
- G. 399/3: 'İşķınuñ deryâsına ğarķ olmuşam ğavvâş tek / Baķr-ı dilde lü'lü'-i sır-âb **gördüm** men seni
- G. 399/4: Yüzün üste göz ilen kaçuñ tâ kim **görmişem** / Kible-i 'uşşâķ için mihrâb **gördüm** men seni
- G. 399/5: Ey Haţâyî dil-berün hûrşid-i tâbândur meger / Kim baķanda dîdesi pür-âb **gördüm** men seni

G. 400/1: Ey melek şüretlü insân ey güneş yüzü perî / **Görmedi** 'âlemde merdüm bir senüñ tek dil-beri
G. 400/4: Oldı şahrâda yirüm insân içinden dūr olup / Tâ ki **gördi** gözlerüm sen âhü gözlü dil-beri
G. 403/2: Hayli müddetdür ki tâ men ayru düşdüm yârdan / **Görmek** için hâdden ötdi intizârüm gelmedi
G. 403/3: Tâ ki **gördüm** uyhuda men ol perîşân zülfünü / Yirine andan berü şabr ü karârüm gelmedi
G. 404/2: Kevkeb olmışdur menüm çeşmüm cemâlün **görmege** / Bir nazar doğgil gözüm karşısına ey yüzi ay
G. 405/1: Hiç senüñ tek **görmedüm** bir dil-ber-i hürî perî / Serv boylu lâle yüzlü gonçe-leb meh-peykeri
G. 405/2: Tâ seni **gördi** gözüm oldum özümde bî-haber / Hânda **gördi** gözlerüm bilmen senüñ tek dil-beri
G. 405/4: Merhâbâ ey dil-ber-i Şîrâz u şüh-ı mülk-i Çin / Söyledi her kim seni **gördüyse** Allâh ekberi
G. 407/2: Sen niçük şun'-ı Hüdâsın ey melek yüzlü beşer / Yüzünü görgeç oğur 'uşşâk Allâh ekberi
G. 407/3: Tâ yaratdı yir ilen gökni te'âla şânuhü / **Görmedi** hiç kimse sen tek dil-ber-i meh-peykeri
G. 409/1: Tâ seni **gördüm** nigârâ dil maña yâr olmadı / Gerçi yâr oldı velîkin yâr-ı gâm-h'âr olmadı
G. 409/5: Tâ seni **gördi** Hâfâyî vâlih ü şeydâyidür / Hânsı gözdür Hâk yüzün **görgeç** ki bîdâr olmadı
G. 414/2: Zülfünü yüz üste **gördüm** halkalanmış söyledüm / Genc birdür üste niçün yatmış ol şeh-mâr iki
G. 414/4: Kurşanur gönlüm ser-i zülfün hayâlin der-meyân / **Gör** niçün kâfirdür ol kim bağlanur zunnâr iki
G. 416/3: **Görelî** Şîrîn lebün 'ışkında Ferhâd olmışam / Olmışam Mecnûn kimi ol Leylinün âvâresi
G. 420/2: Kâmet ü ruh-sâruñ her kim ki **gördi** söyledi / Biri güldür birisi serv-i hırâmân nisbeti
G. 420/5: Bu Hâfâyî sebze-i haţtuñ yüzünde **görelî** / Gözlerinden yaş töker bârân-ı nîsân nisbeti
G. 421/3: Çün cemâlün 'aksini **gördi** felek evcinde gün / Şol hacâletden kızardı gayretinden hûn kimi
G. 426/1: Bahâr oldı ki 'âlem gülşen oldı / Gözüñ aç **gör** cihân tâ rûşen oldı
G. 429/3: Bir ol ki nefsin bilmez bir ol tanımaz öziñ / Qalupdur lâda illâda **görüñ** ne zerğ ider şüfî
G. 431/2: Sen seni ihlâş ile tayyib ü tâhir eyle kim / Aynası şâf olmayan **görmez** Hâkuñ liğâsını
G. 431/3: 'Âlem-i ma'nide ol mü'min degüldür muţlakâ / Her şey ol 'aynında mevcûd **görmese** Mevlâsını
G. 432/4: Almanı çâr-pâre kıldı pîrini **gördi** habîb / Uçıvardı hâzrete çağırdı Allâh ekberi
G. 436/2: Çoğ zamândur ben de müstâkam cemâlün şem'ine / N'ola **görsem** yâ Rab ol şem'-i cemâlün bir dahı
G. 438/3: Kâbiliyyet sende **görmüşdi** resûl-i Hâşimî / Şükrü li'llâh hem-dem-i hayrû'n-nisâsın yâ 'Alî
G. 438/5: Muştafâ **gördi** seni aşlan sıfâtlı der-felek / Şâhib-i mi'râc u hem-tâc u livâsın yâ 'Alî
K. 4/6: Hiç kim senüñ teki yaradılmışda **görmedi** / Lâ seyf anıñca söyledi hem lâ fetâ seni
K. 4/8: Allâh yolına virmege cân râzı kimse yoğ / Bu bâb içinde **gördiler** ehl-i Hüdâ seni
K. 8/4: Mi'râca Muhammed ki 'urûc itdi zi-suflâ / Ber-der-geh-i Hâk **gördi** ki aşlan 'Alidür
K. 10/8: Zuhûr itdi tecellîsi imâmuñ / Münâfık **görmedi** kör ü ker oldı
K. 11/9: Sensin ol Haydar ki dest-i mu'cizâtuñ **görüñ** / Hükmüne râm oldı Şâm u Rûm u Berber yâ 'Alî
K. 12/4: Şecâ'at bu kerâmet bu velâyet bu mürüvvet bu / 'Alîni **görmeyen** hâzır Yezîd ü gebr ü kâferdür
K. 12/10: Eger nâzırsañ ey tâlib Hâk insânda **gör** gitme / Mübârek h'âcemün vechi Hâkuñ nûrında mazhardur
K. 18/20: Muştafâ mi'râca çığgeç leyletü'l-esrâda hem / Nâgehân **gördi** seni ber-şekl-i aşlan yâ 'Alî
M. 2/35: Dirîğâ bu demde diri olsa Zâl / **Göreydi** niçükdür ganîmliğda hâl
T. 4/1: Bu Hâfâyî bendenüñ **gör** hâlini / Kim yolında koydı baş u mâlini

görin, görün-: Kendini göstermek, ortaya çıkmak, gözükme, zuhur etmek.

G. 1/5: Zulmet-i zülfünde gönli bu Hâfâyî hastenüñ / Hızra beñzer kim **görünmez** çeşme-i hayvân aña
G. 75/5: Her taraftan görünür yüzinde yüzler şüreti / Fi'l-mesal âyine-i İskenderî nisbetlûdür
G. 416/1: Vechüne bağgeç görindi gözümde meh-pâresi / Olmışam rûz-ı ezelden firkatün bî-çâresi
G. 18/5: Men câhil ü nâ-danıyam ol hûsn için hayrânıyam / Tâ genc iken pinhân idüm şimdi **göründüm** zâhirâ
G. 98/3: 'İşret ü zevk u şafâya ey gönül şâd ol müdâm / 'İyş nihân olur görünmez âşikâr elden gider
G. 171/5: Gamdan Hâfâyî derd ile inceldi çün hilâl / Bir mâhdur görünmedi ol hûsnî mâhumuz
G. 212/3: Dem-be-dem yağlıg arasında habîbüm kaşlaruñ / Şanasın kim **görünür** gözine gökden hilâl
G. 430/1: Sen menüm rûh-ı revânımsın tenümde cân kimi / Kim görünürsün maña sen dîn ile imân kimi
K. 14/11: Bu Hâfâyî hastenüñ sensin murâd u mağsadı / Hânda bağsam görünen didâr sensin yâ 'Alî
M. 2/34: Dirîğâ ger olsa bu devrânda Giv / **Görineydüm** aña çü bir nerre dîv

görinen: Aşık, belirgin, açıkta.

G. 183/1: Tâ hayâl-i 'arîzuñ geldi gözümde h'âb tek / Giceler her dem gözine görinen meh-tâb tek

görk: Güzellik.

G. 255/2: Ayda yılda bir gezer gözüm görür yüzüñ senüñ / Ey menüm **görk** ü güvencüm yâr senden küsmişem
G. 294/5: Bu Hâfâyîñ kelâmın kıl şâbül ey **görke** bay / Zikridür her dem du'â sen hûsn-i ber-hürdâr için

görkem: Gösterişli olma durumu, ihtişam, tantana, şâşaa.

G. 267/5: Hâk bilür kim hûsn içinde bu Hâfâyî dil-beri / Cümle hüblar arada 'âlemde **görkemdür** menüm

görklü: Mübârek, mukaddes.

G. 215/1: **Görklü** yüzüñ 'aşıkı bi'llâh Hüdâdur yâ Resûl / Şol mübârek hulkuña cânlar fedâdur yâ Resûl

görsset-, göster-: Görülmesini sağlamak; işâret etmek, öğretmek, bildirmek, anlatmak.

- G. 8/4: Gerçi menden der-hicâb olursun ey ârâm-ı cân / Yüzünü **görseddüğün** 'ayn-ı 'inâyetdür maña
G. 22/4: Çeşmün cihânda fitne vü âşüb **gösterür** / Her dem kıyâmeti kıparur kâmetün maña
G. 23/5: Köynegünden çıh didüm şol serv-i gül hândanuma / Zerrece kayunmadı **gösterdi** endâmı maña
G. 37/3: Bilmezem niçün durur düşmenligün bu nev' ile / Luftuñı **görssetmeyüp** hem bu yamanlığdan ne sūd
G. 78/5: Men didüm yüzünü göster didi tākāt yoñ saña / Bu su'âline cevâb-ı len terânî hâdadur
G. 116/4: Yüz **gösterüben** 'âleme niçün açarsın vechüñi / Dil-ber yüzi fitne degül sen ey gül-i hamrâ nedür
G. 151/6: Olsa bir yol ehli cân nâdân katında vâh yazık / Hâk anı göstermesün ol kimseye düşvârdur
G. 220/1: Yolından azana şâh sen delîl ol / Aña yol gösterüp ağzına dil ol
G. 235/1: Ey cân men cemâlünü gördükçe cân virem / **Görssetme** kim cemâlünü görsem revân virem
G. 281/4: Dün dimişsin kim saña yüz **gösterüben** cân alam / Yüzünü göstermedün alduñ revânımdan revân
G. 284/6: Aytdum ey dil-ber dimişdün **gösterem** şem'-i ruhum / Dir kabûl itmen anı pervâne gelsün yeñiden
G. 289/2: Zâhid-i güm-râha göster yüzün ey nûr-ı İlâh / Tâ kim ol kâfir getürsün Hâkka îmân şimdiden
G. 289/3: Ğamda zülfün tek perîşân oldı ol nikbet rakîb / Yüz sa'âdet beneye **görssetdi** devrân şimdiden
G. 216/5: Ğayretinden bir nazar fânüs üzin **göstermedi** / Meclisinde yandurur çün şem'-i pinhân münfa'îl
G. 316/1: Tâc geyeni gezer isen şüfiyem diye revân / Şüfî oldur Hâk yolına **göstere** dînden beyân
G. 319/2: Yüzünü **göstermek** için sen cihânun halkına / Dürlü dürlü ta'neler ber-âfîtab itmekdesin
G. 317/7: Dilerseñ gitmeye kuluñ Hâfâyî âsitânundan / Maña mîhr ü vefâ **göster** gözüm yaşı sebîl andan
G. 327/3: 'Alî oldur ki Selmâna 'aceb bir deste nergisni / Hemân-dem tâze **gösterdi** üç üz yıl dirdüğü yirden
G. 379/1: Ey şabâ ahvâlumi 'arz eylegil cânâneye / 'Âşıkâ her dem cefâ **gösterdiğün** cânâ neye
G. 388/1: Aşdı zülfün tek gamuñ şol kadd ü bâlâdan meni / Rûy **göster** mâh-ı men kırtar bu sevdâdan meni
K. 16/10: 'Azâzîl adlu şeytânun yeter taklîdine uyma / Elin dut Hâk yolın **görsset** imâm-ı reh-nümâ geldi
Mus. 1/22: Hâk idi nüzûl itdi gökden yire / Ki halk-ı cihâna özin **göstere**
Mus. 1/38: Hem Eyyûba derd ü şifâ **gösteren** / Dem-i ğamda Ya'kûba feryâd iren

götür-: Uzaklaştırmak, kaldırmak; gitmesini sağlamak.

- G. 20/5: Bu Hâfâyiden **götürgil** miñnet-i hicrânunı / Ey perî-rû Tañrı için ancak ilzâm it maña
G. 25/1: Zerreyem mihründe dâim ey cemâlî âfîtab / Ebri yüzünden **götürgil** dutmagil menden niķâb
G. 90/6: **Götürme** ağ yüzünden kara zülfî / Ki 'akreb mâh-ı tâbân menzildir
G. 174/2: Kâmeti tek gül kimi tarhın **götürmiş** bâğbân / Bâğda 'aksinden anuñ serv-i hîrâmân eylemiş
M. 2/44: Yüri ejdehayı aradan **götür** / Ol ekmekni ağzından alup getir
G. 176/2: 'Arızunı görelî âyine oldı gönlümüz / Küfr-i zülfünü **götürdün** nûr-ı îmân oldı fâş
G. 205/2: **Götürdün** perde yüzünden bi-hâmîdî'llâh ki ey dil-ber / Seni gördi hacâletden karaldı yüzi şeytânunı
G. 212/5: Raħm kılğıl yağlığun **götür** yüzünden ey şanem / Ğuşşadan bolmış Hâfâyî hâste-dil âşüfte-hâl
G. 277/4: Fîle yüklersen **götürmez** men çeken bâr-ı ğamı / Şüretâ gerçi Hâfâyî didiler nâmum menüm
G. 278/4: Menden **götürmegil** nazar ey şeh-süvâr-ı hüsn / dergehünde zulm ola kim nâ-pesend olam
G. 283/4: Gel vefâ resmin aradan sen **götürme** men dañı / Kılalı pür-şıdık ile bir 'ahd ü peymân yeñiden
G. 343/4: Ağ yüzün üstinde ol zülf-i siyâhuñı **götür** / Bilmezem hamrâ gülün niçün konar zâğ üstine
G. 361/4: Gözi yağmacılar geldi meni yağmaladı küllî / Elümden varlıgum aldı **götürdi** anı şahrâya
G. 382/4: **Götürgil** ağ yüzünden kara zülfî / Arada bu hicâb olsun mı böyle
G. 417/4: **Götürgil** ağ yüzünden kara zülfün / Niķâbuñ aç likâ ister Hâfâyî

gövde: Vücut, beden.

- G. 152/1: Ey müselmânlar bugün ol yâr pinhân ayrılır / Uçdı ruhum gitdi 'aklum **gövdeden** cân ayrılır
G. 337/2: N'ola bir kez hastesini sorsa ol rûh-ı revân / **Gövdede** ruhum revân olup revânım söyleşe

göz: Görme organı, ayn, çeşm. Aşık daima ağlar. Bu nedenle gözü yaşlıdır. Gözyaşı bir umman ya da nehre dönüşecek kadar boldur. Sevgilinin gözü, kirpikleri ise ok ya da kılıca benzer; öldürücüdür. Aşıklarının kanlarını döker.

- G. 1/3: Âteş-i 'ışkuñda ey hün-h'âre **gözlü** dil-berüm / Öyle yanmışdur bu bağrum yoñ durur dermân aña
G. 1/4: Gül yañağun dil-berâ bes tâze terdür her zamân / Kanlu yaşumdan töker her dem **gözüm** bârân aña
G. 2/4: Anca kevkeb kimi yaş tökdi ğamından **gözlerüm** / Yir ile gök ile keyvân da be-câ kaldı maña
G. 3/4: Ger nihân oldı **gözümde** ol perî-peyker şanem / Gökde meh anuñ yüzinden bir nişân kaldı maña
G. 4/3: Tâ kim ol hürşîd-ruñ gitdi **gözümde** su teki / **Gözyaşum** anuñ yüzinden âşinâ kaldı maña
G. 10/5: Anca yaş tökdi Hâfâyî fırkatünden ey şanem / Hancaru baħsam **gözümde** yiryüzi sudur maña
G. 12/4: Uyħuda **gözlerüm** nice görsün cemâlünü / 'İşkuñda çünki gelmedi bir zerre h'âb aña
G. 16/5: Toprağa baş ayağunı ey **gözlerüm** nûrı / Kim hâk-i pâyunı dilerem be-her tütüyâ
G. 25/3: Ey **gözi** nergis yüzi gül tek boyı serv-i revân / Tâ ki senden ayru düşdüm hasteyem hâlüm harâb
G. 28/5: Sensüz Hâfâyî ey şeh-i hûbân firâk ider / Şabrum tükendi **gözlerüme** gelmez oldı h'âb
G. 42/4: Yaralı bağrum kanın tökdi **gözümde** dem-be-dem / Gör neler kıldı maña şol nergis-i hün-h'âreler
G. 43/2: Yâ Rab ol **gözler** ne bâğun nergis-i şeh-lâsıdur / Kim ğamından cism ü cânım nâ-tüvân olmuş durur
G. 44/3: Düşdi hüsnün manzarına cân u dil hem **gözlerüm** / Çäre yoñ nâ-çar olupdur n'eylesün bî-çäreler

- G. 45/3: Gicelerde uyhu gelmez **gözüme** kan ağlaram / Gökdeki kevkeb degül şol çeşm-i bîdârum durur
- G. 48/2: Hemîşe hâke şalmışdur özini / Anuñçün **gözler** içre tütüyâdur
- G. 50/12: Velâyet bahrine yol bulmayanlar / **Gözi** a' mā vü ahmaq bî-haberdür
- G. 51/7: Dil-figâr oldı Haṭâyî firkatüñden rûz u şeb / Rûz u şeb vaşluñ hayâlî **gözde** kaldı yâdigâr
- G. 53/1: Cânâ gamuñda **gözlerüme** su gelür gider / Seyl oldı daşdı şimdi be-her-sü gelür gider
- G. 53/2: Bî-h'âb kaldı kevkebe nisbet bu **gözlerüm** / Her gice özge **gözlere** uyhu gelür gider
- G. 53/4: Tâ görmedi **gözüm** seni ey serv boylu yâr / Sensiz hemîşe **gözlerüme** cü gelür gider
- G. 55/4: Tâ senüñ zülf ü ruhuñı görmişem her şubḥ u şâm / Gice gündüz giryeden gelmez **gözüme** h'âblar
- G. 54/4: İki gözüm yaşı her dem görende / Birin Nîl ü birin 'ummân dimişdür
- G. 62/6: Ala **gözler** menüm imânüm aldı / İki zülfüñ yine 'anber gelüpdür
- G. 63/4: Şikârî âşikâr eyler **gözün** bu bâz u şebbâzı / Göñüller şaydına yârûñ **gözin** şebbâz u laçındur
- G. 64/1: Dil-berâ hüsnuñi şâni' âfitâb itmiş durur / Bilmezem niçün **gözüm** der-hicâb itmiş durur
- G. 68/2: Hüsnuñi yâd eylesem ey serv boylu dil-berüm / Firkatüñden çeşme tek aḥar **gözüm**den yaşlar
- G. 68/3: Mihr-i rüyuñ ser-be-ser sihr ile dutdı 'âlemi / Fitne vü gavḡâya şaldı ol **göz** ilen kaşlar
- G. 71/4: **Gözün** ser-mestdür boyuñ şurâhî / Sözüñ nuql u lebün peymânemizdür
- G. 72/4: Ruhuñ şevkiyle yüzün hasretinden / **Gözüm** yaşı be-her-sü çaya beñzer
- G. 74/4: Âb-ı çeşmümden hayâlün bir zamân eksilmesün / Kim anuñ 'aksi **gözümde** tütüyâ nisbetlüdür
- G. 79/1: Tâ menüm gönölümde cânâ hasret-i cânânedür / Haḡ bilür kim ağlamaḡdan **gözlerüm** peymânedür
- G. 83/4: **Gözüm** yaşın tökermen ayaḡuñ / Belî serv ayaḡında su gerekdür
- G. 85/4: Hayf ola çeşmüñi cânâ nergise nisbet kılam / Hânsı nergis **gözlerün** tek mest ü hem şehlâ düşer
- G. 88/1: Tâ kim ol âhü **gözün** mülk-i Ḥotenden bâc alır / Şol hümâyün zülfüñüz Faḡfûr-ı Çinden tâc alır
- G. 91/4: Kaş ilen **göz** midür ol ruḡ-sârûñ üste ey şanem / Yoḡsa devrân fitne-i âḡir zamân itmiş durur
- G. 92/2: Nev-bahâr oldı **gözüm** ister cemâlün görmege / 'Azm idüp gülşen saru seyrân iderseñ vaḡtidür
- G. 94/2: Tâ görüpmen hüsnuñi ey gevher-i yektâ şanem / Bir **gözüm** kûlzüm misâli bir **gözüm** 'ummân durur
- G. 106/3: Dün didi hem-dem maña kimdür senüñ gönölün alan / Men didüm bilmez misin ol **gözleri** hün-h'ârdur
- G. 109/2: **Gözüm** yüzün görür her dem zihî nâzır zihî manzûr / Mu'anber kâkülün cânâ 'aceb âşüfte sevdâdur
- G. 110/5: Dün menümlen rû-be-rû boldı nigâr öldi raḡîb / **Gözler** ilen çoḡ işâretler kılar kaş oynadur
- G. 113/4: Haste-hâl oldum firâḡ u derd-i hecrinden anuñ / Lebleri derde ṭabîb ü **gözleri** bîmâra var
- G. 114/3: Tâ ki senden düşeli ayru eyâ ruh-ı revân / **Gözümün** yaşı menüm ḡatre-i bârân kimidür
- G. 114/5: Bu Haṭâyî düşeli şoḡbet-i vaşluñdan iraḡ / Baḡrı büryân kimidür hem **gözi** giryân kimidür
- G. 118/2: 'Alîni bilmeyen mel'un münâfîḡ / Havâricdür iki **gözi** 'amâdur
- G. 118/5: Ayaḡı tozına şâhum 'Alîñüñ / Mevâliler **gözine** tütüyâdur
- G. 120/3: Ne bilsün meni her bir yaşlu **gözlü** / Göñül **gözinde** bînâlar gerekdür
- G. 123/3: 'İşkuña şayd olalı her dem bu cânüm kaşdına / Kaş u **gözün** dil-berâ tîr ü kemân üstindedür
- G. 129/3: Kâtı müştâḡ idüm şîrîn lebüne / **Gözi** mest ü hümârum anda n'eyler
- G. 131/3: Eşmiş hün-ı dilümden şanemün hûni **gözi** / Ger sen inanmaz iseñ gör ki ne mestâne gelür
- G. 133/3: **Gözleri** devrinde mest oldı dudaḡı bâdeden / Zâhidi mey-hâneden gördüm şarâb almış gelür
- G. 139/2: Kaşlaruñ mihrâb u yüzün mescid-i beytül-l-harâm / **Gözlerün** mey-hâne vü la'l-i lebün peymânedür
- G. 144/5: Ne yirde bir **gözi** âhü olursa / Muḡarrerdür anuñ şayyâdı vardur
- G. 146/10: Mest-i 'ışḡ itdün meni Mecnün özümni bilmezem / Ey susamış kanuma her **gözleri** hün-h'âr bir
- G. 146/8: Şad hezârân zulm idersen dönmezem döndermezem / Yüzümü yâ sözümi yâ **gözümü** ḡam-h'âr bir
- G. 147/4: Gerçi âhü **gözlerün** aşlanları şayd eylemiş / Ey müselmân âḡûlar şîri şikâr itmek m'olur
- G. 149/3: Gönölüm çü Mısr-ı Yûsuf-ı Ken'an içindedür / **Gözüm** yaşı firâḡ ile çün rûd-ı Nîl durur
- G. 149/6: Her kim ki a'ma ola bu dergâha yüz duta / Şâhuñ ayaḡı tozı **gözine** kehîl durur
- G. 152/5: **Gözlerüm** her demde mevc eyle ki firḡatdır bugün / Tök şadefler dürrini kim gevher-i kân ayrılır
- G. 152/6: Dost vedâ' eyler menümlen ağlaram men zâr zâr / **Gözlerüm**den her zamân gör baḡr-ı 'ummân ayrılır
- G. 154/1: Nigârâ **gözlerün** cellâda beñzer / Raḡımsız gönölünün pûlâda beñzer
- G. 163/3: Sûre-i ve'l-leyl zülfün **gözlerün** ni'me'l-başar / Lîk sübhâne'l-lezî esrâ durur esrârûñuz
- G. 183/1: Tâ hayâl-i 'ârızuñ geldi **gözüme** h'âb tek / Giceler her dem **gözine** görinen meh-tâb tek
- G. 183/4: Ol zamândan berlû kim çeşmüm yüzüñi görmedi / Yaş **gözüm**den câri oldı dem-be-dem seyl-âb tek
- G. 184/5: Ey Haṭâyî gülşene var ḡâk-i pâym gör anuñ / Ger saña ol âhü **gözlü** müşḡ-bû yârûñ gerek
- G. 185/5: Bu Haṭâyî kulluḡa bağlandı ḡidmet kurşaḡın / Ol **gözüm** nûrî şanem ol sevgülü cânüm gerek
- G. 193/4: Dünyâda gerçi olmadı vaşluñ maña nasîb / Gönölüm **gözinde** hayl-i hayâlün diler senün
- G. 199/3: Merdüm ki ḡâk-i pâyuñı dir tütüyâ-yı çeşm / Giryân **gözine** 'ayn-ı şifâdur Haṭâyîñün
- G. 209/4: **Gözümün** yaşın ki şaldım içdigüm sudur maña / Baḡrumuñ kanın ki gördüm aḡulu aşumdur ol
- G. 212/3: Dem-be-dem yağlıḡ arasında ḡabîbüm kaşlaruñ / Şanasın kim görünür **gözine** gökden hilâl
- G. 224/1: Dil saña ḡayrân olupdur tâ cemâlün görmişem / Tâ **göz** açup ol ruḡ-ı ferḡunde-fâlün görmişem
- G. 224/5: Bu Haṭâyîñün **gözi** seyyâre tek bî-h'âbdur / Gül yüzün üstinde tâ kaş-ı hilâlün görmüşem
- G. 225/4: **Gözümü** yaş itdi hicrân vaşl-ı rüyuñ görmedüm / Kâmetüm ham kıldı ḡam ḡadd-i şemâlün görmezem
- G. 232/3: Gerçi ḡam-gînem ḡam-ı hecründe ey ârâm-ı cân / Tâ seni gördi **gözüm** ḡam-gîn iken şâd olmışam
- G. 233/4: Şanmañuz kim keştidür deryâlar üste seyr iden / **Gözlerüm** yaşında bu çeşm-i ḡabâbumdur menüm
- G. 234/3: Görelî âhü **gözün** 'ışḡ ile mecnün olmuşam / Ol sebebeden kûh u şahrâ ḡânümânumdur menüm
- G. 234/6: **Göz** midür yâ çeşm-i âhü yoḡsa nergis mestidür / Yüz midür ol yoḡsa mâh-ı âsumânumdur menüm

- G. 236/4: Kaddûn kıyâma gelse kıyâmet nişândır / Fettân **gözüne** fitne-i âhîr zamân direm
- G. 242/5: Ğamuñdan **gözlerüm** kevkeb kimidir / Şükür kim bir meh-i tâbâna yetdüm
- G. 246/5: **Gözünden** çün ırağ oldı Hâtâyî / Katı bîmâr ü rencür oldı gönülüm
- G. 247/5: Hâk bilür seyyâre tek **gözime** uyhu gelmedi / Tâ felek kıldı cüdâ ol mihribânımdan menüm
- G. 249/1: Tâ ki gördüm men cemâlün ey peri-veş dil-berüm / Manzar-ı hürşîd tek yaş ile doldı **gözlerüm**
- G. 254/1: **Gözleri** mey-hâredür mey-hâneye göndermişem / Lebleri peymânedür peymâneye göndermişem
- G. 254/3: **Gözleri** fettânedür sahlâ özün fettânen / Ol hadeng-i gamzeni fettâneye göndermişem
- G. 255/2: Ayda yılda bir gezer **gözüm** görür yüzün senün / Ey menüm görk ü güvencüm yâr senden küsmişem
- G. 259/4: Rüz-ı ezelde gördi seni bir nazar **gözüm** / 'Ömrümce baħuban o nazar-gâha şükr idem
- G. 260/2: Sevmişem bir lâle-ruh bir cadu **gözlü** dil-beri / Hokka-i mercân tek ağzı hatt ü hâli sevmişem
- G. 260/3: Yüzi gülgül zülfî sünbül **gözleri** hayrân kimi / Kaşları şol yaya beñzer ol hilâli sevmişem
- G. 267/1: Dil-rubânun fırkatünden **gözlerüm** nemdür menüm / Gice gündüz ağlaram hiç bilmezem nemdür menüm
- G. 270/3: **Göz** gördi vü şikeste gönül düşdi dile / Yûsuf kimi be-çâh-ı zenaħdân ne söyliyem
- G. 281/3: Kim senün yüzün durur hürşîd-i hâver nisbeti / Kaşlarıñlan **gözleründür** fitne-i âhîr zamân
- G. 281/5: Rüm-ı rüyunda Hâtâyî tâ görüpdür rüy-ı Hâk / Cümle-i 'âlem **gözinde** rüy-ı haħkuñdur nişân
- G. 284/7: Hayli demdür kim Hâtâyî **gözleri** kan ağladı / Seyl-i hünîn bir dahı 'ummâna gelsün yeñiden
- G. 290/1: Dil-berâ **gözden** cemâlün bir nefes dūr olmasun / Yaşlu çeşmümde yüzünden ayru hiç nūr olmasun
- G. 293/1: **Gözlerüm** her dem-be-dem ruh-sâra döndermiş yüzün / 'Aşık-ı bîmârî gör tîmâra döndermiş yüzün
- G. 293/2: **Gözün** içmiş kanını 'aşık-larun olmış humâr / Bağçada gör nergisi gül-nâra döndermiş yüzün
- G. 294/2: Ey tabîb-i ehl-i 'irfân bir devâ kıl derdüm / Haste-hâl oldı gönül sen **gözleri** bîmâr için
- G. 297/5: Tâ kim Hâtâyî gördi anuñ çeşm-i mestini / Hayrân durur ki **göz** de bilemez zamânesin
- G. 301/4: Ey perî çün kim tabîb-i derd-i 'ışk olmuş lebün / Bes nedendür sen hemîşe **gözleri** bîmârsın
- G. 302/2: Cânlar şikârın itmege sayyâd **gözleri** / Kirpügi oħ u kaşları peyveste yay olan
- G. 303/5: Bu Hâtâyî didi kim yüzünde gördi Hâk yüzün / Dir hayâlündür senün **gözden** nihândur sen diyen
- G. 313/3: Fırkatün ger kılmaya bağrumda yüz miñ pâreler / Bes menüm **gözüm** yaşınıñ rengi kan olmuş neden
- G. 317/7: Dilerseñ gitmeye kuluñ Hâtâyî âsitânıñdan / Maña mihr ü vefâ göster **gözüm** yaşı sebîl andan
- G. 324/4: Cânım durur 'ayıblamavuñ dostlar meni / Dönmez **gözüm** müşâhade-i hatt u hâlden
- G. 328/1: Dil-berâ gördüm yüzün hayrânam ol demden berü / **Göz** yaşında kan ilen galtânam ol demden berü
- G. 329/2: Vişâlün hasretinden ey dil-ârâm / **Gözümde** nesne gezmez nemden ayru
- G. 330/2: Dudağun hasretinden haste-hâlem / Ahıtdı **gözlerüm** yaşın be-her sū
- G. 330/4: **Gözünden** âhü tek dağlara düşdüm / Ne sihr itdi maña ol iki cadu
- G. 331/3: Ger uymaz **gözlerüm** hecrün ğamından / N'ola âh eylesem bîdâra karşı
- G. 332/2: Firâk-çîn **gözlerün** gönülüm apardı / Tabîbüm baħgilen bîmâra karşı
- G. 341/3: Ger vişâlünden meded kılmazsan ey ârâm-ı cân / **Gözümü** giryân idüp bağrumnı büryân eyleme
- G. 344/3: Tâ **gözüm** ol fitnelü kaş u **gözün** gördi senün / Geçdi 'ömrüm âh idüp ol çeşm ü ebrûlar bile
- G. 344/4: Anca ahıdı **gözlerüm**den kanlu yaşum sū-be-sū / Ahıdı çeşmüm zevraķı her sūya ol sular bile
- G. 345/1: Aytđum kaşuna 'işve kıl aydur ki **göz** üste / Baħdum ki görebilmez anı çeşmün üz üste
- G. 349/2: **Gözüm** içinde ol 'aks-i cemâlün / Güher nisbetlüdür 'ummân içinde
- G. 352/8: Güneş tek zâhir olmuşdur **gözinde** / Cihân bağın gül-istân eyleyen şâh
- G. 352/9: Hâtâsız **gözlere** yüzi güneşdür / Yine güneşni pinhân eyleyen şâh
- G. 355/3: Kılmañ için tâze hüsñün bağın ey serv-i revân / **Gözümü** kuyunda giryân itdigün ya'ni ki ne
- G. 355/14: İstemişdün katlumi cân müjde virdüm merdüm / **Göz** ü gönülümni peşimân itdigün ya'ni ki ne
- G. 355/29: Aldı zemzem Ka'be-i vaşluñ şafâsından **gözüm** / Tarf-ı dil derdine dermân itdigün ya'ni ki ne
- G. 356/16: Çâk idüp gün tek giribânun her dem **gözine** / Şubh-dem yüzünü peydâ kıldığun ya'ni ki ne
- G. 361/4: **Gözi** yağmacılar geldi meni yağmaladı külli / Elümden varlığum aldı götürdi anı şahrâya
- G. 366/3: Dişün incü **gözün** nergis lebün la'l / Senün ol hoş cemâlün beñzer aya
- G. 368/5: **Gözlerüm** yaşını her sūya çü su kıldı revân / 'İşve vü nâz ile ol serv-i nihâlün bu gice
- G. 375/2: Kaşun **gözünle** kirpüğün ol nâz u şîveler / Her biri câna dürlü belâdur Hâtâyîye
- G. 376/2: Gönlüme sen düşdüğünce **gözlerüm** kan yaş töker / Ayağun toprağı şâhâ kîmiyâdur gönlüme
- G. 376/3: **Gözime** uyhu yürünmez gönlüme düşdi hayâl / Bilmezem âhîr hayâlün ne belâdur gönlüme
- G. 380/4: Beli ğamdan bükülmüşdür **gözi** nûrı tökülmüşdür / Kamu bendi sökülmüşdür işi âh u figân söyle
- G. 380/5: Digil gönlin telâş almış **gözi** nûrını yaş almış / Döğer gögsine daş almış şanem dir her zamân söyle
- G. 380/7: Hâtâyî haste fırkatde ne fırkat belki 'usretde / **Gözi** nem gönli hasretde işi katı yaman söyle
- G. 382/1: Şehâ bağrum kebâb olsun mı böyle / **Gözüm** yaşı şarâb olsun mı böyle
- G. 384/3: Sen teki 'âlemde olmaz ger olursa dil-berâ / Bu **gözi** cadu-sıfat hem kaşları mekkâr ola
- G. 387/2: Yâsemen tek ruh-larun gördüm eyâ ruh-ı revân / Yaş-larum **gözden** revân oldı yine kanum kimi
- G. 389/5: Bu Hâtâyî virdi evşâf-ı haķikatden haber / Tâ **gözüm** gördi cemâlün şüret-i Rahmân kimi
- G. 394/1: Tâ gördi **gözlerüm** seni ey hüsñ ilen ğanî / Mecnün misâli 'aqlum ilen görmedüm seni
- G. 396/2: Tâ ki sen gitdün menüm karşımdan ey serv-i revân / Dem-be-dem ister revân olup **gözüm**den su seni
- G. 396/3: Geldi yüz miñ dürlü sevdâ-yı perîşân başuma / Hânda gördi **gözlerüm** ey turra-i Hindü seni
- G. 399/4: Yüzün üste **göz** ilen kaşunı tâ kim görmişem / Kible-i 'uşşâk için mihrâb gördüm men seni
- G. 400/4: Oldı şahrâda yirüm insân içinden dūr olup / Tâ ki gördi **gözlerüm** sen âhü **gözlü** dil-beri
- G. 401/4: Mevc-i 'ışkuñdan senün ğark olmuşam bir bahre kim / **Gözlerüm** yaşı katında kaçredür ummân dahı

G. 404/2: Kevkeb olmuşdur menüm çeşmüm cemālūn görmege / Bir nazar doğgil **gözüm** qarşısına ey yüzi ay
G. 405/2: Tā seni gördi **gözüm** oldum özümden bī-haber / Hānda gördi **gözlerüm** bilmen senūn tek dil-beri
G. 409/5: Tā seni gördi Hāṭāyī vālih ü şeydāyidür / Hānsı **gözdür** Hāḫ yüzün görgeç ki bīdār olmadı
G. 410/1: Ğamuñdan **gözlerüm** ‘ummān degül mi / Vişālūn cān içinde cān degül mi
G. 416/1: Vechūne baḡgeç görindi **gözüme** meh-pāresi / Olmışam rüz-ı ezelden fırkatūn bī-çāresi
G. 417/2: Ayaḡuñ topraḡını ey şehensāh / **Gözine** tütiyā ister Hāṭāyī
G. 420/5: Bu Hāṭāyī sebze-i haṭṭuñ yüzünde görelī / **Gözlerinden** yaş töker bārān-ı nīsān nisbeti
G. 423/4: Diler dal boyuñā don biçe hayyāt / **Gözinden** yaş elinden sındı düşdi
G. 426/1: Bahār oldu ki ‘ālem gülşen oldu / **Gözün** aç gör cihān tā rüşen oldu

göz dik-: deyim Göz koymak.

G. 64/6: Tā yaman göz dikmeye ey māh hüşnūn bāḡına / Hāḫ te ‘ālā zülfūnı perr-i ğurāb itmiş durur

gözi kör olma-: deyim Perişan olmak, ölmek anlamında beddua.

G. 395/5: Hāk-i pāyuñı Hāṭāyī tā ki çekdi çeşmine / Görmedin bu devleti düşmen **gözi kör** olmadı

gözle-: Aramak, beklenti içinde olmak.

G. 20/4: İstemen zāhirde fāş olmaḡ anuñçün gözlerem / Mihr-i ‘ışkuñ rāzını ey yār ilhām it maña

gözün aç: deyim Uyanık, dikkatli olmak, fırsattan yararlanmak, fırsatı kaçırmamak için dikkat kesilmek.

K. 16/7: Dālālet içre zulmetde itürmişdün çerāḡuñı / **Gözün** aç çıḡ bu zulmetden ki dīn bedru’d-ducā geldi

gözü: Ayna.

G. 266/2: Bī-çāre gönül **gözgüsi** açıldı şafādan / Hey hey ne ‘aceb āhū-yı Tātara yoluḡdum

G. 362/1: Hāḫ te ‘ālā çaldı bir sayḡal bu **gözgüm** pasına / Göñlümün sevdāsı yoḡdur ‘ālemün ğavḡāsına

G. 415/3: **Gözgüsi** pāk olmayanuñ çāre yoḡdur pasına / Qaldı mahrūm tā ebed faẓl aña hem-rāh olmadı

gözyaşı: Ağlarken gözlerden akan berrak sıvı, yaş, ebr.

G. 4/3: Tā kim ol hürşīd-ruḡ gitdi gözümde su teki / **Gözyaşum** anuñ yüzinden āşınā kaldı maña

G. 76/9: Dūd-ı āhuñdur Hāṭāyī gökde bulutlar kamu / Durmayup tök **gözyaşın** kim ebr-i bārān devridür

G. 297/4: Anca ki **gözyaşın** tökerem bolmanam ḡalāş / ‘İşkuñ gönülde yıḡdı tükenmez hıẓānesin

G. 355/22: Bahre döndi çevreñüz eşkümden ey āyīne-rū / **Gözyaşından** böyle ‘ummān itdigün ya‘ni ki ne

G. 388/4: **Gözyaşum** rüd-hānesi aḡdı ğamuñdan oldu baḡr / Vaşl ilen dutḡıl elüm kırtar bu deryādan meni

ğubār: Hat sanatında nesih, rikā’ gibi ince yazılmaya elverişli yazıların toz gibi gözle görülemeyecek kadar küçük yazılmış şekli; yüzde ayva tüylerinin oluşturduğu karartı; toz, ince toprak.

G. 169/4: **Ğubār**-ı dehr-i denīden keder-peẓīr olmaz / ‘İmāret eyledi luṭfuñ şikeste ḡatırımız

G. 181/2: Hāṭuñdan münfa‘ildür haṭṭ-ı reyḡān / **Ğubār** u süls ü tevḡı‘ ü muḡaḡḡak

ğulām: Köle, esir, bende.

G. 157/4: Yūsufnı görgeçende didiler ki hūb imiş / Yūsuf daḡı senūn teki şāhuñ **ğulāmıdır**

G. 249/5: Niçe gündür kim Hāṭāyī āsitānuñ yastanur / Sormaduñ bir gün ki ḡani ol **ğulām-ı** kemterüm

G. 251/2: Ol şehensāh-ı cihānsın kim kul olup kapuñā / Qanberinūn ḡidmeti çün Qayser ü Cemdür **ğulām**

G. 252/5: Zikr ü fikrüm her dem ol sultān-ı ‘ālemdür menüm / Bu Hāṭāyī ḡaste anuñ Qanberine bir **ğulām**

G. 411/5: Hāṭāyī şāh-ı ‘ālem işigünde / **Ğulām-ı** kemter ez-Qanber degül mi

G. 440/3: Men kim olam ki kulluḡına laf uram saña / Qanber **ğulāmı** ḡāk-i pāyuñā cānum fedā ‘Alī

K. 6/2: **Ğulām-ı** ḡānedān-ı Aḡmedem hem / ‘Alīnūn Qanberinūn Qanberiyem

ğulgüle: Gürültü, velvele.

G. 170/3: Vaşluñdan ayru miḡnet ü hicrān içinde men / Eflāke düşdi **ğulgüle-i** sūz-ı āhumuz

ğurāb: Kanatları geniş, tüyleri kara, gagası dişli, tarla ve bahçelere çok zararlı olan, leşlere konan ötücü bir kuş, karga.

G. 25/2: Çıḡ sen ol yāruñ küyından ey rakīb-i rū-siyeh / Hāste bülbül var iken neyler gül-istānda **ğurāb**

G. 27/9: Uş Hāṭāyī ğamdan inceldi bu āh u derd ile / Var iken bülbül neden bustāna girmişdür **ğurāb**

G. 64/6: Tā yaman göz dikmeye ey māh hüşnūn bāḡına / Hāḫ te ‘ālā zülfūnı perr-i **ğurāb** itmiş durur

ğuşsa: Gam, keder, hüzn, tasa.

G. 128/2: Ey perī-rū sen maña bir kez nazar kılsañ be-nāz / Müdde‘ī bu **ğuşsadan** ‘ayne‘l-yakīn rencūr olur

G. 212/5: Raḡm kılḡıl yağlıḡuñ götür yüzünden ey şanem / **Ğuşsadan** bolmış Hāṭāyī ḡaste-dil āşifte-ḡāl

G. 317/4: Vişālūn iştiyākından hezārān **ğuşsalar** çekdüm / Dirḡā bī-devā derdüm ki artar ıl-be-ıl andan

G. 354/3: **Ğuşsa** vü derd-i firāk ilen eyā Şīrīn-misāl / ‘Āşıkı daḡlarda Ferḡād itdigün ya‘ni ki ne

G. 356/24: İster idüm kırtulam geldikçe bir bir **ğuşsadan** / Gün-be-gün derdüm müsennā kıldıḡuñ ya‘ni ki ne

G. 378/5: Bu Haṭāyī şād olurdu ğamdan u hem **ġuşşadan** / Gün kimi sen tā ki düşdüñ revzen-i eyvānuma

ġuş: Kulak.

G. 83/5: Haṭāyī sözlerin sem ‘ itsün ol mäh / Ki şehler **ġuşına** lü’lü’ gerekdür

G. 132/6: Naẓm-ı eş‘aruñ Haṭāyī her biri dūr-dānedür / Söylegil tā şāhlaruñ **ġuşında** olsun ġuş-vār

G. 188/9: Ey Haṭāyī şī‘rūñ ol yār ister diñleye / Dil-rubālar **ġuşına** dūr-dāne hoş gelmek gerek

G. 197/3: Diñlemen āheng-i kumrī bülbülün şavtın ki var / **Ġuş** u dilde her dem-ā-dem kıl ü kālūndür senūñ

G. 264/2: Sözüñ her biri gevher olduġı‘çün / Asılmışdur hemişe **ġuşda** gördüm

G. 404/4: Tā ezelden var menüm **ġuşumda** ‘ışk āvāzesi / Çalma ey muṭrib daġı meclisde ‘ūd u çeng ü nāy

ġuş-vār: Küpe.

G. 132/6: Naẓm-ı eş‘aruñ Haṭāyī her biri dūr-dānedür / Söylegil tā şāhlaruñ **ġuşında** olsun **ġuş-vār**

ġuşe: Köşe, bucağ.

G. 150/1: Şüfīlik ‘āleminde kim berīdür / Cehennem **ġuşesi** ilūñ yiridür

G. 27/5: Der-mesācid neylerem va‘zın işitmek vā‘izūñ / **Ġuşe**-i mey-hāne yigrekür maña cām-ı şarāb

G. 134/2: Dāsītān-ı ħüsnūñ ey dost der-faşl-ı bahār / **Ġuşe**-i ġülşende bülbül şubḥ-dem āġāz ider

G. 204/2: Hoş maḳām-ı a‘zam olmışdur bu göñlüm **ġuşesi** / Bilmezem yā Rab neden cevri ile vīrān eyledüñ

ġüft, ġüftār: Söz, kelām.

G. 52/2: Şehā kurbān getürdük biz bu cānı / Şehūñ **ġüfti** bizüm īmānumuzdur

G. 107/3: Naḳş-ı ṭāvus istemen andan cemālūñ yeg durur / Lafz-ı ṭūṭi diñlemen **ġüftāruñ** andan yahşıdur

G. 101/5: Bu Haṭāyī şī‘rine münkir neden sen zāhidā / Āteş-i ‘ışkuñ nişanı odlu **ġüftārındadır**

G. 139/5: Ey Haṭāyī ehl-i tevḥīdūñ katında bilmiş ol / Vā‘izin bī-hūde **ġüftārı** kamu efsānedür

G. 146/5: Pīr birdür sırr bir ikrār bir **ġüftār** bir / İkilik sığmaz bu yolda sırr ile sır-dār bir

G. 262/5: Söz içinde bu Haṭāyīnūñ cihān muḥtācīdur / Bir nefes sende şehā **ġüftāra** muḥtāc olmışam

G. 270/5: ‘Arīf gerek Haṭāyīni idrāk eyleye / **Ġüftāruñ** be-merdüm-i nādān ne söyliyem

G. 433/3: Ṭūṭinūñ **ġüftārı** şīrīn olduġıçün dāyīmā / Pādīşehler ḥāzretinde maḥrem-i rāz eyledi

ġüher: bkz. cevher; tanıkta aşğın gözyaşları.

G. 349/2: Gözüm içinde ol ‘aks-i cemālūñ / **Ġüher** nisbetlüdür ‘ummān içinde

ġüher-bār: Cevher saçan.

G. 184/3: Baḥr-ı çeşmüm ağlamağdan ebr tek barān töker / Bu perīşān göñlüme lafz-ı **ġüher-bāruñ** gerek

ġüher-kān: Mücevher kaynağının kapısı, mücevher kaynağı; sevgilinin dudağı.

G. 39/6: Bī-nevā müflislerūñ sensin penāhı rüz-ı ḥaşr / Ḥokḳa-i dūr der-şādef la‘l-i **ġüher-kānum** meded

ġül: Çiçeklerin ser-firāzı olan maruf hoş-bû çiçek, verd. Sevgilinin yüzü ve yanağı güle benzetilir. Koku ve renk bakımından gül daima tazedir. Bu yönüyle bağın, çemenin ve baharın vazgeçilmez bir parçasıdır. Baharın diğer adının gül mevsimi oluşu güle verilen önemden kaynaklanmaktadır. Gül, seher vakti saba yeli tarafından açılır. Onun açılması neşe belirtisidir. Gül açılınca bahar gelir. Gülün handan oluşu (gülücü), onun açmış olması ve çak-ı giriban eylemesinden dolayıdır. Gül bu kadar güzel olmasına rağmen çabuk solar, aşğın ömrü de gül gibi kısadır. Sevgilinin yüzü de güzelliği dolayısıyla güle/gül yaprağına benzer (İP).

G. 1/4: Gül yañağūñ dil-berā bes tāze terdür her zamān / Kanlu yaşumdan töker her dem gözüm bārān aña

G. 23/5: Köynegūñden çıḥ didüm şol serv-i **gül** ḥandānuma / Zerrece kayunmadı gösterdi endāmı maña

G. 25/3: Ey gözi nergis yüzi **gül** tek boyı serv-i revān / Tā ki sende ayru düşdüm ḥasteyem ḥālüm ḥarāb

G. 28/2: Devr-i ḥaṭūnda göñlümi sevdāya şalmagil / Berg-i **gül** üzre sünbülūñi kılma pīç ü tāb

G. 31/4: Her kıamışdan şekker olmaz her tikenden tāze **gül** / Her geyigūñ göbeginden nāfe-i Tatar mest

G. 35/3: Ögme ey zāhid maña rızvān u cennet bağını / Kim anuñ yārüm yüzi tek bir **gül**-i ḥamrāsı yoḥ

G. 43/3: Öyle kim bülbül yiri ġülşendür ey **gül** yüzlü yār / Göñlüme küyuñ maḳāmı gül-sitān olmuş durur

G. 51/1: Ḥār boldı yüregüm hecrūñden ey **gül** yüzlü yār / Yār bağrum yarasın gör kim nice ḥār anda var

G. 51/3: Zār zār ağlar çü bülbül **gül** yüzūñ çün murğ-ı cān / Cāndan itmişdür meni cevri ile devr-i rüzgār

G. 63/5: **Ġül**-i sīr-āb-ı ħüsnūñde ne nisbet ol siyeh ḥālūñ / Bu ra‘nā beççe-i hindü gül-istān içre **gül**-çindür

G. 69/5: Yüzi şāḥn-ı gül-istān içre **ġüldür** / Saçınūñ büyü müşk ü ‘anberīdür

G. 72/3: Cihānda bülbül olsam men ‘aceb mi / Senūñ yüzūñ **gül**-i ḥamrāya beñzer

G. 89/3: Bülbül oḥıdı **gül**şen-i ħüsnūñ şıfātını / Dil gördi **gül** yüzūñi sözine cevāb oḥur

G. 91/2: Āferīn ol **gül** yañağlu dil-ber-i ra‘nāya kim / Ḥüsn bağında boyı serv-i revān itmiş durur

G. 92/3: Çoḥ zamāndur ġonce tek bağrumnı pūr-ḥūn eyledüñ / Leblerūñi **gül** teki ḥandān iderseñ vaḳtidür

G. 96/3: Bülbülā **gül** devridür efgān ider çoḥ murğ-ı zār / Nāle kıl oturma vaḳt-i merġzār elden gider

G. 103/3: Sen ol şāḥrāda çün gül-ı beyābān / Çemende **gül**-‘izārüm geldi hoşdur

G. 123/1: Dil-berā ‘ışk-ı ruḥuñ dāyım bu cān üstindedür / Bir **güle** nisbetdür ol kim gül-sitān üstindedür

- G. 125/2: Ser-i kuyuñda ne ğam nâle kılursa dil ü cân / Yüzi **gül** gülşen ara bülbül-i hoş-h'ân doludur
- G. 130/5: Melekler müşteridür **gül** yüzüne / Sür imdi ey kamer devrân senüñdür
- G. 138/1: Bir kaṭre-i 'arâk ki yüzüñden nisâr olur / Şahn-ı zemîn bahâr u **gül** ü lâle-zâr olur
- G. 143/1: Boyuñ bir serv-i ra'nâdur **güli** var / Semen üzre perîşân kâküli var
- G. 152/4: Zârı kıl bülbül kimi çâk it yaḳanı **gül** kimi / Şol ezelden yâr-ı hem-dem 'ahd ü peymân ayrılır
- G. 156/4: Tâ ki düşmişdür cihânda **gül** vişâlünden ırağ / Bülbül-i hayrân hevâ-yı bağ u bustân ârzular
- G. 173/1: 'Aceb dil-ber bugün ḥandân oturmuş / Yañağı **güline** reyḥân oturmuş
- G. 174/2: Kâmeti tek **gül** kimi ṭarḥın götürmüş bâğbân / Bâğda 'aksinden anuñ serv-i ḥırâmân eylemiş
- G. 178/3: Düşdügiçün **gül** yüzüñden ayru bülbül ğam yimez / Kırḥusı andan durur kim yirini bekleye zâğ
- G. 178/2: Lâle görmüş **gül** yüzüñ Mecnûn kimi şeydâ olup / Dağ ara mesken dutup koymış durur göğsine dağ
- G. 184/2: Baḥmanam **gül** yüzine ḥüsnüñ var iken ey perî / Neylerem nergisni men ol çeşm-i bîmâruñ gerek
- G. 186/5: Müşevveş ḥâṭır olmuşdur Ḥaṭâyî haste-dil dâym / Senüñ ol **gül** yüzüñ üstindeki zülf-i perîşân tek
- G. 195/3: Göñlüme cem' oldı yüz miñ dürlü sevdâ-yı siyâh / **Gül** yüzüñ üstinde tâ zülfüñ perîşân eyledüñ
- G. 196/3: **Gül** yañağından kızardı dâym oldı şerm-sâr / Rû siyehdür müşk ü 'anber ḥaṭṭ u ḥâlinden anuñ
- G. 205/3: Ruḥuñ yâ Rab ne **güldür** kim fiğâna düşdi bülbüller / Ki şevḳinden anuñ her dem ḥuzûrı var gül-istânuñ
- G. 211/1: Âh u vâveylâ ki ol **gül** ruḥ perî yârum degül / Men aña yâr oldum ol yâr-ı vefâ-dârum degül
- G. 212/2: **Gül gül** oldı 'ârızuñ şevḳin görüben şem'-i dil / Düşse zülfüñ 'aksi şol **gül** yağlığ üste dâl dâl
- G. 219/2: Ey gönül kayğu evinden çıḥ ki **gül** devrânıdur / Görmedüm hergiz cemende bülbül-i âşüfte-ḥâl
- G. 224/5: Bu Ḥaṭâyîñüñ gözi seyyâre tek bî-ḥ'âbdur / **Gül** yüzün üstinde tâ kaş-ı hilâlüñ görmüşem
- G. 226/3: Bes ki bülbül tek cihânda 'ışḳ ilen feryâd idem / 'Ârızuñ bâğ-ı **güli** çün verd-i aḥmer görmişem
- G. 228/2: **Gül** yüzüñi yâd idende ey per-ruḥ ğonce-leb / Od çıḥar süsen teki her dem zebânumdan menüm
- G. 229/1: Bâṭınum hecrüñde cânâ dopdolu ḳandur menüm / El yüzine zâhirüm **gül** kimi ḥandândur menüm
- G. 236/1: Ey **gül** yañağlı kaddüñe serv-i revân direm / 'İşḳuñ yolında cânımı virsem revân direm
- G. 237/3: **Gül** yüzüñ evşâfını tâ kim işitdüm ey perî / Ḥüsnüñüñ bâğında bir murğ-ı gül-istân olmuşam
- G. 238/2: Dil-berâ tâ **gül** yañağıñ görmüşem gülşende men / Dem-be-dem destân ilen murğ-ı gül-istân olmuşam
- G. 252/3: Bâdeden pürdür şurâhi dâmeninde ol müdâm / Şanasın **güller** biter pehlü-yı serv-i hoş-ḥırâm
- G. 262/2: Bülbül-i mestem şehâ bîmâr u zâram rûz u şeb / Ârzü-yı **gül** ğamından ḥâra muḥtâc olmuşam
- G. 266/3: Dün varmış idüm bâğçaya **gül** dirmege ammâ / Sundum elümi bir **güle** şad ḥâra yoluḥdum
- G. 279/5: Ḥaṭâyî gönlin alduñ ḥande birlen / Eyâ **gül** bergi sen ḥandân olupsan
- G. 279/4: Gönül tâ **gül** yañağın gördi anuñ / Oḥı kim bülbül-i hoş-h'ân olupsan
- G. 282/3: Görelî ḥüsnüñ **gülini** olmuşam çün 'andelîb / Bâğçalarda senden ayru verd-i ḥandân istemen
- G. 294/4: Ey gönül ol dil-rubânuñ miḥnetinden incime / Kimse kim **gül** ister ol kayırmaz illâ ḥâr için
- G. 296/3: Ol yüzi **gül** zülfî sünbül kâmeti serv-i revân / Rûz u şeb dutmuş durur çeşmüm kenârında vâṭan
- G. 296/5: Çim-i zülfüñde Ḥaṭâyî tâ dutupdur meskeni / Yâ Rab ol gülğün yañağıñ **gül** midür yâ nesteren
- G. 299/1: Uş yine **güller** açıldı ḥâra söyleñ gelmesün / Şoḥbet-i ḥâşdur bugün âğyâra söyleñ gelmesün
- G. 308/1: Kızıl **gül** bâğ u bustânım ne dîrsin / Fedâ olsun saña cânım ne dîrsin
- G. 329/5: Ḥaṭâyî **gül** yüzüñ hayrânı bolmış / Ḥaçan bülbül durur gülşenden ayru
- G. 332/4: Boyuñ serv ağacı bustân içinde / Kızıl **güller** açılmış ḥâra karşı
- G. 335/1: **Gül** yüzüñ kim düşmüş ol zülf-i perîşân üstine / Bir bulutdur kim düşüpdür mâh-ı tâbân üstine
- G. 340/2: Mevsim-i **gül** geldi vü gülşen bezendi bezm için / Dağ u şahrâ cümle yek-ser lâle-zâr oldı yine
- G. 340/6: Bâğçaya seyrâna çıḥdı geşt için ol **gül**-i'zâr / **Gül** ḥacâletden kızardı şerm-sâr oldı yine
- G. 340/8: **Gül** yüzini görelî artdı fiğânı kuşlaruñ / Lâl iken bülbüllerüñ şavtı hezâr oldı yine
- G. 341/4: Lebleri devrinde ol **gül** yüzlü yâruñ dem-be-dem / Ḡonceñi ey bâğbân gülşende ḥandân eyleme
- G. 342/2: Tâ cihân bağını bünyâd itdi dest-i lem-yezel / Sen teki bir **gül** ḥaçan bitdi gül-istân üstine
- G. 343/3: Gerçî **güller** çoḥ biter 'âlem **gül**-istânında lîk / **Gül** yüzüñ tek bitmemiş hiç gülşen ü bağ üstine
- G. 343/4: Ağ yüzüñ üstinde ol zülf-i siyâhuñı götür / Bilmezem ḥamrâ **gülün** niçün ḳonar zâğ üstine
- G. 346/1: Tâ yüzüñ üstine zülfüñ sâye şalmışdur yine / 'Ârızuñ rengi **gül**-i ḥamrâya şalmışdur yine
- G. 347/4: Şol ḥaṭ u ḥâlüñ kenârında ruḥuñ ey dil-rubâ / Ol **güle** beñzer ki düşmüş tâze yaprağ üstine
- G. 351/4: Bu cihânüñ bâğçasında ḥârsız **gül** mi olur / Tikeninden ḳorḥar iseñ yûri gül-zâr isteme
- G. 353/1: Cihânı bağ u bustân eyleyen şâh / **Gül** ü gülşen gül-istân eyleyen şâh
- G. 353/2: Yanağıñ şevḳine **gül** ile lâle / Yine bülbülñi destân eyleyen şâh
- G. 355/21: Ḥâlüñi fülful yüzüñ **gül** leblerüñ mül ey şanem / Ḥaṭlaruñdan deste reyḥân itdigün ya'ni ki ne
- G. 355/15: Ḡonce **gül** ḥandân olup nergisle süsen bitmege / 'Ârızuñ bâğın gül-istân itdigün ya'ni ki ne
- G. 356/13: **Gül** yüzüñ evrâkıñı gülşende ḥandân eyleyüp / Bülbül-i maḥzûnı güyâ kıldığüñ ya'ni ki ne
- G. 357/6: Anca çekdüm firḳatüñ bârını ey **gül** yüzlü yâr / Yüregümdür ḡonce-nisbet dopdolu ḳandur yine
- G. 357/1: Ey yüzüñ **güldür** lebüñ çün ḡonce ḥandândur yine / Büy u müyüñ 'âşıḳa küfr ile imândur yine
- G. 365/1: **Gül** ağaçdan bitdi geldi şâha yoldaş olmağa / Sırr-ı şâh idi ezelden geldi sırdaş olmağa
- G. 384/6: Hem-demüñ dâym rakîb olmuşdur ey **gül** yüzlü yâr / Ḥanda bir **gül** bitse lâzımdur yanında ḥâr ola
- G. 390/2: **Gül** yüzüñ 'azmine dün gitdüñ gül-istân geştine / Senden ayru ḥâr boldı **gül** gül-istân olmadı
- G. 391/1: Dil-berâ **gül** görmedüm gülşende ruḥ-sâruñ kimi / Mihr ü mâh olmaz felek yüzinde didâruñ kimi
- G. 392/1: Tâ menüm **gül** yüzlü yârum 'azm-i seyrân eyledi / Lâle tek hecri yarası bağrumı ḳan eyledi
- G. 396/4: Yâ Rab ol çihreñ ne tâze verd-i aḥmerdür senüñ / **Gül** kızarmış ḥacletinden lâl idüpdür süseni
- G. 408/1: Ey **gül** yañağlı leblerüñe cân disem yiri / Zülfüñe küfr ü yüzüñe imân disem yiri

G. 409/4: Handa kim ma'şuk ola kūyında vardur çoḡ rakīb / Hansı **güldür** kim anuñ yanında bir hār olmadı
G. 409/3: **Gül** gül-istānda bugündür nāzūk ü ra'nā velī / 'Ārızuñ tek ey şanem hīç **gölde** ruḡ-sār olmadı
G. 420/2: Kāmet ü ruḡ-sāruñı her kim ki gördi söyledi / Biri **güldür** birisi serv-i ḥurāmān nisbeti
G. 426/2: Bezendi her bir ağaç bir **gül** ile / Ağaçlar cümle **gül** pīrāhen oldı
G. 426/3: Açıldı yazılar bitdi çiçekler / **Gül** ilen şol benefşe bürhen oldı
G. 426/4: Dilerdi **gül** yüzünlen baḡs ideydi / Dili dönen kafaya süsen oldı
G. 426/5: İrişdi va'desi bād-ı ḥazānuñ / Be-her sū **gül** hezārān ḥırmen oldı
G. 437/1: Ey bād şubḡ-dem yūri var ol nigāra di / Ey boyı serv ü yūzi **gül** ü gül-'izāra di
K. 11/12: Üç yüz ıldan soñra Selmān itdi senden imtiḥān / Virdüñ anuñ destine **gül** tāze vü ter yā 'Alī
M. 2/7: Kimin 'ālem içre iden şehriyar / Kimin **gül** kıluban kimin itdi hār

gül-āb: Gül suyu.

G. 133/2: 'Āşık-ı dil-ḥasteden def'-i şudā' itmek diler / Sünbülinden dil-berüñ bū-yı **gül-āb** almış gelür

gül-berg: Gül yaprağı; güzelin yanağı.

G. 274/3: Nev-bahār-ı ḥaṭṭ u reyḥānuñdan ayru düşmişem / 'Ārızuñ tek lāle-i **gül-berg**-i sır-āb isterem

gül-çehre: Gül yüzlü; sevgili.

G. 27/2: Fırkat-ı 'ışkuñda ey **gül-çehre** zār u giryeden / Kanlu yaşum Ḥaḡ bilür çizgindürür hem āsiyāb
G. 181/3: Yüzüñ devrinde ey **gül-çehre** gökden / Meh ü ḥürşid aşılmışdur mu'allak

gül-çin: Gül devşiren, gül toplayan.

G. 63/5: Gül-i sır-āb-ı ḥüsñünde ne nisbet ol siyeh ḥālūñ / Bu ra'nā beççe-i hindü gül-istān içre **gül-çindür**
G. 364/2: Bir ḥurāmān serv-ḡāmet girdi nesrīn dermege / Avcuñı doldur benefşe saç bu **gül-çin** üstine

gül-endām: Güzel endāmlı, boyu gül gibi nāzik ve lātif olan

G. 377/3: Andan berü kim gördüm bir laḡza ḡarārüm yoḡ / Ḥayrān olubam bi'llāh ol mihr-i **gül-endāma**
G. 221/4: Bülbül-i baḡ-ı vişālam ey **gül-endāmum** menüm / 'Ārız u ruḡ-sāruñı görsem gül-istānum direm
G. 243/3: Rüz u şeb bülbül teki feryād ü zārīdūr işüm / Tā yüzüñden ayru düşdüm ey **gül-endāmum** menüm
G. 277/1: Ey dirīḡa gitti gelmez ol **gül-endāmum** menüm / Ne ḡarārüm var ne şabrüm u ne ārāmum menüm
G. 21/1: Yā İllāhī isterem senden bu in'āmı maña / İdesin hem-dem kim ol serv-i **gül-endāmı** maña

gülgül: Gül rengi olma.

G. 260/3: Yūzi **gülgül** zülfi sünbül gözleri ḡayrān kimi / Kaşları şol yaya beñzer ol hilāli sevmişem

gül-gün: Gül renkli; sevgilinin yanağı.

G. 22/2: **Gül-gün** yüzüñ ḡayāline düşdi göñül yine / Beñzüm saraldı derd ile mānend-i keh-rubā
G. 288/2: Tā senüñ **gülgün** yañaḡuñ görmişem ey meh-liḡā / Gülşen içre baḡmazam hergiz gül-i ḡamrāya men
G. 296/5: Çin-i zülfüñde Ḥaṭāyī tā dutupdur meskeni / Yā Rab ol **gülgün** yañaḡuñ gül midür yā nesteren
G. 166/3: **Gülgün yañaḡlarıñ** ḡam-ı cevri ü cefāları / Kıldı ḡavāle baḡrumı şad ḡāre söyleñüz
G. 219/1: Lāle tek **gülgün** niḡābı ey şanem yüzüñden al / 'Āşık-ı bī-çāreni ancaḡ ḡam-ı hicrāna şal

gül-i ahmer: Kırmızı gül.

G. 79/6: Baḡçe içinde **gül-i aḡmer** ne nisbet vechüñe / Ol yañaḡuñ ḡatına cān lāle-i ḡamrā nedür

gül-i ḡamrā: Kırmızı gül.

G. 85/1: Görelı ol meh yüzüñ başuma yüz sevdā düşer / Ruḡlarıñ mānendi ancaḡ bir **gül-i ḡamrā** düşer
G. 116/4: Yüz gösterüben 'āleme niçün açarsın vechüñi / Dil-ber yüzı fitne degül sen ey **gül-i ḡamrā** nedür
G. 187/2: Bu ḡüblar gülşeninde yoḡ durur hīç / Yañaḡı çün **gül-i ḡamrā** senüñ tek
G. 288/2: Tā senüñ **gülgün** yañaḡuñ görmişem ey meh-liḡā / Gülşen içre baḡmazam hergiz **gül-i ḡamrāya** men
G. 367/3: Düşüpdür 'anber-efşān kākülinden / Senüñ tā ol **gül-i ḡamrāya** sāye

gül-i ḡandān: Açılmış gül; gülen sevgili.

G. 94/3: Rüz u şeb bes kim kıılır bülbül fiḡān u zārılıḡ / Tā gül-istānda lebün tek bir **gül-i ḡandān** durur
G. 401/5: Nice yanmasun Ḥaṭāyī 'ārızuñ hecrinde kim / Ḡarḡa-i ḡün oldı cevrenden **gül-i ḡandān** daḡı
G. 349/3: Yüzüñ sehminden ol şekker dudaḡuñ / Gül-istāndur **gül-i ḡandān** içinde
G. 389/3: 'Ārızuñ nisbetin vaşfın cihānda söylem / Gülşen-i cennetde bitmiş şol **gül-i ḡandān** kimi
G. 104/5: Rüz u şeb bülbül teki eyler Ḥaṭāyī nāleler / Baḡ-ı ḡüsn içre yüzüñi çün **gül-i ḡandān** bilür
G. 272/2: Çün bülbül-i faşīḡ-zebān medḡ eylerem / Āh u firāk sen **gül-i ḡandāna** yanaram
G. 135/1: Perişān zülfi-i müşkīñüñ **gül-i ḡandāna** düşmişdür / Ucından dürlü sevdālar ḡaṭ-ı reyḡāna düşmişdür
G. 292/4: Yāra döndermiş yüzün görgeç rakībte söyledüm / Ol **gül-i ḡandānı** gör kim ḡāra döndermiş yüzün

gül-i ḡoş-bū: Güzel kokulu gül.

G. 107/4: İstemen Firdevs bağının **gül-i hoş-büsünü** / Dünya bağında gül-i ruḥ-sāruḥ andan yaşıdır
G. 147/2: **Gül-i hoş-bü** var iken elüm tikene sürtmeyem / Kebk-i ra'nā var iken zāgı şikār itmek m'olur

gül-i ruḥ-sār: Gül yüz; sevgilinin yüzü.

G. 107/4: İstemen Firdevs bağının **gül-i hoş-büsünü** / Dünya bağında **gül-i ruḥ-sāruḥ** andan yaşıdır

gül-i ter: Taze ve taravetli gül; sevgilinin yanağı ve yanağın rengi.

G. 143/2: Ne nāzūkdür cemālūn gülşeni kim / Gül-i ter üzre nāzūk sūnbūli var

gül-istān, gül-sitān: Güllük, gül bahçesi, gül tarlası.

G. 7/4: Men senūñle söyleşende ger zemistān ger bahār / Her ne çağ görsem seni 'ālem **gül-istāndur** maña
G. 10/1: Ey cemālūn **gül-sitānı** bağ-ı mīnūdūr maña / Cennet-i rīzvān ki dīrlər ol ser-i kūdūr maña
G. 25/2: Çıh sen ol yāruñ kūyından ey raḡīb-i rū-siyeh / Haste bülbül var iken neyler **gül-istānda** gūrāb
G. 43/3: Öyle kim bülbül yiri gülşendür ey gül yüzlü yār / Göñlüme kūyuñ maḡāmı **gül-sitān** olmış durur
G. 49/2: Hüsñüñi tā görmişem bir bülbül-i zār olmışam / Çün maña kūyuñ maḡāmı **gül-sitān** olmış durur
G. 63/5: Gül-i sīr-āb-ı hüsñünde ne nisbet ol siyeh ḡālūñ / Bu ra'nā beḡḡe-i hindū **gül-istān** içre gül-çīndür
G. 69/5: Yüzi şahn-ı **gül-istān** içre **güldür** / Saḡımuñ būyı müşk ü 'anberīdür
G. 76/3: Lāl oturma söyle ey cān murḡı geldi nev-bahār / Gitdi kış vakti aradan uş **gül-istān** devridür
G. 90/1: Yañaḡuñ ey perī cān menzīlīdür / Bu bülbülñüñ **gül-istān** menzīlīdür
G. 94/3: Rūz u şeb bes kim kılur bülbül fiḡān u zārılıḡ / Tā **gül-istānda** lebūñ tek bir gül-i ḡandān durur
G. 123/1: Dil-berā 'ışḡ-ı ruḡuñ dāyım bu cān üstindedür / Bir güle nisbetdür ol kim **gül-sitān** üstindedür
G. 155/2: Ravza-i hüsñüñ **gül-istānında** ḡaddūñ naḡlı gör / 'Ar'ar u şimşād ucından ser-firāz olmış durur
G. 174/6: 'Arīzuñ bağında bir murḡ-i ḡarīm olmış Ḥalīl / Ol sebebden Ḥaḡ aña odı **gül-istān** eylemiş
G. 205/3: Ruḡuñ yā Rab ne güldür kim fiḡāna düşdi bülbüller / Ki şevkinden anuñ her dem ḡuzūrı var **gül-istānuñ**
G. 221/4: Bülbül-i bağ-ı vişālam ey gül-endāmum menüm / 'Arīz u **ruḡ-sāruḡı** görsem gül-istānum dīrem
G. 228/5: Fırḡati ḡaşd itmedin miskīn Ḥaḡāyī ḡasteye / Bir ḡaber vir ey şabā ol **gül-sitānumdan** menüm
G. 229/3: Bülbül-i zāram yüzūñ bağ u **gül-istānum** durur / Ol gül-istān üstine zūlfūñ şebistāndur menüm
G. 235/5: Didi Ḥaḡāyī dil-bere luḡfuñ nedür maña / Didi yüzümde 'āşıḡa miñ **gül-sitān** virem
G. 237/3: Gül yüzūñ evşāfını tā kim iştīdüm ey perī / Hüsñüñüñ bağında bir murḡ-ı **gül-istān** olmışam
G. 238/2: Dil-berā tā gül yañaḡuñ görmişem gülşende men / Dem-be-dem destān ilen murḡ-ı **gül-istān** olmışam
G. 244/3: Bir 'andelīb-i kūy-ı fīrāḡ idüm ey şanem / Yüzūñi görmeḡe bu **gül-istāna** gelmişem
G. 273/9: Ḥaḡāyīyem elif tek doḡrı yolda / **Gül-istān** bağda serv ü çınāram
G. 335/2: 'Arīzuñ üste düşüpdür ḡatre ḡatre şol 'araḡ / Şanasın şebnem durur düşmüş **gül-istān** üstine
G. 342/2: Tā cihān bağını bün'yād itdi dest-i lem-yezel / Sen teki bir gül ḡaçan bitdi **gül-istān** üstine
G. 343/3: Gerḡı güller ḡoḡ biter 'ālem **gül-istānında** lık / Gül yüzūñ tek bitmemiş ḡıḡ gülşen ü bağ üstine
G. 349/3: Yüzūñ sehminden ol şekker dudaḡuñ / **Gül-istāndur** gül-i ḡandān içinde
G. 352/8: Güneş tek zāhir olmışdur gözinde / Cihān bağın **gül-istān** eyleyen şāḡ
G. 353/1: Cihānı bağ u bustān eyleyen şāḡ / Gül ü gülşen **gül-istān** eyleyen şāḡ
G. 355/15: ḡonce gül ḡandān olup nergisle süsen bitmeḡe / 'Arīzuñ bağın **gül-istān** itdiḡuñ ya'ni ki ne
G. 390/2: Gül yüzūñ 'azmine dün gitdüm gül-istān ḡeştine / Senden ayrı ḡār boldı gül **gül-istān** olmadı
G. 409/3: Gül **gül-istānda** bugündür nāzūk ü ra'nā velī / 'Arīzuñ tek ey şanem ḡıḡ gülde ruḡ-sār olmadı
K. 18/12: Ger Ḥalīle olmasaydı luḡf u mihrūñ hem-nişīn / 'Ateş-i sūzānı olmazdı **gül-istān** yā 'Alī

gül-'izār: Gül yanaklı sevgili.

G. 248/5: Var iken göñlüm açıldı ser-bülendüm nişe kim / Servi boylu ḡonce leblü **gül-'izārum** bulmuşam
G. 103/3: Sen ol şahrāda çün gül-ı beyābān / Çemende gül-'izārum geldi hoşdur
G. 403/5: Hastedür miskīn Ḥaḡāyī bir misāl-i 'andelīb / Hüsñ bağında cemālī **gül-'izārum** gelmedi
G. 437/5: Haste Ḥaḡāyī ayrılalı senden ey ḡabīb / Öldi ḡamunla bir daḡı ol **gül-'izāra** di
G. 340/6: Bağçaya seyrāna çıhdı ḡeşt için ol **gül-'izār** / Gül ḡacāletden kızardı şerm-sār oldı yine
G. 437/1: Ey bād şubḡ-dem yūri var ol nigāra di / Ey boyı serv ü yüzi gül ü **gül-'izāra** di

gül-nār: Nar çiçeği.

G. 293/2: Gözūñ içmiş ḡanını 'āşıkḡaruñ olmış ḡumār / Bağçada gör nergisi **gül-nāra** döndermiş yüzün

gül-reng: Gül renkli; kırmızı.

K. 12/3: Elinde bāde-i **gül-reng** içre ḡāzīlerūñ şāḡı / Ne ḡacet nuḡl için şekker sözūñ ḡand-ı mükerrerdür

gül-rū, gül-ruḡ: Gül yüzlü; al yanaklı, güzel sevgili.

G. 195/4: Tā ki gülşen ḡeştine çıhdıñ eyā **gül-ruḡ** şanem / Bağça içinde boyuñ serv-i ḡıramān eyledūñ
G. 393/3: Aḡsen cemāl-i hüsñine kim bağbān-ı hüsñ / Gülşende görmedi büt-i **gül-rū** senūñ kimi

gülşen: Gül bahçesi.

G. 43/3: Öyle kim bülbül yiri **gülşendür** ey gül yüzlü yār / Göñlüme kūyuñ maḡāmı gül-sitān olmış durur

- G. 79/2: 'Arızuñ **gülşen** durur cānum aña bülbul kimi / Ruḥların çün şem'dür gönüm aña pervānedür
- G. 89/3: Bülbul oḥıdı **gülşen**-i ḥüsnün şıfātını / Dil gördi gül yüzünü sözine cevāb oḥur
- G. 92/2: Nev-bahār oldı gözüm ister cemālün görmege / 'Azm idüp **gülşen** saru seyrān iderseñ vaḥtidür
- G. 113/1: Ey şabā bu 'aşıḳ-ı dil-ḥasteden dil-dāra var / Bülbul-i zāruñ dilinden **gülşen** ü gül-zāra var
- G. 125/2: Ser-i kūyuñda ne ḡam nāle kılsa dil ü cān / Yüzi gül **gülşen** ara bülbul-i ḥoş-h'ān doludur
- G. 134/2: Dāsītān-ı ḥüsnüñ ey dost der-faşl-ı bahār / Güşe-i **gülşende** bülbul şubḥ-dem āḡāz ider
- G. 143/2: Ne nāzūkdür cemālün **gülşeni** kim / Gül-i ter üzre nāzūk sūnbūli var
- G. 143/3: Ne **gülşendür** yüzün kim çevresinde / Hezārān 'andelīb ü bülbuli var
- G. 145/7: Ḥaṭāyī vaḥdet-i cān bülbulidür / Cemālün **gülşen** ü gül-zār olupdur
- G. 174/1: Ḥaḳ lebūñden ḡoncenı **gülşende** ḥandān eylemiş / Līk yüz nāzūklük ilen anı ḥandān eylemiş
- G. 177/2: **Gülşen**-i meclisde bir şūḥ-ı perīdür dil-rubā / Şanasın bir lāledür baḡrında anuñ dürlü dāḡ
- G. 184/5: Ey Ḥaṭāyī **gülşene** var ḥāk-i pāyın gör anuñ / Ger saña ol āḥū gözlü müşḡ-bū yāruñ gerek
- G. 187/2: Bu ḥūblar **gülşeninde** yoḥ durur hiç / Yañaḡı çün gül-i ḥamrā senūñ tek
- G. 195/4: Tā ki **gülşen** geştine çıḥduñ eyā gül-ruḥ şanem / Bāḡça içinde boyuñ serv-i ḥıramān eyledüñ
- G. 238/2: Dil-berā tā gül yañaḡuñ görmişem **gülşende** men / Dem-be-dem destān ilen murḡ-ı gül-istān olmışam
- G. 240/5: Ḥaṭāyī varsa vaşluñ **gülşenine** / Boyuñ serv-i ḥıramān tek dilerdüm
- G. 245/1: Cemālün **gülşeni**'çün merḡ-zāram / Neden kim ḥasretūñden murḡ-ı zāram
- G. 238/2: Dil-berā tā gül yañaḡuñ görmişem **gülşende** men / Dem-be-dem destān ilen murḡ-ı gül-istān olmışam
- G. 245/3: Cemālün verdini **gülşende** gördüm / Firāḳuñdan saçuñ tek bī-ḳarāram
- G. 250/2: Bülbul-i zāram ki ḥüsnün **gülşenidür** meskenüm / Ḥālka-i zūlfūñ şikenci āşiyānumdur menüm
- G. 290/3: Ebr-i nīsān tā cemālün **gülşenine** su virür / Ḳaṭre-i eşkümden özge anda yağmur olmasun
- G. 329/5: Ḥaṭāyī gül yüzün ḥayrānı bolmış / Ḥaḳan bülbul durur **gülşenden** ayrı
- G. 353/1: Cihānı baḡ u bustān eyleyen şāḥ / Gül ü **gülşen** gül-istān eyleyen şāḥ
- G. 356/13: **Gül** yüzün evrākını **gülşende** ḥandān eyleyüp / Bülbul-i maḥzūnı gūyā kıldıḡuñ ya'ni ki ne
- G. 389/3: 'Arızınuñ nisbetin vaşfın cihānda söylem / **Gülşen-i** cennetde bitmiş şol gül-i ḥandān kimi
- G. 355/6: **Gülşen** içre cilvelenmişsin yine geşt itmege / Cān ḳuşın dutmaḡa seyrān itdiḡuñ ya'ni ki ne
- G. 288/2: Tā senūñ gülḡun yañaḡuñ görmişem ey meh-liḳā / **Gülşen** içre baḥmazam herḡiz gül-i ḥamrāya men
- G. 317/5: Zihī bülbul ki şevḳinden ne şabrı var ne āramı / Düşüpdür **gülşen** içinde hezārān ḳāl u ḳıl andan
- G. 340/2: Mevsim-i gül geldi vü **gülşen** bezendi bezm için / Daḡ u şahrā cümle yek-ser lāle-zār oldı yine
- G. 341/4: Lebleri devrinde ol gül yüzü yāruñ dem-be-dem / Ḡoncenı ey bāḡbān **gülşende** ḥandān eyleme
- G. 343/3: Gerçi güller çoh biter 'ālem gül-istānında līk / Gül yüzün tek bitmemiş hiç **gülşen** ü bāḡ üstine
- G. 356/13: Gül yüzün evrākını **gülşende** ḥandān eyleyüp / Bülbul-i maḥzūnı gūyā kıldıḡuñ ya'ni ki ne
- G. 391/1: Dil-berā gül görmedüm **gülşende** ruḥ-sāruñ kimi / Mihr ü māḥ olmaz felek yüzinde didāruñ kimi
- G. 392/3: Tā ki dün gül-zār içinde bir tebeşşüm kıldı yār / Ağzı beste ḡoncenı **gülşende** ḥandān eyledi
- G. 393/3: Aḥsen cemāl-i ḥüsnine kim bāḡbān-ı ḥüsn / **Gülşende** görmedi büt-i gül-rū senūñ kimi
- G. 394/2: Kūyuñdan özge murḡ-ı gönül dutmadı maḳām / Bülbul ne yire vara görüp taze **gülşeni**
- G. 394/5: Gitmez Ḥaṭāyī cevri ile ḳapuñdan ey perī / **Gülşen** bilürmen ol ser-i kūyuñda küllḥanı
- G. 426/1: Bahār oldı ki 'ālem **gülşen** oldı / Gözüñ aç gör cihān tā rüşen oldı
- G. 433/1: Tā şehir **gülşende** bülbul söz ilen sāz eyledi / Dāsītān-ı ḥüsnüñ ol dem ser-āḡāz eyledi
- G. 435/6: Şıfāt-ı **gülşen**-i nāz u na'im-i ḥuld-ı berīn / Zebān-ı bülbul-i ḥoş-h'ān içinde yir dutdı

gül-yüzlü: Gül yüzlü; sevgili.

- G. 137/1: Yandum 'ışḳuñdan eyā **gül-yüzlü** dil-dār uşta gör / Sensiziñ 'ālemde gezmek oldı düşvār uşta gör

gül-zār: Gül bahçesi.

- G. 3/3: Gerçi **gül-zār**-ı cemālün gitdi ḳarşumdan menüm / Dilde mihr-i kāmētūñ serv-i revān ḳaldı maña
- G. 106/5: Nice terk itsün Ḥaṭāyī kūyuñuznuñ vaşfını / Kim şikeste bülbulün dāyım yiri **gül-zārdur**
- G. 108/4: Tūbi kim dirler cihānda ḳadd ü reftāruñdur ol / Bāḡ-ı rızvān kim diyerler rüy-i **gül-zāruñ** durur
- G. 113/1: Ey şabā bu 'aşıḳ-ı dil-ḥasteden dil-dāra var / Bülbul-i zāruñ dilinden **gülşen** ü **gül-zāra** var
- G. 137/2: Sīnemūñ sūzından ey dil-ber yanar 'arş ile ferş / Ağlaram bülbul kimi bī-vaşl-ı **gül-zār** uşta gör
- G. 145/7: Ḥaṭāyī vaḥdet-i cān bülbulidür / Cemālün **gülşen** ü **gül-zār** olupdur
- G. 164/2: Tā ki men bülbul teki **gül-zār**-ı ḥüsnün görmişem / Tā ebed terk eylemen der-'ışḳ-ı **gül-zāram** henüz
- G. 218/3: Bir kez görürse kāmētūñ serv nāz ile / **Gül-zār** içinde eylemeye lāf-ı i'tidāl
- G. 222/1: Dil-berā ḥüsn-i ruḥuñ **gül-zār**-ı cennet bilmişem / Her ne kim zaḥmet görürsem 'ayn-ı raḥmet bilmişem
- G. 231/3: Tā ki **gül-zār**-ı cemālūñden cūdāyam ey şanem / Her zamān bülbul teki der-'ışḳ-ı **gül-zār** olmışam
- G. 241/2: Tūti tek telḥ oldı ağzum isterem şekker lebūñ / Bülbul-i ser-geştayem her günde **gül-zār** isterem
- G. 252/4: Ḥüsnı **gül-zār**-ı muşaffā bezmi eyler pür-şafa / Ol bize eyler tevāzu' biz aña her dem selām
- G. 286/4: Gerçi bülbuller ḳamu **gül-zār** ister zār zār / Senden özge gönüme 'ālemde **gül-zār** olmasun
- G. 292/2: Ḥāşeli'llāḥ kim gönül yüzün ḳapuñdan döndere / Bülbul-i bī-çaredür **gül-zāra** döndermiş yüzün
- G. 294/1: Ey ki ḥayrāndur gönül sen dil-ber-i dil-dār için / Kāmēti serv-i revān u ruḥları **gül-zār** için
- G. 299/7: Çün Ḥaṭāyīdür bugün **gül-zār**-ı vaḥdet bülbuli / Daḡı ol zāḡ-ı siyeh **gül-zāra** söyleñ gelmesün
- G. 324/5: Yegdür Ḥaṭāyī sözleri eḡḡānlar eylese / **Gül-zār** içinde bülbul-i şīrīn-maḳālden
- G. 331/4: Ki sensiz olmışam bülbul-i şeydā / N'ola feryād idem **gül-zāra** ḳarşu

G. 339/1: Dâne-i hâl-i siyeh kim düşdi ruḥ-sâr üstine / Lâle-i pür-dâğdur kim düşdi **gül-zâr** üstine
G. 351/4: Bu cihânun bağçasında ḥârsız gül mi olur / Tikeninden qorḥar iseñ yûri **gül-zâr** isteme
G. 352/4: Özi bülbül olup **gül-zâra** girdi / Meni der-bend-i hicrân eyleyen şâh
G. 392/3: Tâ ki dün **gül-zâr** içinde bir tebessüm kıldı yâr / Ağzı beste gonceni gülşende ḥandân eyledi
G. 414/3: Murğ-ı dil gâhî ruḥuñ geh 'ârızuñ mesken dutar / Bülbül-i dil-ḥaste birdür n'eylesün **gül-zâr** iki
K. 1/8: Yûnusı deryâ içinde yudduran bir balığa / Âteşi İbrahîme **gül-zâr** iden Perverdigâr

gül-: Ses çıkarmadan hafifçe gülümsemek, tebessüm etmek.

G. 71/5: **Gülende** dişlerüñ ağzında ey cân / Şadef içindeki dürdânemizdür
G. 173/2: Yüzine qarşu gonce **güldigiçün** / Seher ağzına urmış kan oturmuş

güldür-: Gülmesine sebep olmak, gülmesini sağlamak, sevindirmek.

G. 21/4: Göñlüm aldun bî-tekellûf cânımı almak durur / **Güldürür** 'ışkında dâyim ḥâs ilen 'âmı maña

gümân: Şüphe, kuşku.

G. 124/5: Yakîn ihlâş gerek 'ışkuñ yolında / Yûri münkir la'în sende **gümân** var
G. 234/2: Sorsam ağzuñ zerre mi yâ gonce mıdur yâ dehân / Bu sözüm yoḥsa ḥayâlüm yâ **gümânumdur** menüm
G. 385/5: Ey Ḥatâî şıdk ile bu şâh ayağına gelen / 'Aķıbet bir gün **gümânsız** ḥalk içinde baş ola
K. 4/13: Şekk ü **gümân** içinde fenâ boldı tâ ebed / Dârü'l-fenâda bilmeyen ehl-i bekâ seni

güm-râh, gümreh: Yolunu şaşırmış, doğru yoldan ayrılmış.

G. 19/4: Dün raķıb-i kâfir-i **güm-râh** ile ḡaybında kim / Her ḥikâyetler ki kıldun cümle pinḥandur maña
G. 87/4: Zâhid-i **güm-râh** kim dîvâra eyler secdeni / Ol güneḥ-kâr öyle şanur kim sevâb üstindedür
G. 239/3: Bilmenem niçük ola âḥir ser-encâmum menüm / Kısmetüm ḥalîk yazupdur yoḥsa **güm-râh** olmuşam
G. 259/3: Ger rind ü ger melâmetem ü 'âşıkam velî / Her dem baḥanda zâhid-i **güm-râha** şükr idem
G. 289/2: Zâhid-i **güm-râha** göster yüzün ey nûr-ı İlâh / Tâ kim ol kâfir getürsün Ḥaķka imân şimdiden
G. 316/4: Mürşid olmuş Ḥaķ bizüm'çün gel göñül Furķanı gör / **Gümreh** olup yüz çevürmez Ḥaķ yolından ḡâziyân
G. 348/2: 'Âşıkun imânıdır yârün cemâli ey raķıb / Tañrı'çün git qarşudan ma'sûķı **güm-râh** eyleme
G. 363/1: 'Aynu'llâham 'aynu'llâham 'aynu'llâh / Gel imdi Ḥaķķı gör ey kör **güm-râh**
G. 363/4: Yakîn bil ehl-i ikrârün katında / Yir ü gök cümle Ḥaķdur olma **güm-râh**
G. 415/2: Bilmeyen kendü vücûdın Ḥaķķı bilmez lâ-cerem / Kim ki ol bildi yakîn 'âlemde **güm-râh** olmadı
K. 4/2: **Güm-râh** olaydı ehl-i cihân ser-be-ser ḡamu / Ger kılmısaydı 'âleme Ḥaķ reh-nümâ seni

gün: Güneş; sevgilinin yüzü güneş gibi parlak ve güzeldir. Güneş bazen büyüklüğü ile anlatılır. Güneş ve zerre tezât olarak kullanılır. Güneşin doğuşu ile batışı arasındaki zaman parçası, gündüz; çağ, devir, zaman, ahd.

G. 12/3: Hüsnün nedür cihânda senün ey perî-şıfât / Ḥayrân durur felekde **gün** ü mâh-tâb aña
G. 33/1: Bu göñlüm şâd olur ḡamdan ruḥı çün lâle-gün görgeç / Misâl-i merd-i müflis nâgehân bir yaḥşî **gün** görgeç
G. 50/14: Kızıl 'âlem kızıl bayrağ kızıl tâc / Giyinse ḡâziler ol **gün** ḥazerdür
G. 55/2: Zerre iken **gün** teki 'âlemde meşhûr olmuşam / Tâ maña düşdi senün mihr-i ruḥuñdan tâblar
G. 72/1: Eyâ **gün** yüzlü çehreñ aya beñzer / Boyuñ bir serv-i ḥoş-bâlâya beñzer
G. 79/3: Men saña her dem du'âlar kıluram ey bî-vefâ / Ey şanem niçün senün her **günde** kaşduñ cânedür
G. 87/2: **Gün** teki yüzün cihânda zâhir olmuşdur velî / Bu 'acib kim bendeden dâyim ḥicâb üstindedür
G. 97/2: ḡâyib oldı **gün** yüzün çeşmümden ey mâhum daḥı / Qorḥaram kim sünbül-i 'anber-feşân elden gider
G. 101/4: 'Aķıbet tufân kopar bir **gün** cihânı ḡarķ ider / Seyl-i bârân kim bu 'âşık çeşm-i ḥün-bârındadır
G. 103/4: Ol imdi kış **güni** sermâ elinden / Menüm tâze bahârum geldi ḥoşdur
G. 107/1: Gerçi **gün** ḥoşdur velî ruḥ-sârün andan yaḥşıdır / Ay daḥı tâbân durur dîdârün andan yaḥşıdır
G. 108/2: Her seher ki 'âlem ü âfâķı pür-nûr eyleyen / **Gün** degül ey dil-berüm ol hüsn-i dîdârün durur
G. 110/4: Çoḥ kişî savaş **güninde** cân u başından geçer / Anı başında girev devrânda kolbaş oynadur
G. 148/5: Bir niçe **gün** yâr olup bir kimsenün ḥâlin duyup / Sonra anuñ gizlû sırrın âşikâr itmek nedür
G. 171/4: Bir **gün** teraḥḥum eylemedün ḥâk-sâruña / Yâ Rab ne şâdir oldı kapuñda günâhumuz
G. 194/2: Derd-i firâķ içinde katı zâram ey şanem / Bir **gün** ola ki rûz-ı vişâlün görem senün
G. 194/4: Cânumnı 'ıyd-ı vaşluña kurbân idem revân / Bir **gün** ola ki ḡaşı-ı hilâlün görem senün
G. 196/4: Yirde bir ay nûr yüzün 'âlem aña ḥayrân olup / Ay ü **gün** bir lem'âdur hüsn-i kemâlınden anuñ
G. 197/1: Dil-berâ mâhum menüm ferruḥ cemâlündür senün / **Gün** daḥı şol tal'at-ı ferḥunde-fâlündür senün
G. 198/1: Didi ol meh **gün** nedür didüm cemâlündür senün / Ay daḥı şol tal'at-ı ferḥunde-fâlündür senün
G. 198/2: Rûz-ı mi'râc-ı Nebî vaşlun **günidür** ey melek / Kâbe kavseyñ ol dü-ebrü-yı hilâlündür senün
G. 207/8: İçer her dem ḡanum fettâne çeşmün / Ya Rab o **gün** ola mı ḡana çeşmün
G. 211/4: Sevgülü yârün vişâli ḥoşdur ammâ n'eyleyim / Mihnet-i hicrân **güninde** bir meded-kârum degül
G. 218/2: Devr-i ruḥuñda şükr-i İlâh eylesem revâ / Vaşlun **güni** irişdi firâķ oldı pây-mâl
G. 218/4: Tâ bulmuşam cenâb-ı refî'ünde kâmumı / Her **günde** bir merâtib ü her demde bir cemal
G. 226/2: Gerçi maḥşer bir olur ehl-i cihâna ey şanem / Firķatüñün her **günün** men rûz-ı maḥşer görmüşem
G. 235/4: Her kim ki **gün** yüzün haberini getürse yâr / Men aña müjde yir ü gök ü âsumân virem

G. 241/4: Çün sen ey derde şabībüm kılmasañ dermānumı / Bu vücūd-ı zārımı her **günde** bīmār isterem
G. 241/2: Tūti tek telhı oldı ağzum isterem şekker lebūñ / Būlbül-i ser-geşteyem her **günde** gül-zār isterem
G. 247/6: Nev-cevān iken meni hicrān **günü** pīr eyledi / Tā ki düşmişem cūdā ‘ömr-i cevānumdan menüm
G. 249/5: Niçe **gündür** kim Hāṭāyī āsitānuñ yastanur / Sormaduñ bir **gün** ki ḥanı ol gulām-ı kemterüm
G. 266/1: Avlaḥda bugūñ avlar iken yāra yoluḥdum / Bir aydan arı **gün** kimi dīdāra yoluḥdum
G. 282/4: Tā ezel **günden** senūñ ‘ışkuña ikrār itmişem / Senden özge yār ilen men ‘ahd u peymān istemen
G. 319/4: Kutlu **günler** geldi ‘ıyduñdur mübārek şükr kim / Ellerūñi ḥūn-ı dilden çün ḥızāb itmekdesin
G. 325/4: Levḥaşa ‘İlāh ḥanı ol **günler** neşāt u ‘ıyş ile / Yār ile bir niçe müddetler çıhardum erba‘ın
G. 327/9: ‘Alī oldur ki üç yüz miñ ağaç yol var idi geldi / Yarım **günden gün** ötmışdi **günü** dönderdi aḥterden
G. 328/3: Zerre idüm **gün** yüzūñ mihrine düşdüm nāgehān / ‘Alemler içre şöhre-i devrānam ol demden berü
G. 336/3: Bu kararı yoḥ göñül bilmen ḥaçan āram ide / Yā meger bir **gün** menümlen dil-sitānum söyleşe
G. 336/5: Ğamlu göñli bu Hāṭāyīñ cihānda şād ola / Ger menümlen bir **gün** ol nā-mihribānum söyleşe
G. 337/1: Ger menümlen bir **gün** ol şāh-ı cihānum söyleşe / Dilde nuṭkum kalmaya anuñla cānum söyleşe
G. 356/16: Çāk idüp **gün** tek giribānuñı her dem gözine / Şubḥ-dem yüzūñı peydā kıldıḡuñ ya‘ni ki ne
G. 362/3: Cān ile başdan geçen bu baḥrda ḡavvāş olur / ‘Aķıbet bir **gün** tumar ol gevherūñ deryasına
G. 364/4: Ger dilersen Leylī tek yüzūñ gören Mecnūn ola / Ay teki kaldur niķābuñ **gün** tek açın üstine
G. 368/6: Munca kim āh u fiḡān eyledi bir **gün** şanemā / Sormaduñ ḥaste Hāṭāyī nice ḥālūñ bu gice
G. 372/4: Gel ey ṭālib maña cānuñ fedā kıl / Ki geçmişdi **günüñ** hicrān içinde
G. 377/6: Beş **gün** özüñi ḥoş gör çün dūnye bekāsızdur / Ger ‘ārifiseñ ey dil şükr eyle bu eyyāma
G. 378/5: Bu Hāṭāyī şād olurdu ḡamdan u hem ḡuşşadan / **Gün** kimi sen tā ki düşdūñ revzen-i evvānuma
G. 385/5: Ey Hāṭāyī sıdķ ile bu şāh ayaḡına gelen / ‘Aķıbet bir **gün** ḡümānsız ḥāķ içinde baş ola
G. 410/7: **Günüñi** ḥoş geçür miskīn Hāṭāyī / Gelen devrān ‘aceb devrān degül mi
G. 410/4: Eger derviş eger mīr ü selāfın / Bu beş **gün** dūnyede miḥmān degül mi
G. 415/5: Sonki pīşmān aşşı kılmaz ey göñül yār istegil / Ḥansı ḥoş **gün** geldi gitdi soñı ḡam āh olmadı
G. 421/3: Çün cemālūñ ‘aksini gördi felek evcinde **gün** / Şol ḥacāletden kızardı ḡayretinden ḥūn kimi
G. 421/5: Bu Hāṭāyī bir **gün** almışdı lebūñden būseler / Geldi çoḥ **günler** velīkin gelmedi ol **gün** kimi
K. 1/3: Cümle-i ‘ālemde sen **günden** daḡı zāḥir velī / Dilde dāyim adını settār iden Perverdigār
K. 18/9: Āsitānuñ topraḡına ay u **gün** eyler sücūd / Miñ senā oḡur saña bu çarḥ-ı keyvān yā ‘Alī
K. 4/5: Heycā **güninde** durmadı hīç kimse tiḡuña / Şīrüm diyüp bu ma‘niden öḡdi Ḥudā seni
K. 4/19: Yā Rab Hāṭāyī bendeñe kılḡil şefā‘ati / Ol **günde** kim penāh ider ehl-i ḥaṭā seni
M. 2/20: Ki Ḥāķdur cihānda meded-kār olan / Kūlına yaman **günde** ḡam-ḡār olan

gün bugündür: deyim O gün bugündür.

G. 146/11: ‘Ömr birdür **gün bugündür** yitse dem sā‘at dimez / Bāķi olmaz cān bu tende fānidür edvār bir

gün-be-gün: Günden güne, gün geçtikçe.

G. 98/2: Yıl-be-yıl sā‘at-be-sā‘at ḥoş geçürgil yār ile / Hafta hafta **gün-be-gün** ol rüzḡār elden gider
G. 355/19: İsterem geldükçe ḡamdan kurtarasın rahm idüp / **Gün-be-gün** derdüm firāvān itdiḡuñ ya‘ni ki ne
G. 356/24: İster idüm kırtulam geldikçe bir bir ḡuşşadan / **Gün-be-gün** derdüm müsennā kıldıḡuñ ya‘ni ki ne

gündüz, günü: Güneşin doğuşu ile batışı arasındaki aydınlık zaman, gün; bu zaman içinde, gündüzleyin, gündüz vaktinde.

G. 323/3: Meger aşḡāb-ı fīl oldum kılarısn **gündüz** ü leylī / Ki hicrān daşını atar maña ṭayr-ı ebābilden
G. 243/2: Gicem ilen **gündüzüm** fark edebilmen ey şanem / Rūy ilen zūlfūñ olupdur şubḥ ilen şāmum menüm
G. 396/1: Tā ki aḡşam vakti gördüm ey büt-i meh-rū seni / **Gündüzin** tā şām olunca isterem her sū seni
G. 425/6: **Günüzin** aluben göñlini ḥāķuñ / Gicesi eksük itme āh u vāḥı

günah, güneh: Allah’ın emirlerine aykırı olan davranış, mâsiyet.

G. 39/7: Bu Hāṭāyīñ **günāhın** sen getürme yüzine / Şāh-ı Merdān şīr-i Yezdān sırr-ı şubḡānum meded
G. 64/5: Hūblara baḡmaḡda zāḥid ger günāḥ oḡur velī / Ol **günāḥlar** ‘āşıkā ‘ayn-ı şavāb itmiş durur
G. 66/5: ‘Afv eyle bu Hāṭāyī **günāhın** eyā perī / Baḡş ide şāḥ nice ki kıldan ḥaṭā gelür
G. 86/6: Çün seni Ḥāķkuñ resūli bilmediler yā Nebī / Ol **günehden** tā ebed kāfir ‘azāb üstindedür
G. 89/2: Hūblar yüzine baḡmaḡı zāḥid eydür günāḥ / ‘Aşıkḡar ol **günāḥı** hemişe sevāb oḡur
G. 134/3: Görmedi bir kez **günāḥ** ol şāḥ-ı hūbān āḥ kim / Öḡrenüpdür kim maña her laḡza yüz miñ nāz ider
G. 146/12: Hīç günāḥsız bende olmaz hīç ḥaṭāsız kimse yoḥ / Sen **günāhın** göregörgil ‘afv iden Ğaffār bir
G. 171/4: Bir gün teraḡḡum eylemedūñ ḡāķ-sāruña / Yā Rab ne şādır oldı kapuñda **günāhumuz**
G. 180/2: Egerçi ‘ışķı **güneh** söyler ise kādī-i şehr / Yüzine baḡma anuñ çün kılur kināyet-i ‘ışķ
G. 220/2: Dilersen **günehünden** kırtulasın / Yūri şāḥ dergāḡında sen sebtīl ol
G. 280/5: Ger **günāhuñ** çoḡdur ey miskīn Hāṭāyī ḡam yime / Rahmetine Ḥālīkuñ ümmīd-vār olmaz mısan
G. 305/6: Güneh-kāruñ **günāhından** geçerler / Yüz üste sürünüp sultāna gelsün
G. 383/5: Başdan ayaḡa bende Hāṭāyī ḡaṭāludur / Zāḥid ḥaçan ki hūbları sevmek **günāḥ** ola
G. 422/3: Güneh-kārlar **günāhuñ** şormaḡ içün / Ulu dīvān kırasıdır meded hey
G. 425/1: Yapışgil dāmenine kıyma şāḥı / Ki senden zāyil eyler çoḥ **günahı**

G. 425/3: **Günāhum** çoḥ durur kılḡil şefā'at / Çü sensin ey günēh-kārlar penāhı
G. 373/1: **Günāhum** çoḥ Hudā için bağışla / Muhammed Muştafā için bağışla
G. 373/2: Bilürdüm ḥadden aşupdur **günāhum** / 'Aliyyü'l-Murtaẓā için bağışla
G. 373/8: Ḥaṭāyīem ene'l-Ḥaḡ çağıruram / **Günāhum** çoḥ 'atā için bağışla
K. 3/10: İlähī 'avf kılḡil sen **günāhın** / Ḥaṭāyī bir faḡīr-i bī-nevādur
K. 4/9: Dirlər **günāhı** ümmetüñ olmaz devāsı hīç / Bu 'illeti devāsına bildük devā seni
K. 5/10: Ḥalaş oldu **günāhından** tamāmet / Kime kim luṭf ile kılduñ nigāhı
M. 1/6: Eger çoḥdur **günāhum** ḥazretüñde / Ümīdüm andan artukdur katuñda

günahsız: Günah işlememiş, masum.

G. 146/12: Hīç **günahsız** bende olmaz hīç ḥaṭāsız kimse yoḥ / Sen günāhın göregörgil 'avf iden Ğaffār bir

günēh-kār: Günah işleyen, günah işlemiş; kötü yola sapmış.

G. 87/4: Zāhid-i güm-rāh kim dīvāra eyler secdeni / Ol **günēh-kār** öyle şanur kim sevāb üstindedür
G. 305/6: **Günēh-kāruñ** günāhından geçerler / Yüz üste sürütüp sulṭāna gelsün
G. 422/3: **Günēh-kārlar** günāhuñ şormaḡ için / Ulu dīvān kurasıdur meded hey
G. 425/3: Günāhum çoḥ durur kılḡil şefā'at / Çü sensin ey **günēh-kārlar** penāhı
K. 5/11: **Günēh-kār** ümmetüñdür bu Ḥaṭāyī / Nazar kıl ḥālma sen gāh gāhī

güneş: Afıtab, mihr, şems. Dünya ve diğer gezegenlerin etrafında döndüğü, bunlara ısı, ışık ve hayâtın devâmı için gerekli enerjiyi veren gök cisminin adı, dünyâya en yakın yıldız. Parlaklığı ile anılır. Zerre ile tezathı kullanılır. Sevgilinin yüzü güzelliği ve parlaklığı nedeniyle güneşe benzer.

G. 43/5: Tā Ḥaṭāyī gördi ol ḥüsn-i cemālün ey **güneş** / Gör nice 'ālem dilinde dāsītān olmuş durur
G. 50/6: Nişānı ol **güneş** ṭal'atlu şāhuñ / Başında tāt u belinde kemerdür
G. 76/2: Zülmet-i hicrāne söyleñ ḥükmini terk eylesün / Bir **güneş** doğdı cihāna mäh-ı tātān devridür
G. 86/3: 'Ālemün rüşenligi gerçi **güneşdendür** veli / Pertev-i mihr-i cemālün āfıtab üstindedür
G. 111/1: Ey **güneş** ḥüsnüñ ḥayālī tā ki göñlümde geçer / Kanlu yaşum yem teki dolmuşdur andan ser-be-ser
G. 124/6: Saña münkir direm görmezsin anı / **Güneşden** ehl-i ḥaḡ katna 'ayān var
G. 180/5: Ḥaṭāyī devlet-i vaşlından ol yüzi **güneşün** / Senünle hem-dem olupdur yakīn 'ināyet-i 'ışk
G. 196/1: Ol **güneş** bir zerredür nūr-ı cemālinden anuñ / Utanupdur serv ü ar'ar ḡadd ü bālinden anuñ
G. 199/4: Tā görmişem yüzüñ **güneşin** ey kamer-likā / Her dem dilinde şemsü duḡādur Ḥaṭāyīñ
G. 218/6: Ḥüsnüñ katında zühre vü pervin ne nesnedür / Ay u **güneş** ḥacālete düşdi zi-infi'āl
G. 203/3: Şol **güneş** tek hecriden ey tilbe göñlüm n'oldı kim / Gonce tek başdan başa ḡāk-ı girībān eyledün
G. 338/2: Devr-i ḥüsnünden **güneş** tek olmuş idüm āşikār / Heçr şahrāsına düşdüm bī-nişān oldum yine
G. 352/8: **Güneş** tek zāhir olmuşdur gözinde / Cihān bāḡın gül-istān eyleyen şāh
G. 352/9: Ḥaṭāsız gözlere yüzi **güneşdür** / Yine **güneşni** pinhān eyleyen şāh
G. 355/12: 'Arızuñı zülfüñüz birlen hicāb idüp müdām / Ey **güneş** yüzüñi pinhān itdigün ya'ni ki ne
G. 326/2: Nokşān irişmesün saña bir zerre ey **güneş** / Yā Rab görem hemīşe seni ber-ḡarār-ı ḥüsn
G. 400/1: Ey melek şüretlü insān ey **güneş** yüzüñ perī / Görmedi 'ālemde merdüm bir senün tek dil-beri
G. 401/3: Ey **güneş** ḥüsnüñ senün bir evce yetmişdür bugün / Ayaḡun altında topraḡ kimidür keyvān daḡı
G. 407/5: Rüz u şeb ay u **güneş** gird-i felekni devr ider / Şeb-ḡerāḡ olmuşdur istersen büt-i nīk-aḡteri
K. 2/5: Ey **güneş** yüzüñ seni her kimse kim ḥaḡ bilmedi / Dañla maḡşerde anuñ yüzi ḡaradur yā Nebī

gürūh: Topluluk, cemāat, bölük.

K. 6/5: Münezzeh mezḡebinden her **gürūhuñ** / Mevālī mezḡebem ḥaḡ Ca'ferīyem

gürz: Ateşli silāhların icādından önce savaş āleti olarak kullanılan, demir, tunç, bakır veya pirinçten ağır topuz, bozdoğan, şeşper.

G. 162/3: Şāh-ı 'ālem zāhir oldu çekdi leşker ḥarb için / Esb ü şemşīr **gürz** ü nīze merd-i meydān devridür
M. 2/25: Men olam kim uğraşa Efrāsyāb / Başına urup **gürzi** deng eyleyem

güvāh: Şahit, tanık; delil.

G. 6/2: İsbāt kılmışam ruḡ-ı zerd eşk-i sürḡümü / Da'vī-i 'ışka böyle **güvāhum** yeter maña
G. 81/2: 'İşkuñı göñlümde men daḡı niçük pinhān idem / Rüy-i zerd ü eşk-i sürḡüm çün **güvāh** olmuş durur
G. 99/2: Ta'rīf idüp şıfatını şırüm didi Hudā / Bu doḡrı söze ins ü melāyik **güvāhdur**
G. 170/1: Sensin hemīşe şüret ü ma'nāda şāhumuz / Bilgil yakīn ki arada Ḥaḡdur **güvāhumuz**
G. 383/2: 'Āşık odur ki da'vā iderse bu sözine / Kanlu yaş ile ḡehre-i zerd **güvāh** ola

güven-: Inanmak, itimat etmek.

G. 423/8: Ḥaṭāyī sen **güvenme** māla gence / Niçeler māla gence mindi düşdi

güvenç: Sevinç.

G. 255/2: Ayda yılda bir gezer gözüm görür yüzüñ senün / Ey menüm görk ü güvencüm yār senden kümişem

güyā: Konuşan; bülbülün ötüşü.

G. 187/5: Zamāne şa‘irinde görmedüm hîç / Haţâyî bülbül-i güyā senüñ tek

G. 356/13: Gül yüzüñ evrākını gülşende ħandān eyleyüp / Bülbül-i maĥzūnı güyā kıldıĥuñ ya‘nı ki ne

güviyā: Adeta, sanki.

K. 19/10: Evliyā içün sipehsālar olup hem pîşvā / **Güviyā** bir kevkeb-i ‘ulvî olupdur ‘Askerî

güzāf: Boş söz, mânâsız lâf.

G. 105/1: Ey şanem niçün senüñ va‘dün ĥilāf olmış durur / Mihrün az olmış velî ĥahruñ **güzāf** olmış durur

güzār: Geçme, geçiş.

G. 247/4: Ėabrüm üstine şabā lutf eylegil kılĥil **güzār** / Bir ĥaber virgil maña cān u cihānumdan menüm

G. 340/9: Ey Haţâyî şād olup beytü’l-ĥazenden çıĥ bugün / Bāĥ u bāĥça suyına vakt-i **güzār** oldu yine

güzeli: Güzel, hoş, cemil.

G. 69/1: Gönül bir yāri sevdi kim perîdür / Cihān içre **güzeller** serveridür

G. 154/3: Senüñ zikrün zebānumda hemîşe / **Güzeller** serveri avrāda beñzer

G. 158/3: Cān u dilden men anı sevdügümi cümle bilür / Ėür-ı cennet mi diyem ol **güzeli** yā ĥasîdur

G. 327/14: Gel ey Sultān Haţâyî sen oĥı vaşfin güzel şāhuñ / Ėaradur münkirün ĥalbi üregi seng-i mermerden

G. 423/6: **Güzeli** yarum bize yüz-be-yüz oldu / Vücüdüm şehrine cān imdi düşdi

G. 430/3: Ey sözi datlu yüzi gökcek **güzeller** serveri / Bu cihānda ĥüblaruñ içinde sen ĥākān kimi

K. 16/9: **Güzeli** şāhum ĥamer māhum murād-gāhum gönül-ĥ‘āhum / Cemālî mazharu’llāhum güzîn-i evliyā geldi

güzîde: Seçilmiş, beĥenilmiş.

G. 170/2: Ey ĥüblaruñ **güzîdesi** rüşen yüzüñ kimi / N’ola eger sefid ola baĥt-ı siyāhumuz

K. 13/2: Nice kim enbiyā geldi cihāna / Ėamusından **güzîde** Muştafādur

güzîn: Seçilmiş, güzîde.

G. 372/6: Şerî‘atdur tarîkatdur ĥaĥîkat / **Güzîndür** ma‘rifet bu cān içinde

K. 16/9: Güzel şāhum ĥamer māhum murād-gāhum gönül-ĥ‘āhum / Cemālî mazharu’llāhum **güzîn**-i evliyā geldi

Mus. 1/2: Erenler **güzîni** cihān serveri / Nebîler içinde odur bihterî

ĥaddār: Acıması olmayan, başkalarına haksızlık eden, merhametsiz, katı yürekli, insafsız davranan, kıyıcı.

G. 213/2: Rüz-ı maĥşerde dutup dāmenüñi saña direm / Bu daĥı ol mı durur dünyā-yı **ĥaddār** degül

ĥanî: Zengin, varlıklı.

G. 394/1: Tā gördi gözlerüm seni ey ĥüsn ilen **ĥanî** / Mecnün misālî ‘aĥlum ilen görmedüm seni

H, H, H

habāb: Su üzerinde peyda olan kabarcık.

G. 233/4: Şanmañuz kim keştidür deryâlar üste seyr iden / Gözlerüm yaşında bu çeşm-i **habābumdur** menüm

haber: Olmuş veya olmakta bulunan bir şeye dâir orada olmayanlara erişen bilgi, ondan ona nakledilen söz; ilim, vukuf, malûmat.

G. 50/7: Olar kim çihl tendür sırr-ı kudret / Anı 'ârif bilür ince **haberdür**

G. 63/3: Tükendi Yûsuf eyyâmı senûñ devrân-ı hüsnuñde / **Haberdür** hûblar içinde yalandur bu haber çındur

G. 141/4: **Haber** dutmaz hakikatden riyâyî zâhidûñ fehmi / Anuñ fikri 'acâyib kıssa-i efsânelerdendür

G. 230/4: Hasretem Ya'kûb tek Yûsuf yüzine ey şabâ / Tañruñ için bir **haber** algil nigârumdan menüm

G. 235/4: Her kim ki gün yüzüñ **haberini** getürse yâr / Men aña müjde yir ü gök ü âsumân virem

G. 247/4: Kabrüm üstine şabâ lutf eylegil kılğil güzâr / Bir **haber** virgil maña cân u cihânımdan menüm

G. 316/5: Ey Haţâyî kim ki tutmaz mürşid-i Hakdan **haber** / Şek degül kim ol Yeziddür özine kılmış ziyân

G. 327/6: 'Alî oldur ki peygamber didi 'ilmüm kapusıdır / İşidgil bu diyenlerden **haber** sorgil bilenlerden

M. 2/41: Bileler ki doğmuş anadan bir er / Duya her kişi erdeminden **haber**

haber vir-: *deyim* Bir şeyi bildirmek, bir şey hakkında bilgi vermek.

G. 305/9: Haţâyî hastedür kân-ı şehâvet / **Haber vir** derdlüler dermâna gelsün

G. 228/5: Firkatî kaşd itmedin miskîn Haţâyî hasteye / Bir **haber vir** ey şabâ ol gül-sitânımdan menüm

G. 389/5: Bu Haţâyî **virdi** evşâf-ı hakikatden **haber** / Tâ gözüm gördi cemâlün şüret-i Rahmân kimi

G. 254/5: Âb-ı hayvândur dudaguñ sormayan **virmez haber** / Âb-ı hayvân isteyen zulmâneye göndermişem

G. 369/4: İstedi âb-ı hayât çeşmesine irdi Hızır / Ol **virür** doğrı **haber** cümle 'iyândur bilene

haberdâr: Haberi olan, haberli, vakıf.

G. 179/4: Firkatûñ odına yandı dil kebâb oldu kebâb / Kimse hâlımdan **haberdâr** olmadı hayf oldu hayf

Habeş: Habeşistan halkından olan veya bu halkın soyundan gelen kimse. İnsanlarının siyah derili olması yüzünden saç siyahlığını ve yüzdeki siyah beni simgeler.

G. 330/3: **Habeşdür** kim misâfir Rûma düşmüş / Yüzüñ şahnındaki o hâl-i Hindû

habîb: Sevilen kimse, sevgili, dost; (Habîbullah "Allah'ın sevgilisi" sözünün kısaltılmışı olarak) Hz. Muhammed.

G. 22/1: Min ba'd eger menümle **habîb** olsa aşinâ / Men cânımı yolında anuñ eylerem fedâ

G. 39/3: Mest ü mecnûn olmuşam men firkatûñden yâ **habîb** / Ey hakikat 'âleminde ince erkânım meded

G. 128/1: Pertev-i hüsnuñden ey dil-ber cihân pür-nûr olur / Bî-nevâdur kim vişâlûñden **habîbüñ** dūr olur

G. 178/1: Tâ ki düşdüm ey **habîbüm** Ka'be küyuñdan ırağ / Senden ayru murğ-ı dil dutmaz vaţan der-bâğ u râğ

G. 204/5: Bu Haţâyîni çıharduñ mı gönülden ey **habîb** / Di meger özgeler ilen 'ahd ü peymân eyledüñ

G. 203/5: Cevr-i 'ışkuñ ey **habîbüm** öyle hâdden ötdi kim / Bu Haţâyî hasteye mâtemni âsân eyledüñ

G. 205/7: Haţâyî çeşm-i mestinden **habîbüñ** ihtirâz eyle / Eger kanuñ döker her dem çün oldur cân-ı cânânıñ

G. 212/3: Dem-be-dem yağlıg arasında **habîbüm** kaşlaruñ / Şanasın kim görünür gözine gökden hilâl

G. 218/5: Her dil ki 'âşık oldu **habîbüñ** cemâline / Fikr ü taşavvur eylese mensûh olur hayâl

G. 258/3: Kara zülfüñ görende ey **habîbüm** / Gönül meyl eyledi zünnâra gördüm

G. 258/4: Çemende geşt ider gördüm **habîbi** / Teraħhum kılmadı yalvaragördüm

G. 260/1: Ey **habîbüm** sen teki zibâ nigârı sevmişem / 'Aklı kâmil hüsne bay bir doğrı yârı sevmişem

G. 271/7: Haţâyî cümle hûblardan **habîbâ** / Senüñ tek dil-beri buldum muḳaddem

G. 312/3: Cân u dilden ol **habîbi** sevmişem gerçek velî / Râstam hem 'âşıkam meydân ğavğasında men

G. 322/2: Menümlen hem-dem olmazsa **habîbüm** / Anuñçün kurşanam zünnâr elinden

G. 323/4: **Habîbüñ** isterem hüsni cemâlin dem-be-dem görmek / Bu gönüm ihtirâz eyler raḳîbân-ı ne-ḳâbilden

G. 332/1: Yüzüm sürüp varuram yâra karşı / **Habîb** ü münis ü dil-dâra karşı

G. 437/5: Haste Haţâyî ayrılalı senden ey **habîb** / Öldi ğamunla bir daḥı ol gül-'izâra di

G. 376/4: Derdüme dermân bulunmaz çâre senden yâ hakîm / Ey **habîbüm** leblerüñden vir şifâdur gönüme

G. 381/5: Digil görseñ **habîbümni** eyâ peyk-i şehër-gâhî / Raḳîbi koymasuñ bir dem harem dergâhı yanında

G. 416/2: Derdüme dermân gerek kapuña geldüm ey **habîb** / Bilmişem sende yakîndür uş bu derdüm çâresi

G. 416/4: Dilegüm bu idi Hakdan ey **habîbüm** şubḥ u şâm / Yâr elinden ola yâre cânda 'ışkuñ yaresi

G. 432/4: Almanı çâr-pâre kıldı pîrini gördi **habîb** / Uçıvardı hâzrete çağırdı Allâh ekberi

K. 6/1: Menem kim cân ü dilden Haydariyem / **Habîb-i** zü'l-celâlûñ çâkeriyem

Habîbu'llâh: Allah'ın sevgilisi Hz. Muhammed.

G. 61/3: Zâkirem zîkr eylerem gönülümde Hakdan özge yoḥ / Nâṭıkam nuṭḳ-ı hidâyet gel **habîbu'llâhı** gör

Hâbil: Hz. Adem'in küçük oğlunun adı. Hz. Havvâ biri kız, biri erkek olmak üzere her batında iki ve toplam yirmi batında kırk çocuk dünyaya getirmiş, sadece Hz. Şît tek doğmuştur. İlk batında doğan çocuklar Kâbil ve Aklîmâ, ikinci batında doğanlar Hâbil ve Lebûda'dır. Âdem ile Havvâ'nın çocukları birbirleriyle evlenmiştir. Ancak ikizlerin evliliği yasak olduğundan her batnın erkeği bir diğer batnın kıızıyla evlenebiliyordu. Evlilik çağına geldiklerinde Hz. Âdem Hâbil'in ikizi Lebûda'yı Kâbil'le, Kâbil'in ikizi Aklîmâ'yı da Hâbil'le evlendirme hususunda Allah'tan emir aldı. Aklîmâ çok güzeldi. Evlilik söz konusu olunca Kâbil buna itiraz etti. Bunun üzerine Hz. Âdem Hâbil ve Kâbil'den Tanrı'ya birer kurban takdim etmelerini, hangisinin kurbanı kabul edilirse onun haklı olacağını söyledi. Semadan bir ateş inerek Hâbil'in takdimelerini yedi; fakat Kâbil'in takdimelerine dokunmadı. Bunun üzerine Kâbil öfkeleni ve kardeşine kin duymaya başladı. Nihayet bir gün Hâbil uyurken Kâbil onu buldu ve bir taşla başına vurarak yirmi yaşındaki kardeşini öldürdü. Bir rivayete göre Kâbil kardeşini nasıl öldüreceğini bilemediğinden İblîs bir kuşun başını taşla ezmek suretiyle ona yol gösterir (İA).

G. 323/5: Yüzün şem'inde rüşendür 'Aliyyü'l-Murtażâ nûr / Ne bilsün bî-haber **Hâbil** ki ne gelürdi Kâbilden

hâc: Hac; İslâm dîninde şer'an zengin sayılan her Müslümanın ömründe bir defa kurban bayramı günlerinde belli usûllere göre Ka'be'yi ziyâret etmesi şeklindeki farz ibâdet.

G. 88/5: Bu Hâţâyî Ka'be-i küyûnda dapmışdur şeref / **Hâc**ı tek gönlüm tavâf-ı küyûnuздan **hâc** alır

hacc-ı ekber: Büyük hac. Genel kabul gören görüşe göre, Hac mevsimi dışında Kâbe'ye yapılan ziyarete (umreye) "hacc-ı aşgar"; hac mevsiminde yapılan ziyarete de "hacc-ı ekber" denir. Bayramın birinci gününe de "hacc-ı ekber" denilir. Halk arasında ve bazı kaynaklarda Arefe günü veya Kurban Bayramının birinci gününün cumaya rastladığı dönemde yapılan hacca, "hacc-ı ekber" denildiğine dair bir anlayış vardır. Ancak bunun güçlü bir dayanağı yoktur.

K. 12/1: Gel ey 'ârif saña her dem tavâf-ı **hacc-ı ekberdür** / Ki kıble nûr-ı peygamber imâmı nağd-ı Haydardur

hacı: Hac farızasını yerine getiren, hacca giden kimse.

G. 88/5: Bu Hâţâyî Ka'be-i küyûnda dapmışdur şeref / **Hâc**ı tek gönlüm tavâf-ı küyûnuздan **hâc** alır

G. 167/5: Ka'be-i vaşluña virdüm cânımı kurbân velî / **Hâc**ı oldum kıan tökerem kıanı kurbân-gâhumuz

hacâlet: Mahcubiyet, utanma.

G. 205/2: Götürdün perde yüzünden bi-şamdi'llâh ki ey dil-ber / Seni gördi **hacâletden** kıaraldı yüzi şeytânûñ

G. 218/6: Hüsnuñ kıatında zühre vü pervîn ne nesnedür / Ay u güneş **hacâlete** düşdi zi-infi'âl

G. 340/6: Bağçaya seyrâna çıhdı geşt içün ol gül-'izâr / Gül **hacâletden** kıızardı şerm-sâr oldı yine

G. 340/7: Kıametüñlen bahs iderdi dâyimâ ol serv-i bağ / Gör **hacâletden** aña menzil kenâr oldı yine

G. 421/3: Çün cemâlûñ 'aksini gördi felek evcinde gün / Şol **hacâletden** kıızardı kıayretinden kıun kimi

haçan: Ne vakit, ne zaman ki.

G. 126/2: Şirvân kıalâyıkı kıamu Tebrîze daşına / Mülk-i 'Acem sorar ki kıyâmet **haçan** kıopar

G. 138/5: Yârûñ Hâţâyî kıuyına cân vir be-şıdık-ı dil / Yâram diyen saña **haçan** ağıyâra yâr olur

G. 235/3: Vakı-i ecel gelürse melek cân içün maña / Yüzüñi görmedin aña cânım **haçan** virem

G. 275/1: Yâr işiginde kıakîbi sürdiler dür ez-harem / Veh ki nâ-mâkırem kıaremdede **haçan** olur muķterem

G. 329/5: Hâţâyî gül yüzüñ kıayrânı bolmış / **Haçan** bülbül durur kıuşşenden ayrı

G. 336/3: Bu kıarârı yoh kıöñül kıilmen **haçan** ârâm ide / Yâ meger bir gün menümlen dil-sitânım söyleşe

G. 342/2: Tâ kıihân bağını bünyâd itdi dest-i lem-yazel / Sen teki bir gül **haçan** bitdi gül-istân üstine

G. 363/5: Velâyet bağınıñ bir meyvesidür / **Haçan** yüze anı her dest-i kıutâh

G. 383/5: Başdan ayağa bende Hâţâyî kıaţâludur / Zâhid **haçan** ki kıubları kıevmek günâh ola

G. 429/4: Kıevüpdür kıim-i dünyâyı kıoyupdur vaşl-ı dil-dârı / **Haçan** kıim doğıru söz kıisem olur kıuşım ile ner şüfî

K. 4/11: Men şî'r ileñ **haçan** yetem evşâf-ı zâtuña / Kıur'ânda çünkü vaşkıñ ider ve'd-đuķâ seni

M. 2/15: Eger cümle 'âlem berâber ola / **Haçan** 'âlem işi kıüyesser ola

hacât: İstekler, kıilekler.

M. 2/57: İlâhi kıabûl eyle **hacâtımı** / Kıapuñdan kııyâz u kıünâcâtımı

hâcet: Allah'tan veya büyük bir makamdan yerine kıetirilmesi, kıerçekleştirilmesi istenen kıilek.

G. 379/2: Men gedânûñ **hâceti** senden budur ey şâh-ı kıüsn / Âsitânûñ kıesmini kıildirmegil kıigâneye

M. 1/14: Derûnum kıayğıludur pür-şafâ kııl / İlâhî **hâcetüñni** sen revâ kııl

T. 10/1: Men Mevâlî mezkhebem râhum 'Alî / **Hâcetüm** kııkrüm nâzar-gâhum 'Alî

hâcet degül: deyim Gerekımez, kıihtıyacı yoktur.

G. 172/2: Ey perî her-dem kııgeh-bân kıapuña **hâcet degül** / Kıim yeter kıüyında her şeb nâle vü âhum ceres

K. 11/3: Rüz-ı heycâ sâ'idüñ ber-fark-ı a'da bes durur / Kıabzuña **hâcet degül** şemşîr ü kıançer yâ 'Alî

hacil: Utancından kimsenin yüzüne bakamayacak duruma düşmüş olan, küçük düşüp utanmış, mahcup olmuş.

G. 216/3: Pertev-i hüsnuñ ziyâsından kamer oldı **hacil** / Şüretüñ tâbindan ol hürşid-i tâbân münfa‘il
G. 400/2: Şanma ancañ müşge virdi bu siyeh-rûlîğ saçuñ / Meh yüzüñ kıldı **hacil** bağlarda verd-i ahmeri
G. 407/6: Kâmetüñ pest eyledi servi çemende ey şanem / ‘Arızuñ kıldı **hacil** bağlarda verd-i ahmeri

haclet: Utanma, mahcup olma, hacâlet, hacel.

G. 396/4: Yâ Rab ol çihreñ ne tâze verd-i ahmerdür senüñ / Gül kızarmış **hacletinden** lâl idüpdür süseni

hadd: Sınır; insanın yetki ve değeri.

G. 365/2: Yüregi dâğ olmayınca bağı kanlu la‘l tek / Hic kiminüñ **haddi** yoğdur kim Kızılbaş olmağa
K. 12/11: Hañâyinüñ degül **haddi** şehâ kulum diye bilgil / Eger hıdmet kabûl olsa anuñ mevlâsı Kanberdür

hadden öt-: *deyim* Çok fazla olmak, aşırı gitmek, sınırı aşmak.

G. 51/4: Rüzgârım tiredür sensiz eyâ ârâm-ı dil / Dil niçük ârâm dutsun **hadden ötdi** intizâr
G. 166/4: Çoñ miñnet ü cefâsını çekdüm vefâ hani / Gam **hadden ötdi** dil-ber-i gam-h‘âre söyleñüz
G. 185/2: Çoñ belâ vü derd ü gam çekdüm yoluñda şabr idüp / Derd-i hicrân **hadden ötdi** şimdi dermânım gerek
G. 203/5: Cevr-i ‘ışkuñ ey habîbüm öyle **hadden ötdi** kim / Bu Hañâyî hasteye mâtemni âsân eyledüñ
G. 280/2: İntizârım **hadden ötdi** hecr ilen boldum helâk / Gamlu göñlüm hâlîna bir gam-güsâr olmaz mısın
G. 255/4: Yâr yâri böyle sorar ey vefâsız bî-vefâ / **Hadden ötdi** derd ü rencüm yâr senden küsmişem
G. 331/2: Karârım kalmadı şabr **ötdi hadden** / Dü çeşmüm nergis-i bîmâra karşı
G. 373/2: Bilürdüm **hadden aşıpdur** günâhum / ‘Aliyyü‘l-Murtażâ içün bağışla
G. 403/2: Hayli müddetdür ki tâ men ayru düşdüm yârdan / Görmek içün **hadden ötdi** intizârım gelmedi

hadeng: Ok; sevgilinin kirpikleri oka benzer ve bakışları öldürücüdür.

G. 72/2: **Hadengi** cân fedâdur gamzeñ ey dost / Kaşuñ üste kurılmış yaya beñzer
G. 254/3: Gözleri fettânedür sahlâ özüñ fettânenen / Ol **hadeng-i** gamzeni fettâneye göndermişem
G. 424/3: **Hadeng-i** kirpüğüñ oğdur ki kaşuñ / Kurulmuş yaya beñzer beñzemez mi

hādī: Doğru yolu gösteren, hidâyet eden kimse.

G. 119/2: Cihân ehline ser-tâ-ser yakîn bil / Delîl ü **hādī** vü bürhân ‘Alîdür
K. 13/14: Muhammed Mehdî-i şâhib-zamâne / Tabîb ü **hādī-i** dâru‘ş-şifâdur
K. 15/7: Muhammed Mehdî-i **Hādī** kim oldur dînüñ üstâdı / Bu dîne girmeyen dîvdür ki meydândan cüdâ geldi

hādī-i dîn: Dinin hidayet edicisi.

K. 13/9: İmâm Müsî Kâzım **hādī-i dîn** / Kim ol hürşid-i burc-ı evliyâdur

Hadice: Hz. Peygamber’in ilk hanımı.

K. 3/3: **Hadice** mahrem oldı çün Resûle / Yakîn bil Fâtıma hayru’n-nisâdur

hadis: Hz. Muhammed’in sözleri, davranışları ve başkalarının yaptığı kendisi tarafından tasvip edilen hareketleri.

G. 157/3: Cismümde cân u dil bu cihetden dutar karar / Şîrîn **hadisün** âyeti yuhyi‘l-‘izâmıdur
G. 279/2: **Hadis-i** Muştafâdur ekremü‘z-zayf / Göñül mülkinde hoş mihmân olupsan
G. 305/8: Rivâyetdür **hadis-i** Muştafâdan / Ölüp miñ yıl yatanlar cânâ gelsün
K. 12/7: **Hadis** ü va‘z-ı Qur‘ândan ne bulduñ gelgil ey zâhid / İmâmuñ ismi Qur‘ândur hadis Allâhu ekberdür

hadrâ: Yeşil.

G. 381/4: Senüñ rüy-ı sefidüñden cüdâ tâ mübtelâ boldum / Karaldı kubbe-i **hadrâ** bu göñlüm âhı yanında

hâfız: Kur‘ân-ı Kerîm’i bütünüyü ezberlemiş olan ve ezberden okuyabilen kimse.

G. 64/4: **Hâfız-ı** Qur‘ân teki ‘uşşâk ezber kılmağa / Haq cemâlün âyetin ümmü‘l-kitâb itmış durur

hafta hafta: ikileme Her hafta, haftalar geçtikçe.

G. 98/2: Yıl-be-yıl sâ‘at-be-sâ‘at hoş geçürgil yâr ile / **Hafta hafta** gün-be-gün ol rüzgâr elden gider

hak: Toprak; ayak toprağı, tozu.

G. 11/3: Âsitânüñ **hakini** virmen cemî‘-i ‘âleme / Her ayağıñ toprağı mülk-i Süleymândur maña
G. 41/7: Bu Hañâyî leblerüñ ‘ışkıñda ger âh eyleye / Âhınuñ süzından olur **hak** ol küh-ı Sehend
G. 48/2: Hemîşe **hake** şalmışdur özini / Anuñçün gözler içre tütüyâdur
G. 57/2: Mendedür yir ile göğüñ hikmeti hem kudreti / Âb u âteş **hak** u bād ser-cümle erkân mendedür
G. 109/5: Hañâyî hastenüñ virgil murâdın hasbeten li‘llâh / Ki **hak-i** âsitânüñda işi dâyim temennâdur
G. 177/5: Mihr ilen yâri ki gelmişdür zi-gülşen yâdigâr / Bu Hañâyî haste-dildür **hak-i** ân meh-rü-yı bağ

G. 239/5: Yâ İlâhî sen meni mahrûm-ı dergâh eyleme / Faẓluña ümmîd-vâram **hâk**-i dergâh olmuşam
G. 296/1: Senden özge yârum olsa ey perî-veş sîm-ten / Âsitânûñ çevresinde koy ki **hâk** olsun beden
G. 302/5: Kılsañ bu **hâk**-i pâyûña bir kez nazar n'ola / Şalmaz mı hâke yüzini hûrşîd ü ay olan
G. 356/26: Ey Haṭâyî **hâk** ile yeksân olup ol mâh için / 'Azîm-i sevdâ-yı Şüreyyâ kıldıguñ ya 'nî ki ne
G. 345/3: Ey dil yüzüñi **hâk** idegôr yâr işigüñde / Tâ dâmen-i dil-berden anuñ düşe toz üste
K. 6/4: Muḥibbem 'aşıkam Zeynül-'ibâda / Muḥammed Bâkıruñ **hâk**-i deriyem
K. 11/5: Faẓl u ihsân u mürüvvet hem seḥâvet kânısın / Luṭfuña **hâk** ile cevherdür berâber yâ 'Alî
K. 14/10: Âdem-i **hâkî** henüz olmamış idî mâ u tîn / Bu cihân ehli yoḥ iken var sensin yâ 'Alî
K. 18/2: Hâk-i kûyuñdan muḥammer oldî Âdem tıynetî / Ey ser-i **kûyuñ** nesîmî rûḥ-ı insân yâ 'Alî
K. 18/10: **Hâk**-i râhuñ nûr-ı çeşmümdür ḥayâlûñ münisüm / Fîkr ü zîkrüm göñlüm içre râḥat-ı cân yâ 'Alî

hâk it-: Toprak haline getirmek.

G. 125/5: Ey Haṭâyî özünü **hâk** idegôr pâk olasan / Menlik itme ki cihân ehline 'îrfân doludur
G. 361/6: Haṭâyî tâ seni gördi vücûduñ ser-be-ser gezdi / Çü şâhuñ kulları gördi yüzün **hâk** itdi ol pâyâ

hâk-i cihân: Dünyanın toprağı.

G. 174/5: Şânenen meşşâta şalmış bir saçuñ kılın yire / Ser-be-ser hâk-i cihânı 'anber-efşân eylemiş

hâk-i pâ: Ayağının toprağı; sevilen kişinin ayağının toprağı oldukça kıymetlidir, aşık olan için göz sürmesi gibidir, ondan sıhhat bulur.

G. 8/1: **Hâk-i pâyûñ** dil-berâ bir tâc-ı devletdür maña / Pes yüzün görmek senüñ baḥt u sa'âdetdür maña
G. 16/5: Toprağa baş ayağıñı ey gözlerüm nûrî / Kim **hâk-i pâyûñ** dilerem be-her tütüyâ
G. 20/1: **Hâk-i pâyûñ** sürmedür 'aynuma in'âm it maña / Ger kabûl olmaz murâdum senden i'lâm it maña
G. 89/5: Miskîn Haṭâyî yitdügi çün **hâk-i pâyûñe** / Her dem dilinde âyet-i küntü turâb oḥur
G. 123/5: Devlet-i vaşluñ diler miskîn Haṭâyî her zamân / **Hâk-i pâyûñ** tek makâmî âsitân üstindedür
G. 148/4: Ḥanda kim bir ehl-i 'îrfân görseñ olgil **hâk-i pâ** / Ey göñül nâ-ehl olup andan kenâr itmek nedür
G. 184/5: Ey Haṭâyî gülşene var **hâk-i pâyûñ** gör anuñ / Ger saña ol âhû gözlü müşg-bû yâruñ gerek
G. 199/3: Merdüm ki **hâk-i pâyûñ** dir tütüyâ-yı çeşm / Giryân gözine 'ayn-ı şifâdur Haṭâyîñüñ
G. 302/5: Kılsañ bu **hâk-i pâyûña** bir kez nazar n'ola / Şalmaz mı hâke yüzini hûrşîd ü ay olan
G. 356/9: **Hâk-i pâyûnda** meni ednâdan ednâ eyleyüp / Özünü a'lâdan a'lâ kıldıguñ ya 'nî ki ne
G. 394/3: Yüzümni **hâk-i pâ** kıluram âsitânûña / Tâ kim dege yüzüme sa'âdetlü dâmeni
G. 395/5: **Hâk-i pâyûñ** Haṭâyî tâ ki çekdi çeşmine / Görmedin bu devleti düşmen gözi kör olmadı
G. 440/3: Men kim olam ki kulluğına laf uram saña / Kanber gülâmı **hâk-i pâyûña** cânüm fedâ 'Alî
K. 2/3: Ol makâmûñ kim melek yetmez şufîf-ı na'line / Ayağıñ altında ol bir **hâk-i pâdur** yâ Nebî
K. 3/8: Eyva'llâh **hâk-i pây-i** 'Askerîñüñ / Çekermen çeşmüme çün tütüyâdur
K. 6/7: Takî tâcum Nakîdür nûr-ı 'aynum / Fedâ-yı **hâk-i pây-i** 'Askeriyem
K. 17/11: 'Alî Nakî durur şâfi kamu derdine bîmâruñ / Anuñ şol **hâk-i pâyinden** ḥekîme tütüyâ geldi

hâk-sâr: Toz, toprak içinde kalmış, düşkün.

G. 171/4: Bir gün teraḥḥum eylemedüñ **hâk-sâruña** / Yâ Rab ne şâdır oldî kapuñda günâhumuz

Hâk, Hakk: Allah, Cenâbıhak, Tanrı, Hudâ; Varlığı ezelden ebede sâbit olan, hiçbir değişikliğe uğramadan var ve dâimî olan, bâtil olmayan" anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah'ın en güzel isimlerinden)dır.

G. 6/5: Kesme ümîd rahmet-i **Haḥdan** Haṭâyî sen / Cümle ḥaṭâda luṭf-ı İlâhum yeter maña
G. 7/5: Ey Haṭâyî çün saña **Haḥdan** nazardur her zamân / 'İşkuñ ile ol ḥayâtuñ bağ-ı rızvândur maña
G. 8/2: Çün ğam-ı 'işkuñda ölmekdür ḥayât-ı câvidân / **Haḥ** bilür ölmek degül ol 'ayn-ı râḥatdur maña
G. 14/4: Kim ki **Haḥka** münkir oldı koy cezâsıdur anuñ / Zerrece rahm itmegil sen tâ kim ol ḥâlin duya
G. 14/5: İt raḳıblar ta'n iderse ey Haṭâyî **Haḥka** şal / Olma ğamgîn kim saña kıldıgını **Haḥdan** tapa
G. 18/6: 'Ayne'l-yaḳîn **Haḥ** sırrına idrâk iden insan idüm / Ey ma'rifetden bî-ḥaber inşâfa gelgil bî-riyâ
G. 23/1: Haḥ ezel mey-ḥânesinden virdi bu câmı maña / Kâyinât ehli ta'accüb kıldılar kamu maña
G. 27/2: **Fırkat**-ı 'işkuñda ey gül-çehre zâr u giryeden / Kanlu yaşum **Haḥ** bilür çizgindürür hem âsiyâb
G. 36/1: Haḥ kelâmı sevmişem süre-i Yâsinden meded / Kim maña İncîl ü Furḳânûñ du'âsından meded
G. 36/5: Bu Haṭâyî dir ezelden men imâmûñ kulıyam / Ey imâm-ı **Haḥ** 'Aliyyü'l-Murtaẓâ senden meded
G. 48/4: Anuñ mir'âtına baḥ **Haḥkı gör** kim / Kim ol âyine-i gîti-nümâdur
G. 48/7: Haṭâyî şûkr kıl **Haḥ** kudretine / Ki **Haḥkım** bilmeyen ehl-i ḥaṭâdur
G. 61/3: Zâkirem zîkr eylerem göñlümde **Haḥdan** özge yoḥ / Nâṭıkam nuṭk-ı hidâyet gel ḥabîbu'llâhî gör
G. 62/2: 'Alî şîr-i Hudâdur Şâh-ı Merdân / Muḥammed **Haḥka** peygamber gelüpdür
G. 62/4: Ki **Haḥdan** Zû'l-fekâr oldı 'Alîye / 'Alî kulluğına Kanber gelüpdür
G. 63/2: **Haṭuñdur** âyet-i Rahmân ki **Haḥdan** münzel olmuşdur / Aña dirlar kim ol sünbül sevâd-ı nâfe-i Çîndür
G. 64/4: Hâfız-ı Kur'an teki 'uşşâk ezber kılmağa / **Haḥ** cemâlûñ âyetin ümmü'l-kitâb itmiş durur
G. 68/6: Nâşihâ 'ayb eyleme miskîn Haṭâyî şî'rine / Çün **Haḥka** ma'lûm durur göñlinde sırr u fâşlar
G. 79/1: Tâ menüm göñlümde cânâ ḥasret-i cânânedür / **Haḥ** bilür kim ağlamağdan gözlerüm peymânedür
G. 80/1: Ne insânsan sen ey cân kim cemâlûñ **Haḥka** mazhardur / Kaşuñlan kâmetüñ şekli maña mihrâb u minberdür

- G. 84/3: Şıdkumuz ol vechedür kim **hağ** olur andan zuhür / Kim tarikatda sırât-ı müstakîm olmuş durur
- G. 86/2: **Hağ** bilür kim ruhların şânında olmuşdur nüzül / Âyet-i muşaf ki evrâk-ı kitâb üstindedür
- G. 86/6: Çün seni **Hağkuñ** resûli bilmediler yâ Nebî / Ol günehten tâ ebed kâfir ‘azâb üstindedür
- G. 86/7: Ayağın toprağıdur **Hağ** ehlinün başında tâc / Cismi dâyim bu Hağâyînün turâb üstindedür
- G. 105/6: Ey gönül kıldın sefer ‘azmin tevekkül pîşe kıl / Kim penâh itmek bize **Hağdan** kifâf olmuş durur
- G. 109/4: Eger cevr ü cefâ kılsañ eger mihr ü vefâ kılsañ / Yoluñdan dönmegüm yoğdur ki **Hağ** bînâ vü dânadur
- G. 113/5: Ey Hağâyî çün saña **Hağ** fazlıdur gam-ı hâr olan / Gam yime derd ü belâdan dur yûri gam-ı hârâ var
- G. 119/8: ‘Alîdür kâdî-i bâz u kebûter / **Hağ** için cân kılan kurbân ‘Alîdür
- G. 122/5: Ey Hağâyî cevr ü kahrından cihânün incimez / Her ne kim bende yolına gelse **Hağ** fermânıdur
- G. 124/1: **Hağun** nüshalarında bir beyân var / Muğarrer bil ki aña kana kan var
- G. 124/2: Başum kurbân yolında mürşid-i **Hağ** / Nice yüz miñ teki cânâ kıyan var
- G. 140/2: Cânâ cân itdüm yakîn öyle ezelden **Hağ** bilür / Cânımuñ cânı menüm şol dil-ber-i cânânedür
- G. 146/13: Bu dükân yüz miñ dükândur **Hağ** dükânıdur velî / Şehr birdür kâr birdür asılırsan dâr bir
- G. 146/14: Ey Hağâyî sen tevekkül **Hağka** kılğıl çekme gam / On sekiz miñ ‘âleme hükm eyleyen ser-dâr bir
- G. 151/6: Olsa bir yol ehli cân nâdân katında vâh yazık / **Hağ** anı göstermesün ol kimseye düşvârdur
- G. 153/5: Her kişi kim zikr-i **Hağlan** gönlünü itmez cilâ / Ol ne bilsün bî-başar ‘ışkuñ şafâsı handadır
- G. 163/5: Kul kefâ bi’llâh durur zikri Hağâyî hastenün / **Hağ** bilür kim semme vechu’llâh durur didârıñuz
- G. 161/6: Gâziler gönlünde iste **Hağkı** ey dil nişe kim / Gâziler gönlündeki sır-ı nihânî şâhdur
- G. 164/5: Bu Hağâyî yâr ilen kâlû belâda kıldı ‘ahd / **Hağ** bilür kim ber-ser-i ân ‘ahd ü ikrâram henüz
- G. 168/2: Yazmağa **Hağdan** kelâmu’llâh-ı nâtık şerhini / Rûh-ı kudsî şüret-i insânâ gelmişlerdenüz
- G. 168/4: Bir mu’anber turranıñ küfrine âmennâ diyüp / **Hağka** teslim olmuşuz imâna gelmişlerdenüz
- G. 170/1: Sensin hemîşe şüret ü ma’nâda şâhumuz / Bilgil yakîn ki arada **Hağdur** güvâhumuz
- G. 172/4: Çün ezelden ‘ışkuñuz cânımda **Hağdandır** naşîb / **Hağ** bilür kim tâ ebed gönlümde vardır ol heves
- G. 172/5: Ey Hağâyî gam yime her sözde şükret Hâlık / Çün saña her işde dâyim **Hağ** durur feryâd-res
- G. 174/1: **Hağ** lebünden gonceni gülşende handân eylemiş / Lîk yüz nâzûkluk ilen anı handân eylemiş
- G. 174/6: ‘Arızuñ bağında bir murg-i harîm olmuş Halîl / Ol sebebden **Hağ** aña odı gül-istân eylemiş
- G. 198/7: Dañla dirler dîde-i mü’min-likâyı **Hağ** görür / Bu Hağâyî hasteye rûz-ı vişâlündür senün
- G. 207/9: **Hağa** kulam diyen hağkı itürmez / Himâyetçidür ol erkâna çeşmün
- G. 210/3: Yoğ durur eşyâ içinde kimsene **Hağdan** cüdâ / Cilve kılan ‘âleme nûr-ı Hudâdur bilmiş ol
- G. 247/5: **Hağ** bilür seyyâre tek gözüme uyhu gelmedi / Tâ felek kıldı cüdâ ol mihribânımdan menüm
- G. 248/7: Ey Hağâyî şükr kıl **Hağ** virdüğine rûz u şeb / Şun-ı sâni’ kudret-i Perverdigârum bulmuşam
- G. 251/3: Hel etâda **Hağ** saña çün sâki-i mutlak didi / Âb-ı kevserden senün destündedür yâkût u câm
- G. 253/7: Men Hağâyiyem **Hağı** hağ tanımışam bî-gümân / Anuñ için ol yaratdı men aña der-kâr idüm
- G. 253/5: On sekiz miñ ‘âleme men gerdiş ile gelmişem / Ol sebebden **Hağ** ile sırdâr idüm serdâr idüm
- G. 257/1: Adum Şâh İsma’il **Hağkuñ** sırrıyem / Bu cümle gâzilerün serveriyem
- G. 261/5: Hağâyî tal’atın **Hağdan** dilerdi / Kabûl olmuş du’âsın bilmez idüm
- G. 275/3: Bu Hağâyînün murâdı dâyimâ **Hağdan** budur / Ey ‘azîzüm cism ü cânıñdan ırağ olsun elem
- G. 278/5: **Hağdan** budur Hağâyî murâdı ki dâyimâ / Zülfüñ ucında murg-ı hevâ tek be-bend olam
- G. 285/5: Ol sebebden bu Hağâyînün sözi hağkânîdür / **Hağdan** özge dünyede men yâr-ı gam-ı hâr istemen
- G. 289/2: Zâhid-i güm-râha göster yüzün ey nûr-ı İlâh / Tâ kim ol kâfir getürsün **Hağka** imân şimdiden
- G. 291/2: Cemâlün hazihi cennet didi **Hağ** fedhulü fihâ / Te’âlâ şânuhü ekber yañağın verd-i aħmerden
- G. 303/5: Bu Hağâyî didi kim yüzünde gördi **Hağ** yüzün / Dir hayâlündür senün gözden nihândur sen diyen
- G. 305/2: Erenler menzili **Hağ** menzilidür / Erenler şâhib-i ‘irfâna gelsün
- G. 305/4: Ezelden **Hağ** diyen ehl-i tarikat / O kândan sürülüp bu kâna gelsün
- G. 306/3: Ene’l-**Hağ** sırrı uş gönlümde gizli / Ki **Hağk**-ı mutlakam hağ söyleyem men
- G. 312/6: Şeş cihetden ‘âleme çün ol şanemdür secde-gâh / Ger sücüd itsem n’ola **Hağkuñ** kilisâsında men
- G. 315/3: Bâ-edeb tepren ziyâde yâr şikâyet kılmaya / **Hağ** özi verdi saña ol gevher-i imân için
- G. 316/5: Ey Hağâyî kim ki tutmaz mürşid-i **Hağdan** haber / Şek degül kim ol Yezîddür özine kılmış ziyân
- G. 316/4: Mürşid olmuş **Hağ** bizüm’çün gel gönül Furkânı gör / Gümreh olup yüz çevürmez **Hağ** yolından gâziyân
- G. 321/3: **Hağıla** ol **Hağı** bir bil yapışma bâtıla zinhâr / Aña ‘ârif direm dâyim ki seçe hağkı bâtıldan
- G. 350/1: Gel gönül pîr isteyelüm bu kadîm erkân ile / Gerçek oldur **Hağ** yolına vara baş u cân ile
- G. 350/3: Kahrına şükr eylegil kim **Hağ** saña rahm eyleye / Hem karîn olmuş ezelden küfr ü dîn imân ile
- G. 362/6: Nesne kim **Hağdan** gelendür andan olgil bî-günâh / Ey gönül var şâd-kâm olgil **Hağun** cefâsına
- G. 363/1: ‘Aynu’llâham ‘aynu’llâham ‘aynu’llâh / Gel imdi **Hağkı** gör ey kör güm-râh
- G. 363/4: Yakîn bil ehl-i ikrârıñ katında / Yir ü gök cümle **Hağdur** olma güm-râh
- G. 363/6: Dilersen **Hağkı** hağka vâsil itmek / İrişdür fi’l-makâmi lî ma’allâh
- G. 369/3: Şerbet-i **Hağdan** için ‘ışk eri âzâde olur / Öyle ser-mest olanıñ küfri imândur bilene
- G. 369/7: Ey Hağâyî sen **Hağı** tanı özünde sâkin ol / Dağı söz var söyleme söz bu hemândur bilene
- G. 374/2: Gâflet ehli kaldı **Hağdan** söyle bil kim bî-naşîb / Handa didârı görür ol bunda bîdâr olmasa
- G. 378/4: **Hağ** meni yâ Rab ne bir miskîn yaratmış dünyede / Bağduğınca gamdan özge görmedüm her yanuma
- G. 386/4: Münâfik cânıña bâ-darb-ı şemşîr / Bugün **Hağdan** belâyam geldüm imdi
- G. 386/7: Meni bilgil hemîşe vâsıl-ı **Hağ** / Zi-gayr-ı **Hağ** cüdâyam geldüm imdi
- G. 402/2: Vaşfinuñ şerhin demekde nuğkı yoğdur kimsenün / **Hağ** hümâyün eylemiş bezm içre şâhib-devleti

G. 402/3: La' l ü cevherdür muraşsa' kılmış anı **Hak** tamām / Bu sa'adetden müdāmī kimsenün yoh minneti
G. 404/3: Ol mehūn 'ışkına düşdüm ta'ne kılma zāhidā / Kaçmazam 'ışkuñ yolından çün maña **Hak** kıldı tay
G. 408/5: Buldı Haṭāyī zıkr-i cemālūñde nūr-ı **Hak** / Şahn-ı ruḥuñı şafha-i Kur'ān disem yiri
G. 409/5: Tā seni gördi Haṭāyī vālih ü şeydāyidür / Hansı gozdür **Hak** yüzün görgeç ki bīdār olmadı
G. 414/5: Eylemez miskīn Haṭāyī sırr-ı **Hak** ḥalka fāş / Çünki birdür ḥakḳı anuñ şahlamaz serdār iki
G. 415/2: Bilmeyen kendü vücūdın **Hak** bilmez lā-cerem / Kim ki ol bildi yakīn 'ālemde güm-rāh olmadı
G. 416/4: Dilegüm bu idi **Hakdan** ey ḥabībüm şubḥ u şām / Yār elinden ola yāre cānda 'ışkuñ yaresi
G. 428/5: Dil-ber eydür ey Haṭāyī bir daḥı sevdūñ meger / **Hak** bilür kim senden özge sevmedüm sevmen daḥı
G. 431/2: Sen seni iḥlāş ile ṭayyib ü ṭāhir eyle kim / Aynası şāf olmayan görmez **Hak**uñ likāsını
K. 2/4: Qaldı sidre'l-müntehā geçdūñ felekden tā semā / Kim yeter bu ḳadr-i **Hak** müntehādūr yā Nebī
K. 4/7: Sözüñ beyān-ı **Hak**dur özüñ **Hak** nişānısın / Münkirdür ol ki söyledi **Hakdan** cüdā seni
K. 4/16: Esrār içinde yetmediler evliyā saña / İhsān içinde **Hak** didiler enbiyā seni
K. 4/1: Ey **Hak** kelām içinde didi Murtaẓā seni / **Hak** bildi şıdḳ u cān ile ehl-i şafā seni
K. 4/2: Güm-rāh olaydı ehl-i cihān ser-be-ser ḳamu / Ger ḳılmasaydı 'āleme **Hak** reh-nümā seni
K. 4/4: Hāş itdi her peyām-beri bir dīn ü millete / Gönderdi cümle 'āleme **Hak** reh-nümā seni
K. 5/2: Ayaḡuñ topraḡı ey mazhar-ı **Hak** / Erenler başınuñ tāt u külāhı
K. 9/2: Ki munca enbiyālar **Hak** yaratdı / Ḥamudan ber-güzide Muşṭafādūr
K. 11/2: Geldi destūñ şānına ism-i yedu'llāh bī-gümān / Oldı zāt-ı bī-misālūñ **Hak**ka mazhar yā 'Alī
K. 11/7: Senden özge gelmedi er ḳılıcuñdan özge tıḡ / Bu söz evşāfuñda **Hakdandur** muḳarrer yā 'Alī
K. 12/9: Behişt isterseñ ey 'ārif be-yād it meclis-i rindān / **Hak**uñ didārı ey zāhid ne cennāta müyesserdür
K. 12/10: Eger nāzırsañ ey ṭālib **Hak** insānda gör gitme / Mübārek ḥ'ācemūñ vechi **Hak**uñ nūrında mazhardur
K. 14/3: Çıḡdı mi'rāca Muḥammed didi doksan miñ kelām / Sırr-ı **Hak** hem maḥrem-i esrār sensin yā 'Alī
K. 16/5: **Hak**ka mazhar durur Ādem sücūd it uyma şeyṭāna / Ki ādem donına girmiş Ḥudā geldi Ḥudā geldi
K. 17/1: Şeff'ü'l-müznibīn **Hakdan** Muḥammed Muşṭafā geldi / Cihān ehline fāḥr olsun anuñ tek müctebā geldi
K. 17/5: Meger dārü's-şifā geldi ki Zeynü'l-'ābidīn **Hakdan** / Ki her a'mā aña gitdi gözine rüşenā geldi
K. 17/9: 'Alī Mūsī Rızā geldi gelen çün dāyım emrine / Dün ü gün **Hak**ka nālişler be-gāyet ber-rızā geldi
K. 17/12: Ḥasan 'Askerini cāndan sevenler **Hak**ka vāşıldur / Anuñ egnine rahmetden niçe dürlü ḳabā geldi
K. 19/1: Zāhir oldı gerçi mühr-i ḥātem-i peyḡamberī / **Hak** velāyet serveri kıldı İmām-ı Ḥayderi
M. 2/20: Ki **Hak**dur cihānda meded-kār olan / Ḳulına yaman günde ḡam-ḥ'ār olan
Mus. 1/11: Şıfātı kelām içre ḡayru'l-beşer / Anuñ hem-demi çün **Hak** idi meḡer
Mus. 1/14: Delīl oldı el-keḥf bürhānına / Be-coz **Hak** kes irmez hem iḥsānına
Mus. 1/22: **Hak** idi nüzül itdi gökden yire / Ki ḥalk-ı cihāna özin göstere
Mus. 1/44: **Hak** ile müdām ittifāḳı olan / O kevser suyu üste sākī olan
T. 1/1: Yā 'Alī cānum saña olsun fedā / Ḳul keḫādūr şānuña **Hakdan** nidā
T. 4/2: Pür-günāhum ta'ne ḳılma zāhidā / Bendesinūñ **Hak** bilür a'mālını

Hak bilür: deyim Allah bilir ya.

G. 318/4: **Hak** bilür mihr-i vişālūñ ey perī men 'āşıḳa / Zāhir ü bātında genc-i bī-nihāyetdür bugün
G. 172/4: Çün ezelden 'ışkuñuz cānumda **Hakdandur** naşīb / **Hak** bilür kim tā ebed göñlümde vardur ol heves
G. 267/5: **Hak** bilür kim ḥüsn içinde bu Haṭāyī dil-beri / Cümle ḥublar arada 'ālemde görkemdür menüm
K. 18/15: **Hak** bilür ki her devāsız derde dermān sendedür / Ḥikmeti hem senden ḥāşıl kıldı Loḳmān yā 'Alī
K. 18/22: **Hak** bilür kim gevher-i baḥr-ı ḥaḳīḳat sendedür / Mu'cizāt-ı enbiyā vü sırr-ı bürhān yā 'Alī

Hak sözi: İlâhî kelim.

G. 215/2: Geldi Cebra'ıl saña her dem getürdi **Hak sözün** / Ba'zı peyḡamberlere gelen nidādūr yā Resül

Hak te'ālā: Yüce Allah.

G. 14/2: 'Aciz olma ey göñül münkir gerekmez ehl-i dil / **Hak** te'ālā buyruḡıdır mūr olanda ejdehā
G. 17/2: Süre-i Ṭāhā vü Yāsīn ü Tebārek ḥüsnüñe / Gör ne taḥsīn eylemişdür **Hak** te'ālā Rabbenā
G. 57/3: **Hak** te'ālā dört kitābı gökden indürdi yire / Men anı istemezem çün küll-i Furḳān mendedür
G. 64/6: Tā yaman göz dikmeye ey māḥ ḥüsnüñ bağına / **Hak** te'ālā zülfüñi perr-i ḡurāb itmiş durur
G. 315/1: **Hak** te'ālā ḥüb yaratdı bu teni ol cān içün / Bir 'aceb ḥalvet-serāy açmışdur ol mihmān içün
G. 325/5: **Hak** te'ālā sırrını ey zāhidā sen ḳılma fāş / Bu Haṭāyī zāhir ü bātında bilmişdür yakīn
G. 362/1: **Hak** te'ālā çaldı bir şayḳal bu gözgüm pasına / Göñlümün sevdāsı yohdur 'ālemün ḡavḡāsına
G. 433/5: **Hak** te'ālā ḥüsnünün bağında ez-rüz-ı ḳadīm / Sāye-i ṭübiden ol ḳaddi ser-efrāz eyledi
K. 18/3: **Hak** te'ālā emri ilen ey şeh-i kevn ü mekân / İns ü cinne luṭf ile sensin viren cān yā 'Alī
K. 18/8: **Hak** te'ālā ḫazretinden leyletü'l-esrā yakīn / Cebra'ıl indürdi ismün şāh-ı merdān yā 'Alī
K. 11/11: Ol kerāmet kānısın kim **Hak** te'ālādan saña / Şarḳ u ḡarb u 'arş u kürs oldı musaḥḡar yā 'Alī

Hak yolu: Allah'a ulaştıran yol, doğru yol.

G. 316/1: Tāt geyeni gezer isen şüfiyem diye revān / Şüfī oldur **Hak yolna** göstere dīnden beyān
G. 385/3: Ḳul gerek tanıda öz doğruluḡın **Hak yolna** / İ'tikādın irmeye ger bay ger ḳallāş ola
G. 316/4: Mürşid olmuş **Hak** bizüm'çün gel göñül Furḳānı gör / Gümreh olup yüz çevürmez **Hak yolundan** ḡāziyān

K. 16/10: ‘Azāzīl adlu şeytānuñ yeter taqlidinde uyma / Elin dut **Hak yolın** görset imām-ı reh-nümā geldi

Hakk-ı mutlak: İlahlğı kesin olan.

G. 306/3: Ene’l-Hak sırrı uş gönlümde gizlü / Ki **Hak-ı mutlakam** hak söylerem men

hak, hakk: Hisse, pay.

G. 25/5: Bu Hataı **hakına** dāyim dutupdur çoğ ümīd / ‘Akıbet rahm eyle aña sā‘at-i yevmü’l-hisāb

G. 316/2: Degmenüñ **hakı** degüldür şüfilik da‘vı kıla / Başını yolda koyuban cānına gelsin kıyan

G. 322/4: ‘Aşıklık bülbulüñ **hakı** degüldür / Bu ma’niden ki ağlar hār elinden

hakında: Onunla ilgili.

G. 424/4: Zāhidüñ karğışı ‘aşık **hakında** / Yalan da‘vāya beñzer beñzemez mi

hak, hakk: Doğru, gerçek.

G. 52/4: Şehi **hak** diyüben girdük bu yola / Hüseyñyüz bugün devrānumuzdur

G. 52/7: Hataıyem mevālī sırr-ı Haydar / Şehi **hak** bilmeyen düşmānumuzdur

G. 118/4: ‘Alīdür şāh-ı merdān şīr-i Yezdān / Anı **hak** bilmeyen miñ kez hataıdur

G. 207/9: Haka kulam diyen **hakı** itürmez / Himāyetçidür ol erkāna çeşmüñ

G. 253/7: Men Hataıyem Haki **hak** tanımışam bī-gümān / Anuñ içün ol yaratdı men aña der-kār idüm

G. 257/8: Ulu babam Şafī atam Cüneyddür / Şecā‘at ehlinüñ **hak** Ca‘feriyem

G. 269/1: Bendeye **hakdur** ölüm sen pādīşāhı görmişem / Dem-be-dem ol kudret-i şun‘-ı İlāhı görmişem

G. 311/3: ‘Alini **hak** bilmeyenler kāfir-i mutlak durur / Dīni yoğ imānı yoğ ol nā-müselmāndur bugün

G. 318/1: La‘l-i nābuñdan maña her dem ‘ināyetdür bugün / **Hak** durur şükr eylesem bī-hadd ü gāyetdür bugün

K. 2/5: Ey güneş yüzlü seni her kimse kim **hak** bilmedi / Dañla mahşerde anuñ yüzi karadur yā Nebī

K. 8/6: Men çākerem ol şāh Hasan pādīşeh-i vakt / **Hakdur** ki gönül tahtına sultān ‘Alīdür

K. 6/5: Münzezzeh mezhebenden her gürühuñ / Mevālī mezhebem **hak** Ca‘feriyem

K. 7/6: Eger sorarsa münkir söyle ey cān / Kemāl-i fazl ile **hak** Ca‘feriyüz

hak: Hatırı için.

G. 199/7: Geldi Hataıy kapuña virgil murād aña / Hüsnüñ **hakına** zikri du‘adur Hataıyññ

hak ehli: Doğru yolda olan kişi.

G. 61/1: Ey **hak ehli** sen senüñ cismünde beytu’llāhı gör / Hancaru ‘azm eyleseñ levhinde ‘arşu’llāhı gör

hakan: Türkler’de ve Moğollar’da hükümdarlara verilen unvan.

G. 69/4: Eger **Hakān** eger Fağfür olursa / İşigi itlerinüñ kemteridür

G. 420/3: İşigüñ toprağına her kim kul oldu sıdk ile / Pādīşāhdur dünyede Fağfür u **Hakān** nisbeti

G. 430/3: Ey sözi datlu yüzi gökcek güzeller serveri / Bu cihānda hūblaruñ içinde sen **hakān** kimi

T. 6/2: Bu Hataıy Kayser ü **Hakān** u Cem / Kanberinüñ kanberidür yā ‘Alī

hakikat: Var olan, gerçekleşmiş bulunan, fikir, tasavvur veya hayal olmayıp fiilî olarak var olan şey, vâkıa; Allah’a erişme yolundaki dört makamdan üçüncüsü.

G. 39/3: Mest ü mecnūn olmışam men fırkatüñden yā habīb / Ey **hakikat** ‘āleminde ince erkānum meded

G. 40/6: ‘İşk oğurlar aduñı rāh-ı **hakikatda** senüñ / Sırr-ı mā evhā imişsin yā ‘Alī senden meded

G. 61/2: Ādemüñ şānında kerremnā didi nuṭk-ı İlāh / Ehl-i ma‘niyseñ **hakikat** semme vechu’llāhı gör

G. 132/5: ‘Ārif iseñ koymağil elden **hakikat** menzilin / Ġāfil olma dünye-i ġaddāra virme ihtiyār

G. 141/4: Haber dutmaz **hakikatden** riyāyī zāhidüñ fehmi / Anuñ fikri ‘acāyib kıssa-i efsānelerdendür

G. 306/6: Muhammed nürdandur ‘Alī sırdan / **Hakikat** bahri içre gevherem men

G. 348/4: Çün senüñ ‘ışk-ı mecāzuñdan **hakikat** bulmışam / Şimdi sen h‘āhī vefā kılğil maña h‘āh eyleme

G. 372/6: Şerī‘atdur tarikatdur **hakikat** / Güzındur ma‘rifet bu cān içinde

G. 389/5: Bu Hataıy virdi evşāf-ı **hakikatden** haber / Tā gözüm gördi cemālün şüret-i Rahmān kimi

G. 428/4: Ey **hakikat** meclisinde men senem sen dağı men / Öyle şanma senden özge sevmedüm sevmem dağı

K. 10/1: **Hakikat** bahr-ı zāt-ı ekber oldı / Şifātından anuñ bir gevher oldı

K. 7/2: Didi çün Muştafā el-fakru fahri / **Hakikat** hānedān ferzendleriyüz

K. 13/10: İmām-ı heştüm ol şāh-ı Horāsān / **Hakikat** bil ‘Alī Mūsī Rızādur

K. 4/12: Kūnh-i **hakikatüñi** senüñ kimse bilmedi / Sormak gerek durur yine senden saña seni

K. 12/8: Eyā mihrāb iden taş **hakikat** mezhebin dut kim / Nigāruñ kāmetsi kaşı maña mihrāb u minberdür

K. 13/6: İmām ol seyyid-i evlād-ı ādem / **Hakikat** bil yakīn Zeynü’l-‘ibādur

hâkim: Hükmeden, buyruğunu yürüten, hâkimiyet kurmuş olan, egemen.

G. 84/5: Ey Hataıy çekme ġam ger hecr ilen bīmār iseñ / Çün saña ol Hālīkıñ fazlı **hakīm** olmuş durur

hâkim: Doktor, hekim; akıllı, derin düşünceli, hükümleri sağlam, basiret ve sağ duyu sahibi kimse, bilgin, filozof.

G. 287/5: Bu Hâtâyî sözine dağ dutma ey zâhir-perest / Tâ ezel ta'lim alupdur ol **hakîm** üstâddan

G. 397/4: Ey dil tabîbe sorma 'ilâcın bu derdümün / Dünyâ **hakîmi** bilmeye 'ışkun devâsını

Hâkim: “Son bulması tasavvur edilemeyen dâimî ve ezeli en yüksek ilme sâhip olan, künhünü kendisinden başkasının tam mânâsıyla bilemeyeceği bir ilimle bilen, gerçek hikmet sâhibi” anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allâh'ın en güzel isimlerinden)dır.

G. 350/4: Öldüren sen dirgüren sen sahlayan sensin **hakîm** / Yoh imiş bir senden özge âyet-i Kur'an ile

G. 376/4: Derdüme dermân bulunmaz çäre senden yâ **hakîm** / Ey habîbüm lebleründen vir şifâdur gönlüme

hakîr: İtibarsız, değersiz, adi, bayağı.

M. 1/5: Senün çoğdur kuluñ men bir fakîrem / Saña lâyıķ işüm yoh men **hakîrem**

G. 162/2: Ey zemîn altında pinhân mür-ı pā-māl-i **hakîr** / Çık bu 'ışret dânesin vir kim Süleymân devridür

hakkanî: Hak'la ilgili, Hak Taâlâ'ya mensup; Hakka, adâlete uygun, âdil.

G. 285/5: Ol sebebden bu Hâtâyî'nün sözi **hakkanîdür** / Hakdan özge dünyede men yâr-ı gam-h'âr istemen

hâl: Bedende olan nokta, ben. Daha çok yanak, kaş, ayva tüyleri ve dudak ile bulunur.

G. 13/3: Dâne-i **hâlüne** tâ kim murğ-ı cân kıldı tama' / Dâm-ı zülfün halkasına oldı cânım mübtelâ

G. 20/3: Çün gönül **hâlün** ucından düşdi zülfün kaydına / Bî-günâh öldürmegil bir lahza ârâm it maña

G. 23/6: Ey Hâtâyî zülfünün zencirine kayd itme dil / Dânedür **hâli** anuñ hem zülfidür dâmi maña

G. 29/5: Cemâlün şafhasından hatt ü **hâlün** / Yüzünde âyet-i Kur'andur ey dost

G. 63/5: Gül-i sır-âb-ı hüsnünde ne nisbet ol siyeh **hâlün** / Bu ra'nâ beççe-i hindü gül-istân içre gül-çindür

G. 71/6: Ser-i zülfün içinde dâne **hâlün** / Gönül murğına dâm u dânemizdür

G. 84/2: Defter-i hüsnünde şol harf-i hat ü **hâlün** senün / Satr-ı bismi'llâhi rahmânirrahîm olmış durur

G. 107/2: Nâfe-i müşk-i Hoten gerçi mu'attardur velî / Ey şanem ol **hâl-i** 'anber-bâruñ andan yahşıdur

G. 121/1: Dudağın kâd imiş bal anda n'eyler / Ne nâzûk hatt imiş **hâl** anda n'eyler

G. 172/1: Ey dudağın şehd ü şekkerdür siyeh **hâlün** meges / Olmasun 'ışkuñdan ayru tende cânım bir nefes

G. 173/5: Dudağın çevresinde koşa **hâllar** / İki zengî durur derbân oturmuş

G. 178/4: Nice bulsun bu gönül murğı rehâ **hâlün** görüp / Çeşm-i fettânün anuñ râhında kurmuşdur duzağ

G. 182/4: Miñ yıl yazarsa kâtib-i takdîr-i lem-yezel / Bir harf ü nokta yazmaz anuñ hatt ü **hâli** tek

G. 180/4: Hayâl-i **hâl** ü hañuñ ey nigâr-ı lâlâ-izâr / Gönülden itdi menümle bugün hikâyet-i 'ışk

G. 196/3: Gül yañağından kızardı dâyim oldı şerm-sâr / Rû siyehdür müşk ü 'anber hatt u **hâlinde** anuñ

G. 198/6: Arı yüzün şafhasıdır âyet-i fethün karîb / Harf u nokta ol yüz üste hatt u **hâlündür** senün

G. 205/1: Hat u **hâlüne** zülfündür delîli ehl-i 'irfânün / Ki andan âşikâr oldı beyânı 'ilm-i Kur'an'ın

G. 206/4: Mukadderdür maña rûz-ı ezelden / Diyem 'âlemde dâyim vaşf-ı **hâlün**

G. 219/4: Zülf ü ruh-sârın katında şol hat u **hâlün** senün / Hoş melâhatdur düşüpdür al yañağ üstinde hâl

G. 224/4: Bir perî'nün yüzine hayrân u zâram cân ilen / Şol leb ü zülf ü ruh u hem hatt u **hâlün** görmişem

G. 225/1: Hayli demdür ey perî ol meh cemâlün görmezem / Dünyede bir dağ misâl-i hatt ü **hâlün** görmezem

G. 227/3: Ol perî-peyker niçûk cânım kuşın bend itmesün / Dânedür **hâli** perîşân zülfi dâmundur menüm

G. 260/5: Hayli demdür kim Hâtâyî yârınun vaşfın yazar / Birine miñdür anun dîdarı **hâli** sevmişem

G. 318/2: Zülf ü **hâlünden** açıldı gönlüme yüz dürlü bâb / Bilmişem 'ayne'l-yakîn senden hidâyetdür bugün

G. 324/4: Cânım durur 'ayıblamavuñ dostlar menî / Dönmez gözüm müşâhade-i hatt u **hâlden**

G. 339/1: Dâne-i **hâl-i** siyeh kim düşdi ruh-sâr üstine / Lâlâ-i pür-dâğdur kim düşdi gül-zâr üstine

G. 342/3: Server-i Hindüdür ol kim geldi Rûm iklimine / Ol siyeh **hâlün** ki düşmiş rûy-ı handan üstine

G. 347/4: Şol hat u **hâlün** kenârında ruñuñ ey dil-rubâ / Ol güle beñzer ki düşmiş tâze yaprağ üstine

G. 355/10: Dil kuşına dâne-i **hâl** üste dâm itmiş saçuñ / Yâ Rab anı bend-i zindân itdigün ya'ni ki ne

G. 355/21: **Hâlünü** fülful yüzün gül leblerün mül ey şanem / Hatlarıñdan deste reyhan itdigün ya'ni ki ne

G. 368/1: Çeşmüme geldi şehâ naķş-ı **hayâlün** bu gice / Kıldı âşüfte menî zülf ile hâlün bu gice

G. 410/2: Yazılmış hatt ü **hâlün** bî-mürekkeb / 'Acâyib şüret-i Rahmân degül mi

G. 436/3: Yâduma geldükçe feryâdumdan insân eylemez / Ey perî-peyker senün hatt ile **hâlün** bir dağı

K. 18/1: Ey rumûz-ı hatt u **hâlün** şerh-i Kur'an yâ 'Alî / V'ey ruh-ı ferhunde-fâlün mâh-ı tâbân yâ 'Alî

hâl-i hindü: Hintli gibi kara ben.

G. 330/3: Hâbeşdür kim misâfir Rûma düşmiş / Yüzün şahnındaki o **hâl-i Hindü**

hâl-i siyeh: Sevgilinin yüzündeki siyah beni.

G. 157/1: Yâ Rab ne dânedür ki anuñ zülfi dâmıdur / Hâl-i siyeh ki pîş-i leb-i la'l-fâmıdur

hâl: Hâl, durum, keyfiyet.

G. 14/4: Kim ki Hakka münkir oldı koy cezâsıdur anuñ / Zerrece rahm itmegil sen tâ kim ol **hâlin** duya

G. 25/3: Ey gözi nergis yüzi gül tek boyı serv-i revân / Tâ ki senden ayru düşdüm hasteyem **hâlüm** harâb

G. 28/3: Şükr eylerem vişālūne her gice tā seher / Hicrān içinde gerçi geçer **hālīmüz** harāb
G. 37/4: Çünki rahmuñ yoh durur men pīr-i 'ışkuñ **hālına** / Bu cihān bāğında ey servüm cevānlıgdan ne sūd
G. 64/7: Ey meh-i nā-mihribān sorma Haṭāyī **hālını** / Firkatūñ ol hastenī taht-ı turāb itmiş durur
G. 130/7: İşiginde kuluñdur bu Haṭāyī / Nazar kıl **hālına** devrān senūñdür
G. 133/4: Şüfi-i bī-çāre hem **hālın** görüp ol zāhidūñ / Şoḥbetin germ itmege çeng ü rubāb almış gelür
G. 121/5: Haṭāyī kāl evinden hāle yitdi / Bu bir **hāl** evidür kāl anda n'eyler
G. 124/8: Menüm **hālüm** şehe 'arz itmek içün / Yüri bād-ı şabā sen bir zamān var
G. 146/3: Cümleñün **hālın** bilen sensin yine bildürmeyen / Dime her nā-maḥreme ger kılmasa ikrār bir
G. 146/6: Sen bilürsin bendenün **hālın** ne bilsün bilmeyen / Bir midür yā yüz midür yā miñ midür bāzār bir
G. 148/5: Bir niçe gün yār olup bir kimsenün **hālın** duyup / Sonra anuñ gizlū sırrın aşikār itmek nedür
G. 162/7: Kulluğa geldi Haṭāyī rahm idüp ey nev-cevān / **Hālına** kılğil nazar kim luṭf u ihsān devridür
G. 165/3: Zulmet-i hicrānda kaldum bir meded kıl **hālūme** / Ey perī-veş çünki siz ruḥ-sār ile mehtābsız
G. 166/1: **Hāl**-i dilümni bendeden ol yāre söyleñüz / Hece oḫı bağrumı niçe bir yara söyleñüz
G. 179/4: Firkatūñ odına yandı dil kebāb oldı kebāb / Kimse **hālumdān** haberdār olmadı hayf oldı hayf
G. 198/5: Ey Süleymān-ı zamāne 'āşıkun sor **hālī** ne / Kim kapuñda mūr nisbet pāy-mālūñdür senūñ
G. 200/4: Munca 'ışkuñ bārı çekdi bu Haṭāyī cevri ilen / Sormaduñ bir katla **hāl**-ı pehlevānum sen midūñ
G. 280/2: İntizārum ḥadden ötdi hece ilen boldum helāk / Ğamlu göñlüm **hālına** bir ğam-güsār olmaz mısān
G. 286/2: Kāfirūñ rahmī gelür men derd-mendūñ **hālına** / Līk kāfir sen teki yār-ı sitem-kār olmasun
G. 368/6: Munca kim āh u fiğān eyledi bir gün şanemā / Sormaduñ haste Haṭāyī nice **hālūñ** bu gice
G. 382/2: Firākuñdan senūñ ey şāh-ı ḥübān / Menüm **hālüm** harāb olsun mı böyle
G. 422/8: Haṭāyī derdine dermān bulunmaz / Ya Rab **hālī** n'olasıdur meded hey
G. 437/2: Di senden ayru **hālī** nedür haste 'āşikuñ / Doğrar firāk yüregini pāre pāre di
G. 437/4: Yār olduğunca hālını ol yāra 'arz ider / Zinhār **hālūmi** menüm ol yāra yāra di
K. 5/11: Güneh-kār ümmetūñdür bu Haṭāyī / Nazar kıl **hālına** sen gāh gāhı
T. 4/1: Bu Haṭāyī bendenün gör **hālını** / Kim yolında koydı baş u mālını
M. 2/35: Dirīgā bu demde diri olsa Zāl / Göreydi niçükdür ğanīmılgda **hāl**

halās: Kurtulmak, azat olmak.

G. 77/5: Bu Haṭāyī kılmagil zencīr-i zülfüñden **halāş** / Şanma kim uşlandı ol miskīn henüz dīvānedür
G. 105/2: Göñlümi 'ışkun ne itdi kim **halāş** olmaz müdām / 'Āleme andan ki emri-nün u kāf olmış durur
G. 109/3: Huceste kāmētūñ gördüm senūñ ey server-i ḥübān / Belādan dil **halāş** olmaz 'aceb himmetlū bālādūr
G. 291/5: Yüzüñi sūre-i En'ām oḫıdı kudretü'llāhdan / Haṭāyī bolmadı bir dem **halāş** Allāhu ekberden
G. 297/4: Anca ki gözyaşın tökerem bolmanam **halāş** / 'İşkuñ göñülde yıgıdı tükenmez ḥızānesin
G. 346/2: 'İşk-ı rüyūñdan göñül ister **halāş** olmağ velī / Cānumı zülfüñ siyeh sevdāya şalmışdur yine
K. 5/10: **Halāş** oldı ğünāhından tamāmet / Kime kim luṭf ile kılduñ nigāhı

halāyık: İnsanlar.

G. 6/3: 'Ālem **halāyıkı** maña cümle ḥasūd ola / Ol āsitānuñ iti penāhum yeter maña
G. 126/2: Şirvān **halāyıkı** ḥamu Tebrīze daşına / Mülk-i 'Acem sorar ki kıyāmet ḥaçan kıpar
G. 390/5: Bu Haṭāyī 'ışkına niçün **halāyık** ta'n ider / Ol mehi kim gördi ḥüsn ile ki ḥayrān olmadı
K. 19/9: Ol 'Alī kim hem laḳab geldi Nakī gökden aña / Menba'-ı elṭāf u ihsāndur **halāyık** reh-beri

hāle: Ayın, bâzan da güneşin etrafında görülen parlak halka şeklindeki ışık, ay ağılı, ayla.

G. 121/5: Haṭāyī kāl evinden **hāle** yitdi / Bu bir hāl evidür kāl anda n'eyler

Haleb: Suriye'nin ikinci büyük şehri.

G. 377/5: Rümī yüzüne düşgeç ol zülf-i semen-sāy / Bir müyini virmezmen Mışr u **Haleb** ü Şāma

hālet: Hāl, keyfiyet.

G. 3/2: Tā ki sen gitdūñ yanumdan ey dil-ārāmum menüm / **Hālet**-i vaşluñ göñülde pāsban kaldı maña

halı: Yere veya mobilya üzerine serilmek, duvara süs olarak gerilmek üzere yün veya iplikten dokunmuş kısa tüylü yaygı.

G. 70/5: Düzedi yüz dürlü **halı** bezm içün ferrāş-ı şun' / Sākiyā gel kim cihān bāğ-ı cinān olmış durur

hālī: Arınmış, uzak kalmış.

G. 329/1: Nigārā n'eyleyem men senden ayru / Bu göñlüm **hālī** olmaz ğamdan ayru

Halık: Yaratıcı, yaratan, esmā-i hüsnâdan (Allah'ın en güzel isimlerinden)dır.

G. 84/5: Ey Haṭāyī çekme ğam ger hece ilen bīmār iseñ / Çün saña ol **Hālīkuñ** fazlı ḥakīm olmış durur
G. 172/5: Ey Haṭāyī ğam yime her sözde şükret **Hālīka** / Çün saña her işde dāyim Ḥāk durur feryād-res
G. 214/3: Çengi aldum men be-kef bir dem ferāğat kılmadum / Ḥazretinden **Hālīkuñ** hiç rü-siyāh eksük degül
G. 239/3: Bilmenem niçük ola āḫir ser-encāmum menüm / Kısmetüm **halık** yazupdur yohsa ğüm-rāh olmışam

G. 239/7: Ey Haṭāyī ebsem ol sen rāzuñi fāş eyleme / **Hālîk** eydür men senüñ rāzuñdan āgāh olmışam
G. 280/5: Ger günāhuñ çoḥdur ey miskīn Haṭāyī ḡam yime / Raḥmetine **Hālîkuñ** ümmîd-vār olmaz mısın
G. 315/4: **Hālîk** insānı yarattı ya ‘ni özin tanıya / Cümle eşyāyı yarattı ḥāşşa-i insān içün

Halîl: Sâdık ve gerçek dost Hz. İbrahim; Hz. İbrahim’in ateşe atılması olayına telmih vardır.

G. 174/6: ‘Arızuñ bağında bir murğ-i ḥarīm olmış **Halîl** / Ol sebebden Haḡ aña odı gül-istān eylemiş
K. 18/12: Ger **Halîle** olmasaydı luṭf u mihrüñ hem-nişīn / Āteş-i sūzānı olmazdı gül-istān yā ‘Alî

Halîlu’llah: Allah’ın dostu; Hz. İbrahim Peygamber.

K. 16/8: **Halîlu’llāh** donın giymiş virilmiş adı İsmā’îl / Aña ḡurbān oluñ cānlar ki Allāhdan nidā geldi

hālîs: Hiçbir menfaat düşüncesine dayanmadan, temiz kalplilikle, samimiyetle.

G. 150/4: Cihāna **hālîş** ü muḥliş gelenler / Olar iki cihānuñ serveridür

G. 189/4: **Hālîş** oldum tā ki men ḡan yaş aḥıtdum dîdeden / Yumayınca ḡan ilen olur mı merdüm yüzi pāk

halk: Ahali, insanlar.

G. 136/3: Efsāne sözlü vā’izi görseñ melāmet it / Tā **halk** içinde eylemeye rāzını zuhūr

G. 193/2: Nev-māhı gökde ister ise **halk** ‘ıyd içün / Çeşmüm hemîşe ḡaş-ı hilālūñ diler senüñ

G. 200/3: Sırrumı pinhān iderdüm **halka** çün gördüm seni / Halka fāş oldı ḡamu sırr-ı nihānum sen midüñ

G. 203/4: Dil ara ‘āşıklıḡum pinhān iken sen ey perî / **Halk** ara sen anı yüz dillerde destān eyledüñ

G. 206/2: Ne Ḥızr anı görüpdür ne Mesîḥā / ‘Acāyib **halkı** vardır Zü’l-celālūñ

G. 241/1: Dünya vü ‘uḡbāda sen tek yār-ı ḡam-ḡār isterem / **Halk** ider dîvāre secde men de dîdār isterem

G. 269/5: Mu’cizātum āşikār olmazdı ‘ālem **halkına** / Her gice bir vechile ḡābımda şāhı görmişem

G. 304/3: Gerçi ‘ıyd oldı cemālūñ **halka** ey ebrü-hilāl / Bendeyem ol ‘ıyd içün cānumı ḡurbān eyleyen

G. 319/2: Yüzüñi göstermek içün sen cihānuñ **halkına** / Dürlü dürlü ta’neler ber-āfitāb itmekdesin

G. 385/5: Ey Haṭāyī sıdḡ ile bu şāh ayaḡına gelen / Aḡıbet bir gün ḡümānsız **halk** içinde baş ola

G. 414/5: Eylemez miskīn Haṭāyī sırr-ı Haḡḡı **halka** fāş / Çünki birdür ḡaḡḡı anuñ şaḡlamaz serdār iki

G. 425/6: Günüzin aluben ḡöñlini **halkuñ** / Gicesi eksük itme āh u vāhı

K. 8/9: **Halk** içre zuhūr itdi Muḡammed şıfāt ilen / Bākır didi cism oldı velî cān ‘Alîdür

Mus. 1/22: Haḡ idi nüzül itdi gökden yire / Ki **halk-ı** cihāna özin göstere

halka: Daire şeklinde olan şey; saçın kıvrımı; sevgilinin saçının daire şeklinde yüzünün üstüne sarkması.

G. 13/3: Dāne-i ḡālūñe tā kim murğ-ı cān kıldı tama’ / Dām-ı zülfüñ ḡalkasına oldı cānum mübtelā

G. 250/2: Bülbül-i zāram ki ḡüsnüñ ḡülşenidür meskenüm / Halka-i zülfüñ şikenci āşıyānumdur menüm

G. 263/3: Dişlerüñ incü lebüñ mercāndur ey baḡr-ı kerem / Halka-i devr-i dehānuñ kāna nisbet ḡılmışam

halkalan-: Saçların kıvrım kıvrım olması.

G. 339/2: **Halkalanmış** zülfüñüz ruḡ-sāruñ üste ey şanem / Gence beñzer kim anuñ yatmış durur mār üstine

G. 414/2: Zülfüñi yüz üste gördüm **halkalanmış** söyledüm / Genc birdür üste niçün yatmış ol şeh-mār iki

halvet: Gözlerden uzak olacak şekilde bir yerde birileriyle baş başa kalma; kulun Allah’ın huzurunda onunla halleşmesi, manen sohbet etmesi durumu.

G. 27/6: Yār ilen **halvetde** muṭribsiz içerken nāgehān / Kāmetüm çeng oldı feryādum ney ü āhum rebāb

halvet-serāy: Tenhâ ve gözlerden uzak olarak oturulabilen saray, kâşâne, köşk.

G. 315/1: Haḡ te’ālā ḡüḡ yarattı bu teni ol cān içün / Bir ‘aceb **halvet-serāy** açmışdur ol miḡmān içün

ham: Kıvrım, büküm.

G. 182/3: Çeşmi āḡardı nüh felegüñ ḡaddi oldı **ham** / Devr-i ruḡuñda görmedi ḡaşıñ hilālî tek

G. 225/4: Gözümi yaş itdi hicrān vaşl-ı rüyuñ görmedüm / Kāmetüm **ham** kıldı ḡam ḡadd-i şemālūñ görmezem

G. 247/7: ḡaddi **ham** oldı ḡamından bu Haṭāyī ḡastenüñ / Tā cüdā düşdi ḡöñül ḡaşı kemānumdan menüm

G. 267/4: ḡaşlarıñla çünki men baḡş eyledüm ey māh-ı nev / Ol sebebden ey perî bu kāmetüm **hamdur** menüm

G. 368/4: Kıldı sevdā ile peyveste za’îf ey māh-ı nev / Tenümi şol **ham-ı** ebrü-yı hilālūñ bu gice

hamd: Kulun Allah’ın yüceliḡini, sonsuz lutuf ve iḡsānı karşısında yaratanına minnet ve şükran duygularını bildirmesi.

G. 153/7: Sen niyāz it ey Haṭāyī kimse bilmez çün seni / Mantıkuñ inşāsınuñ **hamd** ü senāşı ḡandadır

K. 18/23: Rüz u şeb tekrār iderler **hamd** ü şükürüñi senüñ / ‘Andelîb ü ḡumri vü ṭüṭi-i ḡoş-ḡān yā ‘Alî

hamdüli’llāh: Allah’a şükür, Allah’a hamd olsun.

G. 248/2: Gökde isterdüm men ol māhumı buldum yirde uş / **Hamdüli’llāh** kim ḡöñülde intizārum bulmışam

hāme çek-: Yazmak.

G. 377/1: Çekdüm yed-i kudretten cān şafhasına **hāme** / Yazdum haṭ u ḥālünden vaşfuñı ‘aceb nāme

hamı: Bütün, hepsi.

M. 1/20: Maña cennetde virgil yaḥşı yirler / Ki **hamı** yirden anı yaḥşı dirler

hamiyetsiz: Millî veya âilevî haysiyetini koruma gayreti taşımayan, bunlara karşı lâkayt olan.

M. 2/52: Dimez kimse erdür **hamiyetsize** / Ölüm yig yalancıya gayretsiz

hamle: Düşmana karşı yapılan saldırış, saldırma, savlet, hücum.

M. 2/50: Kılıcdan geçürem anuñ cümlesin / Ne âheng bile ne hüd **hamlesin**

hamrâ: Kırmızı.

G. 35/3: Ögme ey zâhid maña rızvân u cennet bağını / Kim anuñ yârum yüzi tek bir gül-i **hamrâsı** yoh

G. 72/3: Cihānda bülbül olsam men ‘aceb mi / Senüñ yüzüñ gül-i **hamrâya** beñzer

G. 343/4: Ağ yüzüñ üstinde ol zülf-i siyâhuñı götür / Bilmezem **hamrâ** gülüñ niçün konar zâg üstine

G. 346/1: Tâ yüzüñ üstine zülfüñ sâye şalmışdur yine / ‘Ârızuñ rengi gül-i **hamrâya** şalmışdur yine

hamu: Kamu, bütün.

G. 51/2: Varma yanumdan menüm ey hecr-i dil-süzân dost / Dost u düşmen **hamusı** ağlar menümçün zâr zâr

G. 82/3: ‘Âlemi gezdüm tamâmet görmedüm ḥüsnuñ teki / Dünyeni gezseñ **hamu** ḥüsn ile sen tek kem düşer

G. 126/2: Şirvân ḥalâyıķı **hamu** Tebrîze daşına / Mülk-i ‘Acem sorar ki kıyâmet ḥaçan kıpar

G. 251/4: Ol ‘Alisin kim **hamu** peygambere sensin şefî / Cümle bu ümmîd ilen kapuña gelür ḥâş u ‘âm

G. 308/4: **Hamu** derdlülere dermân bulundu / Devâsız derde dermânım ne dirsın

G. 308/5: **Hamunuñ** küfr ile îmânı vardur / Menüm küfr ile îmânım ne dirsın

G. 375/6: Ger mihr ü ger cefâ vü sitem sendedür **hamu** / Her nesne var kılursa rızâdur Ḥaṭâyiye

K. 9/2: Ki munca enbiyâlar Ḥaḳ yaratdı / **Hamudan** ber-güzîde Muştâfâdur

hāmūs: Susmuş, sessiz.

G. 264/3: Nice kim bilicisin ebsem olgil / Sa‘âdet olmağı **hāmüşda** gördüm

han: Türkler’de hâkâna bağılı devlet başkanlarına veya müstakil beyliklerin başkanlarına verilen isim, emir.

G. 52/1: Ezelden şâh bizüm sultânımızdur / Pirümüz mürşidümüz **hānumuzdur**

G. 162/1: Şâh-ı Kānber sâye-i pür-nür Sübhān devridür / Fahr-ı ‘âlem şâh-ı ‘âdil ḥān bin **hān** devridür

G. 350/5: Bu Ḥaṭâyî tâ ezelden ‘ışkuña yoldaş idi / Göñlini şād eyleyendür sen keremlü **hān** ile

han: Nereden.

K. 18/11: Olmasaydı ḥâtemi üstinde ism-i a‘zamuñ / **Handan** alurdu bu ta‘zîmi Süleymân yâ ‘Alî

hancaru: Kancaru; nereye, neresi, ne tarafa manasında zarf.

G. 10/5: Anca yaş tökdi Ḥaṭâyî fırkatünden ey şanem / **Hancaru** baḥsam gözümde yiryüzi sudur maña

G. 61/1: Ey ḥaḳ ehli sen senüñ cismünde beytu‘llâhı gör / **Hancaru** ‘azm eyleseñ levhinde ‘arşu‘llâhı gör

G. 405/5: Kaşlaruñ kanumnu tökdi su kimi öttüñ revân / **Hancaru** gidersen ey ḥün-ḥ‘âre dil-ber **hançeri**

hançer: Kamadan küçük, ucu eğri ve sivri, iki yanı keskin bıçak; Sevgilinin kaşı, kirpiği ve bakışı.

G. 50/10: Yezîde zaḥm-ı seyf ü tîr ü **hançer** / Başından gitmeyen tîg u teberdür

G. 257/7: Cihānı tîg ile kıldum musaḥḥar / ‘Aliyyü‘l-Murtażānuñ **hançeriyem**

G. 405/5: Kaşlaruñ kanumnu tökdi su kimi öttüñ revân / Hancaru gidersen ey ḥün-ḥ‘âre dil-ber **hançeri**

K. 6/9: Taḥalluş Ca‘ferî kıldum anuñ çün / Havâric gözlerinüñ **hançeriyem**

K. 11/3: Rüz-ı heycâ sâ‘idüñ ber-fark-ı a‘da bes durur / Kabzuña ḥâcet degül şemşîr ü **hançer** yâ ‘Alî

hançerî: Hançer benzeyene şekilde.

G. 75/3: Yoḥsa bir şehzâde-i zerrîn-kemerdür pür-ḥuṭûṭ / Ol kemer üste elifler **hançerî** nisbetlödür

handa: Nerede manasında soru zamiri.

G. 42/5: Çıhmaya miskîn Ḥaṭâyî göñli zülfünden n’ola / İşi seyr olur anuñ her **handa** var seyyâreler

G. 57/1: ‘Aşık iseñ gel berü kim cān-ı cānān mendedür / Zâhidâ pes **handasın** kim nür-ı îmân mendedür

G. 73/5: **Handa** varsañ ey Ḥaṭâyî sen bu lafzı söylegil / Lâ fetâ illâ ‘Alî lâ seyfe illâ Zü‘l-fekâr

G. 78/1: Bir perî ḥayrānıyam bilmen mekânı **handadur** / Kimse bilmez dünyede nām u nişânı **handadur**

G. 78/2: Hübları sevme diyüp ta‘n itme ey nâşih maña / Çünkü bilmezsin maḳām-ı cāvidānî **handadur**

G. 78/3: Geldi sübhāne‘l-lezî esrâ bi-‘abdiḥ şānuña / Levḥ-i maḥfûz üste ol ḥüsnuñ beyânı **handadur**

G. 78/4: Dün didüm bir büse vir dir cān virüp almağ gerek / Bu mekân içre metâ‘-ı rāygānî **handadur**

G. 78/5: Men didüm yüzüñi göster didi tāḳat yoh saña / Bu su‘âline cevâb-ı len terânî **handadur**

G. 78/6: Tâ vişālünden cüdâ düşdüm ḥayâtım kalmadı / Dünya vü ‘uḳbâda sensiz zindegānı **handadur**

G. 78/7: **Handa** kim yatsam cihānda uyhu gelmez çeşmüme / Bu Haṭāyī yatmağa yār āsitānı **handadur**
G. 148/4: **Handa** kim bir ehl-i 'irfān görseñ olgil hāk-i pā / Ey gönül nā-ehl olup andan kenār itmek nedür
G. 153/1: **Handadur** ol bī-misālūñ ibtidāsı **handadur** / Kim bilür ol küntü kenzūñ intihāsı **handadur**
G. 153/2: Gel beyān itgil şifāt-ı zātını şerh eyle kim / Men su'āl itdüm aña 'ayn-ı likāsı **handadur**
G. 153/3: Kendü lutfūndan yaratdı 'ālemūñ mevcūdını / Cümleñün maqşūdı şāhdur üstüvāsı **handadur**
G. 153/4: 'Arş u kürsī cennet ü hem nār u tūbā vü şecer / Ebr ü bād u mā' u tīn 'aşl-ı şerāsı **handadur**
G. 153/5: Her kişi kim zikr-i Haḫlan göñlünü itmez cilā / Ol ne bilsün bī-başar 'ışkuñ şafāsı **handadur**
G. 153/6: Hātem-i tevḫīdi her kim göñline mühr itmedi / Ol şehādet şerhinūñ bilmez esāsı **handadur**
G. 153/7: Sen niyāz it ey Haṭāyī kimse bilmez çün seni / Mantıkuñ inşāsınuñ ḥamd ü senāsı **handadur**
G. 160/5: Didiler ki ey Haṭāyī **handadur** yāruñ senūñ / Bes digil ki Mehdi-i şāhib-zamān küncindedür
G. 232/5: Tā seni gördi Haṭāyī bilmez özin **handadur** / Tā saña men āşinā boldum özüm yād olmışam
G. 220/7: Haṭāyī **handa** görseñ sen Yezīdi / Amān virme cānını al 'Azra'ıl ol
G. 374/2: Ğaflet ehli kaldı Haḫdan şöyle bil kim bī-naşib / **Handa** dīdārı görür ol bunda bīdār olmasa
G. 384/6: Hem-demūñ dāyım rakīb olmışdur ey gül yüzlü yār / **Handa** bir gül bitse lāzımdur yanında ḥār ola
G. 396/3: Geldi yüz miñ dürlü sevdā-yı perişān başuma / **Handa** gördi gözlerüm ey ṭurra-i Hindū seni
G. 405/2: Tā seni gördi gözüm oldum özümden bī-ḥaber / **Handa** gördi gözlerüm bilmen senūñ tek dil-beri
G. 409/4: **Handa** kim ma'şuk ola kūyında vardur çoḫ rakīb / Hānsı güldür kim anuñ yanında bir ḥār olmadı
K. 14/11: Bu Haṭāyī ḥastenūñ sensin murād u maqşadı / **Handa** baḫsam görünen dīdār sensin yā 'Alī
G. 171/3: Her **handa** kim sücüd ider isem be-i' tikkād / Mihrāb kaşlarıñda durur kıble-gāhumuz

handān: Gülen, şen, neşeli.

G. 29/1: Bu 'ālem ḥüsnüñe ḥayrāndur ey dost / Saña bu ḡonce-leb **handāndur** ey dost
G. 92/3: Çoḫ zamāndur ḡonce tek baḡrumnı pür-ḥün eyledüñ / Leblerüñi gül teki **handān** iderseñ vaḫtidür
G. 173/1: 'Aceb dil-ber bugün **handān** oturmuş / Yañaḡı güline reyḥān oturmuş
G. 174/1: Haḫ lebūñden ḡonceni gülşende **handān** eylemiş / Līk yüz nāzıklık ilen anı ḥandān eylemiş
G. 195/1: Tā ki sen ey ḡonce-leb la'lüñi **handān** eyledüñ / Derde şalduñ lāle tek baḡrum kara kan eyledüñ
G. 229/1: Bāṭnum hecrūñde cānā dopdolu kındur menüm / El yüzine zāhirüm gül kimi **handāndur** menüm
G. 279/5: Haṭāyī göñlin alduñ ḥande birlen / Eyā gül bergi sen **handān** olupsan
G. 282/3: Görelī ḥüsnüñ gülini olmışam çün 'andelīb / Bağçalarda senden ayru verd-i **handān** istemen
G. 392/3: Tā ki dün gül-zār içinde bir tebessüm kıldı yār / Ağzı beste ḡonceni gülşende **handān** eyledi
G. 355/1: ḡonce tek la'lüñi **handān** itdigüñ ya'ni ki ne / Lāle tek baḡrumnı pür kan itdigüñ ya'ni ki ne
G. 355/15: ḡonce gül **handān** olup nergisle süsen bitmege / 'Arızuñ bağın gül-istān itdigüñ ya'ni ki ne
G. 356/13: Gül yüzüñ evrākını gülşende **handān** eyleyüp / Bülbül-i maḫzūnı güyā kıldıḡuñ ya'ni ki ne
G. 357/1: Ey yüzüñ güldür lebūñ çün ḡonce **handāndur** yine / Büy u müyüñ 'āşıkā küfr ile imāndur yine
G. 341/4: Lebleri devrinde ol gül yüzlü yāruñ dem-be-dem / ḡonceñi ey bağbān gülşende **handān** eyleme

hande: Gülme, gülüş.

G. 279/5: Haṭāyī göñlin alduñ **hande** birlen / Eyā gül bergi sen ḥandān olupsan

hāne: Ev, beyt, mesken.

G. 140/1: Sensiziñ göñlüm şehā bir külbe-i vīrānedür / Kimseye 'arz itmezem kim bir yıhlımlı **hānedür**
G. 355/20: Leşker-i 'ışkun gönül çek üstüme ey dil-rubā / **Hāne**-i göñlümni talan itdigün ya'ni ki ne
G. 297/3: 'İşkuñ ki geldi mihr ile şehr-i vücūduma / Mihmāndur ol ki cān ü gönül dutdı **hānesin**

hānedān: Köklü, asil ve büyük āile, târihteki tanınmış bir kimseye dayanan soy.

G. 124/11: Sefer kıl dur oturma ey Haṭāyī / Ki şehr-i Erdebīlde **hānedān** var
G. 220/6: Muḥibb-i **hānedān** olmaḡ dilerseñ / Hüseyin-i Kerbelāya var daḡıl ol
G. 265/2: Şehā men 'āşık u ḥayrān u mestem / Muḥibbem **hānedāna** şimdi geldüm
G. 358/1: Egildüm secde kıldum **hānedāna** / Nüş itdüm şerbetinden kana kana
G. 438/7: Bu Haṭāyī dīn ü imānı ki sendendür dürüst / Nūr-ı çeşm-i **hānedān**-ı Muştāfāsın yā 'Alī
K. 6/2: Ğulām-ı **hānedān**-ı Aḫmedem hem / 'Alīñün Kānberinūñ Kānberiyem
K. 6/10: Ḥavāric **hānedānuñ** düşmenidür / Zārüretten diyer ki Ḥayderiyem
K. 7/2: Didi çün Muştāfā el-fakru faḫri / Haḫīḫat **hānedān** ferzendleriyüz
K. 19/2: Ehl-i Haḫ cānına düşdi **hānedānuñ** sevgüsü / Her yaña gitdi 'Aliyyü'l-Murtażānuñ defteri
K. 19/12: **Hānedān**-ı Muştāfā vü Murtażā sevdüḡiçün / Bu Haṭāyī şeppe ü şeppe cāndan müştəri

hani: Nerede anlamında soru zarfı.

G. 30/5: Şatırac-ı dehr içindeki at oynadan **hani** / Taḡdūr-i beydaḡı anı bir demde kıldı māt
G. 112/7: Zāhid aydur ey Haṭāyī raḫt u destāruñ **hani** / Koymışam mey çün girev mey-ḥāneler küncindedür
G. 166/4: Çoḫ miḫnet ü cefāsını çekdüm vefā **hani** / Ğam ḥadden ötdi dil-ber-i ḡam-ḥāre söyleñüz
G. 167/5: Ka'be-i vaşluña virdüm cānumı kurbān velī / Hacı oldum kan tökerem **hani** kurbān-gāhumuz
G. 249/5: Niçe gündür kim Haṭāyī āsitānuñ yastanur / Sormaduñ bir gün ki **hani** ol ḡulām-ı kemterüm
G. 369/5: Ele girmez **hani** ol esrük ü dīvāne 'āşık / Derdi ol ma'şūkanuñ rāḫat-ı cāndur bilene

G. 325/4: Levhâşa'llâh **hanı** ol günler neşât u 'ıyş ile / Yâr ile bir niçe müddetler çıhardum erba'in

Hannân: "Çok merhametli, çok acıyan" anlamında Allah'ın sıfatlarındandır.

G. 355/30: Her sütünüñ kaşr-ı bağ-ı dilde cân mîkdârını / Nisbet-i **Hannân** u Mennân itdigün ya'ni ki ne

hansı: Hangi anlamında soru sıfatı.

G. 85/4: Hayf ola çeşmüñi cânâ nergise nisbet kılam / **Hansı** nergis gözlerüñ tek mest ü hem şehlâ düşer

G. 35/4: Kılma ey nâşih maña zülfin seversin diye ta'n / **Hansı** 'âşıkdur kim andan başda bir sevdâsı yoh

G. 115/10: Böyle kıymetlü cevâhir **hansı** ma'denden çıkar / Kün-fe-kân mülkün bahâ virseñ henüz erzân durur

G. 409/4: Handa kim ma'suk ola küyüñde vardur çoğ rakıb / **Hansı** güldür kim anuñ yanında bir hâr olmadı

G. 409/5: Tâ seni gördi Hâtâyî vâlih ü şeydâydür / **Hansı** gözdür Hâk yüzün görgeç ki bidâr olmadı

G. 415/5: Sonki pîşmân aşşı kılmaz ey gönül yâr istegil / **Hansı** hoş gün geldi gitdi soñı gâm âh olmadı

G. 421/4: Dest-i kudret tâ ki çekdi 'ârîzuñ levhinde hať / **Hansı** kâtib yazabildi şol hať-ı mevzûn kimi

hânümân: Ev, beyt, mesken.

G. 44/4: Terk idüp koydum giderem **hânümânı** mülki uş / Hecrûñ itdi men garîbi uşta gör âvâreler

G. 127/4: 'Âşıq-ı dîvânenen men' itme ey 'âkl ehli kim / Haste-dil Mecnûna şahrâ **hânümândan** yahşıdur

G. 234/3: Görelî âhü gözün 'ışk ile mecnûn olmışam / Ol sebebden küh u şahrâ **hânümânumdur** menüm

G. 247/3: Hânümân ahvâlini menden firâkuñ sormasun / Geçmişem senden cüdâ öz **hânümânundan** menüm

G. 384/1: Her kime kim sencileyin bir perî-veş yâr ola / 'Âkl u hüş u **hânümânından** dahı avar ola

hâr: Diken. Aşığa eziyet eden unsurlar dikene benzer. Sevgili gülşene benzetilince rakip de o gülşenin dikenidir (İP).

G. 166/3: Gülgün yañağların gâm-ı cevri ü cefâları / Kıldı havâle bağrumı şad **hâre** söyleñüz

G. 262/2: Bülbül-i mestem şehâ bîmâr u zâram rûz u şeb / Ârzü-yı gül gâmından **hâra** muhtâc olmışam

G. 266/3: Dün varmış idüm bağçaya gül dirmege ammâ / Sundum elümi bir güle şad **hâra** yoluğdum

G. 299/1: Uş yine güller açıldı **hâra** söyleñ gelmesün / Şoñbet-i hâşdur bugün âgyâra söyleñ gelmesün

G. 322/4: 'Âşıklık bülbülün hakkı degüldür / Bu ma'niden ki ağlar **hâr** elinden

G. 332/4: Boyuñ serv ağacı bustân içinde / Kızıl güller açılmış **hâra** karşu

G. 292/4: Yâra döndermiş yüzün görgeç rakıbe söyledüm / Ol gül-i handânı gör kim **hâra** döndermiş yüzün

G. 294/4: Ey gönül ol dil-rubânun mihnetinden incime / Kimse kim gül ister ol kayırmaz illâ **hâr** için

G. 351/4: Bu cihânun bağçasında **hârsız** gül mi olur / Tikeninden korhar iseñ yûri gül-zâr isteme

G. 384/6: Hem-demün dâyim rakıb olmışdur ey gül yüzlü yâr / Handa bir gül bitse lâzımdur yanında **hâr** ola

G. 390/2: Gül yüzün 'azmine dün gitdüm gül-istân geştine / Senden ayru **hâr** boldı gül gül-istân olmadı

G. 409/4: Handa kim ma'suk ola küyüñde vardur çoğ rakıb / Hansı güldür kim anuñ yanında bir **hâr** olmadı

G. 429/5: Hâtâyî pîr ü mürşidsin elüñi dutsa bir şüfi / Gel ey 'ârif sen insân ol kerem kıl olma **hâr** şüfi

M. 2/7: Kimin 'âlem içre iden şehriyar / Kimin gül kıluban kimin itdi **hâr**

hâr: Ateş, hararet.

G. 51/1: **Hâr** boldı yüregüm hecründen ey gül yüzlü yâr / Yâr bağrum yarasın gör kim nice **hâr** anda var

harâb, harabe: Yıkık dökük, yıkılmaya yüz tutmuş, viran.

G. 25/3: Ey gözi nergis yüzi gül tek boyı serv-i revân / Tâ ki senden ayru düşdüm hasteyem hâlüm **harâb**

G. 64/3: Gâm yimen gönülüm çü ma'den boldı 'ışkun gencine / Gerçi ol vîrânene hecrün **harâb** itmiş durur

G. 27/3: Genc imiş hüsnün senün vîrânesi gönülmüdedür / Bu dil-i vîrânımız ol gence olmışdur **harâb**

G. 12/2: 'İşkuñ senün ki mahzen-i genc-i ilâhîdür / Andan durur ki mesken olupdur **harâb** âña

G. 28/3: Şükr eylerem vişâlüne her gice tâ seher / Hicrân içinde gerçi geçer hâlimüz **harâb**

G. 86/5: Mihr-i 'ışkuñ nakdine vîrâne gönülmüdür maķâm / Kim belî gencin yiri her dem **harâb** üstindedür

G. 87/3: 'İşkuñuz kim oldı bu vîrâne gönülüm meskeni / Gence beñzer kim yiri dâyim **harâb** üstindedür

G. 102/2: **Harâb** itdi dimen 'ışkuñ gönülünü / Besî vîrânı âbâd eylemekdür

G. 112/2: Genc-i 'ışkuñ çün vücudum şehrini kıldı **harâb** / Nişe kim gencün yiri vîrâneler küncindedür

G. 232/4: Ey şanem bu mihnet ü hecr ü firâkuñdan senün / Ger **harâb** idüm velî vaşluñdan âbâd olmışam

G. 319/1: Sen maña cevri ü cefânı bî-hisâb itmekdesin / Gönülümü âbâd iken dâyim **harâb** itmekdesin

G. 312/1: Cânımı ğark eyledüm çün 'ışk deryâsında men / Olmazam 'âlem **harâb** olursa pervâsında men

G. 333/7: **Harâbe** gönülümün içinde 'ışkuñ / Dutupdur çoğ binâlar dürlü dürlü

G. 389/4: Külbe-i Ya'kûba nisbet meskenüm boldı **harâb** / Tâ ki senden ayru düşdüm Yûsuf-ı Ken'an kimi

G. 382/2: Firâkuñdan senün ey şâh-ı hüban / Menüm hâlüm **harâb** olsun mı böyle

G. 400/3: 'İşkuña düşen gönüller şanma kim âbâd ola / Anlaruñ şehrin **harâb** itdi firâkuñ leşkeri

harâb-âbâd: Meyhâne; hayâtın katı gerçekleri karşısında rintlerin tesellî aradığı, neşe, zerâfet, zevk ve sanat mahalli olarak kabul edilen içkili eğlence yeri.

G. 287/3: Anca kim dünyâ yüzünde haste cânım tendedür / Çıkmadı derd-i firâkuñ bu **harâb-âbâddan**

G. 355/5: 'Âşıkuñ vaş ile bir dem gönülünü şâd itmeyüp / Bu **harâb-âbâdı** vîrân itdigün ya'ni ki ne

harām: Din kurallarına aykırı olan, dinî bakımdan yasak olan, helal karşıtı; yasak, yakışmaz.

G. 252/2: Sâkiyâ ol cāmı sen doldur tamāmet sun bize / ‘Ömri noķşān olsun anuñ kim didi anı **harām**

G. 402/5: Ey Haṭāyî dimegil anuñ şarābın sen **harām** / Sīnesine nūr tek dolmış İlāhuñ rahmeti

harāmī: Haydut, hırsız; gönül ülkesini talan eden.

G. 33/3: Anuñçün eylemez āhı bu cānum reh-güzāruñda / **Harāmiler** çaparlar kārvanı çün tütün görgeç

harb: Silâhlı çarpışma, savaş, cenk.

G. 162/3: Şāh-ı ‘ālem zāhir oldı çekdi leşker **harb** içün / Esb ü şemşir gürz ü nīze merd-i meydān devridür

harc eyle-: Tüketmek, dağıtmak, sarf etmek.

G. 374/6: Ey Haṭāyî gevheri **harc eyleme** nādāna sen / Gevherüñ kadrini bilmez kim harīdār olmasa

harem: Herkesin girmesine izin verilmeyen, saygı gösterilmesi gereken yer.

G. 275/1: Yār ışiginde rakībı sürdiler dūr ez-**harem** / Veh ki nā-maḥrem haremde haçan olur muḥterem

G. 299/3: Bir **haremdür** bu ki ikrār ehlidür maḥrem aña / Munda nā-maḥrem düşer inkāra söyleñ gelmesün

G. 381/5: Digil görseñ ḥabībümni eyā peyk-i şehir-gāhī / Rakībı koymasun bir dem **harem** dergāhı yanında

harf: Dildeki sesleri gösteren ve alfabeyi meydana getiren işaretlerden her biri.

G. 182/4: Miñ yıl yazarsa kātīb-i taķdīr-i lem-yezel / Bir **harf** ü nokṭa yazmaz anuñ ḥaṭṭ ü ḥālī tek

G. 198/6: Arı yüzün şafḥasıdur āyet-i fethūn karīb / **Harf** u nokṭa ol yüz üste ḥaṭṭ u ḥālūñdür senūñ

G. 314/5: Şafḥa-i sīnemde ‘ışkuñ bir kitābet yazdı kim / Yazamaz bir **harfin** anuñ miñ kirāmen kātībīn

K. 8/10: Ca’fer yüzün **harfine** yüz ders oḥıdum men / Her şūret ile sūre-i Raḥmān ‘Alīdūr

harf-i haṭ: Sevgilinin kitaba benzeyen yüzündeki yazılar gibi olan ayva tüyleri.

G. 84/2: Defter-i ḥüsñüñde şol **harf-i haṭ** ü ḥālūñ senūñ / Saṭr-ı bismi’llāhi raḥmānirrahīm olmış durur

har-gāh: Büyük çadır, otağ; dünya.

G. 167/4: Hızr-ı cāvidān elinden içmişem āb-ı ḥayāt / ‘İsī-i Meryem katında kurmuşuz **har-gāhumuz**

G. 214/4: İşigüñden gitmezem anca ki cānum tendedür / Çetr ü **har-gāh**-ı hümāyūn bār-gāh eksük degül

haricī: Muaviye ile Hz. Ali arasındaki Hakem olayında Hz. Ali’nin hakem olayını kabul ettiği için günahkâr olduğunu ve tövbe etmezse kafir olacağını iddia eden bir grup; aynı şekilde kendilerinin de günahkâr olduklarını ancak bu günahlarından tövbe ettiklerini ilan ederek Hz. Ali’nin ordusundan ayrıldılar. Bunun üzerine bu ayrılan guruba Hariciler (Çıkanlar) denildi. Birçok Bedevi Arap kabilesini de bünyesine katan bu gurup giriştiği birçok terör olayından sonra gittikçe minimize olduysa da taşıdıkları düşünceler günümüze kadar ulaşmıştır. Günümüzde Hariciliğin sadece İbadiyye kolu varlığını devam ettirmektedir.

K. 3/2: Tamāmet **haricī** ‘aceb ki bilmez / Emīrū’l-mü’minīn şīr-i Ḥudādur

harīdār: Müşteri, talip.

G. 262/3: Girmişem bāzār-ı ‘ışka bir **harīdār** isterem / İstemen sūd u ziyān kirdāra muḥtāc olmışam

G. 285/4: Dūn dimişsin isterem bir būseme yüz cān bahā / Ol metā’a menden özge hiç **harīdār** istemen

G. 293/4: Virmişem dellāl-ı ‘ışka cānumı behr-i mezād / Sen **harīdār** olmağa bāzāra döndermiş yüzün

G. 374/6: Ey Haṭāyî gevheri **harc eyleme** nādāna sen / Gevherüñ kadrini bilmez kim **harīdār** olmasa

harīm: Yabancılar yasak olan, yabancılardan korunan mukaddes yer.

G. 174/6: ‘Arızuñ bağında bir murğ-i **harīm** olmuş Ḥalīl / Ol sebebdan Haç aña odı gül-istān eylemiş

harīs: Bir şeyi elde etmek husûsunda aşırı derecede istekli olan, hırslı.

K. 8/13: Fehmeyle yūri aḥsen-i taķvīmi Taķī bil / Taķvāya **harīs** olma ki ‘irfān ‘Alīdūr

harūt: Büyü ve sihirde meşhur bir meleğin adı. Arkadaşı Harut ile birlikte Kur’an’da anılır. İdris peygamber zamanındaki melekler, insanların günahkar hallerine bakarak Allah’a “Ya Rab!” Meleklerine secde ettirdiğin insanoğlu günah içinde yüzüyor, buna nasıl tahammül ediyorsun” diye sordular. Allah onlara “Eğer siz onların yerinde olsaydınız aynı şeyleri yapardınız. Onlardaki nefis ve şehvet sizde olmadığı için böyle söylüyorsunuz” deyinde de “Haşa! Biz onlar gibi yapmazdık!” dediler. O zaman Allah en güvencikleri iki meleği imtihan için yeryüzüne indireceğini söyledi. Meleklerin en üstünlerinden olan Harut ve Marut’u seçtiler. Allah onları Babil’e indirdi. Gündüzleri insanların davalarına bakıyorlar, geceleri İsm-i Azam duasını okuyarak göğe çıkıyorlardı. Birgün kocasından şikayetçi olan İranlı Zühre adlı bir kadın bunlara müracaat etti. Kadın çok güzeldi. İki de kadına vuruldular ve kam almak istediler. Kadın onlara ya içki içmelerini, ya kocasını öldürmelerini ya da puta tapmalarını şart koştu. Bunlar ilk gün razı olmadılar. İkinci gün kadın şartlarını tekrarladı. Nihayet üçüncü gün razı olup bu üç şartın en hafifi olan içki içmeyi kabul

ettiler. Ancak içkiyi içince puta da taptılar ve kadının kocasını da öldürdüler. Kadın onların sarhoşluk anında göğe çıkmak için okudukları duayı öğrendi ve semaya yükseldi. Allah da onu gökyüzünde parlak bir yıldızla çevirip insanlara ibret olsun diye orada bıraktı. Olaydan sonra Allah bu iki meleği cezalandırmak istedi. Onlar da İdris peygambere müracaat edip şefaatt diledi. Allah da dünya azabı ile ahiret azabı arasında onları muhayyer bıraktı. Onlar dünya azabını seçtiler. O zaman Babil’de ateş dolu bir kuyuya baş aşağı asıldılar ve insanlarla sihir yoluyla konuşmaya başladılar. Bu hikaye İsrailiyattandır, batıl tarafları vardır (İP).

G. 99/7: Ger burc-ı ‘arşuñ üste melek anı sevmese / **Hārūt** teki maḳāmı anuñ ḳa’r-ı çāhdur

G. 323/2: Dü zülfuñ mu‘ciz-i Mūsā vü sihr-i Sāmīrī ‘aynuñ / Hezārān men teki **Hārūt** aşupdur çāh-ı Bābilden

hās: Seçkin, özel, hususi.

G. 21/4: Göñlüm alduñ bî-tekelñ cānumı almak durur / Güldürür ‘ışkında dāyim **hās** ilen ‘āmı maña

G. 299/1: Uş yine güller açıldı **hāra** söyleñ gelmesün / Şoḫbet-i hāşdur bugün aḡyāra söyleñ gelmesün

G. 251/4: Ol ‘Alisin kim ḥamı peygāmbere sensin şeff’ / Cümle bu ümmīd ilen ḳapuña gelür **hās** u ‘ām

K. 4/4: **Hās** itdi her peyām-beri bir dīn ü millete / Gönderdi cümle ‘āleme Ḥaḳ reh-nümā seni

Hasan: Hz. Peygamber’in torunu, Hz. Fâtıma ile Hz. Ali’nin büyük oğlu. Şii kültüründe ise Hasan, bizzat Hz. Ali tarafından tayin edilmiş ikinci imam ve on dört “ma’sûm-ı pâk”ın (Çârdeh Ma’sûm-ı Pâk) dördüncüsü olarak görülür ve kendisine birçok keramet izâfe edilir (İA).

G. 73/3: Didiler kim bu cihānın nûrı kimdür kim ola / Mîr **Ḥasandur** şāh Hüseynüñ âlî oldı yadigār

G. 119/10: Gine sâ’il için kâfir elinde / **Ḥasan** Hüseyn girev koyan ‘Alīdür

G. 352/6: **Ḥasan** ilen Hüseyni Kerbelāda / Yezīd eliyle kurbān eyleyen şāh

G. 373/3: **Ḥasandur** pâdişāh-ı her-dü-‘ālem / Hüseyn-i Kerbelā için baḡışla

G. 418/3: **Ḥasan** ‘ışkına meydāna gelüpdür / Hüseyn-i Kerbelādür Ḥatāyī

K. 3/4: Menüm mürüm **Ḥasan** şāhum Hüseyndür / Ki Zeynū’l-‘ābidīn derde devādur

K. 6/3: **Ḥasan** şehrinde mesken tutdı göñlüm / Hüseynüñ hem kemīne kemteriyem

K. 7/4: **Ḥasandur** mürümüz meydān içinde / Hüseyn-i Kerbelānuñ çākeriyüz

K. 9/4: **Ḥasandur** ‘ālim ü şāh-ı şerī’at / Hüseyn şāh-ı şehīd-i Kerbelādur

K. 8/6: Men çākerem ol şāh **Ḥasan** pâdişeh-i vakt / Ḥaḳdur ki göñül tahtına sultān ‘Alīdür

K. 10/3: **Ḥasandur** mülk-i ‘ışkuñ doğrı yarı / Anuñ hüsine Yūsuf çāker oldı

K. 13/5: **Ḥasan** içdi aḡuyı zehr-i kâtil / Şehīd-i dīn Hüseyn-i Kerbelādur

K. 15/4: **Ḥasan** ḥulḳ-ı ‘azīm oldı çü ol Mehdi kerīm oldı / Velīkin zaḥm-ı şemşire Hüseyn-i Kerbelā geldi

K. 17/3: Elinde dest-i kudretten belā-yı zehr-i kâtilden / Ḥudā buyruḡ ilen cān-ı **Ḥasan** ḥulḳ-ı Rızā geldi

K. 19/3: Kurretü’l-‘ayn-ı resül oldı **Ḥasan** birle Hüseyn / Faḳl deryāsında dūr bulduḡ biz ol gevherleri

Hasan: Hasan El-Askerî; İsnâaşeriyye Şîası’nın on birinci imamı.

G. 373/6: **Ḥasan** u ‘Askerī ehl-i ‘atādur / Muḥammed Muḳtedā için baḡışla

G. 373/5: Muḥammed Taḳīdür maḳşūd u mazhar / **Ḥasan** ‘Asker liḳā için baḡışla

G. 418/5: Muḥammed Taḳīdür ‘Alī Naḳī hem / **Ḥasan** ‘Asker liḳādür Ḥatāyī

K. 15/6: Taḳī sultān-ı ‘ālemdür Naḳī dīn üste muḥkemdür / Olardan sonra meydāna **Ḥasan** şāhib-liḳā geldi

K. 17/12: **Ḥasan** ‘Askerini cāndan sevenler Ḥaḳḳa vāşıldur / Anuñ egnine rahmetden niçe dürlü ḳabā geldi

hasbeten li’llāh: Maddî mânevî bir karşılık beklemeden, Allah rızası için.

G. 109/5: Ḥatāyī ḥastenüñ virgil murādın **hasbeten li’llāh** / Ki ḥāḳ-i āsitānuñda işi dāyim temennādur

hāşeli’llāh: Allah korusun anlamında iyi dilek sözü.

G. 292/2: **Ḥāşeli’llāh** kim göñül yüzün ḳapuñdan döndere / Bülbul-i bî-çāredür gül-zāra döndermiş yüzün

hāşıl: Husûle gelen, olan, meydana çıkan.

G. 269/2: Ol ser-i kūyuñda gezmekden ne **hāşıldur** maña / Sen büt-i şūḥuñ kerāmātın kemāhī görmişem

G. 23/4: Çoḫ cefā **hāşıl** olur senden maña ey bî-vefā / ‘Āḳıbet eyler ḥayālūñ resm-i bed-nāmı maña

G. 379/3: Ey göñül hüşyār oturmaḡıl ne **hāşıl** dünyede / Kim ki mest olmak diler gelmek diler mey-ḥāneye

G. 321/2: Yürü sen bir il ol yola ki ola maḳşaduñ **hāşıl** / Nice Fir‘avn ḡarḳ itdi geçürdi Mūsī’yi Nīl’den

G. 348/6: Çün vişālūñ ḥırmenüñden bir cev olmaz **hāşılum** / Dāne ḳılma yaşumı çehremni çün kâh eyleme

K. 18/15: Ḥaḳ bilür ki her devāsız derde dermān sendedür / Ḥikmeti hem senden **hāşıl** ḳıldı Loḳmān yā ‘Alī

M. 1/22: İlāhī sen murādum **hāşıl** eyle / Meni sen Muştāfāya vāşıl eyle

Hāşim, Hāşimî: Kureys kabilelerinin en meşhur kollarındandır. Peygamber efendimizin soyu bu kabileden gelmektedir.

G. 438/3: Ḳābiliyyet sende görmişdi resül-i **Hāşimî** / Şükrü li’llāh hem-dem-i ḥayrū’n-nisāsın yā ‘Alī

K. 18/16: Nūr-ı çeşmüm âl-i **Hāşim** seyyid-i ‘ālî-neseb / Şāh-ı Ḳanber mîr-i Bū Zer cān-ı Selmān yā ‘Alī

ḥasîs: Kıymetsiz, âdî, bayağı.

G. 146/4: Olmadı bu sırra maḥrem her ḥasîs-i kec-süḥan / Derdümüñ dermānı doğrı yār bir ‘aṭṭār bir

haşr: Toplama, bir araya getirme; Allâh'ın ölümlere ruhlarını geri verip onları hesaba çekmek üzere toplaması ve toplanma yerine sevk etmesi, dirilme.

K. 13/3: Elestü Rabbiküm tâ **haşr** olunca / Yakîn bil kim 'Aliyy-i Murtażadur

G. 16/3: Gelmiş degül ne hüd gelecek tâ-be rüz-ı **haşr** / Devr-i kamerde sen teki bir şâh-ı meh-liķâ

G. 15/5: Ey Hâtâyî sen şehîd-i gamze-i dil-dârsın / **Hâşrde** reşk aparur yitmiş iki millet saña

hasret: Ayrı kalınan veya elden kaçırılan bir şeye karşı duyulan istek, tekrar görme ve kavuşma arzusu, özleyiş, özlem, iştîyak.

G. 15/2: Ol şanem 'azm-i sefer itdi gönül eglenme kim / Bir nefes dîdâr gör kim kalmaya **hasret** saña

G. 41/1: Kâmetünden münfa'ıldür sâye-i serv-i bülend / **Hasretünden** 'ar'ar u şimşâd olupdur derd-mend

G. 44/1: **Hasretün** derdinden ey cân bağrum oldı pâreler / Sûz-ı 'ışkuñ yüregümde her dem eyler yaralar

G. 56/3: **Hasretinden** dil-berün düşdüm Serendîb kühına / 'Âşık-ı dil-hasteni her dem sorar âhû gelür

G. 64/2: Gel humârum yaz menüm vaşluñ meyinden ey perî / K'ol şarâbuñ **hasreti** bağrum kebâb itmiş durur

G. 71/2: Yanarmen şem'-i rüyuñ **hasretinden** / Dimezsın ol bizüm pervânemizdür

G. 72/4: Ruhuñ şevkiyle yüzün **hasretinden** / Gözüm yaşı be-her-sü çaya beñzer

G. 112/6: Dürr-i nazmuñ **hasretinün** fırkatinden ey şanem / Bañr-ı çeşmüm ma'deninün dâneler küncindedür

G. 154/4: Senün şîrîn dudağun **hasretinden** / Bu 'âşık haste-dil Ferhâda beñzer

G. 156/2: Cân-ı şîrînüm firâķ u hecr ile bolmış za'îf / Şimdi yüz miñ hasret ile vaşl-ı cânân ârzular

G. 158/2: Cevr ile derd ü gam u miñnet ü endüh u firâķ / **Hasret** ü âh u nedâmet mi diyem yâ hasidur

G. 165/1: **Hasretünden** dil-berâ kaldı dü çeşmüm h'âbsız / Öyle yulduzlar olur her gice gökde h'âbsız

G. 189/3: Her nice ceñd itdüm elüm dâmenüne yetmedi / Pây-busuñ **hasretinden** eylerem yañamı çâķ

G. 192/2: Her kimün cânında hüblar **hasreti** vardur müdâm / Dünyede 'âr itmesün dîdâra göndermek gerek

G. 230/4: **Hasretem** Ya'küb tek Yûsuf yüzine ey şabâ / Tañruñ için bir haber algil nigârumdan menüm

G. 244/1: Derd ü firâķ u **hasret** ilen cânâ gelmişem / Küfr-i saçunla vechüne imâna gelmişem

G. 245/1: Cemâlün gülşeni'çün merg-zâram / Neden kim **hasretünden** murğ-ı zâram

G. 320/4: Mihr-i rüyuñ **hasretinden** her gice şubha degin / Olmışam gamdan helâk ey meh-liķâ bilmez misin

G. 329/2: Vişâlün **hasretinden** ey dil-ârâm / Gözümde nesne gezmez nemden ayru

G. 330/2: Dudağun **hasretinden** haste-hâlem / Añıtdı gözlerüm yaşın be-her sü

G. 331/1: Kim olam gönderem sen yâre karşı / Ki artar **hasret** ile yâre karşı

G. 334/1: Cânım tükendi **hasret-i** cânaneyem yine / Şem'-i ruñına 'ışk ile pervaneyem yine

G. 357/5: Şol perîşân zülfünü tâ görmişem ey ruh-ı quds / Derd ü **hasretiden** menüm gönlüm perîşandur yine

G. 380/7: Hâtâyî haste fırkatde ne fırkat belki 'usretde / Gözi nem göñli **hasretde** işi katı yaman söyle

G. 398/2: **Hasretinden** kâddinün öyle za'îf olmuş söğüt / Yel esende titreşür bu cism-i bîmârum kimi

G. 406/5: Sen ol pervâne tek **hasret** odında / Maña şem'-i ziyâlar yahşı geldi

hasretâ: Yazık, eyvahl!

G. 32/3: 'Ömrüm hebâya gitdi zi-endüh-ı rüzgâr / Vâ **hasretâ** ki aydamazam yâre 'âķıbet

hasret-i cânâne: Sevgilinin hasreti.

G. 79/1: Tâ menüm gönlümde cânâ **hasret-i cânânedür** / Hâķ bilür kim ağlamağdan gözlerüm peymânedür

hâssa: Kendine özgü, özel.

G. 315/4: Hâlık insânı yaratdı ya'ni özin tanıya / Cümle eşyâyı yaratdı **hâssa-i** insân için

haste: Hasta, yorgun; aşk hastası.

G. 1/5: Zulmet-i zülfünde göñli bu Hâtâyî **hastenün** / Hızra beñzer kim görünmez çeşme-i hayvân aña

G. 5/1: Cân olmaz ise sen teki cânân yeter maña / Vaşluñ bu **haste** gönlüme dermân yeter maña

G. 13/5: Özge 'âşıklar egerçi dil virür dil-dârına / Bu Hâtâyî **haste** gör yolunda kıldı cân fedâ

G. 16/11: Yâruñ yolında **haste** Hâtâyî be-zañm-ı tîğ / Olgil şehîd-i deşt-i beyâbân-ı Kerbelâ

G. 25/2: Çıñ sen ol yâruñ küyından ey rakîb-i rû-siyeh / **Haste** bülbül var iken neyler gül-istânda gurâb

G. 25/3: Ey gözi nergis yüzi gül tek boyı serv-i revân / Tâ ki senden ayru düşdüm **hasteyem** hâlüm harâb

G. 34/5: Bu Hâtâyî **hastenün** virgil murâdın yâ İlâh / Kim maña lutf ile ihsân senden özge kimse yoh

G. 35/5: Gerçi çoñdur dünyede 'uşşâķı ol mâhuñ veli / Bu Hâtâyî **haste** tek bir 'âşık-ı şeydâsı yoh

G. 58/2: Tabîbümdür menüm rûhum revânım / Za'îfem **hasteyem** dermân anuñdur

G. 64/7: Ey meh-i nâ-mihribân sorma Hâtâyî hâlımı / Fırkatün ol **hasteni** taht-ı turâb itmiş durur

G. 67/5: Ol şanem ra'nâ gider yir üste çekmiş dâmenin / Bu Hâtâyî **haste** ol yirden turâb almış gider

G. 69/9: Bañup hayrân olur hüsnine 'âlem / Hâtâyî **hastenün** ol dil-beridür

G. 70/7: Uğraşanda tâ ki 'ışkuñ zerre kılar dağları / Bu Hâtâyî **haste** andan nâ-tüvân olmuş durur

G. 79/5: Derd-i 'ışkuñdan senün ger istesem ki dür olam / Neylesün bu **haste** gönlüm derd ilen hem-hânedür

G. 99/9: Mañşer güninde lutfı anuñ dest-gîr ola / Miskîn Hâtâyî **hasteye** kim pür-günâhdur

G. 104/3: İncimez bu **haste** cânım derd-i hecründen senün / Cevr ü kañruñ geldigünce lutf ile ihsân bilür

G. 109/5: Hâtâyî **hastenün** virgil murâdın hasbeten li'llâh / Ki hâķ-i âsitânuñda işi dâyim temennâdur

- G. 117/4: Bu **hastenüñ** kapuñda du 'adur işi saña / Sor ol gedäya munca du 'a kimden öğrenür
- G. 122/2: Firkatüñ derdinde dāyım **haste** cānum boldı zār / Şerbet-i la 'l-i lebūñ bu derdümünñ dermānidur
- G. 129/5: Hātāyī **haste** düşdüm yārdan ayru / Tabīb ile tīmārum anda n'eyler
- G. 142/4: Kalmadı hīç kār u bārı bu Hātāyī **hastenüñ** / Anuñ ile kār u bārum her çī varumdur gider
- G. 163/5: Kul kefā bi'llāh durur zikri Hātāyī **hastenüñ** / Hāk bilür kim semme vechu'llāh durur dīdāruñuz
- G. 166/2: Ahvālūmi sorarsa menüm ol cefālū yār / Zār ü nizār ü **haste** vü āvāre söyleñüz
- G. 179/5: Işk elinden **haste** düşdi bu Hātāyīnünñ teni / Leblerünñ şerbetde tīmār olmadı hayf oldı hayf
- G. 182/5: Yūsuf cemālī gelmedi yār tek Hātāyīye / Ya'küb-ı **haste** çekmedi gönüm melālī tek
- G. 190/2: Ey perī 'ışkuñda maña çoh cefālar kılma kim / **Haste** vü hayrānuñam oldum ğamuñdan derd-nāk
- G. 191/5: Çeşm-i mestler gör nice kanum tökerler dem-be-dem / Bu ğarīb ü **hastenī** tīmāra göndermek gerek
- G. 195/5: Kahr u cevruñ lutf kıldı bu Hātāyī **hasteye** / Merhābā hoş geldün ey cān lutf u ihsān eyledün
- G. 197/5: Kağıma mülk-i Süleymānda Hātāyī **hasteye** / Çünkü bir mūr-ı za'if pāymālündür senün
- G. 198/7: Dañla dirler dīde-i mü'min-liķāyı Hāk görür / Bu Hātāyī **hasteye** rüz-ı vişālündür senün
- G. 203/5: Cevr-i 'ışkuñ ey habībüm öyle hadden ötdi kim / Bu Hātāyī **hasteye** mātemni āsān eyledün
- G. 208/3: Şol kara yüzlü rakībi koyma kūyun gerdine / **Haste** bülbulnünñ maķāmın mesken-i zāğ itmegil
- G. 222/4: Her ne kim senden gelürse **haste** gönüm nüş ider / Kahrūñı rāhat sanup cevruñı rahmet bilmişem
- G. 223/5: Görenden berlü dīdāruñ Hātāyī **hastedür** hayrān / Anuñ kim āsitānında salātinler gedā gördüm
- G. 228/5: Firkatī kaşd itmedin miskīn Hātāyī **hasteye** / Bir haber vir ey şabā ol gül-sitānumdan menüm
- G. 242/7: Hātāyī **hastedür** vaşluñ gedası / Kapuñdan vāye vü ihsāna yetdüm
- G. 247/7: Kaddi ham oldı ğamından bu Hātāyī **hastenüñ** / Tā cüdā düşdi gönül kaşı kemānumdan menüm
- G. 252/5: Zikr ü fikrüm her dem ol sultān-ı 'ālemdür menüm / Bu Hātāyī **haste** anuñ Qanberine bir gulām
- G. 255/5: Bu Hātāyī **haste** küyuñdan diler dūr olmaya / Varabilmen çoh üşencüm yār senden küsmişem
- G. 258/2: Meni senden sorar olsa şabā di / Za'if ü **haste** vü āvāra gördüm
- G. 274/1: Çeşme-i la'lünden ey cān teşneyem āb isterem / **Hasteyem** hecrünñ beyābānında 'unnāb isterem
- G. 286/3: İstemez bu **haste** gönüm özgelernünñ minnetin / Cānuma vaşluñdan özge nesne ğam-h'ār olmasun
- G. 286/5: Bu Hātāyī **hastenī** dīvāne zāhid mest oğur / 'Işkuñuz cānumdan ol bir lahza hüşyār olmasun
- G. 287/3: Anca kim dünyā yüzinde **haste** cānum tendedür / Çıkmadı derd-i firāknuñ bu harāb-ābāddan
- G. 293/5: Bu Hātāyī **hastenüñ** maķşūdı şāhuñ yüzidür / Zāhid-i bed-bahtı gör dīvāra döndermiş yüzün
- G. 295/2: Yüzün derdinde gerçi **haste** idüm / Vişālün derde dermān buldum ey cān
- G. 304/5: Işkınuñ ser-bāzları çohdur velī yoğdur dañı / Bu Hātāyī **haste** tek āheng-i meydān eyleyen
- G. 305/9: Hātāyī **hastedür** kār-ı şehāvet / Haber vir derdlüler dermāna gelsün
- G. 331/9: Hātāyī **hastedür** ister vişālün / Dem-ā-dem kıl nazar bīmāra karşı
- G. 336/1: Ger menümlen ol meh-i nā-mihribānum söyleşe / **Haste** cismümde bu cān-ı nā-tüvānum söyleşe
- G. 337/2: N'ola bir kez **hastesini** sorsa ol rüh-i revān / Gövdede rühüm revān olup revānum söyleşe
- G. 339/6: Tā ki vaşluñ oldı vāşıl bu Hātāyī **hasteye** / Bir tabībe beñzer ol kim geldi bīmār üstine
- G. 341/5: Bu Hātāyī **hastenüñ** kılma müşevveş hātırın / Ağ yüz üste ol kara zülfüñ perişān eyleme
- G. 345/5: Yār aytdı maña 'āşık isen **haste** Hātāyī / Bu cevır ü cefā kim kıluram şimdi düz üste
- G. 368/6: Munca kim āh u fiğān eyledi bir gün şanemā / Sormaduñ **haste** Hātāyī nice hālün bu gice
- G. 380/7: Hātāyī **haste** firkatde ne firkat belki 'usretde / Gözi nem gönli hasretde işi katı yaman söyle
- G. 389/1: **Haste** cānum olmayasın sevgülü cānān kimi / Hoķka-i la'lüñi gördüm derdümde dermān kimi
- G. 391/5: Bu Hātāyī **hasteye** niçün vefālar kılmañ / Yoğ durur mihrün teki gönölünde ikrāruñ kimi
- G. 403/5: **Hastedür** miskīn Hātāyī bir misāl-i 'andelīb / Hüsn bağında cemālī gül-izārum gelmedi
- G. 408/4: Bir mūr-ı **hastenüñ** ki kapuñda maķāmı var / Men ol maķāma mülk-i Süleymān disem yiri
- G. 437/2: Di senden ayru hālī nedür **haste** 'āşıkūñ / Doğrar firāk yüregini pāre pāre di
- G. 437/5: **Haste** Hātāyī ayrılalı senden ey habīb / Öldi ğamunla bir dañı ol gül-izāra di
- K. 11/15: Bu Hātāyī **hasteye** hem-rāh kılil himmetünñ / Kim saña şıdk ilen oldı bende çāker yā 'Alī
- K. 14/11: Bu Hātāyī **hastenüñ** sensin murād u maķşadı / Hānda baħsam görünen dīdār sensin yā 'Alī
- K. 16/15: Hātāyī **haste** ol şāhuñ cemālın vaşlını ister / Revān vir cān şatun algil ki 'alem-i cān-bahā geldi
- K. 2/10: Bu Hātāyī **hasteye** kılil şefā'at rüz-ı haşır / Çünkü aşlından senüñlen āşınādur yā Nebī

haste-dil: Gönü yaralı, gönü hasta, üzgün.

- G. 3/5: Tā ki senden ayru düşdi bu Hātāyī **haste-dil** / Büy u müyuñ müşk ile 'anber-feşān kaldı maña
- G. 9/4: Niçün severdi **haste-dil** ey bī-vefā seni / Bu çoh belā ki hecrün ider kem durur maña
- G. 18/7: Cān u cihānı sızsızün neyler Hātāyī **haste-dil** / Senden müdām ihsān diler çünkü gedādur bī-nevā
- G. 40/10: Bu Hātāyī **haste-dil** birliğüne ikrār ider / Vāhid ü yektā imişsin yā 'Alī senden meded
- G. 55/5: Çın-ı zülfüñ bendine düşdi Hātāyī **haste-dil** / Şerbet-i la'lündür aña kand ilen 'unnāblar
- G. 76/1: Nev-cevān ol pır iken devrān ki cānān devridür / Şād bol ey **haste-dil** kim derde dermān devridür
- G. 89/4: Her **haste-dil** ki bāde-i 'ışkuñla oldı mest / Çeşmüñi sāki la'lüñi cām-ı şarāb oğur
- G. 127/4: 'Aşık-ı dīvāneden men' itme ey 'aql ehli kim / **Haste-dil** Mecnūna şahrā hānūmāndan yaħşıdur
- G. 154/4: Senün şirīn dudağūñ hasretinden / Bu 'āşık **haste-dil** Ferhāda beñzer
- G. 177/5: Mihr ilen yāri ki gelmişdür zi-gülşen yādigār / Bu Hātāyī **haste-dildür** hāk-i ān meh-rū-yı bağ
- G. 186/5: Müşevveş hātır olmuşdur Hātāyī **haste-dil** dāyım / Senün ol gül yüzün üstindeki zülfi perişān tek
- G. 196/5: Bu Hātāyī **haste-dil** kim derdinünñ dermānı yoğ / Bir meded ola meger kim zü'l-celālinden anuñ

G. 212/5: Raḥm kılğıl yağlıguñ götür yüzüñden ey şanem / Ğuşşadan bolmış Ḥaṭāyī **haste-dil** āşüfte-ḥāl
 G. 231/5: Tā seni gördi raḳīb ilen Ḥaṭāyī **haste-dil** / Dem-be-dem yanar vücūdum ser-be-ser nār olmışam
 G. 236/5: Sorsa Ḥaṭāyī kimdür işigümde ol perī / Bir bī-nevā-yı **haste-dil** ü nā-tüvān direm
 G. 272/3: Ya 'küb-ı **haste-dil** kimi giryān u derd-mend / Pür-iştiyāk Yūsuf-ı Ken'āna yanaram
 G. 278/1: Cānā men isterem ki esīr-i kemend olam / Bīmār u zār u **haste-dil** ü müstmend olam
 G. 313/5: Bu Ḥaṭāyī **haste-dil** vālih degüldür ḥüsnüñe / Gice gündüz işigünde pāsbān olmuş neden
 G. 343/5: Bu Ḥaṭāyī **haste-dil** her dem ümīd-i vaşl için / Döşemişdür yüzini kapuñda toprağ üstine
 G. 384/9: Var mıdur bir kimse yā Rab ehl-i 'uşşāk içre yār / Bu Ḥaṭāyī **haste-dil** tek 'āşık-ı dīdār ola

haste-hāl: Perişan, yorgun halli.

G. 113/4: **Haste-hāl** oldum firāk u derd-i hecrinden anuñ / Lebleri derde ṭabīb ü gözleri bīmāra var
 G. 184/1: Fırkatūñ çekdüm nigārā vaşl-ı ruḥ-sāruñ gerek / **Haste-hālem** dil-berā la'l-i şeker-bāruñ gerek
 G. 294/2: Ey ṭabīb-i ehl-i 'irfān bir devā kıl derdüme / **Haste-hāl** oldı gönül sen gözleri bīmār için
 G. 330/2: Dudağūñ ḥasretinden **haste-hālem** / Aḥıtdı gözlerüm yaşın be-her sū
 G. 357/7: Dün dimişdüñ menden özge yāra virmişsin gönül / Men Ḥaṭāyī **haste-hāle** bu ne bühtāndur yine

ḥasūd: Çok kıskanç, haset eden, kıskanan.

G. 6/3: 'Ālem ḥalāyıkı maña cümle **ḥasūd** ola / Ol āsitānuñ iti penāhum yeter maña
 G. 52/3: **Ḥasūda** yuf dirüz yalancıya merg / Ki gerçek şoḥbeti bürhānumuzdur
 G. 95/5: Bu Ḥaṭāyī ş'i'rine 'ayb itme ey nākes **ḥasūd** / Cümle 'uşşāk ehline hem-dem anuñ dīvānidur
 G. 100/3: Bed-nām kılma gönülümü 'āşık diyüp **ḥasūd** / 'Ālemde 'ışk adı bile ol nık-nāmdur
 G. 190/4: Cümle 'ālem ger **ḥasūd** olsa yanumda bir ceve / Sen menümlen dost bolsañ cevri-düşmenden çi bāk
 M. 2/47: Cıdamnı elümden **ḥasūda** yügürt / Yüzüme tükürtme leşüme tükürt
 Mus. 1/47: Diline şafā-yı nüzül eyleyen / **Ḥasūdı** zalümen cehül eyleyen **Mus. 1/47**

ḥaṭ, hatt: Yeni beliren sakal ve bıyık.

G. 23/2: Bilmez idüm **ḥaṭṭ**-ı ruḥ-sāruñ sıfātın söylemek / Fitne çeşmüñ ğamzesi öğretti ilhāmı maña
 G. 28/2: Devr-i **ḥaṭuñda** gönülümü sevdāya şalmagil / Berg-i gül üzre sünbülünü kılma pīç ü tāb
 G. 55/1: Ruḥlarıñ muşḥaf nigārā **ḥaṭlarıñ** i' rāblar / Baḥdum ol yüzden maña feth oldı yüz miñ bāblar
 G. 58/5: Lebün yanında **ḥaṭtuñ** Hızra beñzer / Kenār-ı çeşme-i ḥayvān anuñdur
 G. 63/2: **Ḥaṭuñdur** āyet-i Raḥmān ki Ḥaḳdan münzel olmuşdur / Aña dirler kim ol sünbül sevād-ı nāfe-i Çīndür
 G. 121/1: Dudağūñ kand imiş bal anda n'eyler / Ne nāzük **ḥaṭṭ** imiş ḥāl anda n'eyler
 G. 135/1: Perişān zülf-i müşkümün gül-i ḥandāna düşmişdür / Ucından dürlü sevdālar **ḥaṭ**-ı reyḥāna düşmişdür
 G. 180/4: Ḥayāl-i ḥāl ü **ḥaṭuñ** ey nigār-ı lāle-'izār / Göñülünden itdi menümle bugün ḥikāyet-i 'ışk
 G. 181/2: **Ḥaṭuñdan** münfa'ildür **ḥaṭṭ**-ı reyḥān / Ğubār u süls ü tevķī' ü muḥakḳak
 G. 198/6: Arı yüzün şafḥasıdur āyet-i fethün karīb / Harf u nokṭa ol yüz üste **ḥaṭṭ** u ḥālūñdür senüñ
 G. 205/1: **Ḥaṭ** u ḥālūñle zülfüñdür delīli ehl-i 'irfānuñ / Ki andan āşikār oldı beyānı 'ilm-i Qur'an'ın
 G. 274/3: Nev-bahār-ı **ḥaṭṭ** u reyḥānuñdan ayru düşmişem / 'Arızuñ tek lāle-i gül-berg-i sir-āb isterem
 G. 283/5: Zülf ilen **ḥaṭṭ** u lebünü kim ki gördi söyledi / Hızr ilen zulmāta girmiş āb-ı ḥayvān yeñiden
 G. 347/4: Şol **ḥaṭ** u ḥālūñ kenārında ruḥuñ ey dil-rubā / Ol güle beñzer ki düşmiş taze yaprağ üstine
 G. 355/21: Ḥālūñi fülül yüzün gül leblerüñ mül ey şanem / **Ḥaṭlarıñdan** deste reyḥān itdigün ya'ni ki ne
 G. 339/4: Şanasın kim çeşme-i ḥayvānuñ üste geldi Hızr / Düşdi tā **ḥaṭtuñ** senüñ la'l-i şeker-bār üstine
 G. 343/2: Zülf ü rüyüñ **ḥaṭṭı** tek hīç kimse defter yazmadı / Tā ki 'ālemde yazılmışdur kara ağ üstine
 G. 410/2: Yazılmış **ḥaṭṭ** ü ḥālūñ bī-mürekkeb / 'Acāyib şüret-i Raḥmān degül mi
 G. 420/5: Bu Ḥaṭāyī sebze-i **ḥaṭtuñ** yüzünde görelī / Gözlerinden yaş töker bārān-ı nīsān nisbeti
 G. 436/3: Yāduma geldükçe feryādumdan insān eylemez / Ey perī-peyker senüñ **ḥaṭṭ** ile ḥālūñ bir daḥı
 G. 29/5: Cemālūñ şafḥasından **ḥaṭṭ** ü ḥālūñ / Yüzünde āyet-i Qur'āndur ey dost
 G. 224/4: Bir perīnün yüzine ḥayrān u zāram cān ilen / Şol leb ü zülf ü ruḥ u hem **ḥaṭṭ** u ḥālūñ görmişem
 G. 324/4: Cānum durur 'ayıblamavuñ dostlar meni / Dönmez gözüm müşāhade-i **ḥaṭṭ** u ḥālden
 G. 421/4: Dest-i ḳudret tā ki çekdi 'arızuñ levḥinde **ḥaṭ** / Ḥansı kātib yazabildi şol ḥaṭ-ı mevzūn kimi

ḥaṭ u ḥāl: Ben ve ayva tüyü; sevgilinin güzellik unsurları .

G. 182/4: Miñ yıl yazarsa kātib-i taḳdīr-i lem-yezel / Bir harf ü nokṭa yazmaz anuñ **ḥaṭṭ ü ḥālī** tek
 G. 196/3: Gül yañağından kızardı dāyım oldı şerm-sār / Rū siyehdür müşk ü 'anber **ḥaṭṭ u ḥālinden** anuñ
 G. 206/1: Meni efgār iden ol **ḥaṭṭ ü ḥālūñ** / Bikirdir çeşme-i la'l ü zülālūñ
 G. 219/4: Zülf ü ruḥ-sāruñ katında şol **ḥaṭ u ḥālūñ** senüñ / Hoş melāḥatdur düşüpdür al yañağ üstinde ḥāl
 G. 225/1: Ḥayli demdür ey perī ol meh cemālūñ görmezem / Dünyede bir daḥ misāl-i **ḥaṭṭ ü ḥālūñ** görmezem
 G. 260/2: Sevmişem bir lāle-ruḥ bir cādu gözlü dil-beri / Hoḳka-i mercān tek ağzı **ḥaṭṭ ü ḥālī** sevmişem
 G. 300/3: **Ḥaṭṭ ü ḥālūñ** dutmuş ol la'lūñ kenārında maḳām / Öyle kıl kim çeşme-i ḥayvānum elden gitmesün
 G. 377/1: Çekdüm yed-i ḳudretten cān şafḥasına ḥāme / Yazdum **ḥaṭ u ḥālūñden** vaşfuñı 'aceb nāme
 K. 18/1: Ey rumüz-i **ḥaṭṭ u ḥālūñ** şerḥ-i Qur'an yā 'Alī / V'ey ruḥ-ı ferḥunde-fālūñ māh-ı tābān yā 'Alī

ḥaṭ-ı müşgīn: Misk kokulu ayva tüyleri.

G. 435/5: Demîde şol haṭ-ı müşğîn ü zülf-i ruḥ-sāruñ / Ne fitnedür ki bu devrân içinde yir dutdı

haṭṭ-ı reyḥân: Kur'an yazımında kullanılan yazı; sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri.

G. 181/2: Haṭuñdan münfa'ildür **haṭṭ-ı reyḥân** / Ğubâr u süls ü tevķî' ü muḥakḳak

haṭṭ-ı sebz: Sevgilinin yeni çıkmış sarı ayva tüyleri.

G. 216/1: Sünbülün küfrinden ey şeh-zâde imân münfa'il / Haṭṭ-ı sebzün revnaḳından berg-i reyḥân münfa'il

haṭ vir-: Ferman çıkarmak.

G. 298/5: Dir Haṭâyî tâ ezelden kulluğa **haṭ virmişem** / Her ne kim ḥukm eyleseñ emründe fermānam bugün

haṭâ: Aslına uygun olmayan, doğru olmayan şey; yanlış, yanlışlık.

G. 6/5: Kesme ümîd rahmet-i Haḳdan Haṭâyî sen / Cümle **haṭâda** luṭf-ı İlâhum yeter maña

G. 66/5: 'Afv eyle bu Haṭâyî günâhın eyâ perî / Baḥş ide şâh nice ki kuldân **haṭâ** gelür

G. 48/7: Haṭâyî şükr kıl Haḳ kudretine / Ki Haḳkım bilmeyen ehl-i **haṭâdur**

G. 84/4: Şer'ünüz yolında biz kılsag **haṭâ** sen kıl kerem / Miñ bir aduñdan senün biri kerîm olmış durur

G. 118/4: 'Alîdür şâh-ı merdân şîr-i Yezdân / Anı Haḳ bilmeyen miñ kez **haṭâdur**

G. 130/2: **Haṭâ** menden 'atâ senden eyâ dost / Mürüvvet kânısın iḥsân senündür

G. 146/12: Hiç günâhsız bende olmaz hiç **haṭâsız** kimse yoḥ / Sen günâhın göregörgil 'afv iden Ğaffâr bir

G. 148/2: Çün anuñ kavli **haṭâdur** hem qarârı bî-vefâ / Ey gönül nâ-ehl ile kavlı ü qarâr itmek nedür

G. 261/2: Saçuñ pür-çîn didüm bendine düşdüm / Bu çın sözün **haṭâsın** bilmez idüm

G. 315/5: Ey Haṭâyî ger **haṭâlar** şâdir olsa sehv ile / Ğâfirü'z-zenb oldı peydâ ğam yime 'işyân için

G. 352/9: **Haṭâsız** gözlere yüzi güneşdür / Yine güneşni pinhân eyleyen şâh

G. 367/1: Kâtı müştâk idüm sen meh-likāya / Gönül gördi yüzün düşdi **haṭāya**

G. 367/5: **Haṭâlu** kuluñam rahm eyle ey yâr / Haṭâyîni biraḥmağıl **haṭāya**

G. 376/5: Reh-nümâdur bu Haṭâyîñün kelâmı reh-nümâ / Men kuca zâhid kuca sözi **haṭâdur** gönlüme

G. 397/5: İhlâş-ı dilde âyet-i ta'vîz oḥur müdâm / Yâd eylegeç Haṭâyî cihânda **haṭâsını**

G. 406/7: Haṭâyî vaşla yetdi çın u taḥkîk / Saña yârdân **haṭâlar** yaḥşı geldi

K. 4/19: Yâ Rab Haṭâyî bendeñe kılğıl şefâ'ati / Ol günde kim penâh ider ehl-i **haṭâ** seni

M. 1/10: Şer'atdan meni dönderme zinhar / **Haṭâ** üste meni gönderme zinhar

haṭâlu: Kabahatli, kusurlu.

G. 367/5: **Haṭâlu** kuluñam rahm eyle ey yâr / Haṭâyîni biraḥmağıl **haṭāya**

G. 383/5: Başdan yağa bende Haṭâyî **haṭâlıdur** / Zâhid haçan ki ḥubları sevmek günâh ola

M. 1/24: Haṭâyî çoḥ **haṭâlıdur** Haṭâyî / Haṭâyîden dirîğ itme 'atâyı

haṭar: Tehlike, emniyetsizlik.

G. 50/2: Kuşansa ğâziler seyf ü silâhı / Münâfîk cânına ḥavf u ḥaṭardur

G. 99/5: Her kim anı severse Yezîdden ne fikri var / Çün kullarına ḥavf ü ḥaṭârdan penâhdur

Haṭâyî: Şah İsmail'in mahlası.

G. 1/5: Zulmet-i zülfünde gönli bu **Haṭâyî** hastenün / Hızra beñzer kim görünmez çeşme-i hayvân aña

G. 2/5: Ey **Haṭâyî** zülfî tek arındı yüzden zengibâr / Dil-ber-i Çîn ü Hoten ḥub-ı Hıṭây kaldı maña

G. 3/5: Tâ ki senden ayru düşdi bu **Haṭâyî** haste-dil / Büy u müyuñ müşk ile 'anber-feşân kaldı maña

G. 4/5: Dil-berün gitdi **Haṭâyî** sen nidersin dünyeyi / Çünki cân gitdi bu ten yâ Rab niye kaldı maña

G. 5/5: Gerçi **Haṭâyî** gitdi elüñden vişâl-i dost / Her dem hayâli dîdeye miḥmân yeter maña

G. 6/5: Kesme ümîd rahmet-i Haḳdan **Haṭâyî** sen / Cümle ḥaṭâda luṭf-ı İlâhum yeter maña

G. 7/5: Ey **Haṭâyî** çün saña Haḳdan nazardur her zamân / 'İşkuñ ilen ol hayâtuñ bâğ-ı rızvândur maña

G. 8/5: Düşte gördi dün **Haṭâyî** yâr olupdur hem-demi / Yâ düşümdür yâ hayâlüm bu ne ḥürmetdür maña

G. 9/5: Miskîn **Haṭâyî** vaşl ile yüz ıl yaşar müdâm / Bu 'ömr kim zamânede bir dem durur maña

G. 10/5: Anca yaş tökdî **Haṭâyî** firkatüñden ey şanem / Hancaru baḥsam gözümde yiryüzi sudur maña

G. 11/5: Ey **Haṭâyî** ḥublaruñ cevri vefâdur 'âşîka / Firkat ü hecri nigârüñ luṭf u iḥsândur maña

G. 12/5: 'Âşîk durur yañağuña zülfün **Haṭâyî** tek / Andan düşer bu vech ile bu pîç ü tâb aña

G. 13/5: Özge 'âşîklar egerçi dil virür dil-dârına / Bu **Haṭâyî** haste gör yoluñda kıldı cân fedâ

G. 14/5: İt rakîbler ta'n iderse ey **Haṭâyî** Haḳka şal / Olma ğamgîn kim saña kılduğın Haḳdan tapa

G. 15/5: Ey **Haṭâyî** sen şehîd-i ğamze-i dil-dârsın / Haşrde reşk aparur yitmiş iki millet saña

G. 16/11: Yârüñ yolında haste **Haṭâyî** be-zahm-ı tîğ / Olgil şehîd-i deşt-i beyâbân-ı Kerbelâ

G. 17/5: Bu **Haṭâyîden** 'inâyet kesme ey şâh-ı kerem / Cāna yetmişdür cefâdan luṭf idüp kılğıl du'â

G. 18/7: Cân u cihânı sızsızün neyler **Haṭâyî** haste-dil / Senden müdâm iḥsân diler çünki gedâdur bî-nevâ

G. 19/5: Bu **Haṭâyî** birle söyleş bir daḥı ey şâh-ı ḥüsn / Tâ dehānuñ ḥâtem-i mühr-i Süleymândur maña

G. 20/5: Bu **Haṭâyîden** götürgil miḥnet-i hicrānuñ / Ey perî-rû Tañrı için ancaḳ ilzâm it maña

G. 21/5: Geçdi 'ömrün ey **Haṭâyî** uşbu zâyî' dünyede / Şol vefâsız leblerinden virmedi kāmı maña

G. 22/5: Yastan **Haṭâyî** yâr işigin i'tikâd ile / Şām u seherde devletine eylegil du'â

- G. 23/6: Ey **Haṭāyī** zülfinün zencirine kayd itme dil / Dānedür ḥālī anuñ hem zülfidür dāmı maña
- G. 24/5: Ey **Haṭāyīnün** ümīdi bu cihānuñ serveri / Cümle peygamberlerin sultānısın yā Muṣṭafā
- G. 25/5: Bu **Haṭāyī** ḥaḳkına dāyım dutupdur çoḥ ümīd / ‘Ākıbet raḥm eyle aña sā‘at-i yevmü’l-ḥisāb
- G. 26/7: Bir yirde kim otura **Haṭāyī** o ḥūr-veş / Gökde melāyik oḥıya yā leytenī turāb
- G. 27/9: Uş **Haṭāyī** ğamdan inceldi bu āh u derd ile / Var iken bülbül neden bustāna girmişdür ğurāb
- G. 28/5: Sensüz **Haṭāyī** ey şeh-i ḥübān firāk ider / Şabrum tükendi gözlerüme gelmez oldı ḥ‘āb
- G. 29/7: **Haṭāyīye** dimişsin cevır idem çoḥ / Yine lutf u yine iḥsāndur ey dost
- G. 30/7: Yetmez **Haṭāyī** zıkr-i İlähuñ nü‘ütına / Bir zāt imiş ki irmez aña zāt ilen şıfāt
- G. 31/6: Dāyımā ister **Haṭāyī** şāh cemālin görmegi / Şol gedā-yı ‘ālī-himmet tālib-i didār mest
- G. 32/5: Şol dil-ber-i ḥuceste-liḳānuñ yolında kim / Şaldı **Haṭāyī** cānını bāzāra ‘ākıbet
- G. 33/5: **Haṭāyī** resm-i evvelden ḳalupdur iḥtirāz eyle / Hezārān nāz ider ḥüblar ki ‘āşıkı zebün görgeç
- G. 34/5: Bu **Haṭāyī** ḥastenün virgil murādın yā İläh / Kim maña lutf ile iḥsān senden özge kimse yoḥ
- G. 35/5: Gerçi çoḥdur dünyede ‘uşşāḳı ol māhuñ velī / Bu **Haṭāyī** ḥaste tek bir ‘āşık-ı şeydāsı yoḥ
- G. 36/5: Bu **Haṭāyī** dir ezelden men imāmuñ ḳulıyam / Ey imām-ı Haḳ ‘Aliyyü’l-Murtaẓā senden meded
- G. 37/5: Ey **Haṭāyī** dil-berün çün kim cefā eyler saña / Bī-vefā ‘ālemde böyle zindeġanlıġdan ne sūd
- G. 38/5: Bī-çāredür **Haṭāyī** yār elinden / Nice büryān olupdur dād u feryād
- G. 39/7: Bu **Haṭāyīnün** ġünāhın sen getürme yüzine / Şāh-ı Merdān şīr-i Yezdān sırr-ı şübḥānum meded
- G. 40/10: Bu **Haṭāyī** ḥaste-dil birliġüne iḳrār ider / Vāhid ü yektā imişsin yā ‘Alī senden meded
- G. 41/7: Bu **Haṭāyī** leblerün ‘ışkında ger āh eyleye / Āhınuñ süzından olur ḥāk ol kūh-ı Şehend
- G. 42/5: Çıḥmaya miskīn **Haṭāyī** göñli zülfünden n’ola / İşi seyr olur anuñ her ḥanda var seyyāreler
- G. 43/5: Tā **Haṭāyī** gördi ol ḥüsn-i cemālün ey ġüneş / Gör nice ‘ālem dilinde dāsītān olmış durur
- G. 44/5: Öldi derdünden **Haṭāyī** bir ḳadem rencide ḳıl / Ḳabrine başgil iştigil şad-hezārān nāleler
- G. 45/5: Bu **Haṭāyī** āfitāba eyledi gökde nazar / Yār aydur kim aña baḥma ‘aks-i ruḥ-sārum durur
- G. 46/5: ‘Āḳıl aydur ey **Haṭāyī** iḥtiyār elden ḳoma / ‘Āşıkam pür-derd elinde iḥtiyārum yoḥ durur
- G. 47/5: Vaşfinda anuñ **Haṭāyī** ḥayrān / Ger san‘at ise budur hemāndur
- G. 48/7: **Haṭāyī** şükr ḳıl Haḳ ḳudretine / Ki Ḥaḳkın bilmeyen ehl-i ḥatādur
- G. 49/5: Pīr bolmışdı cihānda firḳatūñden ey şanem / Tā yüzün gördi **Haṭāyī** nev-cevān olmış durur
- G. 50/15: **Haṭāyī** şeh yolında cān fedādur / Çi cāy-ı mülk ü māl ü sīm ü zerdür
- G. 51/7: Dil-figār oldı **Haṭāyī** firḳatūñden rüz u şeb / Rüz u şeb vaşluñ ḥayālī gözde ḳaldı yādigār
- G. 52/7: **Haṭāyīyem** mevālī sırr-ı Haydar / Şehi Haḳ bilmeyen düşmānumuzdur
- G. 53/5: Miskīn **Haṭāyī** görmedi çeşmün kimi senün / Şahrā-yı Çine munca ki āhū gelür gider
- G. 54/5: Ayaġuñ tozına ey nūr-ı Raḥmān / **Haṭāyī** cānını ḳurbān dimişdür
- G. 55/5: Çin-i zülfün bendine düşdi **Haṭāyī** ḥaste-dil / Şerbet-i la‘lündür aña ḳand ilen ‘unnāblar
- G. 56/5: Ey **Haṭāyī** sen vücūdın cüyünı pāk eylegil / Cū ki pāk ola aña ser-çeşmeden bir su gelür
- G. 57/11: Men **Haṭāyīyem** şehün vaşfını dāyım söylem / ‘İşk ile bel bağlaram defterle dīvān mendedür
- G. 58/11: **Haṭāyī** cān fedā şol yāre ḳıl kim / Cihānda cümle cism ü cān anuñdur
- G. 59/5: Yüzün muşafına bende **Haṭāyī** / Beyān-ı ḥatm-i Ḳur‘ānum ‘Alīdür
- G. 60/5: Bu söz ‘Alī sözidür ey **Haṭāyī** / Menüm bu sözde üstādum ‘Alīdür
- G. 61/5: Levḥ-i maḥfūzuñ **Haṭāyī** ebcedin ḳıldı beyān / Dīv degülseñ ḥātemün ḥatminde Fazlu’llāhı gör
- G. 62/7: Ḥayāt ābı için zulmāt içinde / **Haṭāyī** Ḥızır u İskender gelüpdür
- G. 63/6: **Haṭāyī** tā anı gördi özinden el yudı küllī / Anuñ çengāl-i çinünden şikār olmuş gögerçindür
- G. 64/7: Ey meh-i nā-mihribān sorma **Haṭāyī** ḥālını / Firḳatūñ ol ḥasteni taḥt-ı turāb imiş durur
- G. 65/5: Göñül bir yāre virmişdür **Haṭāyī** / İşiginde selātınler gedādur
- G. 66/5: ‘Afv eyle bu **Haṭāyī** ġünāhın eyā perī / Baḥş ide şāh nice ki ḳuldan ḥatā gelür
- G. 67/5: Ol şanem ra‘nā gider yir üste çekmiş dāmenin / Bu **Haṭāyī** ḥaste ol yirden turāb almış gider
- G. 68/6: Nāşihā ‘ayb eyleme miskīn **Haṭāyī** şī‘rine / Çün Ḥaḳa ma‘lūm durur göñlinde sırr u fāşlar
- G. 69/9: Baḥup ḥayrān olur ḥüsnine ‘ālem / **Haṭāyī** ḥastenün ol dil-beridür
- G. 70/7: Uġraşanda tā ki ‘ışkuñ zerre ḳılar daġları / Bu **Haṭāyī** ḥaste andan nā-tüvān olmış durur
- G. 71/7: **Haṭāyī** didi kimdür bendeñüz de / Didi bir ‘āşık-ı dīvānemizdür
- G. 72/7: **Haṭāyī** dil-beriñdür ḥūr-ı rızvān / İşigi cennetü’l-me‘vāya beñzer
- G. 73/5: Ḥanda varsañ ey **Haṭāyī** sen bu lafzı söylegil / Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Zü’l-feḳār
- G. 74/5: ‘İşk ilen lāf itme ey miskīn **Haṭāyī** ebsem ol / Kim bu menzilde selātınler gedā nisbetlödür
- G. 75/9: Bezl ider bezmin **Haṭāyī** āb-ı kevserden müdām / Şāh-ı merdān ‘Alinün Ḳanberi nisbetlödür
- G. 76/9: Dūd-ı āhuñdur **Haṭāyī** gökde bulutlar ḳamu / Durmayup tōk gözyaşın kim ebr-i bārān devridür
- G. 77/5: Bu **Haṭāyī** ḳılmaġil zencir-i zülfünden ḥalāş / Şanma kim uşlandı ol miskīn henüz dīvānedür
- G. 78/7: Ḥanda kim yatsam cihānda uyḥu gelmez çeşmüme / Bu **Haṭāyī** yatmaġa yār āsitānı ḥandadır
- G. 79/7: Bu **Haṭāyī** başdan ayaġa üzölmişdür tamām / Nişe kim ol zülfüne mahrem hemişe şānedür
- G. 80/5: Bugün iḥlās u şıdk ile **Haṭāyī** vālih olmışdur / Ki yüzü şem‘-i envārī saçı anuñ mu‘anberdür
- G. 81/7: Bu **Haṭāyī** yüzünü tā gördi ey ḥüb-ı Ḥoten / Ol saçıñ tek Hind iline pādīşāh olmış durur
- G. 82/5: Bu **Haṭāyīnün** kelāmını iştise her zamān / Ol Ḥitāylan Çin ili her dem-be-dem berhem düşer
- G. 83/5: **Haṭāyī** sözlerin sem‘ itsün ol māl / Ki şehler ġuşına lü‘lū‘ gerekdür
- G. 84/5: Ey **Haṭāyī** çekme ġam ger hecr ilen bīmār iseñ / Çün saña ol Ḥālīḳıñ faẓlī ḥaḳīm olmış durur
- G. 85/5: Nice olmasun **Haṭāyī** ‘ışk ilen dīvāne kim / Göñline her dem senün tek bir perī-sīmā düşer

- G. 86/7: Ayağın toprağıdır Haq ehlinün başında tãc / Cismi dâym bu **Haṭāyīnūn** turāb üstindedür
- G. 87/5: Bu **Haṭāyīnūn** dilinde 'ışk-ı dil-süzün senün / Oda beñzer kim hemîşe ol kebāb üstindedür
- G. 88/5: Bu **Haṭāyī** Ka'be-i kūyuñda dapmışdur şeref / Hâcî tek gönlüm tavâf-ı kūyuñuzdan hâc alur
- G. 89/5: Miskîn **Haṭāyī** yitdūğı çün hâk-i pâyüñe / Her dem dilinde âyet-i küntü turāb oğur
- G. 90/7: **Haṭāyī** gönline yâr mihri geldi / 'Îmâret kıl ki sultân menzilidür
- G. 91/5: Ey **Haṭāyī** âhü-yı gönlün şikâr itmeklige / Dest-i kudret kim seni ebrü-kemân itmiş durur
- G. 92/5: Hayli vaḡtdür kim **Haṭāyī** zulmet-i hicrân çeker / Lebleriñi çeşme-i hayvân iderseñ vaḡtidür
- G. 93/5: Çünki derd-i 'ışkını olmaz nihân itmek anuñ / Ey **Haṭāyī** derd ilen feryād kılsañ vaḡtidür
- G. 94/5: Dünyenün var u yohından ey **Haṭāyī** ğam yime / Saḡlayan dâym seni şol sâye-i Sübhân durur
- G. 95/5: Bu **Haṭāyī** şî'rine 'ayb itme ey nâkes ḡasûd / Cümle 'uşşâk ehline hem-dem anuñ dîvânıdur
- G. 96/5: Ey **Haṭāyī** çünki yârün eyledi 'azm-i sefer / Rûz u şeb âh it ki yâr-ı ğam-güsâr elden gider
- G. 97/7: Bu **Haṭāyī** ey şanem bir dem cemâlün görmese / Tâkat itmez veh kim ey rûhum revân elden gider
- G. 98/5: Ey **Haṭāyī** koyma yârün dâmenin elden müdâm / Kim ki işin süst dutar her ne ki var elden gider
- G. 99/9: Maḡşer güninde luṭfı anuñ dest-gîr ola / Miskîn **Haṭāyī** ḡasteye kim pür-günâhdur
- G. 100/5: Men' eyleme **Haṭāyī** kelâmuñı ey rakîb / Baḡ defterine sözleri nazm u nizâmıdur
- G. 101/5: Bu **Haṭāyī** şî'rine münkir neden sen zâhidâ / Âteş-i 'ışkuñ nişâmı odlu güftârındadır
- G. 102/5: **Haṭāyī** kulluğa maḡbûl düşse / Hezârân bende âzâd eylemekdür
- G. 103/7: **Haṭāyī** şükr kıl Allâha dâym / Giden şabr u qarârım geldi hoşdur
- G. 104/5: Rûz u şeb bülbül teki eyler **Haṭāyī** nâleler / Bâğ-ı ḡusn içre yüzün çün gül-i ḡandân bilür
- G. 105/7: Cevr ü ḡahrınun yolından ey **Haṭāyī** dönmeḡil / Ger maḡâmı ol perînün küñ-i Kâf olmış durur
- G. 106/5: Nice terk itsün **Haṭāyī** kūyuñuznuñ vaşfını / Kim şikeste bülbülün dâym yiri gül-zârdur
- G. 107/5: Bu **Haṭāyī** ḡatına kim kıldılar ta'rîf-i müşk / Çîn-be-çîn ol zülf-i müşḡîn-bârün andan yahşıdur
- G. 108/5: Dünya vü 'ukbâda herḡiz ğam yime aḡyârdan / Ey **Haṭāyī** çün senün luṭf-ı Ḥudâ yârün durur
- G. 109/5: **Haṭāyī** hastenün virgil murâdın hasbeten li'llâh / Ki hâk-i âsitânunda işi dâym temennâdur
- G. 110/6: Ey **Haṭāyī** ğam yime çün oldı düşmenün yüküş / Müdde'î dâym ırâḡdan kerpuç ü daş oynadur
- G. 111/5: Çoḡ yaşaḡil çün maña yâr olmadun ey seng-dil / Bu **Haṭāyī** oldı ḡahrından senün zîr ü zeber
- G. 112/7: Zâhid aydur ey **Haṭāyī** raḡt u destârün ḡanı / Koymuşam mey çün girev mey-ḡâneler küncindedür
- G. 113/5: Ey **Haṭāyī** çün saña Haq faḡlıdur ğam-ḡâr olan / Ğam yime derd ü belâdan dur yûri ğam-ḡârâ var
- G. 114/5: Bu **Haṭāyī** düşeli şöḡbet-i vaşluñdan ırâḡ / Baḡrı büryân kimidür hem gözi giryân kimidür
- G. 115/12: Bu **Haṭāyī** içdi andan der-ezel bir cür'a mey / Tâ ebed ḡüşyâr olmaz mest-i câvidân durur
- G. 116/5: Ol dil-berün ruḡ-sârına virdi **Haṭāyī** gönlünü / Âh ile tâb oldı işüm ol şem'a yâ pervânedür
- G. 117/5: Cânâ **Haṭāyī** dünyede derdün çeker senün / Göñlüñe sor ki resm-i vefâ kimden öğrenür
- G. 118/7: **Haṭāyī** cân u dilden şâha küldür / 'Almün işiginde bir ḡedâdur
- G. 119/16: **Haṭāyī** yirde gökde şîr-i Cebbâr / Diyerler ḡayy-ı câvidân 'Alidür
- G. 120/5: Menem Sultân **Haṭāyī** ḡaydar oḡlı / Menüm yolumda ḡavḡâlar gerekdür
- G. 121/5: **Haṭāyī** kâl evinden ḡâle yitdi / Bu bir ḡâl evidür kâl anda n'eyler
- G. 122/5: Ey **Haṭāyī** cevri ü ḡahrından cihânun incimez / Her ne kim bende yolına gelse Haq fermânıdur
- G. 123/5: Devlet-i vaşluñ diler miskîn **Haṭāyī** her zamân / Hâk-i pâyün tek maḡâmı âsitân üstindedür
- G. 124/11: Sefer kıl dur oturma ey **Haṭāyī** / Ki şehr-i Erdebîlde ḡânedân var
- G. 125/5: Ey **Haṭāyī** özüñi ḡâk ideḡor pâk olasan / Menlik itme ki cihân ehline 'irfân doludur
- G. 126/5: Görmüşdi tâ **Haṭāyī** ezelden yaḡîn munı / Nûḡun 'âlâmeti ḡelür andan tufân ḡopar
- G. 127/5: Bu **Haṭāyī** cû kenârında ne baḡsun serve kim / Ḳadd-ı dil-cüyü anuñ serv-i revândan yahşıdur
- G. 128/5: Teşne-dildür bu **Haṭāyī** cân virüpdür la'lüñe / Nice kim la'lün 'aseldür dil âña zenbûr olur
- G. 129/5: **Haṭāyī** ḡaste düşdüm yârdan ayru / Tabîb ile tîmârım anda n'eyler
- G. 130/7: İşiginde ḡuluñdur bu **Haṭāyī** / Nazar kıl ḡâlına devrân senündür
- G. 131/5: Âşinâdur bu **Haṭāyī** sözi ey cân bilene / Özini bilmeyene dime ki biḡâne ḡelür
- G. 132/6: Nazm-ı eş'ârün **Haṭāyī** her biri dūr-dânedür / Söylegil tâ şâḡlarun ḡuşında olsun ḡuş-vâr
- G. 133/5: Her kişi almış ḡelür anuñ ğamundan bir naşîb / Bu **Haṭāyī** çeşm-i pür-ḡun dil kebâb almış ḡelür
- G. 134/5: Ey **Haṭāyī** âferîn kılmak gerek idrâküñe / Böyle ter sözler meḡer kim Sa'di-i Şîrâz ider
- G. 135/5: **Haṭāyī** bendeye sâkî içürmiş câm-ı Cemḡâdan / Görün mey-ḡâne küncinde 'aceb mestâne düşmişdür
- G. 136/5: Senden **Haṭāyī** mihr ü vefâ iltimâs ider / Yâ Rab murâdı 'âşık-ı bî-çârenün budur
- G. 137/5: Bu **Haṭāyī** şol büt-i tersâ cemâlin ḡorḡeçin / Râhib-i deyr oldı vü baḡladı zünnâr uşta ḡor
- G. 138/5: Yârün **Haṭāyī** kūyına cân vir be-şıdık-ı dil / Yâram diyen saña ḡaçan aḡyâra yâr olur
- G. 139/5: Ey **Haṭāyī** ehl-i tevḡidün ḡatında bilmiş ol / Vâ'izin bî-hüde güftârı ḡamu efsânedür
- G. 140/5: Ey **Haṭāyī** sen yaḡîn bil kim bu fânî dünyede / Bî-vefâlardan maḡabbet isteyen dîvânedür
- G. 141/5: **Haṭāyī** nazm-ı eş'ârûña yüz miñ âferîn ḡelsün / Ki 'âķiller ḡayâlınden ḡegül dîvânelerdendür
- G. 142/4: Kalmadı ḡiç kâr u bâri bu **Haṭāyī** hastenün / Anuñ ile kâr u bârum her çî varumdur gider
- G. 143/5: İnanma zülfi 'ahdine **Haṭāyī** / Ki anun bir başı vü miñ dili var
- G. 144/9: Saḡınmañuz **Haṭāyī** derdini söz / Ki söyler söyledür üstâdı vardur
- G. 145/7: **Haṭāyī** vaḡdet-i cân bülbülidür / Cemâlün ḡülşen ü ḡül-zâr olupdur
- G. 146/14: Ey **Haṭāyī** sen tevekkül Haḡḡa ḡılḡil çekme ğam / On sekiz miñ 'âleme ḡükm eyleyen ser-dâr bir
- G. 147/5: Ey **Haṭāyī** sırruñı sen ḡegme yirde söyleme / Sırr-ı 'ışkı ḡegme yirde âşıkâr itmek m'olur
- G. 148/7: Ey **Haṭāyī** ḡıl fedâ cânun vefâlu yâr içün / Her vefâsız bî-vefâ kimseni yâr itmek nedür

- G. 149/7: Her kim sorar **Haṭāyīni** yā Rab ne yirlüdür / Şāh Haydar oğludur maḳāmı Erdebil durur
- G. 150/5: Velî kim ism ile Şāh İsmā'ıldür / **Haṭāyīdür** 'Alīnūn çākeridür
- G. 151/7: Var cihān düşmen ola yüz miñ eger kār eylemez / Ey **Haṭāyī** aña kim fazl-ı İllāhī yārdur
- G. 152/7: Ey **Haṭāyī** Tañrı sorsun bu şikeste gönllüñi / Zerd olupdur 'arızūñ andan meger kan ayrılır
- G. 153/7: Sen niyāz it ey **Haṭāyī** kimse bilmez çün seni / Mantıkuñ inşāsınuñ ḥamd ü senāsi ḥandadır
- G. 154/5: Cefā vü cevri-i zulmūñ şāh-ı ḥübān / **Haṭāyīne** yeñi bünyāda beñzer
- G. 155/5: Sen ki Maḥmūd olduñ ey sultān-ı ḥübān ḥüsnile / Bes revādur bu **Haṭāyī** çün Ayāz olmış durur
- G. 156/5: Bu **Haṭāyī** arzular yāruñ cemālin ey rakīb / Nişe kim Yūsuf-liḳāsın pīr-i Ken'an arzular
- G. 157/5: Tābende āfitāb kimi eyleyen zuhūr / Āfāk içinde uşbu **Haṭāyī** kelāmıdur
- G. 158/5: Ey **Haṭāyī** rāzını kendü vücūdında yaşur / Yoḥsa bu 'ışk seni 'āleme hep çahasıdur
- G. 159/5: **Haṭāyī** şāh işiginde kemīne / Muḥibb ü muḥliş ü pūr-kemteridür
- G. 160/5: Didiler ki ey **Haṭāyī** ḥandadır yāruñ senūñ / Bes digil ki Mehdi-i şāḥib-zamān küncindedür
- G. 161/8: Ey **Haṭāyī** ḡam yime çün şāhdur yāruñ senūñ / Aña ne ḡam kim anuñ ḡam-h'ār olanı şāhdur
- G. 162/7: Kulluḡa geldi **Haṭāyī** rahm idüp ey nev-cevān / Hālına kılḡil nazar kim lutf u iḥsān devridür
- G. 163/5: Kul kefā bi'llāh durur zikri **Haṭāyī** ḥastenūñ / Haḳ bilür kim semme vechu'llāh durur dīdāruñuz
- G. 164/5: Bu **Haṭāyī** yār ilen kālū belāda kıldı 'ahd / Haḳ bilür kim ber-ser-i ān 'ahd ü ikrāram henüz
- G. 165/5: Bu **Haṭāyīnūñ** vücūdi oldı nūruñdan zuhūr / İki 'ālem zerredür ḥürşid-i 'ālem-tābsız
- G. 166/5: Şahrāya şaldı āhū-yı çeşmūñ **Haṭāyīni** / Ol büy-i zülfi nāfe-i Tatara söyleñüz
- G. 167/7: Bu **Haṭāyī** ka'be-i 'ışkuña iḥrām bağladı / Ol sa'atde 'arşa çıhdı zikr-i illā'llāhumuz
- G. 168/7: Ey **Haṭāyī** 'ıyd-ı ekberdür cemāli dil-berūñ / Biz bu 'ıyd-ı ekbere ḳurbāna gelmişlerdenüz
- G. 169/5: N'ola dökersem işigünde eşk-i ḥun-ālūd / **Haṭāyī** sīm ü zere meyl ider ekābirümüz
- G. 170/5: Bende **Haṭāyī** cānını saña fedā kıılır / Ey āfitāb-ı tal'at u şun'-i İllāhumuz
- G. 171/5: Ḡamdan **Haṭāyī** derd ile inceldi çün hilāl / Bir māhdur görünmedi ol ḥüsnī māhumuz
- G. 172/5: Ey **Haṭāyī** ḡam yime her sözde şükret Ḥālīka / Çün saña her işde dāyım Haḳ durur feryād-res
- G. 173/7: **Haṭāyī**'ye nazar kıl çeşmūñ ilen / Kapuñda şubḥ u şām giryān oturmuş
- G. 174/7: Bu **Haṭāyī** ḳanını tökmekde iken tökmedūñ / Anda her müfti ki men' itmiş besi kan eylemiş
- G. 175/5: Ey **Haṭāyī** ser-be-ser Ḳur'an-ı mutlaḳdur sözūñ / Ma'ni-i ümmü'l-kitābuñ şerḥine teşnīd imiş
- G. 176/5: Bu **Haṭāyī** gizlemişken kipriḡūñ peykānını / Zāhiren baḡrında yüz miñ zaḥm-ı peykān oldı fāş
- G. 177/5: Mihr ilen yāri ki gelmişdür zi-gülşen yādigār / Bu **Haṭāyī** ḥaste-dildür ḥāk-i ān meh-rū-yı bağ
- G. 178/5: Sen per-i-veş hecriden ger bu **Haṭāyī** itse āh / Kim anuñ feryādın işitse gelür feryāda daḡ
- G. 179/5: 'İşk elinden ḥaste düşdi bu **Haṭāyīnūñ** teni / Leblerūñ şerbetde tīmār olmadı ḥayf oldı ḥayf
- G. 180/5: **Haṭāyī** devlet-i vaşlından ol yüzi güneşūñ / Senūñle hem-dem olupdur yakīn 'ināyet-i 'ışk
- G. 181/5: **Haṭāyī** gavṭa kıl gevher derindür / Ne istersin gönül baḡrinde zevraḳ
- G. 182/5: Yūsuf cemāli gelmedi yār tek **Haṭāyīye** / Ya'küb-ı ḥaste çekmedi gönllüm melālī tek
- G. 183/5: Yāra ger 'ālem nazar kılsa **Haṭāyī** ḡam yime / Baḡmaḡ olmaz yüzine ḥürşid-i 'ālem-tāb tek
- G. 184/5: Ey **Haṭāyī** gülşene var ḥāk-i pāyın gör anuñ / Ger saña ol āhū gözlü müşḡ-bū yāruñ gerek
- G. 185/5: Bu **Haṭāyī** kulluḡa bağlandı ḥidmet ḳurşaḡın / Ol gözüm nūrı şanem ol sevgülü cānum gerek
- G. 186/5: Müşevveş ḥatır olmuşdur **Haṭāyī** ḥaste-dil dāyım / Senūñ ol gül yüzūñ üstindeki zülfi-i perişān tek
- G. 187/5: Zamāne şā'irinde görmedüm hīç / **Haṭāyī** bülbül-i gūyā senūñ tek
- G. 188/9: Ey **Haṭāyī** şī'rūñi ol yār ister diñleye / Dil-rubālar gūşına dūr-dāne ḥoş gelmek gerek
- G. 189/5: Bir perini sevdi bu miskīn **Haṭāyī** gönli kim / 'İşkına maḳbūl olupdur ez-semek tā ber simāk
- G. 190/5: Bendeñi lutf u kerem birle nazardan şalmagil / Ey **Haṭāyīnūñ** penāhi leyse li hubbi sivāk
- G. 191/6: Ey **Haṭāyī** andan özge kimseye yoḡdur ümīd / Nāle-i zārum menüm ol yāra göndermek gerek
- G. 192/5: Bu **Haṭāyīdür** bugün meydānda ḍarb-ı dest ilen / Her kimūñ sevdāsı var meydāna göndermek gerek
- G. 193/5: Tā kim **Haṭāyī** gördi yüzūñ ey meh-i Ḥoten / Şahrā-yı dilde çeşm-i ḡazālūñ diler senūñ
- G. 194/5: Yā Rab **Haṭāyī** göre mi ey miḥnet ü firāk / Yetüp vişāle def'-i melālūñ görem senūñ
- G. 195/5: Ḳahr u cevruñ lutf kıldı bu **Haṭāyī** ḥasteye / Merḥabā ḥoş geldūñ ey cān lutf u iḥsān eyledūñ
- G. 196/5: Bu **Haṭāyī** ḥaste-dil kim derdinūñ dermāni yoḡ / Bir meded ola meger kim zü'l-celālinden anuñ
- G. 197/5: Ḳaḡıma mülk-i Süleymānda **Haṭāyī** ḥasteye / Çünki bir mūr-ı za'if pāymālūñdur senūñ
- G. 198/7: Dañla dirler dīde-i mü'min-liḳāyı Haḳ görür / Bu **Haṭāyī** ḥasteye rüz-ı vişālūñdur senūñ
- G. 199/1: Cānā ḡamuñda kısmi cefādur **Haṭāyīnūñ** / Līkin dilinde mihr ü vefādur **Haṭāyīnūñ**
- G. 199/2: La'lūñ eger virürse şifā derd-mendine / Bir büsesine cānı bahādur **Haṭāyīnūñ**
- G. 199/3: Merdüm ki ḥāk-i pāyuñi dir tütüyā-yı çeşm / Giryān gözine 'ayn-ı şifādur **Haṭāyīnūñ**
- G. 199/4: Tā görmişem yüzūñ güneşin ey ḳamer-liḳā / Her dem dilinde şemsü ḍuḥādur **Haṭāyīnūñ**
- G. 199/5: Gönllün alup bahāsını vırsen vişāl aña / Mürvet senūñ bu işde rızādur **Haṭāyīnūñ**
- G. 199/6: Tā aḡ yüzünde çin-i saḳuñdur maḳām-ı dil / İklīm-i Rüm u Çin ü Ḥitāydur **Haṭāyīnūñ**
- G. 199/7: Geldi **Haṭāyī** kapuña virgil murād aña / Ḥüsnūñ ḥaḳına zikri du'adur **Haṭāyīnūñ**
- G. 200/4: Munca 'ışkuñ bārı çekdi bu **Haṭāyī** cevri ilen / Sormaduñ bir ḳatla ḥāl-i pehlevānum sen midūñ
- G. 202/5: Bu **Haṭāyī** sīnesin kılsañ müşebbek yoḡ 'aceb / Cübbe vü cevşen söker pūlād ḳalḡan oḡluruñ
- G. 203/5: Cevri-i 'ışkuñ ey ḥabībüm öyle ḥadden ötdi kim / Bu **Haṭāyī** ḥasteye mātemni āsān eyledūñ
- G. 204/5: Bu **Haṭāyīni** çıḡardūñ mı gönüldeñ ey ḥabīb / Di meger özgeler ilen 'ahd ü peymān eyledūñ
- G. 205/7: **Haṭāyī** çeşm-i mestinden ḥabībūñ iḥtirāz eyle / Eger ḳanuñ döker her dem çün oldur cān-ı cānānuñ
- G. 206/5: **Haṭāyīnūñ** du'asıdur dem-ā-dem / Ki yā Rab olmasun hergiz zevālūñ

- G. 207/11: **Haṭāyī** derd-mendi şaldı derde / Selām virür şeh-i merdāne çeşmün
- G. 208/5: Ey Mesīhā bendeñi kūyında yād it bir nefes / Bu **Haṭāyīnün** yirin hecründe toprağ itmegil
- G. 209/5: Cān fedā kıldı **Haṭāyī** dimedi ol bī-vefā / Hayf geçdi ‘āşık-ı serbāz u kallāşumdur ol
- G. 210/5: Ger vefā kıl bu **Haṭāyī** bendeñe yā kılma kim / Rūz u şeb virdüm saña zikr ü du‘adur bilmiş ol
- G. 211/5: Dil-ber aydur ey **Haṭāyī** miñnetümden çekme ğam / Kim durur ‘ışķumda ol zār u dil-efġarum degül
- G. 212/5: Raħm kılğıl yağlıġuñ götür yüzünden ey şanem / Ğuşşadan bolmış **Haṭāyī** haste-dil āşıfte-hāl
- G. 213/7: Ey **Haṭāyī** bu cihān mülkine sen kalmayagör / Çünki hīç kimseye kalmadı saña yār degül
- G. 214/5: Çün **Haṭāyī** gönlini virmez vefāsız dil-bere / Kūl olana şıdk ile kim pādīşāh eksük degül
- G. 215/5: Ey **Haṭāyī** kullaruñ ümmīdi vardur raħmete / Sırr-ı settārın nazarı kāmudadır yā Resūl
- G. 216/7: Uş **Haṭāyī** sözlerinden ehl-i ‘ırfān oldı şād / Cāhil ü nādān rakīb-i nā-müselmān münfa‘il
- G. 217/5: Ey **Haṭāyī** ehl-i ‘ışķuñ pīşesi menlik degül / Bu tarīķ-i ‘ışķ içinde men diyen bizden degül
- G. 218/7: Bī-çāre dil **Haṭāyī** gedā-yı şikesteden / Döndürmegil ‘ināyetün ey şāh-ı pūr-kemāl
- G. 219/5: Bu **Haṭāyī** and içer ey dil-ber-i şīrīn-zebān / Āb-ı hayvān olmaya la‘lün şarābından zülāl
- G. 220/7: **Haṭāyī** ħanda görseñ sen Yezīdi / Amān virme cānın al ‘Azra‘ıl ol
- G. 221/5: ‘ışķuñuz gönünde yā dutmış **Haṭāyīnün** maķām / Men anı vīrān içinde genc-i pinhānum direm
- G. 222/5: Men **Haṭāyī** bendeyem bir pādīşāh katına kim / İşigünde kulluġın sultānca ‘izzet bilmişem
- G. 223/5: Görenden berlü dīdāruñ **Haṭāyī** ħastedür ħayrān / Anuñ kim āsitānında salātınler gedā gördüm
- G. 224/5: Bu **Haṭāyīnün** gözi seyyāre tek bī-h‘ābdur / Gül yüzün üstinde tā kaş-ı hilālün görmüşem
- G. 225/5: Dil müşevveşdür **Haṭāyī** ey sa‘ādet kevkebi / Tā senün ol tal‘at-ı ferħunde-fālün görmezem
- G. 226/5: Bu **Haṭāyīnün** maķāmı āsitānuñdur mūdām / Çün seni şāh-ı kerem özümni Kānber görmüşem
- G. 227/5: Bu **Haṭāyīnün** sözine münkir olma zāhidā / Bir perīnün ħüsni vaşfında kelāmumdur menüm
- G. 228/5: Fırķati kaşd itmedin miskīn **Haṭāyī** ħasteyle / Bir ħaber vir ey şabā ol gül-sitānumdan menüm
- G. 229/5: Bu **Haṭāyīye** rakībün fitnesi kār eylemez / Dāyima çün dest-ġırüm fażl-ı Sübhāndur menüm
- G. 230/5: Ey **Haṭāyī** her tūġün titrer ħazān yapraġı tek / Tā meni dūr etdi bu devrān bahārumdan menüm
- G. 231/5: Tā seni gördi rakīb ilen **Haṭāyī** ħaste-dil / Dem-be-dem yanar vücūdum ser-be-ser nār olmuşam
- G. 232/5: Tā seni gördi **Haṭāyī** bilmez özin ħandadır / Tā saña men āşinā boldum özüm yād olmuşam
- G. 233/5: Aytdum ey dil-ber **Haṭāyīye** cefālar kılma çoġ / Dedi ki ğam çekmegil nāz u ‘itābumdur menüm
- G. 234/7: Sordılar kim ey **Haṭāyī** nice sevdün yāri sen / Didi yoġdur ihtiyārüm dil-sitānumdur menüm
- G. 235/5: Didi **Haṭāyī** dil-bere luţfuñ nedür maña / Didi yüzümde ‘āşıkā miñ gül-sitān virem
- G. 236/5: Sorsa **Haṭāyī** kimdür işigümde ol perī / Bir bī-nevā-yı ħaste-dil ü nā-tüvān direm
- G. 237/5: Bu **Haṭāyī** tā hilāl-i kaşlaruñ gördi senün / Şol mübārek tal‘atuñ ‘ıydına kurbān olmuşam
- G. 238/5: Tā **Haṭāyīyem** bugün ħüsnuñ şıfātın söylem / Cümle ‘uşşāk içre men ‘ālemde destān olmuşam
- G. 239/7: Ey **Haṭāyī** ebsem ol sen rāzuñı faş eyleme / Hālīķ eydür men senün rāzuñdan āġāh olmuşam
- G. 240/5: **Haṭāyī** varsa vaşluñ gülşenine / Boyuñ serv-i ħıramān tek dilerdüm
- G. 241/5: Bu **Haṭāyī** bende ol kaşuñ kılıyam şıdk ilen / Kılımışam bir katla iķrārı ne inkār isterem
- G. 242/7: **Haṭāyī** ħastedür vaşluñ gedāşı / Kāpuñdan vāye vü ihsāna yetdüm
- G. 243/5: Bu **Haṭāyī** dünyede ħüşyār olmaz bir zamān / Tā kim ol peymāne-i la‘lün durur cānum menüm
- G. 244/5: Kāpuñdan ayru oldı **Haṭāyī** şikeste-hāl / Ümmīd ilen işigüne dermāna gelmişem
- G. 245/5: **Haṭāyī** ‘ömri ħatm oldı henüz āh / Cemālün görmek için intizāram
- G. 246/5: Gözüñden çün ıraġ oldı **Haṭāyī** / Kātı bīmār ü rencür oldı gönüm
- G. 247/7: Kaddi ħam oldı ġamından bu **Haṭāyī** ħastenün / Tā cüdā düşdi gönül kaşı kemānumdan menüm
- G. 248/7: Ey **Haṭāyī** şükr kıl Hāķ virdüġine rūz u şeb / Şun‘-ı sāni‘ kudret-i Perverdigārüm bulmuşam
- G. 249/5: Niçe gündür kim **Haṭāyī** āsitānuñ yastanur / Sormaduñ bir ġün ki ħanı ol ġulām-ı kemterüm
- G. 250/5: Didüm ey dil-ber **Haṭāyī** kim durur kūyuñda zār / Didi bir ħayrān u vālīh nā-tüvānumdur menüm
- G. 251/5: Çün senün evşāfına yetmez **Haṭāyīnün** sözi / Uş bu ebyāt üste ħatm oldı kelāmum ve‘s-selām
- G. 252/5: Zikr ü fikrüm her dem ol sultān-ı ‘ālemdür menüm / Bu **Haṭāyī** ħaste anuñ Kānberine bir ġulām
- G. 253/7: Men **Haṭāyīyem** Hāķı hāķ tanımuşam bī-ġümān / Anuñ için ol yaratdı men āña der-kār idüm
- G. 254/7: Bu **Haṭāyī** söyledi zulmāt içindedür yakīn / Yār maña hem-ħānedür hem-ħāneye göndermişem
- G. 255/5: Bu **Haṭāyī** ħaste kūyuñdan diler dūr olmaya / Varabilmen çoġ üşencüm yār senden küsmişem
- G. 256/5: Menem hem pīr ü hem sultān-ı ‘ālem / **Haṭāyīyem** şehün bir kemteriyem
- G. 257/9: Ĥüseyniyem Yezīde la‘netüm var / **Haṭāyīyem** ‘Alīnün çakeriyem
- G. 258/5: Nice miskīn **Haṭāyī** kanın içmiş / Şol iki nergis-i ħün-h‘āre gördüm
- G. 259/5: Bende **Haṭāyī** düşmiş idi yārdan ıraġ / Yetdüm çü āsitān-ı şehenşāha şükr idem
- G. 260/5: Ĥayli demdür kim **Haṭāyī** yāruñuñ vaşfın yazar / Birine miñdür anuñ dīdārı hālī sevmişem
- G. 261/5: **Haṭāyī** tal‘atın Hāķdan dilerdi / Kābül olmuş du‘āsın bilmez idüm
- G. 262/5: Söz içinde bu **Haṭāyīnün** cihān muġtācıdur / Bir nefes senden şehā ġüftāra muġtāc olmuşam
- G. 263/5: Bu **Haṭāyī** bir kuluñdur āsitānuñda senün / Mürvet eyle men seni sultāna nisbet kılımışam
- G. 264/5: Senün ol zülfinün her bir kılını / **Haṭāyī** boynına bir rişte gördüm
- G. 265/9: Ĥavāric aşlını koyman cihāna / **Haṭāyīyem** cihāna şimdi geldüm
- G. 266/5: Şāh işigüne secde kılupdur bu **Haṭāyī** / Baħr-ı Necefe irdüm ü şeh-vāra yoluġdum
- G. 267/5: Hāķ bilür kim ħüsñ içinde bu **Haṭāyī** dil-beri / Cümle ħüblar arada ‘ālemde görkemdür menüm
- G. 268/5: Ey **Haṭāyī** ölmegün farz oldı şol tūṭı kimi / Lebleri şehd ü şeker-ġüftārı gitdüm görmedüm
- G. 269/6: Bu **Haṭāyī** dir meni dīvānalık efķār ider / Her zamān ol dil-ber-i çeşm-i siyāhı görmüşem

- G. 270/5: 'Ârif gerek **Haṭāyīni** idrāk eyleye / Güftaruñı be-merdüm-i nādān ne söyliyem
- G. 271/7: **Haṭāyī** cümle hūblardan ḥabībā / Senüñ tek dil-beri buldum muḳaddem
- G. 272/5: Yanmaḳdan ey **Haṭāyī** gel incitme cānuñı / Çün söyledüñ ki âteş-i cānāna yanaram
- G. 273/9: **Haṭāyiyem** elif tek doĝrı yolda / Gül-istān bağıda serv ü çināram
- G. 275/3: Bu **Haṭāyīnūñ** murādı dāyimā Haḳdan budur / Ey 'azizüm cism ü cānuñdan ıraĝ olsun elem
- G. 276/5: Bu **Haṭāyī** âsitānuñ çākeridür şıdık ile / Sen daḫı bir n'ola ger sultānum olsayduñ menüm
- G. 277/4: Fīle yüklersen götürmez men çeken bār-ı ğamı / Şüretā gerçi **Haṭāyī** didiler nāmum menüm
- G. 278/5: Haḳdan budur **Haṭāyī** murādı ki dāyimā / Zülfüñ ucında murĝ-ı hevā tek be-bend olam
- G. 279/5: **Haṭāyī** gönlin alduñ ḥande birlen / Eyā gül bergi sen ḥandān olupsan
- G. 280/5: Ger günāhuñ çoḫdur ey miskīn **Haṭāyī** ğam yime / Raḥmetine Ḥalīkuñ ümmid-vār olmaz mısın
- G. 281/5: Rüm-ı rüyüñda Ḥaṭāyī tā görüpdür rüy-ı Haḳ / Cümle-i 'ālem gözinde rüy-ı ḥaḳkuñdur nişān
- G. 282/5: Öyle şanma kim **Haṭāyī** mihr-i rüyüñ terk ide / Var iken dilde ḥayālūñ özge miḥmān istemen
- G. 283/7: Kapuña geldi gedā tek bu **Haṭāyī** dil-berā / Sen aña kıl ey şanem bir lutf u iḥsān yeñiden
- G. 284/7: Ḥayli demdür kim **Haṭāyī** gözleri ḳan ağladı / Seyl-i ḥünin bir daḫı 'ummāna gelsün yeñiden
- G. 285/5: Ol sebebden bu **Haṭāyīnūñ** sözi ḥaḳkānidür / Haḳdan özge dünyede men yār-ı ğam-ḥ'ār istemen
- G. 286/5: Bu **Haṭāyī** ḥasteni dīvāne zāhid mest oḫur / 'İşkuñuz cānumdan ol bir laḫza ḥüşyār olmasun
- G. 287/5: Bu **Haṭāyī** sözine daḳ dutma ey zāhir-perest / Tā ezel ta'lim alupdur ol ḥaḳīm üstāddan
- G. 288/5: Tā gönül oldı senüñ rüz-ı vişālünden cüdā / Bu **Haṭāyī** dil-şikeste 'ışk ilen hem-sāye men
- G. 289/5: Ey **Haṭāyī** fikr-i birküñ eyledün eş'āra şarf / Dutdı 'irfān meclisin defterle dīvān şimdiden
- G. 290/5: Tā seni sevdi **Haṭāyī** boldı destān 'āleme / Kimsene anuñ teki 'işkuñda meşhūr olmasun
- G. 291/5: Yüzüñi sūre-i En'ām oḫıdı ḳudretu'llāhdan / **Haṭāyī** bolmadı bir dem ḥālāş Allāhu ekberden
- G. 292/5: Dünyede maḳşūdına her kimse yüzün dönderür / Bu **Haṭāyī** sen büt-i 'ayyāra döndermiş yüzün
- G. 293/5: Bu **Haṭāyī** ḥastenüñ maḳşūdı şāhuñ yüzidür / Zāhid-i bed-baḫtı gör dīvāra döndermiş yüzün
- G. 294/5: Bu **Haṭāyīnūñ** kelāmın kıl kabül ey görke bay / Zikridür her dem du'ā sen ḥüsni ber-ḥürdār için
- G. 295/5: **Haṭāyiyem** ayaĝuñ topraĝında / Bugün mülk-i Süleymān buldum ey cān
- G. 296/5: Çin-i zülfünde **Haṭāyī** tā dutupdur meskeni / Yā Rab ol gülgün yañaĝuñ gül midür yā nesteren
- G. 297/5: Tā kim **Haṭāyī** gördi anuñ çeşm-i mestini / Ḥayrān durur ki göz de bilemez zamānesin
- G. 298/5: Dir **Haṭāyī** tā ezelden kulluĝa ḥaṭ virmişem / Her ne kim ḥükm eyleseñ emründe fermānam bugün
- G. 299/7: Çün **Haṭāyīdür** bugün gül-zār-ı vaḫdet bülbülü / Daḫı ol zāĝ-ı siyeh gül-zāra söyleñ gelmesün
- G. 300/5: Bu cihānda gitse gitsün mülk ü māl u taḫt u cāh / Ey **Haṭāyī** ğam yime imānum elden gitmesün
- G. 301/5: Bu **Haṭāyī** saçlaruñ çininde çin çin bağludur / Olmañam çinden perişān çün maña ğam-ḥ'ārsın
- G. 302/7: Alduñ şikeste gönlini miskīn **Haṭāyīnūñ** / Çindür vefālu bolmaĝı ḥüb-ı Ḥiṭāy olan
- G. 303/5: Bu **Haṭāyī** didi kim yüzünde gördi Haḳ yüzün / Dir ḥayālūñdur senüñ gözden nihāndur sen diyen
- G. 304/5: 'İşkuñ ser-bāzları çoḫdur veli yoḫdur daḫı / Bu **Haṭāyī** ḥaste tek āheng-i meydān eyleyen
- G. 305/9: **Haṭāyī** ḥastedür kân-ı şehāvet / Ḥaber vir derdlüler dermāna gelsün
- G. 306/7: **Haṭāyiyem** şehā eksüklü ḳulam / Kapuñda bir kemīne kemterem men
- G. 307/5: Ey **Haṭāyī** sen cihānuñ cevriñe şād ol müdām / Çünki sevgüñ dost iledür 'ışk ile üstādsın
- G. 308/8: **Haṭāyī** çün seni cān ile sevdi / Seven ölsün mi sultānum ne dirsın
- G. 309/5: Niçe miskīn **Haṭāyī** kimi gönli / Olur pür-ḥande şāhuñ gönli bilsün
- G. 310/5: Men **Haṭāyī** çekmenem ğam çünki ene'l-Haḳ didüm / Çekmişem Ḥaydar teki meydāna hū merdāne men
- G. 311/5: Ey **Haṭāyī** sen ḡanīmet bil bu dirlik devrini / Dañla çün ölmek gerek cān tende miḥmāndur bugün
- G. 312/9: Ol **Haṭāyiyem** ki şüret 'ālemin kıldum kabül / Pādişāh-ı vaḳtam uş bu gönüm eşyāsında men
- G. 313/5: Bu **Haṭāyī** ḥaste-dil vālih degüldür ḥüsñüne / Gice gündüz işigünde pāsban olmış neden
- G. 314/6: Cennetü'l-me'vā imiş çün ey **Haṭāyī** kūy-ı dost / Daḫı niçündür ta'allül fedḫulūhā ḥalidim
- G. 315/5: Ey **Haṭāyī** ger ḥaṭālar şadır olsa sehv ile / Gāfirü'z-zenb oldı peydā ğam yime 'işyān için
- G. 316/5: Ey **Haṭāyī** kim ki tutmaz mürşid-i Haḳdan ḥaber / Şek degül kim ol Yeziddür özine kılmış ziyān
- G. 317/7: Dilerseñ gitmeye ḳuluñ **Haṭāyī** âsitānuñdan / Maña mihr ü vefā göster gözüm yaşı sebil andan
- G. 318/5: Ey **Haṭāyī** dil-berüñ şānında şirīn sözlerüñ / Āyet ü bürhān u te'vīl-i rivāyetdür bugün
- G. 319/5: Ey **Haṭāyī** şol büt-i tersā cemālin görmege / Her du'ālar kim kılırsın müstecāb itmekdesin
- G. 320/5: Bu **Haṭāyīden** niçük bī-ġānesin ey seng-dil / Senden özge kimsenem yoḫ āşinā bilmez misin
- G. 321/4: **Haṭāyī** bir gedāyuñdur n'ola virseñ murādını / Ki sāyil bī-nevā gitmez senüñ tek şāh-ı 'ādilden
- G. 322/5: Eyüb tek şabr ile sultān **Haṭāyī** / Giyesin ḫil'atı Settār elinden
- G. 323/6: **Haṭāyī** çın şehir āh u fiĝānuñ nālesi hoşdur / Pür eṭrāf-ı cemen her dem maḳālāt-ı belābilden
- G. 324/5: Yegdür **Haṭāyī** sözleri eḡĝanlar eylese / Gül-zār içinde bülbül-i şirīn-maḳālden
- G. 325/5: Haḳ te'ālā sırrını ey zāhidā sen kıлма fāş / Bu **Haṭāyī** zāhir ü bātında bilmişdür yaḳın
- G. 326/5: Māt eyledi **Haṭāyī** maḳālāt-ı bülbülü / Feryād idende ber-ṭaraf-ı murĝ-zār-ı ḥüsni
- G. 327/14: Gel ey Sultān **Haṭāyī** sen oḫı vaşfin güzyl şāhuñ / Ḳaradur münkirüñ ḳalıbı üregi seng-i mermerden
- G. 328/5: Tā senüñ āhü gözün gördi **Haṭāyī** ey perī / Mecnūnam vīrānelerdür cāyum ol demden berü
- G. 329/5: **Haṭāyī** gül yüzün ḥayrānı bolmış / Ḥaçan bülbül durur gülşenden ayrı
- G. 330/5: **Haṭāyī** dir yüzün ḥürşide nisbet / Sözi rüşen didüm yüzüne karşı
- G. 331/9: **Haṭāyī** ḥastedür ister vişālūñ / Dem-ā-dem kıl nazar bīmāra karşı
- G. 332/6: Lebünden şerbet içdi bu **Haṭāyī** / Dāyim ser-mest gezer didāra karşı
- G. 333/8: **Haṭāyī** işigünde kemterüñdür / Umar senden 'aṭālar dürlü dürlü

- G. 334/5: Tā kim **Haṭāyī** āhu teki düşdi bendüñe / Şahrāda derd-i 'ışk ile dīvāneyem yine
- G. 335/5: Bu **Haṭāyī** yüzün üste zülfünü görgeç didi / Zülmeti gör kim düşüpdür āb-ı hayvān üstine
- G. 336/5: Ğamlu gönli bu **Haṭāyīnün** cihānda şād ola / Ger menümlen bir gün ol nā-mihribānum söyleşe
- G. 337/5: Pīr iken bende **Haṭāyī** nev-cevān olam yine / Ger menümlen bir kez ol 'ömr-i cevānum söyleşe
- G. 338/5: Bu **Haṭāyīnün** dilinde 'ışkuñuz pinhān iken / Cümle-i 'ālem dilinde dāsītān oldum yine
- G. 339/6: Tā ki vaşluñ oldı vāşıl bu **Haṭāyī** hāsteye / Bir ṭabībe beñzer ol kim geldi bīmār üstine
- G. 340/9: Ey **Haṭāyī** şād olup beytü'l-hazenden çıh bugün / Bāğ u bāğça suyına vakt-i güzār oldı yine
- G. 341/5: Bu **Haṭāyī** hastenün kılma müşevveş hātırın / Ağ yüz üste ol kara zülfün perişān eyleme
- G. 342/5: Tā cemālün mihri düşdi bu **Haṭāyī** gönline / Şanasın Yūsufdur ol kim geldi Ken'ān üstine
- G. 343/5: Bu **Haṭāyī** haste-dil her dem ümīd-i vaşl için / Döşemişdür yüzini kapuñda toprağ üstine
- G. 344/5: Şi'r içinde nisbet olmaz ey muḥaddis bilmiş ol / Bu **Haṭāyīnün** kelāmı her Hıṭāylular bile
- G. 345/5: Yār aytdı maña 'aşık isen hāste **Haṭāyī** / Bu cevır ü cefā kim kıluram şimdi düz üste
- G. 346/5: Bu **Haṭāyī** cānını kurbān ider ol māha kim / Pertev-i mihr-i cemālün aya şalmışdur yine
- G. 347/5: Bu **Haṭāyī** çeşmi yolında anuñ toprağ olur / Tā ayağın başa ol dil-ber bu toprağ üstine
- G. 348/7: Ey **Haṭāyī** içdüğüñ mey āb-ı kevserdür müdām / Nüş-ı cān it bādeden bir laḫza ikrāh eyleme
- G. 349/5: **Haṭāyī** görmemişdür kāmētün tek / Hırāmān serv hiç bustān içinde
- G. 350/5: Bu **Haṭāyī** tā ezelden 'ışkuña yoldaş idi / Gönlini şād eyleyendür sen keremlü hān ile
- G. 351/5: Ey **Haṭāyī** yār yolına cānuñ itgil fedā / Geç bu dünyā şöhetinden sen anı var isteme
- G. 352/11: **Haṭāyī** senden efgān idesidür / Gene maḫşerde dīvān eyleyen şāh
- G. 353/5: Şerī'at yolına sābit **Haṭāyī** / Ṭarīkat 'ilmin ihsān eyleyen şāh
- G. 354/7: Tā ki feryāduña yetmez lūf idüp ol şāh-ı hüsn / Ey **Haṭāyī** munca feryād itdigün ya'ni ki ne
- G. 355/31: Bu **Haṭāyī** gönlini ey nergis-i cādū nigār / Özüñe sihr ile hayrān itdigün ya'ni ki ne
- G. 356/26: Ey **Haṭāyī** ḫāk ilen yeksān olup ol māk için / 'Azm-i sevda-yı Süreyyā kıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 357/7: Dün dimişdüñ menden özge yāra virmişsin gönül / Men **Haṭāyī** haste-ḫāle bu ne bühtāndur yine
- G. 358/9: **Haṭāyīyem** bugün meydān içinde / Şehūñ medḫin oḫuram dervīşāne
- G. 359/5: Miskīn **Haṭāyī** kapuña geldi 'ināyet it / Hüsnün gedāyı vāye-i ihsān diler yine
- G. 360/7: Ey **Haṭāyī** çün senün ceddün çoḫ itmişdür gazā / Sen daḫı başla gazānı ol gazānuñ 'ışkına
- G. 361/6: **Haṭāyī** tā seni gördi vücūduñ ser-be-ser gezdi / Çü şāhuñ kulları gördi yüzün ḫāk itdi ol pāya
- G. 362/7: Ey **Haṭāyī** gel bu fāni dünyenün terkin kıl / Geç anuñ kāl u kılinden şāh digil şafāsına
- G. 363/7: Ulūfet bağını seyrān iderken / **Haṭāyī** uğradı bir gence nā-gāh
- G. 364/5: Bu **Haṭāyī** gönlini yağmaya virdi hüsn için / Çīn çerisi başdı Rūmı geldi Mā-çīn üstine
- G. 366/5: Senün cevruñden ey sultān-ı 'ālem / **Haṭāyī** baş alur varur Hıṭāya
- G. 367/5: Ḥaṭālu kuluñdan raḫm eyle ey yār / **Haṭāyīni** biraḫmağıl ḫaṭāya
- G. 368/6: Munca kim āh u fiğān eyledi bir gün şanemā / Sormaduñ hāste **Haṭāyī** nice ḫālūñ bu gice
- G. 369/7: Ey **Haṭāyī** sen Ḥākı tanı özünde sākin ol / Daḫı söz var söyleme söz bu hemāndur bilene
- G. 370/5: Bu baḫt-ı bed ki menümdür **Haṭāyī** ol şūḫı / Ğam ehline diyeler ğam-güsār imiş maña ne
- G. 371/5: **Haṭāyīnün** nefesin işidenler / Sa'ādet anlaradur bī-kerāne
- G. 372/8: **Haṭāyīyem** özüm Şāh Ḥaydar oğlu / Bu remzi saḫlagil sen cān içinde
- G. 373/8: **Haṭāyīyem** ene'l-Ḥāk çağıruram / Günāhum çoḫ 'atā için bağışla
- G. 374/6: Ey **Haṭāyī** gevheri ḫarc eyleme nādāna sen / Gevherün ḫadrini bilmez kim ḫarīdār olmasa
- G. 375/1: Görmek yüzünü derde devādur **Haṭāyīye** / Karşuña durmak imdi revādur **Haṭāyīye**
- G. 375/2: Kaşuñ gözüñle kirpügün ol nāz u şīveler / Her biri cāna dürlü belādur **Haṭāyīye**
- G. 375/3: La'l-i lebün şarābını bir kez dadupdur ol / Derd-i diline bil ki şifādur **Haṭāyīye**
- G. 375/4: Her demde kılmaḫ ey şeh-i ḫübān revā degül / Cevr ile zūlm munca revādur **Haṭāyīye**
- G. 375/5: Dār ağacı tikilmiş ü 'ālem nezārede / Aydur ki gelsün imdi şalādur **Haṭāyīye**
- G. 375/6: Ger mihr ü ger cefā vü sitem sendedür ḫamu / Her nesne var kılursa rızādur **Haṭāyīye**
- G. 375/7: Sensiz dirilmek 'aşıka yüz miñ belā imiş / Ölmek senün yoluñda şafādur **Haṭāyīye**
- G. 376/5: Reh-nümādur bu **Haṭāyīnün** kelāmı reh-nümā / Men kuca zāhid kuca sözi ḫaṭādur gönllüme
- G. 377/7: Uş bende **Haṭāyīnün** maḫbūbı 'aceb cāndur / Cibrīl-i emīn kuldur kūyındaki ḫuddāma
- G. 378/5: Bu **Haṭāyī** şād olurdu ğamdan u hem guşşadan / Gün kimi sen tā ki düşdüñ revzen-i evvānuma
- G. 379/5: Ey **Haṭāyī** şī'rüñi izḫār idersen vaktidür / Tuḫfe için her birin göndermege bir yaneye
- G. 380/7: **Haṭāyī** haste fırkatde ne fırkat belki 'usretde / Gözi nem gönli ḫasretde işi ḫatı yaman söyle
- G. 381/6: Nāzar kılğıl **Haṭāyīye** sözün sındurmağıl cānā / Kuluñ çoḫ nāzişi vardur senün tek şāhı yanında
- G. 382/5: **Haṭāyīnün** senün hecruñde ey dost / Teni yirde turāb olsun mı böyle
- G. 383/5: Başdan ayağa bende **Haṭāyī** ḫaṭāludur / Zāhid ḫaçan ki ḫūbları sevmek günāh ola
- G. 384/9: Var mıdır bir kimse yā Rab ehl-i 'uşşāk içre yār / Bu **Haṭāyī** haste-dil tek 'aşık-ı dīdār ola
- G. 385/5: Ey **Haṭāyī** sıdk ile bu şāh ayağına gelen / 'Akıbet bir gün gümānsız ḫalk içinde baş ola
- G. 386/9: Yükküş cānlar için cān almağa men / **Haṭāyī** cān-fedāyam geldüm imdi
- G. 387/5: Ey **Haṭāyī** işidüp her dem menüm feryādımı / Nāle kıldı nüh felekler āh u efgānum kimi
- G. 388/5: Bu **Haṭāyīnün** yiri oldı ğamuñdan dağ-ı hecr / Kurtara vaşlun meger bu kūh u şahrādan meni
- G. 389/5: Bu **Haṭāyī** virdi evşāf-ı ḫaḫīkatden ḫaber / Tā gözüm gördi cemālün şüret-i Raḫmān kimi
- G. 390/5: Bu **Haṭāyī** 'ışkına niçün ḫalāyık ṭa'n ider / Ol mehi kim gördi hüsn ile ki ḫayrān olmadı
- G. 391/5: Bu **Haṭāyī** hāsteye niçün vefālar kılmaḫ / Yoḫ durur mihrün teki gönllünde ikrāruñ kimi

- G. 392/5: Āferīn ol dil-rubā-yı nāzenīn dil-dāra kim / Bu **Ḥaṭāyīye** vişālin lutf u ihsān eyledi
- G. 393/5: Gitme **Ḥaṭāyī** çeşmidin ey 'aks-i kadd-i yār / Nem-nāk yirde bitmeye kargu senūn kimi
- G. 394/5: Gitmez **Ḥaṭāyī** cevri ile kapuñdan ey perī / Gülşen bilürmen ol ser-i kūyuñda külhanı
- G. 395/5: Ḥāk-i pāyuñ **Ḥaṭāyī** tā ki çekdi çeşmine / Görmedin bu devleti düşmen gözi kör olmadı
- G. 396/5: Ey **Ḥaṭāyī** sen ne bülbülsin ki bağ-ı ravzada / Görmemişdür bağbān der-gülşen-i minū seni
- G. 397/5: İhlās-ı dilde āyet-i ta'vīz oñur müdām / Yād eylegeç **Ḥaṭāyī** cihānda ḥaṭāsını
- G. 398/5: Ey **Ḥaṭāyī** gerçi hūblar çoñ durur 'ālemde līk / Olmaya bir dil-ber ol şūh-ı sitem-kārum kimi
- G. 399/5: Ey **Ḥaṭāyī** dil-berūñ hūrşīd-i tābāndur meger / Kim bañanda dīdesi pūr-āb gördüm men seni
- G. 400/5: Uş bu ma'nīden **Ḥaṭāyī** hūr söyler hūsnūñı / Kim lebūñ peymānesi bañş eyler āb-ı kevseri
- G. 401/5: Nice yanmasun **Ḥaṭāyī** 'arīzuñ hecrinde kim / Garķa-i hūn oldı cevrenden gül-i ḥandān dañı
- G. 402/5: Ey **Ḥaṭāyī** dimegil anuñ şarābın sen ḥarām / Sīnesine nūr tek dolmış İlahuñ rahmeti
- G. 403/5: Ḥastedür miskīn **Ḥaṭāyī** bir misāl-i 'andelīb / Hūsn bağında cemālī gül-'izārum gelmedi
- G. 404/5: Bu **Ḥaṭāyī** oldı Mecnūn dağā düşdi āhū tek / Nāşihā dağdan anı ürkütme kılma hūy u hāy
- G. 405/6: Ey **Ḥaṭāyī** şol Ḥoten Türki saçınıñ şemmesi / Nāfe-i şahrāya şaldı belki müşk ü 'anberi
- G. 406/7: **Ḥaṭāyī** vaşla yetdi çın u taḥķīk / Saña yārdan ḥaṭālar yañşı geldi
- G. 407/7: Dünyede her kim kılur bir pādīşāhuñ ḥidmetin / Bu **Ḥaṭāyī** bendedür sıdķ ile şāhuñ çākeri
- G. 408/5: Buldı **Ḥaṭāyī** zikr-i cemālūñde nūr-ı Ḥaķ / Şaḥn-ı ruḥuñı şafḥa-i Qur'an disem yiri
- G. 409/5: Tā seni gördi **Ḥaṭāyī** vālih ü şeydāyidür / Ḥansı gözdür Ḥaķ yüzün görgeç ki bīdār olmadı
- G. 410/7: Günūñi hoş geçür miskīn **Ḥaṭāyī** / Gelen devrān 'aceb devrān degül mi
- G. 411/5: **Ḥaṭāyī** şāh-ı 'ālem işigūñde / Gulām-ı kemter ez-Ḳanber degül mi
- G. 412/5: **Ḥaṭāyī** cümlesinūñ kemteridür / Ōzin bilene yol āsān degül mi
- G. 413/5: **Ḥaṭāyī** sırrıdır Tāhā vü Yāsīn / Durupdur ortada mīzān degül mi
- G. 414/5: Eylemez miskīn **Ḥaṭāyī** sırr-ı Ḥaķķı ḥalka fāş / Çünki birdür ḥaķķı anuñ şaḥlamaz serdār iki
- G. 415/8: Çün kul olduñ ey **Ḥaṭāyī** bende fermān ol yakīn / Bende fermān olmayanlar lāyīķ-ı şāh olmadı
- G. 416/5: Ey **Ḥaṭāyī** fırkatūñ çek tā vişālūñ bulasın / Bes yavuk kılmış vişālūñ birle hicrān arası
- G. 417/1: Şehā senden şafā ister **Ḥaṭāyī** / Kerem lutf u 'atā ister **Ḥaṭāyī**
- G. 417/2: Ayaguñ toprağın ey şehensāh / Gözine tūtiyā ister **Ḥaṭāyī**
- G. 417/3: Dilemez āsitānuñdan cūdālīğ / Cefā kılma vefā ister **Ḥaṭāyī**
- G. 417/4: Götürgil ağ yüzūñden kara zūlfūñ / Nīķābuñ aç līķā ister **Ḥaṭāyī**
- G. 417/5: Şehā bu doğru yola varmağ için / Senūñ tek reh-nümā ister **Ḥaṭāyī**
- G. 417/6: Yezīd ü kāfir ü Mervāna her dem / Ġazīlerūñ ġazā ister **Ḥaṭāyī**
- G. 417/7: Muḥammed ü 'Alīnūñ hūrmeti'çün / Yakīn bil kim Ḥudā ister **Ḥaṭāyī**
- G. 418/1: Yakīn bil kim Ḥudāidür **Ḥaṭāyī** / Muḥammed Muştafāidür **Ḥaṭāyī**
- G. 418/2: Şaḥī nesli Cüneyd ü Ḥaydar oğlı / 'Aliyyü'l-Murtaẓāidür **Ḥaṭāyī**
- G. 418/3: Ḥasan 'ışķına meydāna gelüpdür / Hüseyin-i Kerbelāidür **Ḥaṭāyī**
- G. 418/4: İmām Zeynü'l-'ibād Bākır u Ca'fer / Kāzım Mūsā Rızāidür **Ḥaṭāyī**
- G. 418/5: Muḥammed Taķīdür 'Alī Nakī hem / Ḥasan 'Asker līķāidür **Ḥaṭāyī**
- G. 418/6: Muḥammed Mehdi-i şāḥib-zamānuñ / İşigūñde gedāidür **Ḥaṭāyī**
- G. 418/7: Velīkīn ad ile Şāh İsmā'īldür / Taḥalluşı **Ḥaṭāyīdür Ḥaṭāyī**
- G. 419/1: Bugün 'ālemde sultāndur **Ḥaṭāyī** / **Ḥaṭāyīni** bilūñ cāndur **Ḥaṭāyī**
- G. 419/2: Şehūñ gönlinde gizlü nesne yoñdur / Yakīn bil ehl-i 'irfāndur **Ḥaṭāyī**
- G. 419/3: 'Alīnūñ Zū'l-feķārı şarķa ġarba / Yüridi çün Süleymāndur **Ḥaṭāyī**
- G. 419/4: Ne beñzer 'adli Nūşrevān-ı 'adle / Ki devr içinde devrāndur **Ḥaṭāyī**
- G. 419/5: Bu zulmetde kalan derd-i dil için / Yakīn bilūñ ki dermāndur **Ḥaṭāyī**
- G. 419/6: **Ḥaṭāyī** sözleri bilmez ne bilsün / Bilene sözi bürhāndur **Ḥaṭāyī**
- G. 419/6: **Ḥaṭāyī** sözleri bilmez ne bilsün / Bilene sözi bürhāndur **Ḥaṭāyī**
- G. 420/5: Bu **Ḥaṭāyī** sebze-i ḥaṭṭuñ yüzūñde göreli / Gözlerinden yaş töker bārān-ı nīsān nisbeti
- G. 421/5: Bu **Ḥaṭāyī** bir gün almışdı lebūñden būseler / Geldi çoñ günler velīkin gelmedi ol gün kimi
- G. 422/8: **Ḥaṭāyī** derdine dermān bulunmaz / Ya Rab ḥālī n'olasıdur meded hey
- G. 423/8: **Ḥaṭāyī** sen güvenme māla gence / Niçeler māla gence mindi düşdi
- G. 424/5: **Ḥaṭāyī** fırkatūñden ağlamakdan / Dü çeşmüm çaya beñzer beñzemez mi
- G. 425/7: **Ḥaṭāyī** kimseye sağımma yaman / Ki düşdi ol kişi kim kazdı çāhı
- G. 426/7: Çoñ eglendūñ Gīlānda ey **Ḥaṭāyī** / Meger saña bu yirler mesken oldı
- G. 427/5: Her zamān zārī kılur miskīn **Ḥaṭāyī** yār için / Ōyle kim Yūsuf için ol pīr-i Ken'an ağladı
- G. 428/5: Dil-ber eydür ey **Ḥaṭāyī** bir dañı sevdūñ meger / Ḥaķ bilür kim senden özge sevmedim sevmem dañı
- G. 429/5: **Ḥaṭāyī** pīr ü mürşidsin elūñi dutsa bir şūfī / Gel ey 'arīf sen insān ol kerem kıl olma ḥar şūfī
- G. 430/5: Bu **Ḥaṭāyī** dem-be-dem evşāfuñı oñur senūñ / Mest-i cāvidān olupdur vālih ü ḥayrān kimi
- G. 431/7: Ey **Ḥaṭāyī** fakr evinde kim ki buldı genc-i şabr / Kayluğā virmez ele ol köhne-i 'abāsını
- G. 432/6: Şāh-ı merdān 'Alīnūñ kulları çokdur velī / Bu **Ḥaṭāyī** cümlesinūñ kemterinūñ kemteri
- G. 433/7: Ey **Ḥaṭāyī** şākir ol mihr ü vefādur ġam degül / Her cefālar kim saña ol Türk-i ṭannāz eyledi
- G. 434/4: 'ıyd oldı bugün cān-ı **Ḥaṭāyī** saña kurbān / Vaşluñ mededi çün şeb-i hicrānuma düşdi
- G. 435/9: **Ḥaṭāyī** sözleri gönül içinde gizlü iken / 'Irāk u Mışr u Ḥorāsān içinde yir dutdı
- G. 436/7: Ey **Ḥaṭāyī** bī-zevāl olduñ sen ez-faẓl-ı İlah / Nisbet-i bedr-i mükemmeldür kemālūñ bir dañı

G. 437/5: Haste **Haṭāyī** ayrılalı senden ey ḥabīb / Öldi ḡamunla bir daḥı ol gül- 'izāra di
G. 438/7: Bu **Haṭāyī** dīn ü īmānı ki sendendür dürtüst / Nūr-ı çeşm-i ḡānedān-ı Muṣṭafāsın yā 'Alī
G. 439/6: Vaşfuñı söyler **Haṭāyī** şükr idüp eyler niyāz / Ol zamāndan kim aña kılduñ işāret yā 'Alī
G. 440/5: Sensin **Haṭāyīnūñ** ümīdi cümle 'ālemūñ / Yā şāh-ı dīn velāyet ü yā Murtaẓā 'Alī
K. 1/12: Luṭf ile aḥvāline kılgil **Haṭāyīnūñ** nazar / 'İşk içinde vālih-i dīdār iden Perverdigār
K. 2/10: Bu **Haṭāyī** ḡasteye kılgil şefā'at rüz-ı ḡaşr / Çünkü aşlından senūñlen āşinādur yā Nebī
K. 3/10: İlāhī 'avf kılgil sen ḡünāhın / **Haṭāyī** bir fakīr-i bī-nevādur
K. 4/19: Yā Rab **Haṭāyī** bendeñe kılgil şefā'ati / Ol günde kim penāh ider ehl-i ḡaṭā seni
K. 5/11: Güneh-kār ümmetūñdür bu **Haṭāyī** / Nazar kıl ḡālina sen ḡāh ḡāhī
K. 6/13: **Haṭāyīyem** bugün meydān içinde / Bi-ḡamdi'llāh ki şāhuñ leşkeriyem
K. 7/10: **Haṭāyīyem** mevālī ehl-i tevḡīd / 'Alīnūñ Kānberinūñ Kānberiyüz
K. 8/17: Terk eyler idi küfrini bī-şekk **Haṭāyī** / Her dīv-i la'īn bilse Süleymān 'Alīdür
K. 9/11: Şeh-i Merdān 'Alī şāh-ı velāyet / **Haṭāyīye** meded kıl bī-nevādur
K. 10/12: Şehūñ āstānesinde kulları çoḡ / **Haṭāyī** cümlesinden kemter oldı
K. 11/15: Bu **Haṭāyī** ḡasteye hem-rāḡ kılgil himmetūñ / Kim saña şıdk ilen oldı bende çāker yā 'Alī
K. 12/11: **Haṭāyīnūñ** degül ḡaddi şehā kulum diye bilgil / Eger ḡidmet qabūl olsa anuñ mevlāsı Kānberdür
K. 13/19: Du'ācīdur saña şāhā **Haṭāyī** / Kim anuñ rüz u şeb virdi du'ādur
K. 14/11: Bu **Haṭāyī** ḡastenūñ sensin murād u maḡşadı / Ḥanda baḡsam görünen dīdār sensin yā 'Alī
K. 16/15: **Haṭāyī** haste ol şāhuñ cemālin vaşlını ister / Revān vir cān şatun algil ki 'ālem-i cān-bahā geldi
K. 17/14: **Haṭāyī** bī-nevā yā Rab ola mı ḡazrete lāyık / İmāmlar yolına yakīn ki cān ilen fedā geldi
K. 18/24: Kemterin kuluñ **Haṭāyīdür** aña eyle nazar / 'Āleme çün sen idersin luṭf u iḡsān yā 'Alī
K. 19/12: Ḥānedān-ı Muṣṭafā vü Murtaẓā sevdüḡiçün / Bu **Haṭāyī** şepper ü şepṡire cāndan müşṡerī
M. 1/24: **Haṭāyī** çoḡ ḡaṭāludur **Haṭāyī** / **Haṭāyīden** dirīḡ itme 'atāyı
M. 1/21: **Haṭāyīye** eyi yir vir kuluñdur / Behiştde bağbān u bülbulūñdür
Mus. 1/46: Kemīne **Haṭāyīni** kıl eyleyen / Cemī'-i murādın ḡuşūl eyleyen **Mus. 1/46**
T. 1/2: Bu **Haṭāyī** ḡöñline kılduñ nüzūl / Merḡabā ey şāh-ı 'ālem merḡabā
T. 2/2: Ey **Haṭāyī** bil 'Alīdür bī-ḡümān / Kābe kavseynūñ hem rumūzı maḡremi
T. 3/2: Bendeden kesme 'ināyetlen nazar / Bu **Haṭāyī** bir kuluñdur pür-ḡaṭā
T. 4/1: Bu **Haṭāyī** bendenūñ gör ḡālını / Kim yolında koydı baş u mālını
T. 5/2: Ey **Haṭāyī** pādīşāḡ olmaz kişi / Olmayınca uşbu dergāhuñ kılı
T. 6/2: Bu **Haṭāyī** Kayser ü Ḥākān u Cem / Kānberinūñ kānberidür yā 'Alī
T. 7/2: Ey **Haṭāyī** giymiş aşlan kisvetin / Lā-mekān kaşrında der-bāndur 'Alī
T. 8/2: Ol 'Alīdür ey **Haṭāyī** bī-ḡaṭā / Dūnye ilen 'uḡbāda cavīd olan
T. 9/2: Ey **Haṭāyī** kimde var mihr-i 'Alī / Raḡmet-i Ḥaḡ bağ-ı rīzvāndur yiri
T. 10/2: Oldı 'ankā tek **Haṭāyī** bī-vücūd / Kāf-ı ḡudret sırrı lī'llāhum 'Alī

ḡātem: Mühür, üstü mühürlü yüzük. Süleymān peygamberin yüzüḡü dolayısıyla kullanılır. Aynı zamanda peygamberlerin sonuncusu olarak nübüvvet mührü olarak Hz. Peygamber'i anmak için de kullanılır.

G. 19/5: Bu **Haṭāyī** birle söyleş bir daḥı ey şāh-ı ḡüsn / Tā dehānuñ **ḡātem**-i mühr-i Süleymāndur maña
G. 61/5: Levḡ-i maḡfūzuñ **Haṭāyī** ebcedin kıldı beyān / Dīv degülseñ **ḡātemūñ** ḡatminde Faẓlu'llāhı gör
G. 153/6: **ḡātem**-i tevḡīdi her kim ḡöñline mühr itmedi / Ol şehādet şerḡinūñ bilmez esāsı ḡānadur
G. 265/7: Süleymān **ḡātemi** Mūsī 'asāsı / Cihāna Nūḡ ṡufāna şimdi geldüm
G. 271/5: Senūñ tek gelmedi herḡiz cihāna / Zi rüz-ı Ādem ü tā devr-i **ḡātem**
G. 327/2: 'Alī oldur ki 'ifrītūñ iki elini bend itdi / Ādemden **ḡāteme** deḡin o bendi kaldı ber-gerden
K. 18/11: Olmasaydı **ḡātemi** üstinde ism-i a'ẓamuñ / Ḥandan alurdu bu ta'ẓīmī Süleymān yā 'Alī
K. 19/1: Zāhir oldı gerçi mühr-i **ḡātem**-i peyḡamberī / Ḥaḡ velāyet serveri kıldı İmām-ı Ḥayderi
Mus. 1/5: Zūḡūr-ı şıfāt ile ādem olan / Hem evvel hem āḡirde **ḡātem** olan **Mus. 1/5**

ḡātem-i mühr-i süleymān: Hz. Süleymān'ın mühründe bulunduḡu söylenilen birbirine girmiş iki müselles (üçgen) şekline sahip yüzük.

G. 174/3: Dīv uğurlamışdı bir zerre dehānuñ naḡşını / Varmış andan **ḡātem-i mühr-i Süleymān** eylemiş

ḡāṡır: Gönül, duygu, his.

G. 169/4: ḡubār-ı dehr-i denīden keder-peẓīr olmaz / 'İmāret eyledi luṭfuñ şikeste **ḡāṡırumuz**
G. 186/5: Müşevveş **ḡāṡır** olmışdur **Haṭāyī** ḡaste-dil dāyım / Senūñ ol gül yüzūñ üstindeki zūlf-i perīşān tek
G. 203/2: **ḡāṡırum** mecmū' iken āşıfte kılduñ ey perī / Sen anı zūlfūñ kimi ḡamdan perīşān eyledūñ
G. 204/1: Sünbülünü 'arīzuñ devrinde efşān eyledūñ / **ḡāṡır**-ı mecmu'umı ḡamdan perīşān eyledūñ
G. 218/1: Kıldı meni lebūñ ḡadeḡi mest-i lā-yezāl / ḡam gitdi **ḡāṡırumdan** u hem ḡalmadı melal
G. 225/2: Her zamān dırsın maña kim **ḡāṡıruñ** kılma melūl / Nice olam şādmān kim cüz melālūñ görmezem
G. 341/5: Bu **Haṭāyī** ḡastenūñ kılma müşevveş **ḡāṡırın** / Ağ yüz üste ol ḡara zūlfūñ perīşān eyleme

ḡāṡır-ı mihmān: Gönül misafiri.

G. 119/11: Özin şatup durur kullar yirine / Berā-yı **ḡāṡır-ı mihmān** 'Alīdür

hâtır-ı nâ-sâddan: Kederli gönül.

G. 287/4: Tâ ki çeşmüm karşıusından ayru düşdüñ ey şanem / Gitmedi hergiz hayâlün **hâtır-ı nâ-sâddan**

hatm: Bitirme, sona erdirmе, tamamlama.

G. 61/5: Levh-i mahfûzuñ Hâtâyî ebedin kıldı beyân / Dîv degülseñ hâtemün **hatminde** Fazlu'llâhı gör

G. 115/5: Câm-ı Cemşid ü Cemün devrânı **hatm** oldu tamam / Devr-i cām imdi anuñdur kim şeh-i devrân durur

G. 210/4: Gerçi çoğ geldi nebî bu devr-i Âdemden berü / **Hatmi** cümle enbiyânüñ Muştafâdur bilmiş ol

G. 245/5: Hâtâyî 'ömri **hatm** oldu henüz âh / Cemâlün görmek için intizâram

G. 251/5: Çün senün evşâfına yetmez Hâtâyînün sözi / Uş bu ebyât üste **hatm** oldu kelâmum ve's-selâm

K. 16/1: Te'âlâ şânuhü ekber ki bir nûr-ı Hüdâ geldi / Cemî'-i enbiyâ **hatmi** Muhammed Muştafâ geldi

hatm-i enbiyâ: Peygamberlerin sonu, son peygamber; Hz. Muhammed.

K. 16/4: İrişdi mürşid-i kâmil kamu ehl-i amân oldu / Sevindi gâziler cümle ki **hatm-i enbiyâ** geldi

hatm-i Kur'an: Kur'an-ı Kerim'i başından sonuna kadar ezberden veya yüzünden okumak.

G. 59/5: Yüzün muşhafına bende Hâtâyî / Beyân-ı **hatm-i Kur'anum** 'Alîdür

hâv: Ateş yakmak için kullanılan yumuşak ve kuru yün benzeri madde yığını.

G. 355/24: Çalmağ için başumı top eyleyüp meydân ara / **Hâv** idüp zülfünü çevgân itdigün ya'ni ki ne

hav eyle-: Havlamak.

M. 2/30: Savaşda eger gelse iş başuñ / Dönüp kaçma **hav eyle** yoldaşına

havâle: Yöneltmek, savurmak.

G. 166/3: Gülgün yañağların gam-ı cevri ü cefaları / Kıldı **havâle** bağrumı şad hâre söyleñüz

havâric: Hâricî mezhebine uyanlar, Hâricîler. Dinî ve siyasî konulardaki aşırı görüşleri ve faaliyetleriyle tanınan fırka. Siffin savaşının Hz. Ali'nin zaferiyle sonuçlanmasına yaklaşıldığı bir sırada Muâviye taraftarlarının mızraklarının ucuna mushaf takarak iki tarafı Allah'ın hükmüne uymaya çağırmasıyla başlayan ve Hakem Vak'ası ile daha karmaşık bir hale gelen gelişmeler sonrasındaki olaylar Hâricîler diye anılan bir fırkanın doğmasına yol açmıştır. Bu fırka meselenin çözümünü hakemlere havale ettiği için Muâviye'yi, buna rıza gösterdiği için Ali'yi ve yanlış tutumları dolayısıyla her iki hakemi tekfir etmiştir.

G. 50/8: Cihāngir gâziler meydāna girse / **Havâricler** ayağda pây-i serdür

G. 115/7: Bu şurâhiden mevâlî dolduranda dost-kām / Kayğudan düşmen **havâric** yüregi pür kan durur

G. 118/2: 'Alîni bilmeyen mel'un münâfık / **Havâricdür** iki gözi 'amâdur

G. 145/6: **Havâric** neslini koymañ cihānda / Yakın bil vaqt-i Zü'l-fekâr olupdur

G. 150/3: Olar kim bu tarîka inkâr oldu / **Havâricdür** gazâ kılsañ yiridür

G. 213/6: Kır Yezîd ile **havârici** tüket kalmaya hîç / Nişe kim Ca'feri mezhebe taleb-kâr degül

G. 265/9: **Havâric** aşlını koyman cihāna / Hâtâyiyem cihāna şimdi geldüm

G. 365/4: İsmi İsmâ'il ü hem zâtı emîrül-mü'minîn / Yüzini görgeç **havâric** râzıdur daş olmağa

G. 438/4: Her **havâric** sırıña bildüm ki idrâk eylemez / Zâhir ü bâtında sen mu'ciz-nümâsın yâ 'Alî

K. 6/9: Tağalluş Ca'ferî kıldum anuñ çün / **Havâric** gözlerinin hañçeriyem

K. 6/10: **Havâric** hânedânüñ düşmenidür / Zârüretten diyer ki Hayderiyem

K. 16/6: Firişte indi göklerden beşâret ehl-i 'irfâna / **Havârice** ecel yetdi Yezîdlere belâ geldi

hâverî: Doğudan gelen, doğu ile ilgili.

G. 69/7: Saçmuñ rengidür çün leyletü'l-kâdr / Cemâlî nûrî şem'-i **hâverîdür**

havf: Korkma.

G. 50/2: Kuşansa gâziler seyf ü silâhı / Münâfık cânına **havf** u hañardur

G. 99/5: Her kim anı severse Yezîdden ne fikri var / Çün kullarına **havf** ü hañardan penâhdur

G. 124/9: Yüküş **havf** eylemen 'ışkun yolında / Refîküm gâzilerden kârvân var

havz: Bahçeleri süslemek, sulamak, içinde yüzmek veya belli maddeleri ıslatmak, boyamak, süzmek gibi maksatlar için kullanılan, etrâfı beton, tuğla, mermer vb. şeylerle çevrilmiş su biriktirme yeri.

G. 75/7: **Havz-ı** cennetdür cevâhirden tökilmiş ravzâda / Selsebîl içinde âb-ı kevserî nisbetlîdür

havz-ı kevser: İçindeki su baldan tatlı, kardan soğuk olan, içenlerin bir daha susuzluk hissetmeyecekleri cennet havuzu.

K. 9/3: Şeh-i Merdân 'Alî vü **havz-ı kevser** / Anuñdur kim 'Aliyyü'l-Murtażâdur

havâ: Kişinin utanma duygusuyla hareket etmesi ve edepli olması anlamına gelen ahlâkî erdem.

G. 33/4: Meh ü seyyâreler şermendedür yüzüne bahmakdan / Felek evinde hürşid **hayâdan** ser-nigün görgeç

hayâl: Ashl olmadığı halde zihinde kurulan şey, düş; bir kişi, olay veya nesnenin zihinde canlanan, biçimlenen sûreti

- G. 5/5: Gerçi Hâtâyî gitdi elündən vişâl-i dost / Her dem **hayâli** dideye mihmân yeter maña
G. 8/5: Düşte gördi dün Hâtâyî yâr olupdur hem-demi / Yâ düşümdür yâ **hayâlüm** bu ne hürmetdür maña
G. 10/4: Giceler tâ şubh olunca h'âb gelmez 'aynuma / Tâ **hayâlün** dâyimâ çeşmümde qarşudur maña
G. 23/4: Çoh cefâ hâsıl olur senden maña ey bî-vefâ / 'Âkıbet eyler **hayâlün** resm-i bed-nâmı maña
G. 41/4: Tâ ki geldi ey şanem 'ışkuñ **hayâli** başuma / Dünya vü 'uqbâ gamından geçdüm ü oldum levend
G. 51/7: Dil-fiğâr oldı Hâtâyî firkatündən rüz u şeb / Rüz u şeb vaşluñ **hayâli** gözde qaldı yadigar
G. 74/4: Âb-ı çeşmümden **hayâlün** bir zamân eksilmesün / Kim anuñ 'aksi gözümde tütüyâ nisbetlödür
G. 83/2: Göñüldeñ gitmez ol çeşmün **hayâli** / Belî mecnûnlara âhü gerekdür
G. 94/1: 'İşkuñuz cânâ bu göñlüm tahtına sultân durur / Bu vücûdum mülkine hayl-i **hayâlün** cân durur
G. 104/2: Tâ ki hem-demdür gam-ı 'ışkuñ göñülde gam yimen / Çün **hayâlünî** senün dil sevgülü mihmân bilür
G. 111/1: Ey güneş hüsnuñ **hayâli** tâ ki göñlümden geçer / Kanlu yaşum yem teki dolmışdur andan ser-be-ser
G. 122/1: Dil-berâ 'ışkuñ senün cismümde cânım cânıdır / Vaşl-ı ruh-sâruñ **hayâli** göñlümün mihmânıdır
G. 141/5: Hâtâyî nazm-ı eş'ârûña yüz miñ âferîn gelsün / Ki 'âkıller **hayâlindeñ** degül dîvânelerdendür
G. 155/3: Sidre vü tûbî **hayâli** gitdi yadumdan menüm / Böyle ra'nâ şol cihetden sidre az olmış durur
G. 180/4: **Hayâl-i** hâl ü haţuñ ey nigâr-ı lâlâ- 'izâr / Göñüldeñ itdi menümle bugün hikâyet-i 'ışk
G. 182/1: Men görmedüm zamâne hüsnuñ kemâli tek / Bu cânâ münis olmadı mihrün **hayâli** tek
G. 194/1: Tâ nice h'âb içinde **hayâlün** görem senün / Vakti durur ki şimdi cemâlün görem senün
G. 206/3: Ne cânsan sen menüm cânımdan artuñ / Göñüldeñ gitmedi bir dem **hayâlün**
G. 209/2: Tâ **hayâlünle** senün def'-i melâl eyler göñül / Gitmesün dilden ki hoş hem-râz u sırdaşumdur ol
G. 200/2: Dün **hayâl** ilen perî tek 'azm kılduñ süy-ı men / Bes revân geçdün eyâ rûh-ı revânım sen midün
G. 212/1: Riştedür cismüm menüm kirpüklerün süzen misâl / Yağlıguñ yanına dutar nâ-tüvân göñlüm **hayâl**
G. 218/5: Her dil ki 'âşık oldı habîbüñ cemâline / Fikr ü taşavvur eylese mensûh olur **hayâl**
G. 224/2: Rüz u şeb dünyâ içinde mest ü hayrânam müdâm / Giceler uyhu içinde tâ **hayâlün** görmişem
G. 229/2: Zecr ü hecrün leşkerinden kişver-i cânâ ne gam / Çün **hayâlün** göñlümün tahtında sultândur menüm
G. 234/2: Sorsam ağzuñ zerre mi yâ gonce mıdur yâ dehân / Bu sözüm yoñsa **hayâlüm** yâ gümânumdur menüm
G. 250/3: Mû teki bilün **hayâli** ince fikrümür müdâm / Zerrece ağzuñ sözi râz-ı nihânumdur menüm
G. 259/2: Gerçi yüzündən ayruyam ammâ **hayâlüne** / Hicrân şebinde göge bañup mâha şükr idem
G. 263/2: Cânımı tarh itmişem yoluñda ey ârâm-ı cân / Göñlüm içinde **hayâlün** cânâ nisbet kılmışam
G. 264/1: **Hayâlümür** menüm yâ düşde gördüm / Bi-hamdı'llâh cemâlün uşta gördüm
G. 282/5: Öyle şanma kim Hâtâyî mihr-i rüyüñ terk ide / Var iken dilde **hayâlün** öze mihmân istemen
G. 287/1: Çıñmaz ey dil-ber senün hayl-i **hayâlün** yâddan / Göñlümün şehrini yıñdı 'ışkuñuz bünyâddan
G. 287/4: Tâ ki çeşmüm qarşusından ayru düşdün ey şanem / Gitmedi hergiz **hayâlün** hâtır-ı nâ-şâddan
G. 303/5: Bu Hâtâyî didi kim yüzünde gördi Hâk yüzün / Dir **hayâlündür** senün gözden nihândur sen diyen
G. 324/2: Göñlüm **hayâli** kaddüne düşse 'aceb midür / 'Uşşâkı ehl-i dil üzebilmez hayâlden
G. 333/5: **Hayâl-i** zülfünüz boynumda her şeb / Olupdur ejdehâlar dürlü dürlü
G. 349/1: **Hayâlün** meskenidür cân içinde / Yine Yûsuf n'ider zindân içinde
G. 356/19: Leyli zülfinün **hayâli** 'ışk ilen Mecnûn teki / Meskenünî küh ü şahrâ kıldıguñ ya'ni ki ne
G. 359/2: İster rakîb vaşf-ı dehânuñ **hayâlini** / Ol dîvi gör ki mühr-i Süleymân diler yine
G. 368/1: Çeşmüme geldi şehâ nakş-ı **hayâlün** bu gice / Kıldı aşûfte meni zülf ile hâlün bu gice
G. 376/1: Aytum ey dil-ber **hayâlün** aşinâdur göñlüme / Her ne kim senden gelür sıdık u şafâdur göñlüme
G. 376/3: Gözüme uyhu yürünmez göñlüme düşdi **hayâl** / Bilmezem âhir hayâlün ne belâdur göñlüme
G. 414/4: Qarşanur göñlüm ser-i zülfün **hayâlin** der-meyân / Gör niçün kâfirdür ol kim bağlanur zünnâr iki
K. 18/10: Hâk-i râhuñ nûr-ı çeşmümdür **hayâlün** münisüm / Fikr ü zikrüm göñlüm içre râhat-ı cân yâ 'Alî

hayâlât: Hayaller.

G. 269/4: Göñlüme yüz miñ **hayâlât-ı** müşevveş nûr virür / Ol büt-i ârâm-ı cânı gâh gâhı görmişem

hayâl-i 'arız: Sevgilinin yanağının hayali.

G. 183/1: Tâ **hayâl-i** 'arızuñ geldi gözüme h'âb tek / Giceler her dem gözine görinen meh-tâb tek

hayâl-i zülf: Sevgilinin zülflerinin hayali.

G. 183/2: İhtiyârumlen menüm düşmezdi cânım 'ışkuña / N'eyleyim çekdi **hayâl-i zülfünüz** kullâb tek

hayâline düş-: Hayaline kapılmak.

G. 22/2: Gül-gün yüzün **hayâline düşdi** göñül yine / Beñzüm saraldı derd ile mânend-i keh-rubâ

hayât: Dirilik, sağlk; avlu.

G. 7/5: Ey Hâtâyî çün saña Hâkdan nazardur her zamân / 'İşkuñ ilen ol **hayâtuñ** bağ-ı rızvândur maña

G. 22/3: Dârü'ş-şifâya gitmedügüm andan ötrüdür / Ey cismümün **hayâtı** lebündür maña şifâ

G. 30/1: Ehl-i **hayâta** söylerem ey hayyu ke'l-memât / Fânî cihânda kimseye mûnis degül hayât
G. 78/6: Tâ vişâlûnden cüdâ düşdüm **hayâtum** kalmadı / Dünya vü 'uqbâda sensiz zindegânî handadur
G. 307/2: Herkese bir yüz ile virdûn murâdın dünyede / Hızır olan buldı **hayâtı** bildi kim zulmâtsın
G. 329/4: Ki senden ayru hiç yoğdur **hayâtum** / Karâr ider niçük cân tenden ayru
G. 370/4: Lebûn zülâline susuz tükendi 'ömr-i azîz / Hayât-ı Hızır eger pâydar imiş maña ne

hayât âbı: İçenlere ebedi hayat verdiğiğine inanılan efsanevi su; bkz. ab-ı hayat.

G. 62/7: **Hayât âbı** için zulmât içinde / Hatâyî Hızır u İskender gelüpdür

hayât-ı cavidân: Sonsuz hayat.

G. 8/2: Çün gâm-ı 'ışkuñda ölmekdür **hayât-ı cavidân** / Hâk bilür ölmek degül ol 'ayn-ı râhatdur maña

G. 186/2: Vişâlûnî bulan diller **hayât-ı cavidân** dapdı / Saçuñ zulmâtınuñ içre lebûndür âb-ı hayvân tek

hayât-ı cavidânî: Sonsuz hayat.

G. 50/11: 'Alî bañr-ı haķıķatdür yaķın bil / **Hayât-ı cavidânî** mu'teberdür

Hayber: Hicaz'da Medine-Suriye yolu üzerinde bulunan eski bir ticaret ve ziraat merkezi; Medine'deķıkarıldıktan sonra Hayber'e yerleşen Yahudiler burada ticaret kervanlarını tehdit ettikleri ve Müslümanlara karşı bir savaş hazırlığında oldukları için Hz. Peygamber önderliğindeki Müslümanlar önce Hendek'te sonra da Hayber'de savaşmışlardır. Hz. Ali'nin olağan üstü çabasıyla şehrin içindeki Kamûs Kalesi, arkasından da sırasıyla ve bazıları barış yoluyla Şık, Netâh, Ketîbe, Vatîh ve Sülâlim kaleleri alındı (İA).

G. 119/5: Zi behr-i dîn ü İslâm ol ki kıldı / Niçe **Hayber** teki vîrân 'Alîdür

G. 159/4: Cemâlûn göricek kim secde kılmaz / Ne kâfir ol Yezîd-i **Hayberîdür**

G. 327/7: 'Alî oldur ki üç yüz miñ dürist tapmayile fülâd / Yasanmışdı kapusunda kopardı bâb-ı **Hayberden**

K. 6/11: Hüseyñiyem Yezîde la'netüm var / Ezelden men duçar-ı **Hayberîyem**

K. 14/6: 'Anterûn başın kesen **Hayber** kapusın kopardan / Ceng içinde kâtil-i küffâr sensin yâ 'Alî

M. 2/27: Yıham kal'a-i **Hayberi** muşt ilen / Çi pervâ-yı top u tûfeng eylerem

Haydar, Hayder: Arslan Hz. Ali.

G. 62/1: Ezelden tâ ebed **Haydar** gelüpdür / Âdem evlâdına server gelüpdür

G. 124/4: Henûz Şâh **Haydaruñ** kanı kalupdur / Yezîde bir dahı külli kıran var

G. 161/5: Şâh İsmâ'îl-i gâzi şâh Hüseyñ-i tâc-bağş / **Haydar**-ı leşker-şiken 'ilmûn beyânı şâhdur

G. 161/7: Şâh-ı devrân **Haydar**-ı şâhib-kırân sultân-ı dîn / Hücet ü bürhân idüp Kur'an beyânı şâhdur

G. 162/5: Çün cihâna geldi **Haydar** ey gâzâvât leşkeri / Esb-i fırsat segridûn meydâna Merdân devridür

G. 257/3: Atamuñ kanını aldum Yezîdden / Yaķın bilgil ki naķd-i **Hayderîyem**

G. 310/5: Men Hatâyî çekmenem gâm çünki ene'l-Hâk didüm / Çekmişem **Haydar** teki meydâna hû merdâne men

G. 327/1: Muħıbb ü çâker-i **Haydar** rivâyet dinle **Haydardan** / Şeh-i Merdân Şîr-i Yezdân o Kerrâr-ı mükerrerden

G. 432/1: Lâ fetâ illâ 'Alîdür ol erenler serveri / Seyfe illâ Zü'l-feķâr bilinde tûğ-ı **Hayderî**

K. 10/2: Muħammed Muştafâdur kân-ı gevher / Kemâl-i kudretinden **Haydar** oldı

K. 11/9: Sensin ol **Haydar** ki dest-i mu'cizâtuñı görüp / Hükümüne râm oldı Şâm u Rûm u Berber yâ 'Alî

K. 11/10: Ol 'Alîsin kim şehâdet barmağın kullâb idüp / Kopardı yirden kuvvetünle bâb-ı **Haydar** yâ 'Alî

K. 12/1: Gel ey 'arîf saña her dem tavâf-ı hacc-ı ekberdür / Ki kıble nûr-ı peygamber imâmı naķd-ı **Haydardur**

K. 19/1: Zâhir oldı gerçi mühr-i hâtem-i peygamberî / Hâk velâyet serveri kıldı İmâm-ı **Hayderi**

Haydarî: Hz. Ali'ye bağlı, ona mensup.

K. 6/1: Menem kim cân ü dilden **Haydarîyem** / Habîb-i zü'l-celâlûn çâkeriyem

K. 6/10: Havâric hânedânûn düşmenidür / Zârûretten diyer ki **Hayderîyem**

Haydar-ı kerrâr: Kahramanca döne döne düşmana saldıran Hz. Ali.

K. 1/11: On iki ma'sûm-ı pâki pîş iden ümmetlere / Murtażânı **Haydar-ı Kerrâr** iden Perverdigâr

K. 14/1: Yirde gökde **Haydar-ı Kerrâr** sensin yâ 'Alî / Rûz-ı mahşer sâķi-i ebrâr sensin yâ 'Alî

Haydar: Şah İsmail'in babası, Safevi tarikatının kurucusu.

G. 120/5: Menem Sultân Hatâyî **Haydar** oğlı / Menüm yolumda gâvğâlar gerekdür

G. 149/7: Her kim sorar Hatâyîni yâ Rab ne yirlüdü / Şâh **Haydar** oğlıdur maķamı Erdebîl durur

G. 418/2: Şafî nesli Cüneyd ü **Haydar** ođlı / 'Aliyyü'l-Murtażâdür Hatâyî

Haydaroğlı: Şah İsmail; babası Safevi tarikatının şeyhi Haydar'dır.

G. 358/6: Cihâmı açdı sultân **Haydaroğlı** / İrişdi gâziler kevn ü mekâna

hayf: Haksızlık, zulüm; "Yazık ki, heyhat, vah!" anlamlarında kullanılan ünlem.

G. 179/1: Ol perî-peyker maña yâr olmadı hayf oldı hayf / Aldı gönlümni vefâdâr olmadı **hayf** oldı **hayf**

G. 179/2: Saḡlar idüm mihrini gönlümde dāyim cān kimi / Sırrı fāş itdi vü settār olmadı **hayf** oldu **hayf**
G. 179/3: Kim ki yüz miñ mekr ile kıldı meni senden cüdā / Yüz belāya ol giriftār olmadı **hayf** oldu **hayf**
G. 179/4: Fırkatūñ odına yandı dil kebāb oldu kebāb / Kimse hālumdan ḡaberdār olmadı **hayf** oldu **hayf**
G. 179/5: Işk elinden ḡaste düşdi bu Ḥaṭāyīñ teni / Leblerūñ şerbetde tīmār olmadı **hayf** oldu **hayf**
G. 270/2: Nāz u 'itāb-ı ḡamzelerūñ dime cāhile / **Ḥayfūm** gelür dimek saña nādān ne söyliyem

hayf geç-: Hayıflanmak, üzölmek.

G. 209/5: Cān fedā kıldı Ḥaṭāyī dimedi ol bī-vefā / **Ḥayf geçdi** 'āşık-ı serbāz u ḡallāşumdur ol

hayf ol-: Yazık olmak, ziyan olmak.

G. 85/4: **Ḥayf ola** çeşmüñi cānā nergise nisbet kılam / Ḥansı nergis gözlerūñ tek mest ü hem şehlā düşer
G. 288/3: Ḥüsn-i rüyūñdan kim ol ḡurşid-i 'ālem nūr alur / **Ḥayf ola** nisbet kılam mihr-i ruḡuñı aya men

hayl: Topluluk, takım, zümre.

G. 162/6: Ey özin şirüm diyen şahrāda rūbāh-ı **hayl** / Var evüñde müş olgil çünkü aşlan devridür

hayl-i hayāl: Hayal zümresi, sürüsü.

G. 94/1: 'İşkuñuz cānā bu gönlüm taḡtına sulṭān durur / Bu vücūdum mülkine **hayl-i** ḡayālūñ cān durur
G. 193/4: Dünyāda gerçi olmadı vaşluñ maña nasīb / Gönlüm gözinde **hayl-i** **ḡayālūñ** diler senūñ
G. 287/1: Çıḡmaz ey dil-ber senūñ **hayl-i** ḡayālūñ yāddan / Gönlümün şehrinı yıḡdı 'işkuñuz bünyāddan

hayl-i 'uşşāk: Âşıklar sürüsü.

G. 304/4: Gerçi ḡamzeñ tiḡ olupdur **hayl-i** 'uşşāka velī / Çeşm-i ḡün-ḡāruñ durur her dem-be-dem ḡan eyleyen

hayli: Çok fazla, oldukça.

G. 92/5: **Hayli** vaḡtdür kim Ḥaṭāyī zulmet-i hicrān çeker / Leblerūñi çeşme-i ḡayvān iderseñ vaḡtidür
G. 93/2: **Hayli** müddetdür ki gönlüm 'ışk ilen vīrānedür / Şimdi ol vīrāneni ābād kılsañ vaḡtidür
G. 284/7: **Hayli** demdür kim Ḥaṭāyī gözleri ḡan ağladı / Seyl-i ḡünün bir daḡı 'ummāna gelsün yeñiden
G. 225/1: **Hayli** demdür ey perī ol meh cemālūñ görmezem / Dünyede bir daḡ misāl-i ḡaṭṭ ü ḡālūñ görmezem
G. 225/3: **Hayli** müddetdir cihānda fırkatūñle hem-demem / Hecr ilen 'ömrüm tükendi ḡiç vişālūñ görmezem
G. 260/5: **Hayli** demdür kim Ḥaṭāyī yāruñuñ vaşfın yazar / Birine miñdür anun dīdārı ḡālī sevmişem
G. 403/2: **Hayli** müddetdür ki tā men ayru düşdüm yārdan / Görmek içün ḡadden ötdi intizārum gelmedi

hayrān: Kendinden geçirme, hayrette bırakma.

G. 1/1: Ḥüsn-i ruḡsāruñ kim oldu cān u dil **hayrān** aña / Va'de-i devr-i ḡamerni dapşurur devrān aña
G. 12/3: Ḥüsnūñ nedür cihānda senūñ ey perī-şifāt / **Ḥayrān** durur felekde ḡün ü māh-tāb aña
G. 16/6: Şeydā vü mest ü vālih ü **hayrānam** ey şanem / İhlās ile yolında menem rind ü cān-fedā
G. 18/5: Men cāhil ü nā-dāniyam ol ḡüsn içün **hayrāniyam** / Tā genc iken pinḡān idüm şimdi göründüm zāhirā
G. 29/1: Bu 'ālem ḡüsnūñe **hayrāndur** ey dost / Saña bu ḡonce-leb ḡandāndur ey dost
G. 41/6: Der-beyābān-ı taḡayyür ḡalmışam bī-ḡurd u ḡāb / Vālih ü ser-geşte vü **hayrān** u zār u müstemend
G. 47/5: Vaşfında anuñ Ḥaṭāyī **hayrān** / Ger san'at ise budur hemāndur
G. 67/4: Ol perī ḡidende 'ālem nice **hayrān** olmasun / 'İşve vü kirişme vü nāz u 'itāb almış ḡider
G. 69/9: Baḡup **hayrān** olur ḡüsnine 'ālem / Ḥaṭāyī ḡastenūñ ol dil-beridür
G. 78/1: Bir perī **hayrāniyam** bilmen mekānı ḡandadır / Kimse bilmez dünyede nām u nişānı ḡandadır
G. 81/5: Ḥüsnūñi her kim ki ḡördi vālih ü **hayrān** olup / İşi anuñ dünyede feryād ü āḡ olmuş durur
G. 95/1: Ol şanem kim gice ḡündüz cān anuñ **hayrānidur** / 'Aḡl ü fehman andan berü 'ışk ile ser-gerdānidur
G. 173/6: Senūñ Leylī cemālūñ görmek içün / Nice Mecnūnleyin **hayrān** oturmuş
G. 190/2: Ey perī 'ışkuñda maña çolḡ cefālar kılama kim / Ḥaste vü **hayrānuñam** oldum ḡamuñdan derd-nāḡ
G. 196/4: Yırde bir ay nūr yüzin 'ālem aña **hayrān** olup / Ay ü ḡün bir lem'adur ḡüsn-i kemālinden anuñ
G. 203/1: 'Āḡibet ey meh meni 'ālemdede **hayrān** eyledüñ / Çeşmümi giryān kıluḡ baḡrumı büryān eyledüñ
G. 223/5: ḡörenden berlü dīdāruñ Ḥaṭāyī ḡastedür **hayrān** / Anuñ kim āsitānında salāṭinler gedā ḡördüm
G. 224/1: Dil saña **hayrān** olupdur tā cemālūñ ḡormişem / Tā ḡöz açup ol ruḡ-ı ferḡunde-fālūñ ḡormişem
G. 224/2: Rüz u şeb dünyā içinde mest ü **hayrānam** müdām / ḡiceler uyḡu içinde tā ḡayālūñ ḡormişem
G. 224/4: Bir perīñün yüzine **hayrān** u zāram cān ilen / Şol leb ü zülḡ ü ruḡ u hem ḡaṭṭ ü ḡālūñ ḡormişem
G. 238/1: Tā ki düşdüm dil-berā 'ışkuñda **hayrān** olmuşam / Rüz u şeb āḡ eylerem hem çeşmi giryān olmuşam
G. 237/1: Tā ki ḡördüm men seni 'ālemdede **hayrān** olmuşam / Nāle vü eḡḡān idermen dīde-giryān olmuşam
G. 250/5: Didüm ey dil-ber Ḥaṭāyī kim durur küyuñda zār / Didi bir **hayrān** u vālih nā-tüvānumdur menüm
G. 260/3: Yüzi ḡülgül zülḡi sünbül gözleri **hayrān** kimi / Ḳaşları şol yaya beñzer ol hilālī sevmişem
G. 262/4: 'İşk içinde vālih u ser-mest ü **hayrānam** velī / Ḳör nice Mañşür teki men dāra muḡṭāc olmuşam
G. 265/2: Şehā men 'āşık u **hayrān** u mestem / Muḡibbem ḡānedāna şimdi geldüm
G. 294/1: Ey ki **hayrāndur** ḡöñöl sen dil-ber-i dil-dār içün / Ḳāmeti serv-i revān u ruḡları ḡül-zār içün
G. 297/5: Tā kim Ḥaṭāyī ḡördi anuñ çeşm-i mestini / **Ḥayrān** durur ki ḡöz de bilemez zamānesin
G. 298/1: Şüretüñ ḡördüm nigārā mest ü **hayrānam** bugün / Ol ḡara zülḡüñ teki ḡamdan perīşānam bugün

G. 328/1: Dil-berā gördüm yüzün **ḥayrānam** ol demden berü / Göz yaşında kan ilen gālānam ol demden berü
G. 329/5: Ḥaṭāyī gül yüzün **ḥayrām** bolmış / Ḥaçan bülbül durur gülşenden ayru
G. 344/1: Ey ki hecrün bendeni zār itdi kaygular bile / Çeşm-i fettānuñ görüp **ḥayrānam** āhūlar bile
G. 346/3: Çeşmüne **ḥayrān** olaldan berlü gönüm ey perī / Āhu nisbet ‘aqlumı şahrāya şalmışdur yine
G. 352/1: Meni ser-geşte **ḥayrān** eyleyen şāh / Gönül tahtını vīrān eyleyen şāh
G. 355/31: Bu Ḥaṭāyī gönlini ey nergis-i cādū nigār / Özüne sihr ile **ḥayrān** itdigün ya‘ni ki ne
G. 377/3: Andan berü kim gördüm bir lahza kararum yoḥ / **Ḥayrān** olubam bi’llāh ol mihr-i gül-endāma
G. 390/5: Bu Ḥaṭāyī ‘ışkına niçün ḥalāyık ta‘n ider / Ol mehi kim gördi ḥüsn ile ki **ḥayrān** olmadı
G. 392/2: Tā ki kıldı bir nazar ol dil-rubā yārum menüm / Nice ‘uşşāk ehlini ser-mest ü **ḥayrān** eyledi
G. 397/3: **Ḥayrān** u vālih oldı bu gönüm ‘ale‘d-devām / Bir katla tā ki gördi anuñ ḥüb liķāsını
G. 399/1: Ey meni **ḥayrān** iden der-ḥ‘āb gördüm men seni / Ne perī ne ādemī mehtāb gördüm men seni
G. 411/3: Meni **ḥayrān** iden ol ḥür-zāduñ / Boyı tūbā lebi kevser degül mi
G. 412/1: Bu ‘ālem ḥüsnüne **ḥayrān** degül mi / İki ‘ālemde şāh sultān degül mi
G. 401/2: Ey perī ḥüsnüne insān nice **ḥayrān** olmasun / Gökde ser-gerdān olupdur ol meh-i tābān daḥı
G. 430/5: Bu Ḥaṭāyī dem-be-dem evşāfuñı oḥur senüñ / Mest-i cāvīdān olupdur vālih ü **ḥayrān** kimi

ḥayr-ı nisa, ḥayrū‘n-nisā: Kadınların en hayırlısı, Hz. Fatıma.

G. 438/3: Kābiliyyet sende görmışdı resül-i Hāşimī / Şükrü li’llāh hem-dem-i **ḥayrū‘n-nisāsın** yā ‘Alī
K. 3/3: Ḥadıce maḥrem oldı çün Resüle / Yakīn bil Fāṭıma **ḥayru‘n-nisādur**
K. 8/5: İslāma ayā Fāṭıma çün **ḥayr-ı nisādur** / Zerrāta velī dīn ile imān ‘Alīdür

ḥayr-makdem: Gelişin hayırlı olsun.

G. 66/2: Şād u feraḥ bolup dil ü cānum zebānuma / Ehlen ve **ḥayr-makdem** ü şad merḥabā gelür

ḥayrū‘l-beşer: İnsanların en hayırlısı.

Mus. 1/11: Şıfātı kelām içre **ḥayru‘l-beşer** / Anuñ hem-demi çün Ḥaḳ idi meḡer

ḥayru‘l-enām: Yaratılmış bütün canlıların en hayırlısı.

G. 157/2: Ol dil-berün ki şüreti envār-ı zāt imiş / Bir kimsedür ki ḥüsn ile **ḥayru‘l-enāmıdur**

ḥayva: Ayva.

G. 332/3: Meger koynuñ senüñ cennet bāğıdır / İki **ḥayvā** bitüpdür nāra karşı

ḥayvān: Hayat sahibi, canlı.

G. 413/2: Budur ‘arş-ı mecd kıl huva’llāh / Kişi kim bilmeye **ḥayvān** degül mi

Ḥayy: Diri olan Allah.

G. 174/4: Zülmet-i zülfüñde içmiş leblerün ābını Hızr / **Ḥayy-ı** bākī bulmış adın āb-ı ḥayvān eylemiş
M. 2/1: Be-nām-ı Ḥudāvend-i **ḥayy** u kerīm / Kerīm ol tuvānā be-zāt-ı kādīm
Mus. 1/43: Hemişe odur **ḥayy** u bākī olan / Minüp Düldül atın Burākı olan

ḥayyāt: Dikici, terzi.

G. 423/4: Diler dal boyuñā don biç **ḥayyāt** / Gözinden yaş elinden sındı düşdi

Ḥayy-ı cāvidān: Bâki, ölümsüz.

G. 119/16: Ḥaṭāyī yirde gökde şır-i Cebbār / Diyerler **ḥayy-ı cāvidān** ‘Alīdür

Ḥayyü‘l-bekā: Ebedî diri ve hayatta olan Allah.

K. 9/1: Ḥudāvendā ki ol **ḥayyü‘l-bekādur** / Cihān-dārende-i ehl-i fenādur

ḥazān: Sonbahar, güzün.

G. 70/1: Ey gönül vaḳt-i bahār ötdi **ḥazān** olmuş durur / Su kenārında şanem serv-i revān olmuş durur
G. 426/5: İrişdi va‘desi bād-ı **ḥazānuñ** / Be-her sū gül hezārān ḥırmen oldı

ḥazān yaprağı: Sonbahar yaprağı, canlılığını ve rengini yitirmiş; sararmış, kuru yaprak.

G. 230/5: Ey Ḥaṭāyī her tüğün titrer **ḥazān yaprağı** tek / Tā meni dūr etdi bu devrān bahārumdan menüm

hazer: Sakınma, korunma.

G. 50/14: Kızıl ‘ālem kızıl bayrağ kızıl tāt / Giyinse gāziler ol gün **ḥazerdür**

ḥazer kıl-: Çekinmek.

G. 65/3: Gel ey hem-dem **ḥazer kıl** ‘ışka düşme / Belādur ḥübları sevmek belādur
G. 136/1: Ez kıl ü kāl-i medrese hoşdur ki olsa dūr / Ey dil **ḥazer kıl** anda ki yoḥdur saña kuşūr

G. 379/4: Aytdum ey dil dām-ı zülfünden **hazer kıl** dil-berün / Hāzır ol gel kuş kimi olma esir daneye

hāzihi: Arapça “bu” demektir.

G. 291/2: Cemālūn **hāzihi** cennet didi Hāk fedhulū fihā / Te‘ālā şānuhū ekber yañağūn verd-i aħmerden

hāzihi cennātū ‘adnin: “İçinde ebedi kalacakları, zemininden ırmaklar akan Adn cennetleri! İşte arınanların mükāfatı budur.” (Taha 20/76) ayetinden iktibastır.

G. 61/4: **Hāzihi cennātū ‘adnin** defterin şerh eyleyen / İblis olma gel sücūd eyle bu bābu’llāhı gör

G. 163/2: Kāmetūn tūbī durur nūn ve’l-kālemdür kaşlaruñ / **Hāzihi cennātū ‘adni** la’l-i şekker-bāruñuz

hāzır: Göz önünde olan, kaybolmayan, icra etmek ve edilmek için lâzım gelen hāl ve keyfiyet üzere bulunan şahıs ve şey.

G. 315/2: **Hāzır** olgil ol serāya gayr aña daħl itmesün / Bezegil her ziynet ile tahtuñı sultān içün

G. 379/4: Aytdum ey dil dām-ı zülfünden **hazer kıl** dil-berün / **Hāzır** ol gel kuş kimi olma esir daneye

K. 12/4: Şecā‘at bu kerāmet bu velāyet bu mürüvvet bu / ‘Alīni görmeyen **hāzır** Yezīd ü gebr ü kāferdür

hāzır-cevāb: Bir söze derhal cevap veren, bir sözün çarçabuk karşılığını bulan.

G. 27/7: Gird-i kūyından öterken dil-berün gördi raķīb / Başumı ağırtıdı gāvğadan seg-i **hāzır-cevāb**

hāzret: Kat, huzur, nezd; bir büyük zattan bahsedilirken isim yerine kullanılır.

G. 59/3: Meni dīvāne dirlir **hāzretinde** / Menem dīvāne dīvānum ‘Alīdür

G. 156/3: Sen ki mün‘imsin bugün hūsn-i cemāl ehline kim / Sāyil-i dil **hāzretünden** lūtf u ihsān ārzular

G. 171/1: Sensin cihān içinde bugün pādīşāhumuz / Rūz-ı ezelde **hāzretün** oldı penāhumuz

G. 214/3: Çengi aldum men be-kef bir dem ferāgat kılmadum / **Hāzretinden** Hālīkuñ hīç rü-siyāh eksük degül

G. 432/4: Almanı çār-pāre kıldı pīrini gördi hābīb / Uçıvardı **hāzrete** çağırdı Allāh ekberi

G. 350/2: Cānı terkin kılmayan cāñāna vāşıl olmadı / Kul gerek kim mahrem ola **hāzret-i** sultān ile

G. 433/3: Tūtinūn güftārı şīrīn olduğıyçün dāyimā / Pādīşehler **hāzretinde** mahrem-i rāz eyledi

G. 435/3: İrişdi maķşad-ı maķşūd ile murāda bugün / Gedā ki **hāzret-i** sultān içinde yir dutdı

K. 17/14: Hāţāyī bī-nevā yā Rab ola mı **hāzrete** lāyık / İmāmlar yolına yakīn ki cān ilen fedā geldi

K. 18/8: Hāk te‘ālā **hāzretinden** leyletū‘l-esrā yakīn / Cebra‘ıl indürdi ismūn şāh-ı merdān yā ‘Alī

M. 1/6: Eger çoħdur günāhum **hāzretünde** / Ümīdüm andan artukdur katūnda

hebā: Yok olma, ziyan olma.

G. 32/3: ‘Ömrüm **hebāya** gitdi zi-endūh-ı rüzgār / Vā ḥasretā ki aydamazam yāre ‘ākībet

hecr: Ayrılık.

G. 5/2: **Hecriñ** cefāsı öyle yaħupdur bu göñlümi / Her şeb kapuñda nāle vü efğān yeter maña

G. 9/3: Dil teşne olsa vādi-i **hecriñde** ğam yimen / Lal‘ūñ zülālī çeşme-i zemzem durur maña

G. 9/4: Niçün severdi ḥaste-dil ey bī-vefā seni / Bu çoħ belā ki **hecriñ** ider kem durur maña

G. 10/3: **Heccr** ser-gerdānlığın çarḥ-ı felekden görmenem / Bu cefālarını kılan ol yār-ı meh-rūdur maña

G. 11/2: Derd-i **hecriñden** senūn hergiz şikāyet kılmazam / Hīç ‘ilāc itmen taleb niçün ki dermāndur maña

G. 11/5: Ey Hāţāyī hūblaruñ cevri vefādur ‘aşıka / Firķat ü **hecri** nigāruñ lūtf u ihsāndur maña

G. 34/2: **Heccr** evinde men kimūñlen hem-dem olam ey şanem / Göñlümün şehrinde miħmān senden özge kimse yoħ

G. 35/2: Gice gündüz men anuñ **heccrinde** yanmağdur işüm / Neyleyem kim ol mehūn menden yaña pervāsı yoħ

G. 43/4: Anca çekdüm miħnet ü **hecriñ** ğamın ey bī-vefā / Cevr-i ‘ışkuñdan vücūdum nā-tüvān olmış durur

G. 44/4: Terk idüp koydum giderem hānūmānı mülki uş / **Heccrūñ** itdi men ğarībi uşta gör āvāreler

G. 51/1: Hār boldı yüregüm **heccrūñden** ey gül yüzlü yār / Yār bağrum yarasın gör kim nice hār anda var

G. 51/2: Varma yanumdan menüm ey **heccr-i** dil-süzān dost / Dost u düşmen ḥamusi ağlar menümçün zār zār

G. 64/3: Ğam yimen göñlüm çü ma‘den boldı ‘ışkun gencine / Gerçi ol vīrāneni **heccrūñ** ḥarāb itmiş durur

G. 68/1: Tā ki düşdüm **heccrūñe** göñlüm figāna başlar / Geldi āhumdan menüm feryāda dağ u daşlar

G. 82/1: Dil-berā **heccrūñ** yarasına lebūn merhem düşer / Ol dişūñ incüsi tek deryāda bir dūr kem düşer

G. 84/5: Ey Hāţāyī çekme ğam ger **heccr** ilen bīmār iseñ / Çün saña ol Hālīkıñ fażlı ḥakīm olmış durur

G. 92/4: **Zulmet-i heccrūñ** firākın çekmişem devrānda çoħ / Vaşluñı bu göñlüme miħmān iderseñ vaktidür

G. 104/3: İncimez bu ḥaste cānum derd-i **heccrūñden** senūn / Cevr ü kahrūñ geldigünce lūtf ile ihsān bilür

G. 105/5: Men niçük **heccrūñde** vaşluñ lezzetinden kām alam / Vaşluñ ilen **heccrinūñ** işi muşāf olmış durur

G. 111/2: **Nāleler** kim giceler tā şubḥ olınca eylerem / Kōrḥaram **heccrinden** anuñ rāz-ı pinhānum açar

G. 113/4: Haste-hāl oldum firāk u derd-i **heccrinden** anuñ / Lebleri derde tabīb ü gözleri bīmāra var

G. 164/1: Tā düşüpmen ‘ışkuña **heccrūñde** men zāram henüz / Dām-ı zülfūñ bendine murğ-ı giriftāram henüz

G. 166/1: Hāl-i dilümni bendeden ol yāre söyleñüz / **Heccr** oħı bağrumı niçe bir yara söyleñüz

G. 178/5: Sen perī-veş **heccriden** ger bu Hāţāyī itse āh / Kim anuñ feryādın işitse gelür feryāda dağ

G. 181/1: Menüm cān u cihānum sensin ancağ / Meni öldürmegil **heccrūñde** elḥāk

G. 182/2: **Zulmāt-i heccr** içinde bulunmaz susızlara / Şol çeşme-i dudağınuñ āb-ı zülālī tek

G. 198/4: Ağzumı telh eyledi **hecrüñ** tekellüm kıl maña / Tüti-i şekker-şiken şîrîn-maķālûndür senüñ
G. 203/3: Şol güneş tek **hecriden** ey tilbe göñlüm n'oldı kim / Gonce tek başdan başa çäk-ı gırībān eyledüñ
G. 208/5: Ey Mesîhâ benedeñi küyında yād it bir nefes / Bu Hāţāyîñüñ yirin **hecrüñde** toprağ itmegil
G. 225/3: Hāyli müddetdir cihānda fırkatüñle hem-demem / **Hecr** ilen 'ömrüm tükendi hîç vişālûñ görmezem
G. 229/1: Bāţnum **hecrüñde** cānā dopdolu qandur menüm / El yüzine zāhirüm gül kimi hāndāndur menüm
G. 229/2: Zecr ü **hecrüñ** leşkerinden kişver-i cāna ne ğam / Çün hayālûñ göñlümün tahtında sulţāndur menüm
G. 232/3: Gerçi ğam-ġinem ğam-ı **hecrüñde** ey ārām-ı cān / Tā seni gördi gözüm ğam-ġin iken şād olmışam
G. 232/4: Ey şanem bu miñnet ü **hecr** ü firāķuñdan senüñ / Ger harāb idüm velî vaşluñdan ābād olmışam
G. 239/6: Dün ü gün **hecrüñ** ile göñlüm perişāndur menüm / Tālî'üm Ya'ķūba beñzer Yūsuf-ı çāh olmışam
G. 240/2: Göñül bīmār olanda **hecr** odında / Vişālûñ derde dermān tek dilerdüm
G. 249/4: Şerbet-i **hecrüñle** kılma dil-berā ağzumı telh / Tütiyem la'lüñ durur qand u nebāt u şekkerüm
G. 274/1: Çeşme-i la'lüñden ey cān teşneyem āb isterem / Hāsteyem **hecrüñ** beyābānında 'unnāb isterem
G. 280/2: İntizārum hādden ötdi **hecr** ilen boldum helāk / Ğamlu göñlüm hālına bir ğam-güsār olmaz mısan
G. 331/3: Ger uymaz gözlerüm **hecrüñ** ğamından / N'ola āh eylesem bīdāra karşı
G. 338/1: Gerçi **hecrüñden** za'îf ü nā-tüvān oldum yine / Pîr iken yüzüñi gördüm nev-cevān oldum yine
G. 338/2: Devr-i hüsñüñden güneş tek olmuş idüm āşikār / **Hecr** şahrāsına düşdüm bî-nişān oldum yine
G. 342/4: Rāhat-ı vaşluñ umarken geldi **hecrüñ** zaħmeti / Ey perî niçün koyarsın derdi dermān üstine
G. 344/1: Ey ki **hecrüñ** bendeni zār itdi kayġular bile / Çeşm-i fettānuñ görüp hayrānam āhūlar bile
G. 346/4: Şādam andan berlü kim **hecrüñde** olmuşmen muķim / Yüz melāmet bu dil-i şeydāya şalmışdur yine
G. 354/6: Ölmüşem **hecrüñde** kecden çürimişdür üstüñ'ān / Dirligi de maña bir ad itdigüñ ya'ni ki ne
G. 357/3: Tā ğam-ı hicrānuña düşdüm vişālûñden ırağ / Ğamlu göñlüm **hecr** ile çün beyt-i aħzāndur yine
G. 380/2: Digil bir zār u bî-çāre senüñ **hecrüñden** āvāre / Meni gönderdi sen yāre özidür nā-tüvān söyle
G. 382/5: Hāţāyîñüñ senüñ **hecrüñde** ey dost / Teni yirde turāb olsun mı böyle
G. 388/5: Bu Hāţāyîñüñ yiri oldı ğamuñdan dāğ-ı **hecr** / Kurtara vaşlun meger bu kūh u şahrādan meni
G. 390/1: Dil-berā **hecrüñde** kimdür dīde-giryān olmadı / Āteş-i 'işķuñda her dem baġrı büryān olmadı
G. 392/1: Tā menüm gül yüzlü yārum 'azm-i seyrān eyledi / Lāle tek **hecri** yarası baġrumı kan eyledi
G. 401/5: Nice yanmasun Hāţāyî 'ārızuñ **hecrinde** kim / Ğarķa-i hūn oldı cevrenden gül-i hāndān daħı
Matla 1/1: Derd-mend oldum nigārā derdüme bir çāre kıl / Cevr-i **hecrüñlen** meni ğamdan yeter āvāre kıl

heft āyet: Yedi āyet, Fatiha suresi.

G. 435/4: Yüzüñ kitābı ki **heft āyetüñ** beyānıdır / Miyān-ı şüret-i rahmān içinde yir dutdı
K. 8/11: **Heft āyet** ile Mūsî-i Kāzım ki be-taħķıķ / Deryā-yı muħîţ oldı vü 'ummān 'Alīdür

hekīm: Tabib, doktor.

G. 223/3: Menüm derdüm 'ilācî şol **hekīm-i** lem-yezeldür kim / İçenden şerbet-i la'lüñ vücūdumı şifā gördüm
G. 439/3: Sen bilürsin senden özge yok **hekīmüm** reh-berüm / Bir faķîrem luţf idüp kılğil 'ināyet yā 'Alī
K. 17/11: 'Alī Nakī durur şāfi ķamu derdine bīmāruñ / Anuñ şol hāķ-i pāyinden **hekīme** tütüyā geldi

hel etā: İnsan suresinin ilk iki kelimesidir. Sure bu isimle de anılır. İnsan suresi, Ehl-i Beyt'in cennetle müjdelendiği suredir. Rivayete göre Hz. Hasan ve Hüseyin hastalanmışlardır. Hastalıklarından kurtulmaları için Hz. Ali'ye "bir şeyler adasanız iyi olur" diyenler olmuştur. O da üç gün oruç tutmayı adanmış ve el halkı da kendisine iştirak etmiştir. Birinci gün yiyeceklerini iftar vakti kapıya gelen bir dilenciye, ikinci gün bir yetime ve üçüncü gün de bir esire vermişlerdir. Kendileri sadece su ile iftar ve imsak etmişlerdir. Bunun üzerine surenin 7-22. Ayetleri nazil olmuştur. "Onlar, şiddeti her yere yayılmış bir günden korkarak verdikleri sözü yerine getirirler. Onlar kendi canları çekmesine rağmen yemeği yoksula, yetime ve esire yedirirler. "Sizi Allah rızası için doyuruyoruz; sizden ne bir karşılık ne de bir teşekkür bekliyoruz".

G. 16/1: Hüsñüñ beyānı süre-i Yāsīn ü **Hel etā** / Ey Ka'be-i mübārek v'ey Merve vü Safā
G. 251/3: **Hel etāda** Hāķ saña çün sāķi-i muţlak didi / Āb-ı kevserden senüñ destüñdedür yāķūt u cām
K. 4/17: Bildüñ ne ma'niden 'ale'l-insān hīn-i dehr / Ķur'ānda çünki kıldı beyān **Hel etā** seni
K. 11/6: Ol 'Alīsin kim senüñ şānuña geldi **Hel etā** / Vaşfuñ oldı ma'nî-i Ķur'ān ser-ā-ser yā 'Alī

helāk: Perişan olma, bitkin duruma gelme.

G. 101/2: Vaşl ümīdine gezer miskīn göñül olmaz **helāk** / Yoħsa çoħ hicrān belāsı çeşm-i bīmārındadır
G. 142/3: Cānum añdan ayru tende bir dem eglenmez menüm / Ğam meni eyler **helāk** ol ğam-güsārumdur gider
G. 189/1: Tā vücūdum 'işķuñuz yolında bolmışdur **helāk** / Ayaġuñ tozından ayru oldı cānum derd-nāk
G. 190/1: Ey ki 'işķuñdan olupdur cān ü dil ğamdan **helāk** / Sen ne mazhārsan cihānda ey cemālî nūr-ı pāk
G. 245/2: Bu ma'niden **helāk** olman ğamuñdan / Vişālûñden senüñ ümmīd-vāram
G. 280/2: İntizārum hādden ötdi **hecr** ilen boldum **helāk** / Ğamlu göñlüm hālına bir ğam-güsār olmaz mısan
G. 320/4: Mihr-i rüyuñ hasretinden her gice şubħa degin / Olmuşam ğamdan **helāk** ey meh-likā bilmez misin
K. 15/2: Münāfıķlar **helāk** oldı Yezīdler zaħm-nāk oldı / Yine 'ālemlerüñ şāhı 'Aliyyü'l-Murtażā geldi

helāl: Dīnin yasaklamadığı (şey, hareket ve davranış).

G. 15/1: Dost yolında **helāl** oluñ dilā ġayret saña / Ğayrdan bir zerre minnet çekmedüñ rahmet saña

hem: Kullanıldığı cümleye “üstelik, bir de, şu da var ki, zâten” mânâları katarak anlamı kuvvetlendirir; Birden fazla şeyin birlikte bulunduğunu veya birden fazla işin birlikte yapıldığını gösterir.

- G. 14/3: Öyle sultândur ki yoĥdur misl ü **hem** hemtâ aña / Buyruĥından kim anuñ çıĥmaz şeh ü mîr ü gedâ
G. 17/1: Tâ ki ruh-sârından er-Raĥman ‘ale’l-‘arş istevâ / **Hem** anuñ şânında münzel âyet-i şemsü’đ-duĥâ
G. 23/6: Ey Haťâyî zülfinüñ zencîrine kayd itme dil / Dânedür ĥâlî anuñ **hem** zülfidür dâmi maña
G. 26/6: Âyîne-i Sikender ü **hem** cām-ı Cem budur / İzhâr ider cihânı kılur şeyĥi çün şebâb
G. 27/2: Fırķat-ı ‘ışķuñda ey gül-çehre zâr u giryeden / Kanlu yaşıum Ĥaķ bilür çizgindürür **hem** âsiyâb
G. 34/1: Dil-berâ derdüme dermân senden özge kimse yoĥ / **Hem** daĥı gñlümde imân senden özge kimse yoĥ
G. 37/3: Bilmezem niçün durur düşmenligüñ bu nev’ ilen / Luťfuñı görsetmeyüp **hem** bu yamanlıĥdan ne sūd
G. 40/9: Kısmeti rüz-ı ezelden **hem** mu‘ayyen Mušťafâ / Nergis-i şehlä imişsin yâ ‘Alî senden meded
G. 44/3: Düşdi ĥüsnüñ manzarına cân u dil **hem** gözlerüm / Çäre yoĥ nâ-çâr olupdur n’eylesün bî-çäreler
G. 57/2: Mendedür yir ile göĥüñ ĥikmeti **hem** kudreti / Âb u âteş ĥâķ u bād ser-cümle erkân mendedür
G. 57/5: Pehlevânlar çoĥ cihânda Rüstem-i Zâl olmışam / **Hem** Sikender ĥikmeti mülk-i Süleymân mendedür
G. 58/9: Ĥıťây u Mısr ilen Çîn ü Ĥorāsân / İraķ u Fars u **hem** Kirmân anuñdur
G. 59/1: Menüm bu tendeki cānum ‘Alîdür / Menüm **hem** dîn ü imānum ‘Alîdür
G. 73/2: **Hem** saĥîdür **hem** şehâdur kāyinātın ‘aynıdur / Kimse ne bilür anuñ sırrın bilür Perverdigâr
G. 85/4: Ĥayf ola çeşmüñi cânâ nergise nisbet kılām / Ĥansı nergis gözlerüñ tek mest ü **hem** şehlä düşer
G. 99/1: Ol kimse kim bu dünýe vü ‘uķbâda şâhdur / **Hem** enbiyâlar üste ulu pâdişâdur
G. 99/3: **Hem** baĥr-ı kânı kūy-i velâyetdür ol ‘Alî / Düşmen anuñ katında ķamu berg-i kâhdur
G. 108/1: ‘Anberîn zülfüñ midür yâ müşķ-i Tataruñ durur / Gökde kevķeb ‘ıķdı **hem** lü’lü’-i şehvârüñ durur
G. 111/4: Leyl-i zülfüñüñ ĥamı kıldı perişân ‘aķlumu / Öyle mecnūnam ki Mecnūn görse **hem** menden kaçâr
G. 114/5: Bu Haťâyî düşeli şöĥbet-i vaşluñdan ıraĥ / Baĥrı büryân kimidür **hem** gözi giryân kimidür
G. 133/4: Şüfi-i bî-çäre **hem** ĥâlin görüp ol zâhidüñ / Şoĥbetin germ itmege çeng ü rubâb almış gelür
G. 148/2: Çün anuñ kavli ĥaťâdur **hem** kararî bî-vefâ / Ey gññl nâ-ehl ile kavlı ü karar itmek nedür
G. 149/2: **Hem** pâdişâĥ-ı ‘âlem ü **hem** pîr-i ma’rifet / Her bir sözüm bilenlere âyet delîl durur
G. 149/4: Simurĥı Kâfda dirler ü ĥüblar da **hem** vefâ / Ĥiç görmemiş bu nev’ ileri bir mesîl durur
G. 153/4: ‘Arş u kürsî cennet ü **hem** nâr u tûbâ vü şecer / Ebr ü bād u mâ’ u tîn ‘aşl-ı şerâsı ĥandadur
G. 158/4: Şabr kıl cevrine ķatlan bu meseldür didiler / Bir arıĥa su aĥupdur yine **hem** aĥasıdur
G. 218/1: Kıldı meni lebüñ kadeĥi mest-i lâ-yezâl / Ĥam gitdi ĥaťırumdan u **hem** ķalmadı melal
G. 224/4: Bir perîñün yüzine ĥayrân u zâram cân ilen / Şol leb ü zülf ü ruh u **hem** ĥaťt ü ĥâlüñ görmişem
G. 238/1: Tâ ki düşdüm dil-berâ ‘ışķuñda ĥayrân olmışam / Rüz u şeb âĥ eylerem **hem** çeşmi giryân olmışam
G. 256/5: Menem **hem** pîr ü **hem** sultân-ı ‘âlem / Haťâyiyem şehüñ bir kemteriyem
G. 273/3: Durup oturmaĥa şabrum daĥı yoĥ / Ĥatı ser-geşteyem **hem** bî-ķarâram
G. 276/3: Dünýeden naķl itdügüm çağumda gelseñ başuma / Şol maĥalde dîn ü **hem** imānum olsayduñ menüm
G. 279/1: Gel ey dil-ber tenümde cân olupsan / Ne cânām belki **hem** cânân olupsan
G. 304/2: Gerçi bu derde meni sen şalduñ ey ârām-ı cân / **Hem** yine derdüñ durur bu derde dermân eyleyen
G. 306/2: Ferîdün Ĥusrev ü Cemşîd ü Daĥĥâķ / Ki Rüstem Zâl u **hem** İskenderem men
G. 312/3: Cân u dilden ol ĥabîbi sevmişem gerķek velî / Râstam **hem** ‘aşıķam meydân ĥavĥâsında men
G. 327/11: ‘Alî oldur ki bir sâyil temennâ kıldı bir teh nân / **Hem** ol sa’at revân geĥdi ķaťâr u māl-ı Ĥanberden
G. 350/3: Ĥahrına şüķr eylegil kim Ĥaķ saña raĥm eyleye / **Hem** ķarîn olmış ezelden küfr ü dîn imân ile
G. 351/3: ‘Aşıķuñ ma’şüķını **hem** kıblesi **hem** Ka’besi / Sen yüzüñi şâĥa döñder kıble dîvâr isteme
G. 357/4: Yüzüñi zâhid neden seb’a’l-mesânîdür dimez / Şaĥhasında yazılı **hem** nûr-ı Ĥur’ândur yine
G. 365/4: İsmi İsmâ’îl ü **hem** zâtı emürül-mü’minîn / Yüzini görgeç ĥavâric râzıdur daş olmaĥa
G. 371/3: Talibüñ menzili bize degindür / Nişân bizüz **hem** olur bî-nişâne
G. 372/2: Oĥurlar üñümü baĥr ile berde / İraķ u Rüm u **hem** Şîrvân içinde
G. 378/5: Bu Haťâyî şâd olurdı ĥamdan u **hem** ĥuşşadan / Gün kimi sen tâ ki düşdüñ revzen-i eyvānuma
G. 384/3: Sen teki ‘âlemd e olmaz ger olursa dil-berâ / Bu gözi cādü-sıfat **hem** ķaşları meķķâr ola
G. 410/5: Cihâna ‘ışķ ilen ‘uryân gelenler / Gidende **hem** yine ‘uryân degül mi
G. 418/5: Muĥammed Taķîdür ‘Alî Naķî **hem** / Ĥasan ‘Asker liķâidür Haťâyî
G. 425/4: Saña **hem** aşluña şad bâreka’llâĥ / Ki senden tu’me itmiş mûr u mâĥî
G. 436/4: Şaldı âĥü tek meni şahrâya **hem** şayd eyledi / Dām-ı zülfüñ ĥamze-i ‘ayn-ı ĥazâluñ bir daĥı
G. 439/5: Ĥurşanan cân u gññlden sen şeĥe Ĥanber-sıfat / Eksük olmaz ol ķuluñdan **hem** kerâmet yâ ‘Alî
K. 2/8: **Hem** senüñ ta’rifüñ itdi **hem** ‘Alîñüñ ol İlâĥ / Nişe kim sen Mušťafâ ol Murtażâdur yâ Nebî
K. 3/7: Severem men Taķî vü **hem** Naķîni / Olar kim şimdi naķd-i evliyâdur
K. 4/6: Ĥiç kim senüñ teki yaradılmışda görmedi / Lâ seyf anıñca söyledi **hem** lâ fetâ seni
K. 6/2: Ĥulâm-ı ĥânedân-ı Aĥmedem **hem** / ‘Alîñüñ Ĥanberinüñ Ĥanberiyem
K. 6/3: Ĥasan şehrinde mesken tutdı gññlüm / Ĥüseynüñ **hem** kemîne kemteriyem
K. 7/8: Taķîdür bā-Naķî Şâĥ ‘Askerî **hem** / Velî Meĥdî velâyet leşkeriyüz
K. 9/7: Taķî vü **hem** Naķî şâĥ ‘Askerî **hem** / Olar kim şâĥib-i sırru’l-beķâdur
K. 11/5: Fazl u iĥsân u mürüvvet **hem** şehâvet kânısın / Luťfuña ĥâķ ile cevherdür berâber yâ ‘Alî
K. 14/3: Çıĥdı mi’râca Muĥammed didi doksan miñ kelâm / Sırr-ı Ĥaķ **hem** maĥrem-i esrâr sensin yâ ‘Alî

K. 18/15: Hâk bilür ki her devâsız derde dermân sendedür / Hikmeti **hem** senden hâsıl kıldı Lokmân yâ ‘Alî
K. 18/20: Muştafâ mi ‘râca çıhgeç leyletü’l-esrâda **hem** / Nâgehân gördi seni ber-şekl-i aşlan yâ ‘Alî
K. 19/10: Evliyâ için sipehsâlar olup **hem** pîşvâ / Güyiyâ bir kevkeb-i ‘ulvî olupdur ‘Askerî
K. 19/9: Ol ‘Alî kim **hem** lağab geldi Nakî gökden aña / Menba’-ı elîf u ihsândur halâyık reh-beri
M. 1/1: Ya İlâhe’l-‘âlemîn sen gâfûrsun / ‘Alîm ü **hem** şekûr u **hem** şabûrsun
M. 2/55: **Hem** İsfendiyâra kılam yiri teng / Ki dârbuma durmaz hizebr ü peleng
Mus. 1/1: Yaradan be-kudret gök ilen yiri / Melâyik **hem** âdem dîv ilen perî
Mus. 1/13: O Tâhâ vü Yâsîn gelen şânına / Yir ü gök yetişmez **hem** eyvânına
Mus. 1/14: Delîl oldı el-kehf bürhânına / Be-coz Hâk kes irmez **hem** ihsânına
Mus. 1/38: Hem Eyyûba derd ü şifâ gösteren / Dem-i gamda Ya’kûba feryâd iren
Mus. 1/40: Kılan Yûnusu **hem** balıgdan rehâ / Kelîmüñ ‘asâsın kılan ejdehâ
Mus. 1/5: Zuhûr-ı şîfât ile âdem olan / **Hem** evvel **hem** âhirde hâtem olan
T. 2/1: Muştafâ fahr-ı cihân sen **hem**-demi / Zâtuñuz **hem** lahmı anuñ **hem** demi

hem: Başına geldiği Arapça ve Farsça kelimelere Türkçe’deki “-daş” eki gibi birliktelik ve ortaklık anlamı katarak birleşik sıfatlar yapan ön ek.

hemcû: Gibi.

G. 69/2: Boyı bâğ içre serv-i nâza beñzer / Yañağı **hemcû** verd-i aħmerîdür
M. 2/3: Kılan şarşarı **hemcû** bād-ı semûm / Kıyâmet yel ilen iden daşı mum

hemdem: Birlikte bulunan, samîmî, canciğer arkadaş, dost.

G. 8/5: Düşte gördi dün Hâţâyî yâr olupdur **hem-demi** / Yâ düşümdür yâ hayâlüm bu ne hürmetdür maña
G. 9/1: Cânâ gönülde hem-dem olan gam durur maña / Gör kim firâk evinde ne **hem-dem** durur maña
G. 21/1: Yâ İlâhî isterem senden bu in’âmı maña / İdesin **hem-dem** kim ol serv-i gül-endâmı maña
G. 34/2: Heçr evinde men kimüñlen **hem-dem** olam ey şanem / Göñlümüñ şehrinde mihmân senden özge kimse yol
G. 65/3: Gel ey **hem-dem** hâzer kıl ‘ışka düşme / Belâdur hübları sevmek belâdur
G. 99/4: Olmaz ganîmi Kânberine bebr ü ejdehâ / Çün **hem-demi** o şâh-ı cihânüñ İlâhdur
G. 95/5: Bu Hâţâyî şî’rine ‘ayb itme ey nâkes hasûd / Cümle ‘uşşâk ehline **hem-dem** anuñ dîvânıdur
G. 104/2: Tâ ki **hem-demdür** gam-ı ‘ışkuñ gönülde gam yimen / Çün hayâlünüñ senüñ dil sevgülü mihmân bilür
G. 106/3: Dün didi **hem-dem** maña kimdür senüñ gönülün alan / Men didüm bilmez misin ol gözleri hün-h’ârdur
G. 119/1: Çü şâh-ı cümle-i merdân ‘Alîdür / Enîs ü **hemdem** ü Raħmân ‘Alîdür
G. 152/4: Zârî kıl bülbul kimi çâk it yakarı gül kimi / Şol ezelden yâr-ı **hem-dem** ‘ahd ü peymân ayrılır
G. 180/5: Hâţâyî devlet-i vaşlından ol yüzi güneşüñ / Senüñle **hem-dem** olupdur yakîn ‘inâyet-i ‘ışk
G. 225/3: Hayli müddetdir cihânda firkatüñle **hem-demem** / Heçr ilen ‘ömrüm tükendi hiç vişâlün görmezem
G. 239/2: Âteş-i endüh ile bağrum olupdur çün kebâb / **Hem-demüm** gamdur nigârâ peyrev-i âh olmuşam
G. 268/3: N’eyleyem bî-ihtiyâr ayrıldum andan vâ dirîğ / Ol menümlen **hem-dem** ü serdârı gitdüm görmedüm
G. 322/2: Menümlen **hem-dem** olmazsa habîbüm / Anuñçün kurşanam zünnâr elinden
G. 369/6: Kavli yalancı ile olma muşâhib çek elüñ / **Hem-dem** olmağ dîv ile külli ziyândur bilene
G. 384/6: **Hem-demüñ** dâyim rakîb olmuşdur ey gül yüzlü yâr / Hânda bir gül bitse lâzımdur yanında hâr ola
G. 334/2: Zâhirde gerçi derd-i firâk oldı **hem-demüm** / Bâtin yüzinde yâr ile hem-hâneyem yine
G. 438/3: Kâbiliyyet sende görmişdi resûl-i Hâşimî / Şükrü li’llâh **hem-dem-i** hayrû’n-nisâsın yâ ‘Alî
K. 4/3: Lâ fark evinde beyneke beyni maķâmına / **Hem-dem** olıdı her sırrına Muştafâ seni
K. 11/14: Laħmüke laħmi rumûzinuñ beyânı sendedür / **Hem-dem** ü hem-sırr u hem-râz-ı peyamber yâ ‘Alî
Mus. 1/4: Hemîşe Hudâ ile **hem-dem** olan / Sırında Muhammedle maħrem olan
Mus. 1/11: Sıfâtı kelâm içre hayru’l-beşer / Anuñ **hem-demi** çün Hâk idi meğer
T. 2/1: Muştafâ fahr-ı cihân sen **hem-demi** / Zâtuñuz hem lahmı anuñ hem demi

hem-hâne: Dost, arkadaş.

G. 77/4: Şanma ey çeşmüm saña bîgânededen ümmîd ola / Gör neler kıldı gönül kim hem-dem ü **hem-hânedür**
G. 79/5: Derd-i ‘ışkuñdan senüñ ger istesem ki dūr olam / Neylesün bu haste gönülüm derd ilen **hem-hânedür**
G. 139/4: Dil-berüñ vaşlından ayru bu dil-i mehcûrumuz / Fikr ü endüh u firâk u derd ile **hem-hânedür**
G. 254/7: Bu Hâţâyî söyledi zulmât içindedür yakîn / Yâr maña hem-hânedür **hem-hâneye** göndermişem
G. 334/2: Zâhirde gerçi derd-i firâk oldı hem-demüm / Bâtin yüzinde yâr ile **hem-hâneyem** yine

hem-nişin: Can dost, teklifsiz arkadaş.

G. 239/1: Dil-berâ men senden ayru küh iken kâh olmuşam / **Hem-nişin-i** mâtemem hicrâna hem-râh olmuşam
G. 242/3: İşigüñ itlerine **hem-nişinem** / Ne devletlü kulam sultâna yetdüm
G. 325/2: Şöyle mest oldum ki pervâ kılmazam ‘âlemlere / Cümle-i ins ü melek oldı menümle **hem-nişin**
K. 18/12: Ger Halîle olmasaydı luţf u mihrüñ **hem-nişin** / Âteş-i süzânı olmazdı gül-istân yâ ‘Alî

hem-râh: Yol arkadaşı, yoldaş.

G. 239/1: Dil-berā men senden ayru kūh iken kāh olmuşam / Hem-nişin-i mātemem hicrāna **hem-rāh** olmuşam
G. 381/3: Ezelden çünki hem-rāhım olursın dönmezem senden / Ki cennāt ehlidür her kim olur **hem-rāhı** yanında
G. 415/3: Gözgüsi pāk olmayanuñ çäre yoğdur pasına / Qaldı mahrūm tā ebed fażl aña **hem-rāh** olmadı
K. 11/15: Bu Hataıyī hasteye **hem-rāh** kılğıl himmetüñ / Kim saña şıdık ilen oldı bende çāker yā ‘Alī

hem-rāz: Sırdaş.

G. 209/2: Tā hayālünle senüñ def’-i melāl eyler göñül / Gitmesün dilden ki hoş **hem-rāz** u sırdaşumdur ol
G. 211/3: Nāşih aydur dün maña terk eyle anuñ ‘ışkıñı / Veh nidem kim ol menüm **hem-rāz**-ı esrārüm degül
K. 11/14: Laħmüke laħmi rumüzünüñ beyanı sendedür / Hem-dem ü hem-sırr u **hem-rāz**-ı peyamber yā ‘Alī

hem-sāye: Komşu.

G. 278/2: Bülbül kimi çemende hezārān figān idüp / **Hem-sāye**-i sa‘adet ü serv-i bülend olam
G. 288/5: Tā göñül oldı senüñ rüz-ı vişālünden cüdā / Bu Hataıyī dil-şikeste ‘ışık ilen **hem-sāye** men

hem-sırr: Sırdaş.

K. 11/14: Laħmüke laħmi rumüzünüñ beyanı sendedür / Hem-dem ü **hem-sırr** u hem-rāz-ı peyamber yā ‘Alī

hemtā: Eş, benzer, denk.

G. 14/3: Öyle sultāndur ki yoğdur misl ü hem **hemtā** aña / Buyruğından kim anuñ çılmaz şeh ü mīr ü gedā
G. 16/10: **Hem-tāsı** ol şehenşeh-i a‘zam nigārumuñ / Yoğdur be-Haqq-ı hürmet-i evlād-ı Muştafā
G. 35/1: Ol perī kim bu cihānda hüsniñ **hem-tāsı** yoğ / Serv-i ra‘nā tek hıramān qāddinüñ bālāsı yoğ

hem-tāc: Aynı tacı taşıyan.

G. 438/5: Muştafā gördi seni aşlan şıfatlu der-felek / Şāhib-i mi‘rāc u **hem-tāc** u livāsın yā ‘Alī

hemān: Ancak, sâdece, yalnız; fakat, illâ.

G. 47/5: Vaşında anuñ Hataıyī hayrān / Ger san‘at ise budur **hemāndur**
G. 380/6: Vişālünden ba‘id olmuş anuñ derdi cedīd olmuş / Özinden nā-ümīd olmuş seni ister **hemān** söyle
G. 386/3: Meni zinhār sen bir gayrı bilme / **Hemān** ol dil-rubāyam geldüm imdi
G. 369/7: Ey Hataıyī sen Haqqı tanı özünde sākin ol / Dağı söz var söyleme söz bu **hemāndur** bilene

hemān-dem: Hemen, o anda.

G. 327/3: ‘Alī oldur ki Selmāna ‘aceb bir deste nergisni / **Hemān-dem** taze gösterdi üç üz yıl dirdüğü yirden

hemīşe: Daima, her vakit, her zaman.

G. 30/4: Mehd-i zemīn içinde ki tıfl-ı nebāt irür / Aña **hemīşe** dāye-i luţf emzirür nebāt
G. 48/2: **Hemīşe** hāke şalmışdur özini / Anuñçün gözler içre tütüyādur
G. 53/4: Tā görmedi gözüm seni ey serv boylu yār / Sensiz **hemīşe** gözlerüme cū gelür gider
G. 79/7: Bu Hataıyī başdan ayağa üzölmişdür tamām / Nişe kim ol zülfüne mahrem **hemīşe** şānedür
G. 86/1: ‘Arızuñ kim ol ruh-ı pür-nūr u tāb üstindedür / Şevke beñzer kim **hemīşe** āfitāb üstindedür
G. 86/4: Tāb-ı ‘ışkuñdan **hemīşe** gör ne ser-gerdān gezer / Āsumān dāyim ki yüzünden niķāb üstindedür
G. 87/5: Bu Hataıyīnün dilinde ‘ışk-ı dil-süzüñ senüñ / Oda beñzer kim **hemīşe** ol kebāb üstindedür
G. 89/2: Hūblar yüzine baħmağı zāhid eydür günāh / ‘Āşıklar ol günāhı **hemīşe** sevāb oğur
G. 103/5: Ğam ilen intizār içinde sen ol / **Hemīşe** intizārüm geldi hoşdur
G. 130/4: Süvār ol devlet atına **hemīşe** / Sa‘ādet topına çevgān senüñdür
G. 154/3: Senüñ zikrūñ zebānumda **hemīşe** / Güzeller serveri avrāda beñzer
G. 170/1: Sensin **hemīşe** şüret ü ma‘nāda şāhumuz / Bilgil yakīn ki arada Haqqdur güvāhumuz
G. 193/2: Nev-māhı gökde ister ise hālk ‘ıyd için / Çeşmüm **hemīşe** kaş-ı hilālün diler senüñ
G. 213/4: Şāhumuñ göñli bilür ol ki ğanīdür **hemīşe** / Mūnkir oldur ki bu sözlerüme ikrār degül
G. 215/4: Her kavim adını işidüp şalavāt virmedi / Anlaruñ yiri **hemīşe** damudadur yā Resül
G. 251/1: Ey cemālünde senüñ nūr-ı İlāhidür tamām / Ol şıfātuñ zikridür fikrüm **hemīşe** şubh u şām
G. 252/1: Pür-şarāb olsun **hemīşe** uş bu cām-ı dost-kām / Meclis içre düşmesün ol dost elinden mey müdām
G. 264/2: Sözüñ her biri gevher olduğı‘çün / Asılmışdur **hemīşe** güşda gördüm
G. 301/4: Ey perī çün kim tabīb-i derd-i ‘ışk olmuş lebüñ / Bes nedendür sen **hemīşe** gözleri bīmārsın
G. 302/6: Vaşluñ nevāsın istese cānum ‘aceb degül / Muhtāc olur **hemīşe** ğanıye gedāy olan
G. 326/2: Nokşān irişmesün saña bir zerre ey güneş / Yā Rab görem **hemīşe** seni ber-qarār-ı hüsñ
G. 331/8: Menüm çündür eger kılsañ beşāret / **Hemīşe** gonce nāz āgyāra karşı
G. 386/1: Men ol mest-i likāyam geldüm imdi / **Hemīşe** bā-Hudāyam geldüm imdi
G. 386/7: Meni bilgil **hemīşe** vāşıl-ı Haqq / Zi-ğayr-ı Haqq cüdāyam geldüm imdi
Mus. 1/4: **Hemīşe** Hudā ile hem-dem olan / Sırında Muħammedle mahrem olan
Mus. 1/43: **Hemīşe** odur hayy u bākī olan / Minüp Düldül atın Burākı olan

henüz: Daha şimdi, şimdiye kadar, elan.

- G. 16/9: İnsān yirde gökde melek yoḥ idi **henüz** / Sen var idüñ cihānda eyā dürr-i ibtidā
G. 77/5: Bu Ḥaṭāyī kılmagil zencir-i zülfünden ḥalāş / Şanma kim uşlandı ol miskīn **henüz** dīvānedür
G. 115/10: Böyle kıymetlü cevāhir ḥansı ma‘denden çıḥar / Kün-fe-kān mülkün bahā virseñ **henüz** erzān durur
G. 124/4: **Henüz** Şāh Ḥaydaruñ kanı kalupdur / Yezide bir daḥı küllī kıran var
G. 164/1: Tā düşüpmen ‘ışkuña hecründe men zāram **henüz** / Dām-ı zülfün bendine murg-ı giriftāram **henüz**
G. 164/2: Tā ki men bülbül teki gül-zār-ı **hüsnün** görmişem / Tā ebed terk eylemen der- ‘ışk-ı gül-zāram **henüz**
G. 164/3: Şem‘-i ruḥ-sāruñi tā kim görmişem ey meh-liḳā / Gökde yulduzlar kimi her gice bīdāram **henüz**
G. 164/4: Tā yüzün gördüm senün men ey ṭabīb-i derd-i ‘ışk / Şanma kim buldum şifā derd ile bīmāram **henüz**
G. 164/5: Bu Ḥaṭāyī yār ilen kālū belāda kıldı ‘ahd / Ḥaḳ bilür kim ber-ser-i ān ‘ahd ü ikrāram **henüz**
G. 245/5: Ḥaṭāyī ‘ömri ḥatm oldı **henüz** āh / Cemālün görmek için intizāram
G. 273/7: Menüm bu āb-ı dīdem oldı ‘ummān / **Henüz** çeşmümi açmazam yumaram
K. 14/10: Ādem-i ḥākī **henüz** olmamış idi mā u tīn / Bu cihān ehli yoḥ iken var sensin yā ‘Alī

hep: "Her zaman, sürekli" anlamında zarf.

- G. 158/5: Ey Ḥaṭāyī rāzını kendü vücuduñda yaşur / Yoḥsa bu ‘ışk seni ‘āleme **hep** çaḥasıdur

her: Tekil kelimelerin önüne getirilir ve o kelime için verilen hükmün aynı cinsten olan şeylerin hepsi için teker teker geçerli olduğunu gösterir, –nin hepsi, bütün, cümle.

- G. 1/4: Gül yañaḡuñ dil-berā bes tāze terdür **her** zamān / Kānlu yaşumdan töker **her** dem gözüm bārān aña
G. 5/2: Hechrün cefāsı öyle yaḥupdur bu gönölümü / **Her** şeb kapuñda nāle vü efgān yeter maña
G. 5/5: Gerçi Ḥaṭāyī gitdi elünden vişāl-i dost / **Her** dem ḥayāli dīdeye miḥmān yeter maña
G. 6/1: **Her** dem ḡamuñda nāle vü āhum yeter maña / Dūnyā yüzinde ol yüzi māhum yeter maña
G. 7/5: Ey Ḥaṭāyī çün saña Ḥaḳdan nazardur **her** zamān / ‘İşkuñ ilen ol ḥayātuñ bağ-ı rızvāndur maña
G. 11/3: Āsitānuñ ḥākini virmen cemī‘-i ‘āleme / **Her** ayaḡuñ topraḡı mülk-i Süleymāndur maña
G. 19/4: Dün raḳīb-i kāfir-i güm-rāh ile ḡaybında kim / **Her** ḥikāyetler ki kılduñ cümle pinḥāndur maña
G. 22/4: Çeşmün cihānda fitne vü āşüb gösterür / **Her** dem kıyāmeti koparur kāmētün maña
G. 24/3: Ger menüm yetmez elüm sürtem yüzüm topraḡuña / **Her** şabāḥ bād-ı şabā virsün selām yā Muştafā
G. 27/8: Cān virüp ma‘şūkanuñ yolında bī-reyḥ ü riya / ‘Āşık oldur kılmaya **her** müdde‘iden ictināb
G. 28/3: Şükr eyleyem vişālüne **her** gice tā şehir / Hicrān içinde gerçi geçer ḥālimüz ḥarāb
G. 31/4: **Her** kāmışdan şekker olmaz **her** tikenden tāze gül / **Her** geyigün göbeginden nāfe-i Tatar mest
G. 33/2: Eger āh eylesem topraḡ olur der-lahza āhumdan / Düşer **her** pāresi bir yirde kūh-ı bī-sütün görgeç
G. 39/4: Bu elümdür dāmenünüz yā ‘Aliyyü‘l-Murtażā / Būy-ı vaşluñdur senün **her** derde dermānum meded
G. 39/5: **Her** yaña ‘azm eyler olsañ süre-i fetḥ oldı fetḥ / Açılır baḡlu kapu devletlü derbānum meded
G. 42/2: Ay yüzünden ayru gördüm dīde-i bī-ḥ‘ābumı / Gökyüzinde uymaz oldı **her** gice seyyāreler
G. 42/5: Çıḡmaya miskīn Ḥaṭāyī gönli zülfünden n‘ola / İşi seyr olur anuñ **her** ḥanda var seyyāreler
G. 44/1: Ḥasretün derdinden ey cān baḡrum oldı pāreler / Sūz-ı ‘ışkuñ yüregümde **her** dem eyler yaralar
G. 53/2: Bī-ḥ‘āb kaldı kevkebe nisbet bu gözlerüm / **Her** gice özge gözlere uyhu gelür gider
G. 54/4: İki gözüm yaşı **her** dem görende / Birin Nīl ü birin ‘ummān dimişdür
G. 55/4: Tā senün zülf ü ruḥuñı görmişem **her** şubḥ u şām / Gice gündüz giryeden gelmez gözüme ḥ‘āblar
G. 56/1: **Her** zamān kim qarşuma ol dil-ber-i meh-rū gelür / Cānuma bir ot düşer bu dilüme yā hū gelür
G. 63/1: Şehā ol zülf-i müşkīnün ne zibā çin-ber-çindür / Ki **her** bir tāri ol zülfün bahā-yı Çin ü Mā-çindür
G. 66/1: **Her** şubḥ-dem ki kūy-ı şanemden şabā gelür / Ġam-gīn gönül maḳāmına yüz miñ şafā gelür
G. 71/3: Firākuñdan ne fikrüm vardur ey dost / Vişālün **her** gice miḥmānemizdür
G. 74/1: Dil-berā cānumda derdün bir devā nisbetlütür / **Her** cefā gelse maña senden vefā nisbetlütür
G. 74/2: **Her** cerāḥat cismüme oḡuñ gelende ün virür / Ol maña ehlen ve sehlen merḥabā nisbetlütür
G. 75/5: **Her** taraḑdan görünür yüzinde yüzler şüreti / Fi‘l-mesel āyīne-i İskenderi nisbetlütür
G. 75/8: Yoḥsa doğmış ortada bir āfitāb-ı şem‘-i bezm / Çeşm-i merdüm aña **her** sū müştəri nisbetlütür
G. 79/3: Men saña **her** dem du‘ālar kılarım ey bī-vefā / Ey şanem niçün senün **her** günde kaşduñ cānedür
G. 82/5: Bu Ḥaṭāyīnün kelāmını işitse **her** zamān / Ol Ḥiṭāylan Çin ili **her** dem-be-dem berhem düşer
G. 89/4: **Her** ḥaste-dil ki bāde-i ‘ışkuñla oldı mest / Çeşmüñi sāki la‘lūñi cām-ı şarāb oḡur
G. 89/5: Miskīn Ḥaṭāyī yitdūḡi çün ḥāk-i pāyüne / **Her** dem dilinde āyet-i küntü turāb oḡur
G. 97/6: Başmasun **her** yire kim bir dem ḳadem dutmaz qarār / Çün mekīn ile müşerrefdür mekān elden gider
G. 102/3: Bu gönölüm ‘ādeti **her** şeb ḡamuñda / Fiḡān ü nāle būnyād eylemekdür
G. 108/2: **Her** şehir ki ‘ālem ü āfāki pūr-nūr eyleyen / Gün degül ey dil-berüm ol hüsn-i dīdāruñ durur
G. 109/2: Gözüm yüzün görür **her** dem zihī nāzir zihī manzūr / Mu‘anber kākülün cānā ‘aceb āşüfte sevdādur
G. 115/2: Meclis-i ‘uşşāki pūr-nūr itse ol **her** şeb n‘ola / Kim melāyik şem‘i gökde kevkeb-i raḥşān durur
G. 120/3: Ne bilsün meni **her** bir yaşlu gözöl / Gönül gözinde bīnālar gerekdür
G. 123/5: Devlet-i vaşluñ diler miskīn Ḥaṭāyī **her** zamān / Ḥāk-i pāyüñ tek maḳāmı āsitān üstindedür
G. 125/3: Ger şikāyet edeyim kaşı yayın oḡıdın / **Her** yaña sançıla sīnemde bu peykān doludur
G. 133/5: **Her** kişi almış gelür anuñ ḡamundan bir naşīb / Bu Ḥaṭāyī çeşm-i pūr-ḥūn dil kebāb almış gelür
G. 134/4: Ey gönül katlan vişālün ister iseñ dāyimā / **Her** cefālar kim saña şol dil-ber-i ṭannāz ider
G. 135/3: Kaşuñ yayını kırmışsın bize ez-ḡamze **her** sā‘at / Eyā dil-ber anuñ sehmi yakīn kim cāna düşmişdür
G. 140/4: **Her** gice tā şubḥ hüsnün şem‘ine pervāne tek / Cümle ‘ālemler fiḡānumdan tutuşup yanadır

- G. 144/1: Cihānda ‘āşıkuñ çoĥ adı vardır / Ki **her** birisinüñ bir dadı vardır
- G. 144/4: **Her** işi ‘ışk ile dutgil cihānda / Ki ‘ışk ile olan bünyādı vardır
- G. 146/3: Cümleñüñ hālin bilen sensin yine bildürmeyen / Dime **her** nā-maḥreme ger kılmasa ikrār bir
- G. 146/4: Olmadı bu sırra maḥrem **her** ḥasīs-i kec-süḥan / Derdümün dermānı doğru yār bir ‘attār bir
- G. 146/10: Mest-i ‘ışk itdün meni Mecnūn özümni bilmezem / Ey susamış kanuma **her** gözleri hūn-h’ār bir
- G. 147/3: Degme bir cāhil nigāruñ cevriñi çekmek neden / Yā ne **her** nā-kes ile qavl ü qarār itmek m’olur
- G. 148/1: Ey gönül **her** ma’nisiz cāhili yār itmek nedür / Ma’nisiz cāhil sözine i’tibār itmek nedür
- G. 148/7: Ey Ḥatāyī kıl fedā cānuñ vefālu yār için / **Her** vefāsız bī-vefā kimseni yār itmek nedür
- G. 151/3: Cān u başdan geçmeyen irmez bu ‘ışkuñ remzine / Girmesün **her** serserī bu bir ‘aceb bāzārdur
- G. 153/5: **Her** kişi kim zıkr-i Ḥaklan gönüñi itmez cilā / Ol ne bilsün bī-başar ‘ışkuñ şafāsı ḥandadır
- G. 164/3: Şem‘i ruḥ-sāruñ tā kim görmişem ey meh-liḳā / Gökde yıldızlar kimi **her** gice bīdāram henüz
- G. 165/1: Ḥasretünden dil-berā kaldı dü çeşmüm ḥ’ābsız / Öyle yıldızlar olur **her** gice gökde ḥ’ābsız
- G. 171/3: **Her** ḥanda kim sücūd ider isem be-i’tikād / Mihrāb kaşlarıñda durur kıble-gāhumuz
- G. 172/2: Ey perī **her**-dem nigeḥ-bān kapuñā ḥācet degül / Kim yeter kūyında **her** şeb nāle vü āhum ceres
- G. 174/7: Bu Ḥatāyī kanını tökmekde iken tökmedün / Anda **her** müftī ki men’ itmiş besi kan eylemiş
- G. 191/2: La’lünüzden cām-ı mey **her** kimseye virmek neden / Leblerün şerbetini bīmāra göndermek gerek
- G. 197/3: Diñlemen āheng-i kumrī bülbülün şavtın ki var / Güş u dilde **her** dem-ā-dem kıl ü kālündür senün
- G. 205/7: Ḥatāyī çeşm-i mestinden ḥabībün ihtirāz eyle / Eger kanuñ döker **her** dem çün oldur cān-ı cānānuñ
- G. 215/4: **Her** kavim adını işidüp şalavāt virmedi / Anlarıñ yiri hemişe damudadır yā Resül
- G. 216/6: Ol zamān kim dil-berüm bustāna girdi seyr için / Kāmetinden oldu **her** serv-i ḥurāmān münfa‘il
- G. 218/4: Tā bulmuşam cenāb-ı refi‘ünde kāmumı / **Her** günde bir merātib ü **her** demde bir cemal
- G. 218/5: **Her** dil ki ‘āşık oldı ḥabībün cemālīne / Fıkr ü taşavvur eylese mensūḥ olur ḥayāl
- G. 226/2: Gerçi maḥşer bir olur ehl-i cihāna ey şanem / Firḳatünün **her** günün men rüz-ı maḥşer görmişem
- G. 227/2: Dil-berün vaşlından ayru istemen **her** şubḥ u şām / Yüzi şubḥumdur velīkin zülfi şāmumdur menüm
- G. 229/4: Çeşm-i mestün giceler niçün uyanmaz ḥ’ābdan / Kim işüm **her** şubḥ u şām āh ile efgāndur menüm
- G. 230/5: Ey Ḥatāyī **her** tüğün titrer ḥazān yapırağı tek / Tā meni dūr etdi bu devrān bahārumdan menüm
- G. 231/2: Tā ki düşdüm ol nigāruñ meh yüzi hicrānına / Derd ilen seyyāre tek **her** gice bīdār olmuşam
- G. 237/2: Tā firākuñdan gönül mecrūḥ olupdur **her** zamān / Dem-be-dem der-nāle vü feryād ü efgān olmuşam
- G. 241/2: Tūti tek telḥ oldı ağzum isterem şekker lebün / Bülbül-i ser-geşteyem **her** günde gül-zār isterem
- G. 241/3: **Her** vefāsız dil-bere virmen gönül ey dil-rubā / Bir senün tek dil-beri yār-ı vefādār isterem
- G. 241/4: Çün sen ey derde ḥabībüm kılmasañ dermānumı / Bu vücūd-ı zārumı **her** günde bīmār isterem
- G. 250/4: Men n’ola kevkeb kimi **her** şeb gamuñda olmayam / Çün cemālün gökde māh-ı āsumānumdur menüm
- G. 269/3: Meskenüm yoḥdur eger miñ secde kılсам **her** yire / Kaşlarıñ tākında ruḥuñ kıble-gāhı görmişem
- G. 269/5: Mu‘cizātum āşikār olmazdı ‘ālem ḥalkına / **Her** gice bir vechile ḥ’ābımda şāhı görmişem
- G. 271/1: Yüzündür Ka’be la’lün āb-ı zemzem / Ki sensin kıble-gāh-ı **her** dü-‘ālem
- G. 293/1: Gözlerüm **her** dem-be-dem ruḥ-sāra döndermiş yüzün / ‘Āşık-ı bīmārı gör tīmāra döndermiş yüzün
- G. 299/5: Çünki şarrāfuz bu bāzār içre gevher görmeñüz / Almazuz **her** mühreden bāzāra söyleñ gelmesün
- G. 301/3: Çün ki ol māhuñ cemālin istemezdün görmegi / **Her** gice çeşmüm neden kevkeb kimi bīdārsın
- G. 303/4: Men didüm manzarda gördüm pür cemālün **her** gice / Yār aydur tek durur māh āsumāndur sen diyen
- G. 304/4: Gerçi gamzeñ tīg olupdur ḥayl-i ‘uşşāka velī / Çeşm-i hūn-h’āruñ durur **her** dem-be-dem kan eyleyen
- G. 307/1: **Her** gelen dünyā menüm dir sen kadīm bünyādsın / Cümleñüñ gönlin alupsan ne ‘aceb sayyādsın
- G. 310/1: Vücūdum şehride buldum dūr ü dūr-dāne men / Men anı ‘arz etmenem **her** cāhil ü nādāna men
- G. 313/4: Ağzuñuz bir zerredür **her** yirde dirler kim dehān / Belünüz bir kılcadır adı miyān olmuş neden
- G. 315/2: Ḥazır olgil ol serāya ḡayr aña daḥl itmesün / Bezegil **her** ziynet ile taḥtuñ sultān için
- G. 319/5: Ey Ḥatāyī şol büt-i tersā cemālin görmege / **Her** du‘ālar kim kılursın müstecāb itmekdesin
- G. 320/4: Mihr-i rüyüñ ḥasretinden **her** gice şubḥa degin / Olmuşam gamdan helāk ey meh-liḳā bilmez misin
- G. 333/2: İşigünde senün **her** gice ey şāḥ / Sürer yüz miñ şafālar dürlü dürlü
- G. 333/5: Ḥayāl-i zülfüñüz boynumda **her** şeb / Olupdur ejdehālar dürlü dürlü
- G. 341/2: Müdde‘ilen va‘de kılma kavline kılma vefā / **Her** yalancı yār ilen sen ‘ahd ü peymān eyleme
- G. 344/4: Anca aḥdı gözlerümden kanlu yaşum sū-be-sū / Aḥdı çeşmüm zevrağı **her** sūya ol sular bile
- G. 344/5: Şi‘r içinde nisbet olmaz ey muḥaddis bilmiş ol / Bu Ḥatāyīnün kelāmı **her** Ḥıṭāylular bile
- G. 348/1: Ey gönül ‘ışkında yāruñ nāle vü āh eyleme / Degme **her** nā-maḥremi sırıñdan āgāḥ eyleme
- G. 348/3: Çün menüm üstüme doğdı āfitābum ey kāmēr / Gezme **her** evc-i felekde aduñ māḥ eyleme
- G. 354/2: **Her** şehir tā şām olınca dapmazam çün rāḥatı / Bendeni kayḡudan āzād itdigün ya‘ni ki ne
- G. 355/4: Tökmek için kanumı başum kesüp **her** dem-be-dem / Şeh-süvārım ‘azm-i meydān itdigün ya‘ni ki ne
- G. 355/7: Bī-tevaḳḳuf **her** belā oḥın ki atsañ **her** yaña / Sen meni qarşuda kaḥan itdigün ya‘ni ki ne
- G. 355/30: **Her** sūtünün kaşr-ı bağ-ı dilde cān mīkdārını / Nisbet-i Ḥannān u Mennān itdigün ya‘ni ki ne
- G. 356/2: Sākin olmağ Ka‘be-i kūyında yegdür dil-berün / **Her** gerekmez yire pervā kıldıḡuñ ya‘ni ki ne
- G. 356/21: Vālideynün ma‘nisin yād eyleyüp **her** dem-be-dem / Cāhidū lafzında ifnā kıldıḡuñ ya‘ni ki ne
- G. 363/5: Velāyet bağınıñ bir meyvesidür / Ḥaçan yüze anı **her** dest-i kūtāḥ
- G. 368/5: Gözlerüm yaşını **her** sūya çü su kıldı revān / ‘İşve vü nāz ile ol serv-i nihālün bu gice
- G. 371/1: Biz ol cān-ı yegāneyüz yegāne / Ne bilir bizi **her** nāşī bīgāne
- G. 374/3: Dünyede ‘āşık olan giydi melāmet donını / **Her** yeten ‘āşık olur mı derd aña kār olmasa

G. 375/4: **Her** demde kılmağ ey şeh-i hūbān revā degül / Cevr ile zulm munca revādur Hāṭāyiye
G. 375/6: Ger mihr ü ger cefā vū sitem sendedür hamu / **Her** nesne var kılursa rızādur Hāṭāyiye
G. 378/4: Hāḡ meni yā Rab ne bir miskīn yaratmış dünyede / Baḡduḡınca ḡamdan özge görmedüm **her** yanuma
G. 380/5: Digil göñlin telāş almış gözi nūrını yaş almış / Döger gögsine daş almış şanem dir **her** zamān söyle
G. 384/2: Başına **her** kimsenün düşse saçuñ sevdāları / Terk idüp dünyānı 'ömrinden daḡı bīzār ola
G. 387/3: Kaddūñi cān bāḡçasında isterem **her** dem-be-dem / Çeşme-i çeşmümde bit serv-i hīrāmānum kimi
G. 396/1: Tā ki aḡşam vaḡtı gördüm ey büt-i meh-rū seni / Gündüzün tā şām olunca isterem **her** sū seni
G. 401/1: Ey şanem yoluñda bu 'ālem fedādur cān daḡı / Belki kuldur hūsñüñe 'ālemde **her** sultān daḡı
G. 402/4: Giceler meclis içinde oturur ol ser-firāz / Öyle mihmāndur k'anuñ **her** yirde vardur 'izzeti
G. 413/4: 'Alī sırrın ne bilsün **her** münāfık / Münāfık kıblesi şeyṭān degül mi
G. 427/5: **Her** zamān zārī kılur miskīn Hāṭāyi yār için / Öyle kim Yūsuf için ol pīr-i Ken 'ān ağladı
G. 433/7: Ey Hāṭāyi şākir ol mihr ü vefādur ḡam degül / **Her** cefālar kim saña ol Türk-i ṭannāz eyledi
G. 438/4: **Her** havāric sırruña bildüm ki idrāk eylemez / Zāhir ü bātında sen mu'ciz-nümāsın yā 'Alī
G. 439/1: Senden ister **her** veli himmet hidāyet yā 'Alī / Sendedür 'ayne'l-yaḡīn 'ayn-ı 'ināyet yā 'Alī
G. 440/1: Ey şāhbāz-ı **her** dü-cihān Murtażā 'Alī / Ey şāhib-i şeḡā'at u kān-ı şeḡā 'Alī
K. 17/5: Meger dārū's-şifā geldi ki Zeynū'l-'ābidīn Hāḡdan / Ki **her** a'mā aña gitdi gözine rūšenā geldi
K. 18/15: Hāḡ bilür ki **her** devāsız derde dermān sendedür / Hikmeti hem senden ḡaşıl kıldı Loḡmān yā 'Alī
K. 19/2: Ehl-i Hāḡ cānına düşdi ḡānedānuñ sevgüsü / **Her** yaña gitdi 'Aliyyū'l-Murtażānuñ defteri
K. 19/4: Fāzıl oldı **her** sücūd ehlinde Zeynū'l-'ābidīn / Pes Muḡammed Bākırı bildük merātib maḡharı
K. 19/5: Şāf olupdur ḡalbümüz **her** mezheb-i nā-pākdan / Kim mevālī-mezhebüz dilden İmām-i Ca'feri
K. 2/2: Ayaḡuñ topraḡınuñ ḡadrin ne bilür **her** kişi / Kūn fekān topraḡına kemter bahādur yā Nebī
K. 2/5: Ey güneş yüzlü seni **her** kimse kim ḡaḡ bilmedi / Dañla maḡşerde anuñ yüzi ḡaradur yā Nebī
K. 2/7: **Her** münāfık kim saña göñlinde inkār eyledi / Tā ebed yanmaḡ cehennemde revādur yā Nebī
K. 4/3: Lā fark evinde beyneke beyni maḡāmına / Hem-dem oḡıdı **her** sırrına Muşṭafā seni
K. 4/4: Hāş itdi **her** peyām-beri bir dīn ü millete / Gönderdi cümle 'āleme Hāḡ reh-nümā seni
K. 6/5: Münezzeh mezhebinden **her** gürūhuñ / Mevālī mezhebem ḡaḡ Ca'feriyem
K. 8/10: Ca'fer yüzünün ḡarfine yüz ders oḡıdum men / **Her** şūret ile sūre-i Raḡmān 'Alidür
K. 8/17: Terk eyler idi küfrini bī-şekk Hāṭāyi / **Her** dīv-i la'īn bilse Süleymān 'Alidür
M. 2/43: Yigīt dāyimā ceng 'azmindedür / **Her** ekmek bir ejdernün aḡzındadır

her bir: Bütün hepsi.

G. 50/9: Çü raḡmet yaḡmurı irdi zemīne / Ki **her bir** ḡāzi yüz miñ nām-verdür
G. 132/6: Naẓm-ı eş'āruñ Hāṭāyi **her biri** dūr-dānedür / Söylegil tā şāḡharuñ ḡuşında olsun ḡuş-vār
G. 149/2: Hem pādīşāh-ı 'ālem ü hem pīr-i ma'rifet / **Her bir** sözümlenilenlere āyet delīl durur
G. 188/6: Ey dil ol şeh ḡatına dāyim ḡit evşāfindan ayt / Kim ḡuluñ **her bir** sözi sultāna ḡoş gelmek gerek
G. 264/2: Sözüñ **her biri** gevher olduḡı'çün / Asılmışdur hemşe ḡuşda gördüm
G. 264/5: Senün ol zülfinün **her bir** kılını / Hāṭāyi boynına bir rişte gördüm
G. 302/3: Bāḡ-ı ruḡuñ suvarmaḡ için bāḡbān kimi / **Her bir** yañaya ḡanlu yaşum dürlü çay olan
G. 333/6: Senün evlādına **her bir** ṭarafdan / Gelüpdür ney-nevālar dürlü dürlü
G. 375/2: Kaşuñ gözüñle kirpüḡuñ ol nāz u şīveler / **Her biri** cāna dürlü belādur Hāṭāyiye
G. 379/5: Ey Hāṭāyi şī'rūñi izḡār idersen vaḡtidür / Tuḡfe için **her birin** göndermege bir yaneye
G. 426/2: Bezendi **her bir** aḡaç bir ḡül ile / Aḡaçlar cümle ḡül pīrāhen oldı
M. 2/48: ḡanīm eyle maña otuz miñ eri / Ki Rüstem tek ola anuñ **her biri**

her çī: Her ne.

G. 142/4: Kalmadı ḡiç kār u bārı bu Hāṭāyi ḡastenün / Anuñ ile kār u bārum **her çī** varumdur gider

her dem: Her zaman.

G. 1/4: ḡül yañaḡuñ dil-berā bes tāze terdür her zamān / ḡanlu yaşumdan töker **her dem** gözümlen bārān aña
G. 56/3: ḡasretinden dil-berün düşdüm Serendīb kūhına / 'Aşık-ı dil-ḡasteni **her dem** sorar āḡū gelür
G. 86/5: Mihr-i 'iḡḡuñ naḡdine vīrāne göñlümdür maḡām / Kim belī gencin yiri **her dem** ḡarāb üstindedür
G. 106/1: Ey şanem 'iḡḡuñda **her dem** bu göñül bīmārdur / Öyle kim bülbul daḡı bā-'iḡḡ-ı ḡülden zārdur
G. 106/4: Mihnet-i hicrān elinden ey şanem ḡam çekmenem / Derd-i 'iḡḡuñ ey perī **her dem** maña ḡam-ḡārdur
G. 115/11: Secde-i şūkr eyleyüp **her dem** ayaḡa baş için / Çün görür yanında **her dem** sāye-i Sübhān durur
G. 123/3: 'iḡḡuñ şayd olalı **her dem** bu cānum ḡaşdına / Kaş u gözüñ dil-berā tīr ü kemān üstindedür
G. 131/1: 'Aşıkūñ 'āḡile dāyim sözi dīvāne gelür / 'Aşıkūñ **her dem** anuñçün şem'ine **her dem** yanān pervānelerdendür
G. 141/3: Fedādur bil yaḡīn bi'llāḡ yoluñda cān-ı şīrīnüm / Cemālūñ şem'ine **her dem** yanān pervānelerdendür
G. 152/5: Gözlerüm **her demde** mevc eyle ki firḡatdır bugün / Tök şādefler dürrini kim gevher-i kān ayrılr
G. 183/1: Tā ḡayāl-i 'arīzuñ geldi gözüme ḡāb tek / Giceler **her dem** gözine görinen meh-tāb tek
G. 189/2: Tā ola **her dem** menüm baş üste ḡāyim devletüm / Āsitānuñda yaturmen dāyimā ber-rūy-ı ḡāḡ
G. 199/4: Tā görmişem yüzün güneşin ey ḡamer-liḡā / Her dem dilinde şemsü ḡuḡādur Hāṭāyiñün
G. 205/3: Ruḡuñ yā Rab ne ḡüldür kim fiḡāna düşdi bülbüller / Ki şevḡinden anuñ **her dem** ḡuzūrı var ḡül-istānuñ
G. 207/7: Men-i dutsaḡı sen virdün bu cāna / Çeker **her dem** meni dīvāne çeşmün

G. 207/8: İçer **her dem** kanum fettâne çeşmüñ / Ya Rab o gün ola mı kana çeşmüñ
G. 215/2: Geldi Cebra'l saña **her dem** getürdi Haq sözün / Ba'zı peygamberlere gelen nidâdur yâ Resûl
G. 228/2: Gül yüzünü yâd idende ey per-ruh gonce-leb / Od çıhar süsen teki **her dem** zebânumdan menüm
G. 231/4: Çünki 'ışkuñ gencini gönümde pinhân eyledüm / Rûz u şeb ol gence men **her dem** nigeñ-dâr olmışam
G. 233/3: Ey rakîbâ orta yırde **her dem** olmagil hicâb / Hüsni anuñ dünyede bir âfitâbumdur menüm
G. 252/4: Hüsni gül-zâr-ı muşaffâ bezmi eyler pür-şafâ / Ol bize eyler tevâzu' biz aña **her dem** selâm
G. 252/5: Zikr ü fikrüm **her dem** ol sultân-ı 'âlemdür menüm / Bu Haţâyî haste anuñ Kanberine bir gulâm
G. 259/3: Ger rind ü ger melâmetem ü 'âşıkam velî / Her dem bañanda zâhid-i güm-râha şükr idem
G. 292/3: Dönderüp zâhid yüzün dîvâra **her dem** yaş döker / 'Âşıkun dîvârı yoñ dîdâra döndermiş yüzün
G. 294/5: Bu Haţâyîñ kelâmın kıl kabûl ey görke bay / Zikridür **her dem** du'â sen hüsni ber-hûrdâr içün
G. 317/1: Yüzündür 'arş-ı er-Rahmân ki **her dem** Cebra'l andan / Kelâmu'llâh indürürdi bürhân u delîl andan
G. 318/1: La'l-i nâbuñdan maña **her dem** 'inâyetdür bugün / Haq durur şükr eylesem bî-hadd ü gâyetdür bugün
G. 319/3: Âteş-i 'ışkuñda **her dem** şerha şerha doğrayup / Sînemi büryân u bağrumnı kebâb itmekdesin
G. 323/6: Haţâyî çın seher âh u figânun nâlesi hoşdur / Pür etrâf-ı çemen **her dem** maķâlât-ı belâbilden
G. 329/3: Kuşum pervâz ider **her dem** kafesden / Karâr itmez meger vaşluñdan ayru
G. 335/3: Zülfi çin olmış durur **her dem** düşer şol 'ârıza / Zûlmet-i devrânı gör kim düşmiş îmân üstine
G. 343/5: Bu Haţâyî haste-dil **her dem** ümîd-i vaşl içün / Döşemişdür yüzini kapuñda toprağ üstine
G. 355/8: Ger yüz il küyünde cân vir meyli yoñ **her dem** saña / Ey gönül sen munca efgân itdigün ya'ni ki ne
G. 356/16: Çâk idüp gün tek giribânuñ **her dem** gözine / Şubh-dem yüzünü peydâ kıldığun ya'ni ki ne
G. 356/7: Her dem ey Leylî nigârüm bendeni Mecnûn teki / Vâlih ü gamgîn ü şeydâ kıldığın yani ki ne
G. 379/1: Ey şabâ ahvâlumi 'arz eylegil cânâne / 'Âşıkâ **her dem** cefâ gösterdiğün cânâ neye
G. 387/5: Ey Haţâyî işidüp **her dem** menüm feryâdum / Nâle kıldı nüh felekler âh u efgânım kimi
G. 390/1: Dil-berâ hecründe kimdür dîde-giryân olmadı / Âteş-i 'ışkuñda **her dem** bağı büryân olmadı
G. 417/6: Yezîd ü kâfir ü Mervâna **her dem** / Gazîlerün gaza ister Haţâyî
G. 434/3: Şükr eylesem ol nâvek-i müjgâna ki **her dem** / Yağmalıkı zîbâ şanemün kanuma düşdi
G. 430/4: Müdde'ini koymagil kapuñda nâ-mağrem durur / Cânına **her dem**de yüz la'net anuñ şeytân kimi
K. 12/1: Gel ey 'ârif saña **her dem** tavâf-ı hacc-ı ekberdür / Ki kıble nûr-ı peygamber imâmı naķd-ı Haydardur

her kim: Kim olursa olsun.

G. 58/1: Menem bir ten velîkin cân anuñdur / Ki **her kim** cân kıyar cânân anuñdur
G. 99/5: **Her kim** anı severse Yezîdden ne fikri var / Çün kullarına havf ü haţârdan penâhdur
G. 110/1: 'İşk meydanında **her kim** cân ilen baş oynadur / Yâr öñinde gamzedür kirpük ilen kaş oynadur
G. 148/6: **Her kim** öz 'aybı ile şübhanına dutmuş yüzün / Kimsenün 'aybın açuban şerm-sâr itmek nedür
G. 149/7: **Her kim** sorar Haţâyîni yâ Rab ne yirlüdür / Şâh Haydar oğludur maķâmı Erdebil durur
G. 159/2: Şehâ **her kim** gönül virmez cihânda / Aña insân dimeñ dîv ü perîdür
G. 192/4: **Her kim** ikrâr ehlidür yoñdur niza' koy diñlesün / Her kimün da'vâsı var dîvâna göndermek gerek
G. 153/6: Hâtem-i tevîdî **her kim** gönline mühr itmedi / Ol şehâdet şerhinün bilmez esâsı hândadur
G. 381/3: Ezelden çünki hem-râhım olursın dönmezem senden / Ki cennât ehlidür **her kim** olur hem-râhı yanında
G. 384/7: 'İşkuña **her kim** giriftâr oldu ey kâfir-beçe / Şeyh-i Şan'ânun beline bağlayan zünnâr ola
G. 385/1: Ey gönül sıdık ile **her kim** şâh ilen yoldaş ola / Yüz gerek döndermeye her nice kim yol daş ola
G. 405/4: Merhabâ ey dil-ber-i Şîrâz u şüh-ı mülk-i Çin / Söyledi **her kim** seni gördüyse Allâh ekberi
G. 407/7: Dünyede **her kim** kılur bir pâdişâhuñ hîdmetin / Bu Haţâyî bendedür sıdık ile şâhuñ çâkeri
G. 420/3: İşigün toprağına **her kim** kul oldu sıdık ile / Pâdişâhdur dünyede Fağfûr u Hâķân nisbeti
G. 431/6: Bu fenâ mülkine **her kim** aldanur 'ârif degül / 'Ârif oldur terk ide işbu cihân gavğâsını
K. 5/9: Senün yolında **her kim** oldu kec-rev / Cehennem oldu anuñ cây-gâhi

her kim ki: Hangi kimse ki.

G. 1/2: Çün senün hüsñün misâli Yûsuf-ı Ken'ânîdür / Yüzünü **her kim ki** görmez yoñ durur îmân aña
G. 18/4: **Her kim ki** tevîdî ehlidür ol dîd ü vâ-dîd ehlidür / Rûz-ı ezelden tâ ebed ister kemâl-i muntehâ
G. 81/5: Hüsñüñ **her kim ki** gördi vâlih ü hayrân olup / İşi anuñ dünyede feryâd ü âh olmış durur
G. 149/5: **Her kim ki** 'ârif oldu cihân terkin eyledi / Bu dünyenün metâ'ı katında kelîl durur
G. 149/6: **Her kim ki** a'ma ola bu dergâha yüz duta / Şâhuñ ayağı tozı gözine kehîl durur
G. 151/5: **Her kimün** 'âlemde bir dil-h'âhı vardur dostdan / Zâhidün ârzûsı cennet 'âşıkun dîdârdur
G. 192/1: **Her kimün** kim derdi var dermâna göndermek gerek / Her kimün kim derdi yoñ vîrâne göndermek gerek
G. 192/3: Dinmeyen dindirmeyen girmek gerek öz küncine / **Her kimün** sevdâsı var seyrâna göndermek gerek
G. 192/4: Her kim ikrâr ehlidür yoñdur niza' koy diñlesün / **Her kimün** da'vâsı var dîvâna göndermek gerek
G. 192/5: Bu Haţâyîdür bugün meydânda ğarb-ı dest ilen / **Her kimün** sevdâsı var meydâna göndermek gerek
G. 235/4: **Her kim ki** gün yüzün haberiñi getürse yâr / Men aña müjde yir ü gök ü âsumân virem
G. 292/5: Dünyede maķsûdına **her kimse** yüzün dönderür / Bu Haţâyî sen büt-i 'ayyâra döndermiş yüzün
G. 298/2: Dünyede **her kim ki** yüzün gördi 'âlem şâhidur / Tâ yüzünü görmişem men dahı sultânım bugün
G. 307/3: **Her kimünlen** oynaduñ çekdün çevirdün çarhını / Hiç 'ârif naķşuñı duymaz 'aceb nerrâdsın
G. 384/1: **Her kime kim** sencileyin bir perî-veş yâr ola / 'Âkl u hüş u hânümânından dahı avar ola
G. 385/4: Ey gönül cehd eylegil doğru olagör şâha sen / 'Âķibet kalbî çıhar **her kimse kim** kalmaş ola

G. 402/1: Bu şurāhī dil-ber-i ra' nā kimidür kāmēti / Rūh tek **her kim ki** rāhın içē artar rāhātı
G. 415/1: Sırr-ı 'ışķuñdan senüñ **her kim ki** āgāh olmadı / Qaldı mahrūm tā ebed maķbūl-ı dergāh olmadı
G. 415/4: Her ne kılsañ nīk ü bed āhır saña ol tuş olur / Çekmedi şermendelik **her kim ki** bed-h'āh olmadı
G. 420/2: Kāmēti ü ruh-sāruñı **her kim ki** gördi söyledi / Biri güldür birisi serv-i hırāmān nisbeti
G. 428/2: **Her kimüñ** bir āhu gözli dil-beri seyrāndadır / Göz dahı ceyrandan özge sevmedüm sevmēn dahı
K. 5/8: Sözüñe olmadı **her kim ki** fermān / Yolında kendözinüñ kazdı çāhı

her kişi: Herkes.

M. 2/41: Bileler ki doğmış anadan bir er / Duya **her kişi** erdeminden haber

her lahza: Her an.

G. 134/3: Görmedi bir kez günāh ol şāh-ı hūbān āh kim / Öğrenüpdür kim maña **her lahza** yüz miñ nāz ider
G. 156/1: Tā ki göñlüm ğamze-i ol çeşm-i fettān ārzular / Derd-mend olmuş durur **her lahza** dermān ārzular
G. 202/2: Yavru kuşlardur şanasın kim uçar feryād ilen / Çıhsa yaydan bes kılar **her lahza** efgān oħlaruñ
G. 247/1: Dil-berā tā kim vişālūñ gitdi yanumdan menüm / Dürli miñnetler geçer **her lahza** cānumdan menüm

her ne: Her ne, ne olursa olsun.

G. 7/4: Men senüñle söyleşende ger zemistān ger bahār / **Her ne** çağ görsem seni 'ālem gül-istāndur maña
G. 34/4: **Her ne** hükm eylerseñ eyle sen maña ey 'ışķ-ı yār / Göñlümün tahtında sultān senden özge kimse yoħ
G. 98/5: Ey Hāṭāyī koyma yāruñ dāmenin elden müdām / Kim ki işin süst dutar **her ne** ki var elden gider
G. 210/2: Men senüñ derd ü ğamuñdan incimen ey bī-vefā / **Her ne** cevri itseñ maña 'ayn-ı vefādur bilmiş ol
G. 298/5: Dir Hāṭāyī tā ezelden kulluğa ḥaṭ virmişem / **Her ne** kim hükm eyleseñ emründe fermānam bugün
G. 376/1: Aytđum ey dil-ber ḥayālūñ āşinādur göñlüme / **Her ne** kim senden gelür şıdķ u şafādur göñlüme
G. 415/4: **Her ne** kılsañ nīk ü bed āhır saña ol tuş olur / Çekmedi şermendelik her kim ki bed-h'āh olmadı

her ne kim: Her ne olursa olsun.

G. 115/6: Budur ol āyīne-i İskenderī gītī-nümā / Munda rüşendür cihānda **her ne kim** pinhān durur
G. 122/5: Ey Hāṭāyī cevri ü qahrından cihānuñ incimez / **Her ne kim** bende yolına gelse Hāķ fermānidur
G. 188/5: 'Aşķam dirsın dilā şartı budur 'aşıķlaruñ / **Her ne kim** cānāne kılsa cāna hoş gelmek gerek
G. 222/1: Dil-berā hūsn-i ruḥuñ gül-zār-ı cennet bilmişem / **Her ne kim** zaḥmet görürsem 'ayn-ı rahmet bilmişem
G. 222/4: **Her ne kim** senden gelürse ḥaste göñlüm nüş ider / Qahrūñı rahāt sanup cevruñı rahmet bilmişem

her ne varın: Tamamı; her ne varsa.

G. 217/1: **Her ne varın** şāh yolına virmeyen bizden degül / Sevdüğüne cān u başın kıymayan bizden degül

her nice: Her ne kadar, ...ise de.

G. 189/3: **Her nice** ceħd itđim elüm dāmenüñe yetmedi / Pāy-būsuñ ḥasretinden eylerem yaḥamñı çāk

her nice kim: Her nasıl ki..

G. 126/3: Yitđükçe tükenür 'Arabuñ kūyı meskeni / Bağdād içinde **her nice kim** Türkmān kopar
G. 385/1: Ey göñül şıdķ ile her kim şāh ilen yoldaş ola / Yüz gerek döndermeye **her nice kim** yol daş ola

her şey: Var olanın hepsi, tümü.

G. 431/3: 'Ālem-i ma'nide ol mü'min degüldür muṭlaķā / **Her şey** ol 'aynında mevcüd görmese Mevlāsını

her zamān: Daima, sürekli.

G. 51/5: İntizārum va'de-i vaşluñ yolında **her zamān** / **Her zamān** dīvāne tek dağlara düşđüm bī-qarār
G. 106/2: Nī 'aceb yüz üste ol zülfüñ yatarsa **her zamān** / Bu muḥaķķaķdur ki genc üste nıgehban mārđur
G. 152/6: Dost vedā' eyler menümlen ağlaram men zār zār / Gözlerümden **her zamān** gör baħr-ı 'ummān ayrılır
G. 225/2: **Her zamān** dirsın maña kim ḥāṭıruñ kılna melül / Nice olam şādmān kim cüz melālūñ görmezem
G. 231/3: Tā ki gül-zār-ı cemālūñden cüdāyam ey şanem / **Her zamān** bülbul teki der- 'ışķ-ı gül-zār olmuşam
G. 262/1: Bu cihān mülkinde men sen yāra muḥtāc olmuşam / **Her zamān** ol yār ile dīdāra muḥtāc olmuşam
G. 269/6: Bu Hāṭāyī dir meni dīvānalıķ efķār ider / **Her zamān** ol dil-ber-i çeşm-i siyāhı görmişem

her-dem: Her an, her zaman.

G. 172/2: Ey perī **her-dem** nıgeh-bān қаpuña ḥācet degül / Kim yeter kūyında her şeb nāle vü āhum ceres

her-dü- 'ālem: İki dünya; fani hayat ve ahiretten sonraki hayat.

G. 373/3: Ḥasandur pādīşāh-ı **her-dü- 'ālem** / Ḥüseyn-i Kerbelā içün bağışla

hercāyī: Bir şey üzerinde sürekli durmayan, sözünden, kararlarından dönüveren, sebatlı, kararlı, vefasız.

G. 147/1: Ey göñül **hercāyī** yāri ihtiyār itmek m'olur / Yār-i hercāyī sözine i'tibār itmek m'olur

hergiz: Asla, hiçbir vakit.

- G. 11/2: Derd-i hecrûnden senûñ **hergiz** şikâyet kılmazam / Hîç 'ilâc itmen taleb niçün ki dermândur maña
G. 21/2: Şol büt-i nâ-mihribân **hergiz** meni yâd itmedi / Bir muhabbet kılmadı âhîr ser-encâmı maña
G. 108/5: Dünya vü 'ukbâda **hergiz** gam yime ağıyardan / Ey Hâţâyî çün senûñ lutf-ı Hudâ yârûñ durur
G. 206/5: Hâţâyîñ du'âsıdır dem-â-dem / Ki yâ Rab olmasun **hergiz** zevâlûñ
G. 219/2: Ey gönül kaygı evinden çıh ki gül devrânıdır / Görmedüm **hergiz** cemende bülbül-i âşüfte-hâl
G. 271/5: Senûñ tek gelmedi **hergiz** cihâna / Zî rûz-ı Âdem ü tâ devr-i Hâtem
G. 287/4: Tâ ki çeşmüm karşıusından ayru düşdün ey şanem / Gitmedi **hergiz** hayâlûñ hâtır-ı nâ-şâddan
G. 288/2: Tâ senûñ gülğün yañağûñ görmişem ey meh-likâ / Gülşen içre baılmazam **hergiz** gül-i hamrâya men
G. 299/2: Gelmesün mey-hâne-i vahdetde **hergiz** müdde'î / Âb-ı kevserden içen hummâra söyleñ gelmesün
G. 339/3: Tâ ki zâhid gördi yüzûñ kılmadı **hergiz** nigâh / Kâfir-i muţlakdur ol kim gelmez ikrâr üstine
G. 409/2: Gerçi şîrîn leb cihân mülkinde çoğdur bî-şümâr / Hokka-i la'lûñ kimi **hergiz** şeker-bâr olmadı
G. 415/7: İrmiş idi Eyyûba ol yedi yıl derd ü belâ / Andan özge **hergiz** aña bir dağı âh olmadı

herkes: İnsanların tümü.

- G. 307/2: **Herkes**e bir yüz ile virdün murâdın dünyede / Hızır olan buldı hayâtı bildi kim zulmâtsın
M. 2/14: Yaratmadı tek elde beş barmağı / Ki **herkesle** bile yolın varmağı

heştüm: Farsça sekizinci.

- K. 13/10: İmâm-ı **heştüm** ol şâh-ı Horâsân / Hâkîkat bil 'Alî Mûsî Rızâdur

hevâ: İstek, arzu, heves, meyil; aşk, sevgi, tutkunluk.

- M. 2/28: Alup Şâm u Rûmı musahhar kılup / Pes andan **hevâ**-yı Fireng eylerem
M. 2/49: Çü meydân **hevâsına** âheng idem / Olar gelse yalguz aña ceng idem

hevâ-yı cân: Gönülün arzusu, gönlün isteği.

- M. 1/11: Şerî'at yolına cânım fedâ kıl / **Hevâ-yı cânı** cânımdan cüdâ kıl

hevâ: Hava, atmosferdeki gaz tabakasının belli bir yerde canlılar üzerindeki etkisine göre olan niteliği.

- G. 185/4: Ey felek kılduñ meni dil-berden ayru ke'l-'adem / Men **hevâda** zerreyem hürşîd-i tâbânım gerek

hevâ-yı bağ u bustân: Bağ ve çiçek bahçesi havası.

- G. 156/4: Tâ ki düşmişdür cihânda gül vişâlünden ırağ / Bülbül-i hayrân **hevâ-yı bağ u bustân** ârzular

heves: Arzu, istekler.

- G. 172/4: Çün ezelden 'ışkuñuz cânımda Hâkdandur naşîb / Hâk bilür kim tâ ebed gönümde vardur ol **heves**

hevl: Korku.

- K. 11/8: Kim kalur rûz-ı kıyâmet **hevl-i** mahşerde susız / Anda sensin sâkı-i ebrâr u kevser yâ 'Alî

hey: Hey, ey! Azarlama, uyarı, üzüntü, sitem, tekdir, şüphe vb. duyguları anlatan cümlelerde anlama kuvvet verir.

- G. 124/10: Mü'ezzin gice gündüz çağırur **hey** / İmâm geldi namâza dur uyan var
G. 254/2: Dil-berûñ ağzı şadefdür didiler **hey** dil-berâ / Dışleri dürdânedür dürdâneye göndermişem
G. 266/2: Bî-çâre gönül gözgüsü açıldı şafâdan / **Hey hey** ne 'aceb âhû-yı Tatara yoluğdum
G. 422/1: Neler geldi gelesidür meded **hey** / Cihân ehli ölesidür meded **hey**
G. 422/1: Neler geldi gelesidür meded **hey** / Cihân ehli ölesidür meded **hey**
G. 422/2: Gelür hükmi-i İlâhî İsrâfile / Ulu Şûrî çalasıdır meded **hey**
G. 422/4: Kurulur 'adl için mîzân terâzû / 'Ameller tartılasıdır meded **hey**
G. 422/3: Güneh-kârlar günâhuñ şormağ için / Ulu dîvân kurasıdır meded **hey**
G. 422/5: Peyem-berler kaçarlar ümmetinden / Ki nefsâ nefis olasıdır meded **hey**
G. 422/6: Şora şora iletürler şırâta / Niçeler sıyrılasıdır meded **hey**
G. 422/7: Bu bed-bâht Âdem oğlından tamâmet / Yedi damu dolasıdır meded **hey**
G. 422/8: Hâţâyî derdine dermân bulunmaz / Ya Rab hâlî n'olasıdır meded **hey**

heybet: İnsanda korku ve saygı duygusu uyandıran etkili görünüş, ululuk, azamet.

- K. 18/5: Zü'l-fekâruñ **heybetinden** titreşür arz u semâ / Murğ u mâhî korhudan çün bîd-i lertzân yâ 'Alî

hevcâ: Savaş, kavga.

- K. 4/5: **Hevcâ** güninde durmadı hîç kimse tîguña / Şîrüm diyüp bu ma'niden öğdi Hudâ seni
K. 11/3: Rûz-ı **hevcâ** sâ'idüñ ber-fark-ı a'da bes durur / Kabzuña hâcet degül şemşîr ü hançer yâ 'Alî

hezâr: Bin; bülbül.

G. 340/8: Gül yüzini görelî artdı figānı kuşlaruñ / Lāl iken bülbüllerüñ şavtı **hezār** oldı yine

Mus. 1/25: Adı mîñ şıfâtı hezārān **hezār** / Döner hûkmi birlen bu leyl ü nehār

hezārān: Binlerce, bülbüller.

G. 33/5: Haṭāyî resm-i evveliden kalıpdur ihtirāz eyle / **Hezārān** nāz ider hūblar ki ‘āşıkñı zebūn görgeç

G. 323/2: Dü zülfüñ mu‘ciz-i Mūsā vü sihr-i Sāmîrî ‘aynuñ / **Hezārān** men teki Hārūt aşupdur çāh-ı Bābilden

G. 102/5: Haṭāyî kulluğa maqbûl düşse / **Hezārān** bende āzād eylemekdür

G. 113/2: Söyle kim ol Türk-i mestî nice tîr-endāz imiş / Kim menüm bağrumda andan **şad hezārān** yara var

G. 119/6: **Hezārān** kāfirî çün ‘Amr u ‘Anter / Tüketdi vermeyüp amān ‘Alîdür

G. 143/3: Ne gülşendür yüzüñ kim çevresinde / **Hezārān** ‘andelîb ü bülbülü var

G. 146/8: **Şad hezārān** zulm idersen dönmezem döndermezem / Yüzümü yā sözümi yā gözümü ğam-h’ār bir

G. 152/2: Ayrılır ol yār-ı ser-dārum gider koymış meni / **Şad hezārān** dād u bî-dād bendeden cân ayrılır

G. 317/5: Zihî bülbül ki şevkından ne şabrı var ne ārāmı / Düşüpdür gülşen içinde **hezārān** kāl u kıl andan

G. 204/4: Çeşm-i mestüñden **hezārān** fitne şalduñ gönlüme / Türk-i yağmacı kimi bi’llāh yüküş kan eyledüñ

G. 271/3: **Hezārān** āferin ey kudretü’llāh / Saña devrān-ı hüsñ oldı müsellemler

G. 278/2: Bülbül kimi çemende **hezārān** figān idüp / Hem-sāye-i sa‘ādet ü serv-i bülend olam

G. 317/4: Vişālūñ iştîyākından **hezārān** ğuşşalar çekdüm / Dirîgā bî-devā derdüm ki artar ıl-be-ıl andan

G. 309/3: **Hezārān** türlü türlü senden ötrü / Ki vardur mende şāhuñ gönli bilsün

G. 426/5: İrişdi va‘desi bād-ı ḥazānuñ / Be-her sū gül **hezārān** ḥırmen oldı

K. 16/3: Zemīnlerde zamānlarda şalāḥü’l-ḥayr maqdemdür / Feleklerden meleklerden **hezārān** merḥabā geldi

Mus. 1/25: Adı mîñ şıfâtı **hezārān** hezār / Döner hûkmi birlen bu leyl ü nehār

hırka: Dervişlerin üstlerine giydikleri, biçimi ve rengi mensup oldukları tarikata göre değişen, kollu, yakasız, pamuklu giyecek.

G. 412/3: Muḥammed giydi kudret **hırkasını** / Aña ümmet olan insān degül mi

hırmen: Harman.

G. 348/6: Çün vişālūñ **hırmenüñden** bir cev olmaz ḥāşılum / Dāne kılma yaşumı çehremni çün kāh eyleme

G. 426/5: İrişdi va‘desi bād-ı ḥazānuñ / Be-her sū gül hezārān **hırmen** oldı

hışm: Kızgınlık, öfke.

G. 62/5: ‘Alî **hışm** ile doğradı Bu Cehli / Ḥamîr tek destine Ḥayber gelüpdür

K. 11/4: Ey seccā‘at ma‘deni sen **hışm** ile hûkm eyleseñ / Kün fe-kān bir almadur destine yek-ser yā ‘Alî

G. 429/4: Sevüpdür sîm-i dünyāyı koyupdur vaş-ı dil-dārı / Ḥaçan kim doğru söz disem olur **hışm** ile ner şüfî

Hıtā, Hıtāy: Çin’in kuzeyi ile Türkistan topraklarına verilen ad. Misk kokusu ve güzelleriyle meşhur yer.

G. 2/5: Ey Haṭāyî zülfî tek arındı yüzden zengibār / Dil-ber-i Çîn ü Ḥoten hūb-ı **Hıtāy** kaldı maña

G. 58/9: **Hıtāy** u Mısr ilen Çîn ü Ḥorāsān / İraq u Fars u hem Kirmān anuñdur

G. 82/5: Bu Haṭāyîñüñ kelāmını iştise her zamān / Ol **Hıtāylan** Çîn ili her dem-be-dem berhem düşer

G. 199/6: Tā ağ yüzünde çîn-i saçuñdur maḳām-ı dil / İklim-i Rūm u Çîn ü **Hıtāydur** Haṭāyîñüñ

G. 302/7: Alduñ şikeste gönlini miskîn Haṭāyîñüñ / Çîndür vefālu bolmağı hūb-ı **Hıtāy** olan

G. 323/1: Ruḥ u zülfüñ ki bāç almış bugün Keşmîr ü Kābilden / Getürmiş ‘anberin bûyı **Hıtā** vü Çîn ü Zābilden

G. 366/5: Senüñ cevruñden ey sultān-ı ‘ālem / Haṭāyî baş alur varur **Hıtāya**

K. 12/6: **Hıtāy** ilen Ḥoten mülki şehā feth oldı Çîni bil / Ki meclis nāfe-i hüsñüñ ser-ā-ser müşk ü ‘anberdür

hızāb: Boya, renk.

G. 319/4: Kutlu günler geldi ‘ıyduñdur mübārek şükr kim / Ellerüñi hūn-ı dilden çün **hızāb** itmekdesin

hızāne: Hazine.

G. 297/4: Anca ki gözyaşın tökerem bolmanam ḥalāş / ‘İşkuñ gönülde yıgıdı tükenmez **hızānesin**

Hızır: Ab-ı hayatı içerek ölümsüz olduğuna inanılan kişi. Peygamber veya veli olduğu hususunda rivayetler vardır. Kur’an’da Hz. Musa ile olan macerası anlatılır. Efsaneye göre Hızır, arkadaşı İlyas ile birlikte İskender-i Zülkarneyn’in maiyetinde bulunmuş ve ona kılavuzluk ederek zulumat ülkesinde ab-ı hayatı aramaya çıkmışlar. Uzun bir maceradan sonra Hızır ile İlyas bir pınar kenarında oturmuşlar ve yanlarında bulunan pişmiş bakılkarı yerken Hızır’ın elinden bir damla su baliğā damlamış. Balık o sırada canlanıp suya atlamış. Onlar da suyun ab-ı hayat olduğunun anlayarak kana kana içmişler. Sonra İskender’e haber vermişlerse de tekrar bu suyu bulamamışlar. İskender ab-ı hayattan mahrum olmuş.

G. 1/5: Zulmet-i zülfünde gönli bu Haṭāyî hastenüñ / **Hızra** beñzer kim görünmez çeşme-i ḥayvān aña

G. 19/1: Nuṭḳ-ı enfās-ı Mesîḥüñ dem-be-dem cāndur maña / Çünkü men **Hızram** dudağıñ āb-ı ḥayvāndur maña

G. 26/2: Mānend-i cām-ı **Hızr**-ı Nebîdür misāl ilen / Āb-ı ḥayāt içindeki cān-baḥş iden şarāb

G. 34/3: **Hızr** tek zulmetde kaldum bir meded kıl Tañrı’çün / Teşne için āb-ı ḥayvān senden özge kimse yoḥ

G. 58/5: Lebūñ yanında ḥaṭṭuñ **Hızra** beñzer / Kenār-ı çeşme-i ḥayvān anuñdur

- G. 130/3: Susamış lebüne **Hızr**-ı zamâne / Suvargil çeşme-i hayvân senündür
 G. 90/3: Saçınûñ zulmetinde teşne **Hızra** / Dudağınûñ âb-ı hayvân menzildir
 G. 115/3: Sebz-ı hatt sâkiler andan doldurun peymâner / **Hızr** câmı tek pür âb-ı çeşme-i hayvân durur
 G. 131/2: Satma râygân şanemâ **Hızra** dudağınûñ suynı / **Hızr** eger su isteye çeşme-i hayvâne gelür
 G. 174/4: Zulmet-i zülfünde içmiş leblerünûñ âbını **Hızr** / Hayy-ı bâkî bulmuş adın âb-ı hayvân eylemiş
 G. 206/2: Ne **Hızr** anı görüpdür ne Mesîhâ / 'Acâyib halkı vardır Zü'l-celâlün
 G. 238/3: Tâ dudağınûñ çeşmesinden kılmışam bir katre nûş / **Hızr** tek sır-âb-ı nûş-ı âb-ı hayvân olmuşam
 G. 257/4: **Hızr** zinde ile İst-i Meryem / Zamâne ehlinün İskenderiyem
 G. 283/5: Zülf ilen hatt u lebünî kim ki gördi söyledi / **Hızr** ilen zulmâta girmiş âb-ı hayvân yeñiden
 G. 369/4: İstedî âb-ı hayât çeşmesine irdi **Hızır** / Ol virür doğrı haber cümle 'ıyândur bilene
 G. 307/2: Herkese bir yüz ile virdün murâdın dünyede / **Hızr** olan buldı hayâtı bildi kim zulmâtsın
 G. 339/4: Şanasın kim çeşme-i hayvânun üstü geldi **Hızır** / Düşdi tâ hattın senün la'l-i şeker-bâr üstüne
 G. 370/4: Lebün zülâline susuz tükendi 'ömr-i azîz / Hayât-ı **Hızır** eger pâydar imiş maña ne
 G. 359/3: İster gönül ki nûş ide la'lün zülâline / Ol **Hızır** gör ki çeşme-i hayvân diler yine

hızr ü ilyâs: bkz. Hızr.

- G. 119/15: Kemîne çâkeridür **Hızr ü İlyâs** / Emîr-i Kânber ü Selmân 'Alîdür

hızr u iskender: bkz. Hızr.

- G. 62/7: Hayât âbı için zulmât içinde / Hattâyî **Hızr u İskender** gelüpdür

hızr-ı cavidân: bkz. Hızr, ölümsüz Hızır.

- G. 167/4: **Hızr-ı cavidân** elinden içmişem âb-ı hayât / 'İst-i Meryem katında kırmışuz har-gâhumuz

hicâb: Utanma, sıklıma, mahcubiyet; perde, örtü, engel, hâil.

- G. 87/2: Gün teki yüzün cihânda zâhir olmuşdur velî / Bu 'acib kim bendeden dâyim **hicâb** üstindedür
 G. 233/3: Ey rakîbâ orta yirde her dem olmagil **hicâb** / Hüsni anuñ dünyede bir âfitâbumdur menüm
 G. 355/12: 'Arızun zülfünüz birlen **hicâb** idüp müdâm / Ey güneş yüzünü pinhân itdigün ya'ni ki ne
 G. 382/4: Götürgil ağ yüzünden kara zülfî / Arada bu **hicâb** olsun mı böyle

hicran, hicrâne: Ayrılık, ayrılık acısı; insanın içinde yer eden, unutulmaz, onulmaz, dinmez acı.

- G. 19/2: Bilmezem 'âlemde yâ Rab gerdiş-i eyyâm-ı gam / Luţf u ihsânun mîdur yâ cevr-i **hicrândur** maña
 G. 20/5: Bu Hattâyiden götürgil miñnet-i **hicrânunı** / Ey perî-rû Tañrı için ancak ilzâm it maña
 G. 21/3: Cevr-i **hicrân** çekdügümden kalmayupdur tākatum / Yâ naşîb itseñ n'olaydı şabr u âramı maña
 G. 28/3: Şükr eylerem vişâlüne her gice tâ seher / **Hicrân** içinde gerçi geçer hâlimüz harâb
 G. 44/2: Yandurur **hicrân** odı gönlümni virdi yâre kim / Dutdı eflâk u cihânı gitdi gökden qaralar
 G. 76/2: Zulmet-i **hicrâne** söyleñ hükmini terk eylesün / Bir güneş doğdı cihâna mâh-ı tâbân devridür
 G. 95/4: Ey gönül **hicrân** gamından çoğ şikâyet kılma kim / 'Aşîka cevr ü cefâsı luţf ile ihsânıdur
 G. 96/4: Ey gönül **hicrân** ilen 'ömrün tükense gam yime / N'eylerem 'ömr-i 'azîzi çünki yâr elden gider
 G. 101/2: Vaşl ümîdine gezer miskîn gönül olmaz helâk / Yoğsa çoğ **hicrân** belâsı çeşm-i bîmarındadır
 G. 104/1: Bu menüm cismümdeki zahmetlerimni cân bilür / Maña **hicrân** n'itdügün ol dil-ber-i cânân bilür
 G. 114/4: Maña yüzün görelî firkat-i **hicrânda** ne gam / Zülf ü rüyün şanemâ şem'-i şebistân kimidür
 G. 116/2: Pend ü naşîhat dutmadun niçün gönül virdün aña / Bi'llâh cezâdur ey gönül **hicrân** odında yanadır
 G. 135/4: Cemâlün iştiyâkıñdan iştmezsın figânımnı / Vişâlün iftirâkıñdan gönül **hicrâna** düşmüşdür
 G. 140/3: Gitti 'ömrüm hiç diñlenmen vişâlinde anuñ / Şol meh-i nâ-mihribânun meyli çün **hicrânedür**
 G. 165/3: Zulmet-i **hicrânda** kaldum bir meded kıl hâlüm / Ey perî-veş çünki siz ruh-sâr ile mehtâbsız
 G. 170/3: Vaşluñdan ayru miñnet ü **hicrân** içinde men / Eflâke düşdi gülğüle-i süz-ı âhumuz
 G. 190/3: Dâmenünî koymağam elden eger çıhsa revân / Gerçi **hicrânun** eli kıldı yağamı çâk çâk
 G. 204/3: İster idüm sâye-i vaşluñda ey cân diñlenem / Uşta zulm itdün maña vaşluñı **hicrân** eyledün
 G. 205/5: Cenâb-ı âsitânunıñda dirîgâ kıymetüm yoğdur / Vişâlün özgerler gördi meni yandurdu **hicrânun**
 G. 211/4: Sevgülü yârın vişâli hoşdur ammâ n'eyleyim / Miñnet-i **hicrân** güninde bir meded-kârım degül
 G. 219/1: Lâle tek gülğün niķâbı ey şanem yüzünden al / 'Aşîk-ı bî-çâreni ancak gam-ı **hicrâna** şal
 G. 225/4: Gözümi yaş itdi **hicrân** vaşl-ı rüyün görmedüm / Kâmetüm ham kıldı gam kadd-i şemâlün görmezem
 G. 231/2: Tâ ki düşdüm ol nigârın meh yüzü **hicrânına** / Derd ilen seyyâre tek her gice bîdâr olmuşam
 G. 239/1: Dil-berâ men senden ayru küh iken kâh olmuşam / Hem-nişîn-i mâtemem **hicrâna** hem-râh olmuşam
 G. 242/4: Gönül kalmışdı **hicrân** zulmetinde / Lebünden çeşme-i hayvâna yetdüm
 G. 247/6: Nev-cevân iken meni **hicrân** günü pîr eyledi / Tâ ki düşmüşem cüdâ 'ömr-i cevânımdan menüm
 G. 248/6: Zulmet-i **hicrân** yine efrüz boldı gitdi gam / Tâli'üm ferhunde mâh-ı tâb-dârum bulmuşam
 G. 272/4: Men bî-nevâyı miñnet ü **hicrâna** şaldı 'ışk / Oldum esîr-i miñnet ü **hicrâna** yanaram
 G. 280/4: Munca miñnet çekdüm ey dil zulmet-i **hicrân** şebi / Ol mehün vaşlına yetdün bahtiyâr olmaz mısın
 G. 295/4: Bi-ğamdi'llâh ki **hicrân** zulmetinde / Lebünî âb-ı hayvân buldum ey cân
 G. 304/1: Ey meni **hicrân** elinde zâr ü giryân eyleyen / Çeşümü giryân idüp bağrumı büryân eyleyen
 G. 323/3: Meger aşâb-ı fil oldum kılarısın gündüz ü leyli / Ki **hicrân** daşını atar maña tayr-ı ebâbilden

- G. 357/3: Tâ gam-ı **hicrānuña** düşdüm vişālünden ırağ / Gamlu gönlüm hecr ile çün beyt-i aḥzāndur yine
G. 372/4: Gel ey tālib maña cānuñ fedā kıl / Ki geçmişdi günün **hicrān** içinde
G. 384/8: Vaşl ilen şād eyle kurtar dürlü gamlardan meni / Derd-i **hicrānuñ** çeken key bu dil-i efgār ola
G. 416/5: Ey Ḥaṭāyī firkaṭuñ çek tā vişālūñ bulasın / Bes yavuk kılmış vişālūñ birle **hicrān** arası
G. 427/2: Firkaṭ ü **hicrān** elinden şöyle āh itdüm bugün / Gökdeki cümle melāyik yirde insān ağladı
G. 259/2: Gerçi yüzünden ayrıyam ammā ḥayālūne / **Hicrān** şebinde göge baḥup māha şükr idem

hiç: Olumsuz cümlelerde ve soru cümlelerinde anlamı kuvvetlendirir, kat'iyen, asla.

- G. 2/2: Munca geldüm men gedāya **hiç** 'ināyet kılmaduñ / İşigünde kılduğum dest-i du'ā kaldı maña
G. 11/2: Derd-i hecründen senüñ hergiz şikāyet kılmazam / **Hiç** 'ilāc itmen taleb niçün ki dermāndur maña
G. 38/4: Yaşam yırtam gidem ağıyar elinden / Maña **hiç** rahmı yoḥdur dād u feryād
G. 46/2: Düşmişem 'işkuñ gamına yet menüm feryāduma / Senden özge **hiç** kimesne gam-güsārum yoḥdur
G. 100/2: **Hiç** bilmezem bu dünyede eyyām-ı rüzgār / Rüy ile zülfüñüz maña şubḥ ile şāmdur
G. 115/8: Görmedi **hiç** kimse mun tek sīm-ten maḥbūb-ı şüh / Kākūli zencir-i zerrin tāci nūr-efşān durur
G. 128/4: Ḥüsni devrinde baḥuñ **hiç** iltifāt itmez maña / Kim görüpdür mevsim-i gül bağbān ma'zūr olur
G. 136/4: Bolsun bu māl ü mülk ve ger **hiç** bolmasın / Niçün ki vaşl-i yārdur ancak maña zarūr
G. 140/3: Gitdi 'ömrüm **hiç** diñlenmen vişālinden anuñ / Şol meh-i nā-mihribānuñ meyli çün hicrānedür
G. 142/4: Kalmadı **hiç** kār u bārı bu Ḥaṭāyī hastenüñ / Anuñ ile kār u bārum her çī varumdur gider
G. 146/12: **Hiç** günāhsız bende olmaz **hiç** ḥaṭāsız kimse yoḥ / Sen günāhın göregörgil 'afv iden Ḡaffār bir
G. 149/4: Simurgı Kāfda dirler ü hūblar da hem vefā / **Hiç** görmemiş bu nev'ileri bir mesāl durur
G. 165/4: Ehl-i Ḥaḳ kapuñdan özge **hiç** yire kılmaz sücūd / Ey şanem çün dāyimā 'aşıklara mihrābsız
G. 187/2: Bu hūblar gülşeninde yoḥdur **hiç** / Yañağı çün gül-i ḥamrā senüñ tek
G. 187/4: Çü hūblar çoḥdur insān içinde / **Hiç** olmaz ey perī ra' nā senüñ tek
G. 187/5: Zamāne şā'irinde görmedüm **hiç** / Ḥaṭāyī bülbül-i güyā senüñ tek
G. 207/2: Meger kāfirdür ol mihrāb içinde / Oturmuş gelmez **hiç** imāna çeşmüñ
G. 213/6: Kır Yezid ile ḥavārici tüket kalmaya **hiç** / Nişe kim Ca'feri mezhebe taleb-kār degül
G. 214/3: Çengi aldum men be-kef bir dem ferāḡat kılmadum / Ḥazretinden Ḥālīkuñ **hiç** rü-siyāh eksük degül
G. 225/3: Ḥayli müddetdir cihānda firkaṭuñle hem-demem / Hecr ilen 'ömrüm tükendi **hiç** vişālūñ görmezem
G. 248/3: **Hiç** kararum yoḥ idi şabrum tükenmişdi veli / Ber-karāram kim enīs-i rüzgārum bulmuşam
G. 267/1: Dil-rubānuñ firkaṭuñden gözlerüm nemdür menüm / Gice gündüz ağlaram **hiç** bilmezem nemdür menüm
G. 285/4: Dün dimişsin isterem bir buseme yüz cān bahā / Ol metā'a menden özge **hiç** ḥaridār istemen
G. 290/1: Dil-berā gözden cemālūñ bir nefes dūr olmasun / Yaşlu çeşmümde yüzünden ayru **hiç** nūr olmasun
G. 290/4: Tā ki senden ayru düşdüm görmedüm şabr u karār / **Hiç** 'aşık dil-berinden zār u mehcūr olmasun
G. 296/2: Ol rakībler ta'nesinden ihtirāzuñ tā nedür / Bendeye **hiç** iltifātuñ yoḥdur yā Rab neden
G. 307/3: Her kimüñlen oynaduñ çekdüñ çevirdüñ çarḥını / **Hiç** 'arif nakşuñı duymaz 'aceb nerrādsın
G. 312/5: Ger maña 'arz-ı cemāl olmazsa dil-berden naşīb / Durmazam bir laḥza **hiç** firdevs-i a'lāsında men
G. 320/2: Bir devāsız derde düşdüm **hiç** devāsın bilmezem / Ey vefālu yār n'oldı bir devā bilmez misin
G. 324/1: Nergislerüñ ki yıldı meni mekr ü ālden / Devrinde **hiç** kurtulabilmen zevālden
G. 325/3: **Hiç** peygamber saña yetmez melāyikler daḥı / Çünki sensin zāt-ı pāk-i evvelin ü āḥirin
G. 326/4: Şarf eyledüm yolında kamu ihtiyārumı / Niçük elümde koymadı **hiç** ihtiyār ḥüsñ
G. 329/4: Ki senden ayru **hiç** yoḥdur ḥayātum / Karār ider niçük cān tenden ayru
G. 343/3: Gerçi güller çoḥ biter 'ālem gül-istānında līk / Gül yüzün tek bitmemiş **hiç** gülşen ü bağ üstine
G. 349/5: Ḥaṭāyī görmemişdür kāmētüñ tek / Ḥürāmān serv **hiç** bustān içinde
G. 365/2: Yüreği dağ olmayınca bağı kanlu la'l tek / **Hiç** kiminüñ haddi yoḥdur kim Kızılbaş olmağa
G. 405/1: **Hiç** senüñ tek görmedüm bir dil-ber-i ḥürī perī / Serv boylu lāle yüzü gence-leb meh-peykeri
G. 409/3: Gül gül-istānda bugündür nāzük ü ra'nā veli / 'Arızuñ tek ey şanem **hiç** gülde ruh-sār olmadı
K. 4/6: **Hiç** kim senüñ teki yaradılmışda görmedi / Lā seyf anıñca söyledi hem lā fetā seni
K. 4/9: Dirler günāhı ümmetüñ olmaz devāsı **hiç** / Bu 'illeti devāsına bildük devā seni
K. 4/14: Yetmezdi **hiç** maḳām-ı kerāmāta evliyā / Ger önlerince kılmāsalar pīşvā seni

hiç kim, hiç kimse: Bir kimse bile.

- G. 228/4: Pertev-i ḥürşid-i rüyüñi görende zerre tek / Bulmaya **hiç kimsene** nām ü nişānumdan menüm
G. 213/7: Ey Ḥaṭāyī bu cihān mülkine sen kalmayagör / Çünki **hiç kimseye** kalmadı saña yār degül
G. 286/1: Senden özge dil-berā **hiç kim** maña yār olmasun / Cevr-i 'işkuñdan menüm tek kimse bīmār olmasun
G. 343/2: Zülf ü rüyüñ ḥaṭtı tek **hiç kimse** defter yazmadı / Tā ki 'ālemde yazılmışdur kara ağ üstine
G. 395/1: Dil-berā 'işkuñda men tek kimse meşhūr olmadı / Yā senüñ tek ḥüsñine **hiç kimse** mağrūr olmadı
G. 407/3: Tā yaratdı yir ilen gökni te'āla şānuhü / Görmedi **hiç kimse** sen tek dil-ber-i meh-peykeri
K. 4/5: Heycā güninde durmadı **hiç kimse** tıḡuña / Şürüm diyüp bu ma'niden ögdi Ḥudā seni

hidāyet: Doğru yolu gösterme, hakka sevk etme.

- G. 61/3: Zākirem zıkr eylerem gönlümde Ḥaḳdan özge yoḥ / Nāṭıḳam nuṭḳ-ı **hidāyet** gel ḥabību'llāhı gör
G. 180/1: Getürdi şevke meni der-ezel bidāyet-i 'ışk / Bu sırrı kimseye keşf itmedi **hidāyet-i** 'ışk
G. 314/3: Āsitān-ı rāhuñuz oldu sırāt-ı müstaḳīm / Uş saña virdi **hidāyet** fazl-ı Rabbü'l-'ālemīn

G. 318/2: Zülf ü hâlünden açıldı gönlüme yüz dürlü bâb / Bilmişem 'ayne'l-yaķın senden **hidāyetdür** bugün
G. 439/1: Senden ister her veli himmet **hidāyet** yâ 'Alî / Sendedür 'ayne'l-yaķın 'ayn-ı 'ināyet yâ 'Alî
K. 15/3: 'Alî şāh-ı velāyetdür 'Alî sırr-ı **hidāyetdür** / 'Alî şol ma'niden peydā ki sırr-ı evliyā geldi
M. 1/16: **Hidāyetdür** maña taķķık ü taşdıķ / Nasīb itgil maña bir rāh-ı taķķık
G. 223/4: Şeb-i hicrānda ey sālīk **hidāyet** şem'ine yetdüm / Yüzünün āfitābında yüz envār-ı şafā gördüm

hidmet: Hizmet; birinin işini görme, saygı duyulan birinin işlerini yapmaya hazır olma.

G. 185/5: Bu Hāţāyî kulluġa bağlandı **hidmet** kurşaġın / Ol gözüm nûrî şanem ol sevgülü cânım gerek
G. 251/2: Ol şehensāh-ı cihānsın kim kul olup kapuña / Kānberinüñ **hidmeti** çün Kayser ü Cemdür ġulam
G. 407/7: Dünyede her kim kılur bir pādīşāhuñ **hidmetin** / Bu Hāţāyî bendedür şıdk ile şāhuñ çākeri
K. 12/11: Hāţāyînüñ degül haddi şehā kulum diye bilgil / Eger **hidmet** kabûl olsa anuñ mevlāsı Kānberdür

hikāve, hikāyet: Sırasıyle ve etraflıca anlatılan olay.

G. 19/4: Dün raķīb-i kâfir-i güm-rāh ile ġaybında kim / Her **hikāyetler** ki kıldıñ cümle pinhāndur maña
G. 435/8: Yazıldı 'āleme yāruñ **hikāyeti** mevzūn / Beyāz-ı defter ü dīvān içinde yir dutdı

hikāvet-i 'ışk: Aşkın hikayesi.

G. 180/4: Hāyāl-i hāl ü haţuñ ey nigār-ı lāle-'izār / Göñülden itdi menümle bugün **hikāvet-i 'ışk**

hikmet: Allah'ın kulun kalbine eşyânın hakîkati hakkında koyduġu, akılla elde edilemeyen kalbî ilim, eşyânın hakîkatini olduġu gibi bilme; Tanrı ile kâinat, insanla âlem arasındaki bağları, âlemle ilgili gerçekleri kavrama ilmi, ledün ilmi; hakîmlık, bilgelik.

G. 57/2: Mendedür yir ile göġüñ **hikmeti** hem kudreti / Āb u āteş hāk u bād ser-cümle erkān mendedür
G. 57/5: Pehlevānlar çoġ cihānda Rüstem-i Zāl olmuşam / Hem Sikender **hikmeti** mülk-i Süleymān mendedür
G. 312/7: **Hikmetüñ** esrārını keşf eylerem çünkim tamām / Bil ki üstād olmuşam bu 'ışk fetvāsında men
G. 431/4: Baħr-ı **hikmet** gevherin bulmak dilersen tālībā / Zevrak-ı 'irfān minüp seyr it bu 'ışk deryasını
K. 17/4: Yazıldı yazı kısmetden Hüseynüñ alınına ol dem / Baħup **hikmet** yazusından ki göñlüne şafā geldi
K. 18/15: Hāk bilür ki her devāsız derde dermān sendedür / **Hikmeti** hem senden hāşıl kıldı Loķmān yâ 'Alî

hilāf: Ters, zıt, karşı, yanlışlık.

G. 105/1: Ey şanem niçün senüñ va'düñ **hilāf** olmuş durur / Mihrüñ az olmuş velî kahrüñ ġüzāf olmuş durur
G. 356/10: Öldürem dirdüñ bugün dañla meni çıġduñ **hilāf** / Bilmezem imrüz u ferdā kıldıġuñ ya'ni ki ne

hilāl: Yeni ay, bayram alameti; sevgilinin kaşları hilal gibi kavislidir.

G. 29/3: **Hilāl** kaşuñı tā ki gördi çeşmüm / Bu cânım 'ıyduña kurbāndur ey dost
G. 55/3: Ger senüñ yüzüñ degül 'aşıklar için kıble-ġāh / Bes neden boldı **hilālî** kaşlarıñ mihrāblar
G. 171/5: Ėamdan Hāţāyî derd ile inceldi çün **hilāl** / Bir māhdur görünmedi ol hüsni māhumuz
G. 182/3: Çeşmi āġardı nüħ felegüñ kaddi oldu ġam / Devr-i ruħuñda görmedi kaşuñ **hilālî** tek
G. 212/3: Dem-be-dem yağlıġ arasında habībüm kaşlarıñ / Şanasın kim görünür gözine gökden **hilāl**
G. 219/3: Va'de-i vaşluñ yolında çoġ cefā çekdüm velî / Derd-i 'ışkuñdan vücūdum olısar şekl-i **hilāl**
G. 237/5: Bu Hāţāyî tā **hilālî**-i kaşlarıñ gördi senüñ / Şol mübārek tal'atuñ 'ıydına kurbān olmuşam
G. 260/3: Yüzi ġülgül zülfî sünbül gözleri hayrān kimi / Kaşları şol yaya beñzer ol **hilālî** sevmişem
G. 368/4: Kıldı sevdā ile peyveste za'ıf ey māh-ı nev / Tenümi şol ġam-ı ebrü-yı **hilālün** bu ġice
G. 436/6: Māh-ı nev tek kāmētüm inceldi oldum çün hilāl / Ez-ġam-ı 'aks-ı dü-ebrü-yı **hilālün** bir daġı

hil'at: İltifat veya mükāfat olarak giydirilen, kürklü veya işlemeli kıymetli kaftan.

G. 322/5: Eyüb tek şabr ile sultān Hāţāyî / Ėiyesin **hil'atı** Settār elinden

himāyetçi: Koruyup esirgeyen, sahip çıkan.

G. 207/9: Hāķa kulam diyen hāķķı itürmez / **Himāyetçidür** ol erkāna çeşmüñ

himmet: Yardım, ihsan; lütuf.

G. 109/3: Huceste kāmētüñ gördüm senüñ ey server--i hūbān / Belādan dil hālāş olmaz 'aceb **himmetlü** bālādur
G. 439/1: Senden ister her veli **himmet** hidāyet yâ 'Alî / Sendedür 'ayne'l-yaķın 'ayn-ı 'ināyet yâ 'Alî
K. 11/15: Bu Hāţāyî ġaste ye hem-rāh kılġıl **himmetüñ** / Kim saña şıdk ilen oldu bende çāker yâ 'Alî

hın: An, zaman, vakit.

K. 4/17: Bildüñ ne ma'niden 'ale'l-insān **hın-i** dehr / Kır'ānda çünki kıldı beyān Hel etā seni

Hind: Hindistan.

G. 81/7: Bu Hāţāyî yüzüñi tā gördi ey hūb-ı Hōten / Ol saçuñ tek **Hind** iline pādīşāh olmuş durur

Hindistān: Hint ülkesi.

G. 58/6: Ser-i zülf ü leb-i la'lüni gördüm / Tamâmı Türk ü **Hindistân** anuñdur

hindü: Hintli; sevgilinin kara beni.

G. 88/3: Ni 'aceb men miskinüñ gönlin eger yağma kıla / **Hindu**-yı zülfüñ ki mülk-i Rûmdan târâc alur

G. 342/3: Server-i **Hindûdur** ol kim geldi Rûm iklimine / Ol siyeh hâlûñ ki düşmiş rüy-ı handân üstine

G. 396/3: Geldi yüz miñ dürlü sevdâ-yı perîşân başuma / Handa gördi gözlerüm ey turra-i **Hindü** seni

hıramân: Salına salına, naz ile, edâ ile yürüyen.

G. 35/1: Ol perî kim bu cihânda hûsninüñ hem-tâsı yoñ / Serv-i ra'nâ tek **hıramân** kâddinüñ bālâsı yoñ

G. 349/5: Haţâyî görmemişdür kâmetüñ tek / **Hıramân** serv hiç bustân içinde

G. 364/2: Bir **hıramân** serv-kâmet girdi nesrîn dermege / Avcuñı doldur benefşe saç bu gül-çîn üstine

hisâb: Sorgu, sual.

G. 145/3: Aluram 'ilm oñıyandan **hisâbı** / Nice Manşûrlarum ber-dâr olupdur

G. 361/5: Şehâ minnet şehâ minnet bugün yevmü'l-hisâb oldu / Ma'ârifler **hisâb** virdi münâfık kaldı ferdaya

hizebr: Cesur, yiğit, kahraman, yürekli adam; aslan,gGazanfer.

M. 2/55: Hem İsfendiyâra kılam yiri teng / Ki darbuma durmaz **hizebr** ü peleng

hod: "de, da" bağlacı.

G. 16/3: Gelmiş degül ne **hod** gelecek tâ-be rüz-ı haşr / Devr-i kamerde sen teki bir şâh-ı meh-liķâ

K. 6/12: Ne üçü severem ne **hod** yarusı / Ezelden Ca'feriyem Ca'feriyem

hokka: Küçük kutu mecazen sevgilinin ağzı.

G. 39/6: Bî-nevâ müflislerüñ sensin penâhı rüz-ı haşr / **Hokka**-i dūr der-şadef la'l-i güher-kānum meded

G. 260/2: Sevmişem bir lāle-ruh bir cādu gözlü dil-beri / **Hokka**-i mercân tek ağzı haţ ü hālî sevmişem

G. 355/28: Ma'den-i yüzüñde bir **hokka** dehānuñ dūr dişüñ / Leblerüñ tarafını mercân itdigüñ ya'ni ki ne

G. 389/1: Haste cānum olmayasın sevgülü cānān kimi / **Hokka**-i la'lüni gördüm derdūme dermān kimi

G. 409/2: Gerçi şîrîn leb cihān mülkinde çoğdur bî-şümâr / **Hokka**-i la'lüñ kimi hergiz şeker-bār olmadı

Horāsân: İran'ın doğusunda olan bölgenin adı. Güneşin doğduğu yurt anlamına gelir.

G. 41/3: Ser-be-ser bir târe-i müyuñ bahâsıdur senüñ / Mülk-i Tebrîz ü Çağatay u **Horāsân** u Hucend

G. 58/9: Hıţây u Mısr ilen Çîn ü **Horāsân** / Irak u Fars u hem Kirmān anuñdur

G. 435/9: Haţâyî sözleri gönül içinde gizli iken / 'Irāk u Mısr u **Horāsân** içinde yir dutdı

K. 8/12: Sekkiz kapısı cennet-i 'adnūñ be-velāyet / Mūsî vü Rızâ Şâh-ı **Horāsân** 'Alidür

K. 13/10: İmām-ı heştüm ol şâh-ı **Horāsân** / Haķıķat bil 'Alî Mūsî Rızādur

M. 2/21: Kāmu Rūm u Çîn ü **Horāsân** u Şām / Açar bir beg igit bularnı tamam

hoş: Duyguları okşayan, zevk veren, beğenilen, güzel, iyi, latif.

G. 47/1: Bu maşraba pür-şafâ-yı cāndur / Der-pâ-yı şurāhî **hoş** mekāndur

G. 90/4: Bitüpdür kâmetüñ çeşmüm öñinde / Ne **hoş** serv-i hıramân menzilidür

G. 98/2: Yıl-be-yıl sâ'at-be-sâ'at **hoş** geçürgil yâr ile / Hafta hafta gün-be-gün ol rüzgâr elden gider

G. 103/1: Menüm ol sevgü yārum geldi **hoşdur** / Elüme ol nigārum geldi **hoşdur**

G. 103/2: Elüñden ihtiyāruñ gitse gitsün / Elüme ihtiyārum geldi **hoşdur**

G. 103/3: Sen ol şahrāda çün gül-ı beyābān / Çemende gül-'izārum geldi **hoşdur**

G. 103/4: Ol imdi kış günü sermā elinden / Menüm taze bahārum geldi **hoşdur**

G. 103/5: Ğam ilen intizār içinde sen ol / Hemîşe intizārum geldi **hoşdur**

G. 103/6: Sen ey Seyyid 'Alî zulmet içinde / Bu rüşen rüzgārum geldi **hoşdur**

G. 103/7: Haţâyî şükr kıl Allāha dāyim / Giden şabr u karārum geldi **hoşdur**

G. 107/1: Gerçi gün **hoşdur** velî ruh-sāruñ andan yahşıdır / Ay dahı tâbān durur dīdāruñ andan yahşıdır

G. 116/1: Gördüm yüzüñi ey şanem bi'llāh ki **hoş** cānānedür / Mānendi yoğdur hûsnüñüñ kıymetlü bir dūr-dānedür

G. 136/1: Ez kıl ü kāl-i medrese **hoşdur** ki olsa dūr / Ey dil hāzer kıl anda ki yoğdur saña kuşur

G. 188/1: Ey diyen kim 'ākilem dīvāna **hoş gelmek** gerek / Kim kılur lāf-ı hüner meydāna **hoş gelmek** gerek

G. 188/2: Ger 'azîz-i Mısr-ı 'ışk olmağ dilersen ey gönül / Yūsuf-ı Mısrî kimi zindāna **hoş gelmek** gerek

G. 188/3: Zāhidā lāf itme kim ma'nāda lāf iden kişi / Ma'rifet meydānına merdāne **hoş gelmek** gerek

G. 188/4: Ey gönül vird eyle dāyim zıkr ü fikr-i rüy-ı dost / Ehl-i İslāmam diyen imāna **hoş gelmek** gerek

G. 188/5: 'Aşıkam dîrsin dilā şartı budur 'aşıklarūñ / Her ne kim cānāne kılsa cāna **hoş gelmek** gerek

G. 188/6: Ey dil ol şeh katına dāyim git evşāfından ayt / Kim kuluñ her bir sözi sultāna **hoş gelmek** gerek

G. 188/7: 'Aşıkam dirseñ gönül 'ışk âteşinden dönme kim / Şem' odına yanmağa pervāne **hoş gelmek** gerek

G. 188/8: Kim ki ğark olmağ diler der-baħr-ı 'ışk-ı bî-kenār / Keştsiz bu lücce-i 'ummāna **hoş gelmek** gerek

G. 188/9: Ey Haţâyî şî'rüñi ol yâr ister dinleye / Dil-rubālar gūşına dūr-dāne **hoş gelmek** gerek

G. 204/2: **Hoş** maķām-ı a'zam olmışdur bu gönülüm gūşesi / Bilmezem yā Rab neden cevri ile vîrān eyledüñ

G. 209/2: Tā hayālünle senüñ def'-i melāl eyler gönül / Gitmesün dilden ki **hoş** hem-rāz u sırdaşumdur ol

G. 211/4: Sevgülü yârûn vişâli **hoşdur** ammā n'eyleyim / Mihnet-i hicrân güninde bir meded-kârum degül
G. 219/4: Zülf ü ruh-sâruñ katında şol haţ u hâlûñ senûñ / **Hoş** melâhatdur düşüpdür al yañağ üstinde hâl
G. 244/4: **Hoş** 'âkilem ki dünyede isbât-ı 'ışk için / Dîvâne gelmişem veli dîvâne gelmişem
G. 279/2: Hâdis-i Muştâfâdur ekremû'z-zayf / Göñül mülkinde **hoş** mihmân olupsan
G. 323/6: Haţâyî çın seher âh u figânuñ nâlesi **hoşdur** / Pür eţrâf-ı çemen her dem maķâlât-ı belâbilden
G. 391/4: Sormışam kand ile şeker lezzeti **hoşdur** velî / Ol dañı şîrîn degül la'l-i şeker-bârûñ kimi
G. 366/3: Dişûñ incü gözûñ nergis lebûñ la'l / Senûñ ol **hoş** cemâlûñ beñzer aya
G. 406/2: Saña **hoş** oldı yârûn yâd boldı / Maña ol âşinâlar yahşî geldi
G. 410/7: Günûñi **hoş** geçür miskîn Haţâyî / Gelen devrân 'aceb devrân degül mi
G. 415/5: Sonki pîşmân aşşî kılmaz ey göñül yâr istegil / Hânsı **hoş** gün geldi gitdi soñı ğam âh olmadı
K. 18/17: Od u yel toprağ u sudan **hoş** müretteb eyledüñ / Gice gündüz ra'd u berķ ü âb u bārân yâ 'Alî

hoş geldüñ: Bir yere yeni geleni karşılariken söylenen nezaket, esenleme sözü.

G. 195/5: Kahr u cevruñ lutf kıldı bu Haţâyî hasteye / Merhabâ **hoş geldüñ** ey cân lutf u ihsân eyledüñ

hoş gör-: İyiye yormak; hoşgörü ile karşılamak.

G. 377/6: Beş gün özüñi **hoş gör** çün dünya beķasızdur / Ger 'arifiseñ ey dil şükr eyle bu eyyâma

hoş hoş: ikileme Güzel güzel.

G. 95/3: Dün şabâ geldi maña **hoş hoş** mu'anber büy ile / Ğalibâ ol meh-liķânuñ zülf-i müşk-efşânıdur

hoş-bâlâ: Hoş, yüksek, uzun servi.

G. 72/1: Eyâ gün yüzlü çehreñ aya beñzer / Boyuñ bir serv-i **hoş-bâlâya** beñzer

hoş-bû: Güzel koku.

G. 393/4: Ey zülf-i dost dünyede derhem oturma kim / Düşmez dimâĝa anber-i **hoş-bû** senûñ kimi

hoş-elhân: Güzel sesli.

G. 433/2: Zâĝa düşmez nâle vü feryâd kılmaķ bî-hayâ / Özini çün nisbet-i murğ-ı **hoş-elhân** eyledi

hoş-hû: Güzel ahlaklı.

G. 10/2: Yüzûñ üste zülfüñi tâ gördüm ey rûh-ı revân / Gice gündüz ağlamağ 'ışķuñda **hoş-hûdur** maña

hoş-h'ân: Okuyuşu güzel.

G. 125/2: Ser-i küyuñda ne ğam nâle kılursa dil ü cân / Yüzi gül gülşen ara bülbül-i **hoş-h'ân** doludur

G. 160/4: Bayķunuñ meskenini vîrânede dirler olur / Bülbül-i **hoş-h'ânı** gör bağ-ı cinân küncindedür

G. 279/4: Göñül tâ gül yañağın gördi anuñ / Olı kim bülbül-i **hoş-h'ân** olupsan

G. 435/6: Şîfât-ı gülşen-i nâz u na'im-i huld-ı berîn / Zebân-ı bülbül-i **hoş-h'ân** içinde yir dutdı

K. 17/10: Muhammed Taķidür **hoş-h'ân** göñüller aydını cânım / Melek rızvân semâlardan ana çoğ merhabâ geldi

K. 18/23: Rüz u şeb tekrâr iderler ĥamd ü şükrüñi senûñ / 'Andelîb ü ķumri vü tûti-i **hoş-h'ân** yâ 'Alî

hoşluğ: Güzellik.

K. 2/6: Çün senûñ **hoşluğuna** yarattı sâni' 'âlemi / Ayaĝuñ topraĝına cânım fedâdur yâ Nebî

Hoten: Doĝu Türkistan'da bir şehir. Ahu ve misk kokusu ile anılır.

G. 2/5: Ey Haţâyî zülfî tek arındı yüzden zengibâr / Dil-ber-i Çîn ü **Hoten** hûb-ı Hıţây kaldı maña

G. 81/7: Bu Haţâyî yüzüñi tâ gördi ey hûb-ı **Hoten** / Ol saçuñ tek Hind iline pâdişâh olmış durur

G. 82/4: Yüzüñi 'ışķ ehli ger görürse ey hûb-ı **Hoten** / Anlaruñ göñlinde ğam kayğ u gider ĥurrem düşer

G. 193/5: Tâ kim Haţâyî gördi yüzüñ ey meh-i **Hoten** / Şahrâ-yı dilde çeşm-i ĝazâluñ diler senûñ

G. 405/6: Ey Haţâyî şol **Hoten** Türkî saçınuñ şemmesi / Nâfe-i şahrâya şaldı belki müşk ü 'anberi

K. 12/6: Hıţây ilen **Hoten** mülki şehâ feth oldı Çîni bil / Ki meclis nâfe-i ĥüsnüñ ser-â-ser müşk ü 'anberdür

Hû: Allah; Allah'ın zâtına delâlet eden ve ism-i a'zam ve ism-i celâl de denen Allah isminin kısaltılmış şeklidir.

G. 56/1: Her zamân kim karşıma ol dil-ber-i meh-rû gelür / Cânuma bir ot düşer bu dilüme yâ **hû** gelür

Hû çek-: Zikirde, duâda veya gülbank çekilirken Cenâbıhakk'ın "hû" ismini arka arkaya tekrarlamak.

G. 310/5: Men Haţâyî çekmenem ğam çünki ene'l-Haķ didüm / Çekmişem Haydar teki meydâna **hû** merdâne men

hub: Güzel.

G. 2/5: Ey Haţâyî zülfî tek arındı yüzden zengibâr / Dil-ber-i Çîn ü **Hoten** **hûb-ı** Hıţây kaldı maña

G. 11/5: Ey Haţâyî **hub**laruñ cevri vefâdur 'âşîķa / Firķat ü hecri nigârûñ lutf u ihsândur maña

G. 33/5: Haţâyî resm-i evvelden kalupdur ihtirâz eyle / Hezârân nâz ider **hub**lar ki 'âşîķnı zebûn görgeç

G. 63/3: Tükendi Yûsuf eyyâmı senûñ devrân-ı ĥüsnünde / Ĥaberdür **hub**lar içinde yalandur bu ĥaber çındur

- G. 64/5: Hübllara baħmağda zāhid ger günāh oħur veli / Ol günāhlar ‘āşıķa ‘ayn-ı şavāb itmiş durur
G. 65/3: Gel ey hem-dem hāzer kıl ‘ışķa düşme / Belādur **hūbları** sevmek belādur
G. 72/5: Melāyik hūrinūñ ger hūsnı **hūbdur** / Yüzüñ andan daħı zībāya beñzer
G. 78/2: Hūbları sevmey diyüp ta’n itme ey nāşih maña / Çünki bilmezsin maķām-ı cāvidānī hādadur
G. 81/7: Bu Hāṭāyī yüzüñi tā gördi ey **hūb-ı** Hōten / Ol saçuñ tek Hind iline pādīşāh olmış durur
G. 82/4: Yüzüñi ‘ışķ ehli ger görürse ey **hūb-ı** Hōten / Anlaruñ gōñlinde ğam kayģu gider hurrem düşer
G. 83/3: Cefā vü cevruñüzden incimez dil / Ki **hūblar** dāyīmā bed-hū gerekdür
G. 85/2: Ey gōñül ‘aķl ehli iseñ sevmey **hūblar** yüzini / Hūbların derdine ancaħ bu dil-i şeydā düşer
G. 85/3: Ey şanem **hūblar** içinde sen düşüpsen ser-firāz / Öyle kim bāğ içre ra’nā serv-i hoş-bālā düşer
G. 89/2: Hūblar yüzine baħmağı zāhid eydür günāh / ‘Aşıķlar ol günāhı hemişe sevāb oħur
G. 149/4: Simurģi Kāfda dirler ü **hūblar** da hem vefā / Hiç görmemiş bu nev’ileri bir mesil durur
G. 157/4: Yūsufnı görgeçende didiler ki **hūb** imiş / Yūsuf daħı senüñ teki şāhuñ ğulāmıdur
G. 170/2: Ey **hūblaruñ** güzidesi rüşen yüzüñ kimi / N’ola eger sefid ola baħt-ı siyāhumuz
G. 177/4: Mūşķ ü ‘anber micmeridür yoħsa cām-ı Cem durur / Büy-i **hūbuñdan** anuñ dāyim mu’atṭardur dimāğ
G. 187/2: Bu **hūblar** gülşeninde yoħ durur hiç / Yañağı çün gül-i hamrā senüñ tek
G. 187/4: Çü **hūblar** çoħ durur insān içinde / Hiç olmaz ey perī ra’nā senüñ tek
G. 192/2: Her kimüñ cānında **hūblar** hasreti vardur müdām / Dünyede ‘ār itmesün didāra göndermek gerek
G. 267/3: Hūblaruñ cevrin çekermen ey perī peyveste kim / Kısımetüm rüz-ı ezelden miñnet ü ğamdur menüm
G. 267/5: Hāķ bilür kim hūsn içinde bu Hāṭāyī dil-beri / Cümle **hūblar** arada ‘ālemde görkemdür menüm
G. 271/7: Hāṭāyī cümle **hūblardan** habībā / Senüñ tek dil-beri buldum muķaddem
G. 302/1: Ey **hūblar** içre tal’at u hūsn ile bay olan / Ol serv-ķaddi sāyesi zıll-ı hümāy olan
G. 302/7: Alduñ şikeste gōñlini miskīn Hāṭāyīnūñ / Çindür vefālu bolmağı **hūb-ı** Hıṭāy olan
G. 309/4: Cihān **hūblarınuñ** içinde gördüm / Seni tavrında şāhuñ gōñli bilsün
G. 315/1: Hāķ te’ālā **hūb** yaratdı bu teni ol cān için / Bir ‘aceb ḫalvet-serāy açmışdur ol miħmān için
G. 383/5: Başdan ayağā bende Hāṭāyī ḫaṭāludur / Zāhid ḫaçan ki **hūbları** sevmek günāh ola
G. 394/4: Hūblar cihānı cümle dutarsa eyā şanem / Cān oldıģınca men daħı terk eylemen seni
G. 397/3: Ḥayrān u vālih oldı bu gōñlüm ‘ale’d-devām / Bir ḫatla tā ki gördi anuñ **hūb** liķāsını
G. 398/5: Ey Hāṭāyī gerçi **hūblar** çoħ durur ‘ālemde lik / Olmaya bir dil-ber ol şūḫ-ı sitem-kārum kimi
G. 423/5: Bugün ulaşıdılar **hūblar hūbānı** / Bize **hūblar hūbānı** rindi düşdi
G. 430/3: Ey sözi datlu yüzi gökcek güzeller serveri / Bu cihānda **hūblaruñ** içinde sen ḫāķān kimi

hūbān: Güzeller.

- G. 39/1: ‘Arza yazdum men saña ey şāh-ı **hūbānum** meded / ‘Arz-ı ḫālüm sen bilürsün dīn ü imānum meded
G. 28/5: Sensüz Hāṭāyī ey şeh-i **hūbān** firāk ider / Şabrum tükendi gözlerüme gelmez oldı ḫ’āb
G. 109/3: Huceste ķāmetüñ gördüm senüñ ey server-i **hūbān** / Belādan dil ḫalāş olmaz ‘aceb himmetlü bālādur
G. 154/5: Cefā vü cevri-ı zulmüñ şāh-ı **hūbān** / Hāṭāyīne yeñi būnyāda beñzer
G. 263/4: Ey şeh-i **hūbān**-ı ‘ālem bāğ içinde men senüñ / Boyuñı serve saçuñ reyḫāna nisbet kılmaşam
G. 375/4: Her demde kılmaķ ey şeh-i **hūbān** revā degül / Cevr ile zulm munca revādur Hāṭāyīye
G. 382/2: Firāķuñdan senüñ ey şāh-ı **hūbān** / Menüm ḫālüm ḫarāb olsun mı böyle
G. 423/5: Bugün ulaşıdılar hūblar **hūbānı** / Bize hūblar hūbānı rindi düşdi

Hucend: Tacikistan'da bir şehir.

- G. 41/3: Ser-be-ser bir tāre-i müyuñ bahāsıdur senüñ / Mülk-i Tebriz ü Çagatay u Ḥorāsān u **Hucend**

huceste: Uğurlu, hayırlı, meymenetli.

- G. 109/3: **Huceste** ķāmetüñ gördüm senüñ ey server-i hūbān / Belādan dil ḫalāş olmaz ‘aceb himmetlü bālādur

huceste-likā: Uğurlu, kutlu yüz.

- G. 32/5: Şol dil-beri-i **huceste-likānuñ** yolında kim / Şaldı Hāṭāyī cānını bāzāra ‘āķıbet

hūd: Savaşta giyilen mâdenî başlık, miğfer.

- M. 2/50: Kılıcdan geçürem anuñ cümlesin / Ne āheng bile ne **hūd** ḫamlesin

Hudā: Allah, Tanrı, Rabb.

- G. 99/2: Ta’rif idüp şıfatını şirüm didi **Hudā** / Bu doğru söze ins ü melāyik güvāhdur
G. 118/3: Olardan özge kim vardur maña di / **Hudādur** Muşṭafādur Murtażādur
G. 169/3: **Hudāya** şūkr ‘aceb rāḫat u şafāmız var / Bir oldı dost ğamuñdan derün u zāhirümüz
G. 210/1: Ey melek hūsnüñ senüñ nūr-ı **Hudādur** bilmiş ol / Sidredür boyuñ ne sidre münṭehādur bilmiş ol
G. 210/3: Yoħ durur eşyā içinde kimsene Hāķdan cüdā / Cilve kılan ‘āleme nūr-ı **Hudādur** bilmiş ol
G. 215/1: Görklü yüzüñ ‘āşıķı bi’llāh **Hudādur** yā Resül / Şol mübārek hulkuña cānlar fedādur yā Resül
G. 360/2: Şad hezār la’net Yezīde çünki ol şeh-zādeye / Bir içim su virmedi kādır **Hudānuñ** ‘ışķına
G. 373/1: Günāhum çoħ **Hudā** için bağışla / Muḫammed Muşṭafā için bağışla
G. 407/2: Sen niçük şun’-ı **Hudāsın** ey melek yüzlü beşer / Yüzüñi görgec oħur ‘uşşāķ Allāh ekberi

G. 417/7: Muhammed ü 'Alînün hürmeti'çün / Yakîn bil kim **Hudâ** ister Hâṭâyî
K. 3/2: Tamâmet hâricî 'aceb ki bilmez / Emîrû'l-mü' minîn şîr-i **Hudâdur**
K. 4/5: Heycâ güninde durmadı hîç kimse tîguña / Şîrüm diyüp bu ma'niden ögdi **Hudâ** seni
K. 13/1: Qadîmî zât bî-misl ü beḳâdur / Kamu fânî durur bâkî **Hudâdur**
K. 16/5: Hâka mazhar durur Âdem sücûd it uyma şeyṭâna / Ki âdem donına girmiş **Hudâ** geldi **Hudâ** geldi
K. 17/3: Elinde dest-i kudretten belâ-yı zehr-i kâtilden / **Hudâ** buyruḡ ile cân-ı Hasan hulk-ı Rızâ geldi
Mus. 1/4: Hemîşe **Hudâ** ile hem-dem olan / Sırında Muhammedle mahrem olan
Mus. 1/16: Bu İslâm kapusun açan 'âleme / Sen anı **Hudâ** bilgil âdem dime

hudâi: Allah'a ait, mensup.

G. 418/1: Yakîn bil kim **Hudâidür** Hâṭâyî / Muhammed Muştafâidür Hâṭâyî

Hudâvend: Allah; efendi, sahip; hakim, hükümdar.

K. 9/1: **Hudâvendâ** ki ol hayyü'l-beḳâdur / Cihân-dârende-i ehl-i fenâdur

M. 2/1: Be-nâm-ı **Hudâvend**-i hayy u kerîm / Kerîm ol tuvânâ be-zât-ı kadîm

huddâm: Hizmet edenler, hizmetçiler, uşaklar.

G. 377/7: Uş bende Hâṭâyîniñ maḥbûbî 'aceb cândur / Cibrîl-i emîn kuldur kûyındaki **huddâma**

huld-ı berin: En yüksek, en yüce cennet.

G. 435/6: Şîfât-ı gülşen-i nâz u na'îm-i **huld**-ı berîn / Zebân-ı bülbül-i hoş-h'ân içinde yir dutdı

hulk: Huy, tabiat, yaratılış.

G. 31/5: Âdemî oldur ki anda hüsn-i **hulk** u lutf ola / Âdemî dimeñ aña kim cübbe vü destâr mest

G. 215/1: Görklü yüzüñ 'âşıkı bi'llâh Hudâdur yâ Resûl / Şol mübarek **hulkuña** cânlar fedâdur yâ Resûl

K. 15/4: Hasan **hulk**-ı 'azîm oldı çü ol Mehdi kerîm oldı / Velîkin zaḥm-ı şemşîre Hüseyin-i Kerbelâ geldi

K. 17/3: Elinde dest-i kudretten belâ-yı zehr-i kâtilden / Hudâ buyruḡ ile cân-ı Hasan **hulk**-ı Rızâ geldi

humâr: İçkiden sonra gelen baş ağrısı, mahmurluk.

G. 64/2: Gel **humârum** yaz menüm vaşluñ meyinden ey perî / K'ol şarâbuñ hasreti bağrum kebâb itmiş durur

G. 112/5: Nergis-i mest-i **humârûñ** kanumı içmeklige / Kaşlaruñ mihrâbıñuñ bu dâneler küncindedür

G. 129/3: Kâtı müştâk idüm şîrîn lebûñe / Gözi mest ü **humârum** anda n'eyler

G. 340/3: Sâkiyâ vaqt-i tarabdur elde tutgil câm-ı mey / Kim benefşe mest olup nergis **humâr** oldı yine

G. 293/2: Gözüñ içmiş kanını 'âşıklaruñ olmuş **humâr** / Bâğçada gör nergisi gül-nâra döndermiş

humâr: Çokça içen, sarhoş, mahmur.

G. 299/2: Gelmesün mey-hâne-i vahdetde hergiz müdde'î / Âb-ı kevserden içen **humâra** söyleñ gelmesün

hün: Kan, dem.

G. 131/3: Eşirmiş **hün**-ı dilümden şanemüñ hûni gözi / Ger sen inanmaz iseñ gör ki ne mestâne gelür

G. 319/4: Kütlu günler geldi 'ıyduñdur mübarek şükr kim / Ellerüñi **hün**-ı dilden çün hıẓâb itmekdesin

G. 421/3: Çün cemâlüñ 'aksini gördi felek evcinde gün / Şol hacâletden kızardı gayretinden **hün** kimi

hün-âlûd: Kana bulanmış.

G. 169/5: N'ola dökersem işigüñde eşk-i **hün-âlûd** / Hâṭâyî sîm ü zere meyl ider ekâbirümüz

hün-bahâ: Kan pahası, diyet.

G. 65/4: N'ola 'âşıkları öldürseñ ey dost / Lebûñ bir büsesi yüz **hün-bahâdur**

hün-bâr: Kan saçan, kan döken.

G. 101/4: 'Âkıbet tufân kıpar bir gün cihânı garḳ ider / Seyl-i bārân kim bu 'âşık çeşm-i **hün-bârındadır**

hün-efşân: Kanlar saçmak.

G. 378/1: Çeşm-i mestüñ ey perî çün susamışdur kanuma / Dem-be-dem yüz kaṭre **hün-efşân** ider dâmânuma

hün-h'âr, hün-h'âre: Kan içici, kan dökücü; sevgilinin gözleri.

G. 1/3: Âteş-i 'ışkuñda ey **hün-h'âre** gözlü dil-berüm / Öyle yanmışdur bu bağrum yoḥ durur dermân aña

G. 32/4: Miñ mekr ü al ü şu'bede-i bî-hisâb ile / Kanumı tökdi ğamze-i **hün-h'âre** 'âkıbet

G. 42/4: Yaralı bağrum kanın tökdi gözümde dem-be-dem / Gör neler kıldı maña şol nergis-i **hün-h'âreler**

G. 101/3: Âhu tek 'âşıklaruñ göñlin niçük şayd itmesün / Ol kadar kirpük oḡı kim çeşm-i **hün-h'ârındadır**

G. 106/3: Dün didi hem-dem maña kimdür senüñ göñlün al an / Men didüm bilmez misin ol gözleri **hün-h'ârdur**

G. 146/10: Mest-i 'ışk itdüñ meni Mecnûn özümni bilmezem / Ey susamış kanuma her gözleri **hün-h'âr** bir

G. 258/5: Nice miskîn Hâṭâyî kanın içmiş / Şol iki nergis-i **hün-h'âre** gördüm

- G. 304/4: Gerçi ğamzeñ tığ olupdur ğayl-i 'uşşāka velī / Çeşm-i **hün-h'āruñ** durur her dem-be-dem ğan eyleyen
G. 322/1: Neler çeker bu cānum yār elinden / Ol iki gözleri **hün-h'ār** elinden
G. 398/4: Ebr-i nīsāndan soruñ aĥvālūmi kim ol daĥı / Kaṭre kaṭre yaş töker bu çeşm-i **hün-h'ārum** kimi
G. 405/5: Kaşlaruñ ğanumñı tökdi su kimi öttüñ revān / Hancaru ğidersen ey **hün-h'āre** dil-ber ğançeri

hūnī: Kan akıtcı, kan dökmeye meyilli; zalim, gaddar.

- G. 131/3: Eşrimiş hūn-ı dilūmden şanemūñ **hūnī** gözi / Ger sen inanmaz iseñ gör ki ne mestāne gelür

hūnīn: Kanlı.

- G. 284/7: Ğayli demdür kim Ğaṭāyī gözleri ğan ağladı / Seyl-i **hūnīn** bir daĥı 'ummāna gelstün yeñiden

hūr, hurī: Cennet kızı, cennet mahlūku.

- G. 72/5: Melāyik **hūrinūñ** ger ĥüsni ĥūbdur / Yüzüñ andan daĥı zībāya beñzer
G. 109/1: Te'ālā şānuhū ekber bu ne ĥüsni dil-ārādur / Cemālūñ **hūriden** yigrek boyuñ tūbiden a'lādur
G. 146/7: Āteş-i 'ışkuñ tutuşdurdı vücūdum şehrini / Baĥaram ki **hūr** birdür nūr birdür nār bir
G. 395/2: **Hūr** ilen bağ-ı behiştı kıldılar ta'rīf līk / İşigüñ tek cennet ü ĥüsñüñ kimi **hūr** olmadı
G. 400/5: Uş bu ma'niden Ğaṭāyī **hūr** söyler ĥüsñüñi / Kim lebüñ peymānesi baĥş eyler āb-ı kevseri
G. 405/1: Hiç senüñ tek görmedüm bir dil-ber-i **hūrī** perī / Serv boylu lāle yüzlü ğonce-leb meh-peykeri
G. 405/3: İşigüñ rızvān özüñ **hūr** u cemālūñ ravzası / Ruĥlaruñ cennet boyuñ tūbā dudaĥuñ kevseri

hūr-ı cennet: Cennet kızı.

- G. 158/3: Cān u dilden men anı sevdügümi cümle bilür / **Hūr-ı cennet** mi diyem ol güzeli yā ĥasıdur

hūr-ı rızvān: Rızvan cenneti hurisi.

- G. 72/7: Ğaṭāyī dil-beriñdür **hūr-ı rızvān** / İşiĥi cennetü'l-me'vāya beñzer

hūr-veş: Huri gibi.

- G. 26/7: Bir yirde kim otura Ğaṭāyī o **hūr-veş** / Gökde melāyik oĥıya yā leytenī turāb

hūr-zād: Huri gibi güzel, çok güzel kız veya kadın.

- G. 411/3: Meni ĥayrān iden ol **hūr-zāduñ** / Boyı tūbā lebi kevser degül mi

hurrem: Mutlu, sevinçli.

- G. 76/7: Miĥnet-i dünyādan ey dil fāriĥ ol sürgil murād / **Hurrem** ol ğam çekmegil kim zıll-ı Sübhān devridür
G. 82/4: Yüzüñi 'ışk ehli ger görürse ey ĥüb-ı Ğoten / Anlaruñ göñlinde ğam kayĥu gider **hurrem** düşer
G. 353/4: Budur burc-ı mehi ez nūr-ı ferruĥ / Bahārı **hurrem** elvān eyleyen şāh

hūrşid: bkz. Güneş.

- G. 4/3: Tā kim ol **hūrşid**-ruĥ gitdi gözümden su teki / Gözyaşum anuñ yüzinden āşinā kaldı maña
G. 7/1: Dil-berā ol ay yüzüñ **hūrşid**-i tābāndur maña / Bağçañ içinde aĥan su āb-ı ĥayvāndur maña
G. 11/1: Dil-berā 'ışkuñ tenümde sevgülü cāndur maña / Pertev-i mihr-i ruĥuñ **hūrşid**-i tābāndur maña
G. 16/7: **Hūrşid** ü māĥ cümle sitāre ber-encümen / Kıldı sücüd şüretüñe ey 'aziz-i mā
G. 17/3: Münfa'ildür tal'atundan der-felek **hūrşid** ü māĥ / Şol cihetden kim yüzüñ nūrından almışdur ziyā
G. 33/4: Meh ü seyyāreler şermendedür yüzüñe baĥmaĥdan / Felek evcinde **hūrşid** ĥayādan ser-niĥün görgeç
G. 69/3: Yüzidür nisbet-i **hūrşid**-i tābān / Felekde māĥ anuñçün Müşteridür
G. 79/4: Gerçi zulmetdür saçuñ yüzüñ aña **hūrşid**-var / Leblerüñ tu'mı ne nisbet çeşme-i ĥayvānadur
G. 81/1: 'İşkuñ ey dil-ber göñül taĥtında şāĥ olmış durur / Şüretüñ cān mülkine **hūrşid** ü māĥ olmış durur
G. 99/8: Burcında evliyālaruñ ol fi'l-mesel tamām / Kevkeb içinde nisbeti **hūrşid** ü māhdur
G. 101/1: Gökdeki māĥuñ liķası dost dīdārındadır / Āfitābın yüzi ol **hūrşid**-i ruĥ-sārındadır
G. 181/3: Yüzüñ devrinde ey gül-çehre gökden / Meh ü **hūrşid** aşılmışdur mu'allak
G. 123/2: Şol münevver çehreñüz katında kemter zerredür / Gerçi **hūrşidüñ** maķāmı āsumān üstindedür
G. 123/4: Gerçi dirler māĥ-tābı nūr alur **hūrşiddeden** / Nūr-ı ĥüsñüñ āfitābı kün fekān üstindedür
G. 135/2: Meger **hūrşid** imiş ĥüsñüñ ki kıldı 'ālemi rüşen / Kim ol raĥşende envārı meh-i tābāna düşmişdür
G. 165/5: Bu Ğaṭāyīñüñ vücūdı oldı nūruñdan zuhūr / İki 'ālem zerredür **hūrşid**-i 'ālem-tābsız
G. 175/1: Zülf-i müşĥmūñ sevādı zulmet-i **hūrşid** imiş / Ħüsni ruĥ-sāruñ beyānı āyet-i tevĥid imiş
G. 183/5: Yāra ger 'ālem nazar kılsa Ğaṭāyī ğam yime / Baĥmaĥ olmaz yüzine **hūrşid**-i 'ālem-tāb tek
G. 185/4: Ey felek kılduñ meni dil-berden ayrı ke'l-'adem / Men hevāda zerreyem **hūrşid**-i tābānum gerek
G. 216/3: Pertev-i ĥüsñüñ ziyāsından ĥamer oldı ĥacil / Şüretüñ tābından ol **hūrşid**-i tābān münfa'il
G. 249/1: Tā ki gördüm men cemālūñ ey peri-veş dil-berüm / Manzar-ı **hūrşid** tek yaş ile doldı gözlerüm
G. 228/4: Pertev-i **hūrşid**-i rüyūñı görende zerre tek / Bulmaya ĥiç kimsene nām ü nişānumdan menüm
G. 288/3: Ħüsni rüyūñdan kim ol **hūrşid**-i 'ālem nūr alur / Ħayf ola nisbet kılam mihr-i ruĥuñı aya men
G. 289/4: Tıfl iken dil-ber diler kim ref'ide yüzden niķāb / Zerreni gör kim olur **hūrşid**-i tābān şimdiden
G. 281/3: Kim senüñ yüzün durur **hūrşid**-i ĥāver nisbeti / Kaşlaruñlan gözlerüñdür fitne-i āĥir zamān

G. 302/5: Kılsañ bu hâk-i pâyüña bir kez nazar n'ola / Şalmaz mı hâke yüzini **hürşid** ü ay olan
G. 330/5: Haṭāyī dir yüzün **hürşide** nisbet / Sözi rüşen didüm yüzüne karşı
G. 363/2: Menem ol fâ'il-i muṭlaḳ ki dirler / Menüm hükmümdedür **hürşid** ile mäh
G. 381/1: Yüzün **hürşid**-i tábândur felegün mähı yanında / Dudaguñ âb-ı hayvândur yañağün çähı yanında
G. 390/3: Tâ senün **hürşid**-i ruḥ-sâruñ gördüm çeşmüme / Bir bulut oldı kamer ol mäh-ı tábân olmadı
G. 399/2: Görelî mihr-i ruḥuñ çeşmüm münevverdür menüm / Dünyede **hürşid**-i 'âlem-tâb gördüm men seni
G. 399/5: Ey Haṭāyī dil-berün **hürşid**-i tábândur meger / Kim baḥanda dîdesi pür-âb gördüm men seni
K. 5/1: Cemâlündür senün nür-ı İlähî / Yüzündür 'âlemün **hürşid** ü mähı
K. 8/2: Eşyâda iki nür ki meşhûr olupdur / **Hürşid** Muhammed meh-i tábân 'Alîdür
K. 13/9: İmâm Müsî Kâzım hâdî-i dîn / Kim ol **hürşid**-i burc-ı evliyâdur
K. 18/18: Dîde-i binâ içinde rüşen olmış âşîkâr / Lem'a-i nür-ı ruḥuñ **hürşid**-i tábân yâ 'Alî
T. 7/1: Sâye-i **hürşid**-i şübḥândur 'Alî / Ehl-i faḳra şâh-ı Merdândur 'Alî

hüş: Akıl, fikir, iyi ile kötüyü ayırma hissi.

G. 384/1: Her kime kim sencileyin bir perî-veş yâr ola / 'Aql u **hüş** u ḥânümânından daḥı avar ola

huşul: Hâsıl olma, peydâ olma, vücûda gelme.

Mus. 1/46: Kemîne Haṭāyîni kul eyleyen / Cemî'-i murâdın **huşul** eyleyen

huşyâr: Akıllı, uyanık.

G. 31/1: Ser-ḥoş-ı cām-ı elestem tâ ebed **huşyâr** mest / Mest-i lâya'kıl gezermen şehr içinde 'âr mest
G. 115/12: Bu Haṭāyī içdi andan der-ezel bir cür'a mey / Tâ ebed **huşyâr** olmaz mest-i câvidân durur
G. 243/5: Bu Haṭāyī dünyede **huşyâr** olmaz bir zamân / Tâ kim ol peymâne-i la'lün durur cânım menüm
G. 299/6: Ser-ḥoşuz rûz-ı ezel peymâne şehden içmişüz / Bu kadeḥden içmeyen **huşyâra** söyleñ gelmesün
G. 286/5: Bu Haṭāyī hasteni divâne zâhid mest oḥur / 'İşkuñuz cânımdan ol bir lahza **huşyâr** olmasun
G. 379/3: Ey gönül **huşyâr** oturmağıl ne ḥâsıl dünyede / Kim ki mest olmak diler gelmek diler mey-ḥaneyeye

hüy u hây: Gürültü, boş lakırdı, dedikodu.

G. 404/5: Bu Haṭāyī oldı Mecnûn dağa düşdi âhü tek / Nâşihâ dağdan anı ürkütme kılma **hüy u hây**

huzûr: İç rahatlığı, hâminden memnun olup gönlünde rahatlık duyma, kendini rahat ve memnun hissetme durumu.

G. 205/3: Ruḥuñ yâ Rab ne güldür kim fiğâna düşdi bülbüller / Ki şevkinden anuñ her dem **huzûrı** var gül-istânüñ

huzûr-ı dil: Gönül huzuru.

G. 172/3: N'eyleyem 'işkuñdan ayru dünyenün lezzâtını / Kim **huzûr-ı dil** ğam-ı mihrün menüm gönlümde bes

hüccet: Delil, belge; On İki İmam Şiîliği'nde hüccet çeşitli mânalarda ele alınmıştır. Bunlardan ilkinde göre hüccet, Hz. Peygamber'le birlikte diğer peygamberler için ortak bir isim olarak kullanılır. Resûl-i Ekrem'den sonraki ilk imam Hz. Ali'nin hüccet olduğu düşüncesi yanında, Allah'ın bütün topluluklar için bir kılavuz (hâdî) gönderdiğini belirten âyetin (er-Ra'd 13/7) imamlara da delâlet ettiği düşüncesinden hareketle bütün imamlar hüccet olarak kabul edilmiştir (İA).

G. 276/4: İsterem hüsnün kitâbından bugün ders oḥıyam / Sen delîl ü **hüccet** ü bürhânım olsayduñ menüm

G. 161/7: Şâh-ı devrân Haydar-ı şâhib-kırân sultân-ı dîn / **Hüccet** ü bürhân idüp Qur'ân beyânı şâhdur

hüccetü'l-kâyim: Varlığı sürüp giden delil; Kâimü'z-zaman: Şiî inancına göre Mehdi.

K. 9/8: İmâmum **hüccetü'l-kâyim** Muhammed / Kim ol şâhib-zamân u reh-nümâdur

K. 19/11: **Hüccetü'l-kâyim** Muhammed Mehdi-i şâhib-zamân / Gizlüdür ammâ olupdur 'âlemün rüşengeri

hüküm: Emir, buyruk.

G. 34/4: Her ne **hüküm** eylerseñ eyle sen maña ey 'ışk-ı yâr / Gönlümün tahtında sultân senden özge kimse yoh
G. 75/4: Taht-ı simîn üste oturmuş Süleymân **hüküm** içün / Elde bir zerrîn ayağ engüşterî nisbetlûdür
G. 76/2: Zulmet-i hicrâne söyleñ **hükmini** terk eylesün / Bir güneş doğdı cihâna mäh-ı tábân devridür
G. 146/14: Ey Haṭāyī sen tevekkül Haḳka kılğıl çekme ğam / On sekiz miñ 'âleme **hüküm** eyleyen ser-dâr bir
G. 186/4: 'Aceb mi olsa ey dil-ber vücûdum 'işkuña maḥkûm / Oturmuş **hüküm** ider dâyim gönül tahtında sultân tek
G. 283/3: 'İşk geldi gönlüme **hüküm** itdi cânım mülkine / Şükr kim öz tahtına uş geldi sultân yeñiden
G. 284/2: Zulmet-i zülfüñde kâmin tapmadı **hüküm** eyle kim / Tâ Sikender çeşme-i hayvâna gelsün yeñiden
G. 298/5: Dir Haṭāyī tâ ezelden kulluğa ḥaṭ virmişem / Her ne kim **hüküm** eylesen emründe fermânım bugün
G. 432/2: Evvel ü âhir 'Alîdür zâhir ü bâtın 'Alî / **Hüküm** idüp şaldı ayağa Rûm u Şâm u Berberi
G. 335/4: Şol raḳîb-i divî gör kim küyına **hüküm** eylemiş / Söyle kim kaşd eyler o mülk-i Süleymân üstine
G. 363/2: Menem ol fâ'il-i muṭlaḳ ki dirler / Menüm **hükümümdedür** hürşid ile mäh
K. 8/3: Ma'bûd-ı dü 'âlem çü anuñ **hükmine** fermân / Cân içre 'ıyân oldı vü pinhân 'Alîdür
K. 9/9: Yedi iklimde oldı **hükmi** fermân / Ezelden yolına cân baş fedâdur

K. 11/9: Sensin ol Haydar ki dest-i mu‘cizâtunu görüp / **Hükümüne** râm oldu Şâm u Rûm u Berber yâ ‘Alî
K. 11/4: Ey şecâ‘at ma‘deni sen hışm ile **hüküm** eyleseñ / Kün fe-kân bir almadur destine yek-ser yâ ‘Alî
K. 18/21: Cümle mevcûdât-ı ‘âlem ins ü cin **hükümüdedür** / Şark u garb u tûl u arz u şer‘-i dîvân yâ ‘Alî
Mus. 1/25: Adı miñ şıfâtı hezârân hezâr / Döner **hükmi** birlen bu leyl ü nehâr

hüküm-i ilâhî: İlahi hüküm, Allah'ın hükümü.

G. 422/2: Gelür **hüküm-i İlahî** İsrâfîle / Ulu Şûrî çalasıdur meded hey

hükümet: Hükmetme, idare etmek, idareyi ele almak.

M. 2/39: Menem Rüstem olmazdı Bîcen maña / **Hükümet** kıılır oldu bir zen maña

Hümâ, hümây: Kafdağı’nda ve dâimî karlar bölgesinde yaşadığı kabul edilen, boz renkli, kanatları zümrüt yeşili, gölgesinin bir kimsenin üzerine düşmesi o kimsenin başına devlet kuşu konacağına alâmet sayılan, çok büyük, yırtıcı, efsânevî kuş.

G. 16/4: Kim ki vişâlûñ isteye ihlâs ile senüñ / Üstinde zıll u sâye sa‘âdet dutar **hümâ**

G. 386/8: Meğârib ehli çün evc-i felekden / Bu ma‘ni çün **hümâyam** geldüm imdi

G. 404/1: ‘Aks-i sâyeñdür vücûdum ey saçı zıll-ı **hümây** / Nişe kim sen pâdişâhsın men kapuñda bir gedây

hüner: Bir işte gösterilen ustalık, beceriklilik, mahâret; bir şeyi iyi bilmekten, iyi yapabilmekten gelen üstün hal, mârifet.

G. 188/1: Ey diyen kim ‘âkilem dîvâna hoş gelmek gerek / Kim kıılır lâf-ı **hüner** meydâna hoş gelmek gerek

G. 369/2: Ma‘rifet gevherinüñ kânına ma‘den olagör / İşte bu ‘ilm ü **hüner** genc-i nihândur bilene

hürmet: Bir şeye veya bir kimseye değer vermekten ileri gelen ölçülü davranma hissi, çekinme ile karışık bir sevginin verdiği dikkat ve itina gösterme duygusu, saygı.

G. 256/3: Menüm gâzîlerüme **hürmet** eyleñ / Göñül evinde anlaruñ biriyem

G. 8/5: Düşte gördi dün Haţâyî yâr olupdur hem-demi / Yâ düşümdür yâ hayâlüm bu ne **hürmetdür** maña

G. 16/10: Hem-tâsı ol şehenşeh-i a‘zam nigârumuñ / Yoğdur be-Hakk-ı **hürmet**-i evlâd-ı Muştâfâ

G. 417/7: Muhammed ü ‘Alîñün **hürmeti’çün** / Yakîn bil kim Hudâ ister Haţâyî yüzün

hümâyün: Kutlu, kutsal, mesut, mübârek; âdişâha, pâdişahlığa âit.

G. 88/1: Tâ kim ol âhû gözün mülk-i Hotenden bâc alur / Şol **hümâyün** zülfüñüz Fağfûr-ı Çinden tâc alur

G. 214/4: İşigüñden gitmezem anca ki cânım tendedür / Çetr ü har-gâh-ı **hümâyün** bâr-gâh eksük degül

G. 366/4: **Hümâyün** kaşruñuzdan şâh-ı hûbân / N’ola şalsañ menüm üstüme saye

G. 402/2: Vaşfinuñ şerhin dimekte nuţkı yoğdur kimsenüñ / Hakk **hümâyün** eylemiş bezm içre şâhib-devleti

Hüseyn: Hz. Peygamber’in torunu, Hz. Fâtma ile Hz. Ali’nin küçük oğlu, Kerbelâ şehidi.

G. 73/3: Didiler kim bu cihânın nûrî kimdür kim ola / Mîr Hasandur şâh **Hüseynüñ** âlî oldu yadigâr

G. 119/10: Gine sâ‘il için kâfir elinde / Hasan **Hüseyn** girev koyan ‘Alîdür

G. 145/5: Mevâlî leşkeri geldi cihana / **Hüseyn**-i Kerbelâ ser-dâr olupdur

G. 161/5: Şâh İsmâ‘îl-i gâzî şâh **Hüseyn**-i tâc-bağş / Haydar-ı leşker-şiken ‘ilmüñ beyânı şâhdur

G. 201/4: Yûsuf şehrine geldüñ Mışrdan mı / **Hüseyn** ey şâh-ı Ken‘ân sen mi geldüñ

G. 220/6: Muhibb-i hânedân olmağ dilerseñ / **Hüseyn**-i Kerbelâya var dağıl ol

G. 352/6: Hasan ileñ **Hüseyni** Kerbelâda / Yezîd eliyle kurbân eyleyen şâh

G. 373/3: Hasandur pâdişâh-ı her-dü-‘âlem / **Hüseyn**-i Kerbelâ için bağışla

K. 3/4: Menüm mîrüm Hasan şâhum **Hüseyndür** / Ki Zeynü‘l-‘âbidîn derde devâdur

K. 7/4: Hasandur mîrümüz meydân içinde / **Hüseyn**-i Kerbelânuñ çâkeriyüz

K. 6/3: Hasan şehrinde mesken tutdı göñlüm / **Hüseynüñ** hem kemîne kemteriyem

K. 8/7: Vir başı **Hüseyn** ‘ışkına şüfî vü şehîd ol / Gel şübheden arın şeh-i merdân ‘Alîdür

K. 9/4: Hasandur ‘âlim ü şâh-ı şer‘at / **Hüseyn** şâh-ı şehîd-i Kerbelâdur

K. 10/4: **Hüseyn**-i Kerbelâdur şâh-ı ma‘nî / Aña münkir olanlar kâfer oldu

K. 15/4: Hasan hulq-ı ‘azîm oldu çü ol Mehdî kerîm oldu / Velîkin zağm-ı şemşîre **Hüseyn**-i Kerbelâ geldi

K. 17/4: Yazıldı yazı kısmetden **Hüseynüñ** alınına ol dem / Bağup hikmet yazusından ki göñlüne şafâ geldi

K. 19/3: Kurretü‘l-‘ayn-ı resûl oldu Hasan birle **Hüseyn** / Fazl deryâsında dür bulduğ biz ol gevherleri

Hüseynî: Hz. Hüseyin’e tabi olanlar, onun yolundan gidenler.

G. 52/4: Şehi hak diyüben girdük bu yola / **Hüseyniyüz** bugün devrânımızdur

G. 253/3: Gâh **Hüseynî** vü Nesimî gibi soydı kâdılar / Gâh Manşûr donına girdüm ene‘l-Hakk dâr idüm

G. 256/2: **Hüseynî** mezhebem men dîn içinde / Mevâlî olanuñ men reh-beriyem

G. 257/9: **Hüseyniyem** Yezîde la‘netüm var / Haţâyiyem ‘Alîñün çâkeriyem

K. 6/11: **Hüseyniyem** Yezîde la‘netüm var / Ezelden men duçar-ı Hayberiyem

T. 5/1: Men **Hüseynî** mezhebem şâhuñ kulu / Ya‘ni ki ma‘nîde Allâhuñ kulu

Hüseyn-i Kerbelâ: Kerbela'da (şehit olmuş) Hüseyin.

G. 418/3: Hasan 'ışkına meydâna gelüpdür / **Hüseyn-i Kerbelâidür** Hâfâyî

K. 13/5: Hasan içdi âguyı zehr-i kâtil / Şehîd-i dîn **Hüseyn-i Kerbelâdur**

hüsn: Güzellik; güzel, iyi.

G. 1/1: **Hüsn-i** ruhşaruñ kim oldı cân u dil hayrân aña / Va'de-i devr-i kâmeri dapşurur devrân aña

G. 1/2: Çün senüñ **hüsnüñ** misâli Yûsuf-ı Ken'ânîdür / Yüzüñi her kim ki görmez yoñ durur î mân aña

G. 4/2: Ey perî çoh 'işve vü **hüsnüñe** mağrûr olma kim / Mülk-i fânî şanmagıl kim ne saña qaldı maña

G. 12/3: **Hüsnüñ** nedür cihânda senüñ ey perî-şifât / Hayrân durur felekde gün ü mäh-tâb aña

G. 16/1: **Hüsnüñ** beyânı süre-i Yâsîn ü Hel etâ / Ey Ka'be-i mübârek v'ey Merve vü Şafâ

G. 17/2: Süre-i Tâhâ vü Yâsîn ü Tebârek **hüsnüñe** / Gör ne tahşîn eylemişdür Haq te'âlâ Rabbenâ

G. 18/5: Men câhil ü nâ-dâniyam ol **hüsn** için hayrâniyam / Tâ genc iken pinhân idüm şimdi göründüm zâhirâ

G. 19/5: Bu Hâfâyî birle söyleş bir dahı ey şâh-i **hüsn** / Tâ dehânuñ hâtem-i mühr-i Süleymândur maña

G. 27/3: Genc imiş **hüsnüñ** senüñ vîrânesi gönîlümedür / Bu dil-i vîrânumuz ol gence olmuşdur harâb

G. 28/1: Gördi utandı **hüsn-i** cemâlûñden âfitâb / Ağzuñ katında gelmeye bir zerre der-hisâb

G. 29/1: Bu 'âlem **hüsnüñe** hayrândur ey dost / Saña bu gence-leb hândândur ey dost

G. 29/4: Saña bu kün fekân vâlih bolupdur / Ki **hüsnüñ** sûret-i Raḥmândur ey dost

G. 31/5: Âdemî oldur ki anda **hüsn-i** hulḡ u luḡ ola / Âdemî dimeñ aña kim cübbe vü destâr mest

G. 35/1: Ol perî kim bu cihânda **hüsninüñ** hem-tâsı yoñ / Serv-i ra'nâ tek hıramân kâddinüñ bâlâsı yoñ

G. 40/1: **Hüsnine** zîbâ imişsin yâ 'Alî senden meded / Gökyüzinde ay imişsin yâ 'Alî senden meded

G. 43/5: Tâ Hâfâyî gördi ol **hüsn-i** cemâlûñ ey güneş / Gör nice 'âlem dilinde dâsitân olmuş durur

G. 44/3: Düşdi **hüsnüñ** manzarına cân u dil hem gözlerüm / Çäre yoñ nâ-çar olupdur n'eylesün bî-çäreler

G. 49/2: **Hüsnüñi** tâ görmişem bir bülbül-i zâr olmuşam / Çün maña küyuñ maḡâmı gül-sitân olmuş durur

G. 49/3: Bir meseldür kim diyerler gencüñ üste mâr olur / Zülf içinde **hüsnüñ** ol genc-i nihân olmuş durur

G. 63/3: Tükendi Yûsuf eyyâmı senüñ devrân-ı **hüsnüñde** / Haberdür hûblar içinde yalandur bu haber çındur

G. 63/5: Gül-i sır-âb-ı **hüsnüñde** ne nisbet ol siyeh hâlûñ / Bu ra'nâ beççe-i hindü gül-istân içre gül-çındur

G. 64/1: Dil-berâ **hüsnüñi** şânî' âfitâb itmiş durur / Bilmezem niçün gözümde der-hicâb itmiş durur

G. 64/6: Tâ yaman göz dikmeye ey mäh **hüsnüñ** bağına / Haq te'âlâ zülfüñi perr-i gurâb itmiş durur

G. 67/2: Devr-i **hüsninde** anuñ ey yaşlu çeşmüm uymagıl / Kim şeb-i zülfünden anuñ rûz h'âb almış gider

G. 68/2: **Hüsnüñi** yâd eylesem ey serv boylu dil-berüm / Fırkatünden çeşme tek aḡar gözümde yaşlar

G. 69/9: Baḡup hayrân olur **hüsnine** 'âlem / Hâfâyî hastenüñ ol dil-beridür

G. 72/5: Melâyik hürinüñ ger **hüsnî** hûbdur / Yüzüñ andan dahı zîbâya beñzer

G. 78/3: Geldi sübhâne'l-lezî esrâ bi-'abdih şânuña / Levh-i maḡfûz üste ol **hüsnüñ** beyânı hândadur

G. 81/4: Baḡçede **hüsnüñ** gezerken bülbül-i şeydâ görüp / Aḡdı yaşı dâne dâne beñzi gâh olmuş durur

G. 81/5: **Hüsnüñi** her kim ki gördi vâlih ü hayrân olup / İşi anuñ dünyede feryâd ü âh olmuş durur

G. 82/3: 'Âlemi gezdüm tamâmet görmedüm **hüsnüñ** teki / Dünyeni gezeñ ḡamu **hüsn** ile sen tek kem düşer

G. 88/2: N'ola ger **hüsnüñden** alsa zerre nûr-ı âfitâb / Kim belî dâyim ḡanîlerden nevâ muḡtâc alur

G. 89/1: Cânâ senüñ cemâlûñi cân âfitâb oḡur / **Hüsnüñ** kitâbı şerḡini ümmü'l-kitâb oḡur

G. 89/3: Bülbül oḡıdı gülşen-i **hüsnüñ** sıfâtını / Dil gördi gül yüzüñi sözine cevâb oḡur

G. 91/2: Âferîn ol gül yañaḡlu dil-ber-i ra'nâya kim / **Hüsn** bağında boyı serv-i revân itmiş durur

G. 94/2: Tâ görüpmen **hüsnüñi** ey gevher-i yektâ şanem / Bir gözüm kûlzüm misâli bir gözüm 'ummân durur

G. 104/5: Rûz u şeb bülbül teki eyler Hâfâyî nâleler / Bâḡ-ı **hüsn** içre yüzüñi çün gül-i hândân bilür

G. 109/1: Te'âlâ şânuh ekber bu ne **hüsn-i** dil-ârâdur / Cemâlûñ hüriden yigrek boyuñ tûbiden a'lâdur

G. 111/1: Ey güneş **hüsnüñ** hayâlî tâ ki gönîlümden geçer / Kanlu yaşum yem teki dolmuşdur andan ser-be-ser

G. 116/1: Gördüm yüzüñi ey şanem bi'llâh ki hoş cânânedür / Mânendi yoḡdur **hüsnüñüñ** kıymetlü bir dūr-dânedür

G. 123/4: Gerçi dirler mäh-tâbı nûr alur hürşiddin / Nûr-ı **hüsnüñ** âfitâbı kün fekân üstindedür

G. 127/1: Ey perî **hüsnüñ** senüñ cismümde cândan yaḡşıdır / Bil ki ancaḡ cân degül cân u cihândan yaḡşıdır

G. 127/3: Ögmeñüz mäh-ı felekñüñ pertev-i ruh-sârûñı / Ol perîñüñ **hüsnî** mäh-ı âsumândan yaḡşıdır

G. 128/1: Pertev-i **hüsnüñden** ey dil-ber cihân pür-nûr olur / Bî-nevâdur kim vişâlûñden ḡabîbüñ dūr olur

G. 128/4: **Hüsnî** devrinde baḡuñ hîç iltifât itmez maña / Kim görüpdür mevsim-i gül bağbân ma'zûr olur

G. 134/2: Dâsitân-ı **hüsnüñi** ey dost der-faşl-ı bahâr / Güşe-i gülşende bülbül şubḡ-dem âḡâz ider

G. 135/2: Meger hürşîd imiş **hüsnüñ** ki kıldı 'âlemi rûşen / Kim ol raḡşende envârı meh-i tâbâna düşmişdür

G. 139/1: Şem'-i **hüsnün** çevresinde cân u dil pervânedür / Yanmayan ol şem'e karşı bî-ḡaber pervâ nedür

G. 140/4: Her gice tâ şubḡ **hüsnün** şem'ine pervâne tek / Cümle 'âlemler fiḡânumdan tutuşup yanadur

G. 155/5: Sen ki Maḡmûd olduñ ey sultân-ı hûbân **hüsnile** / Bes revâdur bu Hâfâyî çün Ayâz olmuş durur

G. 157/2: Ol dil-berüñ ki sûreti envâr-ı zât imiş / Bir kimsedür ki **hüsn** ile hayru'l-enâmıdur

G. 163/4: Süre-i ta'vîz oḡurmen dem-be-dem iḡlâş ilen / Tâ ki **hüsnüñi** belâdan saḡlasun Cebbâruñuz

G. 164/2: Tâ ki men bülbül teki gül-zâr-ı **hüsnüñ** görmişem / Tâ ebed terk eylemen der-ışḡ-ı gül-zâram henüz

G. 171/5: Ğamdan Hâfâyî derd ile inceldi çün hilâl / Bir mâhdur görünmedi ol **hüsnî** mâhumuz

G. 173/3: Senüñle **hüsn** içinde baḡs idenler / Nice maḡrûm ḡalup çendân oturmuş

G. 175/1: Zülf-i müşḡîñüñ sevâdı zulmet-i hürşîd imiş / **Hüsn-i** ruh-sârûñ beyânı âyet-i tevḡîd imiş

G. 182/1: Men görmedüm zamânede **hüsnüñ** kemâlî tek / Bu câna mûnis olmadı mihrüñ hayâlî tek

G. 184/2: Baḡmanam gül yüzine **hüsnüñ** var iken ey perî / Neylerem nergisni men ol çeşm-i bîmârüñ gerek

- G. 186/1: Yüzündür 'âlemün içre felekde mâh-ı tâbân tek / Bitüpdür **hüsn** bağında boyuñ serv-i hırāmân tek
- G. 199/7: Geldi Haṭâyî kapuña virgil murād aña / **Hüsnün** ḥakına zikri du'adur Haṭâyînün
- G. 210/1: Ey melek **hüsnün** senün nür-ı Hudādur bilmiş ol / Sidredür boyuñ ne sidre müntehādur bilmiş ol
- G. 216/3: Pertev-i **hüsnün** ziyâsından kamer oldı hacıl / Şüretün tâbindan ol hürşid-i tâbân münfa'il
- G. 218/6: **Hüsnün** katında zühre vü pervîn ne nesnedür / Ay u güneş hacâlete düşdi zi-infi'âl
- G. 224/3: Dünya vü 'ukbâda men evşâf-ı **hüsnün** söyleyem / Bağçada andan berü kıdd-i şemâlün görmişem
- G. 226/1: Ey perî **hüsnün** senün mâh-ı münevver görmişem / Ol yüz üste ebr tek zülfün mu'anber görmişem
- G. 227/5: Bu Haṭâyînün sözine münkir olma zâhidâ / Bir perînün **hüsni** vaşında kelāmumdur menüm
- G. 230/3: Ey perî-peyker seni andan berü kim görmişem / **Hüsnün** ayırdı karar u ihtiyârumdan menüm
- G. 233/3: Ey rakîbâ orta yirde her dem olmagil hicâb / **Hüsni** anuñ dünyede bir âfitâbumdur menüm
- G. 237/3: Gül yüzün evşâfını tâ kim işitdüm ey perî / **Hüsnünün** bağında bir murğ-ı gül-istân olmışam
- G. 238/5: Tâ Haṭâyîyem bugün **hüsnün** sıfâtın söyleyem / Cümle 'uşşâk içre men 'âlemde destân olmışam
- G. 250/2: Bülbül-i zâram ki **hüsnün** gülşenidür meskenüm / Halka-i zülfün şikenci âşiyânumdur menüm
- G. 252/4: **Hüsni** gül-zâr-ı muşaffâ bezmi eyler pür-şafâ / Ol bize eyler tevâzu' biz aña her dem selâm
- G. 255/1: Ol perî-veş **hüsni**-i gencüm yâr senden küsmişem / Lebi şekker dişî incüm yâr senden küsmişem
- G. 263/1: **Hüsnüni** men Yûsuf-ı Ken'âna nisbet kılmışam / Kılmışam nisbet velî şâhâna nisbet kılmışam
- G. 267/5: Ḥaḳ bilür kim **hüsni** içinde bu Haṭâyî dil-beri / Cümle hüblar arada 'âlemde görkemdir menüm
- G. 271/3: Hezârân âferîn ey kudretü'llâh / Saña devrân-ı **hüsni** oldı müsellemler
- G. 276/4: İsterem **hüsnün** kitâbindan bugün ders ohiyam / Sen delîl ü hüccet ü bürhânım olsayduñ menüm
- G. 278/4: Menden götürmegil nazar ey şeh-süvâr-ı **hüsni** / [Çün] dergehünde zulm ola kim nâ-pesend olam
- G. 282/3: Görelî **hüsnün** gülünî olmışam çün 'andelîb / Bağçalarda senden ayru verd-i ḥandân istemen
- G. 288/3: **Hüsni**-i rüyundan kim ol hürşid-i 'âlem nür alır / Ḥayf ola nisbet kılam mihr-i ruḥuñı aya men
- G. 294/5: Bu Haṭâyînün kelâmın kıl kabûl ey görke bay / Zikridür her dem du'â sen **hüsni**-i ber-hürdâr için
- G. 302/1: Ey hüblar içre tal'at u **hüsni** ile bay olan / Ol serv-kaddi sâyesi zıll-ı hümay olan
- G. 313/2: Ger senün **hüsnün** görüp âvâre bolmaz ey perî / 'Âşık-ı bî-çâre dil bî-ḥânümân olmuş neden
- G. 313/5: Bu Haṭâyî haste-dil vâlih degüldür **hüsnüne** / Gice gündüz işigünde pâsbân olmuş neden
- G. 326/1: Sensin cihân içinde bugün şeh-süvâr-ı **hüsni** / Devr-i kamerde oldı saña âşikâr **hüsni**
- G. 326/2: Nokşân irişmesün saña bir zerre ey güneş / Yâ Rab görem hemîşe seni ber-karâr-ı **hüsni**
- G. 326/3: Yûsuf egerçi zînet-i **hüsni** ile şâhdı / Ol gitdiyise kaldı saña yâdigâr **hüsni**
- G. 326/4: Şarf eyledüm yolında kamu ihtiyârımı / Niçük elümde koymadı hiç ihtiyâr **hüsni**
- G. 326/5: Mât eyledi Haṭâyî makâlât-ı bülbülü / Feryâd idende ber-ṭaraf-ı murğ-zâr-ı **hüsni**
- G. 338/2: Devr-i **hüsnünden** güneş tek olmuş idüm âşikâr / Hecr şahrâsına düşdüm bî-nişân oldum yine
- G. 338/4: Tâ ki âşîb-i felekden görmeye **hüsnün** zevâl / İşigünde gice gündüz pâsbân oldum yine
- G. 355/3: Kılmañ için taze **hüsnün** bağın ey serv-i revân / Gözümi küyünde giryân itdigün ya'ni ki ne
- G. 356/25: İşigünde bî-nevâya iltifâtuñ kem kılup / **Hüsni** ilen özüñi garrâ kıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 359/5: Miskîn Haṭâyî kapuña geldi 'inâyet it / **Hüsnün** gedâyı vâye-i ihsân diler yine
- G. 364/5: Bu Haṭâyî gönîni yağmaya virdi **hüsni** için / Çîn çerisi başdı Rûmî geldi Mâ-çîn üstine
- G. 366/2: N'ola **hüsnün** zekâtı büse virsen / Zâ'îfem derd-mendem men gedaya
- G. 388/2: Mihr-i rüyın meh teki qarşumda dutmış ol perî / Ey felek dür itmegil ol **hüsni**-i zîbâdan meni
- G. 390/5: Bu Haṭâyî 'ışkına niçün ḥalâyık ta'n ider / Ol mehi kim gördi **hüsni** ile ki ḥayrân olmadı
- G. 393/3: Aḥsen cemâl-i **hüsnine** kim bağbân-ı **hüsni** / Gülşende görmedi büt-i gül-rû senün kimi
- G. 394/1: Tâ gördi gözlerüm seni ey **hüsni** ilen ḡanî / Mecnûn misâli 'aqlum ilen görmedüm seni
- G. 395/1: Dil-berâ 'ışkuñda men tek kimse meşhûr olmadı / Yâ senün tek **hüsnine** hiç kimse mağrûr olmadı
- G. 395/2: Hür ilen bağ-ı behiştî kıldılar ta'rîf lîk / İşigün tek cennet ü **hüsnün** kimi hür olmadı
- G. 398/1: Yoḥ durur 'âlemde bir daḥ **hüsni** ilen yârım kimi / Yâ cemâl ehlinde kim var ol cefâ-kârım kimi
- G. 400/5: Uş bu ma'niden Haṭâyî hür söyler **hüsnüni** / Kim lebün peymânesi bahş eyler âb-ı kevseri
- G. 401/1: Ey şanem yoluñda bu 'âlem fedâdur cân daḥı / Belki kıldur **hüsnüne** 'âlemde her sultân daḥı
- G. 401/2: Ey perî **hüsnüne** insân nice ḥayrân olmasun / Gökde ser-gerdân olupdur ol meh-i tâbân daḥı
- G. 401/3: Ey güneş **hüsnün** senün bir evce yetmişdür bugün / Ayaḡun altında topraḡ kimidür keyvân daḥı
- G. 403/5: Hastedür miskîn Haṭâyî bir misâl-i 'andelîb / **Hüsni** bağında cemâli gül-'izârım gelmedi
- G. 412/1: Bu 'âlem **hüsnüne** ḥayrân degül mi / İki 'âlemde şâh sultân degül mi
- G. 424/2: Fakîrem **hüsni** içinde ol ḡanîdür / Ḡanîdür baya beñzer beñzemez mi
- G. 433/1: Tâ şehir gülşende bülbül söz ilen sâz eyledi / Dâsitân-ı **hüsnüni** ol dem ser-âḡâz eyledi
- G. 433/5: Ḥaḳ te'âlâ **hüsnünün** bağında ez-rûz-ı kadîm / Sâye-i tûbiden ol kaddi ser-efrâz eyledi

hüsni-ârâ: Güzellik veren.

- G. 187/1: Cihânda görmedüm zîbâ senün tek / Bu 'âlem içre **hüsni-ârâ** senün tek

hüsni cemâl: Güzel yüz.

- G. 156/3: Sen ki mün'im sin bugün **hüsni**-i cemâl ehline kim / Sâyil-i dil ḥazretünden luṭf u ihsân ârzular
- G. 323/4: Ḥabîbün isterem **hüsni**-i cemâlin dem-be-dem görmek / Bu gönîlüm ihtirâz eyler rakîbân-ı ne-kâbilden

hüsni didâr: Yüz, çehre güzelliği.

G. 108/2: Her seher ki 'âlem ü âfâkı pür-nür eyleyen / Gün degül ey dil-berüm ol **hüsni-dîdaruñ** durur

hüsni-kemâl: Sevgilinin yüzünün güzellikte en olgun hâle gelmesi.

G. 193/3: Yâ Rab zevâlün olmasun ey âfitâb-ı hüsni / 'Âşık cihânda **hüsni-kemâlün** diler senün

G. 196/4: Yirde bir ay nür yüzün 'âlem aña hayrân olup / Ay ü gün bir lem'âdur **hüsni-kemâlinde** anuñ

hüsni-ruh: Yanağın güzelliği.

G. 222/1: Dil-berâ **hüsni-ruhuñ** gül-zâr-ı cennet bilmişem / Her ne kim zağmet görürsem 'ayn-ı rahmet bilmişem

Hüsrev: *Hüsrev ü Şirin* mesnevisinin erkek kahramanı olan hükümdar, İran şahlarından birkaçı aynı adla anılırsa da içlerinde en meşhuru budur. Ayrıca kelime padişah anlamında da kullanılır.

G. 175/2: Âsitânun çâkeridür kayser ü fağfür-ı Çîn / Rüstem ü İsfendiyâr u **Hüsrev** ü Cemşid imiş

G. 306/2: Feridün **Hüsrev** ü Cemşid ü Dahhâk / Ki Rüstem Zâl u hem İskenderem men

hüsrev-i şîrin dehânsın: Tatlı dilli Husrev; tevriyeli kullanılmıştır.

G. 144/2: Bugün sen **hüsrev-i şîrin dehânsın** / Senün tek Şirinün Ferhâdı vardur

hüveydâ: Belli, besbelli, açık, apaçık, aşikâr.

G. 356/3: Kanlu yaşumnı yüzüm üste revân idüp müdâm / Râz-ı pinhânum **hüveydâ** kıldıguñ ya'ni ki ne

h'âb: Uyku; rüya,düş.

G. 10/4: Giceler tâ şubh olınca **h'âb** gelmez 'aynuma / Tâ hayâlün dâyimâ çeşmümde qarşudur maña

G. 12/4: Uyğuda gözlerüm nice görsün cemâlün / 'İşkuñda çünki gelmedi bir zerre **h'âb** aña

G. 23/3: Şabr u ârânum gidüpdür görmezem 'aynumda **h'âb** / Fırkatün bir eylemişdür şubh ile şâmı maña

G. 28/5: Sensüz Haşâyî ey şeh-i hûbân firâk ider / Şabrum tükendi gözlerüme gelmez oldı **h'âb**

G. 55/4: Tâ senün zülf ü ruhuñı görmişem her şubh u şâm / Gice gündüz giryeden gelmez gözüme **h'âblar**

G. 67/2: Devr-i hüsninde anuñ ey yaşlu çeşmüm uymagil / Kim şeb-i zülfünden anuñ rüz **h'âb** almış gider

G. 165/1: Hasretünden dil-berâ kaldı dü çeşmüm **h'âbsız** / Öyle yulduzlar olur her gice gökde **h'âbsız**

G. 183/1: Tâ hayâl-i 'arızun geldi gözüme **h'âb** tek / Giceler her dem gözine görinen meh-tâb tek

G. 194/1: Tâ nice **h'âb** içinde hayâlün görem senün / Vakti durur ki şimdi cemâlün görem senün

G. 233/1: Sen misin yanumda cânâ yoğsa **h'âbumdur** menüm / Kim felekden yire inmiş mâh-tâbumdur menüm

G. 269/5: Mu'cizâtum âşikâr olmazdı 'âlem halkına / Her gice bir vechile **h'âbımda** şahı görmişem

G. 229/4: Çeşm-i mestün giceler niçün uyanmaz **h'âbdan** / Kim işüm her şubh u şâm âh ile efgândur menüm

h'âce: Efendi, muallim, hoca, müderris.

K. 12/10: Eger nâzırsañ ey tâlib Hâkı insânda gör gitme / Mübarek **h'âcemün** vechi Hâkuñ nûrında mazhardur

h'âh, h'âhî: İster ... ister.

G. 348/4: Çün senün 'ışk-ı mecâzuñdan hakîkat bulmuşam / Şimdi sen **h'âhî** vefâ kılğil maña **h'âh** eyleme

I

İkd: Gerdanlık, dizi.

G.108/1: 'Anberîn zülfün midür yâ müşk-i Tataruñ durur / Gökde kevkeb 'ıkdı hem lü'lü'-i şehvāruñ durur

İl: Yıl, sene, sâl.

G. 162/4: Ey yüz il mürdesi sen Allāha şükr it dur yüri / 'İsi-i dem-sāz geldi nefha-i cān devridür

G. 9/5: Miskīn Haṭāyī vaşl ile yüz il yaşar müdām / Bu 'ömr kim zamānede bir dem durur maña

G. 119/12: Otuz biñ üç yüz il ādemden öñdin / Be-ḳudret dīvi bend iden 'Alīdür

G. 119/14: Üç yüz ildan soñı kim ser-güzeşti / Be-deşt-i Erjene Selmān 'Alīdür

G. 247/2: Ger vücūdum ḳabr içinde yüz miñ il ḳalsa müdām / Çılmaya bu nār-ı 'ışkuñ üstüñ'ānumdan menüm

G. 271/6: Meni sürme ḳapuñdan āşināyam / Ki yād olmaz saña yüz ilda mahrem

G. 308/7: Eger yatsam miñ il toprağ içinde / Dürüstdür 'ahd ü peymānum ne dırsin

G. 337/3: Ger yüz ildan sonra bir kez ḳabrüm üste gelse yār / Yār ile ḳabrüm içinde üstühānum söyleşe

G. 355/8: Ger yüz il kūyında cān vir meyli yoñ her dem saña / Ey göñül sen munca efgān itdigün ya'ni ki ne

K. 11/12: Üç yüz ildan soñra Selmān itdi senden imtiḥān / Virdün anuñ destine gül tāze vü ter yā 'Alī

K. 14/4: Bendin alduñ 'ifrītün üç yüz ildan sonra şāh / Deşt-i Erjende geçen Kerrār sensin yā 'Alī

il-be-il: Yıl-be-yıl, yıldan yıla.

G. 317/4: Vişālūñ iştıyāḳından hezārān guşşalar çekdüm / Dirḡā bī-devā derdüm ki artar il-be-il andan

irah, ırağ: Irak, uzak.

G. 110/6: Ey Haṭāyī ḡam yime çün oldı düşmenün yüküş / Müdde'ī dāyım irahdan kerpüç ü daş oynadur

G. 114/5: Bu Haṭāyī düşeli şöḡbet-i vaşluñdan ırağ / Baḡrı büryān kimidür hem gözi giryān kimidür

G. 156/4: Tā ki düşmişdür cihānda gül vişālūñden ırağ / Bülbül-i ḡayrān hevā-yı baḡ u bustān ārzular

G. 178/1: Tā ki düşdüm ey ḡabībüm Ka'be kūyuñdan ırağ / Senden ayrı murḡ-ı dil dutmaz vaṭān der-baḡ u rāḡ

G. 246/5: Gözüñden çün ırağ oldı Haṭāyī / Ḳatı bīmār ü rencür oldı göñlüm

G. 275/3: Bu Haṭāyīnün murādı dāyimā Ḥaḳdan budur / Ey 'azīzüm cism ü cānuñdan ırağ olsun elem

G. 357/3: Tā ḡam-ı hierānuña düşdüm vişālūñden ırağ / Ḡamlu göñlüm hecr ile çün beyt-i aḡzāndur yine

M. 1/23: Ayırma men faḳīri Muşṭafādan / İrağ itme meni şāḡib-livādan

ırağ düş-: Uzaklaşmak, uzak kalmak.

G.259/5:Bende Haṭāyī düşmiş idi yārdan ırağ / Yetdüm çü āsitān-ı şehensāha şükr idem

İrak: Dicle nehrinden aşağı Basra'ya kadar Şat Suyu'nun iki tarafı.

G. 58/9: Hıṭāy u Mısr ilen Çīn ü Ḥorāsān / İrak u Fars u hem Kirmān anuñdur

G. 372/2: Oḡurlar ünümi baḡr ile berde / İrak u Rüm u hem Şīrvān içinde

G. 435/9: Haṭāyī sözleri göñül içinde gizlü iken / 'İrak u Mısr u Ḥorāsān içinde yir dutdı

İşk: Aşk, bir kimse veya bir şeye karşı duyulan çok kuvvetli sevgi ve baḡlılık, aşırı muhabbet; şiddetli istek, tutku.

G. 6/2: İsbāt ḳılmışam ruḡ-ı zerd eşk-i sürḡümü / Da'vī-i 'ışka böyle güvāhum yeter maña

G. 7/5: Ey Haṭāyī çün saña Ḥaḳdan nazardur her zamān / 'İşkuñ ilen ol ḡayātuñ baḡ-ı rızvāndur maña

G. 8/2: Çün ḡam-ı 'ışkuñda ölmekdür ḡayāt-ı cāvidān / Ḥaḳ bilür ölmek degül ol 'ayn-ı rāḡatdur maña

G. 10/2: Yüzün üste zülfünü tā gördüm ey ruḡ-ı revān / Gice gündüz aḡlamaḡ 'ışkuñda ḡoş-ḡudur maña

G. 11/4: Tā cemālūñ muşḡafin gördüm eyā nūr-ı İlāh / Zıkr-i 'ışkuñ dilde dāyım vird-i Ḳur'āndur maña

G. 11/1: Dil-berā 'ışkuñ tenümde sevgülü cāndur maña / Pertev-i mihr-i ruḡuñ ḡürşid-i tābāndur maña

G. 12/2: 'İşkuñ senün ki maḡzen-i genc-i ilāḡidür / Andan durur ki mesken olupdur ḡarāb āña

G. 12/4: Uyḡuda gözlerüm nice görsün cemālūñi / 'İşkuñda çünki gelmedi bir zerre ḡ'āb āña

G. 13/2: Tā ki 'ışkuñuñ belāsi cānuma kār eyledi / Ey ṭabībüm bilmezem kim var mı bu derde devā

G. 15/4: Çāre-i bih-būdumı sordum mu'ālicden didi / Derd derd-i 'ışk ise mümkin degül şıḡḡat saña

G. 21/4: Göñlüm alduñ bī-tekellüf cānumı almak durur / Güldürür 'ışkında dāyım ḡās ilen 'āmı maña

G. 27/2: Firḡat-ı 'ışkuñda ey gül-ḡehre zār u giryeden / Ḳanlı yaşum Ḥaḳ bilür çizgindürür hem āsiyāb

G. 29/6: Senün 'ışkuñ vücūdum şehri içre / Bu göñlüm taḡtına sultāndur ey dost

G. 34/4: Her ne ḡükm eylerseñ eyle sen maña ey 'ışk-ı yār / Göñlümün taḡtında sultān senden özge kimse yoñ

G. 36/3: Ey yaradan 'ālemi ol şāḡ-ı ḡübān 'ışkına / Ol resül-i āḡirātuñ mu'cizasından meded

G. 37/4: Çünki raḡmuñ yoñ durur men pīr-i 'ışkuñ ḡālına / Bu cihān baḡında ey servüm cevānlıḡdan ne sūd

G. 40/2: 'İşk ile ma'şūḡ u 'āşık senden olmışdur zuḡūr / 'İşk ile şeydā imişsin yā 'Alī senden meded

G. 40/6: 'İşk oḡurlar aduñ rāḡ-ı ḡaḡıḡatda senün / Sırr-ı mā evḡā imişsin yā 'Alī senden meded

G. 41/7: Bu Haṭāyī leblerün 'ışkında ger āḡ eyleye / Āḡınuñ süzından olur ḡaḡ ol kūḡ-ı Şehend

G. 41/5: Cānumı 'ışkuña teslīm eyledüm iḡlāş ile / Ol perī-peyker meni yā Rab neden ḡılmaz pesend

G. 41/4: Tā ki geldi ey şānem 'ışkuñ ḡayālī başuma / Dünye vü 'uḡbā ḡamından geçdüm ü oldum levend

G. 42/1: Tā ki derdüñden olupdur yūregüm şad-pāreler / Tiḡ-ı 'ışkuñ yūregümni şad-hezārān pāreler

- G. 43/4: Anca çekdüm miñnet ü hecrüñ ğamın ey bî-vefâ / Cevr-i 'ışkuñdan vücûdum nâ-tüvân olmış durur
- G. 44/1: Hâsretüñ derdinden ey cân baġrum oldı pâreler / Süz-ı 'ışkuñ yüregümde her dem eyler yaralar
- G. 46/2: Düşmişem 'ışkuñ ğamına yet menüm feryâduma / Senden özge hiç kimesne ğam-güsârum yoñ durur
- G. 54/3: Bu göñlüm 'ışkuñı ey ğam-güsârum / Vücûdum şehrine sultân dimişdür
- G. 57/11: Men Hâṭâyîem şehûñ vaşfını dâym söylerem / 'İşk ile bel baġlaram defterle dîvân mendedür
- G. 64/3: Ğam yimen göñlüm çü ma'den boldı 'ışkun gencine / Gerçi ol vîrâneni hecrüñ harâb itmiş durur
- G. 65/3: Gel ey hem-dem hâzer kıl 'ışka düşme / Belâdur hûbları sevmek belâdur
- G. 68/4: 'İşka dil virdüñ diye cevır itme ey zâhid maña / Cân virür ma'sûka dâym 'âşık-ı kallâşlar
- G. 69/8: Ezelden anı sevdim cân ü dilden / Saġınmasun ki 'ışkum serserîdür
- G. 70/7: Uġraşanda tâ ki 'ışkuñ zerre kılur daġları / Bu Hâṭâyî haste andan nâ-tüvân olmış durur
- G. 74/5: 'İşk ilen lâf itme ey miskîn Hâṭâyî ebsem ol / Kim bu menzilde selâṭınler gedâ nisbetlûdür
- G. 77/3: Virmenem dünyâ vü 'ukbâ devletine 'ışkuñı / Dünya vü 'ukbâ maña bir yana ol bir yanadur
- G. 81/1: 'İşkuñ ey dil-ber göñül tahtında şâh olmış durur / Şüretüñ cân mülkine hürşid ü mâh olmış durur
- G. 81/2: 'İşkuñı göñlümde men dahı niçük pinhân idem / Rûy-i zerd ü eşk-i sürhüm çün güvâh olmış durur
- G. 82/4: Yüzüñi 'ışk ehli ger görürse ey hûb-ı Hôten / Anlaruñ göñlinde ğam kayġu gider hurrem düşer
- G. 85/5: Nice olmasun Hâṭâyî 'ışk ilen dîvâne kim / Göñline her dem senüñ tek bir perî-sîmâ düşer
- G. 86/4: Tâb-ı 'ışkuñdan hemîşe gör ne ser-gerdân gezer / Âsumân dâym ki yüzüñden niķâb üstindedür
- G. 86/5: Mihr-i 'ışkuñ nakdine vîrâne göñlümdür maķâm / Kim belî gencin yiri her dem harâb üstindedür
- G. 87/3: 'İşkuñuz kim oldı bu vîrâne göñlüm meskeni / Gence beñzer kim yiri dâym harâb üstindedür
- G. 87/5: Bu Hâṭâyîñ dilinde 'ışk-ı dil-süzüñ senüñ / Oda beñzer kim hemîşe ol kebâb üstindedür
- G. 89/4: Her haste-dil ki bâde-i 'ışkuñla oldı mest / Çeşmüñi sâķi la'lüñi câm-ı şarâb oġur
- G. 93/2: Haylı müddetdür ki göñlüm 'ışk ilen vîrânedür / Şimdi ol vîrâneni âbâd kılsañ vaķtidür
- G. 93/5: Çünki derd-i 'ışkı olmaz nihân itmek anuñ / Ey Hâṭâyî derd ilen feryâd kılsañ vaķtidür
- G. 94/1: 'İşkuñuz cânâ bu göñlüm tahtına sultân durur / Bu vücûdum mülkine hayl-i hayâlüñ cân durur
- G. 95/1: Ol şanem kim gice gündüz cân anuñ hayrânıdur / Aķl ü fehmi andan berü 'ışk ile ser-gerdânıdur
- G. 97/1: Gitmesün 'ışkuñ ki bir genc-i nihân elden gider / Bil ki sen gitseñ yanumdan tende cân elden gider
- G. 100/3: Bed-nâm kılma göñlümi 'âşık diyüp hasûd / Âlemde 'ışk adı bile ol nîk-nâmdur
- G. 101/5: Bu Hâṭâyî şî'rine münkir neden sen zâhidâ / Âteş-i 'ışkuñ nişâmı odlu ğüftârındadır
- G. 102/1: İşüm 'ışkuñda feryâd eylemekdür / Vişâlüñ va'desin yâd eylemekdür
- G. 102/2: Harâb itdi dimen 'ışkuñ göñlüni / Besî vîrânı âbâd eylemekdür
- G. 104/2: Tâ ki hem-demdür ğam-ı 'ışkuñ göñülde ğam yimen / Çün hayâlüñi senüñ dil sevgülü mihmân bilür
- G. 105/2: Göñlümi 'ışkun ne itdi kim halâş olmaz müdâm / Âleme andan ki emr-i nûn u kâf olmış durur
- G. 106/1: Ey şanem 'ışkuñda her dem bu göñül bîmârdur / Öyle kim bûlbûl dahı bâ-'ışk-ı gülden zârdur
- G. 110/1: 'İşk meydânında her kim cân ilen baş oynadur / Yâr öñinde ğamzedür kirpük ilen kaş oynadur
- G. 117/1: Bilmen ki yâr cevır ü cefâ kimden öğrenür / 'İşkuñda munca derd ü belâ kimden öğrenür
- G. 122/4: Nâşihâ virme nâşihat 'ışkı terk itgil deyü / 'Âşıküñ Allâh bilür kim sevgüsü rahmânıdur
- G. 122/1: Dil-berâ 'ışkuñ senüñ cismümde cânum cânıdur / Vaşl-ı ruh-sâruñ hayâlî göñlümün mihmânıdur
- G. 123/1: Dil-berâ 'ışk-ı ruġuñ dâym bu cân üstindedür / Bir güle nisbetdür ol kim gül-sitân üstindedür
- G. 123/3: 'İşkuñla şayd olalı her dem bu cânım kaşdına / Kaş u gözün dil-berâ tîr ü kemân üstindedür
- G. 124/5: Yakîn ihlâş gerek 'ışkuñ yolında / Yürî münkir la'tin sende ġümân var
- G. 124/9: Yüķüş ġavf eylemen 'ışkun yolında / Refîķüm ġâzilerden kârvân var
- G. 137/1: Yandum 'ışkuñdan eyâ gül-yüzlü dil-dâr uşta gör / Sensiziñ âlemde gezmek oldı düşvâr uşta gör
- G. 144/4: Her işi 'ışk ile dutgil cihânda / Ki 'ışk ile olan bünyâdı vardur
- G. 144/3: Bu 'ışkuñ öñine durmaz daġ u daş / Yavuz iti külüng fûlâdı vardur
- G. 146/10: Mest-i 'ışk itdüñ meni Mecnûn özümni bilmezem / Ey susamış ķanuma her gözleri hûn-h'âr bir
- G. 151/3: Cân u başdan geçmeyen irmez bu 'ışkuñ remzine / Girmesün her serserî bu bir 'aceb bâzârdur
- G. 153/5: Her ķişi kim zîkr-i Hâķlan göñlüni itmez cilâ / Ol ne bilsün bî-başar 'ışkuñ şafâsı ġandadır
- G. 158/1: Men-i bî-çâre dili 'ışkı anuñ yaķasıdur / Rûz-ı maķşerde menüm elüm anuñ yaķasıdur
- G. 158/5: Ey Hâṭâyî râzını kendü vücûduñda yaşur / Yoķsa bu 'ışk seni 'âleme hep çaķasıdur
- G. 159/3: Bu 'ışka 'ışk ilen merdâne girgil / Saġınmagil bu 'ışkı serseridir
- G. 164/1: Tâ düşüpmen 'ışkuñla hecrüñde men zâram henüz / Dâm-ı zülfüñ bendine murġ-ı ġiriftâram henüz
- G. 165/2: Tâ şadef aġzında yâruñ ġörmüşem dür dişlerin / 'İşkı baķrinde göñül ol ma'nide ġarķ-âbsız
- G. 167/7: Bu Hâṭâyî ka'be-i 'ışkuñla iķrâm baġladı / Ol sa'atde 'arşa çıķdı zîkr-i illâ'llâhumuz
- G. 168/1: Biz ezelden tâ ebed meydâna gelmişlerdenüz / Şâh-ı Merdân 'ışkına merdâne gelmişlerdenüz
- G. 172/3: N'eylerem 'ışkuñdan ayru dünyenüñ lezzâtını / Kim ġuzûr-ı dil ġam-ı mihrüñ menüm göñlümde bes
- G. 172/1: Ey dudaġuñ şehd ü şekkerdür siyeh hâlûñ meġes / Olmasun 'ışkuñdan ayru tende cânum bir nefes
- G. 172/4: Çün ezelden 'ışkuñuz cânımda Hâķdandır naşib / Hâķ bilür kim tâ ebed göñlümde vardur ol heves
- G. 179/5: 'İşk elinden haste düşdi bu Hâṭâyîñ teni / Leblerüñ şerbetde tîmâr olmadı ġayf oldı ġayf
- G. 180/2: Egerçi 'ışkı ġüneh söyler ise ķâķd-ı şehır / Yüzine baķma anuñ çün kılur kinâyet-i 'ışk
- G. 180/1: Getürdi şevķe meni der-ezel bidâyet-i 'ışk / Bu sırrı kimseye keş itmedi hidâyet-i 'ışk
- G. 180/5: Hâṭâyî devlet-i vaşlından ol yüzi ġüneşüñ / Senüñle hem-dem olupdur yakîn inâyet-i 'ışk
- G. 183/2: İhtiyârumlen menüm düşmezdi cânım 'ışkuñla / N'eyleyim çekdi ġayâl-i zülfüñüz kullâb tek
- G. 184/4: Murġ-ı baġ-ı 'ışk iseñ ebsem oturma cân ķuşı / Dil-berüñ ķuyında dâym nâle-i zâruñ gerek

- G. 186/4: 'Aceb mi olsa ey dil-ber vücūdum 'ı**şkuña** maḥkūm / Oturmuş hükm ider dāyim göñül tahtında sultān tek
- G. 188/2: Ger 'azīz-i Mısr-ı 'ı**şk** olmağ dilersen ey göñül / Yūsuf-ı Mısrī kimi zindāna hoş gelmek gerek
- G. 188/7: 'Aşıkam dirseñ göñül 'ı**şk** âteşinden dönme kim / Şem' odına yanmağa pervāne hoş gelmek gerek
- G. 189/5: Bir perîni sevdi bu miskîn Ḥaṭāyī göñli kim / 'ı**şkına** maḥbûl olupdur ez-semek tā ber simāk
- G. 189/1: Tā vücūdum 'ı**şkuñuz** yolında bolmışdur helāk / Ayağūñ tozından ayru oldı cānum derd-nāk
- G. 190/2: Ey perî 'ı**şkuñda** maña çoḥ cefālar kılma kim / Ḥaste vü ḥayrānuñam oldum ḡamuñdan derd-nāk
- G. 190/1: Ey ki 'ı**şkuñdan** olupdur cān ü dil ḡamdan helāk / Sen ne mazḥārsan cihānda ey cemālî nūr-ı pāk
- G. 195/2: 'ı**şkuñuz** kıldı musaḥḥar bu vücūdum şehrini / Tā ki mihrūñi göñül tahtında sultān eyledüñ
- G. 200/4: Munca 'ı**şkuñ** bārî çekdi bu Ḥaṭāyī cevri ilen / Sormaduñ bir katla ḥāl-i pehlevānum sen midüñ
- G. 203/5: Cevr-i 'ı**şkuñ** ey ḥabībūm öyle ḥadden ötdi kim / Bu Ḥaṭāyī ḥasteye mâtemni āsān eyledüñ
- G. 211/5: Dil-ber aydur ey Ḥaṭāyī miḥnetümden çekme ḡam / Kim durur 'ı**şkumda** ol zār u dil-efḡarum degül
- G. 211/3: Nāşih aydur dün maña terk eyle anuñ 'ı**şkını** / Veh nidem kim ol menüm hem-rāz-ı esrārūm degül
- G. 221/5: 'ı**şkuñuz** göñlünde yā dutmış Ḥaṭāyīnūñ maḡām / Men anı vīrān içinde genc-i pinḥānum direm
- G. 226/3: Bes ki bülbül tek cihānda 'ı**şk** ilen feryād idem / 'Arızuñ bağ-ı güli çün verd-i aḥmer görmişem
- G. 228/1: Çıhmadı 'ı**şkuñ** senüñ bir laḡza cānumdan menüm / Mihr-i ḥüsnüñ yeg durur rûḥ-ı revānumdan menüm
- G. 231/1: Ol perî 'ı**şkına** men cāndan giriftār olmışam / Kim firāk u miḥnetinde rûz u şeb zār olmışam
- G. 231/4: Çünki 'ı**şkuñ** gencini göñlümde pinḥān eyledüm / Rûz u şeb ol gence men her dem nigh-dār olmışam
- G. 232/1: Ey perî şîrîn lebüñ 'ı**şkında** Ferḥād olmışam / Tā saña kûl olmışam 'ālemde āzād olmışam
- G. 234/3: Görelî āḥü gözüñ 'ı**şk** ile mecnûn olmışam / Ol sebebden kûh u şahrā ḥānūmānumdur menüm
- G. 236/1: Ey gül yañaḡlu ḡaddüñe serv-i revān direm / 'ı**şkuñ** yolında cānumı vîrsem revān direm
- G. 238/1: Tā ki düşdüm dil-berā 'ı**şkuñda** ḥayrān olmışam / Rûz u şeb āḥ eylerem hem çeşmi giryān olmışam
- G. 240/1: Göñülde 'ı**şkuñı** cān tek dilerdüm / Saçuñ küfrini imān tek dilerdüm
- G. 244/4: Hoş 'ākilem ki dünyede isbāt-ı 'ı**şk** için / Divāne gelmişem velî divāne gelmişem
- G. 246/2: Dil-i vīrānuma tā geldi 'ı**şkuñ** / Şanasın beyt-i ma'mūr oldı göñlüm
- G. 254/6: Yandurur gör dem-be-dem 'ı**şk** od ilen dil-ḥasteni / Nūr-ı vāḥiddür bugün pervāneye göndermişem
- G. 262/3: Girmişem bāzār-ı 'ı**şka** bir ḥarīdār isterem / İstemen sūd u ziyān kirdāra muḥtāc olmışam
- G. 262/4: 'ı**şk** içinde vālîh u ser-mest ü ḥayrānam velî / Gör nice Manşūr teki men dāra muḥtāc olmışam
- G. 264/4: Belāsından bu 'ı**şkuñı** saḡıngil / Yükuş 'aşıkları ser-geşte gördüm
- G. 272/4: Men bî-nevāyı miḥnet ü hicrāna şaldı 'ı**şk** / Oldum esîr-i miḥnet ü hicrāna yanaram
- G. 282/4: Tā ezel günden senüñ 'ı**şkuña** ikrār itmîşem / Senden özge yār ilen men 'ahd u peymān istemen
- G. 283/3: 'ı**şk** geldi göñlüme hükm itdi cānum mülkine / Şükr kim öz tahtına uş geldi sultān yeñiden
- G. 285/2: İsterem kim men çekem derd ü firākūñ zaḥmetin / Menden özge 'ı**şkuñuzda** kimse bîmār istemen
- G. 286/5: Bu Ḥaṭāyī ḥasteni divāne zāhid mest oḡur / 'ı**şkuñuz** cānumdan ol bir laḡza ḥüşyār olmasun
- G. 286/1: Senden özge dil-berā ḥiç kim maña yār olmasun / Cevr-i 'ı**şkuñdan** menüm tek kimse bîmār olmasun
- G. 287/1: Çıhmaz ey dil-ber senüñ ḥayl-i ḥayālūñ yāddan / Göñlümün şehrini yıldı 'ı**şkuñuz** bünyāddan
- G. 288/1: Ey ki çoḡ düşdüm firākūñdan fiḡān u vāya men / 'ı**şk**-ı zülfünden müdāmî düşmişem sevdāya men
- G. 288/5: Tā göñül oldı senüñ rûz-ı vişālūñden cüdā / Bu Ḥaṭāyī dil-şikeste 'ı**şk** ilen hem-sāye men
- G. 289/1: Görmek ister yüzüñi 'ı**şk** ile bu cān şimdiden / Ey perî vaşl ile kılḡil derde dermān şimdiden
- G. 290/2: Tā ki 'ı**şkuñlan** senüñ ma'mūr olupdur dil evi / 'ı**şkuñ** ol vīrāneden bir laḡza ma'zūr olmasun
- G. 290/5: Tā seni sevdi Ḥaṭāyī boldı destān 'āleme / Kimsene anuñ teki 'ı**şkuñda** meşhūr olmasun
- G. 293/4: Virmişem dellāl-ı 'ı**şka** cānumı behr-i mezād / Sen ḥarīdār olmağa bāzāra döndermiş yüzün
- G. 297/3: 'ı**şkuñ** ki geldi mihr ile şehr-i vücūduma / Miḥmāndur ol ki cān ü göñül dutdı ḥānesin
- G. 297/4: Anca ki gözyaşın tökerem bolmanam ḡalās / 'ı**şkuñ** göñülde yıḡdı tükenmez ḥızānesin
- G. 298/4: Āsitānuñ itlerinden tā ki bulmışam şeref / Ey perî 'ı**şkuñda** men mihr ile seg-bānam bugün
- G. 299/4: 'İyş u 'işretdür bu dem 'ı**şk** ehline kılūñ şalāḥ / Şekl-i bedīd şekl-i bed-kirdāra söyleñ gelmesün
- G. 300/1: Cān durur cismümde 'ı**şkuñ** cānum elden gitmesün / Cān giderse ḡam degül cānānum elden gitmesün
- G. 300/4: Tā ki 'ı**şkuñ** dutdı bu göñlüm evinde meskeni / Ūns dutmışam aña miḥmānum elden gitmesün
- G. 301/4: Ey perî çün kim ṭabīb-i derd-i 'ı**şk** olmuş lebüñ / Bes nedendür sen hemîşe gözleri bîmārsın
- G. 302/4: Āḥ vāy ki kām u vāyemi virmez tükendi 'ömr / 'ı**şkında** gice gündüz işüm āḥ u vāy olan
- G. 304/5: 'ı**şkinuñ** ser-bāzları çoḡdur velî yoḡdur daḡı / Bu Ḥaṭāyī ḥaste tek āheng-i meydān eyleyen
- G. 307/5: Ey Ḥaṭāyī sen cihānuñ cevrine şād ol müdām / Çünki sevgüñ dost iledür 'ı**şk** ile üstādsın
- G. 312/1: Cānumı ḡarḡ eyledüm çün 'ı**şk** deryāsında men / Olmazam 'ālem ḡarāb olursa pervāsında men
- G. 312/7: Ḥikmetüñ esrārını keşf eylerem çünkim tamām / Bil ki üstād olmışam bu 'ı**şk** fetvāsında men
- G. 314/5: Şafḡa-i sīnemde 'ı**şkuñ** bir kitābet yazdı kim / Yazamaz bir ḡarfin anuñ miñ kirāmen kātibin
- G. 328/4: Tā senüñ rûz-ı ezelden 'ı**şkuña** didüm belî / Aḡdi bozman ber-ser-i peymānam ol demden berü
- G. 333/7: Ḥarābe göñlümün içinde 'ı**şkuñ** / Dutupdur çoḡ binālar dürlü dürlü
- G. 334/1: Cānum tükendi ḡasret-i cānāneyem yine / Şem'-i ruḡına 'ı**şk** ile pervāneyem yine
- G. 334/3: Dünyā yüzünde 'ı**şk** ile zāram direm şanem / Bir söylegil ki 'uḡbāda cānāneyem yine
- G. 338/3: 'Ākil idüm dünyede Leylî cemālūñ görmedin / 'ı**şk** ilen Mecnūn teki bî-ḡānūmān oldum yine
- G. 338/5: Bu Ḥaṭāyīnūñ dilinde 'ı**şkuñuz** pinḥān iken / Cümle-i 'ālem dilinde dāsītān oldum yine
- G. 341/1: Yā İlāhi sen meni bî-'ı**şk**-ı cānān eyleme / 'ı**şk** ilen şādām göñül derdine dermān eyleme
- G. 345/4: Mey-ḡāre lebüñ istedi tā nuḡl u kebābı / 'ı**şk** odını yaḡup ciḡerüm şaldı köz üste
- G. 346/2: 'ı**şk**-ı rûyuñdan göñül ister ḡalās olmağ velî / Cānumı zülfün siyeh sevdāya şalmışdur yine

G. 347/1: Yâr 'ışkuñ bağıruñ tã çekdi yüz dâğ üstine / Āteş-i hecrüñ bu dâğuñ çekdi bir dâğ üstine
G. 348/1: Ey gönül 'ışkında yâruñ nâle vü âh eyleme / Degme her nâ-mahremi sırruñdan âgâh eyleme
G. 348/4: Çün senüñ 'ışk-ı mecâzuñdan haqîkat bulmuşam / Şimdi sen h'âhî vefâ kılğil maña h'âh eyleme
G. 350/5: Bu Haţâyî tã ezelden 'ışkuña yoldaş idi / Gönlini şâd eyleyendür sen keremlü hân ile
G. 355/11: Çünki kılurduñ maña miñ tavr ileñ cevır ü cefâ / 'İşkuñı gönümde mihmân itdigüñ ya'ni ki ne
G. 355/26: Men gedâya çünki yoğdur rahmuñ ey cãn 'ışkuñı / Gönlümün tahtında sultân itdigüñ ya'ni ki ne
G. 355/20: Leşker-i 'ışkun gönül çek üstüme ey dil-rubâ / Hâne-i gönümni talan itdigün ya'ni ki ne
G. 356/19: Leyli zülfinün hayâli 'ışk ileñ Mecnün teki / Meskenüñi küñ ü şahrâ kıldıguñ ya'ni ki ne
G. 360/1: Sâkiyâ ol bâde-i şâfi şafânuñ 'ışkına / Doldurup virgil 'Aliyyü'l-Murtażanuñ 'ışkına
G. 360/2: Sad hezâr la'net Yezîde çünki ol şeh-zâdeye / Bir içim su virmedi kâdir Hudânuñ 'ışkına
G. 360/3: Kerbelâda geçmiş idi çoğ belâ şah oğlını / Sen dağı oynat başuñı ol belânuñ 'ışkına
G. 360/4: Âyet-i naşrun min Allâhdan maña oldu nüzûl / Kim yedi iklîmi feth idem Rızânuñ 'ışkına
G. 360/5: Ey Mevâfler bilün şâhib-zamânuñ vahtidür / Çalaram men kılıcı şâhib-zamânuñ 'ışkına
G. 360/6: Toğm-ı Mervân u Yezîdüñ kökini men 'âkıbet / Yiryüzinden kazuram âl-i 'âbânuñ 'ışkına
G. 360/7: Ey Haţâyî çün senüñ ceddüñ çoğ itmişdür gazâ / Sen dağı başla gazânı ol gazânuñ 'ışkına
G. 361/1: Yine 'azm eyledi gönüm gider ol şâh-ı a'lâya / Vücüdüm 'ışka mahv oldu semek tek düşdi deryâya
G. 369/3: Şerbet-i Hâkdan içen 'ışk eri âzâde olur / Öyle ser-mest olanuñ küfri îmândur bilene
G. 372/7: Bugün çevgân-ı 'ışk aldum elüme / Gelüben top çalam meydân içinde
G. 384/7: 'İşkuña her kim giriftâr oldu ey kâfir-beçe / Şeyh-i Şan'ânüñ beline bağlayan zünnâr ola
G. 387/1: Dil-berâ 'ışkuñı tende sahlaram cãnım kimi / İsterem mihrüñi cãn tahtında sultânım kimi
G. 388/3: Zâhidâ virme naşihat 'ışkı men terk eylemen / Va'z ileñ qorhudmagil imrüz u ferdâdan meni
G. 390/5: Bu Haţâyî 'ışkına niçün halâyık ta'n ider / Ol mehi kim gördi hüsn ile ki hayrân olmadı
G. 390/1: Dil-berâ hecründe kimdür dide-giryân olmadı / Āteş-i 'ışkuñda her dem bağı büryân olmadı
G. 395/1: Dil-berâ 'ışkuñda men tek kimse meşhûr olmadı / Yâ senüñ tek hüsnine hîç kimse mağrûr olmadı
G. 395/3: Tã ki 'ışkuñ gelmedi şâhâ bu gönüm tahtına / Ey şanem şeh-i vücüdüm beyt-i ma'mûr olmadı
G. 395/4: Nûr-ı 'ışkuñ dil-berâ gönüme tã kim düşmedi / Zülmet-i gönüm evi 'âlemde pür-nûr olmadı
G. 397/4: Ey dil tabîbe sorma 'ilâcın bu derdümün / Dünyâ hakîmi bilmeye 'ışkun devâsını
G. 399/3: 'İşkinuñ deryâsına garq olmuşam gavvâş tek / Bağr-ı dilde lü'lü'-i sır-âb gördüm men seni
G. 400/3: İşkuña düşen gönüller şanma kim âbâd ola / Anlaruñ şehrin harâb itdi firâkuñ leşkeri
G. 401/4: Mevc-i 'ışkuñdan senüñ garq olmuşam bir bahre kim / Gözlerüm yaşı katında kaçredür ummân dağı
G. 404/4: Tã ezelden var menüm güşumda 'ışk âvâzesi / Çalma ey muṭrib dağı meclisde 'üd u çeng ü nây
G. 404/3: Ol mehûñ 'ışkına düşdüm ta'ne kılma zâhidâ / Kaçmazam 'ışkuñ yolından çün maña Hâk kıldı tay
G. 404/3: Ol mehûñ 'ışkına düşdüm ta'ne kılma zâhidâ / Kaçmazam 'ışkuñ yolından çün maña Hâk kıldı tay
G. 408/2: Sordum tabîbe derdüme dermân bulunmadı / Bu derd-i 'ışka la'lüni dermân disem yiri
G. 410/5: Cihâna 'ışk ileñ 'uryân gelenler / Gidende hem yine 'uryân degül mi
G. 411/4: Şarâb-ı 'ışk içen 'uşşâka ey dost / Lebün nûl u sözüñ şekker degül mi
G. 415/1: Sırr-ı 'ışkuñdan senüñ her kim ki âgâh olmadı / Kaldı mahrûm tã ebed maqbûl-ı dergâh olmadı
G. 416/3: Görelî Şîrîn lebün 'ışkında Ferhâd olmuşam / Olmuşam Mecnün kimi ol Leylinüñ âvâresi
G. 416/4: Dilegüm bu idi Hâkdan ey habîbüm şubh u şâm / Yâr elinden ola yâre cãnda 'ışkuñ yaresi
G. 418/3: Hasan 'ışkına meydâna gelüpdür / Hüseyin-i Kerbelâidür Haţâyî
G. 431/4: Bağr-ı hikmet gevherin bulmak dilersen talibâ / Zevrak-ı 'irfân minüp seyr it bu 'ışk deryasını
G. 431/5: Gel gönül 'ilminden oğı geç bu kıl ü kâlden / Ey fakîh kimdür tanı 'ışk devrinüñ ustasını
G. 20/4: İstemen zâhirde fâş olmak anuñçün gözlerem / Mihr-i 'ışkuñ râzını ey yâr ilhâm it maña
K. 1/12: Luṭf ile ahvâline kılğil Haţâyîñüñ naẓar / 'İşk içinde vâlih-i didâr iden Perverdigâr
K. 10/3: Hasandur mülk-i 'ışkuñ doğı yarı / Anuñ hüsnine Yûsuf çâker oldu
K. 17/2: Dinüñ 'ışkına koyan başı 'âlem serveri şâhâ / Eline Zü'l-feķâr almış 'Aliyyü'l-Murtażâ geldi
K. 7/7: İmâm Kâzım 'Alî Mûsî Rızânuñ / Olaruñ 'ışkına der-ber-deriyüz
K. 8/7: Vir başı Hüseyin 'ışkına şüfi vü şehîd ol / Gel şübheden arın şeh-i merdân 'Alîdür
Kıt'a 1/1: 'İşk deryâsında gavvâş olasın merdane-vâr / Geçme nâ-merd köprüsünden koy aparsın su seni

ısmarış: Yapılması ismarlanan şey, sipariş.

G.273/2: Yâre ısmarış itdüm dañ yelinden / Geleydi ki be-gâyet intizâram

'ıvân: Açık, aşikare, zahir, belli.

G.369/4: İstedî âb-ı hayât çeşmesine irdi Hızır / Ol virür doğı haber cümle 'ıyândur bilene

G.389/2: Öyle kim zulmât içinde âfitâb olur 'ıvân / Küfr-i zülfün arasında ruhlaruñ imân kimi

K. 8/3: Ma'bûd-ı dü 'âlem çü anuñ hükmine fermân / Cãn içre 'ıvân oldu vü pinhân 'Alîdür

'ıyd: Bayram, sevgilinin vuslatı aşık için bayramdır. Sevgilinin kaşı da bayram hilalidir (İP).

G.29/3: Hilâl kaşuñı tã ki gördi çeşmüm / Bu cãnım 'ıyduña kurbândur ey dost

G.193/2: Nev-mâhı gökde ister ise halk 'ıyd için / Çeşmüm hemîşe kaş-ı hilâlün diler senüñ

G.197/2: Özgeler ger göge bağar görmege bu mâhını / 'İyd için men bağduğum kaşı hilâlündür senüñ

G.237/5: Bu Haţâyî tã hilâl-i kaşlaruñ gördi senüñ / Şol mübârek tal'atuñ 'ıydına kurbân olmuşam

G.304/3: Gerçi ‘ıyd oldu cemālũñ halka ey ebrũ-hilāl / Bendeyem ol ‘ıyd içũn cānumnı kırbān eyleyen
G.319/4: Kıutlu gũnler geldi ‘ıyduñdur mũbārek ŗkr kim / Ellerũñi hũn-ı dilden çũn hıızāb itmekdesin
G.340/4: Geldi nevrũz u bahār u ‘ıyd u devr-i dost-kām / Yār eli tek yiryũzi nakŗ u nigār oldu yine
G.355/27: ‘ıyd-ı yũzũñ çũn ŗhā mũjgān oħıylan cānumı / Kıaŗlaruñ yayına kırbān itdiğũñ ya‘ni ki ne
G.434/4: ‘ıyd oldu bugũn cān-ı Hāıyĩ saña kırbān / Vaŗluñ mededi çũn ŗeb-i hicrānuma dũŗdi

‘ıyd-ı ekber: En bũyũk bayram; en bũyũk sevinç, mũjde.

G.168/7: Ey Hāıyĩ ‘ıyd-ı ekberdũr cemāli dil-berũñ / Biz bu ‘ıyd-ı ekbere kırbāna gelmiŗlerdenũz

‘ıyd-ı kırbān: Kurban Bayramı.

G.57/10: Men ŗhā bu cānumı ŗıdk ile kırbān kılmıŗam / Ger kıabũl kılsa velāyet ‘ıyd-ı kırbān mendedũr

‘ıyd-ı vaŗl: Bayram gũnũne kavuŗmak.

G.194/4: Cānumnı ‘ıyd-ı vaŗluña kırbān idem revān / Bir gũn ola ki kıaŗ-ı hilālũñ gũrem senũñ

i-: imek; idi(x); ise(x); imiş(x); iken.

- G. 5/1: Cān olmaz **ise** sen teki cānān yeter maña / Vaşluñ bu haste gönlüme dermān yeter maña
 G. 15/4: Çāre-i bih-būdumı sordum mu ‘ālicden didi / Derd derd-i ‘ışk **ise** mümkün degül şıhhat saña
 G. 16/9: İnsān yirde gökde melek yoñ **idi** henüz / Sen var **idūn** cihānda eyā dürr-i ibtidā
 G. 18/5: Men cāhil ü nā-dānıyam ol hūsn içün hayrānıyam / Tā genc **iken** pinhān **idūm** şimdi göründüm zāhirā
 G. 18/6: ‘Ayne’l-yakīn Hāk sırrına idrāk iden insan **idūm** / Ey ma‘rifetden bī-haber inşāfa gelgil bī-riyā
 G. 23/2: Bilmez **idūm** hañt-ı ruñ-sāruñ sıfātın söylemek / Fitne çeşmūñ gamzesi öğretti ilhāmı maña
 G. 25/2: Çıñ sen ol yāruñ kūyından ey rakīb-i rū-siyeh / Haste bülbül var **iken** neyler gül-istānda gurāb
 G. 27/3: Genc **imiş** hūsnūñ senūñ vīrānesi gönlümeddür / Bu dil-i vīrānumuz ol gence olmışdur harāb
 G. 27/9: Uş Hañāyī gamdan inceldi bu āh u derd ile / Var **iken** bülbül neden bustāna girmişdür gurāb
 G. 30/3: Cān-bağş **imiş** memāta lebūñ ey Mesīh-dem / ‘İsilerūñ ‘aceb mi deminden bu mu‘cizāt
 G. 30/7: Yetmez Hañāyī zıkr-i İlāhuñ nü‘ūtına / Bir zāt **imiş** ki irmez aña zāt ilen şifāt
 G. 40/1: Hūsnine zībā **imişsin** yā ‘Alī senden meded / Gökyüzinde ay **imişsin** yā ‘Alī senden meded
 G. 40/2: ‘İşk ile ma‘şuk u ‘āşık senden olmışdur zühür / ‘İşk ile şeydā **imişsin** yā ‘Alī senden meded
 G. 40/3: Anca kim fikr eyledüm gezdüm vücūdum şehrin / Misl-i bī-hemtā **imişsin** yā ‘Alī senden meded
 G. 40/4: Enbiyālar evliyālar çoñ durur ammā ki sen / Cümleden a‘lā **imişsin** yā ‘Alī senden meded
 G. 40/5: Mü‘mine irşād idersin lutf u ihsān u kerem / Kāfire gavgā **imişsin** yā ‘Alī senden meded
 G. 40/6: ‘İşk oñurlar aduñı rāh-ı hañkātta senūñ / Sırr-ı mā evhā **imişsin** yā ‘Alī senden meded
 G. 40/7: Yirde gökde isteyen şol kör münāfiqlar seni / Zāhir ü peydā **imişsin** yā ‘Alī senden meded
 G. 40/8: On sekiz miñ ‘ālemūñ sırdaşısın sırıñdadur / Mürşid-i binā **imişsin** yā ‘Alī senden meded
 G. 40/9: Kısmeti rüz-ı ezelden hem mu‘ayyen Muştafā / Nergis-i şehlä **imişsin** yā ‘Alī senden meded
 G. 40/10: Bu Hañāyī haste-dil birliğüne ikrār ider / Vāhid ü yektā **imişsin** yā ‘Alī senden meded
 G. 41/2: ‘Arızuñ bağında zulfūñ tārına bend eylegil / İster **iseñ** nāle-i bülbülden olmañ behre-mend
 G. 47/5: Vaşfinda anuñ Hañāyī hayrān / Ger san ‘at **ise** budur hemāndur
 G. 48/5: Yüzi ve‘ş-şems **imiş** bezm ehli içre / Te‘ālā şānuhū ehl-i likādur
 G. 53/3: Vaşl olmaz **ise** yüzüñi görmek maña müdām / Kūyından ey şanem maña bir bñ gelür gider
 G. 55/2: Zerre **iken** gün teki ‘ālemde meşhūr olmışam / Tā maña düşdi senūñ mihr-i ruñuñdan tāblar
 G. 57/1: ‘Āşık **iseñ** gel berü kim cān-ı cānān mendedür / Zāhidā pes hāndasın kim nūr-ı imān mendedür
 G. 76/1: Nev-cevān ol pīr **iken** devrān ki cānān devridür / Şād bol ey haste-dil kim derde dermān devridür
 G. 84/5: Ey Hañāyī çekme gam ger hecr ilen bīmār **iseñ** / Çün saña ol Hālīkñ fañlı hākīm olmış durur
 G. 85/2: Ey gönül ‘aql ehli **iseñ** sevme hūblar yüzini / Hūbların derdine ancañ bu dil-i şeydā düşer
 G. 97/5: Men yaman **isem** niçe sen yañşılığ kıl ey ‘aziz / Nesne kalmaz dünyede yañşı yaman elden gider
 G. 113/2: Söyle kim ol Türk-i mestī nice tır-endāz **imiş** / Kim menüm bağrumda andan şad hezārān yara var
 G. 121/1: Dudağūñ kand **imiş** bal anda n’eyler / Ne nāzük hañt **imiş** hāl anda n’eyler
 G. 129/3: Kātı müştāk **idūm** şirīn lebūñe / Gözi mest ü hūmārum anda n’eyler
 G. 131/3: Erimiş hūn-ı dilūmden şanemūñ hūnı gözi / Ger sen inanmaz **iseñ** gör ki ne mestāne gelür
 G. 132/5: ‘Ārif **iseñ** koymagil elden hañkāt menzilin / Gāfil olma düny-e-i ğaddāra virme ihtiyār
 G. 133/4: Şūfi-i bī-çāre hem hālın görüp ol zāhidūñ / Şoñbetin germ **itmege** çeng ü rubāb almış gelür
 G. 168/3: Kāyınātı şūret-i Rahmāna tefsīr **itmege** / Kim beyān-ı ‘ilm ilen Qur‘āna gelmişlerdenüz
 G. 134/4: Ey gönül katlan vişālūñ ister **iseñ** dāyimā / Her cefālar kim saña şol dil-ber-i tañnāz ider
 G. 134/1: Dāne-i hālūñ görende murğ-ı dil pervāz ider / Ğayb **iken** ol demde esrār-ı ma‘ānī bāz ider
 G. 135/2: Meger hūrşid **imiş** hūsnūñ ki kıldı ‘ālemi rüşen / Kim ol rahşende envārı meh-i tābāna düşmişdür
 G. 136/2: Mey-hāne küncin iste diyer sākı-i lañff / Öz vahdetūñde ol ki çü Allāh **imiş** ğafūr
 G. 147/2: Gül-i hoş-bū var **iken** elüm **tükene** sürtmem / Kebk-i ra‘nā var **iken** zāğı şikār itmek m’olur
 G. 148/3: Ehl-i Hañka cān fedā kıl cehl ile olma refik / Çün ‘anādil var **iken** zāğı şikār itmek nedür
 G. 157/2: Ol dil-berūñ ki şūreti envār-ı zāt **imiş** / Bir kimsedür ki hūsn ile hayru‘l-enāmıdur
 G. 157/4: Yūsufnı görgeçende **didi** ler ki hūb **imiş** / Yūsuf dañı senūñ teki şāhuñ ğulāmıdur
 G. 169/2: Kapuñda n’ola meh ü mihre baş egmez **isem** / Ferāz-ı küngüre-i ‘arşdur şehā yirümüz
 G. 171/3: Her hānda kim sücūd ider **isem** be-i tiķād / Mihrāb kaşlarıñda durur kıble-ğāhumuz
 G. 174/7: Bu Hañāyī kanımı tökmekde **iken** tökmedūñ / Anda her müftī ki men‘ itmiş besi kan eylemiş
 G. 175/1: Zulf-i müşġinūñ sevādı zulmet-i hūrşid **imiş** / Hūsn-i ruñ-sāruñ beyāmı āyet-i tevħid **imiş**
 G. 175/2: Āsitānuñ çākeridür kayşer ü fağfūr-ı Çin / Rüstem ü İsfendiyār u Husrev ü Cemşid **imiş**
 G. 175/3: Leblerūñ peymānesinden Şiblī vñ Mañşūr mest / Kim ki içdi şol şarābı şāhib-i temcīd **imiş**
 G. 175/4: Ol ki idrāk eyledi yāruñ şifāt u zātını / Dāyimā kirdarı anuñ dīd ile vādīd **imiş**
 G. 175/5: Ey Hañāyī ser-be-ser Qur‘ān-ı mutlakdur sözūñ / Ma‘ni-i ümmü‘l-kitābuñ şerhine teşnīd **imiş**
 G. 179/2: Sañlar **idūm** mihrini gönlümde dāyim cān kimi / Sırrı fāş itdi vñ settār olmadı hayf oldı hayf
 G. 180/2: Egerçi ‘ışkī güneñ söyler **ise** kādī-i şeh / Yüzine bañma anuñ çün kılur kināyet-i ‘ışk
 G. 184/2: Bañmanam gül yüzine hūsnūñ var **iken** ey perī / Neylerem nergisni men ol çeşm-i bīmāruñ gerek
 G. 184/4: Murğ-ı bağ-ı ‘ışk **iseñ** ebsem oturma cān kuşu / Dil-berūñ kūyında dāyim nāle-i zāruñ gerek
 G. 193/2: Nev-māhı gökde ister **ise** halk ‘ıyd içün / Çeşmüm hemişe kaş-ı hilālūñ diler senūñ
 G. 203/2: Hañtrum mecmū‘ **iken** aşūfte kılduñ ey perī / Sen anı zulfūñ kimi ğamdan perişān eyledūñ

- G. 203/4: Dil ara 'aşıklıkum pinhân **iken** sen ey perî / Halk ara sen anı yüz dillerde destân eyledün
- G. 204/3: İster **idüm** sāye-i vaşluñda ey cān diñlenem / Uşta zulm itdün maña vaşluñı hicrân eyledün
- G. 217/2: Ana ata kavm u kardaş ehl-i 'ışk kayda **imiş** / Nām u neng ü cān u başdan geçmeyen bizden degül
- G. 225/4: Gözümi yaş **itdi** hicrân vaşl-ı rüyuñ görmedüm / Kāmetüm ham kıldı gam kadd-i şemālūñ görmezem
- G. 232/3: Gerçi gam-gīnem gam-ı hecrūñde ey āram-ı cān / Tā seni gördi gözüm gam-gīn **iken** şād olmışam
- G. 232/4: Ey şanem bu miñnet ü hecr ü firākuñdan senūñ / Ger harāb **idüm** velî vaşluñdan ābād olmışam
- G. 239/1: Dil-berā men senden ayru küh **iken** kāh olmışam / Hem-nişin-i mātemem hicrāna hem-rāh olmışam
- G. 242/1: Senūñ tek dil-ber-i cānāna yetdüm / Zi-hicrân ölmüş **iken** cāna yetdüm
- G. 242/6: Misāl-i kaçre **idüm** kaçre kıldum / Bi-hamdi'llāh yine 'ummāna yetdüm
- G. 244/3: Bir 'andeliñ-i küy-ı firāk **idüm** ey şanem / Yüzüñi görmege bu gül-istāna gelmişem
- G. 247/6: Nev-cevān **iken** meni hicrân günü pır eyledi / Tā ki düşmişem cüdā 'ömr-i cevānumdan menüm
- G. 248/3: Hiç kararum yoñ **idi** şabrum tükenmişdi velî / Ber-karāram kim enis-i rüzgārum bulmuşam
- G. 248/5: Var **iken** gönülüm açıldı ser-bülendüm nişe kim / Servi boylu gonce leblü gül-'izārum bulmuşam
- G. 253/1: Yoñ **idi** bu yir ü gökler men ezelden var **idüm** / Gevherūñ yek-dānesinden ileri pergār **idüm**
- G. 253/2: Gevheri āb eyledüm dutdı cihānı ser-be-ser / Yiri gögi 'arş u kürsi yaradan Settār **idüm**
- G. 253/3: Gāh Hüseyin vü Nesimī gibi soydı kādılar / Gāh Mansūr donına girdüm ene'l-Hāk dār **idüm**
- G. 253/4: Girdüm ādem cismine kimsene bilmez sırrum / Men bu beytu'llāh içinde tā ezelden var **idüm**
- G. 253/5: On sekiz miñ 'āleme men gerdiş ile gelmişem / Ol sebebdan Hāk ile sırdār **idüm** serdār **idüm**
- G. 253/6: Dünyesinden men anuñ sırrın bilürdüm ol meni / Bañr-ı rahmet içre men bir lü'lü'-i şehvār **idüm**
- G. 253/7: Men Hāṭāyiyem Hākı hāk tanımışam bī-gümān / Anuñ için ol yaratdı men aña der-kār **idüm**
- G. 259/5: Bende Hāṭāyī düşmiş **idi** yārdan ırağ / Yetdüm çü āsitān-ı şehensāha şükr idem
- G. 261/1: Gönül virdüm cefāsın bilmez **idüm** / Belî **didüm** belāsın bilmez **idüm**
- G. 261/2: Saçuñ pür-çin **didüm** bendine düşdüm / Bu çin sözüñ haṭāsın bilmez **idüm**
- G. 261/3: Lebūñe cān **didüm**se tökme kanum / Sorup senden bahāsın bilmez **idüm**
- G. 261/4: Vişālūñden doymca almadum kām / Anuñ rüz-ı cezāsın bilmez **idüm**
- G. 261/5: Hāṭāyī ṭal'atın Hākdan dilerdi / Qabul olmış du'āsın bilmez **idüm**
- G. 265/3: Şehe müştāk **idüm** gāyetde bi'llāh / Şükür kim āsitāna şimdi geldüm
- G. 266/1: Avlañda bugün avlar **iken** yāra yoluñdum / Bir aydan arı gün kimi dīdāra yoluñdum
- G. 266/3: Dün varmış **idüm** bağçaya gül dirmege ammā / Sundum elümi bir güle şād hāra yoluñdum
- G. 266/4: Çoñ mihr ü vefā umar **idüm** yārdan ammā / Bir cevri yüküş yār-ı cefā-kāra yoluñdum
- G. 279/3: Ezelden kevkeb-i rahşān **idüm** sen / Bu devrānda meh-i tābān olupsan
- G. 282/5: Öyle şanma kim Hāṭāyī mihr-i rüyuñ terk ide / Var **iken** dilde hayālūñ özge mihmān istemen
- G. 289/4: Tıfl **iken** dil-ber diler kim ref' ide yüzden niķāb / Zerreni gör kim olur hürşid-i tābān şimdiden
- G. 295/2: Yüzüñ derdinde gerçi hāste **idüm** / Vişālūñ derde dermān buldum ey cān
- G. 310/4: Virse **idi** kāmumı ol şāh u sultānum menüm / Cānumı kurbān kılayum ol şehe sultāna men
- G. 311/2: Ādem eger 'ākil **isen** dünyeye virme gönül / Dünyeye viren gönül bu yolda nādāndur bugün
- G. 311/4: Bir gönül avlar **isen** yüz Mekke varmış kimidür / Bir gönül incitseñüz yüz Ka'be vīrāndur bugün
- G. 314/6: Cennetü'l-me'vā **imiş** çün ey Hāṭāyī küy-ı dost / Dañı niçündür ta'allül fedhulūhā hālidin
- G. 316/1: Tāc geyeni gezer **isen** şūfiyem diye revān / Şūfi oldur Hāk yolına göstere dīnden beyān
- G. 319/1: Sen maña cevri ü cefānı bī-hisāb itmekdesin / Gönlümi ābād **iken** dāyim harāb itmekdesin
- G. 327/9: 'Alī oldur ki üç yüz miñ ağaç yol var **idi** geldi / Yarım günden gün ötmüşdi günü dönderdi ahterden
- G. 328/3: Zerre **idüm** gün yüzüñ mihrine düşdüm nāgehān / 'Ālem içre şöhre-i devrānam ol demden berü
- G. 337/5: Pır **iken** bende Hāṭāyī nev-cevān olam yine / Ger menümlen bir kez ol 'ömr-i cevānum söyleşe
- G. 338/2: Devr-i hüsnūñden güneş tek olmuş **idüm** aşikār / Hecri şahrāsına düşdüm bī-nişān oldum yine
- G. 338/3: 'Ākil **idüm** dünyede Leylī cemālūñ görmedin / 'İşk ilen Mecnūn teki bī-hānūmān oldum yine
- G. 338/1: Gerçi hecrūñden za'if ü nā-tuvān oldum yine / Pır **iken** yüzüñi gördüm nev-cevān oldum yine
- G. 338/5: Bu Hāṭāyīñ dilinde 'ışkuñuz pinhān **iken** / Cümle-i 'ālem dilinde dāsitān oldum yine
- G. 340/8: Gül yüzini görelti figānı kuşlaruñ / Lāl **iken** bülbülleruñ şavtı hezār oldı yine
- G. 345/5: Yār aytdı maña 'āşık **isen** hāste Hāṭāyī / Bu cevri ü cefā kim kılarım şimdi düz üste
- G. 350/4: Öldüren sen dirgüren sen sañlayan sensin hākīm / Yoñ **imiş** bir senden özge āyet-i Qur'ān ile
- G. 350/5: Bu Hāṭāyī tā ezelden 'ışkuña yoldaş **idi** / Gönlini şād eyleyendür sen keremlü hān ile
- G. 351/2: Var u varlığı virmeyince şāha varılmaz **imiş** / Sen özüñi şāha dapşur dañı gel var isteme
- G. 351/4: Bu cihānuñ bağçasında hārsız gül mi olur / Tikeninden korhar **iseñ** yūri gül-zār isteme
- G. 356/11: Levh-i dilde bile teskīn dāpmış **iken** gāmları / Bir dañı yañlışdan inşā kıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 356/24: İster **idüm** kurtulam geldikçe bir bir guşşadan / Gün-be-gün derdüm müsennā kıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 358/5: Ululuğ ister **isen** kulluğ eyle / Ayağ bir bir başarlar nerdübāna
- G. 360/3: Kerbelāda geçmiş **idi** çoñ belā şāh oğlına / Sen dañı oynat başuñı ol belānuñ 'ışkına
- G. 365/1: Gül ağaçdan bitdi geldi şāha yoldaş olmağa / Sırr-ı şāh **idi** ezelden geldi sırdaş olmağa
- G. 367/1: Kātı müştāk **idüm** sen meh-liķāya / Gönül gördi yüzüñ düşdi haṭāya
- G. 370/1: Eyā gönül kuşu dirler bahār **imiş** maña ne / Bisāt-ı 'ıyş 'aceb rüzgār **imiş** maña ne
- G. 370/2: Diyerler oldı dili Leylī zūlfine Mecnūn / Deminde ol dañı bir bī-karār **imiş** maña ne
- G. 370/3: Añıtdı yaşumı devrān baturdı kanuma el / Raķīb elindeki dest-i nigār **imiş** maña ne
- G. 370/4: Lebūñ zülāline susuz tükendi 'ömr-i aziz / Hayāt-ı Hızır eger pāydār **imiş** maña ne

G. 370/5: Bu baht-ı bed ki menümdür Haṭāyī ol şūhı / Ğam ehline diyeler ğam-güsār **imiş** maña ne
G. 375/7: Sensiz dirilmek ‘aşıkā yüz miñ belā **imiş** / Ölmek senüñ yoluñda şafādur Haṭāyīye
G. 414/1: Dünya vü ‘uqbāda birdür yār dutman yār iki / Yār **isen** ey ğamlu göñlüm dutmagil zinhār iki
G. 415/7: İrmiş **idi** Eyyūba ol yedi yıl derd ü belā / Andan özge hergiz aña bir daḥı āh olmadı
G. 416/4: Dilegüm bu **idi** Haḫdan ey ḥabībüm şubḥ u şām / Yār elinden ola yāre cānda ‘ışkuñ yaresi
G. 423/2: Ezelden sevgünüz var **idi** cānda / Sen öyle şanmagil kim imdi düşdi
G. 425/5: Tarīk-i vaşl olan ‘aşıklık **imiş** / Dilersen vāşıl olmak qoyma rāhı
G. 433/6: Dil-berüñ luṭfı menümlen çoh **idi** ğāyetde kim / Bilmezem yā Rab neden ol mihrini az eyledi
G. 435/2: Bu göñlüm āyinesi āh ilen dutulmuş **iken** / Çerāğ-ı şem‘-i şebistān içinde yir dutdı
G. 435/9: Haṭāyī sözleri göñül içinde gizli **iken** / ‘Irāk u Mısr u Ḥorāsān içinde yir dutdı
K. 1/7: Mısr içinde Yūsufı bir kıl **iken** sultān iden / Derd ilen Ya‘kübını bīmār iden Perverdigār
K. 2/8: Hem senüñ ta‘rīfün **itdi** hem ‘Alinüñ ol İlāh / Nişe kim sen Muştāfā ol Murtaẓādur yā Nebī
K. 8/9: Halk içre zuhūr **itdi** Muhammed şıfāt ilen / Bākır didi cism oldı velī cān ‘Alidür
K. 8/17: Terk eyler **idi** küfrini bī-şekk Haṭāyī / Her dīv-i la‘īn bilse Süleymān ‘Alidür
K. 14/10: Ādem-i ḥākī henüz olmamış **idi** mā u tīn / Bu cihān ehli yoḥ **iken** var sensin yā ‘Alī
M. 2/5: Kimini Süleymān kimin **itdi** mūr / Kimini muḥaḫḫar kimin ehl-i zūr
M. 2/16: Çü erden ere fark vardur yakīn / Berāber imez āsumān u zemin
Mus. 1/10: Per-i Cebra‘īli bulan ser-be-ser / Yoḥ **iken** nişān-ı maḫām u maḫarr
Mus. 1/11: Şıfātı kelām içre ḥayru‘l-beşer / Anuñ hem-demi çün Haḫ **idi** meġer
Mus. 1/22: Haḫ **idi** nüzül itdi gökden yire / Ki ḥaḫ-ı cihāna özin göstere

‘ibādu’līlāh: Allah'ın kulu.

G. 327/12: ‘Aliyyu’līlāh veliyyu’līlāh esedu’līlāh **‘ibādu’līlāh** / İnüpür on yedi āyet aña Allāhu ekberden

iblis: Şeytan, insanları Allah yolundan uzaklaştırmak için uğraşan, lanetlenmiş mahluk.

G. 61/4: Hāzihi cennātü ‘adnin defterin şerḥ eyleyen / **İblis** olma gel sücüd eyle bu bābu’līlāhi ğor

ibn: Oğul, ferzend.

K. 14/2: Ḥamsetü’l-eşbāh oḥurlar aduñı yā Bu‘l-Ḥasan / **İbn-i** ‘amm-i Aḫmed-i Muḥtār sensin yā ‘Alī

ibni fülān: Falan kişinin oğlu.

G. 160/2: Zāhidün yiri mesācid zıkr ü tesbīḥ itmege / ‘Āşıkuñ mey-ḥānede **ibni fülān** küncindedür

G. 161/4: Giydi Ādem donımı döndi cihānı ser-be-ser / Bilgil ey **ibn-i fülānı** kim fülānı şāhdur

İbrāhīm: Yahudilik, Hristiyanlık ve İslām’ın müştereken kabul ettiği büyük peygamber. İbrāhīm, tapıkları putların ne kadar âciz ve işe yaramaz olduğunu kavmine göstermek üzere fırsat kollar. Nihayet bir bayram günü halk şenlik için şehir dışına çıkınca (es-Sāffāt 37/88-90) put evine girerek en büyük put dışındaki bütün putları kırar. Kavmi döndüğünde durumu görüp İbrāhīm’i sorguya çeker, İbrāhīm, “Belki de şu büyükleri yapmıştır, ona sorun” der (el-Enbiyâ 21/57-67; es-Sāffāt 37/88-96). Nihayet putperest yönetim İbrāhīm’i ateşe atmak suretiyle cezalandırmaya kalkışır (el-Enbiyâ 21/68; el-Ankebût 29/24). Ancak Allah’ın, “Ey ateş, İbrāhīm’e karşı serinlik ve esenlik ol!” emri üzerine ateş İbrāhīm’i yakmaz (el-Enbiyâ 21/68-70). Tarih ve tefsir kaynaklarının çoğunda, Bakara sûresinde (2/258) Hz. İbrāhīm’le tartışarak tanrılık iddiasında bulunduğu, fakat İbrāhīm’in ortaya koyduğu deliller karşısında yenik düştüğü bildirilen kişinin onu ateşe atan toplumun lideri Nemrûd olduğu kabul edilir (İA).

K. 1/8: Yūnusı deryā içinde yudduran bir balıġa / Ateşi **İbrahīme** gül-zār iden Perverdigār

ibtidā: Bir işin, bir şeyin ilk defa ortaya çıkan kısmı veya başlama zamānı, başlangıç.

G. 153/1: Ḥandadur ol bī-misālün **ibtidāsi** ḥandadur / Kim bilür ol küntü kenzün intihāsi ḥandadur

G. 16/9: İnsān yirde gökde melek yoḥ idi henüz / Sen var idün cihānda eyā dürr-i **ibtidā**

ic-: Bir sıvıyı ağza alıp yudumlama; İçine çekmek, emmek, massetmek, bel’etmek.

G. 18/3: Cām-ı muşaffādan maña sākī **içürdi** bir ḫadeḥ / Şūfī ne bilsün men nice ol cāmıdan buldum şafā

G. 26/5: **İçmiş** şarāb-ı la‘li çü ser-ḥoş öper ayaġ / Nuḳl eylemekde cān ü cigerden diler kebāb

G. 27/6: Yār ilen ḥalvetde muṭribsiz **içerken** nāgehān / Kāmetüm çeng oldı feryādum ney ü āhum rebāb

G. 28/4: Ey sākī-i muḥabbet-i cān āferīn saña / Peymāne-i lebūñden **içen** istemez şarāb

G. 67/3: Dil-berüm cām-ı şarāb **içmiş** işitdim nuḳl içün / ‘Āşık-ı dil-ḥaste baġrından kebāb almış gider

G. 111/3: Nice ser-ḥoş olmasun devrinden anuñ dil-berüm / Nergis-i mestāneñüz kim su kimi ḫanum **içer**

G. 112/5: Nergis-i mest-i ḥumāruñ ḫanımı **içmeklige** / Kaşlaruñ mihrābınuñ bu dāneler küncindedür

G. 115/12: Bu Haṭāyī **içdi** andan der-ezel bir cūr ‘a mey / Tā ebed ḥüşyār olmaz mest-i cāvīdān durur

G. 135/5: Haṭāyī bendeye sākī **içürmüş** cām-ı Cemhādan / Görün mey-ḥāne küncinde ‘aceb mestāne düşmişdür

G. 167/4: Hızr-ı cāvīdān elinden **içmişem** āb-ı ḥayāt / ‘İsī-i Meryem katında ḫurmuşuz ḥar-ġāhumuz

G. 168/5: Sākī-i bākī elinden mest olup **içmekdeyüz** / Nergis-i mestün kimi mestāne gelmişlerdenüz

G. 174/4: Zülmet-i zülfüñde **içmiş** leblerün ābını Hızr / Ḥayy-ı bākī bulmuş adın āb-ı ḥayvān eylemiş

- G. 175/3: Leblerün peymānesinden Şiblî vü Mañşür mest / Kim ki **içdi** şol şarābı şāhib-i temcīd imiş
G. 177/1: Meclis ehli çahır **içende** dutar elde ayağ / Şanasın bir şem'dür kim üste yanar bir çerāğ
G. 207/3: Giyüpdür qararı zāhid kimi ol / Mey **içmekdür** işi rindāne çeşmün
G. 209/4: Gözümlüñ yaşın ki şaldım **içdigüm** sudur maña / Bağrumuñ kanın ki gördüm ağılu aşumdur ol
G. 223/3: Menüm derdüm 'ilācı şol hekīm-i lem-yezeldür kim / **İçenden** şerbet-i la'lün vücudumñı şifā gördüm
G. 299/2: Gelmesün mey-hāne-i vahdetde hergiz müdde'i / Āb-ı kevserden **içen** hummāra söyleñ gelmesün
G. 299/6: Ser-hoşuz rüz-ı ezel peymāne şehden **içmişüz** / Bu kadehden içmeyen hüşyāra söyleñ gelmesün
G. 325/1: Nāgehān **içdüm** lebünden kevser-i mā'-i ma'in / Bilmezem yā ol mey-i engürdür yā engübün
G. 332/6: Lebünden şerbet **içdi** bu Haṭāyī / Dāyim ser-mest gezer dīdāra karşı
G. 348/7: Ey Haṭāyī **içdügün** mey āb-ı kevserdür müdām / Nüş-ı cān it bādeden bir lahza ikrāh eyleme
G. 369/3: Şerbet-i Hākdan **içen** 'ışk eri āzāde olur / Öyle ser-mest olanuñ küfri imāndur bilene
G. 371/2: Bize sākī dolu sundı kadehni / **İçüben** esriyüp olduñ divāne
G. 402/1: Bu şurāhī dil-ber-i ra'nā kimidür kāmēti / Rūh tek her kim ki rāhın **içer** artar rāhātı
G. 411/4: Şarāb-ı 'ışk **içen** 'uşşāka ey dost / Lebün nuql u sözüñ şekker degül mi
K. 12/3: Elinde bāde-i gül-reng **içer** gāzilerün şāhı / Ne hācet nuql için şekker sözüñ kand-ı mükerrerdür
K. 13/5: Hāsan **içdi** ağıyı zehr-i kātıl / Şehīd-i dīn Hüseyn-i Kerbelādur

içim: Bir yudum miktarında olan.

- G. 360/2: Şad hezār la'net Yezīde çünki ol şeh-zādeye / Bir **içim** su virmedi kādīr Hudānuñ 'ışkına

iç: Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı; (İnsan veya nesnelerin meydana getirdiği topluluklarda) ara; mânâ cephesiyle ilgili, rūhî, mânevî; gönül, kalp, yürek, vicdan.

- G. 5/3: Zūlmāt **içinde** āb-ı hayāt istemez gönül / La'lün zūlālî çeşme-i hayvān yeter maña
G. 7/1: Dil-berā ol ay yüzün hürşīd-i tābāndur maña / Bağçañ **içinde** ahan su āb-ı hayvāndur maña
G. 7/3: Müdde'iler ta'nesinden şanmañuz kim men dönem / Ol menüm cānum **içinde** cān-ı cāñāndur maña
G. 12/1: Rüşen yüzün ki zūlfün olupdur niķāb aña / Nisbetdür ebr **içinde** meh ü āfitāb aña
G. 26/2: Mānend-i cām-ı Hızr-ı Nebīdür misāl ilen / Āb-ı hayāt **içindeki** cān-bağış iden şarāb
G. 28/3: Şükr eylemem vişālüne her gice tā şehir / Hicrān **içinde** gerçi geçer hālīmüz harāb
G. 30/4: Mehd-i zemīn **içinde** ki tıfl-ı nebāt irür / Aña hemīşe dāye-i lutf emzirür nebāt
G. 30/5: Şatırac-ı dehr **içindeki** at oynadan hānı / Taķdır-i beydaķı anı bir demde kıldı māt
G. 31/1: Ser-hoş-i cām-ı elestem tā ebed huşyār mest / Mest-i lāya'kıl gezermen şehir **içinde** 'ār mest
G. 47/2: İçi doludur zi-āb-ı hayvān / 'Ālemde nişānı bī-nişāndur
G. 48/2: Hemīşe hāke şalmışdur özini / Anuñçün gözler **içre** tütüyādur
G. 49/3: Bir meseldür kim diyerler gencün üste mār olur / Zūlf **içinde** hüsñüñ ol genc-i nihān olmuş durur
G. 62/7: Hayāt ābı için zūlmāt **içinde** / Haṭāyī Hızr u İskender gelüpdür
G. 63/3: Tükendi Yūsuf eyyāmı senün devrān-ı hüsñünde / Haberdür hūblar **içinde** yalandur bu haber çındur
G. 71/5: Gülen de dişlerün ağzında ey cān / Şadef **içindeki** dürdānemizdür
G. 71/6: Ser-i zūlfün **içinde** dāne hālün / Gönül murgına dām u dānemizdür
G. 75/7: Havz-ı cennetdür cevāhirden tōkılmış ravzāda / Selsebīl **içinde** āb-ı kevseri nisbetlūdür
G. 79/6: Bağçe **içinde** gül-i aħmer ne nisbet vechüne / Ol yañağun katına cān lāle-i hamrā nedür
G. 82/2: Men senünlen dil-berā bir 'ahd ü peymān eylesem / Müdde'ilerün **içine** dem-be-dem mātem düşer
G. 85/3: Ey şanem hūblar **içinde** sen düşüpsen ser-firāz / Öyle kim bağ **içre** ra'nā serv-i hoş-bālā düşer
G. 93/3: Ey şeh-i lutf u kerem bir kez işid feryādumı / Bend **içinden** bendeni āzād kılsañ vaktidür
G. 99/8: Burcında evliyālaruñ ol fi'l-mesel tamām / Kevkeb **içinde** nisbeti hürşīd ü māhdur
G. 103/5: Ğam ilen intizār **içinde** sen ol / Hemīşe intizārūm geldi hoşdur
G. 103/6: Sen ey Seyyid 'Alī zūlmet **içinde** / Bu rüşen rüzgārūm geldi hoşdur
G. 114/2: Bağ-ı hüsñünde boyuñ serv-i hürāmān didiler / Zūlmet **içinde** yüzün çeşme-i hayvān kimidür
G. 115/1: Bu şurāhī fi'l-mesel bir dil-ber-i cāñān durur / Rāh-ı rūh-efzā anuñ **içinde** nāzūk cān durur
G. 126/3: Yitdükçe tükenür 'Arabuñ kūyı meskeni / Bağdād **içinde** her nice kim Türkmān kıpar
G. 127/2: Gerçi Ya'ķūbı za'if itdi firākı Yūsufuñ / Za'f **içinde** ol daħı men nā-tüvāndan yaħşıdur
G. 136/3: Efsāne sözlü vā'izi görseñ melāmet it / Tā halk **içinde** eylemeye rāzını zuhūr
G. 149/3: Gönlüm çü Mısr-ı Yūsuf-ı Ken'ān **içindedür** / Gözümlüñ yaşı firāk ile çün rūd-ı Nīl durur
G. 157/5: Tābende āfitāb kimi eyleyen zuhūr / Āfāk **içinde** uşbu Haṭāyī kelāmıdur
G. 170/3: Vaşluñdan ayru miñnet ü hicrān **içinde** men / Eflāke düşdi gūlgūle-i sūz-ı āhumuz
G. 171/1: Sensin cihān **içinde** bugün pādīşāhumuz / Rüz-ı ezelde hāzretün oldı penāhumuz
G. 173/3: Senünle hüsñ **içinde** baħs **idenler** / Nice mahrūm kalup çendān oturmış
G. 182/2: Zūlmāt-ı hecr **içinde** bulunmaz susızlara / Şol çeşme-i dudağınuñ āb-ı zūlālî tek
G. 186/1: Yüzündür 'ālemün **içre** felekde māh-ı tābān tek / Bitüpdür hüsñ bağında boyuñ serv-i hürāmān tek
G. 186/2: Vişālünü bulan diller hayāt-ı cāvidān dapdı / Saçuñ zūlmātınuñ **içre** lebündür āb-ı hayvān tek
G. 187/4: Çü hūblar çoħ durur insān **içinde** / Hiç olmaz ey perī ra'nā senün tek
G. 193/1: Gönlüm firāk **içinde** cemālün diler senün / Baħmaz çınāra kadd-i şemālün diler senün
G. 194/1: Tā nice h'āb **içinde** hayālün görem senün / Vakti durur ki şimdi cemālün görem senün
G. 194/2: Derd-i firāk **içinde** katı zāram ey şanem / Bir gün ola ki rüz-ı vişālün görem senün

- G. 195/4: Tā ki gülşen geştine çıhduñ eyā gül-ruḥ şanem / Bağça **içinde** boyuñ serv-i ḥıramān eyledüñ
- G. 207/2: Meger kāfirdür ol mihrāb **içinde** / Oturmuş gelmez hiç imāna çeşmüñ
- G. 210/3: Yoḥ durur eşyā **içinde** kimsene Ḥaḳdan cüdā / Cilve kılan 'āleme nūr-ı Ḥudādur bilmiş ol
- G. 217/5: Ey Ḥaṭāyī ehl-i 'ışkuñ pīşesi menlik degül / Bu ṭarīḳ-i 'ışk **içinde** men diyen bizden degül
- G. 218/3: Bir kez görürse kāmētüñi serv nāz ile / Gül-zār **içinde** eylemeye lāf-ı i'tidāl
- G. 221/5: 'İşkuñuz göñlünde yā dutmuş Ḥaṭāyīñüñ maḳām / Men anı vīrān **içinde** genc-i pinhānum direm
- G. 224/2: Rūz u şeb dünyā **içinde** mest ü ḥayrānam müdām / Giceler uyḥu içinde tā ḥayālūñ görmişem
- G. 244/2: Zülfüñ şebinde teşneyem ol āb-ı la'lüne / Zūlmāt **içinde** çeşme-i ḥayvāna gelmişem
- G. 247/2: Ger vücūdum kabr **içinde** yüz miñ il ḳalsa müdām / Çıḥmaya bu nār-ı 'ışkuñ üstüñ'ānumdan menüm
- G. 253/4: Girdüm ādem cismine kimsene bilmez sırrımı / Men bu beytu'llāh **içinde** tā ezelden var idüm
- G. 254/7: Bu Ḥaṭāyī söyledi zūlmāt **içindedür** yakīn / Yār maña hem-ḥānedür hem-ḥāneye göndermişem
- G. 256/2: Ḥüseynī mezhebem men dīn **içinde** / Mevālī olanuñ men reh-beriyem
- G. 262/4: 'İşk **içinde** vālīh u ser-mest ü ḥayrānam velī / Gör nice Mañşūr teki men dāra muhtāc olmuşam
- G. 262/5: Söz **içinde** bu Ḥaṭāyīñüñ cihān muhtācıdur / Bir nefes senden şehā güftāra muhtāc olmuşam
- G. 263/2: Cānumı ṭarḥ itmişem yoluñda ey ārām-ı cān / Göñlüm **içinde** ḥayālūñ cāna nisbet kılmışam
- G. 263/4: Ey şeh-i ḥübān-ı 'ālem bağ **içinde** men senüñ / Boyuñı serve saçuñ reyḥāna nisbet kılmışam
- G. 267/5: Ḥaḳ bilür kim ḥüsn **içinde** bu Ḥaṭāyī dil-beri / Cümle ḥüblar arada 'ālemde görkemdür menüm
- G. 288/4: Bağ ilen bustān **içinde** serve kılmān iltifāt / Tā ki kıldum bir nazar şol kāmēt-i bālāya men
- G. 303/1: Dün didüm terk it yolında mende cāndur sen diyen / Līk bu cismüm **içinde** lā-mekāndur sen diyen
- G. 308/7: Eger yatsam miñ il toprağ **içinde** / Dürüstdür 'ahd ü peymānum ne dirsın
- G. 309/4: Cihān ḥüblarınuñ **içinde** gördüm / Seni tavrında şāhuñ göñli bilsün
- G. 317/5: Zihī bülbül ki şevkinden ne şabrı var ne ārāmı / Düşüpdür gülşen **içinde** hezārān ḳāl u ḳıl andan
- G. 324/5: Yegdür Ḥaṭāyī sözleri efḡānlar eylese / Gül-zār **içinde** bülbül-i şīrīn-maḳālden
- G. 326/1: Sensin cihān **içinde** bugün şeh-süvār-ı ḥüsn / Devr-i kamerde oldı saña āşīkār ḥüsn
- G. 332/4: Boyuñ serv ağacı bustān **içinde** / Kızıl güller açılmış ḥāra karşı
- G. 333/7: Ḥarābe göñlümün **içinde** 'ışkuñ / Dutupdur çoḥ binālar dürlü dürlü
- G. 336/2: Men ölerden sonra kabrüm üste ger 'azm itse yār / Kabr **içinden** dura anuñlan imānum söyleşe
- G. 337/3: Ger yüz ıldan sonra bir kez kabrüm üste gelse yār / Yār ile kabrüm **içinde** üstühānum söyleşe
- G. 344/5: Şi'r **içinde** nisbet olmaz ey muḥaddis bilmiş ol / Bu Ḥaṭāyīñün kelāmı her Ḥıṭāylular bile
- G. 349/1: Ḥayālūñ meskenidür cān **içinde** / Yine Yūsuf n'ider zindān **içinde**
- G. 349/2: Gözüm **içinde** ol 'aks-i cemālūñ / Güher nisbetlüdür 'ummān **içinde**
- G. 349/3: Yüzüñ sehminden ol şekker dudağūñ / Gül-istāndur gül-i ḥandān **içinde**
- G. 349/4: Raḳībī koymağil ḳapuñda n'eyler / Bu kāfir cennet-i rızvān **içinde**
- G. 349/5: Ḥaṭāyī görmemişdür kāmētūñ tek / Ḥıramān serv hiç bustān **içinde**
- G. 358/9: Ḥaṭāyīyem bugün meydān **içinde** / Şehūñ medḥin oḥuram dervīşāne
- G. 372/1: Menem sultān-ı 'ālem cān **içinde** / Yirüm vardur ḳamu cānān **içinde**
- G. 372/2: Oḥurlar üñümi baḥr ile berde / Irāḳ u Rüm u hem Şīrvān **içinde**
- G. 372/3: Gelüñ cānlar meni bilüñ ḡanīmet / Menüm tek gelmeye devrān **içinde**
- G. 372/4: Gel ey ṭālib maña cānuñ fedā ḳıl / Ki geçmişdi günün hicrān **içinde**
- G. 372/5: Göñülde küfr ü imān dopdoludur / Yakīn bil küfri var imān **içinde**
- G. 372/6: Şerī'atdur ṭarīḳatdur ḥaḳīḳat / Güzīndür ma'rifet bu cān **içinde**
- G. 372/7: Bugün çevḡān-ı 'ışk aldum elüme / Gelüben top çalam meydān **içinde**
- G. 372/8: Ḥaṭāyīyem özüm Şāh Ḥaydar oğlu / Bu remzi saḥlagil sen cān **içinde**
- G. 374/1: N'eylerem men cenneti **içinde** dīdār olmasa / Ḳoy anı vīrāne ḳalsun bağçada yār olmasa
- G. 385/5: Ey Ḥaṭāyī sıdḳ ile bu şāh ayağına gelen / 'Aḳıbet bir gün gümānsız ḥaḳ **içinde** baş ola
- G. 386/2: Cihān **içinde** bir 'āḳil meni bil / Men ol sıdḳ u şafāyam geldüm imdi
- G. 389/2: Öyle kim zūlmāt **içinde** āfītāb olur 'ıyān / Küfr-i zūlfūñ arasında ruḥlaruñ imān kimi
- G. 391/3: Al ilen aldı menüm göñlümni menden duymadum / Siḥr **içinde** görmedüm ol çeşm-i mekkāruñ kimi
- G. 392/3: Tā ki dün gül-zār **içinde** bir tebessüm kıldı yār / Ağzı beste ḡonceni gülşende ḥandān eyledi
- G. 400/4: Oldı şahrāda yirüm insān **içinden** dūr olup / Tā ki gördi gözlerüm sen āḥū gözlü dil-beri
- G. 402/4: Giceler meclis **içinde** oturur ol ser-firāz / Öyle mihmāndur k'ānuñ her yirde vardur 'izzeti
- G. 440/4: Zūlmāt **içindeyüz** bizi ḳurtar zi-rüy-ı luṭf / Çün senden özge yok daḥı müşkil-güşā 'Alī
- G. 410/1: Ḡamuñdan gözlerüm 'ummān degül mi / Vişālūñ cān **içinde** cān degül mi
- G. 419/4: Ne beñzer 'adli Nüşrevān-ı 'adle / Ki devr **içinde** devrāndur Ḥaṭāyī
- G. 424/2: Faḳīrem ḥüsn **içinde** ol ḡanīdür / Ḡanīdür baya beñzer beñzemez mi
- G. 430/3: Ey sözi datlu yüzi gökcek güzeller serveri / Bu cihānda ḥüblaruñ **içinde** sen ḥāḳān kimi
- G. 435/1: Muḥabbetüñ şanemā cān içinde yir dutdı / Derün-ı sīne-i sūzān **içinde** yir dutdı
- G. 435/2: Bu göñlüm āyīnesi āḥ ilen dutulmuş iken / Çerāğ-ı şem'-i şebistān **içinde** yir dutdı
- G. 435/3: İrişdi maḳşad-ı maḳşūd ile murāda bugün / Gedā ki ḥazret-i sultān **içinde** yir dutdı
- G. 435/4: Yüzüñ kitābı ki heft āyetüñ beyānidur / Miyān-ı şüret-i raḥmān **içinde** yir dutdı
- G. 435/5: Demīde şol ḥaṭ-ı müşḡīn ü zūlf-i ruḥ-sāruñ / Ne fitnedür ki bu devrān **içinde** yir dutdı
- G. 435/6: Şīfāt-ı gülşen-i nāz u na'im-i ḥuld-ı berīn / Zebān-ı bülbül-i ḥoş-ḥ'ān içinde yir dutdı
- G. 435/7: Tılısm-ı a'zamı ağzuñ beyān ḳılmağ için / Nigīn-i mühr-i Süleymān **içinde** yir dutdı

G. 435/8: Yazıldı 'āleme yāruñ hikāyeti mevzūn / Beyāz-ı defter ü dīvān **içinde** yir dutdı
G. 435/9: Haṭāyī sözleri gönül içinde gizli iken / 'Irāk u Mısr u Ḥorāsān **içinde** yir dutdı
K. 1/7: Mısr **içinde** Yūsufi bir kıl iken sultān iden / Derd ilen Ya'kūbını bīmār iden Perverdigār
K. 1/8: Yūnusı deryā **içinde** yudduran bir balığa / Āteşi İbrahīme gül-zār iden Perverdigār
K. 1/12: Luṭf ile aḥvāline kılğil Haṭāyīnūñ nazar / 'Işk **içinde** vālih-i dīdār iden Perverdigār
K. 4/1: Ey Haḳ kelām **içinde** didi Murtaẓā seni / Haḳ bildi şıdık u cān ile ehl-i şafā seni
K. 4/8: Allāh yolına virmege cān rāzı kimse yoḡ / Bu bāb **içinde** gördiler ehl-i Ḥudā seni
K. 4/13: Şekk ü gümān **içinde** fenā boldı tā ebed / Dārū'l-fenāda bilmeyen ehl-i beḳā seni
K. 4/16: Esrār içinde yetmediler evliyā saña / İhsān içinde Haḳ didiler enbiyā seni
K. 6/13: Haṭāyīyem bugün meydān **içinde** / Bi-ḥamdı'llāh ki şāhuñ leşkeriyem
K. 7/4: Ḥasandur mırūmūz meydān **içinde** / Ḥüseyn-i Kerbelānuñ çākeriyüz
K. 7/5: 'Alī Zeynül-'ibāduñ şāh başıyçün / Yol **içinde** Muḥammed Bākırīyüz
K. 14/6: 'Anterūñ başın kesen Ḥayber kapusın kıparan / Ceng **içinde** kätıl-i küffār sensin yā 'Alī
K. 14/7: Lā fetā illā 'Alī şānuña olmışdur nüzül / Darb **içinde** sikke-i dīnār sensin yā 'Alī
K. 18/18: Dīde-i bīnā **içinde** rüşen olmuş āşikār / Lem'a-i nūr-ı ruḡuñ ḥūrşīd-i tābān yā 'Alī
Mus. 1/2: Erenler güzīni cihān serveri / Nebīler **içinde** odur bihterī

icre: İçinde, arasında, -de

G. 24/2: Cümle 'ālem faḡri sen kāfir münāfık kaḡrı sen / Enbiyālar **icre** sensin bihterīn yā Muṣṭafā
G. 29/6: Senūñ 'ışkuñ vüçüdüm şehri **icre** / Bu gönülüm taḡtına sultāndur ey dost
G. 48/5: Yüzi ve's-ş-şems imiş bezm ehli **icre** / Te'ālā şānuhū ehl-i liḳādur
G. 63/5: Gül-i sır-āb-ı ḡsnuñde ne nisbet ol siyeh ḡlūñ / Bu ra'nā beççe-i hindü gül-istān **icre** gül-çındır
G. 69/1: Gönül bir yāri sevdi kim peridür / Cihān **icre** güzeller serveridür
G. 69/2: Boyı bağ **icre** serv-i nāza beñzer / Yañağı hemçü verd-i aḡmeridür
G. 69/5: Yüzi şāhn-ı gül-istān **icre** güldür / Saçınūñ büyü müşk ü 'anberidür
G. 78/4: Dün didüm bir büse vir dir cān virüp almağ gerek / Bu mekān **icre** metā'-ı rāygānī ḡandadur
G. 85/3: Ey şanem ḡublar içinde sen düşüpsen ser-firāz / Öyle kim bağ **icre** ra'nā serv-i ḡoş-bālā düşer
G. 104/5: Rüz u şeb bülbül teki eyler Haṭāyī nāleler / Bağ-ı ḡsnuñ **icre** yüzünü çün gül-i ḡandān bilür
G. 187/1: Cihānda görmedüm zībā senūñ tek / Bu 'ālem **icre** ḡsnuñ-ārā senūñ tek
G. 187/3: Olamaz doğrusı cān bağ **icre** / Qadı çün serv-i ḡoş-bālā senūñ tek
G. 201/3: Elūñ kanlı gözüñ kinli ne ḡāldur / O şehir **icre** şalup kan sen mi geldün
G. 238/5: Tā Haṭāyīyem bugün ḡsnuñ şıfātın söylerem / Cümle 'uşşāk **icre** men 'ālemde destān olmışam
G. 252/1: Pür-şarāb olsun hemişe uş bu cām-ı dost-kām / Meclis **icre** düşmesün ol dost elinden mey müdām
G. 253/6: Dünyesinden men anuñ sırrın bilürdüm ol meni / Baḡr-ı rahmet **icre** men bir lü'lü'-i şehvār idüm
G. 260/4: La'l-i mey-günun senūñ bir meclis **icre** dem-be-dem / Sākinūñ çenginde ol āb-ı zülālī sevmişem
G. 288/2: Tā senūñ gülgün yañağıñ görmişem ey meh-liḳā / Gülşen **icre** baḡmazam hergiz gül-i ḡamrāya men
G. 299/5: Çünki şarrāfuz bu bāzār **icre** gevher görmeñüz / Almazuz her mühreden bāzāra söyleñ gelmesün
G. 302/1: Ey ḡublar **icre** tal'at u ḡsnuñ ile bay olan / Ol serv-kaddi sāyesi zıll-ı ḡümāy olan
G. 306/6: Muḥammed nürdandur 'Alī sırdan / Haḳıḳat baḡri **icre** gevherem men
G. 327/4: 'Alī oldur ki mehd **icre** aña bir ejdeḡā geldi / Anı dutdı deḡānından iki yardı ser-ā-serden
G. 328/3: Zerre idüm gün yüzüñ mihrine düşdüm nāgehān / 'Ālem **icre** şöḡre-i devrānam ol demden berü
G. 355/6: Gülşen **icre** cilvelenmişsin yine geşt itmege / Cān kuşın dutmaḡa seyrān itdigün ya'ni ki ne
G. 384/9: Var mıdur bir kimse yā Rab ehl-i 'uşşāk **icre** yār / Bu Haṭāyī ḡaste-dil tek 'āşık-ı dīdār ola
G. 402/2: Vaşfinuñ şerḡin demekde nuṭkı yoḡdur kimsenūñ / Haḳ ḡümāyūn eylemiş bezm **icre** şāḡib-devleti
G. 412/4: 'Alīdür evliyālar sırrı **icre** / Mevālīlere ol imān degül mi
G. 420/4: Baḡr-ı 'ışk **icre** senūñ çün nice ḡavvaş olmışam / Dişlerūñ dürdür duduḡuñ āb-ı ḡayvān nisbeti
K. 8/3: Ma'būd-ı dü 'ālem çü anuñ ḡükmine fermān / Cān **icre** 'ıyān oldı vü pinḡān 'Alīdür
K. 8/9: Halk **icre** zuhūr itdi Muḥammed şıfāt ilen / Bākır didi cism oldı velī cān 'Alīdür
K. 16/7: Dālālet **icre** zulmetde itürmişdün çerāḡuñ / Gözüñ aç çıḡ bu zulmetden ki dīn bedru'd-ducā geldi
K. 18/10: ḡāk-i rāhuñ nūr-ı çeşmümdür ḡayālūñ mūnisüm / Fikr ü zıkrüm gönülüm **icre** rāḡat-ı cān yā 'Alī
M. 2/7: Kimin 'ālem **icre** iden şehriyar / Kimin gül kıluban kimin itdi ḡār
M. 2/11: Kimine virüpdür kılıç yaḡşı at / Kimini kırupdur bisāt **icre** māt
Mus. 1/11: Şıfātı kelām **icre** ḡayru'l-beşer / Anuñ hem-demi çün Haḳ idi meḡer
Mus. 1/8: Peyamberler **icre** umūr eyleyen / Cihānı zuhūrında nūr eyleyen

icın, icün: Sebep bildirir; sebebiyle, -den ötürü, -den dolayı; amaç bildirir; maksadıyle, amacıyle, gayesiyle; -e ayrılmış, -e özgü, -e has, -e mahsus; uğruna, yoluna, yararına.

G. 18/5: Men cāhil ü nā-dāniyam ol ḡsnuñ **icün** ḡayrāniyam / Tā genc iken pinḡān idüm şimdi göründüm zāhirā
G. 20/5: Bu Haṭāyīden götürgil miḡnet-i hicrānuñ / Ey perī-rū Tañrı **icün** ancak ilzām it maña
G. 30/6: Çün kul olan kapuñda görür kaḡr-i saltānat / Bir kuluñam ki virmişem ol kaḡr **icün** berāt
G. 32/2: Tır-i cefādan oldı ciḡer pāre yār **icün** / Bildürmedüm bu yararı deyyāre 'ākıbet
G. 34/3: ḡızr tek zulmetde kaldum bir meded kıl Tañrı'çün / Teşne **icün** āb-ı ḡayvān senden özge kimse yoḡ
G. 45/4: Tañrı **icün** yola gelseñ bir kaḡam āheste baş / Ayāḡuñ altında topraḡ cism-i bīmārum durur

- G. 55/3: Ger senüñ yüzüñ degül 'âşıklar için kıble-gâh / Bes neden boldı hilâlî kaşlaruñ mihrâblar
- G. 57/7: Ya 'kübî gör zâr u giryân Yûsuf-ı Ken 'ân **içün** / Men ki künc-i halvetem uş Mısr-ı sulţân mendedür
- G. 62/7: Hayât âbî **içün** zulmât içinde / Haţâyî Hızr u İskender gelüpdür
- G. 67/3: Dil-berüm câm-ı şarâb içmiş iştidim nuql **içün** / 'Âşık-ı dil-haste bağından kebâb almış gider
- G. 70/5: Düzedi yüz dürlü hâlî bezm **içün** ferrâş-ı şun' / Sâkiyâ gel kim cihân bâğ-ı cinân olmuş durur
- G. 70/6: Sîm ü zerden şâhlar doldurdu dest ü dâmenin / Meclis-i şâbâş **içün** gevher-feşân olmuş durur
- G. 75/4: Taht-ı sîmîn üste oturmuş Süleymân hükm **içün** / Elde bir zerrîn ayağ engüşterî nisbetlûdür
- G. 75/6: Şıdk ilen bel bağlamış durmuş fütüh-ı rezm **içün** / Gâziler yanußda anuñ leşkeri nisbetlûdür
- G. 76/5: 'Ömr **içün** gam çekme ey dil nûş kıl mâ'ü'l-hayât / Dil-berin şîrîn lebinden âb-ı hayvân devridür
- G. 90/2: Ayağuß basdığı yir ey dil-ârâm / Bu mür **içün** Süleymân menzilidür
- G. 90/5: Murâd **içün** gelüpdür dil kapuñ / 'İnâyet kıl ki ihsân menzilidür
- G. 115/11: Secde-i şükr eyleyüp her dem ayağa baş **içün** / Çün görür yanında her dem sâye-i Sübhân durur
- G. 115/4: Bir perî serv-i sehî kıddür ki durmuş rakş **içün** / Yoğsa cennet meclisinde tûbi-i rızvân durur
- G. 119/10: Gine sâ' il **içün** kâfir elinde / Hasan Hüseyñ girev koyan 'Alîdür
- G. 119/8: 'Alîdür kâdî-i bâz u kebüter / Hâk **içün** cân kılan kurbân 'Alîdür
- G. 124/8: Menüm hâlüm şehe 'arz itmek **içün** / Yürî bād-ı şabâ sen bir zamân var
- G. 148/7: Ey Haţâyî kıl fedâ cânuñ vefâlu yâr **içün** / Her vefâsız bî-vefâ kimseni yâr itmek nedür
- G. 162/3: Şâh-ı 'âlem zâhir oldu çekdi leşker harb **içün** / Esb ü şemşîr gürz ü nîze merd-i meydân devridür
- G. 168/6: Gayb-ı mutlakdan temâşâ-yı ruh-ı zîbâ **içün** / Bu şehâdet mülkine seyrâna gelmişlerdenüz
- G. 173/6: Senüñ Leylî cemâlüñ görmek **içün** / Nice Mecnûnleyin hayrân oturmuş
- G. 193/2: Nev-mâhî gökde ister ise halk 'ıyd **içün** / Çeşmüm hemîşe kaş-ı hilâlüñ diler senüñ
- G. 197/2: Özgeler ger göge bağar görmege bu mâhını / 'İyd **içün** men bağduğum kaşî hilâlüñdür senüñ
- G. 216/6: Ol zamân kim dil-berüm bustâna girdi seyr **içün** / Kâmetinden oldu her serv-i hîrâmân münfa' il
- G. 230/4: Hasretem Ya 'küb tek Yûsuf yüzine ey şabâ / Tañruñ **içün** bir haber algil nigârundan menüm
- G. 235/3: Vâkt-i ecel gelürse melek cân **içün** maña / Yüzüñi görmedin aña cânüm haçan virem
- G. 244/4: Hoş 'âkilem ki dünyede isbât-ı 'ışk **içün** / Dîvâne gelmişem veli dîvâne gelmişem
- G. 245/5: Haţâyî 'ömri hatm oldu henüz âh / Cemâlüñ görmek **içün** intizâram
- G. 253/7: Men Haţâyîyem Hâkî hâk tanımışam bî-gümân / Anuñ **içün** ol yaratdı men aña der-kâr idüm
- G. 268/4: Ol perî-ruh-sâr **içün** 'âlemleri terk eyledüm / Koydum elden cümle-i pür-kârı gıtdüm görmedüm
- G. 293/3: Vaşla vâşil olmak **içün** 'âşık-ı dil-hasteler / Şıdk ile el götürüp Cebbâra döndermiş yüzün
- G. 294/1: Ey ki hayrândur gönül sen dil-ber-i dil-dâr **içün** / Kâmeti serv-i revân u ruhları gül-zâr **içün**
- G. 294/2: Ey taht-ı ehl-i 'îrfân bir devâ kıl derdüme / Haste-hâl oldu gönül sen gözleri bîmâr **içün**
- G. 294/3: Zâhidâ çoğ ta'ne kılma mezheb-i 'âşıklara / Sen çü dîvâr ehlin men 'âşıkam dîdar **içün**
- G. 294/4: Ey gönül ol dil-rubânüñ mihnetinden incime / Kimse kim gül ister ol kayırmaz illâ hâr **içün**
- G. 294/5: Bu Haţâyîñüñ kelâmın kıl kabûl ey görke bay / Zikridür her dem du'â sen hüsn-i ber-hürdâr **içün**
- G. 302/3: Bâğ-ı ruhuñ suvarmağ **içün** bâğbân kimi / Her bir yañaya kanlu yaşum dürlü çay olan
- G. 315/1: Hâk te'âlâ hûb yaratdı bu teni ol cân **içün** / Bir 'aceb halvet-serây açmışdur ol mihmân **içün**
- G. 315/2: Hâzîr olgil ol serâyâ gayr aña dağl itmesün / Bezegil her ziyet ile tahtuñı sulţân **içün**
- G. 315/3: Bâ-edeb tepren ziyâde yâr şikâyet kılmaya / Hâk özi verdi saña ol gevher-i îmân **içün**
- G. 315/4: Hâlık insânı yaratdı ya'ni özin tanıya / Cümle eşyâyı yaratdı hâşşa-i insân **içün**
- G. 315/5: Ey Haţâyî ger haţâlar şadır olsa sehv ile / Gâfirü'z-zenb oldu peydâ gam yime 'işyân **içün**
- G. 316/3: Mürşidüñ yolın gidüben ehl-i tahkîk olgilen / Yoğsa vardur şâh bilür cümle **içün** bir Kuran
- G. 318/3: Kim ki kurbân eyledi cân-ı 'azîzin yâr **içün** / Ehl-i 'îrfân katıda şâhib-kifâyetdür bugün
- G. 319/2: Yüzüñi göstermek **içün** sen cihânüñ halkına / Dürlü dürlü ta'neler ber-âfîtab itmekdesin
- G. 333/4: Rakıbden çekdüğüm cefâlar **içün** / Kılurmen bed-du'âlar dürlü dürlü
- G. 340/2: Mevsim-i gül geldi vü gülşen bezendi bezm **içün** / Dağ u şahrâ cümle yek-ser lüle-zâr oldu yine
- G. 340/6: Bağçaya seyrâna çıhdı geşt **içün** ol gül-'izâr / Gül hacâletden kızardı şerm-sâr oldu yine
- G. 343/5: Bu Haţâyî haste-dil her dem ümîd-i vaşl **içün** / Döşemişdür yüzini kapuñda toprağ üstine
- G. 355/24: Çalmağ **içün** başumı top eyleyüp meydân ara / Hâv idüp zülfüñi çevgân itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/3: Kılmañ **içün** tâze hüsnüñ bağın ey serv-i revân / Gözümi küyuñda giryân itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/4: Tökmek **içün** kanumı başum kesüp her dem-be-dem / Şeh-süvârım 'azm-i meydân itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 356/14: Asmağ **içün** cânumı bir kıl ilen ey nev-nihal / Serv tek kıddüñi peydâ kıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 356/22: Ayağı tozında ol serv-i revânüñ ey gönül / Virmek **içün** cân müheyyâ kıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 356/26: Ey Haţâyî hâk ilen yeksân olup ol mâh **içün** / 'Azm-i sevdâ-yı Süreyyâ kıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 359/1: Çeşmüñ atanda gamze meger cân diler yine / Cellâdî gör ki tökmek **içün** kan diler yine
- G. 364/5: Bu Haţâyî gönülini yağmaya virdi hüsn **içün** / Çîn çerisi başdı Rûmı geldi Mâ-çîn üstine
- G. 373/1: Günâhum çoğ Hudâ **içün** bağışla / Muhammed Muştâfâ **içün** bağışla
- G. 373/2: Bilürdüm hâdden aşupdur günâhum / 'Aliyyü'l-Murtażâ **içün** bağışla
- G. 373/3: Hasandur pâdişâh-ı her-dü-'âlem / Hüseyñ-i Kerbelâ **içün** bağışla
- G. 373/4: İmâm Zeynü'l-'ibâd Bâkır u Ca'fer / İmâm Kâzım Rızâ **içün** bağışla
- G. 373/5: Muhammed Takidür makşûd u mazhar / Hasan 'Asker likâ **içün** bağışla
- G. 373/6: Hasan u 'Askerî ehl-i 'atâdur / Muhammed Muktedâ için bağışla
- G. 373/7: Muhammed Mehdi-i şâhib-zamânüñ / İşigüñde gedâ **içün** bağışla

- G. 373/8: Hataýiym ene'l-Hak çağıruram / Günahum çoĥ 'atā **içün** bağışla
G. 377/2: Ey murğ-ı dil-i tāmı' fehm eylemedün dāmı / Bir dāne **içün** düşdün sen 'ākıbeti dāma
G. 379/5: Ey Hataýi şî'rūnı izhār idersen vaktidür / Tuĥfe içün her birin göndermege bir yaneye
G. 386/9: Yükiş cânlar **içün** cân almağa men / Hataýi cân-fedāyam geldüm imdi
G. 399/4: Yüzün üste göz ilen kaşuñı tā kim görmişem / Kıble-i 'uşşāk **içün** mihrāb gördüm men seni
G. 403/2: Hayli müddetdür ki tā men ayru düşdüm yārdan / Görmek **içün** ĥadden ötdi intizārum gelmedi
G. 417/5: Şehā bu doğru yola varmağ **içün** / Senün tek reh-nümā ister Hataýi
G. 419/5: Bu zulmetde kalan derd-i dil **içün** / Yakın bilün ki dermāndur Hataýi
G. 422/3: Güneh-kārlar günāhuñ şormağ **içün** / Ulu dīvān kurasıdur meded hey
G. 422/4: Kırulur 'adl **içün** mizān terāzū / 'Ameller tartılasıdur meded hey
G. 427/1: Gel ki cânā senden ayru gözlerüm kan ağladı / Cigerüm yandı tutuşdı cân **içün** cân ağladı
G. 427/4: Āteş-i 'işka düşen pervāne tek yanmağ gerek / Şöyle kim tersā **içün** ol Şeyĥ-i Şan'an ağladı
G. 427/5: Her zamān zārı kılur miskīn Hataýi yār **içün** / Öyle kim Yūsuf **içün** ol pīr-i Ken'an ağladı
G. 433/4: Gönllümü şayd itmek **içün** gonce tek ol serv-i nāz / Bī-hicāb aldı yüzinden perdeyi bāz eyledi
G. 435/7: Tılsım-ı a'zamı ağzuñ beyān kılmak **içün** / Nigīn-i mühr-i Süleymān içinde yir dutdı
K. 12/3: Elinde bāde-i gül-reng içre gāzīlerün şāhı / Ne ĥacet nuĥl **içün** şekker sözüñ ĥand-ı mükerrerdür
K. 17/8: İlāhuñ emrine meşğul dün ü gün Mūsī-i Kāzım / Anuñ cânı **içün** kalanlara luĥf u 'atā geldi
K. 19/10: Evliyā **içün** sipehsālar olup hem pīşvā / Güyiyā bir kevkeb-i 'ulvī olupdur 'Askerī

ictināb: Kaçınma, sakınma, çekinme.

- G. 26/3: Kulkul diyer maţaraya ya'ni digil digil / Baş indürür piyāleye kim kılma **ictināb**
G. 27/8: Cān virüp ma'şūkanuñ yolında bī-reyĥ ü riya / 'Aşık oldur kılmaya her müdde'iden **ictināb**

it-: Etmek, eyleme; birçok kelimenin sonuna gelerek birleşik fiiller teşkil eden, sonuna geldiği kelimeye göre değişik fonksiyonları olan, geçişli veya geçişsiz fiiller, ayrıca çeşitli deyimler yapan fiil [*Etmek* yardımcı fiili, sözlük sınırını aşan ayrı bir araştırma konusu teşkil edecek kadar geniş bir kullanılışa sâhiptir].

- G. 4/4: Sen gidenden berlū anca zār u eĥġān **itmişem** / Yir ü gök ins ü melek cümle baĥaĥaldı maña
G. 9/4: Niçün severdi ĥaste-dil ey bī-vefā seni / Bu çoĥ belā ki hecrün **ider** kem durur maña
G. 11/2: Derd-i hecrün'den senün hergiz şikāyet kılmazam / Hic 'ilāc **itmen** taleb niçün ki dermāndur maña
G. 14/4: Kim ki Ĥaĥĥa münkir oldı koy cezāsıdur anuñ / Zerrece rahm **itmegil** sen tā kim ol ĥālın duya
G. 15/2: Ol şanem 'azm-i sefer **itdi** gönül eglenme kim / Bir nefes dīdār gör kim ĥalmaya ĥasret saña
G. 17/5: Bu Hataýiden 'ināyet kesme ey şāh-ı kerem / Cāna yetmişdür cefādan luĥf **idüp** kılĥil du'ā
G. 20/1: Ĥāk-i pāyūñ sürmedür 'aynuma in 'ām **it** maña / Ger ĥabūl olmaz murādum senden i'lām **it** maña
G. 20/2: Derdümün dermānı ruĥ-sāruñı görmekdüş senün / Teşneyem bi'llāh dudaguñ şerbetin cām **it** maña
G. 20/3: Çün gönül ĥālūn ucından düşdi zūlfūñ kaydına / Bī-günāĥ öldürmegil bir laĥza ārām **it** maña
G. 20/4: İstemen zāhirde fāş olmak anuñçün gözlerem / Mihr-i 'işkuñ rāzını ey yār ilĥām **it** maña
G. 20/5: Bu Hataýiden götürgil miĥnet-i hicrānuñı / Ey perī-rū Tañrı için ancaĥ ilzām **it** maña
G. 21/1: Yā İlāhī isterem senden bu in 'āmı maña / **İdesin** hem-dem kim ol serv-i gül-endāmı maña
G. 21/2: Şol büt-i nā-mihribān hergiz meni yād **itmedi** / Bir muĥabbet kılmadı āĥir ser-encāmı maña
G. 21/3: Cevr-i hicrān çekdügümden ĥalmayupdur tāĥatum / Yā naşīb **itseñ** n'olaydı şabr u ārāmı maña
G. 26/6: Āyine-i Sikender ü hem cām-ı Cem budur / İzĥār **ider** cihāmı kılur şeyĥi çün şebāb
G. 28/5: Sensüz Hataýi ey şeh-i ĥübān firāk **ider** / Şabrum tükendi gözlerüme gelmez oldı ĥ'āb
G. 29/7: Hataýiye dimişsin cev **idem** çoĥ / Yine luĥf u yine iĥsāndur ey dost
G. 33/5: Hataýi resm-i evvelden ĥalupdur ihtirāz eyle / Hezārān nāz **ider** ĥüblar ki 'āşıkñı zebün görgeç
G. 37/1: Munca cev **itdün** maña nā-mihribānlıĥdan ne sūd / Öldürenen soñra ey cân mihribānlıĥdan ne sūd
G. 40/5: Mü'mine irşād **idersin** luĥf u iĥsān u kerem / Kāfire ĥavġā imişsin yā 'Alī senden meded
G. 40/10: Bu Hataýi ĥaste-dil birliğüne ikrār **ider** / Vāhid ü yektā imişsin yā 'Alī senden meded
G. 44/4: Terk **idüp** koydum **giderem** ĥānūmānı mülki uş / Hecrün itdi men ĥarībi uşta gör āvāreler
G. 51/6: Bī-ĥarār oldum saçuñ tek ruĥlaruñdan ayru men / Men niçük ārām **idem** sensiz ki oldum dil-figār
G. 58/10: Başuñ top **idegör** dil-ber yolında / Çalısun top ile çeĥġān anuñdur
G. 64/1: Dil-berā ĥüsnüñi şānı' āfitāb **itmiş** durur / Bilmezem niçün gözüm'den der-hicāb **itmiş** durur
G. 64/2: Gel ĥumārūm yaz menüm vaşluñ meyinden ey perī / K'ol şarābuñ ĥasreti baĥrum kebāb **itmiş** durur
G. 64/3: Ėam yimen gönllüm çü ma'den boldı 'işkun gencine / Gerçi ol vīrāneni hecrün ĥarāb **itmiş** durur
G. 64/4: Ĥāfız-ı Kur'an teki 'uşşāk ezber kılmāğa / Ĥaĥ cemālūñ āyetin ümmü'l-kitāb **itmiş** durur
G. 64/5: Ĥüblara baĥmağda zāhid ger günāĥ oĥur velī / Ol günāĥlar 'āşıkā 'ayn-ı şavāb **itmiş** durur
G. 64/6: Tā yaman göz dikmeye ey māĥ ĥüsnüñ baĥına / Ĥaĥ te'ālā zūlfūñı perr-i ĥurāb **itmiş** durur
G. 64/7: Ey meh-i nā-mihribān sorma Hataýi ĥālını / Firĥatūñ ol ĥasteni taĥt-ı turāb **itmiş** durur
G. 66/5: 'Afv eyle bu Hataýi günāĥın eyā perī / Baĥş **ide** şāh nice ki ĥuldan ĥatā gelür
G. 68/4: 'İşka dil virdün diye cev **itme** ey zāhid maña / Cān virür ma'şūka dāyim 'āşık-ı kallāşlar
G. 74/3: Ger maña nefrīn **ider** düşmen men andan ĥam yimen / Kim münāfıĥdan gelen ĥarĥış du'ā nisbetlūdür
G. 74/5: 'İşk ilen lāf **itme** ey miskīn Hataýi ebsem ol / Kim bu menzilde selātīnler gedā nisbetlūdür
G. 81/2: 'İşkuñı gönllümde men daĥı niçük pinĥān **idem** / Rüy-i zerd ü eşk-i sürĥüm çün güvāĥ olmış durur
G. 83/5: Hataýi sözlerin sem ' **itsün** ol māĥ / Ki şehler ĥüşına lū'lü' gerekdür

- G. 91/1: 'Arızında sünbülün 'anber-feşân **itmiş** durur / Şanasın kim 'aķreb ilen meh kıran **itmiş** durur
- G. 91/2: Āferin ol gül yañağlu dil-ber-i ra'nāya kim / Hüsn bāğında boyı serv-i revān **itmiş** durur
- G. 91/3: Zerre midür bilmezem yāhūd dehānı dil-berūn / Şun' ilen bir mū mıdur yāhūd miyān **itmiş** durur
- G. 91/4: Kaş ilen göz midür ol ruh-sāruñ üste ey şanem / Yoħsa devrān fitne-i āķir zamān **itmiş** durur
- G. 91/5: Ey Haťāyī āhū-yı gōñlūñ şikār itmeklige / Dest-i ķudret kim seni ebrū-kemān **itmiş** durur
- G. 92/2: Nev-bahār oldı gözüm ister cemālūñ görmege / 'Azm **idüp** gülşen saru seyrān **iderseñ** vaķtidür
- G. 92/1: Dil-berā bu derdüme dermān **iderseñ** vaķtidür / Men fakīr üftādeye iħsān **iderseñ** vaķtidür
- G. 92/4: Zūlmet-i hecrūñ firākın çekmişem devrānda çoħ / Vaşluñı bu gōñlüme miħmān **iderseñ** vaķtidür
- G. 92/3: Çoħ zamāndur gonce tek bağrumnı pūr-hūn eyledüñ / Leblerūñı gül teki ħandān **iderseñ** vaķtidür
- G. 92/5: Ħayli vaķtdür kim Haťāyī zūlmet-i hicrān çeker / Leblerūñı çeşme-i ħayvān **iderseñ** vaķtidür
- G. 93/5: Çünki derd-i 'ışkını olmaz nihān **itmek** anuñ / Ey Haťāyī derd ilen feryād kılsañ vaķtidür
- G. 94/4: Ehl-i ta'āt bes ki zıķır **ider** şıfāt-ı hüsnūñı / Bildi kim yüzün şıfātı āyet-i Kur'ān durur
- G. 95/5: Bu Haťāyī şı'rine 'ayb **itme** ey nākes ħasūd / Cümle 'uşşāk ehline hem-dem anuñ dīvānıdur
- G. 96/3: Bülbülā gül devridür efgān **ider** çoħ murğ-ı zār / Nāle kıl oturma vaķt-i merğzār elden gider
- G. 96/5: Ey Haťāyī çünki yārūñ eyledi 'azm-i sefer / Rüz u şeb āh **it** ki yār-ı ħam-güsār elden gider
- G. 97/4: Āhum odından kim oldı yir ü gōk zır ü zeber / İhtiyāt **it** kim zemīn ü āsumān elden gider
- G. 97/7: Bu Haťāyī ey şanem bir dem cemālūñ görmese / Tāķat **itmez** veh kim ey rūħum revān elden gider
- G. 98/4: Āşināñı terk idüben yāda cān virme gōñül / Yād ile biliş olunca āşnā yār elden gider
- G. 99/2: Ta'rīf **idüp** şıfātını şırūm didi Ħudā / Bu doğrı söze ins ü melāyik güvāhdur
- G. 101/3: Āhu tek 'aşıkıların gōñlin niçük şayd **itmesün** / Ol ķadar kirpük oħı kim çeşm-i hūn-h'ārındadır
- G. 101/4: 'Āķibet tufān kıpar bir gün cihānı ħarķ **ider** / Seyl-i bārān kim bu 'aşık çeşm-i hūn-bārındadır
- G. 102/2: Ħarāb **itdi** dimen 'ışķuñ gōñlūñı / Besī vīrāñı ābād eylemekdür
- G. 105/2: Gōñlümi 'ışķun ne **itdi** kim ħalāş olmaz müdām / Āleme andan ki emr-i nūn u kāf olmış durur
- G. 105/6: Ey gōñül kılduñ sefer 'azmın tevekkül pīşe kıl / Kim penāh **itmek** bize Ħaķdan kifāf olmış durur
- G. 106/5: Nice terk **itsün** Haťāyī kūyuñuznuñ vaşfını / Kim şikeste bülbülūñ dāyım yiri gül-zārdur
- G. 112/4: Cismini terk **itdi** dil kūyında dutmışdur maķām / Kim ki cān terkin kıılır cānāneler küncindedür
- G. 115/2: Meclis-i 'uşşākı pūr-nūr **itse** ol her şeb n'ola / Kim melāyik şem'i gōkde kevkeb-i raħşān durur
- G. 121/2: Elife nisbet **itdüm** kadd-i dālūñ / Elif üste elif dāl anda n'eyler
- G. 122/4: Nāşihā virme naşihat 'ışkı terk **itgil** deyü / 'Āşıkūñ Allāh bilür kim sevgüsü raħmānidür
- G. 125/5: Ey Haťāyī özüñi ħāķ idegör pāk olasan / Menlik **itme** ki cihān ehline 'ırfān doludur
- G. 127/2: Gerçi Ya'ķubı za'rīf **itdi** firākı Yūsufūñ / Zā'f içinde ol daħı men nā-tüvāndan yaħşıdur
- G. 127/4: 'Āşık-ı dīvāneden men' **itme** ey 'aķl ehli kim / Ħaste-dil Mecnūna şahrā ħānūmāndan yaħşıdur
- G. 133/2: 'Āşık-ı dil-ħasteden def'-i şudā' **itmek** diler / Sünbülinden dil-berūñ bü-yı gül-āb almış gelür
- G. 134/1: Dāne-i ħālūñ görende murğ-ı dil pervāz **ider** / Ėayb iken ol demde esrār-ı ma'āñi bāz **ider**
- G. 134/3: Görmedi bir kez günāh ol şāh-ı hūbān āh kim / Ögrenüpdür kim maña her laħza yüz miñ nāz **ider**
- G. 134/4: Ey gōñül kıatlan vişālūñ ister iseñ dāyimā / Her cefālar kim saña şol dil-ber-i tañnāz **ider**
- G. 134/5: Ey Haťāyī āferin kılmak gerek idrākūñe / Böyle ter sözler meger kim Sa'di-i Şīrāz **ider**
- G. 136/3: Efsāne sözlü vā'izi görseñ melāmet **it** / Tā ħalk içinde eylemeye rāzını zühür
- G. 136/5: Senden Haťāyī mihr ü vefā iltimās **ider** / Yā Rab murādı 'aşık-ı bī-çārenūñ budur
- G. 140/1: Sensiziñ gōñlüm şehā bir külbe-i vīrānedür / Kimseye 'arz **itmezem** kim bir yıķılmış ħānedür
- G. 140/2: Cāna cān **itdüm** yaķın öyle ezelden Ħaķ bilür / Cānumuñ cānı menüm şol dil-ber-i cānānedür
- G. 146/8: Şad hezārān zūlm **idersen** dönmezem döndermezem / Yüzümi yā sözümi yā gözümü ħam-h'ār bir
- G. 146/10: Mest-i 'ışk **itdün** meni Mecnūn özümni bilmezem / Ey susamış ķanuma her gözleri hūn-h'ār bir
- G. 147/1: Ey gōñül hercāyī yāri ihtiyār **itmek** m'olur / Yār-i hercāyī sözine i'tibār **itmek** m'olur
- G. 147/2: Gül-i ħoş-bū var iken elüm tikene sürtmezem / Kebk-i ra'nā var iken zāğı şikār **itmek** m'olur
- G. 147/3: Degme bir cāhil nigāruñ cevriñi çekmek neden / Yā ne her nā-kes ile ķavl ü ķarār **itmek** m'olur
- G. 147/4: Gerçi āhū gözlerūñ aşlanları şayd eylemiş / Ey müselmān āhūlar şīri şikār **itmek** m'olur
- G. 148/1: Ey gōñül her ma'nisiz cāhili yār **itmek** nedür / Ma'nisiz cāhil sözine i'tibār **itmek** nedür
- G. 148/2: Çün anuñ ķavli ħaťādur hem ķarārı bī-vefā / Ey gōñül nā-ehl ile ķavl ü ķarār **itmek** nedür
- G. 148/3: Ehl-i Ħaķķa cān fedā kıl cehl ile olma refik / Çün 'anādil var iken zāğı şikār **itmek** nedür
- G. 148/5: Bir niçe gün yār olup bir kimsenūñ ħālın duyup / Sonra anuñ gizlü sırrın āşıkār **itmek** nedür
- G. 148/6: Her kim öz 'aybı ile şübĥānına dutmuş yüzün / Kimsenūñ 'aybın açuban şerm-sār **itmek** nedür
- G. 148/7: Ey Haťāyī kıl fedā cānuñ vefālu yār için / Her vefāsız bī-vefā kimseni yār **itmek** nedür
- G. 153/2: Gel beyān **itgil** şıfāt-ı zātını şerĥ eyle kim / Men su'āl **itdüm** aña 'ayn-ı likāsı ħandadır
- G. 153/5: Her ķişı kim zıķır-i Ħaķlan gōñlūñı **itmez** cilā / Ol ne bilsün bī-başār 'ışķuñ şafāsı ħandadır
- G. 153/6: Ħātem-i tevĥīdi her kim gōñline mühr **itmedi** / Ol şehādet şerĥinūñ bilmez esāsı ħandadır
- G. 153/7: Sen niyāz **it** ey Haťāyī kimse bilmez çün seni / Mantıķuñ inşāsınūñ ħamd ü senāsı ħandadır
- G. 160/2: Zāhidūñ yiri mesācid zıķr ü tesbīĥ **itmege** / 'Āşıkūñ mey-ħānede ibni fülān küncindedür
- G. 161/7: Şāh-ı devrān Ħaydar-ı şāķib-kıran sultān-ı dīn / Hüccet ü bürĥān **idüp** Kur'ān beyānı şāhdur
- G. 162/4: Ey yüz ıl mürdesi sen Allāha şükr **it** dur yüri / 'İsi-i dem-sāz geldi nefĥa-i cān devridür
- G. 162/7: Kulluğa geldi Haťāyī raħm **idüp** ey nev-cevān / Ħālına kılgil nazar kim lutf u iħsān devridür
- G. 169/5: N'ola dökersem işigüñde eşk-i ħun-ālūd / Haťāyī sīm ü zere meyl **ider** ekābirümüz
- G. 185/2: Çoħ belā vü derd ü ħam çekdüm yoluñda şabr **idüp** / Derd-i hicrān ħadden ötdi şimdi dermānum gerek

- G. 171/2: Cevr **itme** men şikeste dil ü bî-nevāya kim / Çün senden özge kimsene yoḥ dād-ḥ'āhumuz
- G. 171/3: Her ḥanda kim sücüd **ider** isem be-i'tikād / Mihrāb kaşlarıñda durur kıble-gāhumuz
- G. 174/7: Bu Ḥaṭāyî kanını tökmekde iken tökmedüñ / Anda her müftî ki men' **itmiş** besi kan eylemiş
- G. 178/5: Sen perî-veş hecriden ger bu Ḥaṭāyî **itse** āh / Kim anuñ feryādın işitse gelür feryāda daḡ
- G. 179/2: Saḡlar idüm mihrini göñlümde dāyim cān kimi / Sırrı fāş **itdi** vü settār olmadı ḡayf oldı ḡayf
- G. 180/1: Getürdi şevke meni der-ezel bidāyet-i 'ışk / Bu sırrı kimseye keşf **itmedi** hidāyet-i 'ışk
- G. 180/4: Ḥayāl-i ḡāl ü ḡaṭuñ ey nigār-ı lāle- 'izār / Göñüldeñ **itdi** menümle bugün ḡikāyet-i 'ışk
- G. 183/3: Ger namāzum fevt ola zāhid maña ta'n **itme** kim / Yār kaşıdur maña mescid teki mihrāb tek
- G. 188/3: Zāhidā lāf **itme** kim ma'nāda lāf iden kişi / Ma'rifet meydānına merdāne ḡoş gelmek gerek
- G. 189/3: Her nice cehd **itdüm** elüm dāmenüñe yetmedi / Pāy-büsüñ ḡasretinden eylerem yaḡamñı çāk
- G. 192/2: Her kimün cānında ḡublar ḡasreti vardur müdām / Dünyede 'ār **itmesün** dīdāra göndermek gerek
- G. 200/3: Sırrımı pinhān **iderdüm** ḡalka çün gördüm seni / Ḥalka fāş oldı kāmı sırr-ı nihānum sen midüñ
- G. 206/1: Meni efgār **iden** ol ḡaṭt ü ḡālün / Bikirdir çeşme-i la'l ü zülālün
- G. 208/1: Ey şanem yüzünde müşḡin zülfüñi daḡıtmagil / Baḡrımuñ yüz daḡı üste bir daḡı daḡ **itmegil**
- G. 208/2: Tā yüzüñi görmişem dīvāne oldum derd ile / Zülfüñüzden özge daḡı boynuma baḡ **itmegil**
- G. 208/3: Şol kara yüzlü rakıbi koyma kūyun gerdine / Ḥaste bülbulnün maḡāmın mesken-i zāḡ **itmegil**
- G. 208/4: Ey perî 'āşıklañ dīvāne kılma göñlini / 'Aşıkun Mecnün misāli menzilin daḡ **itmegil**
- G. 208/5: Ey Mesīhā bendeñi kūyında yād **it** bir nefes / Bu Ḥaṭāyî'nün yirin hecründe topraḡ **itmegil**
- G. 210/2: Men senün derd ü ḡamuñdan incimen ey bî-vefā / Her ne cevri **itseñ** maña 'ayn-ı vefādur bilmiş ol
- G. 222/4: Her ne kim senden gelürse ḡaste göñlüm nüş **ider** / Kaḡruñı rāḡat sanup cevruñı rāḡmet bilmişem
- G. 223/1: Te'ālā şānuḡ ekber ki bir nūr-ı Ḥudā gördüm / Kaşuñı kıble-gāḡ **itdüm** yüzün şemsü'd-ḡuḡā gördüm
- G. 228/5: Fırḡatı kaşd **itmedin** miskīn Ḥaṭāyî ḡasteye / Bir ḡaber vir ey şabā ol gül-sitānumdan menüm
- G. 227/3: Ol perî-peyker niçük cānum kuşın bend **itmesün** / Dānedür ḡālî perişān zülfi dāmumdur menüm
- G. 236/2: Dil āhusına **itmege** peyveste ey perî / Kırpüklerün oḡına kaşuñı kemān direm
- G. 237/1: Tā ki gördüm men seni 'ālemde ḡayrān olmuşam / Nāle vü efgān **idermen** dīde-giryān olmuşam
- G. 241/1: Dünya vü 'ukbāda sen tek yār-ı ḡam-ḡ'ār isterem / Ḥalk **ider** dīvāre secde men de dīdār isterem
- G. 258/4: Çemende ḡeşt **ider** gördüm ḡabıbi / Terāḡḡum kılmaḡı yalvaragördüm
- G. 269/6: Bu Ḥaṭāyî dir meni dīvānalık efkār **ider** / Her zamān ol dil-ber-i çeşm-i siyāḡı görmişem
- G. 273/2: Yāre ismarış **itdüm** dañ yelinden / Geleydi ki be-ḡāyet intizāram
- G. 273/4: Arardum geh o yanı geh bu yanı / Fiḡān u āḡ **idüp** seni araram
- G. 282/5: Öyle şanma kim Ḥaṭāyî mihr-i rüyün terk **ide** / Var iken dilde ḡayālün özge miḡmān istemen
- G. 282/4: Tā ezel günden senün 'ışkuña ikrār **itmişem** / Senden özge yār ilen men 'ahd u peymān istemen
- G. 289/4: Tırl iken dil-ber diler kim ref'ide yüzden niḡāb / Zerreni gör kim olur ḡürşid-i tābān şimdiden
- G. 302/2: Cānlar şikārın **itmege** sayyād gözleri / Kırpüḡi oḡ u kaşları peyveste yay olan
- G. 304/1: Ey meni hicrān elinde zār ü giryān eyleyen / Çeşmümi giryān **idüp** baḡrumñı büryān eyleyen
- G. 308/3: Eridi iligüm ḡaldı sümügüm / Bu teni terk **ider** cānum ne dirsın
- G. 312/4: Tır-i müḡānın dirḡ **itmez** cigerden ol şanem / Bildi kurbān olmuşam çün kaşları yāsında men
- G. 312/6: Şeş cihetden 'āleme çün ol şanemdür secde-gāḡ / Ger sücüd **itsem** n'ola Ḥaḡḡuñ kilisāsında men
- G. 315/2: Ḥāzır olḡıl ol serāya ḡayr aña daḡl **itmesün** / Bezegil her ziynet ile taḡtuñı sultān içün
- G. 319/1: Sen maña cevri ü cefānı bî-ḡisāb **itmekdesin** / Göñlümi ābād iken dāyim ḡarāb **itmekdesin**
- G. 319/2: Yüzüñi göstermek içün sen cihānuñ ḡalkına / Dürlü dürlü ta'neler ber-āfitāb **itmekdesin**
- G. 319/3: Āteş-i 'ışkuñda her dem şerḡa şerḡa doḡrayup / Sīnemi büryān u baḡrumñı kebāb **itmekdesin**
- G. 319/4: Kutlu günler geldi 'ıyduñdur mübārek şükr kim / Ellerüñi ḡün-ı dilden çün ḡızāb **itmekdesin**
- G. 319/5: Ey Ḥaṭāyî şol büt-i tersā cemālın görmege / Her du'ālar kim kılursın müstecāb **itmekdesin**
- G. 322/3: Karınca çekebilmez fl yükini / Nice āḡ **itmesün** ol bār elinden
- G. 326/5: Māt eyledi Ḥaṭāyî maḡālāt-ı bülbuli / Feryād **idende** ber-taraf-ı murḡ-zār-ı ḡüsn
- G. 329/3: Kuşum pervāz **ider** her dem kafesden / Karār **itmez** meḡer vaşluñdan ayru
- G. 329/4: Ki senden ayru ḡiç yoḡdur ḡayātum / Karār **ider** niçük cān tenden ayru
- G. 330/4: Gözüñden āḡu tek daḡlara düşdüm / Ne siḡr **itdi** maña ol iki cadū
- G. 336/3: Bu karārı yoḡ göñül bilmen ḡaçan ārām **ide** / Yā meḡer bir gün menümlen dil-sitānum söyleşe
- G. 340/7: Ḳāmetüñlen baḡs **iderdi** dāyimā ol serv-i baḡ / Gör ḡacāletden aña menzil kenār oldı yine
- G. 341/3: Ger vişālünden meded kılmaḡsan ey ārām-ı cān / Gözümi giryān **idüp** baḡrumñı büryān eyleme
- G. 342/2: Tā cihān baḡını bünyād **itdi** dest-i lem-yazel / Sen teki bir gül ḡaçan bitdi gül-istān üstine
- G. 344/1: Ey ki hecrün bendeni zār **itdi** kayḡular bile / Çeşm-i fettānuñ görüp ḡayrānam āḡular bile
- G. 344/3: Tā gözüm ol fitnelü kaş u gözün gördi senün / Geçdi 'ömrüm āḡ idüp ol çeşm ü ebrūlar bile
- G. 345/3: Ey dil yüzüñi ḡāk **idegör** yār işiḡünde / Tā dāmen-i dil-berden anuñ düşe toz üste
- G. 346/5: Bu Ḥaṭāyî cānını kurbān **ider** ol māḡa kim / Pertev-i mihr-i cemālün aña şalmışdur yine
- G. 348/7: Ey Ḥaṭāyî içdüḡün mey āb-ı kevserdür müdām / Nüş-ı cān **it** bādeden bir laḡza ikrāḡ eyleme
- G. 351/5: Ey Ḥaṭāyî yār yolına cānuñı **itgil** fedā / Geç bu dünyā şöhretinden sen anı var isteme
- G. 352/11: Ḥaṭāyî senden efgān **idesidür** / Gene maḡşerde dīvān eyleyen şāḡ
- G. 352/2: Meni rüsvā **idüp** şaldı cihāña / ḡam ilen zār u giryān eyleyen şāḡ
- G. 354/1: Yine bî-pervālıḡı yād **itdigün** ya'ni ki ne / Olur olmaz sözi bünyād **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 354/2: Her seḡer tā şām olunca dapmazam çün rāḡatı / Bendeni kayḡudan āzād **itdigün** ya'ni ki ne

- G. 354/3: Ğuşsa vü derd-i firāk ilen eyā Şîrîn-misāl / 'Āşıkı dağlarda Ferhād **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 354/4: Yüz kez ölsem dünyede bir dem maña yoğdur vişāl / Firqatünde 'ömrümi bād **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 354/5: Seng-dil yāruñ elinden āh idüben dem-be-dem / Yaħa yırtup baş açup dād **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 354/6: Ölmüşem hecründe kecden çürimişdür üstüñān / Dirligi de maña bir ad **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 354/7: Tā ki feryāduña yetmez lutf **idüp** ol şāh-ı hüsn / Ey Haṭāyī munca feryād itdigün ya'ni ki ne
- G. 355/1: Ğonce tek la'lüñi ḥandān **itdigün** ya'ni ki ne / Lāle tek bağrumnı pür kan **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/2: Kara zülfün ağ yüzün üstinde efşān eyleyüp / Göñlümi ğamdan perişān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/3: Kılmañ için tāze hüsnün bağın ey serv-i revān / Gözümi küyuñda giryān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/4: Tökmek için kanımı başum kesüp her dem-be-dem / Şeh-süvārım 'azm-i meydān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/5: 'Āşikuñ vaşl ile bir dem göñlüñi şād **itmeyüp** / Bu ḥarāb-ābādı vīrān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/6: Ğülşen içre cilvelenmişsin yine geşt **itmege** / Cān kuşın dutmağa seyrān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/7: Bī-tevaḫḫuf her belā oñın ki atsañ her yaña / Sen meni qarşuda ḳalḫan **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/8: Ger yüz ıl küyında cān vir meyli yoğ her dem saña / Ey göñül sen munca efgān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/9: Ayağın tozında dirlik istedüm men ol didün / Müşkilümni böyle āsān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/10: Dil kuşına dāne-i ḥāl üste dām **itmiş** saçuñ / Yā Rab anı bend-i zindān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/11: Çünkü kılurduñ maña miñ tavr ilen cevri ü cefā / 'İşkuñi göñlümde mihmān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/12: 'Ārızuñi zülfüñüz birlen ḥicāb idüp müdām / Ey güneş yüzüñi pinḥān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/14: İstemişdün ḳatlümi cān müjde virdüm merdüm / Göz ü göñlümni peşimān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/15: Ğonce gül ḥandān olup nergisle süsen **bitmege** / 'Ārızuñ bağın gül-istān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/16: Perdesinden keşf idüp ey verd-i aḫmer yüzüñi / Bülbüli 'ālemde destān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/17: Çünkü cān virmezsin ey 'ömrüm bu cānsız cismüme / Su-yı la'lün āb-ı ḥayvān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/19: İsterem geldükçe ğamdan ḳurtarasın raḫm idüp / Gün-be-gün derdüm firāvān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/20: Leşker-i 'işkun göñül çek üstüme ey dil-rubā / Ḥāne-i göñlümni talan **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/21: Ḥālūñi fülül yüzün gül leblerün mül ey şanem / Haṭlaruñdan deste reyḫān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/22: Baḫre döndi çevreñüz eşkümden ey āyine-rü / Gözyaşından böyle 'ummān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/23: Seyr **iderken** murğ-i dil bağ-ı ruḫuñda bend idüp / Anı der-çāh-ı zenaḫdān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/24: Çalmağ için başumı top eyleyüp meydān ara / Hāv idüp zülfüñi çevgān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/25: Çünkü zulmetden çıharmaz göñlümi şem'-i ruḫuñ / Sen anı şem'-i şebistān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/26: Men gedāya çünkü yoğdur raḫmuñ ey cān 'işkuñi / Göñlümün taḫtında sulṭān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/27: 'İyd-ı yüzün çün şehā müjgān oñıylan cānumı / Kaşlaruñ yayına ḳurbān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/28: Ma'den-i yüzünde bir ḥoḳka deḫānuñ dūr dıñ / Leblerün ṭarfını mercān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/29: Aldı zenzem Ka'be-i vaşluñ şafāsından gözüm / Ṭarf-ı dil derdine dermān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/13: Mihr ilen raḫm **itmeyüben** ḳahr birlen öldürüp / Bendeye lutf ile iḫsān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/23: Seyr **iderken** murğ-i dil bağ-ı ruḫuñda bend **idüp** / Anı der-çāh-ı zenaḫdān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/24: Çalmağ için başumı top eyleyüp meydān ara / Hāv **idüp** zülfüñi çevgān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/30: Her sütünün kaşr-ı bağ-ı dilde cān mīḳdārını / Nisbet-i Ḥannān u Mennān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 355/31: Bu Haṭāyī göñlini ey nergis-i cādū nigār / Özüñe sihr ile ḫayrān **itdigün** ya'ni ki ne
- G. 356/3: Kanlu yaşumı yüzüm üste revān **idüp** müdām / Rāz-ı pinḥānum hüveydā ḳıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 356/8: İstedüm küyuñda cān virem şehā te'hīr **idüp** / İnne emhilhüm rüveydā ḳıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 356/12: Çünkü raḫmuñ yoğ mezārüm üstine bir daş idüp / Ey vefāsız anı ṭuğrā ḳıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 358/1: Egildüm secde ḳıldum ḥānedāna / Nüş **itdüm** şerbetinden ḳana ḳana
- G. 359/3: İster göñül ki nüş **ide** la'lün zülālını / Ol Hızırı gör ki çeşme-i ḫayvān diler yine
- G. 359/5: Miskīn Haṭāyī ḳapuña geldi 'ināyet **it** / Hüsnün gedāyı vāye-i iḫsān diler yine
- G. 360/4: Āyet-i naşrun min Allāhdan maña oldu nüzül / Kim yedi iḳlīmi feth **idem** Rızānuñ 'ışkına
- G. 360/7: Ey Haṭāyī çün senüñ ceddün çoh **itmişdür** ğazā / Sen daḫı başla ğazānı ol ğazānuñ 'ışkına
- G. 362/4: Ey göñül **itgil** tevāzu' ğāzilerden al du'ā / Şāh diyüpdür yarlığaram ḳul ḳuluñ du'āsına
- G. 363/6: Dilersen Ḥaḳḳı ḫaḳka vāsıl **itmek** / İrişdür fı'l-maḳāmi lī ma'allāh
- G. 363/7: Ulūfet bağını seyrān **iderken** / Haṭāyī uğradı bir gence nā-ğāh
- G. 378/1: Çeşm-i mestün ey perī çün susamışdur kanuma / Dem-be-dem yüz ḳatre ḥün-efşān **ider** dāmānuma
- G. 379/5: Ey Haṭāyī şī'rūñi izḫār **idersen** vaktidür / Tuḫfe içün her birin göndermege bir yaneye
- G. 383/2: 'Āşık odur ki da'vā **iderse** bu sözine / Kanlu yaş ile çehre-i zerdı güvāh ola
- G. 388/2: Mihr-i rüyın meh teki qarşumda dutmış ol perī / Ey felek dūr **itmegil** ol hüsn-i zībādan meni
- G. 396/4: Yā Rab ol çihreñ ne tāze verd-i aḫmerdür senüñ / Gül kızarmış ḫacletinden lāl **idüpdür** süseni
- G. 399/1: Ey meni ḫayrān **iden** der-ḥāb gördüm men seni / Ne perī ne ādemī meḫtāb gördüm men seni
- G. 400/3: 'İşkuña düşen göñüller şanma kim ābād ola / Anlaruñ şehrin ḫarāb **itdi** firāḳuñ leşkeri
- G. 411/3: Meni ḫayrān **iden** ol hūr-zāduñ / Boyı ṭūbā lebi kevser degül mi
- G. 425/4: Saña hem aşluña şad bāreka'llāh / Ki senden tu'me **itmiş** mūr u māhī
- G. 429/3: Bir ol ki nefsin bilmez bir ol tanımaz özini / Ḳalupdur lāda illāda görüñ ne zerḳ **ider** süfi
- G. 431/4: Baḫr-ı ḫikmet gevherin bulmak dilersen ṭalibā / Zevraḳ-ı 'irfān minüp seyr **it** bu 'ışk deryasını
- G. 432/2: Evvel ü āhir 'Alīdür zāḫir ü bāṭın 'Alī / Hükm **idüp** şaldı ayağa Rüm u Şām u Berberi
- G. 433/4: Göñlümi şayd **itmek** için ğonce tek ol serv-i nāz / Bī-ḥicāb aldı yüzünden perdeyi bāz eyledi
- G. 439/3: Sen bilürsin senden özge yok ḫekīmüm reh-berüm / Bir faḳīrem lutf idüp ḳılḡil 'ināyet yā 'Alī
- G. 439/6: Vaşfuñı söyler Haṭāyī şükr **idüp** eyler niyāz / Ol zamāndan kim aña ḳılduñ işāret yā 'Alī

K. 4/4: Hâş **itdi** her peyâm-beri bir dîn ü millete / Gönderdi cümle ‘âleme Hağ reh-nümâ seni
K. 4/11: Men şî’r ilen haçan yetem evşâf-ı zâtûña / Kur’ânda çünki vaşfin **ider** ve’d-duhâ seni
K. 4/19: Yâ Rab Haţâyî bendeñe kılğil şefâ’atı / Ol günde kim penâh **ider** ehl-i haţâ seni
K. 8/4: Mi’râca Muhammed ki ‘urüc **itdi** zi-suflâ / Ber-der-geh-i Hağ gördi ki aşlan ‘Alîdür
K. 8/8: Git Zeyn-i ‘ibâd küçesine söyle ene’l-Hağ / Taḥkîk perest **it** velî Yezdân ‘Alîdür
K. 11/10: Ol ‘Alisin kim şehâdet barmağın kullâb **idüp** / Kopdı yirden kuvvetünle bâb-ı Haydar yâ ‘Alî
K. 11/12: Üç yüz ıldan soñra Selmân **itdi** senden imtiḥân / Virdün anuñ destine gül tâze vü ter yâ ‘Alî
K. 12/9: Behişt isterseñ ey ‘ârif be-yâd **it** meclis-i rindân / Haḡuñ dîdârı ey zâhid ne cennâta müyesserdür
K. 16/11: Cihânı sihr ilen Fir’avn özine tâbi’ **itmişdi** / Oları yutmağa Mûsâ ‘aşâsı ejdehâ geldi
K. 18/24: Kemterîn kuluñ Haţâyîdür aña eyle naẓar / ‘Âleme çün sen **idersin** luṭf u iḡsân yâ ‘Alî
M. 1/16: Hidâyetdür maña taḥkîk ü taşḡîk / Nasîb **itgil** maña bir râh-ı taḥkîk
M. 1/23: Ayırma men fakîri Muştâfâdan / Irağ **itme** meni şâhib-livâdan
M. 2/18: Yabanda sıçan dir ki şîrem velî / Berâber olanda **itürür** yolu
M. 2/60: Olaruñ safından kopargil meni / Kılıçla **iderler** zebûn düşmeni
M. 2/7: Kimin ‘âlem içre iden şehriyar / Kimin gül kıluban kimin **itdi** hâr
Kıt’a 1/2: Dün benefşe seyr **idegördüm** nihânî geşt **ider** / Dil-berüm egnine giymiş bir kabâ-yı süseni

iden: sıfat-fiil eden.

G. 18/6: ‘Ayne’l-yaḡîn Hağ sırrına idrâk **iden** insan idüm / Ey ma’rifetden bî-ḡaber inşâfa gelgil bî-riyâ
G. 26/2: Mânend-i cām-ı Hızr-ı Nebîdür misâl ilen / Âb-ı ḡayât içindeki cân-baḡş **iden** şarâb
G. 70/3: Şerḡ **iden**den berlü şekker leblerün evşâfını / Murğ-ı cānum tûṭi-i şîrîn-zebân olmuş durur
G. 119/12: Otuz biñ üç yüz ıl âdemden öñdin / Be-ḡudret dîvi bend **iden** ‘Alîdür
G. 146/12: Hiç günâhsız bende olmaz hiç haţâsız kimse yoḡ / Sen günâhın göregörgil ‘afv **iden** Ğaffâr bir
G. 173/3: Sentünle ḡüsn içinde baḡş **iden**ler / Nice maḡrûm ḡalup çendân oturmuş
K. 1/1: Ey ki yoḡdan bu cihânı var **iden** Perverdigâr / Yiri ḡâyim gökleri devvâr **iden** Perverdigâr
K. 1/2: Küntü kenzen âyeti vaşfuñda olmuşdur nüzûl / Varlıḡına kün fekān ikrâr **iden** Perverdigâr
K. 1/3: Cümle-i ‘âlemde sen günden daḡı zâhir velî / Dilde dâyim adını settâr **iden** Perverdigâr
K. 1/4: Mü’mine mesken kılupdur bâğ-ı cennât-ı na’ım / Kâfir ü münkir maḡâmın nâr **iden** Perverdigâr
K. 1/5: Cümle eşyâlar gözin der-ḡâb **idendür** giceler / Gökde kevkebler gözin bîdâr **iden** Perverdigâr
K. 1/6: Bir ḡulını oda yaḡup kıldı fî nârü’s-saḡar / Bir ḡulını maḡrem-i esrâr **iden** Perverdigâr
K. 1/7: Mısr içinde Yûsufi bir ḡul iken sultân **iden** / Derd ilen Ya’ḡubını bîmâr **iden** Perverdigâr
K. 1/8: Yûnusı deryâ içinde yudduran bir balıḡa / Âteşi İbraḡime ḡül-zâr **iden** Perverdigâr
K. 1/9: Yağduran deryâya gökden ebr-i nîsân yaḡmurın / ḡaṭresinden lü’lû-i şehvâr **iden** Perverdigâr
K. 1/10: Enbiyâlar baḡsine yazduran a’lâ mertebe / Muştâfânı cümleden muḡtâr **iden** Perverdigâr
K. 1/11: On iki ma’sûm-ı pâki pîş **iden** ümmetlere / Murtaẓânı Haydar-ı Kerrâr **iden** Perverdigâr
K. 1/12: Luṭf ile aḡvâline kılğil Haţâyîñün naẓar / ‘İşḡ içinde vâlih-i dîdâr **iden** Perverdigâr
K. 10/10: Şehûñ evlâdına ikrâr **iden**ler / Aḡîler ḡâziler âbdâllar oldu
K. 12/8: Eyâ miḡrâb **iden** taşı ḡaḡîḡat mezhebin dut kim / Nigârüñ ḡâmeti ḡaşı maña miḡrâb u minberdür
M. 2/10: Kimini cihânda ciğer-dâr **iden** / Kimini ciğersiz ü mürdâr **iden**
M. 2/3: Kılan şarşarı hemçü bâd-ı semûm / ḡıyâmet yel ilen **iden** daşı mum
M. 2/6: Kimini zeber-dest **iden** ‘âleme / Kimini penâh eyleyen âdeme
M. 2/7: Kimin ‘âlem içre **iden** şehriyar / Kimin gül kıluban kimin itdi hâr
M. 2/8: Kimin ehl-i taḡt u kimin tâc **iden** / Kimini yarım pula muḡtâc **iden**
M. 2/9: Kimini be-heybet çü Rüstem **iden** / Kimini möcekden daḡı kem **iden**
M. 2/4: Kimini ḡamudan zeber-dest **iden** / Kimini mu’allaḡ kimin pest **iden**
Mus. 1/29: Burâḡ u kerâmet anuñ maḡmili / Açup rûşen **iden** ḡamu müşḡili

idrâk: Anlama yeteneḡi, anlayış, akıl erdirmе.

G. 18/6: ‘Ayne’l-yaḡîn Hağ sırrına **idrâk** iden insan idüm / Ey ma’rifetden bî-ḡaber inşâfa gelgil bî-riyâ
G. 134/5: Ey Haţâyî âferîn kılmâḡ gerek **idrâküne** / Böyle ter sözler meḡer kim Sa’di-i Şîrâz ider
G. 175/4: Ol ki **idrâk** eyledi yâruñ şıfât u zâtını / Dâyimâ kirdârı anuñ dîd ile vâdîd imiş
G. 270/5: ‘Ârif gerek Haţâyîni **idrâk** eyleye / ḡüftâruñ be-merdüm-i nâdân ne söyliyem
G. 438/4: Her ḡavâric sırruña bildüm ki **idrâk** eylemez / Zâhir ü bâṭında sen mu’ciz-nümâsın yâ ‘Alî

ifnâ: Yok etme, tüketme.

G. 356/21: Vâlideynüñ ma’nisin yâd eyleyüp her dem-be-dem / Câhidü lafzında **ifnâ** kıldıḡuñ ya’ni ki ne

‘ifrît: Cinlerin çok zararlı ve çok korkunç kabul edileni.

G. 327/2: ‘Alî oldur ki **‘ifrîtün** iki elini bend itdi / Âdemden ḡâteme deḡin o bendi ḡaldı ber-gerden
K. 14/4: Bendin alduñ **‘ifrîtün** üç yüz ıldan sonra şâḡ / Deşt-i Erjende geçen Kerrâr sensin yâ ‘Alî

iftirâk: Ayrılık, ayrılma, hicran.

G. 135/4: Cemâlün iştîyâḡından iştîmezsin fiğānumnı / Vişâlün **iftirâkı**ndan ḡönül hicrâna düşmişdür

igrit: Genç, yiğit.

M. 2/21: Kamu Rûm u Çîn ü Horāsân u Şâm / Açar bir beg **igrit** bularnı tamam

M. 2/42: **İgit** erlik ilen yiyer ekmegi / Dimişdür bu sözi erenler begi

ihlâs: Riyâsız ve yapmacıksız inanış, çok samîmî bağlılık, katışıksız tam doğruluk.

G. 16/4: Kim ki vişâlûn isteye **ihlâs** ile senûn / Üstinde zıll u sâye sa'âdet dutar hümâ

G. 16/6: Şeydâ vü mest ü vâlih ü hayrânam ey şanem / **İhlâs** ile yolında menem rind ü cân-fedâ

G. 41/5: Cânımı 'ışkuña teslîm eyledüm **ihlâs** ile / Ol perî-peyker meni yâ Rab neden kılmaz pesend

G. 80/5: Bugün **ihlâs** u şıdk ile Hâtâyî vâlih olmışdur / Ki yüzi şem'-i envârî saçı anuñ mu'anberdür

G. 124/5: Yakîn **ihlâs** gerek 'ışkuñ yolında / Yürî münkir la'în sende gümân var

G. 163/4: Sûre-i ta'vîz oğurmen dem-be-dem **ihlâs** ilen / Tâ ki hüsnüñi belâdan sahlasun Cebbârûnuz

G. 397/5: **İhlâs**-ı dilde âyet-i ta'vîz oğur müdâm / Yâd eylegeç Hâtâyî cihânda hâtâsını

G. 431/2: Sen seni **ihlâs** ile tayyib ü tâhir eyle kim / Aynası şâf olmayan görmez Hâkuñ lîkâsını

G. 439/2: Olmuşam **ihlâs** ile bir bende-i çâker saña / Dutmuşam âstânûña şıdk u irâdet yâ 'Alî

K. 19/7: Mûsi-i Kâzım yolında şâdık-ı **ihlâs** olup / Olmuşuz ehl-i rızânuñ çâkerinüñ çâkeri

ihrâm: Hacıların Kâbe'yi tavâf için Mekke hâricinde örtünmeğe mecbur oldukları dikişsiz bürgü.

G. 167/7: Bu Hâtâyî ka'be-i 'ışkuña **ihrâm** bağladı / Ol sa'atde 'arşa çıhdı zikr-i illâ'llâhumuz

ihsân: Bağışlama, bağışta bulunma; bağışlanan şey, bahşış, atıye.

G. 11/5: Ey Hâtâyî hûblaruñ cevri vefâdur 'aşîka / Firkat ü hecri nigârûn lûtf u **ihsândur** maña

G. 18/7: Cân u cihânı sızsüzüñ neyler Hâtâyî haste-dil / Senden müdâm **ihsân** diler çünki gedâdur bî-nevâ

G. 19/2: Bilmezem 'âlemde yâ Rab gerdiş-i eyyâm-ı gam / Lûtf u **ihsân**uñ mıdır yâ cevri-i hicrândur maña

G. 29/7: Hâtâyîye dimişsin cevri idem çoğ / Yine lûtf u yine **ihsândur** ey dost

G. 34/5: Bu Hâtâyî hastenüñ virgil murâdın yâ İlâh / Kim maña lûtf ile **ihsân** senden özge kimse yoğ

G. 40/5: Mü'mine irşâd idersin lûtf u **ihsân** u kerem / Kâfire gavgâ imişsin yâ 'Alî senden meded

G. 58/3: İşiginde anuñ men bir gedâyam / Ne kim lûtf eylese **ihsân** anuñdur

G. 76/6: Nâ-ümîd olma cihânda ey gedâ-yı bî-nevâ / Dergeh-i sultâna gel kim lûtf u **ihsân** devridür

G. 90/5: Murâd için gelüpdür dil kapuña / 'Înâyet kıl ki **ihsân** menziledür

G. 92/1: Dil-berâ bu derdûme dermân iderseñ vaktidür / Men fakîr üftâdeye **ihsân** iderseñ vaktidür

G. 95/4: Ey gönül hicrân gamından çoğ şikâyet kılma kim / 'Aşîka cevri ü cefâsı lûtf ile **ihsânıdır**

G. 104/3: İncimez bu haste cânım derd-i hecründen senûn / Cevri ü kahrûn geldigünce lûtf ile **ihsân** bilür

G. 130/2: Hâtâ menden 'atâ senden eyâ dost / Mürüvvet kânısın **ihsân** senüñdür

G. 162/7: Kulluğa geldi Hâtâyî rahm idüp ey nev-cevân / Hâline kılğil nazar kim lûtf u **ihsân** devridür

G. 242/7: Hâtâyî hastedür vaşluñ gedâsı / Kapuñdan vâye vü **ihsâna** yetdüm

G. 205/4: Eyâ sultân-ı 'âdil kim işüm sensiz geçer müşkil / Budur senden murâdum kim gedâdan kesme **ihsânıñ**

G. 122/3: Mihr ü kahrından anuñ âzürde gönülüm gam yime / Kim maña cevri ü cefâsı lûtf ile **ihsânıdır**

G. 283/7: Kapuña geldi gedâ tek bu Hâtâyî dil-berâ / Sen aña kıl ey şanem bir lûtf u **ihsân** yeñiden

G. 353/5: Şerî'at yolına sâbit Hâtâyî / Tarîkat 'ilmin **ihsân** eyleyen şâh

G. 355/13: Mihr ilen rahm itmeyüben kahr birlen öldürüp / Bendeye lûtf ile **ihsân** itdigün ya'ni ki ne

G. 359/5: Miskîn Hâtâyî kapuña geldi 'inâyet it / Hüsnüñ gedâyı vâye-i **ihsân** diler yine

K. 18/6: Menba'-ı mihr ü vefâ vü dürr-i deryâ-yı kerem / Ma'den-i cüd u şehâ vü lûtf u **ihsân** yâ 'Alî

K. 18/13: Ger ezelden olmasaydı lûtf u **ihsânıñ** senüñ / Nüh bulmazdı necât ez-hevl-i tûfân yâ 'Alî

K. 18/24: Kemterîn kuluñ Hâtâyîdür aña eyle nazar / 'Âleme çün sen idersin lûtf u **ihsân** yâ 'Alî

K. 4/16: Esrâr içinde yetmediler evliyâ saña / İhsân içinde Hâk didiler enbiyâ seni

K. 11/5: Fazl u **ihsân** u mürüvvet hem şehâvet kânısın / Lûtfuña hâk ile cevherdür berâber yâ 'Alî

K. 19/9: Ol 'Alî kim hem lağab geldi Nakî gökden aña / Menba'-ı eltâf u **ihsândur** halâyık reh-beri

Mus. 1/14: Delil oldı el-kehf bürhânına / Be-coz Hâk kes irmez hem **ihsânına**

ihtirâz: Çekinmek, sakınma.

G. 33/5: Hâtâyî resm-i evvelden kalupdur **ihtirâz** eyle / Hezârân nâz ider hûblar ki 'aşıkñı zebûn görgeç

G. 205/7: Hâtâyî çeşm-i mestinden habîbüñ **ihtirâz** eyle / Eger kanuñ döker her dem çün oldur cân-ı cânânûñ

G. 321/1: Gönül sen **ihtirâz** eyle özünü sahlâ câhilden / Bu ma'niden ki tâlibsens alursın ism-i 'âkılden

G. 323/4: Habîbüñ isterem hüsn-i cemâlin dem-be-dem görmek / Bu gönülüm **ihtirâz** eyler rakîbân-ı ne-kâbilden

G. 296/2: Ol rakîbler ta'nesinden **ihtirâzuñ** tâ nedür / Bendeye hiç iltifâtıñ yoğ durur yâ Rab neden

ihtiyâr: Seçme, intihap etme, tercih etme; kendi isteğiyle hareket etme, irâdesini kullanma.

G. 16/2: Devri felek virürse maña **ihtiyârımı** / Bir târ-ı müyma dü cihânı kılam bahâ

G. 46/5: 'Âkil aydur ey Hâtâyî **ihtiyâr** elden koma / 'Aşıkam pür-derd elinde ihtiyârım yoğ durur

G. 96/2: Dün didi zâhid maña niçün gönül virdüñ aña / N'eyleyim görgeç yüzini **ihtiyâr** elden gider

G. 98/1: Ey gönül yâr vaşlını koyma ki yâr elden gider / Sen bu işe kılmı takşîr **ihtiyâr** elden gider

G. 103/2: Elüñden **ihtiyârıñ** gitse gitsün / Elüme ihtiyârım geldi hoşdur

- G. 132/5: ‘Ārif iseñ koymagil elden haķıķat menzilin / Ğāfil olma dūnye-i ğaddāra virme **iħtiyār**
G. 142/1: Ol giden yārum mıdır yā **iħtiyārumdur** gider / Bilmezem cānum mıdır yā sevgü yārumdur gider
G. 147/1: Ey gönül hercāyī yāri **iħtiyār** itmek m’olur / Yār-i hercāyī sözine i’tibār itmek m’olur
G. 183/2: **İħtiyārumlen** menüm düşmezdi cānum ‘ışkuña / N’eyleyim çekdi hayāl-i zülfüñüz kullāb tek
G. 230/3: Ey perī-peyker seni andan berü kim görmişem / Hüsnuñ ayırdı karār u **iħtiyārumdan** menüm
G. 280/1: Fırķatüñ çekdüm nigāra şimdi yār olmaz mısan / İħtiyārum gitdi elden **iħtiyār** olmaz mısan
G. 234/7: Sordılar kim ey Hāṭāyī nice sevdüñ yāri sen / Didı yoħdur **iħtiyārum** dil-sitānumdur menüm
G. 248/4: Baħt-yāram baħt elinden şādmānam dil-ferah / Çün menüm cān u gönülden **iħtiyārum** bulmuşam
G. 326/4: Şarf eyledüm yolında kamu **iħtiyārumı** / Niçük elümde koymadı hıç iħtiyār hüsñ
G. 403/4: **İħtiyārum** gitdi elden cān u dilden el yudum / Ol menüm cān u gönülden iħtiyārum gelmedi

iħtiyāt: Akıllı davranmak, işin daima ilerisini hesap ederek basiret üzere bulunma.

- G. 97/4: Āhum odından kim oldı yir ü gök zır ü zeber / **İħtiyāt** it kim zemīn ü āsumān elden gider

iki: Birden sonra, üçten önce gelen sayının adı.

- G. 54/4: **İki** gözüm yaşı her dem görende / Birin Nıl ü birin ‘ummān dimişdür
G. 62/6: Ala gözler menüm imānum aldı / **İki** zülfüñ yine ‘anber gelüpdür
G. 118/2: ‘Alīni bilmeyen mel’ün münāfıķ / Hāvāricdür **iki** gözi ‘amādur
G. 173/5: Dudağūñ çevresinde koşa hāllar / **İki** zengī durur derbān oturmuş
G. 258/5: Nice miskīn Hāṭāyī kanın içmiş / Şol **iki** nergis-i hūn-h’āre gördüm
G. 322/1: Neler çeker bu cānum yār elinden / Ol **iki** gözleri hūn-h’ār elinden
G. 327/2: ‘Alī oldur ki ‘ifrītüñ **iki** elini bend itdi / Ādemden Hāteme degin o bendi kaldı ber-gerden
G. 327/4: ‘Alī oldur ki mehd içre aña bir ejdehā geldi / Anı dutdı dehānından **iki** yardı ser-ā-serden
G. 330/4: Gözüñden āhū tek dağlara düşdüm / Ne sihr itdi maña ol **iki** cadū
G. 332/3: Meger koynuñ senüñ cennet bağıdır / **İki** hayvā bitüpdür nāra karşı
G. 414/1: Dūnye vü ‘uķbāda birdür yār dutman yār **iki** / Yār isen ey ğamlu göñlüm dutmagil zinhār **iki**
G. 414/2: Zülfüñi yüz üste gördüm halkalanmış söyledüm / Genc birdür üste niçün yatmış ol şeh-mār **iki**
G. 414/3: Murğ-ı dil gāhī ruħuñ geh ‘ārızuñ mesken dutar / Bülbül-i dil-ħaste birdür n’eylesün gül-zār **iki**
G. 414/4: Kırşanur göñlüm ser-i zülfüñ hayālın der-meyān / Gör niçün kāfirdür ol kim bağlanur zünnār **iki**
G. 414/5: Eylemez miskīn Hāṭāyī sırr-ı Hāķķı halka fāş / Çünki birdür hāķķı anuñ şaħlamaz serdār **iki**
K. 8/2: Eşyāda **iki** nūr ki meşhūr olupdur / Hürşid Muħammed meh-i tābān ‘Alīdür

iki ‘ālem: Dūnya ve ahiret.

- K. 11/1: Ey **iki ‘ālem** penāhı şāh u server yā ‘Alī / Şāhib-i fażl-ı velāyet şır-i Haydar yā ‘Alī
G. 165/5: Bu Hāṭāyīñ vüçüdi oldı nūruñdan zuhūr / **İki ‘ālem** zerredür hürşid-i ‘ālem-tābsız
G. 412/1: Bu ‘ālem hüsnuñe hayrān degül mi / **İki ‘ālemde** şāh sultān degül mi

iki cihān: Dūnya ve ahiret.

- G. 38/3: Menüm **iki cihānum** sevgülü şāh / Seni sevmedüğünden dād u feryād
G. 150/4: Cihāna hāliş ü muħliş gelenler / Olar **iki cihānuñ** serveridür

ikilik: Görüş ve düşünce bakımından ikiye ayrılma, anlaşmazlık, bölünme.

- G. 146/5: Pır birdür sırr bir ikrār bir güftār bir / **İkilik** sıgmaz bu yolda sırr ile sır-dār bir
G. 361/2: Vüçüdü şehrine girdi velāyet şāhını gördi / **İkilik** kal’asın yıhıdı ulaşdı zāt-ı yektaya
G. 378/3: Senden oldı **ikilik** bāzārı ey nā-mihribān / Durmuşam men çün ezelden ‘ahd ile peymānuma

iklīm: Ülke, memleket, diyar.

- G. 199/6: Tā ağ yüzünde çīn-i saçuñdur maķām-ı dil / **İklīm-i** Rüm u Çin ü Hıṭāydu Hāṭāyīñ
G. 342/3: Server-i Hindüdur ol kim geldi Rüm **iklīmine** / Ol siyeh hālūñ ki düşmiş rüy-ı hāndān üstine
G. 407/4: Çīn çerisi şanasın kim dutdı Rüm **iklīmini** / Tā yüzüñ gerdine düşdi zülf-i müşk-‘anberi

ikrāh: Kerih görme, iğrenme, tikslenme.

- G. 42/3: Zāhidā sen fāriğ ol āhumdan **ikrāh** eyleme / Kim menüm bağrumda çoħdur ğamzelerden yāreler
G. 348/7: Ey Hāṭāyī içdügüñ mey āb-ı kevserdür müdām / Nüş-ı cān it bādeden bir lahza **ikrāh** eyleme

ikrār: Kabul ve tasdik etme.

- G. 40/10: Bu Hāṭāyī ħaste-dil birliğüne **ikrār** ıder / Vāhid ü yektā imişsin yā ‘Alī senden meded
G. 146/3: Cümleñ hālın bilen sensin yine bildürmeyen / Dime her nā-māħreme ger kılmasa **ikrār** bir
G. 146/5: Pır birdür sırr bir **ikrār** bir güftār bir / İkilik sıgmaz bu yolda sırr ile sır-dār bir
G. 151/1: Tevhid ehli mü‘minüñ imānı bir **ikrārdur** / Kābil-i rahmet degül kim mürşide inkārdur
G. 164/5: Bu Hāṭāyī yār ilen kālū belāda kıldı ‘ahd / Hāķ bilür kim ber-ser-i ān ‘ahd ü **ikrāram** henüz
G. 192/4: Her kim **ikrār** ehlidür yoħdur nizā‘ koy diñlesün / Her kimüñ da‘vāsı var dīvāna göndermek gerek
G. 211/2: Men saña bir bendeyem ey yār-ı dil-h’āhum menüm / Bi’llāh **ikrārum** durur bu sözler inkārum degül

G. 213/4: Şāhumuñ göñli bilür ol ki ğanīdür hemişe / Münkir oldur ki bu sözlerüme **ıkrār** degül
G. 241/5: Bu Hataıyī bende ol kaşuñ kılıyam sıdık ilen / Kılışam bir katla **ıkrārı** ne inkār isterem
G. 282/4: Tā ezel günden senüñ ‘ışkuña **ıkrār** itmişem / Senden özge yār ilen men ‘ahd u peymān istemen
G. 283/6: Māh ruḥ-sāruñ görüp **ıkrāra** geldi müdde ‘ı / Çün zuhūr oldı yüzünden nūr-ı Rahmān yeñiden
G. 299/3: Bir haremduñ bu ki **ıkrār** ehliğür maḥrem aña / Munda nā-maḥrem düşer inkāra söyleñ gelmesün
G. 339/3: Tā ki zāhid gördi yüzün kılmağı hergiz nigāh / Kāfir-i muṭlaḳdur ol kim gelmez **ıkrār** üstine
G. 374/4: Doğrı varğıl bu yola kim doğrılık dost kaşuñ / Egri dīvānda utanur anda **ıkrār** olmasa
G. 391/5: Bu Hataıyī ḥasteıye niçün vefālar kılmađuñ / Yoḡ durur mihrüñ teki göñlüñde **ıkrārı**ñ kimi
K. 1/2: Küñtü kenzen āyeti vaşfuñda olmışdur nüzül / Varlığına kün fekān **ıkrār** iden Perverdigār
K. 10/10: Şehüñ evlādına **ıkrār** idenler / Aḫīler ğāziler ābdāllar oldı
K. 13/18: Yezid **ıkrārına** inkār olupdur / Aña lāyık be-neft ü bürıyādur

‘ilāc: Bir hastalığı, bir yarayı iyi etmek üzere içilmek, herhangi bir yolla vücûda verilmek veya dışarıdan sürülmek sûretiyle kullanılan maddelere verilen isim, em.

G. 11/2: Derd-i hecrüñden senüñ hergiz şikāyet kılmağam / Hiç ‘**ilāc** itmen taleb niçün ki dermāndur maña
G. 223/3: Menüm derdüm ‘**ilācı** şol hekīm-i lem-yezeldür kim / İçenden şerbet-i la‘lün vücûdumñı şifā gördüm
G. 282/2: Ger ‘**ilāc** eyler maña ‘ālem tabıbi ser-be-ser / Şerbet-i la‘lünden özge derde dermān istemen
G. 397/4: Ey dil tabıbe sorma ‘**ilācın** bu derdümün / Dünyā ḥakīmi bilmeye ‘ışkun devāsını

ilāh: Yaratıcı, Allah.

G. 11/4: Tā cemālün muşḥafın gördüm eyā nūr-ı **İlāh** / Zıkr-i ‘ışkuñ dilde dāyim vird-i Qur’āndur maña
G. 6/5: Kesme ümīd rahmet-i Ḥakdan Hataıyī sen / Cümle ḥataıda luṭf-ı **İlāhum** yeter maña
G. 30/7: Yetmez Hataıyī zıkr-i **İlāhuñ** nū ‘ütına / Bir zāt imiş ki irmez aña zāt ilen şifāt
G. 170/5: Bende Hataıyī cānını saña fedā kılur / Ey āfitāb-ı ṭal‘at u şun‘-i **İlāhumuz**
G. 402/5: Ey Hataıyī dimegil anuñ şarābın sen ḥarām / Sīnesine nūr tek dolmuş **İlāhuñ** rahmeti
G. 34/5: Bu Hataıyī hastenün virgil murādın yā **İlāh** / Kim maña luṭf ile iḥsān senden özge kimse yoḡ
G. 99/4: Olmaz ğanīmi Kanberine bebr ü ejdehā / Çün hem-demi o şāh-ı cihānuñ **İlāhdur**
G. 218/2: Devr-i ruḥuñda şükr-i **İlāh** eylesem revā / Vaşluñ günü irişdi firāk oldı pāy-māl
G. 383/1: Ey bende ger cihānda penāhuñ **İlāh** ola / Kemter kuluñ maḳamı senüñ pādīşāh ola
G. 436/7: Ey Hataıyī bī-zevāl olduñ sen ez-fazl-ı **İlāh** / Nisbet-i bedr-i mükemmeldür kemālün bir daḫı
K. 2/8: Hem senüñ ta‘rīfün itdi hem ‘Alīnün ol **İlāh** / Nişe kim sen Muştafā ol Murtaẓādur yā Nebī
K. 17/8: **İlāhuñ** emrine meşğul dün ü gün Müsi-i Kāzım / Anuñ cānı için ḳalanlara luṭf u ‘atā geldi

ilāhe’l-‘ālemīn: Alemlerin rabbi.

M. 1/1: Ya **İlāhe’l-‘ālemīn** sen ğafürsun / ‘Alīm ü hem şekür u hem şabürsun

ilāhı: Ey Allah’ım; Allah’la ilgili, Allah’a âit, Allah’a has, Allah’tan gelen, Tanrısal.

G. 12/2: ‘İşkuñ senüñ ki maḥzen-i genc-i **ilāhıdır** / Andan durur ki mesken olupdur ḥarāb aña
G. 239/5: Yā **İlāhı** sen meni maḥrūm-ı dergāh eyleme / Fazluña ümmīd-vāram ḥāk-i dergāh olmışam
G. 21/1: Yā **İlāhı** isterem senden bu in‘āmı maña / İdesin hem-dem kim ol serv-i gül-endāmı maña
G. 341/1: Yā İlāhı sen meni bī-‘ışk-ı cānān eyleme / ‘İşk ilen şādam göñül derdine dermān eyleme
G. 407/1: Ey cemālündür senüñ **ilāhi** nūruñ maḫzarı / Uşta beytu’līlāh kaşuñ mihrāb u ḳaddün minberi
K. 3/10: **İlāhı** ‘avf kılıl sen günāhın / Hataıyī bir faḳır-i bī-nevādur
M. 1/14: Derūnum ḳayğuludur pūr-şafā kıl / **İlāhı** ḥacetümni sen revā kıl
M. 1/22: **İlāhı** sen murādum ḥāşıl eyle / Meni sen Muştafāya vāşıl eyle
M. 2/45: **İlāhi** kılıcum iti kıl menüm / Ki kessün önümde gelen düşmenüm
M. 2/57: **İlāhi** ḳabül eyle ḥacātumı / Ḳapuñdan niyāz u münācātumı

i‘lām: Bildirme, anlatma.

G. 20/1: Ḥāk-i pāyün sürmedür ‘aynuma in‘ām it maña / Ger ḳabül olmaz murādum senden **i‘lām** it maña

ile, ilen: İki kelimeyi, iki öbeğı birbirine bağlar; İsimlerin sonuna gelerek berāberlik, refākat, vāsita, araç, hal, tarz, ilişki vb. anlamlarda zarflar yapar; Fiil isimlerinden sonra kullanıldığında sebep bildirir; iyelik ekinde sonra geldiğinde işin hemen olduğunu bildirir.

G. 2/4: Anca kevkēb kimi yaş tökdi ğamından gözlerüm / Yir **ile** gök **ile** keyvān da be-cā ḳaldı maña
G. 3/5: Tā ki senden ayrı düşdi bu Hataıyī ḥaste-dil / Büy u müyuñ müşk **ile** ‘anber-feşān ḳaldı maña
G. 5/4: Zāhid kırma sen meni peymāneden bugün / Rüz-ı ezelde yār **ile** peymān yeter maña
G. 7/2: Mescide varmak ne ḥacet didüm ey zāhid saña / Rüy **ilen** zülfi anuñ küfr **ile** imāndur maña
G. 7/5: Ey Hataıyī çün saña Ḥakdan nazardur her zamān / ‘İşkuñ **ilen** ol ḥayātuñ bāğ-ı rızvāndur maña
G. 9/5: Miskīn Hataıyī vaşl **ile** yüz ıl yaşar müdām / Bu ‘ömr kim zamānede bir dem durur maña
G. 12/5: ‘Āşık durur yañağıña zülfüñ Hataıyī tek / Andan düşer bu vech **ile** bu pīç ü tīb aña
G. 16/4: Kim ki vişālün isteye iḥlās **ile** senüñ / Üstinde zıll u sāye sa‘ādet dutar hümā
G. 16/6: Şeydā vü mest ü vālih ü ḥayrānam ey şanem / İḥlās **ile** yolında menem rind ü cān-fedā

- G. 19/4: Dün raķīb-i kâfir-i güm-râh **ile** ğaybında kim / Her hikâyetler ki kılduñ cümle pinhândur maña
- G. 21/4: Göñlüm alduñ bî-tekellûf cânımı almak durur / Güldürür 'ışkında dâyim hâs **ilen** 'âmı maña
- G. 22/2: Gül-gün yüzün hayâline düşdi göñül yine / Beñzüm saraldı derd **ile** mânend-i keh-rubâ
- G. 22/5: Yastan Haţâyî yâr ışigin i'tikâd **ile** / Şâm u şeherde devletine eylegil du'â
- G. 23/3: Şabr u ârâmum gidüpdür görmezem 'aynumda h'âb / Firkatuñ bir eylemişdür şubh **ile** şâmı maña
- G. 26/2: Mânend-i câm-ı Hızr-ı Nebîdür misâl **ilen** / Âb-ı hayât içindeki cân-bağış iden şarâb
- G. 27/6: Yâr **ilen** halvetde muṭribsiz içerken nâgehân / Kâmetüm çeng oldı feryâdum ney ü âhum rebâb
- G. 27/9: Uş Haţâyî ğamdan inceldi bu âh u derd **ile** / Var iken bülbül neden bustâna girmişdür ğurâb
- G. 30/2: Bâķîdür ol ki dirler anı vâcibü'l-vücûd / Fermândur aña mümteniât **ile** mümkünât
- G. 30/7: Yetmez Haţâyî zikr-i İlâhuñ nü'ûtına / Bir zât imiş ki irmez aña zât **ilen** şîfât
- G. 32/1: Oldum firâķ u derd **ile** bî-çâre 'âķîbet / Gördi taḫîb eylemedi çâre 'âķîbet
- G. 32/4: Miñ mekr ü al ü şu'bede-i bî-hisâb **ile** / Kanumnu tökdi ğamze-i hün-h'âre 'âķîbet
- G. 34/5: Bu Haţâyî hastenüñ virgil murâdın yâ İlâh / Kim maña luṭf **ile** iḥsân senden özge kimse yol
- G. 37/2: Kahrûñ **ilen** telh geçdi çünkü 'ömrüm dünyede / Yaşum üzden isteyüben şâdmânlığdan ne sūd
- G. 37/3: Bilmezem niçün durur düşmenliğüñ bu nev' **ilen** / Luṭfuñ görsetmeyüp hem bu yamanlığdan ne sūd
- G. 40/2: 'Işk **ile** ma'şuk u 'âşık senden olmuşdur zühür / 'Işk **ile** şeydâ imişsin yâ 'Alî senden meded
- G. 41/5: Cânımı 'ışkuña teslim eyledüm ihlâs **ile** / Ol perî-peyker meni yâ Rab neden kılmaz pesend
- G. 49/1: Tâ cemâlün nûrî çeşmümden nihân olmuş durur / Gice gündüz işüm âh **ile** figân olmuş durur
- G. 51/3: Zâr zâr ağlar çü bülbül gül yüzün çün murğ-ı cân / Cândan itmişdür meni cevri **ile** devr-i rüzgâr
- G. 54/1: Vücûduñ bu göñlüm cân dimişdür / Lebûñi la'l **ile** mercân dimişdür
- G. 55/5: Çîn-i zülfüñ bendine düşdi Haţâyî haste-dil / Şerbet-i la'lündür aña kând **ilen** 'unnâblar
- G. 57/10: Men şehâ bu cânımı şıdk **ile** kurbân kılmışam / Ger kabûl kılsa velâyet 'ıyd-ı kurbân mendedür
- G. 57/11: Men Haţâyiyem şehûñ vaşfını dâyim söylerem / 'Işk **ile** bel bağlaram defterle dîvân mendedür
- G. 57/2: Mendedür yir **ile** göğüñ hikmeti hem kudreti / Âb u âteş hâk u bād ser-cümle erkân mendedür
- G. 58/10: Başuñ top ideğör dil-ber yolında / Çalınsun top **ile** çevğân anuñdur
- G. 58/4: Sa'âdet burcınıñ dil-h'âhidur ol / Yir **ile** gök **ile** Keyvân anuñdur
- G. 58/9: Hıţây u Mısr **ilen** Çîn ü Horâsân / Irak u Fars u hem Kirmân anuñdur
- G. 62/5: 'Alî hışm **ile** doğradı Bu Cehli / Hamîr tek destine Hayber gelüpdür
- G. 68/3: Mihr-i rüyuñ ser-be-ser sihr **ile** dutdı 'âlemi / Fitne vü ğavğâya şaldı ol göz **ilen** kaşlar
- G. 73/4: Daş yarıldı çıhdı Döldül eyer ü yügen **ile** / Ey münâfık yola gelgil eyleme şâhdan kenâr
- G. 74/5: 'Işk **ilen** lâf itme ey miskîn Haţâyî ebsem ol / Kim bu menzilde selâṭınler gedâ nisbetlödür
- G. 75/6: Şıdk **ilen** bel bağlamış durmuş fütüh-i rezm içün / Ğâziler yanunda anuñ leşkeri nisbetlödür
- G. 79/5: Derd-i 'ışkuñdan senüñ ger istesem ki dūr olam / Neylesün bu haste göñlüm derd **ilen** hem-hânedür
- G. 80/5: Bugün ihlâs u şıdk **ile** Haţâyî vâlih olmuşdur / Ki yüzi şem'-i envârî saçı anuñ mu'anberdür
- G. 82/3: 'Âlemi gezdüm tamâmet görmedüm hüsnüñ teki / Dünyeni gezseñ hamu hüsn **ile** sen tek kem düşer
- G. 84/5: Ey Haţâyî çekme ğam ger hecr **ilen** bîmâr iseñ / Çün saña ol Hâlıkıñ fazlı hâķim olmuş durur
- G. 85/5: Nice olmasun Haţâyî 'ışk **ilen** dîvâne kim / Göñline her dem senüñ tek bir perî-sîmâ düşer
- G. 91/1: 'Arızında sünbülin 'anber-feşân itmiş durur / Şanasın kim 'âķreb **ilen** meh kırân itmiş durur
- G. 91/3: Zerre midür bilmezem yâḫûd dehânı dil-berüñ / Şun' **ilen** bir mü mıdır yâḫûd miyân itmiş durur
- G. 91/4: Kaş **ilen** göz midür ol ruḥ-sârûñ üste ey şanem / Yoḫsa devrân fitne-i âḫir zamân itmiş durur
- G. 93/2: Hayli müddetdür ki göñlüm 'ışk **ilen** vîrânedür / Şimdi ol vîrâneni âbâd kılsañ vaķtidür
- G. 93/5: Çünkü derd-i 'ışkını olmaz nihân itmek anuñ / Ey Haţâyî derd **ilen** feryâd kılsañ vaķtidür
- G. 95/1: Ol şanem kim gice gündüz cân anuñ hayrânıdır / 'Aķl ü fehm andan berü 'ışk **ile** ser-gerdânıdır
- G. 95/3: Dün şabâ geldi maña hoş hoş mu'anber büy **ile** / Ğalibâ ol meh-liķânüñ zülf-i müşk-eşânıdır
- G. 95/4: Ey göñül hicrân ğamından çoḫ şikâyet kılma kim / 'Âşıkâ cevri ü cefâsı luṭf **ile** iḥsânıdır
- G. 96/1: Ey felek devründe niçün ol nigâr elden gider / Kanum **ilen** ellerin kılmış nigâr elden gider
- G. 96/4: Ey göñül hicrân **ilen** 'ömrüñ tükense ğam yime / N'eylerem 'ömr-i 'azizi çünkü yâr elden gider
- G. 97/6: Başmasun her yire kim bir dem kadem dutmaz karâr / Çün mekîn **ile** müşerrefdür mekân elden gider
- G. 98/2: Yıl-be-yıl sâ'at-be-sâ'at hoş geçürgil yâr **ile** / Hafta hafta gün-be-gün ol rüzgâr elden gider
- G. 98/4: Âşınâñı terk idüben yâda cân virme göñül / Yâd **ile** biliş olunca âşnâ yâr elden gider
- G. 100/2: Hiç bilmezem bu dünyede eyyâm-ı rüzgâr / Rüy **ile** zülfüñüz maña şubh **ile** şâmdur
- G. 102/4: Virürmen ğam dîle ümmîd-i vaşluñ / Bu resm **ilen** anı şâd eylemekdür
- G. 103/5: Ğam **ilen** intizâr içinde sen ol / Hemîşe intizârım geldi hoşdur
- G. 104/3: İncimez bu haste cânım derd-i hecründen senüñ / Cevri ü kahrûñ geldigünce luṭf **ile** iḥsân bilür
- G. 104/4: Çünkü birdür 'âşıkâ kahr **ile** luṭfuñ ma'nisi / Dil firâķuñı vişâl ü derdüñi dermân bilür
- G. 105/5: Men niçün hecründe vaşluñ lezzetinden kâm alam / Vaşluñ **ilen** hecrinüñ işi muşâf olmuş durur
- G. 110/1: 'Işk meydânında her kim cân **ilen** baş oynadur / Yâr öñinde ğamzedür kirpük **ilen** kaş oynadur
- G. 110/5: Dün menümlen rü-be-rü boldı nigâr öldi raķīb / Gözler **ilen** çoḫ işâretler kılar kaş oynadur
- G. 116/5: Ol dil-berüñ ruḥ-sârına virdi Haţâyî göñlüni / Âh **ile** tâb oldı işüm ol şem'a yâ pervânedür
- G. 120/4: Men olman degme fikri **ilen** müyesser / Maña bir ince sevdâlar gerekdür
- G. 121/4: Kimüñ kim mâli mülki genci çoḫdur / Bu munca mülk **ile** mâl anda n'eyler
- G. 122/3: Mihr ü kahrından anuñ âzürde göñlüm ğam yime / Kim maña cevri ü cefâsı luṭf **ile** iḥsânıdır
- G. 125/1: Leblerüñ yâdı **bile** dîdelerüm kan doludur / Ağlamakdan etegüm la'l **ile** mercân doludur

- G. 125/4: Bū-yı zülfinün irür bād-ı şabā vaqt-i seher / Cān u dil bağçasıda müşk **ile** reyhān doludur
- G. 129/2: Apardı 'aql **ile** şabr u qarārūm / Menüm şabr u qarārūm anda n'eyler
- G. 129/5: Haṭāyī haste düşdüm yārdan ayru / Taṭīb **ile** tīmārūm anda n'eyler
- G. 132/1: Dil-berā mihriñ ezelden şıdķ **ile** cānumda var / Andan özge kimse yoḥdur kim bilür Perverdigār
- G. 132/2: Bu fenā-dārında ehl-i zevķ **ilen** kılgil şafā / Mülk ü māl ü taḥt u cāh olmaz cihānda pāyidār
- G. 139/4: Dil-berüñ vaşlından ayru bu dil-i mehcūrumuz / Fıkr ü endüh u firāk u derd **ile** hem-hānedür
- G. 141/1: Maña cevr ü cefā kılmak dūkel cānānelerdendür / Yaman yoldaş **ilen** yār olma ki nādānelerdendür
- G. 142/4: Kalmadı hıç kār u bārı bu Haṭāyī hastenüñ / Anuñ **ile** kār u bārūm her çī varumdur gider
- G. 144/4: Her işi 'ışķ **ile** dutgil cihānda / Ki 'ışķ **ile** olan bünyādı vardır
- G. 146/1: 'Aşık oldur kim sözi cān u dil **ile** yār bir / Bir durur 'aşık ezelden sevgülü dil-dār bir
- G. 146/5: Pır birdür sırr bir ikrār bir güftār bir / İkilik sıgmaz bu yolda sırr **ile** sır-dār bir
- G. 147/3: Degme bir cāhil nigāruñ cevrini çekmek neden / Yā ne her nā-kes **ile** kavlı ü qarār itmek m'olur
- G. 148/2: Çün anuñ kavli ḥaṭādūr hem qarārı bī-vefā / Ey gönül nā-ehl **ile** kavlı ü qarār itmek nedür
- G. 148/3: Ehl-i Haķķa cān fedā kıl cehl **ile** olma refīķ / Çün 'anādil var iken zāģi şikār itmek nedür
- G. 148/6: Her kim öz 'aybı **ile** şübḥānına dutmuş yüzün / Kimsenüñ 'aybın açuban şerm-sār itmek nedür
- G. 149/3: Gönülüm çü Mısr-ı Yūsuf-ı Ken 'ān içindedür / Gözüm yaşı firāk **ile** çün rūd-ı Nıl durur
- G. 150/5: Velī kim ism **ile** Şāh İsmā'ıldür / Haṭāyīdür 'Alinüñ çākeridür
- G. 154/2: Özüñüz bizüm **ile** aşināsız / Velikī sözlerüñüz yāda beñzer
- G. 156/2: Cān-ı şirīnüm firāk u hecr **ile** bolmuş za'ıf / Şimdi yüz miñ ḥasret **ile** vaşl-ı cānān ārzular
- G. 157/2: Ol dil-berüñ ki şüreti envār-ı zāt imiş / Bir kimsedür ki ḥüsn **ile** ḥayru'l-enāmıdur
- G. 158/2: Cevr **ile** derd ü ğam u miḥnet ü endüh u firāk / Ḥasret ü āh u nedāmet mi diyem yā ḥasıdur
- G. 159/3: Bu 'ışķa 'ışķ **ilen** merdāne girgil / Saġınmagil bu 'ışķı serseridir
- G. 163/4: Süre-i ta'vīz oḥurmen dem-be-dem ihlās **ilen** / Tā ki ḥüsnüñi belādan saḥlasun Cebbāruñuz
- G. 164/4: Tā yüzüñ gördüm senüñ men ey ṭaṭīb-i derd-i 'ışķ / Şanma kim buldum şifā derd **ile** bīmāram henüz
- G. 164/5: Bu Haṭāyī yār **ilen** kālū belāda kıldı 'ahd / Haķ bilür kim ber-ser-i ān 'ahd ü ikrāram henüz
- G. 165/3: Zulmet-i hicrānda kaldum bir meded kıl hālūme / Ey perī-veş çünki siz ruḥ-sār **ile** mehtābsız
- G. 167/1: Ey senüñ yüzüñe baḥduk kıble oldı māhumuz / Ne 'aceb şüret yaratdı şun ' **ile** Allāhumuz
- G. 168/3: Kāyınātı şüret-i Raḥmāna tefsīr itmeġe / Kim beyān-ı 'ilm **ilen** Qur'āna gelmişlerdenüz
- G. 171/5: Ğamdan Haṭāyī derd **ile** inceldi çün hilāl / Bir māhdur görünmedi ol ḥüsnī māhumuz
- G. 173/7: Haṭāyī'ye nazar kıl çeşmüñ **ilen** / Kaḫuñda şubḥ u şām giryān oturmuş
- G. 174/1: Haķ lebüñden ġonceni gülşende ḥandān eylemiş / Līk yüz nāzūklük **ilen** anı ḥandān eylemiş
- G. 177/5: Mihr **ilen** yāri ki gelmişdür zi-gülşen yādigār / Bu Haṭāyī haste-dildür ḥāk-i ān meh-rū-yı bağ
- G. 179/3: Kim ki yüz miñ mekr **ile** kıldı meni senden cüdā / Yüz belāya ol giriftār olmadı ḥayf oldı ḥayf
- G. 189/4: Hālīş oldum tā ki men kan yaş aḥıtdum dīdeden / Yumayınca kan **ilen** olur mı merdüm yüzü pāk
- G. 192/5: Bu Haṭāyīdür bugün meydānda darb-ı dest **ilen** / Her kimüñ sevdāsi var meydāna göndermek gerek
- G. 200/2: Dün ḥayāl **ilen** perī tek 'azm kılduñ süy-ı men / Bes revān geçdüñ eyā rūḥ-ı revānum sen midüñ
- G. 200/4: Munca 'ışķuñ bārı çekdi bu Haṭāyī cevr **ilen** / Sormaduñ bir katla ḥāl-i pehlevānum sen midüñ
- G. 202/2: Yavru kuşlardur şanasın kim uçar feryād **ilen** / Çıḫsa yaydan bes kılar her laḫza eḡān oḥlarıñ
- G. 202/4: Ölürem bu derd **ilen** kim gönülüm āhenden degül / Bu cānumda kalmadı cismümde perrān oḥlarıñ
- G. 204/2: Hoş maķām-ı a'zam olmışdur bu gönülüm gūşesi / Bilmezem yā Rab neden cevr **ile** vīrān eyledüñ
- G. 204/5: Bu Haṭāyīni çıḫarduñ mı gönülünden ey ḥaṭīb / Di meger özgeler **ilen** 'ahd ü peymān eyledüñ
- G. 208/2: Tā yüzüñi görmişem dīvāne oldum derd **ile** / Zülfüñüzden özge daḫı boynuma bağ itmegil
- G. 213/5: Leşkerüm ġāzilerüm şūfilerüm pīrelerüm / Cān **ile** başı bu yolda maña inkār degül
- G. 213/6: Kır Yezīd **ile** ḫavārici tüket kalmaya hıç / Niş kim Ca'feri mezhebe taleb-kār degül
- G. 214/5: Çün Haṭāyī gönlini virmez vefāsız dil-bere / Kul olana şıdķ **ile** kim pādīşāh eksük degül
- G. 218/3: Bir kez görürse kāmētüñi serv nāz **ile** / Gül-zār içinde eylemeye lāf-ı i'tidāl
- G. 221/2: Kirpüġüñ kaşuñ görüp tır ü kemānum söylem / Zülf **ilen** vechüñ görüp şem'-i şebistānum direm
- G. 224/4: Bir perīnün yüzine ḥayrān u zāram cān **ilen** / Şol leb ü zülf ü ruḥ u hem ḥaṭṭ u ḥālūñ görmişem
- G. 225/3: Ḥayli müddetdir cihānda fırkatüñle hem-demem / Hecr **ilen** 'ömrüm tükendi hıç vişālūñ görmezem
- G. 226/3: Bes ki bülbül tek cihānda 'ışķ **ilen** feryād idem / 'Arızuñ bağ-ı güli çün verd-i aḫmer görmişem
- G. 229/4: Çeşm-i mestüñ giceler niçün uyanmaz ḥābdan / Kim işüm her şubḥ u şām āh **ile** eḡāndur menüm
- G. 231/2: Tā ki düşdüm ol nigāruñ meh yüzü hicrānına / Derd **ilen** seyyāre tek her gice bīdār olmuşam
- G. 231/5: Tā seni gördi rakīb **ilen** Haṭāyī haste-dil / Dem-be-dem yanar vücūdum ser-be-ser nār olmuşam
- G. 234/3: Görelī āhū gözüñ 'ışķ **ile** mecnūn olmuşam / Ol sebebdan kūh u şahrā ḥānümānumdur menüm
- G. 235/2: Bir şemme ger getirse şabā būy-ı zülf-i yār / Baş **ile** cān u 'aql u gönül tercemān virem
- G. 238/2: Dil-berā tā gül yañaġuñ görmişem gülşende men / Dem-be-dem destān **ilen** murġ-ı gül-istān olmuşam
- G. 239/2: Āteş-i endüh **ile** baġrum olupdur çün kebāb / Hem-demüm ġamdur nigārā peyrev-i āh olmuşam
- G. 239/6: Dün ü ġün hecrüñ **ile** gönülüm perīşāndur menüm / Tālī'üm Ya'ķūba beñzer Yūsuf-ı çāḥ olmuşam
- G. 241/5: Bu Haṭāyī bende ol kaşuñ kuḫyam şıdķ **ilen** / Kılmışam bir katla ikrārı ne inkār isterem
- G. 243/2: Gicem **ilen** gündüzüm fark edebilmen ey şanem / Rūy **ilen** zülfüñ olupdur şubḥ **ilen** şāmum menüm
- G. 244/1: Derd ü firāk u ḥasret **ilen** cāna gelmişem / Küfr-i saçuñla vechüñe imāna gelmişem
- G. 244/5: Kaḫuñdan ayru oldı Haṭāyī şikeste-ḥāl / Ümmīd **ilen** işiġüñe dermāna gelmişem
- G. 249/1: Tā ki gördüm men cemālūñ ey peri-veş dil-berüm / Manzar-ı ḫürşīd tek yaş **ile** doldı gözlerüm

- G. 251/4: Ol 'Alisin kim hamu peygambere sensin şeff' / Cümle bu ümmîd **ilen** kapuña gelür hâş u 'âm
- G. 253/5: On sekiz miñ 'äleme men gerdiş **ile** gelmişem / Ol sebebden Haq **ile** sırdâr idüm serdâr idüm
- G. 254/6: Yandurur gör dem-be-dem 'ışk od **ilen** dil-hasteni / Nür-ı vâhiddür bugün pervâneye göndermişem
- G. 257/4: Hızır zinde **ile** İsi-i Meryem / Zamâne ehlinüñ İskenderiyem
- G. 257/7: Cihânı tığ **ile** kıldum musahhar / 'Aliyyü'l-Murtażânüñ hançeriyem
- G. 262/1: Bu cihân mülkinde men sen yâra muhtâc olmuşam / Her zamân ol yâr **ile** dîdâra muhtâc olmuşam
- G. 265/5: Ezelden gelmişem şah emri **ilen** / Sağınmagil cihâna şimdi geldüm
- G. 268/2: Fikr-i endüh-ı firâk u miñnet-i hicrân **ile** / Câna yetdüm gamdan u gam-h'ârı gitdüm görmedüm
- G. 276/5: Bu Haţâyî âsitânüñ çâkeridür şıdk **ile** / Sen dahı bir n'ola ger sultânüm olsayduñ menüm
- G. 278/3: 'Aşkuñ yolında cân **ile** baş eyleyem fedâ / Senden ki tâ mahabbet **ile** behre-mend olam
- G. 280/2: İntizârüm hâdden ötdi hecr **ilen** boldum helâk / Ğamlu göñlüm hâline bir gam-güsâr olmaz mısın
- G. 282/4: Tâ ezel günden senüñ 'ışkuña ikrâr itmişem / Senden özge yâr **ilen** men 'ahd u peymân istemen
- G. 283/4: Gel vefâ resmin aradan sen götürme men dahı / Kılalı pür-şıdk **ilen** bir 'ahd ü peymân yeñiden
- G. 283/5: Zülf **ilen** haţ u lebüñi kim ki gördi söyledi / Hızır **ilen** zulmâta girmiş âb-ı hayvân yeñiden
- G. 287/2: Tâ ki düşdüm ey perî-peyker firâknuñ derdine / Tutdı âvâzum cihânı âh **ilen** feryâddan
- G. 288/4: Bağ **ilen** bustân içinde serve kılman iltifât / Tâ ki kıldum bir nazar şol kâmet-i bâlâya men
- G. 288/5: Tâ göñül oldı senüñ rûz-ı vişâlünden cüdâ / Bu Haţâyî dil-şikeste 'ışk **ilen** hem-sâye men
- G. 289/1: Görmek ister yüzüñi 'ışk **ile** bu cân şimdiden / Ey perî vaşl **ile** kılğil derde dermân şimdiden
- G. 293/3: Vaşla vâşıl olmak için 'aşık-ı dil-hasteler / Şıdk **ile** el götürüp Cebbâra döndermiş yüzün
- G. 297/3: 'İşkuñ ki geldi mihr **ile** şehr-i vücûduma / Miñmândur ol ki cân ü göñül dutdı hânesin
- G. 298/4: Âsitânüñ itlerinden tâ ki bulmuşam şeref / Ey perî 'ışkuñda men mihr **ile** seg-bânam bugün
- G. 302/1: Ey hüblar içre tal'at u hüsn **ile** bay olan / Ol serv-kaddi sâyesi zıll-ı hümây olan
- G. 307/2: Herkese bir yüz **ile** virdüñ murâdın dünyede / Hızır olan buldı hayâtı bildi kim zulmâtsın
- G. 307/5: Ey Haţâyî sen cihânüñ cevrine şâd ol müdâm / Çünkü sevgüñ dost **iledür** 'ışk **ile** üstâdsın
- G. 308/5: Hamunuñ küfr **ile** imânı vardır / Menüm küfr **ile** imânüm ne dirsın
- G. 308/8: Haţâyî çün seni cân **ile** sevdi / Seven ölsün mi sultânüm ne dirsın
- G. 312/8: Kesretüñ endişesinden bulmadı göñlüm ferah / Bulmadum vahdet anuñ şerr **ile** gavğâsında men
- G. 315/2: Hâzır olgil ol serâya gayr aña dahıl itmesün / Bezegil her ziyet **ile** tahtuñı sultân için
- G. 315/5: Ey Haţâyî ger haţâlar şâdır olsa sehv **ile** / Ğafirü'z-zenb oldı peydâ gam yime 'işyân için
- G. 322/5: Eyüb tek sabr **ile** sultân Haţâyî / Giyesin hil'atı Settâr elinden
- G. 325/4: Levhaşa'llâh hanı ol günler neşât u 'ıyş **ile** / Yâr **ile** bir niçe müddetler çıhardum erba'ın
- G. 326/3: Yüsuf egerçi zînet-i hüsn **ile** şahdı / Ol gitdiyse kaldı saña yâdigâr hüsn
- G. 327/13: 'Alî şah-ı velâyetdür aña münkir olan kâfir / Koyuñ taklid **ile** olsun geçûben dîn-i ebterden
- G. 328/1: Dil-berâ gördüm yüzüñ hayrânam ol demden berü / Göz yaşında kan **ilen** ğaltânam ol demden berü
- G. 331/1: Kim olam gönderem sen yâre karşı / Ki artar hasret **ile** yâre karşı
- G. 334/1: Cânüm tükendi hasret-i cânaneyem yine / Şem'-i ruñına 'ışk **ile** pervaneyem yine
- G. 334/2: Zâhirde gerçi derd-i firâk oldı hem-demüm / Bâtin yüzinde yâr **ile** hem-haneyem yine
- G. 334/3: Dünyâ yüzünde 'ışk **ile** zâram direm şanem / Bir söylegil ki 'ukbâda cânaneyem yine
- G. 334/5: Tâ kim Haţâyî âhu teki düşdi bendüñe / Şahrâda derd-i 'ışk **ile** dîvaneyem yine
- G. 337/3: Ger yüz ıldan sonra bir kez kabrüm üste gelse yâr / Yâr **ile** kabrüm içinde üstühânüm söyleşe
- G. 338/3: 'Âkil idüm dünyede Leylî cemâlün görmedin / 'İşk **ilen** Mecnün teki bî-hânümân oldum yine
- G. 341/1: Yâ İlâhi sen meni bî-'ışk-ı cânân eyleme / 'İşk **ilen** şâdam göñül derdine dermân eyleme
- G. 341/2: Müdde'ilen va'de kılma kavline kılmaz vefâ / Her yalancı yâr **ilen** sen 'ahd ü peymân eyleme
- G. 345/2: Bir târ-ı müyuñdur kemerün alta miyânüñ / Nâzüklük **ile** kim diye bir söz bu söz üste
- G. 350/1: Gel göñül pîr isteyelüm bu kadîm erkân **ile** / Gerçek oldur Haq yolına vara baş u cân **ile**
- G. 350/2: Cânı terkin kılmayan cânâna vâşıl olmadı / Kul gerek kim mahrem ola hażret-i sultân **ile**
- G. 350/3: Kahrına şükr eylegil kim Haq saña rahm eyleye / Hem karîn olmuş ezelden küfr ü dîn imân **ile**
- G. 350/4: Öldüren sen dirgüren sen sahlayan sensin hakîm / Yoñ imiş bir senden özge âyet-i Kur'an **ile**
- G. 350/5: Bu Haţâyî tâ ezelden 'ışkuña yoldaş idi / Göñlini şâd eyleyendür sen keremlü hân **ile**
- G. 352/2: Meni rûsvâ idüp şaldı cihâña / Gam **ilen** zâr u giryân eyleyen şah
- G. 352/6: Hasan **ilen** Hüseyin Kerbelâda / Yezîd eliyle kurbân eyleyen şah
- G. 353/2: Yanağüñ şevkine gül **ile** lâle / Yine bülbülni destân eyleyen şah
- G. 354/3: Ğuşsa vü derd-i firâk **ilen** eyâ Şîrîn-misâl / 'Âşıkı dağlarda Ferhâd itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/11: Çünkü kılurduñ maña miñ tavr **ilen** cevri ü cefâ / 'İşkuñı göñlümde miñmân itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/13: Mihr **ilen** rahm itmeyüben kahr birlen öldürüp / Bendeye lutf **ile** ihsân itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/31: Bu Haţâyî göñlini ey nergis-i cadû nigâr / Özüñe sihr **ile** hayrân itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/5: 'Âşikuñ vaşl **ile** bir dem göñlüñi şâd itmeyüp / Bu harâb-âbâdı vîrân itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 356/14: Asmağ için cânımı bir kıl **ilen** ey nev-nihal / Serv tek kaddüñi peydâ kıldığüñ ya'ni ki ne
- G. 356/19: Leyli zülfinüñ hayâlî 'ışk **ilen** Mecnün teki / Meskenüñi küh ü şahrâ kıldığüñ ya'ni ki ne
- G. 356/25: İşigüñde bî-nevâya iltifâtuñ kem kılup / Hüsn **ilen** özüñi ğarrâ kıldığüñ ya'ni ki ne
- G. 356/26: Ey Haţâyî hâk **ilen** yeksân olup ol mâh için / 'Azm-i sevdâ-yı Süreyyâ kıldığüñ ya'ni ki ne
- G. 356/4: Göñlümi kılduñ müşevveş bir tükenmez fikr **ilen** / Bu perîşân zülfi sevdâ kıldığüñ ya'ni ki ne
- G. 357/1: Ey yüzüñ güldür lebüñ çün gonce hândândur yine / Büy u müyün 'aşıkâ küfr **ile** imândur yine

- G. 357/3: Tâ ğam-ı hicrânüña düşdüm vişâlünden ırağ / Ğamlu göñlüm hecr **ile** çün beyt-i aḫzândur yine
- G. 362/3: Cân **ile** başdan geçen bu baḫrda ğavvâş olur / 'Âkıbet bir gün tumar ol gevherüñ deryasına
- G. 362/5: Cânüñ şükrâne vir başuñ **ile** çarḫ oynagil / Tanıyup nefsuñı çalgil ka'beteynüñ tāsına
- G. 365/3: Küntü kenzüñ sırrı devrinde Muḫammed nûridur / Kırmızı tâc **ile** geldi 'âleme fâş olmağa
- G. 367/4: Menüm vâyemi tâ virmezsin ey dost / Şalupsan 'âşıkı âh **ile** vâya
- G. 368/1: Çeşmüme geldi şehâ naḫş-ı ḫayâlün bu gice / Kıldı âşüfte meni zülf **ile** ḫâlün bu gice
- G. 368/4: Kıldı sevda **ile** peyveste za'îf ey mâh-ı nev / Tenümü şol ḫam-ı ebrü-yı hilâlün bu gice
- G. 368/5: Gözlerüm yaşını her sūya çü su kıldı revân / 'İşve vü nâz **ile** ol serv-i nihâlün bu gice
- G. 369/6: Ḳavli yalancı **ile** olma muşâḫib çek elün / Hem-dem olmağ dīv **ile** külli ziyândur **bilene**
- G. 372/2: Oḫurlar ünümi baḫr **ile** berde / Irâk u Rüm u hem Şırvân içinde
- G. 375/4: Her demde kılmağ ey şeh-i ḫübân revâ degül / Cevr **ile** zulm munca revâdur Ḥaṭâyîye
- G. 378/3: Senden oldı ikilik bâzârı ey nâ-mihribân / Durmuşam men çün ezelden 'ahd **ile** peymânuma
- G. 383/2: 'Âşık odur ki da'vâ iderse bu sözine / Kanlu yaş **ile** çehre-i zerdi güvâh ola
- G. 384/8: Vaşl **ilen** şad eyle kurtar dürlü ğamlardan meni / Derd-i hicrânüñ çeken key bu dil-i efgâr ola
- G. 385/1: Ey göñül şıdk **ile** her kim şâh **ilen** yoldaş ola / Yüz gerek döndermeye her nice kim yol daş ola
- G. 385/5: Ey Ḥaṭâyî şıdk **ile** bu şâh ayağına gelen / 'Âkıbet bir gün gümânsız ḫalk içinde baş ola
- G. 388/3: Zâhidâ virme naşîḫat 'ışkı men terk eylemen / Va'z **ilen** ḫorḫudmagil imrüz u ferdâdan meni
- G. 388/4: Gözyaşum rûd-ḫânesi aḫdı ğamuñdan oldı baḫr / Vaşl **ilen** dutğıl elüm kurtar bu deryâdan meni
- G. 390/5: Bu Ḥaṭâyî 'ışkına niçün ḫalâyık ta'n ider / Ol mehi kim gördi ḫüsn **ile** ki ḫayrân olmadı
- G. 391/2: Ger siyehdür dünyede leyl **ile** zulmât u şebe / Olmaya bunlar siyâḫ ol ṭurra-i târuñ kimi
- G. 391/3: Al **ilen** aldı menüm göñlümni menden duymadum / Siḫr içinde görmedüm ol çeşm-i mekkârüñ kimi
- G. 391/4: Sormuşam ḫand **ile** şekker lezzeti ḫoşdur velî / Ol daḫı şîrin degül la'l-i şeker-bârüñ kimi
- G. 394/1: Tâ gördi gözlerüm seni ey ḫüsn **ilen** ğanî / Mecnûn misâli 'aklüm **ilen** görmedüm seni
- G. 394/5: Gitmez Ḥaṭâyî cevır **ile** ḫapûñdan ey perî / Gülşen bilürmen ol ser-i küyuñda külḫanı
- G. 395/2: Ḥür **ilen** bâğ-ı behiştı kıldılar ta'rîf lik / 'İşigün tek cennet ü ḫüsnüñ kimi ḫür olmadı
- G. 398/1: Yoḫ durur 'âlemde bir daḫ ḫüsn **ilen** yârüm kimi / Yâ cemâl ehlinde kim var ol cefâ-kârüm kimi
- G. 399/4: Yüzün üste göz **ilen** ḫaşuñı tâ kim görmişem / Kıble-i 'uşşâk için miḫrâb gördüm men seni
- G. 406/3: Sen ölgil derd **ilen** ğamdan ki maña / Besî derde devâlar yaḫşı geldi
- G. 407/3: Tâ yaratdı yir **ilen** gökni te'âla şânuhû / Görmedi ḫiç kimse sen tek dil-ber-i meh-peykeri
- G. 407/7: Dünyede her kim kılur bir pâdişâhuñ ḫidmetin / Bu Ḥaṭâyî bendedür şıdk **ile** şâhuñ çâkeri
- G. 410/5: Cihâna 'ışk **ilen** 'uryân gelenler / Gidende hem yine 'uryân degül mi
- G. 418/7: Velikîn ad **ile** Şâh İsmâ'îldür / Taḫalluşı Ḥaṭâyîdür Ḥaṭâyî
- G. 420/3: 'İşigün toprağına her kim kıl oldı şıdk **ile** / Pâdişâhdur dünyede Fağfur u Ḥâḫân nisbeti
- G. 426/2: Bezendi her bir ağaç bir gül **ile** / Ağaçlar cümle gül pîrâhen oldı
- G. 426/3: Açıldı yazılar bitdi çiçekler / Gül **ilen** şol benefşe bürhen oldı
- G. 429/4: Sevüpdür sîm-i dünyâyı koyupdur vaşl-ı dil-dârı / Ḥaçan kim doğru söz disem olur ḫışm **ile** ner şüfi
- G. 430/1: Sen menüm rûḫ-ı revânımsın tenümde cân kimi / Kim görünürsün maña sen dîn **ile** îmân kimi
- G. 431/1: Ger dilerseñ vaşl-ı Ḥaḫ terk it göñül vesvâsını / Sil çerâğ-ı 'ışk **ile** vahdetde göñlüñ pasını
- G. 431/2: Sen seni iḫlâş **ile** tayyib ü tâḫir eyle kim / Aynası şâf olmayan görmez Ḥaḫuñ liḫasını
- G. 433/1: Tâ şehir gülşende bülbül söz **ilen** sâz eyledi / Dâsitân-ı ḫüsnüñi ol dem ser-âğâz eyledi
- G. 435/2: Bu göñlüm âyinesi âh **ilen** dutulmuş iken / Çerâğ-ı şem'-i şebistân içinde yir dutdı
- G. 435/3: İrişdi maḫşad-ı maḫşûd **ile** murâda bugün / Gedâ ki ḫazret-i sultân içinde yir dutdı
- G. 436/3: Yâduma geldükçe feryâdumdan insân eylemez / Ey perî-peyker senün ḫaṭṭ **ile** ḫâlün bir daḫı
- G. 438/6: Zû'l-feḫâr **ile** kamu kıldıñ musaḫḫar 'âlemi / Bilmişem taḫḫîk **ile** kim lâ-fetâsın yâ 'Alî
- G. 439/2: Olmuşam iḫlâş **ile** bir bende-i çâker saña / Dutmuşam âstânüña şıdk u irâdet yâ 'Alî
- K. 1/12: Luṭf **ile** aḫvâline kılğil Ḥaṭâyîñün nazar / 'İşk içinde vâlih-i dîdar iden Perverdigâr
- K. 1/7: Mısr içinde Yūsufi bir kıl iken sultân iden / Derd **ilen** Ya'kübün bîmâr iden Perverdigâr
- K. 4/1: Ey Ḥaḫ kelâm içinde didi Murtaẓâ seni / Ḥaḫ bildi şıdk u cân **ile** ehl-i şafâ seni
- K. 4/11: Men şî'r **ilen** ḫaçan yetem evşâf-ı zâtuña / Ḳur'ânda çünki vaşfin ider ve'd-ḫuḫâ seni
- K. 5/10: Ḥalâş oldı günâhından tamâmet / Kime kim luṭf **ile** kıldıñ nigâhı
- K. 7/6: Eger sorarsa münkir söyle ey cân / Kemâl-i faẓl **ile** ḫaḫ Ca'ferîyüz
- K. 8/10: Ca'fer yüzünün ḫarfine yüz ders oḫıdum men / Her şüret **ile** sûre-i Raḫmân 'Alîdür
- K. 8/11: Heft âyet **ile** Mûsî-i Kâzım ki be-taḫḫîk / Deryâ-yı muḫîṭ oldı vü 'ummân 'Alîdür
- K. 8/14: Bağdâd-ı vücûdumda imâm uşta Naḫîdür / Bir gerdîş **ile** künbed-i gerdân 'Alîdür
- K. 8/5: İslâma ayâ Fâtıma çün ḫayr-ı nisâdur / Zerrâta velî dîn **ile** îmân 'Alîdür
- K. 8/9: Halk içre zühür itdi Muḫammed şîfât **ilen** / Bâkır didi cism oldı velî cân 'Alîdür
- K. 11/15: Bu Ḥaṭâyî ḫasteye hem-râḫ kılğil himmetün / Kim saña şıdk **ilen** oldı bende çâker yâ 'Alî
- K. 11/4: Ey şecâ'at ma'deni sen ḫışm **ile** ḫükm eyleseñ / Kün fe-kân bir almadur destine yek-ser yâ 'Alî
- K. 11/5: Faẓl u iḫsân u mürüvvet hem seḫâvet kânısın / Luṭfuña ḫâk **ile** cevherdür berâber yâ 'Alî
- K. 12/6: Ḥıṭây **ilen** Ḥoten mülki şehâ fetḫ oldı Çîni bil / Ki meclis nâfe-i ḫüsnüñ ser-â-ser müşk ü 'anberdür
- K. 16/11: Cihâmı siḫr **ilen** Fir'avn özine tâbi' itmişdi / Oları yutmağa Mûsâ 'aşâsı ejdeḫâ geldi
- K. 17/14: Ḥaṭâyî bî-nevâ yâ Rab ola mı ḫazrete lâyıḫ / İmâmlar yolına yakîn ki cân **ilen** fedâ geldi
- K. 17/3: Elinde dest-i ḫudretten belâ-yı zehr-i kâtilden / Ḥudâ buyruğ **ilen** cân-ı Ḥasan ḫulḫ-ı Rızâ geldi

K. 18/3: Haḳ te‘ālā emri **ilen** ey şeh-i kevn ü mekân / İns ü cinne luṭf **ile** sensin viren cān yā ‘Alī
K. 19/8: Ol Muḥammed ki Taḳīdūr vaṣf aña taḳvā **ile** / Rāstī bilūn anı cūd u ‘ināyet maḫharı
M. 2/22: Ere leşker **ilen** varan er midūr / Ğanīmi başanlar o leşker midūr
M. 2/24: Men olam neheng **ile** ceng eylerem / Neberdi be-bebr ü peleng eylerem
M. 2/27: Yıḫam kal‘a-i Ḥayberi muşt **ilen** / Çi pervā-yı top u tūfeng eylerem
M. 2/3: Kılan şarşarı hemçü bād-ı semūm / Kıyāmet yel **ilen** iden daşı mum
M. 2/33: Dirġā bugün olsa Efrāsyāb / Kılıc **ile** vireydüm aña cevāb
M. 2/40: N’olaydı olaydı bir ulu savaṣ / Çıḫaydum ġanīm **ile** men başa baş
M. 2/42: İġit erlik **ilen** yiyer ekmegi / Dimişdür bu sözi erenler begi
M. 2/53: Meni kılma yoldaş nā-merd **ilen** / Ki ‘avrat refiḳ olamaz merd **ilen**
M. 2/36: Dirġā bu dem olsa Suhrāb yel / Daḫı urmayaydı kılıç **ile** el
Mus. 1/1: Yaradan be-kudret gök **ilen** yiri / Melāyik hem ādem dīv **ilen** perī
Mus. 1/4: Hemīşe Ḥudā **ile** hem-dem olan / Sırında Muḥammedle maḫrem olan
Mus. 1/44: Haḳ **ile** müdām ittifaḳı olan / O kevser suyu üste sākī olan
Mus. 1/5: Zuhūr-ı şıfāt **ile** ādem olan / Hem evvel hem āḫirde ḫātem olan
T. 8/2: Ol ‘Alīdür ey Ḥaṭāyī bī-ḫaṭā / Dünya **ilen** ‘uḳbāda cavīd olan

ileri: Önde olan, önde bulunan.

G. 253/1: Yoḫ idi bu yir ü gökler men ezelden var idüm / Gevherūn yek-dānesinden **ileri** pergār idüm

ilet-: Götürmek veya getirmek, ulaştırmak, eriştirmek.

G. 422/6: Şora şora **iletürler** şırāta / Niçeler sıyrılāsıdur meded hey

ilhām: Ruhta meydana gelen ve yaratıcılığa iten coşku, içe doğma, esin.

G. 20/4: İstemen zāḫirde fāṣ olmak anuñçün gözlerem / Mīhr-i ‘ışkuñ rāzını ey yār **ilhām** it maña

G. 23/2: Bilmez idüm ḫaṭṭ-ı ruḫ-sāruñ şıfātın söylemek / Fitne çeşmūn ġamzesi öğretti **ilhāmı** maña

ilig: Kemiklerin içini dolduran yağlı madde.

G. 308/3: Eridi **iligüm** ḳaldı sümügüm / Bu teni terk ider cānum ne dirsın

illā: Mutlaka; “–den başka” anlamında istisnâ bildirir, ancak, sâdece “kelime-i tevhiddeki illa”.

G. 429/3: Bir ol ki nefsinı bilmez bir ol tanımaz öziñi / Ḳalupdur lāda **illāda** görūn ne zerḳ ider şūfī

G. 294/4: Ey gönül ol dil-rubānuñ miḫnetinden incime / Kimse kim gül ister ol ḳayırmaz **illā** hār içün

illā’llāh: Lā ilāhe illa’llāh kelime-i tevhit cümlesinden illā’llāh. "Ancak, sâdece Allah var".

G. 167/7: Bu Ḥaṭāyī ka‘be-i ‘ışkuña iḫrām bağladı / Ol sa‘atde ‘arşa çıḫdı zıkr-i **illā’llāhumuz**

illet: Hastalık; sıkıntı, zorluk.

K. 4/9: Dirler günāḫı ümmetūn olmaz devāsı hiç / Bu ‘illeti devāsına bildük devā seni

‘ilm: Bilim, bilgi, marifet.

G. 145/3: Aluram ‘ilm oḫıyandan ḫisābı / Nice Mañşūrlarum ber-dār olupdur

G. 161/5: Şāḫ İsmā’il-i ġāzi şāḫ Ḥüseyn-i tāc-baḫş / Ḥaydar-ı leşker-şiken ‘ilmūn beyānı şāḫdur

G. 369/2: Ma‘rifet gevherinūn kânına ma‘den olagör / İşte bu ‘ilm ü hūner genc-i nihāndur bilene

G. 327/6: ‘Alī oldur ki peyġamber didi ‘ilmüm ḳapusıdur / İşidgil bu diyenlerden ḫaber sorgil bilenlerden

G. 431/5: Gel gönül ‘ilminden oḫı geç bu ḳıl ü ḳalden / Ey faḳīḫ kimdür tanı ‘ışḳ devrinūn ustasını

G. 353/5: Şerī‘at yolına sābit Ḥaṭāyī / Tarīḳat ‘ilmin iḫsān eyleyen şāḫ

K. 13/11: Muḥammed Taḳīdūr ol ‘ilme taḫḳīḳ / Ki taḳvā ehline ol pīşvādur

‘ilm-i Kur’ān: Kur'an ilmi.

G. 205/1: Ḥaṭ u ḫālūñle zūlfūñdür delili ehl-i ‘irfānuñ / Ki andan āşikār oldı beyānı ‘ilm-i **Kur’ān’uñ**

ilticā getir-: Sığınmak, himaye altına girme.

G. 440/2: Bī-keslerūn ümīdisin ey şāḫ-ı lā-mekân / Mü‘min olan getürdi saña **ilticā** ‘Alī

iltifāt: Teveccüh, ilgi, güler yüz.

G. 356/25: İşigūñde bī-nevāya **iltifātuñ** kem ḳılup / Hüsn ilen özünü ġarrā ḳıldıġuñ ya‘ni ki ne

G. 296/2: Ol raḳībler ta‘nesinden iḫtirāzuñ tā nedür / Bendeye hiç **iltifātuñ** yoḫ durur yā Rab neden

G. 288/4: Bağ ilen bustān içinde serve ḳılman **iltifāt** / Tā ki ḳıldum bir nazar şol ḳāmet-i bālāya men

G. 397/2: Munca du‘ā ḳılur bu gönül ḳılmaz **iltifāt** / Ol bī-vefā meger kim işitmez du‘asını

G. 128/4: Ḥüsni devrinde baḫuñ hiç **iltifāt** itmez maña / Kim görüpdür mevsim-i gül bağbān ma‘zūr olur

iltimās: Birine herhangi bir konuda öncelik ve ayrıcalık tanıma.

G. 136/5: Senden Hataî mihr ü vefâ iltimās ider / Yâ Rab murâdî 'âşik-ı bî-çârenüñ budur

ilzâm: Cevap veremez hâle getirme, kesin deliller sunarak rakibi susturma, susmaya mecbur etme.

G. 20/5: Bu Hataîyiden götürgil mihnet-i hicrânunî / Ey perî-rû Taîrî için ancak ilzâm it maña

imâm: Dördüncü halife Hz. Ali'nin soyundan gelen ve onun vekîli kabul edilen kişilerin unvânı; İsnâaşeriyye'ye göre on iki imam şunlardır: Ali b. Ebû Tâlib (ö. 40/661), Hasan b. Ali (ö. 49/669), Hüseyin b. Ali (ö. 61/680), Ali Zeynelâbidîn (ö. 94/713), Muhammed el-Bâkır (ö. 114/733), Ca'fer es-Sâdık (ö. 148/765), Mûsâ el-Kâzım (ö. 183/799), Ali er-Rızâ (ö. 203/818), Muhammed et-Takî el-Cevâd (ö. 220/835), Ali en-Nakî el-Hâdî (ö. 254/868), Hasan b. Ali el-Askerî (ö. 260/874), Muhammed el-Mehdî el-Muntazar (el-Kâim, el-Hüce; doğumu, 15 Şâban 255 / 29 Temmuz 869) (İA).; Cemâatle kılınan namazlarda en önde duran ve namaz kılınırken kendisine uyulan kimse

G. 36/5: Bu Hataîyî dir ezelden men imâmuñ kuluşam / Ey imâm-ı Hâk 'Aliyyü'l-Murtazâ senden meded

G. 100/1: Kûyuñ senüñ ki ravza-i dârü's-selâmdur / Mihrâb kaşlaruñ aña çeşmüñ imâmdur

G. 124/10: Mü'ezzin gice gündüz çağırur hey / İmâm geldi namâza dur uyan var

G. 373/4: İmâm Zeynü'l-'ibâd Bâkır u Ca'fer / İmâm Kâzım Rızâ için bağışla

G. 418/4: İmâm Zeynü'l-'ibâd Bâkır u Ca'fer / Kâzım Mûsâ Rızâ'dır Hataîyî

K. 3/5: Muhammed Bâkır oldı 'ayn-ı gevher / İmâm Ca'fer imâm u pîşvâdur

K. 3/6: İmânum serverüm Mûsî-i Kâzım / Ki sultân-ı 'Alî Mûsî Rızâdur

K. 6/6: İmâm Kâzım 'Alî Mûsî Rızânunî / Muhibbiyem 'adûsından berîyem

K. 7/7: İmâm Kâzım 'Alî Mûsî Rızânunî / Oluñ 'ışkına der-ber-deriyüz

K. 8/14: Bağdâd-ı vücûdumda imâm uşta Nakîdür / Bir gerdîş ile künbed-i gerdân 'Alîdür

K. 9/6: Muhammed Bâkır u Ca'fer-i Sâdık / İmâm Kâzım 'Alî Mûsî Rızâdur

K. 9/8: İmânum hüccetü'l-kâyim Muhammed / Kim ol şâhib-zamân u reh-nümâdur

K. 10/5: İmâm Zeynü'l-'ibâd u Bâkırî bil / Mevâlîler imâmı Ca'fer oldı

K. 10/6: İmâm Kâzım 'Alî Mûsî Rızâdan / Takî vü bâ-Nakî şâh 'Asker oldı

K. 10/8: Zuhûr itdi tecellîsi imâmuñ / Münâfîk görmedi kör ü ker oldı

K. 12/1: Gel ey 'arîf saña her dem tavâf-ı hacc-ı ekberdür / Ki kıble nûr-ı peygamber imâmı nakd-ı Haydardur

K. 12/7: Hadîs ü va'z-ı Kur'ândan ne bulduñ gelgil ey zâhid / İmâmuñ ismi Kur'ândur hadîs Allâhu ekberdür

K. 13/6: İmâm ol seyyid-i evlâd-ı âdem / Hâkîkat bil yakîn Zeynü'l-'ibâdur

K. 13/8: İmâm Ca'fer tarîkin koyma elden / Vücûduñ şehrine ol kîmiyâdur

K. 13/10: İmâm-ı heştüm ol şâh-ı Horâsân / Hâkîkat bil 'Alî Mûsî Rızâdur

K. 13/9: İmâm Mûsî Kâzım hâdî-i dîn / Kim ol hürşid-i burc-ı evliyâdur

K. 13/15: İmâm ol mürşid-i dîndür be-tahkîk / Ki mahşerde şamuya reh-nümâdur

K. 15/5: Ki Zeynü'l-'âbid ü Bâkır buyurdı Ca'fer-i Sâdık / İmâm-ı mu'teber Kâzım 'Alî Mûsâ Rızâ geldi

K. 15/8: Uyangıl olmağıl gâfil ki geldi Şâh İsmâ'îl / Yolında cân fedâ kıl kim imâm-ı reh-nümâ geldi

K. 16/10: 'Azâzîl adlu şeytânunî yeter taklîdine uyma / Elin dut Hâk yolın görset imâm-ı reh-nümâ geldi

K. 16/14: İmâm Şâh Haydar oğluna dil ü cândan rızâ virgil / İmâm Ca'fer-i Sâdık'dan imâm Mûsâ Rızâ geldi

K. 17/14: Hataîyî bî-nevâ yâ Rab ola mı hâzrete lâyıq / İmâmlar yolına yakîn ki cân ilen fedâ geldi

K. 19/1: Zâhir oldı gerçi mühr-i hâtem-i peygamberî / Hâk velâyet serveri kıldı İmâm-ı Hayderi

K. 19/5: Şâf olupdur kalbümüz her mezheb-i nâ-pâkdan / Kim mevâlî-mezhebüz dilden İmâm-ı Ca'ferî

K. 19/6: Çün İmâm-ı Ca'fere cândan muhibb-i sâdikuz / Lâ-cerem anuñla olduq gayri mezhebden beri

M. 2/58: Be-haqq-ı Resûlî ki âyet-i kelim / Be-haqq-ı 'Aliyy-i imâm-ı tamam

imân: İnanmak, kalben itikat ve lisanen ikrar etme.

G. 1/2: Çün senüñ hüsnuñ misâli Yûsuf-ı Ken'ânîdür / Yüzüñi her kim ki görmez yoñ durur imân aña

G. 7/2: Mescide varmak ne hâcet didüm ey zâhid saña / Rûy ilen zülfi anuñ küfr ile imândur maña

G. 19/3: Virmişem imânumı zencîr-i zülfün küfrine / Bend-i zülfün küfrini gördüm ne imândur maña

G. 34/1: Dil-berâ derdüme dermân senden özge kimse yoñ / Hem dağı göñlümde imân senden özge kimse yoñ

G. 39/1: 'Arza yazdum men saña ey şâh-ı hûbânım meded / 'Arz-ı hâlüm sen bilürsün dîn ü imânum meded

G. 52/2: Şehâ kurbân getürdük biz bu cânı / Şehün güfti bizüm imânumuzdur

G. 58/7: Seni sevmen diyenler kâfir oldı / Yüzüñi kim sever imân anuñdur

G. 59/1: Menüm bu tendeki cânım 'Alîdür / Menüm hem dîn ü imânum 'Alîdür

G. 62/6: Ala gözler menüm imânum aldı / İki zülfün yine 'anber gelüpdür

G. 76/4: 'Âşıka mihr etdi dil-ber kalmadı devr-i rakîb / Küfr aralığdan arındı imân devridür

G. 120/1: Menüm yolumda yektâlar gerekdür / Dini imânı yağmalar gerekdür

G. 151/1: Tevhîd ehli mü'minüñ imânı bir ikrârdur / Kâbil-i rahmet degül kim mürşide inkârdur

G. 176/2: 'Ârızunî göreli âyîne oldı göñlümüz / Küfr-i zülfünü götürdüñ nûr-ı imân oldı fâş

G. 185/1: İstemem cismümde cân ol lebleri cânım gerek / Bir dağı ol ay yüzün görsem ki imânum gerek

G. 188/4: Ey göñül vird eyle dâyim zikr ü fikr-i rûy-ı dost / Ehl-i İslâmam diyen imâna hoş gelmek gerek

G. 216/1: Sünbülün küfrinden ey şeh-zâde imân münfa'îl / Hatt-ı sebzün revnağından berg-i reyhân münfa'îl

G. 240/1: Göñülde 'ışkuñ cân tek dilerdüm / Saçuñ küfrini imân tek dilerdüm

G. 242/2: Saçuñ küfrine olmışdum giriftār / Yüzüñi görgecin **īmāna** yetdüm
G. 276/3: Dünyeden naql itdügüm çağumda gelseñ başuma / Şol maħalde dīn ü hem **īmānum** olsayduñ menüm
G. 300/2: Zülfüñi ruh-sāruñ üste şalma cānā Tañrı'çün / Küfr-i **īmānum** dutup **īmānum** elden gitmesün
G. 300/5: Bu cihānda gitse gitsün mülk ü māl u taht u cāh / Ey Haṭāyī ğam yime **īmānum** elden gitmesün
G. 308/5: Hamunuñ küfr ile **īmānı** vardur / Menüm küfr ile **īmānum** ne dirsın
G. 310/2: Küfr ü **īmān** sırrını bildüm ki ma'nide nedür / Yüzümü döndermişem andan berü Raḥmāna men
G. 311/3: 'Alini haḳ bilmeyenler kāfir-i muṭlaḳ durur / Dīni yoḥ **īmānı** yoḥ ol nā-müselmāndur bugün
G. 315/3: Bā-edeb tepren ziyāde yār şikāyet kılmaya / Haḳ özi verdi saña ol gevher-i **īmān** için
G. 331/5: Yüzünde zülfüñi gördüm didüm ki / İmānı bağlama zünnāra karşı
G. 335/3: Zülfü için olmış durur her dem düşer şol 'arızā / Zulmet-i devrānı gör kim düşmiş **īmān** üstine
G. 336/2: Men ölerden sonra kabrüm üste ger 'azm itse yār / Kabr içinden dura anuñlan **īmānum** söyleşe
G. 348/2: 'Aşıkuñ **īmāndur** yāruñ cemālī ey rakīb / Tañrı'çün git karşıdan ma'şuḳı güm-rāh eyleme
G. 350/3: Kaḫrına şükr eylegil kim Haḳ saña raḥm eyleye / Hem qarīn olmış ezelden küfr ü dīn **īmān** ile
G. 357/1: Ey yüzün güldür lebün çün ğonce ḥandāndur yine / Büy u müyüñ 'aşıka küfr ile **īmāndur** yine
G. 359/4: Zülfün yüzün kenārını dutmuş durur meger / Kāfir çerisi ğāret-i **īmān** diler yine
G. 369/3: Şerbet-i Haḳdan içen 'ışk eri āzāde olur / Öyle ser-mest olanuñ küfri **īmāndur** bilene
G. 372/5: Göñülde küfr ü **īmān** dopdoludur / Yaḳın bil küfri var **īmān** içinde
G. 389/2: Öyle kim zulmāt içinde āfitāb olur 'ıyān / Küfr-i zülfün arasında ruhlarıñ **īmān** kimi
G. 390/4: Munca kim gördi seni zāhid yüzüñi sevmedi / Lā-cerem ol kāfirün göñlinde **īmān** olmadı
G. 408/1: Ey gül yañaḡlu leblerüñe cān disem yiri / Zülfüne küfr ü yüzüne **īmān** disem yiri
G. 411/2: Yüz ü zülfün menüm **īmānum** aldı / Zihī dīn düşmeni kāfer degül mi
G. 412/4: 'Alīdür evliyālar sırrı içre / Mevālilere ol **īmān** degül mi
G. 430/1: Sen menüm ruh-ı revānımsın tenümde cān kimi / Kim görünürsün maña sen dīn ile **īmān** kimi
G. 438/7: Bu Haṭāyī dīn ü **īmānı** ki sendendür dürrüst / Nūr-ı çeşm-i ḥānedān-ı Muştafāsın yā 'Alī
K. 8/5: İslāma ayā Fāṭıma çün ḥayr-ı nisādur / Zerrāta velī dīn ile **īmān** 'Alīdür
M. 1/13: Viren **īmānı** sen ayırma menden / Umaram luṭfuñı dermānde senden

īmān getir-: deyim Hak dini kabul etme.

G. 283/2: Yüzüne şeytān kimi tā kılmadı zāhid sücüd / Muṭlaḳā kāfirdür ol **getürsün** **īmān** yeñiden
G. 289/2: Zāhid-i güm-rāha göster yüzün ey nūr-ı İlāh / Tā kim ol kāfir **getürsün** Haḳka **īmān** şimdiden

īmāna gelme-: deyim Müslümanlığı kabul etmek; en sonunda doğruyu söylemek; sonradan bir şeyi kabul edip uyma.

G. 207/2: Meger kāfirdür ol mihrāb içinde / Oturmuş **gelmez** hīç **īmāna** çeşmün
G. 244/1: Derd ü firāk u ḥasret ilen cāna gelmişem / Küfr-i saçuñla vechüñe **īmāna** gelmişem
G. 168/: Bir mu'anber ṭırranuñ küfrine āmennā diyüp / Haḳka teslim olmuşuz **īmāna** gelmişlerdenüz
G. 305/3: Kılavdur Zü'l-feḳārum kında durmaz / Kim inkār ehlidür **īmāna** gelsün

'imāret: Mamur etmek, şenlendirme.

G. 90/7: Haṭāyī göñline yār mihri geldi / '**İmāret** kıl ki sultān menzilidür
G. 169/4: Ğubār-ı dehr-i deniden keder-pezīr olmaz / '**İmāret** eyledi luṭfuñ şikeste ḥatırımız

imdi: Bunun için, bu sebepten, bundan dolayı, o halde, öyle ise, binâenaleyh; şimdi.

G. 103/4: Ol **imdi** kış ğünü sermā elinden / Menüm tāze bahārum geldi hoşdur
G. 115/5: Cām-ı Cemşid ü Cemün devrānı ḥatm oldı tamam / Devr-i cām **imdi** anuñdur kim şeh-i devrān durur
G. 130/5: Melekler müşteridür gül yüzüne / Sür **imdi** ey kamer devrān senüñdür
G. 197/4: Munca demdür dil-berün gördün vişālin ey rakīb / Çün kemāle yetmedün **imdi** zevālüñdür senün
G. 363/1: 'Aynu'llāham 'aynu'llāham 'aynu'llāh / Gel **imdi** Haḳkı gör ey kör güm-rāh
G. 375/1: Görmek yüzüñi derde devādur Haṭāyiye / Karşıña durmak **imdi** revādur Haṭāyiye
G. 375/5: Dār ağacı tikilmiş ü 'ālem nezārede / Aydur ki gelsün **imdi** şalādur Haṭāyiye
G. 386/1: Men ol mest-i likāyam geldüm **imdi** / Hemīşe bā-Ḥudāyam geldüm **imdi**
G. 386/2: Cihān içinde bir 'ākil meni bil / Men ol şıdḳ u şafāyam geldüm **imdi**
G. 386/3: Meni zinhār sen bir ğayrı bilme / Hemān ol dil-rubāyam geldüm **imdi**
G. 386/4: Münāfık cānuña bā-ḡarb-ı şemşīr / Bugün Haḳdan belāyam geldüm **imdi**
G. 386/5: Muḥibbün cānına ey ehl-i diller / Bugün bir cān-fedāyam geldüm **imdi**
G. 386/6: Zi-ġayr-ı haḳ meni bīġāne bilgil / Be-ḥazret aşınāyam geldüm **imdi**
G. 386/7: Meni bilgil hemīşe vāşıl-ı Haḳ / Zi-ġayr-ı Haḳ cüdāyam geldüm **imdi**
G. 386/8: Meġarib ehli çün evc-i felekden / Bu ma'ni çün hümāyam geldüm **imdi**
G. 386/9: Yüğüş cānlar için cān almaġa men / Haṭāyī cān-fedāyam geldüm **imdi**
G. 423/1: Kara zülfün boyuña mindi düşdi / Senün sevgün göñüle **imdi** düşdi
G. 423/2: Ezelden sevgünüz var idi cānda / Sen öyle şanmagil kim **imdi** düşdi
G. 423/6: Güzel yarum bize yüz-be-yüz oldı / Vücüdüm şehrine cān **imdi** düşdi
Mus. 1/19: Var **imdi** aña eyle sırrı behem / Getüren vücūdı beri ez-'adem

İmrân: Hz. Musa ve Harun'un babası.

G. 36/2: Ey be-haqq-ı mu' cizâtı virdün ol Mûsâyâ sen / Kim maña Mûsî-i 'İmrânuñ 'aşâsından meded

imrûz: Bugün.

G. 356/10: Öldürem dirdün bugün dañla meni çıhdun hilâf / Bilmezem imrûz u ferdâ kıldıguñ ya'ni ki ne
G. 388/3: Zâhidâ virme naşîhat 'ışkı men terk eylemen / Va'z ilen qorhıdumagil imrûz u ferdâdan meni

imtihân: Sınama, deneme.

K. 11/12: Üç yüz ıldan soñra Selmân itdi senden imtihân / Virdün anuñ destine gül tâze vü ter yâ 'Alî

in-: nüzul etme, nazil olma.

G. 220/3: Görürsen düşmiş dutgil elini / Sen aña gökden inmiş Cebra'ıl ol
G. 233/1: Sen misin yanumda cânâ yoñsa h'âbumdur menüm / Kim felekden yire inmiş mäh-tâbumdur menüm
G. 327/12: 'Aliyyu'llâh veliyyu'llâh esedu'llâh 'ibâdu'llâh / İnüpdür on yedi âyet aña Allâhu ekberden
G. 423/3: Tuñ yârum durup bâğçaya gezer / Utandı serv ağacı indi düşdi
K. 16/6: Firişte indi göklerden beşâret ehl-i 'irfâna / Havârice eccl yetdi Yezîdlere belâ geldi

in'am: Lutuf, ihsan.

G. 20/1: Hâk-i pâyûñ sürmedür 'aynuma in'am it maña / Ger qabûl olmaz murâdum senden i'lâm it maña
G. 21/1: Yâ İlâhî isterem senden bu in'amı maña / İdesin hem-dem kim ol serv-i gül-endâmı maña

inan-: Bir şeyi doğru olarak benimsemek, ona güvenme.

G. 131/3: Eşirmiş hün-ı dilümden şanemün hünî gözi / Ger sen inanmaz iseñ gör ki ne mestâne gelür
G. 143/5: İnanma zülfi 'ahdine Hâţâyî / Ki anun bir başı vü miñ dili var
G. 170/4: Bi'llâh inan bu doğru sözi egri şanma kim / Luţfuñdan özge dünyede yoñdur penâhumuz
G. 207/4: İçer ol qanımı dirsem inanmaz / Ne diyem men aña inana çeşmün
M. 2/19: Bularnı sınamadın inanmagil / Muḥannes dîvârına dayanmagil

inâyet: Ar. İyilik, lutuf, hayır, ihsan.

G. 2/2: Munca geldüm men gedâya hîç 'inâyet kılmaduñ / İşigünde kılduğum dest-i du'â kaldı maña
G. 8/4: Gerçi menden der-hicâb olursun ey ârâm-ı cân / Yüzüñi görseñdügün 'ayn-ı 'inâyetdür maña
G. 17/5: Bu Hâţâyiden 'inâyet kesme ey şâh-ı kerem / Câna yetmişdür cefâdan luţf idüp kılğil du'â
G. 90/5: Murâd içün gelüpdür dil qapuña / 'Inâyet kıl ki ihsân menzildür
G. 180/5: Hâţâyî devlet-i vaşlından ol yüzi güneşün / Senüñle hem-dem olupdur yakîn 'inâyet-i 'ışk
G. 218/7: Bî-çâre dil Hâţâyî gedâ-yı şikesteden / Döndürmegil 'inâyetün ey şâh-ı pür-kemâl
G. 239/4: Sabr-ı Eyyüb eyledüm şâhâ 'inâyet vaqtidür / Dem-be-dem men intizâr-ı luţf-ı Allâh olmışam
G. 318/1: La'l-i nâbuñdan maña her dem 'inâyetdür bugün / Hâk durur şükr eylesem bî-hadd ü gâyetdür bugün
G. 359/5: Miskîn Hâţâyî qapuña geldi 'inâyet it / Hüsnün gedâyı vâye-i ihsân diler yine
G. 439/3: Sen bilürsin senden özge yoñ hekimüm reh-berüm / Bir fakîrem luţf idüp kılğil 'inâyet yâ 'Alî
K. 19/8: Ol Muḥammed ki Taķidür vaşf aña taķvâ ile / Râstî bilün anı cüd u 'inâyet mazharı
T. 3/2: Bendeden kesme 'inâyetlen nazâr / Bu Hâţâyî bir kuluñdur pür-hatâ

ince: Duygulu, kibar, hassas.

G. 50/7: Olar kim çihl tendür sırr-ı kudret / Anı 'arif bilür ince haberdür
G. 120/4: Men olman degme fikr ilen müyesser / Maña bir ince sevdâlar gerekdür
G. 39/3: Mest ü mecnûn olmışam men firqatünden yâ habîb / Ey haqqât 'âleminde ince erkânım meded
G. 52/6: Yolumuz incedür inceden ince / Bu yolda baş virmek erkânumuzdur
G. 250/3: Mû teki bilün hayâli ince fikründür müdâm / Zerrece ağzuñ sözi râz-ı nihânımdur menüm

incel-: İnce duruma gelmek, zayıflama.

G. 27/9: Uş Hâţâyî gamdan inceldi bu âh u derd ile / Var iken bülbül neden bustâna girmişdür gurâb
G. 171/5: Gamdan Hâţâyî derd ile inceldi çün hilâl / Bir mâhdur görünmedi ol hüsnî mâhumuz
G. 436/6: Mäh-ı nev tek kâmetüm inceldi oldum çün hilâl / Ez-gam-ı 'aks-ı dü-ebür-yı hilâlün bir dañı

inci-: Gücenmek, gönül koymak, gücüne gitme.

G. 83/3: Cefâ vü cevrunüzden incimez dil / Ki hûblar dâyimâ bed-hû gerekdür
G. 104/3: İncimez bu haste cânım derd-i hecründen senün / Cevr ü qahrın geldigünce luţf ile ihsân bilür
G. 122/5: Ey Hâţâyî cevır ü qahrından cihânıñ incimez / Her ne kim bende yolına gelse Hâk fermânıdur
G. 210/2: Men senün derd ü gamından incimen ey bî-vefâ / Her ne cevır itseñ maña 'ayn-ı vefâdur bilmiş ol
G. 230/1: Tâ meni ayırdı devrân sevgü yârumdan menüm / İncidi gökde melâyik âh u zârumdan menüm
G. 294/4: Ey gönül ol dil-rubânıñ miñnetinden incime / Kimse kim gül ister ol kayırmaz illâ hâr içün
G. 387/4: İncimen derdünden ey gönülüm alan nâzûk şanem / Var durur mihr-i lebün gönülümde dermânım kimi

İncil: Dört kutsal kitaptan Hz. İsa'ya indirileni.

G. 36/1: Hâk kelâmı sevmişem süre-i Yâsinden meded / Kim maña **İncil** ü Furkânun du'âsından meded
G. 410/3: Eger Tevrât eger **İncil** ü Zebûr / Be-hükmi enbiyâ Qur'an degül mi

incit-: Birini üzme, kırmak, gücendirme.

G. 272/5: Yanmağdan ey Haṭâyî gel **incitme** cânunı / Çün söyledün ki âteş-i cânâna yanaram
G. 311/4: Bir gönül avlar isen yüz Mekke varmış kimidür / Bir gönül **incitseñüz** yüz Ka'be vîrândur bugün

incü: İnci bkz. dürr.

G. 82/1: Dil-berâ hecrün yarasına lebün merhem düşer / Ol dişün **incüsi** tek deryâda bir dür kem düşer
G. 255/1: Ol perî-veş hüsn-i gencüm yâr senden küsmişem / Lebi şekker diş **incüm** yâr senden küsmişem
G. 263/3: Dişlerün **incü** lebün mercândur ey baḥr-ı kerem / Halka-i devr-i dehânun kâna nisbet kılmışam
G. 366/3: Dişün **incü** gözün nergis lebün la'l / Senün ol hoş cemâlün beñzer aya

indür-: Nazil etme, gönderme.

G. 57/3: Hâk te'âlâ dört kitâbı gökden **indürdi** yire / Men anı istemezem çün küll-i Furkân mendedür
G. 317/1: Yüzündür 'arş-ı er-Raḥmân ki her dem Cebra'il andan / Kelâmu'llâh **indürürdi** bürhân u delîl andan
K. 18/8: Hâk te'âlâ hâzretinden leyletü'l-esrâ yakîn / Cebra'il **indürdi** ismün şâh-ı merdân yâ 'Alî

infi'âl: Gücenme, darılma, kızgınlık.

G. 324/3: Önden berü ki yüzüne baḥdum be-her tarîk / Bi'llâh ki şerm-sâr olubam **infi'âlden**

inkâr: Kabul ve tasdik etmeme, tanımama.

G. 146/2: Ehl-i 'ışkuñ ma'ni-i zât u şıfâtı bir durur / Âdeme kıl secde zâhid olmagil **inkâr** bir
G. 150/3: Olar kim bu tarîka **inkâr** oldı / Havâricdür gazâ kılsañ yiridür
G. 151/1: Tevhîd ehli mü'minün imânı bir ikrârdur / Kâbil-i rahmet degül kim mürşide **inkârdur**
G. 211/2: Men saña bir bendeyem ey yâr-ı dil-h'âhum menüm / Bi'llâh ikrârum durur bu sözler **inkârum** degül
G. 213/5: Leşkerüm gâzîlerüm şüfilerüm pîrelerüm / Cân ile başı bu yolda maña **inkâr** degül
G. 241/5: Bu Haṭâyî bende ol kaşun kılıyam sıdık ilen / Kılmışam bir katla ikrârı ne **inkâr** isterem
G. 305/3: Kılavdur Zü'l-feḳârum kında durmaz / Kim **inkâr** ehlidür imâna gelsün
K. 2/7: Her münâfık kim saña gönünde **inkâr** eyledi / Tâ ebed yanmağ cehennemde revâdur yâ Nebî
K. 13/18: Yezîd ikrârına **inkâr** olupdur / Aña lâyıḳ be-neft ü buriyâdur

inkâra düş-: İnkâr etmek.

G. 299/3: Bir hâremdür bu ki ikrâr ehlidür maḥrem aña / Munda nâ-maḥrem **düşer inkâra** söyleñ gelmesün

inne emhilhüm rüveydâ: Tarık suresi, 17. ayette geçer. "Birazcık kendi haline bırakmak" anlamındadır.

G. 356/8: İstedüm küyünâ cân virem şehâ te'hîr idüp / İne emhilhüm rüveydâ kıldığını ya'ni ki ne

ins: İnsan, beşer.

G. 4/4: Sen gidenden berlü anca zâr u eḡân itmişem / Yir ü gök **ins** ü melek cümle baḥaḳaldı maña
G. 99/2: Ta'rîf idüp şıfâtını şîrüm didi Hudâ / Bu doğru söze **ins** ü melâıık güvâhdur
G. 99/6: Ol ma'den-i velâyet anuñ âsitânıdır / Kim işigünde **ins** ü melek dâd-h'âhdur
G. 325/2: Şöyle mest oldum ki pervâ kılmazam âlemlere / Cümle-i **ins** ü melek oldı menümle hem-nişin
K. 18/21: Cümle mevcûdât-ı âlem **ins** ü cin hükümündedür / Şarḳ u ğarb u tûl u arz u şer'-i dîvân yâ 'Alî
K. 18/3: Hâk te'âlâ emri ilen ey şeh-i kevn ü mekân / **İns** ü cinne luṭf ile sensin viren cân yâ 'Alî

inşâ: Yapma, yapılma, kurma, kurulma; yazma, kaleme alma.

G. 153/7: Sen niyâz it ey Haṭâyî kimse bilmez çün seni / Mantıkuñ **inşâsınuñ** ḥamd ü senâsı ḥandadır
G. 356/11: Levh-i dilde bile teskîn dapmış iken ğamları / Bir dahı yañlışdan **inşâ** kıldığını ya'ni ki ne

inşâfa gel-: Acımasız ve haksız tutumdan vazgeçme.

G. 18/6: 'Ayne'l-yakîn Hâk sırrına idrâk iden insan idüm / Ey ma'rifetden bî-ḥaber **inşâfa gelgil** bî-riyâ

insân: Âdemoğlu.

G. 16/9: **İnsân** yirde gökde melek yoḥ idi henüz / Sen var idün cihânda eyâ dürr-i ibtidâ
G. 18/6: 'Ayne'l-yakîn Hâk sırrına idrâk iden insan idüm / Ey ma'rifetden bî-ḥaber inşâfa gelgil bî-riyâ
G. 39/2: Şerm-sâram pür-günâham sen bağışla yâ kerîm / Cümlelerni yarlıgayın kâmil **insân**um meded
G. 80/1: Ne **insân**san sen ey cân kim cemâlün Hâḳka mazḥardur / Kaşunlan kâmetün şekli maña miḥrâb u minberdür
G. 159/2: Şehâ her kim gönül virmez cihânda / Aña **insân** dimeñ dîv ü perîdür
G. 187/4: Çü hüblar çoḥ durur **insân** içinde / Hiç olmaz ey perî ra'nâ senün tek
G. 315/4: Hâlık **insânı** yaratdı ya'ni özin tanıya / Cümle eşyâyı yaratdı ḥâşşa-i **insân** için

G. 356/18: Kudretidür sâni‘-i pâküñ aña **insân** dime / Sen anı mânend-i eşyâ kıldıguñ ya‘ni ki ne
G. 400/1: Ey melek şüretlü **insân** ey güneş yüzlü perî / Görmedi ‘âlemde merdüm bir senüñ tek dil-beri
G. 400/4: Oldı şahrâda yirüm **insân** içinden dūr olup / Tâ ki gördi gözlerüm sen âhû gözlü dil-beri
G. 401/2: Ey perî hüsnuñe **insân** nice hayrân olmasun / Gökde ser-gerdân olupdur ol meh-i tâbân dahı
G. 412/3: Muhammed giydi kudret hırkasını / Aña ümmet olan **insân** degül mi
G. 413/1: Vücuduñ ravza-i rızvân degül mi / Cemâlûñ mazhar-ı **insân** degül mi
G. 427/2: Fırkat ü hicrân elinden şöyle âh itdüm bugün / Gökdeki cümle melâyik yirde **insân** ağladı
G. 436/3: Yāduma geldükçe feryādumdan **insân** eylemez / Ey perî-peyker senüñ haţ ile hâlûñ bir dahı
G. 429/5: Haţâyî pîr ü mürşidsin elüñi dutsa bir şüfî / Gel ey ‘ârif sen **insân** ol kerem kıl olma har şüfî
K. 4/10: Zâhırde gerçi şüretüñ oldı beşer velî / **İnsân** demek me‘âniye olmaz revâ seni
K. 12/10: Eger nâzırsañ ey tâlib Hâkî **insânda** gör gitme / Mübârek h̃âcemüñ vechi Hâkuñ nûrında mazhardur

intihâ: Nihayet bulmak.

G. 153/1: Handadur ol bî-misâlûñ ibtidâsı handadur / Kim bilür ol küntü kenzüñ **intihâsı** handadur

intizâr: Bekleme, gözleme.

G. 51/4: Rûzgârüm tîredür sensiz eyâ ârâm-ı dil / Dil niçük ârâm dutsun hadden ötdi **intizâr**
G. 51/5: İntizârüm va‘de-i vaşluñ yolında her zamân / Her zamân dîvâne tek dağlara düşdüm bî-karâr
G. 103/5: Ğam ilen **intizâr** içinde sen ol / Hemîşe **intizârüm** geldi hoşdur
G. 239/4: Sabr-ı Eyyûb eyledüm şâhâ ‘inâyet vaktidür / Dem-be-dem men **intizâr-ı** lutf-ı Allâh olmışam
G. 245/5: Haţâyî ‘ömri hatm oldı henüz âh / Cemâlûñ görmek için **intizâram**
G. 248/2: Gökde isterdüm men ol mâhumnı buldum yirde uş / Hamdüli’llâh kim gönülde **intizârüm** bulmışam
G. 273/2: Yâre ismarış itdüm dañ yelinden / Geleydi ki be-ğâyet **intizâram**
G. 280/2: **İntizârüm** hadden ötdi hecr ilen boldum helâk / Gamlu gönlüm hâlına bir ğam-güsâr olmaz mısın
G. 403/2: Hayli müddetdür ki tâ men ayru düşdüm yârdan / Görmek için hadden ötdi **intizârüm** gelmedi

ir-: yetişmek; vasil olma.

G. 30/4: Mehd-i zemîn içinde ki tıfl-ı nebât **irür** / Aña hemîşe dâye-i lutf emzirür nebât
G. 30/7: Yetmez Haţâyî zıkr-i İlâhuñ nü‘ûtına / Bir zât imiş ki **irmez** aña zât ilen şıfât
G. 50/9: Çü rahmet yağmurı **irdi** zemîne / Ki her bir gâzi yüz miñ nâm-verdür
G. 125/4: Bû-yı zülfinüñ **irür** bād-ı şabâ vakt-i şehir / Cân u dil bağçasıda müşk ile reyhân doludur
G. 151/3: Cân u başdan geçmeyen **irmez** bu ‘ışkuñ remzine / Girmesün her serserî bu bir ‘aceb bāzardur
G. 266/5: Şâh işigüñe secde kılpudur bu Haţâyî / Baħr-ı Necefe **irdüm** ü şeh-vâra yoluğdum
G. 369/4: İstedi âb-ı hayât çeşmesine **irdi** Hızır / Ol virür doğrı haber cümle ‘ıyândur bilene
G. 385/3: Kul gerek tanıda öz doğruluğın Hâk yolına / İ‘tikâdın **irmeye** ger bay ger kallâş ola
G. 415/7: **İrmiş** idi Eyyûba ol yedi yıl derd ü belâ / Andan özge hergiz aña bir dahı âh olmadı
G. 426/5: **İrişdi** va‘desi bād-ı hazânuñ / Be-her sū gül hezârân hırmen oldı
G. 439/4: Menzile **irdi** olar kim yoluña başdı kadem / Çünkü sensin vâli-i mülk-i velâyet yâ ‘Alî
Mus. 1/14: Delîl oldı el-kehf bürhânına / Be-coz Hâk kes **irmez** hem ihsânına
Mus. 1/38: Hem Eyyûba derd ü şifâ gösteren / Dem-i ğamda Ya‘kûba feryâd **iren**

i‘râb: Süslemek; detaylandırma.

G. 55/1: Ruħların muşhaf nigârâ haţların i‘râblar / Baħdum ol yüzden maña fetħ oldı yüz miñ bâblar

irâdet: Gönle hâkim olan istek, arzu.

G. 439/2: Olmışam ihlâş ile bir bende-i çâker saña / Dutmışam âstânuna şıdk u **irâdet** yâ ‘Alî

‘irfân: Allah’ın gizli sırlarına ve eşyânın hakîkatine tefekkür, keşif ve ilham yoluyla vâkıf olma yeteneği.

G. 125/5: Ey Haţâyî özüñi hâk ideğör pâk olasan / Menlik itme ki cihân ehline ‘**irfân** doludur
G. 431/4: Baħr-ı hikmet gevherin bulmak dilerseñ tâlibâ / Zevrak-ı ‘**irfân** minüp seyr it bu ‘ışk deryasını
K. 8/13: Fehmeyle yûri aħsen-i takvîmi Takî bil / Takvâya harîş olma ki ‘**irfân** ‘Alîdür

‘irfân meclisi: Marifet ustalarının meclisi.

G. 289/5: Ey Haţâyî fikr-i bîkrüñ eyledün eş‘âra şarf / Dutdı ‘**irfân meclisin** defterle dîvân şimdiden

iriş-: Erişmek, ulaşma, vasil olma.

G. 69/6: Kim anuñ vaşlına bir dem **irişse** / Cemi‘-i mülk-i ‘âlemden berîdür
G. 167/2: Çün **irişdüm** yüzüñe buldum şırâtü’l-müstakîm / Âb-ı hayvâna irişdi vardıgumca rahumuz
G. 218/2: Devr-i ruħunda şükr-i İlâh eylesem revâ / Vaşluñ günü **irişdi** firâk oldı pây-mâl
G. 326/2: Noķşân **irişmesün** saña bir zerre ey güneş / Yâ Rab görem hemîşe seni ber-çarâr-ı hüsñ
G. 358/6: Cihânı açdı sultân Haydaroglı / **İrişdi** gâziler kevn ü mekâna
G. 435/3: **İrişdi** maķşad-ı maķşûd ile murâda bugün / Gedâ ki hazret-i sultân içinde yir dutdı
K. 10/7: **İrişdi** va‘desi şâhib-zamânuñ / Ulu dîvân kırıldı maķşer oldı

K. 16/4: İrişdi mürşid-i kâmil kamu ehl-i amân oldu / Sevindi gâziler cümle ki hatm-i enbiyâ geldi

irîşdür-: Ulaştırmak, sağlamak.

G. 363/6: Dilersen Hakkı hakka vâsıl itmek / **İrişdür** fi'l-makâmi lî ma'allâh

irşād: Doğru yolu gösterme. mânen aydınlatma, hak yolunu gösterme, gafletten uyandırma, uyarma.

G. 40/5: Mü'mine **irşād** idersin lutf u ihsân u kerem / Kâfire gavgâ imişsin yâ 'Alî senden meded

G. 93/4: Fırkatûn derdinde çekdüm miñnet ü cevr ü cefâ / Şimdi vaşluñ yolına **irşād** kılsañ vañtidür

G. 144/8: Zuhûr oldu oyunçî rind ü kallâş / Vilâyetden anuñ **irşadı** vardır

iş: Bir maksatla yapılan faâliyet, amel.

G. 6/4: Zâhid öğünme tâli'i sa'dum diyüp yüküş / Sen var **işüne** baht-ı siyâhum yeter maña

G. 35/2: Gice gündüz men anuñ hecrinde yanmağdur **işüm** / Neyleyem kim ol mehûn menden yaña pervâsı yoh

G. 42/5: Çıhmaya miskîn Hâtâyî gönli zulfûnden n'ola / **İşi** seyr olur anuñ her hânda var seyyâreler

G. 49/1: Tâ cemâlûn nûrî çeşmümden nihân olmuş durur / Gice gündüz **işüm** âh ile figân olmuş durur

G. 70/4: Gerçi düşmen ta'nesinden çoğ cefâ çekdüm velî / Şükr kim **işüm** be-kâm-ı dostân olmuş durur

G. 81/5: Hüsnuñi her kim ki gördi vâlih ü hayrân olup / **İşi** anuñ dünyede feryâd ü âh olmuş durur

G. 98/1: Ey gönül yâr vaşlını koyma ki yâr elden gider / Sen bu **işe** kılma takşîr ihtiyâr elden gider

G. 98/5: Ey Hâtâyî koyma yâruñ dâmenin elden müdâm / Kim ki **işin** süst dutar her ne ki var elden gider

G. 102/1: İşüm 'ışkuñda feryâd eylemekdür / Vişâlûn va'desin yâd eylemekdür

G. 105/5: Men niçuk hecrûnde vaşluñ lezzetinden kâm alam / Vaşluñ ilen hecrinûn **işi** muşâf olmuş durur

G. 109/5: Hâtâyî hastenûn virgil murâdın hasbeten li'llâh / Ki hâk-i âsitânûnda **işi** dâyim temennâdur

G. 116/5: Ol dil-berûn ruh-sârına virdi Hâtâyî gönlüni / Âh ile tâb oldu **işüm** ol şem'a yâ pervânedür

G. 117/2: 'Âşıklarına cevr ü sitemdür **işi** müdâm / Bes bilmenem ki resm-i vefâ kimden öğrenür

G. 117/4: Bu hastenûn kapuñda du'âdur **işi** saña / Sor ol gedâya munca du'â kimden öğrenür

G. 144/4: Her **işi** 'ışk ile dutgil cihânda / Ki 'ışk ile olan bünyâdı vardır

G. 172/5: Ey Hâtâyî gam yime her sözde şükret Hâlîka / Çün saña her **işde** dâyim Hâk durur feryâd-res

G. 199/5: Gönülün alup bahâsını virsen vişâl aña / Mürvet senûn bu **işde** rızâdur Hâtâyîñüñ

G. 205/4: Eyâ sultân-ı 'âdil kim **işüm** sensiz geçer müşkil / Budur senden murâdum kim gedâdan kesme ihsânûn

G. 207/3: Giyüpdür karanı zâhid kimi ol / Mey içmekdür **işi** rindâne çeşmüñ

G. 229/4: Çeşm-i mestûn giceler niçün uyanmaz h'âbdan / Kim **işüm** her şubh u şâm âh ile efgândur menüm

G. 243/3: Rûz u şeb bülbül teki feryâd ü zârîdür **işüm** / Tâ yüzûnden ayru düşdüm ey gül-endâmum menüm

G. 245/4: Yüzûñi görmege cân virmedüm çün / Bu **işümden** be-gâyet şerm-sâram

G. 302/4: Âh vâyi ki kâm u vâyemi virmez tükendi 'ömr / 'İşkînda gice gündüz **işüm** âh u vâyi olan

G. 380/4: Beli gâmdan bükülmüşdür gözi nûrî tökülmüşdür / Kamu bendi sökülmüşdür **işi** âh u figân söyle

G. 380/7: Hâtâyî haste fırkatde ne fırkat belki 'usretde / Gözi nem gönli hasretde **işi** katı yaman söyle

K. 2/1: Şol mübârek zâtuña **işüm** senâdur yâ Nebî / 'Âsılığ bîmârına aduñ şifâdur yâ Nebî

M. 1/5: Senûn çoğdur kuluñ men bir fakîrem / Saña lâyıq **işüm** yoh men hakîrem

M. 1/12: Meni öz yoluña şalgil yürütgil / Yaman **işi** bu nefsumden eritgil

M. 2/13: Kamunı yaradan bir Allâhdur / Cemî'ûñ **işinden** ol âgâhdur

M. 2/15: Eger cümle 'âlem berâber ola / Haçan 'âlem **işi** müyesser ola

M. 2/17: Kişi öz kemâlini bilmağ gerek / Elinden gelür **işi** kılmağ gerek

'İsâ, 'İsi: Hz İsa; Kur'an'da adı geçen ve kendisine kutsal kitap İncil verilen peygamber; nefesi ile ölüleri canlandırma mucizesi ile anılır.

G. 342/1: Derd-i 'ışkuñ dil-berâ tâ geldi bu cân üstine / Şanasın kim geldi **'İsâ** cism-i bî-cân üstine

G. 162/4: Ey yüz ıl mürdesi sen Allâha şükr it dur yüri / **'İsi**-i dem-sâz geldi nefha-i cân devridür

'İsî-i Meryem: Meryem'in İsa'sı, Hz. İsa Peygamber.

G. 167/4: Hızır-ı cavidân elinden içmişem âb-ı hayât / **'İsî**-i Meryem katında kırmışuz har-gâhumuz

G. 257/4: Hızır zinde ile **'İsî**-i Meryem / Zamâne ehlinûñ İskenderiyem

işâret: İz, alamet, emare.

G. 110/5: Dün menümlen rû-be-rû boldı nigâr öldi rakîb / Gözler ilen çoğ **işâretler** kılur kaş oynadur

G. 50/5: **İşâret** kılduğınca bir nazar şâh / Öñinde Şemr ü Mervân der-be-derdür

G. 439/6: Vaşfuñı söyler Hâtâyî şükr idüp eyler niyâz / Ol zamândan kim aña kılduñ **işâret** yâ 'Alî

isbât: Kanıt, delil.

G. 6/2: **İsbât** kılmışam ruh-ı zerd eşk-i sürhümü / Da'vî-i 'ışka böyle güvâhum yeter maña

G. 244/4: Hoş 'âkilem ki dünyede **isbât**-ı 'ışk için / Dîvâne gelmişem veli dîvâne gelmişem

İsfendiyār: Şeh-nâme'de adı geçen İranlı tarihî-efsanevî kahraman. Keyâniyân sülâlesinden Güştasb'ın oğludur. Rüstem ile birlikte Haft Hân adlı tehlikelerle dolu yolu geçen iki kişiden biri. Rüstem'le yaptığı savaşta ölmüştür.

G. 175/2: Âsitânun çâkeridür kayşer ü fağfûr-ı Çîn / Rüstem ü **İsfendiyār** u Hüsrev ü Cemşid imiş

M. 2/32: Dirîgâ bu dem olsa **İsfendiyār** / Ne tahtın koyaydum ne mülk ü diyar

M. 2/55: Hem **İsfendiyârâ** kılâm yiri teng / Ki darbuma durmaz hizebr ü peleng

İskender: İskender-i Zülkarneyn ordusu ile zulumat ülkesine ab-ı hayatı aramaya gitmiştir. Veziri olan Hızır, suyu bulup içtiği halde ona nasip olmamıştır (İP).

G. 257/4: Hızır zinde ile İsrâ-i Meryem / Zamâne ehlinün **İskenderiyem**

G. 306/2: Ferîdün Hüsrev ü Cemşid ü Dahhâk / Ki Rüstem Zâl u hem **İskenderem** men

İslâm: Allah'ın Kur'an ile vahyettiği ve esasları Hz. Muhammed tarafından bildirilen din, Müslümanlık.

G. 119/5: Zi behr-i dîn ü **İslâm** ol ki kıldı / Niçe Hayber teki vîrân 'Alîdür

G. 377/4: Kaşdumda durur çeşmün bilmen ne diler menden / Öğrenmege kâfirler zulm eyleye **İslâma**

K. 8/5: **İslâma** ayâ Fâtıma çün hayr-ı nisâdur / Zerrâta velî dîn ile imân 'Alîdür

K. 14/5: Evvel ü âhirde **İslâm** dînini fâş eyleyen / Dîn-i hakkı eyleyen izhâr sensin yâ 'Alî

K. 15/1: Bi-hamdi'llâh ki der-'âlem zuhûr-ı evliyâ geldi / Çerâğı yandı **İslâmuñ** ki dîn-i Muştafâ geldi

Mus. 1/16: Bu **İslâm** kapusın açan 'âleme / Sen anı Hudâ bilgil âdem dime

ism: Ad, nam.

G. 150/5: Velî kim **ism** ile Şâh İsmâ'ıldür / Haţâyîdür 'Alînün çâkeridür

G. 215/3: **İsmünî** zıkr eyleyen mahşer gününde ğam yimez / Vây kıyâmet aña kim senden cüdâdur yâ Resûl

G. 321/1: Gönül sen ihtirâz eyle özüñi saħla câhilden / Bu ma'niden ki tâlibsen alursın **ism-i** 'âkılden

G. 365/4: **İsmi** İsmâ'ıl ü hem zâtı emîrül-mü'minîn / Yüzini görgeç havâric râzıdur daş olmağa

G. 385/2: Yolu ger daş ola ger yay ola ger oğ u kılıç / Mürşidinden dönenün ma'nide **ismi** lâş ola

K. 11/2: Geldi destün şânına **ism-i** yedu'llâh bî-gümân / Oldı zât-ı bî-misâlün Hakkâ mazhar yâ 'Alî

K. 12/7: Hadîs ü va'z-ı Kur'ândan ne bulduñ gelgil ey zâhid / İmâmuñ **ismi** Kur'ândur hadîs Allâhu ekberdür

K. 18/8: Hâk te'âlâ hazretinden leyletül-esrâ yakîn / Cebra'ıl indürdi **ismün** şâh-ı merdân yâ 'Alî

Mus. 1/26: Kim **ismi** 'Alîdür özi Kirdgâr / Dutupdur sözinden yir ü gök karar

ism-i a'zam: Allah'ın Kur'ân ve Hadis-i Şeriflerde zikredilen yüz isminin mânâca en câmi' olanıdır. İsm-i A'zam, diğer isimlerin de mânâlarını içinde toplar.

K. 18/11: Olmasaydı hâtemi üstinde ism-i a'zamuñ / Handan alurdı bu ta'zîmi Süleymân yâ 'Alî

İsmâ'ıl: Hz. İsmail, Hz. İbrahim'in oğlu; Allah'ın Hz. İbrahim'den oğlu İsmail'i kurban etmesini istemesi ile anılır.

K. 16/8: Halîlu'llâh donın giymiş virilmiş adı **İsmâ'ıl** / Aña kurbân oluñ cânlar ki Allâhdan nidâ geldi

İsmâ'ıl: Şah İsmail.

G. 365/4: İsmi **İsmâ'ıl** ü hem zâtı emîrül-mü'minîn / Yüzini görgeç havâric râzıdur daş olmağa

İsmâ'ıl ibn-i Haydarî: Haydar oğlu İsmail, Şah İsmail'in kendisi.

G. 256/1: Adum **İsmâ'ıl ibn-i Haydariyem** / 'Alînün çâkerinün çâkeriyem

İsrâfîl: Kıyametin kopacağını boru ile yaşayan ve ölmüş olan herkese bildirecek olan melek.

G. 422/2: Gelür hüküm-i İlâhî **İsrafile** / Ulu Şûrî çalasıdur meded hey

iste-: (Bir şeye karşı) İstek duymak, (o şeyi) arzulamak, arzu etmek.

G. 5/3: Zulmât içinde âb-ı hayât **istemez** gönül / La'lün zülâli çeşme-i hayvân yeter maña

G. 16/4: Kim ki vişâlün **isteye** ihlâs ile senün / Üstinde zıll u sâye sa'âdet dutar hümâ

G. 18/2: Leylî cemâlünden cüdâ ser-geşteyem Mecnûn kimi / Ferhâd-vâr **ister** gönül şîrîn dudağundan şifâ

G. 18/4: Her kim ki tevhid ehlidür ol did ü vâ-dîd ehlidür / Rûz-ı ezelden tâ ebed **ister** kemâl-i muntehâ

G. 20/4: **İstemem** zâhirde fâş olmak anuñçün gözlerem / Mihr-i 'ışkuñ râzını ey yâr ilhâm it maña

G. 21/1: Yâ İlâhî **isterem** senden bu in'âmı maña / İdesin hem-dem kim ol serv-i gül-endâmı maña

G. 28/4: Ey sâki-i muhabbet-i cân âferîn saña / Peymâne-i lebünden içen **istemez** şarâb

G. 31/6: Dâyimâ **ister** Haţâyî şâh cemâlin görmeği / Şol gedâ-yı 'âli-himmet tâlib-i didâr mest

G. 37/2: Kahruñ ilen telh geçdi çünki 'ömrüm dünyede / Yaşum üzden **isteyüben** şâdmânlığdan ne sūd

G. 40/7: Yirde gökde **isteyen** şol kör münâfıklar seni / Zâhir ü peydâ imişsin yâ 'Alî senden meded

G. 41/2: 'Arızuñ bağında zülfüñ târına bend eylegil / **İster** iseñ nâle-i bülbülden olmak behre-mend

G. 57/3: Hâk te'âlâ dört kitâbı gökden indürdi yire / Men anı **istemezem** çün küll-i Furkân mendedür

G. 66/3: Bir büsesine cân ü dil **ister** bahâ şanem / Gerçi birine yüz dil ü cânım bahâ gelür

G. 79/5: Derd-i 'ışkuñdan senün ger **istesem** ki dūr olam / Neylesün bu hâste gönülüm derd ilen hem-hânedür

- G. 92/2: Nev-bahār oldı gözüm **ister** cemālün görmege / 'Azm idüp gülşen saru seyrân idersen vaqtidür
- G. 100/4: Yâr meclisinde bâde vü cām **istemen** müdām / Kim gerdeni şurâhi anuñ la'li cāmdur
- G. 107/3: Nakş-ı tāvus **istemen** andan cemālün yeg durur / Lafz-ı tūtî diñlemen güftârûñ andan yahşıdur
- G. 107/4: **İstemen** Firdevs bağınun gül-i hoş-bûsını / Dünya bağında gül-i ruh-sârûñ andan yahşıdur
- G. 131/2: Satma râygân şanemâ Hızra dudağun suynı / Hızr eger su **isteye** çeşme-i hayvâne gelür
- G. 134/4: Ey gönül katlan vişâlün **ister** isen dāyimā / Her cefalar kim saña şol dil-ber-i tannāz ider
- G. 136/2: Mey-hâne küncin **iste** diyer sâki-i lañif / Öz vahdetünde ol ki çü Allāh imiş gâfūr
- G. 140/5: Ey Hâtâyî sen yakîn bil kim bu fânî dünyede / Bî-vefâlardan mahabbet **isteyen** dīvānedür
- G. 151/2: Var yakîn ehli bir erden **iste** bul maşşuduñ / Düş anuñ ayağına bil kim bu nāmūs 'ârdur
- G. 161/6: Gâziler gönünde **iste** Hakkı ey dil nişe kim / Gâziler gönündeki sırr-ı nihānî şāhdur
- G. 181/5: Hâtâyî gavta kıl gevher derindür / Ne **istersin** gönül bahrinde zevrak
- G. 185/1: **İstemen** cismümde cân ol lebleri cânum gerek / Bir dahı ol ay yüzün görsem ki imānum gerek
- G. 185/3: Dil gamun şahrāsıda la'lünden **ister** kañre su / Zulmet-i firkatda kaldum āb-ı hayvānum gerek
- G. 188/9: Ey Hâtâyî şî' rûñi ol yâr **ister** diñleye / Dil-rubālar güşına dūr-dāne hoş gelmek gerek
- G. 193/2: Nev-māhî gökde **ister** ise halk 'ıyd için / Çeşmüm hemişe kaş-ı hilālün diler senün
- G. 204/3: **İster** idüm sāye-i vaşluñda ey cân diñlenem / Uşta zulm itdün maña vaşluñı hicrān eyledün
- G. 227/2: Dil-berün vaşlından ayru **istemen** her şubh u şām / Yüzi şubhumdur velikin zülfi şāmumdur menüm
- G. 241/1: Dünya vü 'uqbāda sen tek yâr-ı gam-h'âr **isterem** / Halk ider dīvāre secde men de dīdār **isterem**
- G. 241/2: Tūtî tek telh oldı ağızum **isterem** şekker lebün / Bülbül-i ser-geşteyem her günde gül-zār **isterem**
- G. 241/3: Her vefāsız dil-bere virmen gönül ey dil-rubā / Bir senün tek dil-beri yâr-ı vefādār **isterem**
- G. 241/4: Çün sen ey derde tabībüm kılmasañ dermānumı / Bu vücūd-ı zārumı her günde bīmār **isterem**
- G. 241/5: Bu Hâtâyî bende ol kaşun kılıyam şıdk ilen / Kılmışam bir katla ikrārı ne inkār **isterem**
- G. 248/2: Gökde **isterdüm** men ol māhumnu buldum yirde uş / Hamdüli'llāh kim gönülde intizārum bulmışam
- G. 254/5: Āb-ı hayvāndur dudağun sormayan virmez haber / Āb-ı hayvān **isteyen** zulmāneye göndermişem
- G. 255/3: Gökde **isterdüm** seni men yirde gördüm bî-gümān / Tuñfe kudret māh u encüm yâr senden küsmişem
- G. 262/3: Girmişem bāzār-ı 'ışka bir haridār **isterem** / **İstemen** sūd u ziyān kirdāra muhtāc olmışam
- G. 274/1: Çeşme-i la'lünden ey cân teşneyem āb **isterem** / Hasteyem hecrün beyābānında 'unnāb **isterem**
- G. 274/2: Devlet-i zātuñdan ey zātı münezzeh bî-gümān / Zinet-i esbāb-ı 'uqbā genc-i nā-yāb **isterem**
- G. 274/3: Nev-bahār-ı hañt u reyhānuñdan ayru düşmişem / Ārızuñ tek lāle-i gül-berg-i sır-āb **isterem**
- G. 276/4: **İsterem** hüsñün kitābından bugün ders oñıyam / Sen delil ü hüccet ü bürhānum olsayduñ menüm
- G. 278/1: Cānā men **isterem** ki esir-i kemend olam / Bīmār u zār u hāste-dil ü müstmend olam
- G. 282/1: Gel ki cānā senden özge tende men cân **istemen** / Tā ki sen varsın menüm cânımda cānān **istemen**
- G. 282/2: Ger 'ilāç eyler maña 'ālem tabibi ser-be-ser / Şerbet-i la'lünden özge derde dermān **istemen**
- G. 282/3: Görelî hüsñün gülini olmışam çün 'andelib / Bağçalarda senden ayru verd-i handān **istemen**
- G. 282/4: Tā ezel günden senün 'ışkuña ikrār itmişem / Senden özge yâr ilen men 'ahd u peymān **istemen**
- G. 282/5: Öyle şanma kim Hâtâyî mihr-i rüyün terk ide / Var iken dilde hayālün özge mihmān **istemen**
- G. 283/1: Gönülüm **ister** vaşluñı ey sevgü cānān yeñiden / Āb-ı la'lünden kılam bu derde dermān yeñiden
- G. 285/1: Çün senün tek yâr buldum özge men yâr **istemen** / Senden ayru cümle-i 'ālem dahı var **istemen**
- G. 285/2: **İsterem** kim men çekem derd ü firākuñ zahmetin / Menden özge 'ışkuñuzda kimse bīmār **istemen**
- G. 285/3: **İsterem** küyuñda āvāz itmeye nākes rakīb / Öz ünümden özge anda nāle vü zār **istemen**
- G. 285/4: Dün dimişsin **isterem** bir büseme yüz cān bahā / Ol metā'a menden özge hiç haridār **istemen**
- G. 285/5: Ol sebebden bu Hâtâyîñün sözi haqqānidür / Haqdan özge dünyede men yâr-ı gam-h'âr **istemen**
- G. 286/3: İstemez bu hāste gönülüm özgelernün minnetin / Cānuma vaşlından özge nesne gam-h'âr olmasun
- G. 286/4: Gerçi bülbüller kamu gül-zār **ister** zār zār / Senden özge gönülüm 'ālemde gül-zār olmasun
- G. 289/1: Görmek **ister** yüzün 'ışk ile bu cân şimdiden / Ey perî vaşl ile kılil derde dermān şimdiden
- G. 294/4: Ey gönül ol dil-rubānuñ mihnetinden incime / Kimse kim gül **ister** ol kayırmaz illā hār için
- G. 301/3: Çün ki ol māhuñ cemālin **istemezdün** görmegi / Her gice çeşmüm neden kevkeb kimi bīdārsın
- G. 302/6: Vaşluñ nevāsın **istese** cānum 'aceb degül / Muhtāc olur hemişe gāniye gedāy olan
- G. 323/4: Hābībün **isterem** hüsñ-i cemālin dem-be-dem görmek / Bu gönülüm ihtirāz eyler rakībān-ı ne-kābilden
- G. 331/9: Hâtâyî hāstedür **ister** vişālün / Dem-ā-dem kıl nazar bīmāra karşı
- G. 344/2: İstemez gönülüm meşāmı zulfünüzden özge müşk / Müşki n'eyler kimse kim öğrendi ol bular bile
- G. 345/4: Mey-h'āre lebün **istedi** tā nuql u kebābı / 'Işk odını yahup cigerüm şaldı köz üste
- G. 346/2: 'Işk-ı rüyüñdan gönül **ister** halāş olmağ veli / Cānumı zulfün siyeh sevdāya şalmışdur yine
- G. 350/1: Gel gönül pîr **isteyelüm** bu kādım erkān ile / Gerçek oldur Haq yolına vara baş u cân ile
- G. 351/1: Yāra yār olmağ dilersen gayrısın yār **isteme** / Cān ü dilden geçmemişsen yūri dil-dār **isteme**
- G. 351/2: Var u varlıgı vermeyince şāha varılmağ imiş / Sen özün şāha dapşur dahı gel var **isteme**
- G. 351/3: 'Aşkuñ ma'sūkıñı hem kiblesi hem Ka'besi / Sen yüzün şāha dönder kible dīvār **isteme**
- G. 351/4: Bu cihānuñ bağçasında hārsız gül mi olur / Tikeninden korhar isen yūri gül-zār **isteme**
- G. 351/5: Ey Hâtâyî yār yolına cānuñı itgil fedā / Geç bu dünyā şöhetinden sen anı var **isteme**
- G. 355/14: **İstemişdün** katlumi cân müjde virdüm merdüm / Göz ü gönülümni peşimān itdigün ya'ni ki ne
- G. 355/19: **İsterem** geldükçe gamdan kurtarasın rahm idüp / Gün-be-gün derdüm firāvān itdigün ya'ni ki ne
- G. 355/9: Ayağun tozında dirlik **istedüm** men ol didün / Müşkilümni böyle āsān itdigün ya'ni ki ne
- G. 356/24: **İster** idüm kurtulam geldikçe bir bir guşşadan / Gün-be-gün derdüm müsennā kıldıguñ ya'ni ki ne

G. 356/8: **İstedüm** küyünde cân virem şehā te'hîr idüp / İnne emhilhüm rüveydā kıldıguñ ya'ni ki ne
G. 358/5: Ululuğ **ister** isen kulluğ eyle / Ayağ bir bir başarılar nerdübāna
G. 359/2: **İster** rakīb vaşf-ı dehānuñ hayālını / Ol dîvî gör ki mühr-i Süleymān diler yine
G. 359/3: **İster** gönül ki nûş ide la'lûñ zülālını / Ol Hızır gör ki çeşme-i hayvān diler yine
G. 369/2: Ma'rifet gevherinüñ kânına ma'den olagör / İşte bu 'ilm ü hüner genc-i nihāndur bilene
G. 369/4: **İstedi** āb-ı hayāt çeşmesine irdi Hızır / Ol virür doğru haber cümle 'iyāndur bilene
G. 380/6: Vişālünden ba'id olmış anuñ derdi cedid olmış / Özinden nā-ümîd olmış seni **ister** hemān söyle
G. 387/1: Dil-berā 'ışkuñi tende sahlaram cânım kimi / **İsterem** mihrüñi cân tahtında sultānum kimi
G. 387/3: Kaddüñi cân bağçasında **isterem** her dem-be-dem / Çeşme-i çeşmümde bit serv-i hıramānum kimi
G. 396/1: Tā ki aḥşam vakti gördüm ey büt-i meh-rü seni / Gündüzün tā şām olunca **isterem** her sū seni
G. 396/2: Tā ki sen gitdün menüm karşımdan ey serv-i revān / Dem-be-dem **ister** revān olup gözümde su seni
G. 407/5: Rüz u şeb ay u güneş gird-i felekni devr ider / Şeb-çerāğ olmışdur **istersen** büt-i nîk-aḥteri
G. 415/5: Sonki pîşmān aşsı kılmaz ey gönül yār **istegil** / Hānsı hoş gün geldi gitdi soñı ḡam āh olmadı
G. 417/1: Şehā senden şafā **ister** Ḥaṭāyî / Kerem luṭf u 'atā **ister** Ḥaṭāyî
G. 417/2: Ayağın toprağını ey şehensāh / Gözine tütüyā **ister** Ḥaṭāyî
G. 417/3: Dilemez āsitānuñdan cüdālıḡ / Cefā kılma vefā **ister** Ḥaṭāyî
G. 417/4: Götürgil aḡ yüzünden kara zülfün / Nîkābuñ aç lîkā **ister** Ḥaṭāyî
G. 417/5: Şehā bu doğru yola varmağ için / Senün tek reh-nümā **ister** Ḥaṭāyî
G. 417/6: Yezid ü kâfir ü Mervāna her dem / Gāzilerün ḡazā **ister** Ḥaṭāyî
G. 417/7: Muhammed ü 'Alīnün hürmeti'çün / Yakın bil kim Hudā **ister** Ḥaṭāyî
G. 439/1: Senden **ister** her veli himmet hidāyet yā 'Alī / Sendedür 'ayne'l-yakīn 'ayn-ı 'ināyet yā 'Alī
K. 12/9: Behişt **isterseñ** ey 'ārif be-yād it meclis-i rindān / Ḥaḡuñ didāri ey zāhid ne cennāta müyesserdür
K. 16/15: Ḥaṭāyî ḡaste ol şāhuñ cemālin vaşlını **ister** / Revān vir cân şatun algil ki 'alem-i cân-bahā geldi

istek: Arzu, beklenti.

G. 248/1: Gice gündüz istegüm dil-dār-ı yārum bulmuşam / Cān u dil kırtuldu ḡamdan ḡam-güsārum bulmuşam

istes-: Çağırma.

G. 57/6: Eyyuba çekdürdi çoḡ derd ü belā vü miḡneti / Gel meni isteş vireyüm derde dermān mendedür

'isyān: Başkaldırı; karşı gelmek; Allah'ın emir ve yasaklarına uymama.

G. 315/5: Ey Ḥaṭāyî ger ḡaṭālar şadır olsa sehv ile / Ġāfirü'z-zenb oldı peydā ḡam yime **'isyān** için

işbu: Bu, işte bu, şu.

G. 431/6: Bu fenā mülkine her kim aldanur 'ārif degül / 'Ārif oldur terk ide **işbu** cihān ḡavgāsını

işit-: Dinlemek, kulak yoluyla duyma.

G. 27/5: Der-mesācid neylerem va'zın **işitmek** vā'izün / Güşe-i mey-hāne yigrekür maña cām-ı şarāb
G. 44/5: Öldi derdünden Ḥaṭāyî bir kadem rencide kıl / Kabrine başgil **işitgil** şad-hezārān nāleler
G. 82/5: Bu Ḥaṭāyīnün kelāmını **işitse** her zamān / Ol Ḥaṭāylan Çin ili her dem-be-dem berhem düşer
G. 67/3: Dil-berüm cām-ı şarāb içmiş **işitdim** nuḡl için / 'Āşık-ı dil-ḡaste baḡrından kebāb almış gider
G. 93/3: Ey şeh-i luṭf u kerem bir kez **işid** feryādımı / Bend içinden bendeni āzād kılsañ vaktidür
G. 135/4: Cemālün iştīyākından **işitmezsın** fiḡānumnı / Vişālün iftirākından gönül hicrāna düşmüşdür
G. 178/5: Sen per-i veş hecriden ger bu Ḥaṭāyî itse āh / Kim anuñ feryādın **işitse** gelür feryāda daḡ
G. 215/4: Her kavim adını **işidüp** şalavāt virmedi / Anlaruñ yiri hemişe damudadır yā Resül
G. 220/4: Nerede yaramaz söz **işidürsen** / Kulaḡa alma sen anı katil ol
G. 237/3: Gül yüzün evşāfını tā kim **işitdüm** ey per-i Hüsnünün bağında bir murḡ-ı gül-istān olmışam
G. 327/6: 'Alī oldur ki peygamber didi 'ilmüm kapusudur / **İşidgil** bu diyenlerden haber sorgil bilenlerden
G. 387/5: Ey Ḥaṭāyî **işidüp** her dem menüm feryādımı / Nāle kıldı nüh felekler āh u eḡḡānum kimi
G. 397/2: Munca du'ā kılar bu gönül kılmaz iltifāt / Ol bî-vefā meger kim **işitmez** du'āsını
G. 423/7: Ne kayḡum var rakībün fitnesinden / **İşitdüm** kıyı kızan kendi düşdi

işidenler: Duyanlar, haberdar olan insanlar.

G. 371/5: Ḥaṭāyīnün nefesin **işidenler** / Sa'adet anlaradır bî-kerāne

işig: Kapi; makam.

G. 2/2: Munca geldüm men gedāya hîç 'ināyet kılmaduñ / **İşigünde** kılduğum dest-i du'ā kıldı maña
G. 22/5: Yastan Ḥaṭāyî yār **işigin** i'tikād ile / Şām u şeherde devletine eylegil du'ā
G. 58/3: **İşiginde** anuñ men bir gedāyam / Ne kim luṭf eylese iḡsān anuñdur
G. 65/5: Gönül bir yāre virmişdür Ḥaṭāyî / **İşiginde** selāṭınler gedādur
G. 69/4: Eger Ḥākān eger Faḡfūr olursa / **İşigi** itlerinin kemteridür
G. 72/7: Ḥaṭāyî dil-berindür hür-ı rızvān / **İşigi** cennetü'l-me'vāya beñzer
G. 99/6: Ol ma'den-i velāyet anuñ āsitānidur / Kim **işigünde** ins ü melek dād-h'āhdur

- G. 118/7: Hataî cān u dilden şāha kıldur / 'Alīnūñ **işiginde** bir gedādur
G. 130/7: **İşiginde** kuluñdur bu Hataî / Nazar kıl hālına devrān senūñdur
G. 159/5: Hataî şāh **işiginde** kemīne / Muhibb ü muhlis ü pür-kemteridür
G. 169/5: N'ola dökersem **işigünde** eşk-i hun-ālūd / Hataî sīm ü zere meyl ider ekābirümüz
G. 214/4: **İşigünden** gitmezem anca ki cānum tendedür / Çetr ü har-gāh-ı hümāyūn bār-gāh eksük degül
G. 222/5: Men Hataî bendeyem bir pādīşāh katına kim / **İşigünde** kulluğın sultānca 'izzet bilmişem
G. 233/2: **İşigünde** dem-be-dem bārān degüldür su sepen / Çeşme-i dilden çıkan çeşm-i pür-ābumdur menüm
G. 236/5: Sorsa Hataî kimdür **işigümde** ol perî / Bir bî-nevā-yı haste-dil ü nā-tüvān direm
G. 242/3: **İşigün** itlerine hem-nişinem / Ne devletlü kulam sultāna yetdüm
G. 244/5: Kapuñdan ayru oldı Hataî şikeste-hāl / Ümmid ilen **işigüne** dermāna gelmişem
G. 266/5: Şāh **işigüne** secde kılupdur bu Hataî / Bahr-ı Necefe irdüm ü şeh-vāra yoluñdum
G. 275/1: Yār **işiginde** rakîbi sürdiler dūr ez-harem / Veh ki nā-mahrem haremde haçan olur muhterem
G. 284/5: **İşigün** kulluğına gelsün selātinler kamu / Kul tekebbür kılmasun sultāna gelsün yeñiden
G. 313/5: Bu Hataî haste-dil vālih degüldür hüsnuñe / Gice gündüz **işigünde** pāsban olmuş neden
G. 328/2: Tā ayağın toprağınan men sa'adet bulmuşam / **İşigünde** rüz u şeb derbanam ol demden berü
G. 333/2: **İşigünde** senün her gice ey şāh / Sürer yüz miñ şafalar dürlü dürlü
G. 333/8: Hataî **işigünde** kemteridür / Umar senden 'atālar dürlü dürlü
G. 338/4: Tā ki āsib-i felekden görmeye hüsnuñ zevāl / **İşigünde** gice gündüz pāsban oldum yine
G. 345/3: Ey dil yüzünü hāk ideğör yār **işigünde** / Tā dāmen-i dil-berden anuñ düşe toz üste
G. 356/25: **İşigünde** bî-nevāya iltifātun kem kılup / Hüsn ilen özünü garrā kıldığın ya'ni ki ne
G. 366/1: Şeh kılil terahhum men gedāya / **İşigünde** yetürgil bî-nevāya
G. 373/7: Muhammed Mehdi-i şāhib-zamānuñ / **İşigünde** gedā için bağışla
G. 380/3: İşigünde şikāyet kıl şikāyetler be-gāyet kıl / Menüm derdüm rivāyet kıl ne vaşfum var çünān söyle
G. 395/2: Hür ilen bağ-ı behişt kıldılar ta'rif lık / **İşigün** tek cennet ü hüsnuñ kimi hür olmadı
G. 405/3: **İşigün** rızvān özün hür u cemālün ravzası / Ruğların cennet boyuñ tūbā dudaguñ kevseri
G. 408/3: Kim **işigüñi** yaslına devlet bulur müdām / Ol āsitāna sāye-i Sübhān disem yiri
G. 411/5: Hataî şāh-ı 'ālem **işigünde** / Gulām-ı kemter ez-Kanber degül mi
G. 418/6: Muhammed Mehdi-i şāhib-zamānuñ / **İşigünde** gedāidür Hataî
G. 420/3: **İşigün** toprağına her kim kul oldı sıdk ile / Pādīşāhdur dünyede Fağfur u Hākān nisbeti
K. 5/5: Kamu bî-çāre vü derd-māndelerün / **İşigün** toprağıdur tekye-gāhı

İşret: Eğlence, keyif, içki içme.

- G. 98/3: **İşret** ü zevk u şafāya ey gönül şād ol müdām / 'İyş nihān olur görünmez āşikār elden gider
G. 162/2: Ey zemīn altında pinhān mūr-ı pā-māl-i haķır / Çık bu **işret** dānesin vir kim Süleymān devridür

İstivāk: Büyük arzu duyma, özleme, özleyiş.

- G. 135/4: Cemālün **İstivākından** İştizmezsin fiğānumnı / Vişālün İstirākından gönül hicrāna düşmişdür
G. 317/4: Vişālün **İstivākından** hezārān guşşalar çekdüm / Dirīgā bî-devā derdüm ki artar ıl-be-ıl andan
G. 381/2: Cemālün **İstivākından** müdām ey nūr-ı sübhān / Kızıl beñzi saralmışdur firākuñ kāhı yanında
G. 421/1: Sen büt-i Leyl elinden olmuşam Mecnūn kimi / **İstivākuñdan** dem-ā-dem ağlaram mahzūn kimi

İşve: Cilve, naz, eda.

- G. 4/2: Ey perî çoh **işve** vü hüsnuñe mağrūr olma kim / Mülk-i fāni şanmagil kim ne saña kaldı maña
G. 67/4: Ol perî gidende 'ālem nice hayrān olmasun / **İşve** vü kirişme vü nāz u 'itāb almış gider
G. 345/1: Aytdum kaşuna **işve** kıl aydur ki göz üste / Bahdum ki görebilmez anı çeşmün üz üste
G. 368/5: Gözlerüm yaşını her sūya çü su kıldı revān / **İşve** vü nāz ile ol serv-i nihālün bu gice

İt: Köpek mecazen rakip.

- G. 6/3: 'Ālem halāyıkı maña cümle hasūd ola / Ol āsitānuñ **iti** penāhum yeter maña
G. 14/5: **İt** rakıbler ta'n iderse ey Hataî Hākka şal / Olma gāmgin kim saña kılduğın Hākdan tapa
G. 69/4: Eger Hākān eger Fağfur olursa / İşigi **itlerinün** kemteridür
G. 242/3: **İşigün** itlerine hem-nişinem / Ne devletlü kulam sultāna yetdüm
G. 298/4: Āsitānuñ **itlerinden** tā ki bulmuşam şeref / Ey perî 'işkuñda men mihr ile seg-bānam bugün
G. 356/1: Ey gönül küyında me'vā kıldığın ya'ni ki ne / **İtlerin** küyında gavgā kıldığın ya'ni ki ne

İtā'at: Söz dinleme, emirlere uyma.

- K. 5/6: Senün fermānuña ey fahr-ı 'ālem / **İtā'at** kıldı mehden tā-be-māhī

İtāb: Yorma, zahmet verme.

- G. 67/4: Ol perî gidende 'ālem nice hayrān olmasun / 'İşve vü kirişme vü nāz u **itāb** almış gider
G. 233/5: Aytdum ey dil-ber Hataîye cefālar kılma çoh / Dedi ki gām çekmegil nāz u **itābumdur** menüm
G. 270/2: Nāz u **itāb-ı** gānzelerün dime cāhile / Hayfum gelür demek saña nādān ne söyliyem
G. 382/3: Senün mestāne çeşmünden nigārā / Maña nāz u **itāb** olsun mı böyle

iti: Keskin.

G. 144/3: Bu 'ışkuñ öñine durmaz dağ u daş / Yavuz **iti** külüng fülâdı vardur

M. 2/45: İlahi kılıcum **iti** kıl menüm / Ki kessün öñümden gelen düşmenüm

i'tibār: Saygı gösterme, ehemmiyet verme.

G. 147/1: Ey gönül hercâyı yâri ihtiyâr itmek m'olur / Yâr-i hercâyî sözine **i'tibār** itmek m'olur

G. 148/1: Ey gönül her ma'nisiz cāhili yâr itmek nedür / Ma'nisiz cāhil sözine **i'tibār** itmek nedür

i'tidāl: Aşırı olmama, ne çok fazla ne çok az, tam gerektiği kadar olma, orta halde bulunma, ölçülülük.

G. 218/3: Bir kez görürse kâmetüñi serv nâz ile / Gül-zâr içinde eylemeye lâf-ı **i'tidāl**

i'tikād: İnanma, gönülden tasdik ederek inanma, inanç.

G. 22/5: Yastan Hâtâyî yâr ışığın **i'tikād** ile / Şâm u şehirde devletine eylegil du'â

G. 385/3: Kul gerek tanıda öz doğruluğın Hâk yolına / **İ'tikādım** ırmeye ger bay ger kıllâş ola

ittifāk: Fikir birliği, anlaşma, uyuşma.

Mus. 1/44: Hâk ile müdām **ittifākı** olan / O kevser suyu üste sâkî olan

itür-: Yitirme, kaybetme.

G. 207/9: Hâka kulam diyen hakkı **itürmez** / Himāyetçidür ol erkāna çeşmüñ

K. 5/7: Münāfık varmadı şer'üñ yolına / Dâlâletden **itürdi** doğru rāhı

K. 16/7: Dâlâlet içre zulmetde **itürmişdün** çerāğünü / Gözüñ aç çıh bu zulmetden ki dîn bedru'd-ducā geldi

izi: İnsan veya hayvan ayağının yerde kalan şekli.

G. 383/3: Mihrābı var o zāhidüñ ammā ki 'āşıka / Ma'sûkınuñ ayağı **izi** kıblegāh ola

izār: Sevgilinin yanağı.

G. 291/3: **İzāruñ** nûridur Yāsîn anuñ şānuñdadur el-hamd / Lebün yâkût-ı aḥmerdür dişüñ lü'lü'-i gevherden

izhār: Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, âşikar etme.

G. 26/6: Äyine-i Sikender ü hem cām-ı Cem budur / **İzhār** ider cihānı kılar şeyḫi çün şebāb

G. 145/2: Bu kudret sırrıdur çıhdı cihāna / Nice 'āşıklara **izhār** olupdur

G. 379/5: Ey Hâtâyî şî'rüñi **izhār** idersen vaḳtidür / Tuḥfe içün her birin göndermege bir yaneye

K. 14/5: Evvel ü āḫirde İslām dīnini fāş eyleyen / Dīn-i hakkı eyleyen **izhār** sensin yâ 'Alî

izzet: Büyüklük, yücelik ve ululuk.

G. 132/4: Gelmemişdür sen teki 'ālemde ey sultān-ı ḥüsn / Şāḫib-i faẓl u kemāl ü '**izzet-i** bi'l-iftihār

G. 222/5: Men Hâtâyî bendeyem bir pādīşāḫ katına kim / İşığünde kulluğın sultānca '**izzet** bilmişem

G. 402/4: Giceler meclis içinde oturur ol ser-firāz / Öyle miḥmāndur k'anuñ her yirde vardur '**izzeti**

K

kabā: Üste giyilen elbise, önu dâima açık duran kaftan, cüppe.

K. 17/12: Hasan 'Askerini cāndan sevenler Hakkā vāşıldur / Anuñ egnine rahmetden niçe dürlü **kabā** geldi

G.169/1: **Kabā**-yı fakr u fenādur kumāş-ı fāhirümüz / Ğarīk-i bāde-i ... libās-i zāhirümüz

Kıt'a 1/2: Dün benefşe seyr idegördüm nihānī geşt ider / Dil-berüm egnine giymiş bir **kabā**-yı süseni

Ka'be: Bütün müslümanların kiblesi ve ziyâret yeri olan Mekke şehrindeki mukaddes binâ, beytullah.

G. 16/1: Hüsnuñ beyānı süre-i Yāsīn ü Hel etā / Ey **Ka'be**-i mübārek v'ey Merve vü Şafā

G. 88/5: Bu Hāţāyī **Ka'be**-i küyuñda dapmışdur şeref / Hācī tek gönüm tavāf-ı küyuñuzdan hāc alır

G. 167/5: **Ka'be**-i vaşluña virdüm cānumı kurbān velī / Hācī oldum kan tökerem hani kurbān-gāhumuz

G. 167/7: Bu Hāţāyī **ka'be**-i 'ışkuña ihrām bağladı / Ol sa'atde 'arşa çıhdı zikr-i illā'illāhumuz

G. 178/1: Tā ki düşdüm ey habībüm **Ka'be** küyuñdan ırağ / Senden ayru murğ-ı dil dutmaz vaţan der-bāğ u rāğ

G. 271/1: Yüzüñdür **Ka'be** la'lüñ āb-ı zemzem / Ki sensin kible-gāh-ı her dü-ālem

G. 311/4: Bir gönül avlar isen yüz Mekke varmış kimidür / Bir gönül incitseñüz yüz **Ka'be** vīrāndur bugün

G. 351/3: 'Aşkuñ ma'şukımı hem kiblesi hem **Ka'besi** / Sen yüzüñi şāha dönder kible dīvār isteme

G. 355/29: Aldı zemzem **Ka'be**-i vaşluñ şafāsından gözüm / Tarf-ı dil derdine dermān itdigün ya'ni ki ne

G. 356/2: Sākin olmağ **Ka'be**-i küyinda yegdür dil-berün / Her gerekmez yire pervā kıldıguñ ya'ni ki ne

kābe kavseyn: İki yay aralığı kadar yakınlık. Kur'ānda Hz. Peygamber'in Mirac gecesi Allāh'a yaklaşması tarif edilirken kullanılmıştır: "Araları iki yay ucu kadar veya daha az kaldı". Necm suresi 9. Ayette geçer. Tasavvufta Hak ile ittiḥad ve aynü'l-cem' makamı (İA).

G. 198/2: Rüz-ı mi'rāc-ı Nebī vaşluñ günidür ey melek / **Kābe kavseyn** ol dü-ebrü-yı hilālüñdür senüñ

G. 291/4: Kaşuñdur **kābe kavseyn** ü saçuñ zıll-ı İlāhīdür / Ziyād olmuş durur cānā cemālūñ şem'-i hāverden

T. 2/2: Ey Hāţāyī bil 'Alīdür bī-gümān / **Kābe kavseynüñ** hem rumuzı mahremi

ka'beteyn: Tavla zarı.

G. 362/5: Cānuñi şükrāne vir başuñ ile çarḥ oynagil / Tanıyup nefsuñi çalgil **ka'beteynüñ** tāsına

kabil: Olabilir, mümkün.

G. 151/1: Tevhīd ehli mü'minüñ imānı bir ikrārdur / **Kabil**-i rahmet degül kim mürşide inkārdur

kabil: Afganistan'ın en büyük şehri.

G. 323/1: Ruḥ u zülfüñ ki bāç almış bugün Keşmīr ü **Kabilden** / Getürmüş 'anberīn büyü Hıţā vü Çīn ü Zābilden

Kabil: Hz. Adem'in büyük oğlunun adı. Bkz. Habil.

G. 323/5: Yüzüñ şem'inde rüşendür 'Aliyyü'l-Murtażā nūrı / Ne bilsüñ bī-ḥaber Hābīl ki ne gelürdi **Kabilden**

kābiliyyet: Herhangi bir şeye karşı doğuştan gelen yatkınlık, beceriklilik, yetenek, istidat.

G.438/3: **Kābiliyyet** sende görmişdi resül-i Hāşimī / Şükrü li'llāh hem-dem-i ḥayrū'n-nisāsın yā 'Alī

kabr: Kabir, mezar.

G. 44/5: Öldi derdüñden Hāţāyī bir kadem rencīde kıl / **Kabr**ine başgil işitgil şad-hezārān nāleler

G. 247/2: Ger vücūdum **kabr** içinde yüz miñ ıl kalsa müdām / Çıhmaya bu nār-ı 'ışkuñ üstüḥ'ānumdan menüm

G. 247/4: **Kabrüm** üstüne şabā lutf eylegil kılğil güzār / Bir haber virgil maña cān u cihānumdan menüm

G. 336/2: Men ölerden sonra **kabrüm** üste ger 'azm itse yār / **Kabr** içinden dura anuñlan imānum söyleşe

G. 337/3: Ger yüz ıldan sonra bir kez **kabrüm** üste gelse yār / Yār ile **kabrüm** içinde üstühānum söyleşe

kabül: Bir şeye isteyerek veya istemeyerek peki deme, râzı olma, muvâfakat etme.

G. 20/1: Hāk-i pāyüñ sürmedür 'aynuma in'ām it maña / Ger **kabül** olmaz murādum senden i'lām it maña

G. 57/10: Men şehā bu cānumı şıdk ile kurbān kılmışam / Ger **kabül** kılsa velāyet 'ıyd-ı kurbān mendedür

G. 130/6: Ezelden cānumı kurbāna virdüm / **Kabül** eyle şehā kurbān senüñdür

G. 261/5: Hāţāyī tal'atın Hākdan dilerdi / **Kabül** olmuş du'āsın bilmez idüm

G. 284/6: Aytdum ey dil-ber dimişdüñ gösterem şem'-i ruḥum / Dir **kabül** itmen anı pervāne gelsün yeñiden

G. 294/5: Bu Hāţāyīñ kelāmın kıl **kabül** ey görke bay / Zikridür her dem du'ā sen hüsni ber-hürdār içün

G. 311/1: Şol menüm çoḥ sevdüğüm 'ālemdə sulţāndur bugün / Yār eger **kabül** ider cānumı kurbāndur bugün

G. 312/9: Ol Hāţāyīem ki şüret 'ālemin kıldum **kabül** / Pādīşāh-ı vaktam uş bu gönüm eşyāsında men

K. 12/11: Hāţāyīñ degül ḥaddi şehā kulum diye bilgil / Eger ḥidmet **kabül** olsa anuñ mevlāsı Qanberdür

M. 2/57: İlāhi **kabül** eyle ḥacātumı / Kapuñdan niyāz u münācātumı

kabz: (Kılıç, tabanca, ok vb.nin) tutulacak yeri.

K. 11/3: Rüz-ı heycā sā'idüñ ber-farḥ-ı a'da bes durur / **Kabzuña** ḥācet degül şemşīr ü ḥançer yā 'Alī

kaç-: (Birinden veya bir şeyden) Kurtulmak için süratle uzaklaşmak.

- G. 111/4: Leyl-i zülfünün gamı kıldı perişan 'aqlumı / Öyle mecnûnam ki Mecnûn görse hem menden **kaçar**
G. 404/3: Ol mehûn 'ışkına düşdüm ta'ne kılma zâhidâ / Kaçmazam 'ışkuñ yolından çün maña Hâk kıldı tay
G. 422/5: Peyem-berler **kaçarlar** ümmetinden / Ki nefsa nefis olasıdır meded hey
M. 2/12: Kimini dutar sed Sikender gibi / Kimini **kaçar** kaçagan ner gibi
M. 2/30: Savaşda eger gelse iş başuña / Dönüp **kaçma** hav eyle yoldaşına
M. 2/46: Cıdamnı elümden ser-efrâz kıl / **Kaçarsam** uzun 'ömrümi az kıl
M. 2/59: **Kaçuben** çevürmediler yüzlerin / Bu yolda fedâ kıldılar özlerin

kaçagan: Kaçak.

- M. 2/12: Kimini dutar sed Sikender gibi / Kimini kaçar **kaçagan** ner gibi

kadar: Bir şeyin, kıyaslandığı diğer bir şey ölçüsünde, derecesinde veya büyüklüğünde olduğunu anlatır.

- G. 101/3: Âhu tek 'aşıklarun gönlün niçük şayd itmesün / Ol **kadar** kirpük ohı kim çeşm-i hün-h'ârındadır

kad, kadd: Boy, kamet.

- G. 35/1: Ol perî kim bu cihânda hüsniñ hem-tâsı yoñ / Serv-i ra'nâ tek hıramân **kaddinüñ** bālâsı yoñ
G. 108/4: Tûbi kim dirler cihânda **kadd** ü refâtârındur ol / Bâğ-ı rızvân kim diyerler rüy-i gül-zârûñ durur
G. 115/4: Bir perî serv-i sehî **kaddür** ki durmuş rakş içün / Yoñsa cennet meclisinde tûbi-i rızvân durur
G. 121/2: Elife nisbet itdüm **kadd-i** dâlûñ / Elif üste elif dâl anda n'eyler
G. 127/5: Bu Hâtâyî cû kenârında ne bahsun serve kim / **Kadd**-ı dil-cüyü anuñ serv-i revândan yahşıdur
G. 132/3: Sâye-i **kaddüñ** göricek yir yüzi bulmuş şeref / Sâyebânun rif'atünden nüh felek dutmuş karar
G. 138/3: Ra'nâ **kaddüñ** ki serv-i şehidür muķâbili / Yâ Rab münâsibi ne sebebdan çınâr olur
G. 155/2: Ravza-i hüsniñ gül-istânında **kaddüñ** nahli gör / 'Ar'ar u şimşâd ucından ser-firâz olmış durur
G. 182/3: Çeşmi ağardı nüh felegüñ **kaddi** oldı ham / Devr-i ruñuñda görmedi kaçuñ hilâli tek
G. 187/3: Olamaz doğrusı cân bâğı içre / **Kadi** çün serv-i hoş-bâlâ senüñ tek
G. 193/1: Göñlüm firâk içinde cemâlün diler senüñ / Bahmaz çınâra **kadd-i** şemâlün diler senüñ
G. 196/1: Ol güneş bir zerredür nür-ı cemâlinde anuñ / Utanupdur serv ü ar'ar **kadd** ü bälinden anuñ
G. 224/3: Dünya vü 'ukbâda men evşâf-ı hüsniñ söylerem / Bâğçada andan berü **kadd-i** şemâlün görmişem
G. 225/4: Gözümi yaş itdi hicrân vaşl-ı rüyüñ görmedüm / Kâmetüm ham kıldı gam **kadd-i** şemâlün görmezem
G. 227/4: Vâlihem bir **kaddi** tûbâ la'li kevser yâra kim / Âsitânı ravza-i dârü's-selâumundur menüm
G. 236/1: Ey gül yañağlu **kaddüne** serv-i revân direm / 'İşkuñ yolında cânımı virsem revân direm
G. 236/4: **Kaddüñ** kıyâma gelse kıyâmet nişânıdır / Fettân gözüne fitne-i âhir zamân direm
G. 247/7: **Kaddi** ham oldı gamından bu Hâtâyî hastenüñ / Tâ cüdâ düşdi göñül kaşı kemânımdan menüm
G. 324/2: Göñlüm hayâli **kaddüne** düşse 'aceb midür / 'Uşşâkı ehl-i dil üzebilmez hayâlden
G. 356/14: Asmağ için cânımı bir kıl ilen ey nev-nihal / Serv tek **kaddüñi** peydâ kıldıguñ ya'ni ki ne
G. 356/23: Sidre birlen muntehâya **kaddüñi** teşbîh idüp / Kadrini ve't-tür-ı Sinâ kıldıguñ ya'ni ki ne
G. 387/3: **Kaddüñi** cân bâğçasında isterem her dem-be-dem / Çeşme-i çeşmümde bit serv-i hıramânım kimi
G. 393/5: Gitme Hâtâyî çeşmidin ey 'aks-i **kadd-i** yâr / Nem-nâk yirde bitmeye qarğı senüñ kimi
G. 398/2: Hasretinden **kaddinüñ** öyle za'îf olmuş söğüt / Yel esende titreşür bu cism-i bîmârum kimi
G. 407/1: Ey cemâlündür senüñ İlâhi nûruñ mazharı / Uşta beytu'llâh kaçuñ mihrâb u **kaddüñ** minberi
G. 433/5: Hâk te'âlâ hüsniñ bâğında ez-rûz-ı kadîm / Sâye-i tûbiden ol **kaddi** ser-efrâz eyledi

kadd ü bālâ: Boy, pos, heybetli görünüş.

- G.388/1: Aşdı zülfün tek gamuñ şol kadd ü bälâdan meni / Rüy göster mâh-ı men kırtar bu sevdâdan meni

kadeh: bkz. cam

- G. 18/3: Câm-ı muşaffâdan maña sâkî içürdi bir **kadeh** / Şüfi ne bilsün men nice ol câmdan buldum şafâ
G. 218/1: Kıldı meni lebün **kadehi** mest-i lâ-yezâl / Gam gıtdi hâtrımdan u hem kalmadı melal
G. 299/6: Ser-hoşuz rûz-ı ezel peymâne şehden içmişüz / Bu **kadehden** içmeyen hüşyâra söyleñ gelmesün
G. 371/2: Bize sâkî dolu sundı **kadehni** / İçuben esriyüp olduñ divâne

kadem: Adım, ayak.

- G. 44/5: Öldi derdüñden Hâtâyî bir **kadem** rencide kıl / Kabrine başgil işitgil şad-hezârân nâleler
G. 45/4: Tañrı için yola gelseñ bir **kadem** âheste baş / Ayağın altında toprağ cism-i bîmârum durur
G. 97/6: Başmasun her yire kim bir dem **kadem** dutmaz karar / Çün mekân ile müşerrefdür mekân elden gider
G. 439/4: Menzile irdi olar kim yoluña başdı **kadem** / Çünkü sensin vâli-i mülk-i velâyet yâ 'Alî

kadî: İslâm hukukuyla yönetilen devletlerde halk arasında çıkan anlaşmazlıkları, her türlü dâvâyı halletmek üzere devlet tarafından tâyin edilen memur.

- G. 119/8: 'Alidür **kadî-i** bâz u kebüter / Hâk için cân kılan kırbân 'Alidür
G. 180/2: Egerçi 'ışkı güneş söyler ise **kadî-i** şehîr / Yüzine bahma anuñ çün kıılır kinâyet-i 'ışk
G. 253/3: Gâh Hüseyñ vü Nesîmî gibi soydı **kadılar** / Gâh Manşür donına girdüm ene'l-Hâk dâr idüm

G. 337/4: Dañla **қады** қатıda da 'vī men itmем қанумı / Men eger сөйлешісем ol demde қанum сөйлеше

қадім: Başlangıcı olmayacak kadar eski.

G. 307/1: Her gelen dünyā menüm dir sen **қадім** bünyādsın / Cümленüñ gönlin alupsan ne 'aceb şayyādsın

G. 350/1: Gel gönül pīr isteyelüm bu **қадім** erkān ile / Gerçek oldur Haq yolına vara baş u cān ile

G. 438/1: Gevher-i zāt-ı **қадім**-i kibriyāsın yā 'Alī / Enbiyāya evliyāya pīşvāsın yā 'Alī

M. 2/1: Be-nām-ı Hüdāvend-i hayy u kerīm / Kerīm ol tuvānā be-zāt-ı **қадім**

қадімі: Eskiden beri var olan, eski.

G. 317/2: Ne mişbāh-ı **қадімі**dür mübārek tal'atuñ nūrı / Melāhat ehlinüñ gör kim cemālidür cemīl andan

K. 13/1: **Қадімі** zāt bī-misl ü beқадur / Qamu fānī durur bākī Hüdādur

Қадір: "Her şeye gücü yeten, kuvvet ve kudretine hiçbir sınır olmayan" anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah'ın en güzel isimlerinden)dır.

G. 360/2: Şad hezār la'net Yezīde çünki ol şeh-zādeye / Bir içim su virmedi **қадір** Hüdānuñ 'ışkına

қадр: Değer, kıymet; itibar, şeref.

G. 30/6: Çün kul olan kapuñda görür **қадр**-i salţanat / Bir kuluñam ki virmişem ol қадр için berāt

G. 356/23: Sidre birlen müntehāya қaddüñi teşbīh idüp / **Қадрини** ve't-tūr-ı Sinā kıldıguñ ya'ni ki ne

G. 374/6: Ey Haţāyī gevheri harc eyleme nādāna sen / Gevherüñ **қадрини** bilmez kim harīdār olmasa

K. 2/2: Ayağuñ toprağınuñ **қадрін** ne bilür her kişi / Kün fekān toprağına kemter bahādur yā Nebī

K. 2/4: Qaldı sidre'l-müntehā geçdüñ felekden tā semā / Kim yeter bu **қадр**-i Haqқа müntehādur yā Nebī

каф: Kaf (ك) harfi; Kaf suresi.

G. 105/3: Şüretüñ el-ḥamdudur vaşf-ı cemālūñ ve'd-ḡuḡā / Çün şıfātuñ sūre-i Qur'ānda **каф** olmuş durur

каф v'el-kur'an: Kaf suresinin birinci âyetine işaretidir. Âyet şudur: "Kaf vel kur'arül mecid" Meâli: "Kaf, şanlı, şerefli Kur'ana bak".

K. 16/13: Özi Yāsīn dili Tāhā yañağı **Қаф v'el-Qur'an** / Қаşı nūn u saçı ve'l-leyl yüzi şemsü'd-ḡuḡā geldi

кафа: Baş, kafa.

G. 426/4: Dilerdi gül yüzüñlen baḡs ideydi / Dili dönen **кафaya** süsen oldı

каф: Anka ve Simurg adlı efsanevi kuşların yaşadığı varsayılan dağ. Dünyanın etrafını çevrelediğine ve aşılmasının imkansızlığına inanılan dağlar zinciridir. Efsaneye göre Ye'cüc ile Me'cüc, Anka, cinler, şeytanlar bu dağın arkasındadır (İP).

G. 149/4: Simurgı **Қафda** dirler ü hūblar da hem vefā / Hiç görmemiş bu nev'ileri bir mesīl durur

каф-ı kudret: Kaf dağının kudreti, gücü.

T. 10/2: Oldı 'ankā tek Haţāyī bī-vücüd / **Қаф-ı kudret** sırru li'llāhum 'Alī

кафер: Allah'ın varlığına ve birliğine, Hz. Muhammed'in peygamberliğine ve Allah'tan getirdiklerine inanmayan yahut bunlardan birini inkâr eden kimse.

G. 327/5: 'Alī oldur ki Düldül Zü'l-feḡār virildi қудретden / Birin mindi birin çaldı dīn açdı cümle **кафер**den

G. 411/2: Yüz ü zülfüñ menüm imānum aldı / Zihī dīn düşmeni **кафер** degül mi

K. 10/4: Hüseyñ-i Kerbelādur şāh-ı ma'nī / Aña münkir olanlar **кафер** oldı

K. 12/4: Şecā'at bu kerāmet bu velāyet bu mürüvvet bu / 'Alīni görmeyen ḡazır Yezīd ü gebr ü **каferdür**

кафес: Kaçmalarını önlemek için hayvanların içine kapatıldığı, aralıklı olarak yapılmış mahfaza.

G. 329/3: Quşum pervāz ider her dem **кафесden** / Qarār itmez meger vaşluñdan ayru

кафир: bkz. kafer

G. 19/4: Dün raḡīb-ı **кафир**-i güm-rāh ile ḡaybında kim / Her ḡikāyetler ki kılduñ cümle pinhāndur maña

G. 24/2: Cümle 'ālem faḡrı sen **кафир** münāfıḡ ḡahrı sen / Enbiyālar içre sensin bihterīn yā Muştafā

G. 40/5: Mü' mine irşād idersin luţf u iḡsān u kerem / **Кафире** ḡavḡā imişsin yā 'Alī senden meded

G. 58/7: Seni sevmen diyenler **кафир** oldı / Yüzüñi kim sever imān anuñdur

G. 86/6: Çün seni Haqkuñ resūli bilmediler yā Nebī / Ol güneñden tā ebed **кафир** 'azāb üstindedür

G. 119/6: Hezarān **кафiri** çün 'Amr u 'Anter / Tüketdi vermeyüp amān 'Alīdür

G. 119/10: Gine sâ'il için **кафир** elinde / Ḥasan Hüseyñ girev kıyan 'Alīdür

G. 159/4: Cemālūñ göricek kim secde kılmaz / Ne **кафир** ol Yezīd-i Ḥayberīdür

G. 207/2: Meger **кафирdür** ol miḡrāb içinde / Oturmuş gelmez hiç imāna çeşmüñ

G. 283/2: Yüzüñe şeytān kimi tā kılmadı zāhid sücüd / Muţlaḡā **кафирdür** ol getürsün imān yeñiden

G. 286/2: Kāfirüñ raḡmi gelür men derd-mendüñ ḡālına / Līk **кафир** sen teki yār-ı sitem-kār olmasun

G. 289/2: Zâhid-i güm-râha göster yüzün ey nûr-ı İlâh / Tâ kim ol **kâfir** getürsün Hâkka îmân şimdiden
G. 311/3: 'Alini hâk bilmeyenler **kâfir**-i muṭlaḳ durur / Dîni yoḥ îmânı yoḥ ol nâ-müselmândur bugün
G. 327/13: 'Alî şâh-ı velâyetdür aña münkir olan **kâfir** / Qoyuñ taḳlîd ile olsun geḳüben dîn-i ebterden
G. 339/3: Tâ ki zâhid gördi yüzün kılmadı hergiz nigâh / **Kâfir**-i muṭlaḳdur ol kim gelmez ikrâr üstine
G. 349/4: Raḳîbî koymagil ḳapuñda n'eyler / Bu **kâfir** cennet-i rızvân içinde
G. 377/4: Ḳaşdumda durur çeşmün bilmen ne diler menden / Öğrenmege **kâfirler** zulm eyleye İslâma
G. 359/4: Zülfün yüzün kenârını dutmış durur meger / **Kâfir** çerisi ğâret-i îmân diler yine
G. 390/4: Munca kim gördi seni zâhid yüzünü sevmeydi / Lâ-cerem ol **kâfirün** gönlinde îmân olmadı
G. 414/4: Ḳurşanur gönüm ser-i zülfün ḥayâlin der-meyân / Gör niçün **kâfirdür** ol kim bağlanur zünnâr iki
G. 417/6: Yezîd ü **kâfir** ü Mervâna her dem / Ğazîlerün ğazâ ister Ḥaṭâyî
K. 1/4: Mü'mine mesken ḳılupdur bâğ-ı cennât-ı na'im / **Kâfir** ü münkir maḳâmın nâr iden Perverdigâr

kâfir-beçe: Kafir çocuk.

G. 384/7: 'İşḳuña her kim giriftâr oldu ey **kâfir-beçe** / Şeyḥ-i Şan'ânun beline bağlayan zünnâr ola

kâh: Saman çöpü, saman; saman gibi sararıp solmuş.

G. 99/3: Hem baḥr-ı kânı kûy-i velâyetdür ol 'Alî / Düşmen anuñ ḳatında ḳamu berg-i **kâhdur**
G. 239/1: Dil-berâ men senden ayru kûh iken **kâh** olmuşam / Hem-niştin-i mâtemem hicrâna hem-râh olmuşam
G. 348/6: Çün vişâlün ḥürmenünden bir cev olmaz ḥâşilum / Dâne ḳılma yaşımı çehremni çün **kâh** eyleme
G. 381/2: Cemâlün iştiyâḳından müdâm ey nûr-ı sübhânî / Ḳızıl beñzi saralmışdur firâḳuñ **kâhı** yanında

kaḥı-: Kızmak, öfkelenmek, azarlamak.

G. 197/5: Ḳaḥıma mülk-i Süleymânda Ḥaṭâyî ḥasteye / Çünki bir mûr-ı za'îf pâymâlündür senün

kaḥr: İnsanın içine işleyen derin üzüntü, sıkıntı, keder; gâlip gelip ezme, perîşan etme, mahv ve helâk etme.

G. 24/2: Cümle 'âlem faḥri sen kâfir münâfıḳ **kaḥrı** sen / Enbiyâlar içre sensin bihterîn yâ Muṣṭafâ
G. 37/2: **Ḳaḥruñ** ilen telḥ geḳdi çünki 'ömrüm dünyede / Yaşum üzden isteyüben şâdmânlığdan ne sūd
G. 104/3: İncimez bu ḥaste cānum derd-i hecründen senün / Cevr ü **kaḥruñ** geldigünce luṭf ile iḥsân bilür
G. 104/4: Çünki birdür 'aşıḳa **kaḥr** ile luṭfuñ ma'nisi / Dil firâḳuñı vişâl ü derdünü dermân bilür
G. 105/1: Ey şanem niçün senün va'dün ḥilâf olmuş durur / Mihrün az olmuş velî **kaḥruñ** güzâf olmuş durur
G. 105/7: Cevr ü **kaḥrınuñ** yolından ey Ḥaṭâyî dönmeḡil / Ger maḳâmı ol perinün kûh-ı Ḳâf olmuş durur
G. 111/5: Çoḥ yaşagil çün maña yâr olmaduñ ey seng-dil / Bu Ḥaṭâyî oldu **kaḥruñdan** senün zir ü zeber
G. 122/3: Mihr ü **kaḥrından** anuñ âzürde gönüm gam yime / Kim maña cev ü cefâsı luṭf ile iḥsânıdur
G. 195/5: **Ḳaḥr** u cevruñ luṭf kıldı bu Ḥaṭâyî ḥasteye / Merḥabâ ḥoş geldün ey cān luṭf u iḥsân eyledün
G. 222/4: Her ne kim senden gelürse ḥaste gönüm nüṣ ider / **Ḳaḥruñı** râḥat sanup cevruñı râḥmet bilmişem
G. 350/3: **Ḳaḥrına** şükr eylegil kim Hâk saña raḥm eyleye / Hem ḳarîn olmuş ezelden küfr ü dîn îmân ile
G. 355/13: Mihr ilen raḥm itmeyüben **kaḥr** birlen öldürüp / Bendeye luṭf ile iḥsân itdigün ya'ni ki ne
M. 1/19: Ki men dermândenün suçına baḥma / Maña **kaḥr** eyleyüp duzaḥda yaḥma

kâkül: Alna düşen kısa saç demeti, perçem.

G. 109/2: Gözüñ yüzün görür her dem zihî nâzır zihî manzûr / Mu'anber **kâkülün** cānâ 'aceb âşüfte sevdâdur
G. 115/8: Görmedi hiç kimse mun tek sîm-ten maḥbûb-ı şüḥ / **Kâküli** zencir-i zerrîn tâci nûr-efşân durur
G. 143/1: Boyuñ bir serv-i ra'nâdur gülî var / Semen üzre perîşân **kâküli** var
G. 367/3: Düşüpdür 'anber-efşân **kâkülinden** / Senün tâ ol gül-i ḥamrâya sâye

kal-: (Bir yerde) Olmak veya bulunmak; –de, ... içinde olmak, ... kendisini kaplamış olmak; (Bir şey karşısında) Etkisini üzerinde hissedecek kadar uzun müddet durmak, o şeyin etkisine mâruz olmak; ... durumuna gelmek, ... durumda olmak; (o hâli) sürüp gitmek, devam etmek.

G. 2/1: Gitdi ol dil-ber besî derd ü belâ **ḳaldı** maña / Ni belâ belkim yüküş cev ü cefâ **ḳaldı** maña
G. 2/4: Anca kevkeb kimi yaş tökdi ḡamından gözlerüm / Yir ile gök ile keyvân da be-câ **ḳaldı** maña
G. 3/1: Şanma kim sen gitdün ey ay yüzlü cān ḳaldı maña / Cān senünlen gitdi cism-i nâ-tüvân **ḳaldı** maña
G. 3/2: Tâ ki sen gitdün yanumdan ey dil-ārāmum menüm / Ḥâlet-i vaşluñ gönülde pāsban **ḳaldı** maña
G. 3/3: Gerçi gül-zâr-ı cemâlün gitdi ḳarşumdan menüm / Dilde mihr-i ḳâmetün serv-i revân **ḳaldı** maña
G. 3/4: Ger nihân oldu gözümde ol perî-pekter şanem / Gökde meh anuñ yüzünden bir nişân **ḳaldı** maña
G. 3/5: Tâ ki senden ayru düşdi bu Ḥaṭâyî ḥaste-dil / Büy u müyuñ müşk ile 'anber-feşân **ḳaldı** maña
G. 4/1: Gitdi ol meh-rû yanumdan yüz cefâ ḳaldı maña / Cevr bilmen kim belâ-yı muntehâ **ḳaldı** maña
G. 4/3: Tâ kim ol ḥürşid-ruḥ gitdi gözümde su teki / Gözyaşum anuñ yüzünden âşinâ **ḳaldı** maña
G. 3/1: Şanma kim sen gitdün ey ay yüzlü cān ḳaldı maña / Cān senünlen gitdi cism-i nâ-tüvân **ḳaldı** maña
G. 4/1: Gitdi ol meh-rû yanumdan yüz cefâ ḳaldı maña / Cevr bilmen kim belâ-yı muntehâ **ḳaldı** maña
G. 4/2: Ey perî çoḥ 'işve vü ḥüsnüñe maḡrûr olma kim / Mülk-i fânî şanmagil kim ne saña **ḳaldı** maña
G. 4/5: Dil-berün gitdi Ḥaṭâyî sen nidersin dünyeyi / Çünki cān gitdi bu ten yâ Rab niye **ḳaldı** maña
G. 2/2: Munca geldüm men gedâya hiç 'inâyet ḳılmaduñ / İşigünde ḳılduḡum dest-i du'â **ḳaldı** maña
G. 2/3: Müjde geldi dil-sitānumdan ki ḳatl oldu raḳîb / Şükr kim bîḡâne gitdi âşinâ **ḳaldı** maña

G. 2/5: Ey Haṭāyī zülfi tek arındı yüzden zengibār / Dil-ber-i Çin ü Hoten hūb-ı Hıṭāy **kal**dı maña
G. 21/3: Cevr-i hicrān çekdügümden **kalmayupdur** tākatum / Yā naṣīb itseñ n'olaydı şabr u ārāmı maña
G. 33/5: Haṭāyī resm-i evvelde **kalupdur** ihtirāz eyle / Hezārān nāz ider hūblar ki 'āşıkñı zebūn görgeç
G. 34/3: Hızır tek zülmetde **kaldum** bir meded kıl Tañrı'çün / Teşne içün āb-ı hayvān senden özge kimse yoñ
G. 41/6: Der-beyābān-ı taḥayyūr **kalmışam** bî-hurd u h'āb / Vālih ü ser-geşte vü hayrān u zār u müstemend
G. 76/4: 'Aşika mihr etdi dil-ber **kalmadı** devr-i rakīb / Küfr aralığdan arındı şimdi imān devridür
G. 78/6: Tā vişālünden cüdā düşdüm hayātum **kalmadı** / Dünya vü 'uqbāda sensiz zindegāni ḥandadır
G. 97/5: Men yaman isem niçe sen yaḥşılığ kıl ey 'azīz / Nesne **kalmaz** dünyede yaḥşı yaman elden gider
G. 124/4: Henüz Şāh Haydaruñ kanı **kalupdur** / Yezīde bir daḥı külli kıran var
G. 142/2: Tende cānum **kalmadı** anuñla olmışdur revān / Ol menüm rüh-ı revānum yā nigārumdur gider
G. 142/4: **Kalmadı** hiç kār u bārı bu Haṭāyī ḥastenüñ / Anuñ ile kār u bārum her çı varumdur gider
G. 165/1: Hasretünden dil-berā **kaldı** dü çeşmüm h'ābsız / Öyle yulduzlar olur her gice gökde h'ābsız
G. 165/3: Zülmet-i hicrānda **kaldum** bir meded kıl hālūme / Ey perī-veş çünkü siz ruh-sār ile mehtābsız
G. 185/3: Dil gamuñ şahrāsıda la'lünden ister kaṭre su / Zülmet-i firḳatda **kaldum** āb-ı hayvānum gerek
G. 173/3: Senüñle ḥüsn içinde baḥş idenler / Nice maḥrūm **kalup** çendān oturmuş
G. 202/4: Ölürem bu derd ilen kim göñlüm āhenden degül / Bu cānumda **kalmadı** cismümde perrān oḥlaruñ
G. 213/6: Kır Yezīd ile ḥavārici tüket **kalmaya** hıç / Nişe kim Ca'feri mezhebe taleb-kār degül
G. 213/7: Ey Haṭāyī bu cihān mülkine sen **kalmayagör** / Çünkü hıç kimseye **kalmadı** saña yār degül
G. 218/1: Kıldı meni lebüñ kadeḥi mest-i lā-yezāl / Gam gitdi ḥatırumdan u hem **kalmadı** melal
G. 223/2: Menüm pervīn teki çeşmüm giceler uyhusuz **kaldı** / Sa'adet āsumānında yüzüñ bedr-i ducā gördüm
G. 240/4: **Kalanda** zülmet-i hicrān evinde / Cemālūñ şem'-i tābān tek dilerdüm
G. 242/4: Göñül **kalmışdı** hicrān zülmetinde / Lebünden çeşme-i hayvāna yetdüm
G. 247/2: Ger vücūdum kabır içinde yüz miñ ıl **kalsa** müdām / Çılmaya bu nār-ı 'ışkuñ üstüñ ānumdan menüm
G. 281/1: Dil-berā derd-i firākuñ koymadı cismümde cān / Anca aḥdı kanlu yaşum **kalmadı** bağrumda ḳan
G. 308/3: Eridi iligüm **kaldı** sümügüm / Bu teni terk ider cānum ne dirsın
G. 320/1: Dil-berā sensiz çeker cānum cefā bilmez misin / **Kalmışam** kūy-ı gamuñda mübtelā bilmez misin
G. 331/2: Karārüm **kalmadı** şabr ötdi ḥadden / Dü çeşmüm nergis-i bīmāra karşı
G. 327/2: 'Alī oldur ki 'ifrītüñ iki elini bend itdi / Ādemden Ḥāteme degin o bendi **kaldı** ber-gerden
G. 337/1: Ger menümlen bir gün ol şāh-ı cihānum söyleşe / Dilde nuṭkum **kalmaya** anuñla cānum söyleşe
G. 358/8: Sürer Döldül çalar şāh Zü'l-feḳārı / 'Aliden **kaldı** bu darb u nişāne
G. 361/5: Şehā minnet şehā minnet bugün yevmü'l-ḥisāb oldı / Ma'ārifler ḥisāb virdi münāfık **kaldı** ferdaya
G. 374/1: N'eylerem men cenneti içinde dīdār olmasa / Koy anı vīrāne **kalsun** bağçada yār olmasa
G. 374/2: Ğaflet ehli **kaldı** Ḥaḳdan şöyle bil kim bî-naṣīb / Ḥanda dīdārı görür ol bunda bīdār olmasa
G. 403/1: Dem-be-dem yol gözlerem ol sevgü yārum gelmedi / **Kalmışam** kış miḥnetinde nev-bahārum gelmedi
G. 419/5: Bu zülmetde **kalān** derd-i dil için / Yakīn bilüñ ki dermāndur Haṭāyī
G. 415/3: Gözgüsi pāk olmayanuñ çāre yoḥdur pasına / **Kaldı** maḥrūm tā ebed faẓl aña hem-rāh olmadı
G. 415/1: Sırr-ı 'ışkuñdan senüñ her kim ki āgāh olmadı / **Kaldı** maḥrūm tā ebed maḳbūl-ı dergāh olmadı
G. 429/3: Bir ol ki nefsin bilmez bir ol tanımaz özüni / **Kalupdur** lāda illāda görüñ ne zerḳ ider şūfī
K. 2/4: **Kaldı** sidre'l-müntehā geçdün felekden tā semā / Kim yeter bu ḳadr-i Ḥaḳka müntehādur yā Nebī
K. 11/8: Kim **kalur** rüz-ı kıyāmet hevl-i maḥşerde susız / Anda sensin sāḳi-i ebrār u kevser yā 'Alī
K. 13/16: Yezīd ü müşriküñ kesdi damarın / Ne **kalmışdur** giriftār-ı belādur
M. 2/38: Dirḡā ki **kalmadı** er kıymeti / Yel-i sāf-şiken şīr-i ner kıymeti

kalan: kal-mak'tan isim-fiil ekinin kalıplaşmasıyla kalan.

K. 17/8: İlāhuñ emrine meşḡul dün ü gün Müsi-i Kāzım / Anuñ cānı için **kalānlara** luṭf u 'atā geldi

kal: Boş söz, lakırdı, dedikodu.

G. 121/5: Haṭāyī ḳāl evinden ḥāle yitdi / Bu bir ḥāl evidür **ḳāl** anda n'eyler

ḳāl u ḳıl: Dedikodu

G. 317/5: Zihī bülbul ki şevḳinden ne şabrı var ne ārāmı / Düşüpdür gülşen içinde hezārān **ḳāl u ḳıl** andan

G. 362/7: Ey Haṭāyī gel bu fāni dünyenüñ terkini kıl / Geç anuñ **ḳāl u ḳilinden** şāh digil şafāsına

K. 7/9: Bugün abdalları āzāde-i şāh / Cihānuñ **ḳāl ü ḳilinden** berīyüz

kal'a: Kale.

G. 361/2: Vücūdum şehrine girdi velāyet şāhını gördi / İkilik **ḳal'asın** yıḥdı ulaşdı zāt-ı yektaya

M. 2/27: Yıḥam **ḳal'a**-i Ḥayberi muşt ilen / Çi pervā-yı top u tūfeng eylerem

kalb: İman, sevgi ve nefretin, iyi ve kötü bütün duyguların, anlayış, duyuş, seziş yeteneklerinin kaynağı olduğu kabul edilen, insanın mânevî varlığının merkezi, göñül.

G. 327/14: Gel ey Sultān Haṭāyī sen oḥı vaşfın güzel şāhuñ / Karadur münkirüñ **ḳalbi** üregi seng-i mermerden

G. 385/4: Ey göñül cehd eylegil doğru olagör şāha sen / 'Āḳıbet **ḳalbi** çıkar her kimse kim ḳalmaş ola

K. 19/5: Şāf olupdur **ḳalbümüz** her mezheb-i nā-pākdan / Kim mevālī-mezhebüz dilden İmām-ı Ca'feri

kaldur-: Bulunduğu yerden yukarıya doğru hareket ettirmek.

G. 364/4: Ger dilerse Leylî tek yüzün gören Mecnûn ola / Ay teki **ķaldur** niķābuñ gün tek açın üstine

ķalem: Yazı yazmaya mahsus, genellikle çubuk biçiminde âlet.

G. 371/4: Divāneyüz divāneye **ķalem** yoķ / Bize ne saç u saķal u ne şāne

ķalhan: Kalkan, eski savaşlarda savaşçının kılıç, kargı, mızrak ve ok darbelerine karşı kendini korumak için sol elinde tutarak kullandığı siper.

G. 202/5: Bu Ĥatāyî sīnesin kılsañ müşebbek yoķ ‘aceb / Cübbe vü cevşen söker pülād **ķalhan** oķlaruñ

G. 355/7: Bî-tevaķķuf her belā oķın ki atsañ her yaña / Sen meni ķarşuda **ķalhan** itdiķuñ ya ‘ni ki ne

ķallāş: Kalleş sözünün eski ve asıl şekli; sözünde durmaz, iki yüzöl, dōnek, hilekār.

G. 68/4: ‘İşķa dil virdüñ diye cevritme ey zāhid maña / Cān virür ma ‘şūķa dāyim ‘āşık-ı **ķallāşlar**

G. 68/5: Kanda kim Leylî olursa anda bir Mecnûn gerek / Kanda kim **ķallāş** olursa çoķ durur ķalmaşlar

G. 144/8: Zuhûr oldu oyunçı rind ü **ķallāş** / Vilāyetden anuñ irşādı vardır

G. 209/5: Cān fedā kıldı Ĥatāyî dimedi ol bî-vefā / Ĥayf geçdi ‘āşık-ı serbāz u **ķallāşumdur** ol

G.385/3: Kûl gerek tanıda öz doğruluķın Ĥaķ yolına / ‘İtikādın irmeye ger bay ger **ķallāş** ola

ķalmaş: Geveze.

G.68/5: Kanda kim Leylî olursa anda bir Mecnûn gerek / Kanda kim ķallāş olursa çoķ durur **ķalmaşlar**

G.385/4: Ey gönül cehd eylegil doğru olagör şāha sen / ‘Āķıbet ķalbi çıķar her kimse kim **ķalmaş** ola

ķālū belā: “Evet dediler” anlamına gelen bu kelimeler Elest bezminde ruhların Allah’a kulluk için “Ben sizin rabbiniz deęil miyim?” sorusuna insanların nefisleri “Evet (Rabbimizsin) dediler (İP).

G. 164/5: Bu Ĥatāyî yār ilen **ķālū belāda** kıldı ‘ahd / Ĥaķ bilür kim ber-ser-i ān ‘ahd ü iķrāram henüz

ķām: Arzu, meram, maksat.

G. 36/4: Kim ki **ķāmın** almadı dünyāda oldur bî-nevā / Bî-nevānuñ virgilen yā Rab nevāsından meded

G. 21/5: Geçdi ‘ömrüñ ey Ĥatāyî uşbu zāyî‘ dünyede / Şol vefāsız leblerinden virmedi **ķāmı** maña

G. 284/2: Zûlmet-i zûlfüñde **ķāmın** tapmadı hüküm eyle kim / Tā Sıkender çeşme-i ĥayvāna gelsün yeñiden

G. 302/4: Āh vāy ki **ķām** u vāyemi virmez tükendi ‘ömr / ‘İşķında gice gündüz işüm āh u vāy olan

G. 218/4: Tā bulmuşam cenāb-ı refi‘ünde **ķāmumı** / Her günde bir merātib ü her demde bir cemal

G. 310/4: Virse idi **ķāmumı** ol şāh u sulţānum menüm / Cānumı ķurbān kılayum ol şehe sulţāna men

ķām al-: deyim Umduķuna ve istediķine erişmek; bir şeyden olabildiķince zevk almak, keyfini çıkarmak.

G. 105/5: Men niçük hecrüñde vaşluñ lezzetinden **ķām alam** / Vaşluñ ilen hecrinüñ işi muşāf olmuş durur

G. 261/4: Vişālūñden doynıca **almadum ķām** / Anuñ rüz-ı cezāsın bilmez idüm

ķamer: bkz. Ay, māh.

G. 130/5: Melekler müşterîdür gül yüzüne / Sür imdi ey **ķamer** devrān senüñdür

G. 216/3: Pertev-i ĥüsnüñ ziyāsından **ķamer** oldu ĥacil / Şüretüñ tábından ol ĥürşid-i tábān münfa‘il

G. 348/3: Çün menüm üstüme doğdı āfitābum ey **ķamer** / Gezme her evc-i felekde aduñ māh eyleme

G. 355/18: Vargil ey bād-ı şabā ol ‘anber-efşān zülfe di / Bu **ķamer** devrinde devrān itdiķuñ ya ‘ni ki ne

G. 390/3: Tā senüñ ĥürşid-i ruh-sāruñı gördüm çeşmüme / Bir bulut oldu **ķamer** ol māh-ı tábān olmadı

G. 392/4: Dāma şaldı cān kuşın şad-pāre kıldı dilleri / Tā **ķamer** yüzinde ol zülfin perişān eyledi

K. 16/9: Güzel şāhum **ķamer** māhum murād-gāhum gönül-ķ‘āhum / Cemāli mażharu’llāhum güzün-i evliyā geldi

ķamer-likā: Ay yüzöl.

G. 199/4: Tā görmişem yüzün güneşin ey **ķamer-likā** / Her dem dilinde şemsü duĥādur Ĥatāyîñüñ

ķāmet: Boy, kadd.

G. 3/3: Gerçi gül-zār-ı cemālūñ gitdi ķarşumdan menüm / Dilde mihr-i **ķāmetüñ** serv-i revān kıldı maña

G. 22/4: Çeşmüñ cihānda fitne vü āşüb gösterür / Her dem kıyāmeti kıparur **ķāmetüñ** maña

G. 27/6: Yār ilen ĥalvetde mutribsiz içerken nāgehān / **Ķāmetüm** çeng oldu feryādum ney ü āhum rebāb

G. 41/1: **Ķāmetüñden** münfa‘ildür sāye-i serv-i būlend / Ĥasretüñden ‘ar‘ar u şimşād olupdur derd-mend

G. 90/4: Bitüpdür **ķāmetüñ** çeşmüm öñinde / Ne hoş serv-i ĥurāmān menzilidir

G. 80/1: Ne insānsan sen ey cān kim cemālūñ Ĥaķķa mażhardur / Kaşuñlan **ķāmetüñ** şekli maña mihrāb

G. 109/3: Ĥuceste **ķāmetüñ** gördüm senüñ ey server--i ĥübān / Belādan dil ĥalāş olmaz ‘aceb himmetlü bālādur

G. 155/1: Ey ki müşğın sünbülüñden ĥonce bāz olmuş durur / **Ķāmetüñ** nāzı gerekce serv-i nāz olmuş durur

G. 163/2: **Ķāmetüñ** tūbî durur nūn ve‘l-ķalemdür kaşlaruñ / Ĥāzihî cennātü ‘adni la‘l-i şekker-bāruñuz

G. 174/2: **Ķāmeti** tek gül kimi tarĥın götürmüş bağbān / Bāğda ‘aksinden anuñ serv-i ĥurāmān eylemiş

G. 216/6: Ol zamān kim dil-berüm bustāna girdi seyr içün / **Ķāmetinden** oldu her serv-i ĥurāmān münfa‘il

- G. 218/3: Bir kez görürse **ķāmetüni** serv nāz ile / Gül-zār içinde eylemeye lāf-ı i'tidāl
 G. 225/4: Gözümi yaş itdi hicrān vaşl-ı rüyuñ görmedüm / **ķāmetüm** ham kıldı ğam kadd-i şemālūñ görmezem
 G. 267/4: Kaşlaruñla çünki men baħs eyledüm ey mäh-ı nev / Ol sebebdan ey perī bu **ķāmetüm** ħamdur menüm
 G. 294/1: Ey ki ħayrāndur gönül sen dil-ber-i dil-dār için / **ķāmeti** serv-i revān u ruħları gül-zār için
 G. 296/3: Ol yüzi gül zülfi sünbül **ķāmeti** serv-i revān / Rüz u şeb dutmış durur çeşmüm kenārında vaţan
 G. 340/7: **ķāmetünlen** baħs iderdi dāyimā ol serv-i bağ / Gör ħacāletden aña menzil kenār oldu yine
 G. 349/5: Ĥatāyī görmemişdür **ķāmetün** tek / Ĥirāmān serv hiç bustān içinde
 G. 402/1: Bu şurāhī dil-ber-i ra'nā kimidür **ķāmeti** / Rūħ tek her kim ki rāhın içet artar rāhatı
 G. 407/6: **ķāmetün** pest eyledi servi çemende ey şanem / 'Arızuñ kıldı ħacīl bağlarda verd-i aħmeri
 G. 420/2: **ķāmet** ü ruħ-sāruñı her kim ki gördi söyledi / Biri güldür birisi serv-i ħirāmān nisbeti
 G. 436/6: Mäh-ı nev tek **ķāmetüm** inceldi oldum çün hilāl / Ez-ğam-ı 'aks-ı dü-ebrü-yı hilālūñ bir daħı
 K. 12/8: Eyā mihrāb iden taşı ħaķīķat mezhebin dut kim / Nigāruñ **ķāmeti** kaşı maña mihrāb u minberdür

ķāmet-i bālā: Uzun boy.

- G. 288/4: Bağ ilen bustān içinde serve kılmān iltifāt / Tā ki kıldum bir nazar şol **ķāmet-i bālāya** men

ķāmil: Noksansız, tam, bütün.

- G. 39/2: Şerm-sāram pür-günāham sen bağışla yā kerīm / Cümlelenni yarlığayın **ķāmil** insānum meded

ķamış: Buğdaygillerden, sulak yerlerde yetişen, çeşitli türleri olan, içi boş, yüzü boğumlu bitki.

- G. 31/4: Her **ķamışdan** şekker olmaz her tikenden tāze gül / Her geyigüñ göbeginden nāfe-i Tatar mest

ķamu: Hep, bütün, herkes.

- G. 23/1: Ĥaķ ezel mey-ħānesinden virdi bu cāmı maña / Kāyināt ehli ta'accüb kıldılar **ķamu** maña
 G. 76/9: Dūd-ı āhuñdur Ĥatāyī gökde bulutlar **ķamu** / Durmayup tōk gözyaşın kim ebr-i bārān devridür
 G. 99/3: Hem baħr-ı kānı kūy-i velāyetdür ol 'Alī / Düşmen anuñ katında **ķamu** berg-i kāhdur
 G. 119/3: Niçe kim enbiyā vü evliyā var / **ķamusı** kaťredür 'ummān 'Alīdür
 G. 139/5: Ey Ĥatāyī ehl-i tevħidüñ katında bilmiş ol / Vā'izin bī-ħüde ğüftarı **ķamu** efsānedür
 G. 141/2: Menüm tek āşınāyı yād kılduñ ey teraħhumsuz / Felekden görmezem anı **ķamu** bīġānelerdendür
 G. 144/6: Cemī'-i bendenüñ vardur niyāzı / **ķamu** gönüllerüñ murādı vardur
 G. 200/3: Sırrımı pinħān iderdüm ħalka çün gördüm seni / Ĥalka fāş oldu **ķamu** sırr-ı nihānum sen midüñ
 G. 215/5: Ey Ĥatāyī kullaruñ ümmīdi vardur rahmete / Sırr-ı settārın nazarı **ķamudadır** yā Resül
 G. 246/4: Cefā vü miħnetüñ tā geldi cāna / Belālardan **ķamu** dūr oldu gönüm
 G. 284/5: İşigüñ kulluğına gelsün selāťinler **ķamu** / Ķul tekebbür kılmāsun sultāna gelsün yeñiden
 G. 286/4: Gerçi bülbüller **ķamu** gül-zār ister zār zār / Senden özge gönölme 'ālemde gül-zār olmasun
 G. 326/4: Şarf eyledüm yolında **ķamu** ihtiyārumı / Niçük elümde koymadı hiç ihtiyār ħüsn
 G. 372/1: Menem sultān-ı 'ālem cān içinde / Yirüm vardur **ķamu** cānān içinde
 G. 380/4: Beli ğamdan bükülmüşdür gözi nūrı tōkülmüşdür / **ķamu** bendi sōkülmüşdür işi āh u fiġān söyle
 G. 438/6: Zü'l-feķār ile **ķamu** kılduñ musaħħar 'ālemi / Bilmişem taħķīķ ile kim lā-fetāsın yā 'Alī
 K. 4/2: Güm-rāħ olaydı ehl-i cihān ser-be-ser **ķamu** / Ger kılmāsaydı 'āleme Ĥaķ reh-nümā seni
 K. 5/5: **ķamu** bī-çāre vü derd-māndelerüñ / İşigüñ toprağıdır tekye-ġāhı
 K. 13/1: Kādīmī zāt bī-misl ü beķādur / **ķamu** fānī durur bākī Ĥudādur
 K. 13/2: Nice kim enbiyā geldi cihāna / **ķamusından** güzīde Muştāfādur
 K. 13/15: İmām ol mürşid-i dīndür be-taħķīķ / Ki maħşerde **ķamuya** reh-nümādur
 K. 16/4: İrişdi mürşid-i kāmīl **ķamu** ehl-i amān oldu / Sevindi ġāziler cümle ki ĥatm-i enbiyā geldi
 K. 17/11: 'Alī Nakī durur şāfī **ķamu** derdine bīmāruñ / Anuñ şol ĥaķ-i pāyinden ĥekīme tütüyā geldi
 M. 2/4: Kimini **ķamudan** zeber-dest iden / Kimini mu'allāķ kimin pest iden
 M. 2/13: **ķamunı** yaradan bir Allāhdur / Cemī'üñ işinden ol āġāhdur
 M. 2/21: **ķamu** Rüm u Çīn ü Horāsān u Şām / Açar bir beg igit bularnı tamam
 Mus. 1/29: Burāķ u kerāmet anuñ maħmilī / Açup rüşen iden **ķamu** müşkilī

ķan: Vücuttaki hayati sıvı.

- G. 32/4: Miñ mekr ü al ü şu'bede-i bī-ħisāb ile / **ķanumı** tōkdi ğamze-i ĥün-ħ'āre 'ākıbet
 G. 42/4: Yaralı baġrum **ķanın** tōkdi gözümnden dem-be-dem / Gör neler kıldı maña şol nergis-i ĥün-ħ'āreler
 G. 60/1: Menem bir ten velī cānum 'Alīdür / Damarumda gezen **ķanum** 'Alīdür
 G. 96/1: Ey felek devründe niçün ol nigār elden gider / **ķanum** ilen ellerin kılmış nigār elden gider
 G. 111/3: Nice ser-ħoş olmasun devrinden anuñ dil-berüm / Nergis-i mestāneñüz kim su kimi **ķanum** içet
 G. 112/5: Nergis-i mest-i ĥumāruñ **ķanumı** içmeklige / Kaşlaruñ mihrābınuñ bu dāneler küncindedür
 G. 115/7: Bu şurāhīden mevālī dolduranda dost-kām / Kayġudan düşmen ĥavāric yūregi pür **ķan** durur
 G. 124/1: Ĥaķun nüşhalarında bir beyān var / Muķarrer bil ki aña **ķana ķan** var
 G. 124/4: Henüz Şāħ Ĥaydaruñ **ķanı** kalıpdur / Yezīde bir daħı küllī kıran var
 G. 125/1: Leblerüñ yādı bile dīdelerüm **ķan** doludur / Aġlamaķdan etegüm la'l ile mercān doludur
 G. 146/10: Mest-i 'işķ itdüñ meni Mecnūn özümni bilmezem / Ey susamış **ķanuma** her gözleri ĥün-ħ'ār bir

G. 149/1: Men 'aşıqam saña şanemā munca yıl durur / Cānum fedā yoluña vü **kanum** sebîl durur
G. 152/7: Ey Haṭāyî Tañrı sorsun bu şikeste gönüñü / Zerd olupdur 'arızuñ andan meger **kan** ayrılır
G. 173/2: Yüzine karşı gonce güldiğiçün / Seher ağzına urmuş **kan** oturmuş
G. 174/7: Bu Haṭāyî kanını tökmekde iken tökmedüñ / Anda her müftî ki men 'itmiş besi **kan** eylemiş
G. 189/4: Hālîş oldum tā ki men **kan** yaş aḥıtdum dîdeden / Yumayınca kan ile olur mı merdüm yüzi pāk
G. 195/1: Tā ki sen ey gonce-leb la'lüñi ḥandān eyledüñ / Derde şaldüñ lāle tek bağrum kara **kan** eyledüñ
G. 205/7: Haṭāyî çeşm-i mestinden ḥabîbüñ iḥtirāz eyle / Eger **kanuñ** döker her dem çün oldur cān-ı cānānuñ
G. 207/8: İçer her dem kanum fettāne çeşmüñ / Ya Rab o gün ola mı **kana** çeşmüñ
G. 209/4: Gözüñüñ yaşın ki şaldum içdigüm sudur maña / Bağrumuñ **kanın** ki gördüm ağulu aşumdur ol
G. 229/1: Bāṭınım hecründe cānā dopdolu **kandur** menüm / El yüzine zāhirüm gül kimi ḥandāndur menüm
G. 261/3: Lebüñe cān didümse tökme **kanum** / Sorup senden bahāsın bilmez idüm
G. 263/3: Dişlerüñ incü lebüñ mercāndur ey baḥr-ı kerem / Halka-i devr-i dehānuñ **kana** nisbet kılmışam
G. 273/8: Didüm al cānumı bir **kanla** bārī / Didi öldürmezem seni sınaram
G. 304/4: Gerçi ğamzeñ tîğ olupdur ḥayl-i 'uşşāka velī / Çeşm-i ḥün-h'āruñ durur her dem-be-dem **kan** eyleyen
G. 308/6: Senüñ maḳşüduñ oldur kim men ölem / Helāl olsun saña **kanum** ne dirsın
G. 313/3: Firḳatüñ ger kılmaya bağrumda yüz miñ pāreler / Bes menüm gözüm yaşınıñ rengi **kan** olmuş neden
G. 328/1: Dil-berā gördüm yüzüñ ḥayrānam ol demden berü / Göz yaşında **kan** ileñ ğaltānam ol demden berü
G. 337/4: Dañla ḳādı ḳatıda da'vī men itmem **kanumı** / Men eger söyleşmişem ol demde **kanum** söyleşe
G. 355/1: Gonce tek la'lüñi ḥandān itdigüñ ya'ni ki ne / Lāle tek bağrumnı pür **kan** itdigüñ ya'ni ki ne
G. 357/6: Anca çekdüm firḳatüñ bārını ey gül yüzlü yār / Yüregümdür gonce-nisbet dopdolu **kandur** yine
G. 359/1: Çeşmüñ atanda ğamze meger cān diler yine / Cellādı gör ki tökmek için **kan** diler yine
G. 370/3: Aḥıtdı yaşımı devrān baturdı **kanuma** el / Raḳīb elindeki dest-i nigār imiş maña ne
G. 376/2: Gönlüme sen düşdüğüñce gözlerüm **kan** yaş töker / Ayağıñ toprağı şāhā kīmiyādur gönlüme
G. 387/2: Yāsemen tek ruhlaruñ gördüm eyā rūḥ-ı revān / Yaşlarum gözden revān oldı yine **kanum** kimi
G. 434/3: Şükr eyleyem ol nāvek-i müjgāna ki her dem / Yağmalığı zībā şanemüñ **kanuma** düşdi

kanlu: İçinde veya üstünde kan bulunan.

G. 1/4: Gül yañağıñ dil-berā bes tāze terdür her zamān / **Kanlu** yaşımdan töker her dem gözüm bārān aña
G. 27/2: Firḳat-ı 'ışkuñda ey gül-çehre zār u giryeden / **Kanlu** yaşım Haḳ bilür çizgindürür hem āsiyāb
G. 201/3: Elüñ **kanlu** gözün kinlü ne ḥāldur / O şehr içre şalup kan sen mi geldüñ
G. 281/1: Dil-berā derd-i firāḳuñ koymadı cismümde cān / Anca aḥdı **kanlu** yaşım kalmadı bağrumda **kan**
G. 356/3: **Kanlu** yaşımnı yüzüm üste revān idüp müdām / Rāz-ı pinḥānum hüveydā kıldığıñ ya'ni ki ne
G. 365/2: Yüregi dağ olmayınca bağı **kanlu** la'l tek / Hiç kiminüñ ḥaddi yoḥdur kim Kızılbaş olmağa
G. 383/2: 'Aşıḳ odur ki da'vā iderse bu sözine / **Kanlu** yaş ile çehre-i zerdî güvāh ola

kan ağla-: deyim Büyük bir üzüntü içinde olmak.

G. 284/7: Ḥayli demdür kim Haṭāyî gözleri **kan ağladı** / Seyl-i ḥün'n bir daḥı 'ummāna gelsün yeñiden
G. 427/1: Gel ki cānā senden ayru gözlerüm **kan ağladı** / Cigerüm yandı tutuşdı cān için cān ağladı
G. 45/3: Gicelerde uyḥu gelmez gözüme kan ağlaram / Gökdeki kevkeb degül şol çeşm-i bîdārum durur

kan eyle-: Öldürmek, kan dökmek.

G. 174/7: Bu Haṭāyî kanını tökmekde iken tökmedüñ / Anda her müftî ki men 'itmiş besi **kan** eylemiş
G. 204/4: Çeşm-i mestünden hezārān fitne şaldüñ gönlüme / Türk-i yağmacı kimi bi'llāh yüküş **kan** eyledüñ
G. 392/1: Tā menüm gül yüzlü yārum 'azm-i seyrān eyledi / Lāle tek hecri yarası bağrumı **kan** eyledi

kan tök-: deyim (Bir kimseyi) Yaralamak veya öldürmek; (bir şey uğruna) kendini fedâ etmek, ölmek.

G. 167/5: Ka'be-i vaşluña virdüm cānumı ḳurbān velī / Hacı oldum **kan tökerem** ḥanı ḳurbān-ğāhumuz
G. 191/5: Çeşm-i mestler gör nice **kanum** tökerler dem-be-dem / Bu ğarīb ü ḥasteni tīmāra göndermek gerek
G. 355/4: **Tökmek** için **kanumı** başum kesüp her dem-be-dem / Şeh-süvārım 'azm-i meydān itdigüñ ya'ni ki ne
G. 405/5: Kaşlaruñ **kanumnu** tökdi su kimi öttüñ revān / Hancaru gidersen ey ḥün-h'āre dil-ber ḥançeri

kanın iç-: deyim Adam öldürmek, cānîlik etmek.

G. 207/4: İçer ol **kanumı** dirsem inanmaz / Ne diyem men aña inana çeşmüñ
G. 207/8: İçer her dem **kanum** fettāne çeşmüñ / Ya Rab o gün ola mı kana çeşmüñ
G. 258/5: Nice miskīn Haṭāyî **kanın içmiş** / Şol iki nergis-i ḥün-h'āre gördüm
G. 293/2: Gözüñ içmiş **kanını** 'aşıḳlaruñ olmuş ḥumār / Bağçada gör nergisi gül-nāra döndermiş yüzün

kanını al-: deyim Kanı yerde kalmamak, intikamı alınmak. Yapılan bir kötülüğün hesabı sorulmak.

G. 257/3: Atamuñ **kanını aldum** Yezīdden / Yaḳın bilgil ki naḳd-i Ḥayderīyem

kanlı göz: Kanlı göz, çok ağlamaktan kanlı hale gelmiş göz, aşgın gözü.

G. 201/3: Elüñ **kanlu** gözün kinlü ne ḥāldur / O şehr içre şalup kan sen mi geldüñ

kanlu yaş: Kanlı gözyaşı.

- G. 111/1: Ey güneş hüsnüñ hayâli tâ ki gönülünden geçer / **Ƙanlu** yaşum yem teki dolmuşdur andan ser-be-ser
G. 281/1: Dil-berâ derd-i firâkuñ koymadı cismümde cân / Anca ahdı **kanlu yaşum** kalmadı bağrumda kan
G. 302/3: Bağ-ı ruhuñ suvarmağ içün bağbân kimi / Her bir yañaya **kanlu yaşum** dürlü çay olan
G. 344/4: Anca ahdı gözlerümden **kanlu yaşum** sũ-be-sũ / Ahdı çeşmüm zevrakı her sũya ol sular bile

kanuma susa-: deyim (birini) öldürmeyi istemek.

- G. 378/1: Çeşm-i mestüñ ey perî çün **susamışdur kanuma** / Dem-be-dem yüz kaatre hũn-efşân ider dāmānuma

kan-: İnanmak, kanaat getirmek, aklı yatıp kâni olmak.

- G. 124/7: Bu yola varmağ olmaz reh-nümāsız / Nice kim olasan sen söze **kan** var

kana kana: ikileme Kanıncaya, doyuncaya değin, doya doya, bol bol.

- G. 358/1: Egildüm secde kıldum hānedāna / Nüş itdüm şerbetinden **kana kana**

kandur-: Bir gereksinimini, bir isteğini yeteri kadar karşılamış olmak, doymak.

- G. 393/2: **Ƙandur** menüm susızlıgum ey āb-ı la‘l-i yār / Girmez elüme dünyede bir su senüñ kimi

kan: Menba, maden ocağı, hazine.

- G. 99/3: Hem baħr-ı **kānı** kũy-i velāyetdür ol ‘Alī / Düşmen anuñ katında kamu berg-i kāhdur
G. 130/2: Hāta menden ‘atā senden eyā dost / Mürüvvet **kānısın** ihsān senüñdür
G. 152/5: Gözlerüm her demde mevc eyle ki firkatdür bugün / Tök şadefler dürrini kim gevher-i **kān** ayrılır
G. 305/9: Hātaýī hastedür **kān-ı** şehāvet / Haber vir derdlüler dermāna gelsün
G. 369/2: Ma‘rifet gevherinüñ **kānına** ma‘den olagör / İşte bu ‘ilm ü hüner genc-i nihāndur bilene
K. 4/15: **Baħr-ı şecā‘at evc-i şehāvet mekān-ı luṭf / Kān-ı kerem seni didüm ehl-i gāzā seni**
K. 4/18: Nān u kaṭarı sāyile Kanberle virdigün / Münkirdür ol ki dimeşe **kān-ı** şehā seni
K. 8/1: Deryā-yı Necef gevherine **kān** ‘Alīdür / Ol lām-ı leb-i la‘l-i Bedaḥşān ‘Alīdür
K. 11/5: Fazl u ihsān u mürüvvet hem şehāvet kānısın / Luṭfuña ḥāk ile cevherdür berāber yā ‘Alī
K. 11/11: Ol kerāmet **kānısın** kim Hāk te‘ālādan saña / Şark u garb u ‘arş u kürs oldı musaḥḥar yā ‘Alī

kān-ı gevher: Mücevher madeni.

- K. 10/2: Muhammed Muştafādur **kān-ı gevher** / Kemāl-i kudretinden Haydar oldı

kān-ı şehā: Cömertlik menbaı, kaynağı.

- G. 440/1: Ey şāhbāz-ı her dü-cihān Murtaẓā ‘Alī / Ey şāhib-i şecā‘at u **kān-ı şehā** ‘Alī

kāna: Yan, taraf.

- G. 305/4: Ezelden Hāk diyen ehl-i tarikat / O kāndan sürülüp bu **kāna** gelsün

Kanber: Hazret-i Ali’nin siyahi, sadık kölesidir. Daha sonra azad olmuştur. Hz. Ali’nin halifeligi sırasında hacib (perde)ciligiini yapmıştır. Ona olan bağılı ile ün almıştır (İP).

- G. 13/4: Ey mürüvvet ma‘deni menden kerem kılma dirēg / **Ƙanberünem** men senüñ şāhum be-‘ışk-ı Murtaẓā
G. 57/8: Server-i Merdān ‘Alīnün āliyem evlādıyam / Zü‘l-feḳār u tāt u Döldül **Ƙanberem** şān mendedür
G. 62/4: Ki Hākdan Zü‘l-feḳār oldı ‘Aliye / ‘Alī kulluğına **Ƙanber** gelüpdür
G. 75/9: Bezl ider bezmin Hātaýī āb-ı kevserden müdām / Şāh-ı merdān ‘Alīnün **Ƙanberi** nisbetlüdür
G. 99/4: Olmaz ğanımı **Ƙanberine** bebr ü ejdehā / Çün hem-demi o şāh-ı cihānuñ İlāhdur
G. 119/15: Kemīne çakeridür Hızr ü İlyās / Emīr-i **Ƙanber** ü Selmān ‘Alīdür
G. 162/1: Şāh-ı **Ƙanber** sāye-i pür-nür Sübhān devridür / Faħr-ı ‘ālem şāh-ı ‘ādil hān bin hān devridür
G. 226/5: Bu Hātaýīnün maḳāmı āsitānuñdur müdām / Çün seni şāh-ı kerem özümni **Ƙanber** görmişem
G. 251/2: Ol şehensāh-ı cihānsın kim kul olup kapuña / **Ƙanberinün** hıdmeti çün Kayser ü Cemdür ğulām
G. 252/5: Zıkr ü fikrüm her dem ol sultān-ı ‘ālemdür menüm / Bu Hātaýī hāste anuñ **Ƙanberine** bir ğulām
G. 327/11: ‘Alī oldur ki bir sāyil temennā kıldı bir teh nān / Hem ol sa‘at revān geçdi kaṭar u māl-ı **Ƙanberden**
G. 432/5: Biri Fātma biri Döldül ol çehār-pārenün / Biri oldı Zü‘l-feḳār biri ‘Alīnün **Ƙanberi**
G. 440/3: Men kim olam ki kulluğına laf uram saña / **Ƙanber** ğulāmı ḥāk-i pāyuña cānum fedā ‘Alī
K. 4/18: Nān u kaṭarı sāyile **Ƙanberle** virdigün / Münkirdür ol ki dimeşe kān-ı şehā seni
K. 6/2: ğulām-ı hānedān-ı Aḥmedem hem / ‘Alīnün **Ƙanberinün Ƙanberiyem**
K. 7/10: Hātaýiyem mevālī ehl-i tevḥīd / ‘Alīnün **Ƙanberinün Ƙanberiyüz**
K. 12/11: Hātaýīnün degül ḥaddi şehā kulum diye bilgil / Eger hıdmet kaḅül olsa anuñ mevlası **Ƙanberdür**
K. 18/16: Nūr-ı çeşmüm āl-i Hāşim seyyid-i ‘ālī-neseb / Şāh-ı **Ƙanber** mīr-i Bū Zer cān-ı Selmān yā ‘Alī
T. 6/2: Bu Hātaýī Kayser ü Hākān u Cem / **Ƙanberinün kanberidür** yā ‘Alī

kanber-şıfat: Kanber gibi.

- G.439/5: Ƙurşanan cān u gönülden sen şehe **Ƙanber-şıfat** / Eksük olmaz ol kuluñdan hem kerāmet yā ‘Alī

kand: Şeker; şeker kamışının donmuş usaresi; sevgilinin iki dudağı.

- G. 55/5: Çin-i zülfün bendine düşdi Hataî hâste-dil / Şerbet-i la'lüñdür aña **kand** ilen 'unnâblar
G. 121/1: Dudağıñ **kand** imiş bal anda n'eyler / Ne nâzûk hatt imiş hâl anda n'eyler
G. 249/4: Şerbet-i hecrüñle kılmâ dil-berâ ağzumnı telh / Tütüym la'lüñ durur **kand** u nebât u şekkerüm
G. 391/4: Sormışam **kand** ile şekker lezzeti hoşdur velî / Ol dahı şîrîn degül la'l-i şeker-bârûñ kimi

kand-ı mükerrer: Birkaç defa kaynatılarak kıvam verilmiş şeker, nebat şekeri; mahbubun iki dudağı.

- K. 12/3: Elinde bâde-i gül-reng içre gâzîlerün şâhı / Ne hâcet nuql için şekker sözüñ **kand-ı mükerrerdür**

kanda: "Nerede?" soru zamiri.

- G. 68/5: Kanda kim Leylî olursa anda bir Mecnûn gerek / **Kanda** kim kıllâş olursa çoğ durur kıllaşlar
G. 305/4: Ezelden Hâk diyen ehl-i tarîkat / O **kandan** sürülüp bu kâna gelsün

k'anuñ: "...ki onun"

- G. 402/4: Giceler meclis içinde oturur ol ser-firâz / Öyle mihmândur **k'anuñ** her yirde vardur 'izzeti

kapu-: Makam, huzur; bir yere girilip çıkılırken içinden geçilen yer.

- G. 5/2: Hecrûñ cefâsı öyle yahıpdur bu göñlümi / Her şeb **kapuñda** nâle vü efgân yeter maña
G. 30/6: Çün kıl olan **kapuñda** görür kadr-i salâtanat / Bir kuluñam ki virmişem ol kadr için berât
G. 39/5: Her yaña 'azm eyler olsañ süre-i feth oldı feth / Açılır bağı **kapu** devletlü derbânum meded
G. 88/4: Tâ ayağıñ tozu tek **kapuñda** mesken dutmışam / Bu sa'âdetden menüm bahtumğa bahtum tâc alır
G. 90/5: Murâd için gelüpdür dil **kapuña** / 'Înâyet kıl ki ihsân menzîlîdür
G. 117/4: Bu hastenüñ **kapuñda** du'âdur işi saña / Sor ol gedâya munca du'â kimden öğrenür
G. 165/4: Ehl-i Hâk **kapuñdan** özge hiç yire kılmaz sücûd / Ey şanem çün dâyimâ 'âşıklara mihrâbsız
G. 169/2: **Kapuñda** n'ola meh ü mihre baş egmez isem / Ferâz-ı küngüre-i 'arşdur şehâ yirümüz
G. 171/4: Bir gün terâhhum eylemedüñ hâk-sârûña / Yâ Rab ne şâdir oldı **kapuñda** günâhumuz
G. 172/2: Ey perî her-dem nigeh-bân **kapuña** hâcet degül / Kim yeter küyında her şeb nâle vü âhum ceres
G. 173/7: Hataî'ye nazar kıl çeşmüñ ilen / **Kapuñda** şubh u şâm giryân oturmuş
G. 198/5: Ey Süleymân-ı zamâne 'âşıkun sor hâli ne / Kim **kapuñda** mür nisbet pây-mâlîñdür senüñ
G. 199/7: Geldi Hataî **kapuña** virgil murâd aña / Hüsnüñ hâkına zikri du'âdur Hataîñüñ
G. 242/7: Hataî hâstedür vaşluñ gedâsı / **Kapuñdan** vâye vü ihsâna yetdüm
G. 244/5: **Kapuñdan** ayru oldı Hataî şikeste-hâl / Ümmîd ilen işigüne dermâna gelmişem
G. 251/2: Ol şehensâh-ı cihânsın kim kıl olup **kapuña** / Kanberinüñ hidmeti çün Kayser ü Cemdür gulâm
G. 251/4: Ol 'Alisin kim hamu peygambere sensin şeff' / Cümle bu ümmîd ilen **kapuña** gelür hâş u 'âm
G. 271/6: Meni sürme **kapuñdan** âşinâyam / Ki yâd olmaz saña yüz ılda mahrem
G. 283/7: **Kapuña** geldi gedâ tek bu Hataî dil-berâ / Sen aña kıl ey şanem bir lutf u ihsân yeñiden
G. 292/2: Hâşeli'llâh kim göñül yüzin **kapuñdan** döndere / Bülbul-i bî-çâredür gül-zâra döndermiş yüzin
G. 306/7: Hataîyem şehâ eksüklü kulam / **Kapuñda** bir kemîne kemterem men
G. 327/6: 'Alî oldur ki peygamber didi 'ilmüm **kapusıdır** / İşidgil bu diyenlerden haber sorgil bilenlerden
G. 327/7: 'Alî oldur ki üç yüz miñ dürüst tapmayile fülâd / Yasanmışdı **kapusunda** kopardı bâb-ı Hayberden
G. 343/5: Bu Hataî hâste-dil her dem ümîd-i vaşl için / Döşemişdür yüzini **kapuñda** toprağ üstine
G. 349/4: Rakîbi koymagil **kapuñda** n'eyler / Bu kâfir cennet-i rızvân içinde
G. 359/5: Miskîn Hataî **kapuña** geldi 'inâyet it / Hüsnüñ gedâyı vâye-i ihsân diler yine
G. 374/4: Doğru vargil bu yola kim doğrılık dost **kapusı** / Egri divânda utanur anda ikrâr olmasa
G. 394/5: Gitmez Hataî cevri ile **kapuñdan** ey perî / Gülşen bilürmen ol ser-i küyunda külhanı
G. 430/4: Müdde'ini koymagil **kapuña** nâ-mahrem durur / Cânına her demde yüz la'net anuñ şeytân kimi
G. 404/1: 'Aks-i sāyeñdür vücûdum ey saçı zıll-ı hümây / Nişe kim sen pâdisâhsı men kapuñda bir gedây
G. 416/2: Derdüme dermân gerek **kapuña** geldüm ey habîb / Bilmişem sende yakındur uş bu derdüm çâresi
G. 408/4: Bir mür-ı hastenüñ ki **kapuñda** makâmı var / Men ol makâma mülk-i Süleymân disem yiri
G. 413/3: Vücûd-ı Muştâfâdan oldı Âdem / Risâlet **kapusı** Kur'an degül mi
K. 14/6: 'Anterüñ başın kesen Hayber **kapusın** kopardı / Ceng içinde kâtil-i küffâr sensin yâ 'Alî
M. 1/2: Menem bir bende-i miskîn **kapuñda** / Gezermen kü-be-kü vaşluñ tapuñda
M. 2/57: İlâhî kabûl eyle hâcâtumı / **Kapuñdan** niyâz u münâcâtumı
Mus. 1/16: Bu İslâm **kapusın** açan 'âleme / Sen anı Hudâ bilgil âdem dime

ka'r: İş.

- G. 13/2: Tâ ki 'işkuñuñ belâsı cânuma **kâr** eyledi / Ey tâtîbüm bilmezem kim var mı bu derde devâ
G. 99/7: Ger burc-ı 'arşuñ üste melek anı sevmese / Hârût teki makâmı anuñ **ka'r-ı** çâhdur
G. 146/13: Bu dükân yüz miñ dükândur Hâk dükânıdır velî / Şehr birdür **kâr** birdür asılırsan dâr bir
G. 151/7: Var cihân düşmen ola yüz miñ eger **kâr** eylemez / Ey Hataî aña kim fazl-ı İlâhî yârdur
G. 374/3: Dünyede 'âşık olan giydi melâmet donını / Her yeten 'âşık olur mı derd aña **kâr** olmasa

kār eyle-: Fayda sağlamak.

G. 229/5: Bu Hāṭāyīye raḳībūn fitnesi **kār eylemez** / Dāyima çün dest-gırūm faẓl-ı Sübhāndur menüm

kār u bār: Kazanç, iş, güç.

G. 142/4: Kalmadı hiç **kār u bār** bu Hāṭāyī hastenūn / Anuñ ile **kār u bār**um her çī varumdur gider

kara: Kömür renginde olan rengin adı; ayıp, kusur.

G. 44/2: Yandurur hicrān odı gönlümni virdi yāre kim / Dutdı eflāk u cihānı gitdi gökden **karalar**

G. 57/4: Kātībā ağ u **karaya** baḥma seni azdurur / Aç kulağ dinle sözüm āvāz-ı Qur'an mendedür

G. 90/6: Götürme ağ yüzünden **kara** zülfi / Ki 'akreb mäh-ı tātān menzilidür

G. 167/3: Dün sağınur kim ki görse zülfünün şeb rengini / Kim **karaya** boyayupdur anı dūd-ı āhumuz

G. 195/1: Tā ki sen ey gönce-leb la'lüni ḥandān eyledün / Derde şalduñ lāle tek bağrum **kara** kan eyledün

G. 207/3: Giyüpdür karanı zāhid kimi ol / Mey içmekdür işi rindāne çeşmün

G. 298/1: Şüretün gördüm nigārā mest ü ḥayrānam bugün / Ol **kara** zülfün teki ğamdan perişānam bugün

G. 327/14: Gel ey Sultān Hāṭāyī sen oḥı vaşfin güzel şāhuñ / **Karadur** münkirün kalbi üregi seng-i mermerden

G. 341/5: Bu Hāṭāyī hastenūn kılma müşevveş ḥātırın / Ağ yüz üste ol **kara** zülfün perişān eyleme

G. 343/2: Zülf ü rüyūñ ḥaṭtı tek hiç kimse defter yazmadı / Tā ki 'ālemde yazılmışdur **kara** ağ üstine

G. 347/3: Yüzün üste zülfün gördükçe muşḥafdur direm / Bu ne ḥikmetdür ki yazılmış **kara** ağ üstine

G. 382/4: Götürgil ağ yüzünden **kara** zülfi / Arada bu ḥicāb olsun mı böyle

G. 355/2: **Kara** zülfün ağ yüzün üstinde efsān eyleyüp / Gönlümü ğamdan perişān itdigün ya'ni ki ne

G. 417/4: Götürgil ağ yüzünden **kara** zülfün / Niḳābuñ aç liḳā ister Hāṭāyī

G. 423/1: **Kara** zülfün boyuñā mindi düşdi / Senün sevgün gönüle imdi düşdi

kara toprak: Toprak.

K. 18/19: Dostların menzili olmuş durur çarḥ-ı berin / Düşmenün olmuş **kara toprağa** yeksān yā 'Alī

kara yüzlü: Kötü karakterli, günahkar kimse; aşık için rakibin tasviri.

G..208/3: Şol **kara yüzlü** raḳibi koyma kūyun gerdine / Haste bülbülnün maḳāmin mesken-i zāğ itmegil

G. 258/3: **Kara** zülfün görende ey ḥabībüm / Gönül meyl eyledi zünnāra gördüm

karal-: Kara duruma gelmek, lekelenmek.

G. 205/2: Götürdün perde yüzünden bi-ḥamdı'llāh ki ey dil-ber / Seni gördi ḥacāletden **karaldı** yüzi şeyṭānuñ

G.381/4: Senün rüy-ı sefidünden cüdā tā mübtelā boldum / **Karaldı** kubbe-i ḥaḍrā bu gönüm āhı yanında

karār: Rahat, huzur, dinlenme, āram; değişmez olma, devamlı ve sürekli olma, istikrar.

G. 46/1: Dil-berā sencileyin bi'llāh ki yārum yoḥ durur / Bir zamān sensiz menüm şabr u **karārum** yoḥ durur

G. 65/1: Gönül tā kim ğamuñlan āşinādur / **Karār** u şabrdan mutlak cüdādur

G. 97/6: Başmasun her yire kim bir dem kadem dutmaz **karār** / Çün mekân ile müşerrefdür mekân elden gider

G. 129/2: Apardı 'aḳl ile şabr u **karārum** / Menüm şabr u **karārum** anda n'eyler

G. 148/2: Çün anuñ kavli ḥaṭādur hem kararı bī-vefā / Ey gönül nā-ehl ile kavlı **karār** itmek nedür

G. 157/3: Cismümde cān u dil bu cihetden dutar **karār** / Şirīn ḥadīsün āyeti yuḥyī'l-'izāmıdur

G. 230/2: Şüretün gördüm nigārā vālih ü sevdā-yı men / Firḳatün dūr eyledi şabr u **karārumdan** menüm

G. 230/3: Ey perī-peyker seni andan berü kim görmişem / Hüsnün ayırdı **karār** u ihtiyārumdan menüm

G. 248/3: Hiç **karārum** yoḥ idi şabrum tükenmişdi velī / Ber-**karāram** kim enīs-i rüzgārum bulmuşam

G. 277/1: Ey dirīğā gitdi gelmez ol gül-endāmum menüm / Ne **karārum** var ne şabrum u ne ārāmum menüm

G. 308/2: **Karār** u şabr u ārāmum tükendi / Kesildi külli fermānum ne dirsın

G. 329/3: Kūşum pervāz ider her dem kafesden / **Karār** itmez meger vaşluñdan ayru

G. 329/4: Ki senden ayru hiç yoḥdur ḥayātum / **Karār** ider niçük cān tenden ayru

G. 331/2: **Karārum** kalmadı şabr ötdi ḥadden / Dü çeşmüm nergis-i bīmāra karşı

G. 377/3: Andan berü kim gördüm bir laḥza **karārum** yoḥ / Ḥayrān olubam bi'llāh ol mihr-i gül-endāma

G. 403/3: Tā ki gördüm uyḥuda men ol perişān zülfün / Yirine andan berü şabr ü **karārum** gelmedi

Mus. 1/26: Kim ismi 'Alīdür özi Kirdgār / Dutupdur sözinden yir ü gök **karār**

Mus. 1/31: Maḳāmāt-ı Raḥmān yiri lā-mekān / Ol ervāḥa menzil **karār-ı** cihān

karar dut-: Yerleşip kalmak.

G. 132/3: Sāye-i ḳaddün göricek yir yüzi bulmuş şeref / Sāyebānuñ rif'atünden nüh felek **dutmuş karār**

kararı yoh: Bir yerde duramayan, huzûru olmayan.

G. 336/3: Bu **kararı yoh** gönül bilmen ḥaçan ārām ide / Yā meger bir gün menümlen dil-sitānum söyleşe

kardaş: Aynı anne babadan doğmuş veya anne babalarından biri aynı olan çocukların birbirine göre adı.

G. 217/2: Ana ata ḳavm u **kardaş** ehl-i 'ışḳ ḳayda imiş / Nām u neng ü cān u başdan geçmeyen bizden degül

karğıs: Beddua.

G. 74/3: Ger maña nefrîn ider düşmen men andan ğam yimen / Kim münâfıkdan gelen **karğıs** du‘â nisbetlûdür
G. 424/4: Zâhidûñ **karğısı** ‘âşık hakkında / Yalan da‘vâya beñzer beñzemez mi

karğu: Kamış, saz; güzelin boyu.

G. 393/5: Gitme Hâtâyî çeşmidin ey ‘aks-i kadd-i yâr / Nem-nâk yirde bitmeye **karğu** senûñ kimi

karîn: Yakın, arkadaş.

G. 350/3: Kahrına şükr eylegil kim Hâk saña rahm eyleye / Hem **karîn** olmuş ezelden küfr ü dîn imân ile

karın: İnsan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi.

K. 18/14: Yünüsü sensin salan deryâda balığ **karına** / Sen çıharduñ Yüsufî ez-çâh-ı Ken‘ân yâ ‘Alî

karınca: Karınca; âciz, zayıf, güçsüz ve muhtaç kimse.

G. 322/3: **Karınca** çekebilmez fil yükini / Nice âh itmesün ol bâr elinden

karşu: Bir şey, yer veya kimsenin yüz tarafının ilerisi; bir yerin yüzü ve cephesi karşısında bulunan.

G. 3/3: Gerçi gül-zâr-ı cemâlûñ gitdi **karşumdan** menüm / Dilde mihr-i kâmetûñ serv-i revân kaldı maña
G. 10/4: Giceler tâ şubh olunca h‘âb gelmez ‘aynuma / Tâ hayâlûñ dâyimâ çeşmümde **karşudur** maña
G. 18/1: Vechûñde peydâdur senûñ envâr-ı zât-ı kibriyâ / Ol nûra **karşu** dâyimâ şermendedür şemsü‘d-đuhâ
G. 56/1: Her zamân kim **karşuma** ol dil-ber-i meh-rû gelür / Cānuma bir ot düşer bu dilûme yâ hû gelür
G. 56/2: Sînemî **karşu** dutaram kûyına ol dil-berûñ / Sağınuram dem-be-dem Veys-i Karenden bû gelür
G. 139/1: Şem‘-i hüsnün çevresinde cân u dil pervânedür / Yanmayan ol şem‘e **karşu** bî-haber pervâ nedür
G. 173/2: Yüzine **karşu** ğonce güldiğün / Seher ağzına urmuş kan oturmuş
G. 200/1: **Karşudan** dün geldüñ ey serv-i revānum sen midüñ / Zinde kılduñ uş bu cānsız cism ü cānum sen midüñ
G. 287/4: Tâ ki çeşmüm **karşusundan** ayru düşdüñ ey şanem / Gitmedi herġiz hayâlûñ hâtır-ı nâ-şâddan
G. 330/5: Hâtâyî dir yüzüñ hürşide nisbet / Sözi rüşen didüm yüzüñe **karşu**
G. 331/1: Kim olam gönderem sen yâre **karşu** / Ki artar hasret ile yâre **karşu**
G. 331/2: Karārüm kalmadı şabr ötdi hâdden / Dü çeşmüm nergis-i bîmāra **karşu**
G. 331/3: Ger uymaz gözlerüm hecrûñ ğamından / N‘ola âh eylesem bîdāra **karşu**
G. 331/4: Ki sensiz olmuşam bülbül-i şeydâ / N‘ola feryād idem gül-zāra **karşu**
G. 331/5: Yüzüñde zülfüñi gördüm didüm ki / İmānı bağlama zünnāra **karşu**
G. 331/6: Asıldum ‘ankebût tek ey dil-ārām / Mu‘anber tırra-i tarrāra **karşu**
G. 331/7: Demidür eylegil lûf u ‘ināyet / Yazuhdur niçebir yalvara **karşu**
G. 331/8: Menüm çündür eger kılsañ beşâret / Hemîşe ğonce nâz ağyāra **karşu**
G. 331/9: Hâtâyî hastedür ister vişâlûñ / Dem-â-dem kıl nazar bîmāra **karşu**
G. 332/1: Yüzüm sürüp varuram yāra **karşu** / Habîb ü münis ü dil-dāra **karşu**
G. 332/2: Firāk-çîn gözlerûñ göñlüm apardı / Tabîbüm baġgilen bîmāra **karşu**
G. 332/3: Meger koynuñ senûñ cennet bāğıdır / İki hayvâ bitüpdür nāra **karşu**
G. 332/4: Boyuñ serv ağacı bustān içinde / Kızıl güller açılmış hāra **karşu**
G. 332/5: Rakîbî göreyim nâ-bînâ olsun / Otursun ol müdām dîvāra **karşu**
G. 332/6: Lebûñden şerbet içdi bu Hâtâyî / Dâyim ser-mest gezer dîdāra **karşu**
G. 348/2: ‘Âşıkûñ imānidur yāruñ cemālî ey rakîb / Tañrı‘çün git **karşudan** ma‘şukı güm-râh eyleme
G. 355/7: Bî-tevaġkuf her belâ oñın ki atsañ her yaña / Sen meni **karşuda** kalhan itdiğün ya‘ni ki ne
G. 375/1: Görmek yüzüñi derde devâdur Hâtâyîye / **Karşuña** durmak imdi revâdur Hâtâyîye
G. 388/2: Mihr-i rüyın meh teki **karşumda** dutmuş ol perî / Ey felek dūr itmegil ol hüsn-i zîbâdan meni
G. 396/2: Tâ ki sen gitdüñ menüm **karşumdan** ey serv-i revân / Dem-be-dem ister revân olup gözümden su seni
G. 404/2: Kevkeb olmuşdur menüm çeşmüm cemâlûñ görmege / Bir nazar doğgil gözüm **karşusına** ey yüzi ay

kârvân: Bir memleketten diğerk uzak bir memlekete ticâret eşyâsı veya yolcu taşıyan yük hayvanı katarı, kara nakliyatı yapan katar.

G. 33/3: Anuñçün eylemez âhı bu cānum reh-güzāruñda / Hārāmîler çaparlar **kârvânı** çün tütün görgeç
G. 124/9: Yüğüş havf eylemen ‘ışkun yolında / Refîküm gâzilerden **kârvân** var

kaşd: Amaç, niyet.

G. 79/3: Men saña her dem du‘âlar kıluram ey bî-vefâ / Ey şanem niçün senûñ her günde **kaşduñ** cānedür
G. 123/3: ‘İşkuña sayd olalı her dem bu cānum **kaşdına** / Kaş u gözûñ dil-berâ tîr ü kemân üstindedür
G. 207/6: Kılavlu ğamzesi elmāsa beñzer / Yaman **kaşd** eylemişdür cāna çeşmûñ
G. 228/5: Firâkî **kaşd** itmedin miskîn Hâtâyî hasteye / Bir haber vir ey şabâ ol gül-sitānumdan menüm
G. 335/4: Şol rakîb-i dîvî gör kim kûyına hükm eylemiş / Şöyle kim **kaşd** eyler o mülk-i Süleymān üstine
G. 377/4: **Kaşdumda** durur çeşmûñ bilmen ne diler menden / Öğrenmege kâfirler zulm eyleye İslāma

kaş: Gözlerin üzerinde kavisli bir çizgi meydana getirecek biçimde yer alan kısa kıllar bkz. ebru.

- G. 29/3: Hilāl **kaşuñı** tā ki gördi çeşmüm / Bu cānum ‘ıyduña kurbāndur ey dost
- G. 55/3: Ger senüñ yüzüñ degül ‘aşıklar için kıble-gāh / Bes neden boldı hilālî **kaşlaruñ** mihrāblar
- G. 62/3: ‘Aşıklar kıblesi yüzüñdür ey dost / **Kaşuñ** mihrābına minber gelüpdür
- G. 68/3: Mihr-i rüyüñ ser-be-ser sihr ile dutdı ‘ālemi / Fitne vü gavğāya şaldı ol göz ilen **kaşlar**
- G. 72/2: Hadengi cān fedādur gamzeñ ey dost / **Kaşuñ** üste kurlmış yaya beñzer
- G. 80/1: Ne insānsan sen ey cān kim cemālūñ Hākka mazhardur / **Kaşuñlan** kāmētūñ şekli maña mihrāb u minberdür
- G. 91/4: **Kaş** ilen göz midür ol ruḥ-sāruñ üste ey şanem / Yoḥsa devrān fitne-i āḥir zamān itmiş durur
- G. 100/1: Kūyuñ senüñ ki ravza-i dārū’s-selāmdur / Mihrāb **kaşlaruñ** aña çeşmüñ imāmdur
- G. 110/1: ‘Işk meydānında her kim cān ilen baş oynadur / Yār öñinde gamzedür kirpük ilen **kaş** oynadur
- G. 110/5: Dün menümlen rü-be-rü boldı nigār öldi rakīb / Gözler ilen çoḥ işāretler kılur **kaş** oynadur
- G. 112/5: Nergis-i mest-i ḥumāruñ kanımı içmeklige / **Kaşlaruñ** mihrābınuñ bu dāneler küncindedür
- G. 123/3: ‘Işkuña şayd olalı her dem bu cānum kaşdına / **Kaş** u gözün dil-berā tır ü kemān üstindedür
- G. 125/3: Ger şikāyet edeyim **kaşı** yayın oḥıdın / Her yaña sançıla sīnemde bu peykān doludur
- G. 135/3: **Kaşuñ** yayını kurlmışsın bize ez-gamze her sâ‘at / Eyā dil-ber anuñ sehmi yakīn kim cāna düşmişdür
- G. 139/2: **Kaşlaruñ** mihrāb u yüzüñ mescid-i beytū’l-ḥarām / Gözlerüñ mey-ḥāne vü la’l-i lebūñ peymānedür
- G. 163/2: Kāmētūñ tūbī durur nūn ve’l-kālemdür **kaşlaruñ** / Hāzihī cennātū ‘adni la’l-i şekker-bāruñuz
- G. 167/6: **Kaşlaruñ** tākını gördüm kıble-gāhum eyledüm / Çün ayaḡuñ topraḡında oldı menzil-gāhumuz
- G. 171/3: Her ḥanda kim sücūd ider isem be-i’tikād / Mihrāb **kaşlaruñda** durur kıble-gāhumuz
- G. 182/3: Çeşmi ağardı nūh felegüñ kaddi oldı ḥam / Devr-i ruḥuñda görmedi **kaşuñ** hilālî tek
- G. 183/3: Ger namāzum fevt ola zāhid maña ta’n itme kim / Yār **kaşıdur** maña mescid teki mihrāb tek
- G. 186/3: Meger kim vahy-i münzeldür **kaşuñlan** kirpügüñ zülfüñ / Yüzüñ evrākınuñ üste yazılmış satır-ı Qur’ān tek
- G. 191/3: **Kaşlaruñ** mihrābına çoḥ secde-i şükr eylerem / Şeyḥ-i Şan’ān tek meni zūnnāra göndermek gerek
- G. 193/2: Nev-māhı gökde ister ise ḥalk ‘ıyd için / Çeşmüm hemīşe kaş-ı hilālūñ diler senüñ
- G. 194/4: Cānumnı ‘ıyd-ı vaşluña kurbān idem revān / Bir gün ola ki kaş-ı hilālūñ görem senüñ
- G. 196/2: Ol zamāndan berlū kim yüzüñ görüpdür gökde māh / Gizlenüpdür yeñi ay kaş-ı hilālinden anuñ
- G. 197/2: Özgeler ger göge baḥar görmege bu māhını / ‘ıyd için men baḥduḡum kaşı hilālūñdür senüñ
- G. 205/6: **Kaşuñla** kipriḡüñ ‘aynuñ ne sihr-i Sāmīrīdür kim / Olaruñ mekr ü alından cihānı dutdı destānuñ
- G. 209/3: Men didüm kim çeşm ü gamzen sihr-i dutdı ‘ālemi / Anlaruñ ser-fitnesi kimdür didi **kaşumdur** ol
- G. 212/3: Dem-be-dem yağlıḡ arasında ḥabībüm **kaşlaruñ** / Şanasın kim görünür gözine gökden hilāl
- G. 221/2: Kirpügüñ **kaşuñ** görüp tır ü kemānum söylem / Zülf ilen vechüñ görüp şem’-i sebistānum direm
- G. 223/1: Te’ālā şānuḥ ekber ki bir nūr-ı Hudā gördüm / **Kaşuñı** kıble-gāh itdüm yüzüñ şemsü’d-ḡuḥā gördüm
- G. 224/5: Bu Ḥaṭāyīñüñ gözi seyyāre tek bī-ḥ’abdur / Gül yüzün üstinde tā kaş-ı hilālūñ görmüşem
- G. 227/1: Ol perī kim çeşmi sākī la’li cānumdur menüm / **Kaşı** mihrāb u yüzü beytū’l-ḥarāmumdur menüm
- G. 236/2: Dil āhusına itmege peyveste ey perī / Kirpüklerüñ oḥına **kaşuñı** kemān direm
- G. 237/5: Bu Ḥaṭāyī tā hilāl-i **kaşlaruñ** gördi senüñ / Şol mübārek tal’atuñ ‘ıydına kurbān olmışam
- G. 241/5: Bu Ḥaṭāyī bende ol **kaşuñ** kılıyam şıdk ilen / Kılımışam bir katla ikrārı ne inkār isterem
- G. 247/7: Kaddi ḥam oldı gamından bu Ḥaṭāyī ḥastenüñ / Tā cüdā düşdi gönül **kaşı** kemānumdan menüm
- G. 260/3: Yüzi gülgül zülfı sünbül gözleri ḥayrān kimi / **Kaşları** şol yaya beñzer ol hilālî sevmişem
- G. 267/4: **Kaşlaruñla** çünki men baḥs eyledüm ey māh-ı nev / Ol sebebden ey perī bu kāmētüm ḥamdur menüm
- G. 269/3: Meskenüm yoḥdur eger miñ secde kılsam her yire / **Kaşlaruñ** tākında ruḥuñ kıble-gāhı görmişem
- G. 281/3: Kim senüñ yüzün durur ḥürşid-i ḥāver nisbeti / **Kaşlaruñlan** gözlerüñdür fitne-i āḥir zamān
- G. 291/4: **Kaşuñdur** kābe kavseyñ ü saçuñ zıll-ı İläḥīdür / Ziyād olmuş durur cānā cemālūñ şem’-i ḥāverden
- G. 302/2: Cānlar şikārın itmege şayyād gözleri / Kirpüḡi oḥ u **kaşları** peyveste yay olan
- G. 312/4: Tır-i müjgānın dirīḡ itmez cigerden ol şanem / Bildi kurbān olmuşam çün **kaşları** yāsında men
- G. 344/3: Tā gözüm ol fitnelü **kaş** u gözün gördi senüñ / Geçdi ‘ömrüm āḥ idüp ol çeşm ü ebrūlar bile
- G. 345/1: Aytdum **kaşuna** ‘işve kıl aydur ki göz üste / Baḥdum ki görebilmez anı çeşmüñ üz üste
- G. 355/27: ‘ıyd-ı yüzüñ çün şehā müjgān oḥıylan cānumı / **Kaşlaruñ** yayına kurbān itdigüñ ya’ni ki ne
- G. 356/20: Secde kılmaḡçün dilersen **kaşları** mihrābını / Özüñi sen ehl-i takvā kıldıḡuñ ya’ni ki ne
- G. 375/2: **Kaşuñ** gözünle kirpügüñ ol nāz u şiveler / Her biri cāna dürlü belādur Ḥaṭāyiye
- G. 384/3: Sen teki ‘ālemde olmaz ger olursa dil-berā / Bu gözi cādū-şıfat hem **kaşları** mekkār ola
- G. 399/4: Yüzüñ üste göz ilen **kaşuñı** tā kim görmişem / Kıble-i ‘uşşāk için mihrāb gördüm men seni
- G. 405/5: **Kaşlaruñ** kanumnı tökdi su kimi öttüñ revān / Ḥancaru gidersen ey ḥūn-ḥ’āre dil-ber ḥançeri
- G. 407/1: Ey cemālūñdür senüñ İlähi nūruñ mazḥarı / Uşta beytu’llāh **kaşuñ** mihrāb u kaddūñ minberi
- G. 424/3: Ḥadeng-i kirpügüñ oḥdur ki **kaşuñ** / Kurlmış yaya beñzer beñzemez mi
- K. 12/8: Eyā mihrāb iden taşı ḥaḡīkat mezḥebin dut kim / Nigāruñ kāmēti **kaşı** maña mihrāb u minberdür
- K. 16/13: Özi Yāsın dili Ṭāḥā yañaḡı Kāf v’el-Kur’ān / **Kaşı** nūn u saçı ve’l-leyl yüzü şemsü’d-ḡuḥā geldi

kasr: Saray, köşk.

- G. 355/30: Her sūtünüñ **kaşr**-ı bağ-ı dilde cān mīkdārını / Nisbet-i Ḥannān u Mennān itdigüñ ya’ni ki ne
- G. 366/4: Hümāyūn **kaşruñuzdan** şāḥ-ı ḥübān / N’ola şalsañ menüm üstüme saye
- T. 7/2: Ey Ḥaṭāyī giymiş aşlan kisvetin / Lā-mekān **kaşrında** der-bāndur ‘Alī

kat: Huzur, makam.

- G. 28/1: Gördi utandı hüsni cemālünden âfîtab / Ağzuñ **katında** gelmeye bir zerre der-hisâb
G. 99/3: Hem baħr-ı kâni kûy-i velâyetdür ol 'Alî / Düşmen anuñ katında kamu berg-i kâhdur
G. 107/5: Bu Hâtâyî **katına** kim kıldılar ta 'rif-i müşk / Çîn-be-çîn ol zülf-i müşğîn-bâruñ andan yahşıdur
G. 110/3: Şâh katında mahrem olup cân u başından geçer / Şanma kim yâri öninde degme ferrâş oynadur
G. 123/2: Şol münevver çehreñüz **katında** kemter zerredür / Gerçi hürşidüñ maķâmı aşumân üstindedür
G. 124/6: Saña münkir direm görmezsin anı / Güneşden ehl-i haķ **katna** 'ayân var
G. 139/5: Ey Hâtâyî ehl-i tevhidüñ katında bilmiş ol / Vâ'izin bî-hüde güftarı kamu efsânedür
G. 149/5: Her kim ki 'arîf oldu cihân terkin eyledi / Bu dünyenüñ metâ'ı **katında** kelîl durur
G. 151/6: Olsa bir yol ehlî cân nâdân katında vâh yazık / Haķ anı göstermesün ol kimseye düşvârdur
G. 167/4: Hızr-ı câvidân elinden içmişem âb-ı hayât / 'İsî-i Meryem katında kurmuşuz har-gâhumuz
G. 188/6: Ey dil ol şeh **katına** dâyim git evşâfından ayt / Kim kuluñ her bir sözi sultânâ hoş gelmek gerek
G. 218/6: Hüsniñ **katında** zühre vü pervîn ne nesnedür / Ay u güneş hacâlete düşdi zi-infi 'âl
G. 222/5: Men Hâtâyî bendeyem bir pâdişâh **katına** kim / İşigünde kulluğın sultânca 'izzet bilmişem
G. 219/4: Zülf ü ruḥ-sâruñ **katında** şol haṭ u hâlün senün / Hoş melâhatdur düşüpdür al yañağ üstinde hâl
G. 270/1: La'lün katında vaşf-ı Bedaḥşân ne söyliyem / Yâķutı men berâber-i mercân ne söyliyem
G. 318/3: Kim ki ķurbân eyledi cân-ı 'azîzin yâr için / Ehl-i 'irfân katıda şâhib-kifâyetdür bugün
G. 337/4: Dañla ķadı katıda da'vî men itmeme ķanumı / Men eger söylemişem ol demde ķanum söyleşe
G. 363/4: Yâķîn bil ehl-i iķrârün katında / Yir ü gök cümle Haķdur olma güm-râh
G. 401/4: Mevc-i 'ışķuñdan senün ğarķ olmuşam bir bahre kim / Gözlerüm yaşı **katında** ķatredür ummân daḥı
K. 2/9: Mu'cizâtuñ **katına** Mûsî misâl-i mürçe / Gerçi Fir'avna 'asâsı ejdehâdur yâ Nebî
M. 1/6: Eger çoḥdur günâhum ḥazretünde / Ümîdüm andan artukdur katunda

kaṭâr: Bir sıraya dizilmiş hayvan sürüsü.

- G. 119/9: Viren dervîşe bir çörekden ötrü / **Kaṭâr**-ı uşurân yeksân 'Alîdür
G. 327/11: 'Alî oldur ki bir sâyil temennâ kıldı bir teh nân / Hem ol sa'at revân geçdi **kaṭâr** u mâl-ı Ķanberden
K. 4/18: Nân u **kaṭarı** sâyile Ķanberle virdiğün / Münkirdür ol ki dimeşe kân-ı şehâ seni

katı: Çok, aşırı derecede.

- G. 129/3: **Kaṭı** müşṭâķ idüm şîrîn lebüne / Gözi mest ü ḥumârum anda n'eyler
G. 194/2: Derd-i firâķ içinde **kaṭı** zâram ey şanem / Bir gün ola ki rûz-ı vişâlün görem senün
G. 246/1: Vişâlünden senün dūr oldu gönüm / **Kaṭı** bî-zâr u bî-zür oldu gönüm
G. 246/5: Gözüñden çün ırağ oldu Hâtâyî / **Kaṭı** bîmâr ü rencür oldu gönüm
G. 273/3: Durup oturmağa şabrum daḥı yoḥ / **Kaṭı** ser-geşteyem hem bî-ķarâram
G. 367/1: **Kaṭı** müşṭâķ idüm sen meh-liķâyâ / Gönül gördi yüzün düşdi haṭâyâ
G. 380/7: Hâtâyî ḥaste firķatde ne firķat belki 'usretde / Gözi nem gönli ḥasretde işi **kaṭı** yaman söyle

kâtib: Yazı yazmakla görevli kimse, yazar, yazıcı.

- G. 182/4: Miñ yıl yazarsa **kâtib**-i taķdîr-i lem-yezel / Bir harf ü nokṭa yazmaz anuñ haṭṭ ü hâli tek
G. 421/4: Dest-i ķudret tâ ki çekdi 'arızuñ levḥinde haṭ / Ħansı **kâtib** yazabildi şol haṭ-ı mevzün kimi

kâtibâ: Ey katip!

- G. 57/4: **Kâtibâ** aḡ u ķarayâ baḥma seni azdurur / Aç kulağ dinle sözüm âvâz-ı Ķur'an mendedür

kaṭil: Katledici, öldürücü.

- G. 220/4: Nerede yaramaz söz işidürsen / Kulağa alma sen anı **kaṭil** ol
K. 13/5: Ḥasan içdi aḡuyı zehr-i **kaṭil** / Şehîd-i dîn Ḥüseyn-i Kerbelâdur
K. 14/6: 'Anterün başın kesen Ḥayber ķapusın ķoparan / Ceng içinde **kaṭil**-i küffâr sensin yâ 'Alî
K. 17/3: Elinde dest-i ķudretten belâ-yı zehr-i **kaṭilden** / Ḥudâ buyruğ ilen cân-ı Ḥasan ḥulķ-ı Rızâ geldi

kaṭl: Öldürme.

- G. 2/3: Müjde geldi dil-sitânumdan ki **kaṭl** oldu raķîb / Şükr kim bîḡâne gitdi âşinâ ḡaldı maña
G. 355/14: İstemişdün **kaṭlümü** cân müjde virdüm merdüm / Göz ü gönümni peşimân itdiğün ya'ni ki ne

kaṭla: Defa, kere, kez.

- G. 241/5: Bu Hâtâyî bende ol kaşuñ ķulıyam şıdķ ilen / Kılmışam bir **kaṭla** iķrârı ne inkâr isterem
G. 397/3: Ḥayrân u vâlih oldu bu gönüm 'ale'd-devâm / Bir **kaṭla** tâ ki gördi anuñ ḥüb liķasını

kaṭlan-: Katlanabilmek, dayanabilmek.

- G.134/4: Ey gönül **kaṭlan** vişâlün ister iseñ dâyimâ / Her cefâlar kim saña şol dil-ber-i ṭannâz ider
G.158/4: Şabr kıl cevrine **kaṭlan** bu meseldür didiler / Bir arıḥa su aḥıpdur yine hem aḥasıdur

katre: Damla, yağmur ve yağmur gibi dökülen şeyin tanesi

- G. 60/3: Menem bir **katre** su anuñ yanında / Menüm deryâ-yı 'ummānum 'Alīdür
G. 119/3: Niçe kim enbiyâ vü evliyâ var / Kamusı **katredür** 'ummān 'Alīdür
G. 185/3: Dil gamuñ şahrâsıda la' lûnden ister **katre** su / Zulmet-i firkatda kaldum âb-ı hayvānum gerek
G. 238/3: Tâ dudağuñ çeşmesinden kılmışam bir **katre** nüş / Hızr tek sır-âb-ı nüş-ı âb-ı hayvān olmışam
G. 242/6: Misâl-i **katre** idüm **katre** kıldum / Bi-hamdi'llāh yine 'ummāna yetdüm
G. 378/1: Çeşm-i mestûñ ey perî çün susamışdur kanuma / Dem-be-dem yüz **katre** hün-efşân ider dāmānuma
G. 401/4: Mevc-i 'ışkuñdan senüñ ğarķ olmışam bir bahre kim / Gözlerüm yaşı katında **katredür** ummān dahı
K. 1/9: Yağduran deryāya gökden ebr-i nīsān yağmurın / **Katresinden** lü'lü'-i şehvār iden Perverdigār

katre katre: Damla damla.

- G. 335/2: 'Arızuñ üste düşüpdür **katre katre** şol 'arak / Şanasın şebnem durur düşmiş gül-istān üstine
G. 398/4: Ebr-i nīsāndan soruñ ahvālümü kim ol dahı / **Katre katre** yaş töker bu çeşm-i hün-h'arum kimi

katre-i bārān: Yağmur damlası.

- G. 114/3: Tâ ki senden düşeli ayru eyâ rûh-ı revān / Gözümeñ yaşı menüm **katre-i bārān** kimidür

katre-i esk: Göz yaşı damlası.

- G. 290/3: Ebr-i nīsān tâ cemālün gülşenine su virür / **Katre-i eskünden** özge anda yağmur olmasun

kavim: Aynı soydan gelen, dil, töre ve kültürleri ortak insan topluluğu, budun.

- G. 215/4: Her **kavim** adını işidüp şalavāt virmedi / Anlaruñ yiri hemîşe damudadır yâ Resül
G. 217/2: Ana ata **kavm** u kardaş ehl-i 'ışķ kayda imiş / Nām u neng ü cān u başdan geçmeyen bizden degül
G. 352/3: Musahhār eyledi cümle cihānı / Yezîd **kavmin** Müselmān eyleyen şāh

kavl: Söz, vaat, taahhüt.

- G. 148/2: Çün anuñ **kavli** hañadur hem qarârı bî-vefâ / Ey gönül nâ-ehl ile kavl ü qarâr itmek nedür
G. 341/2: Müdde'ilen va'de kılma **kavline** kılmaz vefâ / Her yalancı yâr ilen sen 'ahd ü peymān eyleme
G. 369/6: **Kavli** yalancı ile olma müşāhib çek elüñ / Hem-dem olmağ dīv ile külli ziyāndur bilene

kavl ü qarâr: Söz birliği ederek sonuca bağlamak.

- G. 147/3: Degme bir cāhil nigāruñ cevriñi çekmek neden / Yâ ne her nâ-kes ile **kavl ü qarâr** itmek m'olur
G. 148/2: Çün anuñ **kavli** hañadur hem qarârı bî-vefâ / Ey gönül nâ-ehl ile **kavl ü qarâr** itmek nedür

kavd: Bağ, zincir.

- G.20/3: Çün gönül hālün ucından düşdi zülfün **kaydına** / Bî-günāh öldürmegil bir lahza ārām it maña

kayd it-Bağlamak.

- G. 23/6: Ey Hañayî zülfinün zencirine **kayd itme** dil / Dānedür hālî anuñ hem zülfidür dāmı maña

kayda: Bu mu?

- G. 217/2: Ana ata **kavm** u kardaş ehl-i 'ışķ **kayda** imiş / Nām u neng ü cān u başdan geçmeyen bizden degül

kayğu: Üzücü bir şey olacak korkusundan doğan endişe, gam, keder, tasa.

- G. 82/4: Yüzüñi 'ışķ ehli ger görürse ey hüb-ı Hoten / Anlaruñ gönlinde gam **kayğu** gider hurrem düşer
G. 115/7: Bu şurāhiden mevālî dolduranda dost-kām / **Kayğudan** düşmen havāric yüregi pür kan durur
G. 219/2: Ey gönül **kayğu** evinden çıķ ki gül devrāndur / Görmedüm hergiz cemende bülbul-i aşüfte-hāl
G. 344/1: Ey ki hecrün bendeni zār itdi **kaygular** bile / Çeşm-i fettānuñ görüp hayrānam āhûlar bile
G. 354/2: Her şehir tâ şām olunca dapmazam çün rāhatı / Bendeni **kayğudan** āzād itdigün ya'ni ki ne
G. 423/7: Ne **kayğum** var rakībün fitnessinden / İşitdüm kuyı kazan kendi düşdi

kaygulu: Kaygı içinde olan, endişeli, tasalı.

- M. 1/14: Derūnum **kayguludur** pür-şafâ kıl / İlāhî hācetümni sen revâ kıl

kāyim: Ayakta duran, birinin yerine geçen, yerine tutan.

- G. 189/2: Tâ ola her dem menüm baş üste **kāyim** devletüm / Āsitānuñda yaturmen dāyimā ber-rüy-ı hāk
K. 1/1: Ey ki yoğdan bu cihānı var iden Perverdigār / Yiri **kāyim** gökleri devvār iden Perverdigār
M. 1/4: Senüñ qorhuñ menüm gönlümde dāyim / Bu qorğudan kılmurmen fikri **kāyim**

kāyināt: Yaratılmış şeylerin hepsi, yer gök bütün varlıklar ve bütün mahlûkat, âlem, evren.

- G. 23/1: Hāk ezel mey-hānesinden virdi bu cāmı maña / **Kāyināt** ehli ta'accüb kıldılar kamu maña
G. 73/2: Hem şahīdür hem şehādur **kāyinātın** 'aynıdur / Kimse ne bilür anuñ sırrın bilür Perverdigār
G. 168/3: **Kāyinātı** şüret-i Rahmāna tefsir itmeğe / Kim beyān-ı 'ilm ilen Qur'āna gelmişlerdenüz

kayır-: İlgilenip korumak, gözetmek, himâye etmek.

G. 294/4: Ey gönül ol dil-rubānuñ miñnetinden incime / Kimse kim gül ister ol **ķayırmaz** illā hār içün

Kayser: Eski Rum hükümdarlarının unvanı.

G. 175/2: Āsitānuñ çākeridür **ķayşer** ü fağfūr-ı Çīn / Rüstem ü İsfendiyār u Husrev ü Cemşid imiş

G. 251/2: Ol şehensāh-ı cihānsın kim kıl olup kapuñā / Ķanberinüñ hıdmeti çün **Ķayser** ü Cemdür gulām

T. 6/2: Bu Hāṭāyī **Ķayser** ü Hākān u Cem / Ķanberinüñ ķanberidür yā ‘Alī

kaz-: Toprağı bir araç vasıtasıyla eşelemek.

G. 425/7: Hāṭāyī kimseye sağınma yaman / Ki düşdi ol kişi kim **ķazdı** çāhı

K. 5/8: Sözüñe olmadı her kim ki fermān / Yolında kendözünüñ **ķazdı** çāhı

kazan: Kazmak işini yapan

G. 423/7: Ne ķayğum var raķībün fitnesinden / İştüdüm ķuyı **ķazan** kendi düşdi

Kāzım: Kāzım lakabıyla tanınan İmam Musa b. Cafer, altıncı imanın oğludur. Hicretin 128. yılında doğdu ve 183. yılında vefat etti.

G. 373/4: İmām Zeynū’l-‘ibād Bākır u Ca’fer / İmām **Kāzım** Rızā için bağışla

G. 418/4: İmām Zeynū’l-‘ibād Bākır u Ca’fer / **Kāzım** Mūsā Rızāidür Hāṭāyī

K. 6/6: İmām **Kāzım** ‘Alī Mūsī Rızānuñ / Muḥibbiyem ‘adūsından berīyem

K. 7/7: İmām **Kāzım** ‘Alī Mūsī Rızānuñ / Olaruñ ‘ışķına der-ber-deriyüz

K. 10/6: İmām **Kāzım** ‘Alī Mūsī Rızādan / Taķī vü bā-Naķī šāh ‘Asker oldı

K. 15/5: Ki Zeynū’l-‘ābid ü Bākır buyurdı Ca’fer-i Şādık / İmām-ı mu‘teber **Kāzım** ‘Alī Mūsā Rızā geldi

ķazu-: Kazımak, kökünü kazımak.

G. 360/6: Toḥm-ı Mervān u Yezīdün kökini men ‘ākıbet / Yiryüzinden **ķazuram** āl-i ‘ābānuñ ‘ışķına

kebāb: Yanmış, yanık.

G. 26/5: İçmiş şarāb-ı la‘li çü ser-ḥoş öper ayağ / Nuķl eylemekde cān ü ciğerden diler **kebāb**

G. 64/2: Gel ḥumārūm yaz menüm vaşluñ meyinden ey perī / K’ol şarābuñ ḥasreti bağrum **kebāb** itmiş durur

G. 67/3: Dil-berüm cām-ı şarāb içmiş iştīdım nuķl içün / ‘Aşık-ı dil-ḥaste bağrımdan **kebāb** almış gider

G. 87/5: Bu Hāṭāyīnün dilinde ‘ışķ-ı dil-süzüñ senün / Oda beñzer kim hemīşe ol **kebāb** üstindedür

G. 133/5: Her kişi almış gelür anuñ ġamundan bir naşīb / Bu Hāṭāyī çeşm-i pür-ḥün dil **kebāb** almış gelür

G. 179/4: Firķatün odına yandı dil **kebāb** oldı **kebāb** / Kimse ḥālumdan ḥaberdār olmadı ḥayf oldı ḥayf

G. 239/2: Āteş-i endüh ile bağrum olupdur çün **kebāb** / Hem-demüm ġamdur nigārā peyrev-i āh olmuşam

G. 319/3: Āteş-i ‘ışķuñda her dem şerḥa şerḥa doğrayup / Sīnemi büryān u bağrumnı **kebāb** itmekdesin

G. 339/5: Firķatün şevķinde bu cān-ı ciğer-süzüm menüm / Bir **kebāba** beñzer ol kim çizginür nār üstine

G. 345/4: Mey-ḥ’āre lebün istedi tā nuķl u **kebābı** / ‘İşķ odını yaḥup ciğerüm şaldı köz üste

G. 382/1: Şehā bağrum **kebāb** olsun mı böyle / Gözüm yaşı şarāb olsun mı böyle

kebk: Keklik. Sesi ve gövdesi güzel bir kuştur. Sevgili bir keklige benzer.

G. 147/2: Gül-i ḥoş-bū var iken elüm tikene sürtmzem / **Kebk**-i ra’nā var iken zāğı şikār itmek m’olur

kebüter: Güvercin.

G. 119/8: ‘Alīdür kādī-i bāz u **kebüter** / Hāķ içün cān kılan ķurbān ‘Alīdür

kec-nazār: Eğri bakışlı, kıskanç.

G. 234/4: Serve beñzetdün boyını ey raķīb-i **kec-nazar** / Nice dirsın serv anı ‘ömr-i cevānumdur menüm

kec-rev: Eğri giden, tuttuğu yol aykırı.

K. 5/9: Senün yolında her kim oldı **kec-rev** / Cehennem oldı anuñ cāy-ġāhı

kec-sühan: Yalancı, eğri sözlü.

G.146/4: Olmadı bu sırra maḥrem her ḥasīs-i **kec-sühan** / Derdümün dermānı doğru yār bir ‘atṭār bir

keder-pezīr: Keder, üzüntü olan.

G. 169/4: Ğubār-ı dehr-i denīden **keder-pezīr** olmaz / ‘İmāret eyledi luṭfuñ şikeste ḥāṭırumuz

kefā: Yeter, yetmek.

T. 1/1: Yā ‘Alī cānum saña olsun fedā / Ķul **kefādur** şānuña Hāķdan nidā

kehil: Sürme çekilmiş göz.

G. 149/6: Her kim ki a' ma ola bu dergāha yüz duta / Şāhuñ ayağı tozu gözine **kehil** durur

keh-rubā: Kehribar. Süs eşyası yapımında kullanılan, açık sarıdan kıvılcık kadar türlü renklerde, yarı saydam, kolay kırılır ve bir yere hızlıca sürtüldüğünde hafif cisimleri kendine çeken, fosilleşmiş reçine, samankapan. Tanıkta, sarılık yönüyle değerlendirilir; zayıf, güçsüz kimse.

G. 22/2: Gül-gün yüzün hayaline düşdi gönül yine / Beñzüm saraldı derd ile mænend-i **keh-rubā**

ke'l-'adem: Yok gibi.

G. 185/4: Ey felek kılduñ meni dil-berden ayru **ke'l-'adem** / Men hevāda zerreyem hürşid-i tábānum gerek

kelām: Söz, kavî; ayet.

G. 36/1: Haq **kelāmı** sevmişem süre-i Yāsinden meded / Kim maña İncil ü Furkānuñ du'āsından meded

G. 82/5: Bu Haṭāyīnün **kelāmını** işitse her zamān / Ol Hıṭāylan Çīn ili her dem-be-dem berhem düşer

G. 100/5: Men' eyleme Haṭāyī **kelāmuñı** ey rakīb / Baḡ defterine sözleri nazm u niẓāmdur

G. 227/5: Bu Haṭāyīnün sözine münkir olma zāhidā / Bir perīnün hüsni vaşında **kelāmumdur** menüm

G. 157/5: Tābende āfitāb kimi eyleyen zuhūr / Āfāk içinde uşbu Haṭāyī **kelāmıdır**

G. 251/5: Çün senün evşāfına yetmez Haṭāyīnün sözi / Uş bu ebyāt üste hatm oldı **kelāmum** ve's-selām

G. 294/5: Bu Haṭāyīnün **kelāmın** kıl kabūl ey görke bay / Zikridür her dem du'ā sen hüsni ber-hürdār için

G. 344/5: Şi'r içinde nisbet olmaz ey muḥaddis bilmiş ol / Bu Haṭāyīnün **kelāmı** her Hıṭāylular bile

G. 376/5: Reh-nümādur bu Haṭāyīnün **kelāmı** reh-nümā / Men kuca zāhid kuca sözi ḥatādur gönülüne

K. 4/1: Ey Haq **kelām** içinde didi Murtaẓā seni / Haq bildi şıdık u cān ile ehl-i şafā seni

K. 14/3: Çıhdı mi'rāca Muḥammed didi doksan miñ **kelām** / Sırr-ı Haq hem maḥrem-i esrār sensin yā 'Alī

M. 2/58: Be-ḥaqq-ı Resūl-i ki āyet-i **kelām** / Be-ḥaqq-ı 'Aliyy-i imām-ı tamam

Mus. 1/11: Şifātı **kelām** içre ḥayru'l-beşer / Anuñ hem-demi çün Haq idi meğer

Mus. 1/34: **Kelāmuñ** delilinde bürhān olan / Bu dünyā vü 'uḡbāda sultān olan

kelām-ı kadīm: Kur'an-ı Kerim; vaat, bir işi yerine getirmek için verilen söz.

G. 180/3: Şāḥife şadrdā müstağnidür **kelām-ı kadīm** / Men andan oḡımışam pür-ḥaḳīḳat āyet-i 'ışık

kelāmu'llāh: Allah'ın sözü, Kur'an-ı kerim.

G. 317/1: Yüzündür 'arş-ı er-Raḥmān ki her dem Cebra'l andan / **Kelāmu'llāh** indürürdi bürhān u delil andan

kelāmu'llāh-ı nāṭık: Allah'ın sözünü aktaran sözcü; peygamber.

G. 168/2: Yazmağa Ḥaḳdan **kelāmu'llāh-ı nāṭık** şerḥini / Rūḥ-ı ḳudsī şüret-i insāna gelmişlerdenüz

kelil: Körleşmiş.

G. 149/5: Her kim ki 'arif oldı cihān terkin eyledi / Bu dünyenün metā' ı ḳatında **kelil** durur

Kelīm: Kendisiyle kelām edilen kimse; Hz. Musa.

Mus. 1/40: Kılan Yūnusı hem balıḡdan rehā / **Kelīmün** 'asāsın kılan ejdehā

kem: Az, eksik.

G. 9/4: Niçün severdi ḥaste-dil ey bī-vefā seni / Bu çoḡ belā ki hecrün ider **kem** durur maña

G. 82/1: Dil-berā hecrün yarasına lebün merhem düşer / Ol dişün incüsü tek deryāda bir dür **kem** düşer

G. 82/3: 'Alemler gezdüm tamāmet görmedüm hüsünün teki / Dünyeni gezeñ ḥamı hüsni ile sen tek **kem** düşer

G. 356/25: İşigünde bī-nevāya iltifātun **kem** kılup / Hüsni ilen özünü ḡarrā kıldıḡun ya'ni ki ne

M. 2/9: Kimini be-heybet çü Rüstem iden / Kimini möcekden daḡı **kem** iden

kemāhī: Olduğu gibi, tam mænâsiyle, hakkıyla.

G. 269/2: Ol ser-i kūyuñda gezmekden ne ḥāşıldur maña / Sen büt-i şūḥun kerāmātın **kemāhī** görmişem

kemāl: Erginlik, olgunluk, pişkinlik.

G. 18/4: Her kim ki tevḥid ehlidür ol dīd ü vā-dīd ehlidür / Rūz-ı ezelden tā ebed ister **kemāl-i** münṭehā

G. 132/4: Gelmemişdür sen teki 'ālemde ey sultān-ı hüsni / Şāḥib-i faẓl u **kemāl** ü 'izzet-i bī'l-iftihār

G. 182/1: Men görmedüm zamānede hüsünün **kemāli** tek / Bu cāna münis olmadı mihrün ḥayālî tek

G. 198/3: Dil-berün vaşl-ı **kemālın** çoḡ görüpsen ey rakīb / Ey kemāle yetmemiş şimdi zevālündür senün

G. 197/4: Munca demdür dil-berün gördün vişālin ey rakīb / Çün **kemāle** yetmedün imdi zevālündür senün

G. 198/3: Dil-berün vaşl-ı kemālın çoḡ görüpsen ey rakīb / Ey **kemāle** yetmemiş şimdi zevālündür senün

G. 194/3: Yetdi **kemāle** ey ḡam-ı hicrān cefālarun / Şimdi maḥallidür ki zevālün görem senün

G. 436/7: Ey Haṭāyī bī-zevāl olduñ sen ez-faẓl-ı İlāh / Nisbet-i bedr-i mükemmeldür **kemālün** bir daḡı

M. 2/17: Kişi öz kemālını bilmaḡ gerek / Elinden gelür işi kılmaḡ gerek

K. 10/2: Muḥammed Muşṭafādur kân-ı gevher / **Kemāl-i** ḳudretinden Ḥaydar oldı

kemāl-i fażl: Fazilet sahibi olgunluk.

K. 7/6: Eger sorarsa münkir söyle ey cān / **Kemāl-i fażl** ile haq Ca'feriyyüz

kemān: Yay; sevgilinin kaşları.

G. 123/3: 'Işkuña şayd olalı her dem bu cānum kaşdına / Kaş u gözüñ dil-berā tır ü **kemān** üstindedür

G. 236/2: Dil āhusına itmege peyveste ey perī / Kırpüklerüñ oḥına kaşuñı **kemān** direm

G. 221/2: Kırpügüñ kaşuñ görüp tır ü **kemānum** söylerem / Zülf ilen vechüñ görüp şem'-i şebistānum direm

G. 247/7: Qaddi ḥam oldı ḡamından bu Ḥaṭāyī ḥastenüñ / Tā cüdā düşdi göñül kaşı **kemānumdan** menüm

kemend: Kement, urgan; sevgilinin saç bağı.

G. 278/1: Cānā men isterem ki esīr-i **kemend** olam / Bīmār u zār u ḥaste-dil ü müstmend olam

kemer: Bel bağı, kayış

G. 50/6: Nişānı ol güneş ṭal'atlu şāhuñ / Başında tāc u belinde **kemerdür**

G. 75/3: Yoḥsa bir şehzāde-i zerrīn-kemerdür pür-ḥuṭṭ / Ol **kemer** üste elifler ḥançerī nisbetlödür

G. 151/4: Pīri yolın varmayan olmaz mürīd ü merd-i rāḥ / Ol **kemer** kim bağlanupdur beline zünnārdur

G. 345/2: Bir tār-ı müyüñdür **kemerüñ** alta miyānuñ / Nāzūklük ile kim diye bir söz bu söz üste

kemīne: Aciz, zavallı.

G. 119/15: **Kemīne** çākeridür Hızr ü İlyās / Emīr-i Kanber ü Selmān 'Alīdür

G. 159/5: Ḥaṭāyī şāḥ işiginde kemīne / Muḥibb ü muḥliş ü pür-**kemterīdür**

G. 306/7: Ḥaṭāyīyem şehā eksüklü kulan / Kapuñda bir kemīne **kemterem** men

K. 6/3: Ḥasan şehrinde mesken tutdı göñlüm / Hüseyñüñ hem kemīne **kemteriyem**

Mus. 1/46: **Kemīne** Ḥaṭāyīni kul eyleyen / Cemī'-i murādın ḥuşul eyleyen

Mus. 1/35: Felekler anuñ çün nüh evvān olan / **Kemīne** maḳāmātı Keyvān olan

kemter: Küçük, değersiz; kemterin en küçük.

G. 69/4: Eger Ḥākān eger Faḡfūr olursa / İşigi itlerinüñ **kemteridür**

G. 123/2: Şol münevver çehreñüz katında **kemter** zerredür / Gerçi ḥürşīdün maḳāmı āsumān üstindedür

G. 249/5: Niçe gündür kim Ḥaṭāyī āsitānuñ yastanur / Sormaduñ bir gün ki ḥani ol ḡulām-ı **kemterüm**

G. 256/5: Menem hem pīr ü hem sultān-ı 'ālem / Ḥaṭāyīyem şehüñ bir **kemteriyem**

G. 306/7: Ḥaṭāyīyem şehā eksüklü kulan / Kapuñda bir kemīne **kemterem** men

G. 333/8: Ḥaṭāyī işigünde **kemterüñdür** / Umar senden 'aṭalar dürlü dürlü

G. 383/1: Ey bende ger cihānda penāhuñ İlāḥ ola / **Kemter** kuluñ maḳāmı senüñ pādīşāḥ ola

G. 432/6: Şāḥ-ı merdān 'Alīnün kulları çokdur velī / Bu Ḥaṭāyī cümlesinüñ **kemterinüñ kemteri**

G. 411/5: Ḥaṭāyī şāḥ-ı 'ālem işigünde / ḡulām-ı **kemter** ez-Kanber degül mi

G. 412/5: Ḥaṭāyī cümlesinüñ **kemteridür** / Özin bilene yol āsān degül mi

G. 432/6: Şāḥ-ı merdān 'Alīnün kulları çokdur velī / Bu Ḥaṭāyī cümlesinüñ **kemterinüñ kemteri**

K. 2/2: Ayaḡuñ topraḡınuñ kadrin ne bilür her kişi / Kün fekān topraḡına **kemter** bahādur yā Nebī

K. 5/4: Şehenşehsin ki **kemter** kullarınüñ / Öñünce evliyālardır sipāhī

K. 6/3: Ḥasan şehrinde mesken tutdı göñlüm / Hüseyñüñ hem kemīne **kemteriyem**

K. 10/12: Şehüñ āstānesinde kulları çoḡ / Ḥaṭāyī cümlesinden **kemter** oldı

K. 18/24: **Kemterin** kuluñ Ḥaṭāyīdür aña eyle nazar / 'Āleme çün sen idersin luṭf u iḥsān yā 'Alī

Ken'ān: Kenan şehri. Hz. Yakub'un memleketi. Bugün Filistin'de Sayda, Sur dolayları ile Suriye'nin bir bölümünü içine alır.

G. 201/4: Yūsuf şehrine geldün Mışrdan mı / Hüseyñ ey şāḥ-ı **Ken'ān** sen mi geldün

G. 238/4: Ey 'azīzüm firḳatüñden çıḡmazam ḡam-ḥāneden / Sen teki Yūsufdan ötrü pīr-i **Ken'ān** olmuşam

G. 342/5: Tā cemālüñ mihri düşdi bu Ḥaṭāyī göñline / Şanasın Yūsufdur ol kim geldi **Ken'ān** üstine

Ken'ānī: Hz. Ya'kub'un memleketi Ken'an'dan olan, Filistinli.

G. 1/2: Çün senüñ ḥüsnüñ misāli Yūsuf-ı **Ken'ānīdür** / Yüzüñi her kim ki görmez yoḡ durur īmān aña

kenār: Uç, kıyı, çevre; kucak, âḡûş.

G. 58/5: Lebüñ yanında ḥaṭṭuñ Hızra beñzer / **Kenār-ı** çeşme-i ḥayvān anuñdur

G. 70/1: Ey göñül vakt-i bahār ötdi ḥazān olmuş durur / Su **kenārında** şanem serv-i revān olmuş durur

G. 73/4: Daş yarıldı çıḡdı Düldül eyer ü yügen ile / Ey münāfık yola gelgil eyleme şāḥdan **kenār**

G. 46/3: Arılıḡ bi'llāḥ severmen men seni ey dil-rubā / Tā tamāmı sevmişem būs u **kenārım** yoḡ durur

G. 127/5: Bu Ḥaṭāyī cū **kenārında** ne baḡsun serve kim / Qadd-ı dil-cüyı anuñ serv-i revāndan yaḡşıdır

G. 148/4: Ḥanda kim bir ehl-i 'irfān görseñ olgil ḥāk-i pā / Ey göñül nā-ehl olup andan **kenār** itmek nedür

G. 296/3: Ol yüzi gül zülfü sünbül kāmeti serv-i revān / Rüz u şeb dutmuş durur çeşmüm **kenārında** vatan

G. 300/3: Ḥaṭṭ ü ḥālün dutmuş ol la'lüñ **kenārında** maḳām / Öyle kıl kim çeşme-i ḥayvānum elden gitmesün

G. 340/7: Kāmetüñlen baḥs iderdi dāyimā ol serv-i bağ / Gör hacāletden aña menzil **kenār** oldı yine
G. 347/4: Şol haṭ u hālūñ **kenārında** ruḥuñ ey dil-rubā / Ol güle beñzer ki düşmiş taze yaprağ üstine
G. 359/4: Zülfüñ yüzüñ **kenārını** dutmuş durur meger / Kāfir çerisi gāret-i imān diler yine

kendi, kendü, kendözi: "Kendi" dönüşlülük zamiri.

G. 153/3: **Kendü** lutfuñdan yaratdı 'ālemüñ mevcüdını / Cümleñüñ maqşudı şāhdur üstüvāsı ḥandadur
G. 158/5: Ey Haṭāyī rāzını **kendü** vücuduñda yaşur / Yoḥsa bu 'ışk seni 'āleme hep çahasıdur
G. 275/2: Evvel ü āhirde **kendü** sırrını fāş itmege / Gördi şol kudret yüzüñ levḥinde çekmişdür raḳam
G. 415/2: Bilmeyen **kendü** vücudın Haḳkı bilmez lā-cerem / Kim ki ol bildi yakīn 'ālemde güm-rāh olmadı
G. 423/7: Ne kaygum var raḳībūñ fitnesinden / İştüdüm kuyı kazan **kendi** düşdi
K. 5/8: Sözüñe olmadı her kim ki fermān / Yolında **kendözinüñ** kazdı çāhı

kepek: Un elendikten sonra, elek üstünde kalan kabuk kırıntıları.

M. 2/51: Erenler çeker mi ölümünden melal / Yimemiş dutayum **kepek** bir çuval

ker: Sağır.

K. 10/8: Zuhūr itdi tecellisi imāmuñ / Münāfiḳ görmedi kör ü **ker** oldı

kerāmāt: Kerametler.

G. 269/2: Ol ser-i küyuñda gezmekden ne ḥāşıldur maña / Sen büt-i şūḥuñ **kerāmātın** kemāhī görmişem

kerāmet: Bir ermişin, Allah'ın kendisine yakın kullarına lutfettiği olağanüstü şeyler yapma gücü ile ortaya koyduğu, akıl sınırlarını aşan tabiat üstü iş, hârikulâde hal.

G. 439/5: Qurşanan cān u göñülden sen şehe Kanber-şıfat / Eksük olmaz ol kuluñdan hem **kerāmet** yā 'Alī
K. 11/11: Ol **kerāmet** kânısın kim Haḳ te'ālādan saña / Şark u garb u 'arş u kürs oldı musahḥar yā 'Alī
K. 12/4: Şecā'at bu **kerāmet** bu velāyet bu mürüvvet bu / 'Alīni görmeyen ḥāzır Yezid ü gebr ü kāferdür
Mus. 1/29: Buraḳ u **kerāmet** anuñ maḥmili / Açıp rüşen iden kamu müşkili

Kerbelā: Irak'ta bulunan bir bölge. Bağdat'ın yüz kilometre güneybatısına düşer. Şimdi burada aynı adla anılan şehirdir. Peygamberimizin torunu İmam Hüseyin'in şehid olduğu yer. Kabri de buradadır.

G. 16/11: Yāruñ yolında ḥaste Haṭāyī be-zaḥm-ı tīg / Olgil şehid-i deşt-i beyābān-ı **Kerbelā**
G. 145/5: Mevālī leşkeri geldi cihana / Hüseyin-i **Kerbelā** ser-dār olupdur
G. 220/6: Muḥibb-i ḥānedān olmaḳ dilerseñ / Hüseyin-i **Kerbelāya** var daḥıl ol
G. 352/6: Ḥasan ilen Hüseyini **Kerbelāda** / Yezid eliyle kurbān eyleyen şāh
G. 360/3: **Kerbelāda** geçmiş idi çoḫ belā şāh oğlına / Sen daḥı oynat başuñı ol belānuñ 'ışkına
G. 373/3: Ḥasandur pādīşāh-ı her-dü- 'ālem / Hüseyin-i **Kerbelā** için bağışla
K. 7/4: Ḥasandur mürümüz meydān içinde / Hüseyin-i **Kerbelānuñ** çakeriyüz
K. 9/4: Ḥasandur 'ālim ü şāh-ı şerī'at / Hüseyin şāh-ı şehid-i **Kerbelādur**
K. 10/4: **Hüseyin-i** Kerbelādur şāh-ı ma'nī / Aña münkir olanlar kāfer oldı
K. 15/4: Ḥasan ḥulḳ-ı 'azīm oldı çü ol Mehdī kerīm oldı / Velikin zaḥm-ı şemşire Hüseyin-i **Kerbelā** geldi

kerem: Lutuf, iyilik, ihsan; ululuk, şeref; cömertlik.

G. 13/4: Ey mürüvvet ma'deni menden **kerem** kılma dirīg / Kanberüñem men senüñ şāhum be-'ışk-ı Murtażā
G. 17/5: Bu Haṭāyiden 'ināyet kesme ey şāh-ı **kerem** / Cāna yetmişdür cefādan lutf idüp kılğil du 'ā
G. 40/5: Mü mine irşād idersin lutf u iḥsān u **kerem** / Kāfire gavgā imişsin yā 'Alī senden meded
G. 84/4: Şer' üñüz yolında biz kılsağ haṭa sen kıl **kerem** / Miñ bir aduñdan senüñ biri kerīm olmış durur
G. 93/3: Ey şeh-i lutf u **kerem** bir kez işid feryādımı / Bend içinden bendeni āzād kılsañ vaḳtidür
G. 350/5: Bu Haṭāyī tā ezelden 'ışkuña yoldaş idi / Göñlini şād eyleyendür sen **keremlü** ḥān ile
G. 417/1: Şehā senden şafā ister Haṭāyī / **Kerem** lutf u 'atā ister Haṭāyī
G. 429/5: Haṭāyī pīr ü mürşidsin elüñi dutsa bir şüfī / Gel ey 'ārif sen insān ol **kerem** kıl olma ḥar şüfī
K. 4/15: Baḥr-ı şecā'at evc-i şehāvet mekān-ı lutf / Kān-ı **kerem** seni didüm ehl-i gāzā seni
K. 18/6: Menba' -ı mihr ü vefā vü dürr-i deryā-yı **kerem** / Ma'den-i cüd u şehā vü lutf u iḥsān yā 'Alī
Mus. 1/20: Anuñlan şerīf oldı Beytül-ḥarem / Maḳām-ı velāyet mekān-ı **kerem**

kerīm: Kerem sahibi, cömert, soylu.

G. 39/2: Şerm-sāram pür-günāham sen bağışla yā **Kerīm** / Cümlelerni yarlıgayın kāmīl insānum meded
G. 84/4: Şer' üñüz yolında biz kılsağ haṭa sen kıl kerem / Miñ bir aduñdan senüñ biri **kerīm** olmış durur
K. 15/4: Ḥasan ḥulḳ-ı 'azīm oldı çü ol Mehdī **kerīm** oldı / Velikin zaḥm-ı şemşire Hüseyin-i Kerbelā geldi
M. 2/1: Be-nām-ı Ḥudāvend-i ḥayy u kerīm / **Kerīm** ol tuvānā be-zāt-ı ḳadīm

kerpüç: Kerpiç.

G. 110/6: Ey Haṭāyī ḡam yime çün oldı düşmenüñ yüküñ / Müdde'ī dāyim ırāḥdan **kerpüç** ü daş oynadur

kerrâr: bkz. Hayder-i Kerrâr: Yiğit, Hz. Ali (döne döne, tekrar tekrar savaşı).

K. 14/4: Bendin alduñ 'ifrîtüñ üç yüz ıldan sonra şâh / Deşt-i Erjende geçen **Kerrâr** sensin yâ 'Alî

kerremnâ: Kur'ân-ı Kerîm, İsrâ, 17/70 "Andolsun, biz insanoğlunu şerefli kıldıK. Onları karada ve denizde taşıdık. Kendilerini en güzel ve temiz şeylerden rızıklandırdık ve onları yarattıklarımızın bir çoğundan üstün kıldık" âyetinde geçer.

G. 61/2: Âdemün şânında **kerremnâ** didi nuṭṭ-ı İlâh / Ehl-i ma'niyseñ ḥaḳîḳat semme vechu'llâhı gör

kes-: Bırakmak, vazgeçmek; kesin olarak sona erdirmek, bitirmek.

G. 6/5: **Kesme** ümîd rahmet-i Ḥaḳdan Ḥaṭâyî sen / Cümle ḥaṭâda luṭf-ı İlâhum yeter maña

G. 17/5: Bu Ḥaṭâyiden 'inâyet **kesme** ey şâh-ı kerem / Câna yetmişdür cefâdan luṭf idüp kılḡil du'â

G. 205/4: Eyâ sultân-ı 'âdil kim işüm sensiz geçer müşkil / Budur senden murâdum kim gedâdan **kesme** ihsânun

G. 355/4: Tökmek için kanımı başum **kesüp** her dem-be-dem / Şeh-süvârım 'azm-i meydân itdigün ya'ni ki ne

K. 13/16: Yezîd ü müşrikün **kesdi** damarın / Ne ḳalmışdur giriftâr-ı belâdur

K. 14/6: 'Anterün başın **kesen** Ḥayber kapusın ḳoparan / Ceng içinde ḳâtil-i küffâr sensin yâ 'Alî

M. 2/45: İlâhî ḳılıcum iti ḳıl menüm / Ki **kessün** önümden gelen düşmenüm

T. 3/2: Bendeden **kesme** 'inâyetlen nazar / Bu Ḥaṭâyî bir ḳuluñdur pür-ḥaṭâ

kesil-: Bitmek, sona ermek.

G. 308/2: Ḳarâr u şabr u ârâmum tükendi / **Kesildi** külli fermânım ne dîrsin

kes: Kişi, kimse.

Mus. 1/14: Delîl oldı el-kehf bürhânına / Be-coz Ḥaḳ **kes** irmez hem ihsânına

keşf: Açmak, açığa çıkarmak.

G. 180/1: Getürdi şevke meni der-ezel bidâyet-i 'ışḳ / Bu sırrı kimseye **keşf** itmedi hidâyet-i 'ışḳ

G. 312/7: Ḥikmetün esrârını **keşf** eylerem çünkim tamâm / Bil ki üstâd olmışam bu 'ışḳ fetvâsında men

G. 355/16: Perdesinden **keşf** idüp ey verd-i aḥmer yüzünü / Bülbülü 'âlemde destân itdigün ya'ni ki ne

Keşmîr: Hindistan, Pakistan ve Çin'in sınırlarında bir dağlık bölgedir. Himalayalar'ın batı ucunun güneyindeki vadi bu adla anılmıştır. Bölgede üretilen Kaşmir adlı kumaşın ismi de buradan gelmektedir.

G. 323/1: Ruḥ u zülfün ki bâç almış bugün **Keşmîr** ü Kâbilden / Getürmiş 'anberîn büyü Ḥıṭâ vü Çîn ü Zâbilden

keşfi: Suda yüzen insan ve yük taşımaya yarayan her türden taşıtın genel adı, gemi.

G. 188/8: Kim ki ḡarḳ olmaḳ diler der-baḡr-ı 'ışḳ-ı bî-kenâr / **Keştisiz** bu lücce-i 'ummâna hoş gelmek gerek

G. 233/4: Şanmañuz kim **keştidür** deryâlar üste seyr iden / Gözlerüm yaşında bu çeşm-i ḥabâbumdur menüm

kesret: Bolluk, çokluk, sıklık.

G. 312/8: **Kesretün** endîşesinden bulmadı göñlüm feraḥ / Bulmadum vaḥdet anuñ şerr ile ḡavḡâsında men

kevkeb: Yıldız.

G. 2/4: Anca **kevkeb** kimi yaş tökdi ḡamından gözlerüm / Yir ile gök ile keyvân da be-câ ḳaldı maña

G. 45/3: Gicelerde uyḡu gelmez gözüme ḳan aḡlaram / Gökdeki **kevkeb** degül şol çeşm-i bîdârum durur

G. 53/2: Bî-ḡâb ḳaldı **kevkebe** nisbet bu gözlerüm / Her gice özge gözlerle uyḡu gelür gider

G. 80/4: Ne burcuñ **kevkebisen** sen eyâ mihr-i cihân tâ kim / Cemâlün âfitâbından aña 'âlem münevverdür

G. 99/8: Burcında evliyâlaruñ ol fi'l-mesel tamâm / **Kevkeb** içinde nisbeti ḡürşîd ü mâhdur

G. 108/1: 'Anberîn zülfün midür yâ müşk-i Tataruñ durur / Gökde **kevkeb** 'ıḳdı hem lü'lü'-i şehvâruñ durur

G. 115/2: Meclis-i 'uşşâḳı pür-nûr itse ol her şeb n'ola / Kim melâyik şem'i gökde **kevkeb-i** raḡşân durur

G. 225/5: Dil müşevveşdür Ḥaṭâyî ey sa'âdet **kevkebi** / Tâ senün ol tal'at-ı ferḡunde-fâlün görmezem

G. 242/5: ḡamuñdan gözlerüm **kevkeb** kimidür / Şükür kim bir meh-i tâbâna yetdüm

G. 250/4: Men n'ola **kevkeb** kimi her şeb ḡamuñda olmayam / Çün cemâlün gökde mâh-ı âsumânımdur menüm

G. 279/3: Ezelden **kevkeb-i** raḡşân idün sen / Bu devrânda meh-i tâbân olupsan

G. 301/3: Çün ki ol mâhuñ cemâlin istemezdün görmegi / Her gice çeşmüm neden **kevkeb** kimi bîdârsın

G. 404/2: **Kevkeb** olmışdur menüm çeşmüm cemâlün görmege / Bir nazar doğḡil gözüm ḳarşısına ey yüzi ay

K. 1/5: Cümle eşyâlar gözin der-ḡâb idendür giceler / Gökde **kevkebler** gözin bîdâr iden Perverdigâr

K. 19/10: Evliyâ için sipehsâlar olup hem pişvâ / Güyiyâ bir **kevkeb-i** 'ulvî olupdur 'Askerî

kevn ü mekân: Varlık âlemi; dünya.

G. 358/6: Cihânı açdı sultân Ḥaydaroḡlı / İrişdi gâziler **kevn ü mekâna**

K. 18/3: Ḥaḳ te'âlâ emri ilen ey şeh-i **kevn ü mekân** / İns ü cinne luṭf ile sensin viren cân yâ 'Alî

Kevser: Cennette bir nehir ismi. Akarsu veya göl olduğu, boyunun Mekke ile Yemen; eninin de Sada ile Aden arası kadar olduğu, etrafında birçok kıymetli kaseler bulunduğu, oradan bir kez içenin bir daha susamadığı

bir sudur. Kevser suyu süttten beyaz, baldan tatlı, kardan soğuk, kaymaktan yumuşaktır. Sevgilinin dudağı Kevser'e benzer.

- G. 73/1: Dîn Muhammed dînidür şallu a'lâ şâhib-vaķâr / **Kevserüñ** şuyın viren şâhum 'Alîdür şeh-süvâr
G. 227/4: Vâlihîm bir ķaddi tûbâ la'li **kevser** yâra kim / Âsitânı ravza-i dârü's-selâmundur menüm
G. 249/3: Men dahı yâd eylemen dünyâ vü cennet bağını / Leblerün tâ kim olupdur şekker-âb u **kevserüm**
G. 325/1: Nâgehân içdüm lebûñden **kevser-i** mâ'-i ma'in / Bilmezem yâ ol mey-i engürdür yâ engübîn
G. 405/3: İşigüñ rızvân özüñ hûr u cemâlûñ ravzası / Ruķlaruñ cennet boyuñ tûbâ dudağıñ **kevseri**
G. 411/3: Meni hayrân iden ol hûr-zâduñ / Boyı tûbâ lebi **kevser** degül mi
K. 11/8: Kim ķalür rûz-ı kıyâmet hevl-i maķşerde susız / Anda sensin sâķi-i ebrâr u **kevser** yâ 'Alî
Mus. 1/44: Hâķ ile müdâm ittifâķı olan / O **kevser** suyı üste sâķi olan

key: "Ne vakit, ne zaman" anlamına gelen kelime.

- G. 384/8: Vaşl ilen şâd eyle ķurtar dürlü ğamlardan meni / Derd-i hicrânûñ çeken **key** bu dil-i efgâr ola

keyvân: Zuhâl yıldızı, Satürn gezegeni. Diğer yıldızların üstünde yedinci kat gökte bulunur.

- G. 2/4: Anca kevkeb kimi yaş tökdî ğamından gözlerüm / Yir ile gök ile **keyvân** da be-câ ķaldı maña
G. 58/4: Sa'âdet burcınıñ dil-h'âhidur ol / Yir ile gök ile **Keyvân** anuñdur
G. 401/3: Ey güneş hûsnûñ senüñ bir evce yetmişdür bugün / Ayağün altında toprağ kimidür **keyvân** dahı
Mus. 1/35: Felekler anuñ çün nüh evvân olan / Kemîne maķâmâtı **Keyvân** olan

kez: Defa, kere.

- G. 93/3: Ey şeh-i lutf u kerem bir **kez** işid feryâduñ / Bend içinden bendeni âzâd ķılsañ vaķtidür
G. 118/4: 'Alîdür şâh-ı merdân şir-i Yezdân / Anı Hâķ bilmeyen miñ **kez** haķâdur
G. 134/3: Görmedi bir **kez** günâh ol şâh-ı hûbân âh kim / Öğrenüpdür kim maña her lahza yüz miñ nâz ider
G. 218/3: Bir **kez** görürse ķâmetüñi serv nâz ile / Gül-zâr içinde eylemeye lâf-ı i'tidâl
G. 336/4: Zehr-i hicrân birle dahı tâli'üm telh olmaya / Ger menümlen bir **kez** ol şîrîn-zebânüm söyleşe
G. 337/2: N'ola bir **kez** hastesini sorsa ol rûh-ı revân / Gövdede rûhum revân olup revânüm söyleşe
G. 337/3: Ger yüz ıldan sonra bir **kez** ķabrüm üste gelse yâr / Yâr ile ķabrüm içinde üstühânüm söyleşe
G. 337/5: Pîr iken bende Hâķâyî nev-cevân olam yine / Ger menümlen bir **kez** ol 'ömr-i cevânüm söyleşe
G. 354/4: Yüz **kez** ölsem dünyede bir dem maña yoķdur vişâl / Firķatünde 'ömrümi bād itdigüñ ya'ni ki ne
G. 375/3: La'l-i lebûñ şarâbını bir **kez** dadupdur ol / Derd-i diline bil ki şifâdur Hâķâyîye

kible-ğâh: Kâbe'nin bulunduğu yer, kible yönü. Mecazen sığınan, baş vurulan yer.

- G. 55/3: Ger senüñ yüzüñ degül 'âşıkla için **kible-ğâh** / Bes neden boldı hilâlî ķaşlaruñ mihrâblar
G. 167/6: Ķaşlaruñ tākını gördüm **kible-ğâhum** eyledüm / Çün ayağıñ toprağında oldu menzil-ğâhumuz
G. 171/3: Her ğanda kim sücüd ider isem be-i'tikâd / Mihrâb ķaşlaruñda durur **kible-ğâhumuz**
G. 223/1: Te'âlâ şānuhü ekber ki bir nûr-ı Hudâ gördüm / Kaşuñ **kible-ğâh** itdüm yüzüñ şemsü'd-đuhâ gördüm
G. 271/1: Yüzündür Ka'be la'lüñ âb-ı zemzem / Ki sensin **kible-ğâh**-ı her dü-'âlem
G. 269/3: Meskenüm yoķdur eger miñ secde ķılsam her yire / Ķaşlaruñ tākında ruķuñ **kible-ğâh**ı görmişem
G. 383/3: Mihrâbı var o zâhidüñ ammâ ki 'âşıkla / Ma'şûķıñuñ ayağı izi **ķibleğâh** ola

ķıl: Etmek, eylemek, yapmak; edâ etmek, yerine getirmek.

- G. 2/2: Munca geldüm men gedâya hîç 'inâyet **ķılmaduñ** / İşigünde **ķılduğum** dest-i du'â ķaldı maña
G. 6/2: İsbât **ķılmışam** ruķ-ı zerd eşk-i sürhümi / Da'vî-i 'ışķa böyle güvâhum yeter maña
G. 11/2: Derd-i hecründen senüñ hergiz şikâyet **ķılmazam** / Hîç 'ilâc itmen taleb niçün ki dermândur maña
G. 13/3: Dâne-i hâlûñe tâ kim murg-ı cān **ķıldı** tama' / Dām-ı zulfuñ hâķasına oldu cānum mübtelâ
G. 13/4: Ey mürüvvet ma'deni menden kerem **ķılma** dirîğ / Ķanberüñem men senüñ şâhum be-'ışķ-ı Murtażâ
G. 13/5: Özge 'âşıkla egerçi dil virür dil-dârına / Bu Hâķâyî haste gör yoluñda **ķıldı** cān fedâ
G. 14/5: İt raķibler ta'n iderse ey Hâķâyî Hâķķa şal / Olma ğamğın kim saña **ķılduğın** Hâķdan tapa
G. 16/2: Devr-i felek virürse maña ihtiyârını / Bir târ-ı müyina dü cihânı **ķılam** bahâ
G. 16/7: Hûrşid ü mâh cümle sitâre ber-encümen / **Ķıldı** sücüd şüretüñe ey 'azîz-i mâ
G. 17/5: Bu Hâķâyiden 'inâyet kesme ey şâh-ı kerem / Cāna yetmişdür cefâdan lutf idüp **ķılğil** du'â
G. 19/4: Dün raķib-i kâfir-i güm-râh ile ğaybında kim / Her hikâyetler ki **ķılduñ** cümle pinhândur maña
G. 21/2: Şol büt-i nâ-mihribân hergiz meni yâd itmedi / Bir muķabbet **ķılmadı** âķir ser-encâmı maña
G. 23/1: Hâķ ezel mey-hānesinden virdi bu cāmı maña / Kāyinât ehli ta'accüb **ķıldılar** ķamu maña
G. 26/3: Ķulķul diyer maţaraya ya'ni digil digil / Baş indürür piyâleye kim **ķılma** ictinâb
G. 26/4: Ma'şûķ-ı serv-ķâmet ü maķbûb-ı sim-ten / Tāvûs-ı ravza cilve **ķılır** çılmış ez-hicâb
G. 26/6: Âyîne-i Sikender ü hem cām-ı Cem budur / İzhâr ider cihânı **ķılır** şeyhî çün şebâb
G. 27/8: Cān virüp ma'şûķanuñ yolında bî-rey ü riya / 'Âşık oldur **ķılmaya** her müdde'iden ictinâb
G. 28/2: Devr-i haţuñda göñlümi sevdâya şalmagil / Berg-i gül üzre sünbülünü **ķılma** pîç ü tâb
G. 30/5: Şaţranc-ı dehr içindeki at oynadan ğanı / Taķdır-i beydaķı anı bir demde **ķıldı** mât
G. 34/3: Hızr tek zûlmetde ķaldum bir meded **ķıl** Tañrı'çün / Teşne içün âb-ı ğayvân senden özge kimse yoķ
G. 35/4: **Ķılma** ey nâşih maña zulfın seversin diye ta'n / Ħansı 'âşıkdur kim andan başda bir sevdâsı yoķ

- G. 41/5: Cānumı 'ışkuña teslīm eyledüm ihlās ile / Ol perī-peyker meni yā Rab neden **kılmaz** pesend
- G. 42/4: Yaralı bağrum kanın tökdi gözümde dem-be-dem / Gör neler **kıldı** maña şol nergis-i hūn-h'āreler
- G. 44/5: Öldi derdünden Haṭāyī bir kadem rencide **kıl** / Kabrine başgil iştigil şad-hezārān nāleler
- G. 45/2: Nice kim cevri ü cefā **kılmañ** men-i dil-ḥaste / Eylemen andan şikāyet kim vefā-dārum durur
- G. 48/7: Haṭāyī şükr **kıl** Haḫ kudretine / Ki Haḫkın bilmeyen ehl-i ḥaṭādur
- G. 50/5: İşāret **kılduğınca** bir nazar şāh / Ōñinde Şemr ü Mervān der-be-derdür
- G. 58/8: Meger meşşāta zülfün şāne **kılmış** / Bu gelen nūkhet-i reyḥān anuñdur
- G. 61/5: Levḥ-i maḥfūzuñ Haṭāyī ebcedin **kıldı** beyān / Dīv degülseñ ḥātemün ḥatminde Fazlu'llāhı gör
- G. 64/4: Ḥāfız-ı Kur'an teki 'uşşāk ezber **kılmağa** / Haḫ cemālün āyetin ümmü'l-kitāb itmiş durur
- G. 70/7: Uğraşanda tā ki 'ışkuñ zerre **kıllur** dağları / Bu Haṭāyī ḥaste andan nā-tüvān olmuş durur
- G. 76/5: 'Ömr için gam çekme ey dil nüş **kıl** mā'ü'l-hayāt / Dil-berin şīrīn lebinden āb-ı hayvān devridür
- G. 77/4: Şanma ey çeşmüm saña bigāneden ümmüd ola / Gör neler **kıldı** gönül kim hem-dem ü hem-ḥānedür
- G. 77/5: Bu Haṭāyī **kılmağil** zencir-i zülfünden ḥalās / Şanma kim uşlandı ol miskīn henüz dīvānedür
- G. 79/3: Men saña her dem du'alar **kılluram** ey bī-vefā / Ey şanem niçün senün her günde kaşduñ cānedür
- G. 81/6: Çün cemālün gördi düşmen **kılmaduñ** aña nigāh / Müdde'īlernün maḥāmı bend ü çāh olmuş durur
- G. 84/4: Şer'ünüz yolında biz **kılmağ** ḥaṭa sen **kıl** kerem / Miñ bir aduñdan senün biri kerīm olmuş durur
- G. 85/4: Ḥayf ola çeşmüñi cānā nergise nisbet **kılam** / Ḥansı nergis gözlerün tek mest ü hem şehlā düşer
- G. 88/3: Ni 'aceb men miskinün gönlin eger yağma **kıla** / Hindu-yı zülfün ki mülk-i Rūmdan tārāc alur
- G. 90/5: Murād için gelüpdür dil kapuñ / 'İnāyet **kıl** ki iḥsān menzildir
- G. 90/7: Haṭāyī gönline yār mihri geldi / 'İmāret **kıl** ki sultān menzildir
- G. 93/1: Dil-berā gam-gīn gönülni şād **kılmañ** vaktidür / Bu yıhılmış gönümi ābād **kılmañ** vaktidür
- G. 93/2: Ḥayli müddetdür ki gönüm 'ışk ilen vīrānedür / Şimdi ol vīrāneni ābād **kılmañ** vaktidür
- G. 93/3: Ey şeh-i lutf u kerem bir kez işid feryādum / Bend içinden bendeni āzād **kılmañ** vaktidür
- G. 93/4: Fırkatün derdinde çekdüm miḥnet ü cevri ü cefā / Şimdi vaşluñ yolına irşād **kılmañ** vaktidür
- G. 93/5: Çünki derd-i 'ışkını olmaz nihān itmek anuñ / Ey Haṭāyī derd ilen feryād **kılmañ** vaktidür
- G. 94/3: Rūz u şeb bes kim **kıllur** bülbül fiğān u zārılığ / Tā gül-istānda lebün tek bir gül-i ḥandān durur
- G. 95/4: Ey gönül hicrān gamından çoḫ şikāyet **kılma** kim / 'Āşika cevri ü cefāsı lutf ile iḥsānidür
- G. 96/1: Ey felek devründe niçün ol nigār elden gider / Kanum ilen ellerin **kılmış** nigār elden gider
- G. 96/3: Bülbülā gül devridür efgān ider çoḫ murğ-ı zār / Nāle **kıl** oturma vakt-i merğzār elden gider
- G. 97/3: Cāndan oldum miḥnetünden ey perī-veş Tañrı'çün / **Kıl** teraḥḥum kim bu cism-i nā-tüvān elden gider
- G. 97/5: Men yaman isem niçe sen yaşılığ **kıl** ey 'aziz / Nesne kalmaz dünyede yaşı yaman elden gider
- G. 98/1: Ey gönül yār vaşlını koyma ki yār elden gider / Sen bu işe **kılma** taḫşir ihtiyār elden gider
- G. 100/3: Bed-nām **kılma** gönümi 'āşık diyüp ḥasūd / 'Ālemde 'ışk adı bile ol nīk-nāmdur
- G. 103/7: Haṭāyī şükr **kıl** Allāha dāyım / Giden şabr u kararum geldi hoşdur
- G. 105/6: Ey gönül **kılduñ** sefer 'azmin tevekkül pişe **kıl** / Kim penāh itmek bize Haḫdan kifāf olmuş durur
- G. 107/5: Bu Haṭāyī katına kim **kıldılar** ta'rif-i müşk / Çin-be-çin ol zülf-i müşğīn-bāruñ andan yaşıdur
- G. 108/3: Rūz-i maḥşer koparan cānā kıyām-ı kāmētün / Fitneler zāhir **kılan** ol çeşm-i mekkāruñ durur
- G. 109/4: Eger cevri ü cefā **kılmañ** eger mihr ü vefā **kılmañ** / Yoluñdan dönmegüm yoḫdur ki Haḫ bīnā vü dānādur
- G. 110/5: Dün menümlen rü-be-rü boldı nigār öldi rakīb / Gözler ilen çoḫ işāretler **kıllur** kaş oynadur
- G. 111/4: Leyl-i zülfünün gamı **kıldı** perīşān 'aqlumı / Öyle mecnūnam ki Mecnūn görse hem menden kaçır
- G. 112/2: Genc-i 'ışkuñ çün vücūdum şehriñi **kıldı** ḥarāb / Nişe kim gencün yiri vīrāneler küncindedür
- G. 112/4: Cismini terk itdi dil küyında dutmışdur maḥām / Kim ki cān terkin **kıllur** cānāneler küncindedür
- G. 119/13: Naşiri **kıldı** yetmiş iki pāre / Yine dirgüzdi cān viren 'Alīdür
- G. 119/5: Zi behr-i dīm ü İslām ol ki **kıldı** / Niçe Ḥayber teki vīrān 'Alīdür
- G. 119/8: 'Alīdür kādī-i bāz u kebüter / Haḫ için cān **kılan** kurbān 'Alīdür
- G. 124/11: Sefer **kıl** dur oturma ey Haṭāyī / Ki şehir-i Erdebilde ḥānedān var
- G. 125/2: Ser-i küyünde ne gam nāle **kılursa** dil ü cān / Yüzi gül gülşen ara bülbül-i hoş-h'ān doludur
- G. 132/2: Bu fenā-dārında ehl-i zevk ilen **kılğil** şafā / Mülk ü māl ü taḫt u cāh olmaz cihānda pāyidār
- G. 134/5: Ey Haṭāyī āferīn **kılmağ** gerek idrāküne / Böyle ter sözler meger kim Sa'di-i Şīrāz ider
- G. 135/2: Meger ḥürşid imiş ḥüsnün ki **kıldı** 'ālemi rüşen / Kim ol raḥşende envārı meh-i tābāna düşmişdür
- G. 138/2: Tā şāne **kıldı** zülfün meşşāta-i ezel / Tābından açılır ki cihān müşk-bār olur
- G. 139/3: Ey müselmānlar meni 'ayb itmeñüz 'āşık diyüp / Kim meni vālih **kılan** ol nergis-i mestānedür
- G. 141/1: Maña cevri ü cefā **kılmağ** dükel cānānelerdendür / Yaman yoldaş ilen yār olma ki nādānelerdendür
- G. 141/2: Menüm tek āşınayı yād **kılduñ** ey teraḥḥumsuz / Felekden görmezem anı kamu bigānelerdendür
- G. 146/14: Ey Haṭāyī sen tevekkül Haḫka **kılğil** çekme gam / On sekiz miñ 'āleme ḥükm eyleyen ser-dār bir
- G. 146/2: Ehl-i 'ışkuñ ma'ni-i zāt u şifātı bir durur / Ādeme **kıl** secde zāhid olmağil inkār bir
- G. 146/3: Cümleñün ḥālın bilen sensin yine bildürmeyen / Dime her nā-maḥreme ger **kılmasa** ikrār bir
- G. 150/3: Olar kim bu tarīka inkār oldu / Ḥavāricdür gāzā **kılmañ** yiridür
- G. 152/4: Zārı **kıl** bülbül kimi çāk it yakarı gül kimi / Şol ezelden yār-ı hem-dem 'ahd ü peymān ayrılır
- G. 158/4: Şabr **kıl** cevriñe katlan bu meseldür didiler / Bir arıḫa su aḫupdur yine hem aḫasidur
- G. 159/4: Cemālün göricek kim secde **kılmaz** / Ne kāfir ol Yezid-i Ḥayberidür
- G. 161/3: Ādeme cümle melāyikler ki secde **kıldılar** / Bildiler ki Ādemin cisminde cānı şāhdur
- G. 162/7: Kulluğa geldi Haṭāyī raḥm idüp ey nev-cevān / Ḥālına **kılğil** nazar kim lutf u iḥsān devridür

- G. 164/5: Bu Hataî yâr ilen kâlû belâda **kıldı** 'ahd / Haq bilür kim ber-ser-i ân 'ahd ü ikrâam henüz
- G. 165/3: Zulmet-i hicrânda kaldum bir meded **kıl** hâlûme / Ey perî-ves çünki siz ruh-sâr ile mehtâbsız
- G. 165/4: Ehl-i Haq kapuñdan özge hîç yire **kılmaz** sücûd / Ey şanem çün dâyimâ 'aşıklara mihrâbsız
- G. 166/3: Gülgün yañağların gâmi-cevr ü cefaları / **Kıldı** havâle bağrumı şad hâre söyleñüz
- G. 170/5: Bende Hataî cânını saña fedâ **kıılır** / Ey âfitâb-ı tal'at u şun'-i İlâhumuz
- G. 179/3: Kim ki yüz miñ mekr ile **kıldı** meni senden cüdâ / Yüz belâya ol giriftâr olmadı hayf oldu hayf
- G. 180/2: Egerçi 'ışkı güneş söyler ise kâdî-i şehîr / Yüzine bahma anuñ çün **kıılır** kinâyet-i 'ışk
- G. 181/5: Hataî gavta **kıl** gevher derindür / Ne istersin gönül bahrinde zevrak
- G. 183/5: Yâra ger 'âlem nazar **kılsa** Hataî gam yime / Bahmağ olmaz yüzine hürşid-i 'âlem-tâb tek
- G. 185/4: Ey felek **kılduñ** meni dil-berden ayru ke'l-'adem / Men hevâda zerreyem hürşid-i tâbânım gerek
- G. 188/1: Ey diyen kim 'âkilem dîvâna hoş gelmek gerek / Kim **kıılır** lâf-ı hüner meydâna hoş gelmek gerek
- G. 188/5: 'Aşıkam dîrsin dilâ şartı budur 'aşıklarun / Her ne kim cânâne **kılsa** câna hoş gelmek gerek
- G. 190/2: Ey perî 'ışkuñda maña çol cefalar **kılma** kim / Haste vü hayrânunam oldum gamuñdan derd-nâk
- G. 190/3: Dâmenüñi koymañam elden eger çıhsa revân / Gerçi hicrânun eli **kıldı** yahamñı çâk çâk
- G. 195/2: 'İşkuñuz **kıldı** musahhar bu vücûdum şehrinî / Tâ ki mihrüñi gönül tahtında sultân eyledüñ
- G. 195/5: Kahr u cevruñ lutf **kıldı** bu Hataî haste / Merhabâ hoş geldüñ ey cân lutf u ihsân eyledüñ
- G. 198/4: Ağzumı telh eyledi hecrüñ tekellüm **kıl** maña / Tütî-i şeker-şiken şîrîn-makâlündür senüñ
- G. 200/1: Karşudan dün geldüñ ey serv-i revânım sen midüñ / Zinde **kılduñ** uş bu cânsız cism ü cânım sen midüñ
- G. 200/2: Dün hayâl ilen perî tek 'azm **kılduñ** süy-ı men / Bes revân geçdüñ eyâ ruh-ı revânım sen midüñ
- G. 202/2: Yavru kuşlardur şanasın kim uçar feryâd ilen / Çıhsa yaydan bes **kıılır** her laşza efgân oğların
- G. 202/5: Bu Hataî sînesin **kılsañ** müşebbek yol 'aceb / Cübbe vü cevşen söker pülâd kalhan oğların
- G. 203/1: 'Âkıbet ey meh meni 'âlemde hayrân eyledüñ / Çeşümü giryân **kıılup** bağrumı büryân eyledüñ
- G. 203/2: Hâtrım mecmû' iken aşıfte **kılduñ** ey perî / Sen anı zulfüñ kimi gamdan perîşân eyledüñ
- G. 208/4: Ey perî 'aşıklarun dîvâne **kılma** gönlini / 'Aşkuñ Mecnûn misâli menzilin dağ itmegil
- G. 210/3: Yol durur eşyâ içinde kimsene Haqdan cüdâ / Cilve **kılan** 'âleme nûr-ı Hudâdur bilmiş ol
- G. 210/5: Ger vefâ **kıl** bu Hataî bendeñe yâ **kılma** kim / Rûz u şeb virdüm saña zikr ü du'âdur bilmiş ol
- G. 212/5: Rahm **kılğil** yağlıguñ götür yüzüñden ey şanem / Guşşadan bolmış Hataî haste-dil aşıfte-hâl
- G. 218/1: **Kıldı** meni lebün kadehi mest-i lâ-yezâl / Gam gitdi hâtrımdan u hem kalmaz melal
- G. 220/5: Terahhum **kıl** fakîre derd-mende / Şehün virgüsine sen varugil ol
- G. 222/2: Nice kim cevr ü cefâ **kılsañ** bu gam-gîn gönlüme / Ol gamuñdan ağıman cânımda minnet bilmişem
- G. 225/2: Her zamân dîrsin maña kim hâtrun **kılma** melül / Nice olam şadmân kim cüz melâlün görmezem
- G. 225/4: Gözümi yaş itdi hicrân vaşl-ı rüyün görmedüm / Kâmetüm ham **kıldı** gam kadd-i şemâlün görmezem
- G. 233/5: Aytduñ ey dil-ber Hataîye cefalar **kılma** çol / Dedi ki gam çekmegil nâz u 'itâbumdur menüm
- G. 238/3: Tâ dudaguñ çeşmesinden **kılmaşam** bir katre nûş / Hızır tek sır-âb-ı nûş-ı âb-ı hayvân olmaşam
- G. 241/4: Çün sen ey derde tabîbüm **kılmasañ** dermânımı / Bu vücûd-ı zârımı her günde bîmâr isterem
- G. 241/5: Bu Hataî bende ol kaşun kılıyam sıdık ilen / **Kılmaşam** bir katla ikrârı ne inkâr isterem
- G. 242/6: Misâl-i katre idüm katre **kıldum** / Bi-hamdi'llâh yine 'ummâna yetdüm
- G. 247/4: Kabrüm üstine şabâ lutf eylegil **kılğil** güzâr / Bir haber virgil maña cân u cihânımdan menüm
- G. 247/5: Haq bilür seyyâre tek gözüme uyhu gelmedi / Tâ felek **kıldı** cüdâ ol mihribânımdan menüm
- G. 249/4: Şerbet-i hecrünle **kılma** dil-berâ ağzumı telh / Tütüyem la'lün durur kâd u nebât u şekerüm
- G. 257/7: Cihânı tîğ ile **kıldum** musahhar / 'Aliyyü'l-Murtażânun hançeriyem
- G. 258/4: Çemende geşt ider gördüm habîbi / Terahhum **kılmadı** yalvaragördüm
- G. 266/5: Şâh işigüne secde **kılupdur** bu Hataî / Bahr-ı Necefe irdüm ü şeh-vâra yoluğdum
- G. 269/3: Meskenüm yoğdur eger miñ secde **kılsam** her yire / Kaşların tākında ruhun kıble-gâhı görmişem
- G. 270/4: Cevr ü cefânı bûlbûl-i şeydâya **kılmağil** / Vâcib degüldür ey şeh-i hûbân ne söyliyem
- G. 273/5: Bu derdümüñ devâsın **kılmasa** yâr / Ölümden özge dağı yol müdâram
- G. 276/2: Çeşm-i bîmârün meni **kılmazdı** gamdan nâ-tüvân / Ey tabîbüm derdüme dermânım olsayduñ menüm
- G. 283/1: Gönüm ister vaşluñı ey sevgü cânân yeñiden / Âb-ı la'lünden **kılâm** bu derde dermân yeñiden
- G. 283/4: Gel vefâ resmin aradan sen götürme men dağı / **Kılalı** pür-sıdık ilen bir 'ahd ü peymân yeñiden
- G. 283/7: Kapuña geldi gedâ tek bu Hataî dil-berâ / Sen aña **kıl** ey şanem bir lutf u ihsân yeñiden
- G. 284/3: Gam ki dün meydân-ı 'ışkuñda menümlen **kıldı** rezm / Anda ma'lüm olmadı meydâna gelsün yeñiden
- G. 284/4: Çün rakîb emrüne tâ'at **kılmadı** merdûd **kıl** / Tavk-ı la'net tâ kim ol şeytânâ gelsün yeñiden
- G. 284/5: İşigün kulluğına gelsün selâtinler kamu / Kıl tekebbür **kılmasun** sultâna gelsün yeñiden
- G. 288/4: Bağ ilen bustân içinde serve **kılman** iltifât / Tâ ki **kıldum** bir nazar şol kâmet-i bâlâya men
- G. 289/1: Görmek ister yüzüñi 'ışk ile bu cân şimdiden / Ey perî vaş ile **kılğil** derde dermân şimdiden
- G. 294/3: Zâhidâ çol ta'ne **kılma** mezheb-i 'aşıklara / Sen çü dîvâr ehlişin men 'aşıkam dîdar için
- G. 297/1: Müşgîn saçına tâ ki melek çaldı şânesin / Şad pâre **kıldı** cân kuşunuñ âşiyânesin
- G. 299/4: 'İş u 'işretdür bu dem 'ışk ehline **kıluñ** şalâh / Şekl-i bedîd şekl-i bed-kirdâra söyleñ gelmesün
- G. 300/3: Hatt ü hâlün dutmış ol la'lün kenârında makâm / Öyle **kıl** kim çeşme-i hayvânım elden gitmesün
- G. 302/5: **Kılsañ** bu hâk-i pâyuña bir kez nazar n'ola / Şalmaz mı hâke yüzini hürşid ü ay olan
- G. 312/9: Ol Hataîyem ki şüret 'âlemin **kıldum** kabûl / Pâdişâh-ı vaktam uş bu gönüm eşyâsında men
- G. 313/3: Firkatün ger **kılmaya** bağrumda yüz miñ pâreler / Bes menüm gözüm yaşunuñ rengi kan olmuş neden
- G. 314/2: Bûy-ı zulfünden şabâ **kıldı** mu'atâr 'âlemi / Şad hezârân âferin bād âferin bād âferin

- G. 315/3: Bâ-edeb tepren ziyâde yâr şikâyet **kılmaya** / Hâk özi verdi saña ol gevher-i î mân için
- G. 316/2: Degmenün hâkî degüldür şüflük da'vî **kıla** / Başını yolda koyuban cânına gelsin kıyan
- G. 316/5: Ey Hâtâyî kim ki tutmaz mürşid-i Hâkdan haber / Şek degül kim ol Yezîddür özine **kılmış** ziyân
- G. 319/5: Ey Hâtâyî şol büt-i tersâ cemâlin görmege / Her du'âlar kim **kılersin** müstecâb itmekdesin
- G. 323/3: Meger aşâb-ı fil oldum **kılersin** gündüz ü leyli / Ki hicrân daşını atar maña tayr-ı ebâbilden
- G. 325/2: Şöyle mest oldum ki pervâ **kılmazam** âlemlere / Cümle-i ins ü melek oldı menümle hem-nişin
- G. 325/5: Hâk te'âlâ sırrını ey zâhidâ sen **kılma** fâş / Bu Hâtâyî zâhir ü bâtında bilmişdür yakîn
- G. 331/8: Menüm çündür eger **kılma** beşâret / Hemîşe gonce nâz ağıyâra karşı
- G. 331/9: Hâtâyî hâstedür ister vişâlün / Dem-â-dem **kıl** nazar bîmâra karşı
- G. 333/4: Rakîbden çekdügüm cefâlar için / **Kılurmen** bed-du'âlar dürlü dürlü
- G. 339/3: Tâ ki zâhid gördi yüzün **kılmadı** hergiz nigâh / Kâfir-i mu'tlakdur ol kim gelmez ikrâr üstine
- G. 341/2: Müdde'ilen va'de **kılma** kavline **kılmaz** vefâ / Her yalancı yâr ilen sen 'ahd ü peymân eyleme
- G. 341/3: Ger vişâlünden meded **kılmazsan** ey ârâm-ı cân / Gözümi giryân idüp bağrumnı büryân eyleme
- G. 341/5: Bu Hâtâyî hastenün **kılma** müşevveş hâtırın / Ağ yüz üste ol kara zülfün perîşân eyleme
- G. 345/1: Aytum kaşuna 'işve **kıl** aydur ki göz üste / Bahdum ki görebilmez anı çeşmün üz üste
- G. 345/5: Yâr aytdı maña 'âşık isen hâste Hâtâyî / Bu cevri ü cefâ kim **kıuram** şimdi düz üste
- G. 347/2: Men za'îf üste firâkuñ yükledi bir dağı kim / Ol yüke **kılmaz** tahammül koysalar dağ üstine
- G. 348/4: Çün senün 'ışk-ı mecâzuñdan hâkîkat bulmuşam / Şimdi sen h'âhî vefâ **kılgi** maña h'âh eyleme
- G. 348/6: Çün vişâlün hürmenünden bir cev olmaz hâşilum / Dâne **kılma** yaşumı çehremni çün kâh eyleme
- G. 350/2: Cânı terkin **kılmayan** cânâna vâşıl olmadı / Kul gerek kim mahrem ola hâzret-i sultân ile
- G. 355/11: Çünki **kıurduñ** maña miñ tavr ilen cevri ü cefâ / 'İşkuñı gönümde mihmân itdigün ya'ni ki ne
- G. 355/3: **Kılmañ** için tâze hüsnün bağın ey serv-i revân / Gözümi küyünde giryân itdigün ya'ni ki ne
- G. 356/1: Ey gönül küyünde me'vâ **kıldıguñ** ya'ni ki ne / İtlerin küyünde gavgâ **kıldıguñ** ya'ni ki ne
- G. 356/2: Sâkin olmağ Ka'be-i küyünde yegdür dil-berün / Her gerekmez yire pervâ **kıldıguñ** ya'ni ki ne
- G. 356/3: Kanlu yaşumnı yüzüm üste revân idüp müdâm / Râz-ı pinhânüm hüveydâ **kıldıguñ** ya'ni ki ne
- G. 356/4: Gönlümi **kılduñ** müşevveş bir tükenmez fikr ilen / Bu perîşân zülfî sevdâ **kıldıguñ** ya'ni ki ne
- G. 356/5: Eşk-i hünin bahre döndi çeşmesinden çeşmümün / Sü-be-sü yaşumnı deryâ **kıldıguñ** ya'ni ki ne
- G. 356/6: Vechün eyyâmında bu baht-ı siyâhumuñ şehâ / Nisbetini leyl-i yeldâ **kıldıguñ** ya'ni ki ne
- G. 356/7: Her dem ey Leyli nigârum bendeni Mecnün teki / Vâlih ü gamgîn ü şeydâ **kıldıguñ** yani ki ne
- G. 356/8: İstedüm küyünde cân virem şehâ te'hîr idüp / İne emhîlhüm rüveydâ **kıldıguñ** ya'ni ki ne
- G. 356/9: Hâk-i pâyünde meni ednâdan ednâ eyleyüp / Özüñi a'lâdan a'lâ **kıldıguñ** ya'ni ki ne
- G. 356/10: Öldürem dirdün bugün dañla meni çıduñ hilâf / Bilmezem imrüz u ferdâ **kıldıguñ** ya'ni ki ne
- G. 356/11: Levh-i dilde bile teskîn dapmış iken gamları / Bir dahı yañlışdan inşâ **kıldıguñ** ya'ni ki ne
- G. 356/12: Çünki rahmuñ yoğ mezârum üstine bir daş idüp / Ey vefâsız anı tuğrâ **kıldıguñ** ya'ni ki ne
- G. 356/13: Gül yüzün evrâkını gülşende hândân eyleyüp / Bülbül-i mahzûnı güyâ **kıldıguñ** ya'ni ki ne
- G. 356/14: Asmağ için cânımı bir **kıl** ilen ey nev-nihal / Serv tek kaddüñi peydâ **kıldıguñ** ya'ni ki ne
- G. 356/15: Çünki dilden yoğ durur meylün men-i dil-hasteye / Merhabâ ehlen ve sehlâ **kıldıguñ** ya'ni ki ne
- G. 356/16: Çâk idüp gün tek giribânuñ her dem gözine / Şubh-dem yüzüñi peydâ **kıldıguñ** ya'ni ki ne
- G. 356/17: Çünki devr itmez ayağı meclis-i 'uşşâk ara / Leblerün câm-ı muşaffâ **kıldıguñ** ya'ni ki ne
- G. 356/18: Kudretidür sâni'-i pâküñ aña insân dime / Sen anı mânend-i eşyâ **kıldıguñ** ya'ni ki ne
- G. 356/19: Leyli zülfinün hayâlî 'ışk ilen Mecnün teki / Meskenüñi küh ü şahrâ **kıldıguñ** ya'ni ki ne
- G. 356/20: Secde **kılmağcün** dilersen kaşları mihrâbını / Özüñi sen ehl-i takvâ **kıldıguñ** ya'ni ki ne
- G. 356/21: Vâlideynün ma'nisin yâd eyleyüp her dem-be-dem / Câhidü lafzında ifnâ **kıldıguñ** ya'ni ki ne
- G. 356/22: Ayağı tozında ol serv-i revânün ey gönül / Virmek için cân müheyyâ **kıldıguñ** ya'ni ki ne
- G. 356/23: Sidre birlen münthâyâ kaddüñi teşbih idüp / Kadrini ve't-tür-ı Sinâ **kıldıguñ** ya'ni ki ne
- G. 356/24: İster idüm kurtulam geldikçe bir bir guşşadan / Gün-be-gün derdüm müsennâ **kıldıguñ** ya'ni ki ne
- G. 356/25: İşigünde bî-nevâya iltifâtuñ kem **kılup** / Hüsn ilen özüñi garrâ **kıldıguñ** ya'ni ki ne
- G. 356/26: Ey Hâtâyî hâk ilen yeksân olup ol mâh için / 'Azmi-sevdâ-yı Süreyyâ **kıldıguñ** ya'ni ki ne
- G. 358/1: Egildüm secde **kıldum** hânâdâna / Nüş itdüm şerbetinden kana kana
- G. 358/7: Yürüdüm bağına **kıldum** teferrüc / Erenler yatağı naqş-ı cihâna
- G. 362/7: Ey Hâtâyî gel bu fânî dünyenün terkini **kıl** / Geç anuñ kâl u kîlinden şâh digil şafâsına
- G. 366/1: Şehâ **kılgi** terahhüm men gedâya / İşigünde yetürgil bî-nevâya
- G. 368/1: Çeşmüme geldi şehâ naqş-ı hayâlün bu gice / **Kıldı** aşüfte meni zülf ile hâlün bu gice
- G. 368/4: **Kıldı** sevdâ ile peyveste za'îf ey mâh-ı nev / Tenümi şol ham-ı ebrü-yı hilâlün bu gice
- G. 368/5: Gözlerüm yaşını her süya çü su **kıldı** revân / 'İşve vü nâz ile ol serv-i nihâlün bu gice
- G. 375/4: Her demde **kılmağ** ey şeh-i hüban revân degül / Cevri ile zulm munca revâdur Hâtâyîye
- G. 375/6: Ger mihr ü ger cefâ vü sitem sendedür hamu / Her nesne var **kılursa** rızâdur Hâtâyîye
- G. 378/2: Böyle mekkâr u sitem-kâr u vefâsız görmedüm / Bir devâ **kılmaz** lebinden derd-i bî-dermânuma
- G. 379/4: Aytum ey dil dâm-ı zülfünden hâzer **kıl** dil-berün / Hâzır ol gel kuş kimi olma esîr daneye
- G. 380/1: Elâ ey şubh-dem menden selâmı ber-fülân söyle / Selâm oñı senâ **kılgi** peyâmı ba'd-ez-ân söyle
- G. 380/3: İşigünde şikâyet **kıl** şikâyetler be-gâyet **kıl** / Menüm derdüm rivâyet **kıl** ne vaşfum var çünân söyle
- G. 381/6: Nazar **kılgi** Hâtâyîye sözün sındurmağıl cânâ / Kuluñ çoğ nâzişi vardır senün tek şâhı yanında
- G. 387/5: Ey Hâtâyî işidüp her dem menüm feryâdumı / Nâle **kıldı** nüh felekler âh u efgânım kimi

G. 391/5: Bu Hâtâyî hasteye niçün vefâlar **kılmađuñ** / Yoñ durur mihrüñ teki göñlüñde ikrârüñ kimi
G. 392/3: Tâ ki dün gül-zâr içinde bir tebessüm **kıldı** yâr / Ağzı beste gonceni gülşende handân eyledi
G. 392/4: Dâma saldı cân kuşın şad-pâre **kıldı** dilleri / Tâ kamer yüzinde ol zülfın perîşân eyledi
G. 394/3: Yüzümni hâk-i pâ **kıluram** âsitânüña / Tâ kim dege yüzüme sa'âdetlü dâmeni
G. 395/2: Hür ilen bağ-ı behişt **kıldılar** ta'rif lîk / İşigüñ tek cennet ü hüsñüñ kimi hür olmadı
G. 397/2: Munca du'â **kılur** bu göñül **kılmaz** iltifât / Ol bî-vefâ meger kim işitmez du'âsını
G. 400/2: Şanma ancañ müşge virdi bu siyeh-rûlîğ saçuñ / Meh yüzüñ **kıldı** hacîl bağlarda verd-i ahmeri
G. 402/3: La'l ü cevherdür muraşsa' **kılmış** anı Hâk tamâm / Bu sa'âdetden müdâmî kimsenüñ yoñ minneti
G. 404/3: Ol mehüñ 'ışkına düşdüm ta'ne **kılma** zâhidâ / Kaçmazam 'ışkuñ yolından çün maña Hâk **kıldı** tay
G. 404/5: Bu Hâtâyî oldı Mecnûn dağa düşdi âhü tek / Nâşihâ dağdan anı ürkütme **kılma** hüñ u hây
G. 407/6: Kâmetüñ pest eyledi servi çemende ey şanem / 'Arızuñ **kıldı** hacîl bağlarda verd-i ahmeri
G. 407/7: Dünyede her kim **kılur** bir pâdişahuñ hîdmetin / Bu Hâtâyî bendedür şıdık ile şâhuñ çâkeri
G. 415/4: Her ne **kılsañ** nîk ü bed âhir saña ol tuş olur / Çekmedi şermendelik her kim ki bed-h'âh olmadı
G. 415/5: Sonki pîşmân aşşı **kılmaz** ey göñül yâr istegil / Hansı hoş gün geldi gitdi soñı gam âh olmadı
G. 416/5: Ey Hâtâyî fırkatüñ çek tâ vişâlüñ bulasın / Bes yavuk **kılmış** vişâlüñ birle hicrân arası
G. 417/3: Dilemez âsitânüñdan cüdâliğ / Cefâ **kılma** vefâ ister Hâtâyî
G. 425/2: Tazarru' eylegil dergâhuña çoñ / Bes andan yüzine **kılğil** nigâhı
G. 425/3: Günâhum çoñ durur **kılğil** şefâ'at / Çü sensin ey güneş-kârlar penâhı
G. 427/5: Her zamân zârî **kılur** miskîn Hâtâyî yâr için / Öyle kim Yûsuf için ol pîr-i Ken'ân ağladı
G. 432/4: Almanı çâr-pâre **kıldı** pîrini gördi habîb / Uçıvardı hazrete çağırdı Allâh ekberi
G. 433/2: Zâga düşmez nâle vü feryâd **kılmağ** bî-hayâ / Özini çün nisbet-i murğ-ı hoş-elhân eyledi
G. 435/7: Tılsım-ı a'zamı ağzuñ beyân **kılmağ** için / Nigîn-i mühr-i Süleymân içinde yir dutdı
G. 438/6: Zü'l-fekâr ile kamu **kıldıñ** musahhar 'âlemi / Bilmişem tahkîk ile kim lâ-fetâsın yâ 'Alî
G. 439/3: Sen bilürsin senden özge yok hekimüm reh-berüm / Bir fakîrem lûtf idüp **kılğil** 'inâyet yâ 'Alî
G. 439/6: Vaşfuñı söyler Hâtâyî şükr idüp eyler niyâz / Ol zamândan kim aña **kıldıñ** işâret yâ 'Alî
K. 1/4: Mü'mine mesken **kılupdur** bağ-ı cennât-ı na'îm / Kâfir ü münkir makâmın nâr iden Perverdigâr
K. 1/6: Bir kılını oda yahup **kıldı** fî nârü's-sağar / Bir kılını mahrem-i esrâr iden Perverdigâr
K. 1/12: Lûtf ile ahvâline **kılğil** Hâtâyîñüñ nazâr / 'İşk içinde vâlih-i dîdar iden Perverdigâr
K. 2/10: Bu Hâtâyî hasteye **kılğil** şefâ'at rûz-ı haşr / Çünki aşlından senüñlen âşinâdur yâ Nebî
K. 3/10: İlâhî 'avf **kılğil** sen günâhın / Hâtâyî bir fakîr-i bî-nevâdur
K. 4/2: Güm-râh olaydı ehl-i cihân ser-be-ser kamu / Ger **kılmasaydı** 'âleme Hâk reh-nümâ seni
K. 4/14: Yetmezdi hiç makâm-ı kerâmâta evliyâ / Ger önlerince **kılmasalar** pîşvâ seni
K. 4/17: Bildüñ ne ma'niden 'ale'l-insân hîn-i dehr / Kur'ânda çünki **kıldı** beyân Hel etâ seni
K. 4/19: Yâ Rab Hâtâyî bendeñe **kılğil** şefâ'ati / Ol günde kim penâh ider ehl-i hâtâ seni
K. 5/6: Senüñ fermânüña ey fahr-ı 'âlem / İtâ'at **kıldı** mehden tâ-be-mâhî
K. 5/10: Halâş oldı günâhından tamâmet / Kime kim lûtf ile **kıldıñ** nigâhı
K. 5/11: Güneş-kâr ümmetüñdür bu Hâtâyî / Nazar **kıl** hâline sen gâh gâhî
K. 6/9: Tağalluş Ca'ferî **kıldum** anuñ çün / Havâric gözlerinüñ hançeriyem
K. 11/15: Bu Hâtâyî hasteye hem-râh **kılğil** himmetüñ / Kim saña şıdık ilen oldı bende çâker yâ 'Alî
K. 19/1: Zâhir oldı gerçi mühr-i hâtem-i peygamberî / Hâk velâyet serveri **kıldı** İmâm-ı Hayderi
M. 1/11: Şerî'at yolına cânım fedâ **kıl** / Hevâ-yı cânı cânımdan cüdâ **kıl**
M. 1/14: Derünüm kayğuludur pür-şafâ **kıl** / İlâhî hâcetümni sen revâ **kıl**
M. 1/4: Senüñ korhuñ menüm göñlümde dâyim / Bu korhudan **kılurmen** fikri kayım
M. 2/11: Kimine virüpdür **kılıç** yahşı at / Kimini **kılupdur** bisât içre mât
M. 2/17: Kişi öz kemâlini bilmağ gerek / Elinden gelür işi **kılmağ** gerek
M. 2/2: Dokuz âsumânı mu'allâ **kılan** / Zemîn safhasını muşaffâ **kılan**
M. 2/28: Alup Şâm u Rûmı musahhar **kılup** / Pes andan hevâ-yı Fireng eylerem
M. 2/39: Menem Rüstem olmazdı Bîcen maña / Hükümet **kılur** oldı bir zen maña
M. 2/45: İlâhî kılıcum iti **kıl** menüm / Ki kessün önümden gelen düşmenüm
M. 2/46: Cıdamnı elümden ser-efrâz **kıl** / Kaçarsam uzun 'ömrümi az **kıl**
M. 2/53: Meni **kılma** yoldaş nâ-merd ilen / Ki 'avrat refîk olamaz merd ilen
M. 2/55: Hem İsfendiyâra **kılam** yiri teng / Ki dârbuma durmaz hizebr ü peleng
M. 2/56: Maña yârî virgil sen ey şehriyar / Ki ger Rüstem olsa **kılam** tarumar
M. 2/59: Kaçuben çevürmediler yüzlerin / Bu yolda fedâ **kıldılar** özlerin
M. 2/7: Kimin 'âlem içre iden şehriyar / Kimin gül **kıluban** kimin itdi hâr
Mus. 1/40: **Kılan** Yünüsü hem balığdan rehâ / Kelimüñ 'asâsın **kılan** ejdehâ
T. 1/2: Bu Hâtâyî göñline **kıldıñ** nüzül / Merhabâ ey şâh-ı 'âlem merhabâ
T. 4/2: Pür-günâhum ta'ne **kılma** zâhidâ / Bendesinüñ Hâk bilür a'mâlinı
Matla 1/1: Derd-mend oldum nigârâ derdüme bir çâre **kıl** / Cevr-i hecrünlen meni gamdan yeter âvâre **kıl**

kılan: Yapan, eden, eda eden.

G. 2/2: Munca geldüm men gedâya hiç 'inâyet **kılmađuñ** / İşigüñde **kılduğum** dest-i du'â kaldı maña
G. 10/3: Heçr ser-gerdânlığın çarh-ı felekden görmenem / Bu cefâlarını **kılan** ol yâr-ı meh-rûdur maña

M. 2/3: Kılan şarşarı hemçü bād-ı semûm / Kıyâmet yel ilen iden daşı mum
Mus. 1/40: Kılan Yünüsü hem balıġdan rehâ / Kelîmûn ‘asâsın **kılan** ejdehâ

kıl: Kıl, saç teli, saç teli; çok ince.

G. 174/5: Şânenen meşşâta şalmış bir saçun **kılın** yire / Ser-be-ser hâk-i cihânı ‘anber-efşân eylemiş
G. 264/5: Senûn ol zülfinûn her bir **kılını** / Hâtâyî boynına bir rişte gördüm
G. 384/5: **Kıla** dönmişdür vücûdum miñnet-i cevruñ çeke / Sağ gezen düşmenlerûn bende teki bîmâr ola

kılca: Kıl kadar olan, incecik.

G. 313/4: Ağzuñuz bir zerredür her yirde dirler kim dehân / Belûñüz bir **kılca**dır adı miyân olmuş neden

kıl ü kâl: Dedikodu.

G. 136/1: Ez **kıl ü kâl**-i medrese hoşdur ki olsa dūr / Ey dil hâzer kıl anda ki yoġdur saña kuşūr
G. 197/3: Diñlemen âheng-i kumrî bûlbûlûñ şavtın ki var / Güş u dilde her dem-â-dem **kıl ü kâlûndür** senûn
G. 431/5: Gel gönül ‘ilminden oġı geç bu **kıl ü kâlden** / Ey faķîh kimdür tanı ‘ışķ devrinûn ustasını

kılav: Keskin.

G.305/3: **Kılavdur** Zü’l-feķârûm kında durmaz / Kim inkâr ehlidür îmâna gelsün

kılavlu: Keskin.

G. 207/6: **Kılavlu** ġamzesi elmâsa beñzer / Yaman kaçd eylemişdür câna çeşmûn

kılıç: Kın içine konup bir kayışla bele takılan, çelikten yapılmış, eğri veya düz, uzun kesici silâh.

G. 360/5: Ey Mevâlîler bilûñ şâhib-zamânuñ vaktidür / Çalaram men **kılıcı** şâhib-zamânuñ ‘ışķına
G. 385/2: Yolu ger daş ola ger yay ola ger oġ u **kılıç** / Mürşidinden dönenûn ma ‘nîde ismi lâş ola
K. 11/7: Senden özge gelmedi er **kılıcuñdan** özge tîġ / Bu söz evşâfuñda Hâķdandur muķarrer yâ ‘Alî
M. 2/11: Kimine virûpdür **kılıç** yaġşı at / Kimini kılupdur bisât içre mât
M. 2/33: Dirġâ bugün olsa Efrâsyâb / **Kılıç** ile vireydüm aña cevâb
M. 2/36: Dirġâ bu dem olsa Suhrâb yel / Daġı urmayaydı **kılıç** ile el
M. 2/45: İlâhi **kılıcum** iti kıl menüm / Ki kessün önümden gelen düşmenüm
M. 2/54: **Kılıcum** uzatġil yetem düşmene / Daġıdam önümden şaf u meymene
M. 2/60: Olaruñ şafından kopargil meni / **Kılıçla** iderler zebûn düşmeni

kılıcdan geçür-: *deyim* Hepsini, topluca kılıçla öldürmek.

M. 2/50: **Kılıcdan** geçürem anuñ cümlesin / Ne âheng bile ne hüd ġamlesin

kın: Çakı, bıçak, kılıç vb. kesici âletlerin kılıfı.

G. 305/3: **Kılavdur** Zü’l-feķârûm **kında** durmaz / Kim inkâr ehlidür îmâna gelsün

kır-: Öldürmek.

G. 124/3: Elûñ var yaġşı **kırduñ** sen Yezîdî / Cihân-dâr olasın tâ kim cihân var
G. 213/6: **Kır** Yezîd ile ġavârici tüket kılmaya hîġ / Nişe kim Ca‘feri mezhebe taleb-kâr degül

kırân: Öldürücü, toptan yok edici salgın hastalık, olay veya savaş.

G. 124/4: Henüz Şâh ġaydaruñ kıanı kılapdur / Yezîde bir daġı küllî **kıran** var

kırân: Yakınlaşma, bir araya gelme; iki yıldızın aynı burçta birleşmesi; tanıkta sevgilinin ay gibi parlak yüzünün üzerine kıvrımları akrebe benzeyen saçlarının düşmesi anlatılmıştır.

G. 91/1: ‘Arızında sünbûlin ‘anber-feşân itmiş durur / Şanasın kim ‘akreb ilen meh kırân itmiş durur

kırmızı tâc: “Tâc-ı haydarî” veya kısaca “taç” diye anılan bu baş giysisi, üzerine beyaz bir tûlbent sarılan sürâhi biçiminde on iki dilimli kırmızı bir başlıktır.

G. 365/3: Küntü kenzûn sırrı devrinde Muġammed nûrıdur / **Kırmızı tâc** ile geldi ‘âleme fâş olmaġa
K. 9/10: Ki her kim on iki imâmı bildi / Aña **kırmızı tâc** giymek revâdur

kış: 22 Aralık’ta başlayıp 21 Mart’ta sona eren, sonbahar ile ilkbahar arasındaki yılın en soġuk mevsimi.

G. 76/3: Lâl oturma söyle ey cân murġı geldi nev-bahâr / Gîtdi **kış** vakti aradan uş gül-istân devridür
G. 103/4: Ol imdi **kış** ġünü sermâ elinden / Menüm tâze bahârûm geldi hoşdur
G. 340/1: Mevsim-i **kış** gîtdi devr-i nev-bahâr oldu yine / Meclis-i ġeşte ‘acâyib rûzġâr oldu yine
G. 403/1: Dem-be-dem yol gözlerem ol sevgü yârûm gelmedi / Kılmışam **kış** miñnetinde nev-bahârûm gelmedi

kısmet: Nasip, kader, mukadder olan şey.

G. 40/9: **Kısmeti** rûz-ı ezelden hem mu‘ayyen Muşţafâ / Nergis-i şehlâ imişsin yâ ‘Alî senden meded

G. 239/3: Bilmenem niçük ola âhir ser-encâmum menüm / **Qismetüm** hâlık yazupdur yoħsa güm-râh olmişam
G. 267/3: Hübıaruñ cevıın çekermen ey perî peyveste kim / **Qismetüm** rüz-ı ezelden miħnet ü ğamdur menüm
K. 17/4: Yazıldı yazı **qismetden** Hüseynüñ alınına ol dem / Baħup ħikmet yazusından ki ğöñlüne şafâ geldi

kıssa: Kısa hikâye, ibretli hikâye, fıkra, rivâyet.

G. 141/4: Haber dutmaz ħaķıķatden riyâyî zâhidüñ fehmi / Anuñ fikri ‘acâyib **kıssa**-i efsânelerdendür
G. 155/4: Defter ü evrâķa sığmaz anca kim şerħ eyledüm / **Qıssa**-i zülfüñ beyânı kim dirâz olmiş durur

kıy-: Acımadan vermek, ğözden çıkarmak, esirgememek.

G. 124/2: Başum ħurbân yolında mürşid-i Ħaķ / Nice yüz miñ teki câna **kıyan** var
G. 217/1: Her ne varın şâh yolına virmeyen bizden degül / Sevdüğüne cân u başın **kıymayan** bizden degül
G. 316/2: Degmenüñ ħaķķı degüldür şüflilik da‘vî kıla / Başını yolda kıyuban cânına gelsin **kıyan**

kıyâma gel-: Ayağa kalkmak, ayakta durmak.

G.236/4: Qaddüñ **kıyâma** gelse kıyâmet nişânıdır / Fettân ğözüne fitne-i âhir zamân direm

kıyâmet: Kıyâmet ğünü; sevgilinin boyu.

G. 22/4: Çeřmüñ cihânda fitne vü âşüb ğösterür / Her dem **kıyâmeti** kıparur kâmetüñ maña
G. 126/2: Şirvân ħalâyıkı ħamu Tebrîze daşına / Mülk-i ‘Acem sorar ki **kıyâmet** ħaçan kıpar
G. 215/3: İsmüñi zıķr eyleyen maşşer ğünüñde ğam yimez / Vây **kıyâmet** aña kim senden cüdâdur yâ Resül
G. 236/4: Qaddüñ kıyâma gelse **kıyâmet** nişânıdır / Fettân ğözüne fitne-i âhir zamân direm
M. 2/3: Kılan şarşarı hemçü bād-ı semüm / **Kıyâmet** yel ilen iden daşı mum

kıyâm-ı kâmet: Boyun doğrulması, doğrulup kalma.

G. 108/3: Rüz-i maşşer kıparan cânâ **kıyâm-ı kâmetüñ** / Fitneler zâhir kılan ol çeşm-i mekkâruñ durur

kıymet: Bir şeyin taşıdığı maddî varlığa ğöre tespit edilen karşılık, hakkında biçilen değer; bir şey veya kimsenin taşıdığı üstün nitelik, yüksek vasıf ve meziyet.

G. 176/4: Dürr-i ‘Adn yâķüt-ı aħmer **kıymetin** sindurmağa / Bal dudadığından ‘aķıķ ü la‘l ü mercân oldu fâş
G. 205/5: Cenâb-ı âsitânuñda dirîğâ **kıymetüm** yoħdur / Viřâlüñ özgeler ğördi meni yandurdı hicrânuñ
G. 406/4: Senüñ yüz **kıymetin** bir pula düşdi / Bu dürr-i pür-bahâlar yâğşı geldi
M. 2/38: Dirîğâ ki kılmadı er **kıymeti** / Yel-i sâf-şiken şir-i ner kıymeti

kıymetlü: Yüksek niteliklere sâhip; maddî kıymeti yüksek olan, değerli, zikıymet.

G. 115/10: Böyle **kıymetlü** cevâhir ħansı ma‘denden çışar / Kün-fe-kân mülkün bahâ virseñ henüz erzân durur
G. 116/1: ğördüm yüzünü ey şanem bi‘llâh ki ħoř cânânedür / Mânendi yoħdur ħüsnüñüñ **kıymetlü** bir dür-dânedür

kızar-: Kırmızı renk almak; utanmak, mahcup olmak.

G. 196/3: Gül yañağından **kızardı** dâyim oldu şerm-sâr / Rû siyehdür müşk ü ‘anber ħaķt u ħâlınden anuñ
G. 340/6: Bağçaya seyrâna çışdı ğeşt içün ol gül-‘izâr / Gül ħacâletden **kızardı** şerm-sâr oldu yine
G. 396/4: Yâ Rab ol çihreñ ne tâze verd-i aħmerdür senüñ / Gül **kızarmış** ħacletinden lâl idüpdür süseni
G. 421/3: Çün cemâlüñ ‘aksini ğördi felek evcinde ğün / şol ħacâletden **kızardı** ğayretinden ħün kimi

kızıl: Parlak kırmızı renk.

G. 50/14: **Kızıl** ‘alem kıızıl bayrağ kıızıl tâc / Ğiyinse ğâziler ol ğün ħazerdür
G. 308/1: **Kızıl** gül bağ u bustânım ne dırsın / Fedâ olsun saña cânım ne dırsın
G. 332/4: Boyuñ serv ağacı bustân içinde / **Kızıl** güller açılmış ħâra karşu
G. 381/2: Cemâlüñ iřtiyâķından müdâm ey nür-ı sübhânî / **Kızıl** beñzi saralmışdur firâķuñ kâĥı yanında

kızılbaş: Şah İsmail'in taraftarlarına verilen ad. Başlarına kırmızı bir başlık giydikleri için bu ad verilmiştir. Bir dini ğörüş olarak ilk defa Erdebili Şeyh Cüneyd'in oğlu Haydar tarafından ortaya konulmuştur. Haydar, başına on iki dilimli tac giyip kıızıl sarık sararak müritlerine de aynı şeyi yaptırmıştır (İP).

G.365/2: Yüregi dâğ olmayınca bağrı kanlı la‘l tek / Ħiç kiminüñ ħaddi yoħdur kim **Kızılbaş** olmağa

kibr: Büyükleme, büyüklük satma, gurur, kibir.

T. 6/1: Zâtuñ Allâh maşharıdır yâ ‘Alî / **Kibr** ü kın senden berîdür yâ ‘Alî

kibriyâ: Büyüklük, ululuk, azamet; Allah, Cenâbıĥak.

G. 18/1: Vechünde peydâdur senüñ envâr-ı zât-ı **kibriyâ** / Ol nûra karřu dâyimâ řermendedür řemsü‘d-ďuĥâ
G. 438/1: Gevher-i zât-ı ħadîm-i **kibriyâsın** yâ ‘Alî / Enbiyâya evliyâya pîşvâsın yâ ‘Alî

kıfâf: Yaşamaya yetecek kadar rızık.

G. 105/6: Ey ğöñül kılduñ sefer ‘azmin tevekkül pîşe kııl / Kim penâh itmek bize Ħaķdan **kıfâf** olmiş durur

kilisâ: Kilise, Hristiyan mabedi.

G. 312/6: Şeş cihetden 'âleme çün ol şanemdür secde-gâh / Ger sücüd itsem n'ola Hakkıñ **kilisâsında** men

ki, kim: bağlaç İki cümleyi sebep, sonuç vb. çeşitli fonksiyonlarda birbirine bağlayarak birleşik cümle hâline getirir; Özneyi, bâzan da bir tümleci kuvvetlendirerek cümlelerin temel bölümüne bağlar; Cümle sonuna geldiğinde anlamı kuvvetlendirir.

- G. 1/1: Hüsn-i ruhsârıñ **kim** oldı cân u dil hayrân aña / Va'de-i devr-i kâmeriñi dapşurur devrân aña
G. 1/5: Zülmet-i zülfünde göñli bu Hâtâyî hastenüñ / Hızra beñzer **kim** görünmez çeşme-i hayvân aña
G. 2/3: Müjde geldi dil-sitânumdan **ki** katl oldı raķīb / Şükr **kim** bigâne gitdi âşinâ qaldı maña
G. 3/1: Şanma **kim** sen gitdüñ ey ay yüzlü cân qaldı maña / Cân senüñlen gitdi cism-i nâ-tüvân qaldı maña
G. 4/1: Gitdi ol meh-rû yanumdan yüz cefâ qaldı maña / Cevr bilmen **kim** belâ-yı muntahâ qaldı maña
G. 4/2: Ey perî çoh 'işve vü hüsnüñe mağrûr olma **kim** / Mülk-i fânî şanmagil **kim** ne saña qaldı maña
G. 7/3: Müdde'ler ta' nesinden şanmañuz **kim** men dönem / Ol menüm cânım içinde cân-ı cāñāndur maña
G. 8/3: Munca **kim** derdüñde zahmet çekmişem ey bî-vefâ / Çünkü sendendür bu zahmet cümle rahmetdür maña
G. 9/4: Niçün severdi haste-dil ey bî-vefâ seni / Bu çoh belâ **ki** hecrüñ ider kem durur maña
G. 9/1: Cāñā göñülde hem-dem olan gam durur maña / Gör **kim** firâķ evinde ne hem-dem durur maña
G. 9/5: Miskîn Hâtâyî vaşl ile yüz ıl yaşar müdâm / Bu 'ömr **kim** zamānede bir dem durur maña
G. 10/1: Ey cemālün gül-sitānı bağ-ı mīnūdur maña / Cennet-i rızvān **ki** dirler ol ser-i kûdur maña
G. 11/2: Derd-i hecrüñden senüñ hergiz şikâyet kılmazam / Hiç 'ilâc itmen taleb niçün **ki** dermāndur maña
G. 12/1: Rüşen yüzün **ki** zülfüñ olupdur niķâb aña / Nisbetdür ebr içinde meh ü âfitâb aña
G. 12/2: 'İşkuñ senüñ **ki** mahzen-i genc-i ilāhīdür / Andan durur **ki** mesken olupdur hārâb aña
G. 13/2: Tâ **ki** 'işkuññ belâsı cânuma kâr eyledi / Ey tabībüm bilmezem **kim** var mı bu derde devâ
G. 13/3: Dāne-i hālūñe tâ **kim** murğ-ı cāñ kıldı tama' / Dām-ı zülfüñ hālķasına oldı cânım mübtelâ
G. 14/3: Öyle sultāndur **ki** yoħdur misl ü hem hemtâ aña / Buyruğundan **kim** anuñ çıhmaz şeh ü mîr ü gedâ
G. 14/4: Kim **ki** Hakkā münkir oldı koy cezâsıdur anuñ / Zerrece rahm itmegil sen tâ **kim** ol hālın duya
G. 14/5: İt raķībler ta' n iderse ey Hâtâyî Hakkā şal / Olma gamgîn **kim** saña kılduğın Hakkdan tapa
G. 15/3: Ey dil ü dîn siz çıkuñ evden **ki** dil-dārum gelür / Sen de ey cāñ durma **kim** biz virmişüz ruşsat saña
G. 15/2: Ol şanem 'azm-i sefer itdi göñül eglenme **kim** / Bir nefes dîdâr gör **kim** qalmaya hasret saña
G. 16/4: Kim **ki** vişālūñ isteye ihlâs ile senüñ / Üstinde zıll u sâye sa'âdet dutar hümâ
G. 16/5: Toprağa baş ayağın ey gözlerüm nûr / **Kim** hâk-i pâyuñ dilerem be-her tütüyâ
G. 17/3: Münfa'ıldür tal'atundan der-felek hürşid ü mäh / Şol cihetden **kim** yüzün nûrından almışdur ziyâ
G. 19/4: Dün raķīb-i kâfir-i güm-râh ile gaybında **kim** / Her hikâyetler **ki** kılduñ cümle pinhāndur maña
G. 21/1: Yâ İlāhī isterem senden bu in'âmı maña / İdesin hem-dem **kim** ol serv-i gül-endāmı maña
G. 25/4: Cennet-i vaşlūñdan ey cânım meni dūr eyleme / **Kim** firâķuñ âteşinde çekmişem dāyim 'azâb
G. 26/3: Kulkul diyer maţaraya ya'ni digil digil / Baş indürür piyâleye **kim** kıлма ictinâb
G. 26/7: Bir yirde **kim** otura Hâtâyî o hür-veş / Gökde melâyk oħıya yâ leytenî turâb
G. 29/4: Saña bu kün fekân vâlih bolupdur / **Ki** hüsnüñ şüret-i Rahmāndur ey dost
G. 30/2: Bâķīdür ol **ki** dirler anı vâcibü'l-vücūd / Fermāndur aña mümteniât ile mümkinât
G. 30/4: Mehd-i zemîn içinde **ki** tıfl-ı nebât irür / Aña hemîşe dāye-i lutf emzirür nebât
G. 30/6: Çün kul olan kapuñda görür kadr-i saltanat / Bir kuluñam **ki** virmişem ol kadr içün berât
G. 30/7: Yetmez Hâtâyî zıkr-i İlāhuñ nü'ütına / Bir zât imiş **ki** irmez aña zât ilen şıfât
G. 31/2: Sordılar menden **ki** niçün bî-dil olduñ men didüm / Ol sebebden bî-dil oldum dil-ber ü dil-dâr mest
G. 31/3: Hakkına 'âşık olanlar cāñ u başa qalmasun / Ol yüze müştâķ olanuñ kıblesi dîdâr mest
G. 31/5: Âdemî oldur **ki** anda hüsn-i hulķ u lutf ola / Âdemî dimeñ aña **kim** cübbe vü destâr mest
G. 32/3: 'Ömrüm hebâya gitdi zi-endüh-ı rüzgâr / Vâ hasretâ **ki** aydamazam yâre 'âķıbet
G. 32/5: Şol dil-ber-i huçeste-liķānuñ yolında **kim** / Saldı Hâtâyî cānını bāzāra 'âķıbet
G. 33/5: Hâtâyî resm-i evvelen kalupdur ihtirâz eyle / Hezārān nâz ider hūblar **ki** 'âşıkñı zebün görgeç
G. 34/2: Heçr evinde men kimüñlen hem-dem olam ey şanem / Göñlümün şehrinde mihmān senden özge kimse yoħ
G. 34/5: Bu Hâtâyî hastenüñ virgil murādın yâ İlāh / **Kim** maña lutf ile ihsān senden özge kimse yoħ
G. 35/1: Ol perî **kim** bu cihānda hüsnüñ hem-tâsı yoħ / Serv-i ra' nâ tek hıramān kaddinüñ bālâsı yoħ
G. 35/2: Gice gündüz men anuñ hecrinde yanmağdur işüm / Neyleyem **kim** ol mehüñ menden yaña pervâsı yoħ
G. 35/3: Öğme ey zâhid maña rızvān u cennet bağını / **Kim** anuñ yârum yüzi tek bir gül-i hamrâsı yoħ
G. 35/4: Kıлма ey nâşıl maña zülfin seversin diye ta' n / Hānsı 'âşıkdur **kim** andan başda bir sevdâsı yoħ
G. 36/1: Hakk kelâmı sevmişem süre-i Yâsinden meded / **Kim** maña İncîl ü Furķānuñ du'âsından meded
G. 36/2: Ey be-haķķ-ı mu'cizâtı virdüñ ol Mūsāya sen / **Kim** maña Mūsî-i 'İmrānuñ 'aşâsından meded
G. 37/5: Ey Hâtâyî dil-berüñ çün **kim** cefâ eyler saña / Bî-vefâ 'âlemde böyle zindegānlığdan ne sūd
G. 40/4: Enbiyâlar evliyâlar çoh durur ammâ **ki** sen / Cümleden a'lâ imişsin yâ 'Alî senden meded
G. 40/3: Anca **kim** fikr eyledüm gezdüm vücūdum şehrini / Misl-i bî-hemtâ imişsin yâ 'Alî senden meded
G. 42/3: Zâhidâ sen fâriğ ol âhumdan ikrâh eyleme / **Kim** menüm bağrumda çohdur gamzelerden yâreler
G. 43/1: Ol perî-peyker **ki** çeşmümden nihān olmuş durur / Bâķi 'ömrüm olsun ol cismümde cāñ olmuş durur
G. 43/2: Yâ Rab ol gözler ne bağuñ nergis-i şehlâsıdur / **Kim** gamından cism ü cânım nâ-tüvân olmuş durur
G. 43/3: Öyle **kim** bülbül yiri gülşendür ey gül yüzlü yâr / Göñlüme küyuñ maķāmı gül-sitān olmuş durur

- G. 44/2: Yandurur hicrân odı gönülümni virdi yâre **kim** / Dutdı eflâk u cihânı gitdi gökden qaralar
- G. 45/1: Gönülümü alan menüm ol dil-rubâ yârum durur / Gerçi gönülümni alur ammâ **ki** gam-h'ârum durur
- G. 45/2: Nice **kim** cevır ü cefâ kılsañ men-i dil-hasteve / Eylemen andan şikâyet **kim** vefâ-dârum durur
- G. 45/5: Bu Hâtâyî âfîtaba eyledi gökde nâzar / Yâr aydur **kim** aña bahma 'aks-i ruḥ-sârum durur
- G. 46/1: Dil-berâ sencileyin bi'llâh **ki** yârum yoḥ durur / Bir zamân sensiz menüm şabr u qarârum yoḥ durur
- G. 47/3: Cân devletini bilür tamâmet / Sağınma anı **ki** bî-zebândur
- G. 48/6: Anuñçün olmış anuñ şerbeti pāk / **Ki** hayvân söyleyen yüz ten nevâdur
- G. 48/7: Hâtâyî şükr kıl Hâk kudretine / **Ki** Hâkkin bilmeyen ehl-i hâtâdur
- G. 48/1: Bu tebşî **kim** yiri der-zîr-i pâdur / Felekler çarḥı anuñ reh-nümâdur
- G. 48/4: Anuñ mir'âtına baḥ Hâkḥı gör **kim** / **Kim** ol âyine-i gîtî-nümâdur
- G. 49/3: Bir meseldür **kim** diyerler gencün üste mâr olur / Zülf içinde ḥüsñüñ ol genc-i nihân olmış durur
- G. 50/9: Çü rahmet yağmurı irdi zemîne / **Ki** her bir gâzi yüz miñ nâm-verdür
- G. 50/4: Münâfîk leşkeri bir gâzi görse / Koyun **kim** gördi kurd andan beterdür
- G. 50/7: Olar **kim** çihl tendür sırr-ı kudret / Anı 'ârif bilür ince haberdür
- G. 51/6: Bî-karâr oldum saçun tek ruḥlaruñdan ayru men / Men niçük ârâm idem sensiz **ki** oldum dil-figâr
- G. 51/1: Hâr boldı yüregüm hecrüñden ey gül yüzlü yâr / Yâr bağrum yarasın gör **kim** nice hâr anda var
- G. 52/3: Ḥasûda yuf dirüz yalancıya merg / **Ki** gerçek şoḥbeti bürhânumuzdur
- G. 53/5: Miskîn Hâtâyî görmedi çeşmün kimi senün / Şahrâ-yı Çine munca **ki** âhü gelür gider
- G. 56/5: Ey Hâtâyî sen vücûdın cüyını pāk eylegil / Cü **ki** pāk ola aña ser-çeşmeden bir su gelür
- G. 56/1: Her zamân **kim** qarşuma ol dil-ber-i meh-rû gelür / Cânuma bir ot düşer bu dilüme yâ hû gelür
- G. 56/4: Cânımı kurbân kılardum yolına ol dil-berün / Ol zamâne **kim** diyeler ol büt-i meh-rû gelür
- G. 57/7: Ya 'kübi gör zâr u giryân Yüsuf-ı Ken'ân için / Men **ki** künc-i ḥalvetem uş Mısr-ı sultân mendedür
- G. 57/1: 'Âşîk iseñ gel berü **kim** cân-ı cânân mendedür / Zâhidâ pes ḥandasın **kim** nûr-ı îmân mendedür
- G. 58/11: Hâtâyî cân fedâ şol yâre kıl **kim** / Cihânda cümle cism ü cân anuñdur
- G. 58/3: İşiginde anuñ men bir gedâyam / Ne **kim** lutf eylese iḥsân anuñdur
- G. 62/3: 'Âşîklar kıblesi yüzüñdür ey dost / Kaşun mihrâbına minber gelüpdür
- G. 62/4: **Ki** Hâkdan Zü'l-feḳâr oldı 'Alîye / 'Alî kulluḡına Kanber gelüpdür
- G. 63/1: Şehâ ol zülf-i müşkîñüñ ne zibâ çin-ber-çindür / **Ki** her bir târı ol zülfün bahâ-yı Çin ü Mâ-çindür
- G. 63/2: Hâtuñdur âyet-i Rahmân **ki** Hâkdan münzel olmışdur / Aña dirler **kim** ol sünbül sevâd-ı nâfe-i Çindür
- G. 66/1: Her şubḥ-dem **ki** küy-ı şanemden şabâ gelür / Gam-gîn gönül maḳâmına yüz miñ şafâ gelür
- G. 66/5: 'Afv eyle bu Hâtâyî günâhın eyâ perî / Baḥş ide şâh nice **ki** kuldan hâtâ gelür
- G. 67/1: Mâhumı gördüm **ki** yüzinden niḳâb almış gider / Pertev-i nûrından anuñ âfîtab almış gider
- G. 67/2: Devr-i ḥüsñinde anuñ ey yaşlu çeşmüm uymagil / **Kim** şeb-i zülfünñden anuñ rüz ḥ'âb almış gider
- G. 69/8: Ezelden anı sevdim cân ü dilden / Sağınmasun **ki** 'ışkum serserîdür
- G. 69/1: Gönül bir yâri sevdi **kim** perîdür / Cihân içre güzeller serverîdür
- G. 70/4: Gerçi düşmen ta'nesinden çoḥ cefâ çekdüm velî / Şükr **kim** işüm be-kâm-ı dostân olmış durur
- G. 70/5: Düzedi yüz dürlü ḥalı bezm için ferrâş-ı şun / Sâkiyâ gel **kim** cihân bağ-ı cinân olmış durur
- G. 73/3: Didiler **kim** bu cihânın nûrı kimdür kim ola / Mîr Ḥasandur şâh Ḥüseynün âli oldı yadigâr
- G. 74/3: Ger maña nefrîn ider düşmen men andan gam yimen / **Kim** münâfîkdan gelen qarḡış du'â nisbetlûdür
- G. 74/4: Âb-ı çeşmüñden ḥayâlün bir zamân eksilmesün / **Kim** anuñ 'aksi gözümde tütîyâ nisbetlûdür
- G. 74/5: 'İşk ilen lâf itme ey miskîn Hâtâyî ebsem ol / **Kim** bu menzilde selâtinler gedâ nisbetlûdür
- G. 76/1: Nev-cevân ol pîr iken devrân **ki** cânân devridür / Şâd bol ey haste-dil **kim** derde dermân devridür
- G. 76/6: Nâ-ümîd olma cihânda ey gedâ-yı bî-nevâ / Dergeh-i sultâna gel **kim** lutf u iḥsân devridür
- G. 76/7: Miḥnet-i dünyâdan ey dil fâriḡ ol sürgil murâd / Ḥurrem ol gam çekmegil **kim** zıll-ı Sübhân devridür
- G. 76/9: Düd-ı âhuñdur Hâtâyî gökde bulutlar kamu / Durmayup tók gözyaşın **kim** ebr-i bârân devridür
- G. 77/1: Ey **ki** ser-ḥoşdur dü-çeşmün leblerün peymânedür / Ol sebebden 'âşîkuñ dâyim yiri mey-ḥânedür
- G. 77/2: Nice gavvâş olmayam yaşumda **kim** ol dil-berün / Lebleri la'l-i Bedaḥşân dişleri dür-dânedür
- G. 77/4: Şanma ey çeşmüm saña bîḡânededen ümmîd ola / Gör neler kıldı gönül **kim** hem-dem ü hem-ḥânedür
- G. 78/7: Ḥanda **kim** yatsam cihânda uyḥu gelmez çeşmüme / Bu Hâtâyî yatmaḡa yâr âsitânı ḥandadır
- G. 79/5: Derd-i 'ışkuñdan senün ger istesem **ki** dür olam / Neylesün bu haste gönülüm derd ilen hem-ḥânedür
- G. 79/1: Tâ menüm gönülümde cânâ ḥasret-i cânânedür / Hâk bilür **kim** aḡlamaḡdan gözlerüm peymânedür
- G. 80/5: Bugün iḥlâş u sıdk ile Hâtâyî vâlih olmışdur / **Ki** yüzi şem'-i envârî saçı anuñ mu'anberdür
- G. 80/1: Ne insânsan sen ey cân **kim** cemâlün Hâkḥa mazhardur / Kaşunlan kâmetün şekli maña mihrâb u minberdür
- G. 83/3: Cefâ vü cevruñüzden incimez dil / **Ki** ḥublar dâyimâ bed-ḥü gerekdür
- G. 83/5: Hâtâyî sözlerin sem' itsün ol mâh / **Ki** şehler güşına lü'lü' gerekdür
- G. 84/3: Sıdkumuz ol vechedür **kim** ḥaḳ olur andan zuhûr / **Kim** tarîkatda sırât-ı müstakîm olmış durur
- G. 85/5: Nice olmasun Hâtâyî 'ışk ilen divâne **kim** / Gönline her dem senün tek bir perî-simâ düşer
- G. 86/2: Hâk bilür **kim** ruḥlaruñ şânında olmışdur nüzûl / Âyet-i muşaf **ki** evrâk-ı kitâb üstindedür
- G. 86/4: Tâb-ı 'ışkuñdan hemîşe gör ne ser-gerdân gezer / Âsumân dâyim **ki** yüzünñden niḳâb üstindedür
- G. 86/1: 'Arızun **kim** ol ruḥ-ı pür-nûr u tâb üstindedür / Şevke beñzer **kim** hemîşe âfîtab üstindedür
- G. 86/5: Mihr-i 'ışkuñ naḳdine vîrâne gönülumdür maḳâm / **Kim** belî gencin yiri her dem ḥarâb üstindedür
- G. 87/1: Tâ **kim** ol zülfün niḳâbı mâhtâb üstindedür / Bir bulut nisbetdür ol **kim** âfîtab üstindedür
- G. 87/2: Gün teki yüzün cihânda zâhir olmışdur velî / Bu 'acib **kim** bendeden dâyim ḥicâb üstindedür

- G. 87/3: 'İşkuñuz **kim** oldı bu vîrâne gönüm meskeni / Gence beñzer **kim** yiri dāyim hārāb üstindedür
- G. 87/4: Zāhid-i güm-rāh **kim** dīvāra eyler secdeni / Ol güneh-kār öyle şanur **kim** sevāb üstindedür
- G. 87/5: Bu Hāṭāyīnūñ dilinde 'ışk-ı dil-sūzuñ senūñ / Oda beñzer **kim** hemişe ol kebāb üstindedür
- G. 88/3: Ni 'aceb men miskinūñ gönlin eger yağma kıla / Hindu-yı zūlfūñ **ki** mülk-i Rūmdan tārāc alur
- G. 88/2: N'ola ger hūsnūñden alsa zerre nūr-ı āfītāb / **Kim** belı dāyim gānilerden nevā muhtāc alur
- G. 89/4: Her hāste-dil **ki** bāde-i 'ışkuñla oldı mest / Çeşmūñi sāki la'lūñi cām-ı şarāb oğur
- G. 90/5: Murād için gelüpdür dil kapuñā / 'İnāyet kıl **ki** ihsān menzilidür
- G. 90/6: Götürme ağ yüzünden kara zūlfi / **Ki** 'akreb mäh-ı tābān menzilidür
- G. 90/7: Hāṭāyī gönline yār mihri geldi / 'İmāret kıl **ki** sultān menzilidür
- G. 91/1: 'Arızında sūnbūlin 'anber-feşān itmiş durur / Şanasın **kim** 'akreb ilen meh kırān itmiş durur
- G. 91/2: Āferin ol gül yañağlı dil-ber-i ra'nāya **kim** / Hūsn bāğında boyı serv-i revān itmiş durur
- G. 91/5: Ey Hāṭāyī āhū-yı gönölün şikār itmeklige / Dest-i kudret **kim** seni ebrū-kemān itmiş durur
- G. 92/5: Hayli vaktidür **kim** Hāṭāyī zulmet-i hicrān çeker / Leblerūñi çeşme-i hayvān iderseñ vaktidür
- G. 93/2: Hayli müddetdür **ki** gönüm 'ışk ilen vîrānedür / Şimdi ol vîrāneni ābād kılsañ vaktidür
- G. 94/4: Ehl-i ta'āt bes **ki** zıkr ider şıfāt-ı hūsnūñi / Bildi **kim** yüzün sıfātı āyet-i Qur'an durur
- G. 94/3: Rūz u şeb bes **kim** kılur bülbul fiğān u zārılığ / Tā gül-istānda lebūñ tek bir gül-i hāndān durur
- G. 95/1: Ol şanem **kim** gice gündüz cān anuñ hayrānidur / 'Aql ü fehm andan berü 'ışk ile ser-gerdānidur
- G. 95/4: Ey gönül hicrān gāmından çoğ şikāyet kılma **kim** / 'Aşıka cevır ü cefāsı lutf ile ihsānidur
- G. 96/5: Ey Hāṭāyī çünki yārūñ eyledi 'azm-i sefer / Rūz u şeb āh it **ki** yār-ı gām-gūsār elden gider
- G. 97/1: Gitmesün 'ışkuñ **ki** bir genc-i nihān elden gider / Bil **ki** sen gitseñ yanumdan tende cān elden gider
- G. 97/2: Gāyib oldı gün yüzün çeşmümden ey māhum dağı / Kōrḥaram **kim** sūnbül-i 'anber-feşān elden gider
- G. 97/3: Cāndan oldum miñnetūñden ey per-i-veş Tañrı'çün / Kıl terahḥum **kim** bu cism-i nā-tüvān elden gider
- G. 97/4: Āhum odından **kim** oldı yir ü gök zır ü zeber / İhtiyāt it **kim** zemīn ü āsumān elden gider
- G. 97/6: Başmasun her yire **kim** bir dem qadem dutmaz qarār / Çün mekīn ile müşerrefdür mekān elden gider
- G. 97/7: Bu Hāṭāyī ey şanem bir dem cemālūñ görmese / Tākāt itmez veh **kim** ey rūhum revān elden gider
- G. 98/1: Ey gönül yār vaşlını koyma **ki** yār elden gider / Sen bu işe kılma takşir ihtiyār elden gider
- G. 98/5: Ey Hāṭāyī koyma yārūñ dāmenin elden müdām / Kim **ki** işin süst dutar her ne **ki** var elden gider
- G. 99/1: Ol kimse **kim** bu dünyē vü 'uqbāda şahdur / Hem enbiyālar üste ulu pādīşāhdur
- G. 99/6: Ol ma'den-i velāyet anuñ āsitānidur / **Kim** işigünde ins ü melek dād-ḥ'āhdur
- G. 99/9: Maşşer güninde lutfi anuñ dest-gır ola / Miskīn Hāṭāyī hasteye **kim** pūr-günāhdur
- G. 100/1: Kūyuñ senūñ **ki** ravza-i dārū's-selāmdur / Mihrāb kaşlarūñ aña çeşmūñ imāmdur
- G. 100/4: Yār meclisinde bāde vü cām istemen müdām / **Kim** gerdeni şurāhi anuñ la'li cāmdur
- G. 101/3: Āhu tek 'aşıklarūñ gönlin niçük şayd itmesün / Ol kadar kirpük oğı **kim** çeşm-i hūn-ḥ'arındadır
- G. 101/4: 'Aķibet tufān kopar bir gün cihāñi garķ ider / Seyl-i bārān **kim** bu 'aşık çeşm-i hūn-bārındadır
- G. 105/2: Gönölümü 'ışkun ne itdi **kim** ḥalāş olmaz müdām / 'Āleme andan **ki** emr-i nūn u kāf olmış durur
- G. 105/4: Āb-ı kevserdür duduğūñ bāğ-ı cennetdür yüzün / **Kim** maña la'lūñ şarābı cām-ı şāf olmış durur
- G. 105/6: Ey gönül kılduñ sefer 'azmin tevekkül pīşe kıl / **Kim** penāh itmek bize Ḥaḳdan kifāf olmış durur
- G. 106/2: Ni 'aceb yüz üste ol zūlfūñ yatarsa her zamān / Bu muḥaḳḳaḳdur **ki** genc üste nigeḥbān mārđur
- G. 106/5: Nice terk itsün Hāṭāyī kūyuñuznuñ vaşfını / **Kim** şikeste bülbulūñ dāyim yiri gül-zārdur
- G. 107/5: Bu Hāṭāyī katına **kim** kıldılar ta'rīf-i müşk / Çin-be-çin ol zūlf-i müşğīn-bārūñ andan yaḥşıdur
- G. 108/2: Her seher **ki** 'ālem ü āfāķı pūr-nūr eyleyen / Gün degül ey dil-berüm ol hūsn-i dīdārūñ durur
- G. 108/4: Tūbi **kim** dirler cihānda qadd ü refṭārūñdur ol / Bāğ-ı rızvān **kim** diyerler rüy-i gül-zārūñ durur
- G. 109/4: Eger cevır ü cefā kılsañ eger mihr ü vefā kılsañ / Yoluñdan dönmegüm yoḥdur **ki** Ḥaḳ bīnā vü dānādur
- G. 109/5: Hāṭāyī hastenūñ virgil murādın hasbeten li'llāh / **Ki** ḥāk-i āsitānuñda işi dāyim temennādur
- G. 110/2: Şāh-ı Merdānuñ yolında çoğ kişi vardur velī / Āferin ol başa **kim** miñ başa bir baş oynadur
- G. 110/3: Şāh katında mahrem olup cān u başından geçer / Şanma **kim** yāri öñinde degme ferrāş oynadur
- G. 111/4: Leyl-i zūlfūñūñ gāmı kıldı perişān 'aqlumı / Öyle mecnūnam **ki** Mecnūn görse hem menden kaçır
- G. 111/2: Nāleler **kim** giceler tā şubḥ olunca eylerem / Kōrḥaram hecrinden anuñ rāz-ı pinḥānum açır
- G. 111/3: Nice ser-ḥoş olmasun devrinden anuñ dil-berüm / Nergis-i mestāneñüz **kim** su kimi qanum içer
- G. 112/2: Genc-i 'ışkuñ çün vücūdum şehrini kıldı hārāb / Nişe **kim** gencūñ yiri vîrāneler küncindedür
- G. 113/2: Söyle **kim** ol Türk-i mestī nice tır-endāz imiş / **Kim** menüm bağrumda andan şad hezārān yara var
- G. 113/3: Ol zamāndan berlü **kim** gitdi veh ol şīrīn-zebān / Tūtinūñ telḥ oldı ağzı la'l-i şekker-bāra var
- G. 115/4: Bir per-i serv-i sehī qaddür **ki** durmuş rakş için / Yoḥsa cennet meclisinde tūbi-i rızvān durur
- G. 115/2: Meclis-i 'uşşāķı pūr-nūr itse ol her şeb n'ola / **Kim** melāyik şem'i gökde kevkeb-i raḥşān durur
- G. 115/5: Cām-ı Cemşid ü Cemūñ devrāñi ḥatm oldı tamam / Devr-i cām imdi anuñdur **kim** şeh-i devrān durur
- G. 116/1: Gördüm yüzüñi ey şanem bi'llāh **ki** ḥoş cānānedür / Mānendi yoḥdur hūsnūñūñ kıymetlü bir dūr-dānedür
- G. 117/1: Bilmen **ki** yār cevır ü cefā kimden öğrenür / 'İşkında munca derd ü belā kimden öğrenür
- G. 117/2: 'Aşıklarına cevır ü sitemdür işi müdām / Bes bilmenem **ki** resm-i vefā kimden öğrenür
- G. 117/3: Ol ay yüzini görmege yir gök bahā didi / Yā Rab **ki** bu metā'a bahā kimden öğrenür
- G. 117/5: Cānā Hāṭāyī dünyede derdūñ çeker senūñ / Gönölüne sor **ki** resm-i vefā kimden öğrenür
- G. 117/4: Bu hastenūñ kapuñda du'ādur işi saña / Sor ol gedāya munca du'ā kimden öğrenür
- G. 118/3: Olardan özge **kim** vardur maña di / Ḥudādur Muştāfādur Murtażādur
- G. 119/5: Zi behr-i dīn ü İslām ol **ki** kıldı / Niçe Ḥayber teki vîrān 'Alīdür

- G. 119/14: Üç yüz ıldan şöñ **kim** ser-güzeşti / Be-deşt-i Erjene Selmân 'Alîdür
G. 119/3: Niçe **kim** enbiyâ vü evliyâ var / Kamusı kaçredür 'ummân 'Alîdür
G. 121/4: Kimün **kim** mâlî mülki genci çoğdur / Bu munca mülk ile mâl anda n'eyler
G. 122/3: Mihr ü kahrından anuñ âzürde göñlüm gam yime / **Kim** maña cevr ü cefası lutf ile ihsânıdur
G. 122/4: Nâşihâ virme naşihat 'ışkı terk itgil deyü / 'Aşıkun Allâh bilür **kim** sevgüsü rahmânîdür
G. 123/1: Dil-berâ 'ışk-ı ruhuñ dâym bu cân üstindedür / Bir güle nisbetdür ol **kim** gül-sitân üstindedür
G. 124/1: Hâkun nüshalarında bir beyân var / Muğarrer bil **ki** aña kana kan var
G. 124/11: Sefer kıl dur oturma ey Hâtâyî / **Ki** şehri-i Erdebilde hânedân var
G. 124/7: Bu yola varmağ olmaz reh-nümâsız / Nice **kim** olasan sen söze kan var
G. 125/5: Ey Hâtâyî özüñi hâk ideğör pâk olasan / Menlik itme **ki** cihân ehline 'irfân doludur
G. 126/2: Şirvân halâyıķı hamu Tebrîze daşına / Mülk-i 'Acem sorar **ki** kıyâmet haçan kıpar
G. 127/1: Ey perî hüsnün senün cismümde cândan yaşıdır / Bil **ki** ancağ cân degül cân u cihândan yaşıdır
G. 127/4: 'Aşık-ı dîvânedan men' itme ey 'aql ehli **kim** / Haste-dil Mecnûna şahrâ hânümândan yaşıdır
G. 127/5: Bu Hâtâyî cû kenârında ne bahsun serve **kim** / Kadd-ı dil-cüyü anuñ serv-i revândan yaşıdır
G. 128/1: Pertev-i hüsnünden ey dil-ber cihân pür-nür olur / Bî-nevâdur **kim** vişâlünden habîbün dūr olur
G. 128/4: Hüsnî devrinde bañuñ hîç iltifât itmez maña / **Kim** görüpdür mevsim-i gül bağbân ma'zūr olur
G. 128/5: Teşne-dildür bu Hâtâyî cân virüpdür la'lüne / Nice **kim** la'lün 'aseldür dil aña zenbūr olur
G. 131/3: Eşmiş hün-ı dilümden şanemün hünî gözi / Ger sen inanmaz iseñ gör **ki** ne mestâne gelür
G. 131/5: Aşinâdur bu Hâtâyî sözi ey cân bilene / Özini bilmeyene dime **ki** bîgâne gelür
G. 132/1: Dil-berâ mihrün ezelden şıdk ile cānumda var / Andan özge kimse yoğdur **kim** bilür Perverdigâr
G. 134/3: Görmedi bir kez günâh ol şâh-ı hübân âh **kim** / Öğrenüpdür **kim** maña her lahza yüz miñ nâz ider
G. 134/4: Ey gönül katlan vişâlün ister iseñ dāymâ / Her cefâlar **kim** saña şol dil-ber-i fannâz ider
G. 134/5: Ey Hâtâyî âferin kılmak gerek idrâküne / Böyle ter sözler meger **kim** Sa'di-i Şîrâz ider
G. 135/2: Meger hürşid imiş hüsnün **ki** kıldı 'âlemi rüşen / **Kim** ol rahşende envârı meh-i tâbâna düşmişdür
G. 135/3: Kaşuñ yayını kurmuşsin bize ez-gamze her sâ'at / Eyâ dil-ber anuñ sehmi yakîn **kim** cāna düşmişdür
G. 136/1: Ez kıl ü kâl-i medrese hoşdur **ki** olsa dūr / Ey dil hâzer kıl anda **ki** yoğdur saña kuşur
G. 136/2: Mey-hâne küncin iste diyer sâki-i laţif / Öz vahdetünde ol **ki** çü Allâh imiş gafūr
G. 136/4: Bolsun bu mâl ü mülk ve ger hîç bolmasın / Niçün **ki** vaşl-i yârdur ancak maña zarūr
G. 137/4: 'Ahd ü peymānuñ menden ey perî sındırmagil / **Kim** maña zulm eylemişdür cevr-i ağıar uşta gör
G. 138/1: Bir kaçre-i 'arâk **ki** yüzünden nisâr olur / Şahn-ı zemîn bahâr u gül ü lâl-zâr olur
G. 138/2: Tâ şâne kıldı zülfün meşşâta-i ezel / Tâbindan açılır **ki** cihân müşk-bâr olur
G. 138/3: Ra'nâ kadûñ **ki** serv-i şehîdür mukâbili / Yâ Rab münâsibi ne sebebdan çınâr olur
G. 139/3: Ey müselmānlar meni 'ayb itmeñüz 'aşık diyüp / **Kim** meni vâlih kılan ol nergis-i mestānedür
G. 140/1: Sensiziñ göñlüm şehâ bir külbe-i vîrānedür / Kimseye 'arz itmezem **kim** bir yihılmış hānedür
G. 140/5: Ey Hâtâyî sen yakîn bil **kim** bu fânî dünyede / Bî-vefâlardan mahabbet isteyen dîvānedür
G. 141/1: Maña cevr ü cefâ kılmak dükel cānānelerdendür / Yaman yoldaş ilen yâr olma **ki** nādānelerdendür
G. 141/5: Hâtâyî nazm-ı eş 'aruña yüz miñ âferin gelsün / **Ki** 'âkiler hayālinden degül dîvānelerdendür
G. 143/5: İnanma zülfi 'ahdine Hâtâyî / **Ki** anun bir başı vü miñ dili var
G. 143/2: Ne nâzûkdür cemālün gülşeni **kim** / Gül-i ter üzre nâzûk sünbülü var
G. 143/3: Ne gülşendür yüzün **kim** çevresinde / Hezārān 'andelîb ü bülbülü var
G. 144/1: Cihānda 'aşıkun çoğ adı vardır / **Ki** her birisinün bir dadı vardır
G. 144/4: Her işi 'ışk ile dutgil cihānda / **Ki** 'ışk ile olan bünyādı vardır
G. 144/7: Udabilmez munî devr-i zamāne / **Ki** bir oynayıcı nerradı vardır
G. 144/9: Sağınmañuz Hâtâyî derdini söz / **Ki** söyler söyledür üstādı vardır
G. 146/7: Ateş-i 'ışkun tutuşdurdu vücūdum şehrinî / Baharam **ki** hür birdür nūr birdür nâr bir
G. 146/1: 'Aşık oldur **kim** sözi cân u dil ile yâr bir / Bir durur 'aşık ezelden sevgülü dil-dâr bir
G. 148/4: Hānda **kim** bir ehl-i 'irfân görseñ olgil hâk-i pâ / Ey gönül nâ-ehl olup andan kenâr itmek nedür
G. 150/1: Şüfilik 'âleminden **kim** beridür / Cehennem güşesi ilün yiridür
G. 150/3: Olar **kim** bu tarîka inkâr oldı / Havâricdür gazâ kılsañ yiridür
G. 150/5: Velî **kim** ism ile Şâh İsmâ'ıldür / Hâtâyîdür 'Alînün çākeridür
G. 151/1: Tevhîd ehli mü' minün imānı bir ikrârdur / Kâbil-i rahmet degül **kim** mürşide inkârdur
G. 151/2: Var yakîn ehli bir erden iste bul maşşuduñ / Düş anuñ ayağına bil **kim** bu nāmūs 'ardur
G. 151/4: Pîri yolın varmayan olmaz mürîd ü merd-i rāh / Ol kemer **kim** bağlanupdur beline zünnârdur
G. 151/7: Var cihân düşmen ola yüz miñ eger kâr eylemez / Ey Hâtâyî aña **kim** fazl-ı İlâhî yârdur
G. 152/5: Gözlerüm her demde mevc eyle **ki** firkatdūr bugün / Tök şadefler dürrini **kim** gevher-i kân ayrılır
G. 153/1: Hānadur ol bî-misālün ibtidāsî hānadur / **Kim** bilür ol küntü kenzün intihāsî hānadur
G. 153/2: Gel beyân itgil sıfat-ı zātın şerh eyle **kim** / Men su'âl itdüm aña 'ayn-ı likāsî hānadur
G. 153/5: Her kişi **kim** zikr-i Hâklan göñlünü itmez cilâ / Ol ne bilsün bî-başar 'ışkun şafası hānadur
G. 155/1: Ey **ki** müşğîn sünbülünden gonce bāz olmuş durur / Kāmetün nāzı gerekce serv-i nāz olmuş durur
G. 155/5: Sen **ki** Maḥmūd olduñ ey sultān-ı hübân hüsnile / Bes revâdur bu Hâtâyî çün Ayâz olmuş durur
G. 155/4: Defter ü evrâka sığmaz anca **kim** şerh eyledüm / Kışsa-i zülfün beyânı **kim** dirâz olmuş durur
G. 156/3: Sen **ki** mün'imsin bugün hüsn-i cemāl ehline **kim** / Sāyil-i dil hāzretünden lutf u ihsân ârzular
G. 156/5: Bu Hâtâyî ârzular yârün cemālin ey rakîb / Nişe **kim** Yūsuf-likāsın pîr-i Ken'an ârzular

- G. 157/1: Yā Rab ne dānedür **ki** anuñ zülfi dāmıdır / Hāl-i siyeh **ki** pîş-i leb-i la'l-fāmıdır
- G. 157/2: Ol dil-berüñ **ki** şüreti envār-ı zāt imiş / Bir kimsedür **ki** hüsn ile hayru'l-enāmıdır
- G. 157/4: Yūsufı görgeçende didiler **ki** hūb imiş / Yūsuf dağı senüñ teki şāhuñ gulāmıdır
- G. 159/1: Menüm bu göñlüm alan dil-beridür / Sağınmagil **kim** andan dil beridür
- G. 159/4: Cemālūñ göricek **kim** secde kılmaz / Ne kâfir ol Yezîd-i Hayberidür
- G. 160/5: Didiler **ki** ey Hâtâyî hādadur yāruñ senüñ / Bes digil **ki** Mehdi-i şāhib-zamān küncindedür
- G. 161/3: Ādeme cümle melâyikler **ki** secde kıldılar / Bildiler **ki** Ādemin cisminde cānı şāhdur
- G. 161/4: Giydi Ādem donını döndi cihānı ser-be-ser / Bilgil ey ibn-i fülānı **kim** fülānı şāhdur
- G. 161/6: Gāziler göñlünde iste Hakkı ey dil nişe **kim** / Gāziler göñlündeki sırr-ı nihānı şāhdur
- G. 161/8: Ey Hâtâyî gam yime çün şāhdur yāruñ senüñ / Aña ne gam **kim** anuñ gam-h'ār olanı şāhdur
- G. 162/2: Ey zemīn altında pinhān mūr-ı pā-māl-i haķır / Çık bu 'işret dānesin vir **kim** Süleymān devridür
- G. 162/7: Kulluğa geldi Hâtâyî rahm idüp ey nev-cevān / Hālına kılğil nazar **kim** lutf u ihsān devridür
- G. 163/5: Kūl kefā bi'llāh durur zikri Hâtâyî hastenüñ / Haķ bilür **kim** semme vechu'llāh durur didāruñuz
- G. 164/4: Tā yüzüñ gördüm senüñ men ey tabīb-i derd-i 'ışķ / Şanma **kim** buldum şifā derd ile bīmāram henüz
- G. 164/5: Bu Hâtâyî yār ilen kālū belāda kıldı 'ahd / Haķ bilür **kim** ber-ser-i ān 'ahd ü ikrāram henüz
- G. 167/1: Ey senüñ yüzüñe baķduķ kıble oldı māhumuz / Ne 'aceb şüret yaratdı şun 'ile Allāhumuz
- G. 167/3: Dün sağınur kim **ki** görse zülfünüñ şeb rengini / **Kim** qaraya boyayupdur anı dūd-ı āhumuz
- G. 168/3: Kāyinātı şüret-i Rahmāna tefsīr itmeğe / **Kim** beyān-ı 'ilm ilen Qur'āna gelmişlerdenüz
- G. 170/1: Sensin hemīşe şüret ü ma'nāda şāhumuz / Bilgil yakīn **ki** arada Haķdur güvāhumuz
- G. 170/4: Bi'llāh inan bu doğru sözi egri şanma **kim** / Luţfuñdan özge dünyede yoķdur penāhumuz
- G. 171/2: Cevr itme men şikeste dil ü bī-nevāya **kim** / Çün senden özge kimsene yoķ dād-h'āhumuz
- G. 171/3: Her hānda **kim** sücūd ider isem be-i'tikād / Mihrāb kaşlarıñda durur kıble-gāhumuz
- G. 172/2: Ey perī her-dem nigeħ-bān kapuña hācet degül / **Kim** yeter kūyında her şeb nāle vū āhum ceres
- G. 172/3: N'eylerem 'ışķuñdan ayru dünyenüñ lezzātını / **Kim** huzūr-ı dil gam-ı mihrūñ menüm göñlümde bes
- G. 174/7: Bu Hâtâyî kanını tökmekde iken tökmedüñ / Anda her müfti **ki** men 'itmiş besi kan eylemiş
- G. 175/4: Ol **ki** idrāk eyledi yāruñ sıfāt u zātını / Dāyimā kirdārı anuñ did ile vādīd imiş
- G. 177/5: Mihr ilen yāri **ki** gelmişdür zi-gülşen yādigār / Bu Hâtâyî haste-dildür hāķ-i ān meh-rū-yı bağ
- G. 177/1: Meclis ehli çağır içende dutar elde ayağ / Şanasın bir şem'dür **kim** üste yanar bir çerāğ
- G. 178/3: Düşdügiçün gül yüzüñden ayru bülbul gam yimez / Qorħusı andan durur **kim** yirini bekleye zāğ
- G. 178/5: Sen perī-veş hecriden ger bu Hâtâyî itse āh / **Kim** anuñ feryādın işitse gelür feryāda dağ
- G. 179/3: Kim **ki** yüz miñ mekr ile kıldı meni senden cüdā / Yüz belāya ol giriftār olmadı hayf oldı hayf
- G. 181/4: Ne **kim** senden gelür hoşdur velikin / Eyā dil-ber maña çoķ dutmağil dağ
- G. 183/3: Ger namāzum fevt ola zāhid maña ta'n itme **kim** / Yār kaşidur maña mescid teki mihrāb tek
- G. 183/4: Ol zamāndan berlü **kim** çeşmüm yüzüñi görmedi / Yaş gözümde cārī oldı dem-be-dem seyl-āb tek
- G. 185/1: İstemen cismümde cān ol lebleri cānum gerek / Bir dağı ol ay yüzün görsem **ki** imānum gerek
- G. 186/3: Meger **kim** vahy-i münzeldür kaşuñlan kirpügüñ zülfüñ / Yüzüñ evrāķıñuñ üste yazılmış satr-ı Qur'an tek
- G. 188/8: Kim **ki** ğarķ olmak diler der-baħr-ı 'ışķ-ı bī-kenār / Keştsiz bu lücce-i 'ummāna hoş gelmek gerek
- G. 188/1: Ey diyen **kim** 'ākilem dīvāna hoş gelmek gerek / **Kim** kılur lāf-ı hüner meydāna hoş gelmek gerek
- G. 188/3: Zāhidā lāf itme **kim** ma'nāda lāf iden kişi / Ma'rifet meydānına merdāne hoş gelmek gerek
- G. 188/6: Ey dil ol şeh katına dāyim git evşāfından ayt / **Kim** kuluñ her bir sözi sultāna hoş gelmek gerek
- G. 188/7: 'Aşıkam dirseñ göñül 'ışķ āteşinden dönme **kim** / Şem'odına yanmağa pervāne hoş gelmek gerek
- G. 189/5: Bir perini sevdi bu miskīn Hâtâyî göñli **kim** / 'İşķına maķbūl olupdur ez-semek tā ber simāķ
- G. 190/1: Ey **ki** 'ışķuñdan olupdur cān ü dil gamdan helāk / Sen ne mazhārsan cihānda ey cemālī nūr-ı pāk
- G. 190/2: Ey perī 'ışķuñda maña çoķ cefālar kılma **kim** / Haste vū hayrānuñam oldum gamuñdan derd-nāk
- G. 192/1: Her kimüñ **kim** derdi var dermāna göndermek gerek / Her kimüñ **kim** derdi yoķ vīrāne göndermek gerek
- G. 194/1: Tā nice h'āb içinde hayālūñ görem senüñ / Vaķtı durur **ki** şimdi cemālūñ görem senüñ
- G. 194/2: Derd-i firāk içinde kaķı zāram ey şanem / Bir gün ola **ki** rüz-ı vişālūñ görem senüñ
- G. 194/3: Yetdi kemāle ey gam-ı hicrān cefālaruñ / Şimdi maħallidür **ki** zevālūñ görem senüñ
- G. 194/4: Cānumnı 'ıyd-ı vaşluña kurbān idem revān / Bir gün ola **ki** kaş-ı hilālūñ görem senüñ
- G. 196/2: Ol zamāndan berlü **kim** yüzüñ görüpdür gökde māh / Gizlenüpdür yeñi ay kaş-ı hilālinden anuñ
- G. 196/5: Bu Hâtâyî haste-dil **kim** derdinüñ dermānı yoķ / Bir meded ola meger **kim** zü'l-celālinden anuñ
- G. 197/3: Diñlemen āheng-i kumrī bülbulüñ şavtın **ki** var / Güş u dilde her dem-ā-dem kıl ü kālūndür senüñ
- G. 198/5: Ey Süleymān-ı zamāne 'aşıkun sor hāli ne / **Kim** kapuñda mūr nisbet pāy-mālūndür senüñ
- G. 199/3: Merdüm **ki** hāķ-i pāyuñı dir tütüyā-yı çeşm / Giryān gözine 'ayn-ı şifādur Hâtâyīñüñ
- G. 202/2: Yavru kuşlardur şanasın **kim** uçar feryād ilen / Çiħsa yaydan bes kılur her laħza efgān oħlaruñ
- G. 202/3: Sīnemün meydānda şaf çekdi hoşun bağladı / Pādīşāhum sen buyurduñ **kim** virür san oħlaruñ
- G. 202/4: Ölürem bu derd ilen **kim** göñlüm āhendin degül / Bu cānumda kalmadı cismümde perrān oħlaruñ
- G. 203/3: Şol güneş tek hecriden ey tilbe göñlüm n'oldı **kim** / Gonce tek başdan başa çāk-ı girībān eyledüñ
- G. 203/5: Cevr-i 'ışķuñ ey habībüm öyle hādden ötdi **kim** / Bu Hâtâyî hāsteye mātēmni āsān eyledüñ
- G. 205/1: Haķ u hālūñle zülfüñdür delili ehl-i 'irfānuñ / **Ki** andan aşikār oldı beyānı 'ilm-i Qur'an'ıñ
- G. 205/2: Götürdüñ perde yüzüñden bi-hāmdı'llāh **ki** ey dil-ber / Seni gördi hacāletden karaldı yüzi şeytānuñ
- G. 205/3: Ruħuñ yā Rab ne güldür **kim** fiğāna düşdi bülbüller / **Ki** şevķinden anuñ her dem huzūrı var gül-istānuñ
- G. 205/4: Eyā sultān-ı 'ādil **kim** işüm sensiz geķer müşķil / Budur senden murādum **kim** gedādan kesme ihsānuñ

- G. 205/6: Kaşuñla kiprigüñ 'aynuñ ne sihr-i Sāmīrīdür **kim** / Olaruñ mekr ü alından cihānı dutdı destānuñ
- G. 206/5: Haṭāyīñ du 'āsıdur dem-ā-dem / **Ki** yā Rab olmasun hergiz zevālūñ
- G. 209/2: Tā ḥayālūñle senūñ def'-i melāl eyler gönül / Gitmesün dilden **ki** hoş hem-rāz u sırdaşumdur ol
- G. 209/4: Gözüñüñ yaşın **ki** şaldım içdigüm sudur maña / Bağrumuñ kanın **ki** gördüm ağılu aşumdur ol
- G. 209/3: Men didüm **kim** çeşm ü gamzen sihr-i dutdı 'ālemi / Anlaruñ ser-fitnesi kimdür didi kaşumdur ol
- G. 210/5: Ger vefā kıl bu Haṭāyī bendeñe yā kılma **kim** / Rüz u şeb virdüm saña zıkr ü du 'adur bilmiş ol
- G. 211/1: Āh u vāveylā **ki** ol gül ruḥ perī yārum degül / Men aña yār oldum ol yār-ı vefā-dārum degül
- G. 211/3: Nāşih aydur dün maña terk eyle anuñ 'ışkıñı / Veh nidem **kim** ol menüm hem-rāz-ı esrārum degül
- G. 211/5: Dil-ber aydur ey Haṭāyī miḥnetümünden çekme gam / **Kim** durur 'ışkımda ol zār u dil-efgārum degül
- G. 212/3: Dem-be-dem yağlıg arasında ḥabībüm kaşlaruñ / Şanasın **kim** görünür gözine gökden hilāl
- G. 213/1: Kim **ki** ser-mest oluban 'āşık-ı dīdār degül / Sen aña yār dime yār degül yār degül
- G. 213/4: Şāhumuñ gönli bilür ol **ki** ḡanīdür hemişe / Münkür oldur **ki** bu sözlerüme ikrār degül
- G. 214/5: Çün Haṭāyī gönlini virmez vefāsız dil-bere / Kul olana şıdk ile **kim** pādīşāh ekstük degül
- G. 215/3: İsmüñi zıkr eyleyen maḥşer gününde gam yimez / Vāy kıyāmet aña **kim** senden cüdādur yā Resül
- G. 216/4: Ey şabā bi'llāh dilümünden söyle **kim** çoḡ düşmesün / Māh-tāb üstinde ol zülf-i perīşān münfa' il
- G. 216/6: Ol zamān **kim** dil-berüm bustāna girdi seyr içün / Kāmetinden oldı her serv-i ḥırāmān münfa' il
- G. 218/5: Her dil **ki** 'āşık oldı ḥabībūñ cemāline / Fıkr ü taşavvur eylese mensül olur ḥayāl
- G. 219/2: Ey gönül kaygu evinden çıḡ **ki** gül devrānıdur / Görmedüm hergiz cemende bülbül-i āşüfte-ḥāl
- G. 222/5: Men Haṭāyī bendeyem bir pādīşāh katına **kim** / İşıgüñde kulluḡın sultāna 'izzet bilmişem
- G. 223/1: Te'ālā şānuḥ ekber **ki** bir nūr-ı Hudā gördüm / Kaşuñı kıble-gāh itdüm yüzüñ şemsü'd-ḡuḥā gördüm
- G. 223/3: Menüm derdüm 'ilācı şol hekīm-i lem-yezeldür **kim** / İçenden şerbet-i la'lūñ vücūdumñı şifā gördüm
- G. 223/5: Görenden berlü dīdāruñ Haṭāyī ḥastedür ḥayrān / Anuñ **kim** āsitānında salāfınler gedā gördüm
- G. 225/2: Her zamān dırsın maña **kim** ḥāṭruñ kılma melül / Nice olam şādmān **kim** cüz melālūñ görmezem
- G. 227/1: Ol perī **kim** çeşmi sākī la'li cāmumdur menüm / Kaşı mīhrāb u yüzi beytül'-ḥarāmumdur menüm
- G. 227/4: Vālihem bir kaddi tūbā la'li kevser yāra **kim** / Āsitānı ravza-i dāru's-selāmumdur menüm
- G. 229/4: Çeşm-i mestūñ giceler niçün uyanmaz ḥ'ābdan / **Kim** işüm her şubḡ u şām āh ile efgāndur menüm
- G. 230/3: Ey perī-peyker seni andan berü **kim** görmişem / Hüsnüñ ayırdı karār u ihtiyārumdan menüm
- G. 231/1: Ol perī 'ışkına men cāndan giriftār olmışam / **Kim** firāk u miḥnetinde rüz u şeb zār olmışam
- G. 233/5: Aytüm ey dil-ber Haṭāyīye cefālar kılma çoḡ / Dedi **ki** gam çekmegil nāz u 'itābumdur menüm
- G. 233/1: Sen misin yanumda cānā yoḡsa ḥ'ābumdur menüm / **Kim** felekden yire inmiş māh-tābumdur menüm
- G. 233/4: Şanmañuz **kim** keştidür deryālar üste seyr iden / Gözlerüm yaşıda bu çeşm-i ḥabābumdur menüm
- G. 234/5: Zülfini müşk oḡudum aydur **ki** ebsem söyleme / Müşk daḡı pür turāb-ı āsitānumdur menüm
- G. 234/7: Sordılar **kim** ey Haṭāyī nice sevduñ yāri sen / Didi yoḡdur ihtiyārum dil-sitānumdur menüm
- G. 235/1: Ey cān men cemālūñı gördükçe cān virem / Görsetme **kim** cemālūñı görsem revān virem
- G. 237/4: Nice cem' olsun bu gönülüm sensiz ey ārām-ı cān / **Kim** ser-i zülfüñ **kim**ı gamdan perīşān olmışam
- G. 242/5: Gamuñdan gözlerüm kevkeb kimidür / Şükür **kim** bir meh-i tābāna yetdüm
- G. 243/4: Munca **kim** cevri ü cefā çekdüm maña yār olmadı / Ol şanemsiz bilmenem n'olur ser-encāmum menüm
- G. 244/4: Hoş 'ākilem **ki** dünyede isbāt-ı 'ışk için / Dīvāne gelmişem veli dīvāne gelmişem
- G. 245/1: Cemālūñ gülşeni' çün merg-zāram / Neden **kim** ḥasretüñden murḡ-ı zāram
- G. 248/2: Gökde isterdüm men ol māhumñı buldum yirde uş / Ḥamdüli'llāh **kim** gönülde intizārum bulmışam
- G. 248/3: Hiç karārum yoḡ idi şabrum tükenmişdi veli / Ber-karāram **kim** enīs-i rüzḡārum bulmışam
- G. 248/5: Var iken gönülüm açıldı ser-bülendüm nişe **kim** / Servi boylu ḡonce leblü gül-'izārum bulmışam
- G. 249/5: Niçe gündür **kim** Haṭāyī āsitānuñ yastanur / Sormaduñ bir gün **ki** ḡani ol ḡulām-ı kemterüm
- G. 249/2: Bülbül-i zāram yüzüñden ayru tākat kılmaḡam / **Kim** yüzüñdür bu cihān bağında verd-i aḡmerüm
- G. 250/2: Bülbül-i zāram **ki** hüsnüñ gülşenidür meskenüm / Halka-i zülfüñ şikenci āşiyānumdur menüm
- G. 250/5: Didüm ey dil-ber Haṭāyī **kim** durur kūyuñda zār / Didi bir ḡayrān u vālih nā-tüvānumdur menüm
- G. 251/2: Ol şehenşāh-ı cihānsın **kim** kul olup kapuña / Kanberinüñ ḡidmeti çün Kayser ü Cemdür ḡulām
- G. 251/4: Ol 'Alisin **kim** ḡamu peyḡambere sensin şefi' / Cümle bu ümmīd ilen kapuña gelür ḡaş u 'ām
- G. 252/2: Sākīyā ol cāmı sen doldur tamāmet sun bize / 'Ömri nokşān olsun anuñ **kim** didi anı ḡarām
- G. 257/3: Atamuñ kanını aldım Yezīdden / Yakīn bilgil **ki** naḡd-i Ḥayderīyem
- G. 257/5: Yezīd ü müşrik ü mel'ūñı gör **kim** / Münāfiḡ kıblesinden men berīyem
- G. 260/5: Ḥayli demdür **kim** Haṭāyī yārınuñ vaşfın yazar / Birine miñdür anun dīdārı ḡālī sevmişem
- G. 265/1: Menem **kim** bu cihāna şimdi geldüm / Revān oldum Revāna şimdi geldüm
- G. 265/3: Şeḡe müşṭāk idüm ḡāyetde bi'llāh / Şükür **kim** āsitāna şimdi geldüm
- G. 267/2: Bī-devā derdümni men 'arz eyledüm dil-ber didi / Olma gam-ḡin **kim** saña la'li lebum emdür menüm
- G. 267/3: Hüblaruñ cevriñ çekermen ey perī peyveste **kim** / Kısımetüm rüz-ı ezelden miḡnet ü ḡamdur menüm
- G. 268/1: Āh **kim** ol dil-ber ü dil-dārı gıtdüm görmedüm / Gördüm aḡyārı velikin yāri gıtdüm görmedüm
- G. 271/1: Yüzüñdür Ka'be la'lūñ āb-ı zemzem / **Ki** sensin kıble-gāh-ı her dü-'ālem
- G. 271/6: Meni sürme kapuñdan āşināyam / **Ki** yād olmaz saña yüz ılda maḡrem
- G. 272/5: Yanmaḡdan ey Haṭāyī gel incitme cānuñı / Çün söyledüñ **ki** āteş-i cānāna yanaram
- G. 273/2: Yāre ısmarış itdüm dañ yelinden / Geleydi **ki** be-ḡāyet intizāram
- G. 278/1: Cānā men isterem **ki** esīr-i kemend olam / Bīmār u zār u ḡaste-dil ü müstmend olam
- G. 278/3: 'Aşkuñ yolında cān ile baş eyleyem fedā / Senden **ki** tā maḡabbet ile behre-mend olam

- G. 278/5: Hâkdan budur Hâṭâyî murâdî **ki** dâyimâ / Zülfün ucında murğ-ı hevâ tek be-bend olam
- G. 278/4: Menden götürmegil nazar ey şeh-süvâr-ı hüsni / dergehünde zulm ola **kim** nâ-pesend olam
- G. 279/4: Gönül tâ gül yañağın gördi anuñ / Olı **kim** bülbül-i hoş-ḥân olupsan
- G. 281/3: **Kim** senün yüzün durur hürşid-i hâver nisbeti / Kaşlaruñlan gözleründür fitne-i âhir zamân
- G. 281/4: Dün dimişsin **kim** saña yüz gösterüben cân alam / Yüzünü göstermedün alduñ revânundan revân
- G. 282/1: Gel **ki** cânâ senden özge tende men cân istemen / Tâ **ki** sen varsın menüm cânında cânân istemen
- G. 282/5: Öyle şanma **kim** Hâṭâyî mihr-i rüyân terk ide / Var iken dilde hayâlün özge mihmân istemen
- G. 283/5: Zülf ileñ ḥaṭṭ u lebünî kim **ki** gördi söyledi / Hızır ileñ zulmâta girmiş âb-ı hayvân yeñiden
- G. 283/3: 'İşk geldi gönüme hüküm itdi cânüm mülkine / Şükr **kim** öz tahtına uş geldi sultân yeñiden
- G. 284/1: Gel **ki** derd-i bî-devâ dermâna gelsün yeñiden / Ten Mesîhâ lebleründen cânâ gelsün yeñiden
- G. 284/3: Ğam **ki** dün meydân-ı 'ışkuñda menümlen kıldı rezm / Anda ma'lüm olmadı meydâna gelsün yeñiden
- G. 284/2: Zulmet-i zülfünde kâmin tapmadı hüküm eyle **kim** / Tâ Sikender çeşme-i hayvâna gelsün yeñiden
- G. 284/7: Hayli demdür **kim** Hâṭâyî gözleri kan ağladı / Seyl-i hünin bir daḥı 'ummâna gelsün yeñiden
- G. 285/2: İsterem **kim** men çekem derd ü firâkuñ zahmetin / Menden özge 'ışkuñuzda kimse bîmâr istemen
- G. 288/1: Ey **ki** çoḥ düşdüm firâkuñdan fiğân u vâya men / 'İşk-ı zülfünden müdâmî düşmişem sevdâya men
- G. 288/3: Hüsni-rüyundan **kim** ol hürşid-i 'âlem nûr alır / Hayf ola nisbet kılam mihr-i ruḥuñı aya men
- G. 289/4: Tırl iken dil-ber diler **kim** ref' ide yüzden niğâb / Zerreni gör **kim** olur hürşid-i tâbân şimdiden
- G. 292/2: Hâşeli'llâh **kim** gönül yüzün kapuñdan döndere / Bülbül-i bî-çaredür gül-zâra döndermiş yüzün
- G. 292/4: Yâra döndermiş yüzün görgeç rakîbe söyledüm / Ol gül-i ḥandânı gör **kim** hâra döndermiş yüzün
- G. 294/1: Ey **ki** hayrândur gönül sen dil-ber-i dil-dâr için / Kâmeti serv-i revân u ruḥları gül-zâr için
- G. 295/4: Bî-ḥamdi'llâh **ki** hicrân zulmetinde / Lebünî âb-ı hayvân buldum ey cân
- G. 296/1: Senden özge yârum olsa ey perî-veş sîm-ten / Âsitânun çevresinde koy **ki** hâk olsun beden
- G. 297/2: La'line cân bahâ didi virdüm revân aña / Ol bî-vefâyı gör **ki** gidermez bahânesin
- G. 297/3: 'İşkuñ **ki** geldi mihr ile şehir-i vücûduma / Mihmândur ol **ki** cân ü gönül dutdı hânesin
- G. 297/5: Tâ **kim** Hâṭâyî gördi anuñ çeşm-i mestini / Hayrân durur **ki** göz de bilemez zamânesin
- G. 298/5: Dir Hâṭâyî tâ ezelden kulluğa ḥaṭ virmişem / Her ne **kim** hüküm eyleseñ emründe fermânâ bugün
- G. 299/3: Bir ḥaremdür bu **ki** ikrâr ehlidür mahrem aña / Munda nâ-mahrem düşer inkâra söyleñ gelmesün
- G. 300/3: Ḥaṭṭ ü hâlün dutmış ol la'lün kenârında maḳâm / Öyle kıl **kim** çeşme-i hayvânâ elden gitmesün
- G. 301/2: Göreyim Allâh seni bād-ı fenâdan şaḥlasun / **Kim** cihân bâğında sen bir serv-i hoş-reftârsın
- G. 302/4: Âh vây **ki** kâm u vâyemi virmez tükendi 'ömr / 'İşkında gice gündüz iştüm âh u vây olan
- G. 303/2: Yâra sordum **ki** dehânun goncedür yâ zerredür / Yâr aydur daḥı bilmen bî-nişândur sen diyen
- G. 303/5: Bu Hâṭâyî didi **kim** yüzünde gördi Hâḳ yüzün / Dir hayâlündür senün gözden nihândur sen diyen
- G. 305/3: Kılavdur Zü'l-fekârum kında durmaz / **Kim** inkâr ehlidür imâna gelsün
- G. 306/1: Bugün geldüm cihâna serverem men / Yakîn bilün **ki** naḳd-i Ḥaydaram men
- G. 306/2: Ferîdün Ḥusrev ü Cemşid ü Daḥḥâk / **Ki** Rüstem Zâl u hem İskenderem men
- G. 306/3: Ene'l-Hâḳ sırrı uş gönümde gizli / **Ki** Hâḳḳ-ı mutlakam ḥâḳ söyleyem men
- G. 307/2: Herkese bir yüz ile virdün murâdın dünyede / Hızır olan buldı hayâtı bildi **kim** zulmâtsın
- G. 307/4: Dünyenün mâlî vü genci zerḳine aldanma **kim** / Evvelî zerḳ u neşâtdur âhiri şehmâtsın
- G. 308/6: Senün maḳşûduñ oldur **kim** men ölem / Helâl olsun saña kanum ne dirsın
- G. 309/3: Hezârân türlü türlü senden ötrü / **Ki** vardur mende şâhuñ gönli bilsün
- G. 310/2: Küfr ü imân sırrını bildüm **ki** ma'nide nedir / Yüzümü döndermişem andan berü Raḥmâna men
- G. 312/7: Hikmetün esrârını keşf eyleyem çünkim tamâm / Bil **ki** üstâd olmuşam bu 'ışk fetvâsında men
- G. 312/9: Ol Hâṭâyîyem **ki** şüret 'âlemin kıldum kabûl / Pâdişâh-ı vaḳtam uş bu gönüm eşyâsında men
- G. 313/4: Ağzuñuz bir zerredür her yirde dirler **kim** dehân / Belünüz bir kılcaḍır adı miyân olmuş neden
- G. 314/5: Şaḥḥa-i sînemde 'ışkuñ bir kitâbet yazdı **kim** / Yazamaz bir ḥarfin anuñ mîñ kirâmen kâtibin
- G. 316/5: Ey Hâṭâyî kim **ki** tutmaz mürşid-i Hâḳdan ḥaber / Şek degül **kim** ol Yeziddür özine kılmış ziyân
- G. 317/1: Yüzündür 'arş-ı er-Raḥmân **ki** her dem Cebrâ'ıl andan / Kelâmu'llâh indürürdi bürhân u delîl andan
- G. 317/3: Ruḥuñ cennâti 'Adn olmuş **ki** tecri taḥteha'l-enhâr / Revân Ceyḥün teki 'aynen tüsemâ selsebîl andan
- G. 317/4: Vişâlün iştîyâkıñdan hezârân ḡuşşalar çekdüm / Dirîğâ bî-devâ derdüm **ki** artar il-be-ıl andan
- G. 317/5: Zihî bülbül **ki** şevḳinden ne şabrı var ne ârâmı / Düşüpdür gülşen içinde hezârân kâl u kîl andan
- G. 317/6: Egerçi mûra beñzerdüm bî-ḥamdi'llâh **ki** kırtuldum / Senün bâr-ı ḡamuñ çekmekden oldum zinde bil andan
- G. 317/2: Ne mişbâh-ı kadîmîdür mübârek tal'atuñ nûrî / Melâḥat ehlinün gör **kim** cemâlidür cemîl andan
- G. 318/3: Kim **ki** kurbân eyledi cân-ı 'azîzin yâr için / Ehl-i 'irfân katıda şâhib-kifâyetdür bugün
- G. 319/4: Kutlu günler geldi 'ıyduñdur mübârek şükr **kim** / Ellerünî hün-ı dilden çün hıẓâb itmekdesin
- G. 319/5: Ey Hâṭâyî şol bût-i tersâ cemâlin görmege / Her du'âlar **kim** kılırsın müstecâb itmekdesin
- G. 321/1: Gönül sen iştirâz eyle özüñi saḥla câhilden / Bu ma'niden **ki** tâlibsen alırsın ism-i 'âkilden
- G. 321/2: Yürî sen bir il ol yola **ki** ola maḳşaduñ ḥâşıl / Nice Fir'avn ḡarḳ itdi geçürdi Mûsî'yi Nîl'den
- G. 321/3: Hâḳıla ol Hâḳı bir bil yapışma bâṭıla zinhâr / Aña 'ârif direm dâyim **ki** seçe ḥâḳḳı bâṭıldan
- G. 321/4: Hâṭâyî bir gedâyıñdur n'ola virseñ murâdını / **Ki** sâyil bî-nevâ gitmez senün tek şâh-ı 'âdilden
- G. 322/4: 'Âşıklık bülbülün ḥâḳḳı degüldür / Bu ma'niden **ki** ağlar ḥâr elinden
- G. 323/1: Ruḥ u zülfün **ki** bâç almış bugün Keşmîr ü Kâbilden / Getürmüş 'anberîn bûyî Hıṭâ vü Çîn ü Zâbilden
- G. 323/3: Meger aşḥâb-ı fil oldum kılarısn gündüz ü leyli / **Ki** hicrân daşını atar maña ṭayr-ı ebâbilden

- G. 323/5: Yüzün şem 'inde rüşendür 'Aliyyü'l-Murtaẓā nūr / Ne bilsün bî-haber Hâbîl **ki** ne gelürdi Kâbilden
- G. 324/1: Nergislerün **ki** yıhıdı meni mekr ü âlden / Devrinde hiç kırtulabilmen zevalden
- G. 324/3: Önden berü **ki** yüzüne baħdum be-her ẗarîk / Bî'llâh **ki** şerm-sâr olubam infî 'âlden
- G. 325/2: Şöyle mest oldum **ki** pervâ kılmazam 'âlemlere / Cümle-i ins ü melek oldı menümle hem-nişîn
- G. 327/2: 'Alî oldur **ki** 'ifrîtün **iki** elini bend itdi / Âdemden Hâteme degin o bendi ħaldı ber-gerden
- G. 327/3: 'Alî oldur **ki** Selmâna 'aceb bir deste nergisni / Hemân-dem tâze gösterdi üç üz yıl dirdügi yirden
- G. 327/4: 'Alî oldur **ki** mehd içre aña bir ejdehâ geldi / Anı dutdı dehânından **iki** yardı ser-â-serden
- G. 327/5: 'Alî oldur **ki** Döldül Zü'l-feķār virildi kudretten / Birin mindi birin ħaldı dîn açdı cümle kâferden
- G. 327/6: 'Alî oldur **ki** peygamber didi 'ilmüm ħapusıdır / İşidgil bu diyenlerden haber sorgil bilenlerden
- G. 327/7: 'Alî oldur **ki** üç yüz miñ dürüst tapmayile fülâd / Yasanmışdı ħapusında ħopardı bâb-ı Hayberden
- G. 327/8: 'Alî oldur **ki** Fazlı kırtaruban küfr dâmından / Anuñ borcun edâ kıldı aluban şâh-ı şepperden
- G. 327/9: 'Alî oldur **ki** üç yüz miñ ağaç yol var idi geldi / Yarım günden gün ötmışdi günü dönderdi aħterden
- G. 327/10: 'Alî oldur **ki** Cümcümden Furâtuñ yolını sordı / Yedi arħadan ün geldi **ki** Cümcüm ibn-i Gergerden
- G. 327/11: 'Alî oldur **ki** bir sayıl temennâ kıldı bir teh nân / Hem ol sa 'at revân geċdi ħatâr u mâl-ı Ķanberden
- G. 329/4: **Ki** senden ayru hiç yoħdur ħayâtum / Ķarâr ider niċük cân tenden ayru
- G. 330/3: Ħabeşdür **kim** misâfir Rûma düşmiş / Yüzün şahnındaki o ħâl-i Hindü
- G. 331/1: **Kim** olam gönderem sen yâre ħarşu / **Ki** artar ħasret ile yâre ħarşu
- G. 331/4: **Ki** sensiz olmışam bülbül-i şeydâ / N'ola feryâd idem gül-zâra ħarşu
- G. 331/5: Yüzünde zülfüñi gördüm didüm **ki** / İmânı bağlama zünnâra ħarşu
- G. 334/3: Dünyâ yüzinde 'ışk ile zâram direm şanem / Bir söylegil **ki** 'uċbâda cânaneyem yine
- G. 334/4: Dâyim gönül kuşu **ki** düşer dâm-ı zülfine / Başdan ayaġa yaralu ċün şaneyem yine
- G. 335/1: Gül yüzün **kim** düşmiş ol zülf-i perîşân üstine / Bir bulutdur **kim** düşüpdür mâh-ı tâbân üstine
- G. 335/3: Zülfî ċîn olmuş durur her dem düşer şol 'arîza / Zulmet-i devrânı gör **kim** düşmiş İmân üstine
- G. 335/4: Şol rakîb-i divi gör **kim** küyına ħükm eylemiş / Şöyle **kim** ħaşd eyler o mülk-i Süleymân üstine
- G. 335/5: Bu Ħatâyî yüzün üste zülfüñi görgeċ didi / Zulmeti gör **kim** düşüpdür âb-ı ħayvân üstine
- G. 339/1: Dâne-i ħâl-i siyeh **kim** düşdi ruħ-sâr üstine / Lâle-i pür-dâġdur **kim** düşdi gül-zâr üstine
- G. 339/2: Ħalkalanmış zülfüñüz ruħ-sârûñ üste ey şanem / Gence beñzer **kim** anuñ yatmış durur mâr üstine
- G. 339/3: Tâ **ki** zâhid gördi yüzün kılmadı hergiz nigâh / Kâfir-i muṭlaċdur ol **kim** gelmez iċrâr üstine
- G. 339/4: Şanasın **kim** çeşme-i ħayvânûñ üste geldi Ħızr / Düşdi tâ ħatṭuñ senüñ la'l-i şeker-bâr üstine
- G. 339/5: Firċatüñ şevċinde bu cân-ı ciġer-süzüm menüm / Bir kebâba beñzer ol **kim** çizginür nâr üstine
- G. 339/6: Tâ **ki** vaşluñ oldı vâsıl bu Ħatâyî ħasteye / Bir tabîbe beñzer ol **kim** geldi bîmâr üstine
- G. 340/3: Sâkiyâ vaċt-i ħarabdur elde tutgil câm-ı mey / **Kim** benefşe mest olup nergis ħumâr oldı yine
- G. 342/3: Server-i Hindüdur ol **kim** geldi Rûm iċlîmine / Ol siyeh ħâlûñ **ki** düşmiş rûy-ı ħandân üstine
- G. 342/1: Derd-i 'ışķuñ dil-berâ tâ geldi bu cân üstine / Şanasın **kim** geldi 'İsâ cism-i bî-cân üstine
- G. 342/5: Tâ cemâlûñ mihri düşdi bu Ħatâyî gönline / Şanasın Yûsufdur ol **kim** geldi Ken 'ân üstine
- G. 344/1: Ey **ki** hecrüñ bendeni zâr itdi ħaygular bile / Çeşm-i fettânûñ görüp ħayrânâh âhûlar bile
- G. 344/2: İstemez gönülüm meşâmı zülfüñüzden özge müşk / Müşki n'eyler kimse **kim** öğrendi ol bûlar bile
- G. 345/1: Aytdum ħaşuna 'işve kıl aydur **ki** göz üste / Baħdum **ki** görebilmez anı çeşmüñ üz üste
- G. 345/5: Yâr aytdı maña 'âşık isen ħaste Ħatâyî / Bu cevri ü cefâ **kim** kıluram şimdi düz üste
- G. 346/4: Şâdam andan berlü **kim** hecrüñde olmuşmen muċim / Yüz melâmet bu dil-i şeydâya şalmışdur yine
- G. 346/5: Bu Ħatâyî cânını ħurbân ider ol mâha **kim** / Pertev-i mîhr-i cemâlûñ aya şalmışdur yine
- G. 347/2: Men za'îf üste firâķuñ yükledi bir daġı **kim** / Ol yüke kılmaz taħammül koysalar daġ üstine
- G. 347/3: Yüzün üste zülfüñi gördükçe muşħafdur direm / Bu ne ħikmetdür **ki** yazılmış ħara ağ üstine
- G. 347/4: Şol ħat u ħâlûñ kenârında ruħuñ ey dil-rubâ / Ol güle beñzer **ki** düşmiş tâze yapraġ üstine
- G. 350/2: Cânı terkin kılmayan cânâna vâsıl olmadı / Ķul gerek **kim** maħrem ola ħazret-i sultân ile
- G. 350/3: Ķahrına şükr eylegil **kim** Ħaċ saña rahm eyleye / Hem ħarîn olmuş ezelden küfr ü dîn İmân ile
- G. 351/3: 'Âşıkûñ ma'şûķını hem kıblesi hem Ka'besi / Sen yüzüñi şâha dönder kıble dîvâr isteme
- G. 355/7: Bî-tevaċċuf her belâ oħın **ki** atsañ her yaña / Sen meni ħarşuda ħalħan itdigün ya'ni **ki** ne
- G. 359/1: Çeşmüñ atanda ġamze meġer cân diler yine / Cellâdı gör **ki** tökmek iċün ħan diler yine
- G. 359/2: İster rakîb vaşf-ı dehânûñ ħayâlini / Ol divi gör **ki** mühr-i Süleymân diler yine
- G. 359/3: İster gönül **ki** nûş ide la'lûñ zülâlini / Ol Ħızrı gör **ki** çeşme-i ħayvân diler yine
- G. 360/4: Âyet-i naşrun min Allâħdan maña oldı nüzûl / **Kim** yedi iċlîmi fetħ idem Rızânûñ 'ışķına
- G. 362/6: Nesne **kim** Ħaċdan gelendür andan olgil bî-günâh / Ey gönül var şâd-kâm olgil Ħaķuñ cefâsına
- G. 363/2: Menem ol fâ'il-i muṭlaċ **ki** dirler / Menüm ħükmümeddür ħürşîd ile mâh
- G. 364/3: Bir perî peykerni gördüm cân fedâ kıldum aña / Öyle nâzûkdür **ki** dutmış rengi bâ-ċîn üstine
- G. 365/2: Yüregi daġ olmayınca baġrı ħanlu la'l tek / Hiċ **kiminüñ** ħaddi yoħdur **kim** Kızılbaş olmaġa
- G. 367/2: Şu demden **kim** senüñ gördüm cemâlûñ / Giriftâr olmuşam yüz miñ belâya
- G. 368/6: Munca **kim** âh u fiġân eyledi bir gün şanemâ / Sormaduñ ħaste Ħatâyî nice ħâlûñ bu gice
- G. 370/5: Bu baħt-ı bed **ki** menümdür Ħatâyî ol şühî / Ķam ehline diyeler ġam-güsâr imiş maña ne
- G. 372/4: Gel ey tâlib maña cânûñ fedâ kıl / **Ki** geċmişdi günüñ hierân iċinde
- G. 374/2: Ķaflet ehli ħaldı Ħaċdan şöyle bil **kim** bî-naşîb / Ħanda dîdârı görür ol bunda bîdâr olmasa
- G. 374/4: Doğrı vargil bu yola **kim** doğrılık dost ħapusu / Egri dîvânda utanur anda iċrâr olmasa
- G. 374/5: 'Âşıkûñ meydânda başı top yirine ħalınur / Başıñı meydâna koymaz **kim ki** serdâr olmasa

- G. 374/6: Ey Haṭāyī gevhəri ḥarc eyleme nādāna sen / Gevherūn ḳadrini bilmez **kim** ḥarīdār olmasa
- G. 375/3: La'l-i lebūn ṣarābını bir kez dadupdur ol / Derd-i diline bil **ki** şifādur Haṭāyiye
- G. 375/5: Dār ağacı tikilmiş ü 'ālem nezārede / Aydur **ki** gelsün imdi şalādur Haṭāyiye
- G. 376/1: Aytđum ey dil-ber ḥayālūn ašinādur gönlüme / Her ne **kim** senden gelür sıdķ u şafādur gönlüme
- G. 377/3: Andan berü **kim** gördüm bir laḥza ḳarārüm yoḥ / Ḥayrān olubam bi'llāh ol mihr-i gül-endāma
- G. 379/3: Ey göñül ḥuşyār oturmaḡıl ne ḥāşıl dünyede / Kim **ki** mest olmak diler gelmek diler mey-ḥāneye
- G. 381/3: Ezelden çünki hem-rāḥım olursın dönmezem senden / **Ki** cennāt ehlidür her kim olur hem-rāḥı yanında
- G. 383/2: 'Aşık odur **ki** da'vā iderse bu sözine / Ḳanlu yaş ile çehre-i zerdı güvāh ola
- G. 383/3: Mihrābı var o zāhidūn ammā **ki** 'āşıķa / Ma'sūķınıñ ayaḡı izi ḳıblegāh ola
- G. 383/5: Başdan ayaḡa bende Haṭāyī ḥaṭāludur / Zāhid ḥaçan **ki** ḥübları sevmek günāh ola
- G. 384/1: Her kime **kim** sencileyin bir perī-veş yār ola / 'Aķl u ḥuş u ḥānümānından daḡı avar ola
- G. 390/5: Bu Haṭāyī 'ışķına niçün ḥalāyık ta'n ider / Ol mehi **kim** gördi ḥüsn ile **ki** ḥayrān olmadı
- G. 390/4: Munca **kim** gördi seni zāhid yüzünü sevmeydi / Lā-cerem ol kāfirūn gönlünde imān olmadı
- G. 392/5: Āferīn ol dil-rubā-yı nāzenīn dil-dāra **kim** / Bu Haṭāyīye vişālin luṭf u iḥsān eyledi
- G. 393/3: Aḥsen cemāl-i ḥüsnine **kim** bāḡbān-ı ḥüsn / Gülşende görmedi büt-i gül-rū senün **kimi**
- G. 393/4: Ey zülf-i dost dünyede derhem oturma **kim** / Düşmez dimāḡa anber-i ḥoş-bū senün **kimi**
- G. 396/5: Ey Haṭāyī sen ne bülbülsin **ki** bāḡ-ı ravzada / Görmemişdür bāḡbān der-gülşen-i mīnū seni
- G. 397/1: Ol dil-rubā **ki** tende çekermen cefāsını / Virmen cihāna şemmece zülf-i bahāsını
- G. 398/1: Yoḥ durur 'ālemde bir daḡ ḥüsn ilen yārüm kimi / Yā cemāl ehlinde **kim** var ol cefā-kārüm kimi
- G. 398/4: Ebr-i nīsāndan soruñ aḥvālümü **kim** ol daḡı / Ḳatre ḳatre yaş tōker bu çeşm-i ḥün-ḥ'ārüm kimi
- G. 399/4: Yüzün üste göz ilen ḳaşuñı tā **kim** görmişem / Ḳible-i 'uşşāk için mihrāb gördüm men seni
- G. 399/5: Ey Haṭāyī dil-berün ḥürşid-i tābāndur meger / **Kim** bahānda dīdesi pūr-āb gördüm men seni
- G. 400/3: 'İşķuñā düşen göñüller şanma **kim** ābād ola / Anlaruñ şehrin ḥarāb itdi firāķuñ leşkeri
- G. 400/5: Uş bu ma'niden Haṭāyī ḥür söyler ḥüsnünü / **Kim** lebūn peymānesi baḡş eyler āb-ı kevseri
- G. 401/4: Mevc-i 'ışķuñdan senün ḡarķ olmışam bir bahre **kim** / Gözlerüm yaşı ḳatında ḳatredür ummān daḡı
- G. 401/5: Nice yanmasun Haṭāyī 'ārızuñ hecride **kim** / Ḳarķa-i ḥün oldı cevride gül-i ḥandān daḡı
- G. 403/2: Ḥayli müddetdür **ki** tā men ayru düşdüm yārdan / Görmek için ḥadden ötdi intizārüm gelmedi
- G. 406/3: Sen ölgil derd ilen ḡamdan **ki** maña / Besī derde devālar yaḡşı geldi
- G. 407/4: Çin çerisi şanasın **kim** dutdı Rüm iklimini / Tā yüzün gerdine düşdi zülf-i müşk-'anberi
- G. 408/4: Bir mūr-ı ḥastenün **ki** ḳapuñda maḳāmı var / Men ol maḳāma mülk-i Süleymān disem yiri
- G. 409/5: Tā seni gördi Haṭāyī vālih ü şeydāyidür / Ḥansı gozdür Ḥaķ yüzün görgeç **ki** bīdār olmadı
- G. 409/4: Ḥanda **kim** ma'sūķ ola kūyında vardur çoḡ raķīb / Ḥansı güldür **kim** anuñ yanında bir ḥār olmadı
- G. 413/4: Alī sırrın ne bilsün her münāfık / Münāfık ḳıblesi şeytān degül mi
- G. 413/2: Budur 'arş-ı mecīd kul huva'llāh / Kişi **kim** bilmeye ḥayvān degül mi
- G. 414/4: Ḳurşanur göñlüm ser-i zülfün ḥayālin der-meyān / Gör niçün kāfirdür ol **kim** baḡlanur zünnār iki
- G. 415/2: Bilmeyen kendü vücūdın Ḥaķķı bilmez lā-cerem / Kim **ki** ol bildi yaķın 'ālemde güm-rāḥ olmadı
- G. 417/7: Muḥammed ü 'Alīnün ḥürmeti'çün / Yaķın bil **kim** Ḥudā ister Haṭāyī
- G. 418/1: Yaķın bil **kim** Ḥudāidür Haṭāyī / Muḥammed Muştafāidür Haṭāyī
- G. 419/4: Ne beñzer 'adli Nüşrevān-ı 'adle / **Ki** devr içinde devrāndur Haṭāyī
- G. 419/5: Bu zulmetde ḳalan derd-i dil için / Yaķın bilün **ki** dermāndur Haṭāyī
- G. 422/5: Peyem-berler ḳaçarlar ümmetinden / **Ki** nefşā nefis olasıdur meded hey
- G. 423/2: Ezelden sevgüñüz var idi cānda / Sen öyle şanmagil **kim** imdi düşdi
- G. 424/3: Ḥadeng-i kirpüḡüñ oḡdur **ki** ḳaşuñ / Ḳurulmuş yaya beñzer beñzemez mi
- G. 425/1: Yapışgil dāmenine ḳoyma şāḥı / **Ki** senden zāyil eyler çoķ günāḥı
- G. 425/4: Saña hem aşluña şad bāreka'llāh / **Ki** senden tu'me itmiş mūr u māḥī
- G. 425/7: Haṭāyī kimseye saḡınma yaman / **Ki** düşdi ol kişi **kim** ḳazdı çāḥı
- G. 426/1: Bahār oldı **ki** 'ālem gülşen oldı / Gözüñ aç gör cihān tā rüşen oldı
- G. 427/1: Gel **ki** cānā senden ayru gözlerüm ḳan aḡladı / Cigerüm yandı tutuşdı cān için cān aḡladı
- G. 427/3: Kim **ki** 'āşık olmadı aḥvāl-i 'aşķı bilmedi / Dil-berün şīrīn lebinden āb-ı ḥayvān aḡladı
- G. 428/5: Dil-ber eydür ey Haṭāyī bir daḡı sevdün meger / Ḥaķ bilür **kim** senden özge sevmedüm sevmen daḡı
- G. 429/1: Göñül bu sırruñı saḡla **ki** bilmez bī-ḥaber şūfī / Bu deryādan derin sırrı ne bilsün deḡme bir şūfī
- G. 429/2: Bu sırrı saḡla yā şūfī **ki** oldur şūfī-i şāfī / Revādur **kim** aña diseñ zihī şāḥib-nazar şūfī
- G. 429/3: Bir ol **ki** nefsinı bilmez bir ol tanımaz özini / Ḳalupdur lāda illāda görüñ ne zerķ ider şūfī
- G. 429/4: Sevüpdür sīm-i dünyāyı koyupdur vaşl-ı dil-dārı / Ḥaçan **kim** doḡru söz disem olur ḥışm ile ner şūfī
- G. 430/1: Sen menüm rüh-ı revānumsın tenümde cān kimi / **Kim** görünürsün maña sen dīn ile imān kimi
- G. 431/2: Sen seni iḥlāş ile ṭayyib ü ṭāḥir eyle **kim** / Aynası şāf olmayan görmez Ḥaķuñ līķāsını
- G. 433/6: Dil-berün luṭfı menümlen çoḡ idi ḡayetde **kim** / Bilmezem yā Rab neden ol mihrini az eyledi
- G. 433/7: Ey Haṭāyī şāķir ol mihr ü vefādur ḡam degül / Her cefālar **kim** saña ol Türk-i ṭannāz eyledi
- G. 434/2: Ser-māyesi vü sūd u ziyānı dü-cihānuñ / El-minnetü li'llāh **ki** menüm şānuma düşdi
- G. 434/3: Şükr eylerem ol nāvek-i müjḡāna **ki** her dem / Yaḡmalıķı zībā şānemün ḳanuma düşdi
- G. 435/3: İrişdi maḳşad-ı maḳşūd ile murāda bugün / Gedā **ki** ḥazret-i sultān içinde yir dutdı
- G. 435/4: Yüzün kitābı **ki** heft āyetün beyānidur / Miyān-ı şüret-i rahmān içinde yir dutdı
- G. 435/5: Demīde şol ḥaṭ-ı müşḡn ü zülf-i ruh-sāruñ / Ne fitnedür **ki** bu devrān içinde yir dutdı

G. 438/4: Her havâric sırıuña bildüm **ki** idrâk eylemez / Zâhir ü bâtında sen mu‘ciz-nümâsın yâ ‘Alî
G. 438/7: Bu Hâtâyî dîn ü îmânı **ki** sendendür dürüst / Nûr-ı çeşm-i hânedân-ı Muştâfâsın yâ ‘Alî
G. 438/6: Zû'l-fekâr ile kamu kılduñ musahhâr ‘âlemi / Bilmişem tahkîk ile **kim** lâ-fetâsın yâ ‘Alî
G. 439/4: Menzile irdi olar **kim** yoluña başdı kadem / Çünki sensin vâli-i mülk-i velâyet yâ ‘Alî
G. 439/6: Vaşfuñ söyler Hâtâyî şükr idüp eyler niyâz / Ol zamândan **kim** aña kılduñ işâret yâ ‘Alî
G. 440/3: Men **kim** olam **ki** kulluğına laf uram saña / Kanber gulâmı hâk-i pâyuña cânım fedâ ‘Alî
K. 2/3: Ol makâmuñ **kim** melek yetmez şufûf-ı na‘line / Ayağın altında ol bir hâk-i pâdur yâ Nebî
K. 2/5: Ey güneş yüzlü seni her kimse **kim** hâk bilmedi / Dañla mahşerde anuñ yüzi qaradur yâ Nebî
K. 2/7: Her münâfık **kim** saña göñlinde inkâr eyledi / Tâ ebed yanmağ cehennemde revâdur yâ Nebî
K. 3/2: Tamâmet hârici ‘aceb **ki** bilmez / Emîrû'l-mü'minîn şîr-i Hudâdur
K. 3/4: Menüm mîrüm Hasan şâhum Hüseyndür / **Ki** Zeynü'l-‘âbidin derde devâdur
K. 3/6: İmâmum serverüm Mûsî-i Kâzım / **Ki** sultân-ı ‘Alî Mûsî Rızâdur
K. 3/7: Severem men Taķı vü hem Naķını / Olar **kim** şimdi naķd-i evliyâdur
K. 4/18: Nân u kaķarı sâyile Kanberle virdigün / Münkirdür ol **ki** dimeşe kân-ı şehâ seni
K. 4/19: Yâ Rab Hâtâyî bendeñe kılğil şefâ‘ati / Ol günde **kim** penâh ider ehl-i haķa seni
K. 4/6: Hiç **kim** senün teki yaradılmışda görmedi / Lâ seyf anıñca söyledi hem lâ fetâ seni
K. 4/7: Sözüñ beyân-ı Haķdur özüñ Haķ nişânısın / Münkirdür ol **ki** söyledi Haķdan cüdâ seni
K. 5/10: Halaş oldı günâhından tamâmet / Kime **kim** luķ ile kılduñ nigâhı
K. 5/3: Nisâr olsun saña dünyâ vü ‘uķbâ / **Ki** sensin dîn ü dünyâ pâdişâhı
K. 5/4: Şehenşehsin **ki** kemter kullarınun / Önünce evliyâlardur sipâhî
K. 6/1: Menem **kim** cân ü dilden Haydariyem / Habîb-i zü'l-celâlün çakeriyem
K. 6/10: Havâric hânedânun düşmenidür / Zâretiden diyer **ki** Hayderiyem
K. 6/13: Hâtâyiyem bugün meydân içinde / Bi-hamdi’llâh **ki** şâhuñ leşkeriyem
K. 8/11: Heft âyet ile Mûsî-i Kâzım **ki** be-tahkîk / Deryâ-yı muhît oldı vü ‘ummân ‘Alîdür
K. 8/16: Sultân-ı ser-â-perde zuhûr oldı çü Mehdi / Fâş oldı şehenşâh **ki** devrân ‘Alîdür
K. 8/2: Eşyâda iki nûr **ki** meşhûr olupdur / Hürşid Muhammed meh-i tâbân ‘Alîdür
K. 8/4: Mi‘râca Muhammed **ki** ‘urûc itdi zi-suflâ / Ber-der-geh-i Haķ gördi **ki** aşlan ‘Alîdür
K. 8/6: Men çakerem ol şâh Hasan pâdişeh-i vaķt / Haķdur **ki** göñül taķtına sultân ‘Alîdür
K. 9/1: Hudâvendâ **ki** ol hayyü'l-beķâdur / Cihân-dârende-i ehl-i fenâdur
K. 9/10: **Ki** her kim on iki imâmı bildi / Aña kırmızı tâc giymek revâdur
K. 9/2: **Ki** munca enbiyâlar Haķ yaratdı / Hamudan ber-güzide Muştâfâdur
K. 9/3: Şeh-ir Merdân ‘Alî vü havz-ı kevser / Anuñdur **kim** ‘Aliyyü'l-Murtażâdur
K. 9/5: Emîrüm Mîr Muhsîndür yakîn bil / **Ki** Zeynü'l-‘âbidin âl-i ‘abâdur
K. 9/7: Taķı vü hem Naķı şâh ‘Askerî hem / Olar **kim** şâhib-i sırıu'l-beķâdur
K. 9/8: İmâmum hüccetü'l-kâyim Muhammed / **Kim** ol şâhib-zamân u reh-nümâdur
K. 10/9: Olar **ki** tâbi‘-i Mervânilerdür / Sürildi çıhı dînden ebter oldı
K. 11/10: Ol ‘Alisin **kim** şehâdet barmağın kullâb idüp / Kopdı yirden kuvvetünle bâb-ı Haydar yâ ‘Alî
K. 11/11: Ol kerâmet kânısın **kim** Haķ te‘âlâdan saña / Şark u ğarb u ‘arş u kürs oldı musahhâr yâ ‘Alî
K. 11/15: Bu Hâtâyî hasteye hem-râh kılğil himmetün / **Kim** saña şıdık ilen oldı bende çaker yâ ‘Alî
K. 11/6: Ol ‘Alisin **kim** senün şânuña geldi Hel etâ / Vaşfuñ oldı ma‘nî-i Qur‘ân ser-â-ser yâ ‘Alî
K. 11/9: Sensin ol Haydar **ki** dest-i mu‘cizâtuñ görüp / Hükmüne râm oldı Şâm u Rûm u Berber yâ ‘Alî
K. 12/1: Gel ey ‘ârif saña her dem tavâf-ı hacc-ı ekberdür / **Ki** kıble nûr-ı peygamber imâmı naķd-ı Haydardur
K. 12/2: ‘Alî oldur **ki** cennetde olupdur sâķi-i kevser / Budur cennet budur sâķi şarâbı âb-ı kevserdür
K. 12/6: Hîţây ilen Hoten mülki şehâ fetâ oldı Çini bil / **Ki** meclis nâfe-i hüsnün ser-â-ser müşk ü ‘anberdür
K. 12/8: Eyâ mihrâb iden taşî haķîkat mezhebin dut **kim** / Nigârün kâmeti kaşî maña mihrâb u minberdür
K. 13/11: Muhammed Taķidür ol ‘ilme tahkîk / **Ki** taķvâ ehline ol pîşvâdur
K. 13/15: İmâm ol mürşid-i dîndür be-tahkîk / **Ki** mahşerde kamuya reh-nümâdur
K. 13/17: Gel ey ‘ârif sen öz nefsuñı tanı / **Ki** nefsin bilmeyen dūr ez-Hudâdur
K. 13/19: Du‘âcidur saña şâh Hâtâyî / **Kim** anuñ rûz u şeb virdi du‘âdur
K. 13/3: Elestü Rabbiküm tâ haşr olınca / Yakîn bil **kim** ‘Aliyy-i Murtażâdur
K. 13/9: İmâm Mûsî Kâzım hâdî-i dîn / **Kim** ol hürşid-i burc-ı evliyâdur
K. 15/1: Bi-hamdi’llâh **ki** der-‘âlem zuhûr-ı evliyâ geldi / Çerâğı yandı İslâmuñ **ki** dîn-i Muştâfâ geldi
K. 15/3: ‘Alî şâh-ı velâyetdür ‘Alî sırr-ı hidâyetdür / ‘Alî şol ma‘niden peydâ **ki** sırr-ı evliyâ geldi
K. 15/5: **Ki** Zeynü'l-‘âbid ü Bâkır buyurdi Ca‘fer-i Şâdık / İmâm-ı mu‘teber Kâzım ‘Alî Mûsâ Rızâ geldi
K. 15/7: Muhammed Mehdi-i Hâdî **kim** oldur dînün üstâdı / Bu dîne girmeyen dîvdür **ki** meydândan cüdâ geldi
K. 15/8: Uyanğıl olmağıl gâfil **ki** geldi Şâh İsmâ‘îl / Yolında cân fedâ kıl **kim** imâm-ı reh-nümâ geldi
K. 16/1: Te‘âlâ şânuñ ekber **ki** bir nûr-ı Hudâ geldi / Cemî‘-i enbiyâ hatmi Muhammed Muştâfâ geldi
K. 16/4: İrişdi mürşid-i kâmil kamu ehl-i amân oldı / Sevindi gâziler cümle **ki** hatm-i enbiyâ geldi
K. 16/5: Haķa mazhar durur Âdem sücûd it uyma şeytâna / **Ki** âdem donına girmiş Hudâ geldi Hudâ geldi
K. 16/7: Dâlâlet içre zulmetde itürmişdün çerâğın / Gözüñ aç çıh bu zulmetden **ki** dîn bedrûd-ducâ geldi
K. 16/8: Halîlu’llâh donın giymiş virilmiş adı İsmâ‘îl / Aña kurbân oluñ cânlar **ki** Allâhdan nidâ geldi
K. 16/15: Hâtâyî haste ol şâhuñ cemâlin vaşlını ister / Revân vir cân şatun algil **ki** ‘âlem-i cân-bahâ geldi
K. 17/4: Yazıldı yazı kısmetden Hüseyñün alınca ol dem / Baķup hikmet yazusından **ki** göñlüne şafâ geldi

K. 17/5: Meger dārū's-şifā geldi **ki** Zeynū'l-ābidīn Hāqdan / **Ki** her a'mā aña gitdi gözine rūšenā geldi
K. 17/6: Muhammed Bākır-ı 'ābid **kim** oldur gözlerüm nūr / Tārīk ehline ol 'ābid 'aceb şāhib-vefā geldi
K. 17/7: **Ki** Ca'fer Şādīk olandur şirāt-ı müstakīm üste / Anuñ medh ü senāsından gönüllere gıdā geldi
K. 17/13: Muhammed Mehdidür bugün **ki** sırr-ı evliyā bī-şek / Tārīk-i dīn-i İslāma bize ol reh-nümā geldi
K. 17/14: Hāṭāyī bī-nevā yā Rab ola mı ḥāzrete lāyık / İmāmlar yolına yakīn **ki** cān ilen fedā geldi
K. 18/15: Hāq bilür **ki** her devāsız derde dermān sendedür / Hikmeti hem senden ḥāşıl kıldı Loḳmān yā 'Alī
K. 19/8: Ol Muhammed **ki** Takīdūr vaşf aña takvā ile / Rāstī bilün anı cūd u 'ināyet mazharı
K. 19/9: Ol 'Alī **kim** hem laḳab geldi Naḳī gökden aña / Menba'-ı elṭāf u ihsāndur ḥalāyık reh-beri
M. 1/3: Seni yād eyleyüben zıkr iderem / **Ki** senden ḳorḥubenī fikr iderem
M. 1/7: Şād oldı gerç şeyṭān menden artuk / **Ki** bir dirmin seni yoḥ senden artuk
M. 1/19: **Ki** men dermāndenün suçına baḥma / Maña ḳahr eyleyüp duzaḥda yaḥma
M. 1/20: Maña cennetde virgil yaḥşı yirler / **Ki** ḥamı yirden anı yaḥşı dirler
M. 2/14: Yaratmadı tek elde beş barmağı / **Ki** herkesle bile yolın varmağı
M. 2/18: Yabanda sıçan dir **ki** şirem velī / Berāber olanda itürür yolu
M. 2/20: **Ki** Hāqdur cihānda meded-kār olan / Kulına yaman günde ḡam-h'ār olan
M. 2/25: Men olam **kim** uğraşa Efrāsyāb / Başına urup gürzi deng eylerem
M. 2/26: Men olam ḡanīme varup ḳorḥusuz / Sağınma **ki** baḥup direng eylerem
M. 2/37: Dirīgā **ki** bend oldum avratlara / Yoluḥdum muḥannesle nā-merdlere
M. 2/41: Bileler **ki** doğmuş anadan bir er / Duya her kişi erdeminden ḥaber
M. 2/45: İlahi ḳılıcum iti ḳıl menüm / **Ki** kessün önümden gelen düşmenüm
M. 2/48: Ḡanīm eyle maña otuz miñ eri / **Ki** Rüstem tek ola anuñ her biri
M. 2/53: Meni ḳılma yoldaş nā-merd ilen / **Ki** 'avrat refīḳ olamaz merd ilen
M. 2/55: Hem İsfendiyāra ḳılam yiri teng / **Ki** ḳarbuma durmaz hizebr ü peleng
M. 2/56: Maña yārī virgil sen ey şehriyar / **Ki** ger Rüstem olsa ḳılam tarumar
M. 2/58: Be-ḥaḳḳ-ı Resūlī **ki** āyet-i kelam / Be-ḥaḳḳ-ı 'Aliyy-i imām-ı tamam
Mus. 1/22: Hāq idi nüzül itdi gökden yire / **Ki** ḥaḳḳ-ı cihāna özin göstere
Mus. 1/26: **Kim** ismi 'Alīdür özi Kirdgār / Dutupdur sözinden yir ü gök ḳarār
Mus. 1/28: Sıfātı Elif-lām ü Yāsīn velī / **Kim** oldı anuñ lā-mekān menzili
T. 5/1: Men Hüseynī mezhebem şāhuñ ḳulı / Ya'ni **ki** ma'nīde Allāhuñ ḳulı

kim: Hangi kişi anlamında soru zamiri veya belgisiz zamir.

G. 14/3: Öyle sulṭāndur **ki** yoḥdur misl ü hem hemtā aña / Buyruḡından **kim** anuñ çıḥmaz şeh ü mīr ü gedā
G. 14/4: **Kim** ki Hāḳḳa münkir oldı ḳoy cezāsıdır anuñ / Zerrece raḥm itmegil sen tā **kim** ol ḥālın duya
G. 16/4: **Kim** ki vişālün isteye iḥlās ile senün / Üstinde zıll u sāye sa'ādet dutar ḥümā
G. 36/4: **Kim** ki kāmnı almadı dünyāda oldur bī-nevā / Bī-nevānuñ virgilen yā Rab nevāsından meded
G. 58/1: Menem bir ten velīkin cān anuñdur / **Ki** her **kim** cān ḳıyar cānān anuñdur
G. 58/7: Seni sevmen diyenler kāfir oldı / Yüzüñi **kim** sever imān anuñdur
G. 68/5: Ḳanda **kim** Leylī olursa anda bir Mecnūn gerek / Ḳanda **kim** ḳallāş olursa çoḥ durur ḳalmaşlar
G. 69/6: **Kim** anuñ vaşlına bir dem irişse / Cemi'-i mülk-i 'ālemden berīdür
G. 71/7: Hāṭāyī didi **kimdür** bendeñüz de / Didi bir 'āşık-ı dīvānemizdür
G. 73/3: Didiler **kim** bu cihānın nūrı kimdür kim ola / Mīr Ḥasandur şāh Hüseynün ālı oldı yadigār
G. 98/5: Ey Hāṭāyī ḳoyma yāruñ dāmenin elden müdām / Kim **ki** işin süst dutar her ne **ki** var elden gider
G. 106/3: Dün didi hem-dem maña **kimdür** senün gönlün alan / Men didüm bilmez misin ol gözleri ḥün-h'ārdur
G. 112/4: Cismini terk itdi dil kūymıda dutmuşdur maḳām / Kim ki cān terkin ḳılır cānāneler küncindedür
G. 119/7: **Kim** anuñ tiḡınuñ ḳarbından oldı / Zemīn ü āsumān lertzān 'Alīdür
G. 167/3: Dün sağınur kim **ki** görse zūlfünün şeb rengini / **Kim** karaya boyayupdur anı dūd-ı āhumuz
G. 175/3: Leblerün peymānesinden Şiblī vü Maşūr mest / Kim ki içdi şol şarābı şāhib-i temcīd imiş
G. 179/3: **Kim** ki yüz miñ mekr ile kıldı meni senden cūdā / Yüz belāya ol giriftār olmadı ḥayf oldı ḥayf
G. 188/8: **Kim** ki ḡarḳ olmaḳ diler der-baḥr-ı 'ışık-ı bī-kenār / Keştisiz bu lücce-i 'ummāna ḥoş gelmek gerek
G. 209/3: Men didüm **kim** çeşm ü ḡamzen siḥri dutdı 'ālemi / Anlaruñ ser-fitnessi kimdür didi ḳaşumdur ol
G. 213/1: **Kim** ki ser-mest oluban 'āşık-ı dīdār degül / Sen aña yār dime yār degül yār degül
G. 236/5: Sorsa Hāṭāyī **kimdür** işigümde ol perī / Bir bī-nevā-yı ḥaste-dil ü nā-tüvān direm
G. 283/5: Zūlf ilen ḥaṭṭ u lebünī kim **ki** gördi söyledi / Hızr ilen zūlmāta girmiş āb-ı ḥayvān yeñiden
G. 331/1: **Kim** olam gönderem sen yāre ḳarşu / Ki artar ḥasret ile yāre ḳarşu
G. 379/3: Ey gönül ḥuşyār oturmaḡıl ne ḥāşıl dünyede / **Kim** ki mest olmaḳ diler gelmek diler mey-ḥāneye
G. 384/1: Her kime **kim** sencileyin bir perī-veş yār ola / 'Aḳl u ḥuş u ḥānūmānından daḥı avar ola
G. 345/2: Bir tār-ı mūyuñdur kemerün alta miyānuñ / Nāzūklük ile **kim** diye bir söz bu söz üste
G. 381/3: Ezelden ḳünki hem-rāḥum olursın dönmezem senden / **Ki** cennāt ehlidür her kim olur hem-rāḥı yanında
G. 390/1: Dil-berā hecründe **kimdür** dīde-giryān olmadı / Āteş-i 'ışḳuñda her dem baḡrı büryān olmadı
G. 390/5: Bu Hāṭāyī 'ışḳına niçün ḥalāyık ta'n ider / Ol mehi **kim** gördi ḥüsn ile **ki** ḥayrān olmadı
G. 408/3: **Kim** işigüñi yaslına devlet bulur müdām / Ol āsitāna sāye-i Sübhān disem yiri
G. 415/2: Bilmeyen kendü vücūdın Hāḳḳı bilmez lā-cerem / Kim **ki** ol bildi yakīn 'ālemde ḡüm-rāḥ olmadı
G. 427/3: Kim **ki** 'āşık olmadı aḥvāl-i 'āşḳı bilmedi / Dil-berün şīrīn lebinden āb-ı ḥayvān aḡladı

G. 431/5: Gel gönül 'ilminden ohi geç bu kıl ü kâlden / Ey fakîh **kimdür** tanı 'ışk devrinüñ ustasını
G. 431/7: Ey Haşâyî fakr evinde kim ki buldı genc-i şabr / Kayluğa virmez ele ol köhne-i 'abāsını
M. 2/8: Kimin ehl-i taht u kimin tâc iden / Kimini yarım pula muhtâc iden

kimesne: Kimse belgisiz zamiri.

G. 46/2: Düşmişem 'ışkuñ ğamına yet menüm feryāduma / Senden öze hiç **kimesne** ğam-güsârum yoñ durur

kimi: Gibi edatı.

G. 2/4: Anca kevkib **kimi** yaş tökdi ğamından gözlerüm / Yir ile gök ile keyvân da be-câ kaldı maña
G. 9/2: Ancañ yüzün görende senün cân degül melül / Zülfün **kimi** gönül dañı berhem durur maña
G. 18/2: Leylî cemâlünden cüdâ ser-geşteyem Mecnün **kimi** / Ferhâd-vâr ister gönül şîrîn dudağundan şîfâ
G. 53/5: Miskîn Haşâyî görmedi çeşmün **kimi** senün / Şahrâ-yı Çîne munca ki âhû gelür gider
G. 59/4: Menem Ya'küb **kimi** Yüsufdan ayru / Menüm Yüsuf-ı Ken'ânüm 'Alîdür
G. 79/2: 'Arızuñ gülşen durur cânüm aña bülbül **kimi** / Ruğların çün şem'dür gönlüm aña pervânedür
G. 81/3: Müdde'lerden dañı cânâne fikrüm var menüm / Bendeye sen **kimi** sultân çün penâh olmış durur
G. 111/3: Nice ser-hoş olmasun devrinden anuñ dil-berüm / Nergis-i mestâneñüz kim su **kimi** kanum içer
G. 114/1: Dil-berâ dilde senün mihr-i ruhuñ cân **kimidür** / Şerbet-i la'l-i lebün derdume dermân **kimidür**
G. 114/2: Bağ-ı hüsnuñde boyuñ serv-i hırâmân didiler / Zulmet içinde yüzün çeşme-i hayvân **kimidür**
G. 114/3: Tâ ki senden düşeli ayru eyâ ruh-ı revân / Gözüñün yaşı menüm kaatre-i bârân **kimidür**
G. 114/5: Bu Haşâyî düşeli şöhet-i vaşluñdan ırağ / Bağrı büryân **kimidür** hem gözi giryân **kimidür**
G. 137/2: Sînemün süzından ey dil-ber yanar 'arş ile ferş / Ağlaram bülbül **kimi** bî-vaşl-ı gül-zâr uşta gör
G. 143/4: Nice mest ü humâr olmaya çeşmün / Öñinde leblerün **kimi** müli var
G. 152/4: Zârı kıl bülbül **kimi** çâk it yakarı gül **kimi** / Şol ezelden yâr-ı hem-dem 'ahd ü peymân ayrılır
G. 157/5: Tâbende âfitâb **kimi** eyleyen zuhûr / Âfâk içinde uşbu Haşâyî kelâmıdur
G. 164/3: Şem'-i ruh-sâruñı tâ kim görmişem ey meh-likâ / Gökde yulduzlar **kimi** her gice bîdâram henüz
G. 168/5: Sâki-i bâkî elinden mest olup içmekdeyüz / Nergis-i mestün **kimi** mestâne gelmişlerdenüz
G. 170/2: Ey hüblaruñ güzîdesi rüşen yüzün **kimi** / N'ola eger sefid ola baht-ı siyâhumuz
G. 174/2: Kâmeti tek gül **kimi** tarhın götürmiş bağbân / Bağda 'aksinden anuñ serv-i hırâmân eylemiş
G. 178/2: Lâle görmüş gül yüzün Mecnün **kimi** şeydâ olup / Dağ ara mesken dutup koymış durur gögsine dağ
G. 179/2: Sağlar idüm mihrini gönlümde dâyim cân **kimi** / Sırrı fâş itdi vü settâr olmadı hayf oldı hayf
G. 188/2: Ger 'azîz-i Mısr-ı 'ışk olmağ dilersen ey gönül / Yüsuf-ı Mısrî **kimi** zindâna hoş gelmek gerek
G. 203/2: Hâtırüm mecmû' iken âşüfte kılduñ ey perî / Sen anı zülfün **kimi** ğamdan perîşân eyledün
G. 204/4: Çeşm-i mestün den hezârân fitne şalduñ gönlüme / Türk-i yağmacı **kimi** bi'llâh yüküş kan eyledün
G. 207/3: Gıyüpdür kararı zâhid **kimi** ol / Mey içmekdür işi rindâne çeşmün
G. 226/4: Bes menüm mülk-i cihânda tâli'üm efrüz ola / Tâ senün yüzün **kimi** bir sa'd-ı ekber görmişem
G. 229/1: Bâtnum hecründe cânâ dopdolu kâdur menüm / El yüzine zâhirüm gül **kimi** hândândur menüm
G. 237/4: Nice cem' olsun bu gönlüm sensiz ey ârâm-ı cân / Kim ser-i zülfün **kimi** ğamdan perîşân olmışam
G. 242/5: Ğamuñdan gözlerüm kevkib **kimidür** / Şükür kim bir meh-i tâbâna yetdüm
G. 250/4: Men n'ola kevkib **kimi** her şeb ğamuñda olmayam / Çün cemâlün gökde mâh-i âsumânumdur menüm
G. 260/3: Yüzi gülgül zülfî sünbül gözleri hayrân **kimi** / Kaşları şol yaya beñzer ol hilâli sevmişem
G. 266/1: Avlağda bugün avlar iken yâra yoluğdum / Bir aydan arı gün **kimi** dîdâra yoluğdum
G. 268/5: Ey Haşâyî ölmegün farz oldı şol tûñ **kimi** / Lebleri şehd ü şeker-güftârı gitdüm görmedüm
G. 270/3: Göz gördi vü şikeste gönül düşdi dile / Yüsuf **kimi** be-çâh-ı zenağdân ne söyliyem
G. 272/3: Ya'küb-ı haste-dil **kimi** giryân u derd-mend / Pür-iştîyâk Yüsuf-ı Ken'âna yanaram
G. 278/2: Bülbül **kimi** çemende hezârân figân idüp / Hem-sâye-i sa'âdet ü serv-i bülend olam
G. 283/2: Yüzüne şeytân **kimi** tâ kılmadı zâhid sücüd / Muţlakâ kâfirdür ol getürsün imân yeñiden
G. 301/3: Çün ki ol mâhuñ cemâlin istemezdün görmegi / Her gice çeşmüm neden kevkib **kimi** bîdârsın
G. 302/3: Bağ-ı ruhuñ suvarmağ içün bağbân **kimi** / Her bir yañaya kanlu yaşum dürlü çay olan
G. 309/5: Niçe miskîn Haşâyî **kimi** gönli / Olur pür-hânde şâhuñ gönli bilsün
G. 311/4: Bir gönül avlar isen yüz Mekke varmış **kimidür** / Bir gönül incitseñüz yüz Ka'be vîrândur bugün
G. 368/3: Rişte-i cânımı şevk odına pervâne **kimi** / Yağdı tâ vaqt-i seher şem'-i cemâlün bu gice
G. 378/5: Bu Haşâyî şâd olurdu ğamdan u hem guşşadan / Gün **kimi** sen tâ ki düşdün revzen-i evvânuma
G. 379/4: Aytum ey dil dâm-ı zülfünden hâzer kıl dil-berün / Hâzır ol gel kuş **kimi** olma esir daneye
G. 387/1: Dil-berâ 'ışkuñi tende sahlaram cânüm **kimi** / İsterem mihrüñi cân tahtında sultânüm **kimi**
G. 387/2: Yâsemen tek ruğların gördüm eyâ ruh-ı revân / Yaşlarum gözden revân oldı yine kanum **kimi**
G. 387/3: Kadduñi cân bağçasında isterem her dem-be-dem / Çeşme-i çeşmüme bit serv-i hırâmânüm **kimi**
G. 387/4: İncimen derdünden ey gönlüm alan nâzûk şanem / Var durur mihr-i lebün gönlümde dermânüm **kimi**
G. 387/5: Ey Haşâyî işidüp her dem menüm feryādumı / Nâle kıldı nüh felekler âh u efgânüm **kimi**
G. 389/1: Haste cânüm olmayasın sevgülü cânân **kimi** / Hoğka-i la'lüñi gördüm derdume dermân **kimi**
G. 389/2: Öyle kim zulmât içinde âfitâb olur 'ıyân / Küfr-i zülfün arasında ruğların imân **kimi**
G. 389/3: 'Arızuñ nisbetin vaşfın cihânda söylerem / Gülşen-i cennetde bitmiş şol gül-i hândân **kimi**
G. 389/4: Külbe-i Ya'kûba nisbet meskenüm boldı harâb / Tâ ki senden ayru düşdüm Yüsuf-ı Ken'ân **kimi**
G. 389/5: Bu Haşâyî virdi evşâf-ı hakîkatden haber / Tâ gözüm gördi cemâlün şüret-i Rahmân **kimi**

- G. 391/1: Dil-berā gül görmedüm gülşende ruḥ-sāruñ **kimi** / Mihr ü mäh olmaz felek yüzinde dīdāruñ **kimi**
G. 391/2: Ger siyehdür dünyede leyl ile zulmāt u sebe / Olmaya bunlar siyāh ol ṭurra-i tāruñ **kimi**
G. 391/3: Al ilen aldı menüm gön̄lümni menden duymadum / Sihr içinde görmedüm ol çeşm-i mekkāruñ **kimi**
G. 391/4: Sormışam kand ile şekker lezzeti hoşdur velī / Ol daḥı şīrīn degül la‘l-i şeker-bāruñ **kimi**
G. 391/5: Bu Ḥaṭāyī ḥasteye niçün vefālar kılmaduñ / Yoḥ durur mihrüñ teki gön̄lünde ikrāruñ **kimi**
G. 393/1: Cānā cihānda olmaya meh-rū senüñ **kimi** / Meh-rūda daḥı gelmeye nikū senüñ **kimi**
G. 393/2: Kandır menüm susızlıgum ey āb-ı la‘l-i yār / Girmez elüme dünyede bir su senüñ **kimi**
G. 393/3: Aḥsen cemāl-i ḥüsnine kim bāgbān-ı ḥüsn / Gülşende görmedi büt-i gül-rū senüñ **kimi**
G. 393/4: Ey zülf-i dost dünyede derhem oturma kim / Düşmez dimāğa anber-i hoş-bū senüñ **kimi**
G. 393/5: Gitme Ḥaṭāyī çeşmidin ey ‘aks-i kadd-i yār / Nem-nāk yirde bītmeye qarḡu senüñ **kimi**
G. 395/2: Hūr ilen bāğ-ı behiştı kıldılar ta‘rīf līk / İşigün tek cennet ü ḥüsnüñ **kimi** hūr olmadı
G. 398/1: Yoḥ durur ‘ālemde bir daḥ ḥüsn ilen yārum **kimi** / Yā cemāl ehlinde kim var ol cefā-kārum **kimi**
G. 398/2: Ḥasretinden kaddinüñ öyle za‘f olmış sögüt / Yel esende titreşür bu cism-i bīmārum **kimi**
G. 398/3: Tā ki dün meclisde ney feryād ü nālem dinledi / Ağlaşur baḡrın delüp bu nāle vü zārum **kimi**
G. 398/4: Ebr-i nīsāndan soruñ aḥvālümü kim ol daḥı / Kaṭre kaṭre yaş töker bu çeşm-i ḥün-h‘ārum **kimi**
G. 398/5: Ey Ḥaṭāyī gerçi ḥūblar çoḥ durur ‘ālemde līk / Olmaya bir dil-ber ol şūḥ-ı sitem-kārum **kimi**
G. 401/3: Ey güneş ḥüsnüñ senüñ bir evce yetmişdür bugün / Ayaḡun altında topraḡ **kimidür** keyvān daḥı
G. 402/1: Bu şurāḥī dil-ber-i ra‘nā **kimidür** kāmēti / Rūḥ tek her kim ki rāḥın iḥer artar rāḥatı
G. 405/5: Kaşlaruñ kanumnu tökdü su **kimi** öttüñ revān / Ḥancaru gidersen ey ḥün-h‘āre dil-ber ḥançeri
G. 409/2: Gerçi şīrīn leb cihān mülkinde çoḥdur bī-şümār / Ḥokḡa-i la‘lūñ **kimi** hergiz şeker-bār olmadı
G. 416/3: Görelī Şīrīn lebūñ ‘ışkında Ferḥād olmışam / Olmışam Mecnūn **kimi** ol Leylinüñ āvāresi
G. 421/1: Sen büt-i Leylī elinden olmışam Mecnūn **kimi** / İştīyākuñdan dem-ā-dem ağlaram maḥzūn **kimi**
G. 421/2: Çeşme-i çeşmüm suyından seyl dutupdur ‘ālemi / Munca gelmişdür Fırāt u Dicle vü Ceyḥūn **kimi**
G. 421/3: Çün cemālūñ ‘aksini gördi felek evcinde gün / Şol ḥacāletden kızardı ḡayretinden ḥün **kimi**
G. 421/4: Dest-i kudret tā ki çekdi ‘arızuñ levḥinde ḥaṭ / Ḥansı kātīb yazabildi şol ḥaṭ-ı mevzūn **kimi**
G. 421/5: Bu Ḥaṭāyī bir gün almışdı lebūñden būseler / Geldi çoḥ günler velīkin gelmedi ol gün **kimi**
G. 430/1: Sen menüm rūḥ-ı revānumsın tenümde cān **kimi** / Kim görünürsün maña sen dīn ile imān **kimi**
G. 430/2: Men gedā-yı derd-mendem pūr-faḡīr-i bī-nevā / Eylenüpsün gön̄lümüñ taḥtında bir sultān **kimi**
G. 430/3: Ey sözi datlu yüzi gökcek güzeller serveri / Bu cihānda ḥūblaruñ içinde sen ḥākān **kimi**
G. 430/4: Müdde‘ini koymaḡil kapuña nā-maḥrem durur / Cānına her demde yüz la‘net anuñ şeyṭān **kimi**
G. 430/5: Bu Ḥaṭāyī dem-be-dem evşāfuñı oḡur senüñ / Mest-i cāvīdān olupdur vālih ü ḡayrān **kimi**

kimi: Bazı anlamında belgisiz zamir.

- G. 365/2: Yüregi dāḡ olmayınca baḡrı kanlı la‘l tek / Hīç **kiminüñ** ḥaddi yoḥdur kim Kızılbaş olmağa
M. 2/4: **Kimini** kāmudan zeber-dest iden / **Kimini** mu‘allaḡ kimin pest iden
M. 2/5: **Kimini** Süleymān kimin itdi mūr / **Kimini** muḥaḡḡar kimin ehl-i zūr
M. 2/6: **Kimini** zeber-dest iden ‘āleme / **Kimini** penāḥ eyleyen ādeme
M. 2/7: **Kimin** ‘ālem iḥre iden şehriyar / **Kimin** gül kıluban kimin itdi hār
M. 2/8: **Kimin** ehl-i taḥt u kimin tāc iden / **Kimini** yarım pula muḥtāc iden
M. 2/9: **Kimini** be-heybet çü Rüstem iden / **Kimini** möcekden daḥı kem iden
M. 2/10: **Kimini** cihānda ciger-dār iden / **Kimini** cigersiz ü mürdār iden
M. 2/11: **Kimine** virüpdür kılıç yaḡşı at / **Kimini** kılupdur bisāt iḥre māt
M. 2/12: **Kimini** dutar sed Sīkender gibi / **Kimini** kaçır kaçagan ner gibi
M. 2/11: **Kimine** virüpdür kılıç yaḡşı at / **Kimini** kılupdur bisāt iḥre māt

kimse: “Herhangi bir kişi, kim olduḡu belirtilmeyen bir şahıs” anlamında belgisiz zamir.

- G. 30/1: Ehl-i ḡayāta söylerem ey ḡayyu ke‘l-memāt / Fānī cihānda **kimseye** mūnis degül ḡayāt
G. 34/1: Dil-berā derdüme dermān senden özge **kimse** yoḥ / Hem daḥı gön̄lümde imān senden özge **kimse** yoḥ
G. 34/2: Heḡr evinde men kimüñlen hem-dem olam ey şanem / Gön̄lümüñ şehrinde miḡmān senden özge **kimse** yoḥ
G. 34/3: Hızır tek zulmetde kaldum bir meded kıl Taḡrī‘çün / Teşne iḥün āb-ı ḡayvān senden özge **kimse** yoḥ
G. 34/4: Her ne ḡükem eylersen eyle sen maña ey ‘ışḡ-ı yār / Gön̄lümün taḥtında sultān senden özge **kimse** yoḥ
G. 34/5: Bu Ḥaṭāyī ḡastenüñ virgil murādın yā İlāḥ / Kim maña luṭf ile iḡsān senden özge **kimse** yoḥ
G. 73/2: Hem saḡīdür hem şehādur kāyinātın ‘aynıdur / **Kimse** ne bilür anuñ sırrın bilür Perverdigār
G. 78/1: Bir perī ḡayrānıyam bilmen mekānı ḡandadur / **Kimse** bilmez dünyede nām u nişānı ḡandadur
G. 99/1: Ol **kimse** kim bu dünyē vü ‘uḡbāda şāḡdur / Hem enbiyālar üste ulu pādīşāḡdur
G. 115/8: Görmedi hīç **kimse** mun tek sīm-ten maḡbūb-ı şūḥ / Kākūlī zencīr-i zerrīn tācı nūr-efşān durur
G. 132/1: Dil-berā mihrüñ ezelden şıḡk ile cānumda var / Andan özge **kimse** yoḥdur kim bilür Perverdigār
G. 140/1: Sensiziñ gön̄lüm şehā bir külbe-i virānedür / **Kimseye** ‘arż itmezem kim bir yīḡılmış ḡanedür
G. 146/12: Hīç günāhsız bende olmaz hīç ḡaṭāsız **kimse** yoḥ / Sen günāḡın göregörgil ‘afv iden ḡaffār bir
G. 148/5: Bir niçe gün yār olup bir **kimsenüñ** ḡālin duyup / Sonra anuñ gizlū sırrın āşīkār itmek nedür
G. 148/6: Her kim öz ‘aybı ile şūḡḡānına dutmuş yüzün / **Kimsenüñ** ‘aybın açuban şerm-sār itmek nedür
G. 148/7: Ey Ḥaṭāyī kıl fedā cānuñ vefālū yār iḥün / Her vefāsız bī-vefā **kimseni** yār itmek nedür
G. 151/6: Olsa bir yol ehlī cān nādān ḡatında vāḡ yazık / Ḥaḡ anı ḡöstermesün ol **kimseye** düşvārdur

G. 153/7: Sen niyâz it ey Hâtâyî **kimse** bilmez çün seni / Mantıkuñ inşâsınuñ hamd ü senâsı handadur
G. 157/2: Ol dil-berûñ ki şüreti envâr-ı zât imiş / Bir **kimsedür** ki hüsn ile hayru'l-enâmıdur
G. 171/2: Cevr itme men şikeste dil ü bî-nevâya kim / Çün senden özge **kimsene** yoñ dâd-h'âhumuz
G. 179/4: Fırkatüñ odına yandı dil kebâb oldı kebâb / **Kimse** hâlundan haberdâr olmadı hayf oldı hayf
G. 180/1: Getürdi şevke meni der-ezel bidâyet-i 'ışk / Bu sırrı **kimseye** keşf itmedi hidâyet-i 'ışk
G. 191/2: La'lûñüzden câm-ı mey her **kimseye** virmek neden / Leblerüñ şerbetini bîmâra göndermek gerek
G. 191/6: Ey Hâtâyî andan özge **kimseye** yoñdur ümîd / Nâle-i zârum menüm ol yâra göndermek gerek
G. 210/3: Yoñ durur eşyâ içinde **kimsene** Hâkdan cüdâ / Cilve kılan 'âleme nûr-ı Hudâdur bilmiş ol
G. 253/4: Girdüm âdem cismine **kimsene** bilmez sırrımı / Men bu beytu'llâh içinde tâ ezelden var idüm
G. 285/2: İsterem kim men çekem derd ü firâkuñ zaîmetin / Menden özge 'ışkuñuzda **kimse** bîmâr istemen
G. 286/1: Senden özge dil-berâ hiç kim maña yâr olmasun / Cevr-i 'ışkuñdan menüm tek **kimse** bîmâr olmasun
G. 290/5: Tâ seni sevdi Hâtâyî boldı destân 'âleme / **Kimsene** anuñ teki 'ışkuñda meşhûr olmasun
G. 294/4: Ey gönül ol dil-rubânuñ miñnetinden incime / **Kimse** kim gül ister ol kayırmaz illâ hâr için
G. 320/5: Bu Hâtâyîden niçuk bî-gânesin ey seng-dil / Senden özge **kimsenem** yoñ âşinâ bilmez misin
G. 344/2: İstemez gönüm meşâmı zülfüñüzden özge müşk / Müşki n'eyler **kimse** kim öğrendi ol bûlar bile
G. 384/2: Başına her **kimsenüñ** düşse saçuñ sevdâları / Terk idüp dünyânı 'ömrinden dahı bîzâr ola
G. 384/9: Var mıdur bir **kimse** yâ Rab ehl-i 'uşşâk içre yâr / Bu Hâtâyî haste-dil tek 'âşık-ı dîdâr ola
G. 395/1: Dil-berâ 'ışkuñda men tek **kimse** meşhûr olmadı / Yâ senüñ tek hüsnine hiç **kimse** mağrûr olmadı
G. 402/2: Vaşfinuñ şerhin demekde nuţkı yoñdur **kimsenüñ** / Hâk hümâyûn eylemiş bezm içre şâhib-devleti
G. 402/3: La'l ü cevherdür muraşsa' kılmiş anı Hâk tamâm / Bu sa'âdetden müdâmî **kimsenüñ** yoñ minneti
G. 425/7: Hâtâyî **kimseye** sağınma yaman / Ki düşdi ol kişi kim kazdı çâhı
G. 438/2: **Kimse** bilmez ma'nî-i zât u şifâtuñ senüñ / Lâ-mekân bahrında dürr-i muntahâsın yâ 'Alî
K. 2/5: Ey güneş yüzlü seni her **kimse** kim hak bilmedi / Dañla mahşerde anuñ yüzi karadur yâ Nebî
K. 4/12: Kûnh-i haqîkatüñi senüñ **kimse** bilmedi / Sormak gerek durur yine senden saña seni
K. 4/8: Allâh yolına virmege cân râzî **kimse** yoñ / Bu bâb içinde gördiler ehl-i Hudâ seni
M. 2/52: Dimez **kimse** erdür hamiyyetsize / Ölüm yig yalancıya gayretsiz

kımyâ, kımiyâ: Çeşitli maddelerden altın elde etmenin ve bakır, gümüş vs. madenleri altına dönüştürmenin yollarını arayan batıl bir ilim. Sevgilinin vuslatı için kimya kelimesi kullanılır. Maneviyat adamlarının himmetleri, sevgilinin ayağı toprağı ve meyhane toprağı da birer kimya sayılır (İP).

G. 16/8: Rûh-ı muşavver oldı yüzünden be-âb u gil / Sensin şehâ bu ahsen-i takvîme **kımyâ**
G. 376/2: Gönülme sen düşdügünce gözlerüm kan yaş töker / Ayağın toprağı şâhâ **kımiyâdur** gönülme
K. 13/8: İmâm Ca'fer tarîkin koyma elden / Vücüdün şehrine ol **kımiyâdur**

kîn: Kendisine yapılan bir şeyi hazmedememekten doğan devamlı ve gizli düşmanlık, garaz, buğz.

G. 201/3: Elüñ kanlı gözün kinlü ne hâldur / O şehr içre şalup kan sen mi geldün
T. 6/1: Zâtuñ Allâh mazharıdır yâ 'Alî / Kibr ü kîn senden berîdür yâ 'Alî

kinâvet: Sitemli, dokunaklı, üstü kapalı söz.

G. 180/2: Egerçi 'ışkı güneş söyler ise kâdî-i şehr / Yüzine bahma anuñ çün kılar **kinâyet-i** 'ışk

kiprig, kirpüg: Göz kapağının kenarlarında sıralanmış olan kıllar ve bu kılardan her biri. Sevgilinin kirpikleri oka benzer ve onları bakışları ile aşkın üzerine salar. Saç ve kaş gibi karadırlar. Aşık, kirpiğin saldığı oklara hedef olmak ister. Kirpik yerine göre kılıç veya hançer olabilir (İP).

G. 101/3: Âhu tek 'âşıklañ gönlin niçuk şayd itmesün / Ol kadar **kirpük** oñı kim çeşm-i hûn-h'ârındadır
G. 110/1: 'İşk meydânında her kim cân ilen baş oynadur / Yâr öñinde gamzedür **kirpük** ilen kaş oynadur
G. 176/5: Bu Hâtâyî gizlemişken **kiprigüñ** peykânını / Zâhiren bağrında yüz miñ zaîm-ı peykân oldı fâş
G. 186/3: Meger kim vahy-i münzeldür kaşuñlan **kirpügüñ** zülfüñ / Yüzüñ evrâkınuñ üste yazılmış satr-ı Qur'an
G. 205/6: Kaşuñla **kiprigüñ** 'aynuñ ne sihr-i Sâmirîdür kim / Oluñ mekr ü alından cihânı dutdı destânuñ
G. 212/1: Riştedür cismüm menüm **kirpüklerüñ** süzen misâl / Yağlıguñ yanına dutar nâ-tüvân gönüm hayâl
G. 221/2: **Kirpügüñ** kaşuñ görüp tîr ü kemânüm söylerem / Zülf ilen vechüñ görüp şem'-i şebistânüm direm
G. 236/2: Dil âhusına itmege peyveste ey perî / **Kirpüklerüñ** oñma kaşuñ kemân direm
G. 302/2: Cânlar şikârın itmege sayyâd gözleri / **Kirpügi** oñ u kaşları peyveste yay olan
G. 375/2: Kaşuñ gözünle **kirpügüñ** ol nâz u şîveler / Her biri câna dürlü belâdur Hâtâyîye
G. 424/3: Hadeng-i **kirpügüñ** oñdur ki kaşuñ / Kurulmuş yaya beñzer beñzemez mi
G. 428/3: Cigerüm şad-pâredür gamzeñ oñından ey şanem / **Kirpügi** müjgândan özge sevmedüm sevmen dahı tek

kirâmen kâtibîn: İnsanların iki tarafında bulunup, sevablarını ve günahlarını yazan meleklerin adı. Sağdaki sevapları anında yazar. Soldaki günahları belki tevbe eder diye geciktirerek yazar.

G. 314/5: Şafha-i sînemde 'ışkuñ bir kitâbet yazdı kim / Yazamaz bir harfın anuñ miñ **kirâmen kâtibîn**

kirdâr: İş, amel, fiil.

G. 175/4: Ol ki idrāk eyledi yāruñ şıfāt u zātını / Dāyimā **kirdārı** anuñ dīd ile vādīd imiş
G. 262/3: Girmişem bāzār-ı 'ışka bir hārīdār isterem / İstemen sūd u ziyān **kirdāra** muhtāc olmışam

kirdgār: Kudret sahibi, yaratıcı Allah.

Mus. 1/26: Kim ismi 'Alīdür özi **Kirdgār** / Dutupdur sözinden yir ü gök qarār

kirişme: Naz, cilve.

G. 67/4: Ol perī gidende 'ālem nice hayrān olmasun / 'İşve vü **kirişme** vü nāz u 'itāb almış gider

Kirmān: İran'da bir eyalet ve bu eyaletin bugünkü merkezi.

G. 58/9: Hıtāy u Mısr ilen Çīn ü Hōrāsān / Irāk u Fars u hem **Kirmān** anuñdur

kişi: Adam, insan, kimse; erkek.

G. 110/2: Şāh-ı Merdānuñ yolında çoḥ **kişi** vardur velī / Āferīn ol başa kim miñ başa bir baş oynadur

G. 110/4: Çoḥ **kişi** savaş güninde cān u başından geçer / Anı başında girev devrānda kolbaş oynadur

G. 133/5: Her **kişi** almış gelür anuñ ğamundan bir naşīb / Bu Hāṭāyī çeşm-i pūr-hūn dil kebāb almış gelür

G. 153/5: Her **kişi** kim zıkr-i Hāḳlan göñlüni itmez cilā / Ol ne bilsün bī-başar 'ışkuñ şafāsı hādadur

G. 188/3: Zāhidā lāf itme **kim** ma'nāda lāf iden **kişi** / Ma'rifet meydānına merdāne hoş gelmek gerek

G. 413/2: Budur 'arş-ı mecīd kıl huva'llāh / **Kişi** kim bilmeye hayvān degül mi

G. 425/7: Hāṭāyī kimseye saġınma yaman / Ki düşdi ol **kişi** kim kazdı çāhı

K. 2/2: Ayaġuñ topraġınuñ kadrin ne bilür her **kişi** / Kūn fekān topraġına kemter bahādur yā Nebī

M. 2/17: **Kişi** öz kemālını bilmaġ gerek / Elinden gelür işi kılmaġ gerek

T. 5/2: Ey Hāṭāyī pādīşāh olmaz **kişi** / Olmayınca uşbu dergāhuñ kılı

kişver: Memleket, ülke.

G. 229/2: Zecr ü hecrüñ leşkerinden **kişver**-i cāna ne ğam / Çün hayālün göñlümün tahtında sulṭāndur menüm

kisvet: Elbise, üst baş, kılık kıyāfet.

T. 7/2: Ey Hāṭāyī giymiş aşlan **kisvetin** / Lā-mekān kaşırında der-bāndur 'Alī

kitab: Bir araya getirilmiş yazılı veya basılı yapraklardan meydana gelen bütün; sevgilinin yüzü bir kitaba benzer ve onun üzerinde güzellik unsurları yazı gibi bulunur.

G. 27/1: Ey cemālün āyetidür ma'nī-i ümmü'l-kitāb / Ol **kitābuñ** oḡıram şerḥ ü beyānın bī-hisāb

G. 89/1: Cānā senün cemālün cān āfitāb oḡur / Hüsñüñ **kitābı** şerḥini ümmü'l-kitāb oḡur

G. 276/4: İsterem hüsñüñ **kitābından** bugün ders oḡıyam / Sen delil ü hüccet ü bürhānum olsayduñ menüm

G. 435/4: Yüzün **kitābı** ki heft āyetün beyānidur / Miyān-ı şüret-i rahmān içinde yir dutdı

kitābet: Bināların kapı üstlerine, mezar taşlarına vb. yerlere konan, taş veya mermer üzerine yazılmış veya kazılmış yazı, yazıt.

G. 314/5: Şafḥa-i sīnemde 'ışkuñ bir **kitābet** yazdı kim / Yazamaz bir hārfin anuñ miñ kirāmen kātībīn

k'ol: Ki o.

G.64/2: Gel ḥumārūm yaz menüm vaşluñ meyinden ey perī / **K'ol** şarābuñ ḥasreti bağrum kebāb itmiş durur

kolbaş: Bir kolun başı durumunda olan kimse.

G. 110/4: Çoḥ **kişi** savaş güninde cān u başından geçer / Anı başında girev devrānda **kolbaş** oynadur

kon-: Uçmasına son verip bir yerde durmak.

G. 343/4: Ağ yüzün üstinde ol zülf-i siyāhuñı götür / Bilmezem ḥamrā gülün niçün **konar** zāġ üstine

kop-: Herhangi bir yerinden ikiye ayrılmak; yerinden ayrılmak, baġlı bulunduğu yerle baġlantısı kesilmek; Ortaya çıkmak, zuhur etmek; (Gürültü veya tehlikeli bir olay) Birdenbire patlak vermek, ortaya çıkmak, birden başlamak.

G. 101/4: 'Āḳibet tufān **kopar** bir gün cihānı ġarḳ ider / Seyl-i bārān kim bu 'āşık çeşm-i hūn-bārındadur

G. 126/1: Baġdaş kurup otursa nigārūm fiġān **kopar** / Dursa otursa fitne-i āḫir zamān **kopar**

G. 126/2: Şirvān ḫalāyıkı ḥamı Tebrīze daşına / Mülk-i 'Acem sorar ki kıyāmet ḥaçan **kopar**

G. 126/3: Yitdükçe tükenür 'Arabuñ kuyı meskeni / Bağdād içinde her nice kim Türkmān **kopar**

G. 126/5: Görmüşdi tā Hāṭāyī ezelden yakīn munı / Nūhuñ 'alāmeti gelür andan tufān **kopar**

G. 327/7: 'Alī oldur ki üç yüz miñ dürüst tapmayile fülād / Yasanmışdı kapusunda **kopardı** bāb-ı Ḥayberden

K. 11/10: Ol 'Alisin kim şehādet barmaġın kullāb idüp / **Kopdı** yirden kuvvetünle bāb-ı Ḥaydar yā 'Alī

kopar: Kesmek, ayırmak.

M. 2/60: Olaruñ şafından **kopargil** meni / Kılıçla iderler zebün düşmeni

koparan: Kıyameti koparan, kıyametin kopmasına sebep olan, kalenin kapısını açan.

G. 108/3: Rüz-i mahşer **koparan** cânâ kıyâm-ı kâmetüñ / Fitneler zâhir kılan ol çeşm-i mekkârûñ durur

K. 14/6: 'Anterüñ başın kesen Hayber kapusın **koparan** / Ceng içinde kâtil-i küffâr sensin yâ 'Alî

köprü: İki şey arasında bağ veya ilişkiyi sağlayan şey, köprü.

Kıt'a 1/1: 'İşk deryâsında gâvvâş olasin merdane-vâr / Geçme nâ-merd **köprüsünden** koy aparsın su seni

korh-: Korkuya kapılmak, korku duymak, ürkmek.

G. 97/2: Gâyib oldı gün yüzüñ çeşmümden ey mâhum dahı / **Qorharam** kim sünbül-i 'anber-feşân elden gider

G. 111/2: Nâleler kim giceler tâ şubh olunca eylerem / **Qorharam** hecrinden anuñ râz-ı pinhânım açar

G. 207/10: Diler dil uğru tek öpe yüzüñden / Yine men **korharam** uyana çeşmüñ

G. 351/4: Bu cihânüñ bağçasında hârsız gül mi olur / Tikeninden **korhar** iseñ yûri gül-zâr isteme

M. 1/3: Seni yâd eyleyüben zıkr iderem / Ki senden **korhubeni** fikr iderem

korhu: Bir tehlike veya tehlike ihtimâli karşısında duyulan ürktücü duygu.

G. 178/3: Düşdügiçün gül yüzüñden ayru bülbül gam yimez / **Qorhusı** andan durur kim yirini bekleye zâğ

M. 1/4: Senüñ **korhuñ** menüm gönümde dâyim / Bu korhudan kılurmen fikri kâyim

K. 18/5: Zü'l-fekârûñ heybetinden titreşür arz u semâ / Murğ u mâhî **korhudan** çün bîd-i lertzân yâ 'Alî

korhud-: Korkmasına yol açmak, tehdit etmek, gözdağı vermek.

G. 388/3: Zâhidâ virme naşîhat 'ışkı men terk eylemen / Va'z ilen **korhudmagil** imrüz u ferdâdan meni

korhusuz: Korku nedir bilmeyen, korkmayan, korkak olmayan, yürekli.

M. 2/26: Men olam gâñime varup **korhusuz** / Sağınma ki bahup direng eylerem

korı-: Himaye etmek.

G. 5/4: Zâhid **korıma** sen meni peymânenen bugün / Rüz-ı ezelde yâr ile peymân yeter maña

koşa: çift, ikiz, ikili.

G. 173/5: Dudağüñ çevresinde **koşa** hâllar / İki zengî durur derbân oturmuş

koşun: Asker, leşker.

G. 202/3: Sînemün meydânıda şaf çekdi **koşun** bağladı / Pâdişâhum sen buyurduñ kim virür san oñlaruñ

koy: Birakmak, terk etmek; öne sürmek, fedâ etmek, vermek.

G. 13/1: Cân u dilni **koymışam** yoluñda men ey dil-rubâ / Uyğuda görsem senüñ tek bir perî meh-veş likâ

G. 14/4: Kim ki Hakkâ münkir oldı **koy** cezâsıdur anuñ / Zerrece rahm itmegil sen tâ kim ol hâlin duya

G. 44/4: Terk idüp **koydum** giderem hânümânı mülki uş / Hecrüñ itdi men garîbi uşta gör âvâreler

G. 98/1: Ey gönül yâr vaşlını **koyma** ki yâr elden gider / Sen bu işe kılma takşîr ihtiyâr elden gider

G. 98/5: Ey Hâtâyî **koyma** yârûñ dâmenin elden müdâm / Kim ki işin süst dutar her ne ki var elden gider

G. 112/7: Zâhid aydur ey Hâtâyî raht u destârûñ hani / **Koymışam** mey çün girev mey-hâneler küncindedür

G. 132/5: 'Ârif iseñ **koymagil** elden hâkîkat menzilin / Gâfil olma dünýe-i gaddâra virme ihtiyâr

G. 145/6: Havâric neslini **koymañ** cihânda / Yakîn bil vaqt-i Zü'l-fekâr olupdur

G. 152/2: Ayrılır ol yâr-ı ser-dârum gider **koymış** meni / Şad hezârân dâd u bî-dâd bendeden cân ayrılır

G. 178/2: Lâle görmüş gül yüzüñ Mecnûn kimi şeydâ olup / Dağ ara mesken dutup **koymış** durur gögsine dağ

G. 190/3: Dâmenüñi **koymañam** elden eger çıhsa revân / Gerçi hicrânüñ eli kıldı yaşamı çâk çâk

G. 192/4: Her kim ikrâr ehlidür yoğdur nizâ' **koy** dinlesün / Her kimüñ da'vâsı var dîvâna göndermek gerek

G. 201/2: Meni derdlü **koyup** gitdüñ bu yirden / Yine derdlüye dermân sen mi geldüñ

G. 208/3: Şol kara yüzlü rakîbi **koyma** kuyun gerdine / Haste bülbülnüñ makâmın mesken-i zâğ itmegil

G. 265/9: Havâric aşlını **koymañ** cihâna / Hâtâyiyem cihâna şimdi geldüm

G. 281/1: Dil-berâ derd-i firâkuñ **koymadı** cismümde cân / Anca ahdı kanlu yaşum kalmadı bağrumda kan

G. 296/1: Senden özge yârım olsa ey perî-veş sîm-ten / Âsitânüñ çevresinde **koy** ki hâk olsun beden

G. 316/2: Degmenüñ hakkı degüldür şüfilik da'vî kıla / Başını yolda **koyuban** cânına gelsin kıyan

G. 326/4: Şarf eyledüm yolında kamu ihtiyârımı / Niçük elümde **koymadı** hiç ihtiyâr hüsn

G. 342/4: Râhat-ı vaşluñ umarken geldi hecrüñ zahmeti / Ey perî niçün **koyarsın** derdi dermân üstine

G. 347/2: Men za'îf üste firâkuñ yükledi bir dağı kim / Ol yüke kılmaz tahammül **koysalar** dağ üstine

G. 349/4: Rakîbi **koymagil** kapuñda n'eyler / Bu kâfir cennet-i rîzvân içinde

G. 361/3: Gel ey gönüm sefer eyle bugün yevmü'l-hidâyetdür / Cihân u cânı **koy** fi'l-cümle gitsün külli yağmaya

G. 374/1: N'eylerem men cenneti içinde dîdâr olmasa / **Koy** anı vîrâne kalsun bağçada yâr olmasa

G. 374/5: 'Âşıküñ meydânda başı top yirine çalınur / Başını meydâna **koymaz** kim ki serdâr olmasa

G. 381/5: Digil görseñ habîbümni eyâ peyk-i şehër-gâhî / Rakîbi **koymasuñ** bir dem harem dergâhı yanında

G.425/1: Yapışgil dâmenine **koyma** şâhı / Ki senden zâyil eyler çok günahı

G. 425/5: Tarîk-i vaşl olan 'âşıklık imiş / Dilersen vâşıl olmak **koyma** rāhı
G. 429/4: Sevüpdür sîm-i dünyâyı **koypudur** vaşl-ı dil-dârı / Haçan kim doğru söz disem olur hışm ile ner şûfî
G. 430/4: Müdde'ini **koymagil** kapuña nâ-mahrem durur / Cânına her demde yüz la 'net anuñ şeytân kimi
K. 16/12: Bahâdur gâziler **koymı** başında tâc-ı devlet var / Budur Mehdî zamân devri cihân nûr-ı beğâ geldi
M. 1/15: Bedâ'atdur anuñ rûy-ı menâhi / Menüm başuma **koy** devlet külâhi
M. 2/32: Dirîgâ bu dem olsa İsfendiyâr / Ne tahtın **koymaydum** ne mülk ü diyar
T. 4/1: Bu Haţâyî bendenüñ gör hâlini / Kim yolında **koymı** baş u mâlını
Kıt'a 1/1: 'İşk deryâsında ğavvâş olasin merdane-vâr / Geçme nâ-merd köprüsünden **koy** aparsın su seni

koyan: Birakan; terk eden.

G. 119/10: Gine sâ'il içün kâfir elinde / Hasan Hüseyn girev **koyan** 'Alîdür

koymayan: Bir şey uğruna feda etmeyen.

G. 150/2: Mâlin başın bu yola **koymayanlar** / Şûfî dimeñ siz anı serserîdür

koyun: Göğüsle elbise arasında kalan kısım.

G. 332/3: Meger **koynuñ** senüñ cennet bāğıdır / İki hayvâ bitüpdür nâra karşı

koyun: Geviş getirenlerden, eti, sütü, yapağısı ve derisi için yetiştirilen evcil hayvan.

G. 50/4: Münâfık leşkeri bir gâzi görse / **Koyun** kim gördi kurd andan beterdür

G. 327/13: 'Alî şâh-ı velâyetdür aña münkir olan kâfir / **Koyuñ** taklîd ile olsun geçübün dîn-i ebterden

köhne: Yıpranmış, eskimiş.

G.431/7: Ey Haţâyî fakr evinde kim ki buldı genc-i şabr / Kayluğa virmez ele ol **köhne**-i 'abâsını

kök: Bir şeyin ilk çıktığı, ilk var olduğu nokta, geçmişteki kökeni.

G. 360/6: Tohm-ı Mervân u Yezîdüñ kökini men 'âkıbet / Yiryüzinden kazuram âl-i 'âbânuñ 'ışkına

kökin kes-: Bir daha oluşamayacak, ortaya çıkamayacak bir biçimde yok etmek.

G. 265/4: Yezîd ü müşriküñ kökin keserem / Çerâğa yana yana şimdi geldüm

kör: Gözleri görmeyen.

G. 40/7: Yirde gökde isteyen şol **kör** münâfıklar seni / Zâhir ü peydâ imişsin yâ 'Alî senden meded

G. 363/1: 'Aynu'llâham 'aynu'llâham 'aynu'llâh / Gel imdi Haqqı gör ey **kör** güm-râh

K. 10/8: Zuhûr itdi tecellîsi imâmuñ / Münâfık görmedi **kör** ü ker oldı

köyneg: Köynek; gömlek.

G. 23/5: **Köynegüñden** çıh didüm şol serv-i gül handânuma / Zerrece kayunmadı gösterdi endâmı maña

köz: Ateş parçası.

G. 345/4: Mey-h'âre lebüñ istedi tâ nuql u kebâbı / 'İşk odını yahup cigerüm şaldı **köz** üste

kubbe: Gökyüzü.

G. 381/4: Senüñ rûy-ı sefidüñden cüdâ tâ mübtelâ boldum / Karaldı **kubbe**-i hağrâ bu gönlüm âhı yanında

kü-be-kü: Köy köy, sokak sokak, mahalle mahalle.

M. 1/2: Menem bir bende-i miskîn kapuñda / Gezermen **kü-be-kü** vaşluñ tapuñda

kücâ: Nereye, nasıl?

G. 376/5: Reh-nümâdur bu Haţâyîñüñ kelâmı reh-nümâ / Men kuca zâhid **kuca** sözi haţâdur göñlüme

küçe: Sokak.

K. 8/8: Git Zeyn-i 'ibâd **küçesine** söyle ene'l-Hağ / Tahkîk perest it velî Yezdân 'Alîdür

kudret: Kuvvet, güç, tâkat, iktidar; Allah'ın kudreti.

G. 48/7: Haţâyî şükr kıl Hağ **kudretine** / Ki Haqqın bilmeyen ehl-i haţâdur

G. 57/2: Mendedür yir ile göğüñ hikmeti hem **kudreti** / Âb u ateş hâk u bād ser-cümle erkân mendedür

G. 145/2: Bu **kudret** sırrıdır çıhdı cihâna / Nice 'âşıklara izhâr olupdur

G. 248/7: Ey Haţâyî şükr kıl Hağ virdüğine rûz u şeb / Şun'-ı sâni' **kudret**-i Perverdigârum bulmuşam

G. 269/1: Bendeye hağdur ölüm sen pâdişâhı görmişem / Dem-be-dem ol **kudret**-i şun'-ı İlâhı görmişem

G. 275/2: Evvel ü âhirde kendü sırrını fâş itmege / Gördi şol **kudret** yüzüñ levhinde çekmişdür rağam

G. 327/5: 'Alî oldur ki Döldül Zü'l-feğâr virildi **kudretiden** / Birin mindi birin çaldı dîn açdı cümle kâferden

G. 356/18: **Kudretidür** sâni'-i pâküñ aña insân dime / Sen anı mânend-i eşyâ kıldıguñ ya'ni ki ne

G. 369/1: Nefesi ehl-i dilüñ gevher-i cāndur bilene / Nutkumuz **ķudret-i Ħaķ rūḥ-ı revāndur** bilene
G. 412/2: Cemālūñ şu'lesi dutdı cihānı / Özi **ķudret** sözi Ķur'ān degül mi
G. 412/3: Muhammed giydi **ķudret** ħırķasını / Aña ümmet olan insān degül mi
K. 10/2: Muhammed Muştafādur kān-ı gevher / Kemāl-i **ķudretinden** Ħaydar oldı

ķudretu'llāh: Allah'ın kudreti, gücü.

G. 271/3: Hezārān āferīn ey **ķudretu'llāh** / Saña devrān-ı ħüsn oldı müsellemler
G. 291/5: Yüzüñi sūre-i En'ām oḥıdı **ķudretu'llāhdan** / Ħaṭāyī bolmadı bir dem ħālāş Allāhu ekberden

ķūh: Dağ.

G. 33/2: Eger āh eylesem toprağ olur der-lahza āhumdan / Düşer her pāresi bir yirde **ķūh-ı bī-sūtūn** görgeç
G. 56/3: Ħasretinden dil-berūñ düşdüm Serendīb **ķūhına** / 'Āşık-ı dil-ħasteni her dem sorar āhū gelür
G. 234/3: Göreli āhū gözün 'ışık ile mecnūn olmışam / Ol sebebdan **ķūh** u şahrā ħānūmānumdur menüm
G. 239/1: Dil-berā men senden ayru **ķūh** iken kāh olmışam / Hem-nişīn-i mātemem hicrāna hem-rāh olmışam
G. 356/19: Leyli zülfinūñ ħayālī 'ışık ilen Mecnūn teki / Meskenüñi **ķūh** ü şahrā kıldıḡuñ ya'ni ki ne
G. 388/5: Bu Ħaṭāyīñün yiri oldı ġamuñdan dāğ-ı hecr / Ķurtara vaşlun meger bu **ķūh** u şahrādan meni

ķūh-ı kāf: Kaf Dağı: Dünyanın etrafını çevrelediğine, aşılmasının imkansızlığına inanılan ve Anka kuşunun yaşadığı yer olarak kabul edilen efsanevî bir dağdır.

G. 105/7: Cevr ü ħahrıñuñ yolından ey Ħaṭāyī dönmegil / Ger maķāmı ol perīñüñ **ķūh-ı Kāf** olmış durur

ķūh-ı Seĥend: Asnavand; Avesta ve Dinkerd'de Asnavant diye geçen, Pehlevce dağ anlamına gelen ġâr, ķūh sözcükleri dolayısıyla Asnavandġâr (Asnavandķūh) olarak da bilinen ve Azerbaycan'da, Urumiye gölünün yakınlarında olan dağ. Bazı bilim adamları bu dağın Sebelān (Sevelān) dağı olduğunu söyler. Bundeĥişn ve Zādsperm'deki bilgilere göre ise Çiçest gölü yakınlarında olan bu dağ, bazı araştırmacılara göre de Tebriz'in güneyindeki Seĥend dağıdır. Zerdüş'tün Ahura Mazda'nın makamında altıncı kez huzura çıkışı da bu dağda gerçekleşmiş ve daha çok suların korunması hakkında konuşulmuştur (NY).

G. 41/7: Bu Ħaṭāyī leblerüñ 'ışıkında ger āh eyleye / Āhıñuñ sūzından olur ħāk ol **ķūh-ı Seĥend**

ķul: Köle, esir, aşık.

K. 10/12: Şehūñ āstānesinde **ķulları** çoğ / Ħaṭāyī cümlesinden kemter oldı

ķulluğ: Kul olma durumu, ubudiyet.

G. 62/4: Ki Ħaķdan Zū'l-feķār oldı 'Ālīye / 'Ālī **ķulluğına** Ķanber gelüpdür
G. 162/7: **ķulluğa** geldi Ħaṭāyī rahm idüp ey nev-cevān / Ħālına kılğil nażar kim luṭf u iĥsān devridür
G. 185/5: Bu Ħaṭāyī **ķulluğa** bağlandı ĥidmet kurşagın / Ol gözüm nūrı şanem ol sevgülü cānum gerek
G. 222/5: Men Ħaṭāyī bendeyem bir pādīşāh katına kim / İşigüñde **ķulluğın** sultānca 'izzet bilmişem
G. 284/5: İşigüñ **ķulluğına** gelsün selātinler ħamu / Ķul tekebbür kılmasun sultāna gelsün yeñiden
G. 358/5: Ululuğ ister isen **ķulluğ** eyle / Ayağ bir bir başarlar nerdübāna
G. 440/3: Men kim olam ki **ķulluğına** laf uram saña / Ķanber ġulāmı ħāk-i pāyuña cānum fedā 'Ālī

ķul huva'llāh: "De ki: O Allah birdir" anlamına gelen İhlas suresinin ilk ayetidir.

G. 413/2: Budur 'arş-ı mecīd **ķul huva'llāh** / Kişi kim bilmeye ħayvān degül mi

ķul kefā bi'llāh: "De ki Allah yeter". İsra suresi 96. ayetten iktibastır.

G. 163/5: **ķul kefā bi'llāh** durur zikri Ħaṭāyī ħastenüñ / Ħaķ bilür kim semme vechu'llāh durur dīdāruñuz

ķulağa al-: deyim Dikkate alıp dinlemek.

G. 220/4: Nerede yaramaz söz işidürsen / **ķulağa** alma sen anı ħatīl ol

ķulağ aç-: deyim Dikkatle dinlemek.

G. 57/4: Kātībā ağ u ħaraya bağma seni azdurur / **Aç ķulağ** dinle sözüm āvāz-ı Ķur'ān mendedür

ķulkul: Ağzı dar sūrahi veya kabaktan dökülürken çıkan ses.

G.26/3: **ķulkul** diyer maṭaraya ya'ni diğil diğil / Baş indürür piyāleye kim kılma ictināb

ķullāb: Çengel, kanca.

K. 11/10: Ol 'Ālisin kim şehādet barmağın **ķullāb** idüp / Ķopdı yirden ħuvvetüñle bāb-ı Ħaydar yā 'Ālī

ķüllī: Bütünüyle, tamamıyla.

G. 63/6: Ħaṭāyī tā anı gördi özinden el yudı **ķüllī** / Anuñ çengāl-i çinüñden şikār olmuş gögerçindür
G. 124/4: Henüz Şāh Ħaydaruñ ħanı ħalupdur / Yezīde bir dağı **ķüllī** kıran var
G. 308/2: Ķarār u şabr u ārāmum tükendi / Kesildi **ķüllī** fermānum ne dırsın

G. 361/3: Gel ey gönlüm sefer eyle bugün yevmü'l-hidāyetdür / Cihān u cānı koy fi'l-cümle gitsün **küllī** yağmaya
G. 361/4: Gözi yağmacılar geldi meni yağmaladı **küllī** / Elümden varlığım aldı götürdi anı şahrāya
G. 369/6: Kavli yalancı ile olma muşāhib çek elüñ / Hem-dem olmağ dīv ile **küllī** ziyāndur bilene

kulzüm: Okyanus, deniz.

G. 94/2: Tā görüpmen hüsünü ey gevher-i yektā şanem / Bir gözüm **kulzüm** misālī bir gözüm 'ummān durur

kumâş: Ipek, yün, keten vesairenden yapılan ağır dokuma.

G. 169/1: Kabā-yı fakr u fenādur **kumâş**-ı fāhīrümüz / Garīk-i bāde-i ... libās-i zāhīrümüz

kumri: Güvercinler takımından, güvercinden küçük, boz, gri renkli bir kuş.

G. 197/3: Dīnlemen āheng-i **kumrī** bülbulün şavtın ki var / Güş u dilde her dem-ā-dem kıl ü kālūndür senüñ

K. 18/23: Rüz u şeb tekrār iderler hāmd ü şükrüñi senüñ / 'Andelīb ü **kumrī** vü tūṭī-i hoş-h'ān yā 'Alī

kungure: Her şeyin tabaka tabaka yüksek yeri; kale bedeni üzerine yapılan şerefe.

G. 169/2: Kapuñda n'ola meh ü mihre baş egmez isem / Ferāz-ı **küngüre**-i 'arşdur şehā yirümüz

kur-: Kurma, hazır hale gelme.

G. 135/3: Kaşuñ yayını **kurmuşsin** bize ez-gamze her sā'at / Eyā dil-ber anuñ sehmi yakīn kim cāna düşmişdür

G. 167/4: Hızr-ı cāvidān elinden içmişem āb-ı hayāt / 'İsī-i Meryem katında **kurmuşuz** har-gāhumuz

G. 178/4: Nice bulsuñ bu gönül murğı rehā hālūñ görüp / Çeşm-i fettānuñ anuñ rāhında **kurmuşdur** duzağ

G. 422/3: Güneh-kārlar günāhuñ şormağ için / Ulu dīvān **kurasıdur** meded hey

K. 10/7: İrişdi va'desi şāhib-zamānuñ / Ulu dīvān **kurıldı** mahşer oldı

kurıl-: Kurulmak, hazırlanmak.

G. 72/2: Hādengi cān fedādur gamzeñ ey dost / Kaşuñ üste **kurılmış** yaya beñzer

G. 422/4: **Kurulur** 'adl için mīzān terāzū / 'Ameller tartılasıdur meded hey

G. 424/3: Hādengi kirpügüñ oğdur ki kaşuñ / **Kurulmuş** yaya beñzer beñzemez mi

Kur'an: Allah tarafından Hz. Muhammed'e vahyedilen kutsal kitap, İslam dininin temel kitabı, kelim-i kadim, Kur'an-ı Kerim.

G. 11/4: Tā cemālūñ muşhafın gördüm eyā nūr-ı İlāh / Zīkr-i 'ışkuñ dilde dāyım vird-i **Kur'andur** maña

G. 29/5: Cemālūñ şafhasından haṭṭ ü hālūñ / Yüzünde āyet-i **Kur'andur** ey dost

G. 57/4: Kātībā ağ u karaya baħma seni azdurur / Aç kulağ dinle sözüm āvāz-ı **Kur'an** mendedür

G. 64/4: Hāfız-ı **Kur'an** teki 'uşşāk ezber kılmağ / Hāq cemālūñ āyetin ümmü'l-kitāb itmiş durur

G. 105/3: Şüretüñ el-hāmdudur vaşf-ı cemālūñ ve'd-duhā / Çün şıfātuñ süre-i **Kur'anda** kâf olmuş durur

G. 161/7: Şāh-ı devrān Haydar-ı şāhib-kırān sultān-ı dīn / Huccet ü bürhān idüp **Kur'an** beyānı şāhdur

G. 168/3: Kāyinatı şüret-i Rahmāna tefsīr itmeğ / Kim beyān-ı 'ilm ilen **Kur'ana** gelmişlerdenüz

G. 175/5: Ey Haṭāyī ser-be-ser **Kur'an**-ı muṭlaqdur sözüñ / Ma'ni-i ümmü'l-kitābuñ şerhine teşnīd imiş

G. 186/3: Meger kim vahy-i münzeldür kaşuñlan kirpügüñ zülfüñ / Yüzüñ evrākınuñ üste yazılmış satr-ı **Kur'an** tek

G. 316/3: Mürşidüñ yolın gidüben ehl-i taḥkīk olgilen / Yoħsa vardur şāh bilür cümle için bir **Kurān**

G. 357/4: Yüzüñi zāhid neden seb'a'l-mesānidür dimez / Şafhasında yazılı hem nūr-ı **Kur'andur** yine

G. 350/4: Öldüren sen dirgüren sen saḥlayan sensin hākim / Yoħ imiş bir senden özge āyet-i **Kur'an** ile

G. 408/5: Buldı Haṭāyī zīkr-i cemālūñde nūr-ı Hāq / Şahn-ı ruħuñ şafha-i **Kur'an** disem yiri

G. 410/3: Eger Tevrāt eger İncil ü Zebūr / Be-hükmi-i enbiyā **Kur'an** degül mi

G. 412/2: Cemālūñ şu'lesi dutdı cihānı / Özi kudret sözi **Kur'an** degül mi

G. 413/3: Vücūd-ı Muşafādan oldı Ādem / Risālet kapısı **Kur'an** degül mi

K. 4/11: Men şī'r ilen haçan yetem evşāf-ı zātuña / **Kur'anda** çünki vaşfın ider ve'd-duhā seni

K. 4/17: Bildüñ ne ma'niden 'ale'l-insān hīn-i dehr / **Kur'anda** çünki kıldı beyān Hel etā seni

K. 11/6: Ol 'Alisin kim senüñ şānuña geldi Hel etā / Vaşfuñ oldı ma'nī-i **Kur'an** ser-ā-ser yā 'Alī

K. 12/7: Hādīs ü va'z-ı **Kur'andan** ne bulduñ gelgil ey zāhid / İmāmuñ ismi **Kur'andur** hādīs Allāhu ekberdür

K. 18/1: Ey rumüz-ı haṭṭ u hālūñ şerh-i **Kur'an** yā 'Alī / V'ey ruħ-ı ferhunde-fālūñ māh-i tābān yā 'Alī

kurbān: Bir gaye uğrunda feda olma; Allah yolunda kesilen koyun, dana, deve vb. hayvan.

G. 57/10: Men şehā bu cānumı şıdk ile kurbān kılmışam / Ger kabūl kılsa velāyet 'ıyd-ı **kurbān** mendedür

G. 29/3: Hilāl kaşuñı tā ki gördi çeşmüm / Bu cānum 'ıyduña **kurbāndur** ey dost

G. 52/2: Şehā **kurbān** getürdük biz bu cānı / Şehüñ güfti bizüm imānumuzdur

G. 54/5: Ayağūñ tozına ey nūr-ı Rahmān / Haṭāyī cānını **kurbān** dimişdür

G. 56/4: Cānumı **kurbān** kılardum yolına ol dil-berüñ / Ol zamāne kim diyeler ol büt-i meh-rū gelür

G. 119/8: 'Alidür kādī-i bāz u kebüter / Hāq için cān kılan **kurbān** 'Alidür

G. 124/2: Başum **kurbān** yolında mürşid-i Hāq / Nice yüz miñ teki cāna kıyan var

G. 130/1: Ne buyursan şehā fermān senüñdür / Yoluñda cān u baş **kurbān** senüñdür

G. 130/6: Ezelden cânımı kırbāna virdüm / Kabûl eyle şehā **kırbān** senüñdür
G. 167/5: Ka'be-i vaşluña virdüm cânımı **kırbān** velî / Hacı oldum kıan tökerem hani kırbān-gāhumuz
G. 168/7: Ey Haṭāyî 'ıyd-ı ekberdür cemālî dil-berüñ / Biz bu 'ıyd-ı ekbere **kırbāna** gelmişlerdenüz
G. 194/4: Cānumnı 'ıyd-ı vaşluña **kırbān** idem revān / Bir gün ola ki kaç-ı hilālün görem senün
G. 237/5: Bu Haṭāyî tā hilāl-i kaçlaruñ gördi senün / Şol mübārek tal'atun 'ıydına **kırbān** olmışam
G. 304/3: Gerçi 'ıyd oldı cemālün halka ey ebrü-hilāl / Bendeyem ol 'ıyd için cânımnı **kırbān** eyleyen
G. 310/4: Virse idi kāmumı ol şāh u sultānum menüm / Cānumı **kırbān** kılayum ol şehe sultāna men
G. 311/1: Şol menüm çoḡ sevdüğüm 'ālemde sultāndur bugün / Yār eger kabûl ider cânımnı **kırbāndur** bugün
G. 312/4: Tır-i müjgānın dirîğ itmez ciğerden ol şanem / Bildi **kırbān** olmışam çün kaçları yāsında men
G. 318/3: Kim ki **kırbān** eyledi cân-ı 'azîzin yār için / Ehl-i 'ırfān katıda şāhib-kifāyetdür bugün
G. 346/5: Bu Haṭāyî cânını **kırbān** ider ol māha kim / Pertev-i mihr-i cemālün aya şalmışdur yine
G. 352/6: Hasan ilen Hüseyin Kerbelāda / Yezîd eliyle **kırbān** eyleyen şāh
G. 355/27: 'ıyd-ı yüzün için şehā müjgān oḡıylan cânımı / Kaşlaruñ yayına **kırbān** itdigün ya'ni ki ne
G. 434/4: 'ıyd oldı bugün cân-ı Haṭāyî saña **kırbān** / Vaşluñ mededi çün şeb-i hicrānuma düşdi
K. 16/8: Halîlu'llāh donın giymiş virilmiş adı İsmā'îl / Aña **kırbān** oluñ cânlar ki Allāhdan nidā geldi

kırbān-gāh: Kurban kesilen yer.

G. 167/5: Ka'be-i vaşluña virdüm cânımı kırbān velî / Hacı oldum kıan tökerem hani **kırbān-gāhumuz**

kurd: Köpekgillerden, gri sarı renkli, yırtıcı, etçil memeli hayvan.

G. 50/4: Münāfiḡ leşkeri bir gāzi görse / Koyun kim gördi **kurd** andan beterdür

kurretü'l-'ayn: Göz nuru.

K. 19/3: **Kurretü'l-'ayn**-ı resûl oldı Hasan birle Hüseyin / Fazl deryāsında dür bulduḡ biz ol gevherleri

kırsan-: Kuşanmak.

G. 322/2: Menümlen hem-dem olmazsa habîbüm / Anuñçün **kırsanam** zünnār elinden
G. 414/4: Kırsanur gönlüm ser-i zülfün hayālın der-meyān / Gör niçün kâfirdür ol kim bağlanur zünnār iki
G. 439/5: Kırsanan cân u gönülden sen şehe Kıanber-şıfat / Eksük olmaz ol kıluñdan hem kerāmet yā 'Alî

kırtar-: (İçinde bulunduğu güç durumu, derdi) Üzerinden kaldırmak, o halden arındırmak.

G. 327/8: 'Alî oldur ki Fazlî **kırtaruban** küfr dāmından / Anuñ borcun edā kıldı aluban şāh-ı şepperden
G. 355/19: İsterem geldükçe ğamdan **kırtarasın** rahm idüp / Gün-be-gün derdüm firāvān itdigün ya'ni ki ne
G. 384/8: Vaşl ilen şād eyle **kırtar** dürlü ğamlardan meni / Derd-i hicrānuñ çeken key bu dil-i efgār ola
G. 388/1: Aşdı zülfün tek ğamuñ şol kıdd ü bālādan meni / Rüy göster mäh-ı men **kırtar** bu sevdādan meni
G. 388/4: Gözyaşum rüd-hānesi aḡdı ğamuñdan oldı baḡr / Vaşl ilen dutġıl elüm **kırtar** bu deryādan meni
G. 388/5: Bu Haṭāyîñün yiri oldı ğamuñdan dāğ-ı hecr / **Kırtara** vaşlun meger bu kūh u şahrādan meni
G. 440/4: Zülmāt içindeyüz bizi **kırtar** zi-rüy-ı luṭf / Çün senden özge yok daḡı müşkil-güşā 'Alî
Mus. 1/37: Odur tevbe ber-kalb-i Ādem viren / Zî-ğark-āb-ı Nühî çeküp **kırtaran**

kırtul-: Azat olmak; (Bir tehlikeden, sıkıntılı bir durumdan) Sıyrılmak, uzaklaşmak, selāmete çıkmak, halās olmak.

G. 220/2: Dilersen güneñünden **kırtulasın** / Yürî şāh dergāhında sen sebîl ol
G. 248/1: Gice gündüz istegüm dil-dār-ı yārum bulmışam / Cān u dil **kırtuldu** ğamdan ğam-güsārum bulmışam
G. 317/6: Egerçi mūra beñzerdüm bi-ḡamdî'llāh ki **kırtuldum** / Senün bār-ı ğamuñ çekmekden oldum zinde bil andan
G. 324/1: Nergislerün ki yıldı meni mekr ü ālden / Devrinde hiç **kırtulabilmen** zevalden
G. 356/24: İster idüm **kırtulam** geldikçe bir bir ġuşşadan / Gün-be-gün derdüm müsennā kıldıġuñ ya'ni ki ne

kıru: Canlılığını kaybetmiş, çorak, ölü.

G. 201/1: Beşāret gönlüme şān sen mi geldün / Bu **kıru** cismüme cân sen mi geldün

kuş: Yumurtlayan omurgahlardan, akciğerli, sıcakkanlı, vücudu tüylerle örtülü, gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı uçucu hayvanların ortak adı.

G. 202/2: Yavru **kuşlardur** şanasın kim uçar feryād ilen / Çıḡsa yaydan bes kıılır her laḡza efgān oḡlaruñ
G. 227/3: Ol perî-peyker niçük cânım **kuşın** bend itmesün / Dānedür ḡālî perîşān zülfî dāmumdur menüm
G. 329/3: **Kuşum** pervāz ider her dem kafesden / Karār itmez meger vaşluñdan ayru
G. 340/8: Gül yüzini görelî artdı fiġānı **kuşlaruñ** / Lāl iken bülbüllerün şavtı hezār oldı yine
G. 355/10: Dil **kuşına** dāne-i ḡāl üste dām itmiş saçuñ / Yā Rab anı bend-i zindān itdigün ya'ni ki ne
G. 379/4: Aytdum ey dil dām-ı zülfünden ḡazer kııl dil-berüñ / Hāzır ol gel **kuş** kimi olma esîr daneye

kuşan: Kuşanmak, giyinmek.

G. 50/2: **Kuşansa** gāziler seyf ü silāḡı / Münāfiḡ cânına ḡavf u ḡatardur

kusur: Eksik, noksan; kasırlar.

G. 136/1: Ez kıl ü kâl-i medrese hoşdur ki olsa dūr / Ey dil hāzer kıl anda ki yoḥdur saña **kuşur**

kutb-ı dîn: Din büyüğü.

K. 11/13: Şadr-ı dīvân-ı ezelsin pîşvâ-yı enbiyâ / **Kutb-ı dîn** ü kıble-i mihrâb u minber yâ ‘Alî

kutlu: Mübarek, Ferhunde.

G. 319/4: **Kutlu** günler geldi ‘ıyduñdur mübarek şükr kim / Ellerüñi hün-ı dilden çün hızb itmekdesin

kuvvet: Kudret, zor, güç.

K. 11/10: Ol ‘Alisin kim şehâdet barmağın kullâb idüp / Kopardı yirden **kuvvetünle** bâb-ı Haydar yâ ‘Alî

küy: Karye, köy, semt, mahalle.

G. 25/2: Çıḥ sen ol yâruñ **küyından** ey rakîb-i rû-siyeh / Haste bülbül var iken neyler gül-istânda gurâb

G. 27/7: Gird-i **küyından** öterken dil-berüñ gördi rakîb / Başumı ağrıtdı gavḡadan seg-i hâzır-cevâb

G. 43/3: Öyle kim bülbül yiri gülşendür ey gül yüzlü yâr / Göñlüme **küyuñ** maḳâmı gül-sitân olmış durur

G. 49/2: Hüsñüñi tâ görmişem bir bülbül-i zâr olmışam / Çün maña **küyuñ** maḳâmı gül-sitân olmış durur

G. 53/3: Vaşl olmaz ise yüzüñi görmek maña müdâm / **Küyından** ey şanem maña bir bû gelür gider

G. 56/2: Sînemi karşı dutaram **küyına** ol dil-berüñ / Saḡınuram dem-be-dem Veys-i Karenden bû gelür

G. 66/1: Her şubḥ-dem ki **küy**-ı şanemden şabâ gelür / Gam-gîn göñül maḳâmına yüz miñ şafâ gelür

G. 88/5: Bu Haṭâyî Ka’be-i **küyuñda** dapmışdur şeref / Hâcî tek göñlüm tavâf-ı **küyuñuzdan** hâc alur

G. 99/3: Hem baḥr-ı kânı **küy**-i velâyetdür ol ‘Alî / Düşmen anuñ katında kamu berg-i kâhdur

G. 100/1: **Küyuñ** senüñ ki ravza-i dârü’s-selâmdur / Mihrâb kaşlaruñ aña çeşmüñ imâmdur

G. 106/5: Nice terk itsün Haṭâyî **küyuñuznuñ** vaşfını / Kim şikeste bülbülün dâym yiri gül-zârdur

G. 112/4: Cismini terk itdi dil **küyında** dutmışdur maḳâm / Kim ki cân terkin kılr cânâneler küncindedür

G. 126/3: Yitdükçe tükenür ‘Arabuñ **küy**ı meskeni / Bağdâd içinde her nice kim Türkmân kıpar

G. 138/5: Yâruñ Haṭâyî **küyına** cân vir be-şıdk-ı dil / Yâram diyen saña ḥaçan aḡyâra yâr olur

G. 172/2: Ey perî her-dem nıgeh-bân kapuña ḥâcet degül / Kim yeter **küyında** her şeb nâle vü âhum ceres

G. 178/1: Tâ ki düşdüm ey ḥabîbüm Ka’be **küyuñdan** ıraḡ / Senden ayru murḡ-ı dil dutmaz vaṭan der-bâḡ u râḡ

G. 184/4: Murḡ-ı bâḡ-ı ‘ışk iseñ ebsem oturma cân kuşu / Dil-berüñ **küyında** dâym nâle-i zâruñ gerek

G. 208/3: Şol kara yüzlü rakîbî koyma **küyün** gerdine / Haste bülbülün maḳâmın mesken-i zâḡ itmegil

G. 208/5: Ey Mesîhâ benedeñi **küyında** yâd it bir nefes / Bu Haṭâyîñün yirin hecrüñde topraḡ itmegil

G. 244/3: Bir ‘andelîb-i **küy**-ı firâk idüm ey şanem / Yüzüñi görmege bu gül-istâna gelmişem

G. 250/5: Didüm ey dil-ber Haṭâyî kim durur **küyuñda** zâr / Didi bir ḥayrân u vâlih nâ-tivânumdur menüm

G. 255/5: Bu Haṭâyî haste **küyuñdan** diler dūr olmaya / Varabilmen çoḡ üşencüm yâr senden küsmişem

G. 285/3: İsterem **küyuñda** âvâz itmeye nâkes rakîb / Öz ünümden özge anda nâle vü zâr istemen

G. 314/6: Cennetü’l-me’vâ imiş çün ey Haṭâyî **küy**-ı dost / Daḡı niçündür ta’allül fedḥulûhâ ḥalidîn

G. 320/1: Dil-berâ sensiz çeker cânım cefâ bilmez misin / Kalmışam **küy**-ı ḡamuñda mübtelâ bilmez misin

G. 335/4: Şol rakîb-i dîvi gör kim **küyına** ḥükm eylemiş / Şöyle kim kaşd eyler o mülk-i Süleymân üstine

G. 355/3: Kılmañ içün tâze ḥüsñün bâḡım ey serv-i revân / Gözümi **küyuñda** giryân itdigüñ ya’ni ki ne

G. 355/8: Ger yüz ıl **küyında** cân vir meyli yoḥ her dem saña / Ey göñül sen munca efḡân itdigüñ ya’ni ki ne

G. 356/1: Ey göñül **küyında** me’vâ kıldıḡuñ ya’ni ki ne / İtlerin **küyında** ḡavḡâ kıldıḡuñ ya’ni ki ne

G. 356/2: Sâkin olmaḡ Ka’be-i **küyında** yegdür dil-berüñ / Her gerekmez yire pervâ kıldıḡuñ ya’ni ki ne

G. 356/8: İstedüm **küyuñda** cân virem şehâ te’hr idüp / İnne emhilhüm rüveydâ kıldıḡuñ ya’ni ki ne

G. 377/7: Uş bende Haṭâyîñün maḥbûbı ‘aceb cândur / Cibrîl-i emîn kıldur **küyındaki** ḥuddâma

G. 394/2: **Küyuñdan** özge murḡ-ı göñül dutmadı maḳâm / Bülbül ne yire vara görüp tâze gülşeni

G. 409/4: Ḥanda kim ma’şuk ola **küyında** vardur çoḡ rakîb / Ḥansı güldür kim anuñ yanında bir ḥâr olmadı

G. 423/7: Ne kayḡum var rakîbüñ fitnesinden / İştüm kuyı kızan kendi düşdi

G. 436/5: Bâḡ-ı ḥüsñünden maña bâd-ı şabâ göndermedüñ / Esmedi **küyuñdan** ol bâd-ı şimâlün bir daḡı

K. 18/2: Ḥâk-i **küyuñdan** muḥammer oldı Âdem tıynetü / Ey ser-i **küyuñ** nesîmi ruh-ı insân yâ ‘Alî

kudret: Kuvvet, güç, tâkat, iktidar.

G. 161/1: Mazḥar-ı sırr-ı Ḥudânuñ câvidânı şâhdur / Zâhir ü bâtın ‘Alî **kudret** mekânı şâhdur

G. 255/3: Gökde isterdüm seni men yirde gördüm bî-gümân / Tuḥfe **kudret** mâḥ u encüm yâr senden küsmişem

kullâb: Çengel; sevgilinin saçı.

G. 183/2: İhtiyârumlen menüm düşmezdi cânım ‘ıškuña / N’eyleyim çekdi ḡayâl-i zülfünüz **kullâb** tek

kürs: Allah'a atfedilen ve ilahi hükümlerini ifade eden manevi yahut nesnel varlık.

K. 11/11: Ol kerâmet kânısın kim Ḥâk te’âlâdan saña / Şark u ḡarb u ‘arş u **kürs** oldı musaḥḡar yâ ‘Alî

küdüret: Üzüntü, kaygı, keder.

G. 305/5: Aralıhdan **küdüretler** arındı / Sürülsün la'net ol şeytāna gelsün

küffār: Kâfirler, müslüman olmayanlar.

K. 14/6: 'Anterüñ başın kesen Hayber kapusın kıparan / Ceng içinde kâtil-i **küffār** sensin yâ 'Alî

küfr: Siyahlık, kara renk; küfür, dinsizlik, imanın zıddı.

G. 7/2: Mescide varmak ne hâcet didüm ey zâhid saña / Rüy ilen zülfi anuñ **küfr** ile imândur maña

G. 19/3: Virmişem imānumı zencîr-i zülfüñ küfrine / Bend-i zülfüñ **küfrini** gördüm ne imândur maña

G. 76/4: 'Aşıka mihr etdi dil-ber kalmadı devr-i rakîb / **Küfr** aralıgdan arındı şimdi imān devridür

G. 168/4: Bir mu'anber turranuñ **küfrine** âmennâ diyüp / Hakkâ teslim olmuşuz imāna gelmişlerdenüz

G. 176/2: 'Ârızuñı göreli âyine oldı gönlümüz / **Küfr-i** zülfüñi götürdün nûr-ı imān oldı fâş

G. 216/1: Sünbülün **küfrinden** ey şeh-zâde imān münfa'il / Hatt-ı sebzün revnağından berg-i reyhân münfa'il

G. 240/1: Göñülde 'ışkuñı cân tek dilerdüm / Saçuñ **küfrini** imān tek dilerdüm

G. 242/2: Saçuñ **küfrine** olmuşdum giriftâr / Yüzüñi görgecin imāna yetdüm

G. 244/1: Derd ü firâk u hasret ilen cânâ gelmişem / **Küfr-i** saçuñla vechüñe imāna gelmişem

G. 300/2: Zülfüñi ruh-sâruñ üste şalma cânâ Tañrı'çün / **Küfr-i** imānum dutup imānum elden gitmesün

G. 308/5: Hamunuñ **küfr** ile imānı vardır / Menüm **küfr** ile imānum ne dirsın

G. 310/2: **Küfr** ü imān sırrını bildüm ki ma'nide nedür / Yüzümü döndermişem andan berü Rahmāna men

G. 327/8: 'Alî oldur ki Fazlı kırtaruban **küfr** dâmından / Anuñ borcun edâ kıldı aluban şâh-ı şepperden

G. 350/3: Kahrına şükr eylegil kim Hakk saña rahm eyleye / Hem karîn olmuş ezelden **küfr** ü dîn imān ile

G. 357/1: Ey yüzün güldür lebün çün gence hândandır yine / Büy u müyün 'aşika **küfr** ile imândur yine

G. 369/3: Şerbet-i Hakkdan içen 'ışk eri âzâde olur / Öyle ser-mest olanuñ **küfri** imândur bilene

G. 372/5: Göñülde küfr ü imān dopdoludur / Yakîn bil **küfri** var imān içinde

G. 408/1: Ey gül yañağlı leblerüñe cân disem yiri / Zülfüñe **küfr** ü yüzüñe imān disem yiri

K. 8/17: Terk eyler idi **küfrini** bî-şekk Hattâyî / Her dîv-i la'în bilse Süleymân 'Alidür

küfr-i zülf: Küfr, sevgilinin saçının rengidir. Bu durumda iman da yüz olacaktır. Saç, yüzü gizlediği ve örtüğü, nuru sakladığı için küfür diye nitelenir.

G.389/2: Öyle kim zulmât içinde âfitâb olur 'ıyân / **Küfr-i** zülfün arasında ruhlarıñ imān kimi

külâh: Taç.

G. 214/2: Başa çizginsem velîkin ğam degüldür dil-berüm / Ol sa'âdet ehlidür andan **külâh** eksük degül

K. 5/2: Ayağın toprağı ey mazhar-ı Hakk / Erenler başıñın tâc u **külâhı**

M. 1/15: Bedâ'atdur anuñ rüy-ı menâhi / Menüm başuma koy devlet **külâhı**

külbe: Kulübe; fakir evi.

G. 140/1: Sensiziñ göñlüm şehâ bir **külbe-i** vîrânedür / Kimseye 'arz itmezem kim bir yıhlmış hânedür

G. 389/4: **Külbe-i** Ya'kûba nisbet meskenüm boldı harâb / Tâ ki senden ayru düşdüm Yûsuf-ı Ken'an kimi

külhan: Hamam ocağı; azap, keder veren yer.

G. 394/5: Gitmez Hattâyî cevri ile kapuñdan ey perî / Gülşen bilürmen ol ser-i küyuñda **külhanı**

küll-i Furkân: Kur'an-ı Kerim'in tamamı.

G. 57/3: Hakk te'âlâ dört kitabı gökden indürdi yire / Men anı istemezem çün **küll-i Furkân** mendedür

külüng: Külünk, kazma.

G. 144/3: Bu 'ışkuñ öñine durmaz dağ u daş / Yavuz iti **külüng** fülâdı vardır

kün fe-kân: Ol der, olur: "(O) göklerin ve yerin eşsiz yaratıcısıdır. Bir şeyi dilediğinde ona sadece "Ol" der, o da hemen olurur." Bakara 2/17"Ol" (der), o da olurur" anlamındaki kün feyekûn ayeti Kur'an'da aynı anlamda yedi ayette geçmektedir. Kün, Allah'ın gücünü, kudretini ifade etmektedir. Allah bir şeyi yaratmak istediğinde bunu kün emriyle yapar. Bu ayet genelde şairlerce kün ve kün feyekûn'un mazi hali olan kün fekân şeklinde kullanılmaktadır.

G. 29/4: Saña bu **kün fekân** vâlih bolupdur / Ki hüsnün şüret-i Rahmândur ey dost

G. 115/10: Böyle kıymetlü cevâhir hânsı ma'denden çıkar / **Kün-fe-kân** mülkün bahâ virseñ henüz erzân durur

G. 123/4: Gerçi dirler mâh-tâbı nûr alur hürşidden / Nûr-ı hüsnün âfitâbı **kün fekân** üstindedür

K. 11/4: Ey şecâ'at ma'deni sen hışm ile hükm eyleseñ / **Kün fe-kân** bir almadur destine yek-ser yâ 'Alî

K. 1/2: Küntü kenzen âyeti vaşfuñda olmuşdur nüzûl / Varlığına **kün fekân** ikrâr iden Perverdigâr

K. 2/2: Ayağın toprağıñuñ kâdrin ne bilür her kişi / **Kün fekân** toprağına kemter bahâdur yâ Nebî

künbed: Kubbe.

K. 8/14: Bağdâd-ı vücûdumda imâm uşta Nakîdür / Bir gerdîş ile **künbed-i** gerdân 'Alidür

künc: Köşe, bucak, kenar.

- G. 57/7: Ya 'kübî gör zâr u giryân Yûsuf-ı Ken 'ân için / Men ki **künc-i** halvetem uş Mısr-ı sultân mendedür
G. 112/1: Büt-perest oldı gönül büt-hâneler **küncindedür** / Men bilürmen bu dil-i şeydâ neler **küncindedür**
G. 112/2: Genc-i 'ışkuñ çün vücûdum şehrinî kıldı harâb / Nişe kim gencüñ yiri vîrâneler **küncindedür**
G. 112/3: Yûsuf-ı Ken 'anı şalmışdur zenahtdân çâhına / Zülfüne bağılu niçe dîvâneler **küncindedür**
G. 112/4: Cismîni terk itdi dil küyünda dutmışdur maqâm / Kim ki cân terkin kılur cânâneler **küncindedür**
G. 112/5: Nergis-i mest-i humâruñ kanımı içmeklige / Kaşlaruñ mihrâbınuñ bu dâneler **küncindedür**
G. 112/6: Dürr-i nazmuñ hasretinüñ firkatinden ey şanem / Baħr-ı çeşmüm ma 'deninüñ dâneler **küncindedür**
G. 112/7: Zâhid aydur ey Haṭâyî raht u destârüñ hani / Koymışam mey çün girev mey-hâneler **küncindedür**
G. 135/5: Haṭâyî bendeye sâķî içürmiş cām-ı Cemhâdan / Görüñ mey-hâne **küncinde** 'aceb mestâne düşmişdür
G. 136/2: Mey-hâne **küncin** iste diyer sâķi-i laṭîf / Öz vaḥdetüñde ol ki çü Allâh imiş ğafûr
G. 160/1: Dil-berâ mihr-i cemâlün tende cân küncindedür / Diysi olmaz tendedür rûḥ-ı revân **küncindedür**
G. 160/2: Zâhidüñ yiri mesâcid zikr ü tesbîḥ itmege / 'Âşıkun mey-hânede ibni fülân **küncindedür**
G. 160/3: Leblerüñ la 'l-i Bedaḥşân dişlerüñ dūr-dânedür / Ğonce-i bârîk-miyân piste dehân **küncindedür**
G. 160/4: Baykunun meskenini vîrânede dirler olur / Bülbül-i hoş-ḥ'ânı gör bağ-ı cinân **küncindedür**
G. 160/5: Didiler ki ey Haṭâyî ḥandadur yâruñ senüñ / Bes digil ki Mehdi-i şâḥib-zamân **küncindedür**
G. 192/3: Dinmeyen dindirmeyen girmek gerek öz **küncine** / Her kimüñ sevdâsı var seyrâna göndermek gerek
G. 273/6: Gehî firkat gehî miḥnet gehî zâr / Gehî ğam-hâne **küncinde** duraram

küh: Bir şeyin aslı hakikati, temeli.

- K. 4/12: **Küh-i** ḥaķîkatüñi senüñ kimse bilmedi / Sormak gerek durur yine senden saña seni

küntü kenzen: Kudsi hadis olduğı söylenen "Ben gizli bir hazineydim; bilinmeyi arzu ettim, âlemi yarattım." ifadesinden iktibastır.

- G. 153/1: Ḥandadur ol bî-misâlün ibtidâsı ḥandadur / Kim bilür ol **küntü kenzün** intihâsı ḥandadur
G. 365/3: **Küntü kenzün** sırrı devrinde Muḥammed nûridur / Kırmızı tâc ile geldi 'âleme fâş olmağa
K. 1/2: **Küntü kenzen** âyeti vaşfuñda olmışdur nüzûl / Varlığına kün fekān ikrâr iden Perverdigâr

küs-: Darılmak, gücenmek, gücenip görüşmez olmak.

- G. 255/1: Ol perî-veş ḥüsn-i gencüm yâr senden **küsmişem** / Lebi şekker dişi incüm yâr senden **küsmişem**
G. 255/2: Ayda yılda bir gezer gözüm görür yüzün senüñ / Ey menüm görk ü güvencüm yâr senden **küsmişem**
G. 255/3: Gökde isterdüm seni men yirde gördüm bî-gümân / Tuḥfe kudret mâḥ u encüm yâr senden **küsmişem**
G. 255/4: Yâr yâri böyle sorar ey vefâsız bî-vefâ / Ḥadden ötdi derd ü rencüm yâr senden **küsmişem**
G. 255/5: Bu Haṭâyî ḥaste küyuñdan diler dūr olmaya / Varabilmen çoḡ üşencüm yâr senden **küsmişem**

L

lā: "-siz, yok, değil" anlamlarına gelen Arapça olumsuzluk edatı.

G. 429/3: Bir ol ki nefsin bilmez bir ol tanımaz özini / Kalıpdur **lāda** illāda görüñ ne zerķ ider şüfi

K. 4/3: **Lā** fark evinde beyneke beyni maķāmına / Hem-dem oħıdı her sırrına Muştafā seni

K. 4/6: Hiķ kim senüñ teki yaradılmışda görmedi / **Lā** seyf anıñca söyledi hem **lā** fetā seni

lā fetā illā ‘alī lā seyfe illā zü’l-feķār: "Ali’den başka yiğit, Zülfikar’dan başka kılıç yoktur" manasına gelir. Zülfikar’ın üzerinde yazılıdır. Hz. Peygamber’in Zülfikar’ı Hz. Ali’ye ne zaman hediye ettiğı kesin olarak bilinmemekte, genellikle Uhud Gazvesi’nde verdiğı kabul edilmekte ve bu sırada, “**Lā fetā illā Alī, lā seyfe illā zülfikār**” diye nidā edildiğı ileri sürülmektedir.

G. 57/9: Açaram dīn-i Muħammed mezheb-i Ca’fer yakīn / **Lā fetā illā ‘Alī** bu sırr-ı pinhān mendedür

G. 73/5: Ħanda varsañ ey Ħaťāyī sen bu lafzı söylegil / **Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Zü’l-feķār**

G. 432/1: **Lā fetā illā ‘Alīdūr** ol erenler serveri / **Seyfe illā Zü’l-feķār** bilinde tiğ-ı Ħayderī

G. 438/6: Zü’l-feķār ile kamu kılduñ musaħħar ‘ālemi / Bilmişem taħķik ile kim **lā-fetāsın** yā ‘Alī

K. 4/6: Hiķ kim senüñ teki yaradılmışda görmedi / **Lā seyf** anıñca söyledi hem **lā fetā** seni

K. 14/7: **Lā fetā illā ‘Alī** şānuña olmışdur nüzül / Ħarb içinde sikke-i dīnār sensin yā ‘Alī

T. 3/1: Zāt-ı Ħaķ mefhūm-ı naşş-ı **lā-fetā** / Ħullara senden gerek luťf u ‘atā

lā-cerem: Kuşkusuz, hiç şüphesiz.

G. 390/4: Munca kim gördi seni zāhid yüzüñi sevmedi / **Lā-cerem** ol kāfirüñ gönlinde īmān olmadı

G. 415/2: Bilmeyen kendü vücūdın Ħaķķı bilmez **lā-cerem** / Kim ki ol bildi yakīn ‘ālemde güm-rāh olmadı

K. 19/6: Ĉün Īmām-ı Ca’fere cāndan muħibb-i şādıkuz / **Lā-cerem** anuñla olduķ ġayri mezhebden beri

laçın: Beyaz renkli, ayakları kırmızı bir çeşit şahin.

G. 63/4: Şikārı āşıkār eyler gözün bu bāz u şebbāzı / Gönüller şaydına yāruñ gözün şebbāz u **laçındur**

lāf: Konuşma; bir düşünce anlatan kelime veya kelime dizisi, söz, lakırdı.

G. 74/5: ‘Işķ ilen **lāf** itme ey miskīn Ħaťāyī ebsem ol / Kim bu menzilde selātinler gedā nisbetlūdür

G. 188/1: Ey diyen kim ‘āķilem dīvāna hoş gelmek gerek / Kim kıılır **lāf**-ı hüner meydāna hoş gelmek gerek

G. 188/3: Zāhidā **lāf** itme kim ma’nāda **lāf** iden kişi / Ma’rifet meydānına merdāne hoş gelmek gerek

G. 218/3: Bir kez görürse kāmētüñi serv nāz ile / Gül-zār içinde eylemeye **lāf**-ı i’tidāl

G. 305/1: Ulu **lāf** eyleyen meydāna gelsün / Muħannet gelmesün merdāne gelsün

G. 440/3: Men kim olam ki kulluğına **laf** uram saña / Ħanber ġulāmı Ħaķ-i pāyuña cānum fedā ‘Alī

lafz: Söz.

G. 73/5: Ħanda varsañ ey Ħaťāyī sen bu **lafzı** söylegil / **Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Zü’l-feķār**

G. 107/3: Naķş-ı tāvus istemen andan cemālūñ yeg durur / **Lafz**-ı tūťi diñlemen ġüftāruñ andan yaħşıdur

G. 184/3: Baħr-ı çeşmüm ağlamağdan ebr tek barān töker / Bu perīşān gönlüme **lafz**-ı ġüher-bāruñ gerek

G. 356/21: Vālideynüñ ma’nisin yād eyleyüp her dem-be-dem / Cāhidü **lafzında** ifnā kıldıġuñ ya’ni ki ne

lahm: Et.

T. 2/1: Muştafā faħr-ı cihān sen hem-demi / Zātuñuz hem **lahmı** anuñ hem demi

lahmüke lahmı: Bağlılık ifade eden bir yemin, Hz. Peygamber’in, Hz. Ali hakkında “Etin etimden, cismin cismimden, kanın kanımdandır” mealindeki “**Lāhmüke lāhmı cismüke cismi demüke demı**” sözüne işaret etmektedir.

K. 11/14: **Lahmüke lahmı** rumüzünüñ beyānı sendedür / Hem-dem ü hem-sırr u hem-rāz-ı peyamber yā ‘Alī

Mus. 1/23: Şefā ‘at ol eyler bu ‘ālemlere / Olan **lahmüke lahmı** peyğambere

lahza: An, bakacak kadar zaman.

G. 20/3: Ĉün gönül ĥālūñ ucından düşdi zülfüñ kaydına / Bī-günāh öldürmegil bir **lahza** ārām it maña

G. 348/7: Ey Ħaťāyī içdüġüñ mey āb-ı kevserdür müdām / Nüş-ı cān it bādeden bir **lahza** ikrāh eyleme

la’īn: Lânetlenmiş, kovulmuş, melun. Allahın rahmetinden mahrum.

K. 8/17: Terk eyler idi küfrini bī-şekk Ħaťāyī / Her dīv-i **la’īn** bilse Süleymān ‘Alīdūr

G. 124/5: Yakīn iħlāş gerek ‘ışķuñ yolında / Yüri münkir **la’īn** sende ġümān var

lakab: Bir adamın ism-i aslīsinden başka sonradan münasebetle müsemma olduğu isim.

K. 19/9: Ol ‘Alī kim hem **lakab** geldi Naķī gökden aña / Menba’-ı eltāf u iħşāndur ĥalāyık reh-beri

la'l: Kırmızı ve değerli bir süs taşı. Sevgilinin dudağı la'le benzer. En değerlisi Bedehşan'da çıkarılmış.

G. 5/3: Zulmât içinde âb-ı hayât istemez gönül / **La'lün** zülâli çeşme-i hayvân yeter maña

G. 9/3: Dil teşne olsa vâdi-i hecrûnde gam yimen / **La'lün** zülâli çeşme-i zemzem durur maña

G. 26/5: İçmiş şarâb-ı **la'li** çü ser-hoş öper ayak / Nuql eylemekde cân ü cigerden diler kebâb

G. 39/6: Bî-nevâ müflislerûn sensin penâhı rûz-ı haşr / Høkka-i dür der-şadef **la'l**-i güher-kânum meded

G. 54/1: Vücûduñ bu gönüm cân dimişdür / Lebûñ **la'l** ile mercân dimişdür

G. 55/5: Çın-ı zülfün bendine düşdi Hataî hâste-dil / Şerbet-i **la'lündür** aña kâd ilen 'unnâblar

G. 89/4: Her hâste-dil ki bâde-i 'ışkuñla oldı mest / Çeşmüñi sâki **la'lüni** câm-ı şarâb oğur

G. 100/4: Yâr meclisinde bâde vü câm istemen müdâm / Kim gerdeni şurâhi anuñ **la'li** câmdur

G. 114/1: Dil-berâ dilde senûñ mihr-i ruhuñ cân kimidür / Şerbet-i **la'l**-i lebûñ derdûme dermân kimidür

G. 116/3: Yüzüñ çü mâh-ı bedrür yeldâ şebi zülfün senûñ / 'Aşık-ları mest eyleyen **la'l**-i lebûñ peymânedür

G. 105/4: Âb-ı kevserdür dudağûñ bağ-ı cennetdür yüzüñ / Kim maña **la'lün** şarâbı câm-ı şâf olmuş durur

G. 113/3: Ol zamândan berlû kim gitti veh ol şîrîn-zebân / Tütinûñ telh oldı ağız **la'l**-i şeker-bâra var

G. 122/2: Firkatûñ derdinde dâyim hâste cânum boldı zâr / Şerbet-i **la'l**-i lebûñ bu derdümüñ dermânıdır

G. 125/1: Leblerûñ yâdı bile dîdelerüm kan doludur / Ağlamakdan etegüm **la'l** ile mercân doludur

G. 128/5: Teşne-dildür bu Hataî cân virüpdür **la'lüne** / Nice kim **la'lün** 'aseldür dil aña zenbûr olur

G. 139/2: Kaş-laruñ mihrâb u yüzüñ mescid-i beytül-harâm / Gözlerûñ mey-hâne vü **la'l**-i lebûñ peymânedür

G. 163/2: Kâmetûñ tûbî durur nûn ve'l-kâlemdür kaş-laruñ / Hâzihi cennâtü 'adni **la'l**-i şeker-bâruñuz

G. 176/1: Gönce ağızundan senûñ uş sırr-ı pinhân oldı fâş / **La'l**-i nâbuñ lezzetinden âb-ı hayvân oldı fâş

G. 176/4: Dürr-i 'Adn yakût-ı ahmer kıymetin sındurmağa / Bal dudağûñdan 'akîk ü **la'l** ü mercân oldı fâş

G. 184/1: Firkatûñ çekdüm nigârâ vaşl-ı ruh-sâruñ gerek / Hâste-hâlem dil-berâ **la'l**-i şeker-bâruñ gerek

G. 185/3: Dil gamuñ şahrâsıda **la'lünden** ister kaşre su / Zulmet-i firkatda kaldum âb-ı hayvânım gerek

G. 191/2: **La'lünüzden** câm-ı mey her kimseye virmek neden / Leblerûñ şerbetini bîmâra göndermek gerek

G. 195/1: Tâ ki sen ey gönce-leb **la'lüni** hândân eyledüñ / Derde şalduñ lâle tek bağrum kâra kan eyledüñ

G. 199/2: **La'lün** eger virürse şifâ derd-mendine / Bir büsesine cânı bahâdur Hataîyün

G. 206/1: Meni efgâr iden ol hatt ü hâlûñ / Bikirdir çeşme-i **la'l** ü zülâlûñ

G. 212/4: Nâ-tivân gönüm düşer yağlıg misâl elden ele / Tâ meger **la'l**-i lebûñden tapa ey dil-ber vişâl

G. 216/2: Zulmet ü nûr oldı zülfünlen yüzüñden şerm-sâr / Leblerûñ şevkinden ol **la'l**-i Bedahşân münfa' il

G. 219/5: Bu Hataî and içey dil-ber-i şîrîn-zebân / Âb-ı hayvân olmaya **la'lün** şarâbından zülâl

G. 223/3: Menüm derdüm 'ilâcî şol hekîm-i lem-yezeldür kim / İçenden şerbet-i **la'lün** vücûdumñı şifâ gördüm

G. 227/1: Ol perî kim çeşmi sâki **la'li** câmumdur menüm / Kaşî mihrâb u yüzü beytül-harâmumdur menüm

G. 227/4: Vâlihem bir kaddi tûbâ **la'li** kevser yâra kim / Âsitânı ravza-i dârü's-selâmumdur menüm

G. 243/5: Bu Hataî dünyede hüşyâr olmaz bir zamân / Tâ kim ol peymâne-i **la'lün** durur cânum menüm

G. 244/2: Zülfün şebinde teşneyem ol âb-ı **la'lüne** / Zulmât içinde çeşme-i hayvâna gelmişem

G. 249/4: Şerbet-i hecrûñle kılma dil-berâ ağzumnı telh / Tütüyem **la'lün** durur kâd u nebât u şekerüm

G. 260/4: **La'l**-i mey-günun senûñ bir meclis içre dem-be-dem / Sâkinûñ çenginde ol âb-ı zülâli sevmişem

G. 267/2: Bî-devâ derdümni men 'arz eyledüm dil-ber didi / Olma gam-gîn kim saña **la'l**-i lebüm emdür menüm

G. 270/1: **La'lün** katında vaşf-ı Bedahşân ne söyliyem / Yakûtı men berâber-i mercân ne söyliyem

G. 271/1: Yüzündür Ka'be **la'lün** âb-ı zemzem / Ki sensin kıble-gâh-ı her dü-'âlem

G. 274/1: Çeşme-i **la'lünden** ey cân teşneyem âb isterem / Hasteyem hecrûñ beyâbânında 'unnâb isterem

G. 280/3: Düşmedüm sevdâ elinden bülbül-i cân oldı lâl / Vaqt-i güldür çehreñ açup nev-bahâr olmaz mısın

G. 282/2: Ger 'ilâç eyler maña 'âlem tabîbî ser-be-ser / Şerbet-i **la'lünden** özge derde dermân istemen

G. 297/2: **La'line** cân bahâ didi virdüm revân aña / Ol bî-vefâyı gör ki gidermez bahânesin

G. 300/3: Hatt ü hâlûñ dutmuş ol **la'lün** kenârında makâm / Öyle kıl kim çeşme-i hayvânım elden gitmesün

G. 318/1: **La'l**-i nâbuñdan maña her dem 'inâyetdür bugün / Hâk durur şükr eylesem bî-hadd ü gâyetdür bugün

G. 333/1: Kılır gamzeñ cefâlar dürlü dürlü / Virür **la'lün** şafâlar dürlü dürlü

G. 339/4: Şanasın kim çeşme-i hayvânıñ üste geldi Hızr / Düşdi tâ hattıñ senûñ **la'l**-i şeker-bâr üstine

G. 355/17: Çünki cân virmezsin ey 'ömrüm bu cânsız cismüme / Su-yı **la'lün** âb-ı hayvân itdigüñ ya'ni ki ne

G. 355/1: Gönce tek **la'lüni** hândân itdigüñ ya'ni ki ne / Lâle tek bağrumñı pür kan itdigüñ ya'ni ki ne

G. 359/3: İster gönül ki nûş ide **la'lün** zülâlini / Ol Hızrî gör ki çeşme-i hayvân diler yine

G. 365/2: Yüregi dâğ olmayınca bağı kanlu **la'l** tek / Hiç kiminûñ haddi yoğdur kim Kızılbaş olmağa

G. 366/3: Dişüñ incü gözün nergis lebûñ **la'l** / Senûñ ol hoş cemâlün beñzer aya

G. 375/3: **La'l**-i lebûñ şarâbını bir kez dadupdur ol / Derd-i diline bil ki şifâdur Hataîye

G. 389/1: Hâste cânum olmayasın sevgülü cânân kimi / Høkka-i **la'lüni** gördüm derdûme dermân kimi

G. 391/4: Sormışam kâd ile şeker lezzeti hoşdur velî / Ol dahî şîrîn degül **la'l**-i şeker-bâruñ kimi

G. 393/2: Kâdur menüm susuzlğum ey âb-ı **la'l**-i yâr / Girmez elüme dünyede bir su senûñ kimi

G. 396/4: Yâ Rab ol çihreñ ne tâze verd-i ahmerdür senûñ / Gül kızarmış hacletinden **lâl** idüpdür süseni

G. 402/3: **La'l** ü cevherdür muraşşâ kılmış anı Hâk tamâm / Bu sa'âdetden müdâmî kimsenüñ yoh minneti

G. 408/2: Sordum tabîbe derdûme dermân bulunmadı / Bu derd-i 'ışka **la'lüni** dermân disem yiri

G. 409/2: Gerçi şîrîn leb cihân mülkinde çoğdur bî-şümâr / Høkka-i **la'lün** kimi hergiz şeker-bâr olmadı

la'l-fâm: Lal renkli, kırmızı.

G. 157/1: Yâ Rab ne dânedür ki anuñ zülfi dâmidür / Hâl-i siyeh ki pîş-i leb-i **la'l-fâmıdır**

la‘l-i bedahşân: Bedahşan taşı.

G. 160/3: Leblerüñ la‘l-i Bedahşân dişlerüñ dür-dânedür / Ğonce-i bārîk-miyân piste dehân küncindedür
G. 77/2: Nice gavvâş olmayam yaşımda kim ol dil-berüñ / Lebleri la‘l-i Bedahşân dişleri dür-dânedür
K. 8/1: Deryâ-yı Necef gevherine kân ‘Alîdür / Ol lâm-ı leb-i **la‘l-i Bedahşân** ‘Alîdür

lâl: Dilsiz; suskun, konuşmadan, sessiz, sâkin bir şekilde.

G. 76/3: Lâl oturma söyle ey cân murğı geldi nev-bahâr / Gıtdı kış vakti aradan uş gül-istân devridür
G. 340/8: Gül yüzini görelî artıdı figânı kuşlaruñ / **Lâl** iken bülbüllerüñ şavtı hezâr oldı yine

lâle: Zambakgiller familyasından, Asya menşeli olduğu sanılan, çok değişik türleri bulunan, mızrak biçiminde uzun yapraklı çiçek; kırmızı rengi ile sevgilinin yanağı ve aşkın gözyaşları laleye benzer. Lalenin ortasındaki siyahlık sevgilinin yanaklarına özenme ve kıskanma dolayısıyla bağrında meydana gelmiş bir yaradır.

G. 79/6: Bağçe içinde gül-i ahmer ne nisbet vechüñe / Ol yañağın katına cân **lâle-i** hamrâ nedür
G. 137/3: **Lâle** tek beñzüm saralmışdur firâkuñdan senüñ / Olmışam dil-ḥaste vü mecrüh u bîmâr uşta gör
G. 177/2: Gülşen-i meclisde bir şüh-ı perîdür dil-rubâ / Şanasın bir **lâledür** bağrında anuñ dürlü dâğ
G. 178/2: **Lâle** görmüş gül yüzüñ Mecnûn kimi şeydâ olup / Dağ ara mesken dutup koymış durur gögsine dâğ
G. 195/1: Tâ ki sen ey ğonce-leb la‘lünüñ ḥandân eyledüñ / Derde şalduñ **lâle** tek bağrum kara kan eyledüñ
G. 219/1: **Lâle** tek gülgün niķâbı ey şanem yüzünden al / ‘Âşık-ı bî-çâreni ancak ğam-ı hicrâna şal
G. 274/3: Nev-bahâr-ı ḥatt u reyḥānuñdan ayru düşmişem / ‘Arızuñ tek **lâle-i** gül-berg-i sîr-âb isterem
G. 339/1: Dâne-i ḥâl-i siyeh kim düşdi ruḥ-sâr üstine / **Lâle-i** pür-dâğdur kim düşdi gül-zâr üstine
G. 353/2: Yanağın şevkine gül ile **lâle** / Yine bülbülün destân eyleyen şâh
G. 355/1: Ğonce tek la‘lünüñ ḥandân itdigün ya‘ni ki ne / **Lâle** tek bağrumnı pür kan itdigün ya‘ni ki ne
G. 392/1: Tâ menüm gül yüzlü yârum ‘azm-i seyrân eyledi / **Lâle** tek hecri yarası bağrumı kan eyledi
G. 405/1: Hiç senüñ tek görmedüm bir dil-ber-i ḥürî perî / Serv boylu **lâle** yüzlü ğonce-leb meh-peykeri

lâle-ğün: Lale renkli.

G. 33/1: Bu gönüm şad olur ğamdan ruḥı çün **lâle-ğün** görgeç / Misâl-i merd-i müflis nâgehân bir yahşı gün görgeç

lâle-‘izâr: Lale gibi kırmızı yanaklı sevgili.

G. 180/4: Ḥayâl-i ḥâl ü ḥaṭuñ ey nigâr-ı **lâle-‘izâr** / Gönülden itdi menümle bugün ḥikâyet-i ‘ışk

lâle-ruh: Lale yanaklı, sevgili.

G. 260/2: Sevmişem bir **lâle-ruh** bir câdu gözlü dil-beri / Ḥoķķa-i mercân tek ağız ḥatt ü ḥâlî sevmişem

lâle-zâr: Lale bahçesi; gezinti, seyir yeri.

G. 138/1: Bir kaṭre-i ‘arâk ki yüzünden nisâr olur / Şahñ-ı zemîn bahâr u gül ü **lâle-zâr** olur
G. 340/2: Mevsim-i gül geldi vü gülşen bezendi bezm için / Dağ u şahrâ cümle yek-ser **lâle-zâr** oldı yine

lâm: Lam harfi.

K. 8/1: Deryâ-yı Necef gevherine kân ‘Alîdür / Ol lâm-ı leb-i la‘l-i Bedahşân ‘Alîdür

lâ-mekân: Belli bir yeri olmayan, mekânsız, Allah. Zuhurdan önceki, zaman ve mekânın bulunmadığı âlem.

G. 303/1: Dün didüm terk it yolında mende cândur sen diyen / Lîk bu cismüm içinde **lâ-mekândur** sen diyen
G. 440/2: Bî-keslerüñ ümîdisin ey şâh-ı **lâ-mekân** / Mü‘min olan getürdi saña ilticâ ‘Alî
G. 438/2: Kimse bilmez ma‘nî-i zât u şifâtuñı senüñ / **Lâ-mekân** bahrında dürr-i müntehâsın yâ ‘Alî
Mus. 1/28: Sıfâtı Elif-lâm ü Yâsîn velî / Kim oldı anuñ **lâ-mekân** menzili
Mus. 1/31: Maķâmât-ı Rahmân yiri **lâ-mekân** / Ol ervâḥa menzil qarâr-ı cihân
T. 7/2: Ey Ḥaṭâyî giymiş aşlan kisvetin / **Lâ-mekân** qarşında der-bândur ‘Alî

la‘net: Karşıdakinin bu af ve merhametten mahrum kalmasını dileme, bedduâ etme, ilenç, kargıma.

G. 257/9: Ḥüseyniyem Yezîde **la‘netüm** var / Ḥaṭâyiyem ‘Alinüñ çâkeriyem
G. 284/4: Çün rakîb emrüne tâ‘at kılmadı merdûd kıl / Tavķ-ı **la‘net** tâ kim ol şeytâna gelsün yeñiden
G. 360/2: Şad hezâr **la‘net** Yezîde çünki ol şeh-zâdeye / Bir içim su virmedi kâdir Ḥudānuñ ‘ışkına
G. 430/4: Müdde‘îni koymağil kapuñna nâ-maḥrem durur / Cânına her demde yüz **la‘net** anuñ şeytân kimi
K. 6/11: Ḥüseyniyem Yezîde **la‘netüm** var / Ezelden men duçar-ı Ḥayberiyem

la‘net gelsün: Lanet olsun! İlenme sözü olarak kullanılır.

G. 305/5: Aralıḥdan küdüretler arındı / Sürülsün **la‘net** ol şeytâna gelsün
G. 310/3: Gör nice zârî virür ol **la‘neti** şeytân maña / Dün ü gün la‘net oḥurmen la‘neti şeytâna men

lâş: Leş.

G. 385/2: Yolu ger daş ola ger yay ola ger oğ u kılıç / Mürşidinden dönenün ma' nide ismi **lâş** ola

latîf: Zevk ve ruh okşayıcı ince bir güzelliğe sâhip olan, hoş, nâzik, yumuşak.

G. 136/2: Mey-hâne küncin iste diyer sâki-i **latîf** / Öz vahdetünde ol ki çü Allâh imiş gafûr

lâya 'kıl: Akli başından gitmiş, kendinden geçmiş.

G. 31/1: Ser-hoş-i cām-ı elestem tâ ebed huşyâr mest / Mest-i **lâya 'kıl** gezermen şehir içinde 'âr mest

lâ-yezal: Zâil olmaz, bâkî; bitmez, tükenmez, sonu olmayan, ebedî.

G. 218/1: Kıldı meni lebûñ kadehi mest-i **lâ-yezâl** / Gam gitdi hâtrımdan u hem kalmadı melal

lâyık: Yakışır, münasip, şâyân.

G. 415/8: Çün kıl olduñ ey Hâtâyî bende fermân ol yakîn / Bende fermân olmayanlar **lâyık**-ı şâh olmadı

K. 13/18: Yezîd ikrârına inkâr olupdur / Aña **lâyık** be-neft ü buriyâdur

K. 17/14: Hâtâyî bî-nevâ yâ Rab ola mı hâzrete **lâyık** / İmâmlar yolına yakîn ki cân ilen fedâ geldi

M. 1/5: Senün çoğdur kuluñ men bir fakîrem / Saña **lâyık** işüm yoğ men hâkîrem

lâzım: Gerekli, lüzumlu.

G. 384/6: Hem-demün dâyim rakîb olmışdur ey gül yüzlü yâr / Handa bir gül bitse lâzımdur yanında hâr ola

leb: (Sevgilinin) dudağı.

G. 21/5: Geçdi 'ömrün ey Hâtâyî uşbu zâyî' dünyede / Şol vefâsız **leblerinden** virmedi kâmi maña

G. 22/3: Dârü 'ş-şifâya gitmedüğüm andan ötrüdü / Ey cismümün hayâtı **lebündür** maña şifâ

G. 28/4: Ey sâki-i muhabbet-i cân âferîn saña / Peymâne-i **lebünden** içen istemez şarâb

G. 30/3: Cân-bağış imiş memâta **lebün** ey Mesîh-dem / 'İsîlerün 'aceb mi deminden bu mu 'cizât

G. 41/7: Bu Hâtâyî **leblerün** 'ışkında ger âh eyleye / Âhınun süzından olur hâk ol küh-ı Şehend

G. 54/1: Vücûduñ bu gönlüm cân dimişdür / **Lebüni** la'l ile mercân dimişdür

G. 58/5: **Lebüñ** yanında hañtuñ Hızra beñzer / Kenâr-ı çeşme-i hayvân anuñdur

G. 58/6: Ser-i zülf ü **leb**-i la'lüñi gördüm / Tamâmı Türk ü Hindistân anuñdur

G. 65/4: N'ola 'aşıkları öldürseñ ey dost / **Lebüñ** bir büsesi yüz hün-bahâdur

G. 70/3: Şerh idenden berlû şekker **leblerün** evşafını / Murğ-ı cânım tûti-i şîrîn-zebân olmış durur

G. 71/4: Gözüñ ser-mestdür boyuñ şurâhî / Sözüñ nuql u **lebün** peymânemizdür

G. 76/5: 'Ömr için gam çekme ey dil nûş kıl mâ 'ü'l-hayât / Dil-berin şîrîn **lebinden** âb-ı hayvân devridür

G. 77/1: Ey ki ser-hoşdur dü-çeşmün **leblerün** peymânedür / Ol sebebeden 'aşıkun dâyim yiri mey-hânedür

G. 77/2: Nice gavvâş olmayam yaşumda kim ol dil-berün / **Lebleri** la'l-i Bedağşân dişleri dür-dânedür

G. 79/4: Gerçi zulmetdür saçun yüzün aña hürşîd-var / **Leblerün** tu'mı ne nisbet çeşme-i hayvânadur

G. 82/1: Dil-berâ hecrün yarasına **lebün** merhem düşer / Ol dişün incüsü tek deryâda bir dür kem düşer

G. 92/3: Çoğ zamândur gonce tek bağrumnı pür-hün eyledün / **Leblerünü** gül teki handân iderseñ vañtidür

G. 92/5: Hayli vañtdür kim Hâtâyî zulmet-i hicrân çeker / **Leblerünü** çeşme-i hayvân iderseñ vañtidür

G. 94/3: Rüz u şeb bes kim kılur bülbül fiğân u zârılığ / Tâ gül-istânda **lebün** tek bir gül-i handân durur

G. 113/4: Haste-hâl oldum firâk u derd-i hecrinden anuñ / **Lebleri** derde tabîb ü gözleri bîmâra var

G. 116/3: Yüzün çü mâh-ı bedrdür yeldâ şebi zülfün senün / 'Aşıkları mest eyleyen la'l-i **lebün** peymânedür

G. 122/2: Firkatün derdinde dâyim haste cânım boldı zâr / Şerbet-i la'l-i **lebün** bu derdümün dermânıdur

G. 125/1: **Leblerün** yadı bile dîdelerüm kan doludur / Ağlamakdan etegüm la'l ile mercân doludur

G. 129/3: Katı müştâk idüm şîrîn **lebüne** / Gözi mest ü humârım anda n'eyler

G. 130/3: Susamış **lebüne** Hızr-ı zamâne / Suvargil çeşme-i hayvân senüñdür

G. 139/2: Kaşlarun mihrâb u yüzün mescid-i beytül-harâm / Gözlerün mey-hâne vü la'l-i **lebün** peymânedür

G. 143/4: Nice mest ü humâr olmaya çeşmün / Öñinde **leblerün** kimi müli var

G. 157/1: Yâ Rab ne dânedür ki anuñ zülfi dâmıdur / Hâl-i siyeh ki pîş-i **leb**-i la'l-fâmıdur

G. 160/3: **Leblerün** la'l-i Bedağşân dişlerün dür-dânedür / Gonce-i bârîk-miyân piste dehân küncindedür

G. 174/1: Hâk **lebünden** goncenî gülşende handân eylemiş / Lîk yüz nâzûkluk ilen anı handân eylemiş

G. 174/4: Zulmet-i zülfünde içmiş **leblerün** âbını Hızr / Hayy-ı bâkî bulmuş adın âb-ı hayvân eylemiş

G. 175/3: **Leblerün** peymânesinden Şiblî vü Mañşür mest / Kim ki içdi şol şarâbı şâhib-i temcîd imiş

G. 179/5: 'İşk elinden haste düşdi bu Hâtâyîñün teni / **Leblerün** şerbetde tîmâr olmadı hayf oldı hayf

G. 185/1: İstemen cismümde cân ol **lebleri** cânım gerek / Bir dağı ol ay yüzün görsem ki imânım gerek

G. 186/2: Vişâlünü bulan diller hayât-ı cavidân dıdı / Saçun zulmâtınun içre **lebündür** âb-ı hayvân tek

G. 191/2: La'lünüzden cām-ı mey her kimseye virmek neden / **Leblerün** şerbetini bîmâra göndermek gerek

G. 216/2: Zulmet ü nûr oldı zülfünlen yüzünden şerm-sâr / **Leblerün** şevkünden ol la'l-i Bedağşân münfa'ıl

G. 218/1: Kıldı meni **lebün** kadehi mest-i lâ-yezâl / Gam gitdi hâtrımdan u hem kalmadı melal

G. 224/4: Bir perîñün yüzine hayrân u zâram cân ilen / Şol **leb** ü zülf ü ruh u hem hañt u hâlün görmişem

G. 232/1: Ey perî şîrîn **lebün** 'ışkında Ferhâd olmışam / Tâ saña kıl olmışam 'âlemde âzâd olmışam

G. 240/3: Men-i dil teşne şahrâlarda dâyim / **Lebüni** âb-ı hayvân tek dilerdüm

G. 241/2: Tüti tek telh oldı ağzum isterem şekker **lebün** / Bülbül-i ser-geşteyem her günde gül-zâr isterem
G. 242/4: Göñül qalmışdı hicrân zulmetinde / **Lebünden** çeşme-i hayvâna yetdüm
G. 249/3: Men dahı yâd eylemen dünyâ vü cennet bağını / Leblerin tâ kim olupdur şekker-âb u kevserüm
G. 254/1: Gözleri mey-h'âredür mey-hâneye göndermişem / **Lebleri** peymânedür peymâneye göndermişem
G. 255/1: Ol perî-vesh hüsni gencüm yâr senden küsmişem / **Lebi** şekker dişî incüm yâr senden küsmişem
G. 261/3: **Lebüne** cân didümse tökme kanum / Sorup senden bahâsın bilmez idüm
G. 263/3: Dişlerin incü **lebün** mercândur ey bahr-ı kerem / Halka-i devr-i dehânuñ kâna nisbet kılmışam
G. 268/5: Ey Hâtâyî ölmegün farz oldı şol tüti kimi / **Lebleri** şehd ü şeker-güftarı gıtdüm görmedüm
G. 283/5: Zülf ilen hatt u **lebün** kim ki gördi söyledi / Hızr ilen zulmâta girmiş âb-ı hayvân yeñiden
G. 284/1: Gel ki derd-i bî-devâ dermâna gelsün yeñiden / Ten Mesîhâ **lebleründen** cânâ gelsün yeñiden
G. 291/3: 'İzârûn nûridur Yâsîn anuñ şânûñdadur el-hamd / **Lebüñ** yâkût-ı ahmêrdür dişün lü'lü'-i gevherden
G. 295/4: Bî-hamdi'llâh ki hicrân zulmetinde / **Lebüñi** âb-ı hayvân buldum ey cân
G. 301/4: Ey perî çün kim tabîb-i derd-i 'ışk olmuş **lebün** / Bes nedendür sen hemîşe gözleri bîmârsın
G. 314/4: Bağ-ı cennetdür yüzün yâ ravza-i dârû'n-na'îm / Âb-ı kevser mi **lebün** yâ nefha-i rûhü'l-emîn
G. 325/1: Nâgehân içdüm **lebünden** kevser-i mâ'-i ma'în / Bilmezem yâ ol mey-i engürdür yâ engübîn
G. 332/6: **Lebünden** şerbet içdi bu Hâtâyî / Dâyim ser-mest gezer dîdâra karşı
G. 341/4: **Lebleri** devrinde ol gül yüzlü yârûñ dem-be-dem / Gonceñi ey bağbân gülşende handân eyleme
G. 345/4: Mey-h'âre **lebün** istedi tâ nuql u kebâbı / 'İşk odını yahup cigerüm şaldı köz üste
G. 355/21: Hâlûñi fûlül yüzün gül **leblerün** mül ey şanem / Hatlaruñdan deste reyhan itdigün ya'ni ki ne
G. 355/28: Ma'den-i yüzünde bir hoşka dehânuñ dūr dişün / **Leblerün** tarafını mercân itdigün ya'ni ki ne
G. 356/17: Çünkü devr itmez ayağı meclis-i 'uşşâk ara / **Leblerün** câm-ı muşaffâ kıldıguñ ya'ni ki ne
G. 357/1: Ey yüzün güldür **lebün** çün gonce handândur yine / Büy u müyün 'âşîka küfr ile imândur yine
G. 366/3: Dişün incü gözün nergis **lebün** la'l / Senün ol hoş cemâlün beñzer aya
G. 370/4: **Lebüñ** zülâline susuz tükendi 'ömr-i azîz / Hayât-ı Hızr eger pâydar imiş maña ne
G. 375/3: La'l-i **lebün** şarâbını bir kez dadupdur ol / Derd-i diline bil ki şifâdur Hâtâyîye
G. 376/4: Derdüme dermân bulunmaz çâre senden yâ hakîm / Ey habîbüm **lebleründen** vir şifâdur göñlüme
G. 378/2: Böyle mekkâr u sitem-kâr u vefâsız görmedüm / Bir devâ kılmaz **lebinden** derd-i bî-dermânuma
G. 387/4: İncimen derdünden ey göñlüm alan nâzûk şanem / Var durur mihr-i **lebün** göñlümde dermânım kimi
G. 400/5: Uş bu ma'nîden Hâtâyî hür söyler hüsnuñi / Kim **lebün** peymânesi bahş eyler âb-ı kevseri
G. 408/1: Ey gül yañağlu **leblerüne** cân disem yiri / Zülfüne küfr ü yüzüne imân disem yiri
G. 409/2: Gerçi şîrîn **leb** cihân mülkinde çoğdur bî-şümâr / Hoşka-i la'lün kimi hergiz şeker-bâr olmadı
G. 411/1: Menüm göñlüm alan dil-ber degül mi / **Lebi** mercân dişî gevher degül mi
G. 411/3: Meni hayrân iden ol hür-zâduñ / Boyı tûbâ **lebi** kevser degül mi
G. 411/4: Şarâb-ı 'ışk âka ey dost / **Lebüñ** nuql u sözün şekker degül mi
G. 416/3: Görelî Şîrîn **lebün** 'ışkında Ferhâd olmuşam / Olmuşam Mecnûn kimi ol Leylinün âvâresi
G. 421/5: Bu Hâtâyî bir gün almışdı **lebünden** bûseler / Geldi çoğ günler velîkin gelmedi ol gün kimi
G. 427/3: Kim ki 'âşîk olmadı ahvâl-i 'aşkı bilmedi / Dil-berün şîrîn **lebinden** âb-ı hayvân ağladı
K. 8/1: Deryâ-yı Necef gevherine kân 'Alîdür / Ol lâm-i **leb**-i la'l-i Bedahşân 'Alîdür

lem'a: Parlıt, parlaklık.

G. 196/4: Yirde bir ay nûr yüzün 'âlem aña hayrân olup / Ay ü gün bir **lem'adur** hüsni kemâlinde anuñ
K. 18/18: Dîde-i bînâ içinde rûşen olmuş âşîkâr / **Lem'a**-i nûr-ı ruhuñ hürşîd-i tâbân yâ 'Alî

lem-yezel: Yok olmaz, zeval bulmaz, bâkî, dâimî, lâyezal. Cenâbıhakk'ın sıfatlarındandır.

G. 182/4: Miñ yıl yazarsa kâtib-i taqdîr-i **lem-yezel** / Bir harf ü nokta yazmaz anuñ hatt ü hâli tek
G. 223/3: Menüm derdüm 'ilâcî şol hekîm-i **lem-yezeldür** kim / İçenden şerbet-i la'lün vücudumñı şîfâ gördüm
G. 342/2: Tâ cihân bağını bünyâd itdi dest-i **lem-yezel** / Sen teki bir gül haçan bitdi gül-istan üstine

len terânî: "(Musa dedi ki:) Yâ Rab bana kendini göster de sana bakayım. (Allah) Beni göremezsın." Araf suresi, 143. ayet.

G. 78/5: Men didüm yüzünü göster didi tâkat yoğ saña / Bu su'âline cevâb-ı **len terânî** handadur

lerzan: Titreyen, titrek.

G. 119/7: Kim anuñ tîgînuñ çarbindan oldı / Zemîn ü âsumân **lerzân** 'Alîdür
K. 18/5: Zû'l-fekârûñ heybetinden titreşür arz u semâ / Murğ u mâhî korpudân çün bîd-i **lerzân** yâ 'Alî

leş: Leş, ölü.

M. 2/47: Cıdamnı elümden haşûda yügürt / Yüzüme tükürtme **leşüme** tükürt

leşker: Asker.

G. 50/3: Yezîdüñ **leşkeri** yüz miñ olursa / Velâyet **leşkerinden** bir yeterdür
G. 50/4: Münâfîk **leşkeri** bir gâzi görse / Koyun kim gördi kurd andan beterdür
G. 75/6: Şıdık ilen bel bağlamış durmuş fütûh-ı rezim için / Gâziler yanuñda anuñ **leşkeri** nisbetlüdür

G. 145/5: Mevālî **leşkeri** geldi cihana / Hüseyn-i Kerbelâ ser-dâr olupdur
G. 162/5: Çün cihâna geldi Haydar ey gâzâvât **leşkeri** / Esb-i fırsat segridüñ meydâna Merdân devridür
G. 162/3: Şâh-ı âlem zâhir oldı çekdi leşker harb için / Esb ü şemşîr gürz ü nîze merd-i meydân devridür
G. 213/5: Leşkerüm gâzîlerüm şüfîlerüm pîrelerüm / Cân ile başı bu yolda maña inkâr degül
G. 229/2: Zecr ü hecrüñ leşkerinden kişver-i câna ne gam / Çün hayâlün gönülümün tahtında sultândur menüm
G. 355/20: Leşker-i 'ışkun gönül çek üstüme ey dil-rubâ / Hâne-i gönülümni talan itdigün ya'ni ki ne
G. 400/3: 'İşkuña düşen gönüller şanma kim âbâd ola / Anlaruñ şehrin harâb itdi firâkuñ leşkeri
K. 6/13: Hâtâyîyem bugün meydân içinde / Bi-hamdi'llâh ki şâhuñ leşkeriyem
K. 7/8: Takîdür bâ-Nakî Şâh 'Askerî hem / Velî Mehdî velâyet leşkeriyüz
M. 2/22: Ere leşker ilen varan er midür / Ganîmi başanlar o leşker midür

leşker-siken: Asker kıran, asker bozan.

G. 161/5: Şâh İsmâ'il-i gâzi şâh Hüseyn-i tâc-bahş / Haydar-ı **leşker-siken** 'ilmün beyânı şahdur

levend: Farsça'da "tembel, boş gezen" vb. anlamlarda kullanılır.

G. 41/4: Tâ ki geldi ey şanem 'ışkuñ hayâlî başuma / Dünya vü 'ukbâ gamından geçdüm ü oldum **levend**

levh: Üzerinde yazı yazılan düz şey, sayfa; sevgilinin yüzü.

G. 61/1: Ey hak ehli sen senün cismünde beytu'llâhı gör / Hancaru 'azm eyleseñ **levhinde** 'arşu'llâhı gör
G. 275/2: Evvel ü âhirde kendü sırrını fâş itmege / Gördi şol kudret yüzün **levhinde** çekmişdür raşam
G. 421/4: Dest-i kudret tâ ki çekdi 'arızuñ **levhinde** haş / Hansı kâtib yazabildi şol haş-ı mevzün kimi

levh-i dilde: Gönül levhası, gönül sayfası.

G. 356/11: **Levh-i dilde** bile teskîn dâpmış iken gamları / Bir dahı yañlışdan inşâ kıldıguñ ya'ni ki ne

levh-i mahfûz: Allah'ın takdir ettiği, olmuş ve olacak bütün şeylerin üzerinde yazılı bulunduğu kabul edilen levha.

G. 61/5: **Levh-i mahfûzuñ** Hâtâyî ebcedin kıldı beyân / Dîv degülseñ hâtemün hatminde Fazlu'llâhı gör
G. 78/3: Geldi sübhâne'l-lezî esrâ bi-'abdih şânuña / **Levh-i mahfûz** üste ol hüsnün beyânı handadur

levhaşa'llâh: *Lâ-evhaşehu'llâh* "Allah onu uzaklaştırmasın"; beğenme, takdir ve âferin sözü olarak bilhassa nazımda "mâşallah, bârekallah" gibi kullanılmıştır.

G. 325/4: **Levhaşa'llâh** hanı ol günler neşât u 'ıyş ile / Yâr ile bir niçe müddetler çıhardum erba'ın

leyl: Gece, şeb; siyah, kara; Leyl suresi.

G. 111/4: **Leyl-i** zülfünün gamı kıldı perîşân 'aqlumı / Öyle mecnûnam ki Mecnûn görse hem menden kaçar
G. 391/2: Ger siyehdür dünyede **leyl** ile zulmât u şebe / Olmaya bunlar siyâh ol turra-i târuñ kimi
G. 163/3: Süre-i ve'l-**leyl** zülfün gözlerün ni'me'l-başar / Lîk sübhâne'l-lezî esrâ durur esrâruñuz
Mus. 1/25: Adı miñ sıfâtı hezârân hezâr / Döner hükmi birlen bu **leyl** ü nehâr

leyletü'l-esrâ: Miraç gecesi.

K. 18/8: Hak te'âlâ hazretinden **leyletü'l-esrâ** yakîn / Cebra'til indürdi ismün şâh-ı merdân yâ 'Alî
K. 18/20: Muştafâ mi'râca çıhgeç **leyletü'l-esrâda** hem / Nâgehân gördi seni ber-şekl-i aşlan yâ 'Alî

leyletü'l-kadr: Kadir gecesi.

G. 69/7: Saçınuñ rengidür çün **leyletü'l-kadr** / Cemâli nûrî şem'-i hâverîdür

leyl-i yeldâ: Şeb-i yelda; en uzun gece.

G. 356/6: Vechün eyyâmında bu baht-ı siyâhumuñ şehâ / Nisbetini **leyl-i yeldâ** kıldıguñ ya'ni ki ne

leyli: Leyla ve Mecnun hikayesinin kadın kahramanı; gece gibi karanlık, siyah.

G. 18/2: **Leyli** cemâlünden cüdâ ser-geşteyem Mecnûn kimi / Ferhâd-vâr ister gönül şîrîn dudağından şîfâ
G. 68/5: Kanda kim **Leyli** olursa anda bir Mecnûn gerek / Kanda kim kallâş olursa çoğ durur qalmaşlar
G. 173/6: Senün **Leyli** cemâlün görmek için / Nice Mecnûnleyn hayrân oturmuş
G. 323/3: Meger aşhâb-ı fil oldum kılarısın gündüz ü **leyli** / Ki hicrân daşını atar maña tayr-ı ebâbilden
G. 338/3: Âkil idüm dünyede **Leyli** cemâlün görmedin / 'İşk ile Mecnûn teki bî-hânümân oldum yine
G. 364/4: Ger dilerseñ **Leyli** tek yüzün gören Mecnûn ola / Ay teki kaldur niğabuñ gün tek açın üstine
G. 356/19: **Leyli** zülfünün hayâlî 'ışk ile Mecnûn teki / Meskenünüñ küh ü şahrâ kıldıguñ ya'ni ki ne
G. 370/2: Diyerler oldı dili **Leyli** zülfine Mecnûn / Deminde ol dahı bir bî-karâr imiş maña ne
G. 356/7: Her dem ey **Leyli** nigârum bendeni Mecnûn teki / Vâlih ü gamgîn ü şeydâ kıldıguñ yani ki ne
G. 416/3: Görelî Şîrîn lebün 'ışkında Ferhâd olmuşam / Olmuşam Mecnûn kimi ol **Leylinün** âvâresi
G. 421/1: Sen büt-i **Leyli** elinden olmuşam Mecnûn kimi / İştîyâkuñdan dem-â-dem ağlaram mahzûn kimi

leyse li hubbi sivāk: Arapça Senden başka sevdiğim yok.

G. 190/5: Bendeñi lutf u kerem birle nazardan şalmagil / Ey Haṭāyīnün penāhi **leyse li hubbi sivāk**

lezzet: Herhangi bir şeyden alınan zevk, haz, safa.

G. 105/5: Men niçük hecründe vaşluñ **lezzetinden** kām alam / Vaşluñ ilen hecrinün işi muşāf olmış durur

G. 176/1: Ğonce ağzuñdan senün uş sırr-ı pinhān oldı fāş / La‘l-i nābuñ **lezzetinden** āb-ı hayvān oldı fāş

G. 391/4: Sormışam kand ile şekker **lezzeti** hoşdur velī / Ol dañı şīrīn degül la‘l-i şeker-bāruñ kimi

lezzāt: Lezzetler.

G. 172/3: N’eylerem ‘ışkuñdan ayru dünyenün **lezzātını** / Kim hüzür-ı dil ğam-ı mihrün menüm gönümde bes

lī ma‘allāh: Allah ile yalnızlık.

G. 363/6: Dilersen Haḫḫı haḫḫa vāşıl itmek / İrişdür fi‘l-maḫāmi **lī ma‘allāh**

libās: Elbise, giyecek şey.

G. 169/1: Kabā-yı faḫr u fenādur ḫumāş-ı fāḫirümüz / Ğarīḫ-i bāde-i ... **libās-i** zāḫirümüz

līk: Ama, fakat, lakin, gibi.

G. 163/3: Sūre-i ve‘l-leyl zülfün gözlerün ni‘me‘l-başar / **Līk** sübhāne‘l-lezī esrā durur esrāruñuz

G. 174/1: Haḫ lebünnden ğonceni gülşende ḫandān eylemiş / **Līk** yüz nāzūkluk ilen anı ḫandān eylemiş

G. 286/2: Kāfirün rahmi gelür men derd-mendün ḫālina / **Līk** kāfir sen teki yār-ı sitem-kār olmasun

G. 303/1: Dün didüm terk it yolında mende cāndur sen diyen / **Līk** bu cismüm içinde lā-mekāndur sen diyen

G. 343/3: Gerçi güller çoḫ biter ‘ālem gül-istānında **līk** / Gül yüzün tek bitmemiş hiç gülşen ü bağ üstine

G. 395/2: Hür ilen bağ-ı behiştı kıldılar ta‘rīf **līk** / İşigün tek cennet ü hüsünün kimi hür olmadı

G. 398/5: Ey Haṭāyī gerçi hūblar çoḫ durur ‘ālemdə **līk** / Olmaya bir dil-ber ol şūḫ-ı sitem-kārum kimi

likā: Yüz, çehre.

G. 13/1: Cān u dilni koymışam yoluñda men ey dil-rubā / Uyḫuda görsem senün tek bir perī meh-veş **likā**

G. 101/1: Gökdeki māhuñ **likā**sı dost didārandur / Ğfitābın yüzü ol hūrşid-i ruh-sārındur

G. 397/3: Ḥayrān u vālih oldı bu gönüm ‘ale‘d-devām / Bir ḫatla tā ki ğördi anuñ hūb **likā**sını

G. 373/5: Muḫammed Taḫidür maḫşūd u mazḫar / Ḥasan ‘Asker **likā** için bağışla

G. 417/4: Ğötürgil ağ yüzünden kara zülfün / Niḫābuñ aç **likā** ister Haṭāyī

G. 431/2: Sen seni iḫlāş ile ṭayyib ü ṭāhir eyle kim / Aynası şāf olmayan görmez Ḥaḫuñ **likā**sını

likā: Kavuşma, vuslat.

G. 48/5: Yüzi ve‘ş-şems imiş bezm ehli içre / Te‘ālā şānuhū ehl-i **likādur**

G. 386/1: Men ol mest-i **likāyam** geldüm imdi / Hemīşe bā-Ḥudāyam geldüm imdi

likāi: Yüzlü, suretli.

G. 418/5: Muḫammed Taḫidür ‘Alī Naḫī hem / Ḥasan ‘Asker **likāidür** Haṭāyī

līkin: Ama, fakat, lakin.

G. 199/1: Cānā ğamuñda kısmi cefādur Haṭāyīnün / **Līkin** dilinde mihr ü vefādur Haṭāyīnün

li‘llāh: Allah için, Allah aşkına.

G. 109/5: Haṭāyī ḫastenün virgil murādın hasbeten **li‘llāh** / Ki ḫāk-i āsitānuñda işi dāyim temennādur

livā: Sancak, bayrak.

G. 438/5: Muştafā ğördi seni aşlan şıfatlu der-felek / Şāḫib-i mi‘rāc u hem-tāc u **livāsın** yā ‘Alī

K. 13/12: Naḫīye men muḫibbem cān u dilden / Ezelden şāḫib-i tāc u **livādur**

Lokmān: Büyük bir hekim, kıymetli sözleri ve hikāyeleriyle ün salmış bir hakīm olan efsānevī şahsın ismi olup dilimizde “hāzık tabip” ve “feylesof” anlamında kullanılır

K. 18/15: Haḫ bilür ki her devāsız derde dermān sendedür / Hikmeti hem senden ḫāşıl kıldı **Loḫmān** yā ‘Alī

lūcce-i ‘ummāna: Engin okyanus; sevgili.

G. 188/8: Kim ki ğarḫ olmaḫ diler der-baḫr-ı ‘ışḫ-ı bī-kenār / Keştsiz bu **lūcce-i ‘ummāna** hoş gelmek gerek

lū‘lū’: İnci bkz. dürr.

G. 83/5: Haṭāyī sözlerin sem‘ itsün ol māḫ / Ki şehler ğuşına **lū‘lū’** gerekdür

G. 108/1: ‘Anberīn zülfün midür yā müşḫ-i Tataruñ durur / Gökde kevkeb ‘ıkdı hem **lū‘lū’**-i şehvāruñ durur

G. 253/6: Dünyesinden men anuñ sırrın bilürdüm ol meni / Baḫr-ı rahmet içre men bir **lū‘lū’**-i şehvār idüm

G. 291/3: ‘İzāruñ nūridur Yāsīn anuñ şānuñdadur el-ḫamd / Lebün yāḫūt-ı aḫmerdür dişün **lū‘lū’**-i gevhenden

G. 399/3: 'Işkınun deryasına ğark olmışam ğavvâş tek / Baħr-ı dilde lü'lü'-i sır-âb gördüm men seni
K. 1/9: Yağduran deryâya gökden ebr-i nîsân yağmurın / Kaṭresinden lü'lü'-i şehvâr iden Perverdigâr

luṭf: İyi muâmele, iyilik, yumuşaklık, hoşluk.

- G. 6/5: Kesse ümîd rahmet-i Haḳdan Haṭâyî sen / Cümle haṭâda **luṭf**-ı İllâhum yeter maña
G. 11/5: Ey Haṭâyî hûblaruñ cevri vefâdur 'âşıka / Firḳat ü hecri nigârûñ **luṭf** u ihsândur maña
G. 17/5: Bu Haṭâyîden 'inâyet kesme ey şâh-ı kerem / Câna yetmişdür cefâdan **luṭf** idüp kılğil du'â
G. 19/2: Bilmezem 'âlemde yâ Rab gerdiş-i eyyâm-ı ğam / **Luṭf** u ihsânun mîdur yâ cevr-i hicrândur maña
G. 29/7: Haṭâyîye dimişsin cevr idem çoḡ / Yine **luṭf** u yine ihsândur ey dost
G. 30/4: Mehd-i zemîn içinde ki tıfl-ı nebât irür / Aña hemîşe dâye-i **luṭf** emzirür nebât
G. 31/5: Âdemî oldur ki anda hûsn-i hûlk u **luṭf** ola / Âdemî dimeñ aña kim cübbe vü destâr mest
G. 34/5: Bu Haṭâyî hastenün virgil murâdın yâ İllâh / Kim maña **luṭf** ile ihsân senden özge kimse yoḡ
G. 37/3: Bilmezem niçün durur düşmenligün bu nev' ilen / **Luṭfuñı** görsetmeyüp hem bu yamanlıġdan ne sūd
G. 40/5: Mü'mine irşâd idersin **luṭf** u ihsân u kerem / Kâfire ğavġa imişsin yâ 'Alî senden meded
G. 58/3: İşiginde anuñ men bir gedâyam / Ne kim **luṭf** eylese ihsân anuñdur
G. 76/6: Nâ-ümîd olma cihânda ey gedâ-yı bî-nevâ / Dergeh-i sultâna gel kim **luṭf** u ihsân devridür
G. 93/3: Ey şeh-i **luṭf** u kerem bir kez işid feryâdumı / Bend içinden bendeni âzâd kılsañ vaḳtidür
G. 95/4: Ey gönül hicrân ğamından çoḡ şikâyet kılma kim / 'Âşıka cevr ü cefâsı **luṭf** ile ihsânıdur
G. 99/9: Maḡşer güninde **luṭfı** anuñ dest-gîr ola / Miskîn Haṭâyî hasteye kim pür-günâhdur
G. 104/3: İncemez bu haste cânım derd-i hecründen senün / Cevr ü kaḡruñ geldigünce **luṭf** ile ihsân bilür
G. 104/4: Çünki birdür 'âşıka kaḡr ile **luṭfuñ** ma'nisi / Dil firâkuñı vişâl ü derdüñi dermân bilür
G. 108/5: Dünye vü 'uḡbâda hergiz ğam yime aġyardan / Ey Haṭâyî çün senün **luṭf**-ı Hudâ yaruñ durur
G. 122/3: Mihr ü kaḡrından anuñ âzürde gönüm ğam yime / Kim maña cevr ü cefâsı **luṭf** ile ihsânıdur
G. 153/3: Kendü **luṭfuñdan** yaratdı 'âlemün mevcüdını / Cümleden makşudı şâhdur üstüvâsı ḡandadır
G. 156/3: Sen ki mün'imsin bugün hûsn-i cemâl ehline kim / Sâyil-i dil ḡazretünden **luṭf** u ihsân ârzular
G. 162/7: Kulluġa geldi Haṭâyî rahm idüp ey nev-cevân / Hâline kılğil nazar kim **luṭf** u ihsân devridür
G. 169/4: Ğubâr-ı dehr-i deniden keder-pezir olmaz / 'İmâret eyledi **luṭfuñ** şikeste ḡatırumuz
G. 170/4: Bi'llâh inan bu doġru sözi egri şanma kim / **Luṭfuñdan** özge dünyede yoḡdur penâhumuz
G. 190/5: Bendeñi **luṭf** u kerem birle nazardan şalmagil / Ey Haṭâyîñün penâhı leyse li hubbi sivâk
G. 195/5: Kaḡr u cevrün **luṭf** kıldı bu Haṭâyî hasteye / Merḡabâ hoş geldün ey cân **luṭf** u ihsân eyledün
G. 235/5: Didi Haṭâyî dil-bere **luṭfuñ** nedür maña / Didi yüzümde 'âşıka miñ gül-sitân virem
G. 239/4: Sabr-ı Eyyüb eyledüm şâhâ 'inâyet vaḳtidür / Dem-be-dem men intizâr-ı **luṭf**-ı Allâh olmışam
G. 247/4: Kaḡrüm üstine sabâ **luṭf** eylegil kılğil güzâr / Bir ḡaber virgil maña cân u cihânımdan menüm
G. 283/7: Kapuña geldi gedâ tek bu Haṭâyî dil-berâ / Sen aña kıl ey şanem bir **luṭf** u ihsân yeñiden
G. 331/7: Demidür eylegil **luṭf** u 'inâyet / Yazuḡdur niçebir yalvara karşı
G. 354/7: Tâ ki feryâduña yetmez **luṭf** idüp ol şâh-ı hûsn / Ey Haṭâyî munca feryâd itdigün ya'ni ki ne
G. 355/13: Mihr ilen rahm itmeyüben kaḡr birlen öldürtüp / Bendeye **luṭf** ile ihsân itdigün ya'ni ki ne
G. 392/5: Âferîn ol dil-rubâ-yı nâzenîn dil-dâra kim / Bu Haṭâyîye vişâlin **luṭf** u ihsân eyledi
G. 417/1: Şehâ senden şafâ ister Haṭâyî / Kerem **luṭf** u 'atâ ister Haṭâyî
G. 433/6: Dil-berün **luṭfı** menümlen çoḡ idi ġâyetde kim / Bilmezem yâ Rab neden ol mihrini az eyledi
G. 439/3: Sen bilürsin senden özge yoḡ ḡekîmüm reh-berüm / Bir faḡîrem **luṭf** idüp kılğil 'inâyet yâ 'Alî
K. 1/12: **Luṭf** ile aḡvâline kılğil Haṭâyîñün nazar / 'Işk içinde vâlih-i didâr iden Perverdigâr
K. 11/5: Faẓl u ihsân u mürüvvet hem şehâvet kânısın / **Luṭfuña** ḡâk ile cevherdür berâber yâ 'Alî
K. 17/8: İllâhuñ emrine meşġûl dün ü gün Mûsi-i Kâzım / Anuñ cânı içün ḡalanlara **luṭf** u 'atâ geldi
K. 18/12: Ger ḡalîle olmasaydı **luṭf** u mihrün hem-nişîn / Âteş-i süzânı olmazdı gül-istân yâ 'Alî
K. 18/13: Ger ezelden olmasaydı **luṭf** u ihsânun senün / Nüh bulmazdı necât ez-hevl-i tûfân yâ 'Alî
K. 18/24: Kemterîn ḡuluñ Haṭâyîdür aña eyle nazar / Âleme çün sen idersin **luṭf** u ihsân yâ 'Alî
K. 18/3: ḡâk te'âlâ emri ilen ey şeh-i kevn ü mekân / İns ü cinne **luṭf** ile sensin viren cân yâ 'Alî
K. 18/6: Menba'-ı mihr ü vefâ vü dürr-i deryâ-yı kerem / Ma'den-i cüd u şehâ vü **luṭf** u ihsân yâ 'Alî
K. 4/15: Baħr-ı şecâ'at evc-i şehâvet mekân-ı **luṭf** / Kân-ı kerem seni didüm ehl-i ġazâ seni
K. 5/10: ḡalâş oldı günâhından tamâmet / Kime kim **luṭf** ile kıldıñ nigâhı
M. 1/13: Viren imânı sen ayırma menden / Umaram **luṭfuñı** dermânde senden
T. 3/1: Zât-ı ḡâk mefhûm-ı naşş-ı lâ-fetâ / Ḳullara senden gerek **luṭf** u 'atâ

M

mā': Su, âb.

- G. 153/4: 'Arş u kürsî cennet ü hem nâr u tûbâ vü şecer / Ebr ü bād u **mā'** u tîn 'aşl-ı şerâsı hâdadur
G. 325/1: Nâgehân içdüm lebûñden kevser-i **mā'** -i ma'în / Bilmezem yâ ol mey-i engûrdur yâ engübîn
K. 14/10: Âdem-i hâkî henüz olmamış idi **mā'** u tîn / Bu cihân ehli yoğ iken var sensin yâ 'Alî

mā: Farsça birinci çoğul şahıs zamiri biz.

- G. 16/7: Hürşid ü mäh cümle sitâre ber-encümen / Kıldı sücüd şüretüne ey 'azîz-i **mā'**

mā evhā: "vahyedeceği şey" anlamına gelmekte olup Necm suresinin onuncu ayetinde geçmektedir.

- G. 40/6: 'İşk oğurlar aduñı rāh-ı hâkîkatda senüñ / Sırr-ı **mā evhā** imişsin yâ 'Alî senden meded

ma'ānî: Anlamlar, manalar.

- G. 134/1: Dâne-i hâlûñ görende murğ-ı dil pervâz ider / Gayb iken ol demde esrâr-ı **ma'ānî** bāz ider

ma'ārif: İlâhî sırlar üzerinde, varlıkların özü ve gerçeği hakkında tefekkür, keşif ve ilham yoluyla elde edilen bilgiler, irfan.

- G. 361/5: Şehâ minnet şehâ minnet bugün yevmü'l-hisâb oldu / **Ma'ārifler** hisâb virdi münâfık kaldı ferdaya

ma'būd: Kayıtsız şartsız kulluk edilmeye lâyık olan, kendisine ibâdet olunan varlık, ilâh, Allah.

- K. 8/3: **Ma'būd**-ı dü 'âlem çü anuñ hükmine fermân / Cân içre 'ıyân oldu vü pinhân 'Alîdür

ma'den: Cevher; cevher kaynağı.

- G. 13/4: Ey mürüvvet **ma'deni** menden kerem kılma dirîğ / Kanberünem men senüñ şâhum be-'ışk-ı Murtażâ
G. 64/3: Ğam yimen gönüm çü **ma'den** boldı 'ışkun gencine / Gerçi ol vîrâneni hecrüñ harâb itmiş durur
G. 99/6: Ol **ma'den**-i velâyet anuñ âsitânıdır / Kim işigünde ins ü melek dâd-h'âhdur
G. 112/6: Dürr-i nazmuñ hasretinüñ firkatinden ey şanem / Bañr-ı çeşmüm **ma'deninüñ** dâneler küncindedür
G. 115/10: Böyle kıymetlü cevâhir hânsı **ma'denden** çıkar / Kün-fe-kân mülkün bahâ virsen henüz erzân durur
G. 369/2: Ma'rifet gevherinüñ kânına **ma'den** olagör / İşte bu 'ilm ü hüner genc-i nihândur bilene
G. 355/28: **Ma'den**-i yüzünde bir hoşka dehânuñ dür dişüñ / Leblerüñ tarafını mercân itdigüñ ya'ni ki ne
K. 18/6: Menba'-ı mîhr ü vefâ vü dürr-i deryâ-yı kerem / **Ma'den**-i cüd u şehâ vü lutf u ihsân yâ 'Alî
K. 11/4: Ey şecâ'at **ma'deni** sen hışm ile hükme eyleseñ / Kün fe-kân bir almadur destine yek-ser yâ 'Alî

mağrur: Aldanmış, kendini beğenen, böbürlenlen, kibirli, gururlu.

- G. 4/2: Ey perî çoh 'işve vü hüsnüne **mağrur** olma kim / Mülk-i fânî şanmagil kim ne saña kaldı maña
G. 395/1: Dil-berâ 'ışkuñda men tek kimse meşhûr olmadı / Yâ senüñ tek hüsnine hiç kimse **mağrur** olmadı

mäh, meh: bkz. ay; ay gibi güzel sevgili.

- G. 3/4: Ger nihân oldu gözümde ol perî-peyker şanem / Gökde **meh** anuñ yüzinden bir nişân kaldı maña
G. 6/1: Her dem gamuñda nâle vü âhum yeter maña / Dünyâ yüzinde ol yüzi **mâhum** yeter maña
G. 12/1: Rüşen yüzün ki zülfüñ olupdur niķâb aña / Nisbetdür ebr içinde **meh** ü âfitâb aña
G. 16/7: Hürşid ü **mäh** cümle sitâre ber-encümen / Kıldı sücüd şüretüne ey 'azîz-i **mā'**
G. 17/3: Münfa'ildür tal'atundan der-felek hürşid ü **mäh** / Şol cihetden kim yüzün nûrından almışdur ziyâ
G. 33/4: **Meh** ü seyyâreler şermendedür yüzüne bahmakdan / Felek evcinde hürşid hayâdan ser-nigün görgeç
G. 35/2: Gice gündüz men anuñ hecrinde yanmağdur işüm / Neyleyem kim ol **mehüñ** menden yaña pervâsı yoğ
G. 35/5: Gerçi çoğdur dünyede 'uşşâkı ol **mâhuñ** velî / Bu Hañâyî haste tek bir 'âşık-ı şeydâsı yoğ
G. 47/4: Devridür anuñ çü **meh**-i müdevver / Ser-püşî çü şekl-i âsumândur
G. 64/6: Tâ yaman göz dikmeye ey **mäh** hüsnüñ bağına / Hağ te'âlâ zülfüñi perr-i gurâb itmiş durur
G. 64/7: Ey **meh**-i nâ-mihribân sorma Hañâyî hâlini / Firkatüñ ol hasteni taht-ı turâb itmiş durur
G. 67/1: **Mâhumı** gördüm ki yüzünden niķâb almış gider / Pertev-i nûrından anuñ âfitâb almış gider
G. 69/3: Yüzidür nisbet-i hürşid-i tâbân / Felekde **mäh** anuñçün Müşteridür
G. 81/1: 'İşkuñ ey dil-ber gönül tahtında şâh olmuş durur / Şüretüñ cân mülkine hürşid ü **mäh** olmuş durur
G. 83/5: Hañâyî sözlerin sem' itsün ol **mäh** / Ki şehler güşına lü'lü' gerekdür
G. 85/1: Görelî ol **meh** yüzün başuma yüz sevdâ düşer / Ruğların mânendî ancağ bir gül-i hamrâ düşer
G. 91/1: 'Arızında sünbülün 'anber-feşân itmiş durur / Şanasın kim 'akreb ilen **meh** kırân itmiş durur
G. 97/2: Gâyib oldu gün yüzün çeşmümden ey **mâhum** dahı / Korharam kim sünbül-i 'anber-feşân elden gider
G. 101/1: Gökdeki **mâhuñ** likâsı dost didârinadur / Âfitâbın yüzi ol hürşid-i ruğ-sârındadır
G. 116/3: Yüzün çü **mäh**-ı bedrdür yeldâ şebi zülfüñ senüñ / 'Âşık-ları mest eyleyen la'l-i lebün peymânedür
G. 127/3: Ögmeñüz **mäh**-ı felekñüñ pertev-i ruğ-sârıñ / Ol perinüñ hüsnî **mäh**-ı âsumândan yañışdır
G. 138/4: Ruğ-sârıñ görürse **meh**-i âsumân bugün / Ol dem yüzini yire dutup şerm-sâr olur
G. 140/3: Gitdi 'ömrüm hiç diñlenmen vişâlinde anuñ / Şol **meh**-i nâ-mihribânıñ meyli çün hicrânedür

- G. 167/1: Ey senüñ yüzüñe baħduķ kible oldı **māhumuz** / Ne ‘aceb şüret yaratdı şun’ ile Allāhumuz
G. 169/2: Kapuñda n’ola **meh** ü mihre baş egmez isem / Ferāz-ı küngüre-i ‘arşdur şehā yirümüz
G. 171/5: Ğamdan Ğatāyī derd ile inceldi çün hilāl / Bir **māhdur** görünmedi ol hüsni **māhumuz**
G. 181/3: Yüzüñ devrinde ey gül-çeħre gökden / **Meh** ü hürşid aşılmışdur mu ‘allaķ
G. 193/5: Tā kim Ğatāyī gördi yüzüñ ey **meh-i** Ğoten / Şahrā-yı dilde çeşm-i ğazālūñ diler senüñ
G. 196/2: Ol zamāndan berlü kim yüzüñ görüpdür gökde **māh** / Gizlenüpdür yeñi ay kaş-ı hilālinden anuñ
G. 197/1: Dil-berā **māhum** menüm feruħ cemālüñdür senüñ / Gün daħı şol tal‘at-ı ferħunde-fālüñdür senüñ
G. 197/2: Özgeler ger göge baħar görmege bu **māhını** / ‘İyd içün men baħduğum kaşı hilālüñdür senüñ
G. 198/1: Didi ol **meh** gün nedür didüm cemālüñdür senüñ / Ay daħı şol tal‘at-ı ferħunde-fālüñdür senüñ
G. 203/1: ‘Aķıbet ey **meh** meni ‘ālemde ğayrān eyledüñ / Çeşümü giriyan kılup bağrumı büryan eyledüñ
G. 225/1: Ğayli demdür ey perī ol **meh** cemālūñ görmezem / Dünyede bir daħ misāl-i ğatt ü hālūñ görmezem
G. 231/2: Tā ki düşdüm ol nigāruñ **meh** yüzi hicrānına / Derd ilen seyyāre tek her gice bīdār olmışam
G. 234/6: Göz midür yā çeşm-i āhū yoħsa nergis mestidür / Yüz midür ol yoħsa **māh-ı** āsumānumdur menüm
G. 248/2: Gökde isterdüm men ol **māhumnı** buldum yirde uş / Ğamdüli‘llāh kim gönüldē intizārum bulmışam
G. 248/6: Zülmet-i hicrān yine efrüz boldı ğitdi ğam / Tālī‘üm ferħunde **māh-ı** tāb-dārum bulmışam
G. 259/2: Gerçi yüzüñden ayrıyam ammā ğayālūñe / Hicrān şebinde göge baħup **māha** şükr idem
G. 280/4: Munca miħnet çekdüm ey dil zülmet-i hicrān şebi / Ol **mehüñ** vaşlına yetdüñ baħtiyār olmaz mısın
G. 281/2: Tā ser-i zülfüñ senüñ yüz üste gördüm ey perī / Sen meni sevdāya şalduñ ey **meh-i** nā-mihribān
G. 283/6: Māh ruħ-sāruñ görüp ikrāra geldi müdde‘ī / Çün zühür oldı yüzüñden nūr-ı Rāħmān yeñiden
G. 301/3: Çün ki ol **māhuñ** cemālin istemezdüñ görmegi / Her gice çeşmüm neden kevkeb kimi bīdārsın
G. 303/4: Men didüm manzarda gördüm pür cemālūñ her gice / Yār aydur tek durur **māh** āsumāndur sen diyen
G. 336/1: Ger menümlen ol **meh-i** nā-mihribānum söyleşe / Ğaste cismümde bu cān-ı nā-tüvānum söyleşe
G. 343/1: Gönlümi çekdi şehā dağ-ı ğamuñ dağ üstine / Yine ol **māhuñ** firākı çekdi bir dağ üstine
G. 346/5: Bu Ğatāyī cānını kurbān ider ol **māha** kim / Pertev-i mihr-i cemālūñ aya şalmışdur yine
G. 348/3: Çün menüm üstüme doğdı āfitābum ey kāmēr / Gezme her evc-i felekde aduñı **māh** eyleme
G. 353/4: Budur burc-ı **mehi** ez nūr-ı feruħ / Bahārı ğurrem elvān eyleyen şāh
G. 356/26: Ey Ğatāyī ğāk ilen yeksān olup ol **māh** içün / ‘Azmi sevdā-yı Şüreyyā kıldığuñ ya‘ni ki ne
G. 368/4: Kıldı sevdā ile peyveste za‘īf ey **māh-ı** nev / Tenümi şol ğam-ı ebrü-yı hilālūñ bu gice
G. 381/1: Yüzüñ hürşid-i tābāndur felegüñ **māhı** yanında / Dudağuñ āb-ı ğayvāndur yañağuñ çāhı yanında
G. 388/1: Aşdı zülfüñ tek ğamuñ şol kadd ü bālādan meni / Rüy göster **māh-ı** men kurtar bu sevdādan meni
G. 388/2: Mihr-i rüyın **meh** teki karşumda dutmış ol perī / Ey felek dūr itmegil ol hüsni-zibādan meni
G. 390/5: Bu Ğatāyī ‘ışķına niçün ğalāyık ta‘n ider / Ol **mehi** kim gördi hüsni ile ki ğayrān olmadı
G. 391/1: Dil-berā gül görmedüm ğülşende ruħ-sāruñ kimi / Mihr ü **māh** olmaz felek yüzinde dīdāruñ kimi
G. 400/2: Şanma ancaħ müşge virdi bu siyeh-rūlğ saçuñ / **Meh** yüzüñ kıldı ğacıl bağlarda verd-i aħmeri
G. 404/3: Ol **mehüñ** ‘ışķına düşdüm ta‘ne kılma zāhidā / Kaçmazam ‘ışķuñ yolından çün maña Ğāk kıldı tay
G. 428/1: Ey şehā men senden özge sevmedüm sevmen daħı / Māh-ı rüşen senden özge sevmedüm sevmen daħı
K. 16/9: Güzel şāhum kāmēr **māhum** murād-ğāhum gönül-h‘āhum / Cemāli mażharu‘llāhum ğüzin-i evliyā geldi
K. 5/1: Cemālüñdür senüñ nūr-ı İllāhī / Yüzüñdür ‘ālemüñ hürşid ü **māhı**
K. 5/6: Senüñ fermānuña ey faħr-ı ‘ālem / İttā‘at kıldı **mehden** tā-be-māhī

māh-ı āsumān: Gökyüzündeki ay.

- G. 49/4: Ger felek yüzinde dirler māh-ı tābāndur şeref / Tal‘atuñ yir üste **māh-ı āsumān** olmuş durur
G. 250/4: Men n’ola kevkeb kimi her şeb ğamuñda olmayam / Çün cemālūñ gökde **māh-ı āsumānumdur** menüm

māh-ı münevver: Parlak ay.

- G. 226/1: Ey perī hüsñüñ senüñ māh-ı münevver görmişem / Ol yüz üste ebr tek zülfüñ mu‘anber görmişem

māh-ı nev: Hilāl, yeni ay.

- G. 267/4: Kaşlarıñla çünki men baħs eyledüm ey māh-ı nev / Ol sebebdē ey perī bu kāmētüm ğamdur menüm
G. 436/6: Māh-ı nev tek kāmētüm inceldi oldum çün hilāl / Ez-ğam-ı ‘aks-ı dü-ebrü-yı hilālūñ bir daħı

māh-ı tābān, meh-i tābān: Parlak, nurlu ay.

- G. 49/4: Ger felek yüzinde dirler **māh-ı tābāndur** şeref / Tal‘atuñ yir üste māh-ı āsumān olmuş durur
G. 54/2: Saçuñ rengin şeb-i kadr oħıyanlar / Yüzüñ nürin **meh-i tābān** dimişdür
G. 76/2: Zülmet-i hicrāne söyleñ ğükmini terk eylesün / Bir ğüneş doğdı cihāna **māh-ı tābān** devridür
G. 90/6: Götürme ağ yüzüñden kara zülfi / Ki ‘aķreb **māh-ı tābān** menzilidür
G. 135/2: Meger hürşid imiş hüsñüñ ki kıldı ‘ālemi rüşen / Kim ol raħşende envārı **meh-i tābāna** düşmişdür
G. 242/5: Ğamuñdan gözlerüm kevkeb kimidür / Şükür kim bir **meh-i tābāna** yetdüm
G. 186/1: Yüzüñdür ‘ālemüñ içre felekde **māh-ı tābān** tek / Bitüpdür hüsni bağında boyuñ serv-i ğurāmān tek
G. 390/3: Tā senüñ hürşid-i ruħ-sāruñı gördüm çeşümü / Bir bulut oldı kāmēr ol **māh-ı tābān** olmadı
G. 221/1: Dil-berā yüzüñi görsem **māh-ı tābānum** direm / Boyuñı görgeç budur serv-i ğurāmānum direm
G. 279/3: Ezelden kevkeb-i raħşān idüñ sen / Bu devrānda **meh-i tābān** olupsan
G. 335/1: Gül yüzüñ kim düşmiş ol zülfi perişān üstine / Bir bulutdur kim düşüpdür **māh-ı tābān** üstine

G. 401/2: Ey perî hüsnuñe insân nice hayrân olmasun / Gökde ser-gerdân olupdur ol **meh-i tâbân** dağı
K. 8/2: Eşyâda iki nûr ki meşhûr olupdur / Hürşîd Muhammed **meh-i tâbân** 'Alîdür
K. 18/1: Ey rumûz-ı haţţ u hâlûñ şerh-i Qur'ân yâ 'Alî / V'ey ruĥ-ı ferĥunde-fâlûñ **mâh-ı tâbân** yâ 'Alî

mâh u encüm: Ay ve yıldızlar.

G. 255/3: Gökde isterdüm seni men yirde gördüm bî-gümân / Tuĥfe ĩudret mâh u encüm yâr senden küsmişem

meh-likā: Ay yüzlü sevgili.

G. 16/3: Gelmiş degül ne ĥod gelecek tâ-be rûz-ı ĥaşr / Devr-i kamerde sen teki bir şâh-ı **meh-likā**
G. 95/3: Dûn şabâ geldi maña hoş hoş mu'anber bûy ile / Ėalıbâ ol **meh-likānuñ** zülf-i müşk-efşânîdur
G. 164/3: Şem'-i ruĥ-sârûñi tâ kim görmişem ey **meh-likā** / Gökde yulduzlar kimi her gice bîdâram henüz
G. 288/2: Tâ senûñ gûlgûn yañaĥuñ görmişem ey **meh-likā** / Gûlşen içre baĥmazam hergiz gül-i ĥamrâya men
G. 320/4: Mihr-i rûyuñ ĥasretinden her gice şubĥa degin / Olmışam ĥamdan helâk ey **meh-likā** bilmez misin
G. 367/1: Kâtı müştâĥ idüm sen **meh-likāya** / Gönül gördi yüzûñ düşdi ĥatâya

meh-pâre: Ay parçası, ay gibi güzel yüzlü.

G. 416/1: Vechûne baĥgeç görindi gözûme **meh-pâresi** / Olmışam rûz-ı ezelden firĥatûñ bî-ĥâresi

meh-peyker: Yüzü ay gibi parlak, güzel, nurlu, ay yüzlü .

G. 405/1: Hîĥ senûñ tek görmedüm bir dil-ber-i ĥurî perî / Serv boylu lâle yüzlü ĥonce-leb **meh-peykeri**
G. 407/3: Tâ yaratdı yir ilen gökni te'âla şânuhû / Görmedi hîĥ kimse sen tek dil-ber-i **meh-peykeri**

meh-rû: Ay yüzlü güzel.

G. 4/1: Gittî ol **meh-rû** yanumdan yüz cefâ ĥaldı maña / Cevr bilmen kim belâ-yı mûntehâ ĥaldı maña
G. 56/1: Her zamân kim ĥarşuma ol dil-ber-i **meh-rû** gelür / Cânuma bir ot düşer bu dilûme yâ hû gelür
G. 56/4: Cânımı ĥurbân ĥıldardum yolına ol dil-berûñ / Ol zamâne kim diyeler ol büt-i **meh-rû** gelür
G. 177/5: Mihr ilen yâri ki gelmişdür zi-gûlşen yâdigâr / Bu Ĥatâyî ĥaste-dildür ĥâk-i ân **meh-rû**-yî bağ
G. 330/1: Yüzûñ gördüm senûñ ey yâr-ı **meh-rû** / Gönüller âfeti yâ nûr mıdır bu
G. 393/1: Cânâ cihânda olmaya **meh-rû** senûñ kimi / **Meh-rûda** dağı gelmeye nikû senûñ kimi
G. 396/1: Tâ ki aĥşam vakti gördüm ey büt-i **meh-rû** seni / Gündüzin tâ şâm olunca isterem her sû seni

mehtâb, mâhtâb: Mehtap, dolunay; sevgilinin parlak yüzü.

G. 12/3: Hüsnuñ nedür cihânda senûñ ey perî-şîfât / Ĥayrân durur felekde gün ü **mâh-tâb** aña
G. 87/1: Tâ kim ol zülfûñ niĥâbı **mâhtâb** üstindedür / Bir bulut nisbetdür ol kim âfitâb üstindedür
G. 123/4: Gerĥi dirler **mâh-tâbı** nûr alur ĥürşîdden / Nûr-ı ĥüsnuñ âfitâbı kûn feĥân üstindedür
G. 165/3: Zûlmet-i hicrânda ĥaldum bir meded ĥıl ĥâlûme / Ey perî-veş ĥünkü siz ruĥ-sâr ile **mehtâbsız**
G. 183/1: Tâ ĥayâl-i 'ârîzuñ geldi gözûme ĥ'âb tek / Giceler her dem gözine görinen **meh-tâb** tek
G. 216/4: Ey şabâ bi'llâh dilûmden söyle kim ĥoĥ düşmesün / **Mâh-tâb** üstinde ol zülf-i perîşân mûnfa'il
G. 233/1: Sen misin yanumda cânâ yoĥsa ĥ'âbumdur menüm / Kim felekden yire inmiş **mâh-tâbumdur** menüm
G. 399/1: Ey meni ĥayrân iden der-ĥ'âb gördüm men seni / Ne perî ne âdemî **mehtâb** gördüm men seni

meh-veş: Ay gibi güzel, sevgili.

G. 13/1: Cân u dilni ĥoymışam yoluñda men ey dil-rubâ / Uyĥuda görsem senûñ tek bir perî **meh-veş** liĥâ

maĥabbet: Aşk, sevdâ.

G. 140/5: Ey Ĥatâyî sen yakîn bil kim bu fânî dünyede / Bî-vefâlardan **maĥabbet** isteyen dîvânedür
G. 278/3: 'Aşĥuñ yolında cân ile baş eyleyem fedâ / Senden ki tâ **maĥabbet** ile behre-mend olam

maĥal: Yer, meĥân, mevki, cay.

G. 194/3: Yetdi kemâle ey ĥam-ı hicrân cefâlaruñ / Şimdi **maĥallidür** ki zevâlûñ görem senûñ
G. 276/3: Dünyeden naĥl itdügüm ĥaĥumda gelseñ başuma / Şol **maĥalde** dîn ü hem îmânım olsayduñ menüm

maĥbûb: Muhabbet duyulan, sevilen, sevgili.

G. 26/4: Ma'şûĥ-ı serv-ĥâmet ü **maĥbûb**-ı sîm-ten / Tâvûs-ı ravza cilde ĥılır ĥıĥmış ez-ĥicâb
G. 75/1: Bu şurâĥî bir dil-ârâm u perî nisbetlûdür / Şekli bir **maĥbûb**-ı şûĥuñ peykeri nisbetlûdür
G. 115/8: Görmedi hîĥ kimse mun tek sîm-ten **maĥbûb**-ı şûĥ / Kâküli zencîr-i zerrîn tâci nûr-efşân durur
G. 377/7: Uş bende Ĥatâyîñüñ **maĥbûbı** 'aceb cândur / Cîbrîl-i emîn ĥıldur küyündaki ĥuddâma

mâhî: Balık.

G. 425/4: Saña hem aşluña şad bâreka'llâh / Ki senden tu'me itmiş mûr u **mâhî**
K. 18/5: Zû'l-feĥâruñ heybetinden titreşür arz u semâ / Murĥ u **mâhî** ĥorĥudan ĥün bîd-i lertzân yâ 'Alî

maĥkûm: Birinin ĥükmü altında bulunan, tâbi.

G. 186/4: ‘ Aceb mi olsa ey dil-ber vücudum ‘ışkuña **maḥkūm** / Oturmuş hüküm ider dāyim gönül tahtında sultān tek

maḥmil: Deve, fil gibi hayvanların sırtına konan veya insanların omuzlarında taşınan, karşılıklı oturulacak şekilde yapılmış bir çeşit kapalı sepet, tahtırevan, mahfe.

Mus. 1/29: Burak u kerāmet anuñ **maḥmili** / Açup rüşen iden kamu müşkili

Mahmūd: Dünya ve dünyada övülen, sevilen. II. Gazneli Mahmut (910-1031); Abbasi hilafeti döneminde kurulan Gazneliler (Âl-i Sebüktekin) Devleti’nin kurucusudur. Büyük fetihleri olduğu gibi, şair ve âlimlerin de dostu ve destekçisi olarak tanınmıştır. Gazneli Mahmut’un has gulamlarından Ayaz, akıl, feraset, bilgi, sadakatte mümtaz olduğu için padişah kendisini çok sever ve ona itimat ederdi. Onun Ayaz’a aşkı, Doğu edebiyatlarında Leylâ ve Mecnûn, Ferhad u Şîrîn efsaneleri gibi mühim mevzulardan olmuştur.

G. 155/5: Sen ki **Maḥmūd** olduñ ey sultān-ı hūbān hūsnile / Bes revādur bu Ḥaṭāyî çün Ayāz olmuş durur

mahrem: Başkalarından saklanan, başkaları tarafından görülmesi, bilinmesi, duyulması istenmeyen, gizli; Bir kimsenin sırlarını bilecek derecede yakını ve samîmî dostu olan kimse, sırdaş.

G. 79/7: Bu Ḥaṭāyî başdan ayağa üzülmişdür tamām / Nişe kim ol zülfüne **maḥrem** hemîşe şānedür

G. 110/3: Şāh katında **maḥrem** olup cān u başından geçer / Şanma kim yāri öninde degme ferrāş oynadur

G. 146/4: Olmadı bu sırra **maḥrem** her ḥasīs-i kec-sūḥan / Derdümün dermānı doğru yār bir ‘attār bir

G. 271/6: Meni sürme kapuñdan aşināyam / Ki yād olmaz saña yüz ılda **maḥrem**

G. 299/3: Bir ḥaremdür bu ki ikrār ehlidür **maḥrem** aña / Munda nā-maḥrem düşer inkāra söyleñ gelmesün

G. 350/2: Cānı terkin kılmayan cāñāna vāsıl olmadı / Kul gerek kim **maḥrem** ola ḥazret-i sultān ile

G. 437/3: Sensin cihānda **maḥrem**-i ‘uşşāk-ı nā-tüvān / Peyğāmını getür bu men-i bî-ḳarāra dı

K. 1/6: Bir kulını oda yaḥup kıldı fî nārü’s-saḳar / Bir kulını **maḥrem**-i esrār iden Perverdigār

K. 3/3: Ḥadice **maḥrem** oldu çün Resüle / Yaḳın bil Fāṭma ḥayru’n-nisādur

K. 14/3: Çıhdı mı ‘rāca Muḥammed didi doksan miñ kelām / Sırr-ı Ḥaḳ hem **maḥrem**-i esrār sensin yā ‘Alī

K. 14/9: Enbiyālar **maḥremisin** evliyālar bihteri / Ġāzilerün serveri ser-dār sensin yā ‘Alī

Mus. 1/4: Hemîşe Ḥudā ile hem-dem olan / Sırında Muḥammedle **maḥrem** olan

T. 2/2: Ey Ḥaṭāyî bil ‘Alīdür bî-gümān / Kābe ḳavseynün hem rumūzı **maḥremi**

mahrem-i rāz: Kendisine sır söylenen, sır ortağı, sırdaş.

G. 433/3: Tūṭinün güftarı şîrîn olduğıyçün dāyimā / Pādışehler ḥazretinde **maḥrem-i rāz** eyledi

mahrūm: İyi ve güzel bir şeyden hissesi, payı olmayan, yoksun olan, istediğini elde edemeyen (kimse), nasipsiz.

G. 173/3: Senüñle ḥüsn içinde baḥs idenler / Nice **maḥrūm** ḳalup çendān oturmuş

G. 239/5: Yā İlāhī sen meni **maḥrūm**-ı dergāh eyleme / Fazluña ümmīd-vāram ḥāk-i dergāh olmuşam

G. 415/1: Sırr-ı ‘ışkuñdan senün her kim ki āḡāh olmadı / Kaldı **maḥrūm** tā ebed maḳbūl-ı dergāh olmadı

G. 415/3: Gözgüsi pāk olmayanuñ çäre yoḥdur pasına / Kaldı **maḥrūm** tā ebed faẓl aña hem-rāh olmadı

maḥşer: Âhiret hayâtında bütün insanların, dünyâda yaptıklarının hesâbını Allah huzûrunda vermek üzere tekrar dirilip toplanacakları yer.

G. 99/9: **Maḥşer** güninde luṭfı anuñ dest-gır ola / Miskīn Ḥaṭāyî ḥasteye kim pür-günāhdur

G. 215/3: İsmünî zıkr eyleyen **maḥşer** gününde ḡam yimez / Vāy ḳıyāmet aña kim senden cüdādur yā Resül

G. 226/2: Gerçi **maḥşer** bir olur ehl-i cihāna ey şanem / Fırḳatünün her günün men rüz-ı maḥşer görmişem

G. 352/11: Ḥaṭāyî senden eḡān idesidür / Gene **maḥşerde** dīvān eyleyen şāh

K. 2/5: Ey güneş yüzölü seni her kimse kim ḥaḳ bilmedi / Dañla **maḥşerde** anuñ yüzi ḳaradur yā Nebī

K. 11/8: Kim ḳalır rüz-ı ḳıyāmet hevl-i **maḥşerde** susız / Anda sensin sāḳi-i ebrār u kevser yā ‘Alī

K. 10/7: İrişdi va‘desi şāhib-zamānuñ / Ulu dīvān ḳurıldı **maḥşer** oldu

K. 12/5: Şırātuñ köprüsin geçdüm ‘amel mizānını çekdüm / Bu yoldan azanuñ bi‘llāh maḳāmı nār-ı **maḥşerdür**

K. 13/15: İmām ol mürşid-i dīndür be-taḥḳıḳ / Ki **maḥşerde** ḳamuya reh-nümādur

mahv: Yok etme, varlığına son verme.

G. 361/1: Yine ‘azm eyledi göñlüm gider ol şāh-ı a‘lāya / Vücūdum ‘ışka **maḥv** oldu semek tek düşdi deryāya

mahzen: Devlete âit kıymetli şeylerin saklandığı yer.

G. 12/2: ‘ışkuñ senün ki **maḥzen**-i genc-i ilāhīdür / Andan durur ki mesken olupdur ḥarāb aña

maḥzūn: Üzüntülü, gamlı, kederli, hüznülü.

G. 356/13: Gül yüzün evrāḳını gülşende ḥandān eyleyüp / Bülbül-i **maḥzūnı** güyā kıldıḡuñ ya‘ni ki ne

G. 421/1: Sen büt-i Leylī elinden olmuşam Mecnūn kimi / İştıyāḳuñdan dem-ā-dem aḡlaram **maḥzūn** kimi

ma‘īn: Saf, halis.

G. 325/1: Nāḡehān içdüm lebünden kevser-i mā’-i **ma‘īn** / Bilmezem yā ol mey-i engürdur yā engübīn

makālāt: Sözlər.

G. 323/6: Həta'yī çın şəhər əh u fiğānuñ nəlesi hoşdur / Pür etrāf-ı çemen her dem **makālāt**-ı belābilden
G. 326/5: Māt eyledi Həta'yī **makālāt**-ı bülbuli / Feryād idende ber-əraf-ı murğ-zār-ı hüşn

makām: Durulacak yer, durak, mesken; sâlikin Allah yolunda ulaştığı kalıcı mertebe, mânevî rütbe.

G. 43/3: Öyle kim bülbul yiri gülşendür ey gül yüzlü yâr / Gönlüme küyuñ **makāmı** gül-sitān olmuş durur
G. 49/2: Hüşnüñi tā görmişəm bir bülbul-i zār olmuşam / Çün maña küyuñ **makāmı** gül-sitān olmuş durur
G. 66/1: Her şubh-dem ki küy-i şanemden şabā gelür / Ğam-gīn göñül **makāmına** yüz miñ şafā gelür
G. 78/2: Hūbları sevmə diyüp ta'n itme ey nāşih maña / Çünki bilmezsin **makām**-ı cāvidānī hānadur
G. 81/6: Çün cemālūñ gördi düşmen kılmađuñ aña nigāh / Müdde'İlernüñ **makāmı** bend ü çāh olmuş durur
G. 84/1: Tā ser-i küyunda bu göñlüm muķīm olmuş durur / Dil **makāmı** bağ-ı cennāt-ı na'īm olmuş durur
G. 86/5: Mihr-i 'ışkuñ naķdine vīrāne göñlümdür **makām** / Kim belī gencin yiri her dem hārāb üstindedür
G. 99/7: Ger burc-ı 'arşuñ üste melek anı sevmese / Hārūt teki **makāmı** anuñ ka'r-ı çāhdur
G. 105/7: Cevr ü kahrınuñ yolından ey Həta'yī dönmeğil / Ger **makāmı** ol perinüñ küh-ı Kāf olmuş durur
G. 112/4: Cismini terk itdi dil küyında dutmuşdur **makām** / Kim ki cān terkin kılur cānāneler küncindedür
G. 123/2: Şol münevver çehreñüz katında kemter zerredür / Gerçi hürşidüñ **makāmı** āsumān üstindedür
G. 123/5: Devlet-i vaşluñ diler miskīn Həta'yī her zamān / Hāk-i pāyuñ tek **makāmı** āsitān üstindedür
G. 149/7: Her kim sorar Həta'yīni yā Rab ne yirlüdür / Şāh Hāydar oğlıdur **makāmı** Erdebil durur
G. 199/6: Tā ağ yüzünde çin-i saçuñdur **makām**-ı dil / İklīm-i Rüm u Çin ü Həta'yıdur Həta'yīnūñ
G. 204/2: Hoş **makām**-ı a'zam olmuşdur bu göñlüm güşesi / Bilmezem yā Rab neden cevri ile vīrān eyledüñ
G. 208/3: Şol kərə yüzli rāķibi koyma küyun gerdine / Haste bülbulnūñ **makāmın** mesken-i zāğ itmegil
G. 221/5: 'ışkuñuz göñlünde yā dutmuş Həta'yīnūñ **makām** / Men anı vīrān içinde genc-i pinhānum direm
G. 226/5: Bu Həta'yīnūñ **makāmı** āsitānuñdur müdām / Çün seni şāh-ı kerem özümni Qanber görmişəm
G. 300/3: Hətt ü hālūñ dutmuş ol la'lūñ kenārında **makām** / Öyle kıl kim çeşme-i hayvānum elden gitmesün
G. 394/2: Küyuñdan özge murğ-ı göñül dutmadı **makām** / Bülbul ne yire vara görüp taze gülşeni
G. 383/1: Ey bende ger cihānda penāhuñ İlāh ola / Kemter kuluñ **makāmı** senüñ pādişāh ola
G. 408/4: Bir mūr-ı hastenüñ ki kapuñda **makāmı** var / Men ol makāma mülk-i Süleymān disem yiri
K. 4/3: Lā fark evinde beyneke beyni **makāmına** / Hem-dem oħıdı her sırrına Muştafā seni
K. 12/5: Şirātuñ köprüsin geçdüm 'amel mīzānını çekdüm / Bu yoldan azanuñ bi'llāh **makāmı** nār-ı maḥşerdür
K. 1/4: Mü'mine mesken kılupdur bağ-ı cennāt-ı na'īm / Kāfir ü münkir **makāmın** nār iden Perverdigār
K. 2/3: Ol **makāmuñ** kim melek yetmez şufūf-ı na'line / Ayağın altında ol bir hāk-i pādur yā Nebi
Mus. 1/10: Per-i Cebra'İli bulan ser-be-ser / Yoħ iken nişān-ı **makām** u maķarr
Mus. 1/31: **Makāmāt**-ı Rahmān yiri lā-mekān / Ol ervāha menzil qarār-ı cihān
Mus. 1/35: Felekler anuñ çün nüh evvān olan / Kemīne **makāmātı** Keyvān olan

makām-ı kerāmāt: Keramet gösterilen velilik makamı.

K. 4/14: Yetmezdi hiç **makām**-ı **kerāmāta** evliyā / Ger öñlerince kılmasalar pīşvā seni

makām-ı velāyet: Velilik mertebesi, ermişlik; başkası üzerinde hüküm ve tasarruf sahibi olma yetkisi.

Mus. 1/20: Anuñlan şerīf oldı Beytül-harem / **Makām**-ı **velāyet** mekān-ı kerem

makarr: Durulan, karar kılınan yer; merkez.

Mus. 1/10: Per-i Cebra'İli bulan ser-be-ser / Yoħ iken nişān-ı makām u **maķarr**

makbūl: Kabul edilen, reddedilmeyen.

G. 102/5: Həta'yī kulluğa **maķbūl** düşse / Hezārān bende āzād eylemekdür
G. 189/5: Bir perini sevdi bu miskīn Həta'yī göñli kim / 'ışkına **maķbūl** olupdur ez-semek tā ber simāk
G. 298/3: Ger meni kulluğa **maķbūl** eylegil yā eyleme / Āsitānuñda senüñ ey şāh derbānam bugün
G. 415/1: Sırr-ı 'ışkuñdan senüñ her kim ki āğāh olmadı / Kaldı maḥrūm tā ebed **maķbūl**-ı dergāh olmadı

makdem: Gelme, geliş.

K. 16/3: Zemīnlerde zamānlarda şalāhū'l-hayr **maķdemdür** / Feleklerden meleklerden hezārān merḥabā geldi

maķsad: Kasdolunan netice, meram, amaç; niyet, dilek.

G. 321/2: Yüri sen bir il ol yola ki ola **maķsaduñ** ḥāşıl / Nice Fir'avn ğarķ itdi geçürdi Mūs'yi Nīl'den
G. 435/3: İrişdi **maķsad**-ı maķşūd ile murāda bugün / Gedā ki hazret-i sultān içinde yir dutdı
K. 14/11: Bu Həta'yī hastenüñ sensin murād u **maķşadı** / Hānda baḥsam görünen dīdār sensin yā 'Alī

maķşūd: İstenilen, kastedilen şey, niyet, amaç, gāye.

G. 151/2: Var yaķīn ehli bir erden iste bul **maķşūduñ** / Düş anuñ ayağına bil kim bu nāmūs 'ārdur
G. 153/3: Kendü luṭfuñdan yaratdı 'ālemüñ mevcūdını / Cümleñüñ **maķşūdı** şāhdur üstüvāsı hānadur
G. 213/3: Zāhid ol yüzini dīvāra dutup el götürür / 'Āşikuñ **maķşūdı** dīdār ola dīvār degül

- G. 292/5: Dünyede **maḫṣūdına** her kimse yüzün dönderür / Bu Ḥaṭāyī sen büt-i ‘ayyāra döndermiş yüzün
 G. 293/5: Bu Ḥaṭāyī hastenüñ **maḫṣūdı** şāhuñ yüzidür / Zāhid-i bed-baḥtı gör dīvāra döndermiş yüzün
 G. 308/6: Senüñ **maḫṣūduñ** oldur kim men ölem / Helāl olsun saña kanum ne dirsın
 G. 373/5: Muhammed Takidür **maḫṣūd** u maẓhar / Ḥasan ‘Asker likā için bağışla
 G. 435/3: İrişdi maḫṣad-ı **maḫṣūd** ile murāda bugün / Gedā ki ḥazret-i sultān içinde yir dutdı

māl: Bir kimsenin sâhip olduğu her şey, mal mülk, servet.

- G. 50/15: Ḥaṭāyī şeh yolında cān fedādur / Çi cāy-ı mülk ü **māl** ü sīm ü zerdür
 G. 121/4: Kimüñ kim **māl**ı mülki genci çoḥdur / Bu munca mülk ile **māl** anda n’eyler
 G. 150/2: **Mālın** başın bu yola koymayanlar / Şüfî dimeñ siz anı serseridür
 G. 307/4: Dünyenüñ **māl**ı vü genci zerķine aldanma kim / Evvelî zerķ u neşātdur āhiri şehmātsın
 G. 327/11: ‘Alī oldur ki bir sāyil temennā kıldı bir teh nān / Hem ol sa’at revān geçdi қаṭār u **māl**-ı Kanberden
 G. 423/8: Ḥaṭāyī sen güvenme māla gence / Niçeler **māla** gence mindi düşdi
 T. 4/1: Bu Ḥaṭāyī bendenüñ gör ḥālını / Kim yolında koydı baş u **mālını**

māl ü mülk: Her türlü taşınır ve taşınmaz maddi varlık.

- G. 136/4: Bolsun bu **māl ü mülk** ve ger hiç bolmasın / Niçün ki vaşl-i yārdur ancak maña zarūr

ma‘lūm: Belli, bilinen.

- G. 68/6: Nāşihā ‘ayb eyleme miskīn Ḥaṭāyī şî‘rine / Çün Ḥaḫa **ma‘lūm** durur göñlinde sırr u fāşlar
 G. 284/3: Ğam ki dün meydān-ı ‘ışkuñda menümlen kıldı rezem / Anda **ma‘lūm** olmadı meydāna gelsün yeñiden

ma‘mūr: Gelişip güzelleşmiş, bayındır duruma gelmiş, şenlikli.

- G. 128/3: Zāhidüñ cevride ger vīrān olursa mülk-i dil / Ğam degül cānā çü vaşluñdan yine **ma‘mūr** olur
 G. 290/2: Tā ki ‘ışkuñlan senüñ **ma‘mūr** olupdur dil evi / ‘İşkuñ ol vīrāneden bir laḫza ma‘zūr olmasun

ma‘nā, ma‘nī: Kelime, söz, hareket, davranış vb.nin ifāde ettiği şey, anlatılmak istenen veya onlardan anlaşılan şey, anlam, medlûl, mefhum; asıl, öz, gerçek, hakikat.

- G. 27/1: Ey cemālün āyetidür **ma‘nī**-i ümmü‘l-kitāb / Ol kitābuñ oḫıram şerḥ ü beyānın bī-ḥisāb
 G. 66/4: **Ma‘nide** gerçi ‘āşık u ma‘şūk bir durur / Menden du‘ā gider nişe senden cefā gelür
 G. 104/4: Çünki birdür ‘āşıkā ḳahr ile luṭfuñ **ma‘nisi** / Dil firākuñı vişāl ü derdüñi dermān bilür
 G. 146/2: Ehl-i ‘ışkuñ **ma‘nī**-i zāt u şıfātı bir durur / Ādeme kıl secde zāhid olmagil inkār bir
 G. 148/1: Ey göñül her ma‘nisiz cāhili yār itmek nedür / **Ma‘nisiz** cāhil sözine i‘tibār itmek nedür
 G. 165/2: Tā şādef ağzında yāruñ görmişem dūr dışlerin / ‘İşkı bahrinde göñül ol **ma‘nide** ḡark-ābsız
 G. 170/1: Sensin hemîşe şüret ü **ma‘nāda** şāhumuz / Bilgil yakīn ki arada Ḥaḳdur güvāhumuz
 G. 175/5: Ey Ḥaṭāyī ser-be-ser Ḳur‘ān-ı mutlaḳdur sözüñ / **Ma‘nī**-i ümmü‘l-kitābuñ şerḥine teşnīd imiş
 G. 188/3: Zāhidā lāf itme kim **ma‘nāda** lāf iden kişi / Ma‘rifet meydānına merdāne hoş gelmek gerek
 G. 217/4: Ey münāfık sümme vechüñ **ma‘nisin** fehmi itmedüñ / Yoldaşını cān u başdan sevmeyen bizden degül
 G. 245/2: Bu **ma‘niden** helāk olman ḡamuñdan / Vişālūñden senüñ ümmīd-vāram
 G. 310/2: Küfr ü imān sırrını bildüm ki **ma‘nide** nedür / Yüzümü döndermişem andan berü Raḥmāna men
 G. 321/1: Göñül sen ihtirāz eyle özüñi saḫla cāhilden / Bu **ma‘niden** ki tālibsın alursın ism-i ‘ākilden
 G. 356/21: Vālideynüñ **ma‘nisin** yād eyleyüp her dem-be-dem / Cāhidü lafzında ifnā kıldıḡuñ ya‘nī ki ne
 G. 385/2: Yolu ger daş ola ger yay ola ger oḫ u kılıç / Mürşidinden dönenüñ **ma‘nide** ismi lāş ola
 G. 386/8: Megārib ehli çün evc-i felekden / Bu **ma‘nī** çün hūmayam geldüm imdi
 G. 400/5: Uş bu **ma‘niden** Ḥaṭāyī ḥūr söyler ḥüsnüñi / Kim lebüñ peymānesi baḫş eyler āb-ı kevseri
 G. 415/6: Ey şāha ḳulum diyenler da‘vīye ma‘nī gerek / **Ma‘nisini** bilmeyenler tālib-i rāḥ olmadı
 G. 431/3: ‘Ālem-i **ma‘nide** ol mü‘min degüldür mutlaḳā / Her şey ol ‘aynında mevcūd görmese Mevlāsını
 G. 438/2: Kimse bilmez **ma‘nī**-i zāt u şıfātıñı senüñ / Lā-mekān bahrında dürr-i muntēhāsın yā ‘Alī
 K. 4/5: Heycā güninde durmadı hiç kimse tıḡuña / Şīrüm diyüp bu **ma‘niden** öğdi Ḥudā seni
 K. 4/17: Bildüñ ne **ma‘niden** ‘ale‘l-insān ḥīn-i dehr / Ḳur‘ānda çünki kıldı beyān Hel etā seni
 K. 10/4: Ḥüseyn-i Kerbelādur şāh-ı **ma‘nī** / Aña münkir olanlar kāfer oldı
 K. 11/6: Ol ‘Alisin kim senüñ şānuña geldi Hel etā / Vaşfuñ oldı **ma‘nī**-i Ḳur‘ān ser-ā-ser yā ‘Alī
 K. 15/3: ‘Alī şāh-ı velāyetdür ‘Alī sırr-ı hidāyetdür / ‘Alī şol **ma‘niden** peydā ki sırr-ı evliyā geldi
 T. 5/1: Men Ḥüseynī mezhebem şāhuñ ḳulı / Ya‘nī ki **ma‘nide** Allāhuñ ḳulı

mānend: Benzer, eş, misil, nazir, menend.

- G. 85/1: Görelî ol meh yüzün başuma yüz sevdā düşer / Ruḫlaruñ **mānendi** ancak bir gül-i ḥamrā düşer
 G. 22/2: Gül-gün yüzün ḫayāline düşdi göñül yine / Beñzüm saraldı derd ile **mānend**-i keh-rubā
 G. 26/2: **Mānend**-i cām-ı Ḥızr-ı Nebīdür misāl ilen / Āb-ı ḫayāt içindeki cān-baḫş iden şarāb
 G. 116/1: Gördüm yüzüñi ey şānem bi‘llāh ki hoş cānānedür / **Mānendi** yoḫdur ḫüsnüñüñ kıymetlü bir dūr-dānedür
 G. 356/18: Ḳudretidür sānī‘i pākūñ aña insān dime / Sen anı **mānend**-i eşyā kıldıḡuñ ya‘nī ki ne

Mansûr: "Ena'l-hak" "ben Allah'ım" dediği için 922'de asılarak öldürülen ünlü mutasavvuf. Bu söz gerçekte Allah'ın insanda tecelli ettiği biçimindeki tasavvuf görüşünü yansıtmaktadır. M. 857 genç yaşta tasavvuf yoluna intisap etti. Civar coğrafyalarda İslam'ı yaymaya çalıştı. Hallac lakabı ona, bir dostunun hallac dükkanındaki işleri bir parmak hareketiyle düzenlemesi neticesinde verilir. Tasavvuf yolunda katettiği mesafeler sonrası fenafı'llaha ulaştı ve "Ene'l-Hak" (ben Hakk'ım) demeye başladı. Bu sözünden dolayı hapse atıldı ve sekiz yıl zindan hayatı yaşadı. Sekiz yıl sonra katline hüküm verildi ve darağacına çekilerek idam edildi. Ölümünden günümüze kadar Hallac-ı Mansur ile ilgili pek çok menkıbe üretilir. Özellikle tasavvuf çevrelerinde Hallac-ı Mansur, Allah aşkı ve inancı uğruna ölümü göze alabilme kararlılığını sembolize etmektedir. Şiirlerde çoğunlukla darağacı ve ene'l-hak kelimeleri ile beraber kullanılır. Yer yer Hallac-ı Mansur ile ilgili oluşturulan menkıbelere göndermede bulunulur.

G. 145/3: Aluram 'ilm ohiyandan hisâbı / Nice **Manşûrlarum** ber-dâr olupdur

G. 175/3: Leblerûn peymânesinden Şiblî vü **Manşûr** mest / Kim ki içdi şol şarâbı şâhib-i temcîd imiş

G. 191/4: Çün tecellî nûrını görmek temennâ eyleyem / Şimdi **Manşûram** meni ber-dâra göndermek gerek

G. 253/3: Gâh Hüseyinî vü Nesîmî gibi soydî kâdılar / Gâh **Manşûr** donına girdüm ene'l-Hak dâr idüm

G. 262/4: 'Işk içinde vâlih u ser-mest ü hayrânam velî / Gör nice **Manşûr** teki men dâra muhtâc olmışam

G. 352/5: Ene'l-Hak çağırın **Manşûr** donında / Yine **Manşûrî** 'uryân eyleyen şâh

mantık: Söz, nutuk, kelâm.

G. 153/7: Sen niyâz it ey Hâtâyî kimse bilmez çün seni / **Manţıkuñ** inşâsınuñ hamd ü senâsı handadur

manzar: Görünüş, yüz, çehre, dîdar.

G. 44/3: Düşdi hüsnuñ **manzarına** cân u dil hem gözlerüm / Çäre yoñ nâ-çar olupdur n'eylesün bî-çâreler

G. 249/1: Tâ ki gördüm men cemâlûñ ey peri-veş dil-berüm / **Manzar**-ı hürşîd tek yaş ile doldı gözlerüm

G. 303/4: Men didüm **manzarda** gördüm pür cemâlûñ her gice / Yâr aydur tek durur mâh âsumândur sen diyen

manzûr: Beğenilerek nazar edilen yer, taraf, şey.

G. 109/2: Gözüm yüzün görür her dem zihî nâzır zihî **manzûr** / Mu'anber kâkülûñ cânâ 'aceb âşifte sevdâdur

mâr: Yılan; sevgilinin saçı.

G. 49/3: Bir meseldür kim diyerler gencüñ üste **mâr** olur / Zülf içinde hüsnuñ ol genc-i nihân olmuş durur

G. 106/2: Nî 'aceb yüz üste ol zülfüñ yatarsa her zamân / Bu muhakkakdur ki genc üste nigehbân **mârdur**

G. 339/2: Halkalanmış zülfüñüz ruñ-sârûñ üste ey şanem / Gence beñzer kim anuñ yatmış durur **mâr** üstine

ma'rifet: Allah'a erişme yolundaki dört makamdan (şer'at, tarikat, hakikat, mârifet), ancak Allah'ın "ehassü hâssî'l-havâs" denen has kullarının eriştiği dördüncü makam. Bu, kulun Hak'la aynileştiği, Hak'la Hak olduğu makamdır.

G. 18/6: 'Ayne'l-yakîn Hak sırrına idrâk iden insan idüm / Ey **ma'rifetden** bî-haber inşâfa gelgil bî-riyâ

G. 188/3: Zâhidâ lâf itme kim ma'nâda lâf iden kişi / **Ma'rifet** meydânına merdâne hoş gelmek gerek

G. 149/2: Hem pâdişâh-ı 'âlem ü hem pîr-i **ma'rifet** / Her bir sözüm bilenlere âyet delîl durur

G. 369/2: **Ma'rifet** gevherinüñ kânına ma'den olagör / İşte bu 'ilm ü hüner genc-i nihândur bilene

G. 372/6: Şer'atdur tarikatdur hakîkat / Güzîndür **ma'rifet** bu cân içinde

maşraba: Metal, toprak, plastik vb.nden yapılmış, ağzı açık, kulplu, bardağa benzeyen, küçük kap.

G. 47/1: Bu **maşraba** pür-şafâ-yı cândur / Der-pâ-yı şurâhî hoş mekândur

maşrik: Güneşin doğduğu yer, doğu.

G. 133/1: Bâd-ı şubh ez sü-yı **maşrik** âfitâb almış gelür / Gâlibâ yârûñ cemâlûñden niğâb almış gelür

ma'sûk: Sevilmiş, sevgili, dildâr.

G. 26/4: **Ma'sûk**-ı serv-kâmet ü ma'hub-ı sîm-ten / Tâvûs-ı ravza cilve kılar çıkmış ez-hicâb

G. 27/8: Cân virüp **ma'sûkanuñ** yolında bî-reyb ü riya / 'Âşık oldur kılmaya her müdde'iden ictinâb

G. 40/2: 'Işk ile **ma'sûk** u 'âşık senden olmuşdur zuhûr / 'Işk ile şeydâ imişsin yâ 'Alî senden meded

G. 68/4: 'Işka dil virdüñ diye cevri itme ey zâhid maña / Cân virür **ma'sûka** dâyim 'âşık-ı kallâşlar

G. 348/2: 'Âşıkûñ imânıdur yârûñ cemâli ey rakîb / Tañrı'çün git qarşudan **ma'sûkı** güm-râh eyleme

G. 351/3: 'Âşıkûñ **ma'sûkı** hem kıblesi hem Ka'besi / Sen yüzüñi şâha dönder kıble divâr isteme

G. 369/5: Ele girmez hani ol esrûk ü divâne 'âşık / Derdi ol **ma'sûkanuñ** râhat-ı cândur bilene

G. 383/3: Mihrâbı var o zâhidüñ ammâ ki 'âşık / **Ma'sûkınuñ** ayağı izi kıblegâh ola

G. 409/4: Hânda kim **ma'sûk** ola küyünde vardur çoñ rakîb / Hânsı güldür kim anuñ yanında bir hâr olmadı

mât: Satranç oyununda mağlûbiyet. Satrançta yenilgiyi belirten (şâh mat) "şâh öldü" söyleyişinin kısaltılmış şekli. Satrançta rakîbin hamlesiyle şâhı koruyamayacak veya başka bir hâneye oynatamayacak duruma gelip yenilme.

G. 30/5: Şatranc-ı dehr içindeki at oynadan hani / Tağdîr-i beydağı anı bir demde kıldı **mât**

G. 326/5: **Māt** eyledi Haṭāyī maḳālāt-ı bülbuli / Feryād idende ber-ṭaraf-ı murğ-zār-ı ḥüsn
M. 2/11: Kimine virüpdür kılıç yaḥşı at / Kimini kılupdur bisāt içre **māt**

maṭara: Uzun boğazlı şişe.

G. 26/3: Kulkul diyer **maṭaraya** ya'ni digil digil / Baş indürür piyāleye kim kılma ictināb

mātem: Keder, üzüntü.

G. 82/2: Men senūñlen dil-berā bir 'ahd ü peymān eylesem / Müdde'İlernūñ içine dem-be-dem **mātem** düşer
G. 203/5: Cevr-i 'ışkuñ ey ḥabībüm öyle ḥadden ötdi kim / Bu Haṭāyī ḥasteye **mātemni** āsān eyledüñ
G. 239/1: Dil-berā men senden ayru kūh iken kāh olmışam / Hem-nişin-i **mātemem** hicrāna hem-rāh olmışam

mā'u'l-hayāt: Hayat suyu bkz. ab-ı hayat.

G. 76/5: 'Ömr için ğam çekme ey dil nüş kıl **mā'u'l-hayāt** / Dil-berin şirīn lebinden āb-ı ḥayvān devridür

mazhar: Bir şeyin görünür duruma geldiği, görüldüğü, açığa çıktığı, zâhir olduğu yer veya kimse, tecelli yeri; ulaşan, erişen, nâil olan.

G. 80/1: Ne insānsan sen ey cān kim cemālūñ Haḳka **mazhardur** / Kaşuñlan kāmētūñ şekli maña miḥrāb u minberdür

G. 161/1: **Mazhar**-ı sırr-ı Ḥudānuñ cāvidānı şāhdur / Zāhir ü bātin 'Alī kudret mekānı şāhdur

G. 190/1: Ey ki 'ışkuñdan olupdur cān ü dil ğamdan helāk / Sen ne **mazhārsan** cihānda ey cemāli nūr-ı pāk

G. 373/5: Muḥammed Taḳidür maḳşūd u **mazhar** / Ḥasan 'Asker likā için bağışla

G. 407/1: Ey cemālūñdür senūñ İlāhi nūruñ **mazharı** / Uşta beytu'llāh kaşuñ miḥrāb u ḳaddūñ minberi

G. 413/1: Vücūduñ ravza-i rızvān degül mi / Cemālūñ **mazhar**-ı insān degül mi

K. 5/2: Ayağūñ toprağı ey **mazhar**-ı Haḳ / Erenler başınuñ tāt u külāhı

K. 7/3: 'Alidür 'aynumuzda 'ayn-ı **mazhar** / Zemīn ü āsumānuñ enveriyüz

K. 11/2: Geldi destūñ şānına ism-i yedu'llāh bī-ğümān / Oldı zāt-ı bī-misālūñ Haḳka **mazhar** yā 'Alī

K. 16/5: Haḳa **mazhar** durur Ādem sücūd it uyma şeyṭāna / Ki ādem donına girmiş Ḥudā geldi Ḥudā geldi

K. 19/4: Fāzıl oldı her sücūd ehlinde Zeynū'l-'ābidīn / Pes Muḥammed Bākırı bildük merātib **mazharı**

K. 19/8: Ol Muḥammed ki Taḳidür vaşf āña takvā ile / Rāstī bilūñ anı cūd u 'ināyet **mazharı**

K. 12/10: Eger nāzırsañ ey tālib Haḳı insānda gör gitme / Mübārek ḥ'ācemūñ vechi Haḳuñ nūrında **mazhardur**

T. 6/1: Zātuñ Allāh **mazharıdır** yā 'Alī / Kibr ü kīn senden beridür yā 'Alī

mazharu'llāh: Allah'ın cemalinde tecelli ettiği kişi.

K. 16/9: Güzel şāhum kamer māhum murād-ğāhum göñül-ḥ'āhum / Cemāli **mazharu'llāhum** güzīn-i evliyā geldi

ma'zūr: Mazereti olan, mazeretli.

G. 128/4: Ḥüsni devrinde baḥuñ hiç iltifāt itmez maña / Kim görüpdür mevsim-i gül bağbān **ma'zūr** olur

G. 290/2: Tā ki 'ışkuñlan senūñ ma'mūr olupdur dil evi / 'İşkuñ ol vīrāneden bir laḥza **ma'zūr** olmasun

me'ānī: Manalar.

K. 4/10: Zāhirde gerçi şüretūñ oldı beşer velī / İnsān dimek **me'āniye** olmaz revā seni

mecālis: Meclisler.

G. 26/1: Geldi şurāhi meclise ref' eylemiş niḳāb / Nūr eyledi **mecālisi** zerrīn-per-āfitāb

mecāz: Hakikat, gerçek dışı.

G. 348/4: Çün senūñ 'ışk-ı **mecāzuñdan** ḥaḳıḳat bulmışam / Şimdi sen ḥ'āhī vefā kılğil maña ḥ'āh eyleme

meclis: Cemiyet, zevk ve sefa toplantısı, sohbet etmek, eğlenmek amacıyla bir araya gelmiş dost ve arkadaş topluluğu.

G. 26/1: Geldi şurāhi **meclise** ref' eylemiş niḳāb / Nūr eyledi **mecālisi** zerrīn-per-āfitāb

G. 70/6: Sīm ü zerden şāḥlar doldurdu dest ü dāmenin / **Meclis**-i şābāş için gevher-feşān olmuş durur

G. 72/6: Şifātuñ oḥısa **meclisde** muṭrib / Göñül feryādı çeng ü nāya beñzer

G. 75/2: Oturur **meclisde** bir zerrīn-külāh sīm-ten / Asılı zulf-i müselsel 'anberī nisbetlödür

G. 100/4: Yār **meclisinde** bāde vü cām istemen müdām / Kim gerdeni şurāhi anuñ la'li cāmdur

G. 115/2: **Meclis**-i 'uşşākı pür-nūr itse ol her şeb n'ola / Kim melāyik şem'i gökde kevkeb-i raḥşān durur

G. 115/4: Bir perī serv-i sehī ḳaddür ki durmuş raḳş için / Yoḥsa cennet **meclisinde** tūbi-i rızvān durur

G. 177/1: **Meclis** ehli çaḥır içende dutar elde ayağ / Şanasın bir şem'dür kim üste yanar bir çerāğ

G. 177/2: Gülşen-i **meclisde** bir şūḥ-ı peridür dil-rubā / Şanasın bir lāledür bağırında anuñ dürlü dāğ

G. 177/3: Dost-kām olsun müdāmī ol zi-ğām-ı düşmenān / Oldı **meclisde** müşerref būsēsinden sol u sağ

G. 216/5: Ğayretinden bir nazar fānūs üzin göstermedi / **Meclisinde** yandurur çün şem'-i pinḥān münfa'il

G. 252/1: Pür-şarāb olsun hemişe uş bu cām-ı dost-kām / **Meclis** içre düşmesün ol dost elinden mey müdām

G. 260/4: La'l-i mey-günun senūñ bir **meclis** içre dem-be-dem / Sākinūñ çenginde ol āb-ı zülāli sevmişem

G. 340/1: Mevsim-i kış gitti devr-i nev-bahār oldu yine / **Meclis**-i gešte ‘acāyib rüzgār oldu yine
G. 356/17: Çünkü devr itmez ayağı **meclis**-i ‘uşşāk ara / Leblerün cām-ı muşaffā kıldığıñ ya ‘ni ki ne
G. 398/3: Tā ki dün **meclisde** ney feryād ü nālem dinledi / Ağlaşur bağrın delüp bu nāle vü zārum kimi
G. 402/4: Giceler **meclis** içinde oturur ol ser-firāz / Öyle mihmāndur k’anuñ her yirde vardur ‘izzeti
G. 404/4: Tā ezelden var menüm gūşumda ‘ışk āvāzesi / Çalma ey muṭrib daḥı **meclisde** ‘ūd u çeng ü nāy
G. 428/4: Ey ḥaḳīkat **meclisinde** men senem sen daḥı men / Öyle şanma senden özge sevmedüm sevmen daḥı
K. 12/6: Hıṭāy ilen Ḥoten mülki şehā feth oldu Çini bil / Ki **meclis** nāfe-i ḥüsnün ser-ā-ser müşk ü ‘anberdür
K. 12/9: Behişt isterseñ ey ‘arīf be-yād it **meclis**-i rindān / Ḥaḳuñ dīdārı ey zāhid ne cennāta müyesserdür

mecmū’: Tam, sağlam, derli toplu, mutlu, huzurlu.

G. 203/2: Ḥāṭırum **mecmū’** iken āşüfte kıldıñ ey 394ağd / Sen anı 394ağdan kimi ğamdan 394ağdan 394 eyledüñ
G. 204/1: Sünbülünü ‘arızuñ devrinde efşān eyledüñ / Ḥāṭır-ı **mecmu’umu** ğamdan 394ağdan 394 eyledüñ

Mecnûn: Mecnûn, ‘aşk yüzünden deli-divâne olmuş, aklı başından gitmiş kimse, Leylâ ile Mecnun hikâyelerinin erkek kahramanı, Kays.

G. 18/2: Leylî cemālünden cüda ser-geşteyem **Mecnûn** kimi / Ferhād-vār ister gönül şīrīn dudağıñdan 394ağd
G. 39/3: Mest ü **Mecnûn** olmuşam men firkatünden yā ḥabīb / Ey ḥaḳīkat ‘āleminde ince erkānum meded
G. 68/5: Kanda kim Leylî olursa anda bir **Mecnûn** gerek / Kanda kim kallāş olursa çoḥ durur ḳalmaşlar
G. 83/2: Gönülden gitmez ol çeşmün ḥayālî / Belî **Mecnûn** āhū gerekdür
G. 111/4: Leyl-i zülfinün ğamı kıldı perişan ‘aqlumı / Öyle mecnūnam ki **Mecnûn** görse hem menden kaçır
G. 127/4: ‘Aşık-ı divaneden men’ itme ey ‘aql ehli kim / Ḥaste-dil **Mecnûna** şahrā ḥānümāndan yaḥşıdur
G. 146/10: Mest-i ‘ışk itdün meni **Mecnûn** özümni bilmezem / Ey susamış ḳanuma her gözleri ḥün-h’ār bir
G. 173/6: Senün Leylî cemālün görmek için / Nice **Mecnūnleyin** ḥayrān oturmuş
G. 178/2: Lāle görmüş gül yüzün **Mecnûn** kimi şeydā olup / Dağ ara mesken dutup ḳoymış durur gögsine dağ
G. 208/4: Ey peri ‘aşıklarūñ divane ḳılma gönülini / ‘Aşıkūñ **Mecnûn** misali menzilin dağ itmegil
G. 234/3: Görelî āhū gözün ‘ışk ile **Mecnûn** olmuşam / Ol sebebden kūh u şahrā ḥānümānumdur menüm
G. 328/5: Tā senün āhū gözün gördi Ḥaṭāyī ey peri / **Mecnūnam** vīrānelerdür cāyum ol demden berü
G. 338/3: ‘Āḳil idüm dünyede Leylî cemālün görmedin / ‘İşk ilen **Mecnûn** teki bī-ḥānümān oldum yine
G. 356/7: Her dem ey Leylî nigārum bendeni **Mecnûn** teki / Vālih ü ğamgīn ü şeydā kıldığıñ ya ‘ni ki ne
G. 356/19: Leyli zülfinün ḥayālî ‘ışk ilen **Mecnûn** teki / Meskenünü kūh ü şahrā kıldığıñ ya ‘ni ki ne
G. 364/4: Ger dilerseñ Leylî tek yüzün gören **Mecnûn** ola / Ay teki ḳaldur niḳābuñ gün tek açın üstine
G. 394/1: Tā gördi gözlerüm seni ey ḥüsn ilen ḡanī / **Mecnûn** misali ‘aqlum ilen görmedüm seni
G. 370/2: Diyerler oldı dili Leyli zülfine **Mecnûn** / Deminde ol daḥı bir bī-ḳarār imiş maña ne
G. 404/5: Bu Ḥaṭāyī oldı **Mecnûn** dağa düşdi āhū tek / Nāşihā dağdan anı ũrküme ḳılma ḥüy u ḥāy
G. 416/3: Görelî Şīrīn lebün ‘ışkında Ferhād olmuşam / Olmuşam **Mecnûn** kimi ol Leylinün āvāresi
G. 421/1: Sen büt-i Leylî elinden olmuşam **Mecnûn** kimi / İştīyāḳuñdan dem-ā-dem ağlaram maḥzūn kimi

mecrūḥ: Yaralanmış, yaralı (kimse); (Gönül, kalp vb. için) Kırık, incinmiş, kırgın.

G. 137/3: Lāle tek beñzüm saralmışdur firāḳuñdan senün / Olmuşam dil-ḥaste vü **mecrūḥ** u bīmār ušta gör
G. 237/2: Tā firāḳuñdan gönül **mecrūḥ** olupdur her zamān / Dem-be-dem der-nāle vü feryād ü efḡān olmuşam

meded: Yardım, lütuf; ünlem yardım et, imdat eyle, yetiş, aman, eyvah.

G. 34/3: Hızr tek zūlmetde ḳaldum bir **meded** ḳıl Tañrī’çün / Teşne için āb-ı ḥayvān senden özge kimse yoḥ
G. 39/1: ‘Arza yazdum men saña ey şāh-ı ḥübānum **meded** / ‘Arz-ı ḥālüm sen bilürsün dīn ü imānum **meded**
G. 39/2: Şerm-sāram pūr-günāham sen bağışla yā kerīm / Cümlelerni yarlıḡayın kāmīl insānum **meded**
G. 39/3: Mest ü mecnūn olmuşam men firkatünden yā ḥabīb / Ey ḥaḳīkat ‘āleminde ince erkānum **meded**
G. 39/4: Bu elümdür dāmenünüz yā ‘Aliyyü’l-Murtażā / Büy-ı vaşluñdur senün her derde dermānum **meded**
G. 39/5: Her yaña ‘azm eyler olsañ sūre-i feth oldı feth / Açılır baḡlu ḳapu devletlü derbānum **meded**
G. 39/6: Bī-nevā müflislerün sensin penāhı rüz-ı ḥaşr / Hoḳḳa-i dūr der-şadef la’l-i güher-kānum **meded**
G. 39/7: Bu Ḥaṭāyīnün günāhın sen getürme yüzine / Şāh-ı Merdān şīr-i Yezdān sır-ı şübḥānum **meded**
G. 40/1: Ḥüsnine zībā imişsin yā ‘Alī senden **meded** / Gökyüzinde ay imişsin yā ‘Alī senden **meded**
G. 40/2: ‘İşk ile ma’şūḳ u ‘aşık senden olmuşdur zühür / ‘İşk ile şeydā imişsin yā ‘Alī senden **meded**
G. 40/3: Anca kim fikr eyledüm gezdüm vücūdum şehrin / Misl-i bī-hemtā imişsin yā ‘Alī senden **meded**
G. 40/4: Enbiyālar evliyālar çoḥ durur amma ki sen / Cümleden a’lā imişsin yā ‘Alī senden **meded**
G. 40/5: Mü’ mine irşād idersin lūṭf u iḥsān u kerem / Kāfire ḡavḡā imişsin yā ‘Alī senden **meded**
G. 40/6: ‘İşk oḥurlar aduñı rāh-ı ḥaḳīkatda senün / Sırr-ı mā evḥā imişsin yā ‘Alī senden **meded**
G. 40/7: Yirde gökde isteyen şol kör münāfıḳlar seni / Zāhir ü peydā imişsin yā ‘Alī senden **meded**
G. 40/8: On sekiz miñ ‘ālemün sırdaşsın sırıñdadur / Mürşid-i bīnā imişsin yā ‘Alī senden **meded**
G. 40/9: Ḳısmeti rüz-ı ezelden hem mu’ayyen Muştafā / Nergis-i şehlā imişsin yā ‘Alī senden **meded**
G. 40/10: Bu Ḥaṭāyī ḥaste-dil birliğüne ikrār ider / Vāhid ü yektā imişsin yā ‘Alī senden **meded**
G. 36/1: Ḥaḳ kelāmı sevmişem sūre-i Yāsīnden **meded** / Kim maña İncil ü Furḳānuñ du’āsından **meded**
G. 36/2: Ey be-ḥaḳḳ-ı mu’cizātı virdün ol Mūsāya sen / Kim maña Mūsā-i ‘İmrānuñ ‘aşāsından **meded**
G. 36/3: Ey yaradan ‘ālemi ol şāh-ı ḥübān ‘ışkına / Ol resül-i āḥirātuñ mu’cizasından **meded**

G. 36/4: Kim ki kâmin almadı dünyâda oldur bî-nevâ / Bî-nevânuñ virgilen yâ Rab nevâsından **meded**
G. 36/5: Bu Hâţâyî dir ezelden men imâmuñ kulıyam / Ey imâm-ı Hâk ‘Aliyyü’l-Murtażâ senden **meded**
G. 165/3: Zülmet-i hicrânda kaldum bir meded kıl hâlûme / Ey perî-ves çünki siz ruh-sâr ile mehtâbsız
G. 196/5: Bu Hâţâyî haste-dil kim derdinüñ dermânı yoñ / Bir **meded** ola meger kim zü’l-celâlınden anuñ
G. 341/3: Ger vişâlûñden **meded** kılmazsan ey ârâm-ı cân / Gözümi giryân idüp bağrumnı büryân eyleme
G. 422/7: Bu bed-bâht Âdem oğlından tamâmet / Yedi damu dolasıdır **meded** hey
G. 422/8: Hâţâyî derdine dermân bulunmaz / Ya Rab hâli n’olasıdır **meded** hey
G. 422/1: Neler geldi gelesidür meded hey / Cihân ehli ölesidür **meded** hey
G. 422/4: Kurulur ‘adl için mîzân terâzû / ‘Ameller tartılasıdır **meded** hey
G. 422/5: Peyem-berler kaçarlar ümmetinden / Ki nefsâ nefis olasıdır **meded** hey
G. 422/6: Şora şora iletürler şırâta / Niçeler sıyrılasıdır **meded** hey
G. 434/4: ‘İyd oldu bugün cân-ı Hâţâyî saña kurbân / Vaşluñ **mededi** çün şeb-i hicrânuma düşdi
G. 422/2: Gelür hükûm-i İlâhî İsrâfile / Ulu Şûrî çalasıdır **meded** hey
G. 422/3: Güneh-kârlar günâhuñ şormağ için / Ulu dîvân kurasıdır **meded** hey
K. 9/11: Şeh-i Merdân ‘Alî şâh-ı velâyet / Hâţâyîye **meded** kıl bî-nevâdur

meded-kâr: Yardımcı, yardım eden.

G. 211/4: Sevgülü yârûñ vişâli hoşdur ammâ n’eyleyim / Mihnî-i hicrân güninde bir **meded-kârûm** degül
M. 2/20: Ki Hâkdur cihânda **meded-kâr** olan / Kûluna yaman günde gam-ı h’âr olan

medh: Bir kimse veya bir şeyin iyiliklerini, üstün niteliklerini söyleyerek değerini yüceltme, övme, övgü, senâ.

G. 272/2: Çün bûlbûl-i faşîh-zebân **medh** eylerem / Âh u firâk sen gül-i handâna yanaram
G. 358/9: Hâţâyîyem bugün meydân içinde / Şehûñ **medhin** oğuram dervîşâne
K. 17/7: Ki Ca’fer Şâdık olandur şırât-ı müstakîm üste / Anuñ **medh** ü senâsından gönüllere gıdâ geldi

medrese: Ar. Talebe ve müderrislerin ders okudukları ve ikamet eyledikleri bina.

G. 136/1: Ez kıl ü kâl-i **medrese** hoşdur ki olsa dūr / Ey dil hâzer kıl anda ki yoñdur saña kuşur

mefhum: Anlaşılmış olan, anlaşılan, kavranan.

T. 3/1: Zât-ı hâk **mefhûm-ı** naşş-ı lâ-fetâ / Kullara senden gerek lûtf u ‘atâ

meğârib: Batı tarafı.

G. 386/8: **Meğârib** ehli çün evc-i felekden / Bu ma’ni çün hümâyam geldüm imdi

meger: “Ancak, yalnız, fakat, şu kadar ki, illâ” gibi anlamlarla istisnâ belirtir, meğerki.

G. 58/8: **Meger** meşşâta zülfûñ şâne kılmış / Bu gelen nûkhet-i reyhân anuñdur
G. 71/1: Bizüm ol dil-rubâ cânânemizdür / **Meger** ol cân degül cânâ nemizdür
G. 134/5: Ey Hâţâyî âferîn kılmak gerek idrâküñe / Böyle ter sözler **meger** kim Sa’di-i Şîrâz ider
G. 135/2: **Meger** hürşîd imiş hüsnuñ ki kıldı ‘âlemi rûşen / Kim ol rahşende envârı meh-i tâbâna düşmişdür
G. 152/7: Ey Hâţâyî Tañrı sorsun bu şikeste gönüñü / Zerd olupdur ‘ârîzuñ andan **meger** kan ayrılır
G. 204/5: Bu Hâţâyîni çıharduñ mı gönülden ey habîb / Di **meger** özgeler ilen ‘ahd ü peymân eyledüñ
G. 207/2: **Meger** kâfirdür ol mihrâb içinde / Oturmuş gelmez hiç imâna çeşmüñ
G. 212/4: Nâ-tüvân gönülüm düşer yağlığ misâl elden ele / Tâ **meger** la’l-i lebûñden tapa ey dil-ber vişâl
G. 323/3: **Meger** aşhâb-ı fîl oldum kılarıñ gündüz ü leylî / Ki hicrân daşını atar maña tayr-ı ebâbilden
G. 329/3: Kuşum pervâz ider her dem kafesden / Karâr itmez **meger** vaşluñdan ayru
G. 388/5: Bu Hâţâyîñüñ yiri oldu gamuñdan dağ-ı hecr / Kurtara vaşlun **meger** bu küh u şahrâdan meni
G. 426/7: Çoñ eglendüñ Gîlânda ey Hâţâyî / **Meger** saña bu yirler mesken oldu
G. 428/5: Dil-ber eydür ey Hâţâyî bir dağı sevduñ **meger** / Hâk bilür kim senden özge sevmedüm sevmen dağı
G. 359/1: Çeşmüñ atanda gamze **meger** cân diler yine / Cellâdı gör ki tökmek için kan diler yine
G. 359/4: Zülfûñ yüzüñ kenârını dutmuş durur **meger** / Kâfir çerisi gâret-i imân diler yine
G. 399/5: Ey Hâţâyî dil-berüñ hürşîd-i tâbândur **meger** / Kim bañanda dîdesi pür-âb gördüm men seni
K. 17/5: **Meger** dârü’ş-şifâ geldi ki Zeynü’l-‘âbidîn Hâkdan / Ki her a’mâ aña gitdi gözine rûşenâ geldi
Mus. 1/11: Şifâtı kelâm içre hayru’l-beşer / Anuñ hem-demi çün Hâk idi **meğer**

meger kim: Ancak, yalnız, fakat, şu kadar ki, illâ, meğer.

G. 186/3: **Meger kim** vahy-i münzeldür kaşuñlan kirpügüñ zülfûñ / Yüzüñ evrâkınuñ üste yazılmış satır-ı Kur’ân tek

G. 196/5: Bu Hâţâyî haste-dil kim derdinüñ dermânı yoñ / Bir meded ola **meger kim** zü’l-celâlınden anuñ

G. 397/2: Munca du’â kılur bu gönül kılmaz iltifât / Ol bî-vefâ **meger kim** işitmez du’âsını

meges: Sinek; sevgilinin beni, rakip.

G. 172/1: Ey dudağüñ şehd ü şekkerdür siyeh hâlûñ **meges** / Olmasun ‘ışkuñdan ayru tende cânüm bir nefes

mehcür: Uzaklaşmış, ayrılmış; hicranda kalmış.

G. 139/4: Dil-berûn vaşlından ayru bu dil-i **mehcürümüz** / Fikr ü endüh u firāk u derd ile hem-hānedür

mehd: Beşik.

G. 30/4: **Mehd**-i zemîn içinde ki tıfl-ı nebāt irür / Aña hemîşe dāye-i lutf emzirür nebāt

G. 327/4: 'Alî oldur ki **mehd** içre aña bir ejdehā geldi / Anı dutdı dehānından iki yardı ser-ā-serden

Mehdî: İmâmiyye Şîası'nca halen gaybet halinde olduğuna, gelecekte mehdî olarak ortaya çıkıp dünyada adaletli bir düzen kuracağına inanılan on ikinci imam.

G. 160/5: Didiler ki ey Hâfâyî hādadur yāruñ senûñ / Bes digil ki **Mehdî**-i şāhib-zamān küncindedür

K. 3/9: Yine Döldüle mindi şāh **Mehdî** / Elinde Zü'l-fekār-ı Murtażādur

K. 7/8: Takîdür bā-Nakî Şāh 'Askerî hem / Velî **Mehdî** velāyet leşkeriyüz

K. 15/4: Hasan hulk-ı 'azîm oldı çü ol **Mehdî** kerîm oldı / Velîkin zaḥm-ı şemşîre Hüseyn-i Kerbelā geldi

K. 8/16: Sulṭān-ı ser-ā-perde zühür oldı çü **Mehdî** / Fāş oldı şehenshāh ki devrān 'Alîdür

Mehdî zamān: On iki imamdan sonuncusu, Muhammed Mehdi sahip-zaman.

K. 16/12: Bahādūr gāziler koydı başında tāt-ı devlet var / Budur **Mehdî zamān** devri cihān nūr-ı bekā geldi

mekān: Yer, mahal, cây, mesken.

G. 47/1: Bu maşraba pür-şafā-yı cāndur / Der-pā-yı şurāhi hoş **mekāndur**

G. 78/4: Dün didüm bir büse vir dir cān virüp almağ gerek / Bu **mekān** içre metā'-ı rāygānî hādadur

G. 78/1: Bir perî hayrānıyam bilmen **mekānı** hādadur / Kimse bilmez dünyede nām u nişānı hādadur

G. 97/6: Başmasun her yire kim bir dem kadem dutmaz qarār / Çün mekîn ile müşerrefdür **mekān** elden gider

G. 161/1: Mazhar-ı sır-ı Hudānuñ cāvidānı şāhdur / Zāhir ü bātın 'Alî kudret **mekānı** şāhdur

K. 4/15: Baḥr-ı şecā'at evc-i şehāvet **mekān**-ı lutf / Kān-ı kerem seni didüm ehl-i gāzā seni

K. 18/3: Hāk te 'ālā emri ilen ey şeh-i kevn ü **mekān** / İns ü cinne lutf ile sensin viren cān yā 'Alî

Mus. 1/20: Anuñlan şerîf oldı Beytül-harem / Maḳām-ı velāyet **mekān**-ı kerem

mekîn: Bir yere veya bir makama oturan, yerleşen; oturaklı, güçlü, itibarlı, vakar ve nüfuz sâhibi (kimse).

G. 97/6: Başmasun her yire kim bir dem kadem dutmaz qarār / Çün **mekîn** ile müşerrefdür mekān elden gider

mekkār: Hilekar.

G. 378/2: Böyle **mekkār** u sitem-kār u vefāsız görmedüm / Bir devā kılmaz lebinden derd-i bî-dermānuma

G. 384/3: Sen teki 'ālemde olmaz ger olursa dil-berā / Bu gözi cādū-sıfat hem kaşları **mekkār** ola

G. 391/3: Al ilen aldı menüm gönlümni menden duymadum / Siḥr içinde görmedüm ol çeşm-i **mekkārūñ** kimi

Mekke: Hz. Peygamber'in doğduğu ve içinde Kâbe'nin bulunduğu Müslümanların kutsal şehri.

G. 311/4: Bir gönül avlar isen yüz **Mekke** varmış kimidür / Bir gönül incitseñüz yüz Ka'be vîrāndur bugün

mekr: Hile, aşdatma.

G. 32/4: Miñ **mekr** ü al ü şu'bede-i bî-hisāb ile / Kanumñı tökdi gamze-i hün-h'āre 'ākıbet

G. 179/3: Kim ki yüz miñ **mekr** ile kıldı meni senden cüdā / Yüz belāya ol giriftār olmadı hayf oldı hayf

G. 205/6: Kaşuñla kiprigüñ 'aynuñ ne siḥr-i Sāmîrîdür kim / Olaruñ **mekr** ü alından cihānı dutdı destānuñ

G. 324/1: Nergislerüñ ki yıhıdı meni **mekr** ü ālden / Devrinde hiç kurtulabilmen zevālden

melāhat: Güzellik, şirinlik.

G. 219/4: Zülf ü ruḥ-sāruñ katında şol ḥaṭ u ḥālūñ senūñ / Hoş **melāhatdur** düşüpdür al yañağ üstinde ḥāl

G. 317/2: Ne mişbāh-ı kādîmîdür mübārek ṭal'atun nūrı / **Melāhat** ehlinüñ gör kim cemālidür cemîl andan

G. 357/2: Anca efgān itdüm ey dürr-i **melāhat** sensizin / Çeşme-i çeşmümden aḥan baḥr-ı 'ummāndur yine

melāl: Sıkıntı, gam, keder; usanma, bıkmā, usanç.

G. 182/5: Yūsuf cemālî gelmedi yār tek Hâfâyîye / Ya'kūb-ı haste çekmedi gönlüm **melālî** tek

G. 218/1: Kıldı meni lebūñ kadeḥi mest-i lā-yezāl / Gam gitdi ḥatırumdan u hem kalmadı **melāl**

G. 225/2: Her zamān dırsın maña kim ḥatıruñ kılma melûl / Nice olam şādmān kim cüz **melālūñ** görmezem

G. 383/4: Bed-ḥ'āhum ola cümle cihān çekmezem **melāl** / Çün ol şānem menümlen eger nîk-ḥ'āh ola

melal çek-: deyim kederlenmek, gam çekmek.

M. 2/51: Erenler **çek**er mi ölümde **melal** / Yimemiş dutayum kepek bir çuval

melāmet: Azarlama, kınama, itâb, serzeniş eylemek; giyim kuşam, zikir, âyin gibi yerleşmiş âdet ve törenlere önem vermeyip nefsi devamlı yermeyi, kınamayı, böylece halkın iltifâtından uzaklaşarak Hakk'a yaklaşmayı esas alan anlayış.

G. 136/3: Efsâne sözlü vā'izi görseñ **melāmet** it / Tā ḥalk içinde eylemeye rāzını zühür

- G. 259/3: Ger rind ü ger **melâmetem** ü 'aşıkam velî / Her dem baḥanda zâhid-i güm-râha şükr idem
 G. 346/4: Şâdam andan berlü kim hecrûnde olmışmen muḳîm / Yüz **melâmet** bu dil-i şeydâya şalmışdur yine
 G. 374/3: Dünyede 'aşık olan giydi **melâmet** donını / Her yeten 'aşık olur mı derd aña kâr olmasa

melâvik: Melekler.

- G. 26/7: Bir yirde kim otura Ḥaṭâyî o hür-veş / Gökde **melâvik** oḥıya yâ leytenî turâb
 G. 72/5: **Melâvik** hürinûn ger hüsni hûbdur / Yüzün andan daḥı zîbâya beñzer
 G. 99/2: Ta 'rîf idüp şıfatını şîrüm didi Ḥudâ / Bu doğru söze ins ü **melâvik** güvâhdur
 G. 115/2: Meclis-i 'uşşâkı pür-nûr itse ol her şeb n'ola / Kim **melâvik** şem'i gökde kevkeb-i raḥşân durur
 G. 161/3: Âdeme cümle **melâvikler** ki secde kıldılar / Bildiler ki Âdemin cisminde cânı şâhdur
 G. 230/1: Tâ meni ayırdı devrân sevgü yârımdan menüm / İncidi gökde **melâvik** âh u zârımdan menüm
 G. 325/3: Hiç peygamber saña yetmez **melâvikler** daḥı / Çünkü sensin zât-ı pāk-i evvelîn ü âḥırîn
 G. 427/2: Firḳat ü hicrân elinden şöyle âh itdüm bugün / Gökdeki cümle **melâvik** yirde insân ağladı
 Mus. 1/1: Yaradan be-ḳudret gök ilen yiri / **Melâvik** hem âdem dîv ilen perî

melek: Allah katında bulunan ve nur olarak yaratılan varlıkların her biri. Melekler gece gündüz Allah'a ibadet edip O'nun emri ile iş görür. Allah'ın kendilerine emrettiği hususlarda asla asi olamaz. Melek huylu, melek simalı sevgiliyi överler. Melekler sevgilinin bulunduğu yeri tavaf eder, kirpiklerini ve saçlarını eşigine süpürge yaparlar (İP).

- G. 4/4: Sen gidenden berlü anca zâr u efgân itmişem / Yir ü gök ins ü **melek** cümle baḥaḳaldı maña
 G. 16/9: İnsân yirde gökde **melek** yoḥ idi henüz / Sen var idüñ cihânda eyâ dürr-i ibtidâ
 G. 99/6: Ol ma'den-i velâyet anuñ âsitânıdur / Kim işigünde ins ü **melek** dâd-h'âhdur
 G. 99/7: Ger burc-ı 'arşuñ üste **melek** anı sevmese / Hârût teki maḳâmı anuñ ka'r-ı çâhdur
 G. 130/5: **Melekler** müşterîdür gül yüzüne / Sür imdi ey kamer devrân senüñdür
 G. 198/2: Rüz-ı mi'râc-ı Nebî vaşluñ günidir ey **melek** / Kâbe kavseyn ol dü-ebrü-yı hilâlüñdür senüñ
 G. 210/1: Ey **melek** hüsnuñ senüñ nûr-ı Ḥudâdur bilmiş ol / Sidredür boyuñ ne sidre muntehâdur bilmiş ol
 G. 235/3: Vaḳt-i ecel gelürse **melek** cân için maña / Yüzüñi görmedin aña cânım ḥaçan virem
 G. 297/1: Müşgîn saçına tâ ki **melek** çaldı şânesin / Şad pâre kıldı cân kuşınıñ âşiyânesin
 G. 325/2: Şöyle **mest** oldum ki pervâ kılmazam 'âlemlere / Cümle-i ins ü melek oldı menümle hem-nişîn
 G. 400/1: Ey **melek** şüretlü insân ey güneş yüzlü perî / Görmedi 'âlemdede merdüm bir senüñ tek dil-beri
 G. 407/2: Sen niçük şun'-ı Ḥudâsın ey **melek** yüzlü beşer / Yüzüñi görgec oḥur 'uşşâk Allâh ekberi
 K. 2/3: Ol maḳâmıñ kim **melek** yetmez şufûf-ı na'line / Ayaḡuñ altında ol bir ḥâk-i pâdur yâ Nebî
 K. 16/3: Zemînlerde zamânlarda şalâḥü'l-hayr maḳdemdür / Feleklerden **meleklerden** hezârân merḥabâ geldi
 K. 17/10: Muḥammed Taḳidür ḥoş-h'ân gönüller aydını cânım / **Melek** rızvân semâlardan ana çoḫ merḥabâ geldi

melûl: Boynu bükük, üzgün, mahzun.

- G. 9/2: Ancaḡ yüzüñ görende senüñ cân degül **melûl** / Zülfüñ kimi gönül daḥı berhem durur maña
 G. 225/2: Her zamân dırsın maña kim ḥâtıruñ kılma **melûl** / Nice olam şâdmân kim cüz melâlüñ görmezem

mel'un: Allah'ın lanetine uğramış, rahmetinden mahrum kalmış, lanetlenmiş, lanetli şeytan.

- G. 118/2: 'Alîni bilmeyen **mel'un** münâfık / Ḥavâricdür iki gözi 'amâdur
 G. 257/5: Yezîd ü müşrik ü **mel'unı** gör kim / Münâfık kıblesinden men beriyem

memât: Ölüm, mevt.

- G. 30/3: Cân-baḡş imiş **memâta** lebüñ ey Mesîḥ-dem / 'İsilerüñ 'aceb mi deminden bu mu'cizât

meñ: Birinci tekil şahıs zamiri ben.

- G. 2/1: Gitdi ol dil-ber besî derd ü belâ kaldı **maña** / Ni belâ belkim yüküş cevri ü cefâ kaldı **maña**
 G. 2/2: Munca geldüm **men** gedâya hiç 'inâyet kılmaduñ / İşigünde kılduğum dest-i du'a kaldı **maña**
 G. 2/3: Müjde geldi dil-sitânımdan ki katl oldı raḳîb / Şükr kim bîgâne gitdi âşinâ kaldı **maña**
 G. 2/4: Anca kevkeb kimi yaş tökdi ḡamından gözlerüm / Yir ile gök ile keyvân da be-câ kaldı **maña**
 G. 2/5: Ey Ḥaṭâyî zülfî tek arındı yüzden zengibâr / Dil-ber-i Çîn ü Ḥoten hûb-ı Ḥıṭây kaldı **maña**
 G. 3/1: Şanma kim sen gitdüñ ey ay yüzlü cân kaldı **maña** / Cân senüñlen gitdi cism-i nâ-tüvân kaldı **maña**
 G. 3/2: Tâ ki sen gitdüñ yanumdan ey dil-ârāmum **menüm** / Ḥâlet-i vaşluñ gönülde pâsbân kaldı **maña**
 G. 3/3: Gerçi gül-zâr-ı cemâlüñ gitdi qarşumdan **menüm** / Dilde mihr-i kâmetüñ serv-i revân kaldı **maña**
 G. 3/4: Ger nihân oldı gözümde ol perî-peyker şanem / Gökde meh anuñ yüzinden bir nişân kaldı **maña**
 G. 3/5: Tâ ki senden ayru düşdi bu Ḥaṭâyî ḥaste-dil / Büyü u müyuñ müşk ile 'anber-feşân kaldı **maña**
 G. 4/1: Gitdi ol meh-rû yanumdan yüz cefâ kaldı **maña** / Cevri bilmen kim belâ-yı muntehâ kaldı **maña**
 G. 4/2: Ey perî çoḫ 'işve vü hüsnuñe maḡrûr olma kim / Mülk-i fânî şanmagil kim ne saña kaldı **maña**
 G. 4/3: Tâ kim ol ḥürşîd-ruḡ gitdi gözümde su teki / Gözyaşum anuñ yüzünden âşinâ kaldı **maña**
 G. 4/4: Sen gidenden berlü anca zâr u efgân itmişem / Yir ü gök ins ü melek cümle baḥaḳaldı **maña**
 G. 4/5: Dil-berün gitdi Ḥaṭâyî sen nidersin dünyeyi / Çünkü cân gitdi bu ten yâ Rab niye kaldı **maña**
 G. 5/1: Cân olmaz ise sen teki cânân yeter **maña** / Vaşluñ bu ḥaste gönülme dermân yeter **maña**

- G. 5/2: Hecrûn cefâsı öyle yahupdur bu gönölümü / Her şeb kapuñda nâle vü efgân yeter **maña**
- G. 5/3: Zulmât içinde âb-ı hayât istemez gönöl / La'lûn zülâli çeşme-i hayvân yeter **maña**
- G. 5/4: Zâhid qorıma sen **meni** peymânenen bugün / Rûz-ı ezelde yâr ile peymân yeter **maña**
- G. 5/5: Gerçi Hâtâyî gitdi elüñden vişâl-i dost / Her dem hayâlî dîdeye mihmân yeter **maña**
- G. 6/1: Her dem gamuñda nâle vü âhum yeter **maña** / Dünyâ yüzinde ol yüzi mâhum yeter **maña**
- G. 6/2: İsbât kılmışam ruh-ı zerd eşk-i sürhûmi / Da'vî-i 'ışka böyle güvâhum yeter **maña**
- G. 6/3: 'Âlem halâyıķı **maña** cümle hasûd ola / Ol âsitânuñ iti penâhum yeter **maña**
- G. 6/4: Zâhid öğünme tâlî-i sa'dum diyüp yüküş / Sen var işüñe baht-ı siyâhum yeter **maña**
- G. 6/5: Kesme ümîd rahmet-i Hâkdan Hâtâyî sen / Cümle hatâda lutf-ı İlâhum yeter **maña**
- G. 7/1: Dil-berâ ol ay yüzün hürşid-i tâbândur **maña** / Bağçañ içinde ahan su âb-ı hayvândur **maña**
- G. 7/2: Mescide varmaķ ne hâcet didüm ey zâhid saña / Rüy ilen zülfi anuñ küfr ile imândur **maña**
- G. 7/3: Müdde'îler ta'nesinden şanmañuz kim **men** dönem / Ol **menüm** cânım içinde cân-ı cânândur **maña**
- G. 7/4: **Men** senüñle söyleşende ger zemistân ger bahâr / Her ne çağ görsem seni 'âlem gül-istândur **maña**
- G. 7/5: Ey Hâtâyî cün saña Hâkdan nazardur her zamân / 'İşkuñ ilen ol hayâtuñ bağ-ı rızvândur **maña**
- G. 8/1: Hâk-i pâyuñ dil-berâ bir tâc-ı devletdür **maña** / Pes yüzün görmek senüñ baht u sa'âdetdür **maña**
- G. 8/2: Çün gam-ı 'ışkuñda ölmekdür hayât-ı câvidân / Hâk bilür ölmek degül ol 'ayn-ı râhatdur **maña**
- G. 8/3: Munca kim derdüñde zahmet çekmişem ey bî-vefâ / Çünkü sendendür bu zahmet cümle rahmetdür **maña**
- G. 8/4: Gerçi **menden** der-hicâb olursun ey ârâm-ı cân / Yüzüñi görseddüğüñ 'ayn-ı 'inâyetdür **maña**
- G. 8/5: Düşte gördi dün Hâtâyî yâr olupdur hem-demi / Yâ düşümdür yâ hayâlüm bu ne hürmetdür **maña**
- G. 9/1: Cânâ gönölde hem-dem olan gam durur **maña** / Gör kim firâķ evinde ne hem-dem durur **maña**
- G. 9/2: Ancaķ yüzün görende senüñ cân degül melûl / Zülfüñ kimi gönöl daķı berhem durur **maña**
- G. 9/3: Dil teşne olsa vâdi-i hecrüñde gam yimen / Lal'ûñ zülâli çeşme-i zezem durur **maña**
- G. 9/4: Niçün severdi hâste-dil ey bî-vefâ seni / Bu çoķ belâ ki hecrüñ ider kem durur **maña**
- G. 9/5: Miskîn Hâtâyî vaşl ile yüz ıl yaşar müdâm / Bu 'ömr kim zamânede bir dem durur **maña**
- G. 10/1: Ey cemâlûñ gül-sitâni bağ-ı mînûdur **maña** / Cennet-i rızvân ki dirler ol ser-i kûdur **maña**
- G. 10/2: Yüzün üste zülfüñi tâ gördüm ey ruh-ı revân / Gice gündüz ağlamağ 'ışkuñda hoş-hûdur **maña**
- G. 10/3: Hecr ser-gerdânlığın çarķ-ı felekden görmenem / Bu cefâlarını kılan ol yâr-ı meh-rûdur **maña**
- G. 10/4: Giceler tâ şubh olınca h'âb gelmez 'aynuma / Tâ hayâlûñ dâyimâ çeşmümde karşudur **maña**
- G. 10/5: Anca yaş tökdî Hâtâyî firkatüñden ey şanem / Hancaru baķsam gözümde yiryüzi sudur **maña**
- G. 11/1: Dil-berâ 'ışkuñ tenümde sevgülü cândur **maña** / Pertev-i mihr-i ruķuñ hürşid-i tâbândur **maña**
- G. 11/2: Derd-i hecrüñden senüñ hergiz şikâyet kılmazam / Hiç 'ilâc itmen taleb niçün ki dermândur **maña**
- G. 11/3: Âsitânuñ hâkini virmen cemî'-i 'âleme / Her ayağın toprağı mülk-i Süleymândur **maña**
- G. 11/4: Tâ cemâlûñ muşafın gördüm eyâ nûr-ı İlâh / Zikr-i 'ışkuñ dilde dâyim vird-i Qur'ândur **maña**
- G. 11/5: Ey Hâtâyî hûblaruñ cevri vefâdur 'âşıķa / Firkat ü hecri nigârûñ lutf u ihsândur **maña**
- G. 13/1: Cân u dilni koymışam yoluñda **men** ey dil-rubâ / Uyħuda görsem senüñ tek bir perî meh-veş liķâ
- G. 13/4: Ey mürüvvet ma'deni **menden** kerem kılma dirîğ / Kanberüñem **men** senüñ şâhum be-'ışķ-ı Murtażâ
- G. 16/2: Devr-i felek virürse **maña** ihtiyârını / Bir târ-ı müyina dü cihânı kılam bahâ
- G. 16/6: Şeydâ vü mest ü vâlih ü hayrânam ey şanem / İlhlâs ile yolında **menem** rind ü cân-fedâ
- G. 18/3: Câm-ı muşaffâdan **maña** sâķî içürdi bir kadeh / Şüfi ne bilsün **men** nice ol câmdan buldum safâ
- G. 18/5: **Men** câhil ü nâ-dâniyam ol hûsn için hayrâniyam / Tâ genc iken pinhân idüm şimdi göründüm zâhirâ
- G. 19/1: Nuţķ-ı enfâs-ı Mesîhûñ dem-be-dem cândur **maña** / Çünkü **men** Hızram dudağın âb-ı hayvândur **maña**
- G. 19/2: Bilmezem 'âlemde yâ Rab gerdiş-i eyyâm-ı gam / Lutf u ihsânûñ mîdur yâ cevri-i hicrândur **maña**
- G. 19/3: Virmişem imânımı zencîr-i zülfüñ küfrine / Bend-i zülfüñ küfrini gördüm ne imândur **maña**
- G. 19/4: Dün raķîb-i kâfir-i güm-râh ile gaybında kim / Her hikâyetler ki kıldıñ cümle pinhândur **maña**
- G. 19/5: Bu Hâtâyî birle söyleş bir daķı ey şâh-ı hûsn / Tâ dehânûñ hâtem-i mühr-i Süleymândur **maña**
- G. 20/1: Hâk-i pâyuñ sürmedür 'aynuma in'âm it **maña** / Ger kabûl olmaz murâdum senden i'lâm it **maña**
- G. 20/2: Derdümün dermânı ruh-sârûñ görmekdür senüñ / Teşneyem bi'llâh dudağın şerbetin câm it **maña**
- G. 20/3: Çün gönöl hâlûñ ucından düşdi zülfüñ kaydına / Bî-günâh öldürmegil bir laħza ârâm it **maña**
- G. 20/4: İstemen zâhirde fâş olmak anuñcün gözlerem / Mihr-i 'ışkuñ râzını ey yâr ilhâm it **maña**
- G. 20/5: Bu Hâtâyiden götürgil miħnet-i hicrânûñ / Ey perî-rû Tañrı için ancaķ ilzâm it **maña**
- G. 21/1: Yâ İlâhî isterem senden bu in'âmı **maña** / İdesin hem-dem kim ol serv-i gül-endâmı **maña**
- G. 21/2: Şol büt-i nâ-mihribân hergiz **meni** yâd itmedi / Bir muħabbet kılmadı âķir ser-encâmı **maña**
- G. 21/3: Cevri-i hicrân çekdüğümden kalmayıpdur tâkatum / Yâ naşîb itseñ n'olaydı şabr u ârâmı **maña**
- G. 21/4: Gönölüm alduñ bî-tekelîf cânımı almak durur / Güldürür 'ışkıñda dâyim hâs ilen 'âmı **maña**
- G. 21/5: Geçdi 'ömrün ey Hâtâyî uşbu zâyî dünyede / Şol vefâsız leblerinden virmedi kâmı **maña**
- G. 22/1: Min ba'd eger **menümle** habîb olsa âşinâ / **Men** cânımı yolında anuñ eylerem fedâ
- G. 22/3: Dârü ş-şifâya gitmedüğümden andan ötrüdür / Ey cismümün hayâtı lebündür **maña** şifâ
- G. 22/4: Çeşmün cihânda fitne vü âşub gösterür / Her dem kıyâmeti koparur kâmetüñ **maña**
- G. 23/1: Hâk ezel mey-hânesinden virdi bu câmı **maña** / Kâyinât ehli ta'accüb kıldılar kamu **maña**
- G. 23/2: Bilmez idüm hatt-ı ruh-sârûñ şifâtın söylemek / Fitne çeşmün gamzesi öğretti ilhâmı **maña**
- G. 23/3: Şabr u ârâmum gidüpdür görmezem 'aynumda h'âb / Firkatüñ bir eylemişdür şubh ile şâmı **maña**
- G. 23/4: Çoķ cefâ hâşıl olur senden **maña** ey bî-vefâ / 'Âķibet eyler hayâlûñ resm-i bed-nâmı **maña**
- G. 23/5: Köynegüñden çıķ didüm şol serv-i gül hândanuma / Zerrece kayınamadı gösterdi endâmı **maña**

- G. 23/6: Ey Hataîyî zülfinüñ zencirine kayd itme dil / Dānedür hāli anuñ hem zülfidür dāmi **maña**
- G. 24/3: Ger **menüm** yetmez elüm sürtem yüzüm toprağña / Her şabāh bād-ı şabā virsün selām yā Muştafā
- G. 24/4: Yiryüzi andan münevver kıble de pür-nürdur / Şol mübārek merkada **menden** selām yā Muştafā
- G. 25/1: Zerreym mihründe dāyim ey cemālī āfītāb / Ebri yüzünden götürgil dutmagil **menden** niķāb
- G. 25/4: Cennet-i vaşluñdan ey cānum **meni** dūr eyleme / Kim firākuñ āteşinde çekmişem dāyim ‘azāb
- G. 27/5: Der-mesācid neylerem va‘zın işitmek vā‘izüñ / Güşe-i mey-hāne yigrekdür **maña** cām-ı şarāb
- G. 29/2: **Men** ol Ya‘kūba nisbet zār boldum / Cemālün Yūsuf-ı Ken‘āndur ey dost
- G. 31/2: Sordılar **menden** ki niçün bī-dil olduñ **men** didüm / Ol sebebden bī-dil oldum dil-ber ü dil-dār mest
- G. 34/2: Hecr evinde **men** kimüñlen hem-dem olam ey şanem / Göñlümün şehrinde mihmān senden özge kimse yoñ
- G. 34/4: Her ne hüküm eylesen eyle sen **maña** ey ‘ışk-ı yār / Göñlümün tahtında sulţan senden özge kimse yoñ
- G. 34/5: Bu Hataîyî hastenüñ virgil murādın yā İlāh / Kim **maña** luţf ile ihsān senden özge kimse yoñ
- G. 35/2: Gice gündüz **men** anuñ hecride yanmağdur işüm / Neyleyem kim ol mehün **menden** yaña pervası yoñ
- G. 35/3: Ögme ey zāhid **maña** rızvān u cennet bağını / Kim anuñ yārum yüzi tek bir gül-i hamrāsı yoñ
- G. 35/4: Kılma ey nāşih **maña** zülfin seversin diye ta‘n / Hānsı ‘āşıkdur kim andan başda bir sevdası yoñ
- G. 36/1: Hāk kelāmı sevmişem süre-i Yāsinden meded / Kim **maña** İncil ü Furkānuñ du‘āsından meded
- G. 36/2: Ey be-hākķ-ı mu‘cizātı virdün ol Mūsāya sen / Kim **maña** Mūsī-i ‘İmrānuñ ‘aşāsından meded
- G. 36/5: Bu Hataîyî dir ezelden **men** imāmuñ kılıyam / Ey imām-ı Hāk ‘Aliyyü’l-Murtażā senden meded
- G. 37/1: Munca cevri itdün **maña** nā-mihribānlığdan ne sūd / Öldürenen soñra ey cān mihribānlığdan ne sūd
- G. 37/4: Çünki rahmuñ yoñ durur **men** pīr-i ‘ışkuñ hālına / Bu cihān bağında ey servüm cevānlığdan ne sūd
- G. 38/1: Feleknüñ gerdişinden dād u feryād / **Meni** ayırdı senden dād u feryād
- G. 38/2: **Meni** yārdan ayırdı bed zamāne / Zamāne gerdişinden dād u feryād
- G. 38/3: **Menüm** iki cihānum sevgülü şāh / Seni sevmedüğünden dād u feryād
- G. 38/4: Yaķam yırtam gidem āğyār elinden / **Maña** hiç rahmı yoñdur dād u feryād
- G. 39/1: ‘Arza yazdum **men** saña ey şāh-ı hūbānum meded / ‘Arz-ı hālüm sen bilürsün dīn ü imānum meded
- G. 39/3: Mest ü mecnūn olmışam **men** firkatütünden yā hābīb / Ey hākķat ‘āleminde ince erkānum meded
- G. 41/5: Cānumı ‘ışkuña teslim eyledüm ihlās ile / Ol perī-peyker **meni** yā Rab neden kılmaz pesend
- G. 42/3: Zāhidā sen fāriğ ol āhumdan ikrāh eyleme / Kim **menüm** bağrumda çoñdur ğamzelerden yāreler
- G. 42/4: Yaralı bağrum kanın tökdi gözümden dem-be-dem / Gör neler kıldı **maña** şol nergis-i hūn-h‘āreler
- G. 44/4: Terk idüp koydum giderem hānūmānı mülki uş / Hecrün itdi **men** ğarībı uşta gör āvāreler
- G. 45/1: Göñlümü alan **menüm** ol dil-rubā yārum durur / Gerçi göñlümni alur ammā ki ğam-h‘ārum durur
- G. 45/2: Nice kim cevri ü cefā kılsañ **men-i** dil-hasteye / Eylemen andan şikāyet kim vefā-dārum durur
- G. 46/1: Dil-berā sencileyin bi‘llāh ki yārum yoñ durur / Bir zamān sensiz **menüm** şabr u karārum yoñ durur
- G. 46/2: Düşmişem ‘ışkuñ ğamına yet **menüm** feryāduma / Senden özge hiç kimesne ğam-gūsārum yoñ durur
- G. 46/3: Arılığ bi‘llāh severmen **men** seni ey dil-rubā / Tā tamāmı sevmişem būs u kenārum yoñ durur
- G. 46/4: Ger **meni** öldürseler sen öyle bilgil ey nigār / Bu muħabbet etegin elden qoyaram yoñ durur
- G. 49/2: Hüsñüñi tā görmişem bir bülbul-i zār olmuşam / Çün **maña** küyuñ maķāmı gül-sitān olmuş durur
- G. 51/2: Varma yanumdan **menüm** ey hecristi dil-süzān dost / Dost u düşmen hamusı āğlar **menüm** çün zār zār
- G. 51/3: Zār zār āğlar çü bülbul gül yüzün çün murğ-ı cān / Cāndan itmişdür **meni** cevri ile devri-rüzġār
- G. 51/6: Bī-karār oldum saçuñ tek ruħlarıñdan ayru **men** / **Men** niçük ārām idem sensiz ki oldum dil-fiğār
- G. 53/3: Vaşl olmaz ise yüzün görmek **maña** müdām / Kūyından ey şanem **maña** bir bū gelür gider
- G. 55/1: Ruħlarıñ muşhaf nigārā hatlarıñı i‘rāblar / Bağdum ol yüzden **maña** fetħ oldu yüz min bāblar
- G. 55/2: Zerre iken gün teki ‘ālemde meşhūr olmuşam / Tā **maña** düşdi senün mihr-i ruħıñdan tāblar
- G. 57/1: ‘Aşık isen gel berü kim cān-ı cānān **mendedür** / Zāhidā pes hādasın kim nūr-ı imān **mendedür**
- G. 57/2: **Mendedür** yir ile göğün hikmeti hem kudreti / Ab u āteş hāk u bād ser-cümle erkān **mendedür**
- G. 57/3: Hāk te ‘ālā dört kitābı gökden indürdi yire / **Men** anı istemezem çün küll-i Furķān **mendedür**
- G. 57/4: Kātibā āğ u karaya bahma seni azdurur / Aç kulağ dinle sözüm āvāz-ı Kur‘ān **mendedür**
- G. 57/5: Pehlevānlar çoñ cihānda Rüstemi Zāl olmuşam / Hem Sikender hikmeti mülk-i Süleymān **mendedür**
- G. 57/6: Eyyuba çekdürdi çoñ derd ü belā vü miħneti / Gel **meni** isteş vireyüm derde dermān **mendedür**
- G. 57/7: Ya‘kūbı gör zār u giryān Yūsuf-ı Ken‘ān içün / **Men** ki künc-i halvetem uş Mısr-ı sulţān **mendedür**
- G. 57/8: Server-i Merdān ‘Alinüñ āliyem evlādiyām / Zü’l-feķār u tāt u Döldül Kanberem şān **mendedür**
- G. 57/9: Açaram dīn-i Muħammed mezheb-i Ca‘fer yakīn / Lā fetā illā ‘Alī bu sır-ı pinhān **mendedür**
- G. 57/10: **Men** şehā bu cānumı şıdķ ile kurbān kılmışam / Ger kabūl kılsa velāyet ‘ıyd-ı kurbān **mendedür**
- G. 57/11: **Men** Hataîyem şehün vaşfını dāyim söylerem / ‘İşk ile bel bağlaram defterle dīvān **mendedür**
- G. 58/1: **Menem** bir ten velīkin cān anuñdur / Ki her kim cān kıyar cānān anuñdur
- G. 58/2: Tabībümdür **menüm** rüħum revānum / Zā‘İfem hasteyem dermān anuñdur
- G. 58/3: İşiginde anuñ **men** bir gedāyam / Ne kim luţf eylese ihsān anuñdur
- G. 59/1: **Menüm** bu tendeki cānum ‘Alīdür / **Menüm** hem dīn ü imānum ‘Alīdür
- G. 59/2: Gice gündüz gezerem ravzasında / **Menüm** ravza-i rızvānum ‘Alīdür
- G. 59/3: **Meni** dīvāne dirler hāzretinde / **Menem** dīvāne dīvānum ‘Alīdür
- G. 59/4: **Menem** Ya‘kūb kimi Yūsufdan ayru / **Menüm** Yūsuf-ı Ken‘ānum ‘Alīdür
- G. 60/1: **Menem** bir ten velī cānum ‘Alīdür / Damarumda gezen kanum ‘Alīdür
- G. 60/2: **Maña** bu defter ü dīvān gerekmez / **Menüm** defterle dīvānum ‘Alīdür
- G. 60/3: **Menem** bir kaçre su anuñ yanında / **Menüm** deryā-yı ‘ummānum ‘Alīdür

- G. 60/4: **Menem** Ya 'küb-ı ser-geşte cihānda / **Menüm** Yūsuf-ı Ken 'ānum 'Alīdür
- G. 60/5: Bu söz 'Alī sözidür ey Hāṭāyī / **Menüm** bu sözde üstādum 'Alīdür
- G. 62/6: Ala gözler **menüm** imānum aldı / İki zülfün yine 'anber gelüpdür
- G. 64/2: Gel ḥumārüm yaz **menüm** vaşluñ meyinden ey perī / K'ol şarābuñ hasreti bağrum kebāb itmiş durur
- G. 66/4: Ma 'nide gerçi 'āşık u ma 'şuk bir durur / **Menden** du 'ā gider nişe senden cefā gelür
- G. 68/1: Tā ki düşdüm hecrūñe gönüm figāna başlar / Geldi āhumdan **menüm** feryāda dağ u daşlar
- G. 68/4: 'Işka dil virdün diye cevri itme ey zāhid **maña** / Cān virür ma 'şuka dāyim 'āşık-ı kallāşlar
- G. 72/3: Cihānda bülbül olsam **men** 'aceb mi / Senün yüzün gül-i ḥamrāya beñzer
- G. 74/1: Dil-berā cānumda derdün bir devā nisbetlütür / Her cefā gelse **maña** senden vefā nisbetlütür
- G. 74/2: Her cerāhat cismüme oñuñ gelende ün virür / Ol **maña** ehlen ve shelen merḥabā nisbetlütür
- G. 74/3: Ger **maña** nefrīn ider düşmen **men** andan ḡam yimen / Kim münāfıkdan gelen karḡış du 'ā nisbetlütür
- G. 77/3: **Virmenem** dünyā vü 'uqbā devletine 'ışkuñ / Dünye vü 'uqbā **maña** bir yana ol bir yanadır
- G. 78/2: Hūbları sevme diyüp ta 'n itme ey nāşih **maña** / Çünkü bilmezsin maḡām-ı cāvidānī ḡandadır
- G. 78/5: **Men** didüm yüzün göster didi tākat yoñ saña / Bu su 'āline cevāb-ı len terānī ḡandadır
- G. 79/1: Tā **menüm** gönümde cānā ḡasret-i cānānedür / Hāḡ bilür kim ağlamaḡdan gözlerüm peymānedür
- G. 79/3: **Men** saña her dem du 'ālar kılruram ey bī-vefā / Ey şanem niçün senün her günde kaşduñ cānedür
- G. 80/1: Ne insānsan sen ey cān kim cemālün Hāḡka mazhardur / Kaşuñlan kāmētün şekli **maña** mihrāb u minberdür
- G. 80/3: Gönül şahrā-yı hicrānda dilenmez nāfe-i āhū / Ayaḡuñ topraḡı cānā **maña** çün müşk ü anberdür
- G. 81/2: 'Işkuñ gönümde **men** daḡı niçün pinhān idem / Rüy-i zerd ü eşk-i sürḡum çün ḡuvāh olmış durur
- G. 81/3: Müdde 'ilerden daḡı cānāne fikrüm var **menüm** / Bendeye sen kimi sultān çün penāh olmış durur
- G. 82/2: **Men** senünlen dil-berā bir 'ahd ü peymān eylesem / Müdde 'lernün içine dem-be-dem mātem düşer
- G. 83/1: Dū zülfünden **maña** bir bū gerekdür / Senün vaşluñdan ancaḡ bu gerekdür
- G. 88/3: Ni 'aceb **men** miskinün gönlin eger yaḡma kıla / Hindu-yı zülfün ki mülk-i Rūmdan tārāc alır
- G. 88/4: Tā ayaḡuñ tozu tek ḡapuñda mesken dutmuşam / Bu sa 'ādetden **menüm** baḡtumḡa baḡdum tārāc alır
- G. 92/1: Dil-berā bu derdümde dermān iderseñ vaḡtidür / **Men** fakīr üftādeye iḡsān iderseñ vaḡtidür
- G. 95/3: Dün şabā geldi **maña** ḡoş ḡoş mu 'anber büy ile / Gālibā ol meh-liḡānuñ zülf-i müşk-efşānidur
- G. 96/2: Dün didi zāhid **maña** niçün gönül virdün aña / N'eyleyim görgeç yüzini iḡtiyār elden gider
- G. 97/5: **Men** yaman isem niçe sen yaḡşılıḡ kıl ey 'azīz / Nesne kalmaz dünyede yaḡşı yaman elden gider
- G. 100/2: Hiç bilmezem bu dünyede eyyām-ı rüzḡār / Rüy ile zülfünüz **maña** şubḡ ile şāmdur
- G. 103/1: **Menüm** ol sevgü yārüm geldi ḡoşdur / Elüme ol nigārüm geldi ḡoşdur
- G. 103/4: Ol imdi kış ḡünü sermā elinden / **Menüm** taze bahārüm geldi ḡoşdur
- G. 104/1: Bu **menüm** cismümdeki zaḡmetlerimni cān bilür / **Maña** hicrān n'itdūḡın ol dil-ber-i cānān bilür
- G. 105/4: Āb-ı kevserdür dudaḡuñ bağ-ı cennetdür yüzün / Kim **maña** la 'lün şarābı cām-ı şāf olmış durur
- G. 105/5: **Men** niçün hecrūñde vaşluñ lezzetinden kām alam / Vaşluñ ilen hecrinün işi muşāf olmış durur
- G. 106/3: Dün didi hem-dem **maña** kimdür senün gönlin alan / **Men** didüm bilmez misin ol gözleri ḡün-ḡ'ardur
- G. 106/4: Mihnet-i hicrān elinden ey şanem ḡam çek**menem** / Derd-i 'ışkuñ ey perī her dem **maña** ḡam-ḡ'ardur
- G. 110/5: Dün **menüm**len rü-be-rü boldı nigār öldi rakīb / Gözler ilen çoḡ işāretler kılrur kaş oynadır
- G. 111/4: Leyl-i zülfünün ḡamı kıldı perişān 'aklumu / Öyle mecnūnam ki Mecnūn görse hem **menden** kaçır
- G. 111/5: Çoḡ yaşagil çün **maña** yār olmaduñ ey seng-dil / Bu Hāṭāyī oldı ḡahrūñdan senün zīr ü zeber
- G. 112/1: Büt-perest oldı gönül büt-ḡāneler küncindedür / **Men** bilürmen bu dil-i şeydā neler küncindedür
- G. 113/2: Söyle kim ol Türk-i mestī nice tīr-endāz imiş / Kim **menüm** bağrumda andan şad hezārān yara var
- G. 114/3: Tā ki senden düşeli ayru eyā ruh-ı revān / Gözüümün yaşı **menüm** kaṭre-i bārān kimidür
- G. 114/4: **Maña** yüzün görelī fırkat-i hicrānda ne ḡam / Zülf ü rüyün şanemā şem 'i şebistān kimidür
- G. 118/1: **Menüm** şāhum 'Aliyyü'l-Murtaḡādur / Yüzüm dünyā vü 'uqbāda añadur
- G. 118/3: Olardan özge kim vardur **maña** di / Ḥudādur Muşṭafādur Murtaḡādur
- G. 120/1: **Menüm** yolumda yektālar gerekdür / Dini imānı yaḡmalar gerekdür
- G. 120/2: **Menüm** tek gevheri nādān ne bilsün / **Meni** bilmege dānālar gerekdür
- G. 120/3: Ne bilsün **meni** her bir yaşlu gözlü / Gönül gözinde bīnālar gerekdür
- G. 120/4: **Men** olman degme fikr ilen müyesser / **Maña** bir ince sevdālar gerekdür
- G. 120/5: **Menem** Sultān Hāṭāyī Ḥaydar oḡlı / **Menüm** yolumda ḡavḡālar gerekdür
- G. 122/3: Mihr ü ḡahrından anuñ āzürde gönüm ḡam yime / Kim **maña** cevri ü cefāsı luṭf ile iḡsānidur
- G. 124/8: **Menüm** ḡālüm şehe 'arz itmek için / Yüri bād-ı şabā sen bir zamān var
- G. 125/5: Ey Hāṭāyī özüñi ḡāk ideḡör pāk olasan / **Menlik** itme ki cihān ehline 'irfān doludur
- G. 127/2: Gerçi Ya 'kūbī za 'f itdi firākı Yūsufuñ / Za 'f içinde ol daḡı **men** nā-tüvāndan yaḡşıdur
- G. 128/2: Ey perī-rü sen **maña** bir kez nāzar kılsañ be-nāz / Müdde 'i bu ḡuşşadan 'ayne'l-yakīn rencür olur
- G. 128/4: Hüsni devrinde baḡuñ hiç iltifāt itmez **maña** / Kim görüpdür mevsim-i gül bağbān ma 'zür olur
- G. 129/1: Bugün **men** munda yārüm anda n'eyler / Yüzi şu 'le nigārüm anda n'eyler
- G. 129/2: Apardı 'aḡl ile şabr u ḡarārüm / **Menüm** şabr u ḡarārüm anda n'eyler
- G. 130/2: Hāṭā **menden** 'atā senden eyā dost / Mürüvvet kānısın iḡsān senündür
- G. 131/4: ḡāḡ u bi-ḡāḡ **maña** tevbe virür ol vā 'iz-i şehri / Vā 'izün tevbesi şāḡā **maña** efsāne gelür
- G. 134/3: Görmedi bir kez ḡünāḡ ol şāḡ-ı ḡübān āḡ kim / Öḡrenüpdür kim **maña** her laḡza yüz miñ nāz ider
- G. 136/4: Bolsun bu māl ü mülk ve ger hiç bolmasın / Niçün ki vaşl-i yārdur ancaḡ **maña** zārür
- G. 137/4: 'Ahd ü peymānuñ **menden** ey perī sındırmagil / Kim **maña** zulm eylemişdür cevri-i aḡyār uşṭa gör

- G. 139/3: Ey müselmânlar **meni** 'ayb itmeñüz 'aşık diyüp / Kim **meni** vâlih kılan ol nergis-i mestânedür
- G. 140/2: Cāna cān itdüm yakîn öyle ezelden Hâk bilür / Cānumuñ cānı **menüm** şol dil-ber-i cānânedür
- G. 141/1: **Maña** cevır ü cefâ kılmak dükel cānânelerdendür / Yaman yoldaş ilen yâr olma ki nādânelerdendür
- G. 141/2: **Menüm** tek aşınâyı yād kılduñ ey terahhumsuz / Felekden görmezem anı kamu bîgânelerdendür
- G. 142/2: Tende cānum kalmadı anuñla olmışdur revân / Ol **menüm** rûh-ı revānum yâ nigārumdur gider
- G. 142/3: Cānum añdan ayru tende bir dem eglenmez **menüm** / Ğam **meni** eyler helâk ol ğam-gūsārumdur gider
- G. 146/10: Mest-i 'ışk itdüñ **meni** Mecnûn özümni bilmezem / Ey susamış kanuma her gözleri hûn-h'âr bir
- G. 149/1: **Men** 'aşıkam saña şanemâ munca yıl durur / Cānum fedâ yoluña vü kanum sebîl durur
- G. 152/2: Ayrılır ol yâr-ı ser-dārum gider koymış **meni** / Şad hezārân dād u bî-dād bendeden cān ayrılır
- G. 152/6: Dost vedâ eyler **menümlen** ağırlam **men** zâr zâr / Gözlerümden her zamân gör baħr-ı 'ummân ayrılır
- G. 153/2: Gel beyân itgil şıfât-ı zâtını şerh eyle kim / **Men** su'âl itdüm aña 'ayn-ı lîkâsı hâdadar
- G. 155/3: Sidre vü tûbî hayâlî gitdi yādumdan **menüm** / Böyle ra'nâ şol cihetden sidre az olmuş durur
- G. 158/1: **Men-i** bî-cäre dili 'ışkı anuñ yaħasıdur / Rûz-ı maħşerde **menüm** elüm anuñ yaħasıdur
- G. 158/3: Cān u dilden **men** anı sevdiğümi cümle bilür / Hûr-ı cennet mi diyem ol güzeli yâ ğasıdur
- G. 159/1: **Menüm** bu göñlüm alan dil-beridür / Sağınmagil kim andan dil beridür
- G. 164/1: Tâ düşüpmen 'ışkuña hecrüñde **men** zāram henüz / Dām-ı zülfüñ bendine murg-ı giriftāram henüz
- G. 164/2: Tâ ki **men** bülbül teki gül-zār-ı hüsñüñ görmişem / Tâ ebed terk eylemen der-'ışk-ı gül-zāram henüz
- G. 164/4: Tâ yüzüñ gördüm senüñ **men** ey tabîb-i derd-i 'ışk / Şanma kim buldum şifâ derd ile bîmāram henüz
- G. 166/2: Ahvālümü sorarsa **menüm** ol cefālu yâr / Zâr ü nizâr ü ğaste vü âväre söyleñüz
- G. 170/3: Vaşluñdan ayru miñnet ü hicrân içinde **men** / Eflâke düşdi ğulgüle-i süz-ı āhumuz
- G. 171/2: Cevr itme **men** şikeste dil ü bî-nevāya kim / Çün senden özge kimsene yoħ dād-h'āhumuz
- G. 172/3: N'eylerem 'ışkuñdan ayru dünyenüñ lezzātını / Kim huzûr-ı dil ğam-ı mihrüñ **menüm** göñlümde bes
- G. 179/1: Ol perî-peyker **maña** yâr olmadı hayf oldı hayf / Aldı göñlümni vefādār olmadı hayf oldı hayf
- G. 179/3: Kim ki yüz miñ mekr ile kıldı **meni** senden cüdâ / Yüz belāya ol giriftār olmadı hayf oldı hayf
- G. 180/1: Getürdi şevke **meni** der-ezel bidāyet-i 'ışk / Bu sırrı kimseye keşf itmedi hidāyet-i 'ışk
- G. 180/3: Şaħıfe şadrda müstağnidür kelām-ı kağim / **Men** andan oħımışam pür-haķikat āyet-i 'ışk
- G. 180/4: Hayâl-i hāl ü ğaħuñ ey nigār-ı lāle-'izār / Göñüldeñ itdi **menümle** bugün hikāyet-i 'ışk
- G. 181/1: **Menüm** cān u cihānum sensin ancak / **Meni** öldürmegil hecrüñde elħaķ
- G. 181/4: Ne kim senden gelür hoşdur velikin / Eyā dil-ber **maña** çoħ dutmagil daķ
- G. 182/1: **Men** görmedüm zamānede hüsñüñ kemālî tek / Bu cāna münis olmadı mihrüñ hayâlî tek
- G. 183/2: İhtiyārumlen **menüm** düşmezdi cānum 'ışkuña / N'eyleyim çekdi hayâl-i zülfüñüz kullāb tek
- G. 183/3: Ger namāzum fevt ola zāhid **maña** ta'n itme kim / Yâr kaşıdur **maña** mescid teki mihrāb tek
- G. 184/2: Baħmanam gül yüzine hüsñüñ var iken ey perî / Neylerem nergisni **men** ol çeşm-i bîmāruñ gerek
- G. 185/4: Ey felek kılduñ **meni** dil-berden ayru ke'l-'adem / **Men** hevāda zerreyem hürşid-i tābānum gerek
- G. 189/2: Tâ ola her dem **menüm** baş üste kâyim devletüm / Āsitānuñda yatur**men** dāyimā ber-rüy-ı hāķ
- G. 189/4: Hālîş oldum tâ ki **men** kan yaş aħıtdum dîdeden / Yumayınca kan ilen olur mı merdüm yüzî pāk
- G. 190/2: Ey perî 'ışkuña **maña** çoħ cefālar kılma kim / Ğaste vü hayrānuñam oldum ğamuñdan derd-nāk
- G. 190/4: Cümle 'ālem ger ğasûd olsa yanumda bir ceve / Sen **menümlen** dost bolsañ cevır-i düş**meden** çi bāk
- G. 191/1: Yazmışam bu ruķ'anı ol yāra göndermek gerek / Rāz-ı ahvālüm **menüm** dil-dāra göndermek gerek
- G. 191/3: Kaşlaruñ mihrābına çoħ secde-i şükr eylerem / Şeyh-i Şan'ān tek **meni** zünnāra göndermek gerek
- G. 191/4: Çün tecellî nûrını görmek **temennâ** eylerem / Şimdi Mañşūram **meni** ber-dāra göndermek gerek
- G. 191/6: Ey Ğaťāyî andan özge kimseye yoħdur ümid / Nāle-i zārum **menüm** ol yāra göndermek gerek
- G. 193/4: Dünyāda gerçi olmadı vaşluñ **maña** nasîb / Göñlüm gözinde ğayl-i ğayālûñ diler senüñ
- G. 197/1: Dil-berā māhum **menüm** feruħ cemālûñdur senüñ / Gün daħı şol tal'at-ı ferħunde-fālûñdur senüñ
- G. 197/2: Özgeler ger göge baħar görmege bu māhını / 'İyd içün **men** baħduğum kaşı hilālûñdur senüñ
- G. 198/4: Ağzumı telh eyledi hecrüñ tekellüm kıl **maña** / Tûti-i şekker-şiken şîrîn-maķālûñdur senüñ
- G. 200/2: Dün hayāl ilen perî tek 'azm kılduñ süy-ı **men** / Bes revân geçdüñ eyā rûh-ı revānum sen midüñ
- G. 201/2: **Meni** derdlü koyup gitdüñ bu yirden / Yine derdlüye dermān sen mi geldüñ
- G. 203/1: Āķıbet ey meh **meni** 'ālemde hayrān eyledüñ / Çeşümü giyrān kılup bağrumı büryān eyledüñ
- G. 204/3: İster idüm sāye-i vaşluñda ey cān diñlenem / Uşta zulm itdüñ **maña** vaşluñı hicrân eyledüñ
- G. 205/5: Cenāb-ı āsitānuñda dirîğā kıymetüm yoħdur / Vişālûñ özgeler gördi **meni** yandurdi hicrānuñ
- G. 206/1: **Meni** efgār iden ol ğať ü hālûñ / Bikirdir çeşme-i la'l ü zülālûñ
- G. 206/3: Ne cānsan sen **menüm** cānumdan artuħ / Göñüldeñ gitmedi bir dem ğayālûñ
- G. 206/4: Muķadderdür **maña** rûz-ı ezelden / Diyem 'ālemde dāyim vaşf-ı hālûñ
- G. 207/1: Sataşdı tâ **maña** mestāne çeşmüñ / Yazupdur adımı destāne çeşmüñ
- G. 207/10: Diler dil uğru tek öpe yüzüñden / Yine **men** korħaram uyana çeşmüñ
- G. 207/4: İçer ol kanımı dîrsem inanmaz / Ne diyem **men** aña inana çeşmüñ
- G. 207/7: **Men-i** dutsaķı sen virdüñ bu cāna / Çeker her dem **meni** dîvāne çeşmüñ
- G. 209/3: **Men** didüm kim çeşm ü ğamzen sıhri dutdı 'ālemi / Anlaruñ ser-fitnessi kimdür didi kaşumdur ol
- G. 209/4: Gözüñüñ yaşın ki şaldım içdiğüm sudur **maña** / Bağrumuñ kanın ki gördüm āğulu aşumdur ol
- G. 210/2: **Men** senüñ derd ü ğamuñdan incimen ey bî-vefâ / Her ne cevır itseñ **maña** 'ayn-ı vefādur bilmiş ol
- G. 211/1: Āh u vāveylâ ki ol gül ruħ perî yārum degül / **Men** aña yâr oldum ol yâr-ı vefâ-dārum degül
- G. 211/2: **Men** saña bir bendeyem ey yâr-ı dil-h'āhum **menüm** / Bi'llāh ikrārum durur bu sözler inkārum degül

- G. 211/3: Nâşîh aydur dün **maña** terk eyle anuñ 'ışkıñı / Veh nidem kim ol **menüm** hem-râz-ı esrârum degül
- G. 212/1: Riştedür cismüm **menüm** kirpüklerüñ süzen misâl / Yağlıguñ yanına dutar nâ-tüvân göñlüm hayâl
- G. 213/5: Leşkerüm gâzilerüm şüfilerüm pîrelerüm / Cân ile başı bu yolda **maña** inkâr degül
- G. 214/3: Çengi aldum **men** be-kef bir dem ferâgat kılmadum / Hâzretinden Hâlıküñ hiç rû-siyâh eksük degül
- G. 217/5: Ey Hâţâyî ehl-i 'ışkuñ pîşesi **menlik** degül / Bu tarîk-i 'ışk içinde **men** diyen bizden degül
- G. 218/1: Kıldı **meni** lebüñ kadehi mest-i lâ-yezâl / Ğam gitdi hâtırundan u hem kalmadı melâl
- G. 221/3: Zâhmet-i derdüñ göñülde 'ayn-ı dermândur **maña** / Cân **dimen** mihrüñi tende bil ki cânânum direm
- G. 221/4: Bülbül-i bağ-ı vişâlam ey gül-endânum **menüm** / Ârız u ruh-sâruñı görsem gül-istânım direm
- G. 221/5: 'İşkuñuz göñlünde yâ dutmış Hâţâyîñüñ maķâm / **Men** anı vîrân içinde genc-i pinhânım direm
- G. 223/2: **Menüm** pervîn teki çeşmüm giceler uyhusuz kıldı / Sa'âdet âsumânında yüzüñ bedr-i dücâ gördüm
- G. 223/3: **Menüm** derdüm 'ilâcı şol hekim-i lem-yezeldür kim / İçenden şerbet-i la'lüñ vücûdumñı şifâ gördüm
- G. 224/3: Dünya vü 'ukbâda **men** evşâf-ı hüsnüñ söylerem / Bağçada andan berü kadd-i şemâlüñ görmişem
- G. 225/2: Her zamân dirsın **maña** kim hâtırüñ kılma melül / Nice olam şadmân kim cüz melâlüñ görmezem
- G. 226/2: Gerçi maşşer bir olur ehl-i cihâna ey şanem / Fırkatüñüñ her günin **men** rüz-ı maşşer görmişem
- G. 226/4: Bes **menüm** mülk-i cihânda tâli 'üm efrüz ola / Tâ senüñ yüzüñ kimi bir sa'd-ı ekber görmişem
- G. 227/1: Ol perî kim çeşmi sâķî la'li câmumdur **menüm** / Kaşı mihrâb u yüzi beytü'l-harâmumdur **menüm**
- G. 227/2: Dil-berüñ vaşlından ayru istemen her şubh u şâm / Yüzi şubhumdur velîkin zülfi şâmumdur **menüm**
- G. 227/3: Ol perî-peyker niçük cânım kuşın bend itmesün / Dânedür hâli perîşân zülfi dâmumdur **menüm**
- G. 227/4: Vâlihem bir kaddi tûbâ la'li kevser yâra kim / Âsitânı ravza-i dârü's-selâmundur **menüm**
- G. 227/5: Bu Hâţâyîñüñ sözine münkir olma zâhidâ / Bir perîñüñ hüsnî vaşında kelâmumdur **menüm**
- G. 228/1: Çıkmadı 'ışkuñ senüñ bir lahza cânımdan **menüm** / Mihr-i hüsnüñ yeg durur ruh-ı revânımdan **menüm**
- G. 228/2: Gül yüzüñi yâd idende ey per-ruh ğonce-leb / Od çıkar süsen teki her dem zebânımdan **menüm**
- G. 228/3: 'Aks-i sâyeñdür vücûdum ey boyı serv-i revân / Gitmesün sâyeñ senüñ bir lahza yanımdan **menüm**
- G. 228/4: Pertev-i hürşid-i rüyuñı görende zerre tek / Bulmaya hiç kimsene nâm ü nişânımdan **menüm**
- G. 228/5: Fırkati kaşd itmedin miskîn Hâţâyî hasteye / Bir haber vir ey şabâ ol gül-sitânımdan **menüm**
- G. 229/1: Bâtnım hecrüñde cânâ dopdolu kandur **menüm** / El yüzine zâhirüm gül kimi hândândur **menüm**
- G. 229/2: Zecr ü hecrüñ leşkerinden kişver-i câna ne ğam / Çün hayâlüñ göñlümün tahtında sultândur **menüm**
- G. 229/3: Bülbül-i zâram yüzüñ bağ u gül-istânım durur / Ol gül-istân üstine zülfüñ şebistândur **menüm**
- G. 229/4: Çeşm-i mestüñ giceler niçün uyanmaz h'âbdan / Kim işüm her şubh u şâm âh ile eġğândur **menüm**
- G. 229/5: Bu Hâţâyîye rakîbüñ fitnesi kâr eylemez / Dâyîma çün dest-ġrüm fażl-ı Sübhândur **menüm**
- G. 230/1: Tâ **meni** ayırdı devrân sevgü yârımdan **menüm** / İncidi gökde melâyik âh u zârımdan **menüm**
- G. 230/2: Şüretüñ gördüm nigârâ vâlih ü sevda-yı **men** / Fırkatüñ dūr eyledi şabr u karârımdan **menüm**
- G. 230/3: Ey perî-peyker seni andan berü kim görmişem / Hüsnüñ ayırdı karar u ihtiyârımdan **menüm**
- G. 230/4: Hasretem Ya'kûb tek Yûsuf yüzine ey şabâ / Tañruñ için bir haber algil nigârımdan **menüm**
- G. 230/5: Ey Hâţâyî her tûġüñ titrer hâzân yapıraġı tek / Tâ **meni** dūr etdi bu devrân bahârımdan **menüm**
- G. 231/1: Ol perî 'ışkına **men** cândan giriftâr olmışam / Kim firâķ u miñnetinde rüz u şeb zâr olmışam
- G. 231/4: Çünki 'ışkuñ gencini göñlümde pinhân eyledüm / Rüz u şeb ol gence **men** her dem nîgeh-dâr olmışam
- G. 232/2: Tâ ki senden ayru düşdüm ey dil-ârâmum **menüm** / Dem-be-dem der-nâle vü eġġân u feryâd olmışam
- G. 232/5: Tâ seni gördi Hâţâyî bilmez özin hândadır / Tâ saña **men** âşinâ boldum özüm yâd olmışam
- G. 233/1: Sen misin yanımda cânâ yoħsa h'âbumdur **menüm** / Kim felekden yire inmiş mâh-tâbumdur **menüm**
- G. 233/2: İşigüñde dem-be-dem bârân degüldür su sepen / Çeşme-i dilden çıkan çeşm-i pür-âbumdur **menüm**
- G. 233/3: Ey rakîbâ orta yirde her dem olmagil hicâb / Hüsnî anuñ dünyede bir âfitâbumdur **menüm**
- G. 233/4: Şanmañuz kim keştidür deryâlar üste seyr iden / Gözlerüm yaşımda bu çeşm-i habâbumdur **menüm**
- G. 233/5: Aytđum ey dil-ber Hâţâyîye cefâlar kılma çoħ / Dedi ki ğam çekmegil nâz u 'itâbumdur **menüm**
- G. 234/1: Ol perî-peyker şanem cismümde cânımdur **menüm** / Gitmesün göñlümde ol ruh-ı revânımdur **menüm**
- G. 234/2: Sorsam ağzuñ zerre mi yâ ğonce mîdur yâ dehân / Bu sözüm yoħsa hayâlüm yâ gümânımdur **menüm**
- G. 234/3: Göreli âhü gözüñ 'ışk ile mecnûn olmışam / Ol sebebden küh u şahrâ hânümânımdur **menüm**
- G. 234/4: Serve beñzetdüñ boyını ey rakîb-i kec-nazar / Nice dirsın serv anı 'ömr-i cevânımdur **menüm**
- G. 234/5: Zülfini müşk oħudum aydur ki ebsem söyleme / Müşk daħı pür turâb-ı âsitânımdur **menüm**
- G. 234/6: Göz midür yâ çeşm-i âhü yoħsa nergis mestidür / Yüz midür ol yoħsa mâh-ı âsumânımdur **menüm**
- G. 234/7: Sordılar kim ey Hâţâyî nice sevduñ yâri sen / Didi yoħdur ihtiyârım dil-sitânımdur **menüm**
- G. 235/1: Ey cân **men** cemâlüñi gördükçe cân virem / Görsetme kim cemâlüñi görsem revân virem
- G. 235/3: Vaķt-i ecel gelürse melek cân için **maña** / Yüzüñi görmedin aña cânım haçan virem
- G. 235/4: Her kim ki gün yüzüñ haberini getürse yâr / **Men** aña müjde yir ü gök ü âsumân virem
- G. 235/5: Didi Hâţâyî dil-bere luţfuñ nedür **maña** / Didi yüzümde 'âşıķa miñ gül-sitân virem
- G. 236/3: Bir zerrece cemâlüñi 'arz eylesen **maña** / Cân u cihânı cümle saña tercemân direm
- G. 237/1: Tâ ki gördüm **men** seni 'âlemde hayrân olmışam / Nâle vü eġġân idermen dîde-giryân olmışam
- G. 238/2: Dil-berâ tâ gül yañaġuñ görmişem gülşende **men** / Dem-be-dem destân ilen murġ-ı gül-istân olmışam
- G. 238/5: Tâ Hâţâyîyem bugün hüsnüñ şıfâtın söylerem / Cümle 'uşşâķ içre **men** 'âlemde destân olmışam
- G. 239/1: Dil-berâ **men** senden ayru küh iken kâh olmışam / Hem-nişîn-i mâtemem hicrâna hem-râh olmışam
- G. 239/3: Bilmenem niçük ola âķir ser-encâmum **menüm** / Kismetüm hâlık yazupdur yoħsa güm-râh olmışam
- G. 239/4: Sabr-ı Eyyûb eyledüm şâhâ 'inâyet vaķtidür / Dem-be-dem **men** intizâr-ı luţf-ı Allâh olmışam
- G. 239/5: Yâ İlâhî sen **meni** maħrûm-ı dergâh eyleme / Fażluña ümmîd-vâram hâķ-i dergâh olmışam

- G. 239/6: Dün ü gün hecrün ile gönlüm perîşandır **menüm** / Tâli 'üm Ya 'kûba beñzer Yûsuf-ı çâh olmuşam
- G. 239/7: Ey Haţâyî ebsem ol sen râzuñı fâş eyleme / Hâlık eydür **men** senün râzuñdan âgâh olmuşam
- G. 240/3: **Men**-i dil teşne şahrâlarda dâyim / Lebûñi âb-ı hayvân tek dilerdüm
- G. 241/1: Dünya vü 'ukbâda sen tek yâr-ı gam-ı'âr isterem / Hâlık ider dîvâre secde **men** de dîdâr isterem
- G. 243/1: **Men** seni cândan severem ey dil-ârâmum **menüm** / Şol sebebden zâr ü giryân geçdi eyyâmum **menüm**
- G. 243/2: Gicem ilen gündüzüm fark edebilmen ey şanem / Rûy ilen zülfün olupdur şubh ilen şâmum **menüm**
- G. 243/3: Rûz u şeb bûlbûl teki feryâd ü zârîdür işüm / Tâ yüzünden ayru düşdüm ey gül-endâmum **menüm**
- G. 243/4: Munca kim cevri ü cefâ çekdüm **maña** yâr olmadı / Ol şanemsiz bilmenem n'olur ser-encâmum **menüm**
- G. 243/5: Bu Haţâyî dünyede hüşyâr olmaz bir zamân / Tâ kim ol peymâne-i la'lûñ durur cânum **menüm**
- G. 247/1: Dil-berâ tâ kim vişâlûñ gitdi yanumdan **menüm** / Dûrlü miñnetler geçer her lahzâ cânumdan **menüm**
- G. 247/2: Ger vücûdum kabir içinde yüz miñ il kâlsa müdâm / Çılmaya bu nâr-ı 'ışkuñ üstüñ'ânımdan **menüm**
- G. 247/3: Hânümân ahvâlini **menden** firâkuñ sormasun / Geçmişem senden cüdâ öz hânümânımdan **menüm**
- G. 247/4: Kabrüm üstine şabâ lutf eylegil kılğil güzâr / Bir haber virgil **maña** cân u cihânımdan **menüm**
- G. 247/5: Hâk bilür seyyâre tek gözümeye uyhu gelmedi / Tâ felek kıldı cüdâ ol mihrîbânımdan **menüm**
- G. 247/6: Nev-cevân iken **meni** hicrân günü pîr eyledi / Tâ ki düşmişem cüdâ 'ömr-i cevânımdan **menüm**
- G. 247/7: Kaddi ham oldu gamından bu Haţâyî hastenün / Tâ cüdâ düşdi gönül kaşı kemânımdan **menüm**
- G. 248/2: Gökde isterdüm **men** ol mâhumnı buldum yirde uş / Hamdülî'llâh kim gönülde intizârım bulmuşam
- G. 248/4: Baht-yâram baht elinden şadmânam dil-ferah / Çün **menüm** cân u gönülden ihtiyârım bulmuşam
- G. 249/1: Tâ ki gördüm **men** cemâlün ey peri-veş dil-berüm / Manzar-ı hürşîd tek yaş ile doldı gözlerüm
- G. 249/3: **Men** dahı yâd eylemen dünyâ vü cennet bağını / Leblerün tâ kim olupdur şekker-âb u kevserüm
- G. 250/1: Ol perî ra'nâ giden serv-i revânımdur **menüm** / Sâye şanmañ sürünen yanıncâ cânımdur **menüm**
- G. 250/2: Bûlbûl-i zâram ki hüsnün gülşenîdür meskenüm / Halka-i zülfün şikenci âşiyânımdur **menüm**
- G. 250/3: Mû teki bilün hayâlî ince fikrûmdür müdâm / Zerrece ağzuñ sözi râz-ı nihânımdur **menüm**
- G. 250/4: **Men** n'ola kevkeb kimi her şeb gamuñda olmayam / Çün cemâlün gökde mâh-ı âsumânımdur **menüm**
- G. 250/5: Didüm ey dil-ber Haţâyî kim durur kuyuñda zâr / Didi bir hayrân u vâlih nâ-tüvânımdur **menüm**
- G. 252/5: Zîkr ü fikrüm her dem ol sultân-ı 'âlemdür **menüm** / Bu Haţâyî haste anuñ Kanberine bir gulâm
- G. 253/1: Yoñ idi bu yir ü gökler **men** ezelden var idüm / Gevherün yek-dânesinden ileri pergâr idüm
- G. 253/4: Girdüm âdem cismine kimsene bilmez sırrımı / **Men** bu beytu'llâh içinde tâ ezelden var idüm
- G. 253/5: On sekiz miñ 'âleme **men** gerdiş ile gelmişem / Ol sebebden Hâk ile sırdâr idüm serdâr idüm
- G. 253/6: Dünyesinden **men** anuñ sırrın bilürdüm ol **meni** / Baht-ı rahmet içre **men** bir lû'lü'-i şehvâr idüm
- G. 253/7: **Men** Haţâyîyem Hâkî hâk tanımışam bî-gümân / Anuñ içün ol yaratdı **men** aña der-kâr idüm
- G. 254/7: Bu Haţâyî söyledi zulmât içindedür yakîn / Yâr **maña** hem-hânedür hem-hâneye göndermişem
- G. 255/2: Ayda yıldı bir gezer gözüm görür yüzün senün / Ey **menüm** görk ü güvencüm yâr senden küsmişem
- G. 255/3: Gökde isterdüm seni **men** yirde gördüm bî-gümân / Tuñfe kudret mâh u encüm yâr senden küsmişem
- G. 256/2: Hüseyinî mezhebem **men** dîn içinde / Mevâlî olanuñ **men** reh-beriyem
- G. 256/3: **Menüm** gâzîlerüme hürmet eyleñ / Gönül evinde anlaruñ biriyem
- G. 256/4: **Meni** anlardan ayru şanmañuz siz / Velîkîn anlaruñ **men** serveriyem
- G. 256/5: **Menem** hem pîr ü hem sultân-ı 'âlem / Haţâyîyem şehün bir kemteriyem
- G. 257/5: Yezîd ü müşrik ü mel'ûñı gör kim / Münâfık kıblesinden **men** beriyem
- G. 257/6: Nübüvvet **mendedür** sırr-ı velâyet / Muhammed ümmetinün reh-beriyem
- G. 258/1: Bugün **men** bir büt-i meh-pâre gördüm / Elinde yüregüm şad-pâre gördüm
- G. 258/2: **Meni** senden sorar olsa şabâ di / Zâ'îf ü haste vü âvâra gördüm
- G. 262/1: Bu cihân mülkinde **men** sen yâra muhtâc olmuşam / Her zamân ol yâr ile dîdâra muhtâc olmuşam
- G. 262/4: 'İşk içinde vâlih u ser-mest ü hayrânâ velî / Gör nice Mansûr teki **men** dâra muhtâc olmuşam
- G. 263/1: Hüsnüñi **men** Yûsuf-ı Ken'âna nisbet kılmışam / Kılmışam nisbet velî şâhâna nisbet kılmışam
- G. 263/4: Ey şeh-i hûbân-ı 'âlem bağ içinde **men** senün / Boyuñı serve saçuñ reyhâna nisbet kılmışam
- G. 263/5: Bu Haţâyî bir kuluñdur âsitânıñda senün / Mürvet eyle **men** seni sultâna nisbet kılmışam
- G. 264/1: Hayâlîmdür **menüm** yâ düşde gördüm / Bi-hamdî'llâh cemâlün uşta gördüm
- G. 265/1: **Menem** kim bu cihâna şimdi geldüm / Revân oldum Revâna şimdi geldüm
- G. 265/2: Şehâ **men** 'âşık u hayrân u mestem / Muhibbem hânedâna şimdi geldüm
- G. 267/1: Dil-rubânıñ firkatünden gözlerüm nemdür **menüm** / Gice gündüz ağlaram hiç bilmezem nemdür **menüm**
- G. 267/2: Bî-devâ derdümni **men** 'arz eyledüm dil-ber didi / Olma gam-gîn kim saña la'l-i lebüm emdür **menüm**
- G. 267/3: Hûblaruñ cevri çekermen ey perî peyveste kim / Kısmetüm rûz-ı ezelden miñnet ü gamdur **menüm**
- G. 267/4: Kaşlaruñla çünki **men** bahs eyledüm ey mâh-ı nev / Ol sebebden ey perî bu kâmetüm hamdur **menüm**
- G. 267/5: Hâk bilür kim hüsn içinde bu Haţâyî dil-beri / Cümle hûblar arada 'âlemdе görkemdür **menüm**
- G. 268/3: N'eyleyem bî-ihtiyâr ayrıldum andan vâ dirîğ / Ol **menümlen** hem-dem ü serdârı gîtdüm görmedüm
- G. 269/2: Ol ser-i küyuñda gezmekden ne hâşıldur **maña** / Sen büt-i şûhuñ kerâmâtın kemâhî görmişem
- G. 269/6: Bu Haţâyî dir **meni** dîvânâlık efkâr ider / Her zamân ol dil-ber-i çeşm-i siyâhî görmişem
- G. 270/1: La'lûñ katında vaşf-ı Bedağşân ne söyliyem / Yâkûtı **men** berâber-i mercân ne söyliyem
- G. 271/6: **Meni** sürme kapuñdan âşinâyam / Kî yâd olmaz saña yüz ılda mahrem
- G. 272/4: **Men** bî-nevâyı miñnet ü hicrâna şaldı 'ışk / Oldum esîr-i miñnet ü hicrâna yanaram
- G. 273/7: **Menüm** bu âb-ı dîdem oldu 'ummân / Henüz çeşmümi açmazam yumaram
- G. 276/1: N'ola ey dil-ber eger sen cânım olsayduñ **menüm** / Gam yimezdüm dünyede cânânım olsayduñ **menüm**

- G. 276/2: Çeşm-i bīmāruñ **meni** kılmazdı ğamdan nā-tüvān / Ey taḫībüm derdüme dermānum olsayduñ **menüm**
- G. 276/3: Dünyeden naḫl itdüğüm çağumda gelseñ başuma / Şol maḫalde dīn ü hem imānum olsayduñ **menüm**
- G. 276/4: İsterem hüsnüñ kitābından bugün ders oḫıyam / Sen delil ü hüccet ü bürhānum olsayduñ **menüm**
- G. 276/5: Bu Ḥaṭāyī āsitānuñ cākeridür şıdḫ ile / Sen daḫı bir n'ola ger sultānum olsayduñ **menüm**
- G. 277/1: Ey dirīgā gitdi gelmez ol gül-endāmum **menüm** / Ne qarārüm var ne şabrum u ne ārāmum **menüm**
- G. 277/2: Bir yañadan ta'n-ı düş**men** bir yañadan cev-r-i yār / Bilmezem n'olasıdır āḫir ser-encāmum **menüm**
- G. 277/3: Dil yüzün gördi giriftār oldı zülfün dāmına / Bülbül-i şūrīde tek zār oldı eyyāmum **menüm**
- G. 277/4: Fīle yüklersen götürmez **men** çeken bār-ı ğamı / Şüretā gerçi Ḥaṭāyī didiler nāmum **menüm**
- G. 278/1: Cānā **men** isterem ki esīr-i kemend olam / Bīmār u zār u ḥaste-dil ü müstmend olam
- G. 278/4: **Menden** götürmegil nazar ey şeh-süvār-ı hüsn / [Çün] dergehünde zulm ola kim nā-pesend olam
- G. 281/2: Tā ser-i zülfün senün yüz üste gördüm ey perī / Sen **meni** sevdāya şalduñ ey meh-i nā-mihribān
- G. 282/1: Gel ki cānā senden özge tende **men** cān istemen / Tā ki sen varsın **menüm** cānumda cānān istemen
- G. 282/2: Ger 'ilāç eyler **maña** 'ālem taḫībī ser-be-ser / Şerbet-i la'lünden özge derde dermān istemen
- G. 282/4: Tā ezel günden senün 'ışkuña ikrār itmişem / Senden özge yār ilen **men** 'ahd u peymān istemen
- G. 283/4: Gel vefā resmin aradan sen götürme **men** daḫı / Kılalı pür-şıdḫ ilen bir 'ahd ü peymān yeñiden
- G. 284/3: Ğam ki dün meydān-ı 'ışkuña **menümlen** kıldı rezm / Anda ma'lüm olmadı meydāna gelsün yeñiden
- G. 285/1: Çün senün tek yār buldum özge **men** yār istemen / Senden ayru cümle-i 'ālem daḫı var istemen
- G. 285/2: İsterem kim **men** çekem derd ü firākuñ zahmetin / **Menden** özge 'ışkuñuzda kimse bīmār istemen
- G. 285/4: Dün dimişsin isterem bir buseme yüz cān bahā / Ol metā'a **menden** özge hiç ḫarīdār istemen
- G. 285/5: Ol sebebden bu Ḥaṭāyīnün sözi ḫaḫkānidür / Ḥaḫdan özge dünyede **men** yār-ı ğam-ḫ'ār istemen
- G. 286/1: Senden özge dil-berā hiç kim **maña** yār olmasun / Cevr-i 'ışkuñdan **menüm** tek kimse bīmār olmasun
- G. 286/2: Kāfirün rahmi gelür **men** derd-mendün ḫālına / Līk kāfir sen teki yār-ı sitem-kār olmasun
- G. 288/1: Ey ki çoḫ düşdüm firākuñdan fiğān u vāya **men** / 'İşk-ı zülfünden müdāmī düşmişem sevdāya **men**
- G. 288/2: Tā senün gülgün yañağün görmişem ey meh-likā / Gülşen içre baḫmazam hergiz gül-i ḫamrāya **men**
- G. 288/3: Hüsn-i rüyüñdan kim ol hürşīd-i 'ālem nūr alır / Ḥayf ola nisbet kılam mihr-i ruḫuñı aya **men**
- G. 288/4: Bağ ilen bustān içinde serve kılmān iltifāt / Tā ki kıldum bir nazar şol kāmēt-i bālāya **men**
- G. 288/5: Tā göñül oldı senün rüz-ı vişālünden cüdā / Bu Ḥaṭāyī dil-şikeste 'ışk ilen hem-sāye **men**
- G. 294/3: Zāhidā çoḫ ta'ne kıлма mezheb-i 'aşıklara / Sen çü dīvār ehlinin **men** 'aşıkam dīdār için
- G. 298/2: Dünyede her kim ki yüzün gördi 'ālem şāhidur / Tā yüzünü görmişem **men** daḫı sultānam bugün
- G. 298/3: Ger **meni** kulluğa maḫbūl eylegil yā eyleme / Āsitānuñda senün ey şāh derbānam bugün
- G. 298/4: Āsitānuñ itlerinden tā ki bulmuşam şeref / Ey perī 'ışkuña **men** mihr ile seg-bānam bugün
- G. 301/1: **Men** saña dāyım çü yāram sen **maña** ağıyarsın / **Menden** özge cümle-i 'uşşāka sen dil-dārsın
- G. 301/5: Bu Ḥaṭāyī saçlarıñ çininde çin çin bağludur / Ol**mañam** çinden perīşān çün **maña** ğam-ḫ'ārsın
- G. 303/1: Dün didüm terk it yolında **mende** cāndur sen diyen / Līk bu cismüm içinde lā-mekāndur sen diyen
- G. 303/3: **Men** didüm gördüm şebistān perdeden ol çehreñi / Yār aydur yār degüldür tende cāndur sen diyen
- G. 303/4: **Men** didüm manzarda gördüm pür cemālün her gice / Yār aydur tek durur māḫ āsumāndur sen diyen
- G. 304/1: Ey **meni** hicrān elinde zār ü giryān eyleyen / Çeşümü giryān idüp bağrumnı büryān eyleyen
- G. 304/2: Gerçi bu derde **meni** sen şalduñ ey ārām-ı cān / Hem yine derdün durur bu derde dermān eyleyen
- G. 306/1: Bugün geldüm cihāna serverem **men** / Yakīn bilün ki naḫd-i Ḥaydaram **men**
- G. 306/2: Ferīdün Ḥusrev ü Cemşīd ü Ḍaḫḫāk / Ki Rüstem Zāl u hem İskenderem **men**
- G. 306/3: Ene'l-Ḥaḫ sırrı uş göñlümde gizlü / Ki Ḥaḫḫ-ı muṭlaḫam ḫaḫ söylerem **men**
- G. 306/4: Mevālī mezhebem şāhuñ yolında / Müselmānam diyene reh-berem **men**
- G. 306/5: Nişānumdur **menüm** tāt-ı sa'ādet / Süleymān eline engüşterem **men**
- G. 306/6: Muḫammed nūrdandur 'Alī sırdan / Ḥaḫīḫāt baḫri içre gevherem **men**
- G. 306/7: Ḥaṭāyiyem şehā eksüklü ḫulam / Ḳapuñda bir kemīne kemterem **men**
- G. 307/1: Her gelen dünyā **menüm** dir sen kādīm bünyādsın / Cümleñün göñlin alupsan ne 'aceb şayyādsın
- G. 308/5: Ḥamunuñ küfr ile imānı vardır / **Menüm** küfr ile imānum ne dirsın
- G. 308/6: Senün maḫşūduñ oldur kim **men** ölem / Helāl olsun saña ḫanum ne dirsın
- G. 309/3: Hezārān türlü türlü senden ötrü / Ki vardır **mende** şāhuñ göñli bilsün
- G. 310/1: Vücūdum şehride buldum dūr ü dūr-dāne **men** / **Men** anı 'arz etmenem her cāhil ü nādāna **men**
- G. 310/2: Küfr ü imān sırrını bildüm ki ma'nide nedür / Yüzümü döndermişem andan berü Rahmāna **men**
- G. 310/3: Gör nice zārī virür ol la'neti şeyṭān **maña** / Dün ü gün la'net oḫur**men** la'neti şeyṭāna **men**
- G. 310/4: Virse idi kāmumı ol şāh u sultānum **menüm** / Cānumı ḫurbān kılayum ol shehe sultāna **men**
- G. 310/5: **Men** Ḥaṭāyī çekmenem ğam çünki ene'l-Ḥaḫ didüm / Çekmişem Ḥaydar teki meydāna hū merdāne **men**
- G. 311/1: Şol **menüm** çoḫ sevdüğüm 'ālemde sultāndur bugün / Yār eger ḫabūl ider cānumnı ḫurbāndur bugün
- G. 312/1: Cānumı ğarḫ eyledüm çün 'ışk deryāsında **men** / Olmazam 'ālem ḫarāb olursa pervāsında **men**
- G. 312/2: Dünyenün esbābını dīdāra satmışam yakīn / Gice gündüz yanaram yā dost sevdāsında **men**
- G. 312/3: Cān u dilden ol ḫabībī sevmişem gerçek velī / Rāstam hem 'aşıkam meydān ğavġāsında **men**
- G. 312/4: Tīr-i müjġānıñ dirīg itmez cigerden ol şanem / Bildi ḫurbān olmuşam çün kaşları yāsında **men**
- G. 312/5: Ger **maña** 'arz-ı cemāl olmazsa dil-berden naşīb / Durmazam bir laḫza hiç firdevs-i a'lāsında **men**
- G. 312/6: Şeş cihetden 'āleme çün ol şanemdür secde-ġāḫ / Ger sücūd itsem n'ola Ḥaḫḫuñ kilīsāsında **men**
- G. 312/7: Ḥikmetün esrārını keşf eyleyem çünkim tamām / Bil ki üstād olmuşam bu 'ışk fetvāsında **men**
- G. 312/8: Kesretün endişesinden bulmadı göñlüm feraḫ / Bulmadum vaḫdet anuñ şerr ile ğavġāsında **men**

- G. 312/9: Ol Haṭāyīyem ki şüret 'ālemin kıldum kabûl / Pâdişâh-ı vaḳtam uş bu gönlüm eşyâsında **men**
- G. 313/3: Fırkatûn ger kılmaya bağrumda yüz miñ pâreler / Bes **menüm** gözüm yaşınıñ rengi kan olmış neden
- G. 317/7: Dilerseñ gitmeye kuluñ Haṭāyī âsitānuñdan / **Maña** mihr ü vefâ göster gözüm yaşı sebîl andan
- G. 318/1: La'l-i nâbuñdan **maña** her dem 'ināyetdür bugün / Haḳ durur şükr eylesem bî-hadd ü gâyetdür bugün
- G. 318/4: Haḳ bilür mihr-i vişālün ey perî **men** 'âşıka / Zâhir ü batında genc-i bî-nihāyetdür bugün
- G. 319/1: Sen **maña** cevır ü cefânı bî-hisâb itmekdesin / Gönlümi âbâd iken dâyim harâb itmekdesin
- G. 322/2: **Menümlen** hem-dem olmazsa habîbüm / Anuñçün kurşanam zünnâr elinden
- G. 323/2: Dü zülfün mu'ciz-i Mûsâ vü sihr-i Sâmirî 'aynuñ / Hezârân **men** teki Hârût aşupdur çâh-ı Bâbilden
- G. 323/3: Meger aşhâb-ı fil oldum kılarısn gündüz ü leylî / Ki hicrân daşını atar **maña** tayr-ı ebâbilden
- G. 324/1: Nergislerün ki yıhıdı **meni** mekr ü âlden / Devrinde hiç kırtulabilmen zevelden
- G. 324/4: Cānum durur 'ayıblamavuñ dostlar **meni** / Dönmez gözüm müşâhade-i haṭṭ u hâlden
- G. 325/2: Şöyle mest oldum ki pervâ kılmazam 'âlemlere / Cümle-i ins ü melek oldı **menümle** hem-nişin
- G. 328/2: Tâ ayağun toprağında **men** sa'âdet bulmuşam / İşigünde rüz u şeb derbānam ol demden berü
- G. 329/1: Nigārā n'eyleyem **men** senden ayru / Bu gönlüm hâli olmaz gamdan ayru
- G. 330/4: Gözüñden âhü tek dağlara düşdüm / Ne sihr itdi **maña** ol iki cadü
- G. 331/8: **Menüm** çündür eger kılsañ beşâret / Hemîşe gonce nâz ağıyâra karşı
- G. 333/3: Aşılmış zülfinün her bir telinde / **Menüm** tek mübtelâlar dürlü dürlü
- G. 336/1: Ger **menümlen** ol meh-i nâ-mihribānum söyleşe / Haste cismümde bu cān-ı nâ-tüvānum söyleşe
- G. 336/2: **Men** ölerden sonra kabrüm üste ger 'azm itse yâr / Kabr içinden dura anuñlan imānum söyleşe
- G. 336/3: Bu kararı yoḡ gönül bilmen haçan ârām ide / Yâ meger bir gün **menümlen** dil-sitānum söyleşe
- G. 336/4: Zehr-i hicrân birle daḡı tâlî'üm telḡ olmaya / Ger **menümlen** bir kez ol şîrîn-zebānum söyleşe
- G. 336/5: Gamlu gönli bu Haṭāyīnün cihānda şād ola / Ger **menümlen** bir gün ol nâ-mihribānum söyleşe
- G. 337/1: Ger **menümlen** bir gün ol şâh-ı cihānum söyleşe / Dilde nuṭkum kalmaya anuñla cānum söyleşe
- G. 337/4: Dañla kaḡı katıda da'vî **men** itmem kanumı / **Men** eger söyleşmişem ol demde kanum söyleşe
- G. 337/5: Pîr iken bende Haṭāyī nev-cevân olam yine / Ger **menümlen** bir kez ol 'ömr-i cevānum söyleşe
- G. 339/5: Fırkatûn şevkinde bu cān-ı ciğer-süzüm **menüm** / Bir kebāba beñzer ol kim çizginür nâr üstine
- G. 341/1: Yâ İlâhi sen **meni** bî-'ışk-ı cānân eyleme / 'İşk ilen şādam gönül derdine dermân eyleme
- G. 345/5: Yâr aytdı **maña** 'âşık isen haste Haṭāyī / Bu cevır ü cefâ kim kıduram şimdi düz üste
- G. 347/2: **Men** za'tîf üste firâkuñ yükledi bir daḡı kim / Ol yüke kılmaz taḡammül koysalar daḡ üstine
- G. 348/3: Çün **menüm** üstüme doğdı âfitābum ey kâmer / Gezme her evc-i felekde aduñ mâh eyleme
- G. 348/4: Çün senün 'ışk-ı mecāzuñdan haḳîkat bulmuşam / Şimdi sen ḡ'âhî vefâ kılğil **maña** ḡ'âh eyleme
- G. 352/1: **Meni** ser-geşte hayrân eyleyen şâh / Gönül taḡtını vîrân eyleyen şâh
- G. 352/2: **Meni** rüsvâ idüp şaldı cihāña / Gam ilen zâr u giryân eyleyen şâh
- G. 352/4: Özi bülbül olup gül-zâra girdi / **Meni** der-bend-i hicrân eyleyen şâh
- G. 354/4: Yüz kez ölsem dünyede bir dem **maña** yoḡdur vişâl / Fırkatünde 'ömrümi bād itdigün ya'ni ki ne
- G. 354/6: Ölmişem hecründe kecden çürimişdür üstüñ'ân / Dirliği de **maña** bir ad itdigün ya'ni ki ne
- G. 355/11: Çünki kıldurduñ **maña** miñ tavr ilen cevır ü cefâ / 'İşkuñı gönlümde mihmân itdigün ya'ni ki ne
- G. 355/26: **Men** gedāya çünki yoḡdur rahmuñ ey cān 'işkuñı / Gönlümün taḡtında sultân itdigün ya'ni ki ne
- G. 355/7: Bî-tevaḳḳuf her belâ oḡın ki atsañ her yaña / Sen **meni** karşıda kalḡan itdigün ya'ni ki ne
- G. 355/9: Ayağun tozında dirlik istedüm **men** ol didün / Müşkilümni böyle âsân itdigün ya'ni ki ne
- G. 356/10: Öldürem dirdün bugün dañla **meni** çıḡduñ ḡilâf / Bilmezem imrüz u ferdâ kıldıḡuñ ya'ni ki ne
- G. 356/15: Çünki dilden yoḡ durur meylün **men-i** dil-hasteye / Merḡabâ ehlen ve sehlâ kıldıḡuñ ya'ni ki ne
- G. 356/9: Haḳ-i pâyunda **meni** ednâdan ednâ eyleyüp / Özünü a'lâdan a'lâ kıldıḡuñ ya'ni ki ne
- G. 357/5: Şol perîşân zülfünü tâ görmişem ey rûḡ-ı quds / Derd ü ḡasretten **menüm** gönlüm perîşāndur yine
- G. 357/7: Dün dimişdün **menden** özge yâra virmişsin gönül / **Men** Haṭāyī haste-hâle bu ne bühtāndur yine
- G. 358/2: Zihî devlet beşâret **men** gedāya / Yürüdüm uğradum dürlü dükâna
- G. 360/4: Âyet-i naşrun min Allāhdan **maña** oldı nüzül / Kim yedi iḡlîmi fetḡ idem Rızānuñ 'ışkına
- G. 360/5: Ey Mevâlîler bilün şâhib-zamānuñ vaḡtidür / Çalaram **men** kılıcı şâhib-zamānuñ 'ışkına
- G. 360/6: Toḡm-ı Mervân u Yezîdün kökini **men** 'âkıbet / Yiryüzinden kazuram âl-i 'âbānuñ 'ışkına
- G. 361/4: Gözi yağmacılar geldi **meni** yağmaladı külli / Elümden varlıḡum aldı götürdi anı şahrāya
- G. 363/2: **Menem** ol fâ'il-i muṭlak ki dirler / **Menüm** hükmümedür ḡürşîd ile mâh
- G. 366/1: Şehâ kılğil teraḡḡum **men** gedāya / İşigünde yetürgil bî-nevāya
- G. 366/2: N'ola ḡüsñün zekâtı büse virseñ / Zâ'îfem derd-mendem **men** gedāya
- G. 366/4: Hümāyün kaşruñuzdan şâh-ı ḡübân / N'ola şalsañ **menüm** üstüme saye
- G. 367/4: **Menüm** vāyemi tâ virmezsin ey dost / Şalupsan 'âşıkı âh ile vāya
- G. 368/1: Çeşme geldi şehâ naḡs-ı ḡayālün bu gice / Kıldı âşüfte **meni** zülf ile ḡālün bu gice
- G. 368/2: Düşde gördüm **men-i** sevdâ-zede çin çin yapuşur / Boynuma silsile-i zülf-i çü daluñ bu gice
- G. 370/5: Bu baḡt-ı bed ki **menümdür** Haṭāyī ol şūḡı / Gam ehline diyeler gam-güsâr imiş **maña** ne
- G. 372/1: **Menem** sultân-ı 'âlem cān içinde / Yirüm vardur kamu cānân içinde
- G. 372/3: Gelün cānlar **meni** bilün ḡanîmet / **Menüm** tek gelmeye devrân içinde
- G. 372/4: Gel ey tālib **maña** cānuñ fedâ kıl / Ki geçmişdi günün hicrân içinde
- G. 374/1: N'eylerem **men** cenneti içinde dîdâr olmasa / Koy anı vîrâne kılsun bağçada yâr olmasa
- G. 376/5: Reh-nümâdur bu Haṭāyīnün kelâmı reh-nümâ / **Men** kuca zâhid kuca sözi ḡaṭâdur gönlüme

- G. 377/4: Kaşdumda durur çeşmüñ bilmen ne diler menden / Öğrenmege kâfirler zulm eyleye İslâma
- G. 378/3: Senden oldı ikilik bâzârı ey nâ-mihribân / Durmuşam men çün ezelden 'ahd ile peymânuma
- G. 378/4: Haq meni yâ Rab ne bir miskîn yaratmış dünyede / Baḥduğınca ğamdan özge görmedüm her yanuma
- G. 379/2: Men gedânuñ ḥâceti senden budur ey şâh-ı hüsn / Âsitânun resmini bildirmegil bigâneye
- G. 380/1: Elâ ey şubḥ-dem menden selâmı ber-fülân söyle / Selâm oḥı senâ kılil peyâmı ba'd-ez-ân söyle
- G. 380/2: Digil bir zâr u bî-çâre senün hecründen âvâre / Meni gönderdi sen yâre özidür nâ-tüvân söyle
- G. 380/3: İşigünde şikâyet kıl şikâyetler be-ğâyet kıl / Menüm derdüm rivâyet kıl ne vaşfum var çünân söyle
- G. 382/2: Firâkuñdan senün ey şâh-ı hûbân / Menüm hâlüm ḥarâb olsun mı böyle
- G. 382/3: Senün mestâne çeşmünden nigârâ / Maña nâz u 'itâb olsun mı böyle
- G. 383/4: Bed-h' âhum ola cümle cihân çekmezem melâl / Çün ol şanem menümlen eger nîk-h' âh ola
- G. 384/4: Derd ü ğam geldükçe senden şâd olurmen dil-berâ / Göreyüm añlar menüm göñlümde ber-hürdâr ola
- G. 384/8: Vaşl ilen şâd eyle kırtar dürlü ğamlardan meni / Derd-i hicrânun çeken key bu dil-i efgâr ola
- G. 386/1: Men ol mest-i likâyam geldüm imdi / Hemîşe bâ-Ḥudâyam geldüm imdi
- G. 386/2: Cihân içinde bir 'âkil meni bil / Men ol sıdḳ u şafâyam geldüm imdi
- G. 386/3: Meni zinhâr sen bir ğayrı bilme / Hemân ol dil-rubâyam geldüm imdi
- G. 386/6: Zi-ğayr-ı haq meni bîğâne bilgil / Be-ḥazret âşinâyam geldüm imdi
- G. 386/7: Meni bilgil hemîşe vâsıl-ı Haq / Zi-ğayr-ı Haq cüdâyam geldüm imdi
- G. 386/9: Yükküş cânlar için cân almağa men / Ḥatâyî cân-fedâyam geldüm imdi
- G. 387/5: Ey Ḥatâyî işidüp her dem menüm feryâdumı / Nâle kıldı nüh felekler âh u efgânım kimi
- G. 388/1: Aşdı zülfün tek ğamuñ şol kadd ü bâlâdan meni / Rüy göster mâh-ı men kırtar bu sevdâdan meni
- G. 388/2: Mihr-i rüyın meh teki karşımda dutmuş ol perî / Ey felek dūr itmegil ol hüsn-i zibâdan meni
- G. 388/3: Zâhidâ virme naşîhat 'ışkı men terk eylemen / Va'z ilen kôrḥudmagil imrüz u ferdâdan meni
- G. 388/4: Gözyaşum rûd-hânesi aḥdı ğamuñdan oldı baḥr / Vaşl ilen dutġıl elüm kırtar bu deryâdan meni
- G. 388/5: Bu Ḥatâyîñün yiri oldı ğamuñdan dâğ-ı hecr / Kırtara vaşlun meger bu küh u şahrâdan meni
- G. 391/3: Al ilen aldı menüm göñlümni menden duymadum / Siḥr içinde görmedüm ol çeşm-i mekkârün kimi
- G. 392/1: Tâ menüm gül yüzlü yârum 'azm-i seyrân eyledi / Lâle tek hecri yarası bağrumı kan eyledi
- G. 392/2: Tâ ki kıldı bir nazar ol dil-rubâ yârum menüm / Nice 'uşşâk ehlini ser-mest ü ḥayrân eyledi
- G. 393/2: Kandır menüm susızlığum ey âb-ı la'l-i yâr / Girmez elüme dünyede bir su senün kimi
- G. 394/4: Hûblar cihânı cümle dutarsa eyâ şanem / Cân oldığınca men daḥı terk eylemen seni
- G. 395/1: Dil-berâ 'ışkuñda men tek kimse meşhûr olmadı / Yâ senün tek hüsnine hiç kimse mağrûr olmadı
- G. 396/2: Tâ ki sen gitdün menüm karşımdan ey serv-i revân / Dem-be-dem ister revân olup gözümde sen seni
- G. 399/1: Ey meni ḥayrân iden der-h' âb gördüm men seni / Ne perî ne âdemî mehtâb gördüm men seni
- G. 399/2: Görelî mihr-i ruḥun çeşmüm münevverdür menüm / Dünyede hürşid-i âlem-tâb gördüm men seni
- G. 399/3: 'İşkinuñ deryâsına ğark olmuşam ğavvâş tek / Baḥr-ı dilde lü'lü'-i sır-âb gördüm men seni
- G. 399/4: Yüzün üste göz ilen kaşuñı tâ kim görmişem / Kıble-i 'uşşâk için mihrâb gördüm men seni
- G. 399/5: Ey Ḥatâyî dil-berün hürşid-i tâbandur meger / Kim baḥanda dîdesi pür-âb gördüm men seni
- G. 403/2: Ḥayli müddetdür ki tâ men ayru düşdüm yârdan / Görmek için ḥadden ötdi intizârım gelmedi
- G. 403/3: Tâ ki gördüm uyḥuda men ol perîşân zülfün / Yirine andan berü sabr ü kararım gelmedi
- G. 403/4: İhtiyârım gitdi elden cân u dilden el yudum / Ol menüm cân u göñülden ihtiyârım gelmedi
- G. 404/1: 'Aks-i sâyeñdür vücûdum ey saçı zıll-ı hümây / Nişe kim sen pâdişâhsın men kapuñda bir gedây
- G. 404/2: Kevkeb olmuşdur menüm çeşmüm cemâlün görmege / Bir nazar doġıl gözüm karşıısına ey yüzi ay
- G. 404/3: Ol mehün 'ışkına düşdüm ta'ne kılma zâhidâ / Kaçmazam 'ışkuñ yolından çün maña Haq kıldı tay
- G. 404/4: Tâ ezelden var menüm ğuşumda 'ışk âvâzesi / Çalma ey muṭrib daḥı meclisde 'üd u çeng ü nây
- G. 406/1: Maña derd ü belâlar yahşî geldi / Saña zevk u şafâlar yahşî geldi
- G. 406/2: Saña hoş oldı yârun yâd boldı / Maña ol âşinâlar yahşî geldi
- G. 406/3: Sen ölgil derd ilen ğamdan ki maña / Besî derde devâlar yahşî geldi
- G. 406/5: Sen ol pervâne tek ḥasret odında / Maña şem'-i ziyâlar yahşî geldi
- G. 406/6: Saña cevır ü cefâ bolsun müsellemler / Maña ehl-i vefâlar yahşî geldi
- G. 408/4: Bir mûr-ı ḥastenün ki kapuñda maḳâmı var / Men ol maḳâma mülk-i Süleymân disem yiri
- G. 409/1: Tâ seni gördüm nigârâ dil maña yâr olmadı / Gerçi yâr oldı velîkin yâr-ı ğam-h' âr olmadı
- G. 411/1: Menüm göñlüm alan dil-ber degül mi / Lebi mercân dişi gevher degül mi
- G. 411/2: Yüz ü zülfün menüm imânım aldı / Zihî dîn düşmeni kâfer degül mi
- G. 411/3: Meni ḥayrân iden ol hür-zâduñ / Boyı tûbâ lebi kevser degül mi
- G. 426/6: Maña ol dost bolsa dost ancaḳ / Çi ğam ger cümle âlem düşmen oldı
- G. 428/1: Ey şehâ men senden özge sevmedüm sevmen daḥı / Mâh-ı rüşen senden özge sevmedüm sevmen daḥı
- G. 428/4: Ey ḥaḳîkat meclisinde men senem sen daḥı men / Öyle şanma senden özge sevmedüm sevmen daḥı
- G. 430/1: Sen menüm ruh-ı revânımsın tenümde cân kimi / Kim görünürsün maña sen dîn ile imân kimi
- G. 430/2: Men gedâ-yı derd-mendem pür-fakîr-i bî-nevâ / Eyleneşün göñlümün taḥtında bir sultân kimi
- G. 433/6: Dil-berün lutfı menümlen çoḫ idi ğâyetde kim / Bilmezem yâ Rab neden ol mihrini az eyledi
- G. 434/2: Ser-mâyesi vü sūd u ziyânı dü-cihânun / El-minnetü li'llâh ki menüm şanuma düşdi
- G. 436/4: Şaldı âhü tek meni şahrâya hem şayd eyledi / Dâm-ı zülfün ğamze-i 'ayn-ı ğazâlun bir daḥı
- G. 436/5: Bağ-ı hüsnünden maña bād-ı şabâ göndermedün / Esmedi küyuñdan ol bād-ı şimâlun bir daḥı
- G. 437/3: Sensin cihânda maḥrem-i 'uşşâk-ı nâ-tüvân / Peyğâmını getür bu men-i bî-karâra di

G. 437/4: Yār olduġınca hālını ol yāra ‘arz ider / Zinhār hālümü **menüm** ol yāra yāra di
G. 440/3: **Men** kim olam ki kulluġına laf uram saña / Kanber ġulāmı hāk-i pāyuña cānum fedā ‘Alī
K. 3/4: **Menüm** mīrüm Hasan şāhum Hüseyndür / Ki Zeynü’l-‘ābidīn derde devādur
K. 3/7: Severem **men** Taķī vü hem Naķīni / Olar kim şimdi naķd-i evliyādur
K. 4/11: **Men** şī‘r ilen haçan yetem evşāf-ı zātuña / Kur’ānda çünki vaşfın ider ve’đ-đuḥā seni
K. 6/1: **Menem** kim cān ü dilden Ḥaydarīyem / Ḥabīb-i zü’l-celālün çākeriyem
K. 6/11: Hüseynīyem Yezīde la‘netüm var / Ezelden **men** duçar-ı Ḥayberīyem
K. 8/6: **Men** çākerem ol şāh Hasan pādīşeh-i vakt / Ḥaķdur ki gönül tahtına sultān ‘Alīdür
K. 8/10: Ca‘fer yüzünüñ harfine yüz ders oḡdum **men** / Her şüret ile süre-i Raḥmān ‘Alīdür
K. 12/8: Eyā mihrāb iden taşı ḥaķīkat mezhebīn dut kim / Nigāruñ kāmēti kaşı **maña** mihrāb u minberdür
K. 13/12: Naķīye **men** muḥibbem cān u dilden / Ezelden şāhib-i tāt u livādur
M. 1/2: **Menem** bir bende-i miskīn kapuñda / Gezer**men** kũ-be-kũ vaşluñ tapuñda
M. 1/23: Ayırma **men** faķīri Muştafādan / Iraġ itme **meni** şāhib-livādan
M. 1/4: Senüñ korḡuñ **menüm** gönümde dāyim / Bu korḡudan kılur**men** fikri kāyim
M. 1/5: Senüñ çoḡdur kuluñ **men** bir faķīrem / Saña lāyık işüm yoḡ **men** ḥaķīrem
M. 1/7: Şād oldu gerçi şeytān **menden** artuk / Ki bir dirmin seni yoḡ senden artuk
M. 1/8: Bugün dergāha geldüm eyle raḥmet / **Maña** çekdürmegil sen dañla zaḥmet
M. 1/9: Bu tevḥīde baġışlagil **meni** sen / Bu tevḥīddin utuzmagil **meni** sen
M. 1/10: Şerī‘atdan **meni** dönderme zinhar / Ḥaṭā üste **meni** gönderme zinhar
M. 1/12: **Meni** öz yoluña şalgil yürütgil / Yaman işi bu nefşümden eritgil
M. 1/13: Viren imānı sen ayırma **menden** / Umaram luṭfıñı dermānde senden
M. 1/15: Bedā‘atdur anuñ rüy-ı menāhi / **Menüm** başuma koy devlet külāhı
M. 1/16: Hidāyetdür **maña** taḥķīk ü taşdıķ / Nasīb itgil **maña** bir rāh-ı taḥķīk
M. 1/19: Ki **men** dermāndenüñ suçına baḡma / **Maña** kaḥr eyleyüp duzaḡda yaḡma
M. 1/20: **Maña** cennetde virgil yaḡşı yirler / Ki ḡamı yirden anı yaḡşı dirler
M. 1/22: İlāhī sen murādum ḡaşıl eyle / **Meni** sen Muştafāya vāşıl eyle
M. 2/24: **Men** olam neheng ile ceng eylerem / Neberdi be-bebr ü peleng eylerem
M. 2/25: **Men** olam kim uğraşa Efrāsyāb / Başına urup ġürzi deng eylerem
M. 2/26: **Men** olam ġanīme varup korḡusuz / Saġınma ki baḡup direng eylerem
M. 2/39: **Menem** Rüstem olmazdı Bīcen **maña** / Ḥükümet kılur oldu bir zen **maña**
M. 2/40: N’olaydı olaydı bir ulu savaş / Çıḡaydum ġanīm ile **men** başa baş
M. 2/45: İlāhī kılıcım iti kıl **menüm** / Ki kessün öñümden gelen düş**menüm**
M. 2/48: ġanīm eyle **maña** otuz miñ eri / Ki Rüstem tek ola anuñ her biri
M. 2/53: **Meni** kılma yoldaş nā-merd ilen / Ki ‘avrat refīķ olamaz merd ilen
M. 2/56: **Maña** yārī virgil sen ey şehriyar / Ki ger Rüstem olsa kılām tarumar
M. 2/60: Olaruñ şafından kopargil **meni** / Kılıçla iderler zebün düş**meni**
Matla 1/1: Derd-**mend** oldum nigārā derdüme bir çäre kıl / Cevr-i hecrüñlen **meni** ġamdan yeter āvāre kıl
T. 10/1: **Men** Mevālī mezhebem rāhum ‘Alī / Ḥācetüm zikrüm nazar-ġāhum ‘Alī
T. 5/1: **Men** Hüseynī mezhebem şāhuñ kulu / Ya‘ni ki ma‘nīde Allāhuñ kulu

maña ne: "Benim için önemli deġil" anlamına gelen bir söz.

G. 370/1: Eyā gönül kuşı dirler bahār imiş **maña ne** / Bisāt-ı ‘ıyş ‘aceb rüzġār imiş **maña ne**
G. 370/2: Diyerler oldu dili Leyli zülfine Mecnūn / Deminde ol daḡı bir bī-ķarār imiş **maña ne**
G. 370/3: Aḡıtdı yaşumı devrān baturdı kanuma el / Raķīb elindeki dest-i nigār imiş **maña ne**
G. 370/4: Lebün zülālīne susuz tükendi ‘ömr-i azīz / Ḥayāt-ı Ḥızr eger pāydār imiş **maña ne**
G. 370/5: Bu baḡt-ı bed ki menümdür Ḥaṭāyī ol şūḡı / ġam ehline diyeler ġam-ġūsār imiş **maña ne**

men’: Engelleme, önleme.

G. 100/5: **Men’** eyleme Ḥaṭāyī kelāmuñı ey rakīb / Baḡ defterine sözleri naẓm u nīzāmdur
G. 127/4: ‘Aşık-ı dīvāneden **men’** itme ey ‘aql ehli kim / Ḥaste-dil Mecnūna şahrā ḡanümāndan yaḡşıdur
G. 174/7: Bu Ḥaṭāyī kanını tökmekde iken tökmedüñ / Anda her müftī ki **men’** itmiş besi kan eylemiş

menāh: Dīnin yasakladığı, nehyettiği şeyler, yasaklar, menhiyat.

M. 1/15: Bedā‘atdur anuñ rüy-ı **menāhi** / Menüm başuma koy devlet külāhı

menba’: Kaynak, pınar; sahip, malik.

K. 18/6: **Menba’**-ı mihr ü vefā vü dürr-i deryā-yı kerem / Ma‘den-i cūd u seḡā vü luṭf u iḡsān yā ‘Alī
K. 19/9: Ol ‘Alī kim hem laķab geldi Naķī gökden aña / **Menba’**-ı eltāf u iḡsāndur ḡalāyık reh-beri

Mennān: Kullarına hadsiz hesapsız nimetler veren, sınırsız iyilik ve ihsanda bulunan Allah.

G. 355/30: Her sūtünüñ kaşr-ı baġ-ı dilde cān miķdārını / Nisbet-i Ḥannān u **Mennān** itdiġüñ ya‘ni ki ne

mensüh: Geçersiz kılınmış, hükümsüz bırakılmış, hükmü ortadan kaldırılmış, iptal edilmiş, neshedilmiş.

G. 218/5: Her dil ki 'aşık oldu habībūn cemāline / Fikr ü taşavvur eylese **mensūh** olur hayāl

menzil: Varılacak yer, yurt, mesken.

G. 74/5: 'Işk ilen lāf itme ey miskīn Ḥaṭāyī ebsem ol / Kim bu **menzilde** selāṭīnler gedā nisbetlūdūr

G. 90/1: Yañağūn ey perī cān **menzilidūr** / Bu bülbülün gül-istān **menzilidūr**

G. 90/2: Ayağūn basdığı yir ey dil-ārām / Bu mūr için Süleymān **menzilidūr**

G. 90/3: Saçınūn zulmetinde teşne Hızra / Dudağūn āb-ı hayvān **menzilidūr**

G. 90/4: Bitüpdür kāmētūn çeşmüm öñinde / Ne hoş serv-i hırāmān **menzilidūr**

G. 90/5: Murād için gelüpdür dil kapuña / 'Ināyet kıl ki ihsān **menzilidūr**

G. 90/6: Götürme ağ yüzünden kara zülfi / Ki 'aḳreb mäh-ı tábān **menzilidūr**

G. 90/7: Ḥaṭāyī göñline yār mihrī geldi / 'Imāret kıl ki sultān **menzilidūr**

G. 132/5: 'Ārif iseñ koymagil elden ḥaḳīḳat **menzilin** / Ġāfil olma dünyē-i ġaddāra virme ihtiyār

G. 208/4: Ey perī 'aşıklarūn dīvāne kılma göñlini / 'Āşıkuñ Mecnūn misāli **menzilin** dağ itmegil

G. 348/5: **Menzil**-i rahmānilerdūr āsitānı dil-berūn / Gitgil ey şeyṭān rakīb āheng-i dergāh eyleme

G. 305/2: Erenler **menzili** Ḥaḳ menzilidūr / Erenler şahib-i 'irfāna gelsün

G. 340/7: Kāmētūñlen baḥs iderdi dāyimā ol serv-i bağ / Gör hacāletden aña **menzil** kenār oldu yine

G. 371/3: Ṭalibūn **menzili** bize degindūr / Nişān bizüz hem olur bī-nişāne

G. 439/4: **Menzile** irdi olar kim yoluña başdı kadem / Çünkü sensin vālī-i mülk-i velāyet yā 'Alī

K. 18/19: Dostlarūn **menzili** olmış durur çarḥ-ı berīn / Düşmenūn olmış kara toprağa yeksān yā 'Alī

Mus. 1/28: Sıfātı Elif-lām ü Yāsīn velī / Kim oldu anuñ lā-mekān **menzili**

Mus. 1/31: Maḳāmāt-ı Rahmān yiri lā-mekān / Ol ervāha **menzil** qarār-ı cihān

menzil-gāh: Menzil yeri, konak.

G. 167/6: Kaşlarūn ṭāḳını gördüm kıble-gāhum eyledüm / Çün ayağūn toprağında oldu **menzil-gāhumuz**

merātīb: Rütbeler, dereceler, mertebeler.

G. 218/4: Tā bulmuşam cenāb-ı refī'ünde kāmumı / Her günde bir **merātīb** ü her demde bir cemal

K. 19/4: Fāzıl oldu her sücūd ehlinde Zeynū'l-'ābidīn / Pes Muḥammed Bākırı bildük **merātīb** mazḥarı

mercān: Denizden çıkan maruf kırmızı cevher; sevgilin dudağı, ağzı mercana benzetilir.

G. 54/1: Vücūduñ bu göñlüm cān dimişdür / Lebūñi la'l ile **mercān** dimişdür

G. 176/4: Dürr-i 'Adn yāḳūt-ı aḥmer kıymetin sindurmağa / Bal dudağūñdan 'aḳıḳ ü la'l ü **mercān** oldu fāş

G. 125/1: Lebleriñ yādı bile didelerüm ḳan doludur / Ağlamağdan etegüm la'l ile **mercān** doludur

G. 260/2: Sevmişem bir lāle-ruḥ bir cādu gözlü dil-beri / Hoḳḳa-i **mercān** tek ağzı ḥaṭṭ ü hālī sevmişem

G. 263/3: Dişleriñ incü lebūñ **mercāndur** ey baḥr-ı kerem / Halka-i devr-i dehānuñ kāna nisbet ḳılımışam

G. 270/1: La'lūñ katında vaşf-ı Bedaḥşān ne söyliyem / Yāḳūtı men berāber-i **mercān** ne söyliyem

G. 355/28: Ma'den-i yüzünde bir hoḳḳa dehānuñ dūr dişūñ / Lebleriñ ṭarfını **mercān** itdiğūñ ya'ni ki ne

G. 411/1: Menüm göñlüm alan dil-ber degül mi / Lebi **mercān** dişı gevher degül mi

merd: Kişi, insan; güvenilir, sözünün eri, mürüvvetli, hamiyetli (kimse).

G. 33/1: Bu göñlüm şād olur gamdan ruḥı çün lāle-gün görgeç / Misāl-i **merd**-i müflis nāgehān bir yaḥşı gün görgeç

M. 2/53: Meni kılma yoldaş nā-merd ilen / Ki 'avrat refiḳ olamaz **merd** ilen

merdān: Kahramanlar, yiğitler.

G. 14/1: Eyledüm bünyād evvel ben de ez-nām-ı Hudā / Ol yaratmış sır-ı **merdānı** 'Aliyyü'l-Murtażā

G. 162/5: Çün cihāna geldi Ḥaydar ey ġazāvāt leşkeri / Esb-i fırsat segridūñ meydāna **Merdān** devridūr

merdāne: Erkeğe yaraşır biçimde, erkekçe.

G. 159/3: Bu 'ışka 'ışk ilen **merdāne** girgil / Sağınmagil bu 'ışkı serseridir

G. 168/1: Biz ezelden tā ebed meydāna gelmişlerdenüz / Şāh-ı Merdān 'ışkına **merdāne** gelmişlerdenüz

G. 188/3: Zāhidā lāf itme kim ma'nāda lāf iden kişi / Ma'rifet meydānına **merdāne** hoş gelmek gerek

G. 305/1: Ulu lāf eyleyen meydāna gelsün / Muḥannet gelmesün **merdāne** gelsün

G. 310/5: Men Ḥaṭāyī çekmenem gam çünkü ene'l-Ḥaḳ didüm / Çekmişem Ḥaydar teki meydāna hū **merdāne** men

merdāne-vār: Yiğit gibi.

Kıt'a 1/1: 'Işk deryāsında ġavvāş olasın **merdane-vār** / Geçme nā-merd köprüsünden koy aparsın su seni

merdī: Mertlik, erkeklik, cesāret, insanlık.

G. 119/4: Be-rüz-ı rezm ān dergāh-ı **merdī** / Misāl-i şīr-i der-cevlān 'Alīdür

merd-i meydān: Savaş meydanlarının en yiğit kişisi.

G. 162/3: Şāh-ı 'ālem zāhir oldu çekdi leşker ḥarb için / Esb ü şemşīr gürz ü nīze **merd-i meydān** devridūr

merd-i rāh: Yola gidecek adam, yol adamı; salık, sufi.

G. 151/4: Piri yolın varmayan olmaz mürîd ü **merd-i rāh** / Ol kemer kim bağlanupdur beline zünnârdur

merdûd: Reddolunmuş, kabul olunmayıp geri döndürülmüş.

G. 284/4: Çün rakîb emrüne tâ'at kılmadı **merdûd** kıl / Tavk-ı la'net tâ kim ol şeytâna gelsün yeñiden

merdümî: Adam, insan; göz bebeği.

G. 27/4: Görmemişdür **merdüm-i** şâhib-nazarlar dünyede / Sen teki 'âlemde bir şeh-zâde-i 'âlî-cenâb

G. 189/4: Hâliş oldum tâ ki men kan yaş ahtıdum dîdeden / Yumayınca kan ile olur mı **merdüm** yüzi pāk

G. 199/3: **Merdüm** ki hāk-i pāyuñı dir tūtiyā-yı çeşm / Giryān gözine 'ayn-ı şifâdur Hâṭâyîñüñ

G. 355/14: İstemişdürñ katlūmi cān müjde virdüm **merdüme** / Göz ü gönölümni peşimān itdigüñ ya'ni ki ne

G. 400/1: Ey melek şüretlü insān ey güneş yüzülü perî / Görmedi 'âlemde **merdüm** bir senüñ tek dil-beri

merg: Ölüm, vefat, mevt.

G. 52/3: Hāsūda yuf dirüz yalancıya **merg** / Ki gerçek şöhbeti bürhānumuzdur

merg-zār: Çayırılık, çimenli ve sulak yer.

G. 96/3: Būlbūlā gül devridür efgān ider çoḥ murğ-ı zār / Nāle kıl oturma vaqt-i **merg-zār** elden gider

G. 245/1: Cemālūñ gülşeni'çün **merg-zāram** / Neden kim ḥasretüñden murğ-ı zāram

merhabā: Övülen, yüceltilen kimse veya şeye hitap sözü olarak kullanılır.

G. 66/2: Şād u feraḥ bolup dil ü cānum zebānuma / Ehlen ve ḥayr-maḳdem ü şād **merḥabā** gelür

G. 195/5: Ḳahr u cevruñ lutf kıldı bu Hâṭâyî ḥasteye / **Merḥabā** hoş geldüñ ey cān lutf u iḥsān eyledüñ

G. 314/1: **Merḥabā** ey âfitāb-ı 'âlem ü dünyā vü dīn / Revnaḳ-ı bağ u bahār u zīnet-i rüy-ı zemin

G. 356/15: Çünki dilden yoḥ durur meylūñ men-i dil-ḥasteye / **Merḥabā** ehlen ve sehlā kıldıḡuñ ya'ni ki ne

G. 405/4: **Merḥabā** ey dil-ber-i Şīrāz u şūḥ-ı mülk-i Çin / Söyledi her kim seni gördüyse Allāh ekberi

K. 13/13: Mevālî mezhebūmdür Şāḥ 'Asker / Şalātu ve's-selām u **merḥabādür**

K. 17/10: Muḥammed Taḳidür hoş-ḥāñ gönüller aydını cānum / Melek rızvān semālardan ana çoḥ **merḥabā** geldi

K. 16/3: Zemīnlerde zamānlarda şalāḥü'l-ḥayr maḳdemdür / Feleklerden meleklerden hezārān **merḥabā** geldi

T. 1/2: Bu Hâṭâyî gönline kıldıñ nüzül / **Merḥabā** ey şāḥ-ı 'âlem merḥabā

merhem: Mânevî bir acının, bir üzüntünün şiddetini azaltacak, ümit ve tesellî kaynağı olacak şey, çâre.

G. 82/1: Dil-berā hecrüñ yarasına lebūi **merhem** düşer / Ol dişüñ incüsi tek deryāda bir dūr kem düşer

G. 271/4: Firāḳuñdur dil-i bīmāra nāfi' / Vişālūñdür devāsiz derde **merhem**

merkad: Mezar, kabir.

G. 24/4: Yiryüzi andan münevver kıble de pür-nürdur / Şol mübārek **merkada** menden selām yā Muştafā

mermer: Renkli, damarlı ve beyaz çeşitleri olan, perdah ve cilāya elverişli, billûrlaşmış bir çeşit kireç taşı.

G. 327/14: Gel ey Sultān Hâṭâyî sen oḡı vaşfın güzel şāḥuñ / Ḳaradur münkirüñ ḳalbi üregi seng-i **mermerden**

meretebe: Derece, makam, rütbe.

K. 1/10: Enbiyālar baḥsine yazduran a'lā **meretebe** / Muştafānı cümleden muḥtār iden Perverdigār

Mervān: Emevî halifesi ve Mervānî kolunun kurucusu. Mervān, Hz. Osman'ın öldürülmesinin ardından halife seçilen Hz. Ali'ye biat etmedi (İA).

G. 50/5: İşāret kıldıḡınca bir nazar şāḥ / Öñinde Şemr ü **Mervān** der-be-derdür

G. 145/4: Yezîd ü Şemr u **Mervānuñ** elinden / Yükiş ḡāzîlerüm efgār olupdur

G. 360/6: Toḡm-ı **Mervān** u Yezîdüñ kökini men 'ākıbet / Yiryüzinden ḳazuram āl-i 'ābānuñ 'ışḳına

G. 417/6: Yezîd ü kâfir ü **Mervāna** her dem / Ḡāzîlerüñ ḡazā ister Hâṭâyî

Mervāni: Emevî hānedanının Mervān b. Hakem'le başlayan ve devletin yıkılışına kadar halifeliği elinde tutan ikinci kolu (İA).

K. 10/9: Olar ki tâbi'-i **Mervānilerdür** / Sürildi çıḡdı dīnden ebter oldı

Merve: Merve tepesi: Mekke'de bir daḡın adı olup, hacılar bununla Safa ovasında sa'y ederler, yani yedi defa gidip gelirler ki, hac farızasının rükünlerindendir.

G. 16/1: Ḥüsnüñ beyānı sûre-i Yāsīn ü Hel etā / Ey Ka'be-i mübārek v'ey **Merve** vü Şafā

mesācid: Mescitler.

G. 160/2: Zāhidüñ yiri **mesācid** zıkr ü tesbîḥ itmege / 'Āşıḳuñ mey-ḥānede ibni fülān küncindedür

meşâm: Burun.

G. 344/2: İstemez gönlüm **meşâmı** zülfünüzden özge müşk / Müşki n'eyler kimse kim öğrendi ol bular bile

mescid: Cami, namaz kılınan yer.

G. 7/2: **Mescide** varmak ne hâcet didüm ey zâhid saña / Rüy ilen zülfi anuñ küfr ile îmândur maña

G. 139/2: Kaşlaruñ mihrâb u yüzüñ **mescid-i** beytül-harâm / Gözlerüñ mey-hâne vü la'l-i lebûñ peymânedür

G. 183/3: Ger namâzum fevt ola zâhid maña ta'n itme kim / Yâr kaşıdır maña **mescid** teki mihrâb tek

mesel: Atasözü, darb-ı mesel.

G. 49/3: Bir **meseldür** kim diyerler gencün üste mâr olur / Zülf içinde hüsnuñ ol genc-i nihân olmuş durur

G. 158/4: Şabr kıl cevriñe katlan bu **meseldür** didiler / Bir arıha su aşıpdur yine hem aşasıdur

Mesîh: Hz. İsa (as) peygamber (Eliyle mesh etmek suretiyle hastaları tedavi ettiği için Hz. İsa'ya Mesîh denmiştir. İsa ad, Mesîh ise unvandır. Ana karnında ve beşikte iken konuşmaya başlaması, en önemli mucizelerinden biri olan etkili nefesiyle hastaları iyileştirip ölümleri diriltmesiyle anılır.

G. 19/1: Nuḡ-ı enfâs-ı **Mesîhüñ** dem-be-dem cândur maña / Çünkü men Hızram dudaguñ âb-ı hayvândur maña

Mus. 1/d. 81-82: **Mesîhe** yetüren dem-i cân-fezâ / Varan bâ-Muhammed be-bezm-i Hudâ

Mesîhâ: Ey Mesih!

G. 206/2: Ne Hızr anı görüpdür ne **Mesîhâ** / 'Acâyib halkı vardur Zü'l-celâlün

G. 208/5: Ey **Mesîhâ** bendeñi küyüñde yâd it bir nefes / Bu Haṭâyîñün yirin hecründe toprağ itmegil

G. 284/1: Gel ki derd-i bî-devâ dermâna gelsün yeñiden / Ten **Mesîhâ** lebleründen cânâ gelsün yeñiden

mesîh-dem: Hz. İsa gibi hayat bahşeden nefesli.

G. 30/3: Cân-baḡş imiş memâta lebûñ ey **Mesîh-dem** / 'İsîlerüñ 'aceb mi deminden bu mu'cizât

mesîl: Benzer, şebih, nazir, mânend.

G. 149/4: Simurgî Kâfda dirler ü hûblar da hem vefâ / Hîç görmemiş bu nev'ileri bir **mesîl** durur

mesken: Oturulan, ikâmet edilen yer, ev, konut, ikametgâh.

G. 12/2: 'İşkuñ senüñ ki mahzen-i genc-i ilâhîdür / Andan durur ki **mesken** olupdur ḡarâb aña

G. 88/4: Tâ ayağüñ tozı tek kapuñda **mesken** dutmuşam / Bu sa'âdetden menüm bahtumğa bahtum tâc alur

G. 87/3: 'İşkuñuz kim oldı bu vîrâne göñlüm **meskeni** / Gence beñzer kim yiri dâyim ḡarâb üstindedür

G. 126/3: Yitdükçe tükenür 'Arabuñ küyü **meskeni** / Bağdâd içinde her nice kim Türkmân kıpar

G. 160/4: Baykunuñ **meskenini** vîrânede dirler olur / Bülbül-i hoş-h'ânı gör bağ-ı cinân küncindedür

G. 208/3: Şol kara yüzlü rakîbi koyma küyun gerdine / Haste bülbülünün makâmın **mesken-i** zâğ itmegil

G. 250/2: Bülbül-i zâram ki hüsnuñ gülşenidür **meskenüm** / Halka-i zülfün şikenci âşiyânumdur menüm

G. 269/3: **Meskenüm** yoḡdur eger miñ secde kılsam her yire / Kaşlaruñ tākında ruḡuñ kıble-gâhı görmişem

G. 300/4: Tâ ki 'işkuñ dutdı bu göñlüm evinde **meskeni** / Üns dutmuşam aña mihmānum elden gitmesün

G. 349/1: Hayâlün **meskenidür** cân içinde / Yine Yūsuf n'ider zindân içinde

G. 356/19: Leyli zülfinün hayâli 'ışk ilen Mecnün teki / **Meskenünüñ** küñ ü şahrâ kıldıguñ ya'ni ki ne

G. 389/4: Külbe-i Ya'kūba nisbet **meskenüm** boldı ḡarâb / Tâ ki senden ayru düşdüm Yūsuf-ı Ken'ân kimi

G. 426/7: Çoḡ eglendün Gılânda ey Haṭâyî / Meger saña bu yirler **mesken** oldı

K. 1/4: Mü'mine **mesken** kılupdur bağ-ı cennât-ı na'im / Kâfir ü münkir makâmın nâr iden Perverdigâr

mesken dut-: *deyim* Bir yere yerleşmek, bir yerde devamlı olarak oturmak.

G. 178/2: Lâle görmüş gül yüzün Mecnün kimi şeydâ olup / Dağ ara **mesken dutup** koymış durur gögsine dâğ

G. 296/5: Çîn-i zülfünde Haṭâyî tâ **dutupdur meskeni** / Yâ Rab ol gülğün yañağüñ gül midür yâ nesteren

G. 414/3: Murğ-ı dil gâhî ruḡuñ geh 'arızuñ **mesken dutar** / Bülbül-i dil-haste birdür n'eylesün gül-zâr iki

K. 6/3: Hasan şehrinde **mesken tutdı** göñlüm / Hüseyñün hem kemîne kemteriyem

meşşâta: Eskiden gelinleri giydirip süsleyen, gelin başı yapan, düğün evleri için süsler hazırlayan kadın, bezekçi, mâşita.

G. 58/8: Meger **meşşâta** zülfün şâne kılmış / Bu gelen nûkhet-i reyḡân anuñdur

G. 138/2: Tâ şâne kıldı zülfünü **meşşâta-i** ezel / Tâbından açılır ki cihân müşk-bâr olur

G. 174/5: Şânedan **meşşâta** şalmış bir saçuñ kılın yire / Ser-be-ser ḡâk-i cihânı 'anber-efşân eylemiş

mest: Aşk, sevgi, zevk vb. bir duygudan dolayı aklı başından gitmiş, sarhoş olmuş.

G. 16/6: Şeydâ vü **mest** ü vâlih ü hayrānam ey şanem / İhlâs ile yolında menem rind ü cân-fedâ

G. 31/1: Ser-ḡoş-i cām-ı elestem tâ ebed huşyâr **mest** / **Mest-i** lâya'kıl gezermen şehr içinde 'âr **mest**

G. 31/2: Sordılar menden ki niçün bî-dil olduñ men didüm / Ol sebebdan bî-dil oldum dil-ber ü dil-dâr **mest**

G. 31/3: Haḡḡına 'âşık olanlar cân u başa kalmasun / Ol yüze müştâk olanuñ kıblesi dîdâr **mest**

G. 31/4: Her kıamışdan şekker olmaz her tikenden tâze gül / Her geyigün göbeginden nâfe-i Tatar **mest**

G. 31/5: Âdemî oldur ki anda hüsn-i hulk u lutf ola / Âdemî dimeñ aña kim cübbe vü destâr **mest**
G. 31/6: Dâyimâ ister Hâtâyî şah cemâlin görmegi / Şol gedâ-yı 'âli-himmet tâlib-i didâr **mest**
G. 39/3: **Mest** ü mecnûn olmışam men firkatûnden yâ habîb / Ey haqîkat 'âleminde ince erkânım meded
G. 85/4: Hayf ola çeşmüni cânâ nergise nisbet kılam / Hânsı nergis gözlerûn tek **mest** ü hem şehlâ düşer
G. 89/4: Her haste-dil ki bâde-i 'ışkuñla oldı **mest** / Çeşmüni sâki la'lüni câm-ı şarâb oğur
G. 116/3: Yüzün çü mâh-ı bedrdür yeldâ şebi zülfün senûn / 'Âşıqları **mest** eyleyen la'l-i lebûn peymânedür
G. 129/3: Kâtı müştâk idüm şîrîn lebûne / Gözi **mest** ü humârım anda n'eyler
G. 133/3: Gözleri devrinde **mest** oldı dudağı bâdeden / Zâhidi mey-hânedan gördüm şarâb almış gelür
G. 146/10: **Mest-i** 'ışk itdün meni Mecnûn özümni bilmezem / Ey susamış kanuma her gözleri hûn-h'âr bir
G. 168/5: Sâki-i bâkî elinden mest olup içmekdeyüz / Nergis-i **mestûn** kimi mestâne gelmişlerdenüz
G. 175/3: Leblerûn peymânesinden Şiblî vü Mansûr **mest** / Kim ki içdi şol şarâbı şâhib-i temcîd imiş
G. 218/1: Kıldı meni lebûn kadehi **mest-i** lâ-yezâl / Ğam gitdi hâtrımdan u hem kalmadı melal
G. 224/2: Rüz u şeb dünyâ içinde **mest** ü hayrânam müdâm / Giceler uyhu içinde tâ hayâlûn görmişem
G. 234/6: Göz midür yâ çeşm-i âhû yoğsa nergis **mestidür** / Yüz midür ol yoğsa mâh-ı âsumânımdur menüm
G. 262/2: Bülbül-i **mestem** şehâ bîmâr u zâram rüz u şeb / Ârzü-yı gül ğamından hâra muhtâc olmışam
G. 265/2: Şehâ men 'âşık u hayrân u **mestem** / Muhibbem hânedâna şimdi geldüm
G. 286/5: Bu Hâtâyî hasteni dîvâne zâhid **mest** oğur / 'İşkuñuz cânımdan ol bir lahza hüşyâr olmasun
G. 298/1: Şüretûn gördüm nigârâ **mest** ü hayrânam bugün / Ol kara zülfün teki ğamdan perîşânam bugün
G. 325/2: Şöyle **mest** oldum ki pervâ kılmazam 'âlemlere / Cümle-i ins ü melek oldı menümle hem-nişîn
G. 340/3: Sâkiyâ vaqt-i tarabdur elde tutgil câm-ı mey / Kim benefşe **mest** olup nergis humâr oldı yine
G. 386/1: Men ol **mest-i** likâyam geldüm imdi / Hemîşe bâ-Hudâyam geldüm imdi
G. 379/3: Ey gönül hüşyâr oturmağıl ne hâşıl dünyede / Kim ki **mest** olmak diler gelmek diler mey-hâneye
G. 430/5: Bu Hâtâyî dem-be-dem evşâfûnı oğur senûn / **Mest-i** câvidân olupdur vâlih ü hayrân kimi

mest ü humâr: Sarhoş ve mahmur.

G. 143/4: Nice **mest ü humâr** olmaya çeşmûn / Öñinde leblerûn kimi müli var

mestâne: Sarhoş olan bir kimseye yakışır tarzda, mest olup kendinden geçmişçesine, sarhoşçasına.

G. 111/3: Nice ser-hoş olmasun devrinden anuñ dil-berüm / Nergis-i **mestâneñüz** kim su kimi kanım içer
G. 112/5: Nergis-i **mest-i** humârın kanımı içmeklige / Kaşlarıñ mihrâbın bu dâneler küncindedür
G. 131/3: Erimiş hûn-ı dilümden şanemûn hûni gözi / Ger sen inanmaz iseñ gör ki ne **mestâne** gelür
G. 135/5: Hâtâyî bendeye sâkî içürmiş câm-ı Cemhâdan / Görûn mey-hâne küncinde 'aceb **mestâne** düşmişdür
G. 139/3: Ey müselmânlar meni 'ayb itmeñüz 'âşık diyüp / Kim meni vâlih kılan ol nergis-i **mestânedür**
G. 168/5: Sâki-i bâkî elinden mest olup içmekdeyüz / Nergis-i **mestûn** kimi mestâne gelmişlerdenüz
G. 207/1: Sataşdı tâ maña **mestâne** çeşmûn / Yazupdur adımı destâne çeşmûn
G. 382/3: Senûn **mestâne** çeşmûnden nigârâ / Maña nâz u 'itâb olsun mı böyle

mestî: Mest olma, sarhoşluk.

G. 113/2: Söyle kim ol Türk-i **mestî** nice tîr-endâz imiş / Kim menüm bağrumda andan şad hezârân yara var

mest-i câvidân: Sonsuza dek sarhoş.

G. 115/12: Bu Hâtâyî içdi andan der-ezel bir cür'a mey / Tâ ebed hüşyâr olmaz **mest-i câvidân** durur

meşgûl: Bir şeyle uğraşan, bir iş yapmakta olan.

K. 17/8: İlâhuñ emrine **meşgûl** dün ü gün Müsi-i Kâzım / Anuñ cânı için kalanlara lutf u 'atâ geldi

meşhûr: Herkesçe bilinen, adı sanı her tarafa yayılmış, ünlü, şöhretli.

G. 55/2: Zerre iken gün teki 'âlemde **meşhûr** olmışam / Tâ maña düşdi senûn mihr-i ruhuñdan tâblar
G. 290/5: Tâ seni sevdi Hâtâyî boldı destân 'âleme / Kimsene anuñ teki 'ışkuñda **meşhûr** olmasun
G. 395/1: Dil-berâ 'ışkuñda men tek kimse **meşhûr** olmadı / Yâ senûn tek hüsnine hîç kimse mağrûr olmadı
K. 8/2: Eşyâda iki nûr ki **meşhûr** olupdur / Hürşid Muhammed meh-i tâbân 'Alîdür

metâ': Mal, kıymetli eşya.

G. 78/4: Dün didüm bir büse vir dir cân virüp almağ gerek / Bu mekân içre **metâ'**-ı râygânî hâdudur
G. 117/3: Ol ay yüzini görmege yir gök bahâ didi / Yâ Rab ki bu **metâ'**a bahâ kimden öğrenür
G. 149/5: Her kim ki 'ârif oldı cihân terkin eyledi / Bu dünyenûn **metâ'**ı katında kelîl durur
G. 285/4: Dün dimişsin isterem bir büseme yüz cân bahâ / Ol **metâ'**a menden özge hîç harîdâr istemen

me'vâ: Sığınacak yer, makam, yurt, mesken.

G. 356/1: Ey gönül küyında **me'vâ** kıldığuñ ya'ni ki ne / İtlerin küyında ğavğâ kıldığuñ ya'ni ki ne

mevâlî: Âzat edilmiş köleler, âzathılar; Mevâlî, terim anlamında ilk İslâmî fetihlerin ardından kendi istekleriyle müslüman olan, çoğunluğunu doğuda İranlılar ve Türkler'in, Kuzey Afrika ve Endülüs'te

Berberiler'in, Mısır'da Kıbtîler'in oluşturduğu gayri Arap müslümanları ifade etmek üzere kullanılmaya başlanmıştır. Ayrıca Alevi-Bektaşî edebiyatında Hz. Ali'ye tabi olanlar; mecazen onun köleleri.

- G. 52/7: Haṭāyîyem **mevālî** sırr-ı Haydar / Şehî Hâk bilmeyen düşmānumuzdur
G. 115/7: Bu şurāhîden **mevālî** dolduranda dost-kām / Kaygudan düşmen havārici yüregi pür kan durur
G. 118/5: Ayağı tozına şāhum 'Alīnūñ / **Mevālîler** gözine tütüyādur
G. 145/5: **Mevālî** leşkeri geldi cihana / Hüseyn-i Kerbelā ser-dār olupdur
G. 256/2: Hüseynî mezhebem men dīn içinde / **Mevālî** olanuñ men reh-beriyem
G. 306/4: **Mevālî** mezhebem şāhuñ yolında / Müselmānam diyene reh-berem men
G. 360/5: Ey **Mevālîler** bilūñ şāhib-zamānuñ vaḳtidür / Çalaram men kılıcı şāhib-zamānuñ 'ışkına
G. 412/4: 'Alīdür evliyālar sırrı içre / **Mevālîlere** ol imān degül mi
K. 6/5: Münezzeh mezhebinden her gürūhuñ / **Mevālî** mezhebem hâk Ca'feriyem
K. 7/10: Haṭāyîyem **mevālî** ehl-i tevḥīd / 'Alīnūñ Kanberinūñ Kanberiyüz
K. 10/5: İmām Zeynū'l-'ibād u Bākırî bil / **Mevālîler** imāmı Ca'fer oldı
K. 13/13: **Mevālî** mezhebümdür Şāh 'Asker / Şalātu ve's-selām u merḥabādur
K. 19/5: Şāf olupdur kalbümüz her mezheb-i nā-pākdan / Kim **mevālî-mezhebüz** dilden İmām-ı Ca'ferî
T. 10/1: Men **Mevālî** mezhebem rāhum 'Alī / Hācetüm zıkrüm naẓar-gāhum 'Alī

mevc: Dalga.

- G. 152/5: Gözlerüm her demde **mevc** eyle ki firḳatdūr bugün / Tök şadefler dürrini kim gevher-i kân ayrılır
G. 305/7: Aḥan çaylar aḥan arḥlar bulahlar / Yirinden **mevc** urup 'ummāna gelsün
G. 401/4: **Mevc**-i 'ışkuñdan senūñ ğarḳ olmışam bir bahre kim / Gözlerüm yaşı ḳatında ḳatredür ummān daḥı

mevcūd: Var olan, bulunan.

- G. 153/3: Kendü lūṭfuñdan yaratdı 'ālemūñ **mevcūdını** / Cümleñüñ maḳşūdı şāhdur üstüvāsı ḥandadur
G. 431/3: 'Ālem-i ma'nīde ol mü'min degüldür muṭlaḳā / Her şey ol 'aynında **mevcūd** görmese Mevlāsını

mevcūdāt: Var olan şeyler, mahlukat, yaratılmışlar.

- K. 18/21: Cümle **mevcūdāt**-ı 'ālem ins ü cin ḥükmüñdedür / Şarḳ u ğarb u tūl u arz u şer'-i dīvān yā 'Alī

mevlā: Sâhip, mâlik, efendi.

- G. 431/3: 'Ālem-i ma'nīde ol mü'min degüldür muṭlaḳā / Her şey ol 'aynında mevcūd görmese **Mevlāsını**
K. 12/11: Haṭāyîñüñ degül ḥaddi şehā ḳulum diye bilgil / Eger ḥidmet ḳabûl olsa anuñ **mevlāsı** Ḳanberdür

mevsim: Senenin dört kısmından her biri; bir takvim yılının iklim şartları bakımından farklılıklar gösteren ve ilkbahar, yaz, sonbahar, kış diye adlandırılan dört bölümünden her biri.

- G. 340/1: **Mevsim**-i kış gitdi devr-i nev-bahār oldı yine / Meclis-i geşte 'acāyib rüzgār oldı yine
G. 340/2: **Mevsim**-i gül geldi vü gülşen bezendi bezm için / Dağ u şahrā cümle yek-ser lāle-zār oldı yine

mevsim-i gül: İlkbahar mevsimi, bahar mevsimi, bahar.

- G. 128/4: Hüsni devrinde baḥuñ hīç iltifāt itmez maña / Kim görüpdür **mevsim-i gül** bağbān ma'zūr olur

mevzūn: Ahenkli, düzgün, biçimli.

- G. 421/4: Dest-i ḳudret tā ki çekdi 'arızuñ levḥinde ḥaṭ / Hānsı kâtib yazabildi şol ḥaṭ-ı **mevzūn** kimi
G. 435/8: Yazıldı 'āleme yāruñ ḥikāyeti **mevzūn** / Beyāz-ı defter ü dīvān içinde yir dutdı

mey: Şarap, bade.

- G. 64/2: Gel ḥumārum yaz menüm vaşluñ **meyinden** ey perî / K'ol şarābuñ ḥasreti bağrum kebāb itmiş durur
G. 112/7: Zāhid aydur ey Haṭāyî raḥt u destāruñ ḥanı / Koymışam mey çün girev **mey**-hāneler küncindedür
G. 115/12: Bu Haṭāyî içdi andan der-ezel bir cür'a **mey** / Tā ebed ḥüşyār olmaz mest-i cāvīdān durur
G. 207/3: Giyüpdür ḳaranı zāhid kimi ol / **Mey** içmekdür işi rindāne çeşmüñ
G. 252/1: Pür-şarāb olsun hemîşe uş bu cām-ı dost-kām / Meclis içre düşmesün ol dost elinden **mey** müdām
G. 340/3: Sākiyā vaḳt-i ṭarabdur elde tutgil cām-ı **mey** / Kim benefşe mest olup nergis ḥumār oldı yine
G. 348/7: Ey Haṭāyî içdüğüñ **mey** āb-ı kevserdür müdām / Nüş-ı cān it bādeden bir laḥza ikrāh eyleme

mey-gün: Şarap renkli; kırmızı.

- G. 260/4: La'l-i **mey-günün** senūñ bir meclis içre dem-be-dem / Sāḳinūñ çenginde ol āb-ı zülālî sevmişem

mey-hāne: İçki içilen yer mecazen tekke, dergâh.

- G. 23/1: Hâk ezel **mey-hānesinden** virdi bu cāmı maña / Kāyinat ehli ta'accüb ḳıldılar ḳamu maña
G. 27/5: Der-mesācid neylerem va'zın işitmek vā'izüñ / Güşe-i **mey-hāne** yigrekür maña cām-ı şarāb
G. 77/1: Ey ki ser-ḥoşdur dü-çeşmüñ leblerüñ peymānedür / Ol sebebdan 'āşıkuñ dāyım yiri **mey-hānedür**
G. 112/7: Zāhid aydur ey Haṭāyî raḥt u destāruñ ḥanı / Koymışam mey çün girev **mey-hāneler** küncindedür
G. 133/3: Gözleri devrinde mest oldı dudağı bādeden / Zāhidi **mey-hāneden** gördüm şarāb almış gelür

G. 135/5: Haṭāyī bendeye sāķī içürmiş cām-ı Cemhādan / Görün **mey-hāne** küncinde ‘aceb mestāne düşmişdür
G. 136/2: **Mey-hāne** küncin iste diyer sāķi-i laṭif / Öz vahdetünde ol ki çü Allāh imiş ğafūr
G. 139/2: Kaşlaruñ mihrāb u yüzüñ mescid-i beytül-l-harām / Gözleruñ **mey-hāne** vü la‘l-i lebūñ peymānedür
G. 160/2: Zāhidüñ yiri mesācid zikr ü tesbīh itmege / ‘Āşıkūñ **mey-hāne**de ibni fülān küncindedür
G. 254/1: Gözleri mey-hāredür **mey-hāne**ye göndermişem / Lebleri peymānedür peymāneye göndermişem
G. 299/2: Gelmesün **mey-hāne**-i vahdetde hergiz müdde‘i / Āb-ı kevserden içen hummāra söyleñ gelmesün
G. 379/3: Ey gönül hüşyār oturmağıl ne hāşıl dünyede / Kim ki mest olmak diler gelmek diler **mey-hāne**ye

mey-hār: Şarap içen.

G. 254/1: Gözleri **mey-hāredür** mey-hāneye göndermişem / Lebleri peymānedür peymāneye göndermişem
G. 345/4: **Mey-hāre** lebūñ istedi tā nuķl u kebābı / ‘Işķ odını yaḥup cigerüm şaldı köz üste

mey-i engür: Üzüm şarabı.

G. 325/1: Nāgehān içdüm lebūñden kevser-i mā‘-i ma‘īn / Bilmezem yā ol **mey-i engürdür** yā engübīn

mejdān: Bir şeyin, bir husûsun ortaya döküldüğü, cereyan ettiği yer.

G. 50/8: Cihāngīr ğāziler **mejdāna** girse / Havāricler ayağda pāy-i serdür
G. 202/3: Sīnemün **mejdānı**da şaf çekdi koşun bağladı / Pādişāhum sen buyurduñ kim virür san oḥlaruñ
G. 110/1: ‘Işķ **mejdānı**nda her kim cān ilen baş oynadur / Yār öñinde ğamzedür kirpük ilen kaş oynadur
G. 162/5: Çün cihāna geldi Haydar ey ğazāvāt leşkeri / Esb-i fırsat segridüñ **mejdāna** Merdān devridür
G. 168/1: Biz ezelden tā ebed **mejdāna** gelmişlerdenüz / Şāh-ı Merdān ‘ışķına merdāne gelmişlerdenüz
G. 188/1: Ey diyen kim ‘ākilem dīvāna hoş gelmek gerek / Kim kılur lāf-ı hüner **mejdāna** hoş gelmek gerek
G. 188/3: Zāhidā lāf itme kim ma‘nāda lāf iden kişi / Ma‘rifet **mejdānına** merdāne hoş gelmek gerek
G. 192/5: Bu Haṭāyīdür bugün **mejdānda** darb-ı dest ilen / Her kimüñ sevdāsı var **mejdāna** göndermek gerek
G. 284/3: Ğam ki dün **mejdān**-ı ‘ışķuñda menümlen kıldı rezem / Anda ma‘lūm olmadı **mejdāna** gelsün yeñiden
G. 304/5: ‘Işķınuñ ser-bāzları çoḥdur velī yoḥdur daḥı / Bu Haṭāyī haste tek āheng-i **mejdān** eyleyen
G. 305/1: Ulu lāf eyleyen **mejdāna** gelsün / Muḥannet gelmesün merdāne gelsün
G. 310/5: Men Haṭāyī çekmenem ğam çünki ene‘l-Haķ didüm / Çekmişem Haydar teki **mejdāna** hū merdāne men
G. 312/3: Cān u dilden ol ḥabībi sevmişem gerçek velī / Rāstam hem ‘āşıkam **mejdān** ğavġāsında men
G. 355/4: Tökmek için kanımı başum kesüp her dem-be-dem / Şeh-süvārım ‘azm-i **mejdān** itdigüñ ya‘ni ki ne
G. 355/24: Çalmağ için başımı top eyleyüp **mejdān** ara / Hāv idüp zülfüñi çevġān itdigüñ ya‘ni ki ne
G. 358/9: Haṭāyīyem bugün **mejdān** içinde / Şehūñ medḥin oḥuram dervīşāne
G. 372/7: Bugün çevġān-ı ‘ışķ aldum elüme / Gelüben top çalam **mejdān** içinde
G. 374/5: ‘Āşıkūñ mejdānda başı top yirine çalınur / Başını **mejdāna** koymaz kim ki serdār olmasa
G. 418/3: Hasan ‘ışķına **mejdāna** gelüpdür / Hüseyin-i Kerbelāidür Haṭāyī
K. 6/13: Haṭāyīyem bugün **mejdān** içinde / Bi-ḥamdi‘llāh ki şāhuñ leşkeriyem
K. 7/4: Hasandur mīrümüz **mejdān** içinde / Hüseyin-i Kerbelānuñ çākeriyüz
K. 15/6: Taķī sultān-ı ‘ālemdür Naķī dīn üste muḥkemdür / Olardan sonra **mejdāna** Hasan şāhib-liķā geldi
K. 15/7: Muḥammed Mehdī-i Hādī kim oldur dīnūñ üstādı / Bu dīne girmeyen dīvdür ki **mejdāndan** cüdā geldi
K. 18/7: Sāyebān-ı çarḥ-ı gerdün sāyesinde gelmemiş / Bir senüñ tek şeh-süvār-ı mīr-i **mejdān** yā ‘Alī
M. 2/49: Çü **mejdān** hevāsına āheng idem / Olar gelse yalġuz aña ceng idem

meyl: Eğilim, temayül; ilgi, gönül verme.

G. 140/3: Gitdi ‘ömrüm hiç diñlenmen vişālinden anuñ / Şol meh-i nā-mihribānuñ **meyli** çün hicrānedür
G. 169/5: N’ola dökersem işigüñde eşk-i hun-ālūd / Haṭāyī sīm ü zere **meyl** ider ekābirümüz
G. 258/3: Kara zülfüñ görende ey ḥabībüm / Gönül **meyl** eyledi zünnāra gördüm
G. 355/8: Ger yüz il küyünda cān vir **meyli** yoḥ her dem saña / Ey gönül sen munca efgān itdigüñ ya‘ni ki ne
G. 356/15: Çünki dilden yoḥ durur **meylün** men-i dil-hasteye / Merḥabā ehlen ve sehlā kıldıġuñ ya‘ni ki ne

meymene: Savaş durumunda olan bir ordunun sağ kanadı, sağ cenahı.

M. 2/54: Kılıcum uzatgil yetem düşmene / Daġıdam önümden şaf u **meymene**

meyve: Mecazen Bir iş veya çalışma sonucunda elde edilen şey, ürün, mahsul.

G. 363/5: Velāyet bağınuñ bir **meyvesidür** / Haçan yüze anı her dest-i kūtāh

mezād: Alıcıların toplu olarak bulunduğu bir yerde arttırma yoluyla yapılan satış.

G. 293/4: Virmişem dellāl-ı ‘ışķa cānımı behr-i **mezād** / Sen ḥarīdār olmağa bāzara döndermiş yüzün

mezār: Ölüñün gömülü olduğu yer, kabir; kederli gönül; beden, vücut.

G. 356/12: Çünki rahmuñ yoḥ **mezārım** üstine bir daş idüp / Ey vefāsız anı tuġrā kıldıġuñ ya‘ni ki ne

mezheb: Bir dinin görüş, yorum ve anlayış ayrılıkları sebebiyle ortaya çıkan kollarından her biri; yol, usül.

G. 57/9: Açaram dīn-i Muḥammed **mezheb**-i Ca‘fer yakīn / Lā fetā illā ‘Alī bu sırr-ı pinhān mendedür

- G. 213/6: Kır Yezîd ile havârici tüket kalmaya hiç / Nişe kim Ca'feri **mezhebe** taleb-kâr degül
G. 256/2: Hüseyinî **mezhebem** men dîn içinde / Mevâlî olanuñ men reh-beriyem
G. 294/3: Zâhidâ çoñ ta'ne kılma **mezheb-i** 'aşıklara / Sen çü dîvâr ehlinin men 'aşıkam dîdâr içün
G. 306/4: Mevâlî **mezhebem** şâhuñ yolında / Müselmānam diyene reh-berem men
K. 6/5: Münezzeh **mezhebinden** her gürühuñ / Mevâlî mezhebem haq Ca'feriyem
K. 19/5: Şâf olupdur kalbümüz her **mezheb-i** nâ-pâkdan / Kim mevâlî-mezhebüz dilden İmām-ı Ca'ferî
K. 19/6: Çün İmām-ı Ca'fere cāndan muhibb-i şādıkuz / Lā-cerem anuñla olduq gayri **mezhebden** beri
K. 13/13: Mevâlî **mezhebümdür** Şāh 'Asker / Şalātu ve's-selām u merhabādur
K. 12/8: Eyā mihrāb iden taşî haqîkat **mezhebin** dut kim / Nigāruñ kāmeti kaşî maña mihrāb u minberdür
T. 5/1: Men Hüseyinî **mezhebem** şāhuñ kulu / Ya'ni ki ma'nide Allāhuñ kulu
T. 10/1: Men Mevâlî **mezhebem** rāhum 'Alî / Hācetüm zikrüm nazar-gāhum 'Alî

mısbāh: Kandil, چراغ.

- G. 317/2: Ne **mısbāh**-ı qadīmīdür mübārek tal'atun nūrı / Melāhat ehlinuñ gör kim cemālidür cemil andan

Mısr: Büyük bir kesimi Afrika'da, küçük bir kesimi (Sînâ yarımadası) Asya'da yer alan ülke. Hz. Yusuf'un memleketi.

- G. 57/7: Ya'kubî gör zār u giryān Yūsuf-ı Ken'ān içün / Men ki künc-i halvetem uş **Mısr**-ı sultān mendedür
G. 58/9: Hıtaý u **Mısr** ilen Çin ü Horāsān / İrak u Fars u hem Kirmān anuñdur
G. 149/3: Gönüm çü **Mısr**-ı Yūsuf-ı Ken'ān içindedür / Gözüm yaşı firāk ile çün rüd-ı Nîl durur
G. 188/2: Ger 'azîz-i **Mısr**-ı 'ışk olmağ dilersen ey gönül / Yūsuf-ı Mısrî kimi zindāna hoş gelmek gerek
G. 201/4: Yūsuf şehrine geldüñ **Mısr**dan mı / Hüseyin ey şāh-ı Ken'ān sen mi geldüñ
G. 352/7: Çıhıran Yūsufî çāh-ı belādan / **Mısr** tahtında sultān eyleyen şāh
G. 377/5: Rümî yüzüne düşgeç ol zülf-i semen-sāy / Bir müyini virmezmen **Mısr** u Haleb ü Şāma
G. 435/9: Haṭāyî sözleri gönül içinde gizli iken / İrak u **Mısr** u Horāsān içinde yir dutdı
K. 1/7: **Mısr** içinde Yūsufî bir kıl iken sultān iden / Derd ilen Ya'kubını bîmār iden Perverdigār

mi: Soru edatı.

- G. 19/2: Bilmezem 'ālemde yā Rab gerdiş-i eyyām-ı gam / Luṭf u ihsānuñ **midur** yā cevri-i hicrāndur maña
G. 30/3: Cān-bağış imiş memāta lebün ey Mesîh-dem / 'İsileruñ 'aceb **mi** deminden bu mu'cizāt
G. 91/3: Zerri **midür** bilmezem yāhūd dehānı dil-beruñ / Şun' ilen bir mü **midur** yāhūd miyān itmiş durur
G. 91/4: Kaş ilen göz **midür** ol ruḥ-sāruñ üste ey şanem / Yoḥsa devrān fitne-i āḥir zamān itmiş durur
G. 106/3: Dün didi hem-dem maña kimdür senüñ gönülün alan / Men didüm bilmez **misin** ol gözleri hün-h'ārdur
G. 108/1: 'Anberīn zülfüñ **midür** yā müşk-i Tataruñ durur / Gökde kevkeb 'ıkdı hem lü'lü'-i şehvāruñ durur
G. 142/1: Ol giden yārum **midur** yā ihtiyārumdur gider / Bilmezem cānum **midur** yā sevgü yārumdur gider
G. 146/6: Sen bilürsin bendenüñ hālın ne bilsün bilmeyen / Bir midür yā yüz **midür** yā miñ **midür** bāzār bir
G. 158/2: Cevr ile derd ü gam u miḥnet ü endüh u firāk / Haşret ü āh u nedāmet **mi** diyem yā ḥasıdur
G. 158/3: Cān u dilden men anı sevdügümi cümle bilür / Hür-ı cennet **mi** diyem ol güzeli yā ḥasıdur
G. 186/4: 'Aceb **mi** olsa ey dil-ber vücūdum 'ışkuña maḥkūm / Oturmuş hükim ider dāyim gönül tahtında sultān tek
G. 194/5: Yā Rab Haṭāyî göre **mi** ey miḥnet ü firāk / Yetüp vişāle def'-i melālūñ görem senüñ
G. 200/1: Karşudan dūn geldüñ ey serv-i revānum sen **midūñ** / Zinde kıldıñ uş bu cānsız cism ü cānum sen **midūñ**
G. 200/2: Dūn hayāl ilen perî tek 'azm kıldıñ süy-ı men / Bes revān geçdüñ eyā rūḥ-ı revānum sen **midūñ**
G. 200/3: Sırrımı pinhān iderdüm halka çün gördüm seni / Halka fāş oldı kamu sırr-ı nihānum sen **midūñ**
G. 200/4: Munca 'ışkuñ bārî çekdi bu Haṭāyî cevri ilen / Sormaduñ bir katla hāl-i pehlevānum sen **midūñ**
G. 201/1: Beşāret gönülüne şān sen mi geldüñ / Bu kuru cismüme cān sen **mi** geldüñ
G. 201/2: Meni derdlü koyup gitdüñ bu yirden / Yine derdlüye dermān sen **mi** geldüñ
G. 201/3: Elüñ kanlı gözüñ kinli ne hāldur / O şehir içre şalup kan sen **mi** geldüñ
G. 201/4: Yūsuf şehrine geldüñ Mısr'dan mı / Hüseyin ey şāh-ı Ken'ān sen **mi** geldüñ
G. 201/5: Bu kıl bî-çāreye şāh sen yetersin / Ey devlet elçisi şāhdan **mi** geldüñ
G. 204/5: Bu Haṭāyîni çıharduñ **mi** gönülden ey ḥabîb / Di meger özgeler ilen 'ahd ü peymān eyledüñ
G. 207/8: İçer her dem kanum fettāne çeşmüñ / Ya Rab o gün ola mı kana çeşmüñ
G. 213/2: Rüz-ı maḥşerde dutup dāmenüñi saña direm / Bu daḥı ol **mi** durur dünyā-yı gaddār degül
G. 233/1: Sen **misin** yanumda cānā yoḥsa h'ābumdur menüm / Kim felekden yire inmiş māh-tābumdur menüm
G. 234/2: Sorsam ağzuñ zerri **mi** yā gonce **midur** yā dehān / Bu sözüm yoḥsa hayālüm yā gümānumdur menüm
G. 234/6: Göz midür yā çeşm-i āhū yoḥsa nergis mestidür / Yüz **midür** ol yoḥsa māh-ı āsumānumdur menüm
G. 280/1: Firkatüñ çekdüm nigāra şimdi yār olmaz **misin** / İhtiyārum gitdi elden ihtiyār olmaz **misin**
G. 280/2: İntizārum hādden ötdi hecr ilen boldum helāk / Ğamlu gönüm hālına bir gam-gūsār olmaz **misin**
G. 280/3: Düşmedüm sevdā elinden bülbul-i cān oldı lāl / Vakt-i güldür çehreñ açup nev-bahār olmaz **misin**
G. 280/4: Munca miḥnet çekdüm ey dil zulmet-i hicrān şebi / Ol mehüñ vaşlına yetdüñ bahtiyār olmaz **misin**
G. 280/5: Ger günāhuñ çoḥdur ey miskīn Haṭāyî gam yime / Raḥmetine Ḥalīkuñ ümmīd-vār olmaz **misin**
G. 296/4: Sorsam ol şirīn dudaguñ piste **midür** yā nebāt / Yā Rab ol nāzük vücūdun yā semīndür yā semen
G. 296/5: Çin-i zülfüñde Haṭāyî tā dutupdur meskeni / Yā Rab ol gülgün yañağun gül **midür** yā nesteren
G. 302/5: Kıl sağ bu ḥāk-i pāyuña bir kez nazar n'ola / Şalmaz **mi** ḥāke yüzini hürşid ü ay olan

G. 308/8: Haṭāyī çün seni cān ile sevdi / Seven ölsün **mi** sultānum ne dirsın
G. 314/4: Bağ-ı cennetdür yüzün yā ravza-i dāru'n-na'īm / Āb-ı kevser **mi** lebün yā nefha-i rūhū'l-emīn
G. 320/3: Didüm ey cān sende var mı bir devā dir bilmezem / Ey cefā-cū çün cefā bildün vefā bilmez **misin**
G. 320/5: Bu Haṭāyiden niçük bī-gānesin ey seng-dil / Senden özge kimsenem yoh āşinā bilmez **misin**
G. 330/1: Yüzün gördüm senün ey yār-ı meh-rū / Göñüller āfeti yā nūr **midur** bu
G. 351/4: Bu cihānuñ bağçasında hārsız gül **mi** olur / Tikeninden qorhar iseñ yūri gül-zār isteme
G. 374/3: Dünyede 'āşık olan giydi melāmet donını / Her yeten 'āşık olur **mi** derd aña kār olmasa
G. 382/1: Şehā bağrum kebāb olsun **mi** böyle / Gözüm yaşı şarāb olsun **mi** böyle
G. 382/2: Firākuñdan senün ey şāh-ı hūbān / Menüm hālüm harāb olsun **mi** böyle
G. 382/3: Senün mestāne çeşmünden nigārā / Maña nāz u 'itāb olsun **mi** böyle
G. 382/4: Götürgil ağ yüzünden kara zülfi / Arada bu hicāb olsun **mi** böyle
G. 382/5: Haṭāyīnün senün hecründe ey dost / Teni yirde turāb olsun **mi** böyle
G. 384/9: Var **midur** bir kimse yā Rab ehl-i 'uşşāk içre yār / Bu Haṭāyī haste-dil tek 'āşık-ı dīdār ola
G. 424/1: Yüzün bedr aya beñzer beñzemez mi / Saçuñ sevdāya beñzer beñzemez **mi**
G. 424/1: Yüzün bedr aya beñzer beñzemez mi / Saçuñ sevdāya beñzer beñzemez **mi**
G. 424/2: Fakīrem hūsn içinde ol gānīdür / Gānīdür baya beñzer beñzemez **mi**
G. 424/3: Hadeng-i kirpügün oğdur ki kaşuñ / Kurulmuş yaya beñzer beñzemez **mi**
G. 424/4: Zāhidün karğışı 'āşık hakkında / Yalan da vāya beñzer beñzemez **mi**
G. 424/5: Haṭāyī firkatünden ağlamakdan / Dü çeşmüm çaya beñzer beñzemez **mi**
K. 17/14: Haṭāyī bī-nevā yā Rab ola **mi** hāzrete lāyık / İmāmlar yolına yakīn ki cān ilen fedā geldi
M. 2/51: Erenler çeker **mi** ölümden melal / Yimemiş dutayum kepek bir çuval
M. 2/22: Ere leşker ilen varan er **midür** / Gānīmi başanlar o leşker **midür**

m'olur: Mi olur?

G. 147/1: Ey gönül hercāyi yāri ihtiyār itmek **m'olur** / Yār-i hercāyī sözine i'tibār itmek **m'olur**
G. 147/2: Gül-i hoş-bū var iken elüm tikene sürtmeyem / Kebk-i ra'nā var iken zāğī şikār itmek **m'olur**
G. 147/3: Degme bir cāhil nigāruñ cevriñi çekmek neden / Yā ne her nā-kes ile kavıl ü karar itmek **m'olur**
G. 147/4: Gerçi āhū gözlerün aşlanları şayd eylemiş / Ey müselmān āhūlar şīri şikār itmek **m'olur**
G. 147/5: Ey Haṭāyī sırruñı sen degme yirde söyleme / Sırr-ı 'ışkı degme yirde āşıkār itmek **m'olur**

micmer: İçinde tütsü yakılan kap, tütsü kabı, buhurdan.

G. 177/4: Müşk ü 'anber **micmeridür** yohsa cām-ı Cem durur / Büy-ı hūbuñdan anuñ dāyim mu'aṭṭardur dimāğ

mihmān: Konuk, misafir; aşğın gönül evine sevgilinin hayal veya gamının misafir olması.

G. 5/5: Gerçi Haṭāyī gitdi elünden vişāl-i dost / Her dem hayālī dīdeye **mihmān** yeter maña
G. 34/2: Hecr evinde men kimüñlen hem-dem olam ey şanem / Göñlümün şehrinde **mihmān** senden özge kimse yoh
G. 71/3: Firākuñdan ne fikrüm vardır ey dost / Vişālün her gice **mihmānemizdür**
G. 92/4: Zülmet-i hecrün firākın çekmişem devrānda çoğ / Vaşluñı bu göñlüme **mihmān** iderseñ vaqtidür
G. 104/2: Tā ki hem-demdür gam-ı 'ışkuñ göñülde gam yimen / Çün hayālünü senün dil sevgülü **mihmān** bilür
G. 122/1: Dil-berā 'ışkuñ senün cismümde cānum cānidur / Vaşl-ı ruh-sāruñ hayālī göñlümün **mihmānidur**
G. 207/5: Emānetdür didüm zinhār zinhār / Sitekler sürmesün **mihmāna** çeşmün
G. 279/2: Hadīs-i Muştafādur ekremü'z-zayf / Göñül mülkinde hoş **mihmān** olupsan
G. 282/5: Öyle şanma kim Haṭāyī mihr-i rüyuñ terk ide / Var iken dilde hayālün özge **mihmān** istemen
G. 297/3: 'ışkuñ ki geldi mihr ile şehr-i vücūduma / **Mihmāndur** ol ki cān ü göñül dutdı hānesin
G. 300/4: Tā ki 'ışkuñ dutdı bu göñlüm evinde meskeni / Üns dutmuşam aña **mihmānum** elden gitmesün
G. 311/5: Ey Haṭāyī sen gānīmet bil bu dirlik devrini / Dañla çün ölmek gerek cān tende **mihmāndur** bugün
G. 315/1: Haq te'ālā hūb yaratdı bu teni ol cān için / Bir 'aceb halvet-serāy açmışdur ol **mihmān** için
G. 355/11: Çünki kılurduñ maña miñ tavr ilen cevri ü cefā / 'ışkuñı göñlümde **mihmān** itdigün ya'ni ki ne
G. 402/4: Giceler meclis içinde oturur ol ser-firāz / Öyle **mihmāndur** k'anuñ her yirde vardır 'izzeti
G. 410/4: Eger derviş eger mīr ü selāṭīn / Bu beş gün dünyede **mihmān** degül mi

mihnet: Izdırıp, azap, acı.

G. 43/4: Anca çekdüm **mihnet** ü hecrün gāmin ey bī-vefā / Cevr-i 'ışkuñdan vücūdum nā-tüvān olmuş durur
G. 57/6: Eyyuba çekdürdi çoğ derd ü belā vü **mihneti** / Gel meni isteş vireyüm derde dermān mendedür
G. 65/2: Göñül pend almadı sevdi yüzünü / Aña bu derd ü **mihnetler** sezādur
G. 93/4: Firkatün derdinde çekdüm **mihnet** ü cevri ü cefā / Şimdi vaşluñ yolına irşād kılsañ vaqtidür
G. 97/3: Cāndan oldum **mihnetünden** ey perī-veş Tañrı'çün / Kıl terahhüm kim bu cism-i nā-tüvān elden gider
G. 158/2: Cevri ile derd ü gam u **mihnet** ü endüh u firāk / Hasret ü āh u nedāmet mi diyem yā hasıdur
G. 166/4: Çoğ **mihnet** ü cefāsını çekdüm vefā hani / Gam hadden ötdi dil-ber-i gam-h'āre söyleñüz
G. 170/3: Vaşluñdan ayru **mihnet** ü hicrān içinde men / Eflāke düşdi gulğule-i sūz-ı āhumuz
G. 211/5: Dil-ber aydur ey Haṭāyī **mihnetümden** çekme gam / Kim durur 'ışkımda ol zār u dil-efgārum degül
G. 231/1: Ol perī 'ışkıma men cāndan giriftār olmuşam / Kim firāk u **mihnetinde** rüz u şeb zār olmuşam

- G. 232/4: Ey şanem bu **miḥnet** ü hecr ü firākuñdan senüñ / Ger ḥarāb idüm velî vaşluñdan ābād olmışam
G. 246/4: Cefā vü **miḥnetüñ** tā geldi cāna / Belālardan kamu dūr oldı gönüm
G. 247/1: Dil-berā tā kim vişālūñ gitdi yanumdan menüm / Dürlü **miḥnetler** geçer her laḥza cānumdan menüm
G. 267/3: Hübblaruñ cevriñ çekermen ey perî peyveste kim / Kısmetüm rüz-ı ezelden **miḥnet** ü ḡamdur menüm
G. 272/4: Men bî-nevāyî **miḥnet** ü hicrāna şaldı 'ışk / Oldum esîr-i miḥnet ü hicrāna yanaram
G. 273/6: Gehî firkat gehî **miḥnet** gehî zār / Gehî ḡam-ḥāne küncinde duraram
G. 280/4: Munca **miḥnet** çekdüm ey dil zulmet-i hicrān şebi / Ol mehüñ vaşlına yetdün baḥtiyār olmaz mısın
G. 294/4: Ey gönül ol dil-rubānuñ **miḥnetinden** incime / Kimse kim gül ister ol kayırmaz illā ḥār için
G. 403/1: Dem-be-dem yol gözlerem ol sevgü yārum gelmedi / Kalmışam kış **miḥnetinde** nev-bahārum gelmedi

miḥnet ü firāk: Zahmet ve ayrılık.

- G. 194/5: Yā Rab Ḥaṭāyî göre mi ey **miḥnet ü firāk** / Yetüp vişāle def'-i melālūñ görem senüñ

miḥnet ü hicrān: Zahmet ve ayrılık.

- G. 20/5: Bu Ḥaṭāyîden götürgil **miḥnet-i hicrānuñı** / Ey perî-rū Tañrı için ancak ilzām it maña
G. 76/7: **Miḥnet-i** dünyādan ey dil fāriḡ ol sürgil murād / Hürrem ol ḡam çekmegil kim zıll-ı Sübhān devridür
G. 106/4: **Miḥnet-i hicrān** elinden ey şanem ḡam çekmenem / Derd-i 'ışkuñ ey perî her dem maña ḡam-ḥ'ardur
G. 211/4: Sevgülü yāruñ vişālî hoşdur ammā n'eyleyim / **Miḥnet-i hicrān** güninde bir meded-kārum degül
G. 268/2: Fikr-i endüh-ı firāk u **miḥnet-i hicrān** ile / Cāna yetdüm ḡamdan u ḡam-ḥ'arı gittüm görmedüm
G. 272/4: Men bî-nevāyî miḥnet ü hicrāna şaldı 'ışk / Oldum esîr-i **miḥnet ü hicrāna** yanaram
G. 384/5: Kıla dönmişdür vücudum **miḥnet-i** cevriñ çeke / Sağ gezen düşmenleriñ bende teki bîmār ola

mihr: Güneş; sevgi.

- G. 3/3: Gerçi gül-zār-ı cemālūñ gitdi qarşumdan menüm / Dilde **mihr-i** kâmetüñ serv-i revān kaldı maña
G. 11/1: Dil-berā 'ışkuñ tenümde sevgülü cāndur maña / Pertev-i **mihr-i** ruḥuñ hürşid-i tābāndur maña
G. 20/4: İstemen zāhirde fāş olmak anuñcün gözlerem / **Mihr-i** 'ışkuñ rāzını ey yār ilhām it maña
G. 25/1: Zerreym **mihrüñde** dāyim ey cemālî âfitāb / Ebri yüzüñden götürgil dutmagil menden niḡāb
G. 55/2: Zerre iken gün teki 'ālemde meşhūr olmışam / Tā maña düşdi senüñ **mihr-i** ruḥuñdan tāblar
G. 76/4: 'Aşıka **mihr** etdi dil-ber kalmadı devr-i rakīb / Küfr aralıḡdan arındı şimdi imān devridür
G. 68/3: **Mihr-i** rüyuñ ser-be-ser sihr ile dutdı 'ālemi / Fitne vü ḡavḡāya şaldı ol göz ilen kaşlar
G. 80/4: Ne burcuñ kevkebisen sen eyā **mihr-i** cihān tā kim / Cemālūñ âfitābından aña 'ālem münevverdür
G. 86/3: 'Ālemüñ rüşenliḡi gerçi güneşdendür velî / Pertev-i **mihr-i** cemālūñ âfitāb üstindedür
G. 86/5: **Mihr-i** 'ışkuñ naḡdine virāne gönümdür maḡām / Kim belî gencin yiri her dem ḥarāb üstindedür
G. 90/7: Ḥaṭāyî gönline yār **mihr-i** geldi / 'İmāret kıl ki sultān menzilizdür
G. 105/1: Ey şanem niçün senüñ va'düñ hilāf olmuş durur / **Mihrüñ** az olmuş velî ḡahruñ ḡüzāf olmuş durur
G. 114/1: Dil-berā dilde senüñ **mihr-i** ruḥuñ cān kimidür / Şerbet-i la'l-i lebūñ derdüme dermān kimidür
G. 122/3: **Mihr** ü ḡahrından anuñ āzürde gönüm ḡam yime / Kim maña cevriñ cefāsi luṭf ile iḥsānidür
G. 132/1: Dil-berā **mihrüñ** ezelden şıdk ile cānumda var / Andan özge kimse yoḡdur kim bilür Perverdigār
G. 136/5: Senden Ḥaṭāyî **mihr** ü vefā iltimās ider / Yā Rab murādı 'āşık-ı bî-çārenüñ budur
G. 160/1: Dil-berā **mihr-i** cemālūñ tende cān küncindedür / Diysi olmaz tendedir rüḥ-ı revān küncindedür
G. 169/2: Kapuñda n'ola meh ü **mihre** baş egmez isem / Ferāz-ı küngüre-i 'arşdur şehā yirümüz
G. 177/5: **Mihr** ilen yāri ki gelmişdür zi-gülşen yādigār / Bu Ḥaṭāyî ḡaste-dildür ḡāk-i ān meh-rü-yı bağ
G. 179/2: Saḡlar idüm **mihrini** gönümde dāyim cān kimi / Sırrı fāş itdi vü settār olmadı ḡayf oldı ḡayf
G. 182/1: Men görmedüm zamānede ḡüsnuñ kemālî tek / Bu cāna münis olmadı **mihrüñ** ḡayālî tek
G. 199/1: Cānā ḡamuñda kısmi cefādūr Ḥaṭāyîñüñ / Likin dilinde **mihr** ü vefādūr Ḥaṭāyîñüñ
G. 195/2: 'İşkuñuz kıldı musaḡḡar bu vücudum şehrinî / Tā ki **mihrüñi** gönül taḡtında sultān eyledün
G. 221/3: Zahmet-i derdüñ gönülde 'ayn-ı dermāndur maña / Cān dimen **mihrüñi** tende bil ki cānānum direm
G. 228/1: Çıḡmadı 'ışkuñ senüñ bir laḥza cānumdan menüm / **Mihr-i** ḡüsnuñ yeg durur rüḥ-ı revānumdan menüm
G. 266/4: Çoḡ **mihr** ü vefā umar idüm yārdan ammā / Bir cevri yüküş yār-ı cefā-kāra yoluḡdum
G. 297/3: 'İşkuñ ki geldi **mihr** ile şehriñ vücūduma / Miḡmāndur ol ki cān ü gönül dutdı ḡānesin
G. 295/3: Senüñ **mihr-i** cemālūñ şükrüli'llāh / Gönül taḡtında sultān buldum ey cān
G. 298/4: Āsitānuñ itlerinden tā ki bulmışam şeref / Ey perî 'ışkuñda men **mihr** ile seg-bānam bugün
G. 282/5: Öyle şanma kim Ḥaṭāyî **mihr-i** rüyuñ terk ide / Var iken dilde ḡayālūñ özge miḡmān istemen
G. 288/3: ḡüsniñ rüyuñdan kim ol hürşid-i 'ālem nūr alır / ḡayf ola nisbet kılam **mihr-i** ruḥuñı aya men
G. 317/7: Dilerseñ gitmeye küluñ Ḥaṭāyî āsitānuñdan / Maña **mihr** ü vefā göster gözüm yaşı sebîl andan
G. 318/4: Ḥāk bilür **mihr-i** vişālūñ ey perî men 'āşika / Zāhir ü bāṭında genc-i bî-nihāyetdür bugün
G. 320/4: **Mihr-i** rüyuñ ḡasretinden her gice subḡa deḡin / Olmışam ḡamdan helāk ey meh-liḡā bilmez misin
G. 328/3: Zerre idüm gün yüzüñ **mihrine** düşdüm nāḡehān / 'Ālem içre şöhre-i devrānam ol demden berü
G. 342/5: Tā cemālūñ **mihr-i** düşdi bu Ḥaṭāyî gönline / Şanasın Yūsufdur ol kim geldi Ken'ān üstine
G. 346/5: Bu Ḥaṭāyî cānını ḡurbān ider ol māha kim / Pertev-i **mihr-i** cemālūñ aya şalmışdur yine
G. 355/13: **Mihr** ilen raḡm itmeyüben ḡahr birlen öldürüp / Bendeye luṭf ile iḥsān itdigün ya'ni ki ne
G. 375/6: Ger **mihr** ü ger cefā vü sitem sendedir ḡamu / Her nesne var kılursa rızādūr Ḥaṭāyîye
G. 377/3: Andan berü kim gördüm bir laḥza ḡarārüm yoḡ / Ḥayrān olubam bi'llāh ol **mihr-i** gül-endāma

G. 387/1: Dil-berā 'ışkuñi tende sahlaram cānum kimi / İsterem **mihrüñi** cān tahtında sultānum kimi
G. 387/4: İncimen derdünden ey gönüm alan nāzük şanem / Var durur **mihr**-i lebün gönümde dermānum kimi
G. 388/2: **Mihr**-i rüyın meh teki qarşumda dutmış ol perī / Ey felek dūr itmegil ol hüs-n-i zībādan meni
G. 391/1: Dil-berā gül görmedüm gülşende ruḥ-sāruñ kimi / **Mihr** ü māh olmaz felek yüzinde dīdāruñ kimi
G. 391/5: Bu Ḥaṭāyī ḥasteye niçün vefālar kılmaduñ / Yoḥ durur **mihrüñ** teki gönölünde ikrāruñ kimi
G. 399/2: Görelī **mihr**-i ruḥuñ çeşmüm münevverdür menüm / Dünyede ḥürşid-i 'ālem-tāb gördüm men seni
G. 433/6: Dil-beruñ luṭfı menümlen çoḥ idi ḡayetde kim / Bilmezem yā Rab neden ol **mihrini** az eyledi
G. 433/7: Ey Ḥaṭāyī şakir ol **mihr** ü vefādur ḡam degül / Her cefālar kim saña ol Türk-i ṭannāz eyledi
K. 18/6: Menba'-ı **mihr** ü vefā vü dürr-i deryā-yı kerem / Ma'den-i cūd u seḥā vü luṭf u iḥsān yā 'Alī
K. 18/12: Ger Ḥalīle olmasaydı luṭf u **mihrüñ** hem-nişin / Ateş-i sūzānı olmazdı gül-istan yā 'Alī
T. 9/2: Ey Ḥaṭāyī kimde var **mihr**-i 'Alī / Raḥmet-i Ḥaḥ bağ-ı rızvāndur yiri

mihr ü vefā: Sevgi ve sadakat.

G. 109/4: Eger cevr ü cefā kılsañ eger **mihr ü vefā** kılsañ / Yoluñdan dönmegüm yoḥdur ki Ḥaḥ bīnā vü dānādur

mihrāb: Cami ve mescitlerin kible tarafındaki duvarına açılan oyuk, imamın durduğu yer; Sevgilinin kemer şeklindeki kaşları ve kaşların arasında kalan kısım.

G. 55/3: Ger senüñ yüzüñ degül 'āşıklar için kible-ḡaḥ / Bes neden boldı hilālī kaşlaruñ **mihrāblar**
G. 80/1: Ne insānsan sen ey cān kim cemālün Ḥaḥka maḥzardur / Kaşuñlan kāmētün şekli maña **mihrāb** u minberdür
G. 62/3: 'Aşıklar kıblesi yüzüñdür ey dost / Kaşuñ **mihrābına** minber gelüpdür
G. 100/1: Kūyuñ senüñ ki ravza-i dārū's-selāmdur / **Mihrāb** kaşlaruñ aña çeşmün imāmdur
G. 112/5: Nergis-i mest-i ḥumāruñ kanumı içmeklige / Kaşlaruñ **mihrābınuñ** bu dāneler küncindedür
G. 139/2: Kaşlaruñ **mihrāb** u yüzüñ mescid-i beytū'l-ḥarām / Gözlerüñ mey-ḥāne vü la'l-i lebün peymānedür
G. 171/3: Her ḥanda kim sücüd ider isem be-i'tikād / **Mihrāb** kaşlaruñda durur kible-ḡaḥumuz
G. 183/3: Ger namāzum fevt ola zāhid maña ṭa'n itme kim / Yār kaşıdur maña mescid teki **mihrāb** tek
G. 191/3: Kaşlaruñ **mihrābına** çoḥ secde-i şükr eylerem / Şeyḥ-i Şan'ān tek meni zünnāra göndermek gerek
G. 207/2: Meger kāfirdür ol **mihrāb** içinde / Oturmuş gelmez hiç imāna çeşmün
G. 227/1: Ol perī kim çeşmi sākī la'li cāmumdur menüm / Kaşı **mihrāb** u yüzi beytū'l-ḥarāmumdur menüm
G. 356/20: Secde kıлмаḡcün dilersen kaşları **mihrābını** / Özüñi sen ehl-i taḡvā kıldıḡuñ ya'ni ki ne
G. 383/3: **Mihrābı** var o zāhidüñ ammā ki 'āşıka / Ma'sūḡınuñ ayaḡı izi kıbleḡaḥ ola
G. 399/4: Yüzüñ üste göz ilen kaşuñı tā kim görmişem / Kıble-i 'uşşāk için **mihrāb** gördüm men seni
G. 407/1: Ey cemālüñdür senüñ İlahi nūruñ maḥzarı / Uşta beytu'llāḥ kaşuñ **mihrāb** u ḡaddüñ minberi
K. 12/8: Eyā mihrāb iden taşı ḡaḡikat mezhebin dut kim / Nigāruñ kāmēti kaşı maña **mihrāb** u minberdür
K. 11/13: Şadr-ı dīvān-ı ezelsin pişvā-yı enbiyā / Ḳutb-ı dīn ü kıble-i **mihrāb** u minber yā 'Alī
K. 12/8: Eyā mihrāb iden taşı ḡaḡikat mezhebin dut kim / Nigāruñ kāmēti kaşı maña **mihrāb** u minberdür

mihribān: Şefkatli, muhabbetli, güler yüzlü (kimse), dost.

G. 37/1: Munca cevr itdün maña nā-mihribānıḡdan ne sūd / Öldürenen soñra ey cān **mihribānıḡdan** ne sūd
G. 70/2: Ey felek dünyā yüzinden devr-i hicrān geçdi çoḥ / Ol büt-i nā-mihribānum mihribān olmuş durur
G. 247/5: Ḥaḥ bilür seyyāre tek gözüme uyḡu gelmedi / Tā felek kıldı cūdā ol **mihribānumdan** menüm

mikdār: Kıymet, değer.

G. 355/30: Her sūtünüñ kaşr-ı bağ-ı dilde cān **mikdārını** / Nisbet-i Ḥannān u Mennān itdiḡuñ ya'ni ki ne

millet: Bir dine, bir kavmiyete mensup topluluk.

G. 217/3: Yetmiş iki millet oldı ser-be-ser ehl-i şumār / ḡayr-ı **milletden** özini seçmeyen bizden degül
K. 4/4: Ḥaş itdi her peyām-beri bir dīn ü **millete** / Gönderdi cümle 'āleme Ḥaḥ reh-nümā seni

miñ-: Binmek, ayakları sarkıtarak oturmak.

G. 423/8: Ḥaṭāyī sen güvenme māla gence / Niçeler māla gence **mind**i düşdi
K. 3/9: Yine Döldüle **mind**i şāḥ Mehdi / Elinde Zü'l-feḡār-ı Murtaḡādur

miñ: sayı sıfatı bin, binlerce.

G. 22/1: **Min** ba'd eger menümle ḡabīb olsa āşinā / Men cānumı yolında anuñ eylerem fedā
G. 24/1: Dem-be-dem yüz **miñ** selām olsun saña yā Muştaḡā / Cümle dillerde şafā senden durur yā Muştaḡā
G. 32/4: **Miñ** mekr ü al ü şu'bede-i bī-ḡisāb ile / Kanumı tökdi ḡamze-i ḡün-ḡāre 'āḡibet
G. 110/2: Şāḥ-ı Merdānuñ yolında çoḥ kişi vardur velī / Āferīn ol başa kim **miñ** başa bir baş oynadur
G. 118/4: 'Alidür şāḥ-ı merdān şir-i Yezdān / Anı Ḥaḥ bilmeyen **miñ** kez ḡaṭādur
G. 143/5: İnanma zülfi 'ahdine Ḥaṭāyī / Ki anun bir başı vü **miñ** dili var
G. 146/6: Sen bilürsin bendenüñ ḡalīn ne bilsün bilmeyen / Bir midür yā yüz midür yā **miñ** midür bāzār bir
G. 182/4: **Miñ** yıl yazarsa kātib-i taḡdīr-i lem-yezel / Bir ḡarf ü nokṡa yazmaz anuñ ḡaṭṡ ü ḡalī tek
G. 235/5: Didi Ḥaṭāyī dil-bere luṭfuñ nedür maña / Didi yüzümde 'āşıka **miñ** gül-sitān virem
G. 260/5: Ḥayli demdür kim Ḥaṭāyī yārınuñ vaşfın yazar / Birine **miñdür** anun dīdārı ḡalī sevmişem

G. 269/3: Meskenüm yoĥdur eger **miñ** secde kılsam her yire / Kaşlaruñ tākında ruĥuñ kıble-gāhı görmişem
G. 305/8: Rivāyetdür ĥadīs-i Muştafādan / Ölüp **miñ** yıl yatanlar cāna gelsün
G. 308/7: Eger yatsam **miñ** ıl topraĥ içinde / Dürüstdür 'ahd ü peymānum ne dirsın
G. 327/5: 'Alī oldur ki Döldül Zü'l-feĥār virildi ĥudretten / Birin **mindı** birin çaldı dīn açdı cümle kâferden
G. 314/5: Şafĥa-i sīnemde 'ışkuñ bir kitābet yazdı kim / Yazamaz bir ĥarfın anuñ **miñ** kirāmen kātībın
G. 355/11: Çünki kıılurduñ maña **miñ** tavr ilen cevı ü cefā / 'Işkuñı gönümde miĥmān itdigün ya 'ni ki ne
G. 313/3: Fırĥatün ger kılmaya bağrumda yüz **miñ** pāreler / Bes menüm gözüm yaşınuñ rengi ĥan olmış neden
G. 423/1: Ķara zülfün boyuña mindi düşdi / Senün sevgün gönüle imdi düşdi
G. 431/4: Baĥr-ı ĥikmet gevherin bulmak dilersen tālībā / Zevraĥ-ı 'irfān minüp seyr it bu 'ışĥ deryasını
K. 18/9: Ėsītānuñ topraĥına ay u gün eyler sücüd / **Miñ** senā oĥur saña bu çarĥ-ı keyvān yā 'Alī
Mus. 1/25: Adı **miñ** şıfātı hezārān hezār / Döner ĥükmi birlen bu leyl ü nehār
Mus. 1/43: Hemişe odur ĥayy u bākı olan / **Minüp** Döldül atın Burākı olan

miñ bir: Bin bir, sayı sıfatı.

G. 84/4: Şer' üñüz yolında biz kılsaĥ ĥaĥā sen kııl kerem / **Miñ bir** aduñdan senün biri kerīm olmış durur

minber: Camilerde hutbe okunan merdivenli, yüksekçe yer.

G. 80/1: Ne insānsan sen ey cān kim cemālün Ĥaĥķa mażhardur / Kaşuñlan ĥāmetün şekli maña miĥrāb u minberdür
G. 62/3: 'Aşıĥlar kıblesi yüzüñdür ey dost / Kaşuñ miĥrābına **minber** gelüpdür
G. 286/3: İstemez bu ĥaste gönüm özgelernün **minnetin** / Cānuma vaşluñdan özge nesne ĥam-ĥār olmasun
G. 361/5: Şehā minnet şehā minnet bugün yevmü'l-ĥisāb oldı / Ma'ārifler ĥisāb virdi münāfık kaldı ferdaya
G. 407/1: Ey cemālüñdür senün İlahi nūruñ mażharı / Uşta beytu'llāh kaşuñ miĥrāb u ĥaddün **minberi**
K. 11/13: Şadr-ı dīvān-ı ezelsin pīşvā-yı enbiyā / Kutb-ı dīn ü kıble-i miĥrāb u **minber** yā 'Alī
K. 12/8: Eyā miĥrāb iden taşı ĥaĥķat mezĥebin dut kim / Nigāruñ ĥāmeti kaşı maña miĥrāb u **minberdür**

minnet: Gönül borcu, şükran duyma.

G. 222/2: Nice kim cevı ü cefā kılsañ bu ĥam-gīn gönlüme / Ol ĥamuñdan aĥrıman cānumda **minnet** bilmişem
G. 402/3: La'l ü cevherdür muraşsa' kılmış anı Ĥaĥ tamām / Bu sa'ādetden müdāmī kimsenün yoĥ **minneti**

minnet çek-: deyim Bir iyiliĥin yükü altında kalmak, ezilmek.

G. 15/1: Dost yolında ĥelāl oluñ dilā ĥayret saña / Ĥayrdan bir zerre **minnet çekmedün** raĥmet saña

mīnū: Cennetlerden birinin adı. Naīm cenneti.

G. 396/5: Ey Ĥaĥāyī sen ne bülbülsin ki bağ-ı ravzada / Görmemişdür bağbān der-gülşen-i **mīnū** seni

mīr: Emir, komutan.

G. 14/3: Öyle sultāndur ki yoĥdur misl ü hem hemtā aña / Buyruĥından kim anuñ çıĥmaz şeh ü **mīr** ü gedā
G. 73/3: Didiler kim bu cihānın nūrı kimdür kim ola / **Mīr** Ĥasandur şāĥ Ĥüseynün ālı oldı yadigār
G. 410/4: Eger derviş eger **mīr** ü selātin / Bu beş gün dünyede miĥmān degül mi
K. 7/4: Ĥasandur **mīrümüz** meydān içinde / Ĥüseyn-i Kerbelānuñ çākeriyüz
K. 18/7: Sāyebān-ı çarĥ-ı gerdün sāyesinde gelmemiş / Bir senün tek şeh-süvār-ı **mīr-i** meydān yā 'Alī
K. 18/16: Nūr-ı çeşmüm āl-i Ĥāşim seyyid-i 'ālī-neseb / Şāĥ-ı Ķanber **mīr-i** Bū Zer cān-ı Selmān yā 'Alī
K. 3/4: Menüm **mīrüm** Ĥasan şāhum Ĥüseyndür / Ki Zeynü'l-'ābidīn derde devādur

mī'rāc: İslām inancına göre Hz. Muhammed'in, Cenābıĥakk'ın dāveti üzerine yedi kat semāyı aşıp Allah'ın huzūruna yükselerek O'nunla görüşmesi mucizesi. Alevi inancına göre, Hz. Peygamber, aslan suretinde Hz. Ali ile karşılaşır ve yüzüğünü ona verir.

G. 198/2: Rüz-ı **mī'rāc**-ı Nebī vaşluñ gūnidür ey melek / Ķābe ĥavseyñ ol dü-ebrü-yı hilālüñdür senün
G. 438/5: Muştafā gördi seni aşlan şıfātlu der-felek / Şāĥib-i **mī'rāc** u hem-tāc u livāsın yā 'Alī
K. 8/4: **Mī'rāca** Muĥammed ki 'urüc itdi zi-suflā / Ber-der-geh-i Ĥaĥ gördi ki aşlan 'Alidür
K. 14/3: Çıĥdı **mī'rāca** Muĥammed didi doksan miñ kelām / Sırr-ı Ĥaĥ hem maĥrem-i esrār sensin yā 'Alī
K. 18/20: Muştafā **mī'rāca** çıĥgeç leyletū'l-esrāda hem / Nāĥeĥān gördi seni ber-şekl-i aşlan yā 'Alī

mir'at: Ayna.

G. 48/4: Anuñ **mir'atına** baĥ Ĥaĥķı gör kim / Kim ol āyine-i ĥitī-nümādur

misāfir: Konuk; yoldan gelen, yolcu.

G. 330/3: Ĥabeşdür kim **misāfir** Rūma düşmiş / Yüzün şāĥnındaki o ĥāl-i Hindū

misāl: Gibi, benzer.

G. 1/2: Çün senün ĥüsnün **misāli** Yūsuf-ı Ken'ānīdür / Yüzünü her kim ki görmez yoĥ durur imān aña
G. 26/2: Mānend-i cām-ı Ĥızr-ı Nebīdür **misāl** ilen / Ėb-ı ĥayāt içindeki cān-baĥş iden şarāb

G. 33/1: Bu gönlüm şād olur ğamdan ruḥı cün lāle-gün görgeç / **Misāl**-i merd-i müflis nāgehān bir yahşı gün görgeç
G. 94/2: Tā görüpmen ḥüsnüñi ey gevher-i yektā şanem / Bir gözüm kılzum **misāl**i bir gözüm ‘ummān durur
G. 119/4: Be-rüz-ı rezm ān dergāh-ı merdī / **Misāl**-i şīr-i der-cevlān ‘Alidür
G. 208/4: Ey perī ‘āşıklaruñ dīvāne kılma göñlini / ‘Āşıkuñ Mecnūn **misāl**i menzilin dağ itmegil
G. 212/1: Riştedür cismüm menüm kirpükleruñ süzen **misāl** / Yağlıguñ yanına dutar nā-tüvān gönlüm ḥayāl
G. 212/4: Nā-tüvān gönlüm düşer yağlıg **misāl** elden ele / Tā meger la ‘l-i lebūnden tapa ey dil-ber vişāl
G. 225/1: Ḥayli demdür ey perī ol meh cemālūñ görmezem / Dünyede bir daḥ **misāl**-i ḥaṭṭ ü ḥālūñ görmezem
G. 242/6: **Misāl**-i kaṭre idüm kaṭre kıldum / Bi-ḥamdī ‘llāh yine ‘ummāna yetdüm
G. 394/1: Tā gördi gözlerüm seni ey ḥüsn ilen ğanī / Mecnūn **misāl**i ‘aqlum ilen görmedüm seni
K. 2/9: Mu‘cizātuñ katına Mūsī **misāl**-i mürçe / Gerçi Fir‘avna ‘asāsı ejdehādur yā Nebī

miskīn: . Hiçbir şeye malik olmayan, fakir; aciz.

G. 9/5: **Miskīn** Ḥaṭāyī vaşl ile yüz ıl yaşar müdām / Bu ‘ömr kim zamānede bir dem durur maña
G. 42/5: Çıhmaya **miskīn** Ḥaṭāyī göñli zülfüñden n’ola / İşi seyr olur anuñ her ḥanda var seyyāreler
G. 53/5: **Miskīn** Ḥaṭāyī görmedi çeşmüñ kimi senüñ / Şahrā-yı Çīne munca ki āhū gelür gider
G. 68/6: Nāşihā ‘ayb eyleme **miskīn** Ḥaṭāyī şī‘rine / Çün Ḥaḥa ma‘lūm durur göñlinde sırr u fāşlar
G. 74/5: ‘Işk ilen lāf itme ey **miskīn** Ḥaṭāyī ebsem ol / Kim bu menzilde selāṭinler gedā nisbetlödür
G. 77/5: Bu Ḥaṭāyī kılmagil zencīr-i zülfüñden ḥalāş / Şanma kim uşlandı ol **miskīn** henüz dīvānedür
G. 88/3: Ni ‘aceb men **miskīnūñ** göñlin eger yağma kıla / Hindu-yı zülfüñ ki mülk-i Rūmdan tārāc alur
G. 89/5: **Miskīn** Ḥaṭāyī yitdūgi cün ḥāk-i pāyūñe / Her dem dilinde āyet-i küntü turāb oḥur
G. 99/9: Maḥşer güninde luṭfi anuñ dest-gīr ola / **Miskīn** Ḥaṭāyī ḥasteye kim pūr-günāhdur
G. 101/2: Vaşl ümidine gezer **miskīn** göñül olmaz helāk / Yoḥsa çoḥ hicrān belāsı çeşm-i bīmārındadır
G. 123/5: Devlet-i vaşluñ diler **miskīn** Ḥaṭāyī her zamān / Ḥāk-i pāyūñ tek maḥāmı āsitān üstindedür
G. 189/5: Bir perīni sevdi bu **miskīn** Ḥaṭāyī göñli kim / ‘Işkına maḥbūl olupdur ez-semek tā ber simāk
G. 228/5: Fırkati kaşd itmedin **miskīn** Ḥaṭāyī ḥasteye / Bir ḥaber vir ey şabā ol gül-sitānumdan menüm
G. 258/5: Nice **miskīn** Ḥaṭāyī kanın içmiş / Şol iki nergis-i ḥūn-ḥ‘āre gördüm
G. 280/5: Ger günāhuñ çoḥdur ey **miskīn** Ḥaṭāyī ğam yime / Raḥmetine Ḥālīkuñ ümmīd-vār olmaz mısan
G. 302/7: Alduñ şikeste göñlini **miskīn** Ḥaṭāyīnūñ / Çīndür vefālu bolmağı ḥūb-i Ḥıṭāy olan
G. 309/5: Niçe **miskīn** Ḥaṭāyī kimi göñli / Olur pūr-ḥande şāhuñ göñli bilsün
G. 359/5: **Miskīn** Ḥaṭāyī kapuñda geldi ‘ināyet it / Ḥüsnüñ gedāyı vāye-i iḥsān diler yine
G. 378/4: Ḥaḥ menī yā Rab ne bir **miskīn** yaratmış dünyede / Baḥduḡınca ğamdan özge görmedüm her yanuma
G. 403/5: Ḥastedür **miskīn** Ḥaṭāyī bir misāl-i ‘andelīb / Ḥüsn bağında cemālī gül-‘izārum gelmedi
G. 410/7: Güñüñi hoş geçür **miskīn** Ḥaṭāyī / Gelen devrān ‘aceb devrān degül mi
G. 414/5: Eylemez **miskīn** Ḥaṭāyī sırr-ı Ḥaḥkī ḥalkā fāş / Çünki birdür ḥaḥkī anuñ şaḥlamaz serdār iki
G. 427/5: Her zamān zārī kıılır **miskīn** Ḥaṭāyī yār için / Öyle kim Yūsuf için ol pīr-i Ken‘ān ağladı
M. 1/2: Menem bir bende-i **miskīn** kapuñda / Gezermen kū-be-kū vaşluñ tapuñda

misl: Benzer, eş, denk.

G. 40/3: Anca kim fikr eyledüm gezdüm vücūdum şehrinī / **Misl**-i bī-hemtā imişsin yā ‘Alī senden meded
G. 14/3: Öyle sulṭāndur ki yoḥdur **misl** ü hem hemtā aña / Buyruḡından kim anuñ çılmaz şeh ü mīr ü gedā

misāl: Gibi, benzer.

G. 403/5: Ḥastedür **miskīn** Ḥaṭāyī bir **misāl**-i ‘andelīb / Ḥüsn bağında cemālī gül-‘izārum gelmedi

miyān: Bel; sevgilinin ince beli (Steingass).

G. 91/3: Zerre midür bilmezem yāḥūd dehānı dil-berüñ / Şun‘ ilen bir mū mıdur yāḥūd **miyān** itmiş durur
G. 313/4: Ağzuñuz bir zerredür her yirde dirler kim dehān / Belüñüz bir kılıcadır adı **miyān** olmuş neden
G. 345/2: Bir tār-ı müyuñdur kemerüñ alta **miyānuñ** / Nāzūklük ile kim diye bir söz bu söz üste
G. 435/4: Yüzüñ kitābı ki heft āyetüñ beyānıdur / **Miyān**-ı şüret-i raḥmān içinde yir dutdı

mizān: Ölçü, mikyās.

G. 413/5: Ḥaṭāyī sırrıdur Ṭāhā vü Yāsīn / Durupdur ortada **mizān** degül mi
G. 422/4: Kurulur ‘adl için **mizān** terāzū / ‘Ameller tartılasıdur meded hey
K. 12/5: Şırātuñ köprüsün geçdüm ‘amel **mizānını** çekdüm / Bu yoldan azanuñ bi‘llāh maḥāmı nār-ı maḥşerdür

möcek: Böcek.

M. 2/9: Kimini be-heybet çü Rüstem iden / Kimini **möcekden** daḥı kem iden

mū: Kıl; saç teli; sevgilinin beli kıl gibi inceciiktir.

G. 91/3: Zerre midür bilmezem yāḥūd dehānı dil-berüñ / Şun‘ ilen bir **mū** mıdur yāḥūd **miyān** itmiş durur
G. 250/3: **Mū** teki bilüñ ḥayālī ince fikrūmdür müdām / Zerrece ağzuñ sözi rāz-ı nihānumdur menüm

mū: Bu işaret zamiri.

G. 115/6: Budur ol âyîne-i İskenderî gîfî-nümâ / **Munda** rüşendür cihânda her ne kim pinhân durur
G. 115/8: Görmedi hiç kimse **mun** tek sîm-ten maḥbûb-ı şûḥ / Kâküli zencîr-i zerrîn tâci nûr-efşân durur
G. 126/5: Görmüşdi tâ Ḥaṭâyî ezelden yakîn **munî** / Nûḥuñ 'alâmeti gelür andan tufân kıpar
G. 129/1: Bugün men **munda** yârum anda n'eyler / Yüzi şu 'le nigârum anda n'eyler
G. 144/7: Udabilmez **munî** devr-i zamâne / Ki bir oynayıcı nerrâdı vardur
G. 299/3: Bir ḥaremdür bu ki ikrâr ehlidür maḥrem aña / **Munda** nâ-maḥrem düşer inkâra söyleñ gelmesün

mu'alic: İlaç veren, hekim, tabib.

G. 15/4: Çäre-i bih-büdümü sordum **mu'alicden** didi / Derd derd-i 'ışk ise mümkün degül şıḥḥat saña

mu'allâ: Yüksek, yüce, bülent, mürtefi.

M. 2/2: Doḡuz âsumânı **mu'allâ** kılan / Zemîn şafḥasını muşaffâ kılan

mu'allak: Bir yere asılı veya bağılı olmadan boşlukta, havada duran.

G. 181/3: Yüzün devrinde ey gül-çehre gökden / Meh ü ḥürşîd aşılımışdur **mu'allak**

M. 2/4: Kimini kâ mudan zeber-dest iden / Kimini **mu'allak** kimin pest iden

mu'anber: Amber karıştırılmış, sürülmüş, amber kokan, güzel kokulu; siyah, esmer.

G. 95/3: Dün şabâ geldi maña hoş hoş **mu'anber** bûy ile / Ğalibâ ol meh-liḳânun zülf-i müşk-efşânıdur

G. 80/5: Bugün iḥlâş u şıḍk ile Ḥaṭâyî vâlih olmışdur / Ki yüzi şem'-i envârî saçı anuñ **mu'anberdür**

G. 109/2: Gözüm yüzün görür her dem zihî nâzır zihî manzûr / **Mu'anber** kâkülün cânâ 'aceb âşüfte sevdâdur

G. 226/1: Ey perî ḥüsnün senün mäh-i münevver görmişem / Ol yüz üste ebr tek zülfün **mu'anber** görmişem

G. 168/4: Bir **mu'anber** ṭurranun küfrine âmennâ diyüp / Ḥaḳḳa teslim olmuşuz imâna gelmişlerdenüz

G. 331/6: Asıldum 'ankebût tek ey dil-ârâm / **Mu'anber** ṭurra-i ṭarrâra karşı

mu'aṭṭar: Güzel kokulu, ıtırli.

G. 107/2: Nâfe-i müşk-i Ḥoten gerçi **mu'aṭṭardur** velî / Ey şanem ol ḥâl-i 'anber-bâruñ andan yaḥsıdur

G. 177/4: Müşk ü 'anber micmeridür yoḥsa cām-ı Cem durur / Bûy-ı ḥûbuñdan anuñ dâyim **mu'aṭṭardur** dimâğ

G. 314/2: Bûy-ı zülfünden şabâ kıldı **mu'aṭṭar** 'alemi / Şad hezârân âferin bād âferin bād âferin

mu'ayyen: Belli, belirli, meşhur.

G. 40/9: Kısmeti rûz-ı ezelden hem **mu'ayyen** Muştafâ / Nergis-i şehlâ imişsin yâ 'Alî senden meded

mu'azzam: Büyüklüğü şüphe götürmeyen, yüce, ulu.

G. 271/2: Be-ḥaḳḳ-ı sûre-i Ṭâhâ vü Yâsîn / **Mu'azzamsın mu'azzamsın mu'azzam**

mu'ciz, mu'ciza: Mucize, peygamberlerin Allah'ın izniyle peygamberliklerini ispat için yaptıkları, akılla açıklanması mümkün olmayan olağanüstü iş, halkı hayrette bırakan ve ancak ilâhî müdâhaleyle açıklanan hârikulâde hal ve davranış.

G. 36/3: Ey yaradan 'alemi ol şâh-ı ḥûbân 'ışkına / Ol resûl-i âḥirâtun **mu'cizasından** meded

G. 265/8: Muhammed **mu'cizi** şâh Zü'l-feḳârî / Elümdedür nişâne şimdi geldüm

G. 323/2: Dü zülfün **mu'ciz-i** Mûsâ vü siḥr-i Sâmirî 'aynuñ / Hezârân men teki Hârût aşupdur çâh-ı Bâbilden

mu'cizât: Mu'cizeler.

G. 30/3: Cân-baḥş imiş memâta lebün ey Mesîḥ-dem / 'İsîlerün 'aceb mi deminden bu **mu'cizât**

G. 36/2: Ey be-ḥaḳḳ-ı **mu'cizâtı** virdün ol Mûsâya sen / Kim maña Mûsî-i 'İmrânun 'aşāsından meded

G. 269/5: **Mu'cizâtum** âşikâr olmazdı 'âlem ḥaḳḳına / Her gice bir vechile ḥ'âbımda şâhı görmişem

K. 2/9: **Mu'cizâtun** katına Mûsî misâl-i mürçe / Gerçi Fir'avna 'asâsı ejdehâdur yâ Nebî

K. 11/9: Sensin ol Ḥaydar ki dest-i **mu'cizâtunı** görüp / Ḥükmüne râm oldı Şâm u Rûm u Berber yâ 'Alî

K. 18/22: Ḥaḳ bilür kim gevher-i baḥr-ı ḥaḳîḳat sendedür / **Mu'cizât-ı** enbiyâ vü sırr-ı bürhân yâ 'Alî

Mus. 1/17: Viren **mu'cizâtı** benî Meryeme / Getüren beşâret benî Âdeme

mu'ciz-nümâ: Hârikulâde şeyler gösteren, mucize gibi şeyler gösterici.

G. 438/4: Her ḥavâric sırruña bildüm ki idrâk eylemez / Zâhir ü bâṭında sen **mu'ciz-nümâsın** yâ 'Alî

muḥabbet: Sohbet, muḥabbet; sevgi, aşk.

G. 21/2: Şol bût-i nâ-mihribân hergiz meni yâd itmedi / Bir **muḥabbet** kılmadı âḥir ser-encâmı maña

G. 28/4: Ey sâki-i **muḥabbet-i** cân âferîn saña / Peymâne-i lebünden içen istemez şarâb

G. 46/4: Ger meni öldürseler sen öyle bilgil ey nigâr / Bu **muḥabbet** etegin elden koyaram yoḥ durur

G. 435/1: **Muḥabbetün** şanemâ cân içinde yir dutdı / Derün-ı sîne-i süzân içinde yir dutdı

muḥaddis: Söz ustası; Hz. Muhammed'in hadislerini nakil ve rivâyet eden, açıklayan, bir kitap hâlinde toplayan, hadislerle ve hadis ilmiyle uğraşan kimse, hadis âlimi, hadisçi.

G. 344/5: Şi'r içinde nisbet olmaz ey **muḥaddis** bilmiş ol / Bu Ḥaṭāyīnün kelāmı her Ḥiṭāylular bile

muḥakkak: Sülüs kalemi kalınlığında, düz hatları hakim olan altı çeşit İslām yazısından (aklām-ı sitte) biri; Şüphesiz, kesinlikle, ne olursa olsun, mutlaka.

G. 106/2: Ni 'aceb yüz üste ol zülfün yatarsa her zamān / Bu **muḥakḳak**dur ki genc üste nigeḥbān mārdu

G. 181/2: Ḥaṭuñdan münfa'ildür ḥaṭṭ-ı reyḥān / Ğubār u sül̄s ü tevķī' ü **muḥakḳak**

muḥakkar: Hor, hakim görülmüş, hakārete uğramış, horlanmış, aşağılanmış.

M. 2/5: Kimini Süleymān kimin itdi mūr / Kimini **muḥakḳar** kimin ehl-i zūr

muḥalled: Gelip geçici olmayan, sürekli, kalıcı, ebedî.

Mus. 1/32: Vücūdı **muḥalled** özi cāvidān / Gehī āşikārā gehīdür nihān

Muḥammed, Muḥammed Muṣṭafā: Hz. Muhammed (sas) son peygamber.

G. 73/1: Dīn **Muḥammed** dīnidür şallu a'lā şāhib-vaḳār / Kevserūñ şuyın viren şāhum 'Alīdür şeh-süvār

G. 62/2: 'Alī şīr-i Ḥudādūr Şāh-ı Merdān / **Muḥammed** Ḥaḳḳa peygamber gelüpdür

G. 118/6: 'Alīdür gāziler şāh u şehensāh / **Muḥammed Muṣṭafā** şāhib-liḳādūr

G. 265/8: **Muḥammed** mu'cizi şāh Zū'l-feḳārı / Elümdedür nişāne şimdi geldüm

G. 306/6: **Muḥammed** nūrdandur 'Alī sırdan / Ḥaḳīḳat bahri içre gevherem men

G. 365/3: Küntü kenzūñ sırrı devrinde **Muḥammed** nūridür / Kırmızı tāk ile geldi 'āleme fāş olmağa

G. 373/1: Günāhum çoḡ Ḥudā için bağışla / **Muḥammed Muṣṭafā** için bağışla

G. 412/3: **Muḥammed** giydi ḳudret ḥırḳasını / Aña ümmet olan insān degül mi

G. 417/7: **Muḥammed** ü 'Alīnün ḥürmeti'çün / Yaḳīn bil kim Ḥudā ister Ḥaṭāyī

G. 418/1: Yaḳīn bil kim Ḥudāidür Ḥaṭāyī / **Muḥammed Muṣṭafāidür** Ḥaṭāyī

K. 8/2: Eşyāda iki nūr ki meşhūr olupdur / Ḥürşid **Muḥammed** meh-i tābān 'Alīdür

K. 8/4: Mi'rāca **Muḥammed** ki 'urūc itdi zi-suflā / Ber-der-geh-i Ḥaḳ gördi ki aşlan 'Alīdür

K. 14/3: Çıḡdı mi'rāca **Muḥammed** didi doksan miñ kelām / Sırr-ı Ḥaḳ hem maḥrem-i esrār sensin yā 'Alī

K. 17/1: Şefī'ü'l-müznibīn Ḥaḳdan **Muḥammed Muṣṭafā** geldi / Cihān ehline faḥr olsun anuñ tek müctebā geldi

K. 16/1: Te'ālā şānuḥü ekber ki bir nūr-ı Ḥudā geldi / Cemī'-i enbiyā ḥatmi **Muḥammed Muṣṭafā** geldi

K. 10/2: **Muḥammed Muṣṭafādūr** kân-ı gevher / Kemāl-i ḳudretinden Ḥaydar oldı

Mus. 1/4: Hemişe Ḥudā ile hem-dem olan / Sırında **Muḥammedle** maḥrem olan

Muḥammed ümmeti: Hz. Muhammed'in ümmeti, Müslümanlar.

G. 257/6: Nübüvvet mendedür sırr-ı velāyet / **Muḥammed ümmetinüñ** reh-beriyem

Muḥammed, Muḥammed Mehdi, Muḥammed Mehdi-i şāhib-zamān, Muḥammed Muktedā: İmam Muhammed Mehdi bkz. Mehdi.

G. 373/6: Ḥasan u 'Askerī ehl-i 'atādur / için bağışla

G. 373/7: **Muḥammed Mehdi-i şāhib-zamānuñ** / İşigün̄de gedā için bağışla

G. 418/6: **Muḥammed Mehdi-i şāhib-zamānuñ** / İşigün̄de gedāidür Ḥaṭāyī

K. 9/8: İmāmum ḥüccetü'l-ḳāyim **Muḥammed** / Kim ol şāhib-zamān u reh-nümādūr

K. 6/8: **Muḥammed Mehdi-i şāhib-zamānuñ** / Muṭī'em emrine fermān-beriyem

K. 13/14: **Muḥammed Mehdi-i şāhib-zamāne** / Ṭabīb ü ḥādī-i dāru's-şifādūr

K. 15/7: **Muḥammed Mehdi-i** Ḥādī kim oldur dīnün üstādı / Bu dīne girmeyen dīvdür ki meydāndan cüdā geldi

K. 17/13: **Muḥammed Mehdi**dür bugün ki sırr-ı evliyā bī-şek / Ṭarīḳ-i dīn-i İslāma bize ol reh-nümā geldi

K. 19/11: Ḥüccetü'l-ḳāyim **Muḥammed Mehdi-i şāhib-zamān** / Gizlīdür ammā olupdur 'ālemün rüşengeri

Muḥammed Bākır: İmam Muhammed b. Ali, lakabı Bākır'dır. Bākır, Peygamber-i Ekrem tarafından kendisine verilen lakaptır. Hicretin 57. yılında dünyaya geldi. Babasından sonra Allah'ın emri ve geçen imamların vasiyeti üzerine imamet makamına ulaştı. 104. ya da 107. yılında vefat etti.

K. 3/5: **Muḥammed Bākır** oldı 'ayn-ı gevher / İmām Ca'fer imām u pīşvādūr

K. 6/4: Muḥibbem 'āşīḳam Zeynül-'ibāda / **Muḥammed Bākır**uñ ḥāk-i deriyem

K. 7/5: 'Alī Zeynül-'ibāduñ şāh başıyçün / Yol içinde **Muḥammed Bākır**ıyüz

K. 8/9: Halk içre zuḥūr itdi **Muḥammed** şifāt ilen / Bākır didi cism oldı velī cān 'Alīdür

K. 9/6: **Muḥammed Bākır** u Ca'fer-i Şādīḳ / İmām Kāzım 'Alī Mūsī Rızādūr

K. 13/7: **Muḥammed Bākır** ol pākīze-gevher / Çerāğ-ı dīde-i ehl-i şafādūr

K. 17/6: **Muḥammed Bākır**-ı 'ābid kim oldur gözlerüm nūrı / Ṭarīḳ ehline ol 'ābid 'aceb şāhib-vefā geldi

K. 19/4: Fāzıl oldı her sücūd ehlinde Zeynū'l-'ābidīn / Pes **Muḥammed Bākır**ı bildük merātib maḫḫar

Muḥammed Takī: On iki imamdan dokuzuncusudur.

G. 373/5: **Muḥammed Takī**dür maḳşūd u maḫḫar / Ḥasan 'Asker liḳā için bağışla

G. 418/5: **Muḥammed Takī**dür 'Alī Naḳī hem / Ḥasan 'Asker liḳāidür Ḥaṭāyī

K. 13/11: **Muḥammed Takī**dür ol 'ilme taḫḳīḳ / Ki taḳvā ehline ol pīşvādūr

K. 17/10: Muḥammed Taḳīdūr hoş-hʿān göñüller aydını cānum / Melek rızvān semālardan ana çoḡ merḥabā geldi
K. 19/8: Ol Muḥammed ki **Taḳīdūr** vaşf aña taḳvā ile / Rāstī bilūñ anı cūd u ‘ināyet mazḥarı

muhammer: Yoğurulmuş.

K. 18/2: Hāk-i kūyuñdan **muḥammer** oldı Ādem tıynetı / Ey ser-i kūyuñ nesīmi rūḥ-ı insān yā ‘Alī

muḥannes: Namert, kadın tabiatlı, alçak.

M. 2/19: Bularnı sinamadın inanmagil / **Muḥannes** dīvārına dayanmagil

M. 2/37: Dirīgā ki bend oldum avratlara / Yoluḥdum **muḥannesle** nā-merdlere

muḥannet: Korkak, alçak, kalles, nāmert (kimse), muḥannes.

G. 305/1: Ulu lāf eyleyen meydāna gelsün / **Muḥannet** gelmesün merdāne gelsün

muḥibb: Sevgi duyan, sevgi besleyen, seven (kimse); dost, yar.

G. 159/5: Ḥaṭāyī šāh işiginde kemīne / **Muḥibb** ü muḥliş ü pür-kemterīdür

G. 220/6: **Muḥibb**-i ḥānedān olmaḡ dilerseñ / Hüseyn-i Kerbelāya var daḡıl ol

G. 265/2: Şehā men ‘aşık u ḥayrān u mestem / **Muḥibbem** ḥānedāna şimdi geldüm

G. 265/6: **Muḥibbem** on iki sāha ezelden / Velīkīn bu dükāna şimdi geldüm

G. 327/1: **Muḥibb** ü çāker-i Ḥaydar rivāyet dinle Ḥaydardan / Şeh-i Merdān Şīr-i Yezdān o Kerrār-ı mükerrerden

G. 386/5: **Muḥibbūñ** cānına ey ehl-i diller / Bugün bir cān-fedāyam geldüm imdi

K. 6/4: **Muḥibbem** ‘aşıkam Zeynül-‘ibāda / Muḥammed Bākīruñ ḥāk-i deriyem

K. 6/6: İmām Kāzım ‘Alī Mūsī Rızānuñ / **Muḥibbiyem** ‘adūsından berīyem

K. 13/12: Naḳīye men **muḥibbem** cān u dilden / Ezelden şāḥib-i tāc u livādur

K. 19/6: Çün İmām-ı Ca‘fere cāndan **muḥibb**-i şādıkuz / Lā-cerem anuñla olduḡ ḡayri mezhebden beri

muḥkem: Sağlam, dayanıklı.

K. 15/6: Taḳī sultān-ı ‘ālemdür Naḳī dīn üste **muḥkemdür** / Olardan sonra meydāna Ḥasan şāḥib-liḳā geldi

muḥliş: Halis, gönülden, samimi.

G. 150/4: Cihāna ḥāliş ü **muḥliş** gelenler / Olar iki cihānuñ serveridür

G. 159/5: Ḥaṭāyī šāh işiginde kemīne / Muḥibb ü **muḥliş** ü pür-kemterīdür

muḥtaç: İhtiyacı olan, fakir.

G. 88/2: N’ola ger ḥüsnünden alsa zerre nūr-ı āfītāb / Kim belī dāyım ḡanilerden nevā **muḥtāc** alur

G. 262/1: Bu cihān mülkinde men sen yāra **muḥtāc** olmuşam / Her zamān ol yār ile dīdāra **muḥtāc** olmuşam

G. 262/2: Bülbül-i mestem şehā bīmār u zāram rüz u şeb / Ārzū-yı gül ḡamından hāra **muḥtāc** olmuşam

G. 262/3: Girmişem bāzār-ı ‘ışka bir ḥarīdār isterem / İstemen sūd u ziyān kirdāra **muḥtāc** olmuşam

G. 262/4: ‘İşk içinde vālih u ser-mest ü ḥayrānam velī / Gör nice Manşūr teki men dāra **muḥtāc** olmuşam

G. 262/5: Söz içinde bu Ḥaṭāyīnūñ cihān **muḥtācdur** / Bir nefes senden şehā ḡüftāra **muḥtāc** olmuşam

G. 302/6: Vaşluñ nevāsın istese cānum ‘aceb degül / **Muḥtāc** olur hemīşe ḡanīye gedāy olan

M. 2/8: Kimin ehl-i taḡt u kimin tāc iden / Kimini yarım pula **muḥtāc** iden

muḥtār: Beğenilmiş, seçilmiş, seçkin, mümtaz.

K. 1/10: Enbiyālar baḡsine yazduran a‘lā mertebe / Muştafānı cümleden **muḥtār** iden Perverdigār

muhterem: Kıymetli ve şerefli kimse, saygıdeğer.

G. 275/1: Yār işiginde raḡībı sürdiler dūr ez-ḥarem / Veh ki nā-maḡrem ḥaremde ḡaçan olur **muḥterem**

muḥiṭ: Çepeçevre kuşatan, etrâfını çeviren, çevreleyen.

K. 8/11: Heft āyet ile Mūsī-i Kāzım ki be-taḡḡıḡ / Deryā-yı **muḥiṭ** oldı vü ‘ummān ‘Alīdür

mukâbil: Bir şeyin tam karşısına gelen, karşısında bulunan, karşı karşıya olan.

G. 138/3: Ra‘nā ḡadūñ ki serv-i sehīdūr **mukâbili** / Yā Rab münāsibi ne sebebdan çınār olur

mukaddem: Önce, evvel; öncelikle.

G. 271/7: Ḥaṭāyī cümle ḡublardan ḡabībā / Senūñ tek dil-beri buldum **mukaddem**

mukadder: Takdir adılmış, uygun (reva) görülmüş kader, alın yazısı.

G. 206/4: **Mukadderdür** maña rüz-ı ezelden / Diyem ‘ālemde dāyım vaşf-ı ḡālūñ

mukarrer: Kararlaştırılmış, kesin, kuşkusuz.

G. 124/1: Ḥaḡun nüşḡalarında bir beyān var / **Mukarrer** bil ki aña ḡana ḡan var

G. 144/5: Ne yirde bir gözi āḡū olursa / **Mukarrerdür** anuñ şayyādı vardur

K. 11/7: Senden özge gelmedi er kılıcuñdan özge tığ / Bu söz evşâfuñda Hâkdandır **muḳarrer** yâ ‘Alî

muḳîm: İkâmet eden, sâkin.

G. 84/1: Tâ ser-i kūyunda bu göñlüm **muḳîm** olmış durur / Dil maḳâmı bağ-ı cennât-ı na‘îm olmış durur

G. 346/4: Şâdam andan berlû kim hecrûnde olmışmen **muḳîm** / Yüz melâmet bu dil-i şeydâya şalmışdur yine

muktedâ: İktidâ edilmiş, uyulmuş, pîşvâ, önder.

G. 373/6: Hâsan u ‘Askerî ehl-i ‘atâdur / Muḳammed **Muktedâ** için bağışla

mum: Basit bir aydınlatma aracı, şem’.

M. 2/3: Kılan şarşarı hemçü bād-ı semûm / Kıyâmet yel ilen iden daşı **mum**

munca: Bunca, bu kadar.

G. 2/2: **Munca** geldüm men gedâya hîç ‘inâyet kılmađuñ / İşigüñde kılduğum dest-i du‘â kaldı maña

G. 8/3: **Munca** kim derdüñde zahmet çekmişem ey bî-vefâ / Çünki sendendür bu zahmet cümle rahmetdür maña

G. 37/1: **Munca** cevr itdün maña nâ-mihribânlığdan ne sūd / Öldürenen soñra ey cân mihribânlığdan ne sūd

G. 53/5: Miskîn Hâtâyî görmedi çeşmün kimi senün / Şahrâ-yı Çîne **munca** ki âhû gelür gider

G. 117/1: Bilmen ki yâr cevr ü cefâ kimden öğrenür / ‘İşkında **munca** derd ü belâ kimden öğrenür

G. 117/4: Bu hastenün kapuñda du‘âdur işi saña / Sor ol gedâya **munca** du‘â kimden öğrenür

G. 121/4: Kimün kim mâlî mülki genci çoğdur / Bu **munca** mülk ile mâl anda n’eyler

G. 149/1: Men ‘âşıkam saña şanemâ **munca** yıl durur / Cānum fedâ yoluña vü kanum sebîl durur

G. 197/4: **Munca** demdür dil-berün gördün vişâlin ey rakîb / Çün kemâle yetmedün imdi zevâlündür senün

G. 200/4: **Munca** ‘işkuñ bârî çekdi bu Hâtâyî cevr ilen / Sormaduñ bir katla hâl-i pehlevānum sen midün

G. 243/4: **Munca** kim cevr ü cefâ çekdüm maña yâr olmadı / Ol şanemsiz bilmenem n’olur ser-encāmum menüm

G. 280/4: **Munca** miḳnet çekdüm ey dil zulmet-i hicrân şebi / Ol mehün vaşlına yetdün bahtiyâr olmaz mısan

G. 354/7: Tâ ki feryâduña yetmez lûtf idüp ol şâh-ı hüsn / Ey Hâtâyî **munca** feryâd itdigün ya‘ni ki ne

G. 368/6: **Munca** kim âh u figân eyledi bir gün şanemâ / Sormaduñ haste Hâtâyî nice hâlün bu gice

G. 355/8: Ger yüz ıl kūyında cân vir meyli yoh her dem saña / Ey gönül sen **munca** efğân itdigün ya‘ni ki ne

G. 375/4: Her demde kılmaḳ ey şeh-i hûbân revâ degül / Cevr ile zulm **munca** revâdur Hâtâyîye

G. 390/4: **Munca** kim gördi seni zâhid yüzünü sevmedi / Lâ-cerem ol kâfirün göñlinde imân olmadı

G. 397/2: **Munca** du‘â kılur bu gönül kılmaḳ iltifât / Ol bî-vefâ meger kim işitmez du‘âsını

G. 421/2: Çeşme-i çeşmüm suyından seyl dutupdur ‘âlemi / **Munca** gelmişdür Fırât u Dicle vü Ceyhün kimi

K. 9/2: Ki **munca** enbiyâlar Hâḳ yaratdı / Hāmadan ber-güzide Muḳtafâdur

mūr: Karınca.

G. 14/2: ‘Aciz olma ey gönül münkir gerekmez ehl-i dil / Hâḳ te‘âlâ buyruğıdur **mūr** olanda ejdehâ

G. 90/2: Ayağün basdığı yir ey dil-ārām / Bu **mūr** için Süleymân menzilizür

G. 162/2: Ey zemîn altında pinhân **mūr**-ı pā-mâl-i hâḳîr / Çık bu ‘işret dānesin vir kim Süleymân devridür

G. 197/5: Kaḳıma mülk-i Süleymānda Hâtâyî hasteye / Çünki bir **mūr**-ı za‘îf pāymālündür senün

G. 198/5: Ey Süleymân-ı zamâne ‘âşıkun sor hâli ne / Kim kapuñda **mūr** nisbet pāy-mālündür senün

G. 317/6: Egerçi **mūra** beñzerdüm bi-hāmdî’llāh ki kurtuldum / Senün bār-ı gamuñ çekmekden oldum zinde bil andan

G. 408/4: Bir **mūr**-ı hastenün ki kapuñda maḳâmı var / Men ol maḳāma mülk-i Süleymân disem yiri

G. 425/4: Saña hem aşluña şad bâreka’llāh / Ki senden tu‘me itmiş **mūr** u mâhî

M. 2/5: Kimini Süleymân kimin itdi **mūr** / Kimini muḳaḳkar kimin ehl-i zūr

mūrce: Karınca.

K. 2/9: Mu‘cizātuñ katına Mūsî misâl-i **mūrce** / Gerçi Fir‘avna ‘asâsı ejdehâdur yâ Nebî

murâd: İstek, dilek, arzu, niyet.

G. 20/1: Hâk-i pâyün sürmedür ‘aynuma in‘âm it maña / Ger ḳabûl olmaz **murâdum** senden i‘lām it maña

G. 34/5: Bu Hâtâyî hastenün virgil **murâdın** yâ İlāh / Kim maña lûtf ile iḳsân senden özge kimse yoh

G. 76/7: Miḳnet-i dünyādan ey dil fâriğ ol sürgil **murâd** / Hurrem ol gam çekmegil kim zıll-ı Sübhân devridür

G. 90/5: **Murâd** için gelüpdür dil kapuña / ‘İnâyet kıl ki iḳsân menzilizür

G. 109/5: Hâtâyî hastenün virgil **murâdın** hasbeten li’llāh / Ki hâk-i âsitānuñda işi dāyim temennâdur

G. 136/5: Senden Hâtâyî mihr ü vefâ iltimâs ider / Yâ Rab **murâdı** ‘âşık-ı bî-çârenün budur

G. 144/6: Cemî‘-i bendenün vardur niyâzı / Kamu gönüllerün **murâdı** vardur

G. 199/7: Geldi Hâtâyî kapuña virgil **murâd** aña / Hüsnün ḳaḳına zikri du‘âdur Hâtâyînün

G. 205/4: Eyâ sultân-ı ‘âdil kim işüm sensiz gezer müşkil / Budur senden **murâdum** kim gedādan kesme iḳsānuñ

G. 275/3: Bu Hâtâyînün **murâdı** dāyimâ Hâḳdan budur / Ey ‘azîzüm cism ü cānuñdan ırâğ olsun elem

G. 278/5: Hâḳdan budur Hâtâyî **murâdı** ki dāyimâ / Zülfün ucında murğ-ı hevâ tek be-bend olam

G. 321/4: Hâtâyî bir gedâyundur n’ola virseñ **murâdını** / Ki sâyil bî-nevâ gitmez senün tek şâh-ı ‘âdilden

G. 435/3: İrişdi maḳşad-ı maḳşûd ile **murâda** bugün / Gedâ ki ḳazret-i sultân içinde yir dutdı

K. 14/11: Bu Hataiy hastenün sensin **murād** u maqşadı / Handa baħsam görünen dīdār sensin yā ‘Alī
M. 1/22: İlāhī sen **murādum** hāşıl eyle / Meni sen Muştafāya vāşıl eyle
Mus. 1/46: Kemīne Hataiyīni kıl eyleyen / Cemī‘-i **murādın** huşul eyleyen

murād-gāh: Muradın, isteğin hasıl olduğu yer, kişi.

K. 16/9: Güzel şāhum kamer māhum **murād-gāhum** gönül-h‘āhum / Cemālī mazharu’llāhum güzīn-i evliyā geldi

murādın vir-: İsteğini gerçekleştirmek, amacına ulaştırmak.

G. 307/2: Herkese bir yüz ile **virdün murādın** dünyede / Hızır olan buldı hayatı bildi kim zulmātsın

murassa‘: Değerli taşlarla süslenmiş; üstün nitelikleri bulunan.

G. 402/3: La‘l ü cevherdür **muraşsa‘** kılmış anı Hāq tamām / Bu sa‘ādetden müdāmī kimsenün yoħ minneti

murdar: Kirli, pis, iğrenç.

M. 2/10: Kimini cihānda ciger-dār iden / Kimini cigersiz ü **mürdār** iden

murğ: Kuş.

G. 13/3: Dāne-i hālūne tā kim **murğ**-ı cān kıldı tama‘ / Dām-ı zūlfūn hālķasına oldı cānum mübtelā
G. 96/3: Bülbülā gül devridür efğān ider çoħ **murğ**-ı zār / Nāle kıl oturma vaķt-i merğzār elden gider
G. 164/1: Tā düşüpmen ‘ışķuňa hecrūnde men zāram henüz / Dām-ı zūlfūn bendine **murğ**-ı giriftāram henüz
G. 174/6: ‘Arīzuň bağında bir **murğ**-ı harīm olmış Hālī / Ol sebebden Hāq aňa odı gül-istān eylemiş
G. 178/4: Nice bulsuň bu gönül **murğ**ı rehā hālūn görüp / Çeşm-i fettānuň anuň rāhında kurmuşdur duzağ
G. 184/4: **Murğ**-ı bağ-ı ‘ışķ iseň ebsem oturma cān kuşı / Dil-berūn kūyında dāyim nāle-i zāruň gerek
G. 237/3: Gül yüzūn evşafını tā kim işitdüm ey perī / Hüsnūnūň bağında bir **murğ**-ı gül-istān olmışam
G. 238/2: Dil-berā tā gül yaňağūn görmişem gülşende men / Dem-be-dem destān ilen **murğ**-ı gül-istān olmışam
G. 245/1: Cemālūn gülşeni‘ çün merğ-zāram / Neden kim hasretūnden **murğ**-ı zāram
G. 433/2: Zāga düşmez nāle vü feryād kılmak bī-hayā / Özini çün nisbet-i **murğ**-ı hoş-elhān eyledi
K. 18/5: Zū‘l-feķārūn heybetinden titreşür arz u semā / **Murğ** u mālī ķorħudan çün bīd-i lerzān yā ‘Alī

murğ-ı cān: Can kuşu.

G. 51/3: Zār zār ağlar çü bülbül gül yüzūn çün **murğ-ı cān** / Cāndan itmişdür meni cevri ile devri-rūzgār
G. 70/3: Şerħ idenden berlü şekker leblerūn evşafını / **Murğ-ı cānum** tūti-i şīrīn-zebān olmış durur

murğ-ı dil: Gönül kuşu.

G. 134/1: Dāne-i hālūn görende **murğ-ı dil** pervāz ider / Ğayb iken ol demde esrār-ı ma‘ānī bāz ider
G. 178/1: Tā ki düşdüm ey habībüm Ka‘be kūyuňdan ırāğ / Senden ayru **murğ-ı dil** dutmaz vaţan der-bāğ u rāğ
G. 355/23: Seyr iderken **murğ-i dil** bağ-ı ruħuňda bend idüp / Anı der-çāh-ı zenaħdān itdigūn ya‘nī ki ne
G. 377/2: Ey **murğ-ı dil**-i tāmī‘ fehm eylemedūn dāmı / Bir dāne içün düşdūn sen ‘ākıbeti dāma
G. 414/3: **Murğ-ı dil** gāhī ruħuň geh ‘arīzuň mesken dutar / Bülbül-i dil-haste birdür n‘eylesün gül-zār iki

murğ-ı gönül: Gönül kuşu.

G. 394/2: Kūyuňdan özge **murğ-ı gönül** dutmadı maķām / Bülbül ne yire vara görüp taze gülşeni

murğ-ı hevā: Heva ve hevesine tabi kuş; gönül.

G. 278/5: Hāqdan budur Hataiyī murādı ki dāyimā / Zūlfūn ucında **murğ-ı hevā** tek be-bend olam

murğ-zār-: Kuş yatağı, kuşu bol olan yer.

G. 326/5: Māt eyledi Hataiyī maķālāt-ı bülbülü / Feryād idende ber-ţaraf-ı **murğ-zār**-ı hüsn

Murtażā: Beğenilmiş, seçilmiş, hoşnut ve rāzı olunmuş (kimse); Hz. Ali’nin lakabı.

G. 13/4: Ey mürüvvet ma‘deni menden kerem kılma dirīğ / Kanberūnem men senūn şāhum be-‘ışķ-ı **Murtażā**
G. 118/3: Olardan özge kim vardur maňa dī / Hudādur Muştafādur **Murtażādur**
K. 2/8: Hem senūn ta‘rīfūn itdi hem ‘Alīnūn ol İlāh / Nişe kim sen Muştafā ol **Murtażādur** yā Nebī
K. 3/9: Yine Döldüle mindi şāh Mehdi / Elinde Zū‘l-feķār-ı **Murtażādur**
K. 4/1: Ey Hāq kelām içinde didi **Murtażā** seni / Hāq bildi sıdķ u cān ile ehl-i şafā seni
K. 19/12: Hānedān-ı Muştafā vü **Murtażā** sevdüğüçün / Bu Hataiyī şepperi ü şepperi cāndan müşterī
K. 1/11: On iki ma‘şūm-ı pāki pīş iden ümmetlere / **Murtażānı** Haydar-ı Kerrār iden Perverdigār

Murtażā ‘Ali: Hz. Ali.

G. 440/1: Ey şāhbāz-ı her dü-cihān **Murtażā ‘Ali** / Ey şāhib-i şecā‘at u kān-ı seħā ‘Alī
G. 440/5: Sensin Hataiyīnūn ümīdi cümle ‘ālemūn / Yā şāh-ı dīn velāyet ü yā **Murtażā ‘Ali**

müş: Fare.

G. 162/6: Ey özin şırüm diyen şahırada rübāh-ı hayl / Var evünde **müş** olgil çünkü aşlan devridür

Mūsā, Mūsī: İsrailoğullarına elçi olarak gönderilen peygamber; Hz. Musa. Mucize gösterdiği asası ile anılır.

G. 265/7: Süleymān hātemi **Mūsī** 'asası / Cihāna Nūh tufāna şimdi geldüm

G. 36/2: Ey be-haqq-ı mu'cizātı virdün ol **Mūsāya** sen / Kim maña **Mūsī**-i 'İmrānuñ 'aşāsından meded

G. 321/2: Yürü sen bir il ol yola ki ola maqşaduñ hāşıl / Nice Fir'avn ğarķ itdi geçürdi **Mūsī**'yi Nıl'den

G. 323/2: Dü zülfün mu'ciz-i **Mūsā** vü sihr-i Sāmīrī 'aynuñ / Hezārān men teki Hārūt aşupdur çāh-ı Bābilden

K. 2/9: Mu'cizātuñ katına **Mūsī** misāl-i mürçe / Gerçi Fir'avna 'asası ejdehādur yā Nebī

K. 16/11: Cihānı sihr ilen Fir'avn özine tābī' itmişdi / Oları yutmağa **Mūsā** 'aşası ejdehā geldi

Mūsā, Mūsī: On iki imamdan yedincisi.

G. 418/4: İmām Zeynü'l-'ibād Bākır u Ca'fer / Kāzım **Mūsā** Rızāidür Haṭāyī

K. 3/6: İmāmum serverüm **Mūsī**-i Kāzım / Ki sultān-ı 'Alī **Mūsī** Rızādur

K. 8/12: Sekkiz kapusu cennet-i 'adnūñ be-velāyet / **Mūsī** vü Rızā Şāh-ı Ḥorasān 'Alīdür

K. 8/11: Heft āyet ile **Mūsī**-i Kāzım ki be-tahḳīk / Deryā-yı muḥīṭ oldu vü 'ummān 'Alīdür

K. 16/14: İmām Şāh Ḥaydar oğlına dil ü cāndan rızā virgil / İmām Ca'fer-i Şādīk'dan imām **Mūsā** Rızā geldi

K. 17/8: İlāhuñ emrine meşğul dün ü gün **Mūsī**-i Kāzım / Anuñ cānı içün қаланlara luṭf u 'atā geldi

K. 19/7: **Mūsī**-i Kāzım yolında şādīk-ı ihlās olup / Olmuşuz ehl-i rızānuñ çākerinüñ çākeri

muşaf: Cenk, harp.

G. 105/5: Men niçük hecründe vaşluñ lezzetinden kām alam / Vaşluñ ilen hecrinüñ işi **muşaf** olmuş durur

muşaffā: Yabancı maddelerden temizlenmiş, arı duru ve saf duruma getirilmiş, arıtılmış.

G. 18/3: Cām-ı **muşaffādan** maña sākī içürdi bir kadeḥ / Şūfī ne bilsün men nice ol cāmdan buldum şafā

G. 252/4: Ḥüsni gül-zār-ı **muşaffā** bezmi eyler pür-şafā / Ol bize eyler tevāzu' biz aña her dem selām

M. 2/2: Doqız āsumānı mu'allā kılan / Zemīn şafḥasını **muşaffā** kılan

musahhar: Teshir edilmiş, alınmış, zabtolunmuş, fethedilmiş.

G. 195/2: 'İşkuñuz kıldı **musahhar** bu vücūdum şehrini / Tā ki mihrüñi gönül tahtında sultān eyledün

G. 257/7: Cihānı tīg ile kıldum **musahhar** / 'Aliyyü'l-Murtaẓānuñ ḥançeriyem

G. 352/3: **Musahhar** eyledi cümle cihānı / Yezīd kavmin Müselmān eyleyen şāh

G. 438/6: Zü'l-feḳār ile kamu kılduñ **musahhar** 'ālemi / Bilmişem tahḳīk ile kim lā-fetāsın yā 'Alī

K. 11/11: Ol kerāmet kānısın kim Hāḳ te'ālādan saña / Şarḳ u ğarḳ u kürs oldı **musahhar** yā 'Alī

M. 2/28: Alup Şām u Rūmı **musahhar** kılop / Pes andan hevā-yı Fireng eyleyem

muşāhib: Biriyle karşılıklı konuşan, sohbet arkadaşı olan kimse.

G. 369/6: Qavli yalancı ile olma **muşāhib** çek elüñ / Hem-dem olmağ dīv ile külli ziyāndur bilene

muşavver: Bir şekle, bir biçime konulmuş, şekil ve suret verilmiş.

G. 16/8: Rūḥ-ı **muşavver** oldı yüzünden be-āb u gil / Sensin şehā bu aḥsen-i taqvīme kīmyā

G. 48/3: Müdevverdür **muşavverdür** münevver / Yir üste süre-i şems ü ḍuḥādur

muşaf: Kitap, güzellik kitabı; Kur'an; sevgilinin yüzü kitap sayfasına benzer.

G. 55/1: Ruḥlarıñ **muşaf** nigārā ḥaṭlarıñ i'rāblar / Baḥdum ol yüzden maña feth oldı yüz miñ bāblar

G. 59/5: Yüzüñ **muşafına** bende Haṭāyī / Beyān-ı ḥatm-i Qur'anum 'Alīdür

G. 11/4: Tā cemālün **muşafın** gördüm eyā nūr-ı İlāh / Zikr-i 'ışkuñ dilde dāyim vird-i Qur'āndur maña

G. 347/3: Yüzüñ üste zülfüñi gördükçe **muşafadur** direm / Bu ne ḥikmetdür ki yazılmış qara ağ üstine

muşt: Yumruk.

M. 2/27: Yıḥam kal'a-i Ḥayberi **muşt** ilen / Çi pervā-yı top u tūfeng eyleyem

Mustafā: Seçilmiş, güzide Hz. Muhammed'in adı.

G. 16/10: Hem-tāsı ol şehenşeh-i a'zam nigārumuñ / Yoḥdur be-Hāḳḳ-ı ḥürmet-i evlād-ı **Muṣṭafā**

G. 24/1: Dem-be-dem yüz miñ selām olsun saña yā **Muṣṭafā** / Cümle dillerde şafā senden durur yā **Muṣṭafā**

G. 24/2: Cümle 'ālem faḥri sen kāfir münāfiḳ ḳahrı sen / Enbiyālar içre sensin bihterīn yā **Muṣṭafā**

G. 24/3: Ger menüm yetmez elüm sürtem yüzüm toprağuña / Her şabāḥ bād-ı şabā vırsün selām yā **Muṣṭafā**

G. 24/4: Yiryüzi andan münevver kıble de pür-nürdür / Şol mübārek merḳada menden selām yā **Muṣṭafā**

G. 24/5: Ey Haṭāyīñüñ ümīdi bu cihānuñ serveri / Cümle peygamberlerin sultānısın yā **Muṣṭafā**

G. 40/9: Kısmeti rüz-ı ezelden hem mu'ayyen **Muṣṭafā** / Nergis-i şehlä imişsin yā 'Alī senden meded

G. 118/3: Olardan özge kim vardur maña di / Ḥudādur **Muṣṭafādur** Murtaẓādur

G. 210/4: Gerçi çoḡ geldi nebī bu devr-i Ādemden berü / Ḥatmi cümle enbiyānuñ **Muṣṭafādur** bilmiş ol

G. 279/2: Ḥadis-i **Muṣṭafādur** ekremü'z-zayf / Gönül mülkinde hoş miḥmān olupsan

G. 305/8: Rivāyetdür ḥadīs-i **Muṣṭafādan** / Ölüp miñ yıl yatanlar cāna gelsün
G. 413/3: Vücūd-ı **Muṣṭafādan** oldı Ādem / Risālet kapısı Qur'ān degül mi
G. 438/5: **Muṣṭafā** gördi seni aşlan şıfatlı der-felek / Şāhib-i mi'rāc u hem-tāc u livāsın yā 'Alī
G. 438/7: Bu Ḥaṭāyī dīn ü imānı ki sendendür dürüst / Nūr-ı çeşm-i ḥānedān-ı **Muṣṭafāsın** yā 'Alī
K. 1/10: Enbiyālar bahsine yazduran a'lā mertebe / **Muṣṭafānı** cümleden muhtār iden Perverdigār
K. 2/8: Hem senüñ ta'rifüñ itdi hem 'Alinüñ ol İlāh / Nişe kim sen **Muṣṭafā** ol Murtaẓadur yā Nebī
K. 3/1: Bize şem'-i tecellī **Muṣṭafādur** / Anuñcün server-i āl-i 'abādur
K. 4/3: Lā fark evinde beyneke beyni maḳāmına / Hem-dem oḥıdı her sırrına **Muṣṭafā** seni
K. 7/2: Didi çün **Muṣṭafā** el-fakru fāhri / Ḥaḳīkat ḥānedān ferzendleriyüz
K. 9/2: Ki munca enbiyālar Ḥaḳ yaratdı / Ḥamudan ber-güzide **Muṣṭafādur**
K. 13/2: Nice kim enbiyā geldi cihāna / Kamusından güzide **Muṣṭafādur**
K. 15/1: Bi-ḥamdi'llāh ki der-'ālem zuhūr-ı evliyā geldi / Çerāğı yandı İslāmuñ ki dīn-i **Muṣṭafā** geldi
K. 18/20: **Muṣṭafā** mi'rāca çıhgeç leyletū'l-esrāda hem / Nāgehān gördi seni ber-şekl-i aşlan yā 'Alī
K. 19/12: Ḥānedān-ı **Muṣṭafā** vü Murtaẓā sevdüğüçün / Bu Ḥaṭāyī şeppe ü şeppe cāndan müştērī
M. 1/23: Ayırma men fakīri **Muṣṭafādan** / İrağ itme meni şāhib-livādan
M. 1/22: İlāhī sen murādum ḥāşıl eyle / Meni sen **Muṣṭafāya** vāşıl eyle
T. 2/1: **Muṣṭafā** fāhr-ı cihān sen hem-demi / Zātuñuz hem laḥmı anuñ hem demi

muṭrib: Çalgıcı, çalgı çalan.

G. 27/6: Yār ilen ḥalvetde **muṭribsiz** içerken nāgehān / Kāmetüm çeng oldı feryādum ney ü āhum rebāb
G. 72/6: Şıfātuñ oḥısa meclisde **muṭrib** / Gönül feryadı çeng ü nāya beñzer
G. 404/4: Tā ezelden var menüm güşumda 'ışk āvāzesi / Çalma ey **muṭrib** daḥı meclisde 'ūd u çeng ü nāy

mu'teber: İtibarlı, sayılır, hatırlı.

G. 50/11: 'Alī baḥr-ı ḥaḳīkatdür yaḳın bil / Ḥayāt-ı cāvidānī **mu'teberdür**

muṭi': Boyun eğen, itaat eden, itaatkâr.

K. 6/8: Muḥammed Mehdi-i şāhib-zamānuñ / **Muṭi'em** emrine fermān-beriyem

mutlak: Muhakkak, kesin.

G. 65/1: Gönül tā kim ḡamuñlan āşinādur / Qarār u şabrdan **mutlaḳ** cüdādur
G. 175/5: Ey Ḥaṭāyī ser-be-ser Qur'ān-ı **mutlaḳdur** sözüñ / Ma'ni-i ümmü'l-kitābuñ şerḥine teşnīd imiş
G. 251/3: Hel etāda Ḥaḳ saña çün sāki-i **mutlaḳ** didi / Āb-ı kevserden senüñ destüñdedür yāḳūt u cām
G. 283/2: Yüzüne şeyṭān kimi tā kılmadı zāhid sücüd / **Mutlaḳā** kāfirdür ol getürsün imān yeñiden
G. 311/3: 'Alini ḥaḳ bilmeyenler kāfir-i **mutlaḳ** durur / Dīni yoḫ imānı yoḫ ol nā-müselmāndur bugün
G. 339/3: Tā ki zāhid gördi yüzün kılmadı hergiz nigāh / Kāfir-i **mutlaḳdur** ol kim gelmez ikrār üstine
G. 431/3: 'Ālem-i ma'nīde ol mü'min degüldür **mutlaḳā** / Her şey ol 'aynında mevcüd görmese Mevlāsını

muttaşıl: Daima, sürekli, aralıksız.

G. 214/1: Bu ezilmiş cān u dilden āh āh eksük degül / Gice gündüz **muttaşıldur** gāh gāh eksük degül

müy: Saç.

G. 3/5: Tā ki senden ayru düşdi bu Ḥaṭāyī haste-dil / Büy u **müyüñ** müşk ile 'anber-feşān ḳaldı maña
G. 16/2: Devr-i felek virürse maña ihtiyārını / Bir tār-ı **müyına** dü cihānı kılam bahā
G. 41/3: Ser-be-ser bir tāre-i **müyüñ** bahāsıdır senüñ / Mülk-i Tebrīz ü Çagatay u Ḥorāsān u Ḥucend
G. 357/1: Ey yüzün güldür lebün çün ḡonce ḥāndāndur yine / Büy u **müyüñ** 'aşıka küfr ile imāndur yine
G. 345/2: Bir tār-ı **müyüñdür** kemerün alta miyānuñ / Nāzüklük ile kim diye bir söz bu söz üste
G. 377/5: Rümī yüzüne düşgeç ol zülf-i semen-sāy / Bir **müyını** virmezmen Mısr u Haleb ü Şāma

mübāh: İşlenmesinde sevab ve günah olmayan şey.

G. 358/3: Bilür şarrāf olan gevher bahāsın / **Mübāh** olmış durur pīr ü cevāna

mübārek: Bereketlendirilmiş, uğurlu.

G. 16/1: Ḥüsnüñ beyānı süre-i Yāsīn ü Hel etā / Ey Ka'be-i **mübārek** v'ey Merve vü Şafā
G. 24/4: Yiryüzi andan münevver kıble de pūr-nürdür / Şol **mübārek** merḳada menden selām yā Muṣṭafā
G. 215/1: Görlü yüzün 'aşıḳı bi'llāh Ḥudādur yā Resül / Şol **mübārek** hulkuña cānlar fedādur yā Resül
G. 237/5: Bu Ḥaṭāyī tā hilāl-i kaşlaruñ gördi senüñ / Şol **mübārek** tal'atuñ 'ıydına ḳurbān olmışam
G. 317/2: Ne mişbāḥ-ı ḳadīmīdür **mübārek** tal'atuñ nūrı / Melāḥat ehlinüñ gör kim cemālidür cemil andan
G. 319/4: Kutlu günler geldi 'ıyduñdur **mübārek** şükr kim / Ellerüñi ḥün-ı dilden çün hızāb itmekdesin
K. 2/1: Şol **mübārek** zātuña işüm senādur yā Nebī / Āsılıḫ bīmārına aduñ şifādur yā Nebī
K. 12/10: Eger nāzırsañ ey tālib Ḥaḳı insānda gör gitme / **Mübārek** ḥ'ācemüñ vechi Ḥaḳuñ nūrında mazḥardur

mübtelā: Bağımlı, tutkun, düşkün.

- G. 13/3: Dâne-i hâlûne tâ kim murğ-ı cân kıldı tama' / Dâm-ı zülfün halkasına oldu cânım **mübtelâ**
 G. 320/1: Dil-berâ sensiz çeker cânım cefâ bilmez misin / Kalmışam kûy-ı ğamuında **mübtelâ** bilmez misin
 G. 333/3: Aşılmış zülfünün her bir telinde / Menüm tek **mübtelâlar** dürlü dürlü
 G. 381/4: Senün rûy-ı sefidünden cüdâ tâ **mübtelâ** boldum / Karaldı kubbe-i hâdrâ bu gönüm âhı yanında

müctebâ: Seçilmiş, seçkin; Hz. Muhammed.

K. 17/1: Şefî'ü'l-müznibîn Hâkdan Muhammed Muştafâ geldi / Cihân ehline fâhr olsun anuñ tek **müctebâ** geldi

müdâm: Devamlı olarak, ara vermeden, her zaman, dâima.

- G. 9/5: Miskîn Hâtâyî vaşl ile yüz ıl yaşar **müdâm** / Bu 'ömr kim zamānede bir dem durur maña
 G. 53/3: Vaşl olmaz ise yüzüñi görmek maña **müdâm** / Kûyından ey şanem maña bir bû gelür gider
 G. 18/7: Cân u cihânı sızizüñ neyler Hâtâyî haste-dil / Senden müdâm ihsân diler çünki gedâdur bî-nevâ
 G. 75/9: Bezl ider bezmin Hâtâyî âb-ı kevserden **müdâm** / Şâh-ı merdân 'Alinün Kânberi nisbetlütür
 G. 98/3: 'İşret ü zevk u şafâya ey gönül şâd ol **müdâm** / 'İyş nihân olur görünmez âşikâr elden gider
 G. 98/5: Ey Hâtâyî koyma yâruñ dâmenin elden **müdâm** / Kim ki işin süst dutar her ne ki var elden gider
 G. 100/4: Yâr meclisinde bâde vü cām istemen **müdâm** / Kim gerdeni şurâhı anuñ la'li cāmdur
 G. 105/2: Gönlümi 'ışkun ne itdi kim hâlâş olmaz **müdâm** / 'Âleme andan ki emr-i nün u kâf olmuş durur
 G. 117/2: 'Aşıklarına cevri ü sitemdür işi **müdâm** / Bes bilmenem ki resm-i vefâ kimden öğrenür
 G. 177/3: Dost-kām olsun **müdâmî** ol zi-ğam-ı düşmenân / Oldı meclisde müşerref büsesinden sol u sağ
 G. 192/2: Her kimün cânında hūblar hasreti vardur **müdâm** / Dünyede 'âr itmesün dîdâra göndermek gerek
 G. 224/2: Rûz u şeb dünyâ içinde mest ü hayrānam **müdâm** / Giceler uyhu içinde tâ hayālün görmişem
 G. 226/5: Bu Hâtâyîñün makāmı âsitānuñdur **müdâm** / Çün seni şâh-ı kerem özümni Kânber görmişem
 G. 247/2: Ger vücūdum kabir içinde yüz mîn ıl kalsa **müdâm** / Çıhmaya bu nâr-ı 'ışkuñ üstüñ'ānumdan menüm
 G. 250/3: Mû teki bilün hayâli ince fikrūmdür **müdâm** / Zerrece ağzuñ sözi rāz-ı nihānumdur menüm
 G. 252/1: Pür-şarâb olsun hemîşe uş bu cām-ı dost-kām / Meclis içre düşmesün ol dost elinden mey müdâm
 G. 252/3: Bâdeden pürdür şurâhı dâmeninde ol **müdâm** / Şanasın güller biter pehlü-yi serv-i hoş-hırām
 G. 288/1: Ey ki çoğ düşdüm firâkuñdan figân u vāya men / 'İşk-ı zülfünden müdâmî düşmişem sevdāya men
 G. 307/5: Ey Hâtâyî sen cihānuñ cevriñe şâd ol **müdâm** / Çünki sevgüñ dost iledür 'ışk ile üstādsın
 G. 332/5: Rakîbî göreyim nâ-bînâ olsun / Otursun ol **müdâm** dîvâra qarşu
 G. 348/7: Ey Hâtâyî içdüğüñ mey âb-ı kevserdür **müdâm** / Nüş-ı cân it bâdeden bir lahza ikrâh eyleme
 G. 355/12: 'Arızuñ zülfünüz birlen hicâb idüp **müdâm** / Ey güneş yüzüñi pinhân itdüğüñ ya'ni ki ne
 G. 356/3: Kanlu yaşumnu yüzüm üste revân idüp **müdâm** / Rāz-ı pinhānum hüveydâ kıldığüñ ya'ni ki ne
 G. 381/2: Cemālün iştiyākından müdâm ey nūr-ı sübhānî / Kızıl beñzi saralmışdur firâkuñ kâhı yanında
 G. 397/5: İhlâş-ı dilde âyet-i ta'vîz oğur **müdâm** / Yâd eylegeç Hâtâyî cihānda hâtāsını
 G. 402/3: La'li ü cevherdür muraşşâ' kılmış anı Hâk tamām / Bu sa'âdetden **müdâmî** kimsenün yolı minneti
 G. 408/3: Kim işigüñi yaslana devlet bulur **müdâm** / Ol âsitāna sâye-i Sübhān disem yiri
 Mus. 1/44: Hâk ile **müdâm** ittifākı olan / O kevser suyu üste sâkî olan

müdâr: Kin ve düşmanlığı örtüp zâhiren dost gibi davranma, iyi geçinme, güler yüzle idâre etme.

G. 273/5: Bu derdümün devāsın kılmasa yâr / Ölümden özge dahı yol **müdâram**

müdde'î: İstek ve iddiâsında inatla direnen (kimse), iddiâcı; rakip.

- G. 7/3: **Müdde'iler** ta'nesinden şanmañuz kim men dönem / Ol menüm cânım içinde cân-ı cāñāndur maña
 G. 27/8: Cân virüp ma'şukanuñ yolında bî-reyb ü riya / 'Aşık oldur kılmaya her **müdde'iden** ictinâb
 G. 81/3: **Müdde'ilerden** dahı cânāne fikrüm var menüm / Bendeye sen kimi sultân çün penâh olmuş durur
 G. 81/6: Çün cemālün gördi düşmen kılmaduñ aña nigâh / **Müdde'ilerin** makāmı bend ü çâh olmuş durur
 G. 82/2: Men senünlen dil-berâ bir 'ahd ü peymân eylesem / **Müdde'ilerin** içine dem-be-dem mâtem düşer
 G. 110/6: Ey Hâtâyî ğam yime çün oldı düşmenün yüküş / **Müdde'î** dāyim ırâhdan kerpüc ü daş oynadur
 G. 128/2: Ey perî-rû sen maña bir kez nazar kılsañ be-nâz / **Müdde'î** bu ğuşşadan 'ayne'l-yakîn rencür olur
 G. 341/2: **Müdde'ilen** va'de kılma kavline kılmaz vefâ / Her yalancı yâr ilen sen 'ahd ü peymân eyleme
 G. 299/2: Gelmesün mey-hāne-i vahdetde hergiz **müdde'î** / Âb-ı kevserden içen hummāra söyleñ gelmesün
 G. 283/6: Māh ruh-sāruñ görüp ikrāra geldi **müdde'î** / Çün zuhūr oldı yüzünden nūr-ı Rahmān yeñiden
 G. 430/4: **Müdde'ini** koymagil kapuñ nâ-mahrem durur / Cānına her demde yüz la'net anuñ şeytān kimi

müddet: Zaman, zamandan bir kıt'a, bir şeyin devam edeceği miktar-ı zamân; ömür.

- G. 93/2: Hayli **müddetdür** ki gönüm 'ışk ilen virānedür / Şimdi ol virāneni âbâd kılsañ vaktidür
 G. 225/3: Hayli **müddetdir** cihānda firkatünle hem-demem / Heer ilen 'ömrüm tükendi hiç vişālün görmezem
 G. 325/4: Levhâşā'llāh hanı ol günler neşât u 'ıyş ile / Yâr ile bir niçe **müddetler** çıhardum erba'ın
 G. 403/2: Hayli **müddetdür** ki tâ men ayru düşdüm yârdan / Görmek için hâdden ötdi intizārum gelmedi

müdevver: Yuvarlak.

- G. 47/4: Devridür anuñ çü meh-i **müdevver** / Ser-püş çü şekl-i âsumāndur
 G. 48/3: **Müdevverdür** muşavverdür münevver / Yir üste süre-i şems ü duhādur

mü'ezzin: Ezan okuyan.

G. 124/10: Mü'ezzin gice gündüz çağırur hey / İmâm geldi namâza dur uyan var

müflis: İflâs eden, malını mülkünü batıran.

G. 33/1: Bu gönüm şad olur gamdan ruhu çün lâlâ-gün görgeç / Misâl-i merd-i müflis nâgehân bir yahşı gün görgeç

G. 39/6: Bî-nevâ müflislerüñ sensin penâhı rûz-ı haşr / Hoşkâ-i dür der-şadef la' l-i güher-kânum meded

müftî: Dini konularda fetva veren görevli; zahit.

G. 174/7: Bu Hâfâyî kanını tökmekde iken tökmedüñ / Anda her müftî ki men' itmiş besî kan eylemiş

müheyyâ: Hazır, hazırlanmış, amâde.

G. 356/22: Ayağı tozında ol serv-i revânüñ ey gönül / Virmek için cân müheyyâ kıldıguñ ya'ni ki ne

mühr: Mühür, damga; bir şeyin doğruluğunu tasdik etmek, onaylamak.

G. 153/6: Hâtem-i tevhidî her kim gönline mühr itmedi / Ol şehadet şerhinüñ bilmez esâsı hâdâdur

K. 19/1: Zâhir oldı gerçi mühr-i hâtem-i peygamberî / Hâk velâyet serveri kıldı İmâm-ı Hayderi

mühre: Altın, gümüş ezmekte kullanılan ve daha çok yeşimden yapılan havan tokmağı şeklindeki âlet.

G. 299/5: Çünkü şarrâfuz bu bâzâr içre gevher görmeñüz / Almazuz her mühreden bâzâra söyleñ gelmesün

mühr-i Süleymân: Hz. Süleyman'ın yüzüğüne verilen addır. Bu yüzüğün üstünde İsm-i Âzâm yazılı imiş. Hz. Süleyman bununla tüm varlıklara hükmedermiş Birinin tepesi diğerinin tabanına geçirilmiş iki eşkenar üçgenin meydana getirdiği bir sembol olup müslümanlar arasında "hâtem-i Süleyman", yahudi ve hristiyanlarca "Dâvûd yıldızı" diye anılır. Divan şairleri sevgilinin dudağını gerek yuvarlak ve derli toplu biçimi gerekse bütün âşıkları, hatta insanları ve cinleri büyüleyip kendisine râmetmesi veya bütün güzellerin onun ağzına bakması gibi özellikleri dolayısıyla mühr-i Süleyman'a benzetirler.

G. 19/5: Bu Hâfâyî birle söyleş bir dağı ey şâh-ı hüsn / Tâ dehânüñ hâtem-i mühr-i Süleymândur maña

G. 359/2: İster rakîb vaşf-ı dehânüñ hayâlini / Ol dîvi gör ki mühr-i Süleymân diler yine

G. 435/7: Tılısm-ı a'zamı ağızuñ beyân kılmak için / Nigîn-i mühr-i Süleymân içinde yir dutdı

müjde: Sevinçli haber, muştu.

G. 2/3: Müjde geldi dil-sitânundan ki katl oldı rakîb / Şükr kim bîgâne gitdi âşinâ kaldı maña

G. 235/4: Her kim ki gün yüzüñ haberini getürse yâr / Men aña müjde yir ü gök ü âsumân virem

G. 355/14: İstemişdün katlümü cân müjde virdüm merdûme / Göz ü gönülümni peşimân itdigüñ ya'ni ki ne

müjgân: Kirpikler, kirpik; sevgilinin kirpikleri oka benzer ve bakışları ile aşığı yaralar.

G. 312/4: Tîr-i müjgânın dirîğ itmez cigerden ol şanem / Bildi kurbân olmışam çün kaşları yâsında men

G. 355/27: 'İyd-i yüzüñ çün şehâ müjgân oñıyan cânımı / Kaşlaruñ yayına kurbân itdigüñ ya'ni ki ne

G. 428/3: Cigerüm şad-pâredür gamzeñ oñından ey şanem / Kiprûgi müjgândan özge sevmedüm sevmen dağı

G. 434/3: Şükr eylerem ol nâvek-i müjgâna ki her dem / Yağmalıkı zîbâ şanemüñ kanuma düşdi

mükemmel: Olabileceği en üstün, en kusursuz şekilde olan, eksiksiz, kusursuz, tam.

G. 436/7: Ey Hâfâyî bî-zevâl olduñ sen ez-fazl-ı İlâh / Nisbet-i bedr-i mükemmeldür kemâlüñ bir dağı

mükerrer: Tekrar edilmiş, tekrarlanmış.

G. 327/1: Muhibb ü çâker-i Haydar rivâyet dinle Haydardan / Şeh-i Merdân Şîr-i Yezdân o Kerrâr-ı mükerrerden

mül: Şarap, mey.

G. 143/4: Nice mest ü humâr olmaya çeşmüñ / Öñinde leblerüñ kimi mülü var

G. 355/21: Hâlünü fülül yüzüñ gül leblerüñ mül ey şanem / Hâtlaruñdan deste reyhân itdigün ya'ni ki ne

mülk: Memleket, ülke, devlet.

G. 4/2: Ey perî çolh işve vü hüsnüñe mağrûr olma kim / Mülk-i fânî şanmagil kim ne saña kaldı maña

G. 11/3: Âsitânüñ hâkini virmen cemî'-i 'âleme / Her ayağıñ toprağı mülk-i Süleymândur maña

G. 41/3: Ser-be-ser bir târe-i müyuñ bahâsıdur senüñ / Mülk-i Tebrîz ü Çağatay u Horâsân u Hucend

G. 44/4: Terk idüp koydum giderem hânümânı mülki uş / Hecrûñ itdi men garîbî uşta gör âvâreler

G. 50/15: Hâfâyî şeh yolında cân fedâdur / Çi cây-ı mülk ü mâl ü sîm ü zerdür

G. 57/5: Pehlevânlar çolh cihânda Rüstem-i Zâl olmışam / Hem Sikender hikmeti mülk-i Süleymân mendedür

G. 69/6: Kim anuñ vaşlına bir dem irişse / Cemî'-i mülk-i 'âlemden berîdür

G. 81/1: 'İşkuñ ey dil-ber gönül tahtında şâh olmuş durur / Şüretüñ cân mülkine hürşîd ü mâh olmuş durur

G. 88/1: Tâ kim ol âhû gözün mülk-i Hotenden bâc alır / Şol hümayûn zülfüñüz Fağfûr-ı Çinden tâc alır

G. 88/3: Ni 'aceb men miskinüñ gönlin eger yağma kıla / Hindu-yı zülfüñ ki mülk-i Rûmdan târâc alır

G. 94/1: 'İşkuñuz cānā bu gön'lüm tahtına sultān durur / Bu vücūdu **mülkine** hayl-i hayālūñ cān durur
G. 115/10: Böyle kıymetlü cevāhir hānsı ma'denden çıkar / Kūn-fe-kān **mülkūn** bahā virseñ henüz erzān durur
G. 121/4: Kimūñ kim mālī **mülki** genci çoñdur / Bu munca mülk ile māl anda n'eyler
G. 126/2: Şirvān halāyıkı hamu Tebrīze daşına / **Mülk-i** 'Acem sorar ki kıyāmet haçan kopar
G. 128/3: Zāhidūñ cevriñde ger vīrān olursa **mülk-i** dil / Ğam degül cānā çü vaşluñdan yine ma'mūr olur
G. 132/2: Bu fenā-dārında ehl-i zevk ilen kılğıl şafā / **Mülk** ü māl ü taht u cāh olmaz cihānda pāyidār
G. 197/5: Kağıma **mülk-i** Süleymānda Haṭāyī hasteye / Çünkü bir mūr-ı za'īf pāymālūñdūr senūñ
G. 213/7: Ey Haṭāyī bu cihān **mülkine** sen kalmayagör / Çünkü hīç kimseye kalmadı saña yār degül
G. 226/4: Bes menüm **mülk-i** cihānda tālī'üm efrüz ola / Tā senūñ yüzūñ kimi bir sa'd-ı ekber gormişem
G. 295/5: Haṭāyīyem ayağūñ toprağında / Bugün **mülk-i** Süleymān buldum ey cān
G. 300/5: Bu cihānda gitse gitsün **mülk** ü māl u taht u cāh / Ey Haṭāyī ğam yime imānum elden gitmesün
G. 335/4: Şol rakīb-i divi gör kim kūyına hükm eylemiş / Şöyle kim kaşd eyler o **mülk-i** Süleymān üstine
G. 408/4: Bir mūr-ı hastenūñ ki kapuñda maḳāmı var / Men ol maḳāma **mülk-i** Süleymān disem yiri
G. 405/4: Merhabā ey dil-ber-i Şirāz u şūh-ı **mülk-i** Çin / Söyledi her kim seni gördüyse Allāh ekberi
G. 409/2: Gerçi şirīn leb cihān **mülkinde** çoñdur bī-şümār / Hoḳḳa-i la'lūñ kimi hergiz şeker-bār olmadı
G. 431/6: Bu fenā **mülkine** her kim aldanur 'ārif degül / 'Ārif oldur terk ide işbu cihān ğavğasını
G. 439/4: Menzile irdi olar kim yoluña başdı kaḳdem / Çünkü sensin vālī-i **mülk-i** velāyet yā 'Alī
K. 10/3: Hasandur **mülk-i** 'işkuñ doğrı yarı / Anuñ hūsnine Yūsuf çāker oldı
K. 12/6: Hıṭāy ilen Ḥoten **mülki** şehā feth oldı Çini bil / Ki meclis nāfe-i hūsnūñ ser-ā-ser müşk ü 'anberdür
M. 2/32: Dirīgā bu dem olsa İsfendiyār / Ne tahtın koyaydum ne **mülk** ü diyar
T. 9/1: Ger 'Alīnūñ **mülk-i** insāndur yiri / Der-haḳīḳat 'arş-ı Raḥmāndur yiri

mü'min: Allah'ın varlığına ve birliğine iman eden, inanan, kalp ile tasdik, dil ile ikrar eden kimse.

G. 40/5: Mü'mine irşād idersin luṭf u ihsān u kerem / Kāfire ğavğā imişsin yā 'Alī senden meded
G. 151/1: Tevhīd ehli **mü'minūñ** imānı bir ikrārdur / Kābil-i raḥmet degül kim mürşide inkārdur
G. 431/3: 'Ālem-i ma'nide ol **mü'min** degüldür muṭlaḳā / Her şey ol 'aynında mevcūd görmese Mevlāsını
G. 440/2: Bī-keslerūñ ümīdisin ey şāh-ı lā-mekān / **Mü'min** olan getürdi saña ilticā 'Alī
K. 1/4: Mü'mine mesken kılupdur bāğ-ı cennāt-ı na'im / Kāfir ü münkir maḳāmın nār iden Perverdigār
K. 16/2: Sevindi cān-ı 'āşıklar açıldı baht-ı şādıklar / Uyandı rūh-ı **mü'minler** şafā geldi şafā geldi
K. 18/4: Cümle-i **mü'minlerūñ** gönlinde rüşendür yaḳın / 'Anberīn zūlfūñ sevādı nūr-ı imān yā 'Alī

mü'min-likā: Mü'min yüzlü.

G. 198/7: Dañla dirler dīde-i **mü'min-likāy** Haḳ görür / Bu Haṭāyī hasteye rüz-ı vişālūñdūr senūñ

mümkın: Gerçekleşme olasılığı olan.

G. 15/4: Çāre-i bih-būdumı sordum mu'aliceden didi / Derd derd-i 'ışk ise **mümkın** degül şıḥḥat saña

mümkınāt: Mümkün olan, olabilir veya kabul edilebilir şeyler.

G. 30/2: Bāḳīdür ol ki dirler anı vācibü'l-vücūd / Fermāndur aña mümteniāt ile **mümkınāt**

mümteniāt: İmkansız şeyler, olamazlıklar.

G. 30/2: Bāḳīdür ol ki dirler anı vācibü'l-vücūd / Fermāndur aña **mümteniāt** ile mümkınāt

münacāt: Yalvarıp yakarma, duā ve niyazda bulunma.

M. 2/57: İlāhi ḳabul eyle ḥacātumı / Ḳapuñdan niyāz u **münacātumı**

münāfık: İçi başka, dışı başka olan, özü sözüne uymayan, iki yüzlü, ara bozucu.

G. 24/2: Cümle 'ālem faḫri sen kāfir **münāfık** ḳahrı sen / Enbiyālar içre sensin bihterīn yā Muṣṭafā
G. 40/7: Yirde gökde isteyen şol kör **münāfıklar** seni / Zāhir ü peydā imişsin yā 'Alī senden meded
G. 50/2: Kuşansa ğaziler seyf ü silāhı / **Münāfık** cānına ḥavf u ḥaṭardur
G. 50/4: **Münāfık** leşkeri bir ğāzi görse / Ḳoyun kim gördi ḳurd andan beterdür
G. 73/4: Daş yarıldı çıñdı Döldül eyer ü yügen ile / Ey **münāfık** yola gelgil eyleme şāhdan kenār
G. 74/3: Ger maña nefrīn ider düşmen men andan ğam yimen / Kim **münāfıkdan** gelen ḳarğış du'ā nisbetlūdūr
G. 118/2: 'Alīni bilmeyen mel'ūn **münāfık** / Ḥavāricdūr iki gözi 'amādur
G. 217/4: Ey **münāfık** sümme vechūñ ma'nisin fehm itmedūñ / Yoldaşını cān u başdan sevmeyen bizden degül
G. 257/5: Yezīd ü müşrik ü mel'ūnı gör kim / **Münāfık** ḳıblesinden men beriyem
G. 361/5: Şehā minnet şehā minnet bugün yevmü'l-hisāb oldı / Ma'ārifler hisāb virdi **münāfık** ḳaldı ferdāya
G. 386/4: **Münāfık** cānuña bā-darb-ı şemşir / Bugün Haḳdan belāyam geldüm imdi
G. 413/4: 'Alī sırrın ne bilsün her münāfık / Münāfık ḳıblesi şeyṭān degül mi
K. 2/7: Her **münāfık** kim saña gönlinde inkār eyledi / Tā ebed yanmağ cehennemde revādūr yā Nebī
K. 5/7: **Münāfık** varmadı şer'ūñ yolına / Ḍalāletden itürdi doğrı rāhı
K. 10/8: Zuhūr itdi tecellisi imāmuñ / **Münāfık** görmedi kör ü ker oldı
K. 15/2: **Münāfıklar** helāk oldı Yezīdler zaḥm-nāk oldı / Yine 'ālemlerūñ şāhı 'Aliyyü'l-Murtażā geldi

münāsib: Layık, yaraşır, uygun.

G. 138/3: Ra‘nā kadūn ki serv-i şehīdūr muḳābili / Yā Rab **münāsibi** ne sebebden çınār olur

münevver: Aydınlık, ışıklandırılmış.

G. 24/4: Yiryüzi andan **münevver** kıble de pür-nürdur / Şol mübārek merḳada menden selām yā Muştafā

G. 48/3: Müdevverdūr muşavverdūr **münevver** / Yir üste süre-i şems ü duḫādūr

G. 76/8: Gezmegil ‘ālemde ser-gerdān gönül pervāne tek / Uş **münevverdūr** cihān şem‘-i şebistān devridūr

G. 80/4: Ne burcuñ kevkebisen sen eyā mihr-i cihān tā kim / Cemālūñ āfītābından aña ‘ālem münevverdūr

G. 123/2: Şol **münevver** çehreñüz katında kemter zerredūr / Gerçi hūrşīdūñ maḳāmı āsumān üstindedūr

G. 399/2: Görelī mihr-i ruḫūñ çeşmüm **münevverdūr** menüm / Dünyede hūrşīd-i ‘ālem-tāb gördüm men seni

münezzeh: Temiz, kusur ve noksanlardan uzak; tenzih edilmiş.

G. 274/2: Devlet-i zātuñdan ey zātı **münezzeh** bī-gümān / Zīnet-i esbāb-ı ‘uḳbā genc-i nā-yāb isterem

K. 6/5: **Münezzeh** mezhebinden her gürüḫūñ / Mevālī mezhebem ḫaḳ Ca‘ferīyem

münfa‘il: İnfial eden, müteessir olan, gücenmiş, küsmüş, muğber.

G. 17/3: **Münfa‘ildür** tal‘atuñdan der-felek hūrşīd ü mäh / Şol cihetden kim yüzūñ nūrından almışdur ziyā

G. 41/1: Kāmetūñden **münfa‘ildür** sāye-i serv-i bülend / Ḥasretūñden ‘ar‘ar u şimşād olupdur derd-mend

G. 181/2: Ḥaṭuñdan **münfa‘ildür** ḫaṭṭ-ı reyḫān / Ğubār u süls ü tevḳī‘ ü muḫaḳḳaḳ

G. 216/1: Sünbülūñ küfrinden ey şeh-zāde īmān **münfa‘il** / Ḥaṭṭ-ı sebzūñ revnaḳından berg-i reyḫān münfa‘il

G. 216/2: Zülmet ü nūr oldı zülfüñlen yüzūñden şerm-sār / Leblerūñ şevḳinden ol la‘l-i Bedaḫşān **münfa‘il**

G. 216/3: Pertev-i ḫüsnūñ ziyāsından kāmēr oldı ḫacil / Şüretūñ tābından ol hūrşīd-i tābān **münfa‘il**

G. 216/4: Ey şabā bi‘llāh dilümden söyle kim çoḫ düşmeştin / Mäh-tāb üstinde ol zülf-i perişān **münfa‘il**

G. 216/5: Ğayretinden bir nazar fānūs üzin göstermedi / Meclisinde yandurur çün şem‘-i pinḫān **münfa‘il**

G. 216/6: Ol zamān kim dil-berüm bustāna girdi seyr içün / Kāmetinden oldı her serv-i ḫırāmān **münfa‘il**

G. 216/7: Uş Ḥaṭāyī sözlerinden ehl-i ‘irfān oldı şād / Cāhil ü nādān raḳīb-i nā-müselmān **münfa‘il**

G. 216/1: Sünbülūñ küfrinden ey şeh-zāde īmān münfa‘il / Ḥaṭṭ-ı sebzūñ revnaḳından berg-i reyḫān **münfa‘il**

mün‘im: Yedirip içirmeyi, ikram etmeyi seven, iyilik sâhibi (kimse), cömert.

G. 156/3: Sen ki **mün‘imsin** bugün ḫüsn-i cemāl ehline kim / Sāyil-i dil ḫazretūñden luṭf u iḫsān ārzular

münis: Alışılan, cana yakın; arkadaşı.

G. 30/1: Ehl-i ḫayāta söylerem ey ḫayyu ke‘l-memāt / Fānī cihānda kimseye **münis** degül ḫayāt

G. 95/2: Dil-berüm yārum ‘azīzüm ḡam-güsārum **münisüm** / Cān-şikārum sevgü yārum cānumūñ cānānidur

G. 182/1: Men görmedüm zamānede ḫüsnūñ kemālī tek / Bu cāna **münis** olmadı mihrūñ ḫayālī tek

G. 332/1: Yüzüm sürüp varuram yāra karşı / Ḥabīb ü **münis** ü dil-dāra karşı

K. 18/10: Ḥāk-i rāḫūñ nūr-ı çeşmümdür ḫayālūñ **münisüm** / Fikr ü zikrüm gönülüm içre rāḫat-ı cān yā ‘Alī

münkir: İnkār eden, öyle değildir diyen, kabul etmeyen, tanımayan.

G. 14/2: ‘Aciz olma ey gönül **münkir** gerekmez ehl-i dil / Ḥaḳ te‘ālā buyruğıdur mür olanda ejdeḫā

G. 14/4: Kim ki Ḥaḳḳa **münkir** oldı koy cezāsıdur anuñ / Zerrece raḫm itmegil sen tā kim ol ḫālın duya

G. 101/5: Bu Ḥaṭāyī şī‘rine **münkir** neden sen zāhidā / Āteş-i ‘ışḳūñ nişānı odlu güftārındadır

G. 124/5: Yakın iḫlās gerek ‘ışḳūñ yolında / Yürī **münkir** la‘īn sende gümān var

G. 124/6: Saña **münkir** direm görmezsin anı / Güneşden ehl-i ḫaḳ katna ‘ayān var

G. 213/4: Şāhumūñ gönli bilür ol ki ḡanīdūr hemişe / **Münkir** oldur ki bu sözlerüme iḳrār degül

G. 227/5: Bu Ḥaṭāyīnūñ sözine **münkir** olma zāhidā / Bir perīnūñ ḫüsnī vaşfında kelāmumdur menüm

G. 327/13: ‘Alī şāḫ-ı velāyetdūr aña münkir olan kāfir / Koyuñ taḳlīd ile olsun geçūben dīn-i ebterden

G. 327/14: Gel ey Sultān Ḥaṭāyī sen oḫı vaşfin güzel şāḫūñ / Karadur **münkirūñ** ḳalbi üregi seng-i mermerden

K. 1/4: Mü‘mine mesken kılupdur bağ-ı cennāt-ı na‘īm / Kāfir ü **münkir** maḳāmın nār iden Perverdigār

K. 4/7: Sözüñ beyān-ı Ḥaḳdur özüñ Ḥaḳ nişānısın / **Münkirdür** ol ki söyledi Ḥaḳdan cüdā seni

K. 4/18: Nān u ḳaṭārī sāyile Ḳanberle virdigün / **Münkirdür** ol ki dimeşe kân-ı seḫā seni

K. 7/6: Eger sorarsa **münkir** söyle ey cān / Kemāl-i faẓl ile ḫaḳ Ca‘ferīyüz

K. 10/4: Ḥüseyn-i Kerbelādūr şāḫ-ı ma‘nī / Aña **münkir** olanlar kāfer oldı

müntehā: Nihayet bulan yer, en uç, son, bir şeyin gayete erdiği yer.

G. 4/1: Gitdi ol meh-rū yanumdan yüz cefā ḳaldı maña / Cevr bilmen kim belā-yı **müntehā** ḳaldı maña

G. 18/4: Her kim ki tevḫīd ehlidür ol dīd ü vā-dīd ehlidür / Rüz-ı ezelden tā ebed ister kemāl-i **müntehā**

G. 356/23: Sidre birlen **müntehāya** ḳaddūñi teşbīḫ idüp / Ḳadrini ve‘t-tūr-ı Sinā ḳıldıḡuñ ya‘ni ki ne

G. 438/2: Kimse bilmez ma‘nī-i zāt u şifātuñı senūñ / Lā-mekān baḫrında dürr-i **müntehāsın** yā ‘Alī

K. 2/4: Ḳaldı sidre‘l-müntehā geçdūñ felekden tā semā / Kim yeter bu ḳadr-i Ḥaḳḳa **müntehādur** yā Nebī

münzel: Gönderilmiş, indirilmiş, nazil olmuş.

G. 17/1: Tā ki ruḥ-sārından er-Raḥman ‘ale’l-‘arş istevā / Hem anuñ şānında **münzel** āyet-i şemsü’ d-ḍuḥā
G. 63/2: Ḥaṭuñdur āyet-i Raḥmān ki Ḥaḥdan **münzel** olmışdur / Aña dirler kim ol sünbül sevād-ı nāfe-i Çīndür
G. 186/3: Meger kim vahy-i **münzeldür** kaşuñlan kirpügüñ zülfüñ / Yüzüñ evrāḳınuñ üste yazılmış saṭr-ı Qur’ān tek

mürde: Ölü, ölmüş.

G. 162/4: Ey yüz ıl **mürdesi** sen Allāha şükr it dur yüri / ‘İsi-i dem-sāz geldi nefḥa-i cān devridür

müretteb: Tertip edilmiş, sıraya konulmuş, düzenlenmiş.

K. 18/17: Od u yel toprağ u sudan hoş **müretteb** eyledüñ / Gice gündüz ra’d u berḳ ü āb u bārān yā ‘Alī

mürîd: Tarikatta bir şeyh ve mürşide bağlanarak kendisinden usul ve tasavvuf yolunu öğrenen kimse.

G. 151/4: Pîri yolın varmayan olmaz **mürîd** ü merd-i rāh / Ol kemer kim bağlanupdur beline zünnārdur

mürşid: İrşat eden, doğru yol gösteren.

G. 40/8: On sekiz miñ ‘ālemüñ sırdaşısın sırūdādur / **Mürşid**-i bīnā imişsin yā ‘Alī senden meded

G. 52/1: Ezelden şāh bizüm sultānumuzdur / Pirümüz **mürşidümüz** ḥānumuzdur

G. 124/2: Başum ḳurbān yolında **mürşid**-i Ḥaḥ / Nice yüz miñ teki cāna ḳıyan var

G. 126/4: Çiḥsa sarāydan bu cihān varı sin dutar / Bir **mürşid**-i ṭarīḳat-i pîr ü cevān ḳopar

G. 151/1: Tevhîd ehli mü’minüñ imānı bir iḳrārdur / Ḳābil-i raḥmet degül kim **mürşide** inkārdur

G. 316/3: **Mürşidüñ** yolın gidüben ehl-i taḥḳīḳ olgilen / Yoḥsa vardur şāh bilür cümle içün bir Qurān

G. 316/5: Ey Ḥaṭāyî kim ki tutmaz **mürşid**-i Ḥaḥdan ḥaber / Şek degül kim ol Yezîddür özine ḳılmış ziyān

G. 316/4: **Mürşid** olmuş Ḥaḥ bizüm’cün gel gönül Furḳānı gör / Gümhre olup yüz çevürmez Ḥaḥ yolından ḡāziyān

G. 385/2: Yolu ger daş ola ger yay ola ger oḥ u ḳılıç / **Mürşidinden** dönenüñ ma’nide ismi lâş ola

G. 429/5: Ḥaṭāyî pîr ü **mürşidsin** elüñi dutsa bir şüfî / Gel ey ‘ārif sen insān ol kerem ḳıl olma ḥar şüfî

K. 13/15: İmām ol **mürşid**-i dīndür be-taḥḳīḳ / Ki maḥşerde ḳamuya reh-nümādur

mürşid-i kāmîl: Tasavvufta seyr-i sülukunu tamamlayıp irşad görevinde bulunan kişi, manevi terbiye edici.

K. 16/4: İrşidi **mürşid-i kāmîl** ḳamu ehl-i amān oldı / Sevindi ḡāziler cümle ki ḥatm-i enbiyā geldi

mürüvvet: Cömertlik, ihsan, lütuf.

G. 13/4: Ey **mürüvvet** ma’denî menden kerem ḳılma dirîğ / Ḳanberüñem men senüñ şāhum be-‘ışḳ-ı Murtażā

G. 199/5: Gönülün alup bahāsını vîrsen vişāl aña / **Mürvet** senüñ bu işde rızādur Ḥaṭāyîñüñ

G. 130/2: Ḥaṭā menden ‘atā senden eyā dost / **Mürüvvet** kânısın iḥsān senüñdür

G. 263/5: Bu Ḥaṭāyî bir ḳuluñdur āsitānuñda senüñ / **Mürvet** eyle men seni sultāna nisbet ḳılmışam

K. 11/5: Fazl u iḥsān u **mürüvvet** hem seḥāvet kânısın / Luṭfuña ḥāḳ ile cevherdür berāber yā ‘Alī

K. 12/4: Şecā’at bu kerāmet bu velāyet bu **mürüvvet** bu / ‘Alîni görmeyen ḥāzır Yezîd ü gebr ü kāferdür

müsellem: Doğruluğu, gerçekliği ispatlanmış, herkes tarafından kabul edilmiş, şüphe götürmez, inkâr edilemez.

G. 271/3: Hezārān āferîn ey ḳudretü’llāh / Saña devrān-ı ḥüsn oldı **müsellem**

G. 406/6: Saña cevri ü cefā bolsun **müsellem** / Maña ehl-i vefālar yaḥşî geldi

müselmān: İslam dininden olan kimse, Müslüman.

G. 147/4: Gerçi āḥü gözlerüñ aşlanları sayd eylemiş / Ey **müselmān** āḥûlar şîri şikār itmek m’olur

G. 139/3: Ey **müselmānlar** meni ‘ayb itmeñüz ‘aşık diyüp / Kim meni vālih ḳılan ol nergis-i mestānedür

G. 152/1: Ey **müselmānlar** bugün ol yār pinḥān ayrılır / Uçdı rûḥum gitdi ‘aḳlum gövdeden cān ayrılır

G. 306/4: Mevālî mezhebem şāhuñ yolında / **Müselmānam** diyene reh-berem men

G. 352/3: Musahḥar eyledi cümle cihānı / Yezîd ḳavmin **Müselmān** eyleyen şāh

müsennā: İki büküm.

G. 356/24: İster idüm ḳurtulam geldikçe bir bir guşşadan / Gün-be-gün derdüm **müsennā** ḳıldıḡuñ ya’ni ki ne

müstağnî: doygun, gönlü tok.

G. 180/3: Şaḥîfe şadrda **müstağnidür** kelām-ı ḳadīm / Men andan oḥımışam pür-ḥaḳīḳat āyet-i ‘ışḳ

müstecāb: Kabul olunmuş, hoş görülmüş.

G. 319/5: Ey Ḥaṭāyî şol büt-i tersā cemālın görmege / Her du’ālar kim ḳılursın **müstecāb** itmekdesin

müstemend: Üzüntülü, kederli, hüznülü; çaresiz, zavallı; talihsiz, mutsuz.

G. 41/6: Der-beyābān-ı taḥayyür ḳalmışam bî-ḥurd u ḥāb / Vālih ü ser-geşte vü ḥayrān u zār u **müstemend**

G. 278/1: Cānā men isterem ki esîr-i kemend olam / Bīmār u zār u ḥaste-dîl ü **müstmend** olam

müşāhade: Bakmak, temaşa etmek.

G. 324/4: Cānum durur ‘ayıblamavuñ dostlar meni / Dönmez gözüm **müşāhade-i** haṭṭ u ḥālden

müşebbek: Ağ ve kafes gibi örülmüş olan; dayanıklı, sağlam; güçlü.

G. 202/5: Bu Ḥaṭāyī sīnesin kılsañ **müşebbek** yoḥ ‘aceb / Cübbe vü cevşen söker pülād ḳalḥan oḥlaruñ

müserref: Şeref kazanmış, şereflenmiş, şerefli.

G. 97/6: Başmasun her yire kim bir dem ḳadem dutmaz ḳarār / Çün mekīn ile **müserrefdür** mekān elden gider

G. 177/3: Dost-kām olsun müdāmī ol zi-ḡam-ı düşmenān / Oldı meclisde **müserref** büsesinden sol u saḡ

müsevves: Dağınık, perişan, içinden çıkılmaz.

G. 186/5: **Müsevves** ḥatır olmışdur Ḥaṭāyī ḥaste-dil dāyım / Senüñ ol gül yüzüñ üstindeki zülf-i perīşān tek

G. 225/5: Dil **müsevvesdür** Ḥaṭāyī ey sa‘ādet kevkebi / Tā senüñ ol ṭal‘at-ı ferḥunde-fālūñ görmezem

G. 269/4: Göñlüme yüz miñ ḥayālāt-ı **müsevves** nūr virür / Ol büt-i ārām-ı cānı ḡāḥ ḡāḥı görmişem

G. 341/5: Bu Ḥaṭāyī ḥastenüñ ḳılma **müsevves** ḥatırın / Ağ yüz üste ol ḳara zülfüñ perīşān eyleme

G. 356/4: Göñlümi ḳıldıñ **müsevves** bir tükenmez fıkr ilen / Bu perīşān zülf-i sevdā ḳıldıḡuñ ya‘ni ki ne

müşg, müşk: Hālis misk kokusu; "Misk" yahut "müşg" yaygın kanaate göre Türkistan civarında yaşayan bir ceylan türünün göbeğinde yılın belirli zamanlarında görülen bir kese olup eskiler bunun bir kan pıhtısı olduğunu düşünmüşlerdir. Aynı zamanda akciğerlerde oluşan yaralar şeklinde kendini gösteren verem hastalığına yakalananların kan kusmaları sebebiyle "ciğeri kanla dolmak" deyimi; çok büyük bir dert sebebiyle ölecek hale gelmek, çok üzülmek, acı ve ızdırap çekmek anlamlarına gelir. Bu iki husus birleştiren şairler, burada olduğu gibi çoğu zaman sevgilinin saçının kokusuyla miski karşılaştırırken, çok değerli koku olduğu halde, miskin ciğerinin ciğerinin sevgilinin saçının kokusunun aşkından veya derdinden kanla dolduğunu yani miskin, sevgilinin saçının kokusuna aşık olduğu yorumunu geliştirmişlerdir.

G. 3/5: Tā ki senden ayru düşdi bu Ḥaṭāyī ḥaste-dil / Büy u müyuñ **müşk** ile ‘anber-feşān ḳaldı maña

G. 69/5: Yüzi şaḥn-ı gül-istān içre güldür / Saçınuñ büyü **müşk** ü ‘anberidür

G. 80/3: Göñül şaḥrā-yı hicrānda dilenmez nāfe-i āḥū / Ayaḡuñ topraḡı cānā maña çün **müşk** ü anberdür

G. 107/5: Bu Ḥaṭāyī ḳatına kim ḳıldılar ta‘rif-i **müşk** / Çīn-be-çīn ol zülf-i müşḡīn-bāruñ andan yaḥşıdur

G. 177/4: **Müşk** ü ‘anber micmeridür yoḥsa cām-ı Cem durur / Büy-ı ḥūbuñdan anuñ dāyım mu‘aṭṭardur dimāḡ

G. 125/4: Bū-yı zülfüñüñ irür bād-ı şabā vaḡt-i seḥer / Cān u dil bāḡçasıda **müşk** ile reyḥān doludur

G. 155/1: Ey ki **müşḡīn** sūnbülünden ḡonce bāz olmuş durur / Ḳāmetüñ nāzı gerekce serv-i nāz olmuş durur

G. 234/5: Zülfini **müşk** oḥudum aydur ki ebsem söyleme / Müşk daḡı pūr turāb-ı āsitānumdur menüm

G. 344/2: İstemez göñlüm meşāmı zülfüñüzden özge **müşk** / Müşki n‘eyler kimse kim öğrendi ol bular bile

G. 364/1: Çiy düşüpdür çīn saçınan yüz tümen çīn üstine / ‘Anberīn çīn çīn düzetmiş **müşk-i** pūr-çīn üstine

G. 400/2: Şanma ancaḡ **müşge** virdi bu siyeh-rulıḡ saçın / Meh yüzüñ ḳıldı ḥacīl bāḡlarda verd-i aḥmeri

G. 405/6: Ey Ḥaṭāyī şol Ḥoten Türkī saçınuñ şemmesi / Nāfe-i şaḥrāya şaldı belki **müşk** ü ‘anberi

K. 12/6: Ḥıṭāy ilen Ḥoten mülki şehā feth oldı Çīni bil / Ki meclis nāfe-i ḥüsnüñ ser-ā-ser **müşk** ü ‘anberdür

müşg-bū: Misk kokulu.

G. 184/5: Ey Ḥaṭāyī gülşene var ḥāk-i pāyın gör anuñ / Ger saña ol āḥū gözlü **müşg-bū** yāruñ gerek

müşḡīn: Müşklü, misk kokulu.

G. 208/1: Ey şanem yüzünde **müşḡīn** zülfüñi daḡıtmagil / Baḡrımın yüz daḡı üste bir daḡı daḡ itmegil

G. 297/1: **Müşḡīn** saçına tā ki melek ḳaldı şānesin / Şad pāre ḳıldı cān ḳuşınuñ āşiyānesin

müşḡīn-bār: Misk saçan.

G. 107/5: Bu Ḥaṭāyī ḳatına kim ḳıldılar ta‘rif-i **müşk** / Çīn-be-çīn ol zülf-i **müşḡīn-bāruñ** andan yaḥşıdur

G. 196/3: Gül yañaḡından ḳızardı dāyım oldı şerm-sār / Rū siyehdür **müşk ü ‘anber** haṭṭ u ḥālinden anuñ

müşk-‘anber: Güzel koku.

G. 407/4: Çīn çerisi şanasın kim dutdı Rūm iḳlīmını / Tā yüzüñ gerdine düşdi zülf-i **müşk-‘anberi**

müşk-bār: Misk yağdıran, misk kokulu.

G. 138/2: Tā şāne ḳıldı zülfüñi meşşāta-i ezel / Tābından açılır ki cihān **müşk-bār** olur

müşk-i tatar: Tatar miski kokusu.

G. 108/1: ‘Anberīn zülfüñ midür yā **müşk-i Tataruñ** durur / Gökde kevkeb ‘ıḳdı hem lü‘lü‘-i şehvāruñ durur

müştāk: Özleyen, can atan, aşık.

G. 31/3: Ḥaḡḡına ‘aşıḡ olanlar cān u başa ḳalmasun / Ol yüze **müştāk** olanuñ ḳiblesi dīdār mest

G. 129/3: Ḳatı **müştāk** idüm şīrīn lebūñe / Gözi mest ü ḥumārūm anda n‘eyler

G. 265/3: Şehe **müştaş** idüm gâyetde bi'llâh / Şükür kim âsitâna şimdi geldüm
G. 367/1: Kâtı **müştaş** idüm sen meh-likâya / Göñül gördi yüzün düşdi haţaya
G. 436/2: Çoğ zamândur ben de **müştaşkam** cemâlün şem'ine / N'ola görsem yâ Rab ol şem'-i cemâlün bir dahı

müşkil: Halledilmesi, çözüme kavuşturulması güç iş veya mesele, zorluk, güçlük, zor.

G. 205/4: Eyâ sultân-ı 'âdil kim işüm sensiz geçer **müşkil** / Budur senden murâdum kim gedâdan kesme ihsânun
G. 355/9: Ayağun tozında dirlik istedüm men ol didün / **Müşkilümni** böyle âsân itdigün ya'ni ki ne
Mus. 1/29: Burak u kerâmet anuñ mahmili / Açup rüşen iden kamu **müşkili**

müşkil-güşâ: Zor işleri çözmek, müşkileri halletme.

G. 440/4: Zılmât içindeyüz bizi kırtar zi-rüy-ı lutf / Çün senden özge yok dahı **müşkil-güşâ** 'Alî

müşrik: Allah'a şerik, ortak koşan.

G. 257/5: Yezîd ü **müşrik** ü mel'ünü gör kim / Münâfık kıblesinden men berîyem
G. 265/4: Yezîd ü **müşrikün** kökin keserem / Çerâğa yana yana şimdi geldüm
K. 13/16: Yezîd ü **müşrikün** kesdi damarın / Ne kalmışdur giriftâr-ı belâdur

müştaş: Özleyen, can atan, aşık.

G. 31/3: Hakkına 'âşık olanlar cân u başa kalmasun / Ol yüze **müştaş** olanun kıblesi didâr mest
G. 129/3: Kâtı **müştaş** idüm şîrîn lebüne / Gözi mest ü humârum anda n'eyler
G. 265/3: Şehe **müştaş** idüm gâyetde bi'llâh / Şükür kim âsitâna şimdi geldüm
G. 367/1: Kâtı **müştaş** idüm sen meh-likâya / Göñül gördi yüzün düşdi haţaya
G. 436/2: Çoğ zamândur ben de **müştaşkam** cemâlün şem'ine / N'ola görsem yâ Rab ol şem'-i cemâlün bir dahı

müşteri: Yedi seyyar yıldızdan biridir. Bircis de denilir. Telakkiye göre din, ilim, hilm, hayâ, tevâzu, kerem, akıl, talakat ve fesâhat evsafındandır. Bu yıldız doğarken ana rahmine düşen çocuğa yıldızdaki bu vasıflar intikal edermiş. Belîğ, natûk, talihli, cesur, kerim ve cesur olurlarmış. Perşembe günü ile pazartesi gecesine hakimdir. Kimyacılar göre adı tunctur. Mavi renk buna mensuptur. Tabiatı itidal üze har ve râtıbdır. Edebiyatımızda adalet, hikmet-i ilahi menzilesindedir. Eski metinlerde vezirler, alimler, hakimler bu yıldızla benzetilmiştir.

G. 75/8: Yoğsa doğmış ortada bir âfitâb-ı şem'-i bezm / Çeşm-i merdüm aña her sū **müşterî** nisbetlödür
G. 69/3: Yüzidür nisbet-i hürşid-i tâbân / Felekde mâh anuñçün **Müşterîdür**
G. 130/5: Melekler **müşterîdür** gül yüzüne / Sür imdi ey kamer devrân senüñdür
K. 19/12: Hânedân-ı Muştâfâ vü Murtażâ sevdügiçün / Bu Haţâyî şeppe ü şeppe cāndan **müşterî**

müyesser: Nasip olma.

K. 12/9: Behişt isterseñ ey 'ârif be-yâd it meclis-i rindân / Hakuñ didârı ey zâhid ne cennâta **müyesserdür**
M. 2/15: Eger cümle 'âlem berâber ola / Haçan 'âlem işi **müyesser** ola
G. 120/4: Men olman degme fikr ilen **müyesser** / Maña bir ince sevdâlar gerekdür

N

nāb: Halis, saf.

G. 176/1: Ğonce ağzuñdan senüñ uş sırr-ı pinhân oldı fâş / La‘l-i **nābuñ** lezzetinden āb-ı hayvân oldı fâş

G. 318/1: La‘l-i **nābuñdan** maña her dem ‘ināyetdür bugün / Hâk durur şükr eylesem bî-hadd ü ğāyetdür bugün

nā-bīnā: Gözsüz, anadan doğma kör, âmâ.

G. 332/5: Raķībi göreyim **nā-bīnā** olsun / Otursun ol müdām dīvāra karşı

nā-cār: Çaresiz, âciz, dertli.

G. 44/3: Düşdi hüsñüñ manzarına cân u dil hem gözlerüm / Çäre yoķ **nā-çār** olupdur n’eylesün bî-çäreler

nādān: Bilgisiz, aklını kullanamayan kimse.

G. 18/5: Men cāhil ü **nā-dāniyam** ol hüsñ içün hayrāniyam / Tā genc iken pinhân idüm şimdi göründüm zāhirā

G. 120/2: Menüm tek gevheri **nādān** ne bilsün / Meni bilmege dānālar gerekdür

G. 141/1: Maña cevr ü cefā kılmaķ dükel cānānelerdendür / Yaman yoldaş ilen yār olma ki **nādānelerdendür**

G. 151/6: Olsa bir yol ehli cān **nādān** katında vāh yazıķ / Hâk anı göstermesün ol kimseye düşvārdur

G. 216/7: Uş Hāṭāyī sözlerinden ehl-i ‘irfān oldı şād / Cāhil ü **nādān** raķīb-i nā-müselmān münfa‘il

G. 270/2: Nāz u ‘itāb-ı ğamzelerüñ dime cāhile / Hayfım gelür dimek saña **nādān** ne söyliyem

G. 270/5: ‘Arif gerek Hāṭāyīni idrāk eyleye / Güftāruñ be-merdüm-i **nādān** ne söyliyem

G. 310/1: [Çün] vücūdum şehride buldum dūr ü dūr-dāne men / Men anı ‘arz etmenem her cāhil ü **nādāna** men

G. 311/2: Adem eger ‘āķil isen dünyeye virme gönül / Dünyeye viren gönül bu yolda **nādāndur** bugün

G. 374/6: Ey Hāṭāyī gevheri hārc eyleme **nādāna** sen / Gevherüñ kadrini bilmez kim hāridār olmasa

G. 410/6: Bugünüñ fırsatın dañlaya viren / Yoluñda cāhil ü **nādān** degül mi

nā-ehl: Bir işin ehli olmayan, o işten anlamayan.

G. 148/2: Çün anuñ kavli hāṭādur hem karārı bî-vefā / Ey gönül **nā-ehl** ile kavlı ü karār itmek nedür

G. 148/4: Hānda kim bir ehl-i ‘irfān görseñ olgil hāķ-i pā / Ey gönül **nā-ehl** olup andan kenār itmek nedür

nāfe: Misk kokusu.

G. 31/4: Her kāmışdan şekker olmaz her tikenden tāze gül / Her geyigüñ göbeginden **nāfe**-i Tatar mest

G. 63/2: Hāṭuñdur āyet-i Rāhmān ki Hāķdan münzel olmuşdur / Aña dirler kim ol sünbül sevād-ı **nāfe**-i Çındür

G. 80/3: Gönül şahrā-yı hicrānda dilenmez **nāfe**-i āhū / Ayağüñ toprağı cānā maña çün müşķ ü anberdür

G. 107/2: **Nāfe**-i müşķ-i Hōten gerçi mu‘aṭṭardur velī / Ey şanem ol hāl-i ‘anber-bāruñ andan yaḥşıdur

G. 166/5: Şahrāya şaldı āhū-yı çeşmüñ Hāṭāyīni / Ol bñy-i zūlfı **nāfe**-i Tatara söyleñüz

G. 405/6: Ey Hāṭāyī şol Hōten Türķi saçınuñ şemmesi / **Nāfe**-i şahrāya şaldı belki müşķ ü ‘anberi

K. 12/6: Hıṭāy ilen Hōten mülki şehā feth oldı Çini bil / Ki meclis **nāfe**-i hüsñüñ ser-ā-ser müşķ ü ‘anberdür

nāfi‘: Hayırlı, faydalı.

G. 271/4: **Firāķuñdur** dil-i bīmāra nāfi‘ / Vişālüñdür devāsız derde merhem

nā-ġāh: Ansızın, birden bire.

G. 363/7: Ulūfet bāğını seyrān iderken / Hāṭāyī uğradı bir gence **nā-ġāh**

nāġehān: Ansızın, apansız.

G. 27/6: Yār ilen hālvette muṭribsiz içerken **nāġehān** / Kāmetüm çeng oldı feryādum ney ü āhum rebāb

G. 33/1: Bu gönülüm şād olur ğamdan ruḥı çün lāle-gün görgeç / Misāl-i merd-i müflis **nāġehān** bir yaḥşı gün görgeç

G. 325/1: **Nāġehān** içdüm lebüñden kevser-i mā‘-i ma‘īn / Bilmezem yā ol mey-i engürdür yā engübün

G. 328/3: Zerre idüm gün yüzüñ mihrine düşdüm **nāġehān** / ‘Ālem içre şöhre-i devrānam ol demden berü

K. 18/20: Muşṭafā mi‘rāca çıḡgeç leyletū‘l-esrāda hem / **Nāġehān** gördi seni ber-şekl-i aşlan yā ‘Alī

nahl: Fidan.

G. 155/2: Ravza-i hüsñüñ gül-istānında kaddüñ **nahlı** gör / ‘Ar‘ar u şimşād ucından ser-firāz olmuş durur

na‘īm: Cennetlerden biri.

G. 435/6: Şıfāt-ı gülşen-i nāz u **na‘īm**-i huld-ı berīn / Zebān-ı bülbül-i hoş-h‘ān içinde yir dutdı

K. 1/4: Mü‘mine mesken kılupdur bāğ-ı cennāt-ı **na‘īm** / Kāfir ü münkir maķāmın nār iden Perverdigār

nakd: Para, akçe, sermaye, servet.

G. 86/5: Mihr-i ‘işķuñ **naķdine** vīrāne gönlümdür maķām / Kim belī gencin yiri her dem hārāb üstindedür

K. 3/7: Severem men Taķı vñ hem Naķını / Olar kim şimdi **naķd**-i evliyādur

nâkes: Alçak, soysuz, düzenbaz.

- G. 95/5: Bu Hâfâyî şî 'rine 'ayb itme ey **nâkes** hasûd / Cümle 'uşşâk ehline hem-dem anuñ dîvânıdır
G. 147/3: Degme bir câhil nigârûñ cevriñi çekmek neden / Yâ ne her **nâ-kes** ile kavî ü qarâr itmek m'olur
G. 285/3: İsterem küyüñde âvâz itmeye **nâkes** raķīb / Öz ünümden özge anda nâle vü zâr istemen

Naķī: On iki imamdan onuncusu.

- K. 3/7: Severem men Taķī vü hem **Naķīni** / Olar kim şimdi naķd-i evliyâdur
K. 6/7: Taķī tâcum **Naķīdür** nūr-ı 'aynum / Fedâ-yı hâk-i pâ-y-i 'Askerîyem
K. 8/14: Bağdâd-ı vüçüdümde imâm uşta **Naķīdür** / Bir gerdiş ile künbed-i gerdân 'Alīdür
K. 9/7: Taķī vü hem **Naķī** şâh 'Askerî hem / Olar kim şâhib-i sırru'l-beķâdur
K. 15/6: Taķī sultân-ı 'âlemdür **Naķī** dîn üste muhkemdür / Olardan sonra meydâna Hâsan şâhib-liķâ geldi
K. 19/9: Ol 'Alī kim hem laķab geldi **Naķī** gökden aña / Menba'-ı elţâf u ihsândur hâlâyık reh-beri
K. 13/12: **Naķīye** men muhıbbem cân u dilden / Ezelden şâhib-i tâc u livâdur

nakl it-: Dünyadan ahirete göç etmek; ölmek.

- G. 276/3: Dünyeden **naķl itdügüm** çağumda gelseñ başuma / Şol maħalde dîn ü hem imānum olsayduñ menüm

naķs: Akis, görüntü.

- G. 107/3: **Naķs-ı** tâvus istemen andan cemâlûñ yeg durur / Lafz-ı tûţî dinlemen güftârûñ andan yahşıdur
G. 174/3: Dîv uğurlamışdı bir zerre dehānuñ **naķsını** / Varmış andan hâtem-i mühr-i Süleymân eylemiş
G. 307/3: Her kimüñlen oynaduñ çekdün çevirdün çarhını / Hiç 'arîf **naķsuñı** duymaz 'aceb nerrâdsın
G. 358/7: Yürüdüm bağına kıldum teferrüc / Erenler yatağı **naķs-ı** cihāna
G. 368/1: Çeşmüme geldi şehâ **naķs-ı** hayâlûñ bu gice / Kıldı âşüfte meni zülf ile hâlûñ bu gice
G. 340/4: Geldi nevrüz u bahâr u 'ıyd u devr-i dost-kām / Yâr eli tek yiryüzi **naķs** u nigâr oldı yine
G. 436/1: Tâ ki düşdi göñlüme rüz-ı vişâlûñ bir daħı / Dîdeler naķs eyledi **naķs-ı** cemâlûñ bir daħı

naķs-ı ruh: Sevgilinin yanağının resmedilmesi.

- G. 434/1: Tâ **naķs-ı ruħuñ** dîde-i giryānuma düşdi / Bir yanar oduñ sîne-i büryānuma düşdi

na'ī: Nal.

- K. 2/3: Ol maķāmuñ kim melek yetmez şufûf-ı **na'line** / Ayağûñ altında ol bir hâk-i pādur yâ Nebî

nâle: İnilti, feryat.

- G. 5/2: Hecrûñ cefâsı öyle yahıpdur bu göñlümi / Her şeb kapuñda **nâle** vü efgân yeter maña
G. 6/1: Her dem ğamuñda **nâle** vü âhum yeter maña / Dünyâ yüzinde ol yüzi mâhum yeter maña
G. 41/2: 'Arızuñ bağında zülfûñ tārına bend eylegil / İster iseñ **nâle-i** bûlbûlden olmaķ behre-mend
G. 44/5: Öldi derdûñden Hâfâyî bir kadem rencîde kıl / Kâbrine başgil işitgil şad-hezârân **nâleler**
G. 96/3: Bûlbûlâ gül devridür efgân ider çoħ murğ-ı zâr / **Nâle** kıl oturma vaķt-i mergzâr elden gider
G. 104/5: Rüz u şeb bûlbûl teki eyler Hâfâyî **nâleler** / Bağ-ı hüsn içre yüzüñi çün gül-i ħandân bilür
G. 102/3: Bu göñlüm 'âdeti her şeb ğamuñda / Fiğân ü **nâle** bünyâd eylemekdür
G. 111/2: **Nâleler** kim giceler tâ şubħ olunca eylerem / Kõrħaram hecrinden anuñ râz-ı pinhānum açar
G. 125/2: Ser-i küyüñde ne ğam **nâle** kılursa dil ü cân / Yüzi gül gülşen ara bûlbûl-i ħoş-h'ân doludur
G. 152/3: Ey göñül feryâd u **nâle** vaķtidür eyle fiğân / Şimdi şehrûñden senüñ ol şâh-ı sultân ayrılır
G. 184/4: Murğ-ı bağ-ı 'ışk iseñ ebsem oturma cân kuşu / Dil-berûñ küyüñde dāyım **nâle-i** zârûñ gerek
G. 191/6: Ey Hâfâyî andan özge kimseye yoħdur ümîd / **Nâle-i** zârüm menüm ol yâra göndermek gerek
G. 237/1: Tâ ki gördüm men seni 'âlemde ħayrân olmışam / **Nâle** vü efgân idermen dîde-giryân olmışam
G. 323/6: Hâfâyî çın seħer âh u fiğānuñ **nâlesi** ħoşdur / Pür etrâf-ı çemen her dem maķâlât-ı belâbilden
G. 348/1: Ey göñül 'ışkında yârûñ **nâle** vü âh eyleme / Degme her nâ-maħremi sırruñdan âğâh eyleme
G. 387/5: Ey Hâfâyî işidüp her dem menüm feryādımı / **Nâle** kıldı nüh felekler âh u efgānum kimi
G. 398/3: Tâ ki dün meclisde ney feryâd ü **nâlem** dinledi / Ağlaşur bağrın delüp bu nâle vü zârüm kimi
G. 433/2: Zâģa düşmez **nâle** vü feryâd kılmaķ bî-ħayâ / Özini çün nisbet-i murğ-ı ħoş-elħân eyledi

nâle vü âh: İnleme ve âh etme.

- G. 172/2: Ey perî her-dem nıgeh-bân kapuña ħâcet degül / Kim yeter küyüñde her şeb **nâle vü âhum** ceres

nâle vü zâr: Ağlama ve inleme.

- G. 285/3: İsterem küyüñde âvâz itmeye nâkes raķīb / Öz ünümden özge anda **nâle vü zâr** istemen

nâlis-: İnilti, inleme, figan.

- K. 17/9: 'Alî Mûsî Rızâ geldi gelen çün dāyım emrine / Dün ü gün Hâķķa **nâlišler** be-ğâyet ber-rızâ geldi

nām: Ad, şan, şöhet

- G. 78/1: Bir perî ħayrānyam bilmen meķanı ħandadır / Kimse bilmez dünyede **nām** u nişānı ħandadır

G. 217/2: Ana ata kavm u kardaş ehl-i 'ışk kayda imiş / **Nām** u neng ü cān u başdan geçmeyen bizden degül
G. 277/4: Fîle yüklersen götürmez men çeken bār-ı ğamı / Şüretā gerçi Hātāyī didiler **nāmum** menüm
G. 228/4: Pertev-i hūrşīd-i rūyuñı görende zerre tek / Bulmaya hiç kimsene **nām** ü nişānumdan menüm

nā-mahrem: Mahrem olmayan, görülmesi uygun olmayan.

G. 146/3: Cümleñün hālin bilen sensin yine bildürmeyen / Dime her **nā-mahreme** ger kılmasa ikrār bir
G. 275/1: Yār ışığında rakībī sürdiler dūr ez-harem / Veh ki **nā-mahrem** haremde haçan olur muhterem
G. 299/3: Bir harem dūr bu ki ikrār ehlidūr mahrem aña / Munda **nā-mahrem** düşer inkāra söyleñ gelmesün
G. 348/1: Ey gönül 'ışkında yāruñ nāle vü āh eyleme / Degme her **nā-mahremi** sırruñdan āgāh eyleme
G. 430/4: Müdde'ini qoymagil kapuña **nā-mahrem** durur / Cānına her demde yüz la'net anuñ şeytān kimi

namāz: İslām dinince belli kurallara göre günde beş vakit yapılması Müslümanlar üzerine farz kılınmış olan ve İslām'ın beş şartından birini teşkil eden ibadet.

G. 183/3: Ger **namāzum** fevt ola zāhid maña ta'n itme kim / Yār kaşıdur maña mescid teki mihrāb tek
G. 124/10: Mü'ezzin gice gündüz çağırur hey / İmām geldi **namāza** dur uyan var

nāme: Mektup, kağıt; şiir.

G. 377/1: Çekdüm yed-i kudretten cān şafhasına hāme / Yazdum haṭ u hālünden vaşfuñı 'aceb **nāme**

nā-merd: İnsanlıktan nasibini almamış, mert olmayan.

M. 2/37: Dirġā ki bend oldum avratlara / Yoluğdum muhannesle **nā-merdlere**
M. 2/53: Meni kılma yoldaş **nā-merd** ilen / Ki 'avrat refīk olamaz merd ilen
Kıt'a 1/1: 'İşk deryāsında ğavvāş olasin merdane-vār / Geçme **nā-merd** köprüsünden koy aparsın su seni

nā-mihribān: Merhametsiz, acıması olmayan.

G. 21/2: Şol büt-i **nā-mihribān** hergiz meni yād itmedi / Bir muhabbet **kılmadı** āhır ser-encāmı maña
G. 64/7: Ey meh-i **nā-mihribān** sorma Hātāyī hālını / Firkatūñ ol hasteni taht-ı turāb itmiş durur
G. 140/3: Gitdi 'ömrüm hiç diñlenmen vişālinden anuñ / Şol meh-i **nā-mihribānuñ** meyli çün hicrānedūr
G. 281/2: Tā ser-i zülfüñ senüñ yüz üste gördüm ey perī / Sen meni sevdāya şalduñ ey meh-i **nā-mihribān**
G. 313/1: Ey şanem gönülün senüñ **nā-mihribān** olmuş neden / Zülf ü çeşmüñ fitne-i āhır zamān olmuş neden
G. 336/1: Ger menümlen ol meh-i **nā-mihribānum** söyleşe / Haste cismümde bu cān-ı nā-tivānum söyleşe
G. 336/5: Ğamlu gönli bu Hātāyīñ cihānda şād ola / Ger menümlen bir gün ol **nā-mihribānum** söyleşe
G. 378/3: Senden oldı ikilik bāzārı ey **nā-mihribān** / Durmuşam men çün ezelden 'ahd ile peymānuma

nā-mihribānlıġ: Merhametsizlik, muhabbetsizlik.

G. 37/1: Munca cevri itdūñ maña **nā-mihribānlıġdan** ne sūd / Öldüren den şöñra ey cān mihribānlıġdan ne sūd

nāmūs: Ar, edep, haya.

G. 151/2: Var yakīn ehli bir erden iste bul maşşūduñı / Düş anuñ ayaġına bil kim bu **nāmūs** 'ardur

nā-müselmān: Müslüman olmayan, kafir.

G. 216/7: Uş Hātāyī sözlerinden ehl-i 'irfān oldı şād / Cāhil ü nādān rakīb-i **nā-müselmān** münfa'il
G. 311/3: 'Alini haq bilmeyenler kāfir-i muṭlaq durur / Dīni yoġ imānı yoġ ol **nā-müselmāndur** bugün

nām-ver: Meşhur, ünlü.

G. 50/9: Çü rahmet yağmurı irdi zemīne / Ki her bir ġāzi yüz miñ **nām-verdūr**

nān: Ekmek.

G. 327/11: 'Alı oldur ki bir sāyil temennā kıldı bir teh **nān** / Hem ol sa'at revān geçdi kaṭār u māl-ı Kānberden
K. 4/18: Nān u kaṭārı sāyile Kānberle virdiġüñ / Münkirdūr ol ki dimeşe kān-ı seḫā seni

nā-pāk: Kirli, pis, temiz olmayan.

K. 19/5: Şāf olupdur qalbümüz her mezheb-i **nā-pākdan** / Kim mevālī-mezhebüz dilden İmām-ı Ca'ferī

nā-pesend: Beġenilmemiş.

G. 278/4: Menden götürmegil nazar ey şeh-süvār-ı hüsñ / dergehünde zulm ola kim **nā-pesend** olam

nār: Ateş, od.

G. 153/4: 'Arş u kürsī cennet ü hem **nār** u tūbā vü şecer / Ebr ü bād u mā' u tīn 'aşl-ı şerāsı ḫandadır
G. 231/5: Tā seni gördi rakīb ilen Hātāyī haste-dil / Dem-be-dem yanar vücūdum ser-be-ser **nār** olmuşam
G. 332/3: Meger koynuñ senüñ cennet bāġıdır / İki hayvā bittipdūr **nāra** karşı
G. 339/5: Firkatūñ şevkinde bu cān-ı ciġer-sūzum menüm / Bir kebāba beñzer ol kim çizginür **nār** üstine
G. 146/7: Āteş-i 'ışkuñ tutuşdurdı vücūdum şehrini / Baḫaram ki hūr birdür nūr birdür **nār** bir

K. 1/4: Mü'mine mesken kılupdur bağ-ı cennât-ı na'ım / Kâfir ü münkir maķâmın **nâr** iden Perverdigâr
K. 12/5: Şırâtuñ köprüsin geçdüm 'amel mîzânını çekdüm / Bu yoldan azanuñ bi'llâh maķâmı **nâr-ı** maķşerdür

nâr-ı 'ışk: Aşk ateşi.

G. 247/2: Ger vücûdum ķabr içinde yüz miñ ıl ķalsa müdâm / Çıkmaya bu **nâr-ı** 'ışkuñ üstüñ'ânımdan menüm

nârü's-sakar: Cehennem ateşi; Sakar. "Şiddetli bir ısı ile yakıp kavurmak" anlamındaki sakr kökünden isimdir. Dört âyetle cehennem kelimesi yerine kullanılmış, bunlardan Müddessir sûresinde (74/28-29), "yaktığı şeyi tüketircesine tahrip etmekle birlikte sönmeyip yakmaya devam eden ve insanın derisini kavuran" şeklinde nitelendirilmiştir.

K. 1/6: Bir ķulını oda yaķup kıldı fî **nârü's-sakar** / Bir ķulını maķrem-i esrâr iden Perverdigâr

nâşî: İleri gelen, neşet eden; yabancı, rakip.

G. 371/1: Biz ol cân-ı yegâne yüz yegâne / Ne bilür bizi her **nâşî** bîgâne

naşib: (Mutluluk veren ve güzel şeyler için) erişmek, ulaşmak, kavuşmak.

G. 21/3: Cevr-i hicrân çekdügümden kalmayıp dur tākātum / Yâ **naşib** itseñ n'olaydı şabr u ârâmı maña

G. 133/5: Her kişi almış gelür anuñ ğamundan bir **naşib** / Bu Hâtâyî çeşm-i pür-hün dil kebâb almış gelür

G. 172/4: Çün ezelden 'ışkuñuz cānumda Hâkdandır **naşib** / Hâķ bilür kim tâ ebed göñlümde vardır ol heves

G. 193/4: Dünyâda gerçi olmadı vaşluñ maña **naşib** / Göñlüm gözinde hayl-i hayâlün diler senün

G. 312/5: Ger maña 'arz-ı cemâl olmazsa dil-berden **naşib** / Durmazam bir lahza hiç firdevs-i a'lâsında men

M. 1/16: Hidâyetdür maña taķķîķ ü taşdıķ / **Nasib** itgil maña bir rāh-ı taķķîķ

nâşih: Nasihat eden, öğüt veren.

G. 35/4: Kılma ey **nâşih** maña zülfîn seversin diye ta'n / Hânsı 'âşıkdur kim andan başda bir sevdâsı yoh

G. 78/2: Hûbları sevme diyüp ta'n itme ey **nâşih** maña / Çünkü bilmezsin maķâm-ı cāvidānî handadır

G. 211/3: **Nâşih** aydur dün maña terk eyle anuñ 'ışkını / Veh nidem kim ol menüm hem-rāz-ı esrârım degül

nâşihâ: Ey nasihat eden, öğüt veren.

G. 68/6: **Nâşihâ** 'ayb eyleme miskîn Hâtâyî şî'rine / Çün Hâķa ma'lûm durur göñlinde sırr u fâşlar

G. 122/4: **Nâşihâ** virme naşihat 'ışkı terk itgil deyü / 'Âşıkun Allâh bilür kim sevgüsü rahmānidür

G. 404/5: Bu Hâtâyî oldu Mecnûn daĝa düşdi âhü tek / **Nâşihâ** daĝdan anı ürkütme kılma hü y hây

naşihat: Bir kimseye doğru yolu göstermek, yapması ve yapmaması gereken şeyler üzerine dikkatini çekmek için söylenen söz, öğüt, pend.

G. 116/2: Pend ü **naşihat** dutmaduñ niçün göñül virdün aña / Bi'llâh cezâdur ey göñül hicrân odında yanadır

G. 122/4: **Nâşihâ** virme **naşihat** 'ışkı terk itgil deyü / 'Âşıkun Allâh bilür kim sevgüsü rahmānidür

naşihat vir-: Öğüt vermek.

G. 388/3: Zâhidâ **virme naşihat** 'ışkı men terk eylemen / Va'z ilen ķorķudmagil imrüz u ferdâdan meni

naşir: Yardımcı, yardım eden, Allah.

G. 119/13: **Naşiri** kıldı yetmiş iki päre / Yine dirgüzdi cân viren 'Alîdür

naşrun min allâh: Zafer Allah'ın yardımcılarıdır. Nasrun minallâhi ve fethun karîb (karîbun) şeklindeki Saff suresi 13. ayeti.

G. 360/4: Âyet-i **naşrun min Allâhdan** maña oldu nüzûl / Kim yedi iķlîmi feth idem Rızānuñ 'ışkına

naş: Sarihlik, açıklık; Kur'an âyetinin delil olarak gösterileni.

G. 115/9: Yirde 'aks-ı çarķ pür-kevkeb düzülmüş âşikâr / **Nass-ı** zeyyennâ semâdan âyet-i bürhân durur

T. 3/1: Zât-ı hâķ mefhûm-ı **naşş-ı** lâ-fetâ / Kullara senden gerek lutf u 'atâ

nâtık: Nutk eden, söyleyen.

G. 61/3: Zâķirem zıķr eylerem göñlümde Hâkdan özge yoh / **Nâtıkam** nutķ-ı hidâyet gel habîbu'llâhı ğor

nâ-tüvân: Kuvvetsiz, zayıf.

G. 3/1: Şanma kim sen gitdün ey ay yüzlü cân kaldı maña / Cân senünlen gitdi cism-i **nâ-tüvân** kaldı maña

G. 43/2: Yâ Rab ol gözler ne bāĝuñ nergis-i şehlâsıdur / Kim ğamından cism ü cānum **nâ-tüvân** olmuş durur

G. 43/4: Anca çekdüm miñnet ü hecrün ğamın ey bî-vefâ / Cevr-i 'ışkuñdan vücûdum **nâ-tüvân** olmuş durur

G. 70/7: Uĝraşanda tâ ki 'ışkuñ zerre kılur daĝları / Bu Hâtâyî haste andan **nâ-tüvân** olmuş durur

G. 97/3: Cāndan oldum miñnetününden ey perî-veş Tañrı'çün / Kıl teraķķum kim bu cism-i **nâ-tüvân** elden gider

G. 127/2: Gerçi Ya'ķubı za'îf itdi firâķı Yūsufuñ / Zâ'f içinde ol daķı men **nâ-tüvāndan** yaķşıdur

G. 212/1: Riştedür cismüm menüm kirpüklerün süzen misâl / Yaĝlıĝuñ yanına dutar **nâ-tüvân** göñlüm hayâl

G. 212/4: **Nâ-tüvân** göñlüm düşer yaĝlıĝ misâl elden ele / Tâ meĝer la'l-i lebünden tapa ey dil-ber vişâl

G. 236/5: Sorsa Haṭāyī kimdür işigümde ol perî / Bir bî-nevâ-yı haste-dil ü **nâ-tüvân** direm
 G. 250/5: Didüm ey dil-ber Haṭāyī kim durur kûyuñda zâr / Didi bir hayrân u vâlih **nâ-tüvân**umdur menüm
 G. 276/2: Çeşm-i bîmârûñ meni kılmazdı ğamdan **nâ-tüvân** / Ey ṭabîbüm derdüme dermânüm olsayduñ menüm
 G. 336/1: Ger menümlen ol meh-i nâ-mihribânüm söyleşe / Haste cismümde bu cân-ı **nâ-tüvân**üm söyleşe
 G. 338/1: Gerçi hecrüñden za'îf ü **nâ-tüvân** oldum yine / Pîr iken yüzüñi gördüm nev-cevân oldum yine
 G. 380/2: Digil bir zâr u bî-çâre senüñ hecrüñden âvâre / Meni gönderdi sen yâre özidür **nâ-tüvân** söyle
 G. 437/3: Sensin cihânda maḥrem-i 'uşşâk-ı **nâ-tüvân** / Peyğâmını getür bu men-i bî-ķarâra dî

nâ-ümîd: Ümitsiz.

G. 76/6: **Nâ-ümîd** olma cihânda ey gedâ-yı bî-nevâ / Dergeh-i sultâna gel kim luṭf u iḥsân devridür
 G. 380/6: Vişâlünden ba'îd olmış anuñ derdi cedîd olmış / Özinden **nâ-ümîd** olmış seni ister hemân söyle

nâvek: Ok.

G. 434/3: Şükr eylerem ol **nâvek**-i müjgâna ki her dem / Yağmalıkı zîbâ şanemüñ ḳanuma düşdi

nây: Kamış, ney.

G. 404/4: Tâ ezelden var menüm güşumda 'ışķ âvâzesi / Çalma ey muṭrib daḥı meclisde 'üd u çeng ü **nây**

nâ-yâb: Bulunmaz, nadir.

G. 274/2: Devlet-i zâtuñdan ey zâtı münezzeh bî-gümân / Zînet-i esbâb-ı 'uķbâ genc-i **nâ-yâb** isterem

nâz: İşve, cilve.

G. 33/5: Haṭāyī resm-i evvelde ḳalupdur ihtirâz eyle / Hezârân **nâz** ider hûblar ki 'âşıkñı zebûn görgeç
 G. 67/4: Ol perî gidende 'âlem nice hayrân olmasun / 'İşve vü kirişme vü **nâz** u 'itâb almış gider
 G. 134/3: Görmedi bir kez günâh ol şâh-ı hûbân âh kim / Ögrenüpdür kim maña her laḥza yüz miñ **nâz** ider
 G. 155/1: Ey ki müşğîn sünbülünden ğonce bâz olmış durur / Kâmetüñ nâzı gerekce serv-i **nâz** olmış durur
 G. 218/3: Bir kez görürse kâmetüñi serv **nâz** ile / Gül-zâr içinde eylemeye lâf-ı i'tidâl
 G. 233/5: Aytdum ey dil-ber Haṭāyīye cefâlar kıлма çoḥ / Dedi ki ğam çekmegil **nâz** u 'itâbumdur menüm
 G. 270/2: **Nâz** u 'itâb-ı ğamzelerüñ dime câhile / Hayfum gelür demek saña nâdân ne söyleyim
 G. 331/8: Menüm çündür eger kılsañ beşâret / Hemîşe ğonce **nâz** aġyâra karşı
 G. 368/5: Gözlerüm yaşını her sûya çü su kıldı revân / 'İşve vü **nâz** ile ol serv-i nihâlün bu gice
 G. 375/2: Kaşuñ gözüñle kirpüġüñ ol **nâz** u şiveler / Her biri câna dürlü belâdur Haṭāyīye
 G. 382/3: Senüñ mestâne çeşmünden nigârâ / Maña **nâz** u 'itâb olsun mı böyle
 G. 435/6: Şîfât-ı ġülşen-i nâz u na'im-i huld-ı berîn / Zebân-ı bülbül-i hoş-h'ân içinde yir dutdı

nazar: Bakış.

G. 7/5: Ey Haṭāyī çün saña Haḳdan **naẓardur** her zamân / 'İşkuñ ilen ol hayâtuñ bağ-ı rızvândur maña
 G. 45/5: Bu Haṭāyī âfîtaba eyledi gökde **naẓar** / Yâr aydur kim aña baḥma 'aks-i ruḥ-sârum durur
 G. 50/5: İşâret kılduġınca bir **naẓar** şâh / Öñinde Şemr ü Mervân der-be-derdür
 G. 162/7: Kulluġa geldi Haṭāyī raḥm idüp ey nev-cevân / Hâlına kılgil **naẓar** kim luṭf u iḥsân devridür
 G. 173/7: Haṭāyī'ye **naẓar** kıł çeşmüñ ilen / Kapuñda şubḥ u şâm giryân oturmuş
 G. 183/5: Yâra ger 'âlem **naẓar** kılsa Haṭāyī ğam yime / Baḥmaġ olmaz yüzine hürşîd-i 'âlem-tâb tek
 G. 128/2: Ey perî-rû sen maña bir kez naẓar **kılsañ** be-nâz / Müdde'î bu ġuşşadan 'ayne'l-yakîn rencür olur
 G. 130/7: İşiginde ḳuluñdur bu Haṭāyī / **Naẓar** kıł hâlına devrân senüñdür
 G. 190/5: Bendeñi luṭf u kerem birle **naẓardan** şalmagil / Ey Haṭāyîñüñ penâhı leyse li hubbi sivâķ
 G. 215/5: Ey Haṭāyī ḳullaruñ ümmîdi vardur raḥmete / Sırr-ı settârın **naẓarı** ḳamudadır yâ Resûl
 G. 216/5: Ğayretinden bir **naẓar** fânûs üzin göstermedi / Meclisinde yandurur çün şem'-i pinhân münfa'ıl
 G. 259/4: Rûz-ı ezelde gördi seni bir **naẓar** gözüm / Ömrümce baḥuban o naẓar-ġâha şükr idem
 G. 278/4: Menden götürmegil **naẓar** ey şeh-süvâr-ı hüsn / dergehüñde zulm ola kim nâ-pesend olam
 G. 288/4: Bağ ilen bustân içinde serve kıłman iltifât / Tâ ki kıldum bir **naẓar** şol kâmet-i bâlâya men
 G. 302/5: Kılsañ bu hâķ-i pâyuña bir kez **naẓar** n'ola / Şalmaz mı hâķe yüzini hürşîd ü ay olan
 G. 331/9: Haṭāyī ḥastedür ister vişâlün / Dem-â-dem kıł **naẓar** bîmâra karşı
 G. 381/6: **Naẓar** kılgil Haṭāyīye sözin sindurmaġıl cânâ / Kuluñ çoḥ nâzişî vardur senüñ tek şâhı yanında
 G. 392/2: Tâ ki kıldı bir **naẓar** ol dil-rubâ yârum menüm / Nice 'uşşâķ ehlini ser-mest ü hayrân eyledi
 G. 404/2: Kevkeb olmışdur menüm çeşmüm cemâlün görmege / Bir **naẓar** doğıl gözüm karşıısına ey yüzü ay
 K. 5/11: Güñeh-kâr ümmetüñdür bu Haṭāyī / **Naẓar** kıł hâlına sen ġâh ġâhî
 K. 18/24: Kemterîn ḳuluñ Haṭāyîdür aña eyle **naẓar** / 'Âleme çün sen idersin luṭf u iḥsân yâ 'Alî
 K. 1/12: Luṭf ile aḥvâline kılgil Haṭāyîñüñ **naẓar** / 'İşķ içinde vâlih-i didâr iden Perverdigâr
 T. 3/2: Bendeden kesme 'inâyetlen **naẓar** / Bu Haṭāyī bir ḳuluñdur pür-ḥaṭâ

naẓar-ġâh: Bakılacak yer, seyir yeri.

G. 259/4: Rûz-ı ezelde gördi seni bir naẓar gözüm / Ömrümce baḥuban o **naẓar-ġâha** şükr idem
 T. 10/1: Men Mevâlî mezhebem râhum 'Alî / Hâcetüm zikrüm **naẓar-ġâhum** 'Alî

nazenin: İnce yapılı, narin.

G. 392/5: Āferin ol dil-rubā-yı **nāzenin** dil-dāra kim / Bu Ḥaṭāyīye vişālin luṭf u iḥsān eyledi

nāzır: Bakan, nazar eden.

G. 109/2: Gözüm yüzün görür her dem zihī **nāzır** zihī manzūr / Mu‘anber kākülün cānā ‘aceb āşüfte sevdādur
K. 12/10: Eger **nāzır**sañ ey ṭālib Ḥaḳı insānda gör gitme / Mübārek ḥ‘ācemün vechi Ḥaḳuñ nūrında mazhardur

nāziş: Naz.

G. 381/6: Nazar kılğıl Ḥaṭāyīye sözün sındurmağıl cānā / Kuluñ çoḡ **nāziş**ı vardır senün tek şāhı yanında

nazm: Manzum söz.

G. 100/5: Men‘ eyleme Ḥaṭāyī kelāmuñı ey rakīb / Baḡ defterine sözleri **naẓm** u niẓāmdur
G. 132/6: **Naẓm**-ı eş‘āruñ Ḥaṭāyī her biri dūr-dānedür / Söylegil tā şāhlaruñ güşında olsun güş-vār
G. 141/5: Ḥaṭāyī **naẓm**-ı eş‘āruña yüz miñ āferin gelsün / Ki ‘āķiller ḥayālinden degül dīvānelerdendür

nāzük: İnce, lâtif, nazlı, zarif. **Nāzük nihâl:** zarif boy.

G. 115/1: Bu şurāhī fi‘l-mesel bir dil-ber-i cānān durur / Rāh-ı rūḥ-efzā anuñ içinde **nāzük** cān durur
G. 121/1: Dudaḡuñ kand imiş bal anda n‘eyler / Ne **nāzük** ḥaṭṭ imiş ḥāl anda n‘eyler
G. 143/2: Ne **nāzükdür** cemālün gülşeni kim / Gül-i ter üzre **nāzük** sünbülü var
G. 174/1: Ḥaḳ lebünden goncenı gülşende ḥandān eylemiş / Lık yüz **nāzüklük** ilen anı ḥandān eylemiş
G. 296/4: Sorsam ol şırin dudaḡuñ piste midür yā nebāt / Yā Rab ol **nāzük** vücuduñ yā semindür yā semen
G. 364/3: Bir perī peykerni gördüm cān fedā kıldım aña / Öyle **nāzükdür** ki dutmış rengi bā-çin üstine
G. 387/4: İncimen derdünden ey gönüm alan **nāzük** şanem / Var durur mihr-i lebün gönümde dermānum kimi
G. 409/3: Gül gül-istānda bugündür **nāzük** ü ra‘nā velī / ‘Arzuñ tek ey şanem hiç gülde ruḥ-sār olmadı

nāzüklük: İncelik, letafet ve nezaket yüklü davranış.

G. 345/2: Bir tār-ı müyüñdür kemerün alta miyānuñ / **Nāzüklük** ile kim diye bir söz bu söz üste

ne: “Hangi şey” anlamında zamir.

G. 2/1: Gitdi ol dil-ber besī derd ü belā kaldı maña / **Ni** belā belkim yüküş cevri ü cefā kaldı maña
G. 8/5: Düşte gördi dün Ḥaṭāyī yār olupdur hem-demi / Yā düşümdür yā ḥayālüm bu **ne** hürmetdür maña
G. 9/1: Cānā gönülde hem-dem olan ḡam durur maña / Gör kim firāk evinde **ne** hem-dem durur maña
G. 12/3: Hüsnün **nedür** cihānda senün ey perī-şifāt / Ḥayrān durur felekde gün ü mäh-tāb aña
G. 17/2: Süre-i Ṭāhā vü Yāsīn ü Tebārek hüsnüne / Gör **ne** taḥsīn eylemişdür Ḥaḳ te‘ālā Rabbenā
G. 18/3: Cām-ı muşaffādan maña sākī içürdi bir kadeḡ / Şüfī **ne** bilsün men nice ol cāmdan buldum şafā
G. 19/3: Virmişem imānumı zencir-i zülfün küfrine / Bend-i zülfün küfrini gördüm **ne** imāndur maña
G. 42/4: Yaralı baḡrum kanın tökdi gözümde dem-be-dem / Gör **neler** kıldı maña şol nergis-i ḥün-ḥ‘āreler
G. 43/2: Yā Rab ol gözler **ne** bāḡuñ nergis-i şehlāsıdur / Kim ḡamından cism ü cānum nā-tüvān olmuş durur
G. 58/3: İşiginde anuñ men bir gedāyam / Ne kim luṭf eylese iḥsān anuñdur
G. 63/1: Şehā ol zülf-i müşkīnün **ne** zibā çin-ber-çindür / Ki her bir tārı ol zülfün bahā-yı Çin ü Mā-çindür
G. 63/5: Gül-i sır-āb-ı hüsnünde **ne** nisbet ol siyeh ḥālün / Bu ra‘nā beççe-i hindü gül-istān içre gül-çindür
G. 71/1: Bizüm ol dil-rubā cānānemizdür / Meger ol cān degül cānā **nemizdür**
G. 71/3: Firākuñdan **ne** fikrüm vardır ey dost / Vişālün her gice miḥmānemizdür
G. 73/2: Hem şahīdür hem şehādur kāyinātın ‘aynıdur / Kimse **ne** bilür anuñ sırrın bilür Perverdigār
G. 77/4: Şanma ey çeşmüm saña bigāneden ümmid ola / Gör **neler** kıldı gönül kim hem-dem ü hem-ḥānedür
G. 79/6: Baḡçe içinde gül-i aḡmer **ne** nisbet vechüne / Ol yañaḡuñ katına cān lāle-i ḥamrā **nedür**
G. 80/1: **Ne** insānsan sen ey cān kim cemālün Ḥaḳka mazhardur / Kaşuñlan kāmētün şekli maña mihrāb u minberdür
G. 80/4: **Ne** burcuñ kevkebisen sen eyā mihr-i cihān tā kim / Cemālün āfitābından aña ‘ālem münevverdür
G. 86/4: Tāb-ı ‘ışkuñdan hemişe gör **ne** ser-gerdān gezer / Āsumān dāyim ki yüzünden niķāb üstindedür
G. 90/4: Bitüpdür kāmētün çeşmüm öninde / **Ne** ḥoş serv-i ḥırāmān menzilizdür
G. 99/5: Her kim anı severse Yezīdden **ne** fikri var / Çün kullarına ḥavf ü ḥaṭārdan penāhdur
G. 105/2: Gönümü ‘ışkun **ne** itdi kim ḥalāş olmaz müdām / ‘Āleme andan ki emr-i nün u kāf olmuş durur
G. 109/1: Te‘ālā şānuhū ekber bu **ne** hüsn-i dil-ārādur / Cemālün hüriden yigrek boyuñ tūbiden a‘lādur
G. 112/1: Büt-perest oldı gönül büt-ḥāneler küncindedür / Men bilürmen bu dil-i şeydā **neler** küncindedür
G. 116/4: Yüz gösterüben ‘āleme niçün açarsın vechüñi / Dil-ber yüzü fitne degül sen ey gül-i ḥamrā **nedür**
G. 121/1: Dudaḡuñ kand imiş bal anda n‘eyler / **Ne** nāzük ḥaṭṭ imiş ḥāl anda n‘eyler
G. 127/5: Bu Ḥaṭāyī cū kenārında **ne** baḡsun serve kim / Qadd-ı dil-cūyı anuñ serv-i revāndan yaḡşıdur
G. 130/1: **Ne** buyursan şehā fermān senüñdür / Yoluñda cān u baş kurbān senüñdür
G. 131/3: Eşirmiş ḥün-ı dilümde şanemün ḥüni gözi / Ger sen inanmaz iseñ gör ki **ne** mestāne gelür
G. 139/1: Şem‘-i hüsnün çevresinde cān u dil pervānedür / Yanmayan ol şem‘e karşı bī-ḥaber pervā **nedür**
G. 143/2: **Ne** nāzükdür cemālün gülşeni kim / Gül-i ter üzre nāzük sünbülü var
G. 143/3: **Ne** gülşendür yüzün kim çevresinde / Hezārān ‘andelīb ü bülbülü var

- G. 144/5: Ne yirde bir gözi āhū olursa / Muḳarrerdür anuñ sayyâdı vardır
- G. 146/6: Sen bilürsin bendenüñ ḥālın **ne** bilsün bilmeyen / Bir midür yâ yüz midür yâ miñ midür bāzār bir
- G. 146/9: Cāna minnetdür **ne** gelse ğam yimen şükr eylerem / Cānı virdüm başı koydum olmışam bīmār bir
- G. 148/1: Ey gönül her ma'nisiz cāhili yār itmek **nedür** / Ma'nisiz cāhil sözine i'tibār itmek **nedür**
- G. 148/2: Çün anuñ kavli ḥaṭādur hem qarārı bī-vefā / Ey gönül nā-ehl ile kavlı ü qarār itmek **nedür**
- G. 148/3: Ehl-i Ḥaḳḳa cān fedā kıl cehl ile olma refīḳ / Çün 'anādil var iken zāġı şikār itmek **nedür**
- G. 148/4: Ḥanda kim bir ehl-i 'irfān görseñ olgil ḥāk-i pā / Ey gönül nā-ehl olup andan kenār itmek **nedür**
- G. 148/5: Bir niçe gün yār olup bir kimsenüñ ḥālın duyup / Sonra anuñ gizlū sırrın aşikār itmek **nedür**
- G. 148/6: Her kim öz 'aybı ile şübḥānına dutmuş yüzün / Kimsenüñ 'aybın açuban şerm-sār itmek **nedür**
- G. 148/7: Ey Ḥaṭāyī kıl fedā cānuñ vefālu yār için / Her vefāsız bī-vefā kimseni yār itmek **nedür**
- G. 149/7: Her kim sorar Ḥaṭāyīni yā Rab **ne** yirlüdür / Şāh Ḥaydar oğludur maḳāmı Erdebīl durur
- G. 157/1: Yā Rab **ne** dānedür ki anuñ zülfi dāmıdır / Ḥāl-i siyeh ki pīş-i leb-i la'l-fāmıdır
- G. 159/4: Cemālūñ göricek kim secde kılmaz / **Ne** kāfir ol Yezīd-i Ḥayberidür
- G. 171/4: Bir gün teraḥḥum eylemedüñ ḥāk-sāruña / Yā Rab **ne** sādır oldu ḳapuñda günāhumuz
- G. 181/4: **Ne** kim senden gelür hoşdur velikin / Eyā dil-ber maña çoḫ dutmaġıl daḳ
- G. 181/5: Ḥaṭāyī ğavṭa kıl gevher derindür / **Ne** istersin gönül baḥrinde zevrak
- G. 190/1: Ey ki 'ışḳuñdan olupdur cān ü dil ğamdan helāk / Sen **ne** maẓḥārsan cihānda ey cemālī nūr-ı pāk
- G. 198/1: Didi ol meh gün **nedür** didüm cemālūñdūr senüñ / Ay daḫı şol tal'at-ı ferḥunde-fālūñdūr senüñ
- G. 198/5: Ey Süleymān-ı zamāne 'āşıkun sor ḥālī **ne** / Kim ḳapuñda mūr nisbet pāy-mālūñdūr senüñ
- G. 205/3: Ruḥuñ yā Rab **ne** güldür kim fiġāna düşdi bülbüller / Ki şevḳinden anuñ her dem ḥuzūrı var gül-istānuñ
- G. 205/6: Ḳaşuñla kipriġüñ 'aynuñ **ne** siḥr-i Sāmīridür kim / Olaruñ mekr ü alından cihānı dutdı destānuñ
- G. 206/3: **Ne** cānsan sen menüm cānumdan artuḫ / Gönülünden gitmedi bir dem ḥayālūñ
- G. 207/4: İçer ol ḳanumı dīrsem inanmaz / **Ne** diyem men aña inana çeşmüñ
- G. 210/1: Ey melek ḥüsnüñ senüñ nūr-ı Ḥudādur bilmiş ol / Sidredür boyuñ **ne** sidre münteḥādur bilmiş ol
- G. 218/6: Ḥüsnüñ ḳatında zühre vü pervīn **ne** nesnedür / Ay u güneş ḥacālete düşdi zi-infi'āl
- G. 235/5: Didi Ḥaṭāyī dil-bere luṭfuñ **nedür** maña / Didi yüzümde 'āşika miñ gül-sitān virem
- G. 241/5: Bu Ḥaṭāyī bende ol ḳaşuñ ḳulıyam şıdḳ ilen / Kılmışam bir ḳatla iḳrārı **ne** inkār isterem
- G. 242/3: İşigüñ itlerine hem-nişīnem / **Ne** devletlū ḳulam sultāna yetdüm
- G. 269/2: Ol ser-i kūyuñda gezmekden **ne** ḥāşıldur maña / Sen büt-i şūḥuñ kerāmātın kemāhī görmişem
- G. 270/1: La'lūñ ḳatında vaşf-ı Bedaḥşān **ne** söyliyem / Yāḳūtı men berāber-i mercān **ne** söyliyem
- G. 270/2: Nāz u 'itāb-ı ğamzelerüñ dime cāhile / Ḥayfım gelür dimek saña nādān **ne** söyliyem
- G. 270/3: Göz gördi vü şikeste gönül düşdi dile / Yūsuf kimi be-çāh-ı zenaḥdān **ne** söyliyem
- G. 270/4: Cevr ü cefāñı bülbül-i şeydāya kılmagil / Vācib degüldür ey şeh-i ḥübān **ne** söyliyem
- G. 270/5: 'Ārif gerek Ḥaṭāyīni idrāk eyleye / Güftāruñı be-merdüm-i nādān **ne** söyliyem
- G. 279/1: Gel ey dil-ber tenümde cān olupsan / **Ne** cānam belki hem cānān olupsan
- G. 296/2: Ol raḳıbler ta'nesinden ihtirāzuñ tā nedür / Bendeye hiç iltifātuñ yoḫ durur yā Rab neden
- G. 308/1: Kızıl gül bağ u bustānum **ne** dırsın / Fedā olsun saña cānum **ne** dırsın
- G. 308/2: Qarār u şabr u ārāmum tükendi / Kesildi külli fermānum **ne** dırsın
- G. 308/3: Eridi iligüm ḳaldı sümügüm / Bu teni terk ider cānum **ne** dırsın
- G. 308/4: Ḥamu derdlülere dermān bulundu / Devāsız derde dermānum **ne** dırsın
- G. 308/5: Ḥamunuñ küfr ile imānı vardır / Menüm küfr ile imānum **ne** dırsın
- G. 308/6: Senüñ maḳşūduñ oldur kim men ölem / Ḥelāl olsun saña ḳanum **ne** dırsın
- G. 308/7: Eger yatsam miñ ıl topraġ içinde / Dürüstdür 'ahd ü peymānum **ne** dırsın
- G. 308/8: Ḥaṭāyī çün seni cān ile sevdi / Seven ölsün mi sultānum **ne** dırsın
- G. 310/2: Küfr ü imān sırrını bildüm ki ma'nide **nedür** / Yüzümü döndermişem andan berü Raḥmāna men
- G. 317/2: **Ne** mişbāh-ı ḳadīmīdür mübārek tal'atuñ nūrı / Melāḥat ehlinüñ gör kim cemālīdür cemīl andan
- G. 322/1: **Neler** çeker bu cānum yār elinden / Ol iki gözleri ḥün-ḥ'ār elinden
- G. 323/5: Yüzüñ şem'inde rüşendür 'Aliyyü'l-Murtaẓā nūrı / **Ne** bilsün bī-ḥaber Ḥābīl ki **ne** gelürdi Ḳābilden
- G. 330/4: Gözüñden āhū tek daġlara düşdüm / **Ne** siḥr itdi maña ol iki cadū
- G. 354/1: Yine bī-pervālıġı yād itdigüñ ya'ni ki **ne** / Olur olmaz sözi bünyād itdigüñ ya'ni ki **ne**
- G. 354/2: Her şehir tā şām olunca dapmazam çün rāḥatı / Bendeni ḳayġudan āzād itdigüñ ya'ni ki **ne**
- G. 354/3: Ğuşşa vü derd-i firāk ilen eyā Şīrīn-misāl / 'Āşıkı daġlarda Ferḥād itdigüñ ya'ni ki **ne**
- G. 354/4: Yüz kez ölseñ dünyede bir dem maña yoḫdur vişāl / Firḳatūñde 'ömrümi bād itdigüñ ya'ni ki **ne**
- G. 354/5: Seng-dil yāruñ elinden āḥ idüben dem-be-dem / Yaḫa yırtup baş açup dād itdigüñ ya'ni ki **ne**
- G. 354/6: Ölmüşem hecrūñde kecden çürümüşdür üstüḥ'ān / Dirligi de maña bir ad itdigüñ ya'ni ki **ne**
- G. 354/7: Tā ki feryāduña yetmez luṭf idüp ol şāh-ı ḥüsn / Ey Ḥaṭāyī munca feryād itdigüñ ya'ni ki **ne**
- G. 355/1: Ğonce tek la'lūñi ḥandān itdigüñ ya'ni ki **ne** / Lāle tek baġrumnı pūr ḳan itdigüñ ya'ni ki **ne**
- G. 355/2: Kara zülfüñ aġ yüzüñ üstinde efşān eyleyüp / Gönlümi ğamdan perişān itdigüñ ya'ni ki **ne**
- G. 355/3: Kıлмаñ için tāze ḥüsnüñ bağın ey serv-i revān / Gözümi kūyuñda giryān itdigüñ ya'ni ki **ne**
- G. 355/4: Tökmek için ḳanumı başum kesüp her dem-be-dem / Şeh-süvārım 'azm-i meydān itdigüñ ya'ni ki **ne**
- G. 355/5: 'Āşikuñ vaşl ile bir dem gönlüñi şād itmeyüp / Bu ḫarāb-ābādı vīrān itdigüñ ya'ni ki **ne**
- G. 355/6: Gülşen içre cilvelenmişsin yine geşt itmege / Cān ḳuşın dutmaġa seyrān itdigüñ ya'ni ki **ne**
- G. 355/7: Bī-tevaḳḳuf her belā oḫın ki atsañ her yaña / Sen meni ḳarşuda ḳalḫan itdigüñ ya'ni ki **ne**

G. 355/8: Ger yüz ıl kûyında cān vir meylî yoḥ her dem saña / Ey gönül sen munca eḡḡan itdiguñ ya'ni ki **ne**
G. 355/9: Ayaḡuñ tozında dirlik istedüm men ol diduñ / Müşkilümni böyle āsān itdiguñ ya'ni ki **ne**
G. 355/10: Dil kuşına dāne-i ḥāl üste dām itmiş saçuñ / Yā Rab anı bend-i zindān itdiguñ ya'ni ki **ne**
G. 355/11: Çünki kıldurduñ maña miñ tavr ilen cevır ü cefā / 'İşkuñı gönümde mihmān itdiguñ ya'ni ki **ne**
G. 355/12: 'Arızuñı zülfüñüz birlen ḥicāb idüp müdām / Ey güneş yüzüñi pinhān itdiguñ ya'ni ki **ne**
G. 355/13: Mihr ilen rahm itmeyüben ḡahr birlen öldürüp / Bendeye lutf ile iḡsān itdiguñ ya'ni ki **ne**
G. 355/14: İstemişdüñ katlümü cān müjde virdüm merdüm / Göz ü gönümni peşimān itdiguñ ya'ni ki **ne**
G. 355/15: Gönce gül ḡandān olup nergisle süsen bitmege / 'Arızuñ bağın gül-istān itdiguñ ya'ni ki **ne**
G. 355/16: Perdesinden keşf idüp ey verd-i aḡmer yüzüñi / Bülbüli 'ālemde destān itdiguñ ya'ni ki **ne**
G. 355/17: Çünki cān virmezsin ey 'ömrüm bu cānsız cismüme / Su-yı la'lüñ āb-ı ḡayvān itdiguñ ya'ni ki **ne**
G. 355/18: Vargil ey bād-ı şabā ol 'anber-efşān zülfe di / Bu ḡamer devrinde devrān itdiguñ ya'ni ki **ne**
G. 355/19: İsterem geldükçe ḡamdan kurtarasın rahm idüp / Gün-be-gün derdüm firāvān itdiguñ ya'ni ki **ne**
G. 355/20: Leşker-i 'ışkun gönül çek üstüme ey dil-rubā / Ḥāne-i gönümni talan itdiguñ ya'ni ki **ne**
G. 355/21: Ḥālūñi fülful yüzüñ gül leblerüñ mül ey şanem / Ḥatlaruñdan deste reyḡān itdiguñ ya'ni ki **ne**
G. 355/22: Baḡre döndi çevreñüz eşkümden ey āyine-rü / Gözyaşından böyle 'ummān itdiguñ ya'ni ki **ne**
G. 355/23: Seyr iderken murḡ-i dil bağ-ı ruḡuñda bend idüp / Anı der-ḡāh-ı zenaḡdān itdiguñ ya'ni ki **ne**
G. 355/24: Çalmaḡ için başumı top eyleyüp meydān ara / Hāv idüp zülfüñi çevḡān itdiguñ ya'ni ki **ne**
G. 355/25: Çünki zulmetden ḡıḡarmaz gönümü şem'-i ruḡuñ / Sen anı şem'-i şebistān itdiguñ ya'ni ki **ne**
G. 355/26: Men gedāya çünki yoḡdur rahmuñ ey cān 'ışkuñı / Gönlümün taḡtında sulṡān itdiguñ ya'ni ki **ne**
G. 355/27: 'İyd-i yüzüñ çün şehā müḡḡān oḡıylan cānumı / Ḡaşlaruñ yayına ḡurbān itdiguñ ya'ni ki **ne**
G. 355/28: Ma'den-i yüzüñde bir ḡoḡḡa deḡanuñ dūr dişüñ / Leblerüñ ṡarfını mercān itdiguñ ya'ni ki **ne**
G. 355/29: Aldı zemzem Ka'be-i vaşluñ şafāsından gözüm / ṡarf-ı dil derdine dermān itdiguñ ya'ni ki **ne**
G. 355/30: Her sütünün ḡaşr-ı bağ-ı dilde cān miḡdārını / Nisbet-i Ḥannān u Mennān itdiguñ ya'ni ki **ne**
G. 355/31: Bu Ḥatāyī gönlini ey nergis-i cādū nigār / Özüñe siḡr ile ḡayrān itdiguñ ya'ni ki **ne**
G. 356/1: Ey gönül kûyında me'vā kıldıḡuñ ya'ni ki **ne** / İtlerin kûyında ḡavḡā kıldıḡuñ ya'ni ki **ne**
G. 356/2: Sākin olmaḡ Ka'be-i kûyında yegdür dil-berüñ / Her gerekmez yire pervā kıldıḡuñ ya'ni ki **ne**
G. 356/3: Kanlu yaşumı yüzüm üste revān idüp müdām / Rāz-ı pinhānum hüveydā kıldıḡuñ ya'ni ki **ne**
G. 356/4: Gönümü kılduñ müşevveş bir tükenmez fikr ilen / Bu perişān zülfi sevdā kıldıḡuñ ya'ni ki **ne**
G. 356/5: Eşk-i ḡünin baḡre döndi çeşmesinden çeşmümün / Sū-be-sū yaşumı deryā kıldıḡuñ ya'ni ki **ne**
G. 356/6: Vechüñ eyyāmında bu baḡt-ı siyāḡumuñ şehā / Nisbetini leyl-i yeldā kıldıḡuñ ya'ni ki **ne**
G. 356/7: Her dem ey Leyli nigārum bendeni Mecnün teki / Vālih ü ḡamḡin ü şeydā kıldıḡuñ ya'ni ki **ne**
G. 356/8: İstedüm kûyuñda cān virem şehā te'hır idüp / İnne emhilihüm rüveydā kıldıḡuñ ya'ni ki **ne**
G. 356/9: Ḥāk-i pāyuñda meni ednādan ednā eyleyüp / Özüñi a'lādan a'lā kıldıḡuñ ya'ni ki **ne**
G. 356/10: Öldürem dirdüñ bugün dañla meni ḡıḡduñ ḡilāf / Bilmezem imrüz u ferdā kıldıḡuñ ya'ni ki **ne**
G. 356/11: Levḡ-i dilde bile teskīn dapmıḡ iken ḡamları / Bir daḡı yañlışdan inşā kıldıḡuñ ya'ni ki **ne**
G. 356/12: Çünki rahmuñ yoḡ mezārüm üstine bir daş idüp / Ey vefāsız anı ṡuḡrā kıldıḡuñ ya'ni ki **ne**
G. 356/13: Gül yüzüñ evrākıñı ḡülşende ḡandān eyleyüp / Bülbül-i maḡzūñı ḡüyā kıldıḡuñ ya'ni ki **ne**
G. 356/14: Asmaḡ için cānumı bir kıl ilen ey nev-nihal / Serv tek ḡaddüñi peydā kıldıḡuñ ya'ni ki **ne**
G. 356/15: Çünki dilden yoḡ durur meylüñ men-i dil-ḡasteye / Merḡabā ehlen ve sehlā kıldıḡuñ ya'ni ki **ne**
G. 356/16: Çāk idüp gün tek giribānuñı her dem gözine / Şubḡ-dem yüzüñi peydā kıldıḡuñ ya'ni ki **ne**
G. 356/17: Çünki devr itmez ayaḡı meclis-i 'uşşāk ara / Leblerüñ cām-ı muşaffā kıldıḡuñ ya'ni ki **ne**
G. 356/18: Ḡudretidür sāni'-i pāküñ aña insān dime / Sen anı mānend-i eşyā kıldıḡuñ ya'ni ki **ne**
G. 356/19: Leyli zülfinüñ ḡayālî 'ışḡ ilen Mecnün teki / Meskenüñi küh ü şaḡrā kıldıḡuñ ya'ni ki **ne**
G. 356/20: Secde kılmaḡçün dilersen ḡaşları miḡrābımı / Özüñi sen ehl-i taḡvā kıldıḡuñ ya'ni ki **ne**
G. 356/21: Vālideynüñ ma'nisin yād eyleyüp her dem-be-dem / Cāhidü lafzında ifnā kıldıḡuñ ya'ni ki **ne**
G. 356/22: Ayaḡı tozında ol serv-i revānuñ ey gönül / Virmek için cān müḡeyyā kıldıḡuñ ya'ni ki **ne**
G. 356/23: Sidre birlen münṡehāya ḡaddüñi teşbih idüp / Ḡadrini ve't-tür-ı Sinā kıldıḡuñ ya'ni ki **ne**
G. 356/24: İster idüm ḡurtulam geldikçe bir bir ḡuşşadan / Gün-be-gün derdüm müsennā kıldıḡuñ ya'ni ki **ne**
G. 356/25: İşıḡıñde bī-nevāya iltifātuñ kem kılup / Ḥüsın ilen özüñi ḡarrā kıldıḡuñ ya'ni ki **ne**
G. 356/26: Ey Ḥatāyī ḡāk ilen yeksān olup ol māḡ için / 'Azm-i sevdā-yı Süreyyā kıldıḡuñ ya'ni ki **ne**
G. 357/7: Dün dimişdüñ menden özge yāra virmişsin gönül / Men Ḥatāyī ḡaste-ḡāle bu **ne** bühṡāndur yine
G. 377/4: Ḡaşdumda durur çeşmün bilmen **ne** diler menden / Öğrenmege kāfirler zulm eyleye İslāma
G. 378/4: Ḥāk meni yā Rab **ne** bir miskīn yaratmış dünyede / Baḡduḡınca ḡamdan özge görmedüm her yanuma
G. 379/3: Ey gönül ḡuşyār oturmaḡıl **ne** ḡāşıl dünyede / Kim ki mest olmaḡ diler gelmek diler mey-ḡāneye
G. 380/3: İşıḡıñde şikāyet kıl şikāyetler be-ḡāyet kıl / Menüm derdüm rivāyet kıl **ne** vaşfum var çünān söyle
G. 380/7: Ḥatāyī ḡaste firḡatde **ne** firḡat belki 'usretde / Gözi nem gönli ḡasretde işi ḡatı yaman söyle
G. 394/2: Kûyuñdan özge murḡ-ı gönül dutmadı maḡām / Bülbül **ne** yire vara görüp taze ḡülşeni
G. 396/4: Yā Rab ol çihreñ **ne** taze verd-i aḡmerdür senüñ / Gül kızarmış ḡacletinden lāl idüpdür süseni
G. 396/5: Ey Ḥatāyī sen **ne** bülbülsin ki bağ-ı ravzada / Görmemişdür bağbān der-ḡülşen-i mīnū seni
G. 419/4: Ne beñizer 'adli Nüşrevān-ı 'adle / Ki devr içinde devrāndur Ḥatāyī
G. 419/6: Ḥatāyī sözleri bilmez **ne** bilsün / Bilene sözi bürḡāndur Ḥatāyī
G. 422/1: Neler geldi gelesidür meded hey / Cihān ehli ölesidür meded hey
G. 423/7: Ne ḡayḡum var raḡībün fitnesinden / İştidüm kuyı ḡazan kendi düşdi

G. 429/3: Bir ol ki nefsinı bilmez bir ol tanımaz özini / alupdur lāda illāda görüñ **ne** zer ider şüfi
G. 435/5: Demīde şol ha-ı müşgīn ü zülf-i ru-sāruñ / Ne fitnedür ki bu devrān içinde yir dutdı
G. 437/2: Di senden ayru hāli **nedür** haste ‘āşikuñ / Doğrar fırā yüregini pāre pāre di
K. 12/7: Hādīs ü va‘z-ı ur‘āndan **ne** bulduñ gelgil ey zāhid / İmāmuñ ismi ur‘āndur hādīs Allāhu ekberdür
K. 12/9: Behişt isterseñ ey ‘ārif be-yād it meclis-i rindān / Hākuñ dīdārı ey zāhid **ne** cennāta müyesserdür
K. 13/16: Yezīd ü müşrikūñ kesdi damarın / **Ne** almışdur giriftār-ı belādur
K. 4/17: Bildūñ **ne** ma‘niden ‘ale‘l-insān hīn-i dehr / ur‘ānda ünkü ıldı beyān Hel etā seni

ne: "ne ... ne" bağlacı; ikisi de değil anlamını verir.

G. 4/2: Ey perī o ‘ive vü hüsnüñe maėrūr olma kim / Mülk-i fāni şanmagil kim **ne** saña aldı maña
G. 16/3: Gelmiş degül **ne** hōd gelecek tā-be rüz-ı haşr / Devr-i amerde sen teki bir şāh-ı meh-liā
G. 277/1: Ey dirīgā gitdi gelmez ol gül-endāmum menüm / **Ne** arārūm var **ne** şabrum u **ne** ārāmum menüm
G. 206/2: **Ne** Hızır anı görüpdür **ne** Mesīhā / ‘Acāyib hāı vardur Zü‘l-celālūñ
G. 277/1: Ey dirīgā gitdi gelmez ol gül-endāmum menüm / **Ne** arārūm var ne şabrum u **ne** ārāmum menüm
G. 317/5: Zihī bülbül ki şevinden **ne** şabrı var **ne** ārāmı / Düşüpdür gülşen içinde hezārān āl u ıl andan
G. 371/4: Divāneyüz divāneye alem yo / Bize **ne** sa u şaal u **ne** şāne
G. 399/1: Ey meni hāyrān iden der-h‘āb gördüm men seni / **Ne** perī **ne** ādemī mehtāb gördüm men seni
K. 6/12: **Ne** üi severem **ne** hōd yarusı / Ezelden Ca‘ferīyem Ca‘ferīyem
M. 2/32: Dirīgā bu dem olsa İsfendiyār / **Ne** tatın koyaydum ne mülk ü diyar
M. 2/50: ılıcdan geçürem anuñ cümlesin / **Ne** āheng bile ne hūd hamlesin

ne ‘aceb: Ne olmuş, şaşılacak ne var!

G. 167/1: Ey senūñ yüzüñe badu ıble oldı māhumuz / **Ne ‘aceb** şüret yaratdı şun‘ ile Allāhumuz
G. 266/2: Bī-āre gönül gözgüsi açıldı şafādan / Hey hey **ne ‘aceb** āhū-yı Tatara yoluhdum
G. 307/1: Her gelen dünyā menüm dir sen adīm būnyādsın / Cümleñün gönlin alupsan **ne ‘aceb** şayyādsın

ne belādur: Büyük derttir!

G. 376/3: Gözüme uyu yürünmez gönlüme düşdi hayāl / Bilmezem āhir hayālūñ **ne belādur** gönlüme

ne bilsūñ: Ne bilsin!

G. 120/2: Menüm tek gevheri nādān **ne bilsūñ** / Meni bilmege dānālar gerekdür
G. 120/3: **Ne bilsūñ** meni her bir yaşlu gözlü / Gönül gözinde bīnālar gerekdür
G. 153/5: Her kişi kim zıkr-i Hālan gönlüni itmez cilā / Ol **ne bilsūñ** bī-başar ‘işkuñ şafāsı hādadur
G. 323/5: Yüzūñ şem‘inde rüşendür ‘Aliyyü‘l-Murtażā nūrı / **Ne bilsūñ** bī-haber Hābıl ki ne gelürdi ābilden
G. 371/1: Biz ol cān-ı yegāneyüz yegāne / **Ne bilür** bizi her nāşī bīgāne
G. 413/4: ‘Alī sırrın **ne bilsūñ** her münāfık / Münāfık ıblesi şeytān degül mi
G. 429/1: Gönül bu sırruñı sala ki bilmez bī-haber şüfi / Bu deryādan derin sırrı **ne bilsūñ** değme bir şüfi
K. 2/2: Ayaėuñ topraėınuñ adrin **ne bilür** her kişi / Kün fekān toprağına kemter bahādur yā Nebī

ne ġam: Gam değil!

G. 125/2: Ser-i kūyuñda **ne ġam** nāle ılursa dil ü cān / Yüzi gül gülşen ara bülbül-i hoş-h‘ān doludur
G. 114/4: Maña yüzūñ göreli fırat-i hicrānda **ne ġam** / Zülf ü rüyün şanemā şem‘-i şebistān kimidür
G. 161/8: Ey Hāayī ġam yime ün şāhdur yāruñ senūñ / Aña **ne ġam** kim anuñ ġam-h‘ār olanı şāhdur
G. 229/2: Zecr ü hecrūñ leşkerinden kişver-i cāna **ne ġam** / ün hayālūñ gönölümün tatında sulāndur menüm

ne hācet: Ne gerek, ne lüzumu var!

K. 12/3: Elinde bāde-i gül-reng ier gāzīlerūñ şāhı / **Ne hācet** nul iün şekker sözüñ and-ı mükerrerdür
G. 7/2: Mescide varma **ne hācet** didüm ey zāhid saña / Rüy ilen zülfi anuñ küfr ile imāndur maña

ne haddüm: Haddime mi düşmüş! Ne haddime!

G. 173/4: Senūñ sīmīn zenadānuña ey dost / **Ne haddüm** var diyem dendān oturmuş

ne hāldur: "Nasıl bir durumdur?" anlamında kullanılan şaşkınlık bildiren söz.

G. 201/3: Elūñ anlı gözūñ kinlü **ne hāldur** / O şehir ire şalup an sen mi geldūñ

ne hikmetdür: Nasıl bir şey oldu; sebebi nedir?

G. 347/3: Yüzūñ üste zülfüñi gördüke muşhafdur direm / Bu **ne hikmetdür** ki yazılmış ara aė üstine

ne nisbet: Kıyaslanamaz, benzeyemez, denk değil.

G. 79/4: Geri zulmetdür sauñ yüzūñ aña hūrşīd-var / Leblerūñ tu‘mı **ne nisbet** eşme-i hayvānadur
G. 79/6: Baėe içinde gül-i amer **ne nisbet** vechüñe / Ol yañaėuñ atına cān lāle-i hamrā nedür

ne sebebden: Niin?

G. 138/3: Ra' nā kadūn ki serv-i sehīdūr muḳābili / Yā Rab münāsibi **ne sebebdēn** çinār olur

ne sūd: Ne fayda?

G. 37/1: Munca cevr itdūn maña nā-mihribānlığından ne sūd / Öldürenen soñra ey cān mihribānlığından **ne sūd**
G. 37/2: Qahruñ ilen telh geçdi çünki 'ömrüm dünyede / Yaşum üzden isteyiben şadmānlığından **ne sūd**
G. 37/3: Bilmezem niçün durur düşmenligüñ bu nev' ilen / Luṭfuñı görsetmeyüp hem bu yamanlığından **ne sūd**
G. 37/4: Çünki rahmuñ yoḫ durur men pīr-i 'ışkuñ hālına / Bu cihān bağında ey servüm cevānlığından **ne sūd**
G. 37/5: Ey Ḥaṭāyī dil-berūñ çün kim cefā eyler saña / Bī-vefā 'ālemde böyle zindegānlığından **ne sūd**

nebāt: Bitki; şeker.

G. 30/4: Mehd-i zemīn içinde ki tıfl-ı nebāt irür / Aña hemīşe dāye-i luṭf emzirür **nebāt**
G. 249/4: Şerbet-i hecrūñle kılma dil-berā ağzumnı telh / Tūṭiyem la'lūñ durur kand u **nebāt** u şekkerüm
G. 296/4: Sorsam ol şīrīn dudağıñ piste midür yā **nebāt** / Yā Rab ol nāzūk vücūduñ yā semīndür yā semen

neberd: Savaş, cenk, mücādele.

M. 2/24: Men olam neheng ile ceng eylerem / **Neberdi** be-bebr ü peleng eylerem

nebī: Tanrı buyruğunu kullara bildiren kimse, peygamber.

G. 26/2: Mānend-i cām-ı Hızr-ı **Nebīdūr** misāl ilen / Āb-ı ḥayāt içindeki cān-baḫş iden şarāb
G. 86/6: Çün seni Ḥaḳḳuñ resūli bilmediler yā **Nebī** / Ol günehten tā ebed kāfir 'azāb üstindedür
G. 210/4: Gerçi çoḫ geldi **nebī** bu devr-i Ādemden berü / Ḥatmi cümle enbiyānuñ Muṣṭafādur bilmiş ol
K. 2/1: Şol mübārek zātuña işüm senādūr yā **Nebī** / 'Asılığ bīmārına aduñ şifādūr yā **Nebī**
K. 2/2: Ayağıñ toprağınuñ ḳadrin ne bilür her kişi / Kūn fekān toprağına kemter bahādūr yā **Nebī**
K. 2/3: Ol maḳāmūñ kim melek yetmez şufūf-ı na'line / Ayağıñ altında ol bir ḥāk-i pādūr yā **Nebī**
K. 2/4: Ḳaldı sidre'l-müntehā geçdūñ felekden tā semā / Kim yeter bu ḳadr-i Ḥaḳḳa müntehādūr yā **Nebī**
K. 2/5: Ey güneş yüzlü seni her kimse kim ḥaḳ bilmedi / Dañla maḫşerde anuñ yüzi ḳaradūr yā **Nebī**
K. 2/6: Çün senūñ ḫoşluğıña yaratdı sāni' 'ālemi / Ayağıñ toprağına cānum fedādūr yā **Nebī**
K. 2/7: Her münāfik kim saña göñlinde inkār eyledi / Tā ebed yanmağ cehennemde revādūr yā **Nebī**
K. 2/8: Hem senūñ ta'rīfūñ itdi hem 'Alīnūñ ol İlāh / Nişe kim sen Muṣṭafā ol Murtaẓādūr yā **Nebī**
K. 2/9: Mu'cizātuñ ḳatına Mūsī misāl-i mürçe / Gerçi Fir'avna 'asāsı ejdehādūr yā **Nebī**
K. 2/10: Bu Ḥaṭāyī ḫaste-ye ḳılḡil şefā'at rüz-ı ḫaşr / Çünki aşlından senūñlen aşīnādūr yā **Nebī**
Mus. 1/2: Erenler güzīni cihān serveri / **Nebīler** içinde odur bihterī

necāt bul-: Kurtuluş yolu bulmak, çözüme kavuşmak, derman bulmak.

K. 18/13: Ger ezelden olmasaydı luṭf u iḫsānuñ senūñ / Nūḫ bulmazdı **necāt** ez-hevl-i tūfān yā 'Alī

Necef: Kūfe civarında Hz. Ali'nin türbesi olan yer.

G. 266/5: Şāh işigüñe secde ḳılıpdur bu Ḥaṭāyī / Baḫr-ı **Necefe** irdüm ü şeh-vāra yoluḫdum
K. 8/1: Deryā-yı **Necef** gevherine kān 'Alīdūr / Ol lām-ı leb-i la'l-i Bedaḫşān 'Alīdūr

nedāmet: Pişmanlık.

G. 158/2: Cevr ile derd ü ḡam u miḫnet ü endūh u firāk / Ḥasret ü āh u **nedāmet** mi diyem yā ḫasīdur

neden: "Neden kaynaklanır, hangi maddeden yapılmıştır?" anlamlarında soru zarfı.

G. 27/9: Uş Ḥaṭāyī ḡamdan inceldi bu āh u derd ile / Var iken bülbül **neden** bustāna girmişdür ḡurāb
G. 41/5: Cānumı 'ışkuña teslīm eyledüm iḫlās ile / Ol perī-peyker meni yā Rab **neden** ḳılmaz pesend
G. 55/3: Ger senūñ yüzūñ degül 'aşıklar için ḳible-ḡāḫ / Bes **neden** boldı hilālī ḳaşlaruñ miḫrāblar
G. 101/5: Bu Ḥaṭāyī şī'rine münkir **neden** sen zāhidā / Āteş-i 'ışkuñ nişānı odlu güftārındadur
G. 147/3: Degme bir cāhil nigāruñ cevrini çekmek **neden** / Yā ne her nā-kes ile ḳavl ü ḳarār itmek m'olur
G. 191/2: La'lūñüzden cām-ı mey her kimseye virmek **neden** / Leblerūñ şerbetini bīmāra göndermek gerek
G. 204/2: Ḥoş maḳām-ı a'zam olmışdur bu göñlüm ḡüşesi / Bilmezem yā Rab **neden** cevr ile vīrān eyledūñ
G. 245/1: Cemālūñ ḡülşeni'çün merḡ-zāram / Neden kim ḫasretūñden murḡ-ı zāram
G. 296/2: Ol raḳībler ta'nesinden iḫtirāzuñ tā nedür / Bendeye ḫiç iltifātuñ yoḫ durur yā Rab **neden**
G. 301/3: Çün ki ol māhuñ cemālin istemezdūñ görmegi / Her gice çeşmüm **neden** kevkeb kimi bīdārsın
G. 301/4: Ey perī çün kim ṭabīb-i derd-i 'ışḳ olmuş lebūñ / Bes **nedendür** sen hemīşe gözleri bīmārsın
G. 313/1: Ey şanem göñlūñ senūñ nā-mihribān olmuş **neden** / Zūlf ü çeşmūñ fitne-i āḫir zamān olmuş **neden**
G. 313/3: Firḳatūñ ger ḳılmaya bağrumda yüz miñ pāreler / Bes menüm gözüm yaşınuñ rengi ḳan olmuş **neden**
G. 313/4: Ağzuñuz bir zerredür her yirde dirler kim dehān / Belūñüz bir ḳılıcdır adı miyān olmuş **neden**
G. 313/5: Bu Ḥaṭāyī ḫaste-dil vālih degüldür ḫüsnūñe / Gice gündüz işigüñde pāsban olmuş **neden**
G. 357/4: Yüzūñi zāhid **neden** seb'a'l-mesānidür dimez / Şafḫasında yazılı hem nūr-ı Ḳur'āndur yine
G. 433/6: Dil-berūñ luṭfı menümlen çoḫ idi ḡāyetde kim / Bilmezem yā Rab **neden** ol mihrini az eyledi

nefes: Bir nefes alacak kadar zaman, an, lahza.

G. 15/2: Ol şanem 'azm-i sefer itdi gönül eglenme kim / Bir **nefes** dîdâr gör kim qalmaya hasret saña
G. 50/13: **Nefes** gevherdür anı bir bilenler / Sözin bir söyleyenler gerçek erdür
G. 172/1: Ey dudağın şehd ü şekkerdür siyeh hâlün meges / Olmasun 'ışkuından ayru tende cânım bir **nefes**
G. 369/1: **Nefesi** ehl-i dilün gevher-i cândur bilene / Nutkumuz kudret-i Haq ruh-ı revândur bilene
G. 371/5: Haţâyînün **nefesin** işidenler / Sa'adet anlaradur bî-kerâne

nefha: Güzel koku, râyiha-i tayyibe; rüzgârın bir kere esmesi, bir esim yel.

G. 162/4: Ey yüz ıl mürdesi sen Allâha şükr it dur yüri / 'İsi-i dem-sâz geldi **nefha**-i cân devridür
G. 314/4: Bâğ-ı cennetdür yüzün yâ ravza-i dâru'n-na'im / Âb-ı kevser mi lebün yâ **nefha**-i rûhü'l-emîn

nefrîn: Lânet okuma, bedduâ etme, ilenme, bedduâ, lânet.

G. 74/3: Ger maña **nefrîn** ider düşmen men andan gam yimen / Kim münâfıkdan gelen qarğış du'â nisbetlüdür

nefs: Bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği, kişiliği.

G. 362/5: Cânunı şükrâne vir başun ile çarh oynagil / Tanıyup **nefsünü** çalgil ka'beteynün tâsına
G. 422/5: Peyem-berler kaçarlur ümmetinden / Ki **nefsâ** **nefs** olasıdur meded hey
G. 429/3: Bir ol ki **nefsini** bilmez bir ol tanımaz özini / Qalupdur lâda illâda görñ ne zerq ider şüfî
K. 13/17: Gel ey 'arîf sen öz **nefsünü** tanı / Ki **nefsin** bilmeyen dūr ez-Hudâdur
M. 1/12: Meni öz yoluña şalgil yürütgil / Yaman işi bu **nefsümden** eritgil

nefsâ: Yeni doğum yapmış kadın, lohusa.

G. 422/5: Peyem-berler kaçarlur ümmetinden / Ki **nefsâ** **nefs** olasıdur meded hey

nehâr: Gündüz.

Mus. 1/25: Adı miñ şifâtı hezârân hezâr / Döner hükmi birlen bu leyl ü **nehâr**

neheng: Timsah; yiğit.

M. 2/24: Men olam **neheng** ile ceng eylerem / Neberdi be-bebr ü peleng eylerem

ne-kâbil: Cahil, kabiliyetsiz.

G. 323/4: Haţâyî isterem hüsn-i cemâlin dem-be-dem görmek / Bu gönüm ihtirâz eyler rakîbân-ı **ne-kâbilden**

nem: Gözyaşı.

G. 267/1: Dil-rubânun fırkatünden gözlerüm nemdür menüm / Gice gündüz ağlaram hiç bilmezem **nemdür** menüm
G. 329/2: Vişâlün hasretinden ey dil-ârâm / Gözümde nesne gezmez **nemden** ayru
G. 380/7: Haţâyî haste fırkatde ne fırkat belki 'usretde / Gözi **nem** gönli hasretde işi çatı yaman söyle

nem-nâk: Nemli, ıslak; gözyaşıyla ıslanmış.

G. 393/5: Gitme Haţâyî çeşmidin ey 'aks-i kadd-i yâr / **Nem-nâk** yirde bitmeye qarğı senün kimi

nem: Neyim?; Ne işime yarar, neyime?

G. 267/1: Dil-rubânun fırkatünden gözlerüm nemdür menüm / Gice gündüz ağlaram hiç bilmezem **nemdür** menüm

neng: Ayıp, utanma.

M. 2/29: Menümlen ganim olup Efrâsyâb / Anunlan uruşmağa **neng** eylerem

neng: Para, mal.

G. 217/2: Ana ata kavm u qardaş ehl-i 'ışk kayda imiş / Nâm u **neng** ü cân u başdan geçmeyen bizden degül

ner: Erkek aslan.

G. 429/4: Sevüpdür sîm-i dünyâyı koyupdur vaşl-ı dil-dârı / Haçan kim doğru söz disem olur hışm ile **ner** şüfî
M. 2/12: Kimini dutar sed Sikender gibi / Kimini kaçar kaçagan **ner** gibi
M. 2/38: Dirîğ ki qalmadı er kıymeti / Yel-i sâf-şiken şîr-i **ner** kıymeti

nerdübân: Merdiven.

G. 358/5: Ululuğ ister isen kulluğ eyle / Ayağ bir bir başarlur **nerdübâna**

nerede: Hangi yerde?

G. 220/4: **Nerede** yaramaz söz işidürsen / Qulağa alma sen anı qatıl ol

nergis: İri papatya biçiminde ortası yeşil veya sarı, yaprakları gri ve sarı bir çiçek. Suyu, uyuşturucudur. Mahmur bakışı andırır.

G. 25/3: Ey gözi **nergis** yüzi gül tek boyı serv-i revân / Tâ ki senden ayru düşdüm hasteyem hâlüm harâb

G. 40/9: Kısmeti rüz-ı ezelden hem mu'ayyen Muştafâ / **Nergis-i şehlä** imişsin yâ 'Alî senden meded
G. 42/4: Yaralı bağrum kanın tökdi gözümünden dem-be-dem / Gör neler kıldı maña şol **nergis-i hün-h'äreler**
G. 85/4: Hayf ola çeşmüni cânâ **nergise** nisbet kılam / Hânsı nergis gözlerüñ tek mest ü hem şehlä düşer
G. 111/3: Nice ser-hoş olmasun devrinden anuñ dil-berüm / **Nergis-i** mestâneñüz kim su kimi kanum içer
G. 112/5: **Nergis-i** mest-i humāruñ kanumı içmeklige / Kaşlaruñ mihrābınuñ bu dāneler küncindedür
G. 139/3: Ey müselmānlar meni 'ayb itmeñüz 'aşık diyüp / Kim meni vālih kılan ol **nergis-i** mestānedür
G. 168/5: Sāki-i bākī elinden mest olup içmekdeyüz / **Nergis-i** mestüñ kimi mestāne gelmişlerdenüz
G. 184/2: Baḥmanam gül yüzine hüsñüñ var iken ey perī / Neylerem **nergisni** men ol çeşm-i bīmāruñ gerek
G. 234/6: Göz midür yâ çeşm-i āhū yoḥsa **nergis** mestidür / Yüz midür ol yoḥsa mäh-i āsumānumdur menüm
G. 258/5: Nice miskīn Ḥaṭāyī kanın içmiş / Şol iki **nergis-i** hün-h'äre gördüm
G. 293/2: Gözüñ içmiş 'aşıklaruñ olmuş humār / Bāğçada gör **nergisi** gül-nāra döndermiş yüzün
G. 331/2: Karārum kalmadı sabr ötđi hadden / Dü çeşmüm **nergis-i** bīmāra karşı
G. 340/3: Sākiyā vaqt-i tarabdur elde tutgil cām-ı mey / Kim benefşe mest olup **nergis** humār oldu yine
G. 355/15: Önce gül ḥandān olup **nergisle** süsen bitmege / 'Arızuñ bāğın gül-istān itdigüñ ya'ni ki ne
G. 355/31: Bu Ḥaṭāyī göñlini ey **nergis-i** cādū nigār / Özüñe sihr ile ḥayrān itdigüñ ya'ni ki ne
G. 366/3: Dişüñ incü gözüñ **nergis** lebün la'l / Senüñ ol hoş cemālün beñzer aya
G. 324/1: **Nergislerüñ** ki yıḥdı meni mekr ü ālden / Devrinde hiç kırtulabilmen zevelden
G. 327/3: 'Alī oldur ki Selmāna 'aceb bir deste **nergisni** / Hemān-dem taze gösterdi üç üz yıl dirdügi yirden

nergis-i şehla: Güzel ve baygın bakışlı göz.

G. 43/2: Yâ Rab ol gözler ne bāğüñ **nergis-i şehlāsıdur** / Kim ğamından cism ü cānum nā-tüvān olmuş durur

nerrād: Tavlacı.

G. 144/7: Udabilmez munı devr-i zamāne / Ki bir oynayıcı **nerrādı** vardur

G. 307/3: Her kimüñlen oynaduñ çekdüñ çevirdüñ çarḥını / Hiç 'arīf naḥşuñı duymaz 'aceb **nerrādsın**

nerre: Erkek.

M. 2/34: Dirġā ger olsa bu devrānda Gīv / Görineydüm aña çü bir **nerre** dīv

neşāt: Sevinç, ferah, şâdlık.

G. 307/4: Dünyenüñ mālī vü genci zerķine aldanma kim / Evvelī zerķ u **neşātdur** āhiri şehmātsın

G. 325/4: Levḥaşa'llāḥ ḥanı ol günler **neşāt** u 'ıyş ile / Yār ile bir niçe müddetler çıḥardum erba'ın

nes(îl): Bir kimsenin zürriyeti, evlât ve torunları, soy, sülâle, döl.

G. 145/6: Ḥavāric **neslini** kıymañ cihānda / Yakīn bil vaqt-i Zü'l-feḳār olupdur

G. 418/2: Şaḫ **nesli** Cüneyd ü Ḥaydar oğlı / 'Aliyyü'l-Murtaẓāidür Ḥaṭāyī

nesim: Hafif esen rüzgar; iyilik, ihsan, cömertlik.

K. 18/2: Ḥāk-i küyuñdan muḥammer oldu Ādem tıyneti / Ey ser-i küyuñ **nesimi** rüh-i insān yâ 'Alī

Nesimî: Hurûfiliği ile tanınan mutasavvıf şair Seyyid Nesimî. Derisi yüzülerek öldürülmüştür.

G. 253/3: Gāḥ Ḥüseynī vü **Nesimî** gibi soydı kādılar / Gāḥ Mañşūr donına girdüm ene'l-Ḥaḫ dār idüm

nesne: Bir şey.

G. 97/5: Men yaman isem niçe sen yaḥşılığ kıl ey 'azīz / **Nesne** kalmaz dünyede yaḥşı yaman elden gider

G. 218/6: Hüsñüñ katında zühre vü pervin ne **nesnedür** / Ay u güneş ḥacālete düşdi zi-infi'āl

G. 286/3: İstemez bu ḥaste göñlüm özgelernüñ minnetin / Cānuma vaşluñdan özge **nesne** ğam-h'ār olmasun

G. 329/2: Vişālün ḥaşretinden ey dil-ārām / Gözümde **nesne** gezmez nemden ayru

G. 362/6: **Nesne** kim Ḥaḫdan gelendür andan olgil bī-günāḥ / Ey göñül var şād-kām olgil Ḥaḫuñ cefāsına

G. 375/6: Ger mihr ü ger cefā vü sitem sendedür ḥamı / Her **nesne** var kılursa rızādur Ḥaṭāyiye

G. 419/2: Şehün göñlinde gizlü **nesne** yoḥdur / Yakīn bil ehl-i 'irfāndur Ḥaṭāyī

nesrîn: Hoş kokulu, yabangülü olarak da bilinen çiçek; hoş kokulu ayva tüyleri olan sevgili.

G. 364/2: Bir ḥırāmān serv-kāmet girdi nesrîn dermege / Avcuñı doldur benefşe saç bu gül-çin üstine

neşteren: Yaban gülü.

G. 296/5: Çin-i zülfüñde Ḥaṭāyī tā dutupdur meskeni / Yâ Rab ol gülgün yañağüñ gül midür yâ **nesteren**

nev': Yeni, taze; türlü, çeşit, cins.

G. 37/3: Bilmezem niçün durur düşmenligüñ bu **nev'** ilen / Luṭfuñı görsetmeyüp hem bu yamanlığdan ne sūd

G. 368/4: Kıldı sevdā ile peyveste za'ıf ey mäh-i **nev'** / Tenümi şol ḥam-ı ebrü-yı hilālün bu gice

nevā: Ezgi, ses, sada.

G. 36/4: Kim ki kāmın almadı dünyāda oldur bī-nevā / Bī-nevānuñ virgilen yā Rab **nevāsından** meded
G. 302/6: Vaşluñ **nevāsın** istese cānum ‘aceb degül / Muhtāc olur hemīşe gāniye gedāy olan

nevā: Katık; yiyecek.

G. 88/2: N’ola ger hūsnūñden alsa zerre nūr-ı āfītāb / Kim belī dāyım gānilerden **nevā** muhtāc alur
G. 48/6: Anuñçün olmış anuñ şerbeti pāk / Ki hayvān söyleyen yüz ten **nevādur**

nev-bâhar: İlkbahar (Mart, Nisan, Mayıs ayları).

G. 76/3: Lāl oturma söyle ey cān murğı geldi **nev-bahār** / Gitdi kış vakti aradan uş gül-istān devridür
G. 92/2: **Nev-bahār** oldı gözüm ister cemālūñ görmege / ‘Azm idüp gülşen saru seyrān iderseñ vaktidür
G. 274/3: **Nev-bahār**-ı hatt u reyhānuñdan ayru düşmişem / ‘Ārızuñ tek lāle-i gül-berg-i sır-āb isterem
G. 280/3: Düşmedüm sevdā elinden bülbül-i cān oldı lāl / Vakt-i güldür çehreñ açup **nev-bahār** olmaz mısın
G. 340/1: Mevsim-i kış gitdi devr-i **nev-bahār** oldı yine / Meclis-i geşte ‘acāyib rüzgār oldı yine
G. 403/1: Dem-be-dem yol gözlerem ol sevgü yārum gelmedi / Kalmışam kış miḥnetinde **nev-bahārum** gelmedi

nev-cevān: Genç

G. 49/5: Pīr bolmışdı cihānda fırkatūñden ey şanem / Tā yüzūñ gördi Ḥaṭāyī **nev-cevān** olmuş durur
G. 76/1: **Nev-cevān** ol pīr iken devrān ki cānān devridür / Şād bol ey ḥaste-dil kim derde dermān devridür
G. 162/7: Kulluğa geldi Ḥaṭāyī rahm idüp ey **nev-cevān** / Hālına kılğil nazar kim lūtf u iḥsān devridür
G. 247/6: **Nev-cevān** iken meni hicrān gūni pīr eyledi / Tā ki düşmişem cūdā ‘ömr-i cevānumdan menüm
G. 337/5: Pīr iken bende Ḥaṭāyī **nev-cevān** olam yine / Ger menümlen bir kez ol ‘ömr-i cevānum söyleşe
G. 338/1: Gerçi hecrūñden za‘īf ü nā-tüvān oldum yine / Pīr iken yüzūñi gördüm **nev-cevān** oldum yine

nev‘i: Tür, cins.

G. 149/4: Simurğı Kāfda dirler ü hūblar da hem vefā / Hiç görmemiş bu **nev‘ileri** bir mesīl durur

nev-māh: Yeni ay.

G. 193/2: **Nev-māhı** gökde ister ise halk ‘ıyd içün / Çeşmüm hemīşe kaş-ı hilālūñ diler senūñ

nev-nihāl: Taze fidan; sevgili.

G. 356/14: Asmağ içün cānumı bir kıl ilen ey **nev-nihal** / Serv tek kaddūñi peydā kıldıguñ ya‘ni ki ne

nevrüz: Baharın ilk günü, ilkbahar; nevrüz bayramı.

G. 340/4: Geldi **nevrüz** u bahār u ‘ıyd u devr-i dost-kām / Yār eli tek yiryüzi naş u nigār oldı yine

ney: Kamış, içi kanık kamış, üfleli bir çalgı.

G. 27/6: Yār ilen ḥalvetde muṭribsiz içerken nāgehān / Kāmetüm çeng oldı feryādum **ney** ü āhum rebāb
G. 398/3: Tā ki dün meclisde **ney** feryād ü nālem dinledi / Ağlaşur bağrın delüp bu nāle vü zārum kimi

neye: Ne diye, niçin?

G. 379/1: Ey şabā aḥvālūmi ‘arz eylegil cānāneye / ‘Āşıka her dem cefā gösterdügūñ cānā neye

n’eyle: Ne eylemek, ne yapmak.

G. 27/5: Der-mesācid **neylerem** va‘zın işitmek vā‘izūñ / Güşe-i mey-ḥāne yigrekür maña cām-ı şarāb
G. 18/7: Cān u cihānı sızsızūñ **neyler** Ḥaṭāyī ḥaste-dil / Senden müdām iḥsān diler çünki gedādur bī-nevā
G. 25/2: Çıh sen ol yāruñ küyından ey raḳīb-i rü-siyeh / Ḥaste bülbül var iken **neyler** gül-istānda gürāb
G. 35/2: Gice gündüz men anuñ hecrinde yanmağdur işüm / **Neyleyem** kim ol mehūñ menden yaña pervāsi yoḥ
G. 44/3: Düşdi hūsnūñ manzarına cān u dil hem gözlerüm / Çāre yoḥ nā-çār olupdur **n’eylesün** bī-çāreler
G. 79/5: Derd-i ‘ışkuñdan senūñ ger istesem ki dūr olam / **Neylesün** bu ḥaste gönüm derd ilen hem-ḥānedür
G. 96/2: Dün didi zāhid maña niçün gönül virdūñ aña / **N’eyleyim** görgeç yüzini ihtiyār elden gider
G. 96/4: Ey gönül hicrān ilen ‘ömrūñ tükense gam yime / **N’eylerem** ‘ömr-i ‘azizi çünki yār elden gider
G. 183/2: İhtiyārumlen menüm düşmezdi cānum ‘ışkuña / **N’eyleyim** çekdi ḥayāl-i zülfūñüz kullāb tek
G. 121/1: Dudağūñ kand imiş bal anda n’eyler / Ne nāzük hatt imiş hāl anda **n’eyler**
G. 121/2: Elife nisbet itdüm kadd-i dālūñ / Elif üste elif dāl anda **n’eyler**
G. 121/3: Zāhidūñ giydügi şūf u sıkarlāt / Fakīrūñ giydügi şāl anda **n’eyler**
G. 121/4: Kimūñ kim malı mülki genci çoḥdur / Bu munca mülk ile māl anda **n’eyler**
G. 121/5: Ḥaṭāyī kāl evinden ḥāle yitdi / Bu bir hāl evidür kāl anda **n’eyler**
G. 129/1: Bugün men munda yārum anda **n’eyler** / Yüzi şu‘le nigārum anda **n’eyler**
G. 129/2: Apardı ‘aql ile şabr u qarārüm / Menüm şabr u qarārüm anda **n’eyler**
G. 129/3: Katı müştāk idüm şīrīn lebūñe / Gözi mest ü ḥumārüm anda **n’eyler**
G. 129/4: Vaṭandan ayru düşdüm dād u feryād / Ġarībüm gam-güsārüm anda **n’eyler**
G. 129/5: Ḥaṭāyī ḥaste düşdüm yārdan ayru / Tabīb ile tīmārüm anda **n’eyler**

- G. 172/3: N'eylerem 'ışkuñdan ayru dünyenüñ lezzâtını / Kim huzûr-ı dil gam-ı mihrüñ menüm gönümde bes
 G. 184/2: Bahmanam gül yüzine hüsnüñ var iken ey perî / **Neylerem** nergisni men ol çeşm-i bîmâruñ gerek
 G. 211/4: Sevgülü yârûñ vişâli hoşdur ammâ n'eyleyim / Mihnet-i hicrân güninde bir meded-kârum degül
 G. 268/3: N'eyleyem bî-ihtiyâr ayrıldum andan vâ dirîğ / Ol menümlen hem-dem ü serdârı gitdüm görmedüm
 G. 329/1: Nigârâ n'eyleyem men senden ayru / Bu gönüm hâli olmaz gamdan ayru
 G. 344/2: İstemez gönüm meşâmı zülfüñüzden özge müşk / Müşki n'eyler kimse kim öğrendi ol bûlar bile
 G. 349/4: Rakîbî koymagil kapuñda n'eyler / Bu kâfir cennet-i rızvân içinde
 G. 374/1: N'eylerem men cenneti içinde dîdâr olmasa / Koy anı vîrâne kalsun bâğçada yâr olmasa
 G. 414/3: Murğ-ı dil gâhî ruhuñ geh 'arîzuñ mesken dutar / Bülbül-i dil-âste birdür n'eylesün gül-zâr iki

ney-nevâlar: Ney ahenkleri, ney sesleri.

- G. 333/6: Senüñ evlâdına her bir taraftan / Gelüpdür ney-nevâlar dürlü dürlü

nezâre: Seyretmek, bakmak, bakış.

- G. 375/5: Dâr ağacı tikilmiş ü 'âlem nezârede / Aydur ki gelsün imdi şalâdur Hâfâyîye

ni 'aceb: Şaşılacak ne var, şaşılacak bir şey yok!

- G. 88/3: Ni 'aceb men miskinüñ gönlin eger yağma kıla / Hindu-yı zülfüñ ki mülk-i Rûmdan târâc alur
 G. 106/2: Ni 'aceb yüz üste ol zülfüñ yatarsa her zamân / Bu muhakkakdur ki genc üste nighbân mârdur

nice, niçe: Nasıl?

- G. 12/4: Uyğuda gözlerüm nice görsün cemâlünü / 'İşkuñda çünki gelmedi bir zerre h'âb aña
 G. 18/3: Câm-ı muşaffâdan maña sâkî içürdi bir kadeh / Şüfi ne bilsün men nice ol câmdan buldum şafâ
 G. 38/5: Bi-çâredür Hâfâyî yâr elinden / Nice büryân olupdur dâd u feryâd
 G. 43/5: Tâ Hâfâyî gördi ol hüsn-i cemâlün ey güneş / Gör nice 'âlem dilinde dâsitân olmuş durur
 G. 45/2: Nice kim cevri ü cefâ kılsañ men-i dil-âste / Eylemen andan şikâyet kim vefâ-dârum durur
 G. 51/1: Hâr boldı yüregüm hecrüñden ey gül yüzlü yâr / Yâr bağrum yarasın gör kim nice hâr anda var
 G. 66/5: 'Afv eyle bu Hâfâyî günâhın eyâ perî / Bahş ide şâh nice ki kuldân hâfâ gelür
 G. 67/4: Ol perî gidende 'âlem nice hayrân olmasun / 'İşve vü kirîşme vü nâz u 'itâb almış gider
 G. 77/2: Nice gavvâş olmayam yaşumda kim ol dil-berün / Lebleri la'l-i Bedağşân dişleri dür-dânedür
 G. 85/5: Nice olmasun Hâfâyî 'ışk ileñ divâne kim / Gönline her dem senüñ tek bir perî-sîmâ düşer
 G. 97/5: Men yaman isem niçe sen yahşılığ kıl ey 'azîz / Nesne kalmaz dünyede yahşî yaman elden gider
 G. 106/5: Nice terk itsün Hâfâyî küyüñüznuñ vaşfını / Kim şikeste bülbülün dâyim yiri gül-zârdur
 G. 111/3: Nice ser-hoş olmasun devrinden anuñ dil-berüm / Nergis-i mestâneñüz kim su kimi kanum içir
 G. 112/3: Yûsuf-ı Ken'anı şalmışdur zenağdân çâhına / Zülfüne bağlu nice dîvâneler küncindedür
 G. 113/2: Söyle kim ol Türk-i mestî nice tîr-endâz imiş / Kim menüm bağrumda andan şad hezârân yara var
 G. 119/3: Niçe kim enbiyâ vü evliyâ var / Kamusî katredür 'ummân 'Alîdür
 G. 119/5: Zi behr-i dîn ü İslâm ol ki kıldı / Niçe Hayber teki vîrân 'Alîdür
 G. 124/2: Başum kurbân yolında mürşid-i Hâk / Nice yüz miñ teki câna kıyan var
 G. 124/7: Bu yola varmağ olmaz reh-nümâsız / Nice kim olasan sen söze kan var
 G. 128/5: Teşne-dildür bu Hâfâyî cân virüpdür la'lüne / Nice kim la'lün 'aseldür dil aña zenbûr olur
 G. 143/4: Nice mest ü humâr olmaya çeşmün / Öñinde leblerün kimi mülî var
 G. 145/2: Bu kudret sırrıdır çıldı cihâna / Nice 'aşıklara izhâr olupdur
 G. 145/3: Aluram 'ilm ohiyandan hisâbı / Nice Manşûrlarum ber-dâr olupdur
 G. 166/1: Hâl-i dilümni bendeden ol yâre söyleñüz / Hecr ohi bağrumı niçe bir yara söyleñüz
 G. 173/3: Senüñle hüsn içinde bahş idenler / Nice mahrûm kalup çendân oturmuş
 G. 173/6: Senüñ Leylî cemâlün görmek için / Nice Mecnûnleyin hayrân oturmuş
 G. 178/4: Nice bulsuñ bu gönül murğı rehâ hâlün görüp / Çeşm-i fettânuñ anuñ râhında kurmışdur duzağ
 G. 191/5: Çeşm-i mestler gör nice kanum tökerler dem-be-dem / Bu garîb ü hasteni tîmâra göndermek gerek
 G. 194/1: Tâ nice h'âb içinde hayâlün görem senüñ / Vakti durur ki şimdi cemâlün görem senüñ
 G. 225/2: Her zamân dîrsin maña kim hâfiruñ kılma melûl / Nice olam şadmân kim cüz melâlün görmezem
 G. 234/4: Serve beñzetdün boyını ey rakîb-i kec-naçar / Nice dîrsin serv anı 'ömr-i cevânumdur menüm
 G. 234/7: Sordılar kim ey Hâfâyî nice sevdün yâri sen / Didi yoğdur ihtiyârum dil-sitânumdur menüm
 G. 237/4: Nice cem' olsun bu gönüm sensiz ey ârâm-ı cân / Kim ser-i zülfüñ kimi gamdan perîşân olmuşam
 G. 249/5: Nice gündür kim Hâfâyî âsitânuñ yastanur / Sormaduñ bir gün ki hanı ol gulâm-ı kemterüm
 G. 258/5: Nice miskîn Hâfâyî kanın içmiş / Şol iki nergis-i hün-h'âre gördüm
 G. 262/4: 'İşk içinde vâlih u ser-mest ü hayrânâv velî / Gör nice Manşûr teki men dâra muhtâc olmuşam
 G. 309/5: Niçe miskîn Hâfâyî kimi gönli / Olur pür-hânde şahuñ gönli bilsün
 G. 321/2: Yürî sen bir il ol yola ki ola maqşaduñ hâşıl / Nice Fir'avn garq itdi geçürdi Mûsî'yi Nîl'den
 G. 322/3: Karınca çekebilmez fîl yükini / Nice âh itmesün ol bâr elinden
 G. 325/4: Levhâşâ'llâh hanı ol günler neşât u 'ıys ile / Yâr ile bir nice müddetler çıhardum erba'în
 G. 362/2: Niçeler dünyâyâ geldi niçeler dağı gelür / Bir beka yurdın dutuben yuf digil fenâsına
 G. 368/6: Munca kim âh u figân eyledi bir gün şanemâ / Sormaduñ hâste Hâfâyî nice hâlün bu gice

G. 392/2: Tā ki kıldı bir nazar ol dil-rubā yārum menüm / **Nice** ‘uşşāk ehlini ser-mest ü hayrān eyledi
G. 401/2: Ey perī hüsnuñe insān **nice** hayrān olmasun / Gökde ser-gerdān olupdur ol meh-i tābān dañı
G. 401/5: **Nice** yanmasun Ḥaṭāyī ‘arīzuñ hecrinde kim / Ğarka-i hūn oldı cevrenden gül-i ḥandān dañı
G. 420/4: Bañr-ı ‘ışk içre senüñ çün **nice** gavvāş olmışam / Dişlerüñ dürdür dudağıñ āb-ı hayvān nisbeti
G. 310/3: Gör **nice** zārī virür ol la‘neti şeyṭān maña / Dün ü gün la‘net oñurmen la‘neti şeyṭāna men
G. 423/8: Ḥaṭāyī sen güvenme māla gence / **Niçeler** māla gence mindi düşdi
G. 422/6: Şora şora iletürler şırāta / **Niçeler** sıyrılasıdur meded hey

niçe bir: Daha ne kadar?

G. 331/7: Demidür eylegil luṭf u ‘ināyet / Yazuhdur **niçebir** yalvara karşı

niçe dürlü: Çeşit çeşit, çok çeşitli

K. 17/12: Ḥasan ‘Askerini cāndan sevenler Ḥaḫka vāşıldur / Anuñ egnine rahmetden **niçe dürlü** kabā geldi

niçe kim: Ne kadar; pek çok kez

G. 222/2: **Nice kim** cevır ü cefā kılsañ bu ğam-gīn göñlüme / Ol ğamuñdan ağırıman cānumda minnet bilmişem
G. 264/3: **Nice kim** bilicisin ebsem olgil / Sa‘ādet olmağı ḥāmūşda gördüm
K. 13/2: **Nice kim** enbiyā geldi cihāna / Ḳamusından güzīde Muşṭafādur

niçük: Nasıl, ne şekilde?

G. 51/4: Rüzgārum tūredür sensiz eyā ārām-ı dil / Dil **niçük** ārām dutsun ḥadden ötdi intizār
G. 51/6: Bī-ḳarār oldum saçıñ tek ruhlaruñdan ayru men / Men **niçük** ārām idem sensiz ki oldum dil-fiğār
G. 81/2: ‘İşkuñ göñlümdə men dañı **niçük** pinhān idem / Rüy-i zerd ü eşk-i sürḫüm çün güvāḥ olmış durur
G. 101/3: Āhu tek ‘aşıklaruñ göñlin **niçük** şayd itmesün / Ol ḳadar kirpük oñı kim çeşm-i hūn-ḥ‘arındadur
G. 105/5: Men **niçük** hecrüñde vaşluñ lezzetinden kām alam / Vaşluñ ilen hecrinüñ işi muşāf olmış durur
G. 227/3: Ol perī-peyker **niçük** cānum ḳuşın bend itmesün / Dānedür ḥālī perīşān zülfi dāmumdur menüm
G. 239/3: Bilmenem **niçük** ola āḫir ser-encāmum menüm / Ḳismetüm ḥālīḳ yazupdur yoḫsa güm-rāḥ olmışam
G. 320/5: Bu Ḥaṭāyīden **niçük** bī-gānesin ey seng-dil / Senden özge kimsenem yoḫ aşinā bilmez misin
G. 326/4: Şarf eyledüm yolında ḳamu ihtiyārumı / **Niçük** elümde ḳoymadı ḫiç ihtiyār ḥūsn
G. 329/4: Ki senden ayru ḫiç yoḫdur ḫayātum / Ḳarār ider **niçük** cān tenden ayru
G. 407/2: Sen **niçük** şun‘-ı Ḥudāsın ey melek yüzli beşer / Yüzüñi görgeç oñur ‘uşşāk Allāḥ ekberi
M. 2/35: Dirīğā bu demde diri olsa Zāl / Göreydi **niçükdür** ğanīmliğda ḫāl

niçün: Neden, niçin, hangi sebeble?

G. 9/4: **Niçün** severdi ḫaste-dil ey bī-vefā seni / Bu çoḫ belā ki hecrüñ ider kem durur maña
G. 11/2: Derd-i hecrüñden senüñ hergiz şikāyet ḳılmazam / Ḥiç ‘ilāc itmen ṭaleb **niçün** ki dermāndur maña
G. 31/2: Sordılar menden ki **niçün** bī-dil olduñ men didüm / Ol sebebdən bī-dil oldum dil-ber ü dil-dār mest
G. 37/3: Bilmezem **niçün** durur düşmenliğüñ bu nev‘ilen / Luṭfuñi görsetmeyüp hem bu yamanlığdan ne sūd
G. 64/1: Dil-berā hüsnuñi şāni‘ āfītāb itmiş durur / Bilmezem **niçün** gözümnden der-ḫicāb itmiş durur
G. 79/3: Men saña her dem du‘ālar ḳıluram ey bī-vefā / Ey şanem **niçün** senüñ her günde ḳaşduñ cānedür
G. 96/1: Ey felek devründe **niçün** ol nigār elden gider / Ḳanum ilen ellerin ḳılmış nigār elden gider
G. 96/2: Dün didi zāhid maña **niçün** göñül virdüñ aña / N‘eyleyim görgeç yüzini ihtiyār elden gider
G. 116/4: Yüz gösterüben ‘āleme **niçün** açarsın vechüñi / Dil-ber yüzü fitne degül sen ey gül-i ḥamrā nedür
G. 229/4: Çeşm-i mestüñ giceler **niçün** uyanmaz ḫ‘ābdan / Kim işüm her şubḫ u şām āḫ ile efğāndur menüm
G. 342/4: Rāḫat-ı vaşluñ umarken geldi hecrüñ zahmeti / Ey perī **niçün** ḳoyarsın derdi dermān üstine
G. 343/4: Ağ yüzüñ üstinde ol zülfi siyāhuñı götür / Bilmezem ḥamrā gülüñ **niçün** ḳonar zāğ üstine
G. 414/4: Ḳurşanur göñlüm ser-i zülfüñ ḫayālın der-meyān / Gör **niçün** kāfirdür ol kim bağlanur zūnnār iki
G. 105/1: Ey şanem **niçün** senüñ va‘dūñ ḫilāf olmış durur / Mihrüñ az olmış velī ḳahruñ güzāf olmış durur
G. 136/4: Bolsun bu māl ü mülk ve ger ḫiç bolmasın / **Niçün** ki vaşl-i yārdur ancak maña zārūr
G. 116/2: Pend ü naşīḫat dutmaduñ **niçün** göñül virdüñ aña / Bī‘llāḥ cezādur ey göñül hicrān odında yanadur
G. 314/6: Cennetü‘l-me‘vā imiş çün ey Ḥaṭāyī kūy-ı dost / Dañı **niçündür** ta‘allül fedḫulūḫā ḫālīdīn
G. 390/5: Bu Ḥaṭāyī ‘ışkına **niçün** ḫalāyık ṭa‘n ider / Ol mehi kim gördi ḫūsn ile ki ḫayrān olmadı
G. 391/5: Bu Ḥaṭāyī ḫasteye **niçün** vefālar ḳılmaduñ / Yoḫ durur mihrüñ teki göñlünde iḳrāruñ kimi
G. 414/2: Zülfüñi yüz üste gördüm ḫaḳalanmış söyledüm / Genc birdür üste **niçün** yatmış ol şeh-mār iki

n’id-: Çare aramak amacıyla “Ne etmek, ne yapmak”.

G. 4/5: Dil-berün gitdi Ḥaṭāyī sen **nidersin** dünyeyi / Çünki cān gitdi bu ten yā Rab niye ḳaldı maña
G. 211/3: Naşīḫ aydur dūn maña terk eyle anuñ ‘ışkıñı / Veh **nidem** kim ol menüm hem-rāz-ı esrārum degül
G. 349/1: Ḥayālūñ meskenidür cān içinde / Yine Yūsuf **n’ider** zindān içinde

nidā: Çağırma, ses etme; gaptan gelen ses.

G. 215/2: Geldi Cebra‘īl saña her dem getürdi Ḥaḳ sözün / Ba‘zı peygamberlere gelen **nidādur** yā Resūl
K. 16/8: Ḥalīlu‘llāḥ donın giymiş virilmiş adı İsmā‘īl / Aña ḳurbān oluñ cānlar ki Allāḥdan **nidā** geldi

T. 1/1: Yā ‘Ali cānum saña olsun fedā / ̸ul kefādur şānuña ̸aḫdan **nidā**

nigāh: Bakış, nazar.

G. 81/6: Çün cemālūñ gördi düşmen kılmaduñ aña **nigāh** / Müdde‘ilernūñ maḳāmı bend ü çāh olmış durur

G. 339/3: Tā ki zāhid gördi yüzūñ kılmadı hergiz **nigāh** / Kāfir-i muṭlaḳdur ol kim gelmez ikrār üstine

G. 425/2: Tazarru‘ eylegil dergāhuña çoḫ / Bes andan yüzine kılgil **nigāhı**

K. 5/10: ̸alāş oldu günāhından tamāmet / Kime kim luṭf ile kılduñ **nigāhı**

nigār: Nakış, resim, suret; tasvır gibi güzel, mahbube.

G. 96/1: Ey felek devründe niçün ol **nigār** elden gider / ̸anum ilen ellerin kılmış nigār elden gider

G. 110/5: Dün menümlen rü-be-rü boldı **nigār** öldi rakīb / Gözler ilen çoḫ işāretler kılar kaç oynadur

G. 180/4: ̸ayāl-i hāl ü ḫaṭuñ ey **nigār**-ı lāle-‘izār / Göñülden itdi menümle bugün ḫikāyet-i ‘ışḳ

G. 260/1: Ey ḫabībüm sen teki zībā **nigārı** sevmişem / ‘Aḳlı kāmīl ḫüsne bay bir doḡrı yārı sevmişem

K. 12/8: Eyā miḫrāb iden taşı ḫaḳīḳat mezhebin dut kim / **Nigāruñ** kāmēti kaşı maña miḫrāb u minberdür

Matla 1/1: Derd-mend oldum **nigārā** derdüme bir çāre kııl / Cevr-i hecrüñlen meni ḡamdan yeter āvāre kııl

nigār: Güzel yüzlü sevgili.

G. 16/10: Hem-tāsı ol şehenşeh-i a‘zam **nigārumuñ** / Yoḫdur be-Ḥaḳḳ-ı ḫürmet-i evlād-ı Muṣṭafā

G. 103/1: Menüm ol sevgü yārum geldi ḫoşdur / Elüme ol **nigārum** geldi ḫoşdur

G. 126/1: Bağdaş kurup otursa **nigārum** fiḡān ḳopar / Dursa otursa fitne-i āḫir zamān ḳopar

G. 129/1: Bugün men munda yārum anda n‘eyler / Yüzi şu‘le **nigārum** anda n‘eyler

G. 142/2: Tende cānum ḳalmadı anuñla olmışdur revān / Ol menüm rüḫ-ı revānum yā **nigārumdur** gider

G. 356/7: Her dem ey Leylī **nigārum** bendeni Mecnūn teki / Vālih ü ḡamḡin ü şeydā kıldıḡın yani ki ne

G. 147/3: Degme bir cāhil **nigāruñ** cevri çekmek neden / Yā ne her nā-kes ile ḳavl ü ḳarār itmek m‘olur

G. 239/2: Āteş-i endüh ile bağrum olupdur çün kebāb / Hem-demüm ḡamdur **nigārā** peyrev-i āḫ olmuşam

G. 230/4: Ḥasretem Ya‘ḳūb tek Yūsuf yüzine ey şabā / Tañruñ içün bir ḫaber algil **nigārumdan** menüm

G. 254/4: Cānumuñ cānānesidür şol **nigāruñ** ḡamzesi / Cānuma nüş eyledüm cānāneye göndermişem

G. 340/4: Geldi nevrüz u bahār u ‘ıyd u devr-i dost-kām / Yār eli tek yiryüzi nakş u **nigār** oldu yine

G. 355/31: Bu Ḥaṭāyī göñlini ey nergis-i cādū **nigār** / Özüñe siḫr ile ḫayrān itdiḡuñ ya‘ni ki ne

G. 55/1: Ruḫlaruñ muşḫaf **nigārā** ḫatlaruñ i‘rāblar / Baḡdum ol yüzden maña fetḫ oldu yüz miñ bāblar

G. 154/1: **Nigārā** gözleruñ cellāda beñzer / Raḫımsız göñlüñüñ pülāda beñzer

G. 184/1: Firḳatūñ çekdüm **nigārā** vaşl-ı ruḫ-sāruñ gerek / Ḥaste-ḫālem dil-berā la‘l-i şeker-bāruñ gerek

G. 230/2: Şüretūñ gördüm **nigārā** vālih ü sevdā-yı men / Firḳatūñ dūr eyledi şabr u ḳarārumdan menüm

G. 280/1: Firḳatūñ çekdüm **nigārā** şimdi yār olmaz mısın / İḫtiyārum gitdi elden iḫtiyār olmaz mısın

G. 298/1: Şüretūñ gördüm **nigārā** mest ü ḫayrānam bugün / Ol ḳara zülfüñ teki ḡamdan perīşānam bugün

G. 329/1: **Nigārā** n‘eyleyem men senden ayru / Bu göñlüm ḫālī olmaz ḡamdan ayru

G. 409/1: Tā seni gördüm **nigārā** dil maña yār olmadı / Gerçi yār oldu velīkin yār-ı ḡam-ḫ‘ār olmadı

G. 437/1: Ey bād şubḫ-dem yūri var ol **nigārā** di / Ey boyı serv ü yüzi gül ü gül-‘izāra di

G. 11/5: Ey Ḥaṭāyī ḫūblaruñ cevri vefādur ‘aşıḳa / Firḳat ü hecri **nigāruñ** luṭf u iḫsāndur maña

G. 46/4: Ger meni öldürseler sen öyle bilgil ey **nigār** / Bu muḫabbet etegin elden ḳoyaram yoḫ durur

G. 96/1: Ey felek devründe niçün ol **nigār** elden gider / ̸anum ilen ellerin kılmış nigār elden gider

G. 231/2: Tā ki düşdüm ol **nigāruñ** meh yüzi hicrānına / Derd ilen seyyāre tek her gice bīdār olmuşam

nigārā: Ey güzel, ey sevgili; ey resim gibi güzel sevgili!

G. 382/3: Senūñ mestāne çeşmüñden **nigārā** / Maña nāz u ‘itāb olsun mı böyle

nigehbān: Bekçi; mecazen sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri.

G. 106/2: Nī ‘aceb yüz üste ol zülfüñ yatarsa her zamān / Bu muḫaḳḳaḳdur ki genc üste **nigehbān** mārduur

G. 172/2: Ey perī her-dem **nigeh-bān** ḳapuña ḫācet degül / Kim yeter kūyında her şeb nāle vū āhum ceres

nigeh-dār: Gözcü, koruyucu.

G. 231/4: Çünki ‘ışḳuñ gencini göñlümde pinḫān eyledüm / Rüz u şeb ol gence men her dem **nigeh-dār** olmuşam

nigīn: Yüzük.

G. 435/7: ̸ılısm-ı a‘zamı aḡzuñ beyān kılmak içün / **Nigīn**-i mühr-i Süleymān içinde yir dutdı

nihāl: Fidan; fidan gibi taze ve düzgün vücutlu sevgili.

G. 368/5: Gözlerüm yaşını her süya çū su kıldı revān / ‘İşve vū nāz ile ol serv-i **nihālūñ** bu gice

nihān: Saklı, gizli, mahfi.

G. 3/4: Ger **nihān** oldu gözümde ol perī-peyker şanem / Gökde meh anuñ yüzinden bir nişān ḳaldı maña

G. 43/1: Ol perī-peyker ki çeşmümden **nihān** olmuş durur / Bāḳi ‘ömrüm olsun ol cismümde cān olmuş durur

G. 49/1: Tā cemālūn nūri çeşmümden **nihān** olmuş durur / Gice gündüz işüm āh ile figān olmuş durur
G. 49/3: Bir meseldür kim diyerler gencüñ üste mār olur / Zülf içinde hüsñüñ ol genc-i **nihān** olmuş durur
G. 93/5: Çünkü derd-i 'ışkıñı olmaz **nihān** itmek anuñ / Ey Haṭāyī derd ilen feryād kılsañ vaṭtidür
G. 98/3: 'İşret ü zevk u şafāya ey göñül şād ol müdām / 'İyş nihān olur görünmez aşikār elden gider
G. 303/5: Bu Haṭāyī didi kim yüzünde gördi Haḫ yüzün / Dir ḫayālündür senüñ gözden **nihāndur** sen diyen
G. 369/2: Ma'rifet gevherinüñ kânına ma'den olagör / İşte bu 'ilm ü hüner genc-i **nihāndur** bilene
Mus. 1/32: Vücüdı muḫalled özi cāvidān / Gehī aşikārā gehidür **nihān**

nihānī: Gizli, saklı.

G. 161/6: Gāziler göñlünde iste Haḫkı ey dil nişe kim / Gāziler göñlündeki sırr-ı **nihānī** şāhdur
Kıt'a 1/2: Dün benefşe seyr idegördüm **nihānī** geşt ider / Dil-berüm egnine giymiş bir ḫabā-yı süseni

nīk: İyi, güzel, olumlu.

G. 415/4: Her ne kılsañ **nīk** ü bed āḫir saña ol tuş olur / Çekmedi şermendelik her kim ki bed-ḫ'āh olmadı

nīkāb: Yüz örtüsü, peçe.

G. 12/1: Rüşen yüzün ki zülfüñ olupdur **nīkāb** aña / Nisbetdür ebr içinde meh ü āfitāb aña
G. 25/1: Zerreyem mihründe dāyim ey cemālī āfitāb / Ebrî yüzünden götürgil dutmagil menden **nīkāb**
G. 26/1: Geldi şurāḫi meclise ref' eylemiş **nīkāb** / Nūr eyledi mecālisi zerrīn-per-āfitāb
G. 67/1: Māhumı gördüm ki yüzünden **nīkāb** almış gider / Pertev-i nūrından anuñ āfitāb almış gider
G. 86/4: Tāb-ı 'ışkuñdan hemişe gör ne ser-gerdān gezer / Asumān dāyim ki yüzünden **nīkāb** üstindedür
G. 87/1: Tā kim ol zülfüñ **nīkābı** māhtāb üstindedür / Bir bulut nisbetdür ol kim āfitāb üstindedür
G. 133/1: Bād-ı şubḫ ez sü-yı maşrık āfitāb almış gelür / Gālibā yāruñ cemālünden **nīkāb** almış gelür
G. 219/1: Lāle tek gülgün **nīkābı** ey şanem yüzünden al / 'Aşık-ı bī-çāreni ancak ḡam-ı hicrāna şal
G. 289/4: Tıfl iken dil-ber diler kim ref' ide yüzden **nīkāb** / Zerreni gör kim olur hūrşid-i tābān şimdiden
G. 364/4: Ger dilerseñ Leylī tek yüzüñ gören Mecnūn ola / Ay teki kaldur **nīkābuñ** gün tek açın üstine
G. 417/4: Götürgil ağ yüzünden ḫara zülfüñ / **Nīkābuñ** aç likā ister Haṭāyī

nīk-ahter: Talihli.

G. 407/5: Rüz u şeb ay u güneş gird-i felekni devr ider / Şeb-çerāḡ olmuşdur istersen büt-i **nīk-ahteri**

nīkbet: Talihsizlik.

G. 289/3: Ğamda zülfüñ tek perīşān oldı ol **nīkbet** raḫīb / Yüz sa'adet bendeye görsetdi devrān şimdiden

nīk-h'āh: Birinin iyiliğini isteyen.

G. 383/4: Bed-ḫ'āhum ola cümle cihān çekmezem melāl / Çün ol şanem menümlen eger **nīk-h'āh** ola

nīk-nām: İyi namlı.

G. 100/3: Bed-nām kılma göñlümi 'āşık diyüp ḫasūd / 'Ālemde 'ışık adı bile ol **nīk-nāmdur**

nīkū: İyi.

G. 393/1: Cānā cihānda olmaya meh-rū senüñ kimi / Meh-rūda daḫı gelmeye **nīkū** senüñ kimi

Nīl: Mısır ülkesindeki büyük nehir.

G. 54/4: İki gözüm yaşı her dem görende / Birin Nīl ü birin 'ummān dimişdür
G. 321/2: Yürî sen bir il ol yola ki ola maḫşaduñ ḫāşıl / Nice Fir'avn ḡarḫ itdi geçürdi Mūsī'yi Nīl'den

nīsān: İlkbahar aylarının ikincisi; ebr-i nisan nisan ayında yağan ve birçok hassaları bulunduğu kabul edildiği için toplanarak üzerine âyet ve duâlar okunup şifâ olarak içilen yağmur suyu.

G. 398/4: Ebr-i nīsāndan soruñ aḫvālümü kim ol daḫı / Kaṭre kaṭre yaş töker bu çeşm-i ḫūn-ḫ'ārum kimi
G. 340/5: Ebr-i nīsān cūşa geldi tökdi rahmet yağmurın / Gökyüzünden yiryüzine dūr nisār oldı yine
G. 420/5: Bu Haṭāyī sebze-i ḫaṭṭuñ yüzünde görelî / Gözlerinden yaş töker bārān-ı nīsān nisbeti
K. 1/9: Yağduran deryāya gökden ebr-i nīsān yağmurın / Kaṭresinden lü'lü'-i şehvār iden Perverdigār

nīsān: İşâret, belirti, iz, alâmet; ayırıcı işâret.

G. 3/4: Ger nihān oldı gözümünden ol perî-peyker şanem / Gökde meh anuñ yüzünden bir **nīsān** kaldı maña
G. 47/2: İçi doludur zi-âb-ı ḫayvān / 'Ālemde **nīsānı** bī-nīsāndur
G. 50/6: **Nīsānı** ol güneş ṭal'atlu şāhuñ / Başında tāt u belinde kemerdür
G. 52/5: Biz imām kullarıyuz şādıkāne / Şehīdlik gāzilik **nīsānumuzdur**
G. 78/1: Bir perî ḫayrānıyam bilmen mekānı ḫandadır / Kimse bilmez dünyede nām u **nīsānı** ḫandadır
G. 101/5: Bu Haṭāyī şî'rine münkir neden sen zāhidā / Āteş-i 'ışkuñ **nīsānı** odlu güftārındadır
G. 228/4: Pertev-i hūrşid-i rūyuñı görende zerre tek / Bulmaya ḫiç kimsene nām ü **nīsānumdan** menüm
G. 236/4: Ḳaddüñ kıyāma gelse kıyāmet **nīsānıdır** / Fettān gözüñe fitne-i āḫir zamān direm

G. 306/5: Nişānumdur menüm tāt-ı sa'ādet / Süleymān eline engüşterem men
G. 358/8: Sürer Döldül çalar şāh Zü'l-feḳārı / 'Aliden ḳaldı bu darb u **nişāne**
G. 371/3: Ṭalibūn menzili bize degindür / **Nişān** bizüz hem olur bī-nişāne
K. 4/7: Sözüñ beyān-ı Ḥaḳdur özüñ Ḥaḳ **nişānısın** / Münkirdür ol ki söyledi Ḥaḳdan cüdā seni
Mus. 1/10: Per-i Cebra'īli bulan ser-be-ser / Yoḥ iken **nişān-ı** maḳām u maḳarr

nişāne: İz, belirti, eser, alâmet.

G. 265/8: Muḥammed mu'cizi şāh Zü'l-feḳārı / Elümdedür **nişāne** şimdi geldüm

nisar: Saçılma, feda.

G. 138/1: Bir ḳaṭre-i 'arāk ki yüzüñden **nisar** olur / Şaḥn-ı zemīn bahār u gül ü lāle-zār olur

K. 5/3: **Nisar** olsun saña dünyā vü 'uḳbā / Ki sensin dīn ü dünyā pādīşāhı

nisbet: Göre, nazaran, nisbetle; gibi.

G. 12/1: Rüşen yüzün ki zülfün olupdur niḳāb aña / **Nisbetdür** ebr içinde meh ü āfitāb aña
G. 29/2: Men ol Ya'ḳūba **nisbet** zār boldum / Cemālūn Yūsuf-ı Ken'āndur ey dost
G. 53/2: Bī-h'āb ḳaldı kevkebe **nisbet** bu gözlerüm / Her gice özge gözlere uyḥu gelür gider
G. 63/5: Gül-i sīr-āb-ı ḥüsnünde ne **nisbet** ol siyeh ḥālūn / Bu ra'nā beççe-i hindü gül-istān içre gül-çindür
G. 69/3: Yüzidür **nisbet-i** ḥürşid-i tābān / Felekde māh anuñçün Müşteridür
G. 85/4: Ḥayf ola çeşmüñi cānā nergise **nisbet** kılam / Ḥansı nergis gözlerün tek mest ü hem şehlā düşer
G. 87/1: Tā kim ol zülfün **niḳābı** māhtāb üstindedür / Bir bulut nisbetdür ol kim āfitāb üstindedür
G. 99/8: Burcında evliyālaruñ ol fi'l-mesel tamām / Kevkeb içinde **nisbeti** ḥürşid ü māhdur
G. 121/2: Elife **nisbet** itdüm ḳadd-i dālūn / Elif üste elif dāl anda n'eyler
G. 123/1: Dil-berā 'ışḳ-ı ruḥuñ dāyım bu cān üstindedür / Bir güle **nisbetdür** ol kim gül-sitān üstindedür
G. 198/5: Ey Süleymān-ı zamāne 'āşıkun sor ḥālī ne / Kim ḳapuñda mür **nisbet** pāy-mālūndur senün
G. 263/1: Ḥüsnüñi men Yūsuf-ı Ken'āna **nisbet** kılmışam / Kılmışam **nisbet** veli şāhāna **nisbet** kılmışam
G. 263/2: Cānumı tarḥ itmişem yoluñda ey ārām-ı cān / Göñlüm içinde ḥayālūn cāna **nisbet** kılmışam
G. 263/3: Dişlerün incü lebūn mercāndur ey baḥr-ı kerem / Ḥalka-i devr-i dehānuñ kāna **nisbet** kılmışam
G. 263/4: Ey şeh-i ḥübān-ı 'ālem bağ içinde men senün / Boyuñı serve saçuñ reyḥāna **nisbet** kılmışam
G. 263/5: Bu Ḥaṭāyī bir ḳuluñdur āsitānuñda senün / Mürvet eyle men seni sultāna **nisbet** kılmışam
G. 281/3: Kim senün yüzün durur ḥürşid-i ḥāver **nisbeti** / Ḳaşlaruñlan gözleründür fitne-i āḥir zamān
G. 288/3: Ḥüsn-i rüyuñdan kim ol ḥürşid-i 'ālem nūr alır / Ḥayf ola **nisbet** kılam mihr-i ruḥuñı aya men
G. 355/30: Her sūtünüñ ḳaşr-ı bağ-ı dilde cān miḳdārını / **Nisbet-i** Ḥannān u Mennān itdigün ya'ni ki ne
G. 330/5: Ḥaṭāyī dir yüzün ḥürşide **nisbet** / Sözi rüşen didüm yüzüne ḳarşu
G. 344/5: Şi'r içinde **nisbet** olmaz ey muḥaddis bilmiş ol / Bu Ḥaṭāyīnün kelāmı her Ḥıṭāylular bile
G. 346/3: Çeşmüñe ḥayrān olaldan berlü göñlüm ey perī / Āhu **nisbet** 'aḳlumu şahrāya şalmışdur yine
G. 356/6: Vechūn eyyāmında bu baḥt-ı siyāhumuñ şehā / **Nisbetini** leyl-i yeldā ḳıldıḡuñ ya'ni ki ne
G. 389/4: Külbe-i Ya'ḳūba **nisbet** meskenüm boldı ḥarāb / Tā ki senden ayru düşdüm Yūsuf-ı Ken'ān kimi
G. 389/3: 'Arızımuñ **nisbetin** vaşfın cihānda söylerem / Gülşen-i cennetde bitmiş şol gül-i ḥandān kimi
G. 420/1: Ey boyuñ Tübā dudaḡuñ āb-ı ḥayvān **nisbeti** / Āb-ı ḥayvān dimen anı çeşme-i cān **nisbeti**
G. 420/2: Ḳāmet ü ruḥ-sāruñı her kim ki gördi söyledi / Biri güldür birisi serv-i ḥıramān **nisbeti**
G. 420/3: İşigün topraḡına her kim ḳul oldu şıḳ ile / Pādīşāhdur dünyede Faḡfūr u Ḥāḳān **nisbeti**
G. 420/4: Baḥr-ı 'ışḳ içre senün çün nice ḡavvāş olmışam / Dişlerün dürdür dudaḡuñ āb-ı ḥayvān **nisbeti**
G. 420/5: Bu Ḥaṭāyī sebze-i ḥaṭṭuñ yüzünde görelī / Gözlerinden yaş töker bārān-ı nīsān **nisbeti**
G. 433/2: Zāḡa düşmez nāle vü feryād kılmak bī-hayā / Özini çün **nisbet-i** murg-ı ḥoş-elḥān eyledi
G. 436/7: Ey Ḥaṭāyī bī-zevāl olduñ sen ez-faḫl-ı İlāh / **Nisbet-i** bedr-i mükemmeldür kemālūn bir daḡı

nisbetlü: Gibi, benzer.

G. 74/1: Dil-berā cānumda derdün bir devā **nisbetlüdür** / Her cefā gelse maña senden vefā **nisbetlüdür**
G. 74/2: Her cerāḥat cismüme oḡuñ gelende ün virür / Ol maña ehlen ve sehlen merḥabā **nisbetlüdür**
G. 74/3: Ger maña nefrīn ider düşmen men andan ḡam yimen / Kim münāfıḳdan gelen ḳarḡış du'ā **nisbetlüdür**
G. 74/4: Āb-ı çeşmümden ḥayālūn bir zamān eksilmesün / Kim anuñ 'aksı gözümde tütıyā **nisbetlüdür**
G. 74/5: 'Işḳ ilen lāf itme ey miskīn Ḥaṭāyī ebsem ol / Kim bu menzilde selāṭınler gedā **nisbetlüdür**
G. 75/1: Bu şurāḥī bir dil-ārām u perī nisbetlüdür / Şekli bir maḥbūb-ı şūḥuñ peykeri **nisbetlüdür**
G. 75/2: Oturur meclisde bir zerrīn-külāh sīm-ten / Asılu zülf-i müselsel 'anberī **nisbetlüdür**
G. 75/3: Yoḥsa bir şehzāde-i zerrīn-kemerdür pür-ḥuṭūt / Ol kemer üste elifler ḥançerī **nisbetlüdür**
G. 75/4: Taḥt-ı sīmīn üste oturmuş Süleymān ḥükm içün / Elde bir zerrīn ayaḡ engüşteri **nisbetlüdür**
G. 75/5: Her ṭarafdan görünür yüzinde yüzler şüreti / Fi'l-mesel āyīne-i İskenderī **nisbetlüdür**
G. 75/6: Şıḳ ilen bel bağlamış durmuş fütūḥ-ı rezm içün / Ġāziler yanūñda anuñ leşkeri **nisbetlüdür**
G. 75/7: Ḥavz-ı cennetdür cevāhirden tōkilmiş ravzāda / Selsebīl içinde āb-ı kevserī **nisbetlüdür**
G. 75/8: Yoḥsa doğmış ortada bir āfitāb-ı şem'-i bezm / Çeşm-i merdüm aña her sū müşterī **nisbetlüdür**
G. 75/9: Bezl ider bezmin Ḥaṭāyī āb-ı kevserden mūdām / Şāh-ı merdān 'Alīnūñ Ḳanberi **nisbetlüdür**
G. 349/2: Gözüm içinde ol 'aks-i cemālūn / Güher **nisbetlüdür** 'ummān içinde

nîşe: Nice, ne kadar.

- G. 66/4: Ma'nide gerçi 'aşık u ma'sûk bir durur / Menden du'â gider **nîşe** senden cefâ gelür
G. 79/7: Bu Hâtâyî başdan ayağa üzülmişdür tamâm / **Nîşe** kim ol zülfüne mahrem hemîşe şânedür
G. 112/2: Genc-i 'ışkuñ çün vücûdum şehrinı kıldı harâb / **Nîşe** kim gencüñ yiri vîrâneler küncindedür
G. 156/5: Bu Hâtâyî arzular yârûñ cemâlin ey rakîb / **Nîşe** kim Yûsuf-likâsın pîr-i Ken'ân arzular
G. 161/6: Gâziler gönlünde iste Hakkı ey dil **nîşe** kim / Gâziler gönlündeki sırr-ı nihânî şâhdur
G. 213/6: Kır Yezîd ile havârici tüket kalmaya hiç / **Nîşe** kim Ca'feri mezhebe taleb-kâr degül
G. 248/5: Var iken gönlüm açıldı ser-bülendüm **nîşe** kim / Servi boylu gence leblü gül-'izârum bulmuşam
G. 404/1: 'Aks-i sâyeñdür vücûdum ey saçı zıll-ı hümây / **Nîşe** kim sen pâdişâhsın men kapuñda bir gedây
K. 2/8: Hem senüñ ta'rîfün itdi hem 'Alîñün ol İlâh / **Nîşe** kim sen Muştafâ ol Murtażâdur yâ Nebî

n'itdügü: Ne ettiğî, ne yaptığî.

- G. 104/1: Bu menüm cismümdeki zaḥmetlerimni cân bilür / Maña hicrân **n'itdügün** ol dil-ber-i cânân bilür

niyâz: Bir dileğin yerine getirilmesi için yalvarma, yakarma, ricâ; duâ, tazarru.

- G. 144/6: Cemî'-i bendenün vardır **niyâzı** / Kamu gönüllerün murâdı vardır
G. 153/7: Sen niyâz it ey Hâtâyî kimse bilmez **çün** seni / Mantıkuñ inşâsınun ḥamd ü senâsı ḥandadır
G. 439/6: Vaşfuñ söyler Hâtâyî şükr idüp eyler **niyâz** / Ol zamândan kim aña kılduñ işâret yâ 'Alî
M. 2/57: İlâhî kabûl eyle ḥacâtumı / Kapuñdan **niyâz** u münâcâtumı

niye: Neden, niçin.

- G. 4/5: Dil-berün gitdi Hâtâyî sen nidersin dünyeyi / Çünkü cân gitdi bu ten yâ Rab **niye** kaldı maña

nizâ': Çekişme, kavga; mücadele, çaba.

- G. 192/4: Her kim ikrâr ehlidür yohdur **nizâ'** koy dinlesün / Her kimün da'vâsı var dîvâna göndermek gerek

nizâm: Düzen, tertip; kural.

- G. 100/5: Men' eyleme Hâtâyî kelâmuñı ey rakîb / Baḥ defterine sözleri nazm u **nizâmdur**

nîze: Mızrak, kargı.

- G. 162/3: Şâh-ı 'âlem zâhir oldı çekdi leşker harb içün / Esb ü şemşîr gürz ü **nîze** merd-i meydân devridür

noksân: Eksiklik, kusurluluk; eksik.

- G. 252/2: Sâkiyâ ol câmı sen doldur tamâmet sun bize / 'Ömri **noḳşân** olsun anuñ kim didi anı harâm
G. 326/2: **Noḳşân** irişmesün saña bir zerre ey güneş / Yâ Rab görem hemîşe seni ber-ḳarâr-ı ḥüsn

nokta: Çok küçük boyutlarda işaret, benek.

- G. 182/4: Miñ yıl yazarsa kâtib-i takdîr-i lem-yezel / Bir harf ü **noḳta** yazmaz anuñ ḥaṭṭ ü ḥâlî tek
G. 198/6: Arı yüzün şafḥasıdur âyet-i fethün ḳarîb / Harf u **noḳta** ol yüz üste ḥaṭṭ u ḥâlûñdür senüñ

n'ol: Ne olur? Ne çıkar?

- G. 21/3: Cevr-i hicrân çekdügümden kalmayıp dur tâḳatım / Yâ naşîb itseñ **n'olaydı** sabr u ârâmı maña
G. 42/5: Çıkmaya miskîn Hâtâyî gönli zülfünden **n'ola** / İşi seyr olur anuñ her ḥanda var seyyâreler
G. 65/4: N'ola 'aşıkları öldürseñ ey dost / Lebûñ bir büsesi yüz ḥün-bahâdur
G. 88/2: N'ola ger ḥüsnünden alsa zerre nûr-ı âfitâb / Kim belî dâyim ḡanîlerden nevâ muḥtâc alur
G. 115/2: Meclis-i 'uşşâkı pür-nûr itse ol her şeb **n'ola** / Kim melâyik şem'î gökde kevkeb-i raḥşân durur
G. 169/2: Kapuñda **n'ola** meh ü mihre baş egmez isem / Ferâz-ı küngüre-i 'arşdur şehâr yiritümüz
G. 169/5: N'ola dökersem işigünde eşk-i ḥun-âlûd / Hâtâyî sîm ü zere meyl ider ekâbirümüz
G. 170/2: Ey ḥüblaruñ güzîdesi rüşen yüzün kimi / N'ola eger sefid ola baḥt-ı siyâhumuz
G. 203/3: Şol güneş tek hecriden ey tilbe gönlüm **n'oldı** kim / Gence tek başdan başa çâk-ı girîbân eyledün
G. 250/4: Men **n'ola** kevkeb kimi her şeb ḡamuñda olmayam / Çün cemâlün gökde mâh-ı âsumânumdur menüm
G. 276/1: N'ola ey dil-ber eger sen cânım olsayduñ menüm / Ḡam yimezdüm dünyede cânânım olsayduñ menüm
G. 276/5: Bu Hâtâyî âsitânun çâkeridür şıdḳ ile / Sen daḥı bir **n'ola** ger sultânım olsayduñ menüm
G. 277/2: Bir yañadan ta'n-ı düşmen bir yañadan cevri yâr / Bilmezem **n'olasıdur** âḥir ser-encâmum menüm
G. 302/5: Kılsañ bu ḥâk-i pâyuña bir kez naẓar **n'ola** / Şalmaz mı ḥâke yüzini ḥürşîd ü ay olan
G. 312/6: Şeş cihetden 'âleme çün ol şanemdir secde-ḡâh / Ger sücûd itsem **n'ola** Hakkuñ kilisâsında men
G. 320/2: Bir devâsız derde düşdüm hiç devâsın bilmezem / Ey vefâlu yâr **n'oldı** bir devâ bilmez misin
G. 321/4: Hâtâyî bir gedâyundur **n'ola** virseñ murâdını / Ki sâyil bî-nevâ gitmez senüñ tek şâh-ı 'âdilden
G. 331/3: Ger uymaz gözlerüm hecrün ḡamından / N'ola âḥ eylesem bîdâra karşı
G. 331/4: Ki sensiz olmuşam bülbül-i şeydâ / N'ola feryâd idem gül-zâra karşı
G. 337/2: N'ola bir kez ḥastesini sorsa ol rûḥ-ı revân / Gövdede rûḥum revân olup revânım söyleşe
G. 366/2: N'ola ḥüsnün zekâtı büse virseñ / Zâ'îfem derd-mendem men gedaya

G. 366/4: Hümāyūn kaşruñuzdan şāh-ı hūbān / N'ola şalsañ menüm üstüme saye
G. 436/2: Çoñ zamāndur ben de müştākam cemālūñ şem'ine / N'ola görsem yā Rab ol şem'-i cemālūñ bir dahı
G. 422/8: Haṭāyī derdine dermān bulınmaz / Ya Rab hāli n'olasıdur meded hey
M. 2/40: N'olaydı olaydı bir ulu savaş / Çıhaydum ğanīm ile men başa baş

n'olur: Nasıl olur?

G. 243/4: Munca kim cevır ü cefā çekdüm maña yār olmadı / Ol şanemsiz bilmenem n'olur ser-encāmum menüm

nübüvvet: Nebilik, peygamberlik.

G. 257/6: Nübüvvet mendedür sırr-ı velāyet / Muḥammed ümmetinūñ reh-beriyem

Nuh: Hz. Nuh Peygamber, Hz. İdris göğre çekildikten sonra Adem oğullarına gönderildi. Nice yıllar kavmini imana davet etti ancak çok az kişı ona iman etti. Hz. Nuh sonunda ümitsizliğe düştü ve onlara beddua etti ve duası neticesinde büyük bir tufan zuhura geldi. Müminler Hz. Nuh'un önceden yaptığı gemi vasıtasıyla tufandan kurtulabildi.

G. 126/5: Görmüşdi tā Haṭāyī ezelden yakīn munı / Nūḥuñ 'alāmeti gelür andan tufān kıpar
G. 265/7: Süleymān ḥātemi Mūsī 'asāsı / Cihāna Nūḥ tufāna şimdi geldüm
K. 18/13: Ger ezelden olmasaydı lutf u iḥsānuñ senüñ / Nūḥ bulmazdı necāt ez-hevl-i tufān yā 'Alī
Mus. 1/d. 71-72: Odur tevbe ber-kalb-i Ādem viren / Zī-ğark-āb-ı Nūḥı çeküp kırtaran

nüh: Dokuz.

G. 132/3: Sāye-i kaddūñ göricek yir yüzi bulmış şeref / Sāyebānuñ rif'atūñden nūḥ felek dutmış kırar
G. 182/3: Çeşmi ağardı nūḥ felegüñ kaddı oldı ḥam / Devr-i ruḥuñda görmedi kaşuñ hilālī tek
G. 387/5: Ey Haṭāyī işidüp her dem menüm feryādumı / Nāle kıldı nūḥ felekler āh u efgānum kimi
Mus. 1/35: Felekler anuñ çün nūḥ eyvān olan / Kemīne maḳāmātı Keyvān olan

nükhet: Güzel koku.

G. 58/8: Meger meşşāta zülfüñ şāne kılmış / Bu gelen nükhet-i reyḥān anuñdur

nuql: Meze, çerez.

G. 26/5: İçmiş şarāb-ı la'li çü ser-ḥoş öper ayağ / Nuql eylemekde cān ü cigerden diler kebāb
G. 67/3: Dil-berüm cām-ı şarāb içmiş işitdim nuql içün / 'Aşık-ı dil-ḥaste bağırandan kebāb almış gider
G. 71/4: Gözüñ ser-mestdür boyuñ şurāḥı / Sözüñ nuql u lebüñ peymānemizdür
G. 345/4: Mey-ḥ'āre lebüñ istedi tā nuql u kebābı / 'Işk odını yaḥup cigerüm şaldı köz üste
G. 411/4: Şarāb-ı 'ışk için 'uşşāka ey dost / Lebüñ nuql u sözüñ şeker degül mi
K. 12/3: Elinde bāde-i gül-reng içir ğāzilerüñ şāhı / Ne ḥācet nuql içün şeker sözüñ kıand-ı mükerrerdür

nün: Kalem suresi, 1. ayet; Şekli yönü ile Hz. Alī'nin kaşları nun harfine benzetilmiştir.

K. 16/13: Özi Yāsīn dili Ṭāḥā yañağı Kāf v'el-Kur'an / Kaşı nūn u saçı ve'l-leyl yüzi şemsü'd-ḍuḥā geldi

nün ve'l-kalem: "Nūn ve'l-kalemi vemā yesturūn" Kalem suresi birinci ayetinden iktibas.

G. 163/2: Kāmetüñ tūbı durur nūn ve'l-kalemdür kaşlarıñ / Hāzihī cennātü 'adnī la'l-i şeker-bāruñuz

nūr: Işık, ilahi aydınlık.

G. 11/4: Tā cemālūñ muşḥafın gördüm eyā nūr-ı İlāh / Zikr-i 'ışkuñ dilde dāyim vird-i Kur'āndur maña
G. 16/5: Toprağa baş ayağıñı ey gözlerüm nūrı / Kim ḥāk-i pāyuñı dilerem be-her tūtiyā
G. 17/3: Münfā'ıldür ṭal'atūñdan der-felek ḥürşid ü māḥ / Şol cihetden kim yüzüñ nūrından almışdur ziyā
G. 18/1: Vechüñde peydādur senüñ envār-ı zāt-ı kibriyā / Ol nūra karşı dāyimā şermendedür şemsü'd-ḍuḥā
G. 26/1: Geldi şurāḥi meclise ref' eylemiş niķāb / Nūr eyledi mecālisi zerrīn-per-āfitāb
G. 49/1: Tā cemālūñ nūrı çeşmümden nihān olmuş durur / Gice gündüz işüm āh ile fiğān olmuş durur
G. 50/1: Bu şāh-ı pür-kerem şāḥib-nazardur / Velāyetdür yakīn nūr-ı başardur
G. 54/2: Saçıñ rengin şeb-i kadr oḥıyanlar / Yüzüñ nūrın meh-i tābān dimişdür
G. 54/5: Ayağıñ tozına ey nūr-ı Raḥmān / Haṭāyī cānını kırbān dimişdür
G. 57/1: 'Aşık iseñ gel berü kim cān-ı cānān mendedür / Zāhidā pes ḥandasın kim nūr-ı İmān mendedür
G. 67/1: Māḥumı gördüm ki yüzinden niķāb almış gider / Pertev-i nūrından anuñ āfitāb almış gider
G. 69/7: Saçıñ rengidür çün leyletü'l-kadr / Cemālī nūrı şem'-i ḥāveridür
G. 73/3: Didiler kim bu cihānın nūrı kimdür kim ola / Mır Ḥasandur şāḥ Ḥüseynüñ ālı oldı yadigār
G. 88/2: N'ola ger ḥüsñünden alsa zerre nūr-ı āfitāb / Kim belī dāyim ğanīlerden nevā muḥtāc alur
G. 123/4: Gerçi dirler māḥ-tābı nūr alur ḥürşiddin / Nūr-ı ḥüsñüñ āfitābı kün fekān üstindedür
G. 146/7: Āteş-i 'ışkuñ tutuşdurdı vücūdum şehrinı / Baḥaram ki ḥür birdür nūr birdür nār bir
G. 165/5: Bu Haṭāyīñüñ vücūdı oldı nūruñdan zuḥūr / İki 'ālem zerredür ḥürşid-i 'ālem-tābsız
G. 176/2: 'Arızuñı göreli āyine oldı göñlümüz / Küfr-i zülfüñi götürdüñ nūr-ı İmān oldı fāş
G. 185/5: Bu Haṭāyī kılluğa bağlandı ḥidmet kıruşağın / Ol gözüm nūrı şanem ol sevgülü cānum gerek

G. 190/1: Ey ki 'ışkuından olupdur cân ü dil gamdan helāk / Sen ne maẓhārsan cihānda ey cemālī **nūr**-ı pāk
G. 191/4: Çün tecellī **nūr**ını görmek temennā eylerem / Şimdi Maṣṣūram meni ber-dāra göndermek gerek
G. 196/1: Ol güneş bir zerredür **nūr**-ı cemālinden anuñ / Utanupdur serv ü ar'ar kıdd ü bālinden anuñ
G. 196/4: Yırde bir ay **nūr** yüzün 'ālem aña hayrān olup / Ay ü gün bir lem'ādur ḥüsn-i kemālinden anuñ
G. 210/1: Ey melek ḥüsnüñ senüñ **nūr**-ı Ḥudādur bilmiş ol / Sidredür boyuñ ne sidre muntēhādur bilmiş ol
G. 210/3: Yoḥ durur eşyā içinde kimsene Ḥaḳdan cüdā / Cilve kılan 'āleme **nūr**-ı Ḥudādur bilmiş ol
G. 216/2: Zülmet ü **nūr** oldı zülfüñlen yüzüñden şerm-sār / Lebleriñ şevkinden ol la'l-i Bedaḥşān münfa'il
G. 223/1: Te'ālā şānuhū ekber ki bir **nūr**-ı Ḥudā gördüm / Kaşuñı kıble-gāh itdüm yüzüñ şemsü'd-ḡuḥā gördüm
G. 251/1: Ey cemālünde senüñ **nūr**-ı İlähidür tamām / Ol sıfātuñ zikridür fikrüm hemişe şubḥ u şām
G. 254/6: Yandurur gör dem-be-dem 'ışk od ilen dil-ḥasteni / **Nūr**-ı vāḥiddür bugün pervāneye göndermişem
G. 269/4: Göñlüme yüz miñ ḥayālāt-ı müşevveş **nūr** virür / Ol büt-i ārām-ı cānı gāh gāhı görmişem
G. 283/6: Māh ruḥ-sāruñ görüp ikrāra geldi müdde'ī / Çün zuhūr oldı yüzüñden **nūr**-ı Raḥmān yeñiden
G. 288/3: Ḥüsn-i rüyūndan kim ol ḥürşid-i 'ālem **nūr** alır / Hayf ola nisbet kılam mihr-i ruḥuñı aya men
G. 289/2: Zāhid-i güm-rāha göster yüzüñ ey **nūr**-ı İläḥ / Tā kim ol kāfir getürsün Ḥaḳka imān şimdiden
G. 290/1: Dil-berā gözden cemālün bir nefes dūr olmasun / Yaşlu çeşmümde yüzüñden ayru hiç **nūr** olmasun
G. 291/3: 'İzāruñ **nūr**ıdur Yāsīn anuñ şānuñdadur el-ḥamd / Lebün yāḳūt-ı aḥmerdür dişüñ lü'lü'-i gevherden
G. 295/1: Cemālün görelī cān buldum ey cān / Yüzüñi **nūr**-ı imān buldum ey cān
G. 306/6: Muḥammed **nurdandur** 'Alī sırdan / Ḥaḳıḳat baḥrı içre gevherem men
G. 317/2: Ne mişbāḥ-ı kādīmīdür mübārek tal'atuñ **nūr**ı / Melāḥat ehlinüñ gör kim cemālīdür cemīl andan
G. 323/5: Yüzüñ şem'inde rüşendür 'Aliyyü'l-Murtaẓā **nūr**ı / Ne bilsün bī-ḥaber Ḥābīl ki ne gelürdi Ḳābilden
G. 330/1: Yüzüñ gördüm senüñ ey yār-ı meh-rū / Göñüller āfeti yā **nūr** mıdır bu
G. 353/4: Budur burc-ı meḥ ez **nūr**-ı ferruḥ / Bahārı ḥurrem elvān eyleyen şāh
G. 357/4: Yüzüñi zāhid neden seb'a'l-mesānidür dimez / Şaḫasında yazılı hem **nūr**-ı Ḳur'āndur yine
G. 365/3: Küntü kenzüñ sırrı devrinde Muḥammed **nūr**ıdur / Kırmızı tāk ile geldi 'āleme fāş olmağa
G. 380/4: Belī gamdan bükülmüşdür gözi **nūr**ı tökülmüşdür / Kamu bendi sökülmüşdür işi āḥ u fiḡān söyle
G. 380/5: Digil göñlin telāş almış gözi **nūr**ını yaş almış / Döger gögsine daş almış şanem dir her zamān söyle
G. 381/2: Cemālün iştıyākıñdan müdām ey **nūr**-ı sübhānī / Kızıl beñzi saralmışdır firāḳuñ kāhı yanında
G. 395/4: **Nūr**-ı 'ışkuñ dil-berā göñlüme tā kim düşmedi / Zülmet-i göñlüm evi 'ālemde pür-**nūr** olmadı
G. 402/5: Ey Ḥaṭāyī dimegil anuñ şarābın sen ḥarām / Sīnesine **nūr** tek dolmuş İlähuñ raḥmeti
G. 407/1: Ey cemālündür senüñ İlähi **nūruñ** maẓharı / Uşta beytu'llāḥ kaşuñ miḥrāb u kıddüñ minberi
G. 408/5: Buldı Ḥaṭāyī zıkr-i cemālünde **nūr**-ı Ḥaḳ / Şaḫn-ı ruḥuñı şaḫḫa-i Ḳur'ān disem yiri
G. 438/7: Bu Ḥaṭāyī dīn ü imānı ki sendendür dürüst / **Nūr**-ı çeşm-i ḥānedān-ı Muştafāsın yā 'Alī
K. 5/1: Cemālündür senüñ **nūr**-ı İlähī / Yüzündür 'ālemün ḥürşid ü māhı
K. 6/7: Takī tācum Naḳīdür **nūr**-ı 'aynum / Fedā-yı ḥāk-yı pāy-i 'Askerīyem
K. 8/2: Eşyāda iki **nūr** ki meşhūr olupdur / Ḥürşid Muḥammed meh-i tābān 'Alīdür
K. 12/1: Gel ey 'arīf saña her dem tavāf-ı ḥacc-ı ekberdür / Ki kıble **nūr**-ı peygamber imāmı naḳd-ı Ḥaydardur
K. 12/10: Eger nāzırsañ ey tālib Ḥaḳı insānda gör gitme / Mübārek ḥ'ācemün vechi Ḥaḳuñ **nūr**ında maẓhardur
K. 16/1: Te'ālā şānuhū ekber ki bir **nūr**-ı Ḥudā geldi / Cemī'-i enbiyā ḫatmi Muḥammed Muştafā geldi
K. 16/12: Bahādur gāziler koydı başında tāk-ı devlet var / Budur Meḥdī zamān devri cihān **nūr**-ı beḳā geldi
K. 17/6: Muḥammed Bākır-ı 'ābid kim oldur gözlerüm **nūr**ı / Tārīḳ ehline ol 'ābid 'aceb şāḫib-vefā geldi
K. 18/4: Cümle-i mü'minlerün göñlinde rüşendür yaḳın / 'Anberīn zülfüñ sevādı **nūr**-ı imān yā 'Alī
K. 18/10: Ḥāk-i rāhuñ **nūr**-ı çeşmümdür ḥayālün münisüm / Fikr ü zikrüm göñlüm içre rāḫat-ı cān yā 'Alī
K. 18/16: **Nūr**-ı çeşmüm āl-i Ḥāşim seyyid-i 'ālī-neseb / Şāḫ-ı Ḳanber mīr-i Bū Zer cān-ı Selmān yā 'Alī
K. 18/18: Dīde-i binā içinde rüşen olmuş aşikār / Lem'a-i **nūr**-ı ruḥuñ ḥürşid-i tābān yā 'Alī
M. 1/17: Be-ḥaḳḳ-ı enbiyā-yı **nūr**-ı dīde / Be-ḥaḳḳ-ı evliyā-yı ber-güzīde
Mus. 1/8: Peyamberler içre umūr eyleyen / Cihānı zuhūrında **nūr** eyleyen

nūr-efşān: Nur saçan.

G. 115/8: Görmedi hiç kimse mun tek sīm-ten maḥbūb-ı şūḫ / Kākūli zencīr-i zerrīn tacı **nūr-efşān** durur

nūş: İçme, içmek.

G. 76/5: 'Ömr için gam çekme ey dil **nūş** kıl mā'ü'l-ḥayāt / Dil-berin şīrīn lebinden āb-ı ḥayvān devridür
G. 222/4: Her ne kim senden gelürse ḥaste göñlüm **nūş** ider / Ḳaḫruñı rāḫat sanup cevruñı raḥmet bilmişem
G. 254/4: Cānumuñ cānānesidür şol nigāruñ gamzesi / Cānuma **nūş** eyledüm cānāneye göndermişem
G. 238/3: Tā dudaḡuñ çeşmesinden kılmışam bir kaṭre nūş / Ḥızır tek sīr-āb-ı **nūş**-ı āb-ı ḥayvān olmuşam
G. 358/1: Egildüm secde kıldum ḥānedāna / **Nūş** itdüm şerbetinden ḫana ḫana
G. 359/3: İster göñül ki **nūş** ide la'lün zülālīni / Ol Ḥızırı gör ki çeşme-i ḥayvān diler yine

nūsha: Birbirinin tıpkısı olan yazılı şeylerin her biri; kitap.

G. 124/1: Ḥaḳun **nūş**halarında bir beyān var / Muḳarrer bil ki aña ḫana ḫan var

nūş-ı cān: Cana afiyet, afiyet olsun.

G. 348/7: Ey Ḥaṭāyī içdüḡüñ mey āb-ı kevserdür müdām / **Nūş-ı cān** it bādeden bir laḫza ikrāḥ eyleme

Nüşrevân: Adaletiyle meşhur İran padişahı Nuşirevan.

G. 419/4: Ne beñzer ‘adli **Nüşrevân**-ı ‘adle / Ki devr içinde devrândur Hâtâyî

nuṭk: Konuşma yeteneği.

G. 19/1: **Nuṭṭ**-ı enfâs-ı Mesîḥüñ dem-be-dem cândur maña / Çünkü men Hızram dudağıñ âb-ı hayvândur maña

G. 61/3: Zâkirem zıkr eylerem gönümde Hâkdan özge yoḥ / Nâtıkam **nuṭṭ**-ı hidâyet gel ḥabîbu’llâhı gör

G. 337/1: Ger menümlen bir gün ol şâh-ı cihânum söyleşe / Dilde **nuṭṭum** kalmaya anuñla cânım söyleşe

G. 369/1: Nefesi ehl-i dilüñ gevher-i cândur bilene / **Nuṭṭumuz** kudret-i Hâk rûḥ-ı revândur bilene

G. 402/2: Vaşfinuñ şerḥin demekde **nuṭṭı** yoḥdur kimsenüñ / Hâk hümâyün eylemiş bezm içre şâḥib-devleti

nuṭk-ı ilâh: Allah'ın sözü; ayet.

G. 61/2: Âdemüñ şânında kerremnâ didi **nuṭṭ-ı İlâh** / Ehl-i ma‘niyseñ ḥaḳîḳat semme vechu’llâhı gör

nü‘üt: Vasıflarını sıralayan sözler.

G. 30/7: Yetmez Hâtâyî zıkr-i İlâhuñ **nü‘ütına** / Bir zât imiş ki irmez aña zât ilen şıfât

nüzül: Aşağıya inme, vahyolunma.

G. 86/2: Hâk bilür kim ruḥlaruñ şânında olmışdur **nüzül** / Âyet-i muşhaf ki evrâḳ-ı kitâb üstindedür

G. 360/4: Âyet-i naşrun min Allâhdan maña oldı **nüzül** / Kim yedi iḳlîmi fetḥ idem Rızânuñ ‘ışkına

K. 1/2: Küntü kenzen âyeti vaşfuñda olmışdur **nüzül** / Varlığına kün feḳân iḳrâr iden Perverdigâr

K. 14/7: Lâ fetâ illâ ‘Alî şânuña olmışdur **nüzül** / Darb içinde sikke-i dînâr sensin yâ ‘Alî

T. 1/2: Bu Hâtâyî gönline kılduñ **nüzül** / Merḥabâ ey şâh-ı ‘âlem merḥabâ

Mus. 1/22: Hâk idi **nüzül** itdi gökden yire / Ki ḥalḳ-ı cihâna özin göstere

Mus. 1/47: Diline şafâ-yı **nüzül** eyleyen / Ḥasûdı zalümen cehül eyleyen

O

o: İşâret zamiri olarak yerini tuttuğu en uzaktaki kimse veya şeyi gösterir.

G. 26/7: Bir yirde kim otura Hâfâyî **o** hür-veş / Gökde melâyik ohrıya yâ leytenî turâb

G. 383/2: 'Âşık **odur** ki da 'vâ iderse bu sözine / Kanlu yaş ile çehre-i zerdî güvâh **ola**

Mus. 1/2: Erenler güzîni cihân serveri / Nebîler içinde **odur** bihterî

Mus. 1/37: **Odur** tevbe ber-kalb-i Âdem viren / Zî-ğark-âb-ı Nühî çeküp kırtaran

Mus. 1/43: Hemîşe **odur** hayy u bâkî **olan** / Minüp Düldül atın Burâkî **olan**

ol: "O" İşâret zamiri olarak yerini tuttuğu en uzaktaki kimse veya şeyi gösterir.

G. 10/1: Ey cemâlûn gül-sitânî bâğ-ı mînûdur maña / Cennet-i rızvân ki dirler **ol** ser-i kûdur maña

G. 74/2: Her cerâhat cismûme ohuñ gelende ün virür / **Ol** maña ehlen ve sehlen merhabâ nisbetlûdür

G. 77/3: Virmenem dünyâ vü 'uqbâ devletine 'ışkuñ / Dünya vü 'uqbâ maña bir yana **ol** bir yanadır

G. 87/1: Tâ kim **ol** zülfûn nîkâbî mâhtâb üstindedür / Bir bulut nisbetdûr **ol** kim âfitâb üstindedür

G. 103/4: **Ol** imdi kış günü sermâ elinden / Menüm tâze bahârum geldi hoşdur

G. 108/4: Tûbi kim dirler cihânda kadd ü refârûndur **ol** / Bâğ-ı rızvân kim diyerler rûy-i gül-zârûn durur

G. 207/3: Giyüpdür kıranı zâhid kimi **ol** / Mey içmekdûr işi rindâne çeşmûn

G. 209/1: Ahan **ol** servûn yanında su degül yaşumdur **ol** / Ayağ altında yatan başmağ degül başumdur **ol**

G. 209/2: Tâ hayâlûnle senûn def' -i melâl eyler gönül / Gitmesün dilden ki hoş hem-râz u sırdaşumdur **ol**

G. 209/3: Men didüm kim çeşm ü gamzen sihrî dutdı 'âlemi / Anlarûn ser-fitnesi kimdûr didi kaşumdur **ol**

G. 209/4: Gözümûn yaşın ki şaldum içdigüm sudur maña / Bağrumûn kanın ki gördüm ağulu aşumdur **ol**

G. 211/3: Nâşih aydur dün maña terk eyle anuñ 'ışkıñ / Veh nidem kim **ol** menüm hem-râz-ı esrârüm degül

G. 213/2: Rûz-ı mahşerde dutup dâmenûñi saña direm / Bu dağı **ol** mı durur dünyâ-yı gaddâr degül

G. 234/6: Göz midür yâ çeşm-i âhû yoğsa nergis mestidür / Yüz midür **ol** yoğsa mâh-ı âsumânumdur menüm

G. 252/3: Bâdeden pürdür şurâhi dâmeninde **ol** müdâm / Şanasın güller biter pehlû-yı serv-i hoş-hırâm

G. 252/4: Hüsni gül-zâr-ı muşaffâ bezmi eyler pür-şafâ / **Ol** bize eyler tevâzu' biz aña her dem selâm

G. 297/3: 'ışkuñ ki geldi mihr ile şehir-i vücûduma / Mihmândur **ol** ki cân ü gönül dutdı hânesin

G. 308/6: Senûn maşûduñ **oldur** kim men ölem / Helâl olsun saña kanum ne dîrsin

G. 325/1: Nâgehân içdüm lebûñden kevser-i mâ' -i ma'în / Bilmezem yâ **ol** mey-i engürdür yâ engübîn

G. 339/5: Firkatûñ şevkinde bu cân-ı ciğer-sûzum menüm / Bir kebâba beñzer **ol** kim çizginür nâr üstine

G. 339/6: Tâ ki vaşluñ oldı vâsıl bu Hâfâyî hasteye / Bir tabîbe beñzer **ol** kim geldi bîmâr üstine

G. 349/3: Yüzûñ sehminden **ol** şekker dudağıñ / Gül-istândur gül-i hândân içinde

G. 350/1: Gel gönül pîr isteyelüm bu kadîm erkân ile / Gerçek **oldur** Hâk yolına vara baş u cân ile

G. 391/4: Sormışam kâd ile şekker lezzeti hoşdur velî / **Ol** dağı şîrîn degül la'l-i şeker-bârûn kimi

G. 398/4: Ebr-i nîsândan soruñ ahvâlûmi kim **ol** dağı / Katre katre yaş töker bu çeşm-i hûn-h'ârûm kimi

G. 403/4: İhtiyârüm gitdi elden cân u dilden el yudum / **Ol** menüm cân u gönülden ihtiyârüm gelmedi

G. 415/4: Her ne kılsañ nîk ü bed âhir saña **ol** tuş olur / Çekmedi şermendelik her kim ki bed-h'âh olmadı

K. 2/3: **Ol** maşâmûn kim melek yetmez şufûf-ı na'line / Ayağıñ altında **ol** bir hâk-i pâdur yâ Nebî

ol: Üçüncü tekil şahıs zamiri "o".

G. 7/3: Müdde'iler ta'nesinden şanmañuz kim men dönem / **Ol** menüm cânüm içinde cân-ı cânândur maña

G. 8/2: Çün gam-ı 'ışkuñda ölmekdûr hayât-ı câvidân / Hâk bilür ölmek degül **ol** 'ayn-ı râhatdur maña

G. 14/1: Eyledüm bünyâd evvel ben de ez-nâm-ı Hudâ / **Ol** yaratmış sırr-ı merdânî 'Aliyyü'l-Murtażâ

G. 14/4: Kim ki Hâkka münkir oldı koy cezâsıdır anuñ / Zerrece rahm itmegil sen tâ kim **ol** hâlin duya

G. 18/4: Her kim ki tevâhid ehlidür **ol** did ü vâ-dîd ehlidür / Rûz-ı ezelden tâ ebed ister kemâl-i muntahâ

G. 27/8: Cân vitür ma'şûkanuñ yolında bî-reyb ü rıya / 'Âşık **oldur** kılmaya her müdde'iden ictinâb

G. 30/2: Bâkîdûr **ol** ki dirler anı vâcibü'l-vücûd / Fermândur aña mümteniât ile mümkünât

G. 31/5: Âdemî **oldur** ki anda hüsni hulk u lutf ola / Âdemî dimeñ aña kim cübbe vü destâr mest

G. 36/4: Kim ki kâmin almadı dünyâda **oldur** bî-nevâ / Bî-nevânûñ virgilen yâ Rab nevâsından meded

G. 43/1: **Ol** perî-peyker ki çeşmümden nihân olmuş durur / Bâkî 'ömrüm olsun **ol** cismümde cân olmuş durur

G. 58/4: Sa'âdet burcınûñ dil-h'âhidur **ol** / Yir ile gök ile Keyvân anuñdur

G. 69/9: Bağup hayrân olur hüsni 'âlem / Hâfâyî hastenûñ **ol** dil-beridür

G. 71/1: Bizüm **ol** dil-rubâ cânânemizdür / Meger **ol** cân degül cânâ nemizdür

G. 71/2: Yanarmen şem'-i rûyuñ hasretinden / Dimezsün **ol** bizüm pervânemizdür

G. 115/2: Meclis-i 'uşşâkı pür-nûr itse **ol** her şeb n'ola / Kim melâyik şem'i gökde kevkeb-i rahşân durur

G. 119/5: Zi behr-i dîn ü İslâm **ol** ki kıldı / Niçe Hayber teki vîrân 'Alîdür

G. 127/2: Gerçi Ya'kûbî za'îf itdi firâkı Yûsufûñ / Za'f içinde **ol** dağı men nâ-tüvândan yahşıdur

G. 136/2: Mey-hâne küncin iste diyer sâkı-i laţif / Öz vahdetünde **ol** ki çü Allâh imiş gâfir

G. 142/2: Tende cânüm kalmadı anuñla olmuşdur revân / **Ol** menüm rûh-ı revânüm yâ nigârumdur gider

G. 146/1: 'Âşık **oldur** kim sözi cân u dil ile yâr bir / Bir durur 'âşık ezelden sevgülü dil-dâr bir

G. 151/4: Pîri yolın varmayan olmaz mürîd ü merd-i rah / **Ol** kemer kim bağlanupdur beline zünnârdur

G. 153/5: Her kişi kim zikr-i Hâqlan gönîlünü itmez cilâ / **Ol** ne bilsün bî-başar 'ışkuñ şafâsı handadur

- G. 153/6: Hâtem-i tevîdî her kim gönline mühr itmedi / **Ol** şehâdet şerhinûn bilmez esâsı hâdâdur
- G. 175/4: **Ol** ki idrâk eyledi yârûn sıfât u zâtını / Dâyimâ kirdârı anuñ dîd ile vâdîd imiş
- G. 179/3: Kim ki yüz miñ mekr ile kıldı meni senden cüdâ / Yüz belâya **ol** giriftâr olmadı hayf oldı hayf
- G. 205/7: Hâţâyî çeşm-i mestinden habîbûñ ihtirâz eyle / Eger kanuñ doker her dem çün **oldur** cân-ı cânânûñ
- G. 207/2: Meger kâfirdür **ol** mihrâb içinde / Oturmuş gelmez hiç îmâna çeşmûñ
- G. 207/4: İçer **ol** kanımı dirsem inanmaz / Ne diyem men aña inana çeşmûñ
- G. 209/5: Cân fedâ kıldı Hâţâyî dimedi **ol** bî-vefâ / Hayf geçdi 'aşık-ı serbâz u kallâşumdur **ol**
- G. 211/1: Âh u vâveylâ ki ol gül ruh perî yârum degül / Men aña yâr oldum **ol** yâr-ı vefâ-dârum degül
- G. 211/5: Dil-ber aydur ey Hâţâyî miñnetümden çekme gam / Kim durur 'ışkumda **ol** zâr u dil-efgârum degül
- G. 213/4: Şâhumuñ gönli bilür **ol** ki ganîdür hemişe / Münkîr **oldur** ki bu sözlerüme ikrâr degül
- G. 214/2: Başa çizginsem velîkin gam degüldür dil-berüm / **Ol** sa'âdet ehlidür andan külah eksük degül
- G. 253/6: Dünyesinden men anuñ sırrın bilürdüm **ol** meni / Bahr-ı rahmet içre men bir lü'lü'-i şehvâr idüm
- G. 253/7: Men Hâţâyîyem Hâkı hâk tanımışam bî-gümân / Anuñ için **ol** yaratdı men aña der-kâr idüm
- G. 283/2: Yüzüne şeytân kimi tâ kılmadı zâhid sücüd / Mutlakâ kâfirdür **ol** getürsün îmân yeñiden
- G. 294/4: Ey gönül **ol** dil-rubânûñ miñnetinden incime / Kimse kim gül ister **ol** kayırmaz illâ hâr için
- G. 311/3: 'Alini hâk bilmeyenler kâfir-i mutlak durur / Dîni yoñ îmânı yoñ **ol** nâ-müselmândur bugün
- G. 316/1: Tâc geyeni gezer isen şüfîyem diye revân / Şüfî **oldur** Hâk yolına göstere dînden beyân
- G. 316/5: Ey Hâţâyî kim ki tutmaz mürşid-i Hâkdan haber / Şek degül kim **ol** Yezîddür özüne kılmış ziyân
- G. 326/3: Yûsuf egerçi zînet-i hüsn ile şâhdı / **Ol** gitdiyise kaldı saña yâdigâr hüsn
- G. 327/2: 'Alî **oldur** ki 'ifrîtüñ iki elini bend itdi / Âdemden Hâteme degin o bendi kaldı ber-gerden
- G. 327/3: 'Alî **oldur** ki Selmâna 'aceb bir deste nergisni / Hemân-dem tâze gösterdi üç üz yıl dirdügi yirden
- G. 327/4: 'Alî **oldur** ki mehd içre aña bir ejdehâ geldi / Anı dutdı dehânından iki yardı ser-â-serden
- G. 327/5: 'Alî **oldur** ki Döldül Zü'l-fekâr virildi kudretten / Birin mindi birin çaldı dîn açdı cümle kâferden
- G. 327/6: 'Alî **oldur** ki peygamber didi 'ilmüm kapusıdır / İşidgil bu diyenlerden haber sorgil bilenlerden
- G. 327/7: 'Alî **oldur** ki üç yüz miñ dürüst tapmayile fülâd / Yasanmışdı kapusunda kopardı bâb-ı Hayberden
- G. 327/8: 'Alî **oldur** ki Fazlı kırtaruban küfr dâmından / Anuñ borcun edâ kıldı aluban şâh-ı şepperden
- G. 327/9: 'Alî **oldur** ki üç yüz miñ ağaç yol var idi geldi / Yarım günden gün ötmışdi günü dönderdi ahterden
- G. 327/10: 'Alî **oldur** ki Cümcümden Furâtuñ yolını sordı / Yedi arhâdan ün geldi ki Cümcüm ibn-i Gergerden
- G. 327/11: 'Alî **oldur** ki bir sayıl temennâ kıldı bir teh nân / Hem ol sa'at revân geçdi kaţâr u mâl-ı Kanberden
- G. 332/5: Raķîbî göreyim nâ-bînâ olsun / Otursun **ol** müdâm dîvâra karşı
- G. 339/3: Tâ ki zâhid gördi yüzün kılmadı hergiz nigâh / Kâfir-i mutlakdur **ol** kim gelmez ikrâr üstine
- G. 342/5: Tâ cemâlûñ mihri düşdi bu Hâţâyî gönline / Şanasın Yûsufdur **ol** kim geldi Ken'ân üstine
- G. 369/4: İstedî âb-ı hayât çeşmesine irdi Hızır / **Ol** virür doğru haber cümle 'iyândur bilene
- G. 370/2: Diyerler oldı dili Leyli zülfine Mecnûn / Deminde **ol** dañı bir bî-karâr imiş maña ne
- G. 374/2: Ğaflet ehli kaldı Hâkdan şöyle bil kim bî-naşîb / Handa dîdârı görür **ol** bunda bîdâr olmasa
- G. 375/3: La'l-i lebûñ şarâbını bir kez dadupdur **ol** / Derd-i diline bil ki şifâdur Hâţâyîye
- G. 414/4: Kurşanur gönüm ser-i zülfûñ hayâlin der-meyân / Gör niçün kâfirdür **ol** kim bağlanur zünnâr iki
- G. 412/4: 'Alîdür evliyâlar sırrı içre / Mevâlîlere **ol** îmân degül mi
- G. 415/2: Bilmeyen kendü vücûdın Hâkķı bilmez lâ-cerem / Kim ki **ol** bildi yakîn 'âlemde güm-râh olmadı
- G. 424/2: Faķîrem hüsn içinde **ol** ganîdür / Ganîdür baya beñzer beñzemez mi
- G. 429/3: Bir **ol** ki nefsin bilmez bir **ol** tanımaz özini / Qalupdur lâda illâda görûñ ne zerķ ider şüfî
- G. 431/6: Bu fenâ mülkine her kim aldanur 'ârif degül / 'Ârif **oldur** terk ide işbu cihân gavğâsını
- G. 431/3: 'Âlem-i ma'nîde **ol** mü'min degüldür mutlakâ / Her şey **ol** 'aynında mevcûd görmese Mevlâsını
- G. 433/6: Dil-berûñ lutfi menümlen çoñ idi ğâyetde kim / Bilmezem yâ Rab neden **ol** mihrini az eyledi
- K. 4/7: Sözüñ beyân-ı Hâkdur özüñ Hâk nişânısın / Münkirdür **ol** ki söyledi Hâkdan cüdâ seni
- K. 4/18: Nân u kaţârı sayile Kanberle virdigün / Münkirdür **ol** ki dimese kân-ı şehâ seni
- K. 9/1: Hudâvendâ ki **ol** hayyü'l-beķâdur / Cihân-dârende-i ehl-i fenâdur
- K. 9/8: İmâmum hüccetü'l-kâyim Muhammed / Kim **ol** şâhib-zamân u reh-nümâdur
- K. 12/2: 'Alî **oldur** ki cennetde olupdur sâķi-i kevser / Budur cennet budur sâķi şarâbî âb-ı kevserdür
- K. 13/9: İmâm Mûsî Kâzım hâdî-i dîn / Kim **ol** hürşîd-i burc-ı evliyâdur
- K. 13/11: Muhammed Takîdür **ol** 'ilme taķķîķ / Ki taķvâ ehline **ol** pîşvâdur
- K. 15/7: Muhammed Mehdî-i Hâdî kim **oldur** dînüñ üstâdî / Bu dîne girmeyen dîvdür ki meydândan cüdâ geldi
- K. 17/6: Muhammed Bâķır-ı 'âbid kim **oldur** gözlerüm nûrî / Tarîķ ehline **ol** 'âbid 'aceb şâhib-vefâ geldi
- M. 2/13: Kamunı yaradan bir Allâhdur / Cemî'ûñ işinden **ol** ağâhdur
- Mus. 1/23: Şefâ 'at **ol** eyler bu 'âlemlere / Olan lahmûke lahmî peygambere

olar: Çokluk üçüncü şahıs zamiri “onlar”.

- G. 50/7: **Olar** kim çil tendür sırr-ı kudret / Anı 'ârif bilür ince haberdür
- G. 118/3: **Olardan** özge kim vardur maña di / Hudâdur Muştafâdur Murtażâdur
- G. 150/3: **Olar** kim bu tarîķa inkâr oldı / Havâricdür ğazâ kılsañ yiridür
- G. 150/4: Cihâna hâliş ü muñliş gelenler / **Olar** iki cihânûñ serveridür
- G. 205/6: Kaşuñla kiprigün 'aynuñ ne sihr-i Sâmirîdür kim / **Olaruñ** mekr ü alından cihânı dutdı destânûñ
- G. 439/4: Menzile irdi **olar** kim yoluña bağdı kağem / Çünki sensin vâli-i mülk-i velâyet yâ 'Alî

K. 3/7: Severem men Taķı vü hem Naķını / **Olar** kim űimdi naķd-i evliyādur
K. 7/7: İmām Kāzım ‘Alī Mūsī Rızānuñ / **Olaruñ** ‘ıűķına der-ber-deriyüz
K. 9/7: Taķı vü hem Naķı űāh ‘Askerī hem / **Olar** kim űāhib-i sırru’l-beķādur
K. 10/9: **Olar** ki tābi ‘-i Mervānilerdür / Sürildi çıķdı dīnden ebter oldı
K. 13/4: Emīrū’l-mū’ minīn űepper ü űeppīr / **Olar** āyīne-i gītī-nümādur
K. 15/6: Taķı sultān-ı ‘ālemdür Naķı dīn üste muħkemdür / **Olardan** sonra meydāna Ėasan űāhib-liķā geldi
K. 16/11: Cihānı sıhr ilen Fir‘avn özine tābi ‘ itmiűdi / **Olari** yutmaķa Mūsā ‘aűası ejdehā geldi
M. 2/49: Çü meydān hevāsına āheng idem / **Olar** gelse yalgūz aña ceng idem
M. 2/60: **Olaruñ** űafından ķopargil meni / Kılıķla iderler zebūn dūűmeni

o: İűaret sıfatı; en uzakta olan kimse veya űeyi iűaret yoluyla belirtir.

G. 99/4: Olmaz ğanımi Kanberine bebr ü ejdehā / Çün hem-demi **o** űāh-ı cihānuñ İlāhdur
G. 201/3: Elüñ kanlu gözüñ kinlü ne ĥāldur / **O** űehr iķre űalup kan sen mi geldüñ
G. 207/8: İķer her dem kanum fettāne ķeűmüñ / Ya Rab **o** ğün ola mı ķana ķeűmüñ
G. 259/4: Rüz-ı ezelde gördi seni bir naķar gözüm / ‘Ömrümce baķuban **o** naķar-ġāha űükr idem
G. 273/4: Arardum geh **o** yanı geh bu yanı / Fiġān u āh idüp seni araram
G. 305/4: Ezelden Ėaķ diyen ehl-i tarīķat / **O** kāndan sürölüp bu kāna gelsün
G. 327/1: Muħibb ü ķāker-i Ėaydar rivāyet dinle Ėaydardan / űeh-i Merdān űīr-i Yezdān **o** Kerrār-ı mükerrerden
G. 327/2: ‘Alī oldur ki ‘ifrītüñ iki elini bend itdi / Ėdemden Ėāteme deġin **o** bendi ķaldı ber-gerden
G. 330/3: Ėabeűdür kim misāfir Rūma dūűmiű / Yüzüñ űāhnındaki **o** ĥāl-i Hindü
G. 335/4: űol raķīb-i dīvi ġör kim kūyına ĥükm eylemiű / űöyle kim ķaűd eyler **o** mülk-i Süleymān üstine
G. 383/3: Miħrābı var **o** zāhidüñ ammā ki ‘aűıķa / Ma‘űūķımuñ ayaġı izi ķibleġāh ola
M. 2/22: Ere leűker ilen varan er midür / Ėanımi baűanlar **o** leűker midür
M. 2/31: Dirġā ger olsaydı Rüstem diri / Ėöreydi özünden **o** yigrek eri
Mus. 1/13: **O** Tāhā vü Yāsīn gelen űānına / Yir ü ġök yetiűmez hem eyvānına
Mus. 1/44: Ėaķ ile müdām ittifaķı olan / **O** kevűer suyu üste sāķı olan

ol: "O" iűaret sıfatı; en uzakta olan kimse veya űeyi iűaret yoluyla belirtir.

G. 2/1: Gitdi **ol** dil-ber besī derd ü belā ķaldı maña / Ni belā belkim yüküű cevri ü cefā ķaldı maña
G. 4/1: Gitdi **ol** meh-rū yanumdan yüz cefā ķaldı maña / Cevri bilmen kim belā-yı müntehā ķaldı maña
G. 4/3: Tā kim **ol** ĥürűīd-ruķ gitdi gözümde su teki / Ėözyaűum anuñ yüzinden āűınā ķaldı maña
G. 6/1: Her dem ġamuñda nāle vü āhum yeter maña / Dünyā yüzinde **ol** yüzi māhum yeter maña
G. 6/3: ‘Ėlem ĥalāyıkı maña cümle ĥasūd ola / **Ol** āsitānuñ iti penāhum yeter maña
G. 7/1: Dil-berā **ol** ay yüzüñ ĥürűīd-i tābāndur maña / Bāġķañ iķinde aķan su āb-ı ĥayvāndur maña
G. 7/5: Ey Ėaķāyī çün saña Ėaķdan naķardur her zamān / İűķuñ ilen **ol** ĥayātuñ bāġ-ı rızvāndur maña
G. 10/3: Hecri ser-gerdānlıġın ķarĥ-ı felekden ġörmenem / Bu cefālarını kılan **ol** yār-ı meh-rūdur maña
G. 15/2: **Ol** űanem ‘azm-i sefer itdi ġöñöl eglenme kim / Bir nefes dīdār ġör kim ķalmaya ĥasret saña
G. 16/10: Hem-tāsı **ol** űehenűeh-i a‘zam nigārumuñ / Yoķdur be-Ėaķķ-ı ĥürmet-i evlād-ı Muűtafa
G. 18/5: Men cāhil ü nā-dānıyam **ol** ĥüsn iķün ĥayrānıyam / Tā genc iken pinhān idüm űimdi ġöründüm zāhirā
G. 18/1: Vechüñde peydādur senüñ envār-ı zāt-ı kibriyā / **Ol** nūra ķarűu dāyimā űermendedür űemsü’đ-duķā
G. 18/3: Cām-ı muűaffādan maña sāķı iķürdi bir ķadeķ / űüfī ne bilsün men nice **ol** cāmdan buldum űafā
G. 21/1: Yā İlāhī isterem senden bu in‘āmı maña / İdesin hem-dem kim **ol** serv-i ġül-endāmı maña
G. 25/2: Çıķ sen **ol** yāruñ kūyından ey raķīb-i rü-siyeh / Ėaste bülbül var iken neyler ġül-istānda ġurāb
G. 27/1: Ey cemālūñ āyetidür ma‘nī-i ümmü’l-kitāb / **Ol** kitābuñ oķıram űerĥ ü beyānıñ bī-ĥisāb
G. 27/3: Genc imiű ĥüsnüñ senüñ vīrānesi ġöñlümdeğdür / Bu dil-i vīrānumuz **ol** gence olmiűdur ĥarāb
G. 29/2: Men **ol** Ya‘ķūba nisbet zār boldum / Cemālūñ Yūsuf-ı Ken‘āndur ey dost
G. 30/6: Çün ķul olan ķapuñda ġörür ķadr-i salţanat / Bir ķuluñam ki virmiűem **ol** ķadr iķün berāt
G. 31/2: Sordılar menden ki niķün bī-dil olduñ men didüm / **Ol sebeğden** bī-dil oldum dil-ber ü dil-dār mest
G. 31/3: Ėaķķına ‘aűıķ olanlar cān u baűa ķalmasun / **Ol** yüze müűtaķ olanuñ ķıblesi dīdār mest
G. 35/1: **Ol** perī kim bu cihānda ĥüsnüñ hem-tāsı yoķ / Serv-i ra‘nā tek ĥıramān ķaddinüñ bālāsı yoķ
G. 35/2: Gice ġündüz men anuñ hecride yanmaġdur işüm / Neyleyem kim **ol** mehüñ menden yaña pervāsı yoķ
G. 35/5: Ėerçi çoķdur dünyede ‘uűűaķı **ol** māhuñ velī / Bu Ėaķāyī ĥaste tek bir ‘aűıķ-ı űeydāsı yoķ
G. 36/2: Ey be-ĥaķķ-ı mu‘cizātı virdüñ **ol** Mūsāya sen / Kim maña Mūsī-i ‘İmrānuñ ‘aűasından meded
G. 36/3: Ey yaradan ‘ālemi **ol** űāh-ı ĥübān ‘ıűķına / **Ol** resül-i āķirātuñ mu‘cizasından meded
G. 43/5: Tā Ėaķāyī ġördi **ol** ĥüsn-i cemālūñ ey ġüneű / Ėör nice ‘ālem dilinde dāsītān olmiű durur
G. 41/5: Cānumı ‘ıűķuñ teslīm eyledüm iķlāű ile / **Ol** perī-peyker meni yā Rab neden ķılmağ pesend
G. 41/7: Bu Ėaķāyī leblerüñ ‘ıűķında ger āh eyleye / Ėānuñ sūzından olur ĥāķ **ol** kūh-ı űehend
G. 43/1: **Ol** perī-peyker ki ķeűmümden nihān olmiű durur / Bāķi ‘ömrüm olsun **ol** cismümde cān olmiű durur
G. 43/2: Yā Rab **ol** ġözler ne bāġuñ nergis-i űehlāsıdur / Kim ġamından cism ü cānum nā-tüvān olmiű durur
G. 45/1: Ėöñlümi alan menüm **ol** dil-rubā yārum durur / Ėerçi ġöñlümni alur ammā ki ġam-ĥārum durur
G. 48/4: Anuñ mir‘ātına baķ Ėaķķı ġör kim / Kim **ol** āyine-i gītī-nümādur
G. 49/3: Bir meseldür kim diyerler gencüñ üste mār olur / Zülfi iķinde ĥüsnüñ **ol** genc-i nihān olmiű durur
G. 50/6: Niűāmı **ol** ġüneű tal‘atlu űāhuñ / Baűında tāc u belinde kemerdür

- G. 50/14: Kızıl 'alem kızıl bayrağ kızıl tãc / Giyinse gâziler **ol** gün hazerdür
- G. 56/1: Her zamân kim karşıma **ol** dil-ber-i meh-rû gelür / Cânuma bir ot düşer bu dilüme yâ hû gelür
- G. 56/2: Sînemî karşı dutaram küyina **ol** dil-berüñ / Sağınuram dem-be-dem Veys-i Karenden bû gelür
- G. 56/4: Cânımı kurbân kılardum yolına **ol** dil-berüñ / **Ol** zamâne kim diyeler ol büt-i meh-rû gelür
- G. 63/1: Şehâ **ol** zülf-i müşkînüñ ne zîbâ çîn-ber-çîndür / Ki her bir târî **ol** zülfüñ bahâ-yı Çîn ü Mâ-çîndür
- G. 63/2: Haţuñdur âyet-i Rahmân ki Hağdan münzel olmuşdur / Aña dirler kim **ol** sünbül sevâd-ı nâfe-i Çîndür
- G. 63/5: Gül-i sır-âb-ı hüsnünde ne nisbet **ol** siyeh hâlûñ / Bu ra'nâ beççe-i hindü gül-istân içre gül-çîndür
- G. 64/3: Gam yimen gönülüm çü ma'den boldı 'ışkun gencine / Gerçi **ol** vîrâneni hecrüñ harâb itmiş durur
- G. 64/5: Hüblara bahmağda zâhid ger günâh oğur velî / **Ol** günâhlar 'aşıkâ 'ayn-ı şavâb itmiş durur
- G. 64/7: Ey meh-i nâ-mihribân sorma Haţâyî hâlini / Fırkatüñ **ol** hasteni taht-ı turâb itmiş durur
- G. 67/4: **Ol** perî gidende 'âlem nice hayrân olmasun / 'İşve vü kirişme vü nâz u 'itâb almış gider
- G. 67/5: **Ol** şanem ra'nâ gider yir üste çekmiş dâmenin / Bu Haţâyî haste **ol** yirden turâb almış gider
- G. 68/3: Mihr-i rüyuñ ser-be-ser sihr ile dutdı 'âlemi / Fitne vü gavğâya şaldı **ol** göz ilen kaşlar
- G. 70/2: Ey felek dünyâ yüzinden devr-i hicrân geçdi çoğ / **Ol** büt-i nâ-mihribânım mihribân olmuş durur
- G. 71/1: Bizüm **ol** dil-rubâ cânânemizdür / Meger ol cân degül cânâ nemizdür
- G. 75/3: Yoğsa bir şehzâde-i zerrîn-kemerdür pür-ñutûñ / **Ol** kemer üste elifler hançerî nisbetlûdür
- G. 77/2: Nice gavvâş olmayam yaşumda kim **ol** dil-berüñ / Lebleri la'l-i Bedağşân dişleri dūr-dânedür
- G. 77/5: Bu Haţâyî kılmagil zencîr-i zülfünden halâş / Şanma kim uşlandı **ol** miskîn henüz dîvânedür
- G. 78/3: Geldi sübhâne'l-lezî esrâ bi-'abdih şânuña / Levh-i mahfûz üste **ol** hüsnüñ beyânı hândadır
- G. 79/6: Bağçe içinde gül-i aħmer ne nisbet vechüñe / **Ol** yañağüñ katına cân lâle-i hamrâ nedür
- G. 79/7: Bu Haţâyî başdan ayağa üzülmişdür tamâm / Nişe kim **ol** zülfüñe mahrem hemîşe şânedür
- G. 81/7: Bu Haţâyî yüzüñi tâ gördi ey hûb-ı Hoten / **Ol** saçuñ tek Hind iline pâdişâh olmuş durur
- G. 82/1: Dil-berâ hecrüñ yarasına lebüñ merhem düşer / **Ol** dişüñ incüsi tek deryâda bir dūr kem düşer
- G. 82/5: Bu Haţâyîñüñ kelâmını işitse her zamân / **Ol** Haţâyî Çîn ili her dem-be-dem berhem düşer
- G. 83/2: Gönülden gitmez **ol** çeşmüñ hayâlî / Belî mecnûnlara âhû gerekdür
- G. 83/5: Haţâyî sözlerin sem 'itsün **ol** mâh / Ki şehler güşına lü'lü' gerekdür
- G. 84/3: Sıdkumuz **ol** vechedür kim hağ olur andan zühür / Kim tarîkatda sırât-ı müstakîm olmuş durur
- G. 84/5: Ey Haţâyî çekme gam ger hecr ilen bîmâr iseñ / Çün saña **ol** Hâlıkıñ fazlî hakîm olmuş durur
- G. 85/1: Görelî **ol** meh yüzüñ başuma yüz sevda düşer / Ruğların mânendi ancağ bir gül-i hamrâ düşer
- G. 86/1: 'Arızuñ kim **ol** ruğ-ı pür-nûr u tâb üstindedür / Şevke beñzer kim hemîşe âfitâb üstindedür
- G. 86/6: Çün seni Hağkuñ resûlî bilmediler yâ Nebî / **Ol** günehten tâ ebed kâfir 'azâb üstindedür
- G. 87/1: Tâ kim **ol** zülfüñ niğâbî mâhtâb üstindedür / Bir bulut nisbetdür ol kim âfitâb üstindedür
- G. 87/4: Zâhid-i güm-râh kim dîvâre eyler seceden / **Ol** günehten kâr öyle şanur kim sevâb üstindedür
- G. 87/5: Bu Haţâyîñ dilinde 'ışk-ı dil-süzüñ senüñ / Oda beñzer kim hemîşe **ol** kebâb üstindedür
- G. 88/1: Tâ kim **ol** âhû gözün mülk-i Hotenden bâc alır / Şol hümâyûñ zülfüñüz Fağfür-ı Çinden tãc alır
- G. 89/2: Hüblar yüzine bahmağı zâhid eydür günâh / 'Aşıklar **ol** günâhı hemîşe sevâb oğur
- G. 91/2: Âferîn **ol** gül yañağlu dil-ber-i ra'nâya kim / Hüsn bağında boyı serv-i revân itmiş durur
- G. 91/4: Kaş ilen göz midür **ol** ruğ-sârûñ üste ey şanem / Yoğsa devrân fitne-i âhîr zamân itmiş durur
- G. 93/2: Haylî müddetdür ki gönülüm 'ışk ilen vîrânedür / Şimdi **ol** vîrâneni âbâd kılsañ vahtidür
- G. 95/1: **Ol** şanem kim gice gündüz cân anuñ hayrânıdır / 'Akl ü fehm andan berü 'ışk ile ser-gerdânıdır
- G. 95/3: Dün şabâ geldi maña hoş hoş mu'anber bûy ile / Ğalibâ **ol** meh-liğânüñ zülf-i müşk-efşânıdır
- G. 96/1: Ey felek devründe niçün **ol** nigâr elden gider / Kanum ilen ellerin kılmış nigâr elden gider
- G. 98/2: Yıl-be-yıl sâ'at-be-sâ'at hoş geçürgil yâr ile / Hafta hafta gün-be-gün **ol** rûzgâr elden gider
- G. 98/3: 'İşret ü zevk u şafâya ey gönül şâd ol müdâm / 'İyş nihân olur görünmez âşikâr elden gider
- G. 99/1: **Ol** kimse kim bu dünye vü 'uğbâda şâhdur / Hem enbiyâlar üste ulu pâdişâhdur
- G. 99/3: Hem bahr-ı kânî küy-i velâyetdür **ol** 'Alî / Düşmen anuñ katında kamu berg-i kâhdur
- G. 99/6: **Ol** ma'den-i velâyet anuñ âsitânıdır / Kim işigünde ins ü melek dâd-h'âhdur
- G. 99/8: Burcında evliyâların **ol** fi'l-mesel tamâm / Kevkeb içinde nisbeti hürşîd ü mâhdur
- G. 100/3: Bed-nâm kılma gönülümü 'aşık diyüp hasûd / 'Âlemde 'ışk adı bile **ol** nîk-nâmdur
- G. 101/1: Gökdeki mâhuñ liğâsı dost dîdârındadır / 'Âfitâbın yüzü **ol** hürşîd-i ruğ-sârındadır
- G. 101/3: Âhu tek 'aşıkların gönlin niçük şayd itmesün / **Ol** kadar kirpük oğı kim çeşm-i hûn-h'ârındadır
- G. 103/1: Menüm **ol** sevgü yârum geldi hoşdur / Elüme ol nigârım geldi hoşdur
- G. 103/3: Sen **ol** şahrâda çün gül-ı beyâbân / Çemende gül-'izârım geldi hoşdur
- G. 104/1: Bu menüm cismümdeki zahmetlerimni cân bilür / Maña hicrân n'itdüğün **ol** dil-ber-i cânân bilür
- G. 105/7: Cevr ü kahrınuñ yolından ey Haţâyî dönmegil / Ger mağâmı **ol** perîñüñ küh-ı Kâf olmuş durur
- G. 106/2: Ni 'aceb yüz üste ol zülfüñ yatarsa her zamân / Bu muğakkakdur ki genc üste nigehtân mârdur
- G. 106/3: Dün didi hem-dem maña kimdür senüñ gönülün alan / Men didüm bilmez misin **ol** gözleri hûn-h'ârdur
- G. 107/5: Bu Haţâyî katına kim kıldılar ta'rîf-i müşk / Çîn-be-çîn **ol** zülf-i müşğîn-bârûñ andan yağşıdur
- G. 107/2: Nâfe-i müşk-i Hoten gerçi mu'attardur velî / Ey şanem **ol** hâl-i 'anber-bârûñ andan yağşıdur
- G. 108/2: Her seher ki 'âlem ü âfâkı pür-nûr eyleyen / Gün degül ey dil-berüm **ol** hüsn-i dîdârûñ durur
- G. 108/3: Rûz-i mahşer koparan cânâ kıyâm-ı kâmetüñ / Fitneler zâhir kılan **ol** çeşm-i mekkârûñ durur
- G. 110/2: Şâh-ı Merdânüñ yolında çoğ kişi vardır velî / Âferîn **ol** başa kim miñ başa bir baş oynadur
- G. 113/2: Söyle kim **ol** Türk-i mestî nice tîr-endâz imiş / Kim menüm bağrumda andan şad hezârân yara var

- G. 113/3: **Ol** zamāndan berlü kim gitdi veh ol şîrîn-zebân / Tûtinüñ telh oldı ağzı la'l-i şekker-bāra var
- G. 115/6: Budur **ol** āyîne-i İskenderî gîfî-nümâ / Munda rûşendür cihānda her ne kim pinhân durur
- G. 116/5: **Ol** dil-berüñ ruḥ-sārına virdi Ḥaṭâyî gönîlünü / Âh ile tâb oldı işüm **ol** şem'a yâ pervānedür
- G. 117/3: **Ol** ay yüzini görmege yir gök bahâ didi / Yâ Rab ki bu metâ'a bahâ kimden öğrenür
- G. 117/4: Bu hastenüñ kapuñda du'adur işi saña / Sor ol gedāya munca du'â kimden öğrenür
- G. 123/1: Dil-berâ 'ışk-ı ruḥuñ dāyım bu cān üstindedür / Bir güle nisbetdür **ol** kim gül-sitān üstindedür
- G. 127/3: Öğmeñüz mäh-ı feleknüñ pertev-i ruḥ-sāruñ / **Ol** perinüñ hüsni mäh-ı âsumāndan yahşıdur
- G. 131/4: Gāh u bi-gāh maña tevbe virür **ol** vā'iz-i şeh'r / Vā'izüñ tevbesi şāhā maña efsāne gelür
- G. 133/4: Şüfi-i bî-çāre hem hālin görüp **ol** zāhidüñ / Şoḥbetin germ itmege çeng ü rubāb almış gelür
- G. 134/1: Dāne-i ḥālüñ görende murğ-ı dil pervāz ider / Gayb iken **ol** demde esrār-ı ma'ânî bāz ider
- G. 134/3: Görmedi bir kez günāh **ol** şāh-ı hübān āh kim / Öğrenüpdür kim maña her laḥza yüz miñ nāz ider
- G. 135/2: Meger hürşid imiş hüsñüñ ki kıldı 'ālemi rüşen / Kim **ol** rahşende envārı meh-i tābāna düşmişdür
- G. 138/4: Ruḥ-sāruñ görürse meh-i âsumān bugün / **Ol** dem yüzini yire dutup şerm-sār olur
- G. 139/1: Şem'-i hüsñün çevresinde cān u dil pervānedür / Yanmayan **ol** şem'e karşı bî-ḥaber pervā nedür
- G. 139/3: Ey müselmānlar meni 'ayb itmeñüz 'aşık diyüp / Kim meni vālih kılan **ol** nergis-i mestānedür
- G. 142/1: **Ol** giden yārum mıdur yâ ihtiyārumdur gider / Bilmezem cānum mıdur yâ sevgü yārumdur gider
- G. 142/3: Cānum aından ayru tende bir dem eğlenmez menüm / Ğam meni eyler helāk **ol** ğam-güsārumdur gider
- G. 151/6: Olsa bir yol ehli cān nādān katında vāh yazık / Ḥaḳ anı göstermesün **ol** kimseye düşvārdur
- G. 152/1: Ey müselmānlar bugün **ol** yār pinhân ayrılır / Uçdı rüḥüm gitdi 'aqlum gövdeden cān ayrılır
- G. 152/2: Ayrılır **ol** yār-ı ser-dārum gider koymış meni / Şad hezārān dād u bî-dād bendeden cān ayrılır
- G. 152/3: Ey gönül feryād u nāle vaktidür eyle fiğān / Şimdi şehrüñden senüñ **ol** şāh-ı sultān ayrılır
- G. 153/1: Ḥandadur **ol** bî-misālün ibtidāsı ḥandadur / Kim bilür ol küntü kenzüñ intihāsı ḥandadur
- G. 156/1: Tā ki gönülüm ğamze-i **ol** çeşm-i fettān ārzular / Derd-mend olmuş durur her laḥza dermān ārzular
- G. 157/2: **Ol** dil-berüñ ki şüreti envār-ı zāt imiş / Bir kimsedür ki hüsñ ile ḥayru'l-enāmıdur
- G. 158/3: Cān u dilden men anı sevdüğümü cümle bilür / Hür-ı cennet mi diyem **ol** güzeli yā ḥasıdur
- G. 159/4: Cemālün göricek kim secde kılmaz / Ne kâfir **ol** Yezid-i Ḥayberidür
- G. 165/2: Tā şadef ağzında yāruñ görmişem dür dişlerin / 'Işkı baħrinde gönül **ol** ma'nide ğarḳ-ābsız
- G. 166/1: Ḥāl-i dilümni bendeden **ol** yāre söyleñüz / Heçr oḫı bağrumı niçe bir yara söyleñüz
- G. 166/2: Ahvālümü sorarsa menüm **ol** cefālu yār / Zār ü nizār ü haste vü āvāre söyleñüz
- G. 166/5: Şahrāya şaldı āhū-yı çeşmüñ Ḥaṭâyini / **Ol** bûy-i zülfî nāfe-i Tatara söyleñüz
- G. 167/7: Bu Ḥaṭâyî ka'be-i 'ışkuña iḥrām bağladı / **Ol** sa'atde 'arşa çıhdı zıkr-i illā'illāhumuz
- G. 171/5: Ğamdan Ḥaṭâyî derd ile inceldi çün hilāl / Bir mähdur görünmedi **ol** hüsni māhumuz
- G. 172/4: Çün ezelden 'ışkuñuz cānumda Ḥaḳdandur naşib / Ḥaḳ bilür kim tā ebed gönülümde vardur **ol** heves
- G. 177/3: Dost-kām olsun müdāmī **ol** zi-ğam-ı düşmenān / Oldı meclisde müşerref bûsesinde sol u sağ
- G. 179/1: **Ol** perî-peyker maña yār olmadı ḥayf oldı ḥayf / Aldı gönülümni vefādār olmadı ḥayf oldı ḥayf
- G. 180/5: Ḥaṭâyî devlet-i vaşlından **ol** yüzi güneşüñ / Senüñle hem-dem olupdur yakīn 'ināyet-i 'ışk
- G. 183/4: **Ol** zamāndan berlü kim çeşmüm yüzüñi görmedi / Yaş gözümde cārî oldı dem-be-dem seyl-āb tek
- G. 184/2: Baḫmanam gül yüzine hüsñüñ var iken ey perî / Neylerem nergisni men **ol** çeşm-i bîmāruñ gerek
- G. 184/5: Ey Ḥaṭâyî gülşene var ḥāk-i pāyın gör anuñ / Ger saña **ol** āhü gözlü müşğ-bü yāruñ gerek
- G. 185/1: İstemem cismümde cān **ol** lebleri cānum gerek / Bir daḫı ol ay yüzün görsem ki imānum gerek
- G. 185/5: Bu Ḥaṭâyî kulluğa bağlandı ḥidmet kurşağın / **Ol** gözüm nûrı şanem ol sevgülü cānum gerek
- G. 186/5: Müşevveş ḥatır olmuşdur Ḥaṭâyî haste-dil dāyım / Senüñ **ol** gül yüzüñ üstindeki zülf-i perîşān tek
- G. 188/6: Ey dil **ol** şeh katına dāyım git evşāfından ayt / Kim kuluñ her bir sözi sultāna hoş gelmek gerek
- G. 188/9: Ey Ḥaṭâyî şî'rüñi **ol** yār ister dinleye / Dil-rubālar güşına dūr-dāne hoş gelmek gerek
- G. 191/1: Yazmışam bu ruḳ'anı **ol** yāra göndermek gerek / Rāz-ı ahvālüm menüm dil-dāra göndermek gerek
- G. 191/6: Ey Ḥaṭâyî andan özge kimseye yoḫdur ümid / Nāle-i zārum menüm **ol** yāra göndermek gerek
- G. 196/1: **Ol** güneş bir zerredür nūr-ı cemālinden anuñ / Utanupdur serv ü ar'ar kadd ü bālinden anuñ
- G. 196/2: **Ol** zamāndan berlü kim yüzüñ görüpdür gökde mäh / Gizlenüpdür yeñi ay kaş-ı hilālinden anuñ
- G. 198/1: Didi **ol** meh gün nedür didüm cemālündür senüñ / Ay daḫı şol tal'at-ı ferḥunde-fālündür senüñ
- G. 198/2: Rüz-ı mi'rāc-ı Nebî vaşluñ günidir ey melek / Kābe kavseyn **ol** dü-ebrü-yı hilālündür senüñ
- G. 198/6: Arı yüzün şafḥasıdur āyet-i fethün karīb / Harf u nokṭa **ol** yüz üste ḥatt ü ḥālündür senüñ
- G. 206/1: Meni efgār iden **ol** ḥatt ü ḥālün / Bikirdir çeşme-i la'l ü zülālün
- G. 207/9: Ḥaḳa kulam diyen ḥaḳkı itürmez / Himāyetçidür **ol** erkāna çeşmüñ
- G. 209/1: Aḫan **ol** servüñ yanında su degül yaşımdur ol / Ayağ altında yatan başmağ degül başumdur ol
- G. 209/5: Cān fedā kıldı Ḥaṭâyî dimedi **ol** bî-vefā / Ḥayf geçdi 'aşık-ı serbāz u kallāşumdur ol
- G. 211/1: Âh u vāveylā ki **ol** gül ruḥ perî yārum degül / Men āna yār oldum ol yār-ı vefā-dārum degül
- G. 213/3: Zāhid **ol** yüzini divāra dutup el götürür / 'Aşıkunı maḳsûdı didār ola divār degül
- G. 216/2: Zülmet ü nūr oldı zülfüñlen yüzünden şerm-sār / Leblerüñ şevķinden **ol** la'l-i Bedaḫşān münfa'il
- G. 216/3: Pertev-i hüsñüñ ziyāsından kamer oldı hacil / Şüretüñ tābından **ol** hürşid-i tābān münfa'il
- G. 216/4: Ey şabā bi'llāh dilümde söyle kim çoḫ düşmesün / Mäh-tāb üstinde **ol** zülf-i perîşān münfa'il
- G. 216/6: **Ol** zamān kim dil-berüm bustāna girdi seyr içün / Kāmetinden oldı her serv-i ḥirāmān münfa'il
- G. 222/2: Nice kim cevr ü cefā kılsañ bu ğam-ğın gönülme / **Ol** ğamuñdan ağırman cānumda minnet bilmişem
- G. 224/1: Dil saña ḥayrān olupdur tā cemālün görmişem / Tā göz açup **ol** ruḥ-ı ferḥunde-fālün görmişem

- G. 225/1: Hayli demdür ey perî **ol** meh cemâlûñ görmezem / Dünyede bir dağ misâl-i hañt ü hâlûñ görmezem
- G. 225/5: Dil müşevveşdür Hañâyî ey sa'âdet keveki / Tâ senûñ **ol** tal'at-ı ferhunde-falûñ görmezem
- G. 226/1: Ey perî hüsnûñ senûñ mâh-ı münevver görmişem / **Ol** yüz üste ebr tek zülfûñ mu'anber görmişem
- G. 227/1: **Ol** perî kim çeşmi sâkî la'li cāmumdur menüm / Kaşı mihrâb u yüzi beytül-harāmumdur menüm
- G. 227/3: **Ol** perî-peyker niçük cānum kuşın bend itmesün / Dānedür hālî perîşān zülfî dāmumdur menüm
- G. 228/5: Fırkati kaşd itmedin miskîn Hañâyî hasteve / Bir haber vir ey sabā **ol** gül-sitānumdan menüm
- G. 229/3: Bülbül-i zāram yüzûñ bağ u gül-istānum durur / **Ol** gül-istān üstine zülfûñ şebistāndur menüm
- G. 231/1: **Ol** perî 'ışkına men cāndan giriftār olmışam / Kim firāk u miñnetinde rüz u şeb zār olmışam
- G. 231/2: Tâ ki düşdüm **ol** nigāruñ meh yüzi hicrānına / Derd ilen seyyāre tek her gice bîdār olmışam
- G. 231/4: Çünkü 'ışkuñ gencini gönümde pinhān eyledüm / Rüz u şeb **ol** gence men her dem nîgeh-dār olmışam
- G. 234/1: **Ol** perî-peyker şanem cismümde cānumdur menüm / Gîtmesün gönümünden ol ruh-ı revānumdur menüm
- G. 236/5: Sorsa Hañâyî kimdür işigümde **ol** perî / Bir bî-nevā-yı haste-dil ü nâ-tüvān direm
- G. 241/5: Bu Hañâyî bende **ol** kaşuñ kulıyam sıdık ilen / Kılmışam bir katla ikrārı ne inkār isterem
- G. 243/4: Munca kim cevri ü cefā çekdüm maña yār olmadı / **Ol** şanemsiz bilmenem n'olur ser-encāmum menüm
- G. 243/5: Bu Hañâyî dünyede hüşyār olmaz bir zamān / Tâ kim **ol** peymāne-i la'lûñ durur cānum menüm
- G. 244/2: Zülfûñ şebinde teşneyem **ol** āb-ı la'lüne / Zülmāt içinde çeşme-i hayvāna gelmişem
- G. 247/5: Hağ bilür seyyāre tek gözümde uyhu gelmedi / Tâ felek kıldı cüdā **ol** mihribānumdan menüm
- G. 248/2: Gökde isterdüm men **ol** māhumnı buldum yirde uş / Hamdüli'llāh kim gönülde intizārum bulmışam
- G. 249/5: Niçe gündür kim Hañâyî āsitānuñ yastanur / Sormaduñ bir gün ki hani **ol** gulām-ı kemterüm
- G. 250/1: **Ol** perî ra'nā giden serv-i revānumdur menüm / Sāye şanmañ sürünen yanınca cānumdur menüm
- G. 251/1: Ey cemālûñde senûñ nūr-ı İlahidür tamām / **Ol** sıfātuñ zikridür fikrüm hemişe şubh u şām
- G. 251/2: **Ol** şehensāh-ı cihānsın kim kul olup kapuñ / Kanberinûñ hîdmeti çün Kayser ü Cemdür gulām
- G. 251/4: **Ol** 'Alisin kim hamu peygāmbere sensin şeft' / Cümle bu ümmîd ilen kapuñ gelür hāş u 'ām
- G. 252/1: Pür-şarāb olsun hemişe uş bu cām-ı dost-kām / Meclis içre düşmesün **ol** dost elinden mey müdām
- G. 252/2: Sâkiyā **ol** cāmı sen doldur tamāmet sun bize / 'Ömri noğşān olsun anuñ kim didi anı harām
- G. 252/5: Zıkr ü fikrüm her dem **ol** sultān-ı 'ālemdür menüm / Bu Hañâyî haste anuñ Kanberine bir gulām
- G. 254/3: Gözleri fettānedür sağla özüñ fettāneden / **Ol** hadeng-i gamzeni fettāneye göndermişem
- G. 255/1: **Ol** perî-ves' hüsn-i gencüm yār senden küsmişem / Lebi şekker dişi incüm yār senden küsmişem
- G. 260/3: Yüzi gül-gül zülfî sünbül gözleri hayrān kimi / Kaşları şol yaya beñzer **ol** hilālî sevmişem
- G. 260/4: La'l-i mey-günün senûñ bir meclis içre dem-be-dem / Sâkinûñ çenginde **ol** āb-ı zülālî sevmişem
- G. 262/1: Bu cihān mülkinde men sen yāra muhtāc olmışam / Her zamān **ol** yār ile dîdāra muhtāc olmışam
- G. 264/5: Senûñ zülfünûñ her bir kılımı / Hañâyî boynına bir rişte gördüm
- G. 268/1: Ah kim **ol** dil-ber ü dil-dārı gıtdüm görmedüm / Gördüm ağıyārı velîkin yārı gıtdüm görmedüm
- G. 268/3: N'eyleyem bî-ihtiyār ayrıldum andan vā dirîğ / **Ol** menümlen hem-dem ü serdārı gıtdüm görmedüm
- G. 268/4: **Ol** perî-ruh-sār için 'ālemleri terk eyledüm / Koıdum elden cümle-i pür-kārı gıtdüm görmedüm
- G. 269/1: Bendeye hağdur ölüm sen pādîşāhı görmişem / Dem-be-dem **ol** kudret-i şun'-ı İlahı görmişem
- G. 269/2: **Ol** ser-i küyuñda gezmekden ne hāşıldur maña / Sen büt-i şūhuñ kerāmātın kemāhî görmişem
- G. 269/4: Gönlüme yüz miñ hayālāt-ı müşevveş nūr virür / **Ol** büt-i ārām-ı cāmı gāh gāhî görmişem
- G. 269/6: Bu Hañâyî dir meni dīvānalık efkār ider / Her zamān **ol** dil-ber-i çeşm-i siyāhı görmişem
- G. 273/1: Ğaribem 'aşıqam tenhā vü zāram / Dilerem bir dağı **ol** yāra varam
- G. 277/1: Ey dirîğā gıtdi gelmez **ol** gül-endāmum menüm / Ne qarārüm var ne şabrum u ne ārāmum menüm
- G. 280/4: Munca miñnet çekdüm ey dil zulmet-i hicrān şebi / **Ol** mehûñ vaşlına yetdün bahtiyār olmaz mısın
- G. 284/4: Çün rakîb emrüne tā'at kılmadı merdūd kıl / Tavk-ı la'net tā kim **ol** şeytāna gelsün yeñiden
- G. 285/4: Dün dimişsin isterem bir buseme yüz cān bahā / **Ol** metā'a menden özge hîç harîdār istemen
- G. 286/5: Bu Hañâyî hasteni dīvāne zāhid mest oğur / 'İşkuñuz cānumdan **ol** bir lahza hüşyār olmasun
- G. 287/5: Bu Hañâyî sözine dağ dutma ey zāhir-perest / Tâ ezel ta'lim alupdur **ol** hakîm üstāddan
- G. 288/3: Hüsn-i rüyūñdan kim **ol** hürşîd-i 'ālem nūr alır / Hayf ola nisbet kılam mihr-i ruhuñı aya men
- G. 289/2: Zāhid-i güm-rāha göster yüzûñ ey nūr-ı İlāh / Tâ kim **ol** kâfir getürsün Hağka imān şimdiden
- G. 289/3: Ğamda zülfûñ tek perîşān oldu **ol** nikbet rakîb / Yüz sa'âdet bendeye görsetdi devrān şimdiden
- G. 290/2: Tâ ki 'ışkuñlan senûñ ma'mūr olupdur dil evi / 'İşkuñ **ol** vîrāneden bir lahza ma'zūr olmasun
- G. 292/4: Yāra döndermiş yüzün görgeç rakîbe söyledüm / **Ol** gül-i hāndānı gör kim hāra döndermiş yüzün
- G. 294/4: Ey gönül **ol** dil-rubānuñ miñnetinden incime / Kimse kim gül ister ol kayırmaz illā hār için
- G. 296/2: **Ol** rakîbler ta'nesinden ihtirāzuñ tā nedür / Bendeye hîç iltifātuñ yoğ durur yā Rab neden
- G. 296/3: **Ol** yüzi gül zülfî sünbül kāmetsi serv-i revān / Rüz u şeb dutmuş durur çeşmüm kenārında vañan
- G. 296/4: Sorsam **ol** şîrîn dudağıñ piste midür yā nebāt / Yā Rab ol nāzûk vücuduñ yā semindür yā semen
- G. 296/5: Çm-i zülfünde Hañâyî tā dutupdur meskeni / Yā Rab **ol** gül-gün yañağıñ gül midür yā nesteren
- G. 297/2: La'line cān bahā didi virdüm revān āna / **Ol** bî-vefāyı gör ki gidermez bahānesin
- G. 298/1: Şüretüñ gördüm nigārā mest ü hayrānam bugün / **Ol** kara zülfûñ teki ğamdan perîşānam bugün
- G. 299/7: Çün Hañâyîdür bugün gül-zār-ı vahdet bülbülü / Dağı **ol** zāğ-ı siyeh gül-zāra söyleñ gelmesün
- G. 300/3: Hañt ü hâlûñ dutmuş **ol** la'lûñ kenārında mağām / Öyle kıl kim çeşme-i hayvānum elden gîtmesün
- G. 301/3: Çün ki **ol** māhuñ cemālin istemezduñ görmegi / Her gice çeşmüm neden keveki kimi bîdārsın
- G. 302/1: Ey hūblar içre tal'at u hüsn ile bay olan / **Ol** serv-kaddi sāyesi zıll-ı hümāy olan
- G. 303/3: Men didüm gördüm şebistān perdeden **ol** çehreñi / Yār aydur yār degüldür tende cāndur sen diyen

- G. 304/3: Gerçi 'ıyd oldu cemālūn halka ey ebrū-hilāl / Bendeyem **ol** 'ıyd için cānumnı kurbān eyleyen
- G. 305/5: Aralıhdan küdürerler arındı / Sürülsün la'net **ol** şeytāna gelsün
- G. 310/3: Gör nice zārī virür **ol** la'neti şeytān maña / Dün ü gün la'net oğurmen la'neti şeytāna men
- G. 310/4: Virse idi kāmumı **ol** şah u sultānum menüm / Cānumı kurbān kılayum ol şehe sultāna men
- G. 312/3: Cān u dilden **ol** habībī sevmişem gerçek veli / Rāstam hem 'āşıkam meydān gavgāsında men
- G. 312/4: Tır-i müjgānın dirîğ itmez cigerden **ol** şanem / Bildi kurbān olmışam çün kaşları yāsında men
- G. 312/6: Şeş cihetden 'āleme çün ol şanemdür secde-gāh / Ger sücüd itsem n'ola Hakkūn kilisāsında men
- G. 312/9: **Ol** Hattāyiyem ki şüret 'ālemin kıldum kabūl / Pādīşāh-ı vaktam uş bu gönüm eşyāsında men
- G. 315/1: Hakk te'ālā hūb yaratdı bu teni **ol** cān için / Bir 'aceb halvet-serāy açmışdur ol mihmān için
- G. 315/2: Hāzır olgil **ol** serāya gayr aña dahıl itmesün / Bezegil her ziynet ile tahtuñı sultān için
- G. 315/3: Bā-edeb tepren ziyāde yār şikāyet kılmaya / Hakk özi verdi saña **ol** gevher-i imān için
- G. 321/2: Yürü sen bir il **ol** yola ki ola maқşaduñ hāşıl / Nice Fir'avn gark itdi geçürdi Mūsī'yi Nıl'den
- G. 321/3: Hakkıla **ol** Hakkı bir bil yapışma bātıla zinhār / Aña 'arif direm dāyim ki seçe hakkı bātıldan
- G. 322/1: Neler çeker bu cānum yār elinden / **Ol** iki gözleri hūn-h'ār elinden
- G. 322/3: Karınca çekebilmez fil yükini / Nice āh itmesün **ol** bār elinden
- G. 325/4: Levhaşā'llāh hanı **ol** günler neşāt u 'ıys ile / Yār ile bir niçe müddetler çıhardum erba'in
- G. 330/4: Gözüñden āhū tek dağlara düşdüm / Ne sihr itdi maña **ol** iki cadū
- G. 335/1: Gül yüzün kim düşmiş **ol** zülf-i perīşān üstine / Bir bulutdur kim düşüpdür māk-ı tābān üstine
- G. 336/1: Ger menümlen **ol** meh-i nā-mihribānum söyleşe / Haste cismümde bu cān-ı nā-tüvānum söyleşe
- G. 336/4: Zehr-i hicrān birle dahı tālī'üm telh olmaya / Ger menümlen bir kez **ol** şirīn-zebānum söyleşe
- G. 336/5: Gamlu gönli bu Hattāyīnün cihānda şād ola / Ger menümlen bir gün **ol** nā-mihribānum söyleşe
- G. 337/1: Ger menümlen bir gün **ol** şah-ı cihānum söyleşe / Dilde nuṭkum kalmaya anuñla cānum söyleşe
- G. 337/2: N'ola bir kez hastesini sorsa **ol** rūh-ı revān / Gövdede rūhum revān olup revānum söyleşe
- G. 337/5: Pır iken bende Hattāyī nev-cevān olam yine / Ger menümlen bir kez **ol** 'ömr-i cevānum söyleşe
- G. 340/6: Bağçaya seyrāna çıldı geşt için **ol** gül-'izār / Gül hacāletden kızardı şerm-sār oldu yine
- G. 340/7: Kāmētūñlen baḥs iderdi dāyimā **ol** serv-i bağ / Gör hacāletden aña menzil kenār oldu yine
- G. 341/4: Lebleri devrinde **ol** gül yüzlü yāruñ dem-be-dem / Gonceñi ey bağbān gülşende ḥandān eyleme
- G. 341/5: Bu Hattāyī hastenün kılma müşevveş ḥatırın / Ağ yüz üste **ol** kara zülfün perīşān eyleme
- G. 342/3: Server-i Hindūd ol kim geldi Rūm iklimine / **Ol** siyeh hālūn ki düşmüş rüy-ı ḥandān üstine
- G. 343/1: Gönümü çekdi şehā dāğ-ı gamuñ dāğ üstine / Yine **ol** māhuñ firākı çekdi bir dāğ üstine
- G. 343/4: Ağ yüzün üstinde **ol** zülf-i siyāhuñ götür / Bilmezem ḥamrā gülün niçün konar zāğ üstine
- G. 344/2: İstemez gönüm meşāmı zülfünüzden özge müşk / Müşki n'eyler kimse kim öğrendi **ol** bular bile
- G. 344/3: Tā gözüm **ol** fitnelü kaş u gözün gördi senün / Geçdi 'ömrüm āh idüp ol çeşm ü ebrūlar bile
- G. 344/4: Anca ahdı gözlerümden kanlu yaşum sü-be-sü / Ahdı çeşmüm zevraḳı her süya ol sular bile
- G. 346/5: Bu Hattāyī cānını kurbān ider **ol** māha kim / Pertev-i mihr-i cemālūn aya şalmışdur yine
- G. 347/2: Men za'tf üste firākuñ yükledi bir dağı kim / **Ol** yüke kılmaz taḥammül koysalar dağ üstine
- G. 347/4: Şol ḥaṭ u hālūn kenārında ruḥuñ ey dil-rubā / **Ol** güle beñzer ki düşmüş tāze yaprağ üstine
- G. 347/5: Bu Hattāyī çeşmi yolında anuñ toprağ olur / Tā ayağın başa **ol** dil-ber bu toprağ üstine
- G. 349/2: Gözüm içinde **ol** 'aks-i cemālūn / Güher nisbetlūdür 'ummān içinde
- G. 354/7: Tā ki feryāduña yetmez luṭf idüp **ol** şah-ı ḥüsñ / Ey Hattāyī munca feryād itdigün ya'ni ki ne
- G. 355/9: Ayağın tozında dirlik istedüm men **ol** didün / Müşkilümni böyle āsān itdigün ya'ni ki ne
- G. 355/18: Vargil ey bād-ı şabā **ol** 'anber-efşān zülfe di / Bu kamer devrinde devrān itdigün ya'ni ki ne
- G. 356/22: Ayağı tozında **ol** serv-i revānuñ ey gönül / Virmek için cān müheyyā kıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 356/26: Ey Hattāyī ḥāk ilen yeksān olup **ol** māk için / 'Azm-i sevdā-yı Süreyyā kıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 359/2: İster raḳīb vaşf-ı dehānuñ ḥayālını / **Ol** divi gör ki mühr-i Süleymān diler yine
- G. 359/3: İster gönül ki nüş ide la'lūñ zülālını / **Ol** Hızrı gör ki çeşme-i hayvān diler yine
- G. 360/1: Sākiyā **ol** bāde-i şāfi şafānuñ 'ışkına / Doldurup virgil 'Aliyyü'l-Murtażānuñ 'ışkına
- G. 360/2: Şad hezār la'net Yezīde çünki **ol** şeh-zādeye / Bir içim su virmedi kādīr Ḥudānuñ 'ışkına
- G. 360/3: Kerbelāda geçmiş idi çoḥ belā şah oğlını / Sen dahı oynat başuñı **ol** belānuñ 'ışkına
- G. 360/7: Ey Hattāyī çün senün ceddün çoḥ itmişdür gāzā / Sen dahı başla gāzānı **ol** gāzānuñ 'ışkına
- G. 361/1: Yine 'azm eyledi gönüm gider **ol** şah-ı a'lāya / Vücūdum 'ışka maḥv oldu semek tek düşdi deryāya
- G. 361/6: Hattāyī tā seni gördi vücūduñ ser-be-ser gezdi / Çü şahuñ kulları gördi yüzün ḥāk itdi **ol** pāya
- G. 363/2: Menem **ol** fā'il-i muṭlak ki dirler / Menüm ḥukmümdedür ḥürşid ile māk
- G. 366/3: Dişün incü gözün nergis lebün la'l / Senün **ol** hoş cemālūn beñzer aya
- G. 367/3: Düşüpdür 'anber-efşān kākülinden / Senün tā **ol** gül-i ḥamrāya sāye
- G. 368/5: Gözlerüm yaşını her süya çü su kıldı revān / 'İşve vü nāz ile **ol** serv-i nihālūn bu gice
- G. 369/5: Ele girmez ḥanı **ol** esrük ü divāne 'āşık / Derdi ol ma'sūkanuñ rāḥat-ı cāndur bilene
- G. 370/5: Bu baḥt-ı bed ki menümdür Hattāyī **ol** şūḫı / Gam ehline diyeler gam-güsār imiş maña ne
- G. 371/1: Biz **ol** cān-ı yegāneyüz yegāne / Ne biltür bizi her nāşī bīgāne
- G. 375/2: Kaşuñ gözünle kirpügüñ **ol** nāz u şiveler / Her biri cāna dürlü belādur Hattāyiye
- G. 377/3: Andan berü kim gördüm bir lahza kararum yoḫ / Ḥayrān olubam bi'llāh **ol** mihr-i gül-endāma
- G. 377/5: Rūmī yüzüne düşgeç **ol** zülf-i semen-sāyı / Bir müyını virmezmen Mısr u Haleb ü Şāma
- G. 383/4: Bed-h'āhum ola cümle cihān çekmezem melāl / Çün **ol** şanem menümlen eger nīk-h'āh ola

- G. 386/1: Men **ol** mest-i likāyam geldüm imdi / Hemîşe bâ-Hudāyam geldüm imdi
- G. 386/2: Cihân içinde bir ‘âkil meni bil / Men **ol** şıdk u şafāyam geldüm imdi
- G. 386/3: Meni zinhâr sen bir gayrı bilme / Hemân **ol** dil-rubāyam geldüm imdi
- G. 388/2: Mihr-i rûyın meh teki qarşumda dutmış ol perî / Ey felek dūr itmegil **ol** hüsn-i zîbâdan meni
- G. 390/3: Tâ senüñ hürşîd-i ruh-sârûñı gördüm çeşmüme / Bir bulut oldı kamer **ol** mâh-ı tâbân olmadı
- G. 390/4: Munca kim gördi seni zâhid yüzüñi sevmedi / Lâ-cerem **ol** kâfirüñ gönlinde îmân olmadı
- G. 390/5: Bu Hâtâyî ‘ışkına niçün halâyık ta’n ider / **Ol** mehi kim gördi hüsn ile ki hayrân olmadı
- G. 391/2: Ger siyehdür dünyede leyl ile zulmât u şebe / Olmaya bunlar siyâh **ol** turra-i târuñ kimi
- G. 391/3: Al ilen aldı menüm gönlümnî menden duymadum / Sihr içinde görmedüm **ol** çeşm-i mekkârûñ kimi
- G. 392/2: Tâ ki kıldı bir nazar **ol** dil-rubâ yârum menüm / Nice ‘uşşâk ehlini ser-mest ü hayrân eyledi
- G. 392/4: Dâma şaldı cân kuşın şad-pâre kıldı dilleri / Tâ kamer yüzinde **ol** zülfin perîşân eyledi
- G. 392/5: Âferîn **ol** dil-rubâ-yı nâzenîn dil-dâra kim / Bu Hâtâyîye vişâlin lûtf u ihsân eyledi
- G. 394/5: Gitmez Hâtâyî cevri ile kapuñdan ey perî / Gülşen bilürmen **ol** ser-i küyuñda külhanı
- G. 396/4: Yâ Rab **ol** çihreñ ne tâze verd-i aħmerdür senüñ / Gül kızarmış hacletinden lâl idüpdür süseni
- G. 397/1: **Ol** dil-rubâ ki tende çekermen cefâsını / Virmen cihâña şemmece zülfi bahâsını
- G. 397/2: Munca du’â kılar bu gönül kılmaz iltifât / **Ol** bî-vefâ meger kim iştmez du’âsını
- G. 398/1: Yoħ durur ‘âlemde bir daħ hüsn ilen yârum kimi / Yâ cemâl ehlinde kim var **ol** cefâ-kârüm kilm
- G. 398/5: Ey Hâtâyî gerçi hûblar çoħ durur ‘âlemde lîk / Olmaya bir dil-ber **ol** süh-ı sitem-kârüm kimi
- G. 401/2: Ey perî hüsnüñe insân nice hayrân olmasun / Gökde ser-gerdân olupdur **ol** meh-i tâbân daħı
- G. 402/4: Giceler meclis içinde oturur **ol** ser-firâz / Öyle miħmândur k’anuñ her yirde vardur ‘izzeti
- G. 403/1: Dem-be-dem yol gözlerem **ol** sevgü yârum gelmedi / Kalmışam kış miħnetinde nev-bahârum gelmedi
- G. 403/3: Tâ ki gördüm uyħuda men **ol** perîşân zülfüñi / Yirine andan berü şabr ü karârum gelmedi
- G. 404/3: **Ol** mehüñ ‘ışkına düşdüm ta’ne kılmâ zâhidâ / Kaçmazam ‘ışkuñ yolından çün maña Hâk kıldı tay
- G. 406/2: Saña hoş oldı yârun yâd boldı / Maña **ol** âşinâlar yahşı geldi
- G. 406/5: Sen **ol** pervâne tek hasret odında / Maña şem’-i zîyâlar yahşı geldi
- G. 408/3: Kim işigüñi yaslane devlet bulur müdâm / **Ol** âsitâna sâye-i Sübhân disem yiri
- G. 408/4: Bir mür-ı hastenüñ ki kapuñda makâmı var / Men **ol** makâma mülk-i Süleymân disem yiri
- G. 411/3: Meni hayrân iden **ol** hür-zâduñ / Boyı tûbâ lebi kevser degül mi
- G. 414/2: Zülfüñi yüz üste gördüm halkalanmış söyledüm / Genc birdür üste niçün yatmış **ol** şeh-mâr iki
- G. 415/7: İrmış idi Eyyûba **ol** yedi yıl derd ü belâ / Andan özge hergiz aña bir daħı âh olmadı
- G. 416/3: Görelî Şîrîn lebüñ ‘ışkında Ferhâd olmışam / Olmışam Mecnûn kimi **ol** Leylinüñ âvâresi
- G. 421/5: Bu Hâtâyî bir gün almışdı lebünden büseler / Geldi çoħ günler velîkin gelmedi **ol** gün kimi
- G. 426/6: Maña **ol** dost bolsa dost ancak / Çi ğam ger cümle âlem düşmen oldı
- G. 425/7: Hâtâyî kimseye saġınma yaman / Ki düşdi **ol** kişi kim kazdı çâhı
- G. 427/4: Âteş-i ‘ışka düşen pervâne tek yanmaġ gerek / Şöyle kim tersâ için **ol** Şeyh-i Şan ‘ân aġladı
- G. 427/5: Her zamân zârî kılar miskîn Hâtâyî yâr için / Öyle kim Yûsuf için **ol** pîr-i Ken ‘ân aġladı
- G. 431/3: ‘Âlem-i ma’nide **ol** mü’min degüldür mutlakâ / Her şey **ol** ‘aynında mevcûd görmese Mevlâsını
- G. 431/7: Ey Hâtâyî fakr evinde kim ki buldı genc-i şabr / Kayluġa virmez ele **ol** köhne-i ‘abâsını
- G. 432/1: Lâ fetâ illâ ‘Alîdür **ol** erenler serveri / Seyfe illâ Zü’l-fekâr bilinde tûġ-ı Hayderî
- G. 432/5: Biri Fâtma biri Düldül **ol** çehâr-pârenüñ / Biri oldı Zü’l-fekâr biri ‘Alîñüñ Kanberi
- G. 433/4: Gönlümi şayd itmek için gonce tek **ol** serv-i nâz / Bî-hicâb aldı yüzinden perdeyi bâz eyledi
- G. 433/5: Hâk te’âlâ hüsnünün bağında ez-rûz-ı kadîm / Sâye-i tûbiden **ol** kaddi ser-efrâz eyledi
- G. 433/7: Ey Hâtâyî şâkir ol mihr ü vefâdur ğam degül / Her cefâlar kim saña **ol** Türk-i tannâz eyledi
- G. 434/3: Şûkr eylerem **ol** nâvek-i müjġâna ki her dem / Yaġmalıkı zîbâ şanemüñ kanuma düşdi
- G. 436/2: Çoħ zamândur ben de müştâkam cemâlüñ şem’ine / N’ola görsem yâ Rab **ol** şem’-i cemâlüñ bir daħı
- G. 436/5: Bağ-ı hüsnünden maña bād-ı şabâ göndermedüñ / Esmedi küyuñdan **ol** bād-ı şimâlüñ bir daħı
- G. 437/1: Ey bād şubħ-dem yûri var **ol** nigâra di / Ey boyı serv ü yüzi gül ü gül-‘izâra di
- G. 437/4: Yâr olduġınca hâlini **ol** yâra ‘arz ider / Zinhâr hâlümü menüm **ol** yâra yâra di
- G. 437/5: Haste Hâtâyî ayrılalı senden ey habîb / Öldi ğamunla bir daħı **ol** gül-‘izâra di
- G. 439/5: Kurşanan cân u gönülden sen şehe Kanber-şıfat / Eksük olmaz **ol** kuluñdan hem kerâmet yâ ‘Alî
- G. 439/6: Vaşfuñı söyler Hâtâyî şûkr idüp eyler niyâz / **Ol** zamândan kim aña kılduñ işâret yâ ‘Alî
- K. 2/3: **Ol** makâmüñ kim melek yetmez şufûf-ı na’line / Ayaġuñ altında ol bir hâk-i pâdur yâ Nebî
- K. 2/8: Hem senüñ ta’rifüñ itdi hem ‘Alîñüñ **ol** İlâh / Nişe kim sen Muştafâ **ol** Murtażâdur yâ Nebî
- K. 4/19: Yâ Rab Hâtâyî bendeñe kılgil şefâ’ati / **Ol** günde kim penâh ider ehl-i haţâ seni
- K. 8/1: Deryâ-yı Necef gevherine kân ‘Alîdür / **Ol** lâ-m-ı leb-i la’l-i Bedaħşân ‘Alîdür
- K. 8/6: Men çâkerem **ol** şâh Hasan pâdişeh-i vaķt / Hâkdur ki gönül tahtına sultân ‘Alîdür
- K. 11/6: **Ol** ‘Alisin kim senüñ şanuña geldi Hel etâ / Vaşfuñ oldı ma’nî-i Kur’ân ser-â-ser yâ ‘Alî
- K. 11/9: Sensin **ol** Haydar ki dest-i mu’cizâtuñı görüp / Hükümüñe râm oldı Şâm u Rûm u Berber yâ ‘Alî
- K. 11/10: **Ol** ‘Alisin kim şehâdet barmaġın kullâb idüp / Kopdı yirden kuvvetüñle bâb-ı Haydar yâ ‘Alî
- K. 11/11: **Ol** kerâmet kânısın kim Hâk te’âlâdan saña / Şark u ğarb u ‘arş u kürs oldı musaħħar yâ ‘Alî
- K. 13/6: İmâm **ol** seyyid-i evlâd-ı âdem / Hâķîkat bil yakîn Zeynü’l-‘ibâdur
- K. 13/7: Muhammed Bâķır **ol** pâķîze-gevher / Çerâġ-ı dîde-i ehl-i şafâdur
- K. 13/8: İmâm Ca’fer tarîķin koyma elden / Vücûduñ şehrine ol ķimiyâdur

K. 13/10: İmām-ı heştüm **ol** şāh-ı Horāsān / Hāqīkat bil ‘Alī Mūsī Rızādur
K. 13/15: İmām **ol** mürşid-i dīndür be-tahkīk / Ki mahşerde kamuya reh-nümādur
K. 15/4: Hasan hulk-ı ‘azīm oldı çü **ol** Mehdi kerim oldı / Velikin zahm-ı şemşire Hüseyin-i Kerbelā geldi
K. 16/15: Haṭāyī haste **ol** şāhuñ cemālin vaşlını ister / Revān vir cān şatun algil ki ‘ālem-i cān-bahā geldi
K. 17/6: Muhammed Bākır-ı ‘ābid kim oldur gözlerüm nūrı / Tārīk ehline **ol** ‘ābid ‘aceb şāhib-vefā geldi
K. 17/13: Muhammed Mehdidür bugün ki sırr-ı evliyā bī-şek / Tārīk-i dīn-i İslāma bize **ol** reh-nümā geldi
K. 19/3: Kurretü’l-‘ayn-ı resül oldı Hasan birle Hüseyin / Fazl deryāsında dūr bulduk biz **ol** gevherleri
K. 19/8: **Ol** Muhammed ki Takīdūr vaşf aña takvā ile / Rāstī bilūñ anı cūd u ‘ināyet mazharı
K. 19/9: **Ol** ‘Alī kim hem laḳab geldi Nakī gökden aña / Menba‘-ı elṭāf u ihsāndur ḥalāyık reh-beri
M. 2/1: Be-nām-ı Hūdāvend-i ḥayy u kerīm / Kerīm **ol** tuvānā be-zāt-ı ḳadīm
M. 2/44: Yūri ejdehāyī aradan götür / **Ol** ekmekni ağzından alup getir
Mus. 1/31: Maḳāmāt-ı Raḥmān yiri lā-mekān / **Ol** ervāha menzil ḳarār-ı cihān
T. 8/1: **Ol** ‘Alīdür ‘āleme ümmīd olan / **Ol** ‘Alīdür dünyeden tecrīd olan
T. 8/2: **Ol** ‘Alīdür ey Haṭāyī bī-ḥaṭā / Dünya ilen ‘uḳbāda cavīd olan

ol dem: O zaman.

G. 328/1: Dil-berā gördüm yüzün ḥayrānam ol demden berü / Göz yaşında ḳan ilen ḡaltānam **ol demden** berü
G. 328/2: Tā ayaḡuñ topraḡından men sa‘ādet bulmışam / İşıḡuñde rüz u şeb derbānam **ol demden** berü
G. 328/3: Zerre idüm gün yüzün mihrine düşdüm nāgehān / ‘Ālem içre şöhre-i devrānam **ol demden** berü
G. 328/4: Tā senūñ rüz-ı ezelden ‘ışḳuñ didüm belī / ‘Ahdī bozman ber-ser-i peymānam **ol demden** berü
G. 328/5: Tā senūñ āhū gözün gördi Haṭāyī ey perī / Mecnūnam vīrānelerdür cāyum **ol demden** berü
G. 337/4: Dañla ḳaḏı ḳatıda da‘vī men itmēm ḳanumı / Men eger söyleşmişem ol demde ḳanum söyleşe
G. 433/1: Tā şehir ḡülşende bülbul söz ilen sāz eyledi / Dāsītān-ı ḥüsnūñi **ol dem** ser-āḡāz eyledi
K. 17/4: Yazıldı yazı ḳısmetden Hüseyinūñ alnına **ol dem** / Baḡup ḥikmet yazusından ki ḡöñlüne şafā geldi

ol sebebden: O yüzden.

G. 77/1: Ey ki ser-ḥoşdur dü-çeşmūñ leblerūñ peymānedür / **Ol sebebden** ‘āşıḳuñ dāyim yiri mey-ḥānedür
G. 174/6: ‘Ārızuñ bağında bir murg-i ḥarīm olmış Ḥalīl / **Ol sebebden** Hāḳ aña odı gül-istān eylemiş
G. 234/3: Görelī āhū gözün ‘ışḳ ile mecnūn olmışam / **Ol sebebden** kūh u şahrā ḥānūmānumdur menüm
G. 253/5: On sekiz miñ ‘āleme men gerdiş ile gelmişem / **Ol sebebden** Hāḳ ile sırdār idüm serdār idüm
G. 267/4: Ḳaşlaruñla çünki men baḡs eyledüm ey mäh-ı nev / **Ol sebebden** ey perī bu ḳāmetüm ḥamdur menüm
G. 285/5: **Ol sebebden** bu Haṭāyīnūñ sözi ḥaḳḳānidür / Hāḳdan özge dünyede men yār-ı ḡam-ḡār istemen

ol yüzden: Onun için, o sebeple.

G. 55/1: Ruḡlaruñ muşḥaf nigārā ḥaṭlaruñ i‘rāblar / Baḡdum **ol yüzden** maña fetḥ oldı yüz miñ bāblar

ol-: (İsimlerden sonra geldiğinde) ... hâline gelmek; (Sıfatlardan sonra geldiğinde) ... vasfını taşımak; üçüncü şahsı “-dir” anlamında kullanılır ve bildirme ifâde eder; meydana gelmek, vukū bulmak; bulunmak, var olmak; gerçekleşmek, tahakkuk etmek.

G. 1/1: Hüsn-i ruḡsāruñ kim **oldı** cān u dil ḥayrān aña / Va‘de-i devr-i ḳamerni dapşurur devrān aña
G. 2/3: Müjde geldi dil-sitānumdan ki ḳatlı **oldı** raḳīb / Şükr kim bīḡāne gitdi āşinā ḳaldı maña
G. 3/4: Ger nihān **oldı** gözümde ol perī-peyker şanem / Gökde meh anuñ yüzünden bir nişān ḳaldı maña
G. 4/2: Ey perī çoh ‘işve vū ḥüsnūñe maḡrūr **olma** kim / Mülk-i fāni şanmagil kim ne saña ḳaldı maña
G. 5/1: Cān **olmaz** ise sen teki cānān yeter maña / Vaşluñ bu haste ḡöñlüme dermān yeter maña
G. 6/3: ‘Ālem ḥalāyıkı maña cümle ḥasūd **ola** / Ol āsitānuñ iti penāhum yeter maña
G. 8/5: Düşte gördi dün Haṭāyī yār **olupdur** hem-demi / Yā düşümdür yā ḥayālüm bu ne ḥürmetdür maña
G. 9/3: Dil teşne **olsa** vādī-i hecrūñde ḡam yimen / Lal‘ūñ zülālī çeşme-i zemzem durur maña
G. 10/4: Giceler tā şubḥ **olınca** ḡāb gelmez ‘aynuma / Tā ḥayālūñ dāyimā çeşmümde ḳarşudur maña
G. 12/2: ‘İşḳuñ senūñ ki mahzen-i genc-i ilāhīdür / Andan durur ki mesken **olupdur** ḥarāb aña
G. 12/1: Rūşen yüzün ki zülfüñ **olupdur** niḳāb aña / Nisbetdür ebr içinde meh ü āfītāb aña
G. 13/3: Dāne-i ḥālūñe tā kim murg-ı cān ḳıldı tama‘ / Dām-ı zülfüñ ḥaḳāsına **oldı** cānum mübtelā
G. 14/2: ‘Āciz **olma** ey ḡöñül münkir gerekmez ehl-i dil / Hāḳ te‘ālā buyruḡıdır mūr **olanda** ejdehā
G. 14/4: Kim ki Hāḳḳa münkir **oldı** ḳoy cezāsıdır anuñ / Zerrece raḥm itmegil sen tā kim ol ḥālın duya
G. 14/5: İt raḳībler ta‘n iderse ey Haṭāyī Hāḳḳa şal / **Olma** ḡamḡin kim saña ḳılduḡını Hāḳdan tapa
G. 15/1: Dost yolında ḥelāl **olsuñ** dilā ḡayret saña / ḡayrdan bir zerre minnet çekmedüñ raḥmet saña
G. 16/8: Rūḡ-ı muşavver **oldı** yüzünden be-āb u gil / Sensin şehā bu aḡsen-i taḳvīme kīmyā
G. 16/11: Yāruñ yolında haste Haṭāyī be-zahm-ı tiḡ / **Olgil** şehīd-i deşt-i beyābān-ı Kerbelā
G. 20/4: İstemen zāhirde faş **olmaḳ** anuñçün gözlerem / Mihr-i ‘ışḳuñ rāzını ey yār ilhām it maña
G. 20/1: Hāḳ-i pāyūñ sürmedür ‘aynuma in‘ām it maña / Ger ḳabūl **olmaz** murādum senden i‘lām it maña
G. 22/1: Min ba‘d eger menümle ḥabīb **olsa** āşinā / Men cānumı yolında anuñ eylerem fedā
G. 23/4: Çoh cefā ḥāşıl **olur** senden maña ey bī-vefā / ‘Āḳibet eyler ḥayālūñ resm-i bed-nāmı maña
G. 24/1: Dem-be-dem yüz miñ selām **olsun** saña yā Muşṭafā / Cümle dillerde şafā senden durur yā Muşṭafā
G. 27/6: Yār ilen ḥalvetde muṭribsiz içerken nāgehān / Ḳāmetüm çeng **oldı** feryādum ney ü āhum rebāb

- G. 27/3: Genc imiş hüsniñ senüñ vîrânesi göñlümedür / Bu dil-i vîrânumuz ol gence **olmuşdur** harâb
- G. 28/5: Sensüz Haṭâyî ey şeh-i hûbân firāk ider / Şabrum tükendi gözlerüme gelmez **oldı** h̄âb
- G. 31/5: Âdemî oldur ki anda hüsniñ hulk u luṭf **ola** / Âdemî dimeñ aña kim cübbe vü destâr mest
- G. 31/2: Sordılar menden ki niçün bî-dil **olduñ** men didüm / Ol sebebden bî-dil **oldum** dil-ber ü dil-dâr mest
- G. 31/4: Her qamışdan şekker **olmaz** her tikenden tâze gül / Her geyigüñ göbeginden nâfe-i Tatar mest
- G. 32/2: Tîr-i cefâdan **oldı** ciger pâre yâr içün / Bildürmedüm bu yararı deyyâre ‘âkıbet
- G. 32/1: **Oldum** firāk u derd ile bî-çâre ‘âkıbet / Gördi tabib eylemedi çâre ‘âkıbet
- G. 33/1: Bu göñlüm şād **olur** ğamdan ruḥı çün lâl-e-gün görgeç / Misāl-i merd-i müflis nâgehân bir yahşî gün görgeç
- G. 33/2: Eger âh eylesem toprağ **olur** der-laḥza âhumdan / Düşer her pâresi bir yirde küñ-i bî-sütün görgeç
- G. 34/2: Hecr evinde men kimüñlen hem-dem **olam** ey şanem / Göñlümün şehrinde mihmân senden özge kimse yoḥ
- G. 38/5: Bî-çâredür Haṭâyî yâr elinden / Nice büryân **olupdur** dād u feryād
- G. 39/5: Her yaña ‘azm eyler **olsañ** sûre-i feth **oldı** feth / Açılır bağılu kapu devletlü derbânum meded
- G. 39/3: Mest ü mecnûn **olmuşam** men firkatüñden yâ habîb / Ey ḥaḳîkat ‘âleminde ince erkânım meded
- G. 40/2: ‘İşk ile ma’şuk u ‘âşık senden **olmuşdur** zuhûr / ‘İşk ile şeydâ imişsin yâ ‘Alî senden meded
- G. 41/7: Bu Haṭâyî leblerüñ ‘ışkıñda ger âh eyleye / Âhınuñ süzından **olur** ḥâk ol küñ-i Seḥend
- G. 41/4: Tâ ki geldi ey şanem ‘ışkuñ ḥayâlî başuma / Dünye vü ‘uqbâ ğamından geçdüm ü **oldum** levend
- G. 41/2: ‘Arızuñ bağında zülfüñ tārına bend eylegil / İster iseñ nâle-i bülbüldeñ **olmak** behre-mend
- G. 41/1: Kâmetüñden münfa ‘ildür sâye-i serv-i bülend / Ḥasretüñden ‘ar‘ar u şimşād **olupdur** derd-mend
- G. 42/5: Çılmaya miskîn Haṭâyî göñli zülfüñden **n’ola** / İşi seyr **olur** anuñ her ḥanda var seyyâreler
- G. 42/2: Ay yüzüñden ayru gördüm dide-i bî-ḥ‘âbumı / Gökyüzinde uymaz **oldı** her gice seyyâreler
- G. 42/3: Zâhidâ sen fâriğ **ol** âhumdan ikrâh eyleme / Kim menüm bağrumda çoḥdur ğamzelerden yâreler
- G. 42/1: Tâ ki derdüñden **olupdur** yüregüm şād-pâreler / Tîğ-ı ‘ışkuñ yüregümni şād-hezârân pâreler
- G. 43/1: Ol perî-peyker ki çeşmüñden nihân **olmuş** durur / Bâki ‘ömrüm **olsun** ol cismümde cân **olmuş** durur
- G. 43/2: Yâ Rab ol gözler ne bağüñ nergis-i şeh-lâsıdır / Kim ğamından cism ü cânım nâ-tüvân **olmuş** durur
- G. 43/3: Öyle kim bülbül yiri gülşendür ey gül yüzlü yâr / Göñlüme küyuñ maḳâmı gül-sitân **olmuş** durur
- G. 43/4: Anca çekdüm miḥnet ü hecrüñ ğamın ey bî-vefâ / Cevr-i ‘ışkuñdan vücûdum nâ-tüvân **olmuş** durur
- G. 43/5: Tâ Haṭâyî gördi ol hüsniñ cemâlün ey güneş / Gör nice ‘âlem dilinde dâsitân **olmuş** durur
- G. 44/1: Ḥasretüñ derdinden ey cân bağrum **oldı** pâreler / Süz-ı ‘ışkuñ yüregümde her dem eyler yaralar
- G. 44/3: Düşdi hüsniñ manzarına cân u dil hem gözlerüm / Çâre yoḥ nâ-çâr **olupdur** n’eyesün bî-çâreler
- G. 48/6: Anuñçün **olmuş** anuñ şerbeti pāk / Ki ḥayvân söyleyen yüz ten nevâdur
- G. 49/2: Hüsniñ tâ görmişem bir bülbül-i zâr **olmuşam** / Çün maña küyuñ maḳâmı gül-sitân **olmuş** durur
- G. 49/3: Bir meseldür kim diyerler gencüñ üste mâr **olur** / Zülf içinde hüsniñ ol genci nihân **olmuş** durur
- G. 49/1: Tâ cemâlün nûrî çeşmüñden nihân **olmuş** durur / Gice gündüz işüm âh ile fiğân **olmuş** durur
- G. 49/4: Ger felek yüzinde dirler mâh-ı tâbândur şeref / Tal’atuñ yir üste mâh-ı âsumân **olmuş** durur
- G. 49/5: Pîr bolmışdı cihânda firkatüñden ey şanem / Tâ yüzüñ gördi Haṭâyî nev-cevân **olmuş** durur
- G. 50/3: Yezîdüñ leşkeri yüz miñ **olursa** / Velâyet leşkerinden bir yeterdür
- G. 51/6: Bî-karâr **oldum** saçuñ tek ruḥlarıñdan ayru men / Men niçük ârâm idem sensiz ki **oldum** dil-fiğâr
- G. 51/7: Dil-fiğâr **oldı** Haṭâyî firkatüñden rüz u şeb / Rüz u şeb vaşluñ ḥayâlî gözde qaldı yâdigâr
- G. 53/1: Cânâ ğamuñda gözlerüme su gelür gider / Seyl **oldı** daşdı şimdi be-her-sü gelür gider
- G. 53/3: Vaşl **olmaz** ise yüzüñi görmek maña müdâm / Küyından ey şanem maña bir bû gelür gider
- G. 56/5: Ey Haṭâyî sen vücûdım cüyını pāk eylegil / Cû ki pāk **ola** aña ser-çeşmeden bir su gelür
- G. 57/5: Pehlevânlar çoḥ cihânda Rüstem-i Zâl **olmuşam** / Hem Sikender ḥikmeti mülk-i Süleymân mendedür
- G. 58/7: Seni sevmen diyenler kâfir **oldı** / Yüzüñi kim sever imân anuñdur
- G. 61/4: Hâzihi cennâtü ‘adnî defterin şerḥ eyleyen / İblis **olma** gel sücûd eyle bu bâbu’llâhı gör
- G. 62/4: Ki Ḥaḳdan Zü’l-feḳâr **oldı** ‘Alîye / ‘Alî kulluğına Ḳanber gelüpdür
- G. 63/2: Haṭuñdur âyet-i Rahmân ki Ḥaḳdan münzel **olmuşdur** / Aña dirler kim ol sünbül sevâd-ı nâfe-i Çîndür
- G. 63/6: Haṭâyî tâ anı gördi özinden el yudı külli / Anuñ çengâl-i çînüñden şikâr **olmuş** gögerçindür
- G. 67/4: Ol perî gidende ‘âlem nice ḥayrân **olmasun** / ‘İşve vü kirişme vü nâz u ‘itâb almış gider
- G. 68/5: Qanda kim Leylî **olursa** anda bir Mecnûn gerek / Qanda kim kallâş **olursa** çoḥ durur qalmaşlar
- G. 69/9: Baḥup ḥayrân **olur** hüsniñe ‘âlem / Haṭâyî ḥastenüñ ol dil-beridür
- G. 69/4: Eger Ḥâḳân eger Fağfûr **olursa** / İşiği itlerinüñ kemteridür
- G. 70/1: Ey göñül vaqt-i bahâr ötdi ḥazân **olmuş** durur / Su kenârında şanem serv-i revân **olmuş** durur
- G. 70/2: Ey felek dünyâ yüzinden devr-i hicrân geçdi çoḥ / Ol büt-i nâ-mihribânım mihrîbân **olmuş** durur
- G. 70/3: Şerḥ idenden berlü şekker leblerüñ evşâfını / Murğ-ı cânım tûṭi-i şîrîn-zebân **olmuş** durur
- G. 70/4: Gerçi düşmen ta‘nesinden çoḥ cefâ çekdüm velî / Şûkr kim işüm be-kâm-ı dostân **olmuş** durur
- G. 70/5: Düzedi yüz dürlü ḥalı bezm içün ferrâş-ı şun / Sâḳiyâ gel kim cihân bağ-ı cinân **olmuş** durur
- G. 70/6: Sîm ü zerden şâḥlar doldurdi dest ü dâmenin / Meclis-i şâbâş içün gevher-feşân **olmuş** durur
- G. 70/7: Uğraşanda tâ ki ‘ışkuñ zerre kılar dağları / Bu Haṭâyî ḥaste andan nâ-tüvân **olmuş** durur
- G. 72/3: Cihânda bülbül **olsam** men ‘aceb mi / Senüñ yüzüñ gül-i ḥamrâya beñzer
- G. 73/3: Didiler kim bu cihânın nûrî kimdür kim **ola** / Mîr Ḥasandur şâḥ Ḥüseynüñ âlî **oldı** yadigâr
- G. 74/5: ‘İşk ilen lâf itme ey miskîn Haṭâyî ebsem **ol** / Kim bu menzilde selâṭînler gedâ nisbetlödür
- G. 76/1: Nev-cevân **ol** pîr iken devrân ki cânân devridür / Şād bol ey ḥaste-dil kim derde dermân devridür
- G. 76/7: Miḥnet-i dünyâdan ey dil fâriğ ol sürgil murâd / Ḥurrem **ol** ğam çekmegil kim zıll-ı Sübhân devridür

- G. 76/6: Nā-ümīd **olma** cihānda ey gedā-yı bī-nevā / Dergeh-i sultāna gel kim lutf u ihsān devridür
- G. 77/4: Şanma ey çeşmüm saña bigāneden ümmīd **ola** / Gör neler kıldı gönül kim hem-dem ü hem-hānedür
- G. 77/2: Nice gavvās **olmayam** yaşumda kim ol dil-berün / Lebleri la'l-i Bedaḥşān dişleri dūr-dānedür
- G. 79/5: Derd-i 'ışkuñdan senün ger istesem ki dūr **olam** / Neylesün bu haste gönüm derd ilen hem-hānedür
- G. 80/5: Bugün ihlāş u sıdk ile Ḥatāyī vālih **olmuşdur** / Ki yüzi şem'-i envārī saçı anuñ mu'anberdür
- G. 81/1: 'İşkuñ ey dil-ber gönül tahtında şāh **olmuş** durur / Şüretün cān mülkine hürşid ü māh **olmuş** durur
- G. 81/2: 'İşkuñı gönümde men daḥı niçük pinhān idem / Rüy-i zerd ü eşk-i sürhüm çün güvāh **olmuş** durur
- G. 81/3: Müdde'ilerden daḥı cānāne fikrüm var menüm / Bendeye sen kimi sultān çün penāh **olmuş** durur
- G. 81/4: Bağçede hüsñün gezerken bülbül-i şeydā görüp / Aḥdī yaşı dāne dāne beñzi gāh **olmuş** durur
- G. 81/5: Hüsñüñi her kim ki gördi vālih ü ḥayrān **olup** / İşi anuñ dünyede feryād ü āh **olmuş** durur
- G. 81/6: Çün cemālün gördi düşmen kılmaduñ aña nigāh / Müdde'ilerñün maḥāmı bend ü çāh **olmuş** durur
- G. 81/7: Bu Ḥatāyī yüzüñi tā gördi ey hūb-ı Ḥoten / Ol saçuñ tek Hind iline pādīşāh **olmuş** durur
- G. 84/3: Şıdkumuz ol vechedür kim ḥaḥ **olur** andan zuhūr / Kim tarikatda sırāt-ı müstakīm **olmuş** durur
- G. 84/1: Tā ser-i kūyunda bu gönüm muḥīm **olmuş** durur / Dil maḥāmı bağ-ı cennāt-ı na'im **olmuş** durur
- G. 84/2: Defter-i hüsñünde şol ḥarf-i ḥaṭ ü ḥālün senün / Saṭr-ı bismi'llāhi rahmānirrahīm **olmuş** durur
- G. 84/4: Şer'ünüz yolında biz kılsaḡ ḥaṭa sen kıl kerem / Miñ bir aduñdan senün biri kerīm **olmuş** durur
- G. 84/5: Ey Ḥatāyī çekme ḡam ger hecr ilen bīmār iseñ / Çün saña ol Ḥālīkñı fazlı ḥakīm **olmuş** durur
- G. 85/5: Nice **olmasun** Ḥatāyī 'ışk ilen dīvāne kim / Gönline her dem senün tek bir perī-simā düşer
- G. 86/2: Ḥaḥ bilür kim ruhlaruñ şānında **olmuşdur** nüzül / Äyet-i muşhaf ki evrāk-ı kitāb üstindedür
- G. 87/3: 'İşkuñuz kim **oldı** bu vīrāne gönüm meskeni / Gence beñzer kim yiri dāyım ḥarāb üstindedür
- G. 87/2: Gün teki yüzün cihānda zāhīr **olmuşdur** velī / Bu 'acib kim bendeden dāyım ḥicāb üstindedür
- G. 89/4: Her haste-dil ki bāde-i 'ışkuñla **oldı** mest / Çeşmüñi sāki la'lüñi cām-ı şarāb oḡur
- G. 92/2: Nev-bahār **oldı** gözüm ister cemālün görmege / 'Azm idüp gülşen saru seyrān iderseñ vaḡtidür
- G. 93/5: Çünki derd-i 'ışkını **olmaz** nihān itmek anuñ / Ey Ḥatāyī derd ilen feryād kılsañ vaḡtidür
- G. 97/2: Ġāyib **oldı** gün yüzün çeşmümden ey māhum daḥı / Korḡaram kim sünbül-i 'anber-feşān elden gider
- G. 97/4: Āhum odından kim **oldı** yir ü gök zīr ü zeber / İhtiyāt it kim zemīn ü āsumān elden gider
- G. 98/3: 'İşret ü zevk u şafāya ey gönül şād ol müdām / 'İyş nihān **olur** görünmez āşikār elden gider
- G. 98/4: Āşināñı terk idüben yāda cān virme gönül / Yād ile biliş **olınca** āşnā yār elden gider
- G. 99/9: Maḡşer güninde lutfi anuñ dest-gīr **ola** / Miskīn Ḥatāyī hasteye kim pūr-günāhdur
- G. 99/4: **Olmaz** ḡanīmi Kanberine bebr ü ejdehā / Çün hem-demi o şāh-ı cihānuñ İlähdur
- G. 101/2: Vaşl ümīdine gezer miskīn gönül **olmaz** helāk / Yoḡsa çoḡ hicrān belāsı çeşm-i bīmārındadır
- G. 103/5: Ġam ilen intizār içinde sen ol / Hemīşe intizārüm geldi hoşdur
- G. 105/1: Ey şanem niçün senün va'dūñ ḥilāf **olmuş** durur / Mihrün az **olmuş** velī ḡahruñ güzāf **olmuş** durur
- G. 105/2: Gönlümi 'ışkun ne itdi kim ḥalās **olmaz** müdām / 'Äleme andan ki emr-i nūn u kāf **olmuş** durur
- G. 105/3: Şüretün el-ḡamdudur vaşf-ı cemālün ve'd-duḡā / Çün şıfātuñ süre-i Qur'ānda kāf **olmuş** durur
- G. 105/4: Āb-ı kevserdür duduḡuñ bağ-ı cennetdür yüzün / Kim maña la'lüñ şarābı cām-ı şāf **olmuş** durur
- G. 105/5: Men niçük hecrüñde vaşluñ lezzetinden kām alam / Vaşluñ ilen hecrinün işi muşāf **olmuş** durur
- G. 105/6: Ey gönül kıldıñ sefer 'azmin tevekkül pīşe kıl / Kim penāh itmek bize Ḥaḡdan kifāf **olmuş** durur
- G. 105/7: Cevr ü ḡahrınuñ yolından ey Ḥatāyī dönmegil / Ger maḥāmı ol perinün kūh-ı Kāf **olmuş** durur
- G. 109/3: Ḥuceste kāmētün gördüm senün ey server--i hūbān / Belādan dil ḥalās **olmaz** 'aceb himmetlü bālādur
- G. 110/6: Ey Ḥatāyī ḡam yime çün **oldı** düşmenün yükü / Müdde'ī dāyım ıraḡdan kerpüç ü daş oynadur
- G. 110/3: Şāh katında maḡrem **olup** cān u başından gezer / Şanma kim yāri öñinde degme ferrāş oynadur
- G. 111/5: Çoḡ yaşaḡil çün maña yār **olmaduñ** ey seng-dil / Bu Ḥatāyī **oldı** ḡahruñdan senün zīr ü zeber
- G. 111/3: Nice ser-ḡoş **olmasun** devrinden anuñ dil-berüm / Nergis-i mestāneñüz kim su kimi ḡanum içer
- G. 111/2: Nāleler kim giceler tā şubḡ **olınca** eylerem / Korḡaram hecrinden anuñ rāz-ı pinhānum açar
- G. 112/1: Büt-perest **oldı** gönül büt-ḡāneler küncindedür / Men bilürmen bu dil-i şeydā neler küncindedür
- G. 113/3: Ol zamāndan berlü kim gitti veh ol şīrīn-zebān / Tūtinün telḡ **oldı** aḡzı la'l-i şekker-bāra var
- G. 113/4: Haste-ḡāl **oldum** firāk u derd-i hecrinden anuñ / Lebleri derde ṭabīb ü gözleri bīmāra var
- G. 115/5: Cām-ı Cemşid ü Cemün devrāñı ḡatm **oldı** tamam / Devr-i cām imdi anuñdur kim şeh-i devrān durur
- G. 115/12: Bu Ḥatāyī içdi andan der-ezel bir cūr'a mey / Tā ebed hüşyār **olmaz** mest-i cāvīdān durur
- G. 116/5: Ol dil-berün ruh-sārına virdi Ḥatāyī gönlüni / Āh ile tāb **oldı** işüm ol şem'a yā pervānedür
- G. 119/7: Kim anuñ tıḡınuñ ḡarbından **oldı** / Zemīn ü āsumān lerzān 'Alīdür
- G. 120/4: Men **olman** degme fikr ilen müyesser / Maña bir ince sevdālar gerekdür
- G. 123/3: 'İşkuña şayd **olalı** her dem bu cānum ḡaşdına / Ḳaş u gözün dil-berā tīr ü kemān üstindedür
- G. 124/7: Bu yola varmaḡ **olmaz** reh-nümāsız / Nice kim **olasan** sen söze ḡan var
- G. 124/3: Elün var yaḡşı kırduñ sen Yezīdi / Cihān-dār **olasın** tā kim cihān var
- G. 125/5: Ey Ḥatāyī özüñi ḡaḡ ideḡor pāk **olasan** / Menlik itme ki cihān ehline 'irfān doludur
- G. 128/1: Pertev-i hüsñünden ey dil-ber cihān pūr-nūr **olur** / Bī-nevādur kim vişālünden ḡabībün dūr **olur**
- G. 128/2: Ey perī-rū sen maña bir kez nazar kılsañ be-nāz / Müdde'ī bu ḡuşşadan 'ayne'l-yaḡīn rencūr **olur**
- G. 128/3: Zāhidün cevrinde ger vīrān **olursa** mülk-i dil / Ġam degül cānā çü vaşluñdan yine ma'mūr **olur**
- G. 128/4: Hüsni devrinde baḡuñ ḡiç iltifāt itmez maña / Kim görüpdür mevsim-i gül bağbān ma'zūr **olur**
- G. 128/5: Teşne-dildür bu Ḥatāyī cān virüpdür la'lüne / Nice kim la'lün 'aseldür dil aña zenbūr **olur**
- G. 130/4: Suvār **ol** devlet atına hemīşe / Sa'ādet topına çevḡan senüñdür

- G. 132/5: 'Ârif iseñ koymagil elden haqîkat menzilin / Ğâfil **olma** dünye-i ğaddâra virme ihtiyâr
- G. 132/6: Nazm-ı eş 'ârûñ Haţâyî her biri dūr-dânedür / Söylegil tâ şâhlaruñ güşında **olsun** güş-vâr
- G. 132/2: Bu fenâ-dârında ehl-i zevk ilen kılğıl şafâ / Mülk ü māl ü taht u cāh **olmaz** cihānda pâyidâr
- G. 133/3: Gözleri devrinde mest **oldı** dudağı bâdeden / Zâhidi mey-hāneden gördüm şarâb almış gelür
- G. 136/1: Ez kıl ü kâl-i medrese hoşdur ki **olsa** dūr / Ey dil hāzer kıl anda ki yoğdur saña kuşür
- G. 137/1: Yandum 'ışkuñdan eyâ gül-yüzlü dil-dâr uşta gör / Sensiziñ 'ālemd ezmek **oldı** düşvâr uşta gör
- G. 137/5: Bu Haţâyî şol büt-i tersâ cemālin görgeçin / Râhib-i deyr **oldı** vü bağladı zünnâr uşta gör
- G. 137/3: Lâle tek beñzüm saralmışdur firâkuñdan senüñ / Olmışam dil-haste vü mecrüh u bîmâr uşta gör
- G. 138/1: Bir kaţre-i 'arâk ki yüzüñden nisâr **olur** / Şahñ-ı zemîn bahâr u gül ü lâle-zâr **olur**
- G. 138/2: Tâ şâne kıldı zülfüñi meşşâta-i ezel / Tâbindan açılır ki cihân müşk-bâr **olur**
- G. 138/3: Ra'nâ kadûñ ki serv-i şehîdür muķâbili / Yâ Rab münāsibi ne sebebd eñâr **olur**
- G. 138/4: Ruğ-sâruñı görürse meh-i âsumân bugün / Ol dem yüzini yire dutup şerm-sâr **olur**
- G. 138/5: Yârûñ Haţâyî kūyına cân vir be-şıdğ-ı dil / Yâram diyen saña haçan ağıyara yâr **olur**
- G. 139/5: Ey Haţâyî ehl-i tevĥîdüñ katında bilmiş **ol** / Vâ'izin bî-hûde güftârı kamu efsânedür
- G. 141/1: Maña cevr ü cefâ kılmağ dük el cānânelerdendür / Yaman yoldaş ilen yâr **olma** ki nādânelerdendür
- G. 142/2: Tende cānum kalmadı anuñla **olmuşdur** revân / Ol menüm rûğ-ı revānum yâ nigārumdur gider
- G. 143/4: Nice mest ü ĥumâr **olmaya** çeşmüñ / Öñinde leblerüñ kimi mülî var
- G. 144/8: Zuhûr **oldı** oyunçı rind ü kallâş / Vilâyetden anuñ irşadı vardur
- G. 144/5: Ne yirde bir gözi âhü **olursa** / Muķarrerdür anuñ şayyâdı vardur
- G. 145/1: Bize zâtuñ ezelden var **olupdur** / 'Aliyyü'l-Murtażâya yâr **olupdur**
- G. 145/2: Bu kudret sırrıdır çığı cihāna / Nice 'aşıklara izhâr **olupdur**
- G. 145/3: Aluram 'ilm oĥıyandan ĥisâbı / Nice Mansûrlarum ber-dâr **olupdur**
- G. 145/4: Yezîd ü Şemr u Mervānuñ elinden / Yüķüş gâzilerüm efgâr **olupdur**
- G. 145/5: Mevālî leşkeri geldi cihana / Ĥüseyn-i Kerbelâ ser-dâr **olupdur**
- G. 145/6: Ĥavâric neslini koymañ cihānda / Yakîn bil vakt-i Zü'l-feķâr **olupdur**
- G. 145/7: Haţâyî vahdet-i cân bûlbûlidür / Cemālûñ gülşen ü gül-zâr **olupdur**
- G. 146/4: **Olmadı** bu sırta mahrem her ĥasîs-i kec-süĥan / Derdümüñ dermânı doğru yâr bir 'attâr bir
- G. 146/2: Ehl-i 'ışkuñ ma'ni-i zât u sıfâtı bir durur / Âdeme kıl secde zâhid **olmagil** inkâr bir
- G. 146/9: Cāna minnetdür ne gelse ĥam yimen şükr eylerem / Cānı virdüm başı koydum **olmışam** bîmâr bir
- G. 146/11: Ömr birdür gün bugündür yitse dem sâ'at dimez / Bâķi **olmaz** cân bu tende fânidür edvâr bir
- G. 146/12: Ĥiç ĥünâhsız bende **olmaz** ĥiç ĥaţâsız kimse yoğ / Sen ĥünâhın göregörgil 'afv iden Ğaffâr bir
- G. 148/4: Ĥanda kim bir ehl-i 'irfân görseñ **olgil** ĥâk-i pâ / Ey gönül nâ-ehl **olup** andan kenâr itmek nedür
- G. 148/3: Ehl-i Ĥaķķa cân fedâ kıl cehl ile **olma** refîķ / Çün 'anâdil var iken zâğı şikâr itmek nedür
- G. 148/5: Bir niçe gün yâr **olup** bir kimsenüñ ĥâlin duyup / Sonra anuñ gizlü sırrın aşikâr itmek nedür
- G. 149/6: Her kim ki a'ma **ola** bu dergāha yüz duta / Şāhuñ ayağı tozı gözine keĥîl durur
- G. 149/5: Her kim ki 'ârif **oldı** cihân terkin eyledi / Bu dünyenüñ metâ'ı katında kelîl durur
- G. 150/3: Olar kim bu tarîķa inkâr **oldı** / Ĥavâricdür ĥazâ kılsañ yiridür
- G. 151/7: Var cihân düşmen **ola** yüz miñ eger kâr eylemez / Ey Haţâyî aña kim fażl-ı İlāĥî yârdur
- G. 151/6: **Olsa** bir yol ehli cân nādân katında vāh yazık / Ĥaķ anı göstermesün ol kimseye düşvârdur
- G. 151/4: Pîri yolın varmayan **olmaz** mürîd ü merd-i rāh / Ol kemer kim bağlanupdur beline zünnârdur
- G. 152/7: Ey Haţâyî Tañrı sorsun bu şikeste gönüñüñ / Zerd **olupdur** 'arîzuñ andan meger kan ayrılır
- G. 155/1: Ey ki müşĥîn sünbülünden ĥonce bāz **olmuş** durur / Ĥāmetüñ nāzı gerekce serv-i nāz **olmuş** durur
- G. 155/2: Ravza-i ĥüsnüñ gül-istānında ĥaddüñ naĥli gör / 'Ar'ar u şimşād ucından ser-firāz **olmuş** durur
- G. 155/3: Sidre vü tûbî ĥayālî gitdi yādumdan menüm / Böyle ra'nâ şol cihetden sidre az **olmuş** durur
- G. 155/4: Defter ü evrāķa sıĥmaz anca kim şerĥ eyledüm / Kışsa-i zülfüñ beyānı kim dirāz **olmuş** durur
- G. 155/5: Sen ki Maĥmûd **olduñ** ey sultān-ı ĥübān ĥüsnile / Bes revâdur bu Haţâyî çün Ayāz **olmuş** durur
- G. 156/1: Tâ ki gönüñüm ĥamze-i ol çeşm-i fettān ârzular / Derd-mend **olmuş** durur her laĥza dermān ârzular
- G. 160/4: Bayķunuñ meskenini vîrānede dirler **olur** / Bûlbûl-i ĥoş-ĥ'ānı gör bağ-ı cinān küncindedür
- G. 160/1: Dil-berā mihr-i cemālûñ tende cân küncindedür / Diysi **olmaz** tendedür rûğ-ı revân küncindedür
- G. 162/3: Şāh-ı 'ālem zāhir **oldı** çekdi leşker ĥarb içün / Esb ü şemşîr ĥürz ü nîze merd-i meydān devridür
- G. 162/6: Ey özin şîrüm diyen şāhrāda rûbāh-ı ĥayl / Var evüñde müş **olgil** çünki aşlan devridür
- G. 165/5: Bu Haţâyîñüñ vücûdı **oldı** nûruñdan zuhûr / İki 'ālem zerredür ĥürşîd-i 'ālem-tābsız
- G. 165/1: Ĥasretüñden dil-berā kaldı dü çeşmüm ĥ'ābsız / Öyle yulduzlar **olur** her gice gökde ĥ'ābsız
- G. 167/1: Ey senüñ yüzüne baĥduķ kıble **oldı** māhumuz / Ne 'aceb şüret yaratdı şun' ile Allāhumuz
- G. 167/6: Kaşlaruñ ũķını gördüm kıble-ĥāhum eyledüm / Çün ayaĥuñ topraĥında **oldı** menzil-ĥāhumuz
- G. 167/5: Ka'be-i vaşluña virdüm cānumı ķurbān velî / Ĥacı **oldum** kan tōkerem ĥanı ķurbān-ĥāhumuz
- G. 169/3: Ĥudāya şükr 'aceb rāĥat u şafāmız var / Bir **oldı** dost ĥāmuñdan derün u zāĥîrümüz
- G. 169/4: Ğubār-ı dehr-i denîden keder-peżîr **olmaz** / 'İmāret eyledi lutfuñ şikeste ĥāturumuz
- G. 170/2: Ey ĥüblaruñ ĥüzîdesi rüşen yüzüñ kimi / N'ola eger sefid **ola** baĥt-ı siyāhumuz
- G. 171/1: Sensin cihân içinde bugün pâdişāhumuz / Rûz-ı ezelde ĥazretüñ **oldı** penāhumuz
- G. 172/1: Ey dudaĥuñ şehd ü şekkerdür siyeh ĥālûñ meges / **Olmasun** 'ışkuñdan ayru tende cānum bir nefes
- G. 174/6: 'Arîzuñ bağında bir murg-i ĥarîm **olmuş** Ĥalîl / Ol sebebd eñ Ĥaķ aña odı gül-istān eylemiş
- G. 176/1: Ğonce aĥzuñdan senüñ uş sırr-ı pinĥān **oldı** fāş / La'l-i nābuñ lezzetinden āb-ı ĥayvān **oldı** fāş

- G. 176/2: 'Arızuñi görelî âyîne **oldı** gönümüz / Küfr-i zülfünü götürdün nür-i imân **oldı** fâş
- G. 176/3: Tâ dehânuñ şadefin açduñ sen ez-luṭf u kerem / Şekker elfâzuñdan ey cân dürr-i pinhân **oldı** fâş
- G. 176/4: Dürr-i 'Adn yâkût-ı ahmer kıymetin sındurmağa / Bal dudağıñdan 'aḳıḳ ü la 'l ü mercân **oldı** fâş
- G. 176/5: Bu Ḥaṭâyî gizlemişken kiprigüñ peykânını / Zâhiren bağıında yüz miñ zaḥm-ı peykân **oldı** fâş
- G. 177/3: Dost-kâm **olsun** müdâmî ol zi-ğam-ı düşmenân / Oldı meclisde müşerref büsesinden sol u sağ
- G. 178/2: Lâle görmüş gül yüzün Mecnûn kimi şeydâ **olup** / Dağ ara mesken dutup koymış durur gögsine dağ
- G. 179/1: Ol perî-peyker maña yâr **olmadı** hayf **oldı** hayf / Aldı gönümüzni vefâdâr **olmadı** hayf **oldı** hayf
- G. 179/2: Saḥlar idüm mihrini gönümüzde dâym cân kimi / Sırrı fâş itdi vü settâr **olmadı** hayf **oldı** hayf
- G. 179/3: Kim ki yüz miñ mekr ile kıldı meni senden cüdâ / Yüz belâya ol giriftâr **olmadı** hayf **oldı** hayf
- G. 179/4: Fırkatün odına yandı dil kebâb **oldı** kebâb / Kimse hâlümün haberdâr **olmadı** hayf **oldı** hayf
- G. 179/5: 'İşk elinden hâste düşdi bu Ḥaṭâyîñ teni / Lebleriñ şerbetde tîmâr **olmadı** hayf **oldı** hayf
- G. 180/5: Ḥaṭâyî devlet-i vaşlından ol yüzi güneşün / Senünle hem-dem **olupdur** yaḳın 'inâyet-i 'ışḳ
- G. 182/3: Çeşmi ağardı nüh felegün ḳaddi **oldı** ḥam / Devr-i ruḥuñda görmedi ḳaşuñ hilâlî tek
- G. 182/1: Men görmedüm zamânede ḥüsnuñ kemâlî tek / Bu câna münis **olmadı** mihrün ḥayâlî tek
- G. 183/3: Ger namâzum fevt **ola** zâhid maña ta 'n itme kim / Yâr ḳaşıdur maña mescid teki mihrâb tek
- G. 183/4: Ol zamândan berlü kim çeşmüm yüzünü görmedi / Yaş gözümün cârî **oldı** dem-be-dem seyl-âb tek
- G. 183/5: Yâra ger 'âlem nazar ḳılsa Ḥaṭâyî ḡam yime / Baḡmağ **olmaz** yüzine ḥürşid-i 'âlem-tâb tek
- G. 186/5: Müşevveş ḥâtır **olmuşdur** Ḥaṭâyî hâste-dil dâym / Senün ol gül yüzün üstindeki zülf-i perîşân tek
- G. 186/4: 'Aceb mi **olsa** ey dil-ber vücûdum 'ışḳuñ maḥḳûm / Oturmuş ḥûkm ider dâym gönül taḥtında sultân tek
- G. 187/4: Çü ḥublar çoḡ durur insân içinde / Hiç **olmaz** ey perî ra 'nâ senün tek
- G. 187/3: **Olamaz** doğrusı cân bağı içre / Ḳadi çün serv-i hoş-bâlâ senün tek
- G. 188/2: Ger 'azîz-i Mısr-ı 'ışḳ **olmağ** dilersen ey gönül / Yûsuf-ı Mısrî kimi zindâna hoş gelmek gerek
- G. 189/1: Tâ vücûdum 'ışḳuñuz yolında **bolmuşdur** helâk / Ayağıñ tozından ayru **oldı** cânım derd-nâk
- G. 189/2: Tâ **ola** her dem menüm baş üste ḳâyim devletüm / Âsitânuñda yaturmen dâymâ ber-rüy-ı ḥâk
- G. 189/4: Ḥâlîş **oldum** tâ ki men ḳan yaş aḫıtdum dîdeden / Yumayınca ḳan ilen **olur** mı merdüm yüzi pâk
- G. 189/5: Bir perîni sevdi bu miskîn Ḥaṭâyî gönli kim / 'İşḳına maḳbûl **olupdur** ez-semek tâ ber simâk
- G. 190/2: Ey perî 'ışḳuñda maña çoḡ cefâlar ḳılma kim / Hâste vü ḥayrânuñam **oldum** ḡamuñdan derd-nâk
- G. 190/4: Cümle 'âlem ger ḥasûd **olsa** yanumda bir ceve / Sen menümlen dost bolsañ cevri-i düşmenden çi bâk
- G. 190/1: Ey ki 'ışḳuñdan **olupdur** cân ü dil ḡamdan helâk / Sen ne mazḥârsan cihânda ey cemâlî nür-ı pâk
- G. 193/3: Yâ Rab zevâlün **olmasun** ey âfitâb-ı ḥüsn / 'Âşık cihânda ḥüsn-i kemâlün diler senün
- G. 193/4: Dünyâda gerçi **olmadı** vaşluñ maña nasîb / Gönüm gözinde ḥayl-i ḥayâlün diler senün
- G. 194/4: Cânumnı 'ıyd-ı vaşluña ḳurbân idem revân / Bir gün **ola** ki ḳaş-ı hilâlün görem senün
- G. 194/2: Derd-i firâḳ içinde ḳatı zâram ey şanem / Bir gün **ola** ki rûz-ı vişâlün görem senün
- G. 196/5: Bu Ḥaṭâyî hâste-dil kim derdiniñ dermânı yoḡ / Bir meded **ola** meger kim zü'l-celâlından anuñ
- G. 196/3: Gül yañağından kızardı dâym **oldı** şerm-sâr / Rû siyehdür müşḳ ü 'anber ḥaṭṭ u ḥâlinden anuñ
- G. 196/4: Yirde bir ay nür yüzün 'âlem aña ḥayrân **olup** / Ay ü gün bir lem 'adur ḥüsn-i kemâlinden anuñ
- G. 204/2: Hoş maḳâm-ı a 'zam **olmuşdur** bu gönüm ḡuşesi / Bilmezem yâ Rab neden cevri ile virân eyledün
- G. 205/1: Ḥaṭ u ḥâlünle zülfündür delîli ehl-i 'irfânuñ / Ki andan âşikâr **oldı** beyânı 'ilm-i Ḳur'an'ıñ
- G. 206/5: Ḥaṭâyîñ du 'âsıdur dem-â-dem / Ki yâ Rab **olmasun** hergiz zevâlün
- G. 207/8: İçer her dem ḳanum fettâne çeşmün / Ya Rab o gün **ola** mı ḳana çeşmün
- G. 208/2: Tâ yüzünü görmişem dîvâne **oldum** derd ile / Zülfünüzden özge daḡı boynuma baḡ itmegil
- G. 211/1: Âḥ u vâveylâ ki ol gül ruḥ perî yârım degül / Men aña yâr **oldum** ol yâr-ı vefâ-dârum degül
- G. 213/3: Zâhid ol yüzini dîvâra dutup el götürür / 'Âşıkun maḳşûdı dîdâr **ola** dîvâr degül
- G. 213/1: Kim ki ser-mest **oluban** 'âşık-ı dîdâr degül / Sen aña yâr dime yâr degül yâr degül
- G. 216/3: Pertev-i ḥüsnuñ ziyâsından ḳamer **oldı** hacîl / Şüretün tâbindan ol ḥürşid-i tâbân münfa'il
- G. 216/7: Uş Ḥaṭâyî sözlerinden ehl-i 'irfân **oldı** şâd / Câhil ü nâdân raḳîb-i nâ-müselmân münfa'il
- G. 216/6: Ol zamân kim dil-berüm bustâna girdi seyr için / Ḳâmetinden **oldı** her serv-i ḥıramân münfa'il
- G. 216/2: Zülmet ü nür **oldı** zülfünlen yüzünden şerm-sâr / Lebleriñ şevḳinden ol la 'l-i Bedaḥşân münfa'il
- G. 217/3: Yetmiş iki millet **oldı** ser-be-ser ehl-i şumâr / Ḡayr-ı milletden özini seçmeyen bizden degül
- G. 218/2: Devr-i ruḥuñda şükr-i İlâh eylesem revâ / Vaşluñ günü irişdi firâḳ **oldı** pây-mâl
- G. 218/5: Her dil ki 'âşık **oldı** ḥabîbüñ cemâline / Fıkr ü taşavvur eylese mensûḥ **olur** ḥayâl
- G. 219/5: Bu Ḥaṭâyî and içer ey dil-ber-i şîrîn-zebân / Âb-ı ḥayvân **olmaya** la 'lün şarâbindan zülâl
- G. 219/3: Va 'de-i vaşluñ yolında çoḡ cefâ çekdüm velî / Derd-i 'ışḳuñdan vücûdum olısar şekl-i hilâl
- G. 220/6: Muḥibb-i ḥânedân **olmağ** dilersen / Hüseyin-i Kerbelâya var daḡıl **ol**
- G. 220/1: Yolından azana şâḥ sen delîl ol / Aña yol gösterüp ağzına dil **ol**
- G. 220/2: Dilersen güneḥünden ḳurtulasın / Yürî şâḥ dergâhında sen sebîl **ol**
- G. 220/3: Görürsen düşmüş dutgil elini / Sen aña gökden inmiş Cebra'il **ol**
- G. 220/4: Nerede yaramaz söz işidürsen / Ḳulağa alma sen anı ḳatîl **ol**
- G. 220/5: Terahḥum ḳıl faḳîre derd-mende / Şehün virgüsine sen varugil **ol**
- G. 220/7: Ḥaṭâyî ḥanda görseñ sen Yezîdi / Amân virme cânın al 'Azra'il **ol**
- G. 222/3: Tende cân **olduğca** gitmen âsitânuñdan senün / Ayağıñ toprağını baş üste devlet bilmişem
- G. 224/1: Dil saña ḥayrân **olupdur** tâ cemâlün görmişem / Tâ göz açup ol ruḥ-ı ferḥunde-fâlün görmişem
- G. 225/2: Her zamân dırsın maña kim ḥâtîruñ ḳılma melûl / Nice **olam** şâdmân kim cüz melâlün görmezem

- G. 226/4: Bes menüm mülk-i cihānda tāli'üm efrüz **ola** / Tā senüñ yüzüñ kimi bir sa'd-ı ekber görmişem
- G. 226/2: Gerçi mahşer bir **olur** ehl-i cihāna ey şanem / Firkatüñün her günin men rüz-ı mahşer görmişem
- G. 227/5: Bu Haṭāyīñün sözine münkir **olma** zāhidā / Bir perīñün hüsni vaşfinda kelāmumdur menüm
- G. 231/1: Ol perī 'ışkına men cāndan giriftār **olmışam** / Kim firāk u miḥnetinde rüz u şeb zār **olmışam**
- G. 231/2: Tā ki düşdüm ol nigāruñ meh yüzi hicrānına / Derd ilen seyyāre tek her gice bīdār **olmışam**
- G. 231/3: Tā ki gül-zār-ı cemālūñden cüdāyam ey şanem / Her zamān bülbul teki der-'ışk-ı gül-zār **olmışam**
- G. 231/5: Tā seni gördi rakīb ilen Haṭāyī haste-dil / Dem-be-dem yanar vücūdum ser-be-ser nār **olmışam**
- G. 231/4: Çünkü 'ışkuñ gencini gönölümde pinhān eyledüm / Rüz u şeb ol gence men her dem nıgeh-dār **olmışam**
- G. 232/1: Ey perī şırīn lebūñ 'ışkında Ferhād **olmışam** / Tā saña kul **olmışam** 'ālemde āzād **olmışam**
- G. 232/2: Tā ki senden ayru düşdüm ey dil-ārāmum menüm / Dem-be-dem der-nāle vü efgān u feryād **olmışam**
- G. 232/4: Ey şanem bu miḥnet ü hecr ü firākuñdan senüñ / Ger ḥarāb idüm velī vaşluñdan ābād **olmışam**
- G. 232/5: Tā seni gördi Haṭāyī bilmez özin ḥandadır / Tā saña men āşinā **boldum** özüm yād **olmışam**
- G. 233/3: Ey rakībā orta yirde her dem **olmagil** hicāb / Hüsni anuñ dünyede bir āfitābumdur menüm
- G. 234/3: Görelī āhū gözüñ 'ışk ile mecnūn **olmışam** / Ol sebebdēn kūh u şahrā ḥānümānumdur menüm
- G. 237/1: Tā ki gördüm men seni 'ālemde ḥayrān **olmışam** / Nāle vü efgān idermen dīde-giryān **olmışam**
- G. 237/2: Tā firākuñdan gönül mecrūḥ **olupdur** her zamān / Dem-be-dem der-nāle vü feryād ü efgān **olmışam**
- G. 237/3: Gül yüzüñ evşafını tā kim işitdüm ey perī / Hüsñüñün bağında bir murğ-ı gül-istān **olmışam**
- G. 237/4: Nice cem' **olsun** bu gönölüm sensiz ey ārām-ı cān / Kim ser-i zülfüñ kimi gamdan perīşān **olmışam**
- G. 237/5: Bu Haṭāyī tā hilāl-i kaşlaruñ gördi senüñ / Şol mübārek tal'atun 'ıydına kurbān **olmışam**
- G. 238/1: Tā ki düşdüm dil-berā 'ışkuñda ḥayrān **olmışam** / Rüz u şeb āh eylerem hem çeşmi giryān **olmışam**
- G. 238/2: Dil-berā tā gül yañağun görmişem gülşende men / Dem-be-dem destān ilen murğ-ı gül-istān **olmışam**
- G. 238/3: Tā dudağun çeşmesinden kılılmışam bir kaṭre nūş / Hızr tek sır-āb-ı nūş-ı āb-ı ḥayvān **olmışam**
- G. 238/4: Ey 'azizüm firkatūñden çılmazam ğam-ḥāneden / Sen teki Yūsufdan ötrü pīr-i Ken'ān **olmışam**
- G. 238/5: Tā Haṭāyīyem bugün hüsñüñ şıfātın söyleyem / Cümle 'uşşāk içre men 'ālemde destān **olmışam**
- G. 239/3: Bilmenem niçük **ola** āhir ser-encāmum menüm / Kısmetüm ḥālīk yazupdur yoḥsa güm-rāh **olmışam**
- G. 239/1: Dil-berā men senden ayru kūh iken kāh **olmışam** / Hem-nişin-i mātemem hicrāna hem-rāh **olmışam**
- G. 239/2: Āteş-i endüh ile bağrum **olupdur** çün kebāb / Hem-demüm ğamdur nigārā peyrev-i āh **olmışam**
- G. 239/4: Sabr-ı Eyyüb eyledüm şāhā 'ināyet vaktidür / Dem-be-dem men intizār-ı luṭf-ı Allāh **olmışam**
- G. 239/5: Yā İlāhī sen meni mahrūm-ı dergāh eyleme / Fazluña ümmīd-vāram ḥāk-i dergāh **olmışam**
- G. 239/6: Dün ü gün hecrüñ ile gönölüm perīşāndur menüm / Tāli'üm Ya'kūba beñzer Yūsuf-ı cāh **olmışam**
- G. 239/7: Ey Haṭāyī ebsem ol sen rāzuñı fāş eyleme / Ḥālīk eydür men senüñ rāzuñdan āgāh **olmışam**
- G. 240/2: Gönül bīmār **olanda** hecr odında / Vişālūñ derde dermān tek dilerdüm
- G. 242/2: Saçuñ küfrine **olmuşdum** giriftār / Yüzüñi görgecin imāna yetdüm
- G. 243/4: Munca kim cevri ü cefā çekdüm maña yār **olmadı** / Ol şanemsiz bilmenem n'**olur** ser-encāmum menüm
- G. 243/2: Gicem ilen gündüzüm fark edebilmen ey şanem / Rüy ilen zülfüñ **olupdur** şubḥ ilen şāmum menüm
- G. 243/5: Bu Haṭāyī dünyede hüşyār **olmaz** bir zamān / Tā kim ol peymāne-i la'lūñ durur cānum menüm
- G. 244/5: Kapuñdan ayru **oldı** Haṭāyī şikeste-ḥāl / Ümmīd ilen işigüñe dermāna gelmişem
- G. 245/5: Haṭāyī 'ömri ḥatm **oldı** henüz āh / Cemālūñ görmek için intizāram
- G. 245/2: Bu ma'niden helāk **olman** ğamuñdan / Vişālūñden senüñ ümmīd-vāram
- G. 246/1: Vişālūñden senüñ dūr **oldı** gönölüm / Kaṭı bī-zār u bī-zūr **oldı** gönölüm
- G. 246/2: Dil-i virānuma tā geldi 'ışkuñ / Şanasın beyt-i ma'mūr **oldı** gönölüm
- G. 246/3: Cemālūñ tā ki gördüm ey perī-rū / Yüzüñ şevkiyle pūr-nūr **oldı** gönölüm
- G. 246/4: Cefā vü miḥnetüñ tā geldi cāna / Belālardan kamu dūr **oldı** gönölüm
- G. 246/5: Gözüñden çün ırağ **oldı** Haṭāyī / Kaṭı bīmār ü rencūr **oldı** gönölüm
- G. 247/7: Kaddi ḥam **oldı** ğamından bu Haṭāyī hastenüñ / Tā cüdā düşdi gönül kaşı kemānumdan menüm
- G. 249/3: Men daḥı yād eylemen dünyā vü cennet bağını / Leblerün tā kim **olupdur** şeker-āb u kevserüm
- G. 250/4: Men n'**ola** kevkeb kimi her şeb ğamuñda **olmayam** / Çün cemālūñ gökde māh-ı āsumānumdur menüm
- G. 251/5: Çün senüñ evşafına yetmez Haṭāyīñün sözi / Uş bu ebyāt üste ḥatm **oldı** kelāmum ve's-selām
- G. 251/2: Ol şehensāh-ı cihānsın kim kul **olup** kapuña / Kanberinüñ ḥidmeti çün Kayser ü Cemdür gulām
- G. 252/1: Pūr-şarāb **olsun** hemişe uş bu cām-ı dost-kām / Meclis içre düşmesün ol dost elinden mey müdām
- G. 252/2: Sākiyā ol cāmı sen doldur tamāmet sun bize / 'Ömri noḫşān **olsun** anuñ kim didi anı ḥarām
- G. 255/5: Bu Haṭāyī haste kūyuñdan diler dūr **olmaya** / Varabilmen çoḥ üşencüm yār senden küşmişem
- G. 258/2: Meni senden sorar **olsa** şabā di / Ža'tf ü haste vü āvāra gördüm
- G. 262/1: Bu cihān mülkinde men sen yāra muḥtāc **olmışam** / Her zamān ol yār ile dīdāra muḥtāc **olmuşam**
- G. 262/2: Bülbul-i mestem şehā bīmār u zāram rüz u şeb / Ārzü-yı gül ğamından hāra muḥtāc **olmuşam**
- G. 262/3: Girmişem bāzār-ı 'ışka bir ḥarīdār isterem / İstemem sūd u ziyān kirdāra muḥtāc **olmuşam**
- G. 262/4: 'ışk içinde vālih u ser-mest ü ḥayrānam velī / Gör nice Mañşūr teki men dāra muḥtāc **olmuşam**
- G. 262/5: Söz içinde bu Haṭāyīñün cihān muḥtācıdır / Bir nefes senden şehā güftāra muḥtāc **olmuşam**
- G. 264/2: Sözüñ her biri gevher olduğı'çün / Asılmışdur hemişe güşda gördüm
- G. 264/3: Nice kim bilicisin ebsem **olgil** / Sa'adet **olmağı** ḥāmūşda gördüm
- G. 267/2: Bī-devā derdümni men 'arz eyledüm dil-ber didi / **Olma** ğam-gīn kim saña la'l-i lebüm emdür menüm
- G. 268/5: Ey Haṭāyī ölmegüñ farz **oldı** şol tūṭi kimi / Lebleri şehd ü şeker-güftārı gitdüm görmedüm

- G. 269/5: Mu‘cizātum āşikār **olmazdı** ‘ālem hālkına / Her gice bir vechile h‘ābımda şāhı görmişem
- G. 271/3: Hezārān āferin ey kudretü’llāh / Saña devrān-ı hüsñ **oldı** müsellemler
- G. 272/4: Men bī-nevāyı mihnet ü hicrāna şaldı / ‘ışk / **Oldum** esir-i mihnet ü hicrāna yanaram
- G. 273/7: Menüm bu āb-ı dīdem **oldı** ‘ummān / Henüz çeşmümi açmazam yumaram
- G. 275/1: Yār ışiginde rakıbi sürdiler dūr ez-harem / Veh ki nā-mahrem haremde haçan **olur** muhterem
- G. 275/3: Bu Haṭāyīnün murādı dāyīmā Haḫdan budur / Ey ‘azizüm cism ü cānuñdan ırağ **olsun** elem
- G. 276/1: N’ola ey dil-ber eger sen cānum **olsayduñ** menüm / Ğam yimezdüm dünyede cānānum **olsayduñ** menüm
- G. 276/2: Çeşm-i bīmāruñ meni kılmazdı ğamdan nā-tüvān / Ey ṭabībüm derdüme dermānum **olsayduñ** menüm
- G. 276/3: Dünyeden nakl itdügüm çağumda gelseñ başuma / Şol maḫalde dīn ü hem imānum **olsayduñ** menüm
- G. 276/4: İsterem hüsñün kitābından bugün ders oḫıyam / Sen delil ü huccet ü bürhānum **olsayduñ** menüm
- G. 276/5: Bu Haṭāyī āsitānuñ çākeridür sıdık ile / Sen daḫı bir n’ola ger sultānum **olsayduñ** menüm
- G. 277/3: Dil yüzün gördi giriftār **oldı** zülfün dāmına / Bülbül-i şüride tek zār **oldı** eyyāmum menüm
- G. 278/4: Menden götürmegil nazar ey şeh-süvār-ı hüsñ / dergehünde zulm **ola** kim nā-pesend **olam**
- G. 278/1: Cānā men isterem ki esir-i kemend **olam** / Bīmār u zār u haste-dil ü müstmend **olam**
- G. 278/2: Bülbül kimi çemende hezārān fiğān idüp / Hem-sāye-i sa‘ādet ü serv-i bülend **olam**
- G. 278/3: ‘Aşkuñ yolında cān ile baş eyleyem fedā / Senden ki tā maḫabbet ile behre-mend **olam**
- G. 278/5: Haḫdan budur Haṭāyī murādı ki dāyīmā / Zülfün ucında murğ-ı hevā tek be-bend **olam**
- G. 279/1: Gel ey dil-ber tenümde cān **olupsan** / Ne cānam belki hem cānān **olupsan**
- G. 279/2: Hadīs-i Muştafādur ekremü’z-zayf / Göñül mülkinde hoş mihmān **olupsan**
- G. 279/3: Ezelden kevkeb-i raḫşān idün sen / Bu devrānda meh-i tābān **olupsan**
- G. 279/4: Göñül tā gül yañağın gördi anuñ / Oḫı kim bülbül-i hoş-h‘ān **olupsan**
- G. 279/5: Haṭāyī göñlin alduñ ḫande birlen / Eyā gül bergi sen ḫandān **olupsan**
- G. 280/3: Düşmedüm sevdā elinden bülbül-i cān **oldı** lāl / Vakt-i güldür çeḫreñ açup nev-bahār **olmaz** mısın
- G. 280/1: Firḫatün çekdüm nigāra şimdi yār **olmaz** mısın / İhtiyārum gitdi elden ihtiyār **olmaz** mısın
- G. 280/2: İntizārum ḫadden ötdi hecr ilen **boldum** helāk / Ğamlu göñlüm ḫālına bir ğam-güsār **olmaz** mısın
- G. 280/4: Munca mihnet çekdüm ey dil zulmet-i hicrān şebi / Ol mehün vaşlına yetdün baḫtiyār **olmaz** mısın
- G. 280/5: Ger günāhuñ çoḫdur ey miskīn Haṭāyī ğam yime / Raḫmetine Ḥālīkuñ ümmīd-vār **olmaz** mısın
- G. 282/3: Görelı hüsñün gülını **olmuşam** çün ‘andelīb / Bāğçalarda senden ayru verd-i ḫandān istemen
- G. 284/3: Ğam ki dün meydān-ı ‘ışkuñda menümlen kıldı rezem / Anda ma‘lūm **olmadı** meydāna gelsün yeñiden
- G. 286/1: Senden özge dil-berā hiç kim maña yār **olmasun** / Cevr-i ‘ışkuñdan menüm tek kimse bīmār **olmasun**
- G. 286/2: Kāfirün raḫmi gelür men derd-mendün ḫālına / Līk kāfir sen teki yār-ı sitem-kār **olmasun**
- G. 286/3: İstemez bu haste göñlüm özgeleñnün minnetin / Cānuma vaşluñdan özge nesne ğam-h‘ār **olmasun**
- G. 286/4: Gerçi bülbüller kamu gül-zār ister zār zār / Senden özge göñlüme ‘ālemde gül-zār **olmasun**
- G. 286/5: Bu Haṭāyī ḫasteni divāne zāhid mest oḫur / ‘ışkuñuz cānumdan ol bir laḫza hüşyār **olmasun**
- G. 289/4: Tıfl iken dil-ber diler kim ref‘ide yüzden nikāb / Zerreni gör kim **olur** hürşid-i tābān şimdiden
- G. 289/3: Ğamda zülfün tek perişān **oldı** ol nikbet rakīb / Yüz sa‘ādet bendeye görsetdi devrān şimdiden
- G. 290/1: Dil-berā gözden cemālün bir nefes dūr **olmasun** / Yaşlu çeşmümde yüzüñden ayru hiç nūr **olmasun**
- G. 290/2: Tā ki ‘ışkuñlan senün ma‘mūr **olupdur** dil evi / ‘ışkuñ ol vīrāneden bir laḫza ma‘zūr **olmasun**
- G. 290/3: Ebr-i nīsān tā cemālün gülşenine su virür / Kaṭre-i eşkümden özge anda yağmur **olmasun**
- G. 290/4: Tā ki senden ayru düşdüm görmedüm şabr u karār / Hiç ‘āşık dil-berinden zār u mehcūr **olmasun**
- G. 290/5: Tā seni sevdi Haṭāyī boldı destān ‘āleme / Kimsene anuñ teki ‘ışkuñda meşhūr **olmasun**
- G. 293/4: Virmişem dellāl-ı ‘ışka cānumı behr-i mezād / Sen ḫarīdār **olmağa** bāzāra döndermiş yüzün
- G. 294/2: Ey ṭabīb-i ehl-i ‘irfān bir devā kıl derdüme / Haste-ḫāl **oldı** göñül sen gözleri bīmār için
- G. 296/1: Senden özge yārum **olsa** ey perī-veş sīm-ten / Āsitānuñ çevresinde koy ki ḫāk **olsun** beden
- G. 301/5: Bu Haṭāyī saçlarıñ çininde çin çin bağludur / **Olmañam** çinden perişān çün maña ğam-h‘ārşın
- G. 301/4: Ey perī çün kim ṭabīb-i derd-i ‘ışk **olmuş** lebün / Bes nedendür sen hemişe gözleri bīmārsın
- G. 304/3: Gerçi ‘ıyd **oldı** cemālün ḫalka ey ebrü-hilāl / Bendeyem ol ‘ıyd için cānumı kurbān eyleyen
- G. 304/4: Gerçi ğamzeñ tığ **olupdur** ḫayl-i ‘uşşāka velī / Çeşm-i hūn-h‘ārūñ durur her dem-be-dem ḫan eyleyen
- G. 307/5: Ey Haṭāyī sen cihānuñ cevrine şād ol müdām / Çünkü sevgün dost iledür ‘ışk ile üstādsın
- G. 308/1: Kızıl gül bağ u bustānum ne dirsın / Fedā **olsun** saña cānum ne dirsın
- G. 308/6: Senün maḫşūduñ oldur kim men ölem / Ḥelāl **olsun** saña ḫanum ne dirsın
- G. 309/2: Şehi görende şād **olur** sevinür / Bu cānum tende şāhuñ göñli bilsün
- G. 309/5: Niçe miskīn Haṭāyī kimi göñli / Olur pūr-ḫande şāhuñ göñli bilsün
- G. 311/5: Ey Haṭāyī sen ḡanīmet bil bu dirlik devrini / Dañla çün ölmek gerek cān tende mihmāndur bugün
- G. 312/1: Cānumı ğark eyledüm çün ‘ışk deryāsında men / **Olmazam** ‘ālem ḫarāb olursa pervāsında men
- G. 312/4: Tır-i müjgānıñ dirīg itmez cigerden ol şanem / Bildi kurbān **olmuşam** çün ḫaşları yāsında men
- G. 312/5: Ger maña ‘arż-ı cemāl **olmazsa** dil-berden naşīb / Durmazam bir laḫza hiç firdevs-i a‘lāsında men
- G. 312/7: Hikmetün esrārını keşf eyleyem çünkim tamām / Bil ki üstād **olmuşam** bu ‘ışk fetvāsında men
- G. 313/1: Ey şanem göñlün senün nā-mihribān **olmuş** neden / Zülf ü çeşmün fitne-i āḫir zamān **olmuş** neden
- G. 313/2: Ger senün hüsñün görüp āvāre bolmaz ey perī / ‘Āşık-ı bī-çāre dil bī-ḫānümān **olmuş** neden
- G. 313/3: Firḫatün ger kılmaya bağrumda yüz miñ pāreler / Bes menüm gözüm yaşınıñ rengi ḫan **olmuş** neden
- G. 313/4: Ağzuñuz bir zerredür her yirde dirler kim deḫān / Belünüz bir kılıcadır adı miyān **olmuş** neden
- G. 313/5: Bu Haṭāyī haste-dil vālih degüldür hüsñüne / Gice gündüz işigünde pāsbān **olmuş** neden

- G. 314/3: Āsitān-ı rāhuñuz **oldı** sırāt-ı müstakīm / Uş saña virdi hidāyet fażl-ı Rabbü'l-‘ālemīn
- G. 315/5: Ey Haṭāyī ger haṭālar şadır **olsa** sehv ile / Gāfirü'z-zenb **oldı** peydā ğam yime 'işyān için
- G. 316/4: Mürşid **olmış** Haḫ bizüm'çün gel gönül Furkānı gör / Gümreh **olup** yüz çevürmez Haḫ yolından ğāziyān
- G. 316/3: Mürşidüñ yolın gidüben ehl-i taḫkik **olgilen** / Yoḥsa vardur şāh bilür cümle için bir Kūrān
- G. 317/6: Egerçi mūra beñzerdüm bi-ḥamdı'llāh ki kurtuldum / Senüñ bār-ı ğamuñ çekmekden **oldum** zinde bil andan
- G. 317/3: Ruḫuñ cennāti 'Adn **olmış** ki tecri taḥteha'l-enhār / Revān Ceyhūn teki 'aynen tüsem mā selsebīl andan
- G. 320/4: Mihr-i rüyuñ ḥasretinden her gice şubḫa deġin / Olmuşam ğamdan helāk ey meh-liḳā bilmez misin
- G. 322/2: Menümlen hem-dem **olmazsa** ḥabībüm / Anuñçün kurşanam zünnār elinden
- G. 323/3: Meger aşḫāb-ı fil **oldum** kılarısn gündüz ü leyli / Ki hicrān daşını atar maña tayr-ı ebābilden
- G. 324/3: Öñden berü ki yüzüñe baḫdum be-her tarīḳ / Bi'llāh ki şerm-sār olubam infī'ālden
- G. 325/2: Şöyle mest **oldum** ki pervā kılmazam 'ālemlere / Cümle-i ins ü melek **oldı** menümle hem-nişin
- G. 326/1: Sensin cihān içinde bugün şeh-süvār-ı ḫüsñ / Devr-i kamerde **oldı** saña āşikār ḫüsñ
- G. 327/13: 'Alī şāh-ı velāyetdür aña münkir **olan** kāfir / Koyuñ taklīd ile **olsun** geḫüben dīn-i ebterden
- G. 329/1: Nigārā n'eyleyem men senden ayrı / Bu gönülüm ḫālī **olmaz** ğamdan ayrı
- G. 331/4: Ki sensiz **olmuşam** bülbül-i şeydā / N'ola feryād idem gül-zāra karşı
- G. 331/1: Kim **olam** gönderem sen yāre karşı / Ki artar ḥasret ile yāre karşı
- G. 332/5: Raḳībī göreyim nā-bīnā **olsun** / Otursun ol müdām dīvāra karşı
- G. 333/5: Ḥayāl-i zülfüñüz boynumda her şeb / Olupdur ejdehālar dürlü dürlü
- G. 334/2: Zāhirde gerçi derd-i firāk **oldı** hem-demüm / Bāṭın yüzinde yār ile hem-ḫāneyem yine
- G. 335/3: Zülfī çin **olmuş** durur her dem düşer şol 'arīza / Zülmet-i devrānı gör kim düşmiş imān üstine
- G. 336/5: Ğamlu gönli bu Haṭāyīñ cihānda şād **ola** / Ger menümlen bir gün ol nā-mihribānum söyleşe
- G. 336/4: Zehr-i hicrān birle daḫlī tālī 'üm telḫ **olmaya** / Ger menümlen bir kez ol şīrīn-zebānum söyleşe
- G. 337/2: N'ola bir kez ḥastesini sorsa ol rüḫ-ı revān / Gövdede rüḫum revān **olup** revānum söyleşe
- G. 337/5: Pīr iken bende Haṭāyī nev-cevān **olam** yine / Ger menümlen bir kez ol 'ömr-i cevānum söyleşe
- G. 338/1: Gerçi hecrüñden za'if ü nā-tüvān **oldum** yine / Pīr iken yüzüñi gördüm nev-cevān **oldum** yine
- G. 338/2: Devr-i ḫüsñüñden güneş tek **olmuş** idüm āşikār / Hejr şahrāsına düşdüm bī-nişān **oldum** yine
- G. 338/3: 'Aḳıl idüm dünyede Leylī cemālūñ görmedin / 'Işḫ ilen Mecnūn teki bī-ḫānümān **oldum** yine
- G. 338/4: Tā ki āsīb-i felekden görmeye ḫüsñüñ zevāl / 'Işigünde gice gündüz pāsban **oldum** yine
- G. 338/5: Bu Haṭāyīñ dilinde 'ışḫuñuz pinḫān iken / Cümle-i 'ālem dilinde dāsītān **oldum** yine
- G. 339/6: Tā ki vaşluñ **oldı** vāşıl bu Haṭāyī ḥasteye / Bir tabībe beñzer ol kim geldi bīmār üstine
- G. 340/3: Sākiyā vaḫt-i tarabdur elde tutgil cām-ı mey / Kim benefşe mest **olup** nergis ḫumār **oldı** yine
- G. 340/1: Mevsim-i ḫış gitdi devr-i nev-bahār **oldı** yine / Meclis-i geşte 'acāyib rüzgār **oldı** yine
- G. 340/2: Mevsim-i gül geldi vü gülşen bezendi bezm için / Dağ u şahrā cümle yek-ser lāle-zār **oldı** yine
- G. 340/4: Geldi nevrüz u bahār u 'ıyd u devr-i dost-kām / Yār eli tek yiryüzi naḫş u nigār **oldı** yine
- G. 340/5: Ebr-i nīsān cūşa geldi tökdi raḫmet yağmurın / Gökyüzinden yiryüzine dūr nisār **oldı** yine
- G. 340/6: Bağçaya seyrāna çıḫdı geşt için ol gül-'izār / Gül ḫacāletden kızardı şerm-sār **oldı** yine
- G. 340/7: Kāmetüñlen baḫş iderdi dāyimā ol serv-i bağ / Gör ḫacāletden aña menzil kenār **oldı** yine
- G. 340/8: Gül yüzini görelī artıdı fiğānı kuşlaruñ / Lāl iken bülbüllerüñ şavtı hezār **oldı** yine
- G. 340/9: Ey Haṭāyī şād **olup** beytū'l-ḫazenden çıḫ bugün / Bağ u bağça suyına vaḫt-i güzār **oldı** yine
- G. 344/5: Şi'r içinde nisbet **olmaz** ey muḫaddis bilmiş ol / Bu Haṭāyīñ kelāmı her ḫiṭāylular bile
- G. 346/4: Şādam andan berlü kim hecründe **olmuş**men muḫīm / Yüz melāmet bu dil-i şeydāya şalmışdur yine
- G. 346/3: Çeşmüñe ḫayrān **olaldan** berlü gönülüm ey perī / Aḫu nisbet 'aḫlūmı şahrāya şalmışdur yine
- G. 346/2: 'Işḫ-ı rüyuñdan gönül ister ḫalāş **olmağ** velī / Cānumı zülfüñ siyeh sevdāya şalmışdur yine
- G. 347/5: Bu Haṭāyī çeşmi yolında anuñ toprağ **olur** / Tā ayağın başa ol dil-ber bu toprağ üstine
- G. 348/6: Çün vişālūñ ḫürmenüñden bir cev **olmaz** ḫāşılum / Dāne kıлма yaşumı çeḫremni çün kāḫ eyleme
- G. 350/2: Cānı terkin kılmayan cāñāna vāşıl **olmadı** / Kūl gerek kim maḫrem **ola** ḫazret-i sūltān ile
- G. 350/3: Kāḫrına şükr eylegil kim Haḫ saña raḫm eyleye / Hem karīn **olmuş** ezelden küfr ü dīn imān ile
- G. 351/1: Yāra yār **olmağ** dilersen ġayrısın yār isteme / Cān ü dilden geçmemişsen yūri dil-dār isteme
- G. 351/4: Bu cihānuñ bağçasında ḫārsız gül mi **olur** / Tikeninden ḫorḫar iseñ yūri gül-zār isteme
- G. 352/8: Güneş tek zāhir **olmuşdur** gözinde / Cihān bağın gül-istān eyleyen şāh
- G. 352/4: Özi bülbül **olup** gül-zāra girdi / Meni der-bend-i hicrān eyleyen şāh
- G. 354/2: Her seḫer tā şām **olunca** dapmazam çün rāḫatı / Bendeni ḫayğudan āzād itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/15: Gönce gül ḫandān **olup** nergisle süsen bitmege / 'Arızuñ bağın gül-istān itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 356/2: Sākin **olmağ** Ka'be-i küymda yegdür dil-berüñ / Her gerekmez yire pervā kıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 356/26: Ey Haṭāyī ḫāk ilen yeksān **olup** ol māl için / 'Azm-i sevdā-yı Süreyyā kıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 358/3: Bilür şarrāf **olan** gevhēr bahāsın / Mübāḫ **olmuş** durur pīr ü cevāna
- G. 360/4: Āyet-i naşrun min Allāhdan maña **oldı** nüzül / Kim yedi iḫlīmī fetḫ idem Rızānuñ 'ışḫına
- G. 361/1: Yine 'azm eyledi gönülüm gider ol şāh-ı a'lāya / Vücūdum 'ışḫa maḫv **oldı** semek tek düşdi deryāya
- G. 361/5: Şehā minnet şehā minnet bugün yevmü'l-ḫisāb **oldı** / Ma'ārifler ḫisāb virdi münāfiḳ ḫaldı ferdāya
- G. 362/3: Cān ile başdan geḫen bu baḫrda ġavvāş **olur** / 'Āḫıbet bir gün tumar ol gevhērüñ deryasına
- G. 362/6: Nesne kim Haḫdan gelendür andan **olgil** bī-günāḫ / Ey gönül var şād-kām **olgil** ḫaḫuñ cefāsına
- G. 363/4: Yāḫīn bil ehl-i iḫrāruñ ḫatında / Yir ü gök cümle Haḫdur **olma** güm-rāḫ

- G. 364/4: Ger dilerse Leylî tek yüzün gören Mecnûn **ola** / Ay teki kaldur niķabuñ gün tek açın üstine
- G. 365/2: Yüregi dāğ **olmayınca** bağı kanlu la'l tek / Hiç kiminün haddi yoğdur kim Kızılbaş **olmağa**
- G. 365/1: Gül ağaçdan bitdi geldi şāha yoldaş **olmağa** / Sırr-ı şāh idi ezelden geldi sırdaş **olmağa**
- G. 365/3: Küntü kenzün sırrı devrinde Muḥammed nûridur / Kırmızı tāt ile geldi 'āleme fāş **olmağa**
- G. 365/4: İsmi İsmā'il ü hem zātı emîrül-mü'minîn / Yüzini görgeç ḥavāric rāzıdur daş **olmağa**
- G. 367/2: Şu demden kim senün gördüm cemālün / Giriftār **olmuşam** yüz miñ belāya
- G. 369/2: Ma'rifet gevherinün kânına ma'den **olagör** / İşte bu 'ilm ü hünere genc-i nihāndur bilene
- G. 369/3: Şerbet-i Ḥaḳdan içen 'ışk eri āzāde **olur** / Öyle ser-mest **olanun** küfri imāndur bilene
- G. 369/6: Kavlî yalancı ile **olma** muşāhib çek elün / Hem-dem **olmağ** dīv ile külli ziyāndur bilene
- G. 369/7: Ey Ḥaṭāyî sen Ḥaḳı tanı özünde sâkin ol / Dağı söz var söyleme söz bu hemāndur bilene
- G. 370/2: Diyerler **oldı** dili Leylî zülfine Mecnûn / Deminde ol dağı bir bî-ķarār imiş maña ne
- G. 371/2: Bize sâķî dolu sundı ķadehni / İçüben esriyüp olduḡ divāne
- G. 371/3: Ṭalibün menzili bize degindür / Nişān bizüz hem **olur** bî-nişāne
- G. 374/1: N'eylerem men cenneti içinde dīdār **olmasa** / Koy anı vīrāne ķalsun bağçada yār **olmasa**
- G. 374/2: Ğaflet ehli kaldı Ḥaḳdan şöyle bil kim bî-naşib / Ḥanda dīdārı görür ol bunda bīdār **olmasa**
- G. 374/3: Dünyede 'āşık **olan** giydi melāmet donını / Her yeten 'āşık **olur** mı derd aña ķār **olmasa**
- G. 374/4: Doğrı vargil bu yola kim doğrılık dost ķapusu / Egri dīvānda utanur anda iķrār **olmasa**
- G. 374/6: Ey Ḥaṭāyî gevheri ḥarc eyleme nādāna sen / Gevherün ķadrini bilmez kim ḥarīdār **olmasa**
- G. 377/3: Andan berü kim gördüm bir laḫza ķarārım yoḡ / Ḥayrān olubam bi'llāh ol mihr-i gül-endāma
- G. 378/3: Senden **oldı** ikilik bāzārı ey nā-mihribān / Durmuşam men çün ezelden 'ahd ile peymānuma
- G. 378/5: Bu Ḥaṭāyî şād **olurdu** ġamdan u hem ġuşşadan / Gün kimi sen tā ki düşdün revzen-i evvānuma
- G. 379/4: Aytđum ey dil dām-ı zülfünden ḥazer ķıl dil-berün / Hāzır ol gel ķuş kimi **olma** esir daneye
- G. 379/3: Ey gönül ḥuşyār oturmağıl ne ḥāşıl dünyede / Kim ki mest **olmağ** diler gelmek diler mey-ḥāneye
- G. 380/6: Vişālünden ba'id **olmuş** anuñ derdi cedīd **olmuş** / Özinden nā-ümīd **olmuş** seni ister hemān söyle
- G. 381/3: Ezelden çünki hem-rāḥım **olursın** dönmezem senden / Ki cennāt ehliğür her kim **olur** hem-rāḥı yanında
- G. 382/1: Şehā bağrum kebāb **olsun** mı böyle / Gözüm yaşı şarāb **olsun** mı böyle
- G. 382/2: Firāķuñdan senün ey şāh-ı ḥübān / Menüm ḥālüm ḥarāb **olsun** mı böyle
- G. 382/3: Senün mestāne çeşmünden nigārā / Maña nāz u 'itāb **olsun** mı böyle
- G. 382/4: Götürgil ağ yüzünden ķara zülfı / Arada bu ḥicāb **olsun** mı böyle
- G. 382/5: Ḥaṭāyî'nün senün hecründe ey dost / Teni yirde turāb **olsun** mı böyle
- G. 383/1: Ey bende ger cihānda penāhuñ İlāh **ola** / Kemter ķuluñ maķāmı senün pādīşāh **ola**
- G. 383/2: 'Āşık odur ki da'vā iderse bu sözine / Kanlu yaş ile ķehre-i zerdı ġuvāḥ **ola**
- G. 383/3: Mihrābı var o zāhidün cihān **ola** / Ma'şūķınuñ ayağı izi ķibleğāḥ **ola**
- G. 383/4: Bed-ḥ'āhum **ola** cümle cihān çekmezem melāl / Çün ol şanem menümlen eger nīķ-ḥ'āḥ **ola**
- G. 383/5: Başdan ayağa bende Ḥaṭāyî ḥaṭālıdur / Zāhid ḥaṭān ki ḥübları sevmek ġunāḥ **ola**
- G. 384/3: Sen teki 'ālemde **olmaz** ger **olursa** dil-berā / Bu gözi cādū-şıfat hem ķaşları mekkār **ola**
- G. 384/1: Her kime kim sencileyin bir perî-veş yār **ola** / 'Aķl u ḥuş u ḥānümānından dağı avar **ola**
- G. 384/2: Başına her kimsenün düşse saçuñ sevdāları / Terk idüp dünyānı 'ömrinden dağı bīzār **ola**
- G. 384/4: Derd ü ġam geldükçe senden şād **olurmen** dil-berā / Göreyüm añlar menüm gönülümde ber-ḥürdār **ola**
- G. 384/5: Kıla dönmişdür vücudum miḥnet-i cevruñ çeke / Sağ gezen düşmenlerün bende teki bīmār **ola**
- G. 384/6: Hem-demün dāyim raķib **olmuşdur** ey gül yüzlü yār / Ḥanda bir gül bitse lāzımdur yanında ḥār **ola**
- G. 384/7: 'İşķuñ her kim giriftār **oldı** ey kāfir-bece / Şeyḥ-i Şan'ānuñ beline bağlayan zunnār **ola**
- G. 384/8: Vaşıl ilen şād eyle ķurtar dürlü ġamlardan meni / Derd-i hicrānuñ çeken key bu dil-i efgār **ola**
- G. 384/9: Var mıdır bir kimse yā Rab ehl-i 'uşşāķ içre yār / Bu Ḥaṭāyî ḥaste-dil tek 'āşık-ı dīdār **ola**
- G. 385/1: Ey gönül sıdķ ile her kim şāh ilen yoldaş **ola** / Yüz gerek döndermeye her nice kim yol daş **ola**
- G. 385/2: Yolu ger daş **ola** ger yay **ola** ger oḡ u ķılıç / Mürşidinden dönenün ma'nide ismi lāş **ola**
- G. 385/3: Kıl gerek tanıda öz doğruluğın Ḥaḳ yolına / 'İtikādın ırmeye ger bay ger ķallāş **ola**
- G. 385/4: Ey gönül cehd eylegil doğrı **olagör** şāha sen / 'Āķıbet ķalbi çıḫar her kimse kim ķalmaş **ola**
- G. 385/5: Ey Ḥaṭāyî sıdķ ile bu şāh ayağına gelen / 'Āķıbet bir gün ġümānsız ḫalk içinde baş **ola**
- G. 387/2: Yāsemen tek ruḫlarıñ gördüm eyā rūḫ-ı revān / Yaşlarum gözden revān **oldı** yine ķanum kimi
- G. 388/4: Gözyaşum rüd-ḥānesi aḫdı ġamuñdan **oldı** baḫr / Vaşıl ilen dutğıl elüm ķurtar bu deryādan meni
- G. 388/5: Bu Ḥaṭāyî'nün yiri **oldı** ġamuñdan dāğ-ı hecr / Kırtara vaşılun meger bu kūḫ u şāḫrādan meni
- G. 389/2: Öyle kim zulmāt içinde āfitāb **olur** 'ıyān / Küfr-i zülfün arasında ruḫlarıñ imān kimi
- G. 389/1: Ḥaste cānum **olmayasın** sevgülü cānān kimi / Ḥoķķa-i la'lüñi gördüm derdume dermān kimi
- G. 390/1: Dil-berā hecründe kimdür dīde-giryān **olmadı** / Āteş-i 'ışķuñda her dem bağı büryān **olmadı**
- G. 390/2: Gül yüzün 'azmine dün gitdüm gül-istān geştine / Senden ayru ḥār **boldı** gül gül-istān **olmadı**
- G. 390/3: Tā senün ḥürşid-i ruḫ-sāruñ gördüm çeşmüme / Bir bulut **oldı** kamer ol māḥ-ı tābān **olmadı**
- G. 390/4: Munca kim gördi seni zāhid yüzünü sevmeydi / Lā-cerem ol kāfirün gönlinde imān **olmadı**
- G. 390/5: Bu Ḥaṭāyî 'ışķına niçün ḫalāyık ṭa'n ider / Ol mehi kim gördi ḫüsn ile ki ḫayrān **olmadı**
- G. 391/2: Ger siyehdür dünyede leyl ile zulmāt u şebe / **Olmaya** bunlar siyāḫ ol ṭurra-i tāruñ kimi
- G. 391/1: Dil-berā gül görmedüm gülşende ruḫ-sāruñ kimi / Mihr ü māḥ **olmaz** felek yüzünde dīdāruñ kimi
- G. 393/1: Cānā cihānda **olmaya** meh-rū senün kimi / Meh-rūda dağı gelmeye nikū senün kimi
- G. 394/4: Ḥüblar cihānı cümle dutarsa eyā şanem / Cān **oldı**ğınca men dağı terk eylemen seni

- G. 395/1: Dil-berā 'ışkuñda men tek kimse meşhūr **olmadı** / Yā senüñ tek hüsüne hiç kimse mağrūr **olmadı**
- G. 395/2: Hür ilen bağ-ı behiştı kıldılar ta'rif lîk / İşigün tek cennet ü hüsünüñ kimi hür **olmadı**
- G. 395/3: Tā ki 'ışkuñ gelmedi şāhā bu gönlüm tahtına / Ey şanem şehir-i vücūdum beyti-ı ma'mūr **olmadı**
- G. 395/4: Nūr-ı 'ışkuñ dil-berā gönlüme tā kim düşmedi / Zulmet-i gönlüm evi 'ālemdē pūr-nūr **olmadı**
- G. 396/1: Tā ki aḥşam vakti gördüm ey büt-i meh-rū seni / Gündüzün tā şām **olınca** isterem her sū seni
- G. 397/3: Ḥayrān u vālih **oldı** bu gönlüm 'ale'd-devām / Bir katla tā ki gördi anuñ hūb lîkāsını
- G. 398/5: Ey Ḥatāyī gerçi hūblar çoḥ durur 'ālemdē lîk / **Olmaya** bir dil-ber ol şūh-ı sitem-kārum kimi
- G. 398/2: Ḥasretinden kaddinüñ öyle za'if **olmuş** sögüt / Yel esende titreşür bu cism-i bīmārum kimi
- G. 400/3: 'İşkuña düşen gönüller şanma kim ābād **ola** / Anlaruñ şehrin ḥarāb itdi firākuñ leşkeri
- G. 400/4: Oldı şahrāda yirüm insān içinden dūr **olup** / Tā ki gördi gözlerüm sen āhū gözli dil-beri
- G. 401/2: Ey perī hüsünüñ insān nice ḥayrān **olmasun** / Gökde ser-gerdān **olupdur** ol meh-i tābān daḥı
- G. 401/5: Nice yanmasun Ḥatāyī 'arizuñ hecrinde kim / Ğarka-i hūn **oldı** cevrenden gül-i ḥandān daḥı
- G. 404/5: Bu Ḥatāyī **oldı** Mecnūn daḡa düşdi āhū tek / Nāşihā daḡdan anı ürkütme kılma hūy u hāy
- G. 404/2: Kevkeb **olmuşdur** menüm çeşmüm cemālün görmeye / Bir nazar doğgil gözüm karşına ey yüzi ay
- G. 405/2: Tā seni gördi gözüm **oldum** özümden bî-ḥaber / Ḥanda gördi gözlerüm bilmen senüñ tek dil-beri
- G. 406/2: Saña hoş **oldı** yārun yād boldı / Maña ol āşınalar yahşı geldi
- G. 407/5: Rūz u şeb ay u güneş gird-i felekni devr ider / Şeb-çerāḡ **olmuşdur** istersen büt-i nîk-aḥteri
- G. 409/4: Ḥanda kim ma'suk **ola** kūyında vardur çoḥ rakīb / Ḥansı güldür kim anuñ yanında bir ḥār **olmadı**
- G. 409/1: Tā seni gördüm nigārā dil maña yār **olmadı** / Gerçi yār **oldı** velikin yār-ı ḡam-ḥ'ār **olmadı**
- G. 409/2: Gerçi şirīn leb cihān mülkinde çoḥdur bî-şümār / Ḥokka-i la'lün kimi hergiz şeker-bār **olmadı**
- G. 409/3: Gül gül-istānda bugündür nāzük ü ra'nā velī / 'Arizuñ tek ey şanem hiç gülde ruh-sār **olmadı**
- G. 409/5: Tā seni gördi Ḥatāyī vālih ü şeydāyidür / Ḥansı gözdür Ḥak yüzün görgeç ki bîdār **olmadı**
- G. 413/3: Vücūd-ı Muştāfādan **oldı** Ādem / Risālet kapısı Kur'an degül mi
- G. 415/1: Sırr-ı 'ışkuñdan senüñ her kim ki āḡāh **olmadı** / Kaldı mahrūm tā ebed maḡbūl-ı dergāh **olmadı**
- G. 415/2: Bilmeyen kendü vücūdın Ḥakḡı bilmez lā-cerem / Kim ki ol bildi yakīn 'ālemdē güm-rāh **olmadı**
- G. 415/3: Gözgüsi pāk **olmayanun** çāre yoḡdur pasına / Kaldı mahrūm tā ebed faẓl āña hem-rāh **olmadı**
- G. 415/5: Sonki pīşmān aşşı kılmaz ey gönül yār istegil / Ḥansı hoş gün geldi gitdi soñı ḡam āh **olmadı**
- G. 415/6: Ey şāha kulum diyenler da'vīye ma'nī gerek / Ma'nisini bilmeyenler tālib-i rāh **olmadı**
- G. 415/7: İrmış idi Eyyūba ol yedi yıl derd ü belā / Andan özge hergiz āña bir daḥı āh **olmadı**
- G. 415/8: Çün kul **olduñ** ey Ḥatāyī bende fermān ol yakīn / Bende fermān **olmayanlar** lāyık-ı şāh **olmadı**
- G. 415/4: Her ne kılsañ nîk ü bed āḥir saña ol tuş **olur** / Çekmedi şermendelik her kim ki bed-ḥ'āh **olmadı**
- G. 416/4: Dilegüm bu idi Ḥakdan ey ḥabībüm şubḥ u şām / Yār elinden **ola** yāre cānda 'ışkuñ yaresi
- G. 416/3: Görelī Şirīn lebün 'ışkında Ferḥād **olmuşam** / Olmuşam Mecnūn kimi ol Leylinüñ āvāresi
- G. 416/1: Vechüñe baḡgeç görindi gözüme meh-pāresi / Olmuşam rüz-ı ezelden firḡatün bî-çāresi
- G. 420/3: İşigün topraḡına her kim kul **oldı** sıdḡ ile / Pādīşāhdur dünyede Faḡfūr u Ḥākān nisbeti
- G. 420/4: Baḥr-ı 'ışk içre senüñ çün nice ḡavvāş **olmuşam** / Dişlerün dürdür dudāḡuñ āb-ı ḥayvān nisbeti
- G. 421/1: Sen büt-i Leylī elinden **olmuşam** Mecnūn kimi / İştīyākuñdan dem-ā-dem aḡlaram maḡzūn kimi
- G. 422/5: Peyem-berler kaçarlar ümmetinden / Ki nefsa nefis **olasıdur** meded hey
- G. 423/6: Güzel yarum bize yüz-be-yüz **oldı** / Vücūdum şehrine cān imdi düşdi
- G. 425/5: Tarīk-i vaşl **olan** 'aşıklık imiş / Dilersen vāşıl **olmak** koyma rāhı
- G. 426/1: Bahār **oldı** ki 'ālem gülşen **oldı** / Gözüñ aç gör cihān tā rüşen **oldı**
- G. 426/2: Bezendi her bir āḡaç bir gül ile / Ḥaḡaçlar cümle gül pīrāhen **oldı**
- G. 426/3: Açıldı yazılar bitdi çiçekler / Gül ilen şol benefşe bürhen **oldı**
- G. 426/4: Dilerdi gül yüzünlen baḡs ideydi / Dili dönen ḡafaya süsen **oldı**
- G. 426/5: İrişdi va'desi bād-ı ḥazānuñ / Be-her sū gül hezārān ḥırmen **oldı**
- G. 426/6: Maña ol dost bolsa dost ancak / Çi ḡam ger cümle ālem düşmen **oldı**
- G. 426/7: Çoḥ eglendün Gīlānda ey Ḥatāyī / Meger saña bu yirler mesken **oldı**
- G. 429/4: Sevpüdüñ sīm-i dünyāyı koyupdur vaşl-ı dil-dārı / Ḥaḡān kim doğru söz disem **olur** ḥışm ile ner şūfi
- G. 429/5: Ḥatāyī pīr ü mürşidsin elüñi dutsa bir şūfi / Gel ey 'arīf sen insān ol kerem kıl **olma** ḥar şūfi
- G. 430/5: Bu Ḥatāyī dem-be-dem evşāfuñı oḡur senüñ / Mest-i cāvīdān **olupdur** vālih ü ḥayrān kimi
- G. 432/5: Biri Fātma biri Düldül ol çehār-pārenüñ / Biri **oldı** Zü'l-feḡār biri 'Alīnūñ Ḳanberi
- G. 433/3: Tūtinüñ ḡüftarı şirīn **olduḡıyçün** dāyımā / Pādīşehler ḥazretinde maḡrem-i rāz eyledi
- G. 433/7: Ey Ḥatāyī şakir **ol** mīhr ü vefādur ḡam degül / Her cefālar kim saña ol Türk-i tānnāz eyledi
- G. 434/4: İyd **oldı** bugün cān-ı Ḥatāyī saña ḡurbān / Vaşluñ mededi çün şeb-i hicrānuma düşdi
- G. 436/6: Māh-ı nev tek kāmētüm inceldi **oldum** çün hilāl / Ez-ḡam-ı 'aks-ı dü-ebür-yı hilālün bir daḥı
- G. 436/7: Ey Ḥatāyī bî-zevāl **olduñ** sen ez-faẓl-ı İlāh / Nisbet-i bedr-i mükemmeldür kemālün bir daḥı
- G. 439/2: Olmuşam iḡlāş ile bir bende-i çāker saña / Dutmuşam āstānuña sıdḡ u irādet yā 'Alī
- G. 439/5: Ḳurşanan cān u gönülden sen şeḥe Ḳanber-sıfat / Eksük **olmaz** ol kuluñdan hem kerāmet yā 'Alī
- G. 440/3: Men kim **olam** ki kulluḡına laf uram saña / Ḳanber ḡulāmı ḡāk-i pāyuña cānum fedā 'Alī
- K. 1/2: Küntü kenzen āyeti vaşfuñda **olmuşdur** nüzül / Varlıḡına kün feḡān iḡrār iden Perverdigār
- K. 3/3: Ḥadice maḡrem **oldı** çün Resūle / Yakīn bil Fātma ḡayru'n-nisādur
- K. 3/5: Muḡammed Bākır **oldı** 'ayn-ı gevher / İmām Ca'fer imām u pīşvādur
- K. 4/10: Zāhirde gerçi şüretün **oldı** beşer velī / İnsān demek me'āniye **olmaz** revā seni

K. 4/2: Güm-rāh **olaydı** ehl-i cihān ser-be-ser kamu / Ger kılmasaydı 'āleme Haq reh-nümā seni

K. 4/9: Dirler günāhi ümmetüñ **olmaz** devāsı hıç / Bu 'illeti devāsına bildük devā seni

K. 5/9: Senüñ yolında her kim **oldı** kec-rev / Cehennem **oldı** anuñ cāy-gāhı

K. 5/10: Hālāş **oldı** günāhından tamāmet / Kime kim lutf ile kıldıñ nigāhı

K. 5/3: Nisār **olsun** saña dünyā vü 'uqbā / Ki sensin dīn ü dünyā pādīşāhı

K. 8/2: Eşyāda iki nūr ki meşhūr **olupdur** / Hürşid Muhammed meh-i tābān 'Alidür

K. 8/3: Ma'būd-ı dü 'ālem çü anuñ hūkmine fermān / Cān içre 'iyān **oldı** vü pinhān 'Alidür

K. 8/7: Vir başı Hüseyñ 'ışkına şüfı vü şehīd ol / Gel şübheden arın şeh-i merdān 'Alidür

K. 8/9: Halk içre zühür itdi Muhammed şıfāt ilen / Bākır didi cism **oldı** veli cān 'Alidür

K. 8/11: Heft āyet ile Mūsı-i Kāzım ki be-tahkik / Deryā-yı muhiṭ **oldı** vü 'ummān 'Alidür

K. 8/16: Sulṭān-ı ser-ā-perde zühür **oldı** çü Mehdi / Fāş **oldı** şehenşāh ki devrān 'Alidür

K. 8/13: Fehmeyle yūri ahsen-i takvimi Takī bil / Takvāya harīş **olma** ki 'irfān 'Alidür

K. 9/9: Yedi iklīme **oldı** hūkmi fermān / Ezelden yolına cān baş fedādur

K. 10/1: Haqīkat baħr-ı zāt-ı ekber **oldı** / Şıfātından anuñ bir gevher **oldı**

K. 10/2: Muhammed Muştafādur kân-ı gevher / Kemāl-i kudretinden Haydar **oldı**

K. 10/3: Hasandur mülk-i 'ışkuñ doğrı yarı / Anuñ hüsne Yūsuf çāker **oldı**

K. 10/4: Hüseyñ-i Kerbelādur şāh-ı ma'nī / Aña münkir **olanlar** kāfer **oldı**

K. 10/5: İmām Zeynū'l-ibād u Bākırı bil / Mevāliler imāmı Ca'fer **oldı**

K. 10/6: İmām Kāzım 'Alī Mūsī Rızādan / Takī vü bā-Nakī şāh 'Asker **oldı**

K. 10/7: İrişdi va'desi şāhib-zamānuñ / Ulu divān kuruldı maħşer **oldı**

K. 10/8: Zühür itdi tecellisi imāmuñ / Münāfik görmedi kör ü ker **oldı**

K. 10/9: Olar ki tābi'-i Mervānilerdür / Sürildi çıhdı dīnden ebter **oldı**

K. 10/10: Şehūñ evlādına ikrār idenler / Ahılēr gāziler ābdāllar **oldı**

K. 10/11: Velāyet bağçesinüñ bağbānı / Yüzin açdı cihānı enver **oldı**

K. 10/12: Şehūñ āstānesinde kulları çoħ / Haṭāyī cümlesinden kemter **oldı**

K. 11/2: Geldi destüñ şānına ism-i yedu'llāh bī-gümān / Oldı zāt-ı bī-misālūñ Haqka mazhar yā 'Alī

K. 11/6: Ol 'Alisin kim senüñ şānuña geldi Hel etā / Vaşfuñ **oldı** ma'nī-i Qur'an ser-ā-ser yā 'Alī

K. 11/11: Ol kerāmet kânısın kim Haq te'ālādan saña / Şark u ğarb u arş u kürs **oldı** musaħħar yā 'Alī

K. 11/15: Bu Haṭāyī hasteye hem-rāh kılğil himmetüñ / Kim saña sıdık ilen **oldı** bende çāker yā 'Alī

K. 12/11: Haṭāyīnūñ degül ḥaddi şehā kulum diye bilgil / Eger ḥidmet kabūl **olsa** anuñ mevlası Kañberdür

K. 12/2: 'Alī oldur ki cennetde **olupdur** sāki-i kevser / Budur cennet budur sāki şarābı āb-ı kevserdür

K. 13/3: Elestü Rabbikūm tā ḥaşr **olınca** / Yakīn bil kim 'Aliyy-i Murtażādur

K. 13/18: Yezid ikrārına inkār **olupdur** / Aña lāyık be-neft ü buriyādur

K. 14/7: Lā fetā illā 'Alī şānuña **olmuşdur** nüzül / Darb içinde sikke-i dīnār sensin yā 'Alī

K. 14/10: Ādem-i ḥākī henüz **olmamış** idi mā u tīn / Bu cihān ehli yoħ iken var sensin yā 'Alī

K. 15/2: Münāfiklar helāk **oldı** Yezidler zaħm-nāk **oldı** / Yine 'ālemlerüñ şāhı 'Aliyyü'l-Murtażā geldi

K. 15/4: Hasan ḥulk-ı 'azīm **oldı** çü ol Mehdi kerīm **oldı** / Velikin zaħm-ı şemşire Hüseyñ-i Kerbelā geldi

K. 15/8: Uyangıl **olmağıl** gāfil ki geldi Şāh İsmā'ıl / Yolında cān fedā kıl kim imām-ı reh-nümā geldi

K. 16/4: İrişdi mürşid-i kāmīl kamu ehl-i amān **oldı** / Sevindi gāziler cümle ki ḥatm-i enbiyā geldi

K. 17/1: Şeffi'ü'l-müznibin Haqdan Muhammed Muştafā geldi / Cihān ehline faħr **olsun** anuñ tek müctebā geldi

K. 18/11: **Olmasaydı** ḥātemi üstinde ism-i a'zamuñ / Ḥandan alurdu bu ta'zīmi Süleymān yā 'Alī

K. 18/12: Ger Ḥalīle **olmasaydı** lutf u mihrüñ hem-nişin / Āteş-i sūzānı **olmazdı** gül-istān yā 'Alī

K. 18/13: Ger ezelden **olmasaydı** lutf u ihsānuñ senüñ / Nūḥ bulmazdı necāt ez-hevl-i tūfān yā 'Alī

K. 18/2: Ḥāk-i küyuñdan muḥammer **oldı** Ādem tıynetı / Ey ser-i küyuñ nesimi ruh-ı insān yā 'Alī

K. 18/18: Dīde-i binā içinde rüşen **olmuş** aşikār / Lem'a-i nūr-ı ruḥuñ hürşid-i tābān yā 'Alī

K. 18/19: Dostlaruñ menzili **olmuş** durur çarḥ-ı berin / Düşmenüñ **olmuş** kara toprağa yeksān yā 'Alī

K. 19/3: Qurretü'l-'ayn-ı resül **oldı** Hasan birle Hüseyñ / Fażl deryāsında dūr bulduq biz ol gevherleri

K. 19/4: Fāzıl **oldı** her sücūd ehlinde Zeynū'l-'ābidin / Pes Muhammed Bākırı bildük merātib mazharı

K. 19/7: Mūsı-i Kāzım yolında şādık-ı ihlās **olup** / Olmuşuz ehl-i rızānuñ çākerinüñ çākeri

K. 19/6: Çün İmām-ı Ca'fere cāndan muḥibb-i şādıkuz / Lā-cerem anuñla olduq gayri mezhebden beri

K. 19/5: Şāf **olupdur** kalbümüz her mezheb-i nā-pākdan / Kim mevālī-mezhebüz dilden İmām-ı Ca'feri

K. 19/10: Evliyā için sipehsālar **olup** hem pişvā / Güyiyā bir kevkeb-i 'ulvī **olupdur** 'Askeri

K. 19/11: Hüccetü'l-kāyim Muhammed Mehdi-i şāhib-zamān / Gizlūdür ammā **olupdur** 'ālemüñ rüşengeri

M. 1/7: Şād **oldı** gerçi şeyṭān menden artuk / Ki bir dirmin seni yoħ senden artuk

M. 2/15: Eger cümle 'ālem berāber **ola** / Haçan 'ālem işi müyesser **ola**

M. 2/18: Yabanda sıçan dir ki şirem veli / Berāber **olanda** itürür yolu

M. 2/23: Erenler başarlar savaşıda eri / Çeride beg **olur** bir er serveri

M. 2/24: Men **olam** neheng ile ceng eylerem / Neberdi be-bebr ü peleng eylerem

M. 2/25: Men **olam** kim uğraşı Efrāsyāb / Başına urup gürzi deng eylerem

M. 2/26: Men **olam** ğanīme varup korḥusuz / Sağınma ki baḥup direng eylerem

M. 2/29: Menümlen ğanīm **olup** Efrāsyāb / Anunlan uruşmağa neng eylerem

M. 2/31: Dirīgā ger **olsaydı** Rüstem diri / Göreydi özünden o yigrek eri

M. 2/32: Dirīgā bu dem **olsa** İsfendiyār / Ne tahtın koyaydum ne mülk ü diyar

M. 2/33: Dirîgâ bugün **olsa** Efrâsyâb / Kılıc ile vireydüm aña cevâb
M. 2/34: Dirîgâ ger **olsa** bu devrânda Gîv / Görineydüm aña çü bir nerre dîv
M. 2/35: Dirîgâ bu demde diri **olsa** Zâl / Göreydi niçükdür ğanımlıgda hâl
M. 2/36: Dirîgâ bu dem **olsa** Suhrâb yel / Dağı urmayaydı kılıç ile el
M. 2/39: Menem Rüstem **olmazdı** Bîcen maña / Hükümet kılur **oldı** bir zen maña
M. 2/40: N'olaydı olaydı bir ulu savaş / Çıhaydum ğanım ile men başa baş
M. 2/48: Ğanım eyle maña otuz miñ eri / Ki Rüstem tek **ola** anuñ her biri
M. 2/53: Meni kılma yoldaş nâ-merd ilen / Ki 'avrat refîk **olamaz** merd ilen
M. 2/56: Maña yârî virgil sen ey şehriyar / Ki ger Rüstem **olsa** kılam tarumar
Mus. 1/20: Anuñlan şerîf **oldı** Beytû'l-harem / Maķâm-ı velâyet mekân-ı kerem
Mus. 1/14: Delîl **oldı** el-kehîf bürhânına / Be-coz Hâķ kes irmez hem ihsânına
Mus. 1/28: Sıfâtı Elif-lâm ü Yâsîn velî / Kim **oldı** anuñ lâ-mekân menzili
Matla 1/1: Derd-mend **oldum** nigârâ derdüme bir çäre kıl / Cevr-i hecrûnlen meni ğamdan yeter âvâre kıl
Kıt'a 1/1: 'Iřķ deryâsında ğavvâş **olasın** merdane-vâr / Geçme nâ-merd köprüsünden koy aparsın su seni
T. 1/1: Yâ 'Ali cânım saña **olsun** fedâ / Kûl keşâdur řânuña Hâķdan nidâ
T. 10/2: Oldı 'ankâ tek Hâķâyî bî-vücûd / Kâf-ı kûdret sırru li'llâhum 'Alî
T. 5/2: Ey Hâķâyî pâdişâh **olmaz** kişi / **Olmayınca** uşbu dergâhuñ kûl

olan: *sıfat fîl ...olan (kimse, kişi).*

G. 9/1: Cânâ gönülde hem-dem **olan** ğam durur maña / Gör kim firâķ evinde ne hem-dem durur maña
G. 30/6: Çün kûl **olan** kapuñda görür kâdr-i salţanat / Bir kuluñam ki virmişem ol kâdr içün berât
G. 31/3: Hâķķına 'âşık **olanlar** cân u başa kalmasun / Ol yüze müřtâķ **olanuñ** kıblesi dîdâr mest
G. 113/5: Ey Hâķâyî çün saña Hâķ fażlıdur ğam-h'âr **olan** / Ğam yime derd ü belâdan dur yûri ğam-h'âra var
G. 144/4: Her işi 'ıřķ ile dutgil cihânda / Ki 'ıřķ ile **olan** bünyâdı vardır
G. 161/8: Ey Hâķâyî ğam yime çün şâhdur yârûñ senûñ / Aña ne ğam kim anuñ ğam-h'âr olanı şâhdur
G. 214/5: Çün Hâķâyî gönlini virmez vefâsız dil-bere / Kûl olana sıdķ ile kim pâdişâh eksûk degûl
G. 256/2: Hüseynî mezhebem men dîn içinde / Mevâlî olanuñ men reh-beriyem
G. 302/1: Ey hûblar içre tal'at u hûsn ile bay olan / Ol serv-kaddi sâyesi zıll-ı hümây olan
G. 302/2: Cânlar şıkârın itmege sayyâd gözleri / Kirpügi oğ u kaşları peyveste yay olan
G. 302/3: Bâĝ-ı ruhuñ suvarmaĝ içün bâĝbân kimi / Her bir yañaya kanlu yaşum dürlü çay olan
G. 302/4: Âh vây ki kâm u vâyemi virmez tükendi 'ömr / 'Iřķında gice gündüz işum âh u vây olan
G. 302/5: Kılsañ bu hâķ-i pâyuña bir kez naçar n'ola / Şalmaz mı hâķe yüzini hûşîd ü ay olan
G. 302/6: Vařluñ nevâsın istese cânım 'aceb degûl / Muhtâc olur hemîşe ğanıye gedây olan
G. 302/7: Alduñ şikeste gönlini miskîn Hâķâyîñüñ / Çindür vefâlu bolmaĝı hûb-ı Hâķây olan
G. 307/2: Herkese bir yüz ile virdüñ murâdın dünyede / Hışr olan buldı hayâtı bildi kim zulmâtsın
G. 369/3: Şerbet-i Hâķdan içen 'ıřķ eri âzâde olur / Öyle ser-mest olanuñ küfri îmândur bilene
G. 412/3: Muhammed giydi kûdret hırķasını / Aña ümmet **olan** insân degûl mi
G. 431/2: Sen seni ihlâş ile şayyib ü şâhir eyle kim / Aynası şâf **olmayan** görmez Hâķuñ likâsını
G. 425/5: Tarîķ-i vaş olan 'âşıklık imiş / Dilersen vâşıl olmak koyma râhı
G. 440/2: Bî-keslerüñ ümîdisin ey şâh-ı lâ-mekân / Mü'min olan getürdi saña ilticâ 'Alî
K. 17/7: Ki Ca'fer Şâdiķ **olandur** sırât-ı müřtâķim üste / Anuñ medğ ü senâsından gönüllere ĝıdâ geldi
K. 8/15: Bâ-dest-i tevekkûl dutaĝör dâmen-i 'Asker / Yek-reng olanuñ derdine dermân 'Alîdür
M. 2/20: Ki Hâķdur cihânda meded-kâr **olan** / Kûlına yaman ĝünde ğam-h'âr **olan**
Mus. 1/4: Hemîşe Hûdâ ile hem-dem **olan** / Sırında Muhammedle mahrem **olan**
Mus. 1/5: Zuhûr-ı şıfât ile âdem **olan** / Hem evvel hem âhirde hâtem **olan**
Mus. 1/23: Şefâ 'at ol eyler bu 'âlemlere / **Olan** lahmûke lahmi peyĝambere
Mus. 1/34: Kelâmuñ delîlinde bürhân **olan** / Bu dünyâ vü 'uķbâda sultân **olan**
Mus. 1/35: Felekler anuñ çün nüñ eyvân **olan** / Kemîne maķâmâtı Keyvân **olan**
Mus. 1/43: Hemîşe odur hayy u bâķî **olan** / Minüp Düldül atın Burâķı **olan**
Mus. 1/44: Hâķ ile müdâm ittifâķı **olan** / O kevşer suyu üste sâķî **olan**
T. 8/1: Ol 'Alîdür 'âleme ümmîd **olan** / Ol 'Alîdür dünyeden tecrîd **olan**
T. 8/2: Ol 'Alîdür ey Hâķâyî bî-haķâ / Dünye ilen 'uķbâda cavîd **olan**

olur olmaz: Yerli yersiz.

G. 354/1: Yine bî-pervâlıĝı yâd itdigûñ ya'ni ki ne / **Olur olmaz** sözi bünyâd itdigûñ ya'ni ki ne

od: Ateş mecazen Ařķ, ayrılık, hasret, azap vb. duyguların yakıcı etkisi.

G. 44/2: Yandurur hicrân **odı** gönlümnî virdi yâre kim / Dutdı eflâķ u cihânı gitdi gökden qaralar
G. 87/5: Bu Hâķâyîñüñ dilinde 'ıřķ-ı dil-sûzuñ senûñ / **Oda** beñzer kim hemîşe ol kebâb üstindedür
G. 97/4: Âhum **odından** kim oldı yir ü gök zîr ü zeber / İhtiyât it kim zemîn ü âsumân elden gider
G. 116/2: Pend ü naşîhat dutmaduñ niçün gönül virdüñ aña / Bi'llâh cezâdur ey gönül hicrân **odında** yanadur
G. 174/6: 'Ârızuñ bâĝında bir murĝ-i harîm olmış Halîl / Ol sebebdan Hâķ aña **odı** gül-istân eylemiş
G. 179/4: Firķatûñ **odına** yandı dil kebâb oldı kebâb / Kimse hâlumdan haberdâr olmadı hayf oldı hayf

- G. 188/7: 'Aşıkam dirseñ gönül 'ışk âteşinden dönme kim / Şem' **odına** yanmağa pervâne hoş gelmek gerek
G. 202/1: **Od** yanar sînemni sapdı dürlü peykân oğlaruñ / Su yirine sönmedi geldi firāvān oğlaruñ
G. 228/2: Gül yüzünü yād idende ey per-ruh gonce-leb / **Od** çıhar süsen teki her dem zebānumdan menüm
G. 240/2: Gönül bîmār olanda hecr **odında** / Vişālūñ derde dermān tek dilerdüm
G. 254/6: Yandurur gör dem-be-dem 'ışk **od** ilen dil-ħasteni / Nūr-ı vāhiddür bugün pervāneye göndermişem
G. 345/4: Mey-h'āre lebūñ istedi tā nuql u kebābı / 'İşk **odını** yahup cigerüm şaldı köz üste
G. 368/3: Rîşte-i cānumı şevk **odına** pervâne kimi / Yahdı tā vaqt-i şeher şem'-i cemālūñ bu gice
G. 406/5: Sen ol pervâne tek ħasret **odında** / Maña şem'-i ziyālar yahşı geldi
G. 434/1: Tā naqş-ı ruħuñ dîde-i giryānuma düşdi / Bir yanar **oduñ** sîne-i büryānuma düşdi
K. 1/6: Bir kulumı **oda** yahup kıldı fi nārū's-saķar / Bir kulumı mahrem-i esrār iden Perverdigār
K. 18/17: **Od** u yel toprağ u sudan hoş müretteb eyledüñ / Gice gündüz ra'd u berķ ü āb u bārān yā 'Alī

odlu: Aşk ateşinden hasil olan gönül yangınıni içeren.

- G. 101/5: Bu Ĥatāyī şî'rine münkir neden sen zāhidā / Āteş-i 'ışkuñ nişānı **odlu** güftārındadır

ot düş-: deyim Āşığın gönlüne ateş düşmek.

- G. 56/1: Her zamān kim qarşuma ol dil-ber-i meh-rū gelür / Cānuma bir **ot düşer** bu dilüme yā hū gelür

oğul: Erkek çocuk.

- G. 120/5: Menem Sultān Ĥatāyī Ĥaydar **oğlu** / Menüm yolumda ğavğālar gerekdür
G. 149/7: Her kim sorar Ĥatāyīni yā Rab ne yirlüdür / Şāh Ĥaydar **oğludur** maķāmı Erdebīl durur
G. 360/3: Kerbelāda geçmiş idi çoğ belā şāh **oğluna** / Sen dağı oynat başuñ ol belānuñ 'ışkına
G. 372/8: Ĥatāyīyem özüm Şāh Ĥaydar **oğlu** / Bu remzi saħlagil sen cān içinde
G. 418/2: Şafī nesli Cüneyd ü Ĥaydar **oğlu** / 'Aliyyü'l-Murtazādır Ĥatāyī
K. 16/14: İmām Şāh Ĥaydar **oğluna** dil ü cāndan rızā virgil / İmām Ca'fer-i Şādiķ'dan imām Mūsā Rızā geldi

oh: Ok, yayla atılan ucu sivri çubuk; sevgilinin aşkı, boyu, kirpiği, gamzesi ve gözü oka benzer. Ok aşığın bağına saplanır (İP).

- G. 74/2: Her cerāħat cismüme **ohuñ** gelende ün virür / Ol maña ehlen ve sehlen merħabā nisbetlüdür
G. 101/3: Āhu tek 'aşıklaruñ gönlin niçük şayd itmesün / Ol kadar kirpük **ohı** kim çeşm-i hūn-h'ārındadır
G. 125/3: Ger şikāyet edeyim kaşı yayın **ohıdın** / Her yaña sançıla sînemde bu peykân doludur
G. 166/1: Ĥāl-i dilümni bendeden ol yāre söyleñüz / Hecr **ohı** bağrumı niçe bir yara söyleñüz
G. 202/1: Od yanar sînemni sapdı dürlü peykân oğlaruñ / Su yirine sönmedi geldi firāvān **ohlaruñ**
G. 202/2: Yavru kuşlardur şanasın kim uçar feryād ilen / Çıhsa yaydan bes kılur her laħza efgān **ohlaruñ**
G. 202/3: Sînemün meydānıda şaf çekdi koşun bağladı / Pādīşāhum sen buyurduñ kim virür san **ohlaruñ**
G. 202/4: Ölürem bu derd ilen kim gönüm āhenden degül / Bu cānumda kalmadı cismümde perrān **ohlaruñ**
G. 202/5: Bu Ĥatāyī sînesin kılsañ müşebbek yoğ 'aceb / Cübbe vü cevşen söker pülād kalhan **ohlaruñ**
G. 236/2: Dil āhusına itmege peyveste ey perī / Kirpüklerüñ **ohına** kaşuñ kemān direm
G. 302/2: Cānlar şikārın itmege şayyād gözleri / Kirpügi **oh** u kaşları peyveste yay olan
G. 385/2: Yolu ger daş ola ger yay ola ger **oh** u kılıç / Mürşidinden dönenüñ ma'nide ismi lāş ola
G. 355/7: Bî-tevaķķuf her belā **ohın** ki atsañ her yaña / Sen meni qarşuda kalhan itdigüñ ya'ni ki ne
G. 355/27: 'İyd-i yüzüñ çün şehā müjgān **ohıylan** cānumı / Kaşlaruñ yayına kurbān itdigüñ ya'ni ki ne
G. 424/3: Ĥadeng-i kirpügüñ **ohdur** ki kaşuñ / Kırulmuş yaya beñzer beñzemez mi
G. 428/3: Cigerüm şad-pāredür ğamzeñ **ohından** ey şanem / Kırpügi müjgāndan özge sevmedüm sevmen dağı

ohı-: Bir yazıda anlatılmak istenen mânâyı anlamak, öğrenmek; sesli olarak nağme ile söylemek.

- G. 26/7: Bir yirde kim otura Ĥatāyī o hūr-veş / Gökde melāyik **ohıya** yā leytenī turāb
G. 27/1: Ey cemālūñ āyetidür ma'nī-i ümmü'l-kitāb / Ol kitābuñ **ohıram** şerħ ü beyānın bî-ħisāb
G. 40/6: 'İşk **ohurlar** aduñı rāh-ı ĥaķīķatda senüñ / Sırr-ı mā evhā imişsin yā 'Alī senden meded
G. 54/2: Saçuñ rengin şeb-i kadr **ohıyanlar** / Yüzüñ nūrın meh-i tābān dimişdür
G. 64/5: Ĥüblara baħmağda zāhid ger günāh **ohur** velī / Ol günāhlar 'āşıķa 'ayn-ı şavāb itmiş durur
G. 72/6: Şıfātuñ **ohısa** meclisde mutrib / Gönül feryādı çeng ü nāya beñzer
G. 89/1: Cānā senüñ cemālūñı cān āfītāb **ohur** / Ĥüsnüñ kitābı şerħini ümmü'l-kitāb **ohur**
G. 89/2: Ĥüblar yüzine baħmağı zāhid eydür günāh / 'Aşıķlar ol günāhı hemişe sevāb **ohur**
G. 89/3: Bülbül **ohıdı** gülşen-i ĥüsnüñ şıfātını / Dil gördi gül yüzüñi sözine cevāb **ohur**
G. 89/4: Her ĥaste-dil ki bāde-i 'ışkuñla oldı mest / Çeşmüñi sāķi la'lüñi cām-ı şarāb **ohur**
G. 89/5: Miskīn Ĥatāyī yitdügi çün ĥāk-i pāyüne / Her dem dilinde āyet-i küntü turāb **ohur**
G. 145/3: Aluram 'ilm **ohıyandan** ĥisābı / Nice Manşūrlarum ber-dār olupdur
G. 163/4: Sûre-i ta'vîz **ohurmen** dem-be-dem iħlāş ilen / Tā ki ĥüsnüñi belādan saħlasun Cebbāruñuz
G. 180/3: Şaħıfe şadrdā müstāğnidür kelām-ı kādīm / Men andan **ohımışam** pür-ħaķīķat āyet-i 'ışķ
G. 234/5: Zülfini müşķ **ohudum** aydur ki ebsem söyleme / Müşķ dağı pür turāb-ı āsitānumdur menüm
G. 276/4: İsterem ĥüsnüñ kitābından bugün ders **ohıyam** / Sen delīl ü ĥüccet ü bürħānum olsayduñ menüm
G. 279/4: Gönül tā gül yañağın gördi anuñ / **Ohı** kim bülbül-i hoş-ħ'ān olupsan

G. 286/5: Bu Haṭāyī hasteni dīvāne zāhid mest **oḥur** / 'İşkuñuz cānumdan ol bir laḥza hüşyār olmasun
G. 291/5: Yüzüñi süre-i En 'ām **oḥıdı** kudretü'llāhdan / Haṭāyī bolmadı bir dem ḥālāş Allāhu ekberden
G. 327/14: Gel ey Sultān Haṭāyī sen **oḥı** vaşfın güzel şāhuñ / Karadur münkirüñ ḳalbi üregi seng-i mermerden
G. 358/9: Haṭāyīem bugün meydān içinde / Şehüñ medḥin **oḥuram** dervīşāne
G. 372/2: **Oḥurlar** ünümi baḥr ile berde / Irāk u Rüm u hem Şīrvān içinde
G. 380/1: Elā ey şubḥ-dem menden selāmı ber-fülān söyle / Selām **oḥı** senā ḳılḡil peyāmı ba'd-ez-ān söyle
G. 397/5: İḥlāş-ı dilde āyet-i ta'vīz **oḥur** müdām / Yād eylegeç Haṭāyī cihānda ḥaṭāsını
G. 407/2: Sen niçük şun'-ı Ḥudāsın ey melek yüzlü beşer / Yüzüñi görgeç **oḥur** 'uşşāk Allāh ekberi
G. 430/5: Bu Haṭāyī dem-be-dem evşāfuñı **oḥur** senüñ / Mest-i cāvīdān olupdur vālih ü ḥayrān kimi
G. 431/5: Gel gönül 'ilminden oḥı geç bu ḳıl ü ḳālden / Ey fakīh kimdür tanı 'ışḳ devrinüñ ustasını
K. 4/3: Lā fark evinde beyneke beyni maḳāmına / Hem-dem **oḥıdı** her sırrına Muştāfā seni
K. 8/10: Ca'fer yüzünüñ ḥarfine yüz ders **oḥıdum** men / Her şüret ile süre-i Rahmān 'Alīdür
K. 14/2: Ḥamsetü'l-eşbāh **oḥurlar** aduñı yā Bu'l-Ḥasan / İbn-i 'amm-i Aḥmed-i Muḥtār sensin yā 'Alī
K. 18/9: Āsitānuñ topraḡına ay u gün eyler sücūd / Miñ senā **oḥur** saña bu çarḥ-ı keyvān yā 'Alī

On iki imām: "İsnaaşeriyye", Şiilerce dini korumak ve hükümlerini yerine getirmek için Hz. Peygamber'e halife ve varis olduklarına inanılan on iki kişidir. Hz. Peygamber, veda haccından dönerken Gadir-i hum denilen yerde Hz. Ali'yi kendisine vasi ve halife tayin etmiş, on iki imam bulunacağını söylemiş ve sonuncusunun da Mehdi olacağını söylemiştir. On iki imamdandır her biri kendisinden sonraki imamı ümmete bildirmiştir. On iki imam şunlardır: Ali b. Ebû Tâlib (ö. 40/661), Hasan b. Ali (ö. 49/669), Hüseyin b. Ali (ö. 61/680), Ali Zeynelâbidîn (ö. 94/713), Muhammed el-Bâkır (ö. 114/733), Ca'fer es-Sâdık (ö. 148/765), Mûsâ el-Kâzım (ö. 183/799), Ali er-Rızâ (ö. 203/818), Muhammed et-Takî el-Cevâd (ö. 220/835), Ali en-Nakî el-Hâdî (ö. 254/868), Hasan b. Ali el-Askerî (ö. 260/874), Muhammed el-Mehdî el-Muntazar (el-Kâim, el-Hüccce; doğumu, 15 Şâban 255 / 29 Temmuz 869) (İP; İA).

G. 257/2: Anamdur Fâtıma atam 'Alīdür / Bu **on iki imāmuñ** peyreviyem
K. 9/10: Ki her kim **on iki imāmı** bildi / Aña ḳırmızı tāt giymek revādur

on iki ma'sûm: Şia'da On iki imamın peygamberler gibi masum yani günahsız olduğuna inanılır.
K. 1/11: **On iki ma'sûm-ı** pāki pīş iden ümmetlere / Murtaẓānı Ḥaydar-ı Kerrār iden Perverdigār

on iki şāh: bkz. On iki imam.

G. 265/6: Muḥibbem **on iki şāha** ezelden / Velīkīn bu dükāna şimdi geldüm

on sekiz miñ 'ālem: Çokluk ifade eder.

G. 40/8: **On sekiz miñ 'ālemüñ** sırdaşısın sırnuñdadur / Mürşid-i bīnā imişsin yā 'Alī senden meded
G. 146/14: Ey Haṭāyī sen tevekkül Ḥaḳḳa ḳılḡil çekme ḡam / **On sekiz miñ 'āleme** ḥükm eyleyen ser-dār bir
G. 253/5: **On sekiz miñ 'āleme** men gerdiş ile gelmişem / Ol sebebdan Ḥaḳ ile sırdaş idüm serdār idüm

orta yirde: Her taraftan aynı uzaklıkta olan yer, merkez; meydanda, görünür halde.

G. 233/3: Ey raḳībā **orta yirde** her dem olmagil ḥicāb / Ḥüsni anuñ dünyede bir āfitābumdur menüm

ortada: Meydanda, görünür halde.

G. 75/8: Yoḥsa doğmış **ortada** bir āfitāb-ı şem'-i bezm / Çeşm-i merdüm aña her sū müştērī nisbetlödür
G. 413/5: Haṭāyī sırrıdur Ṭāḥā vü Yāsīn / Durupdur **ortada** mīzān degül mi

Otur-: Vücûdun belden yukarı kısmı dik duracak ve vücut ağırlığı kaba etler üzerine binecek şekilde bir yere yerleşmek, kuut etmek; durmak, beklemek.

G. 26/7: Bir yirde kim **otura** Haṭāyī o ḥür-veş / Gökde melāyık oḥıya yā leytenī turāb
G. 75/2: **Oturur** meclisde bir zerrīn-külāḥ sīm-ten / Asılı zülf-i müselsel 'anberī nisbetlödür
G. 75/4: Taḥt-ı sīmīn üste **oturmuş** Süleymān ḥükm için / Elde bir zerrīn ayaḡ engüşterī nisbetlödür
G. 76/3: Lāl **oturma** söyle ey cān murḡı geldi nev-bahār / Gitdi ḳış vakti aradan uş gül-istān devridür
G. 96/3: Bülbülā gül devridür efḡān ider çoḡ murḡ-ı zār / Nāle ḳıl **oturma** vakt-i merḡzār elden gider
G. 124/11: Sefer ḳıl dur **oturma** ey Haṭāyī / Ki şehir-i Erdebilde ḥānedān var
G. 126/1: Bağdaş ḳurup **otursa** nigārum fiḡān ḳopar / Dursa otursa fitne-i āḥir zamān ḳopar
G. 173/1: 'Aceb dil-ber bugün ḥandān oturmuş / Yañaḡı ḡüline reyḥān **oturmuş**
G. 173/2: Yüzine ḳarşu ḡonce ḡüldiḡiçün / Seher aḡzına urmuş ḳan **oturmuş**
G. 173/3: Senüñle ḥüsni içinde baḡs idenler / Nice maḥrûm ḳalup çendān **oturmuş**
G. 173/4: Senüñ sīmīn zenaḥdānuña ey dost / Ne ḥaddüm var diyem dendān **oturmuş**
G. 173/5: Dudaḡuñ çevresinde ḳoşa ḥāllar / İki zengī durur derbān **oturmuş**
G. 173/6: Senüñ Leylī cemālūñ görmek için / Nice Mecnūnleyin ḥayrān **oturmuş**
G. 173/7: Haṭāyī'ye nazar ḳıl çeşmüñ ilen / Kapuñda şubḥ u şām giryān **oturmuş**
G. 184/4: Murḡ-ı bağ-ı 'ışḳ iseñ ebsem **oturma** cān ḳuşı / Dil-berüñ küyında dāyim nāle-i zāruñ gerek
G. 186/4: 'Aceb mi olsa ey dil-ber vücûdum 'ışḳuña maḥḳûm / **Oturmuş** ḥükm ider dāyim gönül taḥtında sultān tek

G. 207/2: Meger kâfirdür ol mihrâb içinde / **Oturmuş** gelmez hiç imâna çeşmüñ
G. 273/3: Durup **oturmağa** şabrum dahı yoh / Katı ser-geşteyem hem bî-karâram
G. 332/5: Raķibi göreyim nâ-bînâ olsun / **Otursun** ol müdâm dîvâra karşu
G. 379/3: Ey göñül hüşyâr **oturmağıl** ne hâşıl dünyede / Kim ki mest olmak diler gelmek diler mey-hâneye
G. 393/4: Ey zülf-i dost dünyede derhem **oturma** kim / Düşmez dimâğa anber-i hoş-bû senüñ kimi
G. 402/4: Giceler meclis içinde **oturur** ol ser-firâz / Öyle mihmândur k'anuñ her yirde vardır 'izzeti

otuz biñ üç yüz: Sayı sıfatı, Hz. Ali ve Selman-ı Farisi arasında gerçekleşen Nergis olayına atıf vardır.
G. 119/12: **Otuz biñ üç yüz** ıl âdemden öñdin / Be-ķudret dîvi bend iden 'Alîdür

otuz miñ: Sayı sıfatı, otuz bin.

M. 2/48: Ğanîm eyle maña **otuz miñ** eri / Ki Rüstem tek ola anuñ her biri

oyna-: Oynatma, hareket ettirme.

G. 307/3: Her kimüñlen **oynaduñ** çekdüñ çevirdüñ çarhını / Hiç 'arîf naķsuñı duymaz 'aceb nerrâdsın
G. 362/5: Cânuñı şükrâne vir başuñ ile çarh **oynagıl** / Tanıyup nefsuñı çalgıl ka'beteynüñ tāsına

oynad-: Oynamasını, hareket etmesini sağlamak.

G. 30/5: Şatranc-ı dehr içindeki at **oynadan** Ğani / Taķdîr-i beydaķı anı bir demde kıldı mât
G. 110/1: 'İşk meydânında her kim cân ilen baş **oynadur** / Yâr öñinde Ğamzedür kirpük ilen kaş **oynadur**
G. 110/3: Şâh katında mahrem olup cân u başından geçer / Şanma kim yâri öñinde degme ferrâş **oynadur**
G. 110/4: Çoh kişi savaş Ğüninde cân u başından geçer / Anı başında Ğirev devrânda kolbaş **oynadur**
G. 110/6: Ey Ğatâyî Ğam yime çün oldı düşmenüñ yüküş / Müdde'î dâyim ırâĞdan kerpüş ü daş **oynadur**
G. 110/2: Şâh-ı Merdânuñ yolında çoh kişi vardır velî / Ğferîn ol başa kim miñ başa bir baş oynadur
G. 110/5: Dün menümlen rû-be-rû boldı nigâr öldi raķîb / Ğözler ilen çoh işâretler kılur kaş **oynadur**
G. 360/3: Kerbelâda Ğeçmiş idi çoh belâ şâh oĞlına / Sen dahı **oynat** başuñı ol belânuñ 'işķına

oynavıcı, oyuncı: Bir oyunda oynayan kimse; dans eden kimse.

G. 144/7: Udabilmez munı devr-i zamâne / Ki bir **oynavıcı** nerrâdı vardır
G. 144/8: Zuhûr oldı **oyunçı** rind ü ķallâş / Vilâyetden anuñ irşâdı vardır

Ö

ög-: Övmek, bir kimse veya şeyin iyi, güzel ve üstün taraflarını söyleyerek değerini belirtmek, methetmek.

G. 35/3: **Ögme** ey zâhid maña rızvân u cennet bağını / Kim anuñ yârum yüzi tek bir gül-i hamrâsi yoñ

G. 127/3: **Ögmeñüz** mâh-ı feleknüñ pertev-i ruñ-sâruñı / Ol perinüñ hüsni mâh-ı âsumândan yahşısır

K. 4/5: Heycâ güninde durmadı hıç kimse tıguña / Şîrüm diyüp bu ma'niden **ögdi** Hudâ seni

öğren-: Bir husus hakkında bilgi sâhibi olmak, bilgi edinmek.

G. 117/1: Bilmen ki yâr cevri ü cefâ kimden **öğrenür** / 'İşkında munca derd ü belâ kimden **öğrenür**

G. 117/2: 'Âşıklarına cevri ü sitemdür işi müdâm / Bes bilmenem ki resm-i vefâ kimden **öğrenür**

G. 117/3: Ol ay yüzini görmege yir gök bahâ didi / Yâ Rab ki bu metâ'a bahâ kimden **öğrenür**

G. 117/4: Bu hastenüñ kapuñda du'âdur işi saña / Sor ol gedâya munca du'â kimden **öğrenür**

G. 117/5: Cânâ Hâfâyî dünyede derdün çeker senün / Gönülüne sor ki resm-i vefâ kimden **öğrenür**

G. 134/3: Görmedi bir kez günâh ol şâh-ı hûbân âh kim / **Öğrenüpdür** kim maña her lahza yüz miñ nâz ider

G. 344/2: İstemez gönüm meşâmı zülfünüzden özge müşk / Müşki n'eyler kimse kim **öğrendi** ol bular bile

G. 377/4: Kaşdumda durur çeşmün bilmen ne diler menden / **Öğrenmege** kâfirler zulm eyleye İslâma

öğret-: Bir konu hakkında bilgi sâhibi etmek.

G. 23/2: Bilmez idüm hatt-ı ruñ-sâruñ şıfâtın söylemek / Fitne çeşmün gamzesi **öğretti** ilhâmı maña

öğün-: Sâhip olduğu veya kendine pay çıkardığı bir şeyden gururla ve abartılı bir dille bahsetmek, iftihar etmek.

G. 6/4: Zâhid **öğünme** tâli'i sa'dum diyüp yüküş / Sen var işüne baht-ı siyâhum yeter maña

öl-: Hayâtı sona ermek, yaşamaz olmak, can vermek, vefat etmek.

G. 8/2: Çün gam-ı 'ışkuñda **ölmekdür** hayât-ı câvidân / Haq bilür ölmek degül ol 'ayn-ı râhatdur maña

G. 44/5: **Öldi** derdünden Hâfâyî bir kadem rencide kıl / Kabrine başgil işitgil şad-hezârân nâleler

G. 110/5: Dün menümlen rû-be-rû boldı nigâr **öldi** rakîb / Gözler ilen çoñ işâretler kılur kaş oynadur

G. 202/4: **Ölürem** bu derd ilen kim gönüm âhenden degül / Bu cânımda kalmadı cismümde perrân oñlaruñ

G. 242/1: Senün tek dil-ber-i cânâna yetdüm / Zi-hicrân **ölmüş** iken cânâ yetdüm

G. 305/8: Rivâyetdür hadîs-i Muştâfâdan / **Ölüp** miñ yıl yatanlar cânâ gelsün

G. 308/6: Senün maqşûduñ oldur kim men **ölem** / Helâl olsun saña kanum ne dirsın

G. 308/8: Hâfâyî çün seni cân ile sevdi / Seven **ölsün** mi sulţânım ne dirsın

G. 336/2: Men **ölenden** sonra kabrüm üste ger 'azm itse yâr / Kabir içinden dura anuñlan imânum söyleşe

G. 354/4: Yüz kez **ölsem** dünyede bir dem maña yoñdur vişâl / Firkatünde 'ömrümü bād itdigün ya'ni ki ne

G. 354/6: **Ölmişem** hecründe kecden çürimişdür üstüñ'ân / Dirliği de maña bir ad itdigün ya'ni ki ne

G. 375/7: Sensiz dirilmek 'aşıkâ yüz miñ belâ imiş / **Ölmek** senün yoluñda şafâdur Hâfâyîye

G. 406/3: Sen **ölgi** derd ilen gamdan ki maña / Besi derde devâlar yahşı geldi

G. 422/1: Neler geldi gelesidür meded hey / Cihân ehli **ölesidür** meded hey

G. 437/5: Haste Hâfâyî ayrılalı senden ey habîb / **Öldi** gamunla bir dahı ol gül-'izâra di

öldür-: Ölümüne sebep olmak.

G. 20/3: Çün gönül hâlün ucından düşdi zülfün kaydına / Bî-günâh **öldürmegil** bir lahza ârâm it maña

G. 46/4: Ger meni **öldürseler** sen öyle bilgil ey nigâr / Bu muhabbet etegin elden koyaram yoñ durur

G. 65/4: N'ola 'aşıkları **öldürseñ** ey dost / Lebün bir büsesi yüz hün-bahâdur

G. 181/1: Menüm cân u cihânım sensin ancak / Meni **öldürmegil** hecründe elhaq

G. 273/8: Didüm al cânımı bir kanla bâr / Didi **öldürmezem** seni sınıram

G. 355/13: Mihr ilen rahm itmeyüben kahr birlen **öldürüp** / Bendeye lutf ile ihsân itdigün ya'ni ki ne

G. 356/10: **Öldürem** dirdün bugün dañla meni çıñduñ hilâf / Bilmezem imrüz u ferdâ kıldıñuñ ya'ni ki ne

öldüren: Ölümüne sebep olan.

G. 350/4: **Öldüren** sen dirgüren sen sahlayan sensin hakîm / Yoñ imiş bir senden özge âyet-i Kur'an ile

G. 37/1: Munca cevri itdün maña nâ-mihribânlığdan ne sūd / **Öldüren**den soñra ey cân mihribânlığdan ne sūd

ölüm: Bir canlıda hayâtî fonksiyonların tam ve kesin bir şekilde sona ermesi durumu, mevt, irtihal, vefat.

G. 273/5: Bu derdümün devâsın kılmasa yâr / **Ölümden** özge dahı yoñ müdâram

G. 269/1: Bendeye haqdur **ölüm** sen pâdişâhı görmişem / Dem-be-dem ol kudret-i şun'-ı İlâhı görmişem

M. 2/51: Erenler çeker mi **ölümden** melal / Yimemiş dutayum kepek bir çuval

M. 2/52: Dimez kimse erdür hamiyyetsize / **Ölüm** yig yalancıya gayretsiz

'ömr: Yaşama veya var olma süresi, bir şeyin yaşadığı müddet, hayat.

G. 9/5: Miskîn Hâfâyî vaşl ile yüz ıl yaşar müdâm / Bu **'ömr** kim zamânede bir dem durur maña

G. 21/5: Geçdi 'ömrün ey Haṭāyī uşbu zāyī' dünyede / Şol vefāsız leblerinden virmedi kāmı maña
G. 32/3: 'Ömrüm hebāya gitdi zi-endüh-ı rüzgâr / Vâ ḥasretâ ki aydamazam yâre 'âkıbet
G. 37/2: Qahrūn ilen telḥ geçdi çünki 'ömrüm dünyede / Yaşum üzden isteyüben şādmānılgdan ne sūd
G. 43/1: Ol perī-peyker ki çeşmümden nihān olmış durur / Bâkı 'ömrüm olsun ol cismümde cān olmış durur
G. 76/5: 'Ömr için gam çekme ey dil nūş kıl mā'ü'l-hayāt / Dil-berin şīrīn lebinden āb-ı hayvān devridür
G. 96/4: Ey gönül hicrān ilen 'ömrün tükense gam yime / N'eylerem 'ömr-i 'azīzi çünki yār elden gider
G. 140/3: Gitdi 'ömrüm hiç diñlenmen vişālinden anuñ / Şol meh-i nā-mihribānuñ meyli çün hicrānedür
G. 146/11: 'Ömr birdür gün bugündür yitse dem sâ'at dimez / Bâkı olmaz cān bu tende fānidür edvār bir
G. 225/3: Hayli müddetdir cihānda firkatüñle hem-demem / Hecr ilen 'ömrüm tükendi hiç vişālūñ görmezem
G. 234/4: Serve beñzetdün boyını ey raķīb-i kec-nazar / Nice dīrsin serv anı 'ömr-i cevānumdur menüm
G. 245/5: Haṭāyī 'ömr-i ḥatm oldı henüz āh / Cemālūñ görmek için intizāram
G. 247/6: Nev-cevān iken meni hicrān günü pīr eyledi / Tā ki düşmişem cüdā 'ömr-i cevānumdan menüm
G. 252/2: Sākiyā ol cāmı sen doldur tamāmet sun bize / 'Ömr-i nokşān olsun anuñ kim didi anı ḥarām
G. 302/4: Āh vāy ki kām u vāyemi virmez tükendi 'ömr / Işkında gice gündüz işüm āh u vāy olan
G. 337/5: Pīr iken bende Haṭāyī nev-cevān olam yine / Ger menümlen bir kez ol 'ömr-i cevānum söyleşe
G. 344/3: Tā gözüm ol fitnelü kaş u gözün gördi senün / Geçdi 'ömrüm āh idüp ol çeşm ü ebrūlar bile
G. 354/4: Yüz kez ölsem dünyede bir dem maña yoḥdur vişāl / Firkatünde 'ömrümi bād itdigün ya'ni ki ne
G. 355/17: Çünki cān virmezsin ey 'ömrüm bu cānsız cismüme / Su-yı la'lūñ āb-ı hayvān itdigün ya'ni ki ne
G. 384/2: Başına her kimsenün düşse saçuñ sevdāları / Terk idüp dünyānı 'ömrinden daḥı bīzār ola
M. 2/46: Cıdamnı elümden ser-efrāz kıl / Kaçarsam uzun 'ömrümi az kıl

'ömr-i aziz: Yüce, değerli, saygın ömür, yaşam.

G. 370/4: Lebün zülālīne susuz tükendi 'ömr-i aziz / Hayāt-ı Hızr eger pāydār imiş maña ne

'ömrümce: Ömrüm boyunca.

G. 259/4: Rüz-ı ezelde gördi seni bir nazar gözüm / 'Ömrümce baḥubān o nazar-gāha şükr idem

ön: Arka, sağ ve soldan başka dördüncü yön, görünen ileri taraf, evvel.

G. 50/5: İşāret kılduḡınca bir nazar şāh / Öñinde Şemr ü Mervān der-be-derdür
G. 90/4: Bitüpdür kāmētūñ çeşmüm öñinde / Ne hoş serv-i ḥīrāmān menzildir
G. 110/1: Işk meydānında her kim cān ilen baş oynadur / Yār öñinde gāmezdir kirpük ilen kaş oynadur
G. 110/3: Şāh katında mahrem olup cān u başından geçer / Şanma kim yārī öñinde degme ferrāş oynadur
G. 119/12: Otuz biñ üç yüz ıl ādemden öñdin / Be-kudret dīvi bend iden 'Alidür
G. 143/4: Nice mest ü ḥumār olmaya çeşmün / Öñinde leblerün kimi müli var
G. 324/3: Öñden berü ki yüzüne baḥdum be-her tarīk / Bi'llāh ki şerm-sār olubam infī'ālden
M. 2/45: İlahi kılıcum iti kıl menüm / Ki kessün öñümden gelen düşmenüm
M. 2/54: Kılıcum uzatgil yetem düşmene / Daḡıdam önümden şaf u meymene
K. 4/14: Yetmezdi hiç maḳām-ı kerāmāta evliyā / Ger öñlerince kılmasalar pīşvā seni
K. 5/4: Şehenşehsin ki kemter kullarınun / Öñüñce evliyālardır sipāhī

öñine dur-: Engel olmak.

G. 144/3: Bu 'ışkuñ öñine durmaz daḡ u daş / Yavuz iti külüng fülādı vardır

öp-: Sevgi, saygı, bağlılık belirtmek amaciya dudaklarını deḡdirmek.

G. 26/5: İçmiş şarāb-ı la'li çü ser-ḥoş öper ayaḡ / Nuḳl eylemekde cān ü cigerden diler kebāb
G. 207/10: Diler dil uğru tek öpe yüzünden / Yine men ḳorḥaram uyana çeşmün

öt: Geçmek, geride bırakıp aşmak bkz. hadden öt-.

G. 27/7: Gird-i kūyından öterken dil-berün gördi raķīb / Başumı aḡrıtdı ḡavḡadan seg-i ḥāzır-cevāb
G. 51/4: Rüzgārum tiredür sensiz eyā ārām-ı dil / Dil niçük ārām dutsun ḥadden ötdi intizār
G. 70/1: Ey gönül vaḳt-i bahār ötdi ḥazān olmış durur / Su kenārında şanem serv-i revān olmış durur
G. 166/4: Çoḡ miḥnet ü cefāsını çekdüm vefā ḥanı / Gam ḥadden ötdi dil-ber-i gam-ḥāre söyleñüz
G. 185/2: Çoḡ belā vü derd ü gam çekdüm yoluñda şabr idüp / Derd-i hicrān ḥadden ötdi şimdi dermānum gerek
G. 203/5: Cevr-i 'ışkuñ ey ḥabībüm öyle ḥadden ötdi kim / Bu Haṭāyī ḥasteye mātemni āsān eyledün
G. 255/4: Yār yārī böyle sorar ey vefāsız bī-vefā / Ḥadden ötdi derd ü rencüm yār senden küsmişem
G. 327/9: 'Alī oldur ki üç yüz miñ ağaç yol var idi geldi / Yarım günden gün ötmışdi günü dönderdi aḥterden
G. 331/2: Karārum ḳalmadı şabr ötdi ḥadden / Dü çeşmüm nergis-i bīmāra karşı
G. 403/2: Hayli müddetdür ki tā men ayru düşdüm yārdan / Görmek için ḥadden ötdi intizārum gelmedi
G. 405/5: Kaşlarun ḳanumnı tökdi su kimi öttün revān / Ḥancaru gidersen ey ḥün-ḥāre dil-ber ḥançeri

ötrü: Ötürü, yüzünden, dolayı.

G. 22/3: Dārū'ş-şifāya gitmedüḡüm andan ötrüdür / Ey cismümün ḥayātı lebündür maña şifā
G. 119/9: Viren dervīşe bir çörekden ötrü / Kaṭār-ı uşturān yeksān 'Alidür

G. 238/4: Ey 'azîzüm firkatünden çılmazam ğam-hāneden / Sen teki Yūsufdan **ötrü** pîr-i Ken 'ân olmuşam
G. 309/3: Hezārān türlü türlü senden **ötrü** / Ki vardur mende şāhuñ göñli bilsün

öyle: Durum zarfı "O biçimde, o tarzda".

G. 1/3: Āteş-i 'ışkuñda ey hūn-h'āre gözlü dil-berüm / **Öyle** yanmışdur bu bağrum yoğ durur dermān aña
G. 5/2: Hecrūñ cefāsı **öyle** yahupdur bu göñlümi / Her şeb kapuñda nāle vü efgān yeter maña
G. 14/3: **Öyle** sultāndur ki yoğdur misl ü hem hemtā aña / Buyruğundan kim anuñ çılmaz şeh ü mîr ü gedā
G. 43/3: **Öyle** kim bülbül yiri gülşendür ey gül yüzlü yār / Göñlüme kūyuñ maķāmı gül-sitān olmuş durur
G. 46/4: Ger meni öldürseler sen **öyle** bilgil ey nigār / Bu muhabbet etegin elden koyaram yoğ durur
G. 87/4: Zāhid-i güm-rāh kim dīvāra eyler secdeni / Ol güneş-kār **öyle** şanur kim sevāb üstindedür
G. 111/4: Leyl-i zülfūñ ğamı kıldı perişān 'aqlumı / **Öyle** mecnūnam ki Mecnūn görse hem menden kaçar
G. 140/2: Cāna cān itdüm yakīn **öyle** ezelden Hāk bilür / Cānumuñ cānı menüm şol dil-ber-i cānānedür
G. 165/1: Hasetrūñden dil-berā kaldı dü çeşmüm h'ābsız / **Öyle** yıldızlar olur her gice gökde h'ābsız
G. 203/5: Cevr-i 'ışkuñ ey habībüm **öyle** hadden ötdi kim / Bu Hātāyī hasteye mātemni āsān eyledüñ
G. 282/5: **Öyle** şanma kim Hātāyī mihr-i rüyūñ terk ide / Var iken dilde hayālūñ özge mihmān istemen
G. 300/3: Hātā ü hālūñ dutmış ol la'lūñ kenārında maķām / **Öyle** kıl kim çeşme-i hayvānum elden ğitmesün
G. 364/3: Bir perī peykerni gördüm cān fedā kıldum aña / **Öyle** nāzūkdür ki dutmış rengi bā-çīn üstine
G. 369/3: Şerbet-i Hākdan içen 'ışk eri āzāde olur / **Öyle** ser-mest olanuñ küfri imāndur bilene
G. 398/2: Hasetinden kaddinūñ **öyle** za'īf olmuş söğüt / Yel esende titreşür bu cism-i bīmārum kimi
G. 402/4: Giceler meclis içinde oturur ol ser-firāz / **Öyle** mihmāndur k'anuñ her yirde vardur 'izzeti
G. 423/2: Ezelden sevgūñüz var idi cānda / Sen **öyle** şanmagil kim imdi düşdi
G. 428/4: Ey hāķīkat meclisinde men senem sen dağı men / **Öyle** şanma senden özge sevmedüm sevmen dağı

öyle kim: Öyle ki, o derece ki.

G. 85/3: Ey şanem hūblar içinde sen düşüpsen ser-firāz / **Öyle kim** bağ içre ra'nā serv-i hoş-bālā düşer
G. 106/1: Ey şanem 'ışkuñda her dem bu göñül bīmārdur / **Öyle kim** bülbül dağı bā-'ışk-ı gülden zārdur
G. 389/2: **Öyle kim** zulmāt içinde āfītāb olur 'iyān / Küfr-i zülfūñ arasında ruħlaruñ imān kimi
G. 427/5: Her zamān zārī kılur miskīn Hātāyī yār için / **Öyle kim** Yūsuf için ol pîr-i Ken 'ân ağladı

öz-: Kendi, şahsı, zatı.

G. 48/2: Hemîşe hāke şalmışdur **özini** / Anuñcün gözler içre tütüyādur
G. 63/6: Hātāyī tā anı gördi **özinden** el yudı külli / Anuñ çengāl-i çinūñden şikār olmuş gögerçindür
G. 119/11: **Özin** şatup durur kullar yirine / Berā-yı hātır-ı mihmān 'Alīdür
G. 125/5: Ey Hātāyī **özünü** hāk idegör pāk olasan / Menlik itme ki cihān ehline 'irfān doludur
G. 131/5: Āşinādur bu Hātāyī **sözi** ey cān bilene / **Özini** bilmeyene dime ki bīgāne gelür
G. 136/2: Mey-hāne küncin iste diyer sāki-i laţf / **Öz** vahdetūñde ol ki çü Allāh imiş ğafür
G. 146/10: Mest-i 'ışk itdūñ meni Mecnūn **özümni** bilmezem / Ey susamış kanuma her gözleri hūn-h'ār bir
G. 148/6: Her kim **öz** 'aybı ile şübḥānına dutmuş yüzin / Kimsenūñ 'aybın açuban şerm-sār itmek nedür
G. 154/2: **Özüñüz** bizüm ile āşināsız / Velīkī sözlerūñüz yāda beñzer
G. 161/2: Girdi Ādem donına **özini** bildürmeklige / Ādemūñ cismindeki ruh-ı revānı şāhdur
G. 162/6: Ey **özin** şirüm diyen şahrāda rübāh-ı hayl / Var evūñde müş olgil çünki aşlan devridür
G. 192/3: Dinmeyen dindirmeyen girmek gerek **öz** küncine / Her kimūñ sevdāsı var seyrāna göndermek gerek
G. 217/3: Yetmiş iki millet oldı ser-be-ser ehl-i şumār / Gayr-ı milletden **özini** seçmeyen bizden degül
G. 226/5: Bu Hātāyīñ maķāmı āsitānuñdur müdām / Çün seni şāh-ı kerem **özümni** Kanber görmişem
G. 232/5: Tā seni gördi Hātāyī bilmez **özin** hādadur / Tā saña men āşinā boldum **özüm** yād olmuşam
G. 247/3: Hānūmān ahvālını menden firākuñ sormasun / Geçmişem senden cüdā **öz** hānūmānumdan menüm
G. 254/3: Gözleri fettānedür saḥla **özün** fettāneden / Ol hadeng-i ğamzeni fettāneye göndermişem
G. 283/3: 'ışk geldi göñlüme hükm itdi cānum mülkine / Şükr kim **öz** tahtına uş geldi sultān yeñiden
G. 285/3: İsterem kūyuñda āvāz itmeye nākes rakīb / **Öz** ünümden özge anda nāle vü zār istemen
G. 315/3: Bā-edeb tepren ziyāde yār şikāyet kılmaya / Hāk **özi** verdi saña ol gevher-i imān için
G. 315/4: Hālīk insānı yaratdı ya'ni **özin** tanıya / Cümle eşyayı yaratdı hāşşa-i insān için
G. 316/5: Ey Hātāyī kim ki tutmaz mürşid-i Hākdan haber / Şek degül kim ol Yezīddür **özine** kılmış ziyān
G. 321/1: Göñül sen ihtirāz eyle **özünü** saḥla cāhilden / Bu ma'niden ki tālībsen alursın ism-i 'ākilden
G. 352/4: **Özi** bülbül olup gül-zāra girdi / Meni der-bend-i hicrān eyleyen şāh
G. 351/2: Var u varlıgı virmeyince şāha varılmaz imiş / Sen **özünü** şāha dapşur dağı gel var isteme
G. 355/3: Bu Hātāyī göñlını ey nergis-i cādū nigār / **Özüñe** sihr ile hayrān itdigūñ ya'ni ki ne
G. 356/9: Hāk-i pāyuñda meni ednādan ednā eyleyüp / **Özüni** a'lādan a'lā kıldıguñ ya'ni ki ne
G. 356/20: Secde kılmağcün dilersen kaşları mihrābını / **Özüni** sen ehl-i takvā kıldıguñ ya'ni ki ne
G. 356/25: İşigūñde bī-nevāya iltifātūñ kem kılup / Hūsın ilen **özünü** ğarrā kıldıguñ ya'ni ki ne
G. 369/7: Ey Hātāyī sen Hākı tanı **özünde** sakin ol / Dağı söz var söyleme söz bu hemāndur bilene
G. 372/8: Hātāyīyem **özüm** Şāh Haydar oğlu / Bu remzi saḥlagil sen cān içinde
G. 377/6: Beş gün **özünü** hoş gör çün dünya bekāsızdur / Ger 'ārifiseñ ey dil şükr eyle bu eyyāma
G. 380/2: Digil bir zār u bī-çāre senūñ hecrūñden āvāre / Meni gönderdi sen yāre **özidür** nā-tüvān söyle

G. 380/6: Vişālūnden ba'īd olmuş anuñ derdi cedīd olmuş / **Özinden** nā-ümīd olmuş seni ister hemān söyle
G. 385/3: Kul gerek tanıda **öz** doğruluğın Haq yolına / İ'tikādın ırmeye ger bay ger kıllāş ola
G. 405/2: Tā seni gördi gözüm oldum **özüm**den bī-haber / Hānda gördi **göz**lerüm bilmen senūñ tek dil-beri
G. 405/3: İşigūñ rızvān **özūñ** hūr u cemālūñ ravzāsı / Ruḥlarıñ cennet boyuñ tūbā dudaguñ kevseri
G. 412/2: Cemālūñ şu'lesi dutdı cihānı / **Özi** kudret sözi Kur'an degül mi
G. 412/5: Haṭāyī cümlesinūñ kemteridür / **Özin** bilene yol āsān degül mi
G. 429/3: Bir ol ki nefsinı bilmez bir ol tanımaz **özini** / Kālpudur lāda illāda görüñ ne zerḳ ider şūfī
G. 433/2: Zāga düşmez nāle vü feryād kılmak bī-hayā / **Özini** çün nisbet-i murğ-ı hoş-elhān eyledi
K. 4/7: Sözüñ beyān-ı Haḳdur **özūñ** Haḳ nişānısın / Münkirdür ol ki söyledi Haḳdan cūdā seni
K. 13/17: Gel ey 'arif sen **öz** nefsūñı tanı / Ki nefsin bilmeyen dūr ez-Hudādūr
K. 16/11: Cihānı sıhr ilen Fir'avn **özine** tābī' itmişdi / Oları yutmağa Mūsā 'aşāş ejdehā geldi
K. 16/13: **Özi** Yāsın dili Tāhā yañağı Kāf v'el-Kur'an / Kaşı nūn u saçı ve'l-leyl yüzi şemsü'd-ḍuḥā geldi
M. 1/12: Meni **öz** yoluña şalgıl yürütgil / Yaman işi bu nefsümden eritgil
M. 2/17: Kişi **öz** kemālını bilmağ gerek / Elinden gelür işi kılmag gerek
M. 2/31: Dirīgā ger olsaydı Rüstem diri / Göreydi **özünden** o yigrek eri
M. 2/59: Kaçuben çevürmediler yüzlerin / Bu yolda fedā kıldılar **özlerin**
Mus. 1/22: Haḳ idi nüzül itdi gökden yire / Ki halk-ı cihāna **özin** göstere
Mus. 1/26: Kim ismi 'Alīdür **özi** Kirdgār / Dutupdur sözinden yir ü gök qarār
Mus. 1/32: Vücūdı muḥalled **özi** cāvidān / Gehī aşikārā gehīdür nihān

özge: Başka, diğer.

G. 13/5: **Özge** 'aşıklar egerçi dil virür dil-dārına / Bu Haṭāyī haste gör yoluñda kıldı cān fedā
G. 34/5: Bu Haṭāyī hastenūñ virgil murādın yā ilāh / Kim maña luṭf ile ihsān senden **özge** kimse yoḥ
G. 34/1: Dil-berā derdüme dermān senden **özge** kimse yoḥ / Hem daḥı göñlümde imān senden **özge** kimse yoḥ
G. 34/2: Hece evinde men kimūñlen hem-dem olam ey şanem / Göñlümün şehrinde mihmān senden **özge** kimse yoḥ
G. 34/3: Hızır tek zūlmetde kaldum bir meded kıl Tañrı'çün / Teşne içün āb-ı hayvān senden **özge** kimse yoḥ
G. 34/4: Her ne hüküm eylerseñ eyle sen maña ey 'ışḳ-ı yār / Göñlümün tahtında sultān senden **özge** kimse yoḥ
G. 46/2: Düşmişem 'ışkuñ gamına yet menüm feryāduma / Senden **özge** hiç kimesne gam-gūsarum yoḥ durur
G. 53/2: Bī-h'āb qaldı kevkebe nisbet bu gözlerüm / Her gice **özge** gözlere uyḥu gelür gider
G. 61/3: Zākirem zıkr eylerem göñlümde Haḳdan **özge** yoḥ / Nāṭıqam nuṭḳ-ı hidāyet gel ḥabību'llāhı gör
G. 118/3: Olardan **özge** kim vardur maña di / Hudādūr Muştafādūr Murtażādūr
G. 132/1: Dil-berā mihrūñ ezelden sıdḳ ile cānumda var / Andan **özge** kimse yoḥdur kim bilür Perverdigār
G. 165/4: Ehl-i Haḳ kapuñdan **özge** hiç yire kılmaz sücūd / Ey şanem çün dāyımā 'aşıklara mihrābsız
G. 170/4: Bī'llāh inan bu doğru sözi egri şanma kim / Luṭfuñdan **özge** dünyede yoḥdur penāhumuz
G. 171/2: Cevr itme men şikeste dil ü bī-nevāya kim / Çün senden **özge** kimsene yoḥ dād-h'āhumuz
G. 197/2: Özgeler ger göge baḥar görmege bu mähını / İyd içün men baḥduğum kaşı hilālūñdür senūñ
G. 191/6: Ey Haṭāyī andan **özge** kimse yoḥdur ümīd / Nāle-i zārüm menüm ol yāra göndermek gerek
G. 204/5: Bu Haṭāyīni çıharduñ mı göñülde ey ḥabīb / Di meger **özgeler** ilen 'ahd ü peymān eyledüñ
G. 208/2: Tā yüzüñi görmişem dīvāne oldum derd ile / Zülfüñüzden **özge** daḥı boynuma bağ itmegil
G. 205/5: Cenāb-ı āsitānuñda dirīgā kıymetüm yoḥdur / Vişālūñ **özgeler** gördi meni yandurdu hicrānuñ
G. 273/5: Bu derdümün devāsın kılmasa yār / Ölümde **özge** daḥı yoḥ müdāram
G. 282/1: Gel ki cānā senden **özge** tende men cān istemen / Tā ki sen varsın menüm cānumda cānān istemen
G. 282/2: Ger 'ilāç eyler maña 'ālem ṭabībı ser-be-ser / Şerbet-i la'lūñden **özge** derde dermān istemen
G. 282/4: Tā ezel günden senūñ 'ışkuña ikrār itmişem / Senden **özge** yār ilen men 'ahd u peymān istemen
G. 282/5: Öyle şanma kim Haṭāyī mihr-i rüyūñ terk ide / Var iken dilde ḥayālūñ **özge** mihmān istemen
G. 285/1: Çün senūñ tek yār buldum **özge** men yār istemen / Senden ayru cümle-i 'ālem daḥı var istemen
G. 285/2: İsterem kim men çekem derd ü firākuñ zaḥmetin / Menden **özge** 'ışkuñuzda kimse bīmār istemen
G. 285/3: İsterem kūyuñda āvāz itmeye nākes rakīb / Öz ünümde **özge** anda nāle vü zār istemen
G. 285/4: Dün dimişsin isterem bir būseme yüz cān bahā / Ol metā'a menden **özge** hiç ḥarīdār istemen
G. 285/5: Ol sebebden bu Haṭāyīnūñ sözi ḥaḳkānidür / Haḳdan **özge** dünyede men yār-ı gam-h'ār istemen
G. 286/1: Senden **özge** dil-berā hiç kim maña yār olmasun / Cevr-i 'ışkuñdan menüm tek kimse bīmār olmasun
G. 286/3: İstemez bu haste göñlüm **özgeler**nün minnetin / Cānuma vaşluñdan **özge** nesne gam-h'ār olmasun
G. 286/4: Gerçi bülbüller kamu gül-zār ister zār zār / Senden **özge** göñlüme 'ālemd e gül-zār olmasun
G. 290/3: Ebr-i nīsān tā cemālūñ gülşenine su virür / Kaṭre-i eşkümden **özge** anda yağmur olmasun
G. 296/1: Senden **özge** yārüm olsa ey perī-veş sīm-ten / Āsitānuñ çevresinde koy ki ḥāk olsun beden
G. 301/1: Men saña dāyım çü yāram sen maña ağıyarsın / Menden **özge** cümle-i 'uşşāka sen dil-dārsın
G. 320/5: Bu Haṭāyīden niçük bī-gānesin ey seng-dil / Senden **özge** kimsenem yoḥ āşinā bilmez misin
G. 344/2: İstemez göñlüm meşāmı zülfüñüzden **özge** müşk / Müşki n'eyler kimse kim öğrendi ol bular bile
G. 350/4: Öldüren sen dirgüren sen saḥlayan sensin ḥakīm / Yoḥ imiş bir senden **özge** āyet-i Kur'an ile
G. 357/7: Dün dimişdüñ menden **özge** yāra virmişsin göñül / Men Haṭāyī haste-ḥāle bu ne bühtāndur yine
G. 394/2: Kūyuñdan **özge** murğ-ı göñül dutmadı maḳām / Bülbül ne yire vara görüp tāze gülşeni
G. 378/4: Haḳ meni yā Rab ne bir miskīn yaratmış dünyede / Baḥduğınca gamdan **özge** görmedüm her yanuma
G. 415/7: İrmiş idi Eyyūba ol yedi yıl derd ü belā / Andan **özge** hergiz āna bir daḥı āh olmadı

- G. 428/1: Ey şehā men senden **özge** sevmedüm sevmen dahı / Māh-ı rüşen senden **özge** sevmedüm sevmen dahı
G. 428/2: Her kimüñ bir āhu gözlü dil-beri seyrāndadır / Göz dahı ceyrandan **özge** sevmedüm sevmen dahı
G. 428/3: Cigerüm şad-pāredür ğamzeñ oñından ey şanem / Kiprügi müjgāndan **özge** sevmedüm sevmen dahı
G. 428/4: Ey hākīkat meclisinde men senem sen dahı men / Öyle şanma senden **özge** sevmedüm sevmen dahı
G. 428/5: Dil-ber eydür ey Haṭāyī bir dahı sevdüñ meger / Hāk bilür kim senden **özge** sevmedüm sevmen dahı
G. 439/3: Sen bilürsin senden **özge** yok hekīmüm reh-berüm / Bir faķīrem luṭf idüp kılğil ‘ināyet yā ‘Alī
G. 440/4: Zūlmāt içindeyüz bizi kırtar zi-rüy-ı luṭf / Çün senden **özge** yok dahı müşkil-güşā ‘Alī
K. 11/7: Senden **özge** gelmedi er kılıcuñdan **özge** tığ / Bu söz evşāfuñda Hāk dandır muḳarrer yā ‘Alī

P

pādişāh, pādişeh: Büyük hükümdar, sultan; (Hüküm sâhibi olan, hükmeden anlamında) Allah.

- G. 81/7: Bu Hâtâyî yüzünü tā gördi ey hûb-ı Hoten / Ol saçun tek Hind iline **pādişāh** olmuş durur
G. 99/1: Ol kimse kim bu dünya vü 'uqbāda şāhdur / Hem enbiyālar üste ulu **pādişāhdur**
G. 149/2: Hem **pādişāh**-ı 'ālem ü hem pîr-i ma'rifet / Her bir sözüm bilenlere âyet delil durur
G. 171/1: Sensin cihân içinde bugün **pādişāhumuz** / Rûz-ı ezelde hâzretün oldı penāhumuz
G. 202/3: Sînemün meydânıda şaf çekdi koşun bağladı / **Pādişāhum** sen buyurduñ kim virür san oğlaruñ
G. 222/5: Men Hâtâyî bendeyem bir **pādişāh** katına kim / İşigünde kulluğın sultānca 'izzet bilmişem
G. 214/5: Çün Hâtâyî gönlini virmez vefâsız dil-bere / Kûl olana şıdık ile kim **pādişāh** eksük degül
G. 269/1: Bendeye hâkdur ölüm sen **pādişāhı** görmişem / Dem-be-dem ol kudret-i şun'-ı İlâhı görmişem
G. 312/9: Ol Hâtâyîyem ki şüret 'ālemin kıldum kabûl / **Pādişāh**-ı vaktam uş bu gönüm eşyâsında men
G. 373/3: Hâsandur **pādişāh**-ı her-dü-'ālem / Hüseyn-i Kerbelâ için bağışla
G. 383/1: Ey bende ger cihānda penāhuñ İlāh ola / Kemter kuluñ makāmı senün **pādişāh** ola
G. 404/1: 'Aks-i sâyendür vücûdum ey saçı zıll-ı hümây / Nişe kim sen **pādişāhsın** men kapuñda bir gedây
G. 407/7: Dünyede her kim kılur bir **pādişāhuñ** hîdmetin / Bu Hâtâyî bendedür şıdık ile şāhuñ çākeri
G. 420/3: İşigün toprağına her kim kûl oldı şıdık ile / **Pādişāhdur** dünyede Fağfur u Hākān nisbeti
G. 433/3: Tûtünün güftarı şîrin olduğıyçün dāyimā / **Pādişehler** hâzretinde mahrem-i rāz eyledi
K. 5/3: Nisār olsun saña dünyā vü 'uqbā / Ki sensin dîn ü dünyā **pādişāhı**
K. 8/6: Men çākerem ol şāh Hâsan **pādişeh**-i vakt / Hâkdur ki gönül tahtına sultān 'Alîdür
T. 5/2: Ey Hâtâyî **pādişāh** olmaz kişi / Olmayınca uşbu dergāhuñ kûl

pāk: Temiz, saf; mübârek, kusursuz, günahsız.

- G. 48/6: Anuñçün olmuş anuñ şerbeti **pāk** / Ki hayvān söyleyen yüz ten nevâdur
G. 56/5: Ey Hâtâyî sen vücûdın cüyını **pāk** eylegil / Cû ki pāk ola aña ser-çeşmeden bir su gelür
G. 125/5: Ey Hâtâyî özüñi hāk ideğör **pāk** olasan / Menlik itme ki cihân ehline 'irfān doludur
G. 189/4: Hâliš oldum tā ki men kan yaş ahtıdum dîdeden / Yumayınca kan ilen olur mı merdüm yüzi **pāk**
G. 325/3: Hiç peygamber saña yetmez melâikler dañı / Çünki sensin zāt-ı **pāk**-i evvelin ü âhirin
G. 356/18: Kudretidür sâni'-i **pāküñ** aña insān dime / Sen anı mānend-i eşyā kıldıguñ ya'ni ki ne
G. 415/3: Gözgüsi **pāk** olmayanuñ çäre yoñdur pasına / Qaldı mahrûm tā ebed faẓl aña hem-rāh olmadı
K. 1/11: On iki ma'sûm-ı **pāki** pîş iden ümmetlere / Murtaẓânı Haydar-ı Kerrār iden Perverdigār
M. 1/18: Be-haqq-ı 'ārifān-ı zāt-ı pākest / Be-haqq-ı 'āşıkān-ı derd-nākest

pākîze: Temiz, pak; hâlis, hakikî, gerçek.

- G. 17/4: Vālih ü ser-geştedür 'ālemde ehl-i ma'rifet / Vechüne ey gevher-i **pākîze**-i arz u semā

pākîze-gevher: Hâlis, hakikî, gerçek.

- K. 13/7: Muhammed Bâkır ol pākîze-gevher / Çerāğ-ı dîde-i ehl-i şafâdur

pā-māl: Ayaklar altında kalmış, çiğnenmiş; hakir düşürülmüş, perişan edilmiş.

- G. 162/2: Ey zemîn altında pinhân mûr-ı **pā-māl**-i hâkîr / Çık bu 'işret dānesin vir kim Süleymān devridür

pāre: Parça.

- G. 32/2: Tîr-i cefādan oldı ciger **pāre** yār için / Bildürmedüm bu yaranı deyyāre 'ākıbet
G. 33/2: Eger âh eylesem toprağ olur der-lahza āhumdan / Düşer her **pāresi** bir yirde küh-ı bî-sütün görgeç
G. 44/1: Hâsretün derdinden ey cān bağrum oldı **pāreler** / Sûz-ı 'ışkuñ yüregümde her dem eyler yaralar
G. 119/13: Naşîri kıldı yetmiş iki **pāre** / Yine dirgüzdi cān viren 'Alîdür
G. 297/1: Müşğîn saçına tā ki melek çaldı şānesin / Şad **pāre** kıldı cān kuşunuñ âşiyānesin
G. 313/3: Firkatün ger kılmaya bağrumda yüz miñ **pāreler** / Bes menüm gözüm yaşunuñ rengi kan olmuş neden

pāre pāre: Parça parça.

- G. 437/2: Di senden ayru hâli nedür hâste 'āşıkun / Doğrar firāk yüregini **pāre pāre** di

pārele-: Parça parça etmek, parçalamak, paralamak.

- G. 42/1: Tā ki derdünden olupdur yüregüm şad-pāreler / Tîğ-ı 'ışkuñ yüregümni şad-hezārān **pāreler**

pās: Mâdenlerin ve özellikle demirin yüzeyinde oksitlenme sonucunda meydana gelen madde *mecazen* kirlilik, kir.

- G. 362/1: Hâk te'ālā çaldı bir şaykal bu gözgüm **pasına** / Gönümün sevdası yoñdur 'ālemün ğavğāsına
G. 415/3: Gözgüsi **pāk** olmayanuñ çäre yoñdur pasına / Qaldı mahrûm tā ebed faẓl aña hem-rāh olmadı
G. 431/1: Ger dilersen vaşl-ı Hâk terk it gönül vesvâsını / Sil çerāğ-ı 'ışık ile vahdetde gönülün **pasını**

pāsbān: Bekçi, gece bekçisi, gözcü.

G. 3/2: Tā ki sen gitdūñ yanumdan ey dil-ārāmum menüm / Hālet-i vaşluñ gönülde **pāsbān** kaldı maña

G. 313/5: Bu Hāṭāyī haste-dil vālih degüldür hüsñüñe / Gice gündüz işigüñde **pāsbān** olmuş neden

G. 338/4: Tā ki āsīb-i felekden görmeye hüsñüñ zevāl / İşigüñde gice gündüz **pāsbān** oldum yine

pāy: Ayak.

G. 361/6: Hāṭāyī tā seni gördi vücūduñ ser-be-ser gezdi / Çü şāhuñ kulları gördi yüzün hāk itdi ol **pāya**

pāy-būs: Ayak öpme; aşğın sevgilinin ayağını öpmesi, aşırı saygı ve sevgi göstergesi.

G. 189/3: Her nice cehd itdüm elüm dāmenüñe yetmedi / **Pāy-būsūñ** hasretinden eylerem yaḥamnı çāk

pāydār, pāvidār: Kalıcı

G. 132/2: Bu fenā-dārında ehl-i zevk ilen kılğil şafā / Mülk ü māl ü taht u cāh olmaz cihānda **pāydār**

G. 370/4: Lebūñ zülāline susuz tükendi ‘ömr-i azīz / Hāyāt-ı Hızr eger **pāydār** imiş maña ne

pāymāl: Ayaklar altına alınmış, çiğnenmiş, hakir duruma düşürülmüş, perîşan edilmiş.

G. 197/5: Kaḥıma mülk-i Süleymānda Hāṭāyī hasteye / Çünki bir mūr-ı za‘īf **pāymālūñdūr** senūñ

G. 198/5: Ey Süleymān-ı zamāne ‘āşıkun sor hāl-i ne / Kim kaḥıma mūr nisbet **pāy-mālūñdūr** senūñ

G. 218/2: Devr-i ruḥūnda şükr-i İlāh eylesem revā / Vaşluñ günü irişdi firāk oldı **pāy-māl**

pehlevān: Pehlivan, iri yapılı, kuvvetli kimse, yiğit, cesur, kahraman.

G. 57/5: **Pehlevānlar** çoḥ cihānda Rüstem-i Zāl olmışam / Hem Sikender hikmeti mülk-i Süleymān mendedür

G. 200/4: Munca ‘işkuñ bārı çekdi bu Hāṭāyī cevri ilen / Sormaduñ bir katla hāl-i **pehlevānum** sen midūñ

pehlū: Bedenin iki yanından her biri, yan.

G. 252/3: Bādeden pürdür şurāhi dāmeninde ol müdām / Şanasın güller biter **pehlū**-yı serv-i hoş-hırām

peleng: Kaplan.

M. 2/24: Men olam neheng ile ceng eylerem / Neberdi be-bebr ü **peleng** eylerem

M. 2/55: Hem İsfendiyāra kılam yiri teng / Ki darbuma durmaz hizebr ü **peleng**

penāh: Sığınacak yer, melce.

G. 6/3: ‘Alemler halāyıkı maña cümle hasūd ola / Ol āsitānuñ iti **penāhum** yeter maña

G. 39/6: Bī-nevā müflislerūñ sensin **penāhı** rüz-ı haşr / Hoḥka-i dūr der-şadef la‘l-i güher-kānum meded

G. 81/3: Müdde‘ilerden daḥı cānāne fikrüm var menüm / Bende ye sen kimi sultān çün **penāh** olmuş durur

G. 99/5: Her kim anı severse Yezīdden ne fikri var / Çün kullarına ḥavf ü ḥatārdan **penāhdur**

G. 105/6: Ey gönül kılduñ sefer ‘azmin tevekkül pīşe kıl / Kim **penāh** itmek bize Hāḥdan kifāf olmuş durur

G. 170/4: Bī‘llāh inan bu doğru sözi egri şanma kim / Luṭfuñdan özge dünyede yoḥdur **penāhumuz**

G. 171/1: Sensin cihān içinde bugün pādīşāhumuz / Rüz-ı ezelde ḥazretūñ oldı **penāhumuz**

G. 190/5: Bendeñi luṭf u kerem birle nazardan şalmagil / Ey Hāṭāyīñüñ **penāhı** leyse li hubbi sivāk

G. 383/1: Ey bende ger cihānda **penāhuñ** İlāh ola / Kemter kuluñ maḥāmı senūñ pādīşāh ola

G. 425/3: Günāhum çoḥ durur kılğil şefā‘at / Çü sensin ey güñeh-kārlar **penāhı**

K. 4/19: Yā Rab Hāṭāyī bendeñe kılğil şefā‘ati / Ol günde kim **penāh** ider ehl-i ḥatā seni

K. 11/1: Ey iki ‘ālem **penāhı** şāh u server yā ‘Alī / Şāhib-i faẓl-ı velāyet şīr-i Ḥaydar yā ‘Alī

M. 2/6: Kimini zeber-dest iden ‘āleme / Kimini **penāh** eyleyen ādeme

pend: Nasihat, öğüt.

G. 65/2: Gönül **pend** almadı sevdi yüzüñni / Aña bu derd ü miḥnetler sezādur

G. 116/2: **Pend** ü naşīḥat dutmaduñ niçün gönül virdūñ aña / Bī‘llāh cezādur ey gönül hicrān odında yanadur

per: Kanat.

Mus. 1/10: **Per**-i Cebra‘īli bulan ser-be-ser / Yoḥ iken nişān-ı maḥām u maḥarr **Mus. 1/10**

perde: Hicap, örtü.

G. 205/2: Götürdūñ **perde** yüzüñden bi-ḥamdi‘llāh ki ey dil-ber / Seni gördi ḥacāletden karaldı yüzi şeyṭānuñ

G. 303/3: Men didüm gördüm şebistān **perdeden** ol çehreñi / Yār aydur yār degüldür tende cāndur sen diyen

G. 355/16: **Perdesinden** keşf idüp ey verd-i aḥmer yüzüñi / Būlbūli ‘ālemde destān itdigūñ ya‘ni ki ne

G. 433/4: Gönlümi şayd itmek için gonce tek ol serv-i nāz / Bī-ḥicāb aldı yüzünden **perdeyi** bāz eyledi

perest: Tapan, tapınan, taparcasına seven.

K. 8/8: Git Zeyn-i ‘ibād küçesine söyle ene‘l-Hāḥ / Taḥkīk **perest** it velī Yezdān ‘Alīdūr

pergâr: Yay çizmekte kullanılan araç, pergeli; dönme hareketinden dolayı felek.

G. 253/1: Yoḥ idi bu yir ü gökler men ezelden var idüm / Gevherüñ yek-dânesinden ileri **pergâr** idüm

perî: Cinlerin dişilerine verilen ad. Bunları gören olmadığı için çok güzel ve çekici olduklarına inanılır. Periler büyü ile ortaya çıkabilir. Bazı insanları kendilerine aşık etmeleri ve çeşitli görünüşler alabilmeleri, bir görünüp kaybolmaları nedeniyle sevgilinin özelliklerini taşırlar (İP).

G. 4/2: Ey **perî** çoḥ 'işve vü hüsnuñe maḡrûr olma kim / Mülk-i fânî şanmagil kim ne saña kaldı maña

G. 13/1: Cân u dilni koymışam yoluñda men ey dil-rubâ / Uyḥuda görsem senüñ tek bir **perî** meh-veş likâ

G. 35/1: Ol **perî** kim bu cihânda hüsnuñüñ hem-tâsı yoḥ / Serv-i ra'nâ tek ḥıramân kâddinüñ bâlâsı yoḥ

G. 64/2: Gel ḥumârüm yaz menüm vaşluñ meyinden ey **perî** / K'ol şarâbuñ ḥasreti bağrum kebâb itmiş durur

G. 66/5: 'Afv eyle bu Ḥaṭâyî günâhın eyâ **perî** / Baḥş ide şâh nice ki kıldan ḥaṭâ gelür

G. 67/4: Ol **perî** gidende 'âlem nice ḥayrân olmasun / 'İşve vü kirişme vü nâz u 'itâb almış gider

G. 69/1: Gönül bir yârî sevdi kim **perîdür** / Cihân içre güzeller serveridür

G. 75/1: Bu şurâhî bir dil-ârâm u **perî** nisbetlûdür / Şekli bir maḥbûb-ı şûḥuñ peyki nisbetlûdür

G. 78/1: Bir **perî** ḥayrânıyam bilmen mekânı ḥandadır / Kimse bilmez dünyede nâm u nişânı ḥandadır

G. 90/1: Yañaḡuñ ey **perî** cân menzildir / Bu bülbülñüñ gül-istân menzildir

G. 105/7: Cevr ü kahrınuñ yolından ey Ḥaṭâyî dönmegil / Ger maḡâmı ol perîñüñ kûh-ı Kâf olmuş durur

G. 106/4: Mihnet-i hicrân elinden ey şanem ḡam çekmenem / Derd-i 'ışkuñ ey **perî** her dem maña ḡam-ḥ'ârdur

G. 115/4: Bir **perî** serv-i sehî kâddür ki durmuş rakş için / Yoḥsa cennet meclisinde tûbi-i rızvân durur

G. 127/1: Ey **perî** hüsnuñ senüñ cismümde cândan yaḥşıdır / Bil ki ancaḥ cân degül cân u cihândan yaḥşıdır

G. 127/3: Ögmeñüz mâh-ı felekñüñ pertev-i ruḥ-sârûñı / Ol perîñüñ hüsni mâh-ı âsumândan yaḥşıdır

G. 137/4: Ahd ü peymânıñ menden ey **perî** sindirmagil / Kim maña zulm eylemişdür cevri-i aḡyâr uşta gör

G. 159/2: Şehâ her kim gönül virmez cihânda / Aña insân dimeñ div ü **perîdür**

G. 172/2: Ey **perî** her-dem nigeḥ-bân kapuña ḥacet degül / Kim yeter kûyında her şeb nâle vü âhum ceres

G. 177/2: Gülşen-i meclisde bir şûḥ-ı **perîdür** dil-rubâ / Şanasın bir lâledür baḡrında anuñ dürlü dâḡ

G. 184/2: Baḡmanam gül yüzine hüsnuñ var iken ey **perî** / Neylerem nergisni men ol çeşm-i bîmârûñ gerek

G. 187/4: Çü ḥüblar çoḥ durur insân içinde / Hiç olmaz ey **perî** ra'nâ senüñ tek

G. 189/5: Bir **perîni** sevdi bu miskîn Ḥaṭâyî gönli kim / 'İşkına maḡbûl olupdur ez-semek tâ ber simâk

G. 190/2: Ey **perî** 'ışkuñda maña çoḥ cefâlar kılma kim / Ḥaste vü ḥayrânıñam oldum ḡamuñdan derd-nâk

G. 200/2: Dün ḡayâl ilen **perî** tek 'azm kılduñ süy-ı men / Bes revân geçdüñ eyâ ruh-ı revânüm sen midüñ

G. 203/2: Ḥâṭırum mecmû' iken âşüfte kılduñ ey **perî** / Sen anı zülfüñ kimi ḡamdan **perîşân** eyledüñ

G. 203/4: Dil ara 'âşıklıḡum pinḥân iken sen ey **perî** / Halk ara sen anı yüz dillerde destân eyledüñ

G. 208/4: Ey **perî** 'âşıklarûñ divâne kılma gönliñi / 'Âşıkñ Mecnûn misâli menzilin daḡ itmegil

G. 211/1: Âh u vâveylâ ki ol gül ruh **perî** yârum degül / Men aña yâr oldum ol yâr-ı vefâ-dârum degül

G. 224/4: Bir **perîñüñ** yüzine ḥayrân u zâram cân ilen / Şol leb ü zülf ü ruh u hem ḥaṭṭ u ḥâlûñ görmişem

G. 225/1: Ḥayli demdür ey **perî** ol meh cemâlûñ görmezem / Dünyede bir daḡ misâl-i ḥaṭṭ ü ḥâlûñ görmezem

G. 226/1: Ey **perî** hüsnuñ senüñ mâh-ı münevver görmişem / Ol yüz üste ebr tek zülfüñ mu'anber görmişem

G. 227/1: Ol **perî** kim çeşmi sâkî la'li cāmumdur menüm / Kaşı miḥrâb u yüzi beytû'l-ḥarâmumdur menüm

G. 227/5: Bu Ḥaṭâyîñüñ sözine münkir olma zâhidâ / Bir **perîñüñ** hüsni vaşfında kelâmumdur menüm

G. 231/1: Ol **perî** 'ışkına men cândan giriftâr olmışam / Kim firâḡ u miḥnetinde rûz u şeb zâr olmışam

G. 232/1: Ey **perî** şîrîn lebüñ 'ışkıñda Ferḥâd olmışam / Tâ saña kul olmışam 'âlemde âzâd olmışam

G. 236/2: Dil âhusına itmege peyveste ey **perî** / Kirpüklerüñ oḡına kaşuñı kemân direm

G. 236/5: Sorsa Ḥaṭâyî kimdür işigümde ol **perî** / Bir bî-nevâ-yı ḥaste-dil ü nâ-tüvân direm

G. 237/3: Gül yüzüñ evşafını tâ kim işitdüm ey **perî** / Hüsnuñüñ baḡında bir murḡ-ı gül-istân olmışam

G. 250/1: Ol **perî** ra'nâ giden serv-i revânumdur menüm / Sâye şanmañ sürünen yanınca cânumdur menüm

G. 267/3: Ḥüblaruñ cevriñ çekermen ey **perî** peyveste kim / Kısmetüm rûz-ı ezelden miḥnet ü ḡamdur menüm

G. 267/4: Kaşlaruñla çünki men baḡş eyledüm ey mâh-ı nev / Ol sebebden ey **perî** bu kâmetüm ḡamdur menüm

G. 281/2: Tâ ser-i zülfüñ senüñ yüz üste gördüm ey **perî** / Sen meni sevdâya şalduñ ey meh-i nâ-mihribân

G. 289/1: Görmek ister yüzüñi 'ışk ile bu cân şimdiden / Ey **perî** vaşl ile kılḡil derde dermân şimdiden

G. 298/4: Âsitânüñ itlerinden tâ ki bulmışam şeref / Ey **perî** 'ışkuñda men mihr ile seg-bānam bugün

G. 301/4: Ey **perî** çün kim ṭabîb-i derd-i 'ışk olmuş lebüñ / Bes nedendür sen hemîşe gözleri bîmârsın

G. 313/2: Ger senüñ hüsnuñ görüp âvâre bolmaz ey **perî** / 'Âşık-ı bî-çâre dil bî-ḥanümân olmuş neden

G. 318/4: Ḥaḡ bilür mihr-i vişâlûñ ey **perî** men 'âşık / Zâhir ü bâṭında genc-i bî-nihâyetdür bugün

G. 328/5: Tâ senüñ âḡ gözüñ gördi Ḥaṭâyî ey **perî** / Mecnûnam vîrânelerdür cāyum ol demden berü

G. 342/4: Râḡat-ı vaşluñ umarken geldi hecrüñ zahmeti / Ey **perî** niçün koyarsın derdi dermân üstine

G. 346/3: Çeşmüne ḥayrân olaldan berlü gönlüm ey **perî** / Âhu nisbet 'aḡlumu şahrâya şalmışdır yine

G. 364/3: Bir **perî** peykerni gördüm cân fedâ kıldum aña / Öyle nâzûkdür ki dutmı rengi bâ-çîn üstine

G. 378/1: Çeşm-i mestüñ ey **perî** çün susamışdır kanuma / Dem-be-dem yüz kaṭre ḥün-efşân ider dāmānuma

G. 388/2: Mihr-i rûyın meh teki karşumda dutmuş ol **perî** / Ey felek dūr itmegil ol hüsni zîbâdan meni

G. 394/5: Gitmez Ḥaṭâyî cevri ile kapuñdan ey **perî** / Gülşen bilürmen ol ser-i kûyunda külḥanı

G. 399/1: Ey meni ḥayrân iden der-ḥ'âb gördüm men seni / Ne **perî** ne âdemî meḡtâb gördüm men seni

G. 400/1: Ey melek şüretlü insân ey güneş yüzlü **perî** / Görmedi 'âlemde merdüm bir senüñ tek dil-beri

G. 401/2: Ey **perî** hüsnuñe insân nice ḥayrân olmasun / Gökde ser-gerdân olupdur ol meh-i tâbân daḡı

G. 405/1: Hiç senüñ tek görmedüm bir dil-ber-i hürî **perî** / Serv boylu lâle yüzlü gonce-leb meh-peykeri
Mus. 1/1: Yaradan be-kudret gök ilen yiri / Melâyik hem âdem dîv ilen **perî**

perî-dil-ber: Peri gibi gönlü çeken, aşık eden güzel sevgili.

G. 80/2: Sen ey Türk-i **perî-dil-ber** 'acâyib şun'-ı Yezdânsın / Görelden berlü ruh-sâruñ sözüm Allâhu ekberdür

perî-peyker: Peri yüzlü, çok güzel; sevgili.

G. 3/4: Ger nihân oldı gözümde ol **perî-peyker** şanem / Gökde meh anuñ yüzinden bir nişân kaldı maña
G. 41/5: Cānumı 'ışkuña teslîm eyledüm ihlâş ile / Ol **perî-peyker** meni yâ Rab neden kılmaz pesend
G. 43/1: Ol **perî-peyker** ki çeşmümden nihân olmış durur / Bâki 'ömrüm olsun ol cismümde cân olmış durur
G. 179/1: Ol **perî-peyker** maña yâr olmadı hayf oldı hayf / Aldı gönlümni vefâdâr olmadı hayf oldı hayf
G. 230/3: Ey **perî-peyker** seni andan berü kim görmişem / Hüsnüñ ayırdı karâr u ihtiyârumdan menüm
G. 234/1: Ol **perî-peyker** şanem cismümde cānumdur menüm / Gitmesün gönlümde ol rûh-ı revānumdur menüm
G. 436/3: Yāduma geldükçe feryādumdan insân eylemez / Ey **perî-peyker** senüñ hatt ile hālün bir dağı
G. 227/3: Ol **perî-peyker** niçük cānum kuşın bend itmesün / Dānedür hālî perîşân zülfi dāmumdur menüm
G. 287/2: Tâ ki düşdüm ey **perî-peyker** firâknuñ derdine / Tutdı âvâzum cihânı âh ilen feryâddan

perî-rû: Peri yüzlü sevgili.

G. 20/5: Bu Hâtâyiden götürgil miñnet-i hicrānuñ / Ey **perî-rû** Tañrı için ancak ilzâm it maña
G. 128/2: Ey **perî-rû** sen maña bir kez nazar kılsañ be-nâz / Müdde'î bu guşşadan 'ayne'l-yakîn rencür olur
G. 246/3: Cemālün tâ ki gördüm ey **perî-rû** / Yüzün şevkiyle pür-nür oldı gönlüm

perî-ruh-sâr: Peri yüzlü sevgili.

G. 268/4: Ol **perî-ruh-sâr** için 'âlemleri terk eyledüm / Koydum elden cümle-i pür-kârı gitdüm görmedüm

perî-sıfat: Peri vasıflı, peri gibi güzel.

G. 12/3: Hüsnüñ nedür cihānda senüñ ey **perî-sıfat** / Hayrân durur felekde gün ü mäh-tâb aña

perî-simâ: Peri yüzlü, insanın aklını başından alacak kadar güzel.

G. 85/5: Nice olmasun Hâtâyî 'ışk ilen dîvâne kim / Göñline her dem senüñ tek bir **perî-simâ** düşer

peri-veş: Peri gibi .

G. 97/3: Cāndan oldum miñnetüñden ey **peri-veş** Tañrı'çün / Kıl terahhüm kim bu cism-i nâ-tüvân elden gider
G. 178/5: Sen **peri-veş** hecriden ger bu Hâtâyî itse âh / Kim anuñ feryâdın işitse gelür feryâda dağ
G. 165/3: Zülmet-i hicrānda kaldım bir meded kıl hālüme / Ey **peri-veş** çünkü siz ruh-sâr ile mehtâbsız
G. 249/1: Tâ ki gördüm men cemālün **ey peri-veş** dil-berüm / Manzar-ı hürşid tek yaş ile doldı gözlerüm
G. 255/1: Ol **peri-veş** hüsn-i gencüm yâr senden küsmişem / Lebi şekker dişi incüm yâr senden küsmişem
G. 296/1: Senden özge yârım olsa ey **peri-veş** sîm-ten / Âsitānuñ çevresinde koy ki hâk olsun beden
G. 384/1: Her kime kim sencileyin bir **peri-veş** yâr ola / 'Akl u hûş u hânümânından dağı avar ola

perîşân: Dağınık, düzensiz, karmakarışık; acınacak durumda, zavallı, kederli, muhterip.

G. 111/4: Leyl-i zülfüñüñ gamı kıldı **perîşân** 'aqlumı / Öyle mecnûnam ki Mecnûn görse hem menden kaçır
G. 135/1: **Perîşân** zülf-i müşkîñüñ gül-i hāndāna düşmişdür / Ucından dürlü sevdâlar hat-ı reyhāna düşmişdür
G. 143/1: Boyuñ bir serv-i ra'nādur gülü var / Semen üzre **perîşân** kākülü var
G. 184/3: Bañr-ı çeşmüm ağlamağdan ebr tek barān töker / Bu **perîşân** göñlüme lafz-ı güher-bāruñ gerek
G. 195/3: Göñlüme cem' oldı yüz miñ dürlü sevdā-yı siyāh / Gül yüzün üstinde tâ zülfün **perîşân** eyledün
G. 203/2: Hâtırum mecmû' iken aşıfte kılduñ ey perî / Sen anı zülfün kimi gamdan **perîşân** eyledün
G. 204/1: Sünbülünü 'arızuñ devrinde efşân eyledün / Hâtır-ı mecmu'umı gamdan **perîşân** eyledün
G. 227/3: Ol perî-peyker niçük cānum kuşın bend itmesün / Dānedür hālî **perîşân** zülfi dāmumdur menüm
G. 237/4: Nice cem' olsun bu göñlüm sensiz ey ârām-ı cân / Kim ser-i zülfün kimi gamdan **perîşân** olmuşam
G. 239/6: Dün ü gün hecrün ile göñlüm **perîşāndur** menüm / Tālî'üm Ya'kūba beñzer Yūsuf-ı cāh olmuşam
G. 341/5: Bu Hâtâyî hastenün kılma müşevveş hâtırın / Ağ yüz üste ol kara zülfün **perîşân** eyleme
G. 357/5: Şol **perîşân** zülfünü tâ görmişem ey rûh-ı quds / Derd ü hasretten menüm göñlüm **perîşāndur** yine
G. 289/3: Gamda zülfün tek **perîşân** oldı ol nikbet rakîb / Yüz sa'âdet bendeye görsetdi devrân şimdiden
G. 298/1: Şüretün gördüm nigārā mest ü hayrānam bugün / Ol kara zülfün teki gamdan **perîşānam** bugün
G. 301/5: Bu Hâtâyî saçlaruñ çininde çin çin bağludur / Olmañam çinden **perîşân** çün maña gam-h'ârsın
G. 355/2: Kara zülfün ağ yüzün üstinde efşân eyleyüp / Göñlümi gamdan **perîşân** itdigün ya'ni ki ne
G. 356/4: Göñlümi kılduñ müşevveş bir tükenmez fîkr ilen / Bu **perîşân** zülfi sevdâ kıldıguñ ya'ni ki ne
G. 357/5: Şol **perîşân** zülfünü tâ görmişem ey rûh-ı quds / Derd ü hasretten menüm göñlüm **perîşāndur** yine
G. 392/4: Dāma şaldı cân kuşın şad-päre kıldı dilleri / Tâ kamer yüzinde ol zülfün **perîşân** eyledi
G. 396/3: Geldi yüz miñ dürlü sevdā-yı **perîşân** başuma / Hānda gördi gözlerüm ey turra-i Hindü seni
G. 403/3: Tâ ki gördüm uyğuda men ol **perîşân** zülfünü / Yirine andan berü sabr ü karārüm gelmedi

perr: Kanat (perr-i ğurāb karga kanadı).

G. 64/6: Tā yaman göz dikmeye ey mäh hüsnüñ bağına / Haq te'ālā zülfünü **perr-i** ğurāb itmiş durur

perrān: Uçan, uçucu.

G. 202/4: Ölürem bu derd ilen kim gönülüm āhenden degül / Bu cānumda kalmadı cismümde **perrān** oğlaruñ

pertev: Ziya, parlaklık, revnak.

G. 11/1: Dil-berā 'ışkuñ tenümde sevgülü cāndur maña / **Pertev-i** mihr-i ruhuñ hürşid-i tábāndur maña

G. 67/1: Māhumı gördüm ki yüzinden niķāb almış gider / **Pertev-i** nūrından anuñ āfitāb almış gider

G. 86/3: 'Ālemüñ rüßenliği gerçi güneşdendür veli / **Pertev-i** mihr-i cemālūñ āfitāb üstindedür

G. 127/3: Ögmeñüz mäh-i feleknüñ **pertev-i** ruḥ-sāruñ / Ol perinüñ hüsn-i mäh-i āsumāndan yahşıdur

G. 128/1: **Pertev-i** hüsnünden ey dil-ber cihān pür-nür olur / Bī-nevādur kim vişālūñden ḥabībūñ dūr olur

G. 139/1: Şem'-i hüsnün çevresinde cān u dil pervānedür / Yanmayan ol şem'e karşı bī-ḥaber pervā nedür

G. 216/3: **Pertev-i** hüsnüñ ziyāsından kamer oldı hacıl / Şüretüñ tábından ol hürşid-i tábān münfa'il

G. 228/4: **Pertev-i** hürşid-i rüyuñı görende zerre tek / Bulmaya hiç kimsene nām ü nişānumdan menüm

G. 312/1: Cānumı ğark eyledüm çün 'ışk deryāsında men / Olmazam 'ālem ḥarāb olursa pervāsında men

G. 325/2: Şöyle mest oldum ki pervā kılmazam 'ālemlere / Cümle-i ins ü melek oldı menümle hem-nişān

G. 346/5: Bu Ḥaṭāyī cānını kurbān ider ol māha kim / **Pertev-i** mihr-i cemālūñ aya şalmışdur yine

pervā: Çekinme, sakınma, korku.

G. 35/2: Gice gündüz men anuñ hecride yanmağdur işüm / Neyleyem kim ol mehūñ menden yaña **pervāsı** yoḥ

G. 139/1: Şem'-i hüsnün çevresinde cān u dil pervānedür / Yanmayan ol şem'e karşı bī-ḥaber **pervā** nedür

G. 356/2: Sākin olmağ Ka'be-i küyında yegdür dil-berūñ / Her gerekmez yire **pervā** kıldığuñ ya'ni ki ne

M. 2/27: Yıḥam kal'a-i Ḥayberi muşt ilen / Çi **pervā**-yı top u tūfeng eylemem

pervāne: Geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek; Pervane muma aşık olarak kabul edilir. Pervane mum ışığının çevresinde döner döner ve öyle bir an gelir ki kendisini mumun alevine bırakmış. Şair sevgilisini mum ışığına kendisini de pervaneye benzeterek onun uğruna can vermeye hazır olduğunu söyler (İP).

G. 71/2: Yanarmen şem'-i rüyuñ ḥasretinden / Dimezsın ol bizüm **pervānemizdür**

G. 76/8: Gezmegil 'ālemdə ser-gerdān gönül **pervāne** tek / Uş münevverdür cihān şem'-i şebistān devridür

G. 79/2: 'Arızuñ gülşen durur cānum aña bülbul kimi / Ruḥlaruñ çün şem'dür gönülüm aña **pervānedür**

G. 116/5: Ol dil-beruñ ruḥ-sārına virdi Ḥaṭāyī gönülünü / Āh ile táb oldı işüm ol şem'a ya **pervānedür**

G. 139/1: Şem'-i hüsnün çevresinde cān u dil **pervānedür** / Yanmayan ol şem'e karşı bī-ḥaber pervā nedür

G. 140/4: Her gice tā şubḥ hüsnün şem'ine **pervāne** tek / Cümle 'ālemler fiğānumdan tutuşup yanadur

G. 141/3: Fedādur bil yaqın bi'llāh yoluñda cān-ı şirīnüm / Cemālūñ şem'ine her dem yanan **pervānelerdendür**

G. 188/7: 'Aşıkam dirseñ gönül 'ışk āteşinden dönme kim / Şem' odına yanmağa **pervāne** hoş gelmek gerek

G. 254/6: Yandurur gör dem-be-dem 'ışk od ilen dil-ḥasteni / Nūr-ı vāḥiddür bugün **pervāneye** göndermişem

G. 284/6: Aytđum ey dil-ber dimişdüñ gösterem şem'-i ruḥum / Dir kabül itmen anı **pervāne** gelsün yeñiden

G. 334/1: Cānum tükendi ḥasret-i cānāneyem yine / Şem'-i ruḥına 'ışk ile **pervāneyem** yine

G. 368/3: Riste-i cānumı şevk odına **pervāne** kimi / Yaḥdı tā vaqt-i seḥer şem'-i cemālūñ bu gice

G. 406/5: Sen ol **pervāne** tek ḥasret odında / Maña şem'-i ziyālar yahşı geldi

G. 427/4: Āteş-i 'ışka düşen **pervāne** tek yanmağ gerek / Şöyle kim tersā için ol Şeyḥ-i Şan'ān aḡladı

pervāne-vār: Mumun etrafında dönen kelebek gibi.

G. 272/1: Şāhā ğamunda āteş-i sūzāna yanaram / **Pervāne-vār** şem'-i şebistāna yanaram

pervāz: Uçma, uçuş.

G. 134/1: Dāne-i ḥālūñ görende murğ-ı dil **pervāz** ider / Ğayb iken ol demde esrār-ı ma'ānī bāz ider

G. 329/3: Kuşum **pervāz** ider her dem kafesden / Qarār itmez meger vaşluñdan ayru

Perverdigār: Bütün yaratıkları besleyen ve yetiştiren, Allah.

G. 73/2: Hem şahīdür hem şehādur kāyinātın 'aynıdur / Kimse ne bilür anuñ sırrın bilür **Perverdigār**

G. 132/1: Dil-berā mihrüñ ezelden sıdık ile cānumda var / Andan özge kimse yoḥdur kim bilür **Perverdigār**

G. 248/7: Ey Ḥaṭāyī şükr kıl Haq virdüğine rüz u şeb / Şun'-ı sānī 'ḳudret-i **Perverdigār**um bulmuşam

K. 1/1: Ey ki yoḥdan bu cihānı var iden **Perverdigār** / Yiri kāyim gökleri devvār iden **Perverdigār**

K. 1/2: Küntü kenzen āyeti vaşfuñda olmışdur nüzül / Varlığına kün fekān ikrār iden **Perverdigār**

K. 1/3: Cümle-i 'ālemdə sen günden daḥı zāhir veli / Dilde dāyim adını settār iden **Perverdigār**

K. 1/4: Mü'mine mesken kılupdur bağ-ı cennāt-ı na'im / Kāfir ü münkir maḳāmın nār iden **Perverdigār**

K. 1/5: Cümle eşyālar gözin der-ḥāb idendür giceler / Gökde kevkebler gözin bīdār iden **Perverdigār**

K. 1/6: Bir kulını oda yaḥup kıldı fi nārü's-saḳar / Bir kulını maḥrem-i esrār iden **Perverdigār**

K. 1/7: Mısr içinde Yūsufi bir kul iken sultān iden / Derd ilen Ya'ḳubını bīmār iden **Perverdigār**

K. 1/8: Yūnusı deryā içinde yudduran bir balığa / Āteşi İbrahīme gül-zār iden **Perverdigār**

K. 1/9: Yağduran deryāya gökden ebr-i nīsān yağmurın / Kaṭresinden lü' lü'-i şehvār iden **Perverdigār**
K. 1/10: Enbiyālar bahsine yazduran a' lā mertebe / Muṣṭafānı cümleden muhtār iden **Perverdigār**
K. 1/11: On iki ma' şüm-ı pāki pīş iden ümmetlere / Murtaẓānı Ḥaydar-ı Kerrār iden **Perverdigār**
K. 1/12: Luṭf ile aḥvāline kılḡil Ḥaṭāyīnün nazar / 'Işk içinde vālih-i dīdār iden **Perverdigār**

pervīn: Ülker takım yıldızı, Süreyya. Sevgilinin güzelliği ve parlaklığı pervine benzetilmiştir.

G. 218/6: Ḥüsnuñ katında zühre vü **pervīn** ne nesnedür / Ay u güneş hacālete düşdi zi-infi'āl

G. 223/2: Menüm **pervīn** teki çeşmüm giceler uyhusuz kaldı / Sa'ādet āsumānında yüzün bedr-i ducā gördüm

pes: Şu halde, öyleyse, imdi.

G. 8/1: Ḥāk-i pāyūñ dil-berā bir tāt-ı devletdür maña / **Pes** yüzün görmek senün baht u sa'ādetdür maña

G. 57/1: 'Aşık iseñ gel berü kim cān-ı cānān mendedür / Zāhidā **pes** ḡandasın kim nūr-ı imān mendedür

K. 19/4: Fāzıl oldı her sücüd ehlinde Zeynū'l-'ābidīn / **Pes** Muḥammed Bākırı bildük merātib mazharı

M. 2/28: Alup Şām u Rūmı musaḥḥar kılup / **Pes** andan hevā-yı Fireng eylerem

pesend: Beğenme, seçme, takdir.

G. 41/5: Cānumı 'ışkuña teslīm eyledüm iḡlāş ile / Ol perī-peyker meni yā Rab neden kılmaz **pesend**

peşimān, pişmān: Yaptığına üzülp hayıflanan, esef eden, nâdim.

G. 355/14: İstemişdün katlümü cān müjde virdüm merdūme / Göz ü gönölümni **peşimān** itdigün ya'ni ki ne

G. 415/5: Sonki **pişmān** aşşı kılmaz ey gönül yār istegil / Ḥansı hoş gün geldi gitdi soñı ḡam āh olmadı

pest: Aşağı, alçak, âdi, bayağı, denî.

G. 407/6: Kāmetün **pest** eyledi servi çemende ey şanem / 'Arızuñ kıldı hacıl bağlarda verd-i aḡmeri

M. 2/4: Kimini ḡamudan zeber-dest iden / Kimini mu'allāḡ kimin **pest** iden

pevām: Haber, bilgi.

G. 380/1: Elā ey şubḡ-dem menden selāmı ber-fülān söyle / Selām oḡı senā kılḡil **pevāmı** ba'd-ez-ān söyle

G. 437/3: Sensin cihānda maḡrem-i 'uşşāḡ-ı nā-tüvān / **Pevḡāmını** getür bu men-i bī-ḡarāra di

pevām-ber: Peygamber, haber getiren; Allah tarafından emirlerini kullarına bildirmekle görevlendirilmiş kimse, Tanrı elçisi, nebî, resul.

G. 24/5: Ey Ḥaṭāyīnün ümīdi bu cihānuñ serveri / Cümle **peyḡamberlerin** sultānısın yā Muṣṭafā

G. 62/2: 'Alī şīr-i Ḥudādur Şāh-ı Merdān / Muḥammed Ḥākka **peyḡamber** gelüpdür

G. 215/2: Geldi Cebra'ıl saña her dem getürdi Ḥaḡ sözün / Ba'zı **peyḡamberlere** gelen nidādur yā Resül

G. 251/4: Ol 'Alīsın kim ḡamu **peyḡambere** sensin şefi' / Cümle bu ümmīd ilen kapuña gelür ḡaş u 'ām

G. 325/3: Hiç **peyḡamber** saña yetmez melāyikler daḡı / Çünkü sensin zāt-ı pāk-i evvelīn ü āḡırın

G. 327/6: 'Alī oldur ki **peyḡamber** didi 'ilmüm ḡapusıdır / İşidḡil bu diyenlerden ḡaber sorgil bilenlerden

G. 422/5: Peyem-berler ḡaçarlar ümmetinden / Ki nefsaḡ nefis olasıdır meded hey

K. 4/4: Ḥaş itdi her **pevām-beri** bir dīn ü millete / Gönderdi cümle 'āleme Ḥaḡ reh-nümā seni

K. 11/14: Laḡmüke laḡmi rumūzınuñ beyānı sendedür / Hem-dem ü hem-sırr u hem-rāz-ı **peyamber** yā 'Alī

K. 12/1: Gel ey 'arīf saña her dem ṭavāf-ı ḡacc-ı ekberdür / Ki kıble nūr-ı **peyḡamber** imāmı naḡd-ı Ḥaydardur

Mus. 1/8: **Peyamberler** içre umūr eyleyen / Cihānı zühürında nūr eyleyen

Mus. 1/23: Şefā 'at ol eyler bu 'ālemlere / Olan laḡmüke laḡmi **peyḡambere**

peyḡamberi: Peygamberlik.

K. 19/1: Zāhir oldı gerçi mühr-i ḡatem-i **peyḡamberi** / Ḥaḡ velāyet serveri kıldı İmām-ı Ḥayderi

peydā: Açıkta ve meydanda olan, âşikâr, zâhir.

G. 18/1: Vechünde **peydādur** senün envār-ı zāt-ı kibriyā / Ol nūra ḡarşu dāyımā şermendedür şemsü'd-ḡuḡā

G. 40/7: Yırde gökde isteyen şol kör münāfıḡlar seni / Zāhir ü **peydā** imişsin yā 'Alī senden meded

G. 315/5: Ey Ḥaṭāyī ger ḡaṭālar şadır olsa sehv ile / Ġāfirü'z-zenb oldı **peydā** ḡam yime 'işyān için

G. 356/14: Asmaḡ için cānumı bir kıl ilen ey nev-nihal / Serv tek ḡaddüñi **peydā** kıldıḡuñ ya'ni ki ne

G. 356/16: Çāk idüp gün tek giribānuñı her dem gözine / Şubḡ-dem yüzüñi **peydā** kıldıḡuñ ya'ni ki ne

K. 15/3: 'Alī şāh-ı velāyetdür 'Alī sırr-ı hidāyetdür / 'Alī şol ma'niden **peydā** ki sırr-ı evliyā geldi

peyk: Haber ve mektup taşıyan kimse, haberci.

G. 381/5: Digil görseñ ḡabībümni eyā **peyk**-i şehir-ḡāhī / Raḡībı ḡoymasuñ bir dem ḡarem dergāhı yanında

peykān: Okun ucundaki sivri demir, temren *mecazen* sevgilinin kirpiği.

G. 125/3: Ger şikāyet edeyim ḡaşı yayın oḡıdın / Her yaña sanḡıla sīnemde bu **peykān** doludur

G. 176/5: Bu Ḥaṭāyī gizlemişken kipriḡuñ **peykānı** / Zāhiren baḡrında yüz miñ zaḡm-ı **peykān** oldı fāş

G. 202/1: Od yanar sīnemni sapdı dürlü **peykān** oḡlaruñ / Su yirine sönmedi geldi firāvān oḡlaruñ

peyker: Yüz, çehre.

G. 75/1: Bu şurāhī bir dil-ārām u perī nisbetlüdür / Şekli bir maḥbūb-ı şūḥuñ **peykeri** nisbetlüdür

G. 364/3: Bir perī **peykerni** gördüm cān fedā kıldum aña / Öyle nāzūkdür ki dutmış rengi bā-çīn üstine

peymān: Ahid, yemin.

G. 5/4: Zāhid ḳorıma sen meni peymāneden bugün / Rūz-ı ezelde yār ile **peymān** yeter maña

G. 82/2: Men senūñlen dil-berā bir ‘ahd ü **peymān** eylesem / Müdde‘ilernūñ içine dem-be-dem mātem düşer

G. 152/4: Zārī kıl bülbul kimi çāk it yaḳanı gül kimi / Şol ezelden yār-ı hem-dem ‘ahd ü **peymān** ayrılır

G. 137/4: ‘Ahd ü **peymānuñı** menden ey perī sındırmagil / Kim maña zulm eylemişdür cevri-ı aḡyār uşta gör

G. 204/5: Bu Ḥaṭāyīni çıḡarduñ mı gönülden ey ḡabīb / Di meger özgeler ilen ‘ahd ü **peymān** eyledüñ

G. 308/7: Eger yatsam miñ ıl topraḡ içinde / Dürüstdür ‘ahd ü **peymānum** ne dırsın

G. 328/4: Tā senūñ rüz-ı ezelden ‘ışḳuña didüm belī / ‘Ahdı bozman ber-ser-i **peymānam** ol demden berü

G. 378/3: Senden oldı ikilik bāzārı ey nā-mihribān / Durmuşam men çün ezelden ‘ahd ile **peymānuma**

peymāne: İçki kadehi, özellikle şarap kadehi; şarap.

G. 5/4: Zāhid ḳorıma sen meni **peymāneden** bugün / Rūz-ı ezelde yār ile peymān yeter maña

G. 28/4: Ey sāḳi-i muḡabbet-i cān āferīn saña / **Peymāne**-i lebūñden içen istemez şarāb

G. 71/4: Gözüñ ser-mestdür boyuñ şurāhī / Sözüñ nuḳl u lebūñ **peymānemizdür**

G. 77/1: Ey ki ser-ḡoşdur dü-çeşmūñ leblerūñ **peymānedür** / Ol sebebdan ‘āşıḳuñ dāyım yiri mey-ḡānedür

G. 79/1: Tā menüm gönölümde cānā ḡasret-i cānānedür / Ḥaḡ bilür kim aḡlamaḡdan gözlerüm **peymānedür**

G. 115/3: Sebz-ḡaṭṭ sāḳiler andan doldurun **peymāneler** / Hızr cāmı tek pür āb-ı çeşme-i ḡayvān durur

G. 175/3: Leblerūñ **peymānesinden** Şiblī vü Mansūr mest / Kim ki içdi şol şarābı şāḡib-i temcīd imiş

G. 116/3: Yüzüñ çü māḡ-ı bedrdür yeldā şebi zūlfūñ senūñ / ‘Āşıḳları mest eyleyen la‘l-i lebūñ **peymānedür**

G. 139/2: Kaşlaruñ miḡrāb u yüzüñ mescid-i beytū‘l-ḡarām / Gözlerūñ mey-ḡāne vü la‘l-i lebūñ **peymānedür**

G. 243/5: Bu Ḥaṭāyī dünyede ḡüşyār olmaz bir zamān / Tā kim ol **peymāne**-i la‘lūñ durur cānum menüm

G. 254/1: Gözleri mey-ḡāredür mey-ḡāneye göndermişem / Lebleri **peymānedür peymāneye** göndermişem

G. 299/6: Ser-ḡoşuz rüz-ı ezel **peymāne** şehden içmişüz / Bu kadeḡden içmeyen ḡüşyāra söyleñ gelmesün

G. 400/5: Uş bu ma‘niden Ḥaṭāyī ḡūr söyler ḡüsnūñı / Kim lebūñ **peymānesi** baḡş eyler āb-ı kevseri

peyrev: Ardı sıra giden, tâbi olan, izinden giden, uyan.

G. 239/2: Āteş-i endüh ile baḡrum olupdur çün kebāb / Hem-demüm ḡamdur nigārā **peyrev**-i āḡ olmuşam

G. 257/2: Anamdur Fāṭıma atam ‘Alīdür / Bu on iki imāmuñ **peyreviyem**

K. 7/1: Ezelden pīr-i ‘ışḳuñ **peyreviyüz** / Ṭarīḳat ehli faḡluñ reh-beriyüz

peyveste: Ulaşmış, erişmiş, vâsıl olmuş.

G. 236/2: Dil āḡusına itmege **peyveste** ey perī / Kirpüklerūñ oḡına kaşuñı kemān direm

G. 267/3: Ḥūblaruñ cevriñ çekermen ey perī **peyveste** kim / Kısmetüm rüz-ı ezelden miḡnet ü ḡamdur menüm

G. 302/2: Cānlar şıḳarın itmege sayyād gözleri / Kirpügi oḡ u kaşları **peyveste** yay olan

G. 368/4: Kıldı sevdā ile **peyveste** za‘īf ey māḡ-ı nev / Tenümü şol ḡam-ı ebrū-yı hilālūñ bu gice

pīç: Sevgilinin saçının kıvrımı, büküm.

G. 12/5: ‘Āşıḳ durur yañaḡuña zūlfūñ Ḥaṭāyī tek / Andan düşer bu vech ile bu **pīç** ü tāb aña

G. 28/2: Devri-ı ḡaṭuñda gönölümü sevdāya şalmagil / Berg-i gül üzre sūnbülūñı kılma **pīç** ü tāb

pinhān: Saklı, gizli.

G. 18/5: Men cāḡil ü nā-dānıyam ol ḡüsn için ḡayrānıyam / Tā genc iken **pinhān** idüm şimdi göründüm zāḡirā

G. 19/4: Dün raḳīb-i kāfir-i güm-rāḡ ile ḡaybında kim / Her ḡikāyetler ki kılduñ cümle **pinhāndur** maña

G. 81/2: ‘İşḳuñı gönölümde men daḡı niçük **pinhān** idem / Rūy-i zerd ü eşḳ-i sūrḡūm çün ḡüvāḡ olmuş durur

G. 115/6: Budur ol āyīne-i İskenderī ḡītī-nümā / Munda rüşendür cihānda her ne kim **pinhān** durur

G. 152/1: Ey müselmānlar bugün ol yār **pinhān** ayrılır / Uçdı rūḡum gitdi ‘aḡlum gövdeden cān ayrılır

G. 162/2: Ey zemīn altında **pinhān** mūr-ı pā-māl-i ḡaḳīr / Çık bu ‘işret dānesin vir kim Süleymān devridür

G. 176/3: Tā deḡānuñ şadefin açduñ sen ez-luṭf u kerem / Şekker elfāzuñdan ey cān dürr-i **pinhān** oldı fāş

G. 200/3: Sırrumu **pinhān** iderdüm ḡaḡka çün gördüm seni / Ḥaḡka fāş oldı ḡamu sırr-ı nihānum sen midüñ

G. 203/4: Dil ara ‘āşıḳlıḡum **pinhān** iken sen ey perī / Ḥaḡk ara sen anı yüz dillerde destān eyledüñ

G. 216/5: ḡayretinden bir nazar fānūs üzin göstermedi / Meclisinde yandurur çün şem‘-i **pinhān** münfa‘il

G. 231/4: Çünki ‘ışḳuñ gencini gönölümde **pinhān** eyledüm / Rüz u şeb ol gence men her dem niḡeh-dār olmuşam

G. 338/5: Bu Ḥaṭāyīñ dilinde ‘ışḳuñuz **pinhān** iken / Cümle-i ‘ālem dilinde dāsītān oldum yine

G. 352/9: Ḥaṭāsız gözlere yüzi güneşdür / Yine güneşni **pinhān** eyleyen şāḡ

G. 355/12: ‘Ārızuñı zūlfūñuz birlen ḡicāb idüp müdām / Ey güneş yüzüñi **pinhān** itdigüñ ya‘ni ki ne

G. 356/3: Kanlu yaşumñı yüzüm üste revān idüp müdām / Rāz-ı **pinhānum** hüveydā kıldıḡuñ ya‘ni ki ne

K. 8/3: Ma‘būd-ı dü ‘ālem çü anuñ ḡükmüne fermān / Cān içre ‘ıyān oldı vü **pinhān** ‘Alīdür

pîr: Vahdet feyzini veren, aşk şarabını sunan kâmil mürşit; yaşlı, ihtiyar kimse.

- G. 49/5: Pîr bolmışdı cihânda fırkatûnden ey şanem / Tâ yüzûn gördi Hâtâyî nev-cevân olmuş durur
G. 52/1: Ezelden şâh bizüm sultânumuzdur / **Pirümüz** mürşidümüz hânımızdur
G. 76/1: Nev-cevân ol **pîr** iken devrân ki cânân devridür / Şâd bol ey haste-dil kim derde dermân devridür
G. 126/4: Çıhsa sarâydan bu cihân varı sin dutar / Bir mürşid-i tarikat-i **pîr** ü cevân kopar
G. 146/5: **Pîr** birdür sırr bir ikrâr bir güftâr bir / İkilik sığmaz bu yolda sırr ile sır-dâr bir
G. 151/4: **Pîri** yolın varmayan olmaz mürîd ü merd-i râh / Ol kemer kim bağlanupdur beline zünnârdur
G. 213/5: Leşkerüm gâzîlerüm şûfilerüm **pîrelerüm** / Cân ile başı bu yolda maña inkâr degül
G. 247/6: Nev-cevân iken meni hicrân günü **pîr** eyledi / Tâ ki düşmüşem cüdâ 'ömr-i cevânımdan menüm
G. 256/5: Menem hem **pîr** ü hem sultân-ı 'âlem / Hâtâyiyem şehûn bir kemteriyem
G. 337/5: **Pîr** iken bende Hâtâyî nev-cevân olam yine / Ger menümlen bir kez ol 'ömr-i cevânımdan söyleşe
G. 338/1: Gerçi hecrûnden za'îf ü nâ-tüvân oldum yine / **Pîr** iken yüzünü gördüm nev-cevân oldum yine
G. 350/1: Gel gönül **pîr** isteyelüm bu kadîm erkân ile / Gerçek oldur Hâk yolına vara baş u cân ile
G. 358/3: Bilür şarrâf olan gevher bahâsın / Mübâh olmuş durur **pîr** ü cevâna
G. 429/5: Hâtâyî **pîr** ü mürşidsin elûni dutsa bir şûfî / Gel ey 'ârif sen insân ol kerem kıl olma hâr şûfî
G. 432/4: Almanı çâr-pâre kıldı **pîrini** gördi habîb / Uçıvardı hâzrete çağırdı Allâh ekberi

pîr-i 'ışk: Aşk erbabı, aşk ustası.

- G. 37/4: Çünkü rahmuñ yoh durur men **pîr-i** 'ışkuñ hâline / Bu cihân bağında ey servüm cevânlığdan ne sūd
K. 7/1: Ezelden pîr-i 'ışkuñ peyreviyüz / Tarikat ehli faẓluñ reh-beriyüz

pîr-i ken'ân: Kenan ilinin yaşlı kimsesi Hz. Yûsuf'un babası Hz. Yakub.

- G. 156/5: Bu Hâtâyî ârzular yârûn cemâlin ey rakîb / Nişe kim Yûsuf-likâsın pîr-i Ken'ân ârzular
G. 238/4: Ey 'azîzüm fırkatûnden çılmazam ğam-hânedan / Sen teki Yûsufdan ötrü **pîr-i** Ken'ân olmuşam
G. 427/5: Her zamân zârî kılur miskîn Hâtâyî yâr için / Öyle kim Yûsuf için ol pîr-i Ken'ân ağladı

pîr-i ma'rifet: Mürşit, ihtiyar.

- G. 149/2: Hem pâdişâh-ı 'âlem ü hem pîr-i ma'rifet / Her bir sözüm bilenlere âyet delîl durur

pîrâhen: Gömlek.

- G. 426/2: Bezendi her bir ağaç bir gül ile / Ağaçlar cümle gül pîrâhen oldı

piş: Ön.

- G. 157/1: Yâ Rab ne dânedür ki anuñ zülfi dâmidur / Hâl-i siyeh ki **piş-i** leb-i la'l-fâmidur
K. 1/11: On iki ma'sûm-ı pâki **piş** iden ümmetlere / Murtaẓânî Haydar-ı Kerrâr iden Perverdigâr

pişe: Huy, tabiat, âdet, alışkanlık.

- G. 105/6: Ey gönül kıldıñ sefer 'azmin tevekkül **pişe** kıl / Kim penâh itmek bize Hâkdan kifâf olmuş durur
G. 217/5: Ey Hâtâyî ehl-i 'ışkuñ **pişesi** menlik degül / Bu tarîk-i 'ışk içinde men diyen bizden degül

piste: Fıstık mecazen sevgilinin ağzı, dudakları.

- G. 160/3: Leblerüñ la'l-i Bedaḥşân dişlerüñ dür-dânedür / Gonce-i bârîk-miyân **piste** dehân küncindedür
G. 296/4: Sorsam ol şîrîn dudağıñ **piste** midür yâ nebât / Yâ Rab ol nâzûk vücûduñ yâ semîndür yâ semen

pişvâ: Reis, başkan, önder.

- G. 438/1: Gevher-i zât-ı kadîm-i kibriyâsın yâ 'Alî / Enbiyâya evliyâya **pişvâsın** yâ 'Alî
K. 3/5: Muhammed Bâkır oldı 'ayn-ı gevher / İmâm Ca'fer imâm u **pişvâdur**
K. 4/14: Yetmezdi hiç maḳâm-ı kerâmâta evliyâ / Ger önlerince kılmasalar **pişvâ** seni
K. 11/13: Şadr-ı divân-ı ezelsin **pişvâ**-yî enbiyâ / Kutb-ı dîn ü kıble-i mihrâb u minber yâ 'Alî
K. 13/11: Muhammed Taḳîdür ol 'ilme taḳḳîk / Ki taḳvâ ehline ol **pişvâdur**
K. 19/10: Evliyâ için sipehsâlar olup hem **pişvâ** / Güyyiâ bir kevkeb-i 'ulvî olupdur 'Askerî

piyâle: Kadeh.

- G. 26/3: Kulkul diyer maṭaraya ya'ni digil digil / Baş indürür **piyâleye** kim kılma ictinâb

pul: Eskiden kullanılan küçük mâdenî para.

- G. 406/4: Senüñ yüz kıymetin bir **pula** düşdi / Bu dürr-i pür-bahâlar yahşı geldi
M. 2/8: Kimin ehl-i taḥt u kimin tâc iden / Kimini yarım **pula** muḥtâc iden

pulâd: Çelik.

- G. 154/1: Nigârâ gözlerüñ cellâda beñzer / Rahımsız gönlüñüñ **pulâda** beñzer
G. 202/5: Bu Hâtâyî sînesin kılsañ müşebbek yoh 'aceb / Cübbe vü cevşen söker **pulâd** kalḥan oḥlaruñ

pür: Dolu.

- G. 115/3: Sebz-ḥaṭṭ sāķīler andan doldurun peymāneler / Hızr cāmı tek **pür** āb-ı çeşme-i hayvān durur
G. 115/7: Bu şurāḥiden mevālī dolduranda dost-kām / Kaygudan düşmen havāric yüregi **pür** kan durur
G. 234/5: Zülfini müşk oḥudum aydur ki ebsem söyleme / Müşk daḥı **pür** turāb-ı āsitānumdur menüm
G. 252/3: Bādeden **pürdür** şurāḥi dāmeninde ol müdām / Şanasın güller biter pehlū-yı serv-i ḥoş-ḥırām
G. 303/4: Men didüm manzarda gördüm **pür** cemālūn her gice / Yār aydur tek durur māḥ āsumāndur sen diyen
G. 323/6: Ḥaṭāyī çin şehir āḥ u fiğānuñ nālesi ḥoşdur / **Pür** eṭrāf-ı çemen her dem maķālāt-ı belābilden
G. 355/1: Gönce tek la'lüni ḥandān itdigün ya'ni ki ne / Lāle tek bağrumnı **pür** kan itdigün ya'ni ki ne

pür-āb: Gözyaşı dolu.

- G. 233/2: İşigünde dem-be-dem bārān degüldür su sepen / Çeşme-i dilden çıḥan çeşm-i **pür-ābumdur** menüm
G. 399/5: Ey Ḥaṭāyī dil-berün ḥürşid-i tābāndur meger / Kim baḥanda dīdesi **pür-āb** gördüm men seni

pür-bahālar: Değerli.

- G. 406/4: Senün yüz kıymetin bir pula düşdi / Bu dürr-i **pür-bahālar** yaḥşı geldi

pür-çin: Kıvrım kıvrım.

- G. 261/2: Saçuñ **pür-çin** didüm bendine düşdüm / Bu çin sözün ḥaṭāsın bilmez idüm
G. 364/1: Çiy düşüpdür **çin** saçuñdan yüz tümen çin üstine / 'Anberin çin çin düzetmiş müşk-i pür-çin üstine

pür-dāğ: Yarası çok, bol yaralı.

- G. 339/1: Dāne-i ḥāl-i siyeh kim düşdi ruḥ-sār üstine / Lāle-i **pür-dāğdur** kim düşdi gül-zār üstine

pür-derd: Çok dertli, dert dolu.

- G. 46/5: 'Āķil aydur ey Ḥaṭāyī ihtiyār elden ḳoma / 'Āşıkam **pür-derd** elinde ihtiyārum yoḥ durur

pür-fakīr: Baştan ayağa fakir, aciz.

- G. 430/2: Men gedā-yı derd-mendem **pür-fakīr**-i bī-nevā / Eyleneüpün gönlümün taḥtında bir sultān kimi

pür-günāḥ: Günahkar.

- G. 39/2: Şerm-sāram **pür-günāham** sen bağışla yā kerīm / Cümlelerni yarlıḡayın kāmīl insānum meded
G. 99/9: Maḥşer güninde luṭfi anuñ dest-gır ola / Miskīn Ḥaṭāyī ḥasteye kim **pür-günāhdur**
T. 4/2: **Pür-günāhum** ta'ne kılma zāhidā / Bendesinün Ḥaḳ bilür a'mālını

pür-ḥaķikat: Tamamen doğru, hak.

- G. 180/3: Şaḥīfe şadrdā müstağnidür kelām-ı ḳadīm / Men andan oḥımışam **pür-ḥaķikat** āyet-i 'ışķ

pür-hande: Sevinçli olmak.

- G. 309/5: Niçe miskīn Ḥaṭāyī kimi gönli / Olur **pür-hande** şāhuñ gönli bilsün

pür-ḥaṭā: Hata, kusur dolu.

- T. 3/2: Bendeden kesme 'ināyetlen nazar / Bu Ḥaṭāyī bir ḳuluñdur **pür-ḥaṭā**

pür-hün: Kanlı, kan dolu.

- G. 92/3: Çoḡ zamāndur gönce tek bağrumnı **pür-hün** eyledün / Leblerüni gül teki ḥandān iderseñ vaḳtidür
G. 133/5: Her kişi almış gelür anuñ ḡamundan bir naşīb / Bu Ḥaṭāyī çeşm-i **pür-hün** dil kebāb almış gelür

pür-ḥuṭūt: Yazılı, çizgili.

- G. 75/3: Yoḥsa bir şehzāde-i zerrīn-kemerdür **pür-ḥuṭūt** / Ol kemer üste elifler ḥançerī nisbetlödür

pür-iştivāk: Çok arzulu, çok istekli.

- G. 272/3: Ya'ķüb-ı ḥaste-dil kimi giryān u derd-mend / **Pür-iştivāk** Yūsuf-ı Ken'āna yanaram

pür-kār: Kazançlı, iş güç dolu.

- G. 268/4: Ol perī-ruḥ-sār içün 'ālemleri terk eyledüm / Ḳoydum elden cümle-i **pür-kārı** gitdüm görmedüm

pür-kemāl: Çok olgun, kamil.

- G. 218/7: Bī-çāre dil Ḥaṭāyī gedā-yı şikesteden / Döndürmegil 'ināyetün ey şāḥ-ı **pür-kemāl**

pür-kemter: Eksik, noksan.

- G. 159/5: Ḥaṭāyī şāḥ işiginde kemīne / Muḥibb ü muḥliş ü **pür-kemteridür**

pür-kerem: Cömert, iyilik sahibi.

G. 50/1: Bu şah-ı **pür-kerem** şahib-naẓardur / Velâyetdür yakîn nûr-ı başardur

pür-kevkib: Yıldızlarla dolu.

G. 115/9: Yırde ‘aks-ı çarh **pür-kevkib** düzülmüş âşikâr / Nass-ı zeyyennâ semâdan âyet-i bürhân durur

pür-nûr: Nurla dolu, nurlanmış.

G. 24/4: Yiryüzi andan münevver kıble de **pür-nûrdur** / Şol mübarek merķada menden selâm yâ Muşafâ

G. 86/1: ‘Arızuñ kim ol ruh-ı **pür-nûr** u tâb üstindedür / Şevķe beñzer kim hemîşe âfitâb üstindedür

G. 108/2: Her şehir ki ‘âlem ü âfâķı **pür-nûr** eyleyen / Gün degül ey dil-berüm ol hüsn-i dîdâruñ durur

G. 115/2: Meclis-i ‘uşşâķı **pür-nûr** itse ol her şeb n’ola / Kim melâyik şem‘i gökde kevkib-i raķşân durur

G. 128/1: Pertev-i hüsnünden ey dil-ber cihân **pür-nûr** olur / Bî-nevâdur kim vişâlünden habîbüñ dūr olur

G. 162/1: Şâh-ı Kanber sāye-i **pür-nûr** Sübhân devridür / Fahr-ı ‘âlem şah-ı ‘âdil hân bin hân devridür

G. 246/3: Cemâlün tâ ki gördüm ey perî-rû / Yüzüñ şevķiyle **pür-nûr** oldu göñlüm

G. 395/4: Nûr-ı ‘ıķķuñ dil-berâ göñlüme tâ kim düşmedi / Zulmet-i göñlüm evi ‘âlemde **pür-nûr** olmadı

pür-şafâ: Neşe dolu, bol eğlenceli.

G. 252/4: Hüsnî gül-zâr-ı muşaffâ bezmi eyler **pür-şafâ** / Ol bize eyler tevâzu‘ biz aña her dem selâm

G. 47/1: Bu maşraba **pür-şafâ**-yı cândur / Der-pâ-yı şurâķi hoş mekândur

M. 1/14: Derûnum kayğuludur **pür-şafâ** kıl / İlâhî hâcetümni sen revâ kıl

pür-şarâb: Şarap dolu.

G. 252/1: **Pür-şarâb** olsun hemîşe uş bu cām-ı dost-kām / Meclis içre düşmesün ol dost elinden mey müdām

pür-sıdk: Tam sadakat.

G. 283/4: Gel vefâ resmin aradan sen götürme men daķı / Kılalı **pür-sıdk** ilen bir ‘ahd ü peymân yeñiden

R

Rab: Bütün mahlûkâtı yetiştiren, kayıran, besleyen, terbiye eden Cenâbıhak, Allah, Tanrı.

- G. 4/5: Dil-berün gitdi Hâşâyî sen nidersin dünyeyi / Çünkü cân gitdi bu ten yâ **Rab** niye kaldı maña
G. 19/2: Bilmezem 'âlemde yâ **Rab** gerdiş-i eyyâm-ı gam / Luṭf u ihsânüñ mıdır yâ cevri-i hicrândur maña
G. 36/4: Kim ki kâmin almadı dünyâda oldur bî-nevâ / Bî-nevânüñ virgilen yâ **Rab** nevâsından meded
G. 41/5: Cânımı 'ışkuña teslim eyledüm ihlâş ile / Ol perî-peyker meni yâ **Rab** neden kılmaz pesend
G. 43/2: Yâ **Rab** ol gözler ne bâğuñ nergis-i şehlâsıdır / Kim gamından cism ü cânım nâ-tüvân olmış durur
G. 136/5: Senden Hâşâyî mihr ü vefâ iltimâs ider / Yâ **Rab** murâdı 'âşık-ı bî-çârenüñ budur
G. 149/7: Her kim sorar Hâşâyîni yâ **Rab** ne yirlüdür / Şâh Haydar oğlıdur maḳâmı Erdebîl durur
G. 194/5: Yâ **Rab** Hâşâyî göre mi ey miḥnet ü firâk / Yetüp vişâle def'-i melâlûñ görem senüñ
G. 205/3: Ruḥuñ yâ **Rab** ne güldür kim figâna düşdi bülbüller / Ki şevkinden anuñ her dem ḥuḫûrî var gül-istânüñ
G. 296/2: Ol rakîbler ta'nesinden ihtirâzuñ tâ nedür / Bende ye hiç iltifâtuñ yoḥ durur yâ **Rab** neden
G. 296/4: Sorsam ol şîrîn dudağuñ piste midür yâ nebât / Yâ **Rab** ol nâzûk vücûduñ yâ semindür yâ semen
G. 296/5: Çîn-i zülfûnde Hâşâyî tâ dutupdur meskeni / Yâ **Rab** ol gülgün yañağuñ gül midür yâ nesteren
G. 355/10: Dil kuşına dâne-i hâl üste dâm itmiş saçuñ / Yâ **Rab** anı bend-i zindân itdigüñ ya'ni ki ne
G. 378/4: Hâk meni yâ **Rab** ne bir miskîn yaratmış dünyede / Baḫduḡınca gamdan özge görmedüm her yanuma
G. 384/9: Var mıdur bir kimse yâ **Rab** ehl-i 'uşşâk içre yâr / Bu Hâşâyî haste-dil tek 'âşık-ı dîdâr ola
G. 396/4: Yâ **Rab** ol çihreñ ne tâze verd-i aḫmêrdür senüñ / Gül kızarmış ḥacletinden lâl idüpdür süseni
G. 422/8: Hâşâyî derdine dermân bulunmaz / Ya **Rab** hâlî n'olasıdur meded hey
G. 433/6: Dil-berün luṭfî menümlen çoḥ idi ḡayetde kim / Bilmezem yâ **Rab** neden ol mihrini az eyledi
G. 436/2: Çoḥ zamândur ben de müştâḳam cemâlûñ şem'ine / N'ola görsem yâ **Rab** ol şem'-i cemâlûñ bir daḡı
K. 4/19: Yâ **Rab** Hâşâyî bendeñe kılḡil şefâ'ati / Ol günde kim penâh ider ehl-i ḥaṭâ seni

Rabbenâ: Ey Allah, Allah'ım!

- G. 17/2: Süre-i Ṭâhâ vü Yâsîn ü Tebârek ḥüsnüñe / Gör ne taḥsîn eylemişdür Hâk te'âlâ **Rabbenâ**

Rabbü'l- 'âlemîn: Var olan her şeyin yaratıcısı, âlemlerin Rabbi.

- G. 314/3: Âsitân-ı rāhuñuz oldı sırât-ı müstakîm / Uş saña virdi hidâyet faẓl-ı **Rabbü'l- 'âlemîn**

ra'd u berk: Gök gürültüsü ve şimşek.

- K. 18/17: Od u yel topraḡ u sudan ḥoş müretteb eyledün / Gice gündüz **ra'd u berk** ü âb u bârân yâ 'Alî

râḡ: Bağlık, bahçelik.

- G. 178/1: Tâ ki düşdüm ey ḥabîbüm Ka'be küyuñdan ıraḡ / Senden ayru murḡ-ı dil dutmaz vaṭan der-bâḡ u **râḡ**

râh: Yol, tarik.

- G. 40/6: 'İşk oḡurlar aduñı **râh**-ı ḥaḳîkatda senüñ / Sırr-ı mâ evhâ imişsin yâ 'Alî senden meded
G. 115/1: Bu şurâḫî fi'l-mesel bir dil-ber-i cânân durur / **Râh**-ı rûḥ-efzâ anuñ içinde nâzûk cân durur
G. 167/2: Çün irişdüm yüzüñe buldum sırâtü'l-müstakîm / Âb-ı ḥayvâna irişdi vardıḡumca **râhumuz**
G. 178/4: Nice bulsuñ bu gönül murḡı **rehâ** hâlûñ görüp / Çeşm-i fettānuñ anuñ rāhında ḡurmuşdur duzaḡ
G. 314/3: Âsitân-ı **rāhuñuz** oldı sırât-ı müstakîm / Uş saña virdi hidâyet faẓl-ı **Rabbü'l- 'âlemîn**
G. 415/6: Ey şâha ḡulum diyenler da'vîye ma'nî gerek / Ma'nisini bilmeyenler ṭâlib-i **râh** olmadı
G. 425/5: Ṭarîḡ-i vaşl olan 'âşıklık imiş / Dilersen vâşıl olmaḡ koyma **rāhı**
K. 5/7: Münâfık varmadı şer'üñ yolına / Dâlâletden itürdi doḡrı **rāhı**
K. 18/10: Hâk-i **rāhuñ** nûr-ı çeşmümdür ḡayâlûñ münisüm / Fikr ü zikrüm gönülüm içre rāḫat-ı cân yâ 'Alî
M. 1/16: Hidâyetdür maña taḫḡîḡ ü taşdıḡ / Nasîb itḡil maña bir **râh**-ı taḫḡîḡ
T. 10/1: Men Mevâlî mezḡhebem **râhum** 'Alî / Hâcetüm zikrüm naẓar-ḡāhum 'Alî

râh: Şarap, içki.

- G. 402/1: Bu şurâḫî dil-ber-i ra'nâ kimidür ḡāmeti / Rûḡ tek her kim ki **râhın** içre artar rāḫatı

rāḫat: İztırapsız, kedersiz olma, ârâm, asudelik.

- G. 8/2: Çün gam-ı 'ışkuñda ölmekdür ḡayât-ı cavidân / Hâḡ bilür ölmek degül ol 'ayn-ı **rāḫat**dur maña
G. 169/3: Ḥudâya şükr 'aceb **rāḫat** u şafāmız var / Bir oldı dost ḡamuñdan derün u zāhirümüz
G. 222/4: Her ne kim senden gelürse haste gönülüm nûş ider / Kaḫruñı **rāḫat** sanup cevruñı raḫmet bilmişem
G. 342/4: **Rāḫat**-ı vaşluñ umarken geldi hecrüñ zaḫmeti / Ey perî niçün koyarsın derdi dermân üstine
G. 354/2: Her seḡer tâ şâm olunca dapmazam çün **rāḫatı** / Bendeni ḡayḡudan âzād itdigüñ ya'ni ki ne
G. 369/5: Ele girmez ḡanı ol esrûk ü dîvâne 'âşık / Derdi ol ma'sûḡanuñ **rāḫat**-ı cāndur bilene
G. 402/1: Bu şurâḫî dil-ber-i ra'nâ kimidür ḡāmeti / Rûḡ tek her kim ki rāhın içre artar **rāḫatı**
K. 18/10: Hâk-i rāhuñ nûr-ı çeşmümdür ḡayâlûñ münisüm / Fikr ü zikrüm gönülüm içre **rāḫat**-ı cân yâ 'Alî

rāhib: Rahip, papaz

G. 137/5: Bu Hataî şol büt-i tersâ cemâlin görgeçin / **Rāhib-i** deyr oldı vü bağladı zünnâr uşta gör

rahımsız: Acımasız, merhameti olmayan.

G. 154/1: Nigârâ gözlerün cellâda beñzer / **Rahımsız** gönülünün pülâda beñzer

rahm: Esirgemek, acımak, şefkat etmek, ihsan etmek.

G. 14/4: Kim ki Hakkâ münkir oldı koy cezâsıdır anuñ / Zerrece **rahm** itmegil sen tâ kim ol hâlin duya

G. 25/5: Bu Hataî hakkına dâyim dutupdur çoñ ümîd / 'Âkıbet **rahm** eyle aña sâ'at-i yevmü'l-hisâb

G. 37/4: Çünkü **rahmuñ** yoñ durur men pîr-i 'ışkuñ hâline / Bu cihân bâğında ey servüm cevânlığdan ne sūd

G. 38/4: Yakam yırtam gidem ağyâr elinden / Maña hiç **rahmı** yoñdur dâd u feryâd

G. 162/7: Kulluğa geldi Hataî **rahm** idüp ey nev-cevân / Hâline kılğil nazar kim lutf u ihsân devridür

G. 212/5: Rahm kılğil yağlığuñ götür yüzünden ey şanem / Guşşadan bolmış Hataî haste-dil âşüfte-hâl

G. 286/2: Kâfirün **rahmi** gelür men derd-mendün hâline / Lîk kâfir sen teki yâr-ı sitem-kâr olmasun

G. 350/3: Kahrına şükr eylegil kim Hakk saña **rahm** eyleye / Hem karîn olmış ezelden küfr ü dîn imân ile

G. 355/13: Mihr ile **rahm** itmeyüben kahr birlen öldürüp / Bendeye lutf ile ihsân itdigün ya 'ni ki ne

G. 355/26: Men gedâya çünkü yoñdur **rahmuñ** ey cân 'ışkuñ / Gönülümün tahtında sulţân itdigün ya 'ni ki ne

G. 355/19: İsterem geldükçe gamdan kurtarasın **rahm** idüp / Gün-be-gün derdüm firâvân itdigün ya 'ni ki ne

G. 356/12: Çünkü **rahmuñ** yoñ mezârum üstine bir daş idüp / Ey vefâsız anı tuğrâ kıldığuñ ya 'ni ki ne

G. 367/5: Hataî kuluñam **rahm** eyle ey yâr / Hataîni birağmağıl hataîya

Rahmân: "Kâfir-mümin ayırmadan yarattığı bütün varlıklara merhamet eden, nîmet veren." anlamında esmâ-i hüsnâdandır.

G. 119/1: Çü şâh-ı cümle-i merdân 'Alîdür / Enîs ü hemdem ü **Rahmân** 'Alîdür

G. 310/2: Küfr ü imân sırrını bildüm ki ma'nide nedür / Yüzümü döndermişem andan berü **Rahmâna** men

Mus. 1/31: Mağâmât-ı **Rahmân** yiri lâ-mekân / Ol ervâha menzil qarâr-ı cihân

rahmânî: Allah'la ilgili, Allah'la ilgili olduğu için hayırlı olan.

G. 122/4: Nâşihâ virme nâşihat 'ışkı terk itgil deyü / 'Âşıkun Allâh bilür kim sevgüsü **rahmânîdür**

G. 348/5: Menzil-i **rahmânilerdür** âsitânı dil-berün / Gitgil ey şeytân rakîb âheng-i dergâh eyleme

rahmet: Allah'ın yaratıklarına olan merhameti, acıma ve esirgemesi.

G. 6/5: Kesme ümîd **rahmet-i** Hakkdan Hataî sen / Cümle hataîda lutf-ı İlâhum yeter maña

G. 8/3: Munca kim derdünde zahmet çekmişem ey bî-vefâ / Çünkü sendendür bu zahmet cümle **rahmetdür** maña

G. 15/1: Dost yolında helâl olsun dilâ gayret saña / Gayrdan bir zerre minnet çekmedün **rahmet** saña

G. 50/9: Çü **rahmet** yağmuru irdi zemîne / Ki her bir gâzi yüz miñ nâm-verdür

G. 151/1: Tevhid ehli mü'minün imânı bir ikrârdur / Kâbil-i **rahmet** degül kim mürşide inkârdur

G. 215/5: Ey Hataî kullarun ümmîdi vardur **rahmet** / Sırr-ı settârın nazarı kamudadır yâ Resûl

G. 222/1: Dil-berâ hüsn-i ruhuñ gül-zâr-ı cennet bilmişem / Her ne kim zahmet görürsem 'ayn-ı **rahmet** bilmişem

G. 222/4: Her ne kim senden gelürse haste gönülüm nüş ider / Kahrıñ râhat sanup cevruñi **rahmet** bilmişem

G. 280/5: Ger günâhuñ çoñdur ey miskîn Hataî gam yime / **Rahmetine** Hâlıkun ümmîd-vâr olmaz mısın

G. 340/5: Ebr-i nîsân cûşa geldi tökdi **rahmet** yağmurın / Gökyüzinden yiryüzine dür nisâr oldı yine

G. 402/5: Ey Hataî dimegil anuñ şarâbın sen harâm / Sînesine nûr tek dolmuş İlâhuñ **rahmeti**

K. 17/12: Hasan 'Askerini cândan sevenler Hakkâ vâsıldur / Anuñ egnine **rahmetden** niçe dürlü kabâ geldi

rahmet eyle-: Merhamet etmek, bağışlamak.

M. 1/8: Bugün dergâha geldüm eyle rahmet / Maña çekdürmegil sen dañla zahmet

rahmet-i Hak: Allah'ın merhameti.

T. 9/2: Ey Hataî kimde var mihr-i 'Alî / **Rahmet-i Hak** bâğ-ı rızvândur yiri

rahşân: Parlak, güzel.

G. 115/2: Meclis-i 'uşşâkı pür-nûr itse ol her şeb n'ola / Kim melâyik şem'i gökde kevkeb-i **rahşân** durur

G. 279/3: Ezelden kevkeb-i **rahşân** idün sen / Bu devrânda meh-i tâbân olupsan

rahşende: Parlayan, ışıklı, nurlu.

G. 135/2: Meger hürşid imiş hüsnün ki kıldı 'âlemi rüşen / Kim ol **rahşende** envârı meh-i tâbâna düşmişdür

raht: Yola çıkarken alınan eşyâ, yol malzemesi.

G. 112/7: Zâhid aydur ey Hataî **raht** u destârın hani / Koymışam mey çün girev mey-hâneler küncindedür

rakam çek-: Kötü ve yanlış olan şeyi çizmek, üstünü karalamak.

G. 275/2: Evvel ü âhirde kendü sırrını fâş itmege / Gördi şol kudret yüzün levhinde **çekmişdür rakam**

rakīb: Şiirde sevgiliyi aşık kadar sevmediği halde ona yani sevgiliye sözünü geçiren ve onu aşıktan soğutmaya çalışan kimse. Aşığa sevgili kadar eziyet eder (İP).

- G. 2/3: Müjde geldi dil-sitânımdan ki katl oldu **rakīb** / Şükr kim bîgâne gitdi âşinâ kaldı maña
G. 14/5: İt **rakīb**ler ta'n iderse ey Haṭāyî Haḫḫa şal / Olma ğamgîn kim saña kılduġını Haḫdan tapa
G. 19/4: Dün **rakīb**-i kâfir-i güm-râh ile ğaybında kim / Her hikâyetler ki kılduñ cümle pinhândur maña
G. 25/2: Çıh sen ol yârûñ küyından ey **rakīb**-i rû-siyeh / Haste bülbül var iken neyler gül-istânda ğurâb
G. 27/7: Gird-i küyından öterken dil-berûñ gördi **rakīb** / Başımı ağrıtdı ğavġadan seg-i hâzır-cevâb
G. 76/4: 'Âşıka mihr etdi dil-ber kalmadı devr-i **rakīb** / Küfr aralıġdan arındı şimdi îman devridür
G. 100/5: Men' eyleme Haṭāyî kelâmuñı ey **rakīb** / Baġ defterine sözleri nazm u nîzâmdur
G. 110/5: Dün menümlen rû-be-rû boldı nigâr öldi **rakīb** / Gözler ilen çoġ işâretler kılrur kaş oynadur
G. 156/5: Bu Haṭāyî ârzular yârûñ cemâlin ey **rakīb** / Nişe kim Yûsuf-liḫâsın pîr-i Ken'an ârzular
G. 197/4: Munca demdür dil-berûñ gördüñ vişâlin ey **rakīb** / Çün kemâle yetmedüñ imdi zevâlûndür senüñ
G. 198/3: Dil-berûñ vaşl-ı kemâlin çoġ görüpsen ey **rakīb** / Ey kemâle yetmemiş şimdi zevâlûndür senüñ
G. 208/3: Şol kara yüzlü **rakīb**i koyma küyun gerdine / Haste bülbülñüñ maḫâmın mesken-i zâġ itmegil
G. 216/7: Uş Haṭāyî sözlerinden ehl-i 'irfân oldu şâd / Câhil ü nâdân **rakīb**-i nâ-müselmân münfa'il
G. 229/5: Bu Haṭāyîye **rakīb**üñ fitnesi kâr eylemez / Dâyima çün dest-girüm fazl-ı Sübhândur menüm
G. 285/3: İsterem küyuñda âvâz itmeye nâkes **rakīb** / Öz ünümden özge anda nâle vü zâr istemen
G. 231/5: Tâ seni gördi **rakīb** ilen Haṭāyî haste-dil / Dem-be-dem yanar vücûdum ser-be-ser nâr olmışam
G. 233/3: Ey **rakīb**â orta yirde her dem olmagil hicâb / Hüsni anuñ dünyede bir âfitâbumdur menüm
G. 234/4: Serve beñzetdüñ boyını ey **rakīb**-i kec-nazar / Nice dîrsin serv anı 'ömr-i cevânımdur menüm
G. 275/1: Yâr işiginde **rakīb**i sürdiler dür ez-harem / Veh ki nâ-maḫrem haremde haçan olur muḫterem
G. 284/4: Çün **rakīb** emrûñe tâ'at kılmadı merdûd kıl / Tavḫ-ı la'net tâ kim ol şeytâna gelsün yeñiden
G. 289/3: Ğamda zülfüñ tek perîşân oldu ol nikbet **rakīb** / Yüz sa'âdet bendeye görsetdi devrân şimdiden
G. 292/4: Yâra döndermiş yüzin görgeç **rakīb**e söyledüm / Ol gül-i ḫandânı gör kim ḫâra döndermiş yüzin
G. 296/2: Ol **rakīb**ler ta'nesinden ihtirâzuñ tâ nedür / Bendeye hiç iltifâtıñ yoh durur yâ Rab neden
G. 323/4: Ḥabîbüñ isterem ḫüsni cemâlin dem-be-dem görmek / Bu göñlüm ihtirâz eyler **rakīb**ân-ı ne-ḫâbilden
G. 332/5: **Rakīb**i göreyim nâ-bînâ olsun / Otursun ol müdâm dîvâra karşı
G. 333/4: **Rakīb**den çekdüġüm cefâlar için / Kılurmen bed-du'âlar dürlü dürlü
G. 348/2: 'Âşıkuñ îmanıdır yârûñ cemâli ey **rakīb** / Tañrı'çün git karşıdan ma'sûḫı güm-râh eyleme
G. 349/4: **Rakīb**i koymagil kapuñda n'eyler / Bu kâfir cennet-i rîzvân içinde
G. 335/4: Şol **rakīb**-i dîvî gör kim küyına ḫükm eylemiş / Şöyle kim kaşd eyler o mülk-i Süleymân üstine
G. 348/5: Menzil-i rahmânilerdür âsitânı dil-berûñ / Gitgil ey şeytân **rakīb** âheng-i dergâh eyleme
G. 359/2: İster **rakīb** vaşf-ı dehânıñ ḫayâlini / Ol dîvî gör ki mühr-i Süleymân diler yine
G. 370/3: Aḫıtdı yaşımı devrân batırdı ḫanuma el / **Rakīb** elindeki dest-i nigâr imiş maña ne
G. 381/5: Digil görseñ ḫabîbümni eyâ peyk-i şehir-ġâhî / **Rakīb**i koymasın bir dem harem dergâhı yanında
G. 384/6: Hem-demüñ dâyim **rakīb** olmuştur ey gül yüzlü yâr / Ḥanda bir gül bitse lâzımdur yanında ḫâr ola
G. 409/4: Ḥanda kim ma'sûḫ ola küyında vardur çoġ **rakīb** / Ḥansı güldür kim anuñ yanında bir ḫâr olmadı
G. 423/7: Ne kayġum var **rakīb**üñ fitnesinden / İştidüm kıyı kazan kendi düşdi

raks: Dansetmek, oynamak.

- G. 115/4: Bir perî serv-i sehî ḫaddür ki durmuş **raks** için / Yohsa cennet meclisinde tûbi-i rîzvân durur

râm: Boyun eğmek, itaat etmek.

- K. 11/9: Sensin ol Ḥaydar ki dest-i mu'cizâtıñı görüp / Ḥükmüne **râm** oldu Şâm u Rüm u Berber yâ 'Alî

ra'nâ: Güzel, hoş, latif, parlak, revnaklı.

- G. 63/5: Gül-i sır-âb-ı ḫüsnuñde ne nisbet ol siyeh ḫâlûñ / Bu **ra'nâ** beççe-i hindü gül-istân içre gül-çindür
G. 67/5: Ol şanem **ra'nâ** gider yir üste çekmiş dâmenin / Bu Haṭāyî haste ol yirden turâb almış gider
G. 85/3: Ey şanem ḫüblar içinde sen düşüpsen ser-firâz / Öyle kim bağ içre **ra'nâ** serv-i hoş-bâlâ düşer
G. 91/2: Âferîn ol gül yañaġlu dil-ber-i **ra'nâya** kim / Ḥüsni bāġında boyı serv-i revân itmiş durur
G. 138/3: **Ra'nâ** ḫadûñ ki serv-i şehîdür muḫâbili / Yâ Rab münâsibi ne sebebdan çınâr olur
G. 147/2: Gül-i hoş-bû var iken elüm tikene sîrtmezem / Kebk-i **ra'nâ** var iken zâġı şikâr itmek m'olur
G. 155/3: Sidre vü tûbî ḫayâli gitdi yâdumdan menüm / Böyle **ra'nâ** şol cihetden sidre az olmuş durur
G. 187/4: Çü ḫüblar çoġ durur insân içinde / Hiç olmaz ey perî **ra'nâ** senüñ tek
G. 250/1: Ol perî **ra'nâ** giden serv-i revânımdur menüm / Sâye şanmañ sürünen yanınca cânımdur menüm
G. 402/1: Bu şurâḫî dil-ber-i **ra'nâ** kimidür ḫâmeti / Rûḫ tek her kim ki râhın içre artar râḫatı
G. 409/3: Gül gül-istânda bugündür nâzûk ü **ra'nâ** velî / 'Ârızıñ tek ey şanem hiç gülde ruḫ-sâr olmadı

râst: Doğru, eğri olmayan, müstakim.

- G. 312/3: Cân u dilden ol ḫabîbi sevmişem gerçek velî / **Râstam** hem 'âşıḫam meydân ğavġasında men
K. 19/8: Ol Muḫammed ki Taḫîdür vaşf aña taḫvâ ile / **Râstî** bilüñ anı cûd u 'inâyet mazḫarı

ravza: Çayır çimeni, ağacı, suyu bol yer, bahçe.

- G. 26/4: Ma‘şūk-ı serv-kāmet ü maḥbūb-ı sīm-ten / Ṭāvūs-ı **ravza** cilve kılar çıkmış ez-hicāb
G. 75/7: Havz-ı cennetdür cevāhirden tōkilmiş **ravzada** / Selsebīl içinde āb-ı kevserī nisbetlūdūr
G. 100/1: Kūyuñ senüñ ki **ravza**-i dārū’s-selāmdur / Miḥrāb kaşlarıñ aña çeşmüñ imāmdur
G. 227/4: Vālihem bir kaddi tūbā la‘li kevser yāra kim / Āsitānı **ravza**-i dārū’s-selāmundur menüm
G. 314/4: Bağ-ı cennetdür yüzüñ yā **ravza**-i dārū’n-na‘im / Āb-ı kevser mi lebūñ yā nefḥa-i rūḥū’l-emīn
G. 405/3: İşigüñ rızvān özüñ ḥūr u cemālūñ **ravzası** / Ruḥlarıñ cennet boyuñ tūbā dudağıñ kevserī

ravza-i hüsn: Sevgilinin güzellik bahçesi; sevgilinin yüzü.

- G. 155/2: **Ravza-i ḥüsnüñ** gül-istānında kaddüñ naḥli gör / ‘Ar‘ar u şimşād ucından ser-firāz olmuş durur

ravza-i rızvān: Cennet.

- G. 59/2: Gice gündüz gezerem ravzasında / Menüm **ravza**-i rızvānum ‘Alīdür
G. 413/1: Vücūdūñ ravza-i rızvān degül mi / Cemālūñ maḥzar-ı insān degül mi

rāygān: Bedava, bedelsiz.

- G. 131/2: Satma **rāygān** şanemā Hızra dudağıñ suynı / Hızr eger su isteye çeşme-i ḥayvāne gelür

rāygānī: Karşılıksız, bedelsiz, bedava.

- G. 78/4: Dün didüm bir büse vir dir cān virüp almağ gerek / Bu mekān içre metā’-ı **rāygānī** ḥandadur

rāz: Gizli sır, saklı şey.

- G. 20/4: İstemen zāhırde fāş olmak anuñcün gözlerem / Mihr-i ‘ışkuñ **rāzını** ey yār ilhām it maña
G. 136/3: Efsāne sözlü vā‘izi görseñ melāmet it / Tā ḥalk içinde eylemeye **rāzını** zūhūr
G. 158/5: Ey Ḥaṭāyī **rāzını** kendü vücūdūnda yaşur / Yoḥsa bu ‘ışk seni ‘āleme hep çaḥasidur
G. 191/1: Yazmışam bu ruḥ‘anı ol yāra göndermek gerek / **Rāz**-ı aḥvālüm menüm dil-dāra göndermek gerek
G. 239/7: Ey Ḥaṭāyī ebsem ol sen **rāzuñı** fāş eyleme / Ḥalīk eydür men senüñ rāzuñdan āgāh olmuşam

rāz-ı nihān: Gizli tutulan sır.

- G. 250/3: Mū teki bilüñ ḥayālī ince fikrūmdür müdām / Zerrece ağzuñ sözi **rāz-ı nihānumdur** menüm

rāz-ı pinhān: Gizli tutulan sır.

- G. 111/2: Nāleler kim giceler tā şubḥ olınca eylerem / Qorḥaram hecrinden anuñ **rāz-ı pinhānum** açar
G. 356/3: Qanlı yaşumñı yüzüm üste revān idüp müdām / **Rāz-ı pinhānum** hüveydā kıldığüñ ya‘ni ki ne

rāzı: Rıza gösteren, boyun eğen.

- G. 365/4: İsmi İsmā‘ıl ü hem zātı emīrül-mü‘minīn / Yüzini görgeç ḥavāric **rāzıdur** daş olmağa
K. 4/8: Allāh yolına virmege cān **rāzı** kimse yoḥ / Bu bāb içinde gördiler ehl-i Ḥudā seni

rebāb: Gövdesi Hindistan cevizi kabuğundan yapılmış uzun saplı saz.

- G. 27/6: Yār ilen ḥalvetde muṭribsiz içerken nāgehān / Kāmetüm çeng oldı feryādum ney ü āhum **rebāb**

ref: Kaldırma (Perde yada örtüyü yüzden kaldırma).

- G. 26/1: Geldi şurāḥi meclise **ref**‘ eylemiş niḳāb / Nūr eyledi mecālisi zerrīn-per-āfītāb
G. 289/4: Tırl iken dil-ber diler kim **ref**‘ ide yüzden niḳāb / Zerreni gör kim olur ḥürşid-i tābān şimdiden

refi’: Yüksek, yüce.

- G. 218/4: Tā bulmuşam cenāb-ı **refi’üñde** kāmumı / Her günde bir merātib ü her demde bir cemal

refik: Arkadaş, yoldaş.

- G. 124/9: Yükiş ḥavf eylemen ‘ışkun yolında / **Refiküm** gāzilerden kārīvān var
G. 148/3: Ehl-i Ḥaḳḳa cān fedā kılar cehl ile olma **refik** / Çün ‘anādil var iken zāgı şikār itmek nedür
M. 2/53: Meni kılar yoldaş nā-merd ilen / Ki ‘avrat **refik** olamaz merd ilen

reftār: Salınarak yürüme, güzel yürüyüş.

- G. 108/4: Ṭūbi kim dirler cihānda kadd ü **reftāruñdur** ol / Bağ-ı rızvān kim diyerler rüy-i gül-zāruñ durur

rehā: Kurtulma, kurtuluş.

- G. 178/4: Nice bulsuñ bu gönül murğı **rehā** ḥālūñ görüp / Çeşm-i fettānuñ anuñ rāhında kırmışdur duzağ
Mus. 1/40: Kılan Yūnusı hem balığdan **rehā** / Kelīmūñ ‘asāsın kılan ejdehā

reh-ber: Kılavuz, yol gösterici.

- G. 256/2: Ḥüseynī mezhebem men dīn içinde / Mevālī olanuñ men **reh-beriyem**

G. 257/6: Nübüvvet mendedür sırr-ı velâyet / Muhammed ümmetinüñ **reh-beriyem**
G. 306/4: Mevâlî mezhebem şâhuñ yolında / Müselmānam diyene **reh-berem** men
G. 439/3: Sen bilürsin senden özge yok hekîmüm **reh-berüm** / Bir fakîrem lutf idüp kılğil 'inâyet yâ 'Alî
K. 7/1: Ezelden pîr-i 'ışkuñ peyreviyüz / Tarîkat ehli faẓluñ **reh-beriyüz**
K. 19/9: Ol 'Alî kim hem laķab geldi Nakî gökden aña / Menba'-ı elṭâf u ihsāndur ḥalâyık **reh-beri**

reh-güzār: Geçilen yol.

G. 33/3: Anuñçün eylemez âhı bu cânım **reh-güzāruñda** / Harāmîler çaparlar kârvânı çün tütün görgeç

reh-nümā: Yol gösteren, rehber.

G. 48/1: Bu tebşî kim yiri der-zîr-i pādur / Felekler çarḫı anuñ **reh-nümādur**
G. 124/7: Bu yola varmağ olmaz **reh-nümāsız** / Nice kim olasan sen söze kan var
G. 376/5: **Reh-nümādur** bu Ḥaṭāyîñ kelmāmı reh-nümā / Men kuca zāhid kuca sözi ḥaṭādur göñlüme
G. 417/5: Şehā bu doğru yola varmağ içün / Senüñ tek **reh-nümā** ister Ḥaṭāyî
K. 4/2: Güm-rāh olaydı ehl-i cihān ser-be-ser kamu / Ger kılmasaydı 'āleme Ḥaḳ **reh-nümā** seni
K. 9/8: İmāmum hüccetü'l-kāyim Muhammed / Kim ol şāhib-zamān u **reh-nümādur**
K. 13/15: İmām ol mürşid-i dīndür be-taḥḳîḳ / Ki maḥşerde kamuya **reh-nümādur**
K. 15/8: Uyangıl olmağıl gāfil ki geldi Şāh İsmā'îl / Yolında cân fedā kıl kim imām-ı **reh-nümā** geldi
K. 17/13: Muhammed Mehdidür bugün ki sırr-ı evliyā bî-şek / Tarîḳ-i dīn-i İslāma bize ol **reh-nümā** geldi
K. 4/4: Ḥaş itdi her peyām-beri bir dīn ü millete / Gönderdi cümle 'āleme Ḥaḳ **reh-nümā** seni
K. 16/10: 'Azāzîl adlu şeyṭānuñ yeter taḳlīdine uyma / Elin dut Ḥaḳ yolın görset imām-ı **reh-nümā** geldi

remz: Gizli işaret, belirti.

G. 151/3: Cān u başdan geçmeyen irmez bu 'ışkuñ **remzine** / Girmesün her serserî bu bir 'aceb bāzārdur
G. 372/8: Ḥaṭāyîyem özüm Şāh Ḥaydar oğlı / Bu **remzi** saḥlagil sen cân içinde

rencide: İncinmiş, gönlü kırılmış.

G. 44/5: Öldi derdüneden Ḥaṭāyî bir kadem **rencide** kıl / Kabrine başgil işitgil şad-hezārān nāleler

rencür: Hasta, dertli; âşık.

G. 128/2: Ey perî-rü sen maña bir kez nazar kılsañ be-nāz / Müdde'î bu guşşadan 'ayne'l-yaḳîn **rencür** olur
G. 246/5: Gözüñden çün ırağ oldı Ḥaṭāyî / Kātı bīmār ü **rencür** oldı göñlüm

reng: Renk, cisimler tarafından aksettirilen ışığın gözde yaptığı etki sonucu meydana gelen duyum.

G. 54/2: Saçuñ **rengin** şeb-i kadr oḫıyanlar / Yüzüñ nūrın meh-i tābān dimişdür
G. 69/7: Saçuñ **rengidür** çün leyletî'l-kadr / Cemālî nūrı şem'-i ḥāverîdür
G. 167/3: Dün sağınur kim ki görse zülfünüñ şeb **rengini** / Kim karaya boyayupdur anı dūd-ı āhumuz
G. 313/3: Firḳatüñ ger kılmaya bağrumda yüz miñ pāreler / Bes menüm gözüm yaşınıñ **rengi** kan olmuş neden
G. 346/1: Tā yüzüñ üstine zülfüñ sāye şalmışdur yine / 'Ārızuñ **rengi** gül-i ḥamrāya şalmışdur yine
G. 364/3: Bir perî peykerni gördüm cân fedā kıldum aña / Öyle nāzūkdür ki dutmış **rengi** bā-çîn üstine

reşk: Gipta ile bakma, kıskanma.

G. 15/5: Ey Ḥaṭāyî sen şehīd-i ḡamze-i dil-dārsın / Haşrde **reşk** aparur yitmiş iki millet saña

resm: Âdet, usûl.

G. 23/4: Çoḫ cefā ḥaşıl olur senden maña ey bî-vefā / 'Āḳıbet eyler ḥayālūñ **resm-i** bed-nāmı maña
G. 33/5: Ḥaṭāyî **resm-i** evvelden kalupdur ihtirāz eyle / Hezārān nāz ider ḥūblar ki 'āşıkñ zebün görgeç
G. 102/4: Virürmen ḡam dile ümmīd-i vaşluñ / Bu **resm** ilen anı şād eylemekdür
G. 117/2: 'Āşıklarına cevri ü sitemdür işi müdām / Bes bilmenem ki **resm-i** vefā kimden öğrenür
G. 117/5: Cānā Ḥaṭāyî dünyede derdün çeker senüñ / Göñlüñe sor ki **resm-i** vefā kimden öğrenür
G. 283/4: Gel vefā **resmin** aradan sen götürme men daḫı / Kılalı pür-sıdk ilen bir 'ahd ü peymān yeñiden
G. 379/2: Men gedānuñ ḥāceti senden budur ey şāh-ı ḥüsn / Āsitānuñ **resmini** bildirmegil bigāneye

resül: Peygamber, nebî. Özellikle Hz. Muhammed için kullanılır.

G. 36/3: Ey yaradan 'ālemi ol şāh-ı ḥūbān 'ışkına / Ol **resül-i** āḫirātuñ mu'cizasından meded
G. 86/6: Çün seni Ḥaḳkuñ **resüli** bilmediler yâ Nebî / Ol günehten tā ebed kāfir 'azāb üstindedür
G. 215/1: Görklü yüzüñ 'āşıkı bi'llāh Ḥudādur yâ Resül / Şol mübarek hulkuña cānlar fedādur yâ **Resül**
G. 215/2: Geldi Cebra'îl saña her dem getürdi Ḥaḳ sözün / Ba'zı peygamberlere gelen nidādur yâ **Resül**
G. 215/3: İsmüñi zıkr eyleyen maḥşer gününde ḡam yimez / Vāy kıyāmet aña kim senden cüdādur yâ **Resül**
G. 215/4: Her kavim adını işidüp şalavāt virmedi / Anlaruñ yiri hemîşe damudadır yâ **Resül**
G. 215/5: Ey Ḥaṭāyî kullaruñ ümmīdi vardur rahmete / Sırr-ı settārın nazarı kamudadır yâ **Resül**
G. 438/3: Kābiliyyet sende görmişdi **resül-i** Hāşimî / Şükrü li'llāh hem-dem-i ḥayrū'n-nisāsın yâ 'Alî
K. 3/3: Ḥadīce maḥrem oldı çün **Resüle** / Yaḳîn bil Fāṭıma ḥayru'n-nisādur

K. 19/3: Kurretü'l- 'ayn-ı **resûl** oldu Hâsan birle Hüseyn / Fażl deryâsında dür bulduk biz ol gevherleri
M. 2/58: Be-ḥaḫḫ-ı **Resûlî** ki âyet-i kelam / Be-ḥaḫḫ-ı 'Aliyy-i imâm-ı tamam

revâ: Layık, uygun, yaraşır.

G. 155/5: Sen ki Maḥmûd olduñ ey sultân-ı ḥübân ḥüsnile / Bes **revâdur** bu Ḥaṭâyî çün Ayâz olmış durur
G. 218/2: Devr-i ruḥuñda şükr-i İlâh eylesem **revâ** / Vaşluñ günü irişdi firâk oldu pây-mâl
G. 375/1: Görmek yüzüñi derde devâdur Ḥaṭâyîye / Karşuña durmak imdi **revâdur** Ḥaṭâyîye
G. 375/4: Her demde kılmak ey şeh-i ḥübân revâ degül / Cevr ile zulm munca **revâdur** Ḥaṭâyîye
G. 429/2: Bu sırrı saḥla yâ şüfî ki oldur şüfî-i şâfî / **Revâdur** kim aña diseñ zihî şâḥib-naẓar şüfî
K. 2/7: Her münâfîḫ kim saña göñlinde inkâr eyledi / Tâ ebed yanmağ cehennemde **revâdur** yâ Nebî
K. 4/10: Zâhirde gerçi şüretüñ oldu beşer velî / İnsan dimek me'âniye olmaz **revâ** seni
K. 9/10: Ki her kim on iki imâmı bildi / Aña kırmızı tâc giymek **revâdur**
M. 1/14: Derûnum ḳayḡuludur pür-şafâ kıl / İlâhî ḥâcetümni sen **revâ** kıl

revân: Yürüyen, giden; akan; ruh, can.

G. 3/3: Gerçi gül-zâr-ı cemâlûñ gitdi ḳarşumdan menüm / Dilde mihr-i kâmetüñ **serv-i revân** kaldı maña
G. 58/2: Tabîbümdür menüm rûḥum **revânüm** / Zâ'ifem ḥasteyem dermân anuñdur
G. 97/7: Bu Ḥaṭâyî ey şanem bir dem cemâlûñ görmese / Tâḳat itmez veh kim ey rûḥum **revân** elden gider
G. 142/2: Tende cânüm ḳalmadı anuñla olmışdur **revân** / Ol menüm rûḥ-ı **revânüm** yâ nigârumdur gider
G. 190/3: Dâmenüñi ḳoymañam elden eger çıḡsa **revân** / Gerçi hicrânüñ eli kıldı yaḥamñı çâk çâk
G. 194/4: Cânümñi 'ıyd-ı vaşluña ḳurbân idem **revân** / Bir gün ola ki ḳaş-ı hilâlûñ görem senüñ
G. 200/2: Dün ḥayâl ilen perî tek 'azm kılduñ süy-ı men / Bes **revân** geçdüñ eyâ **rûḥ-ı revânüm** sen midüñ
G. 236/1: Ey gül yañaḡlu ḳaddüñe **serv-i revân** direm / 'ıḡḳuñ yolında cânımı virsem **revân** direm
G. 265/1: Menem kim bu cihâna şimdi geldüm / **Revân** oldum **Revâna** şimdi geldüm
G. 297/2: La'line cân bahâ didi virdüm **revân** aña / Ol bî-vefâyı gör ki gidermez bahânesin
G. 281/4: Dün dimişsin kim saña yüz gösterüben cân alam / Yüzüñi göstermedüñ alduñ **revânımdan revân**
G. 316/1: Tâc geyeni gezer isen şüfîyem diye **revân** / Şüfî oldur Ḥaḳ yolına göstere dînden beyân
G. 317/3: Ruḥuñ cennâti 'Adn olmış ki tecri taḥteha'-lenḥâr / **Revân** Ceyḥûn teki 'aynen tüsemñâ selsebîl andan
G. 337/2: N'ola bir kez ḥastesini sorsa ol **rûḥ-ı revân** / Gövdede rûḥum **revân** olup **revânüm** söyleşe
G. 356/3: Ḳanlu yaşumñı yüzüm üste **revân** idüp müdâm / Râz-ı pinḥânüm hüveydâ kıldıḡuñ ya'ni ki ne
G. 368/5: Gözlerüm yaşını her süya çü su kıldı **revân** / 'İşve vü nâz ile ol serv-i nihâlûñ bu gice
G. 387/2: Yâsemen tek ruḥlaruñ gördüm eyâ **rûḥ-ı revân** / Yaşlarum gözden **revân** oldu yine ḳanum kimi
G. 405/5: Ḳaşlaruñ ḳanumñı tökdü su kimi öttüñ **revân** / Ḥancaru gidersen ey ḥün-ḥ'âre dil-ber ḥançeri

revân geç-: Feda etmek, akıtmak.

G. 327/11: 'Alî oldur ki bir sâyil temennâ kıldı bir teh nân / Hem ol sa'at **revân geçdi** ḳaṭâr u mâl-ı Ḳanberden
G. 396/2: Tâ ki sen gitdüñ menüm ḳarşumdan ey serv-i **revân** / Dem-be-dem ister revân olup gözümde su seni

revân vir-: Feda etmek.

K. 16/15: Ḥaṭâyî ḥaste ol şâhuñ cemâlin vaşlını ister / **Revân vir** cân şatun algil ki 'alem-i cân-bahâ geldi
G. 235/1: Ey cân men cemâlüñi gördükçe cân virem / Görsetme kim cemâlüñi görsem **revân virem**

revnak: Göz alıcı güzellik, parlaklık, tâzelik, letâfet.

G. 216/1: Sünbülûñ küfrinden ey şeh-zâde imân münfa'îl / Ḥaṭṭ-ı sebzûñ **revnaḳından** berg-i reyḥân münfa'îl
G. 314/1: Merḥabâ ey âfitâb-ı 'âlem ü dünyâ vü dîn / **Revnaḳ-ı** bağ u bahâr u zînet-i rüy-ı zemin

revzen: Pencere.

G. 378/5: Bu Ḥaṭâyî şâd olurdu ḡamdan u hem ḡuşşadan / Gün kimi sen tâ ki düşdüñ **revzen-i** evvânuma

reyḥân: Fesleḡen denilen, sevgilinin saçına benzetilen, hoş kokulu bir bitki.

G. 58/8: Meger meşşâta zülfüñ şâne kılmış / Bu gelen nûkhet-i **reyḥân** anuñdur
G. 173/1: 'Aceb dil-ber bugün ḥandân oturmuş / Yañaḡı güline **reyḥân** oturmuş
G. 125/4: Bû-yı zülfüñüñ irür bâd-ı şabâ vaḳt-i seher / Cân u dil bâḡçasıda müşk ile **reyḥân** doludur
G. 135/1: Perîşân zülf-i müşkîñüñ gül-i ḥandâna düşmişdür / Ucından dürlü sevdâlar ḥaṭ-ı reyḥâna düşmişdür
G. 216/1: Sünbülûñ küfrinden ey şeh-zâde imân münfa'îl / Ḥaṭṭ-ı sebzûñ revnaḳından berg-i **reyḥân** münfa'îl
G. 263/4: Ey şeh-i ḥübân-ı 'âlem bağ içinde men senüñ / Boyuñı serve saçuñ **reyḥâna** nisbet kılmışam
G. 274/3: Nev-bahâr-ı ḥaṭṭ u **reyḥânıñdan** ayrı düşmişem / 'Ârızuñ tek lâle-i gül-berg-i sır-âb isterem
G. 355/21: Ḥâlüñi fülful yüzüñ gül leblerüñ mül ey şanem / Ḥaṭṭlaruñdan deste **reyḥân** itdigün ya'ni ki ne

rezm: Savaş, cenk, muharebe.

G. 284/3: ḡam ki dün meydân-ı 'ıḡḳuñda menümlen kıldı **rezm** / Anda ma'lûm olmadı meydâna gelsün yeñiden

rif'at: Yücelik.

G. 132/3: Sāye-i kıddūn göricek yir yüzi bulmış şeref / Sāyebānuñ **rif'atūnden** nüh felek dutmış karar

rind: Gönül ehli, ârif; dünya işlerini hoş gören kişi. Üzüntü ve neşe onun katında aynıdır. Zahidin zıddıdır.

G. 16/6: Şeydā vü mest ü vālîh ü hayrānam ey şanem / İhlās ile yolında menem **rind** ü cān-fedā

G. 144/8: Zuhūr oldı oyunçı **rind** ü kallāş / Vilāyetden anuñ irşadı vardır

G. 259/3: Ger **rind** ü ger melāmetem ü 'āşıkam velî / Her dem bahanda zāhid-i güm-rāha şükr idem

G. 423/5: Bugün ulaşıdılar hūblar hūbānı / Bize hūblar hūbānı **rindi** düşdi

K. 12/9: Behişt isterseñ ey 'ārif be-yād it meclis-i **rindān** / Hākuñ dīdārı ey zāhid ne cennāta müyesserdür

rindāne: Dünya işlerini hoş görerek.

G. 207/3: Giyüpdür kararı zāhid kimi ol / Mey içmekdür işi **rindāne** çeşmüñ

risālet: Resullük, peygamberlik.

G. 413/3: Vücūd-ı Muştafādan oldı Ādem / **Risālet** kapısı Qur'an degül mi

rişte: İplik. Sevgilinin saçı ve canı iplik görülür. Can ipliği sevgili ile ilgili her şeye dolanır. Saçın ip oluşu aşıkları bağlamak ve asmak yönleri ile anılır.

G. 212/1: **Riştēdür** cismüm menüm kirpüklerüñ süzen misāl / Yağlıguñ yanına dutar nā-tüvān gönlüm hayāl

G. 264/5: Senüñ ol zülfinüñ her bir kılını / Hāṭayī boynına bir **rişte** gördüm

riste-i cān: Can ipi.

G. 368/3: Rişte-i cānumı şevk odına pervāne kimi / Yağdı tā vakt-i şeh şem'-i cemālūñ bu gice

rivāyet: Bir haberi, söz veya olayı nakletme, anlatma.

G. 305/8: **Rivāyetdür** hadīs-i Muştafādan / Ölüp miñ yıl yatanlar cāna gelsün

G. 318/5: Ey Hāṭayī dil-berüñ şānında şīrīn sözlerüñ / Āyet ü bürhān u te'vīl-i **rivāyetdür** bugün

G. 327/1: Muḥibb ü çāker-i Haydar **rivāyet** dinle Haydardan / Şeh-i Merdān Şīr-i Yezdān o Kerrār-ı mükerrerden

G. 380/3: İşigünde şikāyet kıl şikāyetler be-gāyet kıl / Menüm derdüm **rivāyet** kıl ne vaşfum var çünān söyle

riyā: Bir ibâdet veya iyiliğin Allah rızası için değil gösteriş için yapılması.

G. 27/8: Cān virüp ma'sūkanuñ yolında bī-reyb ü **riya** / 'Aşık oldur kılmaya her müdde'iden ictināb

rivāyī: Bir ibadet veya iyiliği Allah rızası için değil gösteriş için yapan.

G. 141/4: Haber dutmaz ḥaḳīkatden **riyāyī** zāhidüñ fehmi / Anuñ fikri 'acāyib kıssa-i efsānelerdendür

Rızā: Ali er-Rızā; On iki imamın sekizincisi.

G. 373/4: İmām Zeynü'l-'ibād Bākır u Ca'fer / İmām Kāzım **Rızā** için bağışla

K. 3/6: İmāmum serverüm Mūsī-i Kāzım / Ki sulṭān-ı 'Alī Mūsī **Rızādur**

K. 8/12: Sekkiz kapısı cennet-i 'adnūñ be-velāyet / Mūsī vü **Rızā** Şāh-ı Hōrasān 'Alīdür

K. 17/3: Elinde dest-i kudretten belā-yı zehr-i kātilden / Hudā buyruğ ilen cān-ı Hāsan ḥulḳ-ı **Rızā** geldi

rızā: Raza olma, kalben hoş görüp kabul etme.

G. 199/5: Göñlün alup bahāsını virsen vişāl aña / Mürvet senüñ bu işde rızādur Hāṭayīnūñ

G. 360/4: Āyet-i naşrun min Allāhdan maña oldı nüzül / Kim yedi iklīmi feth idem Rızānuñ 'ışkına

G. 375/6: Ger mihr ü ger cefā vü sitem sendedür ḥamu / Her nesne var kılursa rızādur Hāṭayīye

Rızāī: On iki imamın sekizincisi, Ali Rıza'ya bağlı.

G. 418/4: İmām Zeynü'l-'ibād Bākır u Ca'fer / Kāzım Mūsā **Rızāīdür** Hāṭayī

rızā vir-: Rıza göstermek, razi olmak, onamak, uygun bulmak.

K. 16/14: İmām Şāh Haydar oğlına dil ü cāndan **rızā virgil** / İmām Ca'fer-i Şādık'dan imām Mūsā Rızā geldi

Rızvān: Cennetin kapıcısı olan melek. Teşmil yoluyla cennet mânâsında da kullanılmıştır.

G. 35/3: Ögme ey zāhid maña rızvān u cennet bağını / Kim anuñ yārum yüzi tek bir gül-i ḥamrāsı yoh

G. 115/4: Bir perî serv-i sehî kıddür ki durmuş rakş içün / Yohsa cennet meclisinde tūbi-i rızvān durur

G. 405/3: İşigüñ rızvān özüñ hūr u cemālūñ ravzası / Ruhlarıñ cennet boyuñ tūbā dudağıñ kevseri

K. 17/10: Muḥammed Takīdür hoş-ḥāñ göñüller aydını cānum / Melek rızvān semālardan ana çoh merḥabā geldi

rū: Yüz, didar.

G. 196/3: Gül yañağından kızardı dāyim oldı şerm-sār / **Rū** siyehdür müşk ü 'anber ḥaṭṭ u ḥālinden anuñ

rū-be-rū: Yüz yüze, karşı karşıya.

G. 110/5: Dün menümlen **rū-be-rū** boldı nigār öldi raķīb / Gözler ilen çoĥ işāretler kılur kaş oynadur

rūbāh: Tilki.

G. 162/6: Ey özin şırüm diyen şāhrāda **rūbāh-ı** ĥayl / Var evünde müş olgil çünki aşlan devridür

rūd-hāne: Irmak yatağı.

G. 388/4: Gözyaşum **rūd-hānesi** aĥdı ġamuından oldı baĥr / Vaşl ilen dutġıl elüm kırtar bu deryādan meni

rūd-ı Nıl: Nıl nehri.

G. 149/3: Gönlüm çü Mısr-ı Yūsuf-ı Ken ‘ān içindedür / Gözüm yaşı firāk ile çün **rūd-ı Nıl** durur

ruh: Yüz, yanak.

G. 6/2: İsbāt kılmuşam **ruh-ı** zerd eşk-i sürĥümü / Da ‘vī-i ‘ışka böyle ġuvāhum yeter maña

G. 11/1: Dil-berā ‘ışķuñ tenümde sevgülü cāndur maña / Pertev-i mihr-i **ruĥuñ** ĥürşid-i tābāndur maña

G. 33/1: Bu gönlüm şād olur ġamdan **ruĥı** çün lāle-ġün ġörgeç / Misāl-i merd-i müflis nāġehān bir yaĥşı ġün ġörgeç

G. 51/6: Bī-karār oldum saçuñ tek **ruĥlaruñdan** ayru men / Men niçük ārām idem sensiz ki oldum dil-fiġār

G. 55/1: **Ruĥlaruñ** muşĥaf nigārā ĥatlaruñ i ‘rāblar / Baĥdum ol yüzden maña fetĥ oldı yüz miñ bāblar

G. 55/4: Tā senüñ zülf ü **ruĥuñı** ġörmüşem her şubĥ u şām / Gice ġündüz ġiryeden gelmez ġözüme ĥ ‘āblar

G. 72/4: **Ruĥuñ** şevķiyle yüzün ĥasretinden / Gözüm yaşı be-her-sü çaya beñzer

G. 79/2: ‘Arızuñ ġülşen durur cānum aña bülbül kimi / **Ruĥlaruñ** çün şem ‘dür gönlüm aña pervānedür

G. 85/1: Ėreli ol meh yüzün başuma yüz sevdā düşer / **Ruĥlaruñ** mānendi ancaĥ bir ġül-i ĥamrā düşer

G. 86/1: ‘Arızuñ kim ol **ruh-ı** pür-nür u tāb üstindedür / Şevķe beñzer kim hemişe āfitāb üstindedür

G. 86/2: Ĥaķ bilür kim **ruĥlaruñ** şānında olmuşdur nüzül / Ĥyet-i muşĥaf ki evrāk-ı kitāb üstindedür

G. 123/1: Dil-berā ‘ışķ-ı **ruĥuñ** dāyim bu cān üstindedür / Bir ġüle nisbetdür ol kim ġül-sitān üstindedür

G. 168/6: Ėayb-ı muţlakdan temāşā-yı ruh-ı **zībā** içün / Bu şehādet mülkine seyrāna gelmişlerdenüz

G. 182/3: Çeşmi aġardı nüh felegüñ kaddi oldı ĥam / Devr-i **ruĥuñda** ġörmedi kaşuñ hilāli tek

G. 205/3: **Ruĥuñ** yā Rab ne ġüldür kim fiġāna düşdi bülbüller / Ki şevķinden anuñ her dem ĥuzūrı var ġül-istānuñ

G. 211/1: Ĥĥ u vāveylā ki ol ġül **ruh** perī yārum degül / Men aña yār oldum ol yār-ı vefā-dārum degül

G. 294/1: Ey ki ĥayrāndur ġöñül sen dil-ber-i dil-dār içün / Kāmeti serv-i revān u ruĥları ġül-zār içün

G. 224/1: Dil saña ĥayrān olupdur tā cemālün ġörmüşem / Tā ġöz açup ol **ruh-ı** ferĥunde-fālün ġörmüşem

G. 224/4: Bir perīnün yüzine ĥayrān u zāram cān ilen / Şol leb ü zülf ü **ruh** u hem ĥaţ u ĥālün ġörmüşem

G. 269/3: Meskenüm yoĥdur eger miñ secde kılsam her yire / Kaşlaruñ tākında **ruĥuñ** kıble-ġāĥı ġörmüşem

G. 317/3: **Ruĥuñ** cennāti ‘Adn olmuş ki tecrī taĥteĥa’l-enĥār / Revān Ceyĥün teki ‘aynen tūsem mā selsebīl andan

G. 323/1: **Ruĥ** u zülfün ki bāç almuş bugün Keşmīr ü Kābilden / Ėetürmüş ‘anberīn büyi Ĥıţā vü Çīn ü Zābilden

G. 334/1: Cānum tükendi ĥasret-i cānāneyem yine / Şem ‘i **ruhına** ‘ışķ ile pervāneyem yine

G. 347/4: Şol ĥaţ u ĥālün kenārında **ruĥuñ** ey dil-rubā / Ol ġüle beñzer ki düşmüş tāze yapraġ üstine

G. 387/2: Yāsemen tek **ruĥlaruñ** ġördüm eyā ruh-ı revān / Yaşlarum ġözden revān oldı yine ĥanum kimi

G. 389/2: Öyle kim zulmāt içinde āfitāb olur ‘ıyān / Küfr-i zülfün arasında **ruĥlaruñ** īmān kimi

G. 405/3: İşigün rızvān özüñ ĥür u cemālün ravzāsı / **Ruĥlaruñ** cennet boyuñ tūbā dudāġuñ kevserī

G. 408/5: Buldı Ĥaţāyī zıkr-i cemālünde nūr-ı Ĥaķ / Şāĥn-ı **ruĥuñı** şafĥa-i Ĥur ‘ān disem yiri

G. 414/3: Murġ-ı dil ġāĥī **ruĥuñ** ġeh ‘arīzuñ mesken dutar / Bülbül-i dil-ĥaste birdür n’eylesün ġül-zār iki

K. 18/1: Ey rumüz-ı ĥaţ u ĥālün şerĥ-i Ĥur ‘ān yā ‘Alī / V ‘ey **ruh-ı** ferĥunde-fālün māĥ-ı tābān yā ‘Alī

ruh: Canlılığı sağlayan şey. Duygu ve tutkuların merkezidir.

G. 16/8: **Ruĥ-ı** muşavver oldı yüzünden be-āb u ġil / Sensin şehā bu aĥsen-i takvīme ķīmā

G. 58/2: Taĥībümdür menüm **ruĥum** revānum / Za ‘īfem ĥasteyem dermān anuñdur

G. 97/7: Bu Ĥaţāyī ey şanem bir dem cemālün ġörmese / Tākāt itmez veh kim ey **ruĥum** revān elden gider

G. 152/1: Ey müselmānlar bugün ol yār pinĥān ayrılır / Uçdı **ruĥum** ġitdi ‘aķlum ġövdeden cān ayrılır

G. 337/2: N’ola bir kez ĥastesini sorsa ol ruh-ı revān / Ėövdede **ruĥum** revān olup revānum söyleşe

G. 402/1: Bu şurāĥī dil-ber-i ra ‘nā kimidür kāmety / **Ruĥ** tek her kim ki rāĥın içey artar rāĥatı

K. 16/2: Sevindi cān-ı ‘aşıķlar açıldı baĥt-ı şādıķlar / Uyandı **ruh-ı** mü ‘minler şafā geldi şafā geldi

K. 18/2: Ĥāk-i kūyuñdan muĥammer oldı Ĥdem tıyneti / Ey ser-i kūyuñ nesīmi ruh-ı insān yā ‘Alī

ruh-efzā: Cana can katan.

G. 115/1: Bu şurāĥī fi’l-mesel bir dil-ber-i cānān durur / Rāĥ-ı **ruh-efzā** anuñ içinde nāzūk cān durur

ruh-ı kuds: Hz. Cebrail, sevgili.

G. 357/5: Şol perīşān zülfünü tā ġörmüşem ey **ruh-ı kuds** / Derd ü ĥasretten menüm gönlüm perīşāndur yine

ruh-ı kudsī: Temiz, mübarek ruh.

G. 168/2: Yazmaġa Ĥaķdan kelāmu’llāĥ-ı nātıķ şerĥini / Rūĥ-ı kudsī şüret-i insāna gelmişlerdenüz

rûh-ı revân: Rûh-ı insânî; yürüyen latif bir rûha benzetilen güzel, sevgili.

- G. 10/2: Yüzün üste zülfünü tā gördüm ey **rûh-ı revân** / Gice gündüz ağlamağ 'ışkuñda hoş-hûdur maña
G. 114/3: Tā ki senden düşeli ayru eyā **rûh-ı revân** / Gözümlün yaşı menüm katre-i bārān kimidür
G. 142/2: Tende cānum kalmadı anuñla olmışdur revân / Ol menüm **rûh-ı revân** um yā nigārumdur gider
G. 160/1: Dil-berā mihr-i cemālün tende cān küncindedür / Diysi olmaz tendedür **rûh-ı revân** küncindedür
G. 161/2: Girdi Âdem donına özini bildürmeklige / Âdemün cismindeki **rûh-ı revân** ı şahdur
G. 200/2: Dün hayāl ilen perî tek 'azm kılduñ süy-ı men / Bes revân geçdün eyā **rûh-ı revân** um sen midüñ
G. 228/1: Çıhmadı 'ışkuñ senün bir lahza cānumdan menüm / Mihr-i hüsnün yeg durur **rûh-ı revân** umdan menüm
G. 234/1: Ol perî-peyker şanem cismümde cānumdur menüm / Gîtmesün gönümünden ol **rûh-ı revân** umdur menüm
G. 337/2: N'ola bir kez hastesini sorsa ol **rûh-ı revân** / Gövdede rûhum revân olup revānum söyleşe
G. 387/2: Yâsemen tek rûhların gördüm eyā **rûh-ı revân** / Yaşlarum gözden revân oldu yine xanum kimi
G. 369/1: Nefesi ehl-i dilün gevher-i cāndur bilene / Nuṭkumuz kudret-i Hâk **rûh-ı revân** dur bilene
G. 387/2: Yâsemen tek rûhların gördüm eyā **rûh-ı revân** / Yaşlarum gözden **revân** oldu yine xanum kimi
G. 430/1: Sen menüm **rûh-ı revân** umsin tenümde cān kimi / Kim görürsün maña sen dîn ile imân kimi

ruh-sâr: Yanak, ruh, yüz, çehre.

- G. 1/1: Hüsn-i **ruhsârûñ** kim oldı cān u dil hayrān aña / Va'de-i devr-i kāmerni dapşurur devrān aña
G. 17/1: Tā ki **ruh-sârından** er-Rahman 'ale'l-'arş istevā / Hem anuñ şânında münzel âyet-i şemsü'd-ḍuhā
G. 20/2: Derdümün dermānı **ruh-sârûñ** görmekdür senün / Teşneyem bi'llāh dudaguñ şerbetin cām it maña
G. 23/2: Bilmez idüm haṭṭ-ı **ruh-sârûñ** şıfâtın söylemek / Fitne çeşmün gamzesi öğretti ilhāmı maña
G. 45/5: Bu Ḥaṭāyî âfitāba eyledi gökde nazar / Yār aydur kim aña baḥma 'aks-i **ruh-sârûm** durur
G. 80/2: Sen ey Türk-i perî-dil-ber 'acāyib şun'-ı Yezdānsın / Göreliden berlü **ruh-sârûñ** sözüm Allāhu ekberdür
G. 91/4: Kaş ilen göz midür ol **ruh-sârûñ** üste ey şanem / Yoḥsa devrān fitne-i âḥir zamān itmiş durur
G. 101/1: Gökdeki māhuñ liḳası dost dîdārındadır / Âfitābın yüzi ol hürşîd-i **ruh-sârındadır**
G. 107/1: Gerçi gün hoşdur velî **ruh-sârûñ** andan yaḥsıdur / Ay daḥı tābān durur dîdārûñ andan yaḥsıdur
G. 116/5: Ol dil-berün **ruh-sârına** virdi Ḥaṭāyî gönünü / Âh ile tāb oldu işüm ol şem'a yā pervānedür
G. 122/1: Dil-berā 'ışkuñ senün cismümde cānum cānidur / Vaşl-ı **ruh-sârûñ** hayālî gönümün mihmānidur
G. 127/3: Ögmeñüz mäh-ı feleknün pertev-i **ruh-sârûñ** / Ol perîñün hüsnî mäh-ı âsumāndan yaḥsıdur
G. 138/4: Ruḥ-sârûñ görürse meh-i âsumān bugün / Ol dem yüzini yire dutup şerm-sār olur
G. 164/3: Şem'-i **ruh-sârûñ** tā kim görmişem ey meh-liḳā / Gökde yıldızlar kimi her gice bîdāram henüz
G. 163/1: Dil-berā şemsü'd-ḍuhādur âyet-i **ruh-sârûñ** / Âyet-i Tāhā vü Yāsîn şüret-i dîdārûñuz
G. 165/3: Zülmet-i hicrānda kaldum bir meded kıl hālūme / Ey perî-veş çünki siz **ruh-sār** ile mehtābsız
G. 175/1: Zülfi-i müşğmün sevādî zülmet-i hürşîd imiş / Hüsn-i **ruh-sârûñ** beyānı âyet-i tevḥîd imiş
G. 184/1: Fırkatün çekdüm nigārā vaşl-ı **ruh-sârûñ** gerek / Haste-hālem dil-berā la'l-i şeker-bārûñ gerek
G. 219/4: Zülf ü **ruh-sârûñ** katında şol haṭ u hālün senün / Hoş melāḥatdur düşüpdür al yañağ üstinde hāl
G. 221/4: Bülbül-i bağ-ı vişālam ey gül-endāmum menüm / 'Arız u **ruh-sârûñ** görsem gül-istānum direm
G. 283/6: Mäh **ruh-sârûñ** görüp ikrāra geldi müdde'î / Çün zuhūr oldu yüzünden nūr-ı Rahmān yeñiden
G. 293/1: Gözlerüm her dem-be-dem **ruh-sāra** döndermiş yüzün / 'Aşık-ı bīmārı gör tīmāra döndermiş yüzün
G. 300/2: Zülfünü **ruh-sârûñ** üste şalma cānā Tañrı'çün / Küfr-i imānum dutup imānum elden gitmesün
G. 339/1: Dāne-i hāl-i siyeh kim düşdi **ruh-sār** üstine / Lāle-i pür-dāğdur kim düşdi gül-zār üstine
G. 339/2: Halkalanmış zülfünüz **ruh-sârûñ** üste ey şanem / Gence beñzer kim anuñ yatmış durur mār üstine
G. 390/3: Tā senün hürşîd-i **ruh-sârûñ** gördüm çeşmüme / Bir bulut oldu kamer ol mäh-ı tābān olmadı
G. 391/1: Dil-berā gül görmedüm gülşende **ruh-sârûñ** kimi / Mihr ü mäh olmaz felek yüzünde dîdārûñ kimi
G. 409/3: Gül gül-istānda bugündür nāzük ü ra'nā velî / 'Arızuñ tek ey şanem hiç gülde **ruh-sār** olmadı
G. 420/2: Kāmet ü **ruh-sârûñ** her kim ki gördi söyledi / Biri güldür birisi serv-i hürāmān nisbeti
G. 435/5: Demîde şol haṭ-ı müşğn ü zülf-i **ruh-sârûñ** / Ne fitnedür ki bu devrān içinde yir dutdı

ruḥsat: İzin, icazet, cevaz.

- G. 15/3: Ey dil ü dîn siz çıkuñ evden ki dil-dārum gelür / Sen de ey cān durma kim biz virmişüz **ruḥsat** saña

rûhu'l-emîn: Dört büyük melekten biri olan Cebrail.

- G. 314/4: Bağ-ı cennetdür yüzün yā ravza-i dāru'n-na'im / Âb-ı kevser mi lebün yā nefḥa-i **rûhü'l-emîn**

ruk'a: Arzuhal; sevgiliden gelen ve üzerinde sevgiliye ait sözler yazılmış olan küçük deri parçası.

- G. 191/1: Yazmışam bu **ruk'a**nı ol yāra göndermek gerek / Rāz-ı ahvālüm menüm dil-dāra göndermek gerek

Rûm: Anadolu. Burada yaşayan insanlar beyaz ırktan ve güzel oldukları için şiirlerde Habeş ve Zenci ile tezat yapılarak kullanılır. Sevgilinin yüzü içi kullanılır.

- G. 88/3: Ni 'aceb men miskinün gönlin eger yağma kıla / Hindu-yı zülfün ki mülk-i **Rûmdan** tārāc alır
G. 199/6: Tā ağ yüzünde çin-i saçındur maḳām-ı dil / İklim-i **Rûm** u Çin ü Ḥıṭāydur Ḥaṭāyînün
G. 330/3: Habeşdür kim misāfir **Rûma** düşmüş / Yüzün şahnındaki o hāl-i Hindü
G. 342/3: Server-i Hindüdür ol kim geldi **Rûm** iklimine / Ol siyeh hālün ki düşmüş rûy-ı ḥandān üstine
G. 364/5: Bu Ḥaṭāyî gönlini yağmaya virdi hüsn için / Çin çerisi başdı **Rûmı** geldi Mā-çin üstine

G. 372/2: Oğurlar üñümi baħr ile berde / Irāk u **Rūm** u hem Şirvān içinde
G. 377/5: **Rūmī** yüzüne düşgeç ol zülf-i semen-sāy / Bir müyini virmezmen Mısr u Haleb ü Şāma
G. 432/2: Evvel ü āhir 'Alīdür zāhir ü bātin 'Alī / Hüküm idüp şaldı ayağa **Rūm** u Şām u Berberi
G. 407/4: Çın çerisi şanasın kim dutdı **Rūm** iklimini / Tā yüzün gerdine düşdi zülf-i müşk- 'anberi
K. 11/9: Sensin ol Haydar ki dest-i mu'cizātuñ görüp / Hükümüne rām oldı Şām u **Rūm** u Berber yā 'Alī
M. 2/21: Kamu **Rūm** u Çın ü Horāsān u Şām / Açar bir beg iğit bularnı tamam
M. 2/28: Alup Şām u **Rūmı** musahhar kılup / Pes andan hevā-yı Fireng eylerem

rumūz: Remizler, işaretler, manası gizli olan sözler.

K. 18/1: Ey **rumūz**-ı haṭṭ u hālūñ şerh-i Kur'an yā 'Alī / V'ey ruḥ-ı ferhunde-fālūñ mäh-ı tabān yā 'Alī
K. 11/14: Laḥmūke laḥmi **rumūzınuñ** beyānı sendedür / Hem-dem ü hem-sırr u hem-rāz-ı peyamber yā 'Alī
T. 2/2: Ey Haṭāyī bil 'Alīdür bī-gümān / Kābe kavseyñüñ hem **rumūzı** mahremi

rūşen: Parlak, aydın, aydınlık.

G. 12/1: **Rūşen** yüzün ki zülfüñ olupdur niķāb aña / Nisbetdür ebr içinde meh ü āfitāb aña
G. 103/6: Sen ey Seyyid 'Alī zulmet içinde / Bu **rūşen** rüzgārum geldi hoşdur
G. 115/6: Budur ol āyine-i İskenderī gītī-nümā / Munda **rūşendür** cihānda her ne kim pinhān durur
G. 135/2: Meger hūrşid imiş hüsnüñ ki kıldı 'ālemi **rūşen** / Kim ol raḥşende envārı meh-i tabāna düşmişdür
G. 170/2: Ey hūblaruñ güzidesi **rūşen** yüzün kimi / N'ola eger sefid ola baḥt-ı siyāhumuz
G. 323/5: Yüzün şem 'inde **rūşendür** 'Aliyyü'l-Murtażā nūr / Ne bilsün bī-ḥaber Hābīl ki ne gelürdi Kābilden
G. 330/5: Haṭāyī dir yüzün hūrşide nisbet / Sözi **rūşen** didüm yüzüne karşı
G. 426/1: Bahār oldı ki 'ālem gülşen oldı / Gözüñ aç gör cihān tā **rūşen** oldı
G. 428/1: Ey şehā men senden özge sevmedüm sevmen daḥı / Mäh-ı **rūşen** senden özge sevmedüm sevmen daḥı
K. 17/5: Meger dārü's-şifā geldi ki Zeynü'l-'ābidīn Haḳdan / Ki her a'mā aña gitdi gözine **rūşenā** geldi
K. 18/4: Cümle-i mü'minlerüñ göñlinde **rūşendür** yakīn / 'Anberīn zülfüñ sevādı nūr-ı imān yā 'Alī
K. 18/18: Dīde-i binā içinde **rūşen** olmuş āşikār / Lem'a-i nūr-ı ruḥuñ hūrşid-i tabān yā 'Alī
Mus. 1/29: Burāk u kerāmet anuñ mahmilī / Açuḫ **rūşen** iden kamu müşkili

rūşenger: Parlatıcı.

K. 19/11: Hücetü'l-kāyim Muḥammed Mehdi-i şāḥib-zamān / Gizlödür ammā olupdur 'ālemüñ **rūşengeri**

rū-siyāh: Yüzü kara, utanılacak bir şey yapmış kimse; günahkar.

G. 25/2: Çıḥ sen ol yāruñ küymdan ey raķīb-i **rū-siyeh** / Haste bülbül var iken neyler gül-istānda gurāb
G. 214/3: Çengi aldum men be-kef bir dem ferāgat kılmadum / Hażretinden Ḥālīkuñ hiç **rū-siyāh** eksük degül

rūbāb: Üzerine deri geçirilmiş ve Hindistan cevizinden yapılmış yuvarlak gövdeli yanık sesli yaylı saz.

G. 133/4: Şūfi-i bī-çāre hem ḥālin görüp ol zāhidüñ / Şoḫbetin germ itmege çeng ü **rubāb** almış gelür

Rüstem: Şehname'de adı çok geçen İran'ın ünlü pehlivan ve savaşçısı. Neriman'ın torunu Zal'ın oğludur. Klasik edebiyatta kahramanlık ve yiğitlik sembolü olarak çok sık kullanılmaktadır.

G. 306/2: Ferīdūn Ḥusrev ü Cemşid ü Daḥḥāk / Ki **Rüstem** Zāl u hem İskenderem men
M. 2/9: Kimini be-heybet çü **Rüstem** iden / Kimini möcekden daḥı kem iden
M. 2/31: Dirīgā ger olsaydı **Rüstem** diri / Göreydi özünden o yigrek eri
M. 2/39: Menem **Rüstem** olmazdı Bīcen maña / Hükümet kılar oldı bir zen maña
M. 2/48: Ğanīm eyle maña otuz miñ eri / Ki **Rüstem** tek ola anuñ her biri
M. 2/56: Maña yārī virgil sen ey şehriyar / Ki ger **Rüstem** olsa kılam tarumar

Rüstem-i Zāl: Zaloğlu Rüstem.

G. 57/5: Pehlevānlar çoḫ cihānda **Rüstem-i Zāl** olmuşam / Hem Sikender ḥikmeti mülk-i Süleymān mendedür

rüsvā: Kötülükle şöhret bulmuş, rezil, kepāze kimse.

G. 352/2: Meni rüsvā idüp şaldı cihāña / Ğam ilen zār u giryān eyleyen şāh

rüy: Yüz.

G. 7/2: Mescide varmak ne ḥācet didüm ey zāhid saña / **Rüy** ilen zülfı anuñ küfr ile imāndur maña
G. 81/2: 'Işkuñ göñlümde men daḥı niçük pinhān idem / **Rüy**-i zerd ü eşk-i sürḥüm çün güvāḥ olmuş durur
G. 100/2: Hiç bilmezem bu dünyede eyyām-ı rüzgār / **Rüy** ile zülfünüz maña şubḥ ile şāmdur
G. 108/4: Tūbi kim dirler cihānda kadd ü refṭaruñdur ol / Bağ-ı rızvān kim diyerler **rüy**-i gül-zāruñ durur
G. 114/4: Maña yüzün görelı fırķat-i hicrānda ne ğam / Zülf ü **rüyün** şanemā şem'-i şebistān kimidür
G. 188/4: Ey göñül vird eyle dāyim zıkr ü fikr-i **rüy**-ı dost / Ehl-i İslāmam diyen imāna hoş gelmek gerek
G. 225/4: Gözümi yaşı itdi hicrān vaşl-ı **rüyüñ** görmedüm / Kāmetüm ham kıldı ğam kadd-i şemālūñ görmezem
G. 243/2: Ğicem ilen gündüzüm fark edebilmen ey şanem / **Rüy** ilen zülfüñ olupdur şubḥ ilen şāmum menüm
G. 282/5: Öyle şanma kim Haṭāyī mihr-i **rüyüñ** terk ide / Var iken dilde ḥayālūñ özge mihmān istemen

G. 288/3: Hüsni-i rüyuñdan kim ol hürşid-i 'âlem nûr alur / Hayf ola nisbet kılam mihr-i ruhuñı aya men
G. 346/2: 'İşk-ı rüyuñdan gönül ister halâş olmağ velî / Cānumı zülfüñ siyeh sevdāya şalmışdur yine
G. 381/4: Senüñ rüy-ı sefîdünden cüdâ tâ mübtelâ boldum / Karaldı kubbe-i hadrâ bu gönülüm âhı yanında
G. 388/1: Aşdı zülfüñ tek gamuñ şol kadd ü bālâdan meni / Rüy göster mâh-ı men kırtar bu sevdâdan meni
M. 1/15: Bedâ'atdur anuñ rüy-ı menâhi / Menüm başuma koy devlet külâhi

rüy-ı hak: Allah'ın yüzü.

G. 281/5: Rüm-ı rüyuñda Haţâyî tâ görüpdür rüy-ı Hak / Cümle-i 'âlem gözinde rüy-ı hakkuñdur nişan

rüy-ı handân: Güler yüz.

G. 342/3: Server-i Hindüdur ol kim geldi Rüm iklimine / Ol siyeh hâlûñ ki düşmiş rüy-ı handân üstine

rüy-ı zemin: Veryüzü.

G. 314/1: Merhabâ ey âfitâb-ı 'âlem ü dünyâ vü dîn / Revnağ-ı bağ u bahâr u zînet-i rüy-ı zemin

rüzgâr: Devir, zaman.

G. 32/3: 'Ömrüm hebâya gitdi zi-endüh-ı rüzgâr / Vâ hasretâ ki aydamazam yâre 'âkıbet
G. 51/4: Rüzgârum tîredür sensiz eyâ ârâm-ı dil / Dil niçük ârâm dutsun hâdden ötdi intizâr
G. 98/2: Yıl-be-yıl sâ'at-be-sâ'at hoş geçürgil yâr ile / Hafta hafta gün-be-gün ol rüzgâr elden gider
G. 100/2: Hiç bilmezem bu dünyede eyyâm-ı rüzgâr / Rüy ile zülfüñüz maña şubh ile şâmdur
G. 103/6: Sen ey Seyyid 'Alî zulmet içinde / Bu rüşen rüzgârum geldi hoşdur
G. 248/3: Hiç kararum yoğ idi şabrum tükenmişdi velî / Ber-karâram kim enis-i rüzgârum bulmuşam
G. 340/1: Mevsim-i kış gitdi devr-i nev-bahâr oldu yine / Meclis-i geşte 'acâyib rüzgâr oldu yine
G. 370/1: Eyâ gönül kuşu dirler bahâr imiş maña ne / Bisât-ı 'ıyş 'aceb rüzgâr imiş maña ne

rüz: Gün, gündüz.

G. 67/2: Devr-i hüsniinde anuñ ey yaşlu çeşmüm uymagil / Kim şeb-i zülfünden anuñ rüz h'âb almış gider
G. 198/2: Rüz-ı mi'râc-ı Nebî vaşluñ günidür ey melek / Kâbe kavseyñ ol dü-ebrü-yı hilâlündür senüñ
G. 271/5: Senüñ tek gelmedi hergiz cihâna / Zi rüz-ı Âdem ü tâ devr-i Hâtem
K. 11/3: Rüz-ı heycâ sâ'idüñ ber-fark-ı a'da bes durur / Kabzuña hâcet degül şemşir ü hançer yâ 'Alî

rüz u şeb: Gündüz ve gece; daima, her zaman.

G. 51/7: Dil-figâr oldu Haţâyî firkatünden rüz u şeb / Rüz u şeb vaşluñ hayâli gözde kaldı yâdigâr
G. 94/3: Rüz u şeb bes kim kılar bülbül figân u zârılığ / Tâ gül-istânda lebûñ tek bir gül-i handân durur
G. 96/5: Ey Haţâyî çünki yârûñ eyledi 'azm-i sefer / Rüz u şeb âh it ki yâr-ı gam-güsâr elden gider
G. 104/5: Rüz u şeb bülbül teki eyler Haţâyî nâleler / Bağ-ı hüsn içre yüzüñi çün gül-i handân bilür
G. 210/5: Ger vefâ kıl bu Haţâyî bendeñe yâ kılma kim / Rüz u şeb virdüm saña zıkr ü du'âdur bilmiş ol
G. 224/2: Rüz u şeb dünyâ içinde mest ü hayrânam müdâm / Giceler uyhu içinde tâ hayâlûñ görmişem
G. 231/1: Ol perî 'ışkıma men cāndan giriftâr olmuşam / Kim firâk u miñnetinde rüz u şeb zâr olmuşam
G. 231/4: Çünki 'ışkuñ gencini gönülümde pinhân eyledüm / Rüz u şeb ol gence men her dem nîgeh-dâr olmuşam
G. 238/1: Tâ ki düşdüm dil-berâ 'ışkuñda hayrân olmuşam / Rüz u şeb âh eylerem hem çeşmi giryân olmuşam
G. 243/3: Rüz u şeb bülbül teki feryâd ü zârîdir işüm / Tâ yüzünden ayru düşdüm ey gül-endāmum menüm
G. 248/7: Ey Haţâyî şükr kıl Hak virdüğine rüz u şeb / Şun'-ı sâni' kudret-i Perverdigârum bulmuşam
G. 262/2: Bülbül-i mestem şehâ bîmâr u zâram rüz u şeb / Ârzü-yı gül gamından hâra muhtâc olmuşam
G. 296/3: Ol yüzü gül zülfî sünbül kâmeti serv-i revân / Rüz u şeb dutmuş durur çeşmüm kenârında vaţan
G. 328/2: Tâ ayağûñ toprağından men sa'âdet bulmuşam / İşigünde rüz u şeb derbānam ol demden berü
G. 407/5: Rüz u şeb ay u güneş gird-i felekni devr ider / Şeb-çerâğ olmuşdur istersen büt-i nîk-ahteri
K. 13/19: Du'âcidur saña şāhâ Haţâyî / Kim anuñ rüz u şeb virdi du'âdur
K. 18/23: Rüz u şeb tekrâr iderler hâmd ü şükrüñi senüñ / 'Andelîb ü kumri vü tûfî-i hoş-h'ân yâ 'Alî

rüz-ı cezâ: Kıyamet günü.

G. 261/4: Vişâlünden doymca almadum kām / Anuñ rüz-ı cezâsın bilmez idüm

rüz-ı ezel: Ezel günü, ruhların yaratılıp da herkesin kısmetinin tayin edildiği gün.

G. 5/4: Zâhid korıma sen meni peymāneden bugün / Rüz-ı ezelde yâr ile peymān yeter maña
G. 18/4: Her kim ki tevhid ehlidür ol did ü vâ-dîd ehlidür / Rüz-ı ezelden tâ ebed ister kemāl-i muntehâ
G. 40/9: Kısmeti rüz-ı ezelden hem mu'ayyen Muştafâ / Nergis-i şehlä imişsin yâ 'Alî senden meded
G. 171/1: Sensin cihân içinde bugün pâdişāhumuz / Rüz-ı ezelde hâzretüñ oldu penāhumuz
G. 206/4: Mukadderdür maña rüz-ı ezelden / Diyem 'âlemde dāyim vaşf-ı hâlûñ
G. 267/3: Hüblaruñ cevrin çekermen ey perî peyveste kim / Kısmetüm rüz-ı ezelden miñnet ü gâmdur menüm
G. 259/4: Rüz-ı ezelde gördi seni bir nazar gözüm / 'Ömrümce baħuban o nazar-gāha şükr idem
G. 299/6: Ser-hoşuz rüz-ı ezel peymāne şehden içmişüz / Bu kadehden içmeyen hüşyāra söyleñ gelmesün
G. 328/4: Tâ senüñ rüz-ı ezelden 'ışkuña didüm belî / 'Ahdî bozman ber-ser-i peymānam ol demden berü

G. 416/1: Vechüñe baḡgeç görindi gözüme meh-pāresi / Olmışam **rüz-ı ezelden** firḡatüñ bî-çāresi

rüz-ı ḡaṣr: Kıyamet günü.

G. 16/3: Gelmiş degül ne ḡod gelecek tā-be **rüz-ı ḡaṣr** / Devr-i ḡamerde sen teki bir ṣāḡ-ı meh-liḡā

G. 39/6: Bî-nevā müflislerüñ sensin penāḡı **rüz-ı ḡaṣr** / Ḥoḡḡa-i dūr der-ṣadeḡ la‘l-i güher-kānum meded

K. 2/10: Bu Ḥaṡāyī ḡasteye ḡılḡil ṣefā‘at **rüz-ı ḡaṣr** / Çünki aṣlından senüñlen āṣinādur yā Nebī

rüz-ı kıyāmet: Kıyamet günü.

K. 11/8: Kim ḡalur **rüz-ı kıyāmet** hevl-i maḡṣerde susız / Anda sensin sāḡi-i ebrār u kevser yā ‘Alī

rüz-ı maḡṣer: Maḡṣer günü, kıyamet günü.

G. 108/3: **Rüz-i maḡṣer** ḡoparan cānā ḡıyām-ı ḡāmetüñ / Fitneler zāḡir ḡılan ol çeṣm-i mekkāruñ durur

G. 158/1: Men-i bî-çāre dili ‘ıṣḡı anuñ yaḡasıdur / **Rüz-ı maḡṣerde** menüm elüm anuñ yaḡasıdur

G. 213/2: **Rüz-ı maḡṣerde** dutup dāmenüñi saña direm / Bu daḡı ol mı durur dūnyā-yı gaddār degül

G. 226/2: Gerḡi maḡṣer bir olur ehl-i cihāna ey ṣanem / Firḡatüñüñ her ḡünün men **rüz-ı maḡṣer** görmişem

K. 14/1: Yırde gökde Ḥaydar-ı Kerrār sensin yā ‘Alī / **Rüz-ı maḡṣer** sāḡi-i ebrār sensin yā ‘Alī

rüz-ı viṣāl: Kavuşma günü.

G. 194/2: Derd-i firāḡ içinde ḡatı zāram ey ṣanem / Bir ḡün ola ki **rüz-ı viṣālūñ** görem senüñ

G. 198/7: Dañla dirler dīde-i mü‘mīn-liḡāyı Ḥaḡ görür / Bu Ḥaṡāyī ḡasteye **rüz-ı viṣālūñdür** senüñ

G. 288/5: Tā ḡönül oldı senüñ **rüz-ı viṣālūñden** cüdā / Bu Ḥaṡāyī dil-ṣikeste ‘ıṣḡ ilen hem-sāye men

G. 436/1: Tā ki düṣdi ḡöñlüme **rüz-ı viṣālūñ** bir daḡı / Dīdeler naḡṣ eyledi naḡṣ-ı cemālūñ bir daḡı

S

sa'adet: Mutlu olma, mutlu ve mesut yaşama, mutluluk, bahtiyarlık.

- G. 8/1: Hâk-i pâyuñ dil-berâ bir tâc-ı devletdür maña / Pes yüzün görmek senün baht u sa'adeddür maña
G. 16/4: Kim ki vişâlün isteye ihlâs ile senün / Üstinde zıll u sâye sa'adet dutar hümâ
G. 88/4: Tâ ayağun tozu tek kapuñda mesken dutmuşam / Bu sa'adedden menüm bahtumğa bahtum tâc alır
G. 58/4: Sa'adet burcınun dil-h'âhıdır ol / Yir ile gök ile Keyvân anuñdur
G. 130/4: Suvâr ol devlet atına hemîşe / Sa'adet topına çevgân senüñdür
G. 214/2: Başa çizginsem velîkin gam degüldür dil-berüm / Ol sa'adet ehlidür andan külâh eksük degül
G. 223/2: Menüm pervîn teki çeşmüm giceler uyhusuz kaldı / Sa'adet âsumânında yüzün bedr-i ducâ gördüm
G. 225/5: Dil müsevveşdür Hâtâyî ey sa'adet kevkebi / Tâ senün ol tal'at-ı ferhunde-fâlün görmezem
G. 264/3: Nice kim bilicisin ebsem olgil / Sa'adet olmağı hâmuşda gördüm
G. 278/2: Bülbül kimi cemende hezârân figân idüp / Hem-sâye-i sa'adet ü serv-i bülend olam
G. 289/3: Gamda zülfün tek perîşân oldı ol nikbet rakîb / Yüz sa'adet bendeye görsetdi devrân şimdiden
G. 306/5: Nişânumdur menüm tâc-ı sa'adet / Süleymân eline engüşterem men
G. 328/2: Tâ ayağun toprağından men sa'adet bulmuşam / İşigünde rüz u şeb derbânam ol demden berü
G. 371/5: Hâtâyîñün nefesin işidenler / Sa'adet anlaradur bî-kerâne
G. 402/3: La'l ü cevherdür muraşsa' kılını anı Hâk tamâm / Bu sa'adedden müdâmî kimsenün yoğ minneti

sa'adetlü: Mutlu, kutlu, uğurlu.

- G. 394/3: Yüzümni hâk-i pâ kıluram âsitânuna / Tâ kim dege yüzüme sa'adetlü dâmeni

sâ'at: Vakit, zaman, an.

- G. 25/5: Bu Hâtâyî hakkında dâyim dutupdur çoğ ümîd / 'Âkıbet rahm eyle aña sâ'at-i yevmü'l-hisâb
G. 135/3: Kaşun yayını kurmuşsin bize ez-gâmze her sâ'at / Eyâ dil-ber anuñ sehmi yakîn kim câna düşmişdür
G. 146/11: 'Ömr birdür gün bugündür yitse dem sâ'at dimez / Bâki olmaz cân bu tende fânidür edvâr bir
G. 167/7: Bu Hâtâyî ka'be-i 'ışkuña ihrâm bağladı / Ol sa'atde 'arşa çıhdı zıkr-i illâ'llâhumuz
G. 327/11: 'Alî oldur ki bir sâyl temennâ kıldı bir teh nân / Hem ol sa'at revân geçdi kaçâr u mâl-ı Kânberden

sâ'at-be-sâ'at: Saatten saate, her saat, her an.

- G. 98/2: Yıl-be-yıl sâ'at-be-sâ'at hoş geçürgil yâr ile / Hafta hafta gün-be-gün ol rûzgâr elden gider

sabâ: Doğudan esen hafif ve latif rûzgârdır. Sabâ yeli sevgilinin kokusunu taşıması, dağıtması ve yayması esası üzerine kurulmuştur. Daima sevgilinin saçlarından bir iz ve koku taşır. Aynı zamanda âşığa sevgiliden haber getiren bir postacıdır. Sevgilinin saçındaki misk, anber, sümbül ve reyhan kokularına sahiptir (İP).

- G. 66/1: Her şubh-dem ki küy-ı şanemden şabâ gelür / Gam-gîn gönül makâmına yüz miñ şafâ gelür
G. 95/3: Dün şabâ geldi maña hoş hoş mu'anber büy ile / Ğalibâ ol meh-likânun zülf-i müşk-efşânıdır
G. 113/1: Ey şabâ bu 'âşık-ı dil-hâsteden dil-dâra var / Bülbül-i zârûñ dilinden gülşen ü gül-zâra var
G. 216/4: Ey şabâ bi'llâh dilümden söyle kim çoğ düşmesün / Mâh-tâb üstinde ol zülf-i perîşân münfa'ıl
G. 228/5: Fırkatî kaşd itmedin miskîn Hâtâyî hâsteye / Bir haber vir ey şabâ ol gül-sitânımdan menüm
G. 230/4: Hâsretem Ya'kûb tek Yûsuf yüzine ey şabâ / Tañruñ için bir haber algil nigârımdan menüm
G. 235/2: Bir şemme ger getirse şabâ büy-ı zülf-i yâr / Baş ile cân u 'aql u gönül tercemân virem
G. 247/4: Kabrüm üstine şabâ lutf eylegil kılil güzâr / Bir haber virgil maña cân u cihânımdan menüm
G. 258/2: Meni senden sorar olsa şabâ di / Zâ'if ü hâste vü âvâra gördüm
G. 314/2: Büy-ı zülfünden şabâ kıldı mu'atâr 'âlemi / Şad hezârân âferin bād âferin bād âferin
G. 379/1: Ey şabâ ahvâlümü 'arz eylegil cânâneye / 'Âşıka her dem cefâ gösterdügün cânâ neye

şabâh: Gün başlangıcı, gündüzün ilk saatleri.

- G. 24/3: Ger menüm yetmez elüm sürtem yüzüm toprağuna / Her şabâh bād-ı şabâ virsün selâm yâ Muştafa

sâbit: Yerinde duran, yer değiştirmeyen, durağan.

- G. 353/5: Şerî'at yolına sâbit Hâtâyî / Târiqat 'ilmin ihsân eyleyen şâh

sabr: Katlanılması zor olan haksızlık, sıkıntı, acı, hastalık, yoksulluk, felâket vb. durumlar karşısında umutsuzluğa kapılmayıp şikâyet etmeden, sızlanmadan dayanma, tahammül gösterme.

- G. 21/3: Cevr-i hicrân çekdügümden kalmayıp dur tâkatum / Yâ naşib itseñ n'olaydı şabr u ârâmı maña
G. 23/3: Şabr u ârânum gidüpdür görmezem 'aynumda h'âb / Fırkatün bir eylemişdür şubh ile şâmı maña
G. 28/5: Sensüz Hâtâyî ey şeh-i hûbân firâk ider / Şabrüm tükendi gözlerüme gelmez oldı h'âb
G. 65/1: Gönül tâ kim gamuñlan âşinâdur / Karâr u şabrdan mutlak cüdâdur
G. 158/4: Şabr kıl cevrine katlan bu meseldür didiler / Bir arıha su ahıpdur yine hem ahasıdır
G. 185/2: Çoğ belâ vü derd ü gam çekdüm yoluñda şabr idüp / Derd-i hicrân hâdden ötdi şimdi dermânım gerek
G. 239/4: Sabr-ı Eyyûb eyledüm şahâ 'inâyet vaktidir / Dem-be-dem men intizâr-ı lutf-ı Allâh olmuşam
G. 248/3: Hiç karârım yoğ idi şabrüm tükenmişdi velî / Ber-karâram kim enîs-i rûzgârım bulmuşam

- G. 273/3: Durup oturmağa **şabrum** dağı yoh / Kātı ser-geşteyem hem bî-karāram
 G. 277/1: Ey dirîgā gitdi gelmez ol gül-endāmum menüm / Ne karārūm var ne **şabrum** u ne ārāmum menüm
 G. 308/2: Karār u **şabr** u ārāmum tükendi / Kesildi külli fermānum ne dırsın
 G. 317/5: Zihî bülbül ki şevkinden ne **şabrı** var ne ārāmı / Düşüpdür gülşen içinde hezārān kāl u kıl andan
 G. 322/5: Eyüb tek **şabr** ile sultān Hātāyī / Giyesin hıl'atı Settār elinden
 G. 331/2: Karārūm kalmadı **şabr** ötdi hadden / Dü çeşmüm nergis-i bīmāra karşı
 G. 431/7: Ey Hātāyī fakr evinde kim ki buldı genc-i **şabr** / Kayluğa virmez ele ol köhne-i 'abāsını

sabr u karār: Sabır ve huzur.

- G. 46/1: Dil-berā sencileyin bi'llāh ki yārum yoh durur / Bir zamān sensiz menüm **şabr u karārūm** yoh durur
 G. 103/7: Hātāyī şükr kıl Allāha dāyim / Giden **şabr u karārūm** geldi hoşdur
 G. 129/2: Apardı 'aql ile **şabr u karārūm** / Menüm **şabr u karārūm** anda n'eyler
 G. 230/2: Şüretüñ gördüm nigārā vālih ü sevdā-yı men / Firkatüñ dūr eyledi **şabr u karārūmdan** menüm
 G. 290/4: Tā ki senden ayru düşdüm görmedüm **şabr u karār** / Hiç 'aşık dil-berinden zār u mehcūr olmasın
 G. 403/3: Tā ki gördüm uyhuda men ol perişān zülfüñi / Yirine andan berü **şabr ü karārūm** gelmedi

Sabūr: Çok sabırlı olan, kendisine isyan edenleri cezalandırmakta acele etmeyen, onlara tövbe etmeleri için zaman tanıyan manasında esmaü'l hüsnadan.

- M. 1/1: Ya İlāhe'l-'ālemīn sen gāfırsun / 'Alīm ü hem şekūr u hem **şabırsun**

saç: Baş derisini kaplayan kıllar; sevgilinin saçları gece gibi karanlık; misk ve amber gibi güzel kokuludur, perişan ve düzensizdir. Aşığı tuzağa düşürür, esir eder. Saba rüzgarı saçın kokusunu aşığa taşır.

- G. 54/2: Saçuñ rengin şeb-i kadr ohiyanlar / Yüzüñ nūrın meh-i tábān dimişdür
 G. 69/5: Yüzi şahn-ı gül-istān içre güldür / Saçuñ büyü müşk ü 'anberidür
 G. 69/7: Saçuñ rengidür çün leyletü'l-kadr / Cemāli nūrı şem'-i hāveridür
 G. 79/4: Gerçi zulmetdür saçuñ yüzüñ aña hürşid-var / Lebleriñ tu'mı ne nisbet çeşme-i hayvānadur
 G. 51/6: Bî-karār oldum saçuñ tek ruhlaruñdan ayru men / Men niçük ārām idem sensiz ki oldum dil-figār
 G. 80/5: Bugün ihlās u sıdk ile Hātāyī vālih olmışdur / Ki yüzi şem'-i envārī saçı anuñ mu'anberdür
 G. 81/7: Bu Hātāyī yüzüñi tā gördi ey hūb-ı Hoten / Ol saçuñ tek Hind iline pādīşāh olmuş durur
 G. 90/3: Saçuñ zulmetinde teşne Hızra / Dudağıñ āb-ı hayvān menzildir
 G. 174/5: Şāneden meşşāta şalmış bir saçuñ kılın yire / Ser-be-ser hāk-i cihānı 'anber-efşān eylemiş
 G. 186/2: Vişālūñi bulan diller hayāt-ı cāvidān dırdı / Saçuñ zulmātınun içre lebündür āb-ı hayvān tek
 G. 199/6: Tā ağ yüzünde çin-i saçuñdur makām-ı dil / İlīm-i Rūm ü Hātāydur Hātāyīñün
 G. 240/1: Göñülde 'ışkuñi cān tek dilerdüm / Saçuñ küfrini imān tek dilerdüm
 G. 242/2: Saçuñ küfrine olmuşdum giriftār / Yüzüñi görgecin imāna yetdüm
 G. 244/1: Derd ü firāk u hasret ilen cāna gelmişem / Küfr-i saçuñla vechüñe imāna gelmişem
 G. 245/3: Cemālūñ verdini gülşende gördüm / Firākuñdan saçuñ tek bî-karār
 G. 261/2: Saçuñ pür-çin didüm bendine düşdüm / Bu çin sözüñ hātāsın bilmez idüm
 G. 291/1: Yüzündür süre-i Yūsuf dudağıñ āb-ı kevserden / Boyuñ tūbā durur ammā saçuñdur sünbül-i terden
 G. 297/1: Müşgīn saçıma tā ki melek çaldı şānesin / Şad pāre kıldı cān kuşınun āşiyānesin
 G. 263/4: Ey şeh-i hūbān-ı 'ālem bāğ içinde men senüñ / Boyuñı serve saçuñ reyhāna nisbet kılmışam
 G. 301/5: Bu Hātāyī saçlarıñ çininde çin çin bağludur / Olmañam çinden perişān çün maña ğam-h'ārsın
 G. 364/1: Çiy düşüpdür çin saçuñdan yüz tümen çin üstine / 'Anberin çin çin düzetmiş müşk-i pür-çin üstine
 G. 371/4: Divāneyüz divāneye kalem yoh / Bize ne saç u şakal u ne şāne
 G. 291/4: Kaşuñdur kābe kavseyn ü saçuñ zıll-ı İlāhidür / Ziyād olmuş durur cānā cemālūñ şem'-i hāverden
 G. 355/10: Dil kuşına dāne-i hāl üste dām itmiş saçuñ / Yā Rab anı bend-i zindān itdigüñ ya'ni ki ne
 G. 384/2: Başına her kimsenüñ düşse saçuñ sevdāları / Terk idüp dünyānı 'ömrinden dağı bızār ola
 G. 400/2: Şanma ancağ müşge virdi bu siyeh-rūlīg saçuñ / Meh yüzüñ kıldı hacil bağlarda verd-i aħmeri
 G. 404/1: 'Aks-i sāyeñdür vücūdum ey saçı zıll-ı hümāy / Nişe kim sen pādīşāhsın men kapuñda bir gedāy
 G. 405/6: Ey Hātāyī şol Hoten Türkī saçuñ şemmesi / Nāfe-i şahrāya şaldı belki müşk ü 'anberi
 G. 424/1: Yüzüñ bedr aya beñzer beñzemez mi / Saçuñ sevdāya beñzer beñzemez mi
 K. 16/13: Özi Yāsīn dili Tāhā yañağı Kāf v'el-Kur'ān / Kaşı nūn u saçı ve'l-leyl yüzi şemsü'd-đuhā geldi

saç-: Ortalığa dağıtmak, etrāfa serpmek, dökmek.

- G. 364/2: Bir hıramān serv-kāmet girdi nesrīn dermege / Avcuñı doldur benefşe saç bu gül-çin üstine

sa'd: Kutluluk, bahtiyarlık.

- G. 6/4: Zāhid öğünme tāli'i sa'dum diyüp yüküş / Sen var işüñe baht-ı siyāhum yeter maña

şad hezār: Yüz bin.

- G. 360/2: Şad hezār la'net Yezide çünki ol şeh-zādeye / Bir içim su virmedi kādır Hudānuñ 'ışkına

şad hezārān: Yüz binlerce.

G. 42/1: Tā ki derdünden olupdur yüregüm şad-päreler / Tîğ-ı 'ışkuñ yüregümni **şad-hezārān** päreler
G. 44/5: Öldi derdünden Haṭāyī bir kadem rencide kıl / Kabrine başgil iştigil **şad-hezārān** nâleler
G. 314/2: Būy-ı zülfünden şabā kıldı mu'atṭar 'ālemi / **Şad hezārān** āferin bād āferin bād āferin

şadef: İnci kabuğu; sevgilinin ağzı sadef, dişleri ise inci gibidir.

G. 71/5: Gülende dişlerün ağzında ey cān / Şadef içindeki **dürdānemizdür**
G. 152/5: Gözlerüm her demde mevc eyle ki fırkatdūr bugün / Tök **şadefler** dürrini kim gevher-i kân ayrılır
G. 165/2: Tā **şadef** ağzında yāruñ görmişem dūr dişlerin / 'İşkī bahrinde gönül ol ma'nide ğarḳ-ābsız
G. 176/3: Tā dehānuñ **şadefin** açduñ sen ez-luṭf u kerem / Şekker elfāzuñdan ey cān dürr-i pinhān oldı fāş
G. 254/2: Dil-berün ağzı **şadefdür** didiler hey dil-berā / Dişleri dürdānedür dürdāneye göndermişem

sa'd-ı ekber: Jüpiter (Müşteri) gezegeni. Bu yıldızın etkisi altında doğmuş olanlar, terbiyeli, utangaç, iyi ve yumuşak huylu, alçak gönüllü, cömert olurlar. Düzgün ve güzel söz söylerler, Feleğin kadısı ve hatibi olarak bilinir. Mavi renk, Müşteri yıldızına aittir. Özellikle medhiyelerde bahsedilen kişiler düşüncelerinde ve işlerindeki isabetten dolayı Müşteri yıldızına benzetirler.

G. 226/4: Bes menüm mülk-i cihānda tālī'üm efrüz ola / Tā senün yüzün kimi bir **sa'd-ı ekber** görmişem

Sa'di-i şīrāz: Fars edebiyatının en büyük şairlerindendir. Sa'dī, yaşadığı dönemde yaygın nazım şekli olan gazeli müstakil bir edebî tür olarak mükemmelliğe kavuşturmuştur. Farsça'da eskiden beri yaygın biçimde kullanılan atasözlerinden faydalanmış, bunun yanında toplumun düşünce ve isteklerine tercüman olan özlü sözleri atasözü haline gelerek günümüze kadar kullanılagelmıştır (İA).

G. 134/5: Ey Haṭāyī āferin kılmak gerek idrāküne / Böyle ter sözler meger kim **Sa'di-i Şīrāz** ider

sādık: Dostluğunda samimî ve vefalı olan, dostluk bağlarının gerektirdiği vefayı gösteren, sadâkatli.

K. 16/2: Sevindi cān-ı 'aşıklar açıldı baht-ı **şadıklar** / Uyandı ruh-ı mü'minler şafā geldi şafā geldi
K. 19/7: Mûsi-i Kāzım yolında **şadık-ı** ihlās olup / Olmuşuz ehl-i rızānuñ çakerinüñ çakeri

sādıkāne: Samimiyetle, sadakatle.

G. 52/5: Biz imām kullarıyuz **şadıkāne** / Şehidlik gāzilik nişānumuzdur

şadır: Ortaya çıkan, meydana gelen, zuhur eden.

G. 171/4: Bir gün terahḫum eylemedüñ hāk-sāruña / Yā Rab ne **şadır** oldı kapuñda günāhumuz
G. 315/5: Ey Haṭāyī ger ḫaṭālar **şadır** olsa sehv ile / Ğāfirü'z-zenb oldı peydā ğam yime 'işyān içün

şad-päre: Yüz parça.

G. 42/1: Tā ki derdünden olupdur yüregüm **şad-päreler** / Tîğ-ı 'ışkuñ yüregümni şad-hezārān päreler
G. 258/1: Bugün men bir büt-i meh-päre gördüm / Elinde yüregüm **şad-päre** gördüm
G. 392/4: Dāma şaldı cān kuşın **şad-päre** kıldı dilleri / Tā kamer yüzinde ol zülfün perişān eyledi
G. 428/3: Cigerüm **şad-pāredür** ğamzeñ oḫından ey şanem / Kiprugi müjgāndan özge sevmedüm sevmen daḫı

şadr: Baş, başkan, reis; bir şeyin başı, baş tarafı, en yüksek yeri.

G. 180/3: Şaḫīfe **şadrda** müstağnidür kelām-ı kadīm / Men andan oḫumışam pür-ḫaḳīkat āyet-i 'ışk
K. 11/13: **Şadr-ı** divān-ı ezelsin pīşvā-yı enbiyā / Kutb-ı dīn ü kıble-i mihrāb u minber yā 'Alī

şaf: Sıra, dizi.

M. 2/54: Kılıcum uzatgil yetem düşmene / Dağıdam önümden **şaf** u meymene
M. 2/60: Olaruñ **şafından** kopardıl meni / Kılıçla iderler zebün düşmeni

şaf çek-: Sıraya dizmek.

G. 202/3: Sīnemün meydānda **şaf çekdi** koşun bağladı / Pādişāhum sen buyurduñ kim virür san oḫlaruñ

şaf: Halis, temiz.

G. 431/2: Sen seni ihlās ile ṭayyib ü ṭāhir eyle kim / Aynası şāf olmayan görmez Ḥakuñ liḳāsını
K. 19/5: Şāf olupdur ḳalbümüz her mezheb-i nā-pākdan / Kim mevālī-mezhebüz dilden İmām-ı Ca'ferī

şafā: Kedersizlik, endişesizlik, gönül şenliği, neşe, zevk; tasavvufta saflık, berraklık, temizlik.

G. 18/3: Cām-ı muşaffādan maña sāḳī içürdi bir kadeḫ / Şūfī ne bilsün men nice ol cāmdan buldum **şafā**
G. 24/1: Dem-be-dem yüz miñ selām olsun saña yā Muşṭafā / Cümle dillerde **şafā** senden durur yā Muşṭafā
G. 66/1: Her şubḫ-dem ki küy-ı şanemden şabā gelür / Ğam-gīn gönül maḳāmına yüz miñ **şafā** gelür
G. 98/3: 'İşret ü zevḳ u **şafāya** ey gönül şād ol müdām / 'Iyş nihān olur görünmez aşikār elden gider
G. 132/2: Bu fenā-dārında ehl-i zevḳ ilen kılğil **şafā** / Mülk ü māl ü taḫt u cāh olmaz cihānda pāyidār
G. 153/5: Her kişi kim zikr-i Ḥaḳlan gönlünü itmez cilā / Ol ne bilsün bī-başar 'ışkuñ **şafası** ḫandadur
G. 169/3: Ḥudāya şükr 'aceb rāḫat u **şafamız** var / Bir oldı dost ğamuñdan derün u zāhirümüz

G. 223/4: Şeb-i hicrânda ey sâlik hidâyet şem'ine yetdüm / Yüzünüñ âfitâbında yüz envâr-ı **şafâ** gördüm
G. 266/2: Bî-çâre gönül gözgüsi açıldı **şafâdan** / Hey hey ne 'aceb âhû-yı Tataru yoluğdum
G. 333/1: Kılur ğamzeñ cefâlar dürlü dürlü / Virür la'lüñ **şafâlar** dürlü dürlü
G. 355/29: Aldı zemzem Ka'be-i vaşluñ **şafâsından** gözüm / Tarf-ı dil derdine dermân itdigüñ ya'ni ki ne
G. 360/1: Sâkiyâ ol bâde-i şâfi **şafânuñ** 'ışkına / Doldurup virgil 'Aliyyü'l-Murtażânuñ 'ışkına
G. 362/7: Ey Hâtâyî gel bu fâni dünyenüñ terkini kıl / Geç anuñ kâl u kılinden şâh digil **şafâsına**
G. 375/7: Sensiz dirilmek 'aşıkâ yüz miñ belâ imiş / Ölmek senüñ yoluñda **şafâdur** Hâtâyîye
G. 376/1: Aytdum ey dil-ber hayâlün âşinâdur gönülüm / Her ne kim senden gelür şıdk u şafâdur gönülüm
G. 386/2: Cihân içinde bir 'âkil meni bil / Men ol şıdk u **şafâyam** geldüm imdi
G. 406/1: Maña derd ü belâlar yahşî geldi / Saña zevk u **şafâlar** yahşî geldi
G. 417/1: Şehâ senden **şafâ** ister Hâtâyî / Kerem lutf u 'atâ ister Hâtâyî
K. 4/1: Ey Hâk kelâm içinde didi Murtażâ seni / Hâk bildi şıdk u cân ile ehl-i **şafâ** seni
K. 17/4: Yazıldı yazı kısmetden Hüseyñüñ alınna ol dem / Bağup hikmet yazusından ki gönülüne **şafâ** geldi
Mus. 1/47: Diline **şafâ-yı** nüzül eyleyen / Hâsûdî zalûmen cehûl eyleyen

şafâ gel-: deyim Huzur, mutluluk, neşe gelmek.

K. 16/2: Sevindi cân-ı 'aşıklar açıldı baht-ı şâdıklar / Uyandı rûh-ı mü'minler **şafâ** geldi **şafâ** geldi

şafâlar sür-: deyim Sevinmek, eğlenmek, üzüntü ve kederden uzak olmak.

G. 333/2: İşigüñde senüñ her gice ey şâh / Sürer yüz miñ **şafâlar** dürlü dürlü

Şafâ: Mekke dolaylarında hac ibadetinin yapıldığı yerlerden biri olup hacıların burası ile Merve adı verilen yer arasında Hz. Hacer'in o dönemde yapmış olduğu gidiş ve geliş hareketini dört gidiş, üç geliş olarak aynen uygulanan yer.

G. 16/1: Hüsnüñ beyânı sûre-i Yâsîn ü Hel etâ / Ey Ka'be-i mübârek v'ey Merve vü **Şafâ**

şâfi: Saf, duru, temiz, katıksız.

G. 360/1: Sâkiyâ ol bâde-i **şâfi** şafânuñ 'ışkına / Doldurup virgil 'Aliyyü'l-Murtażânuñ 'ışkına

G. 418/2: **Şâfi** nesli Cüneyd ü Haydar oğlu / 'Aliyyü'l-Murtażâdür Hâtâyî

G. 429/2: Bu sırrı sahlâ yâ şüfi ki oldur şüfi-i **şâfi** / Revâdur kim aña diseñ zihî şâhib-nazar şüfi

Şâfi: Şeyh Safi; Safeviyye tarikatının kurucusu ve Safevî Devleti'ni kuran ailenin atası.

G. 257/8: Ulu babam **Şâfi** atam Cüneyddür / Şecâ'at ehlinüñ haq Ca'feriyem

şafha: Sayfa, levha. Sevgilinin yüzü kitap sayfasına benzer. Yüzündeki ayva tüyleri ise sayfa üzerine yazılı olan yazılar gibidir.

G. 29/5: Cemâlün **şafhasından** haţţ ü hâlün / Yüzünde âyet-i Kur'ândur ey dost

G. 198/6: Arı yüzün **şafhasıdır** âyet-i fethün karîb / Harf u nokta ol yüz üste haţţ u hâlündür senün

G. 357/4: Yüzünüñ zâhid neden seb'a'l-mesânîdür dimez / **Şafhasında** yazılı hem nûr-ı Kur'ândur yine

G. 314/5: **Şafha**-i sînemde 'ışkuñ bir kitâbet yazdı kim / Yazamaz bir harfin anuñ miñ kirâmen kâtibîn

G. 408/5: Buldı Hâtâyî zıkr-i cemâlünde nûr-ı Hâk / **Şahn**-ı ruhuñı şafha-i Kur'an disem yiri

M. 2/2: Dokuz âsumânı mu'allâ kılan / Zemîn **şafhasını** muşaffâ kılan

saf-şiken: Düşman saflarını bozan, düşman ordusunu dağıtan.

M. 2/38: Dirigâ ki kalmadı er kıymeti / Yel-i **sâf-şiken** şîr-i ner kıymeti

sağ: Vücutta kalbin bulunduğu tarafın karşısında olan.

G. 177/3: Dost-kâm olsun müdâmî ol zi-ğam-ı düşmenân / Oldı meclisde müşerref büsesinden **sol u sağ**

sağ: Diri, canlı, sağlam, hayatta.

G. 384/5: Kıla dönmişdür vücudum miñnet-i cevruñ çeke / **Sağ** gezen düşmenlerün bende teki bîmâr ola

sağın-: Zannetmek, düşünmek.

G. 47/3: Cân devletini bilür tamâmet / **Sağınma** anı ki bî-zebândur

G. 56/2: Sînemi karşı dutaram küyına ol dil-berün / **Sağınuram** dem-be-dem Veys-i Karenden bû gelür

G. 69/8: Ezelden anı sevdim cân ü dilden / **Sağınmasun** ki 'ışkum serserîdür

G. 144/9: **Sağınmañuz** Hâtâyî derdini söz / Ki söyler söyledür üstâdî vardur

G. 159/1: Menüm bu gönülüm alan dil-berîdür / **Sağınmagil** kim andan dil berîdür

G. 159/3: Bu 'ışka 'ışk ile merdâne girgil / **Sağınmagil** bu 'ışkı serseridir

G. 167/3: Dün **sağınur** kim ki görse zulfünüñ şeb rengini / Kim karaya boyayupdur anı düd-ı âhumuz

G. 265/5: Ezelden gelmişem şâh emri ile / **Sağınmagil** cihâna şimdi geldüm

G. 425/7: Hâtâyî kimseye **sağınma** yaman / Ki düşdi ol kişi kim kazdı çâhı

M. 2/26: Men olam ğanîme varup qorhusuz / **Sağınma** ki bağup direng eyleyem

sahm-: Uzak durmak, çekinmek, kaçınmak, içtinap etmek.

G. 264/4: Belâsından bu 'ışkuñı **sahingil** / Yüğüş 'aşıkları ser-geşte gördüm

sahî: Eli açık, cömert.

G. 73/2: Hem **sahîdür** hem şehâdur kâyinâtın 'aynıdır / Kimse ne bilür anuñ sırrın bilür Perverdigâr

şahib: Mâlik, bahsedilen şey kendisinde bulunan, o vasfı hâiz olan kimse.

G. 132/4: Gelmemişdür sen teki 'âlemde ey sultân-ı hüsn / **Şahib-i** fazl u kemâl ü 'izzet-i bi'l-iftihâr

G. 438/5: Muştafâ gördi seni aşlan şıfatlu der-felek / **Şahib-i** mi'râc u hem-tâc u livâsın yâ 'Alî

K. 9/7: Taķî vü hem Nakî şah 'Askerî hem / Olar kim **şahib-i** sırru'l-beķâdur

K. 11/1: Ey iki 'âlem penâhı şah u server yâ 'Alî / **Şahib-i** fazl-ı velâyet şîr-i Haydar yâ 'Alî

şahib-devlet: Talihli, şanslı.

G. 402/2: Vaşfinuñ şerhin demekde nuţķı yoĥdur kimsenüñ / Haķ hümâyün eylemiş bezm içre **şahib-devleti**

şahib-i 'irfân: İrfan sahibi.

G. 305/2: Erenler menzili Haķ menzildür / Erenler **şahib-i 'irfâna** gelsün

şahib-i şecâ'at: Yiĥitlik, cesurluk sahibi.

G. 440/1: Ey şahbâz-ı her dü-cihân Murtaẓâ 'Alî / Ey **şahib-i şecâ'at** u kân-ı şehâ 'Alî

şahib-i tâc u livâ: Tac ve sancak sahibi.

K. 13/12: Naķiye men muĥibbem cân u dilden / Ezelden **şahib-i tâc u livâdur**

şahib-i temcîd: Ululuk sahibi

G. 175/3: Leblerüñ peymânesinden Şiblî vü Manşûr mest / Kim ki içdi şol şarâbı **şahib-i temcîd** imiş

şahib-kifâyet: Kifayet sahibi, yeterlilik sahibi.

G. 318/3: Kim ki kurbân eyledi cân-ı 'azîzin yâr içün / Ehl-i 'irfân katıda **şahib-kifâyetdür** bugün

şahib-kırân: Kırân sahibi. Kırân, kutlu yıldızlar olarak bilinen Müşteri ile Zühre'nin aynı burçta, aynı derece ve noktada birleşmesidir. Böyle bir anda doğan veya doğduğuna inanılan kişilere sahip-kırân denir. Özellikle devlet büyükleri için kullanılan bir tabirdir. Böyle kişilerin her konuda tam bir talih açıklığı ve uygunluğu içinde olduğuna inanılır. Kırân vaktinde tahta geçen padişahlara sahip-kırân denir. Her zaman muvaffak olan ve üstünlük kazanan hükümdar.

G. 161/7: Şâh-ı devrân Haydar-ı **şahib-kırân** sultân-ı dîn / Hücet ü bürhân idüp Qur'ân beyânı şahdur

şahib-livâ: Sancak sahibi.

M. 1/23: Ayırma men fakîri Muştafâdan / İraĥ itme meni **şahib-livâdan**

şahib-nazar: Görüşü kuvvetli, isabetli görüşlü (manevi hâllerde).

G. 27/4: Görmemişdür merdüm-i **şahib-naẓarlar** dünyede / Sen teki 'âlemde bir şeh-zâde-i 'âlî-cenâb

G. 50/1: Bu şah-ı pür-kerem **şahib-naẓardur** / Velâyetdür yakîn nûr-ı başardur

G. 429/2: Bu sırrı saĥla yâ şüfî ki oldur şüfî-i şâfî / Revâdur kim aña diseñ zihî **şahib-naẓar** şüfî

şahib-vakâr: Vakâr sahibi, ağırbaşlı.

G. 73/1: Dîn Muhammed dînidür şallu a'lâ **şahib-vakâr** / Kevserüñ şuyın viren şahum 'Alîdür şeh-süvâr

şahib-vefâ: Vefa sahibi, vefalı, sadık.

K. 17/6: Muhammed Bâkır-ı 'âbid kim oldur gözlerüm nûrî / Tarîķ ehline ol 'âbid 'aceb **şahib-vefâ** geldi

şahib-zamân: Zamanın sahibi. On iki imamın sonuncusu Muhammed Mehdi'nin sıfatı.

G. 160/5: Didiler ki ey Haţâyî ĥandadır yâruñ senüñ / Bes digil ki Mehdi-i **şahib-zamân** küncindedür

G. 360/5: Ey Mevâliler **bilüñ şahib-zamânuñ** vaktidür / Çalaram men kılıcı **şahib-zamânuñ** 'ışķına

K. 9/8: İmânum ĥüccetü'l-kâyim Muhammed / Kim ol **şahib-zamân** u reh-nümâdur

K. 10/7: İrişdi va'desi **şahib-zamânuñ** / Ulu divân kırıldı mahşer oldı

sahife: Sayfa, yanak sayfası, yüz.

G. 180/3: **Şahife** şadrdâ müstaĥnidür kelâm-ı kadîm / Men andan oĥımışam pür-haķîķat âyet-i 'ışķ

sahla-: Başkasına göstermemek için kapamak, örtmek veya bir yere, bir şeyin içine koymak, gizlemek.

G. 94/5: Dünyenüñ var u yoĥından ey Haţâyî ĥam yime / **Sahlayan** dâyim seni şol sâye-i Sübhân durur

G. 163/4: Sûre-i ta'vîz oğurmen dem-be-dem ihlâş ilen / Tâ ki hüsnuñi belâdan **saḥlasun** Cebbârûñuz
G. 179/2: **Saḥlar** idüm mihrini gönümde dâym cân kimi / Sırrı fâş itdi vü settâr olmadı hayf oldı hayf
G. 254/3: Gözleri fettânedür **saḥla** özüñ fettânen / Ol ḥadeng-i ḡamzeni fettâneye göndermişem
G. 301/2: Göreyim Allâh seni bād-ı fenâdan **saḥlasun** / Kim cihân bağında sen bir serv-i ḥoş-reftârsın
G. 321/1: Gönül sen ihtirâz eyle özüñ **saḥla** câhilden / Bu ma'niden ki tâlibsens alursın ism-i 'âkılden
G. 350/4: Öldüren sen dirgüren sen **saḥlayan** sensin ḥakîm / Yoḥ imiş bir senden özge âyet-i Qur'an ile
G. 372/8: Ḥaṭâyîyem özüm Şâh Ḥaydar oğlu / Bu remzi **saḥlagil** sen cân içinde
G. 387/1: Dil-berâ 'ışkuñi tende **saḥlaram** cânım kimi / İsterem mihrüñi cân taḥtında sultânım kimi
G. 414/5: Eylemez miskîn Ḥaṭâyî sırr-ı Ḥaḳkî ḥalka fâş / Çünkü birdür ḥaḳkî anuñ **saḥlamaz** serdâr iki
G. 429/1: Gönül bu sırruñı **saḥla** ki bilmez bî-ḥaber şüfî / Bu deryâdan derin sırrı ne bilsün değme bir şüfî
G. 429/2: Bu sırrı **saḥla** yâ şüfî ki oldur şüfî-i şâfî / Revâdur kim aña diseñ zihî şâhib-nazar şüfî

sahn: Orta yer, sâha, meydan.

G. 138/1: Bir kaṭre-i 'arâk ki yüzüñden nisâr olur / **Saḥn**-ı zemîn bahâr u gül ü lâle-zâr olur
G. 330/3: Ḥabeşdür kim misâfir Rûma düşmiş / Yüzüñ **saḥnındaki** o ḥâl-i Hindü
G. 408/5: Buldı Ḥaṭâyî zıkr-i cemâlünde nûr-ı Ḥaḳ / **Saḥn**-ı ruḥuñı şafḥa-i Qur'an disem yiri

sahn-ı gül-istân: Gül bahçesinin ortası.

G. 69/5: Yüzi **saḥn-ı gül-istân** içre güldür / Saçınuñ büyi müşk ü 'anberîdür

sahrâ: Kasaba, köy vb. meskûn yerlerin dışında kalan boş ve geniş yer, kır, ova; çöl.

G. 53/5: Miskîn Ḥaṭâyî görmedi çeşmüñ kimi senüñ / **Sahrâ**-yı Çîne munca ki âhü gelür gider
G. 103/3: Sen ol **saḥrada** çün gül-ı beyâbân / Çemende gül-izârım geldi ḥoşdur
G. 127/4: 'Aşık-ı divânedan men' itme ey 'aql ehli kim / Ḥaste-dil Mecnûna **saḥra** ḥânümândan yaḥşıdur
G. 162/6: Ey özin şîrüm diyen **saḥrada** rûbâh-ı hayl / Var evünde müş olgil çünkü aslan devridür
G. 166/5: **Sahrâya** şaldı âhü-yı çeşmüñ Ḥaṭâyîni / Ol büy-i zülfi nâfe-i Tatara söyleñüz
G. 185/3: Dil ḡamuñ **saḥrasıda** la'lünden ister kaṭre su / Zulmet-i firkatda ḳaldım âb-ı ḥayvânım gerek
G. 234/3: Görelî âhü gözüñ 'ışk ile mecnûn olmışam / Ol sebebdan kûh u **saḥra** ḥânümânımdur menüm
G. 240/3: Men-i dil teşne **saḥralarda** dâym / Lebüñi âb-ı ḥayvân tek dilerdüm
G. 334/5: Tâ kim Ḥaṭâyî âhu teki düşdi bendüñe / **Sahrâda** derd-i 'ışk ile divâneym yine
G. 338/2: Devr-i hüsnuñden güneş tek olmuş idüm âşikâr / Hecr **saḥrasına** düşdüm bî-nişân oldum yine
G. 340/2: Mevsim-i gül geldi vü gülşen bezendi bezm için / Dağ u **saḥra** cümle yek-ser lâle-zâr oldı yine
G. 356/19: Leyli zülfinüñ hayâlî 'ışk ilen Mecnûn teki / Meskenüñi kûh ü **saḥra** kıldıḡuñ yâ'ni ki ne
G. 361/4: Gözi yağmacılar geldi meni yağmaladı küllî / Elümden varlıḡum aldı götürdi anı **saḥraya**
G. 436/4: Şaldı âhü tek meni **saḥraya** hem şayd eyledi / Dâm-ı zülfüñ ḡamze-i 'ayn-ı ḡazâlûñ bir daḡı
G. 346/3: Çeşmüñe ḥayrân olaldan berlü gönüm ey perî / Âhu nisbet 'aqlumı **saḥraya** şalmışdur yine
G. 388/5: Bu Ḥaṭâyîñüñ yiri oldı ḡamuñdan daḡ-ı hecr / Ḳurtara vaşlun meger bu kûh u **saḥradan** meni
G. 400/4: Oldı **saḥrada** yirüm insân içinden dür olup / Tâ ki gördi gözlerüm sen âhü gözölü dil-beri
G. 405/6: Ey Ḥaṭâyî şol Ḥoten Türkî saçınuñ şemmesi / Nâfe-i **saḥraya** şaldı belki müşk ü 'anberi

sahrâ-yı dil: Gönül çölü, ovası.

G. 193/5: Tâ kim Ḥaṭâyî gördi yüzüñ ey meh-i Ḥoten / **Sahrâ-yı dilde** çeşm-i ḡazâlûñ diler senüñ

sahrâ-yı hicrân: Ayrılık çölü.

G. 80/3: Gönül **saḥrâ-yı hicrânda** dilenmez nâfe-i âhü / Ayaḡuñ topraḡı cânâ maña çün müşk ü anberdür

sâ'id: Kolun dirsek ile bilek arasındaki kısmı.

K. 11/3: Rûz-ı heycâ **sâ'idüñ** ber-farḳ-ı a'da bes durur / Ḳabzuña ḥâcet degül şemşîr ü ḥançer yâ 'Alî

sâ'il: Sual eden, soran; dilenci.

G. 119/10: Gine **sâ'il** için kâfir elinde / Ḥasan Ḥüseyn girev koyan 'Alîdür

sakal: Sakal, insan yüzündeki kıllar.

G. 371/4: Divâne yüz divâneye kalem yoḡ / Bize ne saç u sakal u ne şâne

sâki: Kadeh sunan, suvarıcı. Eğlence meclisinin ortasında dolaşarak içki dağıtır. Şairin gözünde sevgili, bir sâki sayılır. Tasavvufta insanda Allah aşkını uyandıran, gönüle Allah sevgisi sunan kimse.

G. 18/3: Câm-ı muşaffâdan maña **sâki** içürdi bir kadeḡ / Şüfî ne bilsün men nice ol câmdan buldum şafâ
G. 28/4: Ey **sâki**-i muḥabbet-i cân âferîn saña / Peymâne-i lebünden içen istemez şarâb
G. 89/4: Her ḥaste-dil ki bâde-i 'ışkuñla oldı mest / Çeşmüñi **sâki** la'lüñi câm-ı şarâb oḡur
G. 115/3: Sebz-ḥaṭṭ **sâkiler** andan doldurun peymâneler / Ḥıẓr câmı tek pür âb-ı çeşme-i ḥayvân durur
G. 135/5: Ḥaṭâyî bendeye **sâki** içürmüş câm-ı Cemḥâdan / Görüñ mey-ḥâne küncinde 'aceb mestâne düşmişdür
G. 136/2: Mey-ḥâne küncin iste diyer **sâki**-i laṭîf / Öz vaḥdetünde ol ki çü Allâh imiş ḡafûr

G. 168/5: **Sāki**-i bākī elinden mest olup içmekdeyüz / Nergis-i mestūn kimi mestāne gelmişlerdenüz
G. 227/1: Ol perī kim çeşmi **sāki** la 'li cāmumdur menüm / Kaşı mihrāb u yüzi beytū'l-harāmumdur menüm
G. 251/3: Hel etāda Hāk saña çün **sāki**-i mutlak didi / Āb-ı kevserden senūn destūndedir yākut u cām
G. 260/4: La 'l-i mey-günün senūn bir meclis içre dem-be-dem / **Sākinūn** çenginde ol āb-ı zülālī sevmişem
G. 371/2: Bize **sāki** dolu sundı kadehni / İçüben esriyüp oldu divāne
K. 11/8: Kim kalur rüz-ı kıyāmet hevl-i mahşerde susız / Anda sensin **sāki**-i ebrār u kevser yā 'Alī
K. 12/2: 'Alī oldur ki cennetde olupdur **sāki**-i kevser / Budur cennet budur **sāki** şarābī āb-ı kevserdür
K. 14/1: Yirde gökde Haydar-ı Kerrār sensin yā 'Alī / Rüz-ı mahşer **sāki**-i ebrār sensin yā 'Alī
Mus. 1/44: Hāk ile müdām ittifākī olan / O kevşer suyu üste **sāki** olan

sākiyā: Ey saki!

G. 70/5: Düzedi yüz dürlü hālī bezm için ferrāş-ı şun / **Sākiyā** gel kim cihān bāğ-ı cinān olmuş durur
G. 252/2: **Sākiyā** ol cāmı sen doldur tamāmet sun bize / 'Ömri noşşān olsun anuñ kim didi anı harām
G. 340/3: **Sākiyā** vaqt-i tarabdur elde tutgil cām-ı mey / Kim benefşe mest olup nergis hūmār oldu yine
G. 360/1: **Sākiyā** ol bāde-i şāfi şafānuñ 'ışkına / Doldurup virgil 'Aliyyū'l-Murtażānuñ 'ışkına

sāki-i kevser: "Cennetteki Kevser ırmağının sākisi" Hz. Ali.

K. 12/2: 'Alī oldur ki cennetde olupdur **sāki-i kevser** / Budur cennet budur **sāki** şarābī āb-ı kevserdür

sākin: Heyecan, öfke ve telāşa kapılmayan, heyecan belirtisi göstermeyen; oturmak, ikāmet etmek.

G. 356/2: **Sākin** olmağ Ka 'be-i kūyında yegdür dil-berūn / Her gerekmez yire pervā kıldıguñ ya 'ni ki ne
G. 369/7: Ey Hātāyī sen Hākı tanı özünde **sākin** ol / Dağı söz var söyleme söz bu hemāndur bilene

sal-: Göndermek, yollamak; güç bir duruma düşürmek, uğratmak, dūçar etmek; üstüne hücum ettirmek, saldırtmak; koyvermek, serbest bırakmak, bırakmak.

G. 14/5: İt rakıbler ta 'n iderse ey Hātāyī Hākka **şal** / Olma gāmgin kim saña kıldıguñı Hākdan tapa
G. 28/2: Devr-i hātūnda gönlümü sevdāya **şalmagil** / Berg-i gül üzre sünbülünü kılma pıç ü tīb
G. 32/5: Şol dil-ber-i huceste-liķānuñ yolında kim / **Şaldı** Hātāyī cānını bāzāra 'ākıbet
G. 48/2: Hemişe hāke **şalmışdur** özini / Anuñcün gözler içre tütüyādur
G. 68/3: Mihr-i rüyūn ser-be-ser sihr ile dutdı 'ālemi / Fitne vü gāvğāya **şaldı** ol göz ilen kaşlar
G. 112/3: Yūsuf-i Ken 'anı **şalmışdur** zenaḥdān cāhına / Zülfüne bağılu niçe dīvāneler küncindedür
G. 166/5: Şahrāya **şaldı** āhū-yı çeşmūn Hātāyini / Ol büy-i zülfī nāfe-i Tatarā söyleñüz
G. 174/5: Şāneden meşşāta **şalmış** bir saçuñ kılın yire / Ser-be-ser hāk-i cihānī 'anber-efşān eylemiş
G. 190/5: Bendeñi lūtf u kerem birle nazardan **şalmagil** / Ey Hātāyīnūñ penāhi leyse li hubbi sivāk
G. 195/1: Tā ki sen ey gonce-leb la 'lūñi ḥāndan eyledün / Derde **şalduñ** lāle tek bağrum kara kan eyledün
G. 201/3: Elūñ kanlu gözüñ kinlü ne ḥāldur / O şehr içre **şalup** kan sen mi geldün
G. 204/4: Çeşm-i mestūnden hezārān fitne **şalduñ** gönlüme / Türk-i yağmacı kimi bi'llāh yüküş kan eyledün
G. 209/4: Gözüñün yaşın ki **şaldum** içdigüm sudur maña / Bağrumuñ kanın ki gördüm ağılu aşumdur ol
G. 219/1: Lāle tek gülgün niķābı ey şānem yüzünden al / 'Aşık-ı bī-çāreni ancak gām-ı hicrāna **şal**
G. 272/4: Men bī-nevāyı miḥnet ü hicrāna **şaldı** 'ışk / Oldum esir-i miḥnet ü hicrāna yanaram
G. 281/2: Tā ser-i zülfün senūn yüz üste gördüm ey perī / Sen meni sevdāya **şalduñ** ey meh-i nā-mihribān
G. 300/2: Zülfünü ruḥ-sāruñ üste **şalma** cānā Tañrı'çün / Küfr-i imānum dutup imānum elden gitmesün
G. 302/5: Kılısañ bu hāk-i pāyuña bir kez nazar n'ola / **Şalmaz** mı hāke yüzini hürşid ü ay olan
G. 304/2: Gerçi bu derde meni sen **şalduñ** ey ārām-ı cān / Hem yine derdün durur bu derde dermān eyleyen
G. 345/4: Mey-h'āre lebūñ istedi tā nuql u kebābı / 'İşk odını yahup cigerüm **şaldı** köz üste
G. 346/1: Tā yüzün üstine zülfün sāye **şalmışdur** yine / 'Arızūñ rengi gül-i ḥamrāya **şalmışdur** yine
G. 346/2: 'İşk-ı rüyūndan gönül ister ḥalāş olmağ velī / Cānumı zülfün siyeh sevdāya **şalmışdur** yine
G. 346/3: Çeşmüne ḥayrān olaldan berlü gönlüm ey perī / Āhu nisbet 'aqlumı şahrāya **şalmışdur** yine
G. 346/4: Şādām andan berlü kim hecrūnde olmuşmen muķīm / Yüz melāmet bu dil-i şeydāya **şalmışdur** yine
G. 346/5: Bu Hātāyī cānını kurbān ider ol māha kim / Pertev-i mihr-i cemālūñ aya **şalmışdur** yine
G. 352/2: Meni rüsvā idüp **şaldı** cihāña / Gām ilen zār u giryān eyleyen şāh
G. 352/10: Be-deşt-i Erjene bend-i girāndan / **Salup** der-bend ü zindān eyleyen şāh
G. 366/4: Hümāyūn kaşruñuzdan şāh-ı hūbān / N'ola **şalsañ** menüm üstüme saye
G. 367/4: Menüm vāyemi tā virmezsin ey dost / **Şalupsan** 'aşıkı āh ile vāya
G. 392/4: Dāma **şaldı** cān kuşın şad-pāre kıldı dilleri / Tā kamer yüzinde ol zülfün perişān eyledi
G. 405/6: Ey Hātāyī şol Ḥoten Türkī saçınūñ şemmesi / Nāfe-i şahrāya **şaldı** belki müşk ü 'anberi
G. 436/4: **Şaldı** āhū tek meni şahrāya hem şayd eyledi / Dām-ı zülfün gāmze-i 'ayn-ı gāzālūñ bir dağı
K. 18/14: Yūnusı sensin **salan** deryāda balıg karnına / Sen çıharduñ Yūsufi ez-çāh-ı Ken 'ān yā 'Alī
M. 1/12: Meni öz yoluña **şalgil** yürütgil / Yaman işi bu nefşümden eritgil

şalā: Müslümanları bayram veya cuma namazına çağırarak, bazı yerlerde cenaze için kılınacak namazı haber vermek amacıyla minarelerde okunan dua; çağırma, davet etme.

G. 375/5: Dār ağacı tikilmiş ü 'ālem nezārede / Aydur ki gelsün imdi **şalādur** Hātāyiye

salâh: İyi duruma gelme, düzelme, iyileşme, iyi olma.

G. 299/4: 'İş u 'işretdür bu dem 'ışk ehline kılıñ **şalâh** / Şekl-i bed'îd şekl-i bed-kirdâra söyleñ gelmesün

şalâhü'l-hayr: Hayırlı, kutlu bir huzur ve sükun.

K. 16/3: Zemînlerde zamânlarda **şalâhü'l-hayr** ma'kedmdür / Feleklerden meleklerden hezârân merhabâ geldi

salâtin, selâtin: Sultanlar, padişahlar.

G. 65/5: Göñül bir yâre virmişdür **Haţâyî** / İşiginde selâtinler gedâdur

G. 74/5: 'İşk ilen lâf itme ey miskîn **Haţâyî** ebsem ol / Kim bu menzilde selâtinler gedâ nisbetlûdür

G. 223/5: Görenden berlü didârûñ **Haţâyî** hastedür hayrân / Anuñ kim âsitânında **salâtinler** gedâ gördüm

G. 284/5: İşigün kulluğına gelsün selâtinler kamu / Kul tekebbür kılmasun sultâna gelsün yeñiden

G. 410/4: Eger dervîş eger mîr ü selâtin / Bu beş gün dünyede mihmân degül mi

salâtu ve's-selâm: Salat ve selam olsun!

K. 13/13: Mevâlî mezhebümdür Şâh 'Asker / **Şalâtu ve's-selâm** u merhabâdur

salavât vir-: Hz. Muhammed'e ve Onun soyundan gelenlere dua okuma.

G. 215/4: Her kavim adını işidüp **şalavât virmedi** / Anlaruñ yiri hemîşe damudadır yâ Resûl

sâlik: Bir yol takip eden; tarikatte şeyhin yolundan giden, mürit.

G. 223/4: Şeb-i hicrânda ey **sâlik** hidâyet şem'ine yetdüm / Yüzünñ âfitâbında yüz envâr-ı şafâ gördüm

sallu a'lâ: Onun üzerine selam olsun!

G. 73/1: Dîn Muhammed dînîdür **şallu a'lâ** şâhib-vağâr / Kevserün şuyın viren şâhum 'Alîdür şeh-süvâr

saltanat: Hükümdarlık, sultanlık.

G. 30/6: Çün kul olan çapuñda görür kadr-i **saltanat** / Bir kuluñam ki virmişem ol kadr için berât

Sâmîrî: Hz. Mûsâ Tûr'a çıktığında İsrâîloğulları'nı altından yaptığı buzağıya tapmaya sevkeden kişi.

G. 205/6: Kaşuñla kiprigün 'aynuñ ne sihr-i **Sâmîrîdür** kim / Olaruñ mekr ü alından cihânı dutdı destânuñ

G. 323/2: Dü zülfün mu'ciz-i Mûsâ vü sihr-i **Sâmîrî** 'aynuñ / Hezârân men teki Hârût aşupdur çâh-ı Bâbilden

san-: Şöyle veya böyle olabilecek bir şeyin zihninde kurduğu gibi olduğuna inanmak, öyle olabileceğini düşünmek, zannetmek.

G. 4/2: Ey perî çoğ 'işve vü hüsnüñe mağrûr olma kim / Mülk-i fânî **şanmagil** kim ne saña kaldı maña

G. 77/5: Bu **Haţâyî** kılmagil zencîr-i zülfünñden halâş / **Şanma** kim uşlandı ol miskîn henüz dîvânedür

G. 170/4: Bi'llâh inan bu doğru sözi egri **şanma** kim / Luţfuñdan özge dünyede yoğdur penâhumuz

G. 177/1: Meclis ehli çahır içende dutar elde ayağ / **Şanasın** bir şem'dür kim üste yanar bir çerâğ

G. 256/4: Meni anlardan ayru **şanmañuz** siz / Velîkîn anlaruñ men serveriyem

G. 400/3: 'İşkuña düşen gönüller **şanma** kim âbâd ola / Anlaruñ şehrin harâb itdi firâkuñ leşkeri

G. 423/2: Ezelden sevgünüz var idi cânda / Sen öyle **şanmagil** kim imdi düşdi

san'at: Duygu, tasavvur ve fikirleri etkili bir biçimde ve göze gönle hitap eden söz, yazı, resim, heykel vb.

G. 47/5: Vaşfinda anuñ **Haţâyî** hayrân / Ger **san'at** ise budur hemândur

sancıla-: Saplamak, iliştmek, takmak.

G. 125/3: Ger şikâyet edeyim kaşı yayın ohıdın / Her yaña **sançıla** sînemde bu peykân doludur

şanem: bkz. büt.

G. 3/4: Ger nihân oldı gözümdeñ ol perî-peyker **şanem** / Gökde meh anuñ yüzinden bir nişân kaldı maña

G. 10/5: Anca yaş tökdi **Haţâyî** fırkatüñden ey **şanem** / Hancaru bağsam gözümde yiryüzi sudur maña

G. 15/2: Ol **şanem** 'azm-i sefer itdi gönül eglenme kim / Bir nefes dîdâr gör kim çalmaya hasret saña

G. 16/6: Şeydâ vü mest ü vâlih ü hayrânam ey **şanem** / İhlâs ile yolında menem rind ü cân-fedâ

G. 34/2: Heçr evinde men kimüñlen hem-dem olam ey **şanem** / Göñlümün şehrinde mihmân senden özge kimse yoğ

G. 41/4: Tâ ki geldi ey **şanem** 'işkuñ hayâlî başuma / Dünya vü 'uqbâ gamından geçdüm ü oldum levend

G. 49/5: Pîr bolmışdı cihânda fırkatüñden ey **şanem** / Tâ yüzün gördi **Haţâyî** nev-cevân olmuş durur

G. 53/3: Vaşl olmaz ise yüzüñi görmek maña müdâm / Kûyından ey **şanem** maña bir bû gelür gider

G. 66/1: Her şubh-dem ki kûy-ı **şanemden** sabâ gelür / Ğam-gîn gönül makâmına yüz miñ şafâ gelür

G. 66/3: Bir büsesine cân ü dil ister bahâ **şanem** / Gerçi birine yüz dil ü cânım bahâ gelür

G. 67/5: Ol **şanem** ra'nâ gider yir üste çekmiş dâmenin / Bu **Haţâyî** haste ol yirden turâb almış gider

G. 70/1: Ey gönül vaqt-i bahâr ötdi hâzân olmuş durur / Su kenârında **şanem** serv-i revân olmuş durur

G. 79/3: Men saña her dem du‘alar kıluram ey bî-vefâ / Ey **şanem** niçün senüñ her günde kaşduñ cānedür
G. 85/3: Ey **şanem** hūblar içinde sen düşüpsen ser-firâz / Öyle kim bağ içre ra‘nâ serv-i hoş-bâlâ düşer
G. 91/4: Kaş ilen göz midür ol ruh-sâruñ üste ey **şanem** / Yoħsa devrân fitne-i âhîr zamân itmiş durur
G. 94/2: Tâ görüpmen hūsnüñi ey gevher-i yektâ **şanem** / Bir gözüm kılzüm misâli bir gözüm ‘ummân durur
G. 95/1: Ol **şanem** kim gice gündüz cān anuñ hayrânıdır / ‘Akl ü fehm andan berü ‘ışk ile ser-gerdânıdır
G. 97/7: Bu Hâtâyî ey **şanem** bir dem cemâlün görmese / Tâkat itmez veh kim ey rûhum revân elden gider
G. 105/1: Ey **şanem** niçün senüñ va‘dün hilâf olmuş durur / Mihrün az olmuş velî kahrün güzâf olmuş durur
G. 106/1: Ey **şanem** ‘ışkuñda her dem bu gönül bîmârdur / Öyle kim bülbül dahı bâ-‘ışk-ı gülden zârdur
G. 106/4: Mihnet-i hicrân elinden ey **şanem** gam çekmenem / Derd-i ‘ışkuñ ey perî her dem maña gam-h‘ârdur
G. 107/2: Nâfe-i müşk-i Hoten gerçi mu‘attardur velî / Ey **şanem** ol hâl-i ‘anber-bâruñ andan yahşıdır
G. 112/6: Dürr-i nazmuñ hasretinüñ firkatinden ey **şanem** / Baħr-ı çeşmüm ma‘deninüñ dāneler küncindedür
G. 116/1: Gördüm yüzünü ey **şanem** bi‘llâh ki hoş cānānedür / Mānendi yoħdur hūsnüñüñ kıymetlü bir dūr-dānedür
G. 131/3: Esmiş hūn-ı dilümden **şanemün** hūnî gözi / Ger sen inanmaz iseñ gör ki ne mestāne gelür
G. 165/4: Ehl-i Hâk kapuñdan özge hiç yire kılmaz sücüd / Ey **şanem** çün dāyimā ‘aşıklara mihrābsız
G. 185/5: Bu Hâtâyî kulluğa bağlandı hıdmet kurşagın / Ol gözüm nūrı **şanem** ol sevgülü cānum gerek
G. 194/2: Derd-i firāk içinde katı zāram ey **şanem** / Bir gün ola ki rüz-ı vişālün görem senüñ
G. 195/4: Tâ ki gülşen geştine çıħduñ eyâ gül-ruh **şanem** / Bāğça içinde boyuñ serv-i hıramān eyledüñ
G. 208/1: Ey **şanem** yüzünde müşgîn zülfünü dağıtmagıl / Bağrımuñ yüz dağı üste bir dahı dağ itmegil
G. 212/5: Raħm kılğıl yağlıguñ götür yüzünden ey **şanem** / Ğuşşadan bolmış Hâtâyî haste-dil aşüfte-hāl
G. 219/1: Lâle tek gülgün nikābı ey **şanem** yüzünden al / ‘Aşık-ı bî-çāreni ancak gam-ı hicrāna şal
G. 226/2: Gerçi mahşer bir olur ehl-i cihāna ey **şanem** / Firkatünün her günün men rüz-ı mahşer görmişem
G. 231/3: Tâ ki gül-zâr-ı cemālünden cüdāyam ey **şanem** / Her zamân bülbül teki der-‘ışk-ı gül-zâr olmuşam
G. 232/4: Ey **şanem** bu mihnet ü hecr ü firākıñdan senüñ / Ger harāb idüm velî vaşluñdan ābād olmuşam
G. 234/1: Ol perî-peyker **şanem** cismümde cānumdur menüm / Gitmesün gönlümden ol rûh-ı revānumdur menüm
G. 243/2: Gicem ilen gündüzüm fark edebilmen ey **şanem** / Rûy ilen zülfün olupdur şubh ilen şamum menüm
G. 243/4: Munca kim cevır ü cefâ çekdüm maña yār olmadı / Ol **şanemsiz** bilmenem n’olur ser-encāmum menüm
G. 244/3: Bir ‘andelîb-i kūy-ı firāk idüm ey **şanem** / Yüzünü görmege bu gül-istāna gelmişem
G. 259/1: Yüzün görende ey **şanem** Allāha şükr idem / Sürtüm yüzümü toprağa dergāha şükr idem
G. 283/7: Kapuñda geldi gedā tek bu Hâtâyî dil-berā / Sen aña kıl ey **şanem** bir lutf ü ihsān yeñiden
G. 287/4: Tâ ki çeşmüm karşıusından ayru düşdüñ ey **şanem** / Gitmedi hergiz hayālün hātır-ı nâ-şāddan
G. 312/4: Tır-i müjgānıñ dirîğ itmez cigerden ol **şanem** / Bildi kurbān olmuşam çün kaşları yāsında men
G. 312/6: Şeş cihetden ‘āleme çün ol **şanemdür** secde-gāh / Ger sücüd itsem n’ola Hâkkuñ kilisāsında men
G. 313/1: Ey **şanem** gönlün senüñ nâ-mihribān olmuş neden / Zülf ü çeşmün fitne-i āhîr zamân olmuş neden
G. 334/3: Dünyā yüzünde ‘ışk ile zāram direm **şanem** / Bir söylegil ki ‘uķbāda cānāneyem yine
G. 339/2: Halkalanmış zülfünüz ruh-sâruñ üste ey **şanem** / Gence beñzer kim anuñ yatmış durur mār üstine
G. 355/21: Hālünü fülül yüzün gül leblerün mül ey **şanem** / Hātırluñdan deste reyhān itdigün ya‘ni ki ne
G. 368/6: Munca kim āh u figān eyledi bir gün **şanemā** / Sormaduñ haste Hâtâyî nice hālün bu gice
G. 380/5: Dihil göñlin telāş almış gözi nūrını yaş almış / Döğer gögsine daş almış **şanem** dir her zamân söyle
G. 383/4: Bed-h‘āhum ola cümle cihān çekmezem melāl / Çün ol **şanem** menümlen eger nîk-h‘āh ola
G. 387/4: İncimen derdünden ey gönlüm alan nāzük **şanem** / Var durur mihr-i lebün gönlümde dermānum kimi
G. 394/4: Hūblar cihānı cümle dutarsa eyā **şanem** / Cān olduğınca men dahı terk eylemen seni
G. 395/3: Tâ ki ‘ışkuñ gelmedi şāhā bu gönlüm tahtına / Ey **şanem** şehri vüçüdüm beyt-i ma‘mūr olmadı
G. 401/1: Ey **şanem** yoluñda bu ‘ālem fedādur cān dahı / Belki kıldur hūsnüñe ‘ālemde her sultān dahı
G. 407/6: Kāmetün pest eyledi servi çemende ey **şanem** / ‘Arızuñ kıldı hacil bağlarda verd-i aħmeri
G. 409/3: Gül gül-istānda bugündür nāzük ü ra‘nâ velî / ‘Arızuñ tek ey **şanem** hiç gülde ruh-sār olmadı
G. 428/3: Cigerüm şad-pāredür gamzeñ oħından ey **şanem** / Kiprugi müjgāndan özge sevmedüm sevmen dahı
G. 434/3: Şükr eylemem ol nāvek-i müjgāna ki her dem / Yağmalıkı zibā **şanemün** kanuma düşdi

şanemā: Ey şanem!

G. 114/4: Maña yüzün görelî firkat-i hicrānda ne gam / Zülf ü rûyun şanemā şem‘-i şebistān kimidür
G. 131/2: Satma rāygān şanemā Hızra dudağın suynı / Hızır eger su isteye çeşme-i hayvāne gelür
G. 149/1: Men ‘aşıkam saña şanemā munca yıl durur / Cānum fedā yoluña vü kanum sebîl durur
G. 435/1: Muħabbetün şanemā cān içinde yir dutdı / Derün-ı sîne-i sūzān içinde yir dutdı

şāni‘: “Yaratan, hakeden” anlamında Allah için kullanılır.

G. 64/1: Dil-berā hūsnüñi **şāni‘** āfitāb itmiş durur / Bilmezem niçün gözümde der-hicāb itmiş durur
G. 248/7: Ey Hâtâyî şükr kıl Hâk virdüğine rüz u şeb / Şun‘-ı **şāni‘** kudret-i Perverdigārum bulmuşam
G. 356/18: Kudretidür **şāni‘**-i pākūñ aña insān dime / Sen anı mānend-i eşyā kıldıguñ ya‘ni ki ne
K. 2/6: Çün senüñ hoşluğuna yarattı **şāni‘** ‘ālemi / Ayağın toprağına cānum fedādur yā Nebî

sap-: Saplanmak.

G. 202/1: Od yanar sīnemni **sapdı** dürlü peykān oħlarıñ / Su yirine sönmedi geldi firāvān oħlarıñ

saral-: Sararmak.

- G. 22/2: Gül-gün yüzün hayaline düşdi gönül yine / Beñzüm **saraldı** derd ile mænend-i keh-rubā
G. 137/3: Lâle tek beñzüm **saralmışdur** firākuñdan senün / Olmışam dil-ḥaste vü mecrūḥ u bīmār uşta gör
G. 381/2: Cemālün iştiyākından müdām ey nūr-ı sübhānī / Kızıl beñzi **saralmışdur** firākuñ kâhı yanında

sarây: Hükümdar ve ailesinin yaşadığı görkemli mekan.

- G. 126/4: Çılsa **sarâydan** bu cihân varı sin dutar / Bir mürşid-i tarikat-i pîr ü cevân kıpar

sarf: Harcama, dağıtma.

- G. 289/5: Ey Ḥaṭâyî fikr-i bîkrün eyledün eş'āra **şarf** / Dutdı 'irfân meclisin defterle dīvân şimdiden
G. 326/4: **Şarf** eyledüm yolında kamu ihtiyārımı / Niçük elümde koymadı hiç ihtiyār hüsni

sarrâf: Altın, mâdenî ve kâğıt paraları birbiriyle değiştirmeyi, bozmayı, tahvil alışverişi yapmayı meslek edinmiş kimse; bir şeyden iyi anlayan, o şeyin ehli olan kimse.

- G. 299/5: Çünkü **şarrâfuz** bu bāzâr içre gevher görmeñüz / Almazuz her mühreden bāzāra söyleñ gelmesün
G. 358/3: Bilür **şarrâf** olan gevher bahāsın / Mübāḥ olmuş durur pîr ü cevāna

sarsar: Fırtına, rüzgâr.

- M. 2/3: Kılan **şarşarı** hemçü bād-ı semüm / Kıyāmet yel ilen iden daşı mum

saru: -e doğru.

- G. 92/2: Nev-bahār oldı gözüm ister cemālün görmege / 'Azm idüp gülşen **saru** seyrân iderseñ vaktidür

sat-: Bir malı veya mülkü para karşılığı elden çıkarmak.

- G. 119/11: Özin **şatup** durur kıllar yirine / Berā-yı ḥāṭır-ı mihmān 'Alidür
G. 131/2: **Satma** rāygan şanemā Hızra dudaguñ suynı / Hızr eger su isteye çeşme-i hayvāne gelür
G. 312/2: Dünyenün esbābını dīdāra **satmışam** yaṭın / Gice gündüz yanaram yā dost sevdāsında men

şatun al-: Karşılığında bir bedel, değer vererek elde etmek.

- K. 16/15: Ḥaṭâyî ḥaste ol şāhuñ cemālın vaşlını ister / Revān vir cān **şatun algil** ki 'alem-i cān-bahā geldi

şataş-: Bir kimseyi rahatsız edecek davranışta bulunmak.

- G. 207/1: **Sataşdı** tā maña mestāne çeşmün / Yazupdur adımı destāne çeşmün

şatr: Satır, yazı sırası.

- G. 84/2: Defter-i hüsnuñde şol harf-i ḥaṭ ü ḥālün senün / **Satr-ı** bismi'llāhi rahmānirrahīm olmuş durur
G. 186/3: Meger kim vahy-i münzeldür kaşuñlan kirpügün zülfün / Yüzün evrākınuñ üste yazılmış **şatr-ı** Qur'an tek

savaş: Harp, mücadele, uğraşma, kavga.

- G. 110/4: Çoḥ kişi **savaş** güninde cān u başından geçer / Anı başında girev devrānda kolbaş oynadur
M. 2/23: Erenler başarılar **savaşda** eri / Çerīde beg olur bir er serveri
M. 2/30: **Savaşda** eger gelse iş başuña / Dönüp kaçma hav eyle yoldaşına
M. 2/40: N'olaydı olaydı bir ulu **savaş** / Çıhaydum ḡanīm ile men başa baş

şavt: Bağırma, haykırma, çığlık.

- G. 197/3: Diñlemen āheng-i kumrī bülbülün **şavtın** ki var / Güş u dilde her dem-ā-dem kıl ü kālündür senün
G. 340/8: Gül yüzini görelī arttı fiḡanı kuşlarıñ / Lāl iken bülbüllerün **şavtı** hezār oldı yine

şayd: Av, şikâr.

- G. 63/4: Şikāri āşikār eyler gözün bu bāz u şehbāzı / Gönüller **şaydına** yāruñ gözin şehbāz u laçındur
G. 101/3: Āhu tek 'āşıkıların gönlin niçük **şayd** itmesün / Ol kadar kirpük oḥı kim çeşm-i hün-ḥ'arındadur
G. 123/3: 'İşkuña **şayd** olalı her dem bu cānum kaşdına / Kaş u gözün dil-berā tîr ü kemān üstindedür
G. 147/4: Gerçi āhū gözlerün aşlanları **şayd** eylemiş / Ey müselmān āhūlar şîri şikār itmek m'olur
G. 433/4: Gönlümi **şayd** itmek için gonce tek ol serv-i nāz / Bî-ḥicāb aldı yüzinden perdeyi bāz eyledi
G. 436/4: Şaldı āhū tek meni şahrāya hem **şayd** eyledi / Dām-ı zülfün ḡamze-i 'ayn-ı ḡazālūñ bir daḥı

sāye: Gölge; yardım etmek, destek olmak sûretiyle kayırma, koruyup gözetme, himāye.

- G. 16/4: Kim ki vişālün isteye iḥlās ile senün / Üstinde zıll u **sāye** sa'ādet dutar hümā
G. 41/1: Kāmetünden münfa'ildür **sāye-i** serv-i bülend / Hasretünden 'ar'ar u şimşād olupdur derd-mend
G. 115/11: Secde-i şükr eyleyüp her dem ayağa baş için / Çün görür yanında her dem **sāye-i** Sübhān durur
G. 132/3: **Sāye-i** kaddün göricek yir yüzi bulmış şeref / Sāyebānuñ rif'atünden nüh felek dutmış karar
G. 162/1: Şāh-ı Kanber **sāye-i** pür-nür Sübhān devridür / Faḥr-ı 'ālem şāh-ı 'ādil ḥān bin ḥān devridür
G. 204/3: İster idüm **sāye-i** vaşluñda ey cān diñlenem / Uşta zulm itdün maña vaşluñı hicrān eyledün

G. 228/3: 'Aks-i **sāyeñdür** vücûdum ey boyı serv-i revân / Gitmesün **sāyeñ** senûñ bir lahza yanumdan menüm
G. 250/1: Ol perî ra'nâ giden serv-i revânumdur menüm / **Sāye** şanmañ sürünen yanınca cānumdur menüm
G. 302/1: Ey hūblar içre tal'at u hūsn ile bay olan / Ol serv-kaddi **sāyesi** zıll-ı hūmāy olan
G. 346/1: Tâ yüzûñ üstine zūlfûñ **sāye** şalmışdur yine / 'Arızuñ rengi gül-i hamrāya şalmışdur yine
G. 228/3: 'Aks-i **sāyeñdür** vücûdum ey boyı serv-i revân / Gitmesün **sāyeñ** senûñ bir lahza yanumdan menüm
G. 366/4: Hūmāyûñ kaşruñuzdan şāh-ı hūbān / N'ola şalsañ menüm üstüme **sāye**
G. 367/3: Düşüpdür 'anber-eşşān kākülinden / Senûñ tâ ol gül-i hamrāya **sāye**
G. 433/5: Hāḡ te'ālā hūsnünûñ bāğında ez-rüz-ı kādīm / **Sāye-i** tūbiden ol kaddi ser-efrāz eyledi
G. 404/1: 'Aks-i **sāyeñdür** vücûdum ey saçı zıll-ı hūmāy / Nişe kim sen pâdişāhsın men kapuñda bir gedāy
G. 408/3: Kim işigüñi yaslane devlet bulur müdām / Ol āsitāna **sāye-i** Sübhān disem yiri
K. 18/7: Sāyebān-ı çarḡ-ı gerdün **sāyesinde** gelmemiş / Bir senûñ tek şeh-süvār-ı mîr-i meydān yā 'Alî
T. 7/1: **Sāye-i** hūrşid-i şübḡāndur 'Alî / Ehl-i faḡra şāh-ı Merdāndur 'Alî

sāye-i sübhān: Allāh'ın gölgesi.

G. 94/5: Dünyenûñ var u yoḡından ey Ḥaṡāyî ḡam yime / Saḡlayan dāyim seni şol **sāye-i Sübhān** durur

sāyebān: Gölgelek, otaḡ.

G. 132/3: Sāye-i kaddûñ göricek yir yüzü bulmış şeref / **Sāyebānuñ** rif'atūñden nüh felek dutmış karar

K. 18/7: **Sāyebān-ı** çarḡ-ı gerdün **sāyesinde** gelmemiş / Bir senûñ tek şeh-süvār-ı mîr-i meydān yā 'Alî

sāyil: Dilenci; dileyici, isteyici.

G. 321/4: Ḥaṡāyî bir gedāyuñdur n'ola virseñ murādını / Ki **sāyil** bî-nevā gitmez senûñ tek şāh-ı 'ādilden

G. 327/11: 'Alî oldur ki bir **sāyil** temennā kıldı bir teh nān / Hem ol sa'at revān geçdi kaṡār u māl-ı Ḳanberden

K. 4/18: Nān u kaṡārı **sāyile** Ḳanberle virdigüñ / Münkirdür ol ki dimeş kân-ı şehā seni

şaykal: Cila, parlaklık.

G. 362/1: Hāḡ te'ālā çaldı bir **şaykal** bu gözgüm pasına / Göñlümün sevdāsı yoḡdur 'alemün ḡavḡāsına

şayyād: Avcı mecazen sevgilinin gözü.

G. 144/5: Ne yirde bir gözi āhū olursa / Muḡarrerdür anuñ **şayyadı** vardur

G. 302/2: Cānlar şikārın itmeḡe **şayyād** gözleri / Kirpügi oḡ u kaşları peyveste yay olan

G. 307/1: Her gelen dünyā menüm dir sen kādīm bünyādsın / Cümleñüñ göñlin alupsan ne 'aceb **şayyādsın**

sāz eyle-: Çalgı çalmak, musiki icra etmek.

G. 433/1: Tâ şehir gülşende bülbül söz ilen **sāz eyledi** / Dāsītān-ı hūsnüñi ol dem ser-āḡāz eyledi

seb'a'l-mesāni: Tekrarlanan yedi ayet, Fatiha Suresi. "Andolsun ki, biz sana yedi âyeti ve yüce Kur'an'ı verdik". Kur'an-ı Kerim, Hicr suresi 87. ayetinden iktibastır.

G. 357/4: Yüzüñi zāhid neden **seb'a'l-mesānidür** dimez / Şafḡasında yazılı hem nūr-ı Ḳur'āndur yine

sebeb: Bir olayın meydana gelmesine neden olan şey, neden.

G. 31/2: Sordılar menden ki niçün bî-dil olduñ men didüm / Ol **sebebdan** bî-dil oldum dil-ber ü dil-dār mest

G. 243/1: Men seni cāndan severem ey dil-ārāmum menüm / Şol **sebebdan** zār ü giryān geçdi eyyāmum menüm

sebîl: Karşılık beklemeden bol bol vermek, bol bol dağıtmak.

G. 220/2: Dilersen güñehüñden kurtulasın / Yüri şāh dergāhında sen **sebîl** ol

G. 149/1: Men 'aşıḡam saña şanemā munca yıl durur / Cānum fedā yoluña vü ḡanum **sebîl** durur

G. 317/7: Dilerseñ gitmeye ḡuluñ Ḥaṡāyî āsitānuñdan / Maña mihr ü vefā göster gözüñ yaşı **sebîl** andan

sebze: Yeşil, taze.

G. 115/3: **Sebz-ḡaṡṡ** sākîler andan doldurun peymāneler / Hızr cāmı tek pür āb-ı çeşme-i ḡayvān durur

G. 420/5: Bu Ḥaṡāyî **sebze-i ḡaṡṡuñ** yüzüñde ḡoreli / Gözlerinden yaşı töker bārān-ı nîsān nisbeti

seç-: İki veya daha fazla şey veya kimseden birinin daha üstün, daha iyi olduğuna karar vermek, tercih etmek; ayırt etmek.

G. 217/3: Yetmiş iki millet oldı ser-be-ser ehl-i şumār / ḡayr-ı milletden özini **seçmeyen** bizden degül

G. 321/3: Hāḡıla ol Hāḡı bir bil yapışma bātıla zinhār / Aña 'ārif dîrem dāyim ki **seçe** ḡaḡḡı bātıldan

secde: Büyüklüğü, yüceliği önünde hiçliğini göstermek ve ululamak maksadıyla vücûdu alın, burun, el ayaları, dizler ve ayak parmakları yere değecek duruma getirme, bu durumda yere kapanma.

G. 87/4: Zāhid-i güm-rāh kim dīvāra eyler **secdeni** / Ol güñeh-kār öyle şanur kim sevāb üstindedür

G. 146/2: Ehl-i 'ışḡuñ ma'ni-i zāt u şıfātı bir durur / Ādeme kıl **secde** zāhid olmagil inkār bir

G. 159/4: Cemālün göricek kim **secde** kılmaz / Ne kāfir ol Yezîd-i Ḥayberîdür

G. 161/3: Ādeme cümle melâyikler ki **secde** kıldılar / Bildiler ki Ādemin cisminde cānı şāhdur
G. 241/1: Dünya vü 'uqbāda sen tek yār-ı ğam-h'ār isterem / Halk ider dīvāre **secde** men de dīdār isterem
G. 266/5: Şāh işigüne **secde** kılupdur bu Hataî / Baħr-ı Necefe irdüm ü şeh-vāra yoluğdum
G. 269/3: Meskenüm yoğdur eger miñ **secde** kılsam her yire / Kaşlaruñ tākında ruħuñ kıble-gāhı görmişem
G. 356/20: **Secde** kılmağcün dilersen kaşları mihrābını / Özüñi sen ehl-i taqvā kıldıguñ ya'ni ki ne
G. 358/1: Egildüm **secde** kıldum hānedāna / Nüş itdüm şerbetinden kana kana

secde-gāh: Secde edilecek, ibadet edilecek yer; saygı, hürmet, sevgi göstermek için önünde yere kapaklanılacak yer.

G. 312/6: Şeş cihetden 'āleme çün ol şanemdür **secde-gāh** / Ger sücüd itsem n'ola Hakkıñ kilisāsında men

secde-i şükr: Şükür secdesi.

G. 191/3: Kaşlaruñ mihrābına çoğ **secde-i şükr** eylerem / Şeyh-i Şan'ān tek meni zünnāra göndermek gerek
G. 115/11: **Secde-i şükr** eyleyüp her dem ayağa baş içün / Çün görür yanında her dem sāye-i Sübhān durur

sed dut-: Engel koymak, mani olmak.

M. 2/12: Kimini **dutar sed** Sikender gibi / Kimini kaçır kaçagan ner gibi

sefer: Askerin düşman karşısına gitmek üzere hareketi; yolculuk, seyahat.

G. 15/2: Ol şanem 'azm-i **sefer** itdi gönül eplenme kim / Bir nefes dīdār gör kim kalmaya hasret saña
G. 105/6: Ey gönül kılduñ **sefer** 'azmin tevekkül pīşe kıl / Kim penāh itmek bize Hakkdan kifāf olmuş durur
G. 124/11: **Sefer** kıl dur oturma ey Hataî / Ki şehir-i Erdebīlde hānedān var
G. 361/3: Gel ey gönüm **sefer** eyle bugün yevmü'l-hidāyetdür / Cihān u cānı koy fi'l-cümle gitsün külli yağmaya

sefid: Beyaz, ak.

G. 170/2: Ey hūblaruñ güzīdesi rüşen yüzüñ kimi / N'ola eger **sefid** ola baht-ı siyāhumuz
G. 381/4: Senüñ rüy-ı **sefidüñden** cüdā tā mübtelā boldum / Karaldı kubbe-i hađrā bu gönüm āhı yanında

seg: Köpek; rakip.

G. 27/7: Gird-i küyından öterken dil-berüñ gördi rakīb / Başımı ağrıtdı gavğadan **seg-i** hāzır-cevāb

seg-bān: Köpek bakıcısı.

G. 298/4: Āsitānuñ itlerinden tā ki bulmuşam şeref / Ey perī 'ışkuñda men mihr ile **seg-bānam** bugün

segri-: Koşturmak.

G. 162/5: Çün cihāna geldi Haydar ey ğazāvāt leşkeri / Esb-i fırsat **segridüñ** meydāna Merdān devridür

sehā: Cömertlik, kerem, el açıklığı.

G. 73/2: Hem şahīdür hem **sehādur** kāyinātın 'aynıdur / Kimse ne bilür anuñ sırrın bilür Perverdigār
K. 4/18: Nān u kaṭārı sāyile Kañberle virdiğüñ / Münkirdür ol ki dimeşe kān-ı **sehā** seni
K. 18/6: Menba'-ı mihr ü vefā vü dürr-i deryā-yı kerem / Ma'den-i cüd u **sehā** vü lūf u ihsān yā 'Alī

sehāvet: Cömertlik, el açıklığı.

G. 305/9: Hataî hastedür kān-ı **sehāvet** / Haber vir derdlüler dermāna gelsün
K. 4/15: Baħr-ı şecā'at evc-i **sehāvet** mekān-ı lūf / Kān-ı kerem seni didüm ehl-i ğazā seni
K. 11/5: Fazl u ihsān u mürüvvat hem **sehāvet** kāmısın / Lūfıña hāk ile cevherdür berāber yā 'Alī

seher: Tan yeri açılmadan evvelce olan vakit.

G. 22/5: Yastan Hataî yār işigin i'tikād ile / Şām u **seherde** devletine eylegil du'ā
G. 28/3: Şükr eylerem vişālüne her gice tā **seher** / Hicrān içinde gerçi geçer hālimüz harāb
G. 108/2: Her **seher** ki 'ālem ü āfākı pür-nür eyleyen / Gün degül ey dil-berüm ol hüs-n-i dīdāruñ durur
G. 173/2: Yüzine karşı gonce güldiğiçün / **Seher** ağzına urmuş kañ oturmuş
G. 354/2: Her **seher** tā şām olınca dapmazam çün rāhatı / Bendeni kayğudan āzād itdiğüñ ya'ni ki ne
G. 433/1: Tā **seher** gülşende bülbül söz ilen sāz eyledi / Dāsītān-ı hüs-nüñi ol dem ser-āğāz eyledi

seher-gāh: Seher vakti.

G. 363/3: Vücüdüm beyt-i Allāhdur yakīn bil / Sücüdüm aṇadur şām u **seher-gāh**

seher-gāhī: Seher vakti.

G. 381/5: Diğil görseñ habībümni eyā peyk-i **seher-gāhī** / Rakībi koymasuñ bir dem harem dergāhı yanında

sehm: Ok.

G. 135/3: Kaşuñ yayını kurmuşsın bize ez-ğamze her sā'at / Eyā dil-ber anuñ **sehmi** yakīn kim cāna düşmişdür

sehm: Korku, dehşet.

G. 349/3: Yüzün **sehminden** ol şekker dudaguñ / Gül-istândur gül-i ħandân içinde

sehv: Kasten yapılmayan, yanılmaktan doğan yanlış, hatâ.

G. 315/5: Ey Ĥatâyî ger ĥatâlar şadır olsa **sehv** ile / Ġâfirü'z-zenb oldı peydâ gam yime 'işyân içün

sekkiz kapu: Cennetin sekiz kapısı; Cennetin sekiz kapısının olduğu ilk dönemlerden beri kabul edilegelmiştir. Ancak cehenneme ait yedi kapının mevcudiyeti Kur'ân-ı Kerîm'de açıkça zikredildiği halde (el-Hicr 15/44) cennetin sadece kapılarının (ebvâb) bulunduğu ifade edilmiş ve sayıları hakkında herhangi bir işaretle bulunulmamıştır.

K. 8/12: Sekkiz kapısı cennet-i 'adnûn be-velâyet / Mûsî vü Rızâ Şâh-ı Ĥorasân 'Alîdür

selâm: Bir kimseye veya bir topluluğa yakınlık, sevgi ve nezâket göstermek, sağlık, esenlik dilemek.

G. 24/1: Dem-be-dem yüz miñ **selâm** olsun saña yâ Muştafâ / Cümle dillerde şafâ senden durur yâ Muştafâ

G. 24/3: Ger menüm yetmez elüm sürtem yüzüm toprağuña / Her şabâh bād-ı şabâ virsün **selâm** yâ Muştafâ

G. 24/4: Yiryüzi andan münevver kıble de pür-nürdur / Şol mübârek merkâda menden **selâm** yâ Muştafâ

G. 207/11: Ĥatâyî derd-mendi şaldı derde / **Selâm** virür şeh-i merdâne çeşmün

G. 252/4: Ĥüsni gül-zâr-ı muşaffâ bezmi eyler pür-şafâ / Ol bize eyler tevâzu' biz aña her dem **selâm**

G. 380/1: Elâ ey şubh-dem menden **selâmı** ber-fülân söyle / Selâm oñı senâ kılğil peyamı ba'd-ez-ân söyle

Selmân: Selman-ı Farisî, İslamiyet'i kabul eden İran asıllı ilk sahâbedir. Hendek Savaşı'nda büyük yararlıklar göstermiştir. Şiîler, Selmân'ı çok az sayıdaki güvenilir sahâbîler arasında saymış, onu Hz. Ali'den sonra ikinci sırada önemli bir kişi kabul etmiş, zamanla kabrini Kerbelâ dönüşü uğranması gereken bir ziyaretgâh haline getirmiştir (İA).

G. 119/15: Kemîne çâkeridür Ĥızır ü İlyâs / Emîr-i Kânber ü **Selmân** 'Alîdür

G. 327/3: 'Alî oldur ki **Selmâna** 'aceb bir deste nergisni / Hemân-dem tâze gösterdi üç üz yıl dirdügi yirden

K. 11/12: Üç yüz ıldan soñra **Selmân** itdi senden imtiĥân / Virdüñ anuñ destine gül tâze vü ter yâ 'Alî

K. 18/16: Nûr-ı çeşmüm âl-i Hâşim seyyid-i 'âlî-neseb / Şâh-ı Kânber mîr-i Bû Zer cân-ı **Selmân** yâ 'Alî

Selsebîl: İçimi çok hoş ve hafif su. Bu anlam cennette bulunan aynı isimdeki bir pınardan gelmektedir.

G. 75/7: Ĥavz-ı cennetdür cevâhirden tökilmiş ravzâda / **Selsebîl** içinde âb-ı kevserî nisbetlûdür

semâ: Göğün görünen yüzeyi, gökyüzü.

G. 17/4: Vâlih ü ser-geştedür 'âlemde ehl-i ma'rifet / Vechüñe ey gevher-i pâkîze-i arz u **semâ**

G. 115/9: Yirde 'aks-ı çarĥ pür-kevkeb düzülmüş âşikâr / Nass-ı zeyyennâ **semâdan** âyet-i bürhân durur

K. 2/4: Kaldı sidre'l-müntehâ geçdüñ felekden tâ **semâ** / Kim yeter bu kadr-i Ĥaĥka müntehâdur yâ Nebî

K. 17/10: Muĥammed Taĥidür ĥoş-ĥân gönüller aydını cânım / Melek rızvân **semâlardan** ana çoĥ merĥabâ geldi

semek: Balık.

G. 361/1: Yine 'azm eyledi gönüm gider ol şâh-ı a'lâya / Vücüdüm 'ışka maĥv oldı **semek** tek düşdi deryâya

semin: Semiz; yasemin

G. 296/4: Sorsam ol şîrîn dudaguñ piste midür yâ nebât / Yâ Rab ol nâzûk vücûduñ yâ semîndür yâ **semin**

semin: Güzel kokulu, beyaz ve güzel çiçek; yasemin. Beyitte sevgilinin yanağı yasemin çiçeğine benzetilmiştir.

G. 143/1: Boyuñ bir serv-i ra'nâdur güli var / **Semin** üzre perîşân kâküli var

semin-sâ: Yasemin gibi, yâsemini andıran.

G. 377/5: Rûmî yüzüñe düşgeç ol zûlf-i **semin-sâyı** / Bir müyünü virmezmen Mısr u Ĥaleb ü Şâma

semîn: Semiz; değerli.

G. 296/4: Sorsam ol şîrîn dudaguñ piste midür yâ nebât / Yâ Rab ol nâzûk vücûduñ yâ **semîndür** yâ **semin**

semme vechu'llâh: “Doğu da Allah'ındır batı da. Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü (zatı) oradadır.” (Bakara 2/115) ayetinden iktibastır.

G. 61/2: Âdemün şânında kerremnâ didi nuĥ-ı İlâh / Ehl-i ma'niyseñ ĥaĥîkat **semme vechu'llâhı** gör

G. 163/5: Kûl kefâ bi'llâh durur zikri Ĥatâyî ĥastenüñ / Ĥaĥ bilür kim **semme vechu'llâh** durur didârûñuz

sen: İkinci tekil şahıs zamiri.

G. 1/2: Çün **senüñ** ĥüsnüñ misâli Yûsuf-ı Ken'anîdür / Yüzüñi her kim ki görmez yoĥ durur îmân aña

G. 3/1: Şanma kim **sen** gitdüñ ey ay yüzlü cân kaldı maña / Cân **senüñlen** gitdi cism-i nâ-tüvân kaldı maña

G. 3/2: Tâ ki **sen** gitdüñ yanumdan ey dil-ârâmum menüm / Ĥâlet-i vaşluñ gönülde pâsbân kaldı maña

- G. 3/5: Tā ki **senden** ayru düşdi bu Hataî hâste-dil / Bûy u müyüñ müşk ile 'anber-feşân qaldı maña
- G. 4/4: **Sen** gidenden berlü anca zâr u efgân itmişem / Yir ü gök ins ü melek cümle baħağaldı maña
- G. 4/2: Ey perî çoh 'işve vü hüsnuñe mağrûr olma kim / Mülk-i fâni şanmagil kim ne **saña** qaldı maña
- G. 4/5: Dil-berün gitdi Hataî **sen** nidersin dünyeyi / Çünkü cân gitdi bu ten yâ Rab niye qaldı maña
- G. 5/1: Cân olmaz ise **sen** teki cânân yeter maña / Vaşluñ bu hâste gönlüme dermân yeter maña
- G. 5/4: Zâhid qorıma **sen** meni peymânenen bugün / Rûz-ı ezelde yâr ile peymân yeter maña
- G. 6/4: Zâhid öğünme tâlî 'i sa'dum diyüp yüküş / **Sen** var işüne baht-ı siyâhum yeter maña
- G. 6/5: Kesme ümîd rahmet-i Hâkdan Hataî **sen** / Cümle hatâda lutf-ı İlâhum yeter maña
- G. 7/4: Men **senüñle** söyleşende ger zemistân ger bahâr / Her ne çağ görsem **seni** 'âlem gül-istândur maña
- G. 8/1: Hâk-i pâyüñ dil-berâ bir tâc-ı devletdür maña / Pes yüzün görmek **senüñ** baht u sa'âdetdür maña
- G. 8/3: Munca kim derdünde zahmet çekmişem ey bî-vefâ / Çünkü **sendendür** bu zahmet cümle rahmetdür maña
- G. 9/2: Ancağ yüzün görende **senüñ** cân degül melûl / Zülfün kimi gönül daħı berhem durur maña
- G. 9/4: Niçün severdi hâste-dil ey bî-vefâ **seni** / Bu çoh belâ ki hecrün ider kem durur maña
- G. 11/2: Derd-i hecründen **senüñ** hergiz şikâyet kılmazam / Hiç 'ilâc itmen taleb niçün ki dermândur maña
- G. 12/2: 'İşkuñ **senüñ** ki mahzen-i genc-i ilâhîdür / Andan durur ki mesken olupdur harâb aña
- G. 12/3: Hüsnuñ nedür cihânda **senüñ** ey perî-sıfât / Hayrân durur felekde gün ü mâh-tâb aña
- G. 13/1: Cân u dilni koymışam yoluñda men ey dil-rubâ / Uyğuda görsem **senüñ** tek bir perî meh-veş liķâ
- G. 13/4: Ey mürüvvet ma'deni menden kerem kılma dirîğ / Kanberünem men **senüñ** şâhum be-'ışk-ı Murtażâ
- G. 14/5: İt rakıbler ta'n iderse ey Hataî Hâkka şal / Olma ğamgîn kim **saña** kılduğın Hâkdan tapa
- G. 14/4: Kim ki Hâkka münkir oldu koy cezâsıdır anuñ / Zerrece rahm itmegil **sen** tâ kim ol hâlin duya
- G. 15/1: Dost yoluñda helâl olsun dilâ ğayret **saña** / Ğayrdan bir zerre minnet çekmedün rahmet **saña**
- G. 15/2: Ol şanem 'azm-i sefer itdi gönül eglence kim / Bir nefes dîdâr gör kim kalmaya hasret **saña**
- G. 15/3: Ey dil ü dîn siz çıkuñ evden ki dil-dârum gelür / **Sen** de ey cân durma kim biz virmişüz ruşsat **saña**
- G. 15/4: Çâre-i bih-budumı sordum mu 'âlicden didi / Derd derd-i 'ışk ise mümkün degül şihhat **saña**
- G. 15/5: Ey Hataî **sen** şehîd-i ğamze-i dil-dârsın / Haşrde reşk aparur yitmiş iki millet **saña**
- G. 16/3: Gelmiş degül ne hâd gelecek tâ-be rûz-ı haşr / Devr-i kamerde **sen** teki bir şâh-ı meh-liķâ
- G. 16/4: Kim ki vişâlün isteye ihlâs ile **senüñ** / Üstinde zıll u sâye sa'âdet dutar hümâ
- G. 16/8: Rûh-ı muşavver oldu yüzünden be-âb u gil / **Sensin** şehâ bu ahsen-i takvîme kîmyâ
- G. 16/9: İnsan yirde gökde melek yoħ idi henüz / **Sen** var idün cihânda eyâ dürr-i ibtidâ
- G. 18/1: Vechünde peydâdur **senüñ** envâr-ı zât-ı kibriyâ / Ol nûra karşı dâyimâ şermendedür şemsü'd-đuhâ
- G. 18/7: Cân u cihânı sızızün neyler Hataî hâste-dil / **Senden** müdâm ihsân diler çünkü gedâdur bî-nevâ
- G. 20/1: Hâk-i pâyüñ sürmedür 'aynuma in'âm it maña / Ger kabûl olmaz murâdum **senden** i'lâm it maña
- G. 20/2: Derdümün dermânı ruh-sâruñı görmekdür **senüñ** / Teşneyem bi'llâh duduğın şerbetin câm it maña
- G. 21/1: Yâ İlâhî isterem **senden** bu in'âmı maña / İdesin hem-dem kim ol serv-i gül-endâmı maña
- G. 23/4: Çoh cefâ hâşıl olur **senden** maña ey bî-vefâ / 'Âkıbet eyler hayâlün resm-i bed-nâmı maña
- G. 24/2: Cümle 'âlem fâhri **sen** kâfir münâfık kahrı **sen** / Enbiyâlar içre **sensin** bihterîn yâ Muştafâ
- G. 24/1: Dem-be-dem yüz miñ selâm olsun **saña** yâ Muştafâ / Cümle dillerde şafâ **senden** durur yâ Muştafâ
- G. 25/2: Çih **sen** ol yâruñ küyından ey rakîb-i rû-siyeh / Hâste bülbül var iken neyler gül-istânda ğurâb
- G. 25/3: Ey gözi nergis yüzi gül tek boyı serv-i revân / Tâ ki **senden** ayru düşdüm hâsteyem hâlüm harâb
- G. 27/3: Genc imiş hüsnuñ **senüñ** vîrânesi gönlümedür / Bu dil-i vîrânumuz ol gence olmışdur harâb
- G. 27/4: Görmemişdür merdüm-i şâhib-nazarlar dünyede / **Sen** teki 'âlemde bir şeh-zâde-i 'âlî-cenâb
- G. 28/4: Ey sâki-i muhabbet-i cân âferîn **saña** / Peymâne-i lebünden içen istemez şarâb
- G. 28/5: **Sensüz** Hataî ey şeh-i hûbân firâk ider / Şabrum tükendi gözlerüme gelmez oldu h'âb
- G. 29/1: Bu 'âlem hüsnuñe hayrândur ey dost / **Saña** bu ğonce-leb handândur ey dost
- G. 29/4: **Saña** bu kün fekân vâlih bolupdur / Ki hüsnuñ şüret-i Rahmândur ey dost
- G. 29/6: **Senüñ** 'ışkuñ vücûdum şehri içre / Bu gönlüm tahtına sultândur ey dost
- G. 34/1: Dil-berâ derdüm dermân **senden** özge kimse yoħ / Hem daħı gönlümde imân **senden** özge kimse yoħ
- G. 34/2: Hecr evinde men kimünlen hem-dem olam ey şanem / Gönlümün şehrinde mihmân **senden** özge kimse yoħ
- G. 34/3: Hızr tek zulmetde kaldum bir meded kıl Tañrı'çün / Teşne için âb-ı hayvân **senden** özge kimse yoħ
- G. 34/4: Her ne hüküm eylerseñ eyle **sen** maña ey 'ışk-ı yâr / Gönlümün tahtında sultân **senden** özge kimse yoħ
- G. 34/5: Bu Hataî hastenün virgil murâdın yâ İlâh / Kim maña lutf ile ihsân **senden** özge kimse yoħ
- G. 36/5: Bu Hataî dir ezelden men imâmuñ kulıyam / Ey imâm-ı Hâk 'Aliyyü'l-Murtażâ **senden** meded
- G. 36/2: Ey be-hâk-ı mu'cizâtı virdün ol Mûsâya **sen** / Kim maña Mûsî-i 'İmrânuñ 'aşâsından meded
- G. 37/5: Ey Hataî dil-berün çün kim cefâ eyler **saña** / Bî-vefâ 'âlemde böyle zindegânlığdan ne sūd
- G. 38/1: Feleknün gerdişinden dâd u feryâd / Meni ayırdı **senden** dâd u feryâd
- G. 38/3: Menüm iki cihânım sevgülü şâh / **Seni** sevmedüğünden dâd u feryâd
- G. 39/1: 'Arza yazdum men **saña** ey şâh-ı hûbânım meded / 'Arz-ı hâlüm **sen** bilürsün dîn ü imânım meded
- G. 39/2: Şerm-sâram pür-günâham **sen** bağışla yâ kerîm / Cümlelerni yarlığayın kâmil insânım meded
- G. 39/4: Bu elümdür dâmenünüz yâ 'Aliyyü'l-Murtażâ / Bûy-ı vaşluñdur **senüñ** her derde dermânım meded
- G. 39/6: Bî-nevâ müflislerün **sensin** penâhı rûz-ı haşr / Hoķka-i dūr der-şadef la'l-i güher-kânım meded
- G. 39/7: Bu Hataî'nün günâhın **sen** getürme yüzine / Şâh-ı Merdân şîr-i Yezdân sırr-ı şübhânım meded
- G. 40/1: Hüsne zîbâ imişsin yâ 'Alî **senden** meded / Gökyüzinde ay imişsin yâ 'Alî **senden** meded

- G. 40/2: 'İşk ile ma'sûk u 'âşık **senden** olmuştur zuhûr / 'İşk ile şeydâ imişsin yâ 'Alî **senden** meded
- G. 40/3: Anca kim fikr eyledüm gezdüm vücûdum şehrinî / Misl-i bî-hemtâ imişsin yâ 'Alî **senden** meded
- G. 40/4: Enbiyâlar evliyâlar çoğ durur ammâ ki **sen** / Cümleden a'lâ imişsin yâ 'Alî **senden** meded
- G. 40/5: Mü'mine irşâd idersin lutf u ihsân u kerem / Kâfire gavgâ imişsin yâ 'Alî **senden** meded
- G. 40/6: 'İşk oğurlar aduñı râh-ı hâkîkatda **senüñ** / Sırr-ı mâ evhâ imişsin yâ 'Alî **senden** meded
- G. 40/7: Yırde gökde isteyen şol kör münâfıklar **seni** / Zâhir ü peydâ imişsin yâ 'Alî **senden** meded
- G. 40/8: On sekiz miñ 'âlemüñ sırdaşısın sırıñdadur / Mürşid-i bînâ imişsin yâ 'Alî **senden** meded
- G. 40/9: Kısmeti rûz-ı ezelden hem mu'ayyen Muştafâ / Nergis-i şehlä imişsin yâ 'Alî **senden** meded
- G. 40/10: Bu Hâtâyî haste-dil birliğüne ikrâr ider / Vâhid ü yektâ imişsin yâ 'Alî **senden** meded
- G. 41/3: Ser-be-ser bir târe-i müyuñ bahâsıdır **senüñ** / Mülk-i Tebrîz ü Çağatay u Horâsân u Hucend
- G. 42/3: Zâhidâ **sen** fâriğ ol âhumdan ikrâh eyleme / Kim menüm bağrumda çoğdur gamzelerden yâreler
- G. 46/1: Dil-berâ **sencileyin** bi'llâh ki yârum yoğ durur / Bir zamân **sensiz** menüm şabr u karârum yoğ durur
- G. 46/2: Düşmişem 'ışkuñ gamına yet menüm feryâduma / **Senden** özge hiç kimesne gam-güsârum yoğ durur
- G. 46/3: Arılığ bi'llâh severmen men **seni** ey dil-rubâ / Tâ tamâmı sevmişem bûs u kenârum yoğ durur
- G. 46/4: Ger meni öldürseler **sen** öyle bilgil ey nigâr / Bu muhabbet etegin elden koyaram yoğ durur
- G. 51/6: Bî-karâr oldum saçuñ tek ruğlaruñdan ayru men / Men niçük ârâm idem **sensiz** ki oldum dil-figâr
- G. 51/4: Rûzgârum tîredür **sensiz** eyâ ârâm-ı dil / Dil niçük ârâm dutsun hâdden ötdi intizâr
- G. 53/4: Tâ görmedi gözüm **seni** ey serv boylu yâr / **Sensiz** hemîşe gözlerüme cû gelür gider
- G. 53/5: Miskîn Hâtâyî görmedi çeşmüñ kimi **senüñ** / Şahrâ-yı Çîne munca ki âhü gelür gider
- G. 55/2: Zerre iken gün teki 'âlemde meşhûr olmuşam / Tâ maña düşdi **senüñ** mihr-i ruğluñdan tâblar
- G. 55/3: Ger **senüñ** yüzüñ degül 'âşıklar için kıble-gâh / Bes neden boldı hilâlî kaşlaruñ mihrâblar
- G. 55/4: Tâ **senüñ** zülf ü ruğluñ görmişem her şubh u şâm / Gice gündüz giryeden gelmez gözüme h'âblar
- G. 56/5: Ey Hâtâyî **sen** vücûdın cüyını pâk eylegil / Cû ki pâk ola aña ser-çeşmeden bir su gelür
- G. 57/4: Kâtibâ ağ u karaya bağma **seni** azdurur / Aç kulağ dinle sözüñ âvâz-ı Qur'ân mendedür
- G. 58/7: **Seni** sevmen diyenler kâfir oldı / Yüzüñi kim sever imân anuñdur
- G. 61/1: Ey hak ehli **sen senüñ** cismüñde beytu'llâhı gör / Hancaru 'azm eyleseñ levhinde 'arşu'llâhı gör
- G. 63/3: Tükendi Yûsuf eyyâmı **senüñ** devrân-ı hüsnüñde / Haberdür hûblar içinde yalandur bu haber çındur
- G. 66/4: Ma'nide gerçi 'âşık u ma'sûk bir durur / Menden du'â gider nişe **senden** cefâ gelür
- G. 72/3: Cihânda bülbül olsam men 'aceb mi / **Senüñ** yüzüñ gül-i hamrâya beñzer
- G. 73/5: Hânda varsañ ey Hâtâyî **sen** bu lafzı söylegil / Lâ fetâ illâ 'Alî lâ seyfe illâ Zü'l-fekâr
- G. 74/1: Dil-berâ cânımda derdüñ bir devâ nisbetlûdür / Her cefâ gelse maña **senden** vefâ nisbetlûdür
- G. 77/4: Şanma ey çeşmüm **saña** bigânedan ümmîd ola / Gör neler kıldı gönül kim hem-dem ü hem-hânedür
- G. 78/5: Men didüm yüzüñi göster didi tâkat yoğ **saña** / Bu su'âlîne cevâb-ı len terânî hâdadur
- G. 78/6: Tâ vişâlünden cüdâ düşdüm hayâtum kâlmadı / Dünyeye vü 'ukbâda **sensiz** zindegânî hâdadur
- G. 79/3: Men **saña** her dem du'âlar kılarım ey bî-vefâ / Ey şanem niçün **senüñ** her günde kaşduñ cânedür
- G. 79/5: Derd-i 'ışkuñdan **senüñ** ger istesem ki dür olam / Neylesün bu haste gönülüm derd ilen hem-hânedür
- G. 80/1: Ne insânsan **sen** ey cân kim cemâlün Hakkâ mazhardur / Kaşuñlan kâmetüñ şekli maña mihrâb u minberdür
- G. 80/2: **Sen** ey Türk-i perî-dil-ber 'acâyib şun '-ı Yezdânsın / Görelden berlü ruğ-sârıñ sözüñ Allâhu ekberdür
- G. 80/4: Ne burcuñ kevkebisen **sen** eyâ mihr-i cihân tâ kim / Cemâlün âfitâbından aña 'âlem münevverdür
- G. 81/3: Müdde'ilerden dağı cânâne fikrüm var menüm / Bendeye **sen** kimi sultân çün penâh olmuş durur
- G. 82/2: Men **senüñlen** dil-berâ bir 'ahd ü peymân eylesem / Müdde'ilerñüñ içine dem-be-dem mâtem düşer
- G. 82/3: 'Âlemi gezdüm tamâmet görmedüm hüsnüñ teki / Dünyeni gezseñ hamu hüsn ile **sen** tek kem düşer
- G. 83/1: Dü zülfünden maña bir bû gerekdür / **Senüñ** vaşluñdan ancağ bu gerekdür
- G. 84/2: Defter-i hüsnüñde şol harf-i hağ ü hâlün **senüñ** / Sağr-ı bismi'llâhî rahmânirrahîm olmuş durur
- G. 84/4: Şer'üñüz yolında biz kılsağ hağ **sen** kıl kerem / Miñ bir aduñdan **senüñ** biri kerîm olmuş durur
- G. 85/3: Ey şanem hûblar içinde **sen** düşüpsen ser-firâz / Öyle kim bağ içre ra'nâ serv-i hoş-bâlâ düşer
- G. 85/5: Nice olmasun Hâtâyî 'ışk ilen divâne kim / Gönline her dem **senüñ** tek bir perî-simâ düşer
- G. 86/6: Çün **seni** Hakkuñ resûli bilmediler yâ Nebî / Ol güneñden tâ ebed kâfir 'azâb üstindedür
- G. 87/5: Bu Hâtâyîñüñ dilinde 'ışk-ı dil-süzüñ **senüñ** / Oda beñzer kim hemîşe ol kebâb üstindedür
- G. 89/1: Cânâ **senüñ** cemâlünü cân âfitâb oğur / Hüsnüñ kitabı şerhini ümmü'l-kitâb oğur
- G. 91/5: Ey Hâtâyî âhü-yı gönülün şikâr itmeklige / Dest-i kudret kim **seni** ebrû-kemân itmiş durur
- G. 94/5: Dünyenüñ var u yohından ey Hâtâyî gam yime / Sağlayan dâyim **seni** şol sâye-i Sübhân durur
- G. 97/1: Gitmesün 'ışkuñ ki bir genc-i nihân elden gider / Bil ki **sen** gitseñ yanumdan tende cân elden gider
- G. 97/5: Men yaman isem niçe **sen** yahşılığ kıl ey 'azîz / Nesne kalmaz dünyede yahşı yaman elden gider
- G. 98/1: Ey gönül yâr vaşlını koyma ki yâr elden gider / **Sen** bu işe kılma takşîr ihtiyâr elden gider
- G. 100/1: Küyuñ **senüñ** ki ravza-i dârü's-selâmdur / Mihrâb kaşlaruñ aña çeşmüñ imâmdur
- G. 101/5: Bu Hâtâyî şî'rîne münkir neden **sen** zâhidâ / Âteş-i 'ışkuñ nişânı odlı güftârındadır
- G. 103/3: **Sen** ol şahrâda çün gül-ı beyâbân / Çemende gül-'izârum geldi hoşdur
- G. 103/5: Gam ilen intizâr içinde **sen** ol / Hemîşe intizârum geldi hoşdur
- G. 103/6: **Sen** ey Seyyid 'Alî zulmet içinde / Bu rûşen rûzgârum geldi hoşdur
- G. 104/2: Tâ ki hem-demdür gam-ı 'ışkuñ gönülde gam yimen / Çün hayâlünü **senüñ** dil sevgülü mihmân bilür
- G. 104/3: İncimez bu haste cânım derd-i hecründen **senüñ** / Cevr ü kahrıñ geldigünce lutf ile ihsân bilür
- G. 105/1: Ey şanem niçün **senüñ** va'düñ hilâf olmuş durur / Mihrüñ az olmuş velî kahrıñ güzâf olmuş durur

- G. 106/3: Dün didi hem-dem maña kimdür **senüñ** gönñün alan / Men didüm bilmez misin ol gözleri hün-h'ardur
- G. 108/5: Dünya vü 'ukbâda hergiz gam yime ağıyardan / Ey Haṭâyî çün **senüñ** lutf-ı Hudâ yaruñ durur
- G. 109/3: Huceste kâmetüñ gördüm **senüñ** ey server--i hübân / Belâdan dil ḥalâş olmaz 'aceb himmetlü bâlâdur
- G. 111/5: Çoḡ yaşaḡil çün maña yâr olmaduñ ey **seng**-dil / Bu Haṭâyî oldı kahrundan **senüñ** zîr ü zeber
- G. 114/1: Dil-berâ dilde **senüñ** mihr-i ruḥuñ cân kimidür / Şerbet-i la'l-i lebüñ derdüme dermân kimidür
- G. 114/3: Tâ ki **senden** düşeli ayru eyâ ruh-ı revân / Gözüñün yaşı menüm kaṭre-i bârân kimidür
- G. 116/3: Yüzüñ çü mâh-ı bedrdür yeldâ şebi zülfüñ **senüñ** / 'Âşıkları mest eyleyen la'l-i lebüñ peymânedür
- G. 116/4: Yüz gösterüben 'âleme niçün açarsın vechüñi / Dil-ber yüzi fitne degül **sen** ey gül-i ḥamrâ nedür
- G. 117/5: Cânâ Haṭâyî dünyede derdüñ çeker **senüñ** / Gönñlüne sor ki resm-i vefâ kimden öğrenür
- G. 122/1: Dil-berâ 'ışkuñ **senüñ** cismümde cânım cânıdur / Vaşl-ı ruh-saruñ hayâlî gönñlüñüñ mihmânıdur
- G. 124/5: Yakîn iḥlâş gerek 'ışkuñ yolında / Yürî münkir la'ın **sende** gümân var
- G. 124/3: Elüñ var yahşı kırduñ **sen** Yezîdi / Cihân-dâr olasın tâ kim cihân var
- G. 124/7: Bu yola varmaḡ olmaz reh-nümâsız / Nice kim olasan **sen** söze kan var
- G. 124/8: Menüm ḥâlüm şehe 'arz itmek için / Yürî bād-ı şabâ **sen** bir zamân var
- G. 127/1: Ey perî hüsnüñ **senüñ** cismümde cāndan yaḡşıdur / Bil ki ancaḡ cān degül cān u cihāndan yaḡşıdur
- G. 128/2: Ey perî-rü **sen** maña bir kez naẓar kılsañ be-nâz / Müdde'î bu ḡuşşadan 'ayne'l-yakîn rencür olur
- G. 130/1: Ne buyursan şehâ fermân **senüñdür** / Yoluñda cān u baş kurbân **senüñdür**
- G. 130/2: Haṭâ menden 'atâ **senden** eyâ dost / Mürüvvet kânısın iḥsân **senüñdür**
- G. 130/3: Susamış lebüne Hızr-ı zamâne / Suvargil çeşme-i ḡayvân **senüñdür**
- G. 130/4: Süvâr ol devlet atına hemîşe / Sa'âdet topına çevḡân **senüñdür**
- G. 130/5: Melekler müştêrîdür gül yüzüne / Sür imdi ey kamer devrân **senüñdür**
- G. 130/6: Ezelden cânımı kurbâna virdüm / Kabûl eyle şehâ kurbân **senüñdür**
- G. 130/7: İşiginde kuluñdur bu Haṭâyî / Naẓar kıl ḥâlına devrân **senüñdür**
- G. 131/3: Eşirmiş hün-ı dilümden şanemüñ hünî gözi / Ger **sen** inanmaz iseñ gör ki ne mestâne gelür
- G. 132/4: Gelmemişdür **sen** teki 'âlemde ey sultân-ı hüsn / Şâhib-i faẓl u kemâl ü 'izzet-i bi'l-iftihâr
- G. 134/4: Ey gönñül katlan vişâlüñ ister iseñ dâyimâ / Her cefâlar kim **saña** şol dil-ber-i ṭannâz ider
- G. 136/1: Ez kıl ü kâl-i medrese hoşdur ki olsa dūr / Ey dil hâzer kıl anda ki yoḡdur **saña** kuşur
- G. 136/5: **Senden** Haṭâyî mihr ü vefâ iltimâs ider / Yâ Rab murâdı 'âşık-ı bî-çârenüñ budur
- G. 137/1: Yandum 'ışkuñdan eyâ gül-yüzlü dil-dâr uşta gör / **Sensiziñ** 'âlemde gezmek oldı düşvâr uşta gör
- G. 137/3: Lâle tek beñzüm saralmışdur firâkuñdan **senüñ** / Olmışam dil-ḡaste vü mecrüh u bîmâr uşta gör
- G. 140/1: **Sensiziñ** gönñüm şehâ bir külbe-i virânedür / Kimseye 'arz itmezem kim bir yihılmış ḡanedür
- G. 140/5: Ey Haṭâyî **sen** yakîn bil kim bu fânî dünyede / Bî-vefâlardan maḡabbet isteyen dîvânedür
- G. 144/2: Bugün **sen** ḡusrev-i şîrîn dehânsın / **Senüñ** tek Şîrinüñ Ferhâdı vardur
- G. 146/3: Cümleñüñ ḡâlin bilen **sensin** yine bildürmeyen / Dime her nâ-maḡreme ger kılmasa ikrâr bir
- G. 146/6: **Sen** bilürsin bendenüñ ḡâlin ne bilsün bilmeyen / Bir midür yâ yüz midür yâ miñ midür bâzâr bir
- G. 146/12: Hiç günâhsız bende olmaz hiç ḡaṭâsız kimse yoḡ / **Sen** günâhın göregörgil 'afv iden Ğaffâr bir
- G. 146/14: Ey Haṭâyî **sen** tevekkül Ḥaḡḡa kılḡil çekme gam / On sekiz miñ 'âleme ḡükm eyleyen ser-dâr bir
- G. 147/5: Ey Haṭâyî sırruñı **sen** degme yirde söyleme / Sırr-ı 'ışkı degme yirde âşikâr itmek m'olur
- G. 152/3: Ey gönñül feryâd u nâle vâktidür eyle fiḡân / Şimdi şehruñden **senüñ** ol şâh-ı sultân ayrılır
- G. 153/7: **Sen** niyâz it ey Haṭâyî kimse bilmez çün **seni** / Mantıkuñ inşâsıñuñ ḡamd ü **senâsı** ḡandadır
- G. 154/3: **Senüñ** zikrüñ zebânumda hemîşe / Güzeller serveri avrâda beñzer
- G. 154/4: **Senüñ** şîrîn dudaḡuñ ḡasretinden / Bu 'âşık ḡaste-dil Ferhâda beñzer
- G. 155/5: **Sen** ki Maḡmûd olduñ ey sultân-ı hübân hüsnile / Bes revâdur bu Haṭâyî çün Ayâz olmuş durur
- G. 156/3: **Sen** ki mün'imsin bugün hüsn-i cemâl ehline kim / Sâyil-i dil ḡazretüñden lutf u iḥsân ârzular
- G. 157/4: Yüsufnı görgeçende didiler ki hüb imiş / Yüsuf daḡı **senüñ** teki şâhuñ ḡulâmıdur
- G. 158/5: Ey Haṭâyî râzını kendü vücûduñda yaşur / Yoḡsa bu 'ışk **seni** 'âleme hep çaḡasıdur
- G. 160/5: Didiler ki ey Haṭâyî ḡandadır yaruñ **senüñ** / Bes digil ki Mehdi-i şâhib-zamân küncindedür
- G. 161/8: Ey Haṭâyî gam yime çün şâḡdur yaruñ **senüñ** / Aña ne gam kim anuñ gam-h'âr olanı şâḡdur
- G. 162/4: Ey yüz ıl mürdesi **sen** Allâha şükr it dur yürî / 'İsi-i dem-sâz geldi nefḡa-i cān devridür
- G. 164/4: Tâ yüzüñ gördüm **senüñ** men ey taḡib-i derd-i 'ışk / Şanma kim buldum şifâ derd ile bîmâram henüz
- G. 167/1: Ey **senüñ** yüzüne baḡduḡ kıble oldı mâhumuz / Ne 'aceb şüret yaratdı şun' ile Allâhumuz
- G. 170/1: **Sensin** hemîşe şüret ü ma'nâda şâhumuz / Bilgil yakîn ki arada Ḥaḡḡdur güvâhumuz
- G. 171/1: **Sensin** cihân içinde bugün pâdişâhumuz / Rûz-ı ezelde ḡazretüñ oldı penâhumuz
- G. 171/2: Cevr itme men şikeste dil ü bî-nevâya kim / Çün **senden** özge kimsene yoḡ dâd-ḡ'âhumuz
- G. 173/3: **Senüñle** hüsn içinde baḡs idenler / Nice maḡrûm ḡalup çendân oturmuş
- G. 173/4: **Senüñ** simîn zenaḡdânuña ey dost / Ne ḡaddüm var diyem dendân oturmuş
- G. 173/6: **Senüñ** Leylî cemâlüñ görmek için / Nice Mecnûnleyin ḡayrân oturmuş
- G. 176/1: Ğonce aḡzuñdan **senüñ** uş sırr-ı pinḡân oldı fâş / La'l-i nâbuñ lezzetinden âb-ı ḡayvân oldı fâş
- G. 176/3: Tâ dehânuñ şadefin açduñ **sen** ez-lutf u kerem / Şekker elfâzuñdan ey cān dürr-i pinḡân oldı fâş
- G. 178/1: Tâ ki düşdüm ey ḡabîbüm Ka'be küyuñdan ırâḡ / **Senden** ayru murḡ-ı dil dutmaz vaṭan der-bâḡ u râḡ
- G. 178/5: **Sen** perî-veş hecriden ger bu Haṭâyî itse âḡ / Kim anuñ feryâdın iştirte gelür feryâda daḡ
- G. 179/3: Kim ki yüz miñ mekr ile kıldı meni **senden** cüdâ / Yüz belâya ol giriftâr olmadı ḡayf oldı ḡayf
- G. 180/5: Haṭâyî devlet-i vaşlından ol yüzi güneşüñ / **Senüñle** hem-dem olupdur yakîn 'inâyet-i 'ışk

- G. 181/1: Menüm cân u cihānum **sensin** ancaḡ / Meni öldürmegil hecründe elḡaḡ
- G. 181/4: Ne kim **senden** gelür hoşdur velīkin / Eyā dil-ber maña çoḡ dutmaḡıl daḡ
- G. 184/5: Ey Ḥaṭāyī gülşene var ḡāk-i pāyın gör anuñ / Ger **saña** ol āhū gözlü müşḡ-bū yāruñ gerek
- G. 186/5: Müşevveş ḡāṭır olmışdur Ḥaṭāyī ḡaste-dil dāyım / **Senüñ** ol gül yüzün üstindeki zülf-i perişān tek
- G. 187/1: Cihānda görmedüm zībā **senüñ** tek / Bu ‘ālem içre ḡüsn-ārā **senüñ** tek
- G. 187/2: Bu ḡüblar gülşeninde yoḡ durur ḡiç / Yañaḡı çün gül-i ḡamrā **senüñ** tek
- G. 187/3: Olamaz doḡrusı cân bāḡı içre / Ḳadi çün serv-i ḡoş-bālā **senüñ** tek
- G. 187/4: Çü ḡüblar çoḡ durur insān içinde / Ḥiç olmaz ey perī ra’nā **senüñ** tek
- G. 187/5: Zamāne şā’irinde görmedüm ḡiç / Ḥaṭāyī bülbul-i ḡüyā **senüñ** tek
- G. 190/1: Ey ki ‘ışḡuñdan olupdur cân ü dil ḡamdan helāk / **Sen** ne maẓhārsan cihānda ey cemālī nūr-ı pāk
- G. 190/4: Cümle ‘ālem ger ḡasūd olsa yanumda bir ceve / **Sen** menümlen dost bolsañ cevri düşmenden çī bāk
- G. 193/1: Göñlüm firāk içinde cemālün diler **senüñ** / Baḡmaz çınāra kadd-i şemālün diler **senüñ**
- G. 193/2: Nev-māhı gökde ister ise ḡaḡ ‘ıyd içün / Çeşmüm hemişe kaş-ı hilālün diler **senüñ**
- G. 193/3: Yā Rab zevālün olmasun ey āfītāb-ı ḡüsn / ‘Āşık cihānda ḡüsn-i kemālün diler **senüñ**
- G. 193/4: Dünyāda gerçi olmadı vaşluñ maña nasīb / Göñlüm gözinde ḡayl-i ḡayālün diler **senüñ**
- G. 193/5: Tā kim Ḥaṭāyī gördi yüzün ey meh-i Ḥoten / Şahrā-yı dilde çeşm-i ḡazālün diler **senüñ**
- G. 194/1: Tā nice ḡāb içinde ḡayālün görem **senüñ** / Vaḡti durur ki şimdi cemālün görem **senüñ**
- G. 194/2: Derd-i firāk içinde kaṭı zāram ey şanem / Bir gün ola ki rüz-ı vişālün görem **senüñ**
- G. 194/3: Yetdi kemāle ey ḡam-ı hicrān cefālaruñ / Şimdi maḡallidür ki zevālün görem **senüñ**
- G. 194/4: Cānumnı ‘ıyd-ı vaşluña ḡurbān idem revān / Bir gün ola ki kaş-ı hilālün görem **senüñ**
- G. 194/5: Yā Rab Ḥaṭāyī göre mi ey miḡnet ü firāk / Yetüp vişāle def’-i melālün görem **senüñ**
- G. 195/1: Tā ki **sen** ey ḡonce-leb la’lünü ḡandān eyledüñ / Derde şalduñ lāle tek baḡrum ḡara ḡan eyledüñ
- G. 197/1: Dil-berā māhum menüm ferruḡ cemālündür **senüñ** / Gün daḡı şol ṭal’at-ı ferḡunde-fālündür **senüñ**
- G. 197/2: Özgeler ger göḡe baḡar görmege bu māhını / ‘ıyd içün men baḡduḡum kaşı hilālündür **senüñ**
- G. 197/3: Dinlemen āheng-i ḡumrī bülbulün şavtın ki var / Güş u dilde her dem-ā-dem ḡıl ü ḡālündür **senüñ**
- G. 197/4: Munca demdür dil-berün gördün vişālin ey raḡīb / Çün kemāle yetmedün imdi zevālündür **senüñ**
- G. 197/5: Ḳaḡıma mülk-i Süleymānda Ḥaṭāyī ḡasteye / Çünki bir mūr-ı za’īf pāymālündür **senüñ**
- G. 198/1: Didi ol meh gün nedür didüm cemālündür **senüñ** / Ay daḡı şol ṭal’at-ı ferḡunde-fālündür **senüñ**
- G. 198/2: Rüz-ı mi’rāc-ı Nebī vaşluñ günidür ey melek / Ḳābe ḡavseyn ol dü-ebrü-yı hilālündür **senüñ**
- G. 198/3: Dil-berün vaş-ı kemālın çoḡ görüpsen ey raḡīb / Ey kemāle yetmemiş şimdi zevālündür **senüñ**
- G. 198/4: Ağzumı telḡ eyledi hecrün tekellüm ḡıl maña / Ṭūṭi-i şekker-şiken şīrīn-maḡālündür **senüñ**
- G. 198/5: Ey Süleymān-ı zamāne ‘āşıkun sor ḡālī ne / Kim ḡapuñda mūr nisbet pāy-mālündür **senüñ**
- G. 198/6: Arı yüzün şafḡasıdur āyet-i fethün ḡarīb / Ḥarf u noḡta ol yüz üste ḡaṭṭ u ḡālündür **senüñ**
- G. 198/7: Dañla dirler ḡide-i mü’mīn-liḡāyī Ḥaḡ görür / Bu Ḥaṭāyī ḡasteye rüz-ı vişālündür **senüñ**
- G. 199/5: Göñlün alup bahāsını virsen vişāl aña / Mürvet **senüñ** bu işde rızādur Ḥaṭāyīnün
- G. 200/1: Ḳarşudan dün geldün ey serv-i revānum **sen** midün / Zinde ḡılduñ uş bu cānsız cism ü cānum **sen** midün
- G. 200/2: Dün ḡayāl ilen perī tek ‘azm ḡılduñ süy-ı men / Bes revān ḡeçdüñ eyā rūḡ-ı revānum **sen** midün
- G. 200/3: Sırrumı pinḡān iderdüm ḡaḡa çün gördüm **seni** / Ḥaḡa fāş oldu ḡamu sırr-ı nihānum **sen** midün
- G. 200/4: Munca ‘ışḡuñ bārı çekdi bu Ḥaṭāyī cevri ilen / Sormaduñ bir ḡatla ḡāl-i pehlevānum **sen** midün
- G. 201/1: Beşāret göñlüme şān **sen** mi geldün / Bu ḡuru cismüme cân **sen** mi geldün
- G. 201/2: Meni derdlü ḡoyup ḡitdün bu yirden / Yine derdlüye dermān **sen** mi geldün
- G. 201/3: Elün ḡanlı gözüñ kinlü ne ḡāldur / O şehr içre şalup ḡan **sen** mi geldün
- G. 201/4: Yūsuf şehrine geldün Mışrdan mı / Ḥüseyn ey şāh-ı Ken’ān **sen** mi geldün
- G. 201/5: Bu ḡul bī-çāreye şāh **sen** yetersin / Ey devlet elçisi şāhdan mı geldün
- G. 202/3: Sīnemün meydānda şaf çekdi ḡoşun baḡladı / Pādīşāhum **sen** buyurduñ kim virür san oḡlaruñ
- G. 203/2: Ḥāṭırum mecmū’ iken āşıfte ḡılduñ ey perī / **Sen** anı zülfün kimi ḡamdan perişān eyledün
- G. 203/4: Dil ara ‘āşıklıḡum pinḡān iken **sen** ey perī / Ḥaḡ ara **sen** anı yüz dillerde destān eyledün
- G. 205/2: Göṭürdün perde yüzününden bi-ḡamdi’llāh ki ey dil-ber / **Seni** gördi ḡacāletden ḡaraldı yüzi şeyṭānuñ
- G. 205/4: Eyā sultān-ı ‘ādil kim işüm **sensiz** geçer müşkil / Budur **senden** murādum kim ḡedādan kesme iḡşānuñ
- G. 206/3: Ne cānsan **sen** menüm cānumdan artuḡ / Göñülde gitmedi bir dem ḡayālün
- G. 207/7: Men-i dutsaḡı **sen** virdün bu cāna / Çeker her dem meni dīvāne çeşmün
- G. 209/2: Tā ḡayālünle **senüñ** def’-i melāl eyler göñül / Gitmesün dilden ki ḡoş hem-rāz u sırdaşumdur ol
- G. 210/1: Ey melek ḡüsnüñ **senüñ** nūr-ı Ḥudādur bilmiş ol / Sidredür boyuñ ne sidre müntehādur bilmiş ol
- G. 210/2: Men **senüñ** derd ü ḡamuñdan incimen ey bī-vefā / Her ne cevri itseñ maña ‘ayn-ı vefādur bilmiş ol
- G. 210/5: Ger vefā ḡıl bu Ḥaṭāyī bendeñe yā ḡılma kim / Rüz u şeb virdüm **saña** zıḡr ü du’ādur bilmiş ol
- G. 213/1: Kim ki ser-mest oluban ‘āşık-ı dīdār degül / **Sen** aña yār dime yār degül yār degül
- G. 213/2: Rüz-ı maḡşerde dutup dāmenünüñ **saña** direm / Bu daḡı ol mı durur dünyā-yı ḡaddār degül
- G. 213/7: Ey Ḥaṭāyī bu cihān mülkine **sen** ḡalmayagör / Çünki ḡiç kimseye ḡalmadı **saña** yār degül
- G. 215/2: Geldi Cebra’īl **saña** her dem ḡetürdi Ḥaḡ sözün / Ba’zı peyḡamberlere gelen nidādur yā Resül
- G. 215/3: İsmünüñ zıḡr eyleyen maḡşer gününde ḡam yimez / Vāy ḡıyāmet aña kim **senden** cūdādur yā Resül
- G. 219/4: Zülf ü ruḡ-sāruñ ḡatında şol ḡaṭ u ḡālün **senüñ** / Ḥoş melāḡatdur düşüpdür al yañaḡ üstinde ḡāl
- G. 220/1: Yolından azana şāh **sen** delīl ol / Aña yol ḡösterüp ağzına dil ol
- G. 220/2: Dilersen ḡüneḡünden ḡurtulasın / Yüri şāh dergāhında **sen** sebīl ol

- G. 220/3: Görürsen düşmiş dutgil elini / **Sen** aña gökden inmiş Cebra'ıl ol
- G. 220/4: Nerede yaramaz söz işidürsen / Kulağa alma **sen** anı katıl ol
- G. 220/5: Terahhum kıl fakire derd-mende / Şehün virgüsine **sen** varugil ol
- G. 220/7: Hatâyî handa görseñ **sen** Yezîdî / Amân virme cânın al 'Azra'ıl ol
- G. 222/3: Tende cân olduğça gitmen âsitânuñdan **senün** / Ayağın toprağını baş üste devlet bilmişem
- G. 222/4: Her ne kim **senden** gelürse hâste gönülüm nüş ider / Kahruñı rāhat sanup cevruñı rahmet bilmişem
- G. 224/1: Dil **saña** hayrân olupdur tâ cemâlün görmişem / Tâ göz açup ol ruh-ı ferhunde-fâlün görmişem
- G. 225/5: Dil müşevveşdür Hatâyî ey sa'âdet kevkebi / Tâ **senün** ol tal'at-ı ferhunde-fâlün görmezem
- G. 226/1: Ey perî hüsnün **senün** mâh-ı münevver görmişem / Ol yüz üste ebr tek zülfün mu'anber görmişem
- G. 226/4: Bes menüm mülk-i cihânda tâli'üm efrüz ola / Tâ **senün** yüzün kimi bir sa'd-ı ekber görmişem
- G. 226/5: Bu Hatâyîñün maķâmı âsitânuñdur müdâm / Çün **seni** şâh-ı kerem özümni Kanber görmişem
- G. 228/1: Çıhmadı 'ışkuñ **senün** bir lahza cânumdan menüm / Mihr-i hüsnün yeg durur ruh-ı revânımdan menüm
- G. 228/3: 'Aks-i sāyeñdür vücūdum ey boyı serv-i revân / Gitmesün sāyeñ **senün** bir lahza yanumdan menüm
- G. 230/3: Ey perî-peyker **seni** andan berü kim görmişem / Hüsnün ayırdı karâr u ihtiyârımdan menüm
- G. 231/5: Tâ **seni** gördi rakîb ilen Hatâyî hâste-dil / Dem-be-dem yanar vücūdum ser-be-ser nâr olmuşam
- G. 232/1: Ey perî şîrîn lebün 'ışkıñda Ferhâd olmuşam / Tâ **saña** kul olmuşam 'âlemde âzâd olmuşam
- G. 232/2: Tâ ki **senden** ayru düşdüm ey dil-ârāmum menüm / Dem-be-dem der-nâle vü efgân u feryâd olmuşam
- G. 232/3: Gerçi gam-gînem gam-ı hecründe ey ârām-ı cân / Tâ **seni** gördi gözüm gam-gîn iken şâd olmuşam
- G. 232/4: Ey şanem bu miñnet ü hecr ü firâkuñdan **senün** / Ger harâb idüm velî vaşluñdan âbâd olmuşam
- G. 232/5: Tâ **seni** gördi Hatâyî bilmez özin hâdadur / Tâ **saña** men âşinâ boldum özüm yâd olmuşam
- G. 233/1: **Sen** misin yanumda cânâ yoħsa h'âbumdur menüm / Kim felekden yire inmiş mâh-tâbumdur menüm
- G. 234/7: Sordılar kim ey Hatâyî nice sevduñ yâri **sen** / Didi yoħdur ihtiyârım dil-sitânumdur menüm
- G. 236/3: Bir zerrece cemâlünü 'arz eylesen maña / Cân u cihânı cümle **saña** tercemân direm
- G. 237/1: Tâ ki gördüm men **seni** 'âlemde hayrân olmuşam / Nâle vü efgân idermen dîde-giryân olmuşam
- G. 237/4: Nice cem' olsun bu gönülüm **sensiz** ey ârām-ı cân / Kim ser-i zülfün kimi gamdan perîşân olmuşam
- G. 237/5: Bu Hatâyî tâ hilâl-i kaşlaruñ gördi **senün** / Şol mübârek tal'atuñ 'ıydına kurbân olmuşam
- G. 238/4: Ey 'azîzüm firkatüñden çıhmazam gam-hânenen / **Sen** teki Yüsufdan ötrü pîr-i Ken'ân olmuşam
- G. 239/1: Dil-berâ men **senden** ayru küh iken kâh olmuşam / Hem-nişîn-i mâtemem hicrâna hem-râh olmuşam
- G. 239/5: Yâ İlâhî **sen** meni mahrûm-ı dergâh eyleme / Fazluña ümmîd-vâram hâk-i dergâh olmuşam
- G. 239/7: Ey Hatâyî ebsem ol **sen** râzuñı fâş eyleme / Hâlık eydür men **senün** râzuñdan âgâh olmuşam
- G. 241/1: Dünya vü 'ukbâda **sen** tek yâr-ı gam-h'âr isterem / Hâlık ider dîvâre secde men de dîdâr isterem
- G. 241/3: Her vefâsîz dil-bere virmen gönül ey dil-rubâ / Bir **senün** tek dil-beri yâr-ı vefâdâr isterem
- G. 241/4: Çün **sen** ey derde tabîbüm kılmasañ dermânımı / Bu vücūd-ı zârımı her günde bîmâr isterem
- G. 242/1: **Senün** tek dil-ber-i cânâna yetdüm / Zi-hicrân ölmüş iken cânâna yetdüm
- G. 243/1: Men **seni** cāndan severem ey dil-ârāmum menüm / Şol sebebden zâr ü giryân geçdi eyyāmum menüm
- G. 245/2: Bu ma'niden helâk olman gamuñdan / Vişâlünüñden **senün** ümmîd-vâram
- G. 246/1: Vişâlünüñden **senün** dūr oldu gönülüm / Katı bî-zâr u bî-zür oldu gönülüm
- G. 247/3: Hânümân ahvâlini menden firâkuñ sormasun / Geçmişem **senden** cüdâ öz hânümānumdan menüm
- G. 251/1: Ey cemâlünüñde **senün** nūr-ı İlâhidür tamām / Ol sıfātuñ zikridür fikrüm hemîşe şubh u şâm
- G. 251/3: Hel etâda Hâk **saña** çün sâķi-i muṭlaķ didi / Âb-ı kevserden **senün** destüñdedür yâķūt u cām
- G. 251/4: Ol 'Alisin kim hamu peygāmbere **sensin** şefî / Cümle bu ümmîd ilen kapuña gelür hâş u 'ām
- G. 251/5: Çün **senün** evşâfına yetmez Hatâyîñün sözi / Uş bu ebyât üste hatm oldu kelāmum ve's-selām
- G. 252/2: Sâķiyâ ol cāmı **sen** doldur tamāmet sun bize / 'Ömri noķşān olsun anuñ kim didi anı harām
- G. 255/1: Ol perî-veş hüsn-i gencüm yâr **senden** küsmişem / Lebi şekker dişi incüm yâr **senden** küsmişem
- G. 255/2: Ayda yılda bir gezer gözüm görür yüzün **senün** / Ey menüm görk ü güvencüm yâr **senden** küsmişem
- G. 255/3: Gökde isterdüm **seni** men yirde gördüm bî-gümân / Tuhfe kudret mâh u encüm yâr **senden** küsmişem
- G. 255/4: Yâr yâri böyle sorar ey vefâsîz bî-vefâ / Hadden ötdi derd ü rencüm yâr **senden** küsmişem
- G. 255/5: Bu Hatâyî hâste kūyuñdan diler dūr olmaya / Varabilmen çoħ üşencüm yâr **senden** küsmişem
- G. 258/2: Meni **senden** sorar olsa şabâ di / Zâ'ıf ü hâste vü âvâra gördüm
- G. 259/4: Rüz-ı ezelde gördi **seni** bir nazar gözüm / 'Ömrümce baħuban o nazar-gâha şükr idem
- G. 260/1: Ey habîbüm **sen** teki zîbâ nigârı sevmişem / 'Aķlı kāmîl hüsne bay bir doğrı yâri sevmişem
- G. 260/4: La'l-i mey-günün **senün** bir meclis içre dem-be-dem / Sâķinün çenginde ol âb-ı zülâli sevmişem
- G. 261/3: Lebüne cân didümse tökme kanum / Sorup **senden** bahâsın bilmez idüm
- G. 262/1: Bu cihân mülkinde men **sen** yâra muṭtâc olmuşam / Her zamân ol yâr ile dîdâra muṭtâc olmuşam
- G. 262/5: Söz içinde bu Hatâyîñün cihân muṭtâcıdur / Bir nefes **senden** şehâ güftâra muṭtâc olmuşam
- G. 263/4: Ey şeh-i hûbân-ı 'âlem bağ içinde men **senün** / Boyuñı serve saçuñ reyhâna nisbet kılmışam
- G. 263/5: Bu Hatâyî bir kuluñdur âsitânuñda **senün** / Mürvet eyle men **seni** sultâna nisbet kılmışam
- G. 264/5: **Senün** ol zülfünüñ her bir kılını / Hatâyî boynına bir rişte gördüm
- G. 267/2: Bî-devâ derdümni men 'arz eyledüm dil-ber didi / Olma gam-gîn kim **saña** la'l-i lebüm emdür menüm
- G. 269/1: Bendeye haķdur ölüm **sen** pâdîşâhı görmişem / Dem-be-dem ol kudret-i şun'-ı İlâhı görmişem
- G. 269/2: Ol ser-i kūyuñda gezmekden ne hâşıldur maña / **Sen** büt-i şūhuñ kerāmâtın kemâhî görmişem
- G. 270/2: Nâz u 'itâb-ı gamzelerüñ dime cāhile / Hayfım gelür demek **saña** nâdân ne söyliyem
- G. 271/1: Yüzündür Ka'be la'lün âb-ı zemzem / Ki **sensin** kıble-gâh-ı her dü-'âlem

- G. 271/3: Hezārān āferīn ey kudretü'llāh / **Saňa** devrān-ı hüsñ oldı müsellemler
G. 271/5: **Senüñ** tek gelmedi hergiz cihāna / Zi rüz-ı Ādem ü tā devr-i Hātem
G. 271/6: Meni sürme kapuñdan āşināyam / Ki yād olmaz **saňa** yüz ılda mahrem
G. 271/7: Haṭāyī cümle hüblardan ḥabībā / **Senüñ** tek dil-beri buldum muḳaddem
G. 272/2: Çün bülbül-i faşih-zebān medh eylerem / Āh u firāk **sen** gül-i ḥandāna yanaram
G. 273/4: Arardum geh o yanı geh bu yanı / Fiğān u āh idüp **seni** araram
G. 273/8: Didüm al cānumı bir kanla bār / Didi öldürmezem **seni** sınaram
G. 276/1: N'ola ey dil-ber eger **sen** cānum olsayduñ menüm / Ğam yimezdüm dünyede cānānum olsayduñ menüm
G. 276/4: İsterem hüsñüñ kitābından bugün ders ohiyam / **Sen** delil ü hüccet ü bürhānum olsayduñ menüm
G. 276/5: Bu Haṭāyī āsitānuñ çākeridür şıdk ile / **Sen** daḥı bir n'ola ger sultānum olsayduñ menüm
G. 278/3: 'Aşkuñ yolında cān ile baş eyleyem fedā / **Senden** ki tā maḥabbet ile behre-mend olam
G. 279/3: Ezelden kevkeb-i raḥşān idüñ **sen** / Bu devrānda meh-i tābān olupsan
G. 279/5: Haṭāyī göñlin alduñ ḥande birlen / Eyā gül bergi **sen** ḥandān olupsan
G. 281/2: Tā ser-i zülfüñ **senüñ** yüz üste gördüm ey perī / **Sen** meni sevdāya şalduñ ey meh-i nā-mihribān
G. 281/3: Kim **senüñ** yüzün durur hürşid-i ḥāver nisbeti / Kaşlaruñlan gözlerüñdür fitne-i āḥir zamān
G. 281/4: Dün dimişsin kim **saňa** yüz gösterüben cān alam / Yüzüñi göstermedüñ alduñ revānumdan revān
G. 282/1: Gel ki cānā **senden** özge tende men cān istemen / Tā ki **sen** varsın menüm cānumda cānān istemen
G. 282/3: Görelı hüsñüñ gülını olmışam çün 'andelīb / Bağçalarda **senden** ayru verd-i ḥandān istemen
G. 282/4: Tā ezel günden **senüñ** 'ışkuña ikrār itmışem / **Senden** özge yār ilen men 'ahd u peymān istemen
G. 283/4: Gel vefā resmin aradan **sen** götürme men daḥı / Kılalı pür-şıdk ilen bir 'ahd ü peymān yeñiden
G. 283/7: Kapuña geldi gedā tek bu Haṭāyī dil-berā / **Sen** aña kıl ey şanem bir luṭf u iḥsān yeñiden
G. 285/1: Çün **senüñ** tek yār buldum özge men yār istemen / **Senden** ayru cümle-i 'ālem daḥı var istemen
G. 286/1: **Senden** özge dil-berā hiç kim maña yār olmasun / Cevr-i 'ışkuñdan menüm tek kimse bīmār olmasun
G. 286/2: Kāfirüñ raḥmı gelür men derd-mendüñ ḥālına / Lık kāfir **sen** teki yār-ı sitem-kār olmasun
G. 286/4: Gerçi bülbüller kamu gül-zār ister zār zār / **Senden** özge göñlüme 'ālemde gül-zār olmasun
G. 287/1: Çıhımaz ey dil-ber **senüñ** ḥayl-i ḥayālüñ yāddan / Göñlümüñ şehrini yıhı 'ışkuñuz bünyāddan
G. 288/2: Tā **senüñ** gülgün yañaḡuñ görmışem ey meh-likā / Gülşen içre baḡmazam hergiz gül-i ḥamrāya men
G. 288/5: Tā göñül oldı **senüñ** rüz-ı vişālüñden cüdā / Bu Haṭāyī dil-şikeste 'ışk ilen hem-sāye men
G. 290/2: Tā ki 'ışkuñlan **senüñ** ma'mūr olupdur dil evi / 'İşkuñ ol vīrāneden bir laḡza ma'zūr olmasun
G. 290/4: Tā ki **senden** ayru düşdüm görmedüm şabr u karār / Hiç 'āşık dil-berinden zār u mehcūr olmasun
G. 290/5: Tā **seni** sevdi Haṭāyī boldı destān 'āleme / Kimsene anuñ teki 'ışkuña meşhūr olmasun
G. 292/1: 'Aşık-ı dil-haste gör dil-dāra döndermiş yüzün / 'Ālemi tarḥ eylemiş **sen** yāra döndermiş yüzün
G. 292/5: Dünyede maḡşūdına her kimse yüzün dönderür / Bu Haṭāyī **sen** büt-i 'ayyāra döndermiş yüzün
G. 293/4: Virmışem dellāl-ı 'ışka cānumı behr-i mezād / **Sen** ḥarīdār olmaḡa bāzāra döndermiş yüzün
G. 294/1: Ey ki ḥayrāndur göñül **sen** dil-ber-i dil-dār için / Kāmeti serv-i revān u ruḡları gül-zār için
G. 294/2: Ey ṭabīb-i ehl-i 'irfān bir devā kıl derdüme / Haste-ḡāl oldı göñül **sen** gözleri bīmār için
G. 294/3: Zāhidā çoḡ ṭa'ne kılma mezheb-i 'āşıklara / **Sen** çü dīvār ehlisin men 'āşıkam dīdār için
G. 294/5: Bu Haṭāyīñün kelāmın kıl kabül ey görke bay / Zikridür her dem du'ā **sen** hüsñ-i ber-ḡurdār için
G. 295/3: **Senüñ** mihr-i cemālüñ şükrüli'llāh / Göñül taḡtında sultān buldum ey cān
G. 296/1: **Senden** özge yārum olsa ey perī-veş sīm-ten / Āsitānuñ çevresinde koy ki ḡāk olsun beden
G. 298/3: Ger meni kulluḡa maḡbül eylegil yā eyleme / Āsitānuñda **senüñ** ey şāh derbānam bugün
G. 301/1: Men **saňa** dāyım çü yāram **sen** maña aḡyārsın / Menden özge cümle-i 'uşşāka **sen** dil-dārsın
G. 301/2: Göreyim Allāh **seni** bād-ı fenādan şaḡlasun / Kim cihān bāḡında **sen** bir serv-i ḡoş-refṭārsın
G. 301/4: Ey perī çün kim ṭabīb-i derd-i 'ışk olmış lebüñ / Bes nedendür **sen** hemişe gözleri bīmārsın
G. 303/1: Dün didüm terk it yolında mende cāndur **sen** diyen / Lık bu cismüm içinde lā-mekāndur **sen** diyen
G. 303/2: Yāra sordum ki dehānuñ ḡoncedür yā zerredür / Yār aydur daḥı bilmen bī-nişāndur **sen** diyen
G. 303/3: Men didüm gördüm şebistān perdeden ol çehreñi / Yār aydur yār degüldür tende cāndur **sen** diyen
G. 303/4: Men didüm manzarda gördüm pür cemālüñ her gice / Yār aydur tek durur māḡ āsumāndur **sen** diyen
G. 303/5: Bu Haṭāyī didi kim yüzüñde gördi Haḡ yüzün / Dir ḡayālüñdür **senüñ** gözden nihāndur **sen** diyen
G. 304/2: Gerçi bu derde meni **sen** şalduñ ey ārām-ı cān / Hem yine derdüñ durur bu derde dermān eyleyen
G. 307/1: Her gelen dünyā menüm dir **sen** kadīm bünyādsın / Cümleñüñ göñlin alupsan ne 'aceb sayyādsın
G. 307/5: Ey Haṭāyī **sen** cihānuñ cevrine şād ol müdām / Çünki sevgüñ dost iledür 'ışk ile üstādsın
G. 308/1: Kızıl gül bağ u bustānum ne dīrsin / Fedā olsun **saňa** cānum ne dīrsin
G. 308/6: **Senüñ** maḡşūduñ oldur kim men ölem / Ḥelāl olsun **saňa** ḡanum ne dīrsin
G. 308/8: Haṭāyī çün **seni** cān ile sevdi / Seven ölsün mi sultānum ne dīrsin
G. 309/1: Kuluñam bende şāhuñ göñli bilsün / Bu göñlüm **sende** şāhuñ göñli bilsün
G. 309/3: Hezārān türlü türlü **senden** ötrü / Ki vardur mende şāhuñ göñli bilsün
G. 309/4: Cihān hüblarınıñ içinde gördüm / **Seni** tavrında şāhuñ göñli bilsün
G. 311/5: Ey Haṭāyī **sen** ḡanimet bil bu dirlik devrini / Dañla çün ölmek gerek cān tende mihmāndur bugün
G. 313/1: Ey şanem göñlüñ **senüñ** nā-mihribān olmuş neden / Zülf ü çeşmüñ fitne-i āḡir zamān olmuş neden
G. 313/2: Ger **senüñ** hüsñüñ görüp āvāre bolmaz ey perī / 'Aşık-ı bī-çāre dil bī-ḡānümān olmuş neden
G. 314/3: Āsitān-ı rāḡuñuz oldı şırāt-ı müstākīm / Uş **saňa** virdi hidāyet faẓl-ı Rabbü'l-'ālemīn
G. 315/3: Bā-edeb tepren ziyāde yār şikāyet kılmaya / Haḡ özi verdi **saňa** ol gevher-i imān için

- G. 317/6: Egerçi mūra beñzerdüm bi-ḥamdi'llāh ki ḳurtuldum / **Senüñ** bār-ı ḡamuñ çekmekden oldum zinde bil andan
- G. 318/2: Zülf ü ḥālūñden açıldı göñlüme yüz dürlü bāb / Bilmişem 'ayne'l-yakīn **senden** hidāyetdür bugün
- G. 319/1: **Sen** maña cevır ü cefāñı bī-ḥisāb itmekdesin / Göñlümi ābād iken dāyım ḥarāb itmekdesin
- G. 319/2: Yüzüñi göstermek için **sen** cihānuñ ḥalkına / Dürlü dürlü ṭa' neler ber-āfītāb itmekdesin
- G. 320/1: Dil-berā **sensiz** çeker cānum cefā bilmez misin / Ḳalmışam kūy-ı ḡamuñda mübtelā bilmez misin
- G. 320/3: Didüm ey cān **sende** var mı bir devā dir bilmezem / Ey cefā-cū çün cefā bildüñ vefā bilmez misin
- G. 320/5: Bu Ḥaṭāyīden niçük bī-gānesin ey **seng**-dil / **Senden** özge kimsenem yoḡ ašinā bilmez misin
- G. 321/1: Göñül **sen** iḥtirāz eyle özünü saḡla cāhilden / Bu ma'niden ki ṭālib**sen** alursın ism-i 'ākilden
- G. 321/2: Yüri **sen** bir il ol yola ki ola maḡsaduñ ḥāşıl / Nice Fir'avn ḡarḳ itdi geçürdi Mūsī'yi Nīl'den
- G. 321/4: Ḥaṭāyī bir gedāyuñdur n'ola virseñ murādını / Ki sāyil bī-nevā gitmez **senüñ** tek şāh-ı 'ādilden
- G. 325/3: Hiç peyḡamber **saña** yetmez melāyikler daḡı / Çünki **sensin** zāt-ı pāk-i evvelin ü āḫırın
- G. 325/5: Ḥaḡ te'ālā sırrını ey zāhidā **sen** kılma faş / Bu Ḥaṭāyī zāhir ü bātında bilmişdür yakīn
- G. 326/1: **Sensin** cihān içinde bugün şeh-süvār-ı ḡüsn / Devr-i kamerde oldı **saña** āşikār ḡüsn
- G. 326/2: Nokşān irişmesün **saña** bir zerre ey güneş / Yā Rab görem hemīşe **seni** ber-ḡarār-ı ḡüsn
- G. 326/3: Yūsuf egerçi zīnet-i ḡüsn ile şāhdı / Ol gitdiyise kaldı **saña** yādigār ḡüsn
- G. 327/14: Gel ey Sultān Ḥaṭāyī **sen** oḡı vaşfın güzel şāhuñ / Ḳaradur münkirüñ ḡalbi üregi **seng**-i mermerden
- G. 328/4: Tā **senüñ** rüz-ı ezelden 'ışkuña didüm belı / 'Ahdı bozman ber-ser-i peymānam ol demden berü
- G. 328/5: Tā **senüñ** āḡū gözün gördi Ḥaṭāyī ey perı / Mecnūnam vīrānelerdür cāyum ol demden berü
- G. 329/1: Nigārā n'eyleyem men **senden** ayru / Bu göñlüm ḡālī olmaz ḡamdan ayru
- G. 329/4: Ki **senden** ayru hiç yoḡdur ḡayātum / Ḳarār ider niçük cān tenden ayru
- G. 330/1: Yüzün gördüm **senüñ** ey yār-ı meh-rū / Göñüller āfeti yā nūr mıdur bu
- G. 331/1: Kim olam gönderem **sen** yāre ḡarşu / Ki artar ḡasret ile yāre ḡarşu
- G. 331/4: Ki **sensiz** olmuşam bülbül-i şeydā / N'ola feryād idem gül-zāra ḡarşu
- G. 332/3: Meger koynuñ **senüñ** cennet bāḡıdır / İki hayvā bitüpdür nāra ḡarşu
- G. 333/2: İşigüñde **senüñ** her gice ey şāh / Sürer yüz miñ şafālar dürlü dürlü
- G. 333/6: **Senüñ** evlādıña her bir ṭarafdan / Gelüpdür ney-nevālar dürlü dürlü
- G. 333/8: Ḥaṭāyī işigüñde kemterüñdür / Umar **senden** 'atālar dürlü dürlü
- G. 339/4: Şanasın kim çeşme-i ḡayvānuñ üste geldi Ḥızır / Düşdi tā ḡaṭṭuñ **senüñ** la'l-i şeker-bār üstine
- G. 341/1: Yā İlāhi **sen** meni bī-'ışḡ-ı cānān eyleme / 'İşḡ ilen şādam göñül derdine dermān eyleme
- G. 341/2: Müdde'ilen va'de kılma ḡavline kılma vefā / Her yalancı yār ilen **sen** 'ahd ü peymān eyleme
- G. 342/2: Tā cihān bāḡını bünyād itdi dest-i lem-yezel / **Sen** teki bir gül ḡaçan bitdi gül-istan üstine
- G. 344/3: Tā gözüm ol fitnelü ḡaş u gözün gördi **senüñ** / Geçdi 'ömrüm āḡ idüp ol çeşm ü ebrülar bile
- G. 348/4: Çün **senüñ** 'ışḡ-ı mecāzuñdan ḡaḡḡat bulmuşam / Şimdi **sen** ḡ'āḡ vefā kılḡıl maña ḡ'āḡ eyleme
- G. 350/3: Ḳahrına şükr eylegil kim Ḥaḡ **saña** raḡm eyleye / Hem ḡarīn olmuş ezelden küfr ü dīn imān ile
- G. 350/4: Öldüren **sen** dirgüren **sen** saḡlayan **sensin** ḡakīm / Yoḡ imiş bir **senden** özge āyet-i Ḳur'an ile
- G. 350/5: Bu Ḥaṭāyī tā ezelden 'ışkuña yoldaş idi / Göñlini şād eyleyendür **sen** keremlü ḡān ile
- G. 351/2: Var u varlıḡ vormeyince şāḡa varılmaz imiş / **Sen** özünü şāḡa dapşur daḡı gel var isteme
- G. 351/3: 'Āşikuñ ma'sūḡını hem kıblesi hem Ka'besi / **Sen** yüzünü şāḡa dönder kıble dīvār isteme
- G. 351/5: Ey Ḥaṭāyī yār yolına cānuñı itḡil fedā / Geç bu dünyā şöhretinden **sen** anı var isteme
- G. 352/11: Ḥaṭāyī **senden** eḡḡān idesidür / Gene maḡşerde dīvān eyleyen şāḡ
- G. 355/25: Çünki zulmetden ḡıḡarmaz göñlümi şem'-i ruḡuñ / **Sen** anı şem'-i şebistān itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/7: Bī-tevaḡḡuf her belā oḡın ki atsañ her yaña / **Sen** meni ḡarşuda ḡalḡan itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/8: Ger yüz il küyüñde cān vir meyli yoḡ her dem **saña** / Ey göñül **sen** munca eḡḡān itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 356/18: Ḳudretidür sāñi'-i pāküñ aña insān dime / **Sen** anı mānend-i eşyā kıldıḡuñ ya'ni ki ne
- G. 356/20: Secde kılmaḡçün dilersen ḡaşları mīḡrābını / Özünü **sen** ehl-i takvā kıldıḡuñ ya'ni ki ne
- G. 360/3: Kerbelāda geçmiş idi çoḡ belā şāḡ oḡlını / **Sen** daḡı oynat başuñı ol belānuñ 'ışkına
- G. 360/7: Ey Ḥaṭāyī çün **senüñ** ceddüñ çoḡ itmişdür ḡazā / **Sen** daḡı başla ḡazāñı ol ḡazānuñ 'ışkına
- G. 361/6: Ḥaṭāyī tā **seni** gördi vücūduñ ser-be-ser gezdi / Çü şāhuñ ḡulları gördi yüzün ḡāk itdi ol pāya
- G. 366/3: Dişüñ incü gözün nergis lebüñ la'l / **Senüñ** ol ḡoş cemālūñ beñzer aya
- G. 366/5: **Senüñ** cevruñden ey sultān-ı 'ālem / Ḥaṭāyī baş alur varur Ḥıṭāya
- G. 367/1: Ḳatı müştāk idüm **sen** meh-liḡāya / Göñül gördi yüzün düşdi ḡaṭāya
- G. 367/2: Şu demden kim **senüñ** gördüm cemālūñ / Giriftār olmuşam yüz miñ belāya
- G. 367/3: Düşüpdür 'anber-eḡşān kākūlinden / **Senüñ** tā ol gül-i ḡamrāya sāye
- G. 369/7: Ey Ḥaṭāyī **sen** Ḥaḡı tanı özünde sākin ol / Daḡı söz var söyleme söz bu hemāndur bilene
- G. 372/8: Ḥaṭāyiyem özüm Şāḡ Ḥaydar oḡlı / Bu remzi saḡlagil **sen** cān içinde
- G. 374/6: Ey Ḥaṭāyī gevhri ḡarc eyleme nādāna **sen** / Gevherüñ ḡadrini bilmez kim ḡaridār olmasa
- G. 375/6: Ger mīḡr ü ger cefā vü sitem **sendedür** ḡamu / Her nesne var kılursa rızādur Ḥaṭāyiye
- G. 375/7: **Sensiz** dirilmek 'āşika yüz miñ belā imiş / Ölmek **senüñ** yoluñda şafādur Ḥaṭāyiye
- G. 376/1: Aytdum ey dil-ber ḡayālūñ ašinādur göñlüme / Her ne kim **senden** gelür şıḡ u şafādur göñlüme
- G. 376/2: Göñlüme **sen** düşdüḡünce gözlerüm ḡan yaş töker / Ayaḡuñ topraḡı şāḡā kīmiyādur göñlüme
- G. 376/4: Derdüme dermān bulunmaz çāre **senden** yā ḡakīm / Ey ḡabībüm leblerüñden vir şifādur göñlüme
- G. 377/2: Ey murḡ-ı dil-i ṭamı' fehm eylemedüñ dāmı / Bir dāne için düşdüñ **sen** 'ākıbeti dāma

- G. 378/3: **Senden** oldu ikilik bâzârı ey nâ-mihribân / Durmuşam men çün ezelden ‘ahd ile peymânuma
- G. 378/5: Bu Hâtâyî şâd olurdu gâmdan u hem guşşadan / Gün kimi **sen** tâ ki düşdüñ revzen-i evvânuma
- G. 379/2: Men gedânuñ hâceti **senden** budur ey şâh-ı hüsn / Âsitânun resmini bildirmegil bigâneye
- G. 380/2: Digil bir zâr u bî-çâre **senüñ** hecrüñden âvâre / Meni gönderdi **sen** yâre özidür nâ-tüvân söyle
- G. 380/6: Vişâlünden ba’îd olmuş anuñ derdi cedîd olmuş / Özinden nâ-ümîd olmuş **seni** ister hemân söyle
- G. 381/3: Ezelden çünki hem-râhım olursın dönmezem **senden** / Ki cennât ehlidür her kim olur hem-râhı yanında
- G. 381/4: **Senüñ** rüy-ı sefidünden cüdâ tâ mübtelâ boldum / Karaldı kubbe-i hâdrâ bu gönüm âhı yanında
- G. 381/6: Nazar kılğıl Hâtâyîye sözün sındurmağıl cânâ / Kuluñ çoğ nâzişi vardur **senüñ** tek şâhı yanında
- G. 382/2: Firâkuñdan **senüñ** ey şâh-ı hûbân / Menüm hâlüm harâb olsun mı böyle
- G. 382/3: **Senüñ** mestâne çeşmüñden nigârâ / Maña nâz u ‘itâb olsun mı böyle
- G. 382/5: Hâtâyîñün **senüñ** hecründe ey dost / Teni yirde turâb olsun mı böyle
- G. 383/1: Ey bende ger cihânda penâhuñ İlâh ola / Kemter kuluñ makâmı **senüñ** pâdişâh ola
- G. 384/3: **Sen** teki ‘âlemde olmaz ger olursa dil-berâ / Bu gözi cādū-şîfat hem kaşları mekkâr ola
- G. 384/4: Derd ü gâm geldükçe **senden** şâd olurmen dil-berâ / Göreyüm añlar menüm gönümde ber-hûrdâr ola
- G. 385/4: Ey gönül cehd eylegil doğrı olagör şâha **sen** / ‘Âkıbet kalbi çıhar her kimse kim kalmaş ola
- G. 386/3: Meni zinhâr **sen** bir gayrı bilme / Hemân ol dil-rubâyam geldüm imdi
- G. 389/4: Külbe-i Ya’kûba nisbet meskenüm boldı harâb / Tâ ki **senden** ayru düşdüm Yûsuf-ı Ken’ân kimi
- G. 390/2: Gül yüzün ‘azmine dün gitdüm gül-istân geştine / **Senden** ayru hâr boldı gül gül-istân olmadı
- G. 390/3: Tâ **senüñ** hürşîd-i ruh-sâruñı gördüm çeşmüme / Bir bulut oldu kamer ol mâh-ı tâbân olmadı
- G. 390/4: Munca kim gördi **seni** zâhid yüzünü sevmedi / Lâ-cerem ol kâfirün gönünde imân olmadı
- G. 393/1: Cânâ cihânda olmaya meh-rû **senüñ** kimi / Meh-rûda dağı gelmeye nikû **senüñ** kimi
- G. 393/2: Kandır menüm susızlığım ey âb-ı la’l-i yâr / Girmez elüme dünyede bir su **senüñ** kimi
- G. 393/3: Ahsen cemâl-i hüsnine kim bâğbân-ı hüsn / Gülşende görmedi büt-i gül-rû **senüñ** kimi
- G. 393/4: Ey zülf-i dost dünyede derhem oturma kim / Düşmez dimâğa anber-i hoş-bû **senüñ** kimi
- G. 393/5: Gitme Hâtâyî çeşmidin ey ‘aks-i kadd-i yâr / Nem-nâk yirde bitmeye karğı **senüñ** kimi
- G. 394/1: Tâ gördi gözlerüm **seni** ey hüsn ilen ganî / Mecnûn misâli ‘aqlum ilen görmedüm **seni**
- G. 394/4: Hûblar cihânı cümle dutarsa eyâ şanem / Cân oldıgınca men dağı terk eylemen **seni**
- G. 395/1: Dil-berâ ‘ışkuñda men tek kimse meşhûr olmadı / Yâ **senüñ** tek hüsnine hiç kimse mağrûr olmadı
- G. 396/1: Tâ ki aḥşam vaḡti gördüm ey büt-i meh-rû **seni** / Gündüzün tâ şâm olunca isterem her sū **seni**
- G. 396/2: Tâ ki **sen** gitdüñ menüm karşumdan ey serv-i revân / Dem-be-dem ister revân olup gözümde su **seni**
- G. 396/3: Geldi yüz miñ dürlü sevdâ-yı perîşân başuma / Ḥanda gördi gözlerüm ey turra-i Hindü **seni**
- G. 396/4: Yâ Rab ol çihreñ ne tâze verd-i aḥmerdür **senüñ** / Gül kızarmış hacletinden lâl idüpdür sūseni
- G. 396/5: Ey Hâtâyî **sen** ne bûlbûlsin ki bâğ-ı ravzâda / Görmemişdür bâğbân der-gülşen-i minû **seni**
- G. 399/1: Ey meni hayrân iden der-h’âb gördüm men **seni** / Ne perî ne âdemî mehtâb gördüm men **seni**
- G. 399/2: Görelî mihr-i ruḥuñ çeşmüm münevverdür menüm / Dünyede hürşîd-i ‘âlem-tâb gördüm men **seni**
- G. 399/3: ‘İşkuñ deryâsına ġarḡ olmuşam ġavvâş tek / Baḥr-ı dilde lû’lû’-i sîr-âb gördüm men **seni**
- G. 399/4: Yüzün üste göz ilen kaşuñı tâ kim görmişem / Kıble-i ‘uşşâk için mihrâb gördüm men **seni**
- G. 399/5: Ey Hâtâyî dil-berün hürşîd-i tâbândur meger / Kim baḥanda dîdesi pür-âb gördüm men **seni**
- G. 400/1: Ey melek şüretlü insân ey güneş yüzölü perî / Görmedi ‘âlemde merdüm bir **senüñ** tek dil-beri
- G. 400/4: Oldı şahrâda yirüm insân içinden dūr olup / Tâ ki gördi gözlerüm **sen** âhû gözölü dil-beri
- G. 401/3: Ey güneş hüsnüñ **senüñ** bir evce yetmişdür bugün / Ayağün altında toprağ kimidür keyvân dağı
- G. 401/4: Mevc-i ‘ışkuñdan **senüñ** ġarḡ olmuşam bir baḥre kim / Gözlerüm yaşı katında kaṡredür ummân dağı
- G. 402/5: Ey Hâtâyî dimegil anuñ şarâbın **sen** harâm / Sînesine nûr tek dolmuş İlâhuñ rahmeti
- G. 404/1: ‘Aks-i sâyeñdür vücûdum ey saçı zıll-ı hümây / Nişe kim **sen** pâdişâhsın men kapuñda bir gedây
- G. 405/1: Hiç **senüñ** tek görmedüm bir dil-ber-i hûrî perî / Serv boylu lâl yüzölü ġonce-leb meh-peykeri
- G. 405/2: Tâ **seni** gördi gözüm oldum özümde bî-haber / Ḥanda gördi gözlerüm bilmen **senüñ** tek dil-beri
- G. 405/4: Merḥabâ ey dil-ber-i Şîrâz u şûḥ-ı mülk-i Çîn / Söyledi her kim **seni** gördüyse Allâh ekberi
- G. 406/1: Maña derd ü belâlar yaḥşî geldi / **Saña** zevḡ u şafâlar yaḥşî geldi
- G. 406/2: **Saña** hoş oldı yârün yâd boldı / Maña ol âşînâlar yaḥşî geldi
- G. 406/3: **Sen** ölgil derd ilen gâmdan ki maña / Besî derde devâlar yaḥşî geldi
- G. 406/4: **Senüñ** yüz kıymetin bir pula düşdi / Bu dürr-i pür-bahâlar yaḥşî geldi
- G. 406/5: **Sen** ol pervâne tek ḥasret odında / Maña şem’-i ziyâlar yaḥşî geldi
- G. 406/6: **Saña** cevri ü cefâ bolsun müselleme / Maña ehl-i vefâlar yaḥşî geldi
- G. 406/7: Hâtâyî vaşla yetdi çın u taḥḡik / **Saña** yârdan ḥatâlar yaḥşî geldi
- G. 407/1: Ey cemâlündür **senüñ** İlâhî nûruñ mazḥarî / Uşta beytu’llâh kaşuñ mihrâb u kaddün minberi
- G. 407/2: **Sen** niçük şun’-ı Ḥudâsın ey melek yüzölü beşer / Yüzünü görgeç oḡur ‘uşşâk Allâh ekberi
- G. 407/3: Tâ yaradı yir ilen gökni te’âla şânuḥu / Görmedi hiç kimse **sen** tek dil-ber-i meh-peykeri
- G. 409/1: Tâ **seni** gördüm nigârâ dil maña yâr olmadı / Gerçi yâr oldı velîkin yâr-ı ġam-h’âr olmadı
- G. 409/5: Tâ **seni** gördi Hâtâyî vâlih ü şeydâyidür / Ḥansı gözdür Ḥaḡ yüzün görgeç ki bîdâr olmadı
- G. 415/1: Sırr-ı ‘ışkuñdan **senüñ** her kim ki âġâh olmadı / Kaldı maḥrûm tâ ebed maḡbûl-ı dergâh olmadı
- G. 415/4: Her ne kılsañ nîk ü bed âḥîr **saña** ol tuş olur / Çekmedi şermendelik her kim ki bed-h’âh olmadı
- G. 416/2: Derdüme dermân gerek kapuñda geldüm ey ḥabîb / Bilmişem **sende** yakîndür uş bu derdüm çâresi
- G. 417/1: Şehâ **senden** şafâ ister Hâtâyî / Kerem lûtf u ‘atâ ister Hâtâyî

- G. 417/5: Şehā bu doğru yola varmağ için / **Senüñ** tek reh-nümā ister Haṭāyī
- G. 420/4: Baħr-ı 'ışk içre **senüñ** çün nice ğavvāş olmışam / Dişlerüñ dürdür dudaguñ āb-ı hayvān nisbeti
- G. 421/1: **Sen** büt-i Leylī elinden olmışam Mecnün kimi / İştīyākuñdan dem-ā-dem ağılaram maḥzūn kimi
- G. 423/1: Kara zülfüñ boyuñna mindi düşdi / **Senüñ** sevgüñ gönüle imdi düşdi
- G. 423/2: Ezelden sevgüñüz var idi cānda / **Sen** öyle şanmagil kim imdi düşdi
- G. 423/8: Haṭāyī **sen** güvenme mālā gence / Niçeler mālā gence mindi düşdi
- G. 425/1: Yapışgil dāmenine koyma şāhı / Ki **senden** zāyil eyler çok günahı
- G. 425/3: Günāhum çoğ durur kılğil şefā'at / Çü **sensin** ey güneñ-kārlar penāhı
- G. 425/4: **Saña** hem aşluña şad bāreka'llāh / Ki **senden** tu'me itmiş mūr u mālī
- G. 426/7: Çoğ eglendüñ Gılānda ey Haṭāyī / Meger **saña** bu yerler mesken oldı
- G. 427/1: Gel ki cānā **senden** ayru gözlerüm kan ağladı / Cigerüm yandı tutuşdı cān için cān ağladı
- G. 428/1: Ey şehā men **senden** özge sevmedüm sevmen daḥı / Māh-ı rüşen **senden** özge sevmedüm sevmen daḥı
- G. 428/4: Ey ḥaḳıḳat meclisinde men **senem sen** daḥı men / Öyle şanma **senden** özge sevmedüm sevmen daḥı
- G. 428/5: Dil-ber eydür ey Haṭāyī bir daḥı sevdüñ meger / Ḥaḳ bilür kim **senden** özge sevmedüm sevmen daḥı
- G. 429/5: Haṭāyī pīr ü mürşidsin elüñi dutsa bir şüfī / Gel ey 'ārif **sen** insān ol kerem kıl olma ḥar şüfī
- G. 430/1: **Sen** menüm rūḥ-ı revānımsın tenümde cān kimi / Kim görünürsün maña **sen** dīn ile imān kimi
- G. 430/3: Ey sözi datlu yüzi gökcek güzeller serveri / Bu cihānda ḥūblaruñ içinde **sen** ḥāḳān kimi
- G. 430/5: Bu Haṭāyī dem-be-dem evşāfuñı oḥur **senüñ** / Mest-i cāvidān olupdur vālih ü hayrān kimi
- G. 431/2: **Sen seni** iḥlāş ile ṭayyib ü ṭāhir eyle kim / Aynası şāf olmayan görmez Ḥaḳuñ līḳāsını
- G. 433/7: Ey Haṭāyī şākir ol mīhr ü vefādur ğam degül / Her cefālar kim **saña** ol Türk-i ṭannāz eyledi
- G. 434/4: 'İyd oldı bugün cān-ı Haṭāyī **saña** ḳurbān / Vaşluñ mededi çün şeb-i hicrānuma düşdi
- G. 436/3: Yāduma geldükçe feryādumdan insān eylemez / Ey perī-peyker **senüñ** ḥaṭṭ ile ḥālūñ bir daḥı
- G. 436/7: Ey Haṭāyī bī-zevāl olduñ **sen** ez-faẓl-ı İlāh / Nisbet-i bedr-i mükemmeldür kemālūñ bir daḥı
- G. 437/2: Di **senden** ayru ḥālī nedür ḥaste 'āşıkuñ / Doğrar firāk yüregini pāre pāre di
- G. 437/3: **Sensin** cihānda maḥrem-i 'uşşāḳ-ı nā-tüvān / Peyġāmını getir bu men-i bī-ḳarāra di
- G. 437/5: Ḥaste Haṭāyī ayrılalı **senden** ey ḥabīb / Öldi ğamunla bir daḥı ol gül- 'izāra di
- G. 438/2: Kimse bilmez ma'nī-i zāt u şifātuñı **senüñ** / Lā-mekān baħrında dürr-i munteḥāsın yā 'Alī
- G. 438/3: Ḳābiliyyet **sende** görmişdi resül-i Hāşimī / Şükrü li'llāh hem-dem-i ḥayrū'n-nisāsın yā 'Alī
- G. 438/4: Her ḥavāric sırruña bildüm ki idrāk eylemez / Zāhir ü bātında **sen** mu'ciz-nümāsın yā 'Alī
- G. 438/5: Muşṭafā gördi **seni** aşlan şifātlu der-felek / Şāḥib-i mi'rāc u hem-tāc u livāsın yā 'Alī
- G. 438/7: Bu Haṭāyī dīn ü imānı ki **sendendür** dürüst / Nūr-ı çeşm-i ḥānedān-ı Muşṭafāsın yā 'Alī
- G. 439/1: **Senden** ister her veli himmet hidāyet yā 'Alī / **Sendendür** 'ayne'l-yaḳīn 'ayn-ı 'ināyet yā 'Alī
- G. 439/2: Olmışam iḥlāş ile bir bende-i çāker **saña** / Dutmışam āstānuña şıdk u irādet yā 'Alī
- G. 439/3: **Sen** bilürsin **senden** özge yok ḥekīmüm reh-berüm / Bir faḳīrem luṭf idüp kılğil 'ināyet yā 'Alī
- G. 439/4: Menzile irdi olar kim yoluña başdı ḳadem / Çünki **sensin** vālī-i mülk-i velāyet yā 'Alī
- G. 439/5: Ḳurşanan cān u gönülden **sen** şeḥe Ḳanber-şıfat / Eksük olmaz ol kuluñdan hem kerāmet yā 'Alī
- G. 440/2: Bī-keslerüñ ümīdisin ey şāh-ı lā-mekān / Mü'min olan getürdi **saña** ilticā 'Alī
- G. 440/3: Men kim olam ki kulluġına laf uram **saña** / Ḳanber ğulāmı ḥāḳ-i pāyuña cānum fedā 'Alī
- G. 440/4: Zūlmāt içindeyüz bizi ḳurtar zi-rüy-ı luṭf / Çün **senden** özge yok daḥı müşkil-ġuşā 'Alī
- G. 440/5: **Sensin** Haṭāyīñ ümīdi cümle 'ālemüñ / Yā şāh-ı dīn velāyet ü yā Murtaẓā 'Alī
- K. 1/3: Cümle-i 'ālemdə **sen** günden daḥı zāhir velī / Dilde dāyim adını settār iden Perverdigār
- K. 2/5: Ey güneş yüzlü **seni** her kimse kim ḥaḳ bilmedi / Dañla maḥşerde anuñ yüzi ḳaradur yā Nebī
- K. 2/6: Çün **senüñ** ḥoşluġuña yaratdı sānı' 'ālemi / Ayaġuñ topraġına cānum fedādur yā Nebī
- K. 2/7: Her münāfıḳ kim **saña** gönünde inkār eyledi / Tā ebed yanmağ cehennemde revādur yā Nebī
- K. 2/8: Hem **senüñ** ta'rīfūñ itdi hem 'Alīñ ol İlāh / Nişe kim **sen** Muşṭafā ol Murtaẓādur yā Nebī
- K. 2/10: Bu Haṭāyī ḥasteye kılğil şefā'at rüz-ı ḥaşr / Çünki aşlından **senüñlen** āşinādur yā Nebī
- K. 3/10: İlāhī 'avf kılğil **sen** günāhın / Haṭāyī bir faḳīr-i bī-nevādur
- K. 4/1: Ey Ḥaḳ kelām içinde didi Murtaẓā **seni** / Ḥaḳ bildi şıdk u cān ile ehl-i şafā **seni**
- K. 4/2: Güm-rāḥ olaydı ehl-i cihān ser-be-ser ḳamu / Ger ḳılmasaydı 'āleme Ḥaḳ reh-nümā **seni**
- K. 4/3: Lā fark evinde beyneke beyni maḳāmına / Hem-dem oḥıdı her sırrına Muşṭafā **seni**
- K. 4/4: Ḥāş itdi her peyām-beri bir dīn ü millete / Gönderdi cümle 'āleme Ḥaḳ reh-nümā **seni**
- K. 4/5: Heycā gününde durmadı ḥiç kimse tıġuña / Şīrüm diyüp bu ma'niden öġdi Ḥudā **seni**
- K. 4/6: Ḥiç kim **senüñ** teki yaradılmışda görmedi / Lā seyf anıñca söyledi hem lā fetā **seni**
- K. 4/7: Sözüñ beyān-ı Ḥaḳdur özüñ Ḥaḳ nişānısın / Münkirdür ol ki söyledi Ḥaḳdan cüdā **seni**
- K. 4/8: Allāh yolına virmege cān rāzı kimse yoḥ / Bu bāb içinde gördiler ehl-i Ḥudā **seni**
- K. 4/9: Dirler günāhı ümmetüñ olmaz devāsı ḥiç / Bu 'illeti devāsına bildük devā **seni**
- K. 4/10: Zāhirde gerçi şüretüñ oldı beşer velī / İnsān demek me'āniye olmaz revā **seni**
- K. 4/11: Men şī'r ilen ḥaçan yetem evşāf-ı zātuña / Ḳur'ānda çünki vaşfın ider ve'd-ḍuḥā **seni**
- K. 4/12: Kūnh-i ḥaḳıḳatüñi **senüñ** kimse bilmedi / Sormağ gerek durur yine **senden saña seni**
- K. 4/13: Şekk ü gümān içinde fenā boldı tā ebed / Dārü'l-fenāda bilmeyen ehl-i bekā **seni**
- K. 4/14: Yetmezdi ḥiç maḳām-ı kerāmāta evliyā / Ger önlerince ḳılmasalar pīşvā **seni**
- K. 4/15: Baħr-ı şecā'at evc-i şeḥāvet mekān-ı luṭf / Kān-ı kerem **seni** didüm ehl-i ğazā **seni**
- K. 4/16: Esrār içinde yetmediler evliyā **saña** / İḥsān içinde Ḥaḳ didiler enbiyā **seni**

K. 4/17: Bildüñ ne ma'niden 'ale'l-insân hîn-i dehr / Qur'anda çünki kıldı beyân Hel etâ **seni**
K. 4/18: Nân u kaṭārî sâyile Kanberle virdigün / Münkirdür ol ki dimese kân-ı seḥâ **seni**
K. 4/19: Yâ Rab Ḥaṭâyî benedne kılğıl şefa'at / Ol günde kim penâh ider ehl-i ḥaṭâ **seni**
K. 5/1: Cemâlündür **senüñ** nûr-ı İllâhî / Yüzündür 'âlemün hürşid ü mâhî
K. 5/11: Güneh-kâr ümmetüñdür bu Ḥaṭâyî / Nazar kıl ḥâlîna **sen** gâh gâhî
K. 5/3: Nisâr olsun **saña** dünyâ vü 'uqbâ / Ki **sensin** dîn ü dünyâ pâdişâhî
K. 5/6: **Senüñ** fermânuña ey fâhr-ı 'âlem / İtâ'at kıldı mehden tâ-be-mâhî
K. 5/9: **Senüñ** yolında her kim oldu kec-rev / Cehennem oldu anuñ cây-gâhî
K. 11/11: Ol kerâmet kânısın kim Hâk te'âlâdan **saña** / Şark u garb u 'arş u kürs oldu musahḥar yâ 'Alî
K. 11/12: Üç yüz ıldan soñra Selmân itdi **senden** imtiḥân / Virdüñ anuñ destine gül tâze vü ter yâ 'Alî
K. 11/14: Laḥmüke laḥmî rumûzınuñ beyânı **sendedür** / Hem-dem ü hem-sırr u hem-râz-ı peyamber yâ 'Alî
K. 11/15: Bu Ḥaṭâyî ḥasteye hem-râh kılğıl himmetün / Kim **saña** şıdk ilen oldu bende çâker yâ 'Alî
K. 11/4: Ey şecâ'at ma'deni **sen** hışm ile hüküm eyleseñ / Kün fe-kân bir almadur destine yek-ser yâ 'Alî
K. 11/6: Ol 'Alısın kim **senüñ** şânuña geldi Hel etâ / Vaşfuñ oldu ma'nî-i Qur'an ser-â-ser yâ 'Alî
K. 11/7: **Senden** özge gelmedi er kılıcuñdan özge tiğ / Bu söz evşâfuñda Ḥaḳdandır muḳarrer yâ 'Alî
K. 11/8: Kim kalur rûz-ı kıyâmet hevl-i maḥşerde susız / Anda **sensin** sâki-i ebrâr u kevser yâ 'Alî
K. 11/9: **Sensin** ol Ḥaydar ki dest-i mu'cizâtuñ görüp / Hükümüne râm oldu Şâm u Rûm u Berber yâ 'Alî
K. 12/1: Gel ey 'arîf **saña** her dem ṭavâf-ı ḥacc-ı ekberdür / Ki kıble nûr-ı peygamber imâmı naḳd-ı Ḥaydardur
K. 13/17: Gel ey 'arîf **sen** öz nefsuñı tanı / Ki nefsin bilmeyen dūr ez-Ḥudâdur
K. 13/19: Du'âcidur **saña** şâhâ Ḥaṭâyî / Kim anuñ rûz u şeb virdi du'âdur
K. 14/1: Yirde gökde Ḥaydar-ı Kerrâr **sensin** yâ 'Alî / Rûz-ı maḥşer sâki-i ebrâr **sensin** yâ 'Alî
K. 14/10: Âdem-i ḥâkî henüz olmamış idi mâ u tîn / Bu cihân ehli yoḥ iken var **sensin** yâ 'Alî
K. 14/11: Bu Ḥaṭâyî ḥastenüñ **sensin** murâd u maḳsadı / Ḥanda baḥsam görünen didâr **sensin** yâ 'Alî
K. 14/2: Ḥamsetü'l-eşbâh oḥurlar aduñı yâ Bu'l-Ḥasan / İbn-i 'amm-i Aḥmed-i Muḥtâr **sensin** yâ 'Alî
K. 14/3: Çıḥdı mi'râca Muḥammed didi doksan miñ kelâm / Sırr-ı Hâk hem maḥrem-i esrâr **sensin** yâ 'Alî
K. 14/4: Bendin alduñ 'ifrîtüñ üç yüz ıldan sonra şâh / Deşt-i Erjende geçen Kerrâr **sensin** yâ 'Alî
K. 14/5: Evvel ü âhirde İslâm dînini fâş eyleyen / Dîn-i ḥaḳkı eyleyen izḥâr **sensin** yâ 'Alî
K. 14/6: 'Anterüñ başın kesen Ḥayber kapusın kopardan / Ceng içinde kâtil-i küffâr **sensin** yâ 'Alî
K. 14/7: Lâ fetâ illâ 'Alî şânuña olmışdur nüzûl / Darb içinde sikke-i dînâr **sensin** yâ 'Alî
K. 14/8: Evvel ü âhirde **sensin** bâtın u zâhirde **sen** / Aḳl-ı kâmil dâniş-i bisyâr **sensin** yâ 'Alî
K. 14/9: Enbiyâlar maḥremisin evliyâlar bihteri / Gâzilerün serveri ser-dâr **sensin** yâ 'Alî
K. 18/13: Ger ezelden olmasaydı luṭf u iḥsânüñ **senüñ** / Nûḥ bulmazdı necât ez-hevl-i tûfân yâ 'Alî
K. 18/14: Yûnusı **sensin** salan deryâda balıḡ karnına / **Sen** çıḥarduñ Yûsufi ez-çâh-ı Ken'an yâ 'Alî
K. 18/15: Hâk bilür ki her devâsız derde dermân **sendedür** / Hikmeti hem **senden** ḥâşıl kıldı Loḳmân yâ 'Alî
K. 18/20: Muştafâ mi'râca çıḥgeç leyletü'l-esrâda hem / Nâgehân gördi **seni** ber-şekl-i aşlan yâ 'Alî
K. 18/22: Hâk bilür kim gevher-i baḥr-ı ḥaḳîkat **sendedür** / Mu'cizât-ı enbiyâ vü sırr-ı bürhân yâ 'Alî
K. 18/23: Rûz u şeb tekrâr iderler ḥamd ü şükrüñi **senüñ** / 'Andelîb ü kumri vü tûṭî-i ḥoş-ḥ'ân yâ 'Alî
K. 18/24: Kemterîn kuluñ Ḥaṭâyîdür aña eyle nazar / 'Âleme çün **sen** idersin luṭf u iḥsân yâ 'Alî
K. 18/3: Hâk te'âlâ emri ilen ey şeh-i kevn ü mekân / İns ü cinne luṭf ile **sensin** viren cân yâ 'Alî
K. 18/7: Sâye-bân-ı çarḥ-ı gerdün sâyesinde gelmemiş / Bir **senüñ** tek şeh-süvâr-ı mîr-i meydân yâ 'Alî
K. 18/9: Âsitânüñ topraḡına ay u gün eyler sücûd / Miñ **senâ** oḥur **saña** bu çarḥ-ı keyvân yâ 'Alî
M. 1/1: Ya İllâhe'l-'âlemîn **sen** gâfûrsun / 'Alîm ü hem şekûr u hem şabûrsun
M. 1/13: Viren imânı **sen** ayırma menden / Umaram luṭfuñı dermânde **senden**
M. 1/14: Derûnum kayḡuludur pür-şafâ kıl / İllâhî ḥâcetümni **sen** revâ kıl
M. 1/22: İllâhî **sen** murâdum ḥâşıl eyle / Meni **sen** Muştafâya vâşıl eyle
M. 1/3: **Seni** yâd eyleyüben zıkr iderem / Ki **senden** korḥubeni fikr iderem
M. 1/4: **Senüñ** korḥuñ menüm gôñlümde dâyim / Bu korḥudan kılurmen fikri kâyim
M. 1/5: **Senüñ** çoḥdur kuluñ men bir faḳîrem / **Saña** lâyıḳ işüm yoḥ men ḥaḳîrem
M. 1/7: Şâd oldu gerçi şeyṭân menden artuk / Ki bir dirmin **seni** yoḥ **senden** artuk
M. 1/8: Bugün dergâha geldüm eyle rahmet / Maña çekdûrmegil **sen** dañla zahmet
M. 1/9: Bu tevḥîde baḡışlagil meni **sen** / Bu tevḥiddin utuzmagil meni **sen**
M. 2/56: Maña yârî virgil **sen** ey şehriyar / Ki ger Rüstem olsa kılâm tarumar
Mus. 1/16: Bu İslâm kapusın açan 'âleme / **Sen** anı Ḥudâ bilgil âdem dime
T. 2/1: Muştafâ fâhr-ı cihân **sen** hem-demi / Zâtuñuz hem laḥmı anuñ hem demi
T. 3/1: Zât-ı ḥaḳ mefḥûm-ı naşş-ı lâ-fetâ / Kullara **senden** gerek luṭf u 'atâ
T. 6/1: Zâtuñ Allâh maḫharıdır yâ 'Alî / Kibr ü kîn **senden** berîdür yâ 'Alî
Kıt'a 1/1: 'Işk deryâsında gâvvâş olasin merdane-vâr / Geçme nâ-merd köprüsünden koy aparsın su **seni**

sencileyin: Senin gibi.

G. 384/1: Her kime kim **sencileyin** bir perî-veş yâr ola / 'Aḳl u hûş u ḥânümânından daḡı avar ola

G. 46/1: Dil-berâ **sencileyin** bi'llâh ki yârum yoḥ durur / Bir zamân sensiz menüm şabr u qarârüm yoḥ durur

sensizin: Sen olmadan.

G. 357/2: Anca efgân itdüm ey dürr-i melâhat **sensizin** / Çeşme-i çeşmünden ahan baır-ı ‘ummândur yine

senâ: Medih, övme.

G. 153/7: Sen niyâz it ey Haṭâyî kimse bilmez çün seni / Mantıkuñ inşâsınuñ ḥamd ü **senâsı** ḥandadır

G. 380/1: Elâ ey şubḥ-dem menden selâmı ber-fülân söyle / Selâm oḥı **senâ** kılğil peyâmı ba‘d-ez-ân söyle

K. 2/1: Şol mübârek zâtuña işüm **senâdur** yâ Nebî / ‘Âsılığ bîmârına aduñ şifâdur yâ Nebî

K. 17/7: Ki Ca‘fer Şâdiḳ olundur sırât-ı müstaḳîm üste / Anuñ medḥ ü **senâsından** gönüllere gıdâ geldi

K. 18/9: Âsitânuñ toprağına ay u gün eyler sücüd / Miñ **senâ** oḥur saña bu çarḥ-ı keyvân yâ ‘Alî

seng: Taş.

G. 327/14: Gel ey Sultân Haṭâyî sen oḥı vaşfın güzel şâhuñ / Karadur münkirüñ ḳalbi üregi **seng-i** mermerden

seng-dil: Taş kalp, merhametsiz ve katı kalp; sevgili.

G. 111/5: Çoḥ yaşağıl çün maña yâr olmaduñ ey **seng-dil** / Bu Haṭâyî oldı ḳahruñdan senüñ zîr ü zeber

G. 320/5: Bu Haṭâyiden niçük bî-gânesin ey **seng-dil** / Senden özge kimsenem yoḥ âşinâ bilmez misin

G. 354/5: **Seng-dil** yâruñ elinden âḥ idüben dem-be-dem / Yaḥa yırtup baş açup dâd itdigüñ ya‘ni ki ne

sepen: Serpen, serpme işini yapan kişi.

G. 233/2: İşigüñde dem-be-dem bârân degüldür su **sepen** / Çeşme-i dilden çıhan çeşm-i pür-âbumdur menüm

ser-âğâz: Başlama, başlangıç.

G. 433/1: Tâ şehër gülşende bülbül söz ilen sâz eyledi / Dâsitân-ı ḥüsnüñi ol dem **ser-âğâz** eyledi

ser-â-per: Saray perdesi, padişah çadırı.

K. 8/16: Sultân-ı ser-â-perde zuḥûr oldı çü Mehdi / Fâş oldı şehenşâḥ ki devrân ‘Alîdür

ser-â-ser: Baştan başa, tamamıyla.

G. 327/4: ‘Alî oldur ki mehd içre aña bir ejdehâ geldi / Anı dutdı dehânından iki yardı **ser-â-serden**

K. 11/6: Ol ‘Alisin kim senüñ şânuña geldi Hel etâ / Vaşfuñ oldı ma‘nî-i Ḳur‘ân **ser-â-ser** yâ ‘Alî

K. 12/6: Hıṭây ilen Ḥoten mülki şehâ feth oldı Çîni bil / Ki meclis nâfe-i ḥüsnüñ **ser-â-ser** müşk ü ‘anberdür

serbâz: Korkusuz, yiğitçe.

G. 209/5: Cân fedâ kıldı Haṭâyî dimedi ol bî-vefâ / Ḥayf geçdi ‘âşık-ı **serbâz** u ḳallâşumdur ol

G. 304/5: ‘İşḳınuñ **ser-bâzları** çoḥdur velî yoḥdur daḥı / Bu Haṭâyî ḥaste tek âheng-i meydân eyleyen

ser-be-ser: Baştan başa, büsbütün.

G. 41/3: **Ser-be-ser** bir târe-i müyuñ bahâsıdur senüñ / Mülk-i Tebrîz ü Çağatay u Ḥorâsân u Ḥucend

G. 68/3: Mihr-i rüyuñ **ser-be-ser** siḥr ile dutdı ‘âlemi / Fitne vü gavḡâyâ şaldı ol göz ilen ḳaşlar

G. 111/1: Ey güneş ḥüsnüñ ḥayâli tâ ki gönülümde geçer / Ḳanlu yaşum yem teki dolmuşdur andan **ser-be-ser**

G. 161/4: Giydi Âdem donını döndi cihânı **ser-be-ser** / Bilgil ey ibn-i fülânı kim fülânı şâhdur

G. 174/5: Şânedan meşşâta şalmış bir saçuñ kılın yire / **Ser-be-ser** ḥâk-i cihânı ‘anber-efşân eylemiş

G. 175/5: Ey Haṭâyî **ser-be-ser** Ḳur‘ân-ı muṭlaḳdur sözüñ / Ma‘nî-i ümmü‘l-kitâbuñ şerḥine teşnîd imiş

G. 217/3: Yetmiş iki millet oldı **ser-be-ser** ehl-i şumâr / Ğayr-ı milletden özini seçmeyen bizden degül

G. 231/5: Tâ seni gördi raḳîb ilen Haṭâyî ḥaste-dil / Dem-be-dem yanar vücûdum **ser-be-ser** nâr olmuşam

G. 253/2: Gevheri âb eyledüm dutdı cihânı **ser-be-ser** / Yiri gögi ‘arş u kürsi yaradan Settâr idüm

G. 282/2: Ger ‘ilâç eyler maña ‘âlem tabîbi **ser-be-ser** / Şerbet-i la‘lûñden özge derde dermân istemen

G. 361/6: Haṭâyî tâ seni gördi vücûduñ **ser-be-ser** gezdi / Çü şâhuñ kulları gördi yüzün ḥâk itdi ol pâyâ

K. 4/2: Güm-râḥ olaydı ehl-i cihân **ser-be-ser** ḳamu / Ger ḳılmasaydı ‘âleme Ḥaḳ reh-nümâ seni

Mus. 1/10: Per-i Cebra‘îli bulan **ser-be-ser** / Yoḥ iken nişân-ı maḳâm u maḳarr

ser-bülend: Yüksek, yüce, âlî.

G. 248/5: Var iken gönülüm açıldı **ser-bülendüm** nişe kim / Servi boylu gonce leblü gül-‘izârum bulmuşam

ser-çeşme: Pınar, kaynak.

G. 56/5: Ey Haṭâyî sen vücûdın cüyını pâk eylegil / Cü ki pâk ola aña **ser-çeşmeden** bir su gelür

ser-cümle: Baştan aşağı, tamamen.

G. 57/2: Mendedür yir ile gögüñ ḥikmeti hem ḳudreti / Âb u âteş ḥâk u bâd **ser-cümle** erkân mendedür

ser-dâr: Baş komutan, en yetkili kimse.

G. 145/5: Mevâlî leşkeri geldi cihana / Ḥüseyn-i Kerbelâ **ser-dâr** olupdur

G. 146/14: Ey Haṭâyî sen tevekkül Ḥaḳḳa kılğil çekme ḡam / On sekiz miñ ‘âleme ḥükm eyleyen **ser-dâr** bir

G. 152/2: Ayrılır ol yâr-ı **ser-dârum** gider koymış meni / Sad hezârân dâd u bî-dâd bendeden cân ayrılır
G. 253/5: On sekiz miñ 'âleme men gerdiş ile gelmişem / Ol sebebdan Hâk ile sırdâr idüm **serdâr** idüm
G. 268/3: N'eyleyem bî-ihtiyâr ayrıldum andan vâ dirîğ / Ol menümlen hem-dem ü **serdârı** gitdüm görmedüm
G. 374/5: 'Âşıkun meydânda başı top yirine çalınur / Başını meydâna koymaz kim ki **serdâr** olmasa
G. 414/5: Eylemez miskîn Hâtâyî sırr-ı Hâkkı halka fâş / Çünkü birdür hâkkı anuñ şahlamaz **serdâr** iki
K. 14/9: Enbiyâlar mahremisin evliyâlar bihteri / Gâzîlerün **serveri** ser-dâr sensin yâ 'Alî

ser-efrâz: Başını yukarı kaldıran, yükselten, benzerinden üstün olan.

G. 433/5: Hâk te'âlâ hüsnünün bâğında ez-rûz-ı kadîm / Sâye-i tûbîden ol kaddi **ser-efrâz** eyledi
M. 2/46: Cıdamnı elümden **ser-efrâz** kıl / Kaçarsam uzun 'ömrümü az kıl

ser-encâm: Başa gelen bir durum veya olay.

G. 21/2: Şol büt-i nâ-mihribân hergiz meni yâd itmedi / Bir muhabbet kılmadı âhir **ser-encâmı** maña
G. 239/3: Bilmenem niçük ola âhir **ser-encâmum** menüm / Kısmetüm hâlîk yazupdur yoħsa güm-râh olmuşam
G. 243/4: Munca kim cevri ü cefâ çekdüm maña yâr olmadı / Ol şanemsiz bilmenem n'olur **ser-encâmum** menüm
G. 277/2: Bir yañadan ta'n-ı düşmen bir yañadan cevri-i yâr / Bilmezem n'olasıdur âhir **ser-encâmum** menüm

ser-firâz: Başını kaldıran, yücelere, yükselere uzanan; benzerlerinden üstün olan (kimse), seçkin, mümtaz.

G. 85/3: Ey şanem hûblar içinde sen düşüpsen **ser-firâz** / Öyle kim bâğ içre ra'nâ serv-i hoş-bâlâ düşer
G. 155/2: Ravza-i hüsnün gül-istânında kaddün naħlı gör / 'Ar'ar u şimşâd ucından **ser-firâz** olmuş durur
G. 402/4: Giceler meclis içinde oturur ol **ser-firâz** / Öyle mihmândur k'anuñ her yirde vardur 'izzeti

ser-fitne: Büyük fitne, baş belası.

G. 209/3: Men didüm kim çeşm ü ğamzen siħri dutdı 'âlemi / Anlaruñ **ser-fitesi** kimdür didi kaçumdur ol

ser-gerdân: Şaşkın, perişan; âşık.

G. 95/1: Ol şanem kim gice gündüz cân anuñ hayrânıdur / 'Akl ü fehmi andan berü 'ışk ile **ser-gerdânıdur**
G. 76/8: Gezmegil 'âlemde **ser-gerdân** gönül pervâne tek / Uş münevverdür cihân şem'-i şebistân devridür
G. 86/4: Tâb-ı 'ışkuñdan hemîşe gör ne **ser-gerdân** gezer / Âsumân dâym ki yüzünden niķâb üstindedür
G. 401/2: Ey perî hüsnüñe insân nice hayrân olmasun / Gökde **ser-gerdân** olupdur ol meh-i tâbân daħı

ser-gerdânlıg: Başı dönmüşlük, şaşkınlık.

G. 10/3: Hecri **ser-gerdânlıgı** çarħ-ı felekden görmenem / Bu cefâları kılın ol yâr-ı meh-rûdur maña

ser-geşte: Sersem, başı dönmüş, avare ve mütehayyir olan.

G. 17/4: Vâlih ü **ser-geştüdür** 'âlemde ehl-i ma'rifet / Vechüñe ey gevher-i pâkîze-i arz u semâ
G. 18/2: Leyli cemâlünden cüdâ **ser-geşteyem** Mecnûn kimi / Ferhâd-vâr ister gönül şîrin dudağundan şifâ
G. 41/6: Der-beyâbân-ı tahayyür kalmışam bî-hurd u h'âb / Vâlih ü **ser-geşte** vü hayrân u zâr u müstemend
G. 60/4: Menem Ya'ķûb-ı **ser-geşte** cihânda / Menüm Yûsuf-ı Ken'ânüm 'Alîdür
G. 119/14: Üç yüz ıldan şöñ kim **ser-güzeşti** / Be-deşt-i Erjene Selmân 'Alîdür
G. 241/2: Tûti tek telh oldu ağızum isterem şekker lebün / Bûlbül-i **ser-geşteyem** her günde gül-zâr isterem
G. 264/4: Belâsından bu 'ışkuñı saħingil / Yûküş 'aşıkları **ser-geşte** gördüm
G. 273/3: Durup oturmağa şabrum daħı yoħ / Kâtı **ser-geşteyem** hem bî-karâram
G. 352/1: Meni **ser-geşte** hayrân eyleyen şâh / Gönül taħtını vîrân eyleyen şâh

ser-hoş: Alkollü bir içki veya keyif verici bir madde etkisiyle az veya çok kendini bilmez, kendine hâkim olamaz duruma gelmiş; bir şeyden kendini kaptıracak derecede mutluluk duyan kimse, mest.

G. 26/5: İçmiş şarâb-ı la'li çü ser-hoş öper ayağ / Nuķl eylemekde cân ü cigerden diler kebâb
G. 31/1: **Ser-hoş**-i câm-ı elestem tâ ebed huşyâr mest / Mest-i lâya'kıl gezermen şehr içinde 'âr mest
G. 77/1: Ey ki **ser-hoşdur** dü-çeşmün leblerün peymânedür / Ol sebebdan 'âşıkun dâym yiri mey-hânedür
G. 111/3: Nice **ser-hoş** olmasun devrinden anuñ dil-berüm / Nergis-i mestâneñüz kim su kimi kanum içir
G. 299/6: **Ser-hoşuz** rûz-ı ezel peymâne şehden içmişüz / Bu kadeħden içmeyen huşyâra söyleñ gelmesün

ser-i kū: Sevgilinin yanibaşı, köyü.

G. 10/1: Ey cemâlün gül-sitâni bâğ-ı mînûdur maña / Cennet-i rızvân ki dirler ol **ser-i kūdur** maña
G. 84/1: Tâ **ser-i kūyunda** bu gönülüm muķim olmuş durur / Dil maķâmı bâğ-ı cennât-ı na'îm olmuş durur
G. 125/2: **Ser-i kūyunda** ne ğam nâle kılursa dil ü cân / Yüzi gül gülşen ara bûlbül-i hoş-h'ân doludur
G. 269/2: Ol **ser-i kūyunda** gezmekden ne hâşıldur maña / Sen büt-i şûhuñ kerâmâtın kemâhî görmişem
G. 394/5: Gitmez Hâtâyî cevri ile kapuñdan ey perî / Gülşen bilürmen ol **ser-i kūyunda** külhanı
K. 18/2: Hâk-i kūyundan muħammer oldu Âdem tıynetü / Ey **ser-i kūyund** nesîmi rûħ-ı insân yâ 'Alî

ser-i zülf: Zülfün ucu.

G. 58/6: **Ser-i zülf** ü leb-i la'lüñi gördüm / Tamâmı Türk ü Hindistân anuñdur

G. 71/6: **Ser-i zülfüñ** içinde dāne hālūñ / Göñül murğına dām u dānemizdür
G. 281/2: Tā **ser-i zülfüñ** senūñ yüz üste gördüm ey perī / Sen meni sevdāya şalduñ ey meh-i nā-mihribān
G. 414/4: Kırşanur göñlüm **ser-i zülfüñ** hayālin der-meyān / Gör niçün kâfirdür ol kim bağlanur zünnār iki
G. 237/4: Nice cem ‘ olsun bu göñlüm sensiz ey ārām-ı cān / Kim **ser-i zülfüñ** kimi ğamdan perīşān olmışam

sermā: Soğuk, kış.

G. 103/4: Ol imdi kış ğünü **sermā** elinden / Menüm tāze bahārum geldi hoşdur

ser-māye: Servet, varlık.

G. 434/2: **Ser-māyesi** vü sūd u ziyānı dü-cihānuñ / El-minnetü li’llāh ki menüm şānuma düşdi

ser-mest: Sarhoş, kendinden geçmiş.

G. 71/4: Gözüñ **ser-mestdür** boyuñ şurāhī / Sözüñ nuql u lebūñ peymānemizdür
G. 213/1: Kim ki **ser-mest** oluban ‘aşık-ı dīdār degül / Sen aña yār dime yār degül yār degül
G. 262/4: ‘Işk içinde vālih u **ser-mest** ü hayrānam velī / Gör nice Manşūr teki men dāra muhtāc olmışam
G. 332/6: Lebūñden şerbet içdi bu Hāṭāyī / Dāyim **ser-mest** gezer dīdāra karşı
G. 369/3: Şerbet-i Hāḳdan içen ‘ışk eri āzāde olur / Öyle **ser-mest** olanuñ küfri imāndur bilene
G. 392/2: Tā ki kıldı bir nazar ol dil-rubā yārum menüm / Nice ‘uşşāk ehlini **ser-mest** ü hayrān eyledi

ser-nigün: Baş aşığı, altı üstüne gelmiş, çevrilmiş.

G. 33/4: Meh ü seyyāreler şermendedür yüzüne bahmakdan / Felek evcinde hūrşīd hayādan **ser-nigün** görgeç

ser-püş: Başa giyilen her türlü kisve.

G. 47/4: Devridür anuñ çü meh-i müdevver / **Ser-püş** çü şekl-i āsumāndur

serseri: Ötede beride gezen, başı boş, işi gücü olmayıp boşta dolaşan.

G. 69/8: Ezelden anı sevdim cān ü dilden / Sağınmasun ki ‘ışkum **serseri**
G. 151/3: Cān u başdan geçmeyen irmez bu ‘ışkuñ remzine / Girmesün her **serseri** bu bir ‘aceb bāzārdur
G. 150/2: Mālin başın bu yola koymayanlar / Şūfī dimeñ siz anı **serseri**
G. 159/3: Bu ‘ışka ‘ışk ilen merdāne girgil / Sağınmagil bu ‘ışkı **serseri**

ser-tā-ser: Baştan başa, tamamen.

G. 119/2: Cihān ehline **ser-tā-ser** yaḳın bil / Delīl ü hādi vü bürhān ‘Alīdür

serāy: Saray; kulun gönlü gönül sarayı.

G. 315/2: Hāzır olgil ol **serāya** ğayr aña daḳl itmesün / Bezegil her ziynet ile taḫtuñı sultān içün

Serendib: Hint yarımadasında, günümüzde "Seylan adası" olarak bilinen büyük bir adadır ve mehbet-i Adem: Adem'in indiği yer olarak da bilinir. Bu adada Adem'in iniş yeri olarak bilinen bir dağ da bulunmaktadır. Bu dağın diğer adı da kedemgah-ı Adem (Adem'in ayak izinin yeri'dir)Çok eski dönemlerden beri o dağda bir taşın üzerinde insan ayağı izi bulunduğu için bu ismi almıştır. Müslümanlar bu taşta bulunan izin Adem Peygamber'in, Budistler ise Buddha'nın ayak izi olduğuna inanırlar. İslami kaynaklarda yer alan bilgilere göre Adem Peygamber, Serendib dağında başını secdeye koymuş ve yüzyıl boyunca cennetten uzaklaştırılmasına neden olan hatası için gözyaşı dökmüş, gözlerinden akan yaşlar bulunduğu yerin çevresinde yeşil bir alan oluşmuştur. Başka kaynaklara göre dağın başında hiçbir bulut ya da yağmur işaretleri olmaksızın her gece şimşek çakıp yağmur yağar ve yağmur suları Adem Peygamber'in bu ayak izini yıkar. Kırmızı yakutun da bu dağda olduğu ve sel sularıyla birlikte sürüklenerek dağın eteklerine indiği söylenir. Peygamber'in ifadesine göre "İnsanların kutsayıp ziyarete koştukları yerler: Mekke'deki Kabe, Medine'deki Peygamber Mescidi, Kudüs'teki Mescid-i Akse ve Adem'in indiği Serendib adasıdır". Taberi'ye göre Adem Peygamber ile Havva'nın mezarları Nuh tufanına kadar Serendib adasındaydı. Tufan'dan sonra mezarlar Kudüs'e taşınmıştır.

G. 56/3: Hāsetinden dil-berūñ düşdüm **Serendib** kūhına / ‘Āşık-ı dil-ḫasteni her dem sorar āhū gelür

serv: Servi, sevgilinin boyu servi gibi uzundur. Hafif rüzgarda salınışı sevgilinin yürüyüşüne benzer. Su kenarlarında ve mezarlıklarda bulunur (İP).

G. 3/3: Gerçi gül-zār-ı cemālūñ gitdi qarşumdan menüm / Dilde mihr-i kāmētūñ **serv-i** revān kaldı maña
G. 21/1: Yā İlāhī isterem senden bu in ‘āmı maña / İdesin hem-dem kim ol **serv-i** gül-endāmı maña
G. 23/5: Köyneğünñden çıḳ didüm şol **serv-i** gül ḫandānuma / Zerrece ḳayunmadı gösterdi endāmı maña
G. 35/1: Ol perī kim bu cihānda ḫüsninūñ hem-tāşı yoḳ / Serv-i ra ‘nā tek ḫıramān ḳaddinūñ bālāsı yoḳ
G. 37/4: Çünkü rahmuñ yoḳ durur men pīr-i ‘ışkuñ hālına / Bu cihān bağında ey **servüm** cevānıḳdan ne sūd
G. 41/1: Kāmētūñden münfa ‘ildür sāye-i **serv-i** bülend / Hāsetūñden ‘ar ‘ar u şimşād olupdur derd-mend
G. 72/1: Eyā ğün yüzlü çehreñ aya beñzer / Boyuñ bir **serv-i** hoş-bālāya beñzer
G. 83/4: Gözüñ yaşın tökermen ayaḳuña / Belī **serv** ayaḳında su gerekdür
G. 127/5: Bu Hāṭāyī cū kenārında ne baḫsun **serve** kim / Ḳadd-ı dil-cūyı anuñ **serv-i** revāndan yaḫşıdur
G. 196/1: Ol ğüneş bir zerredür nūr-ı cemālinden anuñ / Utanupdur **serv** ü ar ‘ar ḳadd ü bālinden anuñ

G. 209/1: Aḥan ol **servi** yanında su degül yaşımdur ol / Ayağ altında yatan başmağ degül başımdur ol
G. 218/3: Bir kez görürse kâmetüñi **serv** nâz ile / Gül-zâr içinde eylemeye lâf-ı i'tidâl
G. 234/4: Serve beñzetdüñ boyını ey rakîb-i kec-nazar / Nice dırsın **serv** anı 'ömr-i cevânumdur menüm
G. 263/4: Ey şeh-i hûbân-ı 'âlem bâğ içinde men senüñ / Boyuñı **serve** saçuñ reyhâna nisbet kılmışam
G. 273/9: Hâṭâyîyem elif tek doğru yolda / Gül-istân bağıda **serv** ü çinâram
G. 278/2: Bülbül kimi çemende hezârân fiğân idüp / Hem-sâye-i sa'âdet ü **serv-i** bülend olam
G. 288/4: Bâğ ilen bustân içinde **serve** kılman iltifât / Tâ ki kıldum bir nazar şol kâmet-i bālâya men
G. 332/4: Boyuñ **serv** ağacı bustân içinde / Kızıl güller açılmış hâra karşı
G. 340/7: Kâmetüñlen baḥs iderdi dâyimâ ol **serv-i** bâğ / Gör hacâletden aña menzil kenâr oldı yine
G. 349/5: Hâṭâyî görmemişdür kâmetüñ tek / Hırâmân **serv** hîç bustân içinde
G. 356/14: Asmağ içün cânımı bir kıl ilen ey nev-nihal / **Serv** tek kaddüñi peydâ kıldığuñ ya'ni ki ne
G. 368/5: Gözlerüm yaşıñı her sūya çü su kıldı revân / 'İşve vü nâz ile ol **serv-i** nihâlün bu gice
G. 407/6: Kâmetüñ pest eyledi **servi** çemende ey şanem / 'Arızuñ kıldı hacîl bağlarda verd-i aḥmeri
G. 423/3: Tuṭı yârım durup bağçaya gezer / Utandı **serv** ağacı indi düşdi
G. 437/1: Ey bād şubḥ-dem yûri var ol nigâra di / Ey boyı **serv** ü yüzi gül ü gül-'izâra di

serv boylu: Servi boylu, uzun boylu sevgili.

G. 53/4: Tâ görmedi gözüm seni ey **serv boylu** yâr / Sensiz hemîşe gözlerüme cû gelür gider
G. 68/2: Hüsñüñi yâd eylesem ey **serv boylu** dil-berüm / Fırkatüñden çeşme tek aḥar gözümdeñ yaşlar
G. 248/5: Var iken gönüm açıldı ser-bülendüm nişe kim / **Servi boylu** gonce leblü gül-'izârüm bulmışam
G. 405/1: Hîç senüñ tek görmedüm bir dil-ber-i hürî perî / **Serv boylu** lâlâ yüzlü gonce-leb meh-peykeri

serv-i hırâmân: Salınarak yürüyen servi boylu sevgili.

G. 90/4: Bitüpdür kâmetüñ çeşmüm öñinde / Ne hoş **serv-i hırâmân** menzildir
G. 114/2: Bâğ-ı hüsñünde boyuñ **serv-i hırâmân** didiler / Zulmet içinde yüzüñ çeşme-i hayvân kimidir
G. 174/2: Kâmeti tek gül kimi tarḥın götürmüş bağbân / Bâğda 'aksinden anuñ **serv-i hırâmân** eylemiş
G. 186/1: Yüzüñdür 'âlemün içre felekde mâh-ı tâbân tek / Bitüpdür hüsñ bağında boyuñ **serv-i hırâmân** tek
G. 195/4: Tâ ki gülşen geştine çıḥduñ eyâ gül-ruḥ şanem / Bâğça içinde boyuñ **serv-i hırâmân** eyledüñ
G. 216/6: Ol zamân kim dil-berüm bustâna girdi seyr içün / Kâmetinden oldı her **serv-i hırâmân** münfa'il
G. 221/1: Dil-berâ yüzüñi görsem mâh-ı tâbânım direm / Boyuñı görgeç budur **serv-i hırâmânım** direm
G. 240/5: Hâṭâyî varsa vaşluñ gülşenine / Boyuñ **serv-i hırâmân** tek dilerdüm
G. 387/3: Kaddüñi cân bağçasında isterem her dem-be-dem / Çeşme-i çeşmümde bit **serv-i hırâmânım** kimi
G. 420/2: Kâmet ü ruḥ-sârüñi her kim ki gördi söyledi / Biri güldür birisi **serv-i hırâmân** nisbeti

serv-i hoş-bālâ: Hoş, yüksek, uzun servi; sevgili.

G. 85/3: Ey şanem hûblar içinde sen düşüpsen serv-firâz / Öyle kim bâğ içre ra'nâ **serv-i hoş-bālâ** düşer
G. 187/3: Olamaz doğrusı cân bâğı içre / Qadi çün **serv-i hoş-bālâ** senüñ tek

serv-i hoş-hırâm: Hoş edalı servi; sevgili.

G. 252/3: Bâdeden pürdür şurâhi dâmeninde ol müdâm / Şanasın güller biter pehlü-yı **serv-i hoş-hırâm**

serv-i hoş-reftâr: Güzel yürüyüşlü servi.

G. 301/2: Göreyim Allâh seni bād-ı fenâdan şaḥlasun / Kim cihân bağında sen bir **serv-i hoş-reftârsın**

serv-i nâz: Nazlı nazlı salınan servi boylu sevgili.

G. 69/2: Boyı bâğ içre **serv-i nâza** beñzer / Yañağı hemçü verd-i aḥmerîdür
G. 155/1: Ey ki müşğîn süñbülünden gonce bâz olmuş durur / Kâmetüñ nâzı gerekce **serv-i nâz** olmuş durur
G. 433/4: Gönlümi şayd itmek içün gonce tek ol **serv-i nâz** / Bî-hicâb aldı yüzünden perdeyi bâz eyledi

serv-i ra'nâ: Güzel, hoş servi.

G. 143/1: Boyuñ bir **serv-i ra'nâdur** güli var / Semen üzre perîşân kâküli var

serv-i revân: Salınarak yürüyen uzun boylu sevgili.

G. 25/3: Ey gözi nergis yüzi gül tek boyı **serv-i revân** / Tâ ki senden ayru düşdüm ḥasteyem ḥâlüm ḥarâb
G. 70/1: Ey gönül vaqt-i bahâr ötdi ḥazân olmuş durur / Su kenârında şanem **serv-i revân** olmuş durur
G. 91/2: Âferîñ ol gül yañağlı dil-ber-i ra'nâya kim / Hüsñ bağında boyı **serv-i revân** itmiş durur
G. 127/5: Bu Hâṭâyî cû kenârında ne baḥsun serve kim / Kadd-ı dil-cüyü anuñ **serv-i revândan** yaḥşıdır
G. 228/3: 'Aks-i sâyeñdür vücüdüm ey boyı **serv-i revân** / Gitmesün sâyeñ senüñ bir laḥza yanumdan menüm
G. 355/3: Kılmañ içün tâze hüsñüñ bağın ey **serv-i revân** / Gözümi küyüñde giryân itdigüñ ya'ni ki ne
G. 396/2: Tâ ki sen gitdüñ menüm karşımdan ey **serv-i revân** / Dem-be-dem ister revân olup gözümdeñ su seni
G. 236/1: Ey gül yañağlı kaddüñe **serv-i revân** direm / 'İşkuñ yolında cânımı virsem revân direm
G. 294/1: Ey ki ḥayrândur gönül sen dil-ber-i dil-dâr içün / Kâmeti **serv-i revân** u ruḥları gül-zâr içün
G. 296/3: Ol yüzi gül zulfı süñbül kâmeti **serv-i revân** / Rüz u şeb dutmuş durur çeşmüm kenârında vaṭan

G. 200/1: Karşudan dün geldün ey **serv-i revānum** sen midün / Zinde kıldıñ uş bu cānsız cism ü cānum sen midün
G. 250/1: Ol perī ra'nā giden **serv-i revānumdur** menüm / Sāye şanmañ sürünen yanınca cānumdur menüm
G. 356/22: Ayağı tozında ol **serv-i revānuñ** ey gönül / Virmek için cān müheyyā kıldığuñ ya'ni ki ne

serv-i sehī: Kavak gibi uzun, mevzun olan, dağınık olmayan servi.

G. 115/4: Bir perī **serv-i sehī** kıddür ki durmuş rakş için / Yoḥsa cennet meclisinde tūbi-i rızvān durur
G. 138/3: Ra'nā kıddür ki **serv-i sehīdür** muḳābili / Yā Rab münāsibi ne sebebdan çınar olur

serv-kadd: Selvi boylu; sevgili.

G. 302/1: Ey ḥublar içre ṭal'at u ḥüsn ile bay olan / Ol **serv-kaddi** sāyesi zıll-ı ḥümāy olan

serv-kāmet: Selvi boylu; selvi gibi uzun ve düzgün boylu (sevgili).

G. 26/4: Ma'şūḳ-ı **serv-kāmet** ü maḥbūb-ı sīm-ten / Ṭāvūs-ı ravṣa cılve kıılır çıḥmıñ ez-ḥicāb
G. 364/2: Bir ḥurāmān **serv-kāmet** girdi nesrīn dermege / Avcuñı doldur benefşe saç bu gül-çin üstine

server: Bir topluluğun en ileri geleni, başkan, reis.

G. 24/5: Ey Ḥaṭāyīnün ümīdi bu cihānuñ **serveri** / Cümle peygamberlerin sultānısın yā Muṣṭafā
G. 62/1: Ezelden tā ebed Ḥaydar gelüpdür / Ādem evlādına **server** gelüpdür
G. 69/1: Gönül bir yāri sevdi kim perīdür / Cihān içre güzeller **serveridür**
G. 109/3: Ḥuceste kāmetün gördüm senün ey **server-i ḥubān** / Belādan dil ḥalāş olmaz 'aceb himmetlü bālādur
G. 150/4: Cihāna ḥālīş ü muḥliş gelenler / Olar iki cihānuñ **serveridür**
G. 154/3: Senün zikrün zebānumda hemīşe / Güzeller **serveri** avrāda beñzer
G. 256/4: Meni anlardan ayru şanmañuz siz / Velīkīn anlaruñ men **serveriyem**
G. 257/1: Adum Şāḥ İsmā'il Ḥaḳḳuñ sırrıyem / Bu cümle ḡāzilerün **serveriyem**
G. 306/1: Bugün geldüm cihāna **serverem** men / Yaḳīn bilün ki naḳd-i Ḥaydaram men
G. 342/3: **Server-i** Hindüdür ol kim geldi Rūm iklīmine / Ol siyeh ḥālün ki düşmıñ rüy-ı ḥandān üstine
G. 432/1: Lā fetā illā 'Alīdür ol erenler **serveri** / Seyfe illā Zū'l-feḳār bilinde tiḡ-ı Ḥayderī
G. 430/3: Ey sözi datlu yüzi gökcek güzeller **serveri** / Bu cihānda ḥublaruñ içinde sen ḥāḳān kimi
K. 3/1: Bize şem'-i tecellī Muṣṭafādur / Anuñcün **server-i āl-i** 'abādur
K. 3/6: İmāmum **serverüm** Mūsī-i Kāzım / Ki sultān-ı 'Alī Mūsī Rızādur
K. 11/1: Ey iki 'ālem penāhı şāḥ u **server** yā 'Alī / Şāḥib-i faẓl-ı velāyet şīr-i Ḥaydar yā 'Alī
K. 14/9: Enbiyālar maḥremisin evliyālar bihteri / Ḡāzilerün **serveri** ser-dār sensin yā 'Alī
K. 17/2: Dinün 'ışḳına koyan başı 'ālem **serveri** şāḥā / Eline Zū'l-feḳār almıñ 'Aliyyū'l-Murtaẓā geldi
K. 19/1: Zāḥir oldı gerçi mühr-i ḥātem-i peygamberi / Ḥaḳ velāyet **serveri** kıldı İmām-ı Ḥayderi
M. 2/23: Erenler başarlar savaşıda eri / Çerīde beg olur bir er **serveri**
Mus. 1/2: Erenler güzīni cihān **serveri** / Nebiler içinde odur bihteri

server-i merdān: Erenler şahı Hz. Ali.

G. 57/8: **Server-i Merdān** 'Alīnün āliyem evlādıyam / Zū'l-feḳār u tāc u Dūldül Ḳanberem şān mendedür

Settār: “Kullarının hatâ, kusur, ayıp ve günahlarını örten, bağışlayan” anlamında Allah için kullanılır.

G. 179/2: Saḥlar idüm mihrini gönümde dāyım cān kimi / Sırrı fāş itdi vü **settār** olmadı ḥayf oldı ḥayf
G. 253/2: Gevheri āb eyledüm dutdı cihānı ser-be-ser / Yiri göḡi 'arş u kürsi yaradan **Settār** idüm
G. 322/5: Eyüb tek sabr ile sultān Ḥaṭāyī / Giyesin ḥil'atı **Settār** elinden
K. 1/3: Cümle-i 'ālemda sen günden daḡı zāḥir velī / Dilde dāyım adımı **settār** iden Perverdigār

sev-: Sevgi beslemek, dostluk göstermek; aşık olmak; beğenmek, arzu göstermek.

G. 9/4: Niçün **severdi** haste-dil ey bī-vefā seni / Bu çoḡ belā ki hecrün ider kem durur maña
G. 35/4: Kıılma ey nāşih maña zülfin **seversin** diye ṭa'n / Ḥansı 'āşıkdur kim andan başda bir sevdāsı yoḡ
G. 36/1: Ḥaḳ kelāmı **sevmişem** süre-i Yāsīnden meded / Kim maña İncil ü Furḳānuñ du'āsından meded
G. 38/3: Menüm iki cihānum sevgülü şāḥ / Seni **sevmedüğünden** dād u feryād
G. 46/3: Arılıḡ bi'llāḥ **severmen** men seni ey dil-rubā / Tā tamāmı **sevmişem** būs u kenārum yoḡ durur
G. 58/7: Seni **sevmen** diyenler kāfir oldı / Yüzünü kim sever imān anuñdur
G. 65/2: Gönül pend almadı **sevdi** yüzünü / Aña bu derd ü miḥnetler sezādur
G. 65/3: Gel ey hem-dem ḥazer kııl 'ışḳa düşme / Belādur ḥubları **sevmek** belādur
G. 69/1: Gönül bir yāri **sevdi** kim perīdür / Cihān içre güzeller **serveridür**
G. 69/8: Ezelden anı **sevdim** cān ü dilden / Sağınmasun ki 'ışḳum serserīdür
G. 78/2: Ḥubları **sevme** diyüp ṭa'n itme ey nāşih maña / Çünki bilmezsin maḳām-ı cāvidānī ḥandadır
G. 85/2: Ey gönül 'aḳl ehli iseñ **sevme** ḥublar yüzini / Ḥubların derdine ancaḡ bu dil-i şeydā düşer
G. 99/5: Her kim anı **severse** Yezīdden ne fikri var / Çün kullarına ḥavf ü ḥaṭārdan penāhdur
G. 99/7: Ger burc-ı 'arşuñ üste melek anı **sevmese** / Hārūt teki maḳāmı anuñ ḳa'r-ı cāhdur
G. 158/3: Cān u dilden men anı **sevdüğümü** cümle bilür / Hūr-ı cennet mi diyem ol güzeli yā ḥasıdur
G. 189/5: Bir perīni **sevdi** bu miskīn Ḥaṭāyī gönli kim / 'İşḳına maḳbūl olupdur ez-semek tā ber simāk

G. 217/4: Ey münâfık sümme vechüñ ma'nisin fehmi itmedüñ / Yoldaşını cân u başdan **sevmeyen** bizden degül
G. 234/7: Sordılar kim ey Haṭâyî nice **sevdüñ** yâri sen / Didi yoḥdur ihtiyârum dil-sitânumdur menüm
G. 260/1: Ey ḥabîbüm sen teki zîbâ nigârî **sevmişem** / 'Aklı kâmil ḥüsne bay bir doğrı yârî **sevmişem**
G. 260/2: Sevmişem bir lâle-ruḥ bir cādu gözlü dil-beri / Hoḳḳa-i mercân tek ağzı haṭṭ ü ḥâlî **sevmişem**
G. 260/3: Yüzi gülgül zülfi sünbül gözleri ḥayrân kimi / Kaşları şol yaya beñzer ol hilâlî **sevmişem**
G. 260/4: La'l-i mey-günun senüñ bir meclis içre dem-be-dem / Sâkinüñ çenginde ol âb-ı zülâlî **sevmişem**
G. 260/5: Ḥayli demdür kim Haṭâyî yârınuñ vaşfın yazar / Birine miñdür anun didârî ḥâlî **sevmişem**
G. 290/5: Tâ seni **sevdi** Haṭâyî boldı destân 'âleme / Kimsene anuñ teki 'ışkuñda meşhûr olmasun
G. 308/8: Haṭâyî çün seni cân ile **sevdi** / Seven ölsün mi sulṭânüm ne dîrsin
G. 311/1: Şol menüm çoḥ **sevdügüm** 'âlemde sulṭândur bugün / Yâr eger qabûl ider cânumnı kurbândur bugün
G. 312/3: Cân u dilden ol ḥabîbi **sevmişem** gerçek velî / Râstam hem 'âşıkam meydân gâvgâsında men
G. 383/5: Başdan ayağa bende Haṭâyî ḥaṭâlıdur / Zâhid ḥaçan ki ḥublârî **sevmek** günâh ola
G. 390/4: Munca kim gördi seni zâhid yüzüñi **sevmedi** / Lâ-cerem ol kâfirüñ gönlinde imân olmadı
G. 428/1: Ey şehâ men senden özge **sevmedüm sevmem** daḥı / Mâh-ı rûşen senden özge **sevmedüm sevmem** daḥı
G. 428/2: Her kimüñ bir âhu gözlü dil-beri seyrândadır / Göz daḥı ceyrandan özge **sevmedüm sevmem** daḥı
G. 428/3: Cigerüm şad-pâredür ḡamzeñ oḥından ey şanem / Kiprûgi müjgândan özge **sevmedüm sevmem** daḥı
G. 428/4: Ey ḥaḳîḳat meclisinde men senem sen daḥı men / Öyle şanma senden özge **sevmedüm sevmem** daḥı
G. 428/5: Dil-ber eydür ey Haṭâyî bir daḥı **sevdüñ** meger / Ḥaḳ bilür kim senden özge **sevmedüm sevmem** daḥı
G. 429/4: **Sevüpdür** sîm-i dünyâyı koyupdur vaşl-ı dil-dârı / Ḥaçan kim doğrı söz disem olur ḥuşm ile ner şüfî
K. 17/12: Ḥasan 'Askerini cândan **sevenler** Ḥaḳḳa vâsıldur / Anuñ egnine rahmetden niçe dürlü kabâ geldi
K. 3/7: **Severem** men Takî vü hem Nakîni / Olar kim şimdi nakd-i evliyâdur
K. 19/12: Ḥânedân-ı Muşṭafâ vü Murtaẓâ **sevdügiçün** / Bu Haṭâyî şeppe ü şeppe cândan müşterî

sevâb: İyi ve güzel davranışlar karşılığında Allah tarafından verilen mükâfat.

G. 87/4: Zâhid-i güm-râh kim dîvâra eyler secdeni / Ol güneḥ-kâr öyle şanur kim **sevâb** üstindedür
G. 89/2: Ḥublâr yüzine bahmaḡı zâhid eydür günâh / 'Âşıklar ol günâhı hemîşe **sevâb** oḥur

sevâd: Siyah, kara.

G. 63/2: Ḥaṭândur âyet-i Raḥmân ki Ḥaḳdan münzel olmışdur / Aña dirler kim ol sünbül **sevâd**-ı nâfe-i Çîndür
G. 175/1: Zülf-i müşḡinüñ **sevâdî** zulmet-i ḥürşîd imiş / Ḥüsn-i ruḥ-sârûñ beyânî âyet-i tevḥîd imiş
K. 18/4: Cümle-i mü'minlerüñ gönlinde rûşendür yakîn / 'Anberîn zülfüñ **sevâdî** nûr-ı imân yâ 'Alî

sevdâ: Kuvvetli sevgi, aşk, muhabbet.

G. 28/2: Devr-i ḥaṭânda gönlümi **sevdâya** şalmagil / Berg-i gül üzre sünbülüñi kılma pîç ü tâb
G. 35/4: Kılma ey nâşîḥ maña zülfin seversin diye ta'n / Ḥansı 'âşıkdur kim andan başda bir **sevdâsı** yoḥ
G. 85/1: Görelî ol meh yüzüñ başuma yüz **sevdâ** düşer / Ruḥlaruñ mânendi ancaḥ bir gül-i ḥamrâ düşer
G. 120/4: Men olman degme fikr ilen müyesser / Maña bir ince **sevdâlar** gerekdür
G. 135/1: Perîşân zülfi-i müşkînüñ gül-i ḥandâna düşmişdür / Ucından dürlü **sevdâlar** ḥaṭ-ı reyḥâna düşmişdür
G. 109/2: Gözüm yüzün görür her dem zihî nâzîr zihî manẓûr / Mu'anber kâkülüñ cânâ 'aceb âşüfte **sevdâdur**
G. 192/5: Bu Haṭâyîdür bugün meydânda ḍarb-ı dest ilen / Her kimüñ **sevdâsı** var meydâna göndermek gerek
G. 192/3: Dinmeyen dindirmeyen girmek gerek öz küncine / Her kimüñ **sevdâsı** var seyrâna göndermek gerek
G. 195/3: Göñlüme cem' oldı yüz miñ dürlü **sevdâ**-yî siyâh / Gül yüzüñ üstinde tâ zülfüñ perîşân eyledüñ
G. 230/2: Şüretüñ gördüm nigârâ vâlih ü **sevdâ**-yî men / Firḳatüñ dūr eyledi şabr u qarârımdan menüm
G. 280/3: Düşmedüm **sevdâ** elinden bülbül-i cân oldı lâl / Vaḳt-i güldür çehreñ açup nev-bahâr olmaz mısın
G. 281/2: Tâ ser-i zülfüñ senüñ yüz üste gördüm ey perî / Sen meni **sevdâya** şalduñ ey meh-i nâ-mihribân
G. 312/2: Dünyenüñ esbâbını didâra satmışam yakîn / Gice gündüz yanaram yâ dost **sevdâsında** men
G. 346/2: 'İşk-ı rüyüñdan gönül ister ḥalâş olmaḡ velî / Cânımı zülfüñ siyeh **sevdâya** şalmışdur yine
G. 356/4: Göñlümi kılduñ müşevveş bir tükenmez fikr ilen / Bu perîşân zülfi **sevdâ** kıldıḡuñ ya'ni ki ne
G. 356/26: Ey Haṭâyî ḥâk ilen yeksân olup ol mâh içün / 'Azm-i **sevdâ**-yî Şüreyyâ kıldıḡuñ ya'ni ki ne
G. 362/1: Ḥaḳ te'âlâ çaldı bir şaykal bu gözgüm pasına / Göñlümüñ **sevdâsı** yoḥdur 'âlemüñ gâvgâsına
G. 368/4: Kıldı **sevdâ** ile peyveste za'îf ey mâh-ı nev / Tenümü şol ḥam-ı ebrû-yî hilâlüñ bu gice
G. 384/2: Başına her kimsenüñ düşse saçuñ **sevdâları** / Terk idüp dünyânı 'ömrinden daḥı bîzâr ola
G. 388/1: Aşdı zülfüñ tek ḡamuñ şol ḳadd ü bâlâdan meni / Rûy göster mâh-ı men kırtar bu **sevdâdan** meni
G. 396/3: Geldi yüz miñ dürlü **sevdâ**-yî perîşân başuma / Ḥanda gördi gözlerüm ey ṭurra-i Hindü seni
G. 424/1: Yüzüñ bedr aya beñzer beñzemez mi / Saçuñ **sevdâya** beñzer beñzemez mi

sevdâya düş-: deyim Sevmek, aşık olmak.

G. 288/1: Ey ki çoḥ düşdüm firâḳuñdan fiḡân u vâya men / 'İşk-ı zülfüñden müdâmî düşmişem sevdâya men

sevdâ-zede: Aşk vurgunu, sevdalı.

G. 368/2: Düşde gördüm men-i **sevdâ**-zede çîn çîn yapuşur / Boynuma silsile-i zülf-i çü daluñ bu gice

sevdüg: Sevilen kişi, maşuk.

G. 217/1: Her ne varın şâh yolına vormeyen bizden degül / **Sevdügüne** cân u başın kıymayan bizden degül

seven: Aşık.

G. 308/8: Hâtâyî çün seni cân ile sevdi / **Seven** ölsün mi sultânüm ne dırsın

sevgü: Sevilen birine duyulan muhabbeti dile getirme adına isimlerin öncesinde kullanılan ifade. "sevgili...; kıymetli..."

G. 95/2: Dil-berüm yârum 'azîzüm ğam-güsârum münisüm / Cân-şikârum **sevgü** yârum cânımuñ cânânıdur

G. 103/1: Menüm ol **sevgü** yârum geldi hoşdur / Elüme ol nigârum geldi hoşdur

G. 122/4: Nâşihâ virme naşihat 'ışkı terk itgil deyü / 'Aşıkun Allâh bilür kim **sevgüsi** rahmânidür

G. 142/1: Ol giden yârum midur yâ ihtiyârumdur gider / Bilmezem cânım midur yâ **sevgü** yârumdur gider

G. 230/1: Tâ meni ayırdı devrân **sevgü** yârumdan menüm / İncidi gökde melâyik âh u zârumdan menüm

G. 283/1: Gönüm ister vaşluñı ey **sevgü** cânân yeñiden / Âb-ı la'lûñden kılam bu derde dermân yeñiden

G. 307/5: Ey Hâtâyî sen cihânun cevriye şâd ol müdâm / Çünkü **sevgün** dost iledür 'ışk ile üstâdsın

G. 403/1: Dem-be-dem yol gözlerem ol **sevgü** yârum gelmedi / Kalmışam kış miñnetinde nev-bahârum gelmedi

G. 423/1: Kara zülfün boyuñâ mindi düşdi / Senün **sevgün** gönüle imdi düşdi

G. 423/2: Ezelden **sevgünüz** var idi canda / Sen öyle şanmagıl kim imdi düşdi

K. 19/2: Ehl-i Hâk cânına düşdi hânedânun **sevgüsi** / Her yaña gitdi 'Aliyyü'l-Murtażânun defteri

sevgülü: Sevgi duyulan, kendisine sevgi beslenen.

G. 11/1: Dil-berâ 'ışkuñ tenümde **sevgülü** cándur maña / Pertev-i mihr-i ruñun hürşid-i tâbândur maña

G. 38/3: Menüm iki cihânun **sevgülü** şâh / Seni sevmedüğünden dâd u feryâd

G. 104/2: Tâ ki hem-demdür ğam-ı 'ışkuñ gönülde ğam yimen / Çün hayâlünñi senün dil **sevgülü** mihmân bilür

G. 146/1: 'Aşık oldur kim sözi cân u dil ile yâr bir / Bir durur 'aşık ezelden **sevgülü** dil-dâr bir

G. 185/5: Bu Hâtâyî kulluğa bağlandı hîdmet kuruşuñ / Ol gözüm nûrı şanem ol **sevgülü** cânım gerek

G. 211/4: **Sevgülü** yârün vişâli hoşdur ammâ n'eyleyim / Miñnet-i hicrân güninde bir meded-kârum degül

G. 389/1: Haste cânım olmayasın **sevgülü** cânân kimi / Hoçka-i la'lûñi gördüm derdümde dermân kimi

sevin-: Sevinç duymak, memnun ve hoşnut olmak.

G. 309/2: Şehi görende şâd olur **sevinür** / Bu cânım tende şâhuñ gönli bilsün

K. 16/2: **Sevindi** cân-ı 'aşıklar açıldı baht-ı şâdıklar / Uyandı ruh-ı mü'minler şafâ geldi şafâ geldi

K. 16/4: İrişdi mürşid-i kâmil kamu ehl-i amân oldı / **Sevindi** ğâziler cümle ki hatm-i enbiyâ geldi

seyf: Kılıç.

G. 50/2: Kuşansa ğâziler **seyf** ü silâhı / Münâfık cânına havf u hâzardur

G. 50/10: Yezîde zañm-ı **seyf** ü tîr ü hançer / Başından gitmeyen tîğ u teberdür

seyfe illâ zü'l-fekâr: bkz. la feta illa Ali seyfe illa Zülfikar.

G. 432/1: Lâ fetâ illâ 'Alîdür ol erenler serveri / Seyfe illâ Zü'l-fekâr bilinde tîğ-ı Hayderî

seyl: Kesretle akan su, hususiyle yağmurdan birikip kesretle akan su.

G. 53/1: Cânâ ğamuñda gözlerüme su gelür gider / **Seyl** oldı daşdı şimdî be-her-sü gelür gider

G. 101/4: 'Akıbet tufân kıpar bir gün cihânı ğark ıder / **Seyl**-i bārân kim bu 'aşık çeşm-i hün-bārındadır

G. 284/7: Hayli demdür kim Hâtâyî gözleri kan ağladı / **Seyl**-i hünñ bir dahı 'ummâna gelsün yeñiden

G. 421/2: Çeşme-i çeşmüm suyından **seyl** dutupdur 'âlemi / Munca gelmişdür Fırât u Dicle vü Ceyhün kimi

seyl-âb: Taşkın su, sel.

G. 183/4: Ol zamândan berlû kim çeşmüm yüzünñi görmedi / Yaş gözümde cârî oldı dem-be-dem **seyl-âb tek**

seyr: Gezip dolaşma, gezme, gezinme, teferrüç, tenezzüh.

G. 216/6: Ol zamân kim dil-berüm bustâna girdi **seyr** içün / Kâmetinden oldı her serv-i hürâmân münfa'il

G. 233/4: Şanmañuz kim keştidür deryâlar üste **seyr** iden / Gözlerüm yaşında bu çeşm-i habâbumdur menüm

G. 355/23: **Seyr** iderken murğ-i dil bağ-ı ruñunda bend idüp / Anı der-çâh-ı zenañdân itdigün ya'ni ki ne

G. 431/4: Bañr-ı hikmet gevherin bulmak dilersen tâlîbâ / Zevrak-ı 'irfân minüp **seyr** it bu 'ışk deryasını

Kıt'a 1/2: Dün benefşe **seyr** idegördüm nihânî geşt ıder / Dil-berüm egnine giymiş bir kabâ-yı süseni

sevrân: Gezinti yapmak, gezmek, dolaşmak.

G. 92/2: Nev-bahâr oldı gözüm ister cemâlün görmege / 'Azm idüp gülşen saru **sevrân** idersen vâktidür

G. 168/6: Ğayb-ı mutlağdan temâşâ-yı ruh-ı zîbâ içün / Bu şehâdet mülkine **sevrâna** gelmişlerdenüz

G. 192/3: Dinmeyen dindirmeyen girmek gerek öz küncine / Her kimün sevdâsı var **sevrâna** göndermek gerek

G. 340/6: Bağçaya **sevrâna** çıldı geşt içün ol gül-izâr / Gül hacâletden kızardı şerm-sâr oldı yine

G. 355/6: Gülşen içre cilvelenmişsin yine geşt itmege / Cân kuşın dutmağa **sevrân** itdigün ya'ni ki ne

G. 363/7: Ulûfet bağını **sevrân** iderken / Hâtâyî uğradı bir gence nâ-gâh

G. 428/2: Her kimün bir âhu gözlü dil-beri **seyrâdadur** / Göz dağı ceyrandan özge sevmemiş sevmen dağı

seyyâre: Yürüyen, sabit olmayan yıldız; gezegen.

G. 33/4: Meh ü **seyyâreler** şermendedür yüzüne bahmakdan / Felek evcinde hürşid hayadan ser-nigün görgeç

G. 42/2: Ay yüzünden ayru gördüm dide-i bî-h'abum / Gökyüzünde uymaz oldu her gice **seyyâreler**

G. 42/5: Çıkmaya miskîn Hatâyî gönli zulfünden n'ola / İşi seyr olur anuñ her handa var **seyyâreler**

G. 224/5: Bu Hatâyî'nün gözi **seyyâre** tek bî-h'âbdur / Gül yüzün üstünde tâ kaş-ı hilâlün görmüşem

G. 231/2: Tâ ki düşdüm ol nigârün meh yüzi hicrânına / Derd ilen **seyyâre** tek her gice bîdâr olmuşam

G. 247/5: Hâk bilür **seyyâre** tek gözüme uyhu gelmedi / Tâ felek kıldı cüdâ ol mihribânumdan menüm

seyyid: Efendi, önder, reis; Hz. Muhammed'in küçük torunu Hz. Hüseyin'in soyundan gelen kimse.

G. 103/6: Sen ey **Seyyid** 'Alî zulmet içinde / Bu rüşen rûzgârüm geldi hoşdur

K. 13/6: İmâm ol **seyyid**-i evlâd-ı âdem / Hâkikat bil yakîn Zeynü'l-'ibâdur

K. 18/16: Nûr-ı çeşmüm âl-i Hâşim **seyyid**-i 'âlî-neseb / Şâh-ı Kanber mîr-i Bû Zer cân-ı Selmân yâ 'Alî

sezâ: Layık, uygun, yaraşır.

G. 65/2: Gönül pend almadı sevdi yüzünü / Aña bu derd ü miñnetler **sezâdur**

sıçan: Sıçangillerden, fareden daha iri, 10 – 25 santim boyunda, çıplak uzun kuyruklu, siyahımsı koyu gri tüylü, evlerde ve lağımlarda yaşayan, pek çok türü bulunan memeli, kemirgen, zararlı hayvan.

M. 2/18: Yabanda **sıçan** dir ki şîrem velî / Berâber olanda itürür yolu

sıdk: Her türlü kötülükten arınmış olma, saflık, temizlik, hâlislik; içten, yürekten bağlanma, bağlılık, sadâkat.

G. 57/10: Men şehâ bu cânımı **sıdk** ile kurbân kılmışam / Ger kabûl kılsa velâyet 'ıyd-ı kurbân mendedür

G. 75/6: **Sıdk** ilen bel bağlamış durmuş fütûh-ı rezem için / Gâziler yanuñda anuñ leşkeri nisbetlûdür

G. 80/5: Bugün ihlâs u **sıdk** ile Hatâyî vâlih olmuşdur / Ki yüzi şem'-i envârî saçı anuñ mu'anberdür

G. 84/3: **Sıdkumuz** ol vechedür kim hâk olur andan zuhûr / Kim tarikatda sırât-ı müstakîm olmuş durur

G. 132/1: Dil-berâ mihrûn ezelden **sıdk** ile cânımda var / Andan özge kimse yoñdur kim bilür Perverdigâr

G. 214/5: Çün Hatâyî gönlini virmez vefâsız dil-bere / Kul olana **sıdk** ile kim pâdişâh eksük degül

G. 241/5: Bu Hatâyî bende ol kaşuñ kulıyam **sıdk** ilen / Kılmışam bir katla ikrârı ne inkâr isterem

G. 276/5: Bu Hatâyî âsitânun çâkeridür **sıdk** ile / Sen dağı bir n'ola ger sultânüm olsayduñ menüm

G. 293/3: Vaşla vâsıl olmağ için 'âşık-ı dil-hasteler / 'Akıbet bir gün gümânsız hâk içinde baş ola

G. 385/5: Ey Hatâyî **sıdk** ile bu şâh ayağına gelen / 'Akıbet bir gün gümânsız hâk içinde baş ola

G. 376/1: Aytum ey dil-ber hayâlün âşinâdur gönlüme / Her ne kim senden gelür **sıdk** u şafâdur gönlüme

G. 386/2: Cihân içinde bir 'âkil meni bil / Men ol **sıdk** u şafâyam geldüm imdi

G. 385/1: Ey gönül **sıdk** ile her kim şâh ilen yoldaş ola / Yüz gerek döndermeye her nice kim yol daş ola

G. 407/7: Dünyede her kim kılur bir pâdişâhuñ hîdmetin / Bu Hatâyî bendedür **sıdk** ile şâhuñ çâkeri

G. 420/3: İşigün toprağına her kim kul oldu **sıdk** ile / Pâdişâhdur dünyede Fağfûr u Hâkân nisbeti

G. 439/2: Olmuşam ihlâs ile bir bende-i çâker saña / Dutmuşam âstânuna **sıdk** u irâdet yâ 'Alî

K. 4/1: Ey Hâk kelâm içinde didi Murtażâ seni / Hâk bildi **sıdk** u cân ile ehl-i şafâ seni

K. 11/15: Bu Hatâyî hasteye hem-râh kılğil himmetün / Kim saña **sıdk** ilen oldu bende çâker yâ 'Alî

Sidre, sidre'l-müntehâ: Gökte bir makam. "Arabistan kirazı" demek olup tefsirlerde bu ağacın "Arşın sağ yanındaki ilahi bir ağaç" olduğu bildirilir. Hadislere göre ise altıncı kat göktedir. Gökyüzüne yükselenlerin ancak buraya kadar çıkabileceği bildirilir. Sidre'nin ötesi Allah'ın Zat âlemidir. Sidre, beşer bilgisi ve amellerinin son hudududur. Sidre, kelimesi daha çok "münteha" kelimesi ile birlikte kullanılır. "Sidretü'l-münteha (Son uçtaki kiraz ağacı)" anlamındadır. Ulaşılabilecek en yüksek yer olduğu için sevgilinin uzun boyunu anlatmak için kullanılır. Terim olarak "Hz. Peygamber'in Mi'rac gecesi yanında ilâhî sırlara mazhar olduğu ağaç veya makam" diye açıklanabilir. Sevgilinin uzun boyunu anlatmak için kullanılır (İP).

G. 155/3: **Sidre** vü tûbî hayâli gitdi yâdumdan menüm / Böyle ra'nâ şol cihetden sidre az olmuş durur

G. 210/1: Ey melek hüsnün senün nûr-ı Hudâdur bilmiş ol / **Sidredür** boyuñ ne sidre müntehâdur bilmiş ol

G. 356/23: **Sidre** birlen müntehâya kaddüñi teşbih idüp / Kadrini ve't-tûr-ı Sinâ kıldıguñ ya'ni ki ne

K. 2/4: Kaldı **sidre'l-müntehâ** geçdün felekden tâ semâ / Kim yeter bu kadr-i Hâkka müntehâdur yâ Nebî

sıfat: Bir kimse veya şeyin sâhip olduğu nitelik, ona âit olan özellik, hal ve vasıf.

G. 23/2: Bilmez idüm hatt-ı ruh-sârûñ **sıfatın** söylemek / Fitne çeşmün gamzesi öğretti ilhâmı maña

G. 30/7: Yetmez Hatâyî zikr-i İlâhuñ nü'ûtuna / Bir zât imiş ki irmez aña zât ilen **sıfat**

G. 72/6: **Sıfatuñ** oñısa meclisde muñrib / Gönül feryadı çeng ü nâya beñzer

G. 89/3: Bülbül oñıdı gülşen-i hüsnün **sıfatını** / Dil gördi gül yüzünü sözine cevâb oñur

G. 99/2: Ta'rîf idüp **sıfatını** şîrüm didi Hudâ / Bu doğru söze ins ü melâyik güvâhdur

G. 94/4: Ehl-i ta'ât bes ki zikr ider **sıfat**-ı hüsnüñi / Bildi kim yüzün sıfatı âyet-i Kur'an durur

G. 105/3: Şüretün el-hamdudur vaşf-ı cemâlün ve'd-duhâ / Çün **sıfatuñ** sûre-i Kur'ânda kâf olmuş durur

G. 146/2: Ehl-i 'ışkuñ ma'ni-i zāt u **şifâtı** bir durur / Ādeme kıl secde zāhid olmagil inkār bir
G. 153/2: Gel beyān itgil **şifāt**-ı zātını şerh eyle kim / Men su'āl itdüm añā 'ayn-ı likāsı ḥandadur
G. 175/4: Ol ki idrāk eyledi yāruñ **şifāt** u zātını / Dāyimā kirdārı anuñ dīd ile vādīd imiş
G. 238/5: Tā Ḥaṭāyīyem bugün ḥüsñüñ **şifātın** söylerem / Cümle 'uşşāk içre men 'ālemde destān olmışam
G. 251/1: Ey cemālünde senüñ nūr-ı İlāhidür tamām / Ol **şifātuñ** zikridür fikrüm hemīşe şubḥ u şām
G. 438/2: Kimse bilmez ma'nī-i zāt u **şifātuñı** senüñ / Lā-mekān baḥrında dürr-i muntehāsın yā 'Alī
G. 438/5: Muştafā gördi seni aşlan **şifātlu** der-felek / Şāḥib-i mi'rāc u hem-tāc u livāsın yā 'Alī
G. 435/6: **Şifāt**-ı gülşen-i nāz u na'im-i ḥuld-ı berin / Zebān-ı bülbül-i hoş-ḥān içinde yir dutdı
K. 10/1: Ḥaḳīkat baḥr-ı zāt-ı ekber oldı / **Şifātından** anuñ bir gevher oldı
K. 8/9: Halk içre zühür itdi Muḥammed **şifāt** ilen / Bākır didi cism oldı velī cān 'Alīdür
Mus. 1/5: Zühür-ı **şifāt** ile ādem evvel hem evvel hem āḥirde ḥātem olan
Mus. 1/11: Şifātı kelām içre ḥayru'l-beşer / Anuñ hem-demi çün Ḥaḳ idi meḡer
Mus. 1/25: Adı miñ **şifātı** hezārān hezār / Döner ḥükmi birlen bu leyl ü nehār
Mus. 1/28: Şifātı Elif-lām ü Yāsīn velī / Kim oldı anuñ lā-mekān menzili

şığ-: Bir şeyin sınırları içine girebilmek.

G. 146/5: Pīr birdür sırr bir ikrār bir güftār bir / İkilik **sıgmaz** bu yolda sırr ile sır-dār bir
G. 155/4: Defter ü evrāka **sıgmaz** anca kim şerh eyledüm / Kışsa-i zülfüñ beyānı kim dirāz olmuş durur

şihhat: Sağlık ve âfiyet.

G. 15/4: Çāre-i bih-büdümü sordum mu'ālicden didi / Derd derd-i 'ışk ise mümkün degül şihḥat saña

sıkarlāt: Parlak ve çok kırmızı renkli Venedik çuhası.

G. 121/3: Zāhidün giydügi şūf u **sıkarlāt** / Faḳīrün giydügi şāl anda n'eyler

sına-: Denemek, tecrübe etmek.

G. 273/8: Didüm al cānumı bir kanla bārī / Didi öldürmezem seni **sınaram**
M. 2/19: Bularnı **sınamadın** inanmagil / Muḥannes dīvārına dayanmagil

sındı: Makas.

G. 423/4: Diler dal boyuñā don biçe ḥayyāt / Gözinden yaş elinden **sındı** düşdi

sındır-: Kırıp parçalamak, kırmak.

G. 137/4: 'Ahd ü peymānuñı menden ey perī **sındırmagil** / Kim maña zulm eylemişdür cevri-ı aḡyār uşta gör
G. 176/4: Dürr-i 'Adn yāḳūt-ı aḡmer kıymetin **sındurmağa** / Bal dudaḡuñdan 'aḳıḳ ü la'l ü mercān oldı faş
G. 381/6: Nāzar kılḡıl Ḥaṭāyīye sözün **sındurmaḡıl** cānā / Kuluñ çoḡ nāzişi vardur senüñ tek şāḥı yanında

şırāt: Sırat köprüsü, cehennem üzerine kurulmuş ve bütün insanların geçmek zorunda oldukları köprü.

G. 422/6: Şora şora iletürler **şırāta** / Niçeler sıyrılısıdur meded hey
K. 12/5: **Şırātuñ** köprüsün geçdüm 'amel mīzānını çekdüm / Bu yoldan azanuñ bi'llāh maḳāmı nār-ı maḡşerdür

şırāt-ı müstakim: Dosdoğru yol.

G. 84/3: Şıdkumuz ol vechedür kim ḥaḳ olur andan zühür / Kim tarīkatda **şırāt-ı müstakim** olmuş durur
G. 167/2: Çün irişdüm yüzüñe buldum **şırātü'l-müstakim** / Āb-ı ḥayvāna irişdi vardıḡumca rāhumuz
G. 314/3: Āsitān-ı rāḥuñuz oldı **şırāt-ı müstakim** / Uş saña virdi ḥidāyet faẓl-ı Rabbü'l-'ālemīn
K. 17/7: Ki Ca'fer Şāḍık olandur **şırāt-ı müstakim** üste / Anuñ medḡ ü senāsından gönüllere ḡıdā geldi

sırdār: Sırdaş, mahram ve mutemed ve sadık kimse.

G. 146/5: Pīr birdür sırr bir ikrār bir güftār bir / İkilik **sıgmaz** bu yolda sırr ile **sır-dār** bir
G. 253/5: On sekiz miñ 'āleme men gerdiş ile gelmişem / Ol sebebden Ḥaḳ ile **sırdār** idüm serdār idüm

sırdaş: Birinin sırrını bilecek kadar ona yakın olan kimse, mahrem; Hz. Ali.

G. 40/8: On sekiz miñ 'ālemüñ **sırdaşısın** sırruñdadur / Mürşid-i bīnā imişsin yā 'Alī senden meded
G. 209/2: Tā ḥayālünle senüñ def'-i melāl eyler gönül / Gıtmesün dilden ki hoş hem-rāz u **sırdaşumdur** ol
G. 365/1: Gül ağaçdan bitdi geldi şāḥa yoldaş olmağa / Sırr-ı şāḥ idi ezelden geldi **sırdaş** olmağa

sırr: Bilinmesi, duyulması, açığa vurulması istenmeyen, gizli tutulan şey; Alevi teolojisinde Hz. Ali'ye Mirac esnasında verilen ilahi sır. Buyruk'a göre Hz. Peygamber, Mirac'da Allah ile doksan bir kelam konuşur. Bu kelamın altmış bini Hz. Ali'de sır olarak verilmiştir.

G. 14/1: Eyledüm bünyād evvel ben de ez-nām-ı Ḥudā / Ol yaratmış **sırr**-ı merdānı 'Aliyyü'l-Murtaẓā
G. 18/6: 'Ayne'l-yakīn Ḥaḳ **sırrına** idrāk iden insan idüm / Ey ma'rifetden bī-ḡaber inşāfa gelgil bī-riyā
G. 39/7: Bu Ḥaṭāyīñün günāḥın sen getürme yüzine / Şāḥ-ı Merdān şīr-i Yezdān **sırr**-ı şübḡānum meded
G. 40/6: 'İşḳ oḡurlar aduñı rāḥ-ı ḥaḳīkatda senüñ / **Sırr**-ı mā evḡa imişsin yā 'Alī senden meded

G. 40/8: On sekiz miñ 'âlemüñ sırdaşısın **sırruñdadur** / Mürşid-i bînâ imişsin yâ 'Alî senden meded
G. 50/7: Olar kim çihl tendür **sırr**-ı kudret / Anı 'arîf bilür ince haberdür
G. 52/7: Haţâyîyem mevâlî **sırr**-ı Haydar / Şehî Hâk bilmeyen düşmānumuzdur
G. 57/9: Açaram dîn-i Muḥammed mezheb-i Ca'fer yakîn / Lâ fetâ illâ 'Alî bu **sırr**-ı pinhân mendedür
G. 68/6: Nâşihâ 'ayb eyleme miskîn Haţâyî şî'rine / Çün Hâka ma'lûm durur gönlinde **sırr** u fâşlar
G. 73/2: Hem saḥîdür hem seḥâdur kâyinâtın 'aynidur / Kimse ne bilür anuñ **sırrın** bilür Perverdigâr
G. 145/2: Bu kudret **sırrıdur** çıhdı cihâna / Nice 'âşıklara izhâr olupdur
G. 146/4: Olmadı bu **sırra** mahrem her ḥasîs-i kec-süḥan / Derdümün dermânı doğru yâr bir 'attâr bir
G. 146/5: Pîr birdür **sırr** bir ikrâr bir güftâr bir / İkilik sığmaz bu yolda **sırr** ile sır-dâr bir
G. 147/5: Ey Haţâyî **sırruñ** sen degme yirde söyleme / **Sırr**-ı 'ışkı degme yirde âşikâr itmek m'olur
G. 148/5: Bir niçe gün yâr olup bir kimsenün ḥâlin duyup / Sonra anuñ gizlû **sırrın** âşikâr itmek nedür
G. 161/1: Maẓhar-ı **sırr**-ı Ḥudānuñ cāvidānı şāhdur / Zāhir ü bāṭın 'Alî kudret mekânı şāhdur
G. 161/6: Gāziler gönlinde iste Hākkı ey dil nişe kim / Gāziler gönlindeki **sırr**-ı nihānî şāhdur
G. 176/1: Gonce ağzuñdan senün uş **sırr**-ı pinhân oldı fâş / La'l-i nābuñ lezzetinden āb-ı ḥayvān oldı fâş
G. 179/2: Saḥlar idüm mihrini gönümde dāyim cān kimi / **Sırrı** fâş itdi vü settâr olmadı ḥayf oldı ḥayf
G. 180/1: Getürdi şevke meni der-ezel bidāyet-i 'ışk / Bu **sırrı** kimseye keşf itmedi hidāyet-i 'ışk
G. 200/3: **Sırrumı** pinhân iderdüm ḥalka çün gördüm seni / Ḥalka fâş oldı kamu **sırr**-ı nihānum sen midün
G. 215/5: Ey Haţâyî kullaruñ ümmidi vardur rahmete / **Sırr**-ı settārın nazarı kamudadır yâ Resûl
G. 253/4: Girdüm âdem cismine kimsene bilmez **sırrumı** / Men bu beytu'llāh içinde tā ezelden var idüm
G. 253/6: Dünyesinden men anuñ **sırrın** bilürdüm ol meni / Baḥr-ı rahmet içre men bir lû'lü'-i şehvâr idüm
G. 257/1: Adum Şāh İsmā'il Hākkuñ **sırrıyem** / Bu cümle gāzilerün serveriyem
G. 257/6: Nübüvvet mendedür **sırr**-ı velāyet / Muḥammed ümmetinün reh-beriyem
G. 275/2: Evvel ü âhirde kendü **sırrını** fâş itmege / Gördi şol kudret yüzün levhinde çekmişdür raḥam
G. 306/3: Ene'l-Hāḥ **sırrı** uş gönümde gizlû / Ki Hāḥk-ı muṭlakam ḥak söylemem men
G. 306/6: Muḥammed nûrdandır 'Alî **sırdan** / Hāḥikat baḥri içre gevherem men
G. 310/2: Küfr ü imān **sırrını** bildüm ki ma'nide nedür / Yüzümü döndermişem andan berü Rahmāna men
G. 325/5: Hāḥ te'ālā **sırrını** ey zāhidā sen kılma fâş / Bu Haţâyî zāhir ü bāṭında bilmişdür yakîn
G. 348/1: Ey gönül 'ışkında yāruñ nāle vü āḥ eyleme / Degme her nā-maḥremi **sırruñdan** āgāḥ eyleme
G. 365/1: Gül ağaçdan bitdi geldi şāḥa yoldaş olmağa / **Sırr**-ı şāḥ idi ezelden geldi sırdaş olmağa
G. 365/3: Küntü kenzün **sırrı** devrinde Muḥammed nûridur / Kırmızı tâc ile geldi 'āleme fâş olmağa
G. 412/4: 'Alidür evliyālar **sırrı** içre / Mevālilere ol imān degül mi
G. 413/4: 'Alî **sırrın** ne bilsün her münāfik / Münāfik kıblesi şeyṭān degül mi
G. 413/5: Haţâyî **sırrıdur** Tāḥā vü Yāsīn / Durupdur ortada mīzān degül mi
G. 414/5: Eylemez miskîn Haţâyî **sırr**-ı Hākkı ḥalka fâş / Çünki birdür ḥakkı anuñ şāḥlamaz serdâr iki
G. 415/1: **Sırr**-ı 'ışkuñdan senün her kim ki āgāḥ olmadı / Kaldı maḥrûm tā ebed maḥbûl-ı dergāḥ olmadı
G. 429/1: Gönül bu **sırruñı** saḥla ki bilmez bî-ḥaber şüfi / Bu deryādan derin **sırrı** ne bilsün degme bir şüfi
G. 429/2: Bu **sırrı** saḥla yâ şüfi ki oldur şüfi-i şāfi / Revādur kim aña diseñ zihî şāḥib-nazar şüfi
G. 438/4: Her ḥavāric **sırruñ**a bildüm ki idrāk eylemez / Zāhir ü bāṭında sen mu'ciz-nümāsın yâ 'Alî
K. 9/7: Takî vü hem Nakî şāḥ 'Askerî hem / Olar kim şāḥib-i **sırru**'l-beḳādur
K. 14/3: Çıhdı mi'rāca Muḥammed didi doksan miñ kelām / **Sırr**-ı Hāḥ hem maḥrem-i esrâr sensin yâ 'Alî
K. 15/3: 'Alî şāḥ-ı velāyetdür 'Alî **sırr**-ı hidāyetdür / 'Alî şol ma'niden peydâ ki **sırr**-ı evliyā geldi
K. 4/3: Lâ fark evinde beyneke beyni maḳāmına / Hem-dem oḥıdı her **sırrına** Muştafâ seni
K. 15/3: 'Alî şāḥ-ı velāyetdür 'Alî **sırr**-ı hidāyetdür / 'Alî şol ma'niden peydâ ki **sırr**-ı evliyā geldi
K. 17/13: Muḥammed Mehdidür bugün ki **sırr**-ı evliyā bî-şek / Tarîḳ-i dîn-i İslāma bize ol reh-nümā geldi
K. 18/22: Hāḥ bilür kim gevher-i baḥr-ı ḥāḥikat sendedür / Mu'cizāt-ı enbiyā vü **sırr**-ı bürhān yâ 'Alî
Mus. 1/4: Hemîşe Ḥudā ile hem-dem olan / **Sırrında** Muḥammedle maḥrem olan
Mus. 1/7: Velāyet **sırrını** zühür eyleyen / Bu 'ālem zünübün ḡafûr eyleyen
Mus. 1/19: Var imdi aña eyle **sırrı** behem / Getüren vücûdı beri ez-'adem

sırru li'llāh: Allah'ın sırrı.

T. 10/2: Oldı 'ankā tek Haţâyî bî-vücûd / Kāf-ı kudret **sırru li'llāhum** 'Alî

sırrıl-: Kayarak bir yerden düşmek, inmek.

G. 422/6: Şora şora iletürler şırāta / Niçeler **sırrılasıdur** meded hey

sib: Elma.

G. 432/3: Cebra'lî tercümāna çekdi şāḥ-ı evliyā / Tercümāna Cebra'lî getürdi **sib**-i aḥmeri

sine: Göğüs, sadr; derun, kalp.

G. 56/2: **Sinemi** karşı dutaram kūyına ol dil-berün / Sağınuram dem-be-dem Veys-i Karenden bû gelür

G. 125/3: Ger şikāyet edeyim kaşı yayın oḥıdın / Her yaña sançıla **sinemde** bu peykān doludur

G. 137/2: **Sinemün** süzından ey dil-ber yanar 'arş ile ferş / Ağlaram bülbül kimi bî-vaşl-ı gül-zâr uşta gör

G. 202/5: Bu Haţâyî **sinesin** kılsañ müşebbek yoḥ 'aceb / Cübbe vü cevşen söker pülād ḳalḥan oḥlaruñ

G. 202/1: Od yanar **sīnemni** sapdı dürlü peykān oĥlaruñ / Su yirine sönmedi geldi firāvān oĥlaruñ
G. 202/3: **Sīnemün** meydānıda şaf çekdi koşun bağladı / Pādişāhum sen buyurduñ kim virür san oĥlaruñ
G. 314/5: Şafha-i **sīnemde** 'ışkuñ bir kitābet yazdı kim / Yazamaz bir harfın anuñ miñ kirāmen kātībīn
G. 319/3: Āteş-i 'ışkuñda her dem şerha şerha doğrayup / **Sīnemi** büryān u bağrumnı kebāb itmekdesin
G. 402/5: Ey Hātāyī dimegil anuñ şarābın sen harām / **Sīnesine** nūr tek dolmış İlāhuñ rahmeti
G. 434/1: Tā naķş-ı ruĥuñ dīde-i giryānuma düşdi / Bir yanar oduñ **sīne**-i büryānuma düşdi
G. 435/1: Muĥabbetüñ şanemā cān içinde yir dutdı / Derün-ı **sīne**-i sūzān içinde yir dutdı

sihr: Cadılık, gözbağcılık, büyücülük.

G. 68/3: Mihr-i rüyuñ ser-be-ser **sihr** ile dutdı 'ālemi / Fitne vü ğavġāya şaldı ol göz ilen kaşlar
G. 205/6: Kaşuñla kiprigüñ 'aynuñ ne **sihr-i** Sāmīrīdür kim / Olaruñ mekr ü alından cihānı dutdı destānuñ
G. 209/3: Men didüm kim çeşm ü ğamzen **sihri** dutdı 'ālemi / Anlaruñ ser-fitnessi kimdür didi kaşumdur ol
G. 323/2: Dü zülfüñ mu'ciz-i Mūsā vü **sihr-i** Sāmīrī 'aynuñ / Hezārān men teki Hārūt aşupdur çāh-ı Bābilden
G. 330/4: Gözüñden āhū tek daġlara düşdüm / Ne **sihr** itdi maña ol iki cadū
G. 355/31: Bu Hātāyī göñlini ey nergis-i cadū nigār / Özüñe **sihr** ile ĥayrān itdigüñ ya 'ni ki ne
G. 391/3: Al ilen aldı menüm göñlümnı menden duymadum / **Sihr** içinde görmedüm ol çeşm-i mekkāruñ kimi
K. 16/11: Cihānı **sihr** ilen Fir'avn özine tābī' itmişdi / Oları yutmaġa Mūsā 'aşāsı ejdehā geldi

sikender: bkz. İskender.

G. 57/5: Pehlevānlar çoĥ cihānda Rüstēm-i Zāl olmuşam / Hem **Sikender** ĥikmeti mülk-i Süleymān mendedür
G. 284/2: Zülmet-i zülfünde kāmın tapmadı ĥükm eyle kim / Tā **Sikender** çeşme-i ĥayvāna gelsün yeñiden
M. 2/12: Kimini dutar sed **Sikender** gibi / Kimini kaçar kaçagan ner gibi

sikke: Sikke; madenî para; akçe vb. mâdenî paralar üzerine vurulan resmî damga.

K. 14/7: Lā fetā illā 'Alī şānuña olmuşdur nüzül / Ėarb içinde **sikke**-i dīnār sensin yā 'Alī

sil-: Silmek, temizlemek, yok etmek.

G. 431/1: Ger dilersen vaşl-ı Ėaķ terk it göñül vesvāsını / **Sil** çerāġ-ı 'ışķ ile vaĥdetde göñlüñ pasını

silāh: Düşmanı öldürmek, imhâ etmek veya kendini savunmak maksadıyla kullanılan her türlü âlet.

G. 50/2: Kuşansa ġāziler seyf ü **silāhı** / Münāfīķ cānına ĥavf u ĥatardur

silsile: Birbirine baġlı bir sıra oluşturan şeyler, zincir.

G. 368/2: Düşde gördüm men-i sevdā-zede çīn çīn yapuşur / Boynuma **silsile**-i zülf-i çü daluñ bu ġice

sīm: Gümüş.

G. 429/4: Sevüpdür **sīm**-i dünyāyı koyupdur vaşl-ı dil-dārı / Ėaķan kim doğru söz disem olur ĥışm ile ner şüfī

sīm ü zer: Gümüş ve altın.

G. 50/15: Hātāyī şeh yolında cān fedādur / Çi cāy-ı mülk ü māl ü **sīm ü zerdür**
G. 70/6: **Sīm ü zerden** şāĥlar doldurdi dest ü dāmenin / Meclis-i şābāş içün gevher-feşān olmuş durur
G. 169/5: N'ola dokersem işiġünde eşķ-i ĥun-ālūd / Hātāyī **sīm ü zere** meyl ider ekābirümüz

sīmīn: Gümüş; gümüşten yapılmış.

G. 173/4: Senüñ **sīmīn** zenaĥdānuña ey dost / Ne ĥaddüm var diyem dendān oturmuş

sīm-ten: Gümüş tenli.

G. 26/4: Ma'şūķ-ı serv-kāmet ü maĥbūb-ı **sīm-ten** / Tāvūs-ı ravza cilve kıılır çıĥmış ez-ĥicāb
G. 75/2: Oturur meclisde bir zerrīn-külāh **sīm-ten** / Asılı zülf-i müselsel 'anberī nisbetlūdür
G. 115/8: Görmedi ĥiķ kimse mun tek **sīm-ten** maĥbūb-ı şūĥ / Kākūli zencīr-i zerrīn tācı nūr-efşān durur
G. 296/1: Senden özge yārum olsa ey perī-veş **sīm-ten** / Ėsītānuñ çevresinde kıoy ki ĥāķ olsun beden

sīmurg: bkz. Anka, Elbruz daġında yaşadığına inanılan bu kuşun üzerinde her kuştan eser bulunur.

G. 149/4: **Simurgı** Kāfda dirler ü ĥūblar da hem vefā / Ėiķ görmemiş bu nev'ileri bir mesīl durur

siyah, siyeh: Kara, esved.

G. 6/4: Zāĥid öġünme tālī' i sa'dum diyüp yüküş / Sen var işüñe baĥt-ı **siyāhum** yeter maña
G. 63/5: Gül-i sır-āb-ı ĥüsñünde ne nisbet ol **siyeh** ĥālūñ / Bu ra'nā beççe-i hindü gül-istān içre gül-çīndür
G. 170/2: Ey ĥūblaruñ ġüzīdesi rüşen yüzüñ kimi / N'ola eger sefid ola baĥt-ı **siyāhumuz**
G. 172/1: Ey dudaġuñ şehd ü şekkerdür **siyeh** ĥālūñ meges / Olmasun 'ışkuñdan ayru tende cānum bir nefes
G. 195/3: Göñlüme cem' oldı yüz miñ dürlü sevdā-yı **siyāh** / Gül yüzüñ üstinde tā zülfüñ perīşān eyledüñ
G. 196/3: Gül yañaġından kızardı dāyim oldı şerm-sār / Rū **siyehdür** müşķ ü 'anber ĥaĥt u ĥālinden anuñ
G. 299/7: Çün Hātāyīdür bugün gül-zār-ı vaĥdet bülbüli / Daĥı ol zāġ-ı **siyeh** gül-zāra söyleñ gelmesün

G. 339/1: Dâne-i hâl-i **siyeh** kim düşdi ruḥ-sâr üstine / Lâle-i pür-dâğdur kim düşdi gül-zâr üstine
G. 346/2: 'İşk-ı rüyûndan gönül ister ḥalâş olmağ velî / Cānumı zülfûñ **siyeh** sevdāya şalmışdur yine
G. 356/6: Vechûñ eyyāmında bu baht-ı **siyāhumuñ** şehâ / Nisbetini leyl-i yeldâ kıldıguñ ya 'ni ki ne
G. 391/2: Ger **siyehdür** dünyede leyl ile zûlmât u şebe / Olmaya bunlar siyāh ol ṭurra-i târuñ kimi
G. 342/3: Server-i Hindûdur ol kim geldi Rûm iklimine / Ol **siyeh** ḥâlûñ ki düşmiş rüy-ı ḥandân üstine

siyeh-rû: Yüzü kara, günahkâr, utanmaz.

G. 400/2: Şanma ancaḥ müşge virdi bu **siyeh-rûlîğ** saçuñ / Meh yüzûñ kıldı ḥacîl bağlarda verd-i aḥmeri

sipāhî: Atlı asker.

K. 5/4: Şehenşehsin ki kemter kullarınûñ / Önünce evliyâlardur **sipāhî**

sipehsâlâr: Başkomutan, serasker.

K. 19/10: Evliyâ için **sipehsâlâr** olup hem pîşvâ / Güyiyâ bir kevkeb-i 'ulvî olupdur 'Askerî

sîr-âb: Suyu kanmış; şeffaf ve parlak.

G. 63/5: Gül-i **sîr-âb**-ı ḥüsnünde ne nisbet ol siyeh ḥâlûñ / Bu ra'nâ beççe-i hindû gül-istân içre gül-çîndür
G. 238/3: Tâ dudaguñ çeşmesinden kılmışam bir kaṭre nûş / Hızır tek **sîr-âb**-ı nûş-ı âb-ı ḥayvân olmışam
G. 274/3: Nev-bahâr-ı ḥaṭṭ u reyḥānuñdan ayru düşmişem / 'Arızuñ tek lâle-i gül-berg-i **sîr-âb** isterem
G. 399/3: 'İşkinuñ deryāsına ğark olmışam ğavvâş tek / Baḥr-ı dilde lû'lü'-i **sîr-âb** gördüm men seni

sitâre: Yıldız.

G. 16/7: Hürşîd ü mâh cümle **sitâre** ber-encümen / Kıldı sücûd şüretüne ey 'azîz-i mâ

sitem: Zulüm, eza, cefa.

G. 207/5: Emānetdür didüm zinhâr zinhâr / **Sitemler** sürmesün mihmāna çeşmüñ

G. 375/6: Ger mihr ü ger cefâ vü **sitem** sendedür ḥamu / Her nesne var kılsa rızâdur Ḥaṭâyîye

sitem-kâr: Sitem eden, eziyet eden, cefa eden, haksızlık eden

G. 286/2: Kâfirûñ rahmî gelür men derd-mendüñ ḥālına / Lîk kâfir sen teki yâr-ı **sitem-kâr** olmasun
G. 378/2: Böyle mekkâr u **sitem-kâr** u vefâsız görmedüm / Bir devâ kılmaz lebinden derd-i bî-dermānuma
G. 398/5: Ey Ḥaṭâyî gerçi ḥüblar çoḥ durur 'âlemde lîk / Olmaya bir dil-ber ol şûḥ-ı **sitem-kâr**um kimi

siz: İkinci çoḡul şahıs zamiri

G. 15/3: Ey dil ü dîn **siz** çıkuñ evden ki dil-dârum gelür / Sen de ey cān durma kim biz virmişüz ruḥşat saña
G. 18/7: Cān u cihānı **sizsizüñ** neyler Ḥaṭâyî ḥaste-dil / Senden müdām iḥsân diler çünki gedâdur bî-nevâ
G. 150/2: Mâlin başın bu yola koymayanlar / Şûfî dimeñ **siz** anı serserîdür
G. 165/3: Zülmet-i hicrânda kaldum bir meded kıl ḥâlûme / Ey perî-veş çünki **siz** ruḥ-sâr ile mehtâbsız
G. 256/4: Meni anlardan ayru şanmañuz **siz** / Velîkîn anlaruñ men serveriyem

şoḥbet: İki veya daha çok kimse arasında karşılıklı olarak dostça, arkadaşça yapılan konuşma, hasbihal, musâhabe.

G. 52/3: Ḥasûda yuf dirüz yalancıya merg / Ki gerçek **şoḥbeti** bürhānumuzdur
G. 114/5: Bu Ḥaṭâyî düşeli **şoḥbet**-i vaşluñdan ırağ / Bağrı büryân kimidür hem gözi giryân kimidür
G. 133/4: Şûfî-i bî-çâre hem ḥâlin görüp ol zâhidüñ / **Şoḥbetin** germ itmege çeng ü rubâb almış gelür
G. 299/1: Uş yine güller açıldı ḥâra söyleñ gelmesün / **Şoḥbet**-i ḥâşdur bugün ağıyâra söyleñ gelmesün

soñ: Bitiş, nihayet; ondan sonrası veya başkası olmayan, onunla nihâyet bulan.

G. 119/14: Üç yüz ıldan **şoñı** kim ser-güzeşti / Be-deşt-i Erjene Selmân 'Alîdür

G. 415/5: **Sonki** pîşmân aşşı kılmaz ey gönül yâr istegil / Ḥansı hoş gün geldi gitdi soñı ğam âh olmadı

sonra: İçinde bulunulan veya bahsedilen ânın daha ilerisindeki bir zamanda, bilâhare.

G. 37/1: Munca cevritdüñ maña nâ-mihribānlığdan ne sūd / Öldüren **şoñra** ey cān mihrībānlığdan ne sūd
G. 148/5: Bir niçe gün yâr olup bir kimsenüñ ḥâlin duyup / **Sonra** anuñ gizlû sırrın âşikâr itmek nedür
G. 336/2: Men ölerden **sonra** kabrüm üste ger 'azm itse yâr / Kabr içinden dura anuñlan imānum söyleşe
G. 337/3: Ger yüz ıldan **sonra** bir kez kabrüm üste gelse yâr / Yâr ile kabrüm içinde üstühānum söyleşe
K. 11/12: Üç yüz ıldan **şoñra** Selmân itdi senden imtiḥân / Virdüñ anuñ destine gül taze vü ter yâ 'Alî
K. 14/4: Bendin alduñ 'ifrîtüñ üç yüz ıldan **sonra** şâh / Deşt-i Erjende geçen Kerrâr sensin yâ 'Alî
K. 15/6: Taḳî sultân-ı 'âlemdür Naḳî dîn üste muḥkemdür / Olardan **sonra** meydāna Ḥasan şâḥib-liḳâ geldi

sor-: Soru yönelterek bilgi istemek, sual etmek.

G. 15/4: Çâre-i bih-büdümi **sordum** mu 'âlicden didi / Derd derd-i 'ışk ise mümkün degül şıḥḥat saña

G. 31/2: **Sordılar** menden ki niçün bî-dil olduñ men didüm / Ol sebebden bî-dil oldum dil-ber ü dil-dâr mest

G. 56/3: Hasetinden dil-berüñ düşdüm Serendîb kühına / 'Âşık-ı dil-ḥasteni her dem **sorar** âhü gelür
G. 64/7: Ey meh-i nâ-mihribân **sorma** Ḥaṭâyî ḥālını / Fırkatüñ ol ḥasteni taht-ı turâb itmiş durur
G. 117/4: Bu ḥastenüñ kapuñda du 'âdur işi saña / **Sor** ol gedâya munca du 'â kimden öğrenür
G. 117/5: Cânâ Ḥaṭâyî dünyede derdün çeker senün / Göñlüñe **sor** ki resm-i vefâ kimden öğrenür
G. 126/2: Şîrvân ḥalâyıkı ḥamu Tebrîze daşına / Mülk-i 'Acem **sorar** ki kıyâmet ḥaçan kıpar
G. 149/7: Her kim **sorar** Ḥaṭâyîni yâ Rab ne yirlüdür / Şâh Ḥaydar oğlıdur maḳâmı Erdebîl durur
G. 152/7: Ey Ḥaṭâyî Tañrı **sorsun** bu şikeste göñlüñi / Zerd olupdur 'ârîzuñ andan meger ḳan ayrılır
G. 166/2: Ahvâlümü **sorarsa** menüm ol cefâlu yâr / Zâr ü nizâr ü ḥaste vü âvâre söyleñüz
G. 198/5: Ey Süleymân-ı zamâne 'âşıkun **sor** ḥâlî ne / Kim kapuñda mür nisbet pâ-y-mâlûñdür senün
G. 200/4: Munca 'ışķuñ bârî çekdi bu Ḥaṭâyî cevri ilen / **Sormaduñ** bir katla ḥâl-i pehlevânım sen midün
G. 234/2: **Sorsam** ağzuñ zerre mi yâ ḡonce midür yâ deḥân / Bu sözüm yoḥsa ḥayâlüm yâ ḡümânımdur menüm
G. 234/7: **Sordılar** kim ey Ḥaṭâyî nice sevduñ yârî sen / Didi yoḥdur ihtiyârum dil-sitânımdur menüm
G. 236/5: **Sorsa** Ḥaṭâyî kimdür işigümde ol perî / Bir bî-nevâ-yı ḥaste-dil ü nâ-tüvân direm
G. 247/3: Ḥânümân ahvâlini menden firâķuñ **sormasun** / Geçmişem senden cüdâ öz ḥânümânımdan menüm
G. 249/5: Niçe gündür kim Ḥaṭâyî âsitânıñ yastanur / **Sormaduñ** bir gün ki ḥanı ol ḡulâm-ı kemterüm
G. 255/4: Yâr yârî böyle **sorar** ey vefâsız bî-vefâ / Ḥadden ötdi derd ü rencüm yâr senden küsmişem
G. 258/2: Meni senden **sorar** olsa şabâ di / Zâ'îf ü ḥaste vü âvâra gördüm
G. 261/3: Lebûñe cân didümse tökme ḳanım / **Sorup** senden bahâsın bilmez idüm
G. 296/4: **Sorsam** ol şîrîn dudaḡuñ piste midür yâ nebât / Yâ Rab ol nâzûk vücûduñ yâ semîndür yâ semen
G. 303/2: Yâra **sordum** ki deḥânıñ ḡoncedür yâ zerredür / Yâr aydur daḡı bilmen bî-nişândur sen diyen
G. 327/6: 'Alî oldur ki peygamber didi 'ilmüm ḳapısıdur / İşidgil bu diyenlerden ḥaber **sorgil** bilenlerden
G. 327/10: 'Alî oldur ki Cümçümden Furâtuñ yolını **sordı** / Yedi arḥadan ün geldi ki Cümçüm ibn-i Gergerden
G. 337/2: N'ola bir kez ḥastesini **sorsa** ol rûḥ-ı revân / Gövdede rûḥum revân olup revânım söyleşe
G. 368/6: Munca kim âḥ u fiḡân eyledi bir gün şanemâ / **Sormaduñ** ḥaste Ḥaṭâyî nice ḥâlün bu ḡice
G. 397/4: Ey dil ṭabîbe **sorma** 'ilâcın bu derdümüñ / Dünyâ ḥakîmi bilmeye 'ışķun devâsını
G. 398/4: Ebr-i nîsândan **soruñ** ahvâlümü kim ol daḡı / Kaṭre kaṭre yaş töker bu çeşm-i ḥün-ḥ'ârüm kimi
G. 408/2: **Sordum** ṭabîbe derdüme dermân bulunmadı / Bu derd-i 'ışķa la'lüni dermân disem yiri
G. 422/3: Güneh-kârlar ḡünâhuñ **şormaḡ** içün / Ulu dîvân kurasıdur meded hey
K. 4/12: Küh-i ḥaḳîķatüñi senün kimse bilmedi / **Sormaḡ** gerek durur yine senden saña seni
K. 7/6: Eger **sorarsa** münkir söyle ey cân / Kemâl-i faẓl ile ḥaḳ Ca'ferîyüz

sora şora: ikileme_Ardı ardına soru sorarak.

G. 422/6: Şora şora iletürler şîrâta / Niçeler sıyrılısıdur meded hey

sor-: Emmek, dudakları yapıştırıp kuvvetlice içine çekmek, somurmak.

G. 254/5: Âb-ı ḥayvândur dudaḡuñ **sormayan** virmez ḥaber / Âb-ı ḥayvân isteyen zulmâneye göndermişem

G. 391/4: **Sormışam** ḳand ile şeker lezzeti ḥoşdur velî / Ol daḡı şîrîn degül la'l-i şeker-bârıñ kimi

soy-: Bir şeyin üzerinden kabuk, deri, zar çıkarmak.

G. 253/3: Gâḥ Ḥüseynî vü Nesîmî gibi **soydı** kâdılar / Gâḥ Mañşûr donına girdüm ene'l-Ḥaḳ dâr idüm

söğüt: Daha çok su kenarlarında yetişen, pek çok çeşidi olan, uzun ve acı yapraklı ağaç.

G. 398/2: Hasetinden ḳaddinüñ öyle za'îf olmış **söğüt** / Yel esende titreşür bu cism-i bîmârüm kimi

sök-: Bulunduḡu, sıkıca yerleştiḡi yerden çekip ayırmak, çıkarmak.

G. 202/5: Bu Ḥaṭâyî sînesin kılsañ müşebbek yoḥ 'aceb / Cübbe vü cevşen **söker** pûlâd ḳalḥan oḡlaruñ

sökül-: Sökmek işine konu olmak.

G. 380/4: Beli ḡamdan bükülmüşdür gözi nûrî tökülmüşdür / Ḳamu bendi **sökülmüşdür** işi âḥ u fiḡân söyle

sön-: Artık yanmaz, parlamaz olmak, ışḡını veya yakıcılıḡını kaybetmek.

G. 202/1: Od yanar sînemni sapdı dürlü peykân oḡlaruñ / Su yirine **sönmedi** geldi firâvân oḡlaruñ

söyle-: Demek, söylemek.

G. 23/2: Bilmez idüm ḥaṭṭ-ı ruḥ-sârıñ sıfâtın **söylemek** / Fitne çeşmüñ ḡamzesi öğretti ilḥâmı maña

G. 30/1: Ehl-i ḥayâta **söylerem** ey ḥayyu ke'l-memât / Fânî cihânda kimseye münis degül ḥayât

G. 57/11: Men Ḥaṭâyîyem şehün vaşfını dâyim **söylerem** / 'İşk ile bel bağlaram defterle dîvân mendedür

G. 73/5: Ḥanda varsañ ey Ḥaṭâyî sen bu lafzı **söylegil** / Lâ fetâ illâ 'Alî lâ seyfe illâ Zü'l-feḳâr

G. 76/2: Zülmet-i hicrâne **söyleñ** ḥükmini terk eylesün / Bir güneş doğdı cihâna mâḥ-ı tâbân devridür

G. 76/3: Lâl oturma **söyle** ey cân murḡı geldi nev-bahâr / Gitdi kış vaḳti aradan uş ḡül-istân devridür

G. 113/2: **Söyle** kim ol Türk-i mestî nice tîr-endâz imiş / Kim menüm bağrumda andan şad hezârân yara var

G. 132/6: Naẓm-ı eş'ârıñ Ḥaṭâyî her biri dür-dânedür / **Söylegil** tâ şâḥlaruñ ḡuşında olsun ḡuş-vâr

G. 144/9: Sağınmañuz Ḥaṭâyî derdini söz / Ki **söyler söyledür** üstâdı vardur

- G. 147/5: Ey Hataî sırruñı sen degme yirde **söyleme** / Sırr-ı 'ışkı degme yirde âşikâr itmek m'olur
G. 166/1: Hâl-i dilümni bendeden ol yâre **söyleñüz** / Hecr oñı bağrumı niçe bir yara **söyleñüz**
G. 166/2: Ahvâlümü sorarsa menüm ol cefâlu yâr / Zâr ü nizâr ü haste vü âvâre **söyleñüz**
G. 166/3: Gülgün yañağların gam-ı cevri ü cefâları / Kıldı havâle bağrumı şad hâre **söyleñüz**
G. 166/4: Çoñ miñnet ü cefâsını çekdüm vefâ hani / Gam haddeden ötdi dil-ber-i gam-h'âre **söyleñüz**
G. 166/5: Şahrâya şaldı ahû-yı çeşmün Hataîni / Ol bü-yi zülf-i nâfe-i Tatar **söyleñüz**
G. 180/2: Egerçi 'ışkı güneş **söyler** ise kâdî-i şehri / Yüzine bahma anuñ çün kılur kinâyet-i 'ışk
G. 216/4: Ey şabâ bi'llâh dilümnden **söyle** kim çoñ düşmesün / Mâh-tâb üstinde ol zülf-i perîşân münfa'il
G. 221/2: Kirpügün kaşuñ görüp tır ü kemânum **söylerem** / Zülf ilen vechün görüp şem'-i şebistânum dîrem
G. 224/3: Dünye vü 'uqbâda men evşâf-ı hüsnün **söylerem** / Bağçada andan berü kadd-i şemâlün görmişem
G. 234/5: Zülfini müşk oñudum ayduri ki ebsem **söyleme** / Müşk dañı pür turâb-ı âsitânumdur menüm
G. 238/5: Tâ Hataîyem bugün hüsnün şıfâtın **söylerem** / Cümle 'uşşâk içre men 'âlemde destân olmışam
G. 254/7: Bu Hataî **söyledi** zulmât içindedür yakîn / Yâr maña hem-hânedür hem-hâneye göndermişem
G. 270/1: La'lün katında vaşf-ı Bedağşân ne **söyliem** / Yakûtı men berâber-i mercân ne **söyliem**
G. 270/2: Nâz u 'itâb-ı gamzelerün dime câhile / Hayfım gelür demek saña nâdân ne **söyliem**
G. 270/3: Göz gördi vü şikeste gönül düşdi dile / Yûsuf kimi be-çâh-ı zenahtân ne **söyliem**
G. 270/4: Cevri ü cefânı bülbül-i şeydâya kılmagil / Vâcib degüldür ey şeh-i hûbân ne **söyliem**
G. 270/5: 'Ârif gerek Hataîni idrâk eyleye / Güftaruñı be-merdüm-i nâdân ne **söyliem**
G. 272/5: Yanmağdan ey Hataî gel incitme cânuñı / Çün **söyledün** ki âteş-i cânâna yanaram
G. 283/5: Zülf ilen hañt u lebün kim ki gördi **söyledi** / Hızr ilen zulmâta girmiş âb-ı hayvân yeñiden
G. 292/4: Yâra döndermiş yüzün görgeç rakîbe **söyledüm** / Ol gül-i handânı gör kim hâra döndermiş yüzün
G. 299/1: Uş yine güller açıldı hâra **söyleñ** gelmesün / Sohbet-i hâşdur bugün ağıyâra **söyleñ** gelmesün
G. 299/2: Gelmesün mey-hâne-i vahdetde hergiz müdde'i / Âb-ı kevserden içen hummâra **söyleñ** gelmesün
G. 299/3: Bir haremdür bu ki ikrâr ehlidür mahrem aña / Munda nâ-mahrem düşer inkâra **söyleñ** gelmesün
G. 299/4: 'İş u 'işretdür bu dem 'ışk ehline kılun şalâh / Şekl-i bedîd şekl-i bed-kirdâra **söyleñ** gelmesün
G. 299/5: Çünki şarrâfuz bu bâzâr içre gevher görmeñüz / Almazuz her mühreden bâzâra **söyleñ** gelmesün
G. 299/6: Ser-hoşuz rûz-ı ezel peymâne şehden içmişüz / Bu kadehden içmeyen hüşyâra **söyleñ** gelmesün
G. 299/7: Çün Hataîdür bugün gül-zâr-ı vahdet bülbülü / Dañı ol zâğ-ı siyeh gül-zâra **söyleñ** gelmesün
G. 306/3: Ene'l-Hak sırrı uş gönümde gizli / Ki Hak-ı mutlakam hak **söylerem** men
G. 334/3: Dünyâ yüzünde 'ışk ile zâram dîrem şanem / Bir **söylegil** ki 'uqbâda cânâneyem yine
G. 369/7: Ey Hataî sen Hakı tanı özünde sâkin ol / Dañı söz var **söyleme** söz bu hemândur bilene
G. 380/1: Elâ ey şubh-dem menden selâmı ber-fülân **söyle** / Selâm oñı senâ kılğil peyâmı ba'd-ez-ân **söyle**
G. 380/2: Digil bir zâr u bî-çâre senün hecründen âvâre / Meni gönderdi sen yâre özidür nâ-tüvân **söyle**
G. 380/3: İşigünde şikâyet kıl şikâyetler be-gâyet kıl / Menüm derdüm rivâyet kıl ne vaşfım var çünân **söyle**
G. 380/4: Belî gâmdan bükülmüşdür gözi nûri tökülmüşdür / Kamu bendi sökülmüşdür işi âh u figân **söyle**
G. 380/5: Digil gönlin telâş almış gözi nûrını yaş almış / Döğeri göğsine daş almış şanem dir her zamân **söyle**
G. 380/6: Vişâlünden ba'id olmuş anuñ derdi cedîd olmuş / Özinden nâ-ümîd olmuş seni ister hemân **söyle**
G. 380/7: Hataî haste firkatde ne firkat belki 'usretde / Gözi nem gönli hasretde işi katı yaman **söyle**
G. 389/3: 'Ârızuñ nisbetin vaşfın cihânda **söylerem** / Gülşen-i cennetde bitmiş şol gül-i handân kimi
G. 400/5: Uş bu ma'niden Hataî hür **söyler** hüsnünü / Kim lebün peymânesi bahş eyler âb-ı kevseri
G. 405/4: Merhabâ ey dil-ber-i Şîrâz u şüh-ı mülk-i Çin / **Söyledi** her kim seni gördüyse Allâh ekberi
G. 414/2: Zülfünü yüz üste gördüm halkalanmış **söyledüm** / Genc birdür üste niçün yatmış ol şeh-mâr iki
G. 420/2: Kâmet ü ruh-sârıñı her kim ki gördi **söyledi** / Biri güldür birisi serv-i hırâmân nisbeti
G. 439/6: Vaşfuñı **söyler** Hataî şükr idüp eyler niyâz / Ol zamândan kim aña kılduñ işâret yâ 'Alî
K. 4/6: Hiç kim senün teki yaradılmışda görmedi / Lâ seyf anıñca **söyledi** hem lâ fetâ seni
K. 7/6: Eger sorarsa münkir **söyle** ey cân / Kemâl-i fazl ile hak Ca'ferîyüz
K. 8/8: Git Zeyn-i 'ibâd küçesine **söyle** ene'l-Hak / Tahkîk perest it velî Yezdân 'Alîdür

söyled-: Konuşturmak.

- G. 144/9: Sağınmañuz Hataî derdini söz / Ki söyler **söyledür** üstâdı vardur

söyleş: Karşılıklı konuşmak, sohbet etmek.

- G. 7/4: Men senünle **söyleşende** ger zemistân ger bahâr / Her ne çağ görsem seni 'âlem gül-istândur maña
G. 19/5: Bu Hataî birle **söyleş** bir dañı ey şâh-ı hüsn / Tâ dehânun hâtem-i mühr-i Süleymândur maña
G. 336/1: Ger menümlen ol meh-i nâ-mihribânüm **söyleş** / Haste cismümde bu cân-ı nâ-tüvânüm **söyleş**
G. 336/1: Ger menümlen ol meh-i nâ-mihribânüm **söyleş** / Haste cismümde bu cân-ı nâ-tüvânüm **söyleş**
G. 336/2: Men ölerden sonra kabrüm üste ger 'azm itse yâr / Kabir içinden dura anuñlan imânüm **söyleş**
G. 336/3: Bu kararı yoh gönül bilmen haçan ârâm ide / Yâ meger bir gün menümlen dil-sitânüm **söyleş**
G. 336/4: Zehr-i hicrân birle dañı tâli'üm telh olmaya / Ger menümlen bir kez ol şîrîn-zebânüm **söyleş**
G. 336/5: Gamlu gönli bu Hataîñün cihânda şad ola / Ger menümlen bir gün ol nâ-mihribânüm **söyleş**
G. 337/1: Ger menümlen bir gün ol şâh-ı cihânüm **söyleş** / Dilde nuñkum kalmaya anuñla cânüm **söyleş**
G. 337/1: Ger menümlen bir gün ol şâh-ı cihânüm **söyleş** / Dilde nuñkum kalmaya anuñla cânüm **söyleş**
G. 337/2: N'ola bir kez hastesini sorsa ol ruh-ı revân / Gövdede rûhum revân olup revânüm **söyleş**

- G. 337/3: Ger yüz ıldan sonra bir kez kabrüm üste gelse yâr / Yâr ile kabrüm içinde üstühânım **söyleşe**
 G. 337/4: Dañla kâdı kâtıda da'vî men itmem kanımı / Men eger söyleşmişem ol demde kanım **söyleşe**
 G. 337/5: Pîr iken bende Haţâyî nev-cevân olam yine / Ger menümlen bir kez ol 'ömr-i cevânım **söyleşe**
 G. 337/4: Dañla kâdı kâtıda da'vî men itmem kanımı / Men eger söyleşmişem ol demde kanım **söyleşe**

söyleyen: Diyen.

- G. 50/13: Nefes gevherdür anı bir bilenler / Sözin bir **söyleyenler** gerçek erdür

söz: Bir düşüncüyü eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, kelim, laf, kabil.

- G. 50/13: Nefes gevherdür anı bir bilenler / **Sözin** bir söyleyenler gerçek erdür
 G. 57/4: Kâtibâ ağ u karaya bahma seni azdurur / Aç kulağ dinle **sözüm** âvâz-ı Kur'an mendedür
 G. 60/5: Bu **söz** 'Alî **sözidür** ey Haţâyî / Menüm bu **sözde** üstâdum 'Alîdür
 G. 71/4: Gözüñ ser-mestdür boyuñ şurâhî / **Sözün** nuql u lebün peymânemizdür
 G. 80/2: Sen ey Türk-i perî-dil-ber 'acâyib şun '-ı Yezdânsın / Görelden berlü ruh-sârûñ **sözüm** Allâhu ekberdür
 G. 83/5: Haţâyî **sözlerin** sem 'itsün ol mâh / Ki şehler güşına lü'lü' gerekdür
 G. 89/3: Bülbül oħıdı gülşen-i hüsnün şıfatını / Dil gördi gül yüzünü **sözine** cevâb oħur
 G. 99/2: Ta'rif idüp şıfatını şîrüm didi Hudâ / Bu doğru **söze** ins ü melâyik güvâhdur
 G. 100/5: Men 'eyleme Haţâyî kelâmuñı ey rakîb / Bağ defterine **sözleri** nazm u nizâmdur
 G. 124/7: Bu yola varmağ olmaz reh-nümâsız / Nice kim olasan sen **söze** kan var
 G. 131/1: 'Aşıkun 'âkile dâym **sözi** divâne gelür / 'Aşıkun her dem anuñcün **sözi** divâne gelür
 G. 131/5: Aşinâdur bu Haţâyî **sözi** ey cân bilene / Özini bilmeyene dime ki bîgâne gelür
 G. 131/1: 'Aşıkun 'âkile dâym **sözi** divâne gelür / 'Aşıkun her dem anuñcün **sözi** divâne gelür
 G. 134/5: Ey Haţâyî âferîn kılmak gerek idrâküne / Böyle ter **sözler** meger kim Sa'di-i Şîrâz ider
 G. 144/9: Sağınmañuz Haţâyî derdini **söz** / Ki söyler söyledür üstâdı vardur
 G. 146/1: 'Aşık oldur kim **sözi** cân u dil ile yâr bir / Bir durur 'aşık ezelden sevgülü dil-dâr bir
 G. 146/8: Şad hezârân zulm idersen dönmezem döndermezem / Yüzümü yâ **sözümü** yâ gözümü gam-h'âr bir
 G. 147/1: Ey gönül hercâyî yâri ihtiyâr itmek m'olur / Yâr-i hercâyî **sözine** i'tibâr itmek m'olur
 G. 148/1: Ey gönül her ma'nisiz câhili yâr itmek nedür / Ma'nisiz câhil **sözine** i'tibâr itmek nedür
 G. 149/2: Hem pâdişâh-ı 'âlem ü hem pîr-i ma'rifet / Her bir **sözüm** bilenlere âyet delîl durur
 G. 154/2: Özünüz bizüm ile aşınâsız / Velikî **sözlerünüz** yâda beñzer
 G. 170/4: Bi'llâh inan bu doğru **sözi** egrî şanma kim / Lutfuñdan özge dünyede yoħdur penâhumuz
 G. 172/5: Ey Haţâyî gam yime her **sözde** şükret Hâlık / Çün saña her işde dâym Hağ durur feryâd-res
 G. 175/5: Ey Haţâyî ser-be-ser Kur'an-ı mutlakdur **sözün** / Ma'ni-i ümmü'l-kitâbuñ şerhine teşnîd imiş
 G. 188/6: Ey dil ol şeh katına dâym git evşâfından ayt / Kim kuluñ her bir **sözi** sultâna hoş gelmek gerek
 G. 211/2: Men saña bir bendeyem ey yâr-ı dil-h'âhum menüm / Bi'llâh ikrârur durur bu **sözler** inkârur degül
 G. 213/4: Şâhumuñ gönli bilür ol ki gâñîdür hemişe / Münkir oldur ki bu **sözlerüme** ikrâr degül
 G. 216/7: Uş Haţâyî **sözlerinden** ehl-i 'irfân oldı şâd / Câhil ü nâdân rakîb-i nâ-müselmân münfa'il
 G. 220/4: Nerede yaramaz **söz** işidürsen / Kulağa alma sen anı katîl ol
 G. 227/5: Bu Haţâyîñün **sözine** münkir olma zâhidâ / Bir perîñün hüsnî vaşfında kelâmundur menüm
 G. 234/2: Sorsam ağzuñ zerre mi yâ gonce mıdur yâ dehân / Bu **sözüm** yoħsa hayâlüm yâ gümânundur menüm
 G. 250/3: Mû teki bilün hayâli ince fikrûmdür müdâm / Zerrece ağzuñ **sözi** râz-ı nihânundur menüm
 G. 251/5: Çün senün evşâfına yetmez Haţâyîñün **sözi** / Uş bu ebyât üste hatm oldı kelâmun ve's-selâm
 G. 261/2: Saçuñ pür-çin didüm bendine düşdüm / Bu çin **sözün** haţâsın bilmez idüm
 G. 262/5: **Söz** içinde bu Haţâyîñün cihân muhtâcîdur / Bir nefes senden şehâ güftâra muhtâc olmışam
 G. 264/2: **Sözün** her biri gevher olduğı'çün / Asılmışdur hemişe güşda gördüm
 G. 285/5: Ol sebebdan bu Haţâyîñün **sözi** hakkânîdur / Hakdan özge dünyede men yâr-ı gam-h'âr istemen
 G. 287/5: Bu Haţâyî **sözine** dağ dutma ey zâhir-perest / Tâ ezel ta'lim alupdur ol hakîm üstâddan
 G. 318/5: Ey Haţâyî dil-berün şânında şîrîn **sözlerün** / Âyet ü bürhân u te'vîl-i rivâyetdür bugün
 G. 324/5: Yegdür Haţâyî **sözleri** efgânlar eylese / Gül-zâr içinde bülbül-i şîrîn-makâlden
 G. 330/5: Haţâyî dir yüzün hürşide nisbet / **Sözi** rüşen didüm yüzüne karşı
 G. 345/2: Bir târ-ı müyuñdur kemerün alta miyânun / Nâzüklük ile kim diye bir **söz** bu **söz** üste
 G. 354/1: Yine bî-pervâlığı yâd itdigün ya'ni ki ne / Olur olmaz **sözi** bünyâd itdigün ya'ni ki ne
 G. 369/7: Ey Haţâyî sen Hağ tanı özünde sâkin ol / Dağı **söz** var söyleme **söz** bu hemândur bilene
 G. 376/5: Reh-nümâdur bu Haţâyîñün kelâmı reh-nümâ / Men kuca zâhid kuca **sözi** haţâdur gönlüme
 G. 381/6: Nazar kılğıl Haţâyîye **sözün** sındurmağıl cânâ / Kuluñ çoğ nâzişi vardur senün tek şâhı yanında
 G. 383/2: 'Aşık odur ki da'vâ iderse bu **sözine** / Kanlu yaş ile çehre-i zerdî güvâh ola
 G. 411/4: Şarâb-ı 'ışk için 'uşşâka ey dost / Lebün nuql u **sözün** şekker degül mi
 G. 412/2: Cemâlün şu 'lesi dutdı cihânı / Özi kudret **sözi** Kur'an degül mi
 G. 419/6: Haţâyî **sözleri** bilmez ne bilsün / Bilene **sözi** bürhândur Haţâyî
 G. 429/4: Sevpüdpür sîm-i dünyâyı koyupdur vaşl-ı dil-dârı / Haçan kim doğru **söz** disem olur hışm ile ner şüfi
 G. 430/3: Ey **sözi** datlu yüzi gökcek güzeller serveri / Bu cihânda hüblaruñ içinde sen hâkân kimi
 G. 433/1: Tâ şehir gülşende bülbül **söz** ilen sâz eyledi / Dâsitân-ı hüsnüñi ol dem ser-âgâz eyledi
 G. 435/9: Haţâyî **sözleri** gönül içinde gizlü iken / 'Irâk u Mısr u Horâsân içinde yir dutdı

K. 4/7: Sözüñ beyân-ı Haḳdur özüñ Haḳ nişânısın / Münkirdür ol ki söyledi Haḳdan cüdâ seni
K. 5/8: Sözüñe olmadı her kim ki fermân / Yolında kendözinüñ kazdı çâhı
K. 11/7: Senden özge gelmedi er kılıcuñdan özge tığ / Bu söz evşâfuñda Haḳdandır muḳarrer yâ 'Alî
K. 12/3: Elinde bâde-i gül-reng içre gâzîlerüñ şâhı / Ne hâcet nuḳl için şekker sözüñ ḳand-ı mükerrerdür
M. 2/42: İğit erlik ilen yiyer ekmegi / Dimişdür bu sözi erenler begi
Mus. 1/26: Kim ismi 'Alîdür özi Kirdgâr / Dutupdur sözinden yir ü gök ḳarâr

sözlü: Söyleyecek sözü olan.

G. 136/3: Efsâne sözlü vâ'izi görseñ melâmet it / Tâ ḥalḳ içinde eylemeye râzını zuhûr

su: Ab; akarsu; aşkın gözyaşları.

G. 4/3: Tâ kim ol hürşîd-ruḥ gitdi gözümdeñ su teki / Gözyaşum anuñ yüzinden âşinâ ḳaldı maña
G. 7/1: Dil-berâ ol ay yüzüñ hürşîd-i tâbândur maña / Bağcañ içinde aḥan su âb-ı ḥayvândur maña
G. 10/5: Anca yaş tökdi Haṭâyî fırkatüñden ey şanem / Hancaru baḥsam gözümde yiryüzi sudur maña
G. 53/1: Cânâ ḡamuñda gözlerüme su gelür gider / Seyl oldı daşdı şimdi be-her-sü gelür gider
G. 56/5: Ey Haṭâyî sen vücüdın cüyını pāk eylegil / Cü ki pāk ola aña ser-çeşmeden bir su gelür
G. 73/1: Dîn Muhammed dînidür şallu a'lâ şâhib-vaḳâr / Kevserüñ suyn viren şâhum 'Alîdür şeh-süvâr
G. 60/3: Menem bir ḳatre su anuñ yanında / Menüm deryâ-yı 'ummânum 'Alîdür
G. 70/1: Ey gönül vaḳt-i bahâr ötdi ḥazân olmış durur / Su kenârında şanem serv-i revân olmış durur
G. 83/4: Gözüm yaşın tökermen ayaḡuña / Belî serv ayaḡında su gerekdür
G. 111/3: Nice ser-ḥoş olmasun devrinden anuñ dil-berüm / Nergis-i mestâneñüz kim su kimi ḳanum içre
G. 131/2: Satma râygân şanemâ Hızra dudaḡuñ suynı / Hızr eger su isteye çeşme-i ḥayvâne gelür
G. 158/4: Şabr kıl cevriñe ḳatlan bu meseldür didiler / Bir ariḥa su aḥupdur yine hem aḥasıdur
G. 185/3: Dil ḡamuñ şahrâsıda la'lüñden ister ḳatre su / Zülmet-i fırkatda ḳaldum âb-ı ḥayvânım gerek
G. 209/4: Gözümün yaşın ki şaldum içdigüm sudur maña / Bağrumuñ ḳanın ki gördüm aḡulu aşumdur ol
G. 233/2: İşigüñde dem-be-dem bârân degüldür su sepen / Çeşme-i dilden çıḥan çeşm-i pür-âbumdur menüm
G. 290/3: Ebr-i nîsân tâ cemâlün gülşenine su virür / Ḳatre-i eşkümden özge anda yağmur olmasun
G. 340/9: Ey Haṭâyî şâd olup beytü'l-hazenden çıḡ bugün / Bağ u bağca suyna vaḳt-i güzâr oldı yine
G. 344/4: Anca aḥdı gözlerümdeñ ḳanlı yaşum sū-be-sū / Aḥdı çeşmüm zevraḳı her sūya ol sular bile
G. 368/5: Gözlerüm yaşını her sūya çü su kıldı revân / İşve vü nâz ile ol serv-i nihâlün bu gice
G. 393/2: Ḳandur menüm susızlıḡum ey âb-ı la'l-i yâr / Girmez elüme dünyede bir su senün kimi
G. 396/2: Tâ ki sen gitdüñ menüm ḳarşumdan ey serv-i revân / Dem-be-dem ister revân olup gözümdeñ su seni
G. 405/5: Ḳaşlaruñ ḳanumı tökdi su kimi öttüñ revân / Hancaru gidersen ey ḥün-h'âre dil-ber ḥançeri
G. 421/2: Çeşme-i çeşmüm suyından seyl dutupdur 'âlemi / Munca gelmişdür Fırât u Dicle vü Ceyḥûn kimi
G. 131/2: Satma râygân şanemâ Hızra dudaḡuñ suynı / Hızr eger su isteye çeşme-i ḥayvâne gelür
G. 202/1: Od yanar sînemni sapdı dürlü peykân oḡlaruñ / Su yirine sönmedi geldi firâvân oḡlaruñ
G. 209/1: Aḥan ol servüñ yanında su degül yaşumdur ol / Ayaḡ altında yatan başmaḡ degül başumdur ol
G. 355/17: Çünki cân virmezsin ey 'ömrüm bu cânsız cismüme / Su-yı la'lüñ âb-ı ḥayvân itdigüñ ya'ni ki ne
G. 360/2: Şad hezâr la'net Yezîde çünki ol şeh-zâdeye / Bir içim su virmedi ḳâdir Ḥudânuñ 'ışḳına
K. 18/17: Od u yel topraḡ u sudan ḥoş müretteb eyledüñ / Gice gündüz ra'd u berḳ ü âb u bârân yâ 'Alî
Mus. 1/44: Haḳ ile müdâm ittifâḳı olan / O kevser suyu üste sâḳî olan
Kit'a 1/1: 'İşk deryâsında ḡavvâş olasin merdane-vâr / Geçme nâ-merd köprüsünden ḳoy aparsın su seni

susuz, susuz: Suyu, su içmeye ihtiyâcı olan, susamış.

G. 182/2: Zülmât-ı hecr içinde bulunmaz susızlara / Şol çeşme-i dudaḡınuñ âb-ı zülâli tek
G. 370/4: Lebün zülâline susuz tükendi 'ömr-i azîz / Ḥayât-ı Hızr eger pâydar imiş maña ne
K. 11/8: Kim ḳalır rûz-ı ḳıyâmet hevl-i maḥşerde susuz / Anda sensin sâḳî-i ebrâr u kevser yâ 'Alî

susızlıḡ: Kuvvetle isteme, arzu etme, iştîyak duyma durumu, teşnelik.

G. 393/2: Ḳandur menüm susızlıḡum ey âb-ı la'l-i yâr / Girmez elüme dünyede bir su senün kimi

sucar-: Su vermek, sulamak.

G. 130/3: Susamış lebüne Hızr-ı zamâne / Suvargil çeşme-i ḥayvân senündür
G. 302/3: Bağ-ı ruḥuñ suvarmaḡ için bağbân kimi / Her bir yañaaya ḳanlı yaşum dürlü çay olan

susa-: Su içme ihtiyâcı duymak, su içeceği gelmek; çok istek ve arzu duymak.

G. 130/3: Susamış lebüne Hızr-ı zamâne / Suvargil çeşme-i ḥayvân senündür
G. 146/10: Mest-i 'ışḳ itdüñ meni Mecnûn özümni bilmezem / Ey susamış ḳanuma her gözleri ḥün-h'âr bir

su: Taraf, cihet, yön.

G. 75/8: Yoḡsa doğmış ortada bir âfitâb-ı şem'-i bezm / Çeşm-i merdüm aña her sū müştêrî nisbetlündür
G. 133/1: Bâd-ı şubḥ ez sū-yı maşrık âfitâb almış gelür / Ġalibâ yâruñ cemâlünden niḳâb almış gelür
G. 200/2: Dün ḥayâl ilen perî tek 'azm kılduñ sūy-ı men / Bes revân geçdüñ eyâ rūḥ-ı revânım sen midüñ

G. 368/5: Gözlerüm yaşını her **sūya** çü su kıldı revân / ‘İşve vü nâz ile ol serv-i nihâlün bu gice
G. 330/2: Dudağın hasretinden haste-hâlem / Ahıtdı gözlerüm yaşın be-her **sū**
G. 344/4: Anca ahdı gözlerümden kanlu yaşum sū-be-sū / Ahdı çeşmüm zevrakı her **sūya** ol sular bile
G. 396/1: Tâ ki ahsam vakti gördüm ey büt-i meh-rû seni / Gündüzün tâ şâm olunca isterem her **sū** seni
G. 426/5: İrişdi va ‘desi bād-ı hazānuñ / Be-her **sū** gül hezārān hırmen oldı

sū-be-sū: Her taraf, her yan.

G. 344/4: Anca ahdı gözlerümden kanlu yaşum **sū-be-sū** / Ahdı çeşmüm zevrakı her sūya ol sular bile
G. 356/5: Eşk-i hūnīn bahre döndi çeşmesinden çeşmümün / **Sū-be-sū** yaşumnu deryā kıldıguñ ya‘ni ki ne

su’al: Soru.

G. 78/5: Men didüm yüzünü göster didi tākāt yoñ saña / Bu **su’aline** cevāb-ı len terānī handadur
G. 153/2: Gel beyān itgil şifāt-ı zātını şerh eyle kim / Men **su’al** itdüm aña ‘ayn-ı lıkāsı handadur

subh: Sabah; günün başlangıcı. Sevgilinin yüzü sabah, saçları ise gecedir.

G. 10/4: Giceler tā **şubh** olunca h̄‘āb gelmez ‘aynuma / Tā hayālün dāyimā çeşmümde qarşudur maña
G. 23/3: Şabr u āramum gidüpdür görmezem ‘aynumda h̄‘āb / Firkatün bir eylemişdür **şubh** ile şāmı maña
G. 100/2: Hiç bilmezem bu dünyede eyyām-ı rüzgār / Rüy ile zülfünüz maña **şubh** ile şāmdur
G. 111/2: Näleler kim giceler tā **şubh** olunca eylerem / Korharam hecrinden anuñ rāz-ı pinhānum açar
G. 133/1: Bād-ı **şubh** ez sū-yı maşrıq āfītāb almış gelür / Gālibā yāruñ cemālünden nikāb almış gelür
G. 140/4: Her gice tā **şubh** hūsnün şem‘ine pervāne tek / Cümle ‘ālemler figānumdan tutuşup yanadur
G. 227/2: Dil-berün vaşlından ayru istemen her **şubh** u şām / Yüzi şubhumdur velikin zülfı şāmumdur menüm
G. 243/2: Gicem ilen gündüzüm fark edebilmen ey şanem / Rüy ilen zülfün olupdur **şubh** ilen şāmum menüm
G. 320/4: Mihr-i rüyün hasretinden her gice **şubha** degin / Olmuşam gamdan helāk ey meh-likā bilmez misin

şubh u şām: Sabah ve akşam.

G. 55/4: Tā senün zülf ü ruhuñı görmişem her **şubh u şām** / Gice gündüz giryeden gelmez gözüme h̄‘āblar
G. 173/7: H̄‘atāyī‘ye nazar kıl çeşmün ilen / Kapuñda şubh u şām giryān oturmış
G. 229/4: Çeşm-i mestün giceler niçün uyanmaz h̄‘ābdan / Kim işüm her şubh u şām āh ile efgāndur menüm
G. 251/1: Ey cemālünde senün nūr-ı İlahidür tamām / Ol şifātuñ zikridür fikrüm hemişe şubh u şām
G. 416/4: Dilegüm bu idi Hākdan ey habībüm **şubh u şām** / Yār elinden ola yāre cānda ‘ışkuñ yaresi

şubh-dem: Sabah vakti.

G. 66/1: Her **şubh-dem** ki küy-ı şanemden şabā gelür / Gam-gīn gönül makāmına yüz miñ şafā gelür
G. 134/2: Dāsītān-ı hūsnüñi ey dost der-faşl-ı bahār / Güşe-i gülşende bülbül **şubh-dem** āgāz ider
G. 356/16: Çak idüp gün tek giribānuñı her dem gözine / **Şubh-dem** yüzünü peydā kıldıguñ ya‘ni ki ne
G. 380/1: Elā ey **şubh-dem** menden selāmı ber-fulān söyle / Selām ohı senā kılğil peyāmı ba‘d-ez-ān söyle
G. 437/1: Ey bād **şubh-dem** yūri var ol nigāra di / Ey boyı serv ü yüzi gül ü gül-‘izāra di

suç: Bir kimse veya topluluğun isteyerek ve bilerek yaptığı, töre ve ahlaka aykırı davranış, kabahat, günah.

M. 1/19: Ki men dermāndenün **suçına** bañma / Maña kahr eyleyüp duzağda yañma

sūd: Kazanç, yarar.

G. 262/3: Girmişem bāzār-ı ‘ışka bir h̄arīdār isterem / İstemen **sūd** u ziyān kirdāra muhtāc olmuşam
G. 434/2: Ser-māyesi vü **sūd** u ziyānı dü-cihānuñ / El-minnetü li‘llāh ki menüm şānuma düşdi

sudā‘: Baş ağrısı; sıkıntı, rahatsızlık, huzursuzluk.

G. 133/2: ‘Aşık-ı dil-hasteden def‘-i **şudā‘** itmek diler / Sünbülinden dil-berün bū-yı gül-āb almış gelür

şūf: Tiftik yününden ve keçi kılından dokunmuş kumaşın ve bundan yapılmış cübbe.

G. 121/3: Zāhidün giydügi **şūf** u sıkarlāt / Faķırün giydügi şāl anda n‘eyler

şūfi: Tasavvufa inanan, tasavvufu bir hayat görüşü olarak benimseyen, tasavvuf ehli kimse, derviş, mutasavvıf. Özel anlamı ise Safevî tarikatına bağlı müritlerin ilk zamanlarda “şūfi” denilmekteydi. Şeyh Cüneyd’in ve Haydar’ın silahlı muharib olan müridleri “şūfi” adı altında anıldığı gibi, Şah İsmail’in ordusu da “şūfiyan”dan oluşuyordu (Mircaferi).

G. 18/3: Cām-ı muşaffādan maña sākī içürdi bir kadeh / **Şūfi** ne bilsün men nice ol cāmdan buldum şafā
G. 133/4: **Şūfi**-i bī-çāre hem hālin görüp ol zāhidün / Şohbetin germ itmege çeng ü rubāb almış gelür
G. 150/2: Māln başın bu yola koymayanlar / **Şūfi** dimeñ siz anı serseridür
G. 213/5: Leşkerüm gāzilerüm **şūfilerüm** pīrelerüm / Cān ile başı bu yolda maña inkār degül
G. 316/1: Tāc geyeni gezer isen **şūfiyem** diye revān / Şūfi oldur Hāq yolına göstere dīnden beyān
G. 316/2: Degmenün hāķķı degüldür **şūfilik** da‘vī kıla / Başını yolda koyuban cānına gelsin kıyan
G. 429/1: Gönül bu sirruñı sañla ki bilmez bī-haber **şūfi** / Bu deryādan derin sırrı ne bilsün degme bir **şūfi**

- G. 429/2: Bu sırrı saħla yā **şūfi** ki oldur şūfi-i şāfi / Revādur kim aña diseñ zihī şāhib-nazar **şūfi**
G. 429/3: Bir ol ki nefsinı bilmez bir ol tanımaz özini / Kālpudur lāda illāda görüñ ne zerķ ider **şūfi**
G. 429/4: Sevüpdür sim-i dünyāyı koyupdur vaşl-ı dil-dārı / Haçan kim doğru söz disem olur hışm ile ner **şūfi**
G. 429/5: Haţāyī pīr ü mürşidsin elüñi dutsa bir **şūfi** / Gel ey ‘arīf sen insān ol kerem kıl olma ħar şūfi
K. 8/7: Vir başı Hüseyn ‘ışķına **şūfi** vü şehīd ol / Gel şubheden arın şeh-i merdān ‘Alīdür

şūfilik: Sufilik; sūfi olma, mutasavvıf olma durumu, Şah İsmail’in askeri olma.

G. 150/1: **Şūfilik** ‘āleminden kim berīdür / Cehennem gūşesi ilüñ yiridür

sufuf: Saflar, sıralar, diziler gibi.

K. 2/3: Ol maķāmuñ kim melek yetmez **şufuf**-ı na‘line / Ayağūñ altında ol bir ħāk-i pādur yā Nebī

Suhrāb: Şehnāme kahramanı, Rüstem’in kendi oğlu olduğunu bilmeden öldürdüğü yiğit bir karakter.

M. 2/36: Dirīgā bu dem olsa **Suhrāb** yel / Daħı urmayaydı kılıç ile el

sultān: Hükümdar; sevgili; övülen kişi.

- G. 14/3: Öyle **sultāndur** ki yoħdur misl ü hem hemtā aña / Buyruğından kim anuñ çılmaz şeh ü mīr ü gedā
G. 24/5: Ey Haţāyīñ ümīdi bu cihānuñ serveri / Cümle peygamberlerin **sultānısın** yā Muştafā
G. 29/6: Senüñ ‘ışķuñ vüçüdüm şehri içre / Bu göñlüm tahtına **sultāndur** ey dost
G. 34/4: Her ne ħükm eylerseñ eyle sen maña ey ‘ışķ-ı yār / Göñlümün tahtında **sultān** senden özge kimse yoħ
G. 52/1: Ezelden şāh bizüm **sultānumuzdur** / Pirümüz mürşidümüz ħānumuzdur
G. 54/3: Bu göñlüm ‘ışķuñ ey ġam-gūsārum / Vüçüdüm şehrine **sultān** dimişdür
G. 76/6: Nā-ümīd olma cihānda ey gedā-yı bī-nevā / Dergeh-i **sultāna** gel kim lūtf u ihsān devridür
G. 81/3: Müdde‘lerden daħı cānāne fıkırüm var menüm / Bendeye sen kimi **sultān** çün penāh olmış durur
G. 90/7: Haţāyī göñline yār mihri geldi / ‘İmāret kıl ki **sultān** menzilidür
G. 94/1: ‘İşķuñuz cānā bu göñlüm tahtına **sultān** durur / Bu vüçüdüm mülkine ħayl-i ħayālün cān durur
G. 120/5: Menem Sultān Haţāyī Haydar oğlu / Menüm yolumda ġavġālar gerekdür
G. 152/3: Ey göñül feryād u nāle vaktidür eyle fiġān / Şimdi şehriñden senüñ ol şāh-ı **sultān** ayrılır
G. 161/7: Şāh-ı devrān Haydar-ı şāhib-kırān **sultān**-ı dīn / Hüccet ü bürhān idüp Qur‘ān beyānı şāhdur
G. 186/4: ‘Aceb mi olsa ey dil-ber vüçüdüm ‘ışķuñ maķkūm / Oturmuş ħükm ider dāyım göñül tahtında **sultān** tek
G. 188/6: Ey dil ol şeh katına dāyım ġit evşāfından ayt / Kim kuluñ her bir sözi **sultāna** hoş gelmek gerek
G. 195/2: ‘İşķuñuz kıldı musaħħar bu vüçüdüm şehriñi / Tā ki mihrüñi göñül tahtında **sultān** eyledüñ
G. 205/4: Eyā **sultān**-ı ‘ādil kim işüm sensiz geçer müşkil / Budur senden murādum kim gedādan kesme ihsānuñ
G. 229/2: Zecr ü hecrüñ leşkerinden kişver-i cāna ne ġam / Çün ħayālün göñlümün tahtında **sultāndur** menüm
G. 242/3: İşġüñ itlerine hem-nişīnem / Ne devletlü kulam **sultāna** yetdüm
G. 263/5: Bu Haţāyī bir kuluñdur āsitānuñda senüñ / Mürvet eyle men seni **sultāna** nisbet kılmaşam
G. 276/5: Bu Haţāyī āsitānuñ çākeridür şıdk ile / Sen daħı bir n’ola ger **sultānum** olsayduñ menüm
G. 283/3: ‘İşķ geldi göñlüme ħükm itdi cānum mülkine / Şükr kim öz tahtına uş geldi **sultān** yeñiden
G. 284/5: İşġüñ kulluġına gelsün selātinler kāmı / Kıl tekebbür kılmasun **sultāna** gelsün yeñiden
G. 295/3: Senüñ mihr-i cemālün şükrüñi ‘llāh / Göñül tahtında **sultān** buldum ey cān
G. 298/2: Dünyede her kim ki yüzüñ gördi ‘ālem şāhidur / Tā yüzüñi görmişem men daħı **sultānam** bugün
G. 305/6: Güneh-kāruñ ġünāhından geçerler / Yüz üste sürünüp **sultāna** gelsün
G. 308/8: Haţāyī çün seni cān ile sevdi / Seven ölsün mi **sultānum** ne dirsın
G. 310/4: Virse idi kāmumı ol şāh u **sultānum** menüm / Cānumı kurbān kılāyım ol şehe **sultāna** men
G. 311/1: Şol menüm çoħ sevdüğüm ‘ālemde **sultāndur** bugün / Yār eger kabül ider cānumı kurbāndur bugün
G. 315/2: Hāzır olġıl ol serāya ġayr aña daħl itmesün / Bezegil her ziyet ile tahtuñı **sultān** içün
G. 322/5: Eyüb tek şabr ile **sultān** Haţāyī / Giyesin ħil‘atı Settār elinden
G. 327/14: Gel ey Sultān Haţāyī sen oħı vaşfın ġüzel şāhuñ / Karadur münkirüñ kālbi üregi seng-i mermerden
G. 350/2: Cānı terkin kılmayan cāñāna vāşıl olmadı / Kıl gerek kim maħrem ola ħazret-i **sultān** ile
G. 352/7: Çıħaran Yūsufi çāh-ı belādan / Mısır tahtında **sultān** eyleyen şāh
G. 355/26: Men gedāya çünki yoħdur raħmuñ ey cān ‘ışķuñ / Göñlümün tahtında **sultān** itdigüñ ya‘ni ki ne
G. 358/6: Cihānı açdı **sultān** Haydaroġlı / İrişdi ġāziler kevn ü mekāna
G. 372/1: Menem **sultān**-ı ‘ālem cān içinde / Yirüm vardur kāmı cānān içinde
G. 387/1: Dil-berā ‘ışķuñi tende saħlaram cānum kimi / İsterem mihrüñi cān tahtında **sultānum** kimi
G. 401/1: Ey şanem yoluñda bu ‘ālem fedādur cān daħı / Belki kuldur ħüsnüñe ‘ālemde her **sultān** daħı
G. 412/1: Bu ‘ālem ħüsnüñe ħayrān degül mi / İki ‘ālemde şāh **sultān** degül mi
G. 419/1: Bugün ‘ālemde **sultāndur** Haţāyī / Haţāyīni bilün cāndur Haţāyī
G. 430/2: Men gedā-yı derd-mendem pūr-faķır-i bī-nevā / Eyleneşün göñlümün tahtında bir **sultān** kimi
G. 435/3: İrişdi maķşad-ı maķşūd ile murāda bugün / Gedā ki ħazret-i **sultān** içinde yir dutdı
K. 1/7: Mısır içinde Yūsufi bir kıl iken **sultān** iden / Derd ilen Ya‘kūbıñ bīmār iden Perverdigār
K. 3/6: İmāmum serverüm Mūsī-i Kāzım / Ki **sultān**-ı ‘Alī Mūsī Rızādur
K. 8/6: Men çākerem ol şāh Ĥasan pādīşeh-i vaķt / Ĥaķdur ki göñül tahtına **sultān** ‘Alīdür
K. 8/16: **Sultān**-ı ser-ā-perde zühür oldu çü Mehdi / Fāş oldu şehensāh ki devrān ‘Alīdür

Mus. 1/34: Kelāmuñ delilinde bürhān olan / Bu dünyā vü ‘uqbāda **sultān** olan

sultān-ı ‘ālem: Âlemin sultanı.

- G. 252/5: Zikr ü fikrüm her dem ol **sultān-ı ‘ālemdür** menüm / Bu Hataîyî haste anuñ Kanberine bir gulām
G. 256/5: Menem hem pîr ü hem **sultān-ı ‘ālem** / Hataîyîyem şehüñ bir kemteriyem
G. 366/5: Senüñ cevruñden ey **sultān-ı ‘ālem** / Hataîyî baş alur varur Hıtaîya
K. 15/6: Taķt **sultān-ı ‘ālemdür** Naķt dîn üste muhkemdür / Olardan sonra meydāna Hasan şāhib-liķā geldi

sultān-ı hūbān: Güzellerin sultanı.

- G. 155/5: Sen ki Maḥmūd olduñ ey **sultān-ı hūbān** hūsnile / Bes revādur bu Hataîyî çün Ayāz olmış durur

sultān-ı hūsn: Güzellik sultanı; sevgili.

- G. 132/4: Gelmemişdür sen teki ‘ālemde ey **sultān-ı hūsn** / Şāhib-i faẓl u kemāl ü ‘izzet-i bi’l-iftihār

sun-: Vermek, uzatmak, takdim etmek.

- G. 252/2: Sāķiyā ol cāmı sen doldur tamāmet **sun** bize / ‘Ömri noķşān olsun anuñ kim didi anı ḥarām
G. 266/3: Dün varmış idüm bağçaya gül dirmeye ammā / **Sundum** elümi bir güle şad ḥāra yoluḥdum
G. 371/2: Bize sāķt dolu **sundi** kadeḥni / İçüben esriyüp olduḥ divāne

sun’: Cenab-ı Hakın yaratması, yapması.

- G. 80/2: Sen ey Türk-i perî-dil-ber ‘acāyib **sun’-ı** Yezdānsın / Görelden berlü ruḥ-sāruñ sözüm Allāhu ekberdür
G. 91/3: Zerre midür bilmezem yāḥūd dehānı dil-berüñ / **Sun’** ilen bir mû midur yāḥūd miyān itmiş durur
G. 167/1: Ey senüñ yüzüne baḥduķ kıble oldı māhumuz / Ne ‘aceb şüret yaratdı **sun’** ile Allāhumuz
G. 170/5: Bende Hataîyî cānını saña fedā kılur / Ey āfitāb-ı tal‘at u **sun’-i** İlāhumuz
G. 248/7: Ey Hataîyî şükr kıl Hāķ virdüğine rüz u şeb / **Sun’-i** sāni’ kudret-i Perverdigārum bulmuşam
G. 269/1: Bendeye ḥaķdur ölüm sen pādişāḥı görmişem / Dem-be-dem ol kudret-i **sun’-i** İlāḥı görmişem
G. 353/3: Budur faẓl-ı tebārek **sun’-i** kudret / Yine faşl-ı zemistān eyleyen şāḥ
G. 407/2: Sen niçük **sun’-i** Ḥudāsın ey melek yüzlü beşer / Yüzüñi görgec oḥur ‘uşşāķ Allāḥ ekberi

Sūr: Kıyamet gününde dört büyük melekten biri olan İsrail’in üfüreceği boru. Kırmızı mercan renginde boynuz veya kovan şeklindedir. İçi boş olup burası gelip gidecek olan insan ruhlarının beklediği yerdur. Gök ve yer tabakaları onun içinde kalır. Sur, İsrail’in ağzında hazır beklemektedir (İP).

- G. 422/2: Gelür ḥük-m-i İlāḥi İsrāfile / Ulu **Şuri** çalasıdur meded hey

süre: Kur’ân-ı Kerîm’in en küçüğü üç, en büyüğü 286 âyetten meydana gelen ve Fâtiha, İhlâs, Nur gibi ayrı ayrı isimleri olan yüz on dört bölümünden her biri.

- G. 16/1: Hüsnuñ beyānı **süre-i** Yāsîn ü Hel etā / Ey Ka‘be-i mübārek v’ey Merve vü Şafā
G. 17/2: **Süre-i** Tāḥā vü Yāsîn ü Tebārek hüsnuñe / Gör ne taḥsîn eylemişdür Hāķ te‘ālā Rabbenā
G. 36/1: Hāķ kelāmı sevmişem **süre-i** Yāsînden meded / Kim maña İncîl ü Furkānuñ du‘āsından meded
G. 39/5: Her yaña ‘azm eyler olsañ **süre-i** fetḥ oldı fetḥ / Açılır bağlu kapu devletlü derbānum meded
G. 48/3: Müdevverdür muşavverdür münevver / Yir üste **süre-i** şems ü ḍuḥādur
G. 105/3: Şüretüñ el-ḥamdudur vaşf-ı cemālün ve‘d-ḍuḥā / Çün şıfātuñ **süre-i** Qur’ānda kāf olmuş durur
G. 163/3: **Süre-i** ve‘l-leyl zülfüñ gözlerüñ ni‘me‘l-başar / Lîķ sübhāne‘l-lezî esrā durur esrāruñuz
G. 163/4: **Süre-i** ta‘vîz oḥurmen dem-be-dem iḥlāş ilen / Tā ki hüsnuñi belādan saḥlasun Cebbāruñuz
G. 271/2: Be-ḥaķķ-ı **süre-i** Tāḥā vü Yāsîn / Mu‘azzamsın mu‘azzamsın mu‘azzam
G. 291/1: Yüzündür **süre-i** Yūsuf dudaḡuñ āb-ı kevserden / Boyuñ tūbā durur ammā saçuñdur sünbül-i terden
G. 291/5: Yüzüñi **süre-i** En‘ām oḥıdı kudretü’llāhdan / Hataîyî bolmadı bir dem ḥālāş Allāhu ekberden
K. 8/10: Ca‘fer yüzüñüñ ḥarfine yüz ders oḥıdum men / Her şüret ile **süre-i** Raḥmān ‘Alidür

şüret: Gözün ilk bakışta gördüğü şey, dış görünüş, şekil, biçim; yüz, çehre, surat.

- G. 16/7: Hürşid ü māḥ cümle sitāre ber-encümen / Kıldı sücüd **şüretüñe** ey ‘azîz-i mā
G. 29/4: Saña bu kün fekān vālih bolupdur / Ki hüsnuñ **şüret-i** Raḥmāndur ey dost
G. 75/5: Her taraḍdan görünür yüzinde yüzler **şüreti** / Fi‘l-mesal āyine-i İskenderî nisbetlödür
G. 81/1: İşkuñ ey dil-ber gönül taḥtında şāḥ olmuş durur / **Şüretüñ** cān mülkine hürşid ü māḥ olmuş durur
G. 105/3: **Şüretüñ** el-ḥamdudur vaşf-ı cemālün ve‘d-ḍuḥā / Çün şıfātuñ **süre-i** Qur’ānda kāf olmuş durur
G. 157/2: Ol dil-berüñ ki **şüreti** envār-ı zāt imiş / Bir kimsedür ki hūsn ile ḥayru‘l-enāmıdur
G. 163/1: Dil-berā şemsü‘d-ḍuḥādur āyet-i ruḥ-sāruñuz / Āyet-i Tāḥā vü Yāsîn **şüret-i** didāruñuz
G. 167/1: Ey senüñ yüzüne baḥduķ kıble oldı māhumuz / Ne ‘aceb **şüret** yaratdı **sun’** ile Allāhumuz
G. 168/2: Yazmaḡa Hāķdan kelāmu’llāḥ-ı nāṭık şerḥini / Rūḥ-ı qudsî **şüret-i** insāna gelmişlerdenüz
G. 168/3: Kāyinatı **şüret-i** Raḥmāna tefsîr itmeḡe / Kim beyān-ı ‘ilm ilen Qur’āna gelmişlerdenüz
G. 170/1: Sensin hemîşe **şüret** ü ma‘nāda şāhumuz / Bilgil yakîn ki arada Hāķdur güvāhumuz
G. 216/3: Pertev-i hüsnuñ ziyāsından kamer oldı ḥacîl / **Şüretüñ** tābından ol hürşid-i tābān münfa‘il
G. 230/2: **Şüretüñ** gördüm nigārā vālih ü sevdā-yı men / Firķatüñ dūr eyledi şabr u qarārumdan menüm

G. 298/1: **Şüretüñ** gördüm nigārā mest ü hayrānam bugün / Ol kara zülfüñ teki ğamdan perīšanam bugün
G. 389/5: Bu Haṭāyī virdi evşāf-ı haḳīkatden haber / Tā gözüm gördi cemālün **şüret-i** Raḥmān kimi
G. 410/2: Yazılmış ḥaṭṭ ü hālūñ bī-mürekkeb / 'Acāyib **şüret-i** Raḥmān degül mi
G. 435/4: Yüzün kitābı ki heft āyetüñ beyānidur / Miyān-ı **şüret-i** raḥmān içinde yir dutdı
K. 4/10: Zāhirde gerçi **şüretüñ** oldı beşer velī / İnsān demek me'āniye olmaz revā seni
K. 8/10: Ca'fer yüzünün ḥarfine yüz ders oḫıdum men / Her **şüret** ile süre-i Raḥmān 'Alīdür

şüret alemi: Dünya.

G. 312/9: Ol Haṭāyīyem ki **şüret** 'ālemin kıldum ḳabül / Pādişāh-ı vaktam uş bu gönüm eşyāsında men

şüretā: Dış görünüş itibarıyla; şeklen; zahiren.

G. 277/4: Fīle yüklersen götürmez men çeken bār-ı ğamı / **Şüretā** gerçi Haṭāyī didiler nāmum menüm

şüretlü: O şekilde, çehreli.

G. 400/1: Ey melek şüretlü insān ey güneş yüzlü perī / Görmedi 'ālemde merdüm bir senün tek dil-beri

süz: Yanma, yanık, ateş mecazen ızdırıp, acı.

G. 44/1: Ḥasretüñ derdinden ey cān bağrum oldı pāreler / **Süz-ı** 'ışkuñ yüregümde her dem eyler yaralar
G. 137/2: Sīnemün **süzından** ey dil-ber yanar 'arş ile ferş / Ağlaram bülbül kimi bī-vaşl-ı gül-zār uşta gör
G. 41/7: Bu Haṭāyī leblerün 'ışkında ger āh eyleye / Āhınuñ **süzından** olur ḥāk ol kūh-ı Şehend

süz-ı āh: Ah ateşi.

G. 170/3: Vaşluñdan ayru miḥnet ü hicrān içinde men / Eflāke düşdi ğulgüle-i süz-ı āhumuz

süzān: Yakan, yakıcı; yanan, yanıcı.

G. 435/1: Muḥabbetüñ şanemā cān içinde yir dutdı / Derün-ı sīne-i **süzān** içinde yir dutdı
K. 18/12: Ger Ḥalīle olmasaydı luṭf u mihrün hem-niştin / Āteş-i **süzānı** olmazdı gül-istān yā 'Alī

sūzen: İğne, kirpik.

G. 212/1: Rıştedür cismüm menüm kirpüklerün **sūzen** misāl / Yağlığuñ yanına dutar nā-tüvān gönüm ḥayāl

Sübḥān: "Her türlü kusurdan, noksandan, beşerî nitelik ve zaafılardan uzak olan" anlamında Allah'ın isimlerindendir.

G. 115/11: Secde-i şükr eyleyüp her dem ayağa baş için / Çün görür yanında her dem sāye-i **Sübḥān** durur
G. 148/6: Her kim öz 'aybı ile **şübḥānına** dutmuş yüzün / Kimsenün 'aybın açuban şerm-sār itmek nedür
G. 162/1: Şāh-ı Kanber sāye-i pür-nür **Sübḥān** devridür / Fahr-ı 'ālem şāh-ı 'ādil ḥān bin ḥān devridür
G. 381/2: Cemālün iştīyākından müdām ey nūr-ı **sübḥānı** / Kızıl beñzi saralmışdur firākuñ kāhı yanında
G. 408/3: Kim işigüñi yaslane devlet bulur müdām / Ol āsitāna sāye-i **Sübḥān** disem yiri
T. 7/1: Sāye-i hürşid-i **şübḥāndur** 'Alī / Ehl-i faḳra şāh-ı Merdāndur 'Alī

sübḥāne'l-lezī esrā: "Bir gece, kendisine āyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye (Muhammed) kulunu Mescid-i Harām'dan, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksā'ya götürün Allah noksan sıfatlardan münezzehtir; O, gerçekten iştendir, görendir." (Kur'an-ı Kerim, İsrā Suresi 17/1) ayetinden iktibastır.

G. 163/3: Süre-i ve'l-leyl zülfün gözlerün ni'me'l-başar / Līk **sübḥāne'l-lezī esrā** durur esrāruñuz

sübḥāne'l-lezī esrā bi-'abdih: İsrā suresi birinci ayetinden iktibastır. "Kendisine āyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu bir gece Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksā'ya götürün Allah'ın şanı yücedir. Hiç şüphesiz O hakkıyla iştendir, hakkıyla görendir".

G. 78/3: Geldi **sübḥāne'l-lezī esrā bi-'abdih** şānuña / Levḥ-i maḥfūz üste ol ḥüsnün beyānı ḥānadur

sücūd: Secde etme, secde.

G. 16/7: Hürşid ü māh cümle sitāre ber-encümen / Kıldı **sücūd** şüretüne ey 'azīz-i mā
G. 61/4: Hāzihi cennātü 'adnin defterin şerḥ eyleyen / İblis olma gel **sücūd** eyle bu bābu'llāhı gör
G. 165/4: Ehl-i Haḳ kapuñdan özge hīç yire kılmaz **sücūd** / Ey şanem çün dāyimā 'aşıklara mihrābsız
G. 171/3: Her ḥanda kim **sücūd** ider isem be-i'tikād / Mihrāb ḳaşlaruñda durur ḳible-ġāhumuz
G. 283/2: Yüzüne şeytān kimi tā kılmadı zāhid **sücūd** / Muṭlakā kāfirdür ol getürsün imān yeñiden
G. 312/6: Şeş cihetden 'āleme çün ol şanemdür secde-ġāh / Ger **sücūd** itsem n'ola Haḳkuñ kilāsasında men
G. 363/3: Vücūdum beyt-i Allāhdur yāḳın bil / **Sücūdum** ānadur şām u seḥer-ġāh
K. 16/5: Haḳa mazhar durur Ādem **sücūd** it uyma şeytāna / Ki ādem donına girmiş Hudā geldi Hudā geldi
K. 18/9: Āsitānuñ toprağına ay u gün eyler **sücūd** / Miñ senā oḫur saña bu çarḥ-ı keyvān yā 'Alī
K. 19/4: Fāzıl oldı her **sücūd** ehlinde Zeynü'l-'ābidin / Pes Muḥammed Bākırı bildük merātib mazharı

süls: Hat. Altı çeşit yazıdan (aklâm-ı sitte) genellikle ağzı 3 mm. genişliğindeki kamış kalemle yazılan; kıta, beyit, kasîde ve mushaf yazımında çok işlenmiş en eski bir yazı türü, sevgilinin yüzündeki ince tüyler.
G. 181/2: Haţuñdan münfa‘ıldür haţı-ı reyhan / Ğubâr u süls ü tevķı‘ ü muħaķķaķ

Süleymân: Hazreti Süleyman. İsrailoĝlu peygamberlerinden, Davut peygamberin oĝludur. On iki yaşındayken tahta çıkıp hem padişahlık hem peygamberlik yapmıştır. Hükümdaĝı, cinlere hükmetmesi ve mührü ile anılır.

G. 11/3: Āsitānuñ hâkini virmen cemî‘-i ‘āleme / Her ayaĝuñ topraĝı mülk-i Süleymāndur maña
G. 75/4: Taht-ı sîmîn üste oturmuş Süleymân hüküm için / Elde bir zerrîn ayaĝ engüşterî nisbetlûdür
G. 90/2: Ayaĝuñ basdıĝı yir ey dil-ārām / Bu mür için Süleymân menzolidür
G. 162/2: Ey zemîn altında pinhân mür-ı pâ-mâl-i haķır / Çık bu ‘işret dânesin vir kim Süleymân devridür
G. 198/5: Ey Süleymân-ı zamâne ‘aşıkun sor hâli ne / Kim kapuñda mür nisbet pâ-y-mâlûndür senûñ
G. 265/7: Süleymân hâtemi Mûsî ‘asası / Cihâna Nûh tufâna şimdi geldüm
G. 306/5: Nişānumdur menüm tâc-ı sa‘âdet / Süleymân eline engüşterem men
G. 408/4: Bir mür-ı hastenûñ ki kapuñda maķâmı var / Men ol maķâma mülk-i Süleymân disem yiri
G. 419/3: ‘Alînûñ Zü‘l-feķârı şarka ĝarba / Yüridi çün Süleymāndur Haţāyi
K. 8/17: Terk eyler idi küfrini bî-şekk Haţāyî / Her dîv-i la‘în bilse Süleymân ‘Alîdür
K. 18/11: Olmasaydı hâtemi üstinde ism-i a‘zamuñ / Hândan alurdu bu ta‘zîmi Süleymân yâ ‘Alî
M. 2/5: Kimini Süleymân kimin itdi mür / Kimini muħaķķar kimin ehl-i zür

sümme vechûn: "Yüzü oradadır" Bakara suresi 115. ayette geçer.

G. 217/4: Ey münâfîķ sümme vechûn ma‘ninin fehm itmedûñ / Yoldaşını cân u başdan sevmeyen bizden degül

sümüg: Kemik.

G. 308/3: Eridi iligüm kaldı sümügüm / Bu teni terk ider cânım ne dirsın

sünbül: İlkbaharda basit salkım şeklinde, daha çok açık mor renkli, keskin ve güzel kokulu çiçekler açan bitki. Sevgilinin saçının kıvrımları bu çiçeĝe benzer.

G. 28/2: Devr-i haţuñda göñlümi sevdāya şalmagil / Berg-i gül üzre sünbülüñi kılma pîç ü tâb
G. 63/2: Haţuñdur âyet-i Raħmân ki Haķdan münzel olmuşdur / Aña dirler kim ol sünbül sevād-ı nâfe-i Çındür
G. 91/1: ‘Ārızında sünbülün ‘anber-feşân itmiş durur / Şanasın kim ‘akreb ilen meh kırân itmiş durur
G. 133/2: ‘Āşık-ı dil-hasteden def‘-i şudâ‘ itmek diler / Sünbülünden dil-berûñ bû-yı gül-âb almış gelür
G. 143/2: Ne nâzûkdür cemâlûñ gülşeni kim / Gül-i ter üzre nâzûk sünbülü var
G. 155/1: Ey ki müşĝin sünbülünden ĝonce bāz olmuş durur / Kâmetûñ nâzı gerekce serv-i nāz olmuş durur
G. 204/1: Sünbülüñi ‘arızuñ devrinde efşân eyledûñ / Haţır-ı mecmu‘umı ĝamdan perîşân eyledûñ
G. 216/1: Sünbülün küfrinden ey şeh-zâde îmân münfa‘il / Haţı-ı sebzûñ revnaķından berg-i reyhan münfa‘il
G. 260/3: Yüzi gülgül zülfi sünbül gözleri hayrân kimi / Kaşları şol yaya beñzer ol hilâli sevmişem
G. 296/3: Ol yüzi gül zülfi sünbül kâmeti serv-i revân / Rûz u şeb dutmuş durur çeşmüm kenârında vatan

sünbül-i ‘anber-feşân: Sevgilinin amber kokulu sünbül şeklindeki saçları.

G. 97/2: Ğāyib oldu ĝün yüzûñ çeşmümden ey mâhum dahı / Korħaram kim sünbül-i ‘anber-feşân elden gider

sünbül-i ter: Taze sünbül; sevgilinin saçı.

G. 291/1: Yüzündür süre-i Yûsuf dudaĝuñ âb-ı kevserden / Boyuñ tûbâ durur ammâ saçuñdur sünbül-i terden

sür-: içinde bulunup yaşamak, geçirmek; Süslenmek maksadıyla yüzüne veya vücûdunun bir yerine serpmek veya yaymak; kovup uzaklaştırmak; ülkesinden veya yerinden başka bir ülkeye veya yere göndermek, nefyetmek; ilerletmek.

G. 76/7: Miħnet-i dünyâdan ey dil fâriĝ ol sürgil murād / Hurrem ol ĝam çekmegil kim zıll-ı Sübhân devridür
G. 130/5: Melekler müşterîdür gül yüzûñe / Sür imdi ey kamer devrân senûñdür
G. 207/5: Emānetdür didüm zinhâr zinhâr / Sitemler sürmesün miħmâna çeşmûñ
G. 271/6: Meni sürme kapuñdan aşināyam / Ki yād olmaz saña yüz ilda maħrem
G. 275/1: Yâr ışığında raķîbi sürdiler dür ez-harem / Veh ki nâ-maħrem haremde haçan olur muħterem
G. 305/5: Aralıĝdan küdüretler arındı / Sürülsün la‘net ol şeytâna gelsün
G. 358/8: Sürer Döldül çalar şâh Zü‘l-feķârı / ‘Alîden kaldı bu darb u nişâne

süril-: Kovulmak, uzaklaştırılmak.

G. 305/4: Ezelden Haķ diyen ehl-i tarîķat / O kândan sürölüp bu kâna gelsün
K. 10/9: Olar ki tâbi‘-i Mervânilerdür / Sürildi çıĝdı dînden ebter oldu

şurâhi: İçine su, şerbet, şarap vb. şeyler koymaya yarayan, uzun boyunlu cam veya billûr kap.

G. 26/1: Geldi şurâhi meclise ref‘ eylemiş niķâb / Nür eyledi mecâlisi zerrîn-per-âfitâb
G. 47/1: Bu maşraba pür-şafâ-yı cāndur / Der-pâ-yı şurâhi hoş mekândur

G. 71/4: Gözüñ ser-mestdür boyuñ **şurāhī** / Sözüñ nuql u lebüñ peymānemizdür
G. 75/1: Bu **şurāhī** bir dil-ārām u perī nisbetlütür / Şekli bir maḥbūb-ı şūhuñ peyki nisbetlütür
G. 100/4: Yār meclisinde bāde vü cām istemen müdām / Kim gerdeni **şurāhī** anuñ la'li cāmdur
G. 115/1: Bu **şurāhī** fi'l-mesel bir dil-ber-i cānān durur / Rāh-ı rūḥ-efzā anuñ içinde nāzūk cān durur
G. 115/7: Bu **şurāhīden** mevālī dolduranda dost-kām / Kayğudan düşmen ḥavāric yüregi pür kan durur
G. 252/3: Bādeden pürdür **şurāhī** dāmeninde ol müdām / Şanasın güller biter pehlū-yı serv-i ḥoş-ḥırām
G. 402/1: Bu **şurāhī** dil-ber-i ra'nā kimidür kāmēti / Rūḥ tek her kim ki rāhın içēr artar rāḥatı

süreyyā: Gökyüzünün kuzey yarım küresindeki Boğa burcunda yer alan ve yedi yıldızdan oluşan bir yıldız takımı.

G. 356/26: Ey Ḥaṭāyī ḥāk ilen yeksān olup ol māḥ için / 'Azm-i sevdā-yı **Süreyyā** kıldıguñ ya'ni ki ne

sürh: Kırmızı, kızıl.

G. 6/2: İsbāt kılmışam ruh-ı zerd eşk-i **sürhūmi** / Da'vī-i 'ışka böyle güvāhum yeter maña

G. 81/2: 'İşkuñı göñlümde men daḥı niçük pinhān idem / Rūy-i zerd ü eşk-i **sürhūm** çün güvāḥ olmuş durur

sürme: Göze çekilen maruf siyah madde, kûhl.

G. 20/1: Ḥāk-i pāyūñ **sürmedür** 'aynuma in'ām it maña / Ger ḳabül olmaz murādum senden i'lām it maña

sürt-: Bir şeyi başka bir şeyin üzerine bastırıp hiç kaldırmadan öne arkaya, sağa sola veya herhangi bir yöne doğru hareket ettirmek, dokunmak.

G. 147/2: Gül-i ḥoş-bū var iken elüm tikene **sürtmezem** / Kebk-i ra'nā var iken zāğı şikār itmek m'olur

G. 259/1: Yüzün görende ey şanem Allāha şükr idem / **Sürtdüm** yüzümüni toprağa dergāha şükr idem

sürün-: Karnı üzerinde yerde sürüklenir gibi ilerlemek, perişan olmak.

G. 305/6: Güneh-kāruñ günāhından geçerler / Yüz üste **sürünüp** sulṭāna gelsün

sürünen: Yerle bir vaziyette ilerleyen.

G. 250/1: Ol perī ra'nā giden serv-i revānumdur menüm / Sāye şanmañ **sürünen** yanınca cānumdur menüm

süsen: Çeşitli renklerde iri ve güzel kokulu çiçekler açan, uzun ömürlü otsu bitki.

G. 228/2: Gül yüzüñi yād idende ey per-ruh ḡonce-leb / Od çıḡar **süsen** teki her dem zebānumdan menüm

G. 355/15: ḡonce gül ḡandān olup nergisle **süsen** bitmege / 'Arızuñ bağın gül-istān itdigüñ ya'ni ki ne

G. 396/4: Yā Rab ol çihreñ ne tāze verd-i aḡmerdür senüñ / Gül kızarmış ḡacletinden lāl idüpdür **süseni**

G. 426/4: Dilerdi gül yüzüñlen baḡs ideydi / Dili dönen ḳafaya **süsen** oldu

Kıt'a 1/2: Dün benefşe seyr ideḡördüm nihānī geşt ider / Dil-berüm egnine giymiş bir ḳabā-yı **süseni**

süst: Gevşek, zayıf, güçsüz.

G. 98/5: Ey Ḥaṭāyī ḳoyma yāruñ dāmenin elden müdām / Kim ki işin **süst** dutar her ne ki var elden gider

sütün: Silindirik şeklindeki direk, destek, dayanak.

G. 355/30: Her **sütünüñ** ḳaşr-ı bāğ-ı dilde cān mīḡdārını / Nisbet-i Ḥannān u Mennān itdigüñ ya'ni ki ne

süvar: Atlı.

G. 130/4: **Süvār** ol devlet atına hemişe / Sa'ādet topına çevḡān senüñdür

Ş

sābās: şad bāş “şen ol, âferin, var ol”dan **şābās**; takdir ve beğenme ifāde eder; âferin, bravo.

G. 70/6: Sīm ü zerden şāhlar doldurdı dest ü dāmenin / Meclis-i **şābās** için gevher-feşān olmuş durur

şād: Sevinçli, memnun, mesrur.

G. 33/1: Bu gönlüm **şād** olur gamdan ruḥı cün lāle-gün görgeç / Misāl-i merd-i müflis nāgehān bir yahşı gün

G. 66/2: **Şād** u feraḥ bolup dil ü cānum zebānuma / Ehlen ve ḥayr-maḥdem ü şad merḥabā gelür

G. 76/1: Nev-cevān ol pīr iken devrān ki cānān devridür / **Şād** bol ey ḥaste-dil kim derde dermān devridür

G. 93/1: Dil-berā gam-gīn göñlüni **şād** kılsañ vaḥtidür / Bu yıhılmış göñlümi ābād kılsañ vaḥtidür

G. 98/3: ‘İşret ü zevk u şafāya ey göñül **şād** ol müdām / ‘İyş nihān olur görünmez āşikār elden gider

G. 102/4: Virürmen gam dile ümmīd-i vaşluñ / Bu resm ilen anı **şād** eylemekdür

G. 113/2: Söyle kim ol Türk-i mestī nice tīr-endāz imiş / Kim menüm baḡrumda andan **şad** hezārān yara var

G. 216/7: Uş Ḥaṭāyī sözlerinden ehl-i ‘irfān oldı **şād** / Cāhil ü nādān raḳīb-i nā-müselmān münfa‘il

G. 232/3: Gerçi gam-gīnem gam-ı hecrūñde ey ārām-ı cān / Tā seni gördi gözüm gam-gīn iken **şād** olmuşam

G. 307/5: Ey Ḥaṭāyī sen cihānuñ cevrine **şād** ol müdām / Çünkü sevgüñ dost iledür ‘ışk ile üstādsın

G. 309/2: Şehi görende **şād** olur sevinür / Bu cānum tende şāhuñ göñli bilsün

G. 336/5: Gamlu göñli bu Ḥaṭāyīñ cihānda **şād** ola / Ger menümlen bir gün ol nā-mihribānum söyleşe

G. 341/1: Yā İlāhi sen meni bī-‘ışk-ı cānān eyleme / ‘İşk ilen **şādam** göñül derdine dermān eyleme

G. 340/9: Ey Ḥaṭāyī **şād** olup beytū‘l-ḥazenden çıḥ bugün / Bāḡ u bāḡça suyma vaḥt-i güzār oldı yine

G. 346/4: **Şādam** andan berlü kim hecrūñde olmuşmen muḳīm / Yüz melāmet bu dil-i şeydāya şalmışdur yine

G. 350/5: Bu Ḥaṭāyī tā ezelden ‘ışkuña yoldaş idi / Göñlini **şād** eyleyendür sen keremlü ḥān ile

G. 355/5: ‘Āşikuñ vaşl ile bir dem göñlüñi **şād** itmeyüp / Bu ḥarāb-ābādı vīrān itdigüñ ya‘ni ki ne

G. 378/5: Bu Ḥaṭāyī **şād** olurdu gamdan u hem ḡuşşadan / Gün kimi sen tā ki düşdüñ revzen-i eyvānuma görgeç

G. 384/4: Derd ü gam geldükçe senden **şād** olurmen dil-berā / Göreyüm añlar menüm göñlümde ber-ḥürdār ola

G. 384/8: Vaşl ilen **şād** eyle kurtar dürlü ḡamlardan meni / Derd-i hicrānuñ çeken key bu dil-i efgār ola

M. 1/7: **Şād** oldı gerçi şeyṭān menden artuk / Ki bir dirmin seni yoḥ senden artuk

şād-kām: İstedigine kavuşup sevinmiş, merāmına erip çok memnun olmuş, sevinçli, mesrur.

G. 362/6: Nesne kim Ḥaḳdan gelendür andan olgil bī-günāh / Ey göñül var **şād-kām** olgil Ḥaḳuñ cefāsına

şādmān: Sevinçli, şād, mesrur.

G. 225/2: Her zamān dırsın maña kim ḥaṭıruñ kılma melül / Nice olam **şādmān** kim cüz melālūñ görmezem

G. 248/4: Baḥt-yāram baḥt elinden **şādmānam** dil-ferah / Çün menüm cān u göñülden iḥtiyārum bulmuşam

şādmānlıḡ: Sevinç, mesruriyet.

G. 37/2: Ḳahruñ ilen telḡ geçdi çünkü ‘ömrüm dünyede / Yaşum üzden isteyüben **şādmānlıḡdan** ne sūd

şāfi: Hastaya şifa veren.

K. 17/11: ‘Alī Nakī durur **şāfi** kamu derdine bīmāruñ / Anuñ şol ḥāḳ-i pāyinden ḥekīme tütüyā geldi

şāh, seh: Padişah, hükümdar; büyük mutasavvıflara, tarikat pirlerine ve şeyhlerine, Şiîler’de Hz. Ali’ye ve ondan sonra gelen tarikat ulularına verilen unvan; sevgili. Şah İsmail Hatayî’nin şiirlerinde “şah” kelimesinin anlamı zaman zaman bulanıklaşmaktadır. Ancak yine de bir hükümdar olarak isminin başında şah unvanının bulunuyor olması, kadim Sasanî devletindeki hakimiyet anlayışının canlandırıldığını göstermektedir. Zira Sasanîlerde de hükümdar Tanrı’nın bir gölgesi olarak kabul edilirken dinin de koruyucusudur. Bu sıfat zaman zaman Hz. Ali için de kullanılmıştır. Ona bu ismin veriliyor olması halife unvanıyla devleti yönetmesinin esas kaynağının velayet ve vesayetten kaynaklandığına inanılıyor olmasındandır. Şahlık dinin koruyuculuğu görevini ifade ettiğine göre, Hz. Muhammed’in zahiren tebliğ etmekle yükümlü olduğu dinin ondan sonraki koruyucusu ise Hz. Ali’dir. Hz. Ali’nin Şah İsmail’in suretinde tenasüh ettiğine inanıldığını da eklemek gerekir.

G. 13/4: Ey mürüvvet ma‘deni menden kerem kılma dirḡ / Kanberüñem men senüñ **şāhum** be-‘ışk-ı Murtażā

G. 14/3: Öyle sultāndur ki yoḥdur misl ü hem hemtā aña / Buyruḡından kim anuñ çılmaz **şeh** ü mīr ü gedā

G. 16/3: Gelmiş degül ne ḥod gelecek tā-be rüz-ı ḥaşr / Devr-i ḳamerde sen teki bir **şāh**-ı meh-liḳā

G. 17/5: Bu Ḥaṭāyiden ‘ināyet kesme ey **şāh**-ı kerem / Cāna yetmişdür cefādan luṭf idüp ḳılḡil du‘ā

G. 19/5: Bu Ḥaṭāyī birle söyleş bir daḡı ey **şāh**-ı ḥüsñ / Tā dehānuñ ḥātem-i mühr-i Süleymāndur maña

G. 28/5: Sensüz Ḥaṭāyī ey **şeh**-i ḥübān fırāḳ ider / Şabrum tükendi gözlerüme gelmez oldı ḥ‘āb

G. 31/6: Dāyimā ister Ḥaṭāyī **şāh** cemālin görmegi / Şol gedā-yı ‘ālī-himmet ṭālib-i didār mest

G. 36/3: Ey yaradan ‘ālemi ol **şāh**-ı ḥübān ‘ışḳına / Ol resül-i āḫirātuñ mu‘cizasından meded

G. 38/3: Menüm iki cihānum sevgülü **şāh** / Seni sevmedügünden dād u feryād

G. 39/1: ‘Arza yazdum men saña ey **şāh**-ı ḥübānum meded / ‘Arz-ı ḥālüm sen bilürsün dīn ü imānum meded

G. 50/1: Bu **şāh**-ı pūr-kerem şāḫib-naẓardur / Velāyetdür yakīn nūr-ı başardur

- G. 50/5: İşâret kılduğınca bir nazar **şâh** / Öñinde Şemr ü Mervân der-be-derdür
- G. 50/6: Nişâmı ol güneş tal'atlu **şahuñ** / Başında tãc u belinde kemerdür
- G. 57/10: Men **sehâ** bu cânımı sıdk ile kurbân kılmışam / Ger kabûl kılsa velâyet 'ıyd-ı kurbân mendedür
- G. 57/11: Men Hâţâyîem **sehûñ** vaşfını dâym söylerem / 'Işk ile bel bağlaram defterle dīvân mendedür
- G. 66/5: 'Afv eyle bu Hâţâyî günâhın eyâ perî / Baħş ide **şâh** nice ki kuldân hâţâ gelür
- G. 70/6: Sîm ü zerden şâhlar doldurdı dest ü dâmenin / Meclis-i şâbâş için gevher-feşân olmış durur
- G. 73/1: Dîn Muhammed dînidür şallu a'lâ şâhib-vaķâr / Kevserüñ suyn viren **şahum** 'Alîdür şeh-süvâr
- G. 73/3: Didiler kim bu cihânın nûrı kimdür kim ola / Mîr Hasandur **şâh** Hüseyñüñ âlı oldı yadigâr
- G. 73/4: Daş yarıldı çıhdı Döldül eyer ü yügen ile / Ey münâfık yola gelgil eyleme **şahdan** kenâr
- G. 81/1: 'Işkuñ ey dil-ber gönül tahtında **şâh** olmış durur / Şüretüñ cân mülkine hürşîd ü mâh olmış durur
- G. 93/3: Ey **seh**-i lutf u kerem bir kez işid feryadımı / Bend içinden bendeni âzâd kılsañ vaktidür
- G. 99/1: Ol kimse kim bu dünya vü 'uķbâda **şahdur** / Hem enbiyâlar üste ulu pâdişâhdur
- G. 99/4: Olmaz ğanımi Kanberine bebr ü ejdehâ / Çün hem-demi o **şâh**-ı cihânıñ İlâhdur
- G. 110/3: **Şâh** katında mahrem olup cân u başından geçer / Şanma kim yâri öñinde degme ferrâş oynadur
- G. 118/1: Menüm **şahum** 'Aliyyü'l-Murtażâdur / Yüzüm dünyâ vü 'uķbâda añadur
- G. 118/5: Ayağı tozına **şahum** 'Alîñüñ / Mevâliler gözine tütüyâdur
- G. 118/6: 'Alîdür ğâziler **şâh** u şehensâh / Muhammed Muştafa şâhib-likâdur
- G. 124/4: Henüz **Şâh** Haydaruñ kanı kalupdur / Yezîde bir daħı küllî kıran var
- G. 124/8: Menüm hâlüm **sehe** 'arz itmek için / Yüri bād-ı şabâ sen bir zamân var
- G. 132/6: Nazm-ı eş'aruñ Hâţâyî her biri dūr-dânedür / Söylegil tã **şahlaruñ** ğuşında olsun ğuş-vâr
- G. 134/3: Görmedi bir kez günâh ol **şâh**-ı hûbân âh kim / Öğrenüpdür kim maña her laħza yüz miñ nâz ider
- G. 337/1: Ger menümlen bir gün ol **şâh**-ı cihânım söyleşe / Dilde nuţķum kalmaya anuñla cânım söyleşe
- G. 149/6: Her kim ki a'ma ola bu dergâha yüz duta / **Şahuñ** ayağı tozı gözine kehîl durur
- G. 149/7: Her kim sorar Hâţâyîni yâ Rab ne yirlüdür / **Şâh** Haydar oğlıdur maķâmı Erdebîl durur
- G. 152/3: Ey gönül feryâd u nâle vaktidür eyle figân / Şimdi şehriñden senüñ ol **şâh**-ı sultân ayrılır
- G. 153/3: Kendü lutfuñdan yarattı 'âlemüñ mevcûdını / Cümleñüñ maķşûdı **şahdur** üstüvâsı ğandadur
- G. 154/5: Cefâ vü cevri-i zulmüñ **şâh**-ı hûbân / Hâţâyîne yeñi bünyâda beñzer
- G. 157/4: Yüsufni ğörgeçende didiler ki hûb imiş / Yüsuf daħı senüñ teki **şahuñ** ğulâmıdur
- G. 159/5: Hâţâyî **şâh** işiginde kemîne / Muħibb ü muħliş ü pür-kemteridür
- G. 161/1: Mazhar-ı sırr-ı Hudânuñ câvidanı **şahdur** / Zâhir ü bâţın 'Alî kudret meķanı **şahdur**
- G. 161/2: Girdi Âdem donına özini bildürmeklige / Âdemüñ cismindeki rûh-ı revânî **şahdur**
- G. 161/3: Âdeme cümle melâyikler ki secde kıldılar / Bildiler ki Âdem'in cisminde cânı **şahdur**
- G. 161/4: Giydi Âdem donını döñdi cihâni ser-be-ser / Bilgil ey ibn-i fülânî kim fülânî **şahdur**
- G. 161/5: Şâh İsmâ'il-i ğâzi şâh Hüseyñ-i tãc-baħş / Haydar-ı leşker-şiken 'ilmüñ beyânî **şahdur**
- G. 161/6: Ğâziler gönlerinde iste Hâķķı ey dil nişe kim / Ğâziler gönlerindeki sırr-ı nihânî **şahdur**
- G. 161/7: **Şâh**-ı devrân Haydar-ı şâhib-kıran sultân-ı dîn / Hüccet ü bürhân idüp Kur'an beyânî **şahdur**
- G. 161/8: Ey Hâţâyî ğam yime çün **şahdur** yâruñ senüñ / Aña ne ğam kim anuñ ğam-h'âr olanı **şahdur**
- G. 162/1: **Şâh**-ı Kanber sāye-i pür-nür Sübhân devridür / Fahr-ı 'âlem **şâh**-ı 'âdil hân bin hân devridür
- G. 162/3: **Şâh**-ı 'âlem zâhir oldı çekdi leşker harb için / Esb ü şemşîr ğürz ü nîze merd-i meydân devridür
- G. 170/1: Sensin hemîşe şüret ü ma'nâda **şahumuz** / Bilgil yakîn ki arada Hâķdur ğüvâhumuz
- G. 188/6: Ey dil ol **seh** katına dâym ğit evşâfından ayt / Kim kuluñ her bir sözi sultâna hoş gelmek gerek
- G. 201/4: Yüsuf şehrine geldüñ Mısr'dan mı / Hüseyñ ey **şâh**-ı Ken'an sen mi geldüñ
- G. 201/5: Bu kûl bî-çāreye **şâh** sen yetersin / Ey devlet elçisi **şahdan** mı geldüñ
- G. 213/4: **Şahumuñ** gönli bilür ol ki ğanîdür hemîşe / Münkir oldur ki bu sözlerüme ikrâr degül
- G. 218/7: Bî-çāre dil Hâţâyî gedâ-yı şikesteden / Döñdürmegil 'inâyetüñ ey **şâh**-ı pür-kemâl
- G. 217/1: Her ne varın **şâh** yolına virmeyen bizden degül / Sevdüğüne cân u başın kıymayan bizden degül
- G. 220/1: Yolından azana **şâh** sen delîl ol / Aña yol gösterüp ağzına dil ol
- G. 220/2: Dilersen ğünehüñden kurtulasın / Yüri **şâh** dergâhında sen sebîl ol
- G. 220/5: Terahķhum kıl faķîre derd-mende / **Şehûñ** virğüsine sen varugil ol
- G. 226/5: Bu Hâţâyîñüñ maķâmı âsitânuñdur müdâm / Çün seni **şâh**-ı kerem özümni Kanber ğörmüşem
- G. 256/5: Menem hem pîr ü hem sultân-ı 'âlem / Hâţâyîem **sehûñ** bir kemteriyem
- G. 263/4: Ey **seh**-i hûbân-ı 'âlem bağ içinde men senüñ / Boyuñı serve saçuñ reyhâna nisbet kılmışam
- G. 265/3: **Sehe** müştâķ idüm ğâyetde bi'llâh / Şükür kim âsitâna şimdi geldüm
- G. 265/5: Ezelden gelmişem **şâh** emri ilen / Sağınmagil cihâna şimdi geldüm
- G. 265/8: Muhammed mu'cizi **şâh** Zü'l-feķârı / Elümdedür nişâne şimdi geldüm
- G. 266/5: **Şâh** işiĝüne secde kılupdur bu Hâţâyî / Baħr-ı Necefe irdüm ü şeh-vâra yoluħdum
- G. 269/5: Mu'cizâtum âşikâr olmazdı 'âlem halkına / Her gice bir vechile ğ'âbımda **şahı** ğörmüşem
- G. 293/5: Bu Hâţâyî hastenüñ maķşûdı **şahuñ** yüzidür / Zâhid-i bed-baħtı ğör dīvâra döñdermiş yüzin
- G. 298/2: Dünyede her kim ki yüzüñ ğördi 'âlem **şahıdur** / Tã yüzüñi ğörmüşem men daħı sultânam bugün
- G. 298/3: Ger meni kulluĝa maķbûl eylegil yâ eyleme / Âsitânuñda senüñ ey **şâh** derbânam bugün
- G. 299/6: Ser-ħoşuz rûz-ı ezel peymâne **sehden** içmişüz / Bu kaķeħden içmeyen hüşyâra söyleñ gelmesün
- G. 306/4: Mevâlî mezhebem **şahuñ** yolında / Müselmânâma diyene reh-berem men
- G. 309/1: Kuluñam bende **şahuñ** gönli bilsün / Bu gönlüm sende **şahuñ** gönli bilsün

- G. 309/2: Şehi görende şād olur sevinür / Bu cānum tende **şāhuñ** gönli bilsün
- G. 309/3: Hezārān türlü türlü senden ötrü / Ki vardur mende **şāhuñ** gönli bilsün
- G. 309/4: Cihān hüblarınūñ içinde gördüm / Seni tavrında **şāhuñ** gönli bilsün
- G. 309/5: Niçe miskīn Ḥaṭāyī kimi gönli / Olur pür-ḥande **şāhuñ** gönli bilsün
- G. 310/4: Virse idi kāmumı ol **şāh** u sultānum menüm / Cānumı kurbān kılayum ol şehe sultāna men
- G. 316/3: Mürşidüñ yolın gidüben ehl-i taḥkīk olgilen / Yoḥsa vardur **şāh** bilür cümle için bir Qurān
- G. 321/4: Ḥaṭāyī bir gedāyuñdur n'ola virseñ murādını / Ki sāyil bī-nevā gıtmez senüñ tek **şāh**-ı 'ādilden
- G. 326/3: Yūsuf egerçi zīnet-i ḥüsn ile **şāhdı** / Ol gitdiyise kaldı saña yādigār ḥüsn
- G. 327/14: Gel ey Sultān Ḥaṭāyī sen oḥı vaşfın güzel **şāhuñ** / Karadur münkirüñ kalbi üregi seng-i mermerden
- G. 327/8: 'Alī oldur ki Fazlı kırtaruban küfr dāmından / Anuñ borcun edā kıldı aluban **şāh**-ı şepperden
- G. 333/2: İşigüñde senüñ her gice ey **şāh** / Sürer yüz miñ şafālar dürlü dürlü
- G. 351/2: Var u varlıgı virmeyince **şāha** varılmaz imiş / Sen özüñi **şāha** dapşur daḥı gel var isteme
- G. 351/3: 'Aşıkuñ ma'sūkını hem kıblesi hem Ka'besi / Sen yüzüñi **şāha** dönder kıble dīvār isteme
- G. 352/1: Meni ser-geşte hayrān eyleyen **şāh** / Gönül tahtını vīrān eyleyen **şāh**
- G. 352/10: Be-deşt-i Erjene bend-i girāndan / Salup der-bend ü zindān eyleyen **şāh**
- G. 352/11: Ḥaṭāyī senden efgān idesidür / Gene maḥşerde dīvān eyleyen **şāh**
- G. 352/2: Meni rüsvā idüp şaldı cihāña / Ğam ilen zār u giryān eyleyen **şāh**
- G. 352/3: Musahḥar eyledi cümle cihānı / Yezīd kavmin Müselmān eyleyen **şāh**
- G. 352/4: Özi bülbül olup gül-zāra girdi / Meni der-bend-i hicrān eyleyen **şāh**
- G. 352/5: Ene'l-Ḥaḥ çağırān Manşūr donında / Yine Manşūrı 'uryān eyleyen **şāh**
- G. 352/6: Ḥasan ilen Ḥüseyni Kerbelāda / Yezīd eliyle kurbān eyleyen **şāh**
- G. 352/7: Çıḥaran Yūsufi çāh-ı belādan / Mısır tahtında sultān eyleyen **şāh**
- G. 352/8: Güneş tek zāhir olmışdur gözinde / Cihān bağın gül-istān eyleyen **şāh**
- G. 352/9: Ḥaṭāsız gözlere yüzi güneşdür / Yine güneşni pinhān eyleyen **şāh**
- G. 353/1: Cihānı bağ u bustān eyleyen **şāh** / Gül ü gülşen gül-istān eyleyen **şāh**
- G. 353/2: Yanaḡuñ şevkine gül ile lāle / Yine bülbülün destān eyleyen **şāh**
- G. 353/3: Budur fazl-ı tebārek şun'-ı kudret / Yine faşl-ı zemistān eyleyen **şāh**
- G. 353/4: Budur burc-ı mehi ez nūr-ı ferruḥ / Bahārı ḥurrem elvān eyleyen **şāh**
- G. 353/5: Şerī'at yolına sābit Ḥaṭāyī / Tarīkat 'ilmin iḥsān eyleyen **şāh**
- G. 358/8: Sürer Döldül çalar **şāh** Zü'l-fekāri / 'Alīden kaldı bu darb u nişāne
- G. 358/9: Ḥaṭāyīem bugün meydān içinde / **Şehūñ** medḥin oḡuram dervişāne
- G. 354/7: Tā ki feryāduña yetmez lūf idüp ol **şāh**-ı ḥüsn / Ey Ḥaṭāyī munca feryād itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 360/3: Kerbelāda geçmiş idi çoḡ belā **şāh** oḡlına / Sen daḥı oynat başuñı ol belānuñ 'ışkına
- G. 361/1: Yine 'azm eyledi gönüm gider ol **şāh**-ı a'lāya / Vücüdüm 'ışka maḥv oldı semek tek düşdi deryāya
- G. 361/2: Vücüdüm şehrine girdi velāyet **şāhını** gördi / İkilik kal'asın yıḡdı ulaşdı zāt-ı yektaya
- G. 361/6: Ḥaṭāyī tā seni gördi vücūduñ ser-be-ser gezdi / Çü **şāhuñ** kulları gördi yüzün ḥāk itdi ol pāya
- G. 362/4: Ey gönül itgil tevāzu' ḡāzilerden al du'ā / **Şāh** diyüpdür yarlıḡaram kul kuluñ du'āsına
- G. 362/7: Ey Ḥaṭāyī gel bu fāni dünyenüñ terkinini kıl / Geç anuñ kāl u kılinde **şāh** digil şafāsına
- G. 365/1: Gül ağaçdan bitdi geldi **şāha** yoldaş olmaḡa / Sırr-ı **şāh** idi ezelden geldi sırdaş olmaḡa
- G. 366/4: Hümāyūn kaşruñuzdan **şāh**-ı ḥübān / N'ola şalsañ menüm üstüme saye
- G. 375/4: Her demde kılmak ey **şeh**-i ḥübān revā degül / Cevr ile zulm munca revādur Ḥaṭāyīye
- G. 379/2: Men gedānuñ ḥāceti senden budur ey **şāh**-ı ḥüsn / Āsitānuñ resmini bildirmegil bigāneye
- G. 381/6: Nāzar kılgıl Ḥaṭāyīye sözün sındurmaḡıl cānā / Kuluñ çoḡ nāzişi vardur senüñ tek **şāhı** yanında
- G. 382/2: Firākuñdan senüñ ey **şāh**-ı ḥübān / Menüm ḥālüm ḥarāb olsun mı böyle
- G. 385/1: Ey gönül sıdk ile her kim **şāh** ilen yoldaş ola / Yüz gerek döndermeye her nice kim yol daş ola
- G. 385/4: Ey gönül ceḥd eylegil doḡrı olagör **şāha** sen / Ākıbet kalbi çıḡar her kimse kim kalmaş ola
- G. 385/5: Ey Ḥaṭāyī sıdk ile bu **şāh** ayaḡına gelen / 'Akıbet bir gün gümānsız ḥālk içinde baş ola
- G. 407/7: Dünyede her kim kıılır bir pādişāhuñ ḥidmetin / Bu Ḥaṭāyī bendedür sıdk ile **şāhuñ** çakeri
- G. 411/5: Ḥaṭāyī **şāh**-ı 'ālem işigüñde / Ğulām-ı kemter ez-Kanber degül mi
- G. 412/1: Bu 'ālem ḥüsnüñe hayrān degül mi / İki 'ālemde **şāh** sultān degül mi
- G. 415/6: Ey **şāha** kulum diyenler da'vīye ma'nī gerek / Ma'nisini bilmeyenler tālib-i rāh olmadı
- G. 415/8: Çün kul olduñ ey Ḥaṭāyī bende fermān ol yakīn / Bende fermān olmayanlar lāyık-ı **şāh** olmadı
- G. 419/2: **Şehūñ** gönlinde gizlü nesne yoḡdur / Yakīn bil ehl-i 'irfāndur Ḥaṭāyī
- G. 425/1: Yapışgil dāmenine koyma **şāhı** / Ki senden zāyil eyler çok günahı
- G. 432/3: Cebra'lı tercümāna çekdi **şāh**-ı evliyā / Tercümāna Cebra'lı getürdi sīb-i aḡmeri
- G. 439/5: Kurşanan cān u gönülden sen **şehe** Kanber-sıfat / Eksük olmaz ol kuluñdan hem kerāmet yā 'Alī
- G. 440/2: Bī-keslerüñ ümidisin ey **şāh**-ı lā-mekān / Mü'min olan getürdi saña ilticā 'Alī
- G. 440/5: Sensin Ḥaṭāyīñün ümidi cümle 'ālemün / Yā **şāh**-ı dīn velāyet ü yā Murtażā 'Alī
- K. 3/4: Menüm mürüm Ḥasan **şāhum** Ḥüseyndür / Ki Zeynül-'ābidin derde devādur
- K. 3/9: Yine Döldüle mindi **şāh** Mehdi / Elinde Zü'l-fekāri Murtażādur
- K. 6/13: Ḥaṭāyīem bugün meydān içinde / Bi-ḥamdı'llāh ki **şāhuñ** leşkeriyem
- K. 7/5: 'Alī Zeynül-'ibādūñ **şāh** başıyçün / Yol içinde Muḥammed Bākırīyüz
- K. 7/8: Taḡidür bā-Naḡī **Şāh** 'Askeri hem / Velī Meḥdī velāyet leşkeriyüz

K. 7/9: Bugün abdalları âzâde-i **şâh** / Cihānuñ kâl ü kılinden berîyüz
K. 8/12: Sekkiz kapusu cennet-i 'adnûñ be-velâyet / Mûsî vü Rızâ **Şâh**-ı Horāsân 'Alidür
K. 8/6: Men çâkerem ol **şâh** Hasan pâdişeh-i vakt / Hağdur ki gönül tahtına sultân 'Alidür
K. 9/4: Hasandur 'âlim ü **şâh**-ı şerî'at / Hüseyñ **şâh**-ı şehîd-i Kerbelâdur
K. 9/7: Taķı vü hem Naķı **şâh** 'Askerî hem / Olar kim şâhib-i sırru'l-beķâdur
K. 10/4: Hüseyñ-i Kerbelâdur **şâh**-ı ma'nî / Aña münkir olanlar kafer oldı
K. 10/6: İmâm Kâzım 'Alî Mûsî Rızâdan / Taķı vü bâ-Naķı **şâh** 'Asker oldı
K. 10/10: **Şehûñ** evlâdına ikrâr idenler / Aķıler gâziler âbdâllar oldı
K. 10/12: **Şehûñ** âstânesinde kulları çoķ / Haţâyî cümlesinden kemter oldı
K. 11/1: Ey iki 'âlem penâhı **şâh** u server yâ 'Alî / Şâhib-i fazl-ı velâyet şîr-i Haydar yâ 'Alî
K. 12/3: Elinde bâde-i gül-reng içer gâzîlerûñ **şâhı** / Ne hâcet nuķl için şekker sözüñ ķand-ı mükerrerdür
K. 13/10: İmâm-ı heştüm ol şâh-ı Horāsân / Haķıkat bil 'Alî Mûsî Rızâdur
K. 13/13: Mevâlî mezhebümdür **Şâh** 'Asker / Şalātu ve's-selâm u merķabâdur
K. 13/19: Du'âcidur saña **şâhâ** Haţâyî / Kim anuñ rüz u şeb virdi du'âdur
K. 14/4: Bendin alduñ 'ifrîtüñ üç yüz ıldan sonra **şâh** / Deşt-i Erjende geçen Kerrâr sensin yâ 'Alî
K. 15/2: Münâfıķlar helâķ oldı Yezîdler zaķm-nâķ oldı / Yine 'âlemlerûñ **şâhı** 'Aliyyü'l-Murtażâ geldi
K. 16/9: Güzel **şâhum** kamer mâhum murâd-gâhum gönül-h'âhum / Cemâlî mażharu'llâhum güzîn-i evliyâ geldi
K. 16/15: Haţâyî haste ol **şâhuñ** cemâlin vaşlını ister / Revân vir cân şatun algil ki 'âlem-i cân-bahâ geldi
K. 18/3: Haķ te'âlâ emri ilen ey **şeh**-i kevn ü meķân / İns ü cinne luţf ile sensin viren cân yâ 'Alî
K. 18/16: Nûr-ı çeşmüm âl-i Hâşim seyyid-i 'âlî-neseb / **Şâh**-ı Kanber mîr-i Bû Zer cân-ı Selmân yâ 'Alî
T. 1/2: Bu Haţâyî gönline kılduñ nüzûl / Merķabâ ey **şâh**-ı 'âlem merķabâ
T. 5/1: Men Hüseyñî mezhebem **şâhuñ** kulu / Ya'ni ki ma'nide Allâhuñ kulu

şâhâ, şehâ: Ey şah!

G. 16/8: Rûh-ı muşavver oldı yüzünden be-âb u gil / Sensin **şehâ** bu aķsen-i taķvîme ķimyâ
G. 63/1: **Şehâ** ol zülf-i müşķinüñ ne zibâ çîn-ber-çîndür / Ki her bir târı ol zülfüñ bahâ-yı Çîn ü Mâ-çîndür
G. 118/7: Haţâyî cân u dilden **şâhâ** ķuldur / 'Alînüñ işiginde bir gedâdur
G. 130/1: Ne buyursan **şehâ** fermân senüñdür / Yoluñda cân u baş ķurbân senüñdür
G. 130/6: Ezelden cânımı ķurbâna virdüm / Kabûl eyle **şehâ** ķurbân senüñdür
G. 131/4: Gâh u bi-gâh maña tevbe virür ol vâ'iz-i şehr / Vâ'izüñ tevbesi **şâhâ** maña efsâne gelür
G. 140/1: Sensiziñ gönüm **şehâ** bir külbe-i virânedür / Kimseye 'arz itmezem kim bir yıhılmış hânedür
G. 159/2: **Şehâ** her kim gönül virmez cihânda / Aña insan dimeñ dîv ü perîdür
G. 169/2: Kapuñda n'ola meh ü mihre baş egmez isem / Ferâz-ı küngüre-i 'arşdur **şehâ** yirümüz
G. 239/4: Sabr-ı Eyyüb eyledüm **şâhâ** 'inâyet vaķtidür / Dem-be-dem men intizâr-ı luţf-ı Allâh olmuşam
G. 265/2: **Şehâ** men 'âşık u hayrân u mestem / Muķibbem hânedâna şimdi geldüm
G. 272/1: **Şâhâ** ğamunda âteş-i süzâna yanaram / Pervâne-vâr şem'-i şebistâna yanaram
G. 262/2: Bûlbûl-i mestem **şehâ** bîmâr u zâram rüz u şeb / Ârzü-yı gül ğamından hâra muhtâc olmuşam
G. 262/5: Söz içinde bu Haţâyîñüñ cihân muhtâcîdur / Bir nefes senden **şehâ** ğüftâra muhtâc olmuşam
G. 306/7: Haţâyîyem **şehâ** eksüklü ķulam / Kapuñda bir kemîne kemterem men
G. 355/27: 'İyd-ı yüzüñ çün **şehâ** müjgân oķıylan cânımı / Kaşlaruñ yayına ķurbân itdigüñ ya'ni ki ne
G. 356/6: Vechüñ eyyâmında bu baķt-ı siyâhumuñ **şehâ** / Nisbetini leyl-i yeldâ kıldığuñ ya'ni ki ne
G. 356/8: İstedüm küyuñda cân virem **şehâ** te'hîr idüp / İnne emhilhüm rüveydâ kıldığuñ ya'ni ki ne
G. 343/1: Gönlümi çekdi **şehâ** dâğ-ı ğamuñ dâğ üstine / Yine ol mâhuñ firâķı çekdi bir dâğ üstine
G. 361/5: **Şehâ** minnet **şehâ** minnet bugün yevmü'l-hisâb oldı / Ma'ârifler hisâb virdi münâfıķ kaldı ferdaya
G. 366/1: **Şehâ** ķilgil teraħķum men gedâya / İşigüñde yetürgil bi-nevâya
G. 368/1: Çeşmüme geldi **şehâ** naķş-ı hayâlün bu gice / Kıldı aşıfte meni zülf ile hâlün bu gice
G. 376/2: Gönlüme sen düşdüğünce gözlerüm kan yaş töker / Ayağuñ toprağı **şâhâ** ķimiyâdur gönlüme
G. 382/1: **Şehâ** bağrum kebâb olsun mı böyle / Gözüm yaşı şarâb olsun mı böyle
G. 395/3: Tâ ki 'işķuñ gelmedi **şâhâ** bu gönüm tahtına / Ey şanem şehr-i vücûdum beyt-i ma'mûr olmadı
G. 417/1: **Şehâ** senden şafâ ister Haţâyî / Kerem luţf u 'atâ ister Haţâyî
G. 417/5: **Şehâ** bu doğru yola varmağ için / Senüñ tek reh-nümâ ister Haţâyî
G. 428/1: Ey **şehâ** men senden özge sevmedüm sevmen daķı / Mâh-ı rûşen senden özge sevmedüm sevmen daķı
K. 17/2: Dinüñ 'işķına koyan başı 'âlem serveri **şâhâ** / Eline Zü'l-feķâr almış 'Aliyyü'l-Murtażâ geldi
K. 12/6: Hıţây ilen Hoten mülki **şehâ** feth oldı Çîni bil / Ki meclis nâfe-i hüsnüñ ser-â-ser müşķ ü 'anberdür
K. 12/11: Haţâyîñüñ degül haddi **şehâ** ķulum diye bilgil / Eger hîdmet kabûl olsa anuñ mevlâsı Kanberdür

şâhân: Şahlar, padişahlar.

G. 263/1: Hüsnüñi men Yûsuf-ı Ken'âna nisbet ķılmuşam / Kılmuşam nisbet velî **şâhâna** nisbet ķılmuşam

Şâh Haydar: Şah İsmail'in babası Safevî tarikatının şeyhi Haydar.

G. 372/8: Haţâyîyem özüm **Şâh Haydar** oğlı / Bu remzi saħlagil sen cân içinde
K. 16/14: İmâm **Şâh Haydar** oğlına dil ü cândan rızâ virgil / İmâm Ca'fer-i Şâdık'dan imâm Mûşâ Rızâ geldi

Şāh İsmā‘īl: Safevi Devleti'nin kurucusu ve ilk şahıdır.

- G. 150/5: Velî kim ism ile **Şāh İsmā‘īldür** / Haṭāyīdür ‘Alīnūñ çākeridür
G. 161/5: **Şāh İsmā‘īl**-i gāzi şāh Hüseyn-i tāk-baḥş / Haydar-ı leşker-şiken ‘ilmūñ beyānı şāhdur
G. 257/1: Adum **Şāh İsmā‘īl** Haḫḫuñ sırrıyem / Bu cümle gāzilerūñ serveriyem
G. 418/7: Velikīn ad ile **Şāh İsmā‘īldür** / Taḥalluşı Haṭāyīdür Haṭāyī
K. 15/8: Uyanğıl olmağıl gāfıl ki geldi **Şāh İsmā‘īl** / Yolında cān fedā kıl kim imām-ı reh-nümā geldi

şāhbāz: Yiğit, şanlı, kahraman.

- G. 440/1: Ey **şāhbāz-ı** her dü-cihān Murtażā ‘Alī / Ey şāhib-i şecā‘at u kān-ı seḫā ‘Alī

Şāh-ı merdān: Yiğitlerin şahı Hz. Ali.

- G. 39/7: Bu Haṭāyīnūñ günāhın sen getürme yüzine / **Şāh-ı merdān** şīr-i Yezdān sırr-ı şübḫānum meded
G. 62/2: ‘Alī şīr-i Ḥudādur **Şāh-ı merdān** / Muḥammed Haḫḫa peygamber gelüpdür
G. 75/9: Bezl ider bezmin Haṭāyī āb-ı kevserden müdām / **Şāh-ı merdān** ‘Alīnūñ Kanberi nisbetlödür
G. 110/2: **Şāh-ı Merdānuñ** yolında çoḫ kişi vardur velî / Āferīn ol başa kim miñ başa bir baş oynadur
G. 118/4: ‘Alīdür **Şāh-ı merdān** şīr-i Yezdān / Anı Haḫ bilmeyen miñ kez ḫaṭādur
G. 168/1: Biz ezelden tā ebed meydāna gelmişlerdenüz / **Şāh-ı merdān** ‘ışkına merdāne gelmişlerdenüz
G. 432/6: **Şāh-ı merdān** ‘Alīnūñ kulları çokdur velî / Bu Haṭāyī cümlesinūñ kemterinūñ kemteri
K. 18/8: Haḫ te‘ālā ḫazretinden leyletü‘l-esrā yakīn / Cebra‘īl indürdi ismūñ şāh-ı merdān yā ‘Alī
T. 7/1: Sāye-i ḫürşīd-i şübḫāndur ‘Alī / Ehl-i fakra **Şāh-ı merdāndur** ‘Alī

şāh-ı cümle-i merdān: Bütün erenlerin şahı Hz. Ali.

- G. 119/1: Çü **şāh-ı cümle-i merdān** ‘Alīdür / Enīs ü hemdem ü Raḫmān ‘Alīdür

şāh-ı velāyet: Veliler şahı Hz. Ali.

- G. 327/13: ‘Alī **şāh-ı velāyetdür** aña münkir olan kāfır / Koyuñ taḫlīd ile olsun geçūben dīn-i ebterden
K. 9/11: Şeh-i Merdān ‘Alī **şāh-ı velāyet** / Haṭāyīye meded kıl bī-nevādur
K. 15/3: ‘Alī **şāh-ı velāyetdür** ‘Alī sırr-ı hidāyetdür / ‘Alī şol ma‘niden peydā ki sırr-ı evliyā geldi

şeh-i devrān: Dünyanın şahı; dönemin padişahı.

- G. 115/5: Cām-ı Cemşīd ü Cemūñ devrānı ḫatm oldı tamam / Devr-i cām imdi anuñdur kim **şeh-i devrān** durur

şeh-i ḫübān: Güzeller padişahı.

- G. 270/4: Cevr ü cefāñı bülbul-i şeydāya kılmagıl / Vācib degüldür ey **şeh-i ḫübān** ne söyliyem

şeh-i merdān: Yiğitler şahı Hz. Ali.

- G. 207/11: Haṭāyī derd-mendi şaldı derde / Selām virür şeh-i merdāne çeşmūñ
G. 327/1: Muḫibb ü çāker-i Haydar rivāyet dinle Haydardan / Şeh-i Merdān Şīr-i Yezdān o Kerrār-ı mükerrerden
K. 8/7: Vir başı Hüseyn ‘ışkına şūfī vü şehīd ol / Gel şübḫeden arın şeh-i merdān ‘Alīdür
K. 9/3: Şeh-i Merdān ‘Alī vü ḫavz-ı kevser / Anuñdur kim ‘Aliyyü‘l-Murtażādur
K. 9/11: Şeh-i Merdān ‘Alī **şāh-ı velāyet** / Haṭāyīye meded kıl bī-nevādur

şā‘ir: Şiir söyleyen veya şiir yazan kimse.

- G. 187/5: Zamāne **şā‘irinde** görmedüm hīç / Haṭāyī bülbul-i güyā senūñ tek

şākir: Şükür ve hamd edici, eden.

- G. 433/7: Ey Haṭāyī **şākir** ol mihr ü vefādur ḡam degül / Her cefālar kim saña ol Türk-i ṭannāz eyledi

Şām: Suriye'nin başkenti, genel anlamda orta doğu coğrafyasını ifade etmek için kullanılır.

- G. 432/2: Evvel ü āhir ‘Alīdür zāhir ü bāṭın ‘Alī / Hüküm idüp şaldı ayaḡa Rūm u **Şām** u Berberi
K. 11/9: Sensin ol Haydar ki dest-i mu‘cizātuñı görüp / Hükümüne rām oldı **Şām** u Rūm u Berber yā ‘Alī
M. 2/21: Kāmu Rūm u Çīn ü Horāsān u **Şām** / Açar bir beg iğit bularnı tamam
M. 2/28: Alup **Şām** u Rūmı musaḫḫar kılup / Pes andan hevā-yı Fireng eylerem

şal: Bele sarılan kuşak.

- G. 121/3: Zāhidūñ giydüğü şūf u sıkarlāt / Faḫīrūñ giydüğü **şāl** anda n’eyler

şām: Akşam, gecenin başlangıcı.

- G. 22/5: Yastan Haṭāyī yār işigin i‘tikād ile / **Şām** u seherde devletine eylegil du‘ā
G. 23/3: Şabr u ārāmum gidüpdür görmezem ‘aynumda ḫ‘āb / Firkatūñ bir eylemişdür şubḫ ile **şāmı** maña
G. 55/4: Tā senūñ zūlf ü ruḫuñı görmişem her şubḫ u **şām** / Gice gündüz giryeden gelmez gözūme ḫ‘āblar
G. 100/2: Hīç bilmezem bu dünyede eyyām-ı rüzḡār / Rūy ile zūlfūñüz maña şubḫ ile **şāmdur**
G. 227/2: Dil-berūñ vaşlından ayru istemen her şubḫ u **şām** / Yüzi şubḫumdur velīkin zūlfı şāmumdur menüm

G. 377/5: Rümî yüzüne düşgeç ol zülf-i semen-sâyı / Bir müyini virmezmen Mısr u Haleb ü **Şāma**
G. 243/2: Gicem ilen gündüzüm fark edebilmen ey şanem / Rüy ilen zülfün olupdur şubh ilen **şāmum** menüm
G. 354/2: Her seher tā **şām** olunca dapmazam çün rāhatı / Bendeni kaygudan āzād itdigün ya 'ni ki ne
G. 363/3: Vücūdum beyt-i Allāhdur yakīn bil / Sücūdum aṇadur **şām** u seher-gāh
G. 396/1: Tā ki aḥşam vakti gördüm ey büt-i meh-rū seni / Gündüzün tā **şām** olunca isterem her sū seni
G. 416/4: Dilegüm bu idi Hākdan ey ḥabībüm şubh u **şām** / Yār elinden ola yāre cānda 'ışkuñ yaresi

şān: Büyüklük, ululuk, azamet; iyi bir nitelikle tanınmış olma durumu, ün, şöret, itibar.

G. 17/1: Tā ki ruḥ-sārından er-Raḥman 'ale'l-'arş istevā / Hem anuñ **şānında** münzel āyet-i şemsü'd-ḍuḥā
G. 57/8: Server-i Merdān 'Alīnūñ āliyem evlādiyām / Zü'l-feḳār u tāc u Döldül Kanberem **şān** mendedür
G. 61/2: Ādemūñ **şānında** kerremnā didi nuṭḳ-ı İlāh / Ehl-i ma'niyseñ ḥaḳīḳat semme vechu'llāhi gör
G. 86/2: Hāḳ bilür kim ruḥlaruñ **şānında** olmışdur nüzül / Āyet-i muḥşaf ki evrāk-ı kitāb üstindedür
G. 78/3: Geldi sübhāne'l-lezī esrā bi-'abdiḥ **şānuña** / Levḥ-i maḥfūz üste ol ḥüsnūñ beyānı ḥandadur
G. 201/1: Beşāret gönölme **şān** sen mi geldüñ / Bu kuru cismüme cān sen mi geldüñ
G. 291/3: 'İzāruñ nūrıdır Yāsīn anuñ **şānuñdadur** el-ḥamd / Lebūñ yāḳūt-ı aḥmerdür dişüñ lü'lü'-i gevherden
G. 318/5: Ey Ḥaṭāyī dil-berüñ **şānında** şīrīn sözlerüñ / Āyet ü bürhān u te'vīl-i rivāyetdür bugün
G. 434/2: Ser-māyesi vü sūd u ziyānı dü-cihānuñ / El-minnetü li'llāh ki menüm **şānuma** düşdi
K. 11/2: Geldi destüñ **şānına** ism-i yedu'llāh bī-gümān / Oldı zāt-ı bī-misālūñ Hāḳḳa mazḥar yā 'Alī
K. 11/6: Ol 'Alisin kim senüñ **şānuña** geldi Hel etā / Vaşfuñ oldı ma'nī-i Ḳur'ān ser-ā-ser yā 'Alī
K. 14/7: Lā fetā illā 'Alī **şānuña** olmışdur nüzül / Darb içinde sikke-i dīnār sensin yā 'Alī
Mus. 1/13: O Ṭāḥā vü Yāsīn gelen **şānına** / Yir ü gök yetişmez hem eyvānına **Mus. 1/13**
T. 1/1: Yā 'Alī cānum saña olsun fedā / Kul keḫādur **şānuña** Hākdan nidā

şāne: Tarak; gelin, koku, meşşata ile birlikte kullanılır. Sevgilinin saçları için mutlaka bir şaneye ihtiyaç duyulur. Bazen onu bağlayıp tutar, bazen dağıtır. Sevgilinin saçında yer edinmiş olan gönüllerin dökülmesine neden olur. Saç ile birlikte bulunduğu için misk kokar. Bazen aşkın kirpikleri şaneye benzer.

G. 58/8: Meger meşşāta zülfüñ **şāne** kılmış / Bu gelen nūkhēt-i reyḥān anuñdur
G. 79/7: Bu Ḥaṭāyī başdan ayağa üzülmüşdür tamām / Nişe kim ol zülfüne mahrem hemīşe **şānedür**
G. 138/2: Tā **şāne** kıldı zülfüñi meşşāta-i ezel / Tābından açılır ki cihān müşk-bār olur
G. 174/5: **Şāneden** meşşāta şalmış bir saçuñ kılın yire / Ser-be-ser ḥāk-i cihānı 'anber-efşān eylemiş
G. 297/1: Müşgīn saçına tā ki melek çaldı **şānesin** / Şad pāre kıldı cān kuşunuñ āşiyānesin
G. 334/4: Dāyım gönül kuşu ki düşer dām-ı zülfine / Başdan ayağa yaralı çün **şāneyem** yine
G. 371/4: Divāneyüz divāneye kalem yoḥ / Bize ne saç u saḳal u ne **şāne**

şarāb: İçilecek şey, bade.

G. 26/2: Mānend-i cām-ı Hızr-ı Nebīdür misāl ilen / Āb-ı ḥayāt içindeki cān-baḥş iden **şarāb**
G. 26/5: İçmiş **şarāb**-ı la'li çü ser-ḥoş öper ayaḡ / Nuḳl eylemekde cān ü cigerden diler kebāb
G. 27/5: Der-mesācid neylerem va'zın işitmek vā'izüñ / Güşe-i mey-ḥāne yigrekür maña cām-ı **şarāb**
G. 28/4: Ey sāḳi-i muḥabbet-i cān āferīn saña / Peymāne-i lebūñden içen istemez **şarāb**
G. 64/2: Gel ḥumārüm yaz menüm vaşluñ meyinden ey perī / K'ol şarābuñ ḥasreti baḡrum kebāb itmiş durur
G. 89/4: Her ḥaste-dil ki bāde-i 'ışkuñla oldı mest / Çeşmüñi sāḳi la'lüñi cām-ı **şarāb** oḡur
G. 105/4: Āb-ı kevserdür dudaḡuñ bāḡ-ı cennetdür yüzüñ / Kim maña la'lüñ **şarābı** cām-ı şāf olmuş durur
G. 133/3: Gözleri devrinde mest oldı dudaḡı bādeden / Zāhidi mey-ḥāneden gördüm **şarāb** almış gelür
G. 175/3: Leblerüñ peymānesinden Şiblī vü Mansūr mest / Kim ki içdi şol **şarābı** şāḫib-i temcīd imiş
G. 219/5: Bu Ḥaṭāyī and içey dil-ber-i şīrīn-zebān / Āb-ı ḥayvān olmaya la'lüñ **şarābından** zülāl
G. 375/3: La'l-i lebūñ **şarābını** bir kez dadupdur ol / Derd-i diline bil ki şifādur Ḥaṭāyīye
G. 382/1: Şehā baḡrum kebāb olsun mı böyle / Gözüm yaşı **şarāb** olsun mı böyle
G. 402/5: Ey Ḥaṭāyī dimegil anuñ **şarābın** sen ḥarām / Sīnesine nūr tek dolmuş İlāhuñ rahmeti
G. 411/4: **Şarāb**-ı 'ışk içen 'uşşāka ey dost / Lebūñ nuḳl u sözüñ şekker degül mi
K. 12/2: 'Alī oldur ki cennetde olupdur sāḳi-i kevser / Budur cennet budur sāḳi **şarābı** āb-ı kevserdür

sark: Doḡu.

G. 419/3: 'Alīnūñ Zü'l-feḳārı **şarka** ḡarba / Yüridi çün Süleymāndur Ḥaṭāyī
K. 11/11: Ol kerāmet kānısın kim Hāḳ te'ālādan saña / **Şark** u ḡarb u 'arş u kürs oldı musaḥḥar yā 'Alī
K. 18/21: Cümle mevcūdāt-ı 'ālem ins ü cin ḥükmündedür / **Şark** u ḡarb u tül u arz u şer'-i divān yā 'Alī

sart: Şart, talep, istek.

G. 188/5: 'Āşīḳam dırsin dilā **şartı** budur 'āşīḳlaruñ / Her ne kim cānāne kılsa cāna ḥoş gelmek gerek

şeb: Gece; sevgilinin yanakları ruz, saçları ise gecedir. Aşık geceleri sevgilisini düşünüp dertlenir.

G. 5/2: Hecrüñ cefāsı öyle yaḥupdur bu gönölümü / Her **şeb** kapuñda nāle vü eḡḡān yeter maña
G. 67/2: Devr-i ḥüsninde anuñ ey yaşlu çeşmüm uymagil / Kim **şeb-i** zülfüñden anuñ rüz ḥ'āb almış gider
G. 94/3: Rüz u **şeb** bes kim kıılır bülbul fiḡān u zārılıḡ / Tā gül-istānda lebūñ tek bir gül-i ḥandān durur

G. 102/3: Bu gönülüm 'âdeti her **şeb** ğamuñda / Figân ü nâle bünyâd eylemekdür
G. 115/2: Meclis-i 'uşşâkı pür-nûr itse ol her **şeb** n'ola / Kim melâyik şem'i gökde kevkeb-i rahşân durur
G. 116/3: Yüzün çü mâh-ı bedrdür yeldâ **şebi** zülfün senün / 'Âşıkları mest eyleyen la'l-i lebün peymânedür
G. 167/3: Dün sağınur kim ki görse zülfünün **şeb** rengini / Kim qaraya boyayupdur anı dūd-i âhumuz
G. 172/2: Ey perî her-dem nigh-bân kapuñâ hâcet degül / Kim yeter kûyında her **şeb** nâle vü âhum ceres
G. 244/2: Zülfün şebinde teşneyem ol âb-ı la'lüne / Zülmât içinde çeşme-i hayvâna gelmişem
G. 250/4: Men n'ola kevkeb kimi her **şeb** ğamuñda olmayam / Çün cemâlün gökde mâh-ı âsumânumdur menüm
G. 259/2: Gerçi yüzünden ayruyam ammâ hayâlüne / Hicrân **şebinde** göge bahup mâha şükr idem
G. 280/4: Munca miñnet çekdüm ey dil zulmet-i hicrân **şebi** / Ol mehün vaşlına yetdün bahtiyâr olmaz mısan
G. 333/5: Hayâl-i zülfünüz boynumda her **şeb** / Olupdur ejdehâlar dürlü dürlü
G. 391/2: Ger siyehdür dünyede leyl ile zülmât u **şebe** / Olmaya bunlar siyâh ol tûrra-i târuñ kimi

şeb-çerâğ: Geceleyn parlayan bir çeşit taş. (Şebçerağ, geceleyn çıra gibi parlayan bir cevher imiş. Efsâneye göre Gâv-ı bahri denilen hayvan otlamak için karaya çıktığı zaman, şebçerağı da birlikte getirip otlayacağı yere koyar, onun aydınlığında otlarmış) (İP).

G. 407/5: Rûz u şeb ay u güneş gird-i felekni devr ider / **Şeb-çerâğ** olmuşdur istersen büt-i nîk-ahteri

şeb-i hicrân: Ayrılık gecesi.

G. 223/4: Şeb-i hicrânda ey sâlik hidâyet şem'ine yetdüm / Yüzünün âfitâbında yüz envâr-ı şafâ gördüm
G. 434/4: 'İyd oldı bugün cân-ı Hâtâyî saña kurbân / Vaşluñ mededi çün şeb-i hicrânuma düşdi

şeb-i kadr: Kadir gecesi; sevgilinin saçlarının siyah ve değerli oluşu.

G. 54/2: Saçuñ rengin **şeb-i kadr** ohıyanlar / Yüzün nûrın meh-i tâbân dimişdür

şebistân: Yatak odası, halvet yeri.

G. 76/8: Gezmegil 'âlemd e ser-gerdân gönül pervâne tek / Uş münevverdür cihân şem'-i **şebistân** devridür
G. 229/3: Bülbül-i zâram yüzün bağ u gül-istân durur / Ol gül-istân üstine zülfün **şebistândur** menüm
G. 303/3: Men didüm gördüm **şebistân** perdeden ol çehreñi / Yâr aydur yâr degüldür tende cândur sen diyen

şebâb: Gençlik, tazelik.

G. 26/6: Âyine-i Sikender ü hem câm-ı Cem budur / İzhâr ider cihânı kılur şeyhi çün **şebâb**

şebnem: Çiğ tanesi, jale. Sabahleyn ve özellikle bahar mevsiminde bazı çiçekler üzerine düşen şebnem, sevgilinin yüzündeki tere benzetilmiştir.

G. 335/2: 'Ârızuñ üste düşüpdür kaatre kaatre şol 'araç / Şanasın **şebnem** durur düşmiş gül-istân üstine

şecâ'at: Yiğitlik, yüreklilik, cesâret.

G. 257/8: Ulu babam Şafî atam Cüneyddür / **Şecâ'at** ehlinün haq Ca'feriyem
K. 4/15: Bañr-ı **şecâ'at** evc-i şehâvet mekân-ı lutf / Kân-ı kerem seni didüm ehl-i ğazâ seni
K. 11/4: Ey **şecâ'at** ma'deni sen hışm ile hükm eyleseñ / Kün fe-kân bir almadur destine yek-ser yâ 'Alî
K. 12/4: **Şecâ'at** bu kerâmet bu velâyet bu mürüvvet bu / 'Alîni görmeyen hâzır Yezîd ü gebr ü kâferdür

secer: Ağaç, dıraht.

G. 153/4: 'Arş u kürsî cennet ü hem nâr u tûbâ vü **secer** / Ebr ü bād u mâ' u tîn 'aşl-ı şerâsı hândadur

şefâ'at: Bir suçun bağışlanması veya bir isteğin yerine getirilmesi için aracı olma; peygamberlerin ve Allah'ın izin vereceği kimselerin, kulların suçlarının bağışlanması için Cenâbıhak katında aracılık etmeleri.

G. 425/3: Günâhum çoğ durur kılğil **şefâ'at** / Çü sensin ey güneş-kârlar penâhı
K. 2/10: Bu Hâtâyî hasteye kılğil **şefâ'at** rûz-ı haşr / Çünki aşlından senünlen âşinâdur yâ Nebî
K. 4/19: Yâ Rab Hâtâyî bendeñe kılğil **şefâ'ati** / Ol günde kim penâh ider ehl-i hâtâ seni
Mus. 1/23: **Şefâ'at** ol eyler bu 'âlemlere / Olan lahmûke lahmî peygambere

şefî': Şefâat eden, bir kimsenin affa uğraması için aracılık eden kimse.

G. 251/4: Ol 'Alisin kim hamu peygambere sensin **şefî'** / Cümle bu ümmîd ilen kapuñâ gelür hâş u 'âm

şefî'ü'l-müznibîn: Günahkârların şefaatçisi, Hz. Muhammed.

K. 17/1: **Şefî'ü'l-müznibîn** Hâkdan Muhammed Muşafâ geldi / Cihân ehline fâhr olsun anuñ tek müctebâ geldi

şehâdet: 'Eşhedü en lâ ilâhe illallah..' cümlesini söyleyerek Allah'ın var olduğuna şahitlik etme.

G. 153/6: Hâtem-i tevîdî her kim gönline mühr itmedi / Ol **şehâdet** şerhinün bilmez esâsı hândadur

şehâdet barmağı: Bir şey gösterir veya işâret ederken kullanılan başparmağın yanındaki parmak, işâret parmağı.

K. 11/10: Ol 'Alisin kim **şehadet barmağın** kullab idüp / Kıpdi yirden kuvvetünle bâb-ı Haydar yâ 'Alî

şehadet mülki: Şehitlik ülkesi.

G. 168/6: Gayb-ı muṭlaḳdan temâşâ-yı ruh-ı zîbâ içün / Bu **şehadet mülkine** seyrâna gelmişlerdenüz

sehd: Bal.

G. 172/1: Ey dudağın **sehd** ü şekkerdür siyeh hâlün meges / Olmasun 'ışkuñdan ayru tende cânım bir nefes

G. 268/5: Ey Hâtâyî ölmegün farz oldı şol tütü kimi / Lebleri **sehd** ü şeker-güftarı gıtdüm görmedüm

şehensâh: Padişahlar padişahı, şahlar şahı.

G. 16/10: Hem-tâsı ol **şehensâh**-i a'zam nigârumun / Yoḥdur be-Hakk-ı hürmet-i evlâd-ı Muṣṭafâ

G. 118/6: 'Alidür gâziler şâh u **şehensâh** / Muhammed Muṣṭafâ şâhib-likâdur

G. 251/2: Ol **şehensâh**-ı cihânsın kim kıl olup kapuñ / Kanberinün hıdmeti çün Kayser ü Cemdür gulâm

G. 259/5: Bende Hâtâyî düşmiş idi yârdan ırağ / Yetdüm çü âsitân-ı **şehensâha** şükr idem

G. 417/2: Ayagın toprağını ey **şehensâh** / Gözine tütüyâ ister Hâtâyî

K. 5/4: **Şehensâhsin** ki kemter kullarınun / Öñünce evliyâlardur sipâhî

K. 8/16: Sulṭân-ı ser-â-perde zuhûr oldı çü Mehdi / Fâş oldı **şehensâh** ki devrân 'Alidür

şehid: Allah yolunda ve dîn uğrunda savaşırken ölen kimse.

G. 15/5: Ey Hâtâyî sen **şehid**-i gamze-i dil-dârsın / Haşrde reşk aparur yitmiş iki millet saña

G. 16/11: Yârın yolında ḥaste Hâtâyî be-zaḥm-ı tîğ / Olgil **şehid**-i deşt-i beyâbân-ı Kerbelâ

G. 52/5: Biz imâm kullarıyuz sâdikâne / **Şehidlik** gâzilik nişânumuzdur

K. 8/7: Vir başı Hüseyin 'ışkına şüfî vü **şehid** ol / Gel şübheden arın şeh-i merdân 'Alidür

K. 9/4: Hasandur 'âlim ü şâh-ı şer'at / Hüseyin şâh-ı **şehid**-i Kerbelâdur

K. 13/5: Hasan içdi ağuyı zehr-i kâtil / **Şehid**-i dîn Hüseyin-i Kerbelâdur

şehir: Şehir, mülk.

G. 31/1: Ser-ḥoş-i câm-ı elestem tâ ebed ḥuşyâr mest / Mest-i lâya'kıl gezermen **şehir** içinde 'âr mest

G. 34/2: Heçr evinde men kimünlen hem-dem olam ey şanem / Göñlümün **şehirinde** mihmân senden özge kimse

G. 124/11: Sefer kıl dur oturma ey Hâtâyî / Ki **şehir-i** Erdebîlde ḥânedân var

G. 131/4: Gâh u bi-gâh maña tevbe virür ol vâ'iz-i **şehir** / Vâ'izün tevbesi şâhâ maña efsâne gelür

G. 146/13: Bu dükân yüz miñ dükândur Haḳ dükânıdur velî / **Şehir** birdür kâr birdür asılırsan dâr bir

G. 152/3: Ey gönül feryâd u nâle vâktidür eyle fiğân / Şimdi **şehründen** senün ol şâh-ı sulṭân ayrılır

G. 180/2: Egerçi 'ışkı güneş söyler ise kâdî-i **şehir** / Yüzine bahma anuñ çün kılur kinâyet-i 'ışk

G. 201/3: Elün kanlu gözün kinlü ne hâldür / O **şehir** içre şalup kan sen mi geldün

G. 201/4: Yûsuf **şehrine** geldün Mısrardan mı / Hüseyin ey şâh-ı Ken'an sen mi geldün

G. 287/1: Çıhmaz ey dil-ber senün hayl-i hayâlün yâddan / Göñlümün **şehrini** yıhıdı 'ışkuñuz bünyâddan

G. 400/3: 'İşkuña düşen gönüller şanma kim âbâd ola / Anların **şehrin** ḥarâb itdi firâkuñ leşkari

K. 6/3: Hasan **şehirinde** mesken tutdı gönüm / Hüseyinün hem kemîne kemteriyem yoḥ

şehir-i vücüd: Vücut şehri, beden.

G. 297/3: 'İşkuñ ki geldi mihr ile **şehir-i vücüduma** / Mihmândur ol ki cân ü gönül dutdı ḥânesin

G. 395/3: Tâ ki 'ışkuñ gelmedi şâhâ bu gönüm taḥtına / Ey şanem **şehir-i vücüdum** beyt-i ma'mûr olmadı

şehlâ: Kusur değil güzellik sayılabilecek şekilde şaşı, hafif şaşı (göz).

G. 40/9: Kısmeti rûz-ı ezelden hem mu'ayyen Muṣṭafâ / Nergis-i **şehlâ** imişsin yâ 'Alî senden meded

G. 85/4: Ḥayf ola çeşmüñi cânâ nergise nisbet kılam / Ḥansı nergis gözlerün tek mest ü hem **şehlâ** düşer

şeh-mâr: Yılanlar şahı; sevgilinin zülfü.

G. 414/2: Zülfünü yüz üste gördüm ḥalkalanmış söyledüm / Genc birdür üste niçün yatmış ol **şeh-mâr** iki

şehmât: Satranç oyununda mat olma, yenilme.

G. 307/4: Dünyenün mâlı vü genci zerḳine aldanma kim / Evvelî zerḳ u neşâtdur âhiri **şehmâtsın**

şehriyâr: Padişah, hükümdar.

M. 2/7: Kimin 'âlem içre iden **şehriyar** / Kimin gül kıluban kimin itdi hâr

M. 2/56: Maña yârî virgil sen ey **şehriyar** / Ki ger Rüstem olsa kılam tarumar

şeh-süvâr: Çok usta binici.

G. 73/1: Dîn Muhammed dînidür şallu a'lâ şâhib-vaḳâr / Kevserün şuyın viren şâhum 'Alidür **şeh-süvâr**

G. 278/4: Menden götürmegil nazar ey **şeh-süvâr**-ı ḥüsn / [Çün] dergehünde zulm ola kim nâ-pesend olam

G. 326/1: Sensin cihân içinde bugün **şeh-süvâr**-ı ḥüsn / Devr-i kamerde oldı saña âşikâr ḥüsn

G. 355/4: Tökmek içün kanımı başum kesüp her dem-be-dem / **Şeh-süvârım** 'azm-i meydân itdigün ya'ni ki ne

K. 18/7: Sāyebān-ı çarh-ı gerdün sāyesinde gelmemiş / Bir senün tek **şeh-süvār**-ı mîr-i meydān yâ 'Alî

şehvār: Şahlara lâıyk olan iri tâneli inci.

G. 108/1: 'Anberîn zülfün midür yâ müşk-i Tataruñ durur / Gökde kevkeb 'ıkdı hem lü'lü'-i **şehvāruñ** durur

G. 253/6: Dünyesinden men anuñ sırrın bilürdüm ol meni / Bañr-ı rahmet içre men bir lü'lü'-i **şehvār** idüm

G. 266/5: Şāh işigüne secde kılupdur bu Hattāy / Bañr-ı Necefe irdüm ü **şeh-vāra** yoluñdum

K. 1/9: Yağduran deryāya gökden ebr-i nîsān yağmurın / Kañresinden lü'lü'-i **şehvār** iden Perverdigār

sehzāde: Hükümdar oğlu.

G. 27/4: Görmemişdür merdüm-i şāhib-naazarlar dünyede / Sen teki 'ālemdede bir **şeh-zāde**-i 'ālî-cenāb

G. 75/3: Yohsa bir **sehzāde**-i zerrîn-kemerdür pür-ñut / Ol kemer üste elifler hañçerî nisbetlödür

G. 360/2: Şad hezār la'net Yezîde çünki ol **şeh-zādeye** / Bir içim su virmedi kâdir Hudānuñ 'ışkına

G. 216/1: Sünbülün küfrinden ey **şeh-zāde** imān münfa'il / Hatt-ı sebzün revnağından berg-i reyñān münfa'il

sek, sekk: Şüphe, zan.

G. 316/5: Ey Hattāy kim ki tutmaz mürşid-i Hağdan hañber / **Şek** degül kim ol Yezîddür özine kılmış ziyān

K. 4/13: **Şekk** ü gümān içinde fenā boldı tâ ebed / Dārü'l-fenāda bilmeyen ehl-i beka seni

şekker: Şeker kamışı, şeker pancarı vb. bitkilerin öz suyundan veya nişastasından çıkarılan, çoğunlukla beyaz billûrlar hâlinde, suda kolayca eriyen, ağızda tatlı bir lezzet bırakan, birleşiminde karbon oksijen ve hidrojen bulunan maddelere verilen ortak isim; sevimli, cana yakın, güzel huylu, tatlı dilli.

G. 31/4: Her kamışdan **şekker** olmaz her tikenden tâze gül / Her geyigün göbeginden nāfe-i Tatar mest

G. 70/3: Şerh idenden berlü **şekker** leblerün evşafını / Murğ-ı cânım tütü-i şîrîn-zebān olmuş durur

G. 172/1: Ey dudağun şehd ü **şekkerdür** siyeh hālün meges / Olmasun 'ışkuñdan ayru tende cânım bir nefes

G. 176/3: Tā dehānuñ şadefin açduñ sen ez-luñ u kerem / **Şekker** elfāzuñdan ey cân dürr-i pinhān oldı fāş

G. 241/2: Tütü tek telh oldı ağzum isterem **şekker** lebün / Bülbül-i ser-geşteyem her günde gül-zār isterem

G. 249/4: Şerbet-i hecrünle kılma dil-berā ağzumı telh / Tütüyem la'lün durur kand u nebāt u **şekkerüm**

G. 349/3: Yüzün sehminden ol **şekker** dudağun / Gül-istāndur gül-i hāndān içinde

G. 391/4: Sormışam kand ile **şekker** lezzeti hoşdur veli / Ol dañı şîrîn degül la'l-i şeker-bāruñ kimi

G. 411/4: Şarāb-ı 'ışk içen 'uşşāka ey dost / Lebün nuñl u sözüñ **şekker** degül mi

K. 12/3: Elinde bāde-i gül-reng içre gāzîlerün şāhı / Ne hācet nuñl için **şekker** sözüñ kand-ı mükerrerdür

şeker-bār, şekker-bār: Etrāfa şeker saçan; tatlı.

G. 113/3: Ol zamāndan berlü kim gitdi veh ol şîrîn-zebān / Tütünün telh oldı ağzı la'l-i **şekker-bāra** var

G. 163/2: Kāmetün tūbî durur nūn ve'l-kañemdür kaşlaruñ / Hāzihî cennātü 'adnî la'l-i **şekker-bāruñuz**

G. 184/1: Firkañtūñ çekdüm nigārā vaşl-ı ruñ-sāruñ gerek / Haste-hālem dil-berā la'l-i **şeker-bāruñ** gerek

G. 339/4: Şanasın kim çeşme-i hayvānuñ üste geldi Hızr / Düşdi tā hattūñ senün la'l-i **şeker-bār** üstine

G. 391/4: Sormışam kand ile şekker lezzeti hoşdur veli / Ol dañı şîrîn degül la'l-i **şeker-bāruñ** kimi

G. 409/2: Gerçi şîrîn leb cihān mülkinde çoğdur bî-şümār / Hoğka-i la'lün kimi hergiz **şeker-bār** olmadı

şeker-güftār: Sözü şeker gibi olan; tatlı sözlü sevgili.

G. 268/5: Ey Hattāy ölmegün farz oldı şol tütü kimi / Lebleri şehd ü **şeker-güftarı** gitdüm görmedüm

şekker-āb: Tatlı su.

G. 249/3: Men dañı yād eylemen dünyā vü cennet bağını / Lebleriñ tā kim olupdur **şekker-āb** u kevserüm

şekker-şiken: Tatlı konuşan, tatlı söz söyleyen, sevgili.

G. 198/4: Ağzumı telh eyledi hecrün tekellüm kıl maña / Tütü-i **şekker-şiken** şîrîn-mağālünñdür senün

şekl: Dış görünüş, dış çizgiler, biçim.

G. 47/4: Devridür anuñ çü meh-i müdevver / Ser-püşü çü **şekl-i** āsumāndur

G. 75/1: Bu şurāhî bir dil-ārām u perî nisbetlödür / **Şekli** bir mañbüb-ı şūhuñ peyki nisbetlödür

G. 80/1: Ne insānsan sen ey cân kim cemālün Hağka mazhardur / Kaşuñlan kāmetün **şekli** maña miñrāb u minberdür

G. 219/3: Va'de-i vaşluñ yolında çoğ cefā çekdüm veli / Derd-i 'ışkuñdan vücūdum olırs **şekl-i** hilāl

G. 299/4: 'İş u 'işredür bu dem 'ışk ehline kılun şalāh / Şekl-i bedîd **şekl-i** bed-kirdāra söyleñ gelmesün

Şekür: "Yapılan iyiliği daha büyük bir iyilikle karşılayan, kulun az tâatı karşısında sayısız nîmetler, büyük dereceler veren" anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah'ın en güzel isimlerinden)dır.

M. 1/1: Ya İlāhe'l-'ālemin sen ğafırsun / 'Alīm ü hem **şekür** u hem şabırsun

şem': Mum, çerağ. Aşık pervane olunca sevgilinin yüzü ve yanağı mum olur. Aşık yanarken mum gibi erir. Mumun yanışı baştan ayağa doğru olur. Mumun bazen başı kesilir (İP).

G. 69/7: Saçmuñ rengidür çün leyletü'l-kañr / Cemāli nūrî **şem'** -i hāverîdür

G. 75/8: Yoħsa doğmış ortada bir âfitâb-ı **şem** 'i bezm / Çeşm-i merdüm aña her sū müşterî nisbetlödür
G. 76/8: Gezmegil 'âlemde ser-gerdân gönül pervâne tek / Uş münevverdür cihân **şem** 'i şebistân devridür
G. 79/2: 'Arızuñ gülşen durur cânım aña bülbül kimi / Ruħlaruñ çün **şem** 'dür gönüm aña pervânedür
G. 80/5: Bugün ihlâş u sıdk ile Haṭâyî vâlih olmışdur / Ki yüzi **şem** 'i envârî saçı anuñ mu'anberdür
G. 115/2: Meclis-i 'uşşakı pür-nür itse ol her şeb n'ola / Kim melâyik **şem** 'i gökde kevkeb-i raḥşân durur
G. 139/1: Şem 'i hüsnün çevresinde cân u dil pervânedür / Yanmayan ol **şem** 'e karşı bî-ḥaber pervâ nedür
G. 140/4: Her gice tâ şubḥ hüsnün **şem** 'ine pervâne tek / Cümle 'âlemler figānumdan tutuşup yanadur
G. 141/3: Fedâdur bil yakîn bi'llâh yoluñda cân-ı şîrînum / Cemâlün **şem** 'ine her dem yanan pervânelerdendir
G. 164/3: **Şem** 'i ruḥ-sâruñı tâ kim görmişem ey meh-liḳ / Gökde yıldızlar kimi her gice bîdâram henüz
G. 177/1: Meclis ehli çahır içinde dutar elde ayağ / Şanasın bir **şem** 'dür kim üste yanar bir çerâğ
G. 188/7: 'Âşıkam dirseñ gönül 'ışk âteşinden dönme kim / **Şem** ' odına yanmağa pervâne hoş gelmek gerek
G. 212/2: Gül gül oldu 'arızuñ şevkin görüben **şem** 'i dil / Düşse zülfün 'aksi şol gül yağlığ üste dâl dâl
G. 216/5: Gayretinden bir nazar fânüs üzin göstermedi / Meclisinde yandurur çün **şem** 'i pinhân münfa'il
G. 223/4: Şeb-i hicrânda ey sâlik hidâyet **şem** 'ine yetdüm / Yüzünüñ âfitâbında yüz envâr-ı şafâ gördüm
G. 323/5: Yüzün **şem** 'inde rüşendür 'Aliyyü'l-Murtaẓâ nûr / Ne bilsün bî-ḥaber Hâbil ki ne gelürdi Kâbilden
G. 334/1: Cānum tükendi ḥasret-i cānāneyem yine / **Şem** 'i ruḥına 'ışk ile pervāneyem yine
G. 368/3: Rişte-i cānumı şevḳ odına pervâne kimi / Yaḥdı tâ vaḳt-i seḥer **şem** 'i cemâlün bu gice
G. 406/5: Sen ol pervâne tek ḥasret odında / Maña **şem** 'i ziyâlar yaḥşı geldi
G. 436/2: Çoḥ zamāndur ben de müştâkam cemâlün **şem** 'ine / N'ola görsem yâ Rab ol **şem** 'i cemâlün bir daḥı
K. 3/1: Bize **şem** 'i tecellî Muştâfâdur / Anuñçün server-i âl-i 'abâdur

şem 'a: Işık, çıra, mum.

G. 116/5: Ol dil-berün ruḥ-sârına virdi Haṭâyî gönünü / Âh ile tâb oldu işüm ol **şem** 'a yâ pervânedür

şem 'i cemâl: Güzelliğin mumu.

G. 436/2: Çoḥ zamāndur ben de müştâkam cemâlün **şem** 'ine / N'ola görsem yâ Rab ol **şem** 'i cemâlün bir daḥı

şem 'i hâver: Doğunun mumu, güneşin doğudan doğması.

G. 291/4: Kaşuñdur kâbe kavseyñ ü saçuñ zıll-ı İlâhîdür / Ziyâd olmuş durur cânâ cemâlün **şem** 'i hâverden

şem 'i ruh: Yanağının mumu; sevgilinin parlayan, ışıldayan yanağı.

G. 71/2: Yanarmen **şem** 'i rüyuñ ḥasretinden / Dimezsün ol bizüm pervānemizdür

G. 284/6: Aytdum ey dil-ber dimişdün gösterem **şem** 'i ruḥum / Dir qabul itmen anı pervâne gelsün yeñiden

G. 355/25: Çünkü zulmetden çıḥarmaz gönümü **şem** 'i ruḥuñ / Sen anı **şem** 'i şebistân itdigün ya'ni ki ne

şem 'i şebistân: Halvet odasının mumu.

G. 114/4: Maña yüzün görelî fırkat-i hicrânda ne ḡam / Zülf ü rüyün şanemâ **şem** 'i şebistân kimidür

G. 221/2: Kırpügüñ kaşuñ görüp tîr ü kemānum söylerem / Zülf ilen vechüñ görüp **şem** 'i şebistānum direm

G. 272/1: Şāhā ḡamunda âteş-i sūzāna yanaram / Pervâne-vâr **şem** 'i şebistāna yanaram

G. 355/25: Çünkü zulmetden çıḥarmaz gönümü **şem** 'i ruḥuñ / Sen anı **şem** 'i şebistân itdigün ya'ni ki ne

G. 435/2: Bu gönüm âyinesi âh ilen dutulmuş iken / Çerâğ-ı **şem** 'i şebistân içinde yir dutdı

şem 'i tâbân: Parlayan mum; sevgili.

G. 240/4: Kalandı zulmet-i hicrân evinde / Cemâlün **şem** 'i tâbân tek dilerdüm

şemâl: Kılıç.

G. 193/1: Gönüm firâk içinde cemâlün diler senün / Baḥmaz cınâra ḳadd-i **şemâlün** diler senün

G. 224/3: Dünya vü 'uḳbâda men evşâf-ı hüsnün söylerem / Bağçada andan berü ḳadd-i **şemâlün** görmişem

G. 225/4: Gözümi yaşı itdi hicrân vaşl-ı rüyüñ görmedüm / Kâmetüm ham kıldı ḡam ḳadd-i **şemâlün** görmezem

şemme: Koku; az miktar, zerre.

G. 235/2: Bir **şemme** ger getirse şabâ büy-ı zülf-i yâr / Baş ile cân u 'aḳl u gönül tercemân virem

G. 405/6: Ey Haṭâyî şol Ḥoten Türkî saçınuñ **şemmesi** / Nâfe-i şahrâya şaldı belki müşḳ ü 'anberi

G. 397/1: Ol dil-rubâ ki tende çekermen cefasını / Virmen cihāña **şemmece** zülfî bahâsını

Semr: Hz. Hüseyin'i şehit eden komutanlardan birisi.

G. 50/5: İşâret kılduḡınca bir nazar şāh / Öñinde **Semr** ü Mervân der-be-derdür

G. 145/4: Yezîd ü **Semr** u Mervānuñ elinden / Yüḳüş ḡâzîlerüm efgâr olupdur

şemşîr: Kılıç.

G. 162/3: Şāh-ı 'âlem zāhir oldu çekdi leşker ḥarb için / Esb ü **şemşîr** gürz ü nîze merd-i meydân devridür

K. 11/3: Rûz-ı heycâ sâ'idüñ ber-farḳ-ı a'da bes durur / Qabzuña ḥâcet degül **şemşîr** ü ḥançer yâ 'Alî

K. 15/4: Ḥasan ḥulḳ-ı 'azîm oldu çü ol Mehdî kerîm oldu / Velîkin zaḥm-ı **şemşîre** Hüseyin-i Kerbelâ geldi

şemsü'd-duhâ: Kuşluk vakti güneşi, sabah güneşi, Hurufilikte insanın yüzü Kur'ân olarak nitelenir. Bunun için yüzün parlaklığı "Ve'd-duhâ" olarak tasvir edilir. Kuşluk vaktinin güneşi, Hz. Muhammed. Duha, kaba kuşluk vakti demektir. Güneşin en parlak ve dünyayı en iyi aydınlattığı anı kuşluk vaktidir. Maddi ve manevi açıdan dünya halkını en iyi aydınlatan Hz. Muhammed olduğu için ona bu unvan verilmiştir. Ayrıca Kur'an-ı Kerim'deki Şems ve Duha surelerine de atıf vardır.

G. 17/1: Tâ ki ruh-sârından er-Rahman 'ale'l-'arş istevâ / Hem anuñ şânında münzel âyet-i şemsü'd-duhâ

G. 18/1: Vechünde peydâdur senüñ envâr-ı zât-ı kibriyâ / Ol nûra karşı dâyimâ şermendedür şemsü'd-duhâ

G. 163/1: Dil-berâ şemsü'd-duhâdur âyet-i ruh-sâruñuz / Âyet-i Tâhâ vü Yâsîn şüret-i dîdârûñuz

G. 223/1: Te'âlâ şânuhü ekber ki bir nûr-ı Hudâ gördüm / Kaşuñı kıble-gâh itdüm yüzüñ şemsü'd-duhâ gördüm

K. 16/13: Özi Yâsîn dili Tâhâ yañağı Kâf v'el-Kur'ân / Kaşı nûn u saçı ve'l-leyl yüzü şemsü'd-duhâ geldi

şeppe ü şeppe: Hz. Hüseyin (Şeppe) ve Hz. Hasan (Şeppe)'in lakabı.

G. 327/8: 'Alî oldur ki Fazlı kurtaruban küfr dâmından / Anuñ borcun edâ kıldı aluban şâh-ı şepperden

K. 13/4: Emîrü'l-mü'minîn şeppe ü şeppe / Olar âyine-i gîti-nümâdur

K. 19/12: Hânedân-ı Muştâfâ vü Murtażâ sevdüğüçün / Bu Hâţâyî şeppe ü şeppe cândan müştêrî

şer': Şeriat, İslâm şeriatı.

G. 84/4: Şer' üñüz yolında biz kılsağ haţâ sen kıl kerem / Miñ bir aduñdan senüñ biri kerîm olmuş durur

K. 5/7: Münâfık varmadı şer' üñ yolına / Dâlâletden itürdi doğru râhı

K. 18/21: Cümle mevcûdât-ı 'âlem ins ü cin hükmündedür / Şark u garb u tûl u arz u şer'-i dîvân yâ 'Alî

şerbet: Tatlı içecek.

G. 20/2: Derdümün dermânı ruh-sâruñı görmekdür senüñ / Teşneyem bi'llâh dudağın şerbetin câm it maña

G. 48/6: Anuñçün olmuş anuñ şerbeti pâk / Ki hayvân söyleyen yüz ten nevâdur

G. 55/5: Çîn-i zülfün bendine düşdi Hâţâyî haste-dil / Şerbet-i la'lüñdür aña kand ilen 'unnâblar

G. 114/1: Dil-berâ dilde senüñ mihr-i ruhuñ cân kimidür / Şerbet-i la'l-i lebün derdüme dermân kimidür

G. 122/2: Firkatün derdinde dâyim haste cânım boldı zâr / Şerbet-i la'l-i lebün bu derdümün dermânıdur

G. 179/5: Işk elinden haste düşdi bu Hâţâyîñ teni / Leblerün şerbetde tîmâr olmadı hayf oldı hayf

G. 191/2: La'lüñüzden câm-ı mey her kimseye virmek neden / Leblerün şerbetini bîmâra göndermek gerek

G. 249/4: Şerbet-i hecrünle kılma dil-berâ ağzumı telh / Tûtiyem la'lüñ durur kand u nebât u şekkerüm

G. 223/3: Menüm derdüm 'ilâcî şol hekîm-i lem-yezeldür kim / İçenden şerbet-i la'lüñ vücudumı şifâ gördüm

G. 282/2: Ger 'ilâç eyler maña 'âlem tabîbî ser-be-ser / Şerbet-i la'lüñden özge derde dermân istemen

G. 332/6: Lebünden şerbet içdi bu Hâţâyî / Dâyim ser-mest gezer dîdâra karşı

G. 358/1: Egildüm secde kıldum hânedâna / Nüş itdüm şerbetinden kana kana

G. 369/3: Şerbet-i Hâkdan içen 'ışk eri âzâde olur / Öyle ser-mest olanuñ küfri îmandur bilene

şeref: Mânevî yücelik, mânevî ululuk, onur, haysiyet.

G. 49/4: Ger felek yüzinde dirler mâh-ı tâbândur şeref / Tal'atuñ yir üste mâh-ı âsumân olmuş durur

G. 88/5: Bu Hâţâyî Ka'be-i küyuñda dapmışdur şeref / Hâcî tek göñlüm tavâf-ı küyuñuzdan hâc alır

G. 132/3: Sâye-i kaddün göricek yir yüzü bulmuş şeref / Sâyebânuñ rif'atünden nüh felek dutmuş karar

G. 298/4: Âsitânuñ itlerinden tâ ki bulmuşam şeref / Ey perî 'ışkuñda men mihr ile seg-bânam bugün

şerh: Bir metni, bir kitabı ayrıntılarına inerek açıklama, yorumlama.

G. 27/1: Ey cemâlün âyetidür ma'nî-i ümmü'l-kitâb / Ol kitâbuñ oğram şerh ü beyânın bî-hisâb

G. 61/4: Hâzihi cennâtü 'adnin defterin şerh eyleyen / İblis olma gel sücûd eyle bu bâbu'llâhı gör

G. 70/3: Şerh idenden berlü şekker leblerün evşafını / Murğ-ı cânım tûti-i şîrin-zebân olmuş durur

G. 89/1: Cânâ senüñ cemâlünüñ cân âfitâb oğur / Hüsnüñ kitabı şerhini ümmü'l-kitâb oğur

G. 153/2: Gel beyân itgil sıfat-ı zâtını şerh eyle kim / Men su'âl itdüm aña 'ayn-ı lîkâsı hândadur

G. 153/6: Hâtem-i tevhîdi her kim göñline mühr itmedi / Ol şehâdet şerhinüñ bilmez esâsı hândadur

G. 155/4: Defter ü evrâka sığmaz anca kim şerh eyledüm / Kıssa-i zülfün beyânı kim dîrâz olmuş durur

G. 168/2: Yazmağa Hâkdan kelâmu'llâh-ı nâţık şerhini / Rûh-ı qudsî şüret-i insâna gelmişlerdenüz

G. 175/5: Ey Hâţâyî ser-be-ser Kur'ân-ı mutlakdur sözüñ / Ma'nî-i ümmü'l-kitâbuñ şerhine teşnîd imiş

G. 402/2: Vaşfinuñ şerhin demekde nuţkı yohdur kimsenüñ / Hâk hümayûn eylemiş bezm içre şâhib-devleti

K. 18/1: Ey rumûz-ı haţ u hâlün şerh-i Kur'ân yâ 'Alî / V'ey ruh-ı ferhunde-fâlün mâh-ı tâbân yâ 'Alî

şerha şerha: Dilim dilim, parça parça; yavaş yavaş, acı çektirerek.

G. 319/3: Âteş-i 'ışkuñda her dem şerha şerha doğrayup / Sînemi büryân u bağrumnı kebâb itmekdesin

şer'at: Allah'ın kulları için peygamberleri vâsıtasıyla koymuş olduğu îman, ahlâk, ibâdet ve hukukla ilgili kural ve hükümlerin bütünü, din; Allah'a erişme yolundaki dört makamdan (şeriat, tarikat, hakikat, mârifet) birincisi; kulların Allah'a vâsıl olabilmesi için uyulması gereken kulluk hükümlerini yerine getirme makamı.

G. 353/5: Şer'at yolına sâbit Hâţâyî / Tarikat 'ilmin ihsân eyleyen şâh

G. 372/6: **Şerî'at**dur tarîkatdur haqîkat / Güzîndür ma'rifet bu cân içinde
K. 9/4: Hasandur 'âlim ü şâh-ı **şerî'at** / Hüseyin şâh-ı şehîd-i Kerbelâdur
M. 1/10: **Şerî'at**dan meni dönderme zinhar / Haţâ üste meni gönderme zinhar
M. 1/11: **Şerî'at** yolına cânım fedâ kıl / Hevâ-yı cânı cânımdan cüdâ kıl

şerif: Şerefli, kutsal, mübârek.

Mus. 1/20: Anuñlan **şerîf** oldı Beytû'l-harem / Maķâm-ı velâyet mekân-ı kerem **Mus. 1/20**

sermende: Utanan, utangaç, mahcup.

G. 18/1: Vechünde peydâdur senüñ envâr-ı zât-ı kibriyâ / Ol nûra karşı dâymâ **şermendedür** şemsü'd-đuhâ
G. 33/4: Meh ü seyyâreler **şermendedür** yüzüne baķmaķdan / Felek evcinde hürşîd hayâdan ser-nigün görgeç
G. 415/4: Her ne kılsañ nîk ü bed âhîr saña ol tuş olur / Çekmedi **şermendelik** her kim ki bed-h'âh olmadı

şerm-sâr: Utanan, utanmış, mahcup olmuş.

G. 39/2: **Şerm-sâram** pür-günâham sen baķışla yâ kerîm / Cümlelerni yarlıgayın kâmil insânım meded
G. 138/4: Ruķ-sârıñı görürse meh-i âsumân bugün / Ol dem yüzini yire dutup **şerm-sâr** olur
G. 148/6: Her kim öz 'aybı ile şübhânına dutmuş yüzün / Kimsenüñ 'aybın açuban **şerm-sâr** itmek nedür
G. 196/3: Gül yañağından kızardı dâym oldı **şerm-sâr** / Rû siyehdür müşk ü 'anber haţ u hâlınden anuñ
G. 216/2: Zülmet ü nûr oldı zülfüñlen yüzüñden **şerm-sâr** / Leblerüñ şevķinden ol la'l-i Bedaķşân münfa'il
G. 245/4: Yüzüñi görmege cân virmedüm çün / Bu işümden be-ğâyet **şerm-sâram**
G. 324/3: Öñden berü ki yüzüne baķdum be-her tarîķ / Bi'llâh ki **şerm-sâr** olubam infî'âlden
G. 340/6: Baķçaya seyrâna çıķdı geşt içün ol gül-'izâr / Gül hacâletden kızardı **şerm-sâr** oldı yine

şerr: Kötülük, fenalık.

G. 312/8: Kesretüñ endişesinden bulmadı göñlüm feraķ / Bulmadum vahdet anuñ **şerr** ile gavğâsında men

şes: Altı cihet, altı yön, her taraf, dünya.

G. 312/6: Şes cihetden 'âleme çün ol şanemdür secde-gâh / Ger sücüd itsem n'ola Haķķuñ kilîsâsında men

şevk: Şiddetli arzu, istek, aşırı heves.

G. 72/4: Ruķuñ **şevķiyle** yüzüñ hasretinden / Gözüñ yaşı be-her-sü çaya beñzer
G. 86/1: 'Arızuñ kim ol ruķ-ı pür-nûr u tâb üstindedür / **Şevķe** beñzer kim hemîşe âfîtab üstindedür
G. 205/3: Ruķuñ yâ Rab ne güldür kim figâna düşdi bûlbüller / Ki **şevķinden** anuñ her dem huzûrı var gül-istânüñ
G. 212/2: Gül gül oldı 'arızuñ **şevķin** görüben şem'-i dil / Düşse zülfüñ 'aksı şol gül yağlığ üste dâl dâl
G. 216/2: Zülmet ü nûr oldı zülfüñlen yüzüñden şerm-sâr / Leblerüñ **şevķinden** ol la'l-i Bedaķşân münfa'il
G. 246/3: Cemâlüñ tâ ki gördüm ey perî-rû / Yüzüñ **şevķiyle** pür-nûr oldı göñlüm
G. 317/5: Zihî bûlbül ki **şevķinden** ne şabrı var ne ârâmı / Düşüpdür gülşen içinde hezârân kâl u ķıl andan
G. 339/5: Firķatüñ **şevķinde** bu cân-ı cîger-süzüm menüm / Bir kebâba beñzer ol kim çizginür nâr üstine
G. 353/2: Yanağüñ **şevķine** gül ile lâle / Yine bûlbülñi destân eyleyen şâh
G. 368/3: Rişte-i cânımı **şevķ** odına pervâne kimi / Yaķdı tâ vaķt-i seher şem'-i cemâlüñ bu gice

şevķe getir-: *deyim* Birinin arzusunu, istek ve hevesini arttırmak, gayrete getirip canlandırmak.

G. 180/1: **Getürdi şevķe** meni der-ezel bidâyet-i 'ışķ / Bu sırrı kimseye keşf itmedi hidâyet-i 'ışķ

şeydâ: Aşķının çokluğundan aklı başından gitmiş, kendini duygularının coşkunluğuna bırakmış (kimse), çılgın, divâne, meczup.

G. 16/6: Şeydâ vü mest ü vâlih ü hayrânam ey şanem / İhlâs ile yolında menem rind ü cân-fedâ
G. 35/5: Gerçi çoķdur dünyede 'uşşâķı ol mâhuñ velî / Bu Haţâyî haste tek bir 'aşîķ-ı **şeydâsı** yoķ
G. 40/2: 'Işķ ile ma'şûķ u 'aşîķ senden olmışdur zühür / 'Işķ ile **şeydâ** imişsin yâ 'Alî senden meded
G. 178/2: Lâle görmüş gül yüzüñ Mecnûn kimi **şeydâ** olup / Dağ ara mesken dutup koymış durur gögsine dâğ
G. 356/7: Her dem ey Leylî nigârüm bendeni Mecnûn teki / Vâlih ü gamgîn ü **şeydâ** kıldığın yani ki ne
G. 409/5: Tâ seni gördi Haţâyî vâlih ü **şeydâydür** / Hânsı gözdür Haķ yüzün görgeç ki bîdâr olmadı

şeyh: İhtiyar, pir.

G. 26/6: Âyîne-i Sikender ü hem cām-ı Cem budur / İzhâr ider cihâmı kıılır **şeyhi** çün şebâb

Şeyh-i şan'ân: "Sarı Gelin" türküsüne kaynaklık eden efsanenin kahramanı. Âşîķ olduğı tekfur kızının uğrundan Hristiyan olup içki içen, domuz çobanlığı yapan, hatta beline zünnâr dolar.

G. 191/3: Kaşlaruñ mihrâbına çoķ secde-i şîkr eyleyem / **Şeyh-i Şan'ân** tek meni zünnâra göndermek gerek
G. 384/7: 'Işķuñ her kim giriftâr oldı ey kâfir-beçe / **Şeyh-i Şan'ân** beline bağlayan zünnâr ola
G. 427/4: Âteş-i 'ışķa düşen pervâne tek yanmağ gerek / Şöyle kim tersâ içün ol **Şeyh-i Şan'ân** ağladı

seytân: Âdem'e secde etmediği için cennetten kovulan, insanları Allah'ın emirlerine karşı kıskırtan, kötülüğe yönelten cin, iblis; kötü niyetli, kurnaz kimse; rakip.

- G. 205/2: Götürdün perde yüzünden bi-hamdî'llâh ki ey dil-ber / Seni gördi hacâletden qaraldı yüzi **seytânun**
G. 283/2: Yüzüne **seytân** kimi tâ kılmadı zâhid sücûd / Mutlakâ kâfirdür ol getürsün îmân yeñiden
G. 284/4: Çün rakîb emrüne tâ'at kılmadı merdûd kıl / Tavk-ı la'net tâ kim ol **seytâna** gelsün yeñiden
G. 305/5: Aralıhdan küdürerler arındı / Sürülsün la'net ol **seytâna** gelsün
G. 310/3: Gör nice zârî virür ol la'neti **seytân** maña / Dün ü gün la'net oğurmen la'neti **seytâna** men
G. 348/5: Menzil-i rahmânilerdür âsitânî dil-berün / Gitgil ey **seytân** rakîb âheng-i dergâh eyleme
G. 413/4: 'Alî sırrın ne bilsün her münâfık / Münâfık kıblesi **seytân** degül mi
G. 430/4: Müdde'ini koymagil kapuña nâ-mağrem durur / Cânına her demde yüz la'net anuñ **seytân** kimi
K. 16/10: 'Azâzîl adlu **seytânun** yeter taklîdine uyma / Elin dut Hâk yolın görset imâm-ı reh-nümâ geldi
M. 1/7: Şad oldı gerçi **seytân** menden artuk / Ki bir dirmin seni yol senden artuk

seytâna uy-: *deyim* Yanlış bir davranışta bulunmak, günah işlemek

- K. 16/5: Hâka mazhar durur Âdem sücûd it **uyma seytâna** / Ki âdem donına girmiş Hudâ geldi Hudâ geldi

Sibli: İlk sufilere Ebu Bekir Şibli (d. 861/ ö. 946).

- G. 175/3: Leblerün peymânesinden **Şibli** vü Maşûr mest / Kim ki içdi şol şarâbı şâhib-i temcîd imiş

şifâ: Derman, ilâç, devâ.

- G. 18/2: Leylî cemâlünden cüdâ ser-geşteyem Mecnûn kimi / Ferhâd-vâr ister gönül şîrîn dudağundan **şifâ**
G. 22/3: Dârü's-şifâyâ gitmedüğüm andan ötrüdür / Ey cismümün hayâtı lebündür maña **şifâ**
G. 164/4: Tâ yüzün gördüm senün men ey şabîb-i derd-i 'ışk / Şanma kim buldum **şifâ** derd ile bîmâram henüz
G. 199/2: La'lün eger virürse **şifâ** derd-mendine / Bir büsesine cânı bahâdur Hâşâyînün
G. 199/3: Merdüm ki hâk-i pâyuñı dir tütîyâ-yı çeşm / Giryân gözine 'ayn-ı **şifâdur** Hâşâyînün
G. 223/3: Menüm derdüm 'ilâcî şol hekîm-i lem-yezeldür kim / İçenden şerbet-i la'lün vücudumnu **şifâ** gördüm
G. 375/3: La'l-i lebün şarâbını bir kez dadupdur ol / Derd-i diline bil ki **şifâdur** Hâşâyîye
G. 376/4: Derdüme dermân bulunmaz çäre senden yâ hâkîm / Ey habîbüm lebleründen vir **şifâdur** gönlüme
K. 2/1: Şol mübarek zâtuña işüm senâdur yâ Nebî / 'Âsılığ bîmârına aduñ **şifâdur** yâ Nebî
Mus. 1/38: Hem Eyyûba derd ü **şifâ** gösteren / Dem-i gamda Ya'kûba feryâd iren

şikâr: Av.

- G. 63/6: Hâşâyî tâ anı gördi özinden el yudı küllî / Anuñ çengâl-i çînünden **şikâr** olmuş gögerçindür
G. 63/4: **Şikârî** âşikâr eyler gözün bu bâz u şehbâz / Gönüller şaydına yârün gözün şehbâz u laçındur
G. 91/5: Ey Hâşâyî âhû-yı gönülün **şikâr** itmeklige / Dest-i kudret kim seni ebrû-kemân itmiş durur
G. 147/2: Gül-i hoş-bû var iken elüm tikene sürtmem / Kebk-i ra'nâ var iken zâgî **şikâr** itmek m'olur
G. 147/4: Gerçi âhû gözlerün aşlanları şayd eylemiş / Ey müselmân âhûlar şîri **şikâr** itmek m'olur
G. 148/3: Ehl-i Hâkka cân fedâ kıl cehl ile olma refîk / Çün 'anâdil var iken zâgî **şikâr** itmek nedür
G. 302/2: Cânlar **şikârın** itmege şayyâd gözleri / Kirpügi oğ u kaşları peyveste yay olan

şikâyet: Durumundan memnun olmayıp yakınma veya başına gelen bir dertten sızlanma.

- G. 11/2: Derd-i hecründen senün hergiz **şikâyet** kılmazam / Hîç 'ilâc itmen taleb niçün ki dermândur maña
G. 45/2: Nice kim cevri ü cefâ kılsañ men-i dil-hasteye / Eylemen andan **şikâyet** kim vefâ-dârum durur
G. 95/4: Ey gönül hicrân gamından çoğ **şikâyet** kılma kim / 'Aşıka cevri ü cefâsı lutf ile ihsânıdır
G. 125/3: Ger **şikâyet** edeyim kaşı yayın oğdın / Her yaña sançıla sînemde bu peykân doludur
G. 315/3: Bâ-edeb tepren ziyâde yâr **şikâyet** kılmaya / Hâk özi verdi saña ol gevher-i îmân için
G. 380/3: İşigünde **şikâyet** kıl şikâyetler be-gâyet kıl / Menüm derdüm rivâyet kıl ne vaşfum var çünân söyle

şikenc: Büklüm, kıvrım.

- G. 250/2: Bülbül-i zâram ki hüsnün gülşenidür meskenüm / Halka-i zülfün **şikenci** âşiyânımdur menüm

şikeste: Kırık, kırılmış.

- G. 106/5: Nice terk itsün Hâşâyî küyüñüznuñ vaşfını / Kim **şikeste** bülbülün dâyim yiri gül-zârdur
G. 152/7: Ey Hâşâyî Tañrı sorsun bu **şikeste** gönülünü / Zerd olupdur 'ârîzuñ andan meger kan ayrılır
G. 169/4: Gubâr-ı dehr-i deniden keder-pezîr olmaz / 'Îmâret eyledi lutfuñ **şikeste** hâşırımız
G. 218/7: Bî-çäre dil Hâşâyî gedâ-yı **şikesteden** / Döndürmegil 'inâyetün ey şâh-ı pür-kemâl
G. 270/3: Göz gördi vü **şikeste** gönül düşdi dile / Yûsuf kimi be-çâh-ı zenağdân ne söyliyem
G. 302/7: Alduñ **şikeste** gönülünü miskîn Hâşâyînün / Çindür vefâlu bolmağı hûb-ı Hîşây olan

şikeste dil: Kırık gönül, üzgün gönül.

- G. 171/2: Cevri itme men **şikeste dil** ü bî-nevâya kim / Çün senden özge kimsene yoğ dâd-h'âhumuz

şikeste-hâl: Kötü duruma düşmüş, perişan olmuş.

G. 244/5: Kapaından ayru oldı Haṭāyī **şikeste-ḥāl** / Ümmīd ilen işigüne dermāna gelmişem

şimāl: Kuzey.

G. 18/5: Men cāhil ü nā-dāniyam ol ḥüsn için hayrāniyam / Tā genc iken pinhān idüm şimdi göründüm zāhirā

G. 436/5: Bāğ-ı ḥüsnünden maña bād-ı şabā göndermedün / Esmedi kūyuından ol bād-ı **şimālūn** bir daḥı

şimdi: "İçinde bulunulan zaman dilimi, şu an" anlamlarında zaman zarfı.

- G. 53/1: Cānā ḡamuında gözlerüme su gelür gider / Seyl oldı daşdı **şimdi** be-her-sū gelür gider
G. 76/4: 'Aşika mihr etdi dil-ber kalmadı devr-i rakīb / Küfr aralıḡdan arındı **şimdi** imān devridür
G. 93/2: Hayli müddetdür ki gönlüm 'ışk ilen vīrānedür / **Şimdi** ol vīrāneni ābād kılsañ vaḡtidür
G. 93/4: Fırkatūn derdinde çekdüm miḥnet ü cevr ü cefā / **Şimdi** vaşluñ yolına irşād kılsañ vaḡtidür
G. 156/2: Cān-ı şīrīnüm firāk u hecr ile bolmış za'if / **Şimdi** yüz miñ ḥasret ile vaşl-ı cānān ārzular
G. 152/3: Ey gönül feryād u nāle vaḡtidür eyle fiḡān / **Şimdi** şehriünden senūn ol şāh-ı sultān ayrılır
G. 185/2: Çoḡ belā vü derd ü ḡam çekdüm yoluında şabr idüp / Derd-i hicrān ḥadden ötdi **şimdi** dermānum gerek
G. 191/4: Çün tecellī nūrını görmek temennā eyleyem / **Şimdi** Maşūram meni ber-dāra göndermek gerek
G. 194/1: Tā nice ḥ'āb içinde hayālūn görem senūn / Vaḡti durur ki **şimdi** cemālūn görem senūn
G. 194/3: Yetdi kemāle ey ḡam-ı hicrān cefālaruñ / **Şimdi** maḥallidür ki zevālūn görem senūn
G. 198/3: Dil-beruñ vaşl-ı kemālin çoḡ görüpsen ey rakīb / Ey kemāle yetmemiş **şimdi** zevālūndür senūn
G. 265/1: Menem kim bu cihāna şimdi geldüm / Revān oldum Revāna **şimdi** geldüm
G. 265/2: Şehā men 'āşık u hayrān u mestem / Muḥibbem ḥānedāna **şimdi** geldüm
G. 265/3: Şehe müştāk idüm ḡāyetde bi'llāh / Şükür kim āsitāna **şimdi** geldüm
G. 265/4: Yezid ü müşrikūn kökin keserem / Çerāḡa yana yana **şimdi** geldüm
G. 265/5: Ezelden gelmişem şāh emri ilen / Saḡınmagil cihāna **şimdi** geldüm
G. 265/6: Muḥibbem on iki şāha ezelden / Velikīn bu dükāna **şimdi** geldüm
G. 265/7: Süleymān ḥātemi Mūsī 'asāsı / Cihāna Nūḥ tufāna **şimdi** geldüm
G. 265/8: Muhammed mu'cizi şāh Zü'l-feḡārı / Elümeddür nişāne **şimdi** geldüm
G. 265/9: Havāric aşlını koyman cihāna / Haṭāyiyem cihāna **şimdi** geldüm
G. 280/1: Fırkatūn çekdüm nigāra **şimdi** yār olmaz mısın / İhtiyārum gitdi elden ihtiyār olmaz mısın
G. 289/1: Görmek ister yüzüñi 'ışk ile bu cān şimdiden / Ey perī vaşl ile kılgil derde dermān **şimdiden**
G. 289/2: Zāhid-i ḡüm-rāha göster yüzün ey nūr-ı İlāh / Tā kim ol kāfir getürsün Haḡka imān **şimdiden**
G. 289/3: ḡamda zülfüñ tek perişān oldı ol nikbet rakīb / Yüz sa'ādet bendeye gösterdi devrān **şimdiden**
G. 289/4: Tıfl iken dil-ber diler kim ref'ide yüzden nikāb / Zerreni gör kim olur hürşid-i tābān **şimdiden**
G. 289/5: Ey Haṭāyī fikr-i birkūn eyledün eş'āra şarf / Dutdı 'irfān meclisin defterle dīvān **şimdiden**
G. 345/5: Yār aytdı maña 'āşık isen ḥaste Haṭāyī / Bu cevr ü cefā kim kılarım **şimdi** düz üste
G. 348/4: Çün senūn 'ışk-ı mecāzuından ḥaḡikat bulmuşam / **Şimdi** sen ḥ'āhī vefā kılgil maña ḥ'āh eyleme
K. 3/7: Severem men Taḡı vü hem Naḡīni / Olar kim **şimdi** naḡd-i evliyādur

şimsād: Şimşir ağacı; sevgilinin boyu.

- G. 41/1: Kāmetūnden münfa'ildür sāye-i serv-i bülend / Ḥasretūnden 'ar'ar u **şimsād** olupdur derd-mend
G. 155/2: Ravza-i ḥüsnūn gül-istānında ḡaddūn naḡli gör / 'Ar'ar u **şimsād** ucından ser-firāz olmuş durur

şir: Aslan.

- G. 99/2: Ta'rīf idüp şıfatını **şirüm** didi Ḥudā / Bu doḡrı söze ins ü melāyik güvāhdur
G. 119/4: Be-rüz-ı rezm ān dergāh-ı merdī / Misāl-i **şir**-i der-cevlān 'Alīdür
G. 119/16: Haṭāyī yirde gökde **şir**-i Cebbār / Diyerler hayy-ı cāvidān 'Alīdür
G. 147/4: Gerçi āhū gözlerūn aşlanları şayd eylemiş / Ey müselmān āhūlar **şiri** şikār itmek m'olur
G. 162/6: Ey özin **şirüm** diyen şahrāda rūbāh-ı hayl / Var evünde müş olgil çünki aşlan devridür
K. 3/2: Tamāmet ḥāricī 'aceb ki bilmez / Emürü'l-mü'minīn **şir**-i Ḥudādur
K. 4/5: Heycā ḡüninde durmadı hīç kimse tiḡuña / **Şirüm** diyüp bu ma'niden ögdi Ḥudā seni
M. 2/18: Yabanda sıçan dir ki **şirem** velī / Berāber olanda itürür yolu
M. 2/38: Dirḡā ki kalmadı er kıymeti / Yel-i sāf-şiken **şir**-i ner kıymeti

şir: Edebi değeri olan nazımlı ve kafiye söz.

- G. 68/6: Nāşihā 'ayb eyleme miskīn Haṭāyī **şir** / Çün Haḡa ma'lūm durur gönlinde sırr u fāşlar
G. 95/5: Bu Haṭāyī **şir** 'ayb itme ey nākes ḥasūd / Cümle 'uşşāk ehline hem-dem anuñ dīvānidur
G. 101/5: Bu Haṭāyī **şir** 'ayb münkir neden sen zāhidā / Āteş-i 'ışkuñ nişānı odlu ḡüftāridur
G. 188/9: Ey Haṭāyī **şir** **rūnī** ol yār ister diñleye / Dil-rubālar ḡuşına dūr-dāne hoş gelmek gerek
G. 344/5: **Şir** içinde nisbet olmaz ey muḥaddis bilmiş ol / Bu Haṭāyīnün kelāmı her Ḥıṭāylular bile
G. 379/5: Ey Haṭāyī **şir** **rūnī** izhār idersen vaḡtidür / Tuḡfe içün her birin göndermege bir yaneye
K. 4/11: Men **şir** ilen ḡaçan yetem evşāf-ı zātūña / Kur'ānda çünki vaşfin ider ve'd-ḡuḡā seni

Şirāz: Şiraz şehri.

- G. 405/4: Merḡabā ey dil-ber-i **Şirāz** u şūḡ-ı mülk-i Çin / Söyledi her kim seni gördüyse Allāh ekberi

şir-i haydar: Cesur arslan Hz. Ali.

K. 11/1: Ey iki ‘âlem penâhı şâh u server yâ ‘Alî / Şâhib-i fazl-ı velâyet **şir-i Haydar** yâ ‘Alî

şir-i hudâ: Allah'ın arslanı Hz. Ali.

G. 62/2: ‘Alî **şir-i Hudâdur** Şâh-ı Merdân / Muhammed Hâkka peygamber gelüpdür

şir-i yezdân: Allah'ın aslanı Hz. Ali.

G. 118/4: ‘Alîdür şâh-ı merdân **şir-i Yezdân** / Anı Hâk bilmeyen miñ kez hâdâdur

G. 327/1: Muhibb ü çâker-i Haydar rivâyet dinle Haydardan / Şeh-i Merdân **şir-i Yezdân** o Kerrâr-ı mükerrerden

G. 39/7: Bu Hâfâyîniñ günâhın sen getürme yüzine / Şâh-ı Merdân **şir-i Yezdân** sırr-ı şübhânum meded

Şirîn: *Husrev ile Şirin veya Ferhat ile Şirin* hikayesinin kadın kahramanı. Ermen melikesi Mehin Banu’nun yeğeni oluğ yaşadıkları lirik ve dramatik aşktan sonra Hüsrev’in mezarı başında canına kıymıştır. Kelimenin “tath, sevimli” anlamından dolayı tevriyeli olarak kullanılır (İP).

G. 144/2: Bugün sen husrev-i şirîn dehânsın / Senüñ tek **Şirinüñ** Ferhâdı vardır

şirîn-misâl: Şirin gibi, Şirin'e benzeyen.

G. 354/3: Guşsa vü derd-i firâk ilen eyâ **Şirîn-misâl** / ‘Âşıkı dağlarda Ferhâd itdigün yâ ‘ni ki ne

şirîn: Tath, sevimli.

G. 18/2: Leylî cemâlünden cüdâ ser-geşteyem Mecnûn kimi / Ferhâd-vâr ister gönül **şirîn** dudağundan şifâ

G. 76/5: ‘Ömr için gâm çekme ey dil nûş kıl mâ’ü’l-hayât / Dil-berin **şirîn** lebinden âb-ı hayvân devridür

G. 154/4: Senüñ **şirîn** dudağın hasretinden / Bu ‘âşık haste-dil Ferhâda beñzer

G. 157/3: Cismümde cân u dil bu cihetden dutar karar / **Şirîn** hadîsün âyeti yuhyi’l-‘izâmıdur

G. 129/3: Katı müstâk idüm **şirîn** lebüne / Gözi mest ü humârum anda n’eyler

G. 232/1: Ey perî **şirîn** lebün ‘ışkında Ferhâd olmışam / Tâ saña kul olmışam ‘âlemde âzâd olmışam

G. 296/4: Sorsam ol **şirîn** dudağın piste midür yâ nebât / Yâ Rab ol nâzûk vücûduñ yâ semîndür yâ semen

G. 318/5: Ey Hâfâyî dil-berün şânında **şirîn** sözlerün / Âyet ü bürhân u te’vîl-i rivâyetdür bugün

G. 391/4: Sormışam kand ile şekker lezzeti hoşdur velî / Ol dahı **şirîn** degül la’l-i şeker-bârûn kimi

G. 409/2: Gerçi **şirîn** leb cihân mülkinde çoğdur bî-şümâr / Hoğka-i la’lün kimi hergiz şeker-bâr olmadı

G. 416/3: Görelî **Şirîn** lebün ‘ışkında Ferhâd olmışam / Olmışam Mecnûn kimi ol Leylinün âvâresi

G. 427/3: Kim ki ‘âşık olmadı ahvâl-i ‘aşkı bilmedi / Dil-berün **şirîn** lebinden âb-ı hayvân ağladı

G. 433/3: Tûtinün güftârı **şirîn** olduğıçün dâyimâ / Pâdişehler hâzretinde mahrem-i râz eyledi

şirîn-makâl: Tath sözü.

G. 198/4: Ağzımı telh eyledi hecrün tekellüm kıl maña / Tûti-i şeker-şiken **şirîn-makâlündür** senün

G. 324/5: Yegdür Hâfâyî sözleri efgânlar eylese / Gül-zâr içinde bülbül-i **şirîn-makâlden**

şirîn-zebân: Tath dilli.

G. 113/3: Ol zamândan berlü kim gitdi veh ol **şirîn-zebân** / Tûtinün telh oldı ağzı la’l-i şeker-bâra var

G. 219/5: Bu Hâfâyî and içer ey dil-ber-i **şirîn-zebân** / Âb-ı hayvân olmaya la’lün şarâbından zülâl

G. 336/4: Zehr-i hicrân birle dahı tâlî’üm telh olmaya / Ger menümlen bir kez ol **şirîn-zebânum** söyleşe

Şirvân: Azerbaycan'da bir şehir.

G. 126/2: **Şirvân** halâyıkı hamu Tebrîze daşına / Mülk-i ‘Acem sorar ki kıyâmet haçan kıpar

G. 372/2: Oğurlar ünümi bahr ile berde / Irâk u Rûm u hem **Şirvân** içinde

şive: Güzellerin tabiata hoş gelen, kalbi cezbeden tavrı, naz, eda, işve.

G. 375/2: Kaşun gözüñle kirpügün ol nâz u **şiveler** / Her biri cânâ dürlü belâdur Hâfâyîye

şöhre: Şöhret, her yerde herkesçe tanınma, bilinme.

G. 328/3: Zerre idüm gün yüzün mihrine düşdüm nâgehân / ‘Âlem içre **şöhre-i** devrânam ol demden berü

şöhret: Her yerde herkesçe tanınma, meşhurluk, ün, san, nam.

G. 351/5: Ey Hâfâyî yâr yolına cânunuñ itgil fedâ / Geç bu dünyâ **şöhretinden** sen anı var isteme

şol: işaret sıfatı Şu “uş+ol”

G. 17/3: Münfa’ildür tal’atuñdan der-felek hürşid ü mâh / **Şol** cihetden kim yüzün nûrından almışdur ziyâ

G. 21/2: **Şol** büt-i nâ-mihribân hergiz meni yâd itmedi / Bir muhabbet kılmadı âhir ser-encâmı maña

G. 21/5: Geçdi ‘ömrün ey Hâfâyî uşbu zâyî’ dünyede / **Şol** vefâsız leblerinden virmedi kâmi maña

G. 23/5: Köynegüñden çıh didüm **şol** serv-i gül hândânuma / Zerrece kayunmadı gösterdi endâmı maña

G. 24/4: Yiryüzi andan münevver kıble de pür-nûrdur / **Şol** mübârek merkâda menden selâm yâ Muştafâ

- G. 31/6: Dāyimā ister Hāṭāyī šāh cemālin görmegi / **Şol** gedā-yı ‘ālî-himmet ṭālib-i dīdār mest
- G. 32/5: **Şol** dil-ber-i ḥuceste-likānuñ yolında kim / Şaldı Hāṭāyī cānını bāzāra ‘ākıbet
- G. 40/7: Yırde gökde isteyen **şol** kör münāfiqlar seni / Zāhir ü peydā imişsin yā ‘Alî senden meded
- G. 42/4: Yaralı bağrum kanın tökdi gözümde dem-be-dem / Gör neler kıldı maña **şol** nergis-i hūn-h̄āreler
- G. 45/3: Gicelerde uyhu gelmez gözümde kan ağlaram / Gökdeki kevkeb degül **şol** çeşm-i bīdārūm durur
- G. 58/11: Hāṭāyī cān fedā **şol** yāre kıl kim / Cihānda cümle cism ü cān anuñdur
- G. 84/2: Defter-i ḥüsnünde **şol** harf-i haṭ ü ḥālūñ senūñ / Saṭr-ı bismi’llāhi rahmānirrahīm olmış durur
- G. 88/1: Tā kim ol āhū gözün mülk-i Ḥotenden bāc alur / **Şol** hümāyūñ zūlfūñuz Fağfūr-ı Çinden tāt alur
- G. 94/5: Dünyenūñ var u yohından ey Hāṭāyī gam yime / Saḥlayan dāyim seni **şol** sāye-i Sübhān durur
- G. 123/2: **Şol** münevver çehreñüz katında kemter zerredür / Gerçi ḥürşidūñ maḳāmı āsumān üstindedür
- G. 134/4: Ey gönül katlan vişālūñ ister iseñ dāyimā / Her cefālar kim saña **şol** dil-ber-i ṭannāz ider
- G. 137/5: Bu Hāṭāyī **şol** büt-i tersā cemālin görgeçin / Rāhib-i deyr oldı vü bağladı zünnār uşa gör
- G. 140/2: Cāna cān itdüm yaḳın öyle ezelden Haḳ bilür / Cānumuñ cānı menüm **şol** dil-ber-i cānānedür
- G. 140/3: Gitdi ‘ömrüm hiç diñlenmen vişālinden anuñ / **Şol** meh-i nā-mihribānuñ meyli çün hicrānedür
- G. 152/4: Zārı kıl bülbül kimi çāk it yaḳanı gül kimi / **Şol** ezelden yār-ı hem-dem ‘ahd ü peymān ayrılır
- G. 155/3: Sidre vü ṭübī ḥayālî gitdi yādumdan menüm / Böyle ra’nā **şol** cihetden sidre az olmış durur
- G. 175/3: Leblerūñ peymānesinden Şiblî vü Mañşūr mest / Kim ki içdi **şol** şarābı şāhib-i temcīd imiş
- G. 182/2: Zūlmāt-ı hecr içinde bulunmaz susızlara / **Şol** çeşme-i dudağınuñ āb-ı zülālî tek
- G. 197/1: Dil-berā māhum menüm ferruḥ cemālūñdur senūñ / Gün daḥı **şol** ṭal’at-ı ferḥunde-fālūñdur senūñ
- G. 198/1: Didi ol meh gün nedür didüm cemālūñdur senūñ / Ay daḥı **şol** ṭal’at-ı ferḥunde-fālūñdur senūñ
- G. 203/3: **Şol** güneş tek hecrden ey tilbe gönüm n’oldı kim / Gönce tek başdan başa çāk-ı girībān eyledūñ
- G. 208/3: **Şol** kara yüzlü raḳībî koyma kūyun gerdine / Haste bülbülnüñ maḳāmın mesken-i zāğ itmegil
- G. 212/2: Gül gül oldı ‘ārızūñ şevkin görüben şem’-i dil / Düşse zūlfūñ ‘aksi **şol** gül yağlıg üste dāl dāl
- G. 215/1: Görklü yüzün ‘āşıkı bi’llāh Ḥudādur yā Resül / **Şol** mübārek hulkuña cānlar fedādur yā Resül
- G. 219/4: Zūlf ü ruḥ-sāruñ katında **şol** haṭ u ḥālūñ senūñ / Hoş melāḥatdur düşüpdür al yañağ üstinde ḥāl
- G. 223/3: Menüm derdüm ‘ilācı **şol** hekīm-i lem-yezeldür kim / İçenden şerbet-i la’lūñ vücūdumnu şifā gördüm
- G. 224/4: Bir perinün yüzine ḥayrān u zāram cān ilen / **Şol** leb ü zūlf ü ruḥ u hem haṭ u ḥālūñ görmişem
- G. 237/5: Bu Hāṭāyī tā hilāl-i kaşlaruñ gördi senūñ / **Şol** mübārek tal’atūñ ‘ıydına kurbān olmışam
- G. 243/1: Men seni cāndan severem ey dil-ārāmum menüm / **Şol** sebebdan zār ü giryān geçdi eyyāmum menüm
- G. 254/4: Cānumuñ cānānesidür **şol** nigāruñ gamzesi / Cānuma nūş eyledüm cānāneye göndermişem
- G. 258/5: Nice miskīn Hāṭāyī kanın içmiş / **Şol** iki nergis-i hūn-h̄āre gördüm
- G. 260/3: Yüzi gülgül zūlfî sūnbül gözleri ḥayrān kimi / Kaşları **şol** yaya beñzer ol hilālî sevmişem
- G. 268/5: Ey Hāṭāyī ölmegün farz oldı **şol** ṭūṭî kimi / Lebleri şehd ü şeker-güftarı gitdüm görmedüm
- G. 275/2: Evvel ü āḥirde kendü sırrını fāş itmege / Gördi **şol** kudret yüzün levhinde çekmişür raḳam
- G. 276/3: Dünyeden naḳl itdügüm çağumda gelseñ başuma / **Şol** maḥalde dīn ü hem imānum olsayduñ menüm
- G. 288/4: Bağ ilen bustān içinde serve kılman iltifāt / Tā ki kıldum bir nazar **şol** kāmēt-i bālāya men
- G. 311/1: **Şol** menüm çoḥ sevdügüm ‘ālemda sultāndur bugün / Yār eger kabūl ider cānumnu kurbāndur bugün
- G. 319/5: Ey Hāṭāyī **şol** büt-i tersā cemālin görmege / Her du‘ālar kim kılursın müstecāb itmekdesin
- G. 335/2: ‘Ārızūñ üste düşüpdür kaṭre kaṭre **şol** ‘arāk / Şanasın şebnem durur düşmiş gül-istān üstine
- G. 335/3: Zūlfî çin olmış durur her dem düşer **şol** ‘ārızā / Zūlmet-i devrānı gör kim düşmiş imān üstine
- G. 335/4: **Şol** raḳīb-i dīvi gör kim kūyına ḥükm eylemiş / Şöyle kim kaşd eyler o mülk-i Süleymān üstine
- G. 347/4: **Şol** haṭ u ḥālūñ kenārında ruḥuñ ey dil-rubā / Ol güle beñzer ki düşmiş tāze yaprağ üstine
- G. 357/5: **Şol** perişān zūlfūñi tā görmişem ey ruḥ-ı quds / Derd ü ḥasretten menüm gönüm perişāndur yine
- G. 368/4: Kıldı sevdā ile peyveste za‘īf ey mäh-ı nev / Tenümü **şol** ḥam-ı ebrū-yı hilālūñ bu gice
- G. 389/3: ‘Ārızūñ nisbetin vaşfin cihānda söylerem / Gülşen-i cennetde bitmiş **şol** gül-i ḥandān kimi
- G. 388/1: Aşdı zūlfūñ tek ḡamuñ **şol** kadd ü bālādan meni / Rūy göster mäh-ı men kurtar bu sevdādan meni
- G. 405/6: Ey Hāṭāyī **şol** Ḥoten Türki saçınuñ şemmesi / Nāfe-i şahrāya şaldı belki müşk ü ‘anberi
- G. 421/3: Çün cemālūñ ‘aksini gördi felek evcinde gün / **Şol** hacāletden kızardı gayretinden hūn kimi
- G. 421/4: Dest-i kudret tā ki çekdi ‘ārızūñ levhinde haṭ / Ḥansı kātib yazabildi **şol** haṭ-ı mevzūn kimi
- G. 426/3: Açıldı yazılar bitdi çiçekler / Gül ilen **şol** benefşe bürhen oldı
- G. 435/5: Demīde **şol** haṭ-ı müşğīn ü zūlf-i ruḥ-sāruñ / Ne fitnedür ki bu devrān içinde yir dutdı
- K. 2/1: **Şol** mübārek zātūña işüm senādur yā Nebī / ‘Āsılığ bīmārına aduñ şifādur yā Nebī
- K. 15/3: ‘Alî šāh-ı velāyetdür ‘Alî sırr-ı hidāyetdür / ‘Alî **şol** ma’niden peydā ki sırr-ı evliyā geldi
- K. 17/11: ‘Alî Nakī durur şāfi kamu derdine bīmāruñ / Anuñ **şol** ḥāk-i pāyinden ḥekīme tūtiyā geldi

şöyle: Şunun gibi, şuna benzer, şu şekilde.

- G. 325/2: Şöyle mest oldum ki pervā kılmazam ‘ālemlere / Cümle-i ins ü melek oldı menümle hem-nişin
- G. 335/4: Şol raḳīb-i dīvi gör kim kūyına ḥükm eylemiş / **Şöyle** kim kaşd eyler o mülk-i Süleymān üstine
- G. 374/2: Gaflet ehli kaldı Haḳdan **şöyle** bil kim bī-naşīb / Ḥanda dīdārı görür ol bunda bīdār olmasa
- G. 427/2: Firḳat ü hicrān elinden **şöyle** āh itdüm bugün / Gökdeki cümle melāyik yırde insān ağladı
- G. 427/4: Āteş-i ‘ışka düşen pervāne tek yanmağ gerek / **Şöyle** kim tersā için ol Şeyḥ-i Şan‘ān ağladı

şu: İşaret sıfatı.

G. 367/2: **Şu** demden kim senüñ gördüm cemālūñ / Giritār olmışam yüz miñ belāya

su‘bede: Hile, oyun.

G. 32/4: Miñ mekr ü al ü **su‘bede-i** bî-hisâb ile / Kanumñi tøkdi gamze-i hün-h‘äre ‘ākıbet

şüh: Serbest ve neşeli tavırlı, işveli, cilveli (kadın).

G. 75/1: Bu şurāhī bir dil-ārām u perī nisbetlūdūr / Şekli bir maḥbūb-ı **şūhuñ** peykeri nisbetlūdūr
G. 115/8: Görmedi hiç kimse mun tek sīm-ten maḥbūb-ı **şūh** / Kākūli zencīr-i zerrīn tācı nūr-efşān durur
G. 177/2: Gülşen-i meclisde bir **şūh**-ı perīdūr dil-rubā / Şanasın bir lāledūr bağıında anuñ dürlü dāğ
G. 398/5: Ey Ḥatāyī gerçi hūblar çoḥ durur ‘ālemde līk / Olmaya bir dil-ber ol **şūh**-ı sitem-kārum kimi
G. 405/4: Merḥabā ey dil-ber-i Şīrāz u **şūh**-ı mülk-i Çin / Söyledi her kim seni gördüyse Allāh ekberi
G. 370/5: Bu baḥt-ı bed ki menūmdūr Ḥatāyī ol **şūh** / Ğam ehline diyeler ğam-gūsār imiş maña ne

su‘le: Alev; ışıık, parıltı.

G. 129/1: Bugün men munda yārum anda n‘eyler / Yüzi **su‘le** nigārum anda n‘eyler

G. 412/2: Cemālūñ **su‘lesi** dutdı cihāmı / Özi kudret sözi Qur‘ān degül mi

şürīde: Aşık, tutkun, perişan.

G. 277/3: Dil yüzün gördi giriftār oldı zūlfūñ dāmına / Bülbül-i **şürīde** tek zār oldı eyyāmum menüm

şübhe: Bir hususla ilgili gerçek veya doğrunun ne olduğuna kesin biçimde karar verememe durumu, bu kararsızlıktan doğan ve tam bir hüküm vermeyi engelleyen tereddüt, kuşku, şek.

K. 8/7: Vir başı Hüseyñ ‘ışkına şūfī vü şehīd ol / Gel **şübheden** arın şeh-i merdān ‘Alīdūr

şükür: Şükür, verdiği nîmetler için Allah’a karşı duyulan minneti dile getirme.

G. 2/3: Müjde geldi dil-sitānumdan ki katl oldı rakīb / **Şükür** kim bīgāne gitdi āşinā kaldı maña
G. 28/3: **Şükür** eylerem vişālūñe her gice tā şehir / Hicrān içinde gerçi geçer ḥālīmüz ḥarāb
G. 48/7: Ḥatāyī **şükür** kıl Ḥaḥ kudretine / Ki Ḥaḥkın bilmeyen ehl-i ḥatādūr
G. 70/4: Gerçi düşmen ta‘nesinden çoḥ cefā çekdüm velī / **Şükür** kim işüm be-ḳām-ı dostān olmış durur
G. 103/7: Ḥatāyī **şükür** kıl Allāha dāyim / Giden şabr u ḳarārüm geldi hoşdur
G. 162/4: Ey yüz ıl mürdesi sen Allāha **şükür** it dur yūri / ‘İsi-i dem-sāz geldi nefḥa-i cān devridūr
G. 169/3: Ḥudāya **şükür** ‘aceb rāḥat u şafāmız var / Bir oldı dost ğamuñdan derün u zāhirümüz
G. 218/2: Devr-i ruḥuñda **şükür**-i llāh eylesem revā / Vaşluñ günü irişdi firāk oldı pāy-māl
G. 242/5: Ğamuñdan gözlerüm kevkeb kimidūr / Şükür kim bir meh-i tābāna yetdüm
G. 248/7: Ey Ḥatāyī **şükür** kıl Ḥaḥ virdüğine rüz u şeb / Şun ‘-ı sāni‘ kudret-i Perverdigārum bulmışam
G. 259/1: Yüzün görende ey şanem Allāha **şükür** idem / Sürtdüm yüzümni toprağa dergāha **şükür** idem
G. 259/2: Gerçi yüzüñden ayruyam ammā ḥayālūñe / Hicrān şebinde göge baḥup māha **şükür** idem
G. 259/3: Ger rind ü ger melāmetem ü ‘āşıkam velī / Her dem baḥanda zāhid-i güm-rāha **şükür** idem
G. 259/4: Rüz-ı ezelde gördi seni bir nazar gözüm / ‘Ömrümce baḥuban o nazar-gāha **şükür** idem
G. 259/5: Bende Ḥatāyī düşmiş idi yārdan ırağ / Yetdüm çü āsitān-ı şehensāha **şükür** idem
G. 265/3: Şebe müştāk idüm ğāyetde bi‘llāh / Şükür kim āsitāna şimdi geldüm
G. 283/3: ‘İşk geldi gönlüme ḥükm itdi cānum mülkine / **Şükür** kim öz taḥtına uş geldi sultān yeñiden
G. 318/1: La‘l-i nābuñdan maña her dem ‘ināyetdūr bugün / Ḥaḥ durur **şükür** eylesem bî-ḥadd ü ğāyetdūr bugün
G. 319/4: Kutlu günler geldi ‘ıyduñdur mübārek **şükür** kim / Ellerüñi hün-ı dilden çün hızāb itmekdesin
G. 350/3: Ḳahrına **şükür** eylegil kim Ḥaḥ saña raḥm eyleye / Hem ḳarīn olmış ezelden küfr ü dīn imān ile
G. 377/6: Beş gün özüñi hoş gör çün dünya bekāsızdur / Ger ‘arīfiseñ ey dil **şükür** eyle bu eyyāma
G. 146/9: Cāna minnetdūr ne gelse ğam yimen **şükür** eylerem / Cānı virdüm başı koydum olmışam bīmār bir
G. 434/3: **Şükür** eylerem ol nāvek-i müjgāna ki her dem / Yağmalıkı zībā şanemüñ ḳanuma düşdi
G. 439/6: Vaşfuñı söyler Ḥatāyī **şükür** idüp eyler niyāz / Ol zamāndan kim aña kılduñ işāret yā ‘Alī
K. 18/23: Rüz u şeb tekrār iderler ḥamd ü **şükürüñi** senüñ / ‘Andelīb ü ḳumri vü tūṭī-i hoş-h‘ān yā ‘Alī

şükrāne: Teşekkür alāmeti, iyilik bilme nişānesi.

G. 362/5: Cānuñ **şükrāne** vir başuñ ile çarḥ oynagil / Tanıyup nefsüñi çalgil ka‘beteyñüñ tāsına

şükret-: Eriştiği nîmetin, gördüğü iyiliğin değerini bilip memnûniyet duymak, minnettar olmak, teşekkür etmek.

G. 172/5: Ey Ḥatāyī ğam yime her sözde **şükret** Ḥālīḳa / Çün saña her işde dāyim Ḥaḥ durur feryād-res

şükürü li‘llāh: Allah'a şükür.

G. 295/3: Senüñ mihr-i cemālūñ **şükürüli‘llāh** / Göñül taḥtında sultān buldum ey cān

G. 438/3: Ḳabiliyyet sende görmişdi resül-i Hāşimī / **Şükürü li‘llāh** hem-dem-i ḥayrū‘n-nisāsın yā ‘Alī

şümār: Hesap.

G. 217/3: Yetmiş iki millet oldu ser-be-ser ehl-i **şumār** / Ğayr-ı milletden özini seçmeyen bizden degül

T

tā: Bir şeyin bulunduğu, başladığı veya sona erdiği yeri yâhut zamânı anlatırken söze mübâlağa katar. Genellikle *dek, değin, kadar, beri vb. ile kullanılır; Tâ ki (kim): Yeter ki, öyle ki; bazen amaç anlamı katar.*

- G. 3/2: **Tâ** ki sen gıtdüñ yanumdan ey dil-ârāmum menüm / Hâlet-i vaşluñ gönülde pāsban kaldı maña
- G. 3/5: **Tâ** ki senden ayru düşdi bu Hâṭâyî haste-dil / Büy u müyuñ müşk ile ‘anber-feşân kaldı maña
- G. 4/3: **Tâ** kim ol hürşid-ruḥ gitdi gözümde su teki / Gözyaşum anuñ yüzinden âşinâ kaldı maña
- G. 10/2: Yüzün üste zülfüñi **tâ** gördüm ey rûḥ-ı revân / Gice gündüz ağlamağ ‘ışkuñda hoş-hûdur maña
- G. 10/4: Giceler **tâ** şubḥ olunca ḥ’âb gelmez ‘aynuma / **Tâ** hayâlün dâyimâ çeşmümde qarşudur maña
- G. 11/4: **Tâ** cemâlün muşhafın gördüm eyâ nûr-ı İlâh / Zikr-i ‘ışkuñ dilde dâyim vird-i Qur’ândur maña
- G. 13/2: **Tâ** ki ‘ışkuñun belâsı cānuma kâr eyledi / Ey ṭabībüm bilmezem kim var mı bu derde devâ
- G. 13/3: Dâne-i hâlün **tâ** kim murğ-ı cān kıldı tama’ / Dām-ı zülfün ḥalkasına oldı cānum mübtelâ
- G. 14/4: Kim ki Hakk’a münkir oldı koy cezâsıdır anuñ / Zerrece rahm itmegil sen **tâ** kim ol ḥâlin duya
- G. 17/1: **Tâ** ki ruḥ-sârından er-Raḥman ‘ale’l-‘arş istevâ / Hem anuñ şânında münzel âyet-i şemsü’d-ḍuhâ
- G. 18/4: Her kim ki tevḥid ehlidür ol dîd ü vâ-dîd ehlidür / Rûz-ı ezelden **tâ** ebed ister kemâl-i muntehâ
- G. 18/5: Men câhil ü nâ-dānıyam ol ḥüsn için hayrānıyam / **Tâ** genc iken pinhân idüm şimdi göründüm zâhirâ
- G. 19/5: Bu Hâṭâyî birle söyleş bir daḥı ey şâh-ı ḥüsn / **Tâ** dehānuñ hâtem-i mühr-i Süleymāndur maña
- G. 25/3: Ey gözi nergis yüzi gül tek boyı serv-i revân / **Tâ** ki senden ayru düşdüm hasteyem ḥâlüm ḥarâb
- G. 28/3: Şükr eylerem vişâlün her gice **tâ** seher / Hicrân içinde gerçi geçer ḥâlimüz ḥarâb
- G. 29/3: Hilâl kaşuñı **tâ** ki gördi çeşmüm / Bu cānum ‘ıyduña kurbāndur ey dost
- G. 31/1: Ser-ḥoş-ı cām-ı elestem **tâ** ebed huşyâr mest / Mest-i lâya’ kıl gezermen şehr içinde ‘âr mest
- G. 41/4: **Tâ** ki geldi ey şanem ‘ışkuñ hayâli başuma / Dünye vü ‘uqbâ ḡamından geçdüm ü oldum levend
- G. 42/1: **Tâ** ki derdünden olupdur yüregüm şad-pâreler / Tiğ-ı ‘ışkuñ yüregümni şad-hezârân pâreler
- G. 43/5: **Tâ** Hâṭâyî gördi ol ḥüsn-i cemâlün ey güneş / Gör nice ‘âlem dilinde dâsitâ n olmış durur
- G. 46/3: Arılıḥ bi’llâh severmen men seni ey dil-rubâ / **Tâ** tamâmı sevmişem bûs u kenârüm yoḥ durur
- G. 49/1: **Tâ** cemâlün nûrî çeşmümden nihân olmuş durur / Gice gündüz işüm âh ile fiğân olmuş durur
- G. 49/2: Ḥüsnüñi **tâ** görmişem bir bülbul-i zâr olmuşam / Çün maña küyuñ maḡâmı gül-sitâ n olmuş durur
- G. 49/5: Pîr bolmışdı cihānda firḡatüñden ey şanem / **Tâ** yüzün gördi Hâṭâyî nev-cevân olmuş durur
- G. 53/4: **Tâ** görmedi gözüm seni ey serv boylu yâr / Sensiz hemîşe gözlerüme cû gelür gider
- G. 55/2: Zerre iken gün teki ‘âlemde meşhûr olmuşam / **Tâ** maña düşdi senüñ mihr-i ruḥuñdan **tâ** blar
- G. 55/4: **Tâ** senüñ zülf ü ruḥuñı görmişem her şubḥ u şâm / Gice gündüz giryeden gelmez gözüme ḥ’âblar
- G. 62/1: Ezelden **tâ** ebed Ḥaydar gelüpdür / Âdem evlâdına server gelüpdür
- G. 63/6: Hâṭâyî **tâ** anı gördi özinden el yudı küllî / Anuñ çengâl-i çinünden şikâr olmuş gögerçindür
- G. 64/6: **Tâ** yaman göz dikmeye ey mâḥ ḥüsnün bağına / Hakk te ‘âlâ zülfüñi perr-i ḡurâb itmiş durur
- G. 65/1: Gönül **tâ** kim ḡamuñlan âşinādur / Karâr u şabrden muṭlak cüdādur
- G. 68/1: **Tâ** ki düşdüm hecrün gönlüm fiğāna başlar / Geldi âhumdan menüm feryâda dağ u daşlar
- G. 70/7: Uğraşanda **tâ** ki ‘ışkuñ zerre kılar dağları / Bu Hâṭâyî haste andan nâ-tüvân olmuş durur
- G. 78/6: **Tâ** vişâlünden cüdâ düşdüm hayâtum kalmadı / Dünye vü ‘uqbâda sensiz zindegāni ḡandadur
- G. 79/1: **Tâ** menüm gönülümde cānâ ḡasret-i cānānedür / Hakk bilür kim ağlamağdan gözlerüm peymānedür
- G. 80/4: Ne burcuñ kevkebisen sen eyâ mihr-i cihân **tâ** kim / Cemâlün âfitâ bından aña ‘âlem münevverdür
- G. 81/7: Bu Hâṭâyî yüzüñi **tâ** gördi ey ḥûb-ı Ḥoten / Ol saçuñ tek Hind iline pâdişâh olmuş durur
- G. 84/1: **Tâ** ser-i küyunda bu gönüm muḡîm olmuş durur / Dil maḡâmı bağ-ı cennât-ı na’im olmuş durur
- G. 86/6: Çün seni Hakkuñ resûli bilmediler yâ Nebî / Ol günehten **tâ** ebed kâfir ‘azâb üstindedür
- G. 87/1: **Tâ** kim ol zülfün niḡabı māḡtâ b üstindedür / Bir bulut nisbetdür ol kim âfitâ b üstindedür
- G. 88/1: **Tâ** kim ol âhü gözün mülk-i Ḥotenden bâc alur / Şol ḡumâyün zülfünüz Fağfûr-ı Çinden **tâ** c alur
- G. 88/4: **Tâ** ayaḡuñ tozi tek kaḡuñda mesken dutmışam / Bu sa’âdetden menüm baḡtumḡa baḡdum **tâ** c alur
- G. 94/2: **Tâ** görüpmen ḥüsnüñi ey gevher-i yektâ şanem / Bir gözüm kûlzum misâli bir gözüm ‘ummân durur
- G. 94/3: Rûz u şeb bes kim kılar bülbul fiğân u zârılığ / **Tâ** gül-istâ nda lebün tek bir gül-i ḡandân durur
- G. 104/2: **Tâ** ki hem-demdür ḡam-ı ‘ışkuñ gönülde ḡam yimen / Çün hayâlün senüñ dil sevgülü miḡmân bilür
- G. 111/1: Ey güneş ḥüsnüñ hayâli **tâ** ki gönülümde geçer / Kanlı yaşum yem teki dolmuşdur andan ser-be-ser
- G. 111/2: Nâleler kim giceler **tâ** şubḥ olunca eylerem / Korḡaram hecrinden anuñ râz-ı pinhānum açar
- G. 114/3: **Tâ** ki senden düşeli ayru eyâ rûḥ-ı revân / Gözümün yaşı menüm kaṭre-i bârân kimidür
- G. 115/12: Bu Hâṭâyî içdi andan der-ezel bir cür’a mey / **Tâ** ebed huşyâr olmaz mest-i cāvîdân durur
- G. 124/3: Elün var yaḡşı kırduñ sen Yezîdi / Cihân-dâr olasin **tâ** kim cihân var
- G. 126/5: Görmüşdi **tâ** Hâṭâyî ezelden yakîn munı / Nûhuñ ‘alâmeti gelür andan tufân kopar
- G. 132/6: Nazm-ı eş’aruñ Hâṭâyî her biri dūr-dānedür / Söylegil **tâ** şâhlarıñ ḡuşında olsun ḡuş-vâr
- G. 136/3: Efsâne sözlü vâ’izi görseñ melâmet it / **Tâ** ḡalk içinde eylemeye râzını zuḡur
- G. 138/2: **Tâ** şâne kıldı zülfüñi meşşâta-i ezel / **Tâ** bından açılır ki cihân müşk-bâr olur
- G. 140/4: Her gice **tâ** şubḥ ḥüsnün şem’ine pervâne tek / Cümle ‘âlemler fiğānumdan tutuşup yanadur
- G. 156/1: **Tâ** ki gönüm ḡamze-i ol çeşm-i fettâ n ârzular / Derd-mend olmuş durur her laḡza dermân ârzular
- G. 156/4: **Tâ** ki düşmüşdür cihānda gül vişâlünden irâğ / Bülbul-i ḡayrân hevâ-yı bağ u bustâ n ârzular
- G. 163/4: Süre-i ta’vîz oḡurmen dem-be-dem iḡlâş ilen / **Tâ** ki ḥüsnüñi belâdan saḡlasun Cebbâruñuz

- G. 164/1: **Tā** düşüpmen 'ışkuña hecründe men zāram henüz / Dām-ı zülfün bendine murğ-ı giriftā ram henüz
- G. 164/2: **Tā** ki men bülbül teki gül-zār-ı hüsnün görmişem / **Tā** ebed terk eylemen der-ışk-ı gül-zāram henüz
- G. 164/3: Şem'-i ruh-sāruñı **tā** kim görmişem ey meh-liķā / Gökde yıldızlar kimi her gice bīdāram henüz
- G. 164/4: **Tā** yüzün gördüm senün men ey tabīb-i derd-i 'ışk / Şanma kim buldum şifā derd ile bīmāram henüz
- G. 165/2: **Tā** şadef ağzında yāruñ görmişem dür dışlerin / 'İşkı bahrinde gönül ol ma'nide garķ-ābsız
- G. 168/1: Biz ezelden **tā** ebed meydāna gelmişlerdenüz / Şāh-ı Merdān 'ışkına merdāne gelmişlerdenüz
- G. 172/4: Çün ezelden 'ışkuñuz cānumda Hākdandur naşīb / Hāķ bilür kim **tā** ebed gönülümde vardur ol heves
- G. 176/3: **Tā** dehānuñ şadefin açduñ sen ez-luţ u kerem / Şekker elfāzuñdan ey cān dürr-i pinhān oldı fāş
- G. 178/1: **Tā** ki düşdüm ey habībüm Ka'be kūyuñdan ırağ / Senden ayru murğ-ı dil dutmaz vaţan der-bāğ u rāğ
- G. 183/1: **Tā** hayāl-i 'arızuñ geldi gözüme h'āb tek / Giceler her dem gözine görinen meh-tā b tek
- G. 189/1: **Tā** vücūdum 'ışkuñuz yolında bolmuşdur helāk / Ayağūñ tozından ayru oldı cānum derd-nāk
- G. 189/2: **Tā** ola her dem menüm baş üste kāyim devletüm / Āsitā nuñda yaturmen dāyimā ber-rūy-ı hāk
- G. 189/4: Hāliş oldum **tā** ki men kan yaş ahtıdum dīdeden / Yumayınca kan ilen olur mı merdüm yüzi pāk
- G. 193/5: **Tā** kim Hāţāyī gördi yüzün ey meh-i Hoten / Şahrā-yı dilde çeşm-i gāzāluñ diler senün
- G. 194/1: **Tā** nice h'āb içinde hayālün görem senün / Vakti durur ki şimdi cemālün görem senün
- G. 195/1: **Tā** ki sen ey gonce-leb la'lüñi hāndan eyledün / Derde şaldun lāle tek bağrum kara kan eyledün
- G. 195/2: 'İşkuñuz kıldı musahhar bu vücūdum şehrini / **Tā** ki mihrüñi gönül tahtında sultān eyledün
- G. 195/3: Gönlüme cem' oldı yüz miñ dürlü sevdā-yı siyāh / Gül yüzün üstinde **tā** zülfün perişān eyledün
- G. 195/4: **Tā** ki gülşen geştine çıhduñ eyā gül-ruḥ şanem / Bāğça içinde boyuñ serv-i hıramān eyledün
- G. 199/4: **Tā** görmişem yüzün güneşin ey kamer-liķā / Her dem dilinde şemsü duḥādur Hāţāyīnün
- G. 199/6: **Tā** ağ yüzünde çin-i saçuñdur maķām-ı dil / İklīm-i Rūm u Çin ü Hıţāydur Hāţāyīnün
- G. 207/1: Sataşdı **tā** maña mestā ne çeşmün / Yazupdur adımı destā ne çeşmün
- G. 208/2: **Tā** yüzüñi görmişem dīvāne oldum derd ile / Zülfüñüzden özge daḥı boynuma bağ itmegil
- G. 209/2: **Tā** hayālünle senün def'-i melāl eyler gönül / Gitmesün dilden ki hoş hem-rāz u sırdaşumdur ol
- G. 212/4: Nā-tüvān gönülüm düşer yağlığ misāl elden ele / **Tā** meger la'l-i lebününden tapa ey dil-ber vişāl
- G. 218/4: **Tā** bulmuşam cenāb-ı refi'ünde kāmumı / Her günde bir merātib ü her demde bir cemal
- G. 224/1: Dil saña hayrān olupdur **tā** cemālün görmişem / **Tā** göz açup ol ruḥ-ı ferhunde-fālün görmişem
- G. 224/2: Rūz u şeb dünyā içinde mest ü hayrānam müdām / Giceler uyḥu içinde **tā** hayālün görmişem
- G. 224/5: Bu Hāţāyīnün gözi seyyāre tek bī-h'ābdur / Gül yüzün üstünde **tā** kaş-ı hilālün görmüşem
- G. 225/5: Dil müşevveşdür Hāţāyī ey sa'adet kevkebi / **Tā** senün ol tal'at-ı ferhunde-fālün görmezem
- G. 226/4: Bes menüm mülk-i cihānda tālī'üm efrūz ola / **Tā** senün yüzün kimi bir sa'd-ı ekber görmişem
- G. 230/1: **Tā** meni ayırdı devrān sevgü yārumdan menüm / İncidi gökde melāyik āh u zārumdan menüm
- G. 230/5: Ey Hāţāyī her tūğūñ titrer hāzān yaprağı tek / **Tā** meni dūr etdi bu devrān bahārumdan menüm
- G. 231/2: **Tā** ki düşdüm ol nigāruñ meh yüzi hicrānına / Derd ilen seyyāre tek her gice bīdār olmuşam
- G. 231/3: **Tā** ki gül-zār-ı cemālünden cüdāyam ey şanem / Her zamān bülbül teki der-ışk-ı gül-zār olmuşam
- G. 231/5: **Tā** seni gördi rakīb ilen Hāţāyī haste-dil / Dem-be-dem yanar vücūdum ser-be-ser nār olmuşam
- G. 232/1: Ey perī şirīn lebün 'ışkında Ferhād olmuşam / **Tā** saña kıl olmuşam 'ālemde āzād olmuşam
- G. 232/2: **Tā** ki senden ayru düşdüm ey dil-ārāmum menüm / Dem-be-dem der-nāle vü efgān u feryād olmuşam
- G. 232/3: Gerçi ğam-gīnem ğam-ı hecründe ey ārām-ı cān / **Tā** seni gördi gözüm ğam-gīn iken şād olmuşam
- G. 232/5: **Tā** seni gördi Hāţāyī bilmez özin hānadur / **Tā** saña men āşinā boldum özüm yād olmuşam
- G. 237/3: Gül yüzün evşāfını **tā** kim işitdüm ey perī / Hüsnüñün bağında bir murğ-ı gül-istān olmuşam
- G. 237/1: **Tā** ki gördüm men seni 'ālemde hayrān olmuşam / Nāle vü efgān idermen dīde-giryān olmuşam
- G. 237/2: **Tā** firākuñdan gönül mecrūḥ olupdur her zamān / Dem-be-dem der-nāle vü feryād ü efgān olmuşam
- G. 237/5: Bu Hāţāyī **tā** hilāl-i kaşlaruñ gördi senün / Şol mübārek tal'atuñ 'ıydına kurbān olmuşam
- G. 238/1: **Tā** ki düşdüm dil-berā 'ışkuñda hayrān olmuşam / Rūz u şeb āh eylerem hem çeşmi giryān olmuşam
- G. 238/2: Dil-berā **tā** gül yañağūñ görmişem gülşende men / Dem-be-dem destā n ilen murğ-ı gül-istā n olmuşam
- G. 238/3: **Tā** dudağūñ çeşmesinden kılmuşam bir kaţre nūş / Hızr tek sır-āb-ı nūş-ı āb-ı hayvān olmuşam
- G. 238/5: **Tā** Hāţāyīem bugün hüsnün sıfātın söylerem / Cümle 'uşşāk içre men 'ālemde destā n olmuşam
- G. 243/3: Rūz u şeb bülbül teki feryād ü zārīdür işüm / **Tā** yüzünden ayru düşdüm ey gül-endāmum menüm
- G. 243/5: Bu Hāţāyī dünyede hüşyār olmaz bir zamān / **Tā** kim ol peymāne-i la'lüñ durur cānum menüm
- G. 246/2: Dil-i vīrānuma **tā** geldi 'ışkuñ / Şanasın beyt-i ma'mūr oldı gönülüm
- G. 246/3: Cemālün **tā** ki gördüm ey perī-rū / Yüzün şevkiyle pūr-nūr oldı gönülüm
- G. 246/4: Cefā vü miḥnetün **tā** geldi cāna / Belālardan kāmı dūr oldı gönülüm
- G. 247/1: Dil-berā **tā** kim vişālün gitdi yanumdan menüm / Dürlü miḥnetler geçer her laḥza cānumdan menüm
- G. 247/5: Hāķ bilür seyyāre tek gözüme uyḥu gelmedi / **Tā** felek kıldı cüdā ol mihribānumdan menüm
- G. 247/6: Nev-cevān iken meni hicrān günü pır eyledi / **Tā** ki düşmüşem cüdā 'ömr-i cevānumdan menüm
- G. 247/7: Kaddi ḥam oldı ḡamından bu Hāţāyī hastenün / **Tā** cüdā düşdi gönül kaş kemānumdan menüm
- G. 249/1: **Tā** ki gördüm men cemālün ey peri-veş dil-berüm / Manzar-ı hürşid tek yaş ile doldı gözlerüm
- G. 249/3: Men daḥı yād eylemen dünyā vü cennet bāğını / Leblerün **tā** kim olupdur şekker-āb u kevserüm
- G. 253/4: Girdüm ādem cismine kimsene bilmez sırrımı / Men bu beytu'llāh içinde **tā** ezelden var idüm
- G. 271/5: Senün tek gelmedi hergiz cihāna / Zi rūz-ı Ādem ü **tā** devr-i Hātem
- G. 278/3: 'Aşkuñ yolında cān ile baş eyleyem fedā / Senden ki **tā** maḥabbet ile behre-mend olam
- G. 279/4: Gönül **tā** gül yañağın gördi anuñ / Ohı kim bülbül-i hoş-h'ān olupsan

- G. 281/2: **Tā** ser-i zülfün senün yüz üste gördüm ey perî / Sen meni sevdāya şalduñ ey meh-i nā-mihribān
- G. 281/5: Rüm-ı rüyunda Haṭāyî **tā** görüpdür rüy-ı Haḫ / Cümle-i 'ālem gözinde rüy-ı haḫkuñdur nişān
- G. 282/1: Gel ki cānā senden özge tende men cān istemen / **Tā** ki sen varsın menüm cānumda cānān istemen
- G. 282/4: **Tā** ezel günden senün 'ışkuña ikrār itmişem / Senden özge yār ilen men 'ahd u peymān istemen
- G. 283/2: Yüzüne şeytān kimi **tā** kılmağı zāhid sücüd / Muṭlaḳā kāfirdür ol getürsün imān yeñiden
- G. 284/2: Zülmet-i zülfünde kāmın tapmadı hükm eyle kim / **Tā** Sikender çeşme-i hayvāna gelsün yeñiden
- G. 284/4: Çün rakīb emrüne **tā** 'at kılmağı merdüd kıl / Tavḫ-ı la'net **tā** kim ol şeytāna gelsün yeñiden
- G. 287/2: **Tā** ki düşdüm ey perî-peyker firāknuñ derdine / Tutdı āvāzum cihānī āh ilen feryāddan
- G. 287/4: **Tā** ki çeşmüm karşıından ayru düşdüñ ey şanem / Gitmedi hergiz hayālün hātır-ı nā-şāddan
- G. 287/5: Bu Haṭāyî sözine daḫ dutma ey zāhir-perest / **Tā** ezel ta'lim alupdur ol hākīm üstāddan
- G. 288/2: **Tā** senün gülgün yañağun görmişem ey meh-liḳā / Gülşen içre baḫmazam hergiz gül-i ḫamrāya men
- G. 288/4: Bağ ilen bustān içinde serve kılman iltifāt / **Tā** ki kıldum bir nazar şol kāmet-i bālāya men
- G. 288/5: **Tā** gönül oldu senün rüz-ı vişālünden cüdā / Bu Haṭāyî dil-şikeste 'ışk ilen hem-sāye men
- G. 289/2: Zāhid-i güm-rāha göster yüzün ey nūr-ı İlāh / **Tā** kim ol kāfir getürsün Haḫḳa imān şimdiden
- G. 290/2: **Tā** ki 'ışkuñlan senün ma'mūr olupdur dil evi / 'İşkuñ ol vīrāneden bir laḫza ma'zūr olmasun
- G. 290/3: Ebr-i nīsān **tā** cemālün gülşenine su virür / Kaṭre-i eşkümden özge anda yağmur olmasun
- G. 290/4: **Tā** ki senden ayru düşdüm görmedüm şabr u karar / Hiç 'āşık dil-berinden zār u mehcūr olmasun
- G. 290/5: **Tā** seni sevdi Haṭāyî boldı destā n 'āleme / Kimsene anuñ teki 'ışkuña meşhūr olmasun
- G. 296/2: Ol rakībler ta'nesinden ihtirāzuñ **tā** nedür / Bendeye hiç iltifātun yoh durur yā Rab neden
- G. 296/5: Çin-i zülfünde Haṭāyî **tā** dutupdur meskeni / Yā Rab ol gülgün yañağun gül midür yā nesteren
- G. 297/1: Müşgīn saçına **tā** ki melek çaldı şānesin / Şad pāre kıldı cān kuşunuñ āşiyānesin
- G. 297/5: **Tā** kim Haṭāyî gördi anuñ çeşm-i mestini / Hayrān durur ki göz de bilemez zamānesin
- G. 298/2: Dünyede her kim ki yüzün gördi 'ālem şahıdur / **Tā** yüzünü görmişem men daḫı sultānam bugün
- G. 298/4: Āsitā nuñ itlerinden **tā** ki bulmuşam şeref / Ey perî 'ışkuña men mihr ile seg-bānam bugün
- G. 298/5: Dir Haṭāyî **tā** ezelden kulluğa haṭ virmişem / Her ne kim hükm eyleseñ emründe fermānam bugün
- G. 300/4: **Tā** ki 'ışkuñ dutdı bu gönüm evinde meskeni / Üns dutmuşam aña mihmānum elden gitmesün
- G. 328/2: **Tā** ayağun toprağından men sa'ādet bulmuşam / İşigünde rüz u şeb derbānam ol demden berü
- G. 328/4: **Tā** senün rüz-ı ezelden 'ışkuña didüm belî / 'Ahdi bozman ber-ser-i peymānam ol demden berü
- G. 328/5: **Tā** senün āhü gözün gördi Haṭāyî ey perî / Mecnūnam vīrānelerdür cāyum ol demden berü
- G. 334/5: **Tā** kim Haṭāyî āhu teki düşdi bendüne / Şahrāda derd-i 'ışk ile dīvāneyem yine
- G. 338/4: **Tā** ki āsīb-i felekden görmeye hüsnün zevāl / İşigünde gice gündüz pāsbān oldum yine
- G. 339/3: **Tā** ki zāhid gördi yüzün kılmağı hergiz nigāh / Kāfir-i muṭlaḳdur ol kim gelmez ikrār üstine
- G. 339/4: Şanasın kim çeşme-i hayvānuñ üste geldi Hızr / Düşdi **tā** haṭtuñ senün la'l-i şeker-üstüne
- G. 339/6: **Tā** ki vaşluñ oldu vāşıl bu Haṭāyî ḫasteye / Bir ṭabībe beñzer ol kim geldi bīmār üstine
- G. 342/1: Derd-i 'ışkuñ dil-berā **tā** geldi bu cān üstine / Şanasın kim geldi 'İsā cism-i bī-cān üstine
- G. 342/2: **Tā** cihān bağını bünyād itdi dest-i lem-yazel / Sen teki bir gül ḫaçan bitdi gül-istā n üstine
- G. 342/5: **Tā** cemālün mihri düşdi bu Haṭāyî gönline / Şanasın Yūsufdur ol kim geldi Ken'ān üstine
- G. 343/2: Zülf ü rüyün haṭtı tek hiç kimse defter yazmadı / **Tā** ki 'ālemde yazılmışdur kara ağ üstine
- G. 344/3: **Tā** gözüm ol fitnelü kaş u gözün gördi senün / Geçdi 'ömrüm āh idüp ol çeşm ü ebrūlar bile
- G. 345/3: Ey dil yüzünü ḫāk idegör yār işigünde / **Tā** dāmen-i dil-berden anuñ düşe toz üste
- G. 345/4: Mey-ḫāre lebün istedi **tā** nuḳl u kebābı / 'İşk odını yaḫup cigerüm şaldı köz üste
- G. 346/1: **Tā** yüzün üstine zülfün sāye şalmışdur yine / 'Arızuñ rengi gül-i ḫamrāya şalmışdur yine
- G. 347/1: Yār 'ışkuñ bağırumuñ **tā** çekdi yüz dağ üstine / Āteş-i hecrün bu dağun çekdi bir dağ üstine
- G. 347/5: Bu Haṭāyî çeşmi yolında anuñ toprağ olur / **Tā** ayağın başa ol dil-ber bu toprağ üstine
- G. 350/5: Bu Haṭāyî **tā** ezelden 'ışkuña yoldaş idi / Gönlini şād eyleyendür sen keremlü ḫān ile
- G. 354/2: Her seher **tā** şām olunca dāpmazam çün rāḫatı / Bendeni kayğudan āzād itdigün ya'ni ki ne
- G. 354/7: **Tā** ki feryāduña yetmez lūtf idüp ol şāh-ı hüsn / Ey Haṭāyî munca feryād itdigün ya'ni ki ne
- G. 357/3: **Tā** gam-ı hicrānuña düşdüm vişālünden ırağ / Gamlu gönüm hecr ile çün beyt-i aḫzāndur yine
- G. 357/5: Şol perişān zülfünü **tā** görmişem ey ruh-ı quds / Derd ü ḫasretten menüm gönüm perişāndur yine
- G. 361/6: Haṭāyî **tā** seni gördi vücūdun ser-be-ser gezdi / Çü şāhuñ kulları gördi yüzün ḫāk itdi ol pāya
- G. 367/3: Düşüpdür 'anber-efşān kākülinden / Senün **tā** ol gül-i ḫamrāya sāye
- G. 367/4: Menüm vāyemi **tā** virmezsin ey dost / Şalupsan 'āşıkı āh ile vāya
- G. 368/3: Rişte-i cānumı şevḳ odına pervāne kimi / Yaḫdı **tā** vakt-i seḫer şem'-i cemālün bu gice
- G. 378/5: Bu Haṭāyî şād olurdı gamdan u hem guşşadan / Gün kimi sen **tā** ki düşdüñ revzen-i eyvānuma
- G. 381/4: Senün rüy-ı sefidünden cüdā **tā** mübtelā boldum / Karaldı kubbe-i ḫaḫrā bu gönüm āhı yanında
- G. 389/4: Külbe-i Ya'kūba nisbet meskenüm boldı ḫarāb / **Tā** ki senden ayru düşdüm Yūsuf-ı Ken'ān kimi
- G. 389/5: Bu Haṭāyî virdi evşāf-ı ḫaḫīḳatden ḫaber / **Tā** gözüm gördi cemālün şüret-i Raḫmān kimi
- G. 390/2: **Tā** senün hürşid-i ruh-sāruñı gördüm çeşmüme / Bir bulut oldu kamer ol māh-ı **tā** bān olmadı
- G. 392/1: **Tā** menüm gül yüzlü yārum 'azm-i seyrān eyledi / Lāle tek hecri yarası bağırumı ḫan eyledi
- G. 392/2: **Tā** ki kıldı bir nazar ol dil-rubā yārum menüm / Nice 'uşşāk ehlini ser-mest ü ḫayrān eyledi
- G. 392/3: **Tā** ki dün gül-zār içinde bir tebessüm kıldı yār / Ağzı beste gonceni gülşende ḫandān eyledi
- G. 392/4: Dāma şaldı cān kuşın şad-pāre kıldı dilleri / **Tā** kamer yüzünde ol zülfin perişān eyledi
- G. 394/1: **Tā** gördi gözlerüm seni ey hüsn ilen ganī / Mecnūn misāli 'aqlum ilen görmedüm seni

G. 394/3: Yüzümni hâk-i pâ kıluram âsitâ nuña / **Tâ** kim dege yüzüme sa'âdetlü dâmeni
G. 395/3: **Tâ** ki 'ışkuñ gelmedi şāhā bu gönölüm tahtına / Ey şanem şehir-i vücudum beyt-i ma'mūr olmadı
G. 395/4: Nūr-ı 'ışkuñ dil-berā gönölümē **tâ** kim düşmedi / Zulmet-i gönölüm evi 'ālemde pūr-nūr olmadı
G. 395/5: Hâk-i pâyūñı Hāṭāyī **tâ** ki çekdi çeşmine / Görmedin bu devleti düşmen gözi kör olmadı
G. 396/1: **Tâ** ki aḥşam vakti gördüm ey büt-i meh-rū seni / Gündüzin **tâ** şām olunca isterem her sū seni
G. 396/2: **Tâ** ki sen gitdün menüm karşımdan ey serv-i revān / Dem-be-dem ister revān olup gözümde su seni
G. 397/3: Hayrān u vālih oldı bu gönölüm 'ale'd-devām / Bir katla **tâ** ki gördi anuñ hūb lîkāsını
G. 398/3: **Tâ** ki dün meclisde ney feryād ü nālem dinledi / Ağlaşur bağrın delüp bu nāle vü zārum kimi
G. 399/4: Yüzün üste göz ilen kaşuñı **tâ** kim görmişem / Kible-i 'uşşāk için mihrāb gördüm men seni
G. 400/4: Oldı şahrāda yirüm insān içinden dūr olup / **Tâ** ki gördi gözlerüm sen āhū gözölü dil-beri
G. 403/3: **Tâ** ki gördüm uyḥuda men ol perişān zūlfūñı / Yirine andan berü şabr ü kararum gelmedi
G. 404/4: **Tâ** ezelden var menüm gūşumda 'ışk āvāzesi / Çalma ey muṭrib daḥı meclisde 'ūd u çeng ü nāy
G. 405/2: **Tâ** seni gördi gözüm oldum özümde bī-ḥaber / Ḥanda gördi gözlerüm bilmen senün tek dil-beri
G. 407/3: **Tâ** yaratdı yir ilen gökni te'āla şānuhū / Görmedi hîç kimse sen tek dil-ber-i meh-peykeri
G. 407/4: Çin çerisi şanasın kim dutdı Rūm iklīmini / **Tâ** yüzün gerdine düşdi zūlf-i müşk-'anberi
G. 409/1: **Tâ** seni gördüm nigārā dil maña yār olmadı / Gerçi yār oldı velikin yār-ı gam-ḥ'ār olmadı
G. 409/5: **Tâ** seni gördi Hāṭāyī vālih ü şeydāyidür / Ḥansı gözdür Hāḥ yüzün görgeç ki bīdār olmadı
G. 415/1: Sırr-ı 'ışkuñdan senün her kim ki āgāh olmadı / Kaldı mahrūm **tâ** ebed maḥbūl-ı dergāh olmadı
G. 415/3: Gözğüsü pāk olmayanuñ çāre yoḥdur pasına / Kaldı mahrūm **tâ** ebed faẓl āña hem-rāh olmadı
G. 416/5: Ey Hāṭāyī firḳatūñ çek **tâ** vişālūñ bulasın / Bes yavuk kılmış vişālūñ birle hicrān arası
G. 421/4: Dest-i kudret **tâ** ki çekdi 'arızuñ levḥinde ḥaṭ / Ḥansı kâtib yazabildi şol ḥaṭ-ı mevzūn kimi
G. 426/1: Bahār oldı ki 'ālem gülşen oldı / Gözüñ aç gör cihān **tâ** rüşen oldı
G. 433/1: **Tâ** seher gülşende bülbül söz ilen sāz eyledi / Dāsītā n-ı ḥüsnūñı ol dem ser-āgāz eyledi
G. 434/1: **Tâ** naḳş-ı ruḥuñ dīde-i giryānuma düşdi / Bir yanar oduñ sīne-i büryānuma düşdi
G. 436/1: **Tâ** ki düşdi gönölümē rüz-ı vişālūñ bir daḥı / Dīdeler naḳş eyledi naḳş-ı cemālūñ bir daḥı
K. 13/3: Elestü Rabbikūm **tâ** ḥaşr olunca / Yakīn bil kim 'Aliyy-i Murtaẓādur
K. 2/4: Kaldı sidre'l-müntehā geçdün felekden **tâ** semā / Kim yeter bu kadr-i Hāḥ müntehādur yā Nebī
K. 2/7: Her münāfīk kim saña gönölünde inkār eyledi / **Tâ** ebed yanmağ cehennemde revādur yā Nebī
K. 4/1: Şekk ü gümān içinde fenā boldı **tâ** ebed / Dārū'l-fenāda bilmeyen ehl-i beḳā seni

tā-be: -e kadar.

G. 16/3: Gelmiş degül ne ḥod gelecek **tā-be** rüz-ı ḥaşr / Devr-i kâmerde sen teki bir şāh-ı meh-lîḳā

tā-be-māhī: Balıḡa kadar (yerden göḡe kadar herkes).

K. 5/6: Senün fermānuña ey faḥr-ı 'ālem / İṭā'at kıldı mehden **tā-be-māhī**

tā'accūb: Şaşma, hayret etme.

G. 23/1: Hāḥ ezel mey-ḥānesinden virdi bu cāmı maña / Kāyināt ehli **tā'accūb** kıldılar kamu maña

tā'allül: Māzeret; yalandan bahāneler bularak bir işten kaçınma.

G. 314/6: Cennetü'l-me'vā imiş çün ey Hāṭāyī kūy-ı dost / Daḥı niçündür **tā'allül** fedḥulūhā ḥālidīn

tā'at: Allah'ın emirlerine uyma, emredileni yapma; ibâdet, takvâ.

G. 94/4: Ehl-i **tā'at** bes ki zıkr ider şıfât-ı ḥüsnūñı / Bildi kim yüzün şıfâtı âyet-i Qur'ân durur

G. 284/4: Çün rakīb emrūñe **tā'at** kılmadı merdūd kıl / Tavḳ-ı la'net **tā** kim ol şeyṭāna gelsün yeñiden

tāb: Işık, parıltı.

G. 55/2: Zerre iken gün teki 'ālemde meşhūr olmuşam / **Tā** maña düşdi senün mihr-i ruḥuñdan **tāblar**

G. 86/1: 'Arızuñ kim ol ruḥ-ı pūr-nūr u **tāb** üstindedür / Şevḳe beñzer kim hemişe āfitāb üstindedür

G. 86/4: **Tāb-ı** 'ışkuñdan hemişe gör ne ser-gerdān gezer / Āsumān dāyım ki yüzünden niḳāb üstindedür

G. 216/3: Pertev-i ḥüsnūñ ziyāsından kâmer oldı ḥacīl / Şüretüñ **tābından** ol ḥürşid-i **tābān** münfa'ıl

G. 116/5: Ol dil-berūñ ruḥ-sārına virdi Hāṭāyī gönölünü / Āh ile **tāb** oldı işüm ol şem'a yā pervānedür

G. 138/2: **Tā** şāne kıldı zūlfūñı meşşāta-i ezel / **Tābından** açılır ki cihān müşk-bār olur

tābān: Parlak, ışıklı.

G. 7/1: Dil-berā ol ay yüzün ḥürşid-i **tābāndur** maña / Bāḡçañ içinde aḡan su āb-ı ḥayvāndur maña

G. 11/1: Dil-berā 'ışkuñ tenümde sevgülü cāndur maña / Pertev-i mihr-i ruḥuñ ḥürşid-i **tābāndur** maña

G. 107/1: Gerçi gün hoşdur velī ruḥ-sāruñ andan yaḥşıdur / Ay daḥı **tābān** durur dīdāruñ andan yaḥşıdur

tāb-dār: Parlak.

G. 248/6: Zulmet-i hicrān yine efrüz boldı gitdi ḡam / Tāli'üm ferḥunde māh-ı **tāb-dārum** bulmuşam

tābende: Parlak, ışıldayan.

G. 157/5: **Tābende** āfītāb kimi eyleyen zühür / Āfāk içinde uşbu Ḥaṭāyī kelāmıdır

tāb: Kıvrım, büküm.

G. 12/5: ‘Āşık durur yañağuña zülfün Ḥaṭāyī tek / Andan düşer bu vech ile bu pīç ü **tāb** aña

G. 28/2: Devr-i ḥaṭuṇda gönlümü sevdāya şalmagil / Berg-i gül üzre sünbülünü kılma pīç ü **tāb**

tābi’: Birinin emri altında bulunan, onun hâkimiyeti altında olan, bağı.

K. 10/9: Olar ki **tābi’**-i Mervānilerdür / Sürildi çıhdı dinden ebter oldı

K. 16/11: Cihānı sihr ilen Fir‘avn özine **tābi’** itmişdi / Oları yutmağa Mūsā ‘aşāsı ejdehā geldi

ṭabīb: Hekim, doktor; sevgili ya da şiirde övülen kişi.

G. 13/2: Tā ki ‘ışkuñun belāsı cānuma kār eyledi / Ey **ṭabībüm** bilmezem kim var mı bu derde devā

G. 32/1: Oldum firāk u derd ile bī-çäre ‘ākıbet / Gördi **ṭabīb** eylemedi çäre ‘ākıbet

G. 58/2: **Ṭabībümdür** menüm rûhum revānum / Ža’ifem ḥasteyem dermān anuñdur

G. 113/4: Ḥaste-hāl oldum firāk u **derd-i** hecrinden anuñ / Lebleri derde **ṭabīb** ü gözleri bīmāra var

G. 129/5: Ḥaṭāyī ḥaste düşdüm yārdan ayru / **Ṭabīb** ile tīmārum anda n’eyler

G. 164/4: Tā yüzün gördüm senün men ey **ṭabīb**-i derd-i ‘ışk / Şanma kim buldum şifā derd ile bīmāram henüz

G. 241/4: Çün sen ey derde **ṭabībüm** kılmasañ dermānumı / Bu vücūd-ı zārumı her günde bīmār isterem

G. 276/2: Çeşm-i bīmāruñ meni kılmazdı gamdan nā-tüvān / Ey **ṭabībüm** derdüme dermānum olsayduñ menüm

G. 282/2: Ger ‘ilāç eyler maña ‘ālem **ṭabībī** ser-be-ser / Şerbet-i la’lünden özge derde dermān istemen

G. 294/2: Ey **ṭabīb**-i ehl-i ‘irfān bir devā kıl derdüme / Ḥaste-hāl oldı gönül sen gözleri bīmār için

G. 301/4: Ey perī çün kim **ṭabīb**-i derd-i ‘ışk olmış lebün / Bes nedendür sen hemişe gözleri bīmārsın

G. 332/2: Firāk-çın gözlerün gönüm apardı / **Ṭabībüm** bağılen bīmāra karşı

G. 339/6: Tā ki vaşluñ oldı vāşıl bu Ḥaṭāyī ḥasteye / Bir **ṭabīb**e beñzer ol kim geldi bīmār üstine

G. 397/4: Ey dil **ṭabīb**e sorma ‘ilācın bu derdümüñ / Dünyā ḥakīmi bilmeye ‘ışkun devāsını

G. 408/2: Sordum **ṭabīb**e derdüme dermān bulunmadı / Bu derd-i ‘ışka la’lünü dermān disem yiri

K. 13/14: Muḥammed Mehdī-i şāhib-zamāne / **Ṭabīb** ü hādī-i dāru’ş-şifādur

tāc: Hükümdarlık alâmeti olarak giyilen, genellikle kıymetli taşlarla süslü baş kisvesi; tarikat şeyhlerinin giydikleri, mensup oldukları tarıkata göre değişik şekilleri olan serpuş.

G. 50/6: Nişanı ol güneş tal’atlu şāhuñ / Başında **tāc** u belinde kemerdür

G. 50/14: Kızıl ‘ālem kızıl bayrağ kızıl **tāc** / Giyinse gāziler ol gün ḥazerdür

G. 57/8: Server-i Merdān ‘Alīnün āliyem evlādiyām / Zü’l-fekār u **tāc** u Döldül Kanberem şān mendedür

G. 86/7: Ayağun toprağıdur Ḥaḳ ehlün başında **tāc** / Cismi dāyım bu Ḥaṭāyīnün turāb üstindedür

G. 88/1: Tā kim ol āhū gözün mülk-i Ḥotenden bāc alır / Şol hümāyün zülfünüz Fağfūr-ı Çinden **tāc** alır

G. 88/4: Tā ayağun tozu tek kapuñda mesken dutmuşam / Bu sa’ādetden menüm bahtumğa bahtum **tāc** alır

G. 115/8: Görmedi hiç kimse mun tek sīm-ten maḥbūb-ı şūḥ / Kākūli zencīr-i zerrīn **tāc**ı nūr-efşān durur

G. 306/5: Nişānumdur menüm **tāc**-ı sa’ādet / Süleymān eline engüşterem men

G. 316/1: **Tāc** geyeni gezer isen şūfiyem diye revān / Şūfī oldur Ḥaḳ yolına göstere dinden beyān

G. 365/3: Küntü kenzün sırrı devrinde Muḥammed nūridur / Kırmızı **tāc** ile geldi ‘āleme fāş olmağa

K. 5/2: Ayağun toprağı ey mazhar-ı Ḥaḳ / Erenler başınuñ **tāc** u külāhı

K. 6/7: Taķı **tācum** Naķīdür nūr-ı ‘aynum / Fedā-yı ḥāk-i pāy-i ‘Askeriyem

M. 2/8: Kimin ehl-i taht u kimin **tāc** iden / Kimini yarım pula muhtāc iden

tāc-baḥş: Taç bağışlayan, veren.

G. 161/5: Şāh İsmā’īl-i gāzi şāh Hüseyin-i **tāc-baḥş** / Ḥaydar-ı leşker-şiken ‘ilmün beyānı şāhdur

tāc-ı devlet: Devlet tacı; mutluluk tacı.

G. 8/1: Ḥāk-i pāyuñ dil-berā bir **tāc-ı devletdür** maña / Pes yüzün görmek senün baht u sa’ādetdür maña

K. 16/12: Bahādur gāziler koydı başında **tāc-ı devlet** var / Budur Mehdī zamān devri cihān nūr-ı beķā geldi

Tāhā: Tāhā sūresi; Tāhā sūresinin başında bulunan ve kendi adlarıyla okunan harfler, huruf-u mukattaa.

G. 17/2: Sūre-i **Tāhā** vü Yāsīn ü Tebārek ḥüsnüne / Gör ne taḥsīn eylemişdür Ḥaḳ te‘ālā Rabbenā

G. 163/1: Dil-berā şemsü’ḍ-ḍuḥādur āyet-i ruḥ-sāruñuz / Āyet-i **Tāhā** vü Yāsīn şuret-i didāruñuz

K. 16/13: Özi Yāsīn dili **Tāhā** yañağı Kāf v’el-Kur’ān / Kaşı nün u saçı ve’l-leyl yüzü şemsü’ḍ-ḍuḥā geldi

tāhā vü yāsīn: Tāhā ve Yāsīn sureleri, “Allah Teālā gökleri ve yeri yaratmadan bin yıl önce Tāhā ve Yāsīn sūrelerini okudu, O’nun okuyuşunu duyan melekler, ‘Bu vahyin nāzil olacağı ümmete, bunu ezberleyecek hāfızalara ve okuyacak dillere ne mutlu!’ hadisi bulunmaktadır. Fakat sahih bulunmamıştır.

G. 413/5: Ḥaṭāyī sırrıdur **Tāhā vü Yāsīn** / Durupdur ortada mizān degül mi

Mus. 1/13: O **Tāhā vü Yāsīn** gelen şānına / Yir ü gök yetişmez hem eyvānına

taḥallüs: Mahlas alma, takma ad kullanma.

G. 418/7: Velikîn ad ile Şâh İsmâ'ıldür / **Taḥalluṣı** Ḥaṭâyîdür Ḥaṭâyî
K. 6/9: **Taḥalluṣ** Ca'ferî kıldum anuñ çün / Ḥavâric gözlerinüñ ḥançeriyem

taḥammül: Taşıma, yüklenme; dayanma gücü, katlanma.

G. 347/2: Men za'îf üste firâkuñ yükledi bir dağı kim / Ol yüke kılmaz **taḥammül** koysalar dağ üstine

taḥavvür: Hayran olmak, hayrete düşmek, şaşırmak, şaşırp kalmak.

G. 41/6: Der-beyâbân-ı **taḥavvür** kalmışam bî-ḥurd u ḥ'âb / Vâlih ü ser-geşte vü ḥayrân u zâr u müstemend

tâhir: Temiz, pak, arık.

G. 431/2: Sen seni iḥlâş ile tayyib ü **tâhir** eyle kim / Aynası şâf olmayan görmez Ḥaḳuñ liḳâsını

taḥkîk: Bir şeyin doğru olduğunu ortaya çıkarma, hakikatini anlayıp bilme; gerçekten, hakikaten.

G. 406/7: Ḥaṭâyî vaşla yetdi çın u **taḥkîk** / Saña yârdan ḥaṭâlar yahşî geldi

G. 438/6: Zü'l-feḳâr ile kamu kılduñ musaḥḥar 'âlemi / Bilmişem **taḥkîk** ile kim lâ-fetâsın yâ 'Alî

K. 8/8: Git Zeyn-i 'ibâd küçesine söyle ene'l-Ḥaḳ / **Taḥkîk** perest it velî Yezdân 'Alîdür

K. 13/11: Muḥammed Taḳîdür ol 'ilme **taḥkîk** / Ki taḳvâ ehline ol pîşvâdur

M. 1/16: Hidâyetdür maña **taḥkîk** ü taṣdîḳ / Nasîb itgil maña bir râh-ı taḥkîḳ

taḥsîn: Beğenme, övme, takdir etme.

G. 17/2: Süre-i Ṭahâ vü Yâsîn ü Tebarek ḥüsnuñe / Gör ne **taḥsîn** eylemişdür Ḥaḳ te'âlâ Rabbenâ

taht: Hükümdarların üzerine oturdıkları koltuk; hükümdarlık makâmı, hükümdarlık; aşgîn gönlü.

G. 29/6: Senüñ 'ışkuñ vücûdum şehri içre / Bu gönlüm **tahtına** sultândur ey dost

G. 34/4: Her ne hüküm eylerseñ eyle sen maña ey 'ışk-ı yâr / Gönlümün **tahtında** sultân senden özge kimse yoḥ

G. 94/1: 'İşkuñuz cânâ bu gönlüm **tahtına** sultân durur / Bu vücûdum mülkine ḥayl-i ḥayâlün cân durur

G. 132/2: Bu fenâ-dârında ehl-i zevḳ ilen kılḡil şafâ / Mülk ü mâl ü **taht** u câh olmaz cihânda pâyidâr

G. 186/4: 'Aceb mi olsa ey dil-ber vücûdum 'ışkuña maḥkûm / Oturmuş hüküm ider dâyim göñül **tahtında** sultân tek

G. 195/2: 'İşkuñuz kıldı musaḥḥar bu vücûdum şehrinî / Tâ ki mihrüñi göñül **tahtında** sultân eyledüñ

G. 229/2: Zecr ü hecrüñ leşkerinden kişver-i câna ne ḡam / Çün ḥayâlün göñlümün **tahtında** sultândur menüm

G. 283/3: 'İşk geldi göñlüme hüküm itdi cânım mülkine / Şükr kim öz **tahtına** uş geldi sultân yeñiden

G. 300/5: Bu cihânda gitse gitsün mülk ü mâl u **taht** u câh / Ey Ḥaṭâyî ḡam yime îmânum elden gitmesün

G. 315/2: Ḥâzır olgil ol serâya ḡayr aña daḥl itmesün / Bezegil her ziyet ile **tahtuñı** sultân içün

G. 352/1: Meni ser-geşte ḥayrân eyleyen şâh / Göñül **tahtını** vîrân eyleyen şâh

G. 352/7: Çıḡaran Yûsufî çâh-ı belâdan / Mışır **tahtında** sultân eyleyen şâh

G. 355/26: Men gedâya çünki yoḥdur raḥmuñ ey cân 'ışkuñı / Göñlümün **tahtında** sultân itdigüñ ya'ni ki ne

G. 387/1: Dil-berâ 'ışkuñı tende saḡlaram cânım kimi / İsterem mihrüñi cân **tahtında** sultânım kimi

G. 395/3: Tâ ki 'ışkuñ gelmedi şâhâ bu gönlüm **tahtına** / Ey şanem şeh-i vücûdum beyt-i ma'mûr olmadı

G. 430/2: Men gedâ-yı derd-mendem pür-faḳîr-i bî-nevâ / Eylenüpsün göñlümün **tahtında** bir sultân kimi

M. 2/8: Kimin ehl-i taht u kimin tâc iden / Kimini yarım pula muḥtâc iden

M. 2/32: Dirîḡâ bu dem olsa İsfendiyâr / Ne **tahtın** koyaydum ne mülk ü diyar

taht-ı sîmîn: Gümüşten yapılmış taht.

G. 75/4: **Taht-ı sîmîn** üste oturmuş Süleymân hüküm içün / Elde bir zerrîn ayaḡ engüşterî nisbetlûdür

taht: Alt, aşağı.

G. 64/7: Ey meh-i nâ-mihribân sorma Ḥaṭâyî ḡalını / Firḡatüñ ol ḡasteni **taht-ı** turâb itmîş durur

tâk: Kemer biçimindeki kaş.

G. 167/6: Kaşlaruñ **tâkı** gördüm kıble-gâhum eyledüm / Çün ayaḡuñ topraḡında oldı menzil-gâhumuz

G. 269/3: Meskenüm yoḥdur eger miñ secde kılsam her yire / Kaşlaruñ **tâkı** ruḡuñ kıble-gâhı görmişem

tâkat: Bir şeyi yapabilmek için gereken güç, kuvvet, derman.

G. 21/3: Cevr-i hicrân çekdüğümden kalmayıpdur **tâkatum** / Yâ naşîb itseñ n'olaydı şabr u ârâmı maña

G. 78/5: Men didüm yüzüñi göster didi **tâkat** yoḥ saña / Bu su'âlîne cevâb-ı len terânî ḡandadır

G. 249/2: Bûlbûl-i zâram yüzünden ayru **tâkat** kılmazam / Kim yüzündür bu cihân bâḡında verd-i aḡmerüm

takdir: Hükmetmek.

G. 30/5: Şaṭranc-ı dehr içindeki at oynadan ḡanı / **Taḳdîr**-i beydaḡı anı bir demde kıldı mât

G. 182/4: Miñ yıl yazarsa kâtib-i **taḳdîr**-i lem-yazel / Bir ḡarf ü nokṡa yazmaz anuñ ḡaṭṡ ü ḡalî tek

Taḳî: Ebû Ca'fer Muhammed b. Alî er-Rızâ b. Mûsâ el-Kâzım b. Ca'fer es-Sâdık (ö. 220/835); İsnâaşeriyye'nin dokuzuncu imamı.

K. 3/7: Severem men **Taķī** vü hem Naķīni / Olar kim şimdi naķd-i evliyādur
K. 7/8: **Taķīdūr** bā-Naķī Şāh ‘Askerī hem / Velī Mehdi velāyet leşkeriyüz
K. 6/7: **Taķī** tācum Naķīdūr nūr-ı ‘aynum / Fedā-yı hāk-i pāy-i ‘Askerīyem
K. 8/13: Fehmeyle yūri aḥsen-i taķvīmi **Taķī** bil / Taķvāya ḥariş olma ki ‘irfān ‘Alīdūr
K. 9/7: **Taķī** vü hem Naķī şāh ‘Askerī hem / Olar kim şāhib-i sırru’l-beķādūr
K. 10/6: İmām Kāzım ‘Alī Mūsī Rızādan / **Taķī** vü bā-Naķī şāh ‘Asker oldı
K. 15/6: **Taķī** sultān-ı ‘ālemdūr Naķī dīn üste muḥkemdūr / Olardan sonra meydāna Ḥasan şāhib-liķā geldi

taķlīd: Belli birine veya bir şeye benzemeye veya benzetmeye çalışma.

K. 327/13: ‘Alī şāh-ı velāyetdūr aña münkir olan kāfir / Koyuñ **taķlīd** ile olsun geķūben dīn-i ebterden
K. 16/10: ‘Azāzīl adlu şeyṭānuñ yeter **taķlīdine** uyma / Elin dut Ḥaķ yolın görset imām-ı reh-nümā geldi

taķşīr: Kusur, kabahat; dikkatsizlik, acemilik, tedbirsizlik, nizama uymama vb. durumlardan doğan kusurluluk.

G. 98/1: Ey gönül yār vaşlını qoyma ki yār elden gider / Sen bu işe kılma **taķşīr** ihtiyār elden gider

taķvā: Allah korkusu ile Allah’ın yasakladığı şeylerden, önce şirkten, sonra da günahattan, günah ve haram olması ihtimālî bulunan şüpheli durumlardan, gereksiz şeylerden korunma, sakınma.

K. 8/13: Fehmeyle yūri aḥsen-i taķvīmi Taķī bil / **Taķvāya** ḥariş olma ki ‘irfān ‘Alīdūr
K. 13/11: Muḥammed Taķīdūr ol ‘ilme taḥķīķ / Ki **taķvā** ehline ol pīşvādūr
K. 19/8: Ol Muḥammed ki Taķīdūr vaşf aña **taķvā** ile / Rāstī bilūñ anı cūd u ‘ināyet mazḥarī

tālān: Yağma, çapul.

G. 355/20: Leşker-i ‘ışķun gönül çek üstüme ey dil-rubā / Ḥāne-i gönölümni **talan** itdigün ya’ni ki ne

tal‘at: Yüz, çehre, güzel güz.

G. 17/3: Münfa ‘ildūr **tal‘atuñdan** der-felek hūrşīd ü mäh / Şol cihetden kim yüzüñ nūrından almışdur ziyā
G. 49/4: Ger felek yüzinde dirler mäh-ı tībāndūr şeref / **Tal‘atuñ** yir üste mäh-ı āsumān olmış durur
G. 50/6: Nişānı ol güneş **tal‘atlu** şāhuñ / Başında tāt u belinde kemerdūr
G. 170/5: Bende Ḥaṭāyī cānını saña fedā kılur / Ey āfītāb-ı **tal‘at** u şun‘-i İlāhumuz
G. 197/1: Dil-berā māhum menüm ferruḥ cemālūñdür senūñ / Gün daḥı şol **tal‘at**-ı ferḥunde-fālūñdür senūñ
G. 198/1: Didi ol meh gün nedür didüm cemālūñdür senūñ / Ay daḥı şol **tal‘at**-ı ferḥunde-fālūñdür senūñ
G. 225/5: Dil müşevveşdür Ḥaṭāyī ey sa‘ādet kevkebi / Tā senūñ ol **tal‘at**-ı ferḥunde-fālūñ görmezem
G. 237/5: Bu Ḥaṭāyī tā hilāl-i kaşlaruñ gördi senūñ / Şol mübārek **tal‘atuñ** ‘ıydına ķurbān olmışam
G. 261/5: Ḥaṭāyī **tal‘atın** Ḥaķdan dilerdi / Qabūl olmış du‘āsın bilmez idüm
G. 302/1: Ey ḥūblar içre **tal‘at** u ḥüsn ile bay olan / Ol serv-ķaddi sāyesi zıll-ı ḥümāy olan
G. 317/2: Ne mışbāḥ-ı ķadīmīdür mübārek **tal‘atuñ** nūrı / Melāḥat ehlinūñ gör kim cemālīdür cemīl andan

ṭaleb: İsteme, dileme, arzu etme.

G. 11/2: Derd-i hecrūñden senūñ hergiz şikāyet kıl mazam / Hiç ‘ilāc itmen **ṭaleb** niçün ki dermāndur maña

ṭaleb-kār: İstekli, arzulu.

G. 213/6: Kır Yezīd ile ḥavārici tüket qalmaya hiç / Nişe kim Ca‘feri mezhebe **ṭaleb-kār** degül

tālī: Baht, tâlih.

G. 6/4: Zāhid öğünme **tālī**‘i sa‘dum diyüp yüküş / Sen var işüne baht-ı siyāhum yeter maña
G. 226/4: Bes menüm mülk-i cihānda **tālī‘üm** efrüz ola / Tā senūñ yüzüñ kimi bir sa‘d-ı ekber görmişem
G. 239/6: Dün ü gün hecrūñ ile gönölüm perişāndur menüm / **Tālī‘üm** Ya‘ķūba beñzer Yūsuf-ı çāḥ olmışam
G. 248/6: Zūlmet-i hicrān yine efrüz boldı gitdi ğam / **Tālī‘üm** ferḥunde mäh-ı tīb-dārūm bulmuşam
G. 336/4: Zehr-i hicrān birle daḥı **tālī‘üm** tellḥ olmaya / Ger menümlen bir kez ol şīrīn-zebānum söyleşe

tālīb: Talep eden, bekleyen, isteyen.

G. 31/6: Dāyimā ister Ḥaṭāyī şāḥ cemālīn görmegi / Şol gedā-yı ‘ālī-himmet **tālīb**-i dīdār mest
G. 321/1: Gönül sen ihtirāz eyle özüñi saḥla cāhilden / Bu ma‘niden ki **tālīb**sen alursın ism-i ‘ākilden
G. 371/3: **Tālībūñ** menzili bize degindūr / Nişān bizüz hem olur bī-nişāne
G. 372/4: Gel ey **tālīb** maña cānuñ fedā kıl / Ki geķmişdi günūñ hicrān içinde
G. 415/6: Ey şāḥa kulum diyenler da‘vīye ma‘nī gerek / Ma‘nisini bilmeyenler **tālīb**-i rāḥ olmadı
G. 431/4: Baḥr-ı ḥikmet gevherin bulmak dilersen **tālībā** / Zevraķ-ı ‘irfān minüp seyr it bu ‘ışķ deryasını
K. 12/10: Eger nāzırsañ ey **tālīb** Ḥaķı insānda gör gitme / Mübārek ḥācemūñ vechi Ḥaķuñ nūrında mazḥardur

ta‘līm: Bir şeyi öğretmek için yapılan düzenli çalışma, alıştırma, egzersiz.

G. 287/5: Bu Ḥaṭāyī sözine daķ dutma ey zāhir-perest / Tā ezel **ta‘līm** alupdur ol ḥaķīm üstāddan

tama': Aç gözlülük, tamah, doymazlık.

G. 13/3: Dâne-i hâlûne tâ kim murğ-ı cân kıldı tama' / Dām-ı zülfün halkasına oldu cânım mübtelâ

tamām: Bütünlüğünü bozacak bir eksiği olmayan (şey), bütün, tam olarak, eksiksiz.

G. 58/6: Ser-i zülf ü leb-i la'lüni gördüm / **Tamāmı** Türk ü Hindistân anuñdur

G. 46/3: Arılıh bi'llâh severmen men seni ey dil-rubâ / Tâ **tamāmı** sevmişem būs u kenârum yoğ durur

G. 79/7: Bu Hâtâyî başdan ayağa üzülmişdür **tamām** / Nişe kim ol zülfüne mahrem hemîşe şânedür

G. 99/8: Burcında evliyâlaruñ ol fi'l-mesel **tamām** / Kevkeb içinde nisbeti hürşid ü mähdur

G. 115/5: Câm-ı Cemşid ü Cemün devrânı hatm oldu **tamam** / Devr-i cām imdi anuñdur kim şeh-i devrân durur

G. 251/1: Ey cemâlünde senün nür-ı İlahidür **tamām** / Ol sıfātuñ zikridür fikrüm hemîşe şubh u şâm

G. 312/7: Hikmetün esrârını keşf eylemem çünkü **tamām** / Bil ki üstâd olmışam bu 'ışk fetvâsında men

G. 402/3: La'l ü cevherdür muraşsa' kılmış anı Hâk **tamām** / Bu sa'âdetden müdâmî kimsenün yoğ minneti

M. 2/21: Kamu Rüm u Çîn ü Horāsân u Şâm / Açar bir beg igit bularnı **tamam**

M. 2/58: Be-haqq-ı Resûlî ki âyet-i kalam / Be-haqq-ı 'Aliyy-i imâm-ı **tamam**

tamāmet: Bütün, hepsi, tamamiyle.

G. 47/3: Cân devletini bilür **tamāmet** / Sağınma anı ki bî-zebândur

G. 82/3: 'Alemler gezdüm **tamāmet** görmedüm hüsnuñ teki / Dünyeni gezeñ hamu hüsni ile sen tek kem düşer

G. 252/2: Sâkiyâ ol cāmı sen doldur **tamāmet** sun bize / 'Ömri noqşân olsun anuñ kim didi anı harâm

G. 422/7: Bu bed-bâht Âdem oğlından **tamāmet** / Yedi damu dolasıdur meded hey

K. 3/2: **Tamāmet** hâricî 'aceb ki bilmez / Emîrû'l-mü'minîn şîr-i Hudâdur

K. 5/10: Hâlâş oldu günâhından **tamāmet** / Kime kim lutf ile kılduñ nigâhı

tām': Tamah eden kimse, tamahkâr, açgözlü.

G. 377/2: Ey murğ-ı dil-i **tāmı'** fehm eylemedün dāmı / Bir dâne için düşdün sen 'âkıbeti dāma

ta'n: Kınama, ayıplama, yermek, zemmetme.

G. 7/3: Müdde'iler **ta'nesinden** şanmañuz kim men dönem / Ol menüm cânım içinde cân-ı cāñandur maña

G. 70/4: Gerçi düşmen **ta'nesinden** çoğ cefâ çekdüm veli / Şükr kim işüm be-kām-ı dostân olmış durur

G. 14/5: İt rakibler **ta'n** iderse ey Hâtâyî Hâkka şal / Olma gamgîn kim saña kılduğın Hâkdan tapa

G. 35/4: Kılma ey nâşih maña zülfin seversin diye **ta'n** / Hânsı 'âşıkdur kim andan başda bir sevdâsı yoğ

G. 78/2: Hübleri sevme diyüp **ta'n** itme ey nâşih maña / Çünkü bilmezsin mañam-ı cavidânî handadur

G. 183/3: Ger namâzum fevt ola zâhid maña **ta'n** itme kim / Yâr kaçıdur maña mescid teki mihrâb tek

G. 277/2: Bir yañadan **ta'n**-ı düşmen bir yañadan cevri yâr / Bilmezem n'olasıdur âhîr ser-encâmum menüm

G. 294/3: Zâhidâ çoğ **ta'ne** kılma mezheb-i 'âşıklara / Sen çü dîvâr ehlinin men 'âşıkam dîdâr için

G. 296/2: Ol rakibler **ta'nesinden** ihtirâzuñ tâ nedür / Bendeye hiç iltifâtuñ yoğ durur yâ Rab neden

G. 390/5: Bu Hâtâyî 'ışkına niçün hâlâyık **ta'n** ider / Ol mehi kim gördi hüsni ile ki hayrân olmadı

G. 404/3: Ol mehün 'ışkına düşdüm **ta'ne** kılma zâhidâ / Kaçmazam 'ışkuñ yolından çün maña Hâk kıldı tay

T. 4/2: Pür-günâhum **ta'ne** kılma zâhidâ / Bendesinün Hâk bilür a'mâlmı

tanı: Tanımak, görmüş ve bilmiş olmak, âşinâsı olmak.

G. 253/7: Men Hâtâyiyem Hâkî hâk **tanımışam** bî-gümân / Anuñ için ol yaratdı men aña der-kâr idüm

G. 315/4: Hâlîk insânı yaratdı ya'ni özin **taniya** / Cümle eşyâyı yaratdı hâşşa-i insân için

G. 362/5: Cânunu şükrâne vir başuñ ile çarh oynagil / Tanıyup nefsuñı çalgil ka'beteynün tāsına

G. 369/7: Ey Hâtâyî sen Hâkî **tanı** özünde sâkin ol / Dahı söz var söyleme söz bu hemândur bilene

G. 429/3: Bir ol ki nefsin bilmez bir ol **tanımaz** özüni / Kalıpdur lâda illâda görüñ ne zerik ider şüfi

G. 431/5: Gel gönül 'ilminden oñı geç bu kıl ü kâlden / Ey fakîh kimdür **tanı** 'ışk devrinün ustasını

K. 13/17: Gel ey 'ârif sen öz nefsuñı **tanı** / Ki nefsin bilmeyen dūr ez-Hudâdur

tanıt: Kim ve ne olduğunu anlatmak, hakkında bilgi vermek.

G. 385/3: Kul gerek tanıda öz doğruluğın Hâk yolına / İ'tikâdın irmeye ger bay ger kallâş ola

tannâz: Herkesle eğlenmek, alay eden, alaycı (kimse).

G. 134/4: Ey gönül katlan vişâlün ister iseñ dâymâ / Her cefâlar kim saña şol dil-ber-i **tannâz** ider

G. 433/7: Ey Hâtâyî şâkir ol mihr ü vefâdur gam degül / Her cefâlar kim saña ol Türk-i **tannâz** eyledi

Tañrı: Allah.

G. 20/5: Bu Hâtâyiden götürgil miñnet-i hicrânunuñ / Ey perî-rû **Tañrı** için ancak ilzâm it maña

G. 45/4: **Tañrı** için yola gelseñ bir kadem âheste baş / Ayağın altında toprağ cism-i bîmârum durur

G. 34/3: Hızır tek zulmetde kaldım bir meded kıl **Tañrı**'çün / Teşne için âb-ı hayvân senden özge kimse yoğ

G. 97/3: Cândan oldum miñnetünden ey perî-veş **Tañrı**'çün / Kıl terahhüm kim bu cism-i nâ-tüvân elden gider

G. 152/7: Ey Hâtâyî **Tañrı** sorsun bu şikeste gönülün / Zerd olupdur 'arızuñ andan meger kan ayrılır

G. 230/4: Hasretim Ya'kûb tek Yûsuf yüzine ey şabâ / **Tañruñ** için bir haber algil nigârumdan menüm

G. 300/2: Zülfüñi ruh-sāruñ üste şalma cānā **Tañrı**’çün / Küfr-i imānum dutup imānum elden gitmesün
G. 348/2: ‘Aşıkun imānidur yāruñ cemālī ey raķīb / **Tañrı**’çün git qarşudan ma’şukı güm-rāh eyleme

tap-: Bulmak.

G. 14/5: İt raķıblar ta’n iderse ey Hataıyī Haka şal / Olma gamgīn kim saña kılduğın Haktan **tapa**
G. 212/4: Nā-tüvān gönlüm düşer yağlıg misāl elden ele / Tā meger la’l-i lebünden **tapa** ey dil-ber vişāl
G. 284/2: Zülmet-i zülfünde kāmın **tapmadı** hüküm eyle kim / Tā Sikender çeşme-i hayvāna gelsün yeñiden
G. 327/7: ‘Alī oldur ki üç yüz miñ dürüst **tapmayile** fülād / Yasanmışdı kapusunda kopardı bāb-ı Hayberden

tapu: Huzur, nezd, makam, kat.

M. 1/2: Menem bir bende-i miskīn kapuñda / Gezermen kü-be-kü vaşluñ **tapuñda**

tār: Karanlık; saç teli.

G. 41/2: ‘Arızuñ bağında zülfüñ **tārına** bend eylegil / İster isen nāle-i bülbülden olmak behre-mend
G. 63/1: Şehā ol zülf-i müşkīnün ne zībā çin-ber-çindür / Ki her bir **tārı** ol zülfüñ bahā-yı Çin ü Mā-çindür
G. 16/2: Devr-i felek virürse maña ihtiyārını / Bir **tār-ı** müyına dü cihānı kılam bahā
G. 345/2: Bir **tār-ı** müyuñdur kemerün alta miyānuñ / Nāzüklük ile kim diye bir söz bu söz üste
G. 391/2: Ger siyehdür dünyede leyl ile zülmāt u şebe / Olmaya bunlar siyāh ol turra-i **tāruñ** kimi

tarab: Sevinmekten gelen coşkunkluk, sevinç ve şenlik.

G. 340/3: Sākīyā vaķt-i **tarabdur** elde tutgil cām-ı mey / Kim benefşe mest olup nergis humār oldı yine

tārāc: Yağmalamak, talan etmek.

G. 88/3: Ni ‘aceb men miskinün göñlin eger yağma kıla / Hindu-yı zülfüñ ki mülk-i Rūmdan **tārāc** alur

taraf: Cihet, canip, semt, yan.

G. 75/5: Her **tarafdan** görünür yüzinde yüzler şüreti / Fi’l-mesel āyine-i İskenderī nisbetlödür
G. 333/6: Senün evlādına her bir **tarafdan** / Gelüpdür ney-nevālar dürlü dürlü

tāre: Saç teli.

G. 41/3: Ser-be-ser bir **tāre-i** müyuñ bahāsıdır senün / Mülk-i Tebriz ü Çağatay u Hōrāsān u Hucend

tarf: Kenar, uç; bakış, nazar.

G. 355/28: Ma’den-i yüzünde bir hoşka dehānuñ dür dişün / Leblerün **tarfını** mercān itdigün ya’ni ki ne
G. 355/29: Aldı zemzem Ka’be-i vaşluñ şafāsından gözüm / **Tarf-ı** dil derdine dermān itdigün ya’ni ki ne

tarh: Bahçelerde çiçek dikmek için ayrılmış yer.

G. 174/2: Kāmeti tek gül kimi **tarhın** götürmiş bağbān / Bağda ‘aksinden anuñ serv-i hūrāmān eylemiş
G. 263/2: Cānumı **tarh** itmişem yoluñda ey ārām-ı cān / Göñlüm içinde hayālün cāna nisbet kılmışam
G. 292/1: ‘Aşık-ı dil-haste gör dil-dāra döndermiş yüzün / ‘Ālemi **tarh** eylemiş sen yāra döndermiş yüzün

ta’rif: Bir şey veya kavramı, ne olduğunu ve ne olmadığını gösterecek şekilde temel unsurlarını, özelliklerini belirterek eksiksiz olarak tanıtmak.

G. 99/2: Ta’rif idüp şıfatını şırüm didi Hudā / Bu doğru söze ins ü melāyik güvāhdur
G. 107/5: Bu Hataıyī katına kim kıldılar **ta’rif-i** müşk / Çin-be-çin ol zülf-i müşgīn-bāruñ andan yahşıdır
G. 395/2: Hūr ilen bağ-ı behiştı kıldılar **ta’rif** lik / İşigün tek cennet ü hüsnün kimi hūr olmadı
K. 2/8: Hem senün **ta’rifün** itdi hem ‘Alinün ol İlāh / Nişe kim sen Muştafā ol Murtażādur yā Nebī

tarik: Tâkip edilen yol, usûl.

G. 150/3: Olar kim bu **tarika** inkār oldı / Havāricdür gāzā kılsañ yiridür
G. 324/3: Öñden berü ki yüzüne baħdum be-her **tarik** / Bi’llāh ki şerm-sār olubam infi’ālden
K. 13/8: İmām Ca’fer **tarikin** koyma elden / Vücuduñ şehrine ol kīmiyādur
K. 17/13: Muħammed Mehdidür bugün ki sırr-ı evliyā bī-şek / **Tarik-i** dīn-i İslāma bize ol reh-nümā geldi
K. 17/6: Muħammed Bākır-ı ‘ābid kim oldur gözlerüm nūrı / **Tarik** ehline ol ‘ābid ‘aceb şāhib-vefā geldi

tarik-i ‘ışk: Aşk yolu.

G. 217/5: Ey Hataıyī ehl-i ‘ışkuñ pīşesi menlik degül / Bu **tarik-i** ‘ışk içinde men diyen bizden degül

tarik-i vaşl: Kavuşma imkanı, yolu.

G. 425/5: **Tarik-i** vaşl olan ‘aşıklık imiş / Dilersen vāşıl olmak koyma rāhı

tarikat: Allah'a ulaşmak maksadıyla tutulan yol; bir mürşide bağlanıp belli şartlara uyarak ahlâkını güzelleştirmeyi, kötülüklerden arınmayı, tevhîdin hakikatine varmayı ve Allah'a ulaşmayı amaç edinen tasavvuf yolu.

G. 84/3: Sıdkımız ol vechedür kim hak olur andan zühür / Kim **tarikatda** şîrât-ı müstakîm olmuş durur

G. 126/4: Çıhsa sarâydan bu cihân varı sin dutar / Bir mürşid-i **tarikat**-i pîr ü cevân kıpar

G. 353/5: Şerî'at yolına sâbit Hâtâyî / **Tarikat** 'ilmin ihsân eyleyen şâh

G. 372/6: Şerî'atdur **tarikatdur** hakikat / Güzîndür ma'rifet bu cân içinde

K. 7/1: Ezelden pîr-i 'ışkuñ peyreviyüz / **Tarikat** ehli faẓluñ reh-beriyüz

tarrâr: Gönül çalan, insanın aklını başından alan.

G. 331/6: Asıldum 'ankebût tek ey dil-ârâm / Mu'anber ıtır-a-i **tarrâra** karşı

tartıl-: Ölçülmek, karşılaştırılmak.

G. 422/4: Kurulur 'adl için mîzân terâzû / 'Ameller **tartılasıdır** meded hey

tarumâr: Perîşan, karmakarışık, darmadağınık.

M. 2/56: Maña yârî virgil sen ey şehriyar / Ki ger Rüstem olsa kılam **tarumar**

tas: Tavla oyununda taşların dizilip zarların atıldığı kap.

G. 362/5: Cânûñ şükrâne vir başuñ ile çarh oynagil / Tanıyup nefsünü çalgil ka'beteynûñ **tâsına**

taş: Yeryüzünün sertleşmiş ve katılaşmış tabakalarında bulunan, içindeki mâden, tuz ve oksitlere göre değişik renkte ve değişik birleşimdeki çok sert cisim.

K. 12/8: Eyâ mihrâb iden **taş** hakikat mezhebin dut kim / Nigârûñ kâmeti kaşı maña mihrâb u minberdür

taşavvur: Zihinde canlandırma, tahayyül etme.

G. 218/5: Her dil ki 'âşık oldı habîbüñ cemâline / Fikr ü **taşavvur** eylese mensûh olur hayâl

taşdik: Gerçek olduğunu söyleme, doğru olduğunu bildirme, doğrulama.

M. 1/16: Hidâyetdür maña tahkîk ü **taşdik** / Nasîb itgil maña bir râh-ı tahkîk

tavâf: Kutsal sayıp etrâfını dolaşma, ziyâret etme.

G. 88/5: Bu Hâtâyî Ka'be-i küyüñde dapmışdur şeref / Hâcî tek gönüm **tavâf**-ı küyüñuzdan hâc alır

K. 12/1: Gel ey 'ârif saña her dem **tavâf**-ı hacc-ı ekberdür / Ki kible nûr-ı peygamber imâmı nakd-ı Haydardur

ta'vîz: Nazar veya kötü şeylerden muhafaza için takılan dualı kâğıt, nüsha; muska.

G. 163/4: Süre-i ta'vîz oğurmen dem-be-dem ihlâş ilen / Tâ ki hüsnüñi belâdan sahlusun Cebbârûñuz

G. 397/5: İhlâş-ı dilde âyet-i ta'vîz oğur müdâm / Yâd eylegeç Hâtâyî cihânda hâtâsını

tavk: Halka, tasma.

G. 284/4: Çün rakîb emrüne tâ'at kılmadı merdûd kıl / **Tavk**-ı la'net tâ kim ol şeytâna gelsün yeñiden

tavr: Eda, hareket, suret, tarz.

G. 309/4: Cihân hûblarınûñ içinde gördüm / Seni tavrında şâhuñ gönli bilsün

G. 355/11: Çünki kıldurduñ maña miñ tavr ilen cevri ü cefâ / 'İşkuñi gönümde mihmân itdigün ya'ni ki ne

tâvûs: Sülüngiller familyasından, tiz sesli, erkeğinin kuyruğu çok uzun, süslü, parlak ve güzel renkli çok büyük kuş.

G. 26/4: Ma'sûk-ı serv-kâmet ü maḥbûb-ı sîm-ten / **Tâvûs**-ı ravza cilve kıldur çılmış ez-hicâb

G. 107/3: Nakş-ı **tâvus** istemen andan cemâlûñ yeg durur / Lafz-ı tûṭî diñlemen güftârûñ andan yahşıdur

tay: Denk, eş, misil.

G. 404/3: Ol mehûñ 'ışkına düşdüm ta'ne kıлма zâhidâ / Kaçmazam 'ışkuñ yolından çün maña Hak kıldı **tay**

tayr: Kuş.

G. 323/3: Meger aşhâb-ı fil oldum kılsın gündüz ü leylî / Ki hicrân daşını atar maña **tayr**-ı ebâbilden

tayyib: İyi iş, güzel hareket.

G. 431/2: Sen seni ihlâş ile **tayyib** ü tâhir eyle kim / Aynası şâf olmayan görmez Hâkuñ liķâsını

taẓarru': Yalvarıp yakarma.

G. 425/2: Taẓarru' eylegil dergâhuña çoḥ / Bes andan yüzine kılgil nigâhı

tāze: Körpe, yeni açmış (güzel ve parlak olması yönüyle).

- G. 31/4: Her kâşından şekker olmaz her tikenden **tāze** gül / Her geyigün göbeginden nāfe-i Tatar mest
G. 103/4: Ol imdi kış günü sermā elinden / Menüm **tāze** bahārum geldi hoşdur
G. 327/3: 'Alī oldur ki Selmāna 'aceb bir deste nergisni / Hemān-dem **tāze** gösterdi üç üz yıl dirdügi yirden
G. 347/4: Şol haṭ u hālūn kenārında ruḥuñ ey dil-rubā / Ol güle beñzer ki düşmiş **tāze** yaprağ üstine
G. 355/3: Kılmañ için **tāze** hūsnūn bağın ey serv-i revān / Gözümi küyuñda giryān itdigün ya'ni ki ne
G. 394/2: Küyuñdan özge murğ-ı gönül dutmadı maḳām / Bülbül ne yire vara görüp **tāze** gülşeni
G. 396/4: Yā Rab ol çihreñ ne **tāze** verd-i aḥmerdür senūñ / Gül kızarmış hacletinden lāl idüpdür süseni

tāze vü ter: Çok taze, çok körpe.

- G. 1/4: Gül yañağūñ dil-berā bes **tāze** terdür her zamān / Kanlu yaşımdan töker her dem gözüm bārān aña
K. 11/12: Üç yüz ıldan sonra Selmān itdi senden imtiḥān / Virdūñ anuñ destine gül **tāze vü ter** yā 'Alī

ta'zīm: Hürmet etme, saygı gösterme, büyük sayıldığı belli edecek şekilde güzel muāmelede bulunma.

- K. 18/11: Olmasaydı ḥātemi üstinde ism-i a'zamuñ / Ḥandan alurdı bu ta'zīmi Süleymān yā 'Alī

te'ālā şānuhū: Şanının yüce olan.

- G. 48/5: Yüzi ve'ş-şems imiş bezm ehli içre / **Te'ālā şānuhū** ehl-i liḳādur
G. 407/3: Tā yaratdı yir ilen gökni **te'ālā şānuhū** / Görmedi hīç kimse sen tek dil-ber-i meh-peykeri

te'ālā şānuhū ekber: Makamı en yüce olan Allah.

- G. 109/1: **Te'ālā şānuhū ekber** bu ne hūsn-i dil-ārādur / Cemālūñ hüriden yigrek boyuñ tūbiden a'lādur
G. 223/1: **Te'ālā şānuhū ekber** ki bir nūr-ı Ḥudā gördüm / Kaşuñı kible-gāh itdüm yüzüñ şemsü'd-ḍuḥā gördüm
G. 291/2: Cemālūñ hazihi cennet didi Ḥaḳ fedḥulū fihā / **Te'ālā şānuhū ekber** yañağūñ verd-i aḥmerden
K. 16/1: **Te'ālā şānuhū ekber** ki bir nūr-ı Ḥudā geldi / Cemī'-i enbiyā ḥatmi Muḥammed Muştafā geldi

tebārek: Kötülükten, kusurdan ve noksanlık gibi şeylerden tenzih edilen; Asıl adı Mülk olan Kur'ân-ı Kerīm'in 67. sûresine ilk kelimesi "tebāreke"den dolayı verilen isim.

- G. 353/3: Budur faẓl-ı **tebārek** şun'-ı kudret / Yine faşl-ı zemistān eyleyen şāh
G. 17/2: Sûre-i Ṭāhā vü Yāsīn ü **Tebārek** hūsnūne / Gör ne taḥşin eylemişdür Ḥaḳ te'ālā Rabbenā

teber: Balta, balta şeklindeki savaş ve savunma silāhı.

- G. 50/10: Yezide zaḥm-ı seyf ü fir ü ḥançer / Başından gitmeyen tiğ u **teberdür**

tebessüm: Gülümseme.

- G. 392/3: Tā ki dün gül-zār içinde bir tebessüm kıldı yār / Ağzı beste gonceni gülşende ḥandān eyledi

Tebriz: Tebriz şehri; İran'da Doğu Azerbaycan eyaletinin merkezi olan şehir.

- G. 41/3: Ser-be-ser bir tāre-i müyuñ bahāsıdır senūñ / Mülk-i **Tebriz** ü Çağatay u Ḥorāsān u Ḥucend
G. 126/2: Şirvān ḥalāyıkı ḥamu **Tebrize** daşına / Mülk-i 'Acem sorar ki kıyāmet ḥaçan kıpar

tebsi: Sini.

- G. 48/1: Bu **tebsi** kim yiri der-zir-i pādur / Felekler çarḫı anuñ reh-nümādur

tecelli: Görünme, zahir olma; kudret ve ilahi sırrın varlıklarda görünmesi.

- G. 191/4: Çün **tecelli** nūrını görmek temennā eylerem / Şimdi Māşūram meni ber-dāra göndermek gerek
K. 3/1: Bize şem'-i **tecelli** Muştafādur / Anuñçün server-i āl-i 'abādur
K. 10/8: Zuhūr itdi **tecellisi** imāmuñ / Münāfiḳ görmedi kör ü ker oldı

tecri taḥteha'l-enhār: "... Allah onlar için, altlarından nehirler akan ve içinde ebedî olarak kalacakları cennetler hazırladı" (Tevbe, 100).

- G. 317/3: Ruḥuñ cennāti 'Adn olmuş ki **tecri taḥteha'l-enhār** / Revān Ceyḥūn teki 'aynen tūsem mā selsebīl andan

tecrīd: Dünyaya ait şeylerden vazgeçerek gönlünü Allah'a bağlama, kalbi masivadan arındırma.

- T. 8/1: Ol 'Alīdür 'āleme ümmīd olan / Ol 'Alīdür dünyeden **tecrīd** olan

teferrüc: Bakmak, seyretmek.

- G. 358/7: Yürüdüm bağına kıldum **teferrüc** / Erenler yatağı naḳş-ı cihāna

tefsir: Yorum, açıklama.

- G. 168/3: Kāyinatı şüret-i Raḥmāna **tefsir** itmeğe / Kim beyān-ı 'ilm ilen Qur'āna gelmişlerdenüz

teh: Tek, yalnız.

G. 327/11: 'Alî oldur ki bir sâyl temennâ kıldı bir **teh** nân / Hem ol sa'at revân geçdi kaçâr u māl-ı Qanberden

te'hîr: Sonraya bırakma, geriye bakma, geciktirme, geciktirilme.

G. 356/8: İstedüm küyünde cân virem şehâ **te'hîr** idüp / İnne emhîlhüm rüveydâ kıldıguñ ya'ni ki ne

tek: Bir .

M. 2/14: Yaratmadı **tek** elde beş barmağı / Ki herkesle bile yolın varmağı

tek, teki: Gibi.

- G. 2/5: Ey Hâtâyî zülfi **tek** arındı yüzden zengibâr / Dil-ber-i Çîn ü Hoten hûb-ı Hîşây kaldı maña
G. 4/3: Tâ kim ol hürşid-ruh gitdi gözümde su **teki** / Gözyaşum anuñ yüzinden aşınâ kaldı maña
G. 5/1: Cân olmaz ise sen **teki** cânân yeter maña / Vaşluñ bu haste gönlüme dermân yeter maña
G. 12/5: 'Aşık durur yañağıña zülfün Hâtâyî **tek** / Andan düşer bu vech ile bu pîç ü tâb aña
G. 13/1: Cân u dilni koymışam yoluñda men ey dil-rubâ / Uyğuda görsem senüñ **tek** bir perî meh-veş likâ
G. 16/3: Gelmiş degül ne hüd gelecek tâ-be rûz-ı haşr / Devr-i kamerde sen **teki** bir şâh-ı meh-likâ
G. 25/3: Ey gözi nergis yüzi gül **tek** boyı serv-i revân / Tâ ki senden ayru düşdüm hasteyem hâlüm harâb
G. 27/4: Görmemişdür merdüm-i şâhib-nazarlar dünyede / Sen **teki** 'âlemde bir şeh-zâde-i 'âlî-cenâb
G. 34/3: Hîzr **tek** zulmetde kaldum bir meded kıl Tañrı'çün / Teşne içün âb-ı hayvân senden özge kimse yoğ
G. 35/1: Ol perî kim bu cihânda hüsniñ hem-tâsı yoğ / Serv-i ra'nâ **tek** hıramân kaddinüñ bâlâsı yoğ
G. 35/3: Öğme ey zâhid maña rızvân u cennet bağını / Kim anuñ yârum yüzi **tek** bir gül-i hamrâsı yoğ
G. 35/5: Gerçi çoğdur dünyede 'uşşâkı ol mâhuñ velî / Bu Hâtâyî haste **tek** bir 'aşık-ı şeydâsı yoğ
G. 51/5: İntizârüm va'de-i vaşluñ yoluñda her zamân / Her zamân divâne **tek** dağlara düşdüm bî-karâr
G. 51/6: Bî-karâr oldum saçuñ **tek** ruhlaruñdan ayru men / Men niçük ârâm idem sensiz ki oldum dil-figâr
G. 55/2: Zerre iken gün **teki** 'âlemde meşhûr olmışam / Tâ maña düşdi senüñ mihr-i ruhuñdan tâblar
G. 64/4: Hâfız-ı Kur'an **teki** 'uşşâk ezber kılmağa / Haq cemâlün âyetin ümmü'l-kitâb itmiş durur
G. 68/2: Hüsniñ yâd eylesem ey serv boyly dil-berüm / Firkatüñden çeşme **tek** ahar gözümde yaşlar
G. 76/8: Gezmegil 'âlemde ser-gerdân gönül pervâne **tek** / Uş münevverdür cihân şem'-i şebistân devridür
G. 81/7: Bu Hâtâyî yüzüñi tâ gördi ey hûb-ı Hoten / Ol saçuñ **tek** Hind iline pâdişâh olmış durur
G. 82/1: Dil-berâ hecrün yarasına lebün merhem düşer / Ol dişün incüsü **tek** deryâda bir dür kem düşer
G. 82/3: 'Âlemi gezdüm tamâmet görmedüm hüsniñ **teki** / Dünyeni gezseñ hamu hüsni ile sen **tek** kem düşer
G. 85/4: Hayf ola çeşmüñi cânâ nergise nisbet kılam / Hansı nergis gözlerün **tek** mest ü hem şehla düşer
G. 85/5: Nice olmasun Hâtâyî 'ışık ilen divâne kim / Gönline her dem senüñ **tek** bir perî-simâ düşer
G. 87/2: Gün **teki** yüzün cihânda zâhir olmuşdur velî / Bu 'acib kim bendeden dâym hicâb üstindedür
G. 88/4: Tâ ayağıñ tozu **tek** kapuñda mesken dutmışam / Bu sa'âdetden menüm bahtumğa bahtum tâc alur
G. 88/5: Bu Hâtâyî Ka'be-i küyünde dapmışdur şeref / Hâcî **tek** gönlüm tavâf-ı küyüñdüzden hâc alur
G. 92/3: Çoğ zamândur gence **tek** bağrumnı pür-hün eyledün / Leblerüñi gül **teki** handân iderseñ vahtidür
G. 94/3.1: Rûz u şeb bes kim kılar bülbül figân u zârlılığ / Tâ gül-istânda lebün **tek** bir gül-i handân durur
G. 99/7: Ger burc-ı 'arşuñ üste melek anı sevmese / Hârût **teki** makâmı anuñ ka'r-ı câhdur
G. 101/3: Âhu **tek** 'aşıklarun gönlin niçük şayd itmesün / Ol kadar kirpük oğı kim çeşm-i hün-h'ârındadır
G. 104/5: Rûz u şeb bülbül **teki** eyler Hâtâyî nâleler / Bağ-ı hüsni içre yüzüñi çün gül-i handân bilir
G. 111/1: Ey güneş hüsniñ hayâlî tâ ki gönlümden geçer / Qanlı yaşum yem **teki** dolmışdur andan ser-be-ser
G. 115/3: Sebz-hattî sâkîler andan doldurun peymâneler / Hîzr câmî **tek** pür âb-ı çeşme-i hayvân durur
G. 115/8: Görmedi hiç kimse mun **tek** sîm-ten mañbûb-ı şüh / Kâküli zencir-i zerrîn tâcî nûr-efşân durur
G. 119/5: Zi behr-i dîn ü İslâm ol ki kıldı / Niçe Hayber **teki** vîrân 'Alidür
G. 120/2: Menüm **tek** gevheri nâdân ne bilsün / Meni bilmege dâñalar gerekdür
G. 123/5: Devlet-i vaşluñ diler miskîn Hâtâyî her zamân / Hâk-i pâyüñ **tek** makâmı âsitân üstindedür
G. 124/2: Başum kurbân yoluñda mürşid-i Haq / Nice yüz miñ **teki** cânâ kıyan var
G. 132/4: Gelmemişdür sen **teki** 'âlemde ey sultân-ı hüsni / Şâhib-i fazl u kemâl ü 'izzet-i bi'l-iftihâr
G. 137/3: Lâle **tek** beñzüm saralmışdur firâkuñdan senüñ / Olmışam dil-haste vü mecrüh u bîmâr uşta gör
G. 140/4: Her gice tâ şubh hüsniñ şem'ine pervâne **tek** / Cümle 'âlemler figânımdan tutuşup yanadır
G. 141/2: Menüm **tek** aşınâyı yâd kılduñ ey terahhumsuz / Felekden görmezem anı kamu bigânelerdendür
G. 144/2: Bugün sen husrev-i şîrîn dehânsın / Senüñ **tek** Şîrinüñ Ferhâdı vardır
G. 157/4: Yüsufnı görgeçende didiler ki hûb imiş / Yüsuf dañı senüñ **teki** şâhuñ gulâmidür
G. 164/2: Tâ ki men bülbül **teki** gül-zâr-ı hüsniñ görmişem / Tâ ebed terk eylemen der-ışık-ı gül-zâram henüz
G. 174/2: Kâmeti **tek** gül kimi tarhın götürmiş bağbân / Bağda 'aksinden anuñ serv-i hıramân eylemiş
G. 182/1: Men görmedüm zamânede hüsniñ kemâli **tek** / Bu cânâ münis olmadı mihrün hayâlî **tek**
G. 182/2: Zulmât-i hecr içinde bulunmaz susızlara / Şol çeşme-i dudağınuñ âb-ı zülâli **tek**
G. 182/3: Çeşmi ağardı nüh felegün kaddi oldu ham / Devr-i ruhuñda görmedi kaşuñ hilâli **tek**
G. 182/4: Miñ yıl yazarsa kâtib-i takdîr-i lem-yezel / Bir harf ü nokta yazmaz anuñ hatt ü hâli **tek**
G. 182/5: Yüsuf cemâli gelmedi yâr **tek** Hâtâyîye / Ya'küb-ı haste çekmedi gönlüm melâli **tek**
G. 183/1: Tâ hayâl-i 'arızuñ geldi gözümde h'âb **tek** / Giceler her dem gözine görinen meh-tâb **tek**
G. 183/2: İhtiyârumlen menüm düşmezdi cânum 'ışkuña / N'eyleyim çekdi hayâl-i zülfünüz kullâb **tek**
G. 183/3: Ger namâzum fevt ola zâhid maña ta'n itme kim / Yâr kaşıdır maña mescid **teki** mihrâb **tek**

- G. 183/4: Ol zamāndan berlū kim çeşmüm yüzüni görmedi / Yaş gözümnden cārī oldı dem-be-dem seyl-āb **tek**
- G. 183/5: Yāra ger 'ālem nazar kılsa Hātāyī ğam yime / Baħmağ olmaz yüzine hūrşid-i 'ālem-tāb **tek**
- G. 184/3: Baħr-ı çeşmüm ağlamağdan ebr **tek** barān töker / Bu perīşān gönölüne lafz-ı güher-bāruñ gerek
- G. 186/1: Yüzündür 'ālemün içre felekde mäh-i tābān **tek** / Bitüpdür hüsñ bağında boyuñ serv-i hırāmān **tek**
- G. 186/2: Vişālūñi bulan diller hayāt-ı cāvidān dapdı / Saçuñ zulmātınun içre lebündür āb-ı hayvān **tek**
- G. 186/3: Meger kim vahy-i münzeldür kaşuñlan kīrpüğüñ zülfün / Yüzün evrākıñun üste yazılmış satr-ı Kur'an **tek**
- G. 186/4: 'Aceb mi olsa ey dil-ber vücūdum 'ışkuña maħküm / Oturmuş hūkm ider dāyım gönöl tahtında sultān **tek**
- G. 186/5: Müşevveş hātır olmışdur Hātāyī haste-dil dāyım / Senün ol gül yüzün üstindeki zülf-i perīşān **tek**
- G. 187/1: Cihānda görmedüm zībā senün **tek** / Bu 'ālem içre hüsñ-ārā senün **tek**
- G. 187/2: Bu hūblar gülşeninde yoħ durur hiç / Yañağı çün gül-i hamrā senün **tek**
- G. 187/3: Olamaz doğrusı cān bāğı içre / Kādī çün serv-i hoş-bālā senün **tek**
- G. 187/4: Çü hūblar çoħ durur insān içinde / Hiç olmaz ey perī ra'nā senün **tek**
- G. 187/5: Zamāne şā'irinde görmedüm hiç / Hātāyī bülbül-i gūyā senün **tek**
- G. 191/3: Kaşlaruñ mihrābına çoħ secde-i şükr eylerem / Şeyh-i Şan'an **tek** meni zünnāra göndermek gerek
- G. 195/1: Tā ki sen ey ğonce-leb la'lūñi hāndān eyledün / Derde şalduñ lāle **tek** bağrum kara kan eyledün
- G. 200/2: Dün hayāl ilen perī **tek** 'azm kılduñ süy-ı men / Bes revān geçdün eyā rūh-ı revānum sen midün
- G. 203/3: Şol güneş **tek** hecriden ey tilbe gönölüm n'oldı kim / Ğonce **tek** başdan başa çāk-ı girībān eyledün
- G. 207/10: Diler dil uğru **tek** öpe yüzünden / Yine men korharam uyana çeşmün
- G. 219/1: Lāle **tek** gülgün nikābı ey şanem yüzünden al / 'Aşık-ı bī-çāreni ancak ğam-ı hicrāna şal
- G. 223/2: Menüm pervīn **teki** çeşmüm giceler uyhusuz kaldı / Sa'adet āsumānında yüzün bedr-i dūcā gördüm
- G. 224/5: Bu Hātāyīñün gözi seyyāre **tek** bī-h'ābdur / Gül yüzün üstinde tā kaş-ı hilālün görmüşem
- G. 226/1: Ey perī hüsñün senün mäh-i münevver görmüşem / Ol yüz üste ebr **tek** zülfün mu'anber görmüşem
- G. 226/3: Bes ki bülbül **tek** cihānda 'ışk ilen feryād idem / 'Arızuñ bağ-ı gül-i çün verd-i aħmer görmüşem
- G. 228/2: Gül yüzünü yād idende ey per-ruh ğonce-leb / Od çıhar süsen **teki** her dem zebānumdan menüm
- G. 228/4: Pertev-i hūrşid-i rüyuñi görende zerre **tek** / Bulmaya hiç kimsene nām ü nişānumdan menüm
- G. 230/4: Hasretem Ya'kūb **tek** Yūsuf yüzine ey sabā / Tañruñ için bir haber algil nigārumdan menüm
- G. 230/5: Ey Hātāyī her tūğün titrer hāzān yaprağı **tek** / Tā meni dūr etdi bu devrān bahārumdan menüm
- G. 231/2: Tā ki düşdüm ol nigāruñ meh yüzi hicrānına / Derd ilen seyyāre **tek** her gice bīdār olmışam
- G. 231/3: Tā ki gül-zār-ı cemālūñden cūdāyam ey şanem / Her zamān bülbül **teki** der-'ışk-ı gül-zār olmışam
- G. 238/3: Tā dudağıñ çeşmesinden kılmışam bir kaṭre nūş / Hızır **tek** sır-āb-ı nūş-ı āb-ı hayvān olmışam
- G. 238/4: Ey 'azizüm firkaṭūñden çılmazam ğam-hāneden / Sen **teki** Yūsufdan ötrü pīr-i Ken'an olmışam
- G. 240/1: Gönülde 'ışkuñi cān **tek** dilerdüm / Saçuñ küfrini imān **tek** dilerdüm
- G. 240/2: Gönül bīmār olanda hecr odında / Vişālūñ derde dermān **tek** dilerdüm
- G. 240/3: Men-i dil teşne şahrālarda dāyım / Lebūñi āb-ı hayvān **tek** dilerdüm
- G. 240/4: Kalanda zulmet-i hicrān evinde / Cemālūñ şem'-i tābān **tek** dilerdüm
- G. 240/5: Hātāyī varsa vaşluñ gülşenine / Boyuñ serv-i hırāmān **tek** dilerdüm
- G. 241/: Her vefāsız dil-bere virmen gönöl ey dil-rubā / Bir senün **tek** dil-beri yār-ı vefādār isterem
- G. 241/1: Dünya vü 'ukbāda sen **tek** yār-ı ğam-h'ār isterem / Halk ider dīvāre secde men de dīdār isterem
- G. 241/2: Tūṭi **tek** telh oldı ağızum isterem şekker lebün / Bülbül-i ser-geşteyem her günde gül-zār isterem
- G. 242/1: Senün **tek** dil-ber-i cānāna yetdüm / Zi-hicrān ölmüş iken cāna yetdüm
- G. 243/3: Rüz u şeb bülbül **teki** feryād ü zārīdūr işüm / Tā yüzünden ayru düşdüm ey gül-endāmum menüm
- G. 245/3: Cemālūñ verdini gülşende gördüm / Firākuñdan saçuñ **tek** bī-karāram
- G. 247/5: Hāk bilür seyyāre **tek** gözüme uyhu gelmedi / Tā felek kıldı cūdā ol mihrībānumdan menüm
- G. 249/1: Tā ki gördüm men cemālūñ ey peri-veş dil-berüm / Manzar-ı hūrşid **tek** yaş ile doldı gözlerüm
- G. 250/3: Mū **teki** bilün hayālī ince fikrūmdür müdām / Zerrece ağızuñ sözi rāz-ı nihānumdur menüm
- G. 260/1: Ey habībüm sen **teki** zībā nigārı sevmişem / 'Aklı kāmīl hüsne bay bir doğru yārı sevmişem
- G. 260/2: Sevmişem bir lāle-ruh bir cādu gözlü dil-beri / Hoḳka-i mercān **tek** ağızı haṭṭ ü hālī sevmişem
- G. 262/4: 'ışk içinde vālih u ser-mest ü hayrānam velī / Gör nice Manşūr **teki** men dāra muhtāc olmışam
- G. 271/5: Senün **tek** gelmedi hergiz cihāna / Zi rüz-ı Ādem ü tā devr-i Hātem
- G. 271/7: Hātāyī cümle hūblardan habībā / Senün **tek** dil-beri buldum muḳaddem
- G. 273/9: Hātāyīyem elif **tek** doğru yolda / Gül-istān bāğıda serv ü çināram
- G. 274/3: Nev-bahār-ı haṭṭ u reyḥānuñdan ayru düşmişem / 'Arızuñ **tek** lāle-i gül-berg-i sır-āb isterem
- G. 277/3: Dil yüzün gördi giriftār oldı zülfün dāmına / Bülbül-i şūrīde **tek** zār oldı eyyāmum menüm
- G. 278/5: Hākdan budur Hātāyī murādı ki dāyīmā / Zülfün ucında murğ-ı hevā **tek** be-bend olam
- G. 283/7: Kapuña geldi gedā **tek** bu Hātāyī dil-berā / Sen aña kıl ey şanem bir luṭf u ihsān yeñiden
- G. 285/1: Çün senün **tek** yār buldum özge men yār istemen / Senden ayru cümle-i 'ālem daḥr var istemen
- G. 286/1: Senden özge dil-berā hiç kim maña yār olmasun / Cevr-i 'ışkuñdan menüm **tek** kimse bīmār olmasun
- G. 286/2: Kāfirün rahmi gelür men derd-mendün hālına / Līk kāfir sen **teki** yār-ı sitem-kār olmasun
- G. 289/3: Ğamda zülfün **tek** perīşān oldı ol nikbet rakīb / Yüz sa'adet bendeye görsetdi devrān şimdiden
- G. 290/5: Tā seni sevdi Hātāyī boldı destān 'āleme / Kimsene anuñ **teki** 'ışkuñda meşhūr olmasun
- G. 298/1: Şüretün gördüm nigārā mest ü hayrānam bugün / Ol kara zülfün **teki** ğamdan perīşānam bugün
- G. 303/4: Men didüm manzarda gördüm pūr cemālūñ her gice / Yār aydur **tek** durur mäh āsumāndur sen diyen
- G. 304/5: 'ışkıñun ser-bāzları çoħdur velī yoħdur daḥı / Bu Hātāyī haste **tek** āheng-i meydān eyleyen

- G. 310/5: Men Hataîyî çekmenem gam çünki ene'l-Hak didüm / Çekmişem Haydar **teki** meydāna hū merdāne men
- G. 317/3: Ruḥuñ cennāti 'Adn olmış ki tecri taḥteha'l-enhār / Revān Ceyhūn **teki** 'aynen tūsem mā selsebīl andan
- G. 321/4: Hataîyî bir gedāyuñdur n'ola virseñ murādını / Kī sāyil bī-nevā gitmez senūñ **tek** şāh-ı 'ādilden
- G. 322/5: Eyüb **tek** sabr ile sultān Hataîyî / Giyesin ḥil'atı Settār elinden
- G. 323/2: Dū zūlfūñ mu 'ciz-i Mūsā vū sihr-i Sāmīrī 'aynuñ / Hezārān men **teki** Hārūt aşupdur çāh-ı Bābilden
- G. 330/4: Gözüñden āhū **tek** dağlara düşdüm / Ne sihr itdi maña ol iki cadū
- G. 331/6: Asıldum 'ankebūt **tek** ey dil-ārām / Mu'anber ṭurra-i ṭarrāra karşı
- G. 333/3: Aşılmış zūlfīnūñ her bir telinde / Menüm **tek** mübtelālar dürlü dürlü
- G. 334/5: Tā kim Hataîyî āhu **teki** düşdi bendüñe / Şahrāda derd-i 'ışk ile dīvāneyem yine
- G. 338/2: Devr-i ḥüsnūñden güneş **tek** olmuş idüm āşikār / Heç şahrāsına düşdüm bī-nişān oldum yine
- G. 338/3: 'Ākil idüm dünyede Leylī cemālūñ görmedin / 'İşk ilen Mecnūn **teki** bī-ḥānūmān oldum yine
- G. 340/4: Geldi nevrüz u bahār u 'ıyd u devr-i dost-kām / Yār eli **tek** yiryüzi naḡs u nigār oldı yine
- G. 342/2: Tā cihān bağını bünyād itdi dest-i lem-yezel / Sen **teki** bir gül ḥaçan bitdi gül-istān üstine
- G. 343/2: Zūlf ü rüyūñ ḥaṭṭı **tek** hīç kimse defter yazmadı / Tā ki 'ālemde yazılmışdur kara aḡ üstine
- G. 343/3: Gerçi güller çoḡ biter 'ālem gül-istānında līk / Gül yüzūñ **tek** bitmemiş hīç gülşen ü bağ üstine
- G. 349/5: Hataîyî görmemişdür kāmētūñ **tek** / Ḥīrāmān serv hīç bustān içinde
- G. 352/8: Güneş **tek** zāhir olmuşdur gözinde / Cihān bağın gül-istān eyleyen şāh
- G. 355/1: Ḡonce **tek** la'lūñi ḥandān itdigūñ ya'ni ki ne / Lāle **tek** bağrumnı pūr ḡan itdigūñ ya'ni ki ne
- G. 356/14: Asmaḡ için cānumı bir kıl ilen ey nev-nihal / Serv **tek** ḡaddūñi peydā kıldıḡuñ ya'ni ki ne
- G. 356/16: Çāk idüp gün **tek** giribānuñi her dem gözine / Şubḡ-dem yüzūñi peydā kıldıḡuñ ya'ni ki ne
- G. 356/19: Leyli zūlfīnūñ ḡayālī 'ışk ilen Mecnūn **teki** / Meskenūñi kūḡ ü şahrā kıldıḡuñ ya'ni ki ne
- G. 356/7: Her dem ey Leylī nigārum bendeni Mecnūn **teki** / Vālīḡ ü ḡamḡin ü şeydā kıldıḡuñ yani ki ne
- G. 361/1: Yine 'azm eyledi ḡöñlüm gider ol şāh-ı a'lāya / Vücūdum 'ışka mahv oldı semek **tek** düşdi deryāya
- G. 364/4: Ger dilerseñ Leylī **tek** yüzūñ gören Mecnūn ola / Ay **teki** ḡaldur niḡabuñ gün **tek** açın üstine
- G. 365/2: Yüreḡi daḡ olmayınca bağrı kanlu la'l **tek** / Hīç kiminūñ ḡaddi yoḡdur kim Kızılbaş olmaḡa
- G. 372/3: Gelūñ cānlar meni bilūñ ḡanīmet / Menüm **tek** gelmeye devrān içinde
- G. 381/6: Nāzar kılḡıl Hataîyîye sözin sındurmaḡıl cānā / Kuluñ çoḡ nāzişi vardur senūñ **tek** şāhı yanında
- G. 384/3: Sen **teki** 'ālemde olmaz ger olursa dil-berā / Bu gözi cādū-şıfat hem ḡaşları mekkār ola
- G. 384/5: Kıla dönmişdür vücūdum miḡnet-i cevruñ çeke / Saḡ gezen düşmenlerūñ bende **teki** bīmār ola
- G. 384/9: Var mıdur bir kimse yā Rab ehl-i 'uşşāk içre yār / Bu Hataîyî ḡaste-dil **tek** 'āşık-ı dīdār ola
- G. 387/2: Yāsemen **tek** ruhlarūñ gördüm eyā ruh-ı revān / Yaşlarum gözden revān oldı yine ḡanum kimi
- G. 388/1: Aşdı zūlfūñ **tek** ḡamuñ şol ḡadd ü bālādan meni / Rüy göster māh-ı men ḡurtar bu sevdādan meni
- G. 388/2: Mihr-i rüyın meh **teki** ḡarşumda dutmuş ol perī / Ey felek dūr itmegil ol ḡüsn-i zībādan meni
- G. 391/5: Bu Hataîyî ḡasteye niçün vefālar ḡılmađuñ / Yoḡ durur mihrūñ **teki** ḡöñlūñde iḡrārūñ kimi
- G. 392/1: Tā menüm gül yüzlü yārum 'azm-i seyrān eyledi / Lāle **tek** hecri yarası bağrumı ḡan eyledi
- G. 395/1: Dil-berā 'ışkuñda men **tek** kimse meşḡur olmadı / Yā senūñ **tek** ḡüsnine hīç kimse maḡrūr olmadı
- G. 395/2: Ḥūr ilen bağ-ı behiştı kıldılar ta'rīf līk / İḡigūñ **tek** cennet ü ḡüsnūñ kimi ḡūr olmadı
- G. 399/3: 'İşkuñ deryāsına ḡarḡ olmışam ḡavvāş **tek** / Baḡr-ı dilde lū'lū'-i sīr-āb gördüm men seni
- G. 400/1: Ey melek şüretlū insān ey güneş yüzlü perī / Görmedi 'ālemde merdūm bir senūñ **tek** dil-beri
- G. 402/1: Bu şurāḡī dil-ber-i ra'nā kimidür kāmēti / Rūḡ **tek** her kim ki rāḡın iḡer artar rāḡatı
- G. 402/5: Ey Hataîyî dimegil anuñ şarābın sen ḡarām / Sīnesine nūr **tek** dolmuş İlahūñ rāḡmeti
- G. 404/5: Bu Hataîyî oldı Mecnūn daḡa düşdi āhū **tek** / Nāşīḡa daḡdan anı ũrkütme kılma ḡūy u ḡāy
- G. 405/1: Hīç senūñ **tek** görmedüm bir dil-ber-i ḡūrī perī / Serv boylu lāle yüzlü ḡonce-leb meh-peykeri
- G. 405/2: Tā seni gördi gözüm oldum özümdeñ bī-ḡaber / Ḥanda gördi gözlerüm bilmen senūñ **tek** dil-beri
- G. 406/5: Sen ol pervāne **tek** ḡasret odında / Maña şem'-i zıyālar yaḡşı geldi
- G. 407/3: Tā yaratdı yir ilen ḡökni te'āla şānuḡū / Görmedi hīç kimse sen **tek** dil-ber-i meh-peykeri
- G. 409/3: Gül gül-istānda bugūñdür nāzūk ü ra'nā velī / 'Ārızūñ **tek** ey şānem hīç ḡülde ruh-sār olmadı
- G. 417/5: Şehā bu doḡru yola varmaḡ için / Senūñ **tek** reh-nūmā ister Hataîyî
- G. 427/4: Āteş-i 'ışka düşen pervāne **tek** yanmaḡ gerek / Şöyle kim tersā için ol Şeyḡ-i Şān'ān aḡladı
- G. 433/4: ḡöñlümü şayd itmek için ḡonce **tek** ol serv-i nāz / Bī-ḡicāb aldı yüzinden perdeyi bāz eyledi
- G. 436/4: Şaldı āhū **tek** meni şahrāya hem şayd eyledi / Dām-ı zūlfūñ ḡamze-i 'ayn-ı ḡazālūñ bir daḡı
- G. 436/6: Māh-ı nev **tek** kāmētūm inceldi oldum çün hilāl / Ez-ḡam-ı 'aks-ı dü-ebrū-yı hilālūñ bir daḡı
- K. 17/1: Şefī'ü'l-müznibīn Ḥaḡdan Muḡammed Muştafā geldi / Cihān ehline faḡr olsun anuñ **tek** müctebā geldi
- K. 18/7: Sāyebān-ı çarḡ-ı gerdūñ sāyesinde gelmemiş / Bir senūñ **tek** şeh-süvār-ı mīr-i meydān yā 'Alī
- K. 4/6: Hīç kim senūñ **teki** yaradılmışda görmedi / Lā seyf anıḡca söyledi hem lā fetā seni
- M. 2/48: ḡanīm eyle maña otuz miñ eri / Kī Rüstem **tek** ola anuñ her biri
- T. 10/2: Oldı 'ankā **tek** Hataîyî bī-vücūd / Ḳāf-ı ḡudret sırrı lī'llāhum 'Alī

tekebbür: Kibirilenme, büyüklük satma.

G. 284/5: İḡigūñ kulluḡına gelsün selāṭīnler ḡamu / Ḳul **tekebbür** kılmasun sultāna gelsün yeñiden

tekellüm: Konuşmak, söylemek.

G. 198/4: Aḡzumı telḡ eyledi hecrūñ **tekellüm** kıl maña / Ṭūṭi-i şekker-şiken şīrīn-maḡālūñdür senūñ

tekrār it-: Yeniden yapmak veya söylemek, tekrar etmek.

K. 18/23: Rûz u şeb **tekrār iderler** hamd ü şükürüñi senüñ / ‘Andelîb ü kumri vü tûti-i hoş-ğ’ân yâ ‘Alî

tekye-gâh: Dayanılacak, güvenecek, sığınacak yer.

K. 5/5: Kâmu bî-çâre vü derd-mândelerüñ / İşigün toprağıdır **tekye-gâhı**

tel: Sevgilinin saçının teli.

G. 333/3: Aşılmış zülfinüñ her bir **telinde** / Menüm tek mübtelâlar dürlü dürlü

telâs: Sıkıntı, tasa, endişe, kaygı.

G. 380/5: Dîgil göñlin **telâs** almış gözi nûrını yaş almış / Döger gögsine daş almış şanem dir her zamân söyle

telh: Acı.

G. 37/2: Kahrûñ ilen **telh** geçdi çünkü ‘ömrüm dünyede / Yaşum üzden isteyüben şâdmânlığdan ne sūd

G. 113/3: Ol zamândan berlü kim gitdi veh ol şîrîn-zebân / Tûtinüñ **telh** oldı ağzı la ‘l-i şekker-bâra var

G. 198/4: Ağzumı **telh** eyledi hecrüñ tekellüm kıl maña / Tûti-i şekker-şiken şîrîn-mağâlündür senüñ

G. 241/2: Tûti tek **telh** oldı ağzum isterem şekker lebün / Bülbül-i ser-geşteyem her günde gül-zâr isterem

G. 249/4: Şerbet-i hecrüñle kılma dil-berâ ağzumı **telh** / Tûtiyem la ‘lün durur kâd u nebât u şekkerüm

G. 336/4: Zehr-i hicrân birle dahı tâli ‘üm **telh** olmaya / Ger menümlen bir kez ol şîrîn-zebânüm söyleşe

temâşâ: Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme.

G. 168/6: Ğayb-ı muṭlağdan **temâşâ-yı** ruh-ı zîbâ için / Bu şehâdet mülkine seyrâna gelmişlerdenüz

temennâ: Dileme, isteme, yalvarma.

G. 109/5: Ḥaṭâyî ḥastenüñ virgîl murâdın hasbeten li ‘llâh / Ki ḥâk-i âsitânuñda işi dâyim **temennâdur**

G. 191/4: Çün tecellî nûrını görmek **temennâ** eylerem / Şimdi Maşûram meni ber-dâra göndermek gerek

G. 327/11: ‘Alî oldur ki bir sâyl **temennâ** kıldı bir teh nân / Hem ol sa ‘at revân geçdi kaṭâr u mâl-ı Kânberden

ten: Beden, cisim, gövde, vücut.

G. 4/5: Dil-berün gitdi Ḥaṭâyî sen nidersin dünyeyi / Çünkü cân gitdi bu **ten** yâ Rab niye kâldı maña

G. 11/1: Dil-berâ ‘ışkuñ **tenümde** sevgülü cândur maña / Pertev-i mihr-i ruḥuñ hürşid-i tâbândur maña

G. 58/1: Menem bir **ten** velîkin cân anuñdur / Ki her kim cân kıyar cânân anuñdur

G. 59/1: Menüm bu **tendeki** cânüm ‘Alîdür / Menüm hem dîn ü imânüm ‘Alîdür

G. 60/1: Menem bir **ten** velî cânüm ‘Alîdür / Damarumda gezen kanum ‘Alîdür

G. 97/1: Gitmesün ‘ışkuñ ki bir genc-i nihân elden gider / Bil ki sen gitseñ yanumdan **tende** cân elden gider

G. 142/2: **Tende** cânüm kalmadı anuñla olmuşdur revân / Ol menüm ruh-ı revânüm yâ nigârumdur gider

G. 142/3: Cânüm aından ayru **tende** bir dem eğlenmez menüm / Ğam meni eyler helâk ol Ğam-güsârumdur gider

G. 146/11: ‘Ömr birdür gün bugündür yitse dem sa ‘at dimez / Bâki olmaz cân bu **tende** fânîdür edvâr bir

G. 160/1: Dil-berâ mihr-i cemâlün **tende** cân küncindedür / Diysi olmaz **tendedür** ruh-ı revân küncindedür

G. 172/1: Ey dudağın şehd ü şekkerdür siyeh hâlün meges / Olmasun ‘ışkuñdan ayru **tende** cânüm bir nefes

G. 214/4: İşigünden gitmezem anca ki cânüm **tendedür** / Çetr ü ḥar-gâh-ı hümâyün bâr-gâh eksük degül

G. 221/3: Zaḥmet-i derdün göñülde ‘ayn-ı dermândur maña / Cân dimen mihrüñi **tende** bil ki cânânüm direm

G. 222/3: **Tende** cân olduğca gitmen âsitânuñdan senüñ / Ayağın toprağını baş üste devlet bilmişem

G. 284/1: Gel ki derd-i bî-devâ dermâna gelsün yeñiden / **Ten** Mesîḥa lebleründen câna gelsün yeñiden

G. 287/3: Anca kim dünyâ yüzinde ḥaste cânüm **tendedür** / Çıkmadı derd-i firâknuñ bu ḥarâb-âbâddan

G. 279/1: Gel ey dil-ber tenümde cân olupsan / Ne cânâm belki hem cânân olupsan

G. 282/1: Gel ki cânâ senden özge **tende** men cân istemen / Tâ ki sen varsın menüm cânümde cânân istemen

G. 303/3: Men didüm gördüm şebistân perdeden ol çeḥreñi / Yâr aydur yâr degüldür **tende** cândur sen diyen

G. 309/2: Şehi görende şâd olur sevinür / Bu cânüm **tende** şâhuñ göñli bilsün

G. 308/3: Eridi iligüm kâldı sümügüm / Bu **teni** terk ider cânüm ne dirsün

G. 311/5: Ey Ḥaṭâyî sen ğanîmet bil bu dirlik devrini / Dañla çün ölmek gerek cân **tende** mihmândur bugün

G. 315/1: Ḥâk te ‘âlâ ḥub yaratdı bu **teni** ol cân için / Bir ‘aceb ḥalvet-serây açmışdur ol mihmân için

G. 329/4: Ki senden ayru hiç yoḥdur ḥayâtum / Karâr ider niçük cân **tenden** ayru

G. 368/4: Kıldı sevdâ ile peyveste za ‘îf ey mäh-ı nev / **Tenümi** şol ḥam-ı ebrü-yı hilâlün bu gice

G. 382/5: Ḥaṭâyîñ senüñ hecründe ey dost / **Teni** yirde turâb olsun mı böyle

G. 387/1: Dil-berâ ‘ışkuñ **tende** sahlaram cânüm kimi / İsterem mihrüñi cân tahtında sultânüm kimi

G. 397/1: Ol dil-rubâ ki **tende** çekermen cefâsını / Virmen cihâña şemmece zülfi bahâsını

G. 430/1: Sen menüm ruh-ı revânımsın **tenümde** cân kimi / Kim görünürsün maña sen dîn ile imân kimi

teng: Dar, sıkıntılı.

M. 2/55: Hem İsfendiyâra kılam yiri **teng** / Ki ḍarbuma durmaz hizebr ü peleng

tenhā: Yalnız, tek.

G. 273/1: Ğarībem 'aşıķam **tenhā** vü zāram / Dilerem bir daķı ol yāra varam

tepre: Kımıldamak.

G. 315/3: Bā-edeb **tepre**n ziyāde yār şikāyet kılmaya / Haķ özi verdi saña ol gevher-i imān içün

ter: Yeni, taze; genç.

G. 1/4: Gül yañağūn dil-berā bes tāze **terdür** her zamān / Kanlu yaşımdan tōker her dem gözüm bārān aña

G. 134/5: Ey Haṭāyī āferīn kılmāķ gerek idrākūne / Böyle **ter** sözler meger kim Sa'di-i Şīrāz ider

terahḥum: Acıma, merhamet etme.

G. 97/3: Cāndan oldum miḥnetūnden ey perī-veş Tañrı'cūn / Kıl **terahḥum** kim bu cism-i nā-tüvān elden gider

G. 171/4: Bir gün **terahḥum** eylemedūn ḥāk-sāruña / Yā Rab ne şadır oldu ķapuñda günāhumuz

G. 220/5: **Terahḥum** kıl fakīre derd-mende / Şehūn virgüsine sen varugil ol

G. 258/4: Çemende geşt ider gördüm ḥabībi / **Terahḥum** kılmadı yalvaragördüm

G. 366/1: Şehā kılgil **terahḥum** men gedāya / İşığūnde yetürgil bī-nevāya

terahḥümsüz: Acımasız, merhametsiz.

G. 141/2: Menüm tek āşınāyī yād kıldūn ey **terahḥümsüz** / Felekden görmezem anı ķamu bīgānelerdendür

terāzū: Bir kolun iki ucuna asılı iki kefedden meydana gelen tartı āleti; hesap.

G. 422/4: Kıurulur 'adl içün mīzān **terāzū** / 'Ameller tartılasıdur meded hey

tercemān: Kurban etmek.

G. 235/2: Bir şemme ger getürse şabā bŷy-ı zŷlf-i yār / Baş ile cān u 'aql u gönŷl **tercemān** virem

G. 236/3: Bir zerrece cemālŷnı 'arz eylesen maña / Cān u cihānı cümle saña **tercemān** direm

G. 432/3: Cebra'tlı **tercümāna** çekdi şāh-ı evliyā / Tercümāna Cebra'tl getürdi sīb-i aḥmeri

terk: Bırakmak, vazgeçmek, uzaklaşmak.

G. 44/4: **Terk** idŷp kıydum giderem ḥānŷmānı mŷlki uş / Hecriŷn itdi men ğarībı uşta gör āvāreler

G. 76/2: Zŷlmet-i hicrāne söyleñ ḥŷkmini **terk** eylesŷn / Bir güneş doğdı cihāna māh-ı tābān devridür

G. 98/4: Āşınāñı **terk** idŷben yāda cān virme gönŷl / Yād ile biliş olınca āşnā yār elden gider

G. 106/5: Nice **terk** itsŷn Haṭāyī kŷyŷnŷznŷn vaşfını / Kim şikeste bŷlbŷlŷn dāyım yiri gül-zārdur

G. 112/4: Cismini **terk** itdi dil kŷyında dutmışdur maķām / Kim ki cān terkin kılor cānāneler kŷncindedür

G. 122/4: Nāşihā virme nāşihat 'ışķı **terk** itgil deyŷ / 'Āşıķŷn Allāh bilŷr kim sevgŷsi rahmānidür

G. 149/5: Her kim ki 'ārif oldu cihān **terkin** eyledi / Bu dŷnyenŷn metā'ı ķatında kelīl durur

G. 164/2: Tā ki men bŷlbŷl teki gül-zār-ı ḥŷsnŷn görmişem / Tā ebed **terk** eylemen der-'ışķ-ı gül-zāram henŷz

G. 211/3: Nāşih aydur dŷn maña **terk** eyle anuñ 'ışķını / Veh nidem kim ol menüm hem-rāz-ı esrārım degŷl

G. 268/4: Ol perī-ruḥ-sār içŷn 'ālemleri **terk** eyledŷm / Kıydum elden cümle-i pŷr-kārı gitdŷm görmedŷm

G. 282/5: Öyle şanma kim Haṭāyī mihr-i rŷyŷn **terk** ide / Var iken dilde ḥayālŷn özge mihmān istemen

G. 303/1: Dŷn didŷm **terk** it yolında mende cāndur sen diyen / Līk bu cismŷm içinde lā-mekāndur sen diyen

G. 308/: Eridi iligŷm kıaldı sŷmŷgŷm / Bu teni **terk** ider cānum ne dirsın

G. 350/2: Cānı **terkin** kılmayan cānāna vāşıl olmadı / Kıul gerek kim maḥrem ola ḥāzret-i sŷltān ile

G. 362/7: Ey Haṭāyī gel bu fānı dŷnyenŷn **terkini** kııl / Geç anuñ kıal u kıilinden şāh digil şafāsına

G. 384/2: Başına her kimsenŷn dŷşse saķŷn sevdālari / **Terk** idŷp dŷnyānı 'ömrinden daķı bīzār ola

G. 388/3: Zāhidā virme nāşihat 'ışķı men **terk** eylemen / Va'z ilen ķorḥudmagil imrŷz u ferdādan meni

G. 394/4: Ḥŷblar cihānı cümle dutarsa eyā şanem / Cān olduğınca men daķı **terk** eylemen seni

G. 431/1: Ger dilersen vaşl-ı Haķ **terk** it gönŷl vesvāsını / Sil çerāğ-ı 'ışķ ile vahdetde gönŷlŷn pasını

G. 431/6: Bu fenā mŷlkine her kim aldanur 'ārif degŷl / 'Ārif oldur **terk** ide işbu cihān ğavğāsını

K. 8/17: **Terk** eyler idi kŷfrini bī-şekk Haṭāyī / Her dŷv-i la'in bilse Sŷleymān 'Alīdür

tersā: Hristiyan, Nasrani; *bŷt-i tersa* genç ve güzel sevgili.

G. 137/5: Bu Haṭāyī şol bŷt-i **tersā** cemālın görgeçin / Rāhib-i deyr oldu vŷ bağladı zŷnnār uşta gör

G. 427/4: Āteş-i 'ışķa dŷşen pervāne tek yanmağ gerek / Şöyle kim **tersā** içŷn ol Şeyḥ-i Şan'ān ağladı

tesbīḥ: Allah'ı takdis ve tenzih etme, Hakk'ın her türlü kusurdan ve noksandan uzak olduğünü dile getirme.

G. 160/2: Zāhidŷn yiri mesācid zıkr ŷ tesbīḥ itmege / 'Āşıķŷn mey-ḥānede ibni fŷlān kŷncindedür

tesbīḥ: Benzetme, benzetilme.

G. 356/23: Sidre birlen mŷntehāya ķaddŷñı **teşbīḥ** idŷp / Kıadrini ve't-tŷr-ı Sinā kıldığŷn ya'ni ki ne

teskīn: Sŷkŷn ḥāline getirmek, getirilmek, yatıştırmak, yatıştırmak.

G. 356/11: Levḥ-i dilde bile teskīn dāpmış iken ğamları / Bir daķı yañlışdan inşā kıldığŷn ya'ni ki ne

teslīm: (Direnmekten vazgeçip) Boyun eğmek, kendini teslim etmek.

G. 41/5: Cānumı 'ışkuña **teslīm** eyledüm ihlās ile / Ol perī-peyker meni yā Rab neden kılmaz pesend

G. 168/4: Bir mu'anber tūrranuñ küfrine āmennā diyüp / Hākka **teslim** olmuşuz imāna gelmişlerdenüz

teşne: Çok susamış; çok istekli, çok hevesli, çok arzulu.

G. 9/3: Dil **teşne** olsa vādi-i hecrūñde ğam yimen / Lal'ūñ zülālī çeşme-i zemzem durur maña

G. 20/2: Derdümün dermānı ruh-sāruñı görmekdür senün / **Teşneyem** bi'llāh dudağun şerbetin cām it maña

G. 34/3: Hızır tek zulmetde kaldum bir meded kıl Tañrı'çün / **Teşne** içün āb-ı hayvān senden özge kimse yoh

G. 90/3: Saçınun zulmetinde **teşne** Hızra / Dudağun āb-ı hayvān menzildür

G. 240/3: Men-i dil **teşne** şahrālarda dāyim / Lebūñi āb-ı hayvān tek dilerdüm

G. 244/2: Zülfüñ şebinde **teşneyem** ol āb-ı la'lüne / Zulfāt içinde çeşme-i hayvāna gelmişem

G. 274/1: Çeşme-i la'lünden ey cān **teşneyem** āb isterem / Hāsteyem hecrün beyābānında 'unnāb isterem

tesne-dil: Gönüli susamış, gönülden isteyen, çok istekli.

G. 128/5: **Teşne-dildür** bu Hāṭāyī cān virüpdür la'lüne / Nice kim la'lün 'aseldür dil aña zenbūr olur

tevāzu': Alçak gönüllülük, kibirli olmama, gösterişsiz olma.

G. 252/4: Hüsni gül-zār-ı muşaffā bezmi eyler pür-şafā / Ol bize eyler **tevāzu'** biz aña her dem selām

G. 362/4: Ey gönül itgil **tevāzu'** ğāzilerden al du'ā / Şāh diyüpdür yarlıgaram kıl kuluñ du'āsına

tevbe: İşlediği bir hatâdan, suç veya günahıtan pişmanlık duyup bir daha yapmamaya karar verme.

G. 131/4: Gāh u bi-gāh maña **tevbe** virür ol vā'iz-i şeh'r / Vā'izün tevbesi şāhā maña efsāne gelür

Mus. 1/37: Odur **tevbe** ber-ğalb-i Ādem viren / Zī-ğark-āb-ı Nuhı çeküp kırtaran

tevekkül: Her türlü gerekli sebebe baş vurduktan sonra kadere razı olup sonucu Allah'tan bekleme, işini Allah'a bırakma.

G. 105/6: Ey gönül kılduñ sefer 'azmın **tevekkül** pīşe kıl / Kim penāh itmek bize Hākdan kifāf olmuş durur

G. 146/14: Ey Hāṭāyī sen **tevekkül** Hākka kılğil çekme ğam / On sekiz miñ 'āleme hükm eyleyen ser-dār bir

tevḥid: Allah'ın birliğine inanma, bir ve tek olduğunu kabul edip söyleme.

G. 18/4: Her kim ki **tevḥid** ehlidür ol did ü vā-did ehlidür / Rüz-ı ezelden tā ebed ister kemāl-i müntehā

G. 139/5: Ey Hāṭāyī ehl-i **tevḥidün** katında bilmiş ol / Vā'izin bi-hüde güftarı kamu efsānedür

G. 151/1: **Tevḥid** ehli mü minün imānı bir ikrārdur / Kābil-i rahmet degül kim mürşide inkārdur

G. 153/6: Hātem-i **tevḥidi** her kim göñline mühr itmedi / Ol şehādet şerhinün bilmez esāsi hānadur

G. 175/1: Zulf-i müşğünün sevādı zulmet-i hürşid imiş / Hüsni ruh-sāruñ beyānı āyet-i **tevḥid** imiş

M. 1/9: Bu **tevḥide** bağışlagil meni sen / Bu tevḥiddin utuzmagil meni sen

te'vil: Bir söz veya davranışa bilinen anlamından başka bir anlam verme, başka bir mana ile yorumlama.

G. 318/5: Ey Hāṭāyī dil-berün şānında şirīn sözlerün / Āyet ü bürhān u **te'vil**-i rivāyetdür bugün

tevkī': Altı çeşit yazıdan (aklām-ı sitte) pâdişahlara âit belgelerde kullanılan, harflerinin yarısı düz, yarısı yuvarlak, sülüs yazıya nispetle boyları, çanakları ve küpleri daha küçük ve kıvrak olan, bütün harfleri birbirine bitiştirilebilen yazı çeşidi.

G. 181/2: Hāṭuñdan münfa'ildür ḥaṭṭ-ı reyḥān / Ğubār u süls ü **tevkī'** ü muḥakkak

Tevrat: Dört kutsal kitaptan biri olup Hz. Musa'ya indirilmiştir.

G. 410/3: Eger **Tevrāt** eger İncil ü Zebūr / Be-hükm-i enbiyā Qur'an degül mi

ṭıfl: Küçük çocuk.

G. 30/4: Mehd-i zemīn içinde ki **ṭıfl**-ı nebāt irür / Aña hemīşe dāye-i luṭf emzirür nebāt

G. 289/4: **Ṭıfl** iken dil-ber diler kim ref'ide yüzden niķāb / Zerreni gör kim olur hürşid-i tābān şimdiden

tiğ: Kılıç; sevgilinin bakışları.

G. 16/11: Yāruñ yolında ḥaste Hāṭāyī be-zaḥm-ı **tiğ** / Olgil şehid-i deşt-i beyābān-ı Kerbelā

G. 42/1: Tā ki derdünden olupdur yüregüm şad-pāreler / **Tiğ**-ı 'ışkuñ yüregümni şad-hezārān pāreler

G. 50/10: Yezide zaḥm-ı seyf ü tir ü ḥançer / Başından gitmeyen **tiğ** u teberdür

G. 119/7: Kim anuñ **tiğnuñ** dārbından oldı / Zemīn ü āsumān lerzān 'Alidür

G. 257/7: Cihāmı **tiğ** ile kıldum musaḥḥar / 'Aliyyü'l-Murtaẓānuñ ḥançeriyem

G. 304/4: Gerçi ğamzeñ **tiğ** olupdur ḥayl-i 'uşşāka veli / Çeşm-i hün-h'āruñ durur her dem-be-dem ḳan eyleyen

G. 432/1: Lā fetā illā 'Alidür ol erenler serveri / Seyfe illā Zü'l-feķār bilinde **tiğ**-ı Ḥayderī

K. 4/5: Heycā güninde durmadı hīç kimse **tiğnuña** / Şirüm diyüp bu ma'niden ögdi Ḥudā seni

K. 11/7: Senden özge gelmedi er kılıcuñdan özge **tiğ** / Bu söz evşāfuñda Hākdanur muḳarrer yā 'Alī

tiken: Diken, bâzı bitkilerde bulunan ucu sivri, sert, batıcı çıkıntı, hâr.

G. 31/4: Her kâşından şekker olmaz her **tikenden** tâze gül / Her geyigün göbeginden nâfe-i Tatar mest

G. 147/2: Gül-i hoş-bû var iken elüm **tikene** sürtmem / Kebk-i ra' nâ var iken zâğı şikâr itmek m' olur

G. 351/4: Bu cihânüñ bağçasında hârsız gül mi olur / **Tikeninden** qorhar iseñ yûri gül-zâr isteme

tikil-: Kurulmak, yapılmak, inşâ edilmek.

G. 375/5: Dâr ağacı **tikilmiş** ü 'âlem nezârede / Aydur ki gelsün imdi şalâdur Hâţâyîye

tilbe: Deli, çıldırmış.

G. 203/3: Şol güneş tek hecriden ey **tilbe** gönüm n'oldı kim / Ğonce tek başdan başa çâk-ı girîbân eyledün

tılısm: Gizli sır; olağan üstü bir etki taşıdığına ve esrarlı işler yapabileceğine inanılan güç, sihir, büyü.

G. 435/7: **Tılısm**-ı a'zamı ağzuñ beyân kılmak için / Nigîn-i mühr-i Süleymân içinde yir dutdı

tîmâr: Tedavi, deva.

G. 129/5: Hâţâyî haste düşdüm yârdan ayru / Tabîb ile **tîmârum** anda n'eyler

G. 179/5: 'İşk elinden haste düşdi bu Hâţâyîñüñ teni / Leblerün şerbetde **tîmâr** olmadı hayf oldı hayf

G. 191/5: Çeşm-i mestler gör nice kanum tökerler dem-be-dem / Bu garîb ü hasteni **tîmâra** göndermek gerek

G. 293/1: Gözlerüm her dem-be-dem ruḥ-sâra döndermiş yüzün / 'Aşık-ı bîmârı gör **tîmâra** döndermiş yüzün

tîn: İncir.

G. 153/4: 'Arş u kürsî cennet ü hem nâr u tûbâ vü şecer / Ebr ü bād u mâ' u **tîn** 'aşl-ı şerâsı ḥadadur

tîn: Çamur.

K. 14/10: Âdem-i ḥakî henüz olmamış idi mâ u **tîn** / Bu cihân ehli yoḥ iken var sensin yâ 'Alî

tîr: Ok; sevgilinin yan bakış oku.

G. 32/2: **Tîr**-i cefâdan oldı ciger pâre yâr için / Bildürmedüm bu yaranı deyyâre 'âkıbet

G. 312/4: **Tîr**-i müjgânın dirîğ itmez cigerden ol şanem / Bildi kurbân olmışam çün kaşları yâsında men

G. 221/2: Kırpügün kaşuñ görüp tîr ü kemânüm söylerem / Zülf ilen vechüñ görüp şem' -i şebistânüm direm

G. 50/10: Yezîde zaḥm-ı seyf ü **tîr** ü ḥançer / Başından gitmeyen tîğ u teberdür

G. 123/3: 'İşkuña şayd olalı her dem bu cânüm kaşdına / Kaş u gözün dil-berâ **tîr** ü kemân üstindedür

tîre: Bulanık, kara, karanlık.

G. 51/4: Rüzgârüm **tîredür** sensiz eyâ ârâm-ı dil / Dil niçuk ârâm dutsun ḥadden ötdi intizâr

tîr-endâz: Ok atıcı, nişancı, iyi ok atan kimse.

G. 113/2: Söyle kim ol Türk-i mestî nice **tîr-endâz** imiş / Kim menüm bağrumda andan şad hezârân yara var

titre-: Küçük ve hızlı salınım hareketleri yapmak, sarsılmak.

G. 230/5: Ey Hâţâyî her tügün **titrer** ḥazân yaprağı tek / Tâ meni dūr etdi bu devrân bahârümdan menüm

titreş-: Titreşim durumunda olmak, ihtizaz etmek.

G. 398/2: Ḥasretinden kâddinüñ öyle za'îf olmuş söğüt / Yel esende **titreşür** bu cism-i bîmârum kimi

K. 18/5: Zû'l-feḳârüñ heybetinden **titreşür** arz u semâ / Murğ u mâhî qorḥudan çün bîd-i lerzân yâ 'Alî

tîynet: Yaratılış, huy, mizaç.

K. 18/2: Ḥâk-i küyüñdan muḥammer oldı Âdem **tîyneti** / Ey ser-i küyüñ nesîmi rûḥ-ı insân yâ 'Alî

tohm: Soy sop, nesil, sülâle.

G. 360/6: **Tohm**-ı Mervân u Yezîdüñ kökini men 'âkıbet / Yiryüzinden qazuram âl-i 'âbânüñ 'ışkına

tök-: Dökmek, akmak.

G. 1/4: Gül yañağün dil-berâ bes tâze terdür her zamân / Kanlu yaşumdan **töker** her dem gözüm bârân aña

G. 2/4: Anca kevkeb kimi yaş **tökdi** gamından gözlerüm / Yir ile gök ile keyvân da be-câ qaldı maña

G. 32/4: Mîñ mekr ü al ü şu'bede-i bî-ḥisâb ile / Kanumıñ **tökdi** gamze-i ḥün-ḥ'âre 'âkıbet

G. 42/4: Yaralı bağrum kanın **tökdi** gözümünden dem-be-dem / Gör neler kıldı maña şol nergis-i ḥün-ḥ'âreler

G. 75/7: Havz-ı cennetdür cevâhirden **tökilmiş** ravzada / Selsebîl içinde âb-ı kevserî nisbetlüdür

G. 76/9: Dūd-ı âhuñdur Hâţâyî gökde bulutlar kâmu / Durmayup **tök** gözyaşın kim ebr-i bârân devridür

G. 83/4: Gözüm yaşın **tökermen** ayağña / Belî serv ayağında su gerekdür

G. 152/5: Gözlerüm her demde mevc eyle ki firqâtdür bugün / **Tök** şadefler dürrini kim gevher-i kân ayrılır

G. 174/7: Bu Hâţâyî kanını **tökmekde** iken tökmedün / Anda her müftî ki men' itmiş besi kan eylemiş

G. 184/3: Baħr-ı çeşmüm ağlamağdan ebr tek barān **töker** / Bu perīşān gönlüme lafz-ı güher-bāruñ gerek
G. 191/5: Çeşm-i mestler gör nice kanum **tökerler** dem-be-dem / Bu ğarīb ü hasteni timāra göndermek gerek
G. 261/3: Lebūñe cān didümse **tökme** kanum / Sorup senden bahāsın bilmez idüm
G. 297/4: Anca ki gözyaşın **tökerem** bolmanam ħalāş / 'İşkuñ göñülde yıgıdı tükenmez hızānesin
G. 376/2: Göñlüme sen düşdügünce gözlerüm kan yaş **töker** / Ayağūñ toprağı şāhā kīmiyādur göñlüme
G. 340/5: Ebr-i nīsān cūşa geldi **tökdi** rahmet yağmurın / Gökyüzünden yiryüzine dūr nisār oldı yine
G. 359/1: Çeşmüñ atanda ğamze meger cān diler yine / Cellādı gör ki **tökmek** için kan diler yine
G. 405/5: Kaşlaruñ kanumnu **tökdi** su kimi öttüñ revān / Hancaru gidersen ey hūn-h'āre dil-ber ħançeri
G. 420/5: Bu Ĥaṭāyī sebze-i ĥaṭṭuñ yüzüñde görelı / Gözlerinden yaş **töker** bārān-ı nīsān nisbeti

tökül-: Dökülmek, akmak.

G. 380/4: Belı ğamdan bükülmışdür gözi nūrı **tökülmışdür** / Kamu bendi sökülmışdür işi āh u fiğān söyle

top: Gölle veya şarapnel atan büyük, ateşli silah.

M. 2/27: Yıĥam kal'a-i Ĥayberi muşt ilen / Çi pervā-yı **top** u tūfeng eylerem

top: Çevgan topu, guy. Aşıkını canı ve gönlü ile sevgilisinin çenesi top olunca, sevgili ve saçı çevganı oluşturur. Savaş meydanında ise düşman kelleleri top, atların ayakları da çevgana dönüşür (İP).

G. 58/10: Başuñ **top** ideğör dil-ber yolında / Çalınsun **top** ile çevgān anuñdur
G. 130/4: Sūvār ol devlet atına hemīşe / Sa'ādet **topına** çevgān senüñdür
G. 355/24: Çalmağ için başumı **top** eyleyüp meydāñ ara / Hāv idüp zūlfūñi çevgān itdigūñ ya'ni ki ne
G. 372/7: Bugün çevgān-ı 'ışk aldum elüme / Gelüben **top** çalam meydān içinde
G. 374/5: 'Aşıkūñ meydānda başı **top** yirine çalınur / Başımı meydāna koymaz kim ki serdār olmasa

top çevgān: Halk arasında çevgen şeklinde söylenen Farsça çevgān (çügān) kelimesinin aslı Pehlevîce (Orta Farsça) çūbikān (çūygān, çūlgān/çavlagān) (sopa, değnek) ismi olup bu kelime Arapça'ya savlecān, Türkçe'ye çögen ve Grekçe'ye tsikanion şekillerinde girmiştir. Farsça'da "gūy ü çevgān" veya "çevgān-gūy" (top-çomak) denilen oyundan Dīvānū lugātī't-Türk'te ve Kutadgu Bilig'de, bugün de Anadolu'da olduğu gibi "çögen" adıyla bahsedilir. Arapça'da ise bu oyuna savlecāndan başka "la'bü'l-küre" (top oyunu) adı da verilir. Batılılar çevgānı ilk defa Grekler aracılığıyla Persler'den öğrenmişlerse de oyunun bütün dünyada tanınması, XIX. yüzyılda İngilizler'in Afganistan ve Kuzey Hindistan'ı işgalleri sırasında bu oyunu polo (Tibetçe bolo/puludan "top") adı altında oynamaya başlamalarından sonradır.

G. 58/10: Başuñ **top** ideğör dil-ber yolında / Çalınsun **top** ile çevgān anuñdur

toprağ: Yer kabuğunun, üzerini kaplayan çürümüş organik maddelerden ve kütle kırıntılarından oluşan canlıların yaşamasına elverişli kısmı, türab, hak.

G. 11/3: Āsitānuñ ĥākini virmen cemī'-i 'āleme / Her ayağūñ **toprağı** mülk-i Süleymāndur maña
G. 16/5: **Toprağa** baş ayağūñı ey gözlerüm nūrı / Kim ĥāk-i pāyuñı dilerem be-her tūtiyā
G. 24/3: Ger menüm yetmez elüm sürtem yüzüm **toprağūña** / Her şabāĥ bād-ı şabā virsün selām yā Muştafā
G. 33/2: Eger āh eylesem **toprağ** olur der-lahza āhumdan / Düşer her pāresi bir yirde küh-ı bī-sūtūn görgeç
G. 45/4: Tañrı için yola gelseñ bir kadem āheste baş / Ayağūñ altında **toprağ** cism-i bīmārum durur
G. 80/3: Göñül şahrā-yı hicrānda dilenmez nāfe-i āhū / Ayağūñ **toprağı** cānā maña cün müşk ü anberdür
G. 86/7: Ayağūñ **toprağıdır** Ĥaĥ ehlinüñ başında tāt / Cismi dāyim bu Ĥaṭāyīnūñ turāb üstindedür
G. 167/6: Kaşlaruñ tākını gördüm kıble-gāhum eyledüm / Çün ayağūñ **toprağında** oldı menzil-gāhumuz
G. 208/5: Ey Mesīhā benedeñi kūyında yād it bir nefes / Bu Ĥaṭāyīnūñ yirin hecründe **toprağ** itmegil
G. 259/1: Yüzüñ görende ey şānem Allāha şükr idem / Sürtdüm yüzümni **toprağa** dergāha şükr idem
G. 295/5: Ĥaṭāyīyem ayağūñ **toprağında** / Bugün mülk-i Süleymān buldum ey cān
G. 308/7: Eger yatsam miñ il **toprağ** içinde / Dürüstdür 'ahd ü peymānum ne dirsın
G. 328/2: Tā ayağūñ **toprağından** men sa'ādet bulmışam / İşigünde rüz u şeb derbānam ol demden berü
G. 347/5: Bu Ĥaṭāyī çeşmi yolında anuñ **toprağ** olur / Tā ayağın başa ol dil-ber bu toprağ üstine
G. 343/5: Bu Ĥaṭāyī ĥaste-dil her dem ümīd-i vaşl için / Döşemişdür yüzini kapuñda **toprağ** üstine
G. 376/2: Göñlüme sen düşdügünce gözlerüm kan yaş töker / Ayağūñ **toprağı** şāhā kīmiyādur göñlüme
G. 401/3: Ey güneş ĥüsñüñ senüñ bir evce yetmişdür bugün / Ayağın altında **toprağ** kimidür keyvān dahı
G. 420/3: İşigüñ **toprağına** her kim kıl oldı sıdık ile / Pādişāhdur dünyede Fağfūr u Ĥākān nisbeti
K. 2/2: Ayağūñ **toprağınuñ** kadrin ne bilür her kişi / Kün fekān toprağına kemter bahādūr yā Nebī
K. 5/5: Kamu bī-çāre vü derd-māndelerüñ / İşigüñ **toprağıdır** tekye-gāhı
K. 18/9: Āsitānuñ **toprağına** ay u gün eyler sücüd / Miñ senā oĥur saña bu çarĥ-ı keyvān yā 'Alī
K. 18/17: Od u yel **toprağ** u sudan hoş müretteb eyledüñ / Gice gündüz ra'd u berķ ü āb u bārān yā 'Alī

toz: Çok hafif ve küçük parçalara bölünmüş çok ince toprak; sevgilinin veya şiirde övülen kişinin ayağının tozu, toprağı aşık için çok kıymetlidir.

G. 54/5: Ayağūñ **tozına** ey nūr-ı Raĥmān / Ĥaṭāyī cānını kurbān dimışdür
G. 88/4: Tā ayağūñ **tozı** tek kapuñda mesken dutmışam / Bu sa'ādetden menüm baĥtumğa baĥdum tāt alur
G. 149/6: Her kim ki a'ma ola bu dergāha yüz duta / Şāhuñ ayağı **tozı** gözine kehīl durur

G. 345/3: Ey dil yüzünü hâk idegör yâr işigünde / Tâ dâmen-i dil-berden anuñ düşe **toz** üste
G. 355/9: Ayağın **tozında** dirlik istedüm men ol didün / Müşkilümni böyle âsân itdigün ya'ni ki ne

turâb: Toprak, hâk.

G. 67/5: Ol şanem ra'nâ gider yir üste çekmiş dâmenin / Bu Hâţâyî haste ol yirden **turâb** almış gider
G. 86/7: Ayağın toprağıdır Hâk ehlinün başında tâc / Cismi dâyim bu Hâţâyînün **turâb** üstindedür
G. 234/5: Zülfini müşk oğudum aydur ki ebsem söyleme / Müşk dahı pür **turâb**-ı âsitânumdur menüm
G. 382/5: Hâţâyînün senün hecründe ey dost / Teni yirde **turâb** olsun mı böyle

Tübâ: Sidre'de bulunan ve kökü yukarıda, dallar aşağıda olmak üzere bütün cenneti gölgeleyen ağaçtır. Her çiğnemesinde ve her yudumunda başka lezzetleri olan meyveleri vardır. Bir rivayete göre gövdesi sarı altın, dalları kırmızı mercan, yaprakları yeşil zümrüt ve meyveleri şeker olan bu ağaçta her insanın bir yaprağı varmış. İnsan ölünce yaprağı da yere düşermiş. Yaprak düşerken başka yapraklara da değer ve yaprağına değdiği kişinin kulağı çınlarmış. Böylece kulağı çınlayan kişi ölümü hatırlar ve tevbe edermiş. Kulağı çınlayan kişinin "Birisi beni andı" demesi bunda dolayı imiş. Tuba ağacı gölgesi ve boyu nedeniyle anılır. Sevgilinin boyu Tuba'ya benzer (İP).

G. 108/4: **Tübi** kim dirler cihânda kıdd ü refîrâundur ol / Bağ-ı rızvân kim diyerler rûy-i gül-zârûn durur
G. 109/1: Te'âlâ şânuhü ekber bu ne hüsn-i dil-ârâdur / Cemâlün hüriden yigrek boyuñ **Tübiden** a'lâdur
G. 115/4: Bir perî serv-i sehî kıddür ki durmuş rakş için / Yoğsa cennet meclisinde **Tübi**-i rızvân durur
G. 153/4: 'Arş u kürsî cennet ü hem nâr u **Tubâ** vü şecer / Ebr ü bād u mā' u tîn 'aşl-ı şerâsî hândadır
G. 155/3: Sidre vü **Tübi** hayâli gitdi yâdumdan menüm / Böyle ra'nâ şol cihetden sidre az olmuş durur
G. 163/2: Kâmetün **Tübi** durur nün ve'l-kâlemdür kaşlaruñ / Hâzihî cennâtü 'adni la'l-i şekker-bârûñuz
G. 227/4: Vâlihîm bir kıddi **Tübâ** la'li kevser yâra kim / Âsitânı ravza-i dârü's-selâmumdur menüm
G. 291/1: Yüzündür süre-i Yûsuf dudağın âb-ı kevserden / Boyuñ **Tübâ** durur ammâ saçuñdur sünbül-i terden
G. 405/3: İşigün rızvân özün hür u cemâlün ravzası / Ruğlaruñ cennet boyuñ **tübâ** dudağın kevseri
G. 411/3: Meni hayrân iden ol hür-zâduñ / Boyı **Tübâ** lebi kevser degül mi
G. 420/1: Ey boyuñ **Tübâ** dudağın âb-ı hayvân nisbeti / Âb-ı hayvân dimen anı çeşme-i cân nisbeti
G. 433/5: Hâk te'âlâ hüsnünün bağında ez-rûz-ı kıddim / Sâye-i **Tübiden** ol kıddi ser-efrâz eyledi

tufân: Nuh peygamber zamânında dünyâyı kaplayacak şekilde yağan çok şiddetli yağmur, çok şiddetli yağmur ve fırtına.

G. 101/4: 'Âkıbet **tufân** kopar bir gün cihânı gark ider / Seyl-i bārân kim bu 'aşık çeşm-i hün-bârındadır
G. 126/5: Görmışdi tâ Hâţâyî ezelden yakîn munı / Nûhuñ 'alâmeti gelür andan **tufân** kopar
G. 265/7: Süleymân hâtemi Mûsî 'asâsı / Cihâna Nûh **tufâna** şimdi geldüm

tüfeng: Uzun namlulu, taşınabilir ateşli silâh, tüfek.

M. 2/27: Yıham kal'a-i Hayberi muşt ilen / Çi pervâ-yı top u **tüfeng** eylerem

tüğ: İnsanlarda ve hayvanlarda deri üzerinde bulunan çok ince kıl.

G. 230/5: Ey Hâţâyî her **tüğün** titrer hâzân yaprağı tek / Tâ meni dūr etdi bu devrân bahârumdan menüm

tuğrâ: Fermanlarda imza yerine kullanılan işaret.

G. 356/12: Çünkü rahmuñ yoğ mezârum üstine bir daş idüp / Ey vefâsız anı **tuğrâ** kıldıguñ ya'ni ki ne

tuhfe: Armağan, hediye.

G. 255/3: Gökde isterdüm seni men yirde gördüm bî-gümân / **Tuhfe** kudret mâh u encüm yâr senden küsmişem
G. 379/5: Ey Hâţâyî şî'rûñi izhâr idersen vâktidir / **Tuhfe** için her birin göndermege bir yaneye

tükên-: Bitmek, sona ermek, kalmamak.

G. 28/5: Sensüz Hâţâyî ey şeh-i hûbân firâk ider / Şabrum **tükendi** gözlerüme gelmez oldı h'âb
G. 63/3: **Tükendi** Yûsuf eyyâmı senün devrân-ı hüsnünde / Haberdür hûblar içinde yalandur bu haber çındur
G. 96/4: Ey gönül hicrân ilen 'ömrün **tükense** gam yime / N'eylerem 'ömr-i 'azîzi çünkü yâr elden gider
G. 126/3: Yitdükçe **tükênür** 'Arabun küyü meskeni / Bağdâd içinde her nice kim Türkmân kopar
G. 297/4: Anca ki gözyaşın tökerem bolmanam halâş / İşkuñ gönülde yıgıdı **tükênmez** hîzânesin
G. 225/3: Hayli müddetdir cihânda fırkatünle hem-demem / Hecr ilen 'ömrüm **tükendi** hiç vişâlün görmezem
G. 248/3: Hiç kararum yoğ idi şabrum **tükênmişdi** velî / Ber-karâram kim enîs-i rûzgârum bulmuşam
G. 302/4: Âh vây ki kâm u vâyemi virmez **tükendi** 'ömr / İşkında gice gündüz işüm âh u vây olan
G. 308/2: Karâr u şabr u ârâmum **tükendi** / Kesildi külli fermânım ne dîrsin
G. 334/1: Cânım **tükendi** hasret-i cânaneyem yine / Şem'-i ruhına 'ışk ile pervaneyem yine
G. 356/4: Gönlümi kılduñ müşevveş bir **tükênmez** fikr ilen / Bu perîşân zülfi sevdâ kıldıguñ ya'ni ki ne
G. 370/4: Lebün zülâline susuz **tükendi** 'ömr-i azîz / Hayât-ı Hıızr eger pâydar imiş maña ne

tüket-: Bitirmek, harcamak; yok etmek.

G. 119/6: Hezārān kāfiri çün ‘Amr u ‘Anter / **Tüketdi** vermeyüp amān ‘Alidür
G. 213/6: Kır Yezîd ile havārici **tüket** qalmaya hîç / Nişe kim Ca‘feri mezhebe taleb-kār degül

tükürt-: Tükürüğü ağız içinden dışarıya attırmak.

M. 2/47: Cıdamnı elümden haşûda yügürt / Yüzüme **tükürtme** leşüme tükürt

tül u arz: Kuzey ve güney.

K. 18/21: Cümle mevcûdât-ı ‘âlem ins ü cin hükmündedür / Şark u ğarb u **tül u arz** u şer‘-i dîvân yâ ‘Alî

tümār: Tomar, dürülmüş nesne, muska.

G. 362/3: Cân ile başdan geçen bu bahırda ğavvâş olur / ‘Âkıbet bir gün **tumar** ol gevherüñ deryasına

tu‘me: Yiyecek, azık.

G. 425/4: Saña hem aşluña şad bâreka’llâh / Ki senden **tu‘me** itmiş mür u mâhî

tümen: Çok sayıda.

G. 364/1: Çiy düşüpdür çîn saçuñdan yüz **tümen** çîn üstine / ‘Anberîn çîn çîn düzetmiş müşk-i pür-çîn üstine

Türk: Ana yurdu Orta Asya olan, buradan çeşitli yönlelere yayılarak büyük devletler kuran, Türkçe’nin değişik lehçeleriyle konuşan millet ve bu millettten olan kimse; güzel, civan.

G. 58/6: Ser-i zülf ü leb-i la’lünü gördüm / Tamâmı **Türk** ü Hindistân anuñdur

G. 80/2: Sen ey **Türk-i** perî-dil-ber ‘acâyib şun‘-ı Yezdânsın / Görelden berlü ruh-sârûñ sözüñ Allâhu ekberdür

G. 113/2: Söyle kim ol **Türk-i** mestî nice tîr-endâz imiş / Kim menüm bağrumda andan şad hezārān yara var

G. 204/4: Çeşm-i mestûñden hezārān fitne şalduñ göñlüme / **Türk-i** yağmacı kimi bi’llâh yüküş kan eyledüñ

G. 405/6: Ey Haţâyî şol Hoten **Türkî** saçınuñ şemmesi / Nâfe-i şahrâya şaldı belki müşk ü ‘anberi

G. 433/7: Ey Haţâyî şâkir ol mihr ü vefâdur ğam degül / Her cefâlar kim saña ol **Türk-i** tannâz eyledi

Türkmân: Oğuz Türkleri’nin bir kolu ve bu koldan olan kimse.

G. 126/3: Yitdükçe tükenür ‘Arabuñ küyî meskeni / Bağdâd içinde her nice kim **Türkmân** qopar

türlü türlü: Çeşit çeşit.

G. 309/3: Hezārān **türlü türlü** senden ötrü / Ki vardur mende şahuñ göñli bilsün

turra: Kıvrıkcık saç lülesi.

G. 168/4: Bir mu‘anber **turranuñ** küfrine âmennâ diyüp / Hâkka teslim olmuşuz îmāna gelmişlerdenüz

G. 391/2: Ger siyehdür dünyede leyl ile zulmât u şebe / Olmaya bunlar siyâh ol **turra-i** taruñ kimi

G. 331/6: Asıldum ‘ankebût tek ey dil-ârām / Mu‘anber **turra-i** tarrâra karşı

G. 396/3: Geldi yüz miñ dürlü sevdâ-yı perîşân başuma / Handa gördi gözlerüm ey **turra-i** Hindü seni

tuş ol-: Müptelâ olma, tutulma; rastlama.

G. 415/4: Her ne kılsañ nîk ü bed âhîr saña ol **tuş olur** / Çekmedi şermendelik her kim ki bed-h‘âh olmadı

tut-: Doldurmak, kaplamak, sarmak; gereğini yapmak, gereğini yerine getirmek.

G. 287/2: Tâ ki düşdüm ey perî-peyker firâknuñ derdine / **Tutdı** âvâzum cihânı âh ileñ feryâddan

G. 316/5: Ey Haţâyî kim ki **tutmaz** mürşid-i Hâkdan haber / Şek degül kim ol Yeziddür özine kılmış ziyân

tüti: Dudu, papağan cinsinden taklit yapan bir kuş. Şeker ile beslendiğinden tatlı dillidir.

G. 70/3: Şerh idenden berlü şekker leblerüñ evşâfını / Murğ-ı cānum **tüti-i** şîrîn-zebân olmuş durur

G. 107/3: Nağş-ı tâvus istemen andan cemâlün yeg durur / Lafz-ı **tüti** diñlemen güftaruñ andan yahşıdur

G. 113/3: Ol zamāndan berlü kim gitdi veh ol şîrîn-zebân / **Tütünün** telh oldı ağzı la‘l-i şekker-bâra var

G. 198/4: Ağzumı telh eyledi hecrün tekellüm kıl maña / **Tüti-i** şekker-şiken şîrîn-makālündür senün

G. 241/2: **Tüti** tek telh oldı ağzum isterem şekker lebün / Bülbül-i ser-geşteyem her günde gül-zâr isterem

G. 249/4: Şerbet-i hecrünle kılma dil-berâ ağzumı telh / **Tütiyem** la‘lün durur kâñd u nebât u şekkerüm

G. 268/5: Ey Haţâyî ölmegün farz oldı şol **tüti** kimi / Lebleri şehd ü şeker-güftârı gitdüm görmedüm

G. 423/3: **Tüti** yârum durup bağçaya gezer / Utandı serv ağacı indi düşdi

G. 433/3: **Tütünün** güftârı şîrîn olduğıyçün dâyimâ / Pâdişehler hazretinde mahrem-i râz eyledi

K. 18/23: Rüz u şeb tekrâr iderler hâmd ü şükürüñ senün / ‘Andelîb ü kumri vü **tüti-i** hoş-h‘ân yâ ‘Alî

tütivâ: Göz sürmesi, göze parlaklık ve kuvvet veren sürme taşı tozu; hakikati görmeye vesile olan şey. Allah’ın tecellisini, varlığın özünü anlamaya vesile olan şey. Sevgilinin ayağının tozu, aşık için gözüne sürmedir.

G. 16/5: Toprağa baş ayağıñ ey gözlerüm nûrî / Kim hâk-i pâyuñ dilerem be-her **tütivâ**

G. 48/2: Hemîşe hâke şalmışdur özini / Anuñcün gözler içre **tütivâdur**

G. 74/4: Âb-ı çeşmümden hayâlün bir zamân eksilmesün / Kim anuñ ‘aksi gözümde **tütivâ** nisbetlüdür

- G. 118/5: Ayağı tozına şāhum ‘Alīnūn / Mevālīler gözine **tūtiyādur**
G. 199/3: Merdüm ki hāk-i pāyuñı dir **tūtiyā-yı** çeşm / Giryān gözine ‘ayn-ı şifādur Ḥaṭāyīnūn
G. 417/2: Ayağı toprağını ey şehensāh / Gözine **tūtiyā** ister Ḥaṭāyī
K. 3/8: Eyva’llāh hāk-i pāy-i ‘Askerīnūn / Çekermen çeşmüme çün **tūtiyādur**
K. 17/11: ‘Alī Nakī durur şāfi kamu derdine bīmāruñ / Anuñ şol hāk-i pāyinden hekīme **tūtiyā** geldi

tütün: Duman.

- G. 33/3: Anuñçün eylemez āhı bu cānum reh-güzāruñda / Ḥarāmīler çaparlar kārvanı çün **tütün** görgeç

tutuş-: Alevlenmeye, yanmaya başlamak, alev almak; aşık olmak.

- G. 140/4: Her gice tā şubh hüsün şem ‘ine pervāne tek / Cümle ‘ālemler figānumdan **tutuşup** yanadur
G. 427/1: Gel ki cānā senden ayru gözlerüm kan ağıladı / Cigerüm yandı **tutuşdı** cān için cān ağıladı

tutuşdur-: Yanmasını, tutuşmasını sağlamak; alevlendirmek.

- G. 146/7: Āteş-i ‘ışkuñ **tutuşdurdı** vücūdum şehrini / Baḥaram ki hūr birdür nūr birdür nār bir

tüvānā: Güç ve kuvvet sahibi (Allah).

- M. 2/1: Be-nām-ı Ḥudāvend-i ḥayy u kerīm / Kerīm ol **tüvānā** be-zāt-ı kadīm

tākat: Güç, kuvvet, kudret, iktidar.

- G. 97/7: Bu Ḥaṭāyī ey şanem bir dem cemālūñ görmese / **Tākat** itmez veh kim ey rūḥum revān elden gider

U

u, ü: "Ve" bağlacı.

- G. 2/1: Gitdi ol dil-ber besî derd **ü** belâ kaldı maña / Ni belâ belkim yüküş cevri **ü** cefâ kaldı maña
G. 2/5: Ey Haṭāyî zülfi tek arındı yüzden zengibâr / Dil-ber-i Çîn **ü** Hoten hûb-ı Hıṭāy kaldı maña
G. 3/5: Tâ ki senden ayru düşdi bu Haṭāyî haste-dil / Bûy **u** müyuñ müşk ile 'anber-feşân kaldı maña
G. 4/4: Sen gidenden berlü anca zâr **u** efgân itmişem / Yir **ü** gök ins **ü** melek cümle baḥâkaldı maña
G. 8/1: Hâk-i pâyuñ dil-berâ bir tâc-ı devletdür maña / Pes yüzün görmek senün baḥt **u** sa'âdetdür maña
G. 11/5: Ey Haṭāyî hûblaruñ cevri vefâdur 'aşîka / Firḳat **ü** hecri nigâruñ luṭf **u** ihsândur maña
G. 12/1: Rüşen yüzün ki zülfüñ olupdur niḳâb aña / Nisbetdür ebr içinde meh **ü** âfitâb aña
G. 12/3: Hüsnuñ nedür cihânda senün ey perî-sıfât / Hayrân durur felekde gün **ü** mâh-tâb aña
G. 12/5: 'Aşîk durur yañağña zülfüñ Haṭāyî tek / Andan düşer bu vech ile bu pîç **ü** tâb aña
G. 13/1: Cân **u** dilni koymışam yoluñda men ey dil-rubâ / Uyḥuda görsem senün tek bir perî meh-veş liḳâ
G. 14/3: Öyle sultândur ki yoḥdur misl **ü** hem hemtâ aña / Buyruğundan kim anuñ çıḫmaz şeh **ü** mîr **ü** gedâ
G. 15/3: Ey dil **ü** dîn siz çıkuñ evden ki dil-dârum gelür / Sen de ey cân durma kim biz virmişüz ruḫşat saña
G. 16/1: Hüsnuñ beyânı süre-i Yâsîn **ü** Hel etâ / Ey Ka'be-i mübârek v'ey Merve vü Şafa
G. 16/4: Kim ki vişâlün isteye iḥlâs ile senün / Üstinde zıll **u** sâye sa'âdet dutar hümâ
G. 16/6: Şeydâ vü mest **ü** vâlih **ü** hayrânam ey şanem / İḥlâs ile yolında menem rind **ü** cân-fedâ
G. 16/7: Hürşîd **ü** mâh cümle sitâre ber-encümen / Kıldı sücüd şüretüne ey 'azîz-i mâ G
G. 16/8: Rûḥ-ı muşavver oldı yüzünden be-âb **u** gil / Sensin şehâ bu aḥsen-i taḳvîme kîmyâ
G. 17/2: Süre-i Tâhâ vü Yâsîn **ü** Tebârek hüsnuñe / Gör ne taḥsîn eylemişdür Hâk te'âlâ Rabbenâ
G. 17/3: Münfa'ıldür tal'atundan der-felek hürşîd **ü** mâh / Şol cihetden kim yüzün nûrından almışdur ziyâ
G. 17/4: Vâlih **ü** ser-geştedür 'âlemde ehl-i ma'rîfet / Vechüne ey gevher-i pâkîze-i arz **u** semâ
G. 18/4: Her kim ki tevḥîd ehlidür ol dîd **ü** vâ-dîd ehlidür / Rûz-ı ezelden tâ ebed ister kemâl-i müntehâ
G. 18/5: Men câhil **ü** nâ-dâniyam ol hüsni içün hayrâniyam / Tâ genc iken pinhân idüm şimdî göründüm zâhirâ
G. 18/7: Cân **u** cihânı sızızün neyler Haṭāyî haste-dil / Senden müdâm ihsân diler çünki gedâdur bî-nevâ
G. 19/2: Bilmezem 'âlemde yâ Rab gerdiş-i eyyâm-ı ğam / Luṭf **u** ihsânun mîdur yâ cevri-hicrândur maña
G. 21/3: Cevri-hicrân çekdügümden kalmayıp dur tākatum / Yâ naşîb itseñ n'olaydı şabr **u** ârâmı maña
G. 22/5: Yastan Haṭāyî yâr işigin i'tikâd ile / Şâm **u** seherde devletine eylegil du'â
G. 23/3: Şabr **u** ârânum gidüpdür görmezem 'aynumda ḥ'âb / Firḳatün bir eylemişdür şubḥ ile şâmı maña
G. 26/4: Ma'şûk-ı serv-kâmet **ü** maḥbûb-ı sîm-ten / Tâvûs-ı ravza cilve kılur çıḫmış ez-ḥicâb
G. 26/5: İçmiş şarâb-ı la'li çü ser-ḥoş öper ayağ / Nuḳl eylemekde cân **ü** cigerden diler kebâb
G. 26/6: Âyine-i Sikender **ü** hem câm-ı Cem budur / İzhâr ider cihânı kılur şeyḥi çün şebâb
G. 27/1: Ey cemâlün âyetidür ma'nî-i ümmü'l-kitâb / Ol kitâbuñ oḫıram şerḥ **ü** beyânın bî-hisâb
G. 27/2: Firḳat-ı 'ışkuñda ey gül-çehre zâr **u** giryeden / Kanlu yaşum Hâk bilür çizgindür hem âsiyâb
G. 27/6: Yâr ilen ḥalvetde muṭribsiz içerken nâgehân / Kâmetüm çeng oldı feryâdum ney **ü** âhum rebâb
G. 27/8: Cân virüp ma'şûkanuñ yolında bî-reyb **ü** riya / 'Aşîk oldur kılmaya her müdde'iden ictinâb
G. 27/9: Uş Haṭāyî ğamdan inceldi bu âh **u** derd ile / Var iken bülbül neden bustâna girmişdür ğurâb
G. 28/2: Devri-haṭuñda gönlümi sevdâya şalmagil / Berg-i gül üzre sünbülünü kılma pîç **ü** tâb
G. 29/5: Cemâlün şafhasından ḥatt **ü** ḥâlün / Yüzünde âyet-i Kur'ândur ey dost
G. 29/7: Haṭāyîye dimişsin cevri idem çoḫ / Yine luṭf **u** yine ihsândur ey dost
G. 31/2: Sordılar menden ki niçün bî-dil olduñ men didüm / Ol sebebdan bî-dil oldum dil-ber **ü** dil-dâr mest
G. 31/3: Hâḳḳına 'aşîk olanlar cân **u** başa kalmasun / Ol yüze müştâk olanuñ kıblesi dîdâr mest
G. 31/5: Âdemî oldur ki anda hüsni-i ḥulḳ **u** luṭf ola / Âdemî dimeñ aña kim cübbe vü destâr mest
G. 32/1: Oldum firâk **u** derd ile bî-çâre 'âkıbet / Gördi ṭabîb eylemedi çâre 'âkıbet
G. 32/4: Miñ mekr **ü** al **ü** şu'bede-i bî-hisâb ile / Kanumnı tökdi ğamze-i ḥün-ḥ'âre 'âkıbet
G. 33/4: Meh **ü** seyyâreler şermendedür yüzüne baḫmaḳdan / Felek evcinde hürşîd ḥayâdan ser-nigün görgeç
G. 35/3: Ögme ey zâhid maña rîzvân **u** cennet bağını / Kim anuñ yârum yüzi tek bir gül-i ḥamrâsı yoḫ
G. 36/1: Hâk kelâmı sevmişem süre-i Yâsînden meded / Kim maña İncîl **ü** Furḳânun du'âsından meded
G. 38/1: Feleknün gerdişinden dâd **u** feryâd / Meni ayırdı senden dâd **u** feryâd
G. 38/2: Meni yârdan ayırdı bed zamâne / Zamâne gerdişinden dâd **u** feryâd
G. 38/3: Menüm iki cihânım sevgülü şâh / Seni sevmedüğünden dâd **u** feryâd
G. 38/4: Yaḳam yırtam gidem âğyâr elinden / Maña hiç rahmı yoḫdur dâd **u** feryâd
G. 38/5: Bi-çâredür Haṭāyî yâr elinden / Nice büryân olupdur dâd **u** feryâd
G. 39/1: 'Arza yazdum men saña ey şâh-ı hûbânım meded / 'Arz-ı ḥâlüm sen bilürsün dîn **ü** imânım meded
G. 39/3: Mest **ü** mecnûn olmuşam men firḳatünden yâ ḥabîb / Ey ḥaḳîḳat 'âleminde ince erkânım meded
G. 40/2: 'İşk ile ma'şûk **u** 'aşîk senden olmuşdur zuḥûr / 'İşk ile şeydâ imişsin yâ 'Alî senden meded
G. 40/5: Mü'mine irşâd idersin luṭf **u** ihsân **u** kerem / Kâfire ğavġâ imişsin yâ 'Alî senden meded
G. 40/7: Yirde gökde isteyen şol kôr münâfıklar seni / Zâhir **ü** peydâ imişsin yâ 'Alî senden meded
G. 40/10: Bu Haṭāyî haste-dil birliğüne ikrâr ider / Vâhid **ü** yektâ imişsin yâ 'Alî senden meded
G. 41/1: Kâmetünden münfa'ıldür sâye-i serv-i bülend / Ḥasretünden 'ar'ar **u** şimşâd olupdur derd-mend
G. 41/3: Ser-be-ser bir târe-i müyuñ bahâsıdır senün / Mülk-i Tebrîz **ü** Çaġatay **u** Ḥorâsân **u** Ḥucend
G. 41/4: Tâ ki geldi ey şanem 'ışkuñ ḥayâlî başuma / Dünye vü 'uḳbâ ğamından geçdüm **ü** oldum levend

- G. 41/6: Der-beyābān-ı taḥayyür qalmışam bî-hurd **u** ḥ'āb / Vālih **ü** ser-geşte vü ḥayrān **u** zār **u** müstemend
- G. 43/2: Yā Rab ol gözler ne bāḡuñ nergis-i şehlāsıdır / Kim ḡamından cism **ü** cānum nā-tüvān olmuş durur
- G. 43/4: Anca çekdüm miḥnet **ü** hecrüñ ḡamın ey bî-vefā / Cevr-i 'ışkuñdan vü cūdum nā-tüvān olmuş durur
- G. 44/2: Yandurur hicrān odı gön'lümni virdi yāre kim / Dutdı eflāk **u** cihānı gitdi gökden qaralar
- G. 44/3: Düşdi ḥüsnüñ manzarına cān **u** dil hem gözlerüm / Çāre yoḥ nā-çār olupdur n'eylesün bî-çāreler
- G. 45/2: Nice kim cevır **ü** cefā kılsañ men-i dil-ḥasteve / Eylemen andan şikāyet kim vefā-dārum durur
- G. 46/1: Dil-berā sencileyin bi'llāh ki yārum yoḥ durur / Bir zamān sensiz menüm sabr **u** qarārum yoḥ durur
- G. 46/3: Arılıḥ bi'llāh severmen men seni ey dil-rubā / Tā tamāmı sevmişem būs **u** kenārum yoḥ durur
- G. 50/15: Ḥaṭāyī şeh yolında cān fedādur / Çi cāy-ı mülk **ü** māl **ü** sīm **ü** zerdür
- G. 50/2: Kuşansa ḡāziler seyf **ü** silāḥı / Münāfiḥ cānına ḥavf **u** ḥaṭardur
- G. 50/5: İşāret kılduḡınca bir naẓar şāḥ / Öñinde Şemr **ü** Mervān der-be-derdür
- G. 50/6: Nişānı ol güneş ṭal'atu şāhuñ / Başında tāt **u** belinde kemerdür
- G. 50/10: Yezīde zaḥm-ı seyf **ü** tır **ü** ḥançer / Başından gitmeyen tīg **u** teberdür
- G. 51/2: Varma yanumdan menüm ey hecr-i dil-süzān dost / Dost **u** düşmen ḥamusı ağlar menümçün zār zār
- G. 54/4: İki gözüm yaşı her dem görende / Birin Nıl **ü** birin 'ummān dimişdür
- G. 55/4: Tā senüñ zülf **ü** ruḥuñı görmişem her şubḥ **u** şām / Gice gündüz giryeden gelmez gözüme ḥ'āblar
- G. 57/2: Mendedür yir ile göḡüñ ḥikmeti hem kudreti / Āb **u** āteş ḥāk **u** bād ser-cümle erkān mendedür
- G. 57/4: Kātībā ağ **u** qaraya baḥma seni azdurur / Aç kulaḡ dinle sözüm āvāz-ı Qur'an mendedür
- G. 57/6: Eyyuba çekdürdi çoḡ derd **ü** belā vü miḥneti / Gel meni isteş vireyüm derde dermān mendedür
- G. 57/8: Server-i Merdān 'Alīnün āliyem evlādıyam / Zü'l-feḡār **u** tāt **u** Düldül Kānberem şān mendedür
- G. 58/6: Ser-i zülf **ü** leb-i la'lüñi gördüm / Tamāmı Türk **ü** Hindistān anuñdur
- G. 58/9: Ḥiṭāy **u** Mısr ilen Çin **ü** Ḥorāsān / Irak **u** Fars **u** hem Kirmān anuñdur
- G. 58/11: Ḥaṭāyī cān fedā şol yāre kıl kim / Cihānda cümle cism **ü** cān anuñdur
- G. 59/1: Menüm bu tendeki cānum 'Alīdür / Menüm hem dīn **ü** imānum 'Alīdür
- G. 60/2: Maña bu defter **ü** dīvān gerekmez / Menüm defterle dīvānum 'Alīdür
- G. 63/4: Şikārı āşikār eyler gözün bu bāz **u** şehbāzı / Gönüller şaydına yāruñ gözin şehbāz **u** laçındur
- G. 65/1: Gönül tā kim ḡamuñlan āşinādur / Qarār **u** şabrdan muṭlak cūdādur
- G. 65/2: Gönül pend almadı sevdi yüzünü / Aña bu derd **ü** miḥnetler sezādur
- G. 66/2: Şād **u** feraḥ bolup dil **ü** cānum zebānuma / Ehlen ve ḥayr-maḡdem **ü** şād merḥabā gelür
- G. 67/4: Ol perī ḡidende 'ālem nice ḥayrān olmasun / 'İşve vü kirişme vü nāz **u** 'itāb almış gider
- G. 68/1: Tā ki düşdüm hecrüñe gön'lüm fiḡāna başlar / Geldi āhumdan menüm feryāda daḡ **u** daşlar
- G. 68/6: Nāşihā 'ayb eyleme miskīn Ḥaṭāyī ş'i'rine / Çün Ḥaḡa ma'lüm durur gönlinde sır **u** fāşlar
- G. 69/5: Yüzi şāḡn-ı gül-istān içre güldür / Saḡınuñ büyü müşk **ü** 'anberidür
- G. 69/8: Ezelden anı sevdim cān **ü** dilden / Saḡınmasun ki 'ışkum serseridür
- G. 71/4: Gözüñ ser-mestdür boyuñ şurāḥı / Sözüñ nuḡl **u** lebün peymānemizdür
- G. 71/6: Ser-i zülfün içinde dāne ḥālün / Gönül murgına dām **u** dānemizdür
- G. 73/4: Daş yarıldı çıḡdı Düldül eyer **ü** yügen ile / Ey münāfiḥ yola gelgil eyleme şāḡdan kenār
- G. 75/1: Bu şurāḥı bir dil-ārām **u** perī nisbetlütür / Şekli bir maḡbūb-ı şūḡuñ peykeri nisbetlütür
- G. 76/6: Nā-ümīd olma cihānda ey gedā-yı bî-nevā / Dergeh-i sultāna gel kim luṭf **u** iḥsān devridür
- G. 77/4: Şanma ey çeşmüm saña biḡāneden ümmīd ola / Gör neler kıldı gönül kim hem-dem **ü** hem-ḥānedür
- G. 78/1: Bir perī ḥayrānyam bilmen mekānı ḡandadır / Kimse bilmez dünyede nām **u** nişānı ḡandadır
- G. 80/1: Ne insānsan sen ey cān kim cemālün Ḥaḡka mazhardur / Kaşuñlan kāmētün şekli maña miḡrāb **u** minberdür
- G. 80/3: Gönül şāḡrā-yı hicrānda dilenmez nāfe-i āḡu / Ayaḡuñ topraḡı cānā maña çün müşk **ü** anberdür
- G. 80/5: Bugün iḡlās **u** sıdḡ ile Ḥaṭāyī vālih olmuşdur / Ki yüzi şem'-i envārı saçı anuñ mu'anberdür
- G. 81/1: 'İşkuñ ey dil-ber gönül taḡtında şāḡ olmuş durur / Şüretün cān mülkine ḡürşid **ü** māḡ olmuş durur
- G. 81/2: 'İşkuñ gön'lümde men daḡı niçük pinḡān idem / Rüy-i zerd **ü** eşk-i sürḡum çün ḡüvāḡ olmuş durur
- G. 81/5: Ḥüsnüñi her kim ki gördi vālih **ü** ḥayrān olup / İşi anuñ dünyede feryād **ü** āḡ olmuş durur
- G. 81/6: Çün cemālün gördi düşmen kılmaduñ aña nigāḡ / Müdde'īlernün maḡkāmı bend **ü** çāḡ olmuş durur
- G. 82/2: Men senünlen dil-berā bir 'aḡd **ü** peymān eylesem / Müdde'īlernün içine dem-be-dem mātēm düşer
- G. 84/2: Defter-i ḡüsnüñde şol harf-i ḡaṭ **ü** ḡālün senün / Saṭr-ı bismi'llāhi raḡmānirraḡīm olmuş durur
- G. 85/4: Ḥayf ola çeşmüñi cānā nergise nisbet kılam / Ḥansı nergis gözlerün tek mest **ü** hem şehlā düşer
- G. 86/1: 'Arızuñ kim ol ruḡ-ı pür-nūr **u** tāt üstindedür / Şevke beñzer kim hemişe āfitāb üstindedür
- G. 93/3: Ey şeh-i luṭf **u** kerem bir kez işid feryādımı / Bend içinden bendeni āzād kılsañ vaḡtidür
- G. 93/4: Fırḡatün derdinde çekdüm miḥnet **ü** cevır **ü** cefā / Şimdi vaşluñ yolına irşād kılsañ vaḡtidür
- G. 94/3: Rüz **u** şeb bes kim kıılır bülbul fiḡān **u** zārılıḡ / Tā gül-istānda lebün tek bir gül-i ḡandān durur
- G. 95/1: Ol şanem kim gice gündüz cān anuñ ḥayrānidur / 'Aḡl **ü** feḡm andan berü 'ışḡ ile ser-gerdānidur
- G. 95/4: Ey gönül hicrān ḡamından çoḡ şikāyet kılama kim / 'Aşıḡa cevır **ü** cefāsı luṭf ile iḡsānidur
- G. 98/3: 'İşret **ü** zevḡ **u** şafāya ey gönül şād ol müdām / 'Iyş nihān olur görünmez āşikār elden gider
- G. 99/2: Ta'rif idüp şıfatımı şırüm didi Ḥudā / Bu doḡrı söze ins **ü** melāyik ḡüvāḡdur
- G. 99/4: Olmaz ḡanīmi Kānberine bebr **ü** ejdeḡā / Çün hem-demi o şāḡ-ı cihānuñ İläḡdur
- G. 99/5: Her kim anı severse Yezīdden ne fikri var / Çün kullarına ḡavf **ü** ḡaṭardan penāḡdur
- G. 99/6: Ol ma'den-i velāyet anuñ āsitānidur / Kim işiḡüñde ins **ü** melek dād-ḡ'āḡdur
- G. 100/5: Men' eyleme Ḥaṭāyī kelāmuñı ey raḡīb / Baḡ defterine sözleri naẓm **u** niẓāmdur

- G. 102/3: Bu gönlüm 'âdeti her şeb gamuñda / Fiğân ü nâle bünyâd eylemekdür
- G. 104/3: İncimez bu haste cânım derd-i hecrüñden senüñ / Cevr ü kahrüñ geldigünce lutf ile ihsân bilür
- G. 104/4: Çünkü birdür 'âşıka kahr ile lutfuñ ma 'nisi / Dil firâkuñı vişâl ü derdüñi dermân bilür
- G. 105/7: Cevr ü kahrınıñ yolından ey Haţâyî dönmeğil / Ger maķâmı ol perîñüñ küñ-i Kâf olmış durur
- G. 108/2: Her şehir ki 'âlem ü âfâkı pür-nür eyleyen / Gün degül ey dil-berüm ol hüsn-i dîdârüñ durur
- G. 108/4: Tûbi kim dirler cihânda kadd ü refţârüñdur ol / Bağ-ı rızvân kim diyerler rûy-i gül-zârüñ durur
- G. 110/6: Ey Haţâyî gam yime çün oldı düşmenüñ yüküş / Müdde'î dâym ırâhdan kerpüş ü daş oynadur
- G. 112/7: Zâhid aydur ey Haţâyî raht u destârüñ hani / Koymışam mey çün girev mey-hâñeler küñcindedür
- G. 113/1: Ey şabâ bu 'âşıq-ı dil-hasteden dil-dâra var / Bülbül-i zârüñ dilinden gülşen ü gül-zâra var
- G. 113/4: Haste-hâl oldum firâk u derd-i hecrinden anuñ / Lebleri derde tabîb ü gözleri bîmâra var
- G. 114/4: Maña yüzüñ görelî firkat-i hicrânda ne gam / Zülf ü rüyün şanemâ şem'-i şebistân kimidür
- G. 115/5: Câm-ı Cemşid ü Cemüñ devrânı hatm oldı tamam / Devr-i câm imdi anuñdur kim şeh-i devrân durur
- G. 116/2: Pend ü naşîhat dutmaduñ niçün göñül virdüñ aña / Bi'llâh cezâdur ey göñül hicrân odında yanadur
- G. 118/6: 'Alidür gâziler şâh u şehensâh / Muḥammed Muştafa şâhib-liķâdur
- G. 119/1: Çü şâh-ı cümle-i merdân 'Alidür / Enîs ü hemdem ü Raḥmân 'Alidür
- G. 119/2: Cihân ehline ser-tâ-ser yakîn bil / Delîl ü hâdi vü bürhân 'Alidür
- G. 119/5: Zi behr-i dîn ü İslâm ol ki kıldı / Niçe Ḥayber teki vîrân 'Alidür
- G. 119/6: Hezârân kâfiri çün 'Amr u 'Anter / Tüketdi vermeyüp amân 'Alidür
- G. 119/7: Kim anuñ tîğınuñ darbından oldı / Zemîn ü âsumân lertzân 'Alidür
- G. 119/8: 'Alidür kâdı-i bâz u kebüter / Haķ için cân kılan kurbân 'Alidür
- G. 119/15: Kemîne çâkeridür Hızr ü İlyâs / Emîr-i Kanber ü Selmân 'Alidür
- G. 121/3: Zâhidüñ giydüğü şüf u sıkarlât / Fakîrüñ giydüğü şâl anda n'eyler
- G. 122/3: Mihr ü kahrından anuñ âzürde gönlüm gam yime / Kim maña cevır ü cefâsı lutf ile ihsânıdur
- G. 123/3: İşkuña şayd olalı her dem bu cânım kaşdına / Kaş u gözüñ dil-berâ tîr ü kemân üstindedür
- G. 126/4: Çihşâ sarâydan bu cihân varı sin dutar / Bir mürşid-i tarîkat-i pîr ü cevân kopar
- G. 127/1: Ey perî hüsnüñ senüñ cismümde cândan yaḥşıdur / Bil ki ancaḥ cân degül cân u cihândan yaḥşıdur
- G. 129/2: Apardı 'aql ile şabr u karârüm / Menüm şabr u karârüm anda n'eyler
- G. 129/3: Katı müştâk idüm şîrîn lebüñe / Gözi mest ü ḥumârüm anda n'eyler
- G. 132/2: Bu fenâ-dârında ehl-i zevķ ilen kılğil şafâ / Mülk ü mâl ü taht u câh olmaz cihânda pâyidâr
- G. 132/4: Gelmemişdür sen teki 'âlemde ey sultân-ı hüsn / Şâhib-i faẓl u kemâl ü 'izzet-i bi'l-iftihâr
- G. 133/4: Şüfi-i bî-çâre hem hâlin görüp ol zâhidüñ / Şoḥbetin germ itmege çeng ü rubâb almış gelür
- G. 136/5: Sende Haţâyî mihr ü vefâ iltimâs ider / Yâ Rab murâdı 'âşıq-ı bî-çârenüñ budur
- G. 137/3: Lâle tek beñzüm saralmışdur firâkuñdan senüñ / Olmışam dil-haste vü mecrüh u bîmâr uşta gör
- G. 137/4: 'Ahd ü peymânıñ menden ey perî sındırmagil / Kim maña zulm eylemişdür cevır-i ağıyar uşta gör
- G. 138/1: Bir kaṭre-i 'arâķ ki yüzüñden nisâr olur / Şaḥn-ı zemîn bahâr u gül ü lâle-zâr olur
- G. 139/1: Şem'-i hüsnün çevresinde cân u dil pervânedür / Yanmayan ol şem'e karşu bî-haber pervâ nedür
- G. 139/2: Kaşlarıñ mihrâb u yüzüñ mescid-i beytül-harâm / Gözleriñ mey-hâne vü la'l-i lebün peymânedür
- G. 139/4: Dil-berüñ vaşlından ayrı bu dil-i mehcûrumuz / Fikr ü endüh u firâk u derd ile hem-hânedür
- G. 143/3: Ne gülşendür yüzüñ kim çevresinde / Hezârân 'andelîb ü bülbülü var
- G. 144/3: Bu 'işkuñ öñine durmaz dağ u daş / Yavuz iti külüng fülâdı vardur
- G. 144/8: Zuhûr oldı oyunçı rind ü kallâş / Vilâyetden anuñ irşâdı vardur
- G. 145/4: Yezîd ü Şemr u Mervânüñ elinden / Yüküş gâzilerüm efgâr olupdur
- G. 145/7: Haţâyî vahdet-i cân bülbülidür / Cemâlün gülşen ü gül-zâr olupdur
- G. 146/2: Ehl-i 'işkuñ ma'ni-i zât u şıfâtı bir durur / Âdeme kıl secde zâhid olmagil inkâr bir
- G. 149/2: Hem pâdişâh-ı 'âlem ü hem pîr-i ma'rifet / Her bir sözüm bilenlere âyet delîl durur
- G. 149/4: Simurgî Kâfda dirler ü hûblar da hem vefâ / Hiç görmemiş bu nev'ileri bir mesîl durur
- G. 150/4: Cihâna hâliş ü muḥliş gelenler / Olar iki cihânüñ serveridür
- G. 151/4: Pîri yolın varmayan olmaz mürîd ü merd-i râh / Ol kemer kim bağlanupdur beline zünnârdur
- G. 152/2: Ayrılır ol yâr-ı ser-dârüm gider koymış meni / Şad hezârân dâd u bî-dâd bendeden cân ayrılır
- G. 152/3: Ey göñül feryâd u nâle vaktidür eyle fiğân / Şimdi şehriñden senüñ ol şâh-ı sultân ayrılır
- G. 152/4: Zârı kıl bülbül kimi çâķ it yakânı gül kimi / Şol ezelden yâr-ı hem-dem 'ahd ü peymân ayrılır
- G. 153/4: 'Arş u kürsî cennet ü hem nâr u tûbâ vü şecer / Ebr ü bâd u mâ' u tîn 'aşl-ı şerâsı ḥandadur
- G. 153/7: Sen niyâz it ey Haţâyî kimse bilmez çün seni / Mantıķuñ inşâsınıñ ḥamd ü senâsı ḥandadur
- G. 155/2: Ravza-i hüsnüñ gül-istânında kaddüñ naḥli gör / 'Ar'ar u şimşâd ucından ser-firâz olmış durur
- G. 155/4: Deftir ü evrâķa sığmaz anca kim şerḥ eyledüm / Kışsa-i zülfüñ beyânı kim dirâz olmış durur
- G. 158/2: Cevr ile derd ü gam u miḥnet ü endüh u firâk / Ḥasret ü âh u nedâmet mi diyem yâ ḥasıdur
- G. 159/2: Şehâ her kim göñül virmez cihânda / Aña insân dimeñ dîv ü perîdür
- G. 159/5: Haţâyî şâh işiginde kemîne / Muḥibb ü muḥliş ü pür-kemteridür
- G. 160/2: Zâhidüñ yiri mesâcid zikr ü tesbîḥ itmege / 'Âşıkuñ mey-hânede ibni fülân küñcindedür
- G. 161/7: Şâh-ı devrân Ḥaydar-ı şâhib-kırân sultân-ı dîn / Hüccet ü bürhân idüp Kur'an beyânı şâhdur
- G. 162/3: Şâh-ı 'âlem zâhir oldı çekdi leşker harb için / Esb ü şemşîr gürz ü nîze merd-i meydân devridür
- G. 162/7: Kulluğa geldi Haţâyî raḥm idüp ey nev-cevân / Hâlına kılğil nazar kim lutf u ihsân devridür
- G. 164/5: Bu Haţâyî yâr ilen kâlû belâda kıldı 'ahd / Haķ bilür kim ber-ser-i ân 'ahd ü ikrâram henüz

- G. 166/2: Ahvālümü sorarsa menüm ol cefālu yār / Zār ü nizār ü haste vü āvāre söyleñüz
- G. 166/4: Çoñ miñnet ü cefāsını çekdüm vefā hani / Ğam hadden ötdi dil-ber-i ğam-h̄āre söyleñüz
- G. 169/1: Kabā-yı fakr u fenādur kumās-ı fāhīrümüz / Ğarīk-i bāde-i ... libās-i zāhīrümüz
- G. 169/2: Kapuñda n'ola meh ü mihre baş egmez isem / Ferāz-ı küngüre-i 'arşdur şehā yirümüz
- G. 169/3: Hudāya şükr 'aceb rāhat u şafāmız var / Bir oldı dost ğamuñdan derün u zāhīrümüz
- G. 170/1: Sensin hemīşe şüret ü ma'nāda şāhumuz / Bilgil yakīn ki arada Hākdur güvāhumuz
- G. 170/3: Vaşluñdan ayru miñnet ü hicrān içinde men / Eflāke düşdi ğulgüle-i sūz-ı āhumuz
- G. 170/5: Bende Hāṭāyī cānını saña fedā kıılır / Ey āfītāb-ı ṭal'at u şun'-i İlāhumuz
- G. 171/2: Cevr itme men şikeste dil ü bī-nevāya kim / Çün senden özge kimsene yoñ dād-h̄āhumuz
- G. 172/1: Ey dudağunñ şehd ü şekkerdür siyeh hālün meges / Olmasun 'ışkuñdan ayru tende cānum bir nefes
- G. 175/2: Āsitānuñ çākeridür kayşer ü fağfür-ı Çīn / Rüstem ü İsfendiyār u Hüsrev ü Cemşid imiş
- G. 176/4: Dürr-i 'Adn yākūt-ı ahmer kıymetin sındurmağa / Bal dudağunñdan 'aķık ü la'l ü mercān oldı fāş
- G. 177/3: Dost-kām olsun müdāmī ol zi-ĝam-ı düşmenān / Oldı meclisde müşerref büsesinden sol u sağ
- G. 177/4: Müşk ü 'anber micmeridür yoñsa cām-ı Cem durur / Büy-ı hūbuñdan anuñ dāyim mu'attardur dimāğ
- G. 178/1: Tā ki düşdüm ey ḥabībüm Ka'be kūyuñdan ırağ / Senden ayru murğ-ı dil dutmaz vañan der-bāğ u rāğ
- G. 180/4: Ḥayāl-i hāl ü ḥaṭuñ ey nigār-ı lāle-'izār / Göñülde itdi menümle bugün ḥikāyet-i 'ışķ
- G. 181/1: Menüm cān u cihānum sensin ancaķ / Meni öldürmegil hecrünñde elḥaķ
- G. 181/2: Ḥaṭuñdan münfa'ildür ḥaṭṭ-ı reyḥān / Ğubār u sūls ü tevķī' ü muḥaķķaķ
- G. 181/3: Yüzün devrinde ey gül-çehre gökden / Meh ü hūrşid aşılışdır mu'allāķ
- G. 182/4: Miñ yıl yazarsa kātīb-i taķdīr-i lem-yezel / Bir harf ü nokta yazmaz anuñ ḥaṭṭ ü hālī tek
- G. 185/2: Çoñ belā vü derd ü ĝam çekdüm yoluñda şabr idüp / Derd-i hicrān hadden ötdi şimdi dermānum gerek
- G. 188/4: Ey göñül vird eyle dāyim zikr ü fikr-i rüy-ı dost / Ehl-i İslāmam diyen imāna hoş gelmek gerek
- G. 190/1: Ey ki 'ışkuñdan olupdur cān ü dil ĝamdan helāk / Sen ne mażhārsan cihānda ey cemālī nūr-ı pāk
- G. 191/5: Çeşm-i mestler gör nice kanum tökerler dem-be-dem / Bu ĝarīb ü hasteni tīmāra göndermek gerek
- G. 195/5: Kahr u cevruñ lutf kıldı bu Hāṭāyī hasteye / Merḥabā hoş geldün ey cān lutf u ihsān eyledün
- G. 196/1: Ol güneş bir zerredür nūr-ı cemālinden anuñ / Utanupdur serv ü ar'ar kadd ü bālinden anuñ
- G. 196/3: Gül yañağınan kızardı dāyim oldı şerm-sār / Rū siyehdür müşk ü 'anber ḥaṭṭ u hālinden anuñ
- G. 196/4: Yirde bir ay nūr yüzün 'ālem aña ḥayrān olup / Ay ü gün bir lem'adur hüsni kemālinden anuñ
- G. 197/3: Diñlemen āheng-i kumrī bülbulün şavtın ki var / Gūş u dilde her dem-ā-dem ķil ü ķālündür senün
- G. 198/6: Arı yüzün şafhasıdır āyet-i fethün karīb / Harf u nokta ol yüz üste ḥaṭṭ u hālündür senün
- G. 199/1: Cānā ğamuñda kısmi cefādur Hāṭāyīnün / Līkin dilinde mihr ü vefādur Hāṭāyīnün
- G. 199/6: Tā ağ yüzünde çīn-i saçuñdur maķām-ı dil / İlķīm-i Rūm u Çīn ü Hīṭāydur Hāṭāyīnün
- G. 200/1: Karşudan dün geldün ey serv-i revānum sen midün / Zinde kılduñ uş bu cānsız cism ü cānum sen midün
- G. 204/5: Bu Hāṭāyīni çıharduñ mı göñülde ey ḥabīb / Di meger özgeler ilen 'ahd ü peymān eyledün
- G. 205/1: Ḥaṭ u hālünñle zūlfündür delīli ehl-i 'irfānuñ / Ki andan āşīķār oldı beyānı 'ilm-i Ğur'an'ıñ
- G. 205/6: Kaşuñla kipriğün 'aynuñ ne sihr-i Sāmīrīdür kim / Olaruñ mekr ü alından cihānı dutdı destānuñ
- G. 206/1: Meni efgār iden ol ḥaṭṭ ü hālün / Bikirdir çeşme-i la'l ü zülālün
- G. 209/2: Tā ḥayālünñle senün def'-i melāl eyler göñül / Gitmesün dilden ki hoş hem-rāz u sırdaşumdur ol
- G. 209/5: Cān fedā kıldı Hāṭāyī dimedi ol bī-vefā / Ḥayf geçdi 'āşīķ-ı serbāz u kallāşumdur ol
- G. 210/5: Ger vefā kııl bu Hāṭāyī bendeñe yā kıılma kim / Rūz u şeb virdüm saña zikr ü du'adur bilmiş ol
- G. 211/1: Āh u vāveylā ki ol gül ruḥ perī yārum degül / Men aña yār oldum ol yār-ı vefā-dārum degül
- G. 211/5: Dil-ber aydur ey Hāṭāyī miñnetümde çekme ĝam / Kim durur 'ışķumda ol zār u dil-efgārüm degül
- G. 214/1: Bu ezilmiş cān u dilden āh āh eksük degül / Gice gündüz muttaşıldur gāh gāh eksük degül
- G. 214/4: İşigünñden gitmezem anca ki cānum tendedür / Çetr ü ḥar-gāh-ı hūmāyūn bār-gāh eksük degül
- G. 216/2: Zūlmet ü nūr oldı zūlfünñle yüzünñden şerm-sār / Lebleriñ şevķinden ol la'l-i Bedaḥşān münfa'il
- G. 216/7: Uş Hāṭāyī sözlerinden ehl-i 'irfān oldı şād / Cāhil ü nādān raķīb-i nā-müselmān münfa'il
- G. 217/1: Her ne varın şāh yolına virmeyen bizden degül / Sevdüğüne cān u başın kıymayan bizden degül
- G. 217/2: Ana ata kavm u kardaş ehl-i 'ışķ kayda imiş / Nām u neng ü cān u başdan geçmeyen bizden degül
- G. 218/1: Kıldı meni lebünñ kadeḥi mest-i lā-yezāl / Ğam gitdi ḥāṭırumdan u hem ķalmadı melāl
- G. 218/4: Tā bulmuşam cenāb-ı refī'ünde kāmumı / Her günde bir merātīb ü her demde bir cemāl
- G. 218/5: Her dil ki 'āşīķ oldı ḥabībünñ cemālīne / Fikr ü taşavvur eylese mensūḥ olur ḥayāl
- G. 218/6: Hüsnuñ katında zühre vü pervīn ne nesnedür / Ay u güneş ḥacālete düşdi zi-infi'al
- G. 219/4: Zūlf ü ruḥ-sāruñ katında şol ḥaṭ u hālün senün / Hoş melāḥatdur düşüpdür al yañağ üstinde hāl
- G. 221/2: Kırpügün kaşuñ görüp tır ü kemānum söylem / Zūlf ilen vechün görüp şem'-i şebistānum dīrem
- G. 221/4: Bülbul-i bağ-ı vişālam ey gül-endāmum menüm / 'Arız u ruḥ-sāruñ görsem gül-istānum dīrem
- G. 224/2: Rūz u şeb dünyā içinde mest ü ḥayrānam müdām / Giceler uyḥu içinde tā ḥayālün görmişem
- G. 224/4: Bir perīnün yüzine ḥayrān u zāram cān ilen / Şol leb ü zūlf ü ruḥ u hem ḥaṭṭ u hālün görmişem
- G. 225/1: Ḥayli demdür ey perī ol meh cemālün görmezem / Dünyede bir daḥ misāl-i ḥaṭṭ ü hālün görmezem
- G. 227/1: Ol perī kim çeşmi sāķī la'li cāmumdur menüm / Kaşı mihrāb u yüzi beytül-harāmumdur menüm
- G. 227/2: Dil-berün vaşlından ayru istemen her şubḥ u şām / Yüzi şubḥumdur velīkin zūlfı şāmumdur menüm
- G. 228/4: Pertev-i hūrşid-i rüyüñi görende zerre tek / Bulmaya hīç kimsene nām ü nişānumdan menüm
- G. 229/2: Zecr ü hecrün leşkerinden kişver-i cāna ne ĝam / Çün ḥayālün göñlümün taḥtında sulṭāndur menüm
- G. 229/3: Bülbul-i zāram yüzün bağ u gül-istānum durur / Ol gül-istān üstine zūlfün şebistāndur menüm

- G. 230/2: Şüretün gördüm nigārā vālih ü sevdā-yı men / Fırkatün dūr eyledi sabr u kararumdan menüm
- G. 230/3: Ey perî-peyker seni andan berü kim görmişem / Hüsnün ayırdı karar u ihtiyarumdan menüm
- G. 231/1: Ol perî 'ışkına men cāndan giriftār olmışam / Kim firāk u miñnetinde rüz u şeb zār olmışam
- G. 232/4: Ey şanem bu miñnet ü hecr ü firākūndan senün / Ger hārāb idüm velî vaşluñdan ābād olmışam
- G. 233/5: Aytum ey dil-ber Hāṭāyīye cefālar kılma çoḡ / Dedi ki gām çekmegil nāz u 'itābumdur menüm
- G. 234/3: Görelî āhū gözün 'ışk ile mecnūn olmışam / Ol sebebdēn kūh u şahrā hānūmānumdur menüm
- G. 235/2: Bir şemme ger getürse şabā bŷı-zülf-i yār / Baş ile cān u 'aql u gönül tercemān virem
- G. 235/4: Her kim ki gün yüzün haberini getürse yār / Men aña müjde yir ü gök ü āsumān virem
- G. 236/3: Bir zerrece cemālūñi 'arz eylesen maña / Cān u cihānı cümle saña tercemān direm
- G. 236/5: Sorsa Hāṭāyī kimdür işigümde ol perî / Bir bī-nevā-yı haste-dil ü nā-tŷvān direm
- G. 243/3: Rüz u şeb bŷlŷl teki feryād ü zārīdür işüm / Tā yüzünden ayru düşdüm ey gül-endāmum menüm
- G. 244/1: Derd ü firāk u hasret ilen cāna gelmişem / Küfr-i saçuñla vechūñe imāna gelmişem
- G. 246/1: Vişālūñden senün dūr oldu gönüm / Katı bī-zār u bī-zŷr oldu gönüm
- G. 246/5: Gözünden çün ıraḡ oldu Hāṭāyī / Katı bīmār ü rencŷr oldu gönüm
- G. 247/4: Kabrŷm ŷstine şabā luṭf eylegil kılḡil gŷzār / Bir haber virḡil maña cān u cihānumdan menüm
- G. 249/3: Men daḡı yād eylemen dŷnyā vŷ cennet bāḡını / Lebleriñ tā kim olupdur şekker-āb u kevserŷm
- G. 249/4: Şerbet-i hecrŷñle kılma dil-berā āḡzumñı telḡ / Tŷṭiyem la'lŷñ durur kand u nebāt u şekkerŷm
- G. 250/5: Didüm ey dil-ber Hāṭāyī kim durur kūyūnda zār / Didi bir hayrān u vālih nā-tŷvānumdur menüm
- G. 251/2: Ol şehenshāh-ı cihānsın kim kŷl olup kapuña / Qanberinŷñ hīdmeti çün Qayser ü Cemdŷr ḡulām
- G. 251/3: Hel etāda Hāḡ saña çün sākī-i mutlak didi / Āb-ı kevserden senün destŷñdedŷr yākŷt u cām
- G. 251/4: Ol 'Alisın kim hamu peyḡambere sensin şeff' / Cümle bu ŷmmīd ilen kapuña gelŷr ḡāş u 'ām
- G. 252/5: Zīkr ü fikrŷm her dem ol sultān-ı 'ālemdŷr menüm / Bu Hāṭāyī haste anuñ Qanberine bir ḡulām
- G. 255/2: Ayda yılda bir gezer gözŷm görŷr yüzün senün / Ey menüm görk ü gŷvencŷm yār senden küşmişem
- G. 256/5: Menem hem pīr ü hem sultān-ı 'ālem / Hāṭāyīyem şehŷñ bir kemteriyem
- G. 257/5: Yezīd ü müşrik ü mel'ŷmı gör kim / Mŷnāfīk kıblesinden men beriyem
- G. 258/2: Meni senden sorar olsa şabā di / Zā'if ü haste vŷ āvāra gördüm
- G. 259/3: Ger rind ü ger melāmetem ü 'āşīkam velī / Her dem baḡanda zāhid-i gŷm-rāha şŷkr idem
- G. 262/2: Bŷlŷl-i mestem şehā bīmār u zāram rüz u şeb / Ārzŷ-yı ḡl gāmından hāra muḡtāc olmışam
- G. 262/3: Girmişem bāzār-ı 'ışka bir hārīdār isterem / İstemem sŷd u ziyān kirdāra muḡtāc olmışam
- G. 262/4: 'İşk içinde vālih u ser-mest ü hayrānam velī / Gör nice Mañşŷr teki men dāra muḡtāc olmışam
- G. 265/2: Şehā men 'āşīk u hayrān u mestem / Muḡibbem hānedāna şimdi geldŷm
- G. 265/4: Yezīd ü müşrikŷñ kökin keserem / Çerāḡa yana yana şimdi geldŷm
- G. 266/4: Çoḡ mihr ü vefā umar idüm yārdan ammā / Bir cevri yŷkŷş yār-ı cefā-kāra yoluḡdum
- G. 266/5: Şāh işigŷñe secde kılupdur bu Hāṭāyī / Bahr-ı Necefe irdŷm ü şeh-vāra yoluḡdum
- G. 267/3: Hŷblaruñ cevriñ çekermen ey perî peyveste kim / Kısmetŷm rüz-ı ezelden miñnet ü ḡamdur menüm
- G. 268/1: Āh kim ol dil-ber ü dil-dārı gitdŷm görmedŷm / Gördŷm āḡyārı velīkin yārı gitdŷm görmedŷm
- G. 268/2: Fikr-i endŷh-ı firāk u miñnet-i hicrān ile / Cāna yetdŷm ḡamdan u ḡam-ḡ'ārı gitdŷm görmedŷm
- G. 268/3: N'eyleyem bī-iḡtiyār ayrıldum andan vā dirīḡ / Ol menŷmlen hem-dem ü serdarı gitdŷm görmedŷm
- G. 268/5: Ey Hāṭāyī ölmegŷñ farz oldu şol tŷṭī kimi / Lebleri şehd ü şeker-ḡŷftārı gitdŷm görmedŷm
- G. 270/2: Nāz u 'itāb-ı ḡamzelerŷñ dime cāhile / Hayfŷm gelŷr demek saña nādān ne sŷyliyem
- G. 271/5: Senŷñ tek gelmedi herḡiz cihāna / Zi rüz-ı Ādem ü tā devr-i Hātem
- G. 272/3: Ya 'kŷb-ı haste-dil kimi giryān u derd-mend / Pŷr-iştiyāk Yŷsuf-ı Ken'āna yanaram
- G. 272/4: Men bī-nevāyı miñnet ü hicrāna şaldı 'ışk / Oldum esīr-i miñnet ü hicrāna yanaram
- G. 273/9: Hāṭāyīyem elif tek doḡrı yolda / ḡŷl-istān bāḡıda serv ü çınāram
- G. 274/3: Nev-bahār-ı ḡaṭṭ u reyḡānuñdan ayru düşmişem / Ārızŷñ tek lāle-i ḡŷl-berg-i sīr-āb isterem
- G. 275/3: Bu Hāṭāyīñŷñ murādı dāyimā Hāḡdan budur / Ey 'azizŷm cism ü cānuñdan ıraḡ olsun elem
- G. 276/3: Dŷnyeden naḡl itdŷḡm çağumda gelseñ başuma / Şol maḡalde dīn ü hem imānum olsayduñ menüm
- G. 276/4: İsterem hŷsnŷñ kitābından bugŷn ders oḡıyam / Sen delīl ü ḡŷccet ü bŷrhānum olsayduñ menüm
- G. 277/1: Ey dirīḡā gitdi gelmez ol ḡŷl-endāmum menüm / Ne kararŷm var ne şabrŷm u ne ārāmum menüm
- G. 278/1: Cānā men isterem ki esīr-i kemend olam / Bīmār u zār u haste-dil ü müstmend olam
- G. 278/2: Bŷlŷl kimi çemende hezārān fiḡān idŷp / Hem-sāye-i sa'adet ü serv-i bŷlend olam
- G. 283/5: Zŷlf ilen ḡaṭṭ u lebŷñi kim ki görđi sŷyledi / Hīzr ilen zŷlmāta girmiş āb-ı hayvān yeñiden
- G. 283/7: Kapuña geldi gedā tek bu Hāṭāyī dil-berā / Sen aña kŷl ey şanem bir luṭf u iḡşān yeñiden
- G. 285/2: İsterem kim men çekem derd ü firākŷñ zahmetin / Menden özge 'ışkuñuzda kimse bīmār istemen
- G. 291/4: Kaşuñdur kābe kavseyñ ü saçuñ zıll-ı İlāhīdŷr / Ziyād olmış durur cānā cemālŷñ şem'-i ḡāverden
- G. 294/1: Ey ki hayrāndur gönŷl sen dil-ber-i dil-dār içŷn / Kāmeti serv-i revān u ruhları ḡŷl-zār içŷn
- G. 298/1: Şüretŷñ görđüm nigārā mest ü hayrānān bugŷn / Ol kara zŷlfŷñ teki ḡamdan perīşānam bugŷn
- G. 300/5: Bu cihānda gitse gitsŷn mŷlk ü māl u taḡt u cāh / Ey Hāṭāyī ḡam yime imānum elden gitmesŷn
- G. 302/1: Ey ḡŷblar içre ṭal'at u hŷsn ile bay olan / Ol serv-kaddi sāyesi zıll-ı hŷmāy olan
- G. 302/2: Cānlar şikārın itmeḡe şayyād gözleri / Kirpŷḡi oḡ u kaşları peyveste yay olan
- G. 302/4: Āh vāy ki kām u vāyemi virmez tŷkendi 'ömr / 'İşkinda ḡice ḡŷndŷz işŷm āh u vāy olan
- G. 302/5: Kŷlsañ bu ḡāk-i pāyuña bir kez naḡar n'ola / Şalmaz mı ḡāke yüzini ḡŷrşīd ü ay olan
- G. 306/2: Ferīdŷn Hŷsrev ü Cemşīd ü ḡaḡḡāk / Ki Rŷstem Zāl u hem İskenderem men

- G. 307/4: Dünyenün mâlı vü genci zerğine aldanma kim / Evvelî zerķ u neşâtdur âhiri şehmâtsın
- G. 308/1: Kızıl gül bağ u bustânım ne dırsın / Fedâ olsun saña cânım ne dırsın
- G. 308/2: Karâr u şabr u ârâmum tükendi / Kesildi külli fermânım ne dırsın
- G. 308/7: Eger yatsam miñ ıl toprağ içinde / Dürüstdür ‘ahd ü peymânım ne dırsın
- G. 310/1: Vücûdum şehride buldum dür ü dür-dâne men / Men anı ‘arz etmenem her câhil ü nâdâna men
- G. 310/2: Küfr ü îmân sırrını bildüm ki ma‘nide nedür / Yüzümü döndermişem andan berü Rahmâna men
- G. 310/4: Virse idi kânumı ol şâh u sultânım menüm / Cânımı kurbân kılayum ol şehe sultâna men
- G. 313/1: Ey şanem gönlün senün nâ-mihribân olmuş neden / Zülf ü çeşmün fitne-i âhir zamân olmuş neden
- G. 314/1: Merhabâ ey âfitâb-ı ‘âlem ü dünyâ vü dîn / Revnaķ-ı bağ u bahâr u zînet-i rüy-ı zemin
- G. 317/1: Yüzündür ‘arş-ı er-Rahmân ki her dem Cebra‘îl andan / Kelâmu’llâh indürürdi bürhân u delîl andan
- G. 317/7: Dilerseñ gitmeye kuluñ Hâtâyî âsitânundan / Maña mihr ü vefâ göster gözüm yaşı sebîl andan
- G. 318/1: La‘l-i nâbuñdan maña her dem ‘inâyetdür bugün / Hâķ durur şükr eylesem bî-hadd ü gâyetdür bugün
- G. 318/2: Zülf ü hâlünden açıldı gönlüme yüz dürlü bâb / Bilmişem ‘ayne‘l-yakîn senden hidâyetdür bugün
- G. 318/4: Hâķ bilür mihr-i vişâlün ey perî men ‘âşıķa / Zâhir ü bâtında genc-i bî-nihâyetdür bugün
- G. 318/5: Ey Hâtâyî dil-berün şânında şîrîn sözlerün / Âyet ü bürhân u te‘vîl-i rivâyetdür bugün
- G. 319/1: Sen maña cevîr ü cefânı bî-hisâb itmekdesin / Gönlümü âbâd iken dâyim harâb itmekdesin
- G. 319/3: Âteş-i ‘ışķında her dem şerha şerha doğrayup / Sînemi büryân u bağrumnı kebâb itmekdesin
- G. 323/1: Ruķ u zülfün ki bâç almış bugün Keşmîr ü Kâbilden / Getürmüş ‘anberîn büyü Hıttâ vü Çîn ü Zâbilden
- G. 323/3: Meger aşhâb-ı fîl oldum kılarısn gündüz ü leyli / Ki hicrân daşını atar maña tayr-ı ebâbilden
- G. 324/1: Nergislerün ki yıhıdı meni mekr ü âlden / Devrinde hiç kırtulabilmen zevâlden
- G. 324/4: Cânım durur ‘ayıblamavuñ dostlar meni / Dönmez gözüm müşâhade-i hatt ü hâlden
- G. 325/2: Şöyle mest oldum ki pervâ kılmazam ‘âlemlere / Cümle-i ins ü melek oldı menümle hem-nişîn
- G. 325/3: Hiç peygamber saña yetmez melâyikler dağı / Çünkü sensin zât-ı pâk-i evvelîn ü âhîrîn
- G. 325/4: Levhaşâ’llâh hanı ol günler neşât u ‘ıyş ile / Yâr ile bir niçe müddetler çıhardum erba‘în
- G. 327/1: Muhibb ü çâker-i Haydar rivâyet dinle Haydardan / Şeh-i Merdân Şîr-i Yezdân o Kerrâr-ı mükerrerden
- G. 327/11: ‘Alî oldur ki bir sâyil temennâ kıldı bir teh nân / Hem ol sa‘at revân geçdi kaçâr u mâl-i Kânberden
- G. 332/1: Yüzüm sürüp varuram yâra karşı / Habîb ü münis ü dil-dâra karşı
- G. 338/1: Gerçi hecründen za‘îf ü nâ-tüvân oldum yine / Pîr iken yüzünü gördüm nev-cevân oldum yine
- G. 340/2: Mevsim-i gül geldi vü gülşen bezendi bezm için / Dağ u şahrâ cümle yek-ser lâle-zâr oldı yine
- G. 340/4: Geldi nevrüz u bahâr u ‘ıyd u devr-i dost-kâm / Yâr eli tek yiryüzi naķ u nigâr oldı yine
- G. 340/9: Ey Hâtâyî şâd olup beytül-hazenden çığ bugün / Bağ u bağça suyına vakt-i güzâr oldı yine
- G. 343/3: Gerçi güller çoğ biter ‘âlem gül-istânında lîk / Gül yüzün tek bitmemiş hiç gülşen ü bağ üstine
- G. 344/3: Tâ gözüm ol fitnelü kaş u gözün gördi senün / Geçdi ‘ömrüm âh idüp ol çeşm ü ebrûlar bile
- G. 345/4: Mey-h‘âre lebün istedi tâ nuķl u kebâbı / ‘İşķ odını yahup cigerüm şaldı köz üste
- G. 347/4: Şol hat u hâlün kenârında ruķuñ ey dil-rubâ / Ol güle beñzer ki düşmiş tâze yaprağ üstine
- G. 350/3: Kahrına şükr eylegil kim Hâķ saña rahm eyleye / Hem karîn olmuş ezelden küfr ü dîn îmân ile
- G. 351/2: Var u varlığ vermeyince şâha varılmaz imiş / Sen özüñi şâha dapsur dağı gel var isteme
- G. 352/10: Be-deşt-i Erjene bend-i girândan / Salup der-bend ü zindân eyleyen şâh
- G. 352/2: Meni rüsvâ idüp şaldı cihâña / Ğam ilen zâr u giryân eyleyen şâh
- G. 353/1: Cihânı bağ u bustân eyleyen şâh / Gül ü gülşen gül-istân eyleyen şâh
- G. 355/14: İstemişdün katlumi cân müjde virdüm merdûme / Göz ü gönlümni peşimân itdigün ya‘ni ki ne
- G. 355/30: Her sûtunuñ kaş-ı bağ-ı dilde cân mikdârını / Nisbet-i Hannân u Mennân itdigün ya‘ni ki ne
- G. 356/10: Öldürem dirdün bugün dañla meni çığduñ hilâf / Bilmezem imrüz u ferdâ kıldıguñ ya‘ni ki ne
- G. 356/19: Leyli zülfinün hayâlî ‘ışķ ilen Mecnün teki / Meskenüñi küh ü şahrâ kıldıguñ ya‘ni ki ne
- G. 356/7: Her dem ey Leyli nigârım bendeni Mecnün teki / Vâlih ü ğamgîn ü şeydâ kıldıguñ yani ki ne
- G. 357/1: Ey yüzün güldür lebün çün ğonce hândândur yine / Büy u müyün ‘âşıķa küfr ile îmândur yine
- G. 357/5: Şol perîşân zülfünü tâ görmişem ey ruh-ı kıuds / Derd ü hasretten menüm gönlüm perîşândur yine
- G. 358/3: Bilür şarrâf olan gevher bahâsın / Mübâh olmuş durur pîr ü cevâna
- G. 358/8: Sürer Döldül çalar şâh Zü‘l-feķârı / ‘Aliden kaldı bu darb u nişâne
- G. 360/6: Toķm-ı Mervân u Yezîdün kökini men ‘âķibet / Yiryüzinden kazuram âl-i ‘âbânun ‘ışķına
- G. 361/3: Gel ey gönlüm sefer eyle bugün yevmü‘l-hidâyetdür / Cihân u cânı koy fi‘l-cümle gitsün külli yağmaya
- G. 363/3: Vücûdum beyt-i Allâhdur yakîn bil / Sücûdum añadur şâm u şehir-ğâh
- G. 363/4: Yakîn bil ehl-i ikrârün katında / Yir ü gök cümle Hâķdur olma güm-râh
- G. 365/4: İsmi İsmâ‘îl ü hem zâtı emîrül-mü‘minîn / Yüzini görgeç havâric râzıdur daş olmağa
- G. 369/2: Ma‘rifet gevherinün kânına ma‘den olagör / İşte bu ‘ilm ü hüner genc-i nihândur bilene
- G. 369/5: Ele girmez hani ol esrük ü divâne ‘âşıķ / Derdi ol ma‘şûkanun râhat-ı cândur bilene
- G. 371/4: Divâneyyüz divâneye kâlem yoğ / Bize ne saç u saķal u ne şâne
- G. 372/2: Oğurlar üñümü baķr ile berde / Irâķ u Rûm u hem Şîrvân içinde
- G. 372/5: Göñülde küfr ü îmân dopdoludur / Yakîn bil küfri var îmân içinde
- G. 373/4: İmâm Zeynü‘l-‘ibâd Bâķır u Ca‘fer / İmâm Kâzım Rızâ için bağışla
- G. 373/5: Muhammed Taķidür maķşûd u mazhar / Hasan ‘Asker likâ için bağışla
- G. 373/6: Hasan u ‘Askerî ehl-i ‘atâdur / Muhammed Muktedâ için bağışla
- G. 375/2: Kaşuñ gözünle kirpügün ol nâz u şîveler / Her biri cânâ dürlü belâdur Hâtâyîye

- G. 375/5: Dār ağacı tikilmiş ü 'âlem nezârede / Aydur ki gelsün imdi şalâdur Haṭâyîye
- G. 375/6: Ger mihr ü ger cefâ vü sitem sendedür hamu / Her nesne var kılursa rızâdur Haṭâyîye
- G. 376/1: Aytdum ey dil-ber hayâlün âşinâdur gönlüme / Her ne kim senden gelür şıdk u şafâdur gönlüme
- G. 377/5: Rümî yüzüne düşgeç ol zülf-i semen-sâyı / Bir müyini virmezmen Mısr u Haleb ü Şama
- G. 378/2: Böyle mekkâr u sitem-kâr u vefâsız görmedüm / Bir devâ kılmaz lebinden derd-i bî-dermânuma
- G. 378/5: Bu Haṭâyî şad olurdu gâmdan u hem guşşadan / Gün kimi sen tâ ki düşdüñ revzen-i evvânuma
- G. 380/2: Digil bir zâr u bî-çâre senün hecründen âvâre / Meni gönderdi sen yâre özidür nâ-tüvân söyle
- G. 382/3: Senün mestâne çeşmünden nigârâ / Maña nâz u 'itâb olsun mı böyle
- G. 384/1: Her kime kim sencileyin bir perî-veş yâr ola / 'Aql u hüş u hânümânından dahı avar ola
- G. 384/4: Derd ü gam geldükçe senden şad olurmen dil-berâ / Göreyüm añlar menüm gönlümde ber-hürdâr ola
- G. 385/2: Yolu ger daş ola ger yay ola ger oh u kılıç / Mürşidinden dönenün ma'nide ismi lâş ola
- G. 386/2: Cihân içinde bir 'âkil meni bil / Men ol şıdk u şafâyam geldüm imdi
- G. 388/5: Bu Haṭâyînün yiri oldu gamuñdan dâğ-ı hecr / Kurtara vaşlun meger bu küh u şahrâdan meni
- G. 391/1: Dil-berâ gül görmedüm gülşende ruḥ-sârûñ kimi / Mihr ü mâh olmaz felek yüzinde dîdaruñ kimi
- G. 391/2: Ger siyehdür dünyede leyl ile zulmât u şebe / Olmaya bunlar siyâh ol tûrra-i târuñ kimi
- G. 392/2: Tâ ki kıldı bir nazar ol dil-rubâ yârum menüm / Nice 'uşşâk ehlîni ser-mest ü hayrân eyledi
- G. 395/2: Hür ilen bâğ-ı behişt kıldılar ta'rîf lik / İşigün tek cennet ü hüsnuñ kimi hür olmadı
- G. 397/3: Hayrân u vâlih oldu bu gönlüm 'ale'd-devâm / Bir katla tâ ki gördi anuñ hûb likâsını
- G. 398/3: Tâ ki dün meclisde ney feryâd ü nâlem dinledi / Ağlaşur bağrın delüp bu nâle vü zârum kimi
- G. 402/3: La'l ü cevherdür muraşşâ' kılmış anı Haḫ tamâm / Bu sa'âdetden müdâmî kimsenün yoḫ minneti
- G. 403/3: Tâ ki gördüm uyḫuda men ol perîşân zülfüñi / Yirine andan berü şabr ü qarârum gelmedi
- G. 404/4: Tâ ezelden var menüm güşumda 'ışk âvâzesi / Çalma ey muṭrib dahı meclisde 'ud u çeng ü nây
- G. 405/3: İşigün rızvân özüñ hür u cemâlün ravzâsı / Ruḫlaruñ cennet boyuñ tûbâ dudağuş kevseri
- G. 405/4: Merḫabâ ey dil-ber-i Şirâz u şüh-ı mülk-i Çin / Söyledi her kim seni gördüyse Allâh ekberi
- G. 405/6: Ey Haṭâyî şol Hoten Türkî saçınıñ şemmesi / Nâfe-i şahrâya şaldı belki müşk ü 'anberi
- G. 406/1: Maña derd ü belâlar yaḫşı geldi / Saña zevk u şafâlar yaḫşı geldi
- G. 406/6: Saña cevr ü cefâ bolsun müsellemler / Maña ehl-i vefâlar yaḫşı geldi
- G. 406/7: Haṭâyî vaşla yetdi cın u taḫkîk / Saña yârdan ḫaṭâlar yaḫşı geldi
- G. 407/1: Ey cemâlündür senün İlâhî nûruñ maḫharı / Uşta beytu'llâh kaşuñ mihrâb u ḫadduñ minberi
- G. 407/5: Rûz u şeb ay u güneş gird-i felekni devr ider / Şeb-çerâğ olmuştur istersen büt-i nîk-aḫteri
- G. 408/1: Ey gül yañağlu leblerüne cân disem yiri / Zülfüne küfr ü yüzüne îmân disem yiri
- G. 409/3: Gül gül-istânda bugündür nâzûk ü ra'nâ veli / 'Arızuñ tek ey şanem hîç gülde ruḥ-sâr olmadı
- G. 409/5: Tâ seni gördi Haṭâyî vâlih ü şeydâvidür / Ḥansı gözdür Haḫ yüzün görgeç ki bîdâr olmadı
- G. 410/2: Yazılmış ḫatt ü ḫâlün bî-mürekkeb / 'Acâyib şüret-i Rahmân degül mi
- G. 410/3: Eger Tevrât eger İncil ü Zebûr / Be-ḫükmi-i enbiyâ Qur'ân degül mi
- G. 410/4: Eger dervîş eger mîr ü selâṭîn / Bu beş gün dünyede miḫmân degül mi
- G. 410/6: Bugünüñ fırsatın dañlaya viren / Yoluñda câhil ü nâdân degül mi
- G. 411/2: Yüz ü zülfün menüm îmânım aldı / Zihî dîn düşmeni kâfer degül mi
- G. 411/4: Şarâb-ı 'ışk içen 'uşşâka ey dost / Lebün nuḫl u sözüñ şekker degül mi
- G. 415/4: Her ne kılsañ nîk ü bed âḫir saña ol tuş olur / Çekmedi şermendelik her kim ki bed-h'âh olmadı
- G. 415/7: İrmîş idi Eyyûba ol yedi yıl derd ü belâ / Andan özge hergiz aña bir dahı âh olmadı
- G. 416/4: Dilegüm bu idi Haḫdan ey ḫabîbüm şubḫ u şâm / Yâr elinden ola yâre cânda 'ışkuñ yaresi
- G. 417/1: Şehâ senden şafâ ister Haṭâyî / Kerem luṭf u 'atâ ister Haṭâyî
- G. 417/6: Yezîd ü kâfir ü Mervâna her dem / Gâzilerün gâzâ ister Haṭâyî
- G. 417/7: Muḫammed ü 'Alî'nün ḫürmeti'çün / Yakîn bil kim Ḥudâ ister Haṭâyî
- G. 418/2: Şafî nesli Cüneyd ü Haydar oğlı / 'Aliyyü'l-Murtaẓâidür Haṭâyî
- G. 418/4: İmâm Zeynü'l-'ibâd Bâkır u Ca'fer / Kâzım Mûsâ Rızâidür Haṭâyî
- G. 420/2: Kâmet ü ruḥ-sârûñ her kim ki gördi söyledi / Biri güldür birisi serv-i ḫurâmân nisbeti
- G. 420/3: İşigün toprağına her kim ḫul oldu şıdk ile / Pâdişâhdur dünyede Fağfûr u Hâḫân nisbeti
- G. 421/2: Çeşme-i çeşmüm suyından seyl dutupdur 'âlemi / Munca gelmişdür Fırât u Dicle vü Ceyḫûn kimi
- G. 425/4: Saña hem aşluña şad bâreka'llâh / Ki senden tu'me itmiş mûr u mâhî
- G. 425/6: Günüzün aluben göñlini ḫalkuñ / Gicesi eksük itme âh u vâhı
- G. 427/2: Firḫat ü hicrân elinden şöyle âh itdüm bugün / Gökdeki cümle melâyik yirde insân ağladı
- G. 429/5: Haṭâyî pîr ü mürşidsin elüñi dutsa bir şüfi / Gel ey 'arif sen insân ol kerem kıl olma ḫar şüfi
- G. 430/5: Bu Haṭâyî dem-be-dem evşâfuñı oḫur senün / Mest-i câvidân olupdur vâlih ü hayrân kimi
- G. 431/2: Sen seni iḫlâş ile tayyib ü tāḫir eyle kim / Aynası şâf olmayan görmez ḫaḫuñ likâsını
- G. 432/2: Evvel ü âḫir 'Alîdür zâḫir ü bâṭın 'Alî / Hükmi idüp şaldı ayağa Rûm u Şam u Berberi
- G. 433/7: Ey Haṭâyî şâkir ol mihr ü vefâdur gam degül / Her cefâlar kim saña ol Türk-i ṭannâz eyledi
- G. 434/2: Ser-mâyesi vü sūd u ziyânî dü-cihânûñ / El-minnetü li'llâh ki menüm şânuma düşdi
- G. 435/5: Demîde şol ḫaṭ-ı müşğîn ü zülf-i ruḥ-sârûñ / Ne fitnedür ki bu devrân içinde yir dutdı
- G. 435/6: Şifât-ı gülşen-i nâz u na'im-i ḫuld-ı berîn / Zebân-ı bûlbül-i ḫoş-h'ân içinde yir dutdı
- G. 435/8: Yazıldı 'âleme yârûñ ḫikâyeti mevzûn / Beyâz-ı defter ü dîvân içinde yir dutdı
- G. 435/9: Haṭâyî sözleri göñül içinde gizlû iken / 'Irâḫ u Mısr u Ḥorâsân içinde yir dutdı

G. 437/1: Ey bād şubh-dem yūri var ol nigāra di / Ey boyı serv ü yüzi gül ü gül-‘izāra di
G. 438/2: Kimse bilmez ma‘nī-i zāt u şfātuñı senūñ / Lā-mekān baħrında dürr-i müntehāsın yā ‘Alī
G. 438/4: Her havāric sırıña bildüm ki idrāk eylemez / Zāhir ü bātında sen mu‘ciz-nümāsın yā ‘Alī
G. 438/5: Muştafā gördi seni aşlan şfātlu der-felek / Şāhib-i mi‘rāc u hem-tāc u livāsın yā ‘Alī
G. 438/7: Bu Haṭāyī dīn ü imānı ki sendendür dürüst / Nūr-ı çeşm-i hānedān-ı Muştafāsın yā ‘Alī
G. 439/2: Olmışam ihlāş ile bir bende-i çāker saña / Dutmışam āstānuña şıdķ u irādet yā ‘Alī
G. 440/1: Ey şāhbāz-ı her dü-cihān Murtażā ‘Alī / Ey şāhib-i şecā‘at u kān-ı seḥā ‘Alī
G. 440/5: Sensin Haṭāyīñün ümīdi cümle ‘ālemūñ / Yā şāh-ı dīn velāyet ü yā Murtażā ‘Alī
K. 1/4: Mü‘mine mesken kılupdur bağ-ı cennāt-ı na‘īm / Kāfir ü münkir maķāmın nār iden Perverdigār
K. 3/5: Muhammed Bākır oldı ‘ayn-ı gevher / İmām Ca‘fer imām u pışvādur
K. 4/1: Ey Haķ kelām içinde didi Murtażā seni / Haķ bildi şıdķ u cān ile ehl-i şafā seni
K. 4/4: Hāş itdi her peyām-beri bir dīn ü millete / Gönderdi cümle ‘āleme Haķ reh-nümā seni
K. 4/13: Şekk ü gümān içinde fenā boldı tā ebed / Dārü’l-fenāda bilmeyen ehl-i beķā seni
K. 4/18: Nān u kaṭārı sâyile Kañberle virdigūñ / Münkirdür ol ki dimeşe kān-ı seḥā seni
K. 5/1: Cemālūñdür senūñ nūr-ı İlāhī / Yüzūñdür ‘ālemūñ hūrşid ü māhı
K. 5/2: Ayağūñ toprağı ey mażhar-ı Haķ / Erenler başıñuñ tāc u külāhı
K. 5/3: Nisār olsun saña dünyā vü ‘uķbā / Ki sensin dīn ü dünyā pādīşāhı
K. 7/3: ‘Alīdür ‘aynumuzda ‘ayn-ı mażhar / Zemīn ü āsumānuñ enveriyüz
K. 9/4: Hasandur ‘ālim ü şāh-ı şerī‘at / Hüseyn şāh-ı şehīd-i Kerbelādur
K. 9/6: Muhammed Bākır u Ca‘fer-i Şādık / İmām Kāzım ‘Alī Mūsī Rızādur
K. 9/8: İmāmum hüccetü’l-kāyim Muhammed / Kim ol şāhib-zamān u reh-nümādur
K. 10/5: İmām Zeynū’l-‘ibād u Bākırı bil / Mevāliler imāmı Ca‘fer oldı
K. 10/8: Zuhūr itdi tecellisi imāmuñ / Münāfık görmedi kör ü ker oldı
K. 11/1: Ey iki ‘ālem penāhı şāh u server yā ‘Alī / Şāhib-i fażl-ı velāyet şīr-i Haydar yā ‘Alī
K. 11/3: Rüz-ı heycā sā‘idūñ ber-farķ-ı a‘da bes durur / Kaḅzuña hācet degül şemşir ü hañcer yā ‘Alī
K. 11/5: Fażl u ihsān u mürüvvet hem seḥāvet kānısın / Luṭfuña hāķ ile cevherdür berāber yā ‘Alī
K. 11/8: Kim kalur rüz-ı kıyāmet hevl-i maḥşerde susız / Anda sensin sāķi-i ebrār u kevser yā ‘Alī
K. 11/9: Sensin ol Haydar ki dest-i mu‘cizātuñı görüp / Hükümüñe rām oldı Şām u Rüm u Berber yā ‘Alī
K. 11/11: Ol kerāmet kānısın kim Haķ te‘ālādan saña / Şarķ u ğarb u ‘arş u kürs oldı musaḥḥar yā ‘Alī
K. 11/13: Şadr-ı dīvān-ı ezelsin pışvā-yı enbiyā / Kutb-ı dīn ü kıble-i miḥrāb u minber yā ‘Alī
K. 11/14: Laḥmüke laḥmī rumūzıñuñ beyānı sendendür / Hem-dem ü hem-sırr u hem-rāz-ı peyamber yā ‘Alī
K. 12/4: Şecā‘at bu kerāmet bu velāyet bu mürüvvet bu / ‘Alīni görmeyen hāzır Yezīd ü gebr ü kāferdür
K. 12/6: Hıṭāy ilen Hōten mülki şehā feth oldı Çīni bil / Ki meclis nāfe-i hüsnūñ ser-ā-ser müşķ ü ‘anberdür
K. 12/7: Hadīs ü va‘z-ı Qur‘āndan ne bulduñ gelgil ey zāhid / İmāmuñ ismi Qur‘āndur ḥadīs Allāhu ekberdür
K. 12/8: Eyā miḥrāb iden taşı haķīķat mezhebin dut kim / Nigāruñ kāmety kaşı maña miḥrāb u minberdür
K. 13/1: Kādīmī zāt bī-misl ü beķādur / Kamu fānī durur bākī Hudādur
K. 13/12: Naķīye men muḥibbem cān u dilden / Ezelden şāhib-i tāc u livādur
K. 13/13: Mevālī mezhebūmdür Şāh ‘Asker / Şalātu ve’s-selām u merḥabādur
K. 13/14: Muhammed Mehdi-i şāhib-zamāne / Tabīb ü hādī-i dāru’s-şifādur
K. 13/16: Yezīd ü müşrikūñ kesdi damarın / Ne kalmışdur giriftār-ı belādur
K. 13/18: Yezīd ikrārına inkār olupdur / Aña lāyık be-neft ü būriyādur
K. 14/5: Evvel ü āḥirde İslām dīnini faş eyleyen / Dīn-i haķķı eyleyen izhār sensin yā ‘Alī
K. 14/8: Evvel ü āḥirde sensin bātın u zāhirde sen / ‘Aql-ı kāmīl dāniş-i bisyār sensin yā ‘Alī
K. 14/10: Ādem-i ḥākī henüz olmamış idi mā u tīn / Bu cihān ehli yoḥ iken var sensin yā ‘Alī
K. 14/11: Bu Haṭāyī hastenūñ sensin murād u maķşadı / Ḥanda baḥsam görünen didār sensin yā ‘Alī
K. 15/5: Ki Zeynū’l-‘ābid ü Bākır buyurdi Ca‘fer-i Şādık / İmām-ı mu‘teber Kāzım ‘Alī Mūsā Rızā geldi
K. 16/13: Özi Yāsın dili Tāhā yañağı Kaḥ v‘el-Kur‘ān / Kaşı nūn u saçı ve’l-leyl yüzi şemsü’d-duḥā geldi
K. 17/7: Ki Ca‘fer Şādık olandur şırāt-ı müstaķīm üste / Anuñ medḥ ü senāsından gönüllere gıdā geldi
K. 17/8: İlahuñ emrine meşğul dün ü gün Mūsī-i Kāzım / Anuñ cānı içün kalanlara luṭf u ‘atā geldi
K. 18/1: Ey rumūz-ı ḥattı u hālūñ şerḥ-i Qur‘ān yā ‘Alī / V‘ey ruḥ-ı ferḥunde-fālūñ māh-ı tābān yā ‘Alī
K. 18/3: Haķ te‘ālā emri ilen ey şeh-i kevn ü mekān / İns ü cinne luṭf ile sensin viren cān yā ‘Alī
K. 18/5: Zū’l-feķāruñ heybetinden titreşür arz u semā / Murğ u māhī korḥudan çün bīd-i lertzān yā ‘Alī
K. 18/6: Menba‘-ı mihr ü vefā vü dürr-i deryā-yı kerem / Ma‘den-i cūd u seḥā vü luṭf u ihsān yā ‘Alī
K. 18/9: Āsitānuñ toprağına ay u gün eyler sücūd / Miñ senā oḥur saña bu çarḥ-ı keyvān yā ‘Alī
K. 18/10: Hāķ-i rāhuñ nūr-ı çeşmūmdür ḥayālūñ mūnisūm / Fikr ü zikrūm gönölüm içre rāḥat-ı cān yā ‘Alī
K. 18/12: Ger Ḥalīle olmasaydı luṭf u mihrūñ hem-nişin / Āteş-i sūzānı olmazdı gül-istān yā ‘Alī
K. 18/13: Ger Ezelden olmasaydı luṭf u ihsānuñ senūñ / Nūḥ bulmazdı necāt ez-hevl-i tūfān yā ‘Alī
K. 18/17: Od u yel toprağı u sudan hoş müretteb eyledūñ / Gice gündüz ra‘d u berķ ü āb u bārān yā ‘Alī
K. 18/21: Cümle mevcūdāt-ı ‘ālem ins ü cin hükümüñdedür / Şarķ u ğarb u tūl u arz u şer‘-i dīvān yā ‘Alī
K. 18/23: Rüz u şeb tekrār iderler ḥamd ü şükrūñı senūñ / ‘Andelīb ü kumri vü tūṭi-i ḥoş-ḥān yā ‘Alī
K. 18/24: Kemterin kuluñ Haṭāyīdür aña eyle nażar / ‘Āleme çün sen idersin luṭf u ihsān yā ‘Alī
K. 19/8: Ol Muhammed ki Taķīdür vaşf aña takvā ile / Rāstī bilūñ anı cūd u ināyet mażharı
K. 19/9: Ol ‘Alī kim hem laķab geldi Naķī gökden aña / Menba‘-ı eltāf u ihsāndur ḥalāyık reh-beri

M. 1/1: Ya İlähe'l-‘âlemîn sen ğâfûrsun / ‘Alîm ü hem şekûr u hem şabûrsun
M. 1/16: Hidâyetdür maña taḥkîk ü taşdıċ / Nasîb itgil maña bir râh-ı taḥkîk
M. 1/21: Ḥaṭâyîye eyi yir vir kuluñdur / Behîstde bâġbân u bülbülüñdür
M. 2/1: Be-nâm-ı Ḥudâvend-i ḥayy u kerîm / Kerîm ol tuvânâ be-zât-ı qadîm
M. 2/10: Kimini cihânda ciger-dâr iden / Kimini cigersiz ü mürdâr iden
M. 2/16: Çü erden ere fark vardur yaġîn / Berâber imez âsumân u zemin
M. 2/21: Kâmu Rûm u Çîn ü Horâsân u Şâm / Açâr bir beg iġit bularnı tamam
M. 2/24: Men olam neheng ile ceng eylerem / Neberdi be-bebr ü peleng eylerem
M. 2/27: Yıḥam kal‘a-i Ḥayberi muşt ilen / Çi pervâ-yı top u tûfeng eylerem
M. 2/28: Alup Şâm u Rûmı musaḥḥar kılup / Pes andan hevâ-yı Fireng eylerem
M. 2/32: Dirġâ bu dem olsa İsfendiyâr / Ne taḥtın koyaydum ne mülk ü diyar
M. 2/54: Kılıcum uzatgil yetem düşmene / Daġıdam önümden şaf u meymene
M. 2/55: Hem İsfendiyâra kılam yiri teng / Ki darbuma durmaz hizebr ü peleng
M. 2/57: İlâhi kabûl eyle ḥacâtumı / Kapuñdan niyâz u münâcâtumı
M. 2/8: Kimin ehl-i taḥt u kimin tâc iden / Kimini yarım pula muḥtâc iden
Mus. 1/10: Per-i Cebra‘îli bulan ser-be-ser / Yoḥ iken nişân-ı maḳâm u maḳarr
Mus. 1/13: O Tâḥâ vü Yâsîn gelen şânına / Yir ü gök yetişmez hem eyvânına
Mus. 1/25: Adı miñ şıfâtı hezârân hezâr / Döner ḥûkmi birlen bu leyl ü nehâr
Mus. 1/26: Kim ismi ‘Alîdür özi Kirdġâr / Dutupdur sözinden yir ü gök qarâr
Mus. 1/28: Sıfâtı Elif-lâm ü Yâsîn velî / Kim oldı anuñ lâ-mekân menzili
Mus. 1/29: Burâk u kerâmet anuñ maḥmili / Açup rûşen iden kâmu müşkili
Mus. 1/38: Hem Eyyûba derd ü şifâ gösteren / Dem-i ġamda Ya‘kûba feryâd iren
Mus. 1/43: Hemîşe odur ḥayy u bâkî olan / Minûp Dûldûl atın Burâkı olan
T. 3/1: Zât-ı ḥaḳ mefhûm-ı naşş-ı lâ-fetâ / Kullara senden gerek luṭf u ‘atâ
T. 4/1: Bu Ḥaṭâyî bendenüñ gör ḥâlını / Kim yolında koydı baş u mâlını
T. 6/1: Zâtuñ Allâḥ maḫharıdur yâ ‘Alî / Kibr ü kîn senden berîdür yâ ‘Alî
T. 6/2: Bu Ḥaṭâyî Qayser ü Ḥâkân u Cem / Qanberinüñ qanberidür yâ ‘Alî

uç-: (Kuş, böcek gibi kanatlı hayvanlar) Havada yol almak, havada gitmek; Hak katına, ölmek; sesi yükselip ulaşmak.

G. 152/1: Ey müselmânlar bugün ol yâr pinhân ayrılır / Uçdı rûḥum ġitdi ‘aḳlum gövdeden cân ayrılır
G. 202/2: Yavru kuşlardur şanasın kim uçar feryâd ilen / Çiḥsa yaydan bes kılur her laḫza eġġân oḫlarıñ
G. 432/4: Almanı çâr-pâre kıldı pîrini gördi ḥabîb / Uçıvardı ḥazrete çağırdı Allâḥ ekberi

uç: Bir nesnenin incelererek biten son kısmı; uzun bir nesnenin baş veya son noktası.

G. 20/3: Çün gönül ḥâlün uçından düşdi zülfün kaydına / Bî-günâḥ öldürmegil bir laḫza ârâm it maña
G. 135/1: Perîşân zülf-i müşkînün gül-i ḥandâna düşmişdür / Uçından dürlü sevdâlar ḥaṭ-ı reyḥâna düşmişdür
G. 155/2: Ravza-i ḥüsnün gül-istânında qaddün naḫli gör / ‘Ar‘ar u şimşâd uçından ser-firâz olmuş durur
G. 278/5: Ḥaḳdan budur Ḥaṭâyî murâdı ki dâyimâ / Zülfün uçında murġ-ı hevâ tek be-bend olam

ud-: Ütmek; oyunda, kumarda kazanmak.

G. 144/7: Udabilmez munı devr-i zamâne / Ki bir oynayıcı nerrâdı vardur

‘ūd: Teknesi yarım armudu andıran, dilim adı verilen 17 ilâ 27 ahşap şeridin birbirine yapıştirılmasından meydana gelen, göġsü ladinden, perdesiz, kısa saplı, beşi çift, biri tek on bir telli, mızraplı çalgı.

G. 404/4: Tâ ezelden var menüm ġuşumda ‘ışġ âvâzesi / Çalma ey muṭrib daḫı meclisde ‘ūd u çeng ü nây

uġra-: Bir yerin yanından veya içinden geçmek.

G. 358/2: Zihî devlet beşâret men gedâya / Yürüdüm uġradum dürlü dükâna
G. 363/7: Ulûfet bâġını seyrân iderken / Ḥaṭâyî uġradı bir gence nâ-gâḥ

uġraş-: Mücadele etmek.

M. 2/25: Men olam kim uġraşa Efrâsyâb / Başına urup ġürzi deng eylerem
G. 70/7: Uġraşanda tâ ki ‘ışġuñ zerre kılur daġları / Bu Ḥaṭâyî ḥaste andan nâ-tüvân olmuş durur

uġru: Hırsız.

G. 207/10: Diler dil uġru tek öpe yüzünden / Yine men qorḫaram uyana çeşmün

uġurla-: Çalmak, aşırmaq.

G. 174/3: Dîv uġurlamışdı bir zerre deḥânun naḫsını / Varmış andan ḥâtem-i mühr-i Süleymân eylemiş

‘ukbâ: Ahiret, öbür dünya.

G. 41/4: Tâ ki geldi ey şanem ‘ışġuñ ḥayâli başuma / Dünya vü ‘ukbâ ġamından geçdüm ü oldum levend

- G. 77/3: Virmenem dünyā vü ‘uqbā devletine ‘ışķuñı / Dünya vü ‘**uqbā** maña bir yana ol bir yanadur
- G. 78/6: Tā vişālũñden cüdā düşdüm hayātum kalmadı / Dünya vü ‘**uqbāda** sensiz zindegāni ħandadur
- G. 99/1: Ol kimse kim bu dünyē vü ‘**uqbāda** şāhdur / Hem enbiyālar ūste ulu pādīşāhdur
- G. 108/5: Dünya vü ‘**uqbāda** hergiz ġam yime aġyārdan / Ey Ĥaṭāyī çün senũñ luṭf-ı Ĥudā yāruñ durur
- G. 118/1: Menüm şāhum ‘Aliyyü’l-Murtażādur / Yüzüm dünyā vü ‘**uqbāda** añadur
- G. 224/3: Dünya vü ‘**uqbāda** men evşāf-ı ħüsnũñ söylerem / Bāġçada andan berü kıdd-i şemālũñ görmişem
- G. 274/2: Devlet-i zātuñdan ey zātı mūnezzeh bī-ġümān / Zīnet-i esbāb-ı ‘**uqbā** genc-i nā-yāb isterem
- G. 241/1: **Dünye** vü ‘uqbāda sen tek yār-ı ġam-ĥār isterem / Halk ıder dīvāre secde men de dīdār isterem
- G. 334/3: Dünyā yüzinde ‘ışķ ile zāram dīrem şanem / Bir söylegil ki ‘**uqbāda** cānāneyem yine
- G. 414/1: Dünya vü ‘**uqbāda** birdür yār dutman yār iki / Yār isen ey ġamlu ġöñlüm dutmagil zinhār iki
- Mus. 1/34:** Kelāmuñ delilinde bürhān olan / Bu dünyā vü ‘**uqbāda** sulṭān olan
- T. 8/2:** Ol ‘Alīdür ey Ĥaṭāyī bī-ĥaṭā / Dünya ilen ‘**uqbāda** cavīd olan

Ü

üç yüz: Sayı sıfatı üç yüz, Hz. Ali ile Selman-ı Farisi arasında gerçekleştiğine inanılan Nergis olayında Hz. Ali'nin üç yüz yıl önce Selman-ı Farisi'yi bir aslandan kurtardığı anlatılır.

- G. 327/3: 'Alî oldur ki Selmāna 'aceb bir deste nergisni / Hemān-dem taze gösterdi **üç yüz** yıl dirdügi yirden
K. 11/12: **Üç yüz** ıldan soñra Selmān itdi senden imtiḥān / Virdüñ anuñ destine gül taze vü ter yā 'Alî
K. 14/4: Bendin alduñ 'ifrütüñ **üç yüz** ıldan sonra şāh / Deşt-i Erjende geçen Kerrār sensin yā 'Alî
G. 119/14: **Üç yüz** ıldan soñı kim ser-güzeşt / Be-deşt-i Erjene Selmān 'Alîdür

üç yüz miñ: Sayı sıfatı üç yüz bin

- G. 327/7: 'Alî oldur ki **üç yüz miñ** dürüst tapmayile fülād / Yasanmışdı kapusunda kopardı bāb-ı Hayberden
G. 327/9: 'Alî oldur ki **üç yüz miñ** ağaç yol var idi geldi / Yarım günden gün ötmışdi günü dönderdi aḥterden

üftāde: Düşkün, biçare; âşık.

- G. 92/1: Dil-berā bu derdüme dermān iderseñ vaḳtidür / Men faḳîr **üftādeye** iḥsān iderseñ vaḳtidür

ümîd, ümmîd: Arzu edilen, olması istenen bir şeyin gerçekleşebileceği ihtimâlinin verdiği rahatlatıcı, ferahlatıcı duygu, olması istenen bir şeye duyulan beklenti, umut.

- G. 6/5: Kesme **ümîd** rahmet-i Ḥaḳdan Ḥaṭāyî sen / Cümle ḥaṭāda lutf-ı İlähum yeter maña
G. 24/5: Ey Ḥaṭāyîñüñ **ümîdi** bu cihānuñ serveri / Cümle peygamberlerin sultānısın yā Muṣṭafā
G. 25/5: Bu Ḥaṭāyî ḥaḳḳına dāyım dutupdur çoḡ **ümîd** / 'Āḳıbet rahm eyle aña sâ'at-i yevmü'l-ḥisāb
G. 77/4: Şanma ey çeşmüm saña bîgāneden ümmîd ola / Gör neler kıldı gönül kim hem-dem ü hem-ḥānedür
G. 101/2: Vaşl **ümîdine** gezer miskîn gönül olmaz helāk / Yoḥsa çoḡ hicrān belāsı çeşm-i bîmārındadır
G. 102/4: Virürmen ḡam dile ümmîd-i vaşluñ / Bu resm ilen anı şād eylemekdür
G. 191/6: Ey Ḥaṭāyî andan özge kimseye yoḥdur **ümîd** / Nāle-i zārum menüm ol yāra göndermek gerek
G. 215/5: Ey Ḥaṭāyî kullaruñ ümmîdi vardır rahmete / Sırr-ı settārın nazarı ḳamudadır yā Resül
G. 244/5: Kapuñdan ayru oldı Ḥaṭāyî şikeste-ḥāl / Ümmîd ilen işigüñe dermāna gelmişem
G. 251/4: Ol 'Alisin kim ḥamu peygambere sensin şefî / Cümle bu ümmîd ilen kapuña gelür ḥāş u 'ām
G. 343/5: Bu Ḥaṭāyî ḥaste-dil her dem **ümîd-i** vaşl için / Döşemişdür yüzini kapuñda topraḡ üstine
G. 440/5: Sensin Ḥaṭāyîñüñ **ümîdi** cümle 'ālemüñ / Yā şāh-ı dîn velāyet ü yā Murtażā 'Alî
G. 440/2: Bî-keslerüñ **ümîdisin** ey şāh-ı lā-mekān / Mü'min olan getürdi saña ilticā 'Alî
M. 1/6: Eger çoḡdur günāhum ḥazretünde / **Ümîdüm** andan artukdur katuñda
T. 8/1: Ol 'Alîdür 'āleme ümmîd olan / Ol 'Alîdür dünyeden tecrîd olan

ümmîd-vār: Ümitli.

- G. 239/5: Yā İlähî sen meni maḥrûm-ı dergāh eyleme / Fazluña ümmîd-vāram ḥāk-i dergāh olmuşam
G. 245/2: Bu ma'niden helāk olman ḡamuñdan / Vişālünden senüñ ümmîd-vāram
G. 280/5: Ger günāhuñ çoḡdur ey miskîn Ḥaṭāyî ḡam yime / Rahmetine Ḥālîḳuñ ümmîd-vār olmaz mısın

ümmeṭ: Bir peygambere îman edenlerin, onun getirdiklerine inanıp tâbi olanların meydana getirdiği topluluk.

- G. 422/5: Peyem-berler kaçarlar **ümmeṭinden** / Ki nefsä nefis olasıdur meded hey
G. 412/3: Muhammed giydi kudret hırḳasını / Aña **ümmeṭ** olan insān degül mi
K. 1/11: On iki ma'sûm-ı pâki pîş iden **ümmeṭlere** / Murtażânı Ḥaydar-ı Kerrār iden Perverdigār
K. 4/9: Dirler günāhı **ümmeṭüñ** olmaz devāsı hiç / Bu 'illeti devāsına bildük devā seni
K. 5/11: Güneh-kār **ümmeṭüñdür** bu Ḥaṭāyî / Nazar kıl ḥālına sen ḡāh ḡāh

ümmü'l-kitāb: Kuran-ı kerim Fatiha suresi. Hurufilikte Fatiha suresinde 21 çeşit harf vardır. Ayrıca yüzde bulunan 21 hatta da Fatiha'nın ayetleriyle olan bu uyumu yüzünden Ümmül Kitāb denir.

- G. 27/1: Ey cemālün âyetidür ma'nî-i **ümmü'l-kitāb** / Ol kitābuñ oḡıram şerḥ ü beyānın bî-ḥisāb
G. 89/1: Cānā senüñ cemālünüñ cān âfitāb oḡur / Hüsnüñ kitābı şerḥini **ümmü'l-kitāb** oḡur
G. 64/4: Ḥāfız-ı Ḳur'ān teki 'uşşāḳ ezber kıлмаḡa / Ḥaḳ cemālün âyetin **ümmü'l-kitāb** itmiş durur
G. 175/5: Ey Ḥaṭāyî ser-be-ser Ḳur'ān-ı muṭlaḳdur sözüñ / Ma'ni-i **ümmü'l-kitābuñ** şerḥine teşnîd imiş

ün: Ses, avaz, yaygara.

- G. 74/2: Her cerāḥat cismüme oḡuñ gelende **ün** virür / Ol maña ehlen ve sehlen merḥabā nisbetlüdür
G. 285/3: İsterem küyuñda âvāz itmeye nākes raḳîb / Öz **ününden** özge anda nāle vü zār istemen
G. 327/10: 'Alî oldur ki Cümçümden Furātuñ yolını sordı / Yedi arḡadan **ün** geldi ki Cümçüm ibn-i Gergerden

üns: Alışma, ülfet, alışkanlık.

- G. 300/4: Tā ki 'ışḳuñ dutdı bu gönülüm evinde meskeni / **Üns** dutmuşam aña mihmānum elden gitmesün

üreg: Yürek, kalp, gönül.

G. 327/14: Gel ey Sultân Hâtâyî sen oğlu vaşfın güzel şāhuñ / Ḵaradur münkirüñ ḵalbi **üregi** seng-i mermerden

ürküt-: Ürkmesine sebep olmak.

G. 404/5: Bu Hâtâyî oldı Mecnûn dağa düşdi āhū tek / Nāşihā dağdan anı **ürkütme** kılma hūy u hāy

üşenc: Üşenme, üşengeçlik.

G. 255/5: Bu Hâtâyî ẖaste kūyuñdan diler dūr olmaya / Varabilmen çoğ **üşencüm** yār senden küsmişem

üst: Bir şeyin yukarıya, göğe doğru bakan yüzü, yüzeyi, bir şeyin aşağı sayılan yerine göre yukarı tarafı, hücum etmek, saldırmak.

G. 10/2: Yüzüñ **üste** zülfüñi tā gördüm ey ruh-ı revān / Gice gündüz ağlamağ 'ışkuñda hoş-hüdur maña

G. 16/4: Kim ki vişālūñ isteye ihlās ile senüñ / **Üstinde** zıll u sāye sa'adet dutar hūmā

G. 28/2: Devr-i ẖatuñda göñlümi sevdāya şalmagil / Berg-i gül **üzre** sünbülüñi kılma pīç ü tāb

G. 48/3: Müdevverdür muşavverdür münevver / Yir **üste** süre-i şems ü duhādur

G. 49/4: Ger felek yüzinde dirler mäh-ı ṯābāndur şeref / Ṯal'atuñ yir **üste** mäh-ı āsumān olmış durur

G. 49/3: Bir meseldür kim diyerler gencüñ **üste** mār olur / Zülf içinde ẖüsñüñ ol genc-i nihān olmış durur

G. 67/5: Ol şanem ra'nā gider yir **üste** çekmiş dāmenin / Bu Hâtâyî ẖaste ol yirden turāb almış gider

G. 72/2: H̱adengi cān fedādur gāmzeñ ey dost / Kaşuñ **üste** kurulmuş yaya beñzer

G. 75/3: Yoğsa bir şehzāde-i zerrīn-kemerdür pūr-huñtū / Ol kemer **üste** elifler ẖançerī nisbetlūdür

G. 75/4: Taht-ı sīmīñ **üste** oturmuş Süleymān ẖüküm için / Elde bir zerrīn ayağ engüşterī nisbetlūdür

G. 78/3: Geldi sübhāne'l-lezī esrā bi-'abdiñ şānuña / Levh-i mahfūz **üste** ol ẖüsñüñ beyānı ẖandadur

G. 86/1: 'Arızuñ kim ol ruh-ı pūr-nūr u tāb **üstindedür** / Şevke beñzer kim hemişe āfitāb **üstindedür**

G. 86/2: H̱ağ bilür kim ruhlaruñ şānında olmışdur nüzül / Āyet-i muşhaf ki evrāk-ı kitāb **üstindedür**

G. 86/3: 'Ālemüñ rüşenligi gerçi güneşdendür velī / Pertev-i mihr-i cemālūñ āfitāb **üstindedür**

G. 86/4: Tāb-ı 'ışkuñdan hemişe gör ne ser-gerdān gezer / Āsumān dāyim ki yüzüñden niķāb **üstindedür**

G. 86/5: Mihr-i 'ışkuñ naķdine vīrāne göñlümdür maķām / Kim belī gencin yiri her dem ẖarāb **üstindedür**

G. 86/7: Ayağuñ toprağıdur H̱ağ ehlinüñ başında ṯac / Cismi dāyim bu H̱atāyīñ turāb **üstindedür**

G. 86/6: Çün seni H̱ağkuñ resüli bilmediler yā Nebī / Ol günehten tā ebed kāfir 'azāb **üstindedür**

G. 87/1: Tā kim ol zülfüñ niķābı māhtāb **üstindedür** / Bir bulut nisbetdür ol kim āfitāb **üstindedür**

G. 87/2: Gün teki yüzüñ cihānda zāhir olmışdur velī / Bu 'acib kim bendeden dāyim hicāb **üstindedür**

G. 87/3: 'İşkuñuz kim oldı bu vīrāne göñlüm meskeni / Gence beñzer kim yiri dāyim ẖarāb **üstindedür**

G. 87/4: Zāhid-i güm-rāh kim divāra eyler secdeni / Ol güneh-kār öyle şanur kim sevāb **üstindedür**

G. 87/5: Bu H̱atāyīñ dilinde 'ışk-ı dil-süzüñ senüñ / Oda beñzer kim hemişe ol kebāb **üstindedür**

G. 91/4: Kaş ilen göz midür ol ruh-sāruñ **üste** ey şanem / Yoğsa devrān fitne-i āhīr zamān itmiş durur

G. 99/7: Ger burc-ı 'arşuñ **üste** melek anı sevmese / Hārūt teki maķāmı anuñ ka'r-ı çāhdur

G. 99/1: Ol kimse kim bu dünya vü 'uķbāda şāhdur / Hem enbiyālar **üste** ulu pādīşāhdur

G. 106/2: Nī 'aceb yüz **üste** ol zülfüñ yatarsa her zamān / Bu muhākkağdur ki genc **üste** nighbān mārđur

G. 121/2: Elife nisbet itdüm kadd-i dālūñ / Elif **üste** elif dāl anda n'eyler

G. 123/1: Dil-berā 'ışk-ı ruñuñ dāyim bu cān **üstindedür** / Bir güle nisbetdür ol kim gül-sitān **üstindedür**

G. 123/2: Şol münevver çehreñüz katında kemter zerredür / Gerçi ẖürşīdūñ maķāmı āsumān **üstindedür**

G. 123/5: Devlet-i vaşluñ diler miskīn H̱atāyī her zamān / H̱āk-i pāyuñ tek maķāmı āsitān **üstindedür**

G. 123/3: 'İşkuña şayd olalı her dem bu cānum kaşdına / Kaş u gözüñ dil-berā tīr ü kemān **üstindedür**

G. 123/4: Gerçi dirler mäh-tābı nūr alur ẖürşīdden / Nūr-ı ẖüsñüñ āfitābı kün fekān **üstindedür**

G. 143/1: Boyuñ bir serv-i ra'nādur güli var / Semen **üzre** perişān kākūli var

G. 143/2: Ne nāzūkdür cemālūñ gülşeni kim / Gül-i ter **üzre** nāzūk sünbūli var

G. 177/1: Meclis ehli çahır içende dutar elde ayağ / Şanasın bir şem'dür kim **üste** yanar bir çerāğ

G. 186/3: Meger kim vahy-i münzeldür kaşuñlan kīrpügüñ zülfüñ / Yüzüñ evrākıñuñ **üste** yazılmış satr-ı Ḵur'an tek

G. 186/5: Müşevveş ẖatır olmışdur H̱atāyī ẖaste-dil dāyim / Senüñ ol gül yüzüñ **üstindeki** zülf-i perişān tek

G. 195/3: Göñlüme cem' oldı yüz miñ dürlü sevdā-yı siyāh / Gül yüzüñ **üstinde** tā zülfüñ perişān eyledüñ

G. 198/6: Arı yüzün şafhasıdur āyet-i fethūñ karīb / Harf u nokta ol yüz **üste** ẖatt u ẖālūñdur senüñ

G. 208/1: Ey şanem yüzüñde müşgīn zülfüñi dağıtmagil / Bağrımuñ yüz dāğı **üste** bir dahı dāğ itmegil

G. 212/2: Gül gül oldı 'arızuñ şevķin görüben şem'-i dil / Düşse zülfüñ 'aksi şol gül yağlığ **üste** dāl dāl

G. 216/4: Ey şabā bi'llāh dilümden söyle kim çoğ düşmesün / Mäh-tāb **üstinde** ol zülf-i perişān münfa'il

G. 219/4: Zülf ü ruh-sāruñ katında şol ẖat u ẖālūñ senüñ / Hoş melāẖatdur düşüpdür al yañağ **üstinde** ẖāl

G. 224/5: Bu H̱atāyīñ gözi seyyāre tek bī-h'ābdur / Gül yüzin **üstinde** tā kaş-ı hilālūñ görmüşem

G. 226/1: Ey perī ẖüsñüñ senüñ mäh-ı münevver görmişem / Ol yüz **üste** ebr tek zülfüñ mu'anber görmişem

G. 229/3: Bülbül-i zāram yüzüñ bağ u gül-istānum durur / Ol gül-istān **üstine** zülfüñ şebistāndur menüm

G. 233/4: Şanmañuz kim keştīdür deryālar **üste** seyr iden / Gözlerüm yaşında bu çeşm-i ẖabābumdur menüm

G. 247/4: Ḵabrüm **üstine** şabā lutf eylegil kılğil güzār / Bir ẖaber virgil maña cān u cihānumdan menüm

G. 251/5: Çün senüñ evşāfına yetmez H̱atāyīñ sözi / Uş bu ebyāt **üste** ẖatm oldı kelāmum ve's-selām

G. 281/2: Tā ser-i zülfüñ senüñ yüz **üste** gördüm ey perī / Sen meni sevdāya şalduñ ey meh-i nā-mihribān

G. 300/2: Zülfüñi ruh-sāruñ **üste** şalma cānā Tañrı'çün / Küfr-i imānum dutup imānum elden gitmesün

G. 305/6: Güneh-kârûn günâhından geçerler / Yüz **üste** sürünüp sultâna gelsün
G. 335/2: 'Ârızuñ **üste** düşüpdür kaçre kaçre şol 'arağ / Şanasın şebnem durur düşmiş gül-istân **üstine**
G. 335/1: Gül yüzün kim düşmiş ol zülf-i perîşân **üstine** / Bir bulutdur kim düşüpdür mâh-ı tâbân **üstine**
G. 335/4: Şol rakîb-i dîvi gör kim küyına hükm eylemiş / Şöyle kim kaşd eyler o mülk-i Süleymân **üstine**
G. 335/5: Bu Hâtâyî yüzün **üste** zülfünü görgeç didi / Zülmeti gör kim düşüpdür âb-ı hayvân **üstine**
G. 335/3: Zülfî çîn olmuş durur her dem düşer şol 'ârıza / Zülmet-i devrânı gör kim düşmüş îmân **üstine**
G. 336/2: Men ölerden sonra kabrüm **üste** ger 'azm itse yâr / Kabr içinden dura anuñlan îmânüm söyleşe
G. 337/3: Ger yüz ıldan sonra bir kez kabrüm **üste** gelse yâr / Yâr ile kabrüm içinde üstühânüm söyleşe
G. 339/2: Halkalanmış zülfünüz ruh-sârûn **üste** ey şanem / Gence beñzer kim anuñ yatmış durur mâr **üstine**
G. 339/4: Şanasın kim çeşme-i hayvânun **üste** geldi Hızr / Düşdi tâ hattuñ senün la'l-i şeker-bâr **üstine**
G. 339/3: Tâ ki zâhid gördi yüzün kılmadı hergiz nigâh / Kâfir-i muṭlağdur ol kim gelmez ikrâr **üstine**
G. 339/1: Dâne-i hâl-i siyeh kim düşdi ruh-sâr **üstine** / Lâle-i pür-dâğdur kim düşdi gül-zâr **üstine**
G. 339/5: Firkatün şevkinde bu cân-ı ciger-süzüm menüm / Bir kebâba beñzer ol kim çizginür nâr **üstine**
G. 339/6: Tâ ki vaşluñ oldu vâsıl bu Hâtâyî hasteye / Bir tabîbe beñzer ol kim geldi bîmâr **üstine**
G. 341/5: Bu Hâtâyî hastenün kılma müşevveş hâtırın / Ağ yüz **üste** ol kâra zülfün perîşân eyleme
G. 342/1: Derd-i 'işkuñ dil-berâ tâ geldi bu cân **üstine** / Şanasın kim geldi 'İsâ cism-i bî-cân **üstine**
G. 342/2: Tâ cihân bağını bünyâd itdi dest-i lem-yezel / Sen teki bir gül haçan bitdi gül-istân **üstine**
G. 342/3: Server-i Hindüdur ol kim geldi Rûm iklimine / Ol siyeh hâlün ki düşmüş rüy-ı handân **üstine**
G. 342/4: Râhat-ı vaşluñ umarken geldi hecrün zahmeti / Ey perî niçün koyarsın derdi dermân **üstine**
G. 342/5: Tâ cemâlün mihri düşdi bu Hâtâyî gönline / Şanasın Yüsufdur ol kim geldi Ken'an **üstine**
G. 343/1: Gönlümi çekdi şehâ dâğ-ı gamuñ dâğ **üstine** / Yine ol mâhuñ fırâkı çekdi bir dâğ **üstine**
G. 343/2: Zülf ü rüyüñ haṭṭı tek hiç kimse defter yazmadı / Tâ ki 'âlemde yazılmışdur kâra ağ **üstine**
G. 343/3: Gerçi güller çoğ biter 'âlem gül-istânında lîk / Gül yüzün tek bitmemiş hiç gülşen ü bağ **üstine**
G. 343/4: Ağ yüzün **üstinde** ol zülf-i siyâhuñı götür / Bilmezem hamrâ gülün niçün konar zâğ **üstine**
G. 343/5: Bu Hâtâyî haste-dil her dem ümîd-i vaşl içün / Döşemişdür yüzini kapuñda toprağ **üstine**
G. 345/1: Aytdum kaşuna 'işve kıl aydur ki göz **üste** / Bağdum ki görebilmez anı çeşmün üz **üste**
G. 345/2: Bir târ-ı müyuñdur kemerün alta miyânun / Nâzûklük ile kim diye bir söz bu söz **üste**
G. 345/3: Ey dil yüzünü hâk idegör yâr işigünde / Tâ dâmen-i dil-berden anuñ düşe toz **üste**
G. 345/4: Mey-h'âre lebün istedi tâ nuḳl u kebâbı / 'İşk odını yahup cigerüm şaldı köz **üste**
G. 346/1: Tâ yüzün **üstine** zülfün saye şalmışdur yine / 'Ârızuñ rengi gül-i hamrâya şalmışdur yine
G. 347/2: Men za'îf **üste** firâkuñ yükledi bir dağı kim / Ol yüke kılmaz taḥammül koysalar dağ **üstine**
G. 347/3: Yüzün **üste** zülfünü gördükçe muşafdur direm / Bu ne hikmetdür ki yazılmış kâra ağ **üstine**
G. 347/1: Yâr 'işkuñ bağımuñ tâ çekdi yüz dâğ **üstine** / Âteş-i hecrün bu dâğuñ çekdi bir dâğ **üstine**
G. 347/5: Bu Hâtâyî çeşmi yolında anuñ toprağ olur / Tâ ayağın başa ol dil-ber bu toprağ **üstine**
G. 347/4: Şol haṭ u hâlün kenârında ruḥuñ ey dil-rubâ / Ol güle beñzer ki düşmüş tâze yaprağ **üstine**
G. 348/3: Çün menüm üstüme doğdı âfitâbüm ey kamer / Gezme her evc-i felekde aduñi mâh eyleme
G. 355/2: Kâra zülfün ağ yüzün **üstinde** efşân eyleyüp / Gönlümi gamdan perîşân itdigün ya'ni ki ne
G. 355/10: Dil kuşına dâne-i hâl **üste** dâm itmiş saçuñ / Yâ Rab anı bend-i zindân itdigün ya'ni ki ne
G. 355/20: Leşker-i 'işkun gönül çek **üstüme** ey dil-rubâ / Hâne-i gönlümni talan itdigün ya'ni ki ne
G. 356/3: Kanlu yaşumnu yüzüm **üste** revân idüp müdâm / Râz-ı pinhânüm hüveydâ kıldıguñ ya'ni ki ne
G. 356/12: Çünkü rahmuñ yoḥ mezârüm **üstine** bir daş idüp / Ey vefâsız anı tuğrâ kıldıguñ ya'ni ki ne
G. 364/1: Çiy düşüpdür çîn saçuñdan yüz tümen çîn **üstine** / 'Anberîn çîn çîn düzetmiş müşk-i pür-çîn **üstine**
G. 364/3: Bir perî peykerni gördüm cân fedâ kıldum aña / Öyle nâzûkdür ki dutmuş rengi bâ-çîn **üstine**
G. 364/4: Ger dilersen Leylî tek yüzün gören Mecnûn ola / Ay teki kaldur niḳâbuñ gün tek açın **üstine**
G. 364/2: Bir hürâmân serv-kâmet girdi nesrîn dermege / Avcuñı doldur benefşe saç bu gül-çîn **üstine**
G. 364/5: Bu Hâtâyî gönlini yağmaya virdi hûsn içün / Çîn çerisi başdı Rûmı geldi Mâ-çîn **üstine**
G. 366/4: Hümâyün kaşruñuzdan şâh-ı hûbân / N'ola şalsañ menüm üstüme saye
G. 399/4: Yüzün **üste** göz ilen kaşuñı tâ kim görmişem / Kible-i 'uşşâk içün mihrâb gördüm men seni
G. 414/2: Zülfünü yüz **üste** gördüm halkalanmış söyledüm / Genc birdür **üste** niçün yatmış ol şeh-mâr iki
K. 15/6: Taḳî sultân-ı 'âlemdür Naḳî dîn **üste** muhkemdür / Olardan sonra meydâna Ḥasan şâhib-liḳâ geldi
K. 17/7: Ki Ca'fer Şâdık olandur şırâṭ-ı müstaḳîm **üste** / Anuñ medḥ ü senâsından gönüllere gıdâ geldi
K. 18/11: Olmasaydı hâtemi **üstinde** ism-i a'zamuñ / Handan alurdu bu ta'zîmi Süleymân yâ 'Alî
M. 1/10: Şerî'atdan meni dönderme zinhar / Hâtâ **üste** meni gönderme zinhar
Mus. 1/44: Hâḳ ile müdâm ittifâkı olan / O kevser suyu **üste** sâḳî olan

üstühân, üstühân: Kemik.

G. 247/2: Ger vücüdüm kabr içinde yüz miñ ıl kalsa müdâm / Çılmaya bu nâr-ı 'işkuñ **üstühân**umdan menüm
G. 337/3: Ger yüz ıldan sonra bir kez kabrüm **üste** gelse yâr / Yâr ile kabrüm içinde **üstühân**üm söyleşe
G. 354/6: Ölmüşem hecründe kecden çürimişdür **üstühân** / Dirligi de maña bir ad itdigün ya'ni ki ne

üstâd: Herhangi bir ilimde veya sanat alanında bilgi ve söz sâhibi olan, üstün bir yeri, tam vukûfu bulunan kimse.

G. 60/5: Bu söz 'Alî sözidür ey Hâtâyî / Menüm bu sözde **üstâd**um 'Alîdür

- G. 144/9: Saġınmañuz Haṭāyī derdini söz / Ki söyler söyledür **üstādı** vardur
G. 287/5: Bu Haṭāyī sözine daḡ dutma ey zāhir-perest / Tā ezel ta‘līm alupdur ol ḡakīm **üstāddan**
G. 307/5: Ey Haṭāyī sen cihānuñ cevrine şād ol müdām / Çünkü sevgüñ dost iledür ‘ışk ile **üstādsın**
G. 312/7: Hikmetüñ esrārını keşf eylerem çünkü tamām / Bil ki **üstād** olmışam bu ‘ışk fetvāsında men
K. 15/7: Muhammed Mehdī-i Hādī kim oldur dīnüñ **üstādı** / Bu dīne girmeyen dīvdür ki meydāndan cüdā geldi

üstürān: Develer.

- G. 119/9: Viren dervīşe bir çörekden ötrü / Kaṭār-ı **uštūrān** yeksān ‘Alīdür

üstüvā: Sütun, direk.

- G. 153/3: Kendü lūṭfuñdan yaratdı ‘ālemüñ mevcūdını / Cümleñüñ maḡşudı şāhdur **üstüvāsı** ḡandadur

üz: Yüz.

- G. 216/5: Ġayretinden bir naṣar fānūs **üzin** göstermedi / Meclisinde yandurur çün şem‘-i pinhān münfa‘il
G. 345/1: Aytdum ḡaşuna ‘işve ḡıl aydur ki göz **üste** / Baḡdum ki görebilmez anı çeşmüñ üz üste

üz-: Üzmek.

- G. 324/2: Göñlüm ḡayālī ḡaddüñe düşse ‘aceb midür / ‘Uşşāḡı ehl-i dil **üzebilmez** ḡayālden

üzden: Bu nedenle.

- G. 37/2: ḡahruñ ilen telḡ geḡdi çünkü ‘ömrüm dünyede / Yaşum **üzden** isteyüben şādmānlıḡdan ne sūd

üzül-: (Birisi tarafından) Üzüntü duymak, canı sıkılmak, müteessir olmak.

- G. 79/7: Bu Haṭāyī başdan ayaḡa **üzülmışdür** tamām / Nişe kim ol zülfüñe maḡrem hemīşe şānedür

V

vā: Vay, vah, yazık!

G. 32/3: 'Ömrüm hebāya gıtdı zi-endüh-ı rüzgâr / **Vā** hasretā ki aydamazam yāre 'ākıbet

G. 268/3: N'eyleyem bî-ihtiyār ayrıldum andan **vā** dirîğ / Ol menümlen hem-dem ü serdârı gıtdüm görmedüm

G. 367/4: Menüm vāyemi tā virmezsin ey dost / Şalupsan 'aşıkı âh ile **vāya**

vācib: İslām dinine göre yapılması gerekli olan.

G. 270/4: Cevr ü cefānı bûlbûl-i şeydāya kılmagil / **Vācib** degüldür ey şeh-i hûbân ne söyliyem

vācibü'l-vücūd: Allah'ın zihninde gerçekliğinin bulunduğunu ve yokluğunun düşünülemeyeceğini belirten sıfat (İA).

G. 30/2: Bâkîdür ol ki dirler anı **vācibü'l-vücūd** / Fermândur aña mümteniât ile mümkinât

va'd: Söz verme, taahhüt, ahit.

G. 105/1: Ey şanem niçün senüñ **va'düñ** hılâf olmuş durur / Mihrüñ az olmuş velî kahrüñ güzâf olmuş durur

G. 341/2: Müdde'ilen **va'de** kılma kavline kılmaz vefâ / Her yalancı yâr ilen sen 'ahd ü peymân eyleme

va'de: Bir iş için önceden belirtilen zaman, süre.

G. 1/1: Hüsni-i ruhsârüñ kim oldı cân u dil hayrân aña / **Va'de-i** devr-i kâmeriñi dapşurur devrân aña

G. 102/1: İşüm 'ışkuñda feryâd eylemekdür / Vişâlüñ **va'desin** yâd eylemekdür

G. 426/5: İrişdi **va'desi** bād-ı hazānuñ / Be-her sū gül hezārân hırmen oldı

K. 10/7: İrişdi **va'desi** şāhib-zamānuñ / Ulu dīvân kırıldı mahşer oldı

va'de-i vaşl: Kavuşma sözü vermek, vuslat vaadinde bulunmak; kavuşma zamanı.

G. 51/5: İntizārum **va'de-i vaşluñ** yolında her zamân / Her zamân dīvāne tek dağlara düşdüm bî-karâr

G. 219/3: **Va'de-i** vaşluñ yolında çoğ cefâ çekdüm velî / Derd-i 'ışkuñdan vücūdum olırs şekl-i hilâl

vādî: İki dağ arası veya ova, yer, taraf.

G. 9/3: Dil teşne olsa **vādî-i** hecrüñde ğam yimen / Lal'üñ zülâli çeşme-i zemzem durur maña

vāh: Üzüntü, keder, feryat figan bildiren ünlem.

G. 425/6: Günüzin aluben göñlini halkuñ / Gicesi eksük itme âh u **vāhı**

vāh yazık: Yazık, acınacak halde!

G. 151/6: Olsa bir yol ehli cân nādān katında **vāh yazık** / Hâk anı göstermesün ol kimseye düşvârdur

vaḥdet: Allah'a ulaşp Allah'la bir olma durumu; yalnızlık, uzlet, inzivâ.

G. 136/2: Mey-hâne küncin iste diyer sâki-i laṭîf / Öz **vaḥdetüñde** ol ki çü Allāh imiş gafûr

G. 145/7: Hâṭâyî **vaḥdet-i** cân bûlbûlidür / Cemâlüñ gülşen ü gül-zâr olupdur

G. 299/2: Gelmesün mey-hâne-i **vaḥdetde** hergiz müdde'i / Âb-ı kevşerden içen hummâra söyleñ gelmesün

G. 299/7: Çün Hâṭâyîdür bugün gül-zâr-ı **vaḥdet** bûlbûli / Dahı ol zâğ-ı siyeh gül-zâra söyleñ gelmesün

G. 312/8: Keşretüñ endişesinden bulmadı göñlüm feraḥ / Bulmadum **vaḥdet** anuñ şerr ile ğavgâsında men

G. 431/1: Ger dilerseñ vaşl-ı Hâk terk it göñül vesvâsını / Sil çerâğ-ı 'ışk ile **vaḥdetde** göñlüñ pasını

vaḥid: Benzeri olmayan, emsalsiz.

G. 40/10: Bu Hâṭâyî ḥaste-dil birliğüne ikrâr ider / **Vāhid** ü yektâ imişsin yâ 'Alî senden meded

G. 254/6: Yandurur gör dem-be-dem 'ışk od ilen dil-ḥasteni / Nûr-ı **vāhiddür** bugün pervâneye göndermişem

vahy: Bir emir veya hükmün Allah tarafından peygamberin kalbine bildirilmesi ve bu yolla gelen ilâhî haber; tanıkta sevgilinin Mushaf'a benzeyen güzel yüzü.

G. 186/3: Meger kim **vahy-i** münzeldür kaşuñlan kirpügüñ zülfüñ / Yüzüñ evrâkınuñ üste yazılmış satır-ı Kur'an tek

vā'iz: İbadethanelerde kalpleri yumuşatacak, sevâba, tâata, güzel ahlâka, iyiliğe, nefsi ıslâha sevkedecek, kötülüklerden tövbe ettirecek şekilde dînî konuşma yapan, nasîhat veren kimse; tanıklarda kaba zahid özelliklerini ihtiva eder.

G. 27/5: Der-mesâcid neylerem va'zın işitmek **vā'izüñ** / Güşe-i mey-hâne yigrekdür maña cām-ı şarâb

G. 131/4: Gâh u bi-gâh maña tevbe virür ol **vā'iz-i** şehir / **Vā'izüñ** tevbesi şāhā maña efsâne gelür

G. 136/3: Efsâne sözlü **vā'izi** görseñ melâmet it / Tâ halk içinde eylemeye râzını zühür

G. 139/5: Ey Hâtâyî ehl-i tevîdün katında bilmiş ol / **Vā'izin** bî-hüde güftârı kamu efsânedür

vakt: Belirlenmiş zaman, belirli zaman; bir işin olageldiği, yapılageldiği saat, gün veya mevsim.

G. 70/1: Ey gönül **vakt-i** bahâr ötdi hâzân olmuş durur / Su kenârında şanem serv-i revân olmuş durur

G. 76/3: Lâl oturma söyle ey cân murğı geldi nev-bahâr / Gitdi kış **vakti** aradan uş gül-istân devridür

G. 92/1: Dil-berâ bu derdüme dermân iderseñ **vaktidür** / Men fakîr üftâdeye ihsân iderseñ **vaktidür**

G. 92/2: Nev-bahâr oldı gözüm ister cemâlün görmege / 'Azm idüp gülşen saru seyrân iderseñ **vaktidür**

G. 92/3: Çoğ zamândur gonce tek bağrumnı pür-hûn eyledün / Lebleriñi gül teki hândân iderseñ **vaktidür**

G. 92/4: Zülmet-i hecrün firâkın çekmişem devrânda çoğ / Vaşluñı bu gönüme mihmân iderseñ **vaktidür**

G. 92/5: Hayli **vaktidür** kim Hâtâyî zülmet-i hicrân çeker / Lebleriñi çeşme-i hayvân iderseñ **vaktidür**

G. 93/1: Dil-berâ gam-gîn gönülni şâd kılsañ **vaktidür** / Bu yıhılmış gönümi âbâd kılsañ **vaktidür**

G. 93/2: Hayli müddetdür ki gönüm 'ışk ilen vîrânedür / Şimdi ol vîrâneni âbâd kılsañ **vaktidür**

G. 93/3: Ey şeh-i lutf u kerem bir kez işid feryâdumı / Bend içinden bendeni âzâd kılsañ **vaktidür**

G. 93/4: Firkatün derdinde çekdüm miñnet ü cevri ü cefâ / Şimdi vaşluñ yolına irşâd kılsañ **vaktidür**

G. 93/5: Çünkü derd-i 'ışkını olmaz nihân itmek anuñ / Ey Hâtâyî derd ilen feryâd kılsañ **vaktidür**

G. 96/3: Bülbülâ gül devridür efgân ider çoğ murğ-ı zâr / Nâle kıl oturma **vakt-i** merğzâr elden gider

G. 125/4: Bû-yı zülfünün irür bâd-ı şabâ **vakt-i seher** / Cân u dil bağçasıda müşk ile reyhân doludur

G. 145/6: Havâric neslini koymañ cihânda / Yakîn bil **vakt-i** Zü'l-fekâr olupdur

G. 152/3: Ey gönül feryâd u nâle **vaktidür** eyle figân / Şimdi şehriñden senün ol şâh-ı sultân ayrılır

G. 194/1: Tâ nice h'âb içinde hayâlün görem senün / **Vakti** durur ki şimdi cemâlün görem senün

G. 235/3: **Vakt-i** ecel gelürse melek cân içün maña / Yüzüñi görmedin aña cānum haçan virem

G. 239/4: Sabr-ı Eyyüb eyledüm şâhâ 'inâyet **vaktidür** / Dem-be-dem men intizâr-ı lutf-i Allâh olmuşam

G. 280/3: Düşmedüm sevdâ elinden bülbül-i cân oldı lâl / **Vakt-i güldür** çehreñ açup nev-bahâr olmaz mısın

G. 312/9: Ol Hâtâyîem ki sûret 'âlemin kıldum kabûl / Pâdişâh-ı **vaktam** uş bu gönüm eşyâsında men

G. 340/3: Sâkiyâ **vakt-i** tarabdur elde tutgil cām-ı mey / Kim benefşe mest olup nergis humâr oldı yine

G. 340/9: Ey Hâtâyî şâd olup beytül-hazenden çıh bugün / Bağ u bağça suyına **vakt-i** güzâr oldı yine

G. 360/5: Ey Mevâlîler bilün şâhib-zamānuñ **vaktidür** / Çalaram men kılıcı şâhib-zamānuñ 'ışkına

G. 368/3: Rişte-i cānumı şevk odına pervâne kimi / Yağdı tâ **vakt-i seher** şem'-i cemâlün bu gice

G. 379/5: Ey Hâtâyî şî'rüñi izhâr idersen **vaktidür** / Tuñfe içün her birin göndermege bir yaneye

G. 396/1: Tâ ki aḥşam **vakti** gördüm ey büt-i meh-rü seni / Gündüzin tâ şâm olunca isterem her sū seni

K. 8/6: Men çâkerem ol şâh Ḥasan pâdişeh-i **vakt** / Ḥaḥdur ki gönül tahtına sultân 'Alîdür

vâli: Devletin ve her bakanlığın ayrı ayrı temsilcisi olarak en yüksek il görevlisi, il yönetiminin başı. Tanıkta tasavvufi anlamda velayet devletin başında Hz. Ali'nin bulunduğu söylenmektedir.

G. 439/4: Menzile irdi olar kim yoluña başdı kâdem / Çünkü sensin **vâli-i** mülk-i velâyet yâ 'Alî

vâlideyn: Anne ve baba.

G. 356/21: **Vâlideynün** ma'nisin yâd eyleyüp her dem-be-dem / Cāhidü lafzında ifnâ kıldıguñ ya'ni ki ne

vâlih: Şaşmış, hayret içinde kalmış, şaşakalmış.

G. 16/6: Şeydâ vü mest ü **vâlih** ü hayrānam ey şanem / İhlâs ile yolında menem rind ü cān-fedâ

G. 17/4: Vâlih ü ser-geştedür 'âlemde ehl-i ma'rifet / Vechüñe ey gevher-i pâkîze-i arz u semâ

G. 29/4: Saña bu kün fekân **vâlih** bolupdur / Ki hüsnün şüret-i Raḥmāndur ey dost

G. 41/6: Der-beyâbân-ı taḥayyür kalmışam bî-hurd u h'âb / **Vâlih** ü ser-geşte vü hayrân u zâr u müstemend

G. 80/5: Bugün ihlâş u şıdk ile Hâtâyî **vâlih** olmuşdur / Ki yüzi şem'-i envârî saçı anuñ mu'anberdür

G. 81/5: Hüsnüñi her kim ki gördi **vâlih** ü hayrân olup / İşi anuñ dünyede feryâd ü âh olmuş durur

G. 139/3: Ey müselmānlar meni 'ayb itmeñüz 'âşık diyüp / Kim meni **vâlih** kılan ol nergis-i mestānedür

G. 227/4: Vâlihem bir kaddi tûbâ la'li kevşer yâra kim / Âsitānı ravza-i dârü's-selāmumdur menüm

G. 230/2: Şüretün gördüm nigârâ **vâlih** ü sevdâ-yı men / Firkatün dūr eyledi şabr u kararumdan menüm

G. 250/5: Didüm ey dil-ber Hâtâyî kim durur küyuñda zâr / Didi bir hayrân u **vâlih** nâ-tüvānumdur menüm

G. 262/4: 'İşk içinde **vâlih** u ser-mest ü hayrānam velî / Gör nice Mañşür teki men dâra muhtâc olmuşam

G. 313/5: Bu Hâtâyî haste-dil **vâlih** degüldür hüsnüñe / Gice gündüz işigünde pâsbân olmuş neden

G. 356/7: Her dem ey Leylî nigārum bendeni Mecnün teki / **Vâlih** ü gamgîn ü şeydâ kıldıgun yani ki ne

G. 397/3: Hayrân u **vâlih** oldı bu gönüm 'ale'd-devām / Bir katla tâ ki gördi anuñ hûb likāsını

G. 409/5: Tâ seni gördi Hâtâyî **vâlih** ü şeydâydür / Hānsı gözdür Ḥaḥ yüzün görgeç ki bîdâr olmadı

G. 430/5: Bu Hâtâyî dem-be-dem evşāfuñı oḥur senün / Mest-i cāvîdān olupdur **vâlih** ü hayrân kimi

K. 1/12: Lutf ile aḥvāline kılğil Hâtâyîñün nazar / 'İşk içinde **vâlih-i** didâr iden Perverdigâr

var-: Ulaşmak, vasil olmak; başına geldiği cümlelere “istersen, haydi” vb. anlamlar katar.

- G. 6/4: Zâhid öğünme tâli ‘i sa ‘dum diyüp yükü / Sen **var** işüne baht-ı siyâhum yeter maña
- G. 7/2: Mescide **varmak** ne hâcet didüm ey zâhid saña / Rûy ilen zülfi anuñ küfr ile imândur maña
- G. 51/2: Varma yanumdan menüm ey hecr-i dil-süzân dost / Dost u düşmen hamusı ağlar menümçün zâr zâr
- G. 73/5: Hânda **varsañ** ey Hâtâyî sen bu lafzı söylegil / Lâ fetâ illâ ‘Alî lâ seyfe illâ Zü’l-fekâr
- G. 99/5: Her kim anı severse Yezîdden ne fikri **var** / Çün kullarına havf ü hâtardan penâhdur
- G. 113/1: Ey şabâ bu ‘âşık-ı dil-hasteden dil-dâra **var** / Bülbül-i zâruñ dilinden gülşen ü gül-zâra **var**
- G. 113/3: Ol zamândan berlü kim gitdi veh ol şîrîn-zebân / Tütünün telh oldı ağız la ‘l-i şekker-bâra **var**
- G. 113/4: Haste-hâl oldum firâk u derd-i hecrinden anuñ / Lebleri derde tabîb ü gözleri bîmâra **var**
- G. 113/5: Ey Hâtâyî çün saña Hâk fazlıdur gam-h’âr olan / Gam yime derd ü belâdan dur yûri gam-h’âra **var**
- G. 124/7: Bu yola varmağ olmaz reh-nümâsız / Nice kim olasan sen söze kan **var**
- G. 124/8: Menüm hâlüm şehe ‘arz itmek içün / Yûri bād-ı şabâ sen bir zamân **var**
- G. 124/7: Bu yola **varmağ** olmaz reh-nümâsız / Nice kim olasan sen söze kan var
- G. 124/10: Mü’ezzin gice gündüz çağırur hey / İmâm geldi namâza dur uyan **var**
- G. 151/2: Var yakîn ehli bir erden iste bul maqşûduñ / Düş anuñ ayağına bil kim bu nâmûs ‘ârdur
- G. 151/4: Pîri yolın **varmayan** olmaz mürîd ü merd-i râh / Ol kemer kim bağlanupdur beline zünnârdur
- G. 162/6: Ey özin şîrüm diyen şahrâda rûbâh-ı hayl / **Var** evünde müş olgil çünki aşlan devridür
- G. 167/2: Çün irişdüm yüzüne buldum şîrâtü’l-müstakîm / Âb-ı hayvâna irişdi **vardıgumca** râhumuz
- G. 174/3: Dîv uğurlamışdı bir zerre dehânuñ nakşını / **Varmış** andan hâtem-i mühr-i Süleymân eylemiş
- G. 184/5: Ey Hâtâyî gülşene **var** hâk-i pâyın gör anuñ / Ger saña ol âhü gözlü müş-bü yâruñ gerek
- G. 220/5: Terahhüm kıl fakîre derd-mende / Şehûn virgüsine sen **varugil** ol
- G. 220/6: Muhibb-i hânedân olmağ dilerseñ / Hüseyin-i Kerbelâya **var** dahîl ol
- G. 240/5: Hâtâyî **varsa** vaşluñ gülşenine / Boyuñ serv-i hîrâmân tek dilerdüm
- G. 255/5: Bu Hâtâyî haste küyuñdan diler dür olmaya / **Varabilmen** çoğ üşencüm yâr senden küsmişem
- G. 266/3: Dün **varmış** idüm bağçaya gül dirmege ammâ / Sundum elümi bir güle şad hâra yoluğdum
- G. 273/1: Ğarîbem ‘âşıkam tenhâ vü zâram / Dilerem bir dahî ol yâra **varam**
- G. 311/4: Bir gönül avlar isen yüz Mekke **varmış** kimidür / Bir gönül incitseñüz yüz Ka‘be vîrândur bugün
- G. 332/1: Yüzüm sürüp **varuram** yâra karşı / Habîb ü münis ü dil-dâra karşı
- G. 350/1: Gel gönül pîr isteyelüm bu kadîm erkân ile / Gerçek oldur Hâk yolına **vara** baş u cân ile
- G. 351/5: Ey Hâtâyî yâr yolına cânunu itgil fedâ / Geç bu dünyâ şöhetinden sen anı **var** isteme
- G. 355/18: Vargil ey bād-ı şabâ ol ‘anber-efşân zülfe di / Bu kamer devrinde devrân itdigüñ ya ‘ni ki ne
- G. 362/6: Nesne kim Hâkdan gelendür andan olgil bî-günâh / Ey gönül **var** şad-kâm olgil Hâkuñ cefâsına
- G. 366/5: Senüñ cevruñden ey sultân-ı ‘âlem / Hâtâyî baş alur **varur** Hıfâyâ
- G. 374/4: Doğru **vargil** bu yola kim doğrılık dost kapusu / Egri dîvânda utanur anda ikrâr olmasa
- G. 380/3: İşigünde şikâyet kıl şikâyetler be-ğâyet kıl / Menüm derdüm rivâyet kıl ne vaşfum **var** çünân söyle
- G. 394/2: Küyuñdan özge murğ-ı gönül dutmadı mağâm / Bülbül ne yire **vara** görüp tâze gülşeni
- G. 417/5: Şehâ bu doğru yola **varmağ** içün / Senüñ tek reh-nümâ ister Hâtâyî
- G. 437/1: Ey bād şubh-dem yûri **var** ol nigâra di / Ey boyı serv ü yüzi gül ü gül-‘izâra di
- K. 5/7: Münâfık **varmadı** şer‘üñ yolına / Dâlâletden itürdi doğru râhı
- M. 2/14: Yaratmadı tek elde beş barmağı / Ki herkesle bile yolın **varmağı**
- M. 2/22: Ere leşker ilen **varan** er midür / Ğanîmi başanlar o leşker midür
- M. 2/26: Men olam Ğanîme **varup** korhusuz / Sağınma ki bahup direng eylerem
- Mus. 1/19: Var imdi aña eyle sırrı behem / Getüren vücûdı beri ez-‘adem

varan: sıfat-fiil Ulaşan kimse.

Mus. 1/41: Mesîhe yetüren dem-i cân-fezâ / **Varan** bâ-Muhammed be-bezm-i Hudâ

varıl: Ulaşılmak.

G. 351/2: Var u varlığ virmeyince şâha **varılmaz** imiş / Sen özüñi şâha dapşur dahî gel var isteme

var: Kâinatta veya düşüncede bulunan, mevcut olan (şey); sâhip olunan şeylerin bütünü, mal, servet; varlık.

- G. 16/9: İnsan yirde gökde melek yoğ idi henüz / Sen **var** idüñ cihânda eyâ dürr-i ibtidâ
- G. 25/2: Çıh sen ol yâruñ küyından ey rakîb-i rû-siyeh / Haste bülbül **var** iken neyler gül-istânda Ğurâb
- G. 27/9: Uş Hâtâyî gamdan inceldi bu âh u derd ile / **Var** iken bülbül neden bustâna girmişdür Ğurâb
- G. 13/2: Tâ ki ‘ışkuñ belâsı cânuma kâr eyledi / Ey tabîbüm bilmezem kim **var mı** bu derde devâ
- G. 42/5: Çıhmaya miskîn Hâtâyî gönîli zülfüñden n’ola / İşi seyr olur anuñ her hânda **var** seyyâreler
- G. 51/1: Hâr boldı yüregüm hecrüñden ey gül yüzlü yâr / Yâr bağrum yarasın gör kim nice hâr anda **var**

- G. 71/3: Firākuñdan ne fikrüm **vardur** ey dost / Vişālūñ her gice mihmānemizdür
- G. 81/3: Müdde'lerden dañı cānāne fikrüm **var** menüm / Bendeye sen kimi sultāñ çün penāñ olmış durur
- G. 94/5: Dünyenüñ **var u yoñundan** ey Haṭāyī ğam yime / Saḡlayan dāyim seni şol sāye-i Sübhāñ durur
- G. 98/5: Ey Haṭāyī koyma yāruñ dāmenin elden müdām / Kim ki işin süst dutar her ne ki **var** elden gider
- G. 110/2: Şāh-ı Merdānuñ yolında çoñ kişi **vardur** velī / Āferīn ol başa kim miñ başa bir baş oynadur
- G. 113/2: Söyle kim ol Türk-i mestī nice tır-endāz imiş / Kim menüm bağrumda andan şad hezārān yara **var**
- G. 118/3: Olardan özge kim **vardur** maña di / Hüdādur Muştāfādur Murtażādur
- G. 119/3: Niçe kim enbiyā vü evliyā **var** / Kāmusı kaṭredür 'ummāñ 'Alīdür
- G. 124/1: Haḡun nüshalarında bir beyāñ **var** / Muḡarrer bil ki aña ḡana ḡan **var**
- G. 124/2: Başum ḡurbāñ yolında mürşid-i Haḡ / Nice yüz miñ teki cāna ḡıyan **var**
- G. 124/3: Elüñ **var** yaḡşı kırduñ sen Yezīdi / Cihāñ-dār olasın tā kim cihāñ **var**
- G. 124/4: Henüz Şāh Haydaruñ ḡanı ḡalupdur / Yezīde bir dañı küllī ḡıran **var**
- G. 124/5: Yaḡīñ iḡlāş gerek 'ışkuñ yolında / Yüri münkir la'tın sende gümāñ **var**
- G. 124/6: Saña münkir direm görmezsin anı / Güneşden ehl-i ḡaḡ katna 'ayāñ **var**
- G. 124/9: Yükiş ḡavf eylemen 'ışkun yolında / Refīküm ḡāzilerden kārvañ **var**:
- G. 124/11: Sefer ḡıl dur oturma ey Haṭāyī / Ki şehr-i Erdebīlde ḡānedāñ **var**
- G. 126/4: Çıhsa sarāydan bu cihāñ **varı** sin dutar / Bir mürşid-i ṭarīkat-i pīr ü cevāñ ḡopar
- G. 132/1: Dil-berā mihrüñ ezelden şıdk ile cānumda **var** / Andan özge kimse yoñdur kim bilür Perverdigār
- G. 142/4: Kalmadı hiç kār u bārı bu Haṭāyī ḡāstenüñ / Anuñ ile kār u bārum her çī **varumdur** gider
- G. 143/1: Boyuñ bir serv-i ra'nādur güli **var** / Semen üzre perīşāñ kāküli **var**
- G. 143/2: Ne nāzūkdür cemālūñ ḡülşeni kim / Gül-i ter üzre nāzūk sūnbüli **var**
- G. 143/3: Ne ḡülşendür yüzüñ kim çevresinde / Hezārāñ 'andelīb ü bülbüli **var**
- G. 143/4: Nice mest ü ḡumār olmaya çeşmüñ / Öñinde leblerüñ kimi müli **var**
- G. 143/5: İnanma zülfi 'ahdine Haṭāyī / Ki anun bir başı vü miñ dili **var**
- G. 144/1: Cihānda 'āşikuñ çoñ adı **vardur** / Ki her birisinüñ bir dadı **vardur**
- G. 144/2: Bugün sen ḡusrev-i şīrīñ dehānsın / Senüñ tek Şīrinüñ Ferhādı **vardur**
- G. 144/3: Bu 'ışkuñ öñine durmaz daḡ u daş / Yavuz iti külüñg fülādı **vardur**
- G. 144/4: Her işi 'ışk ile dutgil cihānda / Ki 'ışk ile olan bünyādı **vardur**
- G. 144/5: Ne yirde bir gözi āhū olursa / Muḡarrerdür anuñ şayyādı **vardur**
- G. 144/6: Cemī'-i bendenüñ **vardur** niyāzı / Kāmu göñüllerüñ murādı **vardur**
- G. 144/7: Udabilmez munı devr-i zamāne / Ki bir oynayıcı nerrādı **vardur**
- G. 144/8: Zuhūr oldı oyunçı rind ü ḡallāş / Vilāyetden anuñ irşādı **vardur**
- G. 144/9: Saḡınmañuz Haṭāyī derdini söz / Ki söyler söyledür üstādı **vardur**
- G. 145/1: Bize zātuñ ezelden **var** olupdur / 'Aliyyü'l-Murtażāya yār olupdur
- G. 147/2: Gül-i ḡoş-bü **var** iken elüm tikene sürtmezem / Kebk-i ra'nā **var** iken zāḡı şikār itmek m'olur
- G. 148/3: Ehl-i Haḡḡa cāñ fedā ḡıl cehl ile olma refīk / Çün 'anādil **var** iken zāḡı şikār itmek nedür
- G. 169/3: Hüdāya şükr 'aceb rāḡat u şafāmız **var** / Bir oldı dost ḡamuñdan derün u zāḡirümüz
- G. 151/5: Her kimüñ 'ālemde bir dil-ḡāñı **vardur** dostdan / Zāḡidüñ ārzūsı cennet 'āşikuñ dīdārdur
- G. 172/4: Çün ezelden 'ışkuñuz cānumda Haḡdandur naşīb / Haḡ bilür kim tā ebed göñlümde **vardur** ol heves
- G. 173/4: Senüñ simīñ zenaḡdānuña ey dost / Ne ḡaddüm **var** diyem dendāñ oturmış
- G. 184/2: Baḡmanam gül yüzine ḡüsnüñ **var** iken ey perī / Neylerem nergisni men ol çeşm-i bīmāruñ gerek
- G. 192/1: Her kimüñ kim derdi **var** dermāna göndermek gerek / Her kimüñ kim derdi yoḡ vīrāne göndermek gerek
- G. 192/2: Her kimüñ cānında ḡüblar ḡasreti **vardur** müdām / Dünyede 'ār itmesün dīdāra göndermek gerek
- G. 192/3: Dinmeyen dindirmeyen girmek gerek öz küncine / Her kimüñ sevdāsı **var** seyrāna göndermek gerek
- G. 192/4: Her kim ikrār ehlidür yoñdur nizā' ḡoy dīñlesün / Her kimüñ da'vāsı **var** dīvāna göndermek gerek
- G. 192/5: Bu Haṭāyīdür bugün meydānda ḡarb-ı dest ilen / Her kimüñ sevdāsı **var** meydāna göndermek gerek
- G. 197/3: Dīñlemen āheng-i ḡumrī bülbülüñ şavtın ki **var** / Güş u dilde her dem-ā-dem ḡıl ü ḡālūdür senüñ
- G. 205/3: Ruḡuñ yā Rab ne güldür kim fiḡāna düşdi bülbüller / Ki şevḡinden anuñ her dem ḡuzürü **var** gül-istānuñ
- G. 206/2: Ne Hızr anı görüpdür ne Mesīḡā / 'Acāyib ḡalkı **vardur** Zü'l-celālūñ
- G. 215/5: Ey Haṭāyī ḡullaruñ ümmīdi **vardur** raḡmete / Sırr-ı settārın nazarı ḡamudadır yā Resül
- G. 248/5: Var iken göñlüm açıldı ser-bülendüm nişe kim / Servi boylu ḡonce leblü gül-'izārum bulmışam
- G. 253/1: Yoḡ idi bu yir ü gökler men ezelden **var** idüm / Gevherüñ yek-dānesinden ileri pergār idüm
- G. 253/4: Girdüm ādem cismine kimsene bilmez sırrımı / Men bu beytu'llāḡ içinde tā ezelden **var** idüm
- G. 257/9: Hüseyniyem Yezīde la'netüm **var** / Haṭāyiyem 'Alīnüñ çākeriyem
- G. 277/1: Ey dirīḡa gitdi gelmez ol gül-endāmum menüm / Ne ḡarārüm **var** ne şabrum u ne ārāmum menüm
- G. 282/1: Gel ki cānā senden özge tende men cāñ istemen / Tā ki sen **varsın** menüm cānumda cānāñ istemen
- G. 282/5: Öyle şanma kim Haṭāyī mihr-i rüyuñ terk ide / **Var** iken dilde ḡayālūñ özge mihmāñ istemen
- G. 285/1: Çün senüñ tek yār buldum özge men yār istemen / Senden ayru cümle-i 'ālem dañı **var** istemen

- G. 308/5: Hamunun küfr ile imanı **vardur** / Menüm küfr ile imānum ne dirsın
G. 309/3: Hezārān türlü türlü senden ötrü / Ki **vardur** mende şāhuñ göñli bilsün
G. 316/3: Mürşidüñ yolın gidüben ehl-i taḥkīk olgilen / Yoḥsa **vardur** şāh bilür cümle için bir Qurān
G. 317/5: Zihī bülbül ki şevkinden ne şabrı **var** ne ārāmı / Düşüpdür gülşen içinde hezārān kāl u kıl andan
G. 320/3: Didüm ey cān sende **var** mı bir devā dır bilmezem / Ey cefā-cū çün cefā bildüñ vefā bilmez misin
G. 351/2: Var u varlıgı vermeyince şāha varılmaz imiş / Sen özüñi şāha dapşur daḥı gel var isteme
G. 369/7: Ey Ḥaṭāyī sen Ḥaḳı tanı özüñde sākin ol / Daḥı söz **var** söyleme söz bu hemāndur bilene
G. 372/1: Menem sultān-ı ‘ālem cān içinde / Yirüm **vardur** kamu cānān içinde
G. 372/5: Göñülde küfr ü imān dopdoludur / Yakīn bil küfri **var** imān içinde
G. 375/6: Ger mihr ü ger cefā vü sitem sendedür ḥamu / Her nesne **var** kılursa rızādur Ḥaṭāyīye
G. 381/6: Nāzar kılğıl Ḥaṭāyīye sözin sındurmağıl cānā / Kuluñ çoḥ nāzişi **vardur** senüñ tek şāhı yanında
G. 383/3: Miḥrābı **var** o zāhidüñ ammā ki ‘āşika / Ma ‘şukınuñ ayağı izi kıblegāh ola
G. 384/9: Var mıdur bir kimse yā Rab ehl-i ‘uşşāk içre yār / Bu Ḥaṭāyī ḥaste-dil tek ‘āşık-ı dīdār ola
G. 387/4: İncimen derdünden ey göñlüm alan nāzük şanem / **Var** durur mihr-i lebüñ göñlümde dermānum kimi
G. 398/1: Yoḥ durur ‘ālemde bir daḥ ḥüsın ilen yārım kimi / Yā cemāl ehlinde kim **var** ol cefā-kārum kimi
G. 402/4: Giceler meclis içinde oturur ol ser-firāz / Öyle miḥmāndur k’anuñ her yirde **vardur** ‘izzeti
G. 404/4: Tā ezelden **var** menüm güşümde ‘ışk āvāzesi / Çalma ey muṭrib daḥı meclisde ‘ūd u çeng ü nāy
G. 408/4: Bir mūr-ı ḥastenüñ ki kapuñda maḳāmı **var** / Men ol maḳāma mülk-i Süleymān disem yiri
G. 409/4: Ḥanda kim ma‘şuk ola kūymda **vardur** çoḥ raḳīb / Ḥansı güldür kim anuñ yanında bir ḥār olmadı
G. 423/2: Ezelden sevgüñüz **var** idi cānda / Sen öyle şanmagil kim imdi düşdi
G. 423/7: Ne kaygum **var** raḳībüñ fitnesinden / İştüdüm kuyı kazan kendi düşdi
K. 6/11: Hüseyñiyem Yezīde la‘netüm **var** / Ezelden men duçar-ı Ḥayberiyem
K. 14/10: Ādem-i ḥākī henüz olmamış idi mā u tīn / Bu cihān ehli yoḥ iken **var** sensin yā ‘Alī
K. 16/12: Bahādūr gāziler koydı başında tāk-ı devlet **var** / Budur Mehdī zamān devri cihān nūr-ı beḳā geldi
M. 2/16: Çü erden ere fark **vardur** yakīn / Berāber imez āsumān u zemin
T. 9/2: Ey Ḥaṭāyī kimde **var** mihr-i ‘Alī / Raḥmet-i Ḥaḳ bāğ-ı rızvāndur yiri

var it-: Yok iken yaratma, mevcut etme.

- K. 1/1: Ey ki yoḥdan bu cihānı **var** iden Perverdigār / Yiri kāyim gökleri devvār iden Perverdigār

varlıg: Bir kimsede var olan güç, yetenek, sermāye vb. şeylerin bütünü; bulunma, mevcûdiyet, vücut.

- G. 351/2: Var u **varlıg** vermeyince şāha varılmaz imiş / Sen özüñi şāha dapşur daḥı gel var isteme
G. 361/4: Gözi yağmacılar geldi meni yağmaladı küllī / Elümden **varlıgum** aldı götürdi anı şahrāya
K. 1/2: Küntü kenzen āyeti vaşfuñda olmışdur nüzül / **Varlıgına** kün fekān ikrār iden Perverdigār

vaşf: Bir kimse veya şeyin taşıdığı hal, sıfat, nitelik; övme.

- G. 47/5: **Vaşfında** anuñ Ḥaṭāyī ḥayrān / Ger san‘at ise budur hemāndur
G. 57/11: Men Ḥaṭāyīyem şehüñ **vaşfını** dāyim söylerem / ‘İşk ile bel bağlaram defterle dīvān mendedür G.
G. 105/3: Şüretüñ el-ḥamdudur **vaşf-ı** cemālūñ ve‘d-ḡuḥā / Çün şıfātuñ süre-i Qur‘ānda kāf olmuş durur
G. 106/5: Nice terk itsün Ḥaṭāyī kūyuñuznuñ **vaşfını** / Kim şikeste bülbülüñ dāyim yiri gül-zārdur
G. 206/4: Muḳadderdür maña rüz-ı ezelden / Diyem ‘ālemde dāyim **vaşf-ı** ḥālūñ
G. 227/5: Bu Ḥaṭāyīñüñ sözine münkir olma zāhidā / Bir perīñüñ ḥüsni **vaşfında** kelāmumdur menüm
G. 260/5: Ḥayli demdür kim Ḥaṭāyī yārınuñ **vaşfın** yazar / Birine miñdür anun dīdārı ḥālī sevmişem
G. 270/1: La‘lūñ katında **vaşf-ı** Bedaḥşān ne söyliyem / Yāḳūtı men berāber-i mercān ne söyliyem
G. 327/14: Gel ey Sultān Ḥaṭāyī sen oḥı **vaşfın** güzel şāhuñ / Karadur münkirüñ kalbi üregi seng-i mermerden
G. 359/2: İster raḳīb **vaşf-ı** dehānuñ ḥayālını / Ol dīvi gör ki mühr-i Süleymān diler yine
G. 377/1: Çekdüm yed-i kudretten cān şafḥasına ḥāme / Yazdum ḥaṭ u ḥālūñden **vaşfuñı** ‘aceb nāme
G. 380/3: İşigünde şikāyet kıl şikāyetler be-gāyet kıl / Menüm derdüm rivāyet kıl ne **vaşfum** var çünān söyle
G. 389/3: ‘Ārızınuñ nisbetin **vaşfın** cihānda söylerem / Gülşen-i cennetde bitmiş şol gül-i ḥandān kimi
G. 402/2: Vaşfınuñ şerḥin dimekte nutkı yoḥdur kimsenüñ / Ḥaḳ ḥümāyün eylemiş bezm içre şāhib-devleti
G. 439/6: Vaşfuñı söyler Ḥaṭāyī şükr idüp eyler niyāz / Ol zamāndan kim aña kılduñ işāret yā ‘Alī
K. 1/2: Küntü kenzen āyeti **vaşfuñda** olmışdur nüzül / Varlıgına kün fekān ikrār iden Perverdigār
K. 4/11: Men şı‘r ilen ḥaçan yetem evşāf-ı zātuña / Qur‘ānda çünki **vaşfın** ider ve‘d-ḡuḥā seni
K. 11/6: Ol ‘Alisin kim senüñ şānuña geldi Hel etā / **Vaşfuñ** oldı ma‘nī-i Qur‘ān ser-ā-ser yā ‘Alī
K. 19/8: Ol Muḥammed ki Taḳīdür **vaşf** aña taḳvā ile / Rāstī bilüñ anı cūd u ‘ināyet maḫarī

vāşıl: Kavuşan; ulaşan, erişen.

- G. 293/3: Vaşla **vāşıl** olmak için ‘āşık-ı dil-ḥasteler / Sıdk ile el götürüp Cebbāra döndermiş yüzün

- G. 339/6: Tā ki vaşluñ oldı **vāşıl** bu Hāṭāyī ḥasteye / Bir ṭabībe beñzer ol kim geldi bīmār üstine
G. 350/2: Cānı terkin kılmayan cāñāna **vāşıl** olmadı / Kıl gerek kim maḥrem ola ḥazret-i sulṭān ile
G. 363/6: Dilersen Hāḫḫı ḥāḫḫa **vāşıl** itmek / İrişdür fī'l-maḫāmi lī ma'allāh
G. 386/7: Meni bilgil hemişe **vāşıl-ı** Hāḫ / Zi-ğayr-ı Hāḫ cūdāyam geldüm imdi
G. 425/5: Ṭarīḫ-i vaşl olan 'āşıklık imiş / Dilersen **vāşıl** olmak ḳoyma rāhı
K. 17/12: Ḥasan 'Askerini cāndan sevenler Hāḫḫa **vāşıldur** / Anuñ egnine raḥmetden niçe dürlü ḳabā geldi
M. 1/22: İlāhī sen murādum ḥāşıl eyle / Meni sen Muşṭafāya **vāşıl** eyle

vaşl: Ulaşma, birleşme; Sevdigine kavuşma, vuslat.

- G. 3/2: Tā ki sen gitdün yanumdan ey dil-ārāmum menüm / Hālet-i **vaşluñ** gönülde pāsbān ḳaldı maña
G. 5/1: Cān olmaz ise sen teki cānān yeter maña / **Vaşluñ** bu ḥaste gönülme dermān yeter maña
G. 9/5: Miskīn Hāṭāyī **vaşl** ile yüz ıl yaşar müdām / Bu 'ömr kim zamānede bir dem durur maña
G. 25/4: Cennet-i **vaşluñdan** ey cānum meni dūr eyleme / Kim firāḳuñ āteşinde çekmişem dāyım 'azāb
G. 39/4: Bu elümdür dāmenüñüz yā 'Aliyyü'l-Murtaẓā / Būy-ı **vaşluñdur** senüñ her derde dermānum meded
G. 51/7: Dil-figār oldı Hāṭāyī firḳatüñden rüz u şeb / Rüz u şeb **vaşluñ** ḥayālī gözde ḳaldı yādigār
G. 53/3: Vaşl olmaz ise yüzüñi görmek maña müdām / Kūyından ey şanem maña bir bū gelür gider
G. 64/2: Gel ḥumārüm yaz menüm **vaşluñ** meyinden ey perī / K'ol şarābuñ ḥasreti baḡrum kebāb itmiş durur
G. 69/6: Kim anuñ **vaşlına** bir dem irişse / Cemi'-i mülk-i 'ālemden berīdür
G. 83/1: Dü zülfüñden maña bir bū gerekdür / Senüñ **vaşluñdan** ancaḫ bu gerekdür
G. 92/4: Zülmet-i hecrüñ firāḳın çekmişem devrānda çoḫ / **Vaşluñı** bu gönülme miḥmān iderseñ vaḳtidür
G. 93/4: Firḳatüñ derdinde çekdüm miḥnet ü cevır ü cefā / Şimdi **vaşluñ** yolına irşād ḳılsañ vaḳtidür
G. 98/1: Ey gönül yār **vaşlını** ḳoyma ki yār elden gider / Sen bu işe ḳılma takşir iḥtiyār elden gider
G. 101/2: Vaşl ümīdine gezer miskīn gönül olmaz helāk / Yoḫsa çoḫ hicrān belāsi çeşm-i bīmārındadır
G. 102/4: Virürmen ḡam dile ümmīd-i **vaşluñ** / Bu resm ilen anı şād eylemekdür
G. 105/5: Men niçük hecrüñde vaşluñ lezzetinden kām alam / **Vaşluñ** ilen hecrinüñ işi muşāf olmış durur
G. 114/5: Bu Hāṭāyī düşeli şoḫbet-i **vaşluñdan** ıraḡ / Baḡrı büryān kimidür hem gözi giryān kimidür
G. 122/1: Dil-berā 'ışḳuñ senüñ cismümde cānum cānidur / **Vaşl-ı** ruh-sāruñ ḥayālī gönülümün miḥmānidur
G. 123/5: Devlet-i **vaşluñ** diler miskīn Hāṭāyī her zamān / Hāk-i pāyuñ tek maḫāmi āsitān üstindedür
G. 128/3: Zāhidüñ cevırinde ger vīrān olursa mülk-i dil / Ḡam degül cānā çü **vaşluñdan** yine ma'mūr olur
G. 136/4: Bolsun bu māl ü mülk ve ger hīç bolmasın / Niçün ki **vaşl-ı** yārdur ancaḫ maña zārür
G. 139/4: Dil-berüñ **vaşlından** ayru bu dil-i mehcūrumuz / Fıkr ü endüh u firāḳ u derd ile hem-ḥānedür
G. 137/2: Sīnemün süzından ey dil-ber yanar 'arş ile ferş / Ağlaram bülbül kimi **bī-vaşl-ı** gül-zār uşta gör
G. 156/2: Cān-ı şirīnüm firāḳ u hecr ile bolmış za'if / Şimdi yüz miñ ḥasret ile **vaşl-ı cānān** arzular
G. 167/5: Ka'be-i **vaşluña** virdüm cānumı ḳurbān velī / Hacı oldum ḳan tökerem ḥani ḳurbān-ḡahumuz
G. 170/3: Vaşluñdan ayru miḥnet ü hicrān içinde men / Eflāke düşdi ḡulgüle-i süz-ı āhumuz
G. 180/5: Hāṭāyī devlet-i **vaşlından** ol yüzi güneşüñ / Senüñle hem-dem olupdur yaḳın 'ināyet-i 'ışḳ
G. 184/1: Firḳatüñ çekdüm nigārā **vaşl-ı** ruh-sāruñ gerek / Ḥaste-ḥālem dil-berā la'l-i şeker-bāruñ gerek
G. 193/4: Dünyāda gerçi olmadı **vaşluñ** maña nasīb / Gönüm gözinde ḥayl-i ḥayālün diler senüñ
G. 198/2: Rüz-ı mi'rāc-ı Nebī **vaşluñ** gūnidür ey melek / Ḳābe ḳavseyñ ol dü-ebrü-yı hilālündür senüñ
G. 198/3: Dil-berüñ **vaşl-ı** kemālin çoḫ görüpsen ey raḳīb / Ey kemāle yetmemiş şimdi zevālündür senüñ
G. 204/3: İster idüm sāye-i vaşluñda ey cān diñlenem / Uşta zūlm itdün maña **vaşluñı** hicrān eyledün
G. 218/2: Devr-i ruḫuñda şükr-i İlāh eylesem revā / **Vaşluñ** gūni irişdi firāḳ oldı pāy-māl
G. 219/3: Va'de-i **vaşluñ** yolında çoḫ cefā çekdüm velī / Derd-i 'ışḳuñdan vücūdum olırs şekl-i hilāl
G. 225/4: Gözümi yaş itdi hicrān **vaşl-ı** rüyüñ görmedüm / Ḳāmetüm ham kıldı ḡam ḳadd-i şemālün görmezem
G. 227/2: Dil-berüñ **vaşlından** ayru istemen her şubḫ u şām / Yüzi şubḫumdur velikin zülfi şāmumdur menüm
G. 240/5: Hāṭāyī varsa **vaşluñ** gülşenine / Boyuñ serv-i ḥırāmān tek dilerdüm
G. 242/7: Hāṭāyī ḥastedür **vaşluñ** gedası / Ḳapuñdan vāye vü iḥsāna yetdüm
G. 232/4: Ey şanem bu miḥnet ü hecr ü firāḳuñdan senüñ / Ger ḥarāb idüm velī **vaşluñdan** ābād olmışam
G. 280/4: Munca miḥnet çekdüm ey dil zülmet-i hicrān şebi / Ol mehüñ **vaşlına** yetdün baḥtiyār olmaz mısan
G. 283/1: Gönüm ister **vaşluñı** ey sevgü cānān yeñiden / Āb-ı la'lünden ḳılam bu derde dermān yeñiden
G. 286/3: İstemez bu ḥaste gönüm özgelernüñ minnetin / Cānuma **vaşluñdan** özge nesne ḡam-ḥ'ār olmasun
G. 289/1: Görmek ister yüzüñi 'ışḳ ile bu cān şimdiden / Ey perī **vaşl** ile ḳılḡil derde dermān şimdiden
G. 293/3: Vaşla vāşıl olmak için 'āşık-ı dil-ḥasteler / Şıdk ile el götürüp Cebbāra döndermiş yüzün
G. 302/6: Vaşluñ nevāsın istese cānum 'aceb degül / Muḥtāc olur hemişe ḡanīye gedāy olan
G. 329/3: Ḳuşum pervāz ider her dem kafesden / Ḳarār itmez meger **vaşluñdan** ayru
G. 339/6: Tā ki **vaşluñ** oldı vāşıl bu Hāṭāyī ḥasteye / Bir ṭabībe beñzer ol kim geldi bīmār üstine
G. 342/4: Rāḫat-ı **vaşluñ** umarken geldi hecrüñ zaḫmeti / Ey perī niçün ḳoyarsın derdi dermān üstine
G. 343/5: Bu Hāṭāyī ḥaste-dil her dem ümīd-i **vaşl** için / Döşemişdür yüzini ḳapuñda topraḡ üstine

G. 355/5: 'Âşıkun **vaşl** ile bir dem gönlünü şād itmeyüp / Bu harāb-ābādı vīrān itdigün ya'ni ki ne
G. 355/29: Aldı zemzem Ka'be-i **vaşluñ** şafāsından gözüm / Tarf-ı dil derdine dermān itdigün ya'ni ki ne
G. 384/8: Vaşl ile şād eyle kurtar dürlü ğamlardan meni / Derd-i hicrānuñ çeken key bu dil-i efgār ola
G. 388/4: Gözyaşum rüd-hānesi ahdı ğamuñdan oldı baħr / **Vaşl** ile dutġıl elüm kurtar bu deryādan meni
G. 406/7: Hāṭāyī **vaşla** yetdi çın u taħķīķ / Saña yārdan hāṭālar yahşı geldi
G. 429/4: Sevüpdür sīm-i dünyāyı koyupdur **vaşl-ı** dil-dārı / Hācan kim doğru söz disem olur hışm ile ner şüfi
G. 431/1: Ger dilersen **vaşl-ı Hāķ** terk it gönül vesvāsını / Sil çerāġ-ı 'ışķ ile vahdetde gönülñ pasını
G. 434/4: 'İyd oldı bugün cān-ı Hāṭāyī saña kurbān / **Vaşluñ** mededi çün şeb-i hicrānuma düşdi
K. 16/15: Hāṭāyī haste ol şāhuñ cemālin **vaşlını** ister / Revān vir cān şatun algil ki 'alem-i cān-bahā geldi
M. 1/2: Menem bir bende-i miskīn kapuñda / Gezermen kû-be-kû **vaşluñ** tapuñda

vaṭan: Bir kimsenin doğduğu, yaşadığı yer, memleket.

G. 129/4: **Vaṭandan** ayru düşdüm dād u feryād / Ğarībüm ğam-güsārum anda n'eyler
G. 178/1: Tā ki düşdüm ey ḥabībüm Ka'be kūyuñdan ıraġ / Senden ayru murġ-ı dil dutmaz **vaṭan** der-bāġ u rāġ
G. 296/3: Ol yüzi gül zülfı sünbül kāmıti serv-i revān / Rüz u şeb dutmış durur çeşmüm kenārında **vaṭan**

vāveylā: Çıġlık, feryat, yaygara.

G. 211/1: Āh u **vāveylā** ki ol gül ruḥ perī yārum degül / Men aña yār oldum ol yār-ı vefā-dārum degül

vāy: Acı ve üzüntü duygusunu ifade eden ünlem.

G. 215/3: İsmüñi zıkr eyleyen maḥşer gününde ğam yimez / **Vāy** kıyāmet aña kim senden cüdādur yā Resül

vāye: Nasib, kismet.

G. 242/7: Hāṭāyī ḥastedür vaşluñ gedāsı / Kapuñdan **vāye** vü ihsāna yetdüm
G. 302/4: Āh vāy ki kām u **vāyemi** virmez tükendi 'ömr / 'İşkında gice gündüz işüm āh u vāy olan
G. 359/5: Miskīn Hāṭāyī kapuña geldi 'ināyet it / Hüsnüñ gedāyı **vāye-i** ihsān diler yine
G. 367/4: Menüm **vāyemi** tā virmezsin ey dost / Şalupsan 'āşıkı āh ile vāya

va'z: Vaaz, dini öğüt; ibâdet yerlerinde yetkili ve görevli bir kimse tarafından yapılan dînî konuşma.

G. 27/5: Der-mesācid neylerem **va'zın** işitmek vā'izüñ / Güşe-i mey-hāne yigrekdür maña cām-ı şarāb
G. 388/3: Zāhidā virme naşīhat 'ışķı men terk eylemen / **Va'z** ileñ qorḥudmagil imrüz u ferdādan meni
K. 12/7: Ḥadıṣ ü **va'z-ı** Qur'āndan ne bulduñ gelgil ey zāhid / İmāmuñ ismi Qur'āndur ḥadıṣ Allāhu ekberdür

ve: bağlaç İki kelime, cümle ve öbeği birbirine bağlar, ile.

G. 66/2: Şād u feraḥ bolup dil ü cānum zebānuma / Ehlen **ve** ḥayr-maḥdem ü şād merḥabā gelür
G. 136/4: Bolsun bu māl ü mülk **ve** ger hıç bolmasın / Niçün ki vaşl-i yārdur ancak maña zārür

ve'd-duḥā: Duha suresi. Kur'an-ı Kerim'in 93. suresidir. 11 ayettir. Duha "kuşluk vakti" demektir.

G. 105/3: Şüretüñ el-ḥamdudur vaşf-ı cemālün **ve'd-duḥā** / Çün şıfātuñ süre-i Qur'ānda kâf olmuş durur
K. 4/11: Men şı'r ileñ ḥācan yetem evşāf-ı zātuña / Qur'ānda çünki vaşfin ider **ve'd-duḥā** seni

ve'l-leyl: Leyl suresi. Kur'an-ı Kerim'in 92. suresidir. 21 ayettir. Leyl "gece" demektir.

G. 163/3: Süre-i **ve'l-leyl** zülfüñ gözlerüñ ni'me'l-başar / Līk sübhāne'l-lezī esrā durur esrāruñuz
K. 16/13: Özi Yāsīn dili Ṭāhā yañaġı Kāf v'el-Qur'ān / Kaşı nün u saçı **ve'l-leyl** yüzi şemsü'd-duḥā geldi

ve's-selām: "İşte o kadar, son söz bu" anlamında sözü kısa kesmek için kullanılır.

G. 251/5: Çün senüñ evşāfına yetmez Hāṭāyīñüñ sözi / Uş bu ebyāt üste ḥatm oldı kelāmum **ve's-selām**

ve's-şems: Şems sûresi, Kurân-ı Kerim'in 91. sûresidir. 15 ayettir. Şems "güneş" demektir.

G. 48/5: Yüzi **ve's-şems** imiş bezm ehli içre / Te'ālā şānuhū ehl-i likādur

ve't-tür-ı sinā: Hz. Mûsâ'ya Tevrat'ın verildiği dağ. Kur'ân-ı Kerîm'de Sînâ, "dağ" anlamındaki tür kelimesiyle birlikte Tûriseynâ (el-Mû'minûn 23/20) ve Tûrisînîn (et-Tîn 95/2) şeklinde iki defa geçmekte olup tür kelimesi yalnız kullanıldığında (et-Tûr 52/1) Sînâ dağını tanımlamaktadır (İA).

G. 356/23: Sidre birlen münthāya qaddüñi teşbîh idüp / Qadrini **ve't-tür-ı Sinâ** kıldıġuñ ya'ni ki ne

v'ey: Ve bağlacı ile ey nida ünleminin kısaltılmış şekli.

G. 16/1: Hüsnüñ beyānı süre-i Yāsīn ü Hel etā / Ey Ka'be-i mübārek **v'ey** Merve vü Şafā

K. 18/1: Ey rumûz-ı hatt u hâlûn şerh-i Qur'an yâ 'Alî / **V'ey** ruh-ı ferhunde-fâlûn mäh-ı tabân yâ 'Alî

vech: Çehre, yüz; tarz, biçim, yol; sebep, vesile.

- G. 12/5: 'Âşık durur yañağuña zülfûn Hâtâyî tek / Andan düşer bu **vech** ile bu pîç ü táb aña
G. 17/4: Vâlih ü ser-geştedür 'âlemde ehl-i ma'rifet / **Vechüñe** ey gevher-i pâkîze-i arz u semâ
G. 18/1: Vechüñde peydâdur senüñ envâr-ı zât-ı kibriyâ / Ol nûra karşı dâyimâ şermendedür şemsü'd-đuhâ
G. 79/6: Bağçe içinde gül-i aħmer ne nisbet **vechüñe** / Ol yañağün katına cân lâle-i hamrâ nedür
G. 84/3: Şıdkumuz ol **vechedür** kim hâk olur andan zuhûr / Kim tarikatda sırât-ı müstaķim olmış durur
G. 116/4: Yüz gösterüben 'âleme niçün açarsın **vechüñi** / Dil-ber yüzi fitne degül sen ey gül-i hamrâ nedür
G. 221/2: Kırpügün kaşuñ görüp tîr ü kemānum söylerem / Zülf ilen **vechüñ** görüp şem'-i şebistānum direm
G. 244/1: Derd ü firāk u hasret ilen cāna gelmişem / Küfr-i saçuñla **vechüñe** imāna gelmişem
G. 356/6: Vechüñ eyyāmında bu baht-ı siyāhumuñ şehâ / Nisbetini leyl-i yeldâ kıldıguñ ya'ni ki ne
G. 416/1: Vechüñe baħgeç görindi gözüme meh-pāresi / Olmışam rûz-ı ezelden firkatüñ bî-çāresi
K. 12/10: Eger nâzırsañ ey tâlib Hâkî insānda gör gitme / Mübârek h'âcemüñ **vechi** Hâkuñ nûrında mazhardur

vedâ': Ayrılık; ayrılırken hayırlar dileme, esenleşme.

- G. 152/6: Dost **vedâ'** eyler menümilen ağlaram men zâr zâr / Gözlerümden her zamân gör baħr-ı 'ummân ayrılır

vefâ: Sözünde durma, sözü yerine getirme, dostlukta sebat gösterme.

- G. 11/5: Ey Hâtâyî hüblaruñ cevri **vefâdur** 'âşıka / Firkat ü hecri nigârûñ lutf u ihsāndur maña
G. 74/1: Dil-berâ cânümde derdüñ bir devâ nisbetlödür / Her cefâ gelse maña senden **vefâ** nisbetlödür
G. 117/2: 'Âşıklarına cevri ü sitemdür işi müdām / Bes bilmenem ki resm-i **vefâ** kimden öğrenür
G. 117/5: Cānâ Hâtâyî dünyede derdüñ çeker senüñ / Göñlüñe sor ki resm-i **vefâ** kimden öğrenür
G. 136/5: Senden Hâtâyî mihr ü **vefâ** iltimâs ider / Yâ Rab murâdı 'âşık-ı bî-çārenüñ budur
G. 148/7: Ey Hâtâyî kıl fedâ cânuñ vefâlu yâr içün / Her **vefâsız** bî-vefâ kimseni yâr itmek nedür
G. 149/4: Simurgî Kâfda dirler ü hüblar da hem **vefâ** / Hiç görmemiş bu nev'ileri bir meşîl durur
G. 166/4: Çoħ miħnet ü cefâsını çekdüm **vefâ** hani / Ğam hâdden ötdi dil-ber-i ğam-h'âre söyleñüz
G. 199/1: Cānâ ğamuñda kısmi cefâdur Hâtâyîñüñ / Lîkin dilinde mihr ü **vefâdur** Hâtâyîñüñ
G. 210/2: Men senüñ derd ü ğamuñdan incimen ey bî-vefâ / Her ne cevri itseñ maña 'ayn-ı **vefâdur** bilmiş ol
G. 210/5: Ger **vefâ** kıl bu Hâtâyî bendeñe yâ kılma kim / Rûz u şeb virdüm saña zîkr ü du'âdur bilmiş ol
G. 266/4: Çoħ mihr ü **vefâ** umar idüm yârdan ammâ / Bir cevri yüküş yâr-ı cefâ-kāra yoluħdum
G. 283/4: Gel **vefâ** resmin aradan sen götürme men daħı / Kılalı pür-şıdk ilen bir 'ahd ü peymân yeñiden
G. 317/7: Dilerseñ gitmeye kuluñ Hâtâyî âsitānuñdan / Maña mihr ü **vefâ** göster gözüm yaşı sebîl andan
G. 320/2: Bir devâsız derde düşdüm hiç devâsın bilmezem / Ey **vefâlu** yâr n'oldı bir devâ bilmez misin
G. 341/2: Müdde'ilen va'de kılma kavline kılmaz **vefâ** / Her yalancı yâr ilen sen 'ahd ü peymân eyleme
G. 348/4: Çün senüñ 'ışk-ı mecāzuñdan hâķîkat bulmuşam / Şimdi sen h'âhî **vefâ** kılğil maña h'âh eyleme
G. 378/2: Böyle mekkâr u sitem-kâr u **vefâsız** görmedüm / Bir devâ kılmaz lebinden derd-i bî-dermānuma
G. 391/5: Bu Hâtâyî hâsteye niçün **vefâlar** kılmaduñ / Yoħ durur mihrüñ teki göñlüñde ikrāruñ kimi
G. 320/3: Didüm ey cân sende var mı bir devâ dir bilmezem / Ey cefâ-cü çün cefâ bildüñ **vefâ** bilmez misin
G. 406/6: Saña cevri ü cefâ bolsun müselleme / Maña ehl-i **vefâlar** yahşı geldi
G. 417/3: Dilemez âsitānuñdan cüdâlıĝ / Cefâ kılma **vefâ** ister Hâtâyî
G. 433/7: Ey Hâtâyî şâkir ol mihr ü **vefâdur** ğam degül / Her cefâlar kim saña ol Türk-i tannâz eyledi
K. 18/6: Menba'-ı mihr ü **vefâ** vü dürr-i deryâ-yı kerem / Ma'den-i cüd u şehâ vü lutf u ihsân yâ 'Alî

vefâ-dâr: Vefâlı, dostluĝunda ve sevgisinde sebat eden, dostluĝuna baĝlı olan (kimse).

- G. 45/2: Nice kim cevri ü cefâ kılsañ men-i dil-hâsteye / Eylemen andan şikâyet kim **vefâ-dârum** durur
G. 179/1: Ol perî-peyker maña yâr olmadı hayf oldu hayf / Aldı göñlüñni **vefâdâr** olmadı hayf oldu hayf
G. 211/1: Āh u vâveylâ ki ol gül ruh perî yârum degül / Men aña yâr oldum ol yâr-ı **vefâ-dârum** degül
G. 241/3: Her vefâsız dil-bere virmen göñül ey dil-rubâ / Bir senüñ tek dil-berî yâr-ı **vefâdâr** isterem

vefâlu: Vefâlı, dostluĝunda ve sevgisinde sebat eden, dostluĝuna baĝlı olan (kimse).

- G. 148/7: Ey Hâtâyî kıl fedâ cânuñ **vefâlu** yâr içün / Her vefâsız bî-vefâ kimseni yâr itmek nedür
G. 302/7: Alduñ şikeste göñlini miskîn Hâtâyîñüñ / Çindür **vefâlu** bolmaĝı hûb-ı Hâtâyî olan

vefâsız: Vefâsız olmayan, sevgisinde, dostluĝunda sebat göstermeyen (kimse).

- G. 21/5: Geçdi 'ömrüñ ey Hâtâyî uşbu zâyî' dünyede / Şol **vefâsız** leblerinden virmedi kāmı maña
G. 214/5: Çün Hâtâyî göñlini virmez **vefâsız** dil-bere / Kûl olana şıdk ile kim pâdişâh eksük degül
G. 255/4: Yâr yârî böyle sorar ey **vefâsız** bî-vefâ / Hâdden ötdi derd ü rencüm yâr senden küsmişem

G. 241/3: Her vefāsız dil-bere virmen gönül ey dil-rubā / Bir senüñ tek dil-beri yār-ı vefādār isterem
G. 356/12: Çünkü rahmuñ yoğ mezārüm üstine bir daş idüp / Ey vefāsız anı tuğrā kıldıguñ ya'ni ki ne

veh: Vah kelimesinin daha çok nazımda kullanılan bir şekli.

G. 97/7: Bu Hataıyā ey şanem bir dem cemālūñ görmese / Tākat itmez **veh** kim ey rūhum revān elden gider
G. 113/3: Ol zamāndan berlü kim gitdi **veh** ol şırin-zebān / Tūtinūñ telhı oldı ağı la'ı-i şekker-bāra var
G. 211/3: Nāşih aydur dün maña terk eyle anuñ 'ışkıñı / **Veh** nidem kim ol menüm hem-rāz-ı esrārüm degül
G. 275/1: Yār ışiginde rakıbi sürdiler dūr ez-harem / **Veh ki** nā-mahrem haremde haçan olur muhterem

velāyet: Hz. Ali'nin insanlara peygamberlikten sonra, nass ile tayin edilmiş bir rehber olduğunu ifade eden bir terimdir.

G. 50/1: Bu şah-ı pür-kerem şahib-nazardur / **Velāyetdür** yakīn nūr-ı başardur
G. 50/3: Yezīdüñ leşkeri yüz miñ olursa / **Velāyet** leşkerinden bir yeterdür
G. 50/12: **Velāyet** bahrine yol bulmayanlar / Gözi a' mā vü ahmağ bī-haberdür
G. 57/10: Men şehā bu cānumı sıdık ile kurbān kılmışam / Ger kabül kılsa **velāyet** 'ıyd-ı kurbān mendedür
G. 99/3: Hem bahr-ı kānı küy-i **velāyetdür** ol 'Alī / Düşmen anuñ katında kamu berg-i kâhdur
G. 99/6: Ol ma'den-i **velāyet** anuñ āsitānidur / Kim işigünde ins ü melek dād-h'āhdur
G. 361/2: Vücūdum şehrine girdi **velāyet** şahını gördi / İkilik kal'asın yıhdı ulaşdı zāt-ı yektaya
G. 363/5: **Velāyet** bağınıñ bir meyvesidür / Haçan yüze anı her dest-i kūtāh
G. 439/4: Menzile irdi olar kim yoluña başdı kadem / Çünkü sensin vāli-i mülk-i **velāyet** yā 'Alī
G. 440/5: Sensin Hataıyīnūñ ümīdi cümle 'ālemūñ / Yā şah-ı dīn **velāyet** ü yā Murtażā 'Alī
K. 7/8: Takīdür bā-Nakī Şāh 'Askerī hem / Velī Mehdī **velāyet** leşkeriyüz
K. 10/11: Velāyet bağçesinūñ bağbānı / Yüzün açdı cihānı enver oldı
K. 11/1: Ey iki 'ālem penāhı şah u server yā 'Alī / Şāhib-i fażl-ı **velāyet** şır-i Haydar yā 'Alī
K. 12/4: Şecā'at bu kerāmet bu **velāyet** bu mürüvvet bu / Alīni görmeyen hāzır Yezīd ü gebr ü kāferdür
K. 19/1: Zāhir oldı gerçi mühr-i hātem-i peygamberī / Hağ **velāyet** serveri kıldı İmām-ı Hayderi
Mus. 1/7: Velāyet sırnı zühür eyleyen / Bu 'ālem zünübın gafūr eyleyen

veli: Allah'a yakınlık mertebesini kazanmış olan seçkin kul, Allah'ın dostu ve sevgili kulu.

G. 439/1: Senden ister her **veli** himmet hidāyet yā 'Alī / Sendedür 'ayne'l-yakīn 'ayn-ı 'ināyet yā 'Alī

veliki, velikin: Velâkin, ama, fakat.

G. 58/1: Menem bir ten **velikin** cān anuñdur / Ki her kim cān kıyar cānān anuñdur
G. 154/2: Özünüñ bizüm ile aşınāsız / **Velikī** sözlerünüñ yāda beñzer
G. 181/4: Ne kim senden gelür hoşdur **velikin** / Eyā dil-ber maña çoğ dutmağıl dağ
G. 214/2: Başa çizginsem **velikin** gam degüldür dil-berüm / Ol sa'adet ehlidür andan külāh eksük degül
G. 227/2: Dil-berüñ vaşlından ayru istemen her şubh u şām / Yüzi şubhumdur **velikin** zülfi şāmumdur menüm
G. 256/4: Meni anlardan ayru şanmañuz siz / **Velikīn** anlaruñ men serveriyem
G. 265/6: Muhibbem on iki şāha ezelden / **Velikīn** bu dükāna şimdi geldüm
G. 268/1: Āh kim ol dil-ber ü dil-dārı gitdüm görmedüm / Gördüm ağıyārı **velikin** yārı gitdüm görmedüm
G. 409/1: Tā seni gördüm nigārā dil maña yār olmadı / Gerçi yār oldı **velikin** yār-ı gam-h'ār olmadı
G. 418/7: Velikīn ad ile Şāh İsmā'ıldür / Tahalluşı Hataıyīdür Hataıyī
G. 421/5: Bu Hataıyī bir gün almışdı lebünden būseler / Geldi çoğ günler **velikin** gelmedi ol gün kimi
K. 15/4: Hasan hulk-ı 'azīm oldı çü ol Mehdī kerīm oldı / **Velikin** zahm-ı şemşire Hüseyin-i Kerbelā geldi

veliyyu'llāh: Hz. Ali'nin Allah'ın velisi olduğunu, Allah tarafından insanlara seçilen bir rehber olduğunu ifade eder.

G. 327/12: 'Aliyyu'llāh **veliyyu'llāh** esedu'llāh 'ibādu'llāh / İnüpdür on yedi āyet aña Allāhu ekberden

veli: Ama, fakat şöyle ki.

G. 35/5: Gerçi çoğdur dünyede 'uşşākı ol māhuñ **veli** / Bu Hataıyī haste tek bir 'āşık-ı şeydāsı yoğ
G. 60/1: Menem bir ten **veli** cānum 'Alīdür / Damarumda gezen kanum 'Alīdür
G. 64/5: Hüblara bahmağda zāhid ger günāh oğur **veli** / Ol günāhlar 'āşıkā 'ayn-ı şavāb itmiş durur
G. 70/4: Gerçi düşmen ta'nesinden çoğ cefā çekdüm **veli** / Şükr kim işüm be-kām-ı dostān olmuş durur
G. 86/3: 'Ālemūñ rüşenligi gerçi güneşdendür **veli** / Pertev-i mihr-i cemālūñ āfitāb üstindedür
G. 87/2: Gün teki yüzüñ cihānda zāhir olmuşdur **veli** / Bu 'acib kim bendeden dāyim hicāb üstindedür
G. 105/1: Ey şanem niçün senüñ va'düñ hilāf olmuş durur / Mihrüñ az olmuş **veli** kahruñ güzāf olmuş durur
G. 107/1: Gerçi gün hoşdur **veli** ruh-sāruñ andan yahşıdur / Ay dahı tībān durur dīdāruñ andan yahşıdur

G. 107/2: Nāfe-i müşk-i Hoten gerçi mu'attardur **velî** / Ey şanem ol hâl-i 'anber-bâruñ andan yahşıdur
G. 110/2: Şâh-ı Merdânun yolında çoğ kişi vardur **velî** / Âferîn ol başa kim miñ başa bir baş oynadur
G. 146/13: Bu dükân yüz miñ dükândur Hâk dükândur **velî** / Şehr birdür kâr birdür asılırsan dâr bir
G. 150/5: Velî kim ism ile Şâh İsmâ'ıldür / Hâtâyîdür 'Alînün çâkeridür
G. 167/5: Ka'be-i vaşluña virdüm cânımı kurbân **velî** / Hacı oldum kan tökerem hani kurbân-gâhumuz
G. 219/3: Va'de-i vaşluñ yolında çoğ cefâ çekdüm **velî** / Derd-i 'ışkuñdan vücûdum olısar şekl-i hilâl
G. 232/4: Ey şanem bu miñnet ü hecr ü firâkuñdan senün / Ger hârâb idüm **velî** vaşluñdan âbâd olmışam
G. 244/4: Hoş 'âkilem ki dünyede isbât-ı 'ışk için / Dîvâne gelmişem **velî** dîvâne gelmişem
G. 248/3: Hiç karârum yoğ idi şabrum tükenmişdi **velî** / Ber-karâram kim enîs-i rûzgârum bulmuşam
G. 259/3: Ger rind ü ger melâmetem ü 'âşıkam **velî** / Her dem bahanda zâhid-i güm-râha şûkr idem
G. 262/4: 'İşk içinde vâlih u ser-mest ü hayrânam **velî** / Gör nice Manşûr teki men dâra muhtâc olmışam
G. 263/1: Hüsnuñi men Yûsuf-ı Ken'âna nisbet kılmışam / Kılmışam nisbet **velî** şâhâna nisbet kılmışam
G. 304/4: Gerçi gamzeñ tîğ olupdur hayl-i 'uşşâka **velî** / Çeşm-i hün-h'ârûñ durur her dem-be-dem kan eyleyen
G. 304/5: 'İşkuñ ser-bâzları çoğdur **velî** yoğdur dahı / Bu Hâtâyî haste tek âheng-i meydân eyleyen
G. 312/3: Cân u dilden ol habîbi sevmişem gerçek **velî** / Râstam hem 'âşıkam meydân gavgâsında men
G. 346/2: 'İşk-ı rüyûñdan gönül ister halâş olmağ **velî** / Cânımı zülfûñ siyeh sevdâya şalmışdur yine
G. 391/4: Sormuşam kand ile şeker lezzeti hoşdur **velî** / Ol dahı şîrîn degül la'l-i şeker-bâruñ kimi
G. 409/3: Gül gül-istânda bugündür nâzûk ü ra'nâ **velî** / 'Arızuñ tek ey şanem hiç gülde ruh-sâr olmadı
G. 432/6: Şâh-ı merdân 'Alînün kulları çokdur **velî** / Bu Hâtâyî cümlesinün kemterinün kemteri
K. 1/3: Cümle-i 'âlemde sen günden dahı zâhir **velî** / Dilde dâyim adını settâr iden Perverdigâr
K. 4/10: Zâhirde gerçi şüretün oldı beşer **velî** / İnsân demek me'âniye olmaz revâ seni
K. 7/8: Takîdür bâ-Nakî Şâh 'Askerî hem / **Velî** Mehdî velâyet leşkeriyüz
K. 8/5: İslâma ayâ Fâtîma çün hayr-ı nisâdur / Zerrâta **velî** dîn ile imân 'Alîdür
K. 8/8: Git Zeyn-i 'ibâd küçesine söyle ene'l-Hâk / Tahkîk perest it **velî** Yezdân 'Alîdür
K. 8/9: Halk içre zühûr itdi Muhammed şîfât ilen / Bâkır didi cism oldı **velî** cân 'Alîdür
M. 2/18: Yabanda sıçan dir ki şîrem **velî** / Berâber olanda itürür yolu
Mus. 1/28: Sıfâtı Elif-lâm ü Yâsîn **velî** / Kim oldı anuñ lâ-mekân menzili

verd: bkz. Gül

G. 69/2: Boyı bağ içre serv-i nâza beñzer / Yañağı hemçü **verd-i** aḥmerîdür
G. 226/3: Bes ki bülbül tek cihânda 'ışk ilen feryâd idem / 'Arızuñ bağ-ı gülî çün **verd-i** aḥmer görmişem
G. 249/2: Bülbül-i zâram yüzünden ayru tâkat kılmazam / Kim yüzündür bu cihân bağında **verd-i** aḥmerüm
G. 282/3: Görelî hüsnuñ gülîni olmışam çün 'andelib / Bağçalarda senden ayru **verd-i** ḥandân istemen
G. 291/2: Cemâlün hazihi cennet didi Hâk fedḥulü fihâ / Te'âlâ şânuhü ekber yañağun **verd-i** aḥmerden
G. 355/16: Perdesinden keşf idüp ey **verd-i** aḥmer yüzünü / Bülbülü 'âlemde destân itdigün ya'ni ki ne
G. 396/4: Yâ Rab ol çihreñ ne tâze **verd-i** aḥmerdür senün / Gül kızarmış hacletinden lâl idüpdür süseni
G. 400/2: Şanma ancağ müşge virdi bu siyeh-rulîğ saçuñ / Meh yüzün kıldı hacil bağlarda **verd-i** aḥmeri
G. 407/6: Kâmetün pest eyledi servi çemende ey şanem / 'Arızuñ kıldı hacil bağlarda **verd-i** aḥmeri
G. 245/3: Cemâlün **verdini** gülşende gördüm / Firâkuñdan saçuñ tek bî-karâram

vesvâs: Vesvese veren.

G. 431/1: Ger dilersen vaşl-ı Hâk terk it gönül **vesvâsını** / Sil çerâğ-ı 'ışk ile vahdetde gönülün pasını

Veys-i Karen: Tâbiîn neslinden Yemenli zâhid. Hz. Peygamberi görmeden iman etmiştir. Medine'ye gidip Hz. Peygamber'i ziyaret etme arzusuna rağmen yaşlı annesini bırakamamış, fakat daha sonra annesinden kısa süreliğine izin alıp Medine'ye gelmiş, ancak Resûl-i Ekrem'i o gün evde bulamadığından görüşememiş ve aynı gün Yemen'e dönmek zorunda kalmıştır (İA).

G. 56/2: Sînemi karşı dutaram küyına ol dil-berün / Sağınuram dem-be-dem **Veys-i Karenden** bû gelür

vilâyet: bkz. Velâyet.

G. 144/8: Zuhûr oldı oyunçı rind ü kallâş / **Vilâyetden** anuñ irşadı vardur

vir-, ver-: Vermek.

G. 11/3: Âsitânun ḥâkîni **virmen** cemî'-i 'âleme / Her ayağun toprağı mülk-i Süleymândur maña
G. 15/3: Ey dil ü dîn siz çıkuñ evden ki dil-dârum gelür / Sen de ey cân durma kim biz **virmişüz** ruhşat saña
G. 16/2: Devr-i felek **virürse** maña ihtiyârını / Bir târ-ı müyina dü cihânı kılam bahâ
G. 19/3: Virmişem imânımı zencîr-i zülfûñ küfrine / Bend-i zülfûñ küfrini gördüm ne imândur maña
G. 21/5: Geçdi 'ömrün ey Hâtâyî uşbu zâyî' dünyede / Şol vefâsız leblerinden **virmedi** kâmi maña

- G. 23/1: Haḳ ezel mey-hānesinden **virdi** bu cāmı maña / Kāyināt ehli ta‘accüb kıldılar kamu maña
- G. 24/3: Ger menüm yetmez elüm sürtem yüzüm topraḡuña / Her şabāḥ bād-ı şabā **virşün** selām yā Muştafā
- G. 27/8: Cān **virüp** ma‘şūkanuñ yolında bî-reyb ü riya / ‘Āşık oldur kılmaya her müdde‘iden ictināb
- G. 30/6: Çün kul olan kapuñda görür qadr-i saltanat / Bir kuluñam ki **virmişem** ol qadr için berāt
- G. 34/5: Bu Haṭāyī hastenüñ **virgil** murādın yā İlāḥ / Kim maña luṭf ile iḥsān senden özge kimse yoḡ
- G. 36/2: Ey be-haḳḳ-ı mu‘cizātı **virdüñ** ol Mūsāya sen / Kim maña Mūsī-i ‘İmrānuñ ‘aşāsından meded
- G. 36/4: Kim ki kāmın almadı dünyāda oldur bî-nevā / Bî-nevānuñ **virgilen** yā Rab nevāsından meded
- G. 44/2: Yandurur hicrān odı göñlümni **virdi** yāre kim / Dutdı eflāk u cihānı gitdi gökden qaralar
- G. 57/6: Eyyuba çekdürdi çoḡ derd ü belā vü miḡneti / Gel meni isteş **vireyüm** derde dermān mendedür
- G. 65/5: Göñül bir yāre **virmişdür** Haṭāyī / İşiginde selāṭinler gedādur
- G. 73/1: Dīn Muḡammed dīnidür şallu a‘lā şāḡib-vaḳār / Kevşerüñ şuyın **viren** şāhum ‘Alīdür şeh-süvār
- G. 74/2: Her cerāḡat cismüme oḡuñ gelende ün **virür** / Ol maña ehlen ve sehlen merḡabā nisbetlödür
- G. 77/3: Virmenem dünyā vü ‘uḳbā devletine ‘ışkuñı / Dünya vü ‘uḳbā maña bir yana ol bir yanadur
- G. 78/4: Dün didüm bir büse vir dir cān **virüp** almaḡ gerek / Bu mekān içre metā‘-ı rāyḡānī ḡandadur
- G. 102/4: **Virürmen** ḡam dile ümmīd-i vaşluñ / Bu resm ilen anı şād eylemekdür
- G. 109/5: Haṭāyī hastenüñ **virgil** murādın hasbeten li‘llāḥ / Ki ḡaḳ-i āsitānuñda işi dāyım temennādur
- G. 115/10: Böyle kıymetlü cevāḡir ḡansı ma‘denden çıḡar / Kün-fe-kān mülkün bahā **virseñ** henüz erzān durur
- G. 122/4: Naşihā **virme** naşihat ‘ışkı terk itgil deyü / ‘Āşıkuñ Allāḥ bilür kim sevgüsü rahmānidür
- G. 128/5: Teşne-dildür bu Haṭāyī cān **virüpdür** la‘lüne / Nice kim la‘lün ‘aseldür dil aña zenbūr olur
- G. 130/6: Ezelden cānumı ḡurbāna **virdüm** / Kabül eyle şehā ḡurbān senüñdür
- G. 132/5: ‘Ārif iseñ koymagil elden ḡaḳıḳat menzilin / Ġāfil olma dünye-i ḡaddāra **virme** ihtiyār
- G. 138/5: Yāruñ Haṭāyī küyına cān **vir** be-şıdḳ-ı dil / Yāram diyen saña ḡaçan aḡyāra yār olur
- G. 162/2: Ey zemīn altında pinḡān mūr-ı pā-māl-i ḡaḳır / Çıḳ bu ‘işret dānesin **vir** kim Süleymān devridür
- G. 167/5: Ka‘be-i vaşluña **virdüm** cānumı ḡurbān veli / Ḥacı oldum ḡan tökerem ḡani ḡurbān-ḡāhumuz
- G. 191/2: La‘lünüzden cām-ı mey her kimseye **virmeḳ** neden / Leblerüñ şerbetini bīmāra ḡöndermek gerek
- G. 199/2: La‘lün eger **virürse** şifā derd-mendine / Bir büsesine cānı bahādur Haṭāyīnün
- G. 199/5: Göñlün alup bahāsını **virsen** vişāl aña / Mürvet senün bu işde rızādur Haṭāyīnün
- G. 199/7: Geldi Haṭāyī kapuña **virgil** murād aña / Ḥüsnün ḡaḳına zıḳrı du‘ādur Haṭāyīnün
- G. 207/7: Men-i dutsaḳı sen **virdüñ** bu cāna / Çeker her dem meni dīvāne çeşmün
- G. 217/1: Her ne varın şāḡ yolına **virmeyen** bizden degül / Sevdüḡüne cān u başın kıymayan bizden degül
- G. 235/3: Vaḳt-i ecel gelürse melek cān için maña / Yüzünü görmedin aña cānum ḡaçan **virem**
- G. 235/4: Her kim ki gün yüzün ḡaberini getürse yār / Men aña müjde yir ü gök ü āsumān **virem**
- G. 235/5: Didi Haṭāyī dil-bere luṭfuñ nedür maña / Didi yüzümde ‘āşıḳa miñ gül-sitān **virem**
- G. 247/4: Ḳabrüm üstine şabā luṭf eylegil kılgil ḡüzār / Bir ḡaber **virgil** maña cān u cihānumdan menüm
- G. 248/7: Ey Haṭāyī şüḳr kıl Haḳ **virdüḡine** rüz u şeb / Şun‘-ı sāni‘ ḡudret-i Perverdigārüm bulmuşam
- G. 269/4: Göñlüme yüz miñ ḡayālāt-ı müşevveş nūr **virür** / Ol büt-i ārām-ı cānı ḡāḡ ḡāḡı görmişem
- G. 290/3: Ebr-i nīsān tā cemālün ḡülşenine su **virür** / Ḳaṭre-i eşkümden özge anda yağmur olmasun
- G. 293/4: Virmişem dellāl-ı ‘ışḳa cānumı behr-i mezād / Sen ḡarīdār olmaḡa bāzāra döndermiş yüzün
- G. 297/2: La‘line cān bahā didi **virdüm** revān aña / Ol bî-vefāyı ḡör ki ḡidermez bahānesin
- G. 302/4: Āḡ vāy ki kām u vāyemi **virmez** tükendi ‘ömr / ‘İşḳında gice gündüz işüm āḡ u vāy olan
- G. 310/3: ḡör nice zārī **virür** ol la‘neti şeyṭān maña / Dün ü gün la‘net oḡurmen la‘neti şeyṭāna men
- G. 310/4: Virse idi kāmumı ol şāḡ u sultānum menüm / Cānumı ḡurbān kılayum ol şeḡe sultāna men
- G. 314/3: Āsitān-ı rāḡuñuz oldı şırāt-ı müstakīm / Uş saña **virdi** hidāyet faẓl-ı Rabbü‘l-‘ālemīn
- G. 315/3: Bā‘edeb tepren ziyāde yār şikāyet kılmaya / Haḳ özi **verdi** saña ol gevher-i imān için
- G. 321/4: Haṭāyī bir gedāyuñdur n‘ola **virseñ** murādını / Ki sāyil bî-nevā gitmez senün tek şāḡ-ı ‘ādilden
- G. 333/1: Kıılır ḡamzeñ cefālar dürlü dürlü / **Virür** la‘lün şafālar dürlü dürlü
- G. 351/2: Var u varlıḡ **virmeyince** şāḡa varılmaz imiş / Sen özüñi şāḡa dapşur daḡı gel var isteme
- G. 355/14: İstemişdün ḡatlümü cān müjde **virdüm** merdüme / Göz ü göñlümni peşimān itdigün ya‘ni ki ne
- G. 356/22: Ayaḡı tozında ol serv-i revānuñ ey göñül / **Virmeḳ** için cān müheyyā kıldıḡuñ ya‘ni ki ne
- G. 360/1: Sākiyā ol bāde-i şāfi şafānuñ ‘ışḳına / Doldurup **virgil** ‘Aliyyü‘l-Murtaẓānuñ ‘ışḳına
- G. 360/2: Şad heẓār la‘net Yezīde çünki ol şeh-zādeye / Bir içim su **virmedi** ḡādir Ḥudānuñ ‘ışḳına
- G. 362/5: Cānuñ şüḳrāne **vir** başuñ ile çarḡ oynagil / Tanıyup nefsünü çalgil ka‘beteynün tāsına
- G. 364/5: Bu Haṭāyī göñlini yağmaya **virdi** ḡüsn için / Çın çerisi başdı Rūmı geldi Mā-çın üstine
- G. 366/2: N‘ola ḡüsnün zekātı büse **virseñ** / Zā‘ifem derd-mendem men gedaya
- G. 367/4: Menüm vāyemi tā **virmezsın** ey dost / Şalupsan ‘āşıḳı āḡ ile vāya
- G. 376/4: Derdüme dermān bulunmaz çāre senden yā ḡaḳīm / Ey ḡabībüm lebleründen **vir** şifādur göñlüme
- G. 377/5: Rūmı yüzüne düşgeç ol zülf-i semen-sāy / Bir müyını **virmezmen** Mışır u Ḥaleb ü Şāma
- G. 397/1: Ol dil-rubā ki tende çekermen cefāsını / **Virmen** cihāña şemmece zülfi bahāsını

G. 400/2: Şanma ancañ müşge **virdi** bu siyeh-rûlîğ saçuñ / Meh yüzüñ kıldı hacıl bağlarda verd-i aħmeri
K. 4/18: Nān u kaṭārı sâyile Kanberle **virdigün** / Münkirdür ol ki dimese kân-ı şehâ seni
K. 8/7: Vir başı Hüseyñ 'ışkına şüfî vü şehîd ol / Gel şubheden arın şeh-i merdān 'Alîdür
K. 11/12: Üç yüz ıldan soñra Selmān itdi senden imtiḥān / **Virdün** anuñ destine gül tâze vü ter yâ 'Alî
M. 1/13: Viren imānı sen ayırma menden / Umaram luṭfıñı dermānde senden
M. 1/20: Maña cennetde **virgil** yaḥşı yirler / Ki ḥamı yirden anı yaḥşı dirler
M. 1/21: Ḥaṭâyîye eyi yir **vir** kuluñdur / Behiştde bağbān u bülbülüñdür
M. 2/11: Kimine **virüpdür** kılıç yaḥşı at / Kimini kılupdur bisâṭ içre māt
M. 2/56: Maña yārî **virgil** sen ey şehriyar / Ki ger Rüstem olsa kılām tarumar
Mus. 1/17: Viren mu'cizâtı benî Meryeme / Getüren beşâret benî Âdeme
Mus. 1/37: Odur tevbe ber-ḳalb-i Âdem **viren** / Zî-garḳ-âb-ı Nuhı çeküp kırtaran

viril-: Bağışlanmak, ihsan edilmek.

G. 327/5: 'Alî oldur ki Döldül Zü'l-feḳār **virildi** kudretten / Birin mindi birin çaldı dîn açdı cümle kâferden
K. 16/8: Ḥalîlu'llāh donın giymiş **virilmiş** adı İsmā'ıl / Aña ḳurbān oluñ cānlar ki Allāhdan nidā geldi

viren: *sıfat-fiil* Veren kişi.

G. 410/6: Bugünüñ fırsatın dañlaya **viren** / Yoluñda cāhil ü nādān degül mi
G. 119/9: Viren dervîşe bir çörekden ötrü / Kaṭār-ı uşturān yeksān 'Alîdür

vîrân, vîrâne: Yıkık, yıkılmış, harap; yanmış veya yıkılmış yapılardan geriye kalan yıkıntılarla dolu yer; aşığıñ gönlü derdinden dolayı vîraneye döndüğü gibi onun artık meskeni de vîraneler olmuştur.

G. 27/3: Genc imiş ḥüsnüñ senüñ **vîrānesi** göñlümdedir / Bu dil-i **vîrānumuz** ol gence olmuştur ḥarāb
G. 64/3: Ğam yimen göñlüm çü ma'den boldı 'ışkun gencine / Gerçi ol **vîrāneni** hecrüñ ḥarāb itmiş durur
G. 86/5: Mihr-i 'ışkuñ naḳdine **vîrâne** göñlümdür maḳām / Kim belî gencin yiri her dem ḥarāb üstindedür
G. 87/3: 'İşkuñuz kim oldı bu **vîrâne** göñlüm meskeni / Gence beñzer kim yiri dāyım ḥarāb üstindedür
G. 93/2: Ḥayli müddetdür ki göñlüm 'ışk ilen **vîrānedür** / Şimdi ol vîrāneni âbād kılsañ vaktidür
G. 102/2: Ḥarāb itdi dimen 'ışkuñ göñlüni / Besî **vîrānı** âbād eylemekdür
G. 112/2: Genc-i 'ışkuñ çün vücūdum şehrinı kıldı ḥarāb / Nişe kim gencüñ yiri **vîrāneler** küncindedür
G. 119/5: Zi behr-i dîn ü İslām ol ki kıldı / Nişe Ḥayber teki **vîrān** 'Alîdür
G. 128/3: Zāhidüñ cevride ger **vîrān** olursa mülk-i dil / Ğam degül cānā çü vaşluñdan yine ma'mūr olur
G. 140/1: Sensiziñ göñlüm şehâ bir külbe-i **vîrānedür** / Kimseye 'arz itmezem kim bir yihılmış ḥānedür
G. 160/4: Bayḳunuñ meskenini **vîrānede** dirler olur / Bülbül-i ḥoş-ḥ'ānı gör bağ-ı cinān küncindedür
G. 192/1: Her kimüñ kim derdi var dermāna göndermek gerek / Her kimüñ kim derdi yoḥ **vîrâne** göndermek gerek
G. 204/2: Ḥoş maḳām-ı a'zam olmuştur bu göñlüm güşesi / Bilmezem yâ Rab neden cevri ile **vîrān** eyledüñ
G. 221/5: 'İşkuñuz göñlünde yâ dutmuş Ḥaṭâyîñüñ maḳām / Men anı **vîrān** içinde genc-i pinḥānum direm
G. 246/2: Dil-i **vîrānuma** tâ geldi 'ışkuñ / Şanasın beyt-i ma'mūr oldı göñlüm
G. 290/2: Tâ ki 'ışkuñlan senüñ ma'mūr olupdur dil evi / 'İşkuñ ol **vîrāneden** bir lahza ma'zür olmasun
G. 311/4: Bir göñül avlar isen yüz Mekke varmış kimidür / Bir göñül incitseñüz yüz Ka'be **vîrāndur** bugün
G. 328/5: Tâ senüñ âhü gözüñ gördi Ḥaṭâyî ey perî / Mecnūnam **vîrānelerdür** cāyum ol demden berü
G. 352/1: Meni ser-geşte ḥayrān eyleyen şāh / Göñül taḥtını **vîrān** eyleyen şāh
G. 355/5: 'Âşkuñ vaş ile bir dem göñlüñi şād itmeyüp / Bu ḥarāb-âbādı **vîrān** itdigüñ ya'ni ki ne
G. 374/1: N'eylerem men cenneti içinde dîdār olmasa / Kıoy anı **vîrâne** kıalsun bağçada yār olmasa

vird: Belirli zamanlarda mânevî bir görev olarak düzenli şekilde okunan âyet, esmâ-i ḥüsnâ veya duâlar; etmek, eylemek yardımcı fiilleri ile kullanılır.

G. 11/4: Tâ cemālün muşḥafın gördüm eyâ nūr-ı İlāh / Zıkr-i 'ışkuñ dilde dāyım **vird-i** Ḳur'āndur maña
G. 188/4: Ey göñül **vird** eyle dāyım zıkr ü fikr-i rüy-ı dost / Ehl-i İslāmam diyen imāna ḥoş gelmek gerek
G. 210/5: Ger vefâ kııl bu Ḥaṭâyî bendeñe yâ kıılma kim / Rüz u şeb **virdüm** saña zıkr ü du'ādur bilmiş ol
K. 13/19: Du'ācıdur saña şāḥā Ḥaṭâyî / Kim anuñ rüz u şeb **virdi** du'ādur

virgü: Vergi, kamu giderlerini karşılamak üzere yasalara uygun olarak halktan alınan para, resim; bağış, ihsan, hediye.

G. 220/5: Terāḥḥum kııl fakîre derd-mende / Şehüñ **virgüsine** sen varugil ol

visâl: Sevdiğine kavuşma, vuslat.

G. 5/2: Hechrüñ cefâsı öyle yaḥupdur bu göñlümi / Her şeb ḳapuñda nāle **vü** efgān yeter maña
G. 5/5: Gerçi Ḥaṭâyî gitdi elüñden **vişâl-i** dost / Her dem ḥayālî dîdeye miḥmān yeter maña

- G. 6/1: Her dem ğamuñda nâle **vü** âhum yeter maña / Dünyâ yüzinde ol yüzi mâhum yeter maña
- G. 16/4: Kim ki **vişâlûn** isteye ihlâs ile senûñ / Üstinde zıll u sâye sa'âdet dutar hümâ
- G. 28/3: Şükr eylerem **vişâlûne** her gice tâ şehër / Hicrân içinde gerçi geçer hâlimüz harâb
- G. 71/3: Firâkuñdan ne fikrüm vardır ey dost / **Vişâlûn** her gice mihmânemizdür
- G. 78/6: Tâ **vişâlûnden** cüdâ düşdüm hayâtum kalmadı / Dünye vü 'uqbâda sensiz zindegâni hândadır
- G. 102/1: İşüm 'ışkuñda feryâd eylemekdür / **Vişâlûn** va'desin yâd eylemekdür
- G. 104/4: Çünki birdür 'aşıkâ kahr ile luţfuñ ma'nisi / Dil firâkuñı **vişâl** ü derdüñi dermân bilür
- G. 128/1: Pertev-i hüsnünden ey dil-ber cihân pür-nür olur / Bî-nevâdur kim **vişâlûnden** habîbüñdür olur
- G. 134/4: Ey gönül katlan **vişâlûn** ister isen dâymâ / Her cefâlar kim saña şol dil-ber-i tannâz ider
- G. 135/4: Cemâlûñ iştîyâkıñdan iştîmezsin figânumnı / **Vişâlûn** iftirâkıñdan gönül hicrâna düşmişdür
- G. 140/3: Gitdi 'ömrüm hiç diñlenmen **vişâlin** anuñ / Şol meh-i nâ-mihribânûñ meyli çün hicrânedür
- G. 156/4: Tâ ki düşmişdür cihânda gül **vişâlûnden** ırağ / Bülbül-i hayrân hevâ-yı bağ u bustân ârzular
- G. 186/2: Vişâlûñi bulan diller hayât-ı câvidân dapdı / Saçuñ zulmâtıñuñ içre lebûndür âb-ı hayvân tek
- G. 194/5: Yâ Rab Haţâyî göre mi ey miñnet ü firâk / Yetüp **vişâle** def'-i melâlûñ görem senûñ
- G. 197/4: Munca demdür dil-berûñ gördüñ **vişâlin** ey rakıb / Çün kemâle yetmedüñ imdi zevâlûndür senûñ
- G. 199/5: Gönülün alup bahâsını virsen **vişâl** aña / Mürvet senûñ bu işde rızâdur Haţâyîñüñ
- G. 205/5: Cenâb-ı âsitânûnda dirîğâ kıymetüm yoğdur / **Vişâlûn** özgeler gördi meni yandurdu hicrânûñ
- G. 211/4: Sevgülü yârûñ **vişâli** hoşdur ammâ n'eyleyim / Miñnet-i hicrân güninde bir meded-kârum degül
- G. 212/4: Nâ-tüvân gönülüm düşer yağlığ mişâl elden ele / Tâ meger la'l-i lebûnden tapa ey dil-ber **vişâl**
- G. 221/4: Bülbül-i bağ-ı **vişâlam** ey gül-endânum menüm / 'Ârız u ruh-sârûñı görsem gül-istânüm direm
- G. 225/3: Hayli müddetdir cihânda firâkatûñle hem-demem / Hecr ilen 'ömrüm tükendi hiç **vişâlûn** görmezem
- G. 240/2: Gönül bîmâr olanda hecr odında / **Vişâlûn** derde dermân tek dilerdüm
- G. 245/2: Bu ma'niden helâk olman ğamuñdan / **Vişâlûnden** senûñ ümmîd-vâram
- G. 246/1: Vişâlûnden senûñdür oldu gönülüm / Katı bî-zâr u bî-zür oldu gönülüm
- G. 247/1: Dil-berâ tâ kim **vişâlûn** gitdi yanumdan menüm / Dürlü miñnetler geçer her lahza cânımdan menüm
- G. 261/4: Vişâlûnden doymca almadum kâm / Anuñ rûz-ı cezâsın bilmez idüm
- G. 271/4: Firâkuñdur dil-i bîmâra nâfi' / **Vişâlûndür** devâsız derde merhem
- G. 295/2: Yüzüñ derdinde gerçi haste idüm / **Vişâlûn** derde dermân buldum ey cân
- G. 317/4: Vişâlûñ iştîyâkıñdan hezârân guşşalar çekdüm / Dirîğâ bî-devâ derdüm ki artar ıl-be-ıl andan
- G. 329/2: Vişâlûñ hasretinden ey dil-ârâm / Gözümden nesne gezmez nemden ayru
- G. 331/9: Haţâyî hastedür ister **vişâlûn** / Dem-â-dem kıl nazar bîmâra karşı
- G. 341/3: Ger **vişâlûnden** meded kılmazsan ey ârâm-ı cân / Gözümi giryan idüp bağrumnı büryân eyleme
- G. 348/6: Çün **vişâlûn** hürmenûnden bir cev olmaz hâşılum / Dâne kılma yaşumı çehremni çün kâh eyleme
- G. 354/4: Yüz kez ölsem dünyede bir dem maña yoğdur **vişâl** / Firâkatûñde 'ömrümü bâd itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 357/3: Tâ ğam-ı hicrânûña düşdüm **vişâlûnden** ırağ / Ğamlu gönülüm hecr ile çün beyt-i ahzândur yine
- G. 380/6: Vişâlûnden ba'îd olmuş anuñ derdi cedîd olmuş / Özinden nâ-ümîd olmuş seni ister hemân söyle
- G. 392/5: Âferîn ol dil-rubâ-yı nâzenîn dil-dâra kim / Bu Haţâyîye **vişâlin** luţf u ihsân eyledi
- G. 410/1: Ğamuñdan gözlerüm 'ummân degül mi / **Vişâlûn** cân içinde cân degül mi
- G. 416/5: Ey Haţâyî firâkatûñ çek tâ **vişâlûn** bulasın / Bes yavuk kılmış **vişâlûn** birle hicrân arası

vü: bağlaç Ve; İki kelime, cümle ve öbeği birbirine bağlar, ile.

- G. 4/2: Ey perî çoh 'işve **vü** hüsnüñe mağrûr olma kim / Mülk-i fânî şanmagil kim ne saña kaldı maña
- G. 16/1: Hüsnüñ beyânı süre-i Yâsîn ü Hel etâ / Ey Ka'be-i mübârek v'ey Merve **vü** Şafâ
- G. 16/6: Şeydâ **vü** mest ü vâlih ü hayrânam ey şanem / İhlâs ile yolında menem rind ü cân-fedâ
- G. 17/2: Süre-i Tâhâ **vü** Yâsîn ü Tebârek hüsnüñe / Gör ne tahsîn eylemişdür Hâk te'âlâ Rabbenâ
- G. 22/4: Çeşmüñ cihânda fitne **vü** âşüb gösterür / Her dem kıyâmeti kıparur kâmetüñ maña
- G. 31/5: Âdemî oldur ki anda hüsn-i hulûk u luţf ola / Âdemî dimeñ aña kim cübbe **vü** destâr mest
- G. 41/4: Tâ ki geldi ey şanem 'ışkuñ hayâlî başuma / Dünye **vü** 'uqbâ ğamından geçdüm ü oldum levend
- G. 41/6: Der-beyâbân-ı tahayyür kalmışam bî-hurd u h'âb / Vâlih ü ser-geşte **vü** hayrân u zâr u müstemend
- G. 50/12: Velâyet bahrine yol bulmayanlar / Gözi a'mâ **vü** ahmağ bî-haberdür
- G. 57/6: Eyyuba çekdürdi çoh derd ü belâ **vü** miñneti / Gel meni isteş vireyüm derde dermân mendedür
- G. 67/4: Ol perî gidende 'âlem nice hayrân olmasun / 'İşve **vü** kirişme **vü** nâz u 'itâb almış gider
- G. 68/3: Mihr-i rüyuñ ser-be-ser sihr ile dutdı 'âlemi / Fitne **vü** ğavġâya şaldı ol göz ilen kaşlar
- G. 77/3: Virmenem dünyâ **vü** 'uqbâ devletine 'ışkuñı / Dünye **vü** 'uqbâ maña bir yana ol bir yanadur
- G. 83/3: Cefâ **vü** cevruñüzden incimez dil / Ki hüblar dâymâ bed-hû gerekdür
- G. 99/1: Ol kimse kim bu dünyâ **vü** 'uqbâda şâhdur / Hem enbiyâlar üste ulu pâdişâhdur
- G. 100/4: Yâr meclisinde bâde **vü** câm istemen müdâm / Kim gerdeni şurâhi anuñ la'li câmdur
- G. 108/5: Dünye **vü** 'uqbâda hergiz ğam yime âğyardan / Ey Haţâyî çün senûñ luţf-ı Hudâ yârûñ durur

- G. 109/4: Eger cevri ü cefâ kılsañ eger mihr ü vefâ kılsañ / Yoluñdan dönmegüm yoñdur ki Hâk bînâ **vü** dānādur
- G. 118/1: Menüm şāhum 'Aliyyü'l-Murtaẓādur / Yüzüm dünyā **vü** 'uqbāda añadur
- G. 119/2: Cihān ehline ser-tā-ser yakīn bil / Delīl ü hādī **vü** bürhān 'Alīdür
- G. 119/3: Niçe kim enbiyā **vü** evliyā var / Kamusı kaçredür 'ummān 'Alīdür
- G. 137/3: Lāle tek beñzüm saralmışdur firākuñdan senüñ / Olmışam dil-ḥaste **vü** mecrüh u bīmār ušta gör
- G. 137/5: Bu Ḥaṭāyī şol büt-i tersā cemālīn görgeçin / Rāhib-i deyr oldı **vü** bağladı zünnār ušta gör
- G. 139/2: Kaşlaruñ mihrāb u yüzüñ mescid-i beytü'l-ḥarām / Gözlerüñ mey-hāne **vü** la'l-i lebüñ peymānedür
- G. 143/5: İnanma zülfi 'ahdine Ḥaṭāyī / Ki anun bir başı **vü** miñ dili var
- G. 149/1: Men 'āşıkam saña şanemā munca yıl durur / Cānum fedā yoluña **vü** kanum sebīl durur
- G. 153/4: 'Arş u kürsī cennet ü hem nār u tūbā **vü** şecer / Ebr ü bād u mā' u tīn 'aşl-ı şerāsı ḥandadur
- G. 154/5: Cefā **vü** cevri-i zulmüñ şāh-ı hūbān / Ḥaṭāyīne yeñi bünyāda beñzer
- G. 155/3: Sidre **vü** tūbī ḥayālī gitdi yādumdan menüm / Böyle ra'nā şol cihetden sidre az olmış durur
- G. 163/1: Dil-berā şemsü'd-duḥādur āyet-i ruḥ-sāruñuz / Āyet-i Tāhā **vü** Yāsīn şüret-i dīdāruñuz
- G. 166/2: Ahvālümü sorarsa menüm ol cefālu yār / Zār ü nizār ü ḥaste **vü** āvāre söyleñüz
- G. 175/3: Leblerüñ peymānesinden Şiblī **vü** Mañşūr mest / Kim ki içdi şol şarābı şāhib-i temcīd imiş
- G. 179/2: Saḥlar idüm mihrini göñlümde dāyim cān kimi / Sırrı fāş itdi **vü** settār olmadı ḥayf oldı ḥayf
- G. 185/2: Çoḥ belā **vü** derd ü ḡam çekdüm yoluña şabr idüp / Derd-i hicrān ḥadden ötdi şimdi dermānum gerek
- G. 190/2: Ey perī 'işkuñda maña çoḥ cefālar kılma kim / Ḥaste **vü** ḥayrānuñam oldum ḡamuñdan derd-nāk
- G. 202/5: Bu Ḥaṭāyī sīnesin kılsañ müşebbek yoḥ 'aceb / Cübbe **vü** cevşen söker pūlād kalḥan oḥlaruñ
- G. 218/6: Hüsnuñ katında zühre **vü** pervīn ne nesnedür / Ay u güneş ḥacālete düşdi zi-infi'āl
- G. 224/3: Dünye **vü** 'uqbāda men evşāf-ı hüsnuñ söylem / Bāḡçada andan berū kadd-i şemālūñ görmişem
- G. 237/1: Tā ki gördüm men seni 'ālemde ḥayrān olmışam / Nāle **vü** eḡḡān idermen dīde-giryān olmışam
- G. 241/1: Dünye **vü** 'uqbāda sen tek yār-ı ḡam-ḥ'ār isterem / Hāḡ ider dīvāre secde men de dīdār isterem
- G. 242/7: Ḥaṭāyī ḥastedür vaşluñ gedāsı / Kapuñdan vāye **vü** iḥsāna yetdüm
- G. 246/4: Cefā **vü** miḥnetüñ tā geldi cāna / Belālardan kamu dūr oldı göñlüm
- G. 249/3: Men daḥı yād eylemen dünyā **vü** cennet bağını / Leblerün tā kim olupdur şekker-āb u kevşerüm
- G. 253/3: Gāḥ Hüseynī **vü** Nesīmī gibi soydı kādılar / Gāḥ Mañşūr donına girdüm ene'l-Hāk dār idüm
- G. 258/2: Meni senden sorar olsa şabā di / Zā'if ü ḥaste **vü** āvāra gördüm
- G. 270/3: Göz gördi **vü** şikeste göñül düşdi dile / Yūsuf kimi be-çāḥ-ı zenaḥdān ne söyliyem
- G. 273/1: Ġarībem 'āşıkam tenhā **vü** zāram / Dilerem bir daḥı ol yāra varam
- G. 307/4: Dünyenüñ mālī **vü** genci zerķine aldanma kim / Evvelī zerķ u neşātdur āḥiri şehmātsın
- G. 314/1: Merḥabā ey āfitāb-ı 'ālem ü dünyā **vü** dīn / Revnaḡ-ı bağ u bahār u zīnet-i rüy-ı zemin
- G. 323/1: Ruḥ u zülfüñ ki bāç almış bugün Keşmīr ü Kābilden / Getürmüş 'anberīn būyı Hıta **vü** Çīn ü Zābilden
- G. 323/2: Dü zülfüñ mu'ciz-i Mūsā **vü** siḥr-i Sāmīrī 'aynuñ / Hezārān men teki Hārūt aşupdur çāḥ-ı Bābilden
- G. 340/2: Mevsim-i gül geldi **vü** gülşen bezendi bezm için / Daḡ u şahrā cümle yek-ser lāle-zār oldı yine
- G. 348/1: Ey göñül 'ışkıñda yāruñ nāle **vü** āḥ eyleme / Degme her nā-māḥremi sirruñdan āḡāḥ eyleme
- G. 354/3: Ġuşşa **vü** derd-i firāk ile eyā Şīrīn-miḡāl / 'Āşıkı daḡlarda Ferḥād itdigün ya'ni ki ne
- G. 368/5: Gözlerüm yaşını her sūya çü su kıldı revān / 'İşve **vü** nāz ile ol serv-i nihālūñ bu gice
- G. 375/6: Ger mihr ü ger cefā **vü** sitem sendedür ḥamu / Her nesne var kılsa rızādur Ḥaṭāyīye
- G. 398/3: Tā ki dün meclisde ney feryād ü nālem dinledi / Aḡlaşur baḡrın delüp bu nāle **vü** zārum kimi
- G. 414/1: Dünye **vü** 'uqbāda birdür yār dutman yār iki / Yār isen ey ḡamlu göñlüm dutmagil zinhār iki
- G. 421/2: Çeşme-i çeşmüm suyından seyl dutupdur 'ālemi / Munca gelmişdür Fīrāt u Dicle **vü** Ceyḥūn kimi
- G. 433/2: Zāḡa düşmez nāle **vü** feryād kılmak bī-ḥayā / Özini çün nisbet-i murg-ı ḥoş-elḥān eyledi
- G. 434/2: Ser-māyesi **vü** sūd u ziyānı dü-cihānuñ / El-minnetü li'llāḥ ki menüm şānuma düşdi
- K. 3/7: Severem men Taķī **vü** hem Naķīni / Olar kim şimdi naķd-i evliyādur
- K. 5/5: Kamu bī-çāre **vü** derd-māndelerüñ / İşigüñ topraḡıdur tekye-gāḥı
- K. 8/3: Ma'būd-ı dü 'ālem çü anuñ ḥükmine fermān / Cān içre 'ıyān oldı **vü** pinhān 'Alīdür
- K. 8/7: Vir başı Hüseyn 'ışkıñda şūfī **vü** şehīd ol / Gel şühbeden arın şeh-i merdān 'Alīdür
- K. 8/11: Heft āyet ile Mūsī-i Kāzım ki be-taḡḡıķ / Deryā-yı muḥīṭ oldı **vü** 'ummān 'Alīdür
- K. 8/12: Sekkiz kapusı cennet-i 'adnūñ be-velāyet / Mūsī **vü** Rızā Şāḥ-ı Ḥorasān 'Alīdür
- K. 9/3: Şeh-i Merdān 'Alī **vü** ḥavz-ı kevşer / Anuñdur kim 'Aliyyü'l-Murtaẓādur
- K. 9/7: Taķī **vü** hem Naķī şāḥ 'Askerī hem / Olar kim şāhib-i sirru'l-beķādur
- K. 10/6: İmām Kāzım 'Alī Mūsī Rızādan / Taķī **vü** bā-Naķī şāḥ 'Asker oldı
- K. 18/6: Menba'-ı mihr ü vefā **vü** dürr-i deryā-yı kerem / Ma'den-i cūd u şehā **vü** luṭf u iḥsān yā 'Alī
- K. 18/22: Hāḡ bilür kim gevher-i baḥr-ı ḥaḡḡāṭ sendedür / Mu'cizāt-ı enbiyā **vü** sırr-ı bürhān yā 'Alī
- K. 18/23: Rūz u şeb tekrār iderler ḥamd ü şükrüñi senüñ / 'Andelīb ü kumrī **vü** tūṭī-i ḥoş-ḥ'ān yā 'Alī
- K. 19/12: Ḥānedān-ı Muştafā **vü** Murtaẓā sevdüḡiçün / Bu Ḥaṭāyī şepper ü şeppe cāndan müşterī
- Mus. 1/34: Kelāmuñ delilinde bürhān olan / Bu dünyā **vü** 'uqbāda sultān olan

vücüd: İnsan gövdesi, beden; varlık.

- G. 43/4: Anca çekdüm miñnet ü hecrün ğamın ey bî-vefâ / Cevr-i 'ışkuñdan **vücüdum** nâ-tüvân olmış durur
- G. 54/1: **Vücüduñı** bu gönölüm cân dimişdür / Lebünî la'l ile mercân dimişdür
- G. 56/5: Ey Hataî sen **vücüdün** cüyını pāk eylegil / Cû ki pāk ola aña ser-çeşmeden bir su gelür
- G. 94/1: 'İşkuñuz cânâ bu gönölüm tahtına sultân durur / Bu **vücüdum** mülkine hayl-i hayâlün cân durur
- G. 158/5: Ey Hataî rāzını kendü **vücüduñda** yaşur / Yoğsa bu 'ışk seni 'āleme hep çağasıdur
- G. 165/5: Bu Hataîñün **vücüdi** oldı nūruñdan zuhūr / İki 'ālem zerredür hürşid-i 'ālem-tābsız
- G. 186/4: 'Aceb mi olsa ey dil-ber **vücüdum** 'ışkuña maḥkūm / Oturmuş ḥūkm ider dāyim gönöl tahtında sultân tek
- G. 189/1: Tā **vücüdum** 'ışkuñuz yolında bolmışdur helāk / Ayağun tozından ayru oldı cānum derd-nāk
- G. 219/3: Va 'de-i vaşluñ yolında çoḡ cefâ çekdüm velî / Derd-i 'ışkuñdan **vücüdum** olısar şekl-i hilāl
- G. 223/3: Menüm derdüm 'ilâcî şol hekīm-i lem-yezeldür kim / İçenden şerbet-i la'lün **vücüdumñı** şifâ gördüm
- G. 228/3: 'Aks-i sāyeñdür **vücüdum** ey boyı serv-i revân / Gitmesün sāyeñ senün bir laḥza yanumdan menüm
- G. 231/5: Tā seni gördi raḳīb ilen Hataî ḥaste-dil / Dem-be-dem yanar **vücüdum** ser-be-ser nār olmışam
- G. 247/2: Ger **vücüdum** kabır içinde yüz miñ ıl kalsa müdām / Çılmaya bu nār-ı 'ışkuñ üstüñ ānumdan menüm
- G. 296/4: Sorsam ol şirîn dudağun piste midür yā nebāt / Yā Rab ol nāzūk **vücüduñ** yā semindür yā semen
- G. 361/1: Yine 'azm eyledi gönölüm gider ol şāh-ı a'lāya / **Vücüdum** 'ışka maḥv oldı semek tek düşdi deryāya
- G. 361/2: Vücüdum şehrine girdi velāyet şāhını gördi / İkilik ḳal'asın yıḥdı ulaşdı zāt-ı yektaya
- G. 361/6: Hataî tā seni gördi **vücüduñ** ser-be-ser gezdi / Çü şāhuñ kulları gördi yüzün ḥāk itdi ol pāya
- G. 363/3: **Vücūdum** beyt-i Allāhdur yaḳın bil / Sücūdum aṇadur şām u şehir-gāh
- G. 384/5: Kıla dönmişdür **vücūdum** miñnet-i cevruñ çeke / Sağ gezen düşmenlerün bende teki bīmār ola
- G. 404/1: 'Aks-i sāyeñdür **vücūdum** ey saçı zıll-ı hümāy / Nişe kim sen pādişāhsın men ḳapuñda bir gedāy
- G. 413/1: **Vücüduñ** ravza-i rızvān degül mi / Cemālün mazhar-ı insān degül mi
- G. 413/3: **Vücūd-ı** Muştāfadan oldı Ādem / Risālet ḳapısı Ḳur'an degül mi
- G. 415/2: Bilmeyen kendü **vücüdün** Ḥaḳkı bilmez lā-cerem / Kim ki ol bildi yaḳın 'ālemde güm-rāh olmadı
- K. 8/14: Bağdād-ı **vücūdumda** imām uşta Naḳidür / Bir gerdiş ile künbed-i gerdān 'Alidür
- Mus. 1/19: Var imdi aña eyle sırrı behem / Getüren **vücüdi** beri ez-'adem
- Mus. 1/32: Vücüdi muḥalled özi cāvidān / Gehî aşikārā gehidür nihān

vücüd şehri: Vücut şehri, beden; aşağıdaki tanıklarda beden bir şehre benzetilmiştir. Vücut kelimesinin geçtiği diğer beyitlerde aynı benzetme yönüyle bedenın Bağdad şehrine ya da mülke benzetildiği de görülmektedir.

- G. 29/6: Senün 'ışkuñ **vücūdum şehri** içre / Bu gönölüm tahtına sultāndur ey dost
- G. 40/3: Anca kim fikr eyledüm gezdüm **vücūdum şehrinı** / Mişl-i bî-hemtā imişsin yā 'Alî senden meded
- G. 54/3: Bu gönölüm 'ışkuñ ey ğam-güsārum / **Vücūdum şehrine** sultān dimişdür
- G. 112/2: Genc-i 'ışkuñ çün **vücūdum şehrinı** kıldı ḥarāb / Nişe kim gencün yiri vîrāneler küncindedür
- G. 146/7: Āteş-i 'ışkuñ tutuşdurdı **vücūdum şehrinı** / Baḥaram ki ḥūr birdür nūr birdür nār bir
- G. 195/2: 'İşkuñuz kıldı musaḥḥar bu **vücūdum şehrinı** / Tā ki mihrüñi gönöl tahtında sultān eyledün
- G. 310/1: **Vücūdum şehride** buldum dūr ü dūr-dāne men / Men anı 'arz etmenem her cāhil ü nādāna men
- G. 361/2: **Vücūdum şehrine** girdi velāyet şāhını gördi / İkilik ḳal'asın yıḥdı ulaşdı zāt-ı yektaya
- G. 423/6: Güzel yarum bize yüz-be-yüz oldı / **Vücūdum şehrine** cân imdi düşdi
- K. 13/8: İmām Ca'fer tarīḳin ḳoyma elden / **Vücüduñ şehrine** ol kīmiyādur

vücüd-ı zār: Zayıf, dermansız vücut.

- G. 241/4: Çün sen ey derde ḫabībüm kılmasañ dermānumı / Bu **vücüd-ı zārumı** her günde bīmār isterem

Y

yā: Yay, ok atılan yay.

G. 312/4: Tîr-i müjgânın dirîğ itmez cigerden ol şanem / Bildi kurbân olmışam çün kaşları **yāsında** men

yā: bağlaç “ya... ya” İki kelimeyi, iki kelime öbeğini veya iki cümleyi birbirine bağlar, seçenekli anlatım sağlar. Çekimli fiillerden ya da vurgulanan isimden sonra gelerek anlamı güçlendirir.

G. 8/5: Düşte gördi dün Hâṭâyî yâr olupdur hem-demi / **Yā** düşümdür **yā** ḥayālüm bu ne hürmetdür maña

G. 19/2: Bilmezem ‘âlemde **yā** Rab gerdiş-i eyyâm-ı ğam / Luṭf u ihsânun mîdur **yā** cevri-i hicrândur maña

G. 21/3: Cevr-i hicrân çekdügümden kalmayıpdur tâkatum / **Yā** naşîb itseñ n’olaydı sabr u ârâmı maña

G. 108/1: ‘Anberîn zülfün mîdur **yā** müşk-i Tatarun durur / Gökde kevkeb ‘ıkdı hem lü’lü’-i şehvârün durur

G. 116/5: Ol dil-berün ruḥ-sârına virdi Hâṭâyî gönünü / Âh ile tâb oldu işüm ol şem ‘a **yā** pervânedür

G. 142/1: Ol giden yârum mîdur **yā** ihtiyârumdur gider / Bilmezem cânım mîdur **yā** sevgü yârumdur gider

G. 142/2: Tende cânım kalmadı anuñla olmışdur revân / Ol menüm rûḥ-ı revânım **yā** nigârumdur gider

G. 146/6: Sen bilürsin bendenün ḥâlin ne bilsün bilmeyen / Bir mîdur **yā** yüz mîdur **yā** miñ mîdur bâzâr bir

G. 146/8: Şad hezârân zulm idersen dönmezem döndermezem / Yüzümü **yā** sözümü **yā** gözümü ğam-h’âr bir

G. 158/2: Cevr ile derd ü ğam u miḥnet ü endüh u firāk / Ḥasret ü âh u nedâmet mi diyem **yā** ḥasîdur

G. 210/5: Ger vefâ kıl bu Hâṭâyî bendeñe **yā** kılma kim / Rûz u şeb virdüm saña zîkr ü du’âdur bilmiş ol

G. 221/5: ‘İşkuñuz gönünde **yā** dutmış Hâṭâyînün maḳâm / Men anı vîrân içinde genc-i pinhânım direm

G. 234/2: Sorsam ağzuñ zerre mi **yā** ğonce mîdur **yā** dehân / Bu sözüm yoḥsa ḥayālüm **yā** gümânımdur menüm

G. 234/6: Göz mîdur **yā** çeşm-i âhü yoḥsa nergis mestidür / Yüz mîdur ol yoḥsa mâh-ı âsumânımdur menüm

G. 264/1: Ḥayâlümdür menüm **yā** düşde gördüm / Bi-ḥamdî’llâh cemâlün uşta gördüm

G. 296/4: Sorsam ol şîrîn dudağun piste mîdur **yā** nebât / **Yā** Rab ol nâzûk vücûduñ **yā** semîndür **yā** semen

G. 296/5: Çîn-i zülfünde Hâṭâyî tâ dutupdur meskeni / **Yā** Rab ol gülgün yañağun gül mîdur **yā** nesteren

G. 298/3: Ger meni kulluğa maḳbûl eylegil **yā** eyleme / Âsitânunda senün ey şâh derbânım bugün

G. 303/2: Yâra sordum ki dehânun ğoncedür **yā** zerredür / Yâr aydur daḥı bilmen bî-nişândur sen diyen

G. 312/2: Dünyenün esbâbını dîdâra satmışam yakîn / Gice gündüz yanaram **yā** dost sevdâsında men

G. 314/4: Bağ-ı cennetdür yüzün **yā** ravza-i dârü’n-na’im / Âb-ı kevser mi lebün **yā** nefḥa-i rûḥü’l-emîn

G. 325/1: Nâgehân içdüm lebünden kevser-i mâ’-i ma’in / Bilmezem **yā** ol mey-i engürdür **yā** engübîn

G. 330/1: Yüzün gördüm senün ey yâr-ı meh-rû / Gönüller âfeti **yā** nûr mîdur bu

G. 395/1: Dil-berâ ‘ışkuñda men tek kimse meşhûr olmadı / **Yā** senün tek ḥüsnine hiç kimse mağrûr olmadı

yā meger: Belki, olur da.

G. 336/3: Bu kararı yoḥ gönül bilmen ḥaçan ârâm ide / **Yā meger** bir gün menümlen dil-sitânım söyleşe

yā ne: Öyleyse nedir?

G. 147/3: Degme bir câhil nigârün cevriñi çekmek neden / **Yā ne** her nâ-kes ile ḳavl ü ḳarâr itmek m’olur

yā: "Ey" anlamlarında bir seslenme sözü.

G. 21/1: **Yā** İlâhî isterem senden bu in’âmı maña / İdesin hem-dem kim ol serv-i gül-endâmı maña

G. 24/1: Dem-be-dem yüz miñ selâm olsun saña **yā** Muştafâ / Cümle dillerde şafâ senden durur **yā** Muştafâ

G. 24/2: Cümle ‘âlem faḥri sen kâfir münâfîḳ ḳahrı sen / Enbiyâlar içre sensin bihterîn **yā** Muştafâ

G. 24/3: Ger menüm yetmez elüm sürtem yüzüm toprağuna / Her şabâḥ bād-ı şabâ vîrsün selâm **yā** Muştafâ

G. 24/4: Yiryüzi andan münevver kıble de pür-nûrdur / Şol mübârek merḳada menden selâm **yā** Muştafâ

G. 24/5: Ey Hâṭâyînün ümîdi bu cihânun serveri / Cümle peygamberlerin sultânısın **yā** Muştafâ

G. 34/5: Bu Hâṭâyî hastenün virgil murâdın **yā** İlâh / Kim maña luṭf ile ihsân senden özge kimse yoḥ

G. 36/4: Kim ki kâmin almadı dünyâda oldur bî-nevâ / Bî-nevânun virgilen **yā** Rab nevâsından meded

G. 39/2: Şerm-sâram pür-günâham sen bağışla **yā** kerîm / Cümlelerni yarlıgayın kâmil insânım meded

G. 39/3: Mest ü mecnûn olmışam men firḳatünden **yā** ḥabîb / Ey ḥaḳîḳat ‘âleminde ince erkânım meded

G. 39/4: Bu elümdür dâmenünüz **yā** ‘Aliyyü’l-Murtaẓâ / Büy-ı vaşluñdur senün her derde dermânım meded

G. 40/1: Ḥüsnine zîbâ imişsin **yā** ‘Alî senden meded / Gökyüzinde ay imişsin **yā** ‘Alî senden meded

G. 40/2: ‘İşk ile ma’şûḳ u ‘âşîḳ senden olmuşdur zühür / ‘İşk ile şeydâ imişsin **yā** ‘Alî senden meded

G. 40/3: Anca kim fikr eyledüm gezdüm vücûdum şehrinî / Misl-i bî-hemtâ imişsin **yā** ‘Alî senden meded

G. 40/4: Enbiyâlar evliyâlar çoḥ durur ammâ ki sen / Cümleden a’lâ imişsin **yā** ‘Alî senden meded

G. 40/5: Mü’mine irşâd idersin luṭf u ihsân u kerem / Kâfire ğavġâ imişsin **yā** ‘Alî senden meded

G. 40/6: ‘İşk oḥurlar aduñı râh-ı ḥaḳîḳatda senün / Sırr-ı mâ evḥâ imişsin **yā** ‘Alî senden meded

G. 40/7: Yirde gökde isteyen şol kör münâfîḳlar seni / Zâhir ü peydâ imişsin **yā** ‘Alî senden meded

G. 40/8: On sekiz miñ ‘âlemün sırdaşısın sırıñdadur / Mürşid-i bînâ imişsin **yā** ‘Alî senden meded

G. 40/9: Kısmeti rûz-ı ezelden hem mu’ayyen Muştafâ / Nergis-i şehlâ imişsin **yā** ‘Alî senden meded

- G. 40/10: Bu Haṭāyī haste-dil birliğüne ikrār ider / Vāhid ü yektā imişsin yā ‘Alī senden meded
- G. 41/5: Cānumı ‘ışkuña teslīm eyledüm ihlāş ile / Ol perī-peyker meni yā Rab neden kılmaz pesend
- G. 56/1: Her zamān kim qarşuma ol dil-ber-i meh-rū gelür / Cānuma bir ot düşer bu dilüme yā hū gelür
- G. 86/6: Çün seni Haḫkuñ resüli bilmediler yā Nebī / Ol günehden tā ebed kāfir ‘azāb üstindedür
- G. 215/1: Görklü yüzün ‘aşıkı bī’llāh Ḥudādur yā Resül / Şol mübārek hulkuña cānlar fedādur yā Resül
- G. 215/2: Geldi Cebra’l saña her dem getürdi Haḫ sözün / Ba’zı peygamberlere gelen nidādur yā Resül
- G. 215/3: İsmüñi zıkr eyleyen maḥşer gününde ğam yimez / Vāy kıyāmet aña kim senden cüdādur yā Resül
- G. 215/4: Her kavim adını işidüp şalavāt virmedi / Anlaruñ yiri hemişe damudadır yā Resül
- G. 215/5: Ey Haṭāyī kullaruñ ümmīdi vardur rahmete / Sırr-ı settārın nazarı kamudadır yā Resül
- G. 239/5: Yā İlāhī sen meni maḥrūm-ı dergāh eyleme / Fazluña ümmīd-vāram ḫāk-i dergāh olmuşam
- G. 296/2: Ol rakībler ta’nesinden ihtirāzuñ tā nedür / Bendeye hīç iltifātuñ yoḫ durur yā Rab neden
- G. 341/1: Yā İlāhī sen meni bī-‘ışk-ı cānān eyleme / ‘İşk ilen şādam gönül derdine dermān eyleme
- G. 376/4: Derdüme dermān bulunmaz çäre senden yā ḫakīm / Ey ḫabībüm leblerüñden vir şifādur gönüme
- G. 378/4: Haḫ meni yā Rab ne bir miskīn yaratmış dünyede / Baḫduğınca ğamdan özge görmedüm her yanuma
- G. 396/4: Yā Rab ol çihreñ ne taze verd-i aḫmerdür senüñ / Gül kızarmış ḫacletinden lāl idüpdür süseni
- G. 398/1: Yoḫ durur ‘ālemde bir daḫ ḫüsñ ilen yārum kimi / Yā cemāl ehlinde kim var ol cefā-kārum kimi
- G. 429/2: Bu sırrı saḫla yā şüfī ki oldur şüfī-i şāfī / Revādur kim aña diseñ zihī şāḫib-nazar şüfī
- G. 438/1: Gevher-i zāt-ı kādīm-i kibriyāsın yā ‘Alī / Enbiyāya evliyāya pışvāsın yā ‘Alī
- G. 438/2: Kimse bilmez ma’nī-i zāt u şifātuñ senüñ / Lā-mekān baḫrında dürr-i müntehāsın yā ‘Alī
- G. 438/3: Kābiliyyet sende görmişdi resül-i Hāşimī / Şükrü li’llāh hem-dem-i ḫayrū’n-nisāsın yā ‘Alī
- G. 438/4: Her ḫavāric sırruña bildüm ki idrāk eylemez / Zāḫir ü bātında sen mu’ciz-nümāsın yā ‘Alī
- G. 438/5: Muştafā gördi seni aşlan şıfatlı der-felek / Şāḫib-i mi’rāc u hem-tāc u livāsın yā ‘Alī
- G. 438/6: Zū’l-feḫār ile kamu kılduñ musaḫḫar ‘ālemi / Bilmişem taḫḫik ile kim lā-fetāsın yā ‘Alī
- G. 438/7: Bu Haṭāyī dīn ü imānı ki sendendür dürüst / Nūr-ı çeşm-i ḫānedān-ı Muştafāsın yā ‘Alī
- G. 439/1: Senden ister her veli himmet hidāyet yā ‘Alī / Sendedür ‘ayne’l-yaḫīn ‘ayn-ı ināyet yā ‘Alī
- G. 439/2: Olmuşam ihlāş ile bir bende-i çāker saña / Dutmuşam āstānuña şıdk u irādet yā ‘Alī
- G. 439/3: Sen bilürsin senden özge yoḫ ḫekīmüm reh-berüm / Bir faḫīrem luṭf idüp kılğil ināyet yā ‘Alī
- G. 439/4: Menzile irdi olar kim yoluña başdı kadem / Çünki sensin vālī-i mülk-i velāyet yā ‘Alī
- G. 439/5: Qurşanan cān u gönülden sen şeḫe Kanber-şıfat / Eksük olmaz ol kuluñdan hem kerāmet yā ‘Alī
- G. 439/6: Vaşfuñı söyler Haṭāyī şükr idüp eyler niyāz / Ol zamāndan kim aña kılduñ işāret yā ‘Alī
- G. 440/5: Sensin Haṭāyīñ ümīdi cümle ‘ālemüñ / Yā şāḫ-ı dīn velāyet ü yā Murtażā ‘Alī
- K. 2/1: Şol mübārek zātuña işüm senādur yā Nebī / ‘Asılığ bīmārına aduñ şifādur yā Nebī
- K. 2/2: Ayağüñ toprağınuñ kadrin ne bilür her kişi / Kün feḫān toprağına kemter bahādur yā Nebī
- K. 2/3: Ol maḫāmuñ kim melek yetmez şufūf-ı na’line / Ayağüñ altında ol bir ḫāk-i pādur yā Nebī
- K. 2/4: Kaldı sidre’l-müntehā geçdün felekden tā semā / Kim yeter bu kadr-i Haḫka müntehādur yā Nebī
- K. 2/5: Ey güneş yüzlü seni her kimse kim ḫaḫ bilmedi / Dañla maḫşerde anuñ yüzi qaradur yā Nebī
- K. 2/6: Çün senüñ ḫoşluğüña yaratdı sānı ‘ālemi / Ayağüñ toprağına cānum fedādur yā Nebī
- K. 2/7: Her münāfiḫ kim saña gönülide inkār eyledi / Tā ebed yanmağ cehennemde revādur yā Nebī
- K. 2/8: Hem senüñ ta’rifüñ itdi hem ‘Alīñüñ ol İlāh / Nişe kim sen Muştafā ol Murtażādur yā Nebī
- K. 2/9: Mu’cizātuñ katına Mūsī misāl-i mürçe / Gerçi Fir’avna ‘asāsı ejdeḫādur yā Nebī
- K. 2/10: Bu Haṭāyī hasteye kılğil şefā’at rüz-ı ḫaşr / Çünki aşlından senüñlen āşinādur yā Nebī
- K. 4/19: Yā Rab Haṭāyī bendeñe kılğil şefā’ati / Ol günde kim penāḫ ider ehl-i ḫaṭa seni
- K. 11/1: Ey iki ‘ālem penāḫı şāḫ u server yā ‘Alī / Şāḫib-i fazl-ı velāyet şīr-i ḫaydar yā ‘Alī
- K. 11/2: Geldi destüñ şānına ism-i yedu’llāh bī-gümān / Oldı zāt-ı bī-misālün Haḫka mazḫar yā ‘Alī
- K. 11/3: Rüz-ı heycā sā’idüñ ber-farḫ-ı a’da bes durur / Qabzuña ḫācet degül şemşīr ü ḫançer yā ‘Alī
- K. 11/4: Ey şecā’at ma’deni sen ḫışm ile ḫükm eyleseñ / Kün fe-kān bir almadur destine yek-ser yā ‘Alī
- K. 11/5: Fazl u iḫsān u mürüvvet hem seḫāvet kānısın / Luṭfuña ḫāk ile cevherdür berāber yā ‘Alī
- K. 11/6: Ol ‘Alīsın kim senüñ şānuña geldi Hel etā / Vaşfuñ oldı ma’nī-i Qur’ān ser-ā-ser yā ‘Alī
- K. 11/7: Senden özge gelmedi er kılıcuñdan özge tiğ / Bu söz evşāfuñda Haḫdandur muḫarrer yā ‘Alī
- K. 11/8: Kim ḫalür rüz-ı kıyāmet hevl-i maḫşerde susız / Anda sensin sāḫi-i ebrār u kevser yā ‘Alī
- K. 11/9: Sensin ol ḫaydar ki dest-i mu’cizātuñ görüp / Hükmüñe rām oldı Şām u Rüm u Berber yā ‘Alī
- K. 11/10: Ol ‘Alīsın kim şēḫadet barmağın kullāb idüp / Kopdı yirden kuvvetünle bāb-ı ḫaydar yā ‘Alī
- K. 11/11: Ol kerāmet kānısın kim Haḫ te’ālādan saña / Şarḫ u ğarb u ‘arş u kürs oldı musaḫḫar yā ‘Alī
- K. 11/12: Üç yüz ıldan soñra Selmān itdi senden imtiḫān / Virdüñ anuñ destine gül taze vü ter yā ‘Alī
- K. 11/13: Şadr-ı dīvān-ı ezelsin pışvā-yı enbiyā / Kutb-ı dīn ü kıble-i miḫrāb u minber yā ‘Alī
- K. 11/14: Laḫmüke laḫmi rumüzünüñ beyānı sendedür / Hem-dem ü hem-sırr u hem-rāz-ı peyamber yā ‘Alī
- K. 11/15: Bu Haṭāyī hasteye hem-rāḫ kılğil himmetüñ / Kim saña şıdk ilen oldı bende çāker yā ‘Alī
- K. 14/1: Yırde gökde ḫaydar-ı Kerrār sensin yā ‘Alī / Rüz-ı maḫşer sāḫi-i ebrār sensin yā ‘Alī

K. 14/2: Hamsetü'l-eşbâh oğurlar aduñı **yâ** Bu'l-Hasan / İbn-i 'amm-i Aḥmed-i Muhtâr sensin **yâ** 'Alî
K. 14/3: Çıhdı mi'râca Muḥammed didi doksan miñ kelâm / Sırr-ı Hâk hem maḥrem-i esrâr sensin **yâ** 'Alî
K. 14/4: Bendin alduñ 'ifrîtüñ üç yüz ıldan sonra şâh / Deşt-i Erjende geçen Kerrâr sensin **yâ** 'Alî
K. 14/5: Evvel ü âhırde İslâm dînini fâş eyleyen / Dîn-i ḥaqqı eyleyen izhâr sensin **yâ** 'Alî
K. 14/6: 'Anterüñ başın kesen Ḥayber kapusın kıparan / Ceng içinde kâtil-i küffâr sensin **yâ** 'Alî
K. 14/7: Lâ fetâ illâ 'Alî şânuña olmışdur nüzûl / Darb içinde sikke-i dînâr sensin **yâ** 'Alî
K. 14/8: Evvel ü âhırde sensin bâtın u zâhirde sen / 'Akl-ı kâmil dâniş-i bisyâr sensin **yâ** 'Alî
K. 14/9: Enbiyâlar maḥremisin evliyâlar bihteri / Gâzîlerüñ serveri ser-dâr sensin **yâ** 'Alî
K. 14/10: Âdem-i ḥâkî henüz olmamış idi mâ u tîn / Bu cihân ehli yoḥ iken var sensin **yâ** 'Alî
K. 14/11: Bu Ḥatâyî hastenüñ sensin murâd u maḥşadı / Ḥanda baḥsam görünen dîdâr sensin **yâ** 'Alî
K. 18/1: Ey rumûz-ı ḥatt ü ḥâlûñ şerḥ-i Kur'ân **yâ** 'Alî / V'ey ruḥ-ı ferḥunde-fâlûñ mâh-ı tâbân **yâ** 'Alî
K. 18/2: Ḥâk-i küyuñdan muḥammer oldu Âdem tıyneti / Ey ser-i küyuñ nesîmi ruḥ-ı insân **yâ** 'Alî
K. 18/3: Hâk te'âlâ emri ilen ey şeh-i kevn ü mekân / İns ü cinne luṭf ile sensin viren cân **yâ** 'Alî
K. 18/4: Cümle-i mü'minlerüñ göñlünde rüşendür yakîn / 'Anberîn zülfüñ sevâdî nûr-ı imân **yâ** 'Alî
K. 18/5: Zü'l-feḳârüñ heybetinden titreşür arz u semâ / Murg u mâhî korḥudan çün bîd-i lerzân **yâ** 'Alî
K. 18/6: Menba'-ı mihr ü vefâ vü dürr-i deryâ-yı kerem / Ma'den-i cûd u şehâ vü luṭf u iḥsân **yâ** 'Alî
K. 18/7: Sâyebân-ı çarḥ-ı gerdün sâyesinde gelmemiş / Bir senüñ tek şeh-süvâr-ı mîr-i meydân **yâ** 'Alî
K. 18/8: Hâk te'âlâ ḥazretinden leyletû'l-esrâ yakîn / Cebra'îl indürdi ismüñ şâh-ı merdân **yâ** 'Alî
K. 18/9: Âsitânüñ toprağına ay u gün eyler sücûd / Miñ senâ oḥur saña bu çarḥ-ı keyvân **yâ** 'Alî
K. 18/10: Ḥâk-i râhuñ nûr-ı çeşmümdür ḥayâlûñ münisüm / Fikr ü zikrüm göñlüm içre râhat-ı cân **yâ** 'Alî
K. 18/11: Olmasaydı ḥâtemi üstinde ism-i a'zamuñ / Ḥandan alurdu bu ta'zîmi Süleymân **yâ** 'Alî
K. 18/12: Ger Ḥalîle olmasaydı luṭf u mihrüñ hem-nişin / Âteş-i süzânı olmazdı gül-istân **yâ** 'Alî
K. 18/13: Ger ezelden olmasaydı luṭf u iḥsânüñ senüñ / Nûḥ bulmazdı necât ez-hevl-i tûfân **yâ** 'Alî
K. 18/14: Yûnusı sensin salan deryâda balıḡ karnına / Sen çıharduñ Yûsufi ez-çâh-ı Ken'ân **yâ** 'Alî
K. 18/15: Hâk bilür ki her devâsız derde dermân sendedür / Hikmeti hem senden ḥâşıl kıldı Loḡmân **yâ** 'Alî
K. 18/16: Nûr-ı çeşmüm âl-i Hâşim seyyid-i 'âlî-neseb / Şâh-ı Kanber mîr-i Bû Zer cân-ı Selmân **yâ** 'Alî
K. 18/17: Od u yel topraḡ u sudan ḥoş müretteb eyledüñ / Gice gündüz ra'd u berḡ ü âb u bârân **yâ** 'Alî
K. 18/18: Dîde-i bînâ içinde rüşen olmuş âşikâr / Lem'a-i nûr-ı ruḥuñ ḥürşid-i tâbân **yâ** 'Alî
K. 18/19: Dostlaruñ menzili olmuş durur çarḥ-ı berîn / Düşmenüñ olmuş kara topraḡa yeksân **yâ** 'Alî
K. 18/20: Muştafâ mi'râca çıḡgeç leyletû'l-esrâda hem / Nâgehân gördi seni ber-şekl-i aslan **yâ** 'Alî
K. 18/21: Cümle mevcûdât-ı âlem ins ü cin ḥükmündedür / Şark u ḡarb u tûl u arz u şer'-i dîvân **yâ** 'Alî
K. 18/22: Hâk bilür kim gevher-i baḡr-ı ḥaḡḡat sendedür / Mu'cizât-ı enbiyâ vü sırr-ı bürhân **yâ** 'Alî
K. 18/23: Rûz u şeb tekrâr iderler ḥamd ü şükrüñi senüñ / 'Andelîb ü kumri vü tûṭi-i ḥoş-ḥ'ân **yâ** 'Alî
K. 18/24: Kemterîn kuluñ Ḥatâyîdür aña eyle naẓar / 'Âleme çün sen idersin luṭf u iḥsân **yâ** 'Alî
M. 1/1: Ya İlähe'l-âlemîn sen ḡafûrsun / 'Alîm ü hem şekûr u hem şabûrsun
T. 1/1: **Yâ** 'Alî cânım saña olsun fedâ / Kul keḡadur şânuña Ḥaḡdan nidâ
T. 6/1: Zâtuñ Allâḡ maẓharıdur **yâ** 'Alî / Kibr ü kîn senden berîdür **yâ** 'Alî
T. 6/2: Bu Ḥatâyî Kayser ü Ḥâkân u Cem / Kanberinüñ kanberidür **yâ** 'Alî

yâ Rab: Ya Rab! Allah'a seslenme.

G. 4/5: Dil-berün gitdi Ḥatâyî sen nidersin dünyeyi / Çünki cân gitdi bu ten **yâ Rab** niye ḡaldı maña
G. 19/2: Bilmezem 'âlemde **yâ Rab** gerdiş-i eyyâm-ı ḡam / Luṭf u iḥsânüñ midür **yâ** cevri-i hicrândur maña
G. 43/2: **Yâ Rab** ol gözler ne bâḡuñ nergis-i şeh-lâsıdur / Kim ḡamından cism ü cânım nâ-tûvân olmuş durur
G. 117/3: Ol ay yüzini görmege yir gök bahâ didi / **Yâ Rab** ki bu metâ'a bahâ kimden öḡrenür
G. 136/5: Senden Ḥatâyî mihr ü vefâ iltimâs ider / **Yâ Rab** murâdî 'âşik-ı bî-çârenüñ budur
G. 138/3: Ra'nâ kadûñ ki serv-i şehîdür muḡâbili / **Yâ Rab** münâsibi ne sebebdan çınâr olur
G. 149/7: Her kim sorar Ḥatâyîni **yâ Rab** ne yirlüdür / Şâḡ Ḥaydar oḡlıdur maḡâmı Erdebîl durur
G. 157/1: **Yâ Rab** ne dânedür ki anuñ zülfi dâmidur / Ḥâl-i siyeh ki pîş-i leb-i la'l-fâmidur
G. 171/4: Bir gün teraḡḡum eylemedüñ ḡâk-sârûña / **Yâ Rab** ne şâdır oldu kapuñda günâhumuz
G. 193/3: **Yâ Rab** zevâlûñ olmasun ey âfitâb-ı ḡüsn / 'Âşik cihânda ḡüsn-i kemâlûñ diler senüñ
G. 194/5: **Yâ Rab** Ḥatâyî göre mi ey miḡnet ü firâḡ / Yetüp vişâle def'-i melâlûñ görem senüñ
G. 204/2: Ḥoş maḡâm-ı a'zam olmuşdur bu göñlüm ḡüşesi / Bilmezem **yâ Rab** neden cevri ile vîrân eyledüñ
G. 205/3: Ruḡuñ **yâ Rab** ne güldür kim fiḡâna düşdi bülbüller / Ki şevḡinden anuñ her dem ḡuzûrı var gül-istânüñ
G. 206/5: Ḥatâyîñüñ du'âsıdur dem-â-dem / Ki **yâ Rab** olmasun herḡiz zevâlûñ
G. 207/8: İçer her dem ḡanum fettâne çeşmüñ / **Yâ Rab** o gün ola mı ḡana çeşmüñ
G. 296/4: Sorsam ol şîrîn dudaḡuñ piste midür **yâ** nebât / **Yâ Rab** ol nâzûk vücûduñ **yâ** semîndür **yâ** semen
G. 296/5: Çîn-i zülfüñde Ḥatâyî tâ dutupdur meskeni / **Yâ Rab** ol gülgün yañaḡuñ gül midür **yâ** nesteren
G. 326/2: Noḡşân irişmesün saña bir zerre ey ḡüneş / **Yâ Rab** görem hemîşe seni ber-ḡarâr-ı ḡüsn

G. 355/10: Dil kuşına dâne-i hâl üste dâm itmiş saçun / **Yâ Rab** anı bend-i zindân itdigün ya'ni ki ne
G. 384/9: Var mıdur bir kimse **yâ Rab** ehl-i 'uşşâk içre yâr / Bu Hâţâyî haste-dil tek 'âşık-ı dîdâr ola
G. 422/8: Hâţâyî derdine dermân bulunmaz / Ya **Rab** hâli n'olasıdur meded hey
G. 433/6: Dil-berün lutfi menümlen çoĥ idi ġâyetde kim / Bilmezem **yâ Rab** neden ol mihrini az eyledi
G. 436/2: Çoĥ zamândur ben de müştâkam cemâlün şem'ine / N'ola görsem **yâ Rab** ol şem'-i cemâlün bir daĥı
K. 17/14: Hâţâyî bî-nevâ **yâ Rab** ola mı hâzrete lâyıĥ / İmâmlar yolına yakîn ki cân ilen fedâ geldi

yâ leytenî turâb: Kur'an-ı Kerim'de Nebe Suresi'nin son (kırkınıc) âyetinde geçen "Keşke toprak olaydım" anlamındaki ibaredir. Âyetin meali şudur: "Şüphesiz biz sizi, kişinin önceden elleriyle yaptıklarına bakacağı ve inkarcının, "Keşke toprak olaydım!" diyeceği günde gerçekleşecek olan yakın bir azaba karşı uyardık".
G. 26/7: Bir yirde kim otura Hâţâyî o hür-veş / Gökde melâyıĥ oĥıya **yâ leytenî turâb**

yaban: İnsan yaşamayan ıssız yer.

M. 2/18: **Yabanda** sıçan dir ki şîrem velî / Berâber olanda itürür yolu

yâd: Yabancı, hasım kimse.

G. 154/2: Özüñüz bizüm ile âşinâsız / Velikî sözlerüñüz **yâda** beñzer
G. 232/5: Tâ seni gördi Hâţâyî bilmez özin ĥandadır / Tâ saña men âşinâ boldum özüm **yâd** olmışam
G. 271/6: Meni sürme kapuñdan âşinâyam / Ki **yâd** olmaz saña yüz ılda mahrem
G. 406/2: Saña hoş oldı yârun **yâd** boldı / Maña ol âşinâlar yahşı geldi
G. 436/3: **Yâduma** geldükçe feryâdumdan insân eylemez / Ey perî-peyker senün ĥatt ile ĥâlün bir daĥı

yâd: Anma, hatırlama, anı.

G. 21/2: Şol büt-i nâ-mihribân hergiz meni **yâd** itmedi / Bir muĥabbet kılmadı âĥir ser-encâmı maña
G. 68/2: Ĥüsnüñi **yâd** eylesem ey serv boylu dil-berüm / Firĥatüñden çeşme tek aĥar gözümdeñ yaşlar
G. 98/4: Âşinâñı terk idüben **yâda** cân virme gönül / **Yâd** ile biliş olınca âşnâ yâr elden gider
G. 102/1: İşüm 'ışkuñda feryâd eylemekdür / Vişâlün va'desin **yâd** eylemekdür
G. 125/1: Leblerün **yâdı** bile dîdelerüm ĥan doludur / Ağlamakdan etegüm la'l ile mercân doludur
G. 141/2: Menüm tek âşinâyı **yâd** kıldıñ ey terâĥhumsuz / Felekden görmezem anı ĥamu bîġânelerdendür
G. 155/3: Sidre vü tûbî ĥayâli gitdi **yâdumdan** menüm / Böyle ra'nâ şol cihetden sidre az olmış durur
G. 208/5: Ey Mesîhâ bendeñi küyüñde **yâd** it bir nefes / Bu Hâţâyîñün yirin hecrüñde topraĥ itmegil
G. 228/2: Gül yüzüñi **yâd** idende ey per-ruĥ ġonce-leb / Od çıĥar süsen teki her dem zebânumdan menüm
G. 249/3: Men daĥı **yâd** eylemen dünyâ vü cennet bağını / Leblerün tâ kim olupdur şekker-âb u kevserüm
G. 287/1: Çıĥmaz ey dil-ber senün ĥayl-i ĥayâlün **yâddan** / Gönümün şehrinî yıldı 'ışkuñuz bünyâddan
G. 354/1: Yine bî-pervâlıĥı **yâd** itdigün ya'ni ki ne / Olur olmaz sözi bünyâd itdigün ya'ni ki ne
G. 356/21: Vâlideynün ma'nisin **yâd** eyleyüp her dem-be-dem / Câhidü lafzında ifnâ kıldıĥıñ ya'ni ki ne
G. 397/5: İĥlâş-ı dilde âyet-i ta'vîz oĥur müdâm / **Yâd eylegeç** Hâţâyî cihânda ĥatâsını
M. 1/3: Seni **yâd** eyleyüben zıkr iderem / Ki senden ĥorĥubenî fikr iderem

yâdigâr: Bir kimseyi veya olayı hatırlatmak üzere verilen yâhut onlardan kalan şey.

G. 51/7: Dil-figâr oldı Hâţâyî firĥatüñden rüz u şeb / Rüz u şeb vaşluñ ĥayâli gözde ĥaldı **yâdigâr**
G. 73/3: Didiler kim bu cihânın nûr kimdür kim ola / Mîr Ĥasandur şâĥ Ĥüseynün âlı oldı **yadigâr**
G. 177/5: Mihr ilen yâri ki gelmişdür zi-gülşen **yâdigâr** / Bu Hâţâyî haste-dildür ĥâk-i ân meh-rü-yı bağ
G. 326/3: Yûsuf egerçi zînet-i ĥüsn ile şâĥdı / Ol gitdiyise ĥaldı saña **yâdigâr** ĥüsn

yağdur-: Yağmasını sağlamak.

K. 1/9: **Yağduran** deryâya gökden ebr-i nîsân yağmurın / Ĥatresinden lü'lü'-i şehvâr iden Perverdigâr

yaĥlıĥ: Keten, pamuk veya ham ipekten dokunmuş, kenarlarına çeşitli nakışlar, âşıkâne sözler veya mısırâlar işlenmiş, el ve yüz silmekte veya örtü olarak kullanılan büyük bez.

G. 212/1: Riştedür cismüm menüm kirpüklerün süzen misâl / **Yaĥlıĥıñ** yanına dutar nâ-tüvân gönüm ĥayâl
G. 212/2: Gül gül oldı 'ârîzuñ şevĥin görüben şem'-i dil / Düşse zülfün 'aksi şol gül **yaĥlıĥ** üste dâl dâl
G. 212/3: Dem-be-dem **yaĥlıĥ** arasında ĥabîbüm ĥaşlaruñ / Şanasın kim görünür gözine gökden hilâl
G. 212/4: Nâ-tüvân gönüm düşer **yaĥlıĥ** misâl elden ele / Tâ meger la'l-i lebünden tapa ey dil-ber vişâl
G. 212/5: Raĥm kılĥıl **yaĥlıĥıñ** götür yüzünden ey şanem / Ĥuşşadan bolmış Hâţâyî haste-dil âşüfte-ĥâl

yaĥmâ: Zor kullanarak karşıısına çıkan şeyleri alıp kaçma, çapul, talan.

G. 88/3: Ni 'aceb men miskinün gönlin eger **yaĥma** kıla / Hindu-yı zülfün ki mülk-i Rûmdan târâc alur

G. 361/3: Gel ey gönlüm sefer eyle bugün yevmü'l-hidāyetdür / Cihān u cānı koy fi'l-cümle gitsün külli **yağmaya**
G. 364/5: Bu Hātāyī gönlini **yağmaya** virdi hūsn için / Çīn çerisi başdı Rūmı geldi Mā-çīn üstine

yağmacı: Yağma eden kimse; sevgilinin gözleri.

G. 204/4: Çeşm-i mestūnden hezārān fitne şalduñ gönlüme / Türk-i **yağmacı** kimi bi'llāh yüküş kan eyledūñ
G. 361/4: Gözi **yağmacılar** geldi meni yağmaladı küllī / Elūmden varlıgum aldı götürdi anı şahrāya

yağmala-: Yağma edip ele geçirmek, yağma etmek.

G. 120/1: Menüm yolumda yektālar gerekdür / Dini imānı **yağmalar** gerekdür
G. 361/4: Gözi **yağmacılar** geldi meni yağmaladı küllī / Elūmden varlıgum aldı götürdi anı şahrāya

yağmalık: Zor kullanarak karşısına çıkan şeyleri alıp kaçma, çapul, talan.

G. 434/3: Şükr eylerem ol nāvek-i müjgāna ki her dem / **Yağmalıkı** zībā şanemūñ kanuma düşdi

yağmur: Atmosferdeki su buharının yoğunlaşması sonucu yeryüzüne damlalar hâlinde düşen su; *mecazen* aşğın gözyaşları.

G. 290/3: Ebr-i nīsān tā cemālūñ gülşenine su virür / Kaṭre-i eşkümden özge anda **yağmur** olmasun
K. 1/9: Yağduran deryāya gökden ebr-i nīsān **yağmurın** / Kaṭresinden lū'lū'-i şehvār iden Perverdigār

yah-: Yakmak, yanmasını sağlamak, tutuşturmak.

G. 5/2: Hecrūñ cefāsı öyle **yaḥupdur** bu gönlümi / Her şeb kapuñda nāle vü efgān yeter maña
G. 158/1: Men-i bī-çāre dili 'ışkı anuñ **yaḥasıdur** / Rūz-ı mahşerde menüm elüm anuñ **yaḥasıdur**
G. 345/4: Mey-h'āre lebūñ istedi tā nuql u kebābı / 'İşk odını **yaḥup** cigerüm şaldı köz üste
G. 368/3: Rīşte-i cānumı şevk odına pervāne kimi / **Yaḥdı** tā vaqt-i şehir şem'-i cemālūñ bu gice
M. 1/19: Ki men dermāndenūñ suçına baḥma / Maña qahr eyleyüp duzaḥda **yaḥma**
K. 1/6: Bir kılını oda **yaḥup** kıldı fi nārū's-saḥar / Bir kılını mahrem-i esrār iden Perverdigār

yaha, yaka: Giyeceklerin boynun etrâfına gelen kısmı ve bu kısma eklenen türlü biçimdeki parça.

G. 38/4: **Yaḥam** yırtam gidem aḡyār elinden / Maña hīç rahmı yoḥdur dād u feryād
G. 152/4: Zārı kıl bülbul kimi çāk it **yaḥamı** gül kimi / Şol ezelden yār-ı hem-dem 'ahd ü peymān ayrılır
G. 158/1: Men-i bī-çāre dili 'ışkı anuñ **yaḥasıdur** / Rūz-ı mahşerde menüm elüm anuñ **yaḥasıdur**
G. 189/3: Her nice ceḥd itdüm elüm dāmenūñe yetmedi / Pāy-būsuñ ḥasretinden eylerem **yaḥamını** çāk
G. 190/3: Dāmenūñi koymaḥam elden eger çıḥsa revān / Gerçi hicrānuñ eli kıldı **yaḥamını** çāk çāk
G. 354/5: Seng-dil yāruñ elinden āh idüben dem-be-dem / **Yaḥa** yırtup baş açup dād itdigüñ ya'ni ki ne

yaḥşı: Güzel, iyi; yaḥşılık.

G. 33/1: Bu gönlüm şād olur ḡamdan ruḥı çün lāle-gün görgeç / Misāl-i merd-i müflis nāgehān bir **yaḥşı** gün görgeç
G. 107/1: Gerçi gün hoşdur velī ruḥ-sāruñ andan **yaḥşıdur** / Ay daḥı tābān durur dīdāruñ andan **yaḥşıdur**
G. 107/2: Nāfe-i müşk-i Ḥoten gerçi mu'aṭṭardur velī / Ey şanem ol ḥāl-i 'anber-bāruñ andan **yaḥşıdur**
G. 107/3: Naḡş-ı tāvus istemen andan cemālūñ yeg durur / Lafz-ı tūṭī dīñlemen güftāruñ andan **yaḥşıdur**
G. 107/4: İstemen Firdevs bağmuñ gül-i hoş-būsını / Dünya bağında gül-i ruḥ-sāruñ andan **yaḥşıdur**
G. 107/5: Bu Hātāyī katına kim kıldılar ta'rif-i müşk / Çīn-be-çīn ol zülfi müşḡīn-bāruñ andan **yaḥşıdur**
G. 124/3: Elūñ var **yaḥşı** kırdūñ sen Yezīdi / Cihān-dār olasın tā kim cihān var
G. 127/1: Ey perī hūsnūñ senūñ cismümde cāndan **yaḥşıdur** / Bil ki ancaḥ cān degül cān u cihāndan **yaḥşıdur**
G. 127/2: Gerçi Ya'kūbı za'īf itdi firākı Yūsufuñ / Zā'f içinde ol daḥı men nā-tüvāndan **yaḥşıdur**
G. 127/3: Ögmeñüz mäh-ı feleknūñ pertev-i ruḥ-sāruñ / Ol perīnūñ ḥūsni mäh-ı āsumāndan **yaḥşıdur**
G. 127/4: 'Aşık-ı dīvāneden men' itme ey 'aḡl ehli kim / Haste-dil Mecnūna şahrā ḥānūmāndan **yaḥşıdur**
G. 127/5: Bu Hātāyī cū kenārında ne baḥsun serve kim / Qadd-ı dil-cūyı anuñ serv-i revāndan **yaḥşıdur**
G. 406/1: Maña derd ü belālar **yaḥşı** geldi / Saña zevk u şafālar **yaḥşı** geldi
G. 406/2: Saña hoş oldı yārun yād boldı / Maña ol āşınālar **yaḥşı** geldi
G. 406/3: Sen ölgil derd ilen ḡamdan ki maña / Besī derde devālar **yaḥşı** geldi
G. 406/4: Senūñ yüz kıymetin bir pula düşdi / Bu dürr-i pūr-bahālar **yaḥşı** geldi
G. 406/5: Sen ol pervāne tek ḥasret odında / Maña şem'-i ziyālar **yaḥşı** geldi
G. 406/6: Saña cevri ü cefā bolsun müselleme / Maña ehl-i vefālar **yaḥşı** geldi
G. 406/7: Hātāyī vaşla yetdi cın u taḥkīk / Saña yārdan ḥatālar **yaḥşı** geldi
G. 406/1: Maña derd ü belālar **yaḥşı** geldi / Saña zevk u şafālar **yaḥşı** geldi
M. 1/20: Maña cennetde virgil **yaḥşı** yirler / Ki ḥamı yirden anı **yaḥşı** dirler
M. 2/11: Kimine virüpdür kılıç **yaḥşı** at / Kimini kılupdur bisāt içre māt

yahşılığ: Yahşi olma durumu, iyilik.

G. 97/5: Men yaman isem niçe sen **yahşılığ** kıl ey ‘azîz / Nesne kalmaz dünyede yahşi yaman elden gider

yâhud: Veya; Söylenen bir düşünceden vazgeçildiği ve yerine ikinci bir düşünce ileri sürüldüğü zaman ikinci cümlelerin başına getirilir.

G. 91/3: Zerre midür bilmezem yâhüd dehâni dil-berûn / Şun‘ ilen bir mü mıdur **yâhüd** miyân itmiş durur

yakîn: Bir şeyi şüphesiz olarak tam ve doğru şekilde bilme; kesin ve sağlam bilgi.

G. 50/1: Bu şâh-ı pür-kerem şâhib-nazardur / Velâyetdür **yakîn** nûr-ı başardur

G. 50/11: ‘Alî baħr-ı haķîkatdür **yakîn** bil / Ħayât-ı câvidânî mu‘teberdür

G. 57/9: Açaram dîn-i Muħammed mezheb-i Ca‘fer **yakîn** / Lâ fetâ illâ ‘Alî bu sırr-ı pinhân mendedür

G. 119/2: Cihân ehline ser-tâ-ser **yakîn** bil / Delîl ü hâdi vü bürhân ‘Alîdür

G. 124/5: **Yakîn** ihlâş gerek ‘ışkuñ yolında / Yûri münkir la‘în sende gümân var

G. 126/5: Görmüşdi tâ Ħatâyî ezelden **yakîn** muni / Nûhuñ ‘alâmeti gelür andan tufân kıpar

G. 135/3: Kaşuñ yayını kurmuşsın bize ez-gâmze her sâ‘at / Eyâ dil-ber anuñ sehmi **yakîn** kim câna düşmüşdür

G. 140/2: Câna cân itdüm **yakîn** öyle ezelden Ħaķ bilür / Cânumuñ cânı menüm şol dil-ber-i cânânedür

G. 140/5: Ey Ħatâyî sen **yakîn** bil kim bu fânî dünyede / Bî-vefâlardan maħabbet isteyen dîvânedür

G. 145/6: Ħavâric neslini kıymañ cihânda / **Yakîn** bil vaķt-i Zû‘l-feķâr olupdur

G. 151/2: Var **yakîn** ehli bir erden iste bul maķşûduñı / Düş anuñ ayağına bil kim bu nâmûs ‘ardur

G. 170/1: Sensin hemîşe şûret ü ma‘nâda şâhumuz / Bilgil **yakîn** ki arada Ħaķdur güvâhumuz

G. 180/5: Ħatâyî devlet-i vaşlından ol yüzi güneşüñ / Senüñle hem-dem olupdur **yakîn** ‘inâyet-i ‘ışķ

G. 254/7: Bu Ħatâyî söyledi zulmât içindedür **yakîn** / Yâr maña hem-hânedür hem-hâneye göndermişem

G. 257/3: Atamuñ kanını aldum Yezîdden / **Yakîn** bilgil ki naķd-i Ħayderîyem

G. 306/1: Bugün geldüm cihâna serverem men / **Yakîn** bilün ki naķd-i Ħaydaram men

G. 312/2: Dünyenüñ esbâbını dîdâra satmışam **yakîn** / Gice gündüz yanaram yâ dost sevdâsında men

G. 325/5: Ħaķ te‘âlâ sırrını ey zâhidâ sen kıлма fâş / Bu Ħatâyî zâhir ü bâtında bilmişdür **yakîn**

G. 363/3: Vücûdum beyt-i Allâhdur **yakîn** bil / Sücûdum añađur şâm u seher-gâh

G. 363/4: **Yakîn** bil ehl-i ikrâruñ katında / Yir ü gök cümle Ħaķdur olma güm-râh

G. 372/5: Göñülde küfr ü imân dopdoludur / **Yakîn** bil küfri var imân içinde

G. 415/2: Bilmeyen kendü vücûdın Ħaķkı bilmez lâ-cerem / Kim ki ol bildi **yakîn** ‘âlemde güm-râh olmadı

G. 415/8: Çün kıl olduñ ey Ħatâyî bende fermân ol **yakîn** / Bende fermân olmayanlar lâyıķ-ı şâh olmadı

G. 416/2: Derdüme dermân gerek kapuña geldüm ey Ħabîb / Bilmişem sende **yakîndür** uş bu derdüm çâresi

G. 417/7: Muħammed ü ‘Alînün ĥürmeti‘çün / **Yakîn** bil kim Ħudâ ister Ħatâyî

G. 418/1: **Yakîn** bil kim Ħudâidür Ħatâyî / Muħammed Muştafaidür Ħatâyî

G. 419/2: Şehüñ göñlinde gizlü nesne yoħdur / **Yakîn** bil ehl-i ‘irfândur Ħatâyî

G. 419/5: Bu zulmetde kıalan derd-i dil içün / **Yakîn** bilün ki dermândur Ħatâyî

K. 3/3: Ħadıce maħrem oldu çün Resûle / **Yakîn** bil Fâtıma ĥayru’n-nisâdur

K. 9/5: Emîrüm Mîr Muħsîndür **yakîn** bil / Ki Zeynü‘l-‘âbidin âl-i ‘abâdur

K. 13/3: Elestü Rabbiküm tâ ĥaşr olunca / **Yakîn** bil kim ‘Aliyy-i Murtażadur

K. 13/6: İmâm ol seyyid-i evlâd-ı âdem / Ħaķîkat bil **yakîn** Zeynü‘l-‘ibâdur

K. 17/14: Ħatâyî bî-nevâ yâ Rab ola mı ĥazrete lâyıķ / İmâmlar yolına **yakîn** ki cân ilen fedâ geldi

K. 18/4: Cümle-i mü‘minlerüñ göñlinde rüşendür **yakîn** / ‘Anberîn zülfüñ sevâdı nûr-ı imân yâ ‘Alî

K. 18/8: Ħaķ te‘âlâ ĥazretinden leyletü‘l-esrâ **yakîn** / Cebra‘îl indürdi ismüñ şâh-ı merdân yâ ‘Alî

M. 2/16: Çü erden ere fark vardur **yakîn** / Berâber imez âsumân u zemin

Ya‘kûb: Hz. Yakup peygamber. İbrahim peygamberin torunu ve İshak peygamberin oğludur. Babası İshak’ın vefatından sonra Ken’an ilinde kalıp yerleşti. Allah ona peygamberlik verdi. Kardeşlerinin Yusuf’u kuyuya atmalarından sonra onun hasretiyle Beytül-ahzen denilen kulübesinde yıllarca ağlamış ve ağlamaktan gözleri kör olmuştur. Yıllar sonra oğlu Yusuf, Bünyamin ile ona gömleğini göndermiş ve gözleri açılmıştır. Ömrünün sonunda Yusuf’un yanında rahat bir hayat sürmüştür (İP).

G. 29/2: Men ol Ya‘kûba nisbet zâr boldum / Cemâlün Yûsuf-ı Ken‘ândur ey dost

G. 57/7: Ya‘kûbı gör zâr u giryân Yûsuf-ı Ken‘ân içün / Men ki künc-i ĥalvetem uş Mısr-ı sulţân mendedür

G. 59/4: Menem Ya‘kûb kimi Yûsufdan ayru / Menüm Yûsuf-ı Ken‘ânım ‘Alîdür

G. 60/4: Menem Ya‘kûb-ı ser-geşte cihânda / Menüm Yûsuf-ı Ken‘ânım ‘Alîdür

G. 127/2: Gerçi Ya‘kûbı za‘îf itdi firâķı Yûsufuñ / Za‘f içinde ol daħı men nâ-tüvândan yahşidur

G. 182/5: Yûsuf cemâli gelmedi yâr tek Ħatâyîye / Ya‘kûb-ı ĥaste çekmedi göñlüm melâli tek

G. 230/4: Ħasretem Ya‘kûb tek Yûsuf yüzine ey şabâ / Tañruñ içün bir ĥaber algil nigârımdan menüm

G. 239/6: Dün ü gün hecrün ile gönlüm perîşandır menüm / Tâli'üm **Ya'kûba** beñzer Yûsuf-ı çâh olmışam
G. 272/3: **Ya'kûb**-ı haste-dil kimi giryân u derd-mend / Pür-iştiyâk Yûsuf-ı Ken'âna yanaram
G. 389/4: Külbe-i **Ya'kûba** nisbet meskenüm boldı harâb / Tâ ki senden ayru düşdüm Yûsuf-ı Ken'ân kimi
K. 1/7: Mısr içinde Yûsufi bir kûl iken sultân iden / Derd ilen **Ya'kûbını** bîmâr iden Perverdigâr
Mus. 1/38: Hem Eyyûba derd ü şifâ gösteren / Dem-i gamda **Ya'kûba** feryâd iren

yâkût: Kırmızı renkli değerli taş. En kıymetlisi nar tanesi gibi kırmızı olandır. Sevgilinin dudağı ve şarap yakuta benzer (İP).

G. 176/4: Dürr-i 'Adn **yâkût-ı aḥmer** kıymetin sındurmağa / Bal dudağından 'aķıķ ü la'l ü mercân oldı fâş
G. 251/3: Hel etâda Ḥaķ saña çün sâķi-i mutlak didi / Âb-ı kevserden senün destündedir **yâkût** u câm
G. 270/1: La'lün katında vaşf-ı Bedaḥşân ne söyliyem / **Yâkûtı** men berâber-i mercân ne söyliyem
G. 291/3: 'Îzâruñ nûrıdır Yâsîn anuñ şânuñdadur el-ḥamd / Lebün **yâkût**-ı aḥmerdür dişün lü'lü'-i gevherden

yalan: Aldatmak maksadıyle bilerek söylenen gerçeğe aykırı, asılsız söz.

G. 63/3: Tükendi Yûsuf eyyâmı senün devrân-ı ḥüsnünde / Ḥaberdür ḥublar içinde **yalandur** bu haber çındur
G. 341/2: Müdde'ilen va'de kılma kavline kılmaz vefâ / Her **yalancı** yâr ilen sen 'ahd ü peymân eyleme
G. 424/4: Zâhidün karğışı 'âşık ḥaķında / **Yalan** da'vâya beñzer beñzemez mi

yalancı: Yalan söylemeyi huy edinmiş kimse.

G. 52/3: Ḥasûda yuf dirüz **yalancıya** merg / Ki gerçek şöḥbeti bürḥanumuzdur
G. 369/6: Kavli **yalancı** ile olma muşâḥib çek elün / Hem-dem olmağ dîv ile külli ziyândur bilene
M. 2/52: Dimez kimse erdür ḥamiyyetsize / Ölüm yig **yalancıya** gayretsiz

yalğuz: Yalnız, tek başına.

M. 2/49: Çü meydân hevâsına âheng idem / Olar gelse **yalğuz** aña ceng idem

yalvar-: Birinden ısrarlı bir biçimde, kendine acındıracak sözlerle bir şey istemek.

G. 258/4: Çemende geşt ider gördüm ḥabîbi / Terahḥum kılmağı **yalvaragördüm**
G. 331/7: Demidür eylegil lutf u 'inâyet / Yazuhdur niçebir **yalvara** karşu

yaman: Fena ve kötü olan.

G. 64/6: Tâ **yaman** göz dikmeye ey mâḥ ḥüsnün bağına / Ḥaķ te'âlâ zülfünü perr-i ğurâb itmiş durur
G. 97/5: Men **yaman** isem niçe sen yaḥşılığ kıl ey 'azîz / Nesne kalmaz dünyede yaḥşı yaman elden gider
G. 141/1: Maña cevr ü cefâ kılmağ dük el cânânelerdendür / **Yaman** yoldaş ilen yâr olma ki nâdânelerdendür
G. 207/6: Kılavlû gamzesi elmâsa beñzer / **Yaman** kaşd eylemişdür câna çeşmün
G. 380/7: Ḥaṭâyî haste firkatde ne firkat belki 'usretde / Gözi nem gönli ḥasretde işi katı **yaman** söyle
G. 425/7: Ḥaṭâyî kimseye saġınma **yaman** / Ki düşdi ol kişi kim kazdı çâhı
M. 1/12: Meni öz yoluña şalgil yürütgil / **Yaman** işi bu nefsumden eritgil
M. 2/20: Ki Ḥaķdur cihânda meded-kâr olan / Kûlına **yaman** günde gam-ḥ'âr olan

yamanlıg: Kötülük, azgınlık, hayasızlık, günah işleme.

G. 37/3: Bilmezem niçün durur düşmenligün bu nev' ilen / Lutfunu görsetmeyüp hem bu **yamanlıgdan** ne sūd

yan-: Çok güçlü ve derin bir aşkla sevmek, aşk ateşine düşmek; çok ızdırap çekmek, büyük bir acı içinde olmak, çok üzülmek.

G. 1/3: Âteş-i 'işkuñda ey ḥün-ḥ'âre gözlü dil-berüm / Öyle **yanmışdur** bu bağrum yoḥ durur dermân aña
G. 35/2: Gice gündüz men anuñ hecrinde **yanmağdur** işüm / Neyleyem kim ol mehün menden yaña pervâsı yoḥ
G. 71/2: **Yanarmen** şem'-i rüyün ḥasretinden / Dimezsın ol bizüm pervânemizdür
G. 116/2: Pend ü naşîḥat dutmaduñ niçün gönül virdün aña / Bi'llâḥ cezâdur ey gönül hicrân odında **yanadur**
G. 137/1: **Yandum** 'işkuñdan eyâ gül-yüzlü dil-dâr uşta gör / Sensiziñ 'âlemde gezmek oldı düşvâr uşta gör
G. 137/2: Sînemün süzından ey dil-ber **yanar** 'arş ile ferş / Ağlaram bülbül kimi bî-vaşl-ı gül-zâr uşta gör
G. 139/1: Şem'-i ḥüsnün çevresinde cân u dil pervânedür / **Yanmayan** ol şem'e karşu bî-ḥaber pervâ nedür
G. 140/4: Her gice tâ şubḥ ḥüsnün şem'ine pervâne tek / Cümle 'âlemler fiğânumdan tutuşup **yanadur**
G. 141/3: Fedâdur bil yaķın bi'llâḥ yoluñda cân-ı şîrinüm / Cemâlün şem'ine her dem **yanan** pervânelerdendür
G. 177/1: Meclis ehli çahır içende dutar elde ayağ / Şanasın bir şem'dür kim üste **yanar** bir çerâğ
G. 179/4: Firkatün odına **yandı** dil kebâb oldı kebâb / Kimse ḥalumdan ḥaberdâr olmağı ḥayf oldı ḥayf
G. 188/7: 'Âşıkam dirseñ gönül 'ışķ âteşinden dönme kim / Şem' odına **yanmağa** pervâne ḥoş gelmek gerek
G. 202/1: Od **yanar** sînemni sapdı dürlü peykân oḥlaruñ / Su yirine sönmedi geldi firâvân oḥlaruñ

G. 205/5: Cenāb-ı āsitānuḡda dirīgā kıymetüm yoḡdur / Vişālūñ özgeler gördi meni **yandurdu** hicrānuñ
G. 231/5: Tā seni gördi raḡīb ilen Ḥaṡāyī ḡaste-dil / Dem-be-dem **yanar** vücūdum ser-be-ser nār olmışam
G. 272/1: Şāhā ḡamunda āteş-i sūzāna **yanaram** / Pervāne-vār şem'-i şebistāna **yanaram**
G. 272/2: Çün bülbul-i faşīḡ-zebān medḡ eylerem / Āḡ u firāk sen gül-i ḡandāna **yanaram**
G. 272/3: Ya 'kūb-ı ḡaste-dil kimi giryān u derd-mend / Pūr-iştiyāk Yūsuf-ı Ken'āna **yanaram**
G. 272/4: Men bī-nevāyī miḡnet ü hicrāna şaldı 'ışḡ / Oldum esīr-i miḡnet ü hicrāna **yanaram**
G. 272/5: Yanmaḡdan ey Ḥaṡāyī gel incitme cānuñ / Çün söyledüñ ki āteş-i cānāna **yanaram**
G. 312/2: Dünyenüñ esbābını dīdāra satmışam yakīn / Gice gündüz **yanaram** yā dost sevdāsında men
G. 401/5: Nice **yanmasun** Ḥaṡāyī 'arīzuñ hecrinde kim / Ġarḡa-i ḡūn oldı cevrenden gül-i ḡandān daḡı
G. 427/1: Gel ki cānā senden ayru gözlerüm ḡan aḡladı / Cigerüm **yandı** tutuşdı cān için cān aḡladı
G. 427/4: Āteş-i 'ışḡa düşen pervāne tek **yanmaḡ** gerek / Şöyle kim tersā için ol Şeyḡ-i Şan'ān aḡladı
G. 434/1: Tā naḡş-ı ruḡuñ dīde-i giryānuma düşdi / Bir **yanar** oduñ sīne-i büryānuma düşdi
K. 2/7: Her münāfīḡ kim saña ḡöñlinde inkār eyledi / Tā ebed **yanmaḡ** cehennemde revādur yā Nebī
K. 15/1: Bī-ḡamdi'llāḡ ki der- 'ālem zuḡūr-ı evliyā geldi / Çerāḡı **yandı** İslāmuñ ki dīn-i Muşṡafā geldi

yana yana: ikileme Yanarak; tekrar tekrar, ısrarla ve büyük bir arzuyla.

G. 265/4: Yezīd ü müşrikūñ kökin keserem / Çerāḡa **yana yana** şimdi geldüm

yandur: Çok fazla ızdırap vermek.

G. 44/2: **Yandurur** hicrān odı ḡöñlümni virdi yāre kim / Dutdı eflāk u cihānı gitdi gökden ḡaralar
G. 216/5: Ġayretinden bir naḡar fānūs üzin ḡöstermedi / Meclisinde **yandurur** çün şem'-i pinḡān münfa'il
G. 254/6: **Yandurur** gör dem-be-dem 'ışḡ od ilen dil-ḡasteni / Nūr-ı vāḡiddür bugün pervāneye ḡöndermişem

yan: Yakın, civar; birlikte, beraberinde olma.

G. 3/2: Tā ki sen gitdüñ **yanumdan** ey dil-ārāmum menüm / Ḥālet-i vaşluñ ḡöñülde pāsban ḡaldı maña
G. 4/1: Gitdi ol meh-rū **yanumdan** yüz cefā ḡaldı maña / Cevr bilmen kim belā-yı münṡehā ḡaldı maña
G. 39/5: Her **yaña** 'azm eyler olsañ sūre-i fetḡ oldı fetḡ / Açılır baḡlu ḡapu devletlü derbānum meded
G. 51/2: Varma **yanumdan** menüm ey hecr-i dil-sūzān dost / Dost u düşmen ḡamusı aḡlar menümçün zār zār
G. 58/5: Lebūñ **yanında** ḡaṡṡuñ Ḥızra beñzer / Kenār-ı çeşme-i ḡayvān anuñdur
G. 77/3: Virmenem dünyā vü 'uḡbā devletine 'ışḡuñ / Dünya vü 'uḡbā maña bir **yana** ol bir yanadur
G. 97/1: Gitmesün 'ışḡuñ ki bir genc-i nihān elden gider / Bil ki sen gitseñ **yanumdan** tende cān elden gider
G. 115/11: Secde-i şükr eyleyüp her dem ayaḡa baş için / Çün görür **yanında** her dem sāye-i Sübhān durur
G. 190/4: Cümle 'ālem ger ḡasūd olsa **yanumda** bir ceve / Sen menümlen dost bolsañ cevri düşmendeki çı bāk
G. 209/1: Aḡan ol servüñ **yanında** su degül yaşımdur ol / Ayaḡ altında yatan başmaḡ degül başımdur ol
G. 212/1: Riştedür cismüm menüm kirpüklerüñ süzen misāl / Yaḡlıḡuñ **yanına** dutar nā-tüvān ḡöñlüm ḡayāl
G. 228/3: 'Aks-i sāyeñdür vücūdum ey boyı serv-i revān / Gitmesün sāyeñ senüñ bir laḡza **yanumdan** menüm
G. 233/1: Sen misin **yanumda** cānā yoḡsa ḡ'ābumdur menüm / Kim felekden yire inmiş māḡ-tābumdur menüm
G. 247/1: Dil-berā tā kim vişālūñ gitdi **yanumdan** menüm / Dürölü miḡnetler geṡer her laḡza cānumdan menüm
G. 250/1: Ol perī ra'nā giden serv-i revānumdur menüm / Sāye şanmañ sürünen **yanınca** cānumdur menüm
G. 273/4: Arardum geh o **yanı** geh bu yanı / Fiḡān u āḡ idüp seni araram
G. 355/7: Bī-tevaḡḡuf her belā oḡın ki atsañ her **yaña** / Sen meni ḡarşuda ḡalḡan itdigüñ ya'ni ki ne
G. 381/3: Ezelden çünki hem-rāḡım olursın dönmezem senden / Ki cennāt ehlidür her kim olur hem-rāḡı **yanında**
G. 381/6: Naḡar kıḡıl Ḥaṡāyīye sözin sındurmaḡıl cānā / Ḳuluñ ḡoḡ nāzişi vardur senüñ tek şāḡı **yanında**
G. 384/6: Hem-demüñ dāyım raḡīb olmışdur ey gül yüzölü yār / Ḥanda bir gül bitse lāzımdur **yanında** ḡār ola
G. 409/4: Ḥanda kim ma'şuk ola kūyında vardur ḡoḡ raḡīb / Ḥansı güldür kim anuñ **yanında** bir ḡār olmadı
K. 19/2: Ehl-i Ḥaḡ cānına düşdi ḡānedānuñ sevgüsü / Her **yaña** gitdi 'Aliyyü'l-Murṡazānuñ defteri

yan: "Ona göre, onunla ḡarşılaştırıldığında" anlamlarında bir ḡarşılaştırma sözü.

G. 60/3: Menem bir ḡatre su anuñ **yanında** / Menüm deryā-yı 'ummānum 'Alīdür
G. 75/6: Şıdk ilen bel baḡlamış durmuş fütüḡ-ı rezm için / Ġāziler **yanuñda** anuñ leşkeri nisbetlüdür
G. 381/1: Yüzüñ ḡürşid-i tābāndur felegüñ māḡı **yanında** / Dudaḡuñ āb-ı ḡayvāndur yañaḡuñ ḡāḡı **yanında**
G. 381/2: Cemālūñ iştıyākından müdām ey nūr-ı sübhānī / Kıızıl beñzi saralmışdur firāḡuñ kāḡı **yanında**
G. 381/4: Senüñ rüy-ı sefidüñden cüdā tā mübtelā boldum / Ḳaraldı ḡubbe-i ḡadrā bu ḡöñlüm āḡı **yanında**
G. 381/5: Digil ḡorseñ ḡabībümni eyā peyk-i şeḡer-ḡāḡı / Raḡībı ḡoymasuñ bir dem ḡarem dergāḡı **yanında**

yaña: -e ḡarşı.

G. 35/2: Gice gündüz men anuñ hecrinde yanmaḡdur işüm / Neyleyem kim ol mehüñ menden **yaña** pervāsı yoḡ
G. 125/3: Ger şıḡāyet edeyim ḡaşı yayın oḡıdın / Her **yaña** sançıla sīnemde bu peykān doludur

G. 302/3: Bağ-ı ruhuñ suvarmağ için bağbān kimi / Her bir **yañaya** kanlu yaşum dürlü çay olan

yane: Yan, taraf.

G. 379/5: Ey Haṭāyī şî' rûñi izhâr idersen vaḳtîdür / Tuḥfe içün her birin göndermege bir **yaneye**

yañağ: Yüzün kulak, göz, şakak, burun ve çene arasında kalan iki yan tarafından her biri; sevgilinin yanağı güle veya aya benzetilir ve üzerine kara zülfü dökülür.

G. 12/5: 'Aşık durur **yañağuna** zülfün Haṭāyī tek / Andan düşer bu vech ile bu pîç ü tâb aña

G. 69/2: Boyı bağ içre serv-i nāza beñzer / **Yañağı** hemçü verd-i aḥmerîdür

G. 79/6: Bağçe içinde gül-i aḥmer ne nisbet vechüñe / Ol **yañağun** katına cān lāle-i ḥamrā nedür

G. 90/1: **Yañağun** ey perî cān menzîlidür / Bu bülbülnün gül-istān menzîlidür

G. 91/2: Āferîn ol gül **yañağlu** dil-ber-i ra'nāya kim / Ḥüsn bağında boyı serv-i revān itmiş durur

G. 166/3: Gülgün **yañağlarun** ğam-ı cevri ü cefaları / Kıldı ḥavāle bağrumı şad ḥāre söyleñüz

G. 173/1: 'Aceb dil-ber bugün ḥandān oturmuş / **Yañağı** güline reyḥān oturmuş

G. 187/2: Bu ḥüblar gülşeninde yoḥ durur hîç / **Yañağı** çün gül-i ḥamrā senün tek

G. 196/3: Gül **yañağından** kızardı dāyim oldı şerm-sār / Rû siyehdür müşk ü 'anber ḥatt u ḥalinden anuñ

G. 219/4: Zülf ü ruh-sāruñ katında şol ḥat u ḥālün senün / Hoş melāḥatdur düşüpdür al **yañağ** üstinde ḥāl

G. 236/1: Ey gül **yañağlu** kaddüñe serv-i revān dîrem / 'Işkuñ yolında cānumı vîrsem revān dîrem

G. 279/4: Gönül tā gül **yañağın** gördi anuñ / Oḥı kim bülbül-i hoş-ḥān olupsan

G. 288/2: Tā senün gülgün **yañağun** görmişem ey meh-liḳā / Gülşen içre baḥmazam hergiz gül-i ḥamrāya men

G. 291/2: Cemālün hazihi cennet didi Haḳ fedḥulü fihā / Te'ālā şānuḥü ekber **yañağun** verd-i aḥmerden

G. 296/5: Çîn-i zülfünde Haṭāyī tā dutupdur meskeni / Yā Rab ol gülgün **yañağun** gül midür yā nesteren

G. 353/2: **Yanağun** şevḳine gül ile lāle / Yine bülbülüni destān eyleyen şāh

G. 381/1: Yüzün ḥürşîd-i tábāndur felegün māhı yanında / Dudağun āb-ı ḥayvāndur **yañağun** çāhı yanında

G. 408/1: Ey gül **yañağlu** leblerüñe cān disem yiri / Zülfüne küfr ü yüzüne îmān disem yiri

K. 16/13: Özi Yāsîn dili Tāhā **yañağı** Kāf v'el-Ḳur'an / Kaşî nün u saçî ve'l-leyl yüzi şemsü'd-duḥā geldi

ya'ni: Anlatılmak, açıklanmak istenen bir hükümden önce “Şu anlatılmak isteniyor ki, demek ki, sözün kısası, kısaca” anlamında kullanılır.

G. 26/3: Kulḳul diyer maṭaraya **ya'ni** digil digil / Baş indürür piyāleye kim kılma ictināb

G. 315/4: Ḥālîk insānı yaratdı **ya'ni** özin tanıya / Cümle eşyâyı yaratdı ḥāşşa-i insān için

G. 354/1: Yine bî-pervālığı yād itdigün **ya'ni** ki ne / Olur olmaz sözi bünyād itdigün **ya'ni** ki ne

G. 354/2: Her seher tā şām olınca dapmazam çün rāḥatı / Bendeni kayğudan āzād itdigün **ya'ni** ki ne

G. 354/3: Ğuşşa vü derd-i firāk ilen eyā Şîrîn-misāl / 'Aşıkı dağlarda Ferḥād itdigün **ya'ni** ki ne

G. 354/4: Yüz kez ölsem dünyede bir dem maña yoḥdur vişāl / Firḳatünde 'ömrümi bād itdigün **ya'ni** ki ne

G. 354/5: Seng-dil yāruñ elinden āḥ idüben dem-be-dem / Yaḥa yırtup baş açup dād itdigün **ya'ni** ki ne

G. 354/6: Ölmişem hecründe kecden çürimişdür üstüḥān / Dirligi de maña bir ad itdigün **ya'ni** ki ne

G. 354/7: Tā ki feryāduña yetmez luṭf idüp ol şāh-ı ḥüsn / Ey Haṭāyī munca feryād itdigün **ya'ni** ki ne

G. 355/1: Ğonce tek la'lüñi ḥandān itdigün **ya'ni** ki ne / Lāle tek bağrumnı pür kan itdigün **ya'ni** ki ne

G. 355/2: Kara zülfün ağ yüzün üstinde efşān eyleyüp / Gönlümi ğamdan perîşān itdigün **ya'ni** ki ne

G. 355/3: Kılmañ için tāze ḥüsnün bağın ey serv-i revān / Gözümi küyünde giryān itdigün **ya'ni** ki ne

G. 355/4: Tökmek için kanımı başum kesüp her dem-be-dem / Şeh-süvārım 'azm-i meydān itdigün **ya'ni** ki ne

G. 355/5: 'Aşıkuñ vaşl ile bir dem gönlüñi şād itmeyüp / Bu ḥarāb-ābādı vîrān itdigün **ya'ni** ki ne

G. 355/6: Gülşen içre cilvelenmişsin yine geşt itmege / Cān kuşın dutmağa seyrān itdigün **ya'ni** ki ne

G. 355/7: Bî-tevaḳḳuf her belā oḥın ki atsañ her yaña / Sen meni qarşuda ḳalḥan itdigün **ya'ni** ki ne

G. 355/8: Ger yüz ıl küyünde cān vir meyli yoḥ her dem saña / Ey gönül sen munca eḡḡān itdigün **ya'ni** ki ne

G. 355/9: Ayaguñ tozında dirlik istedüm men ol didün / Müşkilümni böyle āsān itdigün **ya'ni** ki ne

G. 355/10: Dil kuşına dāne-i ḥāl üste dām itmiş saçuñ / Yā Rab anı bend-i zindān itdigün **ya'ni** ki ne

G. 355/11: Çünki kılurduñ maña miñ tavr ilen cevri ü cefā / 'Işkuñi gönümde mihmān itdigün **ya'ni** ki ne

G. 355/12: 'Ārızuñi zülfünüz birlen ḥicāb idüp müdām / Ey güneş yüzüñi pinḥān itdigün **ya'ni** ki ne

G. 355/13: Mihr ilen rahm itmeyüben ḳahr birlen öldürüp / Bendeye luṭf ile iḥsān itdigün **ya'ni** ki ne

G. 355/14: İstemişdün ḳatlümi cān müjde virdüm merdüm / Göz ü gönümni peşimān itdigün **ya'ni** ki ne

G. 355/15: Ğonce gül ḥandān olup nergisle süsen bitmege / 'Ārızuñ bağın gül-istān itdigün **ya'ni** ki ne

G. 355/16: Perdesinden keşf idüp ey verd-i aḥmer yüzüñi / Bülbülü 'ālemde destān itdigün **ya'ni** ki ne

G. 355/17: Çünki cān virmezsin ey 'ömrüm bu cānsız cismüme / Su-yı la'lüñ āb-ı ḥayvān itdigün **ya'ni** ki ne

G. 355/18: Vargil ey bād-ı şabā ol 'anber-efşān zülfe di / Bu ḳamer devrinde devrān itdigün **ya'ni** ki ne

G. 355/19: İsterem geldükçe ğamdan kurtarasın rahm idüp / Gün-be-gün derdüm firāvān itdigün **ya'ni** ki ne

G. 355/20: Leşker-i 'ışkun gönül çek üstüme ey dil-rubā / Ḥāne-i gönümni talan itdigün **ya'ni** ki ne

G. 355/21: Hâlüni fülful yüzün gül leblerün mül ey şanem / Haţlarıñdan deste reyhan itdigün **ya'ni** ki ne
G. 355/22: Bahre döndi çevreñüz eşkümden ey âyine-rû / Gözyaşından böyle 'ummân itdigün **ya'ni** ki ne
G. 355/23: Seyr iderken murğ-i dil bâğ-ı ruhuñda bend idüp / Anı der-çâh-ı zenañdân itdigün **ya'ni** ki ne
G. 355/24: Çalmağ için başumı top eyleyüp meydân ara / Hâv idüp zülfüñi çevgân itdigün **ya'ni** ki ne
G. 355/25: Çünkü zulmetden çıkarmaz göñlümi şem'-i ruhuñ / Sen anı şem'-i şebistân itdigün **ya'ni** ki ne
G. 355/26: Men gedâya çünki yoñdur rahmuñ ey cân 'ışkuñ / Göñlümün tahtında sulţân itdigün **ya'ni** ki ne
G. 355/27: 'Yd-ı yüzün çün şehâ müjgân ohıylan cânumı / Kaşlarıñ yayına kurbân itdigün **ya'ni** ki ne
G. 355/28: Ma'den-i yüzünde bir hoğka dehânuñ dür dişün / Leblerün tarafını mercân itdigün **ya'ni** ki ne
G. 355/29: Aldı zezem Ka'be-i vaşluñ şafâsından gözüm / Tarf-ı dil derdine dermân itdigün **ya'ni** ki ne
G. 355/30: Her sütünün kaş-ı bâğ-ı dilde cân mıkdarını / Nisbet-i Hannân u Mennân itdigün **ya'ni** ki ne
G. 355/31: Bu Haţâyî göñlini ey nergis-i cādū nigâr / Özüñe sihr ile hayrân itdigün **ya'ni** ki ne
G. 356/1: Ey göñül küyında me'vâ kıldıguñ **ya'ni** ki ne / İtlerin küyında gavgâ kıldıguñ **ya'ni** ki ne
G. 356/2: Sâkin olmağ Ka'be-i küyında yegdür dil-berün / Her gerekmez yire pervâ kıldıguñ **ya'ni** ki ne
G. 356/3: Kanlu yaşumı yüzüm üste revân idüp müdâm / Râz-ı pinhânım hüveydâ kıldıguñ **ya'ni** ki ne
G. 356/4: Göñlümi kılduñ müşevveş bir tükenmez fıkır ilen / Bu perîşân zülfi sevdâ kıldıguñ **ya'ni** ki ne
G. 356/5: Eşk-i hünin bahre döndi çeşmesinden çeşmümün / Sü-be-sü yaşumı deryâ kıldıguñ **ya'ni** ki ne
G. 356/6: Vechün eyyâmında bu baht-ı siyâhumuñ şehâ / Nisbetini leyl-i yeldâ kıldıguñ **ya'ni** ki ne
G. 356/7: Her dem ey Leylî nigârım bendeni Mecnûn teki / Vâlih ü gamgîn ü şeydâ kıldıguñ **ya'ni** ki ne
G. 356/8: İstedüm küyünde cân virem şehâ te'hîr idüp / İnne emhilhüm rüveydâ kıldıguñ **ya'ni** ki ne
G. 356/9: Hâk-i pâyuñda meni ednâdan ednâ eyleyüp / Özüñi a'lâdan a'lâ kıldıguñ **ya'ni** ki ne
G. 356/10: Öldürem dirdün bugün dañla meni çıñduñ hilâf / Bilmezem imrüz u ferdâ kıldıguñ **ya'ni** ki ne
G. 356/11: Levh-i dilde bile teskîn dapmış iken gamları / Bir dahı yañlışdan inşâ kıldıguñ **ya'ni** ki ne
G. 356/12: Çünkü rahmuñ yoñ mezârum üstine bir daş idüp / Ey vefâsız anı tuğrâ kıldıguñ **ya'ni** ki ne
G. 356/13: Gül yüzün evrâkıñı gülşende hândân eyleyüp / Bülbül-i mañzûnı gûyâ kıldıguñ **ya'ni** ki ne
G. 356/14: Asmağ için cânumı bir kıl ilen ey nev-nihal / Serv tek kaddüñi peydâ kıldıguñ **ya'ni** ki ne
G. 356/15: Çünkü dilden yoñ durur meylün men-i dil-hasteye / Merhabâ ehlen ve sehlâ kıldıguñ **ya'ni** ki ne
G. 356/16: Çâk idüp gün tek giribânuñı her dem gözine / Şubh-dem yüzüñi peydâ kıldıguñ **ya'ni** ki ne
G. 356/17: Çünkü devr itmez ayağı meclis-i 'uşşâk ara / Leblerün cām-ı muşaffâ kıldıguñ **ya'ni** ki ne
G. 356/18: Kudretidür sâni'-i pâküñ aña insân dime / Sen anı mânend-i eşyâ kıldıguñ **ya'ni** ki ne
G. 356/19: Leyli zülfinün hayâlî 'ışk ilen Mecnûn teki / Meskenüñi küh ü şahrâ kıldıguñ **ya'ni** ki ne
G. 356/20: Secde kıлмаğcün dilersen kaşları mihrâbını / Özüñi sen ehl-i takvâ kıldıguñ **ya'ni** ki ne
G. 356/21: Vâlideynün ma'nisin yâd eyleyüp her dem-be-dem / Câhidü lafzında ifnâ kıldıguñ **ya'ni** ki ne
G. 356/22: Ayağı tozında ol serv-i revânun ey göñül / Virmek için cân müheyyâ kıldıguñ **ya'ni** ki ne
G. 356/23: Sidre birlen müntehâya kaddüñi teşbih idüp / Kadrini ve't-tür-ı Sinâ kıldıguñ **ya'ni** ki ne
G. 356/24: İster idüm kırtulam geldikçe bir bir guşşadan / Gün-be-gün derdüm müsennâ kıldıguñ **ya'ni** ki ne
G. 356/25: İşigünde bî-nevâya iltifâtuñ kem kılup / Hüsn ilen özüñi garrâ kıldıguñ **ya'ni** ki ne
G. 356/26: Ey Haţâyî hâk ilen yeksân olup ol mâh için / 'Azım-i sevdâ-yı Süreyyâ kıldıguñ **ya'ni** ki ne
T. 5/1: Men Hüseynî mezhebem şahuñ kulu / Ya'ni ki ma'nide Allâhuñ kulu

yañlıs: Gerçeğe uymayan veya makbul olmayan iş, kusurlu davranış, kabahat, hatâ.

G. 356/11: Levh-i dilde bile teskîn dapmış iken gamları / Bir dahı **yañlışdan** inşâ kıldıguñ **ya'ni** ki ne

yapış- Yapışmak; bağlanmak.

G. 321/3: Hâkıla ol Hâkı bir bil **yapışma** bâtıla zinhâr / Aña 'ârif direm dâyim ki seçe hâkķı bātıldan

G. 425/1: **Yapışgil** dâmenine koyma şâhı / Ki senden zâyil eyler çok günahı

yaprağ: Yaprak; cemaî bağı bağlamında sevgilinin yüzü, yanağı.

G. 347/4: Şol haţ u hâlün kenârında ruhuñ ey dil-rubâ / Ol güle beñzer ki düşmiş tâze **yaprağ** üstine

yapus: Ayrılmayacak şekilde tutunup kalmak.

G. 368/2: Düşde gördüm men-i sevdâ-zede çin çin **yapusur** / Boynuma silsile-i zülf-i çü daluñ bu gice

yâr: Sevgili; dost.

G. 5/4: Zâhid korıma sen meni peymânenen bugün / Rûz-ı ezelde **yâr** ile peymân yeter maña

G. 8/5: Düşte gördi dün Haţâyî **yâr** olupdur hem-demi / Yâ düşümdür yâ hayâlüm bu ne hürmetdür maña

G. 16/11: **Yâr**uñ yolında haste Haţâyî be-zahm-ı tîğ / Olgil şehîd-i deşt-i beyâbân-ı Kerbelâ

G. 20/4: İstemem zâhirde fâş olmağ anuñcün gözlerem / Mihr-i 'ışkuñ râzını ey **yâr** ilhâm it maña

G. 22/5: Yastan Haţâyî **yâr** işigin i'tikâd ile / Şâm u seherde devletine eylegil du'â

- G. 25/2: Çıh sen ol **yāruñ** kūyından ey raķīb-i rū-siyeh / Haste bülbul var iken neyler gül-istānda ğurāb
- G. 27/6: **Yār** ilen hālvette muṭribsiz içerken nāgehān / Kāmetüm çeng oldı feryādum ney ü āhum rebāb
- G. 32/2: Tır-i cefādan oldı ciger pāre **yār** için / Bildürmedüm bu yaranı deyyāre ‘ākıbet
- G. 32/3: ‘Ömrüm hebāya gitdi zi-endüh-ı rüzgār / Vā hasretā ki aydamazam **yāre** ‘ākıbet
- G. 34/4: Her ne hūkm eylerseñ eyle sen maña ey ‘ışķ-ı **yār** / Göñlümün tahtında sulṭān senden özge kimse yoğ
- G. 35/3: Ögme ey zāhid maña rızvān u cennet bağını / Kim anuñ **yārum** yüzi tek bir gül-i ḥamrāsı yoğ
- G. 38/2: Meni **yārdan** ayırdı bed zamāne / Zamāne gerdişinden dād u feryād
- G. 38/5: Bi-çāredür Ḥaṭāyī **yār** elinden / Nice büryān olupdur dād u feryād
- G. 43/3: Öyle kim bülbul yiri gülşendür ey gül yüzlü **yār** / Göñlüme kūyuñ maķāmı gül-sitān olmış durur
- G. 44/2: Yandurur hicrān odı göñlümni virdi **yāre** kim / Dutdı eflāk u cihānı gitdi gökden qaralar
- G. 45/1: Göñlümi alan menüm ol dil-rubā **yārum** durur / Gerçi göñlümni alur ammā ki ğam-ḥ‘ārum durur
- G. 45/5: Bu Ḥaṭāyī āfītāba eyledi gökde nāzar / **Yār** aydur kim aña baḥma ‘aks-i ruḥ-sārum durur
- G. 46/1: Dil-berā sencileyin bi’llāh ki **yārum** yoğ durur / Bir zamān sensiz menüm şabr u qarārum yoğ durur
- G. 51/1: Hār boldı yüregüm hecrüñden ey gül yüzlü **yār** / **Yār** baĝrum yarasın gör kim nice ḥār anda var
- G. 53/4: Tā görmedi gözüm seni ey serv boylu **yār** / Sensiz hemişe gözlerüme cū gelür gider
- G. 58/11: Ḥaṭāyī cān fedā şol **yāre** kıl kim / Cihānda cümle cism ü cān anuñdur
- G. 63/4: Şikārı āşıkār eyler gözün bu bāz u şehbāzı / Göñüller şaydına **yāruñ** gözin şehbāz u laçındur
- G. 65/5: Göñül bir **yāre** virmişdür Ḥaṭāyī / İşığinde selāṭınler gedādur
- G. 69/1: Göñül bir **yāri** sevdi kim peridür / Cihān içre güzeller serveridür
- G. 78/7: Hānda kim yatsam cihānda uyhu gelmez çeşmüme / Bu Ḥaṭāyī yatmaĝa **yār** āsitānı ḥānadur
- G. 90/7: Ḥaṭāyī göñline **yār** mihri geldi / İmāret kıl ki sulṭān menzilidür
- G. 95/2: Dil-berüm **yārum** ‘azizüm ğam-gūsārum münisüm / Cān-şikārum sevgü **yārum** cānumuñ cānānidur
- G. 96/4: Ey göñül hicrān ilen ‘ömrün tükense ğam yime / N’eylerem ‘ömr-i ‘azizi çünki **yār** elden gider
- G. 96/5: Ey Ḥaṭāyī çünki **yāruñ** eyledi ‘azm-i sefer / Rüz u şeb āh it ki **yār**-ı ğam-gūsār elden gider
- G. 98/1: Ey göñül **yār** vaşlını koyma ki **yār** elden gider / Sen bu işe kılma taķşir ihtiyār elden gider
- G. 98/2: Yıl-be-yıl sâ‘at-be-sâ‘at hoş geçürgil **yār** ile / Hafta hafta gün-be-gün ol rüzgār elden gider
- G. 98/4: Āşināñı terk idüben yāda cān virme göñül / Yād ile biliş olunca āşnā **yār** elden gider
- G. 98/5: Ey Ḥaṭāyī koyma **yāruñ** dāmenin elden müdām / Kim ki işin süst dutar her ne ki var elden gider
- G. 100/4: **Yār** meclisinde bāde vü cām istemen müdām / Kim gerdeni şurāḥi anuñ la‘li cāmdur
- G. 103/1: Menüm ol sevgü **yārum** geldi hoşdur / Elüme ol nigārum geldi hoşdur
- G. 108/5: Dünya vü ‘uķbāda hergiz ğam yime aĝyārdan / Ey Ḥaṭāyī çün senün luṭf-ı Hudā **yāruñ** durur
- G. 110/1: ‘Işķ meydānında her kim cān ilen baş oynadur / **Yār** öninde ğamzedür kirpük ilen kaş oynadur
- G. 110/3: Şāh katında maḥrem olup cān u başından geçer / Şanma kim **yāri** öninde degme ferrāş oynadur
- G. 111/5: Çoğ yaşaĝil çün maña **yār** olmaduñ ey seng-dil / Bu Ḥaṭāyī oldı kaḥruñdan senün zır ü zeber
- G. 117/1: Bilmen ki **yār** cevri ü cefā kimden öğrenür / ‘Işķında munca derd ü belā kimden öğrenür
- G. 129/1: Bugün men munda **yārum** anda n’eyler / Yüzi şu‘le nigārum anda n’eyler
- G. 129/5: Ḥaṭāyī haste düşdüm **yārdan** ayru / Tabīb ile tīmārum anda n’eyler
- G. 133/1: Bād-ı şubḥ ez sü-yı maşrıķ āfītāb almış gelür / Ğālibā **yāruñ** cemālünden niķāb almış gelür
- G. 136/4: Bolsun bu māl ü mülk ve ger hiç bolmasın / Niçün ki vaşl-i **yārdur** ancaķ maña zarür
- G. 138/5: **Yāruñ** Ḥaṭāyī kūyma cān vir be-şıdķ-ı dil / **Yāram** diyen saña ḥaçan aĝyāra **yār** olur
- G. 141/1: Maña cevri ü cefā kılmaķ dükel cānānelerdendür / Yaman yoldaş ilen **yār** olma ki nādānelerdendür
- G. 142/1: Ol giden **yārum** mıdır yā ihtiyārumdur gider / Bilmezem cānum mıdır yā sevgü **yārumdur** gider
- G. 145/1: Bize zātuñ ezelden var olupdur / ‘Aliyyü’l-Murtażāya **yār** olupdur
- G. 146/1: ‘Āşık oldur kim sözi cān u dil ile **yār** bir / Bir durur ‘āşık ezelden sevgülü dil-dār bir
- G. 146/4: Olmadı bu sırma maḥrem her ḥasīs-i kec-süḥān / Derdümüñ dermānı doĝru **yār** bir ‘aṭṭār bir
- G. 147/1: Ey göñül hercāyi **yāri** ihtiyār itmek m’olur / **Yār**-i hercāyī sözine i‘tibār itmek m’olur
- G. 148/1: Ey göñül her ma‘nisiz cāhili **yār** itmek nedür / Ma‘nisiz cāhil sözine i‘tibār itmek nedür
- G. 148/5: Bir niçe gün **yār** olup bir kimsenün ḥālin duyup / Sonra anuñ gizlü sırrın āşıkār itmek nedür
- G. 148/7: Ey Ḥaṭāyī kıl fedā cānuñ vefālu **yār** için / Her vefāsız bī-vefā kimseni **yār** itmek nedür
- G. 151/7: Var cihān düşmen ola yüz miñ eger kār eylemez / Ey Ḥaṭāyī aña kim fażl-ı İlāhī **yārdur**
- G. 152/1: Ey müselmānlar bugün ol **yār** pinhān ayrılır / Uçdı rüḥum gitdi ‘aķlum gövdeden cān ayrılır
- G. 152/2: Ayrılır ol **yār**-ı ser-dārum gider koymış meni / Şad hezārān dād u bī-dād bendeden cān ayrılır
- G. 152/4: Zārı kıl bülbul kimi çāk it yaķanı gül kimi / Şol ezelden **yār**-ı hem-dem ‘ahd ü peymān ayrılır
- G. 156/5: Bu Ḥaṭāyī arzular **yāruñ** cemālin ey raķīb / Nişe kim Yūsuf-liķāsın pır-i Ken‘ān arzular
- G. 160/5: Didiler ki ey Ḥaṭāyī ḥānadur **yāruñ** senün / Bes digil ki Mehdi-i şāḥib-zamān küncindedür
- G. 161/8: Ey Ḥaṭāyī ğam yime çün şāhdur **yāruñ** senün / Aña ne ğam kim anuñ ğam-ḥ‘ār olanı şāhdur
- G. 164/5: Bu Ḥaṭāyī **yār** ilen kālū belāda kıldı ‘ahd / Ḥaķ bilür kim ber-ser-i ān ‘ahd ü iķrāram henüz
- G. 165/2: Tā şadef aĝzında **yāruñ** görmişem dür dişlerin / ‘Işķı baḥrinde göñül ol ma‘nide ĝarķ-ābsız

- G. 166/1: Hāl-i dilümni bendeden ol **yäre** söyleñüz / Hecr olı bağrumı niçe bir yara söyleñüz
- G. 166/2: Ahvālümü sorarsa menüm ol cefālu **yār** / Zār ü nizār ü haste vü āväre söyleñüz
- G. 175/4: Ol ki idrāk eyledi **yāruñ** şifāt u zātını / Dāyimā kirdarı anuñ dīd ile vādīd imiş
- G. 177/5: Mihr ilen **yāri** ki gelmişdür zi-gülşen yādigār / Bu Hāṭāyī haste-dildür hāk-i ān meh-rū-yı bağ
- G. 179/1: Ol perī-peyker maña **yār** olmadı hayf oldı hayf / Aldı gönlümni vefādār olmadı hayf oldı hayf
- G. 182/5: Yūsuf cemālī gelmedi **yār** tek Hāṭāyīye / Ya ‘küb-ı haste çekmedi gönlüm melālī tek
- G. 183/3: Ger namāzum fevt ola zāhid maña ta ‘n itme kim / **Yār** kaşıdur maña mescid teki mihrāb tek
- G. 183/5: **Yāra** ger ‘ālem nazar kılsa Hāṭāyī ğam yime / Baḥmağ olmaz yüzine hürşid-i ‘ālem-tāb tek
- G. 184/5: Ey Hāṭāyī gülşene var hāk-i pāyın gör anuñ / Ger saña ol āhü gözlü müşğ-bü **yāruñ** gerek
- G. 188/9: Ey Hāṭāyī şī ‘rūñi ol **yār** ister dinleye / Dil-rubālar gūşına dūr-dāne hoş gelmek gerek
- G. 191/1: Yazmışam bu ruḳ ‘anı ol **yāra** göndermek gerek / Rāz-ı ahvālüm menüm dil-dāra göndermek gerek
- G. 191/6: Ey Hāṭāyī andan özge kimseye yoḥdur ümīd / Nāle-i zārum menüm ol **yāra** göndermek gerek
- G. 211/1: Āh u vāveylā ki ol gül ruḥ perī **yārum** degül / Men aña **yār** oldum ol **yār**-ı vefā-dārum degül
- G. 211/2: Men saña bir bendeyem ey **yār**-ı dil-h ‘āhum menüm / Bi’llāh ikrārüm durur bu sözler inkārüm degül
- G. 211/4: Sevgülü **yāruñ** vişālī hoşdur ammā n’eyleyim / Mihnet-i hicrān güninde bir meded-kārum degül
- G. 213/1: Kim ki ser-mest oluban ‘aşıḳ-ı dīdār degül / Sen aña **yār** dime **yār** degül **yār** degül
- G. 213/7: Ey Hāṭāyī bu cihān mülkine sen ḳalmayagör / Çünki hīç kimseye ḳalmadı saña **yār** degül
- G. 227/4: Vālihem bir ḳaddi tūbā la ‘li kevser **yāra** kim / Āsitānı ravza-i dārū’s-selāmumdur menüm
- G. 230/1: Tā menī ayırdı devrān sevgü **yārumdan** menüm / İncidi gökde melāyik āh u zārumdan menüm
- G. 234/7: Sordılar kim ey Hāṭāyī nice sevdüñ **yāri** sen / Didi yoḥdur ihtiyārum dil-sitānumdur menüm
- G. 235/2: Bir şemme ger getirse şabā bñ-ı zūlf-i **yār** / Baş ile cān u ‘aḳl u gönül tercemān virem
- G. 235/4: Her kim ki gün yüzün haberini getirse **yār** / Men aña müjde yir ü gök ü āsumān virem
- G. 241/1: Dünya vü ‘uḳbāda sen tek **yār**-ı ğam-h ‘ār isterem / Hālḳ ider dīvāre secde men de dīdār isterem
- G. 241/3: Her vefāsız dil-bere virmen gönül ey dil-rubā / Bir senüñ tek dil-beri **yār**-ı vefādār isterem
- G. 243/4: Munca kim cevri ü cefā çekdüm maña **yār** olmadı / Ol şanemsiz bilmenem n’olur ser-encāmum menüm
- G. 248/1: Gice gündüz istegüm dil-dār-ı **yārum** bulmışam / Cān u dil ḳurtuldı ğamdan ğam-gūsārum bulmışam
- G. 254/7: Bu Hāṭāyī söyledi zūlmāt içindedür yaḳın / **Yār** maña hem-hānedür hem-hāneye göndermişem
- G. 255/1: Ol perī-veş ḥüsn-i gencüm **yār** senden küsmişem / Lebi şekker dişi incüm **yār** senden küsmişem
- G. 255/2: Ayda yılda bir gezer gözüm görür yüzün senüñ / Ey menüm görk ü güvencüm **yār** senden küsmişem
- G. 255/3: Gökde isterdüm seni men yirde gördüm bñ-gümān / Tuḥfe ḳudret māh u encüm **yār** senden küsmişem
- G. 255/4: **Yār yāri** böyle sorar ey vefāsız bñ-vefā / Ḥadden ötdi derd ü rencüm **yār** senden küsmişem
- G. 255/5: Bu Hāṭāyī haste kūyuñdan diler dūr olmaya / Varabilmen çoḥ üşencüm **yār** senden küsmişem
- G. 259/5: Bende Hāṭāyī düşmiş idi **yārdan** ıraḡ / Yetdüm çü āsitān-ı şehensāha şüḳr idem
- G. 260/5: Ḥayli demdür kim Hāṭāyī **yāruñuñ** vaşfin yazar / Birine miñdür anun dīdārī ḥālī sevmişem
- G. 262/1: Bu cihān mülkinde men sen **yāra** muḥtāc olmışam / Her zamān ol **yār** ile dīdāra muḥtāc olmışam
- G. 266/1: Avlaḥda bugün avlar iken **yāra** yoluḥdum / Bir aydan arı gün kimi dīdāra yoluḥdum
- G. 266/4: Çoḥ mihr ü vefā umar idüm **yārdan** ammā / Bir cevri yüküş **yār**-ı cefā-kāra yoluḥdum
- G. 268/1: Āh kim ol dil-ber ü dil-dārı gitdüm görmedüm / Gördüm aḡyārı velīkin **yāri** gitdüm görmedüm
- G. 273/1: Ġaribem ‘aşıḳam tenhā vü zāram / Dilerem bir daḥı ol **yāra** varam
- G. 273/2: **Yäre** ısmarış itdüm dañ yelinden / Geleydi ki be-ḡāyet intizāram
- G. 273/5: Bu derdümün devāsın ḳılmasa **yār** / Ölümden özge daḥı yoḥ müdāram
- G. 275/1: **Yār** işiginde rakībi sürdiler dūr ez-ḥarem / Veh ki nā-maḥrem ḥaremde ḥaçan olur muḥterem
- G. 280/1: Firḳatün çekdüm nigāra şimdi **yār** olmaz mısın / İhtiyārum gitdi elden ihtiyār olmaz mısın
- G. 282/4: Tā ezel günden senüñ ‘işḳuñā ikrār itmişem / Senden özge **yār** ilen men ‘ahd u peymān istemen
- G. 285/1: Çün senüñ tek **yār** buldum özge men **yār** istemen / Senden ayru cümle-i ‘ālem daḥı var istemen
- G. 285/5: Ol sebebdan bu Hāṭāyīñün sözi ḥaḳḳānidür / Ḥaḳdan özge dünyede men **yār**-ı ğam-h ‘ār istemen
- G. 286/1: Senden özge dil-berā hīç kim maña **yār** olmasun / Cevri ‘işḳuñdan menüm tek kimse bīmār olmasun
- G. 286/2: Kāfirün rahmi gelür men derd-mendün ḥālına / Līk kāfir sen teki **yār**-ı sitem-kār olmasun
- G. 292/1: ‘Aşıḳ-ı dil-haste gör dil-dāra döndermiş yüzün / ‘Ālemi tarḥ eylemiş sen **yāra** döndermiş yüzün
- G. 292/4: **Yāra** döndermiş yüzün görgeç rakībe söyledüm / Ol gül-i ḥandānı gör kim ḥāra döndermiş yüzün
- G. 296/1: Senden özge **yārum** olsa ey perī-veş sīm-ten / Āsitānuñ çevresinde ḳoy ki ḥāk olsun beden
- G. 301/1: Men saña dāyım çü **yāram** sen maña aḡyārsın / Menden özge cümle-i ‘uşşāḳa sen dil-dārsın
- G. 303/2: **Yāra** sordum ki dehānuñ goncedür yā zerredür / **Yār** aydur daḥı bilmen bñ-nişāndur sen diyen
- G. 303/3: Men didüm gördüm şebistān perdeden ol çehreñi / **Yār** aydur **yār** degüldür tende cāndur sen diyen
- G. 303/4: Men didüm manzarda gördüm pūr cemālün her gice / **Yār** aydur tek durur māh āsumāndur sen diyen
- G. 311/1: Şol menüm çoḥ sevdüğüm ‘ālemde sulṭāndur bugün / **Yār** eger ḳabül ider cānumnı ḳurbāndur bugün
- G. 315/3: Bā-edeb tepren ziyāde **yār** şikāyet ḳılmaya / Ḥaḳ özi verdi saña ol gevher-i imān içün
- G. 318/3: Kim ki ḳurbān eyledi cān-ı ‘azizin **yār** içün / Ehl-i ‘irfān ḳatıda şāḥib-kifāyetdür bugün

- G. 320/2: Bir devāsız derde düşdüm hiç devāsın bilmezem / Ey vefālu **yār** n'oldı bir devā bilmez misin
- G. 322/1: Neler çeker bu cānum **yār** elinden / Ol iki gözleri hūn-h'ār elinden
- G. 325/4: Levhāşa'llāh hānı ol günler neşāt u 'ıyş ile / **Yār** ile bir niçe müddetler çıhardum erba'in
- G. 330/1: Yüzün gördüm senün ey **yār**-ı meh-rū / Göñüller āfeti yā nūr mıdır bu
- G. 331/1: Kim olam gönderem sen **yāre** karşı / Ki artar hasret ile **yāre** karşı
- G. 332/1: Yüzüm sürüp varuram **yāra** karşı / Hābīb ü mūnis ü dil-dāra karşı
- G. 334/2: Zāhirde gerçi derd-i firāk oldı hem-demüm / Bātin yüzinde **yār** ile hem-hāneyem yine
- G. 336/2: Men ölerden sonra kabrüm üste ger 'azm itse **yār** / Kabr içinden dura anuñlan imānum söyleşe
- G. 337/3: Ger yüz ıldan sonra bir kez kabrüm üste gelse **yār** / **Yār** ile kabrüm içinde üstühānum söyleşe
- G. 340/4: Geldi nevrüz u bahār u 'ıyd u devr-i dost-kām / **Yār** eli tek yiryüzi naşş u nigār oldı yine
- G. 341/2: Müdde'ilen va'de kılma kavline kılmaz vefā / Her yalancı **yār** ilen sen 'ahd ü peymān eyleme
- G. 341/4: Lebleri devrinde ol gül yüzlü **yāruñ** dem-be-dem / Gonceñi ey bağbān gülşende hāndān eyleme
- G. 345/3: Ey dil yüzünü hāk idegör **yār** işigünde / Tā dāmen-i dil-berden anuñ düşe toz üste
- G. 345/5: **Yār** aytdı maña 'aşık isen hāste Hāṭāyī / Bu cevri ü cefā kim kıluram şimdi düz üste
- G. 347/1: **Yār** 'ışkuñ bağımuñ tā çekdi yüz dāğ üstine / Ateş-i hecrüñ bu dāguñ çekdi bir dāğ üstine
- G. 348/1: Ey gönül 'ışkında **yāruñ** nāle vü āh eyleme / Degme her nā-mahremi sırıñdan āgāh eyleme
- G. 348/2: 'Aşıkñ imānıdır **yāruñ** cemāli ey rakīb / Tañrı'çün git karşıdan ma'sūkı güm-rāh eyleme
- G. 351/1: **Yāra yār** olmağ dilersen gayrısın **yār** isteme / Cān ü dilden geçmemişsen yūri dil-dār isteme
- G. 351/5: Ey Hāṭāyī **yār** yolına cānuñı itgil fedā / Geç bu dünyā şöhetinden sen anı var isteme
- G. 354/5: Seng-dil **yāruñ** elinden āh idüben dem-be-dem / Yaḥa yırtup baş açup dād itdigün yā'ni ki ne
- G. 357/6: Anca çekdüm firkatüñ bārını ey gül yüzlü **yār** / Yüregümdür gonce-nisbet dopdolı kındur yine
- G. 357/7: Dün dimişdün menden özge **yāra** virmişsin gönül / Men Hāṭāyī hāste-hāle bu ne bühtāndur yine
- G. 367/5: Hāṭālu kuluñam rahm eyle ey **yār** / Hāṭāyini biraḥmağıl hāṭāya
- G. 374/1: N'eylem men cenneti içinde didār olmasa / Koy anı vīrāne kılsun bağçada **yār** olmasa
- G. 380/2: Digil bir zār u bī-çāre senün hecrüñden āvāre / Meni gönderdi sen **yāre** özidür nā-tüvān söyle
- G. 384/1: Her kime kim sencileyin bir perī-veş **yār** ola / 'Aql u hūş u hānümānından daḥı avar ola
- G. 384/6: Hem-demün dāyim rakīb olmışdur ey gül yüzlü **yār** / Hānda bir gül bitse lāzımdur yanında hār ola
- G. 384/9: Var mıdır bir kimse yā Rab ehl-i 'uşşāk içre **yār** / Bu Hāṭāyī hāste-dil tek 'aşık-ı didār ola
- G. 392/1: Tā menüm gül yüzlü **yārum** 'azm-i seyrān eyledi / Lāle tek hecri yarası bağıruñı kan eyledi
- G. 392/2: Tā ki kıldı bir nazar ol dil-rubā **yārum** menüm / Nice 'uşşāk ehlini ser-mest ü ḥayrān eyledi
- G. 392/3: Tā ki dün gül-zār içinde bir tebessüm kıldı **yār** / Ağzı beste goncenı gülşende hāndān eyledi
- G. 393/2: Kındur menüm susızlıgum ey āb-ı la'l-i **yār** / Girmez elüme dünyede bir su senün kimi
- G. 393/5: Gitme Hāṭāyī çeşmidin ey 'aks-i kadd-i **yār** / Nem-nāk yirde bitmeye karğı senün kimi
- G. 398/1: Yoḥ durur 'ālemde bir daḥ ḥüsñ ilen **yārum** kimi / Yā cemāl ehlinde kim var ol cefā-kārum kimi
- G. 403/1: Dem-be-dem yol gözlerem ol sevgü **yārum** gelmedi / Kalmışam kış mihnetinde nev-bahārum gelmedi
- G. 403/2: Ḥayli müddetdür ki tā men ayru düşdüm **yārdan** / Görmek için ḥadden ötdi intizārum gelmedi
- G. 406/2: Saña ḥoş oldı **yārun** yād boldı / Maña ol āşınālar yaḥşı geldi
- G. 406/7: Hāṭāyī vaşla yetdi çın u tahkīk / Saña **yārdan** ḥatālar yaḥşı geldi
- G. 409/1: Tā seni gördüm nigārā dil maña **yār** olmadı / Gerçi **yār** oldı velikin **yār**-ı ğam-h'ār olmadı
- G. 414/1: Dünya vü 'uqbāda birdür **yār** dutman **yār** iki / **Yār** isen ey ğamlu gönüm dutmagıl zinhār iki
- G. 415/5: Sonki pīşmān aşşı kılmaz ey gönül **yār** istegil / Ḥansı ḥoş gün geldi gitdi soñı ğam āh olmadı
- G. 416/4: Dilegüm bu idi Ḥakdan ey ḥabībüm şubḥ u şām / **Yār** elinden ola **yāre** cānda 'ışkuñ yaresi
- G. 423/3: Tuṭı **yārum** durup bağçaya gezer / Utandı serv ağacı indi düşdi
- G. 423/6: Güzel yarum bize yüz-be-yüz oldı / Vücüdüm şehrine cān imdi düşdi
- G. 427/5: Her zamān zārı kılar miskīn Hāṭāyī **yār** için / Öyle kim Yūsuf için ol pīr-i Ken'ān ağladı
- G. 435/8: Yazıldı 'āleme **yāruñ** ḥikāyeti mevzūn / Beyāz-ı defter ü dīvān içinde yir dutdı
- G. 437/4: **Yār** olduğınca ḥālini ol **yāra** 'arz ider / Zinhār ḥālūmi menüm ol **yāra yāra** di
- K. 10/3: Ḥasandur mülk-i 'ışkuñ doğı **yārı** / Anuñ ḥüsñine Yūsuf çāker oldı
- M. 2/56: Maña **yārı** virgil sen ey şehriyar / Ki ger Rüstem olsa kılam tarumar

yār-ı meh-rū: Ay kadar güzel yüzlü sevgili.

G. 10/3: Hecri ser-gerdānıñın çarḥ-ı felekden görmenem / Bu cefālarını kılan ol **yār-ı meh-rūdur** maña

yār-: İkiye ayırmak, parçalamak.

G. 327/4: 'Alī oldur ki mehd içre āña bir ejdehā geldi / Anı dutdı dehānından iki **yardı** ser-ā-serden

yarıl-: Ortadan ayrılmak, üzerinde yarık açılmak.

G. 73/4: Daş **yarıldı** çıḥdı Düldül eyer ü yügen ile / Ey münāfık yola gelgil eyleme şāhdan kenār

yārā, yāre: Üzüntü, acı, dert.

- G. 32/2: Tır-i cefādan oldı ciger pāre yār için / Bildürmedüm bu **yaranı** deyyāre ‘ākıbet
G. 42/3: Zāhidā sen fāriğ ol āhumdan ikrāh eyleme / Kim menüm bağrumda çoğdur ğamzelerden **yāreler**
G. 44/1: Hāsetüñ derdinden ey cān bağrum oldı pāreler / Sūz-ı ‘ışkuñ yūregümde her dem eyler **yaralar**
G. 51/1: Hār boldı yūregüm hecrüñden ey gül yüzlü yār / Yār bağrum **yarasın** gör kim nice hār anda var
G. 82/1: Dil-berā hecrüñ yarasına lebün merhem düşer / Ol dişüñ incüsü tek deryāda bir dūr kem düşer
G. 113/2: Söyle kim ol Türk-i mestī nice tır-endāz imiş / Kim menüm bağrumda andan şad hezārān **yara** var
G. 166/1: Hāl-i dilümni bendeden ol yāre söyleñüz / Hece oñı bağrumı niçe bir **yara** söyleñüz
G. 392/1: Tā menüm gül yüzlü **yārum** ‘azm-i seyrān eyledi / Lāle tek hecri yarası bağrumı kan eyledi
G. 416/4: Dilegüm bu idi Hāğdan ey hābībüm şubh u şām / Yār elinden ola yāre cānda ‘ışkuñ **yaresi**

yaralı, yaralu: İncinmiş, kırılmış, üzgün, dertli (kimse).

- G. 42/4: **Yaralı** bağrum kanın tökdi gözümde dem-be-dem / Gör neler kıldı maña şol nergis-i hūn-h‘āreler
G. 334/4: Dāyim gönül kuşu ki düşer dām-ı zūlfine / Başdan ayağa **yaralu** çün şāneyem yine

yaradan: Yaratan, yaratıcı; Allah.

- G. 36/3: Ey **yaradan** ‘ālemi ol şāh-ı hūbān ‘ışkına / Ol resūl-i āhirātuñ mu‘cizasından meded
G. 253/2: Gevheri āb eyledüm dutdı cihānı ser-be-ser / Yiri göği ‘arş u kürsi **yaradan** Settār idüm
M. 2/13: Kāmunı **yaradan** bir Allāhdur / Cemī‘üñ işinden ol āğāhdur
Mus. 1/1: **Yaradan** be-kudret gök ilen yiri / Melāyik hem ādem dīv ilen perī

yaradılmış: Var edilmiş, vücuda getirilmiş tüm varlıklar, mahlukat.

- K. 4/6: Hiç kim senüñ teki **yaradılmışda** görmedi / Lā seyf anıñca söyledi hem lā fetā seni

yaramaz: Uygunsuz, zararlı, fenâ, kötü.

- G. 220/4: Nerede **yaramaz** söz işidürsen / Kulağa alma sen anı katıl ol

yarat-: Yaratmak, yoktan var etmek.

- G. 14/1: Eyledüm bünyād evvel ben de ez-nām-ı Hudā / Ol **yaratmış** sırr-ı merdānı ‘Aliyyü’l-Murtażā
G. 153/3: Kendü lūtfuñdan **yaratdı** ‘ālemüñ mevcūdını / Cümleñün maqşūdı şāhdur üstivāsı hānadur
G. 167/1: Ey senüñ yüzüne bağduğ kıble oldı māhumuz / Ne ‘aceb şüret **yaratdı** şun‘ ile Allāhumuz
G. 253/7: Men Hāṭāyiyem Hākı hāk tanımışam bī-gümān / Anuñ için ol **yaratdı** men aña der-kār idüm
G. 315/1: Hāk te‘ālā hūb **yaratdı** bu teni ol cān için / Bir ‘aceb hālvat-serāy açmışdur ol mihmān için
G. 315/4: Hālīk insānı **yaratdı** ya‘ni özin tanıya / Cümle eşyayı yaratdı hāşşa-i insān için
G. 378/4: Hāk meni yā Rab ne bir miskīn **yaratmış** dünyede / Bağduğınca ğamdan özge görmedüm her yanuma
G. 407/3: Tā **yaratdı** yir ilen gökni te‘ālā şānuhū / Görmedi hiç kimse sen tek dil-ber-i meh-peykeri
K. 2/6: Çün senüñ hoşluğuna **yaratdı** sānı‘ ‘ālemi / Ayağun toprağına cānum fedādur yā Nebī
K. 9/2: Ki munca enbiyālar Hāk **yaratdı** / Hāmudan ber-güzide Muşṭafādur
M. 2/14: **Yaratmadı** tek elde beş barmağı / Ki herkesle bile yolın varmağı

yarım, yaru: Bir bütünün yarısı, nim.

- G. 327/9: ‘Alī oldur ki üç yüz miñ ağaç yol var idi geldi / **Yarım** günden gün ötmişdi günü dönderdi ahterden
K. 6/12: Ne üç severem ne hōd **yarısı** / Ezelden Ca‘feriyem Ca‘feriyem
M. 2/8: Kimin ehl-i taht u kimin tāt iden / Kimini **yarım** pula muhtāt iden

yarlıg: Ferman, irāde, buyrultu.

- G. 362/4: Ey gönül itgil tevāzu‘ ğāzilerden al du‘ā / Şāh diyüpdür **yarlıgaram** kul kuluñ du‘āsına

yarlıga-: Birinin suçunu bağışlamak, mağfiret etmek.

- G. 39/2: Şerm-sāram pūr-günāham sen bağışla yā kerīm / Cümlelerni **yarlıgayım** kāmīl insānum meded

yaş: Gözyaşı.

- G. 1/4: Gül yañağun dil-berā bes tāze terdür her zamān / Kanlu **yaşumdan** töker her dem gözüm bārān aña
G. 27/2: Firṭat-ı ‘ışkuñda ey gül-çehre zār u giryeden / Kanlu **yaşum** Hāk bilür çizgindürür hem āsiyāb
G. 37/2: Kahrūñ ilen telh geçdi çünki ‘ömrüm dünyede / **Yaşum** üzden isteyüben şādmānlığdan ne sūd
G. 68/2: Hūsnüñi yād eylesem ey serv boylu dil-berüm / Firṭatüñden çeşme tek ahar gözümde **yaşlar**
G. 72/4: Ruḥuñ şevkiyle yüzün hāsetinden / Gözüm **yaşı** be-her-sū çaya beñzer

G. 77/2: Nice gâvvâş olmayam **yaşumda** kim ol dil-berün / Lebleri la'l-i Bedaḥṣān dişleri dūr-dānedür
G. 81/4: Bağçede ḥüsnün gezerken bülbül-i şeydâ görüp / Aḥdî **yaşı** dāne dāne beñzi gâh olmuş durur
G. 114/3: Tâ ki senden düşeli ayru eyâ rûḥ-ı revân / Gözümün **yaşı** menüm kaçre-i bârân kimidür
G. 120/3: Ne bilsün meni her bir **yaşlu** gözölü / Göñül gözinde bînâlar gerekdür
G. 149/3: Göñlüm çü Mısr-ı Yûsuf-ı Ken'ân içindedür / Gözüm **yaşı** firâk ile çün rûd-ı Nîl durur
G. 183/4: Ol zamândan berlü kim çeşmüm yüzünü görmedi / **Yaş** gözümde cârî oldı dem-be-dem seyl-âb tek
G. 189/4: Ḥālîş oldum tâ ki men kan **yaş** aḥıtdum dîdeden / Yumayınca kan ilen olur mı merdüm yüzü pāk
G. 209/1: Aḥan ol servün yanında su degül **yaşumdur** ol / Ayağ altında yatan başmağ degül başumdur ol
G. 209/4: Gözümün **yaşın** ki şaldum içdigüm sudur maña / Bağrumuñ kanın ki gördüm ağulu aşumdur ol
G. 225/4: Gözümi **yaş** itdi hicrân vaşl-ı rûyuñ görmedüm / Kāmetüm ham kıldı gam kadd-i şemālün görmezem
G. 233/4: Şanmañuz kim keştidür deryâlar üste seyr iden / Gözlerüm **yaşında** bu çeşm-i ḥabâbumdur menüm
G. 249/1: Tâ ki gördüm men cemālün ey peri-veş dil-berüm / Manzar-ı ḥürşîd tek **yaş** ile doldı gözlerüm
G. 313/3: Fırkatün ger kılmaya bağrumda yüz miñ pâreler / Bes menüm gözüm **yaşınıñ** rengi kan olmuş neden
G. 317/7: Dilerseñ gitmeye kuluñ Ḥaṭâyî âsitânundan / Maña mihr ü vefâ göster gözüm **yaşı** sebîl andan
G. 330/2: Dudağun ḥasretinden ḥaste-ḥâlem / Aḥıtdı gözlerüm **yaşın** be-her sū
G. 348/6: Çün vişâlün ḥürmenünden bir cev olmaz ḥaşılum / Dāne kılma **yaşımı** çehremni çün kâh eyleme
G. 356/3: Kanlu **yaşumnu** yüzüm üste revân idüp müdām / Râz-ı pinḥanum ḥüveydâ kıldıguñ ya'ni ki ne
G. 356/5: Eşk-i ḥünin bahre döndi çeşmesinden çeşmümün / Sū-be-sū **yaşumnu** deryâ kıldıguñ ya'ni ki ne
G. 368/5: Gözlerüm **yaşını** her sūya çü su kıldı revân / İşve vü nâz ile ol serv-i nihâlün bu gice
G. 370/3: Aḥıtdı **yaşımı** devrân baturdı kanuma el / Raḳîb elindeki dest-i nigâr imiş maña ne
G. 380/5: Digil göñlin telâş almış gözi nûrını **yaş** almış / Döger gögsine daş almış şanem dir her zamân söyle
G. 382/1: Şehâ bağrum kebâb olsun mı böyle / Gözüm **yaşı** şarâb olsun mı böyle
G. 383/2: 'Âşık odur ki da'vâ iderse bu sözine / Kanlu **yaş** ile çehre-i zerdî güvâh ola
G. 387/2: Yâsemen tek ruhların gördüm eyâ rûḥ-ı revân / **Yaşlarum** gözden revân oldı yine kanum kimi
G. 401/4: Mevc-i 'ışkuñdan senün garḳ olmuşam bir bahre kim / Gözlerüm **yaşı** katında kaçredür ummân dahı
G. 423/4: Diler dal boyuña don biçē ḥayyât / Gözinden **yaş** elinden sındı düşdi

yaş dök-: deyim Ağlamak.

G. 2/4: Anca kevkeb kimi **yaş tökdi** gamından gözlerüm / Yir ile gök ile keyvân da be-câ kaldı maña
G. 10/5: Anca **yaş tökdi** Ḥaṭâyî fırkatünden ey şanem / Ḥancaru bahsam gözümde yiryüzi sudur maña
G. 83/4: Gözüm **yaşın tökermen** ayağuna / Belî serv ayağında su gerekdür
G. 292/3: Dönderüp zâhid yüzün dīvâra her dem **yaş döker** / 'Âşıkun dīvârı yoḥ dîdâra döndermiş yüzün
G. 376/2: Göñlüme sen düşdüğünce gözlerüm kan **yaş** töker / Ayağun toprağı şâhâ kîmiyâdur göñlüme
G. 398/4: Ebr-i nîsândan soruñ aḥvâlümü kim ol dahı / Kaçre kaçre **yaş töker** bu çeşm-i ḥün-ḥ'arum kimi
G. 420/5: Bu Ḥaṭâyî sebze-i ḥaṭtuñ yüzünde göreli / Gözlerinden **yaş töker** bârân-ı nîsân nisbeti

yaşa-: Hayâtını devam ettirmek, ömür sürmek.

G. 9/5: Miskîn Ḥaṭâyî vaşl ile yüz ıl **yaşar** müdām / Bu 'ömr kim zamânede bir dem durur maña
G. 111/5: Çoḥ **yaşagil** çün maña yâr olmaduñ ey seng-dil / Bu Ḥaṭâyî oldı kaḥruñdan senün zîr ü zeber

yaşan-: Yasanmak, karargah edinmek.

G. 327/7: 'Alî oldur ki üç yüz miñ dürüst tapmayile fülâd / **Yasanmışdı** kapısında kopardı bâb-ı Ḥayberden

yâsemen: Yasemin; zeytingiller familyasından, güzel koku yapımında kullanılan, beyaz renkli (ender olarak kırmızı veya sarı), çok kokulu çiçekler açan, sarmaşık cinsinden ağaççık. Klasik Türk şiirinde yumuşak dokulu, beyaz ve sarı çiçekli, güzel kokulu ve tırmanıcı özellikleriyle dikkat çekmiştir. Bu bitkisel özellikleriyle bağlantılı olarak yaseminin Klasik Türk şiirindeki temel işlevi, sevgili ve sevgilinin saç, zülfü, yüzü, yanağı, sinesi, teni gibi uzuvlarıyla benzerlik ilişkisine dayanır.

G. 387/2: Yâsemen tek ruhların gördüm eyâ rûḥ-ı revân / Yaşlarum gözden revân oldı yine kanum kimi

Yâsin: Kur'an-ı Kerim'in kalbi olduğu bildirilen bir suredir. Büyük surelerden olduğu için sevgilinin yüz güzelliği bazen Kur'an'a benzetildiği gibi Yâsin suresine de benzetilir, sevgilinin yüzü Yâsin suresinin nurundan nurlanır.

G. 16/1: Ḥüsnün beyânı süre-i **Yâsîn** ü Hel etâ / Ey Ka'be-i mübârek v'ey Merve vü Şafâ
G. 17/2: Süre-i Tâhâ vü **Yâsîn** ü Tebârek ḥüsnüne / Gör ne taḥsîn eylemişdür Ḥaḳ te'âlâ Rabbenâ
G. 36/1: Ḥaḳ kelâmı sevmişem süre-i **Yâsinden** meded / Kim maña İncil ü Furḳânun du'âsından meded
G. 163/1: Dil-berâ şemsü'd-ḫuḥâdur âyet-i ruh-sârûnuz / Âyet-i Tâhâ vü **Yâsîn** şüret-i dîdârûnuz
G. 291/3: 'Îzârûn nûrîdur **Yâsîn** anuñ şânûdadur el-ḥamd / Lebün yâḳût-ı aḥmêrdür dişün lü'lü'-i gevherden

K. 16/13: Özi **Yāsīn** dili Ṭahā yañağı Kāf v'el-Qur'ān / Kaşı nūn u saçı ve'l-leyl yūzi şemsü'd-ḍuḥā geldi
Mus. 1/28: Sıfātı Elif-lām ü **Yāsīn** velī / Kim oldı anuñ lā-mekān menzili

yaslan-: Arkasını bir yere dayamak, bir şey veya yere dayanmak; güvenmek, sırtını dayamak.

G. 408/3: Kim işigüñi **yaslana** devlet bulur müdām / Ol āsitāna sāye-i Sübhān disem yiri

yaşlu: (Göz için) Yaşla dolmuş.

G. 67/2: Devr-i ḥüsninde anuñ ey **yaşlu** çeşmüm uymagil / Kim şeb-i zülfüñden anuñ rüz ḥ'āb almış gider

G. 290/1: Dil-berā gözden cemālūñ bir nefes dūr olmasun / **Yaşlu** çeşmümde yüzüñden ayru hiç nūr olmasun

yastan-: Dayanmak, yaslanmak.

G. 22/5: **Yastan** Ḥaṭāyī yār işigin i'tikād ile / Şām u seḥerde devletine eylegil du'ā

G. 249/5: Niçe gündür kim Ḥaṭāyī āsitānuñ **yastanur** / Sormaduñ bir gün ki ḥanı ol gulām-ı kemterüm

yaşur-: Gizlemek, saklamak.

G. 158/5: Ey Ḥaṭāyī rāzını kendü vücūduñda **yaşur** / Yoḥsa bu 'ışk seni 'āleme hep çaḥasıdur

yat-: Boylu boyunca uzanmak; uyumak veya dinlenmek için yatağa girmek.

G. 78/7: Ḥanda kim **yatsam** cihānda uyḥu gelmez çeşmüme / Bu Ḥaṭāyī yatmağa yār āsitānı ḥandadır

G. 189/2: Tā ola her dem menüm baş üste kāyim devletüm / Āsitānuñda **yaturmen** dāyimā ber-rüy-ı ḥāk

G. 308/7: Eger **yatsam** miñ ıl toprağ içinde / Dürüstdür 'ahd ü peymānum ne dirsın

G. 339/2: Ḥalkalanmış zülfüñüz ruḥ-sāruñ üste ey şanem / Gence beñzer kim anuñ **yatmış** durur mār üstine

G. 414/2: Zülfüñi yüz üste gördüm ḥalkalanmış söyledüm / Genc birdür üste niçün **yatmış** ol şeh-mār iki

yatan: Boylu boyunca uzanıp yatan kimse, bulunan.

G. 209/1: Aḥan ol servūñ yanında su degül yaşımdur ol / Ayag altında **yatan** başmağ degül başımdur ol

yatur-: Yatırmak, uzatmak, salmak.

G. 106/2: Ni 'aceb yüz üste ol zülfüñ **yatursa** her zamān / Bu muḥakḥakḥdur ki genc üste nighbān mārdir

yatak: Bir şeyin çok bulunduğu yer.

G. 358/7: Yürüdüm bağına kıldum teferrüc / Erenler **yatağı** naḥş-ı cihāna

yavru: Çok küçük yaşta olan insan veya hayvan.

G. 202/2: **Yavru** kuşlardur şanasın kim uçar feryād ilen / Çıḥsa yaydan bes kılur her laḥza efgān oḥlaruñ

yavuk: Yakın.

G. 416/5: Ey Ḥaṭāyī firḳatūñ çek tā vişālūñ bulasın / Bes **yavuk** kılmış vişālūñ birle hicrān arası

yavuz: Sert, çetin, yaman.

G. 144/3: Bu 'ışkuñ öñine durmaz dağ u daş / **Yavuz** iti külüng fülādı vardır

yay: İki ucu arasında bir kiriş gerili olan, eğri ve esnek ok atma âleti, kavis; sevgilinin kaşı kurulmuş yaya benzer.

G. 72/2: Ḥadengi cān fedādur ḡamzeñ ey dost / Kaşuñ üste kurulmuş **yaya** beñzer

G. 125/3: Ger şikāyet edeyim kaşı **yayın** oḥıdın / Her yaña sançıla sīnemde bu peykān doludur

G. 135/3: Kaşuñ **yayını** kurmuşsın bize ez-ḡamze her sā'at / Eyā dil-ber anuñ sehmi yakīn kim cāna düşmişdür

G. 202/2: Yavru kuşlardur şanasın kim uçar feryād ilen / Çıḥsa **yaydan** bes kılur her laḥza efgān oḥlaruñ

G. 260/3: Yūzi gülgül zülfi sūnbül gözleri ḥayrān kimi / Kaşları şol **yaya** beñzer ol hilālī sevmişem

G. 302/2: Cānlar şikārın itmege şayyād gözleri / Kırpūgi oḥ u kaşları peyveste **yay** olan

G. 355/27: 'İyd-ı yüzüñ çün şehā müjgān oḥıylan cānumı / Kaşlaruñ **yayına** kurbān itdigüñ ya'ni ki ne

G. 385/2: Yolu ger daş ola ger **yay** ola ger oḥ u kılıç / Mürşidinden dönenüñ ma'nide ismi lāş ola

G. 424/3: Ḥadeng-i kırpūgüñ oḥdur ki kaşuñ / Kurulmuş **yaya** beñzer beñzemez mi

yaz-: Yazıya geçirmek, yazı ile anlatmak; kaydetmek.

G. 39/1: 'Arza **yazdum** men saña ey şāh-ı ḥübānum meded / 'Arz-ı ḥālüm sen bilürsün dīn ü imānum meded

G. 64/2: Gel ḥumārüm **yaz** menüm vaşluñ meyinden ey perī / K'ol şarābuñ ḥasreti bağrum kebāb itmiş durur

G. 168/2: **Yazmağa** Ḥaḥdan kelāmu'llāh-ı nāṭıḥ şerḥini / Rūḥ-ı kudsī şüret-i insāna gelmişlerdenüz

G. 182/4: Miñ yıl **yazarsa** kâtib-i takdîr-i lem-yezel / Bir harf ü nokta yazmaz anuñ hañt ü hâli tek
G. 207/1: Sataşdı tâ maña mestâne çeşmüñ / **Yazupdur** adumı destâne çeşmüñ
G. 186/3: Meger kim vahy-i münzeldür kaşuñlan kirpügüñ zülfüñ / Yüzüñ evrâkınuñ üste **yazılmış** satır-ı Qur'ân tek
G. 191/1: **Yazmışam** bu ruq'anı ol yâra göndermek gerek / Râz-ı ahvâlüm menüm dil-dâra göndermek gerek
G. 239/3: Bilmenem niçük ola âhîr ser-encâmum menüm / Kısmetüm hâlık **yazupdur** yoñsa güm-râh olmışam
G. 260/5: Hayli demdür kim Hañâyî yârınuñ vaşfın **yazar** / Birine miñdür anun didârı hâli sevmişem
G. 314/5: Şafha-i sînemde 'ışkuñ bir kitâbet **yazdı** kim / **Yazamaz** bir harfin anuñ miñ kirâmen kâtibîn
G. 343/2: Zülf ü rüyuñ hañtı tek hiç kimse defter yazmadı / Tâ ki 'âlemde **yazılmışdur** kara ağı üstine
G. 377/1: Çekdüm yed-i kudretten cân şafhasına hâme / **Yazdum** hañ u hâlünden vaşfuñı 'aceb nâme
G. 410/2: **Yazılmış** hañt ü hâlün bî-mürekkeb / 'Acâyib şüret-i Rahmân degül mi
G. 421/4: Dest-i kudret tâ ki çekdi 'arızuñ levhinde hañ / Hânsı kâtib **yazabildi** şol hañ-ı mevzün kimi
G. 435/8: **Yazıldı** 'âleme yâruñ hikâyeti mevzün / Beyâz-ı defter ü divân içinde yir dutdı

yazdur: Yazılmasını sağlamak.

K. 1/10: Enbiyâlar bahsine **yazduran** a'lâ mertebe / Muştafânı cümleden muhtâr iden Perverdigâr

yazıl-: Alın yazısı bağlamında hakkında karar verilmek.

G. 343/2: Zülf ü rüyuñ hañtı tek hiç kimse defter yazmadı / Tâ ki 'âlemde **yazılmışdur** kara ağı üstine
G. 347/3: Yüzüñ üste zülfüñi gördükçe muşhafdur direm / Bu ne hikmetdür ki **yazılmış** kara ağı üstine
K. 17/4: **Yazıldı** yazı kısmetden Hüseyñün alınına ol dem / Bañup hikmet yazusından ki göñlüne şafâ geldi

yazılı: Yazılı, yazılmış.

G. 357/4: Yüzüñi zâhid neden seb'a'l-mesânidür dimez / Şafhasında **yazılı** hem nûr-ı Qur'ândur yine

yazu: Alın yazısı, kader.

K. 17/4: Yazıldı **yazu** kısmetden Hüseyñün alınına ol dem / Bañup hikmet **yazusından** ki göñlüne şafâ geldi

yazı: Kır, ova.

G. 426/3: Açıldı **yazılar** bitdi çiçekler / Gül ilen şol benefşe bürhen oldı

yazuñ: Olmaması gereken bir şey karşısında duyulan üzüntüyü ifâde eder.

G. 331/7: Demidür eylegil luñ u 'inâyet / **Yazuñdur** niçebir yalvara qarşu

yedi: Sayı sıfatı yedi

G. 327/10: 'Alî oldur ki Cümçümnden Furâtuñ yolını sordı / **Yedi** arhadan ün geldi ki Cümçüm ibn-i Gergerden
G. 415/7: İrmış idi Eyyüba ol **yedi** yıl derd ü belâ / Andan özge hergiz aña bir dañı âh olmadı

yedi damu: Cehennem'in yedi tabakası; Cehennem, Sair, Sakar, Cahim, Hutame, Leza, Haviye.

G. 422/7: Bu bed-bâñt Âdem oğlından tamâmet / **Yedi damu** dolasıdur meded hey

yedi iklim: Eski coğrafyacıların dünyayı ayırdıkları yedi bölge ve kuşak

K. 9/9: **Yedi iklim**e oldı hükmi fermân / Ezelden yolına cân baş fedâdur

G. 360/4: Âyet-i naşrun min Allâhdan maña oldı nüzül / Kim **yedi iklimi** feth idem Rızânuñ 'ışkına

yed-i kudret: Kudret eli; Allah'ın her şeyi yapabilme gücü.

G. 377/1: Çekdüm **yed-i kudret**ten cân şafhasına hâme / Yazdum hañ u hâlünden vaşfuñı 'aceb nâme

vedu'llâh: Allah'ın eli; kuvvet ve kudreti, otoritesi.

K. 11/2: Geldi destüñ şânına ism-i **yedu'llâh** bî-gümân / Oldı zât-ı bî-misâlün Hañka mazhar yâ 'Alî

yeg: Daha iyi, daha üstün, müreccah, evlâ.

G. 107/3: Nağş-ı tāvus istemen andan cemâlün **yeg** durur / Lafz-ı tūñi dinlemen güftârüñ andan yahşıdur
G. 228/1: Çıñmadı 'ışkuñ senün bir lañza cânumdan menüm / Mihr-i hüsnün **yeg** durur rûñ-ı revânımdan menüm
G. 324/5: **Yegdür** Hañâyî sözleri efğânlar eylese / Gül-zâr içinde bülbül-i şîrîn-makâlden
G. 356/2: Sâkin olmağ Ka'be-i küyında **yegdür** dil-berün / Her gerekmez yire pervâ kıldıguñ ya'ni ki ne

yegâne: Biricik, tek.

G. 371/1: Biz ol cân-ı yegâneyüz **yegâne** / Ne bilür bizi her nâşî bîgâne

yek-dâne: Bir tane, eşi benzeri olmayan, eşsiz.

G. 253/1: Yoğ idi bu yir ü gökler men ezelden var idüm / Gevherün **yek-dânesinden** ileri pergâr idüm

yek-reng: Aynı renkte, aynı özelliklere sahip; içiçe.

K. 8/15: Bâ-dest-i tevekkül dutagör dâmen-i 'Asker / **Yek-reng** olanuñ derdine dermân 'Alîdür

yeksân: Bir, beraber; eşit.

G. 119/9: Viren dervîşe bir çörekden ötrü / Kaţâr-ı uşturân **yeksân** 'Alîdür

G. 356/26: Ey Haţâyî hâk ilen **yeksân** olup ol mâh içün / 'Azm-i sevdâ-yı Şüreyyâ kıldıguñ ya'ni ki ne

K. 18/19: Dostlaruñ menzili olmış durur çarh-ı berîn / Düşmenüñ olmış kara toprağa **yeksân** yâ 'Alî

yek-ser: Baştan başa.

G. 340/2: Mevsim-i gül geldi vü gülşen bezendi bezm içün / Dağ u şahrâ cümle **yek-ser** lâle-zâr oldu yine

K. 11/4: Ey şecâ'at ma'deni sen hışm ile hüküm eyleseñ / Kün fe-kân bir almadur destine **yek-ser** yâ 'Alî

yektâ: Tek, eşsiz, benzersiz.

G. 40/10: Bu Haţâyî haste-dil birliğüne ikrâr ider / Vâhid ü **yektâ** imişsin yâ 'Alî senden meded

G. 94/2: Tâ görüpmen hüsnüñi ey gevher-i **yektâ** şanem / Bir gözüm kûlzüm misâli bir gözüm 'ummân durur

G. 120/1: Menüm yolumda **yektâlar** gerekdür / Dini îmânı yağmalar gerekdür

G. 361/2: Vücûdum şehrine girdi velâyet şâhını gördi / İkilik kal'asın yıldı ulaşdı zât-ı **yektaya**

yel: Havanın yer değiştirmesi sonucunda meydana gelen esinti, rüzgâr.

G. 273/2: Yâre ısmarış itdüm dañ **yelinden** / Geleydi ki be-gâyet intizâram

G. 398/2: Hasretinden kâddinüñ öyle za'îf olmış sögüt / **Yel** esende titreşür bu cism-i bîmârum kimi

K. 18/17: Od u **yel** toprağ u sudan hoş müretteb eyledüñ / Gice gündüz ra'd u berķ ü âb u bârân yâ 'Alî

M. 2/3: Kılan şarşarı hemçü bād-ı semûm / Kıyâmet **yel** ilen iden daşı mum

M. 2/36: Dirîgâ bu dem olsa Suhrâb **yel** / Dağı urmayaydı kılıç ile el

M. 2/38: Dirîgâ ki kalmadı er kıymeti / **Yel**-i sâf-şiken şîr-i ner kıymeti

yeldâ: Yılın en uzun gecesi, 21 Aralık gecesi.

G. 116/3: Yüzüñ çü mâh-ı bedrdür **yeldâ** şebi zülfüñ senüñ / 'Âşıkıları mest eyleyen la'l-i lebüñ peymânedür

yem: Deniz.

G. 111/1: Ey güneş hüsnüñ hayâli tâ ki gönlümden geçer / Kanlu yaşıım **yem** teki dolmuşdur andan ser-be-ser

yeñi: Sonradan ortaya çıkan, sonradan var olan, üzerinden çok zaman geçmemiş olan.

G. 154/5: Cefâ vü cevri-zulmüñ şâh-ı hûbân / Haţâyîne **yeñi** bünyâda beñzer

yeñiden: Bir daha, tekrar.

G. 283/1: Göñlüm ister vaşluñı ey sevgü cânân **yeñiden** / Âb-ı la'lünden kılam bu derde dermân **yeñiden**

G. 283/2: Yüzüne şeytân kimi tâ kılmadı zâhid sücûd / Muţlakâ kâfirdür ol getürsün îmân **yeñiden**

G. 283/3: 'Işk geldi göñlüme hüküm itdi cânım mülkine / Şükr kim öz tahtına uş geldi sultân **yeñiden**

G. 283/4: Gel vefâ resmin aradan sen götürme men dağı / Kılalı pür-sıdk ilen bir 'ahd ü peymân **yeñiden**

G. 283/5: Zülf ilen haţ u lebüñi kim ki gördi söyledi / Hızır ilen zulmâta girmiş âb-ı hayvân **yeñiden**

G. 283/6: Mâh ruh-sâruñ görüp ikrâra geldi müdde'î / Çün zuhûr oldu yüzünden nûr-ı Raĥmân **yeñiden**

G. 283/7: Kapuñ geldi gedâ tek bu Haţâyî dil-berâ / Sen aña kıl ey şanem bir luţf u ihsân **yeñiden**

G. 284/1: Gel ki derd-i bî-devâ dermâna gelsün **yeñiden** / Ten Mesîhâ lebleründen cânâ gelsün **yeñiden**

G. 284/2: Zulmet-i zülfünde kâmin tapmadı hüküm eyle kim / Tâ Sikender çeşme-i hayvâna gelsün **yeñiden**

G. 284/3: Ğam ki dün meydân-ı 'ışkuñda menümlen kıldı rezim / Anda ma'lûm olmadı meydâna gelsün **yeñiden**

G. 284/4: Çün rakîb emrüne tâ'at kılmadı merdûd kıl / Tavķ-ı la'net tâ kim ol şeytâna gelsün **yeñiden**

G. 284/5: 'Işigüñ kulluğına gelsün selâtinler kamu / Kûl tekebbür kılmâsun sultâna gelsün **yeñiden**

G. 284/6: Aytdum ey dil-ber dimişdüñ gösterem şem'-i ruĥum / Dir kabûl itmen anı pervâne gelsün **yeñiden**

G. 284/7: Hayli demdür kim Haţâyî gözleri kan ağladı / Seyl-i hûnîn bir dağı 'ummâna gelsün **yeñiden**

yeñi ay: Hilal.

G. 196/2: Ol zamândan berlû kim yüzüñ görüpdür gökde mâh / Gizlenüpdür **yeñi ay** kaş-ı hilâlinden anuñ

yet-: Kâfi sebep olmak, bir husus için yeterli olmak, ulaşmak, erişmek, vâsıl olmak.

- G. 5/1: Cân olmaz ise sen teki cânân **yeter** maña / Vaşluñ bu haste gönlüme dermân **yeter** maña
G. 5/2: Hecrûñ cefâsı öyle yaşıpdu bu gönlümü / Her şeb kapuñda nâle vü efğân **yeter** maña
G. 5/3: Zûlmât içinde âb-ı hayât istemez göñül / La'lûñ zûlâlî çeşme-i hayvân **yeter** maña
G. 5/4: Zâhid korıma sen meni peymânenen bugün / Rûz-ı ezelde yâr ile peymân **yeter** maña
G. 5/5: Gerçi Hâtâyî gitdi elûnden vişâl-i dost / Her dem hayâlî dîdeye mihmân **yeter** maña
G. 6/1: Her dem gamuñda nâle vü âhum **yeter** maña / Dünyâ yüzinde ol yüzi mâhum **yeter** maña
G. 6/2: İsbât kılmışam ruñ-ı zerd eşk-i sürhümü / Da'vî-i 'ışka böyle güvâhum **yeter** maña
G. 6/3: 'Âlem halâyıkı maña cümle hasûd ola / Ol âsitânun itî penâhum **yeter** maña
G. 6/4: Zâhid öğünme tâli'î sa'dum diyüp yükü / Sen var işüne baht-ı siyâhum **yeter** maña
G. 6/5: Kesme ümîd rahmet-i Hâkdan Hâtâyî sen / Cümle hatâda lutf-ı İlâhum **yeter** maña
G. 24/3: Ger menüm **yetmez** elüm sürtem yüzüm toprağıña / Her şabâh bād-ı şabâ virsün selâm yâ Muştafâ
G. 30/7: **Yetmez** Hâtâyî zıkr-ı İlâhuñ nü'ûtına / Bir zât imiş ki irmez aña zât ilen şıfât
G. 46/2: Düşmüşem 'ışkuñ gamına **yet** menüm feryâduma / Senden özge hiç kimesne gam-güsârum yoñ durur
G. 50/3: Yezîdüñ leşkeri yüz miñ olursa / Velâyet leşkerinden bir **yeterdür**
G. 172/2: Ey perî her-dem nigeñ-bân kapuña hâcet degül / Kim **yeter** küyında her şeb nâle vü âhum ceres
G. 189/3: Her nice cehd itdüm elüm dâmenüne yetmedi / Pây-busuñ hasretinden eylerem yaşamnı çâk
G. 194/3: **Yetdi** kemâle ey gam-ı hicrân cefâlaruñ / Şimdi mahallidür ki zevâlün görem senün
G. 194/5: Yâ Rab Hâtâyî göre mi ey miñnet ü firâk / **Yetüp** vişâle def'-i melâlün görem senün
G. 197/4: Munca demdür dil-berün gördün vişâlin ey rakîb / Çün kemâle **yetmedün** imdi zevâlündür senün
G. 198/3: Dil-berün vaşl-ı kemâlin çoñ görüpsen ey rakîb / Ey kemâle **yetmemiş** şimdi zevâlündür senün
G. 201/5: Bu kul bî-çâreye şâh sen **yetersin** / Ey devlet elçisi şâhdan mı geldün
G. 223/4: Şeb-i hicrânda ey sâlik hidâyet şem'ine **yetdüm** / Yüzünüñ âfitâbında yüz envâr-ı şafâ gördüm
G. 242/1: Senün tek dil-ber-i cânâna **yetdüm** / Zi-hicrân ölmüş iken cânâ **yetdüm**
G. 242/2: Saçuñ küfrine olmuşdum giriftâr / Yüzünüñ görgecin imâna **yetdüm**
G. 242/3: İşigün itlerine hem-nişînem / Ne devletlü kulam sultâna **yetdüm**
G. 242/4: Göñül kalmışdı hicrân zulmetinde / Lebünden çeşme-i hayvâna **yetdüm**
G. 242/5: Gamuñdan gözlerüm kevkeb kimidür / Şükür kim bir meh-i tâbâna **yetdüm**
G. 242/6: Misâl-i katre idüm katre kıldum / Bi-hamdî'llâh yine 'ummâna **yetdüm**
G. 242/7: Hâtâyî hastedür vaşluñ gedâsı / Kapuñdan vâye vü ihsâna **yetdüm**
G. 251/5: Çün senün evşâfına **yetmez** Hâtâyîñün sözi / Uş bu ebyât üste hatm oldı kelâmum ve's-selâm
G. 259/5: Bende Hâtâyî düşmüş idi yârdan ırağ / **Yetdüm** çü âsitân-ı şehensâha şükr idem
G. 268/2: Fikr-i endüh-ı firâk u miñnet-i hicrân ile / Câna **yetdüm** gamdan u gam-h'ârı gitdüm görmedüm
G. 280/4: Munca miñnet çekdüm ey dil zulmet-i hicrân şebi / Ol mehün vaşlına **yetdün** bahtiyâr olmaz mısın
G. 325/3: Hiç peygamber saña **yetmez** melâyikler dağı / Çünki sensin zât-ı pāk-i evvelîn ü âhîrîn
G. 374/3: Dünyede 'âşık olan giydi melâmet donını / Her **yeten** 'âşık olur mı derd aña kâr olmasa
G. 401/3: Ey güneş hüsnün senün bir evce **yetmişdür** bugün / Ayağun altında toprağ kimidür keyvân dağı
G. 406/7: Hâtâyî vaşla **yetdi** çın u tahkîk / Saña yârdan hatâlar yahşı geldi
K. 16/6: Firişte indi göklerden beşâret ehl-i 'irfâna / Havârice eccl **yetdi** Yezîdlere belâ geldi
K. 2/3: Ol makâmun kim melek **yetmez** şufûf-ı na'line / Ayağun altında ol bir hâk-i pâdur yâ Nebî
K. 2/4: Kaldı sidre'l-müntehâ geçdün felekden tâ semâ / Kim **yeter** bu kadr-i Hâkka müntehâdur yâ Nebî
K. 4/11: Men şî'r ilen haçan **yetem** evşâf-ı zâtuña / Kur'ânda çünki vaşfın ider ve'd-đuha seni
K. 4/16: Esrâr içinde yetmediler evliyâ saña / İhsân içinde Hâk didiler enbiyâ seni
K. 4/14: **Yetmezdi** hiç makâm-ı kerâmâta evliyâ / Ger önlerince kılmasalar pîşvâ seni
M. 2/54: Kılıcum uzatgil **yetem** düşmene / Dağıdam önümden şaf u meymene
Mus. 1/13: O Tâhâ vü Yâsîn gelen şânına / Yir ü gök **yetişmez** hem evvânına

yeter: Son bulsun!

- K. 16/10: 'Azâzîl adlu şeytânun yeter taklîdine uyma / Elin dut Hâk yolın görset imâm-ı reh-nümâ geldi
1/1: Derd-mend oldum nigârâ derdüme bir çâre kıl / Cevr-i hecrûñlen meni gamdan **yeter** âvâre kıl

yetmiş iki: Sayı sıfatı yetmiş iki.

- G. 119/13: Naşîri kıldı **yetmiş iki** pâre / Yine dirgüzdi cân viren 'Alîdür

yetmiş iki millet, vitmiş iki millet: Hz. Peygamber'in "Ümmetim benden sonra yetmiş üç fırkaya ayrılacak. Bunların içinden bir bölüğü kurtulur, diğerleri ise cehennemliktir." buyurduğu rivayet edilir. Bunun dışında kalanlara yetmiş iki millet denir.

- G. 15/5: Ey Hâtâyî sen şehîd-i dil-dârsın / Haşrde reşk aparur **yitmiş iki millet** saña

G. 217/3: Yetmiş iki millet oldu ser-be-ser ehl-i şumâr / Ğayr-ı milletden özini seçmeyen bizden degül

yetür-: Ulaştırmak, eriştirmek.

G. 366/1: Şehâ kılğıl terahhüm men gedāya / İşigüñde **yetürgil** bî-nevāya

Mus. 1/41: Mesîhe **yetüren** dem-i cân-fezâ / Varan bâ-Muhammed be-bezm-i Hudâ

vevmü'l-hidāyet: Hidayet günü.

G. 361/3: Gel ey gönüm sefer eyle bugün **vevmü'l-hidāyetdür** / Cihân u cânı koy fi'l-cümle gitsün külli yağmaya

vevmü'l-hisâb: Hesap günü.

G. 25/5: Bu Hâţâyî hâkķına dāyim dutupdur çoĥ ümîd / 'Ākıbet rahm eyle aña sâ'at-i yevmü'l-hisâb

G. 361/5: Şehâ minnet şehâ minnet bugün yevmü'l-hisâb oldu / Ma'ârifler hisâb virdi münâfık kaldı ferdāya

Yezdân: Tanrı, Allah, Hüdâ.

K. 8/8: Git Zeyn-i 'ibād küçesine söyle ene'l-Hak / Taĥķık perest it velî Yezdân 'Alîdür

Yezîd: Zalim komutan. Muaviye'nin oğlu ve Emevî Devleti'nin ikinci halifesidir. Devrinde Kerbela Olayı cereyan etmiştir. Peygamberimizin torunlarından Hz. Hüseyin'in 680 yılında Kerbela'da susuz bırakılması, türlü zulümlere uğraması ve başının gövdesinden ayrılarak şehit edilmesine sebep olmuştur.

G. 50/3: **Yezîdüñ** leşkeri yüz miñ olursa / Velâyet leşkerinden bir yeterdür

G. 50/10: **Yezîde** zaĥm-ı seyf ü tîr ü ĥançer / Başından gitmeyen tîg u teberdür

G. 99/5: Her kim anı severse **Yezîdden** ne fikri var / Çün kullarına ĥavf ü ĥatârdan penâhdur

G. 124/4: Henüz Şâh Haydaruñ kanı ĥalupdur / **Yezîde** bir daĥı küllî kıran var

G. 124/3: Elüñ var yaĥşı kırduñ sen **Yezîdi** / Cihân-dâr olasın tâ kim cihân var

G. 145/4: **Yezîd** ü Şemr u Mervānuñ elinden / Yükuş ġazîlerüm eġâr olupdur

G. 159/4: Cemālüñ göricek kim secde kılmaz / Ne kâfir ol **Yezîd-i** Hayberîdür

G. 213/6: Kır **Yezîd** ile ĥavârici tüket ĥalmaya ĥîç / Nişe kim Ca'feri mezhebe taleb-kâr degül

G. 220/7: Hâţâyî ĥanda görseñ sen **Yezîdi** / Amân virme cânın al 'Azra'îl ol

G. 257/3: Atamuñ kanını aldum **Yezîdden** / Yakîn bilgil ki naĥd-i Hayderîyem

G. 257/5: **Yezîd** ü müşrik ü mel'ûmı gör kim / Münâfık kıblesinden men berîyem

G. 257/9: Hüseyñiyem **Yezîde** la'netüm var / Hâţâyîyem 'Alîñüñ çakeriyem

G. 265/4: **Yezîd** ü müşriküñ kökin keserem / Çerâġa yana yana şimdi geldüm

G. 316/5: Ey Hâţâyî kim ki tutmaz mürşid-i Hâĥdan ĥaber / Şek degül kim ol **Yezîddür** özine kılmış ziyân

G. 352/3: Musahĥar eyledi cümle cihânı / **Yezîd** kavmin Müselmân eyleyen şâh

G. 352/6: Hasan ilen Hüseyñi Kerbelâda / **Yezîd** eliyle kurbân eyleyen şâh

G. 360/2: Şad hezâr la'net **Yezîde** çünki ol şeh-zâdeye / Bir içim su virmedi kâdir Hudānuñ 'ışķına

G. 360/6: Toĥm-ı Mervān u **Yezîdüñ** kökini men 'ākıbet / Yiryüzinden ĥazuram âl-i 'abānuñ 'ışķına

G. 417/6: **Yezîd** ü kâfir ü Mervāna her dem / Ğazîlerüñ ġazâ ister Hâţâyî

K. 6/11: Hüseyñiyem **Yezîde** la'netüm var / Ezelden men duçâr-ı Hayberîyem

K. 12/4: Şecâ'at bu kerâmet bu velâyet bu mürüvvet bu / 'Alîñi görmeyen ĥazır **Yezîd** ü gebr ü kâferdür

K. 13/16: **Yezîd** ü müşriküñ kesdi damarın / Ne ĥalmışdur giriftâr-ı belâdur

K. 13/18: **Yezîd** ikrârına inkâr olupdur / Aña lâyıķ be-neft ü buriyâdur

K. 15/2: Münâfıklar helâk oldu **Yezîdler** zaĥm-nâk oldu / Yine 'âlemlerüñ şâhı 'Aliyyü'l-Murtażâ geldi

K. 16/6: Firişte indi göklerden beşâret ehl-i 'irfāna / Ĥavârice eccl yetdi **Yezîdlere** belâ geldi

yıġ-: Toplamak, biriktirmek.

G. 297/4: Anca ki gözyaşın tökerem bolmanam ĥalâş / 'İşķuñ gönülde **yıġdı** tükenmez ĥızānesin

yıĥ-: Yıkma, harap etmek, mahvolmasına sebep olmak.

G. 140/1: Sensiziñ gönüm şehâ bir külbe-i vîrānedür / Kimseye 'arz itmezem kim bir **yıĥılmış** ĥānedür

G. 287/1: Çıĥmaz ey dil-ber senüñ ĥayl-i ĥayālüñ yâddan / Gönlüñüñ şehrinı **yıĥdı** 'ışķuñuz bünyâddan

G. 324/1: Nergislerüñ ki **yıĥdı** menı mekr ü âlden / Devrinde ĥîç kurtulabilmen zevalden

G. 361/2: Vücüdüm şehrine girdi velâyet şāhını gördi / İkilik ĥal'asın **yıĥdı** ulaşdı zât-ı yektaya

M. 2/27: **Yıĥam** ĥal'a-i Ĥayberi muşt ilen / Çi pervā-yı top u tûfeng eylerem

yıĥılmış: Yıkılıp çökmüş, tarumar olmuş, üzüntülü.

G. 93/1: Dil-berâ ġam-ġin gönülnı şād kılsañ vaktidür / Bu **yıĥılmış** gönlümi âbâd kılsañ vaktidür

yıl: Sene; vakit, zaman.

- G. 149/1: Men 'aşıkam saña şanemā munca **yıl** durur / Cānum fedā yoluña vü kanum sebīl durur
G. 182/4: Miñ **yıl** yazarsa kātīb-i takdīr-i lem-yezel / Bir harf ü nokta yazmaz anuñ haṭṭ ü hāli tek
G. 305/8: Rivāyetdūr ḥadīs-i Muṣṭafādan / Ölüp miñ **yıl** yatanlar cāna gelsün
G. 327/3: 'Alī oldur ki Selmāna 'aceb bir deste nergisni / Hemān-dem tāze gösterdi üç üz **yıl** dirdügi yirden
G. 415/7: İrmiş idi Eyyūba ol yedi **yıl** derd ü belā / Andan özge hergiz aña bir daḥı āh olmadı

yıl-be-yıl: Her yıl.

- G. 98/2: Yıl-be-yıl sâ'at-be-sâ'at hoş geçürgil yār ile / Hafta hafta gün-be-gün ol rüzgār elden gider

yırt: Parçalamak; elle iki tarafından tutarak parçalara ayırmak.

- G. 38/4: Yaşam **yırtam** gidem ağıyār elinden / Maña hīç rahmı yoḥdur dād u feryād
G. 354/5: Seng-dil yāruñ elinden āh idüben dem-be-dem / Yaḥa **yırtup** baş açup dād itdigüñ ya'ni ki ne

yi-: Ağzında çiğneyerek yutmak.

- M. 2/42: İgit erlik ilen **yi**yer ekmegi / Dimişdūr bu sözi erenler begi
M. 2/51: Erenler çeker mi ölümden melal / **Yimemiş** dutayum kepek bir çuval

yig: Daha iyi, üstün; kuvvetli, baskın.

- M. 2/52: Dimez kimse erdür ḥamiyyetsize / Ölüm **yig** yalancıya gayretsiz

yigrek: Nitelikçe daha üstün olan, daha iyi.

- G. 27/5: Der-mesācid neylerem va'zın işitmek vā'izüñ / Güşe-i mey-hāne **yigrek**dūr maña cām-ı şarāb
G. 109/1: Te'ālā şānuhū ekber bu ne ḥüsn-i dil-ārādur / Cemālūñ ḥüriden **yigrek** boyuñ tūbiden a'lādur
M. 2/31: Dirīgā ger olsaydı Rüstem diri / Göreydi özünden o **yigrek** eri

yigit: Delikanlı, genç adam; yürekli, korkusuz (kimse).

- M. 2/43: Yigit dāyimā ceng 'azmindedūr / Her ekmek bir ejdernüñ ağzındadır

yine: Aynıyla, her zaman olduğu gibi.

- G. 22/2: Gül-gün yüzüñ ḥayāline düşdi göñül **yine** / Beñzüm saraldı derd ile mānend-i keh-rubā
G. 29/7: Ḥaṭāyīye dimişsin cevri idem çoḥ / **Yine** luṭf u **yine** iḥsāndur ey dost
G. 62/6: Ala gözler menüm imānum aldı / İki zülfüñ **yine** 'anber gelüpdür
G. 119/13: Naşiri kıldı yetmiş iki pāre / **Yine** dirgüzdi cān viren 'Alīdūr
G. 128/3: Zāhidüñ cevrinde ger vīrān olursa mülk-i dil / Ğam degül cānā çü vaşluñdan **yine** ma'mūr olur
G. 146/3: Cümleñüñ ḥālin bilen sensin **yine** bildürmeyen / Dime her nā-maḥreme ger kılmasa ikrār bir
G. 158/4: Şabr kıl cevrine katlan bu meseldür didiler / Bir arıḥa su aḥupdur **yine** hem aḥasıdur
G. 201/2: Meni derdlü koyup gitdün bu yirden / **Yine** derdlüye dermān sen mi geldün
G. 207/10: Diler dil uğru tek öpe yüzüñden / **Yine** men korḥaram uyana çeşmüñ
G. 242/6: Misāl-i kaṭre idüm kaṭre kıldum / Bi-ḥamdı'llāh **yine** 'ummāna yetdüm
G. 248/6: Zülmet-i hicrān **yine** efrüz boldı gitdi ğam / Tāli'üm ferḥunde māh-ı tāb-dārum bulmuşam
G. 299/1: Uş **yine** güller açıldı ḥāra söyleñ gelmesün / Şoḥbet-i ḥāşdur bugün ağıyāra söyleñ gelmesün
G. 304/2: Gerçi bu derde meni sen şalduñ ey ārām-ı cān / Hem **yine** derdüñ durur bu derde dermān eyleyen
G. 334/1: Cānum tükendi ḥasret-i cānāneyem **yine** / Şem'-i ruḥına 'ışk ile pervāneyem **yine**
G. 334/2: Zāhirde gerçi derd-i firāk oldu hem-demüm / Bāṭın yüzinde yār ile hem-ḥāneyem **yine**
G. 334/5: Tā kim Ḥaṭāyī āhu teki düşdi bendüñe / Şaḥrāda derd-i 'ışk ile dīvāneyem **yine**
G. 337/5: Pīr iken bende Ḥaṭāyī nev-cevān olam **yine** / Ger menümlen bir kez ol 'ömr-i cevānum söyleşe
G. 338/1: Gerçi hecrüñden za'tf ü nā-tüvān oldum **yine** / Pīr iken yüzüñi gördüm nev-cevān oldum **yine**
G. 338/2: Devr-i ḥüsnüñden güneş tek olmuş idüm āşikār / Hecri şaḥrāsına düşdüm bī-nişān oldum **yine**
G. 338/3: 'Ākil idüm dünyede Leylī cemālūñ görmedin / 'İşk ilen Mecnūn teki bī-ḥānümān oldum **yine**
G. 338/4: Tā ki āşib-i felekden görmeye ḥüsnüñ zevāl / İşigüñde gice gündüz pāsban oldum **yine**
G. 338/5: Bu Ḥaṭāyīñüñ dilinde 'ışkuñuz pinhān iken / Cümle-i 'ālem dilinde dāsītān oldum **yine**
G. 340/1: Mevsim-i kış gitdi devr-i nev-bahār oldu **yine** / Meclis-i geşte 'acāyib rüzgār oldu **yine**
G. 340/2: Mevsim-i gül geldi vü gülşen bezendi bezm içün / Dağ u şaḥrā cümle yek-ser lāle-zār oldu **yine**
G. 340/3: Sākiyā vaḳt-i ṭarabdur elde tutgil cām-ı mey / Kim benefşe mest olup nergis ḥumār oldu **yine**
G. 340/4: Geldi nevrüz u bahār u 'ıyd u devr-i dost-kām / Yār eli tek yiryüzi naḳş u nigār oldu **yine**
G. 340/5: Ebr-i nīsān cūşa geldi tōkdi rahmet yağmurın / Gökyüzünden yiryüzine dūr nisār oldu **yine**
G. 340/6: Bağçaya seyrāna çıḥdı geşt içün ol gül-'izār / Gül ḥacāletden kızardı şerm-sār oldu **yine**

- G. 340/7: Kāmetüñlen baḥs iderdi dāyimā ol serv-i bāğ / Gör hacāletden aña menzil kenār oldu **yine**
- G. 340/8: Gül yüzini görelı artdı figānı kuşlarıñ / Lāl iken bülbüllerüñ şavtı hezār oldu **yine**
- G. 340/9: Ey Hataīyī şād olup beytü'l-hazenden çıḡ bugün / Bāğ u bāğça suyına vaqt-i güzār oldu **yine**
- G. 343/1: Gönlümi çekdi şehā dāğ-ı ğamuñ dāğ üstine / **Yine** ol māhuñ firākı çekdi bir dāğ üstine
- G. 346/1: Tā yüzüñ üstine zülfüñ sāye şalmışdur **yine** / 'Arızuñ rengi gül-i ḥamrāya şalmışdur **yine**
- G. 346/2: 'Işk-ı rüyūndan gönül ister ḥalāş olmağ veli / Cānumı zülfüñ siyeh sevdāya şalmışdur **yine**
- G. 346/3: Çeşmüñe ḥayrān olaldan berlü gönülüm ey perī / Āhu nisbet 'aqlumı şahrāya şalmışdur **yine**
- G. 346/4: Şādam andan berlü kim hecrüñde olmışmen muḳīm / Yüz melāmet bu dil-i şeydāya şalmışdur **yine**
- G. 346/5: Bu Hataīyī cānımı kurbān ider ol māha kim / Pertev-i mihr-i cemālūñ aya şalmışdur **yine**
- G. 349/1: Ḥayālūñ meskenidür cān içinde / **Yine** Yūsuf n'ider zindān içinde
- G. 352/5: Ene'l-Haḡ çağırın Manşūr donında / **Yine** Manşūrı 'uryān eyleyen şāh
- G. 352/9: Hataīsız gözlere yüzi güneşdür / **Yine** güneşni pinhān eyleyen şāh
- G. 353/2: Yanağūñ şevḳine gül ile lāle / **Yine** bülbülñi destān eyleyen şāh
- G. 353/3: Budur faẓl-ı tebārek şun'-ı kudret / **Yine** faşl-ı zemistān eyleyen şāh
- G. 354/1: **Yine** bī-pervālıḡı yād itdigüñ ya'ni ki ne / Olur olmaz sözi bünyād itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/6: Gülşen içre cilvelenmişsin **yine** geşt itmege / Cān kuşın dutmağa seyrān itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 357/1: Ey yüzüñ güldür lebüñ çün ḡonce ḥandāndur **yine** / Büy u müyüñ 'aşıka küfr ile imāndur **yine**
- G. 357/2: Anca efgān itdüm ey dürr-i melāḥat sensizin / Çeşme-i çeşmümden aḥan baḥr-ı 'ummāndur **yine**
- G. 357/3: Tā ḡam-ı hicrānuña düşdüm vişālūñden ırağ / Ḡamlu gönülüm hecr ile çün beyt-i aḥzāndur **yine**
- G. 357/4: Yüzüñi zāhid neden seb'a'l-mesānidür dimez / Şafḥasında yazılı hem nūr-ı Kur'āndur **yine**
- G. 357/5: Şol perişān zülfüñi tā görmişem ey rüh-ı quds / Derd ü ḥasretten menüm gönülüm perişāndur **yine**
- G. 357/6: Anca çekdüm firkatüñ bārını ey gül yüzlü yār / Yüregümdür ḡonce-nisbet dopdolu ḡandur **yine**
- G. 357/7: Dün dimişdüñ menden özge yāra virmişsin gönül / Men Hataīyī ḥaste-ḥāle bu ne bühtāndur **yine**
- G. 359/1: Çeşmüñ atanda ḡamze meger cān diler **yine** / Cellādı gör ki tökmek için ḡan diler **yine**
- G. 359/2: İster raḡīb vaşf-ı dehānuñ ḥayālını / Ol dīvi gör ki mühr-i Süleymān diler **yine**
- G. 359/3: İster gönül ki nüş ide la'lūñ zülālını / Ol Hızrı gör ki çeşme-i ḥayvān diler **yine**
- G. 359/4: Zülfüñ yüzüñ kenārını dutmış durur meger / Kāfir çerisi ḡaret-i imān diler **yine**
- G. 359/5: Miskīn Hataīyī kapuña geldi 'ināyet it / Hüsnüñ gedāyı vāye-i iḥsān diler **yine**
- G. 361/1: **Yine** 'azm eyledi gönülüm gider ol şāh-ı a'lāya / Vücūdum 'ışka maḥv oldu semek tek düşdi deryāya
- G. 387/2: Yāsemen tek ruhlarıñ gördüm eyā rüh-ı revān / Yaşlarum gözden revān oldu **yine** ḡanum kimi
- G. 410/5: Cihāna 'ışk ilen 'uryān gelenler / Gidende hem **yine** 'uryān degül mi
- K. 3/9: **Yine** Döldüle mindi şāh Mehdi / Elinde Zü'l-feḡār-ı Murtaẓādur
- K. 4/12: Kūnh-i ḥaḡḡatüñi senüñ kimse bilmedi / Sormak gerek durur **yine** senden saña seni
- K. 15/2: Münāfiḡlar helāk oldu Yezīdler zaḡm-nāk oldu / **Yine** 'ālemlerüñ şāhı 'Aliyyü'l-Murtaẓā geldi

yir: Ayakla basılan, ayakların altında bulunan yüzey, zemin; mevki, mekân, mahal; yeryüzü, dünya.

- G. 26/7: Bir **yirde** kim otura Hataīyī o ḥūr-veş / Gökde melāyik oḡıya yā leytenī turāb
- G. 33/2: Eger āḥ eylesem toprağ olur der-laḡza āhumdan / Düşer her pāresi bir **yirde** kūh-ı bī-sütün görgeç
- G. 43/3: Öyle kim bülbül **yiri** gülşendür ey gül yüzlü yār / Gönlüme küyuñ maḡāmı gül-sitān olmuş durur
- G. 48/1: Bu tebşī kim **yiri** der-zīr-i pādur / Felekler çarḡı anuñ reh-nümādur
- G. 48/3: Müdevverdür muşavverdür münevver / **Yir** üste sūre-i şems ü duḡādur
- G. 49/4: Ger felek yüzinde dirler māh-ı tābāndur şeref / Tal'atuñ **yir** üste māh-ı āsumān olmuş durur
- G. 57/2: Mendedür **yir** ile göğüñ ḡikmeti hem kudreti / Āb u āteş ḡāk u bād ser-cümle erkān mendedür
- G. 57/3: Ḥaḡ te'ālā dört kitābı gökden indürdi **yire** / Men anı istemezem çün küll-i Furḡān mendedür
- G. 67/5: Ol şanem ra'nā gider **yir** üste çekmiş dāmenin / Bu Hataīyī ḥaste ol **yirden** turāb almış gider
- G. 77/1: Ey ki ser-ḡoşdur dü-çeşmüñ leblerüñ peymānedür / Ol sebebdan 'aşıkuñ dāyim **yiri** mey-ḡānedür
- G. 86/5: Mihr-i 'ışkuñ naḡdine vīrāne gönülümdür maḡām / Kim belī gencin **yiri** her dem ḡarāb üstindedür
- G. 87/3: 'Işkuñuz kim oldu bu vīrāne gönülüm meskeni / Gence beñzer kim **yiri** dāyim ḡarāb üstindedür
- G. 90/2: Ayağūñ basdıḡı **yir** ey dil-ārām / Bu mūr için Süleymān menziledür
- G. 97/6: Başmasun her **yire** kim bir dem ḡadem dutmaz ḡarār / Çün meḡn ile müşerrefdür mekān elden gider
- G. 106/5: Nice terk itsün Hataīyī küyuñuznuñ vaşfını / Kim şikeste bülbülüñ dāyim **yiri** gül-zārdur
- G. 112/2: Genc-i 'ışkuñ çün vücūdum şehrinı kıldı ḡarāb / Nişe kim gencüñ **yiri** vīrāneler küncindedür
- G. 115/9: **Yirde** 'aks-ı çarḡ pūr-kevkeb düzülmüş āşikār / Nass-ı zeyyennā semādan āyet-i bürḡān durur
- G. 119/11: Özin şatup durur kullar **yirine** / Berā-yı ḡatır-ı miḡmān 'Alīdür
- G. 138/4: Ruḡ-sāruñı görürse meh-i āsumān bugün / Ol dem yüzini **yire** dutup şerm-sār olur
- G. 144/5: Ne **yirde** bir gözi āḡū olursa / Muḡarrerdür anuñ şayyādı vardur
- G. 147/5: Ey Hataīyī sırruñı sen degme **yirde** söyleme / Sırr-ı 'ışkı degme **yirde** āşikār itmek m'olur
- G. 160/2: Zāhidüñ **yiri** mesācid zıkr ü tesbīḡ itmege / 'Āşıkuñ mey-ḡānede ibni fülān küncindedür

- G. 165/4: Ehl-i Hâk kapuından özge hiç **yire** kılmaz sücûd / Ey şanem çün dâymâ 'aşıklara mihrâbsız
- G. 169/2: Kapuında n'ola meh ü mihre baş egmez isem / Ferâz-ı küngüre-i 'arşdur şehâ **yirümüz**
- G. 174/5: Şânenen meşşâta şalmış bir saçuñ kılın **yire** / Ser-be-ser hâk-i cihânı 'anber-efşân eylemiş
- G. 178/3: Düşdügiçün gül yüzünden ayru bülbül gam yimez / Kırhısı andan durur kim **yirini** bekleye zâğ
- G. 196/4: **Yirde** bir ay nûr yüzün 'âlem aña hayrân olup / Ay ü gün bir lem 'âdur hüsn-i kemâlinde anuñ
- G. 201/2: Meni derdlü koyup gitdün bu **yirden** / Yine derdlüye dermân sen mi geldün
- G. 202/1: Od yanar sînemni sapdı dürlü peykân oğlaruñ / Su **yirine** sönmedi geldi firâvân oğlaruñ
- G. 208/5: Ey Mesîhâ bendeñi küyünde yâd it bir nefes / Bu Hâfâyîñüñ **yirin** hecründe toprağ itmegil
- G. 215/4: Her kavim adını işidüp şalavât virmedi / Anlaruñ **yiri** hemîşe damudadır yâ Resûl
- G. 233/1: Sen misin yanumda cânâ yoğsa h'âbumdur menüm / Kim felekden **yire** inmiş mâh-tâbumdur menüm
- G. 248/2: Gökde isterdüm men ol mâhumnu buldum **yirde** uş / Hamdüli'llâh kim gönülde intizârum bulmuşam
- G. 253/2: Gevheri âb eyledüm dutdı cihânı ser-be-ser / **Yiri** gögi 'arş u kürsi yaradan Settâr idüm
- G. 255/3: Gökde isterdüm seni men **yirde** gördüm bî-gümân / Tuğfe kudret mâh u encüm yâr senden küsmişem
- G. 269/3: Meskenüm yoğdur eger miñ secde kılsam her **yire** / Kaşlaruñ tâkında ruhuñ kıble-gâhı görmişem
- G. 305/7: Ahan çaylar ahan arhlar bulahlar / **Yirinden** mevc urup 'ummâna gelsün
- G. 313/4: Ağzuñuz bir zerredür her **yirde** dirler kim dehân / Belünüz bir kılcadır adı miyân olmuş neden
- G. 327/3: 'Alî oldur ki Selmâna 'aceb bir deste nergisni / Hemân-dem tâze gösterdi üç üz yıl dirdügi **yirden**
- G. 358/4: Erenler âsumânuñ diregidür / Direk **yirden** dayanur âsumâna
- G. 372/1: Menem sultân-ı 'âlem cân içinde / **Yirüm** vardır kamu cânân içinde
- G. 374/5: 'Aşıkun meydânda başı top **yirine** çalınur / Başını meydâna koymaz kim ki serdâr olmasa
- G. 382/5: Hâfâyîñüñ senüñ hecründe ey dost / Teni **yirde** turâb olsun mı böyle
- G. 388/5: Bu Hâfâyîñüñ **yiri** oldı gamuından dâğ-i hecr / Kırtara vaşlun meger bu küh u şahrâdan meni
- G. 393/5: Gitme Hâfâyî çeşmidin ey 'aks-i kadd-i yâr / Nem-nâk **yirde** bitmeye kargu senüñ kimi
- G. 394/2: Küyuından özge murğ-ı gönül dutmadı makâm / Bülbül ne **yire** vara görüp tâze gülşeni
- G. 400/4: Oldı şahrâda **yirüm** insân içinden dür olup / Tâ ki gördi gözlerüm sen âhü gözülü dil-beri
- G. 402/4: Giceler meclis içinde oturur ol ser-firâz / Öyle mihmândur k'anuñ her **yirde** vardur 'izzeti
- G. 403/3: Tâ ki gördüm uyğuda men ol perîşân zülfüñi / **Yirine** andan berü şabr ü kararum gelmedi
- G. 407/3: Tâ yaratdı **yir** ilen gökni te'âla şânuhü / Görmedi hiç kimse sen tek dil-ber-i meh-peykeri
- G. 426/7: Çoğ eglendün Gîlânda ey Hâfâyî / Meger saña bu **yirler** mesken oldı
- G. 427/2: Firkat ü hicrân elinden şöyle âh itdüm bugün / Gökdeki cümle melâyik **yirde** insân ağladı
- K. 1/1: Ey ki yoğdan bu cihânı var iden Perverdigâr / **Yiri** kâyim gökleri devvâr iden Perverdigâr
- K. 11/10: Ol 'Alîsin kim şehâdet barmağın kullâb idüp / Kıpı **yirden** kuvvetüñle bâb-ı Haydar yâ 'Alî
- K. 14/1: **Yirde** gökde Haydar-ı Kerrâr sensin yâ 'Alî / Rûz-ı mahşer sâki-i ebrâr sensin yâ 'Alî
- M. 1/20: Maña cennetde virgil yahşı **yirler** / Ki hamı **yirden** anı yahşı dirler
- M. 1/21: Hâfâyîye eyi **yir** vir kuluñdur / Behiştde bağbân u bülbülüñdür
- M. 2/55: Hem İsfendiyâra kılam **yiri** teng / Ki darbuma durmaz hizebr ü peleng
- Mus. 1/1: Yaradan be-kudret gök ilen **yiri** / Melâyik hem âdem dîv ilen perî
- Mus. 1/13: O Tâhâ vü Yâsîn gelen şânına / **Yir** ü gök yetişmez hem eyvânına
- Mus. 1/22: Hâk idi nüzûl itdi gökden **yire** / Ki halk-ı cihâna özin göstere
- Mus. 1/26: Kim ismi 'Alîdür özi Kirdgâr / Dutupdur sözinden **yir** ü gök karar
- Mus. 1/31: Makâmât-ı Rahmân **yiri** lâ-mekân / Ol ervâha menzil karar-ı cihân
- T. 9/1: Ger 'Alîñüñ mülk-i insândur **yiri** / Der-hâkîkat 'arş-ı Rahmândur **yiri**
- T. 9/2: Ey Hâfâyî kimde var mihr-i 'Alî / Rahmet-i Hâk bâğ-ı rızvândur **yiri**

yir dut-; deyim Yer tutmak, yer edinmek.

- G. 435/1: Muhabbetüñ şanemâ cân içinde yir dutdı / Derün-ı sîne-i süzân içinde **yir dutdı**
- G. 435/2: Bu gönülüm âyînesi âh ilen dutulmuş iken / Çerâğ-ı şem'-i şebistân içinde **yir dutdı**
- G. 435/3: İrişdi maqşad-ı maqşûd ile murâda bugün / Gedâ ki hâzret-i sultân içinde **yir dutdı**
- G. 435/4: Yüzüñ kitabı ki heft âyetüñ beyânıdır / Miyân-ı şüret-i rahmân içinde **yir dutdı**
- G. 435/5: Demîde şol hat-ı müşğîn ü zülf-i ruğ-sâruñ / Ne fitnedür ki bu devrân içinde **yir dutdı**
- G. 435/6: Şîfât-ı gülşen-i nâz u na'im-i huld-ı berîn / Zebân-ı bülbül-i hoş-h'ân içinde **yir dutdı**
- G. 435/7: Tılsım-ı a'zamı ağzuñ beyân kılmak içün / Nigîn-i mühr-i Süleymân içinde **yir dutdı**
- G. 435/8: Yazıldı 'âleme yârûñ hikâyeti mevzûn / Beyâz-ı defter ü dîvân içinde **yir dutdı**
- G. 435/9: Hâfâyî sözleri gönül içinde gizlü iken / 'Irâk u Mısr u Horâsân içinde **yir dutdı**

yir gök, yir ile gök, yir ü gök: Yeryüzü ve gökyüzü; her yer.

- G. 2/4: Anca kevkeb kimi yaş tökdi gamından gözlerüm / **Yir ile gök** ile keyvân da be-câ kaldı maña
- G. 4/4: Sen gidenden berlü anca zâr u efgân itmişem / **Yir ü gök** ins ü melek cümle baña kaldı maña

G. 16/9: İnsān **yirde** gökde melek **yoh** idi henüz / Sen var idüñ cihānda eyā dürr-i ibtidā
G. 40/7: **Yirde** gökde isteyen şol kör münāfıklar seni / Zāhir ü peydā imişsin yā 'Alī senden meded
G. 58/4: Sa'ādet burcınūñ dil-h'āhidur ol / **Yir** ile gök ile Keyvān anuñdur
G. 97/4: Āhum odından kim oldı yir ü gök zır ü zeber / İhtiyāt it kim zemīn ü āsumān elden gider
G. 117/3: Ol ay yüzini görmege yir gök bahā didi / Yā Rab ki bu metā'a bahā kimden öğrenür
G. 119/16: Hāṭāyī yirde gökde şir-i Cebbār / Diyerler hayy-ı cāvidān 'Alīdür
G. 235/4: Her kim ki gün yüzün haberini getürse yār / Men aña müjde yir ü gök ü āsumān virem
G. 253/1: **Yoh** idi bu yir ü gökler men ezelden var idüm / Gevherün yek-dānesinden ileri pergār idüm
G. 363/4: Yakīn bil ehl-i ikrāruñ katında / **Yir** ü gök cümle Hāḫdur olma güm-rāh

yirvüzi: Dünya.

G. 10/5: Anca yaş tökdi Hāṭāyī firkatūñden ey şanem / Hancaru baḥsam gözümde **yirvüzi** sudur maña
G. 24/4: **Yiryüzi** andan münevver kıble de pür-nürdur / Şol mübārek merkāda menden selām yā Muştafā
G. 132/3: Sāye-i ḳaddūñ göricek **yir yüzi** bulmuş şeref / Sāyebānuñ rif'atūñden nüh felek dutmuş karar
G. 360/6: Toḥm-ı Mervān u Yezīdūñ kökini men 'ākıbet / **Yiryüzinden** ḳazuram āl-i 'ābānuñ 'ışķına
G. 340/4: Geldi nevrüz u bahār u 'ıyd u devr-i dost-kām / Yār eli tek **yiryüzi** naḳş u nigār oldı yine
G. 340/5: Ebr-i nīsān cūşa geldi tökdi rahmet yağmurın / Gökyüzinden **yiryüzine** dūr nisār oldı yine

yiri: Yeridir; uygundur.

G. 150/3: Olar kim bu tarīḳa inkār oldı / Hāvāricdür ḡazā kılsañ **yiridür**
G. 150/1: Şüfilıḳ 'āleminden kim berīdür / Cehennem gūşesi ilūñ **yiridür**
G. 408/1: Ey gül yañaḡlu leblerüñe cān disem yiri / Zülfüñe küfr ü yüzüñe imān disem **yiri**
G. 408/1: Ey gül yañaḡlu leblerüñe cān disem yiri / Zülfüñe küfr ü yüzüñe imān disem **yiri**
G. 408/2: Sordum ṭabībe derdüme dermān bulunmadı / Bu derd-i 'ışķa la'lüni dermān disem **yiri**
G. 408/3: Kim işigüñi yaslane devlet bulur müdām / Ol āsitāna sāye-i Sübhān disem **yiri**
G. 408/4: Bir mūr-ı ḥastenūñ ki kapuñda maḳāmı var / Men ol maḳāma mülk-i Süleymān disem **yiri**
G. 408/5: Buldı Hāṭāyī zıkr-i cemālūñde nūr-ı Hāḫ / Şāḥn-ı ruḥuñı şafḥa-i Ḳur'ān disem **yiri**

yirlü: Bir yere ait, oranın halkından.

G. 149/7: Her kim sorar Hāṭāyīni yā Rab ne **yirlüdür** / Şāḥ Ḥaydar oḡlıdur maḳāmı Erdebīl durur

yit-: Kaybolmak, zâyi olmak.

G. 89/5: Miskīn Hāṭāyī **yitdügi** çün ḥāk-i pāyüñe / Her dem dilinde āyet-i küntü turāb oḡur
G. 121/5: Hāṭāyī ḳāl evinden ḥāle **yitdi** / Bu bir ḥāl evidür ḳāl anda n'eyler
G. 126/3: **Yitdükçe** tükenür 'Arabūñ küyü meskeni / Bağdād içinde her nice kim Türkmān ḳopar
G. 146/11: 'Ömr birdür gün bugündür **yitse** dem sâ'at dimez / Bāḳi olmaz cān bu tende fānidür edvār bir

yoh: Bulunmayan, mevcut olmayan (nesne, kimse vb.), var karşıtı.

G. 1/2: Çün senūñ ḥüsnūñ misāli Yūsuf-ı Ken'ānīdür / Yüzüñi her kim ki görmez **yoh** durur imān aña
G. 1/3: Āteş-i 'ışķuñda ey ḥün-h'āre gözlü dil-berüm / Öyle yanmışdur bu bağrum **yoh** durur dermān aña
G. 14/3: Öyle sultāndur ki **yohdur** misl ü hem hemtā aña / Buyruḡından kim anuñ çıḫmaz şeh ü mīr ü gedā
G. 16/10: Hem-tāsı ol şehenşeh-i a'zam nigārumuñ / **Yohdur** be-Hāḳḳ-ı ḥürmet-i evlād-ı Muştafā
G. 16/9: İnsān yirde gökde melek **yoh** idi henüz / Sen var idüñ cihānda eyā dürr-i ibtidā
G. 34/1: Dil-berā derdüme dermān senden özge kimse **yoh** / Hem daḡı göñlümde imān senden özge kimse **yoh**
G. 34/2: Hece evinde men kimüñlen hem-dem olam ey şanem / Göñlümün şehrinde miḥmān senden özge kimse **yoh**
G. 34/3: Hızr tek zülmetde ḳaldum bir meded kıl Taḫrī'çün / Teşne içün āb-ı hayvān senden özge kimse **yoh**
G. 34/4: Her ne ḥükm eylerseñ eyle sen maña ey 'ışķ-ı yār / Göñlümün taḫtında sultān senden özge kimse **yoh**
G. 34/5: Bu Hāṭāyī ḥastenūñ virgil murādın yā İlāḥ / Kim maña luṭf ile iḥsān senden özge kimse **yoh**
G. 35/1: Ol perī kim bu cihānda ḥüsninūñ hem-tāsı **yoh** / Serv-i ra'nā tek ḥıramān ḳaddinūñ bālāsı **yoh**
G. 35/2: Gice gündüz men anuñ hecrinde yanmaḡdur işüm / Neyleyem kim ol mehūñ menden yaña pervāsı **yoh**
G. 35/3: Ögme ey zāhid maña rızvān u cennet bağını / Kim anuñ yārum yüzi tek bir gül-i ḥamrāsı **yoh**
G. 35/4: Kılma ey nāşıl maña zülfin seversin diye ta'n / Ḥansı 'āşıḳdur kim andan başda bir sevdāsı **yoh**
G. 35/5: Gerçi çoḡdur dünyede 'uşşāḳı ol māhuñ veli / Bu Hāṭāyī ḥaste tek bir 'āşıḳ-ı şeydāsı **yoh**
G. 37/4: Çünki rahmuñ **yoh** durur men pīr-i 'ışķuñ ḥālına / Bu cihān bağında ey servüm cevānlıḡdan ne sūd
G. 38/4: Yaḳam yırtam gidem āḡyār elinden / Maña ḥiç rahmı **yohdur** dād u feryād
G. 44/3: Düşdi ḥüsnūñ manzarına cān u dil hem gözlerüm / Çāre **yoh** nā-çār olupdur n'eylesün bī-çāreler
G. 46/1: Dil-berā sencileyin bi'llāḥ ki yārum **yoh** durur / Bir zamān sensiz menüm şabr u ḳarārüm **yoh** durur
G. 46/2: Düşmişem 'ışķuñ ḡamına yet menüm feryāduma / Senden özge ḥiç kimesne ḡam-gūsārum **yoh** durur

- G. 46/3: Arılıh bi'llāh severmen men seni ey dil-rubā / Tā tamāmı sevmişem būs u kenārum **yoḥ** durur
- G. 46/4: Ger meni öldürseler sen öyle bilgil ey nigār / Bu muḥabbet etegin elden qoyaram **yoḥ** durur
- G. 46/5: 'Āqıl aydur ey Ḥaṭāyī ihtiyār elden qoma / 'Āşıkam pür-derd elinde ihtiyārum **yoḥ** durur
- G. 61/3: Zākirem zikr eylerem gönümde Ḥaḳdan özge **yoḥ** / Nāṭıkam nuṭḳ-ı hidāyet gel ḥabību'llāhı gör
- G. 78/5: Men didüm yüzüñi göster didi tāḳat **yoḥ** saña / Bu su'āline cevāb-ı len terānī ḥandadır
- G. 109/4: Eger cevır ü cefā kılsañ eger mihr ü vefā kılsañ / Yoluñdan dönmegüm **yoḥdur** ki Ḥaḳ bīnā vü dānādur
- G. 116/1: Gördüm yüzüñi ey şanem bi'llāh ki hoş cānānedür / Mānendi **yoḥdur** ḥüsnüñüñ kıymetlü bir dūr-dānedür
- G. 132/1: Dil-berā mihrüñ ezelden şıdḳ ile cānumda var / Andan özge kimse **yoḥdur** kim bilür Perverdigār
- G. 136/1: Ez kıl ü kāl-i medrese hoşdur ki olsa dūr / Ey dil ḥazer kıl anda ki **yoḥdur** saña kuşūr
- G. 146/12: Hīç günāhsız bende olmaz hīç ḥaṭāsız kimse **yoḥ** / Sen günāhın göregörgil 'afv iden Ğaffār bir
- G. 170/4: Bi'llāh inan bu doğru sözi egri şanma kim / Luṭfuñdan özge dünyede **yoḥdur** penāhumuz
- G. 171/2: Cevr itme men şikeste dil ü bī-nevāya kim / Çün senden özge kimsene **yoḥ** dād-ḥ'āhumuz
- G. 187/2: Bu ḥūblar gülşeninde **yoḥ** durur hīç / Yañağı çün gül-i ḥamrā senüñ tek
- G. 191/6: Ey Ḥaṭāyī andan özge kimseye **yoḥdur** ümīd / Nāle-i zārum menüm ol yāra göndermek gerek
- G. 192/1: Her kimüñ kim derdi var dermāna göndermek gerek / Her kimüñ kim derdi **yoḥ** vīrāne göndermek gerek
- G. 192/4: Her kim ikrār ehlidür **yoḥdur** niza' koy diñlestün / Her kimüñ da'vāsı var divāna göndermek gerek
- G. 196/5: Bu Ḥaṭāyī ḥaste-dil kim derdinüñ dermānı **yoḥ** / Bir meded ola meger kim zü'l-celālinden anuñ
- G. 205/5: Cenāb-ı āsitānuñda dirīgā kıymetüm **yoḥdur** / Vişālün özgeler gördi meni yandurdı hicrānuñ
- G. 210/3: **Yoḥ** durur eşyā içinde kimsene Ḥaḳdan cüdā / Cilve kılan 'āleme nūr-ı Ḥudādur bilmiş ol
- G. 234/7: Sordılar kim ey Ḥaṭāyī nice sevdün yāri sen / Didi **yoḥdur** ihtiyārum dil-sitānumdur menüm
- G. 248/3: Hīç qarārum **yoḥ** idi şabrum tükenmişdi velī / Ber-qarāram kim enīs-i rüzgārum bulmuşam
- G. 253/1: **Yoḥ** idi bu yir ü gökler men ezelden var idüm / Gevherüñ yek-dānesinden ileri pergār idüm
- G. 269/3: Meskenüm **yoḥdur** eger miñ secde kılsam her yire / Kaşlaruñ tāḳında ruḥuñ kıble-gāhı görmişem
- G. 273/3: Durup oturmağa şabrum daḥı **yoḥ** / Kātı ser-geşteyem hem bī-qarāram
- G. 273/5: Bu derdümün devāsın kılmasa yār / Ölümünden özge daḥı **yoḥ** müdāram
- G. 292/3: Dönderüp zāhid yüzün dīvāra her dem yaş döker / 'Āşıkuñ dīvārı **yoḥ** dīdāra döndermiş yüzün
- G. 296/2: Ol rakībler ta'nesinden ihtirāzuñ tā nedür / Bendeye hīç iltifātüñ **yoḥ** durur yā Rab neden
- G. 304/5: Işkımuñ ser-bāzları çoḥdur velī **yoḥdur** daḥı / Bu Ḥaṭāyī ḥaste tek āheng-i meydān eyleyen
- G. 311/3: 'Alini ḥaḳ bilmeyenler kāfir-i mutlak durur / Dīni **yoḥ** imānı **yoḥ** ol nā-müselmāndur bugün
- G. 320/5: Bu Ḥaṭāyiden niçük bī-gānesin ey seng-dil / Senden özge kimsenem **yoḥ** āşınā bilmez misin
- G. 329/4: Ki senden ayru hīç **yoḥdur** ḥayātum / Qarār ider niçük cān tenden ayru
- G. 350/4: Öldüren sen dirgüren sen saḥlayan sensin ḥakīm / **Yoḥ** imiş bir senden özge āyet-i Qur'an ile
- G. 354/4: Yüz kez ölsem dünyede bir dem maña **yoḥdur** vişāl / Firkātünde 'ömrümi bād itdigün ya'ni ki ne
- G. 355/26: Men gedāya çünki **yoḥdur** rahmuñ ey cān 'ışkuñ / Gönümün taḥtında sultān itdigün ya'ni ki ne
- G. 355/8: Ger yüz ıl küyünda cān vīr meyli **yoḥ** her dem saña / Ey gönül sen munca efgān itdigün ya'ni ki ne
- G. 356/12: Çünki rahmuñ **yoḥ** mezārum üstine bir daş idüp / Ey vefāsız anı tuğrā kıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 356/15: Çünki dilden **yoḥ** durur meylün men-i dil-ḥasteye / Merḥabā ehlen ve sehlā kıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 362/1: Ḥaḳ te'ālā çaldı bir şaykal bu gözgüm pasına / Gönümün sevdāsı **yoḥdur** 'ālemün gavḡāsına
- G. 365/2: Yüreği dāğ olmayınca bağı kanlu la'l tek / Hīç kiminüñ ḥaddi **yoḥdur** kim Kızılbaş olmağa
- G. 371/4: Divāneyüz divāneye qalem **yoḥ** / Bize ne saç u şakal u ne şāne
- G. 377/3: Andan berü kim gördüm bir laḥza qarārum **yoḥ** / Ḥayrān olubam bi'llāh ol mihr-i gül-endāma
- G. 391/5: Bu Ḥaṭāyī ḥasteye niçün vefālar kılmaduñ / **Yoḥ** durur mihrüñ teki gönülünde ikrāruñ kimi
- G. 398/1: **Yoḥ** durur 'ālemde bir daḥ ḥüsn ilen yārum kimi / Yā cemāl ehlinde kim var ol cefā-kārum kimi
- G. 402/2: Vaşfinuñ şerḥin demekde nuṭḳı **yoḥdur** kimsenüñ / Ḥaḳ ḥümāyün eylemiş bezm içre şāḥib-devleti
- G. 402/3: La'l ü cevherdür muraşşā' kılmış anı Ḥaḳ tamām / Bu sa'ādetden müdāmī kimsenüñ **yoḥ** minneti
- G. 415/3: Gözğüsü pāk olmayanuñ çāre **yoḥdur** pasına / Qaldı maḥrūm tā ebed fazl aña hem-rāh olmadı
- G. 419/2: Şehün gönünde gizlü nesne **yoḥdur** / Yakın bil ehl-i 'irfāndur Ḥaṭāyī
- G. 439/3: Sen bilürsin senden özge **yoḥ** ḥekīmüm reh-berüm / Bir faḳīrem luṭf idüp kılḡil 'ināyet yā 'Alī
- G. 440/4: Zulmāt içindeyüz bizi kırtar zi-rüy-ı luṭf / Çün senden özge **yoḥ** daḥı müşkil-güşā 'Alī
- K. 1/1: Ey ki **yoḥdan** bu cihānı var iden Perverdigār / Yiri kāyim gökleri devvār iden Perverdigār
- K. 4/8: Allāh yolına virmege cān rāzı kimse **yoḥ** / Bu bāb içinde gördiler ehl-i Ḥudā seni
- K. 14/10: Ādem-i ḥākī henüz olmamış idi mā u tīn / Bu cihān ehli **yoḥ** iken var sensin yā 'Alī
- M. 1/5: Senüñ çoḥdur kuluñ men bir faḳīrem / Saña lāyık işüm **yoḥ** men ḥaḳīrem
- M. 1/7: Şād oldı gerçı şeytān menden artuk / Ki bir dirmin seni **yoḥ** senden artuk
- Mus. 1/10: Per-i Cebra'lı bulan ser-be-ser / **Yoḥ** iken nişān-ı maḳām u maḳarr

yoḥ 'aceb: Şaşılmaz.

G. 202/5: Bu Ḥaṭāyī sīnesin kılsañ müşebbek **yoḥ** 'aceb / Cübbe vü cevşen söker pülād kalḡan oḡlaruñ

yohsa: Ters bir ihtimal anlatır; aksi takdirde; soru cümlelerinde kesinlik kazanmamış iki fikri anlatan kelimelerin arasına getirilir.

- G. 75/3: **Yohsa** bir şehzâde-i zerrîn-kemerdür pür-ğuṭṭ / Ol kemer üste elifler ḥançerî nisbetlûdür
G. 75/8: **Yohsa** doğmuş ortada bir âfitâb-ı şem'-i bezm / Çeşm-i merdüm aña her sū müşterî nisbetlûdür
G. 91/4: Kaş ilen göz midür ol ruḥ-sâruñ üste ey şanem / **Yohsa** devrân fitne-i âḥîr zamân itmiş durur
G. 101/2: Vaşl ümîdine gezer miskîn gönül olmaz helâk / **Yohsa** çoḡ hicrân belâsı çeşm-i bîmârındadır
G. 115/4: Bir perî serv-i sehî kıddür ki durmuş rakş için / **Yohsa** cennet meclisinde tûbî-i rızvân durur
G. 158/5: Ey Ḥaṭâyî râzını kendü vücûduñda yaşur / **Yohsa** bu 'ışk seni 'âleme hep çaḥasıdur
G. 177/4: Müşk ü 'anber micmeridür **yohsa** cām-ı Cem durur / Bûy-ı ḥûbuñdan anuñ dâyim mu'attardur dimâḡ
G. 233/1: Sen misin yanumda cānâ **yohsa** ḥ'âbumdur menüm / Kim felekden yire inmiş mâh-tâbumdur menüm
G. 234/6: Göz midür yâ çeşm-i âḥû **yohsa** nergis mestidür / Yüz midür ol yohsa mâh-ı âsumânumdur menüm
G. 239/3: Bilmenem niçük ola âḥîr ser-encāmum menüm / Kısmetüm ḥâlık yazupdur **yohsa** güm-râh olmuşam
G. 234/2: Sorsam ağzuñ zerre mi yâ ḡonce mîdur yâ dehân / Bu sözüm **yohsa** ḥayâlüm yâ gümânumdur menüm
G. 234/6: Göz midür yâ çeşm-i âḥû yohsa nergis mestidür / Yüz midür ol **yohsa** mâh-ı âsumânumdur menüm
G. 316/3: Mürşidüñ yolın gidüben ehl-i taḥkîk olgilen / **Yohsa** vardır şâh bilür cümle için bir Ḳurân

yol: Bir yerden bir yere gitmek amacıyla içinden veya üzerinden geçilen yer, tarik, rah; amaç, maksat, uğur.

- G. 13/1: Cān u dilni koymışam **yoluñda** men ey dil-rubâ / Uyḡuda görsem senüñ tek bir perî meh-veş liḳâ
G. 13/5: Özge 'aşıklar egerçi dil virür dil-dârına / Bu Ḥaṭâyî ḥaste gör **yoluñda** kıldı cān fedâ
G. 15/1: Dost **yolında** ḥelâl olsun dilâ ḡayret saña / Ḡayrdan bir zerre minnet çekmedüñ rahmet saña
G. 16/11: Yâruñ **yolında** ḥaste Ḥaṭâyî be-zaḥm-ı tîḡ / Olgil şehîd-i deşt-i beyâbân-ı Kerbelâ
G. 16/6: Şeydâ vü mest ü vâlih ü ḥayrânam ey şanem / İhlâs ile **yolında** menem rind ü cān-fedâ
G. 22/1: Mîn ba'd eger menümle ḥabîb olsa âşinâ / Men cānumı **yolında** anuñ eylerem fedâ
G. 27/8: Cān virüp ma'sūkanuñ **yolında** bî-rey ü riya / 'Âşık oldur kılmaya her müdde'iden ictinâb
G. 32/5: Şol dil-ber-i ḥuceste-liḳânuñ **yolında** kim / Şaldı Ḥaṭâyî cānını bâzâra 'âkıbet
G. 50/12: Velâyet bahrine **yol** bulmayanlar / Gözi a'mâ vü aḥmak bî-ḥaberdür
G. 50/15: Ḥaṭâyî şeh **yolında** cān fedâdur / Çi cāy-ı mülk ü māl ü sîm ü zerdür
G. 51/5: İntizârum va'de-i vaşluñ **yolında** her zamân / Her zamân dîvâne tek daḡlara düşdüm bî-ḳarâr
G. 52/6: Yolumuz incedür inceden ince / Bu **yolda** baş virmek erkânumuzdur
G. 56/4: Cānumı ḳurbân kılardum **yolına** ol dil-berüñ / Ol zamâne kim diyeler ol bût-i meh-rû gelür
G. 58/10: Başuñ top ideḡor dil-ber **yolında** / Çalınsun top ile çevgân anuñdur
G. 73/4: Daş yarıldı çıḡdı Düldül eyer ü yügen ile / Ey münâfık **yola** gelgil eyleme şâhdan kenâr
G. 84/4: Şer' üñüz **yolında** biz kılsaḡ ḥaṭa sen kıl kerem / Mîñ bir aduñdan senüñ biri kerîm olmuş durur
G. 93/4: Fırkatüñ derdinde çekdüm miḥnet ü cevr ü cefâ / Şimdi vaşluñ **yolına** irşâd kılsañ vaḳtidür
G. 105/7: Cevr ü ḳahrınıñ **yolından** ey Ḥaṭâyî dönmeḡil / Ger maḳâmı ol perîñüñ küḥ-ı Ḳâf olmuş durur
G. 109/4: Eger cevr ü cefâ kılsañ eger mihr ü vefâ kılsañ / **Yoluñdan** dönmeḡüm yoḡdur ki Ḥaḳ bînâ vü dānâdur
G. 110/2: Şâh-ı Merdānuñ **yolında** çoḡ kişi vardır velî / Âferîñ ol başa kim mîñ başa bir baş oynadur
G. 120/1: Menüm **yolumda** yektâlar gerekdür / Dinî imānı yağmalar gerekdür
G. 120/5: Menem Sultân Ḥaṭâyî Ḥaydar oḡlı / Menüm **yolumda** ḡavḡâlar gerekdür
G. 122/5: Ey Ḥaṭâyî cevr ü ḳahrından cihānuñ incimez / Her ne kim bende **yolına** gelse Ḥaḳ fermânıdur
G. 124/2: Başum ḳurbân **yolında** mürşid-i Ḥaḳ / Nice yüz mîñ teki cāna kıyan var
G. 124/5: Yakîn iḥlâs gerek 'ışkuñ **yolında** / Yürî münkir la'tîn sende gümân var
G. 124/7: Bu **yola** varmaḡ olmaz reh-nümâsız / Nice kim olasan sen söze ḳan var
G. 124/9: Yüḳüş ḥavf eylemen 'ışkun **yolında** / Refîküm ḡâzilerden ḳârvân var
G. 130/1: Ne buyursan şehâ fermân senüñdür / **Yoluñda** cān u baş ḳurbân senüñdür
G. 141/3: Fedâdur bil yakîn bi'llâh **yoluñda** cān-ı şîrînüm / Cemâlün şem'ine her dem yanan pervânelerdendür
G. 146/5: Pîr birdür sır bir iḳrâr bir ḡüftâr bir / İkilik sığmaz bu **yolda** sır ile sır-dâr bir
G. 150/2: Mâlin başın bu **yola** koymayanlar / Şüfî dimeñ siz anı serserîdür
G. 151/4: Pîri **yolın** varmayan olmaz mürîd ü merd-i râh / Ol kemer kim bağlanupdur beline zünnâdur
G. 185/2: Çoḡ belâ vü derd ü ḡam çekdüm **yoluñda** şabr idüp / Derd-i hicrân ḥadden ötdi şimdi dermânüm gerek
G. 189/1: Tâ vücûdum 'ışkuñuz **yolında** bolmışıdur helâk / Ayaḡuñ tozından ayru oldı cānum derd-nâk
G. 213/5: Leşkerüm ḡâzilerüm şüfîlerüm pîrelerüm / Cān ile başı bu **yolda** maña inkâr degül
G. 217/1: Her ne varın şâh **yolına** virmeyen bizden degül / Sevdüḡüne cān u başın kıymayan bizden degül
G. 219/3: Va'de-i vaşluñ **yolında** çoḡ cefâ çekdüm velî / Derd-i 'ışkuñdan vücûdum olısar şekl-i hilâl
G. 220/1: Yolından azana şâh sen delîl ol / Aña **yol** gösterüp ağzına dil ol
G. 236/1: Ey gül yañaḡlu kıddüñe serv-i revân direm / 'İşkuñ **yolında** cānumı virsem revân direm
G. 263/2: Cānumı tarḥ itmişem **yoluñda** ey ârâm-ı cān / Gönülüm içinde ḥayâlün cāna nisbet kılmışam

G. 278/3: 'Aşkuñ **yolında** cān ile baş eyleyem fedā / Senden ki tā maḥabbet ile behre-mend olam
G. 303/1: Dün didüm terk it **yolında** mende cāndur sen diyen / Līk bu cismüm içinde lā-mekāndur sen diyen
G. 306/4: Mevālī mezhebem şāhuñ **yolında** / Müselmānam diyene reh-berem men
G. 311/2: Ādem eger 'ākil isen dünyeye virme gönül / Dünyeye viren gönül bu **yolda** nādāndur bugün
G. 316/2: Degmenüñ ḥaqqı degüldür şüfilik da'vī kıla / Başını **yolda** koyuban cānına gelsin kıyan
G. 316/3: Mürşidüñ **yolın** gidüben ehl-i taḥkīk olgilen / Yoḥsa vardur şāh bilür cümle için bir Qurān
G. 321/2: Yüri sen bir il ol **yola** ki ola maḥsaduñ ḥāşıl / Nice Fir'avn ġarḳ itdi geçürdi Mūsī'yi Nīl'den
G. 326/4: Şarf eyledüm **yolında** kamu ihtiyārumı / Niçük elümde koymadı hiç ihtiyār ḥüsn
G. 327/10: 'Alī oldur ki Cümcümden Furātuñ **yolını** sordı / Yedi arḥadan ün geldi ki Cümcüm ibn-i Gergerden
G. 347/5: Bu Ḥaṭāyī çeşmi **yolında** anuñ toprağ olur / Tā ayağın başa ol dil-ber bu toprağ üstine
G. 350/1: Gel gönül pīr isteyelüm bu kadīm erkān ile / Gerçek oldur Haḳ **yolına** vara baş u cān ile
G. 350/5: Bu Ḥaṭāyī tā ezelden 'ışkuña **yoldaş** idi / Gönlini şād eyleyendür sen keremlü ḥān ile
G. 351/5: Ey Ḥaṭāyī yār **yolına** cānuñ itgil fedā / Geç bu dünyā şöhetinden sen anı var isteme
G. 353/5: Şerī'at **yolına** sābit Ḥaṭāyī / Tarīkat 'ilmin ihsān eyleyen şāh
G. 374/4: Doğru vargil bu **yola** kim doğrılık dost kapusu / Egri dīvānda utanur anda ikrār olmasa
G. 375/7: Sensiz dirilmek 'āşıkā yüz miñ belā imiş / Ölmek senüñ **yoluñda** şafādur Ḥaṭāyiye
G. 385/2: **Yolı** ger daş ola ger yay ola ger oḥ u kılıç / Mürşidinden dönenüñ ma'nide ismi lāş ola
G. 401/1: Ey şanem **yoluñda** bu 'ālem fedādur cān daḥı / Belki kıldur ḥüsnüñe 'ālemde her sultān daḥı
G. 404/3: Ol mehüñ 'ışkına düşdüm ta'ne kılma zāhidā / Kaçmazam 'ışkuñ **yolundan** çün maña Haḳ kıldı tay
G. 410/6: Bugünüñ fırsatın dañlāya viren / **Yoluñda** cāhil ü nādān degül mi
G. 412/5: Ḥaṭāyī cümlesinüñ kemteridür / Özin bilene **yol** āsān degül mi
G. 417/5: Şehā bu doğru **yola** varmağ için / Senüñ tek reh-nümā ister Ḥaṭāyī
G. 439/4: Menzile irdi olar kim **yoluña** başdı kadem / Çünkü sensin vālī-i mülk-i velāyet yā 'Alī
K. 5/7: Münāfık varmadı şer'üñ **yolına** / Dālāletden itürdi doğru rāhı
K. 5/8: Sözüñe olmadı her kim ki fermān / Yolında kendözinüñ kazdı çāhı
K. 5/9: Senüñ **yolında** her kim oldı kec-rev / Cehennem oldı anuñ cāy-gāhı
K. 7/5: 'Alī Zeynül-'ibādüñ şāh başıyçün / Yol içinde Muḥammed Bāḳırīyüz
K. 9/9: Yedi iklīme oldı ḥükmi fermān / Ezelden **yolına** cān baş fedādur
K. 12/5: Şırātuñ köprüsin geçdüm 'amel mizānını çekdüm / Bu **yoldan** azanuñ bi'llāh makāmı nār-ı maḥşerdür
K. 15/8: Uyanıl olmağıl gāfil ki geldi Şāh İsmā'ıl / **Yolında** cān fedā kıl kim imām-ı reh-nümā geldi
K. 17/14: Ḥaṭāyī bī-nevā yā Rab ola mı ḥazrete lāyık / İmāmlar **yolına** yakīn ki cān ilen fedā geldi
K. 19/7: Mūsī-i Kāzım **yolında** şādık-ı iḥlās olup / Olmuşuz ehl-i rızānuñ çākerinüñ çākeri
M. 1/11: Şerī'at **yolına** cānum fedā kıl / Hevā-yı cānı cānumdan cüdā kıl
M. 1/12: Meni öz **yoluña** şalgil yürütgil / Yaman işi bu nefsümden eritgil
M. 2/14: Yaratmadı tek elde beş barmağı / Ki herkesle bile **yolın** varmağı
M. 2/18: Yabanda sıçan dir ki şirem velī / Berāber olanda itürür **yolı**
M. 2/59: Kaçuben çevürmediler yüzlerin / Bu **yolda** fedā kıldılar özlerin
T. 4/1: Bu Ḥaṭāyī bendenüñ gör ḥālını / Kim **yolında** koydı baş u mālını

yoldaş: Yol arkadaşı, arkadaş, dost.

G. 141/1: Maña cevr ü cefā kılmak dükel cānānelerdendür / Yaman **yoldaş** ilen yār olma ki nādānelerdendür
G. 217/4: Ey münāfık sümme vechüñ ma'nisin fehmi itmedüñ / **Yoldaşımı** cān u başdan sevmeyen bizden degül
G. 365/1: Gül ağaçdan bitdi geldi şāha **yoldaş** olmağa / Sırr-ı şāh idi ezelden geldi sırdaş olmağa
G. 385/1: Ey gönül şıdk ile her kim şāh ilen **yoldaş** ola / Yüz gerek döndermeye her nice kim yol daş ola
M. 2/30: Savaşda eger gelse iş başuña / Dönüp kaçma hav eyle **yoldaşına**
M. 2/53: Meni kılma **yoldaş** nā-merd ilen / Ki 'avrat refik olamaz merd ilen

yol ehli: Tarikat ehli; derviş.

G. 151/6: Olsa bir **yol ehli** cān nādān katında vāh yazık / Haḳ anı göstermesün ol kimseye düşvārdur

yol gözle-: deyim Birinin gelmesini beklemek.

G. 403/1: Dem-be-dem **yol gözlerem** ol sevgü yārum gelmedi / Kalmışam kış miḥnetinde nev-bahārum gelmedi

yola gel-: deyim İstenilen biçimde davranışı kabullenmek, düzelmek, uslanmak

G. 45/4: Tañrı için **yola gelseñ** bir kadem āheste baş / Ayağın altında toprağ cism-i bīmārum durur

yola gir-: deyim Bir tarīkata girme, intisap etme ve o tarīkatın gereklerini yerine getirerek mânevî bakımdan yol alma.

G. 52/4: Şehi haq diyüben **girdük** bu **yola** / Hüseynîyüz bugün devrānumuzdur

yoluña fedā: *deyim* Birisi uğruna bir değerden bir varlıktan vazgeçmek

G. 149/1: Men 'aşıqam saña şanemā munca yıl durur / Cānum **fedā yoluña** vü qanum sebîl durur

yoluh-: Rastlamak, karşılaşmak.

G. 266/1: Avlaḥda bugün avlar iken yāra **yoluḥdum** / Bir aydan arı gün kimi dīdāra **yoluḥdum**

G. 266/2: Bî-çāre gönül gözgüsi açıldı şafādan / Hey hey ne 'aceb āhū-yı Tatara **yoluḥdum**

G. 266/3: Dün varmış idüm bağçaya gül dirmege ammā / Sundum elümi bir güle şad ḥāra **yoluḥdum**

G. 266/4: Çoḥ mihr ü vefā umar idüm yārdan ammā / Bir cevri yüküş yār-ı cefā-kāra **yoluḥdum**

G. 266/5: Şāh işigüñe secde kılpudur bu Ḥatāyī / Baḥr-ı Necefe irdüm ü şeh-vāra **yoluḥdum**

M. 2/37: Dirīgā ki bend oldum avratlara / **Yoluḥdum** muḥannesle nā-merdlere

yu-: Temizlemek, yıkamak.

G. 189/4: Ḥālîş oldum tā ki men qan yaş aḥıtdum dīdeden / **Yumayınca** qan ilen olur mı merdüm yūzi pāk

yud-, yut-: Yutmak; ağızda bulunan bir şeyi yutağa geçirmek.

K. 1/8: Yūnusı deryā içinde **yudduran** bir balığa / Āteşi İbrahīme gül-zār iden Perverdigār

K. 16/11: Cihānı sıḥr ilen Fir'avn özine tābî' itmişdi / Oları **yutmağa** Mūsā 'aşāsı ejdehā geldi

yuf: Beğenilmeyen veya öfke duyulan durumlarda söylenilen söz, yazıklar olsun!

G. 52/3: Ḥasūda **yuf** dirüz yalancıya merg / Ki gerçek şoḥbeti bürhānumuzdur

G. 362/2: Niçeler dünyāya geldi niçeler daḥı gelür / Bir beḳā yurdın dutuben **yuf** digil fenāsına

yuhyi'l-'izām: Yasin suresinin 78. ayetinden iktibastır. "Kemikleri diriltecek" manasına gelir.

G. 157/3: Cismümde cān u dil bu cihetden dutar qarār / Şīrīn ḥadīsūñ āyeti **yuhyi'l-'izāmıdır**

yulduz: Yıldız. Yıldızların geceleri görünmesi, aşğın geceleri aşk derdinden uyuyamaması ile ilişkilendirilmiştir.

G. 164/3: Şem'-i ruh-sāruñi tā kim görmişem ey meh-likā / Gökde **yulduzlar** kimi her gice bīdāram henüz

G. 165/1: Ḥasretūnden dil-berā ḳaldı dü çeşmüm ḥ'ābsız / Öyle **yulduzlar** olur her gice gökde ḥ'ābsız

yum-: Kısarak kapamak, sıkarak kapalı duruma getirmek.

G. 273/7: Menüm bu āb-ı dīdem oldı 'ummān / Henüz çeşmümi açmazam **yumaram**

Yūnus: Hz. Yunus Aleyhisselam, Musul yakınlarındaki Nineve (Ninova) ahalisine gönderilen peygamber. Babası Metā adında bir zāt olup sālîh kimselerdendi. Yunus aleyhisselam kendisini balık yuttuğu için Zinnûn ve Sâhib-i Hût adlarıyla da anılmıştır.

K. 1/8: Yūnusı deryā içinde yudduran bir balığa / Āteşi İbrahīme gül-zār iden Perverdigār

K. 18/14: Yūnusı sensin salan deryāda balıḡ ḳarnına / Sen çıḥarduñ Yūsufi ez-çāh-ı Ken'an yā 'Alī

Mus. 1/40: Ḳılan Yūnusı hem balıḡdan rehā / Kelīmūñ 'asāsın ḳılan ejdehā

yurd: Bir kimsenin doğduğu, yaşadığı yer, memleket.

G. 362/2: Niçeler dünyāya geldi niçeler daḥı gelür / Bir beḳā **yurdın** dutuben yuf digil fenāsına

Yūsuf: İsrailoğullarından Yakup peygamberin oğlu. Yakup peygamberin on iki oğlu vardı. O, oğulları içinde güzelliği ile dikkat çeken Yusuf'u diğerlerinden daha çok sevmiştir. Onu çekemeyen diğer kardeşleri, Yusuf'u bir kuyuya atarlar ve gömleğini tavşan kanına bulayarak Yakup'a getirirler ve Yusuf'u bir kurdun yediğini söylerler. Yusuf, on sekiz yaşında iken Mısır azizine köle olarak satılır. Aziz'in karısı Zeliha (Züleyha) ona âşık olur. Züleyha ona vuslat teklif eder; ancak Yusuf bundan kaçınır. Hatta kaçarken Züleyha onun eteğinden yapıştığı için eteği yırtılır. Züleyha, Yusuf'a iftira atar, bu nedenle Yusuf yıllarca zindanda yatar. Otuz yaşında zindandan kurtulur ve Mısır'a vali olur. Yusuf onları tanır ve onlara yardımcı olur. Babasına gömleğini gönderir. Yakub, bu gömleği yüzüne sürünce kör olan gözleri açılır.

G. 63/3: Tükendi Yūsuf eyyāmı senūñ devrān-ı ḥüsnūñde / Ḥaberdür ḥūblar içinde yalandur bu ḥaber çındur

G. 59/4: Menem Ya'kūb kimi Yūsufdan ayrı / Menüm Yūsuf-ı Ken'anum 'Alīdür

G. 127/2: Gerçi Ya'kūbı za'īf itdi firākı Yūsufuñ / Za'f içinde ol daḥı men nā-tüvāndan yahşıdur

G. 157/4: Yūsufuñ görgeçende didiler ki ḥūb imiş / Yūsuf daḥı senūñ teki şāhuñ gulāmıdır

G. 182/5: Yūsuf cemālî gelmedi yār tek Ḥatāyīye / Ya'kūb-ı ḥaste çekmedi gönüm melālî tek

G. 201/4: **Yūsuf** şehrine geldün Mıſırdan mı / Hüseyin ey ſāh-ı Ken 'ān sen mi geldün
G. 230/4: Haſretem Ya 'kūb tek **Yūsuf** yüzine ey ſabā / Tañruñ için bir haber algil nigārumdan menüm
G. 238/4: Ey 'azizüm firkañtünden çıhmazam ğam-hāneden / Sen teki **Yūsufdan** ötrü pīr-i Ken 'ān olmuſam
G. 239/6: Dün ü gün hecrün ile gönüm perişandır menüm / Tālī'üm Ya 'kūba beñzer **Yūsuf-ı** çāh olmuſam
G. 270/3: Göz gördi vü ſikeste gönül düſdi dile / **Yūsuf** kimi be-çāh-ı zenañdān ne söyliyem
G. 291/1: Yüzündür süre-i **Yūsuf** dudağın āb-ı kevserden / Boyun tūbā durur ammā ſaçuñdur sünbül-i terden
G. 342/5: Tā cemālün mihri düſdi bu Hañāyī gönline / ſanasın **Yūsufdur** ol kim geldi Ken 'ān üstine
G. 326/3: **Yūsuf** egerçi zīnet-i hüsn ile ſāhdı / Ol gitdiyise kaldı ſaña yādigār hüsn
G. 349/1: Hañālün meskenidür cān içinde / Yine **Yūsuf** n'ider zindān içinde
G. 352/7: Çıhāran **Yūsufı** çāh-ı belādan / Mıſır tahtında sultān eyleyen ſāh
G. 427/5: Her zamān zārī kılur miskīn Hañāyī yār için / Öyle kim **Yūsuf** için ol pīr-i Ken 'ān ağladı
K. 10/3: Haſandur mülk-i 'ıſkuñ dođrı yārı / Anuñ hüsnine **Yūsuf** çāker oldı
K. 1/7: Mıſır içinde **Yūsufı** bir kul iken sultān iden / Derd ilen Ya 'kūbını bīmār iden Perverdigār
K. 18/14: Yūnusı sensin salan deryāda balıđ karnına / Sen çıharduñ **Yūsufı** ez-çāh-ı Ken 'ān yā 'Alī

Yūsuf-ı Ken 'ān: Kenan ilinde bulunan ve güzelliđiyle meſhur Hz. Yusuf.

G. 1/2: Çün senün hüsnün misālī **Yūsuf-ı Ken 'ānidür** / Yüzünü her kim ki görmez yoñ durur imān aña
G. 29/2: Men ol Ya 'kūba nisbet zār boldum / Cemālün **Yūsuf-ı Ken 'āndur** ey dost
G. 57/7: Ya 'kūbı gör zār u giryān Yūsuf-ı Ken 'ān için / Men ki künc-i halvetem uſ Mıſır-ı sultān mendedür
G. 59/4: Menem Ya 'kūb kimi Yūsufdan ayru / Menüm **Yūsuf-ı Ken 'ānum** 'Alidür
G. 60/4: Menem Ya 'kūb-ı ser-geſte cihānda / Menüm Yūsuf-ı Ken 'ānum 'Alidür
G. 112/3: **Yūsuf-ı Ken 'anı** ſalmıſdur zenañdān çāhına / Zülfüne bađlu niçe dīvāneler küncindedür
G. 149/3: Gönüm çü Mıſır-ı **Yūsuf-ı Ken 'ān** içindedür / Gözüm yaſı firāk ile çün rüd-ı Nīl durur
G. 263/1: Hüsnünü men **Yūsuf-ı Ken 'āna** nisbet kılmuſam / Kılmuſam nisbet velī ſāhāna nisbet kılmuſam
G. 272/3: Ya 'kūb-ı haſte-dil kimi giryān u derd-mend / Pür-iſtiyāk **Yūsuf-ı Ken 'āna** yanaram
G. 389/4: Külbe-i Ya 'kūba nisbet meskenüm boldı harāb / Tā ki senden ayru düſdüm **Yūsuf-ı Ken 'ān** kimi

Yūsuf-ı Mıſrı: Mıſır ülkesinin Yusuf'u.

G. 188/2: Ger 'aziz-i Mıſır-ı 'ıſk olmağ dilersen ey gönül / **Yūsuf-ı Mıſrı** kimi zindāna hoſ gelmek gerek

Yūsuf-likā: Yusuf yüzlü; güzel yüzlü.

G. 156/5: Bu Hañāyī arzular yārün cemālin ey rađīb / Niſe kim **Yūsuf-likāsın** pīr-i Ken 'ān arzular

yügen: Gem, dizgin.

G. 73/4: Daſ yarıldı çığdı Düldül eyer ü **yügen** ile / Ey münāfık yola gelgil eyleme ſāhdan kenār

yügürt-: Koſturtmak.

M. 2/47: Cıdamnı elümden haſūda **yügürt** / Yüzüme tükürtme leſüme tükürt

yük: Bir insan, taſıt veya hayvanın taſıdıđı ſeylerin bütünü; insana baskı yapan ağır durum veya görev.

G. 322/3: Karınca çekebilmez fl **yükini** / Nice āh itmesün ol bār elinden
G. 347/2: Men za 'f üste firākıñ **yükledi** bir dağı kim / Ol yüke kılmaſ taħammül koysalar dağ üstine

yükle-: Birinin üzerine vermek onu sorumlu tutmak.

G. 277/4: Fīle **yüklersen** götürmez men çeken bār-ı ğamı / ſüretā gerçi Hañāyī didiler nāmum menüm
G. 347/2: Men za 'f üste firākıñ **yükledi** bir dağı kim / Ol yüke kılmaſ taħammül koysalar dağ üstine

yüküş: Çok, vafir, ziyade.

G. 2/1: Gitdi ol dil-ber beſi derd ü belā kaldı maña / Ni belā belkim **yüküş** cevr ü cefā kaldı maña
G. 6/4: Zāhid öğünme tālī 'i sa 'dum diyüp **yüküş** / Sen var iſüne baht-ı siyāhum yeter maña
G. 110/6: Ey Hañāyī ğam yime çün oldı düſmenün **yüküş** / Müdde 'i dāyım irāhdan kerpüç ü daſ oynadur
G. 124/9: **Yüküş** havf eylemen 'ıſkun yolında / Refīküm ğāzilerden kārvañ var
G. 145/4: Yezid ü ſemr u Mervānuñ elinden / **Yüküş** ğāzilerüm efgār olupdur
G. 204/4: Çeſm-i meſtünden hezārān fitne ſalduñ gönlüme / Türk-i yağmacı kimi bi 'llāh **yüküş** kan eyledün
G. 264/4: Belāsından bu 'ıſkuñ ſahıñgil / **Yüküş** 'aſıqları ser-geſte gördüm
G. 266/4: Çoñ mihr ü vefā umar idüm yārdan ammā / Bir cevri **yüküş** yār-ı cefā-kāra yoluğdum
G. 386/9: **Yüküş** cānlar için cān almağa men / Hañāyī cān-fedāyam geldüm imdi

yüreg: İnsanın bütün duygularının kaynağı ve mânevî varlığının merkezi, gönül.

- G. 42/1: Tâ ki derdünden olupdur **yüregüm** şad-pâreler / Tîg-ı 'ışkuñ **yüregümni** şad-hezârân pâreler
G. 44/1: Hâsetün derdinden ey cân bağrum oldı pâreler / Süz-ı 'ışkuñ **yüregümde** her dem eyler yaralar
G. 51/1: Hâr boldı **yüregüm** hecründen ey gül yüzlü yâr / Yâr bağrum yarasın gör kim nice hâr anda var
G. 115/7: Bu şurâhiden mevâlî dolduranda dost-kâm / Kayğudan düşmen havâric **yüregi** pür kan durur
G. 258/1: Bugün men bir büt-i meh-pâre gördüm / Elinde **yüregüm** şad-pâre gördüm
G. 357/6: Anca çekdüm fırkatün bârını ey gül yüzlü yâr / **Yüregümdür** gonce-nisbet dopdolu kandur yine
G. 365/2: **Yüregi** dâğ olmayınca bağı kanlu la'l tek / Hiç kiminün haddi yohdur kim Kızılbaş olmağa
G. 437/2: Di senden ayru hâli nedür haste 'aşikuñ / Doğrar firâk **yüregini** pâre pâre di

yüri-: Adım atarak ilerlemek.

- G. 113/5: Ey Hâşâyî çün saña Hâk fazlıdur gam-h'âr olan / Gam yime derd ü belâdan dur **yüri** gam-h'âra var
G. 124/5: Yakîn ihlâş gerek 'ışkuñ yolında / **Yüri** münkir la'în sende gümân var
G. 124/8: Menüm hâlüm şehe 'arz itmek için / **Yüri** bād-ı şabâ sen bir zamân var
G. 162/4: Ey yüz ıl mürdesi sen Allâha şükr it dur **yüri** / 'İsi-i dem-sâz geldi nefha-i cân devridür
G. 220/2: Dilersen günehtünden kurtulasın / **Yüri** şah dergâhında sen sebîl ol
G. 321/2: **Yüri** sen bir il ol yola ki ola maşaduñ hâşıl / Nice Fir'avn garğ itdi geçürdi Müst'yi Nîl'den
G. 351/1: Yâra yâr olmağ dilersen gayrısın yâr isteme / Cân ü dilden geçmemişsen **yüri** dil-dâr isteme
G. 351/4: Bu cihânun bağçasında hârsız gül mi olur / Tikeninden korhar iseñ **yüri** gül-zâr isteme
G. 358/2: Zihî devlet beşâret men gedâya / **Yüridüm** uğradum dürli dükâna
G. 358/7: **Yüridüm** bâğına kıldum teferrüc / Erenler yatağı naş-ı cihâna
G. 419/3: 'Alinün Zü'l-fekârı şarka garba / **Yüridi** çün Süleymândur Hâşâyî
G. 437/1: Ey bād şubh-dem **yüri** var ol nigâra di / Ey boyı serv ü yüzi gül ü gül-'izâra di
K. 8/13: Fehmeyle **yüri** ahsen-i takvîmi Takî bil / Takvâya harîş olma ki 'irfân 'Alîdür
M. 2/44: **Yüri** ejdehayı aradan götür / Ol ekmekni ağzından alup getir

yürüt-: Gerektiği gibi ilerletmek, devam ettirmek.

- M. 1/12: Meni öz yoluña şalgıl **yürütgil** / Yaman işi bu nefsumden eritgil

yüz: Yüz, suret, çehre; sevgilinin yüzü aya benzer; yüzü ak, saçları ve beni karadır; aşkın yüzü ise aşk dardından sararıp solmuştur.

- G. 1/2: Çün senün hüsün misâli Yûsuf-ı Ken'ânîdür / **Yüzünü** her kim ki görmez yoh durur imân aña
G. 2/5: Ey Hâşâyî zülfi tek arındı **yüzden** zengibâr / Dil-ber-i Çîn ü Hoten hü-bı Hıfây kaldı maña
G. 3/4: Ger nihân oldı gözümde ol perî-peyker şanem / Gökde meh anuñ **yüzinden** bir nişân kaldı maña
G. 4/3: Tâ kim ol hürşid-ruh gitdi gözümde su teki / Gözyaşum anuñ **yüzinden** aşınâ kaldı maña
G. 6/1: Her dem gamuñda nâle vü âhum yeter maña / Dünyâ **yüzinde** ol **yüzi** mâhum yeter maña
G. 7/1: Dil-berâ ol ay **yüzün** hürşid-i tâbândur maña / Bağcañ içinde ahan su âb-ı hayvândur maña
G. 8/1: Hâk-i pâyuñ dil-berâ bir tâc-ı devletdür maña / Pes **yüzün** görmek senün baht u sa'âdetdür maña
G. 8/4: Gerçi menden der-hicâb olursun ey ârâm-ı cân / **Yüzünü** görseddüğün 'ayn-ı 'inâyetdür maña
G. 9/2: Ancağ **yüzün** görende senün cân degül melûl / Zülfüñ kimi gönül dahı berhem durur maña
G. 10/2: **Yüzün** üste zülfüñi tâ gördüm ey ruh-ı revân / Gice gündüz ağlamağ 'ışkuñda hoş-hüdur maña
G. 12/1: Rüşen **yüzün** ki zülfüñ olupdur nişân aña / Nisbetdür ebr içinde meh ü âfitâb aña
G. 17/3: Münfa'ildür tal'atundan der-felek hürşid ü mâh / Şol cihetden kim **yüzün** nûrından almışdur ziyâ
G. 22/2: Gül-gün **yüzün** hayâline düşdi gönül yine / Beñzüm saraldı derd ile mânend-i keh-rubâ
G. 25/1: Zerreyem mihründe dâym ey cemâlî âfitâb / Ebrî **yüzünden** götürgil dutmagil menden nişân
G. 25/3: Ey gözi nergis **yüzi** gül tek boyı serv-i revân / Tâ ki senden ayru düşdüm hasteyem hâlüm harâb
G. 29/5: Cemâlün safhasından hatt ü hâlün / **Yüzünde** âyet-i Qur'ândur ey dost
G. 31/3: Hâkına 'aşık olanlar cân u başa kalmasun / Ol **yüze** müştâk olanuñ kıblesi dîdâr mest
G. 33/4: Meh ü seyyâreler şermendedür **yüzüne** bahmakdan / Felek evcinde hürşid hayâdan ser-nigün görgeç
G. 35/3: Ögme ey zâhid maña rızvân u cennet bâğını / Kim anuñ yârüm **yüzi** tek bir gül-i hamrâsı yoh
G. 42/2: Ay **yüzünden** ayru gördüm dîde-i bî-h'âbumı / Gökyüzünde uymaz oldı her gice seyyâreler
G. 48/5: **Yüzi** ve's-şems imiş bezm ehli içre / Te'alâ şânuhü ehl-i likâdur
G. 49/4: Ger felek **yüzinde** dirler mâh-ı tâbândur şeref / Tal'atun yir üste mâh-ı âsumân olmuş durur
G. 49/5: Pîr bolmışdı cihânda fırkatünden ey şanem / Tâ **yüzün** gördi Hâşâyî nev-cevân olmuş durur
G. 51/3: Zâr zâr ağlar çü bülbül gül **yüzün** çün murğ-ı cân / Cândan itmışdür meni cevri ile devr-i rûzgâr
G. 53/3: Vaşl olmaz ise **yüzünü** görmek maña müdâm / Kûyından ey şanem maña bir bû gelür gider
G. 54/2: Saçuñ rengin şeb-i kâdr ohiyanlar / **Yüzün** nûrın meh-i tâbân dimışdür
G. 55/3: Ger senün **yüzün** degül 'aşıklar için kıble-gâh / Bes neden boldı hilâlî kaşlaruñ mihrâblar

- G. 58/7: Seni sevmen diyenler kâfir oldu / **Yüzünü** kim sever imân anuñdur
- G. 59/5: **Yüzün** muşhafına bende Haṭâyî / Beyân-ı hatm-i Qur'ānum 'Alidür
- G. 62/3: 'Aşıklar kıblesi **yüzündür** ey dost / Kaşuñ mihrâbına minber gelüpdür
- G. 65/2: Gönül pend almadı sevdi **yüzünü** / Aña bu derd ü miñnetler sezâdur
- G. 67/1: Mâhumı gördüm ki **yüzinden** niķâb almış gider / Pertev-i nûrından anuñ âfitâb almış gider
- G. 69/3: **Yüzidür** nisbet-i hürşid-i tâbân / Felekde mâh anuñcün Müşteridür
- G. 69/5: **Yüzi** şahın-ı gül-istân içre güldür / Saçınuñ büyü müşk ü 'anberidür
- G. 72/3: Cihânda bülbül olsam men 'aceb mi / Senüñ **yüzün** gül-i hamrâya beñzer
- G. 72/4: Ruḥuñ şevkiyle **yüzün** hasretinden / Gözüm yaşı be-her-sü çaya beñzer
- G. 72/5: Melâyik hürinüñ ger hüsnî hübdür / **Yüzün** andan daḥı zîbâya beñzer
- G. 75/5: Her taraftan görünür **yüzinde yüzler** şüreti / Fi'l-mesel âyine-i İskenderî nisbetlüdür
- G. 78/5: Men didüm **yüzünü** göster didi tākāt yoḥ saña / Bu su'âline cevâb-ı len terânî ḥandadır
- G. 79/4: Gerçi zulmetdür saçuñ **yüzün** aña hürşid-var / Leblerüñ tu'mı ne nisbet çeşme-i hayvânadur
- G. 80/5: Bugün ihlâs u şıdk ile Haṭâyî vâlih olmuşdur / Ki **yüzi** şem'-i envârî saçı anuñ mu'anberdür
- G. 81/7: Bu Haṭâyî **yüzünü** tâ gördi ey hûb-ı Ḥoten / Ol saçuñ tek Hind iline pâdişâh olmuş durur
- G. 82/4: **Yüzünü** 'ışk ehli ger görürse ey hûb-ı Ḥoten / Anlaruñ gönlinde ğam kayḡu gider hurrem düşer
- G. 85/1: Görelî ol meh **yüzün** başuma yüz sevdâ düşer / Ruḥlaruñ mânendî ancaḥ bir gül-i hamrâ düşer
- G. 85/2: Ey gönül 'aql ehli isen sevme hûblar **yüzini** / Hûbların derdine ancaḥ bu dil-i şeydâ düşer
- G. 86/4: Tâb-ı 'ışkuñdan hemişe gör ne ser-gerdân gezer / Āsumân dâyim ki **yüzünden** niķâb üstindedür
- G. 87/2: Gün teki **yüzün** cihânda zâhir olmuşdur velî / Bu 'acib kim bendeden dâyim hicâb üstindedür
- G. 89/2: Hûblar **yüzine** baḡmaḡı zâhid eydür günâh / 'Aşıklar ol günâhı hemişe sevâb oḡur
- G. 90/6: Götürme aḡ **yüzünden** kara zülfi / Ki 'akreb mâh-ı tâbân menzilizdür
- G. 94/4: Ehl-i ta'ât bes ki zıkr ider sıfât-ı hüsnüñi / Bildi kim **yüzün** sıfâtı âyet-i Qur'an durur
- G. 96/2: Dün didi zâhid maña niçün gönül virdüñ aña / N'eyleyim görgeç **yüzini** ihtiyâr elden gider
- G. 97/2: Ğâyib oldu gün **yüzün** çeşmümden ey mâhum daḥı / Kırḡaram kim sünbül-i 'anber-feşân elden gider
- G. 101/1: Gökdeki mâhuñ liķâsı dost didârinadur / Āfitâbm **yüzi** ol hürşid-i ruḥ-sârinadur
- G. 104/5: Rûz u şeb bülbül teki eyler Haṭâyî nâleler / Bağ-ı hüsn içre **yüzünü** çün gül-i ḥandân bilür
- G. 105/4: Āb-ı kevserdür dudauñ bağ-ı cennetdür **yüzün** / Kim maña la'lüñ şarâbı câm-ı şâf olmuş durur
- G. 106/2: Ni 'aceb **yüz** üste ol zülfüñ yatarsa her zamân / Bu muḥaḡḡadur ki genc üste nigeḥbân mardur
- G. 109/2: Gözüm **yüzün** görür her dem zihî nâzır zihî manzûr / Mu'anber kâkülüñ cânâ 'aceb âşüfte sevdâdur
- G. 114/2: Bağ-ı hüsnünde boyuñ serv-i hürâmân didiler / Zulmet içinde **yüzün** çeşme-i hayvân kimidür
- G. 114/4: Maña **yüzün** görelî firķat-i hicrânda ne ğam / Zülf ü rüyün şanemâ şem'-i şebistân kimidür
- G. 116/1: Gördüm **yüzünü** ey şanem bi'llâh ki hoş cānānedür / Mānendî yoḥdur hüsnüñüñ kıymetlü bir dūr-dānedür
- G. 116/3: **Yüzün** çü mâh-ı bedrdür yeldâ şebi zülfüñ senüñ / 'Aşıkları mest eyleyen la'l-i lebün peymānedür
- G. 116/4: **Yüz** gösterüben 'āleme niçün açarsın vechüñi / Dil-ber **yüzi** fitne degül sen ey gül-i hamrâ nedür
- G. 117/3: Ol ay **yüzini** görmege yir gök bahâ didi / Yâ Rab ki bu metâ'a bahâ kimden öğrenür
- G. 118/1: Menüm şāhum 'Aliyyü'l-Murtazâdur / **Yüzüm** dünyâ vü 'uķbâda añadur
- G. 125/2: Ser-i küyuñda ne ğam nâle kılırsa dil ü cān / **Yüzi** gül gülşen ara bülbül-i hoş-h'ân doludur
- G. 129/1: Bugün men munda yārum anda n'eyler / **Yüzi** şu'le nigārum anda n'eyler
- G. 138/1: Bir kaṭre-i 'arâķ ki **yüzünden** nisâr olur / Şahın-ı zemîn bahâr u gül ü lāle-zâr olur
- G. 139/2: Kaşlaruñ mihrâb u **yüzün** mescid-i beytül-harâm / Gözlerüñ mey-hāne vü la'l-i lebün peymānedür
- G. 143/3: Ne gülşendür **yüzün** kim çevresinde / Hezārân 'andelîb ü bülbülü var
- G. 146/8: Şad hezārân zulm idersen dönmezem döndermezem / **Yüzümü** yâ sözümi yâ gözümi ğam-h'âr bir
- G. 148/6: Her kim öz 'aybı ile şübḡânına dutmuş **yüzün** / Kimsenüñ 'aybın açuban şerm-sâr itmek nedür
- G. 164/4: Tâ **yüzün** gördüm senüñ men ey taḡib-i derd-i 'ışk / Şanma kim buldum şifâ derd ile bīmāram henüz
- G. 167/1: Ey senüñ **yüzüne** baḡduķ kıble oldu mâhumuz / Ne 'aceb şüret yaratdı şun' ile Allāhumuz
- G. 167/2: Çün irişdüm **yüzüne** buldum sırâtü'l-müstakîm / Āb-ı hayvāna irişdi vardıḡumca rāhumuz
- G. 170/2: Ey hûblaruñ güzidesi rüşen **yüzün** kimi / N'ola eger sefid ola baḡt-ı siyāhumuz
- G. 173/2: **Yüzine** karşı gonce güldiḡiçün / Seher aḡzına urmuş kan oturmuş
- G. 174/1: Ḥaḡ lebünüñden goncenî gülşende ḥandân eylemiş / Lîķ **yüz** nâzûklük ilen anı ḥandân eylemiş
- G. 178/2: Lāle görmüş gül **yüzün** Mecnûn kimi şeydâ olup / Daḡ ara mesken dutup koymuş durur göḡsine daḡ
- G. 178/3: Düşdüḡiçün gül **yüzünden** ayrı bülbül ğam yimez / Kırḡusı andan durur kim yirini bekleye zāḡ
- G. 180/2: Egerçi 'ışkı güneḥ söyler ise kâḡd-i şehîr / **Yüzine** baḡma anuñ çün kılar kināyet-i 'ışk
- G. 180/5: Haṭâyî devlet-i vaşlından ol **yüzi** güneşüñ / Senüñle hem-dem olupdur yakîn ināyet-i 'ışk
- G. 181/3: **Yüzün** devrinde ey gül-çehre gökden / Meh ü hürşid aşılımuşdur mu'allâķ
- G. 183/4: Ol zamāndan berlü kim çeşmüm **yüzünü** görmedi / Yaş gözümünden cārî oldu dem-be-dem seyl-âb tek
- G. 183/5: Yāra ger 'ālem nāzar kılsa Haṭâyî ğam yime / Baḡmaḡ olmaz **yüzine** hürşid-i 'ālem-tâb tek
- G. 184/2: Baḡmanam gül **yüzine** hüsnüñ var iken ey perî / Neylerem nergisini men ol çeşm-i bīmāruñ gerek

- G. 185/1: İstemen cismümde cân ol lebleri cânım gerek / Bir dahı ol ay **yüzün** görsem ki imānum gerek
- G. 186/1: **Yüzüñdür** 'ālemün içre felekde mäh-i tábân tek / Bitüpdür hüsn bağında boyuñ serv-i hürāmān tek
- G. 186/3: Meger kim vahy-i münzeldür kaşuñlan kirpügün zülfün / **Yüzüñ** evrākınuñ üste yazılmış satır-ı Qur'an tek
- G. 189/4: Hālîş oldum tā ki men kan yaş ahtıdum dıdeden / Yumayınca kan ilen olur mı merdüm **yüzi** pāk
- G. 193/5: Tā kim Hātāyī gördi **yüzüñ** ey meh-i Hōten / Şahrā-yı dilde çeşm-i gāzālūñ diler senüñ
- G. 196/2: Ol zamāndan berlü kim **yüzüñ** görüpdür gökde mäh / Gizlenüpdür yeñi ay kaş-ı hilālinden anuñ
- G. 196/4: Yirde bir ay nür **yüzün** 'ālem aña hayrān olup / Ay ü gün bir lem'adur hüsn-i kemālinden anuñ
- G. 198/6: Arı **yüzün** şafhasıdır āyet-i fethün karīb / Harf u nokta ol **yüz** üste hatt u hālüñdür senüñ
- G. 199/4: Tā görmişem **yüzüñ** güneşin ey kamer-likā / Her dem dilinde şemsü duhādur Hātāyīñüñ
- G. 199/6: Tā ağ **yüzünde** çin-i saçuñdur makām-ı dil / İklim-i Rüm u Çin ü Hıtāydur Hātāyīñüñ
- G. 205/2: Götürdün perde **yüzüñden** bi-hamdi'llāh ki ey dil-ber / Seni gördi hacāletden karaldı **yüzi** şeytānuñ
- G. 207/10: Diler dil uğru tek öpe **yüzüñden** / Yine men korharam uyana çeşmüñ
- G. 208/1: Ey şanem **yüzüñde** müşğın zülfüñi dağıtmagil / Bağrımuñ **yüz** dağı üste bir dahı dāğ itmegil
- G. 208/2: Tā **yüzüñi** görmişem divāne oldum derd ile / Zülfüñüzden özge dahı boynuma bağ itmegil
- G. 212/5: Rahm kılğil yağlıguñ götür **yüzüñden** ey şanem / Guşşadan bolmış Hātāyī hāste-dil āşüfte-hāl
- G. 213/3: Zāhid ol **yüzini** divāra dutup el götürür / 'Aşıkūñ maqşudı dıdār ola divār degül
- G. 215/1: Görklü **yüzüñ** 'aşıkı bi'llāh Hudādur yā Resül / Şol mübārek hulkuña cānlar fedādur yā Resül
- G. 216/2: Zulmet ü nür oldı zülfüñlen **yüzüñden** şerm-sār / Leblerüñ şevkinden ol la'l-i Bedahşān münfa'il
- G. 219/1: Lāle tek gülgün niķābı ey şanem **yüzüñden** al / 'Aşık-ı bī-çāreni ancaķ ğam-ı hicrāna şal
- G. 221/1: Dil-berā **yüzüñi** görsem mäh-i tábānum direm / Boyuñı görgeç budur serv-i hürāmānum direm
- G. 223/1: Te'alā şānuhü ekber ki bir nür-i Hudā gördüm / Kaşuñı kıble-gāh itdüm **yüzüñ** şemsü'd-đuhā gördüm
- G. 223/2: Menüm pervin teki çeşmüm giceler uyhusuz kaldı / Sa'adet āsumānında **yüzüñ** bedr-i dūcā gördüm
- G. 223/4: Şeb-i hicrānda ey sālīk hidāyet şem'ine yetdüm / **Yüzüñüñ** āfitābında **yüz** envār-ı şafā gördüm
- G. 224/4: Bir perinün **yüzine** hayrān u zāram cān ilen / Şol leb ü zülf ü ruḥ u hem hatt u hālūñ görmişem
- G. 226/1: Ey perī hüsnüñ senüñ mäh-i münevver görmişem / Ol **yüz** üste ebr tek zülfüñ mu'anber görmişem
- G. 226/4: Bes menüm mülk-i cihānda tāli'üm efrüz ola / Tā senüñ **yüzüñ** kimi bir sa'd-ı ekber görmişem
- G. 227/1: Ol perī kim çeşmi sākī la'li cāmumdur menüm / Kaşı mihrāb u **yüzi** beytül-harāmumdur menüm
- G. 227/2: Dil-berüñ vaşlından ayru istemen her şubḥ u şām / **Yüzi** şubḥumdur velikin zülfü şāmumdur menüm
- G. 229/1: Bātnum hecrüñde cānā dopdolu kandur menüm / El **yüzine** zāhirüm gül kimi hāndāndur menüm
- G. 229/3: Bülbül-i zāram **yüzüñ** bağ u gül-istānum durur / Ol gül-istān üstine zülfüñ şebistāndur menüm
- G. 230/4: Hasretem Ya'ķub tek Yūsuf **yüzine** ey şabā / Tañruñ için bir haber algil nigārumdan menüm
- G. 231/2: Tā ki düşdüm ol nigāruñ meh **yüzi** hicrānına / Derd ilen seyyāre tek her gice bīdār olmuşam
- G. 234/6: Göz midür yā çeşm-i āhū yoḥsa nergis mestidür / **Yüz** midür ol yoḥsa mäh-i āsumānumdur menüm
- G. 235/3: Vakt-i ecel gelürse melek cān için maña / **Yüzüñi** görmedin aña cānum haçan virem
- G. 235/4: Her kim ki gün **yüzüñ** haberini getürse yār / Men aña müjde yir ü gök ü āsumān virem
- G. 235/5: Didi Hātāyī dil-bere lütfüñ nedür maña / Didi **yüzümde** 'aşıkā miñ gül-sitān virem
- G. 237/3: Gül **yüzüñ** evşāfını tā kim işitdüm ey perī / Hüsnüñüñ bağında bir murğ-ı gül-istān olmuşam
- G. 242/2: Saçuñ küfrine olmuşdum giriftār / **Yüzüñi** görgecin imāna yetdüm
- G. 243/3: Rüz u şeb bülbül teki feryād ü zārīdūr işüm / Tā **yüzüñden** ayru düşdüm ey gül-endāmum menüm
- G. 244/3: Bir 'andelīb-i kūy-ı firāk idüm ey şanem / **Yüzüñi** görmege bu gül-istāna gelmişem
- G. 245/4: **Yüzüñi** görmege cān virmedüm çün / Bu işümden be-ğāyet şerm-sāram
- G. 246/3: Cemālūñ tā ki gördüm ey perī-rü / **Yüzüñ** şevkiyle pür-nür oldı gönülüm
- G. 249/2: Bülbül-i zāram **yüzüñden** ayru tākat kılmazam / Kim **yüzüñdür** bu cihān bağında verd-i aḥmerüm
- G. 255/2: Ayda yılda bir gezer gözüm görür **yüzüñ** senüñ / Ey menüm görk ü güvencüm yār senden küsmişem
- G. 259/1: **Yüzüñ** görende ey şanem Allāha şükr idem / Sürtdüm **yüzümni** toprağa dergāha şükr idem
- G. 259/2: Gerçi **yüzüñden** ayruyam ammā hayālūñe / Hicrān şebinde göge baḥup māha şükr idem
- G. 260/3: **Yüzi** gülgül zülfü sünbül gözleri hayrān kimi / Kaşları şol yaya beñzer ol hilālī sevmişem
- G. 271/1: **Yüzüñdür** Ka'be la'lüñ āb-ı zemzem / Ki sensin kıble-gāh-ı her dü-'ālem
- G. 275/2: Evvel ü āḥirde kendü sırrını fāş itmege / Gördi şol kudret **yüzüñ** levhinde çekmişdür raķam
- G. 277/3: Dil **yüzüñ** gördi giriftār oldı zülfüñ dāmına / Bülbül-i şürīde tek zār oldı eyyāmum menüm
- G. 281/2: Tā ser-i zülfüñ senüñ **yüz** üste gördüm ey perī / Sen meni sevdāya şalduñ ey meh-i nā-mihribān
- G. 281/3: Kim senüñ **yüzün** durur hürşid-i ḥāver nisbeti / Kaşlarıñ gözlerüñdür fitne-i āḥir zamān
- G. 281/4: Dün dimişsin kim saña **yüz** gösterüben cān alam / **Yüzüñi** göstermedüñ alduñ revānumdan revān
- G. 283/2: **Yüzüñe** şeytān kimi tā kılmadı zāhid sücüd / Muṭlakā kāfirdür ol getürsün imān yeñiden
- G. 283/6: Mäh ruḥ-sāruñ görüp ikrāra geldi müdde-i / Çün zuhūr oldı **Yüzüñden** nür-ı Raḥmān yeñiden
- G. 289/1: Görmek ister **yüzüñi** 'ışk ile bu cān şimdiden / Ey perī vaşl ile kılğil derde dermān şimdiden
- G. 289/2: Zāhid-i güm-rāha göster **yüzüñ** ey nür-ı İlāh / Tā kim ol kāfir getürsün Ḥaḳka imān şimdiden
- G. 289/4: Tıfıl iken dil-ber diler kim ref'ide **yüzden** niķāb / Zerreni gör kim olur hürşid-i tábān şimdiden

- G. 290/1: Dil-berā gözden cemālūn bir nefes dūr olmasun / Yaşlu çeşmümde **yüzüñden** ayrı hıç nūr olmasun
- G. 291/1: **Yüzüñdür** süre-i Yūsuf dudağūn āb-ı kevserden / Boyuñ tūbā durur ammā saçuñdur sūnbül-i terden
- G. 291/5: **Yüzüñi** süre-i En'ām oħıdı kudretü'llāhdan / Haṭāyī bolmadı bir dem ḥālāş Allāhu ekberden
- G. 292/1: 'Aşık-ı dil-ḥaste gör dil-dāra döndermiş **yüzin** / 'Ālemi tarḥ eylemiş sen yāra döndermiş **yüzin**
- G. 292/2: Hāşeli'llāh kim gönül **yüzin** kapuñdan döndere / Bülbül-i bī-çaredür gül-zāra döndermiş **yüzin**
- G. 292/3: Dönderüp zāhid **yüzin** dīvāra her dem yaş döker / 'Aşıkūn dīvārı yoħ dīdāra döndermiş **yüzin**
- G. 292/4: Yāra döndermiş **yüzin** görgeç rakıbe söyledüm / Ol gül-i ḥandānı gör kim ḥāra döndermiş **yüzin**
- G. 292/5: Dünyede maḳşūdına her kimse **yüzin** dönderür / Bu Haṭāyī sen büt-i 'ayyāra döndermiş **yüzin**
- G. 293/1: Gözlerüm her dem-be-dem ruḥ-sāra döndermiş **yüzin** / 'Aşık-ı bīmārı gör tīmāra döndermiş **yüzin**
- G. 293/2: Gözüñ içmiş kanını 'aşıklarūn olmuş ḥumār / Bağçada gör nergisi gül-nāra döndermiş **yüzin**
- G. 293/3: Vaşla vaşıl olmak için 'aşık-ı dil-ḥasteler / Şıdk ile el götürüp Cebbāra döndermiş **yüzin**
- G. 293/4: Virmişem dellāl-ı 'ışka cānumı behr-i mezād / Sen ḥarīdār olmağa bāzāra döndermiş **yüzin**
- G. 293/5: Bu Haṭāyī ḥastenüñ maḳşūdı şāhuñ **yüzidür** / Zāhid-i bed-baḥtı gör dīvāra döndermiş **yüzin**
- G. 295/1: Cemālūn görelı cān buldum ey cān / **Yüzüñi** nūr-ı imān buldum ey cān
- G. 295/2: **Yüzüñ** derdinde gerçi ḥaste idüm / Vişālūn derde dermān buldum ey cān
- G. 296/3: Ol **yüzi** gül zülfı sūnbül kāmıti serv-i revān / Rūz u şeb dutmış durur çeşmüm kenārında vaṭan
- G. 298/2: Dünyede her kim ki **yüzüñ** gördi 'ālem şāhidur / Tā **yüzüñi** görmişem men daḥı sultānam bugün
- G. 303/5: Bu Haṭāyī didi kim **yüzüñde** gördi Haḳ **yüzin** / Dir ḥayālūñdür senüñ gözden nihāndur sen diyen
- G. 305/6: Güneh-kāruñ günāhından geçerler / **Yüz** üste sürünüp sultāna gelsün
- G. 307/2: Herkese bir **yüz** ile virdüñ murādın dünyede / Hızır olan buldı ḥayātı bildi kim zulmātsın
- G. 310/2: Küfr ü imān sırrını bildüm ki ma'nide nedür / **Yüzümü** döndermişem andan berü Raḥmāna men
- G. 314/4: Bağ-ı cennetdür **yüzüñ** yā ravza-i dāru'n-na'im / Āb-ı kevser mi lebüñ yā nefḥa-i rūḥü'l-emīn
- G. 317/1: **Yüzüñdür** 'arş-ı er-Raḥmān ki her dem Cebrā'il andan / Kelāmu'llāh indürürdi bürḥān u delil andan
- G. 319/2: **Yüzüñi** göstermek için sen cihānuñ ḥalkına / Dürlü dürlü ṭa 'neler ber-āfitāb itmekdesin
- G. 323/5: **Yüzüñ** şem'inde rüşendür 'Aliyyü'l-Murtażā nūrı / Ne bilsün bī-ḥaber Hābil ki ne gelürdi Qābilden
- G. 324/3: Öñden berü ki **yüzüñe** baḥdum be-her tarīk / Bi'llāh ki şerm-sār olubam infı'ālden
- G. 328/1: Dil-berā gördüm **yüzüñ** ḥayrānam ol demden berü / Göz yaşında kan ilen ḡaltānam ol demden berü
- G. 328/3: Zerre idüm gün **yüzüñ** mihrine düşdüm nāgehān / 'Ālem içre şöḥre-i devrānam ol demden berü
- G. 330/1: **Yüzüñ** gördüm senüñ ey yār-ı meh-rū / Gönüller āfeti yā nūr mıdur bu
- G. 330/3: Hābeşdür kim misāfir Rūma düşmiş / **Yüzüñ** şāhnındaki o ḥāl-i Hindü
- G. 330/5: Haṭāyī dir **yüzüñ** ḥurşide nisbet / Sözi rüşen didüm **yüzüñe** karşı
- G. 331/5: **Yüzüñde** zülfüñi gördüm didüm ki / İmānı bağlama zünnāra karşı
- G. 334/2: Zāhirde gerçi derd-i firāk oldu hem-demüm / Bāṭın **yüzinde** yār ile hem-ḥāneyem yine
- G. 334/3: Dünyā **yüzinde** 'ışk ile zāram direm şanem / Bir söylegil ki 'uḳbāda cānāneyem yine
- G. 335/1: Gül **yüzüñ** kim düşmiş ol zülf-i perişān üstine / Bir bulutdur kim düşüpdür māh-ı tābān üstine
- G. 335/5: Bu Haṭāyī **yüzin** üste zülfüñi görgeç didi / Zulmeti gör kim düşüpdür āb-ı ḥayvān üstine
- G. 338/1: Gerçi hecrüñden za'tı ü nā-tüvān oldum yine / Pır ıken **yüzüñi** gördüm nev-cevān oldum yine
- G. 339/3: Tā ki zāhid gördi **yüzüñ** kılmadı hergiz nigāh / Kāfir-i muṭlaḳdur ol kim gelmez ikrār üstine
- G. 340/8: Gül **yüzini** görelı artdı fiğānı kuşlarūn / Lāl ıken bülbüllerüñ şavtı hezār oldu yine
- G. 341/5: Bu Haṭāyī ḥastenüñ kılma müşevveş ḥatırın / Ağ **yüz** üste ol kara zülfüñ perişān eyleme
- G. 343/3: Gerçi güller çoḫ biter 'ālem gül-istānında lık / Gül **yüzüñ** tek bitmemiş hıç gülşen ü bağ üstine
- G. 343/4: Ağ **yüzüñ** üstinde ol zülf-i siyāhuñı götür / Bilmezem ḥamrā gülüñ niçün konar zāğ üstine
- G. 343/5: Bu Haṭāyī ḥaste-dil her dem ümid-i vaşl için / Döşemişdür **yüzini** kapuñda toprağ üstine
- G. 345/3: Ey dil **yüzüñi** ḥāk idegör yār işigüñde / Tā dāmen-i dil-berden anuñ düşe toz üstine
- G. 346/1: Tā **yüzüñ** üstine zülfüñ sāye şalmışdur yine / 'Arızuñ rengi gül-i ḥamrāya şalmışdur yine
- G. 347/3: **Yüzüñ** üste zülfüñi gördükçe muşafıdur direm / Bu ne ḥikmetdür ki yazılmış kara ağ üstine
- G. 349/3: **Yüzüñ** sehminden ol şekker dudağūn / Gül-istāndur gül-i ḥandān içinde
- G. 351/3: 'Aşıkūn ma'sūḳını hem kıblesi hem Ka'besi / Sen **yüzüñi** şāha dönder kıble dīvār isteme
- G. 352/9: Haṭāsız gözlere **yüzi** güneşdür / Yine güneşni pinḥān eyleyen şāh
- G. 355/12: 'Arızuñı zülfüñüz birlen ḥicāb idüp müdām / Ey güneş **yüzüñi** pinḥān itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/16: Perdesinden keşf idüp ey verd-i aḥmer **yüzüñi** / Bülbülü 'ālemde destān itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/2: Kara zülfüñ ağ **yüzüñ** üstinde efşān eyleyüp / Gönlümi ḡamdan perişān itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/21: Ḥālūñı fülül **yüzüñ** gül leblerüñ mül ey şanem / Haṭlaruñdan deste reyḥān itdigün ya'ni ki ne
- G. 355/27: 'İyd-ı **yüzüñ** çün şehā müjgān oḫıylan cānumı / Kaşlarūn yayına kurbān itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 355/28: Ma'den-i **yüzüñde** bir ḥoḳḳa deḥānuñ dūr dişüñ / Leblerüñ tarfını mercān itdigüñ ya'ni ki ne
- G. 356/3: Kanlu yaşumı **yüzüm** üste revān idüp müdām / Rāz-ı pinḥānum hüveydā kıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 356/13: Gül **yüzüñ** evrākını gülşende ḥandān eyleyüp / Bülbül-i maḥzūnı gūyā kıldıguñ ya'ni ki ne
- G. 356/16: Çāk idüp gün tek giribānuñı her dem gözine / Şubḥ-dem **yüzüñi** peydā kıldıguñ ya'ni ki ne

G. 357/1: Ey **yüzün** güldür lebün çün gence hândandır yine / Büy u müyün 'aşık küfr ile imândur yine
G. 357/4: **Yüzünü** zâhid neden seb'a'l-mesânidür dimez / Şafhasında yazılı hem nûr-ı Qur'ândur yine
G. 359/4: Zülfün **yüzün** kenârını dutmuş durur meger / Kâfir çerisi gâret-i imân diler yine
G. 361/6: Hâtâyî tâ seni gördi vücûduñ ser-be-ser gezdi / Çü şâhuñ kulları gördi **yüzün** hâk itdi ol pâyâ
G. 363/5: Velâyet bağınıñ bir meyvesidür / Hâcan **yüze** anı her dest-i kûtâh
G. 364/4: Ger dilerseñ Leylî tek **yüzün** gören Mecnûn ola / Ay teki kaldur niķâbuñ gün tek açın üstine
G. 365/4: İsmi İsmâ'îl ü hem zâtı emîrül-mü'minîn / **Yüzini** görgeç havâric râzıdır daş olmağa
G. 367/1: Kâtı müştâk idüm sen meh-likâyâ / Gönül gördi **yüzün** düşdi hâtâyâ
G. 375/1: Görmek **yüzünü** derde devâdur Hâtâyîye / Karşuñ durmak imdi revâdur Hâtâyîye
G. 377/5: Rûmî **yüzüne** düşgeç ol zülf-i semen-sâyı / Bir müyün virmezmen Mısr u Haleb ü Şâmâ
G. 381/1: **Yüzün** hürşid-i tâbândur felegün mâhı yanında / Dudağın âb-ı hayvândur yañağın çâhı yanında
G. 382/4: Götürgil ağ **yüzünden** kara zülfî / Arada bu hicâb olsun mı böyle
G. 385/1: Ey gönül sıdk ile her kim şâh ilen yoldaş ola / **Yüz** gerek döndermeye her nice kim yol daş ola
G. 390/4: Munca kim gördi seni zâhid **yüzünü** sevmedi / Lâ-cerem ol kâfirün gönlinde imân olmadı
G. 391/1: Dil-berâ gül görmedüm gülşende ruḥ-sârûñ kimi / Mihr ü mâh olmaz felek **yüzünde** didârûñ kimi
G. 392/4: Dâma şaldı cân kuşın şad-pâre kıldı dilleri / Tâ kamer **yüzünde** ol zülfün perîşân eyledi
G. 394/3: **Yüzümü** hâk-i pâ kıluram âsitânuña / Tâ kim dege **yüzüme** sa'âdetlü dâmeni
G. 399/4: **Yüzün** üste göz ilen kaşuñ tâ kim görmişem / Kible-i 'uşşâk içün mihrâb gördüm men seni
G. 400/2: Şanma ancaḥ müşge virdi bu siyeh-rûlîğ saçuñ / Meh **yüzün** kıldı hacîl bağlarda verd-i aḥmeri
G. 404/2: Kevkeb olmışdur menüm çeşmüm cemâlün görmege / Bir nazar doğgil gözüm karşına ey **yüzi** ay
G. 407/2: Sen niçük şun'-ı Hudâsın ey melek **yüzlü** beşer / **Yüzünü** görgeç oḥur 'uşşâk Allâh ekberi
G. 407/4: Çîn çerisi şanasın kim dutdı Rûm iklimini / Tâ **yüzün** gerdine düşdi zülf-i müşk-'anberi
G. 408/1: Ey gül yañağlu leblerüne cân disem yiri / Zülfüne küfr ü **yüzüne** imân disem yiri
G. 409/5: Tâ seni gördi Hâtâyî vâlih ü şeydâydür / Hânsı gozdür Hâk **yüzün** görgeç ki bîdâr olmadı
G. 411/2: **Yüz** ü zülfün menüm imânım aldı / Zihî dîn düşmeni kâfer degül mi
G. 414/2: Zülfünü **yüz** üste gördüm halkalanmış söyledüm / Genc birdür üste niçün yatmış ol şeh-mâr iki
G. 417/4: Götürgil ağ **yüzünden** kara zülfün / Niķâbuñ aç likâ ister Hâtâyî
G. 420/5: Bu Hâtâyî sebze-i haṭṭuñ **yüzünde** görelî / Gözlerinden yaş töker bârân-ı nîsân nisbeti
G. 424/1: **Yüzün** bedr aya beñzer beñzemez mi / Saçuñ sevdâya beñzer beñzemez mi
G. 425/2: Tazarru' eylegil dergâhuña coḥ / Bes andan **yüzine** kılğil nigâhı
G. 426/4: Dilerdi gül **yüzünü** bahs ideydi / Dili dönen kafaya süsen oldu
G. 430/3: Ey sözi datlu **yüzi** gökcek güzeller serveri / Bu cihânda hûblaruñ içinde sen hâķân kimi
G. 433/4: Gönlümi sayd itmek içün gence tek ol serv-i nâz / Bî-hicâb aldı **yüzünden** perdeyi bâz eyledi
G. 435/4: **Yüzün** kitâbı ki heft âyetün beyânıdır / Miyân-ı şüret-i rahmân içinde yir dutdı
G. 437/1: Ey bād şubḥ-dem yüri var ol nigâra di / Ey boyı serv ü **yüzi** gül ü gül-'izâra di
K. 2/5: Ey güneş **yüzlü** seni her kimse kim hâķ bilmedi / Dañla maḥşerde anuñ **yüzi** karadur yâ Nebî
K. 5/1: Cemâlündür senün nûr-ı İlâhî / **Yüzündür** 'âlemün hürşid ü mâhı
K. 8/10: Ca'fer **yüzünü** hârfine **yüz** ders oḥıdum men / Her şüret ile süre-i Rahmân 'Alîdür
K. 10/11: Velâyet bağçesinün bağbânı / **Yüzün** açdı cihânı enver oldu
K. 16/13: Özi Yâsîn dili Tâhâ yañağı Kâf v'el-Qur'ân / Kaşı nûn u saçı ve'l-leyl **yüzi** şemsü'd-ḍuḥâ geldi
M. 2/47: Cıdamnı elümden haşûda yügürt / **Yüzüme** tükürtme leşüme tükürt

yüz çevür-: deyim Vazgeçmek, geri dönmek.

G. 316/4: Mürşid olmuş Hâķ bizüm'çün gel gönül Furķanı gör / Gümreh olup **yüz çevürmez** Hâķ yolından ġâziyân
M. 2/59: Kaçuben **çevürmediler yüzlerin** / Bu yolda fedâ kıldılar özlerin

yüz dut-: deyim Yönelmek.

G. 149/6: Her kim ki a'ma ola bu dergâha **yüz duta** / Şâhuñ ayağı tozı gözine keḥîl durur

yüz göster-: Ortaya çıkmak, belirtmek.

G. 281/4: Dün dimişsin kim saña yüz gösterüben cân alam / **Yüzünü göstermedün** alduñ revânımdan revân

yüz-be-yüz: Yüz yüze.

G. 423/6: Güzel yarum bize **yüz-be-yüz** oldu / Vücüdüm şehrine cân imdi düşdi

yüzi kara: deyim Utanmaz, ayıplı, kusurlu.

K. 2/5: Ey güneş **yüzlü** seni her kimse kim hâķ bilmedi / Dañla maḥşerde anuñ **yüzi karadur** yâ Nebî

yüzine getir-: deyim Utandırmak, mahcup duruma düşürmek.

G. 39/7: Bu Hataýınñ günahın sen **getürme yüzine** / Şâh-ı Merdân şîr-i Yezdân sırr-ı şübhanum meded

yüzlü: ... gibi yüzü olan (sevgili).

G. 3/1: Şanma kim sen gitdün ey ay **yüzlü** cân kaldı maña / Cân senünlen gitdi cism-i nâ-tüvân kaldı maña

G. 43/3: Öyle kim bülbül yiri gülşendür ey gül **yüzlü** yâr / Gönlüme küyuñ maķamı gül-sitân olmış durur

G. 51/1: Hâr boldı yüregüm hecründen ey gül **yüzlü** yâr / Yâr bağrum yarasın gör kim nice hâr anda var

G. 72/1: Eyâ gün **yüzlü** çehreñ aya beñzer / Boyuñ bir serv-i hoş-bâlâya beñzer

G. 341/4: Lebleri devrinde ol gül **yüzlü** yâr uñ dem-be-dem / Goncenî ey bâğbân gülşende handân eyleme

G. 357/6: Anca çekdüm firkatün barmı ey gül **yüzlü** yâr / Yüregümdür gonce-nisbet dopdolu kandur yine

G. 384/6: Hem-demün dâym rakîb olmışdur ey gül **yüzlü** yâr / Handa bir gül bitse lâzımdur yanında hâr ola

G. 392/1: Tâ menüm gül **yüzlü** yâr uñ ‘azm-i seyrân eyledi / Lâle tek hecri yarası bağrumı kan eyledi

G. 400/1: Ey melek şüretlü insân ey güneş **yüzlü** perî / Görmedi ‘âlemde merdüm bir senün tek dil-beri

G. 405/1: Hiç senün tek görmedüm bir dil-ber-i hürî perî / Serv boylu lâle **yüzlü** gonce-leb meh-peykeri

G. 407/2: Sen niçük şun‘-ı Hudâsın ey melek **yüzlü** beşer / Yüzünü görgec oğur ‘uşşâk Allâh ekberi

yüz sür-: deyim Kutsal veya saygın birinin huzuruna çıkarken ayağına doğru eğilmek, saygı göstermek.

G. 24/3: Ger menüm yetmez elüm **sürtem yüzüm** toprağuna / Her şabâh bād-ı şabâ virsün selâm yâ Muştafa

G. 332/1: **Yüzüm sürüp** varuram yâra karşı / Hâbîb ü münis ü dil-dâra karşı

yüzünden: -den dolayı, sebebiyle;(sevgilinin) yüzü, çehresinin aydınlığı vesilesiyle.

G. 16/8: Rûh-ı muşavver oldı **yüzünden** be-âb u gil / Sensin şehâ bu ahsen-i takvîme kîmyâ

G. 70/2: Ey felek dünyâ **yüzinden** devr-i hicrân geçdi çoğ / Ol büt-i nâ-mihribânüm mihribân olmış durur

yüz: Sayı sıfatı yüz sayısı, çokluk ifade eder.

G. 9/5: Miskîn Hataýî vaşl ile **yüz** ıl yaşar müdâm / Bu ‘ömr kim zamânede bir dem durur maña

G. 4/1: Gitdi ol meh-rû yanumdan **yüz** cefâ kaldı maña / Cevr bilmen kim belâ-yı muntelhâ kaldı maña

G. 24/1: Dem-be-dem **yüz** miñ selâm olsun saña yâ Muştafa / Cümle dillerde şafâ senden durur yâ Muştafa

G. 66/3: Bir büsesine cân ü dil ister bahâ şanem / Gerçi birine **yüz** dil ü cânüm bahâ gelür

G. 70/5: Düzedi **yüz** dürlü hâlî bezm için ferrâş-ı şun‘ / Sâkiyâ gel kim cihân bâğ-ı cinân olmış durur

G. 85/1: Göreli ol meh **yüzün** başuma **yüz** sevdâ düşer / Ruhlarıñ mânendi ancañ bir gül-i hamrâ düşer

G. 65/4: N’ola ‘aşıkları öldürseñ ey dost / Lebün bir büsesi **yüz** hün-bahâdur

G. 138/4: Ruğ-sâr uñ görürse meh-i âsumân bugün / Ol dem **yüzini** yire dutup şerm-sâr olur

G. 146/6: Sen bilürsin bendenün hâlin ne bilsün bilmeyen / Bir midür yâ **yüz** midür yâ miñ midür bazar bir

G. 162/4: Ey **yüz** ıl mürdesi sen Allâha şükr it dur yüri / ‘İsi-i dem-sâz geldi nefha-i cân devridür

G. 179/3: Kim ki **yüz** miñ mekr ile kıldı meni senden cüdâ / Yüz belâya ol giriftâr olmadı hayf oldı hayf

G. 203/4: Dil ara ‘aşıklıkum pinhân iken sen ey perî / Halk ara sen anı **yüz** dillerde destân eyledün

G. 208/1: Ey şanem **yüzünde** müşğîn zülfünü dağıtmagil / Bağrımuñ **yüz** dağı üste bir dağı dag itmegil

G. 271/6: Meni sürme kapuñdan aşinâyam / Ki yâd olmaz saña **yüz** ılda mahrem

G. 285/4: Dün dimişsin isterem bir büseme **yüz** cân bahâ / Ol metâ‘a menden özge hîç harîdâr istemen

G. 289/3: Gamda zülfün tek perîşân oldı ol nikbet rakîb / Yüz sa‘âdet bendeye görsetdi devrân şimdiden

G. 302/5: Kıl sağ bu hâk-i pâyuña bir kez nazar n’ola / Şalmaz mı hâke **yüzini** hürşîd ü ay olan

G. 311/4: Bir gönül avlar isen **yüz** Mekke varmış kimidür / Bir gönül incitseñüz **yüz** Ka‘be vîrândur bugün

G. 313/3: Firkatün ger kılmaya bağrumda **yüz** miñ pâreler / Bes menüm gözüm yaşınıñ rengi kan olmış neden

G. 337/3: Ger **yüz** ıldan sonra bir kez kabrüm üste gelse yâr / Yâr ile kabrüm içinde üstühânüm söyleşe

G. 346/4: Şâdam andan berlü kim hecründe olmışmen mukîm / Yüz melâmet bu dil-i şeydâya şalmışdur yine

G. 347/1: Yâr ‘ışkuñ bağrımuñ tâ çekdi **yüz** dag üstine / Âteş-i hecrün bu dağ uñ çekdi bir dag üstine

G. 354/4: Yüz kez ölsem dünyede bir dem maña yoğdur vişâl / Firkatünde ‘ömrümi bād itdigün ya‘ni ki ne

G. 355/8: Ger **yüz** ıl küyünde cân vir meyli yoğ her dem saña / Ey gönül sen munca efgân itdigün ya‘ni ki ne

G. 364/1: Çiy düşüpdür çîn saçuñdan **yüz** tümen çîn üstine / ‘Anberîn çîn çîn düzetmiş müşk-i pür-çîn üstine

G. 378/1: Çeşm-i mestün ey perî çün susamışdur kanuma / Dem-be-dem **yüz** katre hün-efşân ider dâmanuma

G. 406/4: Senün **yüz** kıymetin bir pula düşdi / Bu dürr-i pür-bahâlar yahşı geldi

G. 430/4: Müdde‘îni koymagil kapuña nâ-mahrem durur / Cânına her demde **yüz** la‘net anuñ şeytân kimi

K. 8/10: Ca‘fer **yüzünü** harfine **yüz** ders oğıdum men / Her şüret ile süre-i Rahmân ‘Alîdür

yüz miñ: Yüz bin sayısı, çok fazla olduğunu ifade etmek için kullanılmış.

G. 50/3: Yezidün leşkeri **yüz miñ** olursa / Velâyet leşkerinden bir yeterdür

G. 50/9: Çü rahmet yağmurı irdi zemîne / Ki her bir gâzi **yüz miñ** nâm-verdür

- G. 55/1: Ruḥlarıñ muşḥaf nigārā ḥaṭlarıñ i' rāblar / Baḥdum ol yüzden maña feth oldu **yüz miñ** bāblar
G. 66/1: Her şubḥ-dem ki kūy-ı şanemden şabā gelür / Ğam-gīn göñül maḳāmına **yüz miñ** şafā gelür
G. 124/2: Başum ḳurbān yolında mürşid-i Ḥaḳ / Nice **yüz miñ** teki cāna kıyan var
G. 134/3: Görmedi bir kez günāḥ ol şāḥ-ı ḥübān āḥ kim / Öğrenüpdür kim maña her laḥza **yüz miñ** nāz ider
G. 141/5: Ḥaṭāyī nazm-ı eş'āruña **yüz miñ** āferīn gelsün / Ki 'āḳiller ḥayālinden degül dīvānelerdendür
G. 146/13: Bu dükān **yüz miñ** dükāndur Ḥaḳ dükānidur velī / Şehr birdür kār birdür asılırsan dār bir
G. 151/7: Var cihān düşmen ola **yüz miñ** eger kār eylemez / Ey Ḥaṭāyī aña kim faẓl-ı İlāhī yārdur
G. 156/2: Cān-ı şīrīnüm firāḳ u hecr ile bolmış za'īf / Şimdi **yüz miñ** ḥasret ile vaşl-ı cānān ārzular
G. 176/5: Bu Ḥaṭāyī gizlemişken kipriḡüñ peykānını / Zāhiren baḡrında **yüz miñ** zaḥm-ı peykān oldu fāş
G. 179/3: Kim ki **yüz miñ** mekr ile kıldı meni senden cüdā / Yüz belāya ol giriftār olmadı ḥayf oldu ḥayf
G. 195/3: Göñlüme cem' oldu **yüz miñ** dürlü sevdā-yı siyāḥ / Gül yüzüñ üstinde tā zülfüñ perīşān eyledüñ
G. 247/2: Ger vücūdum ḳabr içinde **yüz miñ** ıl ḳalsa müdām / Çıḡmaya bu nār-ı 'ışḳuñ üstüḡ'ānumdan menüm
G. 269/4: Göñlüme **yüz miñ** ḥayālāt-ı müşevveş nūr virür / Ol büt-i ārām-ı cānı gāḥ gāhī görmişem
G. 333/2: İşigüñde senüñ her gice ey şāḥ / Sürer **yüz miñ** şafālar dürlü dürlü
G. 367/2: Şu demden kim senüñ gördüm cemālün / Giriftār olmuşam **yüz miñ** belāya
G. 375/7: Sensiz dirilmek 'āşıḳa **yüz miñ** belā imiş / Ölmek senüñ yoluñda şafādur Ḥaṭāyiye
G. 396/3: Geldi **yüz miñ** dürlü sevdā-yı perīşān başuma / Ḥanda gördi gözlerüm ey ṭurra-i Hindū seni

yüz dürlü: Yüzlerce, pek çok.

- G. 318/2: Zülf ü ḥālünden açıldı göñlüme **yüz dürlü** bāb / Bilmişem 'ayne'l-yaḳīn senden hidāyetdür bugün

Z

Zābil: Zabulistan, İran ile Afganistan toprakları arasında kalan bölge.

G. 323/1: Ruḥ u zülfün ki bâc almış bugün Keşmîr ü Kâbilden / Getürmüş ‘anberîn büyü Hıttâ vü Çîn ü **Zābilden**

za‘f: Arıklık, zayıflık, dermansızlık, kuvvetsizlik.

G. 127/2: Gerçi Ya‘kûbî za‘îf itdi firâkı Yüsufün / **Za‘f** içinde ol daḥî men nâ-tüvândan yaḥşıdur

zâğ: Karga, rakip. Karganın rengi siyah olduğu için geceye benzer (İP).

G. 147/2: Gül-i hoş-bû var iken elüm tikene sürtmeyem / Kebk-i ra‘nâ var iken **zâğ** şikâr itmek m’olur

G. 148/3: Ehl-i Hakkâ cân fedâ kıl cehl ile olma refîk / Çün ‘anâdil var iken **zâğ** şikâr itmek nedür

G. 178/3: Düşdüğüçün gül yüzünden ayru bülbül gam yimez / Korhusı andan durur kim yirini bekleye **zâğ**

G. 208/3: Şol kâra yüzü rakîbî koyma küyun gerdine / Haste bülbülnün maḳâmın mesken-i **zâğ** itmegil

G. 299/7: Çün Hattâyîdür bugün gül-zâr-ı vahdet bülbülü / Daḥî ol **zâğ**-ı siyeh gül-zâra söyleñ gelmesün

G. 343/4: Ağ yüzün üstinde ol zülf-i siyâhuñı götür / Bilmezem hamrâ gülün niçün konar **zâğ** üstine

G. 433/2: **Zâğ** düşmez nâle vü feryâd kılmak bî-hayâ / Özini çün nisbet-i murğ-ı hoş-elḥân eyledi

zâhid: Kaba sofı, Allah’ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte şüpheli şeylerden de kaçınan kişi. Sarı kalıplı bilgi ile bağlıdır, hayatın acemisidir. İmandan hakikata ulaşamamıştır ve samimiyeti yoktur (İP).

G. 5/4: **Zâhid** korıma sen meni peymânenen bugün / Rûz-ı ezelde yâr ile peymân yeter maña

G. 6/4: **Zâhid** öğünme tâli‘i sa‘dum diyüp yüküş / Sen var işüne baht-ı siyâhum yeter maña

G. 7/2: Mescide varmak ne hâcet didüm ey **zâhid** saña / Rûy ilen zülfî anuñ küfr ile imândur maña

G. 35/3: Öğme ey **zâhid** maña rızvân u cennet bağını / Kim anuñ yârum yüzü tek bir gül-i hamrâsı yoḥ

G. 64/5: Hûblara bahmağda **zâhid** ger günâh oḥur velî / Ol günâhlar ‘âşıkâ ‘ayn-ı şavâb itmiş durur

G. 68/4: ‘İşkâ dil virdün diye cevri itme ey **zâhid** maña / Cân virür ma‘şûkâ dâyim ‘âşık-ı kallâşlar

G. 87/4: **Zâhid**-i güm-râh kim dîvâra eyler secdeni / Ol güneḥ-kâr öyle şanur kim sevâb üstindedür

G. 89/2: Hûblar yüzine bahmağı **zâhid** eydür günâh / ‘Âşıklar ol günâhı hemîşe sevâb oḥur

G. 96/2: Dün didi **zâhid** maña niçün gönül virdün aña / N’eyleyim görgeç yüzünü ihtiyâr elden gider

G. 112/7: **Zâhid** aydur ey Hattâyî raht u destârûñ hânî / Koymışam mey çün girev mey-hâneler küncindedür

G. 121/3: **Zâhidün** giydüğü şûf u sıkarlât / Fakîrün giydüğü şâl anda n’eyler

G. 128/3: **Zâhidün** cevrinde ger vîrân olursa mülk-i dil / Gam degül cânâ çü vaşluñdan yine ma‘mûr olur

G. 133/3: Gözleri devrinde mest oldu dudağı bâdeden / **Zâhidi** mey-hânenen gördüm şarâb almış gelür

G. 133/4: Şûfî-i bî-çâre hem ḥâlin görüp ol **zâhidün** / Şoḥbetin germ itmege çeng ü rubâb almış gelür

G. 141/4: Haber dutmaz ḥaḳîkatden riyâyî **zâhidün** fehmi / Anuñ fikri ‘acâyib kıssa-i efsânelerdendür

G. 146/2: Ehl-i ‘işkuñ ma‘nî-i zât u şifâtı bir durur / Âdeme kıl secde **zâhid** olmagil inkâr bir

G. 151/5: Her kimün ‘âlemde bir dil-ḥâhı vardur dostdan / **Zâhidün** ârzûsı cennet ‘âşıkun dîdârdur

G. 160/2: **Zâhidün** yiri mesâcid zıkr ü tesbîḥ itmege / ‘Âşıkun mey-hânede ibni fûlân küncindedür

G. 183/3: Ger namâzum fevt ola **zâhid** maña ta‘n itme kim / Yâr kaşıdır maña mescid teki mîhrâb tek

G. 207/3: Giyüpdür qararı **zâhid** kimi ol / Mey içmekdür işi rindâne çeşmün

G. 213/3: **Zâhid** ol yüzünü dîvâra dutup el götürür / ‘Âşıkun maḳşûdı dîdâr ola dîvâr degül

G. 259/3: Ger rind ü ger melâmetem ü ‘âşıkam velî / Her dem baḥanda **zâhid**-i güm-râha şükr idem

G. 283/2: Yüzüne şeytân kimi tâ kılmadı **zâhid** sücûd / Muṭlakâ kâfîrdür ol getürsün imân yeñiden

G. 286/5: Bu Hattâyî hasteni dîvâne **zâhid** mest oḥur / ‘İşkuñuz cânumdan ol bir laḥza ḥüşyâr olmasun

G. 289/2: **Zâhid**-i güm-râha göster yüzün ey nûr-ı İlâh / Tâ kim ol kâfir getürsün Hakkâ imân şimdiden

G. 292/3: Dönderüp **zâhid** yüzün dîvâra her dem yaş döker / ‘Âşıkun dîvârı yoḥ dîdâra döndermiş yüzün

G. 293/5: Bu Hattâyî hastenün maḳşûdı şâhuñ yüzüdür / **Zâhid**-i bed-baḥtı gör dîvâra döndermiş yüzün

G. 339/3: Tâ ki **zâhid** gördi yüzün kılmadı hergiz nigâh / Kâfir-i muṭlakdur ol kim gelmez ikrâr üstine

G. 357/4: Yüzünü **zâhid** neden seb‘a‘l-mesânîdür dimez / Şafḥasında yazılı hem nûr-ı Qur‘ândur yine

G. 376/5: Reh-nümâdur bu Hattâyîñün kelâmı reh-nümâ / Men kuca **zâhid** kuca sözi ḥattâdur gönülme

G. 383/3: Mîhrâbı var o **zâhidün** ammâ ki ‘âşıkâ / Ma‘şûkunuñ ayağı izi kıblegâh ola

G. 383/5: Başdan ayağa bende Hattâyî ḥattâludur / **Zâhid** ḥaçan ki hûbları sevmek günâh ola

G. 390/4: Munca kim gördi seni **zâhid** yüzünü sevmeydi / Lâ-cerem ol kâfirün gönünde imân olmadı

G. 404/3: Ol mehün ‘ışkına düşdüm ta‘ne kılma **zâhidâ** / Kaçmazam ‘ışkuñ yolından çün maña Hakk kıldı tay

G. 424/4: **Zâhidün** kargışı ‘âşık ḥaḳında / Yalan da‘vâya beñzer beñzemez mi

K. 12/7: Ḥadîs ü va‘z-ı Qur‘ândan ne bulduñ gelgil ey **zâhid** / İmâmuñ ismi Qur‘ândur ḥadîs Allâhu ekberdür

K. 12/9: Behîşt isterseñ ey ‘ârif be-yâd it meclis-i rindân / Ḥaḳun dîdârı ey **zâhid** ne cennâta müyesserdür

T. 4/2: Pür-günâhum ta‘ne kılma **zâhidâ** / Bendesinün Ḥakk bilür a‘mâlinı

zâhidâ: Ey zâhid!

- G. 42/3: **Zâhidâ** sen fâriğ ol âhumdan ikrâh eyleme / Kim menüm bağrumda çoğdur gamzelerden yâreler
G. 57/1: ‘Âşik iseñ gel berü kim cân-ı cânân mendedür / **Zâhidâ** pes handasın kim nür-ı îmân mendedür
G. 101/5: Bu Hâtâyî şî‘rine münkir neden sen **zâhidâ** / Âteş-i ‘ışkuñ nişânı odlu güftârındadır
G. 188/3: **Zâhidâ** lâf itme kim ma‘nâda lâf iden kişi / Ma‘rifet meydânına merdâne hoş gelmek gerek
G. 227/5: Bu Hâtâyîñün sözine münkir olma **zâhidâ** / Bir perîñün hüsni vaşında kelâumudur menüm
G. 294/3: **Zâhidâ** çoğ ta‘ne kılma mezheb-i ‘âşıklara / Sen çü dîvâr ehlinin men ‘âşıkam dîdâr için
G. 325/5: Hâk te‘âlâ sırrını ey **zâhidâ** sen kılma fâş / Bu Hâtâyî zâhir ü bâtında bilmişdür yakîn
G. 388/3: **Zâhidâ** virme naşîhat ‘ışkı men terk eylemen / Va‘z ilen qorğudmagil imrüz u ferdâdan meni

zâhir: Bir şeyin görünen tarafı, dış yüzü, dış görünüşü. Karşıtı: bâtın; görünen alem.

- G. 18/5: Men câhil ü nâ-dâniyam ol hüsni için hayrânıyam / Tâ genc iken pinhân idüm şimdi göründüm **zâhirâ**
G. 20/4: İstemem **zâhirde** fâş olmak anuñçün gözlerem / Mihr-i ‘ışkuñ râzını ey yâr ilhâm it maña
G. 40/7: Yirde gökde isteyen şol kör münâfıklar seni / **Zâhir** ü peydâ imişsin yâ ‘Alî senden meded
G. 87/2: Gün teki yüzün cihânda **zâhir** olmuşdur velî / Bu ‘acib kim bendeden dâyim hicâb üstindedür
G. 108/3: Rüz-i mahşer koparan cânâ kıyâm-ı kâmetün / Fitneler **zâhir** kılan ol çeşm-i mekkârün durur
G. 169/1: Kabâ-yı fakr u fenâdur kumâş-ı fâhirümüz / Ğarîk-i bâde-i ... libâs-i **zâhirümüz**
G. 169/3: Hudâya şükr ‘aceb râhat u şafâmız var / Bir oldı dost gamuñdan derün u **zâhirümüz**
G. 229/1: Bâtnum hecründe cânâ dopdolu kandur menüm / El yüzine **zâhirüm** gül kimi handândur menüm
G. 318/4: Hâk bilür mihr-i vişâlün ey perî men ‘âşıka / Zâhir ü bâtında genc-i bî-nihâyetdür bugün
G. 334/2: **Zâhirde** gerçi derd-i firâk oldı hem-demüm / Bâtn yüzinde yâr ile hem-hâneyem yine
G. 352/8: Güneş tek **zâhir** olmuşdur gözinde / Cihân bağın gül-istân eyleyen şah
K. 1/3: Cümle-i ‘âlemde sen günden dağı **zâhir** velî / Dilde dâyim adını settâr iden Perverdigâr
K. 4/10: **Zâhirde** gerçi şüretün oldı beşer velî / İnsân demek me‘âniye olmaz revâ seni

zâhir ol-: Açığa çıkmak, meydana çıkmak, görünür olmak.

- G. 162/3: Şâh-ı ‘âlem **zâhir oldı** çekdi leşker harb için / Esb ü şemşîr gürz ü nîze merd-i meydân devridür
K. 19/1: **Zâhir oldı** gerçi mühr-i hâtem-i peygamberî / Hâk velâyet serveri kıldı İmâm-ı Hayderi

zâhir ü bâtın: Görünen ve görünmeyen.

- G. 161/1: Mazhar-ı sırr-ı Hudânuñ câvidânı şahdur / **Zâhir ü bâtın** ‘Alî kudret mekânı şahdur
G. 325/5: Hâk te‘âlâ sırrını ey zâhidâ sen kılma fâş / Bu Hâtâyî **zâhir ü bâtında** bilmişdür yakîn
G. 432/2: Evvel ü âhir ‘Alîdür **zâhir ü bâtın** ‘Alî / Hüküm idüp şaldı ayağa Rûm u Şâm u Berberi
G. 438/4: Her havâric sırruña bildüm ki idrâk eylemez / **Zâhir ü bâtında** sen mu‘ciz-nümâsın yâ ‘Alî
K. 14/8: Evvel ü âhirde sensin **bâtın u zâhirde** sen / ‘Akl-ı kâmil dâniş-i bisyâr sensin yâ ‘Alî

zâhiren: Açık, belli bir şekilde, açıkça, açıktan açığa, görünür bir şekilde.

- G. 176/5: Bu Hâtâyî gizlemişken kipriğün peykânını / Zâhiren bağrında yüz miñ zahm-ı peykân oldı fâş

zâhir-perest: Dış görünüşe çok önem veren.

- G. 287/5: Bu Hâtâyî sözine dağ dutma ey **zâhir-perest** / Tâ ezel ta‘lîm alupdur ol hâkîm üstâddan

zahm: Yara.

- G. 50/10: Yezîde **zahm**-ı seyf ü tîr ü hançer / Başından gitmeyen tîğ u teberdür
G. 176/5: Bu Hâtâyî gizlemişken kipriğün peykânını / Zâhiren bağrında yüz miñ **zahm**-ı peykân oldı fâş
K. 15/4: Hasan hulûk-ı ‘azîm oldı çü ol Mehdî kerîm oldı / Velîkin **zahm**-ı şemşîre Hüseyin-i Kerbelâ geldi

zahm-nâk: Yaralı.

- K. 15/2: Münâfıklar helâk oldı Yezîdler **zahm-nâk** oldı / Yine ‘âlemlerün şahı ‘Aliyyü’l-Murtażâ geldi

zahmet: Sıkıntı, eziyet, güçlük, zorluk.

- G. 8/3: Munca kim derdünde **zahmet** çekmişem ey bî-vefâ / Çünki sendendür bu zahmet cümle rahmetdür maña
G. 104/1: Bu menüm cismümdeki **zahmetlerimni** cân bilür / Maña hicrân n’itdügin ol dil-ber-i cânân bilür
G. 221/3: **Zahmet**-i derdün gönülde ‘ayn-ı dermândur maña / Cân dimen mihrüñi tende bil ki cânânım dîrem
G. 222/1: Dil-berâ hüsni ruhuñ gül-zâr-ı cennet bilmişem / Her ne kim **zahmet** görürsem ‘ayn-ı rahmet bilmişem
G. 285/2: İsterem kim men çekem derd ü firâkuñ **zahmetin** / Menden özge ‘ışkuñuzda kimse bîmâr istemen
G. 342/4: Râhat-ı vaşluñ umarken geldi hecrün **zahmeti** / Ey perî niçün koyarsın derdi dermân üstine
M. 1/8: Bugün dergâha geldüm eyle rahmet / Maña çekdürmegil sen dañla **zahmet**

za'if: Güçsüz kuvvetsiz.

- G. 58/2: Tabībümdür menüm rûhum revānum / **Za'ifem** hasteyem dermān anuñdur
G. 127/2: Gerçi Ya'kûbı **za'if** itdi firākı Yūsufuñ / **Za'if** içinde ol dañı men nā-tüvāndan yañşıdur
G. 156/2: Cān-ı şırīnüm firāk u hecr ile bolmış **za'if** / Şimdi yüz miñ hasret ile vaşl-ı cānān arzular
G. 368/4: Kıldı sevdā ile peyveste **za'if** ey mäh-ı nev / Tenümi şol ham-ı ebrü-yı hilālūñ bu gice
G. 398/2: Hasretinden kaddinūñ öyle **za'if** olmuş söğüt / Yel esende titreşür bu cism-i bīmārum kimi

zākir: Anan, zikreden (kimse).

- G. 61/3: **Zākirem** zıkr eylerem gönlümde Hākdan özge yoñ / Nāţıkam nuţk-ı hidāyet gel habıbu'llāhı gör

Zāl: Ak sakallı, ihtiyar kimse; doğduğu zaman saçları, kirpikleri ve kaşları bembeyaz olduğu için meşhur İran pehlivanı Rüstem'in babasına lakap olmuştur.

- G. 306/2: Ferīdün Hüsrev ü Cemşid ü Dahhāk / Ki Rüstem **Zāl** u hem İskenderem men
M. 2/35: Dirīgā bu demde diri olsa **Zāl** / Göreydi niçükdür ğanımlıgda hāl

zalūmen: Zulm ederek.

- Mus. 1/47: Diline şafā-yı nüzül eyleyen / Hāsudı **zalūmen** cehül eyleyen

zamān: Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre, vakit.

- G. 1/4: Gül yañağūñ dil-berā bes tāze terdür her **zamān** / Kanlu yaşumdan töker her dem gözüm bārān aña
G. 7/5: Ey Hātāyī çün saña Hākdan nazardur her **zamān** / 'Işkuñ ilen ol hayātuñ bağ-ı rızvāndur maña
G. 46/1: Dil-berā sencileyin bi'llāh ki yārum yoñ durur / Bir **zamān** sensiz menüm sabr u qarārum yoñ durur
G. 56/1: Her **zamān** kim qarşuma ol dil-ber-i meh-rū gelür / Cānuma bir ot düşer bu dilūme yā hū gelür
G. 74/4: Āb-ı çeşmümden hayālūñ bir **zamān** eksilmesün / Kim anuñ 'aksi gözümde tütüyā nisbetlüdür
G. 82/5: Bu Hātāyīnūñ kelāmını iştirse her **zamān** / Ol Hātāylan Çin ili her dem-be-dem berhem düşer
G. 92/3: Çoñ **zamāndur** gonce tek bağrumnı pür-hūn eyledüñ / Leblerüñi gül teki hāndān iderseñ vaqtidür
G. 113/3: Ol **zamāndan** berlü kim gitdi veh ol şırīn-zebān / Tütüñüñ telh oldı ağzı la'l-i şekker-bāra var
G. 123/5: Devlet-i vaşluñ diler miskīn Hātāyī her **zamān** / Hāk-i pāyuñ tek maķāmı āsitān üstindedür
G. 124/8: Menüm hālüm şehe 'arz itmek için / Yüri bād-ı şabā sen bir **zamān** var
G. 183/4: Ol **zamāndan** berlü kim çeşmüm yüzüñi görmedi / Yaş gözümde cāri oldı dem-be-dem seyl-āb tek
G. 196/2: Ol **zamāndan** berlü kim yüzüñ görüpdür gökde mäh / Gizlenüpdür yeñi ay kaş-ı hilālinden anuñ
G. 216/6: Ol **zamān** kim dil-berüm bustāna girdi seyr için / Kāmetinden oldı her serv-i hūrāmān münfa'il
G. 237/2: Tā firākūñdan gönül mecrüh olupdur her **zamān** / Dem-be-dem der-nāle vü feryād ü efgān olmuşam
G. 243/5: Bu Hātāyī dünyede hüşyār olmaz bir **zamān** / Tā kim ol peymāne-i la'lūñ durur cānum menüm
G. 380/5: Digil gönlin telāş almış gözi nūrını yaş almış / Döğer gögsine daş almış şanem dir her **zamān** söyle
G. 427/5: Her **zamān** zārī kılar miskīn Hātāyī yār için / Öyle kim Yūsuf için ol pır-i Ken'ān ağladı
G. 436/2: Çoñ **zamāndur** ben de müştākam cemālūñ şem'ine / N'ola görsem yā Rab ol şem'-i cemālūñ bir dañı
G. 439/6: Vaşfuñı söyler Hātāyī şükr idüp eyler niyāz / Ol **zamāndan** kim aña kıldıñ işāret yā 'Alī
K. 16/3: Zemīnlerde **zamānlarda** şalāhü'l-hayr maķdemdür / Feleklerden meleklerden hezārān merhabā geldi

zamāne: Yaşanılan zaman, devir.

- G. 9/5: Miskīn Hātāyī vaşl ile yüz ıl yaşar müdām / Bu 'ömr kim **zamānede** bir dem durur maña
G. 38/2: Meni yārdan ayırdı bed **zamāne** / Zamāne gerdişinden dād u feryād
G. 56/4: Cānumı kurbān kılardum yolına ol dil-berüñ / Ol **zamāne** kim diyeler ol büt-i meh-rū gelür
G. 130/3: Susamış lebüñe Hızır-ı **zamāne** / Suvargil çeşme-i hayvān senüñdür
G. 144/7: Udabilmez munı devr-i **zamāne** / Ki bir oynayıcı nerradı vardır
G. 182/1: Men görmedüm **zamānede** hüsnüñ kemālī tek / Bu cāna mūnis olmadı mihrüñ hayālī tek
G. 187/5: **Zamāne** şā'irinde görmedüm hiç / Hātāyī bülbül-i güyā senüñ tek
G. 198/5: Ey Süleymān-ı **zamāne** 'aşıkun sor hālī ne / Kim kapuñda mūr nisbet pāy-mālūñdur senüñ
G. 257/4: Hızır zinde ile İsi-i Meryem / **Zamāne** ehlinüñ İskenderiyem
G. 297/5: Tā kim Hātāyī gördi anuñ çeşm-i mestini / Hayrān durur ki göz de bilemez **zamānesin**

zār: Ağlayan, inleyen; zayıf, dermansız; ağlama, inleme.

- G. 4/4: Sen gidenden berlü anca **zār** u efgān itmişem / Yir ü gök ins ü melek cümle bañakaldı maña
G. 27/2: Firkat-ı 'ışkuñda ey gül-çehre **zār** u giryeden / Kanlu yaşum Hāk bilür çizgindürür hem āsiyāb
G. 29/2: Men ol Ya'kūba nisbet **zār** boldum / Cemālūñ Yūsuf-ı Ken'āndur ey dost
G. 41/6: Der-beyābān-ı taħayyür kalmışam bī-hurd u h'āb / Vālih ü ser-geşte vü hayrān u **zār** u müstemend
G. 49/2: Hüsnüñi tā görmişem bir bülbül-i **zār** olmuşam / Çün maña kūyuñ maķāmı gül-sitān olmuş durur

G. 94/3: Rüz u şeb bes kim kıllur bülbül figân u **zârlıg** / Tâ gül-istânda lebûn tek bir gül-i handân durur
G. 96/3: Bülbülâ gül devridür efgân ider çoğ murğ-ı **zâr** / Nâle kıl oturma vakt-i merğzâr elden gider
G. 106/1: Ey şanem 'ışkuñda her dem bu gönül bîmârdur / Öyle kim bülbül dağı bā- 'ışk-ı gülden **zârdur**
G. 113/1: Ey şabâ bu 'aşık-ı dil-ğasteden dil-dâra var / Bülbül-i **zâruñ** dilinden gülşen ü gül-zâra var
G. 122/2: Fırkatûñ derdinde dâym haste cānum boldı **zâr** / Şerbet-i la'l-i lebûn bu derdümün dermânıdur
G. 152/4: **Zârı** kıl bülbül kimi çāk it yağanı gül kimi / Şol ezelden yâr-ı hem-dem 'ahd ü peymân ayrılır
G. 164/1: Tâ düşüpmen 'ışkuña hecrûñde men **zâram** henüz / Dâm-ı zülfün bendine murğ-ı giriftâram henüz
G. 184/4: Murğ-ı bağ-ı 'ışk iseñ ebsem oturma cân kuşu / Dil-berün küyında dâym nâle-i **zâruñ** gerek
G. 191/6: Ey Hâtâyî andan özge kimseye yoğdur ümîd / Nâle-i **zârum** menüm ol yâra göndermek gerek
G. 194/2: Derd-i firâk içinde katı **zâram** ey şanem / Bir gün ola ki rüz-ı vişâlün görem senün
G. 211/5: Dil-ber aydur ey Hâtâyî miñnetümnden çekme ğam / Kim durur 'ışkımda ol **zâr** u dil-efgârum degül
G. 224/4: Bir perîñün yüzine hayrân u **zâram** cân ilen / Şol leb ü zülf ü ruh u hem hât ü hâlün görmişem
G. 231/1: Ol perî 'ışkına men cāndan giriftâr olmışam / Kim firâk u miñnetinde rüz u şeb **zâr** olmışam
G. 245/1: Cemâlün gülşeni'çün merğ-zâram / Neden kim hasretünnden murğ-ı **zâram**
G. 250/5: Didüm ey dil-ber Hâtâyî kim durur küyünde **zâr** / Didi bir hayrân u vâlih nâ-tüvānumdur menüm
G. 262/2: Bülbül-i mestem şehâ bîmâr u **zâram** rüz u şeb / Ārzü-yı gül ğamından hâra muhtâc olmışam
G. 273/1: Ğarîbem 'aşıkam tenhâ vü **zâram** / Dilerem bir dağı ol yâra varam
G. 273/6: Gehî firâk gehî miñnet gehî **zâr** / Gehî ğam-hâne küncinde duraram
G. 277/3: Dil yüzün gördi giriftâr oldı zülfün dāmına / Bülbül-i şürîde tek **zâr** oldı eyyāmum menüm
G. 278/1: Cānâ men isterem ki esîr-i kemend olam / Bîmâr u **zâr** u haste-dil ü müstmend olam
G. 334/3: Dünyâ yüzünde 'ışk ile **zâram** direm şanem / Bir söylegil ki 'uqbâda cānāneyem yine
G. 344/1: Ey ki hecrûñ bendeni **zâr** itdi kayğular bile / Çeşm-i fettānuñ görüp hayrānam âhûlar bile
G. 352/2: Meni rüsvâ idüp şaldı cihāña / Ğam ilen **zâr** u giryān eyleyen şâh
G. 380/2: Digil bir **zâr** u bî-çâre senün hecrûñden âvâre / Meni gönderdi sen yâre özidür nâ-tüvān söyle
G. 398/3: Tâ ki dün meclisde ney feryâd ü nâlem dinledi / Ağlaşur bağrın delüp bu nâle vü **zârum** kimi

zâr u giryân: İnleyip ağlayan.

G. 57/7: Ya 'kûbî gör **zâr u giryân** Yûsuf-ı Ken'ân için / Men ki künc-i halvetem uş Mısr-ı sultân mendedür
G. 243/1: Men seni cāndan severem ey dil-ārāmum menüm / Şol sebebeden **zâr ü giryân** geçdi eyyāmum menüm
G. 304/1: Ey meni hicrân elinde **zâr ü giryân** eyleyen / Çeşmümi giryân idüp bağrumnı büryân eyleyen

zâr u mehcür: Ağlayan ve ayrı düşen; ağlayarak sevgiliden ayrı kalmak.

G. 290/4: Tâ ki senden ayru düşdüm görmedüm şabr u karar / Hiç 'aşık dil-berinden **zâr u mehcür** olmasun

zâr ü nizâr: Zayıf ve inleyen.

G. 166/2: Ahvâlümü sorarsa menüm ol cefâlu yâr / **Zâr ü nizâr** ü haste vü âvâre söyleñüz

zâr zâr: Hazin hazin, yanık yanık, (sesle) ağlaya ağlaya.

G. 51/2: Varma yanumdan menüm ey hecr-i dil-süzân dost / Dost u düşmen hamusu ağlar menümçün **zâr zâr**
G. 51/3: **Zâr zâr** ağlar çü bülbül gül yüzün çün murğ-ı cân / Cāndan itmişdür meni cevri ile devr-i rüzgâr
G. 152/6: Dost vedâ' eyler menümlen ağlaram men **zâr zâr** / Gözlerümnden her zamân gör baħr-ı 'ummân ayrılır
G. 286/4: Gerçi bülbüller kamu gül-zâr ister **zâr zâr** / Senden özge gönüme 'âlemde gül-zâr olmasun

zârî: Ağlama, inleyerek gözyaşı dökme.

G. 243/3: Rüz u şeb bülbül teki feryâd ü **zârîdür** işüm / Tâ yüzünden ayru düşdüm ey gül-endāmum menüm
G. 310/3: Gör nice **zârî** virür ol la'neti şeytân maña / Dün ü gün la'net oğurmen la'neti şeytāna men
G. 427/5: Her zamân **zârî** kıllur miskîn Hâtâyî yâr için / Öyle kim Yûsuf için ol pîr-i Ken'ân ağladı

zârûr: Zorunlu olarak, mecburi.

G. 136/4: Bolsun bu māl ü mülk ve ger hiç bolmasın / Niçün ki vaşl-i yârdur ancak maña **zârûr**

zârûret: Mecbûriyet, zorunluluk.

K. 6/10: Havâric hānedānuñ düşmenidür / **Zârûret**den diyer ki Hayderîyem

zât: Sâhip, mâlik; Kimse, kişi, şahıs, özellikle saygıdeğer kimse; bir varlığın hakîkati, hüviyeti, mâhiyeti.

G. 18/1: Vechûñde peydâdur senün envâr-ı **zât-ı** kibriyâ / Ol nûra karşı dâymâ şermendedür şemsü'd-đuhâ
G. 30/7: Yetmez Hâtâyî zikr-i İlāhuñ nü'ûtına / Bir **zât** imiş ki irmez aña zât ilen şifât
G. 145/1: Bize **zātuñ** ezelden var olupdur / 'Aliyyü'l-Murtażāya yâr olupdur

G. 146/2: Ehl-i 'işkuñ ma'ni-i **zât** u şıfâtı bir durur / Âdeme kııl secde zâhid olmagil inkâr bir
G. 153/2: Gel beyân itgil şıfât-ı **zâtını** şerh eyle kim / Men su'âl itdüm aña 'ayn-ı likâsı handadur
G. 157/2: Ol dil-berûñ ki şüreti envâr-ı **zât** imiş / Bir kimsedür ki hüsn ile hayru'l-enâmıdur
G. 274/2: Devlet-i zâtuñdan ey **zâtı** münezzeh bî-gümân / Zinet-i esbâb-ı 'uqbâ genc-i nâ-yâb isterem
G. 325/3: Hiç peygamber saña yetmez melâyyıklar dağı / Çünkü sensin **zât-ı** pāk-i evvelin ü âhırın
G. 361/2: Vücūdum şehrine girdi velâyet şâhını gördi / İkilik kal'asın yıldı ulaşdı **zât-ı** yektaya
G. 365/4: İsmi İsmâ'il ü hem **zâtı** emîrül-mü'minin / Yüzini görgeç havâric râzıdur daş olmağa
G. 438/1: Gevher-i **zât-ı** kadîm-i kibriyâsın yâ 'Alî / Enbiyâya evliyâya pîşvâsın yâ 'Alî
G. 438/2: Kimse bilmez ma'nî-i **zât** u şıfâtıñı senüñ / Lâ-mekân bahrında dürr-i muntehâsın yâ 'Alî
M. 1/18: Be-hakk-ı 'ârifân-ı **zât-ı** pâkest / Be-hakk-ı 'âşıkân-ı derd-nâkest
K. 2/1: Şol mübârek **zâtuña** işüm senâdur yâ Nebî / 'Âsılığ bîmârına aduñ şifâdur yâ Nebî
K. 4/11: Men şî'r ilen haçan yetem evşâf-ı **zâtuña** / Kur'ânda çünkü vaşfin ider ve'd-duhâ seni
K. 10/1: Hakkikat bahr-ı **zât-ı** ekber oldı / Şıfâtından anuñ bir gevher oldı
K. 11/2: Geldi destüñ şânına ism-i yedu'llâh bî-gümân / Oldı **zât-ı** bî-misâlün Hakkâ mazhar yâ 'Alî
K. 13/1: Kadîmî **zât** bî-misl ü bekadur / Kamu fânî durur bâkî Hudâdur
T. 2/1: Muştâfâ fahr-ı cihân sen hem-demi / **Zâtuñuz** hem lahmı anuñ hem demi
T. 6/1: **Zâtuñ** Allâh mazharıdur yâ 'Alî / Kibr ü kîn senden berîdür yâ 'Alî

zât-ı hak: Hakk'ın kendisi.

T. 3/1: **Zât-ı hak** mefhûm-ı naşş-ı lâ-fetâ / Kullara senden gerek lutf u 'atâ

zâvi': Zıyan olmuş, boşa gitmiş şey.

G. 21/5: Geçdi 'ömrün ey Haţâyî uşbu **zâvi'** dünyede / Şol vefâsız leblerinden virmedi kâmy maña

zâvil: Bitme, sona erme, geçme, yok olma.

G. 425/1: Yapışgil dâmenine koyma şâhı / Ki senden **zâvil** eyler çok günahı

zebân: Dil, lisan; güzel konuşma.

G. 66/2: Şad u ferağ bolup dil ü cānum **zebānuma** / Ehlen ve hayr-makdem ü şad merhabâ gelür

G. 154/3: Senüñ zikrün **zebānumda** hemişe / Güzeller serveri avrâda beñzer

G. 228/2: Gül yüzüñi yâd idende ey per-ruhı gence-leb / Od çıhar süsen teki her dem **zebānumdan** menüm

G. 435/6: Şıfât-ı gülşen-i nâz u na'îm-i huld-ı berîn / **Zebân-ı** bülbül-i hoş-h'ân içinde yir dutdı

zeber-dest: "El üstünde bulunan" Âmir ve hâkim durumda olan.

M. 2/4: Kimini şamudan **zeber-dest** iden / Kimini mu'allak kimin pest iden

M. 2/6: Kimini **zeber-dest** iden 'âleme / Kimini penâh eyleyen âdeme

zebûn: Gücsüz, zayıf; âciz, çaresiz, elden ayaktan düşmüş.

G. 33/5: Haţâyî resm-i evvelden kalupdur ihtirâz eyle / Hezârân nâz ider hûblar ki 'âşıkñı **zebûn** görgeç

M. 2/60: Olaruñ şafından kôpargil meni / Kılıçla iderler **zebûn** düşmeni

Zebûr: Kur'an'da Hz. Dâvûd'a indirilen kutsal kitaba verilen ad.

G. 410/3: Eger Tevrât eger İncil ü **Zebûr** / Be-hüküm-i enbiyâ Kur'an degül mi

zecr: Zorluk, sıkıntı.

G. 229/2: **Zecr** ü hecrün leşkerinden kişver-i cāna ne gam / Çün hayâlün gönlümün tahtında sulţândur menüm

zehr: Zehir, yendiği, temas edildiği yahut koklandığı zaman ölüme neden olan şey, ağı.

K. 13/5: Hasan içdi ağıyı **zehr-i** kâtil / Şehîd-i dîn Hüseyin-i Kerbelâdur

K. 17/3: Elinde dest-i kudretten belâ-yı **zehr-i** kâtilden / Hudâ buyruğ ilen cān-ı Hasan hulk-ı Rızâ geldi

zehr-i hicrân: Ayrılık zehri.

G. 336/4: **Zehr-i hicrân** birle dağı tâli'üm telh olmaya / Ger menümlen bir kez ol şîrîn-zebānum söyleşe

zekât: İslam inancına göre sahip olunan malın kırkta birinin sadaka olarak dağıtılması.

G. 366/2: N'ola hüsnün **zekâtı** büse virseñ / Zâ'ifem derd-mendem men gedaya

zemîn: Yeryüzü.

- G. 50/9: Çü rahmet yağmurı irdi **zemîne** / Ki her bir gâzi yüz miñ nâm-verdür
G. 30/4: Mehd-i **zemîn** içinde ki tıfl-ı nebât irür / Aña hemîşe dâye-i lutf emzirür nebât
G. 119/7: Kim anuñ tığnuñ darbından oldı / **Zemîn** ü âsumân lertzân ‘Alîdür
G. 138/1: Bir kaçre-i ‘arâk ki yüzüñden nisâr olur / Şahn-ı **zemîn** bahâr u gül ü lâle-zâr olur
G. 162/2: Ey **zemîn** altında pinhân mür-ı pâ-mâl-i hâkîr / Çık bu ‘işret dânesin vir kim Süleymân devridür
K. 16/3: **Zemînlerde** zamânlarda şalâhü’l-hayr maqdemdür / Feleklerden meleklerden hezârân merhabâ geldi
M. 2/2: Dokuz âsumânı mu‘allâ kılan / **Zemîn** şafhasını muşaffâ kılan

zemîn ü âsumân: Yer ve gök; her yer.

- G. 97/4: Âhum odından kim oldı yir ü gök zîr ü zeber / İhtiyât it kim zemîn ü âsumân elden gider
K. 7/3: ‘Alîdür ‘aynumuzda ‘ayn-ı mazhar / **Zemîn ü âsumânıñ** enveriyüz
M. 2/16: Çü erden ere fark vardur yakîn / Berâber imez **âsumân u zemîn**

zemistân: Kış mevsimi.

- G. 7/4: Men senüñle söyleşende ger **zemistân** ger bahâr / Her ne çağ görsem seni ‘âlem gül-istândur maña

zemzem: Kâbe yakınında bulunan bir kuyunun Müslümanlarca kutsal sayılan suyu, zemzem suyu.

- G. 9/3: Dil teşne olsa vâdi-i hecründe gam yimen / Lal’uñ zülâli çeşme-i **zemzem** durur maña
G. 355/29: Aldı **zemzem** Ka’be-i vaşluñ şafâsından gözüm / Tarf-ı dil derdine dermân itdigüñ ya’ni ki ne

zen: Kadın.

- M. 2/39: Menem Rüstem olmazdı Bîcen maña / Hükümet kıılır oldı bir **zen** maña

zenahdan: Çene, zekan.

- G. 112/3: Yûsuf-ı Ken‘anı şalmışdur **zenahdân** çâhına / Zülfüne bağlu niçe dîvâneler küncindedür
G. 173/4: Senüñ sîmîn **zenahdânuña** ey dost / Ne haddüm var diyem dendân oturmuş
G. 270/3: Göz gördi vü şikeste gönül düşdi dile / Yûsuf kimi be-çâh-ı **zenahdân** ne söyleyem

zenbûr: Arı.

- G. 128/5: Teşne-dildür bu Hâtâyî cân virüpdür la’lüne / Nice kim la’lün ‘aseldür dil aña **zenbûr** olur

zencir: Zincir, sevgilinin saç bölüğü. Divan şiirinde aşğın çektiği gam ile sevgilinin saç zincire benzetilir. Gam, uzun olduğu ve sonu gelmediği için; zülûf ve saç ise, şekil ve örgü nedeniyle zinciri andırır. Bu zincir yerine göre aşığı bağlar, zindana atar veya asıp idam eder.

- G. 19/3: Virmişem îmânumı **zencir-i** zülfüñ küfrine / Bend-i zülfüñ küfrini gördüm ne îmândur maña
G. 23/6: Ey Hâtâyî zülfinüñ zencirine kayd itme dil / Dânedür hâli anuñ hem **zülfidür** dâmi maña
G. 115/8: Görmedi hiç kimse mun tek sîm-ten mahebûb-ı şüh / Kâküli **zencir-i** zerrîn tâcı nûr-efşân durur

zencir-i zülûf: Sevgilinin zincir gibi olan saçlarının ucu.

- G. 77/5: Bu Hâtâyî kılmagil **zencir-i zülfüñden** halâş / Şanma kim uşlandı ol miskîn henüz dîvânedür

zengî: Siyah ırka mensup (kimse), siyahi.

- G. 173/5: Dudağüñ çevresinde қоша hâllar / İki **zengî** durur derbân oturmuş

Zengibâr: Siyahiler memleketi, Sudan.

- G. 2/5: Ey Hâtâyî zülfi tek arındı yüzden **zengibâr** / Dil-ber-i Çîn ü Hoten hûb-ı Hîtây kaldı maña

zerd: Sarı, sararmış, solgun.

- G. 6/2: İsbât kılmışam ruh-ı zerd eşk-i sürhümü / Da‘vî-i ‘ışka böyle güvâhum yeter maña
G. 81/2: ‘İşkuñı gönümde men dahı niçük pinhân idem / Rüy-i **zerd** ü eşk-i sürhüm çün güvâh olmuş durur
G. 152/7: Ey Hâtâyî Tañrı sorsun bu şikeste gönlüñi / **Zerd** olupdur ‘arîzuñ andan meger kan ayrılır
G. 383/2: ‘Aşık odur ki da‘vâ iderse bu sözine / Kanlu yaş ile çehre-i **zerdi** güvâh ola

zerk: İki yüzlülük, hile.

- G. 307/4: Dünyenüñ mâlı vü genci **zerkine** aldanma kim / Evvelî zerk u neşâtdur âhiri şehmâtsın
G. 429/3: Bir ol ki nefsin bilmez bir ol tanımaz özini / Qalupdur lâda illâda görüñ ne **zerk** ider şüfi

zerre: Güneş ışığında parlayan küçük toz parçacığı, boyut ve güç olarak çok küçük; âciz (kimse), âşık.

- G. 12/4: Uyğuda gözlerüm nice görsün cemâlünü / 'İşkuında çünkü gelmedi bir **zerre** h'âb aña
G. 15/1: Dost yolında helâl olsun dilâ gayret saña / Gayrdan bir **zerre** minnet çekmedün rahmet saña
G. 14/4: Kim ki Hakk'a münkir oldu koy cezasıdır anuñ / **Zerrece** rahm itmegil sen tâ kim ol hâlın duya
G. 23/5: Köynegünden çıh didüm şol serv-i gül hândanuma / **Zerrece** kayunmadı gösterdi endâmı maña
G. 25/1: **Zerreyem** mihründe dâyim ey cemâli âfitâb / Ebri yüzünden götürgil dutmagil menden niķâb
G. 28/1: Gördi utandı hüsni cemâlünden âfitâb / Ağzuñ katında gelmeye bir **zerre** der-hisâb
G. 55/2: **Zerre** iken gün teki 'âlemde meşhûr olmışam / Tâ maña düşdi senün mihr-i ruhuñdan tâblar
G. 70/7: Uğraşanda tâ ki 'ışkuñ **zerre** kılur dağları / Bu Hattâyî haste andan nâ-tüvân olmuş durur
G. 88/2: N'ola ger hüsniñden alsa **zerre** nûr-ı âfitâb / Kim belî dâyim ganîlerden nevâ muhtâc alur
G. 91/3: **Zerre** midür bilmezem yâhûd dehânı dil-berün / Şun' ile bir mü mıdır yâhûd miyân itmiş durur
G. 123/2: Şol münevver çehreñüz katında kemter **zerredür** / Gerçi hürşidün maķâmı âsumân üstindedür
G. 165/5: Bu Hattâyîñün vücûdı oldu nûruñdan zuhûr / İki 'âlem **zerredür** hürşid-i 'âlem-tâbsız
G. 174/3: Dîv uğurlamışdı bir **zerre** dehânun naķsını / Varmış andan hâtem-i mühr-i Süleymân eylemiş
G. 185/4: Ey felek kılduñ meni dil-berden ayru ke'l-'adem / Men hevâda **zerreyem** hürşid-i tâbânım gerek
G. 196/1: Ol güneş bir **zerredür** nûr-ı cemâlinde anuñ / Utanupdur serv ü ar'ar kadd ü bälinden anuñ
G. 228/4: Pertev-i hürşid-i rüyuñı görende **zerre** tek / Bulmaya hiç kimsene nâm ü nişanumdan menüm
G. 234/2: Sorsam ağzuñ **zerre** mi yâ gonce mıdır yâ dehân / Bu sözüm yohsa hayâlüm yâ gümânımdur menüm
G. 250/3: Mü teki bilün hayâli ince fikrumdür müdâm / **Zerrece** ağzuñ sözi râz-ı nihânımdur menüm
G. 289/4: Tıfl iken dil-ber diler kim ref' ide yüzden niķâb / **Zerreni** gör kim olur hürşid-i tâbân şimdiden
G. 303/2: Yâra sordum ki dehânun gonedür yâ **zerredür** / Yâr aydur dañı bilmen bi-nişândur sen diyen
G. 313/4: Ağzuñuz bir **zerredür** her yırde dirler kim dehân / Belüñüz bir kılcadır adı miyân olmuş neden
G. 326/2: Nokşân irişmesün saña bir **zerre** ey güneş / Yâ Rab görem hemîşe seni ber-ķarâr-ı hüsni
G. 328/3: **Zerre** idüm gün yüzün mihrine düşdüm nâgehân / 'Âlem içre şöhre-i devrânım ol demden berü

zerrât: Zerreler.

K. 8/5: İslâma ayâ Fâtıma çün hayr-ı nisâdur / **Zerrâta** velî dîn ile imân 'Alidür

zerrece: Çok az, küçücük.

G. 236/3: Bir **zerrece** cemâlünü 'arz eylesen maña / Cân u cihânı cümle saña tercemân direm

zerrîn: Altın, altından yapılmış; sarı.

- G. 75/4: Taht-ı sîmîn üste oturmış Süleymân hüküm içün / Elde bir **zerrîn** ayağ engüşterî nisbetlödür
G. 115/8: Görmedi hiç kimse mun tek sîm-ten maķbûb-ı şüh / Kâküli zencîr-i **zerrîn** tacı nûr-efşân durur

zerrîn-kemer: Altın kemerli.

G. 75/3: Yohsa bir şehzâde-i **zerrîn-kemerdür** pür-huñut / Ol kemer üste elifler hañçerî nisbetlödür

zerrîn-külâh: Altın külâh, taç.

G. 75/2: Oturur meclisde bir **zerrîn-külâh** sîm-ten / Asılı zülf-i müselsel 'anberî nisbetlödür

zerrîn-per-âfitâb: Güneş.

G. 26/1: Geldi şurâhi meclise ref' eylemiş niķâb / Nûr eyledi mecâlisi **zerrîn-per-âfitâb**

zevâl: Yok olma, yok edilme, ortadan kalkma; güneşin baş ucunda bulunma zamânı, öğle.

- G. 193/3: Yâ Rab **zevâlün** olmasun ey âfitâb-ı hüsni / 'Âşık cihânda hüsni kemâlün diler senün
G. 194/3: Yetdi kemâle ey gam-ı hicrân cefâlaruñ / Şimdi maķallidür ki **zevâlün** görem senün
G. 197/4: Munca demdür dil-berün gördün vişâlin ey raķîb / Çün kemâle yetmedün imdi **zevâlündür** senün
G. 198/3: Dil-berün vaşl-ı kemâlin çoğ görüpsen ey raķîb / Ey kemâle yetmemiş şimdi **zevâlündür** senün
G. 206/5: Hattâyîñün du'âsıdır dem-â-dem / Ki yâ Rab olmasun hergiz **zevâlün**
G. 324/1: Nergislerün ki yıhıdı meni mekr ü âlden / Devrinde hiç kurtulabilmen **zevalden**

zevâl gör-: deyim Yokluk yaşamak, yok olmak, batmak.

G. 338/4: Tâ ki âsîb-i felekden görmeye hüsniñ **zevâl** / İşigünde gice gündüz pâsbân oldum yine

zevk: Hoşa giden bir şeyden duyulan beğenme duygusu, eğlence.

- G. 98/3: 'İşret ü **zevk** u şafâya ey gönül şâd ol müdâm / 'Iyş nihân olur görünmez âşikâr elden gider
G. 406/1: Maña derd ü belâlar yahşı geldi / Saña **zevk** u şafâlar yahşı geldi

zevraḳ: Sandal, kayık.

G. 181/5: Haṭāyī ḡavṭa kıl gevher derindür / Ne istersin gönül baḥrinde **zevraḳ**

G. 344/4: Anca aḥdî gözlerümden kanlu yaṣum sū-be-sū / Aḥdî çeşmüm **zevraḳı** her süya ol sular bile

G. 431/4: Baḥr-ı ḥikmet gevherin bulmak dilersen ṭalibā / **Zevraḳ-ı** 'irfān minüp seyr it bu 'ışḳ deryasını

Zeyn-i 'ibād, Zeynü'l-'ābid, Zeynü'l-'ābidin: İsnâaşeriyye'nin dördüncü ve İsmâiliyye'nin üçüncü imamı kabul edilen tâbiî.

G. 373/4: İmām Zeynü'l-'ibād Bākır u Ca'fer / İmām Kāzım Rızā için baḡışla

G. 418/4: İmām Zeynü'l-'ibād Bākır u Ca'fer / Kāzım Mūsā Rızā'dür Ḥaṭāyī

K. 3/4: Menüm mürüm Ḥasan şāhum Ḥüseyndür / Ki Zeynü'l-'ābidin derde devādur

K. 6/4: Muḥibbem 'aşıḳam Zeynü'l-'ibāda / Muḥammed Bākırūn ḥāk-i deriyem

K. 9/5: Emürüm Mîr Muḥsindür yaḳîn bil / Ki Zeynü'l-'ābidin āl-i 'abādur

K. 8/8: Git Zeyn-i 'ibād kūçesine söyle ene'l-Haḳ / Taḥḳîḳ perest it velî Yezdān 'Alīdür

K. 10/5: İmām Zeynü'l-'ibād u Bākır bil / Mevāliler imāmı Ca'fer oldı

K. 13/6: İmām ol seyyid-i evlād-ı ādem / Haḳîḳat bil yaḳîn Zeynü'l-'ibādur

K. 17/5: Meger dārü's-şifā geldi ki Zeynü'l-'ābidin Haḳdan / Ki her a'mā aña gitdi gözine rüşenā geldi

K. 15/5: Ki Zeynü'l-'ābid ü Bākır buyurdı Ca'fer-i Sādık / İmām-ı mu'teber Kāzım 'Alī Mūsā Rızā geldi

K. 19/4: Fāzıl oldı her sücüd ehlinde Zeynü'l-'ābidin / Pes Muḥammed Bākırı bildük merātib mazḥarı ,

zeyyennā semā: Saffat suresi, 6. Ayet: “Gökleri biz süsledik”.

G. 115/9: Yirde 'aks-ı çarḥ pür-kevkeb düzülmüş aşikār / Nass-ı zeyyennā semādan āyet-i bürhān durur

zıl: Gölge, yansıma.

G. 16/4: Kim ki vişālūn isteye iḥlās ile senūn / Üstinde zıl u sāye sa'ādet dutar hümā

zıl-ı hümāy: Devlet kuşunun gölgesi; mutluluğun gölgesi.

G. 302/1: Ey ḥublar içre ṭal'at u ḥüsn ile bay olan / Ol serv-ḳaddi sāyesi zıl-ı hümāy olan

G. 404/1: 'Aks-i sāyeñdür vücūdum ey saçı zıl-ı hümāy / Nişe kim sen pādīşāhsın men ḳapuñda bir gedāy

zıl-ı ilāhî: Allah'ın gölgesi; sevgilinin saçı.

G. 291/4: Ḳaṣuñdur ḳābe ḳavseyn ü saçuñ zıl-ı ilāhīdür / Ziyād olmış durur cānā cemālūn şem'-i ḥāverden

zıl-ı sübhān: Allah'ın gölgesi, sevgilinin saçı.

G. 76/7: Miḥnet-i dünyādan ey dil fāriḡ ol sürgil murād / Ḥurrem ol ḡam çekmegil kim zıl-ı Sübhān devridür

zi: “Ez” -dan/-den edatının değişik kullanımıdır.

G. 119/5: Zi behr-i dīn ü İslām ol ki kıldı / Niçe Ḥayber teki vīrān 'Alīdür

G. 271/5: Senūn tek gelmedi herḡiz cihāna / Zi rüz-ı Ādem ü tā devr-i Ḥātem

zi-endüh: Kaygıdan, endişeden.

G. 32/3: 'Ömrüm hebāya gitdi zi-endüh-ı rüzḡâr / Vā ḥasretā ki aydamazam yāre 'ākıbet

zi-ḡam-ı düşmenān: Düşmanların gamından.

G. 177/3: Dost-kām olsun müdāmī ol zi-ḡam-ı düşmenān / Oldı meclisde müşerref bûsesinden sol u sağ

zi-ḡark-āb-ı: Suya gark olmaktan, boğulmaktan.

Mus. 1/37: Odur tevbe ber-ḳalb-i Ādem viren / Zi-ḡark-āb-ı Nūhı çeküp ḳurtaran

zi-ḡayr-ı hak: Haktan başka, hakkın dışında.

G. 386/6: Zi-ḡayr-ı ḥaḳ meni biḡāne bilgil / Be-ḥazret āşināyam geldüm imdi

G. 386/7: Meni bilgil hemîşe vāşıl-ı Haḳ / Zi-ḡayr-ı Haḳ cüdāyam geldüm imdi

zi-gülşen: Gül bahçesinden

G. 177/5: Mihr ilen yāri ki gelmişdür zi-gülşen yādigār / Bu Ḥaṭāyī ḥaste-dildür ḥāk-i ān meh-rū-yı bāḡ

zi-hicrān: Hicrandan, ayrılık acısından

G. 242/1: Senūn tek dil-ber-i cānāna yetdüm / Zi-hicrān ölmüş iken cāna yetdüm

zi-infi'āl: Gücenmekten dolayı.

G. 218/6: Hüsni'nin katında zühre vü pervîn ne nesnedür / Ay u güneş hacâlete düşdi **zi-infi'āl**

zi: Önüne geldiği kelimelere “sâhip, -li” anlamı katarak birleşik kelimeler yapar.

G. 47/2: İçi doludur **zi-âb-ı hayvân** / 'Älemde nişânı bî-nişândur

zi-rüy-ı lutf: Lutf, iyilik ile.

G. 440/4: Zülmât içindeyüz bizi kırtar **zi-rüy-ı lutf** / Çün senden özge yok dağı müşkil-güşâ 'Alî

zibâ: Güzel, süslü.

G. 40/1: Hüsni'ne **zibâ** imişsin yâ 'Alî senden meded / Gökyüzinde ay imişsin yâ 'Alî senden meded

G. 63/1: Şehâ ol zülf-i müşkînü'n ne **zibâ** çîn-ber-çîndür / Ki her bir târî ol zülfü'n bahâ-yı Çîn ü Mâ-çîndür

G. 72/5: Melâ-yik hürinü'n ger hüsni hûbdur / Yüzü'n andan dağı **zibâyâ** beñzer

G. 187/1: Cihânda görmedüm **zibâ** senü'n tek / Bu 'âlem içre hüsni-ârâ senü'n tek

G. 260/1: Ey habîbüm sen teki **zibâ** nigârî sevmişem / 'Aklı kâmil hüsne bay bir doğru yârî sevmişem

G. 388/2: Mihr-i rüyın meh teki karşımda dutmuş ol perî / Ey felek dūr itmegil ol hüsni **zibâdan** meni

G. 434/3: Şükr eyleyem ol nâvek-i müjgâna ki her dem / Yağmalıkı **zibâ** şanemü'n kınuma düşdi

zihî: Ne güzel, ne hoş, ne iyi.

G. 109/2: Gözü'm yüzün görür her dem zihî nâzır **zihî** manzûr / Mu'anber kâkülü'n cânâ 'aceb âşüfte sevdâdur

G. 317/5: **Zihî** bülbül ki şevkinden ne şabrî var ne ârâmı / Düşüpdür gülşen içinde hezârân kâl u kıl andan

G. 358/2: **Zihî** devlet beşâret men gedâyâ / Yürüdüm uğradum dūrli dükânâ

G. 411/2: Yüz ü zülfü'n menüm imânüm aldı / **Zihî** dîn düşmeni kâfer degül mi

G. 429/2: Bu sırrı sahlâ yâ şüfî ki oldur şüfî-i şâfî / Revâdur kim aña diseñ **zihî** şâhib-nazar şüfî

zîkr: Sözü'nü etme, ismini söyleme, anma; Allah'ın isimlerini (esmâ-yı hüsnâyı) söylemek sûretiyle yapılan ibâdet.

G. 11/4: Tâ cemâlü'n müşhafın gördüm eyâ nûr-ı İlâh / **Zîkr-i** 'ışku'n dilde dâ-yim vird-i Qur'ândur maña

G. 30/7: Yetmez Hâţâyî **zîkr-i** İlâhu'n nû 'ûtına / Bir zât imiş ki irmez aña zât ilen şîfât

G. 61/3: Zâkirem **zîkr** eyleyem gönülümde Hâkdan özge yoh / Nâţıkam nuţ-ı hidâyet gel habîbu'llâhî gör

G. 94/4: Ehl-i ta'ât bes ki **zîkr** ider şîfât-ı hüsnü'n / Bildi kim yüzü'n sıfâtı âyet-i Qur'an durur

G. 154/3: Senü'n **zîkrü'n** zebânümde hemîşe / Güzeller serveri avrâda beñzer

G. 153/5: Her kişi kim **zîkr-i** Hâqlan gönülünü itmez cilâ / Ol ne bilsün bî-başar 'ışku'n şafâsı hândadur

G. 160/2: Zâhidü'n yiri mesâcid **zîkr** ü tesbîh itmege / 'Âşku'n mey-hânede ibni fülân küncindedür

G. 163/5: Kul kefâ bi'llâh durur **zîkri** Hâţâyî hastenü'n / Hâk bilir kim semme vechu'llâh durur didâruñuz

G. 167/7: Bu Hâţâyî ka'be-i 'ışku'na ihrâm bağladı / Ol sa'atde 'arşa çıldı **zîkr-i** illâ'llâhumuz

G. 188/4: Ey gönül vird eyle dâ-yim **zîkr** ü fikr-i rüy-ı dost / Ehl-i İslâmam diyen imâna hoş gelmek gerek

G. 199/7: Geldi Hâţâyî kapu'na virgil murâd aña / Hüsni'nin hâkına **zîkri** du'âdur Hâţâyî'nü'n

G. 210/5: Ger vefâ kıl bu Hâţâyî bendeñe yâ kılma kim / Rûz u şeb virdüm saña **zîkr** ü du'âdur bilmiş ol

G. 215/3: İsmü'n **zîkr** eyleyen mahşer gününde gam yimez / Vây kıyâmet aña kim senden cüdâdur yâ Resûl

G. 251/1: Ey cemâlünde senü'n nûr-ı İlâhidür tamâm / Ol şîfâtü'n **zîkrîdür** fikrüm hemîşe şubh ü şâm

G. 252/5: **Zîkr** ü fikrüm her dem ol sulţân-ı 'âlemdür menüm / Bu Hâţâyî haste anuñ Kıanberine bir gülâm

G. 294/5: Bu Hâţâyî'nü'n kelâmın kıl kabûl ey görke bay / **Zîkrîdür** her dem du'â sen hüsni-ber-hûrdâr için

G. 408/5: Buldı Hâţâyî **zîkr-i** cemâlünde nûr-ı Hâk / Şahñ-ı ruhu'nı safha-i Qur'an disem yiri

T. 10/1: Men Mevâlî mezhebem râhum 'Alî / Hâcetüm **zîkrüm** nazar-gâhum 'Alî

K. 18/10: Hâk-i râhu'n nûr-ı çeşmümdür hayâlü'n münisüm / Fikr ü **zîkrüm** gönülüm içre râhat-ı cân yâ 'Alî

M. 1/3: Seni yâd eyleyüben **zîkr** iderem / Ki senden kırhubeni fikr iderem

zindân: İçine tutukluların, hükümlülerin konulduğu kapalı yer, çok karanlık, sıkıntılı yer.

G. 188/2: Ger 'azîz-i Mısr-ı 'ışk olmağ dilersen ey gönül / Yûsuf-ı Mısrî kimi **zindâna** hoş gelmek gerek

G. 349/1: Hayâlü'n meskenidür cân içinde / Yine Yûsuf n'ider **zindân** içinde

G. 352/10: Be-deşt-i Erjene bend-i girândan / Salup der-bend ü **zindân** eyleyen şâh

G. 355/10: Dil kuşına dâne-i hâl üste dâm itmiş saçuñ / Yâ Rab anı bend-i **zindân** itdigüñ ya'ni ki ne

zinde: Canlı, diri.

G. 200/1: Karşudan dün geldüñ ey serv-i revânüm sen midüñ / **Zinde** kılduñ uş bu cânsız cism ü cânüm sen midüñ

G. 257/4: Hızır **zinde** ile İstî-i Meryem / Zamâne ehlinü'n İskenderiyem

G. 317/6: Egerçi mūra beñzerdüm bi-hamdi'llâh ki kırtuldum / Senüñ bār-ı ğamuñ çekmekden oldum **zinde** bil andan

zindeġanı: Dirilik, hayat, yaşayış.

G. 78/6: Tā vişālünden cüdā düşdüm hayātum kalmadı / Dünýe vü 'uqbāda sensiz **zindeġanı** ħandadır

zindeġanlıġ: Dirilik, hayat; yaşayış, geçim.

G. 37/5: Ey Haṭāyī dil-berün çün kim cefā eyler saña / Bī-vefā 'ālemdə böyle **zindeġanlıġdan** ne sūd

zīnet, ziynet: Süs, bezek.

G. 274/2: Devlet-i zātuñdan ey zātı münezzeh bī-gümān / **Zīnet**-i esbāb-ı 'uqbā genc-i nā-yāb isterem

G. 314/1: Merhabā ey āfītāb-ı 'ālem ü dūnyā vü dīn / Revnāk-ı bāġ u bahār u **zīnet**-i rüy-ı zemin

G. 315/2: Hāzır olgil ol serāya ġayr aña daħl itmesün / Bezegil her **ziynet** ile tahtuñı sultān içün

G. 326/3: Yūsuf egerçi **zīnet**-i ħüsn ile şāhdı / Ol gitdiyise ħaldı saña yādigār ħüsn

zinhār: Asla, kat'iyen.

G. 207/5: Emānetdür didüm **zinhār zinhār** / Sitemler sürmesün mihmāna çeşmüñ

G. 321/3: Haḫıla ol Haḫı bir bil yapışma bātıla **zinhār** / Aña 'ārif direm dāyim ki seçe haḫkı bātıldan

G. 386/3: Meni **zinhār** sen bir ġayrı bilme / Hemān ol dil-rubāyam geldüm imdi

G. 414/1: Dünýe vü 'uqbāda birdür yār dutman yār iki / Yār isen ey ġamlu göñlüm dutmagil **zinhār** iki

G. 437/4: Yār olduğınca ħālini ol yāra 'arż ider / **Zinhār** ħālümü menüm ol yāra yāra di

M. 1/10: Şerī'atdan meni dönderme **zinhar** / Haṭā üste meni gönderme zinhar

zīr ü zeber: Altüst.

G. 97/4: Āhum odından kim oldı yir ü gök **zīr ü zeber** / İhtiyāt it kim zemīn ü āsumān elden gider

G. 111/5: Çoġ yaşaġil çün maña yār olmaduñ ey seng-dil / Bu Haṭāyī oldı ħahruñdan senüñ **zīr ü zeber**

ziyā: Parlaklık, aydınlık.

G. 17/3: Münfa'ildür ta'atuñdan der-felek ħürşid ü mäh / Şol cihetden kim yüzüñ nūrından almışdur **ziyā**

G. 216/3: Pertev-i ħüsnuñ **ziyāsından** kamer oldı hacil / Şüretüñ tábından ol ħürşid-i tábān münfa'il

G. 406/5: Sen ol pervāne tek ħasret odında / Maña şem'-i **ziyālar** yahşı geldi

zivād ol-: Artmak.

G. 291/4: Kaşuñdur kabe kavseyn ü saçuñ zıll-ı İlāhīdür / **Ziyād olmış** durur cānā cemālün şem'-i ħāverden

ziyāde: Çok, artık, fazla.

G. 315/3: Bā-edeb tepren **ziyāde** yār şikāyet kılmaya / Haḫ özi verdi saña ol gevher-i imān içün

ziyān: Bir şey veya kimsenin sebep olduğu çıkar kaybı, zarar.

G. 262/3: Girmişem bāzār-ı 'ışka bir ħarīdār isterem / İstemem sūd u **ziyān** kirdāra muhtāc olmışam

G. 316/5: Ey Haṭāyī kim ki tutmaz mürşid-i Haḫdan ħaber / Şek degül kim ol Yezīddür özine kılmış **ziyān**

G. 369/6: Kavli yalancı ile olma muşāhib çek elüñ / Hem-dem olmaġ dīv ile külli **ziyāndur** bilene

G. 434/2: Ser-māyesi vü sūd u **ziyānı** dü-cihānuñ / El-minnetü li'llāh ki menüm şānuma düşdi

zühre: Üçüncü kat göġe hakim olduğu söylenilen Çoban yıldızı, Venüs olarak da bilinen çok parlak bir yıldız; sevgilinin güzel, parlak yüzü.

G. 218/6: Ĥüsnuñ ħatında **zühre** vü pervīn ne nesnedür / Ay u güneş ħacālete düşdi zi-infi'āl

zuhūr: Zâhir olmak, meydana çıkmak, belli olmak.

G. 40/2: 'İşk ile ma'sūḫ u 'āşık senden olmışdur **zuhūr** / 'İşk ile şeydā imişsin yā 'Alī senden meded

G. 84/3: Sıdkumuz ol vechedür kim haḫ olur andan **zuhūr** / Kim tarikatda şirāt-ı müstakīm olmış durur

G. 136/3: Efsāne sözlü vā'izi görseñ melāmet it / Tā ħaḫ içinde eylemeye rāzını **zuhūr**

G. 144/8: **Zuhūr** oldı oyunçı rind ü kallāş / Vilāyetden anuñ irşadı vardur

G. 157/5: Tābende āfītāb kimi eyleyen **zuhūr** / Āfāk içinde uşbu Haṭāyī kelāmıdur

G. 165/5: Bu Haṭāyīnün vücūdı oldı nūruñdan **zuhūr** / İki 'ālem zerredür ħürşid-i 'ālem-tābsız

G. 283/6: Mäh ruḫ-sāruñ görüp ikrāra geldi müdde'ī / Çün **zuhūr** oldı yüzünden nūr-ı Raḫmān yeñiden

K. 8/9: Halk içre **zuhūr** itdi Muḫammed şifāt ilen / Bākır didi cism oldı velī cān 'Alīdür

K. 8/16: Sultān-ı ser-ā-perde **zuhūr** oldı çü Mehdi / Fāş oldı şehensāh ki devrān 'Alīdür

K. 10/8: **Ẓuhūr** itdi tecellisi imāmuñ / Münāfık görmedi kör ü ker oldı
K. 15/1: Bi-ḥamdi'llāh ki der- 'ālem **ẓuhūr**-ı evliyā geldi / Çerāğı yandı İslāmuñ ki dīn-i Muşṭafā geldi
Mus. 1/7: Velāyet sırnı **ẓuhūr** eyleyen / Bu 'ālem zūnūbın ḡafūr eyleyen
Mus. 1/5: **Ẓuhūr**-ı şıfāt ile ādem olan / Hem evvel hem āhirde ḥātem olan
Mus. 1/8: Peyamberler içre umūr eyleyen / Cihānı **ẓuhūrında** nūr eyleyen

zülāl: İçilmesi güzel, tatlı, latif, saf su.

G. 5/3: Zūlmāt içinde āb-ı ḥayāt istemez gönül / La'lūñ **zülālī** çeşme-i ḥayvān yeter maña
G. 9/3: Dil teşne olsa vādi-i hecrūñde ḡam yimen / Lal'ūñ **zülālī** çeşme-i zemzem durur maña
G. 206/1: Meni efgār iden ol ḥaṭṭ ü ḥālūñ / Bikirdir çeşme-i la'l ü **zülālūñ**
G. 219/5: Bu Ḥaṭāyī and içre ey dil-ber-i şīrīn-zebān / Āb-ı ḥayvān olmaya la'lūñ şarābından **zülāl**
G. 359/3: İster gönül ki nūş ide la'lūñ **zülālīni** / Ol Hızır gör ki çeşme-i ḥayvān diler yine
G. 370/4: Lebūñ **zülālīne** susuz tükendi 'ömr-i azīz / Ḥayāt-ı Hızır eger pāydār imiş maña ne

zū'l-celāl: Celal sahibi, azamet, izzet ve heybet sahibi Allah.

G. 196/5: Bu Ḥaṭāyī ḥaste-dil kim derdinūñ dermāmı yoḥ / Bir meded ola meger kim **zū'l-celālinden** anuñ
G. 206/2: Ne Hızır anı görüpdür ne Mesīḥā / 'Acāyib ḥalkı vardır **Zū'l-celālūñ**
K. 6/1: Menem kim cān ü dilden Ḥaydarīyem / Ḥabīb-i **zū'l-celālūñ** çakeriyem

zūlf: Güzel yüzün iki cihetinden sarkan saç.

G. 1/5: Zūlmet-i zūlfūñde gönüli bu Ḥaṭāyī ḥastenūñ / Hızra beñzer kim görünmez çeşme-i ḥayvān aña
G. 2/5: Ey Ḥaṭāyī **zūlfī** tek arındı yüzden zengibār / Dil-ber-i Çīn ü Ḥoten ḥūb-ı Hıṭāyı kaldı maña
G. 7/2: Mescide varmak ne ḥācet didüm ey zāhid saña / Rūy ilen **zūlfī** anuñ küfr ile imāndur maña
G. 9/2: Ancaḥ yüzūñ görende senūñ cān degül melül / **Zūlfūñ** kimi gönül daḥı berhem durur maña
G. 10/2: Yüzūñ üste **zūlfūñi** tā gördüm ey ruh-ı revān / Gice gündüz ağlamaḡ 'ışkuñda ḥoş-ḥūdur maña
G. 12/5: 'Āşık durur yañaḡuña **zūlfūñ** Ḥaṭāyī tek / Andan düşer bu vech ile bu pīç ü tāb aña
G. 12/1: Rūşen yüzün ki **zūlfūñ** olupdur niḡāb aña / Nisbetdür ebr içinde meh ü āfitāb aña
G. 13/3: Dāne-i ḥālūñe tā kim murḡ-ı cān kıldı tama' / Dām-ı **zūlfūñ** ḥalkasına oldı cānum mübtelā
G. 19/3: Virmişem imānumı zencīr-i **zūlfūñ** küfrine / Bend-i **zūlfūñ** küfrini gördüm ne imāndur maña
G. 20/3: Çün gönül ḥālūñ ucından düşdi **zūlfūñ** kaydına / Bī-günāḥ öldürmegil bir laḡza ārām it maña
G. 23/6: Ey Ḥaṭāyī **zūlfūñ** zencīrine kayd itme dil / Dānedür ḥālī anuñ hem **zūlfidür** dāmı maña
G. 35/4: Kılma ey nāşih maña **zūlfī** seversin diye ta'n / Ḥansı 'āşıkdur kim andan başda bir sevdāsı yoḥ
G. 41/2: 'Arızuñ bağında **zūlfūñ** tārına bend eylegil / İster iseñ nāle-i bülbulden olmaḡ behre-mend
G. 42/5: Çılmaya miskīn Ḥaṭāyī gönüli **zūlfūñden** n'ola / İşi seyr olur anuñ her ḥanda var seyyāreler
G. 49/3: Bir meseldür kim diyerler gencūñ üste mār olur / **Zūlf** içinde ḥüsnūñ ol genc-i nihān olmış durur
G. 55/5: Çīn-i **zūlfūñ** bendine düşdi Ḥaṭāyī ḥaste-dil / Şerbet-i la'lūñdür aña kand ilen 'unnāblar
G. 55/4: Tā senūñ **zūlf** ü ruḥūñı görmişem her şubḥ u şām / Gice gündüz giryeden gelmez gözūme ḥ'āblar
G. 58/8: Meger meşşāta **zūlfūñ** şāne kılmış / Bu gelen nūkhet-i reyḥān anuñdur
G. 62/6: Ala gözler menüm imānum aldı / İki **zūlfūñ** yine 'anber gelüpdür
G. 63/1: Şehā ol **zūlf**-i müşkīnūñ ne zībā çīn-ber-çīndür / Ki her bir tārı ol **zūlfūñ** bahā-yı Çīn ü Mā-çīndür
G. 64/6: Tā yaman göz dikmeye ey māḥ ḥüsnūñ bağına / Ḥaḡ te'ālā **zūlfūñi** perr-i gurāb itmiş durur
G. 67/2: Devr-i ḥüsninde anuñ ey yaşlı çeşmüm uymagil / Kim şeb-i **zūlfūñden** anuñ rüz ḥ'āb almış gider
G. 79/7: Bu Ḥaṭāyī başdan ayaḡa üzülmişdür tamām / Nişe kim ol **zūlfūñe** mahrem hemişe şānedür
G. 83/1: Dü **zūlfūñden** maña bir bū gerekdür / Senūñ vaşluñdan ancaḥ bu gerekdür
G. 87/1: Tā kim ol **zūlfūñ** niḡābı māḥtāb üstindedür / Bir bulut nisbetdür ol kim āfitāb üstindedür
G. 88/3: Ni 'aceb men miskinūñ gönlin eger yağma kıla / Hindu-yı **zūlfūñ** ki mülk-i Rūmdan tārāc alır
G. 88/1: Tā kim ol āhū gözün mülk-i Ḥotenden bāc alır / Şol ḥümāyūñ **zūlfūñūz** Faḡfūr-ı Çīnden tāc alır
G. 90/6: Götürme aḡ yüzūñden kara **zūlfī** / Ki 'aḡreb māḥ-ı tābān menzilidür
G. 100/2: Hiç bilmezem bu dünyede eyyām-ı rüzḡār / Rūy ile **zūlfūñūz** maña şubḥ ile şāmdur
G. 106/2: Ni 'aceb yüz üste ol **zūlfūñ** yatarsa her zamān / Bu muḥaḡḡaḡdur ki genc üste nıḡebān mārdir
G. 107/5: Bu Ḥaṭāyī katına kim kıldılar ta'rīf-i müşk / Çīn-be-çīn ol zūlf-i müşḡīn-bāruñ andan yaḡşıdur
G. 108/1: 'Anberīñ **zūlfūñ** midür yā müşk-i Tataruñ durur / Gökde kevkeb 'ıkdı hem lū'lū'-i şehvāruñ durur
G. 111/4: Leyl-i **zūlfūñūñ** ḡamı kıldı perīşān 'aḡlumı / Öyle mecnūnam ki Mecnūn görse hem menden kaçar
G. 112/3: Yūsuf-ı Ken'anı şalmışdur zenaḡdāñ çāhına / **Zūlfūñe** baḡlu niçe dīvāneler küncindedür
G. 114/4: Maña yüzūñ görelī firḡat-i hicrānda ne ḡam / Zūlf ü rüyün şānemā şem'-i şebistān kimidür
G. 116/3: Yüzūñ çü māḥ-ı bedrdür yeldā şebi **zūlfūñ** senūñ / 'Āşıkları mest eyleyen la'l-i lebūñ peymānedür
G. 125/4: Bū-yı **zūlfūñūñ** irür bād-ı şabā vakt-i seḡer / Cān u dil baḡçasıda müşk ile reyḥān doludur
G. 138/2: Tā şāne kıldı **zūlfūñi** meşşāta-i ezel / Tābından açılır ki cihān müşk-bār olur

- G. 143/5: İnanma **zülfi** 'ahdine Hâṭâyî / Ki anun bir başı vü miñ dili var
- G. 155/4: Defter ü evrâka sığmaz anca kim şerh eyledüm / Kışsa-i **zulfün** beyânı kim dirâz olmuş durur
- G. 157/1: Yâ Rab ne dânedür ki anuñ **zülfi** dâmidur / Hâl-i siyeh ki pîş-i leb-i la'l-fâmidur
- G. 163/3: Süre-i ve'l-leyl **zulfün** gözlerün ni'me'l-başar / Lîk sübhâne'l-lezî esrâ durur esrârûñuz
- G. 167/3: Dün sağınur kim ki görse zulfünün şeb rengini / Kim qaraya boyayupdur anı dūd-i âhumuz
- G. 176/2: 'Ârızuñ görelî âyine oldı gönölümüz / Küfr-i **zulfünî** götürdün nūr-i îmân oldı fâş
- G. 186/3: Meger kim vahy-i münzeldür kaşuñlan kirpügün **zulfün** / Yüzün evrâkınuñ üste yazılmış satır-ı Qur'an tek
- G. 195/3: Gönölüme cem' oldı yüz miñ dürlü sevdâ-yı siyâh / Gül yüzün üstinde tâ **zulfün** perîşân eyledün
- G. 203/2: Hâtırum mecmû' iken âşüfte kılduñ ey perî / Sen anı **zulfün** kimi gamdan perîşân eyledün
- G. 205/1: Hâṭ u hâlünle **zulfündür** delîli ehl-i 'îrfânun / Ki andan âşîkâr oldı beyânı 'ilm-i Qur'an'ın
- G. 208/2: Tâ yüzün görmişem dîvâne oldum derd ile / **Zulfünüzden** özge daḥı boynuma bağ itmegil
- G. 208/1: Ey şanem yüzünde müşğîn **zulfünî** dağıtmagil / Bağımuñ yüz dağı üste bir daḥı dağ itmegil
- G. 212/2: Gül gül oldı 'ârızuñ şevkin görüben şem'-i dil / Düşse **zulfün** 'aksi şol gül yağlıg üste dâl dâl
- G. 216/2: Zulmet ü nūr oldı **zulfünlen** yüzünden şerm-sâr / Leblerün şevkinden ol la'l-i Bedaḥşân münfa'il
- G. 219/4: **Zülf** ü ruh-sâruñ katında şol hâṭ u hâlün senün / Hoş melâḥatdur düşüpdür al yañağ üstinde hâl
- G. 221/2: Kirpügün kaşuñ görüp tîr ü kemânum söylerem / **Zülf** ilen vechün görüp şem'-i şebistânım direm
- G. 224/4: Bir perînün yüzine ḥayrân u zâram cân ilen / Şol leb ü **zülf** ü ruh u hem hâṭ u hâlün görmişem
- G. 226/1: Ey perî ḥüsnün senün mâh-ı münevver görmişem / Ol yüz üste ebr tek **zulfün** mu'anber görmişem
- G. 227/2: Dil-berün vaşlından ayru istemen her şubḥ u şâm / Yüzi şubḥumdur velîkin **zülfi** şânumdur menüm
- G. 227/3: Ol perî-peyker niçük cânum kuşın bend itmesün / Dânedür hâlî perîşân **zülfi** dânumdur menüm
- G. 229/3: Bülbül-i zâram yüzün bağ u gül-istânım durur / Ol gül-istân üstine **zulfün** şebistândur menüm
- G. 234/5: **Zülfünî** müşk oḥudum aydur ki ebsem söyleme / Müşk daḥı pür turâb-ı âsitânumdur menüm
- G. 235/2: Bir şemme ger getirse şabâ bûy-ı **zülf**-i yâr / Baş ile cân u 'aql u gönül tercemân virem
- G. 243/2: Gicem ilen gündüzüm fark edebilmen ey şanem / Rûy ilen **zulfün** olupdur şubḥ ilen şânum menüm
- G. 244/2: **Zulfün** şebinde teşneyem ol âb-ı la'lüne / Zulmât içinde çeşme-i ḥayvâna gelmişem
- G. 250/2: Bülbül-i zâram ki ḥüsnün gülşenidür meskenüm / Halka-i **zulfün** şikenci âşiyânumdur menüm
- G. 260/3: Yüzi gülgül **zülfi** sünbül gözleri ḥayrân kimi / Kaşları şol yaya beñzer ol hilâlî sevmişem
- G. 264/5: Senün ol **zulfünün** her bir kılını / Hâṭâyî boynına bir rişte gördüm
- G. 277/3: Dil yüzün gördi giriftâr oldı **zulfün** dâmina / Bülbül-i şürîde tek zâr oldı eyyâmum menüm
- G. 278/5: Hâḳdan budur Hâṭâyî murâdı ki dâyimâ / **Zulfün** ucında murğ-ı hevâ tek be-bend olam
- G. 283/5: **Zülf** ilen hâṭ u lebünî kim ki gördi söyledi / Hızr ilen zulmâta girmiş âb-ı ḥayvân yeñiden
- G. 284/2: Zulmet-i **zulfünde** kâmin tapmadı ḥükm eyle kim / Tâ Sikender çeşme-i ḥayvâna gelsün yeñiden
- G. 288/1: Ey ki çoḥ düşdüm firâkıñdan figân u vâya men / 'İşk-ı **zulfünden** müdâmî düşmişem sevdâya men
- G. 289/3: Ğamda **zulfün** tek perîşân oldı ol nikbet rakîb / Yüz sa'âdet bendeye görsetdi devrân şimdiden
- G. 296/3: Ol yüzi gül **zülfi** sünbül kâmeti serv-i revân / Rûz u şeb dutmuş durur çeşmüm kenârında vâtan
- G. 296/5: Çîn-i **zulfünde** Hâṭâyî tâ dutupdur meskeni / Yâ Rab ol gülgün yañağıñ gül midür yâ nesteren
- G. 298/1: Şüretün gördüm nigârâ mest ü ḥayrânâ bugün / Ol kara **zulfün** teki gamdan perîşânâ bugün
- G. 300/2: **Zulfünî** ruh-sâruñ üste şalma cânâ Tañrı'çün / Küfr-i îmânım dutup îmânım elden gitmesün
- G. 313/1: Ey şanem gönölün senün nâ-mihribân olmuş neden / **Zülf** ü çeşmün fitne-i âḥîr zamân olmuş neden
- G. 314/2: Bûy-ı **zulfünden** şabâ kıldı mu'aṭṭar 'âlemi / Şad hezârân âferin bād âferin bād âferin
- G. 318/2: **Zülf** ü hâlünden açıldı gönölüme yüz dürlü bâb / Bilmişem 'ayne'l-yaḳîn senden hidâyetdür bugün
- G. 323/1: Ruh u **zulfün** ki bâç almış bugün Keşmîr ü Kâbilden / Getürmüş 'anberîn bûyı Hıṭâ vü Çîn ü Zâbilden
- G. 323/2: Dü **zulfün** mu'ciz-i Mûsâ vü sihr-i Sâmirî 'aynuñ / Hezârân men teki Hârût aşupdur çâh-ı Bâbilden
- G. 331/5: Yüzünde **zulfünî** gördüm didüm ki / İmânı bağlama zünnâra qarşu
- G. 333/3: Aşılmış **zulfünün** her bir telinde / Menüm tek mübtelâlar dürlü dürlü
- G. 333/5: Ḥayâl-i **zulfünüz** boynumda her şeb / Olupdur ejdehâlar dürlü dürlü
- G. 335/3: **Zülfi** çîn olmuş durur her dem düşer şol 'ârîza / Zulmet-i devrânı gör kim düşmüş îmân üstine
- G. 335/5: Bu Hâṭâyî yüzün üste **zulfünî** görgeç didi / Zulmeti gör kim düşüpdür âb-ı ḥayvân üstine
- G. 339/2: Halkalanmış **zulfünüz** ruh-sâruñ üste ey şanem / Gence beñzer kim anuñ yatmış durur mâr üstine
- G. 341/5: Bu Hâṭâyî hastenün kılma müşevveş hâtırın / Ağ yüz üste ol kara **zulfün** perîşân eyleme
- G. 344/2: İstemez gönölüm meşâmı **zulfünüzden** özge müşk / Müşki n'eyler kimse kim öğrendi ol bûlar bile
- G. 346/1: Tâ yüzün üstine **zulfün** sâye şalmışdur yine / 'Ârızuñ rengi gül-i ḥamrâya şalmışdur yine
- G. 346/2: 'İşk-ı rûyuñdan gönül ister ḥalâş olmağ velî / Cânımı **zulfün** siyeh sevdâya şalmışdur yine
- G. 347/3: Yüzün üste **zulfünî** gördükçe muşḥafdur direm / Bu ne ḥikmetdür ki yazılmış kara ağ üstine
- G. 355/18: Vargil ey bād-ı şabâ ol 'anber-efşân zülfe di / Bu kamer devrinde devrân itdigün ya'ni ki ne
- G. 355/2: Kara **zulfün** ağ yüzün üstinde efşân eyleyüp / Gönölümü gamdan perîşân itdigün ya'ni ki ne
- G. 355/24: Çalmağ içün başımı top eyleyüp meydân ara / Hâv idüp **zulfünî** çevgân itdigün ya'ni ki ne
- G. 355/12: 'Ârızuñ **zulfünüz** birlen ḥicâb idüp müdâm / Ey güneş yüzün pinhân itdigün ya'ni ki ne

G. 356/4: Gönllümi kılduñ müşevveş bir tükenmez fıkır ilen / Bu perîşân **zülfi** sevdâ kıldıguñ ya'ni ki ne
G. 356/19: Leyli **zülfinün** hayâli 'ışk ilen Mecnûn teki / Meskenünüñ küñ ü şahrâ kıldıguñ ya'ni ki ne
G. 357/5: Şol perîşân **zülfini** tâ görmişem ey ruh-ı kuds / Derd ü hasretten menüm gönüm perîşândur yine
G. 359/4: **Zülfinün** yüzün kenârını dutmuş durur meger / Kâfir çerisi gâret-i imân diler yine
G. 377/5: Rûmî yüzüne düşgeç ol zülf-i semen-sâyı / Bir müyini virmezmen Mısr u Haleb ü Şâma
G. 368/1: Çeşmüme geldi şehâ nakş-ı hayâlün bu gice / Kıldı aşûfte meni zülf ile hâlün bu gice
G. 368/2: Düşde gördüm men-i sevdâ-zede çin çin yapuşur / Boynuma silsile-i zülf-i çü daluñ bu gice
G. 370/2: Diyerler oldu dili Leyli **zülfine** Mecnûn / Deminde ol dağı bir bî-karâr imiş maña ne
G. 379/4: Aytum ey dil dâm-ı **zülfinden** hâzer kıl dil-berün / Hâzır ol gel kuş kimi olma esir daneye
G. 382/4: Götürgil ağ yüzünden kara **zülfi** / Arada bu hicâb olsun mı böyle
G. 388/1: Aşdı **zülfinün** tek gamuñ şol kadd ü bâlâdan meni / Rûy göster mâh-ı men kırtar bu sevdâdan meni
G. 392/4: Dâma şaldı cân kuşın şad-pâre kıldı dilleri / Tâ kamer yüzinde ol **zülfin** perîşân eyledi
G. 393/4: Ey zülf-i dost dünyede derhem oturma kim / Düşmez dimâğa anber-i hoş-bü senün kimi
G. 397/1: Ol dil-rubâ ki tende çekermen cefâsını / Virmen cihâña şemmece **zülfi** bahâsını
G. 403/3: Tâ ki gördüm uyhuda men ol perîşân **zülfini** / Yirine andan berü şabr ü karârum gelmedi
G. 407/4: Çin çerisi şanasın kim dutdı Rûm iklimini / Tâ yüzün gerdine düşdi zülf-i müşk-'anberi
G. 408/1: Ey gül yağlı leblerüne cân disem yiri / **Zülfini** küfr ü yüzüne imân disem yiri
G. 411/2: Yüz ü **zülfinün** menüm imânum aldı / Zihî dîn düşmeni kâfer degül mi
G. 414/2: **Zülfini** yüz üste gördüm halkalanmış söyledüm / Genc birdür üste niçün yatmış ol şeh-mâr iki
G. 417/4: Götürgil ağ yüzünden kara **zülfinün** / Nîkâbuñ aç likâ ister Hââyî
G. 423/1: Kara **zülfinün** boyuña mindi düşdi / Senün sevgün gönüle imdi düşdi
G. 435/5: Demide şol haţ-ı müşğîn ü **zülfi** ruh-sâruñ / Ne fitnedür ki bu devrân içinde yir dutdı
G. 436/4: Şaldı âhü tek meni şahrâya hem şayd eyledi / Dâm-ı **zülfinün** gamze-i 'ayn-ı gâzâluñ bir dağı
K. 18/4: Cümle-i mü'minlerün gönlinde rüşendür yakîn / 'Anberîn **zülfinün** sevâdı nûr-ı imân yâ 'Alî

zülfi ü rüy: Saç ve yanak.

G. 343/2: **Zülfi ü rüyüñ** haţtı tek hiç kimse defter yazmadı / Tâ ki 'âlemde yazılmışdur kara ağ üstine

zülfi-i müselsel: Art arda birbirine bağlı olan saç; sevgilinin uzun bağlı saçları.

G. 75/2: Oturur meclisde bir zerrîn-külâh sîm-ten / Asılı **zülfi-i müselsel** 'anberî nisbetlödür

zülfi-i müşğîn: Misk kokulu zülfi.

G. 175/1: **Zülfi-i müşğînün** sevâdı zulmet-i hürşid imiş / Hüsn-i ruh-sâruñ beyânı âyet-i tevhid imiş

zülfi-i müşk-efşân: Misk saçıcı saç.

G. 95/3: Dün şabâ geldi maña hoş hoş mu'anber büy ile / Gâlibâ ol meh-likânun **zülfi-i müşk-efşânıdır**

zülfi-i müşkîn: Misk kokulu olan saç.

G. 63/1: Şehâ ol **zülfi-i müşkînün** ne zîbâ çin-ber-çindür / Ki her bir târı ol zülfin bahâ-yı Çin ü Mâ-çindür

G. 135/1: Perîşân **zülfi-i müşkînün** gül-i handâna düşmişdür / Ucından dürlü sevdâlar haţ-ı reyhâna düşmişdür

zülfi-i perîşân: Sevgilinin darmadağınk saçı.

G. 186/5: Müşevveş hâtır olmuşdur Hââyî hâste-dil dâyim / Senün ol gül yüzün üstindeki **zülfi-i perîşân** tek

G. 216/4: Ey şabâ bi'llâh dilümden söyle kim çoğ düşmesün / Mâh-tâb üstinde ol **zülfi-i perîşân** münfa'il

G. 335/1: Gül yüzün kim düşmiş ol **zülfi-i perîşân** üstine / Bir bulutdur kim düşüpdür mâh-ı tâbân üstine

zülfi-i siyâh: Sevgilinin siyah saçı.

G. 343/4: Ağ yüzün üstinde ol **zülfi-i siyâhuñı** götür / Bilmezem hamrâ gülün niçün konar zâğ üstine

Zü'l-fekâr: Hz. Ali'nin ucu çatallı, ortası yivli olan meşhur kılıcı.

G. 57/8: Server-i Merdân 'Alinün âliyem evlâdıyam / **Zü'l-fekâr** u tâc u Döldül Kanberem şân mendedür

G. 62/4: Ki Hâkdan **Zü'l-fekâr** oldu 'Alîye / 'Alî kulluğma Kanber gelüpdür

G. 145/6: Havâric neslini koymañ cihânda / Yakîn bil vaqt-i **Zü'l-fekâr** olupdur

G. 265/8: Muhammed mu'cizi şâh **Zü'l-fekârı** / Elümdedür nişâne şimdi geldüm

G. 305/3: Kılavdur **Zü'l-fekârum** kında durmaz / Kim inkâr ehlidür imâna gelsün

G. 327/5: 'Alî oldur ki Döldül **Zü'l-fekâr** virildi kudretten / Birin mindi birin çaldı dîn açdı cümle kâferden

G. 358/8: Sürer Döldül çalar şâh **Zü'l-fekârı** / 'Aliden kaldı bu darb u nişâne

G. 419/3: 'Alinün **Zü'l-fekârı** şarka garba / Yüridi çün Süleymândur Hââyî

G. 432/5: Biri Fâtma biri Döldöl ol çehâr-pârenüñ / Biri oldı **Zü'l-feķār** biri 'Alînüñ Qanberi
G. 438/6: **Zü'l-feķār** ile kamu kılduñ musahhar 'âlemi / Bilmişem tahkik ile kim lâ-fetâsın yâ 'Alî
K. 3/9: Yine Döldüle mindi şâh Mehdi / Elinde **Zü'l-feķār**-ı Murtażadur
K. 17/2: Dinüñ 'ışkına koyan başı 'âlem serveri şâhâ / Eline **Zü'l-feķār** almış 'Aliyyü'l-Murtażâ geldi
K. 18/5: **Zü'l-feķârüñ** heybetinden titreşür arz u semâ / Murğ u mâhî qorhudan çün bîd-i lerzân yâ 'Alî

zulm: Eziyet, cevir, cefa.

G. 137/4: 'Ahd ü peymānuñı menden ey perî sındırmagil / Kim maña **zulm** eylemişdür cevr-i ağıyar uşa gör
G. 146/8: Şad hezārān **zulm** idersen dönmezem döndermezem / Yüzümi yâ sözümi yâ gözümü gam-h'ār bir
G. 154/5: Cefâ vü cevr-i **zulmüñ** şâh-ı hûbān / Hâtâyine yeñi bünyāda beñzer
G. 204/3: İster idüm sāye-i vaşluñda ey cān diñlenem / Uşa **zulm** itdüñ maña vaşluñı hicrān eyledüñ
G. 278/4: Menden götürmegil nazar ey şeh-süvār-ı hüsñ / [Çün] dergheñde **zulm** ola kim nā-pesend olam
G. 375/4: Her demde kılmak ey şeh-i hûbān revā degül / Cevr ile **zulm** munca revādur Hâtāyiye
G. 377/4: Kaşdumda durur çeşmüñ bilmen ne diler menden / Öğrenmege kâfirler **zulm** eyleye İslāma

zulmāne: Karanlığa âit, karanlıkla ilgili, karanlık.

G. 254/5: Āb-ı hayvāndur dudağıñ sormayan virmez haber / Āb-ı hayvān isteyen **zulmāneye** göndermişem

zulmāt: Karanlıklar. Ab-ı hayatın içinde bulunduğu 3 aylık yolu olan karanlıklar ülkesinin adıdır. Sevgilinin saçı zulmata, dudağı da bu zulmat içindeki ab-ı hayata benzetilir (İP).

G. 1/5: **Zulmet**-i zülfünde gönli bu Hâtâyî hastenüñ / Hızra beñzer kim görünmez çeşme-i hayvān aña
G. 5/3: **Zulmāt** içinde āb-ı hayāt istemez gönül / La'lüñ zülālî çeşme-i hayvān yeter maña
G. 34/3: Hızr tek **zulmetde** kaldum bir meded kıl Tañrı'çün / Teşne için āb-ı hayvān senden özge kimse yoğ
G. 62/7: Hayāt ābı için **zulmāt** içinde / Hâtâyî Hızr u İskender gelüpdür
G. 76/2: **Zulmet**-i hicrāne söyleñ hükmini terk eylesün / Bir güneş doğdı cihāna mäh-ı tábān devridür
G. 79/4: Gerçi **zulmetdür** saçıñ yüzüñ aña hürşid-var / Lebleriñ tu'mı ne nisbet çeşme-i hayvānadur
G. 90/3: Saçıñuñ **zulmetinde** teşne Hızra / Dudağıñ āb-ı hayvān menzolidür
G. 92/4: **Zulmet**-i hecrüñ firākın çekmişem devrānda çoğ / Vaşluñı bu gönlüme mihmān iderseñ vahtidür
G. 103/6: Sen ey Seyyid 'Alî **zulmet** içinde / Bu rüşen rüzgārım geldi hoşdur
G. 114/2: Bağ-ı hüsñünde boyuñ serv-i hürāmān didiler / **Zulmet** içinde yüzüñ çeşme-i hayvān kimidür
G. 165/3: **Zulmet**-i hicrānda kaldum bir meded kıl hālūme / Ey perî-ves çünki siz ruh-sār ile mehtābsız
G. 174/4: **Zulmet**-i zülfünde içmiş leblerüñ ābını Hızr / Hayy-ı bākî bulmuş adın āb-ı hayvān eylemiş
G. 175/1: Zülf-i müşğnüñ sevādı **zulmet**-i hürşid imiş / Hüsñ-i ruh-sārūñ beyānı āyet-i tevhiid imiş
G. 182/2: **Zulmāt**-ı hecr içinde bulunmaz susızlara / Şol çeşme-i dudağıñuñ āb-ı zülālî tek
G. 185/3: Dil gamuñ şahrāsıda la'lüñden ister kaatre su / **Zulmet**-i firkatda kaldum āb-ı hayvānum gerek
G. 216/2: **Zulmet** ü nūr oldı zülfüñlen yüzüñden şerm-sār / Lebleriñ şevkinden ol la'l-i Bedaḥşān münfa'il
G. 242/4: Gönül kalmışdı hicrān **zulmetinde** / Lebüñden çeşme-i hayvāna yetdüm
G. 244/2: Zülfüñ şebinde teşneyem ol āb-ı la'lüñe / **Zulmāt** içinde çeşme-i hayvāna gelmişem
G. 248/6: **Zulmet**-i hicrān yine efrüz boldı gitdi gam / Tālî'üm ferhunde mäh-ı táb-dārım bulmuşam
G. 254/7: Bu Hâtâyî söyledi **zulmāt** içindedür yakīn / Yār maña hem-hānedür hem-hāneye göndermişem
G. 280/4: Munca miñnet çekdüm ey dil zulmet-i hicrān şebi / Ol mehüñ vaşlına yetdüñ bahtiyār olmaz mısın
G. 283/5: Zülf ilen haṭṭ u lebüñi kim ki gördi söyledi / Hızr ilen **zulmāta** girmiş āb-ı hayvān yeñiden
G. 284/2: **Zulmet**-i zülfünde kāmın tapmadı hükm eyle kim / Tā Sikender çeşme-i hayvāna gelsün yeñiden
G. 295/4: Bi-ḥamdi'llāh ki hicrān **zulmetinde** / Lebüñi āb-ı hayvān buldum ey cān
G. 307/2: Herkese bir yüz ile virdüñ murādın dünyede / Hızr olan buldı hayātı bildi kim **zulmātsın**
G. 389/2: Öyle kim **zulmāt** içinde āfitāb olur 'ıyān / Küfr-i zülfüñ arasında ruḥlaruñ imān kimi
G. 335/3: Zülfî çin olmuş durur her dem düşer şol 'arıza / **Zulmet**-i devrānı gör kim düşmüş imān üstine
G. 335/5: Bu Hâtâyî yüzün üste zülfüñi görgeç didi / **Zulmeti** gör kim düşüpdür āb-ı hayvān üstine
G. 355/25: Çünkü **zulmetden** çıkarmaz gönlümi şem'-i ruḥuñ / Sen anı şem'-i şebistān itdigüñ ya'ni ki ne
G. 391/2: Ger siyehdür dünyede leyl ile **zulmāt** u şebe / Olmaya bunlar siyāh ol turra-i tāruñ kimi
G. 395/4: Nūr-ı 'ışkuñ dil-berā gönlüme tā kim düşmedi / **Zulmet**-i gönlüm evi 'ālemde pür-nūr olmadı
G. 419/5: Bu **zulmetde** kalan derd-i dil için / Yakīn bilüñ ki dermāndur Hâtâyî
G. 440/4: **Zulmāt** içindeyüz bizi kırtar zi-rüy-ı lutf / Çün senden özge yok daḥı müşkil-güşā 'Alî
K. 16/7: Dālalet içre **zulmetde** itürmişdüñ çerāğıñı / Gözüñ aç çih bu zulmetden ki dīn bedru'd-ducā geldi

zulmet-i hicrān: Ayrılığın karanlığı.

G. 92/5: Hayli vahtdür kim Hâtâyî **zulmet-i hicrān** çeker / Lebleriñi çeşme-i hayvān iderseñ vahtidür
G. 240/4: Kalanda **zulmet-i** hicrān evinde / Cemālūñ şem'-i tábān tek dilerdüm

zünñār: Papazların bir alamet olmak üzere bellerine bağladıkları uçları püsküllü örme kuşak. Günümüzde robdöşambırların kuşakları gibidir. Bunu kullananlar uçlarını aşağı doğru sarkıtlırlar ve en ucuna da haç asarlar. Sevgilinin saçlarına benzetilir.

G. 137/5: Bu Hataî şol büt-i tersâ cemâlin görgeçin / Râhib-i deyr oldı vü bağladı **zünñār** uşta gör

G. 151/4: Pîri yolın varmayan olmaz mürîd ü merd-i râh / Ol kemer kim bağlanupdur beline **zünñârdur**

G. 191/3: Kaşların mihrâbına çoğ secde-i şükr eylerem / Şeyh-i Şan'ân tek meni **zünñâra** göndermek gerek

G. 258/3: Kara zülfün görende ey habîbüm / Göñül meyl eyledi **zünñâra** gördüm

G. 331/5: Yüzünde zülfünü gördüm didüm ki / İmânı bağlama **zünñâra** karşı

G. 322/2: Menümlen hem-dem olmazsa habîbüm / Anuñçün kurşanam **zünñâr** elinden

G. 384/7: 'İşkuña her kim giriftâr oldı ey kâfir-beçe / Şeyh-i Şan'ân beline bağlayan **zünñâr** ola

G. 414/4: Kurşanur gönlüm ser-i zülfün hayâlin der-meyân / Gör niçün kâfirdür ol kim bağlanur **zünñâr** iki

zünüb: Günahlar.

Mus. 1/7: Velâyet sırnı zühür eyleyen / Bu 'âlem **zünübın** gâfûr eyleyen

za'îf: Güçsüz, kuvvetsiz, iktidarsız kimse; aşık.

G. 197/5: Kaşıma mülk-i Süleymânda Hataî hâsteye / Çünkü bir mür-ı **za'îf** pâymâlündür senün

G. 258/2: Meni senden sorar olsa şabâ di / **Za'îf** ü hâste vü âvâra gördüm

G. 338/1: Gerçi hecründen **za'îf** ü nâ-tüvân oldum yine / Pîr iken yüzünü gördüm nev-cevân oldum yine

G. 347/2: Men **za'îf** üste firâkuñ yükledi bir dağı kim / Ol yüke kılmaz taḥammül kıysalar dağı üstine

G. 366/2: N'ola ḥüsnün zekâtı büse virseñ / **Za'îfem** derd-mendem men gedaya

EK-2: DÎVÂN'IN DİZİNİ¹

Alevilik-Kızılbaşlık

alma
cümcüm ibn-i gerger
çihl ten
kırmızı tãc
kızılbaş
sîb (elma)
tercemân

Arapça-Farsça

İbareler

ale'd-devam
ba'd-ez-ân
be-tahkîk
bî-hurd u h'âb
bi-hamdi'llâh
bi'l-iftihâr
bi'llâh
bâreka'llâh
elhak
el-minnetü li'llâh
eyva'llâh
ez-semek tâ ber simâk
fi'l-cümle
fi'l-mesel
hamdüli'llâh
hasbeten li'llâh
hâşeli'llâh
hayr-makdem
hayrü'l-beşer
hayru'l-enâm
hayyü'l-bekâ
ke'l-'adem
levhaşa'llâh
leyse li hubbi sivâk
lî ma'allâh
li'llâh
merhabâ
rabbü'l-'âlemîn
şalâtu ve's-selâm
şallu a'lâ
sırru li'llâh
tâ-be-mâhî
te'âlâ şānuhū ekber
ve's-selâm

Astronomi

akreb

ahterden
ay
bedr
burc
çarh
çarh-ı keyvân
devr-i kâmer
evc
felek
kâmer
kevkeb
keyvân
kırân
kubbe
müşteri
pervîn
sa'd-ı ekber
seyyâre
sitâre
süreyyâ
yulduz
zühre

Ayetler

ale'l insan
beyneke beyni
bismi'llâhi
rahmânirrahîm
câhidû
elestü rabbiküm
el-hamdu
emr-i nûn u kâf
er-rahman 'ale'l-'arş
istevâ
fedhulü fihâ
hâzihi cennâtü 'adnin
hel etâ
inne emhilhüm rüveydâ
kâf v'el-kur'ân
kâlû belâ
kerremnâ
kul huva'llâh
kul kefâ bi'llâh
kün fe-kân
len terânî
mâ evhâ
naşrun min allâh
nûn
nûn ve'l-kalem

seb'a'l-mesâni
semme vechu'llâh
sübhâne'l-lezî esrâ
sümme vechüñ
şemsü'd-duhâ
tebârek
tecridi tahteha'l-enhâr
ve't-tür-ı sinâ
yâ leytenî turâb
yuhyi'l-'izâm
zeyyennâ

Değerli Taşlar

akik
cevâhir, cevher
elmas
gevher
güher
keh-rubâ
lal'
ma'den
sîm
yâkût

Devlet-Savaş

alem
'adû
bayrağ
buyruğ
ceng
cevşen
cıda
çeri
çeride
çetr
darb
dîvân
dutsak
elçi
emîr
fermân
feth
gazâ
gâzi
gûlâm
hağan
heyc
kâdî
kalhan

EK-2: DÎVÂN'IN DİZİNİ¹

kılıç
kırân
leşker
meymene
mîr
mülk
neberd
nîze
gürz
pâdişâh
pîşvâ
rezm
şadr
salâtîn, selâtîn
saltanat
sarây
ser-â-per
ser-dâr
seyf
sipâhî
sipehsâlâr
süvar
şâh, şeh
şehriyâr
şehzâde
şemâl
şemşîr
taht
top
tüfeng
vâli
vaţan

Din

arş, arşullah
abid
adn
ahirat (resul-i ahirat)
al-i aba
amel, amal
‘aşâ
ayet
‘azâb
‘azâzîl
‘azra’îl
bâtıl
bed-du‘âla
behişt
beķâ

beyt-i ma‘mûr
beytu’llâh
burâķ
bürhân
ca‘feri
cebra’îl
cehennem
cennât, cennet
cennet-i rızvân
cennetü’l-me’vâ
damu
dârü’n-na‘m
dârü’s-selâm
dîn
dîvân-ı ezel
du‘â
dûzaķ
ebâbî
enbiyâ
ene’l-haķ
faķîh
farż
fażl-ı ilâhî
fażlu’llâh
ferrâş-ı şun‘
fetvâ
firdevs
fîrişte
furķân
günah, güneş
hâc
hādî
hādî-i dîn
hadîs
hâfîz
harâm
hâricî
haşr
hâtm-i enbiyâ
hâtm-i kur‘ân
havâric
havż-ı Kevser
hayr-ı nisa, hayrû’n-nisâ
heft âyet
helâl
hudâ
hudâvend
hüccet
hüccetü’l-kâyim

iblis
ihlâş
ihrâm
ilâh
imâm
îmân
irşâd
islâm
ism-i a‘zam
isrâfîl
ka‘be
ķâbe kavseyn
kāfer kāfîr
kelâmu’llâh
kevser
ķible-gâh
kıyâmet
kilîsâ
kirâmen kâtibîn
kirdgâr
kur‘ân
ķurbân
kürs
küffâr
küfr
küll-i furķân
la‘net
lem-yezel
lâ-yezal
levh-i mahfûz
ma‘bûd
maķşer
melâyik, melek
mescid
mevâlî
mevlâ
mezheb
mi‘râc
mu‘cîz, mu‘ciza
mü‘ezzîn
mühr-i süleymân
mü‘min
müselmân
namâz
nârü’s-saķar
nebî
nuţķ-ı ilâh
On iki imâm
On iki ma‘şûm

EK-2: DÎVÂN'IN DİZİNİ¹

perverdigār
peyām-ber
rab
rāhib
resūl
risālet
rızvān
rūhu'l-emīn
şalā
şalavāt vir-
şāni'
sāye-i sübhān
secde
sekkiz kapu
selām
selsebīl
senā
sevāb
sidre, sidre'l-müntehā
şirāt
şirāt-ı müstaķīm
şun'
şūr
sūre
sücūd
şefā'at
şefā'at
şehīd
şer'
şerī'at
şeytān
tāhā
taķvā
tañrı
tavāf
tersā
tesbīh
tevbe
tevekkül
tevḥīd
tevrat
tübā
tūfān
tüvānā
'uķbā
ümme
ümmü'l-kitāb
vahy
va'z

ve'd-duḥā
ve'l-leyl
ve's-şems
vird
yaran
yāsin
yedi damu
yed-i kudret
yedu'llāh
yetmiş iki millet
yevmü'l-ḥisāb
yezdān
zākir
zebūr
zekāt
zemzem
zū'l-celāl
zū'l-feķār
zünnār

Esma-ül Hüсна

Allah
Alim
Bākī
Cebbār
Er-raḥmān
Ġaffār
Ġāfirü'z-zenb
Ġafūr
Haķ, hakk
Ḥākim
Ḥalīķ
Ḥannān
Ḥayy
Hū
Kâdir
Kerīm
Mennān
Raḥmān
Settār
Sübhān
Şekūr

Hadisler

Ali ilmin kapısıdır
el-faķru faḥri
gönül mülkinde hoş
mihmān -olupsan

ölüp miñ yıl yatanlar
cāna -gelsün
küntü kenzen
lā fetā illā 'alī lā seyfe
illā zū'l-feķār
laḥmüke laḥmi

Halk Hikayesi Kahramanları

Ayāz
Ferhād
Hüsrev
Leylī
Mecnun
Maḥmūd
Şīrīn

Irklar

Arap
Hindü
Türk
Türkmān
Zengī

Kişi İsimleri

Âdem
Ahmed, muḥammed,
mustafa
Ali, aliyullah, aliyü'l murtaza,
bu'l-ḥasan, murtażā
Anter
Amr
'asker, 'askerī
Bākır
Bu cehl
Bū zer
Ca'fer-i şādık
Cüneyddür
Fağfūr
Fāṭıma
Fir'avn
Hābil
Hadīce
Ḥalīl
Hasan
Hasan el-askerī
Hāşim, hāşimī
Haydaroğlu (hatayi)
Hızır ve ilyās

EK-2: DÎVÂN'IN DİZİNİ¹

Hüseyin	ağyār	çınār
İmran	‘anādil	çîn
İskender	‘andelīb	dāğ
‘īsā, ‘īsi	‘araḡ	dām
İsmā‘īl (peygamber)	āsītān	dāmān, dāmen
İsmā‘īl (hatayi)	‘āşık	defter
Kabil	āşinā	dehān
Kanber	‘aşḡ	dendān
Ḳayşer	ay	derd
Kāzım	ayağ (kadeh)	devr
Lokmān	bād	dīdār
Manşūr	bāde	dīde
Mehdī	bāğ	dil
Mervān	bāğbān	dürr, dür
Mesīḥ	bāğça	ebced
Muḥammed Mehdi,	bahār	efğān
Muḥammed- Mehdi-i	bāl	elif
Şāhib-Zamān	bāz	enfās-ı mesīḥ
Muḥammed Bāḡır	bāzār	eşḡ
Muḥammed Taḡī	bel, bil	etek
Mūsā, Mūsī	belā	fettāne
(Peygamber)	belābil	fūlfūl
Mūsā, Mūsī (İmam)	bend	ğamze
Naḡī	bende	ğavvāş
Nesīmī	beyt-i aḡzān	genc
Nuh	bezm	ğonce
Rızā	bīğāne	gönül
Sa‘di-i şīrāz	bī-sütün	ğubār
Sāfī	bīmār	gül
Sāmīrī	būy	güneş
Selmān	būlbül	ḡabīb
Süleymān	būse	ḡadeng
Şāh ḡaydar	bustān	ḡāl
Şemr	büt	ḡâr
Şepper ü şeppīr	cādū	ḡarāb-ābād
Şeyḡ-i şan‘ān	cām	ḡaste
Şiblī	cām-ı cem	ḡaṡ, hatt
Taḡī	cān	ḡātem
Veys-i karen	cānān	ḡayāl
Ya‘ḡūb	cefā	hezār
Yūnus	cemāl	hilāl
Yūsuf	cevr	ḡıramān
Zeyn-i ‘ibād, Zeynü’l-	ceyran	ḡoḡḡa
‘Ābid -Zeynü’l- ‘Ābidīn	çāh-ı bābil	ḡūrşīd
	çāk-ı girībān	‘ışḡ
	çemen	işig
	çeşm	it
	çeşme-i ḡayvān	ḡadeḡ
	çevgān	kemān
Mazmunlar		
ab-ı hayat, ab-ı hayvan		
ahu		
amber		

EK-2: DÎVÂN'IN DİZİNİ¹

kîmyâ
kullâb
lâle
lû'lû'
mâh, meh
mâh, meh
mercân
meşşâta
mey
mihr
mihrâb
minber
miyân
müjgân
müşg, müşk
nâfe
nergis
nesrîn
neşteren
nigehbân
nihâ
oḡ
perî:
perîşân
pervâne
peykân
peymâne
Raķîb
Şabâ
Şadef
Şahrâ
Sâķî
Şanem
Serv:
Serv-İ Hırâmân
Sünbül
Şâne
Şarâb
Şeb-Çerâğ
Şeh-Mâr
Şem'
Şimşâd
Şîr
Tîg
Tırta
Tûti
Tûtiyâ
Visâl
Zâğ

Zâr
Zencîr
Zülf
Zulmât

Mitolojik Varlıklar ve Kişiler

Anka
Bîcen
Cemşîd, Cem
Dîv
Efrâsyâb
Ejder, Ejdehâ
Dahhâk
Ferîdûn
Gîv
Hârût
Hümâ, Hümây
İsfendiyâr
İskender
Kâf
Nuşirevan
Rüstem
Suhrâb
Sîmurğ
Zâl

Oyunlar

çevgan
kabeteyn
şehmat
tavla
top

Peygamberimiz, Hz. Ali ve İmamlar İçin Sıfatlar

bedru'd-ducâ
bihterîn
emîrül-mü'minîn
esedu'llâh
habîbu'llâh
hâtem
haydar, hayder
haydar-ı kerrâr
hayy-ı câvidân
'ibâdu'llâh
kelâmu'llâh-ı nâtîk
kelîm

kibriyâ
kurretü'l-'ayn
kutb-ı dîn
müctebâ
şâhib-i şecâ'at
şâhib-i tâc u livâdur
şâhib-kırân
şâhib-vakâr
şâhib-vefâ
sâķi-i kevser
ma'den-i cûd u şehâ vü
luṭf u ihsân
server
server-i merdân
seyyid
sultân-ı 'âlem
şâh-ı merdân, şâh-ı
cümle-i merdân, şeh-i
merdân
şâh-ı velâyet
şefî'
şefî'ü'l-müznibîn
şîr-i haydar
şîr-i hudâ
şîr-i yezdân
vâhid ü yektâ

Renkler

aḡmerî
al
ala
ḡadrâ
ḡamrâ
kara
kıızıl
siyah, siyeh
sürḡ
zerd

Sevgilinin Güzellik Unsurları

aḡız
ahu
akreb
alın
'arîz
boy
çengâl

EK-2: DÎVÂN'IN DİZİNİ¹

çeşm
diş
dudağ
dürr, dür
ebrû
endām
göz
güş
kadd
kākül
kâmet
kaş
kıyâmet
kiprig, kirpüg
leb
müy
ruh
ruh-sâr
yañağ
zenahdan

Tabiat

ar'ar
ağaç
alma (elma)
âfâk
‘ankebût
arż
aşlan
āsumāan
bāğ
balıg
benefşe
berg
bīd
çiçek
ebr
fīl
geyig
ğurāb
hayvā
kebk
kebüter
kuş
lāle
māh
mār
meyve
möcek

mūr
murğ
nebāt
peleng
rāğ
reyhân
rübāh
semek
şıçan
sögüt
sūsen
şecer
şīr
tāvūs
tayr
yāsemen
zāğ
zenbūr

Tasavvuf

aba
abdāl
ahi
‘ārif
ayine, ayna
‘ayne’l-yakīn
bābu’llāhı
baħr
bāṭın
cilve
çörek
derd
erba‘īn cıħar-
eren
evliyā
faķr
fenā
haķīķat
hırķa
hikmet
‘ilm
‘irfān
ķabā
kemāl
kevn ü mekān
lā-mekān
ma‘ārif
ma‘rifet
mazharu’llāh

maẓhar
melāmet
mūrīd
mūrşid
pīr
rind
sālik
şūfī
suret aleml
tāc
tarīķat
tecellī
tecrīd
vācibū’l-vücūd
vaḥdet
velāyet
velī
veliyyu’llāh
vilāyet
yakīn
yol ehli
zāhid
zāhir ü bāṭın

Yer isimleri

Bağdād
Bedaḥşān
Berber
Ceyhūn
Çağatay
Çīn ü mā-çīn
Deşt-i erjen
Dicle
Erdebīl
Fārs
Fırāt, furāt
Gīlān
Habeş
Haleb
Hayber
Hıtā, hıṭāy
Hind, hindistān
Horāsān
Hoten
Hucend
Irak
Ken‘ān
Kerbelā
Keşmīr

EK-2: DÎVÂN'IN DİZİNİ¹

Kirmān

Kūh-ı seḥend

Mekke

Merve

Mıṣr

Necef

Nīl

Rūm

Safa

Serendīb

Şām

Şīrāz

Şīrvān

Tebrīz

Zābil

Zengibār